GILB. GENEBRARDI

THEOLOGI PARISIENSIS
DIVINARVM HEBRAICARVMQVE
LITERARVM PROFESSORIS REGII

Chronographiæ Libri quatuor.

PRIORES DVO SVNT DE REBVS VETERIS populi, & præcipuis quatuor millium annorum gestis.

Posteriores, è D. Arnaldi Pontaci Vasatensis Episcopi Chronographia aucti, recentes historias reliquorum annorum complectuntur.

Vniuersæ historiæ speculum, in Ecclesiæ præsertim sæculo, à mendaciis, malis, imposturis Centuriatorum, aliorúmque hæreticorum detersum.

Emendatum, Adauctum etiam, & collocupletatum cum Appendice ad A. D. M. D C. Iubilæum Maximum & sæcularem.

Per PETRVM VICTOREM PALMAM CAIETANVM *I.V.D. & Regium linguarum Orientalium Lectorem & anagnosten.*

Subiuncti sunt libri Hebræorum Chronologici eodem interprete Genebrardo.

PARISIIS,
Apud SEBASTIANVM NIVELLIVM, via Iacobæa sub signo Ciconiarum.
CVM PRIVILEGIO REGIS.
M. DC.

BEATISSIMO SANCTISSIMOQVE SVMMO PONTIFICI CLEMENTI

VIII. nutu Dei, D. Petri Apostolorum Principis dignissimo successori, in sacra Romana sede: & totius Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ, Capiti visibili supremo.

EST vulgata illa D. Augustini sententia, *Beatissime Pater.* Distingue tempora & intelliges scripturas: quæ quidem duo nobis præcipuè consideranda: veniunt. Primùm, Diuinam prouidentiam per statas temporum vices, omnia sic statuere, vt quamuis multa videantur præter omnium expectationem accidere, adeóque subinde ruinam minari: tamen semper adest rector horum omnium motuum, qui suo numine rerum ingentes vel confusissimas quasque perturbationes, sic temperet, ac in ordinem reducat: vt inde effulgente clariùs sua incomprehensibili sapientiâ, salus piorum semper existat. Alterum est quod speciali & paterna sua cura optimus Pater, Ecclesiam suã vnigeniti filij sui Domini nostri Iesu sãguine redemptã vnicè complectens, dum eam vult dura & aduersa quęque sub cruce experiri, simul eam consolatur & remedia malis adhibet tam præsentanea: vt certissima indidem spes æternæ salutis consequatur. Porrhò cùm sit vna ex certis Ecclesiæ veræ notis, ipsa Antiquitas: quæ vtique ab omnibus semper veneranda esse debet, necesse fuit ab Adamo parente humani generis primario, ipsius Antiquitatis seriem, velut in tabella depictâ proponi, vt ex continuatione promissionum Dei, quæ quidem sunt ipsius fidei basis & fundamentum certissimum: ipsam Ecclesiam pariter in conspectu semper habere possimus. Ille est scopus legitimus intelligentiæ adipiscendæ scripturarum: si rectâ eò collimemus, vt semper concordibus animis, cum S. S. Patribus antiquis circa res fidei consentiamus. Ille est fructus τῆς χρονολογίας, Illa est doctrinæ assertio infallibilis, cùm eadem simpliciter sentimus & profitemur, quæ nos S.S. docuere Patres, quæque abundè sua scripta testantur. Nec minus verò etiam ex temporum ratione, traditiones Ecclesiæ explicantur. quæ sane non minoris ponderis, quàm ipsæ scripturæ nobis esse debent: quandoquidem ipsas scripturas nonnisi ex traditione habeamus. Neque enim inquit idem. B.P. Augustinus Euangelio crederemus, nisi nos Ecclesiæ authoritas commoueret.

Constat igitur, *Beatissime Pater*, imprimis vtilem ac necessariam etiam ipsi Ecclesiæ temporum cognitioné. Ea res auté potissimũ ad Beatitudiné Paternæ vestræ Sanctitatis proprio iure spectare videtur. Quinam enim possent festa coli, nisi certo tempore dißignentur. Inde fuit quòd ab ipso Mose, tempus sacrum & sanctum ab operario dierum communium labore distinctum sit, tam multis in locis, vt Deo debitus cultus ex solemnitatum & festorum dierum obseruatione existeret, & populo vicissim suarum operarum ratio constaret.

Nec verò aliter vox illa Pontificis accipienda est, quàm à præfigendo temporis stati & rati puncto, vnde annorum initia ducerenrur. Est illa varietas vocaliu m nimis crebra, antiquiore Latinorum ac Romanorum potius dialecto quam nesciarur, Punctificem dici indiscriminarim ac Pontificem, pro eo qui in bruma anni cursum sisteret ac ἐπισπάκτους ἡμέρας quàm multæ forent ad anni sequentis exordium denunciaret, quorum officiorum, Romæ veteris & sui adhuc ignaræ, Pontifices antiqui certam quandam methodum ex epistolis ad Atticum, sibi peculiarem habuisse perhibentur.

Cùm igitur, *Sanctissime*, Chronologiam D. Genebrardi præ manibus haberem, & mihi nonnulli propter menda multa & varia quæ librariorũ incuriâ incidissent, contra authoris mentem, recognoscere ac restituere suaderent. Primum quidem substiti, veritus, ne vt diuersa, sunt hominum ingenia, dubiam illam experirer iudiciorum aleam, tandem tamen mihi passus sũ persuaderi, cùm in tanti viri honorem, quantus fuit ille D. Genebrardus omnifariam generis eruditione refertissimus, & veluti scientiarum ac linguarum omniũ pretiosissimus thesaurus, vt scilicet istos incuriæ Typographicæ næuos, qui nequaquam vel φλώκταιναι vel ἀπφύσεις tam nitidi præclarique ingenij tamque compacti & synceri extiterunt, pro mea virili extergerem, & sic aliqua ex parte, iunioribus quos aliquãdo illi erratorum anfractus distinetent inseruire ac prodesse possem.

Quantum præstiterim post humillima beatissimorũ Pedũ oscula *Sãctissime Pater, vestræ sanctissimæ beatitudini* iudicandum corrigendumque quanta maxima possum humilitate submitto, & litabundus, ante Pedes Apostolicos dico ac deuoueo, vt si secus mihi accidit quàm insidet animo, scilicet vt quibuscunque possim vnquam σὺν θεῷ ingenioli mei valde rudis, tenuissimis viriculis, sacro-sanctæ Romanæ sedis, cultum, decus, reuerentiam & obseruationem piam apud omnes promoueam, hoc, *vestra sanctissima beatitudo*, *Clementissime*, mihi parcere ignoscete ac indulgere dignetur, necnon pro sua innata clementia, erranti misero meliori frugis commonstrate viam.

Hoc verò mihi visum est, quibusdam in locis interserere, nimirum quæ aliqua in varietate sententiarum versari viderentur, vt ex eo facilius iudicium D. Genebrardi constaret, quod ille pro sua Chronographorum priuilegio neglectis aliorum opinionibus, maluit interponere. Deinde quia vbi mentionem facit Caluinitarum male feriatorum hominum, vt eos compararet cum veteribus hęreticorum figmentis, interdum hoc ipse Genebrardus, ita leuirer attigit, vt in quo isti cum illis conuenirent, non

significaret

significaret: hoc ego quantũ potui, supplere sum conatus. Fuerunt etiam multa vocabula Hebraica, ab illo nudè posita plęrisque in locis, quę studiosi sibi explicari postularent, in quo eis quantum in me fuit gratificari sum non dedignatus.

Subinde etiam cùm viderem, aliquam colligi posse ex aliquo loco consequentiam, quæ apposité in hæreticos & schismaticos huiusce miserrimi temporis & calamitosissimi Galliarum Regni deberet torqueri, ibidem animaduersionem illam meam, vtvt locus ipse ferre visus est, apposui vt constaret omnibus, quàm pręter rei veritaté, impuri isti sycophantæ, in Ecclesiam Dei & sacrosanctam sedem, sua procacissima petulantia, debacchari & veluti ἁμαξονώσεις & probrorum plaustris, diabolico spiritu audeant inuehi.

Quamuis enim prudentissimè Dominus Genebrardus, semper ad sæculi cuiusque calcem, ostendat apertissimis testimonijs semper Orthodoxorum S.S. Patrum consensu eandem doctrinam in Ecclesia extitisse: hoc tamen mihi visum est cõmodius, præsertim quia isthic, est mos hæreticorum, vt auulsis locis, ab ipso contextu, apud suos correlaria iniquissima & ἀλογίστως omninoque cõtextus sensui legitimo contraria conficere soleant, nulla habita ratione aliorum locorum, si quæ illis objiciantur.

Nec veró, *Beatissime*, minus mihi fuit cordi religio & pietas, cõiuncta rerũ omniũ ad mirabili scientia dignissimi Presulis D. Pontaquensis Episcopi Nasatensis, qui etiam ei operi manũ adhibuerat & piam & doctam, vt nihil iam addi aut desiderari posse omnes prædicarent, tamen nec ipsum id egrè esse laturum, mihi compertum fuit antequam in hoc studium, me totum contulissem.

Superest, *Beatissime Pater*, Appendix illa incomptior, quam ex varijs cõmentarijs, relationibus omnium fere linguarum, & aduersarijs, quam vt minus malè potui, ad totius Chronologiæ Genebrardicæ & Pontaquensis, attexui. Cujus vt tempus fere totum, sub, *Vestræ Sanctitatis Beatissimæ*, nuru & benedictione fluxit, ità expresse eidem illam meam qualemcunque appendicem vestro numini consecrare & dedicare, in votis ab initio habui, vt vestro verè Apostolico fauore illam & me prosequi non dedignemini.

In ea autem, *Vestræ Sanctitatis Beatissimæ* nunquam satis laudatum, nũquam satis æstimatum beneficium duplex, in Christianiss. Regem & regnum olim pietate & sana doctrina florentissimum, à vestra paterna Clementia collatum, scilicet indulgentiæ apostolicæ, Regem in communionem sanctorum & salutis proinde participationem admittendo. Et simul pacificæ procurationis, vt vestrę sanctiss. beatitudinis nutu, pax syncera, pax optima, pax vere Christiana, inter duos potentissimos Monarchas constitueretur, & constituta, vestra benedictione augustissima firmaretur. Cùm eam nimirum largo fletu & lachrymis obortis, inter sacrum Corporis & sanguinis Dominici tremendum, à Deo patre lumine vestra humillima deuotio & pietas non ficta obtinuerit.

In hac Appendice, si quid dignũ minus dixerim: vestræ esto, *Pater san-*

ctissime, mansuetudinis & charitatis benigniter excusare.

Ceterùm in ipsa sacro-sancti anni Iubilæi recordatione, quæ 16. sæculo post Christum nostrũ D. sub vestra sacro-sancta benedictione contin get: hoc mihi in mentem venit, quòd nonnulli de tempore aduentus domini, nobis testatum ex recensione vitę ipsius, suis scriptis reliquerunt: scilicet intra paucos post annos, pro foribus illum fore. partim vt ex ipsa Eliæ vatis prædictione, precipuè vero ex Christi Domini nostri determinatione, cùm hæc viderimus, quæ nostro tempore contigerunt vt capita nostra atollamus, expectantes liberationem nostram. Tunc enim, inquit Domin⁹, prope futura est. Quocirca necesse est paternis vestris mãdatis ac monitis totum orbem Christianum obtemperare ac dũ quisquę indulgẽtiæ Apostolicæ fit cõpos, vestra benedictione, BEATISSIME, id præcipuè attendat, ne intra præcordia mõstri quid alat, sed diligenter conscientiæ penitiores latebras excutiens, ita eam conuertat & mundet, ne quid sordium intus relinquatur. Imò cùm velit sibi à Pastore visibili, veniam & absolutionem peccatorum concedi: eandem præcipuè à Principe æterno remissionum, syncera contritione cordis mereatur obtinere.

Hæc est mea fides, meáque sana & Orthodoxa certa professio, *Pater sanctissime*, in qua si quid labis, quam non aduerterim, hærere videatur, vestra beneuolentiâ paterna & verè Apostolica, suppliciſſimè genibus aduolutis, deprecor vt corrigatur. E Cœnobio religiosiſſimo Sancti Martini à Campis, ordinis Cluniacensis Lutetiæ Parisiorum die 4. Calendas Septemb. A. D. 1599.

Vestræ sanctissimæ Beatitudini

Deuotissimus Humillimus & addictissimus, orator & seruulus

PETRVS VICTOR PALMA CAIETANVS.

ΕἸΣ ΤΟΝ ΠΕΤΡΟΝ ΟΥΙΚΤΩΡΑ ΚΑΗΕΤΑΝΟΝ.

Πολλὰ μὲν ἀνθρώποις κεχαραγμένα θέσκελα ἔργα
    Μαρτυρέει σοφίην φωτὸς ἀριστοπόνου·
Ἤδη σελὶς βαιὴ καὶ σύντομος αὐτίκα πλήρης
    Θαυμασίων ἔργων τῶν καὶ ἀπιστοτάτων,
Δείξεται ὀψιγόνοις οἷος νόος ἤνθεεν ἀνδρὸς,
    Ὅς πάλαι ἐκ νίκης εὗρεν ἐπωνυμίην·
Ἐξ ὀνύχων ὁ λέων γινώσκεται· εἶδεν Ἀπελλῆν
    Πρωτογένης γραμμῆς τῆς ἀπὸ λεπταλέης.

N. Γυλώνιος διδάσ. Βασιλ.

IN CHRONOLOGIAM GENEBRARDEAM A. R. D. PETRO VICTORE CAIETANO P. LOCVPLETATAM.

Fed. Morelli Professoris Reg. ἑνδεκασύλλαβοι.

ANNALES GENEBRARDII *eruditi*
Æui omnis monumenta continebant.
Patres vincula legis & Profetas,
Reges, Pontifices, sacra & profana,
Nostra, externa, opus omnibus probatum.
Unus deerat adhuc apex supremus
HENRICI *decus vtriusque tangens*
Reges Galliæ quos colit colétque.
Hoc palmarium erit tibi alme PALMA.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ τρίμετροι.

ΣΟΦΟΥ ΓΕΝΕΒΡΑΡΔΟΥ Χρονολόγα βιβλία
    Ἀρχαιότατος χρόνου θησαυρὸν μέγαν,
    Ἱερῶν βεβήλων τ' αὖθις ἱστορημένων.
    Καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πολλὰ δὴ γεγενημένων.
Ἢν λοιπὰ πλεῖστα γοῦν ἐφ' ΕΡΡΙΚΟΙΝ δύοιν
    Φράγκων ἀνάκτων εὐτυχῶς πεπραγμένα
    Τόν δὲ κολοφῶνα ΠΕΤΡΟΣ ἐπέθη ΠΑΛΜΙΟΣ

AD P. VICTORIS PALMÆ CAIETANI APPENDICEM.

Exorsus primò Annales GENEBRARDVS *ab æuo,*
Clauserat hîc librum, finierátque suum.
Vertitur intereà cœlum: pater ipse dierum
Haud cessat, celeres semper & vrget equos:
Vrget opus, sempérque nouos Sol procreat annos
Impiger, & varias fértque refértque vices.
Bis septem flauæ iamiam numerantur aristæ:
Quid non interea fásque nefásque tulit?
O quàm multa exinde tulit, memorandáque, paces,
Bella, nouos Reges, Pontificésque nouos.
Inter pulchra quidem miracula, tu CAETANE
Pars magna es fastis iurè notanda tuis:
Qui modò Bezanæ ductor vindéxque cateruæ,
Osor sacrorum, sæuus & hostis eras,
Nunc fidei galeá fidóque accingeris ense:
Ditis & è regno rapta trophæa refers.
Nunc malè contractos vexas inimicus amicos,
Et generosum offers pro pietate caput.
Et voce & scripto oppugnas: nec denique cessas,
Dum capitosa tuis viribus Hydra cadat.
Qui lacerabat oues, nunc pastor ouile tuetur
PAVLVS, *Tartareos persequitúrque lupos.*

I. MORELLVS Gymnasiarcha
Scholæ. Rem. Paris.

D. ARNALDO PONTAGO,

VASATENSI EPISCOPO, PIETATE ET LITERIS INSIGNI G. GENEBRARDVS, THEOlogus Parisiensis Diuinarum Hebraicarúmque literarum professor Regius.

NOSTI, *Antistes ornatissime, è meis multorúmque literis & sermonibus, quanto desiderio tua Chronographia à cunctis rei literariæ ordinibus expectetur, eam vt luci reddas, qua, propter superiorum editiorum exempla distracta & nusquam venalia, iamdudum caret. Es quidem prolixè & sæpius pollicitus te illam ad me missurum, cogitatè recensitam, aduersariis exquisitis & singularibus aspersam, cum Doctoribus & præstantioris notæ hominibus quibusque sedulo communicatam, quorum semper studiosissimus extitisti, in tuis illis præsertim duabus in Vrbem & Italiam profectionibus, è libris denique raris Bibliothecæ Vaticanæ, aliarúmque* Italicarum *auctam, quibus tuam ipse locupletissimè muniuisti. Verùm quoniam* Reip. *nostræ* Christianæ *nimis diu voti persolutionem differs, & otium, quod captabas, tempus, quod constitueras, occasio, quam expectabas, dilapsa sunt, motibus bellicis non modo te tua Bibliotheca ad istud probè perficiendum necessaria orbantibus, sed etiam tuum vnum sacrum caput, inter cæteros Episcopos, petentibus, quòd tuæ Episcopes vrbs primaria cum reliquis penè omnibus à Nouatoribus teneatur, indéque magnam, variam, ac multiplicem negotiorum molem sustineas: ne ego diutius literatorum optata morer, en cogor saxum istud voluere, & cum mea Chronographiæ de Mundo originario parte, tuam de vltimi temporis curriculo eadem opera subiicere, diuturno decem annorum studio, varia multorum scriptorum lectione, summa librorum diuersorum meditatione auctam simul emittere, præsertim verò ad confirmandam veritatem & successionem Ecclesiæ, doctrinæque* Catholicæ, *contra rapsodorum Magdeburgensium imposturas, instruere.* Cætera, *quæ his deesse poterunt, fac, exhibeas. atque adeo perficias, quando paululum respirans è tantis ærumnis libros tuos assequêris, quietam ac pacatam Diocesim, Deo miserante, recipies. Ea ego in primis expecto, ea plerique omnes docti ac pij auidè expetunt. E tuis enim scriptis tenent, quanto iudicio in hoc studij genere excellas. Intelligunt quantos labores in his omnibus explendis exantlare soleas, ad quæ animum adiicis, neque ignorãt tibi copiam librorum multorum suppetere, quibus ipsi careant. Si opus ad me destinaueris, tibique nostrum officium placeat, ac vtile videatur, efficiam, Deo duce, vt in hominum manus castigatissimum exeat, mendísque vacet, quibus vulgò eruditorum scripta per Typographos conspurcari solent,*

ea maximè, quæ quidem, ut tuum, in numeris atque subductionibus versantur. Dum *id facies, primo autem tempore, debes facere, ad te hoc nostrum transmitto, tibi do, dono, addico, & pro tua vetere ergo me beneuolentia, ac meritis nuncupo. Priore parte veterem Ecclesiæ cursum ab ipsius mundi primordiis delibaui: deinde dedi operam, ut minimum à verbis & sensu scripturæ discederem, quemadmodum docent testimonia, quæ partim in eam rem, partim, ut indicem, quo loco plenior historia contineatur, inter duas columellas affero. Mox, ut suauis salutarísque cõcordia* Cathedræ *Mosaicæ cum Doctrina innotesceret, successionem Patrum, Principum, Pontificum, tum Prophetarum successione coniunxi, quam non alibi facile, opinor, reperias. Nam in ea construẽda plurimum æstuaui, tot coactus voluere & conferre, vix ut sciam, qui eam ad Christum usque perducere potuerit, ac ordinem, quem* Deus *in Synagoga veteri posuerat, & seruauit, demonstrare.* Immiscuimus, *postremo res profanas, ut quos delectat humana cum diuinis, extera cum domesticis coniungere, ac eodem obtutu rerum pene omnium diuersas facies perspicere, vel etiam singula separatim per se contemplari, eorum hic aliquod speculum habeant. Quocirca hic apparebit, quanta, quàm diuturna caligo, & rerum antiquarum, atque adeo præstantissimarum ignoratio exteras nationes obruerit, quando è sex ætatibus tres primas omnium potissimas, vtilissimas, propè necessarias, denique productissimas, ut quæ bis mille sexcentis annis expleantur, penitus nesciuerunt. Tres contractiores mille quingentorum annorum spatio conclusas solummodo, & quidem leuiter perceperunt. Quartam enim, quæ est Iudicum, ac recentissima, primam faciunt, Auream appellant, Deorum, Heroum, Semideorum parentem, alumnam, sæculum inscribunt. Quintam, quam* Regum *in sacris literis esse liquet, secundam statuunt, Argenteam nominant. Varias principatuum,* Dominatuum, Rerump. *formas complecti aiunt, à Deorum filiis nepotibusque constitutas, in qua* Olympiadũ, *aliarúmque Æraram, siue supputationum indictiones contigerint, quasi retro numerare illis minime integrum fuerit, propter superiorum sæculorum vel nescientiam vel certè obliuionem.* Sex*tam, quam Hebræi à Babylonica captiuitate rectè auspicantur, tertiam putant, Æream faciunt, Monarchiarum ac ingentium* Imperiorum *Babylonici, Persici,* Græci *ad* Romanum *usque, conditricem profitentur.* Septimam, *aut potius sextæ vltimam partem, & septimæ primam quartæ ætati tribuunt, ferreámque vocant, Parthicam, Punicam,* Romanam, *quam suo in carnem aduentu* Dominus *illustrauit, & è ferrea auream credentibus reddidit. Posteriore autem breuiter mille sexcentorum annorum historiam præstrinxi, eo præsertim cõsilio, ut rubiginẽ, ac maculas, quas à* Centurioribus, *& reliquis Hæreticis historia Christiana contraxerat, abstergerem, plagas & vulnera, quæ* Chronologia *ab istis acceperat, sanarẽ, viros sanctos & nunquam satis laudatos ab istorum conuitiis, sycophantiis, maledictis vindicarem, veram* Christianorum *temporum faciem atque formam ab istis contortam & personatam reponerem. Ideóque etiam inter cætera successioni cathedræ Ecclesiasticæ, successionem doctrinæ singulis sæculis siue* Centuriis, *per modum* Coronidis *succenturiauimus, ut nos omni censu, præscriptione, auctoritate, tabulis & instrumentis instructos esse doceremus, cum ad nostra iustè possidenda & defendenda tum ad iniustos Ecclesiæ tituli & fundi captatores iure depellendos atque profligandos. Quamuis enim tanta sit prærogatiua, tanta vis* Cathedræ, *ut, iuxta* Augustinum, *cogat bona dicere, non bona facientes, cõpellat prauè sentientes*

Aug. lib. 4. de do. Christ. c. 27. & epi. 166

rectè

rectè docere, nec ſua, ſed aliena prædicare permittat, hanc tamen ſummam eius cum Doctrinæ perenni ſucceßione concordiam in exigua tabella ſpeculari non mihi videtur otioſum. Quin ſpero adeo hoc hæreticos, in quibus aliquis conſcientiæ igniculus ſupereſt, percuſſurum vel vt victas, manus dent, ſuſcipiántque cũ omni auiditate Dei verbum, vel exemplo Theſſalonicenſium ſcrutentur in Sanctißimorum Maiorum ſcriptis, an hæc ita ſe habeant. Funiculus triplex difficile rumpitur. Vbi ergo Dei *verbum, Chriſti cathedra, perennis Maiorum doctrina conſentiunt & colligantur, qui teſtes veritatis alibi quærit, vel potius corrogat, perinde facit, ac qui ad firmandam fragilem trabẽ, vinculum ferreum reiiciendum, ſimplicem & putrem ligulam adhibendam putat. Quæ omnia quanti ſint æſtimanda, tum demum cognoſcam, vbi tuo, tuique ſimilium librametõ, expenſa ponderatáque fuerint. Nam affirmare me perfectè omnia aſſecutum, hoc perfecto arrogantis ſibique nimium tribuentis eſſe cenſeo, in tanta præſertim rerum varietate & tam diſcrepantibus ſcriptorum ſententiis. Hoc vnum auſim pronuntiare quinque primas ætates primo libro comprehenſas valde cum ſacris literis, ac earum interpretibus, Hebræis maxime, quibus ſua hiſtoriæ & literæ ſunt, opinor, notißimæ, congruere. Nouißimæ præfinitum calculum non perinde conſtare, ingenuè ac libere fateor, ne quis eius à me ἀκρίβειαν expectet, quicquid nonnulli magno hiatu in ſuis Chronicis polliceantur & aſſeuerent. Scripturæ enim illam aperto teſtimonio minime definiunt, &* Olympiadum, *Vrbiſque* Conditæ *anni, quæ temporis ratio alioqui omnium inter profanos certißima creditur, dum vel inter ſe, vel cum rebus apud alias gentes actis componuntur, ſunt incertißimi. Adhuc inter ipſos lis verſatur ſub iudice, qua Olympiade Cyrus in ſacris profaniſque paginis notißimus viguerit, quoto Vrbis anno. Eadem eſt actio de Xerſe, Alexãdro illo magno, Solone, Pythagora, Platone & reliquis clarioribus. Ætate Plutarchi hiſtoriæ iſtorum ita erant confuſæ, vt multi negarent Solonis & Crœſi congreſſum, & ſeptem* Sapientum *conuiuium, atque alia huiuſmodi cum temporibus congruere. Quin & hodie eruditi ſudant docendo, quo pacto tempora ipſorum & Græcorum, à quibus* Olympiadas *accepimus, vt Athenienſiũ, Lacedæmoniorum, Achæorum, Macedonicorum, Cyrenaicorum regum atque magiſtratuum cum* Olympiadibus *concilientur.* Romani *certum quidem tempus ab Vrbe ſua figunt,* Regum, *Conſulum, Tribunorum, Principum, ſuorúmque illuſtrium, at quando ab eis quæritur, quota tunc agitaretur Olympias, quis tum in Græcia floreret, quis in* Sicilia *ſibi finitima, quis in Perſide, Ægypto, reliquis orbis partibus clareſceret, obmuteſcunt, ſecum diſputant, & ſub annum quingenteſimum, qui ducentis annis ortum Domini duntaxat anteceßit, vix conueniunt. Cauſa eſt in promptu, quam vtinam, qui nobis exactam omnium gentium rationum ſiue Chronicorum conciliationem & concordiam pollicentur, attenderent. Primùm Vrbis C. Olympiadum, & aliarum Ærarum principia non ſatis ſunt cognita & perſpecta. Deinde vt ſint cognita, nondum tamen inter ſe certò & definitè comparari poſſunt, quoniam anni integri, quales ferè ab V. C. notantur, fractis, cuiuſmodi ſunt Olympiadum, Monarchiarum, Ærarum denique aliarum, non aperte per omnia reſpondent & conſonant. Hinc Dionyſius Halicarnaſſeus rectè & hoc reprehendit in Thucydide, quod euenta belli Peloponneſiaci, per initia & exitus annorum* Olympianicorum *ita digeſſerit, vt cum geſtis exterorum vix commode comparari poſſint. Olympia enim annum quemque interſecant, ac ſemper ex vno, ſecundũ vulgarem*

Act. 17.

calculum, duos quodammodo efficiunt, dum tempus medium anno præterito, reliquum sequenti assignant. Præterea facti sæpe correcti sunt, aucti, diminuti, aliquando propè immutati, vt à Methone, Numa, Iulio *Cæs. Augusto, &c.* Denique, *vt prætercam Titi Liuij querimoniam de magnis erroribus tempora* Romanorum *consulum & magistratuum, & rerum quoque anno gestarum implicantibus, Emergentes, vt vocantur, anni & vsuales, desinentes & finientes non secum ad amussim consentiunt. Ac vt initio exiguam videantur inferre differentiam, progressu sane maximam, maximopereque notabilem efficiunt. Emergentes appellant, eos qui à quouis rei euentu, quouis anni Vsualis tempore emergunt & incipiunt, & vertentibus duodecim mensibus solaribus finem habent, atque ita iterum in sua vestigia redeunt, vt solet fieri in* Regum *& Impp. initiis. Iam quantum in numerando id afferat discrepantiæ, in vno Iulij* Cæsaris *quinquennio libet ostendere. Eius Imperij primus annus tantum sex menses & aliquot dies ante Calendas* Iulias *complectitur, circa quas Pompeium ad Pharsaliam vicit & solus imperare cæpit. Quintus duos duntaxat menses comprehendit & dies quindecim, vt qui 15. Martij à coniuratis interfectus sit. In illius igitur quinquennio menses ferè sedecim desiderantur, ac proinde veteres rectè eius Imperium annis tribus, mensibus octo definierunt. Quapropter cùm hoc discrimen sit momenti maximi, & multum temporis absorbeat, præsertim si per sæculorum spatia sæpius repetatur, nunquam probaui nimis exquisitam illã* Shuberti Ecclesiastis *Spirensis, quem frustra & ridiculè* Dauid *Chytreus commendat, iuxta vetus verbum, se mutuo muli scabunt, Chytrei ipsius, & similium diligentiam, qui dum videri volunt, ne ab horula quidem cadere, sed minutissima quæque, & obscurissima præfinite decidere, à toto excidunt, ac controuersias maiores iis, qui nodos, difficultates & scrupulos* Chronologiæ *notos habent, excitant, seque illis deridendos præbent. Solis verò indoctis fumos vendunt, qui gloriosis & vanis istorum titulis & sui ipsorum prædicationibus adducti, eos vera putant dicere. Temere enim Auctores mutare, reiicere, corrigere, corrumpere, sex regulas supponere, hypotheses ve fingere, quas doctus non facile dederit, suis studiis & imaginationibus adaptare compelluntur, &, verbi gratia tradere, quod Shuberto diuinè excogitatum visum est (nam hæretici omnia sua mirantur) duos esse* Cyros *coætaneos, Medum & Persam, vnum, qui iuxta Herodotum à Tomyri Messagetarũ regina interfectus sit, alterum Xenophontis, qui placide in liberorum suorum complexu dormierit: duos* Darios *eiusdem temporis, quorum vnus Babyloniis, alter Persis regnauerit, vnus* Zorobabelem *habuerit satellitem &* Iudæis *fauerit, alter non item. Et ita de cæteris. Quanto rectius nobiscum profiterentur, in inexplicabili annorum confusione eum numerum & modum esse seruandum, non qui verissimus sit, sed qui probabilissimus veroque proximus videatur. Denique differentiam decem annorum aut etiam plurium non tanti esse faciendam, vt propterea implacabiliter de minutioribus dimicare, neque perpetuo contextu & tenore, historiæ vniuersæ aut certè præcipua persequi debeamus. Quod enim parum distat, vt verbo fertur veteri, distare minime videtur.* Deinde Canones, *Axiomata, Præcepta, Aphorismi, Apotelesmata, in omnibus artibus dantur in genere.* Cùm *ad singula descenditur non solet fieri, quin multa à regula discedant. Hoc cõsilio temporum summam vniuersè colligimus, membratim eam demonstramus, illa omnium sæculorum præcipuas res, euenta, viros armis artibus, disciplinis, inuentis, scriptis, aliisque facinoribus nobiles*

conclu-

concludimus. Siquid non vbique consonat, quamquam pauca, opinor, tu cæterique doctissimi æqui consulite, & implacabilibus Scriptorum dissidiis tribuite. Nec verò ista, quasi quicquam huic studio decerpens, cæterorum iudicia occupem, aut quod aliorum censuras & castigationes reformidem. Verùm quia ad recensionem, ἐπανόρθωσιν, ἢ κρατορτίκεια paratus sum ac meliora tradituro libentissimè velim concedere. Interim cum legerim è nostris præcipuos, qui hoc accurarunt argumentum, voluerim, cõtulerim, quum auctores sacros quum profanis diligenter comparauerim, quum præter cæteros, quorum hodie quidem recentes Chronologiæ circumferuntur (absit dicto inuidia) Hebræos & Chaldeos consuluerim, verterim, illustrauerim, quum hoc quatuor decennium in hoc opus consumpserim, si me propius ad veritatem accessisse dicam, meo iure id videor facere, nec vereri debeo, vt quisquam, vel temeritati vel arrogantiæ, à qua me non haberi, sed esse alienissimum semper studui, ac per Dei gratiam studebo in perpetuum, id tribuat, quod summo labore & studio possedi. Præterea ab ipsis minime soleo dissentire, & sicubi dissentio, quod in tanta mole non potest non contingere, id inuitus & molestè facio, & grauissimorum atque doctissimorum virorum rationibus, auctoritatibus, sententiis munior. Faxit Deus Opt. vt hic labor ad Ecclesiæ vsum maneat, tibique & Catholicis omnibus, quibus aduersus Hæreseon impuritatem scribitur, sit vtilis ac gratus. Vale. E nostro Musæo Parisiensi, Nouembri mense, an. ab orbe salutari aduentu Christi illustrato 1584.

GILB. GENEBRARDO THEOLOGO, ET Regio Prof.ssori Clariss. Arnaldus Pontacus Episcopus Basatensis.

ASVMMO omnium rerum opifice Deo (mi Genebrarde) summis votis ac precibus vnicè semper efflagitaui nostram antiquam studiorum tranquillitatem, ac illud honestum Musarum otium, quo à tam multis annis vnà vsi sumus, vt & libros & studia repeterem, à quorum necessitudine me complura negotia abstraxerant: præsertim verò vt permultas obseruationes prętexerem, simul ac describerem, quas partim probatorum authorum lectioni, partim eruditorum hominum cõsuetudine exceperam. Nam eruditionis laude celebratos conuenire semper studui, meis in vrbem & totam Italiam peregrinationibus, de rebus maximè ecclesiasticis, aliisue insignioribus Christi conseruatoris nostri salutarem aduentum consequutis, vt Chronologiam, quam à viginti ferme annis cœpi emittere, auctiorem atque locupletiorem redderem. Verùm toto eo tempore perduellium motus identidem repetuntur, regni cuncta miscentes, vastantes, perdentes, in mea seorsum diocesi, quam dum restaurare conor, atque ad antiquum Dei cultum, diuinámq; rem reducere, quam obsecro tranquillitatem, quod otium ad rem literariam mihi superesse potuisse censes? Adde sanctas expostulationes & querimonias ab antiquis Episcopis & Pastoribus expressas, propter interpellationes, distractiones, labores nobis singulis pene momentis subeundos. Tibi notum est vetus Augustini dictum & querimonia. (Inter aceruos occupationum,) quibus nos alienæ vel cupiditates, vel necessitates angariatos trahunt, vix paululum spacij ad dictandum datur. Hinc quoties tranquilli tuorum studiorum status recordor (recordor autem sæpius, non tuæ fœlicitati inuidens, sed mearum curarum miserens) quoties, inquam, illius recordor, eúmque comparo cum negotiorum fluctibus, quibus nos Episcopi aliquo ministerij nostri sensu tacti, obruimur, mihi statim illud Bernardi talibus occupationibus oppressi occurrit, Infœlix ego homo natus ad laborem, implumis auicula, penè omni tempore nidulo exulans, vento exposita, & turbini, turbatus sum, & motus sum sicut ebrius, omnísque scientia mea deuorata est. Fœlices vos, quos abscõdit Dominus in tabernaculo suo in die malorum, donec transeat iniquitas sub vmbra alarum suarum. His ego similiter oppressus, cùm te excussionem tuæ Chronologiæ procurare, me verò otio destitui ad meam tam pauco tempore perlustrandam, cernerem, ad te ea duntaxat, quę prompta paratáque habebam, possum mittere. Si illorum aliqua publicam notitiam merentur, cense quæso, decerne, tuo hîc iudicio vtere. Ingentem quidem tibi gratiam habeo, quód me crebris literis hortatus sis ad illam perficiendam, & ad te remittendam, vt denuo subiret typos: sed maiorem, quòd singulari diligentia, summo erga Deum zelo, maximo erga cuiusque ordinis homines beneficio, meam, siue tarditatem, siue cessationem compensaueris, quando perdoctam illam, insignem, operosam Chronographiam ante tres annos, non modo literatis non inuidisti, verumetiam in meo nomine apparere, ac pro tua modestia & nostra beneuolentia meam in illam conferre atque inserere, annorum numero atque ordine seruato, quem tenueram, voluisti. Quam, vti ve-

rum

rum fatear, neque quicquam apud te diſſimulem, adeo exactam, adeo abſolutam reddidiſti, vt à mea elaboranda deterrear. Nihil enim video ſcribi poſſe perfectius, nihil rectiùs. Interim, quoniam huius generis argumentum patet ampliſſimè, potéſtque augeri, rurſum quoniam, quæ de iſto themate collegi, Reip. fore vtilia iudicaſti, ecce exotari me patior: ſpero enim te illic nonnulla inuenturum, quæ ad depellendum tenebras à curioſa inſcitia, & ab inſcia curioſitate exortas valeant, quantum ſane expectat ad Eccleſiam & res in ea ſanctiſſimè latas, atque inſtitutas. Ad te præterea breui mittam, ſi otium Deus conceſſerit, notas & emendationes Euſebiani Chronici, à me iampridem inchoatas, nunc verò perfectas, quod, vt ſcis, crebris eruditorum queſtibus erratis, maculiſque reſperſum eſt. Adiiciam meas ex Hebræo commentariorum Rabinicorum è Salomone Iarhi, Abrahamo Abben Ezra, Dauide Kimhi in nouem minores Prophetas conuerſiones. Nam cæteri tres, id eſt, Abdias, Ionas, Sophonias ab iiſdem illuſtrati annis abhinc quatuordecim, mea interpretatione in vulgus manarunt. Hæc autem omnia tanquam ab antiquo profecta diſcipulos, per Deum, noſtræque amicitiæ fidem, oro, relege, recenſe, corrige. Ego pro mea parte vehementiſſimè Deum interpellabo, vt te diu ſoſpitem incolumémque Eccleſiæ ſeruet. Vale.

IACOBVS BILLIVS, S. MICH. IN Eremo Cœnobiarcha, ad eruditiſſimum Theologum D. Genebrardum.

QVI tibi dat laudes, Siculis dat farra, dat vndas
Fontibus, in vaſtum fert quoque ligna nemus.
Namque tui ſat te celebrant Genebrarde, labores:
Quæque paris, pariunt ſat tibi grande decus.
Hæc igitur ſcribo, non vt tua carmine laudem.
(Vendibili vino non opus eſt hedera,)
Sed tantum vt quiſquis leget hæc, non neſciat eſſe
Inter nos ſanctæ fœdus amicitiæ:
Fœdus amicitiæ, quod mors, quæ cuncta reſoluit,
Frangere ſola queat, ſi tamen illa queat.

Μαθὼν καὶ παθὼν.

ΕἸΣ ΤᾺ ΤΟΥ͂ ΛΟΓΙΩΤΆΤΟΥ καὶ ἐπισημοτάτου Γ. Γενεβράρδου τοῦ Θεολόγου καὶ τῶν Ἑβραϊκῶν γραμμάτων βασιλικοῦ ἑρμηνέως χρονικά.

Εἴδεα καὶ τὰ γένη, λογικῶν λόγος ἄφθιτα φησί.
Μόρσιμα πάντα μέρη, καὶ καθ' ἕκαστ' ἄτομα.
Τοὔνεκα παιδοβόρος λέγεται Κρόνος, ἔμπαλιν αὐτὸς
Πάντα λαφυσσόμενος, τὰ πρὶν ἔτικτε Ῥέα,
Χρύσεαισι δ' αὖ σελίδες χρονικαὶ τοὺς φῶτας ἑκάστους,
Θῆκαν ἀειμνήστους, πράγματα καὶ μαγερικά.
Ἐνθάδ' ἔνεστι μαθεῖν τῶν ὠγυγίων κλέος ἀνδρῶν,
Ἑρπύζων τ' αἰὼν ὅσσα διηνύσατο.
Αἵδε γὰρ ἐξ ἀδύτων πολυβένθεος εἰσὶ μνημοσύνης,
Ἀνδρὸς τοῦ προμάχου τῆς πολυϊστορίης.
Τοὔνομα κλεινὸν, θεουδὴς ὁ Γενεβράρδος ἐστί,
Μάρτυς ἐπητυμίης, ἐχθρὸς ἀλιτροσύνης.
Πᾶς οὖν τὰς σελίδας συνεχῶς ἐν χερσὶν ἑλίσσων,
Τὴν τοῦ ληθεδανοῦ κῆρα θεοῦ δαμάσει.

Ν. Γουλόνιος.

CAROLVS BALLIVS PARIsiensis Præses ad operis auctorem.

Tanta molis opus cuiuſ-vis condere non eſt,
Hæc vnum Acuernum gloria tanta decet.
A te ita continuus ſcelorum pingitur ordo,
Digeritúrque, vt nil rectius eſſe queat.
Hiſtorias omnis generis complecteris arcto,
Vnquam præcipuum quicquid in orbe fuit.
Quodque rei caput eſt ſummum, quæcunque feſellit,
Texit, corrupit, polluit hæreticus:
Reſtituit priſco magna virtute nitori,
Sanas, illuſtras, corrigis, atque doces.

LECTORI

LECTORI AVCTOR DE Chronographiæ & Hiſtoriarum Methodo.

CHRONOGRAPHIAM, quàm Chronologiam tibi, ſtudioſe Lector, tradere maluimus, ne morem Calculatorũ ſecuti, annoſam vetuſtatem numerandam potius, quàm legendam proponeremus. Ingentes quidẽ ſummas ære breuiori exprimere laudabile eſt & fructuoſum, vt magni ac difficiles numeri celerius ſubducantur & concipiantur. At res magnas & multitudine ſæculorum confectas duntaxat ſignare, non eiuſmodi fuerit. Etſi enim breuiter dicta, legẽdo facilius percipimus & fidelius retinemus, niſi tamen cum vocabulis res ipſæ coniungantur, aut ſaltem delibentur, quicquid diſſeritur, mihi videtur inſipidũ. Chronologia eſt nuda breuiſque temporum commemoratio, non plena ſcriptio, hiſtoriarum imago, non rerum deſcriptio. Chronographia autẽ aliquãto latior Hebræis eſſet Seder Olam rabbá, vt ſuperior Seder Olam zutá. Non enim res tantum ſignat, computat, λογίζει, verum etiam effatur, vtcúnque deſcribit & explicat. Ne verò in tanta Tẽporum, Annorũ, Rerum varietate decies, aut temere per incerta & incomperta, in vaſtitate eiuſmodi feraris, breuitatis rationẽ nequaquam deſeruimus, viarum cõpendia captantes, quæ tuæ memoriæ totius huius diſciplinæ difficultatem penitus infigent. In Chriſtum tanquam in ſcopum, tanquam in Cynoſuram per certa itinera atque interualla tendimus, in quibus ſi velut de via feſſus conquieſcas & aliquantũ reſpires, hac longa peragratione nihil iucundius, nihil facilius percipies. Nam nulla Methodus eſt aptior ad annoſam antiquitatẽ animo cõplectendã, quàm ſi vniuerſum Chronographiæ corpus in certas ætates ac ſæcula diſtinguas, quæ nec nimis ſint contracta, nec nimis prolixa, atque hic exerceas, quod Rhetores præcipiunt, in Perſpicuitate tenendã eſſe partitionẽ, quæ nec ſit minutior, nec amplior. Sic animus circumſcribitur certis terminis, ne in immenſo ſe conficiat, & dum caret ſtationibus & metis, in quibus ſe reficiat & ſuã profectionẽ dirigat, errore ſeductus vltima cum primis componere nequeat. Oblata quies grata eſt, quod fit dũ aſſultatim res tractantur, & non continenter citra pauſam. Multi multa de Methodo ad facilẽ hiſtoriarũ cognitionẽ eloquenter & doctè diſputarunt, verũ breuiſſima & certiſſima methodus eſt hæc, qua vetuſtatem vſque ad Chriſtũ in ſex ætates diuidimus, poſteáque membratim ſummam ſingularum ætatum demonſtramus, & quid quáque ætate contigerit, perſtringimus. Deinde quicquid à Chriſti ortu ſupereſt, in ſedecim partes vel ſæcula partimur, & illorum euenta modo iam inchoato perſequimur.

Caßiodorus lib. de Inſtit. diuinarum lectionum.

ΕἸΣ ΤᾺ ΤΟΥ͂ ΛΟΓΙΩΤΆΤΟΥ καὶ ἐπισημοτάτου Γ. Γενεβράρδου τοῦ Θεολόγου καὶ τῶν Ἑβραϊκῶν γραμμάτων βασιλικοῦ ἑρμηνέως χρονικά.

ΕἼΔΕΑ καὶ τὰ γένη, λογικῶν λόγος ἄφθιτα φησί.
  Μόρσιμα πάντα μέρη, καὶ καθ' ἕκαστ' ἄτομα.
Τοὔνεκα παιδοβόρος λέγεται Κρόνος, ἔμπαλιν αὐτὸς
  Πάντα λαφυσσόμενος, τὰ πρὶν ἔτικτε Ῥέα,
Χρύσεαι δ' αὐστελίδες χρονικαὶ τοὺς φῶτας ἑκάστους,
  Θῆκαν ἀειμνήστους, πράγματά τε μαγειρικά.
Ἐνθάδ' ἔνεστι μαθεῖν τῶν ὠγυγίων κλέος ἀνδρῶν,
  Ἑρπύζων τ' αἰὼν ὅσσα διηνύσατο.
Αἵδε γὰρ ἐξ ἀδύτων πολυβένθεος εἰσὶ μνημοσύνης,
  Ἀνδρὸς τοῦ προμάχου τῆς πολυϊστορίης.
Τοὔνομα κλεινὸν, θεοδαὴς ὁ Γενεβράρδος ἐστι,
  Μάρτυς ἐτητυμίης, ἐχθρὸς ἀλιβροσύνης.
Πᾶς οὖν τὰς σελίδας συνεχῶς ἐν χερσὶν ἑλίσσων,
  Τὴν τοῦ ληθεδανοῦ κῆρα θεοῦ δαμάσει.

Ν. Γουλώνιος.

CAROLVS BALLIVS PARIsiensis Præses ad operis auctorem.

TAnta molis opus cuiuſ-uis condere non eſt,
  Hæc vnum Acuernum gloria tanta decet.
A te ita continuus ſcelorum pingitur ordo,
  Digeritúrque, vt nil rectius eſſe queat.
Hiſtorias omnis generis complecteris arcto,
  Vnquam præcipuum quicquid in orbe fuit.
Quodque rei caput eſt ſummum, quæcunque fefellit,
  Texit, corrupit, polluit hæreticus:
Reſtituit priſco magna virtute nitori,
  Sanas, illuſtras, corrigis, atque doces.

LECTORI AVCTOR DE Chronographiæ & Hiſtoriarum Methodo.

CHRONOGRAPHIAM, quàm Chronologiam tibi, ſtudioſe Lector, tradere maluimus, ne morem Calculatorũ ſecuti, annoſam vetuſtatem numerandam potius, quàm legendam proponeremus. Ingentes quidẽ ſummas ære breuiori exprimere laudabile eſt & fructuoſum, vt magni ac difficiles numeri celerius ſubducantur & concipiantur. At res magnas & multitudine ſæculorum confectas duntaxat ſignare, non eiuſmodi fuerit. Etſi enim breuiter dicta, legẽdo facilius percipimus & fidelius retinemus, niſi tamen cum vocabulis res ipſæ coniungantur, aut ſaltem delibentur, quicquid diſſeritur, mihi videtur inſipidũ. Chronologia eſt nuda breuíſque temporum commemoratio, non plena ſcriptio, hiſtoriarum imago, non rerum deſcriptio. Chronographia autẽ aliquãto latior Hebræis eſſet Seder Olam rabbá, vt ſuperior Seder Olam zutá. Non enim res tantum ſignat, computat, λογίζει, verum etiam effatur, vtcúnque deſcribit & explicat. Ne verò in tanta Tẽporum, Annorũ, Rerum varietate deerres, aut temere per incerta & incompoſita, in vaſtitate eiuſmodi feraris, breuitatis rationẽ nequaquam deſeruimus, viarum cõpendia captantes, quæ tuæ memoriæ totius huius diſciplinæ difficultatem penitus infigent. In Chriſtum tanquam in ſcopum, tanquam in Cynoſuram per certa itinera atque interualla tendimus, in quibus ſi velut de via feſſus conquieſcas & aliquantũ reſpires, hac longa peragratione nihil iucundius, nihil facilius percipies. Nam nulla Methodus eſt aptior ad annoſam antiquitatẽ animo cõplectendã, quàm ſi vniuerſum Chronographiæ corpus in certas ætates ac ſæcula diſtinguas, quæ nec nimis ſint contracta, nec nimis prolixa, atque hic exerceas, quod Rhetores præcipiunt, in Perſpicuitate tenendã eſſe partitionẽ, quæ nec ſit minutior, nec amplior. Sic animus circumſcribitur certis terminis, ne in immenſo ſe conficiat, & dum caret ſtationibus & metis, in quibus ſe reficiat & ſuã profectionẽ dirigat, errore ſeductus vltima cum primis componere nequeat. Oblata quies grata eſt, quod fit dũ aſſultatim res tractantur, & non continenter citra pauſam. Multi multa de Methodo ad facilẽ hiſtoriarũ cognitionẽ eloquenter & doctè diſputarunt, verũ breuiſſima & certiſſima methodus eſt hæc, qua vetuſtatem vſque ad Chriſtũ in ſex ætates diuidimus, poſteáque membratim ſummam ſingularum ætatum demonſtramus, & quid quáque ætate contigerit, perſtringimus. Deinde quicquid à Chriſti ortu ſupereſt, in ſedecim partes vel ſæcula partimur, & illorum euenta modo iam inchoato perſequimur.

Caſſiodorus lib. de inſtit. diuinarum literarũ.

Ergo, vt Temporum optime distinguendorum, scitóque ordine digerendorum rationem facile percipias, ab orbe condito ad Christum nobiscum per sex ætates, quasi gradus inæquales quidem, sed tamen certos & à scriptura designatos progredere. Deinde à Christo nato ad hunc annum 1580. per sedecim æqualia interualla & stationes, fac, peruenias. Nam solum sæculum decimum sextum inæquale est, vtpote octogesimo anno definitum. Atque ita tædium tantæ támque prolixæ peruagationis subleuabis, quemadmodum ingressi vastum longúmque pelagus iucundius & quasi breuius nauigant, quando portus metásve norunt, in quibus sua corpora & naues debent reficere. Huius rei gustum, sequentis operis veluti Periocham præbére hîc placet, vt si in foliorum multitudine experiri subterfugis, in paucis paginis id facias.

Anni Christi.			Anni mundi	
		AB ORBE CONDITO ad Christum nascentem an. 4089 parientem 4121. mens. 6. di. 16 *Inductione sex ætatum id ostenditur.*		
Totius operis Rudimentum.		Ætas mundi Originarij siue primorum patrum.		
	1. Ætas.	Diebus sex conditur mundus.		
	Gen. 5.	Adam genuit Seth ætatis suæ anno 130		*Primæ ætatis euenta,*
		Seth genuit Enos anno ætatis 105	235	*Viri illustres.*
		Enos genuit Cainan ætatis suæ anno 90	325	*Docti,*
		Cainan genuit Malaleel anno 70	395	*Pontifices,*
	Gen. 5.	Malaleel genuit Iared anno 65.	460	*Prophetæ, à pag. 2. ad pag. 8.*
		Iared genuit Enoch anno 162.	622	
		Enoch genuit Mathusalem anno 65	687	
		Mathusalem genuit Lamech anno 187	894	
		Lamech genuit Noë anno 82.	1056	
		Noë in diluuio natus erat annos 600	1656	
		Sum-		

		Anni mũdi	
	Summa, ab orbe C. ad diluuium anni 1656. dies 6.		
	ÆTAS DILVVII		
2. Aetas. Gen. 8. 11.	Diluuium durauit anno vno, diebus 10	1657	*Secundæ ætatis euenta,*
	Sem filius Noë genuit Arphaxad ab eluuione anno 2	1659	*Viri illustres,*
	Arphaxad genuit Sale ætatis suæ anno 35	1694	
	Sale genuit Heber anno 30	1724	*Docti,*
	Heber genuit Phalegh anno 34	1758	
	Phalegh genuit Rehú ætatis suæ anno 30	1808	*Pontifices,*
	Rehú genuit Saruch anno 32.	1820	
	Saruch genuit Nahor anno 30.	1850	*Prophetæ, à pag. 8. ad pag. 13.*
	Nahor genuit Thare anno 29.	1879	
	Thare genuit Abram anno 70.	1949	
	Summa à diluuio ad ortũ Abrahæ, anni 293. dies decem.		
	ÆTAS PATRIARCHARVM.		
3. Aetas. Gen. 7. & 21.	Abraham genuit Isaac anno ætatis suæ 100	2049	*Tertiæ ætatis euenta,*
Gen. 25.	Isaac genuit Iacob anno 60	2109	*Viri illustres,*
Gen. 47.	Iacob descendit in Ægyptum natus anno 130	2239	*Docti,*
Exo. 12. Gal. 3.	Iacobæi manserunt in Ægypto annis 430.	2669	*Pontifices,*
	Summa ab Abrahæ ortu ad exitum de Ægypto ann. 720.		*Prophetæ, à pag. 13 ad pag. 32.*

ÆTAS

			Anni mūdi.	
	ÆTAS IVDICVM ET HEROVM.			
4. Ætas. Deut. 1. & 29. Iud. 3	Moses populi ex Ægypto educti Remp. in deserto administrauit annis	40	2709	*Quartæ ætatis euenta,* *Viri illustres.*
	Iosue de tribu Ephraim an. 18.			
	Othoniel annis	40	2749	*Docti,*
	Aiod ambidexter cum interregno annis	80	2829	*Pontifices,*
	Debora & Barac annis	40	2869	
	Gedeon annis	40	2909	*Prophetæ, à pag. 32. ad pag. 60.*
9	Abimelech eius filius an.	3	2912	
10	Thola annis	23	2935	
11	Iair annis	22	2957	
12	Iephte, annis	6	2981	
12	Abesan, annis	7	2988	
12	Ahialon, annis	10	2998	
12	Abdon, annis	8	3006	
16	Sanson, annis	20	4026	
1. Re. 1.	Heli iudex, idemque sacerdos, annis	40	3066	
	Samuel & Saul regnarunt annis	40	3106	
	Dauid imperauit annis	40	3146	
	Salomon templum ædificare cœpit regni sui anno	4	3149	
	Summa ab exitu de Ægypto, ad quartum annum Salomonis, siue iacta templi fundamenta an. 480. vt & 3. Reg. 6.			*Quintæ ætatis euenta,* *Viri illustres,* *Docti,*
5. Ætas. 3. Re. 11. 2. Para. 12 & 13	ÆTAS REGVM			
	Salomon regnauit adhuc annis	36	3175	*Pontifices,*
3. Re. 15.	Roboam	17	3202	*Prophetæ, à pag. 60. ad pag. 87.*
3. Re. 12.	Abia annis	3	3205	
4. Re. 8.	Asa annis	41	3246	
	Iosaphat annis	25	3271	

Ioram

Anno Dom.			
	12 4Re. 8.	Ioram annis	8
	Ibid.	Ochozias annis	1
	4Re. 11.	Athalia Regina,	7
		Ioas annis	40
		Amazia annis	29
		Ozias, qui & Azarias annis	52
		Ioathan annis	16
	15	Achaz annis	16
	15 16	*Summa à Templi fundamentis ad captiuitatem Babilo. an. 419. menſ. 6.*	

ÆTAS MONARCH. MVNDI.

Tēp. captiuitatis fuit an. 70
A 70. illo capti. an. ad Chriſtum Hebdomades *69.* id eſt. an. 483.

Sedecim ſaeculorū inductione id oſtēditur.

Summa à captiuitate Baby. ad Chriſtum 553.

Ita ab orbe condito ad Chriſtum patientem ſunt an. 4121. menſ 6. d. 16. i. ad Chriſtum natum an. 4089. menſ 3. d. 6.

Anni Domi.

A CHRISTO NATO ad hoc tempus ſunt an. 1580. ✠

1. SÆCVLVM.

Anni Domi.			An.	Menſ.	Dies
		Chriſtus an.	32	3	10
		Apoſtoli ante fixā Romę ſedē.	12'		
1	1	Petrus Apoſtolus	24	5	12
	2	M. Linus Tuſcus	11	3	12
	3	M. Cletus Romanus	12	1	11
102	4	M. Clemens Rom.	9	6	7

Summa 102.

2. SÆCVLVM.

202	5	M. Anacletus Athenienſis	9	2	10
	6	M. Euatiſtus Græcus	9	10	2
	12	M. Anicetus Syrus	9	4	13
	13	M. Soter Campanus	9	3	21
206	14	M. Eleutherius Græcus	15	3	2
	15	M. Victor 1. Apher.	10	3	

Summa 104. cum interpontificiis q. Interregnis.

3. SÆCVLVM.

206	16	M. Zephetinus Romanus	7	7	10
	17	M. Calixtus Rom.	6	1	10

Anni Domini.		
	Ezechias an.	29
	21 Manaſſes an.	55
	21 Amon an.	2
	22 Ioſias an.	31
	23 Ioachas menſibus	3
	13 Ioakim Eliachim annis	11
4121	24 Ioachin Ieconias menſes	3

1. Sæculi Imperatores, Doctores, Hæretici, infra pag 190.
Interpontificia, Res, Euenta, Principes, Patriarchæ, Concilia, Hiſtoriographi, cæterique Scriptores infra à pag. 191. ad pag. 199.
2. Sæculi Imperatores, Doctores, Hæretici, pag. 190.
Interpontificia & q Interregna, Res, Euenta, Concilia, Patriarchæ, Reges, Hiſtoriographi, cæterique Scriptores à pag. 198. ad 207.

7 M. Alexander Rom. an. 7. menſ. 10. di. 2.
8 M. Sixtus Græcus an. 10. menſ 3. di. 21.
9 M. Theleſphorus Græcus an. 11. mēſ. 3. d. 21.
10 M. Higinus Athenienſis. an. 4. menſ 3. d. 4.
11 M. Pius 1. Aquileienſis, an. 9. menſ. 4. d. 3.

3. Sæculi Imperatores, Doctores, Hæretici, pag. 190. & 191.
Interpōtificia, Res, Euēta,

Anno Domini			Ann.	Mes.	Dies.
	18	M. Vrbanus 1. Rom.			
	19	M. Pontianus Rom.	4	10	12
206.	20	M. Anterus Græcus.	9	5	2
	21	M. Fabianus Rom.	5	1	12
	22	M. Cornelius Rom.	13		11
	23	M. Lucius 1. Rom.	2	2	3
	24	Stephanus Rom.	3	3	3
302	25	Sixtus Athenienſis.	7	5	2
		Summa 96. cum interregnis.	2	10	23
		4. SÆCVLVM.			
302	31	M. Marcellus Romanus.			
	32	M. Euſebius Græcus.	6	5	11
	33	M. Militiades Afer.	4	1	3
	34	S. Syluester Romanus.	4	7	9
	35	S. Marcus Romanus.	23	10	11
403	36	S. Iulius Romanus.	2	8	21
		Summa 107. cum interpontificiis.	15	2	6
		5. SÆCVLVM.			
403	41	S. Anaſtaſius Rom.			10
	42	S. Innocentius Albanus.	3	2	25
	43	S. Zoſimus Græcus.	15	3	12
	44	S. Bonifacius.	1	8	7
	45	S. Celeſtinus Campanus.	3	10	17
	46	S. Sixtus 3. Rom.	8		18
	47	S. Leo Magnus Tuſcus.	8	1	13
500	48	S. Hilarius Sardus.	21	3	10
		Summa 97. cum interregnis.	7		
		6. SÆCVLVM.			
	53	S. Symmachus Sardus.			22
	54	S. Hormiſda Campanus.	15	6	18
	55	M. Ioannes Tuſcus.	9		28
	56	S. Fœlix 4. Samius.	2	8	13
	57	S. Bonifacius 2. Rom.	4	2	2
	58	S. Ioannes 2. Romanus.	2		
	59	S. Agapetus Rom.	2	4	19
604	60	M. Sylucrius Campan.		11	
		Summa cum interpontificiis 104.	1	5	12
		7. SÆCVLVM.			
504	67	Sabinianus Bledenſis.	1	5	9
	68	S. Bonifacius 3. Rom.		9	
	69	S. Bonifacius 4 Marſus.	6	8	15
	70	S. Deuſdedit Roman.	3	3	20
	71	S. Bonifacius 5 Neapolitanus.	5		20
	72	Honorius Campanus.	12	11	70
	73	Seuerinus Romanus.	1	2	
	74	Iohannes 4. Dalmata.	1	9	9
	75	S. Theodorus Græcus.	6	5	18
	76	M. Martinus Tridentinus.	6	1	26

Cætera à pag. 207. ad 219.

26 Dionyſius Monachus an 6. menſ. 2 dies 4.

27 Felix 1. Rom. an. 4. m. 3. dies 15.

28 Eutychianus Tuſcus an. 1. menſ. 1. dies 1.

29 M. Caius Dalmata an 11. menſ. 4. dies 12.

30 M. Marcellinus Rom. an 6. menſ. 2. dies 16.

4. Sæculi Imperatores, &c. pag. 191.
Cætera à pag. 218. ad 234.

37 S. Liberius Roma. an. 12. menſ. 3. dies 4.

38 M. Fœlix 2. Roma. an. 1. menſ. 4. dies 2.

39 S. Damaſus Luſitanus an. 19. menſ. 3. dies 11.

40 S. Syricius Romanus an. 15. menſ. 11. dies 25.

5. Sæculi Imperatores, &c. pag. 191.
Cætera à pag. 235. ad 247.

49 S. Simplicius Tiburtinus an 15. menſ. 1. di. 7.

50 S. Fœlix 3. Roma. an. 6. menſ. 11. di. 17.

51 S. Gelaſius Afer. an. 5. menſ. 8. di. 17.

52 S. Anaſtaſius 2. Rom. an. 1. mẽſ. 10. dies 24.

6. Sæculi Imperatores, &c. pag. 192.
Cætera à pag. 247. ad 269.

61 S. Vigilius Ro. an. 18. menſ 6. dies 26.

62 S. Pelagius Rom. an. 6. menſ. 10. di. 28.

63 S. Ioannes 3. Rom. an. 12. menſ. 11. di. 26.

64 Benedictus Ro. an. 4. menſ. 1. dies 28.

65 S. Pelagius 2. Ro. an. 10. menſ. 2. dies 10.

66 S. Greg. Magnus Ro. an. 13. menſ. 6. dies 10.

7. Sæculi Imperatores, &c. pag. 192.
Cætera à pag. 269. ad 284.

77 Eugenius Romanus an. 2. menſ. 9.

78 Vitalianus Volſcus an. 14. menſ. 6.

79. S. Adeodatus Rom. an. 4. mẽſ. 2. d. 5

80. Doonus Rom. an. 5. menſ. 5 di. 10.

81. Agatho Siculus an. 2. menſ. 6. di. 15.

82. S. Leo Siculus. menſ. 10.

83. S. Benedict⁹ 2. Rom. mẽſ. 10. di. 12.

Ioannes

Anno Domini	No.	Name	Ann.	Mēs.	Dies.	Notes
	84	Ioannes 5. Antioch.				
	85	Canon Trax.	1	2	19	
702	86	S.Sergius Antiochæ.		11	3	
		Summa cum Interregnis 98.	13	8	23	
		8. SÆCVLVM.				*8.Sæculi Imperatores,*
	87	M.Ioannes 6.Græcus.	3	3		*Doctores, Hæretici,pag. 192.*
	88	Ioannes 7.Græcus.	2	7	17	
	89	Sisinnius Antiochenus.			20	*Interpontificia,*
	90	Constanrinus Syrus.	7		20	*Euenta,*
	91	Gregorius 2. Rom.	16	9	11	*Res,*
	92	Gregorius 3. Syrus.	10	8	24	*Concilia,*
	93	Zacharias Græcus.	10	3		*Patriarchæ,*
	94	Srephanus 2 Rom.			3	*Principes,*
	95	Stephanus 3 Rom.	5	1		*Historiographi,*
	96	Paulus Romanus.	0	1	24	*cæterique Scriptores à pag.*
	97	Srephanus 4.Siculus.	4	5		*283. ad 300.*
796:	98	Adrian.Rom.	23	10	17	
		Summa cum interpontificiis 94.				
		9. SÆCVLVM.				
Anno	99	Leo 3 Romanus.	20	5	18	*9.Sæculi Imperatores,*
Domi.	100	Srephanus 5.		6	24	
796	101	Paschalis Romanus.	7	3	17	*Doctores,*
	102	Eugenius 2. Romanus.	4	6	29	
	103	Valentinus Romanus.		1	10	*Hæretici pag.301.*
	104	Gregorius 4. Rom.	16			
1002	105	Sergius 2. Rom.	3			*Interpontificia,*
	106	Leo 4.Rom.	8	3	6	
	107	Benedictus 3.Rom.	2	6	9	*Euenta,*
	108	Nicolaus Magnus Rom.	9	7	13	
	109	Adrianus 2.Rom.	5	9	12	*Reges,*
	110	Ioannes 8.Rom.	10		2	
	111	Martinus 2. Gallus.	1	5		*Concilia,*
	112	Adrianus 3.Rom.	1	2		
	113	Srephanus 6. Rom.	6		11	*Patriarchæ,*
	114	Formosus Rom.	5	6		
	115	Bonifacius 6. Tuscus.			26	*Principes,*
	116	Stephanus 7.Romanus.	1	3		
	117	Romanus Tuscus.		3		*Historiographi,*
	118	Theodorus 2. Rom.			20	*Cæterique scriptores,*
901	119	Ioannes 9. Rom.	2		15	*à pag. 299. ad 322.*
		Summa cum Interregnis. 105.				

Anno Domi.			Ann.	Mes.	Dies	
		10. SÆCVLVM.				*10. Sæculi Jmperatores,*
901	120	Benedictus 4. Rom.	3	4		*Doctores,*
	121	Leo 5. Ardeatinus		1	10	
	122	Christophorus Roman.		7		*Hæretici,*
	123	Sergius 3. Rom.	7	4	16	
	124	Anastasius 3. Rom.	2			*pag. 301.*
	125	Landus Sabinensis		6	21	
	126	Ioannes 10. Rom.	13	2	3	
	127	Leo 6. Rom.		7	15	
	128	Stephanus 8. Rom.	2	1	12	
	129	Ioannes 11. Rom.	4	10	15	*Interpontificia,*
	130	Leo 7. Romanus	3	6	10	
	131	Stephanus 9. Germanus	3	4	12	*Res,*
	132	Martinus 3. Romanus	3	6	10	
	133	Agapetus 2. Rom.	7	9	10	*Euenta,*
	134	Ioannes 12. Rom.	9	7	3	
	135	Leo 8. Rom.	2		22	*Concilia,*
	136	Ioannes 13. Rom.	6	11	5	
	137	Benedictus 5. Rom.	1	6		*Patriarchæ,*
	138	Donnus 2. Romanus	1			
	139	Bonifacius 7. Rom.		7	5	*Reges,*
	140	Benedictus 6. Rom.	8	10	7	
	141	Ioannes 14 Papiensis		3		*Historiographi,*
	142	Ioannes 15. Rom.		8		
	143	Ioannes 16. Romanus	10	8	10	*Cæterique Scriptores,*
	144	Gregorius 5. Saxo	2	5	10	
	145	Ioannes 17. Græcus		10		*à pag 322. ad 338.*
1001	146	Syluester 2. Aquitanus.	4	1	10	
		Summa cum interpontificiis 101.				
		11. SÆCVLVM.				
Anno Domi.	147	Ioannes 18. Rom.		4	20	*11. Sæculi Jmperatores,*
	148	Ioannes 19.	4	4		*Doctores,*
1002	149	Sergius 4 Rom.	2		15	
	150	Benedictus 7. Tuscula.	11	1	13	*Hæretici,*
	151	Ioannes 20. Tusculа.	11	1	9	
	152	Benedictus 8. Tuscula.	13	4	9	*pag. 301. & 302.*
	153	Syluester 3. Romanus.		1	19	
		Gre-				

Anno Domi.			Ann.	Mes.	Dies	
	154	Gregorius 6. Rom.	2	7		*Interpontificia,*
	155	Clemens 2.Saxo		9		*Rex,*
	156	Damasus 2. Bauarus			23	*Euenta,*
	157	Leo 9. Alsatius	5	2	6	*Concilia,*
	158	Victor 2.Sueuus	2	3	14	*Patriarchæ,*
	159	Stephanus 10.Lotharin.		7	18	*Reges,*
	160	Benedictus 9. Camp.		9	20	*Historiographi,*
	161	Nicolaus 2. Allobrox	3	6	26	*Cæterique scriptores,*
	162	Alexander 2. Mediola.	11	6		*à pag. 338. ad 354.*
	163	Gregorius 7. Hildebrandus	13	1	3	
	164	Victor 3.Beneuentanus	1	4		
1100	165	Vrbanus 2. Gallus.	12	4	19	
		Summa cum Interpontificiis 98.				
		12. SÆCVLVM.				
Anno Domi. 1100	166	Paschalis 2. Tuscus	18	6	7	*12. sæculi Imperatores,*
	167	Gelasius Caietanus	1		5	*Doctores,*
	168	Calixtus 2.Burgundus	5	10	6	*Hæretici,*
	199	Honorius 2.Imolensis	5	2		*pag. 302.*
	170	Innocentius 2 Romanus	14	7	13	
	171	Celestinus 2. Tuscus		5	13	
	172	Lucius 2.Bononiens.		11	4	*Interpontificia,*
	173	Eugenius 3 Pisanus	8	4	20	*Res,*
	174	Anastasius 4.Romanus	1	4	24	*Euenta,*
	175	Adrianus 4. Anglus	4	10		*Concilia,*
	176	Alexander 3.Senensis	12		19	*Patriarchæ,*
	177	Lucius 3.Lucensis	4	2	18	*Reges,*
	178	Vrbanus 3. Mediolan.	1	10	25	*Historiographi,*
	179	Gregorius 8. Beneuent.		1	27	*Cæterique scriptores,*
	180	Clemens 3.Rom.	3	5		*à pag. 354. ad 382.*
	181	Celestinus 3.Rom.	6	7	11	
		Summa cum interpontificiis 98.				
		13. SÆCVLVM.				
Anno Domini. 1198	182	Innocentius 3. Anagninus	18	7	16	*13. Sæculi Imperatores,*
	183	Honorius 3.Rom.	10	7	13	*Doctores,*
	184	Gregorius 9. Anagninus.	14	13		*Hæretici,*
						pag. 302. & 303.

Anno Dom.			Ann.	Mes.	Dies	
	185	Celeltinus 4. Anagninus				
	186	Innocentius 4. Genuenſis	11	6	28	*Interpontificia,*
	187	Alexander 4. Anagninus	6	5	22	
	188	Vrbanus 4. Trecenſis	3	1	5	*Res,*
	189	Clemens 4. Narbonenſis	3		4	
	190	Gregorius 10. Placentius	4	2	21	*Euenta,*
	191	Innocentius 5. Burgundus		6	10	
	192	Adrianus 5. Genuenſis		1	2	*Concilia,*
	193	Ioannes 21. Luſitanus		8	9	
	194	Nicolaus 3. Rom.	3	8	15	*Patriarchæ,*
	195	Martinus 4. Turonenſis	4	1		
	196	Honorius 4. Rom.	2		1	*Reges,*
	197	Nicolaus 4. Aſculanus	4	1	8	
	198	S. Celeſtinus 5. Eſernienſis		5	7	*Hiſtoriographi,*
1303	199	Bonifacius 8. Anagninus	8	9	17	*Cæterique Scriptores,*
		Summa cum Interpontificiis 105.				*à pag. 382. ad 400.*
		14. SÆCVLVM.				
1303	200	Benedictus 10. Taruiſinus		8	17	*14. Sæculi Jmperatores,*
	201	Clemens 5. Burdegalenſis	8	10	15	*Doctores,*
	202	Ioannes 22. Carurcenſis	19	4		*Hæretici,*
	203	Benedictus Tholoſas	7	3	17	*pag. 296.*
	204	Clemens 6. Lemouicenſis	10	6	28	*Interpontificia,*
	105	Innocenrius 6. Lemouicenſis	9	8	6	*Res,*
	206	Vrbanus 5. Lemouicenſis	8	4		*Euenta,*
	207	Gregorius 11. Lemouicenſis	7	2	27	*Concilia, Patriarchæ,*
	208	Vrbanus 6. Neapolitanus	11	8		*Reges,*
1404	209	Bonifacius 9. Neapoliranus.	14	11		*Hiſtoriographi,*
		Summa cum Interpontificiis 101.				*Cæterique ſcriptores, à pag. 400. ad 418.*
		15. SÆCVLVM.				
1404	210	Innocentius 7. Sulmonenſis	2		22	*15. Sæculi Jmperatores,*
	211	Gregorius 12. Venetus	2	7	5	*Doctores,*
	212	Alexander 5. Cretenſis		10	8	
	213	Ioannes 23. Neapoliran.	5	15		*Hæretici,*
	214	Marrinus 5. Romanus	14	3		
	215	Eugenius 4. Venetus.	15	11	21	*pag. 400.*

Nico-

Anno Domi.			Ann.	Mens.	Dies	
	216	Nicolaus 5.Saranensis				*Interpontificia,*
	217	Calixtus 3.Hispanus	8	3	19	*Res,*
	218	Pius 2.Senensis.	3	11	16	*Euenta,*
	219	Paulus 2. Venetus	5	10	26	*Concilia,*
	220	Sixtus 4.Sauonensis	6			*Patriarchæ,*
	221	Innocentius 8. Genuensis	13		5	*Reges,*
1503	222	Alexander 6. Hispanus	8		26	*Historiographi,*
			11		8	*Cæterique scriptores,*
		Summa cum interregnis 99.				*a pag. 418. ad 432.*
		16. SÆCVLVM.				*16. Sæculi Imperatores,*
Anno	223	Pius 3.Senensis			16	*Doctores,*
Domi.	224	Iulius 2.Genuensis	9	3	12	*Hæretici,*
	225	Leo 10.Florentinus	8	8	21	*pag. 400.*
1503	226	Adrianus 6. Batauus	1	8	6	
	227	Clemens 7. Florenti.	10	10	8	*Interpontificia,*
	228	Paulus 3.Romanus	15		29	*Res,*
	229	Iulius 3.Rom.	5	1	6	*Euenta,*
	230	Marcellus 2.Tuscus			22	*Concilia,*
	231	Paulus 4.Neapolitan.	4	2	27	*Patriarchæ,*
	232	Pius 4.Mediolanensis	5	11	8	*Reges,*
	233	Pius 5. Alexandrinus	2	3	16	*Historiographi,*
	234	Gregorius 13. Bononiensis,				*Cæterique scriptores,*
1580		hodie sedens.				
						à pag. 432. ad finem libri quarti.
		Summa cum Interpontificiis 77. quibus omnibus in vnum reductis existunt à Christo nato 1580.				

TEMPORVM AD CHRISTVM ET A CHRISTO AD NOS VSQVE BREVIS DESCRIPTIO, QVATENVS SCRIPTVRIS

sacris aut receptis Hebræorum veterum, atque aliorum probatorum auctorum scriptis, & Annalibus confirmari potest.

Gilberto Genebrardo Theologo Parisiensi auctore.

SEX ÆTATVM, IN QVAS DISTRIBUIMUS mundi ante Christum tempora, formulæ.

Anni mundi.

1 Aetas mūdi originarij. è c. 5. & 6. c. Genes.

AB orbe condito vsque ad eluuionem sunt anni 1656. dies 6.

2 è c. 7. 8. 10. 11. Gen.

2. Aetas Patrum, quæ & diluuij.

Ab eluuione ad ortum Abrahami anni 293. dies 10.

VETERES fermè mundi tempora in quinque ætates ante Christum distribuerunt. Latini quidem, vt Augustinus lib. de Genesi contra Manichæos, é parabola de conductis ad vineam Matth. 12. primam ad Adam vsque ad Noe constituunt, alteram à Noe vsque ad Abraham, tertiam ab Abraham vsque ad Dauidem, quartam à Dauide ad transmigrationem Iudæorum vsque, quintā ab illa transmigratione ad Christum, vt iam sexta ducatur à Christo ad mundi finem, (quam nos septimam facimus) ad similitudinem sex Dierum creationis, vt in septima (id est, cælesti) speretur requies. Græci verò, vt Nicetas in 42. orationem Nazianzeni, primam ab Adamo ad Noem, secundam à Noe ad Abrahamum, tertiam ab Abrahamo ad Mosem, quartam à Mose ad captiuitatem, quintam à captiuitate vsque ad Christum, vt sexta similiter à Christo vsque ad diem iudicij protrahatur. Verùm præstat in septem distribuere, quòd Scriptura locis à nobis citatis, & notabiles mundi Ecclesiæque mutationes, variique euentus hāc distributionem commodiorem & faciliorem ostendant. [Quamuis Esdras Propheta ex Angeli monitu, vel Dei potiùs ex rubo loquentis, vt acciderat Mosi, recenset ætates mundi duodecim quas partes vocat, aitque iam tūc 10. partes præteriisse ac tātùm duas superfore. c. 14. quæ ratio calculum habet subtiliorem. vide Theod. Biblian. Alij etiam aliter ex Apocalypsi desumunt 8. ætates fore, ab Imperiorum constitutione, vt ipsa imperia. 4. primas ætates obtineant, deinde regnum Christi Domini, post sub eo regnum sanctorum, quod iam extitit indubiè. D. Tho. de regimi. Princip. & adhuc durat. deinde Antichristus Gog, & Magog, regnabunt breui tempore, aut regnare videbuntur: tandem Deus ipse obtinebit omnia. de his Methodius.]

Mundum sex mille annis duraturum non est Eliæ Tesbitis Prophetæ vaticinatio, sed cuiusdam Eliæ Rabbini Iudæorum Cabbalici commētum, in Talmud, *tractatu Sanedrin, cap. Helec: & in tractatu de Idololatria, c. Libne: & in tractatu de Sabbato.* Cuius coniecturas affert Rabbi Isaac in primū cap. Geneseos. Præcipuæ sunt hæ: Primus versus Genesis, qui continet sum.

mam operum Domini, sexies literam א exprimit: Aleph autem mille significat. Deinde Deus sex diebus absoluit mundum, septimo quieuit, ac sabbatum consecrauit. Iam mille anni sunt apud Deum, sicut dies hesterna, quæ præteriit. Postremò sex primi parentes, Adam, Seth, Enos, Cainan, Malaleel, Iared mortui sunt, Septimus Enoc viuus in cœlum translatus est. Post igitur millenarios sex, quibus labor & mors viguerit, septimus initium erit quietæ & immortalis vitæ. Hæccine, quæ coniecturis frigidis nituntur, possunt videri prophetica? Quæ annotare libuit contra insulsam & superstitiosam eorum opinionem, qui quasi in numerato habeant sæculorum fines, occinentes dictum Eliæ, nobis breui, definitóque anno extremum diem minitantur, cùm ne Angelis quidem ille pateat. Vide clarissima Christi verba Mar. 13. V. 32. & 24. V. 22. Mat. 25. 13. Act. 1. 13. quæ, vt non simpliciter inficiantur aliqua posse esse argumenta, quibus mundi impendens ruina declaretur (nam nonnulla Scripturæ protulerunt) ita docent non esse studiosius inquirendum in dies, horas & momenta, quæ Deus posuit in sua potestate.

Definitam ergò & minutam annorum circunscriptionem reiiciamus. Pronuntiatum autem Rabbini Eliæ vniuersè verum intelligamus. Nam non carebit suo euentu in genere, præsertim cùm apud nos idem tradiderint. *Lact. lib. 7. cap. 7. Hilar. cap. 17. in Mat. Hierony. in epistolari. expos. Psal. 89. ad Cyprian. Aug. lib. 20. Ciui. cap. 7. & vt addamus Græcos, Iren. lib. 5. cap. vlt. Iustin q. 7. ad Gentes, German. Constant. lib. de Theoria,* ad hunc numerum quingentis adiectis, post Hippolytum, Cyrillum & Chrysost. Et apud Ethnicos Hydaspes, Trimegistus, Sibyllæ, auctore Lactant. & Orpheus citante Platone. etsi alio sensu, ἐκτῃ ἐν γενεῇ καταπαύσεται κόσμον ἀοιδῆς.

Hebræi à Nouilunio Septembris siue Luna propinquiore Autumnali æquinoctio, annum ordiuntur, existimántque eo mense orbem fuisse conditum, sequuti sententiam R. Eliezeris, qui id contra R. Iosuam defendit, annum auspicantem à Nouilunio Martij, siue à Luna æquinoctio verno viciniore, quando Sol Arietem ingreditur. Vnde & festum Tubarum, quod primo die Septembris celebrabatur, vocant caput seu principium anni. Nec nisi ratione atque ordine Festorum & ministerij Ecclesiastici Nisan (qui ferè Martio nostro respondet) primum mensium, *Exod.* 12. dici interpretantur. Quò fit vt in cæteris negotiis, siue priuatis, siue publicis, itémque in consignanda temporum ratione à Tizri. i. Septembri numerent, vt *Ezech. c.* 40. *ver.* 1. Quos etiam in Ecclesiasticis sequuntur hodie Græci, vt constat ex ipsorum ὡρολογίῳ & μηνολογίῳ Mytilenensium, qui & ideò Constantinum magnum Indictionum suarum initium posuisse 23. die Septembris aiunt, quo scilicet Sol Libram inibat. Ex veteri instituto non modo Chaldæorum, Persarum, Aegyptiorum, Orientalium cæterorum, vt videre est apud Ioseph. Ant. lib. 1. c. 3. & Alphonsum in Tabulis, verùm etiam Hetruscorum veterum, qui vt è Festo Pompeio & Liuij libro 7. colligitur, quotannis clauum annalem figebant Idibus Septembris, vt per eos clauos numerum annorum designarent.

Tamen nostrorum communior opinio est Martium mundo dedisse principium, ac Scripturam ex eo fastos suos deducere. Nam Exodi 12. apertè scribitur, de Nisan, *Primus iste vobis erit mensium*, & 23. solennitas Tabernaculorum in exitu anni, quando essent omnes fruges, fructúsque de agro coongregati, agitari imperatur, quam sanè in Septẽbri celebratam è 23. Leuit. constat. Quod etiam sequimur, & ad Martium annorum supputationem in hac Chronologia dirigimus, cum præsertim Christus eo mense de Cruce pependerit, mundúmque renouarit, & Daniel suas Hebdomadas, sextam

Anni mundi.

3. è c. 17. 21. & 12. Exod.

3. Ætas Patriarcharum.

Ab Abrahami ortu, ad egreßionem Israëlitarum ex Ægypto anni 720.

4 è 3. Reg. 6.

4. Iudicum, Ducum & Heroum.

Ab egressu Israelitarum ad vsque iacta templi fundamenta, anni 480.

5 è libris Regum & Paralip.

5. Regum.

A fundamentis templi ad captiuitatem Babylonicam, anni sunt 419. menses 6.

6 è 25. Iere & Dan.

6. Captiuitatis Ecclesiæ, siue Monarchiarum mundi.

A Babylonica captiuitate ad Christum patientem, anni 553.

Summa, an. 4121. mens. 6. dies 16.

Quod membratim sic demonstrari potest.

ætatem

Anni mundi ætatem terminantes, ad eius perpessionem deduxerit.

Adde me imitari nostras Ecclesias Gallicas, quæ ductæ iudicio & consuetudine D. Hieronymi, (vt in Catalogo e. de Ioanne Euangelista, & e. De Papia) Sophronij, & Isidori, annos hinc deinceps supputarunt. Apparet è Gregorio Turonensi, apud quem mẽsis vndecimus est Ianuarius : decimus December, &c. Et apud Græcos Cantacuzeno Apolog. 1. pag. 8. dum à Passione ad suæ scriptionis tempus annos 1360. numerat.

Nec est mirum banc diuersitatem inter nostros reperiri, cùm etiam R. Abraham scribat in 7. caput Danielis, suorum quosdam annum incipere à Tizri, quòd is sit principium orbis conditi: alios à Nisan, quòd eo Patres egressi sint ex Ægypto. Nempe illis annus duplex, vulgaris & sacer. Vulgaris, incipit ab Autumno, mense Septembri. Sacer siue Ecclesiasticus, ab æquinoctio verno in Martio.

Cum infinitis retro sæculis absolutissima perpetuáque fuisset omnis fœlicitatis communicatio inter Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, qui tres vnum Deum sistunt, Deus ipse nullius rei indigus, sed per se fœlicissimus, post Angelorum tres Hierarchias, siue nouem substantiarum incorporearum ordines, mundum hunc aspectabilem, non de hyle siue materia increata, vt Plato falsò censuit, non ab æterno, vt Aristoteles, non ex atomis fortuitáve aliqua concussione, vt Democritus: sed è nihilo, hoc temporis principio condidit.

Mundus ergo neque æternus, neque in tempore per necessitatem vel casum factus, sed libere, quando, & quo momento, & quo modo Deus voluit, tanquam riuus è pleni & consummati boni fonte exoritur : prius materia, de qua fieret, è Nihilo procreata, præparatáque ex eo, quod non erat, quam tenebras, abyssum, aquas, inanitatem, vacuitatem Moses appellat.

ANGELI omnium primi procreantur. Illis cœxua faciunt tria Scholastici, post D. Augustinum atque adeo Hebreos in Bereshit Rabba cœlum, tempus, materiam, nisi quod R. Selomo, *Gen* 1. citata etiam illa eadem Bereshit, eos malit conditos die secundo, cum illos tamen Græci multùm ante hunc mundum productos contendant *Nazianzenus, Damascen. Suidas*, Græcis assentiuntur Hierony. Hilarius, &c. Quod certe est credibilibus. Ideo enim Moses in Genesi eorum inter res tum creatas non videtur meminisse quòd non essent de operibus sex dierum, ac illic duntaxat instituisset Hexaemeron, siue opificium sex primorum dierum describere. Alioqui alibi eos satis indicat fuisse à Deo procreatos, vt cum Angelos Domini appellat, ministros & seruos ipsius facit, &c.

[Liber *Ietsirah*, qui dicitur esse Abraham Patris Isaac, mirabili deductione tradit rerum conceptionem, in mente diuina, necnon aiunt in *bereothote* hoc est libris exoticis Iudæorum, ante nostrum *bereschith*. esse tria alia Capita, apud ipsos occultissima. Pómum dicitur *Ieschia*, id est, existentia, in quo tractatur de tribus vno *schelosschah achad* ibi etiam mentio fit de *aor kadmon, aor metsach, aor metsutsach*: id est, lumine antecedente (scilicet Patre) lumine orto (filio) lumine producto (S.S.) Alterum caput est *Merabhab*. id est equitatio, de *cherub*, intelligitur, dicuntque statim creatos luminum propagatione. Tertium caput est de Idæis, quas ipsi appellant *minoth*. vnde tandem existit Syle, à qua orditur Moses.]

Siue autem sint cum mundo procreati, siue infinitis ante seculis, tunc erant omnes valde boni, sed superbiendo & altiorem gradum appetendo tertia pars duce Lucifero eadem hora lapsu luctuoso de sua fœlicitate cecidit, misera, in malo fixa & obdurata euasit. Cæteri autem cum Deo manserunt,

PRIMA ÆTAS
LEGIS NATVRAE
quæ & mundi originem, quasi populi Dei infantia.

DEVS è nihilo, id Gen 1. est, nulla antegrediente materia cœlum & chaos, i. miscellam rerum omnium inferiorum, complectentem in certo gradu & ordine, quatuor elementa: deinde ex his reliqua, quæ sub sensum cadunt, procreauit, diebus 6.

gratia aucti & confirmati, perfectaque beatitudine cumulari.

Primo die, qui dominicus, rerum creatio prima rudísque. Mox lux rerum nobilissima & spirituali naturæ finitima. Eo enim conduntur materia informis, cœlum, lux in modum lucidæ nubis, quæ vice Solis ortu suo diem, & occasu noctem efficeret, terra, aquæ, aër, &c.

Secondo die & tertio, rerum dispositio, tribus reliquis ornatus, omnia maximo diuinæ potestatis & sapientiæ argumento, addita benedictione secundum cuiusque naturam & speciem

Paradisus item voluptatis, tertio die, id est, ortus Eden fœcundissimus & amœnissimus omni stirpium, arborum, aquarum, fructuum genere, quando primum productæ sunt plantæ. In eo erat fons naturam Nili referens, qui coloni vice fungens, ascendebat & irrigabat omnem horti superficem, sicque sine alio aquarum genere alebat augebátque semina, atque terram pinguefaciebat, vt nihil imbribus cœlóq; deberetur: Sicut de Nilo Plinius maior, lib.18.c.18.& minor in Traiani Panegyrico. Rectè autem Chrysostomus illum diluuio ita obscuratum tradidit, vt in hominum ignorationem venerit.

Septimo cessauit Deus nouas species & nouos mundos condere, sat habens deinceps sua inerranti prouidentia & verbo potentiæ suæ semel procreata portare, conseruare, tegere, ad debitum finem perducere. Quod exequitur omnia suauiter disponendo, id est, mouendo res procreatas iuxta modum naturæ ipsarum congruentem, naturales videlicet naturaliter, liberas liberè, contingentes contingenter. Nisi hunc ordinem & cursum singulari aliquo iudicio mutet, suspendat, imminuat, iuuet, perficiat, Hinc illud, Gratia naturam perficit.

Singula Deus fecit valde bona Gen.1. id est, perfecta in suo genere, nempe in suo statu, integritate, perfectione, vigore. Non enim creauit, Verbi gratia, hominem in cunis, infantem, vel puerum, vel decrepitum, rudem & indoctum, sed ætate, sapientia, virtute, scientia perfectum, &c. Non arbores in semine, virga, sed cum frondibus, fructu, &c. Item valde vtilia & commoda mundo, item pulchra, speciosa, decora pro ratione essentiæ cuiusque. T o b Hebraicè ea omnia significat.

[Creatus homo in statura perfecta ex Analogia staturæ Christi. Ephes.4. Et fuit tunc ver æternum, & perpetua messis, cuius adhuc vestigium extat in Islandia vt aiunt.]

* Adam in agro Damasceno (Hebræorum alijs, in ipsa terra Israelica) è terra virgine sexto & vltimo die orbis conditi, annis ante Christi passionẽ 4122 tanquam creaturarum omnium finis & possessor producitur. Idque extra paradisum, muliere in paradiso paulò post de eius dormientis latere constituta: & ad imaginem Dei, in naturalibus mentis facultatibus, & ad similitudinem in gratuitis donis, quæ quia postea peccato suo amisit, Dei similitudinem perdidisse memoratur, non item imaginem.

* Ad extremum diei sexti, quod erat initium propè diei septimi, Adam è limo fingit, eíque è nihilo mentem infundit.

In paradisum translatus, & Euæ consortio consolatus, multa de Christo & Ecclesia prophetauit. *Ephe. 5.*

[6. die diluculo creatus fuit, hora tertia Euę copulatus, hora sexta tentatus, hora 9. eiectus è paradiso. *f. la Ziardus.* ex Gen.3. ỽ. *quòd inambularet Deus ad auram meridiei.* Et ex Analogia Dominicæ passionis, cum manè productus Dominus hora 6. pepẽderit, & nona expirârit. Et vt fuerunt Adamo tenebræ noctis, pro initio pœnarum, ita solis eclipsis expiationem peccatorum in sole iustitiæ restata est.]

Eodem die, quo fuerat procreatus, transgressus est, mortalisque factus, ac ideo etiam Christus sexto die conceptus

est &

Anni mundi.

est & passus, vt eius lapsum repararet.

In agrum Hebron vna cum Eua exul pellitur, vbi & sepelitur. Ios. 14. iuxta interpretationem Midras & D. Hieronymi. Alijs tamen sepultus dicitur in loco Caluariæ, prope Hierusalem, deinde translatus in Hebron.

Deinde de latere Adæ dormientis costam tollens, mulierem procreat. In cuius rei signum viri vna costa mulieres vsque hodie superant.

[Alij volunt vocem hebræam significare tincturam, vt innuant fœminam ab homine ipso deminutam vt quæ pondere legitimo careat. Venetas.]

E paradiso emittitur, vt operaretur & coleret terram, de qua erat sumptus. Ad eum decipiendum diabolus, cùm spectari non posset per essentiam, vtpote incorporeâ & inuisibilem, serpente vsus est, quòd esset animal comparatum ad ipsius ingenium, commodum ad scandendam arborem mortis, denique quia concessum. Non enim Deus eum alio vti permisit, quò homo posset satanam per istum loquẽtem faciliùs deregere sicque tentationi resistere.

[Est quoddam genus serpentis virginea specie supernè, vt pro Angelo acciperetur, latente fœda colluuie ab vmbilico sub folijs arboris. Hortulus sanctitatis.]

Sic deinceps dæmon ad fallendum apud gentes loquebatur per statuas, in oraculo Dodonæo per quercũ, cum Apollonio Thyaneo è Philostrato per vlmum, cum Pythagora per fluuium è Porphyrio, cum Iuliano Apostata & Maximo Philosopho diuersis vocibus & modis, cum Magis hodie per hircos, capras & eiusmodi belluas.

In suo exilio diuturnissimo, se Dei psalmis & laudibus consolabatur. Vnde Talmudici inter vndecim libri Psalmorum auctores eum nominant. Condidisse aiunt Ps. 92. qui, *Psalmus Cantici in diem sabbati*, inscribitur, & beneficiũ creationis, ac erga res procreatas prouidentiam celebrat.

Adam humani generis Sator, parens atque origo. Vnde de nomine speciei appellatus est. Nam Adam Hebraicè hominem sonat. Cùm prophani hunc primum esse hominem ignorarent, alij vt Aegyptij, se tredecim millium annorum Historiam literis comprehensam habere finxerunt (*Mela*) & barbara quædam hominum nomina excogitarunt. Alij, vt Indi, vt ex ipsorum chronicis profert Hebræus Cozras, Adami patrem & præceptorem etiam nominarunt. Alij mundi æternitatem introduxerunt, & rerum in illa æternitate gestarum memoriam obliteratam asseruerunt certis eluuionibus & exustionibus. Nos, quibus sacra historia innotuit, non solum primum hominem assignamus, sed ab illo etiam certam, rectam & perennem lineam, successionémque, relictis cæteris ramis, dedocimus.

Profanorum alij humanam naturam æternam asseruerũt, alij primum in Attica natos fuisse homines, alij in Arcadia, alij in Aegypto. *Theodo. lib. 5. Græcar. affectio.* Alij in Scythia. *Iustin histaric. lib 2.*

Hæc prima ætas, pauca habet monumenta, quod inundatione Noë omnia ferme interciderint.

Quæ habet, hæc sunt.

Ab eius hominibus artes tam ingenuas, quàm mechanicas fuisse repertas indicat Moses *Genes. 4.* Oracula Henoch citat B. Iudas in sua Canonica. Ipsius libros Christiani Aethiopes ostentant. Seth & Enos inuenisse astrologiã, & duabus columnis inscripsisse, characterésque Hebraicos excogitasse vetus est traditio, è Cedreno, Iosepho, Rabbinis, &c.

Homines erant longæui, quia natura erat simplicior & incorruptior. Præcipue autem diuina prouidentia, vt ad filios, notitiam Dei propagarent, & suo exemplo eum colere, sacrificiis placare, Fidem in Christum retinere docerẽt. Hinc hanc longæuitatem, R. Leui scribit opus fuisse prouidentiæ, non naturæ. Sic ferè Iosephus, vt possent experiri & obseruare disciplinarum artiúmque rationes, causas, principia, &c. Nam artes longæ & experimenta difficilia, quæ non possunt satis colligi, nisi obseruato syderum ad sua principia reditu,

Anni mundi

[illegible], magno anno. D[illegible]uebatur ad multiplic[illegible] [illegible]um genus humanum, & ad scientiarum principia inuenienda. Nemo tamen ad mille annos peruenit. *August. lib. 15. de Ciuit.* Vbi quidam Bacchon frustra putauit annorum Hebraïcorum alios [illegible]isse lunares, alios semestres, alios bimestres. Nam Scriptura non nisi agnoscit annos mensium siue lunarum duodecim, [illegible] quando sunt embolici, tredecim, vt suo loco ostendam.

[illegible]rant fœcundi, quod Scriptura significat *Gen. 5.* dum eos ait [illegible]nuisse filios & filias, & traditiones Heb. dum narrant eo[illegible] partus fuisse perpetuo geminos & tergeminos ob cor[illegible] molem & c[illegible]p[illegible]sos humores, sic prouidente Deo hu[illegible] gen[illegible] multiplicationi, ob quam gradus cognationis [illegible] [illegible]onium non prohibebant, sed nec alij casus, præter disparitatem religionis, vt colligunt è *Gen. 4. 6.*

Erant ingeniosi. Nam pauco tempore repererunt artes liberales & mechanic[illegible] [illegible]d Moses *Gen. 4.* significat, dum inuentores rerũ, quarũ vsus est præcipuus inter homines, notat.

Erant proceri & quasi Gigantes. Vnde & Berosus Noeum [illegible]nt[illegible]m appellat. statura enim hominum post diluuium pa[illegible]m c[illegible]ntracta est, vt & vita, cùm propter climata & inclinationes cæli varia[illegible], ad quas dispersi sunt *Gen 10. & 11.* tum propter [illegible]quen[illegible]m ætatum intemperantiam, aliasque vitio[illegible]tates, tum [illegible]duum naturæ fluxum, diminutionem & [illegible]si[illegible]tum. Q[illegible]re qui Gigantes siue Nephilim, *Gen. 6* [illegible]untur, ita appel[illegible]a[illegible]u[illegible] per comparationem aliorum.

[*Nephilim* dicti sunt per antiphrasin quod minime cade[illegible]ent *naphal* enim cadere significat. alij volunt esse hæmanticum à *phil.* id est elephante, qu[illegible]d essent vastioris molis.]

Cætera traduntur primis quinque aut sex capitibus Genesis Mosaicæ, ad quæ licet nihil certò possit adijci, quod Mose nullos habeamus auctores antiquiores, tamen hîc sex aut septem possunt interseri, præter ea, quę ex historiis & traditionibus Hebraicis suo loco & ordine depromemus.

Primùm vt *Arnobius lib. primo contra Gentes,* Platonis in Critia, imaginationes de bello Atlantico, quod Solon in Ægypto audiuit extitisse ante diluuium. Moses sane scribit tum [illegible] G[illegible]ntes, & quamuis taceat an se mutuis bellis confece[illegible], hoc tamē innuere videtur, dum eos ait fuisse potentes à sæculo, Heb. *Gibborim,* quod epithetum est heroum & stre[illegible]u[illegible]rum be[illegible]torum, dumque addit fuisse famosos siue ma[illegible]m[illegible]s. Hac e[illegible]im formula videtur notari eorum f[illegible]rtitud[illegible] tyrann[illegible]ca & rerum [illegible]gestarum magnitudo. Quod autem [illegible] ætas scelerata [illegible]raducta intra orbis mediterranea, nec [illegible] ad mare Atlan[illegible]um id est, fines Africæ, Europæ aut [illegible]tiam Asiæ peruen[illegible]e nihil obstat. nam huius Gigant[illegible]machiæ causa, vict[illegible] in extremas oras profugere, & victores illuc victos persequi potuère, non tam habitandi, quàm se vlciscendi studio.

Secundum de columnis coctilibus, de quibus Iosephus libro 1. Nempe lapides coctiles pro [illegible] [illegible]one in[illegible]ptos ante Ninum [illegible]eptingentis annis, [illegible]uisse in Babylonia repertos, vt liqueat ant[illegible] [illegible]iluuium lit[illegible]arum, præ[illegible]tim mathematicarum, vsu[illegible] extitisse.

Tertium de Chaldęorum disciplinis. Nam eos ante Græcorum monarchiam quadra[illegible]inta tribus millibus annorum [illegible]nstruorum, qui ter mil[illegible] sexcentos [illegible] [illegible]tuor sola[illegible] conficiunt, literaru[illegible] & Astronomię prin[illegible]pia c[illegible]luisse [illegible]emorant. H[illegible]ut m[illegible]d[illegible] [illegible]pet Imperium Persicum [illegible] Baby[illegible]nicum & quin[illegible]e primas Scripturę ætates in Adami cen[illegible] [illegible]m quinqu[illegible] mū prim[illegible]um, & Sethi vigesimum pri[illegible] in[illegible]run[illegible] *[illegible]hal[illegible]aorum historijs.*

Q[illegible]r[illegible]m de libri[illegible] Henoch, è quibus Tertullianus citat integr[illegible] par[illegible] [illegible] [illegible]e quibu[illegible] [illegible]o l[illegible]co.

Anni mundi.

Gen. 5. a ADAM genuit Seth ætatis. 1

Quintum de quindecim Ægyptiorum dinastiis, ut regnum eorum antiquissimum & cum primis ferè hominibus natum esse videatur. Nempe quia decima sexta & ultima Thebanorum dinastia, qui ante Hiclos ut appellat Manetho apud Iosephum imperarunt, exactè in diluuij principium incidit, ut obseruant apud Eusebium.

Sextum apud Rabbinos de gemina fame, una sub Adam ob peccata Cain & filiorum eius, altera sub Lamec propter Gigantum scelera. Et de diluuio Enos, quo tertia hominum pars interiit.

Septimum de Epicureismo è Luc. 17. & Mat. 24. Edebant & bibebant, uxores ducebant & dabant, ad usque diem, quo intrauit Noe in arcam & venit diluuium ac omnes perdidit. Addunt Hebræi tyrannides, violentias, direptiones, raptus nuptarum & innuptarum, c. 6. Gen.

Octauum de fabulis Gigantum, quòd non haberent homines Patres, quæ Eusebij nomine (inquit Augustinus de Ciuit.) circumferuntur, & è scriptis Henoch ob antiquitatem fidei suspectæ iudicata traduntur.

Præter hæc supersūt dūtaxat nomina Patrū, quamuis aureū fuerit sæculū, cuius cōparatione nostra lutea dici mereantur.

a ADAM peccat astu Satanæ per serpētem, ut per fistulam, loquentis, secumque est lapsus, fons mortis, morborum & cæterarum calamitatum. Sic enim sibi relictus est homo. deperdita autem gratia atque iustitia originatia, qua præter naturam fuerat affectus, frustra Philosophi aliam malorum causam quæsiuerunt.

Ex eo tempore homo necessario moritur. 1. quia habet corpus compositum è quatuor elementis se muto per contrarias qualitates oppugnantibus, donec vnum corū reliqua vicerit. 2. quia perdidit iustitiā originatiam, quæ sola reddebat corpus ad pōdus, cuiusmodi nūc medici frustra quęrerēt, vel corporis momētū ad mortem corrigebat & coërcebat.

Post peccatum, semen benedictum Christus promittitur. Hæc illa prima Dei promissio Euangelij fons multis deinceps sæculis reperita, varijs figuris delineata, oraculis & vaticinijs inculcata, qua se consolabantur Patriarchæ usque ad eius aduentum.

Hortus Eden, qui & paradisus voluptatis in Eden Mesopotamiæ regione, *Ezec.* 17 *&* 31. *Es.* 27. 4 *Reg.* 16. ad Orientē terrę Sāctę, irrigatus quatuor maximis fluminibus, Gāge, Tigri, Euphrate, Nilo. *Gen.* 2. Sed diluuio tādē omnib. sursum deorsum turbatis, ob ruptas maris, terræ, aëris cataractas, *Gen.* 7. ita immutata est terræ facies, ut loci illius vestigium vix ullum deinceps superfuerit, & fluuiorum illorum oculi siue fontes in alias regiones, easque disiunctissimas translati sint, magno incolarum bono. Omnes enim terram, quam alluunt, oblimant. Spatium terrę his fluuiis hodie comprehēsum ferè est tertia terrarum pars. Ne quis putet paradisum illum hodie extare, aut locum vbi olim ille extitit, idem allui fluuiis. Aliqui eum longè latéque patuisse scribunt per Syriam, Arabiam & Mesopotamiam.

De hoc paradiso legatur Beroaldus qui ex professo de illo scripsit.]

Illic fuit coniugij institutio, benedictio, dominium in belluas & res alias corporatas homini tributum. Lex de obedientia & temperantia. Sabbathi sanctificatio, quod & obseruatum toto legis naturæ tempore tradunt Hebręi & Lyranus, *Genes.* 7. ut & aliqua alia legalia. Verbi gratia, sacrificium de animalibus, non quibuslibet, sed mundis tantum, abstinentia a suffocato & sanguine *Genes.* 8. 9. 17.

Adam pœnitentiam egisse dicunt Sap. 10. Eam cœpit, quando abscondit se à facie Domini, metuens eius irā, quam

facies H[illegible] [illegible] cat. Continuauit annis t re mille. A[illegible] & Age[illegible] exemplum. *Zach.* 13. propheta, in s[illegible] der Olam cap. 21. siue prophetico spiritu imbutus. Ab ori[illegible] ne omnis generis scientia, virtute, iustitia, gratia donatus, [illegible] d pe cato posteriora amisit, citra spem eorum recuperan dorum, nisi ex solo redemptoris beneficio & fide, per quam nouam iustificationem fuit consequutus, tam ipse, quàm re[illegible] iquu[illegible] humanum genus. Scientia remansit, per quam diui nas [illegible] humanas artes posteros docuit, per quam & ante lap[illegible] sum nomina rebus, maxime animantibus terrę & volucribus [illegible] imposuerat. *Genes.* .. Ex quo sapientissimum & naturę cu[illegible] iusque scientissimum eum fuisse oportet, vt proinde per eum a[illegible] posteros philosophia de animantibus & rebus physicis [illegible] nauerit.

Ce[illegible] nit *Psal.* 92. in diem Sabbathi, vt eius sanctitatem & [illegible] tum posteris relinqueret ad recolendum creationis bene ficium & magnitudinem. *Talmudin in Baba Bathra.* vsque ad t mpus videlicet secundi Adam, id est, Christi, quo ad maius bene[illegible] cium, id est, recreationis & redemptionis recolendum, in diem Dominicum conuerteretur.

[illegible] ibros scripsit, de quibus Aug. lib. 18. de Ciui. c. 38. Quo rum A[illegible] puta & Enoch) scripta, vt apud nos & Iudæos in au[illegible] oritate non essent, nimia fecit antiquitas, propter quam vid bantur esse suspecta, ne proferrentur falsa pro veris. Nam & pro[illegible] eruntur quædam, quę ipsorum esse dicuntur ab eis qui pro suo sensu, passim quę volunt, credunt. Hęc ille.

[illegible] agro Damasceno formatus fertur in Trad. Heb. ex hu[illegible] mo rubra. Nam Adama, ex qua dictus est, humum rubram sonat qualis est gleba Syriæ & Armeniæ. Alij in terra Israel, quod retulit Abben Ezra, Gen. 2.

Ab[illegible] alendorum pecorum artem primus inuenit, in vsum lanarum & pellium. Nondum enim vsus carnium pisciumve ante diluuiū receptus fuit, dum ea *Gen.* 9. iam tanquā olera vi[illegible] ctitia (*Gen.* 1. in cibum concessa) permittit. etiamsi reclamet [illegible] Martyr *q.* 119 *ad Orthod.* Potuisse autem vti commodis[illegible] imè, radicibus fructibus, herbis citra vsum carnium facile [illegible] ratur ex his quę scribit Iulianus Apostata apud Suidam in H[illegible] odoto. Vsus autem lanarum & pellium monstratur a [illegible], hum primos homines ē paradiso mox eiiciendos pelli[illegible] [illegible] bus amiciuit. *Gen* 3. Et consuendi artificium vt a [illegible] turæ & multarum aliarum rerum ab Adamo & Heua, [illegible] paradiso sibi consuerunt folia ficus & fecerunt peri[illegible] [illegible] siue su[illegible] ligacula, *ibid.*

S[illegible] d ne animalia vlla, vt Leones, canes, vultures toto illo [illegible] suo videntur vsa carnibus, ex his, quæ docet Ba[illegible] Hexa. Quod colligit è 1. & 9. Genes. Quo forsitan allu[illegible] it Esaias c. 11. *Leo quasi bos comedet paleas*, significans sub Christo omnia fuisse reuocanda ad primam simplicitatem & [illegible] statum.

[illegible] iuxta H[illegible] b. traditionem anno mundi 13. nascitur, iuxta No[illegible] fte[illegible] aco, an. 15. Sororem Calmanam quidam ap[illegible] llant eode[illegible] secum partu genitam duxit. Nam primi [illegible] partus[illegible] rere gemini tergemini-ve, ac masculus & fœmina simul nasc ba[illegible] tur, int[illegible] quos matrimonij nexus nondum esset prohi[illegible] itus, *Beresebit Rabba*, *Genes.* 4. Abel autem iux[illegible] ta v[illegible] que trigesimo, qui p[illegible] stea ætatis centesimo occidi tur, Virgo e[illegible] si duas geme[illegible] as orores habuerit, quibuscum posset matrimonium agitare, *idem in Beres. Rabba.* Sacerdos & Mart[illegible] r. Ob quas tres dote E[illegible] clesia ab Abele incipere di citur, non ab Adam qui alio iu[illegible] ad eam pertinuit, & diuturno [illegible] f[illegible] re annorum luctu cœlum promeruit. *Ireneus.*

Hos Adam in spiritu do[illegible] uit offerre Deo decimas & pri[illegible] mitias. *Guliel. Nangiacus* Et reliquum Dei cultum. Nam inde

habuit

ætatis suæ & mundi anno 130.

CAINO *mundi primogenito.*

ADDÆ SÆCVLO.

Ann. mundi.

Anni mund. habuit Abel, vt de grege suo agnum, Cain de suo agro terræ fruges offerret.

Signum reconciliationis in sacrificio Abelis apparuit, dum de cœlo tactum est. *Hebræi.* Nam hi respectum Dei ad Abelis munera combustionem cœlestem interpretantur, & historia Aaronis Leu. 9. Manuæ Iud. 5. Eliæ. 3. Reg. 18. Salomonis & aliorum litantium. 2. Par. 7. confirmant. Quin & adduntin illo igne leonis faciem fuisse conspectam, vt adumbraretur Leo de tribu Iuda. Nempe eiusmodi sacrificia typus erant Christi, & per eum Deo placebant, qui seipsum veram & vnicam hostiam pro peccatis nostris oblaturus erat.

Abel primus litauit Deo. Hebræi tamen tradunt Adamum prius bouem siue iuuencum sacrificasse, illúmque ritum filios docuisse.

A fratre interficitur in agro Damasceno, qui & inde nomen accepisse fertur. Nam Dammesec. q. sanguinis mixtio. quod secundum fuit in terris hominum scelus, propter quod terra denuo maledicta est.

Duæ ciuitates ab his fundantur. Abel, prima prædestinatorum forma, Dei & iustorum ciuitatem facit, quæ ad hunc vsque diem peregrinatur in hoc mundo multis calamitatibus obnoxia. Cain, primum reproborum exemplar, Diaboli & impiorum ciuitatem erigit, qui quasi terræ domini & ciues loca terrena construunt. Hinc filij Dei & filij hominum *Genes. 6.* de piis & impiis.

A D Æ S Æ C V L O

Primus ante diluuium regni speciem constituit (*Ioseph.*) vt post, Nimrod. Præclara Regiæ maiestatis origo, propter quam miseri mortales vsque adeo superbire debeant. Sed Sacerdotium Ecclesiæ, quod in Abele cœpit, illo regno temporali fuit antiquius. quod demum post diluuium incepit. *Aluarus de planctu Ecclesiæ, c. 37.*

Ex maligno erat, & occidit fratrem, quoniam opera eius maligna erant, fratris autem iusta. *1. Ioan. 3.* Sic Abel mortuorum primus, Cain primus patricida. vt mundi solus cum sua posteritate esset dominus, soror, & parens, *R. Isaac.*

Ei Deus notam imposuit, ne quis eum interficeret. Veteres Hebræi putant esse literam vnam nominis ipsius, fronti eius impressam, verbi causa n. Nam est ridiculum, quod recentiores fuisse putant cornu in fronte. Græci malunt tremorem membrorum, suspirium & fœditatem vultus.

[Alij volunt fuisse sanguineam & volubilem oculorum faciem cum toruitate: quæ hactenus sunt homicidarum certissima indicia, quibus produntur si defixo contuitu hominem in os aspiciant. Hebræi.]

Agros colere, serere & metere docuit, excogitauítque cum filio suo Henoc artem ædificandarum ædium, aut saltem ciuitatum. Ponderum item & mensurarum vsum.

Cum posteritate incolit Assyriam & huiusmodi orientis partes trans Tigrin & Euphratem, vt Adam, Seth & sancti posteri Syriam & vicinas occidentis regiones cis Euphratem. Sese occupantes in colendo Deo sacrificiis cruentis & incruentis, colenda terra, pascendis pecoribus & huiusmodi artibus naturalibus & innocuis. *Genes. 4.*

Nam Eden regio Mesopotamiæ, vbi erat paradisus terrestris inter eos separabat. *Genes. 4.*

A Lamec septimæ ætatis nepote pro fera occiditur sub annum vitæ septingentesimum. *Beresith Rabba.*

Hæresim condidit contra Prouidentiam, non esse iudiciū neque iudicem, neque præmium pro iustis, neque pœnam pro impiis, nec Dei misericordia creatum esse mundum, multò minus regi. *Targhum Hierosol. & Iosephus lib. 1.*

Eius patricidium secutam grauissimam famem multorum annorum, quæ prima fuerit è decem memorabilibus in Scri-

ptura indicatis tradunt initio Targhum Ruth. Fortassis quia *Gen.* 4. scriptum est. Maledictus tu ex terra (i. parte terræ) cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos.

b ADAM genuit primo Cain, sed Ecclesiæ & maiorum Christi successionem duntaxat in textu persequimur, vt & Scriptura, quæ plures quidem filios & filias ei tribuit. Gen.5. verùm ne primogeniti quidem Cain progeniem in loogum produci, quòd absumpta sit diluuio, ac à Deo desciscens falsos Deos & sacra asciuisset. Seth verò vsque ad Christũ perducit, *Luc.*3. Gen.4. & 5.

Seth literas Hebraicas & stellarum nomina commentus est. *Suidas*. Astronomiæ inuentum ei etiam tribuitur. *Iosephus*. Gen 4.

Seth q. positio quoniá positus à Deo loco Abelis. *Gen* 4. vel fundamentum, quòd futurus esset mundi fundamentum, cæteris eius fratribus & propinquis diluuio excisis. *Fasciculus Myrrha*.

Genitus ad imaginem & similitudinem Adæ *Gen*.5. id est. bonus vt Adam, pius, pacificus, quietus, non vt Cain turbulentus, & improbus, qui fratricidiu jus primogenituræ amisetat, Alioqui iste fortasse similior erat Patri, quantum ad lineamenta corporis & formam.

Apud homines gloriam adeptus est, & super omnem animam generis Adam. *Ecclesiast.* 49.

Henoch vrbium prima de nomine primogeniti Cain, hanc in Libano fuisse scribunt, vbi erat lignorum copia, nempe mons & sylua eiusdem nominis cedrina. Non tamen illic fuisse videtur, sed potius in Assyria, vel alia regione trans Tigrin, quæ esset Orientalis ipsi paradiso Eden. Nam. *Genes* 4. *Egressus Cain à facie Domini* (i. loco, in quo ei apparuerat Dominus, siue loco vbi erat cætus piorum, quem Deus solet respicere & fauore prosequi.) *habitauit profugus in terra Nod* (quasi exilij & fugæ, vt latinè latium, quod illic latuisset Saturnus) *ad Orientalem plagam Eden*. i. vltra Mesupotamiam, vbi erat Eden quousque à Lamec suo abnepote interficeretur.

Ante eam Cain locum quendam ædificasse à Iosepho scribitur, Naïs nomine. Deinceps auctum familia hanc vrbem construxisse, ibique primi regni aut potius lattocinij, quo pij ad diluuium vsque infestati sunt, formam & sedem constituisse.

Videtur autem *Naïs* corruptè positum pro Nod. Nam Nod inhabitasse dicitur post fratricidium, *Genes*. 4. Erat autẽ regio ad Orientalem plagã Mesopotamię, in qua Dominus paradisum voluptatis plantauerat ab initio (vel ab Oriente, *Gen*.2.) Ab euentu sic nominata, quoniam Nod sonat fugam, exilium, quòd in illa terra à Patre, & piis profugus, & quasi in exilio procul habitauerit, qui ad Occidentalem plagam eiusdẽ Eden in Syriæ partibus commorabantur.

Inde per tam multos annos hominum cætibus condi potuère etiam vsque ad diluuium plurimæ ciuitates.

c TEMPORE Enos cœpit idololatria, fictinorúmque deorum cultus. Hic solus in sua familia verąm & auitam religionem retinens, pietatem instaurauit. *In hanc sententiam extrema verba capitis* 4. *Genes. Hebræorum Doctores accipiunt in Genesi magna*. Gen.5.

Scripsisse fertur de religione & modo inuocandi, item de disciplinis. Nam filus Seth tribuitur columnarum ad posteritatis disciplinam delineatio à Iosepho, Suida, Plinio decantata. Gen.4.

Huic fragmentum de nonnullis diuinis à Iuda Apostolo citatum aliqui tribuunt *Marianus Scotus*, sed perperã. Nam in B. Iuda legitur: Septimus ab Adam Enoch, non Enos, qui sane fuit ab Adam tertius.

Aliis, homines ab Adam vsque ad Sem filium Noë, Deum

Anni mundi.

b SETH, genuit Enos an. 105. 130.

235.

Cain ciuitatis Diaboli & regni impiorum conditore. Deinde Henoc eius primogenito siue Cainitarum secundo.

ADÆ SÆCVLO.

36

c ENOS genuit Cainan ætatis suæ anno 90. 325. 235.

Irad Cainitarum tertio.

ADÆ SÆCVLO.

4

Gen. 5. d CAINAN genuit Malaleel, anno 70.

Mehuiaele Cainitarum quarto.

Anni mundi. vniuersorum conditorem coluerunt. Nullus enim eorum taxatur, quòd diis alienis fuerit deditus, vel immundis dæmonibus obtulerit. *Cyril. initio lib. 3. contra Iulianum Apostatam.*

325. Ita, quando tempore Enos nominatim legitur cœptum inuocari nomen Domini, solennior quidam cultus tunc institutus significatur. Alioqui Adam, Cain, Abel, Seth, simplicem sacrificandi ritum vsurpauerant. Simplex enim huius loci sententia pendet è superioribus. Intereà dum Cain & eius soboles fundendis metallis, ducendis multis vxoribus ædificandis vrbibus & territoriis, cæteris rebus mechanicis & huius vitæ excogitandis intenderent. (Nam hæc toto contextu præcesserunt) Enos natus est Setho, qui cœpit inuocare nomen Domini: id est, Enos tantum operæ posuit in amplificando Domini cultu, quantum laboris isti insumebant in rebus caducis, sese planè dedens religioni & excogitans solennem inuocandi Dei ritum, adiecto animo ad superiorem & diuiniorem vitam. Pulchra antithesis. Isti excogitabant res ad hanc vitam vtiles, hic ad futuram.

Hinc ab Enos filij Dei, à Cain filij hominum, *Gen. 6.*

Tunc enim cœperunt filij hominum desistere ab orando Deo, eiúsque nomine inuocando. *Onkelos Gen. 4.* quod prænoscens Seth filium suum Enos vocauit q. ærumnosum & calamitosum, quòd sub eo miserum & calamitosum futurum esset sæculum, degenerantibus scilicet hominibus à vero Dei cultu ad idololatriam & praua opera.

Diebus Enos Oceani exundatio tertiam mundi partem perdidit. Nec tamē sequentes ætates resipuerunt, sibi metuendo à copiosiore diluuio. *R. Selomo Gen. 6.* quasi fuerit præludium vniuersalis.

Tum etiam Gigantes cœperunt esse in terra, quos Scriptura vocat Anachim: *ibid.*

Ab Anac primo Gigante de cognatione filiorum Dei siue Seth, *Abben Ezra Ibid.*

Hoc etiam tempore ab Adam, Seth, & huius stirpis nepotibus, duæ tabulæ vel columnæ factæ, vna ahenea (iuxta alios lapidea siue marmorea) contra aquæ eluuiones, altera latericia contra ignis conflagrationes, in quibus liberales artes, præsertim doctrina de Deo & Mathematicæ. In earum altera promissionem de semine, id est, Christo Adæ factam, cælatam scribunt.

325.
395. d CAINAN videtur quoque primogenitus fuisse. Nam ab Adam vsque ad Noë, vno Seth excepto, omnes fuisse dicuntur primogeniti. *R. Kimhi initio libri Paralip.*

Nec mouet, quòd nonagesimo anno Patris dicatur natus, Nam hac ætate non nisi circiter septuagenarij procreabant. *Bereshit Rabba & R. Isaac Genes. 10.* vt in secunda ætate ob contractiorem vitam incipiebant generare, quando erant 30. annorum aut circiter. *Genes. 11.* Nam vt infantiæ, pueritiæ, iuuentutis & reliquarum ætatum interualla erant longiora & tardiora, quàm pòst, ita etiam vires & fructiones. Semel autem apertis seminalibus fontibus & genitalibus caussis atque rationibus *gignebant filios & filias. Gen. 5.* id est, numerosa vtriusque sexus sobole augebantur.

Mortuus est sub Noë, cùm expleuisset annos nongentos & decem, quadringentis viginti & vno annis ante diluuium. frustra autem dubitatur, an isti anni fuerint æquales nostris. nam Scriptura nullos alios agnoscit, & annus diluuij *Gen. 7. & 8.* dierum fuit 365. à decimo septimo mensis secundi, vsque ad vigesimum septimum eiusdem mensis vertentis anni, mēsium autem duodecim, nominato secundo, septimo, decimo, primo, iterum secundo, cuius dies vigesimus septimus exprimitur, ne quis cogitet menses pauciorum dierum, quàm nunc.

Tunc erant Gigantes in terra ac deinceps. *R. Selo. Gen. 6.* [Gigantes dicti quasi γηγαεῖτες, id est, exultabundi ac superbientes, ob virium maius robur & corporum proceritatem, non autem ita dicti sunt, quasi è terra nati, vt quidam volunt] Ibid.

c MALALEEL sub Noë quoque excessit, cum 895. annos confecisset, ducentis nonaginta sex ante diluuium.

. Fuit quoque primogenitus. Nisi quod nonnulli existimant Gen. 4. probabile Patrem celerius alios genuisse, sed propter pietatem Malaleelem ius & dignitatem primogenituræ assecutum, quemadmodum Seth, Sem, Iacob, Iudas, fratribus ipsorum natu maioribus prætermissis, ad primum gradum prouehi meruerunt. Hinc Malaleelem propheticè nominatum. q. Laudatorem Dei. Atque ita hic tantum fieri mentionem virorum illustrium, è quibus Abraham, deinde ex eius semine populus Dei, tandémque Christus nasciturus esset, nulla habita ratione primogenituræ.

f ET is quoque Noëi sæculo obiit, natus annos nongentos sexaginta duos, ante diluuium ducentis triginta quatuor. Gen. 5.

Omnium diutissimè vixit dempto Mathusale. Nam superauit ætatem Adæ 32. annis.

Hic fuit maximus mundi descensus siue declinatio in religiones & moribus, vt proinde propheticè (quemadmodum multi alij Patriarchæ Seth, Noë, Phaleg, Abraham, Isaac, Iacob, &c. non dubito quin & multi alij, quorum etymon non Gen 4. affert Scriptura) propheticè, inquam, fuerit appellatus Iared q. descensus. Nam loco diuinarum artium emergunt prophanæ professiones & artes mechanicæ per Lamec & eius filios.

Nam Lamec à Caino sextus cum hoc, qui ab Adamo quoque sextus fuit, videtur concurrisse, si modo gradus Cainitarum, gradibus Setteorum respondent.

Cain enim concurrit cum Adamo Patre, vt qui tredecim annis eo duntaxat fuerit iunior. Henoc Caini primogenitus cum patruo Seth, vt qui ipso fuerit aliquanto senior, aut certè æqualis, vt colligi potest è 4. *Genes.* Sic reliqui. Alioqui Moses tantum recensuit posteros Cain vsque ad septimam progeniem, & neglexit annos vitæ, quoniam nihil piorum refert, ista scire, siue quia nimis isti diu vixerunt cum sibi, tum aliis, siue quia male perierunt omnes, ac diluuium in caput cæterorum accersiuerunt. Nominatim Irad, Mehuiael, & Methusael infœliciter periisse tradit *R. Selo. Gen 6.*

Caini autem stirpem vsque ad septimum gradum perduxit Moses, primò ad docendam Dei bonitatem, qui non statim ad eum vlciscendum processit. 2. ad iustitiam demonstrandam, quia tandem puniuit & peccata parentis, etiam in filios æquè prauos requisiuit. 3. ad veritatem oraculi sanciendam, quod septima generatione puniendum cecinerat, excisa etiã eius sobole & posteritate. *R. Isaac.*

Lamec Caini abnepos (errant qui filium Mathusale accipiunt, etsi eodem viguerit sæculo) bigamiam introducit. Nam primus duas vxores habuisse notatur, *Genes.* 4. quasi sex primis generationibus prima institutio & lex matrimonij siue Monogamiæ in paradiso lata à nullo violata fuerit, etiam in hominum tanta paucitate. Liberos 4. habuit ingeniosos & industrios, ad quos inuentio plurimarũ artium refertur, *Gen.* 4. Venationis exemplum posteris præbuit. Insignis gladiator cum filio Tubal-Cain arma inuenit & fabricauit, quibus cædes fierent, de quo apud vxores verentes ne propterea à Deo puniretur, se purgare conatus est, *Rabbini in 4. Genes.*

Audite, inquit, vxores quia occidi virũ in vulnere meo & adolescẽtem in liuore meo. septuplũ vltio dabitur de Cain, de Lamech verò septuagies septies. Ex quo loco etiam ipsũ colligunt Cainem his temporibus interfecisse, deinde filium suum Tabalcain. *R. Selo. & R. Isaac.* Ideo enim Mosem de industria

5

c MALALEEL gen. Iared, anno 65. — Anni mundi 395. 460.

Methusaele Cainitarum quinto.

6

f IARED genuit Henoch, anno 162. — 460 622

Lamech Cainitarum sexto.

ADÆ SÆCVLO.

7.

Gen.5. g HENOCH genuit Mathusalem anno 65.

Gen.4. *Jabel, Iubal & Tubal-Cain Cainitarum septimis.*

ADÆ SÆCVLO.

Anni mundi. septem generationes Cain expressisse, quod septima foret fratricidij pœnas daturus. Sunt autem hæ, Adam, Caiu, Henoc, Irad, Mahuiael, Methusael, Lamec, Tubalcain cum Iabel
622. & Iubal fratribus.

Ita exemplo ataui sui secundam cædem fecisse significatur. *Gen* 4. Cainum autem casu inter frutices sagitta transfixisse, deinde filium, qui se fefellisset ferámque eum esse dixisset, suffocasse aiunt.

Sacrarum literarum peritus se cum tota posteritate luiturum pœnas prędixit fraternæ cædis a Caino atauo suo factæ, baud dubiè diluuio. *Ioseph.lib.1. Antiq c.3.*

Cuius causa, cum vxores ipsi nollent reddere debitum cõiugij, apud Adamum adhuc viuentem dicitur conquestus. *R. Isaac.*

622. g IN vtraque progenie est Henoch, quorum ille primogenitus Cain vrbi nomen dedit, hic propter iustitiam translatus
687. à Deo, viuus in Paradisum sub Antichristo cum Elia passurus.

Ambulat cum Deo, ac de eius venturo iudicio vaticinatur, translatus ne videret mortem *Gen* 5. *Heb* 11.

Omnium primus videtur libros conscripsisse. Nam vsum literarum iam ab Adamo repetiuimus.

[Leguntur quædam Adami scripta sub nominibus commentorum ægyptiorum, in sua cœlesti Magia, vt habetur in quibusdam *Ringelbergij* annotationibus.]

Scripsit de futuro iudicio aduersus hæresim Cainitarum, quæ tunc præsertim videtur inualuisse, cuius est hoc fragmentum in Canonica Iudæ Apostoli, Prophetauit septimus ab Adam Henoch, dicens: Ecce, venit Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de cunctis operibus impietatis ipsorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores.

[Hæresis Cainitarum hęc est, vt negarent vllum futurum iudicium. Et contrà, Deum non curare res humanas asseuerarent. Qua de re cùm aduersus de Dei prouidentia contenderet, Abel, frater Caini, ab ipso interfectus est *Hebræi*.]

Scripsit & aduersus cultores idolorum & fabricatores, cuius est hoc fragmentum apud Tertul. libr. de Idololatria. Iuro vobis peccatores, quòd in diem sanguinis perditionis pœnitentia parata est. Qui seruitis lapidibus, & qui imagines facitis aureas, & argenteas, & ligneas, & lapideas, & fictiles, & seruitis phantasmatibus, & dæmonibus, & spiritibus infamibus, & cunctis erroribus, non secũdum scientiam, nullum ab eis consequemini auxilium, &c.

Tum artifices statuarum & simulachrorum omnis generis Diabolus intulit, ex quo Henoch idololatriam secuturam prædixit, omniáque elementa, omnem mundi censum, quæ cælo, quę terra, quæ mari continentur, in idololatriam versuros Dæmonas & spiritus desertorum Angelorum, vt pro Deo aduersus Dominum consecrarentur. *Tertull. ibidem ex iisdem libris.*

Etiam ostia in superstitionem ventura præcecinit antiquissimus prophetes Henoc. *Ibid.*

Scripsit & de Angelis desertoribus, & eorum ordine. *Tert. lib. de habitu muliebri.* vbi angelos peccatores mundani cultus materias & impudicitię illecebras detexisse, videlicet aurum & argentum, & opera eorum, etiam calliblepharum, vellerúmque tincturas inter cætera docuisse commemorabat. *Idem lib. de cultu fœminarum.*

Quem translatum dicimus, Hebræi mortuum ferè existimant, Idque in iuuentutis flore, quoniam tantum vixit annos, 365. cùm originalis mundi vita multò esset diuturnior,

Anni mundi. 621.

ſiue propter victus ſimplicitatem, ſiue propter temperationem corporum, nondum rationibus & modis extraordinariis corruptam & penitus propè mutatam, ſiue quia Deus prauitatem hominum in dies creſcentem, breuitate vitæ de inceps vlciſci voluit.

[Apparet veteres Iudæos raptum illum Henoch, de præmaturo vitæ exitu intellexiſſe ex iis, quæ ſcribuntur Eccleſiaſtici 43. ℣. *Vt eſſet exemplum pœnitentiæ gentibus.* Et Sapient. 4. ℣. 11. *raptus fuiſſe dicitur Henoch, ne malitia mutaret intellectum eius.*]

Ferè autem dixi, quoniam Onkelos Gen. 5. v. 24. nobiſcum ſentit. Ambulauit (inquit) Henoch in timore Domini, & non ipſe, quoniam non mori fecit eum Dominus. 687.
Et Targhum Hieroſ. ſeruiuit in veritate coram Domino, & non ipſe, quia ſubſtractus eſt per verbum à conſpectu Domini. *Et Faſciculus Myrrhæ.* Non commemorauit mortem eius vt aliorum, quoniam adhuc ipſe viuit. Quod magnum eſt myſterium. Admonendum ſcilicet vitam aliam eſſe expectandam, quo modo tranſlati quoque fuiſſent homines in æternam vitam, ſi Adam non peccaſſet.

Henoch ſepeliit atauum ſuum Adam, deinde ſuperfuit annis 57. tranſlatus anno 69. ante Noë ortum, cum cæteri Patres adhuc eſſent ſuperſtites, & fortaſſe huius tranſlationis ſpectatores, quam Deus fieri ſic voluit, cum ob alias cauſas, tum vt homines docerentur non eſſe vanam ſpem immortalitatis.

Tranſlatus, ne guſtaret mortem, Eliæ ſociandus, vt duo teſtes idonei, ſecundo Chriſti aduentui præparentur in confutationem Antichriſti, & in gloriam iudicantis filij Dei. *Proſper cap. 6 lib. de Prouid. Dei Sic & omnes veteres.*

Inde æternitatis candidatus à Tertulliano libr. contra Iudæos. Aliqui addunt in Eden tranſlatum, vbi placidè viuat, in fine ſæculi pro Chriſti fide moriturus. Sed iam è Chryſoſto. docui hortum illum diluuio fuiſſe deletum. .

[In *Sedir olam* mentio fit Paradiſi terreſtris, in quadam ſuperiore aëris parte, quæ eſt ſine nubibus: vbi aiunt paratas eſſe beatorum ſedes in ſecundo aduentu Chriſti, donec ille tulerit ſententiam adeundi regni cœleſtis. ex 1. Theſſ. 4.]

Deceſſit adhuc iuuenis, in ætatis flore, anno videlicet, 365. *Gen* 5 quæ erat huius æui iuuentus, quot ſunt dies anni ſolaris, vt eius in rebus cœleſtibus peritia indicaretur. *Cabbaliſt.* Hinc citatur ex Eupolemi libro de Iudæis, apud Euſ. libr. 9. Præp. c. 4. ipſum fuiſſe inuentorem Aſtronomiæ, & à Græcis Atlantem nominatum, item ab Angelis multa didiciſſe.

[Illi tribuitur voarchademia & manticè terreſtris cum aliis pleriſque obſeruationibus phyſicis. Ex manuſcriptis Rabbinicis.]

Libri Enoch (plurali numero) citantur ab Origene hom. 28. in Num. quibus comprehenſa fuiſſe ait ſecreta de nominibus non ſolum plagarum cœli, ſed etiam omnium ſtellarum atque ſyderum, & in Anacephaleoſi lib. de Principiis, librum Henoch (numero ſing.) materias vniuerſas perſpexiſſe, id eſt, omnes materiæ diuiſiones, quæ ab vna in ſingulas quaſque fiunt ſpecies, nempe hominum, animalium, cœli, ſolis, & omnium, quæ in hoc mundo ſunt, quouſque perueniret ad imperfectum, id eſt, ad materiam imperfectam abſque qualitatibus. Ita videtur Philoſophiam illic diuinam & humanam perſecutus. Et lib. 5. contra Celſum, librum Henoch de Angelis è cœlo delapſis. Quem poſteriorem vidit Tertullianus vbi ſuprà.

Prout extát apud Aethiopes in regno Reginę Sabæ Abyſſina lingua, iis etiam tradebantur Dei mandata, leges, ceremoniæque aliquot de Sacerdotio, ſacrificiis, alióque diuino cultu, iuxta quas Noë hoſtias obtulit de animalibus mundis,

ADÆ SÆCVLO.

non

Anni mundi

non immundis, Melchisedech Sacerdos Dei excelsi libamenta, & panes propositioois, Vulgus vota, primitias & decimas, Abraham eiúsque posteri multa, quę postea Moses nouo Spiritus Sancti afflatu sanxit. Nam ante legem datam, in Genesi, in ipsa naturæ lege plurimos ritus & leges Mosaicas iam fuisse vsu receptas cumperies.

Non prætermiserat Henoch promissionem de Christo, futuro semine. Nam etiam in fragmento quod superest apud D. Iudam, eum venturum ad iudicium cum Angelis concionatur.

Extabant in prima Ecclesia, & proferebantur, è c.38. Aug. lib.18. de Ciuit. Integras enim sectiones citant veteres, nominatim Tertullianus lib. de Idololatria, de Pudicitia, & de cultu fœminarum. Origen. in anacephaleosi lib. 4. de Principiis. vt suprà.

Septima generatione siue ætate (quæ incurrit in sæculum Henoch ab Adamo Septimi, vt inuentores à Caino) artes

687. plurimæ repertæ sunt, præcedentibus naturales artes magis exercentibus, vt agriculturam, pecuariam, venatoriam, ædificatoriam, &c.

Nam Iabel à Caino septimus, ab Adamo octauus *Gen.* 4 pastoritiam nece Abelis intermortuam restituit, cui adiecit vsum habitandi in tabernaculis, eaque circunducendi, vt gregem pasceret. Nomadum auctor. Vel vt distingunt illic R. Selomo & R. Isaac, Abel primus fuit pastor ouiũ, iste verò etiam aliorum pecorum & iumentorum, adhibitis plaustris & tẽtoriis ad deserta & loca commutanda, pro cõmoditate pascuorum. Vnde pater habitatium in tentoriis atque pastorum dicitur. *Ibid.*

Iubal eius frater Musices & instrumentorum eius, seorsum psalterij & citharæ inuentor. Vnde pater canentium cithara & organo appellatur. *Ibid.*

Iubilandi vocabulum inde in aliquot linguas fluxit, Consanguineus posterorum Seth, siue è posteris Seth fuisse memoratur, *à Iosepho*. fortasse quòd mater eius Ada ex illa sancta radice manasset.

Fertur autem suum Musices inuentum, quemadmodum & filij Seth, ea quæ de disciplina cœlestiũ repererant, in columnis cælasse. Falso hãc palmam Amphiarao, vel Amphioni Plinius, Orpheo aut Apollini Diodorus Siculus libr. 5. tribuit. Lege D. *Hieronymum ad Dardanum de Instrumentis.*

Tubal-Cain filius quoque Lamech, sed ex alia vxore Sella, artem fabrilem adinuenit, non Vulcanus, quamuis non abludit procul ab hoc nomine, primúsque metalla effodit & vsum ferri atque æris aperuit, túmque cœperunt homines sculptilia facere & adorare. *Philo. lib. 1. antiquit. Biblicarum.* Hinc & sculpturæ inuentor putatur, quod congruit cum his, quæ è libris Henoch docet *Tertullianus libro de Idololatria.*

Malleator quidem & faber in cuncta opera æris & ferri dicitur *Genes.* 4. sed ibi nihil de auro & argento & cæteris metallis & materiis. Verum libri Henoch ibidem à Tertulliano citati etiam ista adiiciunt. Nam & eorum vsus fuit mox post diluuium, haud dubiè ab hoc æuo repetitus.

Noëma eius soror & ipsa quoque ingenio & inuentionis laude valuit, de qua in sequenti Patriarcha.

h GENITO Mathusale tempora fuêre deprauatissima. Nam ideo Pater eius dicitur translatus, ne malitia eius mutaret intellectum. *Sap.* 4. quæ tum scilicet inter homines regnabat.

8.

Gen. 5. h MATHVSALE genuit Lamech ann. 187. 687. 874.

Atque illud est Gen. 5. V. 22. Ambulauit Henoch cum Deo postquam genuit Mathusale, non quod ante illum genitum non vixisset religiosissimè, sed quia tunc se totum Dei ministerio dicarit, & munere prophetiæ fungi cœperit contra inualescentem impietatem.

ADÆ SÆCVLO.

Mathusale versatus cum Adam annis 243. cum Noë 600. Nam omnium vixit diutissime, attingens annum propè millesimum. Atque ita Noë, omnia antè Diluuium vel audiuit vel vidit, sicque rerum diuinarum humanarúmque sapientia, fides, religio, traditio, historia continuari facilè potuit, etiam per tres homines vsque ad Abraham, cui quinquaginta octo annis præsentia Noë frui, & ab eo ista omnia discere, per ætatem licuit.

Ipso anno diluuij mortuus, septem diebus ante aquarum inundationem, vt sanctè sepeliri & lugeri à nepote Noa posset. *R. Selom, in 7. Genes.* Eo enim vsque, à mundi sexcentesimo octogesimo septimo anni vitæ eius 968. protenduntur. Secundum corruptam 70. editionem, diluuium quidem superauit annis 14. at Scriptura octo tantum animas per aquam conseruatas tradit. Nec vtrumque conciliant, qui cum Patre suo Henoc translatum fuisse asserunt, donec diluuium præteriret. *De quo Aug. lib. 15. de Ciuit.*

Commendatur apud veteres Heb. à iustitia & multarum rerum cognitione & sapientia. *R. Abrahã in Fasciculo Myrrha.*

Scriptura non vltra Iubalem, Iabelem & Tubal-Cain, id est, septimum gradũ genus Caïni ob superiores causas producit, item quia præcipuæ artes mechanicæ suam originem istis debent, itaque neque nos vlterius Caïnitas continuamus. Noëma istorum soror ingeniosa fœmina, ideóque nominata *Gen.* 4. præter consuetudinem Scripturæ, quæ non solet in generationibus mulieres commemorare, nisi sint virtute vel mysterio singulares. Lanificij & texturæ inuentrix, lineum in filo traxit, & pannum texuit, cum antea pellibus bestiarum, lanis, similibúsque materiis consutis, contortis, vel deductis ad tunicas, vestes, stragula atq; eiusmodi alia vterentur. Nam in Paradiso consuendi artis speculum Adam & Heua præbuerant. *Genes.* 3.

Oris musicam & vocum modulos, vt Tubal-Cain frater instrumentorum musicorum, excogitauit. Cuius quidem rei non meminit Moses, sed ex nomine ipsius id satis reliquit testatum. Nam Noëma à suauitate & dulcedine. *R. Isaac, Gen. 4. citato veteri Targhum Hierosoly.* Eam à iustitia & virtute commendant Talmudici, à pulchritudine & forma Midras, qua decepti fuerint filij Dei, de quibus Gen. 6. *Idem.*

Hanc vxorem fuisse Noëi, & matrem Sem, Cham & Iaphet, tradunt Hebræi *in Bereshith Rabba.* Recentiores tamen refragantur, vt R. Isaac, quòd putent vniuersam posteritatem Caïni, diluuio fuisse consumptam.

i Adam conspicatus filios filiorum & nepotum suorum vsque ad nonam generationem moritur anno vitæ 930. Lamech autem Patris Noë quinquagesimo sexto.

Sepelitur in terra Israel constanti Hebræorum traditione propè agrum Damascenum, vbi fuerat procreatus, vbi etiam hæc ætas traducta est, hominibus nondum per terræ fines dispersis. *R. Isaac in Genes.*

[Ænacim dicti sunt Gigantes, quòd torquibus & monilibus vterentur. ab ענק radice. Et si velimus rectè iudicare, propriè Magnates fuerunt ex longa progenitorum serie celebres, vt inde fingant Poëtæ mythologi eos in dies excreuisse in molem ingentem. Illa nota sunt.]

In Hebron siue Kiriath-Arbée ciuitate Anachim (Gigantum) sepultum è Iosué 14. Berescit Rabha & Midras Cantici Canticorum affirmát, nempe in valle Mamre à Hierosolymis distante viginti duobus millibus passuum, versus australem plagam, vt proinde tam sedulò illius loci speluncam à Chananeo Heth, Abraham emerit in eius rei memoriam. Vnde Adam de illis, de quibus Hebræi in officio mortuorũ canunt: *Patres, qui dormitis in Hebron, portas paradisi Eden huic aperite, &c.*

Anni mundi.

Gen. 4. *Iabel, Iubal & Tubal-Cain Cainitarum Septimis.*

874

9.

Gen. 5. i LAMECH genuit Noe anno 182. 874. 1056

Gen. 4. *Iisdem Cainitarum siue impiorum principibus.*

Anni mundi 874. Nostrorum tamen veterum traditio est sepultum fuisse in monte Golgotano, in quo crucifixus fuit Dominus. *Orig. tract. 35 in Matth. Epiph. in fine Panarij, Athanasius libr. de Passione Domini, Theophylactus in Matt. 27. Euthymius ibid. Cyprianus ser. de Resur. Amb. lib. 5. Epist. 19 & in Lucam c. 25.*

Heua mater generis humani annis decem post virum suum Adam moritur, id est, anno vitæ suæ & mundi conditi 640. *Marianus Scotus.*

In vtraque progenie est Lamech & eodem sæculo, quorũ ille est sextus à Cain, vxorius & gladiator, hic nonus ab Adam à sanctitate, prophetica facultate, & futurorum prænotione commendatus.

Nam prædixit diluuium & filij sui futurã virtutem, eúmque Noah. i. consolatorem à נחם *consolatus est*, per Apocopen appellauit, non à נח *quieuit*, vt fere plerique omnes censent, vt qui humanum genus esset consolaturus, istud videlicet cõseruando & reparando. *Quia* (inquit) *ipse consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarũ in terra, cui maledixit Dominus,*
10;6. *Gen. 5.* Quin & respiciebat ad promissionem de Christo, quæ minus fuisset expleta, si filius Noa cũ cæteris diluuio periisset. Sic se spe futuri Christi Patres in his miseriis consolabantur. Alij significationem quietis retinent & Quietatorem interpretantur, quasi placarit iram Dei, eúmque humano generi conciliarit, &c.

Videtur hic esse Lamech, sub quo secunda fames è memorabilibus decem, quas sic Hebræi initio Targhum Ruth percensent. Decem sunt fames validæ, quas Dominus immisit ad castigandum mundum. Prima contigit Adamo viuente, *Gen. 3.* Altera viuente Lamech, *Genes. 5. nisi malis esse Lamech quarto Geneseos de posteris Cain.* Tertia Abrahamo, *Gen. 12.* Quarta Isaaco, *Gen. 16.* Quinta Iacobo, *Gen. 42.* Sexta Booz, *Ruth. 1.* Septima Dauide, 2. *Reg.* 21. Octaua Elia Propheta, 3. *Reg.* 17. Nona Eliseo in Samaria, 4. *Reg.* 6. Decima, quæ expectatur sub Messia, de qua fortasse noster *Ioan. in Apocalypsi.*

[Illa decima fames videtur contigisse, sub Claudio imperatore, quam Agabus propheta prædixerat Act. 11. quod est argumentum contra Iudæos validissimum de aduentu Christi Domini, & de Messiæ vera parastasi, cùm alium frustra expectant. Ex suis authoribus libro supradicto, Targhum Ruth.]

Superiores omnes Patriarchæ sub hoc & huius filio Noa moriuntur. Eius enim quinquagesimo sexto Adam moritur. 66. Heua. Eius centesimo sexagesimo nono Seth filius Adæ annorum 912. moritur, tredecimo ante ortum Noe. Eius centesimo decimo tertio Henoch, annorum 365. transfertur, rapitúrque ne malitia mutaret intellectum eius *Sap.* 4. Ex quo significatur omnia tunc fuisse corruptissima. Reliqui sex sub Noe.

Ipsius etiam tempore concupiuerũt filij Dei filias hominum, & Gigantes nati sunt, *Genes. 6.* Ex nefando enim concubitu posterorum Seth & Enos, in quorum familiis colebatur Deus, & posterorum Cain, qui Idolis dudum seruiebãt, propagantur Gigantes, homines magnitudinis stupendæ. Quos proinde Moses vocat Nephilim, item Gibborim, siue potentes à sæculo, denique famosos, siue magni nominis, propter facinora & terrarum vastationes, *R. Selomo.* quasi bellis vexarint alios, Manzerim siue spurios Talmudici. Nam hic non putant fuisse coniugium sed raptum.

Inde secutam illam secundam famem Hebræi tradunt. Fortasse quia scriptum, *Gen. 5.* Iste nos consolabitur ab operibus & laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus (id est, quam sterilem & infructuosam reddidit.)

Isti antiqui & primi fuere tyranni oppressa libertate humana & pace tranquillitatéque publica. Hoc enim sonat, *potentes à saeculo* (meolam. i. olim) antiqui primique tyranni, quibus proinde חמס *Hhamas*. i. violentia, violenta oppressio, vis & rapina tyrannica impinguitur eodem cap. Vt *Gen.* 10. Nimrod cœpit esse *Gibbor*, siue potens in terra. i. tyrannus, nempe post diluuium cœpit primus potentia & viribus alios opprimere sibi subiicere, vt isti ante.

Primi igitur, qui regnarunt & libertatem hominum oppresserunt fuere Spurij & Gigantes ex infausto concubitu nati. Quasi antea vsque ad mortem Adæ homines vitam communem & polliticam ducerent intra suam quisque patriam, tribum & cognationem. Primi autem isti veterem & auitum morem noua imperij cupiditate mutarint, seruitutes inducendo, bella aliis inferendo, & rudes adhuc ad resistendum homines perdomando, occasione fortassis ferri & æris superioribus duobus sæculis inuenti.

Quò fortasse pertinet, quicquid de sedecim Aegyptiorum ante diluuium dynastiis tradidêre Manetho, Eusebius, &c. Nam prima hæc ætas traducta est in Syria & locis coniunctis. i. Aegypto, Arabia petræa, Chaldæa, Mesopotamia, Assyria, Armenia & eiusmodi Asiæ Mediterraneis.

A Cain tamen formam quandam regni longê prius institutam tradit Iosephus, de quo suprà.

Sed & luctuosior calamitas ex istiusmodi disparium cultu coniunctione exorta. Nam cognitio Dei prorsus in aliis extincta est, quàm in Noë, tribus filiis & quatuor eorum coniugibus, vt Deus indignatus post reliquias paucorum piorum, vt Mathusale & Lamech, ad se placida morte collectas, eluuione reliquum hominum genus deleuerit.

Filij ergo Dei Fideles, pij, religiosi illic appellantur, nempe filij Seth & Enos, filij autem & filiæ hominũ carnales, impij, profani, alieni à religione, Idololatræ, posteri videlicet Cain. Nec enim audiendi sunt Iosephus, Tertullianus, Iustinus, Cyprianus, Lactantius, Seuerus, Sulpitius, Suidas, & si qui alij, qui Angelos intelligunt ac censent Deum, vt singularem peruersitatem illorum sæculorum puniret, permisisse, vt Aogeli regionum præsites, cum mulieribus congressi, Gigantes humani generis terrores & mastiges procrearent. Angeli enim, æquè ac animę nostræ, sunt essentiæ spirituales, incorporeæ separatæ, putę, seminis denique genitalis expertes, citra cuius missionem impossibilis est procreatio. Quare quę de Incubis & Succubis dęmonibus narrantur, non ad generationem pertinent, sed ad coïtum, quem per assumptum corpus simulare possunt Dæmones. Consule Hieronym. quęstionibus in Genesin, Aug. in iisdem, & lib. 15. de Ciuit. c. 23.

Non alienè etiam Chaldęus, R. Abraham Abben Ezra & alij Hebræorum filios Dei optimates & nobiles interpretantur, filios hominum plebeios, & obscuriores.

k 120. annis ante diluuium Gigantum & tyrannorum istorum præcipui furores, direptiones, raptus nuptarum & innuptarum, violentiæ, *Genes.* 6. indicatę, denique Dei decretum de contrahendis hominum diebus. *Seder Olam*.

Quibus totis Dei metum & cultum Noë prædicauit, cum vxore primum, deinde post susceptos liberos cum tribus filiis & totidem nuribus. Vnde octauus pręco iustitię dicitur, 1. *Pet* 3.

100. ante diluuium annos in arca perficiunda consumit, vsus opera non modo filiorum & domesticorum, sed & quorumlibet industriorum sui æui. Anno enim ætatis 500. mandatum de ea accipit, 600. ingressus est. Imo verò 120. totos in ea se occupauit, adeo vt interrogatus responderet, diluuium venturum, quo omnes submergerentur, nisi resipiscerent.

MATHVSALE SÆCVLO.

10

Gen. 7. k NOE in diluuio natus erat annos 600. 1656.

Iisdem & aliis Cainitarũ principibus, quorum posteritatem, familiámque diluuium extinxit.

MATHVSALE SÆCVLO.

Ann mundi. 2656. *R. Selom Gen 6.*

Tantę erat molis & artificij, vt quæ futura esset mundi epitome. Tanti ponderis, vt non potuerit attolli è terra vlla vi ante diem quadragesimum, cum iam aquæ propè ad altos montes peruenissent. *Abben Ezra Gen. 7.*

Et quidem tredecim eius cubitis ob onus intra aquam perpetuo permanentibus. *R. Selom. ibid.*

Habuisse 300. cubitos longitudinis, 50. latitudinis, 30. altitudinis (erat enim sex partibus longior quàm latior, & duabus latior, quàm altior, vt posset nare, neque à ventis vel vndis euerteretur.) certum quidem est, at figura non perinde constat.

2656. Alij cubicam, planéque quadratam fuisse statuunt, nisi quòd infernè concauas trabes subiiciunt, vel certè longas perticas & quasi temones ante & retrò procurrentes, vt facilius aquæ innataret.

Alij acuminatam quatuor angulis è basi ipsa paulatim sese in vnius cubiti cuspidem erigentibus. Sic R. Abraham, qui eam facit similem triangulo, quatuor scilicet triangulis è basi quadrata sese in vnius cubiti apicem per 30. cubitos altitudinis angustantibus, id est, pyramidi quadrangulæ.

10,6. Alij primum è plano in altitudinem quindecim cubitorũ quadratum ducunt, deinde stringunt arctantque, donec in pyramidem inæqualiter longitudo & latitudo exurgat, vera autem altitudo in medio versetur. Alij totam in 30 cubitos quadrant, indéque à quatuor angulis superioribus tectum sensim in vnius cubiti acumen attollunt, vt eam superne tecto pyramideo, aut certè ouali concludant. Sic R. Selomo, & veteres ferè omnes. Alij etiam figuram prismam, id est ex scaleno & isoscele constantem, ei attribunt. *Enteo libro de Arca Noë.*

Vtut sit forma magis quadrangula erat, quàm rotunda, vel acuminata vel rostrata, nullam aut exiguam speciem nauium nostratum habens, sine instrumentis nauticis, sed diuina prouidẽtia huc illuc fluctans. Intrinsecus loculata, mansiunculisq; varia, triplici cõngnatione distincta, ima sentinæ loco, media pro animalibus mansuetis & feris, suprema pro hominibus, auibus, herbis & fructibus, in quadrata stabilitate consistens, ne impulsu ventorum, aut impetu fluctuum, aut motu animalium inclinari posset vel mergi, supernè cacuminata, vt imbres celerius omni ex parte diffunderet: è tabulis & tignis Gopher, quæ arbor est de lõgissimæ & firmissimæ cedri genere.

Cubiti, ad quos eius facta dimensio, sumendi videntur è proportione & magnitudine hominum istius sæculi, qui vt maiores multo erant, quàm qui secuti sunt, ita & porrectio à brachij flexu ad vltimum digitum. i. cubitus, longè maior. *Abben Ezra Genes. 6.* Sunt & cubiti quidam sacri communibus duplo maiores *Ezech. 40.* Ita minimum 300 cubiti longitudinis arcæ erat sexcenti nostrates.

Origenes mauult fuisse Geometricos. Talium autem cubitorum vnos cõtinet nouem vsuales, vnde & Celso Epicureo probat per analogiam cubiti Geometrici aream fuisse miræ magnitudinis. Quam sententiam commendat Aug. lib. 15. de Ciuit. c. 27.

Porta infernè circa arcæ medium hærebat, deinde instar pontis sublicij siue subductulis, vt clauderetur, subiungebatur.

Fenestra cristallina siue è corpore lumen solis transmittente, propè tectum interiora illuminabat. *R. Leui Gen. 6.*

Tunc ergo vsitata erant corpora diaphana siue pellucida. Nam צוהר Tsoar differt ab חלון *Hallon*, quòd Hallon sit fenestra quęlibet. Tsoar autem fenestra pellucidi & saphyri-

Anni mundi. 1056.

ni corporis lumen transfundentis. *Ibid.*

Tota autem arca mystica. Materia & forma materiam & formam Crucis præcipui nostræ salutis instrumenti exhibent. Nam latera extensa figuram crucis reddunt. Interiora ordines & gradus Ecclesiæ. In ea animantes omnis generis præter serpentes, &c. Sic Ecclesia ex omnibus nationibus congregatur, & in ea boni versantur pariter & mali, sed hi in inferioribus tabulatis, homines autem & aues.i.boni in superioribus, &c.

Denique Arca quam, fecit, & in qua cum suis euasit, prophetia nostrorum temporum fuit. *August. lib 18.de Ciuit. cap 38. & 15.c.26.*

In eam ingressa sunt septem (bis septem malunt Abben Ezra & R.Leui) animalia munda, cuiusque speciei terrestris, quæ quidem è semine propagantur & duo immunda Item è singulis volatilium mundorum generibus septem, immundorum duo. Hanc munditiem quidam accipiunt ex esu, alij è sacrificiis, in quibus non omnia promiscuè vsurpabantur, sed ea dumtaxat, quæ postea lege præscripta sunt. Ego crediderim vtroque respectu per anticipationem sic fuisse appellata, & Mosem ad legem, quam dictaturus erat in Leuitico, respexisse.

Potuerunt autem omnis generis terrestria & volatilia, ad quorum procreationē necessaria est sexuum coniunctio, facile arcæ illius amplitudine comprehendi, quoniam non ita multa illorum sunt genera. Terrestrium enim species, quas vel veterum diligentia, vel recentiorum experientia obseruauit, vix centesimum & quinquagesimum numerum superant. In quibus boue aut equo maiora paucissima sunt nec plura quàm sex, æqualia non multa, minima verò cætera omnia.

Serpentes autem vel è putredine, vel ex terræ humore & luxurie oriuntur, vel sunt ancipitis naturæ, vt nihil eos in arcam ad seruandam speciem introire necesse fuerit. Sic nec quæ è commixtione diuersi generis nascuntur, vt Muli, Burdones, Leopardi. Item quæ in aquis sunt ancipitis generis, vt luteres, vituli marini, aues marinæ & fluuiales.

Quantum ad victum etiam feræ & alites, quibus caro cibus est, fructibus pomisque vescūtur, maximè ficubus, glandibus, castaneis, nucibus. Potuit ergo vir sapiens & diuinitus admonitus, quæ cuique congruerent, præter carnes reperire & recondere. Præterea omnibus vesci cogit fames, & nihil est quod Deus suaue & salubre facere non possit, qui etiam vt sine cibo viuerent diuina facultate donaret. *August. & Aben Ezra c. Genes.6 V. vlt.*

Tota posteritas Cain, diluuio absorpta est Mathusale obiit ipso diluuij anno, vel iuxta quosdam translatus est, vt Pater, animo & corpore. *R. Samuel in Parastasi c. 13. R. Isaac Gen 4.* Octo animæ duntaxat seruatæ sunt, *1.Pet.3.* id est, Noë cum vxore, tribus filiis ac totidem nuribus.

Corruptelam istorum temporum indicat Christus *Mat. 24. & Luc.17.* In diebus Noë erant comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vsque ad eum diem, quo ipse intrauit in arcam, & non cognouerunt donec venit diluuium & perdidit eos. Petrus, *1. Petr.3.* increduli. *Eccles. 44.* tempus iracundiæ. Ex quo liquet, etsi nullus adhuc esset vsus vini, carnium & pisciū, tamē non simplici aquæ potu & ciborum apparatu vsos fuisse, sed factitio & delicato. Denique deprauatos fuisse voluptatibus, opinionibus, moribus, religione, luxu, &c.

Noë ætatis quingentesimo.i. ante deluuium centesimo diuino oraculo monitus non tātum arcam fabricare incipit, sed etiam filios gignit, non quidem eodem anno, sed tribus

MATHVSALE SÆCVLO.

cohærentibus.

Anni mundi. cohærennbus. Iaphet(nam est probabilius Sem fuisse tãtum dignitate primum) 500. Cham 501. Sem 502.qui proinde non nisi fuisse centum annorum legitur,quando genuit Arphaxad, bienno post diluuium, *Gen.*11.id est, sexcentesimo secundo Noë Patris.

1656. Nec prius genuit, quia instituerat viuere in perpetuo cælibatu, vel coniugali continentia, & contemplationis studio, & tædio sæculi sui corrupti,& metu habendi prolem, quæ diluuio ipsi iam ante annos 20. reuelato periret. Quare non nisi excitatus oraculo dicitur ad procreationem processisse, quò humanum genus seruaret. Fuisse enim cõtinentissimum inde apparet, quia *Gen.*5.cum de præcedentibus Patriarchis, ipso etiã Henoch sanctissimo dicatur *Genuitque filios & filias*, de solo Noë vsurpatur alia formula, *genuit Sem, Cham & Iapbet.* Qualia multa obseruant Hebræi, qui proinde in Arca castitatis suis exemplar fuisse tradunt, & ne post renouatum quidem *Genes.*9 præceptum de propagatione, rei vxoriæ dedisse operam, aut vllos suscepisse liberos, quamuis post diluuium 350 an.vixerit, ac eo pertinere veterem fabulã vel allegoriam potius de eo castrato.

Sub ipso sex patriachæ moriuntur. Eius enim 84. Enos magnus Dei inuocator, anoorum 905.obiit. Eius 179. Caioam aonorum 910 . Eius 304. Malaleel annorum 895.Eius 366.Iared annorũ 962 Eius 595. Lamech Pater & Propheta aonorum 777. quinque ante diluuium.Eius deoique 600. qui erat Diluuij , Mathusale , annorum 968.Ita è Decem Patriarchis originarij mundi solus Noë, septem diebus ante diluuium,fit reliquus.

Noë excepto , omnes primæ ætatis huius Patriarchę viderunt Adamum.Nam.

Seth,		800
Enos,		695
Cainam,		650
Malaleel,	*vixit cum*	505
Iared,	*Adamo,*	470
Henoc,	*annis*	308
Mathusale,		243
Lamech pater Noe,		56.

** Summa,anni 1656. dies 6.*

1656. * Hæc ætas secundum Hebraïcam veritatem, annorum est 1656. septuaginta corruptè habent 2242.id est, 586. præter iustum numerum,iuxta quos Mathusale annis 14.post diluuium vixisset.

Sic secunda ætas à diluuio ad natiuitatem Abrahæ, secundum Hebræos , expletur an. 293.vel 292.Secundum Septuaginta 942. id est 650. præter iustum calculum.

His perperam circiter 600. addidere 70. Interpretes vel eorum potius corruptores, vt hæc ætas sit annorum, 2242.

In cæteris ætatibus vsque ad transmigrationem, 70. cõueniunt,aut non nisi vno anno, differunt, vt Isidorus ostendit; aut certè paucis, nisi forsasse in tertia , de tempore habitationis in Aegypto,quoniam in aliquibus exemplaribus Exo. 12.additur Καὶ ἐν γῇ χαναὰν. Sed de eo post.

In sexta ætate, quæ est à transmigratione ad Christi natiuitatem, vel mortem, diuersi diuersa sequuntur, vt suo etiam ostendam loco.

HAC PRIMA ÆTATE DOCTRINA ECCLESIÆ promulgatur prophetis Adæ, libris Henoch, &c.

HAC *prima ætate puræ & salutaris religionis ad nos transmissæ & ad seculi extremum duraturæ fundamenta iaciuntur, ac vigent. Fideles vocantur* Filij Dei, Genes. 6. *Regebantur* reuelationibus, *Gen. 2. 3. 4. 6. 7.* Traditionibus *Adæ. Nam traditiones sunt scripturis antiquiores. Deinde* Prophetiis *Enos & Henoch. Inuidisse enim Adā filiis suis & posteris traditiones ad salutē necessarias non est probabile, cùm id sit quouis parente indignum, præsertim de Deo, eius Verbo, & Spiritu, quos viderat & allocutus fuerat,* Gen. 2. *De creatione Mundi, cuius nobilissima pars fuerat, adeo vt eius rebus Dei iussu nomina secundū cuiusq; naturas imponeret.* Ibid. *De Animæ diuina inspiratione & productione ad Dei imaginem & similitudinem, quam ipse expertus esset,* Genes. 1. *De hominis dignitate & Dominio supra reliqua, quod ipse accepisset.* Ibid. *De statu innocentiæ, à quo exciderat: de lapsu, & peccato, quod commiserat, vt omnium calamitatum fonte, De horto voluptatis, futuræ vitæ immortalis typo, è quo eiectus fuerat, de Angelis, quorum aliqui cum flammeo gladio & versatili ingressum horti tuebantur,* Gen. 2. *De Diabolis humani generis hostibus, eorúmque tentationibus, quorum vnus per serpentem se & coniugem deceperat. De semine mulieris. i. Christo, qui sibi ad peccati & miseriæ medicinam promissus fuerat.* Genes. 3. *De sanctificando Sabbato, propter creationis beneficium, de sanctitate & legibus matrimonij, de quibus ipse prophetasset* Genes. 2. *De sacrificiis & cultu Dei, de Dei præceptis & voluntate, de Morte, de Pœnitentia, de Pœnis propter peccata, quæ omnia ipse experimento didicerat, vel per Spiritum Dei, aut mentis suæ, ingenij, & naturæ præstantiam perfectionémque conceperat. Denique de cunctis mysteriis, ad salutem maximè necessariis, quibus eum Deus plenè non modo vt prophetam, verum etiam vt virum immediatè à se procreatum imbuerat. Nam idcirco ei videtur æuum produxisse in annum 930. i. plusquam primæ ætatis dimidium, vt radices pietatis longas relinqueret. Hinc deinceps* Dei vnitas *in inuocationibus & vsurpationibus nominis* יהוה*, quod non recipit pluralem formā.* Trinitatis mysterium, *è creationis rerum opere. In eo enim vniuersa molitus est Deus per Verbum in Spiritu S. Et ex hominis opificio. Nam in eo, faciamus, inquit, hominem ad imaginem nostram. Verba scilicet Patris ad Filium & Spiritum Sanctum, ipsius tanquam consiliarios, eos tanquam pares & socios ad tam singularem fabricam inuitantis, vel certe trium diuinarum personarum seipsas ad hoc insigne opus cohortantium,* Gen. 2. *Sic, Faciamus adiutorium simile illi. Et, Ecce, Adam factus est, tanquam vnus ex nobis, Ibid. Adde plurali forma Deū Elohim fuisse ab hominibus huius ætatis ferè nominatum & inuocatum.* In Christum fides *tanquam liberatorem,* Genes. 3. *Mulieris semen infestum erit Serpenti, conterétque caput eius. i. vim & potentiam, vbi dicitur Semen mulieris, non Viri, quòd ex incorrupta virgine sine seminis virilis admixtione nasciturus esset. Vbi & Targhum Hierosolymitanum, Remedium erit filiis mulierum & sanitas, tibi autem ô serpens nulla erit medicina. Verùm ei ipsi conculcabunt calcibus suis in fine calcis dierum manibus regis Christi, siue per regem Christum.* Figuræ, *quibus est depictus, per incarnationis præludia in externis Dei apparitionibus & anthropopatheia* Genes. 2. 3. 4. 6. 7. *In victimis tunc immolatis, propter quas traditur occisus à mundi origine Apo. 13. In vestibus pelliceis agni, quæ nudis datæ sunt, idque ad diei vesperam. Nam sub vesperam mundi. i. nouissima ætate erat corporandus & peccatorū nuditatē tecturus.* Fides *in Abele, Henoch, Noa Heb.* 11. Fidei signa *sacrificia duorum generū* Cruenta *in typum sacrificij crucis, Agnus Abelis, siue oblatus & à Deo probatus acceptúsque externo quodam & visibili signo* Genes. 4. *Heb.* 11. Incruenta *in typum Eucharistiæ sacrificij incruēti. Minhà siue oblatio Cain de terræ frugibus. Ibidem.* Et sacramenta, *patrum externi & religiosi ritus ab Enos instituti* Genes. 4. *loca religiosa & altaria ab Abele & Cain erecta, Ceremoniæ ab Henoch scripto etiam relictæ & fortasse purificationes, tanquam baptismata, vt in sequentibus naturæ ætatibus Genes. 35. Iob. 1. & Leuit. s, Leuit. 10. Num. 6. quomodo Diluuium Baptismi Typus. 1. Pet 3.* Matrimonij *in parad so insti-*

tu:i

tuti. Genes. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. i. duo supposita in vno coniugali commercio per substantiarum inter se commixtionem : vel duo in vna prolis persona. Gen. 1. Benedixitque illis Deus, & dixit, Crescite, & multiplicamini, & replete terram subiicitéque eam, Pœnitentiæ & eius operum. *In libro Henoch, qui extabat in prima Ecclesia, & ad illud docendum citatur à Tertull. libro de Idololatria, imò, & B. Iuda in Canonica, Huius virtutis præco fuit Noë 2. Pet. 2. Exempla autem illustrissima Adam, qui post Abelem & Cainum ortos videtur statuisse viuere in perpetuo cœlibatu & luctu, ut sua peccata liberius plangere posset, nec ad cognoscendã Heuam processisse, nisi ad suscitandum semen sanctum in Abele extinctum, Gen. 4. [Idque iuxta sacramentum pœnitentiæ iam tunc à Deo institutũ his verbis: Quia puluis es & in puluerem reuerteris. Gen. 3.] Heua, quæ filiorum alterum Habelem vocauit. i. vanitatem, anhelitum, fumum vanescentem. Seth, qui primogenito suo nomen imposuit Enos. i. ærumnosi. Habel, qui virgo permansit vsque ad diem necis suæ. i. annum vitæ centesimum.* Bona opera. *Eorum præco Noe, 2. Pet. 2. Ea Deum promereri Gen. 6. & 7. Placere Deo Gen. 5. citante Apostolo Heb. 11. Nonne si bene egeris recipies, sin male, statim in foribus peccatum. (.i. pœna peccato debita) aderit Gen. 4.* Liberum Arbitrium, *ex eodem loco Hebræi ferè omnes illud colligunt. Item è verbis adiunctis, Sub te erit appetitus eius (peccati) & tu dominaberis illius (peccati, vt & Abben Erra & Rabbini ferè omnes illic docent, planè vt Augustinus lib. 15. de Ciuit. c. 7.) Quod Deus Caino inculcare voluit, ne ipse putaret peccato Adæ patris sui libertatem arbitrij e[..]e amissam, & impietatem, quam Caluinus sequitur, de necessitate peccandi amplectendam.* Ministerium publicum, Sacerdotium. *Gen. 4. Habel & Cain sacrificant. Enos incipit inuocare nomen Dei (paulo solennius, quàm antea) Gen. 5. Citante B. Iuda publicè Henoch prædicat verbum Dei. Gen. 6. Noë, interpretante B. Petro 2. Pet. 2.* Festa *Gen. 2. Benedixit Deus diei septimo, & sanctifi[c]auit illum. i. sacrum sanctúmque haberi iussit. Quare Adam Sabbatum celebrat & colit, in illúsque condit ex antiquis Rabbinorum monumentis Psal. 91. & in Diem Sabbati inscribit. Reliquos Patres Sabbatizasse quoque Abben Erra in Decalogum, & Lyranus Gen. 7. docent.* Delectus ciborum. *Abstinentia à carnibus, piscibus & vino perpetua. Gen. 1. vbi herbæ duntaxat, olera & fructus arborum in cibum conceduntur, & vitis Gen 9. non nisi post diluuium plantatur, siue è syluestri satiua efficitur. Gen. 2. vbi arboris etiam notitiæ boni & mali esus inhibetur. Genes. 7. vbi animalia quædam munda (ad sacrificium,) alia immunda.* Traditiones *vt de animantibus mundis & immundis* Gen. 7. *de Matrimonio non agitando cum impiis & disparibus religione Gen. 6. de vltione septuplum danda de Cain Gen. 4. Nam etiã Dei colloquium cum Cain post multa sæcula ad posteritatem peruenit. Lamech enim ab ipso sextus circa mundi septingentesimum, Septuplum, inquit, vltio dabitur de Cain, &c. Ibid. Multo magis per manũ accepta sunt Dei verba ad pios Adã, Heuam, Abelẽ, Enos, Henoch, Noam, &c.* Cura mortuorum, *dum Adæ sepulchrum religiosè & inuiolatè in Hebron conseruatur vsque ad Iosue Ios. 14. ex interpretatione etiã veterum Rabbinorũ in Bereshith Rabba & in Midras Cantici Canticorum. Ad quem locum postea vxori, sibi & posteris sepulchrum delegit Abraham magno precio Gen. 23. de quo illud Iudæorum in officio pro defunctis, Patres, qui dormitis in Hebron, portas Eden aperite illi. Gen. 5. Henoch non apparuit, quia tulit eum Deus, quasi quæsitus fuerit ad supernũ officiũ. Dies septem distulit diluuiũ à se præfinitũ Deus in gratiã Mathusale, vt eius exequias Noa cum sua familia sanctè & honorificè curare posset, R. Sel. Gen. 7. v. 4. Denique reliqui Patriarchæ propter sanctorum communionem in Palæstina vel quàm proximè viuere, mori, sepeliri, & diem Domini expectare cupiuerunt, vt Rabbini docent è suis traditionibus & historiis:* Purgatoriũ. *Carcer, in quem inclusi spiritus eorũ, qui increduli fuerunt aliquando quãdo expectabant Dei patientiam in diebus Noë cum fabricaretur arca 1. Petr. 3. id est, Dei misericordiam, quasi pij illorum temporum existimarent maiorem fore Dei patientiam & misericordiam, quàm minas à Noë fabricante arcam denuntiatas. Quare & in illa sua incredulitate, id est, nõ credentes futurum diluuium, oppressi sunt, indéque (quia alioqui pij erant) in carcerẽ descenderũt, quoúsque eis mortuis Christus veniens prædicaret, Ibid. & euangelizaret, ibid. c. 4. Eius pictura erat flammeus gladius atque versatilis, interpositus inter peccatores & paradisum Genes. 2. Cuius rei mysterium Adamum, quum esset ipsi obiectum, non latuit, nec ipso interpretante posteros. Eo autem fuisse pictum Purgatorium ignem interiectum inter miseros & cœlos docent Rabbini multi veteres, & è nostris Origenes. Nam & Iudæi credunt ignem quendam purgantem & emundan-*

tem fidelium animarum maculas per menses duodecim Zoar Gen. 18. & 47. *Leuit. 21. R. Alphes in tract. Ros Hassanac. 1. fol. 216. R. Ioseph. Albo lib. Hikkarim 4. c. 34. Etsi alij Rabbini per gladium hunc significatam malint gehennam & æternam pœnam, qua afficiendi essent impij.* Sanctorum memoria. *Cherubim, qui sunt sancti Angeli inter peccatores & paradisum constituti,* Gen. 2. *& custodes gazarum horti Eden, in officio Iudæorum pro mortuis. Habel per fidem defunctus adhuc loquebatur* Genes. 4. *Heb. 11. Henoch in cœlum translatus ad piorum consolationem* Genes. 5. Vita æterna. *Ex eiusdem Henoch translatione,* Ibid. *& ex animæ immortalitate, quam credebant ex Adæ diuino ortu, in quo ei insufflauit Deus spiraculum vitæ. id est, extrinsecus ei animam indidit non e potestate materiæ. Adde qui insufflat de suo aliquid tribuere è R. Nahaman, unde Poetæ animam diuinæ auræ particulam didicisse videntur. Item ex vi imaginis & similitudinis Dei, Rursum ex appellatione animæ humanæ ab Adamo imposita.* Neshama *enim diuinũ quid & cœleste designat, quasi* min Shamaim. *i. de cœlis. Præterea è paradisi voluptatis obiectu & recordatione. Nam is erat cœli typus. Denique è Dei & Angelorũ apparitionibus & promissionibus Adæ, ipsisque factis.* Iudicium futurũ. Gen. 4. *Nonne si bene egeris recipies, &c. Prophetauit & de eo septimus ab Adam Henoch dicens: Ecce venit Dominus cum sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de cunctis operibus impietatis suæ, quibus impie egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt, contra ipsum, peccatores impij In B. Iudæ epistola. Atque hæc originarii mundi fides, religio, doctrina, quæ sequentis perenne extitit fundamentum ac radix.*

[*E- iis omnibus. 7. sacramẽta iam tum a Deo fuisse instituta, quorum cùm sit basis Sacerdotium, Deus ipse functus est cùm edixit ne fructum mali & boni contingerent: & vice versa de omnibus aliis se sustentarent 2. Item benedixit Matrimonium Adam & Euæ* Gen. 2. 4. *instituit Baptismum in specie perisomatum, quæ ipsis Deus præcinxit tegendæ verendorum turpitudini.* Genes. 3 5. *sacramentum est Pœnitentia his verbis* quia puluis es, & in puluerem reuerteris. *Gen. 3. 6. est Confirmatio, iis verbis* Ipsa conteret caput tuum. *Gen. 2. Nam Confirmatio ad certamen instituta, & victoriam de hoste maligno. 7. Sacramentum est, sepultura in spem resurrectionis, Ioan. 12. cui adhibetur Vnctio sacra, his verbis,* donec reuertaris in terram, *Gen 2. vnctio autem declaratur à Rabbinis, in eum modum vt Seth ad Cherubim custodem paradisi adierit, & ab illo acceperit tria grana arboris vitæ, è medio paradisi, de qua dicitur. Apoc. vlt.* quòd eius folia sint in sanitatem gẽtiũ. *Sanitas autẽ conuenit vnctioni extremæ. Iac. 5. cuius complementum est ipsa resurrectio. Illa autem grana trita oleum reddiderunt quo vnctus fuit Adamus, & in os ipsius illorum granorum ossa indita, è quibus excreuerit arbor sacra Crucis venerandæ Domini, abdita à Salomone in medio templi, à Numine admonito, è cuius loco erupit fons ille sacer. Zachar. 9. domus Israelis, quæ Probatica piscina, dicta est* Ioan. 3. *sacramentum est Eucharistia vitæ æternæ, constans fructu arboris vitæ, Gen. 2. & 3. & Apoc. vlt. vbi dicitur,* ne carpat de fructu arboris vitæ & viuat in æternum. *cuius Symbolum est in gladio Cherubico, pro verbo Dei Heb. 6.*]

SECVNDA ÆTAS, PATRVM, quæ & Diluuij, quasi pueritia populi Dei.

Vsque ad sacerdotium [illegible] omnes primogeniti ex stirpe Noe, cuius series & ordo describitur, fuerunt sacerdotes, victimásque immolarunt, & hæc sunt primogenita, quæ Esau fratri suo vendidit. Hiero. ad Euagrium, è trad. Hebr.

Gen. 8. a DILVVIVM durauit anno vno, diebus 10.

NOE ET DILVVII SÆCLVO.

Anni mundi.

a ARCA consedit in montibus Ararat, qui à Græcis Taurus & Ceraunij appellãtur, & Armeniam scindunt, à Chaldæo Onkelos cardui, vel carduem, quos Cordæos Curtius appellat. Strabo fortasse Gordiæos, parteni seu cotou Tauri. Ararat autem esse Armeniam docet Herony. in cuius montibus adhuc appareant arcæ vestigia, & eius quædam frusta in miraculũ factæ rei ab incolis ostendantur. Quod idem proditum à Iosepho.

Diluuium cœpit mense secundo, id est, vt Hebræi ferè sentiunt è R. Eliezer, Octobri, in 40. dies vsque ad 27. Nouembris. Aquæ deinde inualuerunt per menses vndecim. Eoque Seder Olam annum Solis esse productiorem anno lunari, diebus vndecim ostendit.

Probabilius R. Iosua, die decimo septimo mensis secundi, id est Iiar siue Aprilis in dies 40 vsque ad 27 Maij. *Gen. 7.* per dies 150. i. quinque menses inualescentibus aquis, vt [illegible] ad decimum septimum mensis septimi c. 8. i. Tizri siue Septembris. Nam 40 primi dies, quibus pluit, & rupti sunt fontes Abyssi siue Oceani, his 150 diebus includuntur, con-
1656. tra R. Selomonẽ & Lyranum. Hinc vsque ad primum diem decimi mensis. (Tebet siue Decembris) decreuerunt aquæ
1657. vsque ad montium cacumina. Post 40 dies emissus est coruus. i. die decimo mẽsis vndecimi (Sebet siue Ianuarij.) Post septem columba i. decimo septimo eiusdem mensis. Post alios septem non vltra rediit. i. post 24 Ianuarij. Quid inde actum sit vsque ad primum diem primi mensis Nisan siue Martij non memoratur, id est, per dies 35 vel 36. Die autem primo primi illius mensis desiccatæ sunt aquæ superficie tenus, túncque sublatum est arcæ tectum ad captandam auram & flabellandum arcæ aërem. In arca interim adhuc remanet Noe dies 56, id est totum illum mensem Nisan cum 27 diebus mensis secundi Iiar siue Aprilis, cuius decimo septimo, anno superiore sese in arcam iniecerat. Ita in arca fuit mẽses 12 (lunares) & dies decem. i. integrum annũ solarem.

Mirabile diluuium, non tantum quia vniuersum, verum quia paucis diebus, nempe 40, ruptis fontibus Oceani & fluuiorum, terræ venis, cœli aërísque sudoribus & nubibus liquefactis, superauit altissimos montes, quindecim cubitis, id est, mediam aëris regionem multis spatiis, quia eã plurimi de altioribus intersecant, vt Atlas & montes lunę in Africa, Olympus in Græcia, Caucasus in Asia. Sed & terram vndique oppressit circumfuditque, ac in primũ & antiquum ordinem elementa reduxit, vt æthere ignis, ignem Aer, Aerem Aqua, Aquam Terra sequeretur absque vllo dierũ & noctiũ, hyemis, æstatis & reliquarum anni tempestatum discrimine, *Genes. 8. v. vlt.*

Berosus ille suppositiuus, Noam syderum obseruatione deprehendisse impendens diluuiũ, atque ita naue sibi prospexisse fabulatur. Sic impij astris, naturæ, casui vel humanę industriæ tribuunt, quod à Dei gratia vel iudicio est profectũ.

Diluuium autem Noe, Scriptura non astris, sed Dei iustitię, & voluntati tribuit. Quia omnis caro corruperat viam suam, &c. *Gen. 6. Luc. 17 Mat. 24.*

De diluuio Ducalionis Ouidius in Metamorph. & Plutarchus Opusculo, Brutas animantes esse rationis participes, eadem ferè scribũt. Vt columbã fuisse emissã, vt nauẽ erectã

in montē Parnassū Thessaliç (vel potius Indiç Paropamissū) Interim Deucalion fuit Noa 800. annis minimum posterior. Anno mundi. 1656.

Thebaoi etiam de Ogygio diluuio aliquanto antiquiore his finitima dictitant. Sic & Americani de quodam suo.

[Plura etiam diluuia Annius Viterbiensis commemorat, sed in eo iudicium & fides à plerisq; doctis viris desideratur]

Sic Alexander polyhistor & Abydenus à Cyrillo lib. 1. contra Iulianum producti, nempe Saturoum, Xisuthrum præmonuisse de futura inuodatione, atque ita illum sibi fabricasse arcam, in qua se seruauerit, cum omni bestiarum genere eúmque suis scriptis in Heliopoli Aegypti. Deinde nauigasse cum sua arca in Armeniam, vbi emissis aliquoties auibus, tandam in terram descenderit.

Citatur & Phauorinus & Stephanus de loco, io quem arca descenderit.

Citaotur & Berosus, Hieronymus Aegyptius, Mãseas Phœnix apud Iosephū *lib.* 1. *Ant.* qui & addunt, locū, in quo Noe descendit fuisse appellatū Saleb Noah, Græcè ἀποβατήριον q. descensum Noë, in monte Baris, qui & Paropanisus.

Noe reparatorem orbis, qui in pristioum Chaos diluuio penè redierat, prophani mundi Genesim ignorantes, Cœlum, Ianum & patrem deorum appellarunt. Hic primus vitem syluescentem satiuam fecit, vinique vsum hominibus monstrauit, *Geneseos* 9. Ab hoc inuento, Ianus fortasse dictus est: Nam Iain Hebręis vinum est. Herbas hortēses aliásque eiusmodi restituit è seminibus & tenellis plantis in arca reconditis, *Talmudici & R. Selo. ibid.* Artes Mechanicas, quas Cain eiusque posteri repererant, homines docet, Mathematicas ab Adamo, Seth, præcedentibúsque Patriarchis inuentas, duabus ingentibus columnis (quarum vna lateritia erat, ne cōflagratione periret: altera marmorea, ne diluuio absumeretur) imprimit atque, consignat, aut potiùs, è duabus columnis è lapide & latere factis, in quibus disciplinas posteri Seth conscripserant, ne è memoria delerentur, solem lapideam euasisse reperit & restituit, quæ in Syria hactenus permanet. *Iosephus primo Antiquit.*

Instrumentum & vsum nauigandi, præceptore Deo, hominibus monstrauit: Nam תבה, qua voce eius arcam nominauit Moses, non est propriè Aroo, id est, arca, sed vas nauigatiooi aptum. πλοῖον, vt apud Iosephum Berosus loquitur, etsi nauigiorum vulgarium non haberet formam, neque remos. *Abben Ezra. Gen.* 6.

Quo factum, vt posteri duce Iaphet, mari se audacter cōmiserint, repleuerintque Occidentis insulas.

Iosepho assentitur Plinius lib. 7. cap. 56. his verbis. Apud Babylonios fuerunt lapides coctiles, in quibus multa scripta erant de Astrologia, &c. Atque hinc probat, literarū vsum fuisse apud Assyrios sempiternū, cum Beroso & alius.

Noe cum Sem ex Armenia rediit in veterem patriam, id est, loca Damasco vicina, vbi constituit regnum & pontificatum Salem, quæ Melchisedech administrauit. *Hebræi.*

Ibidem posteri eius habitarunt, donec nimium multiplicati & aucti sese expanderunt per Orientalia loca proxima & contigua. Inde enim. i. ex Oriente leguntur profecti tertia ætate in terram Sennaar siue Babyloniam, priusquam dispergerentur, *Gen.* 11. v. 2.

Agriculturam exercens primus arauit terram cum animalibus. Prius enim agros duntaxat fodiebant.

Vnde instrumenta rustica reperisse traditur. *R. Selom.*
Gen. 5. Vir agricola, & quia plantauit vineam, qua sata ebrius 1657.
factus est, vinitor, *Gen* 9.

Nempe recondiderat semina & plantas, vel potius, quemadmodum Deus conseruauit arbores in mediis vndis & flu-

NOE SÆCVLO.

Anni diluuij. 1.

NOE ET DILVVII SÆCVLO.

Anni mundi. ctibus ne subuerterêtur & perirent (Nam Gen.8. colûba ore catpsit ramû frôdentis oliuæ) ita radices & semina genitalia. Eius enim prouidentia hic non tantum eluxit in seruanda
1656. Noe familia & animátibus, sed etiam reliquis rebus physicis.

Exemplum altaria erigendi, & sacrificandi à maioribus acceptum posteris tribuit. Ecclesiam collapsam restaurauit.

Apud eum iustitiæ fidei hæredem institutum (*Hebr.*11.) ex arca egressum, Deus renouauit legem de coniugio contra vagas libidines, propter quas præsertim mundus aquis perierat, ad legitimam hominum multiplicationem. Deinde legem de cæde ad eorundem conseruatorem. Tertiò esum carnium & piscium antea intentatum concessit, excepto suffocato, morticino & eiusmodi, in quibus sanguis non est effusus, ipso denique sanguine: quam legem etiam repetiuit per Mosem & Apostolos, in cæremoniam & signum prohibitæ crudelitatis in proximû & cædis humanę *Gen.*9. (Altiora mysteria hic nô persequimor). [Leges illas etiamnû Ethiopes Christiani seruant, & validis rationibus tutantur. *Damianus Goes.*] Cum ea autem permissione reliqua animalia quæ crudis vescuntur, sic vescendi consecuta sunt potestatem. Antea enim etiam ipsa herbis pascebantur. *Basil. Hom.*11. *Hexa.* Huic, Noe vini potum de suo adiecit. Primam tamen viuendi rationem Orientales retinuerût, quosque Pygmalion
1657 imperaret, *Hier. cōtra Iouinia.* Quod in Indiis continuarunt, pręsertim Bracmanes populi & Gymnosophistæ philosophi, ad quorum æmulationem Pythagorici, multique alij Græcorum sapientes se composuerunt.

[Bracbmanes, dicuntur de nomine Abraham. Erant enim de illius prosapia, & ritum suarum precum, & totius cultus diuini retinebant. *Ex Rabbinicis manuscriptis.*] Quia Xenocrates scriptum reliquerat in templo Eleusinæ tria hæc præcepta insculpta fuisse, Honorandos parentes, venerandos Deos, abstinendum carnium esu, ex Tripolemi vetusti legibus. *Ibid. & Porphy. lib de abstinentia ab animalib.* Nam vel sæculo Alexãdri Magni Poros Indorũ Rex dicebat Alexãdro, Meus victus sunt olera, palmarum encephali (id est pulpæ) & fructus, potus autem aqua, quam mihi fluuius fundit. *Suidas* φοινίκων ἐγκέφαλοι. Quæ edulij puritas ita à Porphyrio & Pythagoricis defensa est, vt nisi Dei permissum interuenisse sciremus, videretur naturæ dictamine omnino ab animalibus abstinendum.

[Hinc etiam inter Gentiles, Monachi & Cœnobitæ extitêre. Iudæi etiam id in Essæis præstitêre. Magno itaque foret Ecclesiæ probro, si in hoc ab istis vinceretur, cùm prophetis par sit conditio in vtroque fœdere. At Prophetæ eo vitæ genere vtebantur, vt de Elia & Elizeo constat. *In lib. Reg.*]

Interim animalia permittuntur, quia diluuium corrupit fregitque vim & bonitatem terræ, debilitauit etiã, peioremque reddidit naturam humanam. Hinc illud Fasciculi Myrrhæ Gen. 10. Omnes generationes post Diluuium fuerunt infirmæ & debiles comparatione priorum ob aquas Diluuij.

Septem præcepta dantur, quæ Hebræi partim præcepta filiorum Noë, partim præcepta naturæ appellant, & obligare etiam gentiles scribunt isto ordine, Non colere idola. 2. Benedicere Deum. 3 Seruare ius publicum. 4 Cauere ab incestu propinquorum, alióque nefando concubitu. 5. Non fundere humanum sanguinem. 6 Non rapere. 7 Non tollere membrum de animali viuenti. *Hebræi passim, vt R. Selomo in 2. cap. Ierem. Seder Olam cap. 5.*

Arcus cœlestis, misericordiæ Dei & Crucis, in qua Christus fuit vt in arcu extensus, fit symbolum *Gen.*9. túncque primum in nubibus ponitur aucta Solis luce, *Abben Ezra*, vbi taxat R. Saadiam dicentem extitisse ab initio, sed nunc pri-

mum positum in signum mundi nunquam amplius diluuio perituri. *Anno diluuij.* *Anno mundi.* 1656.

Multis annis post (*Abben Ezra Gen.* 9. contra eos qui ista coniungunt) plantata vinea, Noë inebriatus, & irrisus. 1.

Vnde secutum oraculum de eius filiis, qui omnem terram repleuerunt. *Benedictus primùm Sem*, è quo ortus Abraham credentium Pater. Deinde Iaphet, è quo dilatata est gentium plenitudo & ingressa in Tabernacula Sem, i. Ecclesiam. Postremò Chanaan filius Cham infœlicitati seruitutis subiectus. Vnde Chananei, qui in vndecim gentes creuerant à posteris Abrahę, Lot & aliquot aliorum deleti sunt funditus. *Deut.* 2.

Cham autem, quia destitutus est paterna benedictione, non paruam plagam reliquæ suæ posteritati attulit, vt & ipsa indignationem Dei in suum parentem testaretur.

Nam filij Mizraim secundo geniti, vt Aegyptij nigri & deformes nati sunt, *R. Selo.* Gen. 12. Getuli præter nigrorem ore putidi, vt cogantur salem perpetuo habere in ore. *Postellus in compendio Cosmographico.*

Filij Phut tertio geniti, vt Mauri, nigri, simi, labeones alió-ve modo prodigiosè affecti.

Filij Chus primogeniti nigerrimi, &c. Nam certissimum est originem nigredinis non à regione propriè (vt hactenus est existimatum) ob solis ardores, sed à stirpe & sanguine Chus prouenire. Quoniam sub æquatore & locis vtrique tropico vicinis inter istos nigerrimos sparsi reperiuntur albi vel cineritij, qui illic in sua albedine perseuerant vt qui manarit è sanguine Abrahæ, Salomonis, Iudæorum & aliorum inquilinorum. 2. Quia nec in Indiæ littoribus sub eodem climate, imò verò parallelo (nisi ex traducta aliundè stirpe) eo colore tinguntur. Sed nec in Atlanticæ, in qua homines sunt oleastrino Indóve, aut vt plurimum, cineritio colore, præter paucos, in vno solo loco, ob eámque rem vicinis inuisos cum alioqui veri Aethiopes sibi de sua summa placeant nigredine. 3 quia vsque ad 35. gradum latit. in Africa vltra æquatorē sunt aterrimi, cū apud nos Hispania, Sardinia, Syria, Arabia, Babylon, Chaldæa, Persis, Susiana, Gedrosia intra 35 gradus latitudinis cis Aequat. nullatenus Aethiopes ferre videantur. Credendum itaque traditioni Hebraïcæ, quæ ex albo parente Cham (sicut & Iaphet & Sem albi erant) natum affirmat Chus (aut saltem eius posteros) atro colore in sceleris paterni argumentum. *Ibid. pag.* 38. 1657.

NOE ET DILVVII SÆCVLO.

Præter calamitatem seruitutis. Nam Arabiæ gentes, quæ è Chus descenderant, ab Ismaele, Esaü, Madian, & cæteris Abrahæ filiis è Cethura, à Moab & Ammon Loti filij partim extinctæ, partim sub iugū missæ sunt. Africæ autem populi perpetuæ Europæorum & Asianorum seruituti obnoxij, qui proinde Reges ferè habuerunt extraneos, olim Iudæos, Persas, Ptolomæos, Græcos, Romanos, Saracenos, hodie Turcas, Ismaelitas. Sed & Abyssinorum Præto-Ioannes suam originem refert ad Salomonem eiúsque nobilitas tota ab Abraham, de quo pòst. De his Damianus Goës.

Proprie tamen Chanaan maledictus infœlix-vè pronunciatus, non Cham, quia auctor fuit, & origo scandali. Turpitudinem enim aui Noë reuelauit, quem non modo non castigauit Pater, sed & fouit, corridendo & conuocando fratres ad istud spectaculum, In eum autem versa est imprecatio non in Cham, ne Chus Aethiopum pater, Mizraim Aegyptiorum, Phut Lybum ea immerentes includerentur, qui proinde & ipsi aucti sunt cælestibus & temporariis gratiis. Nam Aethiopes regnum florentissimum iam olim habuerūt, & perpetuo à diebus Salomonis & Reginæ Sabæ fideles fuerunt. Aegyptij Christum è primis susceperunt. Sic Afri &c. Soli Chananei penitus ab Israelitis vel extincti, vel in

Anni diluuij.		Anni mundi.	
1.			alienas terras eiecti, vbi miserè viuunt & barbatè, &c.

Quòd autem istud contigerit, vt rectè Abben Ezra, multis annis post Diluuium ex eo apparet, quia, Chanaan tunc erat adultus, & præcipuus tragœdiæ auctor, qui tamen erat quarto genitus. Cham enim iam ante eum genuerat Chus parentem Aethiopum, Mizraim Aegyptiorum, Phut Lybũ, *Gen.* 11.

Tunc, imo tota hac 2. ætate habitabant in tentoriis, nullis adhuc pagis vrbibúsque conditis. Nam Genes. 9 nominatur tentorium Noë, & tabernacula siue tentoria Sem (idem enim in Heb. vocabulum. אהל *obel* significans tabernaculum motoriũ miniméque fixum.) Quem morem aliquandiu seruarunt Patriarchæ sequentis ætatis, è variis locis Genes. de quibus proinde Apost. Heb. 11. in casulis aut potius in tabernaculis, *ἐν ταῖς σκηναῖς* habitando, &c. Et Vrbium primæ post Diluuium, non nisi post diuisionem gentium, prouecto iam Abraham, nominantur & condi docentur, Genes. 10. & 11.

Doctores Hebræi, vt scribit *R. Leui in 9. cap. Genes.* tradunt Cham execuisse testiculos patri, ne deinceps liberos procrearet. Quid simile Poëtę nostri de Cœlo & Saturno fabulantur.

11.

Gen. 11. 2. — b Sem, filius Noë genuit Arphaxad ab eluue anno 2. — 1657. 1659.

Iapeto Europæorum & Septentrionalium patre.

Camese Arabum, Afrorum Meridionaliúmque satore.

2.

N O E S Æ C V L O.

b Sem post diluuium vixit an. 500. superstes Abrahæ an. 35. vsque ad annum Iacob prope quinquagesimũ. Nam moritur sexcentenarius. Constanti Hebræorum sententia, ipse est Melchisedech, qui per tot annus, nempè à diluuio ad seculum Iacob, fuit pręcipuus ecclesię Dei gubernator. *Hieronymus ad Euagrium.*

[Refertur tamé ab Apost. Heb. 7. ἀπάτωρ ϗ ἀμήτωρ propter sacerdotij diuini sanctitatem, quæ homines sacratos alios abs se efficit, vnde Moses, Deut. in cantico, de Leui dicit. Qui dixit patri & matri Ego non noui vos.]

Magna probabilitate Hebræorum Talmudici Ioseph. lib. 1. c. 10. Kimhi in Rad. גדל (etsi refragetur initio Paralip.) R. Selomo Genes. 10 docent, Iaphet primo loco à Noe fuisse genitum, 500. scilicet patris anno: Cham secundo, 501. Sem autem omnium postremo, cùm pater peruenisset ad 502. vel 503. etsi contra Nostris, vt *August. lib. 16. de Ciuit. cap.* 2. Iaphet minimus putetur, Sem maximus. Sed eius nihil interest ad nostræ Ecclesiasticę Historiæ seriem.

Interim ratio Hebræorum videtur inuicta. Quicunque fuit primogenitus Noe, erat centenarius ineunte Diluuio. Nam natus quingentesimo anno ipsius, qui sexcentesimo in arcam ingressus dicitur Genes. 6. & 7. Sem autem non nisi fuit centenarius biennio post Diluuium, Genes. 11. qui annus erat sexcentesimus secundus Noe. Sem igitur non fuit primogenitus.

Deinde Genes. 10, vbi ex ordine historiæ texitur trium progenies, Iapheti genus præcedit, Camesis sequitur, Semi tandem subiicitur. *R. Leui.* denique ibid. Sem dicitur frater Iaphet maioris (sic enim accipiunt Hebræi in genitiuo, non alio casu *Maior. &c.*)

Prius tamen solet nominari à Mose, verùm vt dignior & pietatis auitę tenacior, non vt antiquior. item obseruantiæ & amoris causa ad honorandam eius memoriam, qui suus populique sui esset parés, denique propter primogenituræ prærogatiuam, dum ex eius semine oriturus esset populus Dei, & Christus.

Sem apud homines gloriam adeptus summam & super omnem animam (post Seth) in origine Adam. *Ecclesiast.* 49. Patris ebrij nuditatem, cui illudebant Cham & Chanaan, pallio cum altero fratre operuit, atque paternam benedictionem promeruit. Salem regiam cõdidit & templo ador-

nauit, in quo sacrificiũ & Ecclesiæ sedem primariam fouere erat solitus.

Ex eo pij homines procreati sunt, qui in Dei cognitione permanserunt, E fratribus ij, qui se ad falsa numina contulerunt.

Non perinde profanis notus fuit, qui alioqui Cham & Iaphet meminere sub nomine Camelis & Iapeti, quoniam Orientalium pater, quibuscum commercium prope nullum habuère, vt cum Europæis & Septẽtrionalibus, quorũ parẽs Iaphet, cum Afris & Meridionalibus, quos Cham procreauit.

Iaphet ab Hesiodo & Poëtis Iapetus nominatur, cuius filium faciũt Prometheum, à quo hominem è limo terræ factum, & igne Iouis è cœlis delibato animatum scribunt: fortasse, quia sermonibus ipsius, doctrina de creatione protoplasti, apud posteros conseruata sit.

Quemadmodum autem Iapeti, & quidem inter Gigantes, nomen Græcis & Latinis notum fuit, quamuis vnde esset ignorarent, ita fratris nomen non ipsis adeò fuit obscurum, quin inter Gigantes cum Deo bellantes Camesem nominarent. *Vt Cato in fragm. de Originibus.*

Ab his disseminatæ sunt & diuisæ in terra gentes 70. quot notantur capita familiarum Genes. 10 & 11. Nempe 26 è Sem, 30 è Cham, 14 e Iaphet.

Quamuis autem Iapheti progenies gentibus & linguis nomen dantes initio pauciores fuerint, tandem tamen cæteras numero & multitudine superarunt, vi paternæ benedictionis. *Dilatet dominus Iaphet.* 1. multiplicet eius sobolem & amplificet eius fines supra reliquos. *Fasciculus myrrhæ.* Hinc effusiones incredibiles populorum è Septentrione in Europam, Africã, Asiam & omnes orbis partes. Hinc amplissima regna Macedonum, Græcorum, Romanorum, Tartarorum, Turcarum, &c.

e Corruptè apud 70. Interpretes Arphaxad dicitur genuisse Cainam, & Caina Selam. Nam nullum exemplar Hebraicum hoc loco huius mentionem facit. Quinetiam vetustissimi Hebræi nominatim notant à Noë ad Abraham tantum decem esse generationes, quot erant ab Adam ad Noe. B. quidem Lucas cap. 3. vndecim numerat, ac Cainan infert in hũc ordinem, sed id Græcorum, ad quos scribebat, & quibus sola exemplaria 70. nota erant, causa. Possit etiam dici Arpbaxad genuisse Selam per intermedium Cainam. Nam sæpe Hebræis *gignere* tam maioribus reliquis, quàm proximis parentibus tribuitur. Sic cùm non meminisset Cainan Moses, id B. Lucas posuit, siue è veterum Hebræorum historiis, siue è Spiritus sancti afflatu, siue ex opinione Septuaginta, non sua. Neque enim est nouum Scripturam loqui ex aliorum sensu & opinione, non rei veritate. *Aug. lib. 2. contra epist. Parmenia.*

[De 70. Interpretibus extat defensio recens ædita, nomine Hispani vbi ostenditur ex contextu, iisdem literis quamuis alijs punctis, loca dubia rectè accipi posse, ex mente 70. Porrò non videtur hæc valere ratio, quæ ait, vsurpatam 70. translationem ab Euangelistis & Apostolis propterea quòd esset familiaris, atqui tum erat lingua Syrica in vsu apud Iudæos & Galilæos: neque tamen illa in sacris vtebantur, sed propria Hebræa. Apud Gentes itidem seruabatur Moses. vt dicitur. Act.]

Quod si verè Arphaxad genuit Cainam, deinde Caina Selam, genuit Cainam anno 18. & Caina Selam anno 17. Qua ratione Sela natus est ipsi Arphaxad, cũ Arpbaxad ageret 35. anoum. Sic Numeri tantum in 70. erunt corrupti, vt totis his sæculis. Atque hæc est prima trium de Chronologia huius ætatis, quæstio.

Cæterũ quia Arphaxad vixit 438. peruenit ad Abrahæ 146. annum.

Anni Diluuij		*Anni mundi.*
		1657.
1.		
	12.	
2	c ARPHAXAD genuit Selam ætatis suæ ann. 35.	1659.
37		1694.
	Elam, Assur, Lud, Aram quatuor aliis filiis Sem.	
	Gomer, Magog, Madai, Iauan, Thubal, Mosoc, & Tyras septem Iapeti F.	
	Chus, Mizraim, Phut, Chanaan, 4. filiis Cham.	

Anni diluuij. a 37.

Anni mundi.

13.

Gen. 11. 67. d SELA genuit Heber anno 30. 1694. 1724.

Hus, Hul, Gether, Mes Filiis Aram, Syrorum Patris.

Ascenaz, Riphat & Togarma F. Gomer, Gallorum P.

Elisa, Tarsis, Cittim, & Dodanim F. Iauan Gracorum P.

67. *Saba, Hauila, Sabattha, Regma, Sabathaca F. chus Æthiopum P.* 1724.

Lud, Anam, Laab, Naphtu, Patrus, chaslu, caphtor F. Mizraim Ægyptiorum P.

annum. Isaac 46. Mundi 2096. Sic Heber, a quo Hebræi dicti sunt, omnium Patrum post diluuium diutissimè vixit, excepto vno Sem, nimirum annos 464. vsque ad 80. Iacob. Hac methodo, quinam, quibuscum, & quandiu vixerint, facilè deduces.

Secunda huius ætatis quæstio est de natiuitate Arphaxad, vt tertia de Abrahæ, de qua suo loco.

Nonnullis dicitur genitus anno primo diluuij, aliis secundo. Difficultas in eo est posita, quòd *Biennio post diluuium. Gen.* 11. interpretentur post diluuium scilicet inchoatum. Ac sic ferè Hebræi, qui hanc ætatem præfinitè annis 292. concludunt. Simplicius est de biennio post absolutum diluuium.

Nisi verò tam cito post diluuium reperiretur natus, posset non videri primogenitus, quia Gen. 10. v. 22. & 1. Paral. 1. nominatur tertio loco, nempe post Elam & Assur.

Vbi fuêre generis humani primordia in Armenia, Mesopotamia (ibi enim Eden paradisi locus, *Eze.*) Chaldæa, Syria, ibíque ante diluuium homines duntaxat incoluêre: ita hæ ipsæ primum regiones post illud habitatæ sunt, & sapientiam à maioribus acceptam coluerunt ad vsque labiorum confusionem.

Post diluuium cœpit habere locum illud Plinij, Quantò magis præterit sæculi cursus, tantò minora corpora fert natura.

d Moritur annorum 433. Iacob 31. Gignit trigesimo & sic ferè deinceps, Nam vt contractior est iam vita, ita & vitæ functionum vsus celerior.

Notant enim sub huius patre humanam vitam dimidio imminui cœpisse. Cum enim superiore æuo homines explerent 900. annos, iam his diebus ad 400. redacti sunt, vt sub Phaleg ad ducentos. *R. selo. 1. Paral. 1.*

Nascuntur copiosè futurarum gentium patres. E Sem cui ab Euphrate cum Syria Oriens totus obtigit, Arphaxad Chaldæorum, quos proinde diminutè Casdim, à tribus postremis literis ארפכשד vocant (è quo Heber Hebræorum) Elam Elamitarum, qui pòst ab infusis in ipsorum regionem Persis de genere Iapheteo & Medorum sanguine, *Fasciculus Myrrha Gen. 9.* Persæ dicti sunt. Assur Assyriorum, Lud Lydorum, Aram Syrorum, vnde in Hebræo Syria sic appellatur, cuius metropolis Damascus, etiam vsque ad Augusti tempora vocatis Arameis (inquit Strabo) quos Syros dicimus. E quo Hus Auxitidis regionis in confinio Syriæ & Arabiæ Pater, Hul Armeniorum, Gether Etharorum, qui & Armenij, Mes Mesiorum siue Mæonum. Ioctan Hebri F. Indorum, è quo tredecim Indiarum propagatores suo tempore nominandi.

[*Incatan* regionis nomen inde est ad hęc vsque nostra tempora translatum in illa prouincia. In Historia Indicæ Hispanorum.]

E Iaphet, cui contigit Septentrionalis regio à Tauro & Amano montibus Ciliciæ & Syriæ vsque ad glaciale pelagus, & Europa vsque ad Gades, Gomer Galatarum siue Gallorum, Magog Scitharum, vnde & Hebręi Scithiam hoc appellant nomine, quod & Hieron. & Iosephus testantur. Madai Medorum, Iauan Ionum, siue Græcorum, vnde in Heb. Gręcia nominatur Iauan Es. 66. Ioel. 3. Dan. 8. 9. &c. & Græci Iones, & quinta eorum lingua Ionica & mare Ioniū, per quod è Syria itur in Græciam. Tubal Hispanorum siue Iberum Esa. 66. Mosoc Moscouitarum & Capadocum Ponticorum, quorum metropolis tempore Hieronymi Mazaca, Thiras Thracum, E Gomer Ascenez Germanorum, Riphat Riphæorum, vbi & Riphæi montes, Togorma Sarmatarum (Recentioribus Hebræis Turcarum,) E Iauan Elisa Eliseo-

rum siue Aeolidum, vnde lingua Græcorum quarta Aeolica. *Anni diluuij.*
Tarsis Cilicum, quorum metropolis Tarsus, Cittim Cyprio-
rum, quorum ciuitas Citium, quæ nobis Zenonem philoso-
phum peperit, propriè Europæorum maris mediterranei ac- 37.
colarum vel insularium, vnde Romani & Itali Num. 24. & 1694.
Dan. 11. sic appellantur, & Græcorum insulani. Es. 23. & Ma-
cedones, 1. Mach 8. Dodanim Epirotarum, apud quos Do-
doneum oraculum. Rhodamin (Nam 1. Paralip. additur)
Rhodiorum.

[Ex Gomer sunt Cimmerij, vt Cimbri postea dicti. vide Olaum magnum de Cimbris.]

E Cham, cui cessit ab Euphrate meridionalis tractus vsque ad extrema Africæ, Chus Aethiopum, vnde Aethiopia Chus Hebraïcè nominatur, Mizraim Aegyptiorum, vnde & in Heb. Aegyptus sic dicitur, & apud Ptolom. & hodie per totum Oricotem, Phut Mauritanorum, vnde fluuius Mauritaniæ Phut & tota regio Phutésis, vbi hodie regnum Fessense, Chanaan Chananæorum, quorum regionē postea Iudæi, vi imprecationis Noë & propter eorū peccata occuparunt. E' Chus Saba Sabæorum, in Arabia, de quibus Poëta, mittunt thura Sabæi, Euila Getulorum, qui sunt in parte Aethiopiæ Occidentali, Africæ desertis adhærentes. Sabatha Sabathenorum, qui nunc Astabari, Sabataca Cephalecorum in intima Africa secundū littus maris Aethiopici, quorum annales affirmant Salomonis classem illuc tertio quoque anno auri causa nauigasse. Raama populorum magis mediterraneorum, qui paulatim antiqua nomina perdiderunt, vel potius ignorati sunt à nostris Geographis, vt plerique alij Africæ, verentibus fortasse, ne regionibus extra Tropicum Cancri positis, stulta quadam volgi persuasione, torrerentur.

[Arbitror in Regionem φύϑ referri posse ad φϑίυς homericos, qui filij etiam Auroræ dicebantur, & tamen *fessa* hinc etiam deduci videtur, quia O punicum auditur, sono duplicis S. ex ratione Grāmatica, quæ permutat literas, inuicem quæ sunt ejusdem instrumenti: at literæ aspiratæ & sibilantes sunt eiusdem organi in pronunciando. *Ex Grammaticis Arabum*]

Ex hoc Raama Saba Sabaim auctor, vnde Regina Saba,
quæ inuisit Salomonem. Dadan ignotæ gentis, sed Sabainis 1714.
propinquæ.

E' Mizraim Aegyptiorū fonte Ludim Marmaricorum, A- 67.
nam Cyrenaicorum, quanquam hi dicantur bello quodam
Aethiopico consumpti. Laab Lybum, Nephtu Nubianorum, Patrus petreæ Arabiæ. Caslu Troglodytarum, de quibus egressi sunt Philistim Palestinorum patres, Caphtor, Capadocum ad Taurum, (non ad Pontum.)

E' Chanaan Sidon Sidoniorum, Heth Hetteorum, Iebus Iebusæorum, Amor Amorrhæorum, Gergas Gergeseorum, Heus Heneorum, Arac Aracbeorum, quorum metropolis Arca contra Tripolim, in radicibus Libani. Sin Sineopum qui Sin ciuitatem non procul condiderunt, Arad Aradiorū, qui Aradiam insulam tenuerunt angusto freto à Phœniciæ littore separatam. Samar, à quo nonnulli Samariæ montem denominant, Hamath, à quo ciuitas Syriæ Hemath, in Scriptura celebrata, quam Aug. Antiochiam, Hiero. Epiphaniā Græcis temporibus nominatam asserit.

[Ab Heth propagati sunt Catti Germaniæ vt à Girgas, Circassi ipsa nomina hoc indicant. Samar denominat, Sarmatas inuersione literarum.]

Hi quidem longè plures sustulerūt filios, (Nam Gen. 11. de quolibet ferè inculcatur. *Et genuit filios & filias.* i. numerosam vtriusque sexus sobolem) sed solum nominantur patres

Sidone, Heth, Iebus, Amor, Girgas, Heu, Arac, Sin, Arad, Samar, & Hamath F. Chanaan.

NOE SÆCVLO.

Anni mundi.

& capita

Anni diluuij.

67. NOE SAECVLO.

14.

Gen. 11. e HEBER genuit

101. Phaleg anno 34.

Saba & Dadan filiis Regmæ de genere Chus.

Philistim filiis Casluim de genere Mizraim Ægyptiorum patris.

15.

Gen. 11. f PHALEG genuit

131. Rehù ætatis ann. 30.

Ioctan fratre minore.

Anni mundi.

& capita gentium & linguarum matricum. Cæteri sunt per cognationes, familias & gentes confusi.

Quare hæc ætas merito inscribi potest mater & parens

1694. humani generis, siue ætas propagationis & multiplicationis humanæ. Nam his trecentis annis genus humanum copiosius esse auctum & multiplicatum, quam 1600 annis diluuium antegressis, ex eo apparet. Primo, quia tot illis annis vix Asiæ mediterranea potuerint impleri, cum iam post 300, tanta multitudine exiuerint nepotes Noe, vt non modo illa loca repleuerint, sed etiam vniuersum continentem, imo etiam maris insulas, Gen. 10 & 11. Secūdo, quia lex matrimonij siue monogamiæ in paradiso lata sex primis generationibus, ne quidem inter Cainitas violata sit, inter filios autem Dei nunquam, cum iam hoc æuo polygamia locum habuisse videatur è cōiugiis Abrahæ, Iacob, &c. Tertio, si ex vno Iacob intra 430, iuxta alios 210, sexcenta hominū millia exierunt ex Aegypto, præter paruulos & fœminas, qui non erant pauciores, quot potuêre nasci intra 300, è tribus filiis Noë præsertim benedictione Dei & Patris cumulans?

Forma certè Ecclesiæ quæ 300 primis, & quidem inter cruces acerbissimas plus creuit auctáque est, quàm vetus Synagoga bis millenis, adeo vt mundum totum occuparit & per eum se latè disseminarit.

e HEBRAAIS nomen dedit. In Chaldea inter Tigrim &

1724. Euphratem remansit cum tota posteritate, quousque Thare cum filiis migrauit in Mesopotamiam, deinde Abraham in

1758. Chananeam, à quo Euphratis transitu in alienam terram, Rabbinorum multi, *vt R. Selo. Genes.* 10 Abraham primum Hebræum, indéque eius posteros Hebræos dictos putant, non ab hoc Patriarcha. Nam & *Heber, trans, Vltra,* quasi transfluuiales.

Sapiens Propheta apparuit, quòd filium suum vocauit Phaleg, i. diuisionem, quia illo viuente linguæ & regiones diuidundæ erant. *R. Iose.*

Vocabulo prophetico siue prouidentiæ, vt innotesceret in hac diuisione orbis terrarum, plus fuisse diuinæ prouidentiæ, quàm humani consilij & industriæ.

Secundo genuit Ioctan à diminuendo siue minorando, quòd diminuerit sibi de mundi negotiis, vt vacaret rebus diuinis & philosophiæ. *R. Selom. 1. Paral. 1.* Quasi è duobus ipsius filiis vniuersa sapientia manatura esset in homines. Diuina per Phaleg Hebræorum patrem, humana & Philosophica per Ioctan Indorum & Orientalium genitorum. Vnde philosophia illis locis ab omni antiquitate floruit, Bracmanes, Gymnosophistæ. Et in libris regū, historia præsertim Salomonis, sapientes Orientis. Tardissimè Occidentales sapuimus & sciuimus.

Tres prophetæ huius ætatis Noë, Sem, Heber. *Seder olam c.* 21.

1758. f PHALEG à diuisione nomen habuit, patre eius afflato nu-

1788. mine quodam prophetico. Eius enim sæculo, id est, sub vitæ ipsius extremum, *Auctore R. Iose.* in diuersas linguas, prouincias, & gentes terra diuidenda erat inter filios Noe. Alioqui natus est 101 post diluuium anno. Ex quibus Sem, qui & Melchisedech sacerdos Dei viui, cum suis, Orientalem Syriæ partem, versus Euphratem obtinet. Cham Zoroastres Bactros, Iudæam, Arabiam, Aegyptum, AEthiopiam, totam denique per ordinem successionis Aphricam. Iaphet, siue Iapetus cum septem filiis eorúmque posteris, Europam nostram & Septentrionalem Asiæ partem. Hinc poeta, Audax Iapeti genus, primum se credere transtris, &c.

Antea enim nemo mare sulcarat. Hinc poetæ aureo sæculo negant mare fuisse traiectum. Exemplum arcæ illos in

insulas traxit, quas & repleuisse à Mose memorantur.

Nomina posterorum eorum Hebraica id clarè indicant
Genes.10. & 1. Paralip. 1. vt Assur, Madai, Luc, Sidon, Iauan
siue Ion, &c. Ne Græci glorientur se terris imposuisse no- 101. 1758.
mina. Origines enim populorum secundum familiarum
sortiones alibi non leguntur, quàm apud Mosem Gen. 10
& 11.

Ciuitas & Turris Babel ædificatur, ne post hac posset vllo
diluuio perire: quæ fabulæ de Gigantibus cum Ioue bellan
tibus materiã præbuit, & de Aloidis Titanis & Terræ filiis,
qui manibus magnum aggressi rescindere cœlũ, apud Virg.
ex Homero.

[Finguntur Titani id est solis & terræ filij, quia ex Oriente
venissent, & eorum origo ignoraretur.]

Ex vna lingua Hebræa, multæ, nēpe 70. vt Hebræis placet,
factæ sunt: quod colligunt è capitibus familiarũ, quæ totum
recensentur. *Gen.* 10. Sed id sub finẽ vitæ Phaleg. i. 48. Arabæ.
Omnium ergo matrix Hebraica mundo coæua, *Hiero. in
sopho. Orig. hom. 11. in Numer. & ferè Hebræi, præter R. Iuda,
cum in. tra. Sanedrin. Adæ Sermo Aramæus, id est, Syriacus.*
Quæ vt prima fuit, ita erit & vltima. Nam eius vsus est, eritque
in cœlo, dum ea Sancti, vt Psalmus ait, in sæculorum sæcula
laudabunt Deum. *Haymo 1. Co. 13. Viguerius è doctrina
Scholasticorum, Instit. c. 9. §. 1. v. 8. p. 103. Remigius 1 Co. 13. Ioan.
Dominicus. Cardinalis super Magnificat, Viualdus de monte regali c.
9 lib. de laudibus & triumphis trium librorum.* Vnde & Angelicam
dictam putant ab Apostolo 1. Co. 13.

Ita non quærendum cum Platone in Cratillo, Voces ne
sint à natura, an ex hominum instituto, vt censuit Aristoteles.
Nam Deus ipse linguas confudit, id est, ex vna multas
fecit. *Hebræi*, siue miscuit (*Balal* hoc sonat & simplici vnitati
opponitur vt mixtio & confusio) miscuit inquam, vt iam
non esset vna lingua siue loquela, sed mixtæ, & confusę. i.
variæ & multiplices, vt iam se mutuo non intelligerent, seque
separare cogerentur.

Sic earum diuisio siue diuersitas neque est naturalis, cum
vnicus principio esset Adam cum sua vxore, sed publica calamitas
in hominum genus diuinitus effusa, Deique punitio,
neque ex humano consilio, vel vitio, vt prima & vnica progressu
temporis fuerit variata, & plures facta, quia simul
omnes vnius essent dialecti & idiomata. cum constet 70
linguas radices planè habere diuersas, nec inter se quicquam 131. 1788.
habere commercij & affinitatis.

[Refertur in arcanis Mecubbalum esse 75. linguas diuersas,
quæ per gradus cælestes quinque influxu quodam varientur.
ac dicitur hoc ab ipsis orbium motoribus proficisci in
mentes hominum. idque ex causarum, quibus res innotescunt
cuique varietate perspicua: qualis est efficiens diuersa
à suo fine & finali causa. tamen omnes linguæ ad radicalem
hebraicam referri possunt, ex illarum varietate, vt nhets lignum.
ξύλον. boys, bosco, holtz ex materiali causâ, finali,
forma, specie accidente inseparabili & hoc. Cùm sint tamen
linguæ illæ toto genere differentes ab inuicem.]

Hebraica, quę antea communis erat, apud Hebrum (à
quo linguæ & populi nomen) remansit incorrupta, quod
neque consilij, neque operis eorum, quibus turrim in cœlum
erigere placebat, interfuisset. Nam etsi ista confusio
contigerit vltimo anno Phaleg. i. ætatis eius 239, at ei Heber
superuixit 170 annis, vsque ad 82 videlicet Iacob. In eo
enim finiit antiquus Macrobiorum Vigor.

Qui turrim ædificauerunt, appellati sunt Meropes, ob diuisam
vocem. *Vide Suidam in voce, Hebræi.*

Imò verò remansit etiam in Syria & terra Chanaan, anti

Anni diluuij. *Anni mundi*

NOE ET DILVVII SÆCVLO.

quis Patrum sedibus cúmque in eam venit Abraham Chaldæus, tam ipse, quàm posteri ipsius loeun sunt Labio Cha-
31. 1738. naan, quæ est ipsamet lingua sancta, circa quæ tempora corrupta est in Syria, vt deinceps, non Hebraica siue Chananca fuerit, sed eius duntaxat dialectus proximus. Nam propius Syriaca ad eam accedit, quam reliquæ. *Elias Praef. Meturghemen è Talmudicis.* Quod videtur sumptum è c. 19 Esaiæ, In illa die ciuitates in terra Aegypti loquentur lingua Chanaan, & colent Dominum exercituum. Sic enim Esaias appellat linguam sanctam & Hebraicam. Atque hinc fortasse suprà R. Iuda Adæ sermonem fuisse docuit Arameum.

Sed nec qui morabátur in Syria & Chanaan videntur interfuisse constructioni turris, aut cõmunicasse. Quooiam Gen. 11 v. 2. structores descendisse videntur de Oriente in campum terræ Sennaar, illicque consedisse ad hoc opus. Syria autem & Chananea erant in Occidente terrarum, quæ tunc incolebantur, nempe vltimæ ab illa parte propter mare Mediterraneum: montes Libani Armeniçque à Septentrione, deserta Arabiæ ab Austro, Solo Oriente aperto, plano & petuio vsque ad montes Mediæ. His enim finibus conclusa videtur istius ætatis habitatio.

Aiunt autem banc confusionem linguarum extitisse 48. ætatis Abrahæ, 10. ante obitum Noë, ita vt vterque eam spectarit. *Seder Olam.*

Indéque terrarum diuisionem. Nam eam statim est consecuta, eóque promptius, quòd alter alteri peregrinus videretur.

Vnde falsum est anno 101. post diluuium buiusmodi cõfusionem accidisse, quod tamen nostris Chronologis & nonnullis Hebræis apud Abben Ezram placet, oempe quia prima ætas Phaleg incidit in 100. ab ipso diluuio. Si enim vera est Hebræorum bistoria, illam oportet factam post annum à diluuio trecentesimũ: ætate videlicet tertia & Abrahæ, quod omnino est tenendum. Primum quoniam oportuit prius iusto aliquo tempore multiplicari stirpes, quàm in tam varias orbis partes dispergi. Deinde, quæ ratio est firmissima & prope necessaria, quoniam gentes multæ, maximæ & præcipuæ nondum erant ortæ, reliquæ non multum auctę. Tantum abest, vt illarum linguæ potuerint confundi. Nam tredecim Indicę exortæ sunt è Ioctan fratre Phaleg minore Genes. 10. Præterea illas oportuisset præteritas in partitione orbis terrarum, quæ tamen optimam & locupletissimã mũdi partem sũt consecutæ. Non, vt Israelitica, quę ideo in partitionem illã non venit, quia adhuc erit in lumbis Abrahę, & pars eius Dominus, *Deut.* 32. qui ei prouidit tandem de terra Chanaan. Denique paulò antè demonstratum hęc facta sub extremam vitam Phaleg, quam ad 339. diluuij perduxit. *Gen.* 11. Hinc à diluuio ad diuisionem terræ & linguarum confusionem anoos 340. numerat auctor Seder Olam, & Hebræi penè omnes. Quibus congruenter Abbas Vspergensis Chronici sui initio, Moses (inquit) ab Adam ad Noë, à Noe ad Abraham duarum ætatum tempora, secundum successiones generationum in populo Dei describit, nullam vsquam de regnis & regibus faciens mentionem. quòd reges fortassis nondum essent. vbi pro *fortassis certissime*, ponerem. Nam nihil certius, quàm regnorum originem ob superiores causas conferendam in quinquagesimum circiter tertiæ ætatis, siue Abrahæ.

Dum 70. linguas duntaxat Hebræi constituunt, hoc faciunt, quia apud Mosem non plura stirpium capita & prin-
131. 1788. cipes notantur iuxta numerum filiorum Israel profectorum in Aegyptum. *R. Selo. Deut* 32. *Abben Ezra Genes.* 10 *&* 11. Nostri septuaginta duas pro numero 72 discipulorum ad

Anni mundi.

1751.

eas conuertendas à Christo institutorum. Nempe e Iaphet *Anni* 15. Cham 30. è Sem 27. Sed rectius Hebræi. Nam con *diluuij* cessis 30 stirpibus Cham, vt disertè expressis Gen. 10. & Iaphet solum reperiuntur 14, nisi addas Rodanim, è Pa 101 ralip. quasi alium à Dodanim. E' Sem vix 24. Item quoniam non plures proferri possunt cæterarum innumerabilium matrices, quales sunt, Hebraica genitrix Syriacæ, Arabicæ, &c. Latina Italicę, Valachicæ, Gallicæ & Hispanicę. Græca Doricę, Ionicæ, Aeolicæ, Atticæ: Slauonica Polonicæ, Boemicæ, Moscouiticę, &c. Germanica Heluericæ, Anglicæ, Flandricæ, &c. Tattarica Turcicæ, Sarmacanicę, &c. Abyssina Aethiopicæ, Sabeæ, &c. Sic illo numero minimè comprehenduntur, vt gentes postea ex istis propagatæ, Verbi gratia Ammonitæ & Moabitæ ex Lot, Idumei ex Esau, Ismaelitæ, & Hagareni ex Ismaele. ita neque illarum dialecti, qui sũt innumerabiles, ita vt intra centum leucarum discrimen in hominum labiis, occulta quædam causa versitam faciat tantam, vt vel propter accentum, vel ob mutationem aliquam literarum, vel additionem, vel detractionem tam paruulo spatio non se mutuo intelligant, sicuti in nouo etiam orbe, Americus Vespucius obseruasse se scripsit.

Sunt tantùm linguæ primariæ in omnibus gentibus, vt ait Postellus, quæ non possint ad Hebraicã reduci. In suis memorabilibus manuscriptis, è quibus aliquando prodibit tabula ab ipso in id constituta.]

Ad hæc gentes omnes propemodum esse spacio sæculorum inter se confusas, commixtas, vel etiam planè mutatas (Israelitas excipit R. Kimhi initio Abdiæ) propter infusiones, bella, clades, commercia, coniugia, & alios casus. Indéque linguas vel peregrinas, vel nouas, vel commixtas, vel corruptas emersisse, quotidiéque emergere.

E peccato accidit illa linguarum multiplicatio, ad puniendam humanam temeritatem. Nam vt linguæ vnitas & similitudo firmissimum est vinculum societatis humanæ & religionis, ita diuersitas certam parit animarum diuisionem, discordiã morum, ingeniorum, studiorum, voluntatum, &c.

Ex tribus Noe filiis 72 gentes totidémque linguæ ortum duxerunt, sed auctus est deinde gentium, plusquam linguarũ numerus. Nam ex Sem, gentes 406. progressæ sunt, linguæ 27. E' Cham patriæ 394. linguæ 22. E' Iaphet populi 200. linguæ 23. vt sint numero 72 linguæ, generationes siue gentes 1000. *Arnobius in Psal.* 104. *Eucher. in Genes. lib.* 2. *c.* 7. *Aug. de Ciuit.* 16. *c.* 3. 6. 9. 11. Sed Hebræis, vt docui, 70 tantùm.

Quem tamen numerum vixdum reperio, si quidem excludantur, vt vult Abben Ezra Gen. 11. Sem, Cham, Iaphet, tanquam primarij & solidi Domini terræ, quorum postea auctoritas per capita liberis & nepotibus gentem iustam constituentibus in partes distributa sit. Itaque malo vt & ipsi in partitionem venirent, non sui causa, qui quocunque venirent, apud se essent, sed propter illos filios, qui nõ per se, sed in globo vix loquuntur. Et coniunctim & mixtim gentem cõstituere poterant, nisi mallent cum reliquis fratribus confundimi ceríque, vt contigit in partitione Chanaan filiis Ioseph minoribus cum Ephraim & Menasse confusis. 131. 1788.

Sic enim perspicua erit capitum & stirpium enumeratio. Iaphetiorum 15 Iaphet, Gomer, Magog, Madai, Iauan, Tubal, Mosoch, Thiras, Askenas, Riphat, Togarma, Elisa, Tharsis, Cittim, Dodanim. Chamesearum 31. Cham, Chus, Mizraim, Phut, Chanaan, Saba, Hauila, Sabatha, Regma, Sabathaca, Lud, Anam, Laab, Naphtu, Patrus, Chaslu, Caphtor, Palesteih, Seba, Dedan, Sidon, Heth, Iebus, Amor, Girgas, Heus, Arac, Sin, Arad, Samat, Hamath. Semearum 24. Sem, Elam. Assur, Arphaxad, Lud, Aram Hus, Hul, Gether

NOE ET DILVVII SÆCVLO.

Mes,

Anni diluuij 231

Anni mundi. Mes, Heber, Elmodad, Saleph, Hatsarmuth, Iera, Adoram, Vzal, Dicla, Hebal, Abimael, Saba, Ophir, Hauila, Iobab.

Vbi notandum non assignatam certam partem ipsi Heber pro Hebræa ipsius familia ac gente, vt quæ adbuc esset in lumbis Filiorum, præsertim Abrahæ, nec in iustam cognationem creuisset.

Atque illud esse Deuteronomij 32. *Quando diuidebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam* (*in patrias & Regiones Genes.* 11) *constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel. Pars autem Domini populus eius, Iacob funiculus hæreditatis eius*, id est. Quemadmodum filij Israel cum Iacob ingredientes in Aegyptum erant 70 (*Gen* 46.) sic sane terminauit siue distinxit filios Adam in populos 70, secundum linguarum varietatem, quando eos diuidebat, & per terras separabat, ita tamen vt, aliis, nempe 69, assignarit & constituerit terminos & patrias suas, Israelem autem prætierit; pro parte & hæreditate ipsius se ei reseruās & cōstituens, ipsi suo tēpore prouisurus de terra, quam in manus Chananeorū potius deposuerat, quàm donauerat.

16

Genuit 163 g REHV genuit Saruch, anno 32.

Elmodad, Saleph, Hatsarmuth, Iera, Adoram, Vzal, Dicla, Hobal, Abimael, Saba, Ophir, Hauila, Iobab tredecim filiis Ioctan Indorū Patris.

1688 1820 g Moritur annorum 239, Abrahæ septuagesimonono, mundi 2027. Præfinitè æquauit dies vitæ patris sui, sequentes reliqui non item, de qua re Abben Ezra Genes. 10. & 11. Sub Phaleg diebus, quibus collectus est (.i. mortuus) tria insignia contingerunt, partitio terrarum, confusio linguarum dimidiatio annorum vitę. Sem enim vixit 500 an. post diluuium, Arphaxad 438, Sale 433, Heber 464. Iam Phaleg dimidium dierum illorum vix explet, nempe 139. Sic Rehu filius eius 239. Sic fermè Sarug 230. Vnde regula. Post Phaleg nullus peruenit ad dies eius. i. annos 239, præter filium ipsius Rehu. Hęc ille, vbi & significat Phaleg appellatum, non modo quia diebus ipsius terra fuerit diuisa & distincta gentibus & linguis, verum etiam quia dimidiata annis.

A diebus Phaleg diminuti sunt anni humanæ vitæ dimidio vsque ad Dauidem. A Dauide altero penè dimidio vsque hodie, vt sint duntaxat 70 aut 80. *Abben Ezra, Gen* 6.

Ioctan patruus Rehu laudatur ab humilitate & contēptu mundi, vt proinde meruerit multis intermediis præteritis gentes tredecim, quę Indias & Orientem possederint, propagare, & numerū Septuaginta absoluere. Ex eo enim Elmodad pater Emodiorum, vbi Emodij montes Alexandri rebus clari, Hasarmuth Carmanorum, Ophir Perusiorum, vnde purissimum aurum, qui & traiecto Oceano eoo retinuerunt nomen Peruaim hodie vsurpatum, vt olim in historia Salomonis, Hauila Hauileorum, prope Gangem, quorum aurum & lapides pretiosi celebrantur, Iera Gedrosiorum, Saleph, Adoram, Vzal, Dicla, Hebal, Abimael, Saba, Iobab populorū qui vel antiqua nomina perdiderunt, vel quæ nunc pro veteribus habeant ignoratur, vel si retenta sunt, ad nos non peruenerunt, quia illæ partes minus fuēre à Geographis nostris lustratæ & cognitæ, & Græci vetera corruperunt vel mutarunt pro arbitrio. Nam quis crederet (Verbi gratia) Mizraim esse Aegyptum, Chus Aethiopiam, Magog Scythiam, nisi hoc sacris historiis constaret.

17

163 193 h SARVG gen. Nahor, anno 30.

Iisdem Ioctani filiis.

1820 1850 h MORITVR anno vitę 230, Isaaci primo, Mūdi 2050. Nam nemo deinceps attinget dies Phaleg & Rebû, vita sensim contracta. Primus idola formasse fertur, nec veri Dei cultum retinuisse. Sed absit à semine Sanctorum, cum præsertim adhuc Noë & Sem viuerent quos eum reueritum vt Patres, credidisse vt Ecclesię doctrinæ que cœlestis pastores, quis debeat dubitare.

Credibilius esset formata ab aliis, vulgi errore & Nimro-

di metu, post Noë mortem coluisse. Nam etiã de pijs Ios. 24. *Anni*
Trans fluuium (Euphratem) habitauerunt Patres vestri olim, *diluuij.*
Thare pater Abrahã & Nachor, seruierúntque Dijs alienis.
i Moritvr annorum 148. Abrahæ quadragesimo nono, mundi 1998. Pater Chaldæorum ab aliquibus dicitur. Gen. 11
Nẽpe, quia illic perpetuo mãsit, neque traiecit fluuiũ ad quærendas nouas sedes, mirẽque auxit familiã attaui Arphaxad. 222

Rapha famosus gigas 1. Par. 2. à quo Raphaim Genes. 14. de posteritate Chanaan terribiles Gigantes, quos expulerunt Moabitæ è terra ipsorum *Deut.* 2 Qui & Emim & Zomzemmim. Videntur se recipisse in Philisteam. Nam illic 1. *Par.* 14 Raphæ posteritas Dauidis tempore, vt Goliath Getheus, & Lahim frater eius 1. *Par.* 20. vbi & gigas 24 digitorum ex eadẽ stirpe .i. senorũ in singulis manibus & pedibus.

k Thare statuarius, idolorum fictor & venditor. *Hebræi in Bereschi Raba. Suidas.* Gen. 11

Non puto verum, sat esto vt fuerit cultor è Ios. 24. 292

Abraham hanc artem aliquandiu exercuisse üdem auctores sunt. Sed & hoc puto falsius, quamuis vocationem eius gratuitam non dubitẽ & nullis eius meritis, ex eodem c. 24. Ios. Vix enim poterat vir ad fundandam Ecclesiasticã à Deo factus tam cito obliuisci doctrinæ Noë & filiorum ipsius, præsertim Sem, qui adhuc erant in viuis, & cuius fruẽdi causa meditabatur de adeunda Chanaan.

Primus auctor discessus è patria Vr Chaldæorum Mesopotamiæ vrbe, assumptis secum liberis, itineris, vel voluntarij exilij comitibus, Carras vsque progreditur, vt iret in terram Chanaan. Gen. 11. Vel non tam discessus auctor, quàm voluntarius Abrahæ filij sui comes, è quo Dei mandatum de relinquenda Vr Chaldæorum, idololatriæ imperatrice, resciuerat. *Act.* 7.

Fortasse etiam ipse adhuc terram Chanaã adire instituerat, vbi Deus purè sub põtificatu Melchisedech colebatur, ad vitandam impietatem & persecutionẽ Nimrod. Sed cùm reperisset in Mesopotamia res religionis esse pacatiores, certa occasione illic permansit cum filiis, vbi & mortuus. Hinc in libro Iudith. Hæc est progenies populi Chaldæorum. Antea habitarunt in Mesopotamia, quia noluerunt sequi Deos patrum suorum, sed adorauerunt Deum cæli, vnde fugerunt in Mesopotamiam & fuerunt ibi dies multos.

Hæc autem pertinent ad sequentem ætatem, nam nullæ adhuc erant vrbes & cõtigerunt anno 70 vitæ Abraham. 20 post cœptam tyrannidem Nimrod.

Quandiu Carris commoratus sit, & quam ob causam ibi substiterit, nec in terram Chanaan, vt instituerat, progressus sit, Scriptura reticet.

Vniuersam suam familiam Carras traduxit. Nam filius eius Nahor illic suam familiam & fortunas constituit, nec post patris mortem, fratrem Abrahamum in terram Chanaan sequutus est. *Gen.* 22. 24. 27. *& seq.* Delectatus ea sede, quæ patriæ erat propior. Vbi fortasse Diis alienis tandem seruiit. Nam Laban nepos eius Idola habuit, quæ Rachel filia abstulit, & Iacob defodit sub terebintho.

Relictus illic fuit à filio Abraham, qui diuino oraculo in Chanaan vrgebatur, donec 60 pòst annis Charris moreretur. Contra eos, qui è loco Act 7. perperam intellecto Abrahamum non nisi mortuo patre illuc venisse & mortuum secum detulisse suspicantur.

Moritur enim ann. 205. Abrahæ 135. Isaac 35. Mũdi 2083

A Noë decimus de semine Sem, tres filios habuit, sed solus Abrahã verum Deum coluit. Reliqui duo Nachor & Haran ad simulachra se traduxerunt. 292

Eius primogenitus fuit Abrahã, non Nahor, non Haran,

Anni mundi.

18

i Nahor gen. Tare, anno 29. 1850 1879

Iisdem Ioctani filiis.

19

k Thare gen. Abraham anno 70. 1879 1949

Nachor & Haran fratribus Abrahæ minoribus.

1949

Anni diluuij. | Anni mundi.

NOE SÆCVLO.

Hebræi Gen. 11. Noſtrorum tamen aliqui minimum Abrahã
fuiſſe cenſent. quod & colligũt è *cap.* 7. *Actorum*, vbi Stepha-
nus aſſerit Abrahamum exiuiſſe Charris poſt mortem Tharæ
293 1949 patris ſui. Ex eo enim ſequi videtur, non natum anno 70 Pa-
tris, ſed 130. i. ſexaginta pòſt. Atqui locus ille Stephani cum
Moſis litera, & Hebr. traditione, alio modo commode con
ciliatur. Non enim inquit poſtquam mortuus eſt Thare, in-
de. i. è Carris primùm Deus eduxit Abraham, ſed *tranſtu-
lit illum*. i. collocauit μετώκισεν colonum & habitatorem
fecit, ac ei quaſi nũquam in poſterum in Meſopotamiam re-
ucrſuro domiciliũ in terra Chanaan ſtatuit. Vnde μετοικία
non eſt ſimplex tranſlatio, ſed colonia. Nempe Abraham
cùm ante patris mortem per annos 60. magis peregrinare-
tur in terra Chanaan, quàm habitaret, quod per vices patrem
& fratres viſeret: poſtea perpetuas illic ſedes collocauit, ne-
que amplius in Meſopotamiam reuertit.

Ideóque ante eius mortẽ ne paſſũ quidẽ pedis habuit in
terra Chanaan, Act. 7. cùm duobus annis pòſt, nẽpe quando
Sara obiit, emerit 400 ſiclis ſpeluncã duplicẽ cũ agro vicino.

Faceſſet fortaſſis Lyranus negotium. Sara (loquit) tantum
minor erat Abrahamo annis decem. Geneſ. 17. putáſne
centenario naſcetur filius, & Sara nonagenaria pariet? Si
igitur Haran fuit iunior ipſo Abraham, non habebat decem
annos, quando genuit Saram, imo ne octo quidem, quia
inter natiuitatem Abrahæ & Haran oportet interfluxiſſe
ſuos plus minùs annos. Hoc autem videtur incommodum,
maximè quia illo tempore non niſi ſexagenarij vel ſeptuage-
narij generare incipiebant. Hæc ille.

Cui vt reſpondeam, primum: An non Sara ſe dicere potuit
nonagenariam, vt rotundè & breuius loqueretur, non exactè
quamuis fortaſſe eſſet minor? Deinde falſo ſupponitur ſexa-
genarios tot iſto ſæculo cœpiſſe gignere.

Nam oppoſitum ſuprà, patuit. Habet autem pro incom-
modo, quod in illo populo non fuit infrequens, vt octauo
anno gignerent. Nam quomodo aliter tam pauco tempore
fuiſſent multiplicati in populum & gentem, niſi illic fuiſſet
extraordinaria fœcunditas?

Denique Seder Olam hoc docet cap. 2.

[Hoc etiamnum teſtatur hiſtoria, quæ traditur fœminas
octauo anno matres fieri, quamuis deinde multo citius cõ-
ſeneſcant.]

Haran (ait) poſt ſeptennium ab ablactatione accepit vxo-
rem, Hinc anno vitæ octauo natus eſt Lot, ſequenti Ieſca,
quæ & Sara. Sic Her anno octauo duxit filiam hominis Cha-
nanei, nono Onan. Sic Phares vxorem accepit octauo, nono
autem Hezronem genuit. Nam, vt hoc confirmem, quamuis
ætas ad procreãdũ idonea ab adoleſcentia incipiat, id eſt, pau
lo antè 14. an. vt R. Iſaac docet pag. 51. & Aug. lib. 16. de Ci-
uit. c. vlt & in Pſal. 104. regula tamen fallit, cum vndecimo
Salomon gignit Roboam, decimo Achaz Ezechiam, cum-
que muliercula alioqui prouecta à puero decenni grauida
efficitur, teſte Hieronymo ad Vitalem. Atque hæc pro He-
bræis vel etiam exacta Chronologiæ firmitate.

Haran moriens ante patrem tres reliquit liberos, Lot, Ieſ
cam, ſiue Saram, Abrahæ, Malcham Nachoris vxorem.
Seder. Olam. Dubitat tamen Abben Ezra de Lot, Gen. 11.

Ieſca à Soc ſiue conſpiciendo, quoniam pulchritudine ſua
excitabat homines ad ſui cõſpectũ. Hinc illud, & laudauerũt
eam apud Pharaonem, vel etiã cernebat futura per prophe-
ticã facultatem, quod ſignificauit Deus Abrahæ. Quicquid
(inquit) dixerit tibi Sara, fac, & audi vocem eius. *Seder. Olã c.* 2.
393 2049 [Poteſt etiam vox *Ieſcha* venire *Iſchah*, quòd illa eſt fœmi-
na præſtantiſſima & virago quędam.]

HAC SECVNDA AETATE
DOCTRINAM DE DEO, CHRISTO, ET
ALIIS CAPITIBVS RELIGIONIS
continuatam sic ostenditur.

summa, anni .93. dies decem.

QVALIS Ecclesiæ legis naturæ facies post Diluvium extiterit, perspici hinc potest, ut taceam non esse dubitandum quin Noe, & filij ipsius, ipso vivo, puram & antiquam religionem non modo tenuerint, verum etiam ad posteros traduxerint, quoniam scriptum Noam iustitiæ & fidei hæredem fuisse institutum, Hebr. 11 & octavum iustitiæ præconem, 2. Petr. 2 perfectum, qui in diebus iracundiæ factus sit reconciliatio, & apud quem deposita testamenta sæculi, Eccles. 44. iustum, qui in iustitia sua liceret animam suam à gladio & pestilentia, Ezech. 14. Hoc autem non modo metientem, sed & quinquaginta ferè annis superantem, Gen. 9. ut Dei verbum & religionem in sequentes ætates perduceret per hanc ætatem cum prima tertiam connectendo. Nam 600 annis vixit cum prima ætate, 48 cum tertia. Hinc Dei vnitas *deinceps Genes.* 8. 9. 10. 11. Trinitas mysterium *Gen.* 11. *Venite descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, & non audiat vnusquisque vocem proximi sui, atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras. Præterea vocabant & invocabant Deum sub vocabulo* Elohim, *Gen.* 8 *&* 9. Elohim *autem pluralis numeri à singulari* Eloáh, Dij, *id est, divinæ personæ. Nam pluraliter Deus sic dicitur* [illegible] *in mysteriorum profundum, Abben Ezra in Psal.* 11. *eadem prorsus notione, qua Gen.* 20, *Abraham pronuntiavit: Eduxerũt me Dij de domo Patris mei (id est, tres divinæ personæ, quarum vnaquæque Deus est) R. Iaphet, eodem citante.* In Christum venturum fides, *Noe iustitiæ quæ per fidẽ est hæres est institutus, Heb.* 11. *pactum & fœdus sempiternum accipiens à Deo, Gen.* 9. *pro cuius signo datus est ei Arcus cœlestis, id est, Christus in Cruce extensus signum fœderis inter Deum & omnem carnem super terram. Ibid. Item Arca forma mystica & ex lignis occultam significationem habentibus, Sap.* 14. *Spes orbis terrarum ad ratem confugiens remisit sæculo semen nativitatis, quæ manu Dei gubernabatur. Benedictum est enim lignum per quod fit iustitia. Quin arca nihil aliud erat quàm crux contracta, & convoluta. Si enim explicetur & exporrigatur forma Crucis exoritur.* Sacerdotium externum, publicum ministerium. *Noe Gen.* 8 *&* 9. *Melchisedech Gen.* 14. Sacerdotum benedictiones *Ibid. Gen.* 9. *&* 14. *Vbi et decimarum perceptio.* Fidei signa vt sacrificia cruenta *in typum sacrificij cruenti Christi, Gen.* 8. *Ædificavit Noe altare Domino & obtulit holocausta super altare.* Incruenta *in typum Eucharistiæ. Gen.* 14. *Sem Melchisedech erat Sacerdos Dei excelsi, in suis sacris offerens panem & vinum. & decimas accipiens. Nam* hotsi *est verbum sacrificale, vt Iud.* 6. *v.* 18 *quare* 70 *longe ante Christum verterant* Obtulit, *sicque illum locum intellexerunt veteres Rabbini, vt R. Iohai pater R. Simeon auctoris* Zoar, *Talmudici, R. Mose Hadarsan, R. Selomo, &c. Gen.* 9. *Noe plantat vineam non tam vt biberet, quàm vt libaret Deo, & sacrorum libaminum deinceps instituẽdorum vsum insinuaret. Nam etiam hic veteres Rabbini magna mysteria contemplantur vt R. Iacob Baal Hatturim illic attingit.* Sacramenta, *in patrum externis cultibus & ritibus, quos Sem literis mandasse scribunt, qui & solenniter benedicebat, &c. Gen.* 14. *In eorum benedictionibus & imprecationibus: Benedictus Dominus Sem, Dilatet Deus Iaphet, &c. Gen.* 9. *Lex enim naturæ non fuit sine sacramẽtis* Purificationum. *In arca octo animæ salvæ factæ sunt per aquã. Quod & vos nũc similis formæ salvos facit baptismus, 2. Petr.* 3. *Nam in liberationis è diluvio memoriam puri*

ficationes

ficationes & lustrationes sacris retinuisse videntur, vt Gen. 35. Matrimonij, *eius institutio & benedictio renouatur semel Gen. 8, bis repetitur Gen. 9,* Penitentiæ. *Eius præco cum esset Noe ante Diluuium prædicans incredulis 1. Petr. 3. & 2 Petr. 2, non videtur post ab ea inculcanda destitisse, vt qui exemplum iræ Dei in impios tam luculentum conspexisset & sensisset. Nam Deus originali mundo non parcens, Diluuium exemplum eorum, qui impiè acturi essent, tosuerat. Ibid. Mat. 24. Luc. 17. Nec solum eam verbo docuit, verum etiam opere. Nam castè & continenter deinceps vixit, quasi exectis testiculis ex Hebraicis traditionibus, et in sudore vultus sui, vt qui esset agricola & vinitor, multiplicandi & politica regendi negotium tribus filiis relinquens, seque in vnica pietate & mundi contemptu exercens.* Templa, loca religiosa: *eorum species in altari, quod Noe ædificauit, vbi odoratus est Dominus odorem suauitatis, Gen. 8. item, Templum in Salem à Melchisedech ædificatum pro sede religionis primariæ è Tradit. Hebr. & Ioseph. lib. 6 belli c. vlt. vbi oraculum fuisse videtur, ad quod perrexit Rebecca vt consuleret Dominum, Gen. 25.* Delectus ciborum. *in abstinentia à sanguine & suffocato, Gen. 9, in distinctione mundorum animantium ab immundis, Gen. 8, non tam ad sacrificationem solam, verum etiam ad esum bestiarum tam tunc primum concessum, Gen. 9.* Festa. Noe, *& reliquos patres Sabbatum semel à Deo sanctificatum ritè seruasse tradunt Hebræi, vbi suprà. Et sanè non est probabile Patres Diei consecrationem à Deo tam solenniter factam Gen. 2 neglexisse, qui longe minora adeò religiosè obseruauerunt.* Præcepta *septem, data filiis Noe isto ordine. Nam colere idola, Benedicere Deum, seruare ius publicum, cauere ab illegitimo concubitu, Non fundere humanum sanguinem, non rapere, non tollere membrum de animali viuenti. è Gen. 9. Hebræi passim vt Seder Olam c. 5. R. Selomo in 2 Ierem.* Ordinis politici & potestatis magistratuum institutio. *Gen. 9. Quicunque effuderit (inquit Deus ad Noam) humanum sanguinem fundatur per hominem (hoc enim in Hebræo intericitur) sanguis illius. Vnde Chald. per testes sententia iudicum sanguis eius fundatur,* Dominij hominum supra reliqua restitutio. *Ibid. terror vester ac tremor sit supra cuncta animalia terræ, &c.* Cura mortuorum. *sepulchrum Adæ in Hebron hac ætate religiosè conseruatur, & in sequentes ætates curiosè transmittitur, Ios. 14. vt cum nostro interprete Hebræi veteres in Bereshith Rabba & in Midras Cantici Canticorum sentiunt. Ne quis locũ illũ Iosue alio detorqueat cũ Kimhi & recentioribus.* Iudicium & alterum sæculum *Deus ad Noe & eius filios Gen. 9, de manu viri & de manu fratris eius requiram animam hominis. Ad imaginem quippè Dei factus est homo. Gen. 9. mysterium maledictionis Chanaan, & benedictionis Sem & Iaphet. Denique quæcunque viguerunt prima ætate, fideliter posteris tradidêre octo illi, qui per arcam erepti mundum & Ecclesiam renouarunt.* Quarum Traditionum *semina extant in oraculis Sibyllinis, quorum maiorem partem tribuunt Sambethæ Noe Nurui, id est, vxori Sem Sibyllarum primæ, antiquissimæ & longæuissimæ. Denique Ecclesiam rexerunt reuelationibus Dei & Angelorum, Gen. 8 & 9, prophetis Heber, Sem, Phaleg, &c. sicque salutarem doctrinam ad Abrahamum sequentis æui principium & populi Dei Patrem detulerunt.*

Anni diluuij. | *Anni mundi.*

NOE moritur anno ætatis suæ 950. annis 17, ante exitum Abrahæ ex Haran, siue Charris Mesopotamiæ vrbe, Crassi cæde nobili: Tum Abrahã natus erat an. 58. *Abben Ezra, Gen. 6.* Sic cum omnes præcedentis ætatis Patriarchæ viderunt. Nam.

Noë	*vidit Abrahamum, annis*	58
Sem		175
Arphaxad		145
Sale		175
Heber		175
Phaleg		48
Rehû		70
Sennaar		100
Nachor		49
Thare		135

Superuixerunt autem tres. Sem ann. 34. Sale 16. Heber 67

Dum filij huius sæculi tumultuabantur, & in constituendis regnis sese anxiè exercebant, lucis filij vitam priuatam, quietam, religiosam, & pauci contentam traducebãt, atque ad cœlestẽ suspirabant, confitentes se peregrinos super terram, séque fide & spe futuri Christi sustentantes. Ac sic eam describit Moses in suis libris & Apostolus *Heb.* 11. (Gen. 7)

Sem cognomento Melchisedech, *Hebræi ferè omnes.* Etsi reclamet Epiphan. hæres. 55. contra Melchisedechianos, quòd Sem sexcentos annos duntaxat vixerit, cũ res Melchisedech contigisse velit Diluuij millesimo centesimo vigesimo. Nam nititur falso fundamento nempe 70 interpretum vitiosa enumeratione, aut transcribentium potius. (Gen. 14.)

Regnat in Salẽ (Sic *Ps.* 76. vocatur Hierusalẽ) annis 113. *Suidas* Aedificat templũ toto orbe celeberrimum. *Ioseph. lib. 6. belli cap. vlt.* Quippe Dei excelsi Sacerdos, in quo sacrificasse panem & vinum, more veterum, quorum sacrificia ferè erãt incruenta, Hebræorum nullus negat. Quin potius *R. Mose,* Haddarsan in Bereshith Rabba cum tunc sustinuisse Messiæ illum incruentæ sacrificationis ritum introducturi speciem atque personam cõtendit. R. autem Salomo ordinarius Hebræorum interpres in *cap. 14. Genes.* è veterum Rabbinorum scriptis panem & vinum Melchisedech protulisse tradit, vt legis futuræ sacrificia farinacea & libamina figuraret (quæ & ipsa erant sacrificij incruenti Christianorum typus) & Fasciculus Myrrhæ, fol. 3. col. 2. è ליה, Eius munera vocat מנחה ונסך oblationem & libamen. Et Midras Agada Abrahæ Melchisedech significare oblationes & libamina, quæ filij eius ibi essent in posterum oblaturi. Vnde Rabbini veteres, ne quis putet fuisse panem & vinum commune, nõ appellant Panem & vinum Melchisedech, sed *Minhá* & *Nesec*, id est, oblationem & libamen, panem videlicet & vinum benedictum ac sacratũ: quæ ritu sacro & solenni prius fuerint oblata cõsecratáque Deo. Inde Abrahæ & eius pueris in charitatis ac religionis symbolum porrecta & distributa. Volunt ergo sacrificasse. Et certè הוציא Hotsi Hebraïcũ, quo Moses vtitur, & noster interpretatur *Protulit*, & Septua. *obtulit*, verbum est sacrificale, ac reddentium Deo oblationes atque sacrificia, vt in historia Gedeonis. *Iud. 6. vers. 18.* Cæteras etiam res Melchisedech plenas esse perfectionis &

mysterij

TERTIA ÆTAS, PATRIARCHARVM quæ & primæ originis linguarum & Gentiũ, velut adolescẽtis populi Dei. 1949.

Quæ incipit in Natiuitate Abrahæ, id est, anno mundi 1950.

20.

293 a ABRAHAM genuit in Cetaris Isaac an. ætatis suæ 100. 1949

2049

393 *Pontifice Melchisedech, à quo benedictionem & communionem Abrahã accepit.*

393

Nimrod rege Babyloniorum. Et post natũ Isaac Assur siue Nino Assyriorum.

Anni diluuij. | *Anni mundi*

293. *Hæc ætas Pontificem habuit Melchisedech.1.Sem,in eo enim omnes primogeniti à Noe vsque ad Aaronem Pontifices, sacerdotésque fuerunt. Hieron. in Tradit. & in epistola ad Evagrium. Vel hi, quibus tributũ ius primogenituræ (nam Sem supra probauimus non fuisse primogenitum, nisi Patris beneficio, benedictionéve) 1. Par.5.*

NOE SÆCVLO.

mysterij *R. Leui e Talmudicis asseuerat*, quod B. Paulus epistol. ad Hebræos persequitur.

Vnde ego verterem: *Oblatum porrexit.* Quod sequuntur
1949. Cypr. epist.63. ad Cæcilium, Ambrosius, Eusebius, Chryso stomus, August. & ex linguæ Hebraïcæ peritis Epiph. hæres. 55.& 79. Hiero. in 26. Matth.& epist.ad Euagrium, quæ est de Melchisedech. Qui etiam si non obtulisset, propositum tamen Abrahamo epulum typum fuisse sacrificij Missæ nemo vnquam ante nouissimos hæreticos dubitauit.

Abrahamum reuertentem è bello conuiuio excepit, pane & vino, de ritu gentis solenniter prius oblato, eique, inuocato Dei numine, benedixit. *R. Mose Haddarsan in 14. Gen.* Extat liber, qui dicitur *Bereshith Rabba.* Vbi pag. 26. col. 4. R. Samuel Bar Nahaman, inquit. Ritus (mysterium) Sacerdotij magni ei Melchisedech reuelauit. Nam panis iste, est panis faciei um & vinum libamina. Magistri autem nostri, Legem reuelauit ei, quoniam dictum est: Comedite panem, & bibite vinum, quod miscui vobis. Denique hic omnia plena esse mysteriis Rabbini omnes docent & agnoscunt. Qui si existimassent verbum *proferendi* hic non esse sacrificare, & *vinum & panem* nihil præter epulas retulisse, nunquam tam præclarè de Sacerdotio eius disseruissent, neque Paulus asseruisset Heb. 5. sibi de eo suppetere grandem sermonem, sed non explicabilem, quoniam Iudæi imbecilles facti essent ad audiendum, perfectorúmque esse solidum cibum. Quod Hieron. ad Euagr. nominatim ad Eucharistiæ mysterium retulit, ne Iudæis videlicet, infidelibus tantum panderet sacramentum. Quia ratione veteres sobriè de Eucharistia loquebantur, ne eius magnitudinem Gẽtilium sannis obiicerent. vt Orig. ho. 9. 12. in Leu. Hom. 3. in Num. 4. in Iosu. Theod. in Polymorpho. Chrys. orat. de Philogonio. Socrat. hist. lib. 8. cap. 5.

Quoniam autem hic primùm sub hoc nomine de repente prodit, neque legitur quando natus, neque quando mortuus, dicitur neque principium dierum habuisse, neque finẽ, itémque ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ insigni mysterio, *Heb.* 7.

[Ideo etiam eius Genealogia non recensetur, quòd ex dignitate Pontificia fuerit supra omnem statum humanũ subuectus: ita dicitur in cantico Mosis. Deut. Leui Patriarcham remisisse patri & matri nuncium, ac dixisse fratribus, non noui vos.]

Ex his quæ Scriptura loquitur: Melchisedech, vir fuit magnus siue fuerit Sem filius Noë, siue alius, vt liquet è tribus notis ei attributis. Prima quia, vocatus est Melchisedech.

Hinc enim apparet rea iustissimus, iudicij iurísque studiosissimus, 2. quia Rex Salem, quasi fuerit cumulatus perfectionibus omnibus. Nempe perfectus cognitione & actione (Salem enim perfectum sonat, & pacificum, priore modo hic accipitur, posteriore ab Apostolo,) quæ duæ sunt præceptorum partes. Nam respectu perfectionis operum Melchisedech cognominatur, vt cuius opera essent iusta, respectu cognitionis & scientiæ rex Salem. (id est, perfectus) 3. quia, Sacerdos Dei excelsi. Hinc enim eum par est tenuisse scientiam Altissimi, præditúmque fuisse prophetico Spiritu. Eius cætera recta sunt, & plena magnitudinis. *Fasciculus Myrrhæ, Gen.* 14.

[Apostolus ad Heb. explicat Salem pro pace vt fuerit Rex pacis simul ac iustitiæ.]

Ministrauit Abrahæ exercitui Xenia, & multam abundantiam rerum opportunarum simul exhibuit, & super epulas eum collaudare cœpit, ac benedicere Deum, qui ei subdiderat inimicos. *Iosephus.* Sed perperam videtur existimare Abra-
293. 1049 hæ decimas datas, cum Apostolus & Hebræi ferè omnes doceant Abrahamum potius ipsi dedisse Melchisedech

præterea non intellexit mysteria sacrificij eius incruenti, quod alij Iudæi inculcant apud Galatinum, *lib. 10. c. 4. & 5.* *Anni diluuij.* *Anni mundi.*

Abraham initium fidei nostræ, patet credentium, in Vr Chaldæorum vrbe nascitur. Fuit linguarum confusarum 293 1949
tempore, ipséque cum sua familia in lingua Heber aui sui relictus est. *CoZras.*

Inde discessit Carras Mesopotamiæ, latriam ignis, quàm loco diuini cultus vrgebat tyrannus Nimrod, fugiens. *Trad Hebr.*

Duodecim annis post mortem Noë, iubet Deus Abrahamum egredi è patria sua in Chananæorum terram, ad Sem maiorum suorum patrem & pontificem, separarique à Babylonica iniquitate. Et sanè in certa familia Sem, ex qua descendit Abraham, veri Dei cultus vtcunque permanserat. Vtcunque dixi, quoniam ipsi etiam incipiebant sese dedere, & receptam Idolomaniam complecti, vt docet Iosuë 24. cap. vbi & Abraham inter Idololatras numeratur. Sed 48. anno ætatis cœpisse agnoscere Deum, & Idololatria cedere scribunt Hebræi *R. Iohanan & R. Hanina.* Quin & Thare egisse pœnitentiam, *R. Selo. Gen.* 15.

Ita mundus religione corrumpi cœpit paulò post initia huius ætatis aperta idololatriæ vel impietatis professione, vt iam instituat Deus sibi eligere familiam, in qua Ecclesiam & futuri Messiæ spem deponat, Ios. 24. Thare Pater Abraham & Nachor seruierunt Diis alienis. Itaque tuli Abraham de Mesopotamiæ finibus, & adduxi eum in terram Chanaan (ad locum religionis, cui præerat Melchisedech.)

NOE SÆCVLO.

Ibi repleuit omnia sacellis & altaribus, eam quasi totam Deo dedicans. Aedificauit duo altaria, *Gen* 12. & 13. vnum inter Haï & Bethel, alterum propè Sichem. Tertium *Gen* 15. prope Hebron. Quartum in Bersabée. 21. Quintum in monte Moria, vbi postea templum. 22. Sic quocunque transibat. Vnde Mahometes tradidit suę Mechæ templum opus esse Abrahæ. Consecrat cœmeterium vxori, sibi & posteritati (13) propè Hebron. Seruus Dei. *Genes.* 27. Psalm. 104. Amicus Dei. Es. 41. 1. Paralip. 20. Dilectus Dei. Daniel. 3. Inter Chanaoeos inuocans nomen Dei æterni publicè & palam sacrificans, 12, 13, 15, 21, 22. suscipiens sacramentum Circumcisionis, & nullum in familia incircumcisum ferens, tam de emptitiis, quàm vernis Genes. 17. Communionis, Symboli Eucharistiæ à Melchisedech. *Gen.* 14.

Speculum omnium vitæ institutorum. Diues armenis, auro, & argento Gen. 13. ouibus, bubus, auro, argento, seruis ancillis, camelis, asinis 24. Mancipiis locuples emptitiis, vernaculis, alienigenis. 12, 14, 17. quibus omnibus vtebatur in religionis, pietatis, hospitalitatis commoda. 18, 21, 23. &c. Decimas soluens. 14, &c.

Abraham vitæ 48. videt diuisionem linguarum & gẽtium, & paulò pòst Nimrodi Babylonici tyrannidem. *Chronol. Heb.* Mundi 1997. siue sub mundi 2000. Ab eo enim vexatus ob cultum vnius Dei, tandémque eiectus è Chaldæa. *R. Mose in Mòrè part. 3. è quodam libro de Agricultura Aegyptiaca.*

70. Proficiscitur ex Vr Chaldæorum in Haran Mesopotamiæ, *Gen.* 11.

75. Ex Haran relictis ibi patre & fratribus, assumpta Sara vxore, eiúsque fratre Lot in terram Chanaan. *Gen.* 12. qui annus erat decimus sextus mortis Noë, vigesimusseptimus diuisionis linguarum, primus famis, cuius causa descendit in Aegyptum in tres menses, vltimus siue decimus quartus seruitutis Sodomitarum.

76. Ex Aegypto reuersus recedit in Alone Mamræ ad Hebrun. Eodē vicit quatuor reges cū suis 318. vernaculis & pau- 393 2049
cis auxiliaribus, ac Melchisedecum obuium habuit. *Genes.* 14.

Anni diluuij. | *Anni mundi*

Illic mansit 25. annis, id est, vsque ad conceptum Saræ &
vitæ centesimum, siue vsque ad euersam Pentapolim.
86. Duxit Hagar aocillam (Ex ea eodem Ismaëlem sustu-
293. 1949. lit, ante decimumquartum Natiuitatis Isaac,) id est, decimo
anno post ingressum in Chanaan. *Gen.* 16.
99. Circuncidit se & suæ familiæ mares. *Gen.* 17. vbi nouum
nomen coosequitur pro Abram. i. *Pater excelsus.* Abraham è
tribus compositum Ab, Rab, Hamon, *Pater multi populi*, per
syncopen literæ Beth, deinde per Apocopen syllabæ *on*. quod
pater credentium omnium, tam præputij, quàm circumcisio-
nis. *Ro.* 4. *Gal.* 3. 1. *Mac.* 2. Nam fides & religio prope erat
extincta ob Nimrod & reliquos tyrannos, patre etiam eius
seruiente diis alienis. Iosu. 24. Eo anno euertitur Pentapolis
& in lacum migrat.
100. Siue metu amplioris euersionis & vastitatis, siue tristi-
tia amissorum, sociorum, siue fuga aeris sulphure ignéque
cœlico infecti, siue vt consequeretur noua pascua peregrina-
tus est io terram Palæstinorum diebus multis i. annis 26.
Nam illic diutius consedit, quàm ad Hebron. Tum in Ge-
raris metropoli Palæstinorum gignit Isaac & Bersabeam con-
dit (prope Gazam.)
126. Rediit è Palæstina, (quando nascitur Rebecca Char-
ris,) in agrum Hebron, circa quem reliquum vitæ transigit.
i. annos 49.
135. Patre in Mesopotamia commorante orbatur.
137. Ligauit ad altare Isaac, indeque Bersabeam reuisit
mox ad exequias vxoris discessurus.
[Ex eo quòd Isaac solutus fuit ab altari, nec io hostiam
mactatus, Saraceni obtendunt Ismaelem mactatum fuisse,
In opusculo *doua taghi* quæ est Oratio coronæ.]
Nam eodem Saram in Hebrone mortuam sepeliit.
140. Dedit filio Rebeccam in matrimonium, è Mesopota-
mia accersitam.
160. Iacob & Esaü nepotulos ex Isaac suscepit.
175. Mortuus est, agēte Iacob decimumquintum. *Genes.* 25.
Hac è Seder cap. 1.
Descendens in Aegyptum (vbi mansit tres menses, *Seder
Olam*) Mathematica sacerdotibus tradit, vt scribit Iose-
phus, & attingit Plato in Epinomide. Quod videtur Cicero
confirmare, cùm 1. de Diuinatione Chaldæos recēnset pri-
mos inuentores Astrologiæ. Aegyptij autem illas ita exco-
luerunt, vt putentur inuentores Geometriæ, vt & Phœnices
Arithmeticæ: cuius tamen lineas ab eodem Patriarcha, cum
in Palestinam profectus est, acceperant.
In terra promissionis, tanquam in aliena, mansit, in taber-
naculis habitando cum Isaac & Iacob cohæredibus promis-
sionis eiusdem, *Hebr.* 11. Reliquit, scilicet præsentes opes, vt
promissas sequeretur, & etiam 520. milliaribus dissitas quæ-
reret, vbi tameo ne passum quidem pedis acquisiuit, vel ac-
quirere voluit. *Act.* 7. præter sepulchrum pecuoia emptum,
Genes. 23.
Centum annis illic, vel in locis vicinis, vt in alieno solo
mansit, habitans in tentoriis more veteri & præcedentis æta-
tis. Terra adhuc noua & à primis nouisque colonis possideri
cœpta nondum abuodante vrbibus, vt sæculo Mosis, & Io-
suæ, vnde etiam æuo Iacob Gen. 32. terra spaoosa dicitur &
lata & cultoribus indigens.
Seosim enim sub Abraham ciuitates extructæ sunt,
regna & principatus multi constituti, artes exculpæ, pe-
cunia signata, seruitutes inductæ, bella varia inter fini-
393. 2049. timos gesta: Hæc enim apparent ex ipsius historia, vt
mundus sub eius mortem non tam videretur nouus, quàm
vetus.

NOE ET DILVVII SÆCVLO.

Anni diluuij. *Anni mundi.*

Repetitam promissionem accepit de venturo semine. Gen.12, 17, 18, &c. Quin vt magis alliceretur ad fouendam pietatem in sua familia, præcipuè quinque ei promissa sunt. Multiplicatio seminis. 2. Benedictio & fœlicitas eius. 3. Magnificatio nominis. 4. Benedictio vniuersarum gentium per ipsum, siue per ipsius semen Christum. 5. Possessio terræ Chanaan melle & lacte affluentis. 293. 1949.

Sabbatum, vt & præcedentes Patriarchæ, coluit, item alias naturæ leges & sacra, quæ postea Moses lüens obsignauit & veluti de nouo instituit, *Abben Ezra in Decalogo. R. Selom. Genes. 26.*

Tertullianus tamen aduersus Iudæos neque Adam, neque Abelem neque Henoc, neque Noë, neque Melchisedech, neque Abraham, neque vllos alios ante Mosem sabbatizasse putat. Tamen quia iam inde ab initio diem illum Deus consecrauerat, ad recolendum creationis beneficium, quousque dies Dominicus ad recolendum recreationis siue redemptionis mysterium succederet, veras hic existimo Hebraïcas traditiones. Adde hunc vnum esse de actibus religionis & primarij iuris diuini. Alioqui decalogus fuisset tempore legis naturæ vno præcepto mancus.

Octo reliquit filios magnorū populorum auctores, vnum è Sara primaria vxore Isaac Hebræorum patrem, alterum ex Hagar ancilla Ismaelem Ismaelitarum & Hagarenorum in Arabia, alios sex è Cetura concubina, siue vxore vsuaria, qui se contulerunt in alias Arabiæ partes & Aethiopiæ, præsertim Troglodyticæ.

Septem postremis dedit duntaxat munera testamento cuncta relinquens promissionis filio, quòd Hagarem & Ceturam non accepisset in proprias vxores, id est, matres familias, quæ in æquam societatem omnium & familiam veniebant, sed concubinas, id est, matronas vxores vsurias, & thori consortes (de quo more Gellius lib. 18. cap. 6.)

Migrans ad Pharetatem regem Aegypti, docuit illum Astronomiam, & post viginti annos iterum in Syriam reuertitur, *Artapanus historicus apud Eus. præp. lib. 9. cap. 4.* tres menses malunt Hebræi. *in Seder Olam.*

Inuenit (vel potius conseruauit) sacras literas, & linguam sanctam, qua libri sacri conscripti sunt, & Rabbini hodie vtuntur. Occasionem præbuit Græcis, vt haberent literas. *Suidas in Abraham.*

Circumcisio in fœdus instituitur, Quem ritum æmulati sunt Indi, Arabes, Aegyptii, &c. Antea patres erant incircumcisi, vt iam Deus nobis ostenderet nos quoque sine illo onere Deo posse placere. *Tertull. contra Iudæos.*

Ab Adam ad Ninum regem, quando natus est Abraham, bis mille anni ferè lapsi sunt, qui ab omnibus historiographis, vel omissi, vel ignorati sunt. A Nino autem vel Abraham, vsque ad Cæsarem Augustum, id est, vsque ad Domini natiuitatem, quæ anno 42. eiusdem contigit, quando pace cum Parthis facta, Iani portæ clausæ sunt, & bella toto orbe cesserunt, colliguntur alia duo annorum millia, & paulò plus, in quibus inter se auctores & scriptores omnium otia negotiáque triuerunt. *Oros. cap. 1. hist.*

Bis mille anni à mundo condito expleti sunt anno 52. ætatis Abraham, viuo adhuc Noë. *R. Iacob posteriore toto compendij Talmud pag. 124.*

Abraham in quodam Græcorum Canone, libros conscripsisse asseritur. Quod & affirmat Mahometes in Alcor. Hebræi hodie libellum Iezirà, de formatione rerum, eius nomine ostentant, vbi philosophatur ex literis & numeris, more 393. 1049.
Pythagorico, & iacit fundamenta Cabbalæ illius vanissimæ, de qua alibi. Quare est suppositius.

NOE ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Anni diluuij. | *Anni mundi.*

293. | 1949.

[Subinde author noster per quandam ἀνακεφαλαίωσιν *repetit, quę iam dixerat, hinc est quòd hic ait hæc contigisse Noe & diluuii sæculo, cum iam sit de Abrahæ sæculo loquutus.]*

393. | 2049.

ABRAHÆ SÆCVLO.

Præter Berosum exteri alij huius Patriarchæ meminerunt. Citatur Eupolemus libro de Iudæis ab Eus. lib. 9. Præp. c. 4. Abraham natum in Camerina Babylonis siue Vr, siue Chal-
1949. deopoli, qui excelluerit in Astronomia, imo & eā inuenerit apud Chaldęos, aut potius per manum acceperit ab Henoch, quem Gręci Atlantem vocant.

Alias eius res perstringunt Alexander Polyhistor, Artabanus, lib. de Iudæis, Melon contra Iudæos, qui addit eum habuisse duas vxores, ex Aegyptia suscepisse (per Ismaëlem scilicet) duodecim liberos, inter quos diuisa fuerit Arabia, quæ suo adhuc tempore haberet reges duodecim, ex altera vnicum Isaac, ex quo duodecim alios nepotes habuerit, quorum vltimus esset Ioseph. *Ibid. Eus.*

Hecateus Abderites, qui erat in comitatu Alexandri magni, scripsit librum de vita Abraham.

Quod Orpheus cecinit de Chaldæo, cui soli se Deus patefecerit, videtur pertinere ad Abraham. Nam & in Aegyptum peregrinatus fuerat, vbi nomen Abrahæ iam erat celebre, vt in ipsorum exorcismis mentio fuerit Dei ab Abraham adorati cultique.

Ab eo Iudæorum originem repetit Iustinus è Pomp. Trogo lib. 36. hist. qui & Syriæ regem post Damascum facit. (At qui Damascus potius Abrahæ successit, quam seruus & filius procuratoris domus eius, *Gen.* 15.)

Spartiatæ è suis libris se fratres Iudæorum & de genere Abraham scribunt. 1. *Mat.* 12.

Damascus ab Abrahæ seruo conditur, déque eius nomine Dammesec appellatur, omnium fermè vrbium Asiæ vetustissima, ab Hierosolymis itinere sex dierum.

Reblata, quæ postea Antiochia, tunc etiam extruitur in Syria.

2049. Sed omnium primæ sub annū Diluuij, 350. paulò post diuisionē Babylō. Arac, Archad, Calanne, Vr in Chaldæa, Niniue, Chale, Resen, in Assyria. Charræ in Mesopotamia *Genes.* 10. & 11. quasi antea habitarent in tabernaculis siue tentoriis, vt de Noe appatet Gen. 9. & Patriarchis Heb. 11. è variis locis Geneseos etiam post vrbes istas primas conditas.

Sodoma & Gomorrha finitimæque ciuitates, vixdum steterant 26. annis post terræ & linguarum diuisionem, quando cœperunt bellum gerere pro libertate, contra Chodorlaomer Elamitatum, id est, Persarum regem, qui in suum auxilium duxerat Amraphel regem Sennaar, Arioch Ponti, Tudal Gentiū. Quod primum est bellum, quod in sacris literis memoratur Pontus autem hic significat mare Persicum, vel Cinnereth siue Genezareth, vel alterum propinquius, non Pontum Euxinum longè remotiorem. Pax adeò humani generis inimica, vt vel à mundi initiis exclusa sit. Mundi 2023.

Anno autem 51. ab eadem diuisione deletæ sunt, annóque sequenti natus est Isaac, id est, 52. à terræ & linguarum partitione. Mundi 2049 Abrahæ 99.

Vxor Lot retro respiciens, in salis statuam vertitur. *Hebræi in Midras & in Targhum Hierosoly.* in aceruum siue cumulū, i. *Kimhi in rad.* vel columnam, quæ duratura sit vsque ad tempus resurrectionis, quo mortui reuiuiscent. *Targhum Hierosoly.* Tempore Iosephi adhuc cernebatur. *Ipse.* Salis autem statua dicitur, et si propriè sulphure ossa eius exusta sint, quoniam sulphur non erat purum, sed mixtum cum sale. *Abben Ezra Gen.* 19.

Sodomam, Gomorrham, & finitimas duas ciuitates Adamam & Seboim in confinio Arabiæ & Palestinæ, igne, sulphure, & sale cœlitus misso, Deus in cinerem redegit, *Gen.* 19. Exemplum eorum, qui impiè acturi sunt ponens. *Iuda cap. vnic.*

Quintæ vrbi Bela. i. Segor propter iustum Lot indultum videtur, *Deut.* 19. Etsi eo metu se non contulisset, sed in montis speluncam, *Genes.* 9. anno sequenti absorpta est, egressis habitatoribus, quia lacus sensim amplificabatur, & obruebat totam regionem. *R. Selo. Ibid.* 293. 1949.

Strabo fallus est in numero, dum tredecim fuisse ait. Item in causa dum euersionem addicit sulphuri & bitumini è terra erumpentibus, quæ erat assignanda cœlo, id est Deo irato, è superis peccatores sideranti. Phaëtontis fabulā hinc quidam trahunt.

[Alij conflagrationem quam nomine Phaetontis poëtæ decantârunt, ad Eliæ tempora referri malunt, cùm tandiu non plueret omnino.]

Hinc mare salsum, quod Pausaniæ in Eliacis mare mortuum Galeno in Simplicium libris, lacus Sodomæus, aliis Asphaltites, tanta salsedine & amarore, vt nullum animal nutriat: & quod eo mergitur, statim vt emergit, totum salsedine aspersum apparet. Singulare iræ Dei monimentum, in quo è cauitibus circum littora exudat etiamnum bitumen, & ipsa saxa apparent atra, & odorem dirum spirantia: sic vt Palmæ & aliæ arbores fructum quidem proferant specie pulchrum, at atra fauilla plenum, &c.

Cuius historiæ fama & vestigium aliquot apud Poëtas, vt Ouid. lib. 8. Metamor. Ibi enim Iupiter & Mercurius in humanam formam conuersi Phrygiam regionem, vt hominum humanitatem experirentur, peragrarunt. Cumque ex oppidanis nemo eos reciperet, in Philemonis rustici & pauperis tandem hospitium ingressi, & pro tenuitate humaniter recepti, eum cum familia secum ascendere in collem iubent. Quo facto mox suum oppidum in lacum conuersum videt, &c.

Lot post istam calamitatem non ad Abrahamum diuertit, sed trans Iordanem in eam regionem, quam postea Moabitæ & Ammonitæ posteri, pulsis veteribus colonis, armis possederunt. R. Selo. Gen. 19 id significat factū, quòd Abrahamum, propter suum cum filiabus concubitum, sibi infensum fortè vereretur.

NOE ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Quod antea de linguarum confusione, populorum distributione & coloniis, sub Phaleg & sequentibus Patriarchis notatum est, pertinet ad hanc tertiam ætatem, maximè ad Abrahæ sæculum. Eius enim quadragesimo octauo ista cœperunt contingere, qui erat vitæ Phaleg vltimus, & diluuij 340. Nam Phaleg postquam genuit Rehu, vixit adhuc annos 209. *Gen.* 11.

Posuimus tamen istam linguarum confusionem, & cætera quæ inde consecuta sunt sub Phaleg potius, quàm sub Abraham, ideóque in secunda ætate, potius quàm in hac tertia, vt appareret oraculi illius veritas, *Gen.* 10. *Nomen vni Phaleg, eò quod in diebus eius diuisa sit terra.* q. d. Prædictum est ab Heber non ante moriturum Phaleg, quàm diuideretur terra. Vnde & eius vltimo, siue ducentesimo trigesimo nono hoc factum, quando Abraham suum quadragesimum octauum explebat, & Noe suum nongentesimum quadragesimum. *R. Iose & Seder.*

Præsciens autem Deus eos sic distributos, sensim ab antiqua fide, pietate, & virtute defecturos, non omnes eligit sibi in populum, quorum peculiariter esset Deus; sed Abraham cum sua familia. Reliquas enim omnes gentes dimisit ingredi vias suas, &c. *Act.* 14. Ita Ecclesia à diluuio vsque ad Abraham per 340. annos in vniuerso humano genere continoata, iam incipit ad vnam familiam & gentem restringi, reliquis sua, non quæ Dei sunt, quærentibus, ac facta eodem temporis puncto populi vnius electione, & aliorum reiectione. 393. 2049.

Hoc qui non obseruant, tum regnorum, tum populorum

Anni diluuij. 293. — *Ann. mundi.* 453

primas origines à secunda ætate repetunt, & alias ad Phaleg, alias ad Rehu, Sarucb, Nahor, Thare, antequam gignetetur Abraham, reuocant, magna oraculi præcedentis, *Gen.* 10. & Chronologicæ rationis labefactatione.

Superuixit Noë huic diuisioni annis duntaxat decem. vt qui mortuus sit Abrahæ 58. Quare non videtur potuisse bis in Italiam traiicere, & alias orbis partes visere, vbi regna constitueret, posteros corrigeret, leges daret, &c. Nam tam pauco tempore, præsertim à decrepito, tot, tanta, tam remota & difficilia non suscipiuntur. *Hæc contra Berosum Annij.*

Quin & reliqui Patriarchę secundæ ætatis sub Abraham & Iacob mortui sunt. Phaleg. 48. Abrahæ, Nahor 49. Rehu 79, Sarug 100. Thare 35, qui idem erat trigesimus quintus Isaaci. Arphaxad 146, qui Isaaci 46. Reliqui Sale, Heber, Sem sub Iacob.

Ipsemet Noë missis sortibus, nepotibus orbem distribuit, & cuique certam terræ partem assignauit, *R. Selo. Genes.* 12. *v.* 6. Vnde antequam moreretur, familiæ eius dispersæ sunt per terram, quod ex eo liquet, quoniam sedecim post eius mortem, præcepit Deus Abrahæ, vt de terra natiuitatis suæ exiret, & venit in terram Chanaan. *R. Leui Genes.* 11.

Quasi esset tunc terræ portio Chananeis attributa, & Abrahæ tribulibus alia.

Multi tamen patrum in terra hac sancta perpetuas sedes constituerunt, post illam partitionem, quasi in communi patria. vt Sem, vt Heber, *Rabbini passim per Genesin, vt Genes.* 21. *Fasciculus Myrrha. Trad. Hebr.*

Quia verò tres eius erant liberi, tres orbis partes præcipuæ haberi cœperunt. Quam partitionem, Geographi quoque tantarum rerum alioqui ignari, veritate ipsa ducti retinuerunt.

Hinc migratio populorum, & terræ repletio è Babel, tanquam diuisionis centro.

Hinc primæ gentium origines. Assur, Assyriæ nomen dedit: Aram, Armeniæ & Syriæ: Gomer, Cimmeriis siue Cimbris & Gallis. Germani simen Chanaan & non Iuda, vt in Iosue demonstrabitur ex indubitatis Hebræorum annalibus. Scythæ è Magog. Sarmatæ è Togarma, &c. Ab iis enim diuisæ sunt primariæ gentes 70. in terra. Tot enim capita & duces familiarum, qui 70. duas colonias ex Armenia Saga, vel Babylonia in mundi partes deduxerunt, è Mose sic Rabbini eliciunt.

NOE ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Filij & nepotes Sem, genti dantes nomen & principium tredecim (reperio solùm 10.) Filij Iectam eiusdem ab nepotis, gentibus originem tribuentes 13. Summa 26. Filij Iaphet 14. filij Cham 30. Summa 70. Habuerunt quidem hi alios filios & nepotes, sed illi ad gentem & linguam constituendam minimè sufficientes, adiuncti admixtique sunt propinquioribus & charioribus *Trad. Heb.* vel comprehensi sunt sub Sem, Cham. Iaphet. Hi enim priuatim gentem & linguam constituant necesse est, si numerum 70. seruare oporteat. de quo supià.

[Apparet ex regione dicta *Iectam*, illum *Iectan.* cuius hîc mentio fit, illuc migrâsse.]

Post, varia & multiplex idololatria cœpit. *Cyril. libr.* 1. *contra Iulian. Apostat* Vnde à Dodanim Noë nepote Dodoneum oraculum in Epiro. Hammoneum à Cham siue Ham filio in Africæ, &c.

Turris à nepotibus Noë ædificata, quòd timerent nouum diluuium. *Ioseph*, vel vt ascenderent in cœlum ad oppu-
393. — 2049. gnandum Deum, *Beresithis Rabba.* Mòses id potius factum per superbiam significat. Vnde poetæ sumpserunt Gygantomachiam. Inter cuius principes Ouidius in Metam. Iapetum

Anni diluuij. *Anni mundi.*

nominat, Noe scilicet Filium, Europæorum & Scytharum parentem, quem cœlo & terra natum fingunt, Promethei patrem, additis aliis mendaciis ex Hesiodo. Sic Cham, quem Camesem Cato in Originibus nominat, Græci etiam Cambysem. 293. 1949.

Hinc superiores perstringens Abben Ezra. isti structores (inquit) non ita erant stolidi, vt putarent se posse isto modo ascendere in cœlum, sed nec timebant diluuium, quia Noe & filij eius, quibus Deus iurauerat, erant ibi, quibus omnes credebant sicut patribus filij. Iraque eorum institutum erat ædificare vrbem, amplissimam habitationis causa & turrim celsissimam in pharum, vt errantium, peregrinantium & longius habetium profectiones regerentur. Præterea vanitatis studio, vt ipsorum nomen transmitteretur ad posteros. Hoc enim est, quod subicitur. *Et faciamus nobis nomen.* Hæc ille *Genes.* 11.

Eius tertia pars conflagrauit igne cœlesti, tertia absorpta est, reliqua permansit in monimentum impietatis humanæ & vltionis diuinæ: *Fasciculus Myrrhæ è Talmudistis, Gen.* 11.

Turrim quidem disturbauit Deus, sed ad eius tamen speciem eodem loco hominum temeritas aliam tanto struxit artificio, vt in octonas assurgeret turres sibi ordine superpositas, quarum celsissima Beli habebat templum miro opere, ima basim totuodam ambitu, longitudine & crassitie stadij, *Herodotus.*

Ethnicorum, Hestiei, Eupolemonis, Sibyllæ, Alex. Polyhistoris, Abydeni, qui diluuij & turris meminerunt, verba recitat, *Euseb. 9 de prep. cap.* 4. addi poterat Herodotus, &c.

Posteri Sem inhabitarunt Asiam ab Euphrate vsque ad Indiam & Rhinocoruras, quæ terrarum spatia 27. linguarum differentias complectuntur. *Arnobius in Psal.* 104 Quare aliqui illud *Gen.* 10. *sem pater omnium filiorum Heber*, interpretantur, Omnium filiorum trans (fluuium) Nam *Heber* est & Proprium viri & præpositio *Trans.* q.d. omnium filiorum, qui habitarunt trans Euphratem. *R. Nahaman & Elias præf. in Methurghamen* Ab iis duæ Monarchiæ, Assyriorum, quidem ab Assur, Persarum verò ab Elam.

Persas tamen deducunt alij è Iaphet, vt non tam ab Elam descendisse putent, quàm à Madai, *Fasciculus Myrrhæ, Gen.* 9. *è Beresith Rabba.*

Post diluuium statim, Assyria & Aegyptus præsertim cultæ & habitatæ sunt, *In Arabicis historijs.*

Mox post dispersionem, Nimrod nepos Cham primus affectato imperio, regni formam in Chaldæa instituit ad Euphratem. Quare Xenophon rectè primos hominum Chaldæos latè regnasse scripsit. Primus etiam post diluuium venatoriam exercuit *Hinc in Genesi, Nimrod robustus venator coram Domino*, id est, mirabiliter, & prodigiosi roboris. Dum enim Hebræi cupiunt aliquid exaggerare, vt prodigiosum & extraordinarium, sic loquuntur.

Quin etiam significatur ad bellicam suam fortitudinem venandi peritiam adiecisse, *Ramban & R. Isaac.* Et ædificatis altaribus belluas à se venatu captas Domino, (priusquam sensum Sanctæ religionis abiecisset) obtulisse in holocaustum. *Abben Ezra illud*, Coram Domino, *accipiens in bonum.*

Tandem enim impium fuisse impietatisque exacturem, quasi firmius sic suum regnum esset constituturus, nihil est apud Hebræos constantius. *Cabbala, Thalmudici & Ramban, qui carpit Abben Ezram, quòd eum visus esset superiori dicto iustificare.*

Babylone vsus est pro regia. Arech quoque (i. Edessam, *teste Hierony. in Trad.* 375. milliaribus a Babylon. & aliquot alias vrbes ædificauit. 393. 049.

SEM, ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Defectionem

Anni diluuij.		Anni mundi.	
			Defectionem à Deo docuit, vt cui nihil esset tribuendum, sed omnia humanæ virtuti atque industriæ. *Ioseph. lib. 1. cap. 4.* Hic ergo Idololatria reuixit.
293.	SEM, ET ABRAHÆ SÆCVLO.	1949.	Fuit autem filius Chus, Noë abnepos. Nisi apud Mosem verbum gignendi, vt interdum Hebraicè, non referatur ad proximum gradum, sed ad aliquem consequẽtem. Quod est multo probabilius. Nam non recensetur inter filios Chus, Gen. 10. Eius enim regnum non videtur constitutũ, nisi post 340. annos à diluuio, ætate Abrahæ, non post 131. vt vulgo asseritur. Hinc Babylon ædificata ann. diluuij 350. sub Noe scilicet obitum. *Iof. lib. 1. cap. 8.*
			Vrbs videlicet prima post reparationem generis humani condita. *Oros lib 2. cap. 7.* Vnde primi hominum Chaldæi latè regnarunt, *Xenophon.*
			Cœpit esse potens in terra. 1. *Par. 1.* id est, è R. Selo. agitare bella & fortia in terra gerere. Primúsque fuit rex post diluuium. *Abben Ezra. Gen. 9.* super 70. generationes. Itaque diebus illius diuisa est terra. *Idem, Seder Olam citato*, quasi regnarit ante dispersionem, & sese dispergendi, ad vitandam eius tyrannidem, occasionem mortalibus præbuerit, vnde sequatur mox: *Ex terra illa exiit Assur, & ædificauit Niniue.*
			Sed est probabilius post dispersionem regnum occupasse sub 50. Abrahæ, septem octove annis ante Noæ obitum, diluuij circiter 342. Quoniam principium regni eius Babylon dicitur. Babylon autem condita à iamiam dispergendis, & nominata à confusis ibi labris.
			Rectius igitur ipsemet Abben Ezra, *Gen. 11.* Mihi (inquit) videtur, quòd post confusionem linguarum dispersi sint è Babel, & postea occuparit regnum Nimrod super Babel, indéque alij multi reges surrexerint.
			Auctor fuit consilij, quòd cepit illa ætas de construenda turri. Seduxítque vniuersos, vt in Deum rebellarent eiusque iram prouocarent, respondens suo nomini. Nam Nimrod rebellem sonat. *R. Selo. Gen 10*
			Primus persecutionem mouit cõtra religionem, regni sui anno. 18. dispersionis 20. Abrahæ 68. Cuius causa Thare cum Abraham & reliqua familia reliquit Chaldæam, & se Charras Mesopotamiæ contulit, nec vlterius progressus est. *Genes. 11.*
			At Abraham post annos. 5. relicta Mesopotamia parentibúsque, in Palestinam siue terram Chanaam commigrauit, ætatis suæ 75. cum Sara, Lot, emptitiis & vernis, quos in Haran siue Charris sibi parauerat. *Gen. 12.* vbi purior & liberior erat vsus religionis sub Melchisedec, *Gen. 14.*
			Vrgebat Nimrod cultum Idolorum, *R. Moses in Mor, e, è, quodam libro Ægyptiaco.* Vel potius ignis, quem proinde pro Deo Persæ deinceps habuerunt. *Hebræi Gen. 11.* qui illud, *Eduxit eos* (Thare & familiam) *de Vr Chaldæorum*, exponunt non de vrbe cum Nostris, vel regione cum. 70. Interpretibus, sed de igne ceu fornace, in quam tradunt Abraham fuisse conte ctũ, quòd ignem nollet colere, diuinitus autem fuisse eductum siue ex illo igne, siue è carcere. *R. Isaac.*
			Videtur subactus tandem fuisse ab Assur. Nam Belum patrem Assur siue Nini dicitur habuisse successorem. *Euseb. in Chron.* vel potius Amraphel. Nam. a. 7. anno dispersionis rex Sennaar siue Babylonis loco istius nominatur, *Genes. 14.* Ita nõ diu regnauit, siue Amraphel ei successerit iure legitimo, siue violento. Vtut sit, initium quidem regnorũ in Babylonia fuit.
		2049.	Sed hæc monarchia prima varias habuit vices. Nam à posteris Cham post annos circiter 62. ad posteros Sem, id est, ad Assyrios transiit. Niniuem enim & Babylonem tenuerunt. *Herod.* vel potius ad Chaldæos iugum alienigenæ excutientes. Nimrod enim erat de genere Cham. Chaldæa autem & eius pars Babylonia de sorte Sem.
339			

Anni diluuij. *Anni mundi.*

SEM, ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Apud Assyrios, paolò post regnum Nimrod, annis circi-
ter 62. (iuxta alios ducentis absurdè) nouum regnum exor-
tum est per Assur filium Sem. Abrahæ 112. Regni metropo-
lis Niniue ab ipso conditur. *Gen.* 10. Assur putatur Ninus, sic 293. 1949
è Niniue à se condita denominatus. *Ibid.* Niniue autem siue
Ninus in Atturiæ cāpo ad Trigis vndas. *Strabo lib.* 10. *Herod. l.* 1.
Mille & quingentas turres in orbē cōplexa, mœnia centenū
pedum altitudine, amplitudine trium plaustrorum *Sabellicus.*

Deinceps secuta sunt multa regna, dum quæque natio, gens, ciuitas suos habuisse reges memoratur. vt Assur non imperiom plurium gentium, sed suæ duntaxat constituisse videatur, idque aduersus Nimrod, qui in omnes tentabat dominatum. Hinc *Genes.* 14. nouem reges nominantur, quatuor Assyriæ vicini, quinque paulo remotiores.

Tempore quidem Rehu, Aegyptiorum regnum initium sumpsisse scribit Eusebius *in Chron.* sed hæc iam refutauimus. In eo primum regnauit Soros (Osyris siue Orus) quod postea crebris monbus mutatum deinceps legimus. Vel iuxta Suidam. Pharao, qui sequentes reges Pharaones cognominauerit. Iosephus tamen Pharaonis vocem lingua Aegyptiaca regem sonare testatur, *lib.* 8. *Antiq cap.* 2 nec fuisse Proprium primi regis.

[Pharao propriè dicitur victimarius, quia Rex Aegypti ab omni antiquitate fuit in sua gente Sacerdos summus ac Pontifex præcipuus. Argumento est Iethro sacerdos Madian, socer Mosis: à quo Cinæi orti sunt *Exod. Iud*]

Mizraim autem, qui à poëtis Osyris, regnum illud condidisse videtur. Durauit vsque ad Augustum, factis quibusdam interregnis *Nangiacus.*

Fuit antiquissimum. Nam ætatis Abrahæ septuagesimo quinto Gen. 12. id est, confusionis & dispersionis vigesimo sexto, mortis Noë decimo sexto, excellebat.

A Minæo rege Aegypti Memphis conditur. *Ioseph. lib.* 8. *Antiq. cap.* 2. Hic aucta est idololatria à posteris Cham, Mizraim Aegyptiæ gentis auctore, & Chus Aethiopicæ. Nam Aegyptij omnium primi aras, sacrificia & delubra diis instituerunt. *Herod. lib* 2. Et Aethiopes omnium primi deos coluerunt. *Diod. lib.* 1 ab Aegyptiis postea Græci deorum religionem consecuti sunt. *Herod. lib.* 2.

Chus Aethiopiæ regnum condit ad hæc vsque durans tempora. *ex Abyssinorum historiis & Marini Romani de Aethiopibus.* Et sane eorū regnū fuisse antiquissimū apparet ex Homero.

Nimrodo in Babylonia succedit Amraphel, *Gen.* 14. Etsi binomium existiment Talmudici, citante Fasciculo Myrrhæ, vt *Gen.* 10. appelletur Nimrod, 14. Amraphel.

Externa de hac tertia ætate & suspecta.

Tum florentissimum regnum Assyriorum toto Oriente. *Ioseph. lib* 1 *cap* 9 Quare omnes Chronographi Abrahæ sæculum cum Nini temporibus componunt, qui Assyriorum rex primus scriptores est nactus, *ait Diod. Sicul. lib.* 3.

Sic ab vltima memoria suam historiam Trogus, Iustinus Diodorus, & alij repetentes à Nino incipiunt.

Ninus regnauit primus, vt autumat superiorum profanitas, fermè apud vos, ô gentes. Vltra stilus non progreditur. Ab Assyriis si forte æui historiæ patescunt. Qui verò diuinas literas lectuamus, ab ipsius mundi natalibus compotes sumus *Tertul. de pallio.* Nam Nimrod fuit superior, &c.

Quin & nonnulli eius regnum aliquot annis antiquius
Abrahamo faciunt. sed minus congruenter Nam cùm anno
48. ætatis eius, contigerit populorum diuisio & regnorum
ortus, inter quæ primum est regnum Nimrod, Niniuitico, mi- 393 2049
nimum 62. annis antiquius, Ninus imperare non potuit, nisi
duodecimo post natū Isaac, qui erat Abrahæ 112. *Hæc ex anna-*

Anni diluuij. *Anni mundi.* *libus Hebr.*

De quo Imperio multa, aut potius omnia fabulantur. Nam & nomẽ Nini & sequentiũ Regum fictũ esse videtur ab vrbis
293 1949 Niniue vocabulo, cuius conditoré non Ninũ, sed Assur Scriptura nominat. *Genes.*10. Qua mentiendi libertate, Britanni à furitio Bruto, Franci à Francione, Parisienses à Paride, Treuerenses à Trebeta Nini fratre, &c. se ortos iactitant. Deinde hoc Abrahæ sæculo, & consequentibus, per annos amplius mille, Persia, Syria, Chaldæa, Arabia, Palestina, Mesopotamia, & cæteræ regiones Orientis, priuatos habebant monarchas, nec Assyriis quicquam concedebant, vsque ad tempora scilicet Oziæ, siue primæ Olympiadis. *Genes.* 14. enim Amraphel rex est Sennaar siue Babyloniæ, Arioch rex Elasar, Codorlaomer Elamitarum siue Persarum, Thudal gentium. Nam quòd Iosephus hos Reges disertè nominatos, facit regis Assyriorum, qui totam Asiam deuicisset Satrapas, hoc obscurare est Scripturam, non in sua perspicuitate relinquere.

Præterea in sequentibus Bibliorum historiis profundum erit de regibus Assyriorum silentium vsque ad Phul, quem putant esse Nabonassarem Ptolomæi. Contra, reliquorum Orientis regum crebra mentio, vt Chusan Mesopotamiæ. *Iud.*3. Benadab, & aliorum Syriç per cunctos libros Regum & Paralip.

Postremò, Berosus (Nam cætera postea refellentur in Ozia, quando primùm Assyriorum nomen terribile Syris ac Iudæis esse cœpit, atque adeò innotescere, cùm tamen Syria Assyriæ esset vicina) Berosus inquam Chaldæus, non ille fictitius Annij, sed quem citat Iosephus lib. 1. contra Appionẽ, arguit Græcos scriptores, quòd tenuerint ad Semiramidem multa, quæ ad Nabugdonosorem infinitis pòst sæculis sunt referenda, vt de Babylonis structura, &c.

Oportet ergo totum istorum imperium, si quidem amplum fuerit, comprehensum fuisse Tigri & Indo fluuiis, & aliqua fortassis Euphratis parte, nec Euphratem ante dimidiatam quintam ætatem transisse. Vnde quæ de illis & illorum successione, amplitudine, gestis & rebus dicam, faciam ne quid de præcipuis prætetiisse videar. Alioqui ad fabulosam Diodori historiam pertinent.

ABRAHÆ SÆCVLO.

Zoroastes Cham horoscopos rerũ & syderum motus illustrauit. Magiam, vt fama est, introducit, è tribus conflatam, Medicina, Mathesi, siue Astrologia Diuinatoria, & Religione. Vicies centum millia versuum de hac dilligentissimè scripsit. *Plinius & Aristoteles.*

Hanc in Theurgiam, & Goëtiam siue Necromantiam ex sententia Porphyrij distinxit. *August. lib. 10. de Ciuit. cap. 9.* Pharmaciam addit Philo *lib. de specialibus legib.*

Bactrianos & Persas in regni formam redegit. Apud hos Ostanas & Astampsychos Magiæ nomine celebratos reliquit. Victus fertur à Nino. Solus in natiuitate risit.

Belus Nini pater, Astronomię adeò studiosus, eius vt inuentor habeatur à Plinio. Hinc Chaldęorum fama, ex artis illius exercitatione & nomine.

A filio consecratus est, dicata statua, ad quam confugientes, leges euaderent. Vnde Baal, Beel, Bel & Baalim apud Prophetas Idolorum nomina.

Putant aliqui fuisse Nimrod, qui hoc nomen sit consequutus, quoniam apud Syros, Hebręos, & reliquos Orientales Bel dominum sonat. Porrò apud eos fuit deorum supremus, vt apud Occiduos Iupiter.

Quare fabulosè à supposititio Beroso diis maximis Orientalium. Saturni Babylonici, Iouis Baby. Mercurij & similium
393 2049 nomina imponuntur. Quoniã Orientales ante Alexandrum Macedonem ista nesciuerunt, & eorum Idololatria perpe-

Anni diluuij | *Anni mundi.*

ruò fuit à Græca & Occidua differens. Sed & Saturnus, Iupiter, & quicũque alij nominantur Græcorum dij, multò fuot Baalim siue Belis posteriores.

Eodem Abrahæ tempore, multa alia regna exorta me- 293. 1949.
morantur. Primum Aegyptiorum, cuius Scriptura meminit, Genes. 12, &c. ab Oro siue Osyri, siue Vexore. 2. Scytharum, quorum rex primus Tanaus. 3 Massagetarum. 4. Sicyoniorum in Achaia & Peloponneso vsque ad Heli Sacerdotem, quod tandem rexit Egialeus, à quo Varro velut antiquissimo tempore exorsus peruenit ad Athenienses, deinde ad Latinos. *August. lib. 18. de Ciuit. Eus. chron.* 5. Aethiopum, apud quos mortuo Chus sex regnarint ordine, quorum ignorentur nomina & anni, sine certa sede, Nomadum, & Arabum instar, post quos fixa sit Axumę regni sedes, vsque ad Christi tempora, indéque translata Sabam, vbi ad hunc vsque diem permanet. *Ex historiis Aethiopicis à Marino Romano collectis.*

Complura etiam alia, dum quælibet natio, gens, vrbs, sibi aliquem principis, ducis, regisve titulo præficeret. Hinc rex Geraræ, *Gen.* 20. qui Palestinorum 26. Rex Sennaar, rex Alasar, rex Elamitarum, rex gentium, rex Sodomæ, rex Gomorrhę, rex Adamæ, rex Seboim, rex Balæ, rex Salem. *Gen.* 14. Principes Aner, Escol & Mamre, *Ibid.* Filij Heth Principes Arbeæ, 13, oet Castella & oppida Arabiæ duodecim Principes, Ismaelis filij, 25. Emor Heueus princeps terræ Sichem, 34. Duces Edom 36, antequam primum regem haberent Balac filium Beor, *Ibid.* Duces Horreorum, qui imperauerunt in terra Seïr, *Ibid.* Militum dux 26.

Vexores rex Aegypti in Pontum vsque victor arma proferens, & Tanaus Scythię rex, qui Vexorem & omnem penè Asiam subegit & cum Aegyptiis de gentis antiquitate disceptauit ante Ninum ponuntur. *Sabellicus.* Fortasse Vexores est Osyris Pharaonum primus.

Osyris & Isis eius vxor hîc etiam locantur. Frugum in Aegypto inuentores sub Mundi 2001. Item Orus Appollo, qui disciplinas in Aegypto monstrasse memoratur, vsus Abrahæ consiliis. Atqui ante Ioseph Aegyptij earum videntur fuisse expertes. *Ps.* 105.

Togarma, de quo *Gen.* 10. Turcis dat originem & nomen. *Elias in Tisbi* (Malo Sarmatis.) Quia autem Turci sunt populi Scythiæ, *Plin. lib. 6. cap 7. Mela sub fin. lib. 1. Ptolo. & Herod lib* 4 ideo etiam Magog in scripturis appellantur. Nam Magog Hebræis est Scythia. Ion, siue vt hodie Rabbini pronunciant, Iauan Ionibus, è quibus reliqui Græci.

Elisa Aeolibus, qui Epirum, & magnam Græciam. i. Calabriam, & loca Italiæ Siciliæ proxima habitant.

Madai Medis, Riphat Ripheis, Rodanim Rhodiis, Tarsis, Tarsensibus Ciliciæ, Kittim Macedonibus, 1. *Mach.* 1. Caphtor Cappadocibus, Thiras Thracibus.

Elam Elamitis siue Persis, Assur Assyriis, qui primam Monarchiam in Babel & Niniue constituerunt, post Nimrod. Lud Lydis, Aram Armeniis & Syris, Gether Etharis in Armenia, &c. Quæ nomina extant, *Gen.* 10. & 11.

Mesech, de quo *Gen.* 10. priscos Mesios ab Adula monte vsque ad Ponticam regionem posuit. i. Cappadocas, quorum vrbs Mazaca antiquum nomen retinuit, vsque ad Claudij Imp. num, qui eam vocauit Cæsaream. Ab eo etiam Mosebi.

Iaktan filius Heber. *Ibid.* quem Gaogem esse putant, in India sedem sui nominis firmat.

Eius filius Hauila suo vocabulo Indiæ partem auro abundantem apud Hebræos denominat. 393. 2049.

Alij eius filij, alias Indiæ prouincias.

Sed quæ sequuntur non perinde sunt certa.

NOE ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Sarmatarum

Anni diluuij. 293

Anni mundi. 1949

Sarmatarum & Germanorum regna & coloniæ suo Thuisco Gigante, quem & Askenas aiunt Hebraïcè vocari.

Lybum siue Afrorum sub Tritone & Hammone.

Aegyptiorum sub Mizraim cog. Oceano.

Celtiberorum in Hispania sub Iobel filio Phal.g, vel iuxta alios, Tubal Iapeti filio.

Celtarum siue Gallorum, sub Samothe cog. Discelta, siue Dite, illius ætatis sapientissimo. Ab hoc Dite ortos Galli dicebant, vt Cæsar narrat.

Arabum siue Saracenorum, Sabæorum & Caspiorum sub Gog, & eius patre Sabatio siue Saba Racmæ filio, Cham nepote.

Scytharum sub Magog, ex quibus Turci & Tartari, quos sibi iunxerunt Gog.i. Saraceni siue Arabes contra Ecclesiam.

Indorum sub Gange. Italorum sub Gomer Gallo.

Cimbrorũ, vbi nunc Dani, Norduegij, Gothi sub eodem.

Hæc ex Beroso illo Annij supposititio, quæ proinde sunt incertissima.

Sabatius Saga in Italiam veniens, agriculturam & religionem Aborigines docet.

Sagæi sacerdotes Armenij multiplicati, omnem Caspiam regionem vsque ad Bactrianos possident.

Barzanes post patrem Sabatium in Armenia regnat. *Diod lib 5.*

ABRAHÆ SÆCVLO

Sambetha Sibyllarum prima, tradit se Noe esse nurum, & cum eo è diluuio euasisse, & Babylone profectam, vaticinari per Græciam, falsóque Erythream appellandam, quasi ex Erythra natam, ab alijs etiam è Circe & Gnosto. *ad finem lib 3. & 7. Orac Sibyll.*

Dicitur annos amplius septingentos vixisse, diutius quàm ferret communis hominum ætas. *Ouid. in Metamor. Arist. de mirabilibus audit.*

Sed quid mirum, cum Sem eius siue vir, siue leuir, eodem tempore post diluuium vitam in 502. prorogarit. Etsi Deus Noe dixisset, vitam hominis fore centum viginti annorum, id tamen non statim post diluuium accidit. Deinde de communi & vulgari vitæ curriculo loquebatur. Nam & Abraham & Iacob, & Patriarchæ, & alij multi diutius vixerunt.

Videtur autem scripsisse quædam ante Saturni sæculum, quæ seruituti Aegyptiacæ & liberationi respondent. Nam *lib. 1. Orac. Sibyll.* de Titanibus vaticinatur, lib. autem 3. & narrat & vaticinatur. Denique sub senium se scripsisse ipsamet profitetur libro septimo.

Eius sunt vaticinia de Christo, de regnorum mutationibus, & alijs, quorum fragmenta extant in Lactantio, Theophilo, &c.

393 12

Gen. 25.

453 b ISAAC genuit Iacob anno 60.

2049

ISAAC natus anno ab instituta Circumcisione secundo, ab ortu Ismaelis decimo quarto. *Nangiac.* à diuisione linguarum & populorum quinquagesimo secundo, à subuersis. Sodomis primo.

2109

Caligauerunt oculi eius & videre non poterat, *Gen.27.* anno vitæ 117. Ita in illa cæcitate permansit circiter, 43 Nisi vt credit Hierony. tertia quæst. ad Damasum, diuinæ dispensationis fuerit, vt ad tempus quadam oculorum ægritudine cæcaretur, ne suam magis, quam Dei, in benedicendis filiis, faceret voluntatem.

Nino annis 52. deinde Semiramide an. 42. Regibus Assyriorum.

Inde vitam protulit in 22. annum à reditu Iacob è Mesopotamia, *Seder Olam.* Nam decessit ætatis centesimo octogesimo, nempe patre longæuior annis quinque.

Verum Dei cultum retinuit, Ismaele & reliquis Abrahæ filiis ad simulacbra veneranda traductis.

453 *Melchisedech Pontifice.*

2109

Purissimæ vitæ, adeo vt legem monogamiæ in paradiso sancitam nunquam violarit: Forma, Christi qui Polyga-

miam Synagogæ sustulit, & monogamiam antiquam te- | *Anni diluuij.* | *Anni mundi.*
tulit.

In multis aliis figura Christi. 1. quia diuinitus promissus. 393 2049
2 supernaturaliter conceptus. 3. mirabiliter natus. (Nam duo erant impedimenta, matris sterilitas & vulua emortua nimisque annosa) 4 quia appellatus Isaac. i. risus, gaudium. 5 quia ad sui immolationem ligna humeris in montem baiulauit. 6. quia eo intacto aries cornibus prehensus & vepribus coronatus mactatur, sic enim illæsa diuinitate humanitas Domini spinis coronata immolata est. 7 quia terno die matri viuus nuntiatur. 8 quia benedictione cumulauit filios suos sed inæqualiter 9. &c.

Vt in eo fuit mysterium Christi, ita in altero Abrahæ filio Antichristi siue Maometis.

Ex Isaac Christus benedictionis semen quadragesimus primus, *Mat.* 1.

Ex Ismaele Maometus semẽ perditionis trigesimus primus (*In Chronicis. Arabum post Alcoranum pag.* 214.) prætermissis in vtriusque progenie obscurioribus. Nam plures fuere intermedij.

Vterque patris sui mores graphicè expressit. Christus vt Isaac, &c. Maometes vt Ismael, qui polygamus, qui ferus homo, cuius manus contra omnes, & manus omnium contra eum, qui insectator Isaac, Gal. 4, &c.

Eius 37 obiit Sara mater, ætatis, 127, quo quidem fuerat oblatus. Ipse verò decimo ante descensum Iacob in Aegyptum, anno vno ante eductionem Ioseph è carcere.

Anno ætatis 37 vinctus, vt sacrificaretur a Patre. *Seder & Trad. Hebrai.* vel 25. *Ioseph.* vel 13. vt quidem nostri videntur existimare, & Hebræis Abben Ezra, *Gen.* 22, eos refellens, qui quinto, quia gestare non potuisset ligna holocausti. Oblatus autem in parabolam futuri. *Hebr.* 11.

Quadragesimo ducit Rebecam. *Gen.* 25.

60 Gignit Iacob & Esaü. *Ibid.*

75 Amittit patrem, & in spelunca ab ipso empta sepelit.

Inde pergit eodem loco habitare, nempe iuxta puteum viuentis & videntis, *Ibid.* qui erat in tractu Hebron. *Gen.* 16.

80 Peregrinatur in Geraris Palestinorum ob famem, vbi sedes constituit diebus plurimis, *Gen.* 26. i. anois 57. Nempe vsque ad vitæ 137. Nam de Bersabea è Patris domo Iacob agẽs septuagesimũ septimum, in Mesopotamiam egreditur, qui erat Patris centesimus trigesimus septimus. *Gen.* 28.

100 Offendi ut coniugio Esaü cum filiabus eiusdem loci. Nam Esau tunc erat quadragenarius, *Gen.* 26.

123 Senex & caligans oculis benedixit Iacob se prò Esau primogenito offerentem. 27.

124 Ad atauum Heber, eum, vt fratris iram vitaret, transmittit in annos duodecim.

136 Illum reuocat.

137 Benedictione communitum in Mesopotamiam transmittit.

138 Reuertitur in Hebron, vbi reliquum vitæ transigit, id est, annos 48. Nam illuc cum Iacob è Mesopotamia rediens conuenit, *Gen.* 35.

140 Rebecam vxorem in spelunca duplici sepelit iuxta Hebron.

158 Recipit Iacob è Mesopotamia fœliciter reuertentem.

180 Post. 21. videlicet, moritur, & ab vtroque filio honorificè in sepulchro maiorum tumulatur, *Gen.* 35.

Rebeca decimum quartum agens ei quadragenario nubit. viginti fuit sterilis. Moritur post annos 80. nempe cum Iacob in Mesopotamia moraretur, annúmque ageret octogesimum. Sic minimùm excessit centesimum tertium. 453 2109

SEM ABRAHÆ ET ISAACI SÆCVLO.

Anni diluuij. Anni mundi.

ISAACI SÆCVLO.

Eo tempore oraculum, ad qund consulendum Rebeca pertexit, *Gen.* 25. aiunt fuisse in templo , cuius Ponifex erat
393 Melchisedech.

2049 Ex eo & Rebeca leni cute parẽtibus nascitur Esau, pilosus ac hispidus, Edom postea ab Orientalibus appellatus, à pilis ruffis, sicut à Græcis ἐρυθρεύς vnde mare Erythreum & rubrum.

Ex vno concubitu sað duo gemelli Iacob & Esau, differẽtibus planè naturis, moribus, vita, fortuna, &c. Astrologorum vanitatem coarguunt. *August epist. ad Sixtum.*

[Etsi ab insufficienti enumeratione causarum aut partium, non valet consequentia.]

Filij Abrahæ ex Cetura in Trogloditarum regiooem sub Aegypto, à patre in culooiam mittuntur. *Ioseph lib.* 1. *Antiq.*

Cetura vxor Abrahæ, *Gen.* 25. imò Concubina, 1. *Par.* 1. Coocubinæ autem erant apud Hebr. ancillæ, quæ cum viro sine legitimis ceremoniis conuenerant. Vnde filij earum in hæreditatem patri non succedebant.

Ismael primogenitus Abrahæ, ex ancilla Agar, à quo Ismaëlitæ, siue Saraceni & Arabes, 12 principibus ab ipso exortis, maledicta natio secundum carnem orta: simultatem perpetuam gerens cum Isaac, & promissionis filius secundum spiritum natus. Quare quemadmodum tunc Ismael, qui secuodũ carnem natus fuerat, persequebatur Isaac, qui secundum spiritum: ita & nunc (quando Mahometani Dei populum insectantur.) *Verba Pauli Gal* 4.

Ferus homo, maous eius contra omnes, & manus omniũ contra ipsum. *Gen.* 16. Hoc nostro magno malo experimur quotidie in Saracenis & Turcis.

Duodecim filios principes reliquit, qui omnes iam suis populis dominabantur.

Possedit magnam partem Arabiæ, ducta in vxorem principis filia.

Ille egit pœnitentiam & pietatem coluit. *R. Selom. Gen.* 15. Saltem quoad vixit Abrahã, vnde & paternũ funus cum Isaac curat religiose. *Gen.* 25. Eius meminit Melon lib. cootra Iudæos.

Ita Isaac ex promissione & s cundum spiritum na us, terræ sanctæ i cola solus frattum   ermansit.

Cuius te np re tres superiori ætatis patriarchæ m ex hac vita. Pr mo eius anno S ug annorum 230, Trigesimo quinto, Thare a nnorum 206 quadragesimo sexto Arphaxad annorum 438.

Ammonitæ & Moabitæ ex incestu Lot orti, in Arabia initium gentis sumunt. Hi quidem partem Arabiæ, quæ sita est super ripam torrentis Arnoo, in mare mortuum labentis, prioribus accolis, qui Emim appellabantur, subuersis occupant. *Hieron. in locis Hebraic.*

Illi autem Raphaim gentem vetertimam interfecerunt, & eorum regionem Arabiæ, cuius metropolis Philadelphia, obtinuerunt, *Ibid.*

Syri descendunt à Chamele filio Nabor fratris Abraham, *Gen.* 22, secundum nostrum interpretẽ, & 70. Atqui nullos reperio Hebræos sic ioterpretantes, sed nec Chaldęum, etsi Fagius vulgatá interpretationem sequatur. Nam nihil amplius in Chaldęo est, quàm Hebræo, nempe *Chamuel pater Aram* : *Aramae* dixisset Onkelns pro Syris, nec singulare Aram retinuisset contra suum morem. Malo igitur, vt *Aram* non hic Syriam, vel Syros significet, sed oomen propriu viri. Ratio est perspicua: Quoniam Syri iam orti erant ex altero
Aram, nempe filio Sem, *Gen.* 10 quem proiode cum aliis 70
453 2109 prius venisse in partitiooem orbis terrarum, & Syriam sorte
obtinuisse, quàm Abraham in Chanaan ingrederetur, tam

docuimus. *Anni diluuij.* *Anni mundi.*

Mundi vix dum dispersi eadem facies, quę nunc. Bellorú vsus, seruorum & vernarum. Gen. 14, Seruorum tam vernaculorum, quàm emptitiorum. 17. Delicatarum carnium, frugú, butyri, lactis. 18. 27. Conuiuiorum, pulmentorú, 21. 24. 26. Frugum, & vini, 9. 19. 27. Sagittarum 21. Armorum, Pharetrarú, arcuum, 27. Venationis, 10. 24. 26. Iudiciorum & fororum iudicialium, 14. vbi fons siue planities Mispar. i. iudicij, in quam veniebát incolæ regionis propter iudicia & causas forenses, ex Onkelo & R. Selomone. Gladiorum, 22. & 34. Siclorum argenti probatæ monetæ publicæ. 23. Argenteorum, 20. Electorum sepulchrorum, 23. Monumentorum & sepulchralium titulorum & inscriptionum, 35. Oppidorú & castellorum. 25. Vrbium, 10. 11. 13. 23. 24. Vasorú aureorum & argenteorum, Siclorum aureorum, inaurium aurearum, ad orandam faciem, armillarum in manibus, pondo siclorum decem, vestium elegantium, 24. 27. Diuersoriorum hospitiorum ad manendum & locandos camelos, 24. 42. Puteorum, laterum, bituminis. 20. 21. 26. Hydriarum ad hauriendam aquam, canalium 24. Legum diuersarum, negotiationum, Donum, 34. Emptionum & venditionum agrorum, 23. Epistolarum & nuntiorum. 22. Denique artes, opera, artificia planè eadem, quæ núc, vt Græci & Latini non se clarius probare possint fuisse Barbaros vsque ad Cyri & Solonis tempora, id est, vsque ad quingentesimú ante Christum, quàm cum huiusmodi rerum inuentionem recentem faciunt, & nonnullis suorum tribuunt, quæ à prima Diluuij memoria apud Orientales repetitur. 393 2049

ISAACI SÆCVLO

Externa tempore Isaac.

Sub natiuitatem Isaac, nępe eius duodecimo Ninus proprie regnum auspicatur, & Babylonicum à Nimrod ante 62 annos constitutum delet.

Terra Chanaan paucos tunc habebat Reges, Vnde Reges Chanaan præsertim leguntur post exitum de Aegypto.

Semiramis Nini vxor Babylonis mœnia condidit. In eius medio templum Belo statuit, ementito sexu, nomine filij regnat, qui & ipse Ninus vocabatur. *Strabo lib 16.*

Fortasse Nimrod eam sine mœnibus reliquerat.

Prima post diluuium metalla excoluit captiuorum opera, laude bellica illustris multa in Oriente præclarè gessit, ad Oceanum Aethiopicum & Indum fluuium latissimum, cuius ripias ponte 60 stadia longo, 30 lato iunxit, ducenta Idolorú millia ex ebore & ligno finxit, sicque orbem Idololatria repleuit. *Suidas.*

Babylonem in miro camporum æquore in quadrum disposuit. Murus eius ex coctili latere, infuso bitumine in latum habuit cubitos 50. in altum 200, in ambitu stadia quadringenta septuaginta. Vicenæ quinæ portæ in laterum vno quoque, vt esset ἑκατόμπυλος, quarum ostia miræ magnitudinis, ex ære fusili: *Orosius* Sed rectius hoc attribuit Berosus apud Iosephum, lib. 1. contra Appinonem Nabugdonozori.

Exercitu tredecies centenorum millium peditum, quingentorúmque millium equitum, per Bactrianos in Indiam frustra penetrat.

Atqui Semiramidem vixisse post Mosem testis est Porphyrius lib 4. contra Christianos *Citante Eusebio, lib. de præpar.* Sex videlicet generationibus ante Cyrum, *Herod. lib. 1.* Quod certum.

Apud Sycionios in Peloponneso Egialeum aiunt ann. 52. regnasse.

Treuetenses à Trebeta Nini fratre, à Semiramide expulso, se tunc in Gallia Belgica conditos gloriantur. 453 2206

Tuysconem, Mannum, cum hoc Trebeta apud se regnan-

Anni diluuij.
453

c IACOB qui & Israel 2109
Gen.47. descendit in Ægyptú 2239
583 natus an. 130.

Semiramide, zamea Ninea eius filio, an. 38. Ario 4. an. 30. Regibus Assyr.

Melchisedech Pōtifice.

583

Anni mundi.

tes his temporibus Germani, si Deo placet, faciunt.
Deinde Ingeuon post parentem incertis adhuc sedibus. Tuysconis enim filium Mānum tres hos genuisse Ingeuon,
2109 à quo Ingeuones circa Occidentalem Germaniç Oceanum Herminon, à quo Mediterranei Hermiunes dicti, Isteuon, à quo Isteuones, *è Tacit. initio lib de morib. Germ.*

Apud Aegyptios Necao Phasao. Ioseph. *lib.5.bel cap 26.*

Iberus rex Hispaniarum secundus.

Nagas Cęltarum rex secundus. Deinde Satton Rex doctissimus, qui publica literarum studia instituit. *Bero.*

Viri Scytharum Parthos & Bactrianos, fœminæ verò Amazonum regna condunt. *Nangiacus.*

Amazones durant vsque ad tempora Alexandri Magni, *Iust. hist. lib. 2.*

c Iacob vixit cum auo Abraham an. 15. cum Sem Patriarcha 50. cum patre Isaac 120: ac decimo post patris mortem descendit in Aegyptum, vbi dulci filij consuetudine vsus est annis 17.

Iacob (qui & Israel cognominatus post Angelicam luctam) omnium primus, votum nuncupauit Deo. *R. Ababu in Talmud.* Ac certè de illo primùm legitur, Votum etiam vouit Deo dicens. *Gen.* 28. Offerens. 31. 33. 35. vbi & Sacellum & altare Bethel construit 46. Libans, 28. & 35. sepeliés 35 Inuocans nomen Dei æterni & Angeli 48. &c. Decimas soluens 35. Vir simplex 25. habitans in tabernaculis 27. Lenis 28. Obediens parentibus 36. Patris institutum seruans, pastor 28. Propbeta 48. 49. Angelorum visionibus sæpe potitus 28. 31. 35. &c.

Annos 20 transegit in Mesopotamia, cum auo Abraham versatus est an. 15. Patri ministrauit post reditum suum è Mesopotamia 22. ann.

Benjamin natu minimum gignit in Chananea, reliquos in Mesopotamia. *Gen.* 35. Duobus annis à reditu, in partu moriente Rachele, ætatis 36. cui Lia superuixit decem. Nam vitæ 46 obit. Erant autem sorores geminæ *Seder Olam.*

Post annum 21. redit è Mesopotamia ad patrem Isaac in Hebron, cuius cōsuetudine adhuc fruitur annos circiter 23. *Seder Olam.*

Denique ætatis decimo quinto sepelit auum Abraham.

50 Sem atauum.

63 A patre benedictionem & prærogatiuam primogenituræ consequitur.

Per annos 12 metu fratris delitescit apud Abauum Heber, eique ministrat.

75 & 76 ad Heber ad Patrem redit, à quo iussus in Mesopotamiam proficiscitur.

77 Stetit ad puteum Mesopotamiæ, 20 annis mansit in domo auunculi Laban.

83 Ducit Liam vigesimum secundum agentem. Indéque post dies septem Rachelem, Liæ gemellam, quę & ipsa proinde agebat vigesimum secundum.

Non, vt quidam opinantur, post septem alios annos, sed post septem dies à nuptiis vxoris primæ. *Rabini in 29 Gen. & Hier. in quæst. Heb. contra Seder Olam c. 2.*

84 Gignit Ruben primogenitum suum.

85 Simeonem.

86 Leui.

87 Iudam.

Nam ei intra tres plus annos, quatuor bi patriarchæ nati sunt. Reliqui septé cum Dina (excipiendus enim Benjamin)
2139 quatuor sequentibus annis. Inueniuntur enim omnes præter Béjamim intra septé annos procreati è 4 coniugibus, sin-

Anni diluuij. 293. | Anni mundi. 1949.

Repeotam promissioneos accepit de venturo semine. Gen.12, 17, 18, &c. Quin vt magis alliceretur ad fouendam pietatem in sua familia, præcipuè quinque ei promissa sunt, Multiplicatio seminis. 2. Benedictio & fœlicitas eius. 3. Magnificatio nominis. 4. Benedictio vniuersarum gentium per ipsom, siue per ipsius semen Christum. 5. Possessio terræ Chaoaan melle & lacte affluenns.

Sabbatum, vt & præcedentes Patriarchæ, coluit, item alias naturæ leges & sacra, quæ postea Moses literis obsignauit & veluti de nouo iostituit, *Abben Ezra in Decalogo. R Selom. Genes. 26.*

Tertullianus tamen aduersus Iudæos neque Adam, neque Abelem neque Henoc, neque Noë, neque Melchisedech, neque Abraham, neque vllos alios ante Mosem sabbatizasse putat. Tamen quia iam inde ab initio diem illum Deus consecrauerat, ad recolendum creationis beneficium, quousque dies Dominicus ad recolendum recreationis siue redemptionis mysterium succederet, veras hic existimo Hebraïcas traditiones. Adde hunc vnum esse de actibus religionis & primarij iuris diuini. Alioqui decalogus fuisset tempore legis naturæ vno præcepto mancus.

Octo reliquit filios magnorū populorum auctores, vnum è Sara primaria vxore Isaac Hebræorum patrem, alterum ex Hagar ancilla Ismaelem Ismaelitarum & Hagarenorum in Arabia, alios sex è Cetura concubina, siue vxore vsuaria, qui se contulerunt in alias Arabiæ partes & Aethiopiæ, præsertim Troglodyticæ.

Septem postremis dedit duntaxat munera testamento cuncta relinquens promissionis filio, quòd Hagarem & Ceturam non accepisset in proprias vxores, id est, matres familias, quæ in æquam societatem omnium & familiam veniebant, sed concubinas, id est, matronas vxores vsurias, & thori consortes (de quo more Gellius lib. 18 cap. 6.)

Migrans ad Pharetatem regem Aegypti, docuit illum Astronomiam, & post viginti annos iterum in Syriam reuertitur, *Artapanus historicus apud Eus. præp. lib. 9. cap. 4.* tres menses malunt Hebræi. *in Seder Olam.*

Inuenit (vel potius conseruauit) sacras literas, & linguam sanctam, qua libri sacri conscripti sunt, & Rabbini hodie vtuntur. Occasionem præbuit Græcis, vt haberent literas. *Suidas in Abraham.*

Circumcisio in fœdus instituitur, Quem ritum æmulati sunt Indi, Arabes, Aegyptij, &c. Antea patres erant incircumcisi, vt iam Deus nobis ostenderet nos quoque sine illo onere Deo posse placere. *Tertull. contra Iudæos.*

Ab Adam ad Ninum regem, quando natus est Abraham, bis mille anni ferè lapsi sunt, qui ab omnibus historiographis, vel omissi, vel ignorati sunt. A Nino autem vel Abraham, vsque ad Cæsarem Augustum, id est, vsque ad Domini natiuitatem, quæ anno 42. eiusdem contigit, quando pace cum Parthis facta, Iani portæ clausæ sunt, & bella toto orbe cessarunt, colliguntur alia duo annorum millia, & paulò plus, in quibus inter se auctores & scriptores omnium otia negotiáque triuerunt. *Oros. cap. 1. hist.*

Bis mille anni à mundo condito expleti sunt anno 52. ætatis Abraham, viuo adhuc Noë. *R. Iacob posteriore toto compendij Talmud pag.* 124.

Abraham in quodam Græcorum Canone, libros conscripsisse asseritur. Quod & affirmat Mahometes in Alcor. Hebræi hodie libellum Ietsirâ, de formatione rerum, eius nomine ostentant, vbi philosophatur ex literis & numeris, more Pythagorico, & iacit fundamenta Cabbalæ illius vanissimæ, de qua alibi. Quare est suppositiius. 393. 2049.

NOE ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Anni diluuij. | *Anni mundi.*

Præter Berosum exteri alij huius Patriarchæ meminerunt.
Citatur Eupolemus libro de Iudæis ab Euſ. lib. 9. Præp. c. 4.
Abraham natum in Cameritta Babylonis ſiue Vr, ſiue Chal-
293. 1949. deopoli, qui excelluerit in Aſtronomia, imo & eã inuenerit
apud Chaldæos, aut potius per manum acceperit ab Henoch,
quem Græci Atlantem vocant.

Alias eius res perſtringunt Alexander Polyhiſtor, Arta-
banus, lib. de Iudæis, Melon contra Iudæos, qui addit eum
habuiſſe duas vxores, ex Aegyptia ſuſcepiſſe (per Iſmaëlem
ſcilicet) duodecim liberos, inter quos diuiſa fuerit Arabia,
quæ ſuo adhuc tempore haberet reges duodecim, ex altera
vnicum Iſaac, ex quo duodecim alios nepotes habuerit,
quorum vltimus eſſet Ioſeph. *Ibid. Euſ.*

Hecateus Abderides, qui erat in comitatu Alexandri ma-
gni, ſcripſit librum de vita Abraham.

Quod Orpheus cecinit de Chaldæo, cui ſoli ſe Deus pa-
tefecerit, videtur pertinere ad Abrabam. Nam & in Aegy-
ptum peregrinatus fuerat, vbi nomen Abrahæ tam erat cele-
bre, vt in ipſorum exorciſmis mentio fuerit Dei ab Abraham
adorari cultique.

Ab eo Iudæorum originem reperit Iuſtinus è Pomp. Tro-
go lib. 36. hiſt. qui & Syriæ regem poſt Damaſcum facit. (At-
qui Damaſcus potius Abrahæ ſucceſſit, nam ſeruus & filius
procuratoris domus eius, *Gen.* 15.)

Spartiatæ è ſuis libris ſe fratres Iudæorum & de genere
Abraham ſcribunt. 1. *Mac.* 12.

Damaſcus ab Abrahæ ſeruo conditur, déque eius nomine
Dammeſec appellatur, omnium fermè vrbium Aſiæ vetuſtiſ-
ſima, ab Hieto:olymis itinere ſex dierum.

Reblata, quæ poſtea Antiochia, tunc etiam extruitur in
Syria.

[Subinde author noſter per quandam ἀνακεφαλαίωσιν, repetit, quę iam dixerat, hinc eſt quòd hic ait hæc contigiſſe Noe & diluuii ſæculo, cum iam ſit de Abrahæ ſæculo loquutus.]

ABRAHÆ SÆCVLO.

393. 2049. Sed omnium primæ ſub annũ Diluuij, 350. paulò poſt diui-
ſionẽ Babylõ, Arac, Archad, Calanne, Vr in Chaldæa, Niniue,
Chale, Reſen, in Aſſyria. Charræ in Meſopotamia *Geneſ.* 10.
& 11. quaſi antea habitarent in tabernaculis ſiue tentoriis, vt
de Noe apparet Gen. 9. & Patriarchis Heb. 11. è variis locis
Geneſeos etiam poſt vrbe‹ iſtas primas conditas.

Sodoma & Gomurrha finitimæque ciuitates, vixdum ſte-
terant 26. annis poſt terræ & linguarum diuiſionem, quando
cœperunt bellum gerere pro libertate, contra Chodorlao-
mer Elamitarum, id eſt, Perſarum regem, qui in ſuum auxi-
lium duxerat Amraphel regem Sennaar, Arioch Ponti, Tu-
dal Gentiũ. Quod primum eſt bellum, quod in ſacris literis
memoratur. Pontus autem hic ſignificat mare Perſicum, vel
Cinnereth ſiue Genezareth, vel alterum propinquius, non
Pontum Euxinum longè remotiorem. Pax adeò humani
generis inimica, vt vel à mundi initiis excluſa ſit. Mundi 2023.

Anno autem 51. ab eadem diuiſione deletæ ſunt, annóque
ſequenti natus eſt Iſaac, id eſt, 52. à terræ & linguarum parti-
tione. Mundi 2049. Abrahæ 99.

Vxor Lot retro reſpiciens, in ſalis ſtatuam vertitur. *Hebræi
in Midras & in Targhum Hieroſoly.* in aceruum ſiue cumulũ,
1. *Kimhi in rad.* vel columnam, quæ duratura ſit vſque ad tem-
pus reſurrectionis, quo mortui reuiuiſcent. *Targhum Hieroſoly.*
Tempore Ioſephi adhuc cernebatur. *Ipſe.* Salis autem ſtatua
dicitur, etſi propriè ſulphure oſſa eius exuſta ſint, quoniam
ſulphur non erat purum, ſed mixtum cum ſale. *Abben Ezra
Gen.* 19.

Sodomam, Gomorrham, & finitimas duas ciuitates Ada-
mam & Seboim in confinio Arabiæ & Paleſtinæ, igne, ſul-
phure, & ſale cœlitus miſſo, Deus in cinerem redegit, *Gen.* 19.
Exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt ponens. *Iudæ cap.
vnic.*

Anni diluuij. — Anni mundi.

Quintæ vrbi Bela. i. Segot propter iustum Lot indultum videtur, *Deut.19.* Etsi eo metu se non contulisset, sed in montis speluncam, *Genes. 9.* anno sequenti absorpta est, egressis habitatoribus, quia lacus sensim amplificabatur, & obtuebat totam regionem. *R. Selo. Ibid.* 293. 1949.

Strabo falsus est in numero, dum tredecim fuisse ait. Item in causa dum euersionem addicit sulphuri & bitumini è terra erumpentibus, quæ erat assignanda cœlo, id est Deo irato, è superis peccatores siderante. Phaëtontis fabulã hinc quidam trahunt.

[Alij conflagrationem quam nomine Phaëtontis poëtæ decantãunt, ad Eliæ tempora referri malunt, cùm tandiu non plueret omnino.]

Hinc mare salsum, quod Pausaniæ in Eliacis mare mortuum Galeno in Simplicium libris, lacus Sodomæus, aliis Asphaltites, tanta salsedine & amarore, vt nullum animal nutriat: & quod eo mergitur, statim vt emergit, totum salsedine aspersum apparet. Singulare iræ Dei monimentum, in quo è cautibus circum littora exudat etiamnum bitumen, & ipsa saxa apparent atra, & odorem dirum spirantia: sic vt Palmæ & aliæ arbores fructum quidem proferant specie pulchrum, at atra fauilla plenum, &c.

Cuius historiæ fama & vestigium aliquot apud Poëtas, vt Ouid. lib. 8. Metamor. Ibi enim Iupiter & Mercurius in humanam formam conuersi Phrygiam regionem, vt hominum humanitatem experirentur, peragrarunt. Cumque ex oppidanis nemo eos reciperet, in Philemonis rustici & pauperis tandem hospitium ingressi, & pro tenuitate humaniter recepti, eum cum familia secum ascendere in collem iubent. Quo facto mox suum oppidum in lacum conuersum videt, &c.

Lot post istam calamitatem non ad Abrahamum diuertit, sed trans Iordanem in eam regionem, quam postea Moabitæ & Ammonitæ posteri, pulsis veteribus colonis, armis possederunt. R. Selo. Gen. 19 id significat factũ, quòd Abrahamum, propter suum cum filiabus concubitum, sibi infensum fortè vereretur.

Quod antea de linguarum confusione, populorum distributione & coloniis, sub Phaleg & sequentibus Patriarchis notatum est, pertinet ad hanc tertiam ætatem, maximè ad Abrahæ sæculum. Eius enim quadragesimo octauo ista cœperunt contingere, qui erat vitæ Phaleg vltimus, & diluuij 340. Nam Phaleg postquam genuit Rehu, vixit adhuc annos 209. *Gen. 11.*

Possumus tamen istam linguarum confusionem, & cætera quæ inde consecuta sunt sub Phaleg potius, quàm sub Abraham, ideòque in secunda ætate, potius quàm in hac tertia, vt appareret oraculi illius veritas, *Gen. 10. Nomen vni Phaleg, eò quod in diebus eius diuisa sit terra.* q. d. Prædictum est ab Heber non ante moriturum Phaleg, quàm diuideretur terra. Vnde & eius vltimo, siue ducentesimo trigesimo nono hoc factum, quando Abraham suum quadragesimum octauum explebat, & Noe suum nongentesimum quadragesimum. *R. Iose & Seder.*

Præsciens autem Deus eos sic distributos, sensim ab antiqua fide, pietate, & virtute defecturos, non omnes eligit sibi in populum, quorum peculiariter esset Deus; sed Abraham cum sua familia. Reliquas enim omnes gentes dimisit ingredi vias suas, &c. *Act. 14.* Ita Ecclesia à diluuio vsque ad Abraham per 340. annos in vniuerso humano genere continuata, iam incipit ad vnam familiam & gentem restringi, reliquis sua, non quæ Dei sunt, quærentibus, ac facta eodem temporis puncto populi vnius electione, & aliorum reiectione. 393. 2049.

Hoc qui non obseruant, tum regnorum tum populorum

NOE ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Anni diluuij. *Anni mundi.* primas origines à secunda ætate reperunt, & alias ad Phaleg, alias ad Rehu, Saruch, Nabor, Thare, antequam gigneretur Abraham, reuocant, magna oraculi præcedentis, *Gen.* 10. &
293. 453 Chronologicæ rationis labefactatione.

Superuixit Noë huic diuisioni annis duntaxat decem. vt qui mortuus sit Abrahæ 58. Quare non videtur potuisse bis in Italiam traiicere, & alias orbis partes visere, vbi regna constitueret, posteros corrigeret, leges daret, &c. Nam tam pauco tempore, præsertim à decrepito, tot, tanta, tam remota & difficilia non suscipiuntur. *Hæc contra Berosum Annij.*

Quin & reliqui Patriarchæ secundæ ætatis sub Abraham & Iacob mortui sunt. Phaleg. 48. Abrahæ, Nahor 49. Rehu 79, Sarug 100. Thare 35, qui idem erat trigesimus quintus Isaaci. Arphaxad 146, qui Isaaci 46. Reliqui Sale, Heber, Sem sub Iacob.

Ipsemet Noë missis sortibus, nepotibus orbem distribuit, & cuique certam terræ partem assignauit, *R. Selo. Genes.* 12. ꝟ.6. Vnde antequam moreretur, familiæ eius dispersæ sunt per terram, quod ex eo liquet, quoniam sedecim post eius mortem, præcepit Deus Abrahæ, vt de terra natiuitatis suæ exiret, & veniit in terram Chanaan. *R. Leui Genes.* 11.

Quasi esset tunc terræ portio Chananeis attributa, & Abrahæ tribulibus alia.

Multi tamen patrum in terra hac sancta perpetuas sedes constituerunt, post illam partitionem, quasi in communi patria. vt Sem, vt Heber, *Rabbini passim per Genesin*, ꝟt *Genes.* 21. *Fasciculus Myrrhæ. Trad. Hebr.*

Quia verò tres eius erant liberi, tres orbis partes præcipuæ haberi cœperunt. Quam partitionem, Geographi quoque tantarum rerum alioqui ignari, veritate ipsa ducti retinuerunt.

Hinc migratio populorum, & terræ repletio è Babel, tanquam diuisionis centro.

Hinc primæ gentium origines. Assur, Assyriæ nomen dedit: Aram, Armeniæ & Syriæ: Gomer, Cimmerus siue Cimbris & Gallis. Germani semen Chanaan & non Iuda, vt in Iosue demonstrabitur ex indubitatis Hebræorum annalibus. Scythæ è Magog. Sarmatæ è Togarma, &c. Ab iis enim diuisæ sunt primariæ gentes 70. in terra. Tot enim capita & duces familiarum, qui 70. duas colonias ex Armenia Saga, vel Babylonia in mundi partes deduxerunt, è Mose sic Rabbini eliciunt.

Filij & nepotes Sem, genti dantes nomen & principium tredecim (reperio solùm 10.) Filij Iectam eiusdem ab nepotis, gentibus originem tribuentes 13. Summa 26. Filij Iaphet 14. filij Cham 30. Summa 70. Habuerunt quidem hi alios filios & nepotes, sed illi ad gentem & linguam constituendam minimè sufficientes, adiuncti admixtique sunt propinquioribus & charioribus *Trad. Heb.* vel comprehensi sunt sub Sem, Cham, Iaphet. Hi enim priuatim gentem & linguam constituant necesse est, si numerum 70. seruare oporteat. de quo suprà.

[Apparet ex regione dicta *Iucatam*, illum *Iectan.* cuiushîc mentio fit, illuc migrâsse.]

Post, varia & multiplex idololatria cœpit. *Cyril. libr.* 1. *contra Iulian. Apostat* Vnde à Dodanim Noë nepote Dodoneum oraculum in Epiro. Hammoneum à Cham siue Ham filio in Africæ, &c.

Turris à nepotibus Noë ædificata, quòd timerent nouum diluuium. *Ioseph*, vel vt ascenderent in cœlum ad oppu-
393. 2049. gnandum Deum, *Bereschit Rabba*. Möses id potius factum per superbiam significat. Vnde poetæ sumpserunt Gygantomachiam. Inter cuius principes Ouidius in Metam. Iapetum

NOE ET ABRAHÆ SÆCVLO.

oominat, Noe scilicet Filium, Europæorum & Scytharum parentem, quem cœlo & terra natum fingunt, Promethei patrem, additis alijs mendaciis ex Hesiodo. Sic Cham, quem Camesem Cato in Originibus nominat, Græci etiam Cambysem. 293. 1949.

Hinc superiores perstringens Abben Ezra. isti structores (inquit) non ita erant stolidi, vt putarent se posse isto modo ascendere in cœlum, sed nec timebant diluuium, quia Noe & filij eius, quibus Deus iurauerat, erant ibi, quibus omnes credebant sicut patribus filij. Itaque eorum institutum erat ædificare vrbem, amplissimam habitationis causa & turrim celsissimam in pharum, vt errantium, peregrinantium & longius habêtium profectiones regerentur. Præterea vanitatis studio, vt ipsorum nomen transmitteretur ad posteros. Hoc enim est, quod subijcitur. *Et faciamus nobis nomen*. Hæc ille *Genes.* 11.

Eius tertia pars conflagrauit igne cœlesti, tertia absorpta est, reliqua permansit in monimentum impietatis humanæ & vltionis diuinæ: *Fasciculus Myrrhæ è Talmudistis, Gen.* 11.

Turrim quidem disturbauit Deus, sed ad eius tamen speciem eodem loco hominum temeritas aliam tanto struxit artificio, vt in octonas assurgeret turres sibi ordine superpositas, quarum celsissima Beli habebat templum miro opere, ima basim rotundam ambitu, longitudine & crassitie stadij, *Herodotus*.

Ethnicorum, Hestiei, Eupolemonis, Sibyllæ, Alex. Polyhistoris, Abydeni, qui diluuij & turris meminerunt, verba recitat, *Euseb. 9 de præp. cap.* 4. addi poterat Herodotus, &c.

Posteri Sem inhabitarunt Asiam ab Euphrate vsque ad Indiam & Rhinocoruras, quæ terrarum spatia 27. linguarum differentias complectuntur. *Arnobius in Psal.*104 Quare aliqui illud Gen. 10. *sem pater omnium filiorum Heber*, interpretantur, Omnium filiorum trans (fluuium) Nam *Heber* est & Proprium viri & præpositio *Trans*. q.d. omnium filiorum, qui habitarunt trans Euphratem. *R. Nahaman & Elias præf. in Methurgheman* Ab iis duæ Monarchiæ, Assyriorum, quidem ab Assur, Persarum verò ab Elam.

Persas tamen deducunt alij è Iaphet, vt non tam ab Elam descendisse putent, quàm à Madai, *Fasciculus Myrrhæ, Gen.* 9. *è Beresith Rabbo*.

Post diluuium statim, Assyria & Aegyptus præsertim cultæ & habitatæ sunt, *In Arabicis historijs*.

Mox post dispersionem, Nimrod nepos Cham primus affectato imperio, regni formam in Chaldæa instituit ad Euphratem. Quare Xenophon rectè primos hominum Chaldæos latè regnasse scripsit. Primus etiam post diluuium venatoriam exercuit *Hinc in Genesi, Nimrod robustus venator coram Domino*, id est, mirabiliter, & prodigiosi roboris. Dum enim Hebræi cupiunt aliquid exaggerare, vt prodigiosum & extraordinarium, sic loquuntur.

Quin etiam significatur ad bellicam suam fortitudinem venandi peritiam adiecisse, *Rambam & R. Isaac*. Et ædificatis altaribus belluas à se venatu captas Domino, (priusquam sensum Sanctæ religionis abiecisset) obtulisse in holocaustum. *Abben Ezra illud*, Coram Domino, *accipiens in bonum*.

Tandem enim impium fuisse impietatisque exactorem, quasi firmius sic suum regnum esset constituturus, nihil est apud Hebræos constantius. *Cabbala, Thalmudici & Rambam, qui carpit Abben Ezram, quòd eum visum esset superiori dicto iustificare*.

Babylone vsus est pro regia. Arech quoque (i. Edessam, 393. 2049.
teste Hierony. in Trad. 375. milliaribus à Babylon. & aliquot alias vrbes ædificauit.

Defectionem

Anni diluuij. 293. | *Anni mundi.*

SEM, ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Defectionem à Deo docuit, vt cui nihil esset tribuendum, sed omnia humanæ virtuti atque industriæ. *Ioseph. lib. 1. cap. 4.* Hic ergo Idololatria reuixit.

1949. Fuit autem filius Chus, Noë abnepos. Nisi apud Mosem verbum gignendi, vt interdum Hebraicè, non referatur ad proximum gradum, sed ad aliquem consequētem. Quod est multo probabilius. Nam non recensetur inter filios Chus, Gen. 10. Eius enim regnum non videtur constitutū, nisi post 340. annos à diluuio, ætate Abrahæ, non post 131. vt vulgo asseritur. Hinc Babylon ædificata ann. diluuij 350. sub Noe scilicet obitum. *Iof. lib. 1 cap. 8.*

Vrbs videlicet prima post reparationem generis humani condita. *Oros. lib 2. cap. 7.* Vnde primi hominum Chaldæi latè regnarunt, *Xenophon.*

Cœpit esse potens in terra. *1. Par. 1.* id est, è R. Selo. agitare bella & fortia in terra gerere. Primúsque fuit rex post diluuium. *Abben Ezra. Gen. 9.* super 70. generationes. Itaque diebus illius diuisa est terra. *Idem, Seder Olam citato*, quasi regnarit ante dispersionem, & sese dispergendi, ad vitandam eius tyrannidem, occasionem mortalibus præbuerit, vnde sequatur mox: *Ex terra illa exiit Assur, & ædificauit Niniue.*

Sed est probabilius post dispersionem regnum occupasse sub 50. Abrahæ, septem octove annis ante Noæ obitum, diluuij circiter 342. Quoniam principium regni eius Babylon dicitur. Babylon autem condita à iamiam dispergendis, & nominata à confusis ibi labiis.

Rectius igitur ipsemet Abben Ezra, *Gen. 11.* Mihi (inquit) videtur, quòd post confusionem linguarum dispersi sint è Babel, & postea occuparit regnum Nimrod super Babel, indéque alij multi reges surrexerint.

Auctor fuit consilij, quòd cepit illa ætas de construenda turri. Seduxítque vniuersos, vt in Deum rebellarent eiúsque iram prouocarent, respondens suo nomini. Nam Nimrod rebellem sonat. *R. Selo. Gen 10*

Primus persecutionem mouit cōtra religionem, regni sui anno. 18. dispersionis 20. Abrahæ 68. Cuius causa Thare cum Abraham & reliqua familia reliquit Chaldæam, & se Charras Mesopotamiæ contulit, nec vlterius progressus est. *Genes. 11.*

At Abraham post annos. 5. relicta Mesopotamia parentibúsque, in Palestinam siue terram Chanaam commigrauit, ætatis suæ 75. cum Sara, Lot, emptitiis & vernis, quos in Haran siue Charris sibi parauerat. *Gen. 12.* vbi purior & liberior erat vsus religionis sub Melchisedec, *Gen. 14.*

Vrgebat Nimrod cultum Idolorum, *R. Mose in Mor, e, è, quodam libro Ægyptiaco.* Vel potius ignis, quem proinde pro Deo Persæ deinceps habuerunt. *Hebræi Gen. 11.* qui illud, *Eduxit eos* (Thare & familiam) *de Vr Chaldæorum*, exponunt non de vrbe cum Nostris, vel regione cum. 70. Interpretibus, sed de igne ceu fornace, in quam tradunt Abraham fuisse coniectū, quòd ignem nollet colere, diuinitus autem fuisse eductum siue ex illo igne, siue è carcere. *R. Isaac.*

Videtur subactus tandem fuisse ab Assur. Nam Belum patrem Assur siue Nini dicitur habuisse successorem. *Euseb. in Chron.* vel potius Amraphel. Nam. 2. 7. anno dispersionis rex Sennaar siue Babylonis loco istius nominatur, *Genes. 14.* Ita nō diu regnauit, siue Amraphel ei successerit iure legitimo, siue violento. Vtut sit, initium quidem regnorū in Babylonia fuit.

Sed hæc monarchia prima varias habuit vices. Nam à posteris Cham post annos circiter 62. ad posteros Sem, id est, ad Assyrios transiit. Niniuem enim & Babylonem tenuerunt.

2049. *Herod*, vel potius ad Chaldæos iugum alienigenæ excutientes. Nimrod enim erat de genere Cham. Chaldæa autem & eius pars Babylonia de sorte Sem.

339

Anni mundi. 1949

Apud Aſſyrios, paulò poſt regnum Nimrod, annis circiter 61. (iuxta alios ducentis abſurdè) nouum regnum exortum eſt per Aſſur filium Sem. Abrahæ 112. Regni metropolis Niniue ab ipſo conditur. *Gen.* 10. Aſſur putatur Ninus, ſic è Niniue à ſe condita denominatus. *Ibid.* Niniue autem ſiue Ninus in Atruciæ câpo ad Tigris vndas. *Strabo lib.* 10. *Herod. l.* 1. Mille & quingentas turres in orbê cōplexa, mœnia centenū pedum altitudine, amplitudine trium plauſtrorum. *Sabellicus.*

Anni diluuij. 293.

Deinceps ſecuta ſunt multa regna, dum quæque natio, gens, ciuitas ſuos habuiſſe reges memoratur. vt Aſſur non imperium plurium gentium, ſed ſuæ duntaxat conſtituiſſe videatur, idque aduerſus Nimrod, qui in omnes tentabat dominatum. Hinc *Geneſ.* 14. nouem reges nominantur, quatuor Aſſyriæ vicini, quinque paulo remotiores.

Tempore quidem Rehu, Aegyptiorum regnum initium ſumpſiſſe ſcribit Euſebius in *Chron.* ſed hæc iam refutauimus. In eo primum regnauit Soros (Oſyris ſiue Orus) quod poſtea crebris moribus mutatum deinceps legimus. Vel iuxta Suidam. Pharao, qui ſequentes reges Pharaones cognominauerit. Ioſephus tamen Pharaonis vocem lingua Aegyptiaca regem ſonare teſtatur, *lib.* 8. *Antiq cap.* 2 nec fuiſſe Proprium primi regis.

[Pharao propriè dicitur victimarius, quia Rex Aegypti ab omni antiquitate fuit in ſua gente Sacerdos ſummus ac Pontifex præcipuus. Argumento eſt Iethro ſacerdos Madian, ſocer Moſis: à quo Cinæi orti ſunt *Exod. Iud*]

Mizraim autem, qui à poëtis Oſyris, regnum illud condidiſſe videtur. Durauit vſque ad Auguſtum, factis quibuſdam interregnis. *Nangiacus.*

Fuit antiquiſſimum. Nam ætatis Abrahæ ſeptuageſimo quinto Gen. 12. id eſt, confuſionis & diſperſionis vigeſimo ſexto, mortis Noë decimo ſexto, excellebat.

A Minæo rege Aegypti Memphis conditur. *Ioſeph. lib.* 8. *Antiq. cap.* 2. Hic aucta eſt idololatria à poſteris Cham, Mizraim Aegyptiæ gentis auctore, & Chus Aethiopicæ. Nam Aegyptij omnium primi aras, ſacrificia & delubra diis inſtituerunt. *Herod. lib* 2. Et Aethiopes omnium primi deos coluerunt. *Diod. lib.* 1 ab Aegyptiis poſtea Græci deorum religionem conſecuti ſunt. *Herod. lib.* 2.

Chus Aethiopiæ regnum condit ad hæc vſque durans tempora. ex *Abyſsinorum hiſtoriis & Marini Romani de Aethiopibus.* Et ſane eorū regnū fuiſſe antiquiſſimū apparet ex Homero.

Nimrodo in Babylonia ſuccedit Amraphel, *Gen.* 14. Etſi binomium exiſtiment Talmudici, citante Faſciculo Myrrhæ, vt *Gen.* 10. appelletur Nimrod, 14. Amraphel.

Externa de hac tertia ætate & ſuſpecta.

Tum florentiſſimum regnum Aſſyriorum toto Oriente. *Ioſeph. lib* 1. *cap* 9. Quare omnes Chronographi Abrahæ ſæculum cum Nini temporibus componunt, qui Aſſyriorum rex primus ſcriptores eſt nactus, *ait Diod. Sicul. lib.* 3.

Sic ab vltima memoria ſuam hiſtoriam Trogus, Iuſtinus Diodorus, & alij repetentes à Nino incipiunt.

Ninus regnauit primus, vt autumat ſuperiorum profanitas, fermè apud vos, ô gentes. Vltra ſtilus non progreditur. Ab Aſſyriis ſi forte æui hiſtoriæ pateſcunt. Qui verò diuinas literas lectitamus, ab ipſius mundi natalibus compotes ſumus *Tertul. de pallio.* Nam Nimrod fuit ſuperior, &c.

Quin & nonnulli eius regnum aliquot annis antiquius Abrahamo faciunt. ſed minus congruenter Nam cùm anno 48. ætatis eius, contigerit populorum diuiſio & regnorum ortus, inter quæ primum eſt regnum Nimrod, Niniuitico, minimum 62. annis antiquius, Ninus imperare non potuit, niſi duodecimo poſt natū Iſaac, qui erat Abrahæ 112. *Hæc ex anna-* 393 1049

SEM, ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Anni diluuij. | Anni mundi. *libus Hebr.*

De quo Imperio multa, aut potius omnia fabulantur. Nam & nomē Nini & sequentiū Regum fictū esse videtur ab vrbis
293 1949 Niniuæ vocabulo, cuius conditorē non Ninū, sed Assur Scriptura nominat. *Genes.10.* Qua mentiendi libertate, Britanni à furitio Bruto, Franci à Francione, Parisienses à Paride, Treuerenses à Trebeta Nini fratre, &c. se ortos iactitant. Deinde hoc Abrahæ sæculo, & consequentibus, per annos amplius mille, Persia, Syria, Chaldæa, Arabia, Palestina, Mesopotamia, & cæteræ regiones Orientis, priuatos habebant monarchas, nec Assyriis quicquam concedebant, vsque ad tempora scilicet Oziæ, siue primæ Olympiadis. *Genes.14* enim Amraphel rex est Sennaar siue Babyloniæ, Arioch rex Elasar, Codorlaomer Elamitarum siue Persarum, Thudal gentium. Nam quòd Iosephus hos Reges disertè nominatos, tacit regis Assyriorum, qui totam Asiam deuicisset Satrapas, hoc obscurare est Scripturam, non in sua perspicuitate relinquere.

Præterea in sequentibus Bibliorum historiis profundum erit de regibus Assyriorum silentium vsque ad Phul, quem putant esse Nabonassarem Ptolomæi. Contra, reliquorum Orientis regum crebra mentio, vt Chusan Mesopotamiæ. *Iud 2.* Benadab, & aliorum Syriæ per cunctos libros Regum & Paralip.

ABRAHÆ SÆCVLO.

Postremò, Berosus (Nam cætera postea refellentur in Ozia, quando primùm Assyriorum nomen terribile Syris ac Iudæis esse cœpit, atque adeò innotescere, cùm tamen Syria Assyriæ esset vicina) Berosus inquam Chaldæus, non ille fictitius Annij, sed quem citat Iosephus lib. 1. contra Appioné, arguit Græcos scriptores, quòd retulerint ad Semiramidem multa, quæ ad Nabugdonosorem infinitis pòst sæculis sunt referenda, vt de Babylonis structura, &c.

Oportet ergo totum istorum imperium, si quidem amplum fuerit, comprehensum fuisse Tigri & Indo fluuiis, & aliqua fortassis Euphratis parte, nec Euphratem ante dimidiatam quintam ætatem transisse. Vnde quæ de illis & illorum successione, amplitudine, gestis & rebus dicam, faciam ne quid de præcipuis prætermisse videar. Alioqui ad fabulosam Diodori historiam pertinent.

Zoroastes Cham horoscopos rerū & syderum motus illustrauit. Magiam, vt fama est, introducit, è tribus conflatam, Medicina, Mathesi, siue Astrologia Diuinatoria, & Religione. Vicies centum millia versuum de hac dilligentissimè scripsit. *Plinius & Aristoteles.*

Hanc in Theurgiam, & Goëtiam siue Necromantiam ex sententia Porphyrij distinxit. *August. lib. 10. de Ciuit. cap. 9.* Pharmaciam addit Philo *lib. de specialibus legib.*

Bactrianos & Persas in regni formam redegit. Apud hos Ostanas & Astampsychos Magiæ nomine celebratos reliquit. Victus fertur à Nino. Solus in natiuitate risit.

Belus Nini pater, Astronomiæ adeò studiosus, eius vt inuentor habeatur à Plinio. Hinc Chaldæorum fama, ex artis illius exercitatione & nomine.

A filio consecratus est, dicata statua, ad quam confugientes, leges euaderent. Vnde Baal, Beel, Bel & Baalim apud Prophetas Idolorum nomina.

Putant aliqui fuisse Nimrod, qui hoc nomen sit consequutus, quoniam apud Syros, Hebræos, & reliquos Orientales Bel dominum sonat. Porrò apud eos fuit deorum supremus, vt apud Occiduos Iupiter.

Quare fabulosè à suppostitio Beroso diis maximis Orientalium. Saturni Babylonici, Iouis Baby. Mercurij & similium
393 2049 nomina imponuntur. Quoniā Orientales ante Alexandrum Macedonem ista nesciuerunt, & eorum Idololatria perpe-

Anni diluuij *Anni mundi.*

tuò fuit à Græca & Occidua differens. Sed & Saturnus, Iupiter, & quicúque alij nominantur Græcorum dij, multò sunt Baalim siue Belis posteriores. 1949.

Eodem Abrahæ tempore, multa alia regna exorta memorantur. 293. Primum Aegyptiorum, cuius Scriptura meminit, Genes. 12, &c. ab Oro siue Osyri, siue Vexore. 2. Scytharum, quorum rex primus Tanaus. 3 Massagetarum. 4. Sicyoniorum in Achaia & Peloponneso vsque ad Heli Sacerdotem, quod tandem rexit Egialeus, à quo Varro velut antiquissimo tempore exorsus peruenit ad Athenienses, deinde ad Latinos. *August. lib. 18. de Ciuit. Eus. chron.* 5. Aethiopum, apud quos mortuo Chus sex regnarint ordine, quorum ignorentur nomina & anni, sine certa sede, Nomadum, & Arabum instar, post quos fixa sit Axumę regni sedes, vsque ad Christi tempora, indéque translata Saham, vbi ad hunc vsque diem permanet. *Ex historia Aethiopica à Marino Romano collectis.*

Complura etiam alia, dum quælibet natio, gens, vrbs, sibi aliquem principis, ducis, regísve titulo præficeret. Hinc rex Gerara, *Gen.* 20. qui Palestinorum 26. Rex Sennaar, rex Alasar, rex Elamitarum, rex gentium, rex Sodomæ, rex Gomorrhę, rex Adamæ, rex Seboim, rex Balæ, rex Salem. *Gen.* 14. Principes Aner, Escol & Mamre, *ibid.* Filij Heth Principes Arbex, 23, vet Castella & oppida Arabiæ duodecim Principes, Ismaelis filij, 25. Emor Heueus princeps terræ Sichem, 34. Duces Edom 36, antequam primum regem haberent Balac filium Beor, *ibid.* Duces Horreorum, qui imperauerunt in terra Seir, *ibid.* Militum dux. 26.

Vexores rex Aegypti in Pontum vsque victor arma proferens, & Tanaus Scythię rex, qui Vexorem & omnem penè Asiam subegit & cum Aegyptiis de gentis antiquitate disceptauit ante Ninum ponuntur. *Sabellicus.* Fortasse Vexores est Osyris Pharaonum primus.

Osyris & Isis eius vxor hîc etiam locantur. Frugum in Aegypto inuentores sub Mundi 2001. Item Orus Appollo. qui disciplinas in Aegypto monstrasse memoratur, vsus Abrahæ consiliis. Atqui ante Ioseph Aegyptij earum videntur fuisse expertes. *Ps.* 105.

Togarma, de quo *Gen.* 10. Turcis dat originem & nomen. *Elias in Tisbi* (Malo Sarmatis.) Quia autem Turci sunt populi Scythiæ, *Plin. lib. 6. cap 7. Mela sub fin. lib. 1. Ptolo. & Herod lib* 4. ideo etiam Magog in scripturis appellantur. Nam Magog Hebræis est Scythia. Ion, siue vt hodie Rabbini pronunciant, Iauan Ionibus, è quibus reliqui Græci.

Elisa Aeolibus, qui Epirum, & magnam Græciam. i. Calabriam, & loca Italiæ Siciliæ proxima habitant.

Madai Medis, Riphat Ripheis, Rodanim Rhodiis, Tarsis, Tarsensibus Ciliciæ, Kittim Macedonibus, 1. *Mach.* 1. Caphtor Cappadocibus, Thiras Thracibus.

Elam Elamitis siue Persis, Assur Assyriis, qui primam Monarchiam in Babel & Niniue constituerunt, post Nimrod. Lud Lydis, Aram Armeniis & Syris, Gether Etharis in Armenia, &c. Quæ nomina extant, *Gen.* 10. & 11.

Mesech, de quo *Gen.* 10. priscos Mesios ab Adula monte vsque ad Ponticam regionem posuit. i. Cappadocas, quorum vrbs Mazaca antiquum nomen retinuit, vsque ad Claudij imperium, qui eam vocauit Cæsaream. Ab eo etiam Moschi.

Iaktan filius Heber. *ibid.* quem Gangem esse putant, in India sedem sui nominis firmat.

Eius filius Hauila suo vocabulo Indiæ partem auro abundantem apud Hebræos denominat. 393. 2049.

Alij eius filij, alias Indiæ prouincias.

Sed quæ sequuntur non perinde sunt certa.

NOE ET ABRAHÆ SÆCVLO.

Anni diluuij. 193 — *Anni mundi.* 1949

Sarmatarum & Germanorum regna & coloniæ sub Thuisco Gigante, quem & Askenas aiunt Hebraïcè vocari.

Lybum siue Afrotum sub Tritone & Hammone.

Aegyptiotum sub Mizraim cog. Oceano.

Celtiberotum in Hispania sub Iobel filio Phaleg, vel iuxta alios, Tubal Iapeti filio.

Celtarum siue Gallorum, sub Samothe cog. Discelta, siue Dite, illius ætatis sapientissimo. Ab hoc Dite ortos Galli dicebant, vt Cæsar narrat.

Arabum siue Saracenorum, Sabarum & Caspiorum sub Gog, & eius patre Sabatio siue Saba Racmæ filio, Cham nepote.

Scytharum sub Magog, ex quibus Turci & Tartari, quos sibi iunxerunt Gog.i. Saraceni siue Arabes contra Ecclesiam.

Indorum sub Gange. Italorum sub Gomer Gallo.

Cimbrorũ, vbi nunc Dani, Norduegij, Gothi sub eodem.

Hæc ex Beroso illo Annij supposititio, quæ proinde sunt incertissima.

Sabatius Saga in Italiam veniens, agriculturam & religionem Aborigines docet.

Sagæi sacerdotes Armenij multiplicati, omnem Caspiam regionem vsque ad Bactrianos possident.

Barzanes post patrem Sabatium in Armenia regnat. *Diod. lib 5.*

ABRAHÆ SÆCLVO

Sambetha Sibyllarum prima, tradit se Noe esse nurum, & cum eo è diluuio euasisse, & Babylone profectam, vaticinari per Græciam, falsóque Erythream appellandam, quasi ex Erythra natam, ab aliis etiam è Circe & Goosto. *ad finem lib. 3. & 7. Orac. Sibyll.*

Dicitur annos amplius septingentos vixisse, diutius quàm ferret communis hominum ætas. *Ouid. in metamor. Arist. de mirabilibus audit.*

Sed quid mirum, cum Sem eius siue vir, siue leuir, eodem tempore post diluuium vitam in 502. prorogarit. Etsi Deus Noe dixisset, vitam hominis fore centum viginti annorum, id tamen non statim post diluuium accidit. Deinde de communi & vulgari vitæ curriculo loquebatur. Nam & Abraham & Iacob, & Patriarchæ, & alij multi diutius vixerunt.

Videtur autem scripsisse quædam ante Saturni sæculum, quæ seruituti Aegyptiacæ & liberationi respondent. Nam *lib. 1. Orac. Sibyll.* de Titanibus vaticinatur, lib. autem 3. & narrat & vaticinatur. Denique sub senium se scripsisse ipsamet profitetur libru septimo.

Eius sunt vaticinia de Christo, de regnorum mutationibus, & aliis, quorum fragmenta extant in Lactantio, Theophilo, &c.

393 — 12

b ISAAC natus anno ab instituta Circumcisione secundo, ab ortu Ismaelis decimo quarto. *Naugrac.* à diuisione linguarum & populorum quinquagesimo secundo, à subuersis. Sodomis primo.

Gen. 25 — 453 — b ISAAC genuit Iacob anno 60. — 2049

2109 — Caligauerunt oculi eius & videre non poterat, *Gen. 27.* anno vitæ 117. Ita in illa cæcitate permansit circiter, 43 Nisi vt credit Hieron. tertia quæst. ad Damasum, diuinæ dispensationis fuerit, vt ad tempus quadam oculorum ægritudine cæcaretur, ne suam magis, quam Dei, in benedicendis filiis, faceret voluntatem.

Nino annis 52. deinde Semiramide an. 42. Regibus Assyriorum.

Inde vitam protulit in 22. annum à reditu Iacob è Mesopotamia, *Seder Olam.* Nam decessit ætatis centesimo octogesimo, nempe patre longæuior annis quinque.

Verum Dei cultum retinuit, Ismaele & reliquis Abrahæ filiis ad simulachra veneranda traductis.

453 — *Melchisedech Pontifice.*

2109 — Purissimæ vitæ, adeo vt legem monogamiæ in paradiso sancitam nunquam violarit: Forma, Christi qui Polyga-

niam Synagogæ sustulit, & monogamiam antiquam re-tulit. *Anni diluuij.* 393 | *Anni mundi.* 2049

In multis aliis figura Christi. 1. quia diuinitus promissus. 2 supernaturaliter conceptus. 3. mirabiliter natus. (Nam duo erant impedimenta, matris sterilitas & vulua emortua nimisque annosa) 4 quia appellatus Isaac. i. risus, gaudium. 5 quia ad sui immolationem ligna humeris in montem baiulauit. 6. quia eo intacto aries cornibus prehensos & vepribus coronatus mactatur, sic enim illæsa diuinitate humanitas Domini spinis coronata immolata est. 7 quia tertio die matri viuus nuntiatur. 8 quia benedictione cumulauit filios suos sed inæqualiter 9. &c.

Vt in eo fuit mysterium Christi, ita in altero Abrahæ filio Antichristi siue Maometis.

Ex Isaac Christus benedictionis semen quadragesimus primus, *Mat.* 1.

Ex Ismaele Maometus semẽ perditionis trigesimus primus (*In Chronicis Arabum post Alcoranum pag.* 214.) prætermissis in vtriusque progenie obscurioribus. Nam plures fuere intermedij.

Vterque patris sui mores graphicè expressit. Christus vt Isaac, &c. Maometes vt Ismael, qui polygamus, qui ferus homo, cuius manus contra omnes, & manus omnium contra eum, qui insectator Isaac, Gal. 4, &c.

Eius 37 obiit Sara mater, ætatis, 127, quo quidem fuerat oblatus. Ipse verò decimo ante descensum Iacob in Aegyptum, anno vno ante eductionem Ioseph è carcere.

Anno ætatis 37 vinctus, vt sacrificaretur a Patre. *Seder & Trad. Hebrai.* vel 25. *Ioseph.* vel 13. vt quidem nostri videntur existimare, & Hebræis Abben Ezra, *Gen.* 22, eos refellens, qui quinto, quia gestare non potuisset ligna holocausti.

Oblatus autem in parabolam futuri. *Hebr.* 11.

Quadragesimo ducit Rebecam. *Gen.* 25.

60 Gignit Iacob & Esaü. *Ibid.*

75 Amittit patrem, & in spelunca ab ipso empta sepelit.

Inde pergit eodem loco habitare, nempe iuxta puteum viuentis & videntis, *Ibid.* qui erat in tractu Hebron. *Gen.* 16.

80 Peregrinatur in Geraris Palestinorum ob famem, vbi sedes constituit diebus plurimis, *Gen.* 26. i. annis 57. Nempe vsque ad vitæ 137. Nam de Bersabea è Patris domo Iacob agẽs septuagesimũ septimum, in Mesopotamiam egreditur; qui erat Patris centesimus trigesimus septimus. *Gen.* 28.

100 Offenditur coniugio Esaü cum filiabus eiusdem loci. Nam Esau tunc erat quadragenarius, *Gen.* 26.

123 Senex & caligans oculis benedixit Iacob se prò Esau primogenito offerentem. 27.

124 Ad atauum Heber, eum, vt fratris iram vitaret, transmittit in annos duodecim.

136 Illum reuocat.

137 Benedictione communitum in Mesopotamiam transmittit.

138 Reuertitur in Hebron, vbi reliquum vitæ transigit, id est, annos 48. Nam illuc eum Iacob è Mesopotamia rediens conuenit, *Gen.* 35.

140 Rebecam vxorem in spelunca duplici sepelit iuxta Hebron.

158 Recipit Iacob è Mesopotamia fœliciter reuertentem.

180 Post. 21. videlicet, moritur, & ab vtroque filio honorificè in sepulchro maiorum tumulatur, *Gen.* 35.

Rebeca decimum quartum agens ei quadragenario nubit. viginti fuit sterilis. Moritur post annos 80. nempe cum Iacob in Mesopotamia moraretur, annúmque ageret octogesimum. Sic minimùm excessit centesimum tertium. 453 | 2109

SEM ABRAHÆ ET ISAACI SÆCVLO.

Anni diluuij. *Anni mundi.*

393

ISAACI SÆCVLO.

Eo tempore oraculum, ad quod consulendum Rebeca pertexit, *Gen.* 25. aiunt fuisse in templo, cuius Pontifex erat Melchisedech.

2049 Ex eo & Rebeca leni cute parẽtibus nascitur Esau, pilosus ac hispidus, Edom postea ab Orientalibus appellatus, à pilis ruffis, sicut à Græcis ἐρυθρός vnde mare Erythreum & rubrum.

Ex vno coocubitu sati duo gemelli Iacob & Esau, differẽtibus planè naturis, moribus, vita, fortuna, &c Astrologorum vanitatem coarguunt. *August epist. ad Sixtum.*

[Etsi ab insufficienti enumeratione causarum aut partium, non valet consequentia.]

Filij Abrahæ ex Cetura in Trogloditarum regionem sub Aegypto, à patre in coloniam mittuntur. *Ioseph lib.*1. *Antiq.*

Cetura vxor Abrahæ, *Gen.* 25. imò Concubina, 1. *Par.* 1. Concubinæ autem erant apud Hebr. ancillæ, quæ cum viro sine legitimis ceremoniis conuenerant. Vnde filij earum in hæreditatem patri non succedebant.

Ismael primogenitus Abrahæ, ex ancilla Agar, à quo Ismaëlitæ, siue Saraceni & Arabes, 12 principibus ab ipso exortis, maledicta natio secundum carnem orta: simultatem perpetuam gerens cum Isaac, & promissionis filius secundum spiritum natus. Quare quemadmodum tunc Ismael, qui secundũ carnem natus fuerat, persequebatur Isaac, qui secundum spiritum: ita & nunc (quando Mahometani Dei populum insectantur.) *Verba Pauli Gal* 4.

Ferus homo, manus eius contra omnes, & manus omniũ contra ipsum. *Gen.* 16. Hoc nostro magno malo experimur quotidie in Saraceois & Turcis.

Duodecim filios principes reliquit, qui omnes iam suis populis dominabantur.

Possedit magnam partem Arabiæ, ducta in vxorem principis filia.

Ille egit pœnitentiam & pietatem coluit. *R. Selom. Gen.* 25. Saltem quoad vixit Abrahã, vnde & paternũ funus cum Isaac curat religiose. *Gen.* 25. Eius meminit Melon lib. contra Iudæos.

Ita Isaac ex promissione & secundum spiritum natus, terræ sanctæ incola solus fratrum permansit.

Cuius tempore tres superioris ætatis patriarchæ m[illegible] ex hac vita. Primo eius anno S[illegible]ug annorum 230, Trigesimo quinto, Thare annorum 206 quadragesimo sexto Arphaxad annorum 438.

Ammonitæ & Moabitæ ex incestu Lot orti, in Arabia initium gentis sumunt. Hi quidem partem Arabiæ, quæ sita est super ripam torrentis Arnoo, in mare mortuum labentis, prioribus accolis, qui Emim appellabantur, subuersis occupant. *Hieron. in locis Hebraic.*

Illi autem Raphaim gentem vetertimam interfecerunt, & eorum regionem Arabiæ, cuius metropolis Philadelphia, obtinuerunt, *ibid.*

Syri descendunt à Chamele filio Nahor fratris Abraham, *Gen.* 22, secundum nostrum interpretẽ, & 70. Atqui nullos reperio Hebræos sic interpretantes, sed nec Chaldęum, etsi Fagius vulgarã interpretationem sequatur. Nam nihil amplius in Chaldęo est, quàm Hebræo, nempe *Chamuel pater Aram*: *Aramae* dixisset Onkelos pro Syris, nec singulare Aram retinuisset contra suum morem. Malo igitur, vt *Aram* non hic Syriam, vel Syros significet, sed nomen propriũ viri. Ratio est perspicua: Quoniam Syri iam orti erant ex altero Aram, nempe filio Sem, *Gen.* 10 quem proinde cum alijs 70

453 2109 prius venisse in partitionem orbis terrarum, & Syriam sorte obtinuisse, quàm Abraham in Chanaan ingrederetur, iam

docuimus. *Anni diluuij.* | *Anni mundi.*

Mundi vix dum dispersi eadem facies, quę nunc. Bellorũ vsus, seruorum & vernatum. *Gen.* 14, Seruorum tam vernaculorum, quàm emptitiorum. 17. Delicatarum carnium, frugũ, butyri, lactis. 18. 27. Conuiuiorum, pulmentorũ, 21. 24. 26. Frugum, & vini, 9. 19. 27. Sagittarum 21. Armorum, Pharetrarũ, arcuum, 27. Venationis, 10. 24. 26. Iudiciorum & fororum iudicialium, 14. vbi fons siue planities Mispar. i. iudicij, in quam vcoiebãt incolæ regionis propter iudicia & caussas forenses, ex Onkelo & R. Selomone. Gladiorum, 22. & 34. Siclorum argenti probatæ monetæ publicæ. 23. Argenteorum, 20. Electorum sepulchrorum, 23. Monumentorum & sepulchralium titulorum & inscriptionum, 35. Oppidorũ & castellorum. 25. Vrbium, 10. 11. 13. 23. 24. Vasorũ aureorum & argenteorum, Siclorum aureorum, inaurium aureatum, ad orandam faciem, armillarum in manibus, pondo siclorum decem, vestium elegantium, 24. 27. Diuersoriorum hospitiorum ad manendum & locandos camelos, 24. 42. Puteorum, laterum, bituminis. 20. 21. 26. Hydriarum ad hauriendam aquam, canalium 24. Legum diuersarum, negotiationum, Dotium, 34. Emptionum & venditionum agrorum, 23. Epistolarum & nuntiorum. 22. Deniqne artes, opera, artificia planè eadem, quæ nũc, vt Græci & Latini non se clarius probare possint fuisse Barbaros vsque ad Cyri & Solonis tempora, id est, vsque ad quingentesimũ ante Christum, quàm cum huiusmodi rerum inuentionem recentem faciunt, & nonnullis suorum tribuunt, quæ à prima Diluuij memoria apud Orientales repetitur. 393 | 2049

ISAACI SÆCVLO

Externa tempore Isaac.

Sub natiuitatem Isaac, nẽpe eius duodecimo Ninus propriè regnum auspicatur, & Babylonicum à Nimrod ante 62 annos constitutum delet.

Terra Chanaan paucos tunc habebat Reges, Vnde Reges Chanaan præsertim leguntur post exitum de Aegypto.

Semiramis Nini vxor Babylonis mœnia condidit. In eius medio templum Belo statuit, ementito sexu, nomine filij regnat, qui & ipse Ninus vocabatur. *Strabo lib* 16.

Fortasse Nimrod eam sine mœnibus reliquerat.

Prima post diluuium metalla excoluit captiuorum opera, laude bellica illustris multa in Oriente præclarè gessit, ad Oceanum Aethiopicum & Indum fluuium latissimum, cuius ripas ponte 60 stadia longo, 30 lato iunxit, ducenta Idolorũ millia ex ebore & ligno finxit, sicque orbem Idololatria repleuit. *Suidas.*

Babylonem in miro camporum æquore in quadrum disposuit. Murus eius ex coctili latere, infuso bitumine in latum habuit cubitos 50. in altum 200, in ambitu stadia quadringenta septuaginta. Viceox quinæ portæ in laterum vno quoque, vt esset ἑκατόμπολις, quarum ostia miræ magnitudinis, ex ære fusili: *Orosius* Sed rectius hoc attribuit Berosus apud Iosephum, lib. 1. contra Appionem Nabugdonozori.

Exercitu tredecies centenorum millium peditum, quingentorúmque millium equitum, per Bactrianos in Indiam frustra penetrat.

Atqui Semiramidem vixisse post Mosem testis est Porphyrius lib 4. contra Christianos *Citante Eusebio, lib. de præpar.* Sex videlicet generationibus ante Cyrum, *Herod. lib.* 1. Quod certum.

Apud Sycionios in Peloponneso Egialeum aiunt ann. 52. regnasse.

Treuerenses à Trebeta Nini fratre, à Semiramide expulso, se tunc in Gallia Belgica conditos gloriantur. 453. | 2109

Tuysconem, Mannum, cum hoc Trebeta apud se regnan-

Anni diluuij. 453

Anni mundi.

tes his temporibus Germani, si Deo placet, faciunt.

Deinde Ingeuon post parentem incertis adhuc sedibus. Tuysconis enim filium Mánum tres hos genuisse Ingeuon,
2109 à quo Ingeuones circa Occidentalem Germaniç Oceanum Herminon, à quo Mediterranei Hermiones dicti, Isteuon, à quo Isteunnes, *è Tacit. initio lib de morib. Germ.*

Apud Aegyptios Necao Pharao. Ioseph. *lib. 5. bel cap 26.*

Iberus rex Hispaniarum secundus.

Nagas Celtarum rex secundus. Deinde Satton Rex doctissimus, qui publica litterarum studia instituit. *Bero.*

Viri Scytharum Parthos & Bactrianos, fœminæ verò Amazonum regna condunt. *Nangiacus.*

Amazones durant vsque ad tempora Alexandri Magni, *Iust. hist. lib. 2.*

c IACOB qui & Israel descendit in Ægyptű natus an. 130. — Gen. 47. — 2109 — 2239 — 583

c Iacob vixit cum auo Abrabam an. 15. cum Sem Patriarcha 50. cum patre Isaac 120: ac decimo post patris mortem descendit in Aegyptum, vbi dulci filij consuetudine vsus est annis 17.

Iacob (qui & Israel cognominatus post Angelicam luctam) omnium primus, votum nuncupauit Deo. *R. Abahu in Talmud.* Ac certè de illo primùm legitur, Votum etiam vouit Deo dicens. *Gen.* 28. Offerens. 31. 33. 35. vbi & Sacellum & altare Bethel construit 46. Libans, 28. & 35. sepeliés 35 Inuocans nomen Dei æterni & Angeli 48. &c. Decimas soluens 35. Vir simplex 25. habitans in tabernaculis 27. Lenis 28. Obediens parentibus 36. Patris institutum seruans, pastor 28. Propheta 48. 49. Angelorum visionibus sæpe potitus 28. 31. 35. &c.

Annos 20 transegit in Mesopotamia, cum auo Abraham versatus est an. 15. Patri ministrauit post reditum suum è Mesopotamia 22. ann.

Semiramide, zamea Ninea eius filio, an. 38. Ario 4. an. 30. Regibus Assyr.

Benjamin natu minimum gignit in Chananea, reliquos in Mesopotamia. *Gen.* 35. Duobus annis à reditu, in partu moriente Rachele, ætatis 36. cui Lia superuixit decem. Nam vitæ 46 obit. Erant autem sorores geminæ *Seder Olam.*

Post annum 21. redit è Mesopotamia ad patrem Isaac in Hebron, cuius cõsuetudine adhuc fruitur annos circiter 23. *Seder Olam.*

Denique ætatis decimo quinto sepelit auum Abraham.

50 Sem atauum.

63 A patre benedictionem & prærogatiuam primogenituræ consequitur.

Per annos 12 metu fratris delitescit apud Abauum Heber, eique ministrat.

75 & 76 ad Heber ad Patrem redit, à quo iussus in Mesopotamiam proficiscitur.

Melchisedech Põtifice.

77 Stetit ad puteum Mesopotamiæ, 20 annis mansit in domo auunculi Laban.

83 Ducit Liam vigesimum secundum agentem. Indéque post dies septem Rachelem, Liæ gemellam, quç & ipsa proinde agebat vigesimum secundum.

Non, vt quidam opinantur, post septem alios annos, sed post septem dies à nuptiis vxoris primæ. *Rabini in 29 Gen. & Hier. in quæst. Heb. contra Seder Olam c. 2.*

84 Gignit Ruben primogenitum suum.

85 Simeonem.

86 Leui.

87 Iudam.

Nam ei intra tres plus annos, quatuor bipatriarchæ nati sunt. Reliqui septé cum Dina (excipiendus enim Benjamin)
2239 quatuor sequentibus annis. Inueniuntur enim omnes præter Béjamim intra septé annos procreati è 4 coniugibus, sin-

583

Anni diluuij. | *Anni mundi.*

torem duxit Esaü. *seder Olam*, *cap.* 2. Ita Esaitarum & Ismaelitarum familia in vnam gentilitatem coaluit, vt non mirum sit, si Scripturæ, quando de Mahometana impietate vatici-
453 2109 nantur, eam modo describant sub nomine Esaü, siue Edom siue Seïr (nam tot nominibus celebratur Esau) modò sub nomine Ismaelis.

Quot descenderint in Aegyptum cum Iacob, siue 70. siue 75 animæ, non est anxiè pugnandum. Nam & 70 Scriptura dicit, & 75 esse potuerunt, quoniam Scriptura solet tenere numeros fractos. Sic nominant Septuaginta interpretes, & 70 Christi discipulos, qui tamen 72. fuerunt &c.

Præterea in 70 non comprehenduntur Iacob, Dina, Ioseph cum duobus filiis, qui additi conficiunt 75.

Anan primus equum & asinam commiscuit, vnde mulorum origo. *Genes*.36.

Ioseph somniorum intelligentiam primus condidit, nihilque diuini iuris humanique ei incognitum videbatur, adeo, vt etiam sterilitatem agrorũ ante multos annos prouiderit, tantaque experimenta eius fuerunt, vt non ab homine, sed à Deo responsa dari viderentur. *è Gentilium scriptis Iustin. hist. lib.* 36. Eius insignes interpretationes extant præcipuè *Gen.* 40. *&* 41. Philo Byblius hanc somniorum interpretationem tribuit Abrahamo. Amphytrioni Deucalionis filio *Plin. lib.* 7. Telmisseis populis Lyciæ, *Clemens in Stromat.*

Venditus est à fratribus quòd illum vnicè à Patre diligi, deinde quòd somniis illi portendi familiæ principatum animaduerterent. *Gen.* 37.

Cùm hæsisset in seruitute vel carcere an. 13. anno vitæ trigesimo liberatur. Famen septennem prudentia singulari ab Aegypto depulit. Quare consecratus ab Aegyptiis, Serapis nomine, i. principis boom, immani simulachro & fano honoratus est, in quo bos nutriebatur Apis vocabulo in agriculturæ symbolum. Simulachrum euertit Alexandriæ Theophilus Patriarcha, Theodosio magno principe. *Suidas & Ruffinus.*

IACOBI SÆCVLO.

Caruit cõspectu patris annos 23. Nempe à decimo sexto ætatis ad 39. qui tertius erat famis. Fruitur deinde septemdecim. Nam tandiu Iacob in Aegypto egit.

Erudiuit aulam Pharaonis, & seniores eius docuit, siue scire fecit. *Psal.* 105. Nempe Aegyptus bonarum disciplinarum valde adhuc erat rudis, sed eas deinceps edocta cœpit colere. Moritur anno 54. post patris mortem. Agebat trigesimum sub mortem Isaac. *Seder Olam.*

Eius trigesimo nono Israelitæ descenderunt in Aegyptum. *Ibid.* post vigesimum secundum ab ipsius venditione. *Ibid.*

Sub Iacob tres superioris ætatis patriarchæ moriuntur. Eius enim trigesimo primo Sela obit annorũ 433. quinquagesimo Sem sexcentenarius, Octogesimo Heber Hebræorũ pater, vbi expleuisset annos 464. Sic eius decimo sexto moritur auus Abraham, centesimo vigesimo Isaac pater.

Atque hic veterum patriarcharum antiquæ virtutis & fidei vuotum finis, vt quibus duntaxat Iacob annis 26 superuixerit.

Ita per tres duntaxat patres, Sem, Mathusale, Adam ad Iacob, Ecclesiæ doctrina, fides, traditiones, leges peruenire potuerunt. Nam Iacob vidit Sem annis 50. Sem Mathusalem 98. Mathusale Adamum 243. *Seder Olam c.* 1.

Mentio idolorum in Scriptura prima est Genes. 31. quan-
583 2239 do Rachel idola patris sui abscondit.

Balac filius Beor, primus rex Idumæorum creatur.

Esau omnem terram ad montem Seir sibi subiectam ha-

ber, & magna cum potentia illic dominatur. Domino illam terrâ illi dante, *Iof.* 24. regionémque Idumeam de suo more appellatam relinquit. Nam Edom à colore ruffo cognominatus est. Quin & mare vicinum. Nam mare Indicum cum sinu Arabico siue Aegyptiaco Erythreum. i. rubrum profanis, à rege Erythra, inquit Mela. Erythras autem Græcè, est Edom Hebraicè. *Anni diluuij.* 453 *Anni mundi* 2109

Dina filia Iacob à Iob in vxorem ducitur. *Chald. Paraphr.* de quo paulò pòst.

Externa & incerta ætate Iacob.

Druyus Celtarum rex quartus, disciplinarum & præsagiorum plenus, à quo Druydes Gallorum sacerdotes, de quibus Cæsar *lib. 6. Gall. bell.* Plinius 16. *cap.* 44. & Tacitus *de Germ. moribus.*

Huic Bardus quinto loco successisse fertur Musicæ studiosus. Deinde Lucus venationi deditus, à quo Lucenses Galli. *Berosus.*

Quæ suspectissima. Nam Galli vsque ad Cyrum cum tota Europa plane bardi fuerũt Barbari, agrestes & ἄμουσοι Tum enim per Phocenses Græcos Asiaticos, qui Cyri dominatum fugientes Gallicum littus occuparũt, Massiliámque cõdiderunt, cœperunt emolliri, & hominibus paulatim excultis, capessere studia literarũ per Bardos, & Euages & Tectosages, è quibus Bardi fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt. *Ammianus Marcellinus lib.* 5. *Strabo lib.* 4. E quibus apparet Bardos & reliquos Galliæ sapientes siue philosophos & Druydas ortos esse ex istis Phocensibus, vt stultum sit eos eorúm ve nomen ante Cyrum in Gallia requirere.

Eadem Barbarie reliquæ nationes Europæ ante Cyrum Solonémve tenebantur. Nam ad humanitatem perductæ sunt per Orientales sensim in Occidentem influentes, propter duarum primarum Monarchiarum motus, Danielis Ezræque sæculo.

Septemtrionales gentes, vt à commerciis remotiores, longè tardius feritatem deposuerunt, vt proinde quæ deinceps de Sarmatis, Germanis, cæterísque Scythis propositituri sumus, sint multo suspectiora, adeóque conficta à propriis ipsorum prophetis.

Hiarbas rex Lybiæ, contra Palladias fœminas infœliciter pugnat.

Olytis gigantes, qui tyrannidem exercere cœperant, oppressis, Italia decem annis potitur.

Apis, à quo Serapis, floret in Aegypto, postquam fratrem, Aegialeum Achaiæ præfecisset. *Euseb. in Chron.* Sed de eo paulò pòst rectius.

Menam omnium primum regem Aegyptiorum facit qui populos colere deos, sacráque his facere, mensas & lectos sternere docuerit. Hinc post longa tempora regnasse Gnefactum Vbichoridis sapientis patrem, &c. Diodorus Siculus. *lib.* 1.

IACOBI SÆCVLO.

Ogygius apud Atticos.

Aethiopia bellis Aegyptiorum atteritur.

Nineas siue Ninus, Nini & Semiramidis filius, propter ignauiam vituperatur. *Athenæus. lib.* 2.

Semiramidem matrem sui concubitum appetentem, interemit.

Arius post eius obitum Bactrianos & omnes Caspios subegit.

Iubelda tertius rex Hispaniæ.

Ingeuon apud Thuyscones, de quo Tacitus *de morib. Ger.*

d APERTE Exod. 12. v. 4. *Habitatio autem filiorum Israel, qua manserunt in Aegypto fuit quadringentorum triginta ann.* 583 2239

Quibus

Anni diluuij. 583 Exod. 12. Galat. 3. Act. 13. 1013

23

d IACOBÆI mãſerunt in Ægypto an. 430.

Regibus Aſsiriorũ Ario 4. Aratio 5. an. 40.

Baleo 6. an. 30. Armatrite. 7. an. 38.

Beloco Priſco 8. an. 35. & per ordinem Baleo 9. an. 52.

Altada 10. an. 32.

Manucho 11. an. 30.

1013

Anni mundi.

Quibus expletis eadem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de terra Ægypti. Quis enim non videt illo nomine *filiorum Iſrael,*
2239 non niſi poſſe intelligi filios Iſraelis ſiue poſteros Iacub, neque Abraham, Iſaac, Iacob ſub hac locutione contineri? Nam quis vnquam auos & Patres, filios nepotũ appellauit?

Idem Stephanus Act. 7. confirmat. *Locutus eſt Abrahæ Deus quia erit ſemẽ eius accola in terra aliena, & ſeruituti eos ſubiicient, & malè tractabunt an. 400. & gentẽ, cui ſeruierint iudicabo ego & poſt hæc exibunt & ſeruient mihi in loco iſto.* Quis enim ſimiliter non cernit. *Hoc ſemen* eſſe Iſraëlitas, nõ Iſaac, & Iacob, vt qui vel nunquã fuerint in Aegypto, vel nũquã ſeruituti fuerint ſubiecti, maléque tractati ſiue ab Aegyptiis, ſiue a Chananeis?

Idem Paulus Act. 13. probat, *Elegit patres noſtros, exaltauitque cum eſſent incolæ in terra Ægypti, & eduxit eos, & deſtruens gentes ſeptem in terra Chanaan ſorte diſtribuit eis terram eorum,*
2669 *quaſi poſt quadringentos & quinquaginta annos, & poſt hæc dedit eis iudices.* Quis enim non intelligit apertè habitationem filiorum Iſraël acceſſiſſe ad hunc numerum?

Idem Ioſephus, lib. 2. Antiq c. 5. ſignificat, dum Iſraelitas 400 annos conſumpſiſſe tradit in Aegyptiacis operibus.

Imò verò Deus idem clarè pronuntiat, Gen. 15. *Scito præſciens, quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubiicient eos ſeruituti & affligent quadringentis annis, & poſt hæc egredietur cum magna ſubſtantia. Generatione quarta reuertentur huc.* Sic enim rotundo numero loquitur, triginta tacitis. Vbi frigidum eſt quadragentos illos ordiri à die congreſſus ſiue apparitionis huius, nam apertè non *Tu*, ſed *ſemen tuum*, &c. Frigidum quoque, quòd alij à natiuitate Iſaac, vt ab ea ad natum Iacob ſint an. 60. inde ad deſcenſum in Aegyptum 130. demũ in Aegypto 210. id eſt, ſummatim 400. Nam apertè oraculum non attingit habitationẽ terræ Chanaan, primum quia in ea non ſeruierunt, neque afflicti ſunt Iſraelitæ, ſed potius honorificè humanitérque habiti, deinde quia nõ illinc, ſed ex Aegypto egreſſi ſunt cum magnis opibus, denique quoniam opponit ingreſſum in terrã ſeruitutis & afflictionis reditui in terram Chanaan, ſiue libertatis.

Ex quibus locis hîc merito reiicio cõmentum Rabbinorũ, præter diſerta Exodi verba, quibus ſubſcribit Paulus *Act.* 13 ſcribentiũ ſuos tantũ mãſiſſe in Aegypto 210 annis. Ducẽtos autem viginti reliquos conferendos ad Abraham, Iſaac & Iacob, ſummãque 430 in Exodo poſitã ab Abrahamo eſſe auſpicandã. De quo Rab. Leui Ben Gerſon in 15. Gen. Nam & eo loco diſertè Script. *Generatione* (inquit) *quarta reuertentur huc.* i. ætate, & ſæculo quarto. Nã דור hoc ſignificat. Sicque quos 400 an. paulò ante dixerat, mox ſæculũ quartũ appellat.

Accedit, quòd tam paucis non videtur (excludo miracula) potuiſſe propagari, ſexcẽta armatorũ hominũ millia, abſque pueris & mulieribus innumerabilibus: quæ tamẽ legitur exiiſſe de Aegypto. Vnde Aug. Eugub. in c. 12. Exod in ea verſãs ſentẽtia, Græcorũ adiectionẽ, *καὶ ἐν γῇ χαναὰν* cancellat. Qui tamẽ hódie tẽporũ rationẽ è Bibliis ſubducere ſe aiũt, iſtorum ferè traditionem ſequũtur, vt non mirum ſit illorum ſupputationem eſſe controuerſiarum plenam, nec cõciliare c. 7. Act. & multa alia loca cum veteri Teſtamento, & Act. 13.

Iſtis autem impoſuit, quod Paulus ad Galatas 3. videtur ſcribere 430 annis poſt promiſſionem factam Abrahæ de ſuſcipiendo ſemine, qui eſt Chriſtus, datam eſſe legem Moſis. Atqui Paulus indefinitè loquitur, & ſic debet ordinari. *Hoc autem dico. Lex, quæ poſt 430 annos facta eſt, non irritum facit teſtamentum confirmatum à Deo ad enruandam promiſſionem,* id eſt, Lex Moſis quæ ſcribitur, *Lex facta poſt 430 annos,*
1669 non inanes reddit promiſſiones. Sed potius confirmat. *Poſt* 430. inquam, *annos*, non vtique à promiſſione (nam te-

pugnat locus Exod.12.ad quem alludit) sed à descensu Israelitarum in Aegyptum. illic enim *Post*, non refertur ad promissionem, sed ad legem factam eo tempore, quod Moses designauerat. q. d. Paulus, Lex, quæ post 430. annos facta legitur (*Exod.* 12.) testamentū Dei, prius Abrahæ factum, irritum non potest facere. Hoc enim veluti per parenthesin interposuit *quæ post 430 annos facta est*, ad tollendam homonymiam, & docendum de qua lege intelligeret. Nempe de Mosaica, non de lege Circumcisionis, Gen. 17.non de legibus Dei, quas Abraham seruauit 26 v. 5. quasique docturus erat filios suos & domum suam post se, Ibid. c.18.

Alioqui, vt hoc addam, falsum esset oraculū. *Gen.* 15.quod siue figuris prædixit, semen Abrahæ 400 tons annis seruiturum, in Aegypto scilicet (nam In terra Channaan non subiectum fuit seruituti) ac deinde eripiendum.

Sed nec conturbare debet vulgata Rabbinorum ratio, quam affert R. Selomo Exod. 6. quòd inter Leui & Mosem Scriptura tantum numeret duas generationes, Caat, qui vixit annis 133. *Exod.* 6. & Amram, qui an.137. *Ibid. & 1. Par.* 6. Et Caat fuerit ex descendentibus in Aegyptum. *Genes.* 47. Primò, quia Amram pater Mosis diutius vixit, quàm illi interpretentur. ad illud enim *Exod 6. Accepit Amram vxorem, quæ ei peperit Aaron et Mosem & Mariam. Fuerúntque anni vitæ Amram* 137. subaudiri potest, Quando eos videlicet genuit, vel post mortem patris Caath. Nam Amram in numero septem viuacissimorum ab ipsismet Rabbinis ponitur.

Secundò, Scriptura fortasse aliquot intermedios, nempe obscuriores, more suo trāsilit, & nihilominus *Gignēdi* verbo vsa est, quod nepotes sint filiorū loco. Vt *Mat* 1. *Iosias genuit Iechoniā*, qui tamen eius minimè erat filius, sed nepos. *Ezra* 5. *Zacharias filius Iddo*, qui eius pariter erat nepos, nō filius.

Sic in quarta ætate, quæ fuit 480 annorum, a Naassone ad Dauidem quatuor duntaxat notātur, *Naasson. Salmon, Booz, Obed, Iesse, Dauid*, 1. Par. 1. Mat. 1. Ruth 4. Nam Naasson reperitur mortuus anno ab exitu secundo, *R. Selom.* 1. *Par.* 1. Ita vt oporteat *Salmonem, Booz, Obed, Iessen & Dauidem* 480 emēsos esse, aut aliquos intermedios fuisse præteritos. Quid igitur mirum, si hi quatuor Leui, Caat, Amram, Moses emēsi sunt hanc ætatem, præsertim cum hæc sequentibus ætatibus fuerit viuacior, vel si Scriptura intermedios aliquos reticuit?

Atque ita fortasse isto tertio sæculo, Moses est Patriarcha ab Abrahamo decimus, vt primo ab Adamo Noe, & secūdo a Noe Abrahamus est quoque decimus. In eo fui prolixior, quod B. Hieronymus se nescire professus sit, quo pacto his tribus Scripturis satisfaciendum esset.

Ad hæc quoniam cunctos recentiores Chronologos hic habeo obstrepētes, & 430 incipiētes Septuagesimo Abrahæ, id est, quādo iussus est exulare siue exire ex Vr Chaldæorū. Inde enim dicit 30 vsque ad natū Isaac, hic vsque ad ortū Iacob 60. ab ortu Iacob vsque ad eiusdē ingressum in Aegyptū 130, à quo reliquos 210 comminiscuntur vt summa 430 existat.

Assignatur Iudæis terra Iessen, quæ videtur esse præfectura Tanitis & Heliopoleos, è Psal. 77.

In ea ædificauerunt vrbes & villas, siue quòd statuissent illic perpetuas sedes collocare, siue alia occasione, è 1 Par. 2. Nā illic Hezron dicitur mortuus in Caleb - Ephra, quā Hebræi putant fuisse vrbem Aegypti sic dictam de structorum nomine, nempe Caleb, & vxoris eius Ephrat.

Descenderunt in Aegyptum an. 9. principatus Ioseph, qui secundus fami, post cuius septuagesimum primum Ioseph moritur, & in arca ænea aromatibus perfusus conditur, in Nilumque proiectus refertur inter Deos Aegyptiorum. 2013
Eugub in 50 Gen.

Anni diluuij. 583

Anni mundi. 2239

Manchaleo 12. *an* 30.

Phero 13. *an.* 20.

Mamolo siue Mameio. 14. *an* 30.

Sphareto 15. *an.* 40.

Ascatade 16. *an.* 18.

Amynta 17. *an.* 45.

2669.

Anni diluuij. 583. *Iuda, Phares, Ezrone, Arã, Aminadab, Iudæ principibus & Christi maioribus.* *Anni mundi.* 2239.

Ossa eius transtulerunt secum Israelitæ. *Exod.* 13. quæ post mortem propherant (id est, miracula edũt) *Eccl.* 49. nec fuit contra legem Mosis, qua mortuorum ossa contaminare declarabantur. Nam illa de Sanctorum ossibus, cineribus & reliquiis non intelligebatur, quę perpetuo apud Iudæos inpræcipua veneratione fuêre.

Sacerdotes Aegyptij de Prytaneo siue horreo Regis alebantur. *Gen.* 47.

Exitus eorum meminit etiam Strabo. *lib.* 16. *geog.* Meminit & Iustinus histor. sed admixtis fabulis. Item & plurimi externi, quos contra Appionem Iosephus producit.

Iosephi res Alexander Polybistor descripsit 1. eius carcerem, liberationem, somniorum interpretationem, principatum in Aegypto, matrimonium cum Ascheneth filia Putiphatis sacerdotis, liberos duos, descensum fratrum, Aegyptium conuiuium ipsis appositum, &c.

Eadem ferè Theodotus in suis versibus, Artabanus, Philo Biblius, Nicolaus Damascenus, Aristeas.

Filiis Zaræ Zamri Ethã, Heman, Calcol, Dara prophetantibus.

Manetho Aegyptius Iudæorum originem & descensum in Aegyptum è Chanaan scripto reliquit, vbi eos appellat pastores. Nempe quòd eorũ opes in pecoribus essent positæ.

Vixit annos 110. Eo mortuo Israëlitę in Aegypto male habiti sunt 360. iuxta vulgatos autẽ Chronolog. 145. Sæuius autem 80 vltimis, toto vitæ Mariæ Sororis Mosis tempore.

Ruben mortuus est duobus an. post obitũ Ioseph, an. 124.

Simeon 120. primo post Iosephum.

Leui 137. Eo enim nullus est, qui diutius inter omnes fratres vixerit, quemadmodum inter eos nullus est, qui minus diu vixerit ipso Ioseph, *Seder Olam, c.* 3.

Iuda 119. Isachar 122. Zabulon 124. secundo post Iosephum. Dan 126. Oser 127. Benjamin 111. ita vt obiret circiter 26 ante Leui. *B. Seder Olam.*

Nephtalim & Gad lustra nondum reperi.

Leui, Caath, & eorũ propinquis speciem quandã futuri Sacerdotij exhibẽtibus vsque ad Aaronẽ è benedictione & testamento Iacob, Genes. 49.

Iam tum Aegyptij colebant bestias pro numinibus, aut numinum simulachris. *Exod.* 8. vbi etiam oues & armenta abominationes Aegyptiorum dicuntur. i. idola & dij. Nam ignominiosè solent Hebræi loqui de falsis numinibus. Hinc fortasse, Genes. 46 & 47. detestabantur Aegyptij pastores pecorum, vt qui ea mactarent, quæ ipsi colerent. Quàm cito post mortuos primos Patriarchas impietas in mundum ingressa est.

Filij Iuda in Aegypto sunt mortui, vsque ad quartã progeniem, nempe Phares, Hezron, Aram, qui & Ram Hezronis secundogenitus, 1. Par. 1. Nam Christi linea non perpetuo ducitur è primogenitis.

Aminadab autem dicitur fuisse de exeuntibus, ac vnus de primis mare ingressis post Mosem, cum filio Naassone, & paulò pùst mortuus. Alij malũt mortuum in Aegypto, quia Moses duntaxat meminit filij Naasonis inter principes Iuda ex Aegypto egressos.

Phares ætatis septimo vxorem duxit, octauo genuit Hezronem, nono Hamol. Simile est quod legitur Haran genuisse Lot anno vitæ octauo & Saram nono. *Seder. c* 2.

Tam fœcunda fuit hæc ætas. Vnde spatium istius peregrinationis è 70. qui descenderant in Aegyptum, processerunt duodecies centena hominum millia. Nempe sexcenta armatorum, sexcenta mulierum & paruulorum, *Trad. Heb.*

Anno à morte Iacob 163. Pseudoprophetæ de filiis Ephraim & Galaad, seducunt populum ab auita religione. *R. Abraham in Cabbala hist.* Ex eorum secta fortasse fuerunt

1013. 2669. Iànes & Mambres, qui Mosi restiterũt. 2. *Tim.* 3 *ex Heb. Trad.*

Nam hæc nomina sunt potius Hebraïca, quàm Aegyptia, prius Lucæ posterius, *Gen.* 24.

Anni diluuij. 583 — *Anni mundi.* 2239

ISRAELITARVM SÆCVLO ÆGYPTIACO.

In tam diuturna peregrinatione, & exilio, tria constantissimè Iudæi retinuerunt, linguam Hebraicam, suæ geotis habitum, & nomina. *Elias præfa. in Methurgeman è Talmud.*

Quantum ad religionem auitam, eam illi ex Aegyptiorum contubernio dedidicerunt. Sola stirps Leui eam studiosè tenuit. *In Maimonium cap. 1 lectio de Idololatria.*

Fily Zaræ io Aegypto, sicut filij Coræ in deserto, vaticinationis munere functi sunt, 1. *Par.* 2. Inter eos celeberrimus Ethan Zaraites, vt cui sapientiæ nomine cõferatur Salomon. 3 *Reg* 4. Quique inter 11. Psalmographos numeretur, *in Baba Batbra cap.* 1. *&* *Psal.* 89. Quanquam fortassè hi vixerunt Dauidis & Salomonis æuo. Nam non filij Zaræ, vt 1. *Par.* 2. sed Mabol afferuntur, 3. *Reg.* 4.

Heman Zaræ alter filius, nobilis atchimusicus, cui filij Coræ Psalmum 88 dicarunt, vt ei modos faceret.

Fuit alius Dauidis tẽpore cãtor, Samuelis oepos, 1. *Par.* 6. cui potius, quã huic certos Psalmos tribuẽdos oõnulli putãt.

Iacobæi insanas illas Pyramidum & vanitatis Aegyptiacæ substructiooẽs, quæ in septẽ mũdi miraculis collocaotur, cogente Pharaooe fabricant, annis multis post obitum Iosephi.

Nõ enim solũ ad lateres coquẽdos dãnabantur, verũ etiã ad alia opera figlina & lutea, vt ad ollas Ps. 81. v. 7. in Hebraica veritate. Hinc Exod. 1. Aegyptij ad amaritudinẽ perducebãt vitã eorũ seruitute dura in luto & lateribus, ac omni opere.

Nomen Pharaonis oon constat ioter omnes, qui scripserunt de Pyramidibus, iustissimo casu obliteratis tantæ vanitatis auctoribus. *Plinius lib. 36. cap. 6.*

Sic paulò ante Labyrintbus primus à Tithoe vel Petesuco rege in Aegypto extructus.

Non est probabile Israëlitas consumpsisse annos 400. in operis Aegyptiacis: quod tamen scribit Iuseph. lib. 2. Antiq. c. 5. Nam & illud ipse labefactat seq. c. 6. Dum ad Abrahã ad exitum de Aegypto annos duntaxat 430. percenset. Rectius igitur Hebræi initiũ calamitatis huius ducũt à Mariæ Mosis natiuitate, io annos 87. Ex quo & nomen obtinuisse aiunt. Nam Maria amarotem sonat, quòd ea nata Aegyptij amaris operibus, Israëlis seruitutem exacerbarint. *R. Selom. in 2. Cant.*

Calamitatis auctorem nostri nominaot Amenophin.

[Alij Busiridem appellant, quod magis conuenit: Nam Busiris à Butser Benoni Kal in verbo Batsar deducitur. Is verò terminatio ægyptiaca, ab ischid est viro, absolute pro denominatiua particula ponitur: vt apud Græcos articulus dictic⁀s sumptus, κατ᾽ ἐξοχήν. Eum autem motem linguæ orientales retinent, vt post nomina propria articulos, vel etiam syllabas quasdam adjectitias hoooris causâ subiungit, vt indice etiam Motecçuma-est nomen propriũ, at Motecçuma-cin significat Motecçuma Rex vel Dux.]

Maria concepta cœpit persecutio, septem annis ante Mosem natum. Eius 87. qui erat Mosis 80. finit. *Seder Olam, c* 3.

Filij Ephraim Israëlitas aote tempus conati sunt introducere in terram sanctam, quam semini Abrahæ sciebant esse promissam. Sed frustrà, quia Deus decreuerat alio modo eos ex Aegypto educere. *Trad. Hebr. in Psal.* 77.

Cæsi sunt magna clade à filiis Geth indigenis, 1. *Par.* 7. ad quorũ diripienda pecora ex Aegypto exierant, *Kimhi è Talm. ibid.*

Equa primi Paralipomenon historia apparet, Geth, & alias vrbes Palestinæ fuisse adhuc habitatas ab indigenis. Post hæc ergo temppra factum est quod oarrat Moses, Deut. 2. 1013 — 2669
Philistim & Caphtorim (Capadoces esse tradunt ad Taurũ)

irrupisse

Anni diluuij. *Anni mundi.*

ISRAELITARVM SÆCVLO ÆGYPTIACO.

irrupisse in illam terram, & cæsis indigenis inhabitasse, regionémque Philisteam nominasse. Vnde 70. solent Philistim interpretari ἀλλοφύλȣς. i. alienigenas.

583. 2239. Liber bellorum Domini sub hæc tempora scriptus videtur, de quo Num. 21. fertur extare apud Aethiopas cum libro Henoch.

Iob Arabs Hussitatum princeps his Patriarcharum temporibus vixit an. 249. fuit ex posteris Nahor. *D. Hierony & R. Selomo.* Moses huius historiam ex Arabico conuertit, *Hebræ.* vel è Syro, qua lingua ab ipsemet Iob conscriptus fuerat, vel ab amicis. *Orig. lib. 1. in Iob è 70.* Gener Iacob ex Dina vxore. *Philo & Chald. Paraphras.* Septuaginta interpretes malunt esse ex posteris ipsius Abrahæ, quartum ab Esaü. *In coronide Iob.*

Natus dicitur quando Iacob cum tota sua familia descendit in Ægyptum. Duodecim menses versatus in illis crucibus, quas liber ipsius commemorat (Origenes tamen plures numerat) *Seder Olam.* septem annos, *Suidas.* Duxit Dinam filiam Iacob in vxorem. *Chald. Paraphras. & Philo.*

Vixit 210, toto scilicet tempore, quo fuisse vulgo feruntur Israelitę in Aegypto, ita vt natus sit Iacobi 130. quo ingressi sunt in Aegyptũ, eodem autem mortuus, quo sunt egressi. *Seder. Olam. c. 3.*

Aristæus quidam historiam eius scripto reliquit, vbi terram Hus in confinio Idumeæ & Arabię collocat.

Eius socij reges Arabię. *Iob. 1.*

Ecclesia adhuc erat Catholica, id est, nondum alligata certæ familiæ. Nam Iob, Eliphaz, Baldad, Elihu, Lot, Nahor, Mesopotamius & reliquiæ piorum ex omnibus gentibus & familiis Noë & filiorum eius ad eam pertinebant. Inter quos Chananæorum plerique. Nam inter eos & apud eos sacerdotio fungebatur Melchisedech simul & regno, qui supererat an. 10 Iacob 50, & regebat Oraculum, quod consuluit Rebeca, *Gen. 25.* Ad eam quoque pertinebant Arabes, quare ab eis liber Iob acceptus, indéque à Mose translatus. Filij Lot nondum ab ea defecerant, neque filij Esaü, vt qui circumciderentur & patrios Abrahæ ritus retinerent, neque Palestini, quorum regi Deus apparuit, *Gen. 28.* neque Mesopotamij, inter quos Balaam prophetiæ munus exercebat, neque Madianitæ, apud quos Iethro erat Sacerdos, & ita fortasse de plerisque omnibus gentibus, donec in exitu Israelis de Ægypto Iudæi, facti sunt peculium Domini. *Exod. 19. v. 4.* sanctificatio & Dominium eius, *Psal. 114. v. 2.*

In Ægypto nonnulla erat doctrina, quæ illorum sapientia diceretur, in qua eruditus Moses legitur (*Act. 7.*) *Aug. l. 18. Ciu. cap. 37.*

Ex Æthiopia antem ad Ægyptios manasse ferunt literas per Isin, leges, ritus ciuitatum, instituta sacrorum, & colonias eò frequenter missas. *Viues in illum librum Aug. cap. 3.*

Amram Mosis pater, è septem illis viris extitit qui ferûtur à mundi principio ad vsque finem vniuersam humanam vitam metiri. Adamum enim vidit Mathusale: hunc Sem, qui peruenit vsque ad Iacob, quem Amram ipse conspexit. Amram autem vsque ad Ahiam Silonitem vixit, à quo visus Elias, qui ad orbis extremum saluus permanet. *Rabini in 2 cap. Num.*

[Cùm hîc tantùm sex numerentur supplendus est numerus interposito Enoch. qui etiam vt Elias ad consummationem sæculi est peruenturus. Ex Apocalyp. Interpretib. nisi malimus Noan tertium numerare quod magis consentaneum est.]

1023. 2669. Iacobæi in Ægypto pastores, populus pastorum, Hicsi, regnum pastorum appellati à veteribus historicis, vt Beroso, Manethone, &c. *Ioseph lib 1. contra Appio.* Hinc illud vetus,

Anni diluuij. | Anni mundi.

Pastores in Ægypto regnum tenent an.103.

Qui eos expulit Pharao mari obrutus Tethmosis nominabatur, *Ibid. Ioseph. è Manethone Ægyptio.* vel Amasis. *Euseb. Iustin. Martyr ex Appione & Pelomone*, vel Cenchris duodecimus Pharao. *Turon. lib. 1. hist.* Quem & Bachorim vocatum dicunt, de quo mira *Tacitus Annal lib.* 21. Amenophis aliis. 583 2239

Ex eo tempore in exorcismis Ægyptiorum contra dæmonas hæc habebantur: Deus Israël, Deus Hebræorum, Deus, qui mersit Ægyptios cum rege in mare rubrum, &c. *Orig. lib 4. contra Celsum.*

Magi Pharaonis Iannes & Mamres, qui Mosi restiterunt, quando signa faceret coram Pharaone, 2. Timot. 3. Quæ nomina non esse ficta ab Apostolo, sedè mediis antiquitatum Hebraïcarum historiis sumpta apparet è Talmudica Ghemara cap. *Col Corbanoth hatsibbur.* & R. Nathan, *in Baal Haruc.* Quando (inquiunt) venit Moses in Ægyptum cum signis diuinitus acceptis, dixerunt Ioannes (יוחני) & Mamre (ממרא) principes incantatorum Pharaonis. Hæc est ars nostra, & sic facere possumus incantationibus nostris. Tuque similis es iis, qui paleam ferunt In Aphrim vrbem frugum, è qua frumentum in multa loca effertur, &c.

ISRAELITARVM SÆCVLO ÆGYPTIACO

Mare rubrum, quod nequaquam fluxui & refluxui obnoxium est, vt impiè Vadianus in Melam retulit, cessit miraculo Israëlitis. Ægyptios autem submersit, eorum armis & corporibus in litus, in quo versabantur Israelitæ, iectis & expositis, ne amplius inermes & inopes essent. *Ioseph. lib. 2. Antiq. cap. vlt. R. Selomo in Ionam.*

Hebræi negant suos maiores tranasse mare rubrum totum, siue à litore Ægyptio in littus Arabicum, sed quod grandiùs est miraculum, ad idem littus, ducto intra mare longo circuitu & quasi semicirculo, vnde ingressi fuerant reuertisse. Id probant, quia hærebant in deserto Ethan ante transitum. Deinde post transitum in eodem se offendunt, vbi per tres dies vagati, castra ponunt in Mara. *Exod. 13. Num.* 33. Deinde mare rubrum diuidit Ægyptum ab Arabia, non à terra sancta. Imò verò non fuit necesse, vt ingrederentur mare, nisi vt submergeretur Pharao, &c. *R. Hiz̃kuni & R. Dauid Es. 63.*

Iosephus & Nostri aliter de littore in litus.

Accessit aliud miraculum, vt non vnus cunctis tribubus ingressus in mare patuerit, sed diuisus sit in duodecim partes, siue semicirculos. *Hebræi in Psal. 136.* Moses enim percussit mare, & ipsum diuisit in duodecim vias. *Epiph. hæres 64.*

His temporibus Ægyptiacis plurimæ gentes omnino mutatæ sunt. Nam filij Lot. i. Moabitæ & Ammonitæ deletis Emim & Zomim Gigantibus, qui erant similes filiis Enac antiquis Gigantibus tempore Enos, eorum regionem occuparunt, *Deut. 2.*

Filij Esaü expulsis & deletis Horreis in Seïr habitarunt. *Ibidem.*

Capadoces Eueos vsque Gazam expulerunt & consederunt pro illis, *Ibidem.*

Sic in Africa. Nam quodam bello Æthiopico multæ gentes illic antiqua nomina *Genes. 10. & 11.* posita perdiderunt. *Hier in quæst. Hebr.*

Terra Chanaan mirè culta & aucta vrbibus & pagis, quæ Iacobi æuo indigebat cultoribus latè & spatiose, *Gen. 34.* vt in gentium opes & labores Israelitę ingrederentur.

Mundi regna varia constituta, dum quilibet affectaret supra reliquos tyrannidem & merum principatum. Nam sub Abraham. Isaac, Iacob, Chanaam nullos aut paucos habebat regis titulo insignitos. Iam in hoc exitu abundat regibus, 1013 1669
vt & vicinæ prouinciæ, apud Mosem, Iosuam & authorem

libri

ISRAELITARVM SÆCVLO ÆGYPTIACO.

Anni diluuij. *Anni mundi.* libri Indicum.

583. 2239. Deus adhuc colebatur vbique, nisi quòd apud plerósque idola coniungebantur. Nam in Ægypto Pharao Deũ Abrahæ agnoscit & confitetur, *Gen.* 12. In Palestina Abimelec 20 *&* 26. In Mesopotamia Nachor, & Laban 24.29.30. qui interim domi habebant Idola 31. Sic Balaam ex eadem regione. *Num.* 22.23.24. Iethro in Madiam sacerdos. *Exod.* 3. *&* 18. In varijs Arabiæ regionibus Iob, Eliphaz, Baldad, Sophar, Elibu Deum sparsim in libro Iob colebant. In Chananæa & Syria Melchisedech sacerdos Dei excelsi, & templi structor, ad quod confluebant Orientales. In Æthiopia filij Abrahæ ex Cetura. In Arabia filij Ismaëlis, in Idumea posteri Esau. In Moab & Amon posteri Lot. In India posteri Iectan, qui & circumcidebantur. In Assyria Niniuitæ etiam vsque ad tempora 5. ætatis, id est, Ionæ. *Ion.* 2.

Externa & incerta seruitutis Ægyptiaca tempore.

Baleus Assyriorum rex Xerses, id est, victor & triumphator appellatur, quod duplo plures gentes sub suo iure habuerit, quam Aratius, vsque ad Iodos. *Beros.*

Belochus priscus q. Belacus. i. Beli amator an. 35. idololatriam auget.

Baleus iunior regnum quoque intra Indiam propagauit. Quare Indi sua Babyloniis obtulerunt, séque in eorum potestatem commiserunt.

Mamucus siue Mamitus Syris & Ægyptiis cœpit esse formidini.

Sphaerus Syros & Phœnices subegit.

Diluuium Ogygis Thebarum Bœotiarum regis, qui Eleusinam condidit mille quadraginta annis ante vrbem cond. *Oros. lib. 1. cap.* 7.

Ab eo vsque ad primam Olympiadẽ omnia sunt apud exteros fabulosa. Ex quo Varroni eorum illud sæculum dicitur Mythicum *Censor de die Natali. c.* 17.

Idololatria latè spargitur in Europam, impositis nominibus ad aliquod numen tutelare significandum.

Telchines Rhodum condiderunt, quæ prius Ophiusa vocabatur. *Eus. Chron.*

Memphis, nunc Alcaïr, eiusque miracula barbara ab Epapho Pharaone condita, *Eus. Clemens, Strom. lib. 1. ex Aristippo in primo Arcadicorum.*

Dinastia 18. quæ dicta est Politanorum durauit an. 348. in qua primus regnauit Amasis an. 25. *Eus.* Hinc per ordinem Chebron, an. 13. Amenophis 21. Mephres an. 12. Misphar-muthosis an. 26. Tbuthemosis an. 9. Amenophis 2. annis. 31. qui & Mennon *Tacito lib.* 3. iuxta aliquos auctor seruitutis Hebræorum. Orus Magnus an. 38. Acengeres 12. Achoras 9. Cenchres 16. Acheres 8. Cherres 15. Armeus, qui & Danaus an. 5. Ramesses cog. Ægyptus, qui fratrem Danaum eiecit & Mizraim Ægyptum nominauit. *Tacit. lib.* 2. an. 68. de quibus in Iudicibus.

In Creta primus rex creatus dicitur Cres indigena filius Demogorgonis. Ab hoc Creta appellata est & Curetes, à quibus Iupiter absconditus, post aliquot sæcula. *Nangiacus.*

Milinus Cretensis in toto mari regnauit. *Beros.*

Themosis rex totius Ægypti potentissimus pastores Hicsos Ægypto expulit. *Manetho apud Ioseph. contra Appio.* Videtur esse Platonis in Phædro Thammus, quem & Hammonem Deum vocant, quem Thebis profectus Theut (id est, Mercurius vel potius Ioseph) artes à se inuentas Arithmeticam, Geometriam, Astronomiam docet.

1013. 2669. Iuxta alios Amasis, qui penè vltimus eorum fuisse dicitur, qui priscis sæculis Ægyptum tenuere, amicus Polycratis Samiorum Regis. *Sabel. lib* 3.

Anno diluuij. *Anni mundi.*

Sed multis sæculis hallucinatur. Nam iste, vt Polycrates, sub Monarchia Persica vixit.

Busiris in Phœnicia, Typhon Ægyptius Osyridis frater. Phoroneus 2. Argiuorum rex an. 60. illius meminit Plato 1013. 2669.
inino Timæi. Contra quem & Parrasios bellant Tastaphus & Garlatis, *Euf. Orof. lib.* 1. *cap* 7.

Bacchoris sapiens in Ægypto, de quo supra ex Tacito.

Brigus 4. rex Hispaniæ, hinc per ordinem Tagus cog. Orma an. 30. Betus an. 31. Deabus, qui & Gereon, fodinarum auri inuentor. Lemnini tres Gereonis filij Hispalus, Hispanus, Sicanus, Siceleus, Lusus, Siculus.

In Lybia priscus Hiarbas, à quo Numidæ se Hiarbas vocant, & per successionem Anteus.

Herminon apud Thuyscones, de cuius institutis Corn. Tacit. *de morib. Germ.* Deinde per ordinem Margus. *Ibidem*, Gambriuius, Vandalus, *Ibid.* Teutonus, Alemanus, *Ibid.*

Longo apud Celtas & per ordinem Bardus Iunior, Celtes, qui montes Pyreneos nominauit ob maximam Syluarum in his crescentium exustionem, de quo Diod. *lib.* 6. Galathes, à quo Samothei Galli dicti, Narbon. Lugdus, Belgius, Allobrox.

Magedon filius Osyridis apud Emathios regnum instituit.

Lestrigones Gigantes in Italia.

Apud Sicyonios regnant per ordinem Ægialeus, à quo Egialea Peloponesus, Europs an. 45. Selchinus 20. Apis 25, à quo Apia Peloponesus, Thelassion 52. Ægidius 34.

Thurimachus ab Egialeo septimus, sub quo Argiuorum regnum inchoat Mosis principatu.

Europem tamen Eusebius regem primum Sicyoniorum facit, & Selchinum secundum, qui ludos & sacrificia instituerit. 3413.

CONTINVATIO RELIGIONIS ET DOCTRINÆ.

TERTIA ætate non modo continuatur sacra doctrina & religionis veteris forma, verum etiam proficit & augetur. Hinc Dei vnitas, *Genes.* 14. *Benedictus Abraham Deo excelso, qui creauit cælum & terram. Et paulò pòst, leuo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cœli & terræ,* 17. *Ego Dominus omnipotens, & mox, statuam pactum meum inter me & semen tuum fœdere sempiterno, vt sim Deus tuus & seminis tui post te.* 24, *Dominus cæli & terræ, qui tulit me de domo Patris mei,* 17, *& Exod.* 6. *apparet Dominus Abrahæ, Isaac & Iacob in El Saddai. i. Deo omnipotente: Denique eos alloquitur perpetuo in numero singulari, & Scriptura eum ferè construit cum verbo & adiectiuo singulari, ad eius essentiæ singularitatem celebrandam. Iob eam etiam inculcat, c.* 9. *Qui extendit cœlos solus.* 23. *Ipse enim solus est, & nemo auertere potest cogitationem eius.* 31. *Non sunt osculandi alij ore suo. Nam est iniquitas maxima & negatio contra Deum altissimum.* 36. *Ecce Deus excelsus in fortitudine sua & nullus est ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius.* 38, *& sequentibus, ex miris eius operibus Deus ipse probat nullum sibi esse similem, nullum parem. Denique tam Iob quàm socij Dei vnitatem vbique agnoscunt in media Arabia & prædicāt, c.* 2, 25, 26, 35, 36, 37. *Nam hunc articulū valde illustrāt contra πολύθεοας passim suo tempore grassantem.* Trinitatis mysterium. *Abraham Trinitatem hospitio excipit, tres videns & vnum adorans atque alloquens, Gen.* 18. *Domini, inquit, si inueni gratiam in oculis tuis, ne pertransitas seruum tuum, deinde vt tres pluraliter, Et lauentur pedes*

vestri

Anni *vestri & requiescite sub arbore, &c. Denique vicissim ab eis, nunc vt vno, nunc vt pluribus res-*
diluuij. *ponsa accipit. Tam expressa Triadis pictura, vt aliqui veterum Hebræorum, citante Abben*
Ezra, Deum tria inseparabilia & vnum non dubitarint inde colligere, etsi iste refellere conetur.
583. *Gen.19. Dominus pluit ignem à Domino. 20. Eduxerunt me Dij de domo patris mei. Apparue-*
runt ei Dij, cum fugeret fratrem suum Esau. Iob 30. iuxta veritatem quoque Hebraicam, Afflixit
me & frænum miserunt in os meum (misit) 35. Non dixit vbi est Deus factores ei 7. Noctes la-
boriosas numerarunt (Deus) siue constituerunt mihi. Et nominatim multa de Dei Verbo *&*
increata sapientia cap.28. diuinissimè theologizatur, è quo sua desumpsit auctor libri Ietsira in
eius calce, (vt notat R. Selomo) & Salomon ipse, Prou. 8. Eccl. 1. 4. 24. Sapiens 7. 8. 10. 18.
Baruc 3. Item de Spiritu Sancto *Iob 26. Spiritus eius ornauit cœlos. 32. Spiritus omnipotentis*
aptauit me. In Christum fides *Christus Patribus huius ætatis disertè promittitur Gen. 12, 15,*
22, 26, 28. Iacob eum expectat definito tempore & prænuntiat 49. teste vtroque Targhum Nam
ibi Onkelos V.10. Non auferetur sceptrum de Iuda & dux de fæmore eius donec veniat Messias.
Hierosolymitanum autem. Non desinent reges domus Iudæ, neque desiderabuntur doctores legis
de filiis filiorũ eius, vsque ad tempus, quo veniat Messias, cuius est regnum, & cui seruitura sunt
vniuersa regna terræ. Et V.11. Quàm pulcher est rex Messias, qui surrecturus est de domo Iuda,
alligabit (accinget) lumbos suos, exibitque in prælium aduersus hostes suos &c. V. 12. Quàm pul-
chri sunt oculi regis Messiæ ad cernendum, præ vino defæcatissimo, ne illis spectet incestos concu-
bitus, cædésque innocentium. Dentes eius exercitati sicut in lege, ne illis commandere iniquita-
tes & rapinas. Rubescent montes eius vineis, & torcularibus vini. Candescent colles eius copia
tritici & Gregum ouium. V.10. etiam eum Iacob nominat expectationem siue obedientiam gen-
tium, & cum hac spe V.18. migrat ex hac vita, Expectabo salutare tuum Domine, vt proinde
Abraham, Isaac, Iacob cohæredes repromissionis eiusdem Heb.11. dicantur, ad quam promissio
nem demum confirmandam, additur Circumcisio præter superiorum ætatum sacramenta, tan
quam promissionis repetitæ signaculum & sigillum. Sic Redemptorem suum expectat Iob c. 19.
& figurat c. 1. 2. &c. Quemadmodum Isaac diuinitus promissus, supernaturaliter conceptus, e
sterili genitus, ad sui ipsius immolationem ligna portans, Gen.17.18, 22, &c. Figuræ aliæ, *Im-*
molatus agnus vepribus coronatus siue prehensus in cornibus, Genes.22, Scala cœli 28. Decussatio
manuum in modum crucis inter benedicendum, Gen.48. Atque inde iustificatio, *Gen. 15. Cre-*
didit Abraham (promittenti semen) & reputatum est ei ad iustitiam. Sacramenta *vt* Ma-
trimonij, *Gen.24, 34. inter Ægyptios etiam adhuc sancti & inuiolati 12 & 39. Philisteos 20,*
26, Mesopotamios 29. 35. Inter dispares religione non contrahendi 24, 26, 27, 28, 34. Circum-
cisionis, *Abrahæ data, Gene. 17. Isaac die octauo collata 21. Patriarchis deinceps, Act. 7.*
Exod. 4. apud quos illicitum & nefarium erat non modo, non circumcidi, sed & incircumcisis
dare & accipere mutuo filias, 34. imo vero domi habere tam vernaculos, quàm emptitios alienige-
nas incircumcisos 17. Quod erat promissi Christi signaculum, quo exhibito, iam desineret, ac re-
diretur ad antiquas & simpliciores baptismatis ceremonias. Impositionis manuum & bene-
dictionis, *Gen.27, 48. 49.* Ceremoniæ & ritus externi, *vt Olei fusio, vini libatio, Gen. 35.*
Decimarum præstatio 14, & 28. Purificationes & lauacra, *in Baptismi typum Gen. 35. Mun-*
damini & mutate vestimenta vestra, & ascendamus in Bethel, vt faciamus ibi altare Domino,
id est, abluite corpus è R. Abraham, Ex quo loco (inquit) discimus Israelitas debere esse mundo
corpore & mundis vestibus, quando locum constitutum precandi causa adeunt. Iob cap. 1. sancti-
ficabat filios suos vnoquoque die septimo, vt in crastinum interessent sacrificio. Nempe eos præpa-
rabat in peruigilio certis lustrationibus, ad quas alludit cap.9. Si lotus fuero, quasi aquis niuis &
effulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me & abominabuntur me ve-
stimenta mea. Festa. *Sabbatum, vt minimum, sacrum erat. Ibidem cap.1. singulis diebus septi-*
mis Iob consurgens diluculo offerebat holocausta pro numero septem filiorum. Sic faciebat Iob cun-
ctis diebus, vbi & Prosabbatum, *quo & præsanctificabat & purificabat filios in crastinum*
holocaustum. Quare & posterioribus ætatibus Iudæi diem Veneris Herub, *id est, parascenem*
siue præparationem appellarunt. Addunt & Pascha, vt proinde Angelis, eius vespere, aduenien-
tibus Lot azyma coxerit, non fermentatos panes Gen.19. R. Selomo è suis Veteribus. Vestes re-
ligiosæ. *Nam in re diuina mutationis vestium fit mentio Gen. 35.* Sacrificia cruenta. *Holo-*
1013. *caustal Abrahæ Gen.12.13 15.22. Isaac 26. Iacob 31.33.35.46. Iob cap.1. Eliphaz, Baldad, &*
Sophar c. 42. in quibus erant Pacifica, *i. quæ non tota comburebantur, vt holocausta, sed pars ede-*

Anni diluuij. 583.

batur. Genes. 31. Iacob immolatis victimis in monte vocauit fratres suos, vt ederent panem. Incruenta & communio. Continuatio sacrificij Melchisedech in pane & vino in Typum Eucharistiæ Genes. 14. libamina Iacob 35. Loca religiosa, templa. Melchisedech templum in Salem extruxisse memoratur à Iosepho, in quo esset Ecclesiæ sedes primaria, Deique oraculum, de quo fortassis Gen. 25. Perrexitque Rebeca, vt consuleret Dominum. Altaria multa, seorsum quinque ab Abraham extructa Gen. 12. 13. 15. 22. Vbi quintum in Moria, in quo postea templum Salomonis, & 23. cœmeterium ab eodem Saræ & posteritati dedicatum. Altare in Bersabea Isaac ædificauit Gen. 26. in agro propè Sichem à se empto Iacob Gen. 33. qui & locum quendam dedicat & vocat Bethel, q. domum Dei Gen. 35. idque ex voto, quod nuncupauerat antequam veniret in Mesopotamiam 28. Sacerdotium, Publicum ministerium, Abraham, qui ideo animas in Haram fecisse legitur Gen. 12. id est, interpretantibus veteribus Hebræis, verbo & prædicatione Deo genuisse & conuertisse. Melchisedech 14. Iob 1. & 42. præter omnes primogenitos ea authoritate gaudentes. Sacerdotum benedictiones. Benedixit Abrahæ Melchisedech, Ibid. 14. Patrum benedictiones 27. 28. 48, & 49. Oratio publica Gen. 35. conuocata omni domo sua, abijcite (ait Iacob) omnes Deos alienos, mundamini, mutate vestimenta, surgite & ascendamus in Bethel & faciamus ibi altare Domino 31. vocat fratres suos ad victimas, 46. cum filiis venit ad puteum iuramenti, & pro fœlici descensu in Ægyptum Deo litat 26. Isaac deprecatus est Dominum pro vxore sua eo quod esset sterilis. Qui exaudiuit eum & dedit conceptum Rebeccæ, quod factum videtur in loco, in quem postea perrexit Rebecca, vt consuleret Dominum de ipso conceptu, Ibidem, Iob cap. 1. & 42. orat pro filiis & amicis, publicè & solenniter adhibitis holocaustis. Traditiones, Gen. 34. ritus gentis. 18. Abraham præcepit filiis suis & domui suæ post se vt custodirent viam Domini & facerent iudicium & iustitiam. 26. præcepta & mandata Domini & ceremonias legésque seruauit. Extabant scilicet diuinæ quædam leges & ceremoniæ nondum scriptæ, secundum quas etiam Iacob distinxit inter holocausta, quæ tota comburebantur, & Pacifica, quorum pars in sacrum epulum apponebatur, Gen. 31. Et Iudas dixit ad Onan filium suum, Ingredere ad vxorem fratris tui & sociare illi, vt suscites semen fratri tuo, eóque mortuo ad Thamar, Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus Gen. 38. Nam ea est lex, quam scripto postea Moses sanxit Deut. 25. Et Thamar, quasi filiam Sacerdotis (Melchisedech) ob fornicationem esse comburendam. Nam & eam legem repetiuit Moses Leuit. 21. Adde vt traditiones veteris Ecclesiæ per tres solos homines deferri potuerunt ad Abraham, videlicet per Adam, Mathusalem, Noam, imo & ad Iacob, videlicet per Adam, Mathusalem, Sem, qui & Melchisedech, ita tertia hac ætate per tres ad Mosem nempe per Abraham, Iacob & Amram. Rerum profanarum dedicationes, Imagines, Lapis erectus in titulum à Iacob Gen. 28. siue in statuam. Nam sic exponunt Rabbini, addentes, nihil propterea ipsum commisisse contra præceptum, Exod. 20. Deut. 16. de non erigendo sculptili & statua, quoniam hoc præceptum postea fuerit à Mose latum pro tempore ob gentes effusius ad Idololatriam ruentes. Vide R. Isaac in 20. Gen. & 18. Leuit. Titulus lapideus vel potius statua lapidea, in loco, quem vocauit Bethel, id est domus Dei fuso oleo & libatis libaminibus Gen. 35. Locus nuncupatus Mahanam q. castra Dei Gen. 32. Alius Phanuel q. facies Dei, Ibidem. Virga Ioseph, cuius fastigium adorauit Iacob Hebr. 11. Pœnitentia & eius actus, Iob 1. sacrificia pro peccatis, 42. propter stultitiam pœnitentiam ago in fauilla & cinere. Socij Iob eam inculcant per totum illum librum. Vota, Gen. 28. vbi & decimarum persoluendarum professio. Delectus ciborum. Abstinentia ab immundis animalibus, vt superiore ætate, A neruo fœmoris, quod in eo fuisset percussus Iacob ab Angelo, indéque claudicasset Gen. 32. Sanctorum vis & preces Iob 33. Si fuerit pro homine angelus loquens vnus de mille, vt annunciet hominis æquitatem, miserebitur eius (Deus) & dicet libera eum, vt non descendat in corruptionem. 5. ad aliquem sanctorum conuertere, quod Rabbini vulgo exponunt de Angelis & interrogatiuè legunt. Ad quemnam Sanctorum conuerteris? Gen. 48. Angelus, qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris istis, & inuocetur super eos nomen meum, nominaque Patrum meorum Abraham, & Isaac. 28. scala Iacob Hebræis scala est prouidentiæ Dei, in qua Angeli ascendunt & descendunt, Ascendunt ad offerendas Deo nostras preces, adiuuandas & commendandas, descendunt ad nos iuuandos & tuendos. Gen. 35. Rachelem Iacob sepelit in Bethlehē, nō in spelunca duplici cum aliis Patriarchis, vt illic oraret pro posteris, essétque loci Patrona, R. Selomo Hieremiæ 31. e sapientum veterum scriptis, quemadmodum per to- 1013.

tam

Anni diluuij. 583. *tam terram Sanctam dispersæ fuerunt diuersorum sanctorum reliquiæ & sacri cineres. Eccles. 49. ossa Ioseph visitata sunt, & post mortem prophetauerunt. Quæ & ad illa ederentur miracula, vt de Eliseo dixit 48. mortuum prophetauit corpus eius & in morte mirabilia operatus est. Nam Hebræis prophetare, est diuina vel dicere, vel facere.* Cura mortuorum, *sepultura, funebres exequiæ, officium funeris, ius sepulchri & cœmeteriorum, tituli sepulchrales Gen. 23. 25. 26. 49. & 50. vbi celebratur dies Quadragesimus, item Septuagesimus, denique exequiæ septem dierum. Gen. 49. præcepit eis, dicens. Sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici, Quæ est in agro Ephron Hettei contra Mamre in terra Chanaan, quam emit Abraham in possessionem sepulchri, ibi sepelierunt eum & Saram vxorem eius. Ibi sepultus est Isaac cum Rebecca coniuge sua, ibi & Lia condita iacet. 47. adiurat Iosephum, dicens: Ne sepelias me in Aegypto, sed aufer me de terra hac, condáque in sepulchro maiorum meorum. 50. Iacob fodit sibi sepulchrum dum adhuc viueret. Act. 7. tam ipse quàm reliqui Patres nostri translati sunt (ex Aegypto) in Sichem & positi in sepulchro, quod emit Iacob (Gen. 33.) Pretio argenti à filiis Emor. Gen. 50. & Hebr. 11. ossa sua moriturus Ioseph commendat filiis Israel, vnde & ea solenniter Moses post quadringentos annos Exod. 13. transfert, tandiu conseruata in loculo siue arca cum aromatibus, Ibidem, 50. Quæ fuit quædam reliquiarum translatio.* Preces pro defunctis, *post matrem defunctam Isaac exit in agrum ad orandum (sic enim habetur in fonte) Gen. 24. Quod & officium funeris ante inhumationem, & exequiarum per multos dies celebritas infert 23. & 50.* Iudicium futurum, *Iob 31. quid faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus, & cum quæsierit, quid respondebo ei? 35. Iudicaberis coram illo, expecta eum. Nunc enim non infert furorem suum, nec vlciscitur scelus valde. 34. Elihu, opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum restituet eis.* Vita æterna, resurrectio, *Genes. 47. & alibi vitam suam vocabant Patriarchæ peregrinationem, quasi patriã se alibi habere crederent. Expectabant enim fundamenta habentem ciuitatem, id est, cœlestem, Hebr. 11. Iacob salutem Dei se expectaturum in sepulchro confitetur, Christum professus, Genes. 49. Iob etiam resurrectionem carnis prædicat, cap. 19. &c.* Supplicium æternum. *In Iob sepius. Ciuitates Sodomorum & Gomorrheorum in cinerum redigens, euersione damnauit, exemplum eorum, qui impie acturi sunt ponens, 2. Petr. 2. Sodoma & Gomorrha & finitimæ ciuitates abeuntes post carnem alteram factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. B. Iuda in Canonica. Denique liber Iob tempore legis naturæ ideo videtur scriptus, vt superessent monumenta veteris Ecclesiæ, eiúsque fidei, doctrinæ, religionis, rituum & ceremoniarum ab omni antiquitate repetitarum, per quæ ad legem Mosis tandem peruentum est, dum antiqua illa pietas & virtus sensim in mortalibus collaberetur. Nam abundè & hos & alios religionis articulos & capita continet perspicuéque indicat.*

1013.

Anni mundi. — *Anni diluuij.*

a HAc ætate apud Gentes, vates & prophetæ erant Balaam & pater eius. Iob, Eliphaz Themanites, Baldad Suues, Sophar Naamathytes, Elihu, & Berachael Buzites. *Seder Olam cap.* 21. (saltem initio huius ætatis. Ita Ecclesia nondum alligata Iacobeorum familiæ.

E nostris Græci, vt Nissenus lib. de Trinit. Basilius quadam epistola ad Eustathium medicum, ex hoc catalogo excludunt Balaam. Nam vatem fuisse Satanæ, non Dei, existimant. Quare Deum & Dominum, quem consuluisse dicitur, Num. 22. 23. 24. Diabolum interpretantur, qui homonimos si appelletur.

P[…]lt datam legem spiritus propheticus desiit afflare gen[…], *[…] Seder.* Non hoc et concesserim. Nam etiam Sibyllæ d[…]ps Christum & alia diuina prænunciabant.

Tres h[…] ij Chori Asir, Elcana, Abiasaph. *Exod.* 6. vaticinantur in deserto, & psalmos multos condunt de Christo, qui, libro præsertim secundo Psalterij, continentur. Eo argumento Patres exilio mœrentes consolabantur. *Heb. Trad.* Sunt ex 11. Psalmorum auctoribus. *Ibid.* Similiter & Moses, cui Hebræi vndecim Psalmos primos libri 3. tribuunt, à 90. scilicet ad 101. *Midras Tehillim.*

Moses eruditus fuit in omni sapientia Ægypriorum. *Act.* 7. Ante igitur Mosem, non quidem in Græcia, sed in barbaris gentibus, sicut in Ægypto, fuit nonnulla doctrina, quæ illorum sapientia diceretur. *Aug lib.* 18. *Ciuit. c.* 37.

Vir Dei *Deut.* 33. *Ios.* 14. *Ps.* 89. Fidelis seruus in tota eius domo, *Hebr.* 3. minister veteris testamenti & propheta noui. *Aug.* cæteris prophetis clarius Deum conspexit, *Exod* 33. [C]hristi passionem multiplici victimarum genere, ac eius alia m[y]steria multis sacri[…]ciis præsignauit.

In Æthiopia metu Pharaonis 40. annis exulauit, tot annos contemplationi dedens, donec ætatis octogesimo cerneret Deum clarius, quàm vlli vnquam hominum contigisset, p[o]pulique conseruator destinaretur. *Bas. initio Hexame.* Æ[…] primi interpretor terram Madian in Arabia, in quam fugerat. E[…] etiam Scriptura æthiopiam siue terrã Chus appellat, vt vxorẽ Mosis inde sumptam æthiopissam, *Num.* 12.

Aliter alij mulierem Aethiopissam fuisse ex interiore Aethiopia existimant. de qua Iosephus multa scribit inutilia relatu, nec satis credibilia quicquid dicant rerum illorum admiratores.]

Postquam prophetæ munus suscepit, vxoris notitia abstinuit, vt purius tam sanctæ functioni vacaret. *Epiph. heres.* 78. Quod tandem verbis postea reperi in Hebraicis traditionibus, *Maimonorum lib.* 1. *c.* 7. *pag.* 11.

Duodecim m[ens]es apud Pharaonem legationis munere fungitur, & [1]0. plagis eum affligit.

Legem primum remedium aduersus peccatum & Idololatriam omnia occupantem, præter natiuum sensum & historicum, mystico nobilem cœlitus tulit ad montem Sinai. Ea, omnia gratiæ arcana graphicè expressit. Nam Manna, mare rubrum, Potus e petra, Tabernaculum, sacra vasa, religiosæ vestes, Pontificia ornamenta, candelabrum, Leuitica sacrificia & ritus omnes sacramentales etiam sunt, & typici.

Quin & Serpens æreus palo suspensus & in tabernaculo fixus ad spectantium salutem, *Num.* 21. Dominum de cruce pendentem salutis omnis auctorem & causam repræsentabat.

2670. QVARTA ÆTAS IVDICVM, quæ & Deorum & Heroum quasi inuentus populi Dei (legis scriptæ prima.) 1013.

Quæ incipit anno mundi, 2670.

I.

2670. a MOSES de tribu Leui, populi ex Ægypto educti Remp. in deserto administrauit annis 40. 1013. Deut. 1. & 29.

2709. 1053.

Aarone Pontifice. & per ordinẽ Eleazaro.

Amynta 17. *deinde Belocho* 2. *Rege* 18. *an.* 25. *Assyriorum rege.* 25.

Naassone & Salmone Principibus Iuda, & Christi maioribus. 1. Paral. 2.

Filiis tribus Coræ, & Eldad & Medad in deserto vaticinantibus. Num. 11.

2709. 1053.

Anni diluuij. 1013.

MOSIS ET LEGIS DATÆ SÆCVLO.

Anni mundi. bat. *Ios.*3. Naturæ arcana in his etiam contemplantur Iosephus, Philo & Rabbini.

1670 Ciborum, Verbi gratia, delectus & mundities, quam Moses tradit, non modo ad mysterium, vel mores, verum etiam ad valetudinem confert, (sunt enim insalubres porcus, lepus, camelus, equus, choerogrillus, co'ogrus, lampetra, anguilla, & cæteri pisces, pinnis, squamísque carentes, aquila, gryphus, omnia denique rapacia & notis aliis affecta, quæ signantur, Leuit 11. Deut 14.

Sic Tabernaculi materia, forma, partes, pelles, colores, vasa, instrumenta & cætera ad illud pertinentia, exemplari diuinitus proposito, non modo reconditam & anagogicam supercælestium rerum habuere significationem, sed & physicam, quam persequi non est huius instituti.

Legem absolui tribus præceptorum generibus moralibus, iudicialibus, religiosis siue ceremonialibus tanti ponderis, vt moralia in Euangelio etiam obligent, quia iuris naturalis & diuini, Iudicialia, ferè retineantur, pauca relinquantur, corrigantur vel emolliantur, quia iuris pro gente & tempore positi. Ceremonialia recipiantur partim secūdum Spiritū, arcanam intelligentiam & sensum. partim etiam secundum literam. Sunt enim duorum generum. Quædam figuralia, vmbrámque futuri Christi & Ecclesiæ habentia, cuiusmodi circumcisio, sacrificia, Sabbata, cibi immundi. Alia purè ritualia, ad cultu Dei simpliciter pertinentia Priora sublata sunt, vt vsque ad correctionis tempus imposita. Alia vsurpata, vt cultus Dei solennitas perpetuetur, qualia sunt templa, dedicationes, chori, vota, aqua lustralis, benedictiones, religiosæ vestes, genu flexiones, ordines Ecclesiastici, decimæ, primitiæ, processiones, visitationes sacrarum ædium & locorum, manuum expansiones, festa Pentecostæ, Paschatis, sublato victimarum vsu, cantus, imagines, organa, ieiunia, &c. *ex auctoribus iuris Orientalis, pag.* 214 *exempli Græci.*

Patres in Ægypto immolarunt agnos suos Paschales die Iouis. Die sequenti, egrediuntur, qui primus erat celebritatis Paschæ. *Seder cap.*5. In noui testamenti per Christum liberatione eadem fuit temporis ratio.

Quinquagesimo post exitum die initium est primum Legis fœdus inter Deum & populum in monte Dei Oreb siue Sinai, confirmatúmque aspersione sanguinis. *Exod* 24. Alterum in altera Moab. *Deut.* 29. comprehendens benedictiones & maledictiones. *Deut.*28 *Kimhi* 11. *in Ierem.*

Festo Pentecostes, id est, die quinquagesimo ab exitu Tabernaculum iussum est construi in Pharan non procul à desertis Moab. Inde abierunt ad concupiscentiæ sepulcra. Tantum enim in monte Sinai hæserunt 12. menses, siue annum: Iuxta illum & vicinas stationes biennium primum consumpserunt, Legem ferè integram consequuti. Deinde per 42 stationes valdè mysticas in promissionis terram peruenerunt.

In earum vna, nempe Cades Barné, in Sin Idumæorum deserto, an. 19 permanserūt. In exteris nunc progredientes, nunc regredientes, nunc palantes, prout occasio & necessitas poscebat, in illa vasta Saracenorum solitudine, alios 19. annos contriuerunt. Sicque tandem quadragesimo anno ripam Iordanis Orientalem attigerunt. *Seder Olam cap.*8.

Ipso anno egressionis mense secundo data est lex Israëlitis. Mense autem tertio in monte Sina decalogus. Anno secundo iterum data est lex die expiationum *Seder Minor.*

Sic lex sancita est pro primo generali remedio aduersus
1053. 2709. Idololatriam, omnia occupanté & peccatū vbique regnans, lege naturę per orbem propè obliterata & deleta, donec secūda multo efficacior & perfectior succederet. 1. lex Christi.

Anni mundi. *Anni diluuij.*

Primo ergo biennio, populo Israel sedente iuxta montem Sinaï & vicina loca, Moses construxit Tabernaculum, instituit leges ad religionem & Republicá pertinentes 449. & amplius, totis illis quadraginta diebus, quibus fuit in monte, 2670. 1013.
quæ tandem aliis deinceps additis vsque ad 613. præcepta excreuerunt, affirmantia quidem 248. quot hominum ossa à Medicis numerantur. Negantia verò 395. quanta est summa dierum anni. Castrorum metandorum rationem ordinauit, nempe, vt in medio castrorum tenderetur Tabernaculum Domini, ternæ tribus singula eius latera cingerent platea ad mercatum in medio componeretur, &c. Quæ omnia parum distinctè à cæteris explicata, sic plana faciemus.

Iacobæi in deserto manserunt 40. an. & per 42. mansiones siue stationes, peruenerunt ad vlteriorem ripam Iordanis, *Num.* 33.

Annus primus cœpit 15. die mensis Nisan, qui Martius, festo Paschatis. Sic autem transactus est. Septimo die ad mare rubrum peruenerunt. Vsque ad 15. sequentis. i. Aprilis, vsi sunt conspersione, quam de Ægypto exportauerant, per mensem scilicet integrum. Deinceps Manna & semel coturnicibus. *Exod.* 16.

Vigesimo secundo die Aprilis, primam Sabbati celebritatem agitarunt, *Ibid.*

Mense tertio Siuan. i. Maïo, peruenerunt in solitudinem Sinai, vbi biduo loti, sanctificati & parati post tertium diem: descendente in montem Domino, & suæ præsentiæ maiestatem testante fumo, fulgure, flamma, tonitru, nube, cæterisque tremendis, Decalogum acceperunt. *Hieron. ad Fabiolam.*

Ita sexto die mensis illius, die scilicet Pentecostes, qui erat qoinquagesimus ab exitu in Sinai, hoc est, duodecima statione, traditus est Decalogus. Sed & Lex multò vberius quàm antea, nempe ad 449. amplius præcepta, per 40. continuos illos dies, quibus Moses in monte ieiunus subsedit, vsque ad 17. mensis quarti Tammuz. i. Iunij, quo quidem die cùm peccasset populus, descendit & fregit tabulas. *R. Abraham in Cabbala hist.*

Decimo octauo Iunij placauit Dominum.

Vigesimo nono Ab, siue Iulij, ascendit iterum, & mensem Augustum illic in ieiunio transigens, vsque ad decimum Septembris, secundas tabulas est consequutus.

Deinceps per quatuor menses integros, Tabernaculum, quæque ad illud pertinebant, absoluit.

Hic 23. die mensis Adar siue Februarij, cœperunt dies consecrationum, primóque die Nisan, siue Martij expleti sunt; *Exod.* 40.

Atque ita totus liber Exodi ad primum annum pertinet.

Secundus autem ad hunc modum se habuit.

Mense Martio erectum est Tabernaculum. Aaron filiique eius purificati, fungi suis ministeriis incipiunt. Iuge sacrificium peragunt. Principes sua sacrificia offerunt. Populus suas primitias, decimas, vota, oblationes omnium generum, Leuitico descriptorum, quæ & deinceps continuant, cùm Mosaïcis reliquis ritibus. Pascha denique in deserto primum celebrant.

Aprili oumerantur per capita Israëlitæ. *Num.* 1. Pascha immundorum secundum agitant. *Num* 9, Die autem vigesimo eleuatâ nube è tabernaculo castra mouent de Sinai ad sepulchra concupiscentiæ. *Num.* 10. Atque ita 12. menses diebus duntaxat decem exemptis, morati sunt ad radices Sinai.
2709. Maio, Maria ob lepram à cæterorum consortio eiicitur. 1053.
Exploratores in terram Chanaam mittuntur.
Iunium exploratores consumunt in suo negotio, Vin-

In Ægypto.

Amasi an. 25. *Deinde Chebrone an.* 13.

In Europa.

Sicyoniorum Thurimacho an. 47.

Argiuorum Inacho rege primo annis 50.

Atheniensium.

Cecrope primo rege annis, 50.

MOSIS ET LEGIS DATÆ SÆCVLO.

demiis

Anni diluuij. | Anni mundi. demiis in terra Chanaan incredibilis magnitudinis vuam exhibentibus.

1013. | 2670. Iulij nono post exploratorum reditum, decretum est cœlesti oraculo, Israëlitas non ingressuros terram propter incredulitatem. Sicque errare incipiunt in deserto sequentibus 38. annis. Tum accidit seditio Coræ & sociorum.

Sequentibus annis vsque ad decimum nonum hærent in Cades-Barné, *Deut.1.& 2.*

Decimo nono anno contra Dei oraculum pugnam contra Amalechitas capessunt infœlicem. Vnde & in pœnam, aliis nouemdecim annis circa illum locum desident. Sic ab exitu fluxerunt 38.

Tricesimo nono anno veniunt in desertum Sin. Ibi moritur Maria, puteus deficit, ex quo noua querimonia & seditio, donec reflueret.

Quadragesimo & vltimo mittuntur nuntij ad regē Edom. Post tres menses in monte Hor Aaron moritur. Nubes desinit. Aliquandiu rex Chananeus terro Israelitas vertit per 7. mansiones, *Deut.10.* Qui denique resumptis animis sedes collocant prope Arnon, vincunt Seon & Og reges.

MOSIS ET LEGISLATIONIS SÆCVLO.

Huius vltimi anni mense vndecimo. i. Ianuario, primo die, Moses ad populum habuit Deuteronomium, summatim ingressuris terram explanans, quæ superioribus 40. annis ipsis acciderant per 36. dies, à primo videlicet Ianuarij vsque ad sextum Adar siue Februarij.

Sexto Februarij, Mosi mors sua reuelata est.

Septimo obiit, die scilicet Sabbati, tempore pomeridiano, etsi Hebræi eum translatum viuum magis existiment, sepultúsque est ab Angelis, ita vt nullus cognosceret eius sepulchrum, an. ætatis 120. sanis oculis, dentibus integris, senio denique viridi, *Deut. vlt.* cum in senibus præcipuè deficiant visus, dentes, humor.

Iosuam ministrum suum, suæ curæ successorem reliquit. Ita intra primum biennium ab exitu gesta sunt omnia, quæ à capite 12. Exodi, vsque ad extremum, in toto Leuitico & primis quatuordecim capp. Numerorum perscripta sunt. Cæteris 37. annis, manentibus in deserto, vt in Rep. bene constituta, vel vt in castris, contigerunt seditio Coræ & sociorum, ac aliæ historiæ & leges, capp. 15.16.17.18. & 19. Numerorum conceptæ.

Reliqua vsque ad finem Deuteronomij anno vltimo & quadragesimo. Hæc sic libuit digerere, quoniam Mosaicæ historiæ ordo non satis alioqui in eius libris seruatus, paucis est cognitus. Quod etiam in Iosua mox obseruabimus.

Paulò ante mortē membranis volumnia Pentateuchi tredecim exarauit à primo ad vltimum vsque legis elementum. De quibus vnum cuilibet duodecim tribuum seruandum dedit. Decimum tertium Leuitis concessit. *Iarno Misna.* Istud inclusum fuit tabernaculo, deinde templo Salomonico, quo sæpius, vt ab Achaz, Manasse profanato, & rebus sanctis dissipatis, non est mirum, si temporibus Iosiæ regis illud Legis exemplar repertum ab Helchia sacerdote inter templi ruinas, in magna propter scribam Mosem & antiquitatēm fuerit veneratione. 4. *Reg.*

De eius corpore altercatus est Michaël Archangelus cum Diabolo. *Iuda Canonica v. 9.* Nempe quia Diabolus eius sepulturam cupiebat manifestari, vt Iudæos ad Idololatriam prouocaret, quod nolebat Michael, qui & vicit, structo ei sepulchro, quod nulli hominum esset cognitum. è Deut. vlt. *Glossa & D. Thomas in illum locum*, vel vt Moses in Deum

1053. | 1709. consecraretur. *Theodorit. quæst. 43. Deuter.*

Vel quia Diabolus, ne Moses diuinus homo prophe-ticóque maiochaberetur, eum sepelui humano more, pro

Anni mundi. *Anni diluuij.*

ſoo iore (qui mortis corrupóoniſque habebat imperium, *Heb.2.* cuiúſque panis eſt puluis,id eſt,corpus ooſtrum, *Eſ.63. Geneſ. 3.*) cupiebat, vt Iudæis eum redderet contemptiorem
minúſque præſtantem, cum contrà Arcbangelus eius corpus, 2670. 1013.
tanquam diuinioris bominis ſubduci vellet ex viuorum oculis, ſepelirique auguſtiore nobilioréque modo, quàm mortali, nempe Angelorũ miniſterio, vt Iudæi intelligerent Moſem verè fuiſſe propbetam, veréque in diuinam vitam tranſlatum, ſicut Henocb & Elias, ſiue euadendo in naturam ſpiritalem, ſiue non videndo corrupóonem, atque ita in ipſius, vt diuini hominis, legem magis ioflammarentur. *Ex Hippolyti fragmento apud Theodorit. lib. 2. Polymorphi pag. 39.*

Hinc Moſem oon eſſe mortuum, ſed occultatum ſcribit Ioſeph. *lib. 4. Ant. c. vlt.* Ambroſius, *in Hexam.* Ioachimus Abbas *in Apocalyp. c. 11 pag. 146.*

Hinc R. Moſe proœmio in Miſna. Septimo die (inquit) menſis duodecimi ſub meridiem montem Horeb ſcandens, ad ſuperos receptus eſt. Nam eum dita non tetigit mortis corruptio, ſed in ſublimis gloriæ mootem gaudiúmque ſempiternum commigrauit.

[Huc pertinet liber Origenis de Aſcenſu Moſis. Et apparet raptum fuiſſe etiam ſine morte, quia Chriſto Domino in ſua transfiguratione aſtitit, cum Elia: tanquam eiuſdem compos beaotudinis, in corpore ſimul & in anima. Suot enim illi tres in teſtimonium gentibus, Enocb, Moſes, Elias, Primus fidei. Heb. 11. ſecundus ſpei, Eccleſiaſt. 45. vbi dicitur factum à Deo Sanctis glorioſis, boc eſt Angelis parem. tertius cbaritatis, ignis eſt charitas, *Eccl. 48.*]

Naaſſon & Amminadab pater duces Iuda, primi in mare ſequuntur Moſem. Deinde tribus Iuda cæteris cunctanubus, anno poſt ſecundo moritur Naaſſon *R. Selo. 1. Par. 1.*

Salmon Naaſſonis filius, dux introitus in terram cum Ioſuë. *R. Selo. 1. Par. 1.*

Exierunt reliqui cum auro & argento, & non erat in tribubus eorum infirmus Pſal. 104.

Beſaleel filius Vri nepotis Caleb tredecimo ætatis tabernaculum admirabile conficit. *R. Selo. 1. Par. 2* è lignis Sittim de genere Cedri præſtantiſſimo, pellibus arietum rubricatis, & Taxorum, cuius animantis pelles pilo ſunt borrido & æſtui aquíſque arceodis accommodo.

Adiecit æs, aurum, argentum & è lanea materia filum colore byacintborum Orientalium, porpuram, coccum bis tinctum, (Crameſium appellamus) byſſum & caprarum pilos, è quibus fiunt Camelotæ.

Arcam conſtruxit cedrinis Sittim aſſeribus, laminis aureis interius exteriúſque obductam, in ſuperiore limbo coronatam ſpira aurea cornicis inſtar, quæ operculum (id eſt, propitiatoriũ) complecteretur. in angulis annulos quatuor habeotem, per quos duo vectes ligoei auro quoque obducti ad exportandum traiicerentur.

Propitiatorium ſiue arcæ tegmen pure aureum, duas puerorum alatorum imagines ex auro ſolido ſuſtinens, qui vtroque ex latere ſtantes ſe mutuo aſpicerent facie ad propitiatorij ſpatium conuerſa, vt inſidentem alis ſuis, pedibúſque arcam prementem Deum veluti cernerent, eíque ſedilis formam pararent. Quæ ſedes Dei dicebatur, vt Pſalm. 79. & 98. Neſcio vnde aliqui babuerint maris & fœminæ ſpecie fuiſſe diſtinctos, cum per omnia æquales & ſimiles Scriptura formet.

Menſam panom corpore Sittino, extremitate vndique au-
tea, prominente ambitu aureo cum coronide, adiunctis qua- 2709. 1053.
tuor pedibus, quibus quatuor annuli ineſſent ad excipiendos
duos vectes cedrinos auro obductos, geſtandi cauſa.

MOSIS ET LEGIS DATÆ SÆCVLO.

Anni diluuij. 1013 *Anni mundi.* 2670

MOSIS ET LEGISLATIONIS SÆCVLO.

Candelabrum purè aureum, in cuius summo, è forma pomi scypho comprehensi septem rami emittebantur, medius videlicet rectus, tres vtrinque paulo ob flexum altiores, ternis patulis scyphis distincti, in modum amygdalæ apertæ, quæ vna parte est acutior, altera obtusior, cum pomo emitẽte florem, quo imponenda lucerna exciperetur. Erant autem lucernæ septem pro septem planetarum numero, perpetuo lucentes, quibus duo instrumentorum genera inseruirent, & ipsa aurea. Emũctorium instar maioris forcipis, quo emuncta extinguerentur, vel filum ignis lucem obscurans præscinderetur. Protractorium, specie paruę forcipis, quo lucernæ elychnium traheretur & aptaretur.

[Illæ septem lucernæ erant septem candelabra. 7. Ecclesiæ 7. spiritus. Apocaly. 1. & Zach. 4.]

Aurea denique omnis generis instrumenta & vasa ad mensæ & altaris vsus, lances, cochlearia, semifistulas, discos, opercula in tiaræ formam erecta, & alia eiusmodi, quibus postea pagani, præsertim Numa, ad sua impia sacra abusi sunt.

Quid de Mose exteri.

Citatur ex Eupolemo & Artapano lib. de Iudæis Græcis hist. Mosem literas dedisse Aegyptiis, eũdémque fuisse Mercurium illum, qui propter literarum inuentionem, à Græcis tantopere celebratur. *Euseb. lib. 9. de praeparat. cap. 4.*

Adoptatum fuisse à Meti filia Pharaonis Cenephris. A Cenephri virtutis ipsius æmulo missum contra Aethiopas cum inexercitato Iudæorum milite, quos vicerit & ad circumcisionem adegerit. Fugisse tandem in Arabiam, vbi duxerit filiam Raguelis illius loci regis. Chenepri tandem lepra mortuo in Aegyptum rediisse, vbi multa patrarit miracula virga, tandémque populares suos in sedes patrias reduxerit. Ex quo Aegyptios deinceps habuisse virgam in suis templis, eámque veneratos esse. *Ibid.*

Primum docuisse Grammaticam, siue artem legendi (quod tamen Philo rectius Abrahæ tribuit) ex Eupolemo, lib. de Regibus Iudææ. *Clemens Alex. lib. 4. Stro.*

Magiæ quoddam genus à Mose & Iocabetha Iudæis pendere. *Plinius lib. 30. c. 1.* Intellexerat scilicet aliquid de miraculis ab eo perpetratis, quæ tribuebat Magię, non diuinæ virtuti, vbi & Cabalam putauit esse nomen fœminæ, non artis, vel disciplinæ.

[De Iocabetha est intelligendum, quæ est mater Mosis. vxor Amram non de Cabbala.]

Regnãte Inacho apud Gręcos, & Amasi apud Aegyptios Mosem eduxisse Israëlitas. *Ptolemus Mendesius. Appion Grammaticus lib. 4. histo. Berosus, Polemon, Theodotus, Ipsicrates & Moscus, Phœnicum historici.*

Verè omnia scripsisse, idque testimonio Sanchoniathonis Berytij, qui non multo post vixerit, Porphyrius, *lib. 4. contra Christianos citante Eusebio.*

Strabo lib. 16. Geogr. fuisse Hierophantem Aegyptium, & cùm molestè ferret eorum instituta, illinc demigrasse. Nam docebat (inquit) quo pacto Aegyptij non rectè saperent, qui ferarum & pecorum imagines Deo tribuerent, itémque Lybes & Græci, qui ideos hominum formis figurarent.

Apud Iudæos Moses ab Iao, quem illi Deum inuocant, acceptas leges se dare præ se ferebat. *Diod. Siculus, lib. 2. Bibliotheca.*

Conatus est exprimere nomen tetragrammaton, sed satis
incommodè. Nam lue rę quidem ad hunc sonum inflecti
2709 possunt, vt ad illum quem hodie multi nouitatis cupidi ef-
1053 ferunt, *Iona* vel *Iehoua*, verum aliena, imò verò irreligiosa,

impetita, noua & barbara pronuntiatione, vt contra Caluinianos & Bezanos multis locis docuimus. Nam Dei nomen est ineffabile & innominabile, quemadmodum & ipsius essentia incomprehensibilis. Quare nec Apostoli, nec Septuaginta, nec vlli veteres aliter pronunciarunt, vel veterũ, quàm Adonai, nec magis sciuerunt, quid esset, *Iehoua*, vel Ioua, quàm quòd nusquam existit in rerum natura. *Anni mundi.* 5013 *Anni diluuij.* 1670

Diodorus interim, imò & vetus oraculum apud Macrob. lib. 1. Sat. c. 18. & Hieronymus in Psalm. 8. & Clemens Alexandr. lib. 5. Stromaton *Iao*, vel inserta aspiratione *Iaho*, religiosius proferunt, quàm isti, qui in *Iouem* transformant, quia remotius à Iouis dæmonis detestanda memoria. Pronunciabatur quidem die Expiationis, & in solennibus benedictionibus suis characteribus & literis, at vel eius genuina prolatio per temporis longinquitatem & longam ob euersum templum desuetudinem obliuioni tradita est, vel est *Ihue* (seuè habet Ioachimus Abbas in 1. Apoc.) vel Iahué (cuius Apocope sit *Iah* in illo vulgato *Halelu Iah.*) ἰαβάι, vt Theodotitus in Epitome diuinorum dogmatum Samaritas protulisse ait.

[Indubiè illud Iabo debet referri à Iab. vnde est allelniah. Et propriè de spiritu sancto accipitur, vt adonai de filio, & Elohim de Patre. Iehouah autem totam trinitatem complectitur, & simul materiam ipsam idealiter in mente diuina tam vt exemplar, quàm vt cognitionis principium, existentem. D. thom. 1. p. q. 15. ar. s. 2. Inde est ergo quòd nollent Dei maiestatem, illius arcano nomine explicato, vulgo profano exponere: vt illius nomen Innominabile dicerent.]

In re ignota neque vnquam à veteribus vsurpata censeo veterem consuetudinem retinendam, & etiã quãdo suis characteribus יהוה exprimitur, *Adonai* pronuntiandum & vertendum. Sic enim Apostoli, sic Sibyllæ, sic septuaginta, sic Origenes in Hexaplis, sic Epiphanius hæres. 76, sic Tertull. de Resurrectione carnis, sic noster interpres Exod. 6. & Iudith 16. sic reliqui antiqui interpretes, qui multi fuêre. Sic Hieronymus multis locis, sic Damascenus, sic Theodoritus, sic Lyranus, sic Lindanus, sic Reuchlinus, lib. 2. de Verbo mirifico. Sic Vatablus, sic Mercerus, sic Rabbini omnes tam veteres quàm recentes, sic cuncti deoique, præter vnum Sanctem, si modo ab hæreticis in eo exercitatissimis non sit corruptus, qui vocem peregrinam *Iehoua* primus cõfinxit, ac irreligiosa profanáque nouitate nouatores istos imbuit. *Cætera lib. 1. de Trinit. aduersus eos, qui Deum primùm Mosi sub hoc sanctissimo nomine patefactum, Exod. 6. cum Ioue Gentilium confundunt, aut certè conspirare volunt.*

Hunc vsque adeò admiratus, imitatúsque est Plato, vt Numenius Pythagoricus dixerit. Nihil aliud esse Platonem, quam Mosem Atticũ. Et in libro de Bono, Iudæi huius dogmata, sectatum esse Pythagoram. Et in Epinomide, Scientiarum causam fuisse quendam barbarum. Et post, à Syris & Aegyptiis cuncta manasse. Syriæ autem pars est Iudæa.

Denique Platonem & Pythagoram sua omnia didicisse, ab Aegyptiis & Syris, nominato Mose, quẽ magnum Theologum, legislatorem & prophetam vocat, & Ianne & Mambre magis, quos ait coram rege conatos edere Mosis miracula.

Ea de causa fortasse Clearchus Peripateticus scripsit Aristotelem fuisse Iudæum, & Demetrius Phalereus etiam ipse Peripateticus Alexandrinam bibliothecam non satis instructum putauit, quoad Hebræorum lege, sapientiæ & philosophiæ fonte atque principio careret. 5053. 1709.

MOSIS ET LEGISLATIONIS SÆCVLO.

Moses

MOSIS ET LEGIS DATÆ SÆCVLO.

Anni diluuij. 1013 *Anni mundi.* 2670 Moses quem præter paternæ scientiæ hæreditatem formæ pulchritudo commendabat *Iust. hist. lib.* 36. præficitur à Pharaone bello aduersus Aethiopas, quos vicit, solòque æquatis multis vrbibus, tandem ad Meroë muros compulit. Quam & post obsidionem, Tarbi Aethiopum regis filia in vxorem accepta, obtinuit. *Ioseph. lib.* 2. *Antiq. cap.* 5.

Citantur & alia ex Hecatæo Abderide, qui sequens Alexandri magni exercitum scripsit librum de Iudæis, ex Alexandro Polyhistore.

Mosis æmuli & maleuoli longè alia sparserunt, Satana familiam sanctam Patriarcharum infamia & odio conante apud impios aspergere, ne experti eius communione, benedictionum & promissionum diuinarum participes efficerentur.

Hinc Manetho, Trogus, Iustinus, Tacitus & plerique alij comminiscuntur Iudæos scabie confectos duce Mose pulsos, ab Aegyptiis responso monitis, ne pestis ad plures serperet. Ipsos verò ne metu contagionis iussi, iterum apud vicinos forent, cauisse ne cum peregrinis communicarent. Atqui vt his calumniis occurreretur, Spiritus sanctus contrà voluit, vt præcipua cura apud Iudæos haberetur de omnis generis scabie & lepra, vtque infecti à consortio reliquorum magno studio & ceremonia separarentur, sicque mortalium purissimi euaderent & ostenderentur. *Leuit.* 14. *& alibi.*

Sic Mosis & Iudæorum Græci & Latini vel rarissimè meminerunt, vel malignè ferè. Primum quoniam, vt Demetrius Phalereus Teophrasti discipulus apud Philadelphum professus est, Theopompus & cæteri qui de iis scribere instituerant aduersam corporis & animi valetudinem incurrerunt, nolente Spiritu sancto profanos de sacris scribere.

Secundò, quia Satanas illorum memoriam, quorum adoptio erat, & gloria, testamentum, & cultus & promissa, & diuinum eloquium sepelire studebat.

Tertiò, quoniam vt Iosephus ait, non habebant regionem maritimam, nec negotiationibus multis, versus has præsertim partes vtebantur, suæ terræ opibus, quæ erant maximæ, contenti, vt proinde eos Iustinus hist. habuisse legem narrauerit, ne cum peregrinis communicarent. Nam Iudæi legis diuinæ dono & prærogatiua tumentes, reliquos pro canibus ducebant.

Quartò, quoniam Græcorum & Latinorum historiæ in idem sæculum non cadunt. Siquidem à tempore Mosis ad bellum Trojanum plus 300. an. effluxerunt. Deinde à Troiano vsque ad Cyrum, ante quem nihil certo tenent Græci, cum in eo Iudæorum historia ferè desinat, anni sunt plus minus septingenti. Ita mille annorum historia apud Iudæos floruit, & ordine perscripta est, antequam Græca inciperet, ac vbi Iudaica desinit, altera propriè auspicatur.

Cæteras causas prudentis studio & meditationi relinquo, quibus eadem opera iudicabit, cur etiam rerum Christianarum stupendum sit silentium apud scriptores Ethnicos etiam si earum luce, magnitudine & successu perstringerentur.

Moses poëtis omnibus præluxit. Nam Iobi historiam spondaicis versibus repræsentauit, & Cantica, seorsum illud Deut. 32. elegiaco carmine, vt versibus alternatim senis & quinis constent pedibus. *Euseb. lib.* 11. *præpa. cap.* 3. *Hieron. ex Iosepho.* Ad quos modos tria extant cantica apud Esaiam, vineæ scilicet, vrbis Sion, & Ezechiæ. *Isidor.* Quod æmulati
2709 Græci veteres, hexametris suas cantiones & odas conficiebant. Primus enim Alcmam Lacedæmonius, Olympiades
1053

Anni mundi. | *Anni diluuij.*

27. introduxit, τὸ μὴ ἐξαμέτροις μελῳδεῖν. *Suidas.* Non dubium, quia audierat Hebræos etiam, vt Dauidem, Salomonem, Ieremiam, suaues alios modos & mensuras excogitasse & vsurpasse, de quibus poëmatibus suo loco. Quare 2670. heroicum carmen oraculo Pythio non debemus, quamuis ante Troianum bellum probetur fuisse, vt Plinio visum est, *lib. 7. cap. 56.* multo minus Homero, vt Horatio placuit. *in arte.* rù13.

Hoc nobile inuentum, Hebræis inuidet & detrahit Iulianus Apostata, apud Cyrillum lib. 7. contra eundem.

Aaron creatus est Pontifex. Ab illo ad Dinasum, qui belli tempore per discordiam Pontifex ordinatus est, numero omnes 81 fuêre. Sub tabernaculo 13. Sub templo Salomonico 18. Reliqui stante templo secundo: qui plurimi sunt quoniam non vt ante, mortuis, sed viuis viui subrogabantur. *Egesippus lib. 2. cap. 13.*

Lex remedium aduersus Idolatriam omnia tunc occupãtem & peccatum vbique regnans. Item pædagogus ad Christum aduersus obliuionẽ promissionum de Christo patribus factarum vbique vigentem, ad tempus introducitur, quousque scilicet lex perfectior nempe lex spiritus velut Rosa in literæ calyculo occlusa exoriretur per Christum verum lumen illustraturum totum mundum & efficacius perfectiusque medicamentum inducturum.

Mosis sæculo periodus siue duratio humanæ vitæ dimidio imminuitur è Ps. 89. quo, versu 1. Moses illius Psalmi auctor inscribitur. Nam v. 10. vita hominũ redacta canitur ad annos 70 vel ad summum 80. idque in valentioribus & firmius constitutis, vt quicquid sit reliquum sit labor & dolor.

Hoc iam fit tertio. Nã *sub Arphaxad* mox à diluuio, quotquot post eum geniti sunt vsque ad Phaleg redacti sunt ad 400 & aliquot annos. i. ad mediã ætatem eorum, qui antecesserant. Deinde *sub Phaleg* ad 200. i. ad dimidiam vitam proximorum.

Iam hac quarta ætate ad 100. In sequentibus magis ac magis continuo deficient. Nam etsi hodie, qui ad senium mundi pertigimus, multi ad 70 & octoginta perueniant, at non cum bono robore, absque dolore & afflictione, cũ Moses vel Dauid illo Psalmo loquantur de tempore, quo in viridi statu & vigore homo permanere possit, cum commoda valetudine, absque vitæ tædio per optimam sensuum, & membrorum functionem atque officia. Quod vix hodie contigit quinquagesimo, etiam infirmioribus. Adeo hodie celeriter senescimus, *Consule Titelemanum, lib. 8. Phys. c. 22.*

Externa Mosis sæculo.

Ecclesiæ locum collocauit in Palestina vt in orbis centro vmbilico, iuxta illud Psal. Operatus es salutem in medio terræ. Quoniam locus ille opportunior ad Dei notitiam in omnes oras transmittendã, vt centrum ad lineas in circumferentiam traducendas. Nam nauigatione per mare Mediterraneum facilis & planus traiectus in vniuersũ Occidentem & Septentrionẽ per mare Rubrum in Orientem & Meridiem.

Vti Deus parturiebat hac tempestate Ecclesiam in Abrahæ familia, ita Satanas suam synagogam in gentibus. Nam circa hos dies monstrata videntur à duabus columbis ex Aegypto prouolantibus, duo oracula, Hammonis in Lybia, & Dodonei in Græcia, quæ proinde vetustissima omnium esse scribit Herodot. lib. 2. Vnde & Hammonis vocabulum factum videtur ab Ham siue Cham Noë filio, & Dodanim nomen habetur *Gen.* 10. Idque vt duobus Hebraicorũ oraculorum generibus responderent, quorum vnum Vrim & Thummim in Ephod erat mutũ, perinde ac Hammonium, alterum æquè ac Dodonæum vocale, è viua vel Dei, vel vatis voce.

Belochus 2. Assyriorum rex, artem ariolandi & diuinandi inuenit, aut potius illustrauit. Baal siue Beli sacerdos. Huius filia Atossa, quæ & Semiramis, cum eo regnat an 7. *Euseb.*

Pedestri itinere per Isthmum Ægyptiacum in totam Africam, per apertum ex opposito continentem in reliquas orbis partes.

Balaam Mesopotamius professione vates & ariolus, cuius vaticinia etiam de Christo (*Num.* 22. 23. 24.) descripta & seruata apud Orientales artis eius discipulos, vsque ad Christum, ad quem Magi, eius adducti prædicto, venerunt adorandum. *Orig. hom. 13. in Numeros.*

Qui quamuis augur esset, proindéque dæmonum cultor, 2709. ei quidem respondet Deus, non quidem ab ipso vocatus, sed ab ipso ignoratus. Ita ei apparuit non dæmon, quem consulebat & inuocabat, sed Deus, quem neque consulebat, neque 1053.

sciebat.

Anni diluuij.		Anni mundi.	
			sciebat. *Theod q. 4 0. & seq. in Numer.*
			Hac etiam Mosis ætate Aegyptium Cecropem primum Athenienſium regem vixiſſe autumant, & Athenas condidiſſe. Etſi Plato in Timæo Amaſim regem eius vrbis conditorem faciat.
1013		2670	
			Et Ogygē Atticū, vt Africanus apud Euſeb. lib. 10. Præp.
			Inachum quoque primum Argorum in Theſſalia regem Oceani & terræ filium, annis 400 circiter ante Troianum bellum. Quod regnum durat an. 544.
			Cecrops leges de coniugijs edidit aduerſus barbariem Græcorum, eóſque legibus ad humanitatem perduxit, regnans in Attica anno 35 Moſis. annis 375 ante Troiæ expugnationem, *Euſeb Naugiac.*
			Ab eo vſque ad primam Olympiadem numerantur reges 17. Principes verò, quos mors tantum finiebat, 12. ſub quibus apud Græcos multa mira narrantur. *Naugiacus.*
	MOSIS ET LEGIS, LATÆ SÆCULO.		Nec multo poſt Io in Aegyptum, de agricultura multa docens, profecta eſt, Iſis dea nuncupata. *Euſeb in Chron.*
			Apis filius Pharaonis filij Inachi regis Argiuorum (fama fortaſſe ſubmerſi Pharaonis) vt regnum occuparet, nauigauit in Aegyptum, vbi Deus putatur. *Naugiacus.*
			Poſt Cecropem nati feruntur dij Græcorum ante Troianum bellum 250. annis. Nam Saturnus ipſe ex dijs antiquioribus, non niſi centum annis ante bellum Troianum in Italia regnauit.
			Ideo autem deorum iſtorum ſæculum non ſatis definitè annotari poteſt, quia 300 his annis multi fuerunt Saturni, Ioues, Mercurij, Apollines, & quidem cuncti illuſtres. *Cic. in lib. de Natura Deorum.* Interim nulli antecēſſerunt Moſem & Cecropem *Ioſephus in Proœmio Antiquit.*
			A dijs ad Romam conditam mille propè annis & ad Chriſtum mille ſeptingenti numerantur. (*inquit Arnobius lib. 2. cont. Gentes.*)
			Narrationes fabuloſæ (quarum meminit Herodot. lib. 1. 2. 3. 4. 5. 7. 9. & Diod. Sicul. de hiſtoria fabulo.) De Io filia Inachi Argiuorum Regis à Phœnicibus rapta & abducta, Oſyrique regi collocata, ex qua Epaphum ſiue Apim genuerit, De Europa regis Phœnicum filia in Cretam abducta, De Siſipho condente Corinthum, De Minoë Cretenſium Legiſlatore, latè in Creta & inſulis Aegei maris regnante, circa hos Moſis & ſequentium Iudicum dies incidiſſe exiſtimantur.
			Nam Herodotus lib. 7. diſertè ſcribit Minoem viguiſſe τρίτῃ γενεῇ πρὸ τῶν Τρωικῶν, tertio ſæculo ante res Troianas.
			Item hiſtoriæ fabuloſæ de Pelope, Seſoſtri, Heraclidis, Adraſto rege Argiuorum, Perſeo, Atreo, Proteo rege Aegypti, Euryſteo, Argonautis, Medea, Oedipo, Thera, &c. hæc Iudicū Hebraeorum tempora minimè excedūt, adeò vt alij ad ſummum Moſis haberi poſſint σύγχρονοι, alij Ioſuë alij alius è Iudicibus poſterioribus. Qui quoniam magis noti apud poſteros permanſerunt è nomine & incerto rumore, quàm vlla rerum geſtarum ſcripta hiſtoria, pertinent ad libros Diodori Siculi, quibus inſcriptionem tribuit, de Hiſtoria fabuloſa.
			Tunc vt legis lucem, quam Deus proferebat, vehementius obſcuraret Satanas, Telmiſei excoluerunt diuinationem ex inſomnijs; Cares ex aſtris, Phryges & Iſaurj ex volatu auium, Cyprij ex euiſcerationibus victimarum, Perſæ ex magia, vt eius inuentores dicantur: cùm interea Babylonij
1053		2709	Aſtrologiam: Aegyptij Geometriam: literarum diſciplinas Phœnices ſtudioſè tractarēt. *Tatianus oratione cōtra Gentes.* Vnde Moſes legitur inſtructus omni Aegyptiorū ſapientia, &c.

	Anni mundi.		Anni diluuij.
Sic in Assyria Ballaam genoum vates, cuius iosipientiam & auaritiam, asina bumana voce vtens, coarguit: Quo simili prodigio bos Romæ loquutus perbibetur tempore belloru Punicorum. Item post mortem Cæsaris, P. Dolabella fasces tenente. *Iulius Obsequens de Prodigiis*. Et gallus Gallinaceus anno Vrbis 676 *Plinius, lib. 10. c. 21.*	2709.		1053.
Husan rex Idumæorum.			
Hic locant Hermem Trimegistum philosophum numinis instar apud Aegyptios cultum. Deinde Cbat eius filium. Sed quàm rectè postea dicam in Ptolomæo secundo.			
Denique Orum regem Aegypti Osyridis filium, quem Græci Apollinem nominent, deorum in Aegypto postremum ex Herodoto li. 2. Post quos primum regnasse Menam ex eodem tradunt.			
Diluuium Deucalionis in Thessalia annis circiter 800 post generale Noë, 810 ante vrbem conditam, quando Liber pater Indiam subigebat. *Oros. lib. 1. cap. 9.* 230 post diluuium Ogygis Thebarum Beotiarum regis.			
Quo tempore Pelasgi vetustissima Græciæ gens ab Aetolis & Locris pulsa, in Epirum & Italiam migrarunt. *Thucid. statim initio.*			
Paulò post, Phaetonte Molossorum primo rege, conflagratio, exustióque terrarum, præsertim in Aethiopia & Italia, quæ in tribus locis arsit circa Istros, Cytoxos, Vesuuios, & multæ per terras pestilentię. *Plato.* Quidam putant esse Phut tertium filium Cham, quoniam vterque venit in Aethiopiam.	2709	b IOSVE, de tribu Effraim an. 18.	1053 *Iud. 3.* 1071
b ANNI omnes, quibus Israëlitæ seruiisse exteris gentibus, captiuique fuisse memorantur in Iudicũ lib. subsequentium, & aliquando præcedentium Iudicum annis continentur, nec seorsum debent numerari, vt qui simul currant. Itaque quando legitur sub hoc vel illo Iudice terram quieuisse per annos aliquot, sensus est. Israelitas liberatos huius aut illius Iudicis ministerio, deinceps quieuisse à prœliis. Hæc non modo constás est Hebræorum traditio, item Eusebij, Augustini, Orosi, Isidori, Bedæ, Fasciculi temporum: verum etiam Scripturæ sententia, in qua 3. Reg. 6. omnino anni huius quartæ ætatis recensentur quadringenti octoginta.	2727	*Pontifice Eleazaro.*	
Quamuis eorum membratim reperiendorum obscuritatem attulit ipsa Scriptura. dum annos principatus Iosue, Samuelis & Saülis transiliit.			
Alioqui iuxta volumen Iudicum aliter intellectum multa interregna essent constituenda, & consurgentibus annis minimum sexcentis, expressa superioris Scripturæ authoritas eneruaretur. Hoc ergo sequi debent, qui veram temporum rationem tenere cupiunt.		*Bellopare 19. rege Assyriorum an. 30.*	
Nimis enim temerè Seuerus Sulpitius in Epitome erroris vel mendi arguit prædictum Regum locum, & Funccius cap. 13 Actorum. Nam, vt inquit August. si semel fateamur locum aliquem Scripturæ esse corruptum, aliorum auctoritas vacillat, nec iam sacra est.			
Quare tempora Iudicum à Mose vsque ad Samuelem sunt 375 anni, incluso Mose. Quibus si addas 4n. Samuelis & Saul, 40 Dauidis, & tres primos Salomonis, existent 480. qui nunc numerantur ab exitu ad templum. Nec error est in Actis Apost. c. 13. posuis 450. pro 350. vt impudenter Funccio excidit. Nam ille numerus 450 respicit ad Exod. 12. *Habitatio filiorum Israel in Ægypto 430. annorum*, non ad tempora Iudicum, à Iosue ad Samuelem.			
[Ità se babet textus Act. Apost. 13. Vers. 20. *quasi post 450. annos*, quod pendet à superiore versu, *Et distribuit sorte eis terrã eorum*, illud autem, *post*, repetendum est ab illo versu. 17. *cum*	2727.		1071.

essent

Anni diluuij.

1053. *Salmone principe Iuda & Christi propagatore.*

Chebrone Ægypti secūdo rege post submersum Pharaonē, deinde Amenosi, an. 21.

In Europa.

Sicyoniorum Turimacho Rege septimo, deinde Leucippo an. 53.

1071.

Anni mundi.

essent incolæ. &c.

2709. Iosuë Chananęos partim interfecit, partim terra sancta depulit. Horum reliquiæ traduntur migraste in Germaniam, Sclauoniam, & regiones vicinas. *in Seder Olam.* Vnde Germania Chananæorum propago, ferarum potius quàm hominum domicilium Tacito visa est, sine vrbibus, sine oppidis, sine castris, sine cohærentibus ædificiis. Quare & inter regiones Scythię habita. *Plin. lib. 4. cap. 12.* Et certè illa ætate totum Occidentem fuisse vacuum, paulatim verò in eius regiones venisse Orientales populos, apparet è crebris in Europam populorum infusionibus, quarum meminere historici.

Etenim ante tres mille annos tota ferè Europa vacua erat, vt qui primi eam inhabitare cœperint, appellati sint Abotigines, locis maritimis primùm omnium habitatis, cultísque, vt Italia, Dalmatia, Gallia Narbonensi, quòd illuc primus & facilior propter mare esset transitus.

Chananæorum alij migrarunt in Aegyptum, deinde in Africam, in qua ædificarunt multas vrbes vsque ad colūnas Herculis, inter reliquas Tingin in Numidia, duabus columnis candido lapide erectis cum hac inscriptione, characteribus Phœniciis & lingua. *Nos hi sumus, qui fugimus ante latronem Iosuam filium Nun. Procop. lib. 2 de bello Vand. & Epiph. alicubi.* propter quam affinitatem contingere potuit, vt Sidonia Dido cum media vrbis parte eo demigraret, & Carthaginem conderet, Nam hoc nomen est Chananeum siue Syriacum [illegible] *Vrbs media.* Et Plauti etiam temporibus lingua Africana erat Phœniciæ & Syriacæ dialectus, vt ex eius Pœnulo liquet.

Nec Iudæis res fuit cum imbellibus aut paucis. Nam Iabin rex Azor, aduersus eos congregatat 24 Reges, secum habentes 300 armatorum millia, & duo millia falcatorum curruum. Et Adonisedec rex Hierusalem quinque secum assumptis Regibus, copiosissimum contra eos duxit exercitum.

Iosue 18 annis administrauit Rempublicam. Obiit anno ætatis 110. Ei superfuerūt 17 annis reliquiæ seniorum Israel. *R. Abraham in Cabbala historica.* Id potest colligi ex annis Caleb *Iosue* 14.

Rerum suarum Commentarios scripsit & Deuteronomij postremos versus, ob hoc scilicet loco, Et mortuus est Moses. *R. Mose Kimhi in sua Grammatica.*

Solus in ingressu terræ supererat è 600 millibus egressis de Aegypto cum Caleb, qui *Ios.* 14 tam fortis & vegetus ad bellandum & gradiendum ætatis octogesimo quinto, quàm cum erat quadragenarius. Vnde & in senio res suas Iudæorúmque mirè auxit. *Iud.* 1.

Quatuordecim annorum res gestas liber Iosuæ complectitur. Septem enim in subigenda terra, septem aliis in diuidenda occupatus fuit, quanto tempore Tabernaculum Domini fuit in Galgal. Post quos ædificauit vrbem Tamnath-Sara, Item congregauit populum Domini in Silo, &c. *sub finem libri Ios.* Quæ sic facilè percipientur.

Octauo die Februarij, anno quadragesimo ab exitu finiēte, gubernacula Iosue suscipit ad Iordanis ripam.

Populus ascendit de Iordane decimo die mensis primi, id est, Martij, *Ios.* 4.

Venit ad montem Garizim & Ebal, sēque astringit benedictionibus & maledictionibus Legis.

Vndecimo parat Iosuë acutos cultros, ad futuram populi circumcisionem.

2727. Decimo quarto festū Paschæ agitauit, immolatis agnis. *Iosue* 5. Túmque cœpit quadragesimus primus annus ab exitu.

Anni mundi. *Anni ... 1053.*

Decimo sexto offerunt manipulum frugum.

Vigesimo secundo mandata accipiunt de circumeunda Iericunte.

Tribus mensibus bella Iericuntis, Haï & Gabaonis conficiunt vsque ad tertium Iunij. 2709.

Septem annos consumunt in subigenda maiore illius regionis parte, vt colligitur è verbis Caleb *Ios.* 14.

Septem alios in terra sortien diuidunda, & singulis tribubus præter Leuiticam suis terræ portionibus assignandis, quæ vndecim fuêre. Nam duodecima pars Enachim, data est Calebo,

Argiuorum Inacho Rege primo, deinde Phoroneo an. 60.

Decimo quinto ab ingressu anno, incipit constitui legis integra obseruatio, vt numerari decimæ, anni remissionum Iubilæi.

Eodem tempore vocat Iosue Rubenitas, Gadditas & dimidiam tribum Menasse, & dimittit in terram Galaad trans Iordanem, in cuius littore monimenti sui ædificant altare miræ magnitudinis.

In Silo fixit tabernaculum in 369 annos vsque ad extrema tempora Heli, structura lapidea infernè extructa, & cortinis supernè dispositis, arca de Galgal (*Ios.* 14.) translata. *Seder Olam, cap.* 11.

Tempus administrationis eius annis octodecim rectè definitur, quoniam subductis aliorum temporibus & in vnam summam collectis, intelligimus, quid summæ 480 annorum 3 Reg. 6 positæ desit, & qui anni ad eam explendam sint necessarij.

Atheniensium Cecrope, deinde Granao an. 9.

Et sanè non diu vixit post terræ partitionem. Quare R. Mose *in More, lib.* 2. *cap.* 32 quatuordecim ei tantum tribuit existimans videlicet mox post illam partitionem defunctum. Præsertim cùm quot post illos 14 in debellanda diuidundáque Chanaan consumptos, vixerit, non scribatur. Verũ quia post multos dies cõuentum habuisse Ios. 23 traditur, necesse est aliquot annos superstes fuerit?

R. quidem Selomo scribit Seder ei tribuisse 28. sed non id satis sibi liquere. Rectè. Nam non nisi octodecim congruunt.

Hebræi tamen ferè Seder sequuntur, ac Denos supra centum vitæ Iosuè sic distribuunt. Egressus ex Aegypto ministrabat Mosi *Exod.* 24. puer quidem & vnus è ministris eius, *Ibid.* 33 & *Num.* 11. id est, quadraginta duûm annorum, *R. Selom.* 1. *Par.* 22. Pueros enim & iuuenes alicuius etiam grandes natu vocant, præsertim si seruiunt & ministrant, vt sint vocabula non ætatis, sed conditionis, vel vigoris & firmæ valetudinis. Postea cũ Mose vixit in deserto 40 annis. Mortuo Mose rexit populum 28 Summa 110.

At stante huius ætatis fundamento, non nisi octodecim ducis officio fungi potuit. Itaque necesse est vt in exitu plures habuerit annos, nempe 52. quibus si addas 40 sui apud Mosem ministerij, existent 92. Deinde superer unt 18 ducatus. Qui omnes curriculum 100 definiunt.

Vnde nec Abben Ezra assentitur R. Selomoni, sed potius Talmudicis, qui Iosue assignant 56. quo tempore puer est appellatus, *Exod.* 33. *Num.* 11. nempe anno post exitum tertio, quod cum summa nostra conuenit. Nam cæteri 37 Deserti, & 18 principatus decem & centum complent.

Nec verò incredibile sit tam grandæuum appellari puerũ. Isaac Genes. 22. puer appellatur, quo tempore offerebatur, quẽ tamen Hebræi credunt fuisse triginta septẽ ann. 3. Ezræ 3. Zorobabel iuuenis dicitur, quo tempore erat custos corporis Darij, cùm tunc minimum esset septuagenarius. Nam Scriptura gradus ætatis interdum metitur corporum constitutione, vt cum Salomonem senem, vitæ quinquagesi 2727. 10

mo

Anni diluuij. *Anni mundi.* mo secundo appellat, haud dubiè quia tum confecto erat corpore propter venerem.

1053. 2709. Anno igitur post partam quietem quarto, obiit. Non vt Hebræi ferè putant decimo tertio, vt eius principatus annorum fuerit 27 aut 28. vel decimo iuxta Iosephum, qui ei 25 tribuit.

Funiculi mensorij, quibus ipse & Eleazarus Pontifex vsi sunt ad distribuendam terram, non erant externi & materiati, qui reuera ducerentur è termino terræ sanctę in terminū. (Nam hoc prodigij simile) sed Geometricæ siue Mathematicæ lineæ mente & phantasia conceptæ. Colebant scilicet Mathemata, à quibus ad se ea multis post sæculis Græci transtulerunt.

Appellatus est & Iesus non modo apud Apostolos & 70. interpretes, verum etiam in Hebraico contextu Nehem. 8. vers. 17. Nimirum vel ex nomine, nedū rebus & gestis præsignificabat Iesum Christum, cuius est propriè Mosi succedere, saluare à gigantibus & cæteris hostibus, introducere electos in terram promissam, hæreditatem inter regni filios partiri, bella Domini gerere, ciuitates refugij constituere ad remissionem peccatorum, &c.

Echotographia Palestinæ à triginta vno viris conscripta inter septem reliquas tribus, quibus ager & possessio nondum erat assignata, reliquam Palæstinam sortito distribuit. Nam vsque ad id tempus, quinque duntaxat, tribus, possessiones certa sortes acceperant, aliis in castris remanentibus, tribus videlicet Ruben, Gad, dimidia Menasse trans Iordanem, Iuda & Ephraim, & altera dimidia Menasse citra. *Iosue* 18.

MOSIS ET LEGIS LATÆ SÆCVLO.

Sed & Leuitis separauit 48 ciuitates ad habitandum. Ios. 20. sed illis multo plures postea obtigerunt. 1 *Par.* 6

Tum in terra sancta trecentæ octoginta vrbes, siue oppida florentissima extabant, cùm hac ætate eorum quatuor vix notari possint. *Brochardus in mappa.*

E quibus per sortem (non donum vel eleemosynam) septuaginta addictæ leguntur iuri Ecclesiastico, 1 *Par.* 6. Præter villas, suburbana, primitias, decimas, (omitto spontaneas oblationes & donationes à Dauide & aliis factas) quorum omnium ratione terræ sanctæ plusquam tertia pars erat de iure & patrimonio Ecclesiæ Mosaïcæ, vt & ipsa tertium vel potius primum de tribus Reipublicæ ordinem cōstituebat. *Contra impios, qui dolent Christi & Ecclesia ipsius patrimonium diuinis ministeriis, rebus piis & pauperibus impendendum, esse locuples.*

Eius forma fermè quadrangula, cuius limites quatuor indicantur, Gen. 10 Sidon, Gaza, Sodoma, Lessa, quæ postea Cæsarea Philippi. Nam hic Peræa, siue regio trans Iordanem non comprehēditur, vt quæ etiam hodie magis ad Arabiam, quàm terram Chanaan siue Palæstinam pertineat.

Littoris secūdum mare Mediterraneum extensio est per 160 millia passuum. Aequalis & longitudo recta linea à Iordanis fontibus seu Dan ad Beersabee siue Bersammam, nisi quod nauigantibus, littorum anfractus aliquantò longiores sunt viæ. Latitudo autem à Sorbonitude, paludæ quæ parum in Austrum à Gaza abest, per deserta ad montem Seïr & mare mortuum 103 millium est Italicorum. Sic Septentrionalis latitudo à Sidone per libanum ad Damascum penè par priori, nisi quòd aliquanto angustior. *Hieron.*

Terra sancta continet quadraginta parsaoth. i. parasangas siue leucas Persicas, quarum decem sunt iter vnius diei *Elias è Talmudistis in Tisbi.* Quod ita interpretor, vt quia ferè qua-
1071. 1727. drata est, adiuncta regione transiordanina, quodlibet latus centum ferè leucas Persicas complectatur. Alioqui enim est

Anni mundi. *Anni diluuij.* 1053.

latiot triplo, quàm vhi longissima est. Nam ab Ioppe vsque ad Traconos, montes, tantum oumerantur sexaginta millia passuum. i. tria itinera, quod spatium Iordane concluditur. At à Lihano ad fluuium Aegypti Rhinocoruram, siue a Dan ad Beersabeem centum sexaginta. quod terrarum discrimen 1709.
vix nouem dichus ahsoluitur.

Post captiuitatem Babylonicam confusis terminis & finibus duodecim tribuum, secuta est alia diuisio. Ac pars Meridionalis cœpit vocari *Iudaea*, capiens tribus Iuda & Benjamin. Septentrionalis *Galilaea* comprehendens quinque tribus Dan, Nephtalim, in ortu Aquilonari, Zabulon, Aser, Isacha versus mare. Intermedia *Samaria* complexa duas antiquas trihus Ephraim & Simeon, cum dimidia Menassæ. Orientalis trans Iordanem *Peraea*, duas alias continens Gad & Ruben cum altèra Menassæ dimidia.

Edoctus est Iosue à Mose legis iurisque diuioæ intelligentiã. *Ioseph. lib. 4. Antiq ca. 7.* Eam docet seniores septuaginta, qui per ordinem eam communicarunt cum prophetis & prophetæ cũ sapientibus. i. Scribis & Pharisæis, à quihus Rabbini se suam sapientiã accepisse gloriantur. *Pirke Abboth. cap. 1.* hoc vocant Cabhala, siue legem ore acceptam.

Prima Synodus in Sichem, Eleazaro Pontifice, Iosue iudice, senioribus assidentibus de prohibenda societate cum gentibus, auferendis diis alienis, sepeliendis ossibus Ioseph. Ios. 24. Probabile est in ea legem ore traditã siue Cabbalam senioribus fuisse commissam, quam per ordinem prophetis traderent vt Hebræi referũt in Pirkè Abboth.

Eodem anno obiit Eleazar põtifex, quo Iosue. *Seder Olam.*

Quidam inter Iosuem & Othonialem collocant Iudam, sed hoc nomen 1 *Iud.* Hebræi accipiunt non pro indiuiduo, sed pro tota tribu, quam dicunt cum tribu Simeon Adonisedec Hebronis regem cepisse, & cætera gessisse, quæ illic narrantur.

E quibus victoriis post diuisionẽ generalem per Iosuem factam secuta est subdiuisio inter capita & principes eiusdẽ tribus. Nam *Asur* de filiis Hezron pater (id est, Dominus) fuit oppidi Tecuæ. *Mesa* filius Ziph Maresę & Hebronis. *Magon* Beth-suris, *Saaph* Madmannæ, *Seua* Macbenæ & Gabaę. *Sobal* Kiriath-Iearim, è qua postea exorti sunt habitatores vrbium Sargæ & Estaol. *Salma* Beth-leemi, *Hareph* Beth gaderis. 1 *Par.* 2.

Penuel de tribu Iuda pater fuit (id est, Dominus) oppidi Ghedor. *Ezer* Husæ. *Tehinna* vrhis Nahas. *Ibid. c. 4.*

[Quòd Patres dicti sunt Reges aut Domini inde est, quia primus apud homioes fuit status œconomicus, & paterna auctoritas. Deinde quia Reges ipsi vel per nefas, gubernationem & dominatum aliorum occupantes: eodem titulo gaudere videbantur. Ad quod pertinet nomen Abrek trihutum Ioseph in Genesi, quod refertur lingua ęgypriaca, vocahulo serapidis, nam *ser* principem sonat, *apis* pro *abis*, id est pater, *ab* hebræum est, *is* terminario ęgyptia pro *j* bebraica *abi*. p. autem *pro* b. ægyptij vsurpant. vt vicissim Arabes nullum p. habent sed tantum. pb.]

Iabes suam sortẽ valde auxit, & ex se denominauit vrbem Iabes Chananeis ereptam. *Ibid.*

Filij *Eston* inhabitarunt vrbem Recha. *Iiba* vrbẽ Estemoam *Ioab* vrbem fabrorum fabris lignariis, lapidariis, & ferrariis assignatam. *Ibid.*

Iered rexit Ghedoram *Heber* Sucho, *Icuthiel* Zanaam, *Garmem.* keilan. *Ibid.*

Ex filiis *Sela*, qui filius fuit patriarchę Iuda, *Her* consecutus est principatum Lechę, *Lagda* Maresæ, *Esboa* Beth auodath-habbuz, id est, vrbem, in qua conficiebatur hyssus, cuius proinde habitatores erant bnorum telęque opifices. *Ioab & Saraph* dominum cœperunt in Moabitas.

Habitatores Cozehæ fuerũt de eiusdẽ *Sela* posteris, 1 *Par.* 4

Scribæ siue doctores de genere *Cin* siue *Iethronis* soceri Mosis per *Hamimath* Rechabitarum patrẽ inhabitarunt Iabes. 1 2727.
Par. 2. 1071.

Anni diluuij. 1071.

IOSVE SÆCVLO.

Anni mundi. 2727. Raab nupsit Iosue. *R. Mose precept. neg.* 112. & Salmoni. *Mat.* 1. qui fuit de ingredientibus terram, mortuúsque est post Iosue. *Seder Olam.* Cùm exploratores recepit, erat meretrix, vt nostris placet: vt Hebræis, cauponatia: nam זונה vtramque significat. *Iosue* 2.

[Ex vocabulo malè intellecto πορνὴ pro meretrice accipitur. Atqui πορνὴ dicitur hospitatrix, ἀπὸ τοῦ πόρρω ναίειν, extra habitando, καθ' ὑπαλλαγὴν sūpto significato, pro extraneorum hospitatrice.]

Profana ætate Iosue.

Cadmus Thebis Bœotiæ à se conditis regnans. è cuius filia Semele Bacchus.

Cadmo expulso successit Amphion & Zetus.

Cadmus à קדם quasi Orientalis (ab Oriente enim in Occidentem venit) ante argonauticam Iasonis expeditionem, è Phœnicia in Bœotiā, Europam subacturus, nauigauit, & dedit Græcis sedecim literas, id est, literarum picturam, lineamenta & nomina. Nam disciplinas Græci vix post mille annos degustarunt. Græci agnoscunt illa elementa sui non esse inuenti apud Varronē lib. 1. de Anagolia. Cùm enim Crates Græcus philosophus quæstionem grammaticam in Græcia agitaret, cur non diceretur, ἄλφα ἄλφατος, vt γράμμα γράμματος, responderunt alij Græci: Hæc non sunt vocabula nostra, sed barbara, vt hac Græcorum confessione non has ipsorum literas esse perspicuum euadat.

Phœnices primi, famæ si credimus, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris. *Lucan lib.* 3.

Phœnices accepta literarum notitia ab Hebræis, ob viciniam, literarum ordinem & numerum Græcorum pueris dederunt, ob mutua vtriusque gentis commercia. *Ex Eupolemo Græco scriptore in hist.*

Ab Hello Deucalionis filio, Thessalo, Græci omnes Hellines dicti. *Thucid. initio.* Sed fabulosè. Nam ab Elisa filio Iauan, *Gen.* 10.

Galates Celtarum rex. Deinde Narbon, de quibus antea.

Busiris in Aegypto regnum inuadit, & inmanem tyrannum agit.

Heliopolis, quæ & Thebę in Aegypto, Cyrenæ in Lybia extruuntur.

Vt Cadmus characteres Græcos, sic Phœnix frater eius Phœniceos condidit, æmulati vicinorum Hebræorum literas & nomina. Vermiculum instituit, vnde color puniceus conficitur. Bythinam vrbem condidit.

1071 *Iud.* 1. ttt c OTHONIEL de tribu Iuda, an. 40.

Eleazaro & Phince Pontificibus.

2717 2767 Pelasgi à Cadmeis pulsi ad Pindum, &c.

Tyrrhenus filius Atyis Lydorum regis, migrat in Italiam, & pulsis Vmbris illic considet. *Herod. lib.* 1.

c QVINAM absurdū putant à morte Iosuæ vsque ad mortem Othonielis tertij iudicis, annos duntaxat 40 numerari, ac statim post eius mortem alterius præfecturam incipere, cùm Scriptura dicat Iosue vltimo. Iud. 2. & 3. seruiuisse Israelem Domino cunctis diebus Iosue ac seniorum, qui longo vixerunt tempore post Iosue, & nouerant omnia opera Domini, donec surrexit noua generatio seruiens Baalim, traditúmque in manus diripientium, quousque suscitatus est Othoniel, qui eos liberaret. Sed illi non intellexerunt, pro *longo tempore*, legi Hebraicè, *multis diebus.* id est, 17 annis, vt omnes Hebræi intelligunt, quibus scilicet seniores ipsi Iosue superfuerant Nam sub 20 annum Othonielis, aut etiam post, bis paulo ante mortuis, cœperunt præuaricari, & sic venire in ditionem Cusan regis Mesopotamiæ per annos 8. à qua per Othonielem iam Iudicis potestate fungentem,

2767. liberati sunt. Et sanè nullo modo est probabile post Iosuam

nii. Othonielem vltra quadraginta annos vixisse, nedum impe-

Anni mundi. 2727. *Salmone Principe Iudæ & Christi progenitore.* *Anni diluuij.* 1071.

rasse, cùm extiterit vnus è grandioribos tettam hostiliter ingedientibus & partientibus. Præterea est obseruandum primum illud & secundum caput Iudicum cum magna parte sertij esse veluti prologum totius libri de præuaritante identidem populo & resipiscente, cuius causa nunc seruituti subiiceret, nunc Iudici faueret Deus ad eum liberãdum, Non igitut pertinet ad proximum Iudicem duntaxat, verum etiam ad reliquos, atque ita excludit interregna, quæ alioqui prima fronte multa videri possent.

R. Abraham in Cabbala & ferè Hebræi inter Iosuë & Othonielem interregnum constituunt 17 annorum, quibus scilicet tradunt per Seniores à Mose ordinatos Iosuæque superstites Rempub. fuisse administratam. Sed illi currunt cum Othonielis magistratu, vt & octo anni quibus subiecti fuêre Hebræi Regi alienigenæ, ob præcedentes causas, & quia officiunt summæ 480 annorum. 3. *Reg.* 6. fixæ.

Lampride Assyr. rege.

Hoc autem interregnum ideo illi constituunt, quia 13 annos duntaxat assignant Samuelis & Saülis principatui. Atqui è Diuo Paulo Actorum. 13. ei tribuendi sunt quadraginta.

Amenosi Ægypti tertio, deinde Mephre an. 12. Mispharmutosi an. 26.

Aliqui etiam interponunt Iudæ principatum è Iudic. 1. vbi post mortem Iosuë consuluerunt filij Israel Dominum, dicentes: Quis ascendet ante nos, contra Chananæum, & erit dux belli? Dixitque Dominus, Iudas ascendet. Verum ex Hebræis & Iosepbo libr. 5. Antiq. cap. 2. Iudas illic non nomen est proprium, sed patronymicum de tota tribu, è qua assumptus est Othoniel.

In Europa.

Sicyoniorũ Leucippo rege octauo, deinde Messapo an. 47.

Sic Simeon, pro tribu Simeonis Iudæ finitimo, Ioseph, Manasses, Ephraim, Aser, Nephtali, Dan, quarum tribuum viri fortes duce Othoniele Chananæorum reliquias bello persequuntur, Chananæum, Iebusæum, Pherezæum subigunt, vrbem Hierusalem capiunt, incendunt Gazam, Ascalonem, & Accaronem Palæstinis eripiunt, comprehendunt Adonibezec, &c. *Ibid.*

Sunt igitur statim post mortem Iosuë iudices creati, quod & narrat Apostolus. Post destructas (inquit) septem gentes terræ Chanaam, & terram sorte distributam Deus dedit Iudices populo. *Act.* 13.

Iudices hi vsque ad Samuelem dicti sunt, quòd penes eos auctoritas esset dicendi ius, & administrandi Rempublicam, iuxta Legem à Mose positam. Diademate aut sceptro, vt Reges non vtebantur: hæreditarij non erat, sed partim auctoritate prudentum hominum creabantur, vt Iephte Iud. 11. partim à Deo excitabantur vocatione peculiari. *Iud.* 2. Eorũ potestas non erat Regia siue arbitraria & mera, sed politica & temperata siue mixta: nempe populum regebant iuxta ipsius leges & instituta, vt qui Dux appellatur ad Venetos. Vnde Iosephus passim hunc principatum vocat Aristocratiam, opponitque Monarchiæ, quæ humana temeritate, & præsumptione, non legis à Deo & sapientibus positæ præscripto res solet moderari. Sic D. Thomas lib. 2. de Regimine princip. cap. 2. & lib. 4. cap. 8.

[D. Thom. præ omnibus Regium decus tuetur, & ita docet in eodem libro de Regimine Principum, per totum. sed hæc de temeritate humana refert ad popularem illum tumultum, tempore Samuelis, contra statum Pontificiũ, à Deo institutũ. Cæterùm nequaquam temeritate aliqua factum, vt summa rei ad vnum referretur, sed necessitate & rebus dictantibus. ff. de Orig. Iur. lib. 2. §. Nouissimè.

Octo anni, quibus primum Israëlitæ sunt oppressi, comprehenduntur sub his 40. quibus postea dicitur terra quieuisse sub Othoniele, *Iud.* 3. 2767. 1111

Iudicum enim tempore Israelitæ vexati sunt à vicinis regibus & populis Mesopotamiæ, Syriæ, Ammonitis, Moabi-

tis,

Anni diluuij. *Anni mundi.* tis, Madianitis, Chananæis & Philistæis.

Sic Othonieli attribuenda sunt, quæ Iudas. i. tribus Iudæ,
1071. 2727. cum Simeonis 1. cap. Iudic. gessit post Iosuæ excessum.

Argiuorum Phoroneo rege secundo.

Tribules Dan locorum angustia pressi ab Amorrhæis, deliberant de quærendis nouis sedibus. *Iud.* 1. Id perficiunt in ipso monte Libano ad fontes Iordanis, excisis & sublatis incolis vrbis Lais siue Lesem, in extrema forte tribus Aser, post Sidonem, quam Dan nominant. Vi auferunt idolum Michæ, ad eas sedes abducto Ionatham filio Gersum Mosis filij, vt illic ipse & posteri sacerdotio fungerentur vsque ad diem captiuitatis suæ, manente apud eos idolo Michæ, quandiu domus Dei fuit in Silo, *Iud.* 18. Captiuitatem appellat diem, quo capti sunt Danitæ à Palestinis cũ Arca, 1. *Reg.* 4. ad quod vsque tempus videntur Danitæ se Idololatria contaminasse, sacra illis procurante Ionathan & filiis eius deinceps.

Graneo Atheniensium secundo, mox Amphytrione an. 10.

Historia igitur idoli Michæ, atque eius per Danitas vi sublati, constupratio vxoris Leuitæ, & cædes vniuersæ ferè tribus Benjamin euenere diebus Othonielis, vt auctori Seder Olam placet: non vt Iosepho, paulò ante Othonielem, cùm populus opprimeretur seruitute Cusan regis Mesopotamiæ, inter Iosuë scilicet & Othonielem per octo annos. Ita quinque vltima capita Iudicũ, secundũ caput libri proximè præcedere, aut mox sequi debuerunt. Nam certè inter Samsonem & Heli nullum fuisse videtur interuallum, etiam si R. Dauid in 4. Ezech. & R. Mose in Misna, inter illos ista contigisse putet. Et Suidas *in Benjamin*, itémque Samson, sub Samsone potius.

Nec obstat quod illic toties repetitur (*cap.* 17. 18. 21.) tunc (id est, diebus Othonielis, vt interpretor) nullum fuisse regem siue magistratum in Israël, sed vnumquemque quod sibi rectum videbatur, hoc fecisse: Nam significatur Iudices non fuisse potestate regia, herili & despotica, siue tanta vt possent libere & pro arbitrio cogere priuatorum hominum audaciam & temeritatem. Eorum enim potestas erat politica & mixta isto præsertim tempore, quo magistratus adhuc erat recens, neque bene confirmatus. Rex ergo non illic significat simpliciter magistratum, sed principem, qui omnia per se posset.

OTHONIELIS SÆCVLO.

De quo D. Thomas vbi suprà. Quamuis in Iudicibus vnus dominaretur, tamen quia regimen pendebat è pluribus, non regale sed politicum erat eorum Dominium. Regale enim quædam est arbitraria potestas, ac regum voluntas pro Lege est, vt parum differant à tyrannis: cum politicum sit secundum Reipubl. Leges & Decreta totius multitudinis, vel optimatum, quibus iura Reip. tradita sunt.

Nec etiam obstat, quod initio capitis 17. post extrema verba decimi sexti *Iudicauitque* (Samson) *Israel annis 20.* sequatur *fuitque eo tempore vir, &c.* Nam illud est interpositum à nostro interprete, quòd haud dubiè illa existimaret statim contigisse mortuo Samsone per interregnum inter ipsum & Heli, non sub Othoniele. Sed repugnat, quòd capite vigesimo Phinees filius Eleazari, filij Aaron tum fuisse domus Dei præpositus asseritur. Nam sic annum trecentesimum trigesimum excessisset.

Phinees ea tempestate adhuc erat in viuis, *Iud.* 20. Itaque qui illa inter Samsonem & Heli contigisse volunt, sentiunt Phineem annis amplius trecentis vixisse, vt R. Mose Ægyptius in suo Misna.

Quod & Talmudici videntur velle. Phineem enim aiunt spiritum propheticum perdidisse, quia noluit absoluere suo
2767. voto Iephten. *R. Selom.* 1. *Par.* 9.

1111. In castris Benjaminitarum septingenti reperti sunt ambidextri, & ita lapidem iaculantes, vt capillum possent percu-

Anni mundi. *Anni diluuij.*

tere, reliquis intactis. *Iud.*20.

Temporibus Iudicum Gẽtes suos habebant reges, 1. *Reg* 8. cum Iudæorum res magis esset Aristocratica, imò ex Iosepho Theocratica, in qua Deus per pontifices primum, dein de Iudices politicos populum suum gubernaret. 2767. 1111.

Externa.

Scytharum primus rex Targitus præfinitè annis mille vixit, ante Darij expeditionem in Scythiam. *Herod. lib.*4. Extitit igitur his Othonielis diebus.

Cusath Resaim Mesopotamiæ rex. *Iud.*2.

Adonibezec rex Pheresæorum & Chananæorum, cùm Reges 70. amputatis manuum & pedum extremitatibus, sub mensa, more canum aluisset, tandem à Iudæis victus, simili sorte periit. *Iud.* 1.

Curetes & Corybantes Gnossam condunt, qui modulatam inter se & concinentem in armis saltationem docuerũt. *Euseb. Plin. lib.* 7. *cap.* 56.

d Aiod Eglonem regem Moab, qui graui seruitute per annos 18. populum Dei premebat, & Idola in Galgalis posuerat, vbi solebat esse tabernaculum, sica in femur defixa, sinistra manu, qua æque fortiter vtebatur ac dextera, interemit. 2767. 1111.

Eglonis autem octodecim, quibus oppressit populum, comprehenduntur sub octoginta, quibus terra quieuisse traditur sub Aiod vel Ehud. *Eus. Hebræi.* Sic deinceps anni omnes seruitutis cum annis Iudicum sequentium confunduntur. Perperam enim quidam ab illis hos distingunt, vt & Eusebius narrat post Hebræos. 2847. Iud.3. 1191.

Inde comparato exercitu Moabitas, adortus, decem millibus interfectis, gentem deleuit & quieuit terra octoginta eius annis, quibus fuit populi iudex & dux.

Samgar pugnans pro Israele, sexcentos homines cædit stimulo boum, seu vomere, extremo anno huius iudicis. *R. Abraham in Cab.* Iudex tertius quibusdam, sed perperam.

Tres extiterunt Booz, tribus Iudæ nobilissimi, quorum primus Salmonis fuit filius, alter nepos, tertius abnepos, *Lyra in* 1. *&* 4 *Ruth.* Qui tanquam vnus numerantur in Dauidis & Christi genealogia, *Ruth* 4. *& Mat.* 1. Iuxta Hebræorum regulam, cuius meminit Kimhi initio Aggæi. Nepotes sunt tanquam filij. Puto autem à Salmone ad ipsum Booz, siue à Raab ad Ruth (quod spatium fuit minimum trecentorum annorum) Principes Iuda, Christi, & Dauidis maiores, illis scripturæ locis de tam sancto catalogo fuisse eiectos propter ignauiam. Vnde nihil memoria dignum leguntur toto Iudicum libro gessisse.

Profana ætate Aiod.

Ætas deorum. *Ioseph in proœm Antiq.* posterius tamen posuerim, non longe scilicet ante bellum Thebanum & Troianum, quod ipsorum deorum sæculo, quo terras deseruerant, gestum historiæ prophanæ loquuntur, deorum liberis in eo occisis. Deos enim Græci ex hominibus natos crediderunt. *Herod. lib.* 1. Hinc Cic 1. Tuscul. Si verò scrutari vetera, & ex eis, quæ scriptores Græciæ prodiderunt, eruere coner, ipsi illi maiorum Gentium dij, qui habentur, hinc à nobis profecti in cœlum reperientur. Quære quorum demonstrentur sepulchra in Græcia, reminiscere, quoniam es initiatus, quæ traduntur mysteriis. Tum denique, quàm hoc latè pateat intelliges. Porro deus istos maiores duobus his versibus Ennius fuerat complexus.

Iuno, Vesta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iupiter, Neptunus, Vulcanus, Apollo. 2847. 1191

Saturnum & Bacchum addit, *Euseb lib.* 4. *de Præp.*

Sed Bacchus cum Hercule & Pane recentissimus Deorũ.

4.

d Aiod, Hebræis Ehud ambidexter de tribu Benjamin cum interregno, annis 80.

Pontific. Phinee.

Salomone & Booz primo principibus Iuda & Christi maioribus. 1. *Par.* 2. *Ruth* 4.

Regib. Assyr. 21. *Bellopare, Lampride* 20. *an.* 32. *Sosare* 21. *annis* 20. *Lampare* 21. *annis* 30.

Misphármutosi Ægypti quinto, deinde Tutomosi annis 9.

Amenophi an. 31. *Oro magno ad.* 38.

Herod.

Anni diluuij. 1191. *Anni mundi.* 2847.

In Europa.

Sicyoniorum Meßapo rege nono, deinde Erato annis, 46.

Arginorum Phorone Rege secundo, deinde Api an. 35. quem dicunt fuisse Serapin. *Argo an.* 70. à quo Argiui, quo regnante Græcia vti cœpit frugibus, & habere *segetes delatis aliunde seminibus.*

Atheniensium Erichthonio an. 50.

Italiæ Iano, deinde Saturno.

5.

e DEBORA de Ephraim, & BARAC de Nephtalin, an. 40.

1231. *Pontifice Phineæ, deinde Abisue.* 2887.

Herod. lib. 2. Nisi quod secretiori historia (vt Aug. ait) plures fuêre, qui Hercules & Liberi Patres & Apollines dicti sunt, De quo lege Ciceron. lib. de Natura Deorum.

[Hesiodus tamen in θεογονίᾳ dum ex Erebo & alijs tot numina producit, facile ostendit non omnes Deos putâsse veteres Græcos, ex hominibus extitisse: sed ex secretiore origine.]

Vetus Idololatria, quam retinuerunt Persæ, Chaldæi, & reliqui Orientales, magis erat posita in cultu planetarum & syderum, id est, vt loquuntur prophetæ, militiæ cœli, & idolorum, quæ non modo syderum, tanquam deorum immortalium simulachra & signa haberentur, verum etiam eorum diuinitatis & virtutis domicilia, sedes & quasi corpora. Quanquàm etiam hominum mortuorum, vt Beli, consecrationem adhibuit, quorum nominibus appellari, salutari, responsa dare, oracula fundere, & varia ostentare studebant dæmones.

Hinc Diodorus, nempe à Cælo aut Dæmogorgone & Saturno reliquisque continentibus Deorum fabulis orsus est. Sic Aug. ex hoc tempore confictas à Græcis Deorum fabulas retulit lib. 18. de Ciuit.

A Pelope qui regnauit in Græcia, Peloponnesus, Pandionis filio, à quo & cœpere mysteria. *Nangiac.* Ab eo & Territanis Græca gente Pisæ conduntur in Hetruria. *Plin.*

Apud Pythium vates prima Phemonoe Hexametris versibus futura cecinisse narratur. *Ibid.*

Fabulæ de Pelope, Tantalo Phrygum primo Rege, filia eius Niobe, Ganymede, Hercule, Admeto, Latona, &c. *Ibidem.*

Amphiaraus vates primus igoispicia exercuit.

Agathyrsus & Gelonus fratres Scythiam excolunt.

Bellignus Gallorum rex. Deinde Lemannus, tum Arogylus, vt alij, Proclitus, qui quadrigam siue carram primus iunxit.

Xamolsis in Scythia Gotthorum legislator & Deus.

Elisa Sibylla Lybica ex Ioue, & Lamia Neptuni filia. *Pauf.*

Europę filiæ Phœnicis miscetur Iupiter, & aliis stupris se polluit, ex qua deinde Asterius Cretensium rex, Minoem & Radamanthum & Sarpedonem procreat. *Euf.*

Ianus primus in Italia regnat centum vno annis ante captam Troiam.

e Debora pristinum statum reddidit. Adeò nihil spei in iudicibus erat, vt muliebri auxilio defenderentur.

Prophetissa erat, & filia Lapidoth, quem fuisse Barac tradit *Nang.* Nam ne hæc quidem ætas erat sine prophetis, *Iud.* 6.

[Alij Deboram dicunt vocari, fœminam (non filiam) lapidoth, id est, liberationum, vt lapidoth non sit nomen proprium, sed quasi diceret *lehappidoth*, ad liberationes, per *hébaredah*, κατ᾽ ἐξοχὴν.]

Barac de numero Sanctorum veteris testamenti. *Heb.* 11.

Eorum 40. annos intelligendum est complecti viginti Iabin Regis Chanaan, quibus ille seruitute Israëlem vexauit. *Hebræi & Euseb.*

Neque Booz primus, neque secundus est ille, cui nupsit Ruth, sed tertius. Adeò erant iuertes principes familiæ Iudæ, vt post Naassoem qui erat princeps Iuda in exitu, & Salmonem, qui fuit de ingredientibus terram, reliquos Scriptura transiliat vsque ad Booz sub trecentesimum ab exitu. Nam principatum populi, qui suæ tribui debebatur ex institutione & testamento Iacob *Gen.* 49. & Dei responso post Iosuæ obitum *Iud.* 1. permiserunt deferri ad alias tribus, imo ad fœminas, vt Deboram, quam inertiam ipsa risit *Iud.* 4.

Sisara dux exercitus Chananæorum, quem Debora occidit. *Anni*
Iahel Hebræa clauo Sisaram pertudit. *diluuij.*

Profana ætate Deboræ & Barac. 1231.

Saturnus post Ianum, Iouem filium de Græcia fugiens in Italiam, regnat in ciuitate, quæ de eius nomine Saturnia dicta est, haud procul ab vrbe Roma. Rudem populum domos ædificare, terras colere, vineas plantare, humanis moribus viuere, æreos nummos cudere docet. Horũ merito Deus habitus. Hinc filius Picus, sub quo Circe venefica. Post quem Faunus, qui fuit pater Latini Æneæ soceri. Vnde colliges, quàm parum abfuerit ætas deorum à Troiano sæculo.

Ceres Cœli filia, segetum vsum monstrat Græcis, vnde alma, Io vel Isis annonissima mulier, artem molendi pinsendique docet.

Aru picinam Malotus quidam in Italia primum apud Hetruscos introducit, quem Tagen Cic. & Lucanus nominant.

Mars deus belli, Mercurius multarum rerum peritus, præsertim eloquentiæ, Monauli inuentor. *Plin lib. 7. cap. 56.*

Olbius Celtarum Rex.

Pan primus canit fistula, Rusticorum deus. Æthenienses eum ignorarunt ante mandatum Philippidis. *Clemens Ora. ad Gentes.*

Penelope filius, secundum aliquos. Vtut sit, annis fuit 800. ante Herodotum. *Ipse lib* 2. Incidit ergo posterius, nempe in sæculum Tholæ, à quo ad Longimanum anni circiter 800.

Eumolpus primus versificator.

Melampus medicus, primus apud Græcos vinum aqua diluere præcipit Nempe ab vltimis temporibus mero Græci dediti. Hinc Græcari Hoc Staphylo Sitheni F. tribuit Plinius *lib. 7. cap. 56.*

Diuinus etiam est habitus. *Nangiac.* forrasse quia festum Cereris ex Ægypto in Græciam transtulit. *Clemens orat. ad Gentes.* Et Bacchi, *Herod. lib.* 2. doctus à Cadmo & Phœnicibus.

Mizora siue Cautus vsum salis conficiendi ostendit.

Eius filius sagittarum vsum reperit.

Sibylla, cui Sambethæ nomen fuit, hîc sub Persicæ vel Chaldeæ vocabulo innotescit.

[At supradictum est Sambethbam fuisse Noë Patriarchæ vxorem quam non est verisimile ad hæc vsque tempora vixisse, sed ita lusit antiquitatis ignorantia circa res ignotas: vt alias pro aliis reponeret.]

Criassus Argiuorum rex quartus, sub quo sacerdotio primus functus est Calliptias Pyrantis primi filius.

Bellerophon primi equo vehi docet (Græcos scilicet) *Plin. lib. 7. cap. 56.* atque ita cum Pegaso Chimeram superat Infœliciter pugnat contra Solymas. *Homer.*

Tyresias vates longæuissimus.

Actæon à suis canibus discerpitur.

f Septem anni seruitutis Madian. *Iud.* 8. continentur Gedeonis temporibus. *Eus. Heb.* 1231. Iud. 8.

Gedeon, qui & Ierobaal, 70. filios relinquit superstites. 1261.

Repunitur in Catalogo Sanctorum *Heb.* 11. E. 32. millibus militum trecentos tantum retinuit, atque eo numero hostes Madianitas & Amalechitas aggressus, 120. millia eorum cecidit, ac 15. cepit. *Iud.* 7.

Sacrificium fecit in excelso. Nam ea consuetudo increbuerat sacrificandi extra tabernaculum ante templi extructionem, vt etiam Salomon rex in collibus excelsis id fecerit. *Aug in lib. Iud.*

Ephod fecit ex inauribus & torquibus Ismaëlitarum ab Israel acceptis, quod quia Ecclesiæ non reddidit, sed in domum auertit, ipsi & familiæ fuit in ruinam. *Iud.* 8 legis quid 1261.

Anni mundi. 2867

Booz 1. & 2. principibus Iuda, & Christi maioribus.

Rege 22. Assyr. Lãpare & Panya. an 45.

Oro magno Aegypti octauo, deinde Mena Acenscre, an. 12. Achore, an 8. Chencre, an. 16

In Europa.

Sicyoniorũ Erato rege decimo, deinde Plenneo, an. 48.

Argiuorum Argo rege quarto, deinde Criasso, an. 54.

Erichthonio Atheniẽsium quarto, deinde Pandione, an. 40.

Saturno Italiæ secundo.

6.

f GEDEON de tribu Menasse an. 40. 2887

2927.

Pontifice Abisue. 2927.

sit res

Anni diluuij. *BooZ 2. principe Iuda & è Christi maioribus.*

1261. *Rege Assyriorum 23. Panya.*

Chencre Ægypti vndecimo, deinde Achore annis 8. Cherre an. 15.

In Europa.

Sicyoniorum Plenne rege vndecimo, deind Orthopoli an. 63.

Arginorum Criasso rege quinto, deinde Phorba an. 35.

Pandione Atheniensium quinto.

Saturno Italiæ secūdo, deinde Pico.

1261. 7.

Iud. 6. g Abimelech

264 Gedeonis filius nothus an. 3.

Eodem Bocchi Pontifice. BooZ 2. Principe Iuda & è Christi maioribus.

Rege Assyriorum 24. Sosarmo an. 19.

Cherre Ægypti decimo tertio.

In Europa.

Iisdem Sicyoniorum, Atheniensium, & Arginorum regibus.

8.

1264. h Thola de tribu

Iud. 9. Isachar an. 23.

1287.

Anni mundi. sit res sacratas miscere cum suis.

2927. Phineem adhuc fuisse in viuis Seder docet cap. 20. Eum enim esse prophetam, qui *Iud. 6.* Israelitas contra Madianitas erigit.

Profana ætate Gedeon.

Philemon primus apud Delphos ludos & chorum instituit.

Templum in Eleusina ædificatum.

Tytus conditur ante templum Salomonis ad mare Sytiacum. an 240. *Ioseph.* imò 253. *Nang.*

Frustra Bacchum Indiæ regem mercaturam in emendo & vendendo docuisse aiunt, quasi antea sola rerum permutatione homines viterentur. Nam in Abrahæ historia & patriarcharum, eius & pecuniæ vsus est.

Atreus Peloponnesi rex Eclipsium Solis Theoremata indagauit.

Phorbas Argiuorum, qui Rhodum obtinuit. Hæmon primus regnat in Thessalia.

Bacchus Liber pater ex Semele natus Indiam subiugat & iuxta Indum fluuium Nissam vrbem condit. annis mille ante Herodotum. *Ipse lib. 2.*

Thessalum quendam Creiæ filium in Thessalia primum regnasse aiunt, Phoroneo Argiuorum rege secundo, qui primus Iudicia legésque conscripsit.

Item Deabum apud Celtiberos auri fodinas reperisse.

Minos rex Cretensium leges & iura constituit, de quo antea ex Herodoro: Tantalus Phrygiæ.

Cocalus Sicaniæ, *Diod. lib. 4.*

Radamanthus Lyciorum.

Chorebus primus Athenis figullinam inuenit. *Plin.*

2927. g Abimelech nothus, 40. fratres suus legitimos, in vrbe Sichem interfecit. Fructus Sacri Ephod in Gedeonis

2930. domum auersi, & cum opibus profanis mixti.

Ciuibus Sichimitis opem ferentibus principatum sibi asciuit, quos deinde à se deficientes, séque vrbe expellentes duce Zebule, parato exercitu recepit, vrbémque euertit. Inde ad turrim oppidi Thebes pugnans à muliere fragmento molæ percussus est triennio postquam præesse cœperat, *Iud. 9.*

Vixit, mortuúsque est, vt nothum decet.

Non tenuit reuera principatum in vniuersum Israel, sed in Sichimitas, morte præreptus.

Profana ætate Abimelech.

Oeta regnum Colcidis instituit. Tagus Hispaniarum regnum obtinet. Messapus Sicyoniorum, Macedo Æmathiæ, Linx Scytharum.

Triptolemus in Eleusi serendi, metendíque munere claret.

Sparta siue Lacedæmon, à Sparto Phoronei filio in Peloponneso ædificata.

Sueuum Thuysconum regem octauum, circa hæc tempora Germanorum nugatores mendaciis cum Græcis certantes, bellicosissimum, & populum in Germania de se nominantem statuunt.

Galatæ populus Celticus victis Sarmaris, Asiam minorem occupant.

Ægyptij omnium primi, Scythis bellum inferunt.

Nannes Gallorum rex.

h Fuit filius Phum patrui Abimelech, habitauit in Samir vrbe montis Ephraim. Nam principatus non erat alligatus certæ ciuitati.

Profana ætate Thola.

2930. Peleus rex Peloponnensi. Eson eius frater, cuius filius Ia-

2953. son Argonautarum princeps, longa naue primus nauigauit,

Plin. lib. 7. cap 56. Salmooeus apud Elidē, fulmina & tonitrua edere conatur. Castor, Pollux, Telamon. Regnum Troianum à Dardano in agro Mæotico inchoatur, qui mysteria matris deûm ostedit. *Clem. orat. ad Gentes.* Medea regis Colchorum filia. Apollo citharā medicinámque reperit, & herbarum vires primus cognoscit. *Ouid. 1. Metamor.* Aesculapius & ipse medicinæ iouentor, Appollinis filius. Betus Hispaniæ rex, Orthopolis Sicyooiorum, Argus Argiuorum, Tuscus Hetruriæ. Prometheus primus hominum simulachra de terra fingit, primúsque ignem è silice excuiit, Astrologiam quam in Caucaso didicerat, Assyrios docet. Vsum annuli Græcis dat, in Arcadia claret. Primus bouem occidit, vt Hyperbius Martis filius animal. *Plin. lib. 7. cap. 56.* Cinytas rex Cypriorum, Musices studiosus, Venerem meretricem in deos retulit. *Clem orat ad Gentes.* Adonidem ex filia sua nescius genuit. In Cypro primum tegulæ & metalla æris inuenta. Atlas Arcadicus Astrologus rex Mauritaniæ cœlum humeris gestare ob muntem ipsi cognominem insufitatæ magnitudinis dictus. Item quia astrorum cursum comprcheodit, & primus de Astrologia inter Græcos disseruit. vnde Astrologiam iouenisse dicitur, quanquam (& rectius) alij id referant ad Ægyptios, alij ad Assyrios. *Plin. lib. 7. cap. 56.* Septem filias Nymphas nuncupatas genuit. Geryon tricorpor, apud Hispanos. Æolus veotorum deus, post Lestrigonas in Trinacria Siciliæ regnum obtinet. Ventorum rationem inuenit, *Plin. lib. 7. cap. 56.* Ericthonius rex quartus Atheniensium, argentum in Græcia inuenit. Deinde Pandion, & sexto loco Erictheus, à quo sequentes reges Atheniensium Erichtheidæ dicti sunt, vsque ad Melanthum Andropompi filium. Boreas Trax, qui Erichthei filiam rapuit. Perseus Erichthæi frater aduersus Persas dimicat. Hinc Persei & Gorgonis fabula. Argiuorum regnum ad Mycenas transtulit in annos 544 quod stabiliuit Euristeus, qui proinde Myceoarum rex primus dicitur, cuius Atreus fuit auunculus. Euristeus per Æacidas in Attica interfectus est. *Thucid.* Ægyptus Ægyptum, Danaus frater Mycenarum rex Argos tenuisse memoratur expulso Steleno, de quo post. Per 50. filias totidem filios Ægypti fratris interficit, euadeo te solo Lynceo, qui post eum regnauit. Apud Argiuos Hypermnestra Danai filia sacerdotio fungitur. Vulcanus in Lemno fabrilem exercet. Ixion perfidus rex Lapitharum in Thessalia. Lapitharum & Centaurorum bellum in Thessalia. Hierophile Sibylla Delphica, quæ & Erithræa, Sicula, Samia, Rhodia & Claria, quæ se ἀρτι μιδα numinauit, & nunc sororem, nunc filiam Apollinis. Sibylla Lybica, adhuc erat in viuis. Chiron Saturni filius, Centaurus æquissimus Medicus & Musicus herbariam & medicamentariam reperit. *Plin. lib. 7. cap. 56.* Cyzicus con lita, & paulò post Miletus. Minos mare obtinet, & Cycladum primus dominus, in earum plerisque colonias posuit, Caribus eiectis, latrocioia è mari sustulit. *Thucid. lib. 1. in præfat.* Classe primus depugnauit.	*Anni diluuij.* 1264 ... 1287.	*Pontifice Bocchi.* — *Booz 2. & 3. Principibus Iuda & Christ[...] maioribus.* — *Rege Assyr. 24. Sosarmo, deinde Metr[...] an. 27.* — *Cherre Aegypti decimo tertio, deinde Armeo, an. 6.* — *Remesse, qui & Aegyptus Danai frater, annis 68.* — In Europa. — *Sicyoniorum Orthopoli rege duodecimo.* — *Argiuorum Phorba rege sexto, deinde Tropha an. 46.* — *Erichtheo Atheniensium sexto.* — *Pico Italiæ tertio.*	*Anni mundi.* 2653. ... 2953.

Anni diluuij.

1187. 9.

i IAIR Galaadites

1287. de tribu Manasse, an-

Iud. 9.

1309. nis 22.

Eodem Pontifice.

Matth.1 *Booz 3. Principe Iuda & è Christi maioribus.*

Rege Assyriorum 25. Metreo, deinde Tartane an. 32.

Remesse siue Ægypto Ægypti decimo quarto.

In Europa.

Sicyoniorum Orthopoli rege duodecimo.

Argiuorum Tropha rege septimo.

Deinde Crotopo, an. 21.

1309. *Atheniensiũ Erichtheo.*

Anni mundi. gnauit. *Plin. vbi sup.* Athenienses cum eo bellum gerunt. *Oros. lib. 1. cap 3.*

2953. i POST hunc multi, maximè Rabbini, ponunt interregnũ annorum octodecim, propter Ammonitarum & Philistinorum tyrannidem Iud. 10. insertam. Quod & ego in superioribus duabus editionibus secutus sum. At re postea diligentius perspecta, deprehẽdi eos contineri annis Iair & Iephte, cum Eusebio è traditionibus Hebræorum, Beda & ferè Latinis omnibus, vel certè incidere in tempora Iephte & posteriorum iudicum.

2975. Quemadmodum deinceps viginti toti anni Samsonis cum aliis 20. de principatu Heli concurrunt cum 40. illis annis, quibus Israël traditus narratur in Philistinorum manũ, *Iud.* 13.

Iaïr 20. ciuitates condidit. 30. filios habuit equitatu nobilissimos.

In Mose Num. 32 est Iaïr de tribu Menasse, qui cepit vrbes in terra Galaad, & vocauit eas *Hanoth Iair* de suo nomine. 1. Par. 2. de tribu Iuda. Itaque R. Kimhi putat fuisse Menassitam ex parte matris, quoniam mater eius fuit Machir filia Menassis. At Talmudici, hunc negant esse Mosaicum Iaïr, sed alium Segubi filium, qui acceperit vxorem in terra Galaad, cuius causa obtinuerit 23. vrbes Mihi neuter esse videtur, sed tertius Iaïr de alterutrius posteris Nam fuisset nimium senex.

Eo mortuo, propter Idololatriam Israëlitæ traduntur in manus Palæstinorum & Ammonitarum, affliguntur quemadmodum omnes, qui trans Iordanem incolebant in terra Amorrhæi per an. 18. Quin etiam Ammonitæ traiecto Iordane vastant tribus Iudæ, Benjamin & Ephraim, donec contra eos Iephte Iairis successor victoriam refert, & trans Iordanem repellit.

Ab Othoniele ad istud tempus Palestini in pace manserant.

Ozi pontifex de semine Aaron per lineam Eleazari, quo mortuo transiit pontificatus ad stirpem Ithamar per annos 120. quo vsque Heli fuit Ithamareorum vltimus. Aliis, Heli primus de filiis Ithamar Sacerdotium à filiis Eleazar ad se transtulit, factus forsitan Iudex.

Israëlis memorabilis pœnitentia. *Iud.* 10.

Profana seculo Iair.

Theseus aduersus Thebanos dimicat rex 10. Atheniensium, cuius vitam describit Plutarch. Ex omni Attica regione populos Athenas cogit, libertate proposita. Nummum statuit, bouémque in eo incidit. Megarensem agrum ad Atticam adiunxit. Fœdera inuenit: vt inducias bello Troiano Lycaon, *Plin lib. 7. cap. 56.*

Atreus Argis regnat. *Idem.*

Hercules agonem olympicum apud Græcos instituit anno ante primam olympiadem, 430. *Euseb.*

Comitante Græciæ nobilitate cum Antiope & Orithia Amazonum reginis bellum gerit, & ad ipsarum littus cum nouem longis nauibus appellens, incautas opprimit. *Naug.*

Amazones Scythicæ iuxta Tanaim fluuium per certum annos sæua bella confecerunt tam in Asia quàm Europa, vsque ad bellum Troianum, in quo Pentesilea à Pyrrho occiditur. Earum regnum durauit vsque ad Alexandrum Macedonem. *Iust. Hist. lib. 2.*

Antiopa, Orithia, Hippolyta Amazonum reginæ.

Nicostrata poëtria, vt vel alij, Carmenta Latinũ Alphabe-

2975. tum in Italia comminiscitur.

Argon primus Heraclidarum, rex Lydorum fuit. ex eius posteritate regnarunt 22. vsque ad Candaulis mortem. *Herod. libro primo.*

Horum 4. postremi tantum extant in Eusebij Chronico: *Anni* ceteris intermediis ignotatis. Ante Heraclidas regnauerat *mundi.* Lydus cum sua posteritate & ante hunc Meon. *Herod. Ibid.* 2975.

Cacus rex Hispaniæ, primus apud eam ferrum & arma tractat.

Phydamoo Delphius, primus apud Pythiam chorum statuit.

Pyrrhus Dædali cognatus, lusoriam pilam primus docuit. *plin lib. 7. cap. 56.*

Dædalus fabricam materiarum, & in ea serram, Asciam, Perpendiculum, Terebram, Glutinum, Ichthiocollam, Norman, Malum & Antemnam inuenit. Vela autem Icharus eius filius *Ibid.*

k Iephte 2. anno sui principatus confecit bellum Palestinum & Ammoniticum.

Ita tamen vi Ammonitæ in sedecim sequentes annos, qui cum temporibus sequentium iudicum etiam concurrunt, principatum retinuerint in Galaad, valdéque eos afflixerint, 2975. qui trans Iordanem incolebant. Nam seruitute Ammonita- 2981. rum tantum exemit Hebræos cis Iordanem habitantes.

Ex omnibus nothis huoc solum Scriptura laudat. Quamquam Hebræi interpretantur filiam *Zona*, non *Meretricis*, sed *hospita*. Nam vox vtramque significat.

Infamis quidem natalibus, *Iud.* 11. at Fide & pietate nobilis sanctisque veteris testamenti ascriptus. *Hebr.* 11. vbi & in Sanctorum veteris testamenti albo recensetur.

Seditio contra eum orta est, in qua. 42. millia Ephraitarum ceciderunt. *Iud.* 12.

Hic se inaniter torquent Rabbini de annis trecentis, quos Iephté Iud. 11, ab occupatis Seonis & Og regnis, ad suum dominatum vsque, intercessisse regi Ammonitarum respondet, quando ad summum 270. duntaxat colligantur. Nam debuerant perspicere in eiusmodi colloquiis & responsis, numeros integros vsurpari sæpe pro fractis, & contrà, item certos pro incertis, prout loquenti est commodius, & promptius. Rectè ergo arguit iniustam & iniquam postulationem Regis. Quia primum ea repetat, quæ nihil ad ipsum attineant. Deinde sero veniat, nempe post 300. annos, qui iam propè præterierant, à Mose, ex quo terræ illæ inter Arnonem & Iabot fluuios vsque ab Iordanem occupatæ tenebantur. *Num.* 21. & 33.

Iephté iuxta nostros ad aram filiam sacrificauit. *Sic & veteres Hebræi. & Ioseph. lib. 5. Antiq. cap. 9.* Perpetuæ duntaxat virginitati consecrauit, iuxta recentiores Rabbinos. *Consule R. Dauid in Rad.* ... Ab aliquo Hebræo accepi istos hanc loci Iud. 11. interpretationem excogitasse, ne inde typus filij Dei à Patre sacrificati duceretur.

Alioqui veteres vno ore adactum ad hoc facinus scribunt, quod voti sui relaxationem siue dispensationem impetrare non potuisset à Phinee eius ætatis adhuc pontifice, *R. Selo. 1. Par. 9.* Sed suprà in Othoniele docui non esse probabile Phineem vixisse, an. trecentos. Erat ergo alius huius curriculi pontifex.

Inde autem votum Agamemnonis, cuius causa Iphigeniam in Aulide mactarunt, à Poëtis fictum multi tradunt.

[Aliter etiam accipi potest, vt ex D. Ambrosio liquet, scilicet potuisse omne votum *cherem* præsertim, hominis, vel animalis, qualia fuissent Ciuilia & prohibitoria, ex lege Dei certo precio redimi. Leuit. vlt.]

Profana sæculo Iephté.

His temporibus supererat Erythrea, Sibylla annosissima. Græcis enim Ilium profecturis vaticinata dicitur, & perituram 2981. Troiam, & Homerum mendacia scripturum.

Pico Italiæ tertio, Deinde Fauno quarto rege. *Anni diluuij.* 1309.

10.

k IEPHTE è tribu Menasse, an. 6. 1309. Iud. 12. 1315.

Eodem Pontifice.

Booz 3. principe Iuda & è Christi maioribus.

Rege Assyriorum 26. Tantane.

Remesse siue Ægypto Ægypti rege decimo quinto.

In Europa.

Sicyoniorum Orthopoli rege duodecimo, deinde Marathio an. 30.

Argiuorum Crotopo rege octauo.

Fauno Italiæ quarto. 1315

Anni diluuij. | *Anni mundi.*

II.

5315. Iud. 12. 1322. l ABESAN de tribu Iuda Beethleemita, an. 7. 1981. 2988.

Booz 3. principe Juda & Christi parente.

Ozi Pontifice.

Tantane, deinde 27. Tanteo an. 40.

Eodem in Aegypto Remesse.

In Europa.

Sicyoniorum Marathio rege decimo tertio.

Argiuorum Crotopo rege octauo. Deinde Steleno an. 11.

Fauno Italiæ quarto.

Huic successit Thessalica cognomento *μάντις* neptis Tytesiæ vatis Thebaoi.

Ortilia Amazonum regina, foris egregia bella gessit. Huic successit Pentesilea, cuius in bello Troiano inter fortissimos duces magna virtutis documeota fuère. *Naugiac.*

l HISTORIA Ruth contigit huius temporibus, vt Hebræi tradunt. Quinetiam hunc Abesan aiunt esse Booz, cui nupsit Ruth Iosepho tamen Ruth vixit temporibus Heli. Auctori autem *Seder*, sæculo Aiod, dum Israëlitæ subderentur Egloni regi Moab, vbi etiam additur Elimelech fuisse Salmonis illius fratrem, qui fuit de ingredientibus terram, ductore Iosue.

Triginta filias collocauit matrimonio, similiter & triginta filios antequam moreretur.

Per quandam literarum transpositionem à 70. haud dubiè corruptis, Esebon appellatur.

Tranquillitate delectatus Ammonitas non tentat trans Iordanem Hebræis impetrantes. Commendatur à iustitia, vnde Abesan cog. iustus, in Rabbinorum veterum monumentis, *vt Targhum Ruth.*

Porrò si fuit Booz filius Salmonis trecentenarius erat, quando Ruth genuit Obed, quod & cõcedit R. Selo. *Par. 1.* Sed malo cum nostris tres fuisse Booz, qui vt vnus numerentur ob vocabuli communitatem, vt iam hic tertius fuerit, non filius propriè Salmonis, sed pronepos, id est, quartus à Salmone, trecentis annis ab exitu.

Profana sæculo Abesan.

Bellum Amazonum contra Thebas.

Narbon & Lutetia extructa, paulò ante bellum Troianum. Atqui quæ nũc dicitur Lutetia, aut nulla erat temporibus Cæsaris, aut valde exigua. Sic pusilla tempore Dionysij Areopagitæ ex *Syngelo Græco*. Et Narbona est Romanorum colonia. *Infrà.*

Hortos colere docet Alcinous rex Phæacum.

Poetæ hîc incipiunt, Linus Thebeus Herculis in literis & Musica, Thamyræ & Orphei magister. Nam bis vno sæculo successerunt Homerus, & Hesiodus.

Pluto inferorum Deus cum fratre Neptuno maris Deo.

[Iupiter Cretensis Saturni filius, cùm ægre ferret Patrem, tam multos gignere liberos, illum exegit regno: & in Italiam secedere coëgit. Interea ne illi fratres grandiores, Neptunus & Pluto negocium facesserent: illum mira caliditate suis nauibus, præfecit. Hunc vero, sine vlla spe coniugij, sacerdotium, quod manium quodammodo regnum est, suscipere compulit. Inde quærela illa Plutonis apud Claudianum, de raptu Proserpinæ, quod sibi non liceat dulce nomen cognoscere Patris, quod argumentum est iam illo tempore sacerdotes vxorari desusse apud Gentiles.]

Dionysius Argiuus historicus apud Clementinum. *Strom. lib. 1.*

Hercules innotescere incipit. Anteum lucta in Mauritaoia vincit, &c. 30. an. aotequã in deos referretur, regnauit Argis. *Appollod. chronographus apud Clem. Strom. lib. 1.* Vixit an. 52. igni periit, primus ex maximis piratis. *Manetho.* 900. an. ante Herodotum. *Ipse lib. 2.* Ita fuisset sub Aiod multo ante bellum Troianum.

Telephus Gotthis in Mæsia imperat.

12.

1322. Iud. 12. 5332. m AHIALON Zebulonites, an. 10. 2988. 1998.

m HVNC prætermissum à 70. narrat Eusebius, contra veritatem Hebraicam, quod mirandum ab eo dictum. Nam nunc in Græco codice repetitur Ælon, & Sulpitio, qui 70. sequi solet. Cur etiam auctor Seder Olam, & hunc, & sequentem Abdon transilierit, ariolari non possum.

Sub hoc terra quietem habuit, eo quod populus non declinaret à Domino. *Anni mundi.*

Eius enim quinto desiit octodecimus annus Ammonitarum tyrannidis in Iudæos trans Iordanem incolentes. Bell[i] 2998.
tamen, quo illa excussa sit, non recordatur Scriptura. Est probabile id huius virtute contigisse.

Profana sæculo Abialonis.

Bellum Lapitharum cum Centauris siue Thessalis. *Oros. lib. 1. cap. 13.*

Argonautarum expeditio in Colchicam. *Herod. lib. 4.*

Orpheus Trax Lini auditor, in Ægypto sacerdotes conuenit, vbi didicit mysteria de vno Deo πρωτογόνῳ, déque eius verbo. *Iust. in parænetico.* Vetustissimus ferè poëtarum Græcanicorum, & ipsorum deorum æqualis. Siquidem traditur inter Argonautas cum Tyndaridis & Hercule nauigasse. Primus Græcorum excogitauit deorum mysteria. Vnde in Europa superstitio. *Lactant.*

Thracius fuit, longa cum veste sacerdos, cuius cithara septem tantum habebat chordas. Nam duæ postea adiectæ sunt à Therpandro.

Orpheus sacrorum Græciæ auctor, apud Demosthenem. primus homines post Thracium, Thebanum, & Methymneum ad simulachra colenda excitauit. *Clem. orat. ad Gentes.*

Eodem sæculo Amphion (ad quem citharæ & Lydiorum modulorum & musicæ inuentum refert Plinius, *lib. 7. cap. 56*) Zethus & Silenus musici floruerunt.

Faunus apud Aborigines, à quo in Italiam ex Arcadia veniens Euander excipitur, & agro montéque palatino donatur. *Halicar. lib 1.*

Cumæa Sibylla mater Euandri, cuius carmina apud Ænam ciuitatem Iulianus Apostata ignibus tradidit. *Amm. Marcell.*

Carthago condita à ciuibus Tyriis. Et certè Cartha, siue Cirtha, vox est Syriaca, vrbem sonans. Alij qui non fauent Virgilij mendacus, multò post conditam docent. Nempe 143. annis post Troianum bellum.

Ante tempora Troiana Sanchuniato scriptor antiquissimus historiam Phœnicum scribit Syriacè, quam postea Græ- 2998.
cè Philo Biblius vertit.

n Hunc 40. filios & 30. nepotes sepeliisse, antequam more- 3006.
retur, ferunt.

Athalonis filium facit Iosephus. Rerum est potitus pacis tempore. Post cum Hebræos in ditionem redigunt Palestini, an. 40. qui computantur cum principatu iudicum posteriorum secundum Iudæorum traditiones. *Eus.*

Profana sæculo Abdonis.

Cassandra siue Taraxandra Sibylla, quæ & σαρδις, Phrygia & Tiburtia.

Has sequuta est Colophonia cognomento λάμπουσα, neptis Calchantis vatis, qui comes fuit expeditionis Græcorum contra Troiam.

Museus Orphei, iuxta quosdam, filius, iuxta alios æmulus, & Linus circa Troiana tempora viguerunt. *Theod. lib. 2. Græc. affect.*

Sesostris Ægyptium regnum multis vicinis gentibus deuictis latè propagat. Ei successit Pheron, deinde Proteus, ad quem venit Paris cum Helena, deinde Menelaus.

Diluuium Pharonicum, in quo insula Pharos Ægypti aquis tecta est. *Diod. lib. 2.*

Danaus Ægypti siue Remessis frater primus in Græciã ex Ægypto nauem aduexit. Ante ratibus nauigabatur inuentis in mari rubro à rege Erythra. *Plinius. lib. 7. cap. 56.* 3006.

Expulso Steleno Argos tenuit.

Pontifice Zaraia, alias Ozi. *Anni diluuij* 1331.

Obed principe Iuda, & Christi propagatore.

Rege Assyriorum eodem Tanteo.

Remesse, Ægypti.

In Europa.

Sicyoniorum Marathio rege decimo tertio.

Steleno Argiuorum nono, deinde Danao, an. 50.

Italiæ Fauno rege quarto.

13.

n ABDON de tribu Ephraim, an. 8. 1332. Iud. 12. 1340.

Pontifice Zaraia.

Obed principe Iuda, & è Christi maioribus.

Tanteo rege Assyr. 27.

Remesse Ægypti.

Sicyoniorum Marathio rege 13. Danao Argiuorum.

Italiæ Latino rege quinto. 1340.

Anni diluuij. 1340.

14.

1340. Iud. 16. 1360. o SAMSON de tribu Dan. an. 20.

Pontifice Zaraia.

Obed principe Iuda, & è Christi maioribus.

Reg. Assyriorum Tanteo & 28. Tymeo annus 30.

SÆCVLO SAMSONIS

1630.

Anni mundi.

Puteos fodere Græci ab Ægyptiis discunt.

Latioi regis Italię mater Carmentis Nicostrata Latinas lite-
3006. tas reperit. Filius Laònus Latinam linguam corrigit & Latinos de suo oomine appellatos relinquit.

o NAZAREVS sic enim Deo consecratos appellabant.

Quare ex voto obligauit se sanctimoniæ, separatus à con-
3006. muni hominum vita in potu, cibo & cultu. Huic instituto alij in certum tempus, alij in perpetuum se astringebant, de
3026. quo Num. 6.

Mitor Masium doctissimum Iosue interpretem, maluisse expungere Samsonem de numero Iudicum, & eius 20. annos, quibus iudicasse Israëlem memoratur, ascribere dimidiato pontificatui Heli, quàm in cæterorum Chronographorum sententia, aut potius disertis scripturæ verbis permanere, Iud. 16. fortasse voluit partim redundantem Iudæorum traditionem de 28. annis Iosue, partim corruptam Græcorum ædiöonem tueri pertinacius.

Samsonis diebus Israelitæ in manu Philistim 20. totis annois, itaque terra sub eius magistratu non dicitur quieuisse, vt sub Othoniele & Aiod. reliqui viginti anni seruitutis. (Nam Iud. 13. populus traditus est in manus eorum annis quadraginta) pertinent ad alterius, vt Heli, principatum, vt quadringentorum octoginta summa constitui possit. 3. *Reg.* 6.

Ab ipsorum Philistinorum seruitute Samson Israelem non penitus liberauit. Sed incepit. Vnde Angelus ad parentem, *Ipse incipiet liberare Israel de manu philistinorum.* Liberator autem fuit Dauid rex, qui Palestinos demum subegit. Nam sub Heli, Samuele, Saule multa adhuc io Iudæa tenuerunt.

Belli occasionem duxit ex eo, quòd socer Palestinus ipso absente, filiam promissam collocasset alteri viro, & reuertenti Samsooi dixisset, se illi minorem filiam traditurum. Inde enim eis damna multa inferre cœpit. *Iud* 14 & 15.

Maturas segetes & vineas eorum, immissis trecentis cauda ardentibus vulpibus perdidit. *Iud.* 15.

A suis proditus solutis vinculis oblatam Asini maxillam arripuit & Palestinos mille necauit, *Ibid.*

Neruis septem astrictus ab amica, deinde nouis funibus, tertio crinibus septem ad clauum, instantibus Palestinis, somno excitus, repeote cuncta dirupit, dooec illa dormieoti crinem dissecuit, atque in manus hostium, mox excæcandum tradidit.

In conuiuium productus, capillis eius renascentibus, columnas aulæ disiecit, & cum hostibus ooo inultus ædificij mole occubuit. *Iud.* 16.

Christi nostri liberatoris in multis typus fuit, præcipuè dum mortem sibi parauit, vt Israelitas seruaret, profectus cum parentibus ad visendam sponsam in itinere Leonem discerpsit, portas Gazæ sublatas in montem humeris detulit, &c. Vode reponitur in numero Sanctorum Heb. 11.

Ex eius robore & casibus, Herculis, qui his temporibus extitit vires & ærumnas Poetæ pinxisse videntur.

[Neque abludit ἔτυμος vtriusque vocis, Nam *schimschon*, quod Samsoo vertimus, est diminutiuū à *schemesch*. id est sole. Ἡρακλῆς verò τὸ τῆς ἥρας κλέος deootat *schimschon* est formæ *Ischon*, pro homuncione & oculi pupilla.]

Qui interregnum extitisse inter Samsonis exitum & Heli poontificatum colligunt ex eo, quod scriptura post Samsooem ter Israel sioe regibus fuisse adiecerit, id est, summo
3026. magistratu, qui populum coërceret, in illo historias libri Iudicum à capite decimo ad finem accidisse putant, vt Kimhi in 4. Eaech.

Anni diluuij. 1340

SÆCVLO SAMSONIS.

15

1340. p HELI de tribu Leui Iudex, idemque sacerdos an. 40.
1. Reg. 4. 1380

Obed & Iesse principibus Iuda & Christi maioribus.

Regib. Assyr. 28 Timæo. deinde 29 Dercillo. an. 40.

Menophi Aegypti rege decimo sexto.

1380

Anni mundi

transigunt. Primo vere in Siciliam nauigant, vbi sequentem hyemem permanent. Aestatis medio peruenìunt Laurentum, acceptóque agro Lauinium condunt, anno ab vrbe capta 2. *Dionys. Halicarn lib.* 1.
3026.

Circe venefica, per incantationes & pocula, socios Vlyssis mutauit partim in apros, partim in leones, partim in ceruos.

Thuoris vltimus Aegyptiorum Larthes, an. 7. ad quem Menelaus cum Helena post captam Troiam diuertit, quem Polybum Homerus vocat.

Hinc cœpit Dinastia Diapolitanorum, anoorum 177.

Aliter Herodot. lib. 2. Nam hic Proteum ponit, ad quem ait Paridem & Menelaum diuertisse, cuius in regno præcessores fuerint Phærön & eius pater Sesostris, à quo Aegyptiis agri distributi sunt certo censu & tributo.

Canopum oppidum ad ostia Nili conditum, à Spartanis in patriam redire conantibus.

Aeneas anno discessus sui à Troia 4. Socero suo Latino successit in regnum, anno post tertio contra Rutulos & Thyrrhenorum regem Mezentium pugnans cecidit. *Ibid. Halic.*

Ascanius regnat an. 30. cæterà ex Liuio & Romanorum historiographis.

p HALI sacerdos iudex factus transtulit sacerdotium de domo Eleazaris ad suam, cum esset de Ithamaris secundo-
3026 geniti Aaronis stirpe, vixit an. 98.
3066 Septimus fuit post Aaronem. Quippe teste Iosepho primus fuit Aaron, 2 Eleazar, 3 Phinees, qui diuossimè vixit, 4 Abisua, 5 Bocchi, 6 Ozis. Septimus Heli, qui populo etiam in politicis profuit, omnine Ducatum aut Iudicatum post Sãsonem exercente.

Quo die mortuus est Heli, Deus repulit tabernaculum Silo, vbi fixum fuerat à Iosuë in tribu Ephraim. *Ios.* 18. Sicque fuit Arca septem mensibus in agro Palestinorũ. Deinde collocata est in Cariath-iearim, vbi noo solum viginti annis mansit apud domum Aminadab, quousque efferretur magna pompa à Dauide, vt vitiosè colligunt Hebræi è 2. Reg. 6. verùm iam tum prætererant anoi 20. cùm Samuel Iudicis munere fungens, sanctam illam concionem habuit, quæ extat 1. Reg. 7.

Vel in Bethsames 20 annos quoque manserat, etsi Scriptura tẽpus noo præfiniat. Deinde in alios 20. delata est in Cariath-Iearim, Saule nondum regnum cõsecuto, vbi tandiu eam apud se in domo Aminadab in Gabaa habuerunt, donec Dauid eam è Cariath-Iearim Hierosolimam transtulit in tabernaculum, quod ei tetendetat.

Heli filij Ophni & Phinees propter scelera, vita sunt exuti in bello contra Palestinos, cum triginta millibus peditum, cuius duces erant, Patre propter cæcitatem & senium domi manente.

In eo arca etiam capta est, nec nisi post mortem Heli remissa, quæ ioter hostes plura miracula ad ostendendam præsentem Dei maiestatem edidit.

Ea enim in templum Dagon illata, simulachrum eius corruit, secũdo discerptum est. Tertio mures à Deo immissi Azotiorum plantas & fruges cõsumpseruot, & noxiis morsibus multa hominum millia neci dederunt. Quarto homines in secretiore parte natium percussi perierunt dysenteria, vt Iosephus interpretatur, vt alij Hæmorrhoidibus. Quinto Gettei arca ab Azotis accepta iisdem malis effecti sunt, indéque Accaroonenses.

Sextum miraculum, quòd vaccæ sprero naturali fœtuum suorum amore, & nullo ducente, ad Hebræos recto itinere
3066 tetenderunt. Postremo Deus percussit Bethsamitas ad 50 millia, quòd arcam vidissent.

Cum 40 annos scribatur Heli iudicasse, *c. 4. lib. 1 Reg.* *Anni diluuij.*
nonnulli intelligũt illos complecti interregnum inter Sam-
sonem & ipsum Heli. *vt Eus. 1.* quæ causa esse potuit, cur 70 1380
præfuisse annos 20. eum dixerint, Atqui nunc in ea versione, quæ eorum esse dicitur, 40 scriptum est. Deinde quid de isto interregno sit sentiendum in Othoniele tractauimus.

Profana tempore Heli.

Ascanius Latij rex. Pilades Orestem insanum comitatur.

Fabula est Horcenam & Eslingiacum in Germania fuisse tũ cõdita & inhabitata. Nam Germani vsque ad tempora Cæsaris, sine vrbibus, legibus, Deo vixerunt.

Ciuitates Italiæ hoc tempore à Troianis sub Antenore & Aenea conditas, quisque oppidanorum gloriatur.

Sicyoniorum reges planè deficiunt. Post hos sacerdotes, Carni instituuntur.

Francum de genere Hectoris venisse in Pannoniam fabulantur, illicque regnum constituisse, quod progressu in Fráconiam Germaniæ, postremò in Franciam Galliæ transierit. Errant autem, quoniam nec Galli, nec Gallorum reges, siue è Troianis siue è Germanis descenderunt, sed sunt indigenæ. Dicti autem Franci, labente Rom. imperio, vel quia pro libertate nomen illud sumpserunt, quod vernacula lingua liberum etiam hodie significat, vel quia Francos seu Francones Germaniæ, perpetuò vicerunt. Nam Romani
nunquam de Transrhenanis sine Gallis triumpharunt, vt eo- 1380
rum opus videatur Germanos vincere, quemadmodum
Scipionum Pœnos.

Act. 13.
q SAMVEL & Saul iunguntur, quoniam iunctum eorum
imperium, & 40 annorum numero simul comprehẽsum di
sertè reperitur, Act. 13. vt & agnoscit R. Kimhi in Psal. 99. 1420
ex Deras. Quandiu autem separatim vterque imperauerit, non est mandatum sacris literis. Deinde Saul vix superfuit Samueli quatuor mensibus. Nam paulò post interfectus describitur. *Seder Olam cap* 13.

Hos tamen nostri fere sic partiuntur vt 20 Samueli, reliquos 20 Sauli attribuant.

Rabbini recentiores, vt mendacij suspectum reddãt Paulum, Act. 13. amborum gubernationi duntaxat tribuunt viginti. Quod probare è. 1. Reg. 7. & 2 Reg 6 conantur, vbi narratur, In Cariat Iearim reposita fuisse arcam, postquã remissa esset à Philisteis, per annos 20 vsque ad Dauidẽ. Quasi ab Heli mortuo, sed quo capta fuit, vsque ad regnum Dauidis, interfluxerint duntaxat 20 anni. Quod est spatium imperiorum Samuelis & Saulis. Sed paulo suprà locum explanauimus.

Alij Samueli separatim tantum attribuunt annos vndecim & Sauli duos. Sed absurdè. Quia Samuel iuuenis admodũ ad Reip. gubernacula accessit, nec ab iis nisi valde senex recessit vt primus Regum testatur. Melius Iosephus extremis verbis lib 6. Antiq. Sauli ascribit, an. 40. & eiusdem libri cap. 14. Samueli soli post Helian. duodecim, cum Saule, an. octodecim. Significans, verbi gratia, Saulem regnasse post mortem Samuëlis an. 10. Nec reclamant verba hæc capitis 13. 1. Reg Filius vnius anni erat Saul cùm regnare cœpisset, duobus autem annis regnauit super Israel, & elegit sibi Saul tria millia de Israel. Nã horũ talis est sensus. Post annũ à sua electione, de qua ca. 10. regnare cœpit, siue regni administrationẽ adijt. Cùm autẽ regnasset duobus annis, elegit sibi tria Satellitum millia. Nempe duobus primis regni annis, sat habuit vitata electionis inuidia sibi populũ conciliare, & se aduersus mali-
gnas linguas, modestia dissimulatione & authoritate Samue 1420
lis tueri Postea dum se satis firmasset, cœpit more regio sese

stipare

Anni mundi.

In Europa. 3066

Sicyoniorũ Marato rege decimo quarto, deinde Erythreo an. 55.

Argiuorum Lynceo.

Italiæ Aenea Latini Socero an. 3. deinde Ascanio an. 28.

16 & 17 3066

q SAMVEL Propheta de tribu Leui & SAVL de tribu Beniamin regnarunt annis 40. 3106

Achitob & Achimelec, quem occidit Saul, pontificibus.

Iesse siue Isai princip. Iuda.

Rege Assyr. 29. Dercillo, mox Eupalo an. 38.

Menophi Ægypti rege decimo sexto.

In Europa. 3106

Anni diluuij.

1380. *Sicyoniorum Erythreo rege decimo quinto, deinde Corace, an. 30.*

Lynceo Argiuorũ vndecimo.

Latinorum Ascanio, deinde Syluio posthumio, an 29. à quo reges Albanorum.

SÆCVLO SAMVELIS ET SAVL.

Et S A V L *de tribu Beniamin.*

1420

Anni mundi.

stipare satellitibus. Non quod alioqui duobus tãtum an. regnarit.

Alij, *Saul* (quasi) *filius vnius anni cum* regnare cœpisset

3066. (quantum ad malitiam) *Duobus autem regnauit super Israel* (in huiusmodi integritate, puerili innocentia ac simplicitate) q. d. duobus annis legitimè & probè regnauit, cæteris tyrannicè, ac Deo reprobãte. Indicatur hic sensus in Seder c. 13. Nempe duobus annis regnauit ante suá reiectionem, & Dauidis vnctionem à Samuele paulò pòst factam. *c. 16 eiusdem libri.*

Interim isti, vt summa. 480. annorum definitam 3. Reg. 6. retineant, annos, quos hic detrahunt Samueli & Sauli, in Iosuam & seniores conferunt. Nempe in illum 28. in hos 17. ante Othonielem, qui iuncti cum his 13 Samuëlis & Saulis efficiũt 58. quot nobis Iosue 18. Samuelis & Saulis 40. Nam Seniorum post Iosuam annos non esse separandos ab Othonielis principatu, iá ostendimus. In cæteris Iudicũ coguntur nobiscum conuenire, quòd Scriptura nominatim hoc doceat.

Quod scribitur de Mose, etiam de Samuele dicitur. Fuit ille Leuita, fuit & hic. 1. *Para.* 6. Ille regnauit super Israel 40. annis. Similiter & hic, *vt citat R. Kimhi in Psal. 99.*

In eo desijt illa Reipub. forma, in qua nõ successione, aut creatione legebatur magistratus, sed Dei voce & authoritate, quę certis argumentis innotescebat.

Bellum Palestinorum duce Samuele prosperè ab Hebręis gestum, fusis hostibus irrumpentibus, & agro ab Accarone vsque ad Geth adempto, 1. *Reg.* 7.

Hîc incipit tẽpus prophetarũ. *Petrus. Actor.* 3. Tum prophetica professio penè intermortua à Seniorũ morte vigere cœpit, multis in idem collegium cõuenientibus, huicque instituto vacantibus, præsidẽte Samuele. 1. *Reg.* 19. Est autem sciendum propheticam hãc vocationem non fuisse extraordinariam, quoniam constabat hominibus sese sponte huic professioni deuouentibus, vt precibus, contemplationi, scripturarũ interpretationi, prædicationi, studio vacarent commodiùs, è quibus Deus, aliquos interdum suscitabat, qui rerũ prædicendarum munere, apud Reges, populos, &c. fungerentur.

Aliquando etiam ad propheticum hoc donum euehebat alios ex alijs vitæ institutis, sed tum eorum vocatio & missio erat extraordinaria. Talis Amos, quem è pecudum pastu, ad prophetiæ decus sustulit.

Ab orbe prophetæ quidem extiterunt, sed rarius, & extra ordinem.

A Samuele crebriores, ordinarij & successione perenni. Vnde eum Hebræi prophetarum, siue propheticorum collegiorum fundatorem & auctorem faciunt.

Extra hos extiterunt 48 prophetæ celebratissimi, partim viri, partim fœminæ, quorum proinde nomina extant in varijs Scripturis locis. Ex iis hic prophetissas enumerabo. Nam deinceps virorum ordine nominandorum occurret locus & sęculum. Prophetissæ ergo sunt Sara, Maria Mosis soror, Debora, Olda, Hãna Samuëlis mater, Abigali, Esther. *Ita Heb. in Seder cap. 20. & 21.*

Samuël non fuit sacerdos, sed simplex Leuita, nẽpe de posteris Abiathar filij Chotæ. 1. *Par.* 6. Nam sacerdotes, omnes ex Aarone descẽdere erat necesse, vt liber Num. docet. Reliqui Caathitæ cũ vniuersis Gersonitis & Meraritis Leuitico

3106 dũtaxat munere fungebãtur. Sic enim in tribu Leuitica quatuor erant partes. Aaronitæ, Caathitæ, Gersonitæ, Meraritę.

Ergo dicitur Ephrateus, 1. *Reg.* 1. non à tribu Ephraim, sed

Anni mundi. 3066

Anni diluuij. 1380

à loco. Nec allegandū. 48. tantum oppida obuenisse tribui Leui, *Iof.*20. inter quæ istud non recenseatur. Nam post tempora Iosuë molto pluta ei attributa sunt. 1 *Par.* 6.

Decimo anoo ptiocipatus Samuelis Regem Israelitæ postularunt. *R. Neburai.*

Tum muiata est Resp. te à Iudicibus vel Ecclesiasticis ad reges ttaducta, Samuele pñsque renitentibus, quòd in Rep. Iudicum & Leuitarum libertatis esset species, in Regia seruitutis. Id naturæ vulgi noua semper optantis tribuit Scriptura.

Frustra Samuël incommoda è Regibus populo insanienti inculcauit, amentes esse qui regem libertati anteponerent, ac nescirent ius regum tytanoicum esse. (Ius siue Mispat morem & consuetudinē vsu Hebtaïco, hic significat, alioqui iniuriam & violētiam per antithesim impottet necesse est. Nam verū ius Regis est obseruatio legis Dei, Deut. 17. *Carol. Molin. de Stylo Parlamenti, pag.* 269.) cæcutire, qui non cernetent principatum suum (1. Eccl.) esse perpetuo leniorem & modetatiorem (tametsi haberet filios, per quos Remp. moderabatur, cottuptiores) quòd mixtus esset & temperatus, pontificésque pudeat non recordari se Numinis esse & dici vicarios. (Hoc experitur ea Italiæ pats, quæ mero Pontificis iuri subest.)

Addere potuit illud Demosthenis in Olynthiacis, Regiū nomen cunctis ferè liberis gentibus semper iuisse inuisum, quòd suauis sit obedite legibus. i. tationi, quàm voluntati. i. libidini vnius plerumque ptaui.

[Tamen necesse Regibus subesse & patêre, idqoe mandato Dei, deinde christi Domioi iussu, qui ait: Reddite quæ sunt Cæsatis, Cæsati, & quæ sunt Dei, Deo. Matth. Deinde Apostolus Petrus, ait. 1. Pet. 1. Regem honorate. Et D. Paulus. ad Rom. 13. Omnis potestas est à Deo. hæc παρὰ ἐπιτάξιν moderatiotem, ante dictorum quæ Paulo acerbiora & in Regiam dignitatem contumeliosa videri possint sine cuiusquam dispendio.]

Samuel scribit librum Iudicū, Ruth, & maximam partem libri primi Regum, quem eius nomine alius ad regnum vsque Salomonis perduxit. Heb. *Baba Batbra cap.* 1. nempe Nathan & Gad videns, *R. Mose Kimbi.*

Quj scribunt Apost. Act. 13. à morte Mosis vsque ad Samuelem annos texere quadringentos quinquaginta, vt eneruent authoritatem c. 6. li. 3. Reg. suprà à nobis allatam, & ab Eusēbio, atque adeò omnibus rectè senoentibus receptā pro fundamento stabili quattæ huius ætatis, rei sunt falsitatis. Nam Apostolus perspicuè loquitur de diuturnitate mansionis Israel in Aegypto, non de sæculo Iudicum, vt supra ostendi.

Sequentia Samuelis vsque ad calcem scripsit Dauid. Reliqua Regum edidit Hieremias, Nam ante historia sparsa etat per siogulorum Regum annales. *Rabanus lib. 2. de instit. Cleric. c.* 54. Sed Hebræi aliter,

Tertium & quartum Regum Hebræi malunt tribuere Ezræ, quem materiam scribendi sumpsisse tradunt, vt credibile est, e libris verborum dierum regum Iuda & Israel, qui passim citantur in libris Paralip. Pottora subiecit Spiritus sanctus scripturarum auctor & numen.

Achitob auo Heli successit. Nam Pontificiū honotem non gessit Samuel, cum esset simplex Leuita. *Hieron. in Iouin.*

Savl & si esset de tribu Benjamin, in Galgala tamē regnauit, siue regni sui sedem fixit in tribu Ephraim, 1. *Reg.* 10. cui post diuisionem regni Ieroboam regnum vtcunque restituit, nēpe in Sichem monte Ephraim. 3. *Reg* 12. 106

Primus rex Iudæorum.

Samuel verène ad euocationē Necromanticam Pythonissæ Sauli apparuerit, an species duntaxat, quam exprimeret Satanas, etiam disputāt Hebræi. Nā R. Abben in Psal. 78. vers. 39. & in 2. vers. Decalogi, hoc factū reponit interea, quæ Scriptura asseuerat non ex sua, sed ex opinione aliorum. & sic ex nostris Tertul. lib. de anima verum Samuelem non esse conspectum affirmat. Sic Aug. lib. 26. de Ciuit. Iust. Martyr, q. 52 ad Orthod. Interim Aug. li. 2. ad Simplicianum q. 3 concedit potuisse fieri ex aliqua dispensatione diuinæ volūtatis, quod in lib. de octo Dulcitij quæstionibus q. 6. reperit.

420

Anni diluuij | SAMVELIS ET SAVLIS SÆCVLO | *Anni mundi.*

Nam non nisi καταχρηστικῶς Moses se hoc vocabulo in-signit *Gen.* 36. & Iosephum fratres *Gen.* 37.

350. 3066. Filius Cis de tribu Benjamin ex oppido Gabaa, diuina voluntate delectus, modestus animi, forma excellens & procerus, vt merito dignitas corporis dignitati regiæ conueniret. 1. *Reg.* 9 & 10.

Primum bellum prosperè contra Ammonitas Arabiæ populos gessit, post quod rursus à cuncto populo rex acclamatus est. *Ibid. cap.* 10.

Secundum contra Palestinos in fines irrumpentes, in quo peccauit, munere Sacerdotis, nempe Sacrificio sibi ascito, vt propterea Deus regnum Dauidi destinaret, *Ibid.* 12.

In eo armati non erant Israelitę, quòd superiore bello vsus ferramentorum fuisset eis à Palæstinis ademptus. Interim exercitus maximus à duobus gladium habentibus est fugatus Ionatha, qui hostes terruit, & Saule, qui eos territos, cum Hebræis è latebris egressis, deleuit. *Ibid. c.* 14.

Tertium contra Amalecbitas, in quo ipse iterum peccauit, pręda contra iussum Dei in suam domum aucta, & Agag rege in vita seruato, *Ibid.* 15. Vnde Deus offensus regnum aliò planè transferre statuit.

Sic ab hoc loco Dauidis historia incipit, qui Saulis regnū Dei iussu est excepturus. *Ibid. c.* 16. Man nō multo post, quia optimus erat Citharœdus, inter ministros regios est assumptus, vt Saulem furentem cantus dulcedine permulceret, deindéque regis armiger factus.

Quartum contra Palestinos, in quo Dauid funda Goliath Gigantem interfecit altitudinis sex cubitorum & palmi, 1. *Reg.* 17.

Concepto deinde in Dauidem odio per speciem honoris periculis obiectat filiam suam maiorem Merob ei spondens, quam tamen Hadrieli Malathitæ postea collocauit. Deinde minorem Michol, cuius indicio, vt & Ionathę, aliquoties euasit, nec se amplius Saüli commisit, 1. *Reg.* 19.

Quintum & sextum bellum contra eosdem, 1 *Reg.* 23.

Vltimum contra eosdem, in quo ipse cum filiis cecidit. *Ibid.* 28.

De annis regni eius nihil certi, nisi quod Paulus, *Act.* 13. ipsi & Samueli 40 annos ascribit, quod soli Saüli Iosephus tribuit in fine lib. 6 Antiq. Sed eo numero contineatur quoque, vt Paulus sensit, ætas, qua ante Saulem Samuel pro Iudice Remp. rexit necesse est, vt & docuit Eusebius, Sulpitius Aug. li. 23. de Ciuit. vbi&eos refellit, qui. 30. Sauli ascribūt, quòd Arca Domini in Cariath-Iearim translata, nondum regnante Saule, ibi per 20 annos constiterit, donec à Dauide rege submota est. Nam si intra 20. annos Saul regnare cœpit & desiit, non 30. sed pauciores viginti regnauit. Quanquam de illo loco suprà paulo aliter in Heli.

Saul Dei fauore destitutus, sibíque relictus, spiritu melancholico, iuxta Hebr. iuxta nostros verò, spiritu maligno correptus est, à quo pulsu citharę Dauidicæ recreabatur.

Samueli fuisse superstitem duobus annis, nostri ferè colligunt è Reg. 13. At quatuor duntaxat mensibus Hebræi.

Dauid metu Saulis duodecies sedes mutat à cap. 19 Reg. 1.

Venit primum ad Samuelem in Ramatba, à quo ductus est in Naioth. Inde venit in Nobe, ad Achimelech Pontificem. Inde ad Achis regem Geth, à quo tanquam furiosus non est admissus. Postea trans Iordanem ad Regem Moabitarum, 1. *Reg.* 20. donec monitu Gad prophetæ in terram Iuda regressus vitæ periculum adiit.

420. 3106 Sexto in desertum Ziph, septimo in desertum Engaddi *Ibid. c.* 24. Octauo in desertum Pharan, *c.* 25. Nono timen-

Anni mundi. 3066

Anni diluuij. 1380

ne caperetur ex eo cũcessit iterum ad regem Achis in Geth à quo Siceleg oppidum obtinuit, atque inde prædatum in fines Amalec irripuit. *c. 27. &c.*

Post Saulem victum & interfectum, Philistini sese infuderunt in multas vrbes Israel. *1. par. 10.* inter eas Bethlehem, c. 11. easque possederunt, quoúsque à Dauide penitus extruderentur. *Ibid.*

Saulis tempore filij Ruben prælium cum Hagarenis commiserunt & Orientalem plagam terræ Galaad eis eripuerũt, *1. Par. 5.*

Profana tempore Samuelis, & Saulis.

Bœotij ex Arno vrbe Thessaliæ pulsi Bœotiam occuparũt 60. annis post bellum Troianum. *Thuc. lib. 1.*

Ad eadem tempora reuocantur Minyæ à Pelasgis è Lemno pulsi. Denique quicquid Græcia mendax ausa est in historia post heroicum sęculum, de varijs Laconum, Atheniẽsium, & cæterorum Græcorum coloniis, & effusionibus, vt ab ipsis multi populi videantur nati, priusquam ipsi essent in orbe noti. Sed bene habet, quòd suas res priscas primis Asiæ littoribus, & angulo Occidentis Europæi circumscribunt, ne mendacij ab Orientalibus conuincantur, penes quos rerum magis memorabilium memoria literis mandata erat.

Alba longa conditur. Mycenarum regnum finit.

Sed à bello Troiano omnia ferè fabulosa vsque ad Cyrum. Quin etiam paucissima narrantur de toto illo. 600. annorum spatio, magna literarum inscitia externos, præsertim Europæos & Afros, occupante.

Lacedæmonij nouum regnum hic incipiũt per Euristeum an. 42. & Corinthij per Aliten siue Alethen luctatorem, qui Corinthum secundo condidit siue ampliauit. 952. annis antequam à L. Mummio Cos. destrueretur. *Velleius Pater.* Regnauit Corinthi. an 35.

Peloponnesij & Athenienses dimicant. *Ibid.*

Heraclidæ in Peloponnesum descendunt.

Codrus Melanthi filius, decimus & vltimus Atheniensium rex, morte sua Peloponnesiacum bellum diremit, se pro Repub. deuouens. Post eum Atheniensium Respub. tã diu per magistratus est administrata, quoúsque Solon legislator electus est. *Iust. lib. 2.* Cum eo regnum Heraclidarum ab Hercule descendentium destructum est. *Euseb.*

Etiam hic Britanni siue Angli nugantur suam Albionem, tum Britanniæ nomen consecutam a Bruto Ascanij filio, quẽ aiunt primum regnum illic auspicatum, cùm antea à Gigantibus habitaretur. *Nangiac.*

Anno 70 post captam Troiam, Dores Peloponnesum obtinent *Thucid.*

Regnatum est in Hispania vsque ad. 75. annum captæ Troiæ. Inde in prouincias & priuata ciuitatum dominia cõuersa est, donec Carthaginenses, & post eos Romani præualuere.

Anno 80 post captam Troiam Heraclidæ reuersi in Peloponnesum, Pelopidas expellũt ac regnant. *Velleius Patere. Plutarc. in Homero.* Regnante Tisameno Orestis filio. *Pausa. in Laconicis*, annis 328 ante primam Olympiadem. *Diodor. præfat. hist.*

Aristodemus ex Heraclidis primus, regnat apud Lacedæmonios. *Ibid. Euseb.*

Iones profugi Athenas se contulerunt. *Euseb.*

Amazonum & Cimmeriorum in Asiam incursus. *Euseb.*

r DEINCEPS cum Regũ & Pontificũ successione coniungã perpetuam prophetarũ seriem vsque ad captiuitatem, vt doctrinæ & cathedræ Mosaicæ perennis successio appareat. 106 146

SAMVELIS ET SAVLIS SÆCVLO.

18

Regũ autẽ post Saulẽ primus.

r DAVID imperauit an. 40.

1420 *1 Reg. 5* *1 Par. 5* 1460

præponunt

[illegible] unt [illegible] S[illegible] a [illegible]

[illegible] b [illegible] ann[illegible] [illegible]

[illegible] iam p[illegible] an-

[illegible] quando [illegible]

A[illegible]s[illegible]ar Pont[illegible].

V[illegible]rum [illegible] in [illegible] operem b[illegible] ann[illegible] [illegible] arunt [illegible] usest, & ad [illegible] in Hieru[illegible]ale[illegible] [illegible] Par 3.

Crebr[illegible] int[illegible] prælia inter Ab[illegible] lo[illegible] egum [illegible] is & [illegible] donec [illegible] publico conse[illegible] gentis et detulerū [illegible] Par 1.

[illegible]ph, Heman, Jedu[illegible]un, Nathan & G[illegible] Prophetis.

[illegible] fuit, primum in Bethlehem per Samuelem cum [illegible] p[illegible]ceret, [illegible] in Hebron post mortem Saulis. T[illegible] in H[illegible] in p[illegible] mort[illegible] I[illegible]baalis.

Pr[illegible] de opu[illegible] q[illegible] eu[illegible] Hierusa-l[illegible] pe[illegible] & arce [illegible] que domum [illegible] nam[illegible] ste [illegible] ca[illegible]t. A q[illegible] tempore Hierusalem [illegible] pol[illegible]a.

2 A[illegible] 20 m Car[illegible] Amiuadab [illegible] in domum Obed E[illegible] Gett[illegible], m[illegible] nutuque & procerum concursu intulit. [illegible] Par 3.

3 Prote[illegible] in se P[illegible] [illegible]gauit. 2 Reg. [illegible] 1 Par 14.

4 Palest[illegible]nos iterum vicit. Ibid.

Expulso Assyriorum 30 rege an. 38. deinde 31. Laostene an. 45.

5 Arcam e domo Obed Edom Leuitæ in Sion cum plausu retulit in Tabernaculum, quod [illegible]nderat, 1. Par 15.

6 Cum [illegible] ab hostibus haberet, co[illegible] Nathan de templo ædificando, sed de eius consilio negotium ad successorem reie[illegible] est

7 Multa bella g[illegible] prosp[illegible], humiliauit Philisthæos, p[illegible] [illegible] M[illegible]b, Syros posito [illegible] Damasci præsidio & tributo, Idumæos, &c. [illegible] 8

8 Bellum Ammonit[illegible], in quo per speciem honoris, Vriā Bethsabeæ maritum neci obiecit, indeque Bethsabeam sibi [illegible]pulauit, [illegible] Reg 11.

9 Duo inde bella ciuilia, contra Abs[illegible]lom, deinde Sebam

10 Quatuor inde bella contra Palæstinos, vnum irrumpentibus Palæsti[illegible] in Israel. Secundum & tertium in Gob contra eosdem Quartum in Geth, atque omnibus in locis [illegible] [illegible] pu[illegible]natum, 2. Reg 21.

11 Populum recensuit ad de[illegible] centena & trecenta et [illegible] millia. Quod opus cum Deo e[illegible] et inuisum, ex [illegible] pestilentia [illegible] [illegible] millia absumpsit.

12 Odas, Hymnos, P[illegible], & omnis [illegible] condidit vario m[illegible] trimetros, al[illegible] pentame[illegible], tetrametros [illegible] ad [illegible] decem g[illegible]nerum. Kimhi e Talmudist [illegible] 4. [illegible] & Mose post [illegible] est ongo

Eos cantare Sabbatis præcipuè, & cæteris festis Leuitas docuit. Instr[illegible] præcipuū erat K[illegible] decem chor[illegible] copulans, & pl[illegible] egens. Hinc Nab[illegible] nos modulo q[illegible] ha[illegible] tractatum digitis. Cymbala ærea [illegible] grand[illegible] que Ioseph [illegible] cap. 10. Cæterorum ta-[illegible] inter [illegible], vt [illegible] P[illegible] mos [illegible]

Eurisco primo rege La[illegible]monior[illegible] an. 42 de[illegible]nde Argi an. 1. & Ar[illegible]strato an. [illegible]5.

[illegible] lucubra[illegible] & P[illegible] decent horum suum Ps[illegible] [illegible] in [illegible]ros distinctum [illegible] Adæ, Mel[illegible] E[illegible]han Orie[illegible] man [illegible] Chor[illegible] A[illegible] & [illegible] Cæt[illegible] ros agn[illegible] loco Adæ

3146 & Melchisedech vnum Sa[illegible]onem ponit H[illegible] [illegible]g. in P[illegible] G[illegible] [illegible], Aggeun

& Zachariam addunt. Nam solum Dauidem omnium ei auctorem, repugnat ipsorum inscriptionibus, phrasi & stylo.

Solus Iulianus Apostata pietatis odio apud Cirillum lib. 7. contra eundem, inficiatus est, fuisse poësim apud Hebræos. 3106
Interciderat quidem eius scandendi ratio ipsius temporibus, quemadmodum & hodie magna ex parte Pindari & similium: at non propterea desierunt scribi metrice toti ferè hi sex, Iob, Psalmi, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum & Threni, præter innumerabilia cantica & versus, qui in reliquis sacris scriptoribus interseruntur, vt Exod. 15. Deut. 32. Iud. 5. & 6. Esa. 5. 38. & Abac. 3.

Mensuræ siue metri rationem & proportionem conati sunt nominare Iosephus in Dauide & Salomone. *Euseb. libr. 11. de Præpar. Hieronym. cum alibi, tum ad Paulam Vrbicam, Isidorus. &c.* Hebræi hic sunt muti. Nam scandendi modum fatentur se ignorare. Hoc vnum aiunt in Tractatu Sophrim siue de scribis, versus Canticorum siue carminum Biblicorum non paucos in suum statum iuxta mensuræ canonem à Scribis restitutos, cùm antea fuissent à librariis confuse & permixtè scripti. Solus R. Mose Habib, quod sciam, sic eam attigit.

Carmina veterum sacra, vt in Psalmis, Iob, Prouerbis, sunt disticha. Alia autem mensurantur certo syllabarum numero, ita vt prior versus posteriore, nunc sit longior, nunc breuior, prout genius componentis tulerit. Alia mensura constans æquali, nisi quod interdum versus prior à posteriori differt numero quidem syllabarum, sed non tẽporum. Nam illud discrimen supplent per aurium consonantiam & gutturalium motiones, aut absorbẽt inæqualitatem vocis lenocinio & melodia (vt cùm apud Latinos & Græcos pro Iambo Tribrachus, pro Spondeo dactylus vel anapestus, pro dactylo proceleumaticus, &c. ponitur) Hoc postea illustrat exemplis è Psal. 119. 146. Prou. & Iob 6.

Culpa videtur in Masoritas conferenda. Nam dum distingunt diligentius versus per sententiæ (quam conceperãt) membra & periodos, metra siue mẽsuras versuum non modo neglexerunt, verum etiam confuderunt atque miscuerũt quas fortasse propius seruauerant 70. Vt non mirum sit, si inter vtrosque nonnunquam distinctionum in notandis versibus varietas reperiatur.

[Plærique tamen ex nostris, itá nunc de Poësi hebraica seu totam explicarunt vt & rhythmice & πεζικῷ μέτρῳ, hæc satis omnibus obuia facta sint. Munsterus & alij, quo enim librum *taamim* referre licet, id est accentuum. Nam accentus plærique sunt mensura pedum & quantitatis notæ, quod mirum est D. Genebrardum noluisse comprobare suo calculo, vnum in his omnibus doctissimum fortassis omnium Christianorum sine cuiusquam iniuria.]

Nathan vates prædicit Christum venturum, qui Ecclesiam ædificaret, 2 *Reg.* 7. Post Samuëlem Dauidis gesta conscribit, *in fine* 1 *Paralip.*

Dauidem adulterij arguit, Salomoni regnum procurat. 3. *Reg.* 1.

Eius nomine Dauid vnum è quatuor filiis in Hierusalem de Bethsabea filia Amihel susceptus, Nathan appellat. 2. *Reg.* 5. *&* 1 *Paral.* 3. Ex quo orta est virgo Maria, *Luc.* 3. Quemadmodum ex altera Bethsabeæ filio Salumone, Ioseph Christi adoptiuus pater originem accepit. *Mat.* 1.

Hic autem Nathan proximus erat frater Salomonis è Bethsabea. Ita eius linea erat regno proxima. Ex quo intelligimus Christum ex parte Patris adoptiui & veræ matris, regni Dauidis fuisse proximum & legitimum hæredem. 3146 1460

Alethe primo Corinthiorum reg. an. 35. deinde Ixione an. 37.

Medone Archonte primo Athenarum an. 20.

Anni

1420 In Europa.

Sicyoniorum Corace rege decimo sexto, deinde Epopeo, an 35.

Latinorū Ænea Syluio, an. 3. deinde Alba Syuio, an. 29.

DAVIDIS SÆCVLO.

1460

Anni mundi

Hinc clarer Lyranum errasse, cum scriberet Matt. 1. Nathan, ex quo ortus recẽsetur Christus non fuisse filium Dauidis naturalem, sed adoptiuum. Neque enim intellexit hũc
3106 Nathan alium fuisse à Nathan propheta.

Præter bos duos babuit Dauid filios alios numero 17. nominatos, 1 Par. 3. è septem vel octo vxoribus. Nam multo plures habuit è concubinis .i. vxoribus viuanis, *Ibid.*

Abiathar Pootifex. 1. *Reg.* 22. Huoc & Sadoc temporibus Dauidis summos sacerdotes fuisse tradit R. Selomo, 1 Par. 27. Sed vltimo capite eiusdẽ libri se exponit. Nempe Abiathar quòd vnxisset Adoniam in regem fuisse depositum, & Sadoc vnctum, vt Salomonem vngeret.

Kimbi, Ibid. cap. 27. initio regni ante istos Ioiadam probat fuisse illo officio functum è 1 Par. 12.

Gad Propheta monet Dauidem vt fugiat in Hareth, 1 *Reg.* 22, eique nuntiat Deum iratum, quòd populum numerasset, 2 *Reg.* 24. prædicit locum templo destinatum fuisse montem Moria. Dauidis gesta perscribit *in fine 1 Paral.*

Asapb cum fratribus nobilis Musica & sacra eruditione, 1 *Par.* 6. auctor duodecim Psalmorum. *Kimbi præfat. Psal.* de stirpe Gersom filij Leui.

Hemao oepos Samuelis, celebris & musicæ & doctrinæ sacræ nomine. 1. *Paralip* 26. *&* 6. Inter. 11. Psalmorum cõditores numeratur. *In Baba Bathra.* de stirpe Caath filij Leui.

Ethan de tertia stirpe Leui, nempe Merari Archimusicus insignis, 1. *Par* 6. cui nonnulli Psalmi dicantur, vel scribuntur.

Gad & Nathan prophetę disposuerunt cum Dauid res ad templum pertioentes. *Seder cap. 20.*

Eos post Samoelem nactus est Dauid rerum suarum scriptores, 1. *Par. vlt.*

Præter Tabernaculum à Mose coostructum, alterum Dauid fabricat in monte Sion. 2. *Reg.* 16. In quod arcam infert constitutis Asapb & aliis cantoribus ad quotidianas preces peragendas, 1 *Par.* 15 & 16. relictus interim in Gabaon tabernaculo fœderis, altari æneo, candelabro, mensa, igne cœlitus delapso, vsque ad dedicationem templi, id est, annum 10. vel. 11. Salomoois.

Nam in excelso Gabaon Dauid ad Tabernaculum Mosaïcum, Sadoc Sacerdotẽ & fratres eius ad peragenda quotidiana sacrificia manè & vesperi reliquit, 1. *Par.* 16. cum Heman & Icduthum, cantoribus.

Priuatim hábebat suum sacerdotem Hiram Hiraitem, 2 *Reg.* 20.

Sadoc item & Abimelec filium Abiathar, 1 *Par.* 18. suum Prophetam, Gad, 1 *Par.* 21. suum sapieotem Heman, 1. *Par.* 25.

Testameoto legauit quæcunque satis essent ad ædificationem templi, cuius etiam exemplar & descriptionem Salomoni reliquit, 1. *Paral. vlt.* Salomonem filium impij præceptoris Nathao Prophetæ manum & disciplinam dedit. 2. *Reg.* 12. Primo anno regni construit rem diuinam, & perfecit, quæ extant. 1 *Par.* 15. *&* 16. 2. *Reg.* 6.

Forma Veri principis, non Cyrus Xenophontinus, Regnum enim auspicatur à restituendo & reformando cultu Domini. Toto vitæ tempore etiam inter grauissima bella in loculis reposuit necessaria, ad decus tanti templi. Denique Salomonem obstrinxit ad eius exædificationem. Finem regni pietate terminauit, vltimo vitæ anno, custodias & ministeria cleri restaurans, sacerdotia & statum religionis ordinans 1. *Paral.* 26. Semper fauit musarum piis cultoribus, vt
3146 Ieduthun, & aliis, qui partem Psalmorum conscripserunt *Ibid.* rem bellicam constituit, fortes & strenuos præcipui-

Anni mundi 3106 *Anni diluuij* 1410

bonoribus & muneribus affecit, inter quos 30 fortissimi excelluerunt, 1. *Paral.* 11. In extremo morbo aulicos suo limine exclusit, propbetâ Nathan & similes intromisit. 3. *Reg.* 1. Verbum Dei habens in ore, pietatem & Dei metum commendans, Deo denique benedicens, animam reddidit. 3. *Reg* 2.

Annis septem in Hebron regnauit, & 33 in Hierusalem. 2 *Reg* 5.

Anno regni & vitæ vltimo, statû & formam sacerdotalis & Læuitici ordinis, præsertim è iudicio Nathan & Gad, componit, redigitque in certum ordinem res & officia. *Seder cap.* 14 *&* 20. Diuisit in 24 classes, vetuítque ne alij aliorum ordinem perturbarent. Antea quisque Leuita, vndecunque Hierosolymam venisset, quolibet tempore habebat potestatem ingerendi se ministerio, citra discrimen, Deut. 18. vers. 7 *Ioseph. Antiq lib.* 7 *c.* 9. id est, ea perfecit quæ narrantur, 1 *Par* 22, *& quatuor sequentibus.*

Præbuit specimen futuræ virtutis & fortitudinis, dum à prima iuuéntute leonem, vrsum & gigâtem Goliath mira audacia confecit, 1. *Reg.* 17.

Suo exemplo triginta septem Heroas redididit, quorum minimus nullo comite poterat exercitum magnum vel fundere, vel certè sustinere, 2. *Reg.* 23. *Ioseph. lib.* 7. *Antiq. cap.* 10 de qualibus Mattal. Acies Vmbone repellunt.

Palæstinos, Idumæos, Ammonitas, Moabitas, Damascenos, Syros, Sophenios, vicinos denique populos ad Euphratē vsque, sibi vectigales reddidit. Postea etiam traiecto Euphrate Mesopotamios vicit, amplissimam imperij molem Salomoni relinquens. *Ioseph. lib.* 7. *Antiq. c.* 5. *& seq.* è *lib. Reg. & Paralip.*

DAVIDIS SÆCVLO.

Iebusæis autem Sion eripuit, & montē illum struxit tam sumptuosis & crebris ædificiis, circumpositis mœnibus, vt vrbem fecerit de suo nomine vrbem Dauid appellatam. 1 *Par.* 11. siue Hierusalem superiorem. Nam ioferior & antiqua ad radices montis Sion iacebat.

Montis illius reliquam partem ædificauit Ioab. *Ibid.*

Eius fœlicitati plurimum nocuit adulterium cum Bethsabea, multásque calamitates importauit. 1. Quòd filium ex ea susceptum die septimo amiserit. 2 Quòd Amon eius primogenitus sororem fratris sui Absalom constuprauerit.

3 Quòd Absalom ad vindicandam sororem, Amonem interfecerit. 4 Quòd Absalom io Hebron regnum contra ipsum, Israelitis ad eum confluentibus, occuparit. 5 Quòd idem relictas Patris decem concubinas Hierosolymis violauerit. 6 Quod denique aliud bellum ciuile Seba suscitarit.

In insignibus (quod sequuti sunt deinceps Reges Iuda) gerebat leonem. Sic antea vexillum castrorum Iuda in deserto. Sic deinceps Regum Iuda annuli signatorij. *R. Abraham in Cab. historica.* Eo fortasse alluditur in Apoc. Leo de tribu Iuda, id est, Christus.

Nummos argenteos cudi iubebat pondere dimidiæ vnciæ, in quorum vno latere forma esset vasculi manna pleni (quale in arca fuerat repositum) cum hac scriptura, *Sekel Israel*, in altero Rami, qualis in virga Aaronis fronduerat, cū hac, *Ierusalaim Kedosa*. Similem se vidisse in terra sancta scribit R. Mose Gerundensis com. in finem Pentateuchi, & hæc tempora ostētare ex eo colligit, quia cusus signatúsq; erat totius Israelis nomine. Item quoniam Hierusalem ipsis, 12. duodecim tribubus æqualiter rū significabatur fuisse regia & san-
cta. Denique quia literis Samaritanis. Nam eiusmodi erat 3146 1460
literatura Hebraïca, ante decē tribuum à duabus secessionē.

Quatuor millia cantorum instituit postquam arcam è

Anni diluuij.

420 *Secunda Synodus, Sadoc & Abimelech filio Abiathar pontificibus, 1. Paral. 24 (Nēp. vices gerebant Abiathaıs summi Pontificis) Gad vidēte et Nathā Propheta. 2. Par. 29. In ea congregauit Dauid omnes principes Israel sacerdotes & Leuitas. De reformanda Ecclesia & Ecclesiæ ministeriis, Sacerdotibus in 24. ordines distinguēdis, Leuites in diuersa templi ministeria, officia, sortes distribuendis, &c. 1. Par. 24. 25. 26. Hoc tangit Ioseph. lib. 7. Antiq. c. 9. vbi docet Dauidem reformasse instituum Mosis. Deut. 18. vers. 7*

61.

1460 *Regum autem 2.*

3. Reg. 6. ¶ SALOMON templū

1464 ædificare cœpit, an. 4.

1464

Anni mundi.

domo Obed-Edom in tentorium ad id in monte Sion structum transtulisset, quorum principes tres fuerunt, Asaph,
3106 Heman, Iedithum musicæ & aliarum disciplinarum, Prophetiæ & sanctitatis laude clarissimi. *Seder Olam. 1 Par. 6.* Eorum nomine multi Psalmi extant. Ethan additur. *1. Par 6.*

Cantores, Leuitas alios & sacerdotes ditauit amplissimis redditibus, etsi anteà suas haberent vrbes, villas, agros, Palatia (מגרש 1 Par. *6*) in singulis tribuum sortibus, nullis parcens sumptibus, vt Dei cultus celebrior esset ac solennior. *Ibid.*

Vt per vices officio fungerentur & variis instrumentis Deū laudarent, cytharis, psalteriis, & cymbalis. Nam ad Mosaicas tubas alia instrumenta musica adiecit, *Ibid. c. 23. 24 & 25.*

De filiis Isachar erant viri eruditi, qui nouerant singula tempora, ad docendum quid facere deberet Israel. *1. Par. 12.* id est, è veteribus Rabbinis, Mathematici, qui scirent intercalare annos, fastos constituere, siderum conuersiones & cursus supputare, quales multi florebant tempore Ezechiæ *R. Dauid ibid.*

[Hæc obseruatio dignissima est consideratu propter varias de Mathematicis artibus multarum opiniones.]

Iam tum Iudæi sese dispersęrant per multas Orientis regiones, Verbi gratia à fluuio Aegypti Nilo vsque ad introitum Hamath (id est, Epiphaniæ, vel iuxta alios Antiochiæ) *1. Par. 13.*

Profana Rege Dauid.

Iones duce Neleo, Androclo, & cæteris Codri filiis in Asiam migrarunt, & duodecim vrbes Ephesum, &c. in minori Asia, & vicinis insulis condiderunt an. 522 antequam à Cyro vincerentur. *Herod. lib. 1.*

Lydij maris imperium tenent.

Ne Scoti Angelis videantur multò inferiores, hic Albanactum Regem suum primum fingunt.

Medon Codri nouissimi Regis, qui mutata veste à Lacedæmoniis interemptus est, filius primus Archon Atheniensium, à quo posteri Medontidæ dicti vsque ad Caropem *Velleius Pater. lib. 1.*

Tyria classis pollens mari in extremo orbis nostri termino Gades condit, & post paucos annos Vticam in Africa, *Ibid.*

Peloponnenses iterum contra Athenienses bellū mouent.

Ixion secundus Corinthiorum rex an. 37.

Argis secundus rex Lacedæmoniorum, an. 5. Atgestratus deinde. an. 35.

3149 ¶ SADOC primus Pontif. templi, quod Salomon ædifica-
3150 uit. 3. *Reg. 2* viuo Dauide electus & inūctus, vt vngeret Salomonē Abiathare à comitiis per Dauidē indictis deposito, quia Adoniam vnxerat contra Dei oraculum, & Dauidis testamentum, *1. Par. vlt. & ibid. R. Selomo.*

Denique Azarias, *1 Paral. 6.* Vbi Catalogus Sacerdotum de stirpe Eleazaris. In quo, quia non tam successio summorum Pontificum, quàm sacerdotum illius generis, texitur (cùm Pontifices etiam sumpti sint è stirpe Ithamaris secundo geniti Aaronis, pro Cleri, principum & populi affectu) Summos Pōtifices tibi in cōtextu numerabimus, è breuioribus Hebræorum Chronicis. Alioqui eorum nominandorum diuersa est ratio, tam in chronicis Iudaicis & Iosepho, quàm in libris Regum & Paralipomenon. Modo enim nominatur Pontifex, qui pontificatum administrare debuit, è prima Eleazaris stirpe, modo ex altera, qui reipsa, principum temeritate, administrabat. Priore modo. *1. Paral. 6.* succes-
3150 siones Pōtificum describuntur. Nempe secundum filiorum ex Patribus seriem (nulla habita ratione vsus & functionis) ab

Aaron vſque ad Azariam Pontificem, ab Azaria vſque ad Ioſedec, qui in captiuitatem ductus eſt, cuiſque poſt reditum ſucceſſit filius Ieſus Domini noſtri typus, *Zac.*3. Cuius ſucceſſio *Nehe.*12. ad vſque Iaddum Alexandro magno obuiam profectum memoratur, vt Synagoga perenni & continua ſerie ad Chriſtum ſummum Regem & Pontificem perduceretur. Iſtius ſucceſſionis tantam eſſe vim intellexit Andronicus Iudæorum contra Samaritanos hæreticos patronus, vt ex ea apud Ptolemęum regē, Hieroſolymitanam cathedram veram eſſe Moſaicæ eccleſię ſedem, non Garizeā euicerit. *Ioſeph. lib.* 13. *Ant. cap.* 6.

[Pari ratione euicerunt Patres ſancti doctores Eccleſiæ, veram ſedem Apoſtolicæ ſucceſſionis eſſe in vrbe Romæ ac fore perpetuam ad vſque ſæculi conſummationem D. Hyero. ad Damaſ. D. Auguſt. contra Donatiſtas. D. Cyprianus lib. de vnitate Eccleſiæ]

Antea illis in locis ſacrificare fas fuit, vbi Arca vel Tabernaculum a Moſe fabricatum conſtiterat.

Hebræi colligunt è cap. 12. Deut. licuiſſe vbilibet ſacrificare, quo tempore verſabantur in deſerto. Poſt ingreſſum in terram, tantùm in Silo, poſtquam illic à Ioſué tabernaculum fixum fuit, vſque ad Heli ſacerdotis & iudicis mortem: ſub quo capta Arca, rurſum in variis locis offerre licuit, donec extrueretur templum Salomonicum. Nam Arca reddita à Philiſteis, tranſlata fuit è Bethſames primò in Cariath-Iearim, ſecundò in Maſphat, tertiò in Galgal, quartò in Nob vrbe Sacerdotum, quam euertit Saul propter Achimelec, quintò in Gabaon, ſexto in domum Obed-Edom, ſeptimò in domum Dauid, octauò in Salomonis templum ſtabile & immotū Nam fuiſſe arcam in Silo, Nob & Gabaon reperias apud Kimhi. 1. *Par.* 15 ꝟ. 18.

Arcæ tamen ſtationes paulò aliter commemorat ipſemet Kimhi in Pſal. 24 &. 1. *Paral.* 17. Arca (inquit) tranſlata eſt de deſerto in Galgal, de Galgal in Silo. E Silo in terram Philiſtim. Illinc in Bethſames. E Bethſames in Cariath-Iearim. E Cariath Iearim in domum Obed-Edom, è domo Obed-Edom in vrbem Dauid. Denique in Sanctum ſanctorum tempore Salomonis.

Tranſilit à Cariath Iearim, ad domū Obed Edom in Gabaa, quaſi in Matſphat, Galgal, Nob, Gabaon, tenſum eſſet duntaxat tabernaculum, arca autem hæreret in domo Obed-Edom, tertio loco, poſtquam à Palæſtinis fuiſſet remiſſa.

Quod ſanè cōfirmat. 1. Par. 17. Quandiu (inquit) arca fuit in Cariath Iearim, Tabernaculum & altare erant alibi, nempe in Nob & Gabaon. Potuit interſerere, in Maſphat, in Galgal, in Nob, denique in Gabaon.

[Pari contentione de ſede Antiochena, Hieroſolymitana Epheſina & Conſtantinopolitana eſt diſputatum, donec animaduerſum eſt hunc honorem ei ſedi referri debere in qua Princeps Apoſtolorum martyrio glorioſo doctrinæ & diſciplinæ ſtatum ibi confirmârit Iidem S.S. D.D.]

Ionathan & Iddo prophetæ. Aliqui addunt Agur è cap 30 Prouerb.

Calcol & Dorda fratres ſapientiæ, philoſophiæque encomio inſignes. *Ioſeph. lib.* 8. *Antiq. cap.* 2.

Sapientes Orientis celebrantur. 3. *Reg.* 4.

Vt Dauid Græcorum lyricis, ita Salomon Dramaticis antiquior eſt.

Sub finem ætatis amiſſum per idololatriam Spiritum S. recepit & ſcripſit prouerbia, vbi ſanctæ vitæ præcepta dat, Canticum Canticorum, id eſt, Drama ſiue parabolam de intima Dei vel filij Dei cum ſponſa Eccleſia cōiunctione atque charitate, denique Eccleſiaſten, de mundi contēptu. *Seder.*

Anni mundi.		Anni diluuij
3146.	*Sadoc Pontifice.*	1460.
	Laoſtene rege Aſſyriorū 31. an. 45.	
	SALOMONIS SÆCVLO	
3150.		1464.

Eccleſiaſten

Anni diluuij. 1460. *Jonathan, Iddo & Abia Silonite prophetantibus.*

Anni mundi 3146.

Argestrato Lacedemoniorum & Labote annis, 37.

Ixione & Agelao, annis 37. Corinthiorum.

Agasto an. 36. Atheniensium Archonte.

Latinorum Aegypto siue Aii Syluio, an. 24.

Sicyoniorum Epopeo ege decimo septimo.

Ecclesiasten continere pœnitentiam Salomonis, cùm de ante acta vita, tum maximè de Idololatria, inque eius resipiscentiæ testimonium editum esse Hebræi putant. Cuius modi etiam narrat de Prouerbiis, *Hierony. in 43. Ezech.* Ipse externi templi fabricator Salomon peccauit & Deum offendit, licet postea egerit pœnitentiam scribens Prouerbia, in quibus ait nouissimè, Ego egi pœnitentiam, & respexi vt eligerem disciplinam.

Cætera eius opera innumerabilia. *3. Reg. 4.* interciderunt Philosophatus est à Cedro, quæ alias arbores celsitudine vincere conatur, ad hyssopum vsque froticum minimam. Octo millia librorum composuit, nempe, 5000. odarum & carminum. 3000. Dramatum, parabolarum & εἰκόνων. Quo tempore in Ægypto omne doctrinæ sapientiæque genus florebat. *3. Reg. 4. Ioseph. lib. 8. Antiq. cap. 2.*

Inter illos erat liber precationum siue præcantationum, quo docebat modum depellendarum ægritudinum. Illum esse puto, quem R. kimhi inscribit de morborum curationibus è Talmudicorum traditionibus com. in cap. 4. 3. Reg. quo maiores vsos ait instar Hippocratis & Galeni. Reliquerat & librum de exorcismis siue adiurationibus ad fugandus dæmones. Nam facultatem contra dæmones callebat donō sibi diuinitus inspirato. *Ioseph. lib. Antiq. 8. cap. 2.* quem Origenes tractatu. 35. in Matth. suggestate extitisse significat.

Hinc detegitur igne vindicanda Magorum nostri temporis impostura, qui nomine Salomonis abutuntur ad dæmones euocandos, cùm è contrario eos non euocare, sed pellere suis libris docuerit. E quibus exorcismos Vetus synagoga desumpserat in dæmoniacorum solatium & liberationem. vsurpatos Christi sæculo. Act. 19. & adhuc vim habentes Iosephi temporibus inspectante miraculum Vespasiano. *lib. 8. Antiq. cap. 2.*

Nempe quendam modum exorcisandi condiderat, quo dæmones adiurati ex obsessis pellebantur corporibus, cui officio mancipati Exorcistæ vocabantur. *Dist. 21. §. 1. Zonar. tom. 1. cap. 58.*

Libri ergo Salomoni impiè attributi sunt, qui inscribuntur Salomonis incantationes, 2. clauicula Salomonis, 3. Annulus Salomonis. Nam eorum primus apertè est sceleratus, medius continet elementa & institutiones magicas, estque veluti clauis Magiæ ad dæmonas circulis, characteribus, variis figuris, ceremoniis, & eiusmodi absurditatibus illiciendos, etiam si ita incipiat, Initium & finis libri huius, est timere Deum. Tertio doceri aiunt, quo pacto dæmon in gemmam annuli accersatur & illigetur.

[Extat adhuc etiamnum in Psalmis libellus affixus de Psalmorū ministerio, *schimmusch tehilim* vocant, in quo sunt pleráque morborum remedia precationibus & aliis ritibus, quem libellulum propterea statuimus ad calcem huius operis apponendum, si dabit Dominus.]

Templum à Salomone constructum annis centum & quadraginta tribus, priusquam Tyrii Carthaginem coloniam conderent. *Ioseph. libr. 8. Antiq. è Tyriorum annalibus, & libr. 1. contra Appionem.*

Apud Ægyptios regnabat Vaphres, *Euseb. lib. 9. de Præpa. ex Eupolemo.*

1464. 3150.

HAC QVARTA ÆTATE DOCTRINAM ECCLESIÆ FVISSE

Perpetuatam sic docetur ex ipsius Scriptoribus & Prophetis.

QVARTA ætate sacra doctrina & vetus religio non modo perpetuatur, verum etiam nunc illustratur, amplificatur & crescit. Nam lex data pro remedio quodam aduersus falsas religiones & Idolomanias omnia obruens Vnitas Dei. *Exod. 20. Non erunt tibi dij alij coram me. Deut. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus, Deus vnus est, 32. Videte quod ego solus & non sit alius Deus præter me. 4. eiusdem, Dominus ipse est Deus, & non est alius præter vnum, &c. Quod repetit Dauid Psal. 17. 85. 82 &c.* Trinitatis mysterium. *Deut. 4. secundum literam Hebraicam. Quænam est gens, quæ habeat Deos tam propinquos sibi. 5. Audiuimus (inquit populus) vocem Deorum viuentium, qui de medio ignis loquitur. 10. Dominus Deus vester ipse est Dij Deorum, & Domini Dominantium. Ios. vlt. Non poteris seruire Domino, quoniam Dij sancti est, Reg. 7. Israel gens in terra, propter quam iuerunt Dij, vt redimerent sibi eam, ad quod explicandum, 1. Par. 17. scribitur Iuit Dij. Psal. 11. rectum viderunt vultus eorum (vna scilicet persona & hypostases) quod R. Iaphet citante Abben Ezra cum similibus locis confere ad mysteriū Triadis illuminandum, 54. & 116. Dominus est susceptor mei, Dominus est adiutor mei, 58. vtique sunt Dij iudicantes in terra, Psal. 29. tribuite Domino filij Deorum tribuite Domino gloriam, 89. quis assimilabitur Deo in filiis Deorum, id est, in angelis à Patre, Filio & Spiritu Sancto procreatis, 47. Dij fortes terræ vehementer eleuati sunt, 136. Confitemini Dominis Dominorum, 149. Lætetur Israel in factoribus suis. Præter infinita alia huius arcani semina, in quibus passim per totam Scripturam Deus nunc forma & numero singulari,* Ia, El, Elion, Eloah, Adon, *nunc ob singularitatem vnitatémque essentiæ, nunc plurali* Elohim, Saddaï, Adonaï, Elim, Elohe Tsebaoh, *propter pluralitatem siue terniorem personarum vocatur & inuocatur, in quibus etiam seorsim* Dei filius & Spiritus Sanctus, *insinuantur. Exod. 33. Dei filius Mosi, Ego ostendam (ait) omne bonum tibi, & vocabo nomen Domini (, id est, Patris) coram te, & alibi: Ascende ad Dominum (, id est, Patrem) in montem. Quin & Deus ipse, Exod. 23. attribuit Angelum Israeli, vt eum obseruet, eius vocem audiat, & intra se nomen suum Tetragrammatum habeat. Mitatron Cabbalici appellant, mira de eo narrantes, vt Elias in suo Tisbi attingit, Iesum Apost. Iudas & Paulus, 1 Cor. 10. quem scribunt Israelitas ex Aegypto eduxisse, & in terram sanctam introduxisse. Psal. 44. 96. 102. 109, &c. de eo sunt toti, sed nec Psal. 2, à filij vocabulo abstinet, &c. Quantum ad* Spiritum Sanctum, *Exo 35. Impleuit eum Spiritus Dei, Num. 11. super Eldad & Medad requieuit Spiritus Domini, vbi Targhum Hierosolymitanum, super eos insederat Spiritus Sanctus. Psal. 50. 139. 143, &c.* In Christum fides eiúsque expectatio. *Deut. 18. Suscitabit vobis Prophetã, &c. Num. 24. Orietur stella ex Iacob, & cõsurget virga de Israel, vbi Onkelos Chaldeus, Et magnificabitur Messias, Exo. 12. Nox ista est obseruabilis Domini, quando eduxit eos de terra Aegypti, vbi Targhum Hieros. Moses eduxit de medio deserti, Rex autem Messias de medio Romani exilij. Hic quemadmodum ille, loquetur in summitate nubis. Verbum autem Domini loquitur inter vtrumque ipsis pariter ambulantibus. Hæc est nox Paschæ, &c. Num. 11. Eldad & Medad vaticinantur in deserto nempe de Christo, Gog & Magog ex eodem Targhum. Num. 24. efferetur regnum illius, Targhum idem, & magnificabitur regnum ipsius Regis Messiæ. De quo & complures Psal. vt 2. 21. 44. 68. 71. 88. 108. 109. 131, &c. 2. Reg. 7.*

Anni Præterea articulus fidei Iudæorum 12. vbi illi, Est necesse (inquiunt) credere in Messiam, eum
Christi. amare, orare pro ipsius aduentu, quemadmodum nunciatum est per os Prophetarum omnium ab
ipso Mose ad vsque Malachiam. Quicunque enim de eo apud se dubitat, mendacij arguit vniuer-
1464. sam legem, quæ Messiam sperare certo iubet in sectione Balaam (Num. 24.) & in sectione, Vos
statis hodie (Deut. 29. & 30.) Denique caput Helec in Talmud tractatu Sanedrin, & cap. 11.
Maiemonim. Figuræ per totum Leuiticum & Iosue, per totam historiam Samuelis & Nathan,
id est primi & secundi Reg. item in crurifragio, extensione manuum Mosis in crucis formam, ser-
pente aheneo, arca, quæ crux erat contracta, &c. Exod. 12. Núm. 9.19. 21. Deut. 28. 32. Sacer-
dotiũ externum, publicũ ministeriũ & eius varij ordines, Exo. 29. 1. Par. 6. 9. 23. 24. 25.
quibus capitibus Leuitæ diuidũtur in sacerdotes, doctores, iudices, siue diaconos, cãtores, siue psal-
tas, Ianitores, denique thesaurarios siue sacristas. Deut. 17. & 18. Totus denique Leuitic. Be-
nedictiones Sacerdotum, Psal. 117. Cuius rei formula concepta est, Num. 6. Benedicat tibi
Dominus, & custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi & misereatur tui. Conuertat
Dominus vultum suum ad te & det tibi pacem. vbi Hebræi sex necessario requiri dicent, 1. vt
proferatur lingua sancta, 2. vt stando fundatur, 3. vt alta voce pronũcietur, 4. vt manus attollant
sacerdotes, 5. vt versus populum, vel eum qui benedicitur faciem habeant, 6. vt fiat in nomine
Dei Tetragrammato. Atque hæc quidem in tractatu Talmudico Bircath Cohanim, & prima
parte Maiemonim, c. 14. pag. 49. Verum septimum adde, nempe trinam repetitionem nominis
Domini siue Tetragrammati, & formam sententiæ atque distinctionem, in qua Pater, Benedicat,
& custodiat, Filius, ostendat faciem suam & misereatur, Spiritus Sanctus, conuertat vultum
suum, & det pacem. Nam hæc trina replicatio erat expressa inuocatio Sanctæ Trinitatis.

[Hinc etiam apparet vsos, formula Sanctæ Crucis in benedicendo. Nam obseruatio totius
corporis, in medium populum, ac in duo extremos eiusdem cuneos, est forma Crucis totius corpo-
ris libramine constituta. vt etiam in terumah, id est, eleuatione hostiarum, & in tenumah, id
est commotione ad omnes orbis partes, erat idem Crucis typus.]

Vestes religiosæ, & ornamenta sacra, Exod. 28, 39, 25, 26, 27, 30, 33, 36, 37, 38, 40. Sacri-
ficia cruenta in typum Passionis Christi per multa capita Leuitici, multorum generum, Holo-
caustum, Hostia pro peccato, Hostia pro delicto, sacrificium pacificum, votiuum, spontaneum,
Toda siue confessionis siue laudis, Agnus Paschalis. Incruenta in quibus nulla erat effusio san-
guinis siue iugulatio, in typum Eucharistiæ, Ibid. cap. 2. & 7. libamina in liquidis, præsertim
vino, Num. 6, & 29. Menahoth in aridis præsertim simula. i. farta, farinacea sacrificia, multo-
rum generum vt Panes Azymi, bugillus simulæ oleo perfusus, lagana azyma cocta in clibano &
oleo perfusa, lagana frixa in Sartagine, lagana tosta in craticula oleoque condita, Aristæ ex pri-
mis & virentibus adhuc frugibus decerptæ leniter ad ignem vstulatæ, in farris modum confractæ
thureque tectæ. Sex hæ species Leu. 2. quorum mysterium concipiens Dauid Eucharistiam de-
licatum edulium & animas saginans promittit Psal. 21. 22. 71. etiam è R. Mose Haddarsan, R.
Simeon auctoris Zoar & veterum aliorum Talmudicorum & Rabbinorum interpretatione.
Signa fidei, siue sacramenta, Circumcisio Ex. 12. Leuit. 12. Deut. 10. Ios. 5. Pœnitentia &
eius opera, Sacrificium pro peccato, Leuit. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 19, 23. Num. 5, 6, 7, 8,
9. 12, 14, 15, 16. 18, 19, 29. Hostia pro delicto iisdem ferè locis Leuitici & Numerorum. Confes-
sio autem peccatorum Leuit. 5. & Num. 5. Purificationes & Baptismata, vt lauacra, sangui-
nis aspersio, aqua lustralis, Exod. 12. Leuit. 14, Num. 19, &c. Hinc Exod. 19. v. 10. Moses iubetur
triduo ante legem dandam populum sanctificare continentia ab vxoribus, vestium lotione, &c.
Loca religiosa, Tabernaculum, templum portatile & motorium, Exod. 25, 26, 33, 40. Num. 7.
fixum in Silo Ios. 18. Sacella multa in excelsis, in quibus arca Domini steterat, 1. Reg. 4, 7, &c.
tentorium nouum arcæ à Dauide ædificatum. 1. Par. 15. & 16. Excelsum Gabaon 2. Par. 1. In Be-
thel, 1. Reg. 10. Altaria holocausti, & incensi, Exod. 2, & 30. Sacræ Imagines, Cherubim duo
a rei iuuenili forma hærentes propitiatorio, Exo. 25, 28, & seq. Velum contextum Cherubis, &
cortinæ formis Cherubinis sparsæ, Exod. 26, & 36. vbi noster interpres pulchra varietate distin-
ctæ. Serpens aheneus, Num. 21. Teraphim Dauidis, quasi lares & penates, 1. Reg. 19. Vexilla Tri-
buum Heb. 2, Num. è quibus quatuor prima intextas habebant figuras quatuor sanctorum ani
malium, hominis, leonis, bouis, aquilæ, de quibus Ezech. cap. 1. & noster Ioannes in Apocal.
1500. Kimhi in secretioribus Commentariis in Ezechielis Quadrigam. Quare preceptum, Exod. 20.
de non faciendo sculptili neque vlla similitudine tribus modis exponunt Rabbini. Primo intelligi

de Idolis, vt R. Iaphet & auctor Mechilta, citante R. Leui, Exo. 20. aut de imaginibus cæle,ti- Anno
bus 48. vt R. Selomo, R. Abraham, Ibidem, & ipse kimhi Psal. 97. neque comprehendere Che- Mundi.
ribos, & similia sacra simulachra. Secundo esse præceptum quantum ad ceremoniam pro tempore
ob abusionem Gentium effusè in Idololatriam ruentium, ideoque non obligasse antiquiores Pa- 2670.
tres, vt Iacob 28. & 35. Gen. Sic R. Isaac Gen. 20. & 18. addens Magistros hoc docere in illud
Deut. 16. Non facies tibi neque eriges statuam, quam odit Dominus. Tertio, Non adorabis, ne-
que coles ea, esse præcepti modificationem, nec nisi eius quod dixit, Non facies tibi sculptile aut
vllam similitudinem, expositionem. Sic R. Ioseph Albo. lib. 2. cap. 14. quod confirmatur versu 1.
cap. 26. Leuit. vbi immutatur loquendi formula. Non facies, &c. vt adores ea. Sic & noster
Tertul. lib. 2. contra Marcionem. Festa, *Sabbatum, Exod. 16, 20, 31. Leuit. 16, 19, 24, 25. Deut. 5.*
Neomeniæ, Num. 28. præter quæ quinque erant festa legalia, Leuit. 24. Numer. 28, & 29. Pas-
cha videlicet octo dierum in memoriam liberationis Aegyptiacæ, Pentecoste siue festum Messis
siue primitiuorum, id est, nouarum frugum. Num. 28. octo diebus in memoriam datæ legis, festum
Tubarum in recordationem vocationis populi in Abraham, Leuit. 13. Num. 29. Tabernaculorũ
siue festum collectionis (fructuum & vuarum) ad recolendum beneficia in deserto exhibita, octo
diebus. Dies expiationis. Leuit. 16. Quibus accesserunt festum dedicationis Tabernaculi, Exod.
40. Planctus filiæ Iephtæ die anniuersario, Iud. 11. Religiosorum vita & vota. *Nazaræi v-*
triusque sexus, Num. 6. quorum leges sequitur Samson, Iud. 13. & 16. Samuel, 1. Reg. 1. Virgi-
num consecratio, Iud. 11. in filia Iephtæ iuxta Rabbinos. Prophetarum cœtus præsidente Samue-
le, 1. Reg. 19. De reliquis votis Num. 30. & Leuit. 27. Deut. 23. quæ quando redimi possent, docet
Ioseph. lib. 4. Antiq. cap. 4. Sanctorum vis & preces. *Exod. 32. 33. Recordare Abraham, Isaac*
& Iacob, quibus iurasti per temetipsum. Præsidij Angelorum crebra mentio in Mosis lege & Io-
sue, Iudicum que historiis. Nomina 12. Patriarcharum in pectorali summi pontificis & inter so-
lennia sacra, &c. Reliquiæ. *translatio ossium Ioseph, Exod. 13. in Sichem Ios. 24 quæ & pro-*
phetarunt, Eccl. 49. Translati etiam sunt cineres vndecim reliquorum Patrũ in Aegypto mor-
tuorum, Act. 7. Posuitque Manna Aaron in Tabernaculo reseruandum. Exod. 16. ver. 34. In
arca reponitur asseruanda vrna aurea habens Manna, & Virga Aaron, quæ fronduerat & ta-
bulæ testamenti, Heb. 9. & amygdalæ virgæ Aaronis atque flores, & lenticula olei vnctionis,
& capsella, quam miserant Philistim munus Deo Israel, è Talmudicis in tractatu Ioma & R.
Mose 2. parte Maiemonim, pag. 453. Ieiunium. *duorum generum, vnũ coactum legéque præ-*
scriptum Ecclesiasticis respondens. Onasim vocant. id est, coactionum, Leu. 16. ieiunium scilicet
expiationis decima die mensis Septembris, ad quod sequẽtibus ætatibus multa adiecta sunt, Zach.
8. & in calendario Hebræorum, alterum voluntarium obligans duntaxat post votum, Num. 30.
v. 14. Psal. 34. 68. 108. Konasim *appellant, id est, punitionum & abstinentiæ, quibus scilicet pu-*
nitur corpus, vt cum quis vouet se abstenturum à vino, vel carnibus. Num. 6. &c. Quin &
Quadragesimæ *exemplũ à Mose bis, & iuxta aliquos Rabbinos ter tot dies ieiunante relictũ,*
Exod, 24. 34, Deut. 9. Inde enim deinceps 40. diebus pro suo modulo multi ieiunarunt, abstinentes
a carnibus & vino, in itinerario R. Beniamin. Delectus ciborum, *Leuit. 11. Deut. 14. Hæc sunt*
animalia, quæ comedere debetis, hæc quæ non comedere, de animãtibus siue terræ, siue aquæ, siue
aeris. Num. 6. qui se voluerint Domino consecrare, à vino & omni quod inebriare potest abstine-
bunt, ab aceto, & quolibet de vua expresso, ab vuis recentibus, siccis, passis. 30. v. 14. Votum per
ieiunium & cæterarum rerum abstinentiam, vt etiam exponunt R. Abraham & alij Rabbini.
Cura mortuorum, pro eis preces, Purgatorium, *Aaron stat cum Turibulo inter viuos &*
mortuos. Dauid ieiunat & parentat Sauli & Ionathæ, 2. Reg. vlt. oblationes, de quibus Exod.
25. ad temporarias seculi venturi pœnas relaxandas valere Zoar docet in sectione Teruma. Ra-
kinati, Leuit. 21. illud, 1. Reg. 2. deducit ad inferos & reducit, de certo inferorum loco intelligen-
dum docet, è quo purgatæ animæ emergant, per ventrem ceti siue balenæ figurato, Ion. 3. (vt &
alij per refugij ciuitates, Num.) non de Seol tahtiioth (inferno inferiore) Siue Abaddon (per-
ditione) Imo verò vetustiores Hebræi in Talmud c. hazahab (aurum) in tract. Baba Metsia.
(porta media) Nam passim septem inferni mansiones constituunt, è quarum aliis esse exitum, ex
aliis non esse docent, reliqua in. 1. 3. articulum symboli sui Rabbini docent, nempe Purgatorium
esse pro fidelibus constitutum, vt luant quidem pœnas pro grauitate peccatorum suorum vi haiet 3150.
ser. i. *fomitis & concupiscentiæ commissorum, postea tamen partem futuri aui obtineant, cum*
hæretici, infideles, Epicurei & truncatores plantationum (.i. piarum patrum traditionum) sint in

traditiones. Articulus est octauus Symboli Iudæorum ab eodem Mose proferendum in scripto (Biktab) alteram traditione (Beal-pe, quasi per os) & que ... æquali er. peruenisse autem ad posteros, per Iosuam & Seniores ad Prophetas
1464 & Sacerdotes, eque ad Scribas & Pharisæos, de quis criptum sit, 1. Par. 4. Hæc autem sunt ... a veteribus ... nim appellari Masoreth (traditionem) siue Cabbalam (acceptionem & ... inam magnam sine scripto) docet Kimhi, quam post captiuitatem suscitarit Ezras. Atque hũc perpetuo D... cultum fuisse conseruatũ apud suos de Tabernaculis, palmis, tubis, fimbriis, ieiuniis, sacrificiorum ritibus, Ecclesiasticis instrumentis, & consimilibus, minime lege scripta expressis ... quibus pugnat contra hæreticos Karaim (... biblicos, solã scripturã recipientes) R. Abrahã ... in sua Cabbala. Vita æterna, iudicium extremũ. Passim in Mose & Psalmis. Pro quorũ compendio esto illud R. Mose ben Namaman & Rakanati Leu 21. pag. 154. Scito eam animæ Certhuth. i. excisionem, de qua passim Moses, magnam spem facere immortalitatis animorum, mercedis ac præmij futuri. Nam quod sæpe Dominus, exscindetur, ait, anima illa de medio populi sui, vel exscindetur anima ipsa à facie mea, ostendit eandẽ ipsam, quæ peccauerit ob peccatũ exscindi reliquas, quæ non peccarint, & coram in sublimi luce & splẽdore victuras. Hoc tu intellige. Resurrectio autem carnis est 13. articulus eorum Symboli, crebróque à Dauide pingitur. Cæteri articuli de fide, operibus, prædestinatione, Iustificatione, etiam controuersi internos & Caluinistas abunde illustrantur à scriptoribus sacris huius ætatis, Mose, Iosue, Samuel, Nathan, Dauide, auctore primi Paralipomenon, & aliis si qui sunt.

QVINTA ÆTAS REGVM, ET VARIORŨ Mundi principatuum q. virilis ætas populi Dei.

Quæ incipit anno mundi. 3150.

Regum Dauidicorum.

2.

1464. 3. Reg. 11. 2. Par. 12. a SALOMON regnauit adhuc, an. 36.

1500. *Pontifice & prophetis iisdem.*

Rege eodem Assyriorum Laosthene.

Sicyoniorum Epopeo rege decimo septimo.

Iisdem apud Lacedæmonios, Corinthios & Athenienses regnantibus, deinde.

1500. *Archippo Athenarũ Archonte, an. 19.*

Anno Mundi.

3150. a ADVCTIS tabernaculi rebus, templum mirabile construit, inuentis inter Israelitas centum quinquaginta tribus millibus proselytarum, qui operas suas præstare possent ad lapicidinas, & ad lapides saxáque in locum opportunum exportanda. 2. *Paral.* ...

Tabernaculũ antea mobile & portatile, nũc primũ cœpit figi.

Templum istud augustissimum, septem mundi quæ habetur miracula superans, tres præcipuas habuit partes, templum clausum. 2. Atrium interius siue sacerdotum. 3. Atrium exterius siue populi, in quo porticus constructa est à Salomone, postquam ille ædem totam perfecisset. 3 *Reg.* 7.

Progressu temporis atrium istud exterius interstitio murorum fuit separatum, vt anteriore parte viri, posteriore fœ-
3150. minæ continerentur, sacerdotúmque ab atrio remotiores essent, vnde atrium nouum. 2. *Par.* 20. id est, atrium fœminatũ.
3186. Hæc autẽ omnia atria suas habuerunt porticus ad Meridici & Septẽtrionis latera, quibus vel imber vel æstus vitari possẽt. Tandẽ atriũ profanum siue gentiũ, in quod exteri & Israelitæ non purificati, ad precandum conuenire possent, accessit.

Vniuersa hæc muro cingebantur, a quo totũ spatium vsque ad atria contentũ mons domus dicebatur, domus Dei, mons Moria. Nempe in eodem montis tractu sunt quatuor colles siue iuga, quæ quãdoque vna appellatione Sion dicuntur, aliquando varia sortiuntur nomina. Primus est Sion, qui ob sui altitudinẽ respectu totius terræ, specula interpretatur. In eo erat arx dicta ciuitas Dauid, quã à Hierusalẽ dirimebat hiatus quidã siue Melo. 2. *Reg.* 5. Illic erant sepulchra Dauid & Regũ. Secũd. iste Moria. Tertius Acra, vbi noua ciuitas 4. Golgolta.

Omnia illic auro, argento, rebus aliis prenotissimis constabant, ac vt cultus Dei esset honorificentior præter Cherubos Mosaicos formam iuuenum alatorum ostentantes,
3186. similibus factis imaginibus omnia respersit, etiam templi parietes & introitum *sub finem. 6. capitis. 3. Reg.*

Multa alia addidit præter exẽplum Mosi à Deo præscriptũ.
1. Decem mensas panum ad vnam Mosaicam, decem can-

[illegible]

... lumnas, ... nullus fuerat ... vel menu... [illegible] ... ap... an.

... ibus, floribu... & ... pontificatu... q... erat de ... H...

... sacrifi... veteris ordinem ... Sacerdotum & Leuitarum ... numer... Palmorum ... illustri gl... ius am...

[illegible]

... præter ... ptur... p...ta.

... ipsius rursum eluxit ... in pub... is ædib... s ... ftr...

D... am fibi, alteram vxo..., ... Libani ap... q... eno ... denique vrbi... qu... ex...

[illegible]

... cum I... Mu... ...

V... & a... vt Pal... lox testes con... Ioseph.

... ex ... æsti... aripo... ... condid... M... amera... talentorum ... m Herod... es ... b... cap.

[illegible] ... Nih... at ... a gentiu... [illegible] ... bus & ... [illegible]

F... am ... ha ... Sol...

... mnium ... 3 6. R... p... re ante.

[illegible]

R

La... Ant... ... Capit... 28.

SALOMONIS SAECVLO

Anni diluuij. *Anni mundi.* Roboam annum 40. vitæ agens patri. 52. annos nato succes-
sit ex. 3. Reg. 14. & 11.

SÆCVLO SALOMONIS.

Initio regni, id est, ætatis duodecimo (vt conantur doce-
1464. 3150. re Hebræi apud R. Kimbi, 1. Par 19 v. 1. nam hoc non est satis
liquidum) vrbem muro circumdedit. 3 *Reg.* 2. inter duas mu-
lieres sapienter iudicauit sapientia sibi diuinitus indulta.

Regibus vicinarum gentium amicitiam ipsius & fœdus petentibus & imperata facere paratis assensit.

Templum septem annis compleuit, nempe regni sui vndecimo, in monte Moria, qui collis erat montis Sion saxosus, paulum erectus à parte Orientali ciuitatis, pronus super arcem, quam muro cinxerat, valle profundissima circumdatus. *Ioseph. lib.* 15.

Dedicauit templum, dicta oratione, mactatis hostiis pacificis ad boum. 20. millia, & ouium centum viginti millia. Nempe vt epulo sacro populum ad celebritatem confluentem exciperet. Nam in sacrificiis pacificis omnia reddebantur ad conuiuandum offerenti, præter adipes & renes, qui adolebantur, & armum dexterum, qui relinquebantur sacerdotibus.

Summa orationis, vt Deus populum in rebus suis opem in illo templo implorantem exaudire vellet, ex arca & cœlo. 3. *Reg.* 8.

Domum regiam tredecim annis perfecit, nempe regni sui vigesimo.

In maxima regni prosperitate coniuges ex alienigenis sibi sociauit, & Idola, quibus more gentis suæ sacrificarent, habere permisit. Vnde vltionem à Deo metuit. 3. *Reg.* 11.

Septingentas vxores & 300 concubinas habuit iam senex. Earum idola coluit fanáque eis struxit. *Ibid.* Cui proinde Deus denuntiauit fore, vt regnũ maiore ex parte filio ademptum seruo illius traderetur. Idque ita accidit.

Anno regni quarto filiam Pharaonis duxit. Ita illa cum eo vixit. 36. *R. Selo.* 2. *Par.* 16.

Tempore senij à mulieribus aliis pertractus est ad Idololatriam, sed resipuit. *Ibid.*

Multas vrbes ædificauit, vt refertur in Paralipomenis.

Bella pauca gessit. Vnum contra Syros Sophenos prope Euphratem, quibus victis ædificauit Palmyram in deserto & alias ciuitates munitissimas in Emath regione Saphenorum. 2. *Par.* 8.

Alterum contra Idumæos maris Rubri, quibus eripuit Asion-Gabet, quæ vrbs postea à Ptolomæi Sorore Arsinoë dicta est, hodie Suez, Turcæque patet, Rubri maris portus. Deinde Aeloth. *Ibid.*

Ciuilia duo celeriter oppressi, Ieroboam, qui Israelitas ad rebellionem inflammauerat, ad Sesac Ægypti regem fugiente. & Adad, post accensos in Idumæa defectionis ignes, in Arabiæ deserta dilabente. 3. *Reg.* 11.

Razon latronum principem, qui Damascum inuaserat, séque in ea pro Rege gerebat, suscitatum à Deo propter suam Idololatriam perpetuum hostem habuit. *Ibid.*

Makeda qui & Nicaula Æthiopum regina (Item Aegypti. *Ios. lib.* 8 *Ant. c* 2.) è Saba Nili insula, postea a Cambyse Meroë appellata, ad Salomonem venit, regni eius quarto (*Marinus Victorinus de Regno Æthiopiæ*, vel potius vndecimo. Nam. 3. Reg. 11. templum iam erat ædificatum) de lignis arboribus, & cæteris rebus, naturalibus præsertim auditura. Filium ex eo conceptum nomine Melich, deinde Dauidem, regnandi iure fœminis sublato, Regem renuntiauit, & nobili imperio Preto Ioannis (quòd hodie etiamnum viget) prin-
1500. 3186. cipium dedit. Ex quo iam tot annos primo legem, deinde Euangelium per Eunuchum & Philippum Apostolum præ-

dicatum seruant, extremam manum adhibente Matthæo. *Ex historia Æthiopica.* *Anni mundi* *Anni diluuij*

[Mirum est, cur vox hæc ità degenerârit. Nam propriè significat, φάσκωλον. quem Hebræi vocant *ménat scab.* Estque 3150. 1464
vox Hebrea *pretian. perat. perat. significat musicam.*]

In Æthiopiam secum duxit, 12. Iudæorum millia mille scilicet è singulis tribubus, quibus ibi magno numero propagatis, iam Æthiopes, præsertim nobiles, se è semine Israëlis esse gloriantur. Ob eamque causam etiam nunc circunciduntur, non quidam ob salutis necessitatem, vt ipsi obiicientibus Paulum respondent, sed ob sanguinis prærogatiuam. *Ex eadem historia.*

[De eo multa Damianus Goïs, ex recẽsione legati Æthiopum, apud Emanuelem Portugalliæ Regem.]

Hinc forrasse abrepta occasio historiæ vel potius fabulæ de Iudæis fluuio sabbatico in Æthiopia clausis, & eorum imperio florẽtissimo apud Eldad Daniũ, quẽ olim vertimus.

Regina Saba plantam Balsami dono detulit ad Salomonem, quam & ipse plantauit in agro Hiericuntis. *Ioseph. lib. 8. Ant. cap.* 3. Eam postea sola Iudæa aluit. *Plinius.* Hodie sola Ægyptus, vbi etiam fertur sterilescere.

A fixa Axumæ sede regni, quarto loco regnum obtinuisse dicitur. Nam cum antea incertis sedibus Æthiopes regnarent instar Nomadum & Arabum, Arue primus illic sedem constituit annis 400. deinde Agabo frater an. 200. Hinc Ghedur qui & Sabanur, 100. Is totam Æthiopiam subegisse scribitur. Denique Makeda huius filia an. 80. quorum quinquagesimo viserit Salomonem post eius quartum, & postea regnarit, 27 Hanc autem reliquerit progeniem. 22. regum vsque ad Christum.

Melic filius eius & Salomonis an. 29. Andedo filius Melic an. 1. Auda frater. 11. Gigasio, 3. Zangua 44. Guasio d 1. Anter. 61. Babara. 9 Cauada. 2. Chanze. 10. Endur. 9. Guaza. 1. Endrah. 1. Chaales. 1. Setiia. 17. Aglaba. 3. Anscua. 1. Breguas 17. Guase. 17. Beseclugna 17. Baazeoa. 27. sub quo Christus. Sed multi prætermisi sunt, vel numeri corrupti. Nam vix perueniunt ad extremum huius quintæ ætatis, nedum sextæ siue Christi.

Habuit Salomon naues traiicientes in Tharsis Indiæ regionem ad aurum, argentum, lapides pretiosos. Pauones, &c. 2. *Paral.* 8.

Nauigatio erat trium annorum. Quare profundè oportuit penetrare in Orientem & Occidentem. Nam illa Portugallensium hodie, quamuis remotior anno absoluitur, & quando est diuturnissima sesquianno.

Inter hæc est aurum, quod appellatur in Hebræo ibid. c. 3. Paruaim, quasi allatum ex vtroque Peru, quod hodie patet Hispano. Eandem nauigationem repetere voluit Iosaphat cap. 20. nec probabile id intelligi de nauigatione vulgari Indica. Nam illa per mare Rubrum semper fuit tritissima & cognita vniuersis gentibus, sine qua Orientis opes ad Syriæ, Asiæ minoris, Phœniciæ, Africæ, Europæ regiones nunquã alioqui peruenerunt.

Dum ergo Scriptura hoc de Salomone & Iosaphat veluti singula re notat, posito etiam Paruaim vocabulo, quod dualis est numeri, quis non cernit nouum hunc orbem nominari? Qui potuit ab ipsis aperiri sulcato mari siue versus Occidentem more Hispanico, siue versus Orientem Moluccis prænauigatis, vt faciunt Lusitani.

Salomon præter alias sapientiæ dotes, etiam numeratur 3186. 1500.
inter 10. Psalmorum conditores à Diuo Hieron. *Prolog. in Psalt.* quod. 72. &. 127. eius nomen præferant, cui & tres sequentes. 128. 129. 130. tribui debeant, quia ἀναπτυγὴ-

S A L O M O N I S S Æ C V L O.

Anni diluuij. 1464. *Anni mundi.* 3150.

ϕοι ad proximum auctorem referuntur. Hebræi decem quidem faciunt, imò verò vndecim, sed Salomonem prætermittunt, eius loco Adamum & Melchisedech substituentes. *Kimhi præf. in Psal.*

Eius gesta Nathan vates. Abias Silonita & Iddo propheta perscribunt.

Et ex exteris Eupolemus, Alexander Polyhistor, Hæcateus Abderitanus, Dius Phœnix, &c. è *Iosepho lib 8. Anti, cap.2. & Eus. lib.9. Præp. cap 4.*

Ahias Silonites propheta missus à Deo, tradit decem tribus Ieroboamo, prædicit mortem filij eius, & totius regni exitium, 3. *Reg.11.&14.*

Puerum eum fuisse aiunt Mosis ætate, & vitam ad Eliæ sæculum perduxisse, quod spatium est annorum 600. Nam & censetur inter 7. annosissimos. *In præf. Maiemonim.*

Reges huius temporis sapientiæ studebant, sibique mutuo per legatos quæstiones, problemata, ænigmatáque proponebant, præmiis vincenti constitutis, 3. *Reg. de Hiram & regina Saba, Plutarc. in Symposio. 7. Sapientum, & auctor vitæ Æsopi.*

Profana Rege Salomone.

Ante Homerum extiterunt hi poëtæ in Græcia, Linus Philammon, Tamyras, Amphion, Orpheus, Músæus, Demodocus, Phemius, Sibyllæ, Epimenides Cretensis, Aristeas Proconesius, Asbolus Centaurus, Isatis, Drimon, Euclus Cyprius, Otus Samius, Prorenidas Atheniensis, *Euseb lib.10. Præp cap.3.*

Olenes, Lycus, Pamphus Athenienses, Orpheus filius Calliopes hymnographi. *Pausanias.*

Homerus, centum annis plus minus post bellum Troianum, *Cassius apud Gellium, lib.17. cap.* 21. sexcentis ante Aristotelem. Centum triginta ante primam Olympiadem. *Porphyr. Cornelius nepos.* Ante cæcitatem Melesigenes appellabatur. Eius ortum septem Græcorum ciuitates gloriosè sibi vendicabant. Cuius poesi, nullum opus apud Græcos vetustius extare in confesso est. *Ioseph lib. 1. contra Apponem. Sic Aristot.*

Nam Lini, Orphei, Musæi, Phemij, & Aristeæ proconesij poetarum, qui vno sæculo erant antiquiores, vtpote deorum suppares opera perierunt. *Ibid.* Suæ poeseos argumentum desumpsit è Coruino Illiensi poeta: Palamedis discipulo. *Suidas.* Sibyllinos versus plurimos suis versibus inserens. *Solinus ex Boetho.* Adiit sapientiæ ergô sacerdotes Ægyptios. *Iustinus in Parænetico.* Non modo cæcus fuit, sed & victum errans per omnes propè terras sibi emendicauit. *Pausanias in Corinthiacis.* Eius & Hesiodi animas pendentes ex arbore serpentibus illas vndique vexantibus, graues dare pœnas retulit Pythagoras, eorum causâ, quæ finxerunt de Diis.

SÆCVLO SALOMONIS.

Ionica emigratio, in qua quidam Homerum fuisse scribunt. *Euseb.* de qua mox.

Pelasgi mari potiuntur. *Nang.*

Cumas hoc ætate conditas aiunt, item Magnesiam in Asia *ibidem.*

Chabreus filius Cheopis rex Ægypti. *Diod lib. 2. cap. 2.*

Est ille Vaphres, cuius ad Salomonem & vicissim Salomonis ad ipsum extant literæ, apud Eusebium ex Polemone lib 9 Præpar. cap.4. & apud Clementem Strom. lib.1. ex Alex. Polyhist.

Hiram rex Tyri post patrem Abibalum, regnauit, an. 34. *Ioseph ex Menandro Ephesio contra Apponem.*

1500. 3186. Baleastartus filius regno successit. Hinc Abdastartus, &c. Nam sequentes reges Tyriorum, nomen Astartæ deæ apud ipsos cultæ ferè adiunctum habuerunt.

Colonia Ionica deducta annis 140. post Troiam captam. *Clem. Strom. lib. 1. ex Eratosthene*. Sexaginta annis post Heraclidarum descensum. *Plutarch. in Homero*. Coloniæ rex Androchus Codri filius, Ephesum iam fundatam, & templum ab Epheso & Crœso indigena, ante Herculem & priorem illo Bacchum, amplificat *Pausan. in Achaicis*. *Anni mundi* 3186.

Pyseus Thyrrenus pirata Italiæ tubam inuenit. *Plinius lib. 7. cap. 56.*

b INITIO pius, ad extremum impius. Consilium secutus iuuenum, preces suorum graue tributum à Patre impositum relaxari postulantium repudiauit, sicque decem tribus à se auertit. Frustra bella contra eas gessit. 3186. 3203.

Aras & statuas & lucos in montibus excelsis statuit, & omnes abominationes gentium fecit.

A Sesac rege Ægypti victus, Hierosolymam & thesauros regios amisit.

Ita regnum bifariam diuiditur. Vnum Iudæ appellatur, quod obtinuit Roboam, vel Hierusalem, vel duarum tribuum, vel Dauid. Alterum Ephraim, vel Samariæ, vel communi nomine Israël, quòd plures tribus, nempe decem ad Ieroboam se contulissent, duabus duntaxat Iudæ & Benjamin vnà cum Dauidis posteritate remanentibus.

Leui etiam tribus relictis vrbibus, quas inter decem tribus possidebat in tribum Iudæ & Benjamin, vt vicina esset templo, fermè tota se contulit. *2. Par. 11.*

Rursum quia decem tribus ad cultum simulachrorum, duum præsertim vitulorum se transtulerunt. Alioqui in cæteris legem sequebantur, id est doctrinam Mosis & ritus sacrificandi & sacramenta administrandi, vt magis hæretici fuerint, quam pagani. Quin & apud se Catholicam professionem permiserunt, dum multa collegia prophetarum, & multos habuisse memorantur, qui non curuauerant genua ante Baal Eliæ tempore.

Ab hinc vsque ad transmigrationem in Babyloniam Prophetarum magnus prouentus fuit. Eos enim Deus excitabat ad Israelitarum casus siue prosperos, siue aduersos prænunciandum, quòd se ita scidissent.

Semeias vir Dei dehortatur Roboam habentem in exercitu centum octoginta millia electorum militum, ne bellet contra decem tribus, quæ à se defecerant, *3. Reg. 12.*

Iddu adhuc prophetabat.

Ioam (sic enim nominatur ab Epiphanio) prænunciat Iosiam regem trecentis pòst annis nasciturum, qui Idololatriam destruat: cúmque reuerteretur ab increpando Ieroboam de impia religione, in via à leone occisus est, quòd cuidam se ad cibum vocanti inconsulto Deo paruisset, sed tamen leo assidens illæsum corpus seruauit, dum in funus efferretur. *3. Reg. 13.*

Iadon vocatur à Ios. *lib. 8. Antiq. cap. 2.* Sameas, à Tertul. *contra Psychicos.*

Iudæi ne cum schismaticis Israelitis vllo sacrorum vsu communicarent, eam literarum formam, quæ nunc vsitata est, id est, quadratam, mutatis prioribus figuris condiderunt, ac illas, quæ Samaritanæ literæ deinceps sunt nominatæ, reliquerunt. *R. Mose Gerundensis sub finem pentateuchi.*

Regno Israelis, id est, decem tribuum constituto, regnum Iudæorum deinceps in duo scissum permansit, Catholicum scilicet, & hæreticum. Catholicum, quod peculiariter nomen Iuda retinuit, tres capiebat tribus, Iuda, Benjamin, & Leui. Nam Leuitæ antea per totam terram dispersi, sese receperunt ad legitimum Ecclesiæ locum. Hæreticum, pro 3203. regia habuit Tirsam, deinde Samariam. Retinuit Circumcisionem, & cæteros ferè cultus Mosaicos, nisi quòd eos sub

Anni diluuij. 1500.

3.

b ROBOAM, an. 17. 1500. 2. Par. 12. 1517.

Achimaa Pontifice.

Samaia & Iddo prophetis.

Phericiade Assyriorum, 32. rege an. 30.

Ieroboam filio Nebat, Israelitarum siue decem tribuum regni conditore, an. 22. 3. Reg. 14.

Labote Lacedæmoniorum.

Agilao, deinde Prymina, an. 35. Corinthiorum. 1517.

Anni diluuij.

1517. *Archippo mox Thersippo, an. 41. Athenarum Archonte.*

Latinorum Capi Syluio deinde Carpento Syluio, an. 13.

4

1517. c ABIA an. 3.
Ibi. c. 13.
1520.

Azaria pontifice eodémque propheta,
Iddo propheta adhuc superstite.

Iisdem Regibus.

1520. 5.
Ibi. c. 15. d ASA an. 41.
1561.

Abimelech Pontifice.

Joram, Azaria filio Obed, Hanani & eius filio Iehu prophetantibus.

Eodem Phiriciade, deinde Ophrateo 33. rege Assyriorum, an. 20.

1561.

Anni mundi.

inde variabat nouis & peregrinis vicinarum gentium ritibus. vt nulla religio solet esse constans & firma apud eos, qui se semel ab Ecclesia distraxerunt. Prophetæ leuitis fuerunt animosiores. Nam in eo etiam sua collegia atque conuentus
3203. continuarunt, vt ex Eliæ & Elisei historiis liquet.

Profana Roboam rege.

Thraces maris imperium possident. Bithyniam nauali prælio capiunt, transeuntes à Strimone.

Samos struitur Parthenię nomine in mari Ionico.

Smyrna, quæ antea Naulochus ab Amazonibus ampliatur.

Smendis siue Sesacus Æthiopes & Phœnices Circumcisionem docuit, templum spoliauit. 3. *Reg.* 14. Eum etsi non nominet Herodotus lib. 2. tamen contra Roboam dicit mouisse arma & Syriam Palæstinámque terrore sui compleuisse.

3203. c ABIA pius fuit, nisi quod iuxta Midras ad extremum
3206. peccauit, dum capta Bethel vitulum non consumpsit.

Produxit contra Ieroboam 400. hominum millia, & vicit, cum tamen Ieroboam duplo plura haberet in suo exercitu, nempe 800. millia.

Cum eo continua bella gessit.

Non fuit Roboæ primogenitus, vt intelligitur è 2. *Par.* 11.

Impietatem paternam secutus est, 4. *Reg.* 15. Vbi obseruandum Israëlitarum reges semper in impietate Ieroboam permansisse, etsi eam aliqui auxerint. Ex Iuda regibus alios Roboami impietatem æmulatos esse, alios ad Dauidis imitationem se contulisse.

Profana Rege Abia.

Sasochis secundus legumlator apud Ægyptios. *Dio li.* 3. *c.* 5. *Iust. Martyr oratio ad Gentes.* Videtur esse Sesac rex Ægypti.
3209. 3. *Reg.* 11. apud quem latuit Ieroboam Salomonis irā fugiens.
d PIVS fuit & religiosus, primúsque Regum qui se ad
324. Dauidis imitationem contulit.

Ita purgauit omnes sordes Idolorum, quæ fecerant patres sui Roboam & Abia, vt tamen excelsa nō sustulerit. Nā aras, quas illi ædificauerant super colles excelsos non remouit, quasi extra templum sacrificari, vt ante templi ædificationem, Deo fas esse existimaret.

Fœdus cum rege Syriæ Benadad firmauit contra Baasam, eiusque auxilio regnum Ieroboæ, quod tunc ab isto tenebatur, magna clade affecit.

Regem Baasam ab ædificatione vrbis Ramæ auertit. Inde abreptis lapidibus & lignis regni sui oppida Gabaa, Benjamin & Maspha condidit ciuitates multas ei ademit 2. *Par.* 17.

Ad extremum peccauit, dum se fulciuit præsidio & fœdere regis Syriæ. iterum, dum Ananiam prophetam hoc ipsum increpantem constringit. Tertiùm quia in suo morbo, non requisiuit Dominum, sed medicos. 1. *Par.* 16.

Suorū gestorū scriptorē nactus est Iddo prophetā. 2. *Par.* 9.

Zarā regē Æthiopiæ parua manu vicit, qui irruerat in terrā Iuda cum decies cētenis millibus (, id est, millione) militū & curribus trecētis, quātum exercitū nullus vnquam regum duxisse memoratur in historiis, etiam profanis. 2. *Para.* 14.

[Memoratur tamen Xerxis exercitus fuisse decies cētenis millibus, qui partim nauali prælio ad Salaminem, partim pedestri ad fauces Bœonæ, scilicet thermopylas periēre: vt ipse Xerxes coactus fuerit fuga, sibi in phaselo consulere. Histo. Græc.]

3247. Parua inquam manu, si conferatur cum hoste, alioqui Asa habebat in castris. 580. hominum millia.

Zara victus decimo quinto anno Asæ restituit, quæcunque Sesac rex Ægypti de templo abstulerat. Chuseus siue Æthiops dicitur, quod quidam interpretantur Arabem.

Nam Scriptura duplicem Æthiopiam statuit, vnam cis mare *Anni*
rubrum in Africa, alteram vltra, in Arabia. Videtur vtriusque *mundi.*
fuisse rex. 2. *Paral.* 14.

Abimelech pontif. max. 3. Reg 15. Anani prophetat bella 3206.
in Asam exorituta, quòd hominibus, non Deo fidisset, vnde & in neruum conicitur. 2. *Paral* 16. Hanani videos. Ioram propheta.

Iehû filius Hanani vaticinatur contra Baasa regem Israel, à quo & occiditur. 3. *Reg.* 16. Azarias prædicit regnum Israel, futurum absque Deo vero, sacerdote, doctore & Rege. 2. *Paral.* 15.

Asa filiam Amri regis hæretici, dedit vxorem filio suo Iosaphat. Vnde prima impietatis, & mox infœlicitatis labes in regno Iuda: Ægrotans non quærit Dominum, sed medicos suo magno malo. 2 *Paral.* 17.

Regni eius vicesimo sexto rex Israel Baasa moritur, & succedit Ela filius, 3 *Reg.* 16.

Imo verò eius tricesimo sexto, Baasa ascendit in Iudam oppugnaturus Rama. Respondeo, vicesimo sexto non regni Asæ, sed bellorum siue temporis, quo Asa bellis, præsertim à Baasa per annos 24. iactari cœpit. Ideo enim nominatim decem eius annis primis terra quieuisse annotatur. 2. Par. 14. v. 1. Quibus si addas viginti sex bellorum. 36. incidet in hanc Baasæ expeditionem, qui & disertè 3 *Reg.* 15. *vers.* 15. bellum gessisse cunctis diebus suis (, id est, 24. ann. quos regnauit) cum Asa memoratur.

Aliis à diuisione regni Hebræorum tricesimo sexto Baasa ædificauit Rama, vt nullus tuto posset ingredi, vel egredi de regno Asa. 2. *Paral.* 16.

Sesostris rex Ægypti tertius apud Ægyptios legislator. *Diod. lib.* 3. *cap.* 5. *Iust. Martyr. paran. ad Gentes* vbi Sesoncbosis.

Samaria è pago vrbs conditur ab Amri. 3. *Reg.* 16.

Profana Rege Asa.

Agesilaus rex Lacedæmoniorum iustissimus.

Barcis Corinthiorum, à quo Barcidæ. *Eus.*

Benadab Syriæ, qui regem Baasa contra Iudam insurgentem vicit. Pseuseudes Ægypti.

Deductio Coloniæ Ionicæ. 140. annis post Troiana tempora. *Cle. Alex. lib.* 5. *Stro. ex Aristarcho.* vel. 180. *Eus. chr. ex Philocoro.*

Ab Heraclidarum descensu ad conditam Ioniam fuêre anni sexaginta. *Ibid. Clemens ex Eratosthene.*

c SANCTISSIMI huius regis historiam Iehû filius Ha- 3247.
nani perscripsit. 2. *Par* 20.

Remp. & religionem reformauit. 3272.

Legis doctores & magistratus probos vbique constituit.

Inualuit contra Israel, constituitque militum numeros in ciuitatibus Iuda dispositis præsidiis, etiam in ciuitatibus Ephraim, quas pater eius ceperat. 2. *Paral.* 17.

Religiosis virtutibus clarus, vt proinde finitimos solo nominis terrore in officio continuerit. *Ibid.*

Abundauit opibus & militū seruorúmque numero. *Ibid.*

Anno. 4. Achab regnum cepit. Cum eo affinitatem iunxit, Athalia filia in matrimonium Ioramo filio collocata.

Eum ad Syriacum bellum secutus diuina ope seruatus est.

Vatem Iehu affinitatem illam increpantem benignè audit.

Iterum Remp. constituit.

Bello, finitimorum petitus, ieiuniis & precibus victoriam obtinuit.

Inde cum Ochozia & Ioram ipsius Achab successoribus
societatem renouauit, & cum Moabitis congressus victor 3272.
discessit.

Naugationem in Ophir Indiæ à temporibus Salomonis

Anni diluuij.

Jeroboam Israelitarum, Nadab an. 2. mox 3520.
Basa, an. 2. & per ordinem Ela, an. 2. Zanri diebus 7. Et Amri, an. 12. 3 Reg. 16.

Atheniensium Thersippo, deinde Phorba, annis 31.

Lacedæmoniorū Labote, hinc Doristo, an. 20. Agesilao, an. 44.

Corinthiorum Prymina, deinde Barci, annis 35.

Latinorum Carpento Syluio, deinde Tyberino Syl. annis. 8.

6.

c IOSAPHAT, an- 1561. 3. Reg. 22.
nis, 25. 1586.

Joachas Pontifice.

Iehu filio Hanani, Abdia, Michæa, Iehiele filio Zachariæ, Eliazaro filio Dodiæ, Elia & Eli- 1586.
seo vatibus.

Anni diluuij

Assyriorum regibus.

33. *Ophrateo,*

1586 34. *Ophratene an. 50.*

Israelitarum Amri, Achab. an. 22 Ochozia an. 2. Jora an. 12. 4. Reg 3.

Jisdem Lacedæmoniorũ, Corinthiorum, Atheniẽsium regibus.

Latinorum Agrippa Syluio an. 30.

1586

4. Reg. 8 7

1594 f IORAM an. 8.

Pontificatum administrante Ioarib.

Eliseo & Jonadab Rechabita prophetis.

1594

Anni mundi. intermissam reperit, sed infœliciter, quòd illius socios Israelita hæreticos admisisset.

Ioram regis Israel quinto obiit.

3272 Elias currus & auriga Israel, vir pilosus, zona pellicea incinctus, magno zelo religionem tuetur. 3. *Reg* Iam trãslatus in cœlum. 4. *Reg.* 2. ante decimum octauum regni Iosaphat, 4. *Reg.* 3. misit cœlitus literas ad Ioram regem Iuda filiũ Iosaphat, in quibus fata eius explicabat. 2. *Paral.* 21. *& Ioseph. lib.* 9. *Antiq. cap.* 2. Ita sanctis mortuis rex viuorum sunt curæ.

Perperam enim vixisse vsque ad obitum Ioram filij Iosaphat Shubertus nugatur.

Quidam Hebræorum putant Eliam in illo suo raptu laxatum corpore & in sua solutum elementa, vbi ad ignis sphæram peruenisset. *Kimbi in Malach.* Alij nesciunt quid ex eo factum sit, vt Ioseph. *lib.* 9. *Antiq. cap* 1 Talmudici seruati ad finem vsque mundi, quæ nostrorum etiam vetus est sententia apud Athanas. *Dialog.* 5. *de Trinit.*

Hioc Sedet Olam, *cap.* 1.

Septem homines dantur, qui mundi durationem continenti serie metiuntur, Adam, Mathusalem, Sem, Iacob, Amram, Ahias Silonites, & Elias, qui adhuc superstes est & incolumis (וערין חיאקים). cap. 17 Apparebit secundò in aduentu Christi (hoc impletum in transfiguratione.) Deinde recondetur, donec tertiò appareat aduentu Gog & Magog. Interea autem scribit gesta omnium ætatum & temporum. *Et paucis post versibus.* Misit literas ad Ioram regem, annis septem post suam translationem.

Michæas Iemla prædicit populũ dispergendum, & Achab regem Israel occidendum. Tunc erant. 400. Pseudoprophetæ. 2. *Par.* 18. quorum princeps Sedechias & Eliezer. 3. *Reg.* 22.

Abdias vaticinatur in Idumæos, Ecclesiæque ædificationem & propagationem libello vnico prædicit. Prophetas, pascit in speluncis. Nam Hebræi veteres hunc eundem esse tradunt.

Iahiel & Eleazar vaticinatioois munere funguntur apud Iosaphat.

Hiel reædificauit Hierico. 3. *Reg.* 16.

Profana Rege Iosaphat.

Quarto Rhodij mari potentes per 23 an. *Euseb.*

Allobrox Gallos regit.

3272 Habis magnus post Gargorim auum crudelissimum.

Curetum rex in Hispania.

3280 Adad Syrorum, Otocbor Aegyptiorum.

f IORAM rex Iuda Athaliæ filiæ Achab coniunx, sequi cœpit peregrinam religionem. Socero quàm patri propior. Nota quantum detrimenti affinitas impiorum & hæreticorum afferat ꝭ 2. *Para.* 21.

Sacella collium instaurauit, quæ Iosaphat pater demolitus fuerat. Eliæ minas elusit. Idumęos & Lobnam defectione amisit.

Ab Arabibus & Palestinis bello petitos demũ intestinorum doloribus per biennium diuexatus, vt egereret etiam viscera sua multis morbis vita cessit. 4. *Reg.* 8.

Idumæi ergo, qui à Dauidis tempore, imò vero Saulis sub ditione Iuda fuerat, à Ioram deficiunt & priuatum regnum constituunt.

Philistini autem & Arabes vastauerunt regnum eius, diripuerúntque cunctam substantiá, quæ inuenta est in domo

3280. Regis, insuper & filios eius & vxores, vt non remaneret ei filius, nisi Ioachaz natu minimus (qui & Ochozias ad cædem memorabilem reseruatus) *ibid.*

Anni mundi. 3272

Mortuo infirmitate pessima non fecit ei populus secundum morem combustionis exequias, sicut fecerat maioribus suis, neque sepelierunt eum in sepulchro regum. *ibid.* (Non quod apud Iudæos mortuorum cadauera comburerentur, sed aromata, vt eorum suffitu sepulchra perfunderentur.)

28. annos regni ei attribuit Kimbi. 2. Par. 22. Viginti autem fuisse suppressos à Scriptura post cladem ab Arabibus acceptam, quòd inglorius deinceps morbisque pluribus & grauissimis affectus vixerit, 20. illorum administratione Ochoziæ filio à populo commissa.

Sed istud est sine lege, imo contra legem loqui, vnde & mox refelletur.

Ionadab filius Rechab clarus propheta. 4 *Reg.*10. Amicus Iehu regis Israel, ortus ab Hobab, siue Iethrone Mosis socero. Cuius filij, ex præcepto patris, tanquam peregrini & hospites super terram, seorsum ab hominibus in tabernaculis habitabant, domum non ædificabant, sementē non serebāt, vineam non plātabant, neque vinum bibebant. Denique auctor fuit ordinis siue instituti Rechabitarum, quorum regulam sigillatim percēset, Hier. 35. cap. Eo enim vsque, hoc religiosorum virorum institutum durauit, nempe per. 300. plus annos.

[Alij existimāt Rechabitas ortos esse à Baraa & Baasa percussoribus Isboseth filij Saulis, qui septem annos regnauit Hierosolimis antequam esset Dauid Rex in Hebron. Illum autem interfecerunt noctu, ex insidijs, cùm se mero largiore ingurgitassent. Postea verò statutū à posteris ne vinum biberent, aut domos possiderent. 2. Reg.]

Hi similiter ex eius disciplina in perpetuum vino abstinebant, habitabāt in tabernaculis, nihil possidebant proprium, nihil emere poterant, carentes ædificiis, agris, vineis, seminibus, etiam in communi. Vocantur scribæ siue doctores. 1. *Paral.*2. *vers. vlt.*

Sub Ioram Ioarib summus pontif. Sub Ochozia Iosaphat. *In Seder.*

Elisæus miris & inusitatis operibus insignis. 4. Reg. 2. Ad eius ossium contactum suscitatur mortuus. 4. Reg 13. Construxit cellas prophetis in Hiericuntis solitudine Manauit institutum & loci religio ad posteros. Fuitque desertum hoc vsque ad Engaddi ab Essenis habitatum, hominibus continentiæ incredibilis, de quibus postea.

Prophetæ munere fungitur apud Israelitas, siue. 10. tribus annos circiter sexaginta. Nempe à 19. Iosaphat, vsque ad Amasiæ septimum.

Spiritum Sanctum perdidit in regum comitatu, nec nisi psalte ad citharam pulsante recepit. Res eius narrātur, 4 Reg. 2.3.4.5.6.

Profana rege Ioram.

In Aegyptiorum historia, Chronographi iam hic sequuntur Herodotum (non Eusebium) qui suam relationem orditur à Cheope, quem regnasse ait annis. 50. vsque ad Psammenitum à Cambyse Persarum rege captum.

Rhodij mare obtinent.

g IMPIVS. In prælio aduersus Iehu opē ferens Ioræ regi Israel cedit. Nam cum eo fœdus iecerat, & aduersus Syros iunctis viribus pugnauerat.

Vixit & mortuus est, vt Athaliæ filium decuit.

Vt Ochozias plures vno anno regnauerit, siue solus, siue aliter, non est probabile, ne sint à Roboam ad sextum Ezechiæ, quo euersum est imperium decem tribuum, 281 anni. Sic enim successio regum Israël, quæ continuata fere serie, successioni regum Iuda respondet in lib. Regum & Paralip.

Opbratene rege Assyrior. 34. an. 50.

Ioram Israelitarum an. 12.

Agelao an. 30. Corinthiorum.

Agesilao Lacedæmoniorum.

Mezade Athen. Archonte an. 30.

Latinorum Agrippa Syluio.

IORAMI SÆCVLO.

8

1597 2 Par. 21 598 — g OCHOZIAS, qui & Ioachas an. 1. — 3280 3281

Iosaphat summo sacerdote.

Eliseo propheta.

Anni diluuij. 3344

Anni. diluuij 1595 *Ophratene rege Assyr* 34

Ioram rege Israelitarum.

Lacedæmoniorum Archelao an. 60.

Iisdem Corinthiorum & Atheniensium.

Ægyptiorum Cheope.an. 50.

Latinorum Aremulo Syluio an. 19.

9

1595 .Reg.11 1601 h ATHALIA an.6.

Ioiada Pontifice.
Eliseo propheta.

Ophratene Assyrior. rege.

Iehu rege Israel, an. 28. 4. *reg.* 10.

Lacedæmoniorum Archelao.

Corinthiorum Agelao.

Athenarum Mezade.

Ægyptiorum Cheope.

Latinorũ Aremulo Syl. deinde Auentino an. 28.

10

1601 4Reg.11 1641 i IOAS Ochoziæ minimus filius, annis 40.

Anni mundi. nimium. i. 42. annis ab altera superaretur. Nam à primo Ieroboam vsque ad vltimum Oseæ, qui regnum illud amisit, anni tantum numerantur. 241. Hinc adducor, vt credam cum
3281 veteribus Hebræis, *quos sequuntur. R. Selomo, & R. Leui*, errare eos, à quibus Ochozias. 21. an. id est, 20. cum patre, & vno solus regnasse fertur, ex eo quod. 2. Paral. 22. quadraginta duos annos, & 4. Regum. 8. viginti duos tantùm natus, regni clauum suscepisse proditur. Nam vtroque loco Ioram tantum octo anni, & Ochoziæ vnus assignantur. Qui igitur, inquies, potuit Ochozias quadragesimo secũdo ætatis inire rẽgnũ, cùm pater mortuus sit quadragesimo? Num filius antiquior erat patre? audi R. Leui: Sane, inquit, anni 42. qui recẽsentur in libris Paralip. nõ sunt accipiendi ab ortu Ochoziæ sed à tempore, quo viguit regnum Amri, quòd Ochoziæ, qui erat de eius semine (ex patre matris) contigerit, vt occideretur cum Ioram rege Israel. Id apparet ex eo quod post 31. annum Asæ, regnauit Amri an. 6. in vniuersum Israel (4. Reg. 16) & Achab filius eius. 22. & Ochozias (alter) duobus. Ioram autem Rex quoque Israel, erat in anno regni sui duodecimo. Vides. 42. annis regnũ Israel stetisse penes familiam Amri *Hæc ille.*

R. Iose facilius ista narrat. Postquam (inquit) Asa dedit in vxorem filiam Amri, filio suo Iosaphat, Dominus consumere domum Dauid cum domo Achab decreto sanxit.

Tres reges se ordine consequẽtes, Ochozias, Ioas, Amazias (Athaliam prætermitto, quæ & ipsa miserrimè & iustissimè cæsa est) violenta morte perierunt, quòd Deum certis criminibus offendissent.

Falso Philo ab Annio suppositus, posteritatem Salomonis in Ochozia defisse narrat, vt regnum Dauidis ad familiam Nathan deueniret, nempe seruato vno Ioa ex ea familia. Nam Ioas legitimus fuit Ochoziæ filius. 4. *Reg.* 11. 2. *Par.* 22.

Profana rege Ochozia

3281 Tyberino Syluio Latinorum rege submerso, ex Albula flumine Tyberis dici incipit.

3287 b ATHALIA regis Achab filia. 2. *Para.* 21. quæ suis cõsiliis impulit filium Ochoziam vt impiè ageret. 2. *Para.* 22 vt dicitur filia Amri Patris Achab i. neptis. Nempe quia origo apud Heb. sæpe ad auos defertur. Non quòd fuerit filia simul & soror Achab. *kimhi.*

Extinguit totam stirpem Salomonis omnésque filios filij sui Ochoziæ, præter paruulum Ioas à Iosaba amita surreptum, quem Ioiada sacerdos clam domi in spem regni educauit. Indéque circiter. 7. annos regnum tenuit, séque in omnibus rebus iniquissimè gessit, quemadmodum Achabi & Iezabelis filiam decuit, donec eam Ioiada pontifex populo incitato de medio sustulit.

Iehu in Samaria delet Baalis, siue Beli cultum & templum.

Azael rex Syriæ Iudæos affligit.

Externa Athalia.

Pigmalion Tyri rex an. 40. cuius anno septimo soror Dido Carthaginem condidit. *Ioseph. lib.* 1. *contra Appionem.* Sed Appianus Alexandrinus eam conditam tradit. 50. annis ante Troiam captam.

Felsinus Thuscorũ rex Felsinã metropolim Thuscorum condidit, & ei regioni, quæ postea Gallia Aurelia & Aemylia à Romanis dicta est, Felsinæ nomen reliquit. *Cato de orig.*

3287. 3287 3327 i IOAS restaurandum curauit tẽplum duorum superiorum principum impietate neglectum. imò verò per Athaliam penè dirutum, 4. *Reg.* 12. non tamen suis sumptibus, sed

Anni mundi. *Anni diluuij.*

pecunia, quæ offerebatur pro pretio animę, *Ibid.* bonus princeps initio, pessimus ad extremum.

Sex annis occultatus propter Tyraonidem Athaliæ, septimo productus à Ioiada pontifice, interẽpta Athalia, in paternum solium collocatur. 4 *Reg.* 11. 3287 1601

Adulatione principum tandẽ mortuo Ioiada deprauatus, adoratúsque. 2. *Par.* 24. iram Dei meruit. Vnde Azael rex Syrię venit Hierusalem & interfecit cunctos principes populi. Ad quem propulsandũ omnia ornamenta, quæ pater & auus eius templo intulerant, abstulit, vt regi daret.

Propter necẽ Zachariæ prophetę à suis seruis interfectus est, 4 *Reg.* 13.

Non est hic Zacharias, qui post captiuitatem vaticinio clarus, cuius liber extat, sed alter, ille scilicet qui periit inter altare & ædem *Mat.* 23. *Hieronymo interprete.* Quanquam alij de tertio alio Zacharia locum Matthæi exponant.

[Aiunt siquidem fuisse interfectum S. Zachariam patrem D. Ioannis Baptistæ, à Iudæis: quia professus est sanctissimam Mariam esse virginem, & permanente virginitatis flore, Christum verum Messiam è Sancto Spiritu peperisse. Et asserũt illi, nisi ita accipiatur, argumentum Christi Domini, non valere: cùm aiat *omnem* sanguinem iustum ac iniuste effusum, ab ipso Abel, vsque ad illud tẽpus, imputandum fore, illi populo.]

Ioiada pontifex, qui solus post Mosem vixisse. 120. an. legitur. Zacharias eius filius, qui in ipso templo occiditur. Huius sanguis vsque ad aduentum Nabugdonozoris, instar ollæ bullientis, quasi vltionem deposcens, ferbuisse traditur.

Ex quo Ioas Zachariam occidit, cessarunt Dei in polluto templo responsa & oracula ex Debir (secretiore parte templi in qua erat propitiatoriũ) & ex Ephod (ornamẽto põtificio) *Epiph.*

Azael, deinde filius Benadad, reges Syriæ.

Profana Rege Ioas.

Hesiodus Ascræus poeta & sacerdos musarũ, in Helicone, cẽtum annis post Homerum. 32. ante primam Olympiadem ex Porphyrio. Scripsit deorum generationem in Helicone musarum instinctu. Quam Theogoniã Græcis primos Homerum & hunc Hesiodum composuisse, annis ante se quadringentis scribit Herodotus lib. 2. Ita Hellenismus recentissimus: Et tamen non à Deo mundi fabricatore, vt Ouidius, qui hoc ad Hesiodum ex Hebræis addidit, sumpsit exordium, sed à Chao, rudis inordinatæque materiæ confusa congerie.

Homerum & Hesiodum coniũgit Herod lib. 2. his verbis. Hesiodus & Homerus, quos quadringentis non amplius annis opinor ante me extitisse, fuêre, qui Græcis deorum prolem introduxerunt, eísque cognomina & honores, & diuersa artificia & figuras attribuerunt. Cætera apud Gellium *li.* 3. *cap* 11. *& li* 17 *c.* 21. *& Clem. lib.* 5 *Strom.* Velleius lib. 1. 120 annis distinguit.

Lycurgus Lacedæmoniorum legislator, vel potius reformator, qui ad temperandum solutum regum imperium Synedrion. 28. seniorum addidit. *Plutarch. ex Platone*

Carthago ante vrbẽ Romã 72 annis ab Elisa Didone cõdita creditur i. sub regis Ioas annum. 30. *Oros. lib.* 4. *cap.* 6. Hinc lingua Punica Syriacam redolet apud Plautum, & nomen Carthaginis Syrum est. Nam Carta apud Syros vrbem significat. Go medium. Cartagn quasi media vrbs, Tyri scilicet 3327 1641
media pars, ad eam ædificandam cum Didone confluxerat. Pygmalionis regis anno. 7. *Menander Ephesius apud Ioseph. contra*

Ioiada & Padaia Pontificibus.

Zacharia Ioiadæ filio sacerdote simul ac propheta.

Ophratene, deinde Ocrasape 35. an. 42. Assyr. regibus.

Iehu, deinde Ioachaz an. 17. Israelis regibus.

Lacedæmoniorum Archelao.

Corinthiorum Agelao. Eudemio an. 25. Aristomede an. 35.

Atheniensium Mezade Diogenete an. 28. Pherado an. 19.

Ægyptiorum Cheope.

Anni diluuij 1641. *Latinorum Auctino Sylvio mox Proca Syluio an. 23.*

1641 Reg 11 K AMAZIAS an. 29. 1670

Sedechia pontifice.

Amos regis Amaziæ fratre, patrèque Esaiæ & Jona, prophetantibus.

Ocrasape Assyriorū trigesimo quinto, deinde Sargon, an. 20.

Joas & Jeroboā an. 41. Israelitarum Regibus.

Lacedæmoniorū Taleco, siue Telecto, an. 40.

Corinthiorū Aristemede

1670

Anni mundi. *App.* 143 an. & . 8. meosibus post templum Salomoois, *Ib. ex Tyriorum archiuis.*

Pbryges. 5. obtioent maris imperium an. 5, 2. *Eus.*

3327 Ocratapes rex Assyriorum, Anacyndarapes vocatur à Strabo. Nescias vtra prolatio potior, nam nomina regum Assyriorum, Aegypti & cæterarum mundi partuuo apud Herodotum, Ptolomæum, Strabooē, Eusebium, &c. non satis purè ad posteritatē peruenerunt. Iuxta illud, nomeo impiorum putrescet. *Prou. 10. & Eccl. 41.*

3327 Sub extremam vitam Ioas, Cyprij, maris imperium sexto
3356 loco consequuntur an. 34. *Euseb.*

Bon Thuscorum rex, à quo regio Bonooia, *Cato de orig.*

K VICIT Idumæos, qui sub Ioram defeceiant. Victi deinceps oullum habueruot Regem. *Seder c. 20.*

Post cædem Idumæorum, idola eorum assumpsit & coluit. Inituo boous, in fioe impius. Occisus est io Lachis.

Ionas vaticinatur in Ieroboam filium Ioas regem Israël, vel potius de victoriis & restitutiooe Damasci & Hemath (quam Antiochiam quidam esse volunt) & terminorum regni Israëlitici facta per Ieroboam regem Israel contra Syros. Niniue eius tempore erat magna, alens virorum millia centuo viginti, itinere trium dierum. *Ion. 4. Diodor. Sicul. lib. 3.* Nam eam, vt Iooas, describit, ambitu stadiorum. 480, id est, leucarum 30. longitudine autem stadiorum. 150. id est, leucar. nouem: Conciooatur in Niniuitas, vt ex eius libro constat. In Seder Olam reponitur sub Athalia & Ioas regibus Iuda, & Ieroboam rege Israel, qui Amaziæ & Oziæ sæculo regnabat, quasi diuturnissimè Iooas Prophetiæ munus exercuerit.

Discipulus fertur Helisæi, missus ad consecrandum Iehu in regem Israel in Ramoth-Galaad. *Seder cap.* 18. Voum eundémque esse Ionam, qui has duas prophetias fuderit, testātur Hebræi omnes, & Iosephus *lib. 9. Antiq. cap. 11.*

Tarsum fugit ad declinaodā sibi impositam vaticinandi Assyriis prouinciam. Tarsum inquam, id est, vrbem Cilicię, per mare Mediterraneum Iosepho, & Aug. vt inde littoribus Ponti Euxini eiectus sit, deindéque pedibus se Niniuem contulerit. Vel Iodiæ regionem per mare rubrum, vt inde ad littora sious Persici vel Niniue, quæ erat ad Tigrim sese iofuodeniem sinui Persico, à ceto euomitus sit.

Euersiooem Niniuis tunc Deus remisit *Ion. 4.* Nam multo post sub alio rege accidit *Nab 1 & 2.* Ita Sardanapalus nondum illic regnabat, qui vrbem, vitam & imperium perdidit.

Quidam hic inter Amaziam & Oziam è suo cerebro interregnum. 10. aut. 11. aut etiam 12. annorum faciuot, citra vllum scripturæ vestigium. Vnica regum Israël & Iuda collatione oituntur. Atqui illa vt infra docebo, propter varios motus regni Israel est fallacissima, oec satis liquidò statui potest, ob hæresim secum perpetuo magnas coofusiooes trahentem.

Ratio eorum sumitur è 4. Reg. 14. vbi Amazias moritur an. 14. Ieroboam filij Ioas regis Israel, &c. 15. vbi Ozias siue Azarias Amaziæ. F. regnat anoo 27 eiusdem Ieroboam. Nam inter. 14. & . 27. est spatium. 13. annorum. Sed iam respoodi Reges Israel noo esse regulam Regum Iuda. Addo locū productum ab istis non intelligit. Nam primùm aliud est *regnare*, aliud *regnare incipere*: Secundùm esse hyperbaton quatuor versuum boc modo. *Anno vigesimo septimo* (4 Reg. 15. v. 1) *Ieroboam regis Israel regnauit Azarias filius Amaziæ regis Iuda.* Hinc parenthesis trium versuum (Sedecim aonorum erat *cum regnare cœpisset, &c.*) *Percussitque Dominus Regem & fuit*
1356 *leprosus vsque ad diem mortis suæ.* Nam per hyperbatoo, illud

Anno 27 Ieroboam refertur ad sequẽtia, *Percussitque*, hoc sen- *Anni*
su. 27. anno eius regnauit Azarias, percussitq; illũ Dominus *mundi.*
siue. 27. eius Azariam regnantem percussit. Non quòd Aza- 287
rias tunc regnare cœperit, sed quod tunc lepra percussus sit,
nempe anno. 27. Ieroboam, in quem incidebat Azariæ. 13. vsque ad finem vitæ suæ. i. 52. regni sui. Tandiu enim leprosus fuit nẽpe annos. 38. Quãuis enim lepræ eius Seder Olam 25. tantùm assignet, at Kimhi. 1. Par. 5. triginta octo, quando docet Ioathan annis. 38. Patris loco regnum administrasse. Ad hanc explanationem accedunt Talmudici, dum scribunt. *Hinc deinceps* (id est, à 27. Ieroboam) *Azarias regnauit regnum lepra infectum* Kimhi paulò subtilius sumit numeros pro cardinalibus non ordinalibus, quasi sit interpretandum. *Annis viginti septem* (reliquis scilicet) *Ieroboam regis Israel regnauit Azarias*, quasi dicat. Non tantum. 14. superiores Ieroboæ regnauit, verum etiam. 27. posteriores vt totum regni eius curriculum emensus sit. Regnum enim Ieroboæ fuit. 14. & 27. id est, 41.

R. Leui etiam subtilius de. 27. annis, quibus adhuc domus Iehu erat regnatura, nempe vsque ad cædem Zachariæ filij Ieroboam per Sellum factã, sicut prædixerat Dominus. Hæc quidem prolixiùs, sed eripienda fuit nouis Chronologis occasio certæ claræque maiorum christi successionis per impij & hæretici regni incertos obscuróśque calculos inuoluendæ, cùm contrà per claram ratámque pij & Catholici regni seriem, confusam impij oporteat euoluere.

Profana Rege Amasia.

Huius tempore collocatur Sardanapalus, cui occiso successit Phul Belochus Græcis Tonoscoocoleros, an. 20. sed quam rectè mox.

Sargon potius reperias, Es. 20. qui sub. sequentibus regibus vaticinabatur. Nam ibi videtur primus Assyriorum terrorem sui nominis mortalibus incussisse. Etsi kimhi illic Senacherib intelligat.

Strato Tyri rex, præter quem serui reliqui omnes dominos suos interfecerant.

Sesonchatis, siue Senscoris, Aegypti rex, cuius pater Sipatis Deus habitus.

Sub hæc tempora cœpit regnum Macedonum, per Carranum decimum sextum ab Hercule, à quo postea magnus Alexander fuit septimus decimus. *Velleius lib. 1. Solis, cap. 15.*

Regnum hoc Macedoniæ vsque ad Machabęos durat annos circiter. 600.

Carranus caprarum sequens gregem Edissam capit & ab euentu Aegeam vocat, regníque Macedonum fundamenta iacit. *Iustin. lib. 7.*

Phidoo Argius mensuras & pondera reperit, cùm apud 3356
Latinos régnaret Procas Syluius.

I Azarias in libris Regũ, Ozias in Paralipomenis, clarum 3408
fuit pietatis exemplum.

Vrbes multas ædificauit. Turres item in solitudine & opera publica. 2 *Par. 26.*

Zacharia Propheta plurimum vsus, cúmque requireret Dominum, fortunatus fuit in omnibus. Vicit Philistæos Arabas, Ammonitas, Aegyptum, remotósque alios populos terrore sui nominis concussit.

Agriculturam coluit. Machinas bellicas ad iaculanda tela & saxa grandia è turribus aduersus hostes fecit.

Vbique fœlix, donec secundis rebus elatus illicita præsumpsit, incensum Domino quasi sacerdos offerens, etsi ei resisteret Azarias sacerdos, non tamen summus sed hebdoma- 3408
darius cum 80. aliis.

Postquam 27. annis regnasset, reliqnis, id est, 25. ad vsque

Atheniensiũ Pharedo deinde Ariphrone, an. 20. Archontibus. — *Anni diluuij* 1601

Ægyptiorũ Cheope, deinde Cephrene an. 56.

Latinorum Paoca Syluio, deinde Numitore & Amulio an. 40.

12

I Ozias qui & Azarias an. 52. — 1670 a Reg. 15 1722

Ioele summo sacerdote.

Osea, Amos, Esaia, Iona, Zacharia Prophetis — 1722

Anni diluuij.
1673 *Sargone primo in Scripturis celebrato, (Nabõnazare) mox Phul. 37. ann. 48. Assyriorũ Regg.*

Ierodoam filio Ioas, & per ordinem Zachariã mens. 6. Sellum mens. vno. Menahem an. 10. & Phaceia an. 2. Israelitarum regibus.

Cephrene Ægyptiorum, & per ordinem Mycerino an. 6. Asychi an. 6 Sabacho an. 50.

1722

Anni mundi.
3356 mortem leprosus. Filio interim regni administratione demandata, *Seder. ca.* 19 Kimhi tamen Ioatham putat Patris loco regnum administrasse an. 38. 2. *Par.* 5. quasi tandiu leprosus fuerit.

Eo anno, quo lepra percussus est. 2. *Paral* 26. extitit terræ motus prodigiosus, qui abiit in prouerbium. *Zacharia* 14.

Non modo quia Ozias temere & profanè munia pontifica vsurpauerat, sed & quoniam multa mirabilia sub eo contigerunt primo exortus regnorum Assyriorum, Babyloniorum, Macedonum, Græcorum, Romanorum, à quibus per ordinem mundus grauiter concussus est. Anno secundo. Aëre Chaldæorum, Aegyptiorum, Macedonum, Græcorum, Romanorum, quibus antiquorum sæculorum Chronicæ ratio memoriaque mutata est, funditúsque periisset, nisi sacris literis fuisset conseruata. tertio Nouæ mundi superstitiones, vt impij ritus præsertim Græcorum & Romanorum, quibus antiquæ pietatis semina valde corrupta sunt.

[Quid sit Aera apud plerosque authores variè delibatur, sed à nullo fere pro certo aliquid traditur. Meo iudicio fuit genus numismatis, quo dominatus Hispaniæ aliam formam induerit, vt inde ipsi exordium suorum annorum deinceps dux erint.]

Oseas & Amos vaticinantur in decem tribus, obiter etiam in duas tribus, id est, regnum Iuda. Vicinorum item regum futura excidia prædicunt.

Esaias de Christo eiúsque rebus gestis, de vocatione gentium, reliquísque mysteriis ita scribit, vt potius Euangelista, quam vates videatur, inserens multas vaticinationes de plurimis regnis & gentibus.

Illum Hebræi commemorant ortum regio sanguine, ac non tantum habuisse patruum Amaziam regem, sed & socerum fuisse regis Manassis, à quo sectus miserè dicitur. Tam clarus vates fuit, vt etiam Cyrum regem Persarum nominarit ducentis annis priusquam nasceretur & eius gesta descripserit. *Es.* 45. & Vriam Sacerdotem centum antè annis. *Es.* 8.

Prophetæ scriptores hoc sæculo incipiunt.

Ioel (non propheta, sed alter) summum pontificatum gerebat. In libris quidem Reg. & 2. Par. 26. Azarias sacerdos caput dicitur, qui & viuebat tempore Ezechiæ, 2. Par. 31. sed caput non illic significat summum sacerdotem, sed primum eorum, qui allocuti sunt Oziam sacra tractantem.

Zacharias Propheta (non hic, quem occidit Ioas, neque ille, cuius extat Prophetia, sed alius.)

[De hoc omnes ferè intelligunt, quod in Euangelio legitur, Zachariam Barachię filiũ occisum inter templum & altare, sed referri debet potius ad patrem D. Ioannis baptistæ, qui cùm tueretur S. virginem [illegible] ab impiis est interemptus. Dicitur autem *Zacharias sebel berach iach.* id est Zacharias qui benedixit Deum. ab illo enim est Canticum Benedictus Luc. 7.

Externa rege Ozia.

Post Ocrasapem trigesimum quintum Assyriorum vel potius Niniue regem, nominant Sardanapalum. *Euseb.* Atqui ante hunc sequentes in Biblijs recensentur Sargon, *Es.* 20. Phul, 4. *Reg.* 15. qui fuit diebus Manahem. Tiglath Phalassar,
3408 qui diebus Romelię, *Ibid.* Salmanasar qui diebus Oseæ *c.* 17. Senacherib, *c.* 19. *& apud Herod.* qui fuit diebus Ezechiæ.

Anni mundi.

Assaradon, id est, Sardanapalus. *Ibid.*

Addes gationem Ionæ prophetæ ad Niniuitas, hoc loco narrari nempe sub Ozia & Ieroboam Ioæ filio: c. 4. Reg. 14
In ea autem ira Dei in præsens placata, calamitatem illam ex- 3356
tremam in aliud tempus auertit, vt è Nahum apparet, qui eā imminēte denuntiauit regnāte Menasse, paulo ante Monarchiam Babylonicam.

Malo ergo pro. 36. regibus numerare. 41. & Sardanapalum in posteriora tempora reiicere. Errorem auxit Metastenes Annij & similes auctores ab Annio suppositi, qui Biblicos appellant reges Babyloniorum, cum Scriptura disertè vocet Assyriorum.

Et certe Niniue adhuc imperabat, vt quæ ad Ionæ prædicationem, qui hoc sæculo vigebat, conuersa legatur. Quin & adhuc stetit per annos ferè ducentos. Nempe vsque ad annū primum Nabugdonozoris, qui fuit quartus Ioachim Iechoniæ patris. *Ierem.* 25. Idque iuxta prophetiam Nahum contra Niniuitas ad vomitum redeuntes.

Phul Belocum regem fuisse Niniue, qui ad Ionæ concionem pœnitētiam egerit nonnulli probabiliter sentiunt. Sed malo Sargonem, cui aiunt Phul imperium & vitam eripuisse.

Venit in terram Israel, & dabat Menahem ipsi Phul mille talenta argenti, vt esset ei auxilio & firmaret regnum eius, 4 *Reg* 15.

Traiecto Euphrate primus Assyriorum tentauit Asiam.

Tiglath Phalassar in ea cepit multas regiones. Salmanazar persecutus est victorias. Senacherib perficere conatus est, sed infœlix fuit ex Herodoto. Sardanapalus omnia perdidit.

Initium Olympiadum 405 annis post Troiæ captiuitatem *Euseb in Chron.* qui tamen initium illarum statuit primo anno Ioatham Oziæ filij & successoris.

Secundo Aeschyli Atheniensium iudicis anno, authore Iphito Elio, qui & mercatum & ludicrum certamen ad excitandam corporis animique virtutem efficacissimum Olympiorum constituit. *Velleius lib.* 1. A quo tempore historia Græca vera creditur. *lib.* 1. *Stromat. ex Sosibio.*

Ex quo sæculum deinceps Historicum Varroni dicebatur, vt superius Mythicum. *Censor de die Natali, cap.* 21.

Lycurgus Iphiti, qui primam Olympiadem ordinauit, æqualis. *Paus. libr.* 1. *Eliac. & Plut. in eius vita ex, Aristotel.* Vix trecentis ante Platonem annis. *Plato in Minoe* aut ante finitum bellum Peloponnesiacum, *Thucid. in Prolog.* Septingentis annis ante Ciceronem, vt par prope sit institutorum Lycurgi & Romæ antiquitas. *Cicero pro Flacco.*

Olympias spatium quatuor annorum, quod labebatur inter duos ludos Olympicos. Lycophronis interpres, quinquaginta menses (lunares) fuisse ait. Quaternorum annorum circuitum, item lustrum interpretatur. *Censor. de die nat. cap.* 15 desierunt celebrari Theodosij maioris ætate, Indictionibus substitutis. *Cedrenus.* vel vt alij, Constantino Imperatore.

Nulla certa historia extat ante Olympiades, apud Græcos, neque vllum scriptum vetus barbarorum & Græcorum gesta declarans, *Iust. Martyr in parænetico.*

Temporum illustrium initia (æras vocant Astrologi) in hoc cadunt sæculum. Nam

Anni Chaldæorum, Macedonum, Aegyptiorum, commune ferè habēt principium, scilicet a Nabonazaro, quem Salmanazarem fuisse alij sentiūt, ego Phul vel Sargonem Assy- 3408
riorum regem, 60. annis Salmanazare antiquiorem. Ita perspicitur

Anni diluuij 1673

Latinorum Amulio & Numitore.

Romulo Romanorum Rege primo an. 38.

Lacedæmoniorum Thaleco, deinde Alcane, siue Alcamene an. 37.

Corinthiorū Egemnone an. 16. *deinde Alexandro an.* 25.

Phelosteno an. 12.

1722

Anni Vrbis conditæ 1 — *Anni mundi.*

ſpicitur, quàm fit iſtorum recens Chronologia.

Græcorum & Romanorum memoria in idem tempus incidit, quod ad hunc modum conuincitur. A Nabonazaro ad Auguſtum anni duntaxat colliguntur. 718. *Ptolem. libr. 3. Almag cap. 8.* Ab vrbe condita ad eundem Auguſtum, an. 710. A prima Olympiade ad eundem Auguſtum ann. 734. Olympias igitur prima duntaxat antecedit Nabonazarem Ptolomæi annis. 26. & Nabonazares vrbis fundamenta an. 8.

3356 Etſi Cenſorinus *de die Natali cap. 21.* Annos Nabonazari, quos Aegyptij nominant, à primo imperij eius anno cœpiſſe narrat ſeptingentis tribus annis ante Iulianos, & nongentis octoginta ſex ante diem, quo ſcribebat Nam iuxta hunc calculum Nabonazaris anni inciperent annis quinque poſt V. C. viginti octo poſt Olympiadas. Sed diſcrimen eſt valde paruum.

Hîc ego incipio primam adoleſcentiam monarchiæ Aſſyriorum, vſque adeo ab hiſtoricis decantatæ. Nam ante hoc tempus, Euphratem minimè traiecille probari poteſt certiſſimè, atque ita colligi eſſe fabuloſa, quæcunque de ea exteri ſcriptores prodiderunt. Sed & Regum nomina & ſeries, quàm à Nino deducunt, atque hîc etiam nos ex illorum ſententia inſeruimus, ſunt ſuſpectiſſima.

Primo, quoniam eorum ne apiculus quidem in ſacris extat, vbi primæ antiquitatis res diligentiſſimè deſignantur. Certè ſi iam potens & ampla fuiſſet iſta Monarchia, in tanto annorum ſpatio, propter viciniam, illi commercium aliquod aut res alia fuiſſet cum Iudęis, cum Syris, cum finitimis aliis populis, quorum bella & res ſolet ſcriptura attingere.

2 Temporibus Abrahæ, Amraphel rex Sennaar, ſiue Babylonis, Arioch rex Elaſar, Chodorlaomer rex Elamitarum, qui ſunt Perſæ, Thadar Rex Gentium, vt ſui iuris nominantur, *Geneſ. 14.* qui in terra Chanaan contra reges Sodomorum & Gomorrhęorum bella gererent. Iſtæ ergo nationes non erant tunc ſub iure Aſſyriorum. Tempeſtate Moſis & Ioſuè, cùm Hebræorum fama feratur ad longinquiſſimas quaſque terras perueniſſe, vt etiam è Meſopotamia Balaam vates fuerit excitatus, nihil de Aſſyriis, quos tamen præcipuè commotos oportuit, & cum reliquis regibus Orientis accurrere ad reprimendam, retardandámque tam numeroſi populi inundationem, qui non ſola Paleſtina contentus fore videbatur.

3 Per ſequentes deinceps Patriarchas, Reges, Prophetas, Iudices ſuccedentibus libris, Reges Syrię, Meſopotamiæ, Damaſci, Moab, Arabiæ, Aegypti, Aethiopiæ, reliquarum ferè regionum Orientis, pręter quàm Aſſyriæ, perpetuò occurrunt. Nam de illa altum ſilentium. Quin & Dauid Meſopotamię partem acquirit, nec vllus Aſſyriorum rex ſe ei opponere narratur. Aut nulli ergo erant ante Sargonem & Phul, (qui primus nominatur) & tenerent regiones cis Euphratem, aut non valde potentes. 4 *Reg. 15.*

4 Balaam in ſuo prædicto. *Num. 24.* de Aſſyriis loquitur, vt valde infirmis, qui non poſſent regulos iuxta Euphratem ſubigere, & vaticinatur de eorum ſub tempora nouiſſima incremento. *Cinee* (inquit) *robuſtum quidem nunc eſt habitaculum tuũ, at quandiu poterit permanere?* Et poſtea, *Heu quis victurus eſt, quando iſta faciet Deus?* Quaſi multa adhuc ſupereſſent ſæcula.

5 Ionas Propheta, qui vaticinabatur ſub hoc Amaziæ & Oziæ æuum, Niniuem quidem magnā vrbem fuiſſe, & Regem habuiſſe narrat, at eum deſcribit vt potientem regno nō

28 — 3408 multùm extra Aſſyriā diffuſo, quare ne Regem quidem Aſſyriorum eum nominat, ſed Niniuæ.

OZIÆ, OLYMPIADVM, ET ROMÆ CONDITÆ SÆCVLO.

Anni mundi.		*Anni vrbis codita.*
3356	OZIÆ, OLYMPIADVM, ET ROMÆ VRBIS CONDITÆ SÆCVLO.	1
3408		28

6 Exteri scriptores, qui nihil tribuerunt incertis rumoribus & fabulis, Epochem siue principum Calculi figunt in Nabonassare Assyriorum rege, annis duntaxat ante Alexandri magni mortem 424. vt Ptolom. *lib. 3. Almag* tanquam insigni aliquo principe, qui superiores certa virtute & potentia superarit, ac meritò principium numerandi secuturis ætatibus tribuere potuerit.

7 Hanc eandem Epochen statuit Scriptura. Nempè circa annum.27. Oziæ, quãdo terræ motus ille prodigiosus vicissitudinũ mũdi prænuntius extitit, & Phul, qui fortasse Nabonazar hoc imperium cœpit condere. Eò enim respexisse videtur Esaias cap. 7. *Adhuc. 65. anni & Ephraim desinet esse populus*, id est, 65. anno imperij Assyriorum, qui idem est sexagesimus quintus Terræmotus Oziani, *Ephraim à Salmanazare euertetur.* Hos enim annos reperies, vt & vidit Kimhi, à 27. Oziæ, ad sextum Ezechiæ.

8 Hîc primùm apud prophetas, Esaiam, Oseam, Amos, & alios Assyrij nominis terror nationibus incutitur, virga furoris Domini appellatur, &c.

9 Iosephus lib. 1. contra Appionem Berosum profert Græcos arguentem, vt multa atque adeò præcipua de hac monarchia fabulatos.

10 In Assyria duntaxat regnatum est annis quingentis & viginti ante Arsacem Medum, qui Sardanapalum sustulit. *Herodot. lib* 1.

11 Semiramis, multò pòst Mosem, ex Porphyr. li. 4. cõtra Christ. citante Eusebio de Præp. imò verò non nisi quinque generationibus Nitocrim præcessit, quæ in Assyria regnabat Aedorum temporibus, proximè antè Cyrum. *Ibid. Herod.* Atqui hoc tempus non est eius dimidium, quod huic Monarchiæ affingitur, sed nec bellum Troianum transgreditur. Vnde neque eius meminit Homerus, &c. Imò verò si tres generationes, vt lib. 2. ipse ait, centum annos duntaxat conficiunt, nedum quidem Semiramis extitit hoc Oziæ sæculo. Sed Manassis, annis circiter 160 annum Cyrum.

Postremo hæc Hebræorum est traditio, de qua R. Abraham Leuita in Cabbala, pag. 3. כל ואין ארם כצולם מושל צר
חוים שבא נבוגר בער ופשל בהם ברכתיב ועברו אותו

[Id est, *Et non* (erat) *homo in sæculo dominans Vsquequò Nabuchodonosor* (*dominatus est.*) Et dominatus est in eis secundum quòd scriptum est. *Et seruiebant ei, omnes gentes*: vel *& seruient ei.* &c.]

Atque hæc quidem aduersus vulgares historicos, qui nesciunt Assyriorum nomen, vtut exortum dicatur è Nini remotissima radice, cœpisse duntaxat celebrari circa Oziæ & Olympiadum, & Romæ conditę sæculum.

Quoniam verò profanorum Chronographorum fundamentum in Nabonazare statuitur, audiamus quid de illo scribat *Ptol lib. 3. Almag cap.* 8 Ab initio (ait) regni Nabonazaris priscas obseruationes continuè ad hoc vsque tempus conseruatas habemus. Vnde ad illud locorum radices reducimus. *Et post.* A regno Nabonazaris vsque ad Alexandri mortem colligũtur anni. 424. A morte Alexandri ad initium regni Augusti. 294. & hinc ad decimum septimum Adriani 161. *Hæc ille.* Et vsque ad vltimum Cambysis sunt an. 225. *lib. 5. cap. 14.*

Ita Nabonazar non est Salmanazar, sed isto aliquis annis 60 antiquior, fortasse Sargon, quoniã à Salmanazare ad mortem Alexandri vix notari possunt, an. 360.

Tempore Oziæ, Amulius apud Latinos, Agamnestor vndecimus apud Athenienses regnabant. *Hieronym. epist. 3. ad Damasum.*

Romulus & Remus cùm adoleuissent collecta latronum

& pastorum

Anni vrbis condita. 28 *Anni mundi.* 3408

& pastorum manu interfecto apud Albam Amulio, auum suum Numitorem in regnum restituunt.

Deinde Olympiadis. 6. anno. 3. Romam condunt. Post Troiæ excidium. 394. *Eutrop. Liuius Virg.* 1. *Æneid.* vel 432 *plut. in Camillo. Solinus cap.* 2. *Halicarnas. lib.* 1. Hinc, vt Florus annotauit in. 2. Epitome, ad. 20. Augusti, tempus fuit se pringentorum propè annorum. Quos à. 24. Oziæ reperies.

Iuxta Hebræos in Cabbala R. Abraham & historia eiusdem de rebus Romanis vsque ad principium regni Ismaël, anno. 6. Ezechiæ, quibus locis addunt Romulum & Remum anno Solari adiecisse duos menses Maium & Iunium, cùm antea Italorum annus octo mensibus perficeretur.

A prima Olympiade ad Romam conditam, nonnulli docent colligi an. 24. *Clemens lib.* 1. *Strom.* Post Troiam captam 437. *Velleius lib.* 1.

Romulus & Remus attigerant annum vitæ. 18. cum Romã conderent. *Dionys. Halic. lib.* 1. Romulus post fratrem interfectum, è vicinis vrbibus attraxit plurimos. Ex iis senatores centum constituit, vt negotiis publicis præessent, quorum decem præcipuos, Patricios nominauit, quasi populi patres 300. equites & ter mille pedites ad vrbis præsidium conscripsit, reliquum populum in tribus quatuor diuisit. *Suidas.*

Curionum sacra instituit. Publicè eosdem ferè Deos, quos Græci asciuit, Saturnum, Iouem, Iunonem, Martem, Mineruam, Mercurium, Apollinem, Herculem. Itaque prima templa Ioui Feretrio & Statori in Capitolio dedicauit. Nouos Deos & quasi Romanorum vernaculos, consecrauit vt Consum, & Tatij sententia Cloacinam ex Arnobio. Cætera ab aliis accesserunt, de quibus sequentibus paginis.

Antimachus Teius Lyncus. *Plut. in vita Romuli.*

Phœnices septimo loco maris mediterranei potestatẽ adipiscuntur. *Euseb.*

Bebochorus Aegypti rex postea arripit. Mycerinus tamen ab Herodoto rex Aegypti hoc loco ponitur, qui summa pietate & clementia vixit, deinde Asychis, & Sabachos.

Phul Belocho apud Assyrios regnãte, Mediam occupauit Arsaces, *Herod. lib.* 1. Sic regnum Medorum vsque ad Cyrum annorũ. 300. fuisset. Itaque de eo postea verius sub Manasse.

Rhæcus in Samo plasticem comminiscitur.

Trieris prima nauigauit Corinthum. *Naug.*

Lydorum regnum incipit rege Ardiso Haliattis filio. *Ibid. Euseb.* Ante dicebantur Mæonij. Eius frater Tyrrhenus in Italiam venit, & Tyrrhenam terram à se nominauit. Hoc regnum. 230. annis stetit sub nouem Regibus, id est, vsque ad Crœsum, qui quia Chaldæis contra Persas auxilium tulerat, cæsus est à Cyro sub annum eius decimum. Quam summam reperies, à quinto regni Ioatham.

28 / 4 Reg. 15 / 44 — 13 — m IOATHAM an. 16. — 3408 / 3424

Ioathã eiusdem nominis pontifice.

Osea, Esaia, Amos, Ozia, Michea Morasthite, Iona vatibus.

Lacedæmoniorum reges deficiunt, Nicander & Alcanas, siue Alcamenes. *Euseb.* Post istos tamen Polydorum & alios deinceps nominat ad. 15. generationes, postremum ponens Cleomenem Leonidis filium, qui capta ab Antigono patria in Aegyptum fugit, vbi tandem occisus est à Ptolemæo Philopatre. Pausanias. Eo ferè tempore quo Antigonus Demetrij filius Athenas oppugnauit, aut paulò pòst. Scilicet regnũ potuit renouari.

Sabachos Aethiops pulso Asyche in Aegypto regnat an. 50. Hic in Scriptura Sua vel So appellatur. 4. *Reg.* 17.

m SANCTISSIMVS fuit, prosperéque regnũ administrauit. Ammonitas stipendium argenti, tritici & hordei præstare cogit, non solum pietate, sed etiam fortitudine excellens.

3424

Eius primo ferè figitur initium Olympiadum, de quo nos in Ozia Patre.

44

Michæas Moraſtites ex æquo ſtylum ſuum ſtringit in duas & decem tribus, vt titulus illius ſatis indicat. De Chriſto multa vaticinatur. Vidit Oſeam, Eſaiam & Amos. Deinceps Prophetarum ſucceſſio perennis. *Præf. Maimonium.* Sub Ioatham prophetiam incipit, ſub Achaz & Ezechia continuauit.

Porta ſpecioſa & ſublimis in templo à Rege conſtruitur.

Razin rex Syriæ.

Tiglath-Phalaſſar anno ſeptimo Ioatham imperium adit, decimo vrbes multas Galilææ, & vniuerſam terram Nephtalim cepit, & Aſſyros abduxit. 4. *Reg.* 15.

Cuius fortaſſe metu ſub Ioatham: filij Ruben, Gad & dimidiæ tribus Menaſſis ad quadraginta quatuor millia ſeptingentos & ſexaginta aggreſſi ſunt Agarenos, Ietur, Naphis, Nodab, Iſmaëlis filios: quibus pulſis illic habitarunt vſque ad captiuitatem, 1. *Par.* 5. (Babylonicam, alij vt Kimhi Aſſyriacam.)

Idem fecerant diebus filij Ioas. i. 40. an. antè ſub Ozia. *Ibid.*

Annus vigeſimus Ioaham nominatur. 4. Reg. 15. qui fuit quartus Achaz, nempe quoniam tunc indignabatur Scriptura impium & profanum regem nominare, potius patrem mortuum nominat, qui non niſi alioqui regnauit. an. 16.

Profana rege Ioatham.

Peloponnenſium & Athenienſium maximum bellum, vt velut victi inuicē ſe mutuo ſubtraherent. *Oroſ. lib.* 1. *cap.* 24.

Aeſchylus archon. duodecimus Athenienſium, qua ætate Ioatham regnabat in Hieruſalem, *Euſeb. chron. ex Africano.* Ars ſculpēdi marmoris hoc tēpore cœpit. *Plinius lib.* 36. *cap.* 5.

Aegyptij poſt Phœnicas octauo ordine, maris ditionem inuadunt.

Numa Pōpilius Romæ ſacra & ceremonias atque pontifices Moſaicis conſimiles inſtituit, *Tertul. de præſcript.* quod in genere de omnibus Gentilium ſacris prodit Iuſtinus Martyr in Apolog. de cœna Domini verba faciens, ſiue Iudæorum imitatione: quorum tum florens erat nomen & imperium: ſiue Sathanæ inſtinctu, qui Dei ſimius, ſibi eadē apud gentes exhiberi exoptabat, quæ illic Deus. Et ſanè in illis inducendis dicebat ſe cum dea Aegeria congredi. Quanquam hunc cum dea congreſſum videatur commētus, vt ſuum inuentum populo adhuc rudi & Martio meliùs inſtillaret, atque religionis metu ſibi fidelius obſtringeret. Erat enim alioqui inſignis deorum contemptor: & ceremonias, quas publicè colebat, priuatim libris ludificabatur: qui poſt quingentos annos ex eius tumulo defoſſi iuſſu Senatus, ea de cauſa in foro concremati ſunt. Mirum autem cur Romani cùm cunctarum Gentium deos reciperent, nunquam tamen Deo Iudæorum, quibus, vti dixi, magna ceremoniarum affinitate congruebant, locum apud ſe date voluerint. Nec mihi ſatisfacit ratio, quam Cicero pro Flacco affert, Numen illud nimis abhorruiſſe à ſplendore imperij. Magis arridet quod Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 2. ſcribit, non fuiſſe receptum, quia ipſe ſolus volebat coli, ac eius religio cæteras excludebat. Nam illo vno prætextu Senatus olim rogatus, Chriſtum inter deos vrbis referre recuſauit, vt eſt apud Tertullianum. Annum in 12. menſes diuidens (*Meſſala Coru. de progenie Aug.*) Decem menſibus, quos in anno ſuo inſtituerat Romulus, duos Ianuarium & Februarium *poſtpoſuit Ouidius.* 1. *Faſt.* ſic enim legendum, non *præpoſuit.* Nam. 2. Faſt. & 3. fuiſſe poſtremos anni menſes docet. Eius calendarium tanquam vndecim diebus mancum. C. Cæſar poſtea reſtituit & perfecit.

Sacerdotes creauit, Veſtales Virgines ſacrauit, Pontificem Max. primus declarauit, dies faſtos nefaſtóſque condidit. *Ibid. Meſſala.*

Anni mundi. | *Anni vrbis conditæ.*

3408 *Phul, deinde Tiglath-Phalaſſar* 38. *rege Aſſyriorum, an.* 23. 28

3327
3356 *Phacea, Iſraelitarū rege an.* 20.

Sabacho Ægyptiorum.

Romulo, deinde Numa Pompilio. 2. *Romanorū rege, an.* 43.

Lacedæmoniorū Alcane rege vltimo. Deinde poſt regnū inſtauratum Polydoro eius filio an. 53.

Corinthiorū, Pheleſteno, & denique Automene, an. 1.

Athenienſium Agāneſtore, deinde Æſchylo, an. 23.

424 *Ardiſo Lydorū rege primo, an.* 36. 44

Pontifici

Anni vrbis cõditæ. | *Anni Mundi*

Pontifici ſacra omnia exſcripta exſignataque attribuit, qui-
bus hoſtiis, quibus diebus, ad quæ templa ſacra fierent. Nec
cæleſtes modo ceremonias, ſed iuſta quoque funebria, pla-
44. 3424 candóſque manes eum edocuit. Veſtam, Quirinum, Terminum, Fidem conſecrauit. Flamines tres Dialem, Martialem, Quirinalem & Veſtales Virgines. 4. cum Veſtali maxima, Salios palatinos. 12. qui Martis ſacra curabant, Fæciales. 20. cum Patre patrato. Pontifices. 4. cum Pont. Max. creauit, Rituales & Pontificales commentarios ſcripſit. *E Liu. li. 1. & Dion.*

Picum, Tiberinum, Pilumnum, Picumnum, Laurentium, Floram, cæteróſque Græcis ignotos Deos Romani aliis temporibus dedicârunt. Æſculapium ſerò populus ex Epidauro ad peſtilentiam depellandam aduexit, & Cybelem è Phrygia victoriæ cauſâ multo ſerius, quamuis Græcos Deos. Compitalia ſacra in vrbe, Paganalia in agris Seruius Tullius eduxit. Pauorem & Pallorem Hoſtilius indigetauit. Duos viros Sibyllinos Superbus inſtituit. Regem ſacrorum Brutus poſt exactos reges. Tres viros epulones an. vrbis 558. Romirius Tribunuſp.

Macedonum Cæno, deinde Tyrima, an. 38.

Antiquiſſimi fuère Luperci, qui Panis ſacra curabant, itémque Potitij, qui Herculis, iam inde ab Euandro, ante Æneæ in Italiam aduentum, ordinati. Proximi. 12. fratres Aruales, & tres Augures, &c. 8. Aruſpices, & Curiones. 30. à Romulo omnes illati. Sodales enim Titios T. Tatius Sabinorum rex Romuli ſocius dedit. Quæ ita perpetuo habuerunt, niſi quòd Augurum, Flaminum, Pontificum (qui ſacris omnibus promiſcuè præerant, cum alij vel ſingulorum Deorũ ſacra duntaxat curarent, vel de ſingulis rebus) Veſtalium, trium virûm & Epulonum numerus, procedente tempore auctus eſt præſertim ſub Sylla.

Poſt Numæ motrem an. 535. Cornelio & Bebio coſſ. eius libris effoſſi ſunt. 7. videlicet Latini de Iure Pontificio & totidem Græci Pythagorici (id eſt, de illo genere Philoſophiæ, quod poſtea ſecutus eſt Pythagoras. Nam poſt Numam vixit an. ducẽtis è Cic. 2. de Orat.) ſiue de diſciplina ſapientiæ, quibus euertebat noo modo deos aliorum populorum, ſed etiam Romanos cum ceremoniis à ſe conſtitutis, vt decreto Senatus publicè combuſti ſint. *Liuius lib. 40. Val. lib. 1. Plin. lib. 13 cap. 13. Aug. de Ciuit lib. 7. cap. 14. Lact. lib. 1.*

Poſt Phelestenum regnauit Automenes Corinthiorum rex vltimus, poſt quem deinceps annui Principes. *Nang.*

Sic Alcanas rex fuit Lacedæmoniorum vltimus, vt modo docui. Atque ita, vt duo hæc regna iiſdem temporibus cœperant, ita & iiſdem defecerunt, mox etiam Archontum Athenienſium principatus perpetuus in decennalem deſinet.

Si Numæ Pompilij ſuperſtitiones reuoluamus, ſi ſacerdotalia officia, inſignia & priuilegia, ſi ſacrificantium miniſteria & inſtrumenta & vaſa ipſorum ſacrificiorum & piaculorum & votorum curioſitates conſideremus, nonne manifeſtè illã Iudææ moroſitatem imitatus eſt. *Tertul. de Præſcript.*

Ceremooias flaminibus impoſuit Moſaicis congruentes, de quibus Gellius lib. 10. cap. 15.

Annũ caſtigauit adiectis menſibus Ianuario & Februario. *Plut. in Numa*, vel potius Ianuarium primum anni eſſe voluit, ſecundum Februarium, *Macrob. lib. 1. Satur. cap. 13.* Secundum Ouidium, vbi ſupra, poſtremos.

60. Capitolium Romæ in monte Tarpeio extruitur.

Sibylla Samia inſignis habetur Numę temporibos.

3440. Croton in Italia conditur à Myſcelo quarto regni Numæ. *Dionyſius Halic. lib. 2.*

Ephori apud Lacedæmooios Theopompi regis conſilio

Anni mundi.

creantur, *Pausan.*

Anno. 17. post mortem Alcameois cum hactenus sub regibus fuissent an. 340. *Euseb.* post Lycurgum an. 130. *Plutarch.* 3440. sub Polydoro Alcamenis filius, Theopompo Nicandri, regibus, non ad tollendum regium Imperium, sicut Eus. existimauit sed ad temperandum & coërcendum.

Cynethon Lacedæmonius Theogoniam scribit. Cumelus & Arcbinus poëtæ.

n Decennis genuit Exechiam, anno enim 20. regnum 3424. consequitur, 16. post moritur, id est, ætatis trigesimo sexto. Succedente Exechia annos. 25. nato. 4. *Reg.* 16. 3440.

Superiores reges impietate superauit, imitatus impietatem regum Israël, & insuper statuas fundens Baalim siue Belis Finitimorum bellis petitus ad Gentilium Deorum opem confugit.

Contra Raxim regem Syriæ & Phaceem regem Israel à Deo opem poscere ab Esaia iussus (*cap.* 7.) abnuit, sed ad auxilium Tiglath Phalassar Assyrij regis se contulit.

Ad eum inde, cum Damasci esset, profectus aræ maximæ Syrorum Deorum exemplar Hierusalem ad Vriam Pontificem misit, mandans vt similem fabricaret. Reuersus aram illam veneratus est & Diis Damasci sacrificium fecit, idemque Vriæ Pontifici faciendum mandauit, 4. *Reg* 16. In hoc nefariæ mentis piaculo diem functus. 2. *Par.* 28.

Oded propheta milites arguit crudelitatis, 2. *Par.* 28.

Esaias Christum de Virgine, Micheas in Bethlehem nasciturum prædicunt.

Apud Assyrios Tiglath Phalassar, 4 *Reg.* 15. & 16. Galilæam Damascum & Syriam capit, capto Raxin rege, & populum transfert Cyrenem versus Æthiopiam. Medis quoque imperauit, vt ex, 4. Regum. 17. colligi potest. Cum eo amicitiam Achax iniit, eique dona misit, vt auxilio ipsius à rege Syriæ liberari posset, 4. *Reg* 16. Sic paulatim in populi Domini perniciem attractus est Assyrius ab ipsismet domesticis, de quo varias querimonias prophetæ instituunt.

Vrias pontifex inflectens se ad voluntatē apostatæ Achax Ecebolio similior, quàm Ambrosio, 4. *Reg.* 16. *Esa* 8.

Osee rex Israel permisit suis quotannis ter ascendere Hierosolymam ad adorandum Dominum, sustulitque præsidia à superioribus Regibus, ad impediendum & ascendentes in tercipiendum posita. *Hebr. in annal.*

Cùm Ioas permisisset quidem idolorum cultum, sed non ipse eum sequutus esset, 2. *Par.* 24. Achax primus regum Iuda religionem palam eiurauit, & in Synagogas hæresim, peregrinorúmque deorum cultum intulit. Quem è sequentibus regibus soli Ezechias & Iusias penitus repudiarunt. Adeo tenax est impietas, postquam semel in regna admissa est. Vnde nec prius desiit, quàm funditùs populum Domini euerteret, & in captiuitatem Babylonicam euomeret. Præcedentes aliqui reges, id est, Iorā, Ochozias, Athalia, mali huius origo, erant quidem deorum cultores, at Dei verum cultum publicè non insectabantur, sinentes quémque suo modo viuere. Ioas contra. 2. *Par.* 24. postquam obiit Ioiada pontifex, delinitus obsequiis principum Iuda, acquieuit eorum petitionibus, permisitque, vt derelinquerent templum Domini Dei patrum suorum, & seruirent lucis & sculptilibus, id est, cùm ipse catholicam religionem profiteretur, impietatem permittebat.

Profana.

Milesij imperium maris capessunt.

Athenis perpetui archontes esse desierunt, cùm fuisset vltimus Alcmæo: cœperúntque in denos annos creari per annos. 70. ac deinde Resp. annuis cōmissa est magistratibus. 3469.

Anni vrbis conditæ. 60.

15.

n Achaz an. 16. 44. 4. Reg. 16. 60.

Vria in Aaronis cathedra præsidente.

Superioribus, itémque Oded prophetantibus.

Tiglath Phalassare, 39. & Salmanazare, an. 10. Assyriorum monarchis.

Phacea, & ad extremum Osea, an. 9. Israelitarum regibus.

Sabacho Ægyptiorum.

Numa Pompilio. 2. Romanorum rege.

Lacedæmoniorum rege post regnum instauratum Polydoro Alcamenis filius, an. 53.

Atheniensium Archonte Æschylo, denique Alcmæone decimo tertio & vltimo, an 2.

Lydorum Ardiso.

Macedonum, Tyrima rege tertio, 89.

Anni vrbis cōditæ.

15.

60.
Ibid 18. 89. O EZECHIAS, annis 29.

Neria pontifice.

Osea, Esaia, Amos, Michæa vatibus.

Salmanazare, Senacherib, 40 annis ferè 7. Filio eius Assur-Adon 41. id est, Sardanapalo, an. 10. Assyriorum monarchis.

Merodac Babyloniorum rege primo, ann. 52. qui & Baladan.

Osea vltimo Israelitarum rege.

Setone Ægyptiorum.

Numa Pompilio, deinde T. Hostilio 3. Romanorum rege, an. 32.

Lacedæmoniorum Polydoro.

89. *Atheniensium Carope Æschyli f. primo decennali principe, Aesimede 2. siue Aestinede. Elidico 3. per ordinem.*

Anni Mundi.

Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charope, vltimus Erix: Ex annuis primus Creon. *Velleius.*

Primus Ephorus Elatus apud Lacedæmonios 130. annis post Lycurgum. *Plutar. in Lycurg.*

3440. Eliseus Tyri rex à Salmanazare oppugnatur. *Ioseph. lib. 9. Antiq. cap. 15.*

3469. O PRÆCLARI exempli & singularis pietatis princeps. Rem diuinam & bellicam præclarè gessit.

Primum rei diuinæ opus fuit, primo regni mense oratio ad populum pro religione vetere instauranda & templo aperiendo. 2. *Paral.* 29.

Secundum, legitima sacrificiorum instauratio, *Ibid.*

Tertium, Paschatis relatio. 4 *Reg.* 20. ad cuius solenne sacrum populos Israel siue decem tribuum aduocauit. Nam nondum in Assyriam fuerant traducti. Eorum quidam venerunt, præsertim ex Aser, Manasse, Zabulon, Ephraim, Isachar. Alij irriserunt.

Rerum bellicarum prima fuit egregia victoria de Philistæis. 4 *Reg.* 18.

Secunda, idque regni decimo quarto, de Senacherib rege Assyriorū qui iam post Salmanazar septimum imperabat. E cuius clade secuta est imperij illius euersio, sub initium Manassis. 4. *Reg.* 19 *Esa.* 37.

29. Annos cum tribus Assyriorum regibus egit. Cum Salmanazare, qui sexto eius post captam Samariam, vita cæssit. Cum Senacherib, qui eius 14 ab angelo profligatus est, cum Assar-Adon, quem per decem annos neque amicum, neque inimicum habuit, & eodem tempore cum Merodac rege Babyloniorum, quo amico vsus est.

Ex quo apparet sub finem vitæ eius, Assyriorum imperium fuisse à Medis & Babyloniis extinctum.

Ænei serpentis abusum sustulit, Idolorum, lucorum, excelsorum Idololatriam aboleuit. 4. *Reg.* 18.

Merodac, siue Berodac filius Baladan rex Bab. *Hier.* 50. regi Iuda è morbo conualescenti munera destinauit. *Es.* 39. Mardocempadus fortasse Ptolemæo Almag. lib. 4. c. 6. & 8. Adductus ad id fuit miraculo, quòd sol per decem lineas, quas tantùm descenderat, ad Orientem regressus diem decem horis aliis auxisset. *Es.* 38. Huius admirandi Phænomeni meminit. *Herod. lib.* 2. Circa regni eius decimum quintum, vnde primus Merodac, & Assar-Adonis, videtur concurrisse

Ezechias coluit bonas artes. Nam & studiosus fuit Mathematicarum, apud Chaldæos tunc vigentium. Vnde annum restituisse fertur, & leges posuisse de intercalando tertio quoque anno mense Nisan (hodie Iudæi mensem Adar, id est, Februarium intercalant, quod tamen in idem recidit) & duplicando, vt ille esset mensium 13. & menses lunares ad cursum solis accommodarētur. *Elias in Tisbi e Talmudicu.* Hinc fortasse signum, *Es.* 38. de solis retrocessione ipsius ingenio accommodatum.

Horologium Achaz celebratur, cum Græci, & Latini trecentis annis ante Christum neque quadrantes, neque horologia neque horas haberent.

Amici Regis Ezechiæ, mandato, authoritate, & suasionibus eius, libros Reipublicæ vtiles non tantùm componebant, verum etiam veteres, quos ederent, perquirebant, *Prouerb.* 25.

Ezechiæ sexto anno, vrbe Samariæ potitus est rex Assyr.
3469. Salmanazar. Ita durauit hoc regnum annos ducentos quinquaginta octo, menses septem. Qui transmigrarunt, non leguntur rediisse, quamuis credibile sit, eorum multos solum patrium repetiisse sub regibus Persarum: è contrario, duæ

Anni Mundi. *Anni Vrbis condit.*

tribus, quæ in exilium exigi cœpere post an. 113. sub Ioachim (*Dan* 1.) leguntur reduxisse, & tamen aliorum plurimi in exilio hæsisse. Quo factum, vt Beatus Iacobus epistolam ad duodecim tribus dispersas scriberet. 3440. 06.

Cuthei siue Assyrii, in patria decem tribuum collocati nunc primum vocari cœpti sunt Samaritæ, & vnius Dei cultum vtcunque amplecti.

Tobias apud Niniuem captiuus, vt constat ex eius libro, quem & Hebraïcè vulgauit ante paucos annos Germanus, qui tamen non hoc tempore scriptus est, sed post reditum de Babylonia ex antiquis monumentis vnde nec in primum Hebræorum canonem, qui mox post illum reditum conditus est, sed in secundum, è quo postea Ecclesia suo annumerauit cum opusculo Iudith, ut 24. veteris testamenti libri constituerentur *Hilar. prolog. in Psal. Aug. lib. 2. de doctrina c. 5. Conc. Carthag. 3. Gelasius in Con. 70. epis.* Quare & eum citat tanquam Scripturam canonicam Cyp lib 1. contra Iudæos & li. 3. c. 11. epist. 52. 62. imo diuinam Scripturam vocat lib. de Orat. Dom lib. de op. & Eleem. de bono Patient. & ad Fortun. cap. 10. & 1. De mortal. Sic alij vt Iren. lib. 1. cap. 34. Hilar. in Psal. 129 Amb. lib. de Tobia, & lib. 6. Hex. cap. 4. lib. de Elia cap 10. Chrys. ad pop ho 13. Isid. lib. 6. Etym cap. 1. Hieron. Præf in Ionam, & Præf. in Tob.

Lydorum Ardiso, & per ordinem Aliatte, an. 14. Mele, an. 12.

Translatæ autem sunt 10. tribus ad Assyrios, 4 *Reg.* 17. vnde itinere anni cum dimidio, per angustias Euphratē transgressi, venerunt in Arsereth regionem hactenus inhabitatā, vbi cōmorati sunt, 4. *Ezra.* 13. Colchidis partem aut regionem aliquā illi propinquam nonnulli esse suspicantur, quòd Colchi more Iudæorum, infantes circunciderent, teste Herod. lib. 2. Ego puto esse veterem Tartariam ad desertum Belgian in Orientis Septentrionalis angulo, è qua illi sub annum Christi 1200. Duce Cingis erumpentes, cùm antea ignoti essent & loco & nomine, imperium Cham Tartarorum, quod hodie memoratur, constituerunt. Nam in Hebræorum annalibus apud R. Selomonem in 27. Esaiæ, decem tribus in Oriente fuerunt perditæ. Facilè amplexæ sunt Mahometismum quòd iam ab æuo circumciderentur, & corrupta quadam Mosaicæ religionis specie tinctæ essent.

Macedonum Tyrima rege tertio, deinde Perdica, an. 51. de quo Herod. lib. 8. & Soli, cap. 14.

Palestini, ex quo ceciderunt regnante Ezechia, caruerunt deinceps gentili rege. *Seder Olam cap.* 20.

Merodac Baladan cum duodecim annis in Babylone regnasset, omnem Assyriorum potentiam ad Chaldæos transtulit, occasione cladis Senacherib non modo regnum suum in libertatem asserens, sed & augens, indéque regnauit annis 40. Quare Ieremi. *cap.* 50. regnum Merodac vocat regnum Babylonis, quod is primus auctor huius regni post labefactatos Assyrios fuerit. Et cap. 1. *Cecidit Merodac*, id est, rex Babylonis vltimus Baltazar, quasi transmiserit nomen suū ad posteros, vt Ptolomæus, Cæsar, &c.

Synodus quarta de restituenda religione, templo, festis, & re diuina, iuxta dispositionem & canones Dauid regis, Asaph & Gad videntis, & Nathan prophetæ. 2. Par. 29. & 30.

Salmanazarem Assyriorum regem recentiores Chronologi putant esse Nabonazarem Ptolomæi lib. 3. cap. 8. & lib. 4. cap. 8. Aliuagi, quod supra impugnauimus. Quicquid sit, apud eum nomina & secula regum Babyloniorum & Assyriorum videntur ficta aut corrupta, vt proinde ex eo nihil certo statui possit, nedum chronologia, vt isti faciunt, describi, nisi forte imaginaria.

Senecherib Pelusium oppidum Ægypti obsedit, sed audiens Taracam regem Æthiopum regi Ægypti auxiliu properare ac per desertum iter facere vt ex improuiso agrum Assyriorum inuaderet, re infecta recessit Hierosolymam, vbi eius exercitus pestilentia deletus. *Ioseph.* 3469 89.

Imo verò Angelus eius exercitum consumpsit, propter blasphemiam: ipse autem in Deorum suorum fano Niniuæ

sacrificans,

Anni vrbis cōdita. 60

EZECHIÆ ET VRBIS CONDITÆ SÆCVLO.

Anni mundi.

lacrificans, à filiis interficitur.

Qua plaga res Assyriorum ita fuerunt afflictæ, vt nullum
deinceps verum monarcham habuerint. Nam ex hac tanta
3440. clade, sequuta est imperij perturbatio, mox laceratio atque
distractio ex variis filiorum dissidiis. Denique euersio ac pernicies, Babylonio rerum summam liberis & propinquis Senacherib eripiente. Horum meminit Herodotus, & nomen σαναχάριβος retinet, addens statuam eius in templo Ægyptiaco positam, cum hac inscriptione, εἰς ἐμὲ τις ὁρέων εὐσεβὴς ἔστω. in me aliquis intuens pius sit.

Reuersus in Assyriam Senacherib, iratus ob plagam Hierosolymæ acceptam per. 45. dies multos filiorum Israel occidit, *Tob.* 1. paulò post in templo Nizra Niniuæ occisus. 4. *Reg.* 19.

Simeonitæ relictis suis sedibus, quas obtinuerunt partitione Iosuē, quærunt nouas sedes, & partim in Æthiopiam cæsis Nomadibus migrant, partim in montem Seir. id est, Idumeam, partim in Amalec (Arabiæ regionem). 1. *Paral.* 4. hoc videntur metu Assyriorum fecisse.

Apud Aegyptios Sethon sacerdos Vulcani & Rex, conflixit cum Senacherib rege Arabum & Assyriorum. *Herod. lib.* 2.

Huic Titaca rex Aethiopum auxilium tulit. *Ioseph. lib.* 10. *Antiq. cap.* 1 & 2.

Tyraca rex Aethiopum potentissimus, In Senacherib Assyriorum monarcham oppugnantem Hierosolymam. Ita reges Aethiopiæ à temporibus Salomonis peculiarem curam terræ sanctæ gesserunt. Quod impensè, tanquam hæreditatium, hodiéque facit potentissimus Aethiopum rex Preto. Ioannes. Vtinam Deus immortalis illi palmam hanc reseruet, vt maiorum vestigia persequens terram illam è Turcica feritate tandem liberet, dum nostri principes neglecta religione & conditoris sui monumentis, ignauiæ, libidini vel ambitionibus turpiter seruiunt.

A primo rege Aegypti ad hunc Sethonem vltimum, decem annorum millia fluxisse fabulabantur Hierophantæ Herodoto, ac eo tractu solem quater sui ortus locum mutasse. *lib.* 2.

Regnat tandē filius Senacherib Asaraddon (Phul cognomento Regum Assyriorum) id est Sardanapalus, si vestigiis literarum aliquid tribuendum sit, 4. *Reg.* 19. Hunc Nabugdonozor exuit imperio, & ad incendium compulit, vel potius cum Arbacto Medo Berodac Nabugdonozoris auus. Nam Nabugdonozoris auum Merodac siue Berodac (vtroque enim vocabulo nominatur) fuisse, qui imperium Sardanapalo ademerit, ex eo perspicuum puto, quod sub illa tempora iste imperium Orientis affectare cœperit. *Esa.* 30. & . 4. *Reg.* 20. Quinimò R. Salomon è Talmudicis historiis in 3. caput Danielis narrat Nabugdonozorem vnum eorum decē fuisse, qui solùm cum Senacherib euasere manum Angeli, missi diuinitus ad istius delendum exercitum.

Quanquam potius id de patre vel auo Merodac crediderim, quia Nabugd. nimis fuisset senex temporibus Babylonicæ captiuitatis: item quia Iosephus & reliqui historiographi Orientis, quinque Reges faciunt huius Babylonicæ monarchiæ, quam tamen Nabugd. magnus ad summum apicem perduxerit. Reges Assyriorum præcedentes è libris Regum & Paralip. sursum versus ad prisca sæcula, quibus eorum imperium floruit, facilè perduces. Hoc modo Asfar. adon, Senacherib. 4. *Reg* 19. Salmanazar. *Ibid. cap.* 18.
89 3469. Tegiath Phalassar. *cap* 16. Phul. *cap.* 15.

Cùm Salmanazar paucos adduxisset è diuersis regionibus colonos in Samariá, postea Assar Adon. i. Sardanapa

lus, repleuit terram decem tribuum nobis habitatonibus, præ- *Anni Mundi*
sertim de Cuthæregione Persarum, qui suscipientes circum-
cisionem per sacerdotes Israel è captiuitate euocatos, & le-
gitima Dei, atque libros Mosis quinque, nihilominus deos 3440.
suos patrios in excelsis colebant. Vnde florentibus Iudæis,
eos suos vocabant propinquos. Alias cum illis perpetuas ex-
ercebant inimicitias, eorúmque hostibus intestino quodam
odio sese solebant adiungere. *Ioseph.*

Anni Vrbis cōdita. 60.

Quod hæreticorum est contra catholicos ingenium & mos.

Multi interim ex 10. tribubus in regnum Iuda confuge runt, multi latitarunt, partim in speluncis, partim inter vicinas gentes, qui post reditum regis Assyriorum, redierunt ad sua, & habitauerunt cum Samaritanis. Ita desiit regnum hærencum post annos. 258.

Eodem tempore ablata est gloria Moab (per Salmanazatem scilicet) tribus videlicet annis post mortem Achaz *Esa. 14. & 16.*

In ea etiam quarta Synodo de requiis decem tribuum colligendis & ad Pascha & alia legis statuta conuocandis tractatum est. Ibidem. Ibi & actum videtur de libris Prophetarum conquirendis, maxime Salomonis, Prouer. 25.

EZECHIÆ ET VRBIS CONDITÆ SÆCVLO.

Externa.

A clade Senacherib ad principium victoriatum Nabugdonozoris, computantur anni. 107. Et sanè tot reperiuntur 114. Ezechiæ (quo Senacherib illa clade est affectus) vsque ad tertium Ioacbim, qui fuit primus Nabugdonozoris. *supra.*

Sardanapalus Tarsum & Anchialon vrbes Ciliciæ maritimas condidit vno die. *Stephan. de Vrbibus.*

Domitis Assyriis, Merodac Babylonius tenuit monarchiam, cuius vt regis Babyloniæ iam potentis sub Ezechia, meminit Esaias cap. 39. Mardocempadus. Ptolomæo.

Externi scriptores narrant, Phul Belochum (quem putant esse Belodac, 4. Reg. 20.) & Arsacem Medum bello aggressos fuisse Sardanapalum mulìere corruptiorem, seque Sardanapalum incensa regia & familiam flammis Babylone, consumpsisse, durasse autē incendiū dies quindecim, annis post Abraham mille ducentis (regnante in Iudæa Ezechia), id est, 1331. ab Abrahæ morte iuxta nostram supputationem.

Arsaces siue Arbaces, siue Arbactus dominatus est Medis & Persis, vixque se eius posteritas tutata est montibus aduersus Babylonios, vsque ad Darium Medum, & Cyrum Persam.

Errant ergo Germani historici & Chronologi, qui secus scribunt & Belochum accipiunt pro Phul rege Assyr. Oziæ sæculo, quem & aiunt pulso Sardanapalo regnum Assyriorū & Babyloniorum occupasse, atque hinc cœpisse nouum Assyriorum regnum, vsque ad Nabugdonozorem. Nam noui illius regni apud Assyrios, nullus probatus auctor recordatur.

Melius Ioseph. lib. 10. Antiq. cap. 3. Tempore Ezechiæ, Assyriorum imperium à Medis euersum est. Addo ego, & à Babyloniis, *vt suprà.*

Mardocempadus cùm. 12. annis regnasset Babylone, magnam accessionem suo imperio fecit, vt iam monarcha appelletur annis Aegyptiis 28. à regno Nabonazaris. *Ptol. lib. 4. cap. 6. & 8.*

Romæ Tullus Hostilius tertius rex, an. 32. qui primus fascibus & purpura vsus, Fidenates, Veientes, & Albanos vicit & vrbem Cælio monte amplificauit.

Hydromantia à Persis in Italiam affertur.

Archilochus Parius poëta Iambicus, quem ob mordacitatem Lacedæmonij vrbe eiecerunt. *Cic. 1. Tuscul.* regnante 3469. 89.
Tullo Hostilio, *Cornel. nepos.*

Apud Ægyptios Psammeticus regnat an. 54. 10. scilicet cùm vndecim aliis, solus. 44. à quo res Ægyptiorum expo-

nete

Anni orbis conditi.

89.

89. 16.

4. Reg. 21. p MENASSES an. 55.

144.

Osaia Pontifice.

Joele, Nahum, Habacub, proph:tis.

Arbacto an. 28. Phraorte an. 22. Medorum.

Merodac Babyloniorum rege, deinde Ben-Merodac, an. 45.

Tullo Hostilio, Anco Martio an. 24. Tarquinio Prisco an. 38. Rom. regibus.

Lacedæmoniorũ Polydoro, deinde Eurycrate, an. 38.

Anaxandro, an. 50.

144. *Athenienſium Hippomene quarto decennali principe, Leocrate quinto*

Anni Mundi. nere incepit Herodot. lib. 2. poſt quem Nechao, de quo poſtea. Pueros Græcè docuit, Græcis locum, qui caſtra dicitur, ad inhabitandum conceſſit, *Herod. lib. 2. Diod.*

3463. Ægyptij confuſis rebus per bella ciuilia, 12. ex ſenioribus regno præficiunt, qui ſimul. 15. annis Rempub. adminiſtrant. *Diod. Siculus lib. 2. cap. 2.* labyrinthum mirabilem ædificant. *Herodot. lib. 2.* Inter hos vnus Necephos, ſiue Necus parer Pſammetichi proximi regis ſex annis regnauit. Quo à Sebaco Æthiopum rege occiſo, eius locum ſubiit Pſammeticus filius. *Herod. lib. 2.*

Anni 2. Olympiadis. 9. Polydoro & Theopompo regibus Lacedæmonij Amphæam oppidum Meſſeniorum occuparunt, quo tempore Æſtinedes Aeſchyli filius, quintum iam annum Athenis præerat *Pauſ. lib. 4.*

Bellum Lacedæmoniorum vicennale contra Meſſanos, propter ſtupratas virgines, initium inteſtinorum bellorum Græciæ. *Oroſ. lib. 1. cap. 21.*

Meſſana tandem capitur, & per. 80. annos ſubiicitur. *Pauſan.*

Euphaes filius Antiochi rex Meſſen. ſub tempus belli, quod anno. 20. durauit. *Pauſan.*

Syracuſæ & Catina in Sicilia conduntur. *Nangiac.*

Mare obtinent. Cares. *Ibid.* Item Lesbij.

Calchedon condita. *Nangiac.*

3469. p ANNO. 12. regnum eſt conſecutus. Quantum pater colenda pietate laudis fuit conſecutus, tantum iſte in exercenda impietate amiſit, vſque adeò vt eius flagitia Deum ad excidium Iudęorum incenderint.

3524.

Fuit Iudæis, quod Achab olim Iſraëlitis. Nam excelſa erexit, quæ Pater deſtruxerat. Extruxit aras Baal & fecit lucos. Aſtra coluit.

Idcirco captus eſt ab exercitu regis Aſſyriorum vinctúſque ductus Babylonem, 2. *Par.* 33.

Sic appellat regem Chaldæorum ſiue Babyloniorum. Nam & Ibidem Babylonem non Niniuem adductum teſtatur, quaſi proximis annis regnum Aſſyriorum, quod fuerat in Niniue collocatum, iam à Babyloniis eſſet deletum ac Babylonem ad Euphratem tranſlatum.

Reſtitutus pacta Babyloniis ſocietate & fide, adhortatus eſt populum, vt relictis Idolis Dominum coleret. Tumque ſimulachra & aras alienas euertit, & extra vrbem omnia proiecit. 2. *Par.* 33.

Ozias propheta, ſiue Hoxai, è cuius ſermonibus extat precatio Menaſſis pœnitentiam agentis. 2. *Par.* 33.

Ioel de duabus tribubus, earúmque per Chriſtum reſtitutione. Nahum in Niniuitas qui vaſtauerant decem tribus: Abacuc in Chaldæos & Nabugdonoxor, qui duas, ſcribunt. *Hebræi in Seder Olam.*

Nahum tamen ponitur ſub Ioatham rege, à Ioſepho, lib. 9. cap. 11.

Idque fortaſſe, quia illa Niniuis euerſio, quam Deus primum nuntiarat per Ionam, deinde pœnitentia eius motus in aliud tempus diſtulerat, videtur facta à Merodac Baladan qui Aſſaradon, iam decimum annum imperantem extinxit ſub initium Menaſſis, vt rectè Olymp. & Suidas ſcripſere, vt inde appareat cur Rex Menaſſes, non Niniuem ſed Babylonem traductus fuerit.

Quo tempore & Arbactus partem imperij Aſſyrij ad ſe rapit & regnum Medorum condit, quouſque Nabugdonozor Niniuem & Medos ipſos in ſuam poteſtatem redigit. *Iudith.* 1.

3524. Niniuitarum ſubuerſio, quam prædicebat, facta poſteà putatur à Nabugdonozore anno regni primo. *Heb.* vel iuxta

Anni Mundi.

Eusebium & Herodotum lib. 1. à Medorum rege Cyaxare proauo Cyri circa tempora captiuitatis Babylonicæ, 150. annis post Ionam prophetam.

Nostri similiter, Ioëlem σύγχρονον Oseæ faciunt sub Ozia. 3469.
Videre quidem potuit Oseam, senem, sed non Oziam regẽ, quia omnino viguit sub Menasse, & scripsit. Non enim facit mentionem Israël, quasi iam essent abductæ decem tribus in captiuitatem. Deinde de Iuda solum vaticinans, de reliquiis earum cum domo Dei delendis prædicit.

Menasse rex. 22. annis perseuerauit in sua impietate, reliquis resipuit. *Seder cap.* 24. Kimhi in. 4. Ezech. 40. totos annos impiæ ipsius vitæ, 15. duntaxat resipiscentiæ tribuit.

Tractus fuit Babylonem captiuus ob scelera, & denuò suis ob pœnitentiam dimissus à Merodac, qui eo incipiebat transferre imperium, & viam Nabugdonozori nepoti præparare ad tantam imperij molem.

Iuxta alios à Ben. Merodac, qui circa regnum eius trigesimum sextum regnare cœpit.

Serra Esaiam patruelem suum dissecuit, quod clamaret, Audite principes Sodomorum, &c. *Hieron. in 1. Esa. è Trad. Hebr.* cùm Ecclesiam suis vaticinationibus illustrasset annis circiter. 90.

Externa.

Ægyptus post Sethonem Vulcani sacerdotem, duobus annis Rege caruit. Deinde 12. duces habuit, qui æquali potestate administrarunt annis 10. quorum vnus Psammeticus nomine, solus postea regnum occupauit. *Herodot. & Diodor. lib. 1.*

Athenis mutata Reip. forma, magistratus annui creantur. Tum ciuitati nullæ erant leges præter principum decreta. *Naugiac. Velleius lib. 1. Pausan.*

Midas rex Phrygiæ, qui obliquam tibiam inuenit. *Plin. lib. 7. cap* 56. & barbarorum primus, donaria ad templum Delphicum misit *Herod. lib. 1.*

Byzantium à Pausania Spartanorum rege in Thracia conditur.

Nudipedalia primum Lacedæmone sunt acta.

Archilochus adhuc viuus, cuius libros vrbe exterminárunt Lacedæmonij, quòd parum essent pudici. *Valer. Max.*

Simonides & Aristoxenus musicus.

Romæ Ancus Martius rex 4. an. 38. qui primus salinas instituit, Ostiam super mare condidit, Auentinum & Ianiculum vrbi addidit.

Apud Medos, Cardiceas, Artecamis, Deioces de imperio dimicant, & simul regnant. *Diodor. Herodot.* post. 13. annos solus obtinet Deioces siue Arbiones, qui Ecbatana condidit, & primus verus Medorum monarcha fuit.

Apud Macedones Argeus, apud Ægyptios Merres Æthiops.

Bellum Lacedæmoniorum cum Messeniis per, an 17. *Pausf.*

Sibylla Samia ab aliquibus hic locatur.

Post Sardanapalum Arbaces eius præfectus regnum Medorum condidit in annos. 128. vsque ad Cyrum.

Erixias vltimus Atticorum decennalis princeps, qui magistratus durauit, an. 70. à Caropis initio. Postea popularis status cœpit, & annui magistratus constituti sunt.

Tarentum conditum a Partheniis duce Phalanto. *Iustin. lib. 3.* Luca à Lucio Thusco. *Cato de Orig.*

Psammeticus vnum è duodecim ducibus Aegypti, rerum solus potitus, nouum regnum sub. 25. Menassis illic fundat. Ab hoc certa putatur historia ex Herodoto & Diodoro vsque ad Cambysem. 3524.

Græci auspicantur suam historiam ab hoc Psammetico,

Absandro sexto. Erixia septimo & vltimo.

Sethone Ægyptiorum, deinde post interregnum, annis. 12. Psammetico primo noui regni Ægyptiaci rege, an. 44.

Mele tertio Lydorum rege, & per ordinem Cãdale, an. 17. Gige an. 36.

Macedonum, Perdica rege quarto, deinde Argeo, annis 38.

MENASSIS.

Anni Vrbis cōditæ.

89.

144.

sub

[Ano] Vrbis conditæ.

144.

144. 17.
4 R. 12 q AMON, an. 2.
146. *Sellum Pontifice.*
Hozai propheta.

Deioce siue Cyaxare Medorum, annis.53.

Ben-Merodac Babyl. rege secundo.

Ægyptiorum Psammeticho.

Tarquinio prisco quinto Romanorum rege.

Lacedæmoniorũ Anaxandro.

Lydorum Gige rege i...

Macedonum Argeo rege quinto.

18.
146. 21. r IOSIAS an. 31.
177. *Helcia pontifice max.*
Sophonia, Ieremia, Baruch vatibus & Holda prophetissa.
Deioce siue Cyxare Medorum.
Ben Merodac Babyl. reg.
177. *Tarquinio Prisco Rom. ...unt.*

Anni Mundi

ub q... o... m omnium ...terorum i... Æ... pto consederunt. *Herod.lib.* .

Giges capit Colophonem & Smyrnam, & Miletum op-
3524. pugnat.

Picturam in Ægypto docuit, *Plinius lib. 8.cap. 6.*

Candale postremo ex Heraclidis interfecto, quintus Giges regius pastor, mulieris opera regna. *Cic. Offic.* à quo suam historiam per Crœsum ipsius abnepotem, vsque ad Assueri & Persarum è Græcia fugam Herodotus nouem suis libris deduxit. Eum sub Menasse nobiscum collocat. *Gregor. Turon. lib.1.hist.*

3524. q AMON impius Rex à seruis suis interficitur. 4.*Reg.*2...

Patris flagitia, non pœnitentiam imitatus, Idolis, quæ Manasses a se fabricata euerterat, immolauit, adoluit Baal, Soli,
3526. Lunæ, 12. signis & omni militiæ cœli.

Corrupte apud.70.duodecim anni ei assignantur. Ex quo aliqui perperam augurati sunt interregnum duodecenne inter hunc & patrem Menassem statuendum esse.

Externa.

Lapso Assyriorum imperio, multa regna emerserunt, Medorum, Persarum Lydorum, &c. totaque Asia armis concussa est, donec obtinuit Nabugdonozor.

r Hic ille est Iosias iampridem per prophetam ex nomine promissus ad expiandas Idololatriæ labes. Ezechiam in hoc laudis genere superauit, religionem abrogatis Idolomaniis restituit. 4.*Reg.*23.

Helcia sacerdote vsus, qui erat ab Aarone. 15. secundum Iosephum, templum a superioribus duobus principibus profanatum & senitutum renouauit, arcàmque recondidit. (*Seder Olam*)

Vasa Idolis consecrata cremauit, sacerdotes eorum interfecit, ne quidem aliorum impiè mortuorum sepulchris & ossibus parcens, 3 *Reg.*23.

Locum è 28. Deuteronomij exitia omnia iis, qui à lege recessissent interminantis audiens scidit vestimenta sua, & rogauit Helciam aliósque, vt orarent Deum pro se & reliquiis Israël & Iuda.

Regni duodecimo purificauit Iudam ab Idolis.

Pro rege Babylonis pugnans, siue is fuerit Ben-Merodac, siue Nabulassar secundum alios, & prohibens transitum properanti Necaoni Regi Ægypti ad Euphratem contra Babylonios cecidit. *Herod lib.2.* In Mageddo, 2. *Paral.* 35.

Nam erat Babylonis amicus & fœderatus iam a temporibus Ezechiæ & Menassis.

Eius morte pijs funesta regnum Aegyptio factum est tributarium. Ex quo deinceps vsque ad Machabęos Iudæa externis obnoxia fuit, vt non sine causa, Iosiam Ieremias tantopere deplorarit.

3526. Necao postea ad Euphratem à Nabugdonozore cęsus est
3557. anno quarto Ioakim, *Ierem.* 46.

Eius tertio decimo incipit Ieremiæ prophetia vsque ad excidium vrbis.

Helcias pontifex aperiens Arcam, vt pecuniam è templo afferret ad ipsius restaurationem, inuenit librum Deuteronomij, quem Moses in ea reposuerat & forsasse manu sua scripserat. Non quod alioqui nulli eius essent alij codices. Nam quod legitur, librum legis deperditum repetisse, sic est intelligendum. Moses. 13. exempla suæ legis manu sua exarauerat, singulis tribubus dederat, & tredecimũ inter sacra vasa, & quasi λείψανα, id est, reliquias reposuerat. *Heb.* Adeo au-
3557. tem erat status ... ionis illa tempestate corruptus superiorum principum perfidia & improbitate, vt liber legis inter sacras reliquias repertus haberetur pro re noua &

inaudita. *Kimhi. in 8 cap. O ca.*

A[illegible] librum ab conditum fuisse Menasse regnante [illegible]edunt, [illegible]m cum 1. legem aboleut & gentilium religionem asciuit.

Sophonias, quod iam decem tribus abductæ essent in Assyriam, de duarum reliquarum deuastatione atque captiuitate prophetiam texit. 3526.

Rechabitæ mandato patris in perpetuum vino abstinent. Iere. 35.

Helcias summus Pontifex & propheta. Vrias propheta Iere. 26. quem Esaias nominarat multis ante annis. Esa. 8.

Olda prophetissa floret: scholas Hierosolymitanas mode ratur. 4 *Reg.* 22.

Ieremias concionatur, Threnósque edit in necem pij regis Iosiæ: inchoatum suum prophetiæ librum sequentibus r[illegible] absoluit, de quo paulo post.

Baruch Ieremiæ notarius & propheta.

Ieremiam scripsisse duos postremos libros Regum, pro[illegible] in Talmud. cap. 1. Baba Batra. Dictauit etiam librum [illegible]minationum, *Ierem.* 36.45 *& c.* qui non extat. Apud Ta[illegible] in Ægypto à populo lapidatus è tollitur. *Hierony.* He[illegible] tamen in [illegible]der rediisse tetunt ex Ægypto, cum Baruch, [illegible] um & incolumen anno Nabugdonozoris, 27. quo ab [illegible] lem capta est Ægyptus. Vide *R. Selo.* 44. *cap. Ierem.*

Externa.

Nechao rex Ægypti Psalmetichi filius ducere conatus est ossam, è Nilo in Sinum Arabicum siue Rubrum mare. *Herodot. lib.* 2. bellum gerit cum rege Chaldæorum, *ibid. &* 2. *Paral.* 35. *Ierem* 46.

Ambitum & magnitudinem Africæ per Phœnicios nautas vestigauit, qui eam totam biennio à mari rubro exorsi circum nauigarunt, & æquinoctialem transgressi medio die Solem dextrum, seu versus Septentrionem, situm & vmbras sinistras habuerunt, & per columnas Herculis in Ægyptum [illegible] tio anno redierunt. *Herodot. lib.* 4. huius regis mentio fit. 2. Paral. 35. & 4. Reg. 23. in Iosiæ huius historia.

Cypselus Corinthiorum tyrannus, an. 28.

Merodac secundus, siue Ben Merodac Babyloniorum rex, quem Iosephus Nabugdonozorem primum vocat, & apud [illegible]ndem Berosus, Nabulassarum.

Zaleucus Locrensium legislator seuerissimus, post Locros conditos annos circiter. 40.

Capta est Phigalia oppidum Arcadię à Lacedæmoniis, regnante Athenis Miltiade, *Pausan.*

Oraculo Dodonæo primum Græcia vsa est. *Naug.*

Sinope & Lipara conduntur, & paulò post, Epidaurus, quę postea Dyrrachium.

Histrus in ponto, & paulò post Boristhenes, Cbantus, & Stageta in Asia, Lampsacus & Abdera.

Scythæ ad Palestinam vsque penetrauerunt, sed post. 8. annos seruili bello domum reuocantur. *Iustin.*

Tarquinius Priscus Romæ rex quintus, an 38. Hetruscos in ditionem accepit & ludos instructo circo instituit. Huius temporibus memorabilis illa Gallorum migratio contigit, qua Italiæ maiorem & meliorem partem, Thuscis eiectis, occuparunt [illegible] Rhetiam & Vindeliciam Germaniæ [illegible]rarunt. [illegible]

[illegible] genitus Iosiæ patris successionem inuasit [illegible] Rex & impius. Vnde & post paucos dies in Æ[illegible]tum [illegible] abductur. 3557.

Vt [illegible] ab Amonis patris corrupta disciplina remou[illegible] Ioachaz præclara Iosiæ instituta reiecit. Nam [illegible]dein ita regnabatur [illegible] Iudæa, vt praui probos reges,

& com[illegible]a

Anni Mundi.

Anaxandro Lacedæmoniorum.

Ægyptiorum Psammeticho, deinde Nechaone, an. 17.

Lydorum Gige, deinde Ardi, an. 37.

Macedonum Argæo rege quinto, deinde Philippo, an. 38.

Synodus quarta in templo, Helcia pontifice, de renouando legis fœdere repurgando templo & religione à superioribus principibus polluta, de Pascha celebrando iuxta maiorum ritus, tollendis aruspiciis, Pythonibus, Ariolis, Idolis, effodiendis è tumulis pseudoprophetarum & hæreticorum cadaueribus. 4. *Reg.* 23. 2. *Paral.* 34.

19.

Ioachas men. 3.

Eodem pontifice, & iisdem prophetis.

Anni Vrbis conditæ. 146. 177. 178.

Anni Vrbis conditæ.

177. *Cyaxare siue Deioce Medorum.* 3557.

Ben Merodac Babyloniorum rege.

Seruio Tullio sexto Rom. rege, an. 44.

Ægyptiorum Nechaone.

Ardi Lydorum rege sexto.

Anaxandro Lacedæmoniorum.

Macedonum Philippo rege sexto.

20.

178. 4. Reg. 23. t IOAKIM Eliakim an. 11. 3558.

189. 3569.

Azaria summo pontificatu fungente.

Jeremia & Vria vatibus.

189. *Deioce siue Ciaxare Medorum.* 3569.

Anni Mundi.

& contrà exciperent.

Sicut Iosias propter societatem regum Babyloniorum bellum Ægyptiorum in se conuertit. contra eius filij propter amicitiam Ægyptiorum, arma in se Babyloniorum adducent, indéque captiuitatem.

Rebus turbatis Patris morte, regnum rapuit, donec à Pharaone Ioakim testituetur.

Nam ne regnaret vinxit eum Necbao, & imposuit mulctam terræ centum talentis argenti & talenro auri.

Huic Ioakim frater primogenitus sufficitur. est autem mirum quo pacto populus regem pro Iosia patre constituerit Ioacbaz, qui duobus annis oaru colligitur minor fratre Ioakim è. 2. *Paral.* 36. Nam hoc pugnabat contra legem Salomoniam.

Dicitur tamen primogenitus. 1. *Paral.* 3. Sed Talmudici dicunt primogenitum illic appellari respectu regni non oaturæ, quòd regnarit primus è filiis Iôsiæ. Primogenitus ergo, id est, Primus regni successor. Nam Hebræi primogenitum primum familiæ & præcipuum appellant, quocunque nascatur loco, vt Ps 88.

[Hæc autem ratio assignari potest, quòd omnes Primogeniti naturæ ius illud suum amiserunt propter fratricidium Abelis à Cain commissum. Et ità obseruatum fuit deinceps in semine Abrahæ. Nam Isaac secundo genitus naturæ & Iacob, & Iuda suos fratres primogenitos antecesserunt ea prærogatiua quod etiam in Mose erga Aaronem factum est. Item in prophetis Samuel enim vnxit Dauidem natu minimum & Solomon ipse minor fratribus, ad solium regni teuectus est]

Tum Ieremias iussu Dei prædicare cœpit excidium vrbis & populi. Quare mox sub Ioakim capitis periculum adiit, *cap.* 22, 26, 36.

Externa.

Regnante Tarquinio Prisco apud Romanos, & filiis Iosiæ apud Hebræos, Aruerni, Bituriges, Senones, Hedui, Carnutes, Aulerci, & aliquot alij Galliæ populi ducibus Bellouneso & Elitonio Italiam ab Alpibus perpetuo Apennini iugo vsque ad Rubiconem Galliam fecere. Tum (inquit Liuius *lib.* 5.) Celtarum penes Bituriges summa imperij fuit, qui & regem Celtis dabant. At Tempore Cæsaris duo erant principatus. Alterum tenebant Hedui, in quorum fide & imperio erant Bituriges Aruernorum finitimi. Alterum Aruerni habentes in sua fide & imperio Sequanos Heduorum finitimos. *Cæsar lib.* 1. *Bell. Gal. cap.* 12. *& lib.* 6. *cap.* 4.

t IOAKIM primogenitus erat Iosiæ. *Seder Olam*, *&* [*Iosephus*. & Impius fuit.

Tributarius regis Ægypti, vt & tota Syria, deinde Babylonis, à quo & interfectus est.

Eliakim alio nomine. Nam qui Ioachim dicebantur propter eandem nominum notationem (*q. Dei surrectio*) Vtrouis vocabulo promiscue afficiebantur. Vnde Pater Virginis à Luc. *cap* 3. Eli (per apocopem Syriacam pro Eliakim) qoi ab aliis Ioakim.

Propter societatem Nechaonis regis Ægyptiorum bellum in se Babylonici Nabugdonozoris conuertit.

Hic ergo incipiunt bella Nabugdonozoris contra Syriam, qoa tota parebat Ægyptio, & Iudæam, contra quam quatuor suscipiuntur bella. Duo sub rege Ioakim, tertium sub Iechonia, quartum sub Sedechia.

Totinde clades. Prima quando regem Ioakim abduxit Babylonem eum Daniele & tribus pueris socijs. Secunda quando eius vndecimo illum iam in regnum dimissum vrbe capta interfecit & Iechoniam filium substituit. Tertia cum vrbe iterum capta Iechoniam tertio mense abduxit cum matre, Ezechiele propheta & optimatibus. Quarta cum Sede-

chiam illius vndecimo cum popularibus exportauit. *Anni*
Sed quoniam historia istorum temporum satis confusè *mundi.*
in Scripturis narrata est, & refert eam habere exploratam,
propter Ieremiam, & Prophetas, qui infra illius ætatem 3558.
scripserunt, his hærere paucis lubet. Ioakim sub finem anni
tertij regni sui se obsessum tradidit Nabugdonozori, datis
obsidibus, inter quos Daniel, Ananias, Azarias, Misael, &
parte vasorum templi Domini. *Dan. 1.* Tributarius autem
in regno suo adhuc relinquitur, donec grauissimæ seruitutis
onere depressus, ad Ægyptiorum regem diuertens, misso
rursus de Babylone exercitu comprehensus & tractus priusquam ad vrbem veniret, in campo Babylonis vndecimo regni interficitur, & cater honore sepulturæ obiectus bestiis.
4 Reg. 24. vt Ieremias prædixerat. 22. *&* 36. *cap.* Alij aiunt
mortuum in ipsa vrbe Baby. *Kimhi in* 19. *Ezech.* Ita Ioachim
bis fuit captus.

Interim autem dum hæc agerentur, in eius locum, Ioachin filius, qui & Iechonias, à populo Rex constituitur, sed regni mense tertio vbi reuersus Chaldæorum exercitus vrbem obsedisset, monente Ieremia, ne ciuitas cremaretur, cum matre se dedidit. Vnde cum vniuersa prosapia Babylonem ductus, initium præbuit captiuitati, seu transmigrationi Babylonicæ, quam 70. annos duraturam Ieremias præmonuerat. Ierem. 25. Quamquam illam Hebræi ordiuntur ab vndecimo Sedechiæ, vt videre est apud Abben-Ezram *in* 1. *&* 9. *cap. Danielis*, vel à quarto Ioakim, vnde historiam suam orditur Daniel, qui fuit primus Nabugdonozoris.

Vt Iechonias, deinde Sedechias regnarint in ipso transmigrationis Babylonicæ tempore. Et certè tres huiusmodi fuêre transmigrationes.

Cæterùm pro Iechonia in regnum à Chaldæo suffectus, patruus Sedechias Iosiæ filius propter rebellionem, regni vndecimo post quinquennem obsidionem superatur, & iam Hierusalem quàm Templum solo æquatur, cunctis penè, qui è prima captiuitate superérant, in exilium deportatis. Ex quo perspicuum est vrbem ter à Babyloniis captam, regnantibus videlicet per ordinem Ioakim, Iechonia, Sedechia.

Obsidio breuior colligitur Ierem. 39. & 4. Reg. 25. Nempe Nabugdonozor ipse præsens adfuit à nono Sedechiæ ad vndecimum per duos ferme annos. Reliqui tres anni pertinent ad ipsius duces, qui & eam soluerunt, vt Pharaoni occurrerent. 4. *Reg.* Hinc obsidionem, quam hic dicimus quinquennem, triennem facit Iosephus *lib.* 10. *cap.* 10. Nam ait anno regni octauo Sedechiam Pharaone fretum rebellasse. Biennem Kimhi in 4. Ezech. à nono scilicet Sedechiæ vsque ad vndecimum. Octodecim mensium Ierem. 39. cui ipsemet Nabugd. præesset. Tandiu enim adfuit, cùm tamen antea vrbs fuisset à ducibus ipsius obsessa, qui propter occursum & suppetias Ægyptiorum eam coacti sunt aliquandiu interrumpere.

In prima captiuitate, Nabugdonozor traxit in exilium è Iuda & Benjamin tria hominum millia & 23. id est, vniuersam ferè Hierosolymæ nobilitatem. E reliquis verò tribubus septena millia. In secunda post septennium Iechoniam, totamque ipsius familiam, cum octodecim populi millibus. In tertia post annos 11. reliquos omnes penitus, exceptis sex populi millibus, quibus Godoliam præfecit.

Diuo tamen Hieronymo initio comm. in Ezech. Iecho-
niæ vocatur prima transmigratio, qui cum matre est ductus 3568.
Babylonem, & cum Daniele tribusque pueris, & Ezechiele.
Sedechiæ autem secunda vel extrema captiuitas. Quod non

Anni vrbis conditæ.

Ben Merodac, deinde magno Nabugdonozore, an. 45. Babyloniorum regibus. 178.

Seruio Tullio Romanorum.

Nechao Ægyptiorũ.

Ardi Lydorum r g sexto.

Macedonum Philippo rege sexto.

Anaxandro Lacedæmoniorum, deinde Eurycratide, an. 35.

189.

puto

Anni Vrbis cōdita. 189

Anni mundi. 3568

IOAKIM ET NABVGDONOZORIS SÆCVLO.

puto verum, quoniam Hebræi constāter tres fuisse docent, vti dixit Deinde Daniel & tres pueri ducti sunt in captiuitatem, non cum Iechonia, sed septem annis prius, anno scilicet tertio Ioakim. *Dan.* 1. vergente & inchoante quarto è 25. *Ieremiæ.*

In his cladibus sola Iechoniæ posteritas ex ampla familia Dauidica permansit, qui & in captiuitate genuit Salathielem, Malchiram, Pedaiam & Gemariam. *Seder Olam minor.*

Nabuzardan princeps millitię. Nabugdonozoris cremauit templum, exportatis columnis, mari æreo, basibus, quæ omnia fecerat Salomon, cūctísque vasis rēpli & thesauris regiis. Interfecta suot nonaginta & decem hominum millia, infiniti abducti sunt in captiuitatem. Nam vel ex Leuitis trāslata sunt 600. millia. *Sub finem chronici de regibus Israel.*

Vrias filius Samaiæ propheta retractus ex Aegypto, à Ioakim interficitur, eadem, quæ Ieremias, concionans. *Iere.* 26.

Daniel anno. 15. ætatis, ductus est Babylonem. tertio anno Ioakim, qui postea octo annos regnum tenuit, à quibus ad finem captiuitatis anni fuerunt. 70. Ita vixit. 93. annos, antequam transferretur ad Medos, vbi tribus annis post decimi capitis visionem habuit. Erat igitur admodum senex, fortasse mortuus diebus Ester, neque ad ædem posteriorem cum aliis ascendit. *Abben. Ezra in.* 1. *Daniel.*

Prædixit. 12. capitibus futurū statum Ecclesiæ à suo tempore ad extremū mundi, ac inter cętera docuit quinque regna sese per ordinem consecutura, quæ per illud spatium populum Domini grauiter oppugnarent, Babyloniorum, Persarum, Græcorum, Romanorum, Gog, & Magog i. Saracenorum & Turcarum, quos per obscurum & ignobile cornu designauit. Consolatur autem sanctos in eo, quod dicit, In medio istorum regnorum perseueraturam Ecclesiam, Christúmque post. 70. Hebdomadas reuelandum, regnaturum in medio inimicorum suorum, imò verò vniuersa illa imperia contriturum, & suis daturum regnum, quod in æternum frangendum non sit: Nempe quoniam regnum Christianorum deletis cæteris intercipietur à beata immortalitate.

Hinc veteres ferè dimensi sunt humani generis vitam, teste Aemilio Sura de annis populi Romani. Nam Assyrij principes, omnium gentium rerum potiti sunt Deinde Medi (vel potius Babylonij) postea Persæ, deinde Macedones. Exinde duobus regibus Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo pòst Carthaginem subactam, deuictis, summa imperij ad pop. Rom. peruenit. Inter hoc tempus, & initium Nini regis Assyriorum intersunt anni bis mille, quinque demptis. *Hæc Velleius Paterc. lib.* 1.

Decem visiones in suum librum retulit, quarum tres vidit sub Nabugdonozore, tres sub Baltasare eius nepote. Septimam & octauam sub Dario, duas verò vltimas sub Cyro. Senio ergo confectus, in Ecbatanis Mediæ ciuitate sepelitur.

In Græco & Latino aliqua è Theodotionis tralatione habentur, quę desunt in Hebræo, vt maior pars capitis tertij de rebus trium puerorum in camino ardenti, & duo postrema capita 13. &. 14. de Susanna, de Belo, dracone & lacu leonum. Sed non desinunt esse canonica & sacra. Qui sumpta è Synagogæ certis canonicísque traditionibus, vel ex aliò Danielis, aut alterius prophetæ opere, post primū canonem ab

190 3569 hominibus Synagogæ magnæ emissum, scripto, & in secundum canonem ab Eleazaro Pont. eiusque concilio editum relato.

Ananias, Azarias, Misael, qui cum socio suo Daniele di-

scuos Chaldæorum artes & linguam per triennium. Per hos *Anni mundi.*
apud Chaldæos & Persas latè propagata est Dei religio.
Azarias pontifex. 3568
Abacuk alter.
Phassur filius Emmer sacerdos coniicit Ieremiam in carcerem, *Iere.* 20. Ieremiæ sese opposuerunt pseudoprophetæ aliquot, seorsum Sedechias filius Maasiæ, & Achab filius Coliæ, qui vt suum ministeriū honorarent, adulterabant cū vxoribus sodalium suorum. *Kimbi è maiorum historiis in.* 14. *Ezechiel.* imo verò ipse Ieremias *c.* 29. qui proinde Regem Babylonis eos frixisse tradit, &c. *Ibid.*

Primus annus Nabugdonoxoris in principium quarti Ioakim incidit. *Ierem.* 25. quo Nechaonem Pharaonem Aegypti idem Nabugdonoxor profligauit. *Ierem.*46.

Externa.

Nabugdonoxor magnus, secundi Merodac filius, Medis, atque adeò Assyriis, Niniuem atque imperium eripuit anno tertio huius Ioakim, siue quarto post mortem Iosiæ.

Astiagis regis Medorum, qui & Ciaxares Cyri proauus, anno nono Iudæos captiuos Nabugdonoxor abduxit. *Ioseph. lib.* 1. *contra Appionem.*

Psammis vel Psammetiches post Necaonem rex Aegypti 6. annis, in Aethiopia bellum gessit. *Herod. lib.*2.

Huic successit Ephron, quem debellauit Nabugdonoxor. *Ierem.*44.

Periander Corinthiorū tyrannus Cyphseli filius *Hero. li.*1

Phalaridis tyrannis destructa.

u TRIBVTARIVS regis Babylo. Dei & regis illius iram in se accendit. Dei, quia fecit malum in conspectu Domini iuxta omnia, quæ fecerat pater ipsius. Regis quia suspitionē dedit, ne aliquando necem patris sui esset vlturus.

Sellum etiam appellatur, *Ierem* 22. vbi & filius Iosiæ dicitur. sicut & 1. *Par.*3. Quoniam nepotes in filiorum numerum sæpè refert Scriptura vetus, cuius imitatione *Iosias genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratione Babylonis, Mat.*1.

Ioachin per *Caph* & *Nun*, cùm pater Ioakim per *Koph* & *Mem.* 3568

Miserrima fuit conditione. Nam Babylone in carcere hæsit. 37. annis continuis vsque ad Euilmerodach. *Ierem. Vlt.* 3569
Decem & octo annorum erat quando regnaret, atque adeò in exilium trahi cœpit. 4. *Reg.* 24. Imo verò octo duntaxat. 2. *Par.*36.

[Ideo aiunt Merodachi dictum fuisse Euil, id est stultum, quod hunc Regem, post diuturnos carceres, tandem liberauerit, & mensæ suæ accumbere dedit.]

Vt proinde quidam eum genitum dicant in transmigratione Babylonis, è Mat. 1. cap. id est, quando Nabugdonoxor patrem ipsius Ioakim cepit, & Babylonem primùm cum infinitis Iudæis abduxit.

Respondeo, Decem & octo erat annorum Iechonias, quando regnare cœpit, ætatis videlicet. Nam tot reuera erat natus. Octo verò captiuitate, siue à captiuitate, siue à Nabugdonoxore, cuius beneficio & permissu regnum inibat. Iam enim octauus Nabugdonoxoris & transmigrationis sub patre Ioachim cœptæ vertebatur. 4. *Reg.* 24. q. d. Recolé miseram sortem principum illius temporis. Tum regnare cœpit quando rerū potiebatur Nabugdonoxor iam annos octo: vt iam non sit quæstio de ineundo regno more maiorum, sed precario & alteri obnoxio. Hinc numerat aliquando Scriptura annos à Nabugdonozore, siue ab illa prima transmigratione. vt Daniel. 3569

Alij, Iechonias ætatis octauo regnauit cum Patre per decem annos. Postea cum attigisset decimum octauum solus

regnauit

IOAKIMI ET VRBIS CONDITÆ SÆCVLO. 21.

Anni vrbis conditæ. 189

u IOACHIN IECHONIAS mensibus tribus. diebus 10. 189 4. *Reg.* 24 190

Seraia Pontifice Max.

Jeremia propheta.

Deioce, *siue Cyaxare Medorum.*

Nabugd. Babylo. Rege.

Seruio Tullio sexto Romanorum.

Nechaone Ægyptior.

Ardi Lydorū rege sexto. 190

Anni vrbis conditæ.

189 *Macedonū Philippo rege sexto.*

Eurycratide Lacedæmoniorum.

190 **Summa, anni 419. mē ses 6. dies 10. Atque hæc ætas est quinta. Nam*

Anni mundi.

regnauit mensibus tribus.

3568 Ezechiel adhuc puer *iuxta Ioseph.* 25. annorum, *iuxta Hieronym.* cum Iechonia rege in Babyloniam captiuus abducitur, ibique captiuus vaticinatur, librúmque scribit [illegible] mysteriis & difficultatibus refertum, vt Hebræi non magis ad principij & finis ipsius, quàm ad trium primorum capitum Geneseos, & totius Cantici Canticorum Salomonis lectionem, iuuenes admittant. Per principium Ezechielis intelligunt primum caput, per finem octo capita postrema.

Mardochæus cum Iechonia in exilium truditur. *Esther.* 1.

Saraias pontifex interfectus à Nabug. 4. *Reg.* 25. qui habuisse successorem dicitur Iozedec fratrem Ezræ Scribæ, patrem Iesu siue Iosue, qui cum Zorobabele exules reduxit. *Hebræi ex.* 1. *Paral.* 6. *&* *Ezræ.* 7.

Eadem expeditione Tyrus & Hierosolyma captæ. *Clemens lib.* 1. *Strom.*

Vniuersa familia Dauidica, quæ iam abierat in 38. gentilitates & cognationes, siue ramos, plane consumpta est in hac captiuitate, præter Iechonia, qui eam suscitauit, genitis quatuor filiis Salatbiele, Malcbira, Pedaia, Gamaria, *Sedecbiam.*

Sed hæc traditio falsa est. Nam posteritas Nathā filij Dauid ex Bethsabea. 1. *Paral.* 3. permansit vsque ad Christum. Imo ipse Christus per Virginem inde descendit. *Luc.* 3.

Externa.

Seruius Tullius Rom. rex sextus an. 44. Ciceronis gentilis, omnium primus censum inter suos egit, fossas circum murum duxit, signauit æs.

Haliattes rex Lydorū eiicit Cimmerios ex Asia, *Hero. li.* 4. *&* 5. Obsedit Miletū cuius princeps Thrasybulus. Gessit bellum cum Ciaxare Medorum rege. *Herod. lib.* 1. Periandri Tyranni Corinthiorum & Corcyræ amicus. *Idem. lib.* [illegible]. qui in septem sapientibus numeratur. Cætera infra in tabula Nabugdonozor. Nam sub eo propriè regnauit.

Haliattis tempore Pittacus Mytilenæus Melanchrum tyrannum sustulit *Euseb.* Ciaxares contra Haliattem bellum grauissimum gessit, cui causam præbuerant quidam Scythæ à se ad Haliattem deflectentes. Scythæ cùm. 28. annis Asiæ imperio potiti essent, à Ciaxare Medo expulsi sunt. *Herod. li.* 1.

Battus primus Cyrenarū rex, Zoan condidit, & regnauit an. 40. *Herod. lib.* 4. cōdidit & Cyrenen oppidum anno post captam Troiam. 586. *Solinus cap.* 30. vrbis an. 143. *Plin. li.* 19. *cap.* [illegible]. Græcis habitatoribus & Thyreis repleuit. *Ibid.* Huic successit Arcesilaus filius an. 16. Battus. 2. Arcesilaus secundus, quinto denique loco Battus tertius, quo regnāte Demonax Māntineus Cyrenæis Remp. format. Cuius ordinatio mutationis regni in Remp. causa fuit. Nam Arcesilaus tertij Batti f. regno, quod eam antiquare conaretur, pulsus est. *Herodot. lib.* 4. regis Cyri temporibus.

Antequam tamen Cyrenaïcum regnum ad Persas transferretur totum iuxta Pythiæ responsum, quartus fuit Battus & Arcesilaus quartus. Nam quatuor fuere Bati & totidem Arcesilai, qui octo hominum ætates, hoc est, ducentos annos ibi regnarunt.

Vaphres rex Aegypti. *Clemens lib.* 1. *Strom.* siue Apries filius Psammis, *Herod. Ierem.* 44. Annis 35. Ad eum reliquiæ Iudæorum capti Hierosolymis fugerunt.

Panætius primus in Sicilia Tyrannidem exercet.

3569 * His annis 420. si addas an. 40. Dauidis, 4. Salomonis, & denique 11 Sedechiæ, reperies hoc familiæ Dauidicæ regni [illegible] stetisse annis 475. subductis paucis mensibus & di[illegible]us. E quibus templum Salomonicum vndecimo & vltimo Sed[illegible]

chiæ euerſum, ſicut & ab Hebræis notatur annis.410. Cum *Anni mundi.*
25. quibus minimum regnauit Saul, totum Iudæorum regnum.500.annos explet.

In Sedechiæ captiuitate, deſinit iniquitas populi Iſrael, 3185
quam Deus portandam imponit Ezechieli cap. 4 Durauit enim annos. 390. vſque 20 Nabugdonozoris, in quo reli[illegible] quiæ Iſraelis & Iuda Babylonem abductæ ſunt, *Ierem.* 2 Quod quidem tẽpus in eodem loco eidẽ Ezechieli reuelatur. Hos.390. reperies a. 30. Salomonis, quando Salomon [illegible] mulieribus alienigenis corruptus Idolomaniam & impietatem amplecti cœpit, ad Sedechiæ vndecimum ſiue Nabugdono[illegible] 20 Tanto tempore eorum impietatem Dominus [illegible] mittit, nec antè iram contra ipſos conceptam totam eſſu[illegible] [illegible] rauitate ſupplicij, tarditatem compenſaturus.

1 REGNVM iſtud cœpit ſtatim poſt mortem Salomonis. Nam Scriptura cùm alibi tum.3 Reg. [illegible]. Rohoam & Ieroboam facit æquales: & Roboam, qui regnum tenuit an[illegible] 17. [illegible] mortuum.18.anno Ieroboam.

[illegible] & hæreticis regibus ſigillatim recenſen[illegible] prophetas nominabo, qui ſub illis in medijs hæreticorũ [illegible] floruerunt, vt piorum & Catholicorum ſucceſſio [illegible] hæretici populi. Tanta fuit Dei erga iſtũ charitas, v[illegible] quia non habuit legitimos ſacerdotes, prophetas [illegible] miſerit, qui ad illos & in illos vaticinarentur, [illegible] non præmo[illegible] periſſe vi[illegible]cantur.

Ita a[illegible] familia iſtorum regum nouies mutata eſt, quemadmodum impiorum & tyrannorum familia, non ſolet eſſe diuturna, vt regni tamen ſumma penes eandem tribum Ephraim perpetuò remanſerit. Quanquam enim nominatim non ſcribitur è quanam tribu iſti omnes extiterint, præter primum Ieroboam, eſt tamen credendum eandem tribum omnibus ortum dediſſe, & viam ad regnum parauiſſe. Primum quoniam nobilitas vniuerſa in [illegible] tribuum nominatu ex Ephraim perinde emerſit, vt è tribu Iuda in duarum tribuum regno. Deinde quia Iacob hoc in ſuis benedictionibus, vel etiam prædictionibus, ſignificauit. *Gen. ſ. 48. & 49.* 3186

Prætereà quoniam Achab etiam de ea fuiſſe memoratur conſtanti Hebræorum traditione, *R. Selo in. 1[illegible]. Oſee verſ. 3.* Denique & Ieroboam filius Ioas. *Abben E[illegible] 1[illegible]. Oſee.*

Eorum cum Regibus Iuda collatio eſt fa[illegible] faciliſſima, nec caret difficultatibus. Neque tamen propterea vlli anni quaſi dubius communes eximendi ſunt de Regibus Iuda, quod nonnulli faciunt, vt vnus de quadraginta vn[illegible] Aſæ, ac [illegible] cum patre Abiam regnauerit: vnus de 25. Ioſaphat, qu[illegible] ſi eius primus in vltimum patris incurrat, quatuor de octo Ioram quaſi his ſo[illegible] patris in regno extiterit. tres de 29. Amaziæ, vnus è 16. Achaz, duo è 29. Ezechiæ, &c. Sed potius co[illegible] tanda in impio regno int[illegible] multa, licet minime [illegible] cata. Nam certam & indubitatam Deu[illegible] voluit extare r[illegible] Cat[illegible] recenſi[illegible]nem, incerta[illegible] & difficultatibus [illegible] regn[illegible] hæret[illegible]i, qu[illegible] cernemur [illegible] omnia [illegible] con[illegible] [illegible], in [illegible], motuum ple[illegible], v[illegible] de us hiſtoria liquida narrari [illegible].

I[illegible] ipta [illegible] ſſione regum I[illegible] & Iſrael eſt [illegible] crimen 9. annoru[illegible]

[illegible] od vt f[illegible] nci[illegible] iatur [illegible] c à Rohoam rege Iuda [illegible] ad Iehu [illegible] regn[illegible] Iſrael, & necatẽ Ocho[illegible] iam [illegible] numerantur an. 95.

A[illegible] cum Roboam regnum eſt auſpica[illegible] [illegible] and [illegible] an. 8.

[illegible] crimen eſt annorum trium. Nam totidem regnum 3185
[illegible] regno Iſrael ſuperaſſe videtur, [illegible] tamen vtrohique

idem

cum Iechonias Baby[illegible] nem abduceretur, initiũ captiuitatis ſiue tranſmigrationis Babylonicæ factũ eſt, vt liquet è Matthæi primo capite. Ezechiel. 33 & 40. Hebræi tamen eam ordiuntur ab initio quarti Ioakim qui fuit primus Nabug[illegible]. Aliqui etiam a [illegible] gis Iechoniæ ſucceſſoris vndecimo.

REGES ISRAEL.

a HAC quinta ætate regnabat in Samaria poſt [illegible] ſum Dauidis regnum,

Regni hæretici ex[illegible]lar, in quo omnia ſunt perturbata, & motuum ple[illegible] na donec pereat funditus

Anni mundi. idem sit primum & extremum temporis punctum.

Deinde à principio eiusdem Iehu vsque ad vltimum. Osee nouissimi regis Israel annis. 143. Atqui ab Athalia (cuius pri-
3186 mus annus concurrit cum primo Iehu) vsque ad sextum Ezechiæ eiusdem Iuda regis (in quem vltimus Osee & regni Israel incidit) an.165.

Iam hic regnum Israel à Iuda, 22. superatur, à quibus, si detrahis tres, quibus ante Iehu regnum Israel redundabat, supersunt. 19.

Respondeo in priore calculo, in quo est discrimen trium annorum, tres illos vt fractos esse absorbendos per integros regum Iuda. Anni enim Regum Iuda erant integri, regum Israel fracti, ita vt (Verbi causa) Ieroboæ vigesimus secundus, sit quoque primus Nadab successoris, id est, vtrique communis. *Vt è duobus annis partibus integer constituatur.* Atque ita deinceps in plerisque istorum regibus.

In posteriore, in quo discrimen cernitur viginti duûm annorum, sparsa fuere interregna in Israel ob factiones, bella ciuilia, crebras familiarum vicissitudines, &c.

Quare hæc successio debet ordinari & dirigi per regum Iudæ seriem & rationem, quasi per certam regulam, non contrà.

Quàm misera regna, quibus reges de religione securi vel hæretici præsunt. Quàm omnia illic sunt incerta, quam confusa, &c.

Nec tamen desinemus vtramque conferre, ac nodos exorientes, in curiosiorum gratiam dissoluere. Si quis melius, hic vitulam consequatur, vel saltem diuidat.

1

3.Reg.14 b IEROBOAM filius Nabat de tribu Ephraim annis.22. 3186

Vaticinantibus Ioä, Iddo, Abia Silonite, Semaia.

3.Reg.15 *Regnante in Iuda Roboam, Abia, vsque ad secundum Asæ.*

b Hic vt regnum suum, quod seditione post obitum Salomonis orta, consecutus fuerat, constitueret, prohibet populum suum adire Hierosolymam, vbi erat legitima sacerdotum successio, & altare contra altare erigit, vitulósque duos, vnum in Bethel, alterum in Dan duobus regni sui finibus religionis ergô collocat, ritu Aegyptiaco, vnde nuper redierat, atque ita decem tribus perenni impietate imbuit.

Bersabee antiquum terræ limitem à meridie prætermisit, quoniam in regis Iuda fide permanserat propè Idumæorum terram. Dan autem altero antiquo limite est potius, quoniam erat ad Septentrionem ad fontes patui Iordanis.

Sacerdotes omissa tribu Leui ex plebe instituit Ita duabus in rebus religionem corrupit, in Idolis atq; sedis, iterum in tribu Leui à sacerdotio remouenda, quæ proinde se in tribum Iuda contulit.

Sichem oppidum ædificat in monte Ephraim, ibique habitat, Deinde Phanuel crebra bella cum regibus Iuda gessit dubio euentu.

Deus à principio mādarat, vt tabernaculum fieret, in quo sibi sacrificaretur. Hoc nō ab omnibus obseruatum est. Nam multi iam inde sub iudicibus, patiente Deo in excelsis sacrificaruot, ipse etiam Salomon 3.*Reg*.3. Hoc obseruatum videtur à Catholicis in regno decem tribuum. Nam Elias sacrificasse in excelsis. 3. Regum reperitur, nec eius sacrificiū fuisse reprobatum. Nempe propter necessitatem tyrannidis Deus consuetudinem populi sui, qui præter eius tabernaculum, & templum, tamen non diis alienis, offerebat, sed Domino Deo suo, sustinebat potius, quàm vetabat, etiam sic exaudiens offerentes. *Aug super Iudices, lib.7.cap.7.*

Vnde nec in isto regno Catholica Ecclesia desiit. Nam etiam in Bethel collegium siue cœnobium prophetarum ad tempora vsque Elisæi perdurauit, &c. 4.*Reg*.2.

3208 Alij, qui putæ religionis mutationem ferre non poterant, secederunt à Ieroboam & eius principibus, séque in nouas se

Anni mundi.

des trans Aethiopiam conferunt, fortasse allecti veteri Aethiopũ & reginæ Sabæ cum suis maioribus fœdere & commercio. Vbi eos circumlui fluuio sabbatico, tãquam mœnibus narrat Eldad Danius Hebræus historicus. Multi etiam ad 3186
duas tribus sese receperunt, alij alio.

Quam regnandi rationem sibi displicere satis ostendit Deus è crebra sceptri in alienam familiam translatione, sublatis de medio per cõiurationem Regibus. Sceptrum enim nusquam vltra quatrum gradum transiit ad posteros in aliqua familia, præterquam in Iehu, cuius stirps potita est rerum ad quintam vsque sobolem.

Ad hanc stirpium mutationem designandam, tibi minusculis literis capita familiarum notauimus. Etenim regni huius sceptrum ab aliis in alios translatum est, donec à primo Ieroboam ad vltimum Osee, in nonam familiam migraret, non quidem legitima vocatione, sed prodinonibus atque paricidiis, vno Amri patre Achab excepto, qui electione regno inauguratus est.

Septem duntaxat familias facit R. Selomo in. 15. Ierem. quia non numerat pro nouis familiis Zamri, & Sellum, quòd mox de medio sublati sint.

Ieroboam magis hæreticus & schismaticus, quàm apostata vel idololatra. Nam non eiurauit cunctos fidei articulos, sed eum duntaxat, qui est de Ecclesia, & Ecclesiæ sede atque communione, dum noluit sacrificare Hierosolymis, & cum eis communicare, qui in Mosis & Propbetarum cathedra sedebant, sed in Dan & Bethel, vbi templa noua construxit, & loco Cherubim vitulos dedicauit. Alioqui Circumcisionem, ritus sacrificiorum, ceremonias Legis, atque adeo totam legem Mosaicam retinuit, vt & consequuti Reges, vsque ad Achab, qui ad istam hæresim adiecit cultum Baalim, siue Belorum. Hinc & collegia siue cœnobia Prophetarum non extinxit. Filij enim Prophetarum in ipsius regno cateruatim habitasse pacificè leguntur in Bethel, in Iericho, in Samaria etiam, vbi erat sedes Elisæi Propbetæ, &c *4. Reg. 2. 4. & 6.*

c NADAB videtur octo ann. regnasse. Quoniam Basa regnum suscepit anno decimo Asæ & Ieroboam mortuus est secundo. Ita inter vtrumque fuerunt octo. *Kimhi. 2. Paral. 16.* respõdet sex annis certasse de regno, duobus extremis plenis regnasse, quos proinde tantum scriptura ei assignet. Alij malunt primum Basæ conuenire cum tertio Asæ è. *4 Reg. 15.* Quod rectius.

Propter impietatem regno indignus, per insidias à Basa interfectus est, & genus Ieroboæ totum extinctum. Nam vt in regibus Iudæ regnum semper mansit in eadem familia, ita in istis è contrario, vix permanauit ad filium, vel nepotem. 3210

d HAEC secunda regum familia sedem in Tirsa posuit, vt prima in Sichem.

Vsque ad vigesimum sextum Asæ. Vnde viginti tres pleni duntaxat Basæ tribuendi sunt. 3234

Basæ regi Israël familiæ internecionem Propheta à Domino nuntiat, quòd sequeretur impium Ieroboam cultum. *3. Reg. 16.* hostis licet eius & Nabad.

Aedificat Rama in munitionem, ne quis è regno Iuda ad regnum Israel, & contrà transire posset.

Eum bello adoritur Asa, auxilio à rege Syriæ petito, ob quod à Propheta increpatur. *2 Par. 16.*

e BELLA per duces gessit contra Palęstinos. Post epulum à Zamri militum principe interficitur an. 27. Asæ.

Huc vsque collatio regum Iuda & Israel caret difficultatibus. 3108

f ZAMRI Elam & familiam Basæ funditus extinxit. Nam ne

IEROBOAM FILII NABAT SÆCVLO.

2

c NABAD an. 2. 3. Reg 15

Jisdem vaticinantibus.

Asa rege Juda.

3.

d *Basa* de tribu Issacharis an. 24. Ibid.

Joram, Azaria filio Obed, Hanani vidente & Jesu filio Hanani vaticinantibus.

A tertio Asæ regis vsque ad. 26. incipientem.

mingentem

Ibid.16. 4

e ELA an̄.2.

Iisdem vatibus.

A vigesimo sexto Asæ regis Iuda, vsque ad. 27. finientem.

5.

f Zamri qui & Zamar, *Iosepho lib 8.cap.6. & 7.* diebus septem.

Ibid. 16.

Iisdem prophetis.

Eodem rege Iuda *anno eius vigesimo septimo.*

6.

Ibid. g *Amri* an.12.

Iisdem vaticinantibus.

A 27 Asæ regis Iuda, ad eiusdem 38.

Anni mundi.

mingeotem quidem ad parierem, id est, canem reliquit. Mansit tamen in impio eorum instituto, & idola coluit. 3. *Reg.*16.

3136 Quòd audisset exercitum, qui obsidebat Gebbetboo vrbem Palęstinorum audita Elæ morte fecisse sibi regem vniuersi Israël Amri priocipem castrotum, seipsum iocendio peremit, 3.*Reg.16.* atque ita tertia familia desiit.

Post cuius mortem scinditur populus. Pars sequebatur Tebni, pars Amri, *Ibid.*

Anni dissensionis, qui quatuot fuisse videotur adduotur ipsi Amri.

Hic incipit discrepantia regum Iuda & Israël.

3136 g INTERREGNVM quatuor annorũ in Sedet ca.7. ab anno scilicet.27. Asę vsque ad aonum.31. eiusdem: sed posteà notatur illos quatuot anoos esse de numero. 12. quibus iste Amri regnasse scribitur. Ergo interregnum illud prætereundum.

Et sanè interfecto Ela, Zamri tantum, 7. diebus in Tirsa regnauit, & eodem die, quo audiit io castris populus oecem Elæ, coostituit Amri regem super Israel, 3 *Reg.*16.

Difficultas oritur ex eo, quod primus Amri incidisse dicatur in 3. 1. Asæ regis Iuda, *Ibid.*

Sed oulla est si præcedeotia spectentur. Nam *mortuo Amri diuisus est populus Israel in duas partes, vna sequebatur Tebni, vt constitueret eum regem* per annos. 4. aut. 5. *Mortuúsque est Tebni & regnauit* pacificè, securè & sine æmulo *Amri*, sequeotes anoos septem. Ita *regnauit Amri super Israel anno trigesimo primo Asæ regis Israel.* Totúmque eius regni curriculum comprebeosim est annis duodecim. Si quinque illi, quibus regnauit cum Tebni, connumerentur.

3147 Ita vigesimo septimo Asæ pugnat de regno cum Tebni per annos. 4. vel. 5. trigesimo primo finem contentioni ob æmuli mortē impooit, sicque deinceps septem aonos quietè, firmiter & verè regoat. Cuius causa trigesimo primo Asæ regnasse dicitur super Israel duodecim annis. Ita tamē vt duodecim illi incipiant ab Asæ.27. quies & firmitas à.31.

Prodigiose aliqui ex his duodecim sex cōstant, sexque posteriores abstrahunt, & cum viginti duobus Achax confuodunt, idque (ioquiunt) vt tempora Regum Israëlis cum Regum Iuda cōueniente conferaotur. Quasi vero vt proximè, responsio non sit simplicior & rectior collatio.

Amri migrat in Samariam, ioter Iudęam & Galilæam, vbi regnat annis. 6. Sicq; Samaria vrbs amplificatur, & fit regni metropolis, cùm cum booorē baberet antea Tirsa. 3.*Reg.* 16. Idque postquam firmasset imperium, & Tebni regoi æmulus sub Asæ trigesimum primum fuisset mortuus.

Samaria coodita (in vrbis scilicet formam, nam iam olim vicus erat) *Ibid.*

Ab ea coodita, æra siue principium rationis decem tribuum deducta est, iuxta quam Israëlitæ numerabant à Samaria condita, vt Romani à sua vrbe. Nam illud. a. Paral. 22. *Quadraginta duorum annorum erat Ochozias rex Iuda, cùm regnare cœpisset, & regnauit anno vno in Hierusalem*, sic debet accipi. Quadraginta duorum annorum erat, siue quadragesimum secundum anoum attigerat, à Samaria coodita, & Amri in eam migratiooe: tot enim existunt à sexto Amri, siue à Samaria cōdita, ad Ioram regis Israël duodecimum, qui erat Ochoziæ regis Iuda primus & vnicus. Alioqui. 4. *Reg.* 8. vigesimo tertio ætatis Ochozias iste intetit. Supra io regibus Iuda hanc difficultarem explicauimus, sed obscurius.

Ex hac io boc oppidum migratiooe regnum Samariæ oo-
3168 men accepit. Eo autem trāstulisse regni sedem videtur, quòd Tirsenses fuissent Tebni æmuli sui partes secuti.

Anni mundi. 3168

7

h ACHAB an. 22. 3. Reg. 22.

Prophetantibus Iehu, Abdia, Michea, Zaaziel, Eleazar, Elia.

Asa & Josaphat Iudæ regibus Ab Asæ 38. vsque ad decimum septimum Josaphat.

h ACHAB ducta Iezabel, idola gentium introduxit, faunum Baalim in Samaria ædificauit, altare Baal & lucum idolis dicauit, primus denique nouas superstitiones inuexit. Nam eo vsque reges Israel simplici impietate Ierohoam filij Nabat contenti fuerant, quæ erat de vitulis. *Kimhi*, 4. *Reg*. 21.

Inter reges Israel singulare impietatis & iniustitiæ exemplum, Iosaphati religioni & virtuti, cuius temporibus regnabat, oppositum, 3. *Reg*. 15.

Impiam duxit Iezahel filiam Ethbaal regis Sidooiorum. Ithobalum appellat Iosephus, quem regem fuisse Tyri Menander Ephesius tradidit, vt idem scribit contra Appionem.

Prophetas Domini interemit. 3. *Reg*. 18.

Ob quas impietates Deus eum primùm fame trienni cœlo pluuias denegante, deinde verbo per Eliam castigauit.

Benadad Regem Syriæ sibi arma duobus annis & semis inferentem, duobus & triginta regibus in societatem belli ascitis, bis victum incolumem dimisit, suo magno malo.

Nam tertio prælio est interfectus, 3. *Reg*. 22. ad Ramoth-Galaad iaculo traiectus inter commissuras & loricam.

Anno eius quarto regnum adit Iosaphat in Hierusalem.

Benadad rex Syriæ cum. 30. aliis regibus obsidet Samariam.

Regnum ergo Syriæ illa tempestate præstans, nec monarchiam Assyriorum agnoscens.

Iezabel huius Achab scilicet vxor feruens idololatria, prophetas Domini vbique persequitur. vt Elias solum se à sacrilegiu immuoem crediderit, donec Dominus respōderit septē millia virorum adhuc esse, qui se idolis non dedissent.

Elias se eius conatibus opponit. Sacerdotes Baal occidit. Cuius rei causa iram eius fugiens in desertum Beersabeę se contulit vbique diuinitus sustentatus.

Inde iussu Dei redit Damascum, & Hazaëlem vnxit in regem Syriæ, Iehu in regem Israel, & Heliseum in Prophetam.

Ipse & Elisæus inter decem tribus vaticinium exercuerunt, non inter duas.

Sit Michæas filius Iemla in vincula cōiectus, quòd Achabo exitiabilem fore pugnam denuntiasset, contra 400. pseudoprophetarum sententiam. Nam is non est Micheas Morastites, cuius extat prophetia aduersus Israel, quippe qui vixerit sub Achaz & Ezechia rege Iuda & Phaceæ rege Israël.

Nepher Cherres rex Aegypti an. 4. Amenophis an. 9.

8

i OCHOZIAS an. 2. Ibid.

Iisdem prophetis.

Iosaphat Rege Iuda, sub eius decimum octauum.

i BAAL quoque coluit. Punitus defectione Moabitarum & naufragio classis, quam in Tarsis Indiæ miserat, ac demū letali morbo absumptus sine virili prole. Maximè quia ministros miserat, qui Beelzebub idolum Accaronensium pro salute sua consulerent. 3170

Secundum eius annum aliqui dūtaxat putant inchoatum, itaque integrum tribuunt Ioramo successori. Quod similiter faciunt in Achab, dum viginti vnum annos plenos ei duntaxat relinquunt.

Anno secundo Ochoziæ translatus est Elias, & non apparebit, quousque veniat rex Christus. Tum apparebit & secundo occultabitur, nec postea apparebit, quousque veniat Gog & Magog. *Hæc Seder*, c. 17.

[Quamuis hæc ad virtutem & spiritum propriè referri debeāt: tamen etiam ad veram visionem & personalem apparitionem referre solent, neque sua falluntur interpretatione Nam ità accidit vt infra dicetur.]

Sic suprà in Iosaphat sub eius decimum octauum translationem

9

Ibid. k IORAM frater Ochozię an. 12.

Elia & Eliseo vaticinantibus.

Iosaphat, Iorā & Ochozia in Iuda regnantibu à 21 Iosaphat vsque ad interitum Ochoziæ.

10

4. Reg. 9. l *Iehu an. 28.*

Ionadab filio Rechab Eliseo & Zacharia filio Ioiade prophetantibus.

Athalia & Ioas in Iuda.

Anni mundi.

tionem istam cootigisse è 4. Reg. 3. documus, qui cum hoc concurrit.

Atque hic incipit historia regum.

3268 Eius reliquiæ, id est, pallium Helisæo dimissum, miracula edunt. Iordanem bifariam secantes, vt Helisæus per siccum transiret, & filij prophetarum, qui morabantur in Hiericho, spiritum Eliæ duplicem super eum insedisse agnoscerent. 4. *Reg.* 2.

Spiritus autem Eliæ erat duplex, prophetiæ scilicet & mi-
3282 raculorum. *Ibid.*

Nam non omnes prophetæ donum habuere miraculorū. Scio spiritum illum Eliæ duplicem aliter intelligi. Sed hunc puto esse germanum sensum.

Ei post mortem Synagoga siue Sacellum in Carmelo mūte, vulgato ipsius habitaculo dicatum est, in quo vigebat oraculum, de quo Sueton. in Vespas. cap. 5. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum consulentem (Vespasianum) ita coofirmauēre sortes, vt quicquid cogitaret pollicerentur.

Appatebat in circuncisionibus, & in illis præsens adesse putabatur. *Kimhi in Malach.* & sæpius alias *In tract. Berachot, &c.* Vt cum misit literas ad Ioram regem Iuda septem annis post suam translationem *Seder. c. 17 & 2. Par.* 21.

[Hinc potest confirmari spirituum bonorum apparitio, cæterum à ex opposito liquent cùm dæmones appareant, & ipsos etiam sanctorum spiritus angelis similes factos apparere. Ipse autem Elias apparuit Christo in monte Thabor, cum Mose: In transfiguratione.]

Diebus Achab ædificauit Ahiel de Bethel Hiericuntem. Iaciens fundamenta perdidit Abiram primogenitum suum, ponens portas natu vltimum suum ex prædictione Iosuæ. (cap. 6.) 3 *Reg.* 16.

k Hic est filius Achab, in quo eius familiam extinctum iri Deus denuntiarat.

Vt filius Achab fecit malum coram Domino, sed non quantum pater suus & mater. Abstulit enim statuas Baal, quas fecerant. Peccatis dūtaxat Ierohoæ inhærens. 4. *Reg.* 3.

Triumphauit de Mesa rege Moab, qui recusabat soluere centum millia agnorum & totidem millia arietum cum suis velleribus.

Adiutus armis regis Edom & Iosaphat regis Iuda, cuius
3310 causa Eliseus ad psaltis musicam de prospero belli euentu vaticinatur. *Ibid.*

Illic Mesa primogenitum suum obtulit diis suis in holocaustum.

In bello contra Hazaëlem regem Syriæ vulnus accepit & curandi sui causa in Iezaël recessit, vbi à Iehu seruo suo & successore interficitur.

Sub hoc fuit & altera fames. Nona è memorabilibus decem, quas Hebræi in Targhum Ruth numerant, vt superior sit Octaua sub Achab Elia propheta viuente. 3. *Reg.* 17. Hæc nona Elisæo in Samaria. 4. *Reg.* 6. post quam Decima, expectetur sub Messia, de qua fortasse noster Ioan. in Apoc.

Dicitur an. 2. Ioram regis Iuda regnasse Ioram regem Israël. 4. *Reg.* 1. Decimo autem octauo Iosaphat, 4. *Reg.* 3. Nempe, quia Ioram rex Iuda à patre designatus est anno regni ipsius 17. quando pater regi Achab auxilium ferebat contra regem Syriæ. 2. *Reg.* 22. Nam hic mos erat aduersus futuras seditiones, vt si quis Regum in bellum profecturus esset, prius significaret, quem Regem post se esse vellet, si ipse fortassis in prælio caderet. Hanc legem sequebantur Persæ ex Herodoto, ex qua accidit, vt in eorum Regibus recensendis Hebræi à Græcis & Latinis plurimum discrepent, vt infra docebo. Hoc etiam sequebantur Romani, quando Impera-

Anni mundi.

toribus dabant Cæſares.

l IEHV ſcriptis literis in Samariam omnem progeniem
3327 Achab deleuit, vxorem, filios & fratres Achab, & ſacrificos omnes Baal, ex cuius templo latrinas fecit, vt à Deo prædictum fuerat.

Ioram Iſrael & Ochoziam Iudæ reges trucidauit.

Quo die vnctus eſt in Regem, eo die vnctus rex Damaſci Hazaël hoſtis. *Seder.cap.*28.

In impietate multa piè fecit.

Sub hæc tempora orditur Herodotus ſuam Aegyptiorum hiſtoriam à Cheope, quem regnaſſe ait apud eos an. 50.

m IOACHAS cœpit regnum an. 23. Ioas. 4. *Reg.*13. quando Ioas templum Domini inſtaurabat. 2. *Paral.*24.

3343 Inuiſus Deo, quòd ſecutus ſit Idololatriam Ierobo æ filij Nabath, ob quam regnum eius regibus Syrorum Hazaëli & Benadad prædæ fuit, donec ab ipſo exoratus Deus, depulſis hoſtibus priſtinum ſtatum ipſi dedit.

n IOAS cum Amaſia, qui eius ſecundo regnum inierat, bellum geſſit & cœpit: adduxitque in Hieruſalem, & interrupit murum eius, tulitque omne aurum & argẽtum & vaſa & obſides, reuerſúſque eſt in Samariam.

Eliſeus eius decimo moritur. Ita prophetiæ munere functus eſt plus 60. annis à. 19. ſcilicet regis Ioſaphat. Duplicem Spiritum Eliæ conſecutus eſt, 4. *Reg.*2.

[Spiritus duplex Eliæ, eſt ſacerdotium & Prophetia, vocatur ſpiritus illa authoritas vt à D. Paulo dicitur, omnia hæc eſſe ab eodem Spiritu. 1. Cor. 12.]

Eius corpus, mortuum hominem alium, à quo fortuito tangebatur, vitæ reſtituit. 4 *Reg.*13.

Amazias rex Iuda regnum ſuſcepit anno ſecundo huius Ioas.

o IORAM in Paralipomenis dicitur. Acciſum regnũ in 3384
priſtinum ſplẽdorem reſtituit. Antiochia capta, &c. Syros vicit. Regnare cœpit an. 15. Amaziæ. Poſt eius mortem, regnum Iſraël à Tyrannis diuexatum eſt, vſque ad finem ſui.

Regnum Aſſyriorum per Phul terrori eſſe cœpit Syris & reliquis finitimis, quem ad concionem Ionæ, pœnitentiam egiſſe ferunt. Cultum vnius Dei Oriẽs adhuc retinebat, nec tam erat corruptus in πολυθεία, quàm Occidens.

Ionas prædicit euerſionem Niniuæ regi Aſſyriorum iam ſupra reliquos emergenti. Quare & huius Monarchię prima nunc mentio fit in Bibliorum hiſtoria.

p QVIA 4. Reg. 14. Ieroboam auſpicatus eſt regnum ſuum Amaziæ decimo quinto, & regnauit annis 41. qui incidunt in 17. Oziæ, cum mox ſequenti cap. 15. ſcriptum ſit. *Anno 38 Ozia Regis Iuda, regnauit Zacharias filius Ieroboam,*
3393 octo annorum, vt minimum, interregnum debet conſtitui, etiam ſi fuerit in paternum regnum ſucceſſio, quemadmodum ſæpe videmus propter crebras & ſubitas familiarum vices hæreditates manere interruptas & certis poſſeſſoribus vacuas. Certè hic crebra & repentina familiarum mutatio abſumpſit octo annos, & deinde nouem, de perpetuo & rato Regum Iuda numero.

* ZACHARIAS impietatem patrum ſuorum ſecutus, nõ ſucceſſit patri niſi poſt octennium, ſiue à Catholicis, ſiue ab aliis oppugnatus. Deinde ſexto menſe occiſus. Nam Deus non ſinit hæreticos tranquillè ſuccedere, vel diu ſucceſſione frui.

Poſt eum quidam interponunt interregnum. 21. annorum, ſeu perperam. Falſo enim nituntur fundamento, hoc ſcilicet regnum viguiſſe annis. 270. quot eſſe putat à morte Salomonis ad Sextum Ezęchiæ. Atqui ſi rectè ſubduxiſſent, duntaxat repetiſſent 259.

11

m IOACHAS an. 17. 4 Reg 13

Zacharia filio Joiade propheta.

Ioas rege Juda, ab eius 23.

12

n IOAS an. 17.

Prophetis Amos patre Eſaiæ & Oſea.

Regib. Iuda Ioas & Amazia, à 37 Joas ad Amaziæ 15.

13

o IEROBOAM filius Ioas 41. Reg. 15

Vaticinantibus Oſea, A*mos altero à patre Eſaia, Iona.* Reg. 15

A*mazia & Ozia regibus* Iuda, *ab Amaziæ. 15. ad. 27. Oziæ.*

Phul Aſſyriorum an. 48.

p INTERREGNVM octo annorum. Par. 5.

A. 28. O*ziæ ad eius. 37.* Ibid.

14

* ZACHARIA menſ. 6.

Jiſdem vaticinantibus. Ozia rege.

15.

q *Sellum* menſe 1, vel dieb. 28.

Prophetis iiſdem, Ozia rege. Phul Aſſyriorum.

16

Ibid. r *Menahem* Tirſenſis an.10.

Prophetis iiſdem.

Ozia rege Phul Aſſyriorum.

17

Ibid. ſ PHACEIAS Menahem an.2.

Iiſdem vaticinantibus.

Ozia rege, ab eius 50.

4 Reg 15 *Phul Aſſyriorum.*

18.

4 Reg 15 t *Phakeias* Romeliæ an 20.

Vaticinātibus iiſdē, itém que Oſea, Michea Moraſtite & Oded.

Regnantibus in Iudæa per ordinem Ozia, Ioatham, & Achaz. à.52. Oziæ vſque ad. 4. Achaz.

1 Par. 5. *Aſſyriorū Tiglath Phalaſſar an.25.*

1 Par. 5. Ib. u INTERREGNVM annorum 9.

A tertio Achaz ad eius duodecimum.

19.

2722 x OSEE filius Ela an.9.

Anni mundi.

Satis ergo eſt octo vacuos inter Ieroboam & Zachariam intercalere, Nam.38.Oxiæ tegis Iuda regnare cœpit Zacharias. 4 *Reg.* 15. cùm Ierohoam mortuus eſſet eiuſdem vige-
3403 ſimo ſeptimo. 4. *Reg.* 14.

Deinde totidem vel potius nouem, inter penultimum & vltimum reges, vt illic ex apertis Scripturæ locis demonſtrahimus.

q SELLVM interficit Zachariam, & viciſſim facti ſui exemplo à Menahem poſt menſem interficitur.

Sexta familia.

Roma conditur in Italia Sextæ Olympiadis an. 3.

r PHVL contra terram Iſrael hellum molitur, & regem
3405 Menahem tributarium facit 4. *Reg.* 15.

Hic primus cum Iſraelitis negotium habuit, primus putatur regnaſſe inter Aſſyrios extincto Sardanapalo. Sed iam refutauimus.

In Menahem ſeptima familia incipit.

ſ COEPIT regnum anno Oziæ quinquageſimo. Patrem imitatus malum fecit coram Domino. Quare necatus ſimul vitam & imperium amiſit.

t PHAKEE Ieroboami impietatem imitatur. Iudæam ſub rege Iudæ Ioatham excurſionibus vexat. Inde aſſumpto Razi rege Syriæ Achazum Ioathæ ſucceſſorem armis aggreditur, & facta ingenti cæde Hieroſolymam obſidet. *Eſ.* 7.

3425 Achazo in auxilium ſui regem Aſſyriorum Tiglath Phalaſſar vocante Galilæā perdit, trihuhus Galilææ Zahulon, & Nephtalim in Aſſyriam tranſlatis.

Atque hæc fuit prima tranſmigratio Iſrael. Quare in odiū ſuorum adductus ah Oſee inita coniuratione perimitur eodem ſcelere, quo imperinm aſſumpſerat.

In eo fuit familia octaua.

Ne mireris ſi Oſeæ, Amos & Eſaias adhuc vaticinarentur. Nam floruerunt diutiſſime, & quiſque illorum quatuor reges Iuda ſepeliiſſe dicitur Oziam, Ioatham, Achaz & Ezechiam *R. Selom. Oſ.* 1. *Kimhi Eſa.* 1.

Tiglath-Phalaſſar Aſſyriorum rex, vrbes Aton, Abel, Bethmecha, Ianocha, Cades, Aſot, Galaad, & Galilæam, & vniuerſam terram Nephtali cepit, & in Aſſyrios abduxit. 4. *Reg.* 15. Hoc modo Iudæor Galilęa potitor, eam primùm inhabitare cœpiſſe quidam exiſtimant.

3434 u INTERREGNVM nouem annorum ex. 4. Reg. 15. & 17. omnino hic ſtatuendum Nam iſte Phakeias regnare incipit an. 52. & vltimo Oziæ, deſinit ſub annum 20 Ioatham, qui erat quartus Achaz, à quo ad ſextum Ezechiæ, quando concidit iſtud regnum, ſuperſunt anni 18. nempè. 12. reliqui Achaz & ſex Ezechiæ.

Vel regnauit Oſeas vltimus Iſraelitarum rex annos. 18. Nouem per tyrānidem ah anno vigeſimo Ioatham, qui fuit quartus Achaz. 4. *Reg.* 15. Indignata enim Scriptura impium regem Achaz illic nominare, mortuum potius patrem nominat. Nouem alios per ius, dum anno 12. Achaz, rex eſt cōfirmatus & receptus, 4. *Reg.* 17.

x OSEE minus impius, quàm reges ſuperiores, 4. *Reg.* 17. perpetuam tamen genti captiuitatem importauit, quod peccatorum menſura iam ad ſummum perueniſſet.

3443 Duodecimo Achaz regnum conſequitur, poſt octennem vel nouennem de regno cum familia Phakeę dimicationem. Vnde hîc nona & vltima Regum Iſrael ſtirps.

Suo primo, à Salmanazare rege Aſſyriorum virtus dare ei trihutum coactus eſt. Septimo quòd legatos ad Suam regem Aegypti miſiſſet, vt eius ope ſe à tributo impoſito liberaret, in Samaria poſt triennium ferè à Salmanazare

regresso obsessus est ac tandem captus & cum populo, id est, cum reliquis octo tribubus Israel in Assyriam translatus, & in vrbibus Hala & Habor, iuxta fluuium Gozao in ciuitatibus Medorum collocatus. 4. *Reg.* 17. & 18.

Hæc est clades extrema regum & decem tribuum, quæ sexto Ezechiæ regis Iuda vltra montes Medorum & Persarum abductę sunt, missis aliis in earum terram. Hæ Orienti & Septemtrioni infusæ, Iudæorũ clausorum fabulæ dedere causã: qua de re extat Eldad Danius à nobis versus.

Perditas in Oriente aiunt Hebræi. Intereà facilè assensum præbuerim iis, qui ex istis, ortos Tartaros opinantur, siue quia Tartari tenent oram Septemtrionalem Orientis & Aquilonis, siue quia illorum præcipuum imperium Persico imminet, eóque terminatur à parte Assyriæ & Mediæ, siue quia diu latuerunt, & ignoti permanserunt. Nam eorum nomen tantùm auditum circa annum Domini. 1200. Adde, quod nomen Tatari (sic enim loquendum aiunt finer) Hebraicè & Syriacè sonat derelictum, desertum. Prӕterea Hordas Tartariæ, in prouinciis Septemtrionalioribus aliquæ retinuerunt nomen Dan, aliæ Zabulon, aliæ Nephtali, inter regna aliqua nomen Tabor, alia alterius Hebraïci monumenti, vt nec mirum sit Russiam, Sarmatiam, Lituaniam, Moscouiam & cæteras versus Tartariam regiones Iudæis abundare.

[Ita factum vt dispersione Iudæorum pararetur via disseminandi cultus diuini, in omnes partes orbis. Iustinus in Apologetico.]

Denique quoniam Circumcisionem sont perpetuo amplexi, antequam quicquid accepissent de infœlici Mahomete, cui & facile assenserunt, quod in multis suæ legi & moribus congrueret.

In hanc cladem inciderunt, quoniam à cultu Dei, quem tradiderat Moses, defecerant, & nouam religionem asciuerant. 4. *Reg.* 18.

In hoc bello Tobias in captiuitatem ductus est. *Tob.* 1.

Est etiam probabile earum partem esse populos Americæ siue Indiæ occidentalis (quod miror à nullo animaduersum) Primo, quia traduntur perditæ in Oriente, *R. Selom. Gant Salom.* 2. Secùndo, quia in insulis S. Michaëlis siue Essoris ad illam orbem pertinentibus sepulcbra subterranea à nostris reperta sunt cum literis Hebraicis antiquissimis, supernè quidem מה רצונו אל (*quid volunt Deus*) infernè autem שילמון מת אל cum duobus apicibus,) *Sealbim mortuus est, scio Deum*) Teuetus lib. 23 Cosmog. cap. 7.

Tertio, quia. 4. Ezræ 13. profectæ narrantur *in vlteriorem regionem, vbi nunquam inhabitauit genus humanum. Perintroitus autem angustos fluminis, Euphratem introierunt. Fecit enim eis Deus signa & stitit venas fluminis, quoúsque transirent. Per eam enim regionem erat via multa itineris anni vnius & dimidij. Nam regio illa vocatur Asereth.* אשרת quasi transito Euphrate venerunt in Tartarica deserta, indéque in illam terram ignotam versus Groenlandiam. Nam ab illa parte America dicitur aperta & sine mari, cùm aliis ex partibus sit mari clausa, & peninsula: Quin & per angusta freta, maria etiam vastissima eò peruenire potuerunt, vt in regiones solo mari à Tartaria diremptas.

Quarto, quia Iudæos appellant clausos veteri traditione & Cabbala. Constat autem Americos clausos vndique mari, ac Americam vel esse magnam insulam, vel peninsulam. Nam adhuc dubitatur vtrum à partibus Septemtrionis iuncta sit continenti Asiæ, siue Tartariæ magnæ, vel ab ea freto duntaxat exclusa, vt ab orbe antarctico, versus austrum, per fretum Magellanicum.

Anni mundi.

3443

Iisdem vaticinantibus.

Achaz & Ezechia regibus Iuda.

A duodecimo Achaz ad sextum Ezechiæ.

Assyriorũ Salmanazare an. 17.

ASSYRIORVM ET OSEÆ REGIS SÆCVLO.

Anni mundi,

3443.

Cuthæi io Samariam translati cùm diis patris sacra facerent, deuorari à leonibus cœperunt. Quare, vnum è sacerdotibus captiuum reuocarunt, qui eos iura regionis doceret & vnius Dei cultum. Quem tamen ità seruarunt, vt quæque gentes fabricarent Deum suum. *quarti Regum decimoseptimo.*

Addit Iosephus eos recepisse quinque Mosis libros, sed male interpretatos, neque Iudæos, neque Gentiles euasisse, cùm Iudæi bene rem suam gererent, se Iudæos & Ioseph progeniem asseruisse, cùm male, se Babylonios affirmasse (hæreticorum ingenium.)

Samaritanorum origo, quorum religionem semi-Iudæam, quàm planè paganam malle se Deus immissis leonibus declarauit. 4. *Reg.* 17. Cuthæos eos Hebræi appellant, quòd post veteres colonos exactos à Salmanazare, venissent de Cutba & vicinis vrbibus & regionibus Assyriæ & Mediæ. *Ibidem.*

E Iudaica religione, quinque libros Mosis duntaxat receperunt, secundum Sadducæos de resurrectione, animæ immortalitate & futuri regni statu sapiebant, gens Sicatiorum, vnde Dositheus & Simon Magus hæresiarchæ. *Orig. hom.* 25. *Num. & lib.* 1. *&* 2. *in Cels.*

Secundum Ethnicos à Iouis & reliquorum deorum cultu non abhorrebant, se Medorum Persarúmque colonos dicentes. *Ioseph. lib.* 12. *cap.* 7. De istis lege. 1. Macbab. 5. & 2. Machab. 5. & 6.

Decem tribuum tres captiuitates siue transmigrationes, quot duarum fuisse suo loco notauimus. Primo ascendit Assur rex Assyriorum, qui & Tiglath-Phalassa, & traxit in exilium tribus Ruben, Gad, & dimidiam Menassis, quæ erant trans Iordanem, abstulitque vitulum aureum, quem primus Ieroboam in Dan dicauerat. Idque diebus Phakeæ filij Romeliæ & Acbaz regis Iuda. Deinde post aliquot annos initio regni Oseæ, vltimi regis, Salmanazar rex quoque Assyriorum abduxit tribus Aser, Issachar, Zabulon & Nephtali in Assyriam, Israelitis Galilæam exhauriens, reliquos tributarios faciens, & alterum vitulum exportans. Postremo cùm rebellasset Oseas anno regni sexto, adsunt Assyrij rege eodem Salmanaz. tribúmque Ephraim, & dimidiam alteram Menasse terra expellunt, túmque Cutheos, Babylonios, Susæos, Elamitas, & cæteros Samaritas, qui ipsorum vrbes incolerent, mittunt. *Seder cap.* 22.

Salmanazari decem tribuum euersori, successit Senacherib, qui ea passus est, quæ Esaias & Herodotus scriptis mandarunt. Denique Sardanapalus filius, vt ex voce Asar-Adoo, Hebraica coniectare licet, Asar-Adon Phul, Latinè & Græcè Sardana-phalus. Errant ergo Germanorum noui Cronologi, qui somniant Sardanapali exuuias partitos esse inter se Phul Belochum, patrem Tiglath-phalassar Babylonium & Arbacem Medum, ac Sardanapalum vixisse Oziæ tempore, dum apud Israelitas regnaret: Ieroboam filius Ioas: vt secundum & nouum nescio quod regnum Assyriorum circa illa tempora stabiliant, cùm Scriptura de eo loquatur, vt vnico, & à Phul duntaxat continuato vsque ad Nabugdonozoris, vel parentum eius sæculum.

Summa, anni 258. menses 6. dies septem, quemadmodum à morte Salomonis, quando istud regnum cœpit, ad sextum Ezechiæ, quando desiit, fluxerunt anni. 259.

Sine duobus interregnis Summa anni 241. menses 6. dies 7. sed illa fuerunt intercalanda ob superiores causas, vt vtriusque regni tempora & ætates consonarent.

3443.

INTERIM HAC QVINTA ÆTATE, PROPTER TANTOPERE corruptum ab Hæreticis Religionis statum, doctrina Ecclesiæ ad sequentem transmitti perenni serie non desiit. Quod sic emonstratur.

Anni mundi. à 3150.

QVINTA ætate superior doctrina, pietas & religio floret & illustratur per innumerabiles prophetas. Deum esse vnicum, *Es. 43. 44. 45. Præter me non est Deus, &c. Et tamen* trinum. *In Hebraica veritate Ecclesiastis 12. Memento creatorum tuorum in diebus iuuentutis tuæ, Prouerb. 12. Noui scientiam Sanctorum, Es. 6. In illa visione Seraphica, Quis ibit nobis (Patri, Filio, & Spiritui Sancto) præter nobile illud Trisagium, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, à Ioanne in Apocalypsi repetitum. 22. Non sustexistis ad eos, qui fecerunt eam (Hierusalem) 42. Creans cœlos, & extendentes eos Dominus, 44. Sic dicit Dominus factores tui. & iterum v. 24. Dominus factores tui. 50. Mane erige aurem mihi, & audiam quasi magistros. 54. Quia dominabuntur tui, qui fecerunt te, Dominus exercituum nomen eius. Os. 11. Iuda adhuc descendit cum Deo, & cum sanctis fideli. Hier. 10. Dominus Deus verus est ipse dij viuentes, & Rex sempiternus. 23 Peruertistis verba Deorum viuentium, Domini exercituum Dei nostri. Quos Esaias vnico contextu expressit nominatim cap. 48. Ego primus & nouissimus, Non à principio in abscondito locutus sum. Ex tempore antequam fieret ego eram & nunc Dominus Deus misit me & Spiritus eius. Nam loqui illic Filium Dei, non Prophetam constat per literam præcedentem. Manus quoque mea fundauit terrã, & dextera mea mensa est cœlos,* Filium Deum esse. *Es. 7. 9. 10. 25. 35. 40. 45. 55. 58. Hier. 23. & 33. Os. 1. Baruc. 3. Ioel. 2. Mich. 2. & 5 Pro. 8. & 30.* Spiritum quoque Sanctum, *Es. 48. 59. & 63. Ipsi ad iracundiam prouocauerunt eum, & Spiritũ Sanctum eius. 61. Spiritus Domini super me, 44. Effundam Spiritum meum super semẽ tuum. 32. Donec effundatur super nos Spiritus de Excelso, Ioel 2. &c.* In Christum fides, & eius expectatio, *Es. 6. 7. 8. 33. 35. 40. 42. 45. 48. 50. 51. 53. 55. 57. 60. 61. 62. 63. Hier. 11. 23. 31. 33. Ioel. 2. Abac. 3. Soph. 2. & 3. Mich. 5. Os. 6. & 11. denique quotquot Prophetæ & Sibillæ illa tempestate scripserunt.* Sacerdotium, Ministerium publicum, *Sadoc primus templi Pontifex, & reliqui vsque ad Iosedec tempore captiuitatis per Catalogum. 1. Par. 6. Sacerdotes, Leuitæ & Prophetæ innumerabiles, in libris Regum & Paralip. quorum ordo & successio in* Seder Olam. Sacrificia & Sacramenta, fidei signa, *eadem quæ prius per singulos libros Regum & cæteros huius ætatis historicos & scriptores. Quin & eorum per Christum perfectio, correctio, immutatio prædicitur. Es. 12. 55. 52. 61. Hier. 31. &c. Prou. 9,* Pœnitentia, & eius partes, *Illas vrgent Prophetæ, & in eis neglectis totam malorum causam conferunt Es. 1. &c. Ioel 1. &c. Doctrinam contrariam pseudoprophetiam siue hæresim appellant. Lament. 2. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Hinc apud eos hostia pro peccato, & delicto, & ieiuniorum, sacci, cilicij, luctus, spiritus contriti & tribulati mẽtio continua.* Confessio, Exomologesis, *vt quæ iam esset instituta Leuit. 5. Qui peccauerit vel deliquerit agat pœnitentiam pro peccato & offerat. & sic sæpius illo capite, vbi Hebraicè vbique, & cõfiteatur id in quo peccauit, vt Leuit. 13. leprosus adiens sacerdotẽ se esse leprosum clamabat, & Num. 5. Vir & mulier cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum. modum eorum confitendi vide apud Fagiũ*

in quintum

Anni mundi. *in quintum & decimum sextum Leuit.* Viddui, *appellabant ex Elia in Tisbi, unde R. Isaac Le-*
uit. 1. Qui agit Tesuba (id est, pœnitentiam) ut faciat Viddui & confiteatur peccatum suum ne-
cesse est. Eucharistiæ tanquam rei admirandæ promissio, *Pro. 9. Ose. 14. Viuent tritico,*
4121. *&c. ubi R. Kimhi è* הוי *semina transubstantiationis adducit.* Festa *ad septem Mosaica addun-*
tur noua. Dedicatio templi Salomonis in mense Bethanim, id est, Septembri 3. Reg. 8.
ἐνδιαλειπτοχιλιῶς, *tabularum fractarum mense Maio Ios. lib. 6. Bell. cap. 8. & aliquot alia,* Tem-
pla, *Templum Salomonis incredibili sumptu extructum. 2. Par. 3. 4. 5. domus orationis. Es. 56.*
Hierem. 7. Synagogæ Hierosolymis à quadringentas & octoginta è traditionibus Heb. & innu-
merabiles aliæ per uniuersam terram Palestinæ nostris parœciis respondentes. Imagines sacræ.
Cherubi Salomonis forma iuuenili & operè statuario & solido præter Mosaicos. 2. Par. 3. ubi pictis
alsis multis & cælatis sculpturis omnes tēpli partes, etiam vestibuli exteriora aspergūtur, &c. 3.
Reg. 6. tam intrinsecus, quàm extrinsecus pro templi etiam foribus & introitu, unde Psalmus.
73. queritur, quòd Babylonij exciderint ianuas vel sculpturas, picturas, cælaturas, templi. Nam
Pittuhim illo loco ad hunc modum interpretantur Rabbini. Es. 19. alludens ad sua tempora, in illa
die (inquit) erit altare in medio terræ Aegypti & titulus Domini (Matsebá, statua propriè)
iuxta terminū eius. Oseas cap 3. sacris imaginibus, quas Teraphim appellat, priuandas decem tri-
bus vaticinatur, propter sua peccata, quòd essent euertendæ per Assyrios & in captiuitatem ab-
ducendæ. E quo loco R. Iaphet cum veteribus Rabbinis colligit, ut & indicat illic Abben Ezra,
decalogo sacrarum imaginum usum non fuisse prohibitum, sed profanarum & Idololatricarum
duntaxat. Serpens æheneus hoc adhuc æuo extabat in excelsis, 4. Reg. 18. usque ad regem Ezechiā,
qui eum euertit propter abusum, non quia imago, &c. Delectus ciborum, *Es. 66. qui edunt car-*
nem suillam & abominationem & murem, simul consumentur dicit Dominus. Ieiunium *3. Reg.*
21. 2. Par. 20. Tob. 12. Es. 58. Hiere. 36. Ioel. 1. Quin & Elias hac ætate exemplum ieiunij quadra-
gesimæ renouauit, 3. Reg. 19. à multis olim inter Iudæos obseruati è R. Benjamim in suo itinera-
rio. Alia multa ad Mosaica adiecta sunt, quarto mense id est Iunio, quinto. i. Iulio, septimo. i. Se-
ptembri, decimo. i. Decembri, quorum meminit Zacharias cap. 8. & Hebræi in suo Calendario.
Religiosorū vita & vota & instituta varia. *Filij prophetarum in Bethel, in Hierico, &c. 4.*
Reg. 2. 4. 5. 6. 9. Elias vir pilosus, zona pellicea accinctus & Elisæus hanc vitā illustrārunt, 3. Reg.
& quarto. Rechabitæ Hier. 35. abstinentes ab urbibus, vino, ædibus, agris, possessionibus, peculio
siue proprio, qui & vocantur Scribæ *siue doctores 1. Par. 2. v. vlt. Holda prophetissa q. abbatissa*
habitans in Millo, *id est, collegio, vel domo doctrinæ, ut habet Chaldæus, 4. Reg. 22.* Sancti &
eorum preces, inuocatio, vis, cura. *Elias curat res viuorum. Misit enim cælitus literas ad*
Ioram regem Iuda filium Iosaphat, in quibus iram Dei contra ipsum explicabat, annis septem post
suam translationem in cælum, In Seder Olam cap. 17. Ioseph. lib. 9. Ant. cap. 2. quòd aperte colli-
gitur è 2. Par. 21. & 4. Reg. 2. ubi intelligitur translatus ante decimum octauum regni Iosaphat,
id est, septem annis ante Regnum istius Ioram. Es. 44. ille vocabit in nomine Iacob, ubi Chald. &
ipse יצלי*. i. orabit in nomine, siue nomen Iacob. Esa. 62. super muros tuos Hierusalem constitui*
custodes. i. angelos, Talmudici in tractatu Menahoth, item patriarchas, qui protegunt nos tanquā
muros, R. Selomo e R. Ionathan, qui sic Chaldæis vertit, Ecce opera patrum tuorum iustorum ô
urbs Hierusalem aptata sunt & seruata coram me tota die & tota nocte, nunquam cessant fa-
cere mentionem tui coram Domino. Baruc 3. audi nunc orationem mortuorum Israel & filiorum
ipsorum, qui peccauerunt coram te. Hier. 31. Rachel plorat filios suos. i. intercedit pro filiis suis
apud Deum, è Midras Hagada & R. Selo. ossa Elisæi mortui mortuum suscitant, 4. Reg. 13.
mortuum eius corpus prophetauit Eccl. 48. id est diuina fecit. Nam apud Hebr. prophetare est nō
solum diuina dicere, verum etiam diuina facere. Unde per ἐπεξήγησιν *mox sequitur. In vita sua*
fecit monstra & in morte mirabilia operatus est. Ut proinde Iosias eius sepulchrum, ossa & san-
ctos cineres, quemadmodum & alterius prophetæ, honorificè obseruauerit. 4. Reg. 23. Palliū Eliæ
translati aquas Iordanis diuidit, 4. Reg. 2. Reliquiæ *Arcam & reliquias Mosaici tabernaculi*
in suum templum magna pompa infert Salomon, in Arca tabulas testamenti concludit, 2. Par. 5.
Arcam autem aliam fecit, in quo conseruaretur Aaronis virga, Vas mannæ, oleum unctionis sa-
crum. In Misna tractatu de siclis cap. 6. §. 7. Thuribulum quoddam aureum seruabatur in Sācto
Sanctorum, ad quod soli pontifices ingrediebantur Heb. 9. Ios. lib. 2. contra Appionem. Preces
& oblationes pro defunctis. *Tob. 4. Panem tuum & vinum super, (id est, propter. Nam est*
Hebrais.) sepulturam iusti constitue. Es. 26. Viuant mortui tui, interfecti mei resurgant, &c.

(deprecanter è R. Selom. & Rabbinis, qui & hunc versum vsurpant suis in precibus pro mortuis) & certe est precatio & canticum, vt patet è principio capitis. 57. A facie malitiæ collectus est iustus, veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulauit in directione sua. Vnde & hunc quoque versum Hebræi in suum pro defunctis officium conferunt. Cant. 7. palatum tuum (id est oratio tua ô Ecclesia) sicut vinum generosum loqui facit labia dormientium (id est, mortuorum. q. d. eos prorumpere facit in lætitiam, exilire præ gaudio, & loqui, è R. Selomo & veteribus Rabbinis.) Et proinde honore carere sepulturæ infœlicissimum putabant Eccle. 6. Hier. 22. Purgatorium, *Midras Ecclesiastis. 12. citato illo Esaiæ loco, veniat pax, quiescant in cubilibus suis, & 1. Sam. 25. sit anima Domini mei ligata in fasciculo viuentium.* Traditiones *ad Ezram & viros Synagogæ magnæ delatæ sunt indéque in libro relatæ*, Vita æterna, Iudicium postremum, *nihil hoc dogmate crebrius in prophetis. Sic & reliqua doctrinæ capita nostris planè consentanea abunde exhibent Salomon, prophetæ maiores & minores, qui intra huius ætatis curriculum scripto cælestes res copiosissime mandarunt. Ideo enim hic sum breuior, quoniam eos totos oporteret transcribere.*

Anni mundi.

CONTINET hæc ætas sexta transportationem & seruitutem Babylonicam, vrbis, templi & terræ Iuda desolationem, reductionem in patriam, vrbis, templi, terræ restaurationé, desolationem & calamitatem sub regibus Syriæ, præsertim Antiocho Epiphane, liberationem pro Hasmonæos siue Machabæos, regni reparationem, aduentum & res Christi, seditiones ac finem imperij. 3569.

a HOS. 70. annos, Daniel & Ezechiel prophetæ captiui apud Babylonios, Ieremias & Baruc in Iudeæ solo relicti partim vaticinando, partim agendo illustrarunt.

Daniel cum sociis abstinet à cibis gentilium illegitimis, leguminibus contentus. Susannam absoluit, visiones regum a 4 res futuras pertinentes interpretatur. Deinde suas ipsius proprias altas. Honoribus afficitur à Nabogdonozore, Baltazare, Dario & Cyro regibus.

His etiam. 70. continentur Ezechielis acta. Godoliæ reliquiis a Nabugdonozore præpositi absque vllo insigni regio aut imperij nomine, quia præesse paucis & calamitosis nulla dignitas erat ex, *Ierem.* 39. mense septimo post abductum Sedechiam & excisam vrbé, vigesimo Nagubdonozoris, 4 *Reg.* *vlt. Ierem.* 41.

Statua Nabugdonozoris cum periculo trium puerorum.

Regna Nabugd. Euilmerodaci & Baltazaris, cum rebus Babylonicis & Medicis.

Reliquiarum in Ægyptum ob Godoliam ab Ismaële interfectum, migratio, duce Iohanan filio Caree, *Ierem.* 42. & 43 cum ipso Ieremia. Quas non est dubium anno captiuitatis 27. cum Syria & Ægypto fuisse à Nabugd. subactas è Ierem. 44. & 46. & Ezech. 29.

Vertente captiuitatis septuagesimo orare cœpit Daniel. 9. *cap.* Deum pro restauranda Hierosolyma & ab Angelo accepit ab exitu verbi de restituendis captiuis, deque reficienda vrbe vsque ad Christi ducis decem interfluxuras Hebdomadas. 69. vel ad summum 70. vt aliqui exponunt.

Porro exitus illius verbi fiebat tunc ab Angelo illud de cælis deferente, & prolatum in cælo, dum ipse precaretur, denuntiante, vel (quod in idem recidit, nec annorum numerum auget) paulo post factus est, anno scilicet primo Cyri, qui mox Dario, sub cuius vitæ extremum Danieli ista reuelata 2638.
sunt, successit. Illo enim captiui primùm dimissi sunt, vt compleretur verbum quod dixerat Dominus ore Ieremiæ. &c. 1. *Ezra* 1. *vide Ierem.* 29.

SEXTA ÆTAS Captiuitatis quæ est Ethnicis Monarchiarum & ingentium imperiorum Mundi velut canities.

a Tempus Captiuitatis fuit annorú, 70.

Vatibus Ieremia, Baruc, Habacuk, Seraia, Daniele, Ezechiele.

Pontificibus Iosedec & Iesu.

Sedechia, Iechonia, Salathiele exulum & captiuorum principibus.

Nabugd. & filiis eius Babyloniorum regibus.

Seruio Tullio annis 44, sexto Romanorum rege. deinde Tarquinio superbo, 25. quibus successerút consules.

Io tres

CAPTIVITATIS SECVLO.

Anni Mundi. In tres partes suas 70. Hebdomadas, id est, anno 490. distribuit Angelus, quòd in earum singulis res notabiles essent euenturæ. In septem, in sexaginta duas, & vnam. In septem
3569. inquam, id est, in annos 49. quòd tot septennia siue anni plus minus (Nā scriptura sæpe negligit fractos) essent insumendi in perficienda totius vrbis, templi, terræ redintegratione, ob impedimenta hostium & calamitates temporum, vt inde sequeretur veluti annus quinquagesimus siue Iubilæi, id est, perfectæ quietis terræ & populi. *Leuit.* 25. Eo enim allusit Angelus in septem Hebdomadibus separatim constituendis.

In sexaginta duas verò, id est, annos, 434. quòd deinceps rep. Iudæorum constituta, & statu patriæ firmiter ordinato, tantum temporis spatium vsque ad excisionem Christi esset fluxurum.

In vnam denique, id est in vltimum septennium, quòd illa post mortem Christi in Iudæa Apostoli sua prædicatione essent abunde confirmaturi nouum testamentum, & ad illud Iudæorum reliquias siue electos copiose traducturi, donec transirent ad Gentes, seque per reliquum orbem dispergerēt.

Vltimi illius septennij duas facit partes, quòd in primis sexqui tribus annis Apostoli ita in Iudaico populo essent confirmaturi nouum pactum, vt conuersi possent intelligere sacrificia & cætera figuralia esse deinceps inutilia & infructuosa. Atque illud est, *Et dimedio Hebdomadis deficiet hostia & sacrificium* siue, vt Hebræa ad verbum sonant, *Et dimidium Hebdomadis cessare faciet sacrificium & oblationem.* Quantum videlicet ad fructum & vtilitatem. Nam citra ad noxam & perniciem Legalia diutius durarunt, lege currente cum Euangelio ad vrbis vsque excidium. Tunc enim plenè sepulta est Synagoga, indéque Mosis figuralia cœpere esse perniciosa.

Reliquis sexqui tribus annis Apostoli in Syria continuarunt Iudæos vel confirmare vel conuertere, maximè vt eis vterentur ad reliquum orbem Christo subigendum. Nam orbis primi doctores non tantum fuere Apostoli, sed & Apostolici, id est, alij Christi Discipuli, deinde Apostolorum Apostolicorúmque conuersi ac æmuli, qui fere fuerunt Iudæi, & sacratum literarum capsarij.

Quod interponitur, *de populo ducis venturi*, id est, populo Romano eiusque principe Tito, non pertinet ad 70. Hebdomadas, sed per occasionem, quadam veluti parenthesi, inclusum est, vt doceremur fontem calamitatis Iudaïcæ è Christi nece proficisci. Quare illic Et aduersatiua est particula de linguæ more. *Post Hebdomadas* (inquit) *sexaginta duas occidetur Christus, & non erit eius* (populus, qui eum negaturus est & cæde sublaturus) Hoc enim rectè expressum est à nostro interprete, qui videbat Angelum propter necis Dominicæ indignitatem, & obluctuosam Iudæorum reiectionē, per πάθος sententiam non absoluisse, sed vsum Aposiopesi, nō simplici Eclipsi, vt nostrates recentiores insipidè & mysteriis incongruenter putant, duntaxat subaudientes *Adiutor*, siue vt Rabbini, *vita*, *Et non erit illi* (*vita*, Dominúmve,) *Et non erit illi* (*Dominium* vel Rex,) *Et non erit illi* (*vrbi amplius rex.*

Rectius igitur, per Aposiopesin, *Et non erit eius populus, qui eum necaturus est.* sic enim illic lego, non *negaturus*) *Et ciuitatem,* (id est, *at*, sed ciuitatem) *perdet populus* Romanus, *cum duce venturo*, Tito Vespasiani filio, non quidem statim, sed suo tempore, 38. pòst annis, irá Dei ob hanc causam deinceps in istum populum stillante. Nam hoc verbo in Heb. vtitur, id est, guttatim decidente & sensim ipsum labefactante.

3638. Sic quod vltimę Hebdomadi subiicitur, *& erit in ala abominatio desolationis, & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio*, est totius prophetiæ coronis clausuláque, de stupenda vastitate & ruina tam Iudæorum, quàm vrbis & patriæ,

Anni mundi. | *Anni vrbis cõditæ.*

post illud septuaginta Hebdomadarum siue septenniorum
spatium euentura. Nam, vt docui, septuaginta Hebdomades
præfinitè explentur Mortis Christi septimo.

Initium Hebdomadum (inquit Theodoretus) ab aliis in
anno primo Cyri regis Persarum collocatur, cum Iudæi do
mum remissi sunt. (Hoc nos sequimur & simplicitas oraculi
illud non patitur.) Ab aliis in sexto Darij, cùm templum per-
fectū est, ab alijs in vigesimo Artaxerxis cùm vrbs instaurata
est. Finis verò aut in cruce Christi, aut in eius baptismo, aut in
templi euersione statuitur, nempe sub Vespasiano.

Sese autem debent consequi. 70 an. captiuitatis & 70. heb-
domades annorum. Nam illo, 70. an. aut vno pòst pleno,
tempe primo Cyri, sermo exiit, vt Hierusalem restauraretur.
Adde Danielem vel potius angelū in statuendis his: 70. heb-
domadibus voluisse alludere ad 70. annos quasi diceret tot
supersunt hebdomades annorum ad plenam liberationem
& redemptionem populi, quot anni fuere captiuitatis.

Continent autem acta Zorobabelis, Ezræ, Nehemiæ, Pon
tificum, Machabæorum, Christi, & primi septennij Aposto-
lici, id est, restitutionem populi, vrbis, templi, regionis Iudęæ,
desolationem alteram & seruitutem Iudæorum, præsertim
sub regibus Syriæ liberationem per Machabæos, regni reno-
uationem, Christi historiam, seditiones & finem regni.

Quantum ad profana, res Persicas, Græcas, Macedonicas,
Asiancas, Ægyptias, Parthicas, Punicas, Romanas, quas om- 3638.
nes sequenti libro degustabimus.

Sibylla Cumana nouem libros de fatis populi Romani
Tarquinio Superbo emendos obtulit, quorum tres in sacra-
rium conditi, Sibyllini dicti sunt. *Gellius lib. 1. cap. 19.* Hanc 4121.
nonnulli cum Cumæa confundunt, quæ & ipsa quidem Ita-
lica, sed tamen multò antiquior. Fuit enim mater Euandri,
cum qua congressus est Æneas. *T. Liuius lib. 1.*

Eius libri ad Augustum vsque manserunt incolumes &
sub basi Palatini Apollinis, cum Martiorum vatum & Bagoes
Nymphæ carminibus conditi steterunt. *Sueto.*

Moabitæ a Nabugd. subacti, vt prædixerat Esaias 16. cap.

Tarquinius Superbus rex septimus & vltimus Romano-
rum, an. 25 qui ferias Latinas instituit, & armatos circa se ad
corporis custodiam primus habuit, & tamen turpiter exactus
an 244. ab vrbe condita, obsidens Ardeam ciuitatem nono
ab vrbe milliaria. Nam tunc Romæ principatus vix proten-
debatur ad 15 milliare. *Nauclerus.*

Tusculi per 13. an. cum vxore priuatus & exul consenuit.

Antequam paulò explerentur, 70. anni captiuitatis, illic
Respub. per consules administrari cœpta.

b HEBDOMAS vna continet annos 7. *Leuit. 25.* Neque
enim Daniel loquitur de altero hebdomadum genere, quod
septem diebus absoluitur. *Leuit. 23.* Id constat è, 4. Ezræ. 7.
ca. qui inquit Christum reuelandum esse, id est, nasciturum,
post quadringentos annos. His enim si addas, 33. vitæ Christi
ex hebdomadibus. 69. tantum supererunt quinquaginta.
Nempe fuit Ezras Daniele his annis posterior.

Hebdomas septuagesima, siue septennium vltimum,
quod confirmat nouum fœdus, & finem imponit ceremoniis
legalibus siue figuralibus, cadit in Apostolos, qui in Iudæa
per septem annorum spatium, antequam orbem ad Euange-
lizandum sibi diuiderent, gratiam Christi Iudæis primùm
obtulerunt, in hebdomadis dimidio, synodo publica. *Act. 15.*
Mosis sacrificia & cætera figuralia abrogantes, re Iudaica in
deterius ad interitum vsque, qui à Romanis allatus est, dein-
ceps abeunte

Christiana autem latius quotidie sese diffundente. Quod 4121.
si synodus illa celebrata est sub annum Christi, 17. vt aliqui-

b A 70. illo Captiui- 272.
tatis anno ad Christū
Hebdomades 69, id Dan. 9.
est, anni 483. 755.

Pontificibus & principibus Iudæorum iis, quos sequenti lib. subiiciemus.

Prophetis Daniele, Mardochæo, Zacharia, Haggæo, Malachia, Ezra, & per successionis seriem, Scribis & Pharisæis, qui ideo sedere super cathedram Mosis memorantur. Matth. 23.

Persis, deinde Macedonibus, denique Romanis monarchiam obtinentibus, eo, qui altero libro sequetur, modo ac ordine vsque ad Christum Dominum.

755.

bus

Anno Mundi. bus placere video, qui non animaduertunt ὕστερον πρότερον passim in Scripturis, nihil tamen perit de vera Septuagesima intelligentia. Nam certum est non longè post Christum Pe-
13638. tro reuelatam fuisse per visum Gentium vocationem, atque deinceps libertatem ab hostiis, atque adeò Lege prædicatam. *Act.* 10.

Est etiam apta interpretatio, vt hebdomas septuagesima, cadat in Christi mortem hoc sensu. Post hebdomadas. 7. & 72. occidetur Christus *Hebdom. scilicet septuagesima.* confirmabit autem pactum multis hebdomada vna *illa postrema, vt eius medio, id est, tribus extremis annis & semis procedat Christus atque pactum de remissione peccatorum promulget, donec occidatur. Quibus confectis, templi & vrbis expectanda veniat ruina. Distribuit autem. 69. in duas partes. Nempe quia septem cesserunt templo & vrbi ædificandæ, 62. variis Ecclesiæ iactationibus.*

* *Summa* 553.

* Hos annos reperies ab octauo regni Nabugdonozoris, à quo incipiunt. 70. an. captiuitatis, ad decimum octauum vsque Tyberij Cæsaris, qui est perpessionis Domini annus. Nam monarchia Babylonica præterea mansit an. 70. Persica 147. Ab Alexandro ad Cleopatram Antonij. 276. atque hinc ad Tyberij decimum octauum. 61. Summa. 554. Nam quòd Macedonica à Christo tam retrò abfuerit, constat ex his M. Ciceronis in 2. de Diuinatione verbis. Demosthenes abhinc annos propè trecentos fuit.

Ita ab orbe condito ad CHRISTVM *sunt anni* 1421. *menses.* 6. *dies* 16.

Quæ membratim & per successiones pontificum, & tegũ & monarchiarum peculiari libro, deinceps demonstranda suscepimus, ne quid confunderemus, sed inter sacra & profana melius distingueremus. Nam deinceps maiore turba &
4121. copia res mundi sese offerunt, dum vbi historia sacra desinere incipit, illic profana propriè auspicatur. Per tot annos scriptores gentium muti propemodum extiterunt. Ducat ergo mundus summo Dei & Ecclesiæ veteris beneficio & prouidentię, quòd aliquid certi de suo prisco statu cognitum habet, atque Hebræis scriptoribus gratiam agat, quòd superiorum sæculorum certam aliquam memoriam, rationem, ordinem, originem, tenet atque complectitur.

RELIGIONIS ET DOCTRINÆ CONTINVATIO, ET AD HANC VLTIMAM PATRVM VETERIS. Testamenti ætatem transmissio.

SEXTA ætate antiqua religio & doctrina retinetur, & ad Christum inter captiuitatem & persecutionum multa discrimina perducitur, per Prophetarum reliquias, multos Scribas, Doctores, Rabbinos, externos, Philosophos, & Poetas, quos in hanc omnes conferemus, etsi plerique nostrorum penè sint temporum, quod partim Prophetas sint secuti, partim sua omnia è sexta huius ætatis Cabbala, traditionibus, & disciplina quasi per manum receperint. Deum *esse vnicum. Malach.* 1. *Nunquid non Pater vnus omnium nostrum, nunquid non Deus vnus creauit nos? Ecclesiast.* 1. *vnicus est Altissimus. Sap.* 12. *Non est alius præter te. Machabei pro Dei vnitate contra Græcos pugnant, Iudas in libro Ester & Danielis, pro eius professione inter Babylonios & Persas periclitantur. Denique omnes pij, qui sequuti sunt Prophetas eandem doctrinam posteritati contra Polytheian omnia tunc occupantem relinqunt. Imò etiam impij & profani omnium sæculorũ paulo sapientiores. Trimegistus in Poemandro cap.* 2.3.4.5.6.9.10.11.12. *In Asclepio cap.* 16. 7. 11. *Pherecydes Syrus, Pythagoras, Philolaus, Architas, Empedocles, Parmenides, Melissus, Xenophanes, Timæus Locrus, Zeno, Eleates, Acmon, Euclides, Anaxagoras, Plato, præsertim in Epistolis, Timæo, Parmenide, Aristoteles in Metaphysicis, lib.* 8. *Phys. & lib. de mundo ad Alex. Theophrastus in Metaphysicis, Zeno Stoicus, Epictetus apud Arianum, Alcinous de doctrina Plat. Aphrodisæus lib.*

de Prouidentia, Plutarchus de Isi & Osyri, & aliis multis Opusculis, Damascius, Iamblicus de secta Pythag. & de Mysteriis Aegypti. Symplicius in 1. Phys. & in Epicletum Ariani, Plotinus in Enneadibus passim. Fusius Enn. 2. per totum lib. 9. Porphyrius de Abstinentia, & alibi, Proclus in Theologia Platonica, lib. de anima & de dæmone, vbi affirmat πολυθεότητα esse ἀθεότητα è Latinis Seneca, Macrobius, Calcidius, Cicero de Natura Deorum, de Diuinatione, de Vniuersitate, de Somn. Tusculan. &c. præter oracula Sibyllina, & Deorũ ipsorum, siue Dæmonum poetarũmque fragmenta à Iustino Martyre, Clemente Alex. Lactãtio, Arnobio aliisque innumeris producta. Trinitatis mysterium, *Daniel ad id aliquoties pluraliter loquitur de Deo, c. 2. Sacramentum hoc mihi reuelauit (Deus) vt interpretationẽ Regi manifestarent (pro manifestaret) 4. in sentẽtia vigilum decretus est sermo Sanctorum (Dei Sancti) & petitio. 7. Regnũ dabitur Sanctis Altissimorum (Dei Altissimi) & mox. Et suscipient Regnũ Sancti Altissimorũ. Et, Sanctos Altissimorũ conteret. Et interficiet robustos, populũmque Sanctorũ (Dei Sancti) secundũ voluntatem suam. Quod caput propriè est de Antichristo, quẽ fore Arianũ, Diuinitatique Christi, & Spiritus Sancti infestum ex aliis locis constat. Zach. 11. Pastores eorũ (Deus Iudæorum Pastor) non parcet eis, Malach. 1. Si ego Domini sum (Dominus) vbi est timor mei? Quas personas vnicum in versũ inclusit Aggeus, & nominauit: Ego sum vobiscũ, dicit Dominus exercituũ, cum Verbo, quod promisi vobis, & Spiritus meus in medio vestri. Nolite timere. Hinc Zoar è Rabbi Ibba ad illud Deut. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus, Deus vnus est: per primũ (, ',) intelligit Patrem: per secundũ (*Elohenu*) Filiũ: per Tertiũ (, ',) Spiritum Sanctũ. Deinde citato Esaiæ Trisagio: Sãctus (inquit) Pater, Sanctus Filius, Sanctus Spiritus sãctitatis, quos alibi vocat tria specula, tria luminaria, tres supremos patres, principio finéque carẽtes, alij tres* Middoth, Sephiroth, Elionoth, *tres ipsius infinite (*En Soph.*) numerationes sublimes,* Keter *Coronã,* Hocma *Sapientiã,* Bina *Intelligentiã. Tres Iodin (, ',) nomen Tetragrãmatõ designãtes. Cuiusmodi alia proferuntur è Midras Psal. 50. Midras Ecclesiast. c. 4. R. Mose Haddarsan in ca. 42. Gen. R. Sheolá in Psal. 111. & 112. R. Azariele, tractat. de sanctitate, R. Abrahã lib. Ietsirá, R. Isaac lib. de creatione, R. Hamai tract. Halitun contemplatio R. Nehemia Ben. Haccana in epist. Hassodoth secreta de Sod, siue mysterio nominis Tetragrãmati nunc per. 12. nunc per 42. literas expressi. Cuius rei fama ad profanos peruenerat. Nam in Deorũ sacrificiis ternario numero vtebantur, Arist. lib. 1. de Cœlo cap. 1. & isto numero Deus impare gaudet, Virg. Eglo. 8. & ἐς τρὶς ἀποσπένδω καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ, ad ter libo, & ter hæc venerabilia clamo. Theocritus Idylio. 2. E veterib.* Chaldæorum & Persarum *λογίοις vt Zoroastris, citante Gemisto Plethone Platonico, πάντα ἐξετέλεσε πατὴρ, καὶ παρέδωκε δευτέρῳ & Procl. lib. 2. & 3. Comment. in Parmenidem Platonis ἐκ πατρὸς ἀλκῆς δρεψάμενος νόῳ ἄνθος. Item, νοῦς πατρὸς, &c.* Magorum *de tribus principiis Oromase Mitri & Arimine, quæ Deum, mentem, & animam interpretantur [propriè Oromases significat lumen existens, Mitris significat redundantem. Et Arimine Excelsitatem denotat.] Aegyptiorum veteri oraculo Serapidis ad Thulẽ Regem apud Suidãm Thulis, πρῶτα θεὸς μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς, ταῦτα δὲ σύμφυτα, ταῦτα καὶ εἰς ἓν ἰόντα τέτακται Et in Mercurij Trimegisti Pœmandro cap. 13. & 7. ὁ θεὸς ἀρρενόθηλυς ὢν ζωὴ καὶ φῶς ἀπεκύησε λόγῳ, ἕτερον νοῦν δημιουργόν, cum aliis eiusdẽ apud Cyrillũ contra Iulianum, & Suidã in Mercurio prolatis. Græcorũ, vt Orphei in Argonauticis apud Clement. lib. 5. Strom. Pherecidis Siri apud Proclũ, qui ex eius documentis ait Pythagorã tres simul Deos celebrare, sicuti & Platonẽ. Parmenidis in Cosmogonia; & apud Platonẽ in Parmenide de tribus subsistentiis, vt interpretatur Plotinus Enn. 4. lib. 1. c. 8. Platonis ipsius Epist. ad Dionysium δεύτερον περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα, & alibi vt probat Origenes lib. 6. contra Celsum, Numenij lib. de bono, quo eum Proclus celebrâsse scribit tres Deos, Primum vt Patrem, secundum vt opificem, Tertiũ vt opus ab vtroque procedẽs. Plotini peculiari opere, περὶ τριῶν ἀρχικῶν ὑποστάσεων, & lib. de Ideis, & lib. contra Gnosticos, Iamblichi de secta Pythagoreorum, & lib. de Mysteriis, Seorsum c. 39. Porphyrij li. 4. de historia Philosophica, vbi citante contra Iulianum Cyrillo, Essentiam Dei progredi vsque ad tria docet. In ea enim esse Deum supremum, qui Bonum, secundum, qui vniuersi opifex, tertium qui anima mundi, & lib. de Patriarchis, è quo Proclus dogma, περὶ τοῦ αἰῶνος, καὶ προαιωνίου καὶ αὐτοῦ μόνου huic mysterio congruens profert. Amelij, qui eodem referente tres Reges, trésve intellectus constituebat, qui & Cyrillo Augustinóque narrantibus, initium Euangelij D. Ioannis laudabat, & literis aureis inscribendum asserebat, tanquam Platonicæ Philosophiæ consentaneum, Procli ipsius lib. de Theologia Platonica, & in Parmenidem Platonis. Latinorum vt Calcidij in Timæum,*

Anni *summus Deus iubet, secundus ordinat, tertius intimat, Macrob. lib.1. in Somn. cap.14. Deus, qui*
mundi. *prima causa, & est, & vocatur, vnus omnium Princeps, & origo superabundanti Majestatis*
fœcunditate de se mentem creauit, hæc mens νοῦς vocatur, qua Patrem inspicit, plenam similitu-
dinem seruat authoris. Animam verò de se creat, posteriora respiciens. Deinde vt intelligatur,
3569 *de qua anima istud accipi debeat, nempe diuina, mundi, siue vniuersi effectrice, non humana, pau-*
lo post, anima ergo (inquit) creans sibi condénsque corpora (nam ideo ab anima natura incipit,
quam sapientes de Deo & mente etiam νοῦν nominant) ex illo miro, & purissimo fonte mentis,
quem nascendo de originis suæ hauserat copia, corpora illa diuina vel supera, cæli dico & side-
rum, quæ prima condebat, animauit, diuinásque mentes infudit, inferioribus verò & terrenis
pro cuiusque ratione, existendi, viuendi, crescendi, sentiendi, intelligendi naturam, quia caducũ
est corpus, inseruit. & mox. hoc & Virgilius expressit. Nam & mundo animam dedit, & vt
puritati eius attestaretur, mentẽ vocauit, Cælum enim, ait, & terras, & maria, & sydera Spiritus
intus alit, id est, anima, sicut alibi pro spiramento animam dixit. Quantum, inquit, animæque va-
lent, & vt illius mundanæ animæ assereret dignitatem, mentem esse testatur, Mens agitat
molem. necnon vt ostenderet ex ipsa anima constare & animari vniuersa quæ viuunt, ad-
didit, Inde hominum pecudúmque genus & cætera. & mox. Secundum hæc ergo, ex summo
Deo mens est, ex mente anima. Anima verò & condit & vita complet omnia, &c. In quibus
quidem, vt Pythagorici, & Platonici nonnihil Arianizent, at multum est in tanta obscuritate
vidisse aliquid. Separatim autem Filij *mysterium. Dan. 9. Ostende faciem tuam super sanctua-*
rium tuum propter Dominum siue Deum. Zach. 12. Deus inducitur loquens, Aspicient ad me, quẽ
confixerunt, 13. framea suscitare super pastorem meum & virum socium vel propinquum meum,
עמיתי *Aamithi, dicit Dominus exercituum 3. Dixit Dominus (Filius) ad Satan, increpet te*
Dominus (Pater) Mala 4. Ecce ego mittam Angelum meũ (Ioannẽ Bapt.) & præparabit viã
ante faciem meam, & statim veniet ad templum suum dominator, quem vos quæritis. Eccl. 51.
Inuocaui Dominũ Patrẽ Domini mei. Qui & eum sapientiæ elogio diuinissimè describit capitibus
1. 4. 24. vt & eiusdem ætatis auctor Sap. 2. 7. 8. 10. 18. Quod secuti Iudæi deinceps diuinissima de
Verbo Dei, sparsêre, vt Philo multis locis, lib. de Agricultura pag. 5. lib. de his quæ post sex dies, lib.
Quòd insomnia sint à Deo l. Quod diuinitas sit immutabilis. l. 2. Allegoriarũ. l. Quis sit hæres diui-
narũ legũ. Zoar, Chaldæi Paraphrastæ & Hierosolymit. de quibus proinde R. Menahẽ Rakanati
in legis expositione, ad illud Exod. 16. vers. 8. Non cõtra nos est murmur vestrũ, sed contra Domi-
num, transtulit (inquit) Okelos, sed contra Verbum Domini, significans כי חשבינה בקראת
כה וחיא חהולכה עמם במדבר וםבאן תבין רבדים רבים בתרגום *diuinitatem appellari Verbum Domini,*
nempe eam, quæ comitabatur eos in deserto. Atque hinc multa in translationibus Chaldaicis per-
cipies, quod sequentibus exemplis postea illustrat. [*De verbo ad verbum sic interpretare.* Quia
Essentia vocata (est) sic: Et ipsa profecta est cum illis in deserto. Et hinc intelliges
verba (id est res) multa, in targum. Hoc est translatione.] *Num. 21. Locutus est populus*
in Deum & Mosem, Chaldæus, Detonauit populus in verbum Dei. Deut. 9. Ipse est qui transit an-
te te. Chald. Verbum Domini transit ante te. Gen. 9. v. 12. Inter me, & inter vos. Chald. *Inter*
Verbum meum & inter vos. v. 15. Inter Deum, & inter omnem animam viuentem. Chald. Inter
Verbum Domini, Gen. 31. v. 49. Videat Dominus. Chald. Aspiciat Verbum Domini. Gen. 21.
Iura mihi per Deum. Chald. Per Verbum Dei. Exod. 19. v. 17. Eduxit Moses populum in occursum
Dei. Chal. In occursum Verbi Dei. Quibus addere possis illud Oseæ 1. v. 7. Et saluabo eos in Domino
Deo suo. Chald. Et redimam eos in verbo Domini Dei sui, & 2. v. 2. Non ipsa est vxor mea, ne-
que ego vir eius. Chald. Ipsa non se subiicit cultui meo, neque verbum meum recipiet precem eius.
Sic hac ætate Chaldæi Paraphrastæ viam ad conuersionem aperiebant Orientalibus, vt Græci, siue.
70. interpretes Occidentalibus ὁ τῶν πάντων θειότατος λόγος apud Platonem in Epinomide, ὁ ἔκγο-
νος τοῦ ἀγαθοῦ, lib. de Rep. quem vt principem & causam vniuersi vna cum patre inuocat epistola ad
Hermiam, Erastum & Coristum. Spiritus Sancti. *Neh. 6. Spiritum tuum bonum dedisti, qui do-*
ceret eos. Ezech. 46. Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis am-
buletis. Agg. 2. Zach. 7. & 12. Sap. 1. 5. 7. 11. 12. 15. Eccl. 24. 39. 48. Quæ excipientes Iudæ. dein-
ceps diuinissima de illo prodiderunt, & Philosophis, *præsertim Pythagoricis, Platonicis, Stoicis,*
4121 *& Trimegisto hac memoria emergentibus copiosam segetem præbuerunt, vt de eo multa traderẽt,*
συνεκτικὴν εἶναι ὑσίας, omnia continentem, conseruantem, totam infusam per artus agitare molem
& pleno se corpori miscere, intus alere, per totum mundum peruadere, mundi esse spiritum, ani-

mam, mentem. Hinc Trimegistus in Asclepio, spiritu, ait, augetur & gubernatur omnis in orbe Anima mundi.
species, Spiritus implet omnia, mũdus nutrit corpora, spiritus animas. Spiritu ministrantur omnia
& vegetantur in mundo. Plato.10.de Leg. agitat sanè anima omnia, quæ in Cælo existunt, terra, 3569
mari, iisdem motibus, qui nominantur, velle, cõsiderare, curare siue prouidere, deliberare. Cicer. de
Nat. Deor. Animum esse per naturam rerum omnem intentum & commeantem, & in Acade-
micis Animum mundi, quem Deum appellant. & de Vniuersitate, Animum vt in mundi medio
collocanis, ita per totum tetendit. Virg. 6. Aneid. & 4. Georgic. Mens agitat molem, &c. Ma-
crob. vbi suprà. Calcidius in Timæum Platonis Platonicam sententiam explicat. Materiã mo-
uet spiritus & vigor ex æternitate rationaliter totam interdum, nonnunquam pro portione. Nam
spiritus motuum illorum non est natura, sed anima & quidem rationalis, quæ viuificans sensilem
mundum eum exornauit ad hanc, qua nunc illustratur, venustatem. Quo pertinet intellectus agens
Alexandri Aphrodisæi. Nam etsi Aristoteles hoc minimè omnium instituat, vt cui intellectus
agens & pasibilis sint re vnum & idem, solâque notione differant: tamen eò apparet allusisse
Aphrodisæum. Docet enim Intellectum agentem esse re separatum & extra homines positum,
communem siue vniuersalem, & quendam Deũ, qui in singulares hominum mentes agat ac opere-
tur, vt sol in cunctas ciuitatis fenestras. Patibilem autem esse singulares hominum animos, qui
huius agentis recipiãt influxus, impressiones, illustrationes, ac per eum in actum Intelligendi per
ducantur. Quam Alexandri sententiam dum non caperet Auerroes, profana quædam & monstro
sa de intellectu communi commentatus est. Hæc enim desumpserunt ab Hebræis, qui apud Eliam
in Tisbi eum Ruah Hakkôdes appellabant quasi Spiritum sanctitatis, Ecclesiæ moderatorem, præ-
fectúmque, Sechina quasi habitationem, quòd ipse eum ea, præsertim cum Prophetis maneat, ita
vt Saducæi sub huius ætatis extremum in hæreticis numerati sint, quòd eũ negarint. Deo Zoar &
cæteri Rabbini consulendi sunt. Nam & illi viam præmuniebant ad futuram de ipso per Christũ
& Apostolos manifestationem. Mundum esse creatum. *Omnes profani, vsque ad Aristotelẽ,*
qui primus Philosophorum mundi æternitatem ausus est stabilire. Nam Oracula, Chaldæi, Aegy-
ptii, Græci Poëtæ, Orphæus, Homerus, Hesiodus, Phocilydes, Sophocles, &c. Virgilius, Ouidius,
Lucretius, &c. imo & Philosophi, Pherecydes, Pythagoras, Timæus, Parmenides, Melissus,
Anaxagoras, Empedocles, Heraclitus, Democritus, Plato, Leucippus, Epictetus, Plutarchus, Pla-
tonici, Epicurei, Stoici, auctore Varone, Theophrastus ipse, etsi Aristotelis discipulus & successor
lib. de saporibus, Deum creasse omnia non modo asserens, sed etiã de nihilo. Plotinus lib. de mun-
do, Proclus in Timæum, Cicero multis locis, Macrobius in Somn. & Satur. Seneca c. 31. & 32. de
vita beat. lib. 1. Nat. q. & in epistolis. Galenus lib. 3. 7. 11. 15. 17. de vsu partium & lib. de forma-
tione fœtus, vtut impius & planè profanus. Imò verò etiam ipse Aristoteles in metaphysicis, dum
recensens veterum de principiis opiniones, eum, qui νοῦς εἶναι αἴτιον τῆς φύσεως καὶ τοῦ κόσμου docuit,
cæteris anteponit. Et in lib. ad Alexandrum, quem senex conscripsit, Deum esse genitorem
& conseruatorem rerum omnium, & libro de mirabilibus, Mare eum natura ter-
ram obrueret, Deum contraxisse, vt terra extaret, ad conseruationem & vtilitatem ho-
minis animantiúmque. In Christum fides, & expectatio. *Hag. 2. Stante templo Zoroba-*
belis venturum desiderium gentium: Zacharias c. 3. 9. 11. 12. 13. 14. Dan. 2. 7. 9. intra 70. hebdo-
madas, id est, an. 490. 4. Ezræ 7. & 13. reuelandum intra 400. annos. 1. Ezræ. 2. Nehem. 8.
Ezechiel multis locis Malach. 2 3. 4. Sap. 2. & c. 1. Mach 14. Iudæi & sacerdotes cõsentiunt, vt
Simon Machabæus sit dux & Sacerdos in æternum, donec surgat Propheta fidelis, centum vix an-
nis ante Domini Natiuitatem. Chaldæi paraphrastæ, quorum vnus Ionathan. 28. annis obiit ante
Christũ, eius promissionẽ quauis occasione vrgẽt & breui perficiendã ostendũt, Gen. 49. Num. 24.
3. Reg 4. Esa. 4. 9. 11. 14. 16. 20. 52. 53. 66. Hier. 23. & 33. Ose 14. Mach. 4. & 5. Habac. 3. Hag.
2. Zach. 3. 4. 6. 10. Ps. 20. 44. 60. 71. 79. Cant. 1. 4. 7. 8. Ruth. 1. & 3. Lam. 2. & 4. Eccl. 1. & in
Targhum Hierosolymitano Gen. 33. 49. tribus locis. Exo. 12. Num. 11. 24. Quæ Oracula ab Elia
in Meturghemã Rad. נוד coacervata hic indicare volui, vt ea intelligamus veterem Synagogã
accepisse de Christo, quæ Christiani de eodem exponimus, hostiũ etiam nostrorũ confessione. Quare
& eius aduentus est articulus duodecimus Symboli Iudæorum, de quo caput Helec in Talmud tra-
ctatu Sanedrin. i. Synedrii, & sectio integra Maiemonim, id est de virorum R. Mose pag. 763.
& mentio apud Rabbinos, tam veteres, quàm recentes creberrima, & vetus epistola Secretorum
R. Nehemiæ, in qua docebat se tantum distare. 50. annis ab ipsius aduentu, veluti expectans conso- 4122
lationem Israel cum Simeone coæuo suo Christi susceptore, qui Talmudici contextus siue Misna

id est, Exemplari

Anno mundi *id est, Exemplari, fundamenta iecisse fertur, à R. Hakkalos post annos 160. perfecta, ad sum-*
mumque perducta. Quod nec Gentiles latuit. Nam tunc percrebuerat fama toto Oriente esse in
3569 *fatis, vt Iudæus rerum potiretur. Tacitus lib. 21. Sueton. in Vespasiano cap. 4. Sibyllarum Oracula*
de eo Romanos reddebant sollicitos. Cic. 1. epist. ad Lentulum. Regem enim aliquem esse appellandũ,
si salui esse vellemus. Idem 2. de Diuinatione, vbi & meminit Acrostichis, quæ illius Regis nomen
& elogiũ primis literis versuum continebat, nẽpe è libro. 8. Oraculorũ Sibyllinorum, Ἰησοῦς Χειςὸς
θεῦ υἱὸς σωτὴρ, σταυρός. Sacerdotium, publicum ministerium. *Iosue filius Iosedec primus tẽ-*
pli restaurati Pontifex & cæteri vsque ad Iaddum, Nehem. 13. qui Alexandro magno occurrit.
Reliqui apud Iosephum vsque ad Phinæum Pontificem vlt. omnes à Iosue filio Iosedec. 39. ad vs-
que Caipham. Sacerdotes alij & Leuitæ distincti in suos ordines, vt prius, Neh. 11. & 12. 13. v. vlt.
Scribæ & Pharisæi sedent super Cathedram Mosis, & hi quidem à tẽporibus Machabæorum, illi
autem ab ipso Ezra, eorum auctore paulò pòst reditum è Babylonia. Sacrificia & Sacramenta.
Vt prius apud Prophetas & auctores huius ætatis, seorsum Ezræ 3. 8 Nehem. 10. vbi versu 8. spõ-
sio pro paruulis 3. Ezræ. 8. & 9. ædificarunt altare, vt offerrent holocausta, sicut scriptum est in
Lege Mosis, &c. Quin & in perfectius commutanda docentur Mal. 1. Oblatio munda per totum
orbem. Zach. 9. Frumentum electorum, & vinum germinans Virgines, &c. De quibus Rabbini
mira sparsim, quin & Transsubstantionis semina diserte tradunt, vt R. Mose Haddarsan in il-
lud Ps. 136. Qui dat panem omni carni, Rabi Iohai in cap. 25. & 28. Exodi, Panem propositionis
vocari Heb. Lehhem Panim, id est, facierum duarum, quòd sacrificium panis tempore Messiæ
cunctis Mosaicis successurum, & illis cessantibus nunquam desiturum, habiturum esset duas facies
vnam corruptibilem, alteram incorruptibilem, substantia corruptibili in incorruptam Messiæ
corpus interiusecus conuersa. Ionathan in sua Chaldea paraphrasi Psalmorũ ad versum Psalmi 71.
Erit firmamentum panis in terra in capite montium Ecclesiæ, Placenta erit oblatio in capitibus sa-
cerdotum, qui sunt in Ecclesia, vbi & R. Selomo, hunc versum Rabbini nostri exposuerũt De Clu-
scaoth, *siue placentis dierum Messiæ. R. Dauid* Kimhi *ad illud Osee 14. Viuent tritico, &c. Nõ-*
nulli (inquit) nostrorum exponunt, quòd mutatio naturæ erit in tritico futuris redẽptoris Christi
tẽporibus, & post, Et sane magistri nostri piæ memoriæ meminerũt cuiusdã mutationis naturæ, quæ
futura sit in tritico. Locus Rabbini meretur Hebraica, vt cum vbique vertat, facilius isti consu-
lant. וזכרו רזל שינוי טבע שיהיה בחטי בחמה [*Di verbo ad verbum.* Et commemorant Magi-
stri nostri, memoria eorum sit in benedictionem, quòd potestate eius, natura quæ
erit, in tempore suo, in tritico.] Vasa & ornamenta sacra, *à Cyro restituuntur Ez. 1. &*
successoribus cap. 8. & 3. Ezræ 8. 2. Mac. 1. Pœnitentia, & eius actus. *Nehem. 9. Tesubá vo-*
cant, de qua cap. 7. & 10. libri Hajasar R. Tam, & in Talmud, & Maiemonim tractatus pecu-
liares. Confessionem autem peccatorum vocant Niddui, cuius formulam more solenni & certis
verbis conceptam reperias apud Fagium Leu. 5. & Num. 5. Scribunt enim Hebræi nihil profuis-
se sacrificia per se neque expiâsse peccata, nisi præcessisset Tesuba & Viddui, pœnitẽtia & con-
fessio e cap. 5. Num. Benedictiones Sacerdotum, *Eccl. 45. de iis est tractatus in Talmud Bir-*
cath cohanim. Neh. 9. Ceremoniæ, tunicæ Sacerdotales, &c. *vt prius Neh. 7. & 8. Purifi-*
cationes & quasi baptismata. Neh. 4. v. vlt. Ieiunia crebra, *in Calendario Heb. Est. 5. & 14.*
Dan. 9. Iudith 4. Zach. 8. quarti, quinti, septimi & decimi mensis. Quin & Quadragesimæ exẽ-
plum. 4. Ezræ 14. vbi Ezras per. 40. dies scribit, noctibus autem panem manducat, id est, cibum
capit. Ieiunium obsidionis Hierusalem à Nabugd. factæ, ieiunium Ester, &c. singulis annis ieiu-
nia viginti sex in libello Taanith, id est de afflictione & in Calend. Hebr. Quibus addiderunt ma-
gistri singulis Hebdomadibus ieiunia duo, id est, secundi diei siue Lunæ, & quinti siue Iouis. In
libro Taanith, de quibus illud Euangelij. Ieiuno bis in Sabbato. Delectus ciborum. *Dan. 9. Iu-*
dith 12. Machabæi malunt necari, quàm vesci cibis vetitis, 1. Mach. 7. Daniel & socij nolunt pol-
lui cibis gentium Dan. 1. ne quidem vino potus Nabugdonozoris ibid. Dan. quæ tamẽ prohibitio
non erat Mosis, sed Synagogæ, vt constat è Tisbi Eliæ in Rad. נסך *nasac.* Religiosorum vita &
vota. *Samaias reclusus. Neh. 6. v. 10. Pharisæi apud Iosephũ lib. 13. Ant. c. 9. Hasidei 1. Mach.*
7. qui Rabbinis חסרים *quasi pij, sancti, Iosepho lib. 2. belli cap. 12. & Plinio lib. 6. Essei siue Es-*
seni. quorum instituta monasticis nostris simillima Ioseph. ibid. Scribæ ab Ezra instituti ex He-
bræis in suis traditionibus. Multi Eremitæ ex Iosepho in vita sua. Templa, loca religiosa,
προσευχαὶ, *Ioseph in vita sua, quasi oratoria, templum à Zorobabele inceptum, à Nehemia*
perfectum, secundo Machabæorum, primo & secundo locus quidam Nephtar appellatur quasi

torıbus dabant Cæſares. *Anni mundi.*

l IEHV ſctiptis literis in Samatiam omnem progeniem Achab deleuit, vxorem, filios & fratres Achab, & ſacrificos 3327
omnes Baal, ex cuius templo latrinas fecit, vt à Dco prædi ctum fuerat.

Iotam Iſrael & Ochoziam Iudæ teges trucidauit.

Quo die vnctus eſt in Regem, eo dıe vnctus rex Damaſci Hazaël hoſtis. *Seder.cap.*28.

In impietate multa piè fecit.

Sub hæc tempora ordıtur Herodotus ſuam Aegyptiorum hiſtoriam à Chcope, quem regnaſſe ait apud eos an. 50.

m IOACHAS cœpit regnum an. 23. Ioas. 4. *Reg.*13. quando Ioas templum Domini inſtaurabat. 2. *Paral.*24.

Inuiſus Dco, quòd ſecutus ſit Idololatriam Ierobo æ filij 3343
Nabath, ob quam regnum eius regibus Syrorum Hazaeli & Benadad prædæ fuit, donec ab ipſo exoratus Deus, depulſis hoſtibus priſtinum ſtatum ipſi dedit.

n IOAS cum Amaſia, qui eius ſecundo regnum inierat, bellum geſſit & cœpit: adduxítque in Hieruſalem, & interrupit murum eius, tulitque omne aurum & argẽtum & vaſa & obſides, reuerſúſque eſt in Samariam.

Eliſeus eius decimo moritur. Ita prophetiæ munere functus eſt plus 60. annis à. 19. ſcilicet regis Ioſaphat. Duplicem Spiritum Eliæ conſecutus eſt, 4. *Reg.*2.

[Spiritus duplex Elıæ, eſt ſacerdotium & Prophetia, vocatur ſpiritus illa authoritas vt à D. Paulo dicitur, omnia hæc eſſe ab eodem Spiritu. 1. Cor.12.]

Eius corpus, mortuum hominem alium, à quo ſortuito tangebatur, vitæ reſtituit. 4 *Reg.*13.

Amazias rex Iuda regnum ſuſcepit anno ſecundo huius Ioas.

o IORAM in Paralipomenis dicitur. Acciſum regnũ in 3384
priſtinum ſplẽdorem reſtituit. Antiochia capta, &c. Syros vicit. Regnare cœpit an. 15. Amaziæ. Poſt eius mortem, regnum Iſraël à Tyrannis diuexatum eſt, vſque ad finem ſui.

Regnum Aſſyriorum per Phul terrori eſſe cœpit Syris & reliquis finitimis, quem ad concionem Ionæ, pœnitentiam egiſſe ferunt. Cultum vnius Dei Oriẽs adhuc retinebat, nec tam erat corruptus in πολυθεία, quàm Occidens.

Ionas prædicit euerſionem Niniuæ regi Aſſyriorum iam ſupra reliquos emergenti. Quare & huius Monarchię prima nunc mentio fit in Bibliorum hiſtoria.

p QVIA 4. Reg. 14. Ieroboam auſpicatus eſt regnum ſuum Amaziæ decimo quinto, & regnauit annis 41. qui incidunt in 27. Oziæ, cum mox ſequenti cap. 15. ſcriptum ſit. *Anno 38 Oziæ Regis Iuda, regnauit Zacharias filius Ieroboam,* 3393
octo annorum, vt minimum, interregnum debet conſtitui, etiam ſi fuerit in paternum regnum ſucceſſio, quemadmodum ſæpe videmus propter crebras & ſubitas familiarum vices hæreditates manere interruptas & certis poſſeſſoribus vacuas. Certè hic crebra & repentina familiarum mutatio abſumpſit octo annos, & deinde nouem, de perpetuo & rato Regum Iuda numero.

* ZACHARIAS impietatem patrum ſuorum ſecutus, nõ ſucceſſit patri niſi poſt octennium, ſiue à Catholicis, ſiue ab aliis oppugnatus. Deinde ſexto menſe occiſus. Nam Deus non ſinit hæreticos tranquillè ſuccedere, vel diu ſucceſſione frui.

Poſt eum quidam interponunt interregnum. 21. annorum, ſeu perperam. Falſo enim nituntur fundamento, hoc ſcilicet regnum viguiſſe annis. 270. quot eſſe putat à morte Salomonis ad Sextum Ezechiæ. Atqui ſi rectè ſubduxiſſent, duntaxat reperiſſent 259.

11

m IOACHAS an. 17. 4 Reg. 13

Zacharia filio Ioiade propheta.

Ioas rege Iuda, ab eius 23.

12

n IOAS an. 17.

Prophetis Amos patre Eſaiæ & Oſea.

Regib. Iuda Ioas & Amazia, à 37 Ioas ad Amazia 15.

13

o IEROBOAM filius Ioas 41. 4. Reg. 14

Vaticinantibus Oſea, Amos altero à patre Eſaia, Iona. 4. Reg. 15

Amazia & Ozia regibus Iuda, ab Amaziæ. 15. ad. 27. Oziæ.

Phul Aſſyriorum an. 48.

p INTERREGNVM octo annorum. 2 Par. 26

A. 28. *Ozia ad eius.* 37. Ibid.

14

* ZACHARIA menſ. 6.

Iiſdem vaticinantibus.

Ozia rege.

15.

q Sellum menſe 1, vel dieb. 28.

Prophetis iiſdem, Ozia rege. Phul Aſſyriorum.

Anni mundi.

16

Ibid. r *Menahem* Tirſenſis an.10. 3403

Prophetis iiſdem.

Ozia rege Phul Aſſyriorum.

17

Ibid. ſ PHACEIAS Menahem an.2. 3405

Iiſdem vaticinantibus.

Ozia rege, ab eius 50.

4 Reg 15 *Phul* Aſſyriorum.

18.

4 Reg 15 t *Phakeias* Romeliæ an 20.

Vaticinãtibus iiſdẽ, itémque Oſea, Michea Moraſtite & Oded. 3425

Regnantibus in Iudæa per ordinem Ozia, Joatham, & Achaz. à.52. Oziæ vſque ad. 4. Achaz.

2 Par.5. *Aſſyriorũ Tiglath Phalaſſar an.25.*

2 Par.5. Ib. u INTERREGNVM annorum 9. 3434

A tertio Achaz ad eius duodecimum.

19.

1722 x OSEE filius Ela an.9. 3443

Satis ergo eſt octo vacuos inter Ieroboam & Zachariam intercalere, Nam.38.Oziæ regis Iuda regnare cœpit Zacharias. 4 *Reg.* 15. cùm Ieroboam mortuus eſſet eiuſdem vigeſimo ſeptimo.4. *Reg.* 14.

Deinde totidem vel potius nouem, inter penultimum & vltimum reges, vt illic ex apertis Scripturæ locis demonſtrabimus.

q SELLVM interficit Zachariam, & viciſſim facti ſui exemplo à Menahem poſt menſem interficitur.

Sexta familia.

Roma conditur in Italia Sextæ Olympiadis an. 3.

r PHVL contra terram Iſrael bellum molitur, & regem Mensbem tributarium facit 4.*Reg.*15.

Hic primus cum Iſraelitis negotium habuit, primus putatur regnaſſe inter Aſſyrios extincto Sardanapalo. Sed iam refutauimus.

In Menahem ſeptima familia incipit.

ſ COSPIT regnum anno Oziæ quinquageſimo. Patrem imitatus malum fecit coram Domino. Quare necatus ſimul vitam & imperium amiſit.

t PHAKES Ieroboami impietatem imitatur. Iudæam ſub rege Iudæ Ioatham excurſionibus vexat. Inde aſſumpto Razi rege Syriæ Achazum Ioathæ ſucceſſorem armis aggreditur, & facta ingenti cæde Hieroſolymam obſidet. *Eſ.* 7.

Acbazo in auxilium ſui regem Aſſyriorum Tiglath Phalaſſar vocante Galilæã perdit, tribubus Galilææ Zabulon, & Nepbtalim in Aſſyriam tranſlatis.

Atque hæc fuit prima tranſmigratio Iſrael. Quare in odiũ ſuorum adductus ab Oſee inita coniuratione perimitur eodem ſcelere, quo imperium aſſumpſerat.

In eo fuit familia octaua.

Ne mireris ſi Oſeas, Amos & Eſaias adhuc vaticinarentur. Nam floruerunt diutiſſime, & quiſque illorum quatuor reges Iuda ſepeliiſſe dicitur Oziam, Ioatham, Achaz & Ezechiam *R. Selom.Oſ.*1. *Kimbi Eſa.*1.

Tiglath. Pbalaſſar Aſſyriorum rex, vrbes Aron, Abel, Bethmecha, Ianocha, Cades, Aſor, Galaad, & Galilæam, & vniuerſam terram Nepbtali cepit, & in Aſſyrios abduxit. 4. *Reg.* 15. Hoc modo Iudæos Galilęa potitos, eam primùm inhabitare cœpiſſe quidam exiſtimant.

u INTARREGNVM nouem aonorum ex.4.Reg.15. & 17. omnino hic ſtatuendum Nam iſte Phakeias regnare incipit an.52. & vltimo Oziæ, deſinit ſub annum 20 Ioatham, qui erat quartus Achaz, à quo ad ſextum Ezechiæ, quando concidit iſtud regnum, ſuperſunt anni 18. nempè.12. reliqui Achaz & ſex Ezecbiæ.

Vel regnauit Oſeas vltimus Iſraelitarum rex snnos. 18. Nouem per tyrãnidem ab anno vigeſimo Ioatham, qui fuit quartus Achaz. 4. *Reg.* 15. Indignata enim Scriptura impium regem Achaz illic nominare, mortuum potius patrem nominat. Nouem alios per ius, dum anno 12. Achaz, rex eſt cõfirmatus & receptus, 4. *Reg.* 17.

x OSEE minus impius, quàm reges ſuperiores, 4. *Reg.* 17. perpetuam tamen genti captiuitatem importauit, quod peccatorum menſura iam ad ſummum perueniſſet.

Duodecimo Achaz regnum conſequitur, poſt octennem vel nouennem de regno cum familia Phakeę dimicationem. Vnde hîc nona & vltima Regum Iſrael ſtirps.

Suo primo, à Salmanazare rege Aſſyriorum virtus dare ei tributum coactus eſt. Septimo quòd legatos ad Suam regem Aegypti miſiſſet, vt eius ope ſe à tributo impoſito liberaret, in Samaria poſt triennium ferè à Salmanazare

regresso obsessus est ac tandem captus & cum populo, id est, cum reliquis octo tribubus Israel in Assyriam translatus, & in vrbibus Hala & Habor, iuxta fluuium Gozan in ciuitatibus Medorum collocatus. 4. *Reg.* 17. & 18. *Anni mundi* 3445

Hæc est clades extrema regum & decem tribuum, quæ sexto Ezechiæ regis Iuda vltra montes Medorum & Persarum abductę sunt, missis aliis in earum terram. Hæ Orienti & Septemtrioni infusæ, Iudæorũ clausorum fabulæ dedere causã: qua de re extat Eldad Danius à nobis versus. Perditas in Oriente aiunt Hebræi. Intereà facilè assensum præbuerim iis, qui ex istis, ortos Tartaros opinantur, siue quia Tartari tenent oram Septemtrionalem Orientis & Aquilonis, siue quia illorum præcipuum imperium Persico imminet, eóque terminatur à parte Assyriæ & Mediæ, siue quia diu latuerunt, & ignoti permanserunt. Nam eorum nomen tantùm auditum circa annum Domini. 1200. Adde, quod nomen Tatari (sic enim loquendum aiunt fine r) Hebraicè & Syriacè sonat derelictum, desertum. Prętereà Hordas Tartariæ, in prouinciis Septemtrionalioribus aliquæ retinuerunt nomen Dan, aliæ Zabulon, aliæ Nephtali, inter regna aliqua nomen Tabor, alia alterius Hebraïci monumenti, vt nec mirum sit Russiam, Sarmatiam, Lituaniam, Moscouiam & cæteras versus Tartariam regiones Iudæis abundare.

[Ita factum vt dispersione Iudæorum pararetur via disseminandi cultus diuini, in omnes partes orbis. Iustínus in Apologetico.]

Denique quoniam Circumcisionem sunt perpetuo amplexi, antequam quicquid accepissent de infœlici Mahomete, cui & facile assenserunt, quod in multis suæ legi & moribus congrueret.

In hanc cladem inciderunt, quoniam à cultu Dei, quem tradiderat Moses, defecerant, & nouam religionem asciuerant. 4. *Reg.* 18.

In hoc bello Tobias in captiuitatem ductus est. *Tob.* 1.

Est etiam probabile earum partem esse populos Americæ siue Indiæ occidentalis (quod miror à nullo animaduersum) Primo, quia traduntur perditæ in Oriente, *R. Selom. Gant Selom.* 2. Secùndo, quia in insulis S. Michaelis siue Essoris ad illam orbem pertinentibus sepulchra subterranea à nostris reperta sunt cum literis Hebraicis antiquissimis, supernè quidem [illegible] (*quid volunt Deus*) infernè autem [illegible] cum duobus apicibus,) *scallim mortuus est, scito Deum*) Teuetus lib. 23 Cosmog. cap. 7.

Tertio, quia. 4. Ezræ 13. profectæ narrantur *in vlteriorem regionem, vbi nunquam inhabitauit genus humanum. Per introitus autem angustos fluminis, Euphratem introierunt. Fecit enim eis Deus signa & statuit venas fluminis, quousque transirent. Per eam enim regionem erat via multa itineris anni vnius & dimidij. Nam regio illa vocatur Asereth.* [illegible] quasi transito Euphrate venerint in Tartarica deserta, indéque in illam terram ignotam versus Groenlandiam. Nam ab illa parte America dicitur aperta & sine mari, cum aliis ex partibus sit mari clausa, & peninsula: Quin & per angusta freta, maria etiam vastissima eò peruenire potuerunt, vt in regiones solo mari à Tartaria diremptas.

Quarto, quia Iudæos appellant clausos veteri traditione & Cabbala. Constat autem Americos clausos vndique mari, ac Americam vel esse magnam insulam, vel peninsulam. Nam adhuc dubitatur vtrum à partibus Septemtrionis iuncta sit continenti Asiæ, siue Tartariæ magnæ, vel ab ea freto duntaxat exclusa, vt ab orbe antarctico, versus austrum, per fretum Magellanicum.

Iisdem vaticinantibus.

Achaz & Ezechia regibus Iuda.

A duodecimo Achaz ad sextum Ezechiæ.

Assyriorũ Salmanazare an. 17.

ASSYRIORVM ET OSEÆ REGIS SÆCVLO.

Anni mundi.

Curthæi in Samariam translati cùm diis patriis sacra facerent, deuorati à leonibus cœperunt. Quare vnum è sacerdotibus captiuum reuocarunt, qui eos iura regionis doceret & vnius
3443. Dei cultum. Quem tamen ità seruarunt, vt quæque gentes fabricarent Deum suum. *quarti Regum decimoseptimo.*

Addit Iosephus eos recepisse quinque Mosis libros, sed male interpretatos, neque Iudæos, neque Gentiles euasisse, cùm Iudæi bene rem suam gererent, se Iudæos & Ioseph progeniem asseruisse, cùm male, se Babylonios affirmasse (hæreticorum ingenium.)

Samaritanorum origo, quorum religionem semi-Iudæam, quàm planè paganam malle se Deus immissis leonibus declarauit. 4. *Reg.* 17. Cuthæos eos Hebræi appellant, quòd post veteres colonos exactos à Salmanazare, venissent de Cutha & vicinis vrbibus & regionibus Assyriæ & Mediæ. *Ibidem.*

E Iudaica religione, quinque libros Mosis duntaxat receperunt, secundum Sadducæos de resurrectione, animæ immortalitate & futuri regni statu sapiebant, gens Sicariorum, vnde Dositheus & Simon Magus hæresiarchæ. *Orig. hom.* 25. *Num. & lib.* 1. *&* 2. *in Cels.*

Secundum Ethnicos à Iouis & reliquorum deorum cultu non abhorrebant, se Medorum Persarúmque colonos dicentes. *Ioseph. lib.* 12. *cap.* 7. De istis lege. 1. Machab. 5. & 2. Machab. 5. & 6.

Decem tribuum tres captiuitates siue transmigrationes, quot duarum fuisse suo loco notauimus. Primo ascendit Assur rex Assyriorum, qui & Tiglath-Phalassa, & traxit in exilium tribus Ruben, Gad, & dimidiam Menassis, quæ erant trans Iordanem, abstulitque vitulum aureum, quem primus Ieroboam in Dan dicauerat. Idque diebus Phakeæ filij Romeliæ & Achaz regis Iuda Deinde post aliquot annos initio regni Oseæ, vltimi regis, Salmanazar rex quoque Assyriorum abduxit tribus Aser, Isachar, Zabulon & Nephtali in Assyriam, Israelitis Galilæam exhauriens, reliquos tributarios faciens, & alterum vitulum exportans. Postremo cùm rebellasset Oseas anno regni sexto, adsunt Assyrij, rege eodem Salmanaz. tribúmque Ephraim, & dimidiam alteram Menasse terra expellunt, túmque Cutheos, Babylonios, Susæos, Elamitas, & cæteros Samaritas, qui ipsorum vrbes incolerent, mittunt. *Sed et cap.* 22.

Salmanazari decem tribuum euersori, successit Senacherib, qui ea passus est, quæ Esaias & Herodotus scriptis mandarunt. Denique Sardanapalus filius, vt ex voce Asar-Adon, Hebraica coniectare licet, Asar-Adon Phul, Latinè & Græcè Sardana-phalus. Errant ergo Germanorum noui Cronologi, qui somniant Sardanapali exuuias partitos esse inter se Phul Belocbum, patrem Tiglath-phalassar Babylonium & Arbacem Medum, ac Sardanapalum vixisse Oziæ tempore, dum apud Israelitas regnaret: Ieroboam filius Ioas: vt secundum & nouum nescio quod regnum Assyriorum circa illa tempora stabiliant, cùm Scriptura de eo loquatur, vt vnico, & à Phul duntaxat continuato vsque ad Nabugdonozoris, vel parentum eius sæculum.

Summa, anni 258. menses 6. dies septem, quemadmodum à morte Salomonis, quando istud regnum cœpit, ad sextum Ezechiæ, quando desijt, fluxerunt anni. 259.

Sine duobus interregnis Summa anni 241. menses 6. dies 7. sed illa fuerunt intercalanda ob superiores causas, vt vtriusque regni tempora & ætates consonarent.

3443.

INTERIM HAC QVINTA ÆTATE, PROPTER TANTOPERE corruptum ab Hæreticis Religionis statum, doctrina Ecclesiæ ad sequentem transmitti perenni serie non desiit. Quod sic emonstratur.

QVINTA ætate superior doctrina, pietas & religio floret & illustratur Anni mundi. *per innumerabiles prophetas.* Deum esse vnicum, *Es.43.44.45. Præter me non est Deus, &c. Et tamen* trinum. *In Hebraica veritate Ecclesiastis 12. Memento creatorum tuorum in diebus iuuentutis tuæ, Prouerb.12.* à 3150. *Noui scientiam Sanctorum, Es.6. In illa visione seraphica, Quis ibit nobis (Patri, Filio, & Spiritui Sancto) præter nobile illud Trisagium, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, à Ioanne in Apocalypsi repetitum. 22. Non suscitastis ad eos, qui fecerunt eam (Hierusalem) 42. Creans cœlos, & extendentes eos Dominus, 44. Sic dicit Dominus factores tui. & iterum v. 24. Dominus factores tui. 50. Mane erige aurem mihi, & audiam quasi magistros. 54. Quia dominabuntur tui, qui fecerunt te, Dominus exercituum nomen eius. Os.11. Iuda adhuc descendit cum Deo, & cum sanctis fideli. Hier.10. Dominus Deus verus est ipse dij viuentes, & Rex sempiternus. 23 Peruertistis verba Deorum viuentium, Domini exercituum Dei nostri. Quos Esaias vnico contextu expressit nominatim cap. 48. Ego primus & nouissimus, Non à principio in abscondito locutus sum. Ex tempore antequam fieret ego eram & nunc Dominus Deus misit me & Spiritus eius. Nam loqui illic Filium Dei, non Prophetam constat per literam præcedentem. Manus quoque mea fundauit terrã, & dextera mea mensa est cœlos,* Filium Deum esse. *Es.7.9.10. 25.35.40.45.55.58. Hier.23. & 33. Os.1. Baruc.3. Ioel. 2. Mich.2. &.5 Pro.8. & 30.* Spiritum quoque Sanctum, *Es.48.59. & 63. Ipsi ad iracundiam prouocauerunt eum, & Spiritũ Sanctum eius. 61. Spiritus Domini super me, 44. Effundam Spiritum meum super semẽ tuum. 32. Donec effundatur super nos Spiritus de Excelso, Ioel 2. &c.* In Christum fides, & eius expectatio, *Es.6.7.8.33.35.40.42.45.48.50.51.53.55.57.60.61.62.63. Hier.11.23.31.33. Ioel.2. Abac.3. Soph.2.&.3. Mich.5. Os.6. & 11. denique quotquot Prophetæ & Sibillæ illa tempestate scripserunt.* Sacerdotium, Ministerium publicum, *Sadoc primus templi Pontifex, & reliqui vsque ad Iosedec tempore captiuitatis per Catalogum. 1. Par. 6. Sacerdotes, Leuitæ & Prophetæ innumerabiles, in libris Regum & Paralip. quorum ordo & successio in* Seder Olam. Sacrificia & Sacramenta, fidei signa, *eadem quæ prius per singulos libros Regum & cæteros huius ætatis historicos & scriptores. Quin & eorum per Christum perfectio, correctio, immutatio prædicitur. Es.12.55.52.61. Hier.31.&c. Prou.9,* Pœnitentia, & eius partes, *Illas vrgent Prophetæ, & in eis neglectis totam malorum causam conferunt Es.1.&c. Ioel 1.&c. Doctrinam contrariam pseudoprophetiam siue heresim appellant. Lament.2. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pænitentiam prouocarent. Hinc apud eos hostia pro peccato, & delicto, & ieiuniorum, sacci, cilicij, luctus, spiritus contriti & tribulati mẽtio continua.* Confessio, Exomologesis, *vt quæ iam esset instituta Leuit. 5. Qui peccauerit vel deliquerit agat pænitentiam pro peccato & offerat. & sic sæpius illo capite, vbi Hebraicè vbique, & cõfiteatur id in quo peccauit, vt Leuit.13. leprosus adiens sacerdotẽ se esse leprosum clamabat, & Num.5. Vir & mulier cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum. modum eorum confitendi vide apud Fagiũ*

Anni mundi. *in quintum & decimum sextum Leuit.* Viddui, *appellabant ex Elia in Tisbi, vnde R. Isaac Leuit. 1. Qui agit Iesuba (id est, pœnitentiam) vt faciat Viddui & confiteatur peccatum suum necesse est.* Euchariſtiæ tanquam rei admirandæ promiſſio, *Pro. 9. Ose. 14. Viuent tritico,*
4121. *&c. vbi R. Kimhi è זרע semina transubstantiationis adducit.* Festa *ad septem Mosaica addun-tur noua. Dedicatio templi Salomonis in mense Bethanim, id est, Septembri 3. Reg. 8. ὑδιλτιοχετμὸς, tabularum fractarum mense Maio Ios. lib. 6. Bell. cap. 8. & aliquot alia,* Templa, *Templum Salomonis incredibili sumptu extructum. 2. Par. 3. 4. 5. domus orationis. Es. 56. Hierem. 7. Synagogæ Hierosolymis à quadringentas & octoginta è traditionibus Heb. & innumerabiles alia per vniuersam terram Palestinæ nostris parœciis respondentes.* Imagines sacræ. *Cherubi Salomonis forma iuuenili & operè statuario & solido præter Mosaicos. 2. Par. 3. vbi pictis aliis multis & cælatis sculpturis omnes tépli partes, etiam vestibuli exteriora aspergũtur, &c. 3. Reg. 6. tam intrinsecus, quàm extrinsecus pro templi etiam foribus & introitu, vnde Psalmus. 73. queritur, quòd Babylonij exciderint ianuas vel sculpturas, picturas, cælaturas, templi. Nam Pittuhim illo loco ad hunc modum interpretantur Rabbini. Es. 19. alludens ad sua tempora, in illa die (inquit) erit altare in medio terræ Aegypti & titulus Domini (Matsebá, statua propriè) iuxta terminũ eius. Oseas cap 3. sacris imaginibus, quas Teraphim appellat, priuandas decem tribus vaticinatur, propter sua peccata, quòd essent euertendæ per Assyrios & in captiuitatem abducendæ. E quo loco R. Iaphet cum veteribus Rabbinis colligit, vt & indicat illic Abben Ezra, decalogo sacrarum imaginum vsum non fuisse prohibitum, sed profanarum & Idololatricarum duntaxat. Serpens aheneus hoc adhuc æuo extabat in excelsis, 4. Reg. 18. vsque ad regem Ezechiã, qui eum euertit propter abusum, non quia imago, &c.* Delectus ciborum, *Es. 66. qui edunt carnem suillam & abominationem & murem, simul consumentur dicit Dominus.* Ieiunium *3. Reg. 21. 2. Par. 20. Tob. 12. Es. 58. Hiere. 36. Ioel. 1. Quin & Elias hac ætate exemplum ieiunij quadragesimæ renouauit, 3. Reg. 19. à multis olim inter Iudæos obseruati è R. Benjamim in suo itinerario. Alia multa ad Mosaica adiecta sunt, quarto mense id est Iunio, quinto. i. Iulio, septimo. i. Septembri, decimo. i. Decembri, quorum meminit Zacharias cap. 8. & Hebræi in suo Calendario.* Religiosorũ vita & vota & instituta varia. *Filij prophetarum in Bethel, in Hierico, &c. 4. Reg. 2. 4. 5. 6. 9. Elias vir pilosus, zona pellicea accinctus & Elisæus hanc vitã illustrârunt, 3. Reg. & quarto. Rechabitæ Hier. 35. abstinentes ab vrbibus, vino, ædibus, agris, possessionibus, peculio siue proprio, qui & vocantur* Scribæ *siue doctores 1. Par. 2. v. vlt. Holda prophetissa q. abbatissa habitans in* Millo, *id est, collegio, vel domo doctrinæ, vt habet Chaldæus, 4. Reg. 22.* Sancti & eorum preces, inuocatio, vis, cura. *Elias curat res viuorum. Misit enim cælitus literas ad Ioram regem Iuda filium Iosaphat, in quibus iram Dei contra ipsum explicabat, annis septem post suam translationem in cælum, In Seder Olam cap. 17. Ioseph. lib. 9. Ant. cap. 2. quod aperte colligitur è 2. Par. 21. & 4. Reg. 2. vbi intelligitur translatus ante decimum octauum regni Iosaphat, id est, septem annis ante Regnum istius Ioram. Es. 44. ille vocabit in nomine Iacob, vbi Chald. & ipse ירז. i. orabit in nomine, siue nomen Iacob. Esa. 62. super muros tuos Hierusalem constitui custodes. i. angelos, Talmudici in tractatu Menahoth, item patriarchas, qui protegunt nos tanquã muros, R. Selomo e R. Ionathan, qui sic Chaldæis vertit, Ecce opera patrum tuorum iustorum ô vrbs Hierusalem aptata sunt & seruata coram me tota die & tota nocte, nunquam cessant facere mentionem tui coram Domino. Baruc 3. audi nunc orationem mortuorum Israel & filiorum ipsorum, qui peccauerunt coram te. Hier. 31. Rachel plorat filios suos. i. intercedit pro filiis suis apud Deum, è Midras Hagada & R. Selo. ossa Elisæi mortui mortuum suscitant, 4. Reg. 13. mortuum eius corpus prophetauit Eccl. 48. id est diuina fecit. Nam apud Hebr. prophetare est nõ solum diuina dicere, verum etiam diuina facere. Vnde per ἐπεξήγησιν mox sequitur. In vita sua fecit monstra & in morte mirabilia operatus est. Vt proinde Iosias eius sepulchrum, ossa & sanctos cineres, quemadmodum & alterius prophetæ, honorificè obseruauerit. 4. Reg. 23. Palliũ Eliæ translati aquas Iordanis diuidit, 4. Reg. 2.* Reliquiæ *Arcam & reliquias Mosaici tabernaculi in suum templum magna pompa infert Salomon, in Arca tabulas testamenti concludit, 2. Par. 5. Arcam autem aliam fecit, in quo conseruaretur Aaronis virga, Vas mannæ, oleum vnctionis sacrum. In Misna tractatu de siclis cap. 6. §. 7. Thuribulum quoddam aureum seruabatur in Sãcto Sanctorum, ad quod soli pontifices ingrediebantur Heb. 9. Ios. lib. 2. contra Appionem.* Preces & oblationes pro defunctis. *Tob. 4. Panem tuum & vinum super, (id est, propter. Nam est Hebrais.) sepulturam iusti constitue. Es. 26. Viuant mortui tui, interfecti mei resurgant, &c.*

(deprecāntur e R. Selom. & Rabbinis, qui & hunc versum vsurpant suis in precibus pro mortuis) & certe est precatio & canticum, vt patet e principio capitis. 57. A facie malitiæ collectus est iustus, veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulauit in directione sua. Vnde & hunc quoque versum Hebræi in suum pro defunctis officium conferunt. Cant. 7. palatum tuum (id est oratio tua ô Ecclesia) sicut vinum generosum loqui facit labia dormientium (id est, mortuorum. q. d. eos prorumpere facit in lætitiam, exilire præ gaudio, & loqui, è R. Selomo & veteribus Rabbinis.) Et proinde honore carere sepulturæ infœlicissimum putabant Eccle. 6. Hier. 22. Purgatorium, *Midras Ecclesiastis. 12. citato illo Esaiæ loco, veniat pax, quiescant in cubilibus suis, & 1. Sam. 25. sit anima Domini mei ligata in fasciculo viuentium.* Traditiones *ad Ezram & viros Synagogæ magnæ delatæ sunt indéque in libro relatæ,* Vita æterna, Iudicium postremum, *nihil hoc dogmate crebrius in prophetis. Sic & reliqua doctrinæ capita nostris planè consentanea abunde exhibent Salomon, prophetæ maiores & minores, qui intra huius ætatis curriculum scripto cælestes res copiosissime mandarunt. Ideo enim hic sum breuior, quoniam eos totos oporteret transcribere.*

Anni mundi.

3569. CONTINET hæc ætas sexta transportationem & seruitutem Babylonicam, vrbis, templi & terræ Iuda desolationem, reductionem in patriam, vrbis, templi, terræ restaurationē, desolationem & calamitatem sub regibus Syriæ, præsertim Antiocho Epiphane, liberationem pro Hasmonæos siue Machabæos, regni reparationem, aduentum & res Christi, seditiones ac finem imperij.

a Hos. 70. annos, Daniel & Ezechiel prophetæ captiui apud Babylonios, Ieremias & Baruc in Iudeæ solo relicti partim vaticinando, partim agendo illustrarunt.

Daniel cum sociis abstinet à cibis gentilium illegitimis, leguminibus contentus. Susannam absoluit, visiones regum ad res futuras pertinentes interpretatur. Deinde suas ipsius proprias alias. Honoribus afficitur à Nabogdonozore, Baltazare, Dario & Cyro regibus.

His etiam. 70. continentur Ezechielis acta. Godoliæ reliquiis a Nabugdonozore præpositi absque vllo insigni regio aut imperij nomine, quia præesse paucis & calamitosis nulla dignitas erat ex, *Ierem. 39.* mense septimo post abductum Sedechiam & excisam vrbē, vigesimo Nagubdonozoris, *4 Reg. 25. Ierem. 41.*

Statua Nabugdonozoris cum periculo trium puerorum.

Regna Nabugd. Euilmerodaci & Baltazaris, cum rebus Babylonicis & Medicis.

Reliquiarum in Ægyptum ob Godoliam ab Ismaële interfectum, migratio, duce Iohanan filio Charææ, *Ierem. 42 & 43* cum ipso Ieremia. Quas non est dubium anno captiuitatis 17. cum Syria & Ægypto fuisse à Nabugd. subactas è Ierem. 44. & 46. & Ezech. 29.

Veniente captiuitatis septuagesimo orare cœpit Daniel. 9. *cap.* Deum pro restauranda Hierosolyma & ab Angelo accepit ab exitu verbi de restituendis captiuis, deque reficienda vrbe vsque ad Christi ducis necem interfluxuras Hebdomadas. 69. vel ad summum 70. vt aliqui exponunt.

Porro exitus illius verbi fiebat tunc ab Angelo illud de cælis deferente, & prolatum in cælo, dum ipse precaretur, denunciante, vel (quod in idem recidit, nec annorum numerum auget) paulo post factus est, anno scilicet primo Cyri, qui mox Dario, sub cuius vitæ extremum Danieli ista reuelata 3638.
sunt, successit. Illo enim captiui primùm dimissi sunt, vt compleretur verbum quod dixerat Dominus ore Ieremiæ. &c. *1. Ezra 1. vide Ierem. 29.*

SEXTA ÆTAS Captiuitatis quæ est Ethnicis Monarchiarum & ingentium imperiorum Mundi velut canities.

a Tempus Captiuitatis fuit annorū, 70.

Vatibus Ieremia, Baruc, Habacuk, Seraia, Daniele, Ezechiele.

Pontificibus Iosedec *& Iesu.*

Sedechia, Iechonia, Salathiele exulum & captiuorum principibus.

Nabugd. & filiis eius Babyloniorum regibus.

Seruio Tullio annis 44, sexto Romanorum rege. deinde Tarquinio superbo, 25. quibus successerūt consules.

CAPTIVITATIS SECVLO.

Anni Mundi. In tres partes suas 70. Hebdomadas, id est, anni. 490. distribuit Angelus, quòd in earum singulis res notabiles essent euenturæ. In septem, in sexaginta duas, & vnam. In septem
3569. inquam, id est, in annos 49. quòd tot septennia siue anni plus minus (Nā scriptura sæpe negligit fractos) essent insumendi in perficienda totius vrbis, templi, terræ redintegratione, ob impedimenta hostium & calamitates temporum, vt inde sequeretur veluti annus quinquagesimus siue Iubilæi, id est, perfectæ quietis terræ & populi. *Leuit.* 25. Eo enim allusit Angelus in septem Hebdomadibus separatim constituendis.

In sexaginta duas verò, id est, annos, 434. quòd deinceps tep. Iudæorum constituta, & statu patriæ firmiter ordinato, tantum temporis spatium vsque ad excisionem Christi esset fluxurum.

In vnam denique, id est in vltimum septennium, quòd illa post mortem Christi in Iudæa Apostoli sua prædicatione essent abunde confirmaturi nouum testamentum, & ad illud Iudæorum reliquias siue electos copiose traducturi, donec transirent ad Gentes, seque per reliquum orbem dispergerēt.

Vltimi illius septennij duas facit partes, quòd in primis sexqui tribus annis Apostoli ita in Iudaico populo essent confirmaturi nouum pactum, vt conuersi possent intelligere sacrificia & cætera figuralia esse deinceps inutilia & infructuosa. Atque illud est, *Et dimidio Hebdomadis deficiet hostia & sacrificium* siue, vt Hebræa ad verbum sonant, *Et dimidium Hebdomadis cessare faciet sacrificium & oblationem.* Quantum videlicet ad fructum & vtilitatem. Nam citra ad noxam & perniciem Legalia diutius durarunt, lege currente cum Euangelio ad vrbis vsque excidium. Tunc enim plenè sepulta est Synagoga, indéque Mosis figuralia cœpere esse perniciosa.

Reliquis sexqui tribus annis Apostoli in Syria continuarunt Iudæos vel confirmare vel conuertere, maximè vt eis vterentur ad reliquum orbem Christo subigendum. Nam orbis primi doctores non tantum fuere Apostoli, sed & Apostolici, id est, alij Christi Discipuli, deinde Apostolorum Apostolicorúmque conuersi ac æmuli, qui fere fuerunt Iudæi, & sacrarum literarum capsarij.

Quod interponitur, *de populo ducis venturi*, id est, populo Romano eiusque principe Tito, non pertinet ad 70. Hebdomadas, sed per occasionem, quadam veluti parenthesi, inclusum est, vt doceremur fontem calamitatis Iudaïcæ è Christi nece proficisci. Quare illic Et aduersatiua est particula de linguæ more. *Post Hebdomadas* (inquit) *sexaginta duas occidetur Christus, & non erit eius* (populus, qui eum negaturus est & cæde sublaturus) Hoc enim recte expressum est à nostro interprete, qui videbat Angelum propter necis Dominicæ indignitatem, & ob luctuosam Iudæorum reiectionē, per πάθος sententiam non absoluisse, sed vsum Aposiopesi, nō simplici Eclipsi, vt nostrates recentiores insipidè & mysteriis incongruenter putant, duntaxat subaudientes *Adiutor*, siue vt Rabbini, *vita*, *Et non erit illi* (*vita*, Dominiúmve,) *Et non erit illi* (*Dominium* vel Rex,) *Et non erit illi* (*vrbi amplius rex.*

Rectius igitur, per Aposiopesin, *Et non erit eius populus, qui eum necaturus est.* sic enim illic lego, non *negaturus*) *Et ciuitatem*, (id est, *at*, sed ciuitatem) *perdet populus* Romanus, *cum duce venturo*, Tito Vespasiani filio, non quidem statim, sed suo tempore, 38. pòst annis, irā Dei ob hanc causam deinceps in istum populum stillante. Nam hoc verbo in Heb. vtitur, id est, guttatim decidente & sensim ipsum labefactante.

3638. Sic quod vltimę Hebdomadi subiicitur, *& erit in ala abominatio desolationis, & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio*, est totius prophetiæ coronis clausuláque, de stupenda vastitate & ruina tam Iudæorum, quàm vrbis & patriæ,

Anni mundi. | Anni vrbis cōditæ.

post illud septuaginta Hebdomadarum siue septenniorum spatium euentura. Nam, vt docui, septuaginta Hebdomades præfinitè explentur Mortis Christi septimo.

Initium Hebdomadum (inquit Theodoretus) ab aliis in anno primo Cyri regis Persarum collocatur, cum Iudæi domum remissi sunt. (Hoc nos sequimur & simplicitas oraculi illud non patitur.) Ab aliis in sexto Darij, cùm templum perfectū est, ab alijs in vigesimo Artaxerxis cùm vrbs instaurata est. Finis verò aut in cruce Christi, aut in eius baptismo, aut in templi euersione statuitur, nempe sub Vespasiano.

Scie autem debent consequi. 70 an. captiuitatis & 70. hebdomades annorum. Nam illo, 70. an. aut vno pòst pleno, nempe primo Cyri, sermo exiit, vt Hierusalem restauraretur. Adde Danielem vel potius angelū in statuendis his: 70. hebdomadibus voluisse alludere ad 70. annos quasi diceres tot supersunt hebdomades annorum ad plenam liberationem & redemptionem populi, quot anni fuere captiuitatis.

Continent autem acta Zorobabelis, Ezræ, Nehemiæ, Pontificum, Machabæorum, Christi, & primi septennij Apostolici, id est, restitutionem populi, vrbis, templi, regionis Iudeæ, desolationem alteram & seruitutem Iudæorum, præsertim sub regibus Syriæ liberationem per Machabæos, regni renouationem, Christi historiam, seditiones & finem regni.

Quantum ad profana, res Persicas, Græcas, Macedonicas, Asiaticas, Ægyptias, Parthicas, Punicas, Romanas, quas om- 3638.
nes sequenti libro degustabimus.

b A 70. illo Captiuitatis anno ad Christū Hebdomades 69, id est, anni 483. 171. Dan. 9. 755.

Sibylla Cumana nouem libros de fatis populi Romani Tarquinio Superbo emendos obtulit, quorum tres in sacrarium conditi, Sibyllini dicti sunt. *Gellius lib. 1. cap. 19.* Hanc 4121.
nonnulli cum Cumæa confundunt, quæ & ipsa quidem Italica, sed tamen multò antiquior. Fuit enim mater Euandri, cum qua congressus est Æneas. *T. Liuius lib. 1.*

Eius libri ad Augustum vsque manserunt incolumes & sub basi Palatini Apollinis, cum Martiorum vatum & Bagoes Nymphæ carminibus conditi steterunt. *Sueto.*

Moabitæ à Nabugd. subacti, vt prædixerat Esaias 16. cap.

Tarquinius Superbus rex septimus & vltimus Romanorum, an. 25 qui ferias Latinas instituit, & armatos circa se ad corporis custodiam primus habuit, & tamen turpiter exactus an 244. ab vrbe condita, obsidens Ardeam ciuitatem nono ab vrbe milliario. Nam tunc Romæ principatus vix protendebatur ad 15 milliare. *Nauclet.*

Tusculi per 13. an. cum vxore priuatus & exul consenuit.

Antequam paulò explerentur, 70. anni captiuitatis, illic Respub. per consules administrari cœpta.

b Hebdomas vna continet annos 7. *Leuit. 25.* Neque enim Daniel loquitur de altero hebdomadum genere, quod septem diebus absoluitur. *Leuit. 23.* Id constat è, 4. Ezræ. 7. ca. qui inquit Christum reuelandum esse, id est, nasciturum, post quadringentos annos. His enim si addas, 33. vitæ Christi ex hebdomadibus. 69. tantum supererunt quinquaginta. Nempe fuit Ezras Daniele his annis posterior.

Hebdomas septuagesima, siue septennium vltimum, quod confirmat nouum fœdus, & finem imponit ceremoniis legalibus siue figuralibus, cadit in Apostolos, qui in Iudæa per septem annorum spatium, antequam orbem ad Euangelizandum sibi diuiderent, gratiam Christi Iudæis primùm obtulerunt, in hebdomadis dimidio, synodo publica. *Act. 15.* Mosis sacrificia & cætera figuralia abrogantes, re Iudaica in deterius ad interitum vsque, qui à Romanis allatus est, deinceps abeunte

Pontificibus & principibus Iudæorum iis, quos sequenti lib. subiiciemus.

Prophetis Daniele, Mardochæo, Zacharia, Haggæo, Malachia, Ezra, & per successionis seriem, Scribis & Phariseis, qui ideo sedere super cathedram Mosis memorantur. Matth. 23.

Persis, deinde Macedonibus, denique Romanis monarchiam obtinentibus, eo, qui altero libro sequetur, modo ac ordine vsque ad Christum Dominum.

Christiana autem latius quotidie sese diffundente. Quod 4121. 755.
si synodus illa celebrata est sub annum Christi, 17. vt aliqui-

bus

Anni Mundi. bus placere video, qui non animaduertunt *ὕςερον πρότερον* passim in Scripturis, nihil tamen perit de vera Septuagesima intelligentia. Nam certum est non longè post Christum Pe-
3638. tro reuelatam fuisse per visum Gentium vocationem, atque deinceps libertatem ab hostiis, atque adeò Lege prædicatam. *Act.* 10.

Est etiam apta interpretatio, vt hebdomas septuagesima, cadat in Christi mortem hoc sensu. Post hebdomadas. 7. & 72. occidetur Christus *Hebdom. scilicet septuagesima.* confirmabit autem pactum multis hebdomada vna *illa postrema, vt eius medio, id est, tribus extremis annis & semis procedat Christus atque pactum de remissione peccatorum promulget, donec occidatur. Quibus confectis, templi & vrbis expectanda veniat ruina. Distribuit autem 69. in duas partes. Nempe quia septem cesserunt templo & vrbi ædificanda, 62. variis Ecclesiæ iactationibus.*

** Summa 553.*

* Hos annos reperies ab octauo regni Nabugdonozoris, à quo incipiunt. 70. an. captiuitatis, ad decimum octauum vsque Tyberij Cæsaris, qui est perpessionis Domini annus. Nam monarchia Babylonica prætereà mansit an. 70. Persica 147. Ab Alexandro ad Cleopatram Antonij. 276. atque hinc ad Tyberij decimum octauum. 61. Summa. 554. Nam quòd Macedonica à Christo tam retrò abfuerit, constat ex his M. Ciceronis in 2. de Diuinatione vrbis. Demosthenes abhinc annos propè trecentos fuit.

Ita ab orbe condito ad CHRISTVM *sunt anni* 1421. *menses* 6. *dies* 16.

Quæ membratim & per successiones pontificum, & regũ & monarchiarum peculiari libro, deinceps demonstranda suscepimus, ne quid confunderemus, sed inter sacra & profana melius distingueremus. Nam deinceps maiore turba &
4121. copia res mundi sese offerunt, dum vbi historia sacra desinere incipit, illic profana propriè auspicatur. Per tot annos scriptores gentium muti propemodum exiterunt. Ducat ergo mundus summo Dei & Ecclesiæ veteris beneficio & prouidentię, quòd aliquid certi de suo prisco statu cognitum habet, atque Hebræis scriptoribus gratiam agat, quòd superiorum sæculorum certam aliquam memoriam, rationem, ordinem, originem, tenet atque complectitur.

RELIGIONIS ET DOCTRINÆ CONTINVATIO, ET AD HANC VLTIMAM PATRVM VETERIS. Testamenti ætatem transmissio.

SEXTA ætate antiqua religio & doctrina retinetur, & ad Christum inter captiuitatem & persecutionum multa discrimina perducitur, per Prophetarum reliquias, multos Scribas, Doctores, Rabbinos, externos, Philosophos, & Poetas, quos in hanc omnes conferemus, etsi plerique nostrorum penè sint temporum, quòd partim Prophetas sint secuti, partim sua omnia è sextæ huius ætatis Cabbala, traditionibus, & disciplina quasi per manum receperint. Deum *esse vnicum. Malach.* 1. *Nunquid non Pater vnus omnium nostrum, nunquid non Deus vnus creauit nos? Ecclesiast.* 1. *vnicus est Altissimus. Sap.* 12. *Non est alius præter te. Machabæi pro Dei vnitate contra Græcos pugnant, Iudas in libro Ester & Danielis, pro eius professione inter Babylonios & Persas periclitantur. Denique omnes pij, qui sequuti sunt Prophetas eandem doctrinam posteritati contra Polytheian omnia tunc occupantem relinquunt. Imò etiam impij & profani omnium sæculorũ paulo sapientiores. Trimegistus in Poemandro cap.* 2. 3. 4. 5. 6. 9. 10. 11. 12. *In Asclepio cap.* 16. 7. 11. *Pherecydes Syrus, Pythagoras, Philolaus, Architas, Empedocles, Parmenides, Melissus, Xenophanes, Timæus Locrus, Zeno, Eleates, Acmon, Euclides, Anaxagoras, Plato, præsertim in Epistolis, Timæo, Parmenide, Aristoteles in Metaphysicis, lib.* 8. *Phys. & lib. de mundo ad Alex. Theophrastus in Metaphysicis, Zeno Stoicus, Epictetus apud Arianum, Alcinous de doctrina Plat. Aphrodisæus lib.*

de Prouidentia, Plutarchus de Isi & Osyri, & aliis multis Opusculis, Damascius, Iamblicus de secta Pythag. & de Mysteriis Aegypti. Symplicius *in 1. Phys. & in Epicletum Ariani, Plotinus in Enneadibus passim. Fusius Enn. 2. per totum lib. 9. Porphyrius de Abstinentia, & alibi, Proclus in Theologia Platonica, lib. de anima & de dæmone, vbi affirmat* πολυθεότητα *esse* ἀθεότητα *è Latinis Seneca, Macrobius, Calcidius, Cicero de Natura Deorum, de Diuinatione, de Vniuersitate, de Somn. Tusculan. &c. præter oracula Sibyllina, & Deorũ ipsorum, siue Dæmonum poetarúmque fragmenta à Iustino Martyre, Clemente Alex. Lactãtio, Arnobio aliisque innumeris producta.* Trinitatis mysterium, *Daniel ad id aliquoties pluraliter loquitur de Deo. c. 2. Sacramentum hoc mihi reuelauit (Deus) vt interpretationẽ Regi manifestarent (pro manifestaret) 4. in sententia vigilum decretus est sermo Sanctorum (Dei Sancti) & petitio. 7. Regnũ dabitur Sanctis Altissimorum (Dei Altissimi) & mox. Et suscipient Regnũ Sancti Altissimorũ. Et, Sanctos Altissimorũ conteret. Et interficiet robustos, populúmque Sanctorũ (Dei Sancti) secundũ voluntatem suam. Quod caput propriè est de Antichristo, quẽ fore Arianũ, Diuinitatique Christi, & Spiritus Sancti infestum ex aliis locis constat. Zach. 11. Pastores eorũ (Deus Iudæorum Pastor) non parcet eis, Malach. 1. Si ego Domini sum (Dominus) vbi est timor meis? Quas personas vnicum in versũ inclusit Aggæus, & nominauit: Ego sum vobiscũ, dicit Dominus exercituũ, cum Verbo, quod promisi vobis, & Spiritus meus in medio vestri. Nolite timere. Hinc Zoar è Rabbi Ibba ad illud Deut. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus, Deus vnus est: per primũ (, , ,) intelligit Patrem: per secundũ* (Elohenu) *Filiũ: per Tertiũ (, ' ,) Spiritum Sanctũ. Deinde citato Esaiæ Trisagio: Sãctus (inquit) Pater, Sanctus Filius, Sanctus Spiritus sãctitatis, quos alibi vocat tria specula, tria luminaria, tres supremos patres, principio finéque carẽtes, alij tres* Middoth, Sephiroth, Elionoth, *tres ipsius infinitæ* (En Soph.) *numerationes sublimes,* Keter *Coronã,* Hocma *Sapientiã,* Bina *Intelligentiã. Tres Iodin (, , ,) nomen Tetragrãmatõ designãtes. Cuiusmodi alia proferuntur è Midras Psal. 50. Midras Ecclesiast. c. 4. R. Mose Haddarsan in ca. 42. Gen. R. Sheolá in Psal. 111. & 112. R. Azariele, tractat. de sanctitate, R. Abrahã lib. Iesirá, R. Isaac lib. de creatione, R. Hamai tract. Habiiun contemplatio R. Nehemia Ben. Haccana in epist. Hassodoth secreta de Sod, siue mysterio nominis Tetragrãmati nunc per. 12. nunc per 42. literas expressi. Cuius rei fama ad profanos peruenerat. Nam in Deorũ sacrificiis ternario numero vtebantur, Arist. lib. 1. de Cœlo cap. 1. & isto numero Deus impare gaudet, Virg. Eglo. 8. &* ἐς τρὶς ἀποσπένδω καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ, *ad ter libo, & ter hæc venerabilia clamo. Theocritus Idylio. 2. E veterib.* Chaldæorum & Persarum λογίοις *vt Zoroastris, citante Gemisto Plethone Platonico,* πάντα ἐξετέλεσε πατὴρ, καὶ παρέδωκε δευτέρῳ *& Procl. lib. 2. & 3. Comment. in Parmenidem Platonis* ἐκ πατρὸς ἀλλὰ δυεὰς ἀμφεὶ ... νοῦ ἄνθος. *Item,* ὑπὲρ πατρὸς, *&c.* Magorum *de tribus principiis Oromase Mitri & Arimine, quæ Deum, mentem, & animam interpretantur [propriè Oromases significat lumen existens, Mitris significat redundantem. Et Arimine Excelsitatem denotat.] Aegyptiorum veteri oraculo Serapidis ad Thulẽ Regem apud Suidã in Thulis,* πρῶτα θεὸς μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς, ταῦτα δὲ σύμφυτα, ταῦτα καὶ εἰς ἓν ἰόντα τέταται. *Et in Mercurij Trimegisti Poemandro cap. 13. & 7.* ὁ θεὸς ἀρρενόθηλυς ὢν ζωὴ καὶ φῶς ἀπεκύησε λόγον, ἕτερον νοῦν δημιουργὸν, *cum aliis eiusdẽ apud Cyrillũ contra Iulianum, & Suidã in Mercurio prolatis. Græcorũ, vt Orphei in Argonauticis apud Clement. lib. 5. Strom. Pherecidis Siri apud Proclũ, qui ex eius documentis ait Pythagorã tres simul Deos celebrare, sicuti &* Platonẽ. *Parmenidis in Cosmogonia, & apud Platonẽ in Parmenide de tribus subsistentiis, vt interpretatur Plotinus Enn. 4. lib. 1. c. 8. Platonis ipsius Epist. ad Dionysium* δεύτερον περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα, *& alibi vt probat Origenes lib. 6. contra Celsum, Numenij lib. de bono, quo eum Proclus celebrâsse scribit tres Deos, Primum vt Patrem, secundum vt opificem, Tertiũ vt opus ab vtroque procedẽs. Plotini peculiari opere,* περὶ τριῶν ἀρχικῶν ὑποστάσεων, *& lib. de Ideis, & lib. contra Gnosticos, Iamblichi de secta Pythagoreorum, & lib. de Mysteriis, Seorsum c. 39. Porphyrij li. 4. de historia Philosophica, vbi citante contra Iulianum Cyrillo, Essentiam Dei progredi vsque ad tria docet. In ea enim esse Deum supremum, qui Bonum, secundum, qui vniuersi opifex, tertium qui anima mundi, & lib. de Patriarchis, e quo Proclus dogma,* περὶ τοῦ αἰῶνος, καὶ περὶ χρόνου καὶ αὐτὸς μέσον *huic mysterio congruens profert. Amelij, qui eodem referente tres Reges, tréssue intellectus constituebat, qui & Cyrillo Augustinóque narrantibus, initium Euangelij D. Ioannis laudabat, & literis aureis inscribendum asserebat, tanquam Platonicæ Philosophiæ consentaneum, Procli ipsius lib. de Theologia Platonica, & in Parmenidem Platonis. Latinorum vt Calcidij in Timæum,*

summus

Anni mundi. *summus Deus iubet, secundus ordinat, tertius intimat, Macrob. lib.1. in Somn. cap.14. Deus, qui prima causa, & est, & vocatur, vnus omnium Princeps, & origo superabundanti Maiestatis fœcunditate de se mentem creauit, hæc mens νοῦς vocatur, qua Patrem inspicit, plenam similitudinem seruat authoris. Animam verò de se creat, posteriora respiciens. Deinde vt intelligatur,*
3569 *de qua anima istud accipi debeat, nempe diuina, mundi, siue vniuersi effectrice, non humana, paulo post, anima ergo (inquit) creans sibi condénsque corpora (nam ideo ab anima natura incipit, quam sapientes de Deo & mente etiam νοῦν nominant) ex illo miro, & purissimo fonte mentis, quem nascendo de originis suæ hauserat copia, corpora illa diuina vel supera, cæli dico & siderum, quæ prima condebat, animauit, diuinásque mentes infudit, inferioribus verò & terrenis pro cuiusque ratione, existendi, viuendi, crescendi, sentiendi, intelligendi naturam, quia caducū est corpus, inseruit. & mox. hoc & Virgilius expressit. Nam & mundo animam dedit, & vt puritati eius attestaretur, mentē vocauit, Cælum enim, ait, & terras, & maria, & sydera Spiritus intus alit, id est, anima, sicut alibi pro spiramento animam dixit. Quantum, inquit, animæque valent, & vt illius mundanæ animæ assereret dignitatem, mentem esse testatur, Mens agitat molem. necnon vt ostenderet ex ipsa anima constare & animari vniuersa quæ viuunt, addidit, Inde hominum pecudúmque genus & cætera. & mox. Secundum hæc ergo, ex summo Deo mens est, ex mente anima. Anima verò & condit & vita complet omnia, &c. In quibus quidem, vt Pythagorici, & Platonici nonnihil Arianizent, at multum est in tanta obscuritate vidisse aliquid. Separatim autem* Filij *mysterium. Dan.9. Ostende faciem tuam super sanctuarium tuum propter Dominum siue Deum. Zach.12. Deus inducitur loquens, Aspicient ad me, quē confixerunt, 13. framea suscitare super pastorem meum & virum socium vel propinquum meum,* עמיתי *Aamithi, dicit Dominus exercituum 3. Dixit Dominus (Filius) ad Satan, increpet te Dominus (Pater) Mala 4. Ecce ego mittam Angelum meū (Ioannē Bapt.) & præparabit viā ante faciem meam, & statim veniet ad templum suum dominator, quem vos quæritis. Eccl. 51. Inuocaui Dominū Patrē Domini mei. Qui & eum sapientiæ elogio diuinissimè describit capitibus 1. 4.24. vt & eiusdem ætatis auctor Sap. 2.7. 8.10.18. Quod secuti Iudæi deinceps diuinissima de Verbo Dei sparsēre, vt Philo multis locis, lib. de Agricultura pag.5. lib. de his quæ post sex dies, lib. Quòd insomnia sint à Deo l. Quod diuinitas sit immutabilis. l.2. Allegoriarū l. Quis sit heres diuinarū legū. Zoar, Chaldæi Paraphrastæ & Hierosolymit. de quibus proinde R. Menahē Rakanati in legis expositione, ad illud Exod. 16. vers.8. Non cōtra nos est murmur vestrū, sed contra Dominum, transtulit (inquit) Okelos, sed contra Verbum Domini, significans* כי השכינה נקראת כה והיא ההולכת עמם במדבר ומכאן תבין דבורים רבים בתרגום *diuinitatem appellari Verbum Domini, nempe eam, quæ comitabatur eos in deserto. Atque hinc multa in translationibus Chaldaicis percipies, quod sequentibus exemplis postea illustrat. [De verbo ad verbum sic interpretare.* Quia Essentia vocata (est) sic: Et ipsa profecta est cum illis in deserto. Et hinc intelliges verba (id est res) multa, in targum. Hoc est translatione.] *Num. 21. Locutus est populus in Deum & Mosem, Chaldæus, Detonauit populus in verbum Dei. Deut.9. Ipse est qui transit ante te. Chald. Verbum Domini transit ante te. Gen. 9.v.12. Inter me, & inter vos.* Chald. *Inter Verbum meum & inter vos. v.15. Inter Deum, & inter omnem animam viuentem. Chald. Inter Verbum Domini, Gen.31.v. 49. Videat Dominus. Chald. Aspiciat Verbum Domini. Gen. 21. Iura mihi per Deum. Chald. Per Verbum Dei. Exod.19.v.17. Eduxit Moses populum in occursum Dei. Chal. In occursum Verbi Dei. Quibus addere possis illud Oseæ 1.v.7. Et saluabo eos in Domino Deo suo. Chald. Et redimam eos in verbo Domini Dei sui, & 2.v.2. Non ipsa est vxor mea, neque ego vir eius. Chald. Ipsa non se subiicit cultui meo, neque verbum meum recipiet precem eius. Sic hac ætate Chaldæi Paraphrastæ viam ad conuersionem aperiebant Orientalibus, vt Græci, siue. 70. interpretes Occidentalibus ὁ τῶν πάντων θειότατος λόγος apud Platonem in Epinomide, ὁ ἔκγονος τοῦ ἀγαθοῦ, lib. de Rep. quem vt principem & causam vniuersi vna cum patre inuocat epistola ad Hermiam, Erastum & Coristum.* Spiritus Sancti. *Neh.6. Spiritum tuum bonum dedisti, qui doceret eos. Ezech. 46. Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis. Agg. 2. Zach.7. & 12. Sap.1.5.7.11.12.15. Eccl.24.39.48. Quæ excipientes Iudæ. deinceps diuinissima de illo prodiderunt, &* Philosophis, *præsertim Pythagoricis, Platonicis, Stoicis, & Trimegisto hac memoria emergentibus copiosam segetem præbuerunt, vt de eo multa traderēt,*
4121 *συνεκτικὸν εἶναι οὐσίας, omnia continentem, conseruantem, totam infusam per artus agitare molem & pleno se corpori miscere, intus alere, per totum mundum peruadere, mundi esse spiritum, ani-*

Anni mundi 3569 id est, Exemplari, fundamenta iecisse fertur, à R. Hakkados post annos 160. perfecta, ad summúmque perducta. Quod nec Gentiles latuit. Nam tunc percrebuerat fama toto Oriente esse in fatis, vt Iudæus rerum potiretur. Tacitus lib. 21. Sueton. in Vespasiano cap. 4. Sibyllarum Oracula de eo Romanos reddebant sollicitos. Cic. 1. epist. ad Lentulum. Regem enim aliquem esse appellandũ, si salui esse vellemus. Idem 2. de Diuinatione, vbi & meminit Acrostichis, quæ illius Regis nomen & elogiũ primis literis versuum continebat, nẽpe è libro. 8. Oraculorũ Sibyllinorum, Ἰησοῦς Χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτὴρ σταυρός. Sacerdotium, publicum ministerium. Iosue filius Iosedec primus tẽpli restaurati Pontifex & cæteri vsque ad Iaddum, Nehem. 13. qui Alexandro magno occurrit. Reliqui apud Iosephum vsque ad Phinæum Pontificem vlt. omnes à Iosue filio Iosedec. 39. ad vsque Caipham. Sacerdotes alij & Leuitæ distincti in suos ordines, vt prius, Neh. 11. & 12. 13. v. vlt. Scribæ & Pharisæi sedent super Cathedram Mosis, & hi quidem à tẽporibus Machabæorum, illi autem ab ipso Ezra, eorum auctore paulò post reditum è Babylonia. Sacrificia & Sacramenta. Vt prius apud Prophetas & auctores huius ætatis, seorsum Ezræ 3. 8 Nehem. 10. vbi versu 8. spõsio pro paruulis 3. Ezræ. 8. & 9. ædificarunt altare, vt offerrent holocausta, sicut scriptum est in Lege Mosis, &c. Quin & in perfectius commutanda docentur Mal. 1. Oblatio munda per totum orbem, Zach. 9. Frumentum electorum, & vinum germinans Virgines, &c. De quibus Rabbini mira sparsim, quin & Transubstantionis semina diserte tradunt, vt R. Mose Haddarsan in illud Ps. 136. Qui dat panem omni carni, Rabi Iohai in cap. 25. & 28. Exodi, Panem propositionis vocari Heb. Lehhem Panim, id est, facierum duarum, quòd sacrificium panis tempore Messiæ cunctis Mosaicis successurum, & illis cessantibus nunquam desiturum, habiturum esset duas facies vnam corruptibilem, alteram incorruptibilem, substantia corruptibili in incorruptum Messiæ corpus intrinsecus conuersa. Ionathan in sua Chaldea paraphrasi Psalmorũ ad versum Psalmi 71. Erit firmamentum panis in terra in capite montium Ecclesiæ, Placenta erit oblatio in capitibus sacerdotum, qui sunt in Ecclesia, vbi & R. Selomo, hunc versum Rabbini nostri exposuerũt De Cluscaoth, siue placentis dierum Messiæ. R. Dauid Kimhi ad illud Osee 14. Viuent tritico, &c. Nõnulli (inquit) nostrorum exponunt, quòd mutatio naturæ erit in tritico futuris redẽptoris Christi tẽporibus, & post, Et sane magistri nostri piæ memoriæ meminerũt cuiusdã mutationis naturæ, quæ futura sit in tritico. Locus Rabbini meretur Hebraica, vt cum vbique vaneat, facilius isti consulant. זכרו רז״ל שינוי טבע שיהיה בעתו בחטה [De verbo ad verbum. Et commemorant Magistri nostri, memoria eorum sit in benedictionem, quòd potestate eius, natuta quæ erit, in tempore suo, in tritico.] Vasa & ornamenta sacra, à Cyro restituuntur Ez. 1. & successoribus cap. 8. & 3. Ezræ 8. 2. Mac. 1. Pœnitentia, & eius actus. Nehem. 9. Tesubà vocant, de qua cap. 7. & 10. libri Hajasar R. Tam, & in Talmud, & Maimonim tractatus peculiares. Confessionem autem peccatorum vocant Niddui, cuius formulam more solenni & certis verbis conceptam reperias apud Fagium Leu. 5. & Num. 5. Scribunt enim Hebræi nihil profuisse sacrificia per se neque expiâsse peccata, nisi præcessisset Tesuba & Viddui, pœnitẽtia & confessio e cap. 5. Num. Benedictiones Sacerdotum, Eccl. 45. de iis est tractatus in Talmud Bircath cohanim. Neh. 9. Ceremoniæ, tunicæ Sacerdotales, &c. vt prius Neh. 7. & 8. Purificationes & quasi baptismata. Neh. 4. v. vlt. Ieiunia crebra, in Calendario Heb. Est. 5. & 14. Dan. 9. Iudith 4. Zach. 8. quarti, quinti, septimi & decimi mensis. Quin & Quadragesimæ exẽplum. 4. Ezræ 14. vbi Ezras per. 40. dies scribit, noctibus autem panem manducat, id est, cibum capit. Ieiunium obsidionis Hierusalem à Nabugd. facta, ieiunium Ester, &c. singulis annis ieiunia viginti sex in libello Taanith, id est de afflictione & in Calend. Hebr. Quibus addiderunt magistri singulis Hebdomadibus ieiunia duo, id est, secundi diei siue Lunæ, & quinti siue Iouis. In libro Taanith, de quibus illud Euangelij. Ieiuno bis in Sabbato. Delectus ciborum. Dan. 9. Iudith 12. Machabæi malunt necari, quàm vesci cibis vetitis, 1. Mach. 7. Daniel & socij nolunt pollui cibis gentium Dan. 1. ne quidem vino potus Nabugdonozoris. ibid. Dan. quæ tamẽ prohibitio non erat Mosis, sed Synagogæ, vt constat è Tisbi Eliæ in Rad. נסך nasac. Religiosorum vita & vota. Samaias reclusus. Neh. 6. v. 10. Pharisæi apud Iosephũ lib. 13. Ant. c. 9. Hassidei 1. Mach. 7. qui Rabbinis חסידים quasi pij, sancti, Iosepho lib. 2. belli cap. 12. & Plinio lib. 6. Essei siue Esseni. quorum instituta monasticis nostris simillima Ioseph. ibid. Scribæ ab Ezra instituti ex Hebræis in suis traditionibus. Multi Eremitæ ex Iosepho in vita sua. Templa, loca religiosa, προσευχαὶ, Ioseph in vita sua, quasi oratoria, templum à Zorobabele inceptum, à Nehemia perfectum, secundo Machabæorum, primo & secundo locus quidam Nephtar appellatur quasi

Anni mundi. 3569

Purificatio 2. Mac. 1. videtur probatica Piscina, Ioan. 5 Dedicatio muri Hierusalem Nehem. 12. Sacrę Imagines, *Etsi non legamus restitutos Cherubim, & alias sacras Imagines, picturas cælaturásve veteris tabernaculi Mosaici aut templi Salomonici. At iam docuimus Rabbinos præceptum De non faciendo sculptili eis minimè omnium opponere pag. 161.* Sacra non vernaculè peragenda. *Hactenus lingua sancta & Hebraica in re diuina locum duntaxat habuit, non quòd illa esset vernacula, sed quòd sancta & prophetica. Vnde hæc etiam sexta ista ætate & deinceps à Iudæis continuatur, etsi illis iam minus sit vernacula & popularis, nec ab vllo eorum intelligatur, qui eam non didicerit, vt apud nos Latina & Græca. Quare Ezras & Scribæ formulam rei diuinæ lingua Hebraica populo ignota tradunt & instituunt, è Maemonim parte 1. Tractatu Tephilla & Bircath Cohanim (id est, de prece & benedictione Sacerdotum.) Indéque in suis Synagogis, breuiariis vtuntur Hebraica lingua scriptis, vt Mahzor, Siddur Tephilloth, id est, Breuiarium, Diurnale ordinatum precationum, quod R. Amram è Babylonia in Hispaniam misit circa annum Domini 900. Seder, id est Ritus siue Ordinatio, Statutum, &c. Nefasque putatur alia id facere, R. Abraham Abben Ezra Eccles. 5. v. 1. vbi & perstringit suæ gentis nonnullos poetas Lyricos, quòd hymnis suis immiscerent Medica, Persica, Hispanica, &c. cum ne vsurpanda quidem doceat Syriaca & Arabica, quæ tamen Hebraicis affinia sint. Quod obseruat Ecclesia, dum non vulgaribus & profanis linguis, sed quatuor duntaxat sanctioribus & magis Catholicis, item grammaticis, eruditis, ad mysteria & disciplinas accommodatioribus pro souenda Sanctorum Communione, quam Idiomatum diuersitas distraxit, ad rem diuinam solenniter vtitur: vna à prima origine sancta, id est, Hebræa, & tribus aliis sanctificatis dedicatisque Crucis titulo Syra, Græca, & Latina è Hieron. in epitaphiis Nepotiani & Paulæ. Ne titulus Crucis Iesum Nazarenum regem Iudæorum prædicans oblitteretur. Scriptum quippe diuinitus in libro Psalmorum, Ne corrumpas Tituli inscriptionem (Psal. 56. 57. 58. versib. primis) Nicolaus Magnus ad Michaelem Imp. Ob eámque causam Greg. 7. ante annos plus quingentos, Vladislao Boemorum Duci petenti, vt sibi populóque suo liceret diuinum officium Slauonicè peragere, non assensit, quòd id Christianis institutis minus congrueret, & mysterio istarum linguarum diuinæ Sacrorum celebrationi destinatarum consecratarúmque decerperet, per quas sanctorum Communio per totum orbem conseruatur atque colligitur, quemadmodum aliarum innumerabilitate inducta est in mundum discordia atque confusio. ipse lib. 7. Registri & Olaus Magnus lib. 16 cap. 19. Cætera infrà pag. nona* Festa, *tam Mosaica, quàm Prophetica in Ezra & Nehemia celebrata vt prius. Alia pro natis occasionibus instituta, vt dedicatio Machab. siue Encænia 25. mensis Kisleu. i. Nouēb. 1. Mac. 4. quā sua præsentia probauit Christus Ioan. 10. Lumina siue luminariū festū. Ioseph. lib. 12. Antiq. cap. 10. Dies ignis, qui datus est, quando Nehemias, ædificato templo & altari, obtulit sacrificia. 2. Mac. 1. Dies Mardochæi. 2 Mac. vlt. Fortassè Sortiū festū in Ester, quomodo appellāt Festū Iomi. tob. Gall.* Vn bon Iour, *è Tisbi Eliæ.* Reliquiæ. *eas abscondit Ieremias Vt Arcā, Tabernaculū, Altare incensi in monte 2. Mac. 2. ignis sacrificij absconditus in puteo à sacerdotibus, quo in loco aqua apparuit, e qua Nehemias & sacerdotes purificarunt sacrificia, vbi Rex Persarum fecit templum siue sacrum ædificium (videtur esse probatica Piscina. Ioan. 5.) locum hunc appellauit Nepthar quasi Purificatio. 2. Mac. 1.*

[*De probatica Piscina hoc legitur. Quo tempore esset Christus D. nasciturus, & quo die vt nonnulli aiunt, conceptus fuit: terræmotus magnus in templo Ierosolymis factus est, & statim apparuit fons, quo scaturiente paulatim tria lignorum genera, in tignā iam dedolata emerserunt. Altissimum è cedro, alterū triplo minus è palma, tertiū ex oliua. de quibus constitit ex archiuis ea fuisse olim à Salomone recondita, cum tēplum extrueret subtus altare sacrificiorum, vbi etiam ille fons emersit. Deinde cum ipso terræ motu, mare æneum subuersum esset, sacerdotes vel sponte, vel spiritus ductu, oblatas ibi hostias tuentes. senserunt vim quandam arcanam ex eo fonte dimanare. Vt scabie pecudum elota, etiam morbidi quique ibi sanarentur. Durauit hic fons ad mortem sacrosanctam Christi Domini. Postea statim exaruit cùm scilicet ex illius tribus tignis supradictis fuerit crux Christi Domini constituta, scilicet statumen è cedro, Crucibulum transuersum è palma, titulus siue Epistylium, ex oliua. Hæc autem omnia referūt ex Salomone, qui diuinitus de iis omnibus fuerit admonitus. E manuscripto. In caput 9. Zachariæ Prophetæ, vbi dicit, Et erit fons patens, &c.*]

Sancti, *Onias, item Ieremias Propheta Dei dudum mortui orant Deum multum pro populo & vniuersa sancta Ciuitate, 2. Mach. 15. orat Angelus pro populo Iudaico. Zach. 1. Michael*

Anni mundi 3563 *princeps Synagogæ stat pro filiis Israel, Dan. 12. Angeli Persarum. Græcorum, Israelitarum procurant sibi commissorum negotia, sicque mutuo iuuant, Dan. 10. Ioseph ben Gorion belli Iudaici, cui ipse interfuit, cap. 21. Lamentationem super calamitatibus Hierusalem aspergit sanctorum inuocationibus, & quidem Dauide Cybero Argentinensi hæretico interprete. Exurge nunc Mose, fili Amram & vide populum tuum, &c. Memor esto precationis, &c. Exurge nunc Aaron Sancte Sacerdos Dei, &c. Surge nunc Phinees, &c. Euigila nunc Iosue, &c. Tu verò Rex Dauid dormis, Expergiscere, & veni, &c. Elisee, &c. Iosephus lib. 3. bell. c. 14. Latini exemplaris puræ animæ, quæ exaudiunt inuocantes, Græci cap. 25. pag. 785. Rabbi Selomo in illud 4. Eccl. Laudo mortuos, qui iamdudum functi sunt, Patriarcharum ope & ministerio Israelitas dũtaxat exaudiri docet, R. Akibá in Lotiioch id est literarũ de litera Samec, cũ scribitur, Hierusalem montes in circuitu eius, montes Hierusalem cingentes, sunt patres, colles, qui circum eam, sunt matres, Sara, Rachel, &c. R. Isaac in 49. Gen. & 1. Exod. Sanctos non esse appellandos mortuos è vetustissimis Rabbinis & R. Hakkádos,* Kimhi *in Malachiã ex eorundem traditione Eliam præesse celebritatibus circumcisionum & actu & efficaciter adesse. Iudæi in officio mortuorum libri* Mahzor, *breuiarium est, inuocant patres dormientes in Hebron, & angelos iam horti, quàm defunctis custodes, et in libro anonymo cuiusdam, qui pro nostra religione ante multos annos scripsit, Fagio hæretico interprete, implorant Dei memoriam merito patrum Abraham, Isaac & Iacob, & merito reliquorum iustorum & sanctorum, vt eorum meritum adsit sine applicetur nobis, implorant inquam bis quotidie, manè & vesperi ad illum modum orantes, &c. Et pòst, Iacob pater noster cum sepeliit Rachel in via secundum illud (Gen. 35) & sepulta est in via, quæ ducit Euphratam, totum istud factum est, vt R. Salomon ait, quò oraret Rachel pro filiis suis, ea hora, qua illos patriis sedibus expelleret Nabuzardan in Babyloniam, sicut scriptum est, Vox in Rama audita est, Rachel plorans filios suos, &c. Hæc quidẽ non reperi in R. Salomone ad Genesin, sed ad Ieremiæ caput 31. idque ex Midras Hagada vetustissimo scripto. Denique id apparet ex precationibus de ea re, quas è Breuiario Hebræorum conuertimus anno 1569. R. Abraham in Fasciculo Myrrhæ, Gen. 22. In principio anni nos canimus, Et ligationem Isaac hodie semini eius recorderis. Quemadmodum ipse est ligatus & vinctus, sic vincias & liges omnia genera proprietatum iudicij. Deinde subiicit, hic esse mysterium Isaac positi in medio, quoniã illum interponere solent inter se & Deum in suis precibus quasi intercessorem.*

Preces pro defunctis, *Hascaba appellant. Quin & exstat vtraque lingua integrum officium mortuorum, e libro Mahzor siue Breuiario Iudæorum à nobis publicatum an. 1569 Requiescat anima ipsius in cubili suo, iaceat in pace, dormiat in pace, Et mox: Angeli pacis egredimini in occursum ipsius, & cætera, quæ & hæretici Munsterus & Fagius proferunt in annotat. ad 14. Deuteron. R. Isaac Toletanus in lib. Beth Ioseph, domus Ioseph, siue Iore Deha, instructio luctus, de vltimo legis præcepto, Annis singulis anniuersario die mortis parentum ieiunandum est, & preces, quæ incipiunt* Kadis, *Sanctus, fundendæ. iuxta illud, quod solemus dicere, Iudicium improborum Israelitarum in Gehenna est mensium duodecim, & post ea ascendunt. Hebræa sic habent.* יש להתענות ולומר קדיש בכל שנה

ביום שמת אביו כדאמרינן המשפט רשעי ישראל בגיהנם יב חדש ואחר כך עולים

[*hic præcedit interpretatio huius textus Hebraici, ab eo commate quod incipit,* Annis singulis, &c.

Purgatorium *ab Hebræis assertum alibi docuimus, sed & anno superiore Pataiuij de ea re certissimas & eruditione plenissimas probationes amicus noster B. Valuerdius Gandia Hispanus Hebraicè Latinéque emisit. E Zoar in 18. Gen. & 47. Ex. 23. Rakanati. Gen. 37. Leu. 16. 21. pag. 154. Col. 4. R. Menahen Tsioni, Gen. 16. Abdia Saphorni pag. 91. Alphesi tractatu Ros hassanam, Initium annorũ, cap. 1. pag. 216. Rabbenu Nisim eius scholiaste, è libro Ialkut collectio Rabbi Meir lib. Habodath Hakkódes, seruitium sanctum, parte 2. cap. 31. E libro Iesod Sirim è Midras, basis canticorum & quæstiones. Eccles. cap. 12. è libr. 2. R. Manahem Tseda Laddarec, è Libr. Alcat Rochel. partitio canalis pag. 19. & part. 2. lib. 2. è* Kabuenaki, *modius farinæ, è Midras arcana, quæstio longitudinis, è R. Ioseph Albone lib. de articulis Fidei 4. c. 34. è tractatu Ros hassana caput anni, è Menorath Hammaor luminare magni luminis, R. Isaac c. 2. partis secundæ, è Tephilkath Mosis, oratio Mosis, è tractatu Haghigá in Talmud Hierosoly. è tractatu Baba Batra, & eius scholiis siue Tosaphoth, è tract. Nedarim & Helec, meditatio, è R. Bahhaiè, disciplina Deut. 34. è lib. Sem Teb. concione Porta posterior id est Tractatus vltimus 5. de pænitentia, è hakidath* Additamenta *Isaac, Gen. 23. & Vota Leuit. 21. Partitio adde librum Iasar R.*

Iam cap.12.& pene Rabbinos omnes quorumcunque inclinatio tandem sint temporum. *Anni*

Traditiones. *earum scriptor Ezras & sequentes scribæ, Deinde Talmud cœptus à Simone iusto* *mundi.*
& , Rectitudo finitus ab Hakkados anno Christi 188. *Nam non modo conseruatur lex ore tradita* 3569
& per manus accepta, verumetiam iam nomine Cabbalæ scripto mandatur, ne propter exilia veniret in obliuionem, vt 70. libris Ezræ 4. Ezræ 14. quos se habuisse prodidit Picus Mirandula, vt vtroque Talmud Babylonico & . Hierosolymitano, vt libris Mizuoth.i. de præceptis legis, &c. Qua pertinere ait R. Dauid Kimhi, *illud 1. Par.4. Hæc autem verba vetera, nempe ad* Cabbalam.*i. receptionem siue Massoram, id est, traditionem maiorum, & R. Abraham Testimonia Psal. 118. Nempe ad præcepta ea, quæ testimonium habẽt à Patribus tanquam testibus oculatis, vel auritis, non à scriptura, suntque Lex per traditionem accepta sine scripto.*

Vita æterna, iudicium postremum, *Daniel, Ezechiel, & cæteri huius memoriæ Prophetæ & auctores nihil habent crebrius vsque ad Christum. Sicque perfecta est cohortatio Dei, Malach.4. Memento legis Mosis serui mei, quam mandaui ei in Oreb ad omnem Israël, præceptorum & Iudiciorum, quousque veniet dies Domini magnus & admirabilis. Nã & reliqua omnia abũdè demõstrãt auctores huius ætatis partim prophetæ, partim prophetarũ successores & hypophetæ. Sic Religionis veteris doctrina ad nouũ populũ perẽniter transmissa est. Imo & Dei colendi ritus atque forma. Nam Christus sola sustulit siue figuralia, vt loquitur Aug. lib. 10. de Ciuit. cap. 19. & 20. siue sacramenta præuuntiatiua, vt idem lib. 19. contra Faustum & epist.49. ad Deo gratias. siue vmbratica, vt Paulus ad Hebræos, qualia fuere sacrificia, Circumcisio, Propitiatoriũ Tabernaculum Mosis, & quæ in tabernaculo reclusa, cibi & potus Iudaici, Partes diei Festi, Neomeniæ & Sabbatorum, vmbram futurorum habentes. Col.2. Heb.9. & 10. Gal 2. & 3. Non item simplices ceremonias ad* ὑπηρέτημα *rei diuinæ, vt habet Iosephus.3. Ant. c.8. pag. 74. vel* θεοπλασ *vt Dionys. de Eccl. Hier. pertinentes. Et sanè ratio, templorum, Verbi gratia, adorationum, genuflexionum, stationum, religiosarum vestium, vasorum sacrorum, benedictionũ, aspersionum, festorum, lustrationum, cantuum & similium rituum, quæ olim fuit, hodie quoque permanet, nempe vt Deus ritè, solemnius, sanctius, decentius colatur. Deinde in Apostolicis quoque literis id obiter indicatur dum Christus suo aduentu nihil in hac parte mutat, nihilque contrà disserit. Denique dum Apostoli horum rituum spargunt semina in suis partim scriptis, partim traditionibus apud veteres extantibus, vt lib.3. docebimus. Hinc Tertul. initio libri de Oratione. Quicquid retro fuerat. (in Mosis Lege) aut demutatum est, vt circuncisio, aut suppletum, vt reliqua lex, aut impletum, vt prophetia, aut perfectum, vt fides ipsa. Et Leo Magnus D. Augustini discipulus apertius initio sermonis sexti de Ieiunio decimi mensis, tractans illum locum: Non veni soluere legem, sed implere. Quædam de mandato veteri ad nouam obseruantiã transferũtur. Et post: Cessantibus enim significationibus, quibus Saluatoris nostri nũciabatur aduentus, & peractis figuris, quas abstulit ipsa præsentia veritatis, ea, quæ vel ad regulas morum, vel ad simplicem Dei cultum, ratio pietatis instituit,* in eadem apud nos forma, *in qua sunt condita, perseuerant, & quæ vtrique testamento erant congrua,* nulla sunt commutatione variata *Ex iis autem est etiam decimi mensis solenne ieiunium, &c. Quod etiam docet initio Serm. 7 de ieiunio septimi mensis. Apostolica institutio ita veteris Testamenti sacramenta distinxit, vt quædam ex eis, sicuti erant condita, Euangelicæ eruditioni profutura decerperet, & quæ dudum fuerant consuetudinis Iudaicæ, fierent obseruantiæ Christianæ? Et eo vetustior celebriórque Nazianzenus Orat. 44.* Pentecostes *diem Hebræorum more colimus, quemadmodum & alios nonnullos eorum ritus obseruamus, qui apud illos quidem typicè celebrantur, apud nos verò mysticè & verè, vt addit Nicetas.*

Quare rectè monent Iuris Orientalis auctores, pag.214. Iudaicos ritus demum esse prohibitos, si sint sacramentales, siue figurales. Sin simpliciter ceremoniales atque ad sacram theoriam, pietatémque conferentes non item, vt qui sint pietatis retinacula, conferántque ad Sacrorum solennitatem, decorum, virtutem. Nam vetera Christus aduentu suo partim recensuit, partim retulit, partim perfecit, & illustrauit, vt eodem ipse cum Patre & Sancto Spiritu piè inuiolatéque in sæculorum sæcula colatur.

Atque hæc quidem prolixius, verum id, quia inde ad Ecclesiæ, quæ secutura est, continuitatem apertior via transitusque, inter tot sæculorum & rerum discrimina, patet.

LIBRI PRIMI CHRONOGRAPHIÆ
GENEBRARDINÆ FINIS.

CRONOGRAPHIÆ LIBER SECVNDVS AVCTORE GILBERTO GENEBRARDO.

LIBRVM alterũ à captiuitate Babylonica mihi rectè ordiri videor, quãdo circa eũ cœpit noua veteris Ecclesię cõditio & facies, qua populus Domini ita depressus, ita afflictus iacuit, vt vsque ad Christũ, nunquã pristinum regni, status & potentiæ splendorem recuperare potuerit. Sed & circa eam gentium præcipua fama, magnitudo, celebritas, vicissitudo, historia sumpsit initium, vltra quam nihil plane certi ex libris & scriptoribus profanis & exteris assequimur, vt verè possit dici, vbi historia sacra definit, ibi profanam incipere. Quin & Monarchię Babylonicę, & quæ mox successit, Persicæ occasione Disciplinæ, leges, humanitas ipsa ab Asia profecta sunt in Europam & reliquas nationes barbaras atque agrestes. Tanta fuit Dei bonitas erga illos populos, vt bellicis motibus vteretur ad illuminandos Occidentalium & Septemtrionalium oculos, eisque sapientiam, artes, & disciplinas infundendas.

Iudæa capta ferum victorem cepit, & artes,
Scirêque Chaldæo primùm deuexit agresti.
Inde Medis, Persis, Indis, èxque ordine Græcis,

à quibus ad Romanos humanitas ipsa peruenit, vt Cicero ad Quintum fratrem, qui tum Asiæ minori, quæ Græca est, præerat, scribit. Id apparet è Bardis, Druydis, Euagibus, cæterisque eorum sapientibus, philosophis, sacerdotibus, quos constat ex Ammiano, Marcellino & Strabone exortos è Teiis & Phocensibus Græciæ Asiaticæ populis, ab Harpago Cyri præfecto fusis fugátisque in Thraciam, Corsicam, Italiam, Massiliæ agrum, vbi vrbes ædificarunt, & nostris hominibus paulatim excultis studia liberalium doctrinatum inchoarunt per Bardos & Eua-

Amm. lib. 5. Strabo lib. 4.

ges & Tectosages, vt stultum sit eos ab Isaaci & Iacobi Patriarcharum sæculis repetere, & Bardi regis cuiusdam Musicæ studiosissimi cum supposititio Beroso, nomen tam vetus fingere.

De cæteris fidē faciet Aulus Gellius diligentissimus rerū priscarū scrutator, qui quamuis conspectum quendā ætatum antiquissimorū virorum, item illustrium, qui in illis ætatibus nati fuissent, atque ex libris, qui Chronici appellātur, exceptiones variis, diuersisque in locis factas de tēporibus, quibus floruissent Græci simulátque Romani viri ingenio & imperio nobiles, promisisset, non ducit tamē altius principium, quàm à Solone, quē leges scripsisse Atheniēsibus non dubitatur, captiuitatis quo sub Cyri, qui Crœsum Solonis amicum Lydorum regem vicit sæculum. *Gellius lib 17. cap. vlt.*

M. Varro vetustatis peruestigator inter externos præcipuus, fatetur se non nisi à prima Olympiade quatuor aut quinque sæculis post bellum Troianum historiæ veritatem posse deducere. Quod de eo referens Censorinus, Varro, inquit, tria temporum discrimina esse tradit. Primum ab hominum principio ad cataclysmum priorem (id est, Ogygium) quod propter ignorantiam vocatur ἄδηλον, secundum à cataclysmo priore ad Olympiadem primam, quod quia in illo multa (& penè omnia) fabulosa referuntur Mythicon nominatur. Tertium à prima Olympiade ad nos, quod iam dicitur historicon, quia res ab eo gestæ veris historiis continentur. *Censor. de die Nat. ca 21.*

Quæ sanè verba in prologo tertij de Re Rustica ipse Varro cōfirmat. Nam à Thebis, quæ ante cataclysmum Ogygis Bœotiæ regis conditæ dicuntur, ad sua tempora numerari quidem annos circiter bis mille & centum, at quid illis acciderit, nihil plane esse certum profitetur. Cùm interim artes omnes in Græcia non nisi intra mille annorum spatium repertas dicat, siue à bello Troiano ad suam ætatem. *Varro li 3. de re Rust. c. 1.*

Nec verò longius, quàm ab Olympiadibus antiquitatem ipsum repetere potuisse ex Cicerone eius familiari quoque perspicitur, is enim idcirco in Oratore Attici laborem extollit, quòd annorum septingentorum memoriam vno libro colligere potuerit. Nam remotius colligere non potuit, quoniam ante Olympiades nihil planè definitum esse eodem loco Varro ostendit, itémque è Græcis Eusebius, qui idcirco probat ante eas, quemque vt ei visum fuit, diuersas sententias de iisdem rebus in Græcia gestis protulisse, & ipse Cicero, quicquid de Romulo & Romanis aliis regibus literis est proditum, non satis constitutum indicat, quando primo de legibus, & alibi de eis loquitur interposita parenthesi, *vt aiunt*, quæ profectò abundat, quando res constat ac liquet.

Trogus Pōpeius se suam orsū historiā è profundo memoriæ, tradit. Atqui orditur à Nino, qui primus (inquit Diodorus) nactus est scripto- *Diod. li. 2.*

tes. Ipse autem Diodorus, conatur suam historiam retexere à Mundi principio. Atqui Bellum Troianum pro principio statuit, suámque historiam in Pręfatione ait minimè.1138.annos excedere, terminari verò principatu Iulij Cæsaris, quando in Gallia missus est. Lucretius quid?

Prӕtereà si nulla fuit genitalis origo
Terrarum & cæli, sempérque æterna fuêre.
Cur supra bellum Thebanum & funera Troiæ
Non alias alij quondam cecinêre poetæ?

Plutarchus in Theseo vltra Theseum omnes terras fuisse atenosas prætexit vel inaccessas, littora glaciata, vel regiones exustas, cuiusmodi pinguntur in tabellarum Geographicarum extremitatibus, nempe fabulæ, aut ignorationis & inscitiæ vmbra atque vestigia.

Lib. 2. c. 10. de Som. Accedit Macrobius, qui de antiquitate profanis auctoribus cognita hæc suis commentariis inseruit. Quis facile mundum semper fuisse consentiat, cùm & ipsa historiarum fides multarum rerum cultum emendationémque, vel ipsam inuentionem recentem esse fateatur! Cumque rudes primum homines meminerit vel fabuletur antiquitas glande prius & baccis alitos, serò sperasse de sulcis alimoniam! sed & quis non existimet, non longam retro eius esse ætatem, cùm ab hinc vltra duo retro annorum millia, de excellenti rerum gestarum memoria, ne Græca quidem extet historia? Nam supra Ninum, à quo Semiramis secundum quosdam creditur procreata, nihil pręclarum in libros relatum est. Et multarum rerum experientia ad aliquas gentes recenti ętate peruenit. Vt ecce Galli vitem vel cultum Oleæ, Roma iam adolescente, didicerunt. Aliæ verò gentes adhuc multa nesciunt, quæ nobis inuenta placuerunt. Atque hęc quidem illi, sed nimis longè.

Nam propriè vltra Cyrum. i. Septuagesimam Olympiadem, & vrbis ducentesimum sexagesimum omnia istorum ex eo deprehenduntur auguriis potius, quàm historiis similia, quòd rerum multarum faciunt mentionem, multorum regnorum, vt Assyriorum Medorum, Ægyptiorum, Æthyopum, quæ longius ab ipsorum notitia & terris aberant rerum verò Babylonicarũ & Monarchiæ Nabugdonozoris, per quã perueniebant ad Assyrios & Medos, non meminerũt, quæ in ipsorũ erat foribus, & sui magnitudine totam penè Asiam, magnam Africæ partem, Europæ aliquam occupauit, & totum orbem terruit è libris Regum, Paralip. Daniele, Ieremia oculatis testibus: quæ Persicam quantumuis ipsorum scriptis amplificatam amplitudine & excellentia superauit, *Dan.* 2. quæ tam recens, vt Cyrum, Solonem, & Græcorum scriptores primos attigerit: quæ denique è Prophetis & scriptoribus sacris vbique insonatur. Ignorantibus hæc recentissima, & suos oculos perstringentia, quæ fides accommodanda est, quando remotiora & antiquiora commemorare & describere suscipiunt?

Adde in historia Græca ante octogesimã Olympiadem id est, ante regnum Darij (opinor, Longimani) nihil esse certum cum in illa non possit constanter notari verum tempus neque belli Medici, neque Peloponnesiaci, quemadmodum Censorinus conqueritur.

Facit etiam, vt me eorum vanitatis misereat, quòd Arbacem quendam Medum constanter aiunt Sardanapalum sustulisse, & prætereunt Merodac Chaldæorum regem, qui ipsis vt vicinior, ita notior esse debuit, qui & Assyriorum Imperio euerso ingenitis illius Monarchiæ fundamenta iecit, à nepote magno illo Nabugdonozore superstruenda atque absoluenda. Mendacium remotissimos testes allegar, proximos refugit. Arbaces iste fortasse nunquam extitit, nedum Assyriis imperium eripuit. Præterea Medorum imperium, quod ab ipso aiunt conditum Assyriaci pernicie, angustissimum ante Cyrum necessario fuit, quia nimis Babyloni tum rerum potienti vicinum & Medos Nabugdonozoris vectigales & tributarios prophetæ nobis describunt. Quare hoc totum videtur ab adulatoribus confictum in Cyri gratiam, qui eius antiqua esse stemmata docere conabantur ex atauis Medorum regibus, regulos & vectigales præfectos in reges magnos transformantes, vt qui olim Cæsaris Augusti non valde nobilis, quippe cuius pater fuerit Romæ argentarius progeniem ab Iulo Æneæ deducere studuerunt.

Huiusmodi adulationibus corruptæ sunt omnes Græcorum historiæ magna impudentia. Nam poterant redargui facile è recenti memoria & monumentis vix dum perfectis. Hoc admirati Aristoteles & Cicero eluuiones exustionésque terrarum, quas accidere tempore certo necesse sit, causam suæ nescientiæ prætenderunt, ac propter eas pronuntiarunt non modo non æternam, sed ne diuturnam quidem rerum memoriam relinqui posse. Quin & quarto Physico eorum alter laudat Paronem Pythagoricum, quòd tempus dixerit ἀμαθέστατον, id est, inscientissimum siue ignorationis omnis magistrum, quia temporis successu, obliuione & situ præcedentia, penè omnia, deleta animaduertisset.

Esiésque tempus edax rerum, inuidiáque senectam.
Perdere præteritum, vitiatáque dentibus aui
Omnia paulatim lenta consumere morte.

Nempe ante hanc captiuitatem scriptoribus Græciæ contigerat, quod est apud Platonem in Critia, Græci semper estis pueri, quia nuper versati in historia & ignari literarum, disciplinarum, rerum denique tam apud vos quam apud reliquos gestarum. Nescire enim quid antea, quàm natus sis, acciderit, id est semper esse puerum. Tantum incerta & mixta fabulis de bello Thebano & Troiano, quæ fortassis nunquam extiterunt, cantabant ex dispersis & male consutis Homeri, & paucorum aliorum carminibus, nondúmque ab Aristarcho digestis, proindéque obscuris ac incertis. Cic. de Orat.

Ante hanc etiam Romana historia est valde exilis, tenuis, & frigida, nec hic solùm res Græcorum debent incipere, sed multò magis etiam Romanorum, qui se Græcis omnia legum, doctrinę, dignitatis & virtutis insignia debere non inuiti confitentur. Nam paulò ante Cyri principatum, expulso Tarquinio Superbo Roma primùm cœpit administrari per Coss. adeóque erat tenuis, humilis & angusta, vt duodecim millaria suo Imperio minimè excederet. Verùm & tam angustis finibus conclusa fuit, vsque ad Alexandrum Magnum, cuius tempestate in orbe ne nominabatur quidem. Quocirca eius mentio nulla apud Græcos illius temporis Italiæ non modò finitimos, sed & eius magnæ partis vel colonos vel dominos.

Quantum autem ad literas & artes, eas non attigerant Romani ante Vrbis suæ quingentesimum.

Græcia capta ferum victorem cepit & artes
Intulit agresti Latio. Sic horridus ille,
Defluxit numerus Saturnius, & graue virus
Munditiæ pepulerunt.

vel potius ante Vrbis sexcentesimum post bella Punica, sexaginta vix annis ante Ciceronem.

Serus enim Græcis admouit acumina chartis,
Et post Punica bella quietus quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Thespis, & Æschylus vtile ferrent,
Romanus, &c.

Et quod magis mireris, Græcis ad Latinos humanitas ipsa peruenit. Hæc enim iam fuisse docuimus Ciceronis verba ad Quintum Fratrem.

Denique ante hanc Babylonicam captiuitatem res gentium ferè omnium iacent in obscuritate & tenebris. Chaldaica natio, vtut sapientiæ palmā videatur illa ætate cæteris præripuisse, nihil posteris scripto reliquit dignum tanta laude & gloria. Superiora tempora Magi, Persæ, Ægyptij, & cæteri populi literarum existimatione laudati, vel penitus ignorarunt, vel posteris inuiderunt, vel præ infantia, literis prodere nesciuerunt. Nisi Deus de sacris Codicibus mundo prouidisset, & literaturæ sacrarium in certo populo, id est, Hebraico reposuisset, illorum notitiam sempiterna obliuione inductam hodie haberemus, aut de illis cum Diodoro Siculo historiam fabulosam ab aliis acciperemus, & aliis traderemus. Sit hæc ergo sæculorum infantia.

Nam deinceps hominum facultas, eloquendi, sapiendi, Philosophādi vis, artes ac disciplinę humanæ apud gentes, maximè Græcas sese explicarunt. Tum primum conati sunt homines maiorum inertiā & incuriā artibus & studiis depellere. Tum primùm didicêre scriptis priscam

obliuionem reſtaurare. Tum primum ſua fari, & memoriæ trâdere diligenter ſtuduerunt. Hinc prima Philoſophiæ incunabula, Hinc Rhetoricæ origo, Hinc Mathematicarum ab Ægyptiis ad Græcos emigratio, Hinc Hiſtoriarum deſcripto. Nam etſi Perſæ, vt ex Eſteræ hiſtoria percipi poteſt, annales & chronica excolerent, quod de aliis nationibus ſentiri poſſit eodem modo, at ea lege id faciebant, qua hodie inſtrumenta publica in curiis, archiuis & tabulariis communibus recondi in futurum cernimus. Non paſſim & publicè, non populariter ac in promptu extabant. Non priuati homines eiuſmodi ſcribendis & vulgandis dabanr operam. Non tanta ſcripturitione ducebâtur, quanta plurimorum mentes ab ea tempeſtate occupauit, vt ſcribant indocti, doctique poemata paſſim, & inſanabile, vt nô ſine ſtomacho cecinit Satyricus, ſcribendi cacoethes penè omnibus inſideat. Iuuen. Satyr. 7.

Neſcio idne tribuere debeamus hominum incuriæ, quòd de poſteritatis memoria non valde eſſent ſolliciti, an imperitiæ & ignorationi eorum, qui per ſe rem tantam aggredi non auderent, ſiue inexercitationis vitio, ſiue exemplorum, quæ imitarentur, penuria, an potius neceſſitatibus, quando adhuc deſtituebantur commodis membranis, papyro, ſimilibus rebus ac artibus, ſine quibus non modò non rectè ſcribitur, ſed etiam, quod ſcribitur, non poteſt eſſe prolixum, non diuturnum, non diſtractioni opportunum, ſine quibus denique rerum ante actarum recordatio diu conſeruari non poteſt.

Nam recurrere ad diluuia conflagrationéſque Vniuerſi cum Peripateticis, vel introducere Phaetonteas, Americanas vé calamitates, quibus antiqua omnia monumenta penitus deleta ſint, non tam eſt diuinare, quàm delirare, nec tantum ſine probato, & illuſtri teſte loqui, qui tamé eſt maximè neceſſarius, quando de Hiſtoria antiquitatis, & fide rerum ante lapſarum agitur, verum etiam apertam iniuriam veritati inferre, quæ per ſacras paginas aliud omnino affirmat, continentémque ac perennem mundi curſum digito oſtendit, atque ad nos perpetuata ſerie, omnium retto ſæculorum narrationem tranſmittit.

Hæc & alia huiuſmodi me, opinor, merito adduxerunt, hinc vt librũ ſecundum ordirer, quò eſſet interuallum inter ſuperiorem, teſtimonium è ſacris literis conſequentem, nullum verò è profanis, niſi ſuſpectum & dubium: & hunc, qui profanarum paginis munitur: ſacrarum verò auctoritate caret, niſi quantum & quàm paucorum annorum licet è Daniele, Ezra, Nehemia, libris Machabęorum paucíſque aliis colligere atque augurari. Vale, & fruere.

Anni urbis cōdita. | *Anni mundi*

218 SEXTA ÆTAS. 3569

CAPTIVITATIS Ecclesiæ, quá Monarchiarum & ingentium imperiorū Ethnici possint inscribere.

Quæ incipit anno mūdi 3569

Ierem. 25

288 a TEMPVS captiuitatis fuit annorum 70. 3638

Dan. 9. b A 70. illo captiuitatis anno ad Christū patientem.

771. c HEBDOMADES 69. 4121
i. anni 483.

Pontificibus & principibus iis, quos mox subiiciemus.

Vatibus verò Daniele, Mardochæo, Zacharia, Haggæo, Malachia, Ezra, & per ordinem cathedræ Mosaicę Scribis & Pharisæis vsque ad Christum.

Summa. 553.

Ita ab orbe condito ad Christū fuere anni 4121. menses 6. dies 16.

d *Sextæ istius ætatis numerus, sic mēbratim ostēdi potest.*

SEXTA AETAS.

a VNDECIMA primi anni huius captiuitatis siue transmigrationis Babylonicæ, transacti sunt sub Sedechia, cuius septimo Ezechiel prophetare incipit. *Ezech.* 1. Vndecimo templum cum Hierusalem funditus euertitur, vt regnatum sit in Iuda à Dauide. 470.

Hæc ętas demonstratur non tantùm successione Ecclesiæ, sed etiam mundi, non tantum historiis Ecclesiasticis, sed etiam profanis. Nam illa est proptè motuum & bellorum mundi ætas. Adhuc modicum, inquit apud Haggæum Deus, & commouebo cœlum & terram, & postea veniet desideratus Gentibus. & Daniel. 2. Sit benedictum nomen Domini à sæculo, & vsque in sæculum, quia sapientia & fortitudo eius sunt, & ipse mutat tempora & ætates, transfert regna atque constituit. Hinc sub annū ante Christum quingentesimum, res & Monarchia Chaldæorum.

Sub an. 400. res & Monarchia Persarum.

Sub an. 300. res, potentia & Monarchia Græcorum.

Sub annum. 200. res & potentia Parthorum & Carthaginensium.

Sub an. 100. res, potentia, & principatus Romanorū, quousque desiit in Monarchiam.

Nam mox Christus nascitur, mundum recturus in virga ferrea, illisque imperiis deiectis, nouum Ecclesiæ regnum conditurus, de quo libr. 3. & 4.

b HEBRAEI sic ferè hebdomadas septuaginta numerant. Septuaginta sunt anni captiuitatis, quos incipiunt ab vndecimo Sedechiæ, & terminant secundo anni Darij Longimani.

Deinde. 420. templi. Summa 490. Sed suprà auspicandas docuimus paulò inferius, nempe ilico post finitam captiuitatem, siue ab extremo septuaginta annorum captiuitatis, quando exiit sermo à Cyro, vt reædificaretur vrbs Hierosolyma. *Ezra* 1. *&* 2. *Par. vlt.* Vnde etiā hallucinantur, qui eas incipiunt à Sedechiæ quarto, & qui vel à secundo, vel à tertio, vel à vigesimo Artaxersis Longimani.

Exitus à captiuitate non ita fuit liber, quin perpetuo vectigales & obęrati fuerint Persarum & Græcorum, vsque ad Machabæorum principatum.

c HEBDOMADES incipiunt ab ipso statim primo reditu de Babylonica transmigratione. Nam vti tres fuerunt captiuitates Babylonicæ, ita & tres reditus. Primum enim ascenderunt anno Cyri secundo, duce Zorobabele. Rursum anno Assueti. 14. Denique Darij anno secundo, post quem quatuor annis templum ædificauerunt: anno autem septimo Ezras ascendit de Babylone, vigesimo verò Nehemias. Cætera infrà in Dario Longimano.

d AETAS sexta pluribus modis potest demōstrari quàm superiores, nimirum successionibus monarchiarum, quæ iam suos habuerunt historicos, nedum Iudaicorum pontificum & ducum perpetuato ordine. Quot modis eam & nos illustramus.

Haggæus & Zacharias adhortantur Iudæos, vt restaurent antiquum Reipub. statum. 1. *Ezra* 5. Haggæus libro suo vrget templum, Zacharias vrbem magis. Addunt præterea oracula de breui hostilium gentium clade, quam attulit Alexander magnus, & de restitutione earundem per Christum.

Malachias Reipub. mores constimit, fuitque præcedenti

hus paulò posterior, prophetarumque vltimus. A Talmudicis putatur esse Ezras scriba, & sane eadem reprehendit in sua prophetia, quæ Ezras. 9. & 10. capitibus sui libri, copiosè inuehens in vitam corruptam populi, præsertim sacerdotum, qui post instauratū templum rursum ad pristinas fœditates reuersi, oblationes, ac diuina sacrificia contaminatis animis & corporibus offerre cœperant. Continet insignes locos de Christo, Ioanne Baptista, Elia, Gentium vocatione.

Prophetis succedit synagoga magna, cuius principes Ezras, Nehemias, Mardochæus, Zorobabel, Iosue. Hi præfuerunt concilio, quod centum viginti homines, quorum alij nobiles, alij plebeij erant, de emendandis libris sacris, eorúmque constituendo canone iuxta præscriptum Cabbalæ inierunt, vbi & sanxerunt Iosuam ità fuisse edoctum è Mose, à Iosua Seniores, à Senioribus Prophetas. Concilij notarius siue scriba (sic enim vocatur Ezræ 7.) fuit Ezras, cui etiā interfuisse aut potius præfuisse tradūt Danielem, Ananiam, Azariam, Misaelem, Aggæum, Zachariam, & Malachiam, *Elia præfat. 3. Masoreth Hammasoreth correctio Correctionum R. Mose præfat. in Sepher MiZuoth liber mandatorum & in Talmud disciplina tract. de votis.*

Daniel interim non legitur rediisse de Babylonia in Hierusalem, sed potius sepultus illic esse, quasi remāserit ad consolationem Iudæorum remanentium & propagationem religionis. Magna enim fuit auctoritate apud Reges. Quare & tertio anno Cyri (cum prima restitutio, eius primo contigerit) ipsi contigit decima ac vltima visio, *Dan. 11. Lyranus in 1. c. Ezræ.*

Itaque fortasse concilium istud in Babylonia initum fuit, paulò antequàm se reditui committerent, vel ad indictum in terram sanctam concilium, desiderio, etiam visendæ antiquæ patriæ se contulit, postea in Babyloniam reuersurus.

Nam & eodem rediêre Zorobabel, Iosue pontifex, Nehemias & plærique alij, vt apud reges Persarum Iudæorum rebus melius consulerent.

Ezras, propheta & scriba, Cabbalam apud Hebræos collegit, & 72. libris mandat. Eius consilio & opera præsertim libri sacri collati sunt, & emendati: vnde Tikkun Sopherim. i. correctio Scribarum appellatur Tikkun Ezra, siue correctio Ezræ, vt in Masora, correctio, siue Castigatio Num. 12. quasi Ezra scribarum fuerit princeps.

Septuaginta duobus libris proximè commemoratis collegit septuaginta duorum seniorum doctrinam, è quorum numero est quartus Ezræ, *lege cap. 14. eiusdem 4.* Hos habuisse scribit Picus Mirandulæ comes.

Athanasius in Synopsi tradit, Ezram scripsisse ducentos quatuor libros.

Primus è quatuor qui supersunt describit duos Iudæorum reditus. Primum quidem sub Zorobabele imperante Cyro. Secundū verò post. 18. annos secundum Rabbinos, secūdum alios, post quinquaginta sub ipsomet Ezra, imperante Dario (Longimano,) Eius enim septimo ascendit, &c. *c. 7.*

Secundus explicat tertium reditum è captiuitate sub Nehemia, anno post secundum decimo tertio. Nam eiusdem Darij vigesimo ascendit Nehemias, &c. *c. 2.*

Tertius repetit ea omnia, quæ primo & secundo narrabantur, & præterea, quæ gesta sunt ante res Ezræ & Nehemiæ, vt Iosiæ regis pascha, vt proinde primus sit ordine apud Græcos.

Quartus complectitur visiones & nocturna præsertim somnia ipsius Ezræ, vt proinde fortassis D. Hieronymus. 3638

quæ

Anni mundi. 3638

Anni vrbis cōdita. 288.

Primo per pontificum Synagogæ successionem.

Secundò per Monarchiarum quatuor seriem & ordinem.

Per Sacerdotes quidem

1 *A captiuitate ad Iosue filium Iosedec sacerd. an. 70.*

2 *A Iosue F. Iosedec ad Machabæos, an. 283.*

3 *A Machabæis ad Christum nascentem, an. 167.*

4 *Hinc ad Patientem, an. 33.*

288

Ab urbe condita. 288.

Anni mundi. 3633 quę in eis narrantur, somnia vocet & inter apocrypha numeret vtriusque modi. Aliquando enim apocryphum dicitur, cuius auctor est obscurus, aliquando cuius ambigua & incerta auctoritas.

[Apocryphi genuina Etymologia est, vt isti libri celarentur plebi. Neque liceret cuique illos versare manibus. Adeo vt etiam sagur, id est apocryphum dicatur canticum canticorum, tria prima capita Geneseos, primum Ezechielis, alia quædam partim ob mysteriorum arcanam difficultatem, partim propter libertatem non nimiam quidem spiritus prophetici, in carpendis viciis, sed vulgi captui minus accōmodatam. Adeoque ob comminationes quasdam, quibus etiā vicia criminibus reprehēduntur: vt inde distorta ingenia calumniandi iudicia Dei, ansam arripere possent. Canonici autem sunt libri qui regulariter populo legi & explicari solebant. Hæc dicta sint in illos ineptos censores sacræ bibliæ, circa discrimen illud Apocryphorum & Canonicorum, quæ quidem nomina, ne ipsi intellexisse quid videntur.]

Summa. 553.

Per Monarchias verò.

Atqui hi duo postremi, quamuis non sint de priore canone Hebræorum, quia nondum erant editi, quādo Canon iste sancitus est in hac magna Synodo, cuius fuit Ezras scriba, & cuius meminere solenniter omnes Hebræi. At non desinunt esse sacri & canonici, quoniam hæc Synodus non obligabat consecutos auctores sacros, nec spiritus sancti afflatum extinguebat, vel cōtrahebat, propter quos editus est alter Canon multo amplior, vt significat Ioseph. lib. 2 contra Appionem, quando citat versum de Ecclesiastici libro, tanquam de Scriptura sacra.

1. Monarchia Babylonica ab initio captiuitatis, an. 70.

Quare tertius Ezræ vt canonicus censetur ab Origene sub finem hom. 9. in Iosuē, Athanasio lib. 3. contra Arianos, August. lib. 18. de Ciuitate. c. 3. Cypria. epist. ad Pompeianum. Et apud Græcos non modo est canonicus, sed etiam Ezræ primus, quoniam continet ea, quæ gesta sunt ante Ezræ & Nehemiæ præcedentes libros. Quartus autem vt sacer citatur ab Ambr. 2 in Lucam cōment. & epist. 21. ad Horontianum, & cap. 10. de bono mortis. Et Cyprianus aduersus Demetrianum ex eo multa sumpsit de mundo senescente.

2. Persica, an. 147.

Et certè negari non pot. st quin vterq; ex Hebræo versus sit, vt qui Hebraismis scateat. etsi neuter ea lingua extet, quemadmodum multorum aliorum apud eos iactura contigit.

Scripsit librum suum & genealogias libri Paralipomenon, vsque ad eum locum, in quo suam genealogiam ostendit. Cætera absoluit Nehemias. *cap. 1. Baba Bathra in Talm.* id est Porta posterior in disciplina siue Caput vltimum.

3. Macedonica ab Alexandro magno ad Cleopatram Antonij, an. 276.

Alij malūt Ezram integrum opus Paralipomenon condidisse, proinde ac illud, quod eius & Nehemiæ inscriptionem præfert.

Quibus pro tertio addunt Malachiam prophetam. Nam Malachiam se appellauisse quasi nuncium siue Angelum Dei, quòd vltimi nuntij & tanquam Angeli officio apud populum fungeretur, vsque ad futurum Christi aduentum. *Kimbi Mal. 1.*

4. Romana ab Antonij Cleopatra siue Augusti duodecimo vsque ad Christum nascentem, an. 29.

Scripturas à Babyloniis, principem militiæ Nabuzardan, incensas restituit, & in hūc ordinem quem hodie Hebræi magna ex parte seruāt, reduxit. De eo sic scribit Rabanus Maurus de Instit. Cleric. cap. 54. Omnes libros sacros veteres, dū Iudæi ingressi fuissent in Hierusalem, diuino afflatus spiritu reparauit, cunctáque prophetarum volumina, quæ fuerant à gentibus corrupta, correxit: totúmque vetus Testamen-
3638 tum in duos & viginti libros constituit, vt tot libri essent in Lege, quot habentur & literæ (Alioqui non fuit in potestate

Q iij

Anni mundi. 3638

Anni vrbis cõditæ. 288.

Nabugdonozoris omnia exẽplaria perdere, prætertim cùm decem tribus eſſent iam in Oriente, extra ipſius ditionem.)

Quidam enim auctorem faciunt punctorum & accentuum, quibus afficiuntur hodie Biblia Hebraica, ſed illi errant, cùm conſtet ex libris beati Hieronymi ipſius tempore nulla extitiſſe. Sunt autem adinuenta paulò poſt tempora Honorij Imperatoris, anno ab euerſu templo 436. qui eſt à Chriſto paſſo. 476. in Tyberiade vrbe Galilææ. Huius muneris principes fuere Aaron Aſeris, & Iacobus Nephtalis filij, qui dum de nonnullarum vocum punctis inter ſe diſſentiunt, Iudæos in duas partes diuidunt. Orientales enim, quique Babyloniam incolunt ad fluuium Nearda, poſterioris, Occidentales prioris lectionem conſectantur.

[Punctorum nequaquam fuit inuentio tempore iſtorum, ſed tẽpore Dauidis, cùm neceſſe fuerit pſalmos illa modulatione in choro à Dauide inſtituto concinere. Et ſane antiquitus quicquid voluminũ pronuntia ſaperent, id totum accentibus & punctis erat inſignitum. Neque ſunt ipſe vocales ſyllabæ, quàm productionis, & correptionis notæ, vt & nomina Kamets Patach oſtendunt & ipſę punctorum figuræ, de quibus in Arabicis]

Quadraginta vno annis prius è veterũ Magiſtrorũ ſcriptis à R. Hina & R. Aſe collectum Talmud Babylonicũ, ſeu doctrinale incipitur. & poſt à R. Meir, & R. Aſe filio perficitur. Continet autẽ Iudæorum ius Canonicũ, quod ætate Chriſti pleno ſcripto nondum mandatum erat, ſed partim ex fragmentis, partim ex oris traditionibus ſeruabatur. Cœperat autem conſcribi à R. Hakkados temporibus Antonini Imperatoris, breuiori ea forma, quæ Miſna exẽplar appellatur. Atque id de Talmud Babylonico. Nam Hieroſolymitanum ſcriptũ eſt anno Chriſti 300. Babylonicum ſub centeſimum poſt.

a POST captiuitatem Babyl, vſq; ad Herodem, ſub quo natus eſt Dominus, præcipua & primaria Iudæorũ dignitas & authoritas exterior fuit penes pontifices. Vnde & eorum conſtans, certa & illuſtris eſt ſucceſſio, non itẽ principũ, tam apud Ezram, quàm Hebręos alios ſcriptores. Quare iam in hac ſexta ætate præpono pontifices principibus. Hinc diſcãt principes Eccleſiam per ſe ſtare, nec pendere ex ipſorũ ſtatu & ſalute. Eccleſia anteceſſit Reges, ſine illis iam olim viguit, illis pereuntibus, & acciſis nõ perit ipſa, ſed floret, & ſuam in Dei populum excellentiam ſeruat. Propter captiuitatẽ Babylonicã non periit Pontificum ordo & ſtatus, ſed potius in Dei populo acquiſiuit maiorem principatum. Nam deinceps prælatus eſt Regio, à quo antea indigne habebatur. Turcica rabies extinxit Conſtãtinopolitanos Imperatores: At nõ potuit Patriarchas & Hierachiam Eccleſię illic euertere. Hæc dico, quoniam adulatores aulici ſtolidis principibus perſuadent, vt ſe Eccleſiæ dominos gerant, ac putent Eccleſiam ipſorum potentia', ſalute & principatu niti, quæ iis verius perditur & inclinat ad Turcæ iugum & captiuitatem.

[Nihilominus eſt habenda ſumma gratia D. Op. Max. qui poteſtates ſubliniores conſtituit ad piorum tutelam. Neque ſine Regibus poteſt conſtare Eccleſiæ ſtatus, ſed cuique ſuus debetur honos, vt habetur ex de maio. & obedi. Cap. Solitæ.

Duces (vel Principes, *Aug. lib.* 8. de Ciuit. c. 36) appellati hi fuerunt, quod regio diademate vti illis minus liceret per Perſas & Macedonas vſque ad Ariſtobulũ Ioannis Hyrcani f. (non Ionathæ, vt mendosè legitur in Euſebio) qui iugo penitum de ceruicibus ætmis patrum ſuorum iam excuſſo, Regem appellauit.

Patientem. 61.

Summa. 554.

Quod ſic mẽbratim docetur.

Hac enim Sexta Ætate per hos adminiſtrata eſt Reſp. ſiue Synagoga Iudaica.

Sacerdotes & Duces.

I

IOSEDEC TEMpore captiuitatis an. 70.

Iechonia, Salathiele, Pedaia Iudæorum principibus.

2

a IESVS filius Ioſedec. an. 28. Zach. 3.

Anni mundi

Zorobabele filio Salathielis Iechoniæ filij Iudæorum duce.

Cyro imperante.

ZOROBABELIS ET CYRI SÆCVLO.

Salathiel Iechoniæ regis filius in captiuitate mortuus, paulò ante Babylonis expugnationem.

Quinquaginta ferè millia exulum sub Zorobabele redierunt. Reliqui manserunt in Babylonia, & reliquo Oriente, amore possessionum & liberorum, illicque formam Reip. à Persarum regibus redemerunt, sibi præfecto è familia Dauidica principe, quem principem Æchmalotarcham, siue caput exulum vocarunt, siue Patriarcham. *Orig. imo lib. 4. de principiis.*

Nec tantum de tribu Iuda, Benjamin & Leui redierunt, inhabitatúntque Hierusalem, sed etiam de tribu Ephraim, & Manasse, *1. Par. 9.* Ex quo intelligitur licuisse Cyri edicto cunctis tribubus redire in patriam, etsi eius præcipuè studio fuerint tribules Iuda, Leui & Benjamin.

Hic est Zorobabel, qui ponitur in Christi Genealogia. *Mat. 1.* Alter ab eo qui memoratur in eiusdem genealogia, *Luca 3.* Nempe quia hic numerantur maiores Virginis, illic patres Iosephi Virginis viri.

Dicitur in Haggæo, Zacharia, Ezra filius Salathielis, cum duntaxat fuerit nepos, nempe filius Padaïæ filij Salathielis, *1. Par. 3.* quoniam nepotes habentur pro filiis. *Kimhi illic.*

Secundum templum à Zorobabele ædificatum, omnes partes primi consecutum est. Montem ædis, atria multiplicia, profanum siue gentium, fœminarum, Israelis siue virorum, denique sacerdotum. Præterea sanctum, sanctum sanctorum, & reliqua, sed omnia minore sumptu, opere, situ, mensuratum ac totius operis ratione à Cyro præscripta. *In tractatu. Para,* id est, vaccæ. *cap. 3.*

De templo secundo tractatus Middoth, siue de mensuris apud Heb. extat.

Præter primum siue Salomonium iuxta magnam portam, i. Orientalem habebat Exhedram, in qua Medorum metropolis Susæ exemplum depictum erat, & mensuratum omnium exemplaria perscripta. Illîc etiam locus erat in quo legis doctores ad populum concionabantur. *In tract. Kilaim,* id est vasis. *de seminibus mixtis in Talmud.*

Zorobabel à soluta captiuitate rexit populum, annis 58. *Philo Annij* Rediisse Babylonem, anno. 2. Darij Longimani, postquam venisset Ezras, illicque esse mortuum testantur Heb. *in Annalibus.* ac ex eo tempore successores, qui primatum illic inter exules tenuerunt, Rese Galuta, id est capita transmigrationis, principes exulum, siue Æchmalotarchæ appellari, & iuxta Origenem Patriarchæ. *imo lib. 4. de principiis.*

Cum Zorobabele & Iosuë profectus est Nehemias Athersatha, [vox persica. i. pocillator, vel super potum. Latine à Poculis ather, est ab Hebræo athar retro, & sata, potus à schatah, per sehin Bejamin, id litera schin habente punctum in dextro cornu.] *Ezr. 2.* Collocarunt ibi Dei altare super bases suas deterrentibus per circuitum populis, offerentes primo die mensis septimi, nondum fundato templo. *Ibid. cap 3.* Vigesima quarta die separarunt à se filij Israel vxores alienigenas. *Nehem. 9.*

Anno secundo aduentus sui, mense secundo, cœperunt Zorobabel & Iosuë cum cæteris ædificare templum. *Ezra 3. & 5.*

Tum etiam agros colere. Neque enim præcedente potuerunt, nondum comparatis & distributis agris.

b Synodus magna (Quinta) in qua æditus canon Hebræorum de sacris scripturis, cuius scriba asseritur Ezras in tractatu de Votis, qui cum authoritate in ordinem hodiernum veteris testamenti libros reduxerit. Elias præfat. 3. Masoreth.

sub annum mundi 3710.

Denique templi fundamenta iacta sunt, anno. 1. Cyri, templum verò perfectum anno. 2. Darij Longimani.

b EZRAS & viri Synagogæ siue Synodi magnæ afflati diuino Spiritu Scripturas in Pesukim. i. versus distinxerunt. Vnde & codices Iudæorum per sententias, membra, & ver-

Anni mundi.

lus diuisi,& interualis quibusdam distincti fuerunt,qui antea
veluti vnicus erant versus. Hinc Hier.præfatione Paral.& Esaiæ
asserit se ad vtilitatem legentium easdem commaton incisio-
nes & interuallorum distantias, quas in Hebræis codicibus 3638.
reperierat,in translatione sua seruasse. Elias in præf. Masoreth,
id est correctionis quando scribit vniuersam legem fuisse
vnum pasuk siue versum vnum & quasi sententiam, in qua
omnia cohærebant sine vlla versuum distinctione,præter no
men Dei tetragrammatum,vsque ad.436. annum à Romano
vrbis excidio, loquitur de notulis hodiernis versuum & ac-
centuum distinguentium,non de interuallis & spatiis,vel in-
cisionibus.

Elementa, quibus iam olim,hodiéque Iudæi vtuntur, sunt Assyriorum, non veterum Hebræorum, auctore Ezra, qui ideo literas (Idque opinor,huius Synodi consilio & auctoritate) mutauit, quòd has Samaritani post exilium callerent, vel quia etiam veterum Hebræorum,quàm Assyriorum operosior erat scriptura. *In Talmud. tract. Sanadrin*. id est synedrij *cap.2 pag.21.*

Non mutauit tamen figuram antiquam literæ Tau, vt quæ gereret formam Crucis. Nam hæc post captiuitatem Romanam, vel à Masoretis immutata est, vel à Rabbinis odio crucis, vt ex Hieronymo & Origene colligi potest, qui suo tempore crucem expressisse narrant.

[Adhuc etiamnum in quibusdam exemplaribus videtur manuscriptus ✠ hoc pacto.]

Hæc Synodus distribuit libros sacros in tres partes, LEGEM (id est, quinque libros Mosis) PROPHETAS (octo, nempe quatuor priores, Iosuë, Iudices, Samuel, & Reges, & quatuor posteriores, Esaiam, Ieremiam, Ezechielem, & duodecim minores. Nam illorum vnus appellatur liber) & HAGIOGRAPHA (nouem, Psalmos, Prouerbia, Canticum, Ecclesiasten, Iob, Danielem, Ezram, Paralipomenon, Ester. Nam Ruth subiiciunt veluti appendicem libro Iudicum, & Ieremiæ Lamentationes.)

In eadem non tantum lex videtur distributa in quinque libros, verum etiam in Parsuoth & Sedarim. (id est sectiones & ordines) 54. pro numero hebdomadarum anni *Embolimi* expressos tribus maiusculis פ vel ס. Item in Sittob siue paragraphos repræsentatos minusculis פ & ס. Denique in versus, designatos interuallis, vel virgulis, vel duobus punctis. Nam. 70. hoc secuti sunt. Deinde Elias in Tisbi Rad. פסק, cùm Antiochus (inquit) prohibuisset legem publicè legi, Israelitæ acceperunt lectionem vnam ex Prophetis, quæ consonaret sententiæ eius, quod in sectione Sabbati currentis legebatur. Exempli gratia, in Sabbato *Beresith* (*Gen.* 1.) legerunt fragmentum Esaiæ (42) Sic dicit Dominus Deus creans cœlos, & loco sectionis Noe. (*Gen.6*) segmentum Es. (54.) Quia aquæ Noe, &c, Sic enim aperte indicat iam ante Antiochum legem fuisse in sectiones distinctam. Præterea Talmudici in tractatu de votis de versu octauo capitis octaui Nehemiæ, *legerunt in libro legis explicatè*, id est, cum interpretatione, *ponendo intelligentiam*, id est, distinctiones, *& intellexerunt lectionem*, id est secundum sententiam pausas fecerunt. Denique, vbi supra Hierony. præf. Paralip. & Esaiæ de commatum incisionibus & interuallorum distantiis mentionem facit.

Libri qui apud nos supersunt, vt Iudith, Machab. &c. post
hanc Synodum conscripti sunt,& supererant etiam apud Iu-
dæos. Nam Iosephus non longe à principio lib.1.contra Ap-
pionem, vbi apud suos, 22. libros esse sacros commemoras-
set,ab Artaxerse (inquit) vsque ad nostra tempora singula 3638.
descripta quidem sunt,verùm non pari fide digna censentur
apud nos,quòd non fuerit prophetarum exacta successio.

Interfuisse affirmantur Nehemias, Mardochæus, Zorobabel, Iosue, Daniel, Ananias, Azarias, Misael, Haggæus, Zacharias & Malachias, Ibid.

Anni mundi.

Nec satis, vt eorum fidei & auctoritati derogetur, Tobiæ, Iudith, & similium historia nominatim non fuisse à Ioseph commemoratas. Nam is etiam alia, & quidem in tempore maioris silentio præterit.
3638. Vt memorabilem Iobi historiam, quàm tamen esse authenticam, canonicam & sacram nemo vnquam dubitauit. Vt cædem infantium à bimatu & infra ab Herode factam, cognitam alioqui Paganis, sicuti Macrobio lib. 2. Satur. c. 4. Vt Probaticæ piscinæ ingens miraculum: Ioan. quinto expressum & in itinerario R. Beniamin, pag. 43.

Hic Scribæ sumpserunt originem. Ideo autem videntur ab Ezra primo scriba instituti, vt sui instar legem ad literam interpretarentur, Legis difficultates explicarent, librósque eius intactos conseruarent, ne denuo corrumperentur. Vnde & 18. locos emendatunt, qui aliter legebantur, & à Masoretis numerantur, Num. 1 cap. & à Galatino, quos appellant Tikkun Sopherim, id est, correctionem scribarum. Legisperiti alio nomine in Euangelio appellantur; Iurisperiti, &c.

Hoic correctioni præfuisse videtur Ezras. Nam Masorethæ Num. 12. ea appellant Tikkun Ezræ, id est propriè restitutio Esræ. R. Selom initio comment. in Malach, quindecim dictiones tantùm à Scribis, atque adeò Scribarum principe Ezra emendatas notat, cùm alij 18. recenseant. Cæterum hoc ei tribui puto, quod fuit totius Synodi, quoniam eius erat scriba & notarius, in qua actum de emendandis libris sacris, & instituendis Scribis, qui deinceps viderent, ne quid corruptelæ in libros sacros irreperet.

[Idem censendum de sacrorum conciliorum statutis, vt quamuis sint à tota Ecclesia, tamen specialiter ad hunc vel illum Papam referantur. quæ est ansa hæreticorum, quam illi arripientes, Ecclesiæ negocium facessunt, & rudi plebeculæ imponunt magna fraude, aientes hæc esse inuenta Paparum, cùm sit consensus totius Ecclesiæ: sed quia Conciliis præsunt Papæ per se vel per legatos: vt capita membris, ideo quod est corporis vnius, capitis vnius esse existimatur ac censeta dicitur.]

Post destructum templum, à prophetis sublata fuit prophetia, & data legisperitis. *In Talmud tractat. Baba Bathra* id est, caput vltimum. *cap* 1.

Cum Malachia, Ezra & Nehemia cessauit prophetia, 40. annis post exitum ab exilio. *Auctor libri Cozra*, id est libri de sacrario à Catharis.

Septuaginta duobus libris fertur Ezras collegisse doctrinam. 72. Seniorum, ac ex eorum numero esse quartum nostrum Ezræ. Hos se habere prodidit Picus Mirandulanus.

Tradita est lex charactêre Hebræo, idiomate verò sancto, sed Ezræ temporibus in Aramæum (Syriacum) idioma, & Assyrios mutata est characteres. At paulò post, characteres Assyrios retinentes, sanctum elegerunt sibi idioma, Hebræũ characterem & Arameum idioma idiotis relinquentes. *Mar. Sutra in tractat. Sanedrin.*

Per idiotas intelligit Samaritanos Rab Hista. Ribbi verò affirmat à principio, iisdem, quibus nunc scribitur, characteribus datam Legem, mutatam quidem aliquando, sed restitutam: At R. Simon, nullo, inquit, tempore nec scribendi nec loquendi mutatus est. *Ibid.*

[Hæc de lingua vetere & noua contentio facilè dirimitur, hoc posito quòd semper idem contextus penes sacerdotes conseruatus fuerit illæsus, idque geminis exemplaribus, quo-
3638. rum vnum erat in arca, cùm reliquiis preciosioribus, alterum erat penes sacerdotum Collegium, in manibus summi sacerdotis quod astruunt ex Mala. 2. cap.]

Nehem. 3. c Ioachim an. 42.

c PONTIFICATVM suscipit & administrat secessione

Anni mundi.

Patris & Zorobabelis in Babyloniam fortassis propter Synagogæ necessitates, qui tamen postea reuersi; Darij secundo templi structuram repetunt.

Librum Iudith conscribit. *Philo.* cuius historia aui sui temporibus contigerat. Nec verò relata est in superioris concilij canonem, quoniam eo posterius edita fuit. 3640.

Mardochæus scribit historiam Ester neptis suæ. Diutissimè vixit. Tum scribebat in Thessalia Hippocrates medicus. *R. Abraham in Cabbala historica.*

Duces hoc ordine habentur in Chronicis Hebræorum & in Cabbala R. Abra. Sacerdotes verò numerantur ex Iosepho: quanquam sex primi ad ipsum Iaddum vsque, quem Alexander summa veneratione prolocutus est, nominatim extant, Nehem. 12. Ex quo intelligimus, quod etiam notatur in Sedet Olam, Haggæum, Zachariam, Malachiam, Ezram, Nehemiam attigisse sæculum. 3. Monarchiæ. Nec verò magni faciendi Duces; quoniam vt Iosephus ait lib. 11. Antiq. à reditu de captiuitate, ad Machabæos vsque, Resp. administrabatur Aristocraticè, ita vt summa potestas in pontificibus versaretur. Machabæi etiam sacerdotium administrarunt, & in eo summam rei reposuerunt ad vsque Herodem.

Deinde hi duces de domo Dauid, magis viguêre inter exules in Babylonia, quàm in Iudæa, vbi summam rei administrabant Duces, quasi prætores, à Persarum rege missi. *Nehem.* 5. quibus tandem Nehemias ipse successerit, non grauans populum, vt superiores qui exigebant quotidie panem, vinũ & quadraginta siclos, præter ministrorum annonas. *Ibid.*

Quæ autem deinceps vsque ad Machabæos desiderantur in nostris Bibliis, peti debent ex Iosephi Antiquitatibus Iudaicis, à cap. 7. lib. 11. Antiquit. ad cap 7. lib. 12. Sic quæ post Machabæos gesta sunt vsque ad Christum, apud eundem explicantur à cap. 15. lib. 13. ad vsque cap. 5. lib. 18. vbi insigne testimonium Iosephi de Christo. Alioqui Machabæorum libri desinunt in Ioanne Simeonis filio.

Templum ædificare cœperunt anno secundo Cyri. 1. *Ezra* 2. annis quadraginta sex absoluitur, Ioan 2. Præter quod Hierosolymis pedetentim Synagogæ. i. domus orationis & prædicationis, ad quas singuli *πάροικοι* statis temporibus conueniebant, ædificatæ sunt ad quadringentas & octoginta, *R. Manahem.* Hierosolyma enim erat vrbium Orientis clarissima & amplissima, *Plin. lib. 5. & Tacitus in Augustalibus.* nempe capiebat. 24. plateas: quarum quæque haberet. 24. ingressus, singuli autem ingressus. 24. vicos, *Hebræi in Echa Rabba.*

[Id est fraternitate magna. liber est tractans de suis vicinorumque suorum affinitatibus, vt Gallicè dicerent nostrates *La grande aliance.*]

Templum autem, qui solus erat locus sacrificationis, & si diutius, quàm prius Salomonicum, steterit nempe 521. (errat enim Kimbi, qui in 2. Haggæi, tantum. 420. numerat, & R. Leui in Danielem, qui 437. & dimidium) tamen in multis fuit inferius. Quinque enim rebus carebat: quæ prius mirum in modum præbebât augustũ & venerabile, *in tractatu Ioma i. diurnale c. 1. Kimbi in Psal. 64. & Hagg.* Primo diuina præsentia, quæ ad propitiatorium responsa oraculáque edebat. Secundo spiritu, siue afflatu sancto, qui Prophetas olim corripiebat: Nam à Malachia ad Ioannem Christi Baptistam nulli Prophetæ extitêre. Tertio igne sacro, cuius custodiam tam anxiè Moses Leuit. 6. præceperat: nunquam enim comparuit ex quo in puteum à sacerdotibus, ne in impiorũ manus caderet mersus est, 2. *Machab.* 1. Quarto Vrim & Thummim, qui erant lapides in pectorali Pontificis, quorum conspectu, sacerdotes occulta intelligebant, & populo denuntiabant, dum plus

solito

Mesulam Zorobabelis filio Iudæorum duce.

Assuero Persis imperante, deinde Dario Longimano.

EZRÆ ET ASSVERI ET NEHEMIÆ SÆCVLO.

Anni mundi.

3650.

olito radiarent lapides. Nam si retinerent naturalem speciem & colorem, nihil esse mutandum docebatur. Superius itaque oraculum vocale erat, istud mutum, vt quod nutu & signis constaret. Quinto Arca, ipsiúsque tegmine. i. propitiatorio, & duobus Cherubim Arcæ hærentibus, in quibus Deus sedere dicebatur, propter sui copiam quam illic Pontificibus faciebat. Arcæ autem nomine vtranque intelligo, vnam à Mose constructam, sacrorum monumentorum & reliquiarum receptatricem, alteram à Salomone. Tum verò loco eius lapidem posuerunt è terra prominentem tres digitos, & supra habentem thuribulum. *R. Iacob è Talmud. 1. parte pag. 106.* Nec propterea Deus populum suum reliquerat. Nam vt ad Christum perduceretur, sæpe edebantur oracula per Bath-kol. i. exilem quandam vocem cœlitus demissam in aures collectæ multitudinis: aliáque signa continuabantur in populo, quæ recensentur à Talmudicis in tractatu Auoth. Qualis vox fuit in Euangelio, quæ delapsa est à Patre ad Filium glorificandum. 2 *Pet.* 1.

[Bath kol, id est vox puerilis vel filiæ, Anoth id est, desideria siue suspiria.]

Cum autem Malachiam nouissimum fuisse prophetarum constanter asserunt, est intelligendum, quòd Prophetarum successio non deinceps certa & accurata extiterit. Sic enim explicat Iosephus contra Appionem, pag. 919. exemplaris Græci.

Mesullam an. 66. rexit, *Philo Annij.* Sed hoc mihi suspectum est. Nam quandiu quisque pontificum vel ducum magistratum suum gesserit ante Machabæos, nihil certi neque ex nostris, neque ex Hebræis reperio.

Zorobabel præter Mesullam alios habuit filios, vt Abiud. *Mat.* 1. Sed truncum, non ramos principum Dauidicorum studuimus persequi, quos Hebræi in suis Chronicis sic numerant. Zorobabel, Mesulam, Hananias, Baracluas, Hasadias, Esaias, Abdias, Sechanias, Samias, Naadias, Ezechias Hillelis frater, centũ annis ante templi secundi excidium. Quoniã autem hos omnes principatum exercuisse in Iudæos ferentur, non in Iudæa, sed in Babylonia (Eò enim remigrasse Zorobabelem rebus in Iudæa constitutis, & rerum summa pontificibus relicta) D. Matthæus alios Zorobabelis & filios & successores recensuit, nempe eos, qui statas sedes in Iudæa posuerant, futuri maiores Christi. Zorobabel, Abiud, Eliacbim, Azor, Sadoc, Achim, Eliud, Eleazar, Mathan, Iacob, Ioseph Virginis coniux.

Non est credendum Philoni Annij, qui vt Iesum siue Iosuem pontificem facit vsque ad annum vigesimum Darij Longimani, ita Ioachim post Iesum patrem pontificatu functum ait an 48. vsque ad 26. magni Artaxerxis.

Cœpit enim Eliasib eodem anno sacerdotium administrare, quo Nehemias Hierosolymam venit. *Nehem.* 3.

4.

Nehem 3. & 13. | d Eliasib, an. 21. | 3666.

d Eliasib pontifex an. 21. videlicet vsque ad 33 annum magni Artaxerxis. *Philo Annij*, nam viuebat extremis diebus Artaxerxis *Nehem.* 13. *vers.* 6. Cœpit autem fungi sacerdotio, eo anno quo Nehemias venit Hierosolymam. *Nehem.* 3. *Ioseph. lib.* 11. *cap.* 5.

Mesullam duce, vel potius Nehemia.

Et videbat anno præfecturæ ipsius decimo tertio. *Neh.* 13. vbi culpatur, quòd cum Tobia Ammonita non modo affinitatem contraxisset, verum etiam ei ædes intra templi septa construxisset.

Dario Longimano imperante Persis.

Post reparatam vrbem à Nehemia multa vsque ad Seleucum regem Syriæ in Bibliis desiderantur, vbi narratio Machabæorum incipit, & Ioanne Hyrcano concluditur.

5.

Nehem 12. | e Ioiada, an. 24. | 3690

Apud omnes historicos incorruptè mansit pontificum successio ab ipsa captiuitate, non item Ducum. Vnde à Me-

ſullam, & deinceps alij nominantur à Philone Annij, alij ab aliis, nempe Eccleſiaſtica ſucceſſio, perire non poteſt. Regia, & ſecularis caduca eſt & fluxa. Nos hîc ſequimur Seder Hebræorum, & Cabbalam R. Abraham, niſi quod ipſe Matthatiam patrem Barachiæ, Abdiam appellat. Deinde Haſmonim.i. Machabæi occaſione temporum, quibus principum authoritas minima, pontificum maior, viam poſteris aperuerunt ad principatum, quem & velut hæreditarium retinuerunt, vſque ad Herodem.

Ioiada 44. annis geſſit pontificatum. *Philo. Annij*, Sed iam dixi quid de iſto auctore ſentiendum. corruptè ab aliquibus dicitur, Iuda, vt & ſequens Ioannes, pro Ionathan.

f NAHEMSAS Artaxerſis pincerna, tempora Alexandri magni prope attigit, vt conſtat è catalogo pontificũ, quem cap. 12. ſui libri inſtituit. Nam peruenit ad Iaddum. Inuenit ignem, quo ſacrificia accendi ſolebant, à ſacerdotibus olim abſconditum, & in aquam concretum. 2. *Mach*. 1.

Duodecim annis in Iudæa manſit, ad eam eiuſque vrbes reparandas & reſtituendum vrbibus & poſſeſſionibus ſuis vnumquemque exulum, antequam Hieroſolymam veniret.

Deinde rediit ad Darium, à quo rurſus eſt ad procurandam Iudæam dimiſſus. Sed quandiu poſtea eam adminiſtrarit eſt incertum, niſi quòd à viuente Dario, cui erat chariſſimus, nõ videtur præfectura abdicatus, neque recepiſſe ſucceſſorem per reliquos annos octo.

Quin & ſub Artaxerſe penultimo continuatus videtur. Nam, vt docui, etiam meminit ſacerdotum ſummorum, qui poſt Ioiadam ſederunt vſque ad Iaddum.

Erat de domo Dauid, vt & Zorobabel. *R. Abraham in Cabbal.*

Libri, qui eius nomine apparet, ſcriptor videtur eſſe Ezras, quoniam ſub libro Ezræ eum Hebræi comprehendunt, nec ſeparatim recenſent. Noſtri ſecundum Ezræ inſcribunt.

Tertius & quartus, qui ſequuntur, & ſi non ſint de primo Hebræorũ canone, at ſunt de ſecundo. Quare Athanaſ. lib. 3. contra Arianos teſtimonium Zorobabelis è tertio tanquam de ſcriptura affert, alterum Aug. lib. 18. de Ciuit. aliud Cyp. epiſtola ad Pompeianum. Apud Græcos verò non modo eſt canonicus, ſed etiam Ezræ primus, quòd contineat geſta ante Ezram & Nehemiam duo poſtrema capita ſecundi Paralipomenon, & totum librum primum Ezræ repetens.

Quartum priuatim ſe habuiſſe Hebraicè manu ſcriptum inter. 72. quos de occulta doctrina ſeptuaginta duûm ſeniorum reliquit Ezras eiuſdem libri cap. 14. Picus Mirandula in Apologia profitetur. Publicè nec Græcè, nec Hebraicè habetur, neque tamen deſinit eſſe canonicus. Nam ab Eccleſia in ſolemnibus ſacris feriæ tertiæ Pentecoſtes, itemque in ſolennitatibus Martyrum è ſecundo capite profertur, quo loco alibi ipſa Scripturæ oraculis vtitur. Præterea Ambroſius eius capite ſeptimo, ſerio vtitur libri de bono mortis decimo cap. & ſecundo in Lucam comment. Quin & epiſtola ad Horontianum ad eius lectionem ſedulo hortatur. Hoc ante ſignificauerat Martyr Cyprianus libro ad Demetrianum, verba quinti capitis ad ſuum inſtitutum vſurpans: Sed de iis etiam ſuperius.

[Optimè hęc vox Canonicorum librorum eò referri debet: quòd publicè legerentur ac docerentur.]

g HVNC Simonem Iuſtum appellatum ſcribit R. Abraham. *in Cabbal.* qui hinc ſecundam Synagogæ magnæ ætatem incipit.

Frater autem dicitur Simonis Priſci. Apparatu pontificio, hyacinthina veſte, cui aurum erat intertextum, & cida-

Anni mundi.

3690. *Hanania duce Iudæorum, vel potius Nehemia.*

Imperante Dario Lõgimano, deinde Dario Artaxerſe tertio.

6.

3730. f IONATHAN, an. 24. Nehem 12.

Mathatia duce Iudæorum, vel potius Nehemia.

Artaxerſe penultimo Perſarum rege, deinde Dario Codomani vltimo.

7.

3760. g IADDVS, qui occurrit Alexãdro magno, an. 10. Nehem 12.

ri in

Anni mundi.

Cuius tempore templũ in Garizim ædificatum, Manasse primo Samaritanorum pontifice. 3797.

ALEXANDRI MAGNI SÆCVLO.

8.

h ONIAS Priscus Iaddi f. an. 27. 3797.

Seleuco & Antiocho Sotere Syriæ regibus.

Ptolomæo Lagi Ægypti reg.

3843.

ri in capite, in qua inscriptum Dei nomen comitatus suis sacerdotibus vestes sacras indutis, patentibus portis obuiam fit Alexandro. Alexander autem, qui alioqui eo animo venerat, vt vrbem exscinderet, de equo desilit, & pedibus pontificis prostratus, vrbem multis muneribus & priuilegiis donauit, præfatus in pontifice se agnouisse Deum, qui & sibi in Macedonia apparuerat, & cuius ope vinceret.

Ad eius primum à primo Iosuë filij Iosedec sunt anni, 145. Ità quando destructa est Persarum Monarchia, iam bienniũ in Pontificatu sedebat.

Tempore, quo Alexander Macedo Hierosolymam adiit, moriuntur Ezras, Zacharias, Haggæus, & Malachias prophetæ omnium postremi. *Ibid. R. Abraham.*

Annus ille Alexandri à Iudæis celebratur, tanquam suæ ab Ægypto egressionis millesimus. *Ibid.* Sed aliquando maior est numerus. Pactus dicitur Alexand. cum Iudæis, vt ab eo anno publica & priuata instrumenta deinceps obsignarent. *Ibidem.*

Alexander magnus ad matrem suam epistolam insignem scripsit, à sacerdote quodam reuelatum, deos gentium homines fuisse *Cyprian. de Idolorum vanitate.* Puto sacerdotem fuisse Iaddum, quicum contulit Alexander, ex Ioseph.

In terra Israël Cuthæos multos reperit (i. Samaritanos) à diebus Senacherib, quibuscum affinitatem contraxerant nõnulli Israëlitæ, etiam è posteris Iosuë filij Iosedec. *R. Abraham in Cabb.*

Iaddi frater Menasses, iohians pontificatui, vxorem duxit filiã Samballat Samaritanorum principis præfecti regis Persarum, ædificátque templum Garizim Hierosolymitano simile, ad quem ibi pontificatu nouo fungentem, rerum nouarum cupidi sese transtulerunt. *Ioseph. lib. 11. Antiq. cap. 8.*

Ioui hospitali postea dedicatur sub Antiocho Epiphane, in eius gratiam. Tale enim est hæreticorum ingenium.

Hinc principium acerbissimi odij & hæresis, quæ durauit ad tempus vsque Christi: imò verò ad vrbis vsque extremum excidium, dum alij cum Manasse, eiúsque templo & doctrina communicarent, alij cum Iaddo siue Simone Iusto, templóque Hierosolymitano & prophetico. Fomitem præbuerunt aliquanto pòst Saddoc & Baiethos (de quibus suo loco) *R. Abrah. in Cabbala.*

Generum Samballat Horonitis Samaritanorum principis, de genere Eliasib pontificis, ob alienigenam vxorem se fugat Nehemias (id est, Menassem fratrem Iaddi. Nam hic solus de Eliasib genere, filiam Samballat duxit in vxorem) *c. 13.* attigit ergo Nehemias Alexandri Macedonis in Asiam aduentum. Vixítque plus minus. 130. an. vt eius liber ostendit, à Cyro scilicet ad sextum vel septimum Alexandri.

h SVB Onia Prisco, Ptolemæus Lagi multos Iudęos in Ægyptũ captiuos duxit. Sed hos filius Philadelphus, fauore Septuaginta interpretum, in patriam remisit cum multis muneribus.

i HIC ab Ecclesiastico celebratur cap. 50 Iusti cognomen retulit.

Iesus filius Syrac Hierosolymitanus Ecclesiasticum Hebraicè scribit, quod exemplar vidit D. Hier. *in prolog. super libros Salom.*

E septuaginta duobus interpretibus fuisse perhibetur. *Infra.*

In eo inchoat, sua præcepta iuxta seriem decalogi. à Græcis dicitur *πανάρετος* ab omni virtute, quæ in eo continetur.

Non tantum inter libros sacros recipitur à Iosepho Græco lib. 2. cõtra Appionem, sed & à nostris, Cypriano Martyre epistola ad Rogatianũ, & Epist. ad Corneliũ citans illud cap.

16. Sicut locutus est (inquit) per Prophetam, fili ne iucunderis in filiis impiis, si multiplicentur, &c. Et sub finem illuc c. 28. Sepi aures tuas spinis & noli audire linguam nequam Aug. lib. 2. de doctr. & lib. 17 c. 20. de Ciuit. concil. 3. Carthag Can. 43. Græcis, vt Athanasio, Epiph. Chrysostom quando cap. 1 & 24. aduersus Arianos citant & interpretantur. Idque sub nomine Salomonis. Quod quo modo sit intelligendum, docet Aug. lib. 2. de doctrina Christ. cap. 8. Duo, inquit libri, quorum vnus Sapientia & alius Ecclesiasticus inscribitur, *de quadam similitudine* Salomonis esse dicuntur. i. propter similitudinem argumenti & instituti. | *Anni mundi.* 3797.

Post annos circiter 38. temporibus Ptol. Euergetis in Græcum à nepote, qui & ipse Iesus Syrac nominabatur, conuertitur. *è prolog.* | 3830.

Eodem tempore nomine Salomonis prodiisse videtur Sapientiæ liber. Sed auctore anonymo & incerto, nisi quòd nonnulli scriptorum veterũ affirmarunt illum esse Iudæi cuiusdam Philonis, alij ipsiusmet Iesu filij Syrac. *Aug. lib. 2. retract c. 4.* Eum hodie Iudæi pro Canonico nõ habent. fortasse quia Hebraicè non fuit scriptus, item quoniam eorum improbitatem contra filium Dei detegit, cap. præsertim 2. At Christiani habent. Aug. tribus superioribus locis. Ambros. in Psal. 118. Lact. lib. 4. Institu c. 16. Concil. Carthag. 5. Cõc. Lateranense & ex Græcis Dionys. Areopagita. 4. cap. de diuinis Nom. illud ex. 8. cap. citans. *Amator factus sum formæ illius.* Egesippus apud Euseb. lib. 2. cap. 23. vbi illud cap. 2. *Circumueniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, &c.* allegat tanquam ex Esaia.

Videtur fuisse vnus è 70. interpretibus, qui vt omnes prophetæ fuerunt, ita eorum duo Philo auctor Sapientiæ & Iesus ben Sirac Ecclesiastici scriptor sacros duos illos libros reliquerunt, vt Spiritu Sancto dictante Epitomem Bibliorum Græcè Græcis exhiberent. Neque enim necesse fuit vt libri sacri Hebraïcè conderentur, postquam Ecclesia sub paganis viuere cœpit. Hinc Ezras & Daniel Chaldaïcè etiam scripserunt Hinc Septuaginta & Apostoli Græcè. Hinc Marcus Latinè & Græcè.

Si quis contendat eius auctorem fuisse Iudæum Philonem, quòd ex D. Hier. nonnulli scriptorum veterum hoc affirmarint, non is erit Philo, qui tempore Caij & Claudij Cæsarum pro Iudæis legationem obijt, sed alius. Nam par est libros veteris testamenti, tempore Synagogæ & ante exordium Euangelicæ lucis fuisse compositos. Deinde citatur vt sacer ab illius æqualibus. Denique Hier. & Sophron. in catalogo & Euseb. Hist. Eccl. lib. 2. cap. 18. librum Sapientiæ inter istius Philonis libros non enumerant.

k Svb Eleazaro sacra Biblia in Græcum translata à 70. interpretibus Ptolomæi Philad. rogatu & sumptibus. *Ios. lib. 12. cap. 2.*

Ante Alexandrum tamen sacras literas Græcè extitisse, Platonémque & Pythagoram in his esse versatos, testantem laudat Aristobulum. *Clemens Alex. lib. 1. strom.*

Fortasse sub Menasse rege Iuda, temporibus Psammetici Ægyptiorum regis, qui Græcos coluisse, & locum eis dedisse in Ægypto ad inhabitandum dicitur apud *Herod. lib. 2.* Vel Amasis, Solonis & Cyri ætate, qui hos quoque ad se multis beneficiis allexit. *Ibid.* Alioqui linguam Græcam propriè in Asiam maiorem & Africam cum imperio intulit Alexander, & Pythagoræ ætate Græci nullius erat apud eos pretij, vt è Critia Platonis intelligitur.

Nec interim superflua fuit Septuaginta interpretum conuersio. Nam non modo tectiùs verterunt, sed & aliqua prophetico spiritu afflati, inseruerunt de Messia & ad Messiam | 3880.

9.

i Simon Priscus Iaddi nepos, an 13. | Eccles. 50.

Antiocho Sotere Syriæ.

Ptol. Lagi Ægypti rege.

10.

k Eleazarus, Simonis frater, an. 20. | 3860.

Antiocho Theo Syriæ & Seleuco Callinico.

Ptolo. Philadelpho Ægypti rege.

Synodus Hierosoly Sexta de vertendis in Græcũ scripturis, & mittendis in Ægyptum. 72 interpretibus. Aristeas. Iosippus, in qua videtur editus secundum Hebræorum canon, nam præter viginti duos libros sacros, alij in Ægypti delati sunt, vt Tobiæ, &c. Epiph. lib. de Mensuris & pond.

Et Ecclesiasticus inter libros legis (id est, sacros) reponitur à Iosepho Græco lib. 2. contra Apponem, vt alibi docemus.

pertinentia,

Anni urbis cōditæ.

11.

l Menasses, Eleazari patruus,an.17.

573. *Seleuco Callinico Syriæ, & Antiocho magno.*

Ptol. Euergete Ægypti rege.

12.

m Simon Iustus, an.28.

Barachia familiæ Dauidicæ principe.

Antiocho Magno Syriæ rege.

Ptol. Euergete ægypti.

13.

n Onias secundus Simonis Iusti f.an 30.

Hasadia familiæ Dauidicæ principe.

Ant. Magno, Seleuco & Antiocho Epiphane fratribus per ordinem Syriæ regibus.

Ptol.Euergete & Philopatore ægypti.

14.

o Simon filius Oniæ.

580. *Iisdem regnantibus.*

Anni mundi.

pertinentia, explicationis gratia, vt & Ionathan Chaldæus Paraphrastes. Nam illi ad sensum potius, quàm ad verbum verterunt. *Hierony.*

3880 l Menasses Seleuco Callinico amicus. Simonis Iusti patruus.

Post hunc Iosephus Oniam Simonis Prisci filium, & sequentis Simonis Iusti Patrem commemorat.

m Barachias iste exiit, an.140. Græcorum. *Seder Olam minor.* [id est Ordo sæculi paruus.]

Simon hic iustus Synagogæ magnæ successit & eius collegium, cuius institutum suscepit Antignus Socheus ipsius discipulus, doctor ipsius Baethos, à quo heretici Baethosim & Sadoc, à quo Sadducei. *R. Iacob præfat. libri En, & auctor Cozri.*

3890. Ab Antiocho magno honoratus est.

Inter hunc & superiorem pontificem Menassem, Oniam auarissimum sacerdotem collocat Ioseph, *lib.12.cap.& 4. Ant.*

Simonis Prisci filium & huius patrem, qui vectigal, quod Patres eius pro populo dabant, scilicet viginti talenta, Ptolomæo non reddidit. Cui rei occurrit Iosephus Sororis eius filius de patre Tobia.

n In libris Machabæorum pietatis & sanctitatis nomine clarissimus 2.*Mac.* 3. vir bonus, benignus, verendus visu, modestus moribus & eloquio decorus, à puero in virtutibus exercitatus, cum quo primùm Simon Beniamites, deinde Iason frater ipsius Oniæ contendit de possessione Pontificatus sub Antiocho Epiphane. *Idib.cap.* 15. vbi & post mortem temporibus Iudæ Machabæi apparet manibus expansis orans pro populo Domini cum Ieremia propheta.

3920. [Hinc apparet sanctos in Patria non minus vacare suis officiis pietatis quàm dum agerent in via. Et quia contendunt nouatores hunc librum non esse Canonicum, hoc misso facto, tamen est in transfiguratione Christi Domini Moses & Elias colloquentes cum ipso de sua passione & confortantes eum]

Simon templi præpositus Seleuco Regi nuntiat ærarium templi pecuniis superfluis esse plenum, sine quibus sacrificia perinde constarent. Ad eas ergo auferendas Heliodorus cum satellitio mittitur. Sed is, cum non pareret Oniæ docenti pecunias illas esse sacras & dicatas, nec nisi in vsum pauperū viduatū, pupillorū, & ministrorum Dei conferendas, populo & clero ad precandum Deum contra Sacrilegū confugiente, ab equite terribili diuinitus in terram elisus, à duobus iuuenibus letaliter flagellatus, vixque vitæ precibus & sacrificio Pōtificis redditus, re infecta redire coactus est & ad regem dicere. Si quem habes hostem aut regni insidiatorem, mitte illuc & flagellatum eum recipies, si tamen euaserit. 2. *Mach.* 3. Apollonius appellatur à Iosepho. *cap.4.lib.de Machab.*

Sub hoc Hasadia Regum Syriæ persecutiones & tyrannis cœperunt. Posteritate regia ab illis, defectionis metu, valdè afflicta, & in plebeium ordinem redacta, *Seder Olam minor.* Quem postea aiunt à Machabæis interfectum.

Onias pius Pontifex à fratre Iasone pulsus est. Et postea alterius fratris Menelai studio ab Andronico Antiochiæ præfecto interfectus. 2. *Mach.*3.4.*&* 15.

o Post Oniam, qui tempore Antiochi magni, & Seleuci eius filij pontificatum administrabat, propter persecutiones perturbata est sacerdotum successio: nam Simon eius filius tres liberos reliquit turbulentissimos, Oniam, Iesum siue Iasonem, Ananiam siue Menelaum, qui de summo sacerdotio cōtendētes, causam præbuerunt (2. Mach.14.) vt Epiphanes venale illud proponeret. Quod & æmulati sunt successores. Hinc enim factum vt Demetrius Soter. 1. *Mach.* 7. per

3922.

vum Alcimum hominem impium & ritu gentillitio contaminatum, qui alienus erat à linea ſacerdotali Pontificē crearet.

Anni mundi.

Túmque ſacerdntium deunlutum eſt ad Machabæos, qu ad illud iuris habebant aliquid. Sic ergo habet trium fratrun 1911. iſtorum ordo. Poſt Oniam Iaſon, qui & Ieſus. Huic Antiochus Epiph. ſacerdotium abſtulit, & Menelao, qui Ananias dicebatur, contulit. Vnde ſeditin grauis propter Iaſonem & Menelaum, pnſt Menelaum, Alcimus qui nnn erat de tribu Sacerdotali, à Lyſia ſummus Sacerdos conſtituitur. Hinc Machabæi.

p Atque is eſt vltimus Onias, ad quem Areus rex Spartarum ſiue Lacedæmnniorũ legatos & epiſtnlas miſit, Olymp. 144. pro ineunda cum Iudæis ſocietate, dicēs Iudæos & Lacedæmonios ex vno genere Abrahæ deſcendiſſe. 1. *Mach.* 12.

Etſi enim illic ſcribatur Darius, tamen legendum ex Ioſ. lib. 12. Ant. cap. 5. Arius, vel potius Areus. Nam is eſt Areus Lacedæmoniorum rex, de quo Pauſan. in Laconicis & Plutarc. in vita Pyrrhi.

Areus rex Spartanorum opem fert Athenienſibus contra Antigonum. Defendit Spartam aduerſus Pyrrhum regem Epirntarum, & multa alia gerit fœliciter. *Ibid.. Pauſ. & Plutarch.*

Onias profectus in Ægyptum obtinuit à Ptolomæo Philometore, vt apud Heliopnlim conſtrueret templum Hieroſnlymitano ſimile, illicque Pontificatu fungeretur. *Egeſip. lib. 2. cap. 13. abutebatur loco Eſaia. 19. cap.*

Qund vſque ad tempus Veſpaſiani permanſit. Ipſa autem vrbs, quæ vocabatur Oniæ, dimicantibus pnſtea Iudæis aduerſus Romanos ſnln cum templo æquata eſt. Occaſione igitur Oniæ infiniti Iudæi in Ægyptum profugerunt.

Onia enim Ant. Epiphanes ſacerdntio mouit, & contulit Iaſoni, quem poſtea iratus expulit, minimum iſtorum fratrem Ananiam ſiue Menelaum prnmnuens.

Et quamquam inſolitum, neque ante permiſſum cuiquam erat non perpetuo fungi ſacerdotio, tamen rex auaritia præualente è perpetuo tempotarium fecit. *Sulpitius.*

Ioſeph Tobiæ & filiæ Oniæ ſacerdotis filius princeps populi de domo Dauid placauit Ptolom. Euergetem. *Ioſ. lib. 12. Ant. cap. 4.* Is reponitur inter maiores Chriſti. *Luc. 3.*

Iannes, quem Inſephus Ioannem Hyrcanum vocat, vltimus princeps de domo Iechoniæ, ſub initium regni Antiochi Epiph. ſe interemit, non ferens à Syriæ regibus oppreſſam ſuæ familiæ libertatem. Attigit Machabæorum tempora, & recenſetur inter Chriſti maiores *Luc. 3.* Iſtius opes ſibi addixit Epiphanes. *Ioſeph. lib. 12. Ant. cap. 5.* Atque hinc familiæ Chriſti paupertas.

q Antiochus Epiphanes Oniam depellit Sacerdotio, Iaſonem eius fratrem ſubſtituit, ſingulis annis paciſcētem talentorum tria millia ſexcenta ſexaginta. *Ioſeph. lib. de Mach. c. 4.*

Ita Iaſon Oniæ frater pontificatum muneribus & pecunia conſequutus ab Epiphane. 1. *Mach.* 4. Primùm Gymnaſium, in quo Grǽcè literæ & religinnes tradebantur Hieroſolymis cōſtituit. Deniq; à Menelao fratre pulſus, exul Lacedæmone periit. 2. *Mach.* 5. Prima corruptæ religionis labes.

Eius multiplex fuit iniuria, quòd pecunia ambiuit nō virtute, quòd à Rege, non à clero & populo, quòd fratrem depulit, nec mnrtem eius expectauit, quòd denique pontificatum perpetuum temporarium fecit.

Lyſimachus ad ſummum ſacerdotium quoque grandi pecunia aſpirabat, 2. *Mach.* 4. templi ſpoliator. *Ibid.* ad aliquibus frater Menelaï cenſetur.

3922. r Hic eſt Menelaus alter Pontifex, qui pecunia honorem à rege emit, morte prioris tñ expectata, iiſdem artibus, qui

Anni vrbis condit.

Hactenus autem ſacerdotum ſucceſſio Græcorũ etiam principatu conſeruata. Iam poſterior ætas pontifices à Syriæ tyrannis conſtitutos habuit hac ſerie. 363.

15.

p Onias ſuperioris Simonis filius Tyranni metu in Ægyptum profugit, & impetrata regione Heliopoleos ibi templum Hieroſolymitano ſimile in Hieropolitarum agro extruxit.

16.

q Iesus, qui ſuum in Iaſonis nomen trāſformauit, an. 3. 2. Mach. 3. & 4.

Eſaia & Haſmoni Iudæorum principibus.

17.

r Menelaus, qui antea Ananias poſt Iaſonem fratrem expulſum, an. 12. Ibid. 580.

bus

Anni urbis conditæ.

18.

580. ſ Cvivs tempore pſeudopontifex Alcimus aliquádiu ſedit.

19.

t Menelai an. 7. Iudas Haſmonéus Sacerdotium & Remp. cœpit adminiſtrare, 1. Machab. 2. & 3.

Rege Syriæ Antiocho Epiphane.

Ægypti Ptol. Eupatore.

Sub his omnibus lapſi ſunt an. plus minus 280. Nam ab Alexandro ad Machab. fuerunt anni circiter. 140 vt Rabbi Ioſe annotauit,

Sacerdotes ſimul ac Duces Machabæi.

I.

a Mathathia filius Iohanam, an. 1.

581.

Anni mundi.

bus Iaſon prius.

Ioſepho eſt Iaſonis frater. At Machabæorum hiſtoriæ Simonis cuiuſdam Benjaminitæ præpoſiti templi. Atque ita Iaſon vltimus fuerit Pontifex de poſteris Eleazari.

3922. Inde inter Iaſonẽ & Menelaũ cruenta certamina. 2. *Mach.* 5.

Epiphanem in vrbem acceſſit. Ab Ant. Eupatore Epiphanis filio interfectus eſt. 2. *Mach.* 13.

Cùm non perſolueret promiſſas pecunias à rege eiectus eſt

1. Mach. 2. & 3. Sacerdotio, quod tamen poſtea Lyſimacho (cui datum fuerat) à Iudæis propter ſacrilegium occiſo recepit.

Ei ab Ant. Eupatore Epiphanis filij Lyſiæ ſuaſu occiſo, Alcimus quidam alienigena ſucceſſit. Et hoc diuinitus percuſſo, deficientibus hæreditariis ſucceſſoribus, omnium voluntate Iudas Machabæus ſuſcepit Pontificatum.

ſ Hassidæos (id eſt, Eſſeos quaſi Sanctos חסידים Heb.) ſexaginta occidit, Alcimus. 1. *Mach.* 7. Erant ergo ante Machabæos & Phariſæos Eſſeni, de quibus Plin. lib. 5.

Præcepit muros ſanctuarij interioris dirui, & opera Prophetarum deſtrui. Pòſt paralyſi atrociter cruciatus interiit.

t Ità interuallum turbatæ ſucceſſionis inter Oniam Simonis Iuſti filium, & Iudam Machabæum fuit annorum circiter vndecim. Quod ex ſeriæ regum Syriacorum doceri etiam poteſt.

a Qvoæt, vt notat Kimhi in Haggæum, arbitrantur Machabæos non fuiſſe de tribu Iuda, ſed Leui, ac eo nomine adeptos eſſe ſacerdotium. In qua ſententia video Noſtros, qui tamen addunt genere materno fuiſſe de regia ſobole, ac eam ob rem cum ſacerdotio delatam illis fuiſſe Reip. ſummam, perſecutionis Antiochorum, qui totam ferè nobilitatem extinxerant, temporibus, non ſine inſigni Dei prouidentia, qui impletam cupiebat prædictionem Iacob, Non auferetur ſeptrum de Iuda, donec veniat Silo. *Geneſ.* 49. Sic Iaïr filius Manaſſe. 1. Paral. 2. verſ 22. & 22. ex parte matris de tribu Iuda fuiſſe dicitur. Sic & Elihu Buzites apud Abben Ezra, Iob. 32. Ego verò lubens contrarium crediderim, genere paterno fuiſſe de tribu Regia, materno Leuina, vt duæ tribus ſeſe ſolebant matrimonio colligare. Sic enim prædictio Iacob cum euentu melius congruet. Lege Cyrillum lib 3. contra Iulianum Apoſtat. qui regnum Dauidis garriebat ceſſaſſe in Sedechia.

Mathathias cõtra Antiochi Epiphanis duces, primus arma cepit, & filios hortatur, vt Eccleſiæ reliquias defendant, & expellant. Tyranni exercitum, ſicut Daniel prędixerat cap. 11. Subleuabuntur auxilio paruulo, &c.

Publicè Idolis ſacrificantem Hebræum in ore omnium iugulauit. Tum demum oppido egreſſus multis ad eum confluentibus ſpeciem iuſti exercitus effecit, ac cum filiis egregiam in conſeruanda religionis libertate operam ac fortitudinem præſtitit, atque hinc deinceps principatum in ſua familia reliquit, primum principis, deinde regis nomine vſque ad Herodem.

Sub his autem principibus templum auguſtius fabricatum, adeò vt externarum gentium amicitias mererentur, Romanorum, Lacedæmoniorum, Athenienſium.

Temporibus Machabęorum Romani imperij magnitudo, decus & terror cœpit.

Machabæi. 30. annis bella geſſerunt cum Antiocho Epiphane & ſucceſſoribus. Qui quamuis ſanctiſſimi principes,

Anni mundi. | *Anni vrbis cōdita.*

& longe ante prædicti à Daniele c.11. infœliciter tamen om
nes occubuerunt. Nam Iudas in acie cecidit. Ionathao à Tri
phone proditoriè interficitur. Simeon per insidias à genere
Ptolomæo de medio tollitur. Pij suo sanguine sæpe imperi. 3923.
conseruant & erigunt, vt discant non sperare in hoc mundo,
sed in Deo, cui operam tam egregiam nauant, & cuius causa 581.
ponunt animam suam in manibus suis. Psam.118. Sic Chri-
stus sua morte sibi & suis peperit Ecclesiæ regnum.

Deinceps eorum posteritas regnasse traditur ab Hebræis annis.103 totis, quot etiam notant Herodianos tyrannidem tenuisse vsque ad cladem Romanam. Et certè ducentos & sex præfinitè reperias ab initio Ioannis Hyrcani vsque ad illam cladem. Nempe ab illo ad Herodem magnum an. 102. ab Herode ad 38. Christi passi, 104.

Machabæorum autem nomen inde fluxit, quòd Mathathiæ filius Iudas militibus suis belli tesseram dedisset Mosis hanc sententiam. Exod.15. ,י, מי כמוך באלים *quis sicut tu in diis, vel fortibus Domine*. Nam cum eam singulis ordinum vexillis, tanquam certæ victoriæ omen, per quatuor has literas מכבי inscribi iussisset, populo breuitatis causa legente Machabai, paulatim obtinuit, vt huius tesseræ auctor Iudas, fratres, eorum posteri Machabæi dicerentur. *R. Isaac ben Sholá.* Eorum strenua gesta pro patria & pietate prædixerat Daniel, ducentis vt minimum annis ante, cap. 11.

b IVDAS Machabæus belli sacri commentarios scripsit,
quod Matthathias pater aduersus Asiæ reges pro libertate & 3926.
diuinis legibus gessit. 2. *Mach.* 2.

Nam è tribus captiuitatibus hæc fuit grauissima. In Ægyptiaca enim & Babylonica, religionis vsu non prohibebantur, in hac, patria libertate simul ac religione mulctabantur. A qua, historia libri primi Machabæorum orditur.

Primus princeps Iudæorum. Eius autem imperium cœpit vndecimo Epiphanis post annum regni Græcorum. 147.

Cum templi Garizim honorem Samaritani Ægyptij templo Hierosolymitano ausi essent opponere, Andronico Iudæo huius maiestatem, sanctitatem, veritatem, per continuas pontificum successiones vsque ad sua tempora perpetuatam, deinde per orbis communionem, denique per scripturas demonstrante, rex Ptol. Philometor Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum pronuntiauit. *Ioseph. lib.13. cap. 6. Antiq.*

In his sacris bellis duo Machabæorum fratres, Ioannes & Eleazarus ante receptum principatum occubuerunt.

Iudas nouies cum hostibus conflixit per se, per fratres sæpius Primò Appollonium ducem Samariæ vicit & occidit. Deinde Saronem inferioris Syriæ, mox Ptolomæum Dorymnis filium, Gorgiam & Nicanorem exercituum duces cum 40. millibus peditum & septem equitum, militibus suis ad virtutem nauandam accensis, deinde ope Dei quæsita, quem ieiunio & precatione propitiauit.

Quarta expeditione Lysiam tribunum militum cum. 60. peditum millibus & quinque equitum profligat, post quam purgare & restituere templum animum intendit, muróque circumdare & constituere, qui perpetuum præsidium armati agitarent, tribus annis & sex mensibus postquam abolita ab Antiocho religio fuerat. Quod etiam prædictum à Daniele fuit c. 8. & 12. cum dixit fore vt post dies mille trecentos mundaretur Sanctuarium.

Deinceps Idumæos, Timothæum ducem filiorum Am- 3926.
mon, denique gentes, quæ confederant in Galaad. Quæ
cùm gereret Antioch. Epiph. in Babylonia miserè periit. Eodem tempore per fratrem Simeonem in Galilæa profligat Tyrios, Sidonios, & Palestinos.

2.

b IVDAS MACHABÆVS dominatum suscepit an. vndecimo Epiphanis, quem administrauit annis, 4. — 1 Mach. 3.4.5.6. 7.8.9. — 585.

Antiocho Epiph. Antiocho Eupatore & Demetrio Syriæ.

Ptol. Epiphane, deinde Ptol. Philometore Ægypti regib.

585.

Sextò

Anni vrbis cõditæ. 585 *Alcimo pseudopõtifice.*

Anni mund. 3926 Sextò obsedit arcem Sion, deinde Eupatorem vrbem cingentem, vt Græcis in arce obsessis succurreret cum peditum centum millibus, & viginti millibus equitum, elephantisque triginta duobus, fudit, & Lysia ipso auctore ad pacem compulit. Septimò post mortem Antiochorum sub Demetrio Bacchidem eius ducem, & Alcimum pseudepiscopum vicit, altero prælio Nicanorem alterum Demetrij ducem & castris & vita ad Bethoron exuit. Atque inde pacem & amicitiam cum Romanis contraxit, 1. *Mach.* 7. *Ioseph.* 12. In nouissimo conflictu contra Bacchidem iterum & Alcimum fortiter pugnans, ante muros Hierusalem occubuit.

Hic incipiunt Hebræi Monarchiam Romanã.

Regibus Syriæ & Aegypti cum Romanis ad Macedonicum bellum profectis Hierusalem ingreditur, templum pollutum expiat, diem Encæniorum. 25. die Decembris instituit, qui temporibus Christi adhuc celebrabatur.

[Encænia quæ Christus Dominus celebrauit, ostendũt vim & authoritatem sacri synedrij Ecclesiastici; vt habetur Ioan. 7.]

Collatione multi argenti facta, sacrificium iussit offerri pro peccatis mortuorum militum. 2 *Machab.* 12. Nam hic erat ritus Ecclesiæ veteris Testamenti, vt docuimus libro à nobis verso, qui inscribitur Precationes Iudæorum pro defunctis è libro Mahzor. Sed & Fagius & Munsterus hęretici in annotat. ad. 14. Deut. ex libris Iudiciorum, precis particulam recitant, quę pro illis fiebat in antiquo testamento. *Requiescat anima eius, & sedes eius sit in pace, Requiescat & veniat in pace, donec adsit Consolator annuntians pacem, &c.* Integram offendes in meo, vbi supra, quemadmodum & breuiorem, quã hascabã nominant, quasi orationem pro requie siue cubitu. Quod officium solis sui interfectoribus fuisse denegatum ostendit Iosephus Hebraicus de bello Iudaico à Dauide Kybero hæretico conuersus. Atque hæc propter Munsterum, qui sui immenor, vel potius religionis odio cæcatus, vt eiusmodi hominibus contingere solet, in. 19. cap. libri. 3. Iosephi Hebraici à se translati asserit, orare pro defunctis Hebræis nunquam fuisse vsitatum. Nam contrà, nunquam fuit non vsitatum. De quo aliàs.

Synodus septima Alexandriæ de vera Ecclesia præsẽte Ptol. Philometore contra Samaritanos, in qua Andronicus Sanctitatem, authoritatem & religionem Cathedræ Hierosolymitanæ docuit è testimoniis Scripturæ, continua successione summorum pontificum, et omnium gentiũ præsertim Asianarum communione. Ioseph. lib. 13. cap. 6. pag. Gręci exemplaris 387.

Diebus his sub Iuda Macbabæo Monarchia quarta post

3

585 1. Mach. 9. ad 12. 603 c IONATHAN an. 18

3944 tertiam, nempe Imperium Romanorum, quod excitatum est cõtra Imperium Græcorũ, dum creuit nomen Romanorum super vniuersa regna. Ipsa est bestia quarta, quam vidit Daniel (c. 7.) quæ deuorabat & comminuebat, & cætera pedibus proculcabat. *Ioseph ben Gorion hist. Heb. c. 13. & historici omnes Hebræi.*

c PHARISAEORVM ordo sub hoc oritur. *Ioseph. lib. 13 Antiq. cap. 9. 18. & lib. 18. cap. 2. & lib. 2. de bello, cap. 7.*

Sic & Saducæorum secta.

Esseni valdè augentur, affines Pythagoreis. *Ioseph. lib. 10. cap.* 13. & religiosis nostris. *lib. 2. de bello cap.* 12.

Demetrio & Alexandro Syriæ regibus.

Quatuor menses totos post mortem Iudæ, Græci duce Alcimo pseudopontifice occuparunt Hierusalem, & populum Domini acerbè afflixerunt. Sed tandem eam recuperauit Ionathan. *Iosippus.*

Ptol. Philometore Ægypti.

Bacchidem ducem Demetrij vicit, data pace, si perfugas, captiuósque, omniáque bello rapta redderet.

Alcimo pseudopõtifice.

Post aliquot annos Appollonium ducem alium Demetrij, qui decertabat cum Alexandro.

Exorto bello inter Demetrium & Alexandrum, qui se filium Antiochi Epiphanis asserebat, partes Alexandri secutus est, à quo & Pontificiam vestem, & coronam adeptus est. Ita deinceps Pontificatus ad Machabæorum familiam translatus est.

4

603 1. Mach. 13. ad 16. 612. d SIMEON an. 8.

3952 Victo Demetrio, quoad Alexander regnauit, res Iudæorum tranquillæ fuerunt, & Ionathan summis ab eo honori-

bus affectus. *Anni mundi.*

A Trypbone, qui partium fuerat Alexandri, à Demetrio interfecti, receptus in amicitiam pace simulata, inuitatúsque Ptolomaidem interficitur. Sed & Antiochus Alexandri filius ab eodem captus necatur, vt succederet. 3952

Ionathan fœdus renouat cum Areo Spartanorum rege, & cum Romanis, 1. *Mach.* 12.

Anno nono sui principatus declaratur à populo Pontifex. Est autem nouum, quòd Iosephus ipsius dominatum quatuor annis definiat. *lib.* 13. *Antiq. cap.* 11.

R. Abraham in Cab. historica eandem annorum summam tribuit Machabæis, sed sic inuertit. Mathathias an. 1 Iudas 6. Ionathan 6. Simeon. 18. an.

d Rex Demetrius Simeoni principatum & summum sacerdotium confirmauit in æternum, donec surgeret propheta fidelis. i. Christus, de cuius proximo aduentu celeberrima erat fama. *Mach.* 14.

Antiochus Sedetes eum etiã ornauit donis & honoribus & ducem constituit à Tyri terminis ad fines vsque Aegypti.

Signandi pecuniam ius concedit, & superiorum omnium regum donationes confirmat.

Inde Romani ad omnes reges populósque scripserunt, ne Simoni in aliquare molesti essent.

Mausolæum habens. 7. pyramides cum familiæ insignibus, parentibus & fratribus construit Simeon.

Hæc autem consuetudo Pyramidum in sepulcbris ponendarum ex Aegypto manauit. *Diodorus.*

Eius rogatu Demetrius. 2. ab omni tributo Iudęos absoluit Quæ fuit vltima immunitas à regibus Syris data Iudæis vectigalium & tributorum omnium, anno. 170. regni Græcorum, 1. *Mach.* 13.

Tunc ergo Iudæi externorum dominatu plenè liberati sunt, eiectis ex arce Macedonibus. Ea autem mundata, magnum ducem & principem Iudæorum Simeonem appellarunt & inscripserunt. Siquidem in actis scribebant. *Anno primo sub Simone pontifice & principe Iudaeorum Ibid.*

Dilatat fines suos constructo in Ioppe portu. Cùm Lacedæmoniis & Romanis pacem renouat. Gazam capit, eique Ioannem filium præficit, eamque mundauit simulachris euersis.

Eum Ptolomæus quidam gener per insidias cum duobus filiis Iuda & Ionathã interemit. Vnde bellum luctuosum.

Nam Ioannes superstes filius, qui patri successit, diu obsidet oppidum Argon, vbi se clauserat Ptolomæus, donec natis eius & fratribus aliis, virgis scilicet, per muros tempore obsidionis cæsis, spectante Ioanne, & demum occisis, cõfugit ad Zenonem Tottam Philadelphiæ tyrannum. 3983

e Ioannes, qui & à deuicto quodam Hyrcano Hyrcanus, diruit sanctuarium, quod Samaritani in monte Garizim extruxerant ante annos circiter ducentos: & hæreticos mactauit, qui extra templum offerebant. Sub finem regni propter cuiusdam Eliezeris procacitatem, factus est Sadducæus. *In Seder Olam.* Proindéque magistros, siue doctores partim trucidauit, partim fugauit. *In Tract. Sanedrin 2 cap. Helec dimisso et in Tract. de sponsalibus.*

In eo finitur historia primi Machabæorum.

Ptolomæum affinem patris interfectorem bello est persecutus.

Obsidione Antiochi Pij tandem est liberatus, ille in Perside mortuo. 2 *Mach* 1.

Antiocho verò mortuo Syriam inuasit, vrbes quasdam prius Iudæis ereptas recepit Antiochum Cyzicenum profligauit. 3983

Anni vrbis cõdita. 612

Alexandro, Demetrio, & Antiocho Sedete Pio Syriæ.

Ptol. Philometore, deinde Euergete 2 Ægypti.

5.

e IOANNES HYRCANVS Simeonis filius, an. 31. 613 1. *Mach.* 16. *Iof. lib.* 13 *Ant. c.* 17 644

Antiocho Pio, Demetrio Soteris filio, Antio. Gryppo, Antio. Cyziceno Syriæ regibus.

Diadema

Anni vrbis cōdita. 613

Ptol. Euergete, deinde Ptol. Physcone denique Pto. Alexādro. Ægypti.

Anni mundi. 3952

Diadema capiti suo imposuit cum regnum ei non deberetur post captiuitatem, sed ei cui repositum erat, & qui erat expectatio gentium. *Hieron. in 21. Ezech.*

Mirè aucto imperio, Samariam post integrum oppugnationis annum, torrentibus in ruinas immissis, solo æquauit, quam suo tempore Herodes instaurans Sebasten in honorem Augusti vocauit. Templum Samaritanorum in Gatizin diruit, Galilæam subiecit. Idumæos ad iudaismum & circuncisionem adegit atque ita religionis studiosos reddidit, vt omnium pertinacissimè, Neronis principatu, arma caperent duce Simone ad vrbem sanctam contra Romanos tuendam. *Chronica Heb. regum Israel secundi templi.*

Muros Hierosolymitanos vetustate collapsos restaurauit principatu, sacerdotio, & prophetiæ dono clarus. *Ibid. & 4. Machab.*

Amicitiam cum Romanis renouauit: A Pharisęis domi contemptus, illorum institutis abrogatis ad Sadducæos se contulit, atque inde diem suum obiit. *Ioseph.*

In senatum summum Septuaginta vnius viri Sadducæos conscripsit, deiectis gradu omnibus Catholicis. Vnum Simeonem Sarræ filium retinuit, quod sibi esset, & vxori Salomæ affinitate iunctus. *In lib. Taanith. responsionis vel afflictionis cap. 10.* quæ quidem Salome Catholica erat & Catholicorum fautrix. *Ibid. cap. 11.*

Huius gesta & vnius ac triginta annorum historiam continet Machabæorum apud Græcos quartus, & decimus tertius Antiq. Iosephi.

Synodus sapientum septima de probandis Pharisæis, quorū duces Sammai, deinde Hillel: damnandisque Sadoc & Baitthos Saducæorum conditoribus, qui proinde ad Samaritanos transfugerunt. Vbi confirmati libri Iudith, Tobiæ, &c. Vbi & libri Machabæorum videntur inter sacros primùm relati.

Et tertius Hebræorum canon cōditus.

Primus omnium Iudæorum ducum externum militem conduxit. Triáque millia talentorum e Dauidis sepulcbro effodit, è quorum parte, vt sacrilegij inuidia declinaret, Xenodochium instituit ad peregrinos pauperes excipiendos, *Eges. lib. 1.*

Iudæi qui erant Hierosolymis secundum Macbabæorum librū in formam epistolæ scribunt ad Iudæos, qui erant in Aegypto. 2. *Mach. 1. vers. 10.*

Duæ nobiles familiæ seu collegia Sammai, & Hillel, ex quibus orti sunt (vel potius incrementa acceperunt) Scribæ & Pharisæi, quorum suscepit scholam Rabbi Akibas, quem magistrum Aquilæ, Proselyti nonnulli putant. Et post Akibam Meir, cui successit Iohanan filius Zacchai, & post cum Eliezer, ac per ordinem Delphon, & rursum Ioseph Galilæus, denique vsque ad captiuitatem Hierusalem Iosue. *Hieronymus è Nazaræis in. 8 cap. Esaiæ.* Aquilam autem hunc verius existimarem esse Onkelos interpretem Chaldaicum Mosaici Pentateuchi, quàm eum, qui vixit Adriano Imperatore.

Antignus Sochæus, cuius discipuli Sadoc & Baiethos, boni præceptoris mali discipuli, sectam Saducęorum, (Et Baiethusæorum, *R. Iuda Leuita in Alcosder fasciculo.* Etsi tandem coaluisse in vnum videntur) quæ etiamnum hodie Cōstantinopoli & alibi perseuerat, introducunt, negantes legem ore traditam, nec fidem habentes vlli rei, quæ non esset quinque libris Mosaicis consignata. VndeKaraim quasi Biblici siueLegistæ dicti sunt. N *Mikra lectio* Scriptura. *R. Nathan in vitis Patrum Elias in Tisbe*, & negatores legis ore traditę. *Aben Ezra lib. Isabot.*

Reiiciebant Masoreth & omne Perus. i. traditiones Patrum & omnem legis expositionem. *Ioseph ben Gorion. lib. 4. hist. cap. 29.*

[De baiethos verisimile est ex illo nomine appellata fuisse omnia Commentaria externa, quæ alias Bariethoth appellata

644 983 sunt. Postellus in Iersitas id est libro Creationis.]

Quare neq; Prophetas & Hagiographos recipiebant, ne-

Anni mundi 3952

Anni Vrbis cõdita. 613

ue Spiritus Sancti aut Angelorum ſubſiſtentiam, vt nec mortuorum reſurrectionem, credebant. *Act.23* denique in Iudæa id erant ferè, quod Samaritani in Samaria. Propter iſtorum hæreſim, inter Phariſæos ſiue Catholicos & Saducæos, in gubernatione varij tumultus exorti ſunt, qui tandem Iudæam perdiderunt.

Saducæi ergo de nomine auctoris ſui Sadoc. *R. Nathan in Harue* Non à Iuſtitia, quaſi iuſtitiarij aut iuſti, vt nonnulli putant, etſi hæretici ſpecioſa nomina ſibi ſoleant uſurpare.

Nata dicitur iſta hæreſis à quodam dicto Antigni aliter accepto, quàm ipſe intellexerat. Ne ſitis ſicut ſerui, qui ſeruiunt Domino pro pretio & mercede, ſed ſicut ſerui, qui ſeruiunt gratis, citra ſpem vllius mercedis. Sitque timor cæli ſuper vos. *R. Nathan in Harue, & in Pirké Aboth.* Quaſi inde ſequeretur à Deo nihil præmij eſſe expectandum.

Hęc hæreſis excepit Samaritanam, excitatam à quodam Manaſſe ſub Alexandro magno, de quo ſuprà. Multos deinde habuit ſectatores vſque ad Romanam captiuitatem: quo tempore ita debilitata eſt, vt non niſi. 700. poſt annos efferre ſeſe cœperit, auctore quodam Anan & Saule eius filio Sateis, qui eam in Iudæorum populo quantumuis diſperſo & exilijs afflicto, dicuntur renouaſſe, quòd Anan non potuiſſet conſequi gradum Talmudici doctoratus, id eſt, eſſe Gaon, [Gaon propriè ſuperbiã ſignificat. quamuis etiã promulgare ſignificat.] Vnde & fabulam eſſe docuit multis libris, quicquid Talmudici dicerent, multo fabuloſius doctores ſuas traditiones & ritus deduxiſſe per ordinem è prophetis & ſanctis viris: ſuos eſſe puros & è verbo Dei, Magiſtratibus non eſſe obtemperandum, &c. *R. Abrahamin Cabbala hiſtori a.*

Extare hodie in Africa Ioan. Leo teſtatur in eius deſcriptione. pag. 67. & 89.

Samaritani in quatuor ſectas contra legem Moſis ſcinduntur. In hoc conueniebant pręcipuè, quòd Prophetas minimè reciperent.

Phariſæorum & Eſſenorum ſectæ Orthodoxæ, niſi quòd feruore altercationis contra Sadducæos, Samaritas & Baicthoſeos (hæ enim tres hæreſes iam in vnam familiam conſpirauerant, & pariter cupiditatibus & impietati fræna laxauerant) ſuperſtitionibus quibuſdam tenerentur, de quibus Ioſeph. in Antiq. & de bello.

Nam Phariſæis attribuit Epiphanius quod fato multa tribuerent, & Aſtrologiæ operam darent.

Ben Gorion tamen *Hiſt. Iudaic. lib 4. cap* 25. Hacamim ſiue ſapientes cognominat, & Hieronym. ad Algaſiam quæſtione 10 *σοφοὺς* cognominatos tradit.

Docebant autem traditiones religioſè ſeruandas contra Saducæos. *Ibid. Ben Gorion.* vbi & addit Phariſæis adhæſiſſe plebem, Saducæis autem ditiores & potentiores.

Septem autem erant Phariſæorum ſectæ ſiue ordines. *In tract. Sota cap. 3. ad eſt ſtatutorum.*

Philaſtrius meminit cuiuſdam Doſithei præceptoris Saddoc, ſed puto Doſitheum, eſſe Hebræorum Baicthos. Cæterorum hæreticorum nomina, quos ante Chriſtum num. 28. percenſet, in Hebræorum ſcriptis non reperio.

Niſi is ſit à quo in Ghemara, id eſt abſoluta ſyntaxi, id eſt Theſauro. cap. Silluah Hakken id eſt miſſio ſcrutinii vocãtur דוסיתו Doſiothitæ.

Doſitheus Samaritarum Hæreſiarcha pſeudochriſtus. *Orig. hom. 25 in Luc.* 3983

Ab Antigono Cabbalam edocti ſunt Rabbi Ioſe filius Ioaſar, & Ioſe filius Iohanan. Ab his deinde Iudas filius Ta- 644

IOHANNIS HYRCANI MACHABÆI SÆCVLO.

bæi

Anni vrbis cōditæ. 613 | *Anni mundi.* 3952

bæi, & Nathæus Arbelites.

Simeon Ben Sata&Iosuë filius Prabaiæ. Posterioris discipulum fuisse Iesum conseruatorem nostrum addita fabula iocular mentiuntur in Talmud, & Seder Olam. Addunt fuisse suspensum an. 51. regni Machabæorum & ætatis. 36 Ad cuius confutationem temporum ratio satis est. Nam inter vtrumque est interuallum. 100. annorum. Hoc autem aiunt vt indicat Rabbi Abraham in sua Cabbala, ne ipsorum excidium & perpetua calamitas morti Christi tam vicina inde videatur causam trahere. Fabulas eorum deChristo habes Tractatur de Sabbato cap. 12. & tract. Hetubin cap. 2.

Simon Ben Sata Pharisæus frater vxoris Hyrcani ab exilio restitutus Hyrcanum placauit Pharisæis, vnde reuocatus R. Iosua, Ben Prahaiæ, qui Alexandriæ quoque exulabat. *cap. Helec.*

Scribæ summæ authoritatis viri hac præcipuè ætate florent, etsi dudum ab Ezra instituti. Eorum munus erat, vt de lege consulti ea sanctis libris & prophetarū oraculis respondetent, sicut apud Rom. in rebus dubiis, ex Sibyllarum voluminibus Aruspices. In Euangelio videntur etiam appellati Legisperiti. Et certe, vt Pharisæi Theologis respondebant, qui penitus mysteria scripturarum scrutantur: ita hi Canonistis, quia leges ciuiles & Mosaicas secundum legis correctem curabant. Epiph. lib. 1. Panarij refert fuisse interpretes diuinarum Scripturarum, indèque Scribarum nomen fuisse sortitos. Consueuisse autem Scripturas exponere quatuor modis, quotum primus Mosis prophetæ diceretur, alter Akibæ, tertius Ammani siue Idæ, quartus Hasmoneorum.

644 *Inf. An. b.1.c.18* 645 | 6. f ARISTOBVLVS primus post captiuitatem Rex, an. 1. | 3984

Erant & ipsi Catholici, vnde Mat. 23 vna cum Pharisæis sedisse dicuntur super Mosis cathedram, vt qui eam vacuam inuasissent, dum sacerdotes diuitiis Ecclesiasticis abutentes desererent suum officium. Alioqui neque ipsi neque Pharisæi erant necessario de genere Sacerdotū, quorum proprium erat sedere super illam cathedram. Nam Scribæ ferè erant de paupere Simeonis tribu *Rab. Selo & Chald. in 49. Gen.* Pharisæi, quibus hodie successerunt Rabbini, de quahbet. *Cozri & Cab. historica.*

[Modi illi sunt similes nostratibus. Moses est pro literali quem vocāt *Catebbah*, id est scriptura, alter est *masibat* similitudo, constat enim Tropologia. tertius est allegoricus, illis dicitur *dimeion*, id est analogia. quartus est anagogicus id est *sophtoth*. id finium.]

Libri Machabæorum bis temporibus scribuntur. Nescitur auctor. Qui licet non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Ecclesia inter diuinorum voluminum annotantur historias. *Hieron. Prolog. 2. in eos libros.*

Quod ei tamen non simpliciter concesserim. Nam vt non sint de primo Hebræorum canone tempore Ezræ edito, at sunt de secundo, vel potius tertio. Vnde Iosephus alicubi Eleazari & septem fratrum & matris eorum Hannę martyria, apud Hebræos inter sacras literas haberi affirmat.

Postremis in Syria & Ægypto regnantibus.

[Hinc apparet eos errare grauissimè, qui contendunt nullū esse discrimen ciborum, quandoquidem hæc martyria pro non edenda carne suilla constat In libris Machabæorum.]

Postea Synagogæ iudicium secuta Ecclesia pro sacris & Canonicis habuit. Nam vt Græcos omittam, Origenem, Chrysost. homilia de Machabæis, Damascenum, &c. Canones Apostolorum, tertio etiam qui Græcè extat recepto, Cyprianus ad Coroelium citaos illud, 1. Machab. 2. tanquam è diuina Scriptura: *Verba viri peccatoris ne timueritis, & c* Et ad Fortun. cap. 5. tt. 55. 53. Item epist. 55. Scripturam di-

643 | 3984

uinam vocans. Tertul. aduersus Iudæos. Amb. lib. 2. de Iacob & vita beata cap. 10. tt. 52. lib. 2. Offic. c. 40.

Anni mundi. 645

& 4t. & 3. Offic. Innocentius ι tempore Augustini epist. ad Exuperium Tolosanum cap. 7. August. lib. 18. de Ciuit. cap. 36. lib. 2 contra 2 epistolam Gaudentij cap. 27. lib. 2 de doctrin. Christ. ca. 8 lib. de cura pro mortuis cap. 1. & Conc. Carthag. tertium, cui idem August. subscripsit, Hieronym. vbi supra, id abundè docent. Denique Gelasius in Concilio 70. Episcop. qui mense Octobris eos legi in Ecclesia voluit. 3983

Vnde Bellator Presbyter, & Rabanus Maurus præter Glossularios ordinarios eos sunt commentati.

Nec obest, quod scriptor ad calcem libri secundi veniã precatur, si quid minus digne scripserit. Nam hoc debet de Verbo, non de re intelligi. Q. d. Si non tam eleganter scripserim atque decuit, concedendum mihi est. Vt Paulus, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia.

f ARISTOBVLVS primus post captiuitatem, regem Iudæorum suscepto diademate se appellauit. Quod libertati plenè recuperatæ deesset insigne, noménque regium, quod habuerant antiquitus. *Ioseph. lib* 20.

Nam à tempore restituti templi apud Iudæos non reges, sed principes fuerunt vsque ad Aristobulum. *Aug. lib.* 18 *de Ciuit. c.* 36. Ioannis (non Ionathæ, vt mendosè illic ex Eusebio habet Viues) filium.

Ituræos bello domitos ad circuncisionem adegit eósque ad Idumæos adiunxit. *Ios. lib.* 20.

Matrem in carcere fame enecauit, vix anno tyrannidis exacto miserè mortuus. *Idem.*

Antigonum fratrem occidit, tres alios in vinculis habuit.

Antea dicebantur summi sacerdotes, vel principes. Sed quia Sadducæus erat sacerdotis nomen habuit pro abiecto & pudendo, adeò vt eius functionem obire nunquam voluerit. *De rebus regum Israel secundi templi, & Iosippus.* 3984

7 645

g HVIC frater Alexander succedit beneficio Salomes, quæ & Alexandra Aristobuli vidua: eam enim cum regno in vxorem accepit, pace cum Cleopatra Aegypti, quæ Ptolomæum filium suum maiorem bello persequebatur, facta. 4011.

g ALEXANDER IANNES Crudelis, an. 27. *Ios. lib. 13 Ant. c. 12.* 672

Hæreticus fuit, siue Sadducæus. Quare & crudelis, quemadmodum hæreticis insita esse solet barbaries. Catholicorum Iudæorum sex millia occidit, septingentos Pharisæos crucifixit, cæteros in fugam conuertit. Insignis denique insectator sapientum, qui vocabantur Pharisæi. *Verba libri de rebus regum Israel secundi templi.* Non potuit tamen efficere, quin plebs esset Catholica & Pharisæorum cathedram sequeretur. *Iosippus.*

Inde Cilices & Pisidas corporis custodes sibi asciuit. *Iosephus.*

Sub eo tristissima clades accepta est, in qua Ptolo. Lathyrus. 30000. Iudæorum trucidauit, & captiuos, interfectorum carnibus vesci coëgit.

Graui morbo affectus per tres annos, in supplicium religionis exagitatæ, tandem in castris cum vicinis pugnans, fætidũ exhalauit spiritum. *Ibid. de rebus regnum Israel secundi templi.* Ter Aretham regem Arabum vicit.

Antio. Cyziceno Syriæ.

Cœlosyriam & Phœnicem tentauit, atque ex iis vrbes aliquot abstulit, *Iosephus.*

Moabitas & Galaaditas victos vectigales fecit, donec aduersus eum côcitato Demetrio à Pharisæis, cedere compulsus est. *Idem.*

Ptol. Alexandro cum matre Cleopatra, deinde Ptol. Lathyro Ægypti reg.

Demetrio inde domum ob Iudæorum transfugia reuerso, Bethomæ Catholicorum principes circumsedit, atque vrbe expugnata in deditionem accepit. Deinde Hierosolymam reuersus ex eis octingentos cum liberis & vxoribus trucidauit. Quare à Iudæis Crucifixor est appellatus, *Idem.* 3983 672

Fratrem

Anni vrbis cond ta 672

Anni mundi. 4020

8

672 *Iosf. li. 13. Ant. cap. vltim. Egesi. li. 1. cap. 13.* h ALEXANDRA Alexandri vidua an. 9.

681

Pontificatum exercente Hyrcano filio ipsius primogenito.

Antioch. Cyziceno Syriæ.

Ptol Lathyro & Ptol. Auleté Ægypti reg.

9

681 *Iosf. li. 10. Ant. c. 8.* i HYRCANVS Rex & Pontifex, an. 34.

715

Aristobulo fratre, Antigono nepote de regno cũ ipso contendentibus.

715

4054

Fratrem interfecit, alterum Absalom nomine, priuatum viuere coegit. Secundam contra Catholicos & Pharisæos persecutionem mouit, subruta Bethsemes ciuitate, in quam illi confugerant. *Iosippus.*

Demum in obsidione Gerasenorum est mortuus. *Idem.*

Hillelis doctoris insignis. 80. discipuli. Clariores Ionathan filius Vziel, cuius paraphrasis Chaldaica in vetus Testamentum magna ex parte extat, & Simeon Iustus, qui Christum vlnis excepit.

Is est Simeon, in quo spiritum Synagogæ magnæ, qui erat prophetico minor, communi maior, defecisse authores sunt Talmudici *in Tract. Pirke Abboth sectiones patrum* Rabbi Mose Aegyptius, non tantum discipulum, sed & filium Hillelis fuisse scribit, Gamalielisq; (ad cuius pedes legē Paulus didicit) præceptorem, imò verò & patrem. *In præfat. Maimonim.*

[Tres spiritus illi sic se habent. Communis est is quo ex enllatione locorum sacræ scripturæ, futura præuidentur, veluó qui est blasphemus & fornicator, non prosperabitur. hoc potest referri ad quemlibet fornicatorem, vt sit infœlix. Propheticus verò est, qui reuelatione propria refert ad vnumquemque suas prædictiones. Synagogicus verò componebatur ea illis duobus vt & generalem scripturæ sensum erueret, & ad singulos homines sua propria vaticinia referret, & cōparatione reuelationum similium, per spiritum autem intelligendum est donum spiritus.]

In More doctrina autem parte. 1. c. 62. & in Talmud tract. Inma. dies c. Tereph, imago inter Sacerdotes eum numerant sub quo & aiunt desisse benedictiones in Dei nomine Tetragãmato, ita vt deinceps illæ factæ fint per Sem Hãmephoras nomē explicatū duodecim literarū. Hoc vidētur sentire Nostri, vt qui illū Deo Patri Christū infantulū præsentasse, & Virginē purificasse, & alia sacerdotalia munera obiuisse cēleāt

Hillel qui. 110. annis vixit, pater Simeonis Iusti, Simeon Gamalielis, Gamaliel Simeonis iunioris magni facti, quòd essent doctissimi, simul & nobilissimi, de familia Dauidica. Vnde ex eorum consilio Synagoga administratur centum totis annis vsque ad Romanam captiuitatem. *R. Abraham in Cabbala historica, Cozri.*

h TASTAMANTO mariti regnum tenuit, Pontificatum Hyrcano maiori natu attribuit. Alexandro marito paruit, qui moriens ei consuluit, vt omnem potestatem Pharisæis, quos multis modis ipse cruciauerat, daret: sicque tranquillè regnaret. Multa enim apud populum isti poterant.

Alexandra ergo Pharisæis studuit, quos superiores reges à Ioanne Hyrcano insectati fuerant, ita tamen vt etiam Sadducæos toleraret. Nobilitas erat Sadducæa, plebs catholica sine Pharisæa. *Iosippus.* Sub ea afflicti hæretici, Dogro & aliis multis necatis. Quare exulare coacti sunt, quòd omnia pro Pharisæorum voluntate administrare videretur. *Ibid.*

Leges à Ioanne Hyrcano abrogatas retulit, atque Pharisæos in amicos Alexandri, qui crudelitatis eius auctores fuisse dicerentur, sæuire permisit. Ab illo tempore Pharisæi pristinas opes recuperarunt.

Tigranem regem Armeniæ in Syriam, quam etiam occupauit, inuectum pecunia oblata auertit & paulò post moritur. *Ioseph.*

Tum Lucullus proconsul cum Mithridate Ponti & Tigrane Armeniæ res gerebat.

Regnum perturbatum filiis reliquit. Nam hi, teste etiam Strabone Georg. lib. 16. de imperio disceptantes ansam præbuerunt, vt sic Regnum à Romanis occupatum, per varias clades ad Herodem alienigenam tandem deuolueretur.

Aristobulus fauebat Sadducæis, Hyrcanus Pharisæis, vn-

Anni mundi. | Anni vrbis conditæ.

de ciuilia bella, & tandem Romanum iugum, Pompeio ambas partes mulctante, *Iosippus.*

4020 Sadducæi Reginam monebant, vt caueret à Pharisæis, ne Arethę regi Arabum proderetur. *Idem.* 672

Consul Romanus Curio Dardanos in Macedonia vicit, & vsque ad Danubium penetrauit.

Seruilius alter consul, Cilicia, Lycia, & Isauria subactis, primus omnium Romanorum in Taurum montem iter fecit. Vnde Isauricus appellatus est.

M. Lucullus de Persis triumphat, capta Chaldęa, cæterisque vicinis vrbibus.

i MATRIS testamento & primogenituræ iure regnum accepit, quòd tamen tres tantū menses tenuit, ab Aristobulo fratre minore in annos sex pulsus. *Ioseph.*

Nam post mortem Alexandræ bellum ciuile, quod inter fratres viua ea cœperat, exarsit. Aristobulus iunior sibi adiūgit Sallustiū Sadducæorū principem. Hyrcanus rex catholicus, principe militiæ Antipatro, committit iuxta Iordanem Hiericuntis prælium, vincunt Sadducæi, & ad muros Hyrcanum compellunt. Posteà pax (non diu duratura) formatur, vt quisque sua in sententia viuat, Aristobulus regnum teneat, Hyrcanus summum sacerdotium. Sadducęi hanc legem diu seruare non potuerunt, moliētes Hyrcano exitium, qui proinde suasu Antipatri, ad Aretam regem Arabum (cui tamen per Antipatrum eundem in regnum Hyrcanum reducenti acriter Aristobulus obstiuit) deinde ad Pompeium euasit, qui tum Mithridatico bello confecto, pacatáque Armenia & Ponto, victor omnium gentium, quas adierat, vltrorsum pergere, & vicina quæque Romano imperio adiungere cupiebat.

Hinc ditionem Iudaicam labi, Anno vrbis. 685. Q. Metello Cretico. Q. Hortensio Coss.

Nam anno ante Christi ortum. 61. Iudæa in potestatem Romanorum venit captis à Pompeio, vbi res in Armenia gessisset, ipso Paschatis die post Trimestrem obsidionē Hierosolymis, muris solo æquatis, eo ipso anno, quo Cicero Consul à Catilinę coniuratione Rempub. liberauit.

Relictæ tamen sunt Iudæis suæ leges & ritus, ac Hyrcano secundo pronepoti Simeonis Machabæi summum sacerdotium confirmatum est. Abducto Romam captiuo Aristobulo, & eius filiis Alexandro & Antigono, imposito genti tributo, cui colligendo præfectus est primus omnium Securus Roman. *de rebus Regum Israel secundi templi.*

Pontus & Bithynia vna prouincia facta, Syria altera, eaque Prætori mandata, Iudęa neque omnino à Syria separata est, neque prorsus ei attributa. Nam Pompeius Hyrcanum vt regem ei præesse voluit, Antipatrum verò Ascalonitam Iudææ procuratorem reliquit: ita tamen vt Prætori aut Proconsuli obediret. Tributum item Iudææ imposuit.

Post Pompeium, Syriæ, cuius pars Iudæa, administratio Scauro, deinde Gabinio, mox Crasso commissa est.

Eodem anno natus est Ioachim Mariæ parens. *In Philonem Annius.* Qui & Eli *Luc.* 3. Hęc enim duo nomina eidem tribui solebant. Sic Ioachim rex Iuda Eliachim, & contractè more Syriaco Eli, 4. Reg. 23. & 2. Paral. 36. Quod obseruo vt Lucam veram genealogiam Christi descripsisse è Virgine perspicias. Matthæum verò legalem & adoptiuam è Ioseph: atque ita Christum ex vtroque parente, vero & adoptiuo sui ortus stemma ad Dauidem referre, esséque singularem illum Regem, qui iuxta promissiones antiquis factas, accepturus erat sedem Dauid Patris sui, & regnaturus in æternum in do-
4054 mo Iacob, Ecclesia sua ex vtroque populo, Iudæorum & 715
Gentilium, conflata, & habente fundamenta in montibus

Ptol. Aulete & Ptol. Dionysio Ægypti.

Philippo, deinde Tigrane Armeniæ & Syriæ rege.

Gen. Pompeio & Crasso in Syria res gerentibus, Iulio Cæsare, deinde Antonio & Augusto Impp.

HYRCANI ET POMPEII SÆCVLO.

HIRCANI ET POMPEII SÆCVLO.

Anni urbis cond. ta / Anni mundi

Sion. Quod regnum in cœlo per sese administrat, in terra per Christianos Pontifices & Reges, *Epiph. hæres. 29.*

672 4020 [Hinc apparet nostros nouatores frustra tyrannidem vocare Antichristi regnum spirituale Ecclesiæ Romæ sub nominibus D. D. Petri & Pauli apostolorum constitutum. Talis erat conatus & latratus hæreticorũ Acephalorum, qui omnia subuerti ad libitum, pro hæreticorum more cupiebant, quæ vesana rabies facessat ab omnibus Christianis.]

Pompeius capta vrbe mense tertio obsidionis, ieiuniorum tempore, C. Antonio, M. Cicerone Coss. eodem tempore, quo post an. 27. iterum expugnata est ab Herode, Hyrcano sacerdotium confirmat. Antipatrum Idumæum procuratorem Iudææ facit, & Aristobulum captiuum cum filiis Romam abducit. *Egesi. lib. 1. cap. 13 Ioseph. Antiq. 14 cap. 8.* Scaurum inferioris Syriæ præsidem ab Euphrate vsque ad Aegyptum relinquit *Ioseph. Antiq. 14 cap.* Etsi autem templum non diripuerit, in quo alioqui erant duo talentorum milia, mensa aurea, candelabra, & libatoria non pauca, quia tamen dehortante pontifice in Sanctum sanctorum ingressus, deinceps infœlix fuit. Hinc decimo quinto pòst anno verso ad ipsam Hierosolymam vultu in acie Pharsalica ipsius exercitus cecidit.

Pompeium victorem pecunias Templi contrectare noluisse, & vrbes suis habitatoribus reddidisse demptis Gadaris, quas restauratas Demetrio liberto suo donauit, author est *Ioseph. lib. 14. Antiq. cap. 8.*

Non ea religione fuit M. Crassius, is enim nouem pòst annis contra Parthos proficiscens, Templum spoliat, ablatis 60. auri modiis. Nempe duo talentorum millia, omnia templi vasa, summa octo millium talentorum, trabem auream versatilem. 300. minas pendẽtem diripuit. Sed ideo statim à Parthis cum filio & vniuerso exercitu trucidatur, ac liquato in os auro sui sacrilegij pœnas exoluit. *Plut. in Crasso & Pompeio.*

Crasso in Syriam misso Gabinius principatum tradit, & Romam reuertitur.

Apud Hyrcanum in magna authoritate & potentia fuit Antipater Idumæus, Herodis magni pater Veneno autẽ sublatus est à Malco Iudæo, quòd regnum administrari a peregrino, otiante principe & voluptuario, Iudæi ægre ferrent.

Hic iuuit Gabinium in restitutione Ptolemæi Auletæ, & proinde ipsi & Hyrcano concessum, vt muros Hierosolymorum restaurarent.

Occasione belli Ciuilis inter Cæsarem & Pompeium Herodes ad regnum peruenit: nam quia Antipater in bello Alexandrino Cæsarem iuuerat, tutor Iudææ à Cæsare constitutus, Herodem filium Galilææ præfecit.

Quadragesimo secũdo anno ante natum Christum, Cæsar interfectus est à Coniuratis, ex quibus Cassius in Syriam veniens, quatuor auri modios à Iudæis exegit.

Aristobulus & filij eius Antigonus & Alexander Sadducæi, Sadducæorum Persarúmque armis freti, sæpius pugnarunt cum Hyrcano, quatérque eum de regno expulerẽt, donec ter restitutum, Pompei, Gabinij, Romanorúmque viribus, per Pacorum regis Parthorum filium vltimo ceperint, & auribus mutilarint, Phaselum Herodis fratrẽ mortem sibi consciscere coëgerint, denique Antigonum regem constituerint. Nec verò heretica propago ante cohiberi potuit, quàm tolleretur partim veneno, partim laqueo, partim securi. *De rebus regum Israel templi secundi.*

In his motibus Aristobulo fratri Hyrcanus tribus annis & semestri cessit. Antigonus autem potitus est Hierosolyma

715 4054 tribus annis, ita vt Herodes in ea non nisi. 34. an. regnauerit.

Honi Magalites cõfoditur gladiis militum Hyrcani ob.

Anni mundi.		Anni Vrbis conditæ.
4054		672

sidētis Hierosolymam, & Aristobulum, quod publicè precaretur, vt neq; Hyrcanæi neque Aristobulæi vincerent, quòd vtrique essent serui Dei, & fœdere Deo obligati, sed inter eos amicitia & fraternitas coiret. *Ibid.*

[Hinc ostenditur non esse Paparum inuentum recēs, quòd martyres & alios sanctos indigitent: hoc enim fuit ab antiquorum Patrum consuetudine Prophetica ad traditiones apostolicas traductum, vt peculiariter pro sanctis colerentur post obitum qui sanctè vixisset. Et illos Iudæi precantur. *Ex suis breuiariis.* Suos etiam sanctos Turcæ habent & excolunt Ex Ricardi historia Turcica.]

In numero Diuorum ponitur in Hebræorum breuiariis. At si Aristobulæi erant Sadducæi, vt Iosippus docet, nō hoc erat sancti votum & precatio, sed potius execrabilis politici, qui binas religiones in eodem Dei populo conseruatas cupiebat. Exitus probauit hanc duorum coitionem fuisse regno exitiosam. Nam eo idem ius admissi Sadducæi cum Catholicis, summam rei ad Herodem externū, indeque in sempiternam captiuitatem perduxerunt.

Aristobulus bis in vincula coniectus, & Romam deportatus, à Cæsare liberatus est. Sed à Pompeianis veneno sublatus, Mesitæ interiit.

Antigonus è custodia patre Aristobulo iam defuncto elapsus ad Parthos confugit, atque eos in Iudæam adduxit.

Hierosolyma per obsidionem capta Hyrcanum auribus mutilauit, ne quando recipiendo Pontificatui per legem idoneus in posterum esset, & in Parthiam transmisit.

Aduersus Herodem regnum per tres annos tenuit, anno Vrbis. 714. Domitio Caluino & C. Asinio Pollione Coss. post vigesimum quartum à consulatu Ciceronis.

Romanorum primus Pompeius Iudæos domuit, templumque iure victoriæ ingressus, sacra templi adyta inspexit. Inde vulgatum, nulla intus Deum effigie vacuam sedem, & inania arcana. *Tacitus li. 21* Ex illo fano nihil attigit, non per religionem, sed pudorem. *Cicero pro Flacco.*

Iulius Cæsar finito bello Aegyptio per Syriam in Armeniam proficiscens, Hyrcano sacerdotium confirmat, quamuis stetisset à Pompeij partibus, Antipatrum Romana ciuitate & immunitate donat, quòd Mithridatem in Aegypto pro se militantem strenuè iuuissent. Antipatrum pręterea̍ iutorem totius Iudææ constituit, atque ita viam sternit ad futuram Herodis tyrannidem, *Iosep. Ant. lib 14. cap 16 & 19.*

Cùm Iudæam appulisset rebus Syriæ compositis, muros Hierusalem à Pompeio dirutos refecit, & Herodem quintum & decimum annum agentem tutorem Galilææ creauit. *ibid cap. 18.*

Vrbis septingentesimo decimo occisus est. A quo anno multi imperium Augusti incipiunt.

Herodes ergo primum tutor Galilææ à Cæsare, deinde Iudææ tetrarcha, ab Antonio, denique vbi Romam venisset, ab Trium-viris Rex constituitur. Sicque sensim familia Regia extincta est.

Ex patre Palæstinus Ascalonita, ex matre Idumęus. *Theodor lib. 1. Polymph.*

Annis ante natum Dominum. 38. Aera Augusti appellata. Nam eo tempore plerique, Hispani præsertim annos suos signare cœperunt, quando Hispania, Italia, & reliquæ occiduæ circa Ionium mare regiones in solius Augusti potestatem concessere, vt reliquus orbis ad Orientem. Antonio permissus est, Africa Lepido, circa annum vrbis conditæ. 714. Aera autem. q. A. er. a. id est, Annus erat Augusti primus. 2 &c. *Sepulueda lib. de correctione anni.* 4091 715

[Alij putant ærā nummi genus quoddā fuisse tūc primùm

Sub Machabæorum posteritate lapsi sunt anni 103, quos sub Herodianis ab Herode magno ad Vltimum Herodem Agrippam tempore Vespasiani.

vsurpari

Anni Vrbis cōditæ — Anni mundi

715 — 4054

vsurpari solitum ex ęre. cuius rei memoria in hunc modum conseruata sit, quia singulis annis initio renouaretur, argumento idoneo ipsos annos, exactissime numerandi.]

Orodis regis Parthorū qui Crassum obtruncauit. Pacorus filius in Romani helli reliquias, magnas res in Syria gessit, donec eo absente, exercitus Parthorum illic relictus, Cassio Crassi successore cum vniuersis ducibus trucidatus est. *Iustin lib. 42.*

Post Cassium, Sextum Cæsarem Iulius Cęsar Syriæ præfecit, cui se insinuans Herodes princeps militiæ ipsius factus est.

Regresso Romam Antonio, contra Sextum Pompeium Pacorus Orodis filius, Asiam & Syriam vastat. Quo anno Cicero interfectus est. Iudæam inuadit, Phaselum & Hyrcanum cepit, Antigonum in regnum reducit, tandem à Vendio Syriæ pręside cum toto exercitu occiditur.

IO

715 — 4054 — Ios. Ant. lib. 17. ca. 10. — 4091.

k HERODES Ascalonita an. 37.

k HERODES ab Antonio Triūvito Tetrarcha Iudeæ cōstituitur, anno seqoenti, quo Cicero interfectus est, & Brutus Philippis victus.

752

Antigono duobus primis annis Hierosolymā tenente.

Pontificibus Aristobulo. Anaele, Iesu, Simone, Matthia, Josepho, Iozar, EleaZare, sub quo mortuus.

Paulò pòst Parthis io Iudæam reducentibus Antigonum Hyrcani regis nepotem, in Aegyptum ad Cleopatram fugit. Deinde Romam pergens, ab Augusto & Antonio rex Iudæę creatur, ab his adiutus, Hierosolymam expugnauit, quarto anno postquā Rex fuisset declaratus, id est, anno. 33. ante ortum Domini.

Hunc primum Iudæi alienigenam regem habuerunt, ne quid secundum vaticinia prophetarum, suis iam principibus excussi, vltra Christum expectarent.

Discipulorum Hillelis, Iohanam Ben Zaccbai minimus fuit eruditione, quem tamen vniuersum Cabbalæ & Scripturarum corpus, cunctas etiam Philosophiæ partes exactissimè tenuisse, ac scholæ Scribarum & Pharisæorum magna cum laude præfuisse asseuerant.

Ionathan hen Vziel maximus, qui Syriace totum vetus testamentum reddidit, & Christi mysteria reuelauit, quamuis eius duntaxat in prophetas translatio hodie extet. Nam Pentateuchum interpretem habet Ookelos. Hagiographa partim R. Akiha, partim R. Ioseph cæcum.

[Cæcus iste fuit apud Iudæos pro miraculo: sicuti Appius cæcus apud Romanos.]

Cleopatra Ægypti regina.

Varo Syriæ præside.

Augusto Cæsare.

Obiit an. 28. ante Christi natiuitatem. Paraphrastes quidem Chaldaicus appellatur, at eius interpretatio non se extra verba diffundit, nisi vbi oratio est pressior, & aliquid de Christo siue Messia est explicandum. Eius meminit Iustinus Martyr quæstio. 63. ad Orthod. sub translationis Syriacæ nomine.

In monte Sion septem erant collegia, in quibus diuinæ literæ præcipuè legebantur. *Optat. lib. 3.*

Aristobulus nepos Hyrcani ex filia ab Herode, impulsu vxoris pōtifex creatur, paulò pòst, eius dolo in Iordane submergitur. *Iosep.* ab eodē Hyrcanus octogenarius è Parthia, quo captiuus fuerat abductus, reuocatur, & paulò post occiditur.

Ab Augusto vbi victus fuisset Antonius ad Actium, regnum Herodi quamuis sequuto partes hostiles auctum est.

Herodes ludos Scenicos & gladiatorum lanienas Hierosolymis instituit. Sanedrin. i. ordinarios Iudices de domo Dauid, quem senatum nominabāt septuaginta duorum Seniorum, an. 30. regni occidit, & alios ex proselytis legisperitos substituit. *Philo & Talmud.*

Populum auarè impotentérque tractauit.

Ab Augusto confirmatus Theatrum & Amphitheatrum extruxit, eaque Augusti tropheis ac titulis exornauit, & in honorem eius Agonem quinquennalem celebrauit. Vrbes nouas condidit, alias veteres communiuit.

752 — 4091

Anni mundi.		Anni Christi.

Aquilam auream insigne Romani Imperij in honorem Augusti ad templi superliminare ereait.

4054 Eam templi profanationem nõ ferentes. 40. Scholasticos nobiles cum ipsorum præceptoribus Iuda & Matthia viuos crudelissimè cremauit.

Pontificiam dignitatem, quæ secundum generis propinquitatem & auitam successionem in perpetuum deferri solebat, noua quadam ratione mandauit. Neque enim põtifices in perpetuum, aut in multos annos, sed in annum, aut certè ad breue tempus commisit, neque pontificis familiis, sed sæpe abiectis quibusdam, & alienis hominibus detulit. Quẽ morem deinde filius eius Archelaus, & post Archelaum Romani tenuerunt.

Primum autem pontificem creauit Ananelem Leuitam ignobilem de Babylonis accersitum, cum non esset de sacerdotali genere anno vrbis. 717. qui propriè fuit eius regni primus, quo captis Hierosolymis, C. Sosio Syriæ proconsule adiuuante, Antigonum in potestatem adductum vita spoliauit. Etsi ab appellatione Romanorum duobus aut tribus annis ante exorsi sumus.

Quin etiam sacram Pontificatus vestem apud se custodiuit, neque amplius Pontificibus asseruandam permisit.

Secundus post Antiochum Epiphanij, vænale Sacerdotiũ reddidit, ante obitum viuos viuis pontificibus subrogauit. Vnum hoc illi laudi tribuitur, quod Pharisæos sapientésque coluerit, *Iosippus*. Quare neque à Pharisæis, neque ab Essenis exegit sacramentum. *Ioseph. lib. 15 cap 13.*

Hyrcanum Regem & Socerum falsis criminationibus oppressum, à quo olim fuerat è capitis supplicio liberatus reclamante supremo 71. virûm Senatu, securi percutit. Mariammem vxorem, Alexandram Socrum, Alexandrum & Aristobulum è Mariamma filios calumniis obrutos necat. Ita tota Machabæorum posteritas propter hæresim Ioannis Hyrcani & filiorum eius, etiam in insontes omnes posteros redundauit. *Iosippus & liber de rebus Regum Israel 2. templi.*

Summa 170.
Hinc Christus an. 30.

Regni trigesimo Synedrium siue concilium Iudæorum è 71. senioribus de domo Dauid constans, ex illa familia remouit. *Philo de temporibus.* Senioribus illis omnibus, vno excepto, peremptis. *Talmud.*

In tanta impietate haberi voluit pius. Quare regni decimo octauo templum Domini à fundamentis instaurauit, ac magnificentius reddidit.

Extra Salomonis vestibulum nouam contra veterem archetypum ex Ezechielis forma accessionem adiunxit, omnium generum politis stratam lapidibus, marmoreis etiam columnis, spatiosísque porticibus, necnon bifotibus portis & excelsis pinnis, vsq; adeo sumptuosam, vt totius orbis miraculum videretur. Cuius ambitus versus singula Occidentis, Meridiei, Septentrionis latera complectebatur in longitudinem centum quinquaginta cubitos, in latitudinem. 100. cubit. Ab Oriente autem. 720. cubitis ad torrentem vsque Cedron extendebatur. Hæc autem accessio dicta est atrium siue aula Gentium. Nam eo ingredi licebat incircumcisis. *Iosip. R. Abraham &c.*

HERODIS magni filij.

ARISTOBVLVS. Cuius filij tres, Herodes rex Chalcidis.
Herodes Agrippa Ios. li 19 ca. Vt post Philippum Tetrarcha a C. Caligula factus, deinde rex totius Iudea à Claudio creatus, quem corroserunt Vermes Claudio Imp. Act. 12. Iacobum maiorem interfecit post Christum crucifixum an. 16. Istius filius erat Agrippa iunior, qui tempore captiuitatis rex Iudaeorum dicebatur Act 24 & 25. filia autem Beronice, de qua in Actis similiter.
Herodias Vxor Philippi, concubina Antipa. Mar. 6.

ANTIPAS, qui & Herodes Tetrarcha Galilea. Luc. 3. Baptistam interfecit, & Christum cõprahensum iocularíter tractauit anno regni sui vicesimo. Vulpes à Christo dictus, Luc. 13. Vnà cum Herodiade Lugdunum exulatum missus à Caligula anno. 10 post interfectum Ioan Bapt. stam. Cui

Templo veteri integro manente & incluso, defossis, quæ superfuerant de tẽplo Salomonis, fundamentis, nouũ excitauit, & ad illius magnitudinem & dignitatem exterius erexit, gemmatis spatiis inclusit, immensoque ædificandi sumptu per annos octo, anno ante Christi ortũ decimo vix absoluit *Egesi lib. 1. Iose lib. Ant. 15 cap. 14.* Sacerdotes deinde anno vno & mensibus quinque interiorem cultum addiderunt. *Chron. Hebr.*

4091 Maria Virgo concipitur, ex Anna & Ioachim secundum

promissionem

Anni Christi.

1\.

successit Herodes Agrippa, anno 2. eiusdem C. Caligula quem Iacobum securi percussisse diximus.

ARCHELAVS, qui regnans in Iudæa. Matth. 3. annis decem Hoc in exilium Viennam ablegato, Iudæa in formã prouincia redacta est, & adiuncta Syria, eo missis pratoribus, vt Coponio: vt Pilato, &c.

PHILIPPVS Tetrarcha Iturea & Trachonitidis, Luca 3.

Lysaniam aliqui addũt è Luc. 3. Abylinæ tetrarcham.

Qui omnes cum tota posteritate intra centum annos consumpti sunt.

HERODE REGE.

Anni mundi.

promissionem per Angelum vtrique factam. *Epiph. hæres 78. contra Antidicomarianos. & hær. 79. contra Collyridianos.* Intra templi septa cum aliis virginibus educanda relinquitur, vbi Deo dicat & consecrat suam virginitatem. *Nyssenus de Christi*
4054\. *natiuitate, Hierony. tom. 4. de ortu Virginis.*

Pater eius Eli etiam dicebatur, vt Luc. 3. per apocopem à captiuitatis Baby. tempore vsurpatam (Elias in Tisbi) Nam obseruandum eos, qui Ioachim vocabantur, indifferenter quoque Eliachim fuisse, ob significationis ταυτότητα appellaros. Exemplũ præbet rex Ioachim, qui & Eliachim 4 *Reg.* 23. Et sacerdos libri Iudith, qui *cap.* 4. Eliachim, cap autem 15. Ioachim. Atque hæc quidem ad illustrandam Virginis genealogiam, & ab illa Iosephi *Mat.* 1. distinguendam. In qua Iacob est verus Iosephi viri Mariæ pater, cum in illa Lucæ Ioseph dicatur fuisse Eli, *supple*, filius gener.

Istius scilicet Herodis 33. anno natus est Christus, nempe post Hirtium & Pansam extremos Cõsules, an. 42. id est, Augusti Cæsaris, qui iam templum Iani clauserat, & orbem pacarat, quadragesimo primo. *Irenæus lib. 3. cap.* 25.

Maria anno ætatis decimo quarto Filium Dei concipit, Martij die. 25. *August. lib. 4. de Trinit. cap.* 5. Decimo autem quinto 25. die mensis Decembris parit, vt in medio lapidicinæ foueæ ostenduur. i. octauo Calendas Ianuarias, *Oros. lib. 7. cap 7. Aug. lib contra Iudæos, Paganos & Aria. cap. 5. Niceph. lib. 1. cap. 12 Chrysost. in 1. cap. Luc. & hom. de natali Domini. & reliqui Ecclesiastici.* Paradoxum est ergo, quod Matth. Beroaldus docere conatur, Non in solstitium hybernum, sed autumnale æquinoctium, id est, medium Septembris, natale Domini esse conferendum, lib. 4. Chron. cap. 2. quod inde Ægyptiæ & Græcè Ecclesiæ suos annos, & Latinæ suas Indictiones auspicentur Hæc enim ratio nihil ad illud pertinet. Nam illæ propterea non desinunt Domini natale nobiscum celebrare 8. Calend. Ianuarij, vt ex ipsarum fastis & Calendariis, quæ nuper edidimus, apparet.

Est æquè Paradoxum aut etiam magis, quod aliqui affirmant Christum natum, Circuncisum, Baptizatum, vt Passum, Paschæ tempore, non mense Decembri, quòd Isaac mense Nisan sit natus, vt figuræ consonet veritas. Nam falsum est Isaac mense fuisse natum, aut saltem indemonstrabile.

Deinde vt hoc demonstretur veritas & figura non sibi per omnia perpetuo respondent, iuxta illud, Similia claudicant vno pede. Denique constans est hæc Ecclesiarum historia & traditio.

Quod addunt Clementem Alexandrinum lib. 1. Stromatũ notare *quosdam dixisse Christum natum. 24. aut. 25. Pharmuthi.* Pharmuthi autem apud Ægyptios esse nostrum Aprilem, interiicere debuerunt, *Hæreticos Basilidis sectatores.* Nam illud est quod Clemens notat, Basilidianorum videlicet aliquos inter noua sua figmenta, istud posuisse contra receptam Piorum & aliorum sententiam.

Deinceps Maria virgo Dei genitrix, annos ferè 33. peragit cum filio, Domino & saluatore nostro Iesu Christo, & post eius crucem in domo Ioannis, alios implet vndecim, vt cuncti ætatis eius anni sint quinquaginta nouem. *Niceph. lib. 2. cap. 3. ex Euodio Apostolorum successore.* Aut 62. ex Eusebij & Saracænorum Chronicis, quasi Domino annis quindecim superstes extiterit. Circa annum (inquit) Domini nati, 48. Maria Virgo ad Iesum Filium suum in cœlum assumitur, vt quidam sibi fuisse reuelatum scribunt.

Obdormiisse eam quidem veteres tradiderunt, sed iidem,
4091\. vt Athanasius in Euang. de Deipara, in sepulchro mox resurrexisse, sicque corpore simul & anima in cœlum supra Angelorum ordines assumptam addiderunt. *Michael Syngelus auctor*

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Græcm.

Sepulchrum eius oſtenditur in Oliueti montis pede editiore loco, quàm ſit vallis Ioſaphat, vna cum Eccleſia circum ſepulcbrum ſtructa ſubterranea. *Brocardus.an.* 1283. 4091. 2.

Ad eius dormitioné Apoſtoli & Diſcipuli rapti conuenerunt. *Diony. de diuinis nominibus. cap.* 3. Quindecim annis poſt Chriſtum paſſum id factum creditur, qui fuit annus ſextus Claudij Cæſaris.

Herodis 35. Magi adoraturi Chriſtum è Perſide, quæ eſt in Oriente terræ Iſrael, venere. *Epiph hæreſ.* 51. duobus poſt horrendo morbo interiit. *Ioſeph.* Ætatis anno. 71. *lib de regibus Iſrael, 2. templi.* Sepelitur Herodij, quæ vrbs Hieroſolymis aberat iter duum dierum & ſemis. *Ibid.*

Probabilius illud Ammonij Alexandrini, Magi tertio decimo die (nati Chriſti) Hieroſolymam, noua quadam ſtella duce venientes, regem Iudæorum prædicant natum. *In Harmonia.* Vnde & Eccleſia eo die Epiphania celebrat. Vt videlicet è Perſide venerint vel alio potius Orientis loco, de quo mox, anno regni iſtius trigeſimo tertio, quatuor ante eius interitum.

Stella apparuit Regibus. *Verba D. Cypriani ſtatim initio ſermonis de Bapt.ſmo.* Nam Magos fuiſſe Reges & toparchas vetus eſt Eccleſiæ traditio. Tertul. lib. contra Iudæos, & 3. in Marcionem, Hieron. in Pſal. 71 Auguſt. lib. 3. de mirabilibus Script. cap. 4. & ad fratres in Eremo ſerm. 45. Hilarius lib. 4. de Trin. Idacius Clarius ad Varimuodum Arianum. Vt Græcos taceam Athanaſius, quæſtione 1. Variarum quæſtionum ad Antiochum principem, quas Reuchlinus vertit, alias ab iis quæ in eius tomis vulgo extant. Feſtum Epiphaniæ diem (inquit) trium regum appellamus. Cantacuzenus Apologia prima, &c.

Nec verò ſolùm reges fuerunt, verum etiam fundamenta poſuerunt ampliſſimi illius regni chriſtiani in India (inde enim venerant ex eius prouincia, quæ Tarſis appellabatur & hodie Tarſeſtan, *Hayto.*) quod qui tenuit per mille ducéros annos Preſbyter Ioannes vocabatur, vtraque videlicet authoritate Eccleſiaſtica & ſæculari pollens, donec ſub annum 1100. armis Tartarorũ ſuccumberet, indéque Magni Cham imperium Mathometicum exoriretur. *Marcus Venetus in ſua peregrinat.* Preto Ioannis titulo ad magnum illum Abyſſinorum ſiue Æthiopum imperatorem Chriſtianum tranſlato. *Oſorius in rebus Emmanuelis R. Luſitaniæ.*

[Quicquid dicant omnes de Pretoioannis titulo, Ita ſe habet. Pretian dicitur lingua æthiopica, quod hebræi ſua dicunt *Menatſeal*, Præcentorem appellamus. Inde eſt ergo, cùm cultus diuinus etiam in Eccleſia Romana conſtet officio chori, vt ſummus æthiopum Pontifex dicatur Pretian, quia eſt archiphonaſcus officiorum. Interea eſt etiam Rex temporalis ex Gentis conſuetudine]

Nec neceſſe eſt, vt magni Reges fuerint, cùm Deus ſæpius eligat infirmiora mundi, vt fortiora quæque pudore afficiat. Reges autem appellabantur omnes more Orientis, qui ſceptro & diademate ex dignitate vti poterant, ſiue ſuæ eſſent ſpontis, ſiue alterius iuri ſubeſſent: & ſic à ducibus diſtinguebantur, vt Kimhi ſæpe notat. Quod hodie Tartari, Perſæ, Æthiopes, & reliqui Orientales obſeruant. Neque enim tam anxij ſunt & ſolliciti in diſtinguendo Rege & principe. Sic Catharina Alexandrina Coſti regis, id eſt, principis erat filia Sic in Euangelio cuiuſdam Reguli filium ſanat Dominus. Sic 4091.
in veteri Teſtamento. 30. Reges terræ Chanaam, quæ alioqui eſt peraxigua, nec iuſtum regnum conficit, vna acie peremit Ioſuë. Atque hęc contra Caluini Chriſto viſitationem principum inuidentis nequitiam.

HERODIS SÆCVLO.

Anno Christi. 3. — *Anno mundi.* 4901.

HERODIS SÆCVLO.

Quatuotdecim innoceotium milibus in Bethlehem ab Herode interfectis. (*in Liturgia Æthiopum & Calendario Græcorum.*) Virgo fugit in Ægyptum, in locum, vbi hodie hortus balsamo nobilis, & templum & crypta, in qua latuit ad Mēphim siue Cairum. *Ionius.* Aiunt interea sanctam Elizahet cum Ioanne Baptista fugientem trans Iotdanem in speluuca montis latuisse.

Penet Herodis familiam regnum Iudææ fuit an. 103. *R. Iosé.* Intra illud tempus, omnes eius filij & nepotes miserè mortui. *Ioseph lib.* 18. *Ant. cap.* 7.

Et si autem Magi, decimo tertio die post Christi ortum venerint, non tamen Herodes statim infanticidium aggressus est, cum Virgo se iuxta legem purificarit, & Christum in templo tepresentarit die post partum quadragesimo *Luc.* 2.

Distulit ergo in aliquot dies, vel menses, vel etiam annos duos, vt videntur significare Euangelista & Macrohius paganus, *Occidit pueros à bimatu & infrà, secundum tempus, quod exquisierat à Magis. Matth.* 2.

Primùm quia sperahat quotidie Magos ad se redituros, vt videhantur polliciti. Deinda, quoniam præsentibus Romanis principibus, vt Cytino, & Vato, qui in Iudæa etant ad describtionem perficiendam, tantum scelus minimè audchat aggredi, in quibus etiam fouendis & prensandis erat occupatus.

Tertio hoc maioris erat momenti, quàm vt impleri statim posset, siue quia Alexāder & Aristobulus ipsius è Mariamma filij nouas res & occasiones captahant ad capienda arma pro imperio sibi maiorum ratione debito, & à plehe delato, siue quoniam Augustum metuehat illis fauentem, & fortasse interpretaturum tantam cædem factam sui causa, vt descripno pauciora capita complecteretur, sicque minus colligeret è Iudæa.

Vtut sit noo est adortus tantum facinus ante. 40. diem. Nam tum contigit Christi præsentatio cum Matris purificatione, & Simeonis occursu, post quę euasit in Ægyprum.

Sic falsi sunt Herodiani hæretici, qui Herodem Christum lege promissum esse dicehant, & posteris eius regni Iudaici perpetuitatem pollicebantur. *Tertul. de præscript. Epiph. in Panario. Hieron. in Matth.*

Horum autem fit mentio in Baal Aruc. Herodes (inquit) rex adduxit Græcos ex deserto, educauit eos in loco culto, & fecerunt sectam, vocatique sunt de nomine ipsius הורדיסי Herodisiotæ. Quasi hi gente non fuerint Hebræi, sed Græci. Vt sint fortasse hi, quos Iustinus cum Tryphone vocat ἑλληνιανοὺς quasi Græcanicos.

Herodes moriens reliquit regnum Archelao, & Antipæ Herodi Tetrachiam. Sed Augustus regni dimidiam partem tantum Archelao assignauit, alteram dimidiam Antipæ & Philippo attrihuit.

Turrim Antoniam Agrippinam, Phaselium, Herodionem, in quo sepultus fuit, Samariam, olim iam in cineribus iacentem, Sebastæ nomine, Cæsaream Palæstinæ, quæ & turris Stratonis, Antidonis, & Antipatridam coodidit: innumera etiam opera in singulis Syriæ vrbibus, quas regebat, magnificentissimè ædificauit.

Concilium Hierosoly. octauum de loco in quo Christus nasceretur. Mat. 2. & Joseph. lib. 17. cap. 3.

Theudas se prophetam prædicat, cui consentit numerus virorum circiter quadringentorum, qui & tandem occisus est. *Act.* 5. Quinquaginta annis, vt minimùm, inferiorem eum facit Iosephus, *lib.* 20. *Ant. cap.* 2. Sed falsus est vt in descripoonis lustro, vel duo fuerunt Theudæ de quo pòst.

4901. Augustus templum Iani, pace terra, marique parta, tertio post vrbem conditam clausit *Dion. Sueto. in August. cap.* 22.

Prouincias imperij describit (anno nati Christi, regni au-

tem Herodis. 33.) per capita & familias, pro censu Iudæis vi- ritim binas drachmas singulis annis indixit. Quod tributum postea illos eosdem Vespasianus vbicunque terrarum tandem degerent, in capitolium inferre iussit. *Iosephus lib. 7. de bello in Vespasiani triumpho, & Bud. de Asse lib. 5.* | *Anni Mundi.* 4101. | *Anni Christi.* 2.

Est fortasse illud didragma exactum, Mat. 7.

Qua occasione Iudas Galilæus, cætera Pharisæus, auertit populum, *Act. 5. Ios. lib. 18. Ant. cap. 1. & 8.* Nisi quòd Iosephus eum sub Archelao ponit, de quo mox.

Ab eo deinceps secta Galilæorum, quę & Zelotarum, & Sicariorum, Romanos femotim repertos trucidantium. *Ioseph de bello.*

Hanc descriptionem repetiuit Augustus Archelao exacto post an. 14. *Ioseph. lib. 18 Ant. cap. 1.* Nam vel falsus est Iosephus, annis 14. dum Cyrini descriptionem non sub Herode, sed sub Archelao locat, vel prætetita prima descriptione Secundam duntaxat memorauit, quòd in ea tributum exigi cœperit.

Anno vrbis. 752. cunctis gentibus ad pacem compositis (Nam etiam Parthi, Indi, Scythæ, Armenij legatos de pace miserant) Iani portas tertio ipse clausit, quas æuo per. 12. ferè annos, quietissimo semper obseratas, otio etiam ipsa rubigo signauit, nec prius vnquam nisi extrema senectute ipsius, Atheniensium seditione, & Dacorum commotione patuerunt. Eóque anno (id est, 752. vrbis) natus est Christus pacis auctor, &c. *Oros. lib. 6. cap. vlt. è Sueton & Tacito.*

Nicolaus Damascenus historiam Phœnicum scribit. In Herodis gratiam precio veluti conductus sacra historiæ multis mendaciis temerauit.

1 PATRIS testamento tegnum Iudææ consequitur. Herodes autem Antipas annis 34 Tetrarchiam Galilææ, Philippus Gaulonitidem, Trachonitidem, Bathaneam, & Paniada, (quam Cæsaream Philippi appellauit,) Tetrarchiæ etiam iure, quibus Ituræam Augustus postea adiecit. Lysanias Abylinam (Luc 3.) sub Libano.

II.
1 ARCHELAVS, an. 10. | *Ioseph lib. 17. Antiq. cap. 15.*

Nam Lysanias quoque Herodis filius rectiùs è libro 20. Antiq. Iosephi c. 9 quàm Ptolomæi Mennæi, qui obtinebat principatum Calcidis, sub Libano apud eundem lib. 18. Ant. cap. 8. & lib. 1. Belli. cap. 11. & 15. Nam iste Ptolomæus viuebat ante Herodis Magni regnum.

Pontificibus Eleazaro, Iesu filio See. | 15.

Archelaus rex Eleazarum pontificem fecit, atque ei, deinde successores more à patre instituto Sacerdotium dedit.

Sub Christi quatuordecimum, nempe regni sui decimo, Romæ accusatus fuit, apud Augustum tyrannidis & crudelitatis, quòd tria millia Iudæorum, qui in templum confugerant, in Paschate trucidasset, summúmque sacerdotium traderet & eripetet quibus vellet. Quare tractus Viennam Galliæ, bonis publicatis, causam dedit, vt regnum Iudęæ desineret, ac prouinciæ Syriæ adiungeretur, ex eo factis partim præfectutis, partim toparchiis. *Ioseph. lib. 17. Ant. cap. vlt. & lib. 18. cap. 1.*

Preside siue proconsule Syriæ Cyrino, vel Quirino.

Sic Augustus Iudæam iterum prouinciam facit, & Iurisdictioni Syriæ attribuit, procuratore C. Coponio ei ad ius dicendum imposito.

Pontificatum verò Iudæis, sed ad tempus, permittit.

Duobus pòst annis moritur, cùm ferè imperasset annis 56. vel iuxta Ios. 18. Ant. cap 3. 57. menses 6. dies 2.

Anna filia Phanuel Prophetissa, & Simeon egressi ao. 100. reliquiæ erant sanctarum, qui Machabæorum tempora attigerent. | 4 | 15.

Zacharias Baptistæ parens, sacerdos & propheta. 4101.

Ioannes Christi Baptista & præcursor, qui R. Iohanan sacerdos magnus appellatur *In Chronolog. Hebr. de rebus regum*

Anni Christi. *Anni mundi.* *Israel. 2. templi.*

Iohanan filius Zacchæi Hillelis discipulus, qui 120. anoos vixit, & excidio Romano interfuit. *Cozri.*

13. 4101. Christus puer, cum ageret annum duodecimum, cum Ioseph & Virgine è Galilæa Hierosolymam ad festum Paschatis progressus, in templo cum sapientibus de lege Dei subtiliter disputat, *Luc. 2.*

Neque posthac vsqoe ad annum trigesimum vlla illius meotio in Euangeliis celebratur.

Archelaüs scelerum conuictus, Viennam in exilium relegatur, ipsius tetrarchia in prouinciam redacta, & fratribus in suis Tetrarchiis manentibus, quorum Philippus Cæsaręá, Herodes Tyberiadem iuxta fontes Iordanis, vt gratiam Cæsaris inirent, ædificant.

Philippus Tetrarcha Pancadem auxit, & Cæsarę̂am Philippi appellauit, ad radices Libani montis, vbi Iordanis fluuius exoritur.

Prætores Romani Iudææ Præsides post Archelaüm.

1.

13. a COPONIVS, an. 1.

Ios. Ant. lib. 18. cap. 3.

Iesu pontifice.

Augusto Cæsare.

2.

14. b M. AMBIVIVS, an. 1.

Ibid.

Eodem pontifice.

Augusto Cæsare.

3.

Ibid. c ANNIVS RVFFVS,

15. an. 1.

Eodem Iesu pontifice.

Aug. Cæs. qui eo anno mortuus est.

4.

15. d VALERIVS GRATVS à Cæsare Tyberio

Ibid. missus, an. 11.

26.

a PROCVRATOR primus Iudææ ab Augusto missus.

Eo anno rediens Cyrinus præfectus Syriæ, cum Coponio duce totius equestris ordinis & rectore Iudææ repetit descriptionem, & censum didragmatis exigit, vt solebat in Syria, cui Palestina iam annexa erat. *Ioseph. Antiq. libr. 18. cap. 1.*

4101. Nempe Augustus iterum misit per prouincias, qui ædium ciuitatúmque numerum describerent, anno sui imperij penultimo. *Dion. lib. 56.*

Hinc Iudas Galilæus, cætera Pharisæus, arripuit occasionem persuadendi Iudæis, ne se recenseri paterētur, tuendam esse libertatem, oeque cuiquam mortalium esse concedeodum, vt se principem aut dominum appellaret. Hoc eoim soli Deo tribuendum. *Act. 5. Ioseph. lib. 18. An. c. 5. & 7. de bello cap. 28.* Conditor Sicariorum & Zelotarum, qui gladio & sica tuebantur hanc sententiam, & repugnantes macta-

4102. bant. *libr. 7. de bello cap. 30.* Nec vllis suppliciis reuocabantur ab ea opinione. *Ibid. cap. 37.* adeò vt & pueri illa sententia imbuti, pertinaci tormeotorum patientia spectatores percellerent. *Ibid.*

Sed iam docuimus huoc esse in Herodis Magni lustra cooferendum.

[Hinc colligere licet noo pœnam sed causam facere martyrem. vt ait D. August. ad Crescon. 2. Alioqui circuncelliones essent pro martyribus habendi, contra ius & pietatem ipsam.]

4103. Philistion mimographus.

M. Portius Cato duplicis quartanæ tædio semetipsum interemit.

b ET hic in procuratorem Iudææ ab Augusto, mittitur, sic & sequens.

Iudas alius à superiore filius Ezechiæ Sicariorum dux, denique pastor quidá Athrongos auertit populum post se docens tuendam libertatem. *Ios. lib. 20. cap. 2. & 6.*

c AVGVSTVS an. 56. imperij mense. 6. completo an. 15. Christi moritur.

4114. Tyberium generum testamento instituit, qui sequenti anno qui fuit Christi decimus sextus, M. Valerium Gratum procuratorem Iudææ dedit.

d HOc sæculo cùm pootificatus oon esset perpetuus, sed annuus, atque arbitrio Cæsaris & prætorum deferretur, Exe-

Anni mundi.			Anni Christi.

dta constructa fuit in templo, in quam sese recipiebant summi pontifices, postquam suo pontificatu fuissent defuncti. *In tract. Ioma cap.1.*

Gratus palam vendebat sacerdotij primatum, discedens Caipham pontificem constituit an. Christi.26. 4114. | 26.

Pontificibus Anna, Ismaële, Eleazaro Annæ filio, Simeone Camithi filio.

Quadraginta annis ante bellum Iudaïcum, Sanedrin.i. 70. iudices de consistorio Gazith, id est pascuo herboso (locus erat Hierosolymis, vbi capitales causæ disceptabantur) à Romanis sublati sunt, vniuersa Iudæorum potestate ad Romanos prætores translata. *In Aboda Zara, id est, perditione extranea cap.1.*

Mathematici Magique ex Italia lege pelluntur. *Tacit.*

Thia insula enascitur, *Plin. lib.2 cap.* 87.

Cappadocia in prouincia redigitur.

Cum Germanis bellum multorum annorum, de quo Tacitus: de iis Germanicus triumphat.

Germanicus Zenonem Armeniis regem dat. Cum Artabano & Parthis fœdus pangit.

Decius, Tacfarinam Numidarum regem ad Pagidam vincit. *Tacitus.* P: Dolobella post. 4. annos occidit, *Idem.*

Histriones Italia pelluntur. *Oros. lib.7 cap.4.*

e PROCVRATOR Iudææ à Tyberio missus, anno Christi 26.

e PONTIVS PILATVS, an. 10.

Eius tertio, id est, decimo quinto Tyberij, quem iniisse dicitur, 14. Calend. Septembris Silano & Nerua Coss. cum annum Christus ageret 29. Ioannes Baptista pœnitentiam prædicare, & ad Iordanem profectus baptizare cœpit. *Luc. 3.*

Sequenti verò Christus, cùm iam inciperet trigesimum, id est, cum vigesimum nonum & tredecim dies trigesimi transegisset. 8. Idus Ianuarias, venit ad Iordanem, & à Ioanne Baptizatus est. *Ibid.* Nempe mensibus quatuor & diebus nouemdecim post Ioannis manifestationem.

Qui anno sexto Christum crucifixit.

Pontificibus Anna & Caipha.

Tyberio Cæsare.

Inde (id est, post Baptismum) plenus Spiritu Sancto regressus est à Iordane, & actus est à Spiritu in desertum diebus.40, *Matth. 4. Luc.4. Marc.1.* Vbi obseruandum Quadragesimam eodem tempore fuisse à Christo peractam, quo Christi Ecclesia eius æmulatione obseruat, nempe paulò ante vernum tempus.

Reliquum anni transegit magis in exhibenda sui notitia quàm prædicando Euangelio.

Ita vix ingressus trigesimum primum prædicare cœpit anno.16. Tyberij Cæsaris Pilati quinto in biennium integrum & aliquot menses. Nam dicitur passus.25. die Martij, quinto verò Maij ascendisse in Cœlum, & decimo quinto effudisse Spiritum Sanctum, anno 18. eiusdem Tyber. *Augustin. lib.4. de Trinit. cap.5* Antea velut otiosus vixit communi vita, declarans se verum esse hominem, aliis prorsus similem. *Theodo. lib. 2. Polymorphi è dogmatica orat. Chrysost.* Fabrilia opera dum esset in humanis, vt aratra, vt iuga faciebat, ex his & iustitiæ signa docens & vitam negotiosam (Illic enim lego ἐνεργῆ non ἀεργῆ otiosam) *Iustin. Martyr in Trypho.* Hinc Nazaræni Christum τέκτονα fabrum appellant. Marc.6. fortasse, quia arte fabrilem exercebat. *Lyranus.* Vt vitam operariã & actuosam commendaret, otium verò taxaret.

PILATI PRÆFECTVRA.

Anno ergo trigesimo ineunte, nihil concionatus, sed tantùm baptizatus est, ieiunauit, sacrorum locorum & conuentuum frequentationi incubuit, testimoniis multis Ioannis illustratus est, sui notitiam exhibuit, & societatem primis discipulis, vt Andrææ, Petrò, Philippo, Nathanaëli. Sic enim illum annum transegit, Mat.3.& 4. Marc.1. Luc.3. Ioan.1. 4124. | 36.

Inde 31. ineunte 8. Idus Ianuarias ad nuptias Canam Galilææ adiit. Inde Hierosolymam ad Pascha, vbi flagris è tem-

Anni Christi. — *Anni mundi.*

PILATI PRÆFECTVRA.

ploprutanos diiecit. Deinde in Iudæa mo... baptizauit per discipulos, Ioanne nondum misso in carcerem. Nam adhuc ille baptizabat in Enon iuxta Salim. *Ioan. 3. & 4.* E qua
26. 4114. digressus per Samariam transit, Samaritana conuersa in Galilæam reuersus filium reguli sanat, & sic secundum signum in Galilæa fecit. *Ioan. 4.* Imminente autem Pentecoste redit Hierosolymam vsque ad Tabernaculorũ festũ *c. 7.* Et cætera perficit partim in Iudæa, partim in Galilęa vsque ad cap. 11. Nam & interfuit mẽse Nouembri Encęniis Machabæorũ. *Ioan* 10.

[Cùm festum Encæniorũ celebrauit D. Christus, ostendit omnes ad Ecclesiæ statuta, etsi nõ exprimãtur lege obligari.]

Anno post hæc 32. inchoante ibidem Paschatis (secundi) tempus traducit. Et quia seniores populi sæpe consilium de illius nece habuissent, Hierosolyma ferè abstinet, & per Galilæam & trans Iordanem concionatur. Deinde relicta ciuitate Nazareth, cùm audisset Ioannem carceri traditum, habitauit in Capharnabum in finibus Zabulon & Nephtalim. Sic ferè annum illum transigens. Atque hîc incipiunt Euangelistæ tres Matthæus c. 4. Marcus 1. Lucas 4. Nam non nisi propriè res Christi vnius anni describunt.

Anno denique 33. & vltimo ætatis ineunte licet Principum animos haberet cognitos, Hierosolymam ad Pascha (tertiũ) ex instituto contendit, atque honorificè à plebe obuiam currente receptus, ad sui persecutionem se incitarunt eò prætextu, Vnde secuta est Mors, resurrectio, Ascensio, &c. Mat. 20. ad finem vsque, Ioan. 11. & sequentibus. Quod tempus fuit mensium circiter quatuor.

Communis tamen sententia veteris Ecclesiæ est potior, Christum à baptismo ad crucem prædicasse tres annos & semis. consule *Euseb. lib. 1. hist. ca. 10. & lib. 8. de Præpar. cap. 2. Nicep. lib. 1. ca. 29. Orig lib. 2. in Iob. Bedam lib. de natura rerum cap.* 47. Nempe vt trigesimus ætatis ipsius annus primus sit ministerij ipsius: Trigesimus primus sit secundus, trigesimus secundus dicatur tertius: deinde sequantur aliquot menses ad perficiendum dimidium annum dimidiæ vltimæ bebdomadis Danielis. Vtvt sit, constat ipsum orsum esse manifestationem sui Tiberij. 15. anno. *Luc. 3.* decimo autem octauo pro nobis mortuum. Nempe quoniam D. Ioannes ita tempora prædicationis ipsius distinxerit, vt videatur per tria paschata, & paulò diutius prædicasse, à baptismo scilicet ad crucem. *Ioan. 2. 5. 6. 13. Orig lib. 2. in Iob.*

Primum enim Pascha, Ioan. 2. quando primum eiecit profanos è templo, id est, Pascha anni trigesimi primi Christi.

Secundum Ioãnis sexto, quando multiplicationis Panum & Piscium miraculum edidit, indéque Eucharistiam promisit, id est Pascha anni trigesimi secundi.

Tertium & vltimum Ioannis 11. 12. 13. & deinceps, quando post suscitatum Lazarum quæsitus est ad necem. Id est, Pascha anni trigesimi tertij.

Cuius Paschatis duntaxat mentio à tribus prioribus Euangelistis celebrata est, vt qui vnici ferè anni, in quo passus est, post carcerem Baptistæ, historiam texant, cum Ioannes Euang. prætermisso magna ex parte anno illo, cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis, antequam Baptista in carcerem clauderetur, gesta narrauit. *Hieron. in Catalogo.*

Summa quæstionis in eo hæret, Christúsne primo illo anno, qui erat decimus quintus Tyberij & trigesimus ipsius pre-
35. dicauerit, an potius Baptismo contentus, ieiunio, testimonius
4124. Ioannis, studio pietatis, & manifestatione sui, à concionandi munere abstinuerit, séque ad illud duntaxat sequenti anno subeundum præparauerit. Constant enim cætera.

Quare temeraria est, nouationísque plena Gerardi Mer-

Anni mundi. *Anni Christi.*

catoris assertio Christum quatuor annos prædicasse & mer
ses aliquot, per quinque Paschata. Nam aduersatur contextu
& filo Euangeliorum tria Paschata duntaxat memorantium
Primum, vt docui, Ioan. 2. secundum. 6. Tertium & vltimu 4114. 26.
51. & sequentibus capitibus. Deinde constantes Ecclesiæ &
patrum traditiones atque historias labefactat. Sed & vanissi
ma ratione fulcitur, quod videlicet Marcellinus notet Valen
tinianum Imp. incboasse imperium postridie diei intercala
tis. Vnde (inquit) constat initium eius, nec sursum nec deor
sum moueri posse, prima intercalatione in anno quarti con
sulatus Cæsaris fixa. Nam sic eluditur. Primum Marcellinus
in sua illa temporis designatione errare potuit. Secundò, est
incertum, an illa intercalatio illo quarto anno Cæsaris fixa sit,
& non potius tertio, vt communis fert sententia. Tertiò, illa
intercalatio Cæsariana correcta est ab Augusto apud Ma-
crob. Satur lib. 1 cap 14. & fortasse etiam ab aliis siue Impe-
ratoribus. siue pontificibus, siue mathematicis, præsertim
Alexandrinis, quibus cura ista solebat demandari, vt constat
ex historiis Ecclesiasticis. Quartò, vt annus addi debeat com-
muni calculo, à Iulio Cæsare ad Valentinianum, quemadmo-
dum iste contendit, cur obsecro, Christi vitæ potius ille ad-
ditur, quàm vel Iulij vel Augusti, vel alterius An quia verio-
res & certiores sunt profanæ historiæ quàm Ecclesiasticæ?

Ignorantia consulatus, quo natus est Dominus, vel quo passus, nonnullos coëgit errare, vt putarint 46. annorum ætate passum esse Dominum. *Aug. lib. 2. de doctr. Christ perstringens. Tertullianum, Irenæum,* & qui postea vixit *Cassiodorum.*

Patitur autem Christus anno vrbis. 784. Olymp. 202. desinente, mundi 4121. mense Nisan, die Veneris, festo ipso Paschæ, Luna Soli opposita, siue decima quinta Luna, id est die decimo quinto Martij, si modo Nisam Martio exactè respondebat.

Alioquin quia mensis est lunaris ferè cadens in Martium, & Aprilem, communis sententia est passum. 25. Martij. Siquidem vt mensis apud veteres constanter sit definitus, at non satis mortis ille dies. Nam Theophilus Cæsariensis epistola aduersus Quartodecumanos, Apostolorum vicinus eum cõtigisse scribit. 11. Calend. Aprilis i. 22. Martij. Epiph. 14. Cal. Apr. i. decimo nono Martij. Beda. 10. Cal. April 1. Martij vigesimo tertio. Nicetas & Ecclesiæ Orientales. 10. Cal. Apr. i. 23. Martij. Lactantius. 9 Cal. Apr. siue. 24. Martij. Tert. lib. 1. contr Iud. Chrys. Ser de Ioan. Baptista, Aug. lib. 8. de Ciuit. cap. vlt. & lib. 4. de Trinit. cap. 5. Cyrillus epist. ad Synodum Carthag. 8. Cal. April. siue. 25. Martij, qui tunc in decimam quintam Lunam primi mensis Hebræorum incidebat, quam certiorem esse sententiam diximus, etsi Paulus Forosemproniensis. 3. Calend. Apr. i. 30. Martij malit, Prætereo, eos, qui vt refert Aug. Nonis Martij i. septimo.

Sed ab ea longiùs recentiores nescio qua temeritate recedunt, mensem Martium, quo constanter veteres affirmant passum ac mortuum Dominum, in Aprilem commutantes.

Nonnulli quidem, vt Mercator in 4. Non. Apr. i. secundum diem anni quarti. 202. Olympiadis, Alij vt Lucidus Samotheus & Rogerus Daccho in 3 Non. siue 3. Aprilis eiusdem Olympiadis. Alij vt Ioan de Monte Regio in 11. eiusdem Apr. Hique omnes, quòd alibi se non reperire dicant Plenilunium illius temporis, reuolutis cœlorũ gyris pro suo capite.

Sed his respondeo. Plenilunium quidem iuxta ipsorum
calculos, non potuisse tum incidere in 15 Martij, siue per au 4124. 36.
reum numerum Fastorum Romanorum, siue per Cyclum
Cæsaris. (Quanquam non est dubium, quin delirent, alioqui
inter se conuenirent) at potuit per Hebræorum Calendaria,
quæ istorum tabulas non sequuntur.

PILATI PRÆFECTVRA.

Anni Christi. | *Anni Mundi.*

PILATI PRÆFECTVRA.

[De hac Hebræorum differentia, lege Osimaldum de Calendarijs. Abenezra de eo proprium librum etiam Hebraicè conscripsit.]

26. 4224. Præterea per Nouilunium intelligi potest Luna duobus aut tribus diebus pòst appantura. Nam sic Hebræi nonnunquam suas notant Neomænias, vt Lunæ cursus commodiùs cum Solis motu comparetur.

Denique Fasti Romani potuerũt esse falsi. Quorsum enim sæpius correcti sunt? Eadem ratio de Tabulis motuum Astronomicis. Quorsum enim aliæ apud alios vsque adeo discrepant, vt & ipsi diuersum diem & mensem colligant?

Agnum Paschalem edit diei Iouis vespera, qua decimus quartus Nisan terminari, & decimus quintus incipere, iuxta legem debebat. Ita Romano more, pridie quam pateretur Cœnam instituit, die scilicet Iouis. Hebræo autem, ipsa nocte qua tradebatur, siue ipso die, quo passus est, nempe die Veneris, qui ab ea vespera, Iudaico ritu, inchoabat.

Agnus debuit immolari decima quarta luna, id est, verbi gratia, die Iouis inter duas vesperas, vesperam scilicet Iouis obeuntis, & vesperam Veneris ineuntis. Nam à vespera & nocte diem naturalem Hebræi incipiunt.

Comedi autem decima quinta, id est, mox post illam vespertinam immolationem, die Iouis cadente, & nocte Veneris ineunte.

Quia tamen nostri vesperam, in qua verus Pascha mundatum & nouum institutum est, partem faciunt diei Iouis, non Veneris, sic dicendum.

Si Dominus decima tertia primi mensis cœnauit, passus est decima quarta, vt Græci sentiunt. Si verò cœnauit decima quarta, vt nos, passus est decima quinta. Cum iuxta Hebræos cœnauit & passus sit eadem die, id est, decima quinta.

Nam Græci recentiores errant perspicuè, dum diem Iouis putant fuisse decimam tertiam lunam, quadam conuiuij Paschalis anticipatione, vt non in die Paschæ, sed potius ante eum ipsum diem cœnam Christus fecerit. Impugnunt enim in illud trium Euangelistarum, Mat. 26. Mar. 14 Luc 22 *Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Vbi vis paremus tibi Pascha?* quo loco addit Lucas, *quando* necesse erat *immolari Pascha.*

Interim quocunque die comederetur pascha, absque Azymis comedi non poterat, Exod. 12. Deut. 16. In quo etiam ipsi falluntur.

In cœnaculo autem magno, ἐστρωμένῳ, Stromatibus ornato Luc. 22. veste profana, vt hæretici putant, neque veterẽ cœnam celebrauit, neque nouam instituit, sed ritu Iudæorũ, apud quos pater familias (*Baal Habbaiith*) vel qui solennitati præest perficiens ea quæ in templo ritè inchoata fuor, (Inde enim agnum, prius sacrificatum à sacerdotibus, accipiebant, & in locum sacro conuiuio destinatum cum ceremoniis & ritibus certis exportabant) primò se zona præcingit ad id parata & dedicata, calceos certos induit, baculum tanquam pedum pastorale manu tenet, Exod. 12. Deinde frontem coronamento quodam circumuoluit Exod. 13. quod Moses *Totaphot* appellat Euangelista *Phylacterium* (capitis) Noster interpres appensum quid supra oculos, Recentiores Frontale, vt apud Paganos flamines quasi filamines, Iudæi hodie *Thephillath Sel Ros*, quasi oratorium capitis, quòd eo Iudæi in precibus & orationibus quotidie vtantur miro artificio. Tertio
36. 4124. Manipulum in brachio sinistro. Erit, inquit ibidem Moses quasi signum in manu tua, & quasi appensum qui ob recordationem ante oculos tuos, eo quod eduxit vos de terra Ægypti. In Euangelio Phylacterium (brachij) Iudæi hodie *Tephillat Sel Iad* (*oratorium manus.*)

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Quarto tunicam siue vestem quadrangulam, manicatum
expertem, quę reliquis omnibus indumentis superimpusit.
è quatuor angulis siue extremitatibus emittit fila retorta siu.
fimbrias, Num. 15. vbi hoc vestis genus in precibus & solen 1114. 26.
nitatibus imperatur, Moses *Tsisith* appellat, Iudæi hodie *Ta
lieb* quasi inuolucrum siue indusium, non admodum differē:
ab Ephod lineo, quo aliquando Dauid vsus est. Et *Arba Cam
photh* quasi quatuor anguli siue extremitates, Vide Eliam in
Tisbi, & librum *Arba Turim*, id est quatuor montes vel turres.
tractat. *Orech Chaim* id est longitudo vitæ. cap. 11. Nam cum
his sacris ornamentis celebrabatur non tantum cœna Pascha-
lis, sed & Aphicomim siue map. 1. cœnula Hebræorum quā
idem pater familias vel conuiuij princeps tenebatur perfice-
re cum precationibus, benedictionibus & ceremoniis ex-
pressis à Fagio, Deut. 8. & Cassandro in Liturgicis cap 1. Eos
enim ritus Christum in sua cœna, præsertim vt à D. Luca de-
scribitur, obseruasse docent, vel potius illam cœnulam in
suam commutasse iisdem penè ritibus & forma.

Lingua Hebræa, non vulgari Syriaca, consecrasse, suamque
cœnam celebrasse videtur, quia Syriaca nondum sibi suisque
mysteriis consecrauerat. Item quoniam tota actio Paschalis
solennitatis, lingua purè sancta peragebatur, (quam habes
apud Fagium, Deut. 8.) vt & reliqua Iudæorum sacra.

Linguam deinde Hebraicam, id est, Chaldaicam siue Sy-
riacam, qua tum Hebræi loquebantur, Græcam & Latinam
Crucis titulo dedicauit, *Hiero. in Nepotiani Epit.* Ex quo de-
inceps quatuor has linguas Ecclesia ad sua mysteria & sacra
transtulit. *Hebræam*, quæ iam antiquitus sancta erat apud Na-
zaræos, aliósque Hebręos, Indos, & plærósque Orientis po-
pulos. *Syriacam*, apud Syros, Maronitas, Mesopotamios, As-
syrios, Nestorianos in Perside, Armenios, (nisi quòd eorum
plerique iam lingua sua Armenica celebrant, qui proinde à
Græcis male audiunt) Arabas, Ægyptios, (qui tamen olim
Græcè id faciebant) Iacobitas siue Nubianos, Abyssinos (nā
lingua Tangica, qua eorum Liturgia scripta est, non eorum
est vulgaris, sed Chaldaicæ veteris dialectus) & reliquos
Asiæ maioris ac Africæ prope Ægyptum populos. Græcam
apud Græcos, Insulanos maris Mediterranei ad vsque Sici-
liam, Cilicas, Pamphylios, Lycios, cæterósque minoris Asiæ,
Georgianos, Colchos, Moscouitas & alios Asiaticos Septē-
trionales, Antiochenos, &c. Latinam in his orbis Occiden-
talis regionibus & Moxarabea.i. Occidua Africa, in qua se
Christianis Arabes siue Saraceni infuderunt. Hinc Hiero. in
Epitaphio Paulæ, ad sepulturam Paulæ peregrini, qui ex cun-
ctis linguis conuenerant, Hebræo duntaxat, Græco, Latino,
Syróque sermone, Psalmos triduo personarunt, quousque
in Specum Domini conderetur. Hæc contra Caluinolatras,
qui linguis aliis barbaris & profanis barbariem in sacra so
lennia inducere, Sanctorum per totum orbem communio-
nem, quatuor his linguis comprehensam dissoluere, & titu-
lum Crucis corrumpere conantur, quamuis scriptum sit in
libris Psalmorum, Ne corrumpas tituli inscriptionem (Psal.
56. &c.) Niculaus Pap ad Michaelem Imper.

Qui putant Iudæos iuxta constitutiones Rabbinicas, diem
decimum quartum Nisan, id est, diem Iouis, in diem deci-
mum quintum, id est, Veneris transtulisse, & Pascha in Sab-
batum, quasi Christus crucifixus non sit ipso Paschę festo, sed
peruigilio, errāt. Nam Iudæi perpetuo fuerunt tenaces cùm
omnium, tum illius Mosaicæ legis Exod. 12. vers. 6. 18. Leuit.
23 vers. 5. Num. 9. vers. 2. 3.

Imponunt autem impudenter Rabbinis Paulus Brugen- 4114. 36.
sis & Munsterus in Calendario, & in 26. Mar. quando eos fin
gunt docere Pascha esse transferendum in Sabbathum, si in

P I L A T I P R Æ F E C T V R A.

Anni Christi.		Anni mundi	

PILATI PRÆFECTVRA.

diem Veneris labitur, ne duo festa coniungantur, tumque Pascha esse immolandū, 15. luna, non. 14. Nam Abben Ezra in 23. c. Leuitici nominatim docet maiores suos nunquam
36. 4124. transtulisse Pascha, quando occurrebat בדו, id est feriis 2. 4.
6. siue diebus Lunæ, Mercurij, Veneris. Itaque & Christus & Iudæi pariter vero die celebrarunt Pascha. Nempe sub finem diei Iouis, inchoante die Veoeris, quo quidem passus est Dominus, tanquam vero & solemni Paschæ festo.

Nec eis fauet, quòd dies ille Veneris, *Ioan.* 19. Parasceue nominatur, & expressius in quibusdam exēplaribus, sed corruptis opinor, Parasceue Paschæ. Nam illis erat sciendum, quemlibet diem Veneris ab Hebræis nominari Parasceuen, siue, vt loquuntur, ערוב Erub, id est sponsio quòd illo præparent, quæcunque sunt necessaria die Sabbati ad vescendū, sedendum, aliquid aliud faciendum. Ita dies ille erat Parasceue, non quidem consecutura Paschatis, sed Sabbati, vel si probas illam alteram lectionem, erat Parasceue Paschæ. i. dies Veneris Paschæ. Sumitur enim hîc relatū pro absoluto.

Phlegon Adriani Cæsaris lib. 13. Chronogra. Eclypsis factæ, dum Dominus de cruce penderet, meminit ad 203. Olympiadem.

Dionysius Areopagita, tum agens annum ferè 25. in Ægypto philosophatur. vixit an. 90. ad vsque Domitiani tempora.

Apollonius Sophista & Astrologus Areopagitæ amicus Heliopoli Ægypti, quæ hodie Damiata.

Christo paulò ante mortuo, Pilatus noctu imagines Cæsaris, in templo statuit. Quod primę seditionis & turbarum Iudææ seminarium fuit, vt qui pacis principem de medio sustulerant, in dissensionis belli pręsidis Satanæ inciderent potestatem.

Acta Apostolorum Lucæ exordiuntur à die, quo Christus ascendit in cælum, vsque ad Neronis annum tertium, quo Paulus sub militari custodia Romam ductus est, id est, à Christi 33. ad 58. qui numerus est annorum viginti sex.

Anno secundo à morte Christi, id est, vigesimo Tyberij, Pilatus sacrum thesaurum, quem Corbonam vocabant, in Hierosolymorum aquæductum expendens, secundę seditionis præbuit semina.

Eodem Paulus conuertitur.

Moriuntur Philippus Tetrarcha Ituræ & Thraconitidis regionis, frater Herndis Antipæ Tetrarchæ, & Lysanias Abilinæ Tetrarcha Ptolomæi Mennei filius, qui & obtinuerat principatum Calcidis, sub Libano, id est, Abilinæ. *Ioseph. de bello cap.* 31.

Quare Herodes Agrippa Herodiadis frater, ad alteram istarum Tetrarchiarum aspirans, Romam ad Tyberium venit. Sed frustrà. In patriam rediens, in turri se inclusit, vt illic se ære alieno obstrictum fame oecaret. Hoc cognito, Herodes Antipas Herodiadis pellicis fauore, ei necessaria subministrauit.

Deinde Romam rediit, & à Caio Caligula vtramque Tetrarchiam est consecutus, accepto Regis titulo, *Act.* 12.

Ingratus posteà, Antipam apud Caium accusauit, & eius Tetrarchiam obtinuit, vt sic tribus potiretur.

Armeniam à Parthis occupari, Mesiam à Dacis & Sarmatis, Gallias à Germanis vastari Tyberius negligit. *Sueto.*

Apitius belluonum prodigiosissimus, de quo Suidas.

Nouellius Mediolanensis tres vini congios vno haustu sine respiratione ebibebat.

36. 4127.

Anni mundi.

a ANNIS quatuor post Dominum crucifixum,
Vitellius Iosippum Caipham deponit, & Io- 4124.
nathan Annę filium substituit. *Ioseph. 18. Antiq. cap. 6.*

A quo Caipha ad captiuitatem vsque pontifices fuêre vndecim.

Pilatum ad Tyberium, vt se de multis criminibus purgaret, eodem tempore transmisit, qui non multo post, Caio Caligula Imperatore, ærumnis succumbens, se sua manu peremit, *Euseb. lib. 2. hist. cap. 7. Oros. lib. 7. cap. 3.* E Gentilium scriptis paulo aliter Suidas in Nerone.

Successorem Pilati à Tyberio missum his annis tribus, quos Vitellio Syriæ præsidi assignamus, aliqui Marcellum faciunt.

Christi 38. Tyberio Imperatori Caius successit. Qui statim Agrippam Herodem Aristobuli filium Herodis magni nepotem regem appellauit, atque ei Tetrarchias Philippi & Lysaniæ concessit annis 4.

Anno vero 41. Herode Tetrarcha Lugdunum relegato, Galilæam quoque adiecit.

De Gamaliele multa hîc Hebræi narrât. Eum cōtra hæreticos (nos Christianos intelligunt) condidisse benedictionē, quæ in solennibus precationibus recitaretur, cum aliis octodecim iam à temporibus Ezræ vsurpatis. *In Talmud cap. Tephillath Hassabar.* Oratio Matunna. Hanc hodie in suis Synagogis canunt, ter nobis sub Nazaræorum nomine imprecantes. Addunt eum peruenisse ad captiuitatis, tempus, & in suo Iudaismo senuisse. Vitam à Tito obtinuisse precibus R. Iohanam Ben Zachai, cuius magna esset apud ipsum authoritas, *Iosippus.* Sed mentiuntur. Nam Christianum fuisse Clemens in recognitionibus testis est oculatus.

Samaria, Phœnicia, Siria Euangelium recipiunt.

Barnabas primus Romæ Christi fidem prædicauit, viuo adhuc Tyberio, & paulò post in Iudæam rediit. *Clemens lib. 1. historiarum, & Dositheus in Synopsi.*

Clemens Romanus ab eo commotus, & desiderio fidei accensus, paucis diebus ad res suas componendas sumptis, breui post eius discessum in Iudæam nauigauit, & à Barnaba Cæsareæ reperto, ad Petrum ductus, & ab eo plenè conuersus, factus est comes peregrinationum illius. Multa scripsit, inter cætera libros historiarum. Sic enim vocat Beda libro de Temporibus cap. 3. quos de actis & disputationibus Petri cum Simone Mago scripsit, & Ruffinus in Latinum conuertit.

Hinc deinde vsque ad Neronem qui anno Christi 55. id est, vigesimo tertio: Claudio Imperatori successit, Apostoli & Discipuli toto terrarum orbe dispersi, Christianorum nomen latè in omnes Prouincias propagarunt.

Candace regina Æthiopum, Phraartes Parthorum, Iuba 4131.
Maurorum quondam regis filius doctissimus, Abagarus Mesopotamiæ, Bardesanes Babyloniæ reges.

b PETRONIVS Iudææ præfectus Caij imaginem inferre in templum tentauit, non sine multorum Iudæorum renitentium tumultu. Quare irritatus Caius Caligula, vi Iouis idolum inferre decreuit in Templi adytum, non suscepta Philonis legatione. *Ioseph lib. 18. Antiq. cap. 11.*

Quod etiam ausus est Adrianus Imperator. Vbi quondam 4131.
(inquit Hieronymus in 2. Esaiæ) erat templum & religio Dei, ibi Adriani statua, & Iouis idolum collocatum est. Quæ sanè implebant vaticinationē Danielis, qui scripserat, in propinquo fore ruinam Iudæorum, cùm in loco sancto posita

Anni Christi.

Sequuntur principes à Christo passo ad captiuitatem, quando sepulta Synagoga.

I.

a VITELLIVS præ- 36. Iosep. lib. 18. Ant. cap. 6.
ses Syriæ & Iudææ,
an. 3. 39.

Pontifice Jonathan. Annæ filio.

Tyberio, deinde C. Caligula, an. 4. Cæsaribus.

Agrippa Herode Aristobuli filio Judæorum rege.

2.

b PETRONIVS 39. Ibid. cap. 11.
missus à Caïno Caligula, an. 4. 43.

Theophilo fratre Anani pontifice.

43.

Caio Caligula Cæsare.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

672 *Agrippa Herode Iudææ rege.* 4020

esset desolationis abominatio. Sic enim Hebræi idola & impios cultus nominant.

Ab eo ergo tempore cuncta Iudæis peruersè cedere cœperunt, vt præmonuerat Christus prophetarum numen, *Matth.24. & Mar.13.*

Caligula diuinos sibi honores exhiberi mandauit.

C. Flaccus prætor Aegypti, Iudæos valde torquet in Aegypto. *Philo in Flaccum.*

Philo Romam legatus venit, vt C. Caligulã suæ genti placaret. Sed nihil obtinuit, imò est periclitatus. *Hier. in catal.*

Quanta Caij principis imperio Iudęis mala acciderint, multis libris explicauit, in quibus est liber de sua legatione ad Caium.

Appion Grammaticus, contra Philonem & Iudæos ad Caium mittitur. *Ioseph.lib.18. Antiq.*

Contra Iudæos in omnibus vrbibus seditio, sicque pœnas suis sceleribus dignas luere incipiunt.

Herodes Antipas ab Herode Agrippa accusatus apud Caium, quòd amicitiam firmasset cum Parthis, Lugdunum in exilium cum Herodiade mittitur. Illic vterque miserabiliter & in summa egestate moritur, pœnas luens interfecti Ioannis Baptistæ, & irrisi Christi.

Tetrarchia Agrippæ datur. Iudæa, Samaria, & Cæsarea deinde adiiciuntur.

Cædes ingentes Iudæorum factæ Babyloni, &c. *Ios. cap. vltim.*

3 c MARSVS an. 3. 4134

Adminocius Bellini Battauorum regis filius in deditionem acceptus. *Sueto. Oros. lib.7. cap.5.*

46. *Ios Ant. lib.19. cap.7.*

Exacto septennio post mortem Christi, duodecim Apostoli ascenderunt Hierosolymam. *Clemens lib.1. histor.*

Eodem pontifice.

Nam Iacobus Ioannis frater adhuc erat in viuis. Quippe non tertio anno à morte Christi occisus, sed vt minimum, decimo. sub Claudio aliqui tectè.

c HERODES Aristobuli filius, cognominatus à Iosepho *lib.19. cap. vlt.* Agrippa iam rex Iudeæ à Caio factus, à Claudio rex Iudeæ & Samariæ appellatur annis 3.

Hic S. Iacobum occidit, & D. Petrum in carcerem coniecit. Ita reges Iudæorum tertium. Nam postea sub Romanis iterum, sine Regibus.

Consumptus à vermibus, expirauit. aliquanto post interfectum Iacobum Ioannis fratrem, anno regni septimo, id est, Claudij Imperatoris tertio.

Postquam ab ipso quartam Tetrarchiam. i. Iudæam, obtinuisset, cui Romæ nauauerat operam, vt consequeretur imperium. Regnum eius prouincia facta. *Cuspini.*

Claudio Cæsare.

Hierosolymis catenam auream, quàm ei Caius dederat, suspendit. Inde theatrum more Romano construxit, & amphiteatrum, & alia plurima monimenta.

Agrippa Herode Aristobuli filio Iudæorum rege.

Habuit fratrem Herodem regem Calchidis. Reliquit Agrippam filium annos. 17. habentem, & tres filias, Beronicē. Mariam, & Drusillam.

Eius filius Agrippa iunior, rex primûm Calchidis, deinde Thraconitidis, vsque ad quintum annum ab excidio. Patri in integrum non successit, sed in Tetrarchia trans Iordanem. Vsque ad excidium perstitit in Romanorum amicitia. Itaque in eius prouincia, bello Iudaico excidentes Christiani, tuto vixerunt. Paulum audiuit. *Act. 25.*

Christi. 44. Petrus Romam primum venit, atque ibi se pontificem gessit.

Iudæa miserè à Magis & latronibus affligitur. *Ioseph. lib.20. Antiq. cap.10. Tacit lib.12.*

715 4054 Helena Adiabenorum regina & Izates rex pietate clari. *Ioseph. lib.20. cap.1.2.3.5. Tacit lib.12.*

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Gotarzæ Parthus bellum gerit. *Tacit. ibid.*

Abbatus Arabum rex. *Ibid.*

4134 Bellum Britannicum, Britannia ſubacta. Orchades inſulæ imperio adiectæ. 46

Petrus Romæ Euangelium prædicat à Claudij an. ſecundo, quo primum Romam venit ad Cathedram Apoſtolicam illic figendam, vbi ſedes Idololatriæ erat præcipua, vſque ad annum 6 eiuſdem. Tunc enim ad tempus diſceſſit. Sicque illam tum præſens, tum abſens, vt neceſſitas tulit, vſque ad vltimum Neronis, per annos. 25. adminiſtrauit. Hiero. addit ad expugnandum Simonem Magum eò veniſſe.

d Missvs Iudææ procurator à Claudio poſt mortem Agrippæ regis. Ita Iudæa iterum ſub Romanis, & Syriæ prouinciæ attributa.

4137 Agrippa ſecundus, Herodes, id eſt, primi Agrippæ interfectoris D. Iacobi frater Calcidicæ in monte Libano rex creatus, inde poteſtate pontifices inſtituendi accepta, ſub Claudio moritur.

4 — d Cvspivs Fadus an. 3. — *Ioſ. li. 20. Ant. cap. 1.* 49

Theudas Magus, qui ſe prophetam dicebat, viris quadringentis contra Romanos eductis, captus occiditur. *Act. 5. Ioſephus lib. 20. Ant. cap. 2.*

Hic enim eum locat, ſub Cuſpio Fado, qui non niſi adiit præturam poſt Paſſionis duodecimum. i. tertio Claudij exacto, vt ipſe Ioſephus ait, lib. 19. Antiquitatum cap. vlt.

Quod ſi in Prætore non fallitur, D. Lucas hiſtoriæ ordinem non eſt ſequutus, ſed per hyſterologiam capite Actorũ quinto narrauit, quę erant commemoranda poſt nonum, id eſt, poſt Pauli conuerſionem.

Sed ſimplicius Ioſephum fuiſſe hallucinatum, idque annis quinquaginta vt minimum, quemadmodum & quatuordecim in Deſcriptione, quam collocat ſub Archelao filio, quæ conſtituenda fuerat ſub Herode patre, de quo ſuprà.

Philo ſecundo venit ad Claudium pro Iudęis. Tum Romæ locutus fertur cum Petro Apoſtolo, eiuſq; habuiſſe amicitiam, ideóque Eccleſiam Marci diſcipuli Petri ornaſſe laudibus. *Hieronymus in Catalogo.*

Eodem pontifice.

Agrippa Herode Iudæorum rege.

Caſsio Long. præſide Syriæ.

Claudio Cæſare.

Claudius Iudæos tumultuantes impulſore Chriſto. (id eſt, propter Chriſtum) Roma expulit. *Suetonius in Claudio.* Vbi fortaſſe Iudæos Chriſtianos vocat. Nam Pagani primos Chriſtianos eo vocabant nomine, quòd ex Iudæa duxiſſent originem, libris Iudaicis. i. prophetis niterentur, Chriſtus eſſet Iudæus, Apoſtoli, &c. vt Rutilius Galus li. 1. Itinerarij, *Tacitus. li. 21.*

Anno 16 poſt Chriſtum crucifixum, cum antea diceremur diſcipuli, fratres, Galilæi, Ieſſæi, Nazaræi, ἰκέται, Therapeutæ, & Paganis Iudæi, Chriſtianorum nomen ſumus Antiochiæ conſequuti. *Suidas, Act. 11.* 4139

5 — e Tyberivs Alexander Alabarcha an. 2. — 49 *Ibid.* 51

Hoc anno mater Domini corpore in cœlum aſſumitur. *Euſebius Chron. &c.* circa 48. ſcilicet ætatis, Paſſionis filij decimum quintum.

Fames totum orbem occupat, maximè Iudæam, quam Agabus prophetauerat. *Act. 11.*

Helena Adiabenorum regina veniens Hieroſolymam, adorandi cauſa, multis pecuniis comparatum frumentum ex Aegypto, pauperioribus diſtribuit. Eius ſepulchrum pro portis Hieruſalem nobile conſtruitur.

Iiſdem Sacerdotium & imperium adminiſtrantibus.

Simon Magus à Claudio honoratur ſtatua propter Magiam. *Iræneus lib. 1. cap. 19 Iuſtinus Martyr ad Antoninum.*

e Hic erat frater Philonis Iudæi. *Ioſephus lib. 18. Antiquitatũ cap. 8. & 10.* procurator Iudææ à Claudio factus.

Inter conſulares Veſpaſiani amicos ſtatuam habuit, ex Iuuenale. 4139

Herodes Calcidicæ rex moritur. 52

Anni Christi.

51.

Ibid.

6

54. f VENTIDIVS CVMANVS an. 3.

Pontificibus Simone Boethi filio, Ionatha Annæ filio, Matthia.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Quadrato Syriæ præfecto.

Claudio Cæsare.

7

54 *Ibid. c. 5. de quo Act. 24.* g ANTONIVS FOElix an. 3.

57

Pontifice Matthia, deinde Elinæo.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Claudij Cæsaris duodecimo.

8

57 *Lib. 20. Ant. c. 7. Act. 25. & 26.* h PORTIVS FESTVS missus à Nerone an. 3.

60

Pontifice Josepho Camæ filio, deinde Anano Annæ filio.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

9

i ALBINVS an. 3.

60 *Ibid. c. 8.*

63

Pontifice eodem & Iesu Gamalielis filio.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Anni mundi.

Inde Agrippa iunior primi Agrippæ filius rex Calcidicæ à Claudio appellatur ad. 8. imperij. Nam hic Agrippa fuit huius nominis tertius.

4142 Inter Therasiam & Theram, orta est insula triginta duum stadiorum.

Magna Asiæ pars per Paulum ad Christum conuersa. *Act.* 16.17.18.

f FESTO Paschæ Hierosolymis orta est seditio inter pontifices & principes populi. Ad portarum limen populo accurrente, triginta millia Iudæorum perierunt, inter quos Ionathas pontifex. *Ios. lib. 20. Ant. c. 4. & 2. de bello c. 11.*

Cumanus exilio damnatur.

Bellum Parthorum inter Gotarzin & Bardanem. Occiso Bardane, Gotarzis regnum obtinet. *Tacit. lib.* 11.

Iacobus frater Domini Liturgiam siue Missam promulgat, quæ Græcè habetur. *In. 6. Synodo Constan. can.* 32. Vnde ab Apostolis primus cõstitutus fuisse dicitur Episcopus & λειτουργός. *Egesippus apud Euseb.* λειτουργὸς. i. sacrorum solennium administrator, officiarius, missarius. Hinc Missam Græci vocant λειτουργίαν

[*Missæ* nomen est hebraicum, habetur Deut. 16.12. Et ab antiquo vsu Israelitarum dependet inde vsque à temporibus Melchisedech, Gen. 14. de his Rabbini multa.

g APVD hunc Paulus accusatus seipsum defendit. Agrip-

4145 pa tertio regnante, cum anno proximo 55. Verbo Dei in Asia, Macedonia, Græcia prædicato, Hierosolymis à Iudæis fuisset captus & Fœlici traditus, à quo per biennium in custodia habetur.

Seditio inter Iudæos & Gentiles in Cæsarea Palestinæ.

Vespasianus missus à Claudio in Germaniam, deinde in Britanniam trigesies & bis cum hoste conflixit, viginti oppida cepit & Vectam insulam.

Ægyptius quidam impostor plurimos Iudęorum seduceos à Fœlici perfidè opprimitur. *Act. 21. Ios. li. 20. ca. 12.*

h Fœlici à Iudæis accusato successit Festus, à Nerone missus.

Is Paulum, cum Cæsarem appellasset, Romam postero die missu Iulio Centurioni traditum, vbi per biennium mãsit omnes, qui ad se adibant recipiens, regnum prædicans, & liberè ac sine impedimento docens. *Act. vlt.*

.Ad Festum visitandum Agrippa rex (Calcidicę. s. venit.)

4148 *Ibid.*

Ananus Paulum pugnis percuti iussit. *Act.* 25.

Is erat Sadducæus, vt è Iosepho & Egesippo Nicephorus docet *lib. 2 c* 38.

Bellum Parthicum ob Armeniam. Corbulo Syriæ proconsul Nyridatem Armeniæ regem fugat, Artaxata regni metropolim comburit. *Tacit.*

Aziazo Emusæorum rege mortuo frater successit, & minoris Armeniæ principatus Aristobulo Herodis Calcidensis filio à Nerone conceditur. *Iose. cap. 11. lib. 20.*

i FESTI morte audita à Nerone missus. *Ios. li. 20. Ant. c* 8.

Interim Anani pontificis iussu Iacobus frater Domini, de templo præcipitatur, ob cuius necem populus credidit consequutam fuisse à Romanis calamitatem. *Ios. li. 20. Ant. c.* 8.

Rexit Hierosolymitanam ecclesiam annis 30. vsque ad Ne-

4151 ronis sepõnum, qui septimus erat antequam Romę. D. Petrus crucifigeretur.

Itaque epistola Clementis ad Iacobum fratrem Domini Hierosolymorum episcopum, non ad hunc scripta est, qui & Apostolus fuit & Iacobus Alphæi, sed ad successorem alium, de quo in Liturgia Æthiopica & apud Epiphanium

contra Antidicomaritas, & eundem Clementem in lib. Re- *Anni*
cognitionum, quibus locis celebratur mẽtio trium Iacobo- *mundi.*
rum, quorum duo Apostoli, tertius simpliciter fratet Do-
mini episcopus Hierosolymitanus appellatur. 4151.

In episcopatu successit Simon frater. *Egesippus.*

Miserunt Iudæi nuntios Romam aductsus Paulum & Agrippam regem. Paulus vinctus an. 2. Neronis, Marcelhoo & Auiola Cols. *Cassiodorus.* Anno Neronis 4 Romam peruenit. Mansit autem biennio toto in ædibus à se conductis, & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei nemine prohibente. *Act. vlt.*

Circa autem finem biẽnij coram Nerone causam dixit, liberatus ex ore leonis. 2 *Tim.* 4.

Sequenti octennio ad ecclesias Syriæ, Asiæ & Macedoniæ rediit. *Phil.* 1. In Italia, Hispania, *Rom.* 15. Gallia, & aliis occidentis regionibus docuit. *Euseb. lib. 2. cap. 22. Epiph. Hier.*

Posteà cùm secundo Romam rediisset, à Nerone capite truncatus est die 29 Iunij.

Ascenderat Hierosolymam post annos. 17. à sua conuersione, qui erat Christi passi 18. Quo tempore concilium illud Hierosoly. *Act.* 15 vulgo ponitur.

Paulus & Seneca amici se mutuis literis sæpius salutant, quarum meminit Hier in catal. & Aug. epist. 53 & 54.

Accepta à Nerone facultate abeundi, quò vellet, transiuit in Hispaniam per Arelatem & Viennam vrbes Galliæ, in quibus Trophimum & Crescentem reliquit. *Epiph. hæres.* 51. *& Sophron.*

D Lucas mandato Pauli primùm prædicat in Gallia, deinde in Dalmatia, Italia, Macedonia. *Epiph. ibid.* 4154

Philippus Apostolus Gallis prædicauit Christum, & Gallias ad prædicandum accepit. *Freculphus in chronicis post Isidorum cap.* 75.

Agrippa Cæsaream Philippi ampliorem reddens, Neroniã appellat. *Ios. lib. 20. Antiq. cap 16.*

k A Nerone missus Mathia Theophili filio pontifice, vel iuxta Hebræos, Anano, bellum contra Romanos Iudæi (Flori tyrannidem non ferentes) susceperunt, quod postea in eorum perniciem terminatum est, Phinæo pontifice, qui in chronicis Hebræorum Phetur filius Phenielis alienigena, & sorte factus põtifex dicitur, deposito Anano Anoæ (qui Dominum damnauit) filio.

Florus præsente Berenice regis Agrippę sorore, pro Tribunali die solenni principes Iudæorum flagris verberat, & crucibus suffigit. *Ioseph lib. 2. de bello cap.* 25. Hinc rebellio, ad quam opprimendam Vespasianus destinatur.

Plena impostorum & Magorũ omnia (pœna reiecti Christi.) *Ioseph lib 20 Antiq. cap.* 6.

Plena prodigiorum omnia, octo præcipuè horrenda, futuram Iudæorum cladem portendunt. *Iosip. Ioseph.*

Eleazar Anani filius rebellionis primus auctor. Simeon ben Giora Idumæos, Ioannes quidam zelotes ad vrbem contra Romanos tuendam introducit. Duobus istis tyrannis omnia in hoc bello sunt gesta, qui & pœnas dederunt. Nam à Tito capti & in triumphum ducti, cæsi sunt duriter, & deinde crucifixi.

Anno Christi. 65. prima per Imperatores Christianorum persecutio incœpit, sæuiit vsque ad Neronis mortem id est, Christi 69. per quatuor videlicet annos.

Trophimus Pauli discipulus, apud Arelatenses prædicat de cuius fonte omnes Galliæ riuuli acceperunt. Irenæus 4154
Lugduni, Crescens Viennæ, Visinus Biturigis, Paulus Narbonæ, Saturnius Tholosæ, Austremonius Aruernis, Martia-

lis

Anni Christi. 63

Nerone Cæsare.

10
k Gessius Florus an. 3. 63 *Ibid. c.* 9.
66

Mathia Theophili filio pontifice, deinde Phinæo siue Phinele.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Nerone Cæsare, cuius duodecimo bellũ Judaicũ cœpit, Cæstio Syriæ præside. 66 *Ioseph. li. 2. Antiq. cap.* 9.

Nero hinc imperat annos duos.

66

Anni Christi. — *Anni mundi.*

lis Lemouicis, Burdegalensibus, Pictauis, Fronto Petragoris, Eutropius Xanctonis, Gatianus Turonis, Iulianus Cœnomanis, Parisijs Dionysius, Senonis Sauinianus & Potentianus, Beluaci Lucianus, Heduæ Andochius, Lingonis Benignus. Cæteræ nationes suos primos Apostolos designent. Mihi nostros Gallicos annotasse sat est. Alioqui non dubito, quin eodem hoc tempore vbique terrarum alij, apud alias gentes prædicationis munere fungerentur, quando intra viginti aut triginta annos à Domini morte, Euangelij doctrina vbique ferè audita, & recepta inuenitur. *Chrysost. hom. 10. in Matth.*

66 Quod significat D. Paulus, dum Rom. 1. Romanorum fidem annuntiari per totum orbem scribit. Rom. 10. iam vulgatum fuisse Euangelium vbique. Colos. 1. Euangelium prædicatum esse apud omnem creaturam, quæ sub cœlo est.

Tecla prima ex mulieribus virgo & martyr, apud Iconiū, Pauli discipula.

II

69 I VESPASIANVS, proconsul qui postea adeptus est imperium an. 3. — 4157

[Prima virgo quidem ex gentilibus, alioqui est prima omnium Virgo Maria. Itemque prima est Petronilla filia D. Petri Apostolorum Principis. Ex.]

PROCONSVLARI imperio à Nerooe (regni eius duodecino) missus Vespasianus contra Iudæos, qui præsidis Festi Flori iniurias non ferentes rebellare cœperant, Galilæam totam, cuius dux erat Iosephus, partim vi, partim deditione occupauit.

Phinæo pontifice.

Mox transito Iordane, Gadaram primo impetu cepit, & aduersus eos, qui Gadaris fugerant, equitatum immittens, tota regione trans Iordanem potitus est vsque ad Macheruntа.

Agrippa iuniore Iudæorum rege.

Alio deinde prælio Hiericūtem cepit, & coëgit intra muros Hierosolymæ Iudæos confugere. Deinde ad Hierosolymam excindendam Titum filium reliquit. *Sulpi. lib. 2.*

Titus autem, vbi pater per Alexandriam ad imperium capessendum profectus fuisset, anno pòst secundo (qui erat Domini. 71.) in Paschate, quo die Christum in crucem ante quadraginta propè annos egerant, vrbem expugnauit, sexcentis hominum millibus gladio & fame consumptis, & centum alijs millibus publicè in mancipia venundatis. *Ioseph. de bello Iudaico lib. 3. cap 6 Tacitus & Sueton.* In sacerdotes præcipuè sæuijt. Nam eos cùm misericordiam peterent, iussit occidi, dicens, decere sacerdotes cum templo interire. *Ioseph. lib. 7. belli cap. 10.*

Nerone Cæsare vltimos duos annos explente.

Ottone, Galba, Vitellio annum vnum de imperio contendentibus & se mutuo interficientibus.

Rabbinos decem necauit, quos recolunt pro sanctis Martyribus. R. Simeon beo Gamaliēl. R. Ismaël ben Elisæi, R. Hanina ben Tedarion, R. Husiphith, R. Eleazar ben Samaa, R. Inda ben Dama, R. Isbak scribam, R. Iuda ben Hachinas, R. Iuda ben Baba. Decimum R. Akiba Barcozbæ armigerum extinxit Adrianus. *Hebr. in suo breuiario.*

[Hinc apparet nunquam suis ritibus, etiam ethnicis defuisse sanctorum virorum commendationem.

Discipulos sapientum, i. Scribas & Pharisæos crudeliter occidit. *Kimhi in. 2. Ioelis.*

Inuito & retinente Tito templum à militibus incensum, ita vt ignis humana industria non potuerit extingui. Die Augusti decimo, quo etiam à Babyloniorum rege olim fuerat concrematum. *Iosippon.*

Nam negat Titus se tanti operis templum incensurum, ne in Deos & muros inanimatos sæuire videretur. *Iosep.*

Reliquos, qui duce Barcosba (is vnus fuit è quinque, qui se Iudæis Christum in Lege promissum persuaserunt, magno ipsorum detrimento) arma ceperant, aggressos

69 — 4157 templum restaurare, Adrianus funditus perdidit. Barcozbam minimè fuisse cæsum ab Adriano asserunt Hebræi,

Anni mundi. | *Anni Christi.*

ſed eius nepotem. Nam eum regnum reliquiſſe filio Romulo aiunt, quod ipſe ſub Dominano vſurpauerat, & contra Romanos defenderat. Et certè etiam Traianus bellum geſſit contra Iudæos in Ægypto, qui opportunitate loci euerterant templum, & ſepulchrum Pompeij propè montem Caſſium. *Appian. lib. 2. de bellis ciuil. cap. 13.* 4157. 69

Bar-cozba an. 2. & ſemis regnum tenuit. *cap. Helec in Sanedrin.* compellebat exquiſitis ſupplicijs Chriſtianos negare Ieſum eſſe Chriſtum, eúmque blaſphemare. *Iuſt. Martyr Apolog 2.*

Ter templum reſtaurare conati ſunt, ſub Adriano, ſub Conſtan. Magno, ſub Iuliano Apoſtata, qui hoſtis Chriſti etiam pecunias contulit, & artifices vndique euocauit furens, vt Domini ſententiam euerteret, qui non patitur templum Salomonicum deinceps inſtaurari. Vnde vbi aperuiſſent fundamenta, & manum ædificationi admouiſſent, ignis è fundamento emicans multos exuſſit. Sed & Imperator flammam cum pleriſque alijs vix euaſit. *Cantacuzenus oratione. 2 contra Mahometem. Amm. Marcel. (Paganus alioqui) lib. 23. Ruffinus ſub finem 10. hiſt. Chryſ. hom. 2. & 3. contra Iudæos, Ambroſ. epiſt. 29. ad Theod.*

Illuſtribus his teſtimoniis docuit ſtatum Iudaicum ad nos minimè pertinere, quia eum deleuit funditus, nec vnquam inſtaurari paſſus eſt.

Quam ſint à Deo alieni, etſi voce tacente, exitu confitentur. Diſperſi & palabundi vagantur, Soli & cœli ſui profugi, per hoſpitia aliena iactantur, *Cyp. de Idolorum vanitate.*

Prouidens Deus infirmitati noſtræ & volens multiplicari ſuam Eccleſiam, omnia illa ſubuerti fecit & penitus tolli, vt ſine illa cunctatione illis ceſſantibus, hæc vera eſſe, pro quibus in illis typus præceſſerat, crederemus. Erat prius Hieruſalem vrbs magna, ragalis, vbi in templum Dei Chriſtus venit, qui cœleſtis Hieruſalem cœpit aperire myſteria, delata eſt illa terrena, & in templo non remanſit lapis ſuper lapidem. Erat prius pontifex ſanguine taurorum & hircorum purificans populum, ſed ex quo verus apparuit pontifex, qui credentes ſuo purificaret ſanguine, nuſquam eſt ille pontifex prior, nec vllus ei locus relictus. Altare fuit prius & ſacrificia celebrabantur, ſed vbi venit verus Agnus, qui ſeipſum hoſtiam obtulit Deo, cuncta illa velut in tempus poſita ceſſauerunt. *Orig. hom. 10 in Leuit.*

12 m TITVS Veſpaſiani filius, annis duobus qui annus erat ſecundus Imperij patris.

m VT Veſpaſianus multos Iudæos ad publicas operas ad Neronem miſerat; ita Titus. 16. millia Romam ad patrem miſit in triumphum. *Ioſeph ben Gorion.*

Pontifice nouiſſimo Phinæo.

Rab Simeon Cabbalicorum princeps, cuius Cabbala legalium rerum arcana, ſpiritalem allegoricámque intelligentiam continens, Patrum tantum temporibus per Mirandulanum principem in lucem exiit.

Agrippa rege.

Ioſephus Galilææ præfectus tandem à Romanis capitur. Hebræi eum vocant Ben Gorion. At ipſe ſe dicit filium Mathatiæ, & ſe diſtinguit à Ioſepho filio Gorionis lib. 2. de bello Iud.

Decepti ſunt Iudæi poſt Ioſippũ Ioſephi nomine. Item quòd vterque eſſet ſacerdos, doctus, nobilis, &c. quòd vterque idem de Antiquitatibus Iudaicis & de bello argumentum tractarit, vnus tamen Hebraicè, alter Græcè.

Statuam auream inter Imperatores Romæ eſt vterque cõſequutus. *Suidas.*

R. Iohanan ben Zaccbai in principem à Tito relinquitur Iudæis poſt dirutam Hieruſalem in Iabna, Bither, Oſa, & earum viculis. *Ioſippus.* Quinque inſignes habuit diſcipulos, R. Eliezer filium Hyrcani, R. Ioſuè filium Hananiæ, R. Ioſeph ſacerdotem, R. Simeon ben Nathanaël, 4160 71

R. Eleazar

Anni Christi. | *Anni mundi.*

R. Eleazar ben Aruch. *Pirke Aboth.*

71. 4160 Titus crudeliter etiam occidit eos, qui erant de regia Herodis familia, ob suspitionem affectati imperij Iuda inter quos & Hebræi tradūt Agrippam regem, qui alioqui prolixa oratione rebellionem dissuaserat, cum filio suo Munabaz obtruncatus fuisse, sicque intra, 100. annos omnes miserè perisse, vt supra ex Iosepho retulimus. Nostri Agrippam annis. 5. post obiisse narrant, è Iosepho in sua vita.

Simonem Gioræ filium, qui principatum tenebat, triumpho iugulandum cum aliis multis seruauit, Ioanne in perpetuos carceres damnato. *Ioseph. belli lib. 7. cap. 46. & Xiphilinus in Vespasiano.* Nisi quòd eum Barsoram nominat, sed mendosè pro Bar Gioræ.

Vbi aliqui Gioram appellatiuè accipiunt pro proselyto. Nam etiam proselythi siue Iudæis immixti alienigenæ Gioræ vocabantur. *ex Eus. li. 1. hist. c. 7. & Iust. cum Tryph.* גיורא Syriacè. *Theodo. in Exod. q. 24.* Hebraicè גר *gher.*

Vrbis captiuitatem anteuertit Christianorum Ecclesia illic congregata. Nam se Dei monitu Pallam vrbem Agrippæ regis, qui pro Romanis stabat trans Iordanem, recepit. *Eges. lib. 5 cap. 2.*

Vespasiano Cæsare, cuius secundo capta est Hierusalem. Ita bellum Iudaicum quinque annis confectum est.

[Alij Pellam dictam fuisse volunt.]

Ex omnibus, quæ Romano imperio parent, solam Hierusalem contigit ad summum infœlicitatis gradum procedere. Hanc sub Sedechia rege, propter hæreses & peccata, Nabugdonozor penitus euertit, sed post. 7. an. Cyrus restaurari iussit. Deinde sub Onia pontifice ab Epiphane capta est, templúmq; profanatum, at mox à Iuda Machabęo recepta. Orta dissentione inter Hyrcanum & Aristobulum ob summum principatum Pompeius Romano subegit imperio, &c. *Ioseph.*

summa ab Archelao siue ab Herodis Magni morte vsque ad Vrbis Hierusalem expugnationē. 69. qui annus erat à Christo nato. 72. à Passo. 39. vel 40.

Totus decor & fertilitas terræ sanctæ vnà cum templo & gente concidit. *Iof. de bello Iudaico.* Vnde Balsamum vni Iudææ concessum, ex Plinij lib. 12. c. 26. nec alibi vnquam visum, quàm in Iericho, in Ægyptum translatum est, *Ios. ben Gorion lib. 4 ca. 22.* Vbi crescere dicitur rigatum fonte, qui virgini & filio eius scaturiit, non aquæ alterius irrigatione, diligenti Aegyptiorum custodia, *Iouius.*

[Magna virginitatis sacræ Matris Dei hæc commendatio, ac vtinam hinc aliquando pertuicaces resipiscant.]

Vrbs capta & funditus deleta triennio post mortem Pauli, decennio post mortem Iacobi iusti.

In excidio vigebant R. Iohanan ben Zachia, de quo suprà, & eius discipulus R. Eliezer filius Hircani, qui librum Pirkę scripsit, de dispositione & affectionib. sphętarum terræ, & omnium in Astronomia mirabilium. Eius discipulus R. Ismaël sacerdos magnus, R. Iosua, R. Gamaliel, & eius filius R. Simeon, qui fuit pater R. Iudæ Hakkados. Cozri, & in tractatu Berachoth, id est benedictionum cap. vlt.

Post excidium R. Tarphon, R. Akiba. Hinc post Adrianum Imperatorem R. Meir, R. Iehuda, R. Iosé, R. Simeon ben Azai, R. Hanama. Sub Antonino Ribbi. i. Hakkados, siue R. Iuda, R. Nathā, R. Iosua ben Gorba. Mox Tannaim auctores Misna, siue contextus Talmudici, denique Amoraim auctores Ghemara, siue Talmud.

Titus Septizonius, quod oppidum est Italiæ, non Idumæus (vt Iudæi mentiuntur, quò oracula Scripturæ contra Idumæos ad imperium Romanum torqueant) vastata tota Iudæa, & in miserandam speciem redacta, aliquos reliquit in

71. 4160 Labna (oppido maritimo inter Iapho & Ascalonem) Bither, Osa (prope Ascalonem) & earum viculis, præficitur eis

Anni Orbis conditi. 4160.

R. Iohanan ben Zachai, qui se Vespasiano patri dedide- *Anni*
rat. *Iosipp.* Boniam sacerdotē fratrem Iosephi sacerdotis *mundi.*
minorem omnibus Iudæis, qui relinquebantur Hierosoly-
mis, præfecit, in Iosephi gratiam. *Iosep. ben Gorion sub finem* 71.
belli Iudaici. Iosephus tamen ipse scribit, Titum omnia illic destruxisse, præter tres turres.

Vastata Hierusalem Romani Emauntem ædificiis exornarunt, & ex euentu victoriæ, Nicopolim nuncupauere. *Tripart hist lib.6.cap.42.Plin.lib.5.*

In earum vna, nempe Bither, Barcozbas sedem regni statuit, Domitiano principe per. 30. annos & sex menses, deinde filius eius & nepos sub Nerua, Traiano, Traiano, Adriano, qui huic, Tyrannidi finem imposuit. *H.st. Heb. de rebus Roman. & in tract. Sanedrin cap. Col. Israel.* id est, *Vox Israel.*

Quid post Romæ exilium Iudæi egerint, Talmud, Ghemara, Derasim, Gheonim, &c. vtque se gesserint, ad annum vsque 1108. ab eodem excidio, quo Maiemonium scribebat R. Mose ben Maiemon, qui est Christi 1148, consule eius libri præfationem & Cabbalicam historiam R. Abraham Leuitæ. Atque hæc quidem de veteri populo.

DE HIS QVÆ AD CHRISTVM SPECTANT *externorum testimonia.*

IOSEPHVS lib. 18. Antiquitatum cap. 4, vbi Iesu veram doctrinam & resurrectionem confessus fuisset, inquit: Christus hic erat, &c.

Romani ex Sibyllinis oraculis sibi cauebant, ne quis suorum, regem Ægypti reduceret. Esse enim in fatis, vt statim vniuersi monarcha nasceretur. Hoc oraculum attigit Cicero prima Epistolarum Familiarium ad Lentulum, quid id negotij peteebat. Ac sanè vbi Ptolemæus à Gabinio reductus esset rebus diu in Senatu agitatis, Christus non ita multò post natus est. Vide finem libri secundi Oraculorum Sybillinorum, quæ Græcè extant.

Sibyllæ versus obseruamus aliquem appellandum esse Regem, si salui esse velimus. Cicero secundo de Diuinatione, vbi & meminit Acrostichidis, quæ Regis illius nomen primis literis versuum exprimebat. Locus autem est in. 8. Oraculorum Sibyllinorum, in quo Acrostichis est hæc Ἰησοῦς χριστὸς, Θεοῦ υἱὸς, σωτὴρ, σταυρὸς Iesus Christus Dei Filius, seruator, crux.

[Acrostichis est, cùm ex primariis alicuius vocabuli literis ipsa potest construi legitima syntaxis.]

De hoc Rege Sibyllinum librum vertisse Ciceronem narrat. Constantinus Imperat. oratione ad Senatum.

Integra est Virgilij Ecloga. 4. de Christo, vt à Cumæa Sibylla descriptus fuerat, cuius versibus consideratis, Secundianus Decij præfectus, Verianus pictor, & Marcellinus orator Christiani effecti sunt. *Vincent. lib.* 11. *cap.* 50.

Fama erat: esse in fatis, vt eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur, *Suetonius in Vespasiano cap. 4. Ioseph. lib. 6. de bello cap. 31.*

Herodes pueros in Syria, inter quos & filium suum necat. *Macrobius lib. 2. Saturnal. cap. 4.*

Maximus terræ memoria mortalium extitit motus, Tyberij Cęsaris principatu, duodecim vrbibus Asię vna
nocte prostratis. *Plinius lib. 2. Natur. historiæ cap.* 86 Is est 71
quem Matth. 28. Angelus die resurrectionis Christi excitat.

Ante euersum à Romanis templū, aperuerunt se sponte templi portæ, quę vix à 30. hominibus aperiri poterant. 4160.

VESPASIANORVM CÆSARVM SÆCVLO.

Anni mundi. *Talmudici Tract. Iomá, initio cap. 4. kimhi in 11. Zach.* Attingitur, quod in Passione Christi dicitur: apertum templum, velum scissum, &c.

4160 In insulis maris Mediterranei vox hæc, Imperatori Tiberio audita est: Magnus Pan hodie mortuus est. *Plutarchus inter rationes libri, cur oracula defecerint.* Quod aliqui de Christo mortuo, alij de Satana per Christum occiso intelligunt.

Sic M. Seruillio, C. Sexto coss. (anno vno ante passum Dominum) funus Corui celebribus exequiis, nouo & inusitato facinore à populo Rõ. curatum. *Plin. lib. 10. cap. 43* significante Spiritu sancto, Coruum.i. atrum illum Satanam mox extinctum iri, Romæ, vbi præcipua eius erat sedes & garritus.

Concionantibus Apostolis idola obmutuisse docet *Theodoret. lib. 10. Græc. affectio.*

Cessant oracula Delphis. *Iuuenal Satyr. 6.*
Sed siluit, postquam Reges timuere futura,
Et superos vetuere loqui. *Lucanus.*
Excessere omnes adytis: arisque relictis,
Dij, quibus imperium hoc steterat.

Hodie profecto summa in mendicitate Delphicum oraculum. *Strabo lib. 9.*

Duas præcipuè causas affert Plutarchus libro de hac re edito. Vnam omnium rerũ esse vicissitudinem. Dæmones ipsos siue deos oraculis præpositos senescere & mori, exhausta cœlestis spiritus vi. Alteram abundare suam ætatem philosophis & sapientibus, quorum responsa defectum oraculorum supplerent. Sed vera causa est, quòd Christus apparuit, vt dissoluat opera diaboli. *1. Ioan. 3. Zach. 13.* Quam reddidit etiam ipse Appollo Augusto Cæsari, *παῖς Ἑβραῖος κέλεταί με θεὸς μακάρεσσιν ἀνάσσων.* &c. Me puer Hebræus cogit Deus atque Deum rex, &c. *Niceph. lib. 1. cap. 17. Suidas in Augusto.*

Augustus Sibyllinos libros, habito delectu condidit duobus forulis auratis, sub Palatini Appollinis basi. *Sueton. in August. cap. 31* Non sine Dei Ecclesiæ suæ de Sibyllinis oraculis prouidentis numine, ea vt Constantinus postea publicaret. *Euse. lib. vlt. de vita Constant.* In diebus ipsius, fons olei largissimus de taberna meritoria, Romæ per totum diem fluxit. *Oros. lib. 6. cap. 19.*

Cur verò profani tam pauca narrarint de Iudæis & Christianis docet Budæus sub finem lib. 4. de Asse.

Quæ libris tribus vltimis de Antiquitate, septem de bello, & in vita sua Iosephus, Philo Iudæus in Flaccum, de legatione, & alibi Græcè scripserunt, Ioseph ben Gorion, Iosippus & Taulmudici de excidio Hieros. Hebraicè Singularem Dei iram in populum Iudaicum ostendunt, & Christi religionem mirè confirmant. Verbi gratia, qua mensura mensi sunt Christo, eadem est eis repensum. In monte Oliueti Christum comprehenderant, in eodem primùm Titus castra fixit, vt Hierusalem caperet. *Ioseph. lib. 5. de bello cap. 8.* Secundo Paschate conclusi intra muros, *lib. 6. cap 25. & 45.* Tertio in Cedron cæsi. *lib. 5. cap. 10.* Quartò à Simone ad Ioannem, vt à Caipha ad Pilatum, qui Hierosolymis tyrannidem occupauerant, remittebantur, torquebantur, &c. *Ibidem, cap. 27.* Quintò pro tribunali cæsi clauis à militibus ira & odio abductis, & in ludibrium crucifigebantur. *lib. 5. cap 28.* Erant autem (inquit) infiniti cum 500. aut etiam plures singulis diebus caperentur. Adeò vt ob multitudinem

4160 locus non sufficeret crucibus, & cruces corporibus. Quo supplicij genere affici cœperant sub Floro prætore ante

VESPASIANI PRINCIPATV.

7 annos. Nam Iudæorum nobiles ante eius tribunal virgis cæsi, deinde crucibus, *lib. 2 de bello c. 25* Anni
Sextò, vt Christum gentibus tradiderunt, extra vrbem traxerūt cum probro, vt crucifigeretur, mundi.
&c. ita è patriis locis eiecti, toto orbe signum diuini in se iudicij circunferunt, instar Cain vagi
profugi, exules, vbique, præterquàm apud se, consistentes, gentibus venundari, sine Regibus, sa- 4160.
cerdotibus, sacrificiis, &c. *iisdem libris.*

Septimò Alexandriæ & aliis locis, eadem & multo plura passi sunt, vix dum septimo anno à Christi morte exactò. *Philo in Flaccum prætorem Ægypti.*

Carabæ Iudæi insani, in loco superiore, vt spectari posset ab omnibus, capiti diadema imponunt papyraceum, pro paludamento corpori stoream, manui pro sceptro frustum arundinis. Sic ornatum regiis insignibus & in Regem transformatum, more histrionico, adolescentes perticas in humeris gestantes, pro satellitio stipabant. Tum alij salutatum accedebant magna voce, Regem Iudæorum salutantes, Syra voce Mari, alij sibi iura reddi petebant, alij eum consulebant de republica. *Et paulò pòst*, Iudæi in Alexandria sub Caio, prætore hoc Flacco tractari, vt etiam, qui dolerent ipsorum vicem confestim pœnas darent, arreptique flagris cædebantur, & post omnia tormenta, quę poterant excipere corporibus, tandem in crucem agebantur. *Et pòst*, Flaccus Senatus nostro, quem Augustus nobis instituerat, 38 comprehensos in suis priuatis ædibus, confestim vinciri iussit, traductos egregia pompa per medium forum, senes reductis in terga manibus, induxit in theatrum, statutósque coram inimicis nudos flagellauit, vt concisi verberibus, aliquot mox, vt inde sunt elati, exhalarint animam, reliqui deplorata salute, cum diuturno morbo conflictati sint.

Et pòst, Mos est in neminem damnatum animaduertere, donec solennes celebritates, natalitiáque Augustorum festa prætereant. At iste (Flaccus) per eos ipsos dies iniustis pœnis affligebat homines innoxios. An non poterant postea, si voluisset, easdem ab illis exigere? *poterant ô Philo, sed vos noluistis differre Christi crucem, donec Paschæ celebritas præteriret.* Sed procurabat, vrgebàtque negotium, vt turbis aduersariorum gratificaretur, cùm debuisset habere temporis rationem atque reuerentiam, & differre mulctationem in aliud. *Et pòst*, Manè vsque ad horam tertiam, quartamve Iudæi flagellabantur, suspendebantur, rotis alligabantur, damnabantur per mediam orchestram, ducebantur ad supplicium.

An non *sic illa impia vox, Sanguis eius sit super nos & super filios nostros, incipiebat vobis redire per singulum. Sed multo plures quærimonia apud Talmudicos & Rabbinos, qui istis vigebant temporibus.*

CHRISTI *numen ne quidem*

Æthnicis fuit ignotum, qui eius cultores sunt persecuti. Tyberius eum referre voluit inter Deos, *Tertul. in Apol. Orig. lib. 2 contra Celsum. Eus. lib. 2. hist. c. 2.*

Traianus temperauit persecutionem à Plinio. 2. monitus *Ipse lib. 10 epist. Plinij.*

Adrianus pro Christianis rescriptum misit ad Minutium Fundanum Procons. *Iust. Martyr 2 Apol. Niceph. lib. 3. cap. 27.* Hierosolymam habitandam eis dedit, eiectis Iudæis, *Euseb. lib. 4. cap. 5. Dion Cassius in Adr.*

Antonius Pius pro iisdem literas dedit ad Asiæ populos, in qua ipsos fatetur colere Deum immortalem *Ibid. Iustinus.* Et alias, in quibus legionem Christianam vocabat χεραυνοβόλον, fulminis iactatricem, &c. *Ibid.* Christianis æquus. *Xiphilinus in epitome Dionys.*

Marcus Ant. neminem, quòd Christianus esset in ius vocari voluit, vt ex ipsius rescriptis constat.

Alexander Mammeæ Christi imaginem in suo larario habuit, eíque vt Deo templum consecrare statuit, & Vlpiani eiusdémque farinæ Iurisconsultorum furores cōtra eius cultores cohibuit. *Lampridius.*

Galienus claro Dei iudicio de patre Valeriano à Sapore capto tertius pacem eis dedit, & publico edicto persecutionem amouit. *Eusebius lib. 7 cap. 20.*

Aurelianus fulmine subito territus persecutionem non est executus. *Vopiscus, Eutrop.*

Maximus Galerius pro Christianis edictum tulit. *Ruffinus.* Licinius itidem. *idem.* Iulianus Apostata incerto ictu ad mortem sauciatus, virtutem Christi confessus est, Galilæe vicisti. *In hist. Eccles.*

Maxentius persecutionem prohibuit. *Optat. lib. 1.*

Reges Persarum etiam pro Christianis multa edicta tulerunt.

Mahometes in suo Alcorano, Turcæ, Saraceni, Tatari magnificè de
Christo sentiunt & prædicant. *Ex ipsorum libris,*
et nostrorum peregrinationibus.

a Medorum

4160.

a MEDORVM regnum post destructam Sardanapali monarchiã vsque ad Cyrũ Persam, semper perpetuis Regibus administratũ est. *Diod. Siculus li. 3. ex Ctesia Gnidio*

b ARBACES siue Arbactus corruptè pro Arphaxat, quod nomen ad posteros trãsiit, vt Cæsaris apud Romanos, vnde *Iudith.* 1. Arphaxat rex Medorum à Nabugdonozore victus, videtur esse Ciaxares.

Post Arbacem, quidam interponunt Sosarmum, Medidum, & Cardiceam, & non Reges sed præfectos Medorũ appellant, vt Herodot. Eorum autem res gestas breuiter è Ctesia narrat Diod. lib. 3.

c DEIOCES, qui & Ciaxares, primus se Regem appellauit. *Herod.* Ad eum fugiẽtes Scythæ, deinde ad Haliattem Lydorum regem, caussa fuerũt belli grauissimi. *Ibid. lib.* 1. Ab eo vsque ad captiuitatem Astyagis Medicam historiam describit Herodot. *lib.* 1.

Horum temporum meminit Iosephus contra Appionem.

Ecbatanam condidit. *Herod. lib.* 1.

Hoc tribuitur Arphaxat. i. Ciaxari, *Iudith.* 1.

d PHRAORTES cũ omnibus suis copiis ab Assyriis, id est, Babyloniis cæsus est. *Herod lib.* 1.

Persas suo imperio subiecit. Deinde Asiam. *Ibid.*

Obsidens Niniuem moritur. *Ibidem.*

e HIC bellum gessit contra Haliattem regẽ Lydorũ, Nabugdonozore occupato contra Moabitas, Ammonitas, Arabas & Syros.

Lydos vicit, & Asiam trans fluuium Halim subdidit. *Herod. lib.* 1.

Scythas, qui ipso deiecto 28 an. Asiam tenebant, & placati à Phammetico rege Ægypti, Ægypto abstinuerant, astu trucidauit. Niniuẽ cœpit ducentis annis post Ionam Prophetam, *Ibid. & Euseb.* quam postea recuperauit Nabugdonozor

Anni mundi.

HAC SEXTA ÆTATE,

Quæ incipit anno mundi 3368, Monarchia fuit per ordinem penes Chaldæos, Persas & Græcos.

Ecclesia captiua & multa patiente floret mundus.

Dilacerato Assyriorum Imperio & ad ignem compulso Sardanapalo apud

Anni mundi	a MEDOS.	BABYLONIOS	Anni vrbis cõditæ
3464.	b *Arbactus qui & Arbaces, an.* 28.	a *Merodac qui & Baladan, an.* 52.	*Oros. li.* 1 *cap.* 1.
	c *Diocles, vel Deioces. an.* 53	*Ezechia & Manasse Iudæ Reg.*	
	d *Phaortes, an.* 22.	b *Ben Merodac an.* 45.	
		Menasse, Amõ, Iosia, Ioachaz, Ioakim, per ordinem Iudæorũ regibus.	
3560	e *Ciaxares, an.* 40. *qui videtur dici Arphaxat, Indith* 1.		

HOC rerũ successu deinceps Dei iudicio regna mundi præcipua extiterunt.

ASSYRII subegere cæteros populos, & transtulere Israel.

BABYLONII & CHALDÆI deleuere Assyrios, subegere Ægyptum, & Syriam, & transtulere Iudæos.

MEDI & PERSÆ deleuere Babylonios.

MACEDONAS & GRÆCI, Persas & Medos.

ROMANI, Macedonas & Græcos.

BARBARI, Romanos & ex eorum imperio multa regna condiderunt præsertim Turcæ.

Hic Daniẽlis est ordo & summa.

Triginta reges à Nino ad Sardanapalum. *Diodor. Siculus.* Imò triginta sex, spatio mille ducentorum quadraginta annorum, *Eusebius in Chron.* Iam docui hanc monarchiam ante Nabonazarem, siue Phul, valdè esse suspectam, ac Græcos antiquitatis ignorationem fabulis compensasse.

Vt populus Dei captiuitate atterebatur, ita è contrario populus Satanæ rebus prosperis crescebat. Nam Babyloniorum & Gręcorum, qui maximi idololatrię fuerunt auctores, res incipiebant clarescere.

Paulò ante captiuitatẽ Archilochus Iambicorum versuum inuẽtor, quibus Lycambem ad restim compulit, Phocylides, Epimenides Cretensis, qui 57. an. dormiisse traditur, & ignoto Deo altare construxit Athenis, Poëtæ Therpander musicus, qui cytharæ septem chordas addidit, qua ædita carmina primus etiam composuit. *Plin. lib.* 7. *cap.* 56.

Inchoante captiuitate, Simonides Lyricus artis memoriæ inuentor, qui & octauam chordam cytharæ adiecit, vt nonã postea Timotheus. *Ibid. Plin.* Stesichorus poëta Siculus, Alceus primus tragicus, Sappho musa Græcis decima, Lesbia, quæ Elegias, Iambos,

Monodias, lyricorum carminum libros nouem, epigrammata scripsit, & prima plectrũ excogitauit.

a MERODAC Baladan cum 12 an. in Babylone regnasset magnam Assyriorum potentiam ad Chaldæos transtulit, pòst regnauit annis 40. Ab eo Babylonia dicitur Merodac. *Ierem.1 & 50.*

Eo amico vsus est Ezechias, quare ab ipso accepit munera & fœdus cũ eo iunxit, quòd solem decem lineis retro egisset. *Esai.39.4.Reg.21.* huius miraculi meminit Herod. *lib.* 2.

[Ita constat Dio sua sacra veritas, fulta miraculis etiam apud Paganos: quorum causa miracula illa edita sunt.]

Merdocẽpadus Ptolomæo, vt Nabugdonozor Nabopolassar, centum viginti quinque annis post Nabonazarem (id est, Salmanazarem vel potius Phul) *lib.5. Almagesti cap.*14.

b VIDETVR etiam dictus Berodac, & rex Assyriorum, 4.*Reg.*21 Atque is esse, qui Menassem regẽ captiuum cepit, deinde restituit. *Ibid.* cõfirmata amicitia & societate, quam cũ ipsius Patre Merodac Exechias inierat.

Pro eo Iosias rex Iudæ pugnauit contra Necao regem Ægypti, & in prælio cecidit.

Inter hunc & sequẽtem aliqui interponunt, vt Metasthenes, Nabugdonozorem primum Magni Nabugdonozoris Patrem cõtra quem ascenderit Pharao Necao, 4.*Reg.*23

Quem Nabulasar à Beroso, apud Iosephum cõtra Appionem vocatum aiunt, qui septimo Iosiæ regnum inierit.

e EIVS octano cœpit sexta ætas, id est, annus mundi.3568 proindéque prima è quatuor Danielis monarchia.

Iniit enim regnum quarto anno Ioachim regis Iudæ. Victo Necaone Ægypti Rege, Ioachim Regem tributarium fecit. Iterum vrbem ingressus ipsum cepit & interfecit.

Anni vrbis cõdita.			*Anni mundi.*
			3464
	c *Nabugodonozor an.* 45.	f *Astyages Cyri auus maternus an* 35.	
	Ioakim, Iechonia, Sedechia per ordinem Iudæorum Regibus.	g *Darius filius Assueri de semine Medorum.*	
		Summa 178.	
	Euilmerodac an. 23.	*Cyrus, qui vtrũque imperiũ cõiunxit, victis Chaldæis.*	
	d *Baltazar, an.* 10.		
	Summa 173.		
			3500

noxor isto victo. *Iud. lib.* 1.

Nitocris secunda fœmina, quæ Assyriorum (id est, Babyloniorum) imperium administrauit, quinto post Semiramidem sæculo, Euphratem in varios mæãdros deduxit, aduersus Medorum incursiones, qui Niniuem euerterant. Põte mirabili vtramque vrbis partem iunxit, cùm antea limbis transiretur, *Herodot. lib.* 4.

f ASTYAGAS sororius Crœsi Lydorum regis, & auus Cyri maternus, qui & Cyrum infantem exposuit, Harpago filium proposuit edẽdum, &c. *Herodot. lib.1. Iust.*1.

Appositus est ad Patres suos & suscepit Cyrus Perses regnũ eius, *Dan.*13.

g HVNC Darium Medorum regem putant esse Cyaxarem Astyagis hæredẽ, cuius filiam Cyrus vxorem habuerit, *Ex Xenophonte.*

Hunc vero Astyagem esse, qui Assuerus dicitur Dan.9. Hydaspes à Profanis, vt quidem censeo.

Baltazarem regem Babyloniorum deleuit, & regnum eorum sibi asciuit. Quot annos tenuerit non cõstat inter scriptores qui minimùm vno anno, qui plurimùm, vt Sulpitius, octodecim.

Sed probabilior ex Daniele deducta Hebræorum sententia, vt anno vno, vel ad summum duobus.

Victo Baltazare adiunxit regno Medorum regna Babyloniorum & Assyriorum, quę tria regna postea suo Persico adiunxit Cyrus.

Labinitus vltimus Babylonis rex (Baltazarem scriptura nominat) Nitocris filius à Cyro interficitur. *Herod. lib.*1.

Græci huius temporis historiam, quantumuis recentem, nondum nouerant. Quare Berosus Chaldæus (vt Iosephus narrat lib. 1. contra Appionem) arguit Græcos scriptores, quòd de Assyriaca monarchia multa fabulati sint, seorsum Babylonis structuram, & ea, quæ posteri sunt admirati, Babylonica ædificia ad Semiramidem retulerint, cùm, vt è Chaldæorum non ita vetustis monumentis docet, ad Nabugdonozorem sint referenda. Et vt de condita Babylone mentiti sunt, ita & de ea victa, quando vado Eupratis siccato immissis militibus captam ferunt. (Vnde & ista aliter narrat Daniël oculatus testis.)

Babylon Chaldaïcarum gentium caput, diu summam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quam reliqua pars Mesopotamiæ, Assyriæque Babylonia est appellata. Sexaginta millia passuum muris amplexa, ducenos pedes altis, quinquagenos latis. In singulos pedes ternis digitis, mensura ampliore, quàm nostra, interfluo Euphrate, mirabili opere vtroque. *Plin. lib. 6. cap. 26.*

d Ante Baltazarem quidam post Comestorem in historia Scholastica & Metasthenem duos eius fratres locant, Regassar anois. 3. Labassardac nouem.

Sed hoc non patitur temporum analogia, neque Scripturæ veritas, tam apud Hieremiam, quàm Danielem.

Iosephus quidem contra Appionem Neregalassar nominat, fratrem vxoris Euilmerodac, eique 4. annos regni tribuit. Verum illi fortasse currunt cum annis Baltazaris tutorio velun nomine.

Anni vrbis condita.

181. *Altero modo per Monarchiarum seriem, huius sextæ ætatis summam membratim probemus atque ostendamus.*

I.

a Monarchia Chaldæorum pertinuit ab Oriente extremo ad Gades, indéque Gallias, Josephus. quæ aurea Dan. 2. Huius meminerunt Berosus apud Joseph. & Alex. Polyhist. apud Eus. li. 5. præp. cap. vlt.

Incæpit annis mundi 3560. octo annis scilicet ante quintam ætatem expletam.

I.

191. Ierem. 52. 236. b Nabvgodonozor filius Merodac annos 45.

Nechaone Ægyptiorum rege & per ordinem Spammo an. 6.. Ophre an. 35. Amasi an. 44.

Anni mundi.

4560. In Daniele Monarchiæ ita sunt ordine positæ, vt non melius in tabula pingi possint. Quare Porphyrius, cum asserebat vixisse sub Romana tempora, teste Hieron. in Danielem.

Sub his Ecclesia fuit semper deteriore conditione, donec Christus adfuit, qui suo fœlici aduentu sub suis pedibus eas contriuit, orbémque conuertit. *Dan. 2.*

Chaldæorum Monarchia. 78. annos continuauit. Tres tantùm habuit reges. *Ierem. 27.* Incæpit octo annis ante captiuitatem Babilonicam: nã primus Nabugdonozoris incidit in finem tertij Ioachim. *Dan. 1.* hoc est, fuit quartus Ioachim. *Ierem. 25.*

Assyriorum à Iosepho appellatur, quoniam Babylonij ad se Niniuitarum potentiam rapuerant, & Babylon Assyriæ erat pars.

b Nabvodonozor Astyagis Medorum Regis, anno nono Iudæos captiuos abduxit, *Iose. contra Appionem.* Cyaxaris potius dicerem. Nam circa idem tempus vterque regnũ cepit. Fortitudine & magnitudine Herculem superauit, Heroïcisque virtutibus. *Metasthenes, Philostratus,* vsque ad columnas Herculis exercitum admouit. *Strabo lib. 15.*

E regno ob insaniam pulsus, cum feris an. 7. in agro egit: postea ad se reuersus, Deúmque agnoscens, in regnũ reducitur. *Dan. 4.* Mutauit mentem, non formam corporis. *Hiero. illic.* vt Lycanthropi, qui sibi videntur lupi, proindéque conantur lupinos mores & gestus exprimere. *contrà tamen Iosephus.*

Ad hanc rabiem perductum ob captam Hierosolymam & vexatos Iudæos retulit Metasthenes ex Alphæo.

Tempus, quo statuam sibi posuit, videtur conferendum in extrema eius tempora, post Iudæam, Ægyptum, Syriam, & alias Prouincias subiectas. Nam Daniel cap. 3. viros appellat Ananiam, Azariam, Misaëlem, quos primum pueros dixerat, vt intelligeremus hoc facinus sero admodum, id est, illis iam ętate prouectis contigisse.

Post hæc eius insania & sanitas cap. 4.

Sub eo contigerunt, quæ tractantur Dan. 1. 2. 3. 4. 13. & 14.

Primo regni anno Niniuem subuertit, & Assyriorum imperio, qui mille trecentis ferè annis Regnum amplissimum in Asia possederant (Hieron. in 7. Esaiæ) potitur, Ioachímque regem Iuda tributarium reddit. *Rabbi Sadaias in 1. Danielis è maiorum traditione.* Pharaonem Necaonem eodem 3605. percutit *Iere. 46.*

Anno videlicet quarto Ioakim, qui eius erat primus *Ierem. 25.* venit ad Euphratem bellum illaturus Necaoni Regi Ægypti, cui parebat tota Syria, illícque Necaonem sibi occurrentem vicit. Hinc traiecto plenè Euphrate (*Ierem. 46.*) omnia

Anni mundi. | *Anni vrbis conditæ.*

subgit vsque ad Pelusium, præter Iudæam, Ægypto alioqui tributariam (4 *Reg.* 23.)

Inde exercitu in Iudæos reducto Ioakim Regem cepit, eúmque Babylonem abductum coëgit sibi tributum dare. 3560. 181.
Quod & per tres annos ab eo in regnum dimisso exegit, donec denegantem tandem cepit atque occisum abiecit. 4.*Reg.* 23. *Ierem.* 22.*&* 36.

Ciaxare siue Arphaxat Medorum, deinde Astyage, an 35.

Duodecimo pugnauit contra Arphaxat Regem Medorum, Egbatanæ miro opere conditorem, & vicit in campo magno Ragau circa Euphratem & Tigrim. *Iudnb.* 1. vbi vocatur rex Assyriorum, ob Niniuem subactam & Medis exemptum.

Hic Arphazar videtur fuisse Astyages. Nam Arphaxat erat cognomentum regum illorum, post sublatum Sardanapalum.

Anno 13. Misit Holophernem contra Cilices, Syros, Iudæos & cætera regna Occidentis vsque in Æthiopiam. *Iud.* 2. quia Niniue exiens debellauit omnia inter Cyliciam & Iaphet, in deditionem accipiens vtramque Syriam, Mesopotamiam, Lybiam (Lydiam fortasse legendum) Ciliciam,- cap. 3 donec ei Iudith caput præscinderet. cap. 13. Decimus autem tertius Nabugdonozor erat sextus Sedecbiæ, qui fretus amicitia Ægyptiorum & aliorum rebellione, meditabatur libertatem & defectionem. Eliachim tunc inter summos Sacerdotes, cap. 4. alius ab eo, quem pontificatu functum constat post captiuitatem, *Nehem.* 12. Nam ille Nehemianus Eliasib, iste Eliachim nominabatur, & alio nomine, cap. 5. Ioachim, ne mendum putetur. Nam qui Eliachim nominabantur, solebant etiam dici Ioachim, & contrà, vt rex Ioachim, vt pater Virginis, qui proinde Eli dicitur, *Luc.* 3. per apocopen.

Ioakim, Iechonia in vinculis, & Sedechia Iudæorum.

Propter hanc Holofernis cladem, contra Sedechiam, cuius nutu facta videbatur, celerius mouit Nabugdonozor præmisso in Holofernis locum Nabuzardan.

Seraia, deinde Iosedec pontificibus.

Decimo nono anno, vrbem iam tertio rebellantem expugnat, filios Sedechiæ regis necat. Sedechiam excæcat, & Babylonem in perpetuum carcerem trahit. Principes Iuda excruciatos interficit. Tribus integris diebus diripiendam Hierosolymam militibus tradit, solo deinde æquat. Mare, bases, columnas & cætera templi instrumẽta in sua Idolia transfert. Templum incendit, ita habitatoribus terram sanctam orbat, vt 52. annis nullus per eam transierit *R. Iose.* (nisi vt per desertum) Iosedech Seraiæ pontificis à se interfecti filium in exilium ducit. *Kimbi in* 21. *Ezech.*

Ieremia, Baruc, Daniele, Ezechiele prophetantibus.

Eos qui fuerant in Iudæa relicti, quoniam per fraudem Chaldæorum præsidia occiderant, Nabuzardan præfectus copiarum anno. 23. ad septingentos quadragintaquinque Babylonem transtulit. *Ierem.* 52. Quæ postrema fuit populi Iudaici manus eo abducta.

Ita propter perfidiam Sedecbiæ in Nabugdonozorem, qua, fretus Ægyptij regis auxilio defecerat, vrbs vltimùm capta & templum incensum & vltima captiuitas inducta *Ierem.* 34.*&* 52.*Ezech.* 18.3.*Ezræ.* 1.

Seruio Tullio Romanorum sexto rege, deinde Tarquinio Superbo, annis 25.

Sicque effossis oculis Babylonem Sedecbias translatus est, vt Ezecbiel præsignificauerat cap. 12. Adducam eum in Babylonem & ipsam non videbit, & ibi morietur. Cui nec contradixit Ieremias cap. 34. inquiens. Et oculi tui oculos regis Babylonis videbunt. Nam de rege, non vrbe loquebatur.

[Non dissentiunt Prophetæ alij ab aliis Sed vt sunt distinguenda tempora, vt concordemus scripturas: sic sunt discernenda vocabula, vt conciliemus Prophetas.] 3605. 226.

Eodem anno 23. Tyrum & reliquas regiones maritimas subigit.

Anni vrbis cōditæ. | *Anni mundi*

Ardi Lydorum Rege *sexto, & per ordinem* 3560.
181. *Sedacte an.* 15. *Haliatte an* 49.

Macedonum Philippo rege sexto, & per ord. Europo, an. 26. *Alceta, an.* 29.

Lacedæmoniorū Eurycratide, an. 35. *Mox Leonte, an.* 36.

Batto primo Cyrenarū rege, an. 40. *deinde Arcesilao, annis* 16.

226.

3605.

Regnum Ægyptiorum, quod multis sæculis Pharaones potentissimum obtinuerant prorsus cœpit, imperij annis 14. quinque aut sex annis post Sedecbiani expugnatum. *Ioseph lib.*10. vel anno imperij 27. *R. Selomo in* 44. *Ierem. & seder Olam, cap.* 26 pugnæ locus Magdal. *Herod. liber secundus Ierem.* 44.

Quod multo probabilibus est. Quoniam Ezechiele teste cap.29. anno captiuitatis vigesimo septimo Syriam & Ægyptum subegit, etsi Theodoritus in Danielem, id in decimum octauum eius conijciat.

Ea clade ita accisi sunt Ægyptij, vt deinceps nullum regem ex sua gente habuerint, sed nec ditionem in reliquas gentes tenuerint ante Ptolomæos. Nam Amasis, qui Ophræ successit, erat Nabugdonozoris seruus.

Hic primum Monarchiæ titulum consequutus est. Nam etsi iam à priscis seculis, nempe à Nimrod conditore, Imperium Babylonicum in orbe viguit· tamen quia cum Assyrio, cuius fundator Assur, & Ægyptio, quod erexit Osiris Pharaonum primus, Abrahæ temporibus, æquo Marte Orientem & Lybiam per vices possidebat, non priùs monarchiæ nomen receptum est, quàm hæc simul fuère addita. Tum enim primo præstantior & maior οἰκουμένης pars vni parére didicit.

Aliam rationē assignat, Suidas in voce Ἀσσύριος, ex comparatione Græcorum principatuum. Athenienses enim (inquit) solius regionis maritimæ dominatum tenuerunt annis duodeseptuaginta. Lacedæmonij triginta. Thebani, &c.

Babylonem ad eam magnitudinem perduxit, vt eius muri fuerint relati inter.7. orbis miracula. *Beros. apud Iosephum* quale significatur Dan 4.

Eius primus, fuit quartus regni Ioakim filij Iosiæ, *Ierem.*25.

Id est, octauus ante transmigrationem Babylonis. Regnauit an 45. Qui numerus facile è sacris colligitur. Nam anno quarto Ioakim regnum eius occæpit *Ierem* 25.& 46.

Post annos octo abduxit Ieconiam. Anno autem trigesimo septimo transmigrationis Iechoniæ, subleuauit Euilmerodae (filius & successor) Rex Babylonis, anno, quo regnare cœpit, caput Iechoniæ de carcere 4. *Regum*, 25.

Ergo ante abductionem Iechoniæ regnauerat annos octo, pòst vsque ad Euilmerodae filium 37. Summa 45.

Nabuzardan cum libris legis multos alios sacros combussit, vt tria millia parabolarum Salomonis, quinque millia Canticorum, Physiologiam eiusdem, &c.

In terra pauperes & rusticos duntaxat reliquit, deuastatis vrbibus & ciuibus in captiuitatem exactis.

Ieremiam hostili misericordia carcere exemit. *Ierem.* 39. quem vinxerat Sedechias cap. 37 38. 39. &c.

Quod addunt aliqui legem à Babyloniis incensam & deinde ab Ezra restitutam: non est ita accipiendum, quasi omnia legis exempla sint exusta, & deinceps vsque ad Ezram Iudæi vixerint sine sacro codice. Nam hoc fieri non potuit, nedum factum est. Iudæi enim iam antea erant dispersi cum suis codicibus per totum Orientem & Septemtrionem à temporibus Assyriacis, vbi & legitima sua seruabant, vt è Tobiæ libro liquet, nec omnes erant sub iure & imperio eiusdem. Præterea libri tanti momenti non solent ita extingui à Tyrannis, quin alicubi permaneant, maximè quando de religione agitur.

Ego primo impetu Chaldæi omnia consumentes, etiam absumpserunt libros sacros, Hierosolymis scilicet inuentos, qui erant correctissimi & emendatissimi, atque in publico Gazophylacio & sacra Bibliotheca asseruabantur, iuxta quorum regulam, vel ex memoria, vel diuino potius afflatu, cæte-

ros minus correctos postea emendauit Ezras, aut etiam Sy- *Anni*
nodus illa magna, cuius scriba fuit Ezras. *Mundi.*

Anni Vrbis conditæ.

Quo die Nabugdonozor ingressus est templū, eo die natus
Darius, à quo pœnam tanto dignam crimine susciperet Euer- 3560.
tit enim Darius ipsius imperium anno. 62. ætatis. *Seder Olam, cap. 31. è Dan. 5.*

Mathematica & Philosophia in Chaldæa florent. *Dan. 1.*

Ieremias in Iudæa vaticinationis munere functus annos
41. à 19. Iosiæ vsque ad Sedechiæ vndecimum, trahitur à suis
in Ægyptum iram Nabugdonozoris fugientibus. Ibi antequā
lapidaretur, philosophiæ incunabula posuit, secretiore sapien-
tia Hierophantas imbuens, cuius fama excitati Græci pere-
grinationes vel potius nauigationes multas in Ægyptum su-
sceperunt, & philosophiam ad se post. 70. ferme annos deri-
uarunt.

Ab hac monarchia sic constituta 181.
*aliquandiu annos numerat Daniel. Somnium enim quod 2. cap expli-
catur, non accidit secundo regni Nabugd. cum Daniel eius sit inter-
pres, qui iam triennio, postquam venerat Babylonem, cum sociis re-
latus fuerat in numerum sapien-
tum regiorum cap. 1. Erat ergo se-
cundus à constituta Babylonica mo-
narchia.*

Qui historiam Iudith non ad hæc tempora Nabugd. sed
Cambisis, vel Assuen, vel Artaxersis 3. ponunt, sub nomine
Nabugdonozoris, primo doceant reges Persarum Nabug-
donozoris vocabulo fuisse vspiam cognominatos. Deinde
frigida nituntur coniectura, quod Achior cap. 5. narrans Ho-
loferni flagella & exilia, quæ Deus Israelitis inflixerat, eos de-
inde in propria, quasi postliminio reuertisse tradit. hoc enim
male interpretantur de exilio Babylonico, & reductione per
Cyrum. Nam non diceret. *Plurimi eorum captiui abducti sunt in
terram suam, nunc autem reuersi sunt, &c.* sed omnes. Omnes
enim Iudæos in exilium traxerat Nabugd. Relinquamus ergo
scripturam in sua simplicitate, vt fuerit idem Nabugdono-
zor, qui misit Holofernem in Samariam & Iudæam anno
regni 13. & qui reliquias Iudæorum anno. 19. Babylonem
transtulit. Quod autem dicitur illic de dispersione, pertinet
ad Salmanazarem & Senacherib, sub quibus dispersi sunt Iu-
dæi, ita vt Hierusalem, siue filia Sion relicta esset, sicut vm-
braculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario
Esa. 1.

Donec eo cæso se in sua certatim reciperent. Præterea ni-
hil prohibuit Iudæos primis Nabugdonozoris victoriis dis-
persos, vbi intellexissent Sedechiam regnare, ad sua reuertis-
se. Sed nec necesse est Achior alienigenam, nondúmque re-
ligionis initiatum, res Iudæorum perfectè tenuisse, aut fideli-
ter recitasse.

Non officit etiam, quod sub finem libri scribitur, *In omni
spatio vitæ eius non fuit, qui perturbaret Israel, & post mortem eius
annis multis.* Nam *annis multis* dictum est, pro, *diebus multis.* Sed
& Scriptura sic aliquando loquitur de annis quatuor aut
quinque, vt sæpius in libris Regum. Simile supra *pag. 87. è. 2.
& 3. cap. Iudicum attulimus.* Quæ qui non deprehenderunt
Tragicomœdiam esse dixerunt de historia Ester.

Liber Iudith à Ioachim sacerdote conscriptus. *Philo* Qua-
re rectè libro Ester ab Ecclesia præponitur. Nam eum tem-
poris ordine antecedit.

Est sacer & canonicus. Nam eum Nicena Synodus in nu-
mero sacrarum Scripturarum computauit. *Hieron. in prologo,
vbi & sermone Chaldæo conscriptum asserit.* & epistola ad Salui-
nam. Hilarius Prologo in Psalmos. Similiter Carthaginensis.
3. Synodus, cui Augustinus interfuit. Augustinus ipse multis
locis, Innocentius, 1. eodem tempore, mox Gelasius cum 70.
Episcopis, concilium Florentinum, &c.

Quare eum citant tanquam Scripturam Canonicam Ori-
genes in caput vlt. lib. Iudicum, Chrysost. hom. 10. de variis
locis Matt. Ambr. lib. 3. Offic. cap. 3. epist. 85. de Virg. lib. 2. 3605. 226.
De Institut. Virg. cap. 2 & lib. de Viduis eum non exigua sui
parte exponit. Cyrillus lib. 7. in Ioan. cap. 20. Fulgentius epist.
2. de statu viduarum. Bellator presbyter. Isidorus Hispalen-

Anni Vrbis conditæ | Anni mundi

fis & Rabanus, qui in illum funt commentati.

Draco leges Athenis fcribit fanguine fub finem Tarquinij Prifci Rom regis quinti, poft reges Athenis exauctoratos &
181. 3560. inftitutam nouam Reipub. formam Olympiade 39. Huius legibus antiquatis, præter eas, quæ morte plectebant, mitiora iura paulò poft Solon. 10 tabulis comprehendit.

NABVGDONOZORIS MAGNI CHALDÆORVM REGIS SÆCVLO.

Pherecydes Syrus Pythagoræ præceptor, qui primus profaicam orationem condidit tempore Cyri regis. *Plin lib 7. cap.* 56. primus apud Græcus dixit animos hominum immortales, & de diis fcripfit. *Cic. 2. Tufc.* Ex Arcanis Phœnicum (id eft Hebræorum) libris philofophiam & Theologiam ad eos deduxit, feptem fapientum temporibus fub. 50. Olympiadem. *Suidas.*

Solon & Pififtratus Seruio Tullio Romæ regnante vixerunt. *Cicero in Bruto.*

Solon Areopagitas conftituit. *Idem Offic.* 1

Ante Solonis ætatem de nullo, vt diferto, memoria proditum eft. *Cic. in Bruto.* Vnde ab eo fuum illuftrium virorum Chronicon orditur. *Gellius lib. 17. cap.* 11.

Decem tabulas eburneas, ad imitationem duarum Hebraïcarum Athenienfibus dedit. Peregrinatus eft in Ægyptum, Cyprum, Lydiam ad Crœfum: Et facerdos Ægyptius dixit Græcos femper effe pueros ob ignorationem rerum antiquitus geftarum. *Plato in Critia.*

Septem ergo fapientum, & Cyri tempore velut Orientis apud Græcos philofophiæ incunabula fuerunt. *Budæus lib 4. de Affe.* Aut fub Cyri tempus.

Septem fapientes, Thales, Solon, Chilon, Periander, Cleobulus, Bias, Pittacus, cuius auditor fuit Pherecydes Syrus Pythagoræ præceptor.

[Alij feptem fapientes Romæ recenfentur à quibufdam, inter quos Cato numeratus eft, Appius, Scipio, Lælius, Atilius & alij]

Periander Corinthius fapientes epulo excipit.

Pififtratus fublatis annuis magiftratibus tyrannidem Athenis occupat. Pulfus in Italiam fugit.

Primus libros Athenis difciplinarum liberalium publicè legendos pofuit. *Gellius lib. 6, cap. vlt.*

Eius iuffu Ariftarchus Homeri rapfodiam recenfuit, & in 24 partes pro numero elementorum diftribuit.

Haliattes Lydorum rex feptem fapientum ætate cum Milefiis bellum gerit. *Herod lib.* 1.

Tunc Cyrenarum regnum per Battum incipit, vide fup. pag. 149. in annos circiter ducentos.

Epimenides diutiffimè vixit, nempe vfque ad Solonem.

Thales Milefius Philofophiæ Ionicæ primus auctor, fapiens, phyficus, & Aftrologus Græcis Geometriam & Aftrologiam ex Ægypto primus tradit, *Laertius*. Aliqui fub Anco Martio. Nam diutiffimè vixit, ad 58. vfque Olympiadem.

Primus in Græcia æquinoctia & folftitia obferuauit. Primus folis eclipfim prædixit. Audis, quoad pueri fuerint Græci, qui tamdiu ignorabant, quod omnibus erat perfpectum.

Alcmæon Perinthi filius Crotoniates medicus, qui de rerum natura primus fcripfit.

Anaximander Milefius Thaletis fucceffor, qui horologium Gnomonē, fphæram reperit. *Plin lib 7 cap 56.* & obliquitatē Zodiaci. *lib. 2. cap.* 8 Et maris & terræ circuitum. *Laertius.*

Pythagoras Pherecydis Syri difcipulus alterius philofophiæ Italicæ auctor, in illa Italiæ ora, quæ olim magna Græcia.
226. 3605. Nam vetuftiffimæ philofophiæ fuerunt Ionica & Italica. reliquæ recentiores.

[Hæ duæ Philofophorum fectæ diuerfimodè fua placita tradiderunt difcentibus vt cuique fua magis placuit ducendi

Anni mundi. 3560. | *Anni vrbis condita.* 181.

methodus de qua vtraque Lolaterianus.

In Ægyptum nauigauit, vt eius sapientiam disceret, & pro sua apud Græcos venditaret. Arithmeticam & Geometriam præcipuè excoluit, & Matheses solas appellauit, ex Anatolio. Peregrinatus est in Persidem, atque Magos conuenit. *Cic. 5. Tuscul.* Potuit ergo incidere in Danielem, cuius fama ea tempestate celebris.

Eius tempore Arcades per longos & breues calamos cantum excogitauerunt. *Laertius.*

Musicæ principia primus ad artem reduxit. Pondera & mensuras inuenit Italis apud Crotonem leges dedit.

Anaxagoras alter Pherecydis Syri discipulus, vbi suam in Ægyptum peregrinationem confecisset, eorúmque mysteria hausisset, libro quodam, quem Socrates citat apud Platonem, physiologiam ita tractauit, vt à Deo inciperet, & in Deum desineret. Quem quia sub Mentis vocabulo in nobilioribus naturæ effectibus, vt res instituentem & moderantem semper considerare iubebat, Mens cognominatus est. Hanc regulam ferè Plato in Timæo tenuit, &c.

Anacreon poëta, regis Sycioniorum Polycratis familiaris, poto acino vuæ quo mortuus est insignis.

Phalaris, sub quo Perillus proprio inuento periit. *Suid.*

Primus fuit post Theseum tyrannus Agrigenti. *Plin lib. 7. cap. 56.*

Bellouasius post Ambigatum Gallorum rex.

Arion musicus à Delphino è mari in Tenarum portum defertur incolumis.

Inuenit Dithyramborum cantum. *Herod. lib. 1.*

Isthmia & Pythia primum aguntur in Græcia.

Apryis (Ephte Ierem 44) vltimus Pharao à nemine deorum vel hominum sibi regnum posse eripi dictitabat. At paulo post ab Amasi præfecto strangulatus est, regnúmque Nabugdonozori traditum. *Herod.*

Ad eum reliquiæ Iudæorum captis Hierosolymis fugerunt.

Adrican Pœnorum rex se suósque Apryæ dedidit, quod à Græcis, qui magna multitudine in Cyrenæam concesserant, nimis fatigaretur. *Herod. lib 4.*

Apryis in Cyrenæos ducit exercitum, sed funditur. *Ibidem.*

Arcesilaus Batti f. secundus Cyrenarum rex Apryin vicit. *Herod. lib. 4.*

Huius fratres in aliam Lybiæ partem concesserunt & Barcam oppidum, in quo regnarent, condiderunt. *Ibid.*

Medi duce Attabano siue Astibara contra Scytas, qui iam. 28. annos regnabant in Asia.

Pisistratus secundo fugatus cessit in Eretriam, vnde anno pòst vndecimo reuersus est, Conno Athenis Archonte, regnauit an. 28. senio confectus.

c IECHONIAM è carcere liberauit: eíque regium honorem & victum attribuit, anno transmigrationis ipsius trigesimo septimo *4. Reg. 25 Ierem vlt.*

Sedecbia in vinculis statim post Nabugdonozoris obitum mortuo. *Kymbi in 34. Ierem. è Talmud.*

Inter Euilmerodac & Baltazarem duos reges, vt solet fieri in ciuilibus motibus, & dum imperiorum pernicies imminet, locat Berosus apud Iosephum contra Appionem. Nempe (inquit) Niriglissoroor occiso Euilmerodacho vxoris suæ fratri fit rex Babyl. an 4. Hinc filius eius Labossardac mens. 9. Denique Nebrindus an. 17. de quo Alexander Polyhistor & Alphæus apud Eusebiū præparationis lib. 9. cap. 4. Quem Iosephus Baltazarem fuisse narrat lib. 10. cap. 13.

NABVGDONOZORIS MAGNI CHALDÆORVM REGIS SÆCVLO.

2.

3628. c EVILMERODAC an. 32. 226. Ierem. 52. 249.

Rege Iechonia, deinde Salathiele duce.

Josedec pontifice.

Quia

Anni vrbis côditæ.

243

Prophetis Daniele & Ezechiele.

Tarquinio Superbo vltimo Romanorum Rege an. 25. deinde Coß. per annos 79, vsque ad Tribunos militum.

Ægyptiorum Ophresius Aphrye, deinde Amasi, an 44.

Haliatte Lydorum.

Alceta rege 8. Macedonum, deinde Amynta, an 50.

Leonte Lacedæmoniorum, deinde Anaxandride, 45.

Arcesilao Cyrenarum rege secundo, deinde Batto 2.

Romæ Coss.

244 *L. Iunio Bruto, L. Tarquinio Collatino.*

245 *P. Valerio Publicola. L. Lucretio Tricipitino.*

246 *P Valerio Publicola. M. Horatio Paluillo.*

247 *Sp. Largio Ruffo. T. Herminio Aquilino.*

248 *M. Valerio Volese, P. Posthumio Tuberto.*

249 *P. Valerio Publicola. T. Lucretio Tricipitino.*

Anni mundi.

Quia autem, vt supra probatum est, Nabugdonozor imperauit annis 45. quorum octo primi non pertinent ad Babylonicam transmigrationem. 70. annorum, eius posteris dun
3638 taxat relinquuntur triginta tres. Nam trigesimo septimo transmigrationis Euilmerodac regnare cœpit. 4. *Reg.* 25. Hos autem sic ferè partiuntur Hebræi, vt 23. Euilmerodaco attribuant, reliquos decem Baltazari Babyloniorum regum vltimo.

Mortuo enim Nabugdonozore non modo non creuit Monarchia, sed & minui valde cœpit, vt Heroum filij solent esse inertes.

Vnde multi motus in Asia, & regnorum varia nomina Lydorum, Medorum, Persarum, Tyriorum, &c.

Sub eo finit Romanorum regnum post vrbem conditam annis 244. Quare sequentur coss. & tribuni militum. *Liuius.*

Annum vnum detrahunt Ruffus, Eutropius, Iordanes, Solinus. Hinc ab expulsis regibus ad Hirtium & Pansam nouissimos Consules an. 467. Summa 710.

Quin nec hoc satis constitutum. Nam in annis vrbis numerandis & digerendis apud antiquos maxima dissensio, vt & Cicero in Bruto tradit.

Vnde Messala Coruinus *de progenie Augusti* Coss. à Iunio Bruto & Publicola in Pansam & Hirtium per annos 444. Nam sub Coss iamdiu Roma fuit, nisi quòd annis 49. Consules defuerunt sub Decem viris anno v. c. trecentesimo quarto, duobus, sub tribunis militum annis quadraginta, septuagesimo nono post exactos reges. Non tamen continenter. Nam consules interdum intercalati sunt ab anno v 322. vsque ad 399. Sub Dictatoribus annis tribus. Sine Magistratibus annis quatuor, vrbis scilicet trecentesimo septuagesimo nono. Hos omnes reperias à septimo Euilmerodac ad ipsum Augustum.

Coss. omnia iura omniáque regum insignia habuerunt, id modo cautum est, vt alter alteri per singulos menses fasces ac secures concederet, ne si ambo fasces haberent, duplicatus terror, duóque reges pro vno accepti esse viderentur. *Onuph. de Roma. Princip.*

Tarquinio Superbo nondum eiecto libri tres in sacrarium conditi Sibyllini appellati sunt. Ad eos quasi ad oraculum quindecim viri adeunt, cum Dij immortales publicè consulendi sunt. *Gell. lib* 1. *cap.* 19.

[Sibyllæ dictæ sunt quasi αἱ τοῦ Διὸς βουλαί. Etymologia nota. Illis autem Prophetissis Deus erga gentes vti voluit. ne ipsi, sua deessent testimonia, vt ait Paulus Apostolus, *Act.* 17.]

L. Iunio Bruto in bello cæso suffectus est Sp. Lucretius, & huic P. Valerius Publicola. Sic alteri Consuli L. Tarquinio Collatino M. Horatius Puluillus successit.

Scythæ vsque ad Palæstinam latrocinando penetrant.

Ostia ciuitas ad Tyberim & Sinope conduntur.

Galli pulsis Thuscis vtramque Padi ripam occupant.

Sibylla Cumana, quæ & Amalthæa & Deiphobe.

Danius regnum in Oceano Septemtrionali auspicatur, si credendum Germanis de more mentientibus, cui Humblus & Lutherus filij deinde succedunt.

Dipoenus & Scylles primi scalpendo marmore clarent in Sicyonia.

Zeno Eleates Dialecticæ & Dialogorum inuentor.

Pythagoram vidit. Prometheo tamen dialecticę inuentionem tribuit Plato.

Anni Mundi 3638.

Hipparchus Piſiſtrati filius, Hippiæ Tyranni frater Athenis occiditur, & ſic Reſpublica liberatur. *Gell. libro* 17. *cap. vlt.*

Aſtyages Medus Lydicum bellum conficit anno 604. poſt captum Ilium. *Sol. cap.* 20.

Amaſis rex Ægypti *Herod. Diod.* Hinc fortaſſe Plinius vocat Semneſerteum, quo regnante ait Pythagoram in Ægypto fuiſſe. *lib.* 36. *cap.* 9.

Iromus cœpit regnare in Phœnicia 14. annis ante Cyrum, regnauit autem annis 20. *Ioſeph. contra Appionem.* Iam ergo monarchia Babylonis diſſipabatur.

ROMÆ, capitolium perfectum. Bellum Sabinum. Peſtis graſſatio. Sabini victi pacem rogant Dictatura primum inſtituta.

Coniuratio de reducendo Tarquinio detecta. Ædes Saturno dedicata. Saturnalibus inſtitutis. Virginius Tricoſtus ad Regillum Latinos paulò ante vicerat.

Tribus 21. inſtituta Tarquinio Cumis moriente. Seceſſio populi in ſacrum montem.

Tarquinius Superbus ſub finem Monarchiæ Chaldæorum, vt antea indicatum eſt, Tuſculi moritur poſt 13. annum exilij, anno vrbis. 257. Auguſtinus paulò poſt, ſub Dario ſcilicet & Cyro Perſarum regibus *lib.* 18 *de Ciuitate capite* 26.

Tribus annis poſt Tribunitia poteſtas inſtituitur, qui annus primus videtur eſſe Baltazaris.

Anno ab vrbe condita 500. eius ditio vix 14. milliaria, id eſt, 7. leucas Gallicas patebat. E tam tenui initio creſcet quidem, ſed poſt Alexandrum Macedonem, id eſt, abhinc annos 250. ſiue poſt annum vrbis 500.

d SVB hoc impletum eſt illud Ierem. 50. Ecce ego viſitabo regem Babylonis & terram eius, ſicut viſitaui regem Aſſur, & reducam Iſrael ad habitaculum ſuum.

Salathiel filius Iechoniæ tertio anno Baltazaris Babylone mortuus eſt, ſtetitque poſt eum Zorobabel filius, qui primo anno Cyri perrexit cum exulibus Hieroſolymam, & reſtaurato templo Babylonem rediit, vbi & mortuus eſt. *Seder olam.*

Ioſephus quinque reges Babylonis poſt Nabugd. facit, ſed repugnat Ieremias cap. 27.

Hebræi tantum tribuunt huic Monarchiæ 70. annos, quoniam Baltazarem tertio regni anno captum & extinctum putant.

Conueniunt in reliquis. Nam Nabugdonozori quoque annos 45. attribuunt, Euilmerodac 23. *In Seder. cap.* 28.

Baltazarem Labinitum Labiniti & Nitocris f. à Cyro interfectum videtur appellare *Herod. lib.* 1.

Quem quidem à Crœſo adiutum, quòd Gobriæ filium occidiſſet, & in multos alios crudelitatem exercuiſſet, Cyrus Babylone obſedit & cepit. *Ibidem Herod.*

Eius primo Danieli capite 7 viſio obiecta eſt de 4. beſtiis, leæna alata, vrſo, pardo, & quarta beſtia cornua decem habente, qua ſequentium ſæculorum monarchicum ordinem reuelauit.

Tertio altera de Ariete duorum cornuum & hirco vnius, deinde quatuor, qui deuicit arietem, id eſt, rege Perſarum, & Alexandro Macedo. cap. octauo. Tertia de pernicie regis, id eſt, imperij, Babylonica cap. 5.

Adhuc erat in viuis Pythagoras. Nam venit in Italiam regnante Tarquinio Superbo, 200. annis poſt Numam Pompilium *Cic.* 2. *de Orat.* ſe philoſophum appellauit, vt ſeptem ſapientum, quorum erat æqualis, glorioſam inſcriptionem illuderet *Idem.* 3638.

A Daniele Dei notitia tincti ſunt quinque Monarchæ,

	Anno Vrbis cōdita.
Poſthumio Tuberto, Agrippa Menenio Lanato.	
Sp Caſsio Viſcellino, Opitro Virginio Tricoſto.	250.
Poſthumio Cominio Arunco, T. Largio Flauo.	251.
	252.
S. Sulpitio Camerario. M. Manlio Tullio Longo.	253.
P Veturio Gemino, T. Ebutio Helua.	254.
T. Largio Flauio 2. Q. Cælio Siculo.	255.
A. Sempronio Atratino M. Minutio Augurino.	256.
A. Poſthumio Regilleſi, T. Virginio Tricoſto.	257.
Appio Claudio Sabino, P. Seruilio Priſco.	258.
A. Virginio Cælimontano. T. Veturio Gemino.	259.
Sp. Caſsio Viſcelino 2. Poſthumio Cominio Arunco 11.	260.
T. Gegamo Macerino. P. Minutio Augurino.	261.

3.

d BALTAZAR, an. 10.

Hunc Darius & Cyrus vino ſomnóque ſepultum oppreſſerunt, Monarchiámque ad ſuos trāſtulerunt. Quod futurū, multo ante denuntiarat Eſaias cap. 13. 21. 27, *Ieremias cap* 50. *& pluribus aliis locis, Pſalmographus, &c.*

Ioſedec pontifice.

Salathiele duce Iudæorum. Daniele & Ezechiele vatibus.

Amaſi Ægyptiorum Pharaone.

Haliatte Lydorum rege octauo, denique Cræſo, an. 14. *Amynta nono rege Macedonum.*

Lacedemoniorum Anaxand. deinde Cleomene, an. 25.

Batto 2. *Cyrenarum rege, tertio, deinde Arceſilao* 2.

Anni Vrbis condita. Summa 73. Coss. Romæ.

262. *A. Sempronio Atratino 2. M. Minutio Augurino 2.*
263. *Q. Sulpitio Camerino, Sp. Largio Ruffo 2.*
264. *C. Iulio Tullo, P. Pinario Ruffo.*
265. *Sp. Nautio Rutilio, Sex. Furio Philone.*
266. *C. Aquilio Tusco, T. Sicinio Sabino.*
267. *Proculo Verginio Rutilio, Sp. Cassio Viscelino 3.*
268. *Q. Fabio Vibulano, Ser. Cornelio Maluginensi.*
269. *L. Æmylio Mamerco. Cæso Fabio Vibulano.*
270. *M. Fabio Vibulano, Ser. Valerio Potitio.*
271. *Q. Fabio Vibulano secundùm, C. Iulio Tullo C. F.*

1.

a *Monarchia secunda, id est, Persarum, patuit ab India vsque in Æthiopiam per centum 27. prouincias. Esther. 1. quæ Argentea. Dan. 2.*

Incipit an. mundi 3638.

2.

b DARIVS filius Hidaspis siue Assueri de genere Medorum
Dan. 6. Daniel. 9. Medus, socer Cyri, an. 2.

274. *Iesu filio Iosedec pontifice.*

Anni mundi Nabugdoozor, Euilmerodac, Baltazar, Darius Medus & Cyrus Persa.

3638. Amasis penultimus Ægyptiorum rex, ad quem venit Solon, qui adhuc viuebat, Græcos amauit, & Naucratem vrbem eis habitandam dedit.

E Cyrene Græcam Batti regis filiam, iuxta alios Arcesilai, vxorem duxit. Primus cœpit Cyprum & tributariam reddidit Policratis familiaris, *Herod. lib. 2.*

ROMÆ Coriolanus exilio damnatus. Prodigia multa visa & audita. Lex Agraria.

Æmylius Æquos & Volscos vincit.

Oppia Vestalis ob incestum viua defoditur.

a NON omnino fictum est, quod Antiqui de Assyriorum regno memorarunt, quando ei proximè Persicum successisse ferunt. Primum quoniam Nabugdonozor à quo prima Scripturæ Monarchia incipit, vetus Assyriorum imperium subdens, Assyriorum potius rex appellatus est, quam Babyloniorum, vel Chaldæorum, propter veterem imperij sedem, quódque Assyrij regem duntaxat mutasse, non regnum perdidisse viderentur. Quare quem prophetæ Babylonis regem vocant, liber Iudith, Herodotus, Ctesias, Iosephus ipse Assyriorum appellant.

Deinde Babylon imperij noui sedes pars erat Assyriæ, ex Plin. lib. 6. cap. 16. Strabo. lib. 16 Hinc Herodotus, Cyrus Assyriis bellum intulit. Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis est Babylon, vbi post euersam Ninum erat regia.

Denique quia primariam Assyriorum vrbem, id est, Niouem siue Niniuem occupabant.

In ordine Regum Persarum exteri scriptores à sacris variant. Cyrum enim præponunt Dario, tanquam socerum genero, cùm contrà Darius vel socer fuerit Cyri, vt Hebræi arbitrantur, vel auunculus, vt Lyranus in 5. caput Danielis & Zonaras annotant. Vnde & apud Danielem Darius nominatur ante Cyrum.

Quòd autē hic fuerit Darius, quem nostri vocant filium Hydaspis Daniel verò Assueri ex genere Medorum, ex eo liquere puto, quòd elementa Hebraïca monstrant Assuerum tertium pòst Regem esse, quem Græci appellant Xerxem, qui apud vtrosque fuit è primis Persarum regibus, vt Iusti. lib. 2. fidem facit, quique contra Græciam innumerabilem duxit exercitum, & ea per quinquennium gessit, quæ Græcorum narrant historiæ.

Succendit enim Athenam sub principe Mardonio, & bellum iniit apud Thermopylas, & apud Salaminam nauale certamen, quando Themistocles ad Persas fugit, & Sophocles atque Euripides clari habebantur.

Nec assentiri possum Lyrano & cęteris, quibus Assuerus est Darius Hydaspis filius, quoniam qui Assuero successit, est
3640. Darius Longimanus, cuius præcessorem fuisse Xersem cuncti fatentur. Deinde, quis horum sex diceretur Xerses, cuius bellum in Græcos apud vniuersos tantopere decantatum est? Cætera intra in Assuero notabimus.

b DARIVS Medus interfecit Baltazarem regem Chaldæum, & successit in regnum annos natus 62. *Daniel. 5.*

Babylon à Medis & Persis capta est, cùm Baltazar magna securitate agitaret conuiuium. *Xenoph. lib. 7. de in-*

ſtitutione.

Anni mundi.

Denique hunc Darium cepiſſe Babel opera Zopyri, etiam aiunt externi ſcriptores, vt perſpicias hunc eſſe filium Hydaſpis, quantumuis Cyro præponatur. 3638.

Anni vrbis cõditæ.

Hiſtoriæ, quæ expugnationem Babylonis vni Cyro tribuũt, fallunt. Nam ex Scriptura apparet, in euertenda Babylone Medos fuiſſe principes, qui Perſas ſocios & adiutores aſciuerint. *Eſ.13.Ierem.50.Daniel 5.*

Vnde res conſtituuntur de ſententia Darij Medi, & ſuper regnum Satrapæ centum viginti præficiuntur, & ſuper eos principes tres ex quibus Daniel vnus erat, vt Satrapę redderent illis rationem, & Rex non ſuſtineret moleſtiam. *Dan.6.* Quare & hoc regnum in Græca hiſtoria & Medicum & Perſicum nominatur.

Amaſi Ægyptiorum Pharaone.

Eius primo abſoluti ſunt ſeptuaginta anni captiuitatis Babylonicæ à Ieremia 25.& 29. cap. prædicti, *Dan.9* Quamuis Rabbini tam veteres, quàm recentiores putent illum ſeptuageſimum annum incidiſſe in ſecundum Darij Longimani, magna impudentia affirmantes Danielem in ſua ſupputatione fuiſſe lapſum. *Abben Ezra in 9. Dan.*

Lydorum Crœſo.

Eſſe autẽ videtur hic Darius, qui ducibus Dati & Arbazo Medis (Medus enim Medos exercitibus præficiebat, contra eos, qui Dariũ Perſam faciunt) Aſiam, Macedoniámque aggreſſus eſt, & Iones ſuperauit: fugatus interim à Miltiade Athenienſi in Marathoniis campis, vnde Græci ſcriptores bellum apud Marathonem geſtum Medicum dicunt. Quod geſſiſſe videtur, Cyro alibi res gerente. Ita vt quidem Darius pluſquã.2. an. regnauerit, ſed eius alij 20. ant circiter, Cyro attribuantur, quòd cum eo concurrerint. Nam Hebræi Dario Cyrum duntaxat annis tribus faciunt ſuperſtitem, & Thucidides inter Marathoniam pugnam & tranſitum Xerſis in Græciam annos tantum decem conſtituit.

Amynta nono Macedonum rege.

Laced.æmoniorũ Cleomene.

Græciam primus tentauit. bellum deſcribit *Herod. libro 6.*

Syracuſanorum Cleandro Patareo regni conditore, an.7.

Bellum infœliciter aduerſus Scythas ſuſcepit, cui expeditioni etiam Miltiades interfuit.

Arceſilao ſecundo, deinde Batto tertio Cyrenarum rege quinto.

Eius primo reuelatio facta Danieli de ſeptuaginta Hebdomadibus, id eſt, annis 490. poſt quorũ ſexageſimam nonam occidendus erat Chriſtus, & pactum confirmaturus *cap. 9.* item liberatio è lacu leonum *cap.6.*

Romæ Coſſ.

Circa ducenteſimum ſexageſimum annum ab vrbe condita victi ab Athenienſibus Perſæ pugna Marathonia duce Miltiade & comite Themiſtocle. *Gell. libro 17. capite vltimo.* Macerino & Augurino Coſſ. *Sulpicius.* Annis. 20. poſt eiectum Piſiſtrati filium Hippiam & decem ante Xerſis expeditionem Salaminiam. *Herod.lib.6.Gellius ibid.Vrbis annus non quadrat.*

Caſone Fabio Vibulano 2.Spu. Furio Medullino. 272.

M.Fabio Vibulano 2.Gn.Manlio Cincinnato. 273.

Commanus poſt Senanum Segotegiorum Galliæ rex.

Caſone Fabio Vibulano 3.T.Verginio Rutilo. 274.

Marmore ſculpendo primi omnium inclaruerunt Dipænus & Scillis in Græca inſula geniti, Medis imperantibus, priuſquam Cyrus in Perſis regnare inciperet, hoc eſt, Olympiade circiter 50. *Plin.lib.36.cap.4.*

Crœſus barbarorum ſiue Aſianorum primus, Græcos, Iones, Æoles, Dores Aſiæ tributarios, Lacedæmonios amicos fecit. Exceptis Cilicibus & Lycis, omnes cis Halim fluuium, Medos à Lydia ſeparantem, & ab Armeniæ monte in Ciliciam labentem ſubiecit, videlicet Lydos, Phrygas, Mariandinos, Meſios, Chalibes, Paphlagones, Thraces, Ethinos, Bythinos, Cares, Iones, Dores, Æoles & Pamphylios. *Herod.lib.1.* quo victo ceſſere Cyro omnia. 3640.

In vrbem Sardes è Græcia doctos omnes traxit. *Ibid.*

Solon ad eum & ad Amaſim regem Ægypti peregrinatur. *Ibidem.*

Lydi

Anni vrbis cōdita.

3.

274. c CYRVS gener Darij, rex Persarum succedit Medo, vnumque è duobus imperium successionis & Victoriarum iure facit, annis 30.

Ezr 1. & 2.

304. *Iesu filio Iosedec pontifice.*

Salathiele & Zorobabele ducibus Iuda.

Propheta Daniele.

Amynta nono rege Macedonum, deinde Alexandro, an. 43.

Amasi Ægyptiorum Pharaone. denique Psāmenito mens. 7.

Lydorum rege Crœso.

Lacedæmoniorū Cleomene, deinde Leotichide Menarus f. an. 22.

Cyrenarum Batto tertio rege quinto, deinde Arcesilao tertio.

Anni mundi.

Lydi in Hetturiam veniuot, ibique sedes perpetuas statuunt, *Ibidem.*

Fabius vicit Veieotes & Hetrusecos. Triumpbum tameo
3640. agere recusauit propter cæsorum Romaoorum numerum.

c CYRVS Astyagis Regis Medorum oepos ex filia, de quo pag. 125. secundum Græcos Astyagem regno expulit, secundum Hebræos eius regnum hæreditate est sioe vi consecutus, vt innuit Daniel cap. 13. *Et rex Astyages appositus est ad Patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum eius.* Sed id non proximè, verum post Darium Astyagis hæredem, de qoo eadem pag. 125. Quo prætermisso Daniel ad Cytum transilut, quooiam agebat de capiuitate Babylonica, à qua significat se populuinque suum liberatum iri per Cyrum, ac Deum iam parturire Israëlitis sub Nabugdonore libetarotem.

Eius tertio Danieli factæ suot reuelationes capitum 10, 11, & 12. Res autem capitum. 13. &. 14. sub Nabugdonozore. Nam errat Sulpitius, qui Danielem Babylone virtutem suam ostendisse dicat coram Cyro, sacerdotibus
3670. Beli falsi conuictis, cum Beli simulacbrum cibis vesci asseretent. Daniel enim sub Cyro erat senex, atqui cap. 13. dicitur fuisse iuuenis. Deinde Cyrus non colebat Deos Babylooiorum, sed Persarū. Deniq; non in Babylonia commorabarur, sed in Perside.

Publicè edictis dat potestatem Iudæis redeondi & cætera perficiendi, quæ describuntur primis capitibus Ezræ.

Restituisse templum Hierosolymitanum etiam scripto prodidit Alex. Polyhistor & Hecatæus Abdentanus apud Iosepbum *lib. 8. cap. 4.*

Persico regno adiunxit Babylonicum, quia mortuo Dario socero illud obtinuit, atq; ita tria regna, Medorum, Persarum, Babyloniorum coniunxit.

Scythis bellum inferens cum duceotis millibus Persarom in prælio cecidit. Anno decimo quinto, postquam Tarquioius Superbus Romæ regoare cœperat. *Sulpitius.* Atqui Tarquinius iam sub fioem Monarcbiæ Babyloniçę obierat. Sed illud discrimen noo est multorum annorum.

Vulgo tamen Romę consules institutos exactis regibus putant sub Cyro. Nam in eius tempora fere omnia sua memorabilia conferunt Græci & Latini, quia non nisi vmbram superiorum Monarchiarum & sæculorum perceperunt, vt è sequentibus patebit.

Sub Cyro pbilosophia autoritatem, & nomeo obtinere cœpit. Hinc multi deinceps Astrologi, Physici, Medici, Poetæ. Quare & hinc suum chronicon de Græcis Romanisque illustribus exorditur *Gellius lib. 17, cap. 21. & vlt.*

Sibylla Chaldęa siue Persica, Alexandri Macedonis gesta perinde atque Daniel prędixit. Eius sunt, magna ex parte, quę supersuot Gręcè Oracula Sibyllina. Noo rectè coofunditur cum Erythręa. Nam illa vixit belli Troiani tempore, ac prędixit Græcis Ilium petentibus perituram Troiam, & Homerum mendicia scripturum. Vide quę de rebus Sibyllarum adiecimus ad librum Perionij de vitis Sanctarum mulierum

Crœsus Lydorum rex. Æsopus fabulator. Anacharsis & Scyle Scythæ quos populares ioterfecerunt, quia peregrinos mores & Gręca sacra in patriam inferebant. *Herod. lib. 4.*

Parmenides in mootis Caucasi vertice logicam excogitat, physica scribit carmine.

Heraclitus flens hominum stultitiam & vanitatem,

cuius ad Darium Hydaspis filium extat epistola. *Anni Mundi.* 3670.

Empedocles hos secutus Heroïco versu de rerum natura philosophatur. Xeusis & Parrhasius pingendi arte excellunt.

Babyloniis dilabi sinentibus suum imperium, Amasis in Ægypto regnum recipit, Crœsus autem affectat Asiam. Vnde & Ephesum & vicinas vrbes, totámque Ioniam subiicit, & cum Astyage sororio confligit, sed iuxta oraculum Delphicum, Crœsus Halim superans, magnam perdet opum vim. Tandem in Cappadocia post, 15. regni annum à Cyro vincitur, & Sardibus capitur.

Crœsus primus barbarorum, Græcos partim tributarios, partim socios & fœderatos reddidit. Antea enim omnes Græci liberi. *Suidas in Crœso.* adhuc viuebat Solon & aliqui de septem sapientibus.

Cyrum Mazarem Medum & Harpagum mittit, vt Ioniam, Cariam, Lyciam occupent. Harpagus Phocenses in Corsicam, Rhegium, Veliam, & agrum Massiliæ eiicit. Teios in Traciam, vbi Abderam condunt. Xanthios in Lycia ad incendium compellit.

Massilia à Phocensibus tunc condita, quæ proinde Græcè loquebatur, & Græcas literas in Galliam propagauit, pro Bardos, Euages, Tectosages. *Marcellinus lib. 5. Strabo lib. 4.*

Cyri victorias & fauorem erga populum Domini in Chaldæa captiuum, eo etiam nominato, prędixit Esaias annis 200. antè. *cap. 44. & 45.*

A Cyro facta est omnibus, qui vellent, redeundi in Iudæam potestas. Itaque multi, pij præsertim ac tenues ad 50. ferme millia duce Zorobabele, & pontifice Iesu filio Iosedec reuersi sunt, & Hierusalem ædibus constructis redintegrare cœperunt, *Ezra. 1. & 2.*

Fundamenta quoque templi iecerunt anno secundo sui reditus, *Ezra. 3.* ædificato altari, in quo sacrificarent, sed ab accolis Samaritanis interturbata est ædificatio ad secundum Darij. *Idem. 3. cap. Ioseph. lib. 1. contra Apponem.* Hinc Ioan. 2. Quinquaginta annis extructum templum. Quot repetas à secundo Cyri, ad 2. Darij Longimani.

Quod R. Selomo & alij scribunt è 4. Ezræ, Cyrum inductum per Rahum & alios consiliarios, edictum suum reuocasse, ædificationémque vrbis & templi impediuisse, non potest consistere. Quoniam Cyrus perpetuo fauit Iudæis, ac de eo insignia habet testimonia *Es. 45.* eo etiam nominato. 200. annis, antequam nasceretur, & alibi apud Ezram passim & prophetas.

Quod ergo Ezras cap. 4. scribit Iudæos duabus accusationibus in odium regum Persarum incurrisse, atque ita in ædificatione templi impeditos fuisse, & priorem accusationem in Assueri, posteriorem in Artaxersis tempora collocat, per Artaxersem intellige eundem Assuerum, vt ante nos R. Abraham Abben Ezra tradidit, quasi vtraque reuocatio ab eodem facta sit Quin & fortassis duæ illæ, quæ dicuntur, accusationes sunt vnica, vt posterius more Hebraico sit posterioris explicatio.

Vt tres fuêre captiuitates, ita tres reditus. Primus duce Zorobabele (sub Cyro) secundus post 78. annos sub Dario Longimano (sed hic numerus non satis conuenit. Nam secundus Darij Longimani abest à Cyri vltimo 28. annis) duce Ezra, qui tumultuariè ædificauit murum vrbis, & adaptauit templum redeunte Zorobabele Babylonem, vbi & moritur. Tertius (sub eodem Dario post secundum annis 13.) duce Nehemia *Seder Minor.* Tres annos tantùm Hebræi tribuunt Cyro & Assuero 14. *ibid.* 3670.

Anni vrbis cōdita.

Syracusanorum Cleandro regni conditore an. 7. deinde Hippocrate Gelæ an. aliis 7.

Romæ Coss.

L. Æmylio Mamerco secundùm C. Seruilio Prisco.	265.
C. Horatio Puluillo, T. Menenio Lanato.	276.
A Virginio, Sp. Seruilio.	277.
C. Nautio Rutilio, P. Valerio Publicola.	278.
L. Furio Medullino, Æ. Manlio Volsone.	279.
L. Æmilio Mamerco, Opitre Virginio, siue Vopisco Iulio Tullo.	280.
L. Pinario Ruffo, P. Furio Medullino.	281.
Ap. Claudio Sabino Ap. F. Quintio Capitolino Barbato.	282.
L. Valerio Potito, T. Æmilio Mamerco.	283.

In primo

Anni urbis codita.

284 *T. Numicio Prisco, & A. Virginio Calimontano.*

285 *T. Quintio Capitolino, P. Seruilio* Prisco.

285 *T. Æmilio* Mamerco, *Q. Fabio Vibulano.*

287 *Q. Seruilio Prisco, Sp. Postumio Albo Regillensi.*

288 *Q. Fabio Vib. 2. T. Quintio Capitolino 3.*

289 *A. Postumio Albo, Sp. Furio Fuso Medullino.*

290 *L. Æbutio Helua, P. Seruilio Prisco.*

291 *L. Lucretio Tricipitino, T. Veturio* Gemino.

292 *P. Volumnio Auentino, Ser. Sulpicio Camerino.*

293 *C. Claudio Ap. F. Sabino, P. Valerio Poplicola, cui interfecto successit L. Quintus Cincinnatus.*

294 *Q. Fabio Vibulano 3. L. Cornelio Maluginensi.*

295 *L. Minutio Carbeto, C. Nautio Rutilio 2.*

Anni mundi.

In primo reditu ascendunt cum magnis opibus, au-
ro, argento, rebus aliis pretiosis, ad. 42. millia, trecentos
3640 sexaginta, è quibus sessores erant equorum, mulorum,
asinorum, camelorum ad octo millia, centum triginta sex
præter proselytos, seruos, ancillas, & ducentos psaltes &
psaltrias, *Ezr. 1 & 2.*

Nempe triginta millia è tribubus Iuda, Beniamin & Le-
ui, ex aliis tribubus millia alia tredecim, *Ibid. R. Selomo & Se-
der Olam.*

Ezras cap. 2. plebeios, oriundos præsertim è Hierosolymis
Bethleem & cæteris oppidis Iuda & Beniamin reuocat ad
38 millia, Clericos autem, id est, sacerdotes, Leuitas, canto-
res, Ostiarios, Nathineos, seruos templi ad quinque millia,
viginti duos.

Cæteri per Orientis regiones partim dispersi reman-
serunt, partim sibi ipsis ædificarunt vrbes, pagos, Syna-
gogas, Academias, quin & de Principum licentia sibi
principem coostituerunt, & Res galuta (caput exilij) Pa-
triarchamque nominarunt, quam dignitatem Hyrcano re-
gio temporibus Herodis capta & in Parthiam tracto vltro
detulerunt, etsi eam alioqui ab illorum locorum regibus re-
dimerent, & magno pretio conseruarent, vt de sua gente,
præsertim Dauidis familia haberent magistratus, ac in exilio
in sua Rep & suis Legibus viuere viderentur, *Seder Minor, R.
Abrabam in Cabb.*

Hellespontia Sibylla, Solonis & Cyri temporibus, vt
scripsit Heraclides Ponticus. Iisdem ferè temporibus Persi-
ca, Lybica, Italica & Græcæ plures. Theognis poëta.

His annis absente Cyro in bello Scythico, regnat filius
Cambyses, impedit executionem edicti à patre in gratiam
Iudæorum sanciri. Ægyptum regno Persico adiecit: sed in-
fœlicem suscepit expeditionem in Æthiopiam. *Herodot.* Eo-
dem ferè tempore moritur, quo pater. Quare in serie Regū
ab histor. Hebr. non reponitur.

Iniquior fuit Iudæis, quia bellum Ægyptiis illaturus me-
tuebat, ne illi Ægyptiis se immiscerent, præsertim cùm di-
cerentur à calumniatoribus aulicis Ægyptia orti stirpe.

Eum Cyrus pater Regem creat, cùm Regem non liceret
extra regnum, cum exercitu proficisci, nisi prius domi Re-
ge creato. *Herod. lib. 7.* Ideoque Cambysis anni quibus re-
gnauit absente patre, Cyro tribuuntur.

Ex qua Herodori regula duo reges erant Persarum vno
tempore. Vnus domi, alter foris, id est, vnus, qui foras
progrederetur ad bella, alter, qui domi interea remane-
ret. (q vnus Augustus, alter Cæsar) Quare Angelus Dan.
10. se dicit relictum fuisse apud Reges Persarum diebus 21.
cùm tamen videatur tunc fuisse rex vnus, nempe Cyrus. Eius
enim tertio hoc dicebatur ex eodem capite. Sed Cambyses
erat rex Domesticus Cyro absente.

Cambyses quem domi regni vicarium pater reliquerat
Sisami iniusto iudici pellem detraxit. *Herod. lib. 5.*

Etiam in Metasthene omittuntur Cambyses & Darius, quē
Hydaspis filium dicunt. Ille quia regnauit viuente patre, &
bellum gerente contra Scythas, tanquam vicarius, quòd
non liceret Regem extra regnum proficisci cum exercitu,
nisi domi prius creato Rege ad vitanda bella intestina.

Darius autem quia vel præcessit Cyrum, vel per eādem le-
gem, eo discedente, domi regnauit Assuërus. Ita anni sep-
tem, quibus Cambyses regnasse dicitur, & prohibuisse in-
choatam ędificationem templi ob calumnias Samaritanorū,
attribuuntur Cyro. Is patre contra Scythas pugnante,
3670 Amasi moriente, Ægyptum cepit. *Diod. lib. 2. Herod. lib. 3.*

Cyri bellum aduersus Thomirim Massagetarum re-

Anni mundi.

ginam 630 annis poſt bellum Troianum. *Ex Trogo.*

Ibidem Cyrus occumbit. De hoc tamen Herodotus dubitat, cum inquit, Hęc de Cyri vitæ exitu dicta ſufficiant, de
quo cum multa referantur, is qui mihi maximè veriſimilis vi- 3640
detur, à me commemoratus eſt. Et Xenophon eum placidè mortuum eſſe in complexu ſuorum narrat.

Eius anno primo Danielis hebdomades inchoant, quem fuiſſe captiuitatis ſeptuageſimum docet Ioſeph. lib.11. Ant. cap.1. anno poſt captam Babylonem vno, vt ſupra declaratum.

Miltiades poſt Marathoniam victoriam damnatus ab Athenienſibus in publicis victoriis interiit.

Cliſthenes Athenis exulans, Sicyoniorum tyrannus efficitur.

Oracula in Græcia & Africa Dodonæum, Delphicum, Hammonium, Amphiarai celeberrima. *principio Herod.* reſponſa partim erant dubia, partim à prophetis ſumpta, qui multo ante gentium & populorum varios caſus & vices prę nuntiauerant, vt Aſſyriorum Eſaias, Babyloniorum Ieremias, Macedonum *Eſ.23. & Dan.* 8. Romanorum Balaam Num. 24. Daniel ſæpius. Nabugdonozoris *Eſ.14 & Ier 25 &c.* Cyri, eo etiam nominato *Eſ.*45. Alexandri Magni & ſucceſſorum *Dan.*8 *&* 10. Facile enim erat dæmonibus ingenio & ſcientia pollentibus iam dicta dicere, demere, vel addere, alia lingua interpretari, &c.

[Fuerunt oracula etiam teſtimonia de Deo, quamuis à malis ſpiritibus. Ipſi enim etiā veritati coguntur inſeruire, ſed malitia innata illis, publicare eam delectantur, & inuidia in humanum genus concepta veritatem reſponſorum, varie conantur obſcurare: ne illis homines in commodum vterētur. Michael Pſellus.]

Pſammenitus patri Amaſi in Ægypto ſucceſſit. A Perſis rege Cambyſe ſubigitur, atque ita Ægyptus Perſarum iuris fit. *Herod.lib.*3

Cyrenæi, Lybes, Barcæi ſe dant Cambyſi, Crœſo adhuc viuo. *Ibid.*

Corax & Tiſias primi rhetoricam excitant.

Anaximenes Anaximandri ſucceſſor primus horologium ſciotericum. i. ſolare Lacedæmone oſtendit. Eo die obiit, quo Sardis capta eſt. *Laert.*

Sub Cyro 55. Olympias, quando Sardis & Crœſus capti ſunt. *Suidas in Anacreonte & Anaximandro.* Hoc ſequuntur Plinius, Solinus, Diodorus, Thallus, Caſtor, Polybius & Phlegeton, quos citat Euſ. præp. 10. cap.3. Alij Cyrum cœpiſſe imperare Olymp.70. ſub vrbis 260. alij Olymp.80. ſub Vrbis 290.

Cyrus Xenophontis aliquot annis poſt, non ad hiſtoriæ veritatem, ſed ad iuſti & legitimi imperij imaginem ſcriptus. *Cicer.* Etſi alioqui optimus & pientiſſimus fuerit princeps. *Eſa.*44. *&* 45. 2 *Paral. Vlt. Ezra* 1. Nam Dei Eccleſiam ab Aſſyriis primum, deinde à Chaldæis miſerè afflictam recreauit. *Ibid & Ierem.* 50.

Quo tempore Crœſus viuus captus eſt Sardi, pugna trecentorum Lacedæmoniorum cum totidem Argiuis de agro Thyrea extitit, ex quibus duo Argiui & vnus Spartiata tantùm ſuperfuerunt. *Herod.lib.*1.

Ephori Lacedæmone conſtituuntur ad frænandam regum licentiam.

Templum Appollinis Delphici quarto incenſum anno.11. Crœſi. *Pauſan & Euſ.*

Athenis Hipparchus & Hippias tyranni Piſiſtratidæ. Sa-
mi fratres Sylus, Pantagnoſtus, & Polycrates, quem Oron- 3640
tes Darij præfectus cruci affixit. *Valerius.*

Anni Vrbis cōditæ.

Q. Minucio Augurino, C. Horatio Pulullo. 296.

M Valerio Max. Sp. Virginio Calimontano. 297

T. Romilio Vaticano, Sp. Veturio Cicurino. 298

Sp. Tarpeio Capitolino, A. Aterino Fontinali. 299

P. Horatio Tergemino, Sex. Quintilio Varo, cui peſte mortuo ſuffi citur, Sp. Furius. 300

T. Menenio Lanato, P. Seſtio Capitolino. 301

Ap. Claudio, T. Genucio. 302

Decemuiris conſularibus creatis.

Appio Claudio, Sp. Poſtumio Albo, T Genucio, Ser Sulpicio, P. Seſtio, T. Romilio, Sp. Veturio, P. Curatio, C. Iulio, A Manlio. 303.

(*Lex.10. Tabularum ſcripta.*)

Anno Vrbis côditæ. *Decemuiris Appio Claudio a Q. Fabio, M. Cornelio, M. Rabuleio, L. Minucio, Q. Poetilio, T. Antonio, C. Duilio, M. Sergio,*
304 *Sp. Oppio.*

305 *Iisdem Decemuiris per vim in hûc annum continentibus.*

306 4

d ASSVERVS, quem
Ezr. 3. nostri Xersem vocant
Chaldæi Artaxersem primum Darij Medi filium, annis 20.

325 *Iesu filio Iosedec Pôtifice*

Zorobabele duce Iudæorum.

Daniele propheta.

Alexandro rege decimo Macedonum.

Lacedæmoniorû Archidamo Zeuxidami F. an. 22.

Cyrenarum Arcesilao quarto rege octauo & vltimo.

Syracusanorum Gelone an. 12. deinde Hierone an. 12.

Romæ Coss.

L. Valerio Potito, M. Horatio
306 *Barbato.*

307 *Lare Herminio, T. Virginio Calimontano.*

Anno mundi.

Polycrates Samum aliásque maris insulas & ciuitates quasdam continentis occupat. *Vide Herod. lib. 3.*

3640 Paulo ante hæc tempora Cleander Pataræus, regnum Syracusanorum in Sicilia condiderat vsque ad Agatolem, qui 20. annis post Alexandrum Magnum viguit. Hoc autem cû interreguis durauit annis 178.

Et Cyrenarum regnum in Remp. mutauit Arcesilao tertio Regem sextum agente.

Paulo post exactos regem primum fœdus Romanis cum Carthaginensibus & templum Ioui capitolino dedicatum. 28. annis ante primam Xersis, id est, Assuëri expeditionem in Græciam. *Polyp. lib. 3.*

Tredecim annis pòst, Saturno ædes dedicata & Saturnalia festa instituta. *Halic.*

T. Largius primus Romæ dictator anno nono post exactos reges.

Sp. Cassius primus magister equitum ob plebis aduersus patritios tumultum & contra Sabinos.

Populi Romani successio à Patribus.

3670 Latini contra Romanos rebellant. Sed hæc ante Cyrum.

Eius autem temporibus Romæ Fabij 306. cæsi in Veientino bello. Valerius Poplicola de Veientibus, Sabinis, Hetruscis triumphat, Veientibus induciæ in annos 40.
3690 dantur. Seditio ob legem Agrariam. Pestis. Vrbinia Vestalis viua defoditur. Seditio contra Patres. Bellum cum Sabinis & Æquis. Cum Æquis fœdus actum. Antium Colonia deducta. Census actus, in quo censa sunt ciuium capita 124 millia, 214.

P. Seruilius, L. Ebutius Coss. pestilentia extincti, Æquis & Volscis vrbem obsidentibus. Volscum nomen sequenti anno prope deletum. Pluit carnem. (*Diony lib* 10.) Censentur ciuium capita ad 132. millia & 419. per seditionem Tribuni decem creari. Legati Athenas missi ad Solonis leges describendas, sub vrbis 300. Ludi sæculares primum acti. Legati cum legibus Solonis ex Græcia redeunt. Decemuiri creantur annis duobus, mox Coss. per annos 18. Lex 10 tabularum scribitur, deinde duæ prioribus adduntur, & post duos annos in æs incisæ publicè proponuntur.

d CAMBYSES non diu superstes fuit Cyro patri. Magi eius regnum dolo consecuti septimo mense oppressi sunt. Ita Assuërus Patris Darij regnum ad Cyri familiam translatum recipit, & istorum annum suis absumit.

Hunc quidam putant esse Cambysem, qui Ægyptum subegit, & Æthiopas frustra appetiit. Alij Darium Hidaspis filium. Sed est Xerse, Darij filius tertius Persarum & Medorum rex, quem voluptuosissimum fuisse, & præmia ampla proposuisse nouarum voluptatum inuentoribus ait Cicero. Quod congruit cum iis, quæ de Assuëri conuiuiis, temulentia, libidine, luxu, prodigalitate, mollitie traduntur. Esther 1. & seq. ne cæteras rationes repetam. Artaxerses cognominatus, Ezræ. 4. & 6. Quod cognomen ad posteros transmisit, vt suum Pharao, Cæsar, Ptolomæus.

Cambyses non numeratur in sacris libris, quoniam viuo adhuc patre, aut statim pòst interiit, à se lætaliter vulneratus. Túmque Ægyptus defectione inita regem proprium asciuit, vsque ad finem ferè huius Monarchiæ.

Cui etiam Cyrenæ paruerunt. Nam & earum regnum extincto Arcesilao rege octauo in Persarum manum simul cum Ægyptio venerat.

Smerdes quidam Patizitis frater, curiæ custos, dolo
3690 regnum occupat, at mensê septimo tollitur. Darius autem Hydaspis vel non alius fuit à superiore Dario, qui

Anni mundi.

Cyrum antecessit, vel non nominatur, quia eo discedente ex regno, & abeunte in Scythiam & Græciam, necesse uit alium Regem nominari, cuius legis meminit Herodo. lib. 7. Sic Darius contra Scythas & Græcos in bellum 3670
profecturus, Xersem filium regem fecit, & in ipso apparatu belli mortuus, totam belli Græcanici molem filio reliquit. Vnde & Xerses quinto anno regni cum ingenti exercitu, illud confecturus mouet. *Herod. ibid.*

Darius ergo foris rex, Xerses siue Assuerus domi.

Hic Esther duxit in vxorem, ex qua genuit Darium Longimanum, in Hebræis Annalibus.

Initio regni prohibuit ædificari templum, criminatione nonnullorum. Itaque restauratio intermissa est vsque ad annum. 2. Darij, *Ezra* 4. Nec ea est accusatio, qua ab Haman apud Assuërum delati sunt Iudæi, in lib. Esther. Nã facta non est regni eius principio.

Hinc intermissum sub Assuëro fuisse opus domus Domini dicitur, *Ezra.* 4. Ipsum verò postea illius constructioni annuisse *cap. 6. his verbis*. Construxerunt iubente Deo Israel, & iubente Cyro & Dario & Artaxerse regibus Persarum. Nam vt Darius iste est Longimanus, qui Assuëro successit, ita postremo loco memoratus Artaxerses est Assuerus, qui prius impeditum opus, Esther & Mardochæi causa, rebus populi fauere cœpit, vt impleretur illud Danielis 9. *cap.* quo attribuit 7. primas Hebdomadas de 70. templo & vrbi reficiendæ. Nam sub 49. annum à Cyro Assuerus hoc iussit. Continuarunt deinde Darius & Artaxerses 3.

Distribuit regnum non in. 20. prouincias, vt putat Herod. sed. 127. Esther 1. Nisi fortasse per prouincias Satrapias intelligat.

Tertio regni conuiuium illud sumptuosum vniuerso Susarum populo & cunctis regni principibus instruit, de quo Esther primo. *Seder cap* 29.

Post quartum, sequentibus quinque, Haman molitur Mardochæi perniciem. *Ibid.*

Post bellum Græcum non diu superfuit.

Esther 3 c. fit mentio anni eius duodecimi.

De rebus Persicis & alijs Asiaticis vix certi quicquam habet Græcorum historia, ante huius in Græciam transitum tunc cum Gelon in Sicilia dominabatur. *Pausan. in Arcadic.* Olymp. 75 *Halicarnas lib.* 9.

Post hunc nullus fuit rex apud Persas magnus (inquit Plato) nisi nomine. Ita enim eius clade cœpit, paulò post Cyrũ, imperium Persarum cadere.

A pugna Marathonia ad Xersis transitum in Græciam an. 10. *Thucid. in Proem.*

Marathonia pugna. 16. annis posterior fuit Bruti, primi Rom Coss. funere. *Halicarn.*

Tantis classibus in Græciam transit, vt Hellesponto iuncto, Athóue monte perfosso maria ambularit, terramque nauigarit, maria pedibus peragrans, classibus montes. *Cic 2. de finibus.*

Integrum quadriennium in apparatu belli consumit, collecto exercitu. 5283220. hominum. *Herod lib.* 7. Annum egit in Europa.

Bellum à Dario patre, vt ceteri statuunt, auo, vt ego, post Hebræos, susceptum aduersus Græciam per quinquennium gessit. Bis in terra victus, tertio, sed frustra, nauale prælium instruit.

Omnem librorum copiam, Athenarum vrbe præter arcem incensa asportauit in Persas. Quos multis post tempestatibus, Seleucus Nicanor referendos Athenas curauit. 3690
Gell. lib 6. cap vlt.

	Anni Vrbis conditæ
M. Gegario Macerino, C. Iulio.	308
T. Quintio Capitolino 4. Agrippa Furio.	309
M. Genucio, C. Curtio.	310
L. Papirio Mugillano. L. Sempronio Atratino.	311
M. Gegania Macerino 2. T. Quintio Capitolino 5.	312
M. Fabio Vibalano, Postumio Æbutio Corniceo.	313
C. Furio Pacilo, M. Papirio Crasso.	314
Proculo Gegania Macerina, L. Menenio Lanato.	315
T. Quintio Capitolino 6. Agrippa Menenio Lanato.	316

Trib. Mil. Consf. Potestate.

Anni vrbis cõdita. *Mar. Æmilio, L. Quintio Cincinnato F. L. Iulio.*

317

Coſſ.

318 *M. Geganio Macerino 3. L. Sergio Fidenate.*

319 *M. Cornelio Maluginenſi, L. Papirio Craſſo.*

320 *C. Iulio 2. L. Virginio.*

321 *C. Iulio 3. vel M. Manlio, L. Virginio 2. vel Q. Sulpicio.*

Trib. Mil.

322 *M. Fabio Vibulano, L. Sergio Fidenate, M. Foſtio.*

323 *L. Pinario Mamerco, L. Forio Medullino, Sp. Poſtumio Albo.*

Coſſ.

324 *T. Quintio L. F. Cincinnato Penno, C. Iulio Mentone.*

Anni mundi. Græci ſimultates belli huius metu deponunt, & Syncretiſmo facto petunt auxilium à Syracuſano Gelone, Cretenſibus & Corcyreis.

3670 Prælium ad Thermopylas memorabile. Nam.300. Lacedæmonij duce Leonida, circiter vicies mille Perſas trucidãt. Simile narrat Gellius *lib.3.cap.7.*

Artabani expeditionem illam Xerſis contra Græcos diſſuadentis, oratio elegans apud Herod. lib. 7. vbi mentio vnius Dei oſtendit Perſas à Iudæis fuiſſe inſtructos.

Xerſis bellum deſcribit Herod. lib.8 & 9.

Mardonius Aſſueri dux Alexandrum Macedoniæ regem ad Athenienſes legat de pace, quam illi recuſarunt. Cyrſilum in Salamine ſuadentem recipi conditiones ſeruitutis à Mardonio oblatas, lapidibus Athenienſium viri obruerunt, vxorem ipſius & liberos fœminæ. *Demoſth. de Corona.*

Sarobarzanes & Siſinnius à Mardonio Syriç & Paleſtinæ præficiuntur.

Gelon Syracuſanus Hieronis frater, ad quem multæ odæ Pindari, Hamilcarem cum.30 millibus trucidat, eo die, quo ad Thermopylas, vel ad Salaminam duce Themiſtocle, dimicatum eſt. *Diod lib* 11.

Syracuſis tyrannidem inuaſit an. 85. ante Dionyſium Seniorem. *Dioniſ Halic.* Huic ſucceſſit Hieron, deinde poſt annos 12. Thraſibulus frater. *Diodo.*

Pauſanias Lacedæm. ſuſpectus de Xerſis amicitia ſupplicio afficitur. Accuſatus fuit ab Ariſtide Athenienſi belli ſocio.

Demaratus rex Lacedæmoniorum apud Xerſem exulat, Leonida in eius locum ſuffecto, qui in anguſtiis Thermopylarum Perſis reſtitit tribus continuis diebus & quarto vicit.

Ariſtides ſumma integritate cenſum de tota Græcia agens & tributum ſingulis imponens, quo Græci quotannis ad ſumptus bellicos aduerſus Perſas conferrent. 460. talenta, Iuſti cognomen eſt adeptus. *Thucydides lib. 1 & Plut. in eius vita.*

Poſt fugam Perſarum, Græci ad mutua diſſidia redeunt. Hinc ſerpet bellum Peloponneſiacum.

Oſtanes primus de Magia commentatus, Xerſem contra Græcos comitatus, ſemina artis portentoſæ aſperſit, *Plin. lib. 30. cap 1.*

Inarus rex Lybiç Ægyptum Perſis ademit cęſo Achemene Aſtueri fratre. *Thucid lib.1.*

Literæ Græcæ Maſſiliæ vigent, vſque eo, vt Galli illorum exemplo illarum ſtudio caperentur, iam pacta & conuenta Græcè ſcriberent. *Strabo lib.4.*

Philolaus Corinthius legem proletariam Thebanis fert.

Scythis in Media belligerantibus, domi ſeruile bellum exurgit.

Romani, qui proximè decem viros conſilio Hermodori Epheſij in Græciam & Athenas tunc florentes miſerant, vt Solonis leges decem Tabulis comprehenſas deſcriberent, his duas adiecerunt, paulò ante bellum Peloponneſiacum, an.60. ab exactis regibus. *Cic. 2. de Finib* ſub.300. an. poſt vrbem conditam. *Gellius lib 20. c. 1. Sol cap. 2. Helic. cap. 2.* Earum fragmenta habes, 2. de Legibus Cic.

Heracliti Epheſij amicus Hermodorus Epheſius, legum

3680 Romanorum interpres, ac penè auctor. *Pompo. Iuriſcon. de Origine iuris. Plin. lib. 34. cap. 5.*

Inde Romæ lex de connubio Patrum & Plebeiorum lata. Tribuni militum conſulari poteſtate creati. A Sempronius Atratinus, T. Cloelius, L. Atilius, quibus menſe tertio

ros minus correctos postea emendauit Ezras, aut etiam Synodus illa magna, cuius scriba fuit Ezras.

Quo die Nabugdonozor ingressus est templū, eo die natus
Darius, à quo pœnam tanto dignam crimine susciperet Euer 3560.
tit enim Darius ipsius imperium anno. 62. ætatis. *Seder Olam, cap. 31 è Dan. 5.*

Ab hac monarchia sic constituta 181.
aliquando annos numerat Daniel. Somnium enim, quod 2. cap explicatur, non accidit secundo regni Nabugd. cum Daniel eius sit interpres, qui iam triennio, postquam venerat Babylonem, cum socijs relatus fuerat in numerum sapientum regiorum cap. 1. Erat ergo secundus à constituta Babylonica monarchia.

Mathematica & Philosophia in Chaldæa florent. *Dan. 1.*

Ieremias in Iudæa vaticinationis munere functus annos 41. à 19. Iosiæ vsque ad Sedechiæ vndecimum, trahitur à suis in Ægyptum iram Nabugdonozoris fugientibus. Ibi antequā lapidaretur, philosophiæ incunabula posuit, secretiore sapientia Hierophantas imbuens, cuius fama excitati Græci peregrinationes vel potius nauigationes multas in Ægyptum susceperunt, & philosophiam ad se post. 70. ferme annos deriuarunt.

Qui historiam Iudith non ad hæc tempora Nabugd. sed Cambisis, vel Assueri, vel Artaxersis 3. ponunt, sub nomine Nabugdonozoris, primo doceant reges Persarum Nabugdonozoris vocabulo fuisse vspiam cognominatos. Deinde frigida nituntur coniectura, quod Achior cap. 5. narrans Holofernis flagella & exilia, quæ Deus Israëlitis inflixerat, eos deinde in propria, quasi postliminio reuertisse tradit: hoc enim male interpretantur de exilio Babylonico, & reductione per Cyrum. Nam non diceret, *Plurimi eorum captiui abducti sunt in terram suam, nunc autem reuersi sunt, &c.* sed omnes. Omnes enim Iudæos in exilium traxerat Nabugd. Relinquatur ergo scripturam in sua simplicitate, vt fuerit idem Nabugdonozor, qui misit Holofernem in Samariam & Iudæam aooo regni 13 & qui reliquias Iudæorum aono. 19. Babylonem transtulit. Quod autem dicitur illic de dispersione, pertinet ad Salmanazarem & Senacherib, sub quibus dispersi sunt Iudæi, ita vt Hierusalem, siue filia Sion relicta esset, sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario *Esa 1.*

Donec eo cæso se in sua certatim reciperent. Præterea nihil prohibuit Iudæos primis Nabugdonozoris victoriis dispersos, vbi intellexissent Sedechiam regnare, ad sua reuertisse. Sed nec necesse est Achior alienigenam, nondúm que religionis initiatum, res Iudæorum perfectè tenuisse, aut fideliter recitasse.

Non officit etiam, quod sub finem libri scribitur, *In omni spatio vitæ eius non fuit, qui perturbaret Israel, & post mortem eius annis multis.* Nam *annis multis* dictum est, pro, *diebus multis*. Sed & Scriptura sic aliquando loquitur de annis quatuor aut quinque, vt sæpius in libris Regum. Simile supra *pag. 87. i. 2. & 3 cap. Iudicum attulimus.* Quæ qui non deprehenderunt Tragicomœdiam esse dixerunt de historia Ester.

Liber Iudith à Ioachim sacerdote conscriptus. *Philo.* Quare rectè libro Ester ab Ecclesia præponitur. Nam eum temporis ordine antecedit.

Est sacer & canonicus. Nam eum Nicena Synodus in numero sacrarum Scripturarum computauit. *Hieron. in prologo, vbi & sermone Chaldæo conscriptum asserit.* & epistola ad Saluinaor. Hilarius Prologo in Psalmos. Similiter Carthaginensis. 3. Synodus, cui Augustinus interfuit. Augustinus ipse multis locis, Innocentius, 1 eodem tempore, mox Gelasius cum 70. Episcopis, concilium Florentinum, &c.

Quare eum citant tanquam Scripturam Canonicam Origenes in caput vlt. lib. Iudicum, Chrysost. hom. 10. de variis
locis Matt. Ambr. lib. 3. Offic. cap. 3. epist. 83. de Virg. lib. 2. 3605. 226.
De Institut. Virg. cap. 2 & lib. de Viduis eum non exigua sui parte exponit. Cyrillus lib. 7. in Ioan. cap. 20. Fulgentius epist. 2. de statu viduarum. Bellator presbyter. Isidorus Hispaleo-

Anni vrbis conditæ

NABVGDONOZORIS MAGNI CHALDÆORVM REGIS SÆCVLO.

Anni mundi fis & Rabanus, qui in illum sunt commentari.

Draco leges Athenis scribit sanguine sub finem Tarquinij Prisci Rom regis quinti, post reges Athenis exauctoratos &

3560. 181. institutam nouam Reipub. formam Olympiade 39. Huius legibus antiquatis, præter eas, quæ morte plectebant, mitiora iura paulò post Solon. 10 tabulis comprehendit.

Pherecydes Syrus Pythagoræ præceptor, qui primus prosaicam orationem condidit tempore Cyri regis. *Plin lib 7. cap. 56.* primus apud Græcos dixit animos hominum immortales, & de dijs scripsit. *Cic. 2. Tusc.* Ex Arcanis Phœnicum (id est Hebræorum) libris philosophiam & Theologiam ad eos deduxit, septem sapientum temporibus sub 50. Olympiadem. *Suidas.*

Solon & Pisistratus Seruio Tullio Romæ regnante vixerunt. *Cicero in Bruto.*

Solon Areopagitas constituit. *Idem Offic. 1*

Ante Solonis ætatem de nullo, vt diserto, memoria proditum est. *Cic. in Bruto.* Vnde ab eo suum illustrium virorum Chronicon orditur. *Gellius lib. 17. cap. 21.*

Decem tabulas eburneas, ad imitationem duarum Hebraïcarum Athenensibus dedit. Peregrinatus est in Ægyptum, Cyprum, Lydiam ad Crœsum. Et sacerdos Ægyptius dixit Græcos semper esse pueros ob ignorationem rerum antiquitus gestarum. *Plato in Critia.*

Septem ergo sapientum, & Cyri tempore velut Orientis apud Græcos philosophiæ incunabula fuerunt. *Budæus lib 4. de Asse.* Aut sub Cyri tempus.

Septem sapientes, Thales, Solon, Chilon, Periander, Cleobulus, Bias, Pittacus, cuius auditor fuit Pherecydes Syrus Pythagoræ præceptor.

[Alij septem sapientes Romæ recensentur à quibusdam, inter quos Cato numeratus est, Appius, Scipio, Lælius, Atilius & alij]

Periander Corinthius sapientes epulo excipit.

Pisistratus sublatis annuis magistratibus tyrannidem Athenis occupat. Pulsus in Italiam fugit.

Primus libros Athenis disciplinarum liberalium publicè legendos posuit. *Gellius lib. 6. cap. vlt.*

Eius iussu Aristarchus Homeri rapsodiam recensuit, & in 24 partes pro numero elementorum distribuit.

Haliattes Lydorum rex septem sapientium ætate cum Milesiis bellum gerit. *Herod lib. 1.*

Tunc Cyrenaium regnum per Battum incipit, vide sup. pag. 149. in annos circiter ducentos.

Epimenides diutissimè vixit, nempe vsque ad Solonem.

Thales Milesi Philosophiæ Ionicæ primus auctor, sapiens, physicus, & Astrologus Græcis Geometriam & Astrologiam ex Ægypto primus tradit, *Laërtius.* Aliqui sub Anco Martio. Nam diutissimè vixit, ad 58. vsque Olympiadem.

Primus in Græcia æquinoctia & solstitia obseruauit. Primus solis eclipsim prædixit. Audis, quonad pueri fuerint Græci, qui tamdiu ignorabant, quod omnibus erat perspectum.

Alcmæon Perinthi filius Crotoniates medicus, qui de rerum natura primus scripsit.

Anaximander Milesius Thaletis successor, qui horologium Gnomonē, sphæram reperit. *Plin lib 7 cap 56.* & obliquitatē Zodiaci. *lib. 2. cap. 8* Et maris & terræ circuitum. *Laertius.*

226. Pythagoras Pherecydis Syri discipulus alterius philosophiæ Italicæ auctor, in illa Italiæ ora, quæ olim magna Græcia.

3605. Nam vetustissimæ philosophiæ fuerunt Ionica & Italica. reliquæ recentiores.

[Hæ duæ Philosophorum sectæ diuersimodè sua placita tradiderunt discentibus vt cuique sua magis placuit docendi

Anni mundi. | *Anni Vrbis conditæ.*

methodus, de qua vtraque Lolateri anus.

In Ægyptum nauigauit, vt eius sapientiam disceret, & pro sua apud Græcos venditaret. Arithmeticam & Geometriam præcipuè excoluit, & Mathæses solas appellauit, ex Anatolio. 3560.

Peregrinatus est in Persidem, atque Magos conuenit. *Cic. 5. Tuscul.* Potuit ergo incidere in Danielem, cuius fama ea tempestate celebris. 181.

Eius tempore Arcades per longos & breues calamos cantum excogitauerunt. *Laertius.*

Musicæ principia primus ad artem reduxit. Pondera & mensuras inuenit Italis apud Crotonem leges dedit.

Anaxagoras alter Pherecydis Syri discipulus, vbi suam in Ægyptum peregrinationem confecisset, eorúmque mysteria hausisset, libro quodam, quem Socrates citat apud Platonem, physiologiam ita tractauit, vt à Deo inciperet, & in Deum desineret. Quem quia sub Mentis vocabulo in nobilioribus naturæ effectibus, vt res instituentem & moderantem semper considerare iubebat, Mens cognominatus est. Hanc regulam ferè Plato in Timæo tenuit, &c.

Anacreon poëta, regis Sycioniorum Polycratis familiaris, potio acino vuæ quo mortuus est insignis.

Phalaris, sub quo Perillus proprio inuento periit. *Suid.*

Primus fuit post Theseum tyrannus Agrigenti. *Plin. lib. 7. cap. 56.*

Bellonasus post Ambigatum Gallorum rex.

Arion musicus à Delphino è mari in Tænarum portum defertur incolumis.

Inuenit Dithyramborum cantum. *Herod. lib. 1.*

Isthmia & Pythia primum aguntur in Græcia.

Apryis (Ephre Ierem 44) vltimus Pharao à nemine deorum vel hominum sibi regnum posse eripi dictitabat. At paulo post ab Amasi præfecto strangulatus est, regnúmque Nabugdonozori traditum. *Herod.*

Ad eum reliquiæ Iudæorum captis Hierosolymis fugerunt.

Adrican Pœnorum rex se suósque Apryæ dedidit, quod à Græcis, qui magna multitudine in Cyrenæam concesserant, nimis fatigaretur. *Herod. lib 4.*

Apryis in Cyrenæos ducit exercitum, sed funditur. *Ibidem.*

Arcesilaus Batti f. secundus Cyrenarum rex Apryin vicit. *Herod. lib. 4.*

Huius fratres in aliam Lybiæ partem concesserunt & Barcam oppidum, in quo regnarent, condiderunt. *Ibid.*

Medi duce Artabano siue Astibara contra Scytas, qui iam 28. annos regnabant in Asia.

Pisistratus secundo fugatus cessit in Eretriam, vnde anno pòst vndecimo reuersus est, Connο Athenis Archonte, regnauit an. 28. senio confectus.

NABVCDONOZORIS MAGNI CHALDÆORVM REGIS SECVLO.

C IECHONIAM è carcere liberauit: eique regium honorem & victum attribuit, anno transmigrationis ipsius trigesimo septimo *4. Reg 25. Ierem 52.*

3628. | 2. C EVILMERODAC an. 32. | 226. Ierem. 52.

Sedechia in vinculis statim post Nabugdonozoris obitum mortuo *Kymbiin 34. Ierem. è Talmud.*

Inter Euilmerodac & Baltazarem duos reges, vt solet fieri in ciuilibus motibus, & dum imperiorum pernicies imminet, locat Berosus apud Iosephum contra Appionem. Nempe (inquit) Niriglissoroor occiso Euilmerodacho vxoris suæ fratri fit rex Babyl. an 4. Hinc filius eius Laborsardac mens. 9. Denique Nebnidus an. 17. de quo Alexander Polyhistor & Alphæus apud Eusebiũ præparationis lib. 9. cap. 4. Quem Iosephus Baltazarem fuisse narrat lib. 10. cap. 13. | 249.

Rege Iechonia, deinde Salathiele duce.

Iosedec pontifice.

Quia

Anni urbis conditæ.

243

Prophetis Daniele & Ezechiele.

Tarquinio Superbo vltimo Romanorum Rege an. 25. deinde Coß. per annos 79, vſque ad Tribunos militum.

Ægyptiorum Ophre ſiue Aphrye, deinde Amaſi, an 44.

Haliatte Lydorum.

Alceta rege 8. Macedonum, deinde Amynta, an 50.

Leonte Lacedæmoniorum, deinde Anaxandride, 45.

Arceſilao Cyrenarum rege ſecundo, deinde Batto 2.

Romæ Coſſ.

244 *L. Iunio Bruto, L. Tarquinio Collatino.*

245 *P. Valerio Publicola. L. Lucretio Tricipitino.*

246 *P. Valerio Publicola. M. Horatio Puluillo.*

247 *Sp. Largio Ruffo. T. Herminio Aquilino.*

248 *M. Valerio Voleſo, P. Poſthumio Tuberto.*

249 *P. Valerio Publicola. T. Lucretio Tricipitino.*

Anni mundi.

Quia autem, vt ſupra probatum eſt, Nabugdonozor imperauit annis 45. quorum octo primi non pertinent ad Babylonicam tranſmigrationem. 70. annorum, eius poſteris duntaxat relinquuntur triginta tres. Nam trigeſimo ſeptimo tranſ-
3638 migrationis Euilmerodac regnare cœpit. 4. *Reg.* 25. Hos autem ſic ferè partiuntur Hebræi, vt 23. Euilmerodaco attribuant, reliquos decem Baltazari Babyloniorum regum vltimo.

Mortuo enim Nabugdonozore non modo non creuit Monarchia, ſed & minui valde cœpit, vt Heroum filij ſolent eſſe inertes.

Vnde multi motus in Aſia, & regnorum varia omnia Lydorum, Medorum, Perſarum, Tyriorum, &c.

Sub eo finit Romanorum regnum poſt vrbem conditam annis 244. Quare ſequentur coſſ. & tribuni militum. *Liuius.*

Annum vnum detrahunt Ruffus, Eutropius, Iordanes, Solinus. Hinc ab expulſis regibus ad Hirtium & Panſam nouiſſimos Conſules an. 467. Summa 710.

Quin nec hoc ſatis conſtitutum. Nam in annis vrbis numerandis & digerendis apud antiquos maxima diſſenſio, vt & Cicero in Bruto tradit.

Vnde Meſſala Coruinus *de progenie Auguſti* Coſſ. à Iunio Bruto & Publicola in Panſam & Hirtium per annos 444. Nam ſub Coſſ tamdiu Roma fuit, niſi quòd annis 49. Conſules defuerunt ſub Decem viris anno v.c. trecenteſimo quarto, duobus, ſub tribunis militum annis quadraginta, ſeptuageſimo nono poſt exactos reges. Non tamen continenter. Nam conſules interdum intercalari ſunt ab anno v 321. vſque ad 399. Sub Dictatoribus annis tribus. Sine Magiſtratibus annis quatuor, vrbis ſcilicet trecenteſimo ſeptuageſimo nono. Hos omnes reperias à ſeptimo Euilmerodac ad ipſum Auguſtum.

Coſſ. omnia iura omniaque regum inſignia habuerunt, id modo cautum eſt, vt alter alteri per ſingulos menſes faſces ac ſecures concederet, ne ſi ambo faſces haberent, duplicatus terror, duóque reges pro vno accepti eſſe viderentur. *Onuph. de Roma. Princip.*

Tarquinio Superbo nondum eiecto libri tres in ſacrarium conditi Sibyllini appellati ſunt. Ad eos quaſi ad oraculum quindecim viri adeunt, cum Dij immortales publicè conſulendi ſunt. *Gell. lib* 1. *cap.* 19.

[Sibyllæ dictæ ſunt quaſi σιῶ τῦ σιὸς βȣλὴ. Etymologia nota. Illis autem Prophetiſſis Deus erga gentes vti voluit, ne ipſi, ſua deeſſent teſtimonia, vt ait Paulus Apoſtulus, *Act.* 17.]

L. Iunio Bruto in bello cæſo ſuffectus eſt Sp. Lucretius, & huic P. Valerius Publicola. Sic alteri Conſuli L. Tarquinio Collatino M. Horatius Puluillus ſucceſſit.

Scythæ vſque ad Palæſtinam latrocinando penetrant.

Oſtia ciuitas ad Tyberim & Sinope conduntur.

Galli pulſis Thuſcis vtramque Padi ripam occupant.

Sibylla Cumana, quæ & Amalthæa & Deiphobe.

Danius regnum in Oceano Septemtrionali auſpicatur, ſi credendum Germanis de more mentientibus, cui Humblus & Lutherus filij deinde ſuccedunt.

Dipœnus & Scylles primi ſcalpendo marmore clarent in Sicyonia.

Zeno Eleates Dialecticæ & Dialogorum inuentor.

Pythagoram vidit. Prometheo tamen dialecticę inuentionem tribuit Plato.

Anni Mundi

Hipparchus Piſiſtrati filius, Hippiæ Tyranoi frater Athenis occiditur, & ſic Reſpublica liberatur. *Gell. libro 17. cap Vlt.*

Aſtyages Medus Lydicum bellum conficit anno 604. poſt captum Ilium. *Sol. cap. 20.* 3638.

Amaſis rex Ægypti *Herod. Diod.* Hinc fortaſſe Plinius vocat Semneſerteum, quo regoaote ait Pythagoram in Ægypto fuiſſe. *lib. 36. cap. 9.*

Iromus cœpit regnare in Phœnicia 14. annis ante Cyrum, regnauit autem anois 20. *Ioſeph. contra Apponem.* Iam ergo monarcbia Babylonis diſſipabatur.

Romæ, capitolium perfectum. Bellum Sabinum. Peſtis graſſauo. Sabini victi pacem rogant. Dictatura primum instituta.

Cooiuratio de reducendo Tarquinio detecta. Ædes Saturno dedicata. Saturnalibus inſtitutis. Virginius Tricoſtus ad Regillum Latinos paulò ante vicerat.

Tribus 41. inſtituta Tarquinio Cumis moriente. Seceſſio populi io ſacrum montem.

Tarquinius Superbus ſub finem Monarchiæ Chaldæorum, vt antea indicatum eſt, Tuſculi moritur poſt 13. annum exilij, anno vrbis. 257. Auguſtinus paulò poſt, ſub Dario ſcilicet & Cyro Perſarum regibus *lib. 18 de Ciuitate capite 26.*

Tribus annis poſt Tribunitia poteſtas inſtituitur, qui annus primus videtur eſſe Baltazaris.

Anno ab vrbe condita 500. eius ditio vix 14. milliaria, id eſt, 7. leucas Gallicas patebat. E tam tenui initio creſcet quidem, ſed poſt Alexandrum Macedonem, id eſt, abhinc annos 250. ſiue poſt annum vrbis 500.

d Svb hoc impletum eſt illud Ierem. 50. Ecce ego viſitabo regem Babylonis & terram eius, ſicut viſitaui regem Aſſur, & reducam Iſrael ad habitaculum ſuum.

Salathiel filius Iechoniæ tertio anno Baltazaris Babylone mortuus eſt, ſteritque poſt eum Zorobabel filius, qui primo anno Cyri perrexit cum exulibus Hieroſolymam, & reſtaurato templo Babylonem rediit, vbi & mortuus eſt. *Seder olam.*

Ioſephus quinque reges Babylonis poſt Nabugd. facit, ſed repugnat Ieremias cap. 27.

Hebræi tantum tribuunt huic Monarchiæ 70. annos, quoniam Baltazarem tertio regoi aooo captum & extiuctum putant.

Conueniunt in reliquis. Nam Nabugdonozori quoque annos 45. attribuunt, Euilmerodac 23. *In Seder. cap. 28.*

Baltazarem Labinitum Labiniti & Nitocris f. à Cyro interfectum videtur appellare *Herod. lib. 1.*

Quem quidem à Crœſo adiutum, quòd Gobriæ filium occidiſſet, & in multos alios crudelitatem exercuiſſet, Cyrus Babylone obſedit & cepit *Ibidem Herod.*

Eius primo Danieli capite 7 viſio obiecta eſt de 4. beſtiis, leæna alata, vrſo, pardo, & quarta beſtia cornua decem habente, qua ſequentium ſæculorum monarchicum ordinem reuelauit.

Tertio altera de Ariete duorum cornuum & hirco vnius, deinde quatuor, qui deuicit arietem, id eſt, rege Perſarum, & Alexandro Macedo. cap. octauo. Tertia de pernicie regis, id eſt, imperij, Babylonica cap. 5.

Adhuc erat io viuis Pythagoras. Nam venit in Italiam regnante Tarquinio Superbo, 200. annis poſt Numam Pompilium *Cic. 2. de Orat.* ſe philoſophum appellauit, vt ſeptem ſapientum, quorum erat æqualis, glorioſam inſcriptiooem illuderet *Idem.* 3638.

A Daniele Dei notitia tincti ſunt quinque Monarchæ,

Nabugdooozor,

Anni Vrbis cõdita.

L. Poſthumio Tuberto, Agrippa Menenio Lanato.

Sp Caſſio Viſcellino, Opitro Virginio Tricoſto. 250.

Poſthumenio Cominio Arunco, T. 251.

Largio Flauio. 252.

S. Sulpitio Camerario. M. Manlio Tullio Longo. 253.

P Veturio Gemino, T. Ebutio Helua. 254.

T. Largio Flauio 2 Q. Cælio Siculo. 255.

A. Sempronio Atratino M. Minutio Augurino. 256.

A. Poſthumio Regilleſi, T. Virginio Tricoſto. 257.

Appio Claudio Sabino, P. Seruilio Priſco. 258.

A. Virginio Cælimontano. T. Veturio Gemino. 259.

Sp. Caſſio Viſcelino 2. Poſthumio Cominio Arunco II. 260.

T. Geganio Macrino. P. Minutio Augurino. 261.

3.

d Baltazar, an. 10.

Hunc Darius & Cyrus vino ſomnóque ſepultum oppreſſerunt, Monarchiámque ad ſuos trãſtulerunt. Quod futurũ, multo ante denuntiarat Eſaias cap. 13. 21. 27, Ieremias cap 50. & pluribus aliis locis, Pſalmographus, &c.

Ioſedec pontifice.

Salathiele duce Iudæorum. Daniele & Ezechiele vatibus.

Amaſi Ægyptiorum Pharaone.

Haliatte Lydorum rege octauo, denique Crœſo, an. 14. Amynta nono rege Macedonum.

Lacedemoniorum Anaxand. deinde Cleomene, an. 25.

Batto 2. Cyrenarum rege, tertio, deinde Arceſilao 2.

Anni Vrbis conditæ.

Summa 78.

Coss. Romæ.

262. *A. Sempronio Atratino 2.*
M. Minutio Augurino 2.
263. *Q. Sulpitio Camerino, Sp. Largio Ruffo 2.*
264. *C. Iulio Tullo, P. Pinario Ruffo.*
265. *Sp. Nautio Rutilio, Sex. Furio Philone.*
266. *C. Aquilio Tusco, T. Sicinio Sabino.*
267. *Proculo Verginio Rutilio, Sp. Cassio Viscelino 3.*
268. *Q. Fabio Vibulano, Ser. Cornelio Maluginensi.*
269. *L. Æmylio Mamerco. Caso Fabio Vibulano.*
270. *M. Fabio Vibulano, Ser. Valerio Potitio.*
271. *Q. Fabio Vibulano secundùm, C. Iulio Tullo C.F.*

1.

a *Monarchia secunda, id est, Persarum, patuit ab India vsque in Æthiopiam per centum 27. prouincias. Esther. 1. quæ Argentea. Dan. 2.*

Incipit an. mundi 3638.

2.

b DARIVS filius Hidaspis siue Assueri de genere Medorum
Dan. 6. Daniel. 9. Medus, socer Cyri, an. 2.

274. *Iesu filio Iosedec pontifice.*

Anni mundi

Nabugdonozor, Euilmerodac, Baltazar, Darius Medus & Cyrus Persa.

Amasis penultimus Ægyptiorum rex, ad quem venit So-
3638. lon, qui adbuc viuebat, Græcos amauit, & Naucratem vrbem eis habitandam dedit.

E Cyrene Græcam Batti regis filiam, iuxta alios Arcesilaï, vxorem duxit. Primus cœpit Cyprum & tributariam reddidit Policratis familiaris. *Herod. lib. 2.*

ROMÆ Coriolanus exilio damnatus. Prodigia multa visa & audita. Lex Agraria.

Æmylius Æquos & Volscos vincit.

Oppia Vestalis ob incestum viua defoditur.

a NON omnino fictum est, quod Antiqui de Assyriorum regno memorarunt, quando ei proximè Persicum successisse ferunt. Primum quoniam Nabugdonozor à quo prima Scripturæ Monarchia incipit, vetus Assyriorum imperium subdens, Assyriorum potius rex appellatus est, quam Babyloniorum, vel Chaldæorum, propter veterem imperij sedem, quódque Assyrij regem duntaxat mutasse, non regnum perdidisse viderentur. Quare quem prophetæ Babylonis regem vocant, liber Iudith, Herodotus, Ctesias, Iosephus ipse Assyriorum appellant.

Deinde Babylon imperij noui sedes pars erat Assyriæ, ex Plin. lib. 6. cap. 16. Strabo. lib. 16 Hinc Herodotus, Cyrus Assyriis bellum intulit. Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis est Babylon, vbi post euersam Ninum erat regia.

Denique quia primariam Assyriorum vrbem, id est, Ninum siue Niniuem occupabant.

In ordine Regum Persarum exteri scriptores à sacris variant. Cyrum enim præponunt Dario, tanquam socerum genero, cùm contrà Darius vel socer fuerit Cyri, vt Hebræi arbitrantur, vel auunculus, vt Lyranus in 5. caput Daniëlis & Zonaras annotant. Vnde & apud Danielem Darius nominatur ante Cyrum.

Quòd autē hic fuerit Darius, quem nostri vocant filium Hydaspis Daniel verò Assueri ex genere Medorum, ex eo liquere puto, quòd elementa Hebraïca monstrant Assuerum tertium pòst Regem esse, quem Græci appellant Xersem, qui apud vtrosque fuit è primis Persarum regibus, vt Iusti. lib. 2. fidem facit, quique contra Græciam innumerabilem duxit exercitum, & ea per quinquennium gessit, quæ Græcorum narrant historiæ.

Succendit enim Athenam sub principe Mardonio, & bellum iniit apud Thermopylas, & apud Salaminam nauale certamen, quando Themistocles ad Persas fugit, & Sophocles atque Euripides clari habebantur.

Nec assentiri possum Lyrano & cæteris, quibus Assuerus est Darius Hydaspis filius, quoniam qui Assuero successit, est
3640. Darius Longimanus, cuius præcessorem fuisse Xersem cuncti fatentur. Deinde, quis horum sex diceretur Xerses, cuius bellum in Græcos apud vniuersos tantopere decantatum est? Cætera infra in Assuero notabimus.

b DARIVS Medus interfecit Baltazarem regem Chaldæum, & successit in regnum annos natus 62. *Daniel. 5.*

Babylon à Medis & Persis capta est, cùm Baltazar magna securitate agitaret conuiuium. *Xenoph. lib. 7. de in-*

Anni mundi | *Anni Vrbis cōditæ*

ſtitutione.

Denique hunc Darium cēpiſſe Babel opera Zopyri, etiam aiunt externi ſcriptores, vt perſpicias hunc eſſe filium Hydaſpis, quantumuis Cyro præponatur. 3638.

Hiſtoriæ, quæ expugnationem Babylonis vni Cyro tribuūt, fallunt. Nam ex Scriptura apparet, in euertenda Babylone Medos fuiſſe principes, qui Perſas ſocios & adiutores aſciuerint. *Eſ. 13. Ierem. 50. Daniel 5.*

Vnde res conſtituuntur de ſententia Darij Medi, & ſuper regnum Satrapæ centum viginti præficiuntur, & ſuper eos principes tres ex quibus Daniel vnus erat, vt Satrapę redderent illis rationem, & Rex non ſuſtineret moleſtiam. *Dan. 6.* Quare & hoc regnum in Græca hiſtoria & Medicum & Perſicum nominatur.

Eius primo abſoluti ſunt ſeptuaginta anni captiuitatis Babylonicæ à Ieremia 25. & 29. cap. prædicti, *Dan. 9* Quamuis Rabbini tam veteres, quàm recentiores putent illum ſeptuageſimum annum incidiſſe in ſecundum Darij Longimani, magna impudentia affirmantes Danielem in ſua ſupputatione fuiſſe lapſum. *Abben Ezra in 9. Dan.*

Eſſe autē videtur hic Darius, qui ducibus Dati & Arbazo Medis (Medus enim Medos exercitibus præficiebat, contra eos, qui Dariū Perſam faciunt) Aſiam, Macedoniámque aggreſſus eſt, & Iones ſuperauit: fugatus interim à Miltiade Athenienſi in Marathoniis campis, vnde Græci ſcriptores bellum apud Marathonem geſtum Medicum dicunt. Quod geſſiſſe videtur, Cyro alibi res gerente. Ita vt quidem Darius pluſquā 2. an. regnauerit, ſed eius alij 20. aut circiter, Cyro attribuantur, quòd cum eo concurrerint. Nam Hebræi Dario Cyrum duntaxat annis tribus faciunt ſuperſtitem, & Thucidides inter Marathoniam pugnam & tranſitum Xerſis in Græciam annos tantum decem conſtituit.

Græciam primus tentauit. bellum deſcribit *Herod. libro 6.*

Bellum infœliciter aduerſus Scythas ſuſcepit, cui expeditioni etiam Miltiades interfuit.

Eius primo reuelatio facta Danieli de ſeptuaginta Hebdomadibus, id eſt, annis 490. poſt quorū ſexageſimam nonam occidendus erat Chriſtus, & pactum confirmaturus *cap. 9.* item liberatio è lacu leonum *cap. 6.*

Circa ducenteſimum ſexageſimum annum ab vrbe condita victi ab Athenienſibus Perſæ pugna Marathonia duce Miltiade & comite Themiſtocle. *Gell. libro 17. capite vltimo.* Macerino & Augurino Coſſ. *Sulpitius.* Annis. 20. poſt eiectum Piſiſtrati filium Hippiam & decem ante Xerſis expeditionem Salaminiam. *Herod. lib. 6. Gellius ibid. Vrbis annus non quadrat.*

Commanus poſt Senanum Segotegiorum Galliæ rex.

Marmore ſculpendo primi omnium inclaruerunt Dipænus & Scillis in Græca inſula geniti, Medis imperantibus, priuſquam Cyrus in Perſis regnare inciperet, hoc eſt, Olympiade circiter 50. *Plin. lib. 36. cap. 4.*

Crœſus barbarorum ſiue Aſianorum primus, Græcos, Iones, Æoles, Dores Aſiæ tributarios, Lacedæmonios amicos fecit. Exceptis Cilicibus & Lycis, omnes cis Halim fluuium, Medos à Lydia ſeparantem, & ab Armeniæ monte in Cyliciam labentem ſubiecit, videlicet Lydos, Phrygas, Mariandinos, Meſios, Chalibes, Paphlagones, Thraces, Etbinos, Bythinos, Cares, Iones, Dores, Æoles & Pamphylios. *Herod. lib. 1.* quo victo ceſſere Cyro omnia. 3640.

In vrbem Sardes è Græcia doctos omnes traxit. *ibid.*

Solon ad eum & ad Amaſim regem Ægypti peregrinatur. *ibidem.*

Amaſi Ægyptiorum Pharaone.

Lydorum Crœſo.

Amynta nono Macedonum rege.

Lacedæmoniorū Cleomene.

Syracuſanorum Cleandro Patareo regni conditore, an. 7.

Arceſilao ſecundo, deinde Batto tertio Cyrenarum rege quinto.

Romæ Coſſ.

Caſone Fabio Vibulano 2. Spu. Furio Medullino. 272.

M. Fabio Vibulano 2. Gn. Manlio Cincinnato. 273.

Caſone Fabio Vibulano 3. T. Verginio Rutilio. 274.

Anni vrbis cōdita.

3.

274. c CYRVS gener Darij, rex Persarum succedit Medo, vnumque è duobus imperium successionis & Victoriarum iure facit, annis 30.

Ezr 1. & 2.

304. *Iesu filio Iosedec pontifice.*

Salathiele & Zorobabele ducibus Iuda.

Propheta Daniele.

Amynta nono rege Macedonum, deinde Alexandro, an. 43.

Amasi Ægyptiorum Pharaone. denique Psāmenito mens. 7.

Lydorum rege Crœso.

Lacedæmoniorū Cleomene, deinde Leotichide Mænaris f. an. 22.

Cyrenarum Batto tertio rege quinto, deinde Arcesilao tertio.

Anni mundi.

Lydi in Hetruriam veniunt, ibique sedes perpetuas statuunt, *Ibidem.*

Fabius vicit Veientes & Hetrusecos. Triumphum tamen
3640. agere recusauit propter cæsorum Romanorum numerum.

c CYRVS Astyagis Regis Medorum nepos ex filia, de quo pag. 125. secundum Græcos Astyagem regno expulit, secundum Hebræos eius regnum hæreditate est sine vi consecutus, vt innuit Daniel cap. 13. *Et rex Astyages appositus est ad Patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum eius.* Sed id non proximè, verum post Darium Astyagis hæredem, de quo eadem pag. 125. Quo prætermisso Daniel ad Cyrum transiluit, quoniam agebat de captiuitate Babylonica, à qua significat se populumque suum liberatum iri per Cyrum, ac Deum iam parturire Israëlitis sub Nabugdonore liberatorem.

Eius tertio Danieli factæ sunt reuelationes capitum 10, 11, & 12. Res autem capitum. 13. &. 14. sub Nabugdonozore. Nam errat Sulpitius, qui Danielem Babylone virtutem suam ostendisse dicat coram Cyro, sacerdotibus
3670. Beli falsi conuictis, cum Beli simulacbrum cibis vesci assererent. Daniel enim sub Cyro erat senex, atqui cap. 13. dicitur fuisse iuuenis. Deinde Cyrus non colebat Deos Babyloniorum, sed Persarū. Deniq; non in Babylonia commorabatur, sed in Perside.

Publicè edictis dat potestatem Iudæis redeundi & cætera perficiendi, quæ describuntur primis capitibus Ezræ.

Restituisse templum Hierosolymitanum etiam scripto prodidit Alex. Polyhistor & Hecatæus Abderitanus apud Iosephum *lib. 8. cap. 4.*

Persico regno adiunxit Babylonicum, quia mortuo Dario socero illud obtinuit, atq; ita tria regna, Medorum, Persarum, Babyloniorum coniunxit.

Scythis bellum inferens cum ducentis millibus Persarum in prælio cecidit. Anno decimo quinto, postquam Tarquinius Superbus Romæ regnare cœperat. *Sulpitius.* Atqui Tarquinius iam sub finem Monarchiæ Babylonicę obierat. Sed illud discrimen non est multorum annorum.

Vulgo tamen Romę consules institutos exactis regibus putant sub Cyro. Nam in eius tempora fere omnia sua memorabilia conferunt Græci & Latini, quia non nisi vmbram superiorum Monarchiarum & sæculorum percepetunt, vt è sequentibus patebit.

Sub Cyro philosophia autoritatem, & nomen obtinere cœpit. Hinc multi deinceps Astrologi, Physici, Medici, Poetæ. Quare & hinc suum chronicon de Græcis Romanisque illustribus exorditur *Gellius lib. 17, cap. 21. & vlt.*

Sibylla Chaldęa siue Persica, Alexandri Macedonis gesta perinde atque Daniel prędixit. Eius sunt, magna ex parte, quę supersunt Gręcè Oracula Sibyllina. Non rectè confunditur cum Erythręa. Nam illa vixit belli Troiani tempore, ac prędixit Græcis Ilium petentibus perituram Troiam, & Homerum mendicia scripturum. Vide quę de rebus Sibyllarum adiecimus ad librum Perionij de vitis Sanctarum mulierum

Crœsus Lydorum rex. Æsopus fabulator. Anacharsis & Scyle Scythæ quos populares interfecerunt, quia peregrinos mores & Gręca sacra in patriam inferebant. *Herod lib. 4.*

Parmenides in montis Caucasi vertice logicam excogitat, physica scribit carmine.

Heraclitus flens hominum stultitiam & vanitatem,

Anni Mundi. | *Anni vrbis conditæ.*

cuius ad Darium Hydaspis filium extat epistola.

Empedocles hos secutus Heroïco versu de rerum natura philosophatur. Xeusis & Parrhasius pingendi arte excellunt. 3670.

Babyloniis dilabi sinentibus suum imperium, Amasis in Ægypto regnum recipit, Crœsus autem affectat Asiam. Vnde & Ephesum & vicinas vrbes, totámque Ioniam subiicit, & cum Astyage sororio confligit, sed iuxta oraculum Delphicum, Crœsus Halim superans, magnam perdet opum vim. Tandem in Cappadocia post, 15. regni annum à Cyro vincitur, & Sardibus capitur.

Crœsus primus barbarorum, Græcos partim tributarios, partim socios & fœderatos reddidit. Antea enim omnes Græci liberi. *Suidas in Crœso.* adbuc viuebat Solon & aliqui de septem sapientibus.

Cyrum Maxarem Medum & Harpagum mittit, vt Ioniam, Cariam, Lyciam occupent. Harpagus Phocenses in Corsicam, Rhegium, Veliam, & agrum Massiliæ eiicit. Teios in Traciam, vbi Abderam condunt. Xanthios in Lycia ad incendium compellit.

Massilia à Phocensibus tunc condita, quæ proinde Græcè loquebatur, & Græcas literas in Galliam propagauit, pro Bardos, Euages, Tectosages. *Marcellinus lib. 5. Strabo lib. 4.*

Cyri victorias & fauorem erga populum Domini in Chaldæa captiuum, eo etiam nominato, prędixit Esaias annis 200. antè. *cap. 44. & 45.*

A Cyro facta est omnibus, qui vellent, redeundi in Iudæam potestas. Itaque multi, pij præsertim ac tenues ad 50. ferme millia duce Zorobabele, & pontifice Iesu filio Iosedec reuersi sunt, & Hierusalem ædibus constructis redintegrare cœperunt, *Eza. 1. & 2.*

Fundamenta quoque templi iecerunt anno secundo sui reditus, *Ezra. 3.* ædificato altari, in quo sacrificarent, sed ab accolis Samaritanis interturbata est ædificatio ad secundum Darij. *Idem. 3. cap. Ioseph. lib. 1. contra Apponem.* Hinc Ioan. 2. Quinquaginta annis extructum templum. Quot reperias à secundo Cyri, ad 2. Darij Longimani.

Quod R. Selomo & alij scribunt è 4. Ezræ, Cyrum inductum per Rabum & alios consiliarios, edictum suum reuocasse, ædificationémque vrbis & templi impediuisse, non potest consistere. Quoniam Cyrus perpetuo fauit Iudæis, ac de eo insignia habet testimonia Es. 45. eo etiam nominato. 200. annis, antequam nasceretur, & alibi apud Ezram passim & propheras.

Quod ergo Ezras cap. 4. scribit Iudæos duabus accusationibus in odium regum Persarum incurrisse, atque ita in ædificatione templi impeditos fuisse, & priorem accusationem in Assueri, posteriorem in Artaxersis tempora collocat, per Artaxersem intellige eundem Assuerum, vt ante nos R. Abraham Abben Ezra tradidit, quasi vtraque reuocatio ab eodem facta sit Quin & fortassis duæ illæ, quæ dicuntur, accusationes sunt vnica, vt posterius more Hebraico sit posterioris explicatio.

Vti tres fuère captiuitates, ita tres reditus. Primus duce Zorobabele (sub Cyro) secundus post 18. annos sub Dario Longimano (sed hic numerus non satis conuenit. Nam septimus Darij Longimani abest à Cyri vltimo 28. annis) duce Ezra, qui tumultuariè ædificauit murum vrbis, & adaptauit templum redeunte Zorobabele Babylonem, vbi & moritur. Tertius (sub eodem Dario post secundum annis 13.) duce 3670. Nehemia *Seder Minor.* Tres annos tantùm Hebræi tribuunt Cyro & Assuëro 14. *Ibid.*

Syracusanorum Cleandro regni conditore an. 7. deinde Hippocrate Gelæ an. aliis 7.

Romæ Coss.

L. Æmylio Mamerco secundùm C. Seruilio Prisco. 265.

C. Horatio Puluillo, T. Menenio Lunato. 276.

A. Virginio, Sp. Seruilio. 277.

C. Nautio Rutilio, P. Valerio Publicola. 278.

L. Furio Medullino, A. Manlio Volsone. 279.

L. Æmilio Mamerco, Opitre Virginio, siue Vopisco Iulio Tullo. 280.

L. Pinario Ruffo, P. Furio Medullino. 281.

Ap. Claudio Sabino Ap. F. Quintio Capitolino Barbato. 282.

L. Valerio Potito, T. Aemilio Mamerco. 283.

Anni vrbis codita.

284 *T. Numitio Prisco, & A. Virginio Calimontano.*

285 *T. Quintio Capitolino, P. Seruilio Prisco.*

286 *T. Æmilio Mamerco, Q. Fabio Vibulano.*

287 *Q. Seruilio Prisco, Sp. Postumio Albo Regillensi.*

288 *Q. Fabio Vib. 2. T. Quintio Capitolino 3.*

289 *A. Postumio Albo, Sp. Furio Fuso Medullino.*

290 *L. Æbutio Helua, P. Seruilio Prisco.*

291 *L. Lucretio Tricipitino, T. Veturio Gemino.*

292 *P. Volumnio Aucotino, Ser. Sulpicio Camerino.*

293 *C. Claudio Ap. F. Sabino, P. Valerio Poplicola, cui interfecto successit L. Quintus Cincinnatus.*

294 *Q. Fabio Vibulano 3. L. Cornelio Maluginensi.*

295 *L. Minutio Carbeto, C. Nautio Rutilio 2.*

Anni mundi.

In primo reditu ascendunt cum magnis opibus, au-
ro, argento, rebus aliis pretiosis, ad. 42. millia, trecentos
3640 sexaginta, è quibus sessores erant equorum, mulorum,
asinorum, camelorum ad octo millia, centum triginta sex
præter proselytos, seruos, ancillas, & ducentos psaltes &
psaltrias, *Ezr. 1. & 2.*

Nempe triginta millia è tribubus Iuda, Beniamin & Leui, ex aliis tribubus millia alia tredecim, *Ibid. R. Selomo & Seder Olam.*

Ezras cap. 2. plebeios, oriundos præsertim è Hierosolymis Bethleem & cæteris oppidis Iuda & Beniamin reuocat ad 38 millia, Clericos autem, id est, sacerdotes, Leuitas, cantores, Ostiarios, Nathineos, seruos templi ad quinque millia, viginti duos.

Cæteri per Orientis regiones partim dispersi remanserunt, partim sibi ipsis ædificarunt vrbes, pagos, Synagogas, Academias, quin & de Principum licentia sibi principem constituerunt, & Res galuta (caput exilij) Patriarchamque nominarunt, quam dignitatem Hyrcano regio temporibus Herodis capta & in Parthiam tracto vltro detulerunt, etsi eam alioqui ab illorum locorum regibus redimerent, & magno pretio conseruarent, vt de sua gente, præsertim Dauidis familia haberent magistratus, ac in exilio in sua Rep & suis Legibus viuere viderentur, *Seder Minor, R. Abraham in Cabb.*

Hellespontia Sibylla, Solonis & Cyri temporibus, vt scripsit Heraclides Ponticus. Iisdem ferè temporibus Persica, Lybica, Italica & Græcæ plures. Theognis poëta.

His annis absente Cyro in bello Scythico, regnat filius Cambyses, impedit executionem edicti à patre in gratiam Iudæorum sanciri. Ægyptum regno Persico adiecit: sed infœlicem suscepit expeditionem in Æthiopiam. *Herodot.* Eodem ferè tempore moritur, quo pater. Quare in serie Regũ ab histor. Hebr. non reponitur.

Iniquior fuit Iudæis, quia bellum Ægyptiis illaturus metuebat, ne illi Ægyptiis se immiscerent, præsertim cùm dicerentur à calumniatoribus aulicis Ægyptia orti stirpe.

Eum Cyrus pater Regem creat, cùm Regem non liceret extra regnum, cum exercitu proficisci, nisi prius domi rege creato. *Herod. lib. 7.* Ideoque Cambysis anni quibus regnauit absente patre, Cyro tribuuntur.

Ex qua Herodori regula duo reges erant Persarum vno tempore. Vnus domi, alter foris, id est, vnus, qui foras progrederetur ad bella, alter, qui domi interea remaneret. (q vnus Augustus, alter Cæsar) Quare Angelus Dan. 10. se dicit relictum fuisse apud Reges Persarum diebus 21. cùm tamen videatur tunc fuisse rex vnus, nempe Cyrus. Eius enim tertio hoc dicebatur ex eodem capite. Sed Cambyses erat rex Domesticus Cyro absente.

Cambyses quem domi regni vicarium pater reliquerat Sisami iniusto iudici pellem detraxit. *Herod. lib. 5.*

Eriam in Metasthene omittuntur Cambyses & Darius, quẽ Hydaspis filium dicunt. Ille quia regnauit viuente patre, & bellum gerente contra Scythas, tanquam vicarius, quòd non liceret Regem extra regnum proficisci cum exercitu, nisi domi prius creato Rege ad vitanda bella intestina.

Darius autem quia vel præcessit Cyrum, vel per eãdem legem, eo discedente, domi regnauit Assuërus. Ita anni septem, quibus Cambyses regnasse dicitur, & prohibuisse inchoatam ędificationem templi ob calumnias Samaritanorũ,
attribuuntur Cyro. Is patre contra Scythas pugnante,
3670 Amasi moriente, Ægyptum cepit. *Diod. lib. 2. Herod. lib. 3.*
Cyri bellum aduersus Thomirim Massagetarum re-

ginam 630 annis post hellum Troianum. *Ex Trogo.*

Ibidem Cyrus occumbit. De boe tamen Herodotus dubitat, cum inquit, Hęc de Cyri vitæ exitu dicta sufficiant, de quo cum multa referantur, is qui mihi maximè verisimilis videtur, à me commemoratus est. Et Xenophon eum placidè mortuum esse in compleau suorum narrat.

Eius anno primo Danielis hebdomades inchoant, quem fuisse captiuitatis septuagesimum docet Ioseph. lib. 11. Ant. cap. 1. anoo post captam Babylooem vno, vt supta declaratum.

Miltiades post Marathoniam victoriam damnatus ab Atheniensibus in publicis victoriis interiit.

Clisthenes Athenis eaulans, Sicyoniorum tyrannus efficitur.

Oracula in Græcia & Africa Dodonæum, Delphicum, Hammonium, Ampbiarai celeberrima. *principio Herod.* responsa partim erant dubia, partim à prophetis sumpta, qui multo ante gentium & populorum varios casus & vices pręnuntiauerant, vt Assyriorum Esaias, Babyloniorum Ieremias, Macedonum *Es.* 23. *& Dan.* 8. Romanorum Balaam Num. 24. Daniel sæpius. Nabugdonozoris *Es.* 14 *& Ier* 23 *&c.* Cyri, eo etiam nominato *Es.* 45. Aleaandri Magni & successorum *Dan.* 8 *&* 10. Facile enim erat dæmonibus ingenio & scientia pollentibus iam dicta dicere, demere, vel addere, alia lingua interpretari, &c.

[Fuerunt oracula etiam testimonia de Deo, quamuis à malis spiritibus. Ipsi enim etiã veritati coguntur inseruire, sed malitia innata illis, publicare eam delectantur, & inuidia in humanum genus concepta veritatem responsorum, variè conantur obscurare: ne illis homines in commodum vterẽtur. Michael Psellus.]

Psammenitus patri Amasi in Ægypto successit. A Persis rege Cambyse subigitur, atque ita Ægyptus Persarum iuris fit. *Herod. lib.* 3

Cyrenæi, Lybes, Barcæi se dant Cambysi, Crœso adhuc viuo. *Ibid.*

Corax & Tisias primi rhetoricam excitant.

Anaximenes Anaximandri successor primus horologium sciotericum. i. solare Lacedæmone ostendit. Eo die obiit, quo Sardis capta est. *Laert.*

Sub Cyro 55. Olympias, quando Sardis & Crœsus capti sunt. *Suidas in Anacreonte & Anaximandro.* Hoc sequuntur Plinius, Solinus, Diodorus, Thallus, Castor, Polybius & Phlegeton, quos citat Eus. præp. 10. cap. 3. Alij Cyrum cœpisse imperare Olymp. 70. sub vrbis 260. alij Olymp. 80. sub Vrbis 290.

Cyrus Xenophontis aliquot annis post, non ad historiæ veritatem, sed ad iusti & legitimi imperij imaginem scriptus. *Cicer.* Etsi alioqui optimus & pientissimus fuerit princeps. *Esa.* 44. *&* 45. 2 *Paral. vlt. Ezra* 1. Nam Dei Ecclesiam ab Assyriis primum, deinde à Chaldæis miserè afflictam recreauit. *Ibid & Ierem.* 50.

Quo tempore Crœsus viuus captus est Sardi, pugna trecentorum Lacedæmoniorum cum totidem Argiuis de agro Thyrea euenit, ex quibus duo Argiui & vnus Spartiata tantùm superfuerunt. *Herod. lib.* 1.

Ephori Lacedæmone constituuntur ad frænandam regum licentiam.

Templum Appollinis Delphici quarto incensum anno. 11. Crœsi. *Pausan & Eus.*

Athenis Hipparchus & Hippias tyranni Pisistratidæ. Sami fratres Sylus, Pantagnostus, & Polycrates, quem Orontes Darij præfectus cruci affixit. *Valerius.* 3640

Anni mundi.		*Anni vrbis cōdita.*
3640	*Q. Minucio Augurino, C. Horatio Pulullo.*	296.
	M Valerio Max. Sp. Virginio Calimontano.	297
	T. Romilio Vaticano, Sp. Veturio Cicurino.	298
	Sp. Tarpeio Capitolino, A. Aterino Fontinali.	299
	P. Horatio Tergemino, Sex. Quintilio Varo, cui peste mortuo sufficitur, Sp. Furius.	300
	T. Menenio Lanato, P. Sestio Capitolino.	301
	Ap. Claudio, T. Genucio.	302
	Decemuiris consularibus creatis.	
	Appio Claudio, Sp. Postumio Albo, T Genucio, Ser Sulpicio, P. Sestio, T. Romilio, Sp. Veturio, P. Curatio, C. Iulio, A Manlio. (*Lex. 10. Tabularum scripta.*)	303.

Anni Vrbis cõditæ. Decemuiris Appio Claudio 2. Q. Fabio, M. Cornelio, M. Rabuleio, L. Minucio, Q. Poetilio, T. Antonio, C. Duilio, M. Sergio,
304 Sp. Oppio.

305 Iisdem Decemuiris per vim in hũc annum continentibus.

306 4
d ASSVERVS, quem
Ezr. 3. nostri Xersem vocant Chaldæi Artaxersem primum Darij Medi filium, annis 20.

325

Iesu filio Iosedec Põtifice

Zorobabele duce Iudæorum.

Daniele propheta.

Alexandro rege decimo Macedonum.

Lacedæmoniorũ Archidamo Zeuxidami F. an. 22.

Cyrenarum Arcesilao quarto rege octauo & vltimo.

Syracusanorum Gelone an. 12. deinde Hierone an. 12.

Romæ Coss.

306 *L. Valerio Potito, M. Horatio Barbato.*

307 *Lare Herminio, T. Virginio Calimontano.*

Anni mundi.

Polycrates Samum aliásque maris insulas & ciuitates quasdam continentis occupat. *Vide Herod. lib. 3.*

3640 Paulo ante hæc tempora Cleander Pataræus, tegnum Syracusanorum in Sicilia condiderat vsque ad Agatolem, qui 20. annis post Alexandrum Magnum viguit. Hoc autem cũ interregnis durauit annis 178.

Et Cyrenarum regnum in Remp. mutauit Arcesilao tertio Regem sextum agente.

Paulo post exactos reges primum fœdus Romanis cum Carthaginensibus & templum Ioui capitolino dedicatum. 28. annis ante primam Xersis, id est, Assuëri expeditionem in Græciam. *Polyp. lib. 3.*

Tredecim annis pòst, Saturno ædes dedicata & Saturnalia festa instituta. *Halic.*

T. Largius primus Romæ dictator anno nono post exactos reges.

Sp. Cassius primus magister equitum ob plebis aduersus patritios tumultum & contra Sabinos.

Populi Romani successio à Patribus.

3670 Latini contra Romanos rebellant. Sed hæc ante Cyrum.

Eius autem temporibus Romæ Fabij 306. cæsi in Veientino bello. Valerius Poplicola de Veientibus, Sabinis, Hetruscis triumphat, Veientibus induciæ in annos 40.
3690 dantur. Seditio ob legem Agrariam. Pestis. Vrbinia Vestalis viua defoditur. Seditio contra Patres. Bellum cum Sabinis & Æquis. Cum Æquis fœdus actum. Antium Colonia deducta. Census actus, in quo censa sunt ciuium capita 124 millia. 214.

P. Seruilius, L. Ebutius Coss. pestilentia extincti, Æquis & Volscis vrbem obsidentibus. Volscum nomen sequenti anno prope deletum. Pluit carnem. (*Diony lib* 10.) Censentur ciuium capita ad 132. millia & 419. per seditionem Tribuni decem creati. Legati Athenas missi ad Solonis leges describendas, sub vrbis 300. Ludi sæculares primum acti. Legati cum legibus Solonis ex Græcia redeunt. Decemuiri creantur annis duobus, mox Coss. per annos 18. Lex 10 tabularum scribitur, deinde duæ prioribus adduntur, & post duos annos in æs incisæ publicè proponuntur.

d CAMBYSES non diu superstes fuit Cyro patri. Magi eius regnum dolo consecuti septimo mense oppressi sunt. Ita Assuërus Patris Darij regnum ad Cyri familiam translatum recipit, & istorum annum suis absumit.

Hunc quidam putant esse Cambysem, qui Ægyptum subegit, & Æthiopas frustra appetiit. Alij Darium Hidaspis filium. Sed est Xerses Darij filius tertius Persarum & Medorum rex, quem voluptuosissimum fuisse, & præmia ampla proposuisse nouarum voluptatum inuentoribus ait Cicero. Quod congruit cum iis, quæ de Assuëri conuiuiis, temulentia, libidine, luxu, prodigalitate, mollitie traduntur. Esther 1. & seq. ne cæteras rationes repetam. Artaxerses cognominatus, Ezræ. 3. & 6. Quod cognomen ad posteros transmisit, vt suum Pharao, Cæsar, Ptolomæus.

Cambyses non numeratur in sacris libris, quoniam viuo adhuc patre, aut statim pòst interiit, à se lætaliter vulneratus. Túmque Ægyptus defectione inita regem proprium asciuit, vsque ad finem ferè huius Monarchiæ.

Cui etiam Cyrenæ paruerunt. Nam & earum regnum extincto Arcesilao rege octauo in Persarum manum simul cum Ægyptio venerat.

Smerdes quidam Patizitis frater, curiæ custos, dolo
3690 regnum occupat, at mensè septimo tollitur. Darius autem. Hydaspis vel non alius fuit à superiore Dario, qui

Anni vrbis cōditæ.

Mar. Æmilio, L. Quintio Cincinnato F. L. Iulio.

317

Coss.

318 *M. Geganio Macerino 3. L. Sergio Fidenate.*

319 *M. Cornelio Maluginensi, L. Papirio Crasso.*

320 *C. Iulio 2. L. Virginio.*

321 *C. Iulio 3. vel. M. Manlio, L. Virginio 2. vel Q. Sulpicio.*

Trib. Mil.

322 *M. Fabio Vibulano, L. Sergi Fidenate, M. Fostio.*

323 *L. Pinario Mamerco, L. Furi Medullino, Sp. Postumio Albo.*

Coss.

324 *T. Quintio L. F. Cincinnato Penno, C. Iulio Mentone.*

Anni mundi.

Græci simultates belli huius metu deponunt, & Synetetismo facto petunt auxilium à Syracusano Gelone, Cretensibus & Corcyreis.

3670 Prælium ad Thermopylas memorabile. Nam. 300. Lacedæmonij duce Leonida, circiter vicies mille Persas trucidāt. Simile narrat Gellius *lib. 3. cap. 7.*

Artabani expeditionem illam Xerxis contra Græcos dissuadentis, oratio elegans apud Herod. lib. 7. vbi mentio vnius Dei ostendit Persas à Iudæis fuisse instructos.

Xerxis bellum describit Herod. lib. 8 & 9.

Mardonius Assueri dux Alexandrum Macedoniæ regem ad Athenienses legat de pace, quam illi recusarunt. Cyrsilum in Salamine suadentem recipi conditiones seruitutis à Mardonio oblatas, lapidibus Atheniensium viri obruerunt, vxorem ipsius & liberos fœminæ. *Demosth. de Corona.*

Sarobarzanes & Sisinnius à Mardonio Syriæ & Palestinæ præficiuntur.

Gelon Syracusanus Hieronis frater, ad quem multæ odæ Pindari, Hamilcarem cum 30 millibus trucidat, eo die, quo ad Thermopylas, vel ad Salaminam duce Themistocle, dimicatum est. *Diod lib 11.*

Syracusis tyrannidem inuasit an. 85. ante Dionysium Seniorem. *Dionis. Halic.* Huic successit Hieron, deinde post annos 12. Thrasibulus frater. *Diodo.*

Pausanias Lacedæm. suspectus de Xerxis amicitia supplicio afficitur. Accusatus fuit ab Aristide Atheniensi belli socio.

Demaratus rex Lacedæmoniorum apud Xersem exulat, Leonida in eius locum suffecto, qui in angustiis Thermopylarum Persis restitit tribus continuis diebus & quarto vicit.

Aristides summa integritate censum de tota Græcia agens & tributum singulis imponens, quo Græci quotannis ad sumptus bellicos aduersus Persas conferrent. 460. talenta, Iusti cognomen est adeptus. *Thucydides lib. 1 & Plut. in eius vita.*

Post fugam Persarum, Græci ad mutua dissidia redeunt. Hinc serpet bellum Peloponnesiacum.

Ostanes primus de Magia commentatus, Xersem contra Græcos comitatus, semina artis portentosæ aspersit, *Plin. lib. 30. cap 1.*

Imarus rex Lybię Ægyptum Persis ademit cęso Achemene Assueri fratre. *Thucid lib. 1.*

Literæ Græcæ Massiliæ vigent, vsque eo, vt Galli illorum exemplo illarum studio caperentur, iam pacta & conuenta Græcè scriberent. *Strabo lib. 4.*

Philolaus Corinthius legem proletariam Thebanis fert.

Scythis in Media belligerantibus, domi seruile bellum exurgit.

Romani, qui proximè decem viros consilio Hermotimi Ephesij in Græciam & Athenas tunc florentes miserant, vt Solonis leges decem Tabulis comprehensas describerent, his duas adiecerunt, paulò ante bellum Peloponnesiacum, an. 60. ab exactis regibus. *Cic. 2. de Finib* sub. 300. an. post vrbem conditam. *Gellius lib 20. c. 1. Sol cap. 2. Halic. cap. 2.* Earum fragmenta habes, 2. de Legibus Cic.

Heracliti Ephesij amicus Hermodorus Ephesius, legum

3680 Romanorum interpres, ac penè auctor. *Pompo. Iurisc. de Origine iuris. Plin lib. 34 cap. 5.*

Inde ROMÆ lex de conoubio Patrum & Plebeiorum lata. Tribuni militum consulari potestate crean. A Sempronius Attatinus, T. Cloelius, L. Atilius, quibus mense tertio

Text	Anni mundi		Anni Vrbis condit.

post magistratum abdicantibus, facti sunt Coss. L. Papyrius & L. Sempronius, vbi ferè desinit Diony. Halicarnassæus Censores creantur. Fames maxima, qua coacti multi se in Tiberim præcipitarunt. Sp. Melius ob seditionem à C. Servilio Hala obtruncatur. 3680 [L. Papyrio Crasso. L. Iulio. 325

Tolumnius Veientium rex Romanorum legatos interfecit. Anno sequente ab A. Cornelio Cosso interficitur. Pestis & terræmotus. Fidenę captæ.

Vrbis. 31.. septuagesimo nono post exactos reges Tribuni militum subeunt locum Consulum per annos. 43. sed non continenter. Nam Coss. intercalati sunt vsque ad an. 339.

Volsci victi & vænundati.

e TEMPLVM anno huius Artaxersis sexto perfectum est. *Ezra 5.* annis scilicet quatuor. Nam cœpit ædificari anno 2. *Seder cap. 29.*

Quod colligi etiam potest ex Haggæo & Zacharia. Quare verba 5. capitis tertij Ezræ, *Structuram templi protractam esse per biennium vsque ad Darij regnum, quòd gentes vicinæ impedirent, ne consummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri,* sic sunt restituenda. *Et protraxerunt structuram vsque ad secundum annum Darij Regis.* 3690

f

e DARIVS Longimanus Artaxerses. 2. Pius, annis 40. Cuius annus 32. Nehem. 13. memoratur. 325 356

Huius autem impedimenti interuallum fuisse plus minus. 45 annorum rectè velut rem vulgo tritam Iudæi aiunt anno secundo. Nam totidem existunt à Cyro ad secundum huius Darij, & Daniel. 9 cap. septem hebdomadas huic rei assignat. 3730

Septimo eiusdem Ezras venit Hierosolymam cum multis Iudæorum millibus. *Ezra. 7.*

Tamen Hebræi supponunt Ezram ascendisse Darij secundo, ob captatam fortasse tum a Zorobabele huius rei facultatem.

Nam Darij secundo, iterum Zorobabel reditum procurat hac occasione captans facultatem, quæ per Assuerum adempta fuerat. Tres adolescentes regij corporis custodes oblectandi eius causa, quæstionem posuerunt, quænam res maioribus polleret viribus. Cum vnus dixisset, vinum, alter Regem, Zorobabel tertius, Mulierem, sed supra omnia Veritatem: & huius sapientiam Rex probasset, iussit, vt ille peteret, quicquid vellet. Ille autem copiam restituendæ ædis & vrbis poposcit. 3 *Ezr 3. & 4. Ben Gorion lib. 1. cap. 12*

Vbi qui historiam tertij Ezræ improbant obiiciunt non rectè Zorobabelem adolescentem dici regnante hoc Dario qui minimùm septuagesimum annum ageret, siquidem is fuit, qui primo Cyri ad reducendos Israelitas dimissus est. Sed respondeo, satis esse per Synthesim, vt è tribus adolescentibus, duo tales fuerint. Addo בחור *Bachur* Hebr. non tam significare adolescentem ætate, quàm vigore, id est, virum ætatis viridis & florentis, quam quis sibi deligeret, q. electum. Accedit illud R. Selomonis, 1. Par. 22. vers. 5 Equam filius. 42. annorum vocatur נער *puer.* Exod. 33. vers. 11. Constat enim tum Iosuë fuisse 42. annorum, vel. 56. iuxta Talmudicos. Cum ergo Pueri nomen tribuatur tam prouecto, Iuuentus & adolescentia huiusmodi pueritiæ incidet in 60. & 70. multo magis. Quemadmodum apud Virgilium magni anni magnos oportet procedere menses.

Iehu filio Iosedec, Ioachim & Eliasib per ordinem pontificibus.

Mœnibus cingitur a Nehemia Hierusalem, Darij huius vigesimo *Nehem. 5. & 6.*

Mesulam duce Iuda.

Eo enim tertius reditus è captiuitate in Hierusalem cœpit, Nehemia ductore, qui ascenderat quidem cum Zorobabele. *Ezr. 2.* sed quia eius ductu non factus fuerat primus ille reditus, tertius duntaxat ei tribuitur. 3730

Haggæo & Zacharia prophetis.

Anni urbis cōdita.

Alexandro Amynta filio rege Macedoniæ, deinde Perdica an.28.

Lacedæmoniorũ Agi, Archidami F. an. 27. deinde Agesilao Agidis fratre an.29.

Syracusanorum Hierone deinde Trasibulo an. 1. sub quo Syracusæ se per annos ferè 60. in libertatem vindicarunt, donec Dionysius senior Remp. inuasit.

326 Rom. Coss.
L. Sergio Fidenate 2. Hostio Lucretio Tricipitino.

A. Cornelio Cosso, T. Q. Cincinnato Penno. 2.
327.

Anni mundi.

Anno autem trigesimo secundo tota exædificata est. *Nehem. 5.*

Nehemias eodem anno constructis muris redit ad buoc
3690 Artaxersem regem, à quo postea reditum imperrat in Hierusalem. *Nehem.13.*

Nam bunc esse putant Hebræi, cuius septimo Ezras, & vigesimo Nehemias ascenderunt, in quorum libris Artaxerses passim nominatur. Est autem hoe nomen regiæ Persarum dignitatis. *Seder c. 29.* id est, noo proprium sed Commune.

Rex Assur vocatur, *Ezra 6.* Xersis filius, *Thucidides*, id est, Assuëri. Nam ex eo & Ester genitum Hebræi constanrer tradunt.

Cuius & secuodum fuisse putant Septuagesimum captiuitatis contra sententiam Danielis cap. 9. qui eam confert in primum Darij Medi, *de quo illic.* Quamquam captiuitatem intelligunt non transmigrationem simpliciter, sed & euersionem templi factam sub Sedechia. Nam etiam illud interuallum est contractius.

Vsus est Zorobabele consiliàrio & custodum regij sui corporis principe loco Danielis. *Ioseph. ben Gorion lib. 1. cap. vndecimo.*

Apud Profanos primus est Artaxerses. Nam duos tantum faciunt Longimanum & Memnonem. Aiqu Ezras Assuërum etiam siue Xersem Artaxersem vocat.

Artabani scelus, qui victum tertio prælio Xersem truci daret Patri succedens vlciscitur.

Aliqui Nehemiam à consequente Artaxerse missum Hierosolymam putant, vt illa ageret, quæ eius libro continentur. Sed perperam. Nam apertè erat pincerna illius, qui Assuëro successit.

[Quippe Arber satha dicitur, id est, à potu, vel pòst potú phrasis Persica, quam latini imitati sunt.]

Angelus precatur pro Hierusalem & Iuda, quibus (inquit) ò Domine, iratus es bis. 70. anois iamdudum exactis. *Zach. 1.* Sic enim locus debet intelligi. Nam septuaginta captiuitatis anni iampridem finierant, nempe sub imperij Cyri principium.

Tum Zorobabel filius Salathiel, & Iosuë filius Iosedec, cœperunt ædificare templum Dei, & cum eis Prophetæ, maximè Haggæus & Zacharias. *Ezra 2.* id est, secundo Darij, *Hag. 1. Zach. 1.* cùm antea sub Cyro vix altare perfecissent. *Ezra 3.*

Ezras ab exilio reuersus, academiam Hierosolymis instituit, omni disciplinarum genere refertam, ex qua mulo insignes viri, seorsum Scribæ, & legis periti prodierunt qui iidem in Euangelio videntur.

Quin & auctor fuit primò versuum, siue periodorum, & pausarum Scripturæ. 2. Diuisionis librorum sacrorum, vt Legis io quinque, Propbetarum in octo, Hagiograpborum in oouem. 3 Parsijoth & Sedarim, id est, lectionum Legis pro numero Sabbatorum anni. 4 Paragrapborum per miouscula פ & ס expressorum, in quos illas sectiones subdiuiduot pro reliquorum dierum, nempe operariorum, lectione. 5. Cbaracterum bodieroorum, quòd veteres à Samaritaois hæreticis, & plerisque aliis Orientis profanis populis vsurparentur.

Arcam priori similem in templo à se ædificato Iudæi dedicarunt. Nam poor à Mose ædificata ita fuit abscon-
3730 dita à Ieremia, vt ounquam reperta sit. *Eph. & trad. Hebr.*

Darius omnibus modis Iudæis fauet, fortasse quòd fi-

Anni mundi.

lius esset Estheris, & certe eius annis Regina Esther vidua mater videtur multum potuisse, & liber Ezræ & Nehemiæ Mardochæum nominat. 3690

Græcis etiam, vt Suida, dicitur Artaxerses, ad quem Themistocles fugit, (*Thucidides lib. 1. Etsi Diodorus, Cic. & Valerius Max. ad Xersem dicant.*) quamuis patrem Xersem ante turpiter profligasset. Mirum est Hebræos ferè, hunc esse optnasi, qui victus sit ab Alexandro.

Iubet Iudæos repetere ædificationem & vrbis & templi. *Ezra 6.* collatis muneribus & priuilegiis amplissimis. Hinc à fluuio Babylonis Athaua Hierosolymam Ezras scriba cum multis aliis conscendit, & ædificauit murum ciuitatis. *Ezra 7. & seq.*

Deinde à Susis castro siue vrbe munitissima post annos 13. Nehemias regius pincerna, Eliasib pontifice. *Nehem. 2. & seq.* vsque ad 12. ad cingendam mœnibus & portis vrbem, quæ ad hoc tempus pagi instar remanserat.

Nam anno Longimani vigesimo mittitur Hierosolymam, vt eius instaurationem iuuet. Reperit ignem, quo sacrificia incendi solebant 2. *Mach. 1.* In Nephtar, vbi fuerat per sacerdotes sub Nabugdonozore conditus.

Cumque sua legatione fuisset perfunctus, ad regem reuertitur, donec an. eius. 32. rediret ad corrigenda quædam peccata & corruptelas absente se subortas. *Ipse cap. 13. sui lib.*

Nec verò cuncti rediere. Etenim exulum multitudo, *vt Ioseph Ant. lib. 18. c. 12. & Talmud narrant,* vrbem ad Euphratis ripam condidere, quam Chaldaica voce (paulatim enim Iudæi Babylonem abducti, ibique. 70. an. exilio & seruitute pressi, linguam Hebraicam dedidicerant, senibus vita defunctis, & pueris linguam peregrinam imbibentibus) Neardéa. q. fluuium scientiæ appellarunt.

Synagogis atque Academiis constructis, quæ in multa sæcula omni scientiarum genere floruerunt.

Vnde longo post tempore sub annum Christi 470. Talmud Babylonicum multa rerum cognitione plenum ediderunt. Ad quorum imitationem cæteri, quos in Iudæam Zorobabel, Ezras & Nehemias reduxerant, Hierosolymis gymnasia multa literarum instituerunt, Talmúdque Hierosolymitanum altero quatuor partibus minus tandem euulgarunt, per R. Iohanan centum annis antequam R. Ase vulgaret Babylonicũ, cuius contextus Misna appellatus, extabat beneficio R. Akibæ, sub Antoninis, *R. Moses in præfat. Maimonium.*

Diebus Mesullam ducis Iuda cœpit imperium Græcorum innotescere.

Hippocrates Pythagoræ discipulus, medicinam, quæ quingentis annis post Æsculapij mortem latuerat, in lucem reuocat. Mardochæi & Esther contemporaneus. *R. Abr. in Cabbala hist.*

Vigesimus fuisse traditur per lineam paternam ab Æsculapio, per maternam decimus octauus ab Hercule. Ergo Æsculapius & Hercules non tam sunt antiqui quàm vulgo existimantur.

Libros eius publicarunt duo filij Draco & Thessalus quos æquales habere potuit Socrates.

Democritus ridens hominum vanitatem. Bacchilides

Græcia ab externis bellis quiescens in duas partes scissa propter Pisistratidas bellis intestinis feruet, de quibus Thucidides. Hinc bellum Peloponnesiacum sub an. vrbis Romæ trecentesimum. *Plinius lib. 30. cap. 1.* Hunc verò habuit exitum, vt tandem anno post varios casus. 27. Athe- 3730
næ à Lysandro captæ muris nudarentur; & victi Athe-

Anni vrbis cōdita.

C. Seruilio Hala, L. Papirio Mugillano. 328

Trib. Mil.

T. Quinctio Penno, C. Furio, M. Postumo, A. Cornelio Cosso. 329

A. Sempronio Atratino. L. Furio Medullino. L. Quinctio Cincinnato, L. Horatio Barbato. 330

Ap. Claudio Crasso decemuiri f. L. Sergio Fidenate, Sp. Nautio Rutilo, Sex. Iulio Iulo. 331

Romæ Coss.

C. Sempronio Atratino, Q. Fabio Vibulano. 332

Trib. Mil.

L. Manlio Capitolino, L. Papirio Mugillano, Q. Antonio Merenda, L. Seruilio Structo. 333

Coss.

T. Quinctio Capitolino N. Fabio. Vibulano. 334

nienses

Anni Vrbis cōdita.

335 *Interregno anni vnius.*

Trib: Mil.

336 *L. Quinctio Cincinnato 3. L. Furio Medullino 2. M. Manlio Capitolino. A. Sempronio Atratino.*

337 *Agrippa Menenio Lanato, P. Lucretio Tricipitino, Sp. Nautio. C. Seruilio.*

338 L. *Sergio Fidenate, M. Papirio Mugillano, C. Seruilio Prisci f.*

339 *Agrippa Menenio Lanato, P. Lucretio Tricipitino, L. Seruilio Structo 2. Sp. Veturio Crasso.*

340 *A. Sempronio Atratino 3. M. Papirio Mugillano 2. Sp. Nautio Rutilio 2. Q. Fabio Vibulano.*

341 *P. Cornelio Cosso, Quintio Cincinnato, C. Valerio Potito, N. Fabio Vibulano.*

342 *Cn. Cornelio Cosso, L. Valerio Potito, Q. Fabio Vibulano 2. P. Postumio Regillensi.*

Romæ Coss.

343 *A. Cornelio Cosso, L. Furio Medullino.*

344 *Q. Fabio Ambusto, C. Furio Pacilo.*

345 M. *Papirio, C. Nautio Rutilo.*

346 M. *Æmilio, C. Valerio.*

347 *Cn. Cornelio Cosso, L. Furio. Medullino 2.*

Anni mundi.

nienses Lacedæmoniis succumberent.

Bellum Samium, cui vt & Peloponnesiaco Aspasia Periclis amasia, & tandem vxor, quæ Rhetoricam Athenis do-

3690 cuit, præbuit causam.

Pericles bellum illud Peloponnesus mouit, ne daret pœnas, 50. talentorum, quæ depeculatus fuerat, præpositus sumptibus Eburneæ Mineruæ, quam Phidias confiiciebat. *Suid in Phidia.*

Simonides Melicerta, Cambysis Dariique regnum & Xerxis naualem pugnam describit.

Protagoras, cuius discipulus Ecateus Milesius, Græcorum primos prosa orationes historiam vulgauit. *Suidas.*

Eum æmulati paulò post Herodotus, Thucidides, Hellanicus, sub Amynta rege Macedonum. *Suidas. Gellius lib. 15. cap 23.*

Lysis Pythagoræ familiaris, Epaminondæ præceptor.

Anaxagoræ discipulus Archelaus Milesius, qui ex Ionia primus physiologiam Athenas & in Græciam detulit, præceptor Socratis. *Suidas.*

Peloponnesiaci belli tempore, Metho Astronomus vixit, & stultitia euasit tempestatem, in quam præuiderat casuros Athenienses.

Ab eo Methonis annus, quem esse aureum numerum docet. *Diod. lib. 12.*

Cyclum decem nouennalem vocant Astronomi, quoniam annis. 19. luna cunctas suas varietates absoluit, & ad sua principia reuertitur. In eo descripta erant ortus omnes & occasus, item prognostica tempestatum, serenitatum, & status totius illius temporis.

A discessu Xerxis ad initium belli Peloponnesiaci anni. 50. intra quos Græci imperium suum in magnam potentiam prouexerunt. *Thucid. lib. 1* à Pisistrati tyrannide an. 150. *è Iust.*

Milo Crotoniates.

Alcibiades, Lysander, Thrasibulus, Conon.

Architas Tarentinus, qui primus Geometriam cum Mechanica coniunxit.

Eudoxus exemplo Architæ Mathematicus mechanicus, primus fastos & certam temporum & motuum cœlestium rationem ab Ægyptiis acceptam, Græcis tradidit.

Cimon, Empedocles, Pericles Themistoclis successor, Gorgias Rhetoricæ inuentor, aut certè illustrator. Æschylus, Sophocles, Euripides tragici.

Sophocles annis. 17. Socrate senior, moritur post Euripidem annis sex.

Pindarus Empedoclis discipulus.

Themistocles ad Artaxerxem Xerxis filium nuper regnare incipientem exul confugit. *Thucyd. lib. 1.*

Superiori Darij bello militis officio functus, contra Xerxem dux fuit. Quæ externi duobus Persarum regibus Dario 1. & Xerxi, Hebræi vni Assuëro tribuunt, non improbabiliter. Nam hæc bella, vt audis, sese ferè attigerunt.

Herodotus pater historiæ Ciceroni. 1. de leg. quia è primis Græcorum historicis. Quem tamen non historiam sed Mythihistoriam, id est, historiam fabulosam scripsisse censet Strabo *lib. vlt.* Eam paulò ante Cyrum incepit. Meminit Apryis, cuius mentio Ierem. 44 & prælij inter

3730 Necao & Assyrios, in quo Iosias interfectus. 4. *Reg.* 23. Peruenit ad octauum Assuëri & quinquagesimum ante

bellum Pelopoonesia cum. Anni mundi.

Thucydides se sub Longimano vinere scripsit. Summatim initio delineat historiam annorum. 50. ab Assuero siue Xerse, vsque ad initium belli Pelnponnesiaci. Eius 3690
posteanarrationem prolixè octo libris persequitur vsque ad annum belli vigesimum.

Atheas fundator regni Pontici, pòst Artabazes à septem Persis oriundus. *Florus lib 3.cap 5.*

Socrates Ethicæ, nouæ tunc Philosophiæ, magister è statuario & lapidum sculptore, in carcere cicuta necatus, auditor Anaxagoræ, Damonis, denique Archelai.

Euclides, Phocion, Dionysius tyrannus Syracusanorum.

Aristophanes tetrametri & octometri carminis inuentor. *Suidas in Octometro.*

Bellum inter Thraces & Perdicam Alexandri fratrem. Macedoniæ Regem.

Sicilia à populo regitur. Post restituitur Dionysius. Hinc Dion, &c.

ROMÆ paulò pòst Tribunos & ædiles primum per seditionem à plebe creatos, constituũtur ab eadem Censores, & præfecti annonæ. *Gellius lib.17.cap. vlt.*

Siccitas & fames. Romani à Veientibus fusi. Bellum contra Volscos. Seditio seruorum. Coloni Lauicos missi. Volę captæ. Postumius Regillensis propter arrogantiam à militibus damnatus.

Ferentum captum. Pestilentia, Fames. Carnentana ab Æquis recuperata. Quęstores ex plebe creati. Dictator de Æquis & Volscis triumphat.

Anxur captum. Stipendium primùm è publico datum. Equites primùm equis merere incipiunt. Tributum tribuni Militum ann. 355. dare prohibent. Furio Camillo se Falisci dedunt.

Celtiberi Prætorem Romanum cum exercitu trucidant.

Tribunis militaribus pro Coss. Romæ regentibus ad annum ferè conditæ vrbis 347. triginta tyranni Atheniensibus præpositi sunt, & in Sicilia Dionysius superior tyrannidem tenuit, *lib.17. Gellius.*

Euhemerus ex ciuitate Messana res gestas Iouis & cæterorum deorum historiam texit è titulis & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur, maximéque in fano Iouis Triphilij. Quam historiam interpretatus est Ennius. *Cic 1. de Nat. Deorum.* Ab Euhemero & mortes & sepulturæ demonstrantur deorum in sacra hystoria, *Sextus Empyricus lib. 4. Pyrrhonio. & lib. 8. contra Mathematicos.*

Ex Ætna monte primum ignis erupit.

Hoc tempore literæ & artes, etiam mechanicæ, quę sub præcedentibus sapientibus & philosophis Italicis & Ionicis fuerant hactenus infantes, incrementum penè virile adipiscuntur. Mox ita perficiuntur, vt Socrates meritò diceret. Si Bias vnus è Septem, aut Dædalus Atheniensium stupor ad nos rediret, irrideretur.

Bryso Heracleotes, cum Euclide Megarensi contentiosam Dialecticam introducit. *Suidas in Socrate.*

Pyrrho istorum discipulus hinc ansam arripuit dubitandi de rebus omnibus. Hinc Pyrrhoniorum secta. Nempe nimium altercando veritas amittitur, acquiritúrque inscitia.

Carthaginenses cum Syracusanis bellum gerunt. Re 3730
infœliciter gesta bellum in Sardiniam transferunt, duce Mateo. Cui Mago succedit, qui primus omnium ordina-

Trib. Mil.	Anni vrbis conditæ.
C. Iulio Iulo, P. Cornelio Cosso, C. Seruilio Hala.	348
L. Furio Medullino 2. C. Valerio Potito 2. N. Fabio Vibulano 2. C. Seruilio Hala 2.	349
P. Cornelio Cosso 2. N. Fabio Ambusto, Cn. Cornelio Cosso. 3. L. Valerio Potito 2.	350
T. Quinctio Capitolino, A. Mallio, T. Quinctio Cincinnato, L. Furio Medullino 3 C. Iulio Iulo 2. M. Æmilio Mamercino.	351
C. Valerio Potito 3. M. Sergio Fidenate, C. Fabio Ambusto. P. Cornelio Maluginensi. Sp. Nautio Rutulo. 2. Cn. Cornelio Cosso.	352
M. Æmilio Mamertino 2. M. Quinctilio Varo, L. Valerio Potito 3. L. Iulio Iulo, Ap. Claudio Crasso. M. Postumio, M. Furio Camillo, M. Postumio Albino. [Vbicũque in consulibus & decẽ viris, hos numeros. 2. 3. reperias secundùm tertiùm, hoc est tertia vice & secunda, ne à iunioribus pro secundo & tertio accipiantur.]	353.
C. Seruilio Hala 3. Q. Sulpicio, Q. Seruilio, A. Manlio. 2 L. Virginio, M. Sergio 2.	354
L. Valerio Potito 4. Cn. Cornelio Cosso. M. Furio Camillo, L. Iulio Iulo, C. Fabio Ambusto, M. Æmilio Mamertino 3.	355
P. Licinio Caluo, P. Mænio, L. Titinio, P. Mælio, L. Furio Medullino, L. Publicio Volsco.	356
M. Veturio, M. Pomponio, C. Duilio, Volerone Publicio, Cn. Genucio, L. Atino.	357

Anni Vrbis condita.

358 L. *Valerio Potito* 5. L. *Furio Medulino* 3 M *Valerio Maximo* Q *Seruilio Fidenate* 2. M. *Furio Camillo* 2. *Q. Sulpicio Camerino* 2.

359. L. *Iulio Iulo*, *Æ Postumio Regillēsi*, L. *Furio Medullino* 4. P. *Cornelio Maluginensi*, L. *Sergio Fidenate*, *A. Manlio*.

360. P. *Licinio Caluo*, L. *Ticino* 2. P. *Manio* 2. P. *Melio*, 2. Cn. *Genucio* 2. L. *Atilio* 2.

361 P. *Cornelio Cosso*, P. *Cornelio Scipione*. C. *Fabio Ambusto* 3. L. *Furio Medullino* 5. M. *Valerio Max.* 2. Q. *Seruilio* 3.

362 L. *Furio Medullino* 6. *Sp Postumio*, C. *Æmilio*, P. *Cornelio* 2. L. *Valerio Poplicola*, M. *Furio Camillo*.

6.

363 f ARTAXERSES tertius regnasse dicitur

Nehe. 2. annis 49.

412

Ioiada, Jonathan, denique Iaddo pontificibus.

Anni mundi.

ia militari disciplina Pœnorum imperium, non minus bellandi arte, quam virtute amplificauit. *Iustinus.*

3730 Dionysius senior fugatis Carthaginensibus Siciliæ totius occupauit imperium. Deinde copias in Italiam traiecit contra Græcos, Locros pacta amicitia cum Gallis, qui Romam vastauerant, expugnauit.

Amilcaris Magonis filij tempore legati à Dario veniunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hostias immolare & canina carne vesci prohibebantur, iubebantúrque corpora potius cremare, quàm terra condere, petentes simul auxilia contra Græciam. *Iustinus lib.* 19.

Agide Archidami F. regnante primum pecunia influxit in Spartam, per Lysandrum ducem, qui implens opulentiæ cupiditate & luxu patriam, deportánsque ex præda aurum & argentum, Lycurgi conuulsit leges. *Plutarch. in Lycurgo.*

Quo anno mortuus est Darius relictis duobus filiis, Artaxerse & Cyro, Athenis Lacedæmonij rectores 30 præfecerunt, Lysandróque Rempub. formandam tradiderunt. Siculi autem Dionysium in exilium pepulerunt.

Mortuus tamen dicitur circa finem anni septimi belli Peloponnesiaci, quo Lacedæmonij ab Atheniensibus ad Pylum ita coarctati sunt, vt pacis conditiones petierunt, à *Thucyd. lib.* 4 quasi illud bellum adhuc annos viginti durauerit. Vix enim confici potuit annis 27.

Mortuo Longimano multi motus in Perside. Inde confusa est successio apud historicos. Nam mox Xersem & Sogdianum regnasse Eusebius asserit. Darium Thucydides-

Ægyptus defecit.

f QVIDAM (minus rectè) non superiorem, sed hunc putant esse Artaxersem, sub quo à Nehemia vrbs mœnibus cincta est, & templum ornamenta sua obtinuit. *Nehem.* 2 *& seq.*

Et Ezras venit in Iudæam cum mandatis ad res populi componendas, *cap.* 7. annis ante Nehemiam tredecim.

Vtut sit, Nehemias redit ad Regem an. 32. imperij eius. Nam per annos, 12. rexit populum. *Nehem.* 5. Et rursum in fine dierum (i. extremo imperij Artaxersis) permittente Rege reuersus est Hierusalem. *Nehem.* 13. vbi & diu post

3730 hunc suum reditum, mortuo Artaxerse, siue hoc siue superiore vixit. Facit enim mentionem Darij regis Persarum (nouissimi) *cap.* 12. *vers* 22.

3799 Bibliothecam insignem Hierosolymis instruit, ac libros, tam sacros quàm profanos in ea reponit. 2. *Mac* 2.

In loco ignis sacri olim à Sacerdotibus reconditi reperit aquam crassam, qua vsus est ad sacrificia purificanda. Ibi ob ædita miracula ædificauit templum Rex Persarum. Locum vocauit Nehemias Nephtar & Nephi. i. Purificatio. 2. *Mac.* 1. Videtur postea fuisse probatica Piscina. *Ioan.* 5.

[Nephtar, est formæ bustar, quæ peruasit ad Pœnos ex linguæ Hebraicæ vicinia, & Naphia picem significat vel quā naphtham: cæterùm probatica piscina non ille fuit locus, sed prope posticum Solomonis fons ille erupit, ex vaticinio Zachariæ, prophetæ, paucis annis ante aduentum Christi Domini, eo in loco vbi recondiderat Salomon cedri truncum & palmę alterum cum oliuæ stipite, quæ terræmotu, erumpente fonte, eiecta sunt ex adyto. Ea autem fuit Crucis Christi Domini materies, palma pro ipso trunco, & cedro pro transtro vtrinque cū titulo

ex oliua, vt precreditum est.]

Huius tempore viguisse Iuduh (etsi ferè locetur sub Cambyse, vel Dario Hidaspis, quem Asuërum vocant) in cuius historia nominetur Nabugdonoxor, idque ex Bagoa spadone, qui fuit in castris Holofernis, deprehendi: cuius quoque meminerint sub hęc tempora externi sciptores, putat Seuerus Sulpitius lib. 2 hist. Sed iam retinendam historiæ simplicitatem in Nabugdonoxore docuimus.

Aristoteles præceptor Alexandri, Demosthenes, Diogenes, Æschines

Darius Nothus res Memnonis adhuc pueri regio penè titulo administrat annis. 19. Vnde à profanis ei præponitur, quasi post Longimanum confusa sit Persicorum regum successio.

Vt autem ante hunc profani historici statuunt Darium Nothum, ita post eum Ochum an. 23. Arsamem 3. Denique Darium, quem Alexander Macedo deleuit, vt decem sint Persarum reges.

Sed ignorant historiam Persicam, quæ sic habuit. Artaxerse tertio, quem & Darium Persam nominari *Nehem.* 12. plerique putant, puero admodum à Longimano siue patre siue auo relicto, Satraparum ambitione variis casibus iactatū est imperium, vt nescias penes quos rerum summa foret. Nam primum Darius Nothus gubernacula inuasit se pro tutore gerens, quod maritus esset Sororis Longimani.

Hinc fratribus in se inuicem armatis, Ochus, Arsamis, donec Bagoas Eunuchus Ocho & Arsami interfectis, Artaxersem iam virum omni tyrannorum metu liberaret. Hinc Philo nec Darij Nothi, nec Arsamis meminit.

Quin & isti titulo regio innotuerunt Græcis, quòd foris bella gererent, velut Proreges, dum intus imperaret Artaxerses iuxta legem Persicam, cuius recordatur Herodotus.

Adde fuisse reges ratione administrationis, non iuris. Sic 1 Paralip. 5. interprete Kimhi, Ioatham dicitur regnasse temporibus Ierohoam filij Ioas, cum tamen Ierohoam. 38. annis mortuus sit, priusquam Ioatham fieret Rex. Nempe erat rex viuente Patre Ozia ratione administrationis, quasi prorex, quòd ea esset Pater exclusus propter lepram. Non autem Iuris, quòd non nisi obtinuit post Patris obitum.

Cyri iunioris huius tertij Artaxersis fratris ἀνάβασις, quam describit Xenophon Philosophus & Historicus.

Græcorum alij se adiungunt Cyro, vt ipse Xenophon, consulto super hoc Socrate, alij Memnoni Artaxersi.

Cyrus iunior propter insidiarum suspitionem in carcerem à fratre coniectus, post liberationem, aulicos sibi conciliabat, copias clam cogebat, literas interim ad fratrem blāditiarum & assentationum plenas mittebat, quibus vel poscebat aliquid, vel Tissaphernem accusabat, carcerem suum refricans, redire in aulam sibi esse tutum negabat, studio matris ad id iuuabatur, quę Regi omnes suspitiones eripiebat, ita vt Rex sibi strui insidias non ante animaduerterit, quàm se numerosissimo exercitu obrui vidit. Hinc cruenta illa prælia à Xenophonte in Expeditione & Plutarcho in Artaxerse explicata, in quorum vltimo, nisi Cyrus occubuisset, Rex perierat.

Xenophon, Herodotum & Thucydidem sequutus, in

Anni mundi. | *Anni vrbis conditæ.*

3730 *Mesullam duce Iuda.*

Archelao an. 4. rege Macedonum, & per ordinem Pausania an. 1. Amynta an. 19. Perdica an. 6. Philippo Amyntæ an. 20. 360

Lacedæmoniorū Agesilao Agidis fratre, deinde Archidamo eius fratre an. 23. Agi Iuniore a 19.

Syracusanorum post regnum Dionysio Seniore an 38. deinde Iuniore an. 22. Dione an. 12.

Romæ Tribunis militum.

L. Lucretio Flauo, S. Sulpitio Camerino. 363

L. Valerio Potito, M. Manlio Capitolino. 364

Trib. Mil.

L. Lucretio, L. Furio Medullino 7 S Sulpitio, Agrippa Furio, M Æmilio, C. Æmilio 2. 365

Q. Fabio Ambusto, Q Sulpitio Longo, duobus fratribus Q Fabij Ambustis. Q. Seruilio 4. S. Cornelio Maluginensi. 366

M. Furio Camillo Dictatore. 367

3779 *L. Valerio Publicola 2. A. Manlio. L. Virginio, L. Æmilio, P. Cornelio, L. Postumio.* 368

Anni vrbis cōdita.

369. *T. Quinctio Cincinnato, L. Aquilio Corno, Q. Seruilio Fidenate 5. L. Lucretio Turipitino, L. Iulio Iulo, S. Sulpicio Rufo.*

370. *L. Papyrio, C. Sergio, L. Æmilio 2. C. Cornelio, L. Menenio, L. Valerio Poplicola. 3.*

371. *M. Furio Camillo, L. Horatio Puluillo, Ser. Cornelio Maluginense, L. Quinctio Cincinnato, Q. Seruilio Fidenate 6. P. Valerio.*

372. *A. Manlio, L. Quinctio Capitolino, P. Cornelio, L. Papyrio Cursore 2. T. Quinctio Capitolino, C. Sergio 2.*

373. *Ser. Cornelio Malugin. 3. P. Valerio Potito 2. M. Furio Camillo 5. S. Sulpitio Rufo 2. C. Papyrio Crasso. T. Quinctio Cincinnato. 2.*

374. *C. Valerio 4. L. Lucretio, A. Manlio 3. L. Æmilio, S. Sulpicio 3. M. Trebonio.*

[Hic vt alibi dictum, omnes alij numeri legi debent tertium, sextum secundum &c.]

375. *Sp. Papyrio, Q. Seruilio, L. Papyrio, C. Sulpicio, S. Cornelio 4. L. Æmilio 4.*

376. *M. Furio Camillo 6. L. Furio, A. Postumio Regillensi, L. Lucretio, L. Postumio Regillensi, M. Fabio Ambusto.*

377. *L. Valerio 5. L. Menenio 2. P. Valerio 3. P. Papyrio, C. Sergio 3. Ser. Cornelio Maluginensi.*

78. *P. Manlio, C. Sextilio, C. Manlio, M. Albinio, L. Iulio, L. Antistio.*

379. *Sp. Furio, P. Clœlio, Q. Seruilio 2. M. Horatio, C. Licinio, L. Gegania.*

Anni mundi

Hellanicis historiam bellorum Græcorum Thucydidis morte interruptam narrat, vsque ad prælium ad Mantineam. Bellum quoque Ciuile Memnonis Artaxersis, & Cyri iunioris.
3730 Cyri partes sequutus institutionem Cyri maioris veluti tecentem descripsit.

Philosophorum primus historiam scripsit, & exercitum duxit, atque adeò incolumem ex vltimis Babyloniæ finibus reduxit, asperrimis itineribus, & per barbaras gentes atque Græcis infestissimas.

Ctesias medicus captus in bello Cyri minoris ab Artaxerse, & in gratiam receptus, scribit de rebus Persicis, certius, vt ipse ait, quàm Herodotus & alij.

Aristippus, Isocrates, Polybius, Praxiteles sculptor, qui primus omnium speculum fecit. Metasthenes.

Plato apis attica, Mosis æmulus, siue Moses atticus, ex Numenio Pythagorico, qui tertius Philosophorum post Anaxagoram & Pythagoram in Ægyptum descendit, vt philosophiam, ex qua diuini cognomentum est consecutus, disceret.

Tredecim annis fuit Heliopoli cum sacerdotibus. Annos 20. habitauit cum Socrate, natus post initia belli Peloponnesiaci.

E Lycæo scholam in Academiam inter sylnas transtulit. *Suidas.*

Mausolus Cariæ rex, cui ab Artemisia vxore Mausolæum extructum est, obiit, an. 2. Olympiadis 100. *Plin. lib. 36. cap. 5.*

Aristoteles præceptor Alexandri Magni, naturæ genius. 400. volumina conscribit. *Suidas.* 20. annis audiuit Platonem. *Laertius.*

[Illius scripta partim interciderunt, sed satis multa supersunt, quæ illius diuinum ingenium testentur]

Decem oratores, quorum principes Æschines & Demosthenes, qui sic Thucydidem est admiratus, vt eum totum sua mano octies descripserit. *Lucianus.*

Lacedæmonij ab Atheniensibus apud Corinthum, duce Phormione, superati, Imperium Græciæ summum post bellum Peloponnesiacum vix tenuere an. 12. *Polyb. lib. 2.*

Thebani Lacedæmonios duce Epaminonda apud Leuctra superauerunt. Pugna Leuctrica è seminario belli Peloponnesiaci. *Gellius lib. 17. cap. vlt.*

Ab ea ad Philippi mortem an. 35.

Agesilaus rex Lacedæmoniorum in Asia contra Persas.

Circa annum vrbis 400. Philippus Amyntæ filius Macedoniæ regnum adipiscitur, simul & Alexandrum gignit. *Gellius lib. 17. cap. vlt.* Paucis inde annis pòst, Plato in Siciliam proficiscitur. *Ibid.*

Apud Cheronæam memorabili prælio Athenienses vincit, de quo mox. *Ibid.*

Anno regni eius sexto, bellum sacrum siue Phocense decennale exoritur inter Phocenses & Thebanos, ob templum Delphicum à Phocensibus spoliatum. *Diodor. Pausan.*

Dionysius iunior Syracosanorum tyrannus, apud quem Plato aliquantisper vixit, cædibus vrbem replebat, vt vinctis pater. Quare in exilium pulsus, Corinthi ludi magistrum egit, & patris sacrilegia pœnis luit. Huic Agatocles figulus tandem successit annis 7. post Alexandri Magni mortem.

Dion Platonis amicus, post. 12. annos, Dionisio in exilium
3775 Corinthium eiecto, Syracusas occupat. Sed paulò pòst interficitur.

His aiunt temporibus Sicambros siue Francos, armis Gothorum & Suecorum pulsos ab ostiis Danubij in Germa-

niam inuaſiſſe. *Anni mundi.*

Anaximenes Rhetor alter Alexandri Magni præceptor.

Demoſthenes ſuperſtes fuit Alexandro, vſque ad Antipatrum, qui ipſi in regno Macedoniæ ſucceſſit. *Suidas in Antipatro.* 3730.

Antiſthenes Socratis diſcipulus, Cynicæ philoſophiæ auctor. Diogenes iſtius ſucceſſor. *Suidas.*

Græcè ciuitates dum imperare ſingulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt, & Philippi iugum ſubierunt.

Ochus Sidonem ſubuertit, Ægyptum recepit, Nectenabo Rege fugiente in Æthiopiam cum multa pecunia de quo Plutarch. in vita Ageſilaï. Foris bella gerens titulo regio innoteſcit, cùm interim domi regnaret Artaxerſes.

Protex ſcilicet eius foris erat. Cuius crudelitas celebratur apud Iuſtinum, Ælianum, Plutarchum in Artaxerſe.

In Nectenabo Ægyptiorum regnum deſtructum eſt, quod à Nabugdonozore ſubactum ad Cyrum peruenerat. Inde defectione inita regem aſciuerat. *Euſeb.*

Bagoas Spado eius, natione Ægyptius, Ochum interfecit ob irriſum Apim & contemptam Ægyptiorum religionem. *Alia. lib. 6. variabiſt.* Anno principatus eius. 23.

Poſt tranſactum in Ægypto diuturnum bellum, plurimos Iudæorum in Hyrcaniam ad Caſpium mare transfert, quos ibi vſque hodie ampliſſimis generis ſui incrementis conſtat conſiſtere, atque exinde quandoque erupturos opinio eſt. *Oroſ lib 3. cap 7.*

Carthaginenſes cùm eorum regnum floreret, Oceanum Atlanticum dimenſi ſunt, terráſque aperuerunt, in quibus erant arbores pulcherrimæ, & cœlum ſaluberrimum. Quare cùm multi eo nauigarent, & capti amœnitate loci non reuerterentur in patriam, eius ob bella & aſperitatem pertæſi, pœna capitis cautũ eſt, ne quis deinceps in eas terras nauigaret, népe ne Africa habitatoribus exhauriretur. Atque ita huiuſmodi nauigatio deſiit. *Ariſtot. de mirabilibus auditionibus.* Ea eſt America & Braſilia, quò Afrorum colonias perueniſſe ex ſitu dubitandum non eſt. Hanc autem iterum auorum ætate Luſitani & Caſtiliani an. Chriſti 1497. repererunt.

ROMÆ M. Furius Camillus dictator Faliſcos & Vejos capit. Aclufiis cum Gallis pugnatum. Non multò poſt, Romanis ad Alliam Brenno duce cæſis, Galli Romam cepêre. Capitolium obſeſſum per ſex menſes, auri mille pondo pacti obſeſſis vendidere, & penetrata Græcia & Aſia, gentibus, quę cis Taurum incolunt, imperitarunt. Trocbini quidem, Helleſponti oræ, Toliſtobigi Aeoliæ atque Ioniæ, Tectoſagi verò mediterraneis Aſiæ. Sedem autem ipſi circa Halim fluuium poſuere. *Liuius lib.* 48. Has laudes impudenter Germanis quidam tribuunt, & Senones Gallos in Germanos transformant.

Galli tum Senas & Mediolanum vrbes ædificant, & expulſis veteribus Thuſcis, multarum aliarum vrbium Italiæ fundamenta iecerunt. *Iuſtinus*, vt Papiæ, ſiue Ticini. *Paulus Diaco.*

Cum Dionyſio Syracuſano pacem faciunt. *Iuſtinianum, lib.* 20.

A Bythinię rege in auxilium euocati, regnum cum eo parta victoria diuiſerunt, eámque regionem Gallo-Græciam & Galliam nominarunt. *Iuſtin. ibid.*

Regnante Athenis Anaxicrate Galli duce Brenno aduerſos Græcos expeditionem ſuſceperunt. *Pauſan.*

3779. Roma reſtaurata, M. Furio Camillo dictaturam continuante paulò poſt cœpit intra Italiam creſcere, Tribun. Mil. pro Coſſ. creatis. Hinc Camillus Volſcos cepit, &c.

Capitolium in ſaxo quadrato conſtructum.

L. Æmilio, S. Sulpicio, P. Valerio 4, L. Quinctio Cincinnato, C. Veturio, C. Quinctio Cincinnato. *Anni cōditæ.* 380

C. Licinio Stolone, L. Sextio, Tribuni Plebis, per annos quinque, 381 vſque ad 385

Trib. Mil.

L. Furio, A. Manlio, Ser. Cornelio, P. Valerio, Ser. Sulpicio, C. Valerio. 386

Q. Seruilio, M. Cornelio, C. Veturio, Q. Quinctio, A. Cornelio, M. Fabio. 387

L. Quinctio, Ser. Cornelio, Ser. Sulpitio, Sp. Seruilio, L. Papyrio, L. Veturio. 388

A. Cornelio 2, M. Cornelio 2, L. Veturio, M. Geganio, P. Manlio, P. Valerio 6. 389

Coſſ.

L. Sextio *Laterano, primo ex Plebe conſule, L. Æmilio Mamerco.* 390

L. *Genucio, Q. Seruilio Hale.* 391

C. Sulpitio *Petito, C. Licinio Stolone.* 392

L. *Æmilio Mamerco 2. Cn. Genucio.* 393

Q. Seruilio Hala, T. Genucio 2. 394

C. Sulpicio, C. Licinio *Caluo.* 395

C. Pœtelio Libone, *M. Fabio Ambuſto.* 396

M. Popilio Lanate, Cn. Manlio. 397

C. Fabio, C. Plautio. 398

C. Marcio, Cn. Manlio. 399

M. Fabio Ambuſto 2. M. Popilio Lanate 2. 400

C. Sulpitio Petito *3. M. Valerio Poplicola 3.* 401

M. Fabio Ambuſto 3. T. Quinctio, M. *Popilio.* 402

Anni Vrbis cōditæ.

C. Sulpitio Petico 4. M. Valerio Poplicola 3.

403 P. Valerio Poplicola, C. Martio Rutilo.

404 C. Sulpitio Petico, T. Quinctio Penno.

405 M. Popilio Laenate, L. Cornelio

406 Scipione.

407 L. Furio Camillo. P. Claudio Crasso.

408 M. Valerio Coruo, M. Popilio Laenate 4.

409 T. Manlio Torquato, C. Plautio.

410 M Valerio Coruo 2 C Pætelio.

411 M. Fabio Dorsone, S. Sulpitio Camerino.

412 C. Martio Rutilo 3. T. Manlio Torquato 2.

g DARIVS CODOMANVS Arsami filius,

413 quem vicit Alexander Macedo, annis 6.

Pontifice Jaddo.

Duce Hananiæ

Alexandro Macedonum rege an. 12.

Agi Juniore Lacedæmoniorum.

413

Dione, deinde Timoleonte Syracusanorum, an. 22.

Anni Mundi

Manlius ob regnum affectatum è saxo Tarpeio præcipitatur.

3779 Prænestini vincuntur sub vrbis 380. Quinquennio Roma sine magistratibus fuit, plebe renouante duos Tribunos Plebis Licinium Stolonem, L. Sextium Lateranum, qui Comitia Tribunorum militum perpetua intercessione sustulerunt, & tres leges, patribus alioqui acriter resistentibus, promulgarunt, nempe de ære alieno minuendo: De modo agrorum finiendo: De communicando consulatu cum Plebe.

390. Aemilio Mamerco & Sextio Laterano qui primus ex Plebe Consulatum est adeptus, duos honores sibi Patritij quæsiuerunt, pro concesso Plebi altero Consulatu. Præturam & curulem ædilitatem, sublato Tribunorum militum annuo dominatu.

Ita deinceps vsque ad Iulium Cæsarem sub Coss. Roma fuit.

Pestis horrenda. M. Curtius se deuouet pro Republ. T. Manlius Torquati nomen è singulari cum Gallo certamine consequitur. Brutiorum origo an. vrbis 396. è Diod.

Tarquinienses 307. Romanos milites immolarunt. post quatuor annos victi ad 348 virgis cæsi securi percutiuntur.

Anno sequenti, qui Vrbis erat 402, Ceritibus in 100. annos pax datur, 404. Faliscis & Tarquiniensibus in quadraginta, 411. Bellum Auruncum.

g HVIVS regis meminit Dan. 8. cap. sub nomine Arie-

3779 tis confligentis cum hirco, id est, Alexandro.

Ante hunc post Memnonem, Ochum & Arsem regnasse historici profani ferunt, ideoque ferè duos illos isti anteponunt.

Iam satis refutauimus eos, qui sexto hoc loco, siue post Cyrum quinto, statuunt Xerxem Græciæ terrorem.

Nam iuxta sacros libros Reges Persarum non excesserunt numerum senarium. Etsi iuxta Profanos multo plures fuerint. Nempe decem per an 230. 1. Cyrus. 2. Cambyses. 3. Darius Hydaspis. 4. Xerxes. 5. Artaxerxes Longimanus. 6. Darius Ochus Nothus. 7. Artaxerxes Memnon. 8. Ochus. 9. Arses siue Arsamis. 10. Denique Darius.

Quin & aliqui interponunt post Cambysem Magos per septem menses. Post Xerxem Artabanum per dies septem. Post Longimanum Xerxem secundum duobus mensibus. Deinde Sogdianum mensibus septem, vt sint Reges quatuordecim. Sed hi sedecim menses & dies 7. parum ad hanc summam afferunt.

Eorum historiam explicauit Diodorus, Iustinus, Eusebius, Metasthenes, &c.

Philippus rex Maced. 20. an. post victos Pæonas, Illyrium, Athentensium Amphipolim, Potidæam, Pydnam, Olynthum, Chalchidiæ 32. vrbes Olynthiis subditas, Thessaliam, Elatæam, Athenienses denique & Thebanos qui se Amphissensibus ab ipso punitis, quòd campum quendam Templo Delphico consecratum occupassent, coniunxerant., ad Cheroneam, Imperator Græcorum contra Persas deligitur Corinthi, sed initio anni sequentis à Pausania satellite interficitur. *Suid. in Carano.*

Illa ad Cheronæam pugna ingentes omnibus Græcis importauit calamitates. Omnes enim Græcos simul in seruitutem redegit aut ipse aut filius *Pausan. lib. 1.*

Perinthum atque Byzantium obsedit, ad cuius oppugnationem Cumæus Ephorus suam historiam finiit.

3785. Decimo pòst anno, quàm templum Delphicum spoliatum esset à Phocensibus, bello huic, quod sacrum & Phocense appellatum est, finem imposuit.

Ante hunc nihil certi de temporibus habent Græci, vnde

Anni mundi. | *Anni Rom. cōdita.*

vix duos apud eos repertes, qui in idem tempus Cyrum, Pythagoram, &c. conferant.

Successit Alexander filius, eodem anno, quo Darius Arsami, qui primo regni anno Illyrios, Triballos, Sirmum Geta- 3779
rum regem vicit, Thebas ob eiectum Macedonum præsidium solo æquauit. Secundo anno exercitum in Asiam traduxit, & Persicas copias ad Granicum profligauit. Tertio expugnatis Sardibus, Mileto, Halicarnasso ad Issum in Cilicia matrem, vxorem & filiam Darij memorabili prælio cepit. Quarto post septimum mensem obsidionis, Tyrum subiugauit iodéque vicinas vrbes, immunitate Hierosolymitanis tributa. Quinto Ægyptum occupauit, & Alexandriam condidit. Sexto ad Arbela Darium vltimo prælio planè vicit. Sex reliquis Monarchia fruitur.

Alter autem Alexander Molossus, Epirotarum rex, in Italiam venit bellum populo Rom. facturus. Iam enim fama virtutis fœlicitatisque Rom. apud exteras nationes enitescere incipiebat. *Gell lib. 17: c. 21.* in Italia occiditur.

Thrasymachus sophista primus colon & periodum in oratione monstrauit.

Hermophilus cæcus Theopompum Geometriam sine radio docet.

Calippus Siculum regnum occupat.

Caramundus Galliæ regulus Massiliam bello premit.

Phileni fratres pro dilatando Carthaginensium imperio se viuos terra obrui à Cyrenensibus passi sunt.

Timotheus Lyricus tempore Philippi Macedonis, chordam decimam & vndecimam adiecit, & veterem musicam ad molliores & effœminatiores modos traduxit.

Nectanabus rex Ægypti, quem Ochus in Æthiopiam expulerat, Astrologus & Magus Olympiadi Alexandri matri charus, de quo multa fabulosa.

Post Xenophontem Theopompus historias scribit, sed innumerabiles admiscet fabulas, *Cic. 1. de Leg.* Percussus à Deo cæcitate, quia eis inserere tentauit sacram historiam. *Ios. contra Appionem.*

Ephorus Isocratis auditor epitomen historiarum Herodoti, item quæ bello Peloponnesiaco gesta sunt scribit.

Pyrrhonis auditor Theodorus Atheus ἀδιαφορίαν introduxit, & de suo nomine Theodoriam sectam reliquit. *Suidas.* Athei facile sunt adiaphoristæ, sublato rerum delectu atque discrimine.

Euagoras rex Cypri in furorem versus.

Leuco Bosphori & Ponti rex an. 40. cui successit Spartanus filius, deinde Parisades *Diodorus.*

Hanno Carthaginensis affectatæ tyrannidis pœnas luit.

Romæ Bellum Samniticum. Manlius filium Victorem securi percussit. Decius se pro milite Romano deuouit.

[Manlij crudelitas, etsi pro rerum Romanarū statu laudanda est, tamen in se omnino detestabilis esse videtur, etiam humano iudicio, cùm res ipsa bene gesta esset.]

h Hebræi tamen tradunt Persarum Monarchiam tantùm durasse annis 52. Nostri numerant 230. nempe quoniam multo plures, videlicet 14. reges faciunt. Sed perspicuè non plures quatuor post Darium (aut certè Cyrum iuxta R. Mosem) imperaturi affirmantur, Danielis 11. nec plures in Scriptura nominantur. Illic lege Rabbi Abraham, quem in his nominandis numerandisque suffragatorem habeo, nisi quod ex dicto R. Mose addo pro sexto & vltimo Darium Arsamis filium. Hoc Plato significat, dum scribit post Xer- 3785
sem à Græcis victum nullum fuisse regem Persarum magnū, nisi nomine.

Accedit Alexandrum non ita multo post reditum Iudæo-

Romæ Coss.

M. *Valerio Coruo 3. A. Cornelio Cosso.*	413
C. Martio Rutilio 4. Q. Seruilio Hala 3.	414
C. Plautio 2. L. Æmilio Mamercino.	415
T. Manlio Torquato 4. P. Decio Mure.	416
T. Æmilio Mamercino, Q. Publilio Philone.	417
L. Furio Camillo, C. Manio Nepote.	418

h *Summa.* 147.

MONARCHIÆ PERSICÆ SÆCVLO.

Anni mundi. rum ab exilio res suas gessisse, vt author libri Machabæorum indicat, & Aggæus extremo suæ prophetiæ: Adhuc modi; cum, inquit, & commouebo cœlum & terram & regna subuertam, &c.

4779 Nam Nehemias qui fuit è reducibus, peruenit ad pontificem Iaddum, Nehem. 13. quem indubitatum est occurrisse Alexandro, eique de Dario promisisse victoriam, demonstrato oraculo, quod Daniel cap. 8. tradiderat. Vnde quidam verisimile putant Nehemiam & Ezram huiuscemodi ingressui Alexandri in Hierosolymam interfuisse.

Præterea idem Ezras vidit duo Monarchiæ Persicæ extrema, nempe Cyrum Babylonicæ euersorem, & Iaddum, sub quo vltimus Darius & Alexander Persicæ labefactator *Ezr.* 13. Fuit igitur Persarum monarchia contractior. Nam non est probabile, eundem ducentos annos excessisse.

Sed & lex Persica eos fefellit, de qua Herodotus sæpe, seorsum libri. 7. initio, non licuisse extra regnum proficisci Regem cum exercitu, nisi domi relicto vicario, cum Regis titulo & insignibus, ad vitanda bella ciuilia & intestina. Quin etiam vt Romana, ita & Persica Monarchia, eodem tempore plures potuit habere Imperatores. Denique Scriptura non plures attingit, Chronica Hebræorum qui cum eis versabantur, vt domesticis, non plures numerant. Metasthenes, Persa & Philo eo alludunt. Daniel non plures significat. Ezras, Nehemias, Mardochæus, qui res gerebant sub Cyro, Assuëro, Dario Longimano & Artaxerse tertio, peruenerunt ad sæculum Iaddi & Alexandri Magni, atque hæc omnia sacris codicibus indicantur, quę qui conciliare voluerunt cum profanis, vt Philo, Lyranus, coacti sunt dicere, Mardochęum 38. an. superasse ætatem Isaac, ducentesimum attigisse. Alexandri tempore recentissima erat Miltiadis, Temistoclis, Socratis, Herodoti, & cæterorum Græcię illustrium mors. Quin ipse Demosthenes discipulus Socratis & Thucydidis, quos sub Longimano vixisse docuimus, non modo vidit Alexandrum, sed & post eum, & quidem non admodum senex, mortuus est. Vt hæc ergo vitemus incommoda, ita de hac Monarchia constitutum esto.

Nam, vt hęc contrahamus in pauca, cogimur non plures agnoscere, primum ob Daniëlem, cap. 11.

2. Ob Ezram, qui vidit Cyrum, & attigit aduentum Alexandri Macedonis.

3. Ob Nehemiam, qui & ipse interfuit reuersioni sub Cyro (*Ezra*) & vidit Iaddum (*cap. 13. sui libri*) quo pontifice res suas gessit Alexander.

4. Ob Haggæum, Zachariam, qui ita loquuntur de motibus Orientis, & Monarchiæ Persicæ casu, vt de re iamiam instante & præsente.

5. Ob traditiones Hebræorum constantes, quibus plus est fidendum, quàm Græcis, quòd Monarchiæ illius maxima fuerint pars & laudatissima.

6. Ob ipsosmet externos, in numero Regum Persicorum constituendo inter se planè discrepantes. Nam Metasthenes Persa ad nostrum numerum addit duntaxat Darium Nothum, Ochum & Arsamim, quos Philo nobiscum expungit, nulla Nothi & Arsamis facta mentione. Zonaras Nothum nescit, &c.

Monarchia Persarum destructa mansit sub Græcis vsque ad Arsacem Parthum, per annos centum, cuius posteri dicti sunt Arsacidæ. Hinc sub Parthis, &c.

Berosus Chaldæus, Sacerdos & historicus. Huius filiam
4783 Sibyllam Babylonicam fuisse ait Iustinus Martyr in Parænetico. Seriem regum Assyriæ, & aliorum à diluuio ferè vsque ad Iosuë, item gentium origines Græcis explicauit. Chaldai-

cam suam historiam libris tribus comprehensam dicauit Antiocho Seleuci Nicanoris filio & successori. *Tatianus orat. contra Græcos*, scripsit, & de posteris Noë, quos ad Nabulassarum Babyloniorum regem Nabugdono. patrem perduxit. *Ioseph lib.1.contra Appionem*. Libri eius hodie minimè extant, vt apparet è fragmentis ipsius apud veteres repertis. Quare ij, quos Annius eius nomine produxit, sunt adulterini. *Anni mundi.* 3779.

SVb hac Persarum Monarchia, præcipuè post celebrem illam Græcorum de Persis victoriam per centum quinquaginta annos, deinceps cadentibus sensim Persicis Græcæ res mire augescunt. Quin & artes florent atque adeo ad summum peruenium, vsque ad Alexandri tempora. *In disciplinis Mathematicis* excelluerunt Eudoxus, Euclides, Nicomachus Aristotelis filius *Philosophi* Ionici & Italici vsque ad Socratem multi, qui primus philosophiam à rerum cœlestium & naturalium contemplatione ad vitam & mores reuocauit. Hinc Plato, Aristoteles, Theophrastus, Xenocrates, Polemon, Crantor, &c. *Medici*, Hippocrates, Thessalus eius filius. *Oratores* Pericles, Gorgias, Trasimachus, Hippius, Protagoras, Isocrates, Lisias, Demosthenes, Æschines, Antiphon, Andocides, Hyperides, Dinarchus, Iseas, Demades, Demetrius Phalereus.

Poetæ tragici, Æschylus, Sophocles, Euripides. *Comici*, Cratinus, Aristophanes, Eupolus, Diphilus, Philemon, Menander. *Historici*, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Philistus, Ephorus, Theopompus, Timæus, Callisthenes.

In mechanicis statuarij, Lysippus, Cares, Phidias, Polycletus, Praxiteles, Ctesias, Dinomenes, Cymon, Myrons, imò verò tunc pictura & statuariæ artes in Græcia cœperunt. *Plin.lib.36 cap.5.*

Plastæ, Lysistratus, Dibutades.

Pictores Appelles, Protogenes, Polygnotus, Parrhasius, Aristides Thebanus, Paralus, Xeusis qui vmbras inuenit, ex Quintiliano.

Architecti, Dinocrates, qui Alexandriam Ægypti construxit, Ctesiphon Gnosius, qui templum Dianæ Ephesinæ. Philo, qui Pyreum Atheniensium.

Sculptores, Alcameoes, Agoracrites, Scopas, Bryaxis, Timotheus, Leochares, Pythis.

Musici, Aristoxenus, Timotheus, Anaxarchus, Damon.

In re militari, Epaminondas, & Pelopidas Thebani, Timotheus, Chabrias, Iphicrates Athenienses. Et paulò antè Pausanias, Lysander, Agesilaus Lacedæmonij, Timoleon, Corinthius, vt hellis Persicis aliquanto prius Temistocles, Aristides, Cymon, Miltiades, Conon, Myronides, Pericles, Gelon Siculus Diomedis filius, & aliquot alij.

Athenienses paulò ante mortem Socratis 24. literis vti cœperunt, cùm antea duntaxat sedecim vsurparent. *Nangiacus.* 3783.

a ERATO-

Anni vrbis cōdita.

Monarchia Macedonũ patuit à mari Adriatico in Jndicum vſque, trans Gangem ad Emodios montes. Hieron. in 7. cap. Dan. quæ area. Daniel. 2.

Jncepit an. mundi 3785.

415 a ALEXANDER MAGNVS annis ſex poſt
1. Mac. 1. confectum DARIVM.
425 Alioqui imperauit, an. 12.
1. Mac. 1.

Jaddo Pontifice.

Prophetis in Malachia ceſſantibus.

Lacedæmoniorũ Agi Juniore. Denique Eudamida rege vltimo vſque ad obitum Alexandri.

Siciliæ Temoleonte vſquè ad obitum Alexandri, an. 22.

Anni mundi.

a ERATOSTRATVS, vt nobilitaretur aliquo facioore, inceodit templum Dianæ Epheſiæ, qua nocte natus eſt Alexander. Vnde vates augurati ſunt illa nocte natam peſtem Aſiæ. *Cicero 2. de Natu.*

Alexander Illyricis, Thracibúſque ſuperatis, victa Græcia, Thebiſque ſubuerſis, traiecit in Aſiam, & fugatis Darij ducibus, vrbem Sardis cœpit: poſteàque capta India, & vrbe Alexandria condita, cùm triginta duos haberet ætatis aonos, & duodecimum Imperij, in Babylone veneno periit. *Hiron. in Daniel. 11.*

Id vnum ei ex animi ſententia non ceſſit, quòd Mimantem (montem opinor in Iſthmo Corinthiaco (fodere non potuit *Pauſan. lib 2.*

Vt olim Hebræis mare rubrum, Alexandro mare Pamphylium ceſſit, aliam viam non habenti, cùm eius opera
3785 Deus vti ad deſtruendum Perſarum imperium decreuiſſet. *Ioſeph. lib. 2. Antiq. cap. vlt.*

Cum perexigua manu. i. cum 32. millibus duntaxat peditum, quatuor millibus & quingentis equitibus, 108. nauibus orbem terrarum vtrum viciſſe an aggredi auſum fuiſſe ſit mi-
3791 rabilius rectè dubitatur. Tribus prælis quindecies centena milia equitum peditúmque Perſarum conſumpſit. *Oroſ. lib 1. cap. 17.* Milites, quorum ope orbem ſubiecit, Argyraſpides nominantur.

Regni ſeptimo Monarchiæ Græcorum locum dedit. Eo enim occupata eſt Babylon, & Perſepolis Perſarum regia, Dariúſque interfectus, à Beſſo. Octauo ſe dat luxui & amicos peremit. Nono petram Aornon cepit & Taxilem Indorum regem. Decimo Porum regem qooque Indorum vicit. Duobus reliquis legationes omnium fermè gentium audit & moritur.

Vſque ad Hiſpalim in Orientem & ad Iaxartem fluuium Septemtrionem verſus arma tulit, de cuius geſtis omnibus Arianus & Curtius.

Conceſſit Manaſſi fratri Simeonis Iuſti, vt io monte Garizim templum Hieroſolymitano ſimile apud Samaritanos extrueret. Atque inde Schiſmatis implacabile ſeminarium.

Æra Alexandri Magni dicitur principium imperij eius, ſiue primus annus principatus eius, à quo ducta eſt pleriſque ſcriptoribus annorum notatio.

Sic Syri & cæteri Orientales annos ſuos numerant, vt Moſes Mardenus Maſio retulit. Sic Hebræi ſæpe. *Seder olam & Cabbala hiſto.* Eumque fuiſſe notant ante Chriſti natiuitatem. 328.

ROMANI iam in centeſimo & triceſimo milliario fere ab vrbe, contra Samnites bellum gerebant.

Minutia Veſtalis ab inceſtum viua defoſſa, Bellum Auſonum. Cæles colonia deducta.

170. Veneficæ deprehenſæ damnatæ ſunt. Priueroates ciuitate donati ſunt.

Vrbis 422. Holoander *in Chronologia Conſulum* interregnum voius anni ſine Conſulibus ſtatuit. Atqui neque apud Liuium, neque apud queoquam alium veterum vlla eius mentio fit.

Quin & maior ſumma officit collationi hiſtoriæ Romanæ cum hiſtoriis aliarum gentium, vt ante quingenteſimum

Anni Mundi.

vrbis multa consulum & magistratuum nomina perperam videantur addita, &c. Lege Brutum Ciceronis. Nisi statuas decem annos, minimùm, integros absumptos esse à tractus regū Persicorum & Babylonicorum.

Papyrius consul Samnites cum armis argenteis congressos vincit. Cum Alexander instituere diceretur transitum ab Oriente in Africam, deinde Italiam, hunc ei opponere præcipuè Romani meditabantur.

Et certe si octogesima tertia Olympias attingit trecentesimū Vrbis, vt vult Plinius *lib.34.c.7* centesima decima quarta, qua Alexandrum floruisse idem ibidem ait, ad quadringentesimū vigesimum vrbis perueniet, quādo florebat Papyrius. Quod congruit Gellii Chronico lib.17.cap.vlt. quando Philippum patrem regnare cœpisse ait circa vrbis quadringentesimum, móxque Alexandrum genuisse. Nam non nisi Philippus regnauit annis viginti.

Dum Orientem Alexander subigeret, Italiam, præsertim Samnites Romana inquietudo fatigabat. Agis Spartanorum rex cum rebellante Græcia Antipatri fortissimas copias, Alexander rex Epiri Lucaniam & Brutiam, Zopyrion Alex. præfectus Scythiam *Oros. lib.3.cap.17.*

Carthaginenses bella cum Siculis gerebant, quæ & continuarunt, donec post mortem Agatoclis in Siciliam à Pyrrho Epiri rege ab Italia accersito terrestri naualique certamine sæpe victi, nouissimè ad Romana bella conuersi sunt. *Idem lib 4 cap.6.*

Tum consules aut dictatores erant bellicis laudibus clari M Valerius Corus C. Marcius Rutilius &c. *Liui lib.9.*

Aristoteles & eius discipulus Theodectes, ad quos Grammaticæ principia referuntur.

Aristoteles primus Philosophiam à figuris & numeris vindicauit, quibus eam Platonici & Pythagorici verius velabant, quam docebant, ita instituta & in artem reducta logica, vt ad disciplinas clarius & aptius esset organum. Vnde Physica, Metaphysica & cætera Aristotelico more tractata figurarum & numerorum subtiliore cognitione non amplius indigent.

Metaphysica separauit à Physicis. Antea enim omnia confusè tractabantur, adeo vt Physica Metaphysicam in se quodam modo contineret.

Ante hunc insignis Geographiæ inscitia, quæ posteà expeditionum Alexandri in vltimam Asiam beneficio emendata est. Vnde & ipse in Meteorologicis, & alibi de terrarum regionibus, locis, fluuiis &c. loquutur, vt cæcus de coloribus.

Minothea siue Thalistridis Amazonum regina.

Canistius & Philonides vno die mille ducenta stadia cucurrerunt (i.75.leucas) Theophrastus.

Non longe post Alexandri mortem Aristoteles Philosophus, & deinde Demosthenes orator vita functi sunt.

Bardi apud Gallos melodiarum poëtæ ad lyram & organa cantant de hominum virtutibus & vitiis. *Diod. lib 6.*

Disciplinas nefas esse existimant literis mandari. in reliquis fere rebus, publicis priuatisque rationibus, Græcis vtuntur 3792
literis. *Cæsar lib.6. de bello Gall.* Eas puto in Galliam delatas à Phocensibus, qui tempore Cyri profugerant in has partes, & Massiliam condiderant. Atque hinc Semnotheorum, Saronidatum, Druydum, Bardorum, apud nos stulta discipli- 3797
na Disciplinarū capaces, cum non essent Germani ab octingentis annis duntaxat. i. à Carolo nostro Magno, vt ipsimet affirmant, suam linguam literis cœperunt exscribere, & cum Christiana religione musas excipere, vt non sit quærendum quibus hoc tempore tum illi literis vterentur.

Romæ Coss. — *Anni Vrbis cōditæ.*

C Sulpitio Longo, P. Ælio Pato. 419

L. Papirio Crasso, C Diuilio. 420
[Hic etiam 4. legendum est quartùm non quarto neque quatuor.]

M. Valerio Coruo 4. M. Attilio Regulo. 421

T. Veturio, Spu. Postumio Albino. 422

A. Cornelio 2. Cn. Domitio. 423

M. Claudio Marcello, C. Valerio Flacco. 424

L. Papirio Crasso, L. Plautio Vennone. 425

Reliqua Consulum successio in serie Regum Ægypti, qui soli è successoribus Alexandri ad Romanam monarchiam, siue Augusti imperium peruenerunt.

Sex annis totis pugnatum de summa rei post Alexandri mortem. 426

431

Anni vrbis condita. | *Anni mundi.*

Literarum secreta (inquit Tacitus) viri & fœminæ pariter illic ignorant.

Angli & Scoti absurdè Druydas suos faciunt, contra omnium historicorum fidem.

De Magia Hostanes tempore Alex. Magni scribit. Magiæ plures species constituit. Vnam, quæ vmbrarum inferorúmque colloquia promittit, alteram, quæ ex aqua, sphæris, aere, stellis, pelui, lucernis, securibus multísque alijs modis diuinare docet. *Plinius.*

Apelles pictor, Lysippus statuarius, à quibus solis pingi & fingi volebat. Alex.

a REGES GRÆCIÆ ET MACEDONIÆ.

1.

431 b PHILIPPVS ARIDÆVS frater Alex. Mag. nothus an. 7.

2.

CASSANDER, an. 18.

3.

ANTIPATER & ALEX. an. 4.

4

DEMETRIVS Antigoni, an. 6.

5

PYRHVS menses 6.

6

LYSIMACHVS rex Thraciæ, an. 6.

7

473 PTOLOMÆVS Ceraunus, mens. 3

8

ANTIPATER, an. 1.

9

SOSTHENES mens. 7.

ISTORVM successiones præfunctoriè duntaxat memoramus, quia eorum enumeratio nihil cōfert ad Scripturæ historias, Secus habet de Syriæ regibus & Ægypti, propter gesta Machabæorum & vaticinationes Danielis.

3797 Satis autem est nôsse Monarchiam hanc in aliquibus posteris Alexandri durasse vsque ad Iulium & Augustum Cæsares sub quibus quarta cœpit, per annos ferme trecentos.

Tum enim primum cum reliqui orbis præstantiori parte, Alexandri vniuersa posteritas imperio Romano subiugata est. Nam pridem L. P. Æmilius Perseum vltimum Macedoniæ Regem vicerat: Scipio Asiam: Lucius Sylla, Græciam: Pompeius, vt cæterorum prætercam victorias, Pontum, Armeniā, Albaniā, Colchidē, Hemochiā, Caspios, Iberos, Parthos, Arabas atque Iudæos, cum magno sui terrore repētat.

Ab Augusto etiam Ægyptus, & cæteræ imperij subactæ regiones in formam prouinciarum redactæ sunt, vt iuxta oraculum Esaiæ. 11. & 19. Apostolis Christi liberum iter sterneretur ad prædicandum in omnes gentes Euangelium.

Romæ sub mortem Alexandri magni bellum Samniticum infœliciter à T. Veturio & Sp. Posthumo confectum.

b ALEXANDRO mortuo, Aridæus septem an. imperium Macedoniæ tenuit verbo, cum administratio esset penes Antipatrum. Perdicca enim occiso, Antipater & Craterus se reges Macedonię gesserunt. Quibus mortuis Cassander Macedoniam occupauit interfecta Olympiade Alexandri matre, Roxane vxore cum Hercule Alex. filio capta. Cassandri filijs mortuis, posteritas Antigoni Macedoniā obtinuit, nempe Antigonus 2. Demetrius 2. Philippus, Perseus captus à Romanis.

Antigonus 1. Philippus Notbus minorem Asiam & vicinas regiones vsque ad Syriam tenuit.

Phòcion iniusto iudicio Atheniensiū Cassandro regi Macedoniæ gratificantiū veneno sublatus est, *Plutarch.* Decimo quarto anno post Alexandri mortē Cassander funditus tollit stirpem regiam, & Seleucus Nicanor Asia qoietè potitur.

Decimo septimo apud Ptolemæi Lagi Demetrius Phalereus Theophrasti disc. agit, vt Democratia reddatur Atheniensibus.

Cùm Macedones mortuo Alexandro Arideo regnū detulissent (commissa tamen Antipatro regni administratione) vnde Antipatrum Alexandro successisse scribit Suidas, *In*

3823 *Antig.* Græci non ferētes diutiùs suas res à Macedonibus teneri, statim arma ceperunt, & post discrimina multa præliorū, dominatu tyrannorum liberati sunt. *Pausan. lib. 1.*

Anni mundi.

c ATHENIENSIBVS Democratia reddita est ab Antigono Gonata. Nam post mortem Alexandri potentiores Græciæ ciuitates defecerût. Primi Atheniêses adiûctis Sycionus, Argis & Corinthiis. *Oros. lib. 3. cap.* 21. Huius auté nepotes regnû Macedoniȩ tenuerunt, donec ad Romanos translatum est.

Post Delphicá pugná Galli iterum Macedoniam inuadût.

Zeno Cittieus Stoïcorum auctor.

Cleanthes eius discipulus & successor, præceptor Chrysippi & Antigoni regis.

Epicurus Athenensis, de quo æqualium aliquis, Cum porci loquentur eadem cum Epicuro dicent.

Neocles Epicuri frater, qui & sectam fratris similem introduxit.

Strato Lampsacenus Theophrasti successor tertius ab Aristotele. Epicuro cum suis asperis, insectilibus, leuibus & hamatis corpusculis resistit, docens omnia naturæ moderatione ferri.

Duos autem errores inter se contrarios constituerunt Epicurus & Zeno, quo tempore fermè Romani bellum cum Pyrrho Epirotarum R. sumpserunt, annis 36. post Alexand. mortem sub Olymp. 126.

Vnus enim in corpore, alter in animo summum bonum posuerunt, quod in Deo solo est.

Hac de causa Arcesilas primus occultata sententia sua nihil aliud istos, quàm refellere statuit, nouorum Academicorum auctor factus, à Platone quartus, cui Xenocrates successerat, deinde Palemon, denique Arcesilaus, *Aug. Epist.* 56.

3951 Neleus Sceptius Aristotelis Theophrastique bibliothecæ successor, vtriusque philosophi libros Scepsim comportauit. Hi deinde infossi terræ, metu Attali, qui tum vndecunque comparatis libris bibliothecam Pergami instituebat, negligentérque diu habiti, tandem ab Apellicone Teio emuntur, sed carie situque exesi, ab eoque male correcti ad vsque
3797 Syllam Athenis delituerunt, donec eos à Sylla Romam translatos Tyrannion Grammaticus & Andronicus Rhodius tabulis etiam editis euulgarunt. *Plutarchus in Sylla.*

d LVRANVS in Danielem, & initio commentariorum in Machabæos secundam Alexandri successionem, Asiȩ minoris Reges (non Thraciæ & Ponti) facit. Ego quia eosdem reperio fuisse Asiæ & Syriæ reges, & Scipionem dictum fuisse Asiaticum, quòd Antiochum Magnum superasset, omnino censeo quaternarium Danielis replere reges Ponti.

Habuit quidem multos alios successores, nempe 12. secundum Diodorum, inter se monarchiam partientes, Alexander, qui orbem sibi in multas toparchias diuiserunt, *Iustin hist. lib.* 13. sed tantùm quatuor, post. 14. an à morte Alexandri obtinuerunt & peruenerunt ad iustum regni titulum, reliquis mutuis cædibus consumptis, *Diodor. lib.* 8. 19. *&* 20.

Lysimachus à rege Getico victus & captus liberaliter dimittitur, & vicissim concedit, vt ad Istrum Getȩ populi Asiatici sedes haberent, regi filia sua in vxorem data, *Pausan.* Túmque ad Istrum, regionem Byzantio vicinam occuparunt, & Græcis noti fuerunt.

Lysimachiam in Thracia condit.

Anni vrbis cõditæ.

10.
c ANTIGONVS GONATAS. an. 36.

11.
DEMETRIVS 2. an. 10.

12
ANTIGONVS DOSON. an. 12.

13
PHILIPPVS an. 42.

14.
PERSEVS vltimus, an. 10. 1. Mac. 8.
Quem LVCIVS P. ÆMILIVS biennio ante principatum IVDA Machabæi vicit.

Summa an. 147. menses. 6. 585

REGES THRACIÆ ET PONTI. 431

d LYSIMACHVS vsque ad MYTRIDATEM, quê POMPEIVS MAGNVS domuit.

Secũda Alexãd. successio.

a DVÆ autem successiones extremæ tantùm attingunt Scripturas, quoniam Iudęa Syriam ab Aquilone, & Ægyptum ab Austro habens, nunc ab huius, nunc ab illius Regibus tenebatur, & Scripturæ propositum est non externorum, sed populi Domini historiam texere.

a REGES SYRIÆ, BABYLONIÆ, & Asiæ.

Tertia Alexã dri successio.

Anni Vrbis cōdita. | *Anni mundi.*

De quibus omnibus Appianus in Syriacis. 3797

431

Quorum postremo Pompeius regnum ademit. Iustin lib. 40.

Quare sub his Iudæi multa mala tolerarunt. Nam cùm perenniter Reges Aquilonis, id est, Syriæ, & Austri, id est, Ægypti (*Dan. 11.*) inter se pugnarent, Iudæi in medio positi vtrisque vincentibus, similes erant naui turbatæ & tempestatibus fluctuanti.

Daniel vndecimo cap. res describit Regum Asiæ siue Syriæ, & Ægypti, à Seleuco Nica. & Ptolomæo Lagi per ordinem vsque ad Demetrium Soterem, & Ptol. Euergetem Secundum. De Ant. Epiphane duas visiones 8. & 11. cap. habet. Reges Aquilonis vocat reges Asiaticos, Austri Ægyptios ratione situs Iudeæ.

Tentatum est de summa rerum, septem annis post Alexandri mortem. Tandem post obtinuit Seuleucus cum sua posteritate, & Demetrio rege Asiæ superato vnum fecit imperium Asiæ & Syriæ. *Polyb. lib. 1.*

Secundum alios, mortuo Alexandro præfecti eius, imperij totius prouincias inter se distribuerũt, easque nomine aliquàdiu Regis Aridæi administrarunt. Inde se reges appellarunt.

Indi post mortem Alexandri Sandranouo duce, Macedonum præfectis iugulatis iugum excuiunt. Cum eo Seleucus Nicanor pacem firmauit. *Oros lib 3 cap 21.*

Sic Græci, præsertim Athenienses & Ætoli.

Græcorum regnum à 12. anno post mortem Alexandri, quo Seleucus Asiæ diadema capiti suo imposuit, numerare incipit Machabæorum historia. Quod in contractibus sæpe secuti sunt Iudæi. Hinc etiam Ptolo. annos secundum Chaldæos numerat. Sunt ergo anni Seleucidarum potius quàm Alexandri magni. Ita ferè Chronologi.

Verùm an hoc verum sit dubito. Primùm quoniam Hebræi constanter affirmant se Æram Græcorum fixisse in eo anno, quo Iaddus Pontifex post victum Darium occurrit Alexandro (*vide Cabbalam hist. R. Abraha*) Deinde quia annos Græcorum appellant. Quo nomine Alexandrum solent potius intelligere quàm eius successores.

Denique quia etsi Seleucus Nicanor non statim à morte Alexandri pacificum regnum Syriæ sit consecutus, at statim de eo dimicauit maiore eius parte occupata.

Cum inter successores, Orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, Satagenori externo socio traditum est, qui deinde à Seleuco Nicanore & successoribus eius possessi sunt vsque ad Seleucum Seleuci pronepotem. Nam tum defecerunt auctore quodam Arsace, & formidabile Romanis imperium condiderunt. *Onuph. in suo Rom. imperio.*

A morte Alexandri Edisseni & multi Orientales sua tempora numerant. *Naugiacus.*

Aera, quam Ptolomæus lib. 11. cap. 7. Alm. vocat secũdum Chaldæos, cum Regno Seleuci, non Alexandri incipit.

1.

431 b SELEVCVS NICANOR, an. 32. 3797

1. Mac. 1.

463 3829

Iaddo pontifice, deinde Simeone Prisco.

Ptol. Lagi Ægypti rege.

b PRIMVS in Syria post Alexandrum rex fuit, subiecta eidem Parthia, Babylonia & Perside. Iudæa interim paruit Ptolomæis Ægyptiis vsque ad Antiochum Magnum, qui primus eis illam eripuit.

Ab hoc Seleuco liber Machabæorum incipit annos regni Græcorum. *Euseb.*

Terræ spatium inter Mæotim & Hyrcanum mare frustra tentat perfodere. Vrbes 38. condidit, è quibus in Syria quinque Seleuciam, Pieriam, Laodiceam, Antiochiam & Apamæam, dictas ideo sorores. In eas, itémque Edessam, Beroeam, Pellam Iudæos transfert, ius eis ciuium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens. *Ioseph contra App. & lib. 12. Ant. cap. 3.*

Tanto fuit robore, vt Taurum furentem, qui sacrificium effugerat cornib⁹ prǣhẽsum tenuerit, & proinde pro insigni

cornua habuerit. Stratonicem suam vxorem filio Antiocho in matrimonium stultus pater tradidit, quòd eius amore Erasistratus medicus ipsum deprehendisset ægrotare. *Suidas.*

Papyrius Romæ primum solare horologium fabricat.

Romani Samnites, Morsos, Vmbros & Pelignos superant.

Tonsores primùm è Sicilia P. Ticinius Romam adduxit.

Bactriani & Indi à Syriis debellantur.

Mego Carthaginensium dux pater Hasdrubalis.

Agatocles in Sicilia regnum occupat annis 20. post Alexandrum, siue anno septimo post ipsius mortem. *Diod. Praef. lib.* 18. cum victo Dione à Timoleonte libertas restituta floruisset an. 22.

Callias ad eius gratiam scripsit, sacram historicæ libertatis veritatem primus omnium prodens. *Suidas in Callia.*

Timæus Andromachi filius contrà, Agatoclem multis criminibus onerauit. *Idem in Timæo.*

In hoc regum Syriæ catalogo Ecclesiastica ferè commemorabimus. In regibus autem Ægypti prophana.

Hieron rex Syracus. post Agatoclem. *Pausan.*

Timochares Mathematicus Alexandrinus quem citare solet Ptolomæus.

Galli Senones vocati à Samnitibus anno vrbis 463. Cæcilium prætorem, septem tribunos militum, multos nobiles, & 13. millia militum trucidant. Ita quotiescunque Galli exarserunt, totis opibus suis Roma detrita est. *Oros. lib.* 3. *cap.* 20.

Appius Claudius consul Romanorum primus ob motus Tarentinorum, Carthaginensibus bellum intulit & vicit.

Pyrrhus ex Italia in Siciliam traiicit, quam Carthaginenses infestabant. Rebus compositis, Heleno filio, quem ex Agatoclis filia susceperat, regnum Siciliæ velut auitum tradit. Sed paulò post Hieron rex contra Carthaginenses creatur. Bellauit cum Romanis an 4. sub annum vrbis con. 470.

Macedoniam subegit iecto rege Antigono. Indéque Græciæ & Asiæ regna meditatur, donec saxo de muro cuiusdam vrbis occiditur.

Eo mortuo varij motus bellorum in Asia, Græcia, Italia.

Gallogræci in Macedonia res magnas gerunt.

3819 Erasistratus Seleuci medicus.

3848 e BEROSVM ad hunc suam Chaldaicam historiam tribus libris comprehensam scripsisse iam ex Tatiano docuimus.

Bellum Tarentinum Pyrrhi ductu gestum. In eo P. Valerius Leuinus. Cons. victus, exercitu ipsius noua Elephantorum acie consternato.

Nomen Romanorum post Pyrrhum clarum esse cœpit, qui cum extra Italiam nondum arma mouissent, contra Afros bellum primum suscipiunt Appio Claudio Q. Fuluio Coss. In Sicilia contra eos pugnant, Appio de Afris & Hierone rege Siciliæ triumphante.

Turrenus Tusciæ rex sub annú vrbis 470. vrbé Hetruriæ Romanis dedit, & sic regnum Tusciæ finitú est. *Cato de Orig.* Vbi & Hetruscos ait literas Latinas noluisse recipere.

d Hic aduersus Philadelphum plurima gessit bella totis & Babylonis & Orientis viribus.

Parthi ab eius interim imperio recedunt, Arsace principe, à quo reges Parthorum deinceps Arsacidæ, de quibus *Iust. lib.* 41. & 42. Ergo circa an. 80. Alexandri Maced. (vulgo 100. 200. vitiosius habet Nicephorus) primus

Parthis

Anni Mundi. | *Anni vrbis Aedific.*

Macedoniæ Aridæo, Cassandro, Antipatro, Alexandro, Demetrio, Pyrrho, Lysimacho per ordinem regibus.

2.

C ANTIOCHVS Soter, an. 19. 463

481

Eleazaro Pontifice.

Ptol. Philadelpho Ægypti rege.

Ptol Ceraunò, Antipatro, Sosthene, denique Antigono Gonata Macedoniæ regibus.

Anni vrbis cōdita.

3

482 d ANTIOCH. Theus an. 15.

Menaſſe Pontif.

457 *Arſace primo rege Parthorum, an. 28.*

Philadelpho Ægypti, deinde Euergete.

Antigono Gonata Macedoniæ.

Bello primo Punico.

4

497 e SELEVCVS CALLINICVS, an. 20.

517 *Simone Iuſto pontif.*

Arſace primo rege Parthorum.

Euergete Aegypti.

Antigono Gonata, Demetrio, & Antigono Doſone Macedoniæ.

5

517 f SELEVCVS Ceraunus, an 3.

520

Simone Iuſto pontif.

Arſace, deinde Mithridate, qui & Arſaces 2. rege Parthorum, an. 36.

Euergete Aegypti.

3848 *Anni mundi.* Parthis libertatem reſtituit Arſaces, cuius deinceps poſteri Orientis imperium tenuerunt annis amplius. 470. vſque ad Artabanum Quem an. Domini 226. Alexandro Seuero imperatore Artaxerſes Perſa vicit, Perſis imperij gloriam in Oriente reſtituens, quam annis. 400. vſque ad Cosroem regem ab Heraclio deuictum ſeruarunt, imo Hormiſdam quem poſtea Saraceni in Oriente &c.

3863 Deficiunt Parthi primo bello Punico finiente C. Atilio Regulo Manlio Vulſone Longo Coſſ. ſub vrbis 506. Cuius defectionis impunitatem Antiochi Thei & Seleuci Callinici diſcordia dedit.

Nam Arſaces latrocinijs clarus Parthiam patriam ſuam ingreſſus præfectum eorum Andragoram oppreſſit. Mox Hircanorum regnum occupauit. Cum Theodoro mille vrbiũ Bactriano tum rege fœdus ac pacem fecit. Seleucum regem contra defectores venientem prælio vicit & fugauit. *Onuphr. in ſuo Romano imperio.*

Romani Philadelpho auxilia offerunt.

Bos Romę locutus eſt.

Ingens ille Rhodiorum coloſſus concidit.

Spartiatæ à Macedonibus bello premuntur.

M. Gerinenus Achœorum dux primus. *Polyb. lib. 2.* deinde Aratus Sycionius, qui Corinthum tyrannide liberauit & Megaram ad Achœorum ſocietatem compulit. *Ibid.*

Flora meretrix hæredem populum Roman. nominat Vnde Floralia feſta, vt omnia bene deflorecerent. *Plin. lib. 18. cap 29.*

Antigonus Atheniensibus reddit libertatem.

e ARSACES Darum ſiue Claram oppidum munitiſſimũ in monte Tabroteno condit. Perſiam, Mediam & cætera Orientis regna occupat, cuius poſteri multa cum Romanis

3863 bella geſſerunt vſque annum Domini. 22. circa quem Artaxerſes Perſa victo Artabano poſtremo ex Arſacidarum familia Parthorum rege Perſis veterem imperij gloriam &

3883 nomen reddidit.

Eodem fere tempore res & potentia Parthorum, Carthaginenſium & Romanorum incipit.

Eumenes Bithyniæ rex Aſiam inuadit.

Liſidas Megalopolitanorum dux.

Viridomarius Galliæ rex.

Hiero Siciliæ, Orgiagootes Galatiæ.

f MACHABAEORVM hiſtoria hinc rege apud Hebræos incipit.

Inter Euergetem Ægypti & Seleucum, & Antiochum Magnum eius fratrem Gallogræcis fretum & Eumenem Bithyniæ regem varia fuere bella.

Rex Capadociæ Artamenes.

g CAPIT Iudęam, vel potius Philopatori ſubduxit. Nam vbi Samariam expugnaſſet & ciuitates Syrię, quas Scopas dux Pto. Epiphanis tenuerat, Iudæi ſponte ad eum ve-

3883 nientes, omnem ipſius exercitum in ciuitate receperunt, & beneuolè auxilium præbuerunt. Vnde & ipſe eis mul-

3886 ta beneficia contulit, quæ Ioſephus percenſet *Ant. lib. 12. ca. 3.*

Quæ omnia contigerunt fraudibus & proditione eorum, qui Oniæ pontificatum eripere conabantur. Atque hinc prima Iudæorum, ſub Alexandri magni ſucceſſoribus calamitas. Inde enim deinceps ad Machabæorum extrema, fuerunt ſub tyrannide Regum Syriæ, cum antea vel ſocij vel clientes fuiſſent Ægyptiorum.

Ægyptum armis inuaſit. Aſiam cum Syria tenuit. Ob plurimorum cędes Hierax dictus.

Initia ſeruitutis Iudaicæ poſuit, eis tamen modeſtè vſus

lum ab eis nulla tributa aliquandiu exegit, sed veluti suarum contra Ægyptios, Romanos, Græcos, Parthos expeditionũ socios habuit. *Dan. 11.*	*Anni mundi.*	Antigono Dosone Macedoniæ.	*Anni ribu codita.*
Inde collocata Pio Epiphani in matrimonium filia Cleopatra, partem tributorum Iudææ, dotis nomine, illi attribuit, partem sibi retinuit, cum totius regionis dominio & potestate. *Ioseph.*			
Cum generi sui Epiphanis regnum obtinere non posset, vertit se in Asiam, & navali certamine obtinuit Rhodum, Samum & alias multas insulas. Transiit in Europam contra Romanos, sub vrbis 550. excitatus partim à Thoa Ætoliæ principe, partim ab Annibale.	3885 3911	6 g ANTIOCHVS Magnus frater, an. 36.	520 1 Mac. 8.
Intulit hoc bellum omnia opum suarum fiducia adductus, specie Lysimachiæ repetendæ, quam à maioribus suis in Thracia conditam Romani possidebant, statim Græcia ac insulis occupatis.		Onia pontifice.	556
Durauit tres annos bellum. Vbi ipse in Eubœa luxuria elanguisset, hospitis sui Calcidensis filia virgine ducta, à M. Glabrione Cos. quem iuuabat Philippus Macedonum rex, primo belli anno apud Thermopylas vincitur, inde virtute M. Catonis tribuni militum eiectus in Asiam refugit.		Euergete, Philopatore & Epiphane Aegypti reg.	
Tum Aetoli Heraclæa capta fracti pacem petierunt. *Liuius, Appianus.*			
Altero in ipsa Asia superatur à L. Scipione, Eumene Pergami rege adiuuante, apud Sipylum montem ad Magnesium.			
Huic Romani victo ad Thermopylas stipendium imponunt, qui fauentibus Aetolis cum 60. millibus Græciam ingressus fuerat, & omnem cis Taurum Asiam detrahunt, per Scipionem fratrem Africani, qui propterea Asiaticus cognominatus est.			
Euphorion præfectus bibliothecæ ab hoc Antiocho instru-ctę. *Suidas.*			
Rabbenu Haccados Antiocho charissimus, vt scribit Rabbi Leui Daniel 9. nisi mendosé nomen Antiochi pro Antonini irrepserit. Nam fuit hoc nomine charus Seuero & Antonino Imperatorib. qui Iudæos plurimum dilexerunt, vt scribit Hieronymus in Danielis 11. cap. cuius liber à Rabbi Mose Haddarsan in Bereschit Babba ad octauum cap. Geneseos citatur: vbi ille per modum Dialogi Antonino imperatori multa legis sacramenta pandit. Quod etiam innuit Rabbi Mose de Kotsis præfatione in Sepher Mitzuoth. Deus, inquit, dedit gratiam magistro Haccados apud Antoninum imperatorem. Ideóque collegit vniuersos terrarum sapientes, & constituit sex ordines Misna (contextus Talmudici) iuxta præscriptum Cabbalæ, &c.		Mithridate Arsace rege Parthorum secundo, deinde Pampatio siue Phaarte. 12. an. Pharnace an. 17.	
[Rabbenu haccados idest magister noster, vir sacratus Bereschith Babba Geneseos distinctio. Sepher mitstzoth liber mandatorum, Misna id est Exemplar, siue copia. Talmud disciplina. Cabbala traditio.]			
Arsaces Arsacis parthici imperij conditoris filius aduersus Antiochum centum millibus peditum & 20. millibus equitum instructum mira virtute pugnauit. Ad postremum in societatem eius assumptus est. *Onuph. in suo Romano imperio.*		Antigono Dosone, deinde Philippo Macedoniæ.	
Philopomenes Achæorum præfectus Lacedæmonis muros diruit, Lycurgi leges antiquat, quæ 600. annis steterant, Spartanos ad Achæorum mores traduxit. *Plut. in Lycurgo & Philop.*			
Annibal (iunior) à Romanis victus ad Antonium Magnum sese in Asiam proripuit, ex Italia decessit post sextum	3921		556

decimum

Anni vrbis cõditæ.

Bello punico ſecundo.

7

F 556 h SELEVCVS PHILOPATOR, qui & Soter an. 12.

568

Onia pontifice.

Pharnace, an. 12. deinde Mithridate 2. an. 32 Parthorum regib.

Epiphane Ægypti.

Philippo Macedoniæ, deinde Perſeo.

568

Anni mundi

decimum annum ſub vrbis 547. *Liui lib. 30.*

3590 Deinde in Cretam. Mox ad Pruſiam Bithyniæ regem fugit, apud quem veneno perit ætatis 70. Quo anno duo alij inſignes Imperatores in exilio mortui ſunt Philopœmenes Græcorum & Scipio Africanus Romanorum *Iouius lib. 1. viro. illuſt.*

Pruſias eius commento iniectis in naues hoſtiles fictilibus ſerpentum plenis Eumenem regem Aſiæ vincit.

Diophanes Achæorum imperator Lacedæmonios infeſtat.

Romani ſubacta vniuerſa Iberia Græcis libertatem donant.

Galatas ſiue Gallogræcos imperatore Manlio in Aſia ſuæ ſubdunt poteſtati, quod Antiocho Magno ſuppetias tuliſſent.

Duobus regibus Philippo & Antiocho victis haud multo poſt Carthaginem ſubactam, ſumma imperij, quæ fuerat per ordinem penes Aſſyrios, Babylonios, Perſas, Macedonas, ad pop. Rom. peruenit. *Velleius lib. 1.*

Ætoli Antiocho fauentes libertatem amiſerunt, quam illibatam aduerſus dominationem Athenienſium & Spartanorum inter tot Græciæ ciuitates retinuerant.

Græcia bellis ſcinditur, quæ eam perdiderunt & Romanis ſubiecerunt.

Gemmarum luxuria primum deuicta Aſia Romam infertur.

Pruſias Bithyniæ, Achæus Tauri, & eius frater Attalus Aſiæ reges.

Bellum ſociale inter Achæos & Aetolos, *Polyb lib. 4.*

Bellum Syriacum inter Antioc. & Ptol. *polyb. l. 5. Iuſt 30.*

Quo anno terra quinquagies ſepties mota. *Plin. lib. 2 cap. 84.*

Antiochus Scopam Aetolorum prætorem ad Iordanem fluuium vincit. *Liu. lib. 4 dec. 3.*

Lyſimachiam dirutam reſtaurat. *Appia.*

Maſiniſſa à Syphace regno pellitur. Syphax cum Aſdrubale à Scipione deletur, & Romam captus mittitur.

Maſiniſſa paterno regno reſtituitur.

Eumenes Attali regis frater Eumeniam condit.

h PATRI ſucceſſit non teſtamento aut iure (nam erat mi-

3922 nor natu) ſed occaſione abſentiæ fratris Antiochi, quem pater Romam obſidem miſerat.

Hic eſt Seleucus, ſub quo primum Reſp. Iudaica ſeditio-

3934 nibus agitari cœpta per Simonem, ob Pontificatus cupiditatem. Quæ non modo externa regum imperia inuexerunt, ſed & temp. & religionem funditus euerterunt.

Tum enim cœpta ſunt Iudæis tributa grauia imponi, quorum initia fuerant ſub patre Antiocho Magno. Quare hic Dan. 11. dicitur tranſire faciens exactorem (ad colligenda ſcilicet tributa) vbi non *vliſſimus & indignus.*

De redditibus ſuis præſtabat omnes ſumptus ad miniſteriũ ſacrorum pertinentes, 2. *Mach.* 3. Sacrificium Tyrannorum de alieno.

Cùm Onias eſſet pontifex, Heliodorum ad ſpoliandum ærarium ſacrum Hieroſolymam miſit.

Nec attendit ad patrem, qui dum miſſo exercitu templum Didimæi Iouis ad diripiendum aggreſſus eſſet, concurſu incolarum cum omni militia interfectus fuerat.

Simon auctor turbarum Oniæ inſidias ad mortem parans

3634 &c. 2. *Mach.* 3 Eum enim accuſauit. Quin & apud Seleucũ agens, pecunias ſacras abditas indicauit, *Ibid.*

Inde ſub Antiocho ſucceſſore Iaſon frater Oniæ, Mene-

laus, Lysimachus &c. grandiore stipendio promisso. 2. Mach. 4.

Pharnaces Parthorum rex quartus Mardos validam gentem domuit. Inde Mithrydates frater rex quintus eius testamento relictus Medos, & Elimos subegit, imperium Parthorum à monte Caucaso multis populis in ditionem redactis vsque ad Euphratem proferens. *Onuph. in Romano imperio.*

Eucratides Bactrianorum rex, de quo Iust. *lib.* 41.

Mythridates quintus Parthorum rex fratri Pharnaci successit. Res magnas gessit *ibid.*

I ANTIOCHVS Nobilis siue Epiphanes traditus fuit à Magno, Romanis obses. Audita autem patris morte & inertia Seleuci fratris clam in Syriam venit, & ab aliquibus ciuitatibus receptus tandem regnum obtinuit. Vnde inter 3934
posteros eius & fratris longa fuit de regno concertatio successióque vicissitudinaria.

Post bellum Macedonicum Elimaidam in Perside profectus est, vt templum Dianæ expoliaret, in quo velamina au- 3945
rea & loricas & scuta Alexandrum reliquisse rumor erat. Sed ab Elamitis fugatus, in furorem versus, agitari currum in Hierusalem præcepit. (id est, castra mouere ad ublidendam Ierusalem) In itinere horrendo morbo, qualis imminet impiis Ecclesiæ hostibus, periit.

Seditione apud Iudæos propter pontificatum orta, in qua Onias pontifex, superior fuit, Tobiæ liberi vrbe expulsi, Epiphanem aduersus vrbem duxere, iampridem consilia agitantem, vt eorum vrbe poriretur. Túmque Onias & Ananias eius frater ad Ptolomæum Philometorem, qui tum ab Antiocho dissidebat, profugit & in Hieropolitarum agro vrbem aliam & templum condit, structura omni, ad eam quę Hierosolymis erat, conformata *Niceph. lib. 1. cap. 6. Ios. Antiq. lib. 12. cap. 6 & 7 de bell. cap penult.*

Veniens Hierosolymam Iasonem in exilium mittit, & Menelaum in pontificatum sufficit. Non multo pôst Menelao amato Lysimachum fratrem eius pontificem creat.

Andronico Iudæam regendam commisit, quem postea ob Oniam pontificem interfectum occidit.

Iterum veniens Hierosolymam expoliauit templum, collocatu in arce præsidio Macedonum Et quoniam aliqui ciuium Philometori fauebant, intra triduum ferè octoginta millia interfecit, & quindecim millia vinxit.

Paulò pôst misit qui tributa exigerent & auferrent cultum Dei, in templum collocantes Iouis Olympij simulachrum, & suas statuas sublatis sacris vasis, altaríque aheneo.

Istius persecutiones & tyrannis narrantur 1. Machab. ad caput vsque 6. in quo interiit. Sed quam misere cap. 9. lib. 2. Hebręi in Tractatu de Diuortiis, aiunt periisse Musca, quæ in eius nares inuolarat, & maximo cruciatu eius interiora sensim depascebatur.

[Muscam appellant insectum vermiculum, qui è rosæ albæ Calyculo enascitur, & narium inuadens foramen, alterutrum ipsi ἀποφύσεων τῶν μαστοειδῶν, cui inest olfactus infigitur tam mordicus vt inde corrupto illo sensorio, ἄζωμαι creet, cuius putore, æger cogitur animam agere.]

Idolum à se erectum Iudęos colere iussit propositis pœnis, libros sacros in publicum rogum ferre, Mosis lectione, Circumcisione, omnis religionis vsu abstinere, sese ad Gentium ritus plane componere, vesci cibis lege vetitis, &c. In Iudæa Philippum ducem, in cæteris sui regni prouinciis alios præfectos reliquit, qui rem vrgerent, & delatoribus præmia ampla persoluerent. *Iosipon. & auctor libri de regibus Israel.*

Anni mundi — *Anni vrbis conditæ*

8

I ANTIOCHVS illustris, siue EPIPHANES 568
Seleuci frater, nō filius sicut Suidas putat. an. 580
11.

Mathatia, deinde Iuda Pontif. & duce.

Philometore Ægypti.

Mithridate 2. Parthorum rege.

Perseo vltimo Macedoniæ rege.

Anni vrbis conditæ. Anni mundi.

Veteris testamenti Antichristus. *Dan.* 11. propter insolentiam à Græcis dictus est Epimanes. i. furiosus.

In templo Domini, Iouis Olympij simulachrum statuit. In
3934 Samaritano Iouis Hospitalis.

569 Primus sacerdotium summum vendidit & contra morem viuos viuis in eo substituit.

Primus libertatem Iudæorum oppressit. Nam etsi, post Alexandrum Maced. Ægypti regibus primum, deinde Syriæ tributum pensitarent, at erant liberi, quia leges & magistratus suos habebant, non externos, obtemperabántque pontificibus suis, penes quos tum erat cura sacrorum simul & Reip.

Templum ingressus expilat altare aureum, argentum, aurum, vasa pretiosa, & thesauros occultos diripit, iisque onustus abit in terram suam 1. *Machab.*

Mille & octingentis ablatis de templo talentis velociter Antiochiam regressus est. 2. *Mac.* 5.

Toto triduo octoginta millia Iudæorum interfecit, quadraginta millia vinxit, non pauciora venundedit *Ibid.*

Per Græcas quoque vrbes repertos Iudæos sacrificare cogebat, inauditisque cruciatibus reluctantes afficiebat.

Tum plurimos puduit esse Iudæos. Vnde ædificabant Gymnasia Hierosolymis, in quibus profana Theologia & literæ docerentur. Inducebant sibi præputia herbis, medicamentis, aliísque artibus, ne circumcisio appareret.

Samaritæ, qui se antea cognatos Iudæorum fatebantur, templum suum Garizim Dei esse negauerunt.

Mathatias & quinque filij hic incipiunt pro aris & religione arma capere, aras idolorum euertere, immolantes interficere, pueros nondum circuncisos circuncidere, & regnum Iudæorum exoscitare.

Eleazarus senex, septem fratres & mater Anna martyrio accensarum sartaginum, aliorúmque sæuissimorum tormentorum coronantur, diis libare, suillam edere, patriam legem deserere recusantes. Horum exempla multi sunt secuti, vide à 1. ca. lib. 2. Mach. vsque ad 10. Nam etiam illo libro res istius describuntur.

Ita Iudæi libertate & religione priuati coacti sunt arma capere contra Syros, & vitamque sibi asserere, hic igitur principium rerum à Machabæis gestarum.

Vbi obseruandum duos libros Machabæorum à diuersis esse scriptos de eadem fere re. Superest etiam in bibliis Græcis tertius, sed is primo loco, vt primus tertio collocandus erat. Nam describit quæ præcesserunt Machabæorum tempora, annis circiter 50. sub Antiocho magno, dum Ptol. Philopator apud Ægyptios rerum potiretur. Secũdus autẽ ideo primum præcedere debuit, vt & indicat Euſ. in Chronicis, quoniam tractat propriè gesta Seleuci Philopatoris & Antiochi Epiph. Cùm primus persecutionibus tantum eorum delibatis, iam à 6. cap. ad 16. ad describendas tres sex aut septem successorum Antiochi Epiphanis progrediatur.

Quartus est vmbratica & Philosophica cuiusdam Iosippi commentatio de martyrio matris Annæ & 7. fratrum &c. Eusebius autem in Chronico videtur significare se in tres primos tantum incidisse. Vbi sine iudicio quidam Germani notarunt Eusebium de nostris non locutum.

Athanasius in Synopsi hunc quartum legit, & inter Apo-
580 3945 cryphos recensuit.

Est alius quartus, qui continet historiam 31. annorum. i. Iohannis Machabæi, qui Hyrcanus cognominatus est eiusdẽ argumenti, ac decimus tertius Antiquitatum Iosephi.

Anno mundi. | *Anni urbis conditæ.*

Tertij, vt Canonici meminit Athanasius in Synopsi, Eusebius in Chronicis & Clemens Apost. cano.84.

Antiochus impius vetuit legem Mosis publicè legi. Nempe antea lex pro numero ferè Hebdomadum anni distributa in 51. sectiones, siue parashot (quarum singulæ constant 136 versibus) singulis Sabbatis legebatur (*Act.13. & 15. & Ioseph lib.2 contra Appionem*) Cæterum tunc earum loco, decerptæ sunt è Propheticis libris totidem sectiones, quæ antiquæ diei lectioni sensu congruerent. Quare etiamnum hodie quamuis desierit Antiochi tyrannicum edictum, inter Iudæos mos perseuerat, vt Sabbathis post diei legalem lectionem, canant Propheticam: quam vocant baphtara, id est, missam siue missionem. Ea enim absoluta plebem dimittunt. *Elias in Tisbi.*

[Hæc vox *baphtarah* deducitur à *Patar*, id est mittere & missam facere quæ radix & ipse vsus missæ, ostendit esse verum sacrificium missę. Et ab illa dictione *patar*, factus est *Pater* & *Iopater*, pro sacerdote, quasi missam faciens, & propter longam antiquitatem, nomen sacerdotis *Iopater* est conuersum in numinis ipsius geminam nomen clarutam. *Iopater* autem est Iouis ipsius sacerdos.]

Paulus Æmilius triumphat de Perseo & Macedonibus.

Popilius à Romanis mittitur in Ægyptum, qui Epiphanē iubeat Ægypto & Asia excedere.

Macedonibus, capto Perseo rege, & Illyris Romani leges dederunt, vt liberi essent & dimidium tantum tributorum, quę regibus suis soluissent, sibi præstarent. 3945 | 3947

k EVPATORIS in Iudæos gesta. 1 Mach.1.6. & sequentibus & 2 Machab 10. &c Hi enim duo sunt Antiochi, qui infestissimo animo Dei religionem, quod etiam Daniel prænuntiarat, oppugnarunt.

In hoc adhuc puero perfidiam contra Iudæos, patrisque impietatem Deus vltus est. Nam eum Demetrius patruus Roma in regnum regressus necauit. *Iustinus & Liuius 46. in epitome.*

Istorum temporibus regnabat apud Ægyptios Ptolomæus Philometor 2. *Mac 9* cuius regni anno decimo Iudas Machabęus templum, quod Gentes sub Antiocho contaminauerant, repurgauit, altari nouo nouis è lapidibus instaurato.

Deinde eius ἐγκαινισμὸν magna lætitia celebrauit & à posteris anniuarim celebrari imperauit. 1. *Machab.4.* Quod æuo Christi adhuc Iudæi multa cum religione seruabant. *Ioan 10.*

A tempore purgati per machabæum templi, Iudæi nunquam deinceps leguntur idola coluisse. Itaque exilium, quod miseri hodie perferunt, non suæ Idololatriæ, sed Christi impie crucifixi peccato asscribant necesse est. *Vide Osea.3.cap.*

Eupator pacem cum Iudęis agitare coactus est.

l SEQVENTES reges Syriæ ita bella gessere cum Iudęis, vt ad legis repudium non cogerent. Lege septimum cap. 1. lib. Machab ad finem vsque. 3947

Demetrius occiso Antiocho Eupatore nepote suo & Lysia eius nutritio rex euasit. 3956

Bellum gessit cum Iuda. Nam cum Alcimum Iudæum, qui ad se transfugerat, pōtificem constituisset, in spem victoriæ ductus, bellum Iudæis intulit, atque ei sociū Bacchidem adiunxit.

Tum Iudæi primùm cum populo Romano amicitiam fœdúsque pepigēre, auctore Iuda Machabæo, vt Romani Iudæos, Iudæi Romanos aduersus hostes suos conseruarent. Ita indictum Regi Demetrio, ne Iudæos vexaret. 1 *Mac.* 8.

9
k ANTIOCHVS Eupator, an.2. 580 | *1 Mac. 6.* | 582

Iuda Machabæo pontifice & duce.

Philometore rege Ægypti.

Mithridate 2. Parthorum.

10
l DEMETRIVS Seleuci Soter. an.9. 582 | *1 Mac. 7 & 2. Ma 14.* | 591

Iuda & Ionatha pontificibus & ducibus.

Ios.

Anni urbis cōdita.

Mithridate Parthorum rege, qui Arsaces, 1. Mach. 15.
Philometore Ægypti.

II

591. 1. Mac. 9. 10. 601 m ALEXANDER Bales, an. 10.

Jonatha pōtifice & duce.

Mithridate 2. Parthorū rege.

Philometore, Ægypti.

Bello Punico tertio.

12.

601 Ibid. & cap 11. 604. n DEMETRIVS D. Soteris filius Nicanor, an. 3.

Ionatha, deinde Simone pontifice & duce.

Mithridate 2. Parthorū rege.

Euergete 2. Ægypti.

Anni mundi.

Ios. lib. 12.

Rex Prusias cum filio Nicomede Romam venit anno vrbis 588.

Anno sequenti rex Eomenes. Inde lex lata, ne cuiquam regi Romam venire liceret. *Flor. lib.* 45.

Prusias rex Bithyniæ à filio Nicomede interficitur.

Ieremias & Onias Iustus dudum vita functi apparentes somniis Machabæo, orantes pro populo, 2. *Mach.* 15.

Alcimus alienus à genere sacerdotali pontifex à Dem. Sotere, contra Iudam Machabæum constituitur.

Bacchides à Ionatha ad Iordanem vincitur, & post tres annos ad firmandam pacem compellitur.

Romani contra Hispanos Celtiberos, duce Scipione Nasica. Contra Lusitanos Sergio Galba pretore.

Psendophilippus regnans in Macedonia à Metello consule interficitur. Sic Macedonia de regno tributaria fit.

m ANTIOCHENSES adiuuantibus Pto. Philometore
3956 Ægypti, Attalo Asiæ, Ariarato Cappadociæ regibus Alexandrum Antiochi superioris suppositium filium regem sus-
3966 cipiunt, & in acie Demetrium obtruncant.

Alexander purpuram & coronam auream ad Ionathan misit. Addidit postea fibulam auream, consanguineorum regis insigne.

Bellum contra Demetrium successorem ope Philometoris instructum gessit. 1. *Mac.* 10.

In eo vincitur, & paulò pòst à Zabdiele Arabe interficitur. In eo etiam cecidit Philometor, & tertia die mortuus est. *Ibid. & Liuius lib* 52.

n HIC, bello in Orientem ad Tryphonem expugnandum translato, multas vrbes & regiones cepit. Tandem fraude circumuentus à Mithridate Parthorum rege in Media capitur. *Iust. lib.* 58. Sed ab eo postea dimissus, iterum regnat annis 4.

Alexandro Rege ope Philometoris subuerso regnum sibi asciuit.

Ionathan Machabæum eius partes secutum benignè habuit. Quin & vectigalium immunitate in perpetuum donauit. 1. *Machab.* 11.

Simoni Ionathæ successori propter grauia belli detrimenta
3966. quod illius causa Iudæi cum Triphone gesserant, immunitatem vectigalium & tributorum omnium concessit. Quæ
3969 fuit vltima Iudæis à Regibus Syriæ data, ob quam se in libertatem vindicantes, regnum, vt antiquorum tempore fuerat condiderunt.

Mithridates Arsaces dicitur. 1. *Mach.* 15.

o ANTE hunc Tryphon regnasse ponitur tribus annis à Iosepho lib. 13. Antiq. cap. 12. Sed illis etiam regnabat in locum capti fratris Ant. Pius, qui & Tryphonem dolo Antiochia & militibus per luxuriam Demetrij dispersis poritum oppressit.

Indęam, Samariam, Ioppen, Galilæam, & confinia eius vexauit.

Frangens fœdera maiorum suorum cum Simone & Iudæis Achenobium, deinde Cendebeum duces aduersus eos mittit. Sed ij à Simonis filiis Iuda & Ioanne, qui patri successit, ad sua redire coacti sunt. 1 *Mach* 16.

Arx Sion à Simone recepta & mundata. Qui inde cum Romanis fœdus renouat, eisque clypeum mille minarum mittit.

Obsedit Ioannem Hyrcanum Hierosolymis. Tempore autem obsidionis dono misit in sacrificium taurum præstantem, cornibus auro ductili obtectis, cinctum bde-

lis & omni preciosorum lapidum genere, purpureo panno *Anni*
& ornamentis sumptuosissimis opertum, cum vasis au- *mundi*
reis & argenteis plenis armatum. Qua pietate ab Hyrcano,
& Iudæis pace agitata obtinuit, quod armis & potentia 3969
minime potuisset. *Iosippon & auctor. lib. de rebus regum Israel secundi templi.* Accepta pecunia discessit. *Ios. lib. 13. cap 5.* 3978

Atque illud est, quod Iustinus scripsit lib. 36. Antiochus Iudæos, qui à Macedonico imperio sub Demetrio Patre armis se in libertatem vendicauerant, subegit.

Mortuo Mithridate Rege Parthorum bellum mouet contra successorem Phraartem ad recuperandum fratrem. Cum eo congressus in ipsa pugna interiit. *Ioseph. lib. 13. cap. 16.*

Postquam tribus præliis vicisset occupata Babylone, & omnibus præter Parthos populis per deditionem receptis.

Antiocho ingenti exercitu dimicanti hirundines in tabernaculo nidum fecerunt, quo prodigio neglecto prælium commisit, & à Parthis occisus est *obsequens.*

[Vide Prouerbia Erasmi *μὴ τὴν χελιδόνα ὁμωρόφιον ἔχειν* infaustũ enim habebatur, estque sensus fabulæ illius mythologicus, quasi vt flet philomela, sic nefas Progne quærat vltionem].

Circa hæc tempora Mithridates Rex Ponti moritur relicto filio Mithridate, cui ex rebus gestis Magni cognomentum fuit. *Iust. lib. 37 & 38*

In hoc Antio. Pio desinit sacra historia. Cætera, quæ secuta sunt ad Christum repete è Iosephi lib. 13. Antiq. cap. 16 & libris septem sequentibus.

Romæ puer ex ancilla natus quadrupes, quadrimanus,
quatuor item habens oculos & aures, & duplicem mascu- 3978
linum sexum.

Ætna mons Siciliæ copiosos ignes vomuit in Bonien- 3982
si agro. Fruges in arboribus natæ sunt. Hinc secutum in Sicilia bellum seruile, qui fere septuaginta millia seruorum prætores profligauerunt, qui tandem obsidionis necessitate compulsi erant ad cadauerum esum.

Bituitus Rex Aruernorum deducens contra Romanos 180. millia armatorum in Rhodani transitu superatur, & Romam in triumphum ducitur. *Oros. lib. 5. cap. 13.*

p SECVNDO regnat. Imperium enim amissum, captiuitate Parthica elabens, recuperauit. Sed post quatuor annos
bello intestino per Euergetem conciliato, ab vxore filiis- 3982
que desertus interficitur. Et filius Antiochi Pij, cui à Nasi
magnitudine Gryppi cognomen fuit, matris factione succe- 3992
dit, ita vt nomen regis penes filium, ius omnis imperij penes matrem esset.

Post hunc tamen Alexandrum locat Iosephus, *lib. 13. Ant cap. 17.*

Aris statim oppressus Gryppo concessit.

q REGNVM Gryppi in. 29. ann. extendit Iosephus lib. 13. Antiq. cap. 19. Nempe quia simul cum Cyziceno regnauit. Insidiis Herodiani tandem moritur.

Bella ciuilia hanc confusionem pepererunt & regnum perdiderunt. Philometorem hunc sæpius vocat Ioseph.

Ad Scipionem minorem in Hispania ad Numantiam res gerentem munera misit amplissima.

Alexandrum quendam ab Euergete Ægyptio excitatum 3992
adoptionis titulo regnum appetentem post multa prælia se-
cundo anno regni cœpit & interfecit. Matrem poculum ve- 4010
neni, quod ipsa obtulerat, bibere compellit.

13. *Anni vrbis cõditæ.*

o ANTIOCHVS Sedetes Pius Soter, an. 9.

Simone pontifice & duce 604
deinde Ioan. Hyrcano. *Ibid. & cap. 13.*
613

Mithridate 2. deinde Phraarte 2. Parthorũ rege, an. 28.

Euergete 2. Ægypti.

14.

p DEMETRIVS iterum secundus, an. 4. 613

Phraarte rege Parthorum 6. 617

Euergete 2. Ægypti.

15.

q ANTIOCHVS Grippus, an. 10. 617
627

Phraarte 2. Parthorum rege, deinde Artabano an. 1 Mithridate 3. an. 24.

Euergete, deinde Physcone Aegypti regibus.

16. 627

r ANTIOCHVS Cyzicenus, an. 18. 645

Anni vrbis cōditæ. | Anni mundi.

Mithridate 3. Parthorū rege octauo.

Physcone & Alexandro Aegypti.

Phraartes Parthorum rex sextus, primus Regum illorum amicitiam Romanam, per legatos à L. Sylla Felice Proconsule tum bellum Mithridaticum in Asia gerente, petiit & impetrauit. Cui in bello cum Scythis gesto occiso patruus Artabanus successit, an. 1. *Onuphrius in Romano Imperio.*

Cyzicenus Syriam inuadit.

r Ant. Cyzicenum Ioan. Hyrcanus bello victum fugauit.

Ex hoc tempore Syria crebris motibus agitata est, donec in Romanorum potestatem venit.

Mithridates Artabani filius. 8. fuit Arsaces siue Parthorum rex. Ex rebus strenuè gestis cognomentum magni meruit. *Iustin. lib. 42.*

Multos enim populos regno addidit, cum Scythis aliquoties prosperè dimicauit, vltórque parentum iniuriæ fuit.

Bellum Armenis intulit. Inde propter crudelitatem à Senatu Pharthicō pulsus fratrem Orodem successorem habuit.

Hic est ille Orodes, qui primus bella cum Romanis gessit. Crassúmque cum filio & omni ferè Romano exercitu deleuit, & Pacorum filium misit ad reliquias belli Rom. persequendas, donec is magnis reb. in Syria gestis in patriam Patri suspectus reuocaretur, cóque absente exercitus Parthorum in Syria relictus à C. Cassio quæstore Crassi, cum cunctis ducibus cæderetur.

Cætera Parthicæ historiæ infrà in bellis ciuilibus Pompeij, & extremis Ægyptiorum regibus, & in Augusto. Nam hi bellis ciuilibus Pompeio contra Cæsarem, Bruto & Cassio contra Augustum & Antonium misere auxilia.

17

545 ſ PHILIPPVS an. 2. 4010

647 *Mithridate. 3. Parthorum rege octauo.* 4012

Lathyro Aegypti.

Summa an. 216

ſ Sxlavovs Gryppi filius cum Patruo Cyziceno de Syriaco imperio dimicauit victúmque acie interfecit. Sed nec propterea regnum est consecutus. Nam à Patruēle pulsus est & à subditis in palatio concrematus.

Frater Seleuci collecta manu Cyziceni filium regno exuit, & in parte Syriæ regnat. Simili ratione Philippus Gryppi minimus filius in alia Syriæ parte regnat, donec postremo à Gabinio caperetur.

Syri principum discordiæ pertæsi vltro se Tigrani Armeniæ regi dediderunt. *Iust. lib. 40.*

r Atigrane per Pompeiū capto ad Iulium Cæsarem anni fuerunt ferè sedecim.

18

t TIGRANES Rex 4012

647 Armeniæ an. 18. quo 4030

665 capto Syria Romanorum Prouincia facta est.

Mithridate 3. Parthorū rege octauo, deinde Orode, an. 18.

Ita à Seleuco Nicanore Regni Syriaci conditore ad Cæsarem anni 250.

Syriam tenuerunt posteri Seleuci Nicanoris vsque ad Antiochi Pij filios. Tum enim Pompeius prouinciam illam sub potestatem imperij redegit, relicto illic prætore Scauro *Plutarc. in Ant.* deinde Gabinio mox M. Crasso, qui contra Parthos petiit.

Reliquam Syriaci regni partem Parthi ad se transtulerunt, & sic diuisione veluti orbis cum Romanis facta, Orientis imperium tenuêre, quo tempore Romani toto Occidente potiebantur, & cum his de summa rerum decerta runt.

Tigranes Armeniæ rex petentibus Syris ob fratrum regum discordiam, rex fit Syriç annis 18. *Iustin. Hist. lib. 40.*

Persas sæpe vicit, Mesopotamiam occupauit, Syriam & magnam Phœniciæ partem Philippo vltimo Syriæ regi profligato ademit, donec post annos. 19. in Romanorum venit potestatem.

Ita imperia post mortem Alexandri Magni in mũdo præcipuæ sex orta sunt & concurrerunt, quæ in sequenti quarta eius successione percensebimus, Ægyptum, Syriacum, Macedonicum, Romanum, Carthaginense, Parthicum.

Præter Parthicum istorum omnium recentissimũ, cætera intra ducentos quinquaginta annos à Romano omnium minimo & contemptissimo absumpta sunt.

CVM Magnus Alexand. nauem actuariam 12. ordinum coodidisset, hic Ptol. Soter ad quindecim instituit primus. Demetrius Antigoni ad 30. Ptol. Philadelphus ad 40. Ptol. Philopator ad 50. *Plin. lib. 7. cap. 56.*

In Ægypto coluit literas apud se habens Stilponem philosophum Megaricæ sectæ æmulum. Syriam
3791 regno suo adiecit, in Iudæam ascendens prætextu
sacrificandi Sabbato, Hierosolymam occupauit. 3830
Deinde multos de Iudæa & Garizim captiuos traxit in Ægyptum & vendidit. *Ioseph.*

Quos tamen postea benignè tractauit. *Idem.*

Ita Iudæa post Alexandrum Magnum, primùm paruit Ptolomæo Lagi. illam armis occupanti. *Euseb. Ioseph.*

Inde Philadelpho, tum Euergeti, ad extremum Ptolemæo Eupatori. Quo tempore vnus post alterum regnarũt in Syria Seleucus Nicanor, Antiochus Soter, Antiochus. Theus, Seleucus Callinicus, Seleucus Callinici filius & Antiochus Magnus, qui primus Ptolemæo Eupatori Iudæam ademit.

Quæ partim erat tributaria, partim libera. Tributaria, quia regibus Ægypti primum, deinde Syriæ, stipendium pensitabat. Libera, quia leges ac magistratus suos habebat, non externos, suis parens Põtificibus.

Pyrrhum regem Epirotarum depulsum sub extremum regni sui tempus restituit.

Sex annis ante Nicanorem Regem Syriç & cæteros Macedonas regnasse quietè in Ægypto & sine æmulis ab aliquibus traditur. Mox scilicet post Alexandri mortem. Ab aliis non nisi sex post Alexandrum mortuum, quòd inter eius successores tandiu de rerum summa dimicatum sit, donec quisquis potuit sibi imperij partem rapuit, quòd totum obtinere non posset. Priorem sententiam esse rectiorem docet collatio historiæ Ægyptiacæ cum cæteris.

Mercurius Trismegistus Ægyptius, cuius hodie extant dialogi duo, Pœmander & Asclepius. Mihi enim videntur errare; qui eum propinquum Mosi, eundémque cum Deo Mercurio faciunt, vt Suidas, qui eum Pharaone antiquiorem prodit. Nam Ægyptus Græcum idioma vix ante Alexandrum Magnum audiuerat, vt Grecè multa de Verbo Dei, congruentia oraculis diuinis
scribere ante Græcorum cum Hebræis congres- 3830

Anni mundi. | *Anni ante Christum natum.* 303. | *Anni vrbis cõditæ.*

Lathyro Ægypti, denique Aulete.

Quarta & vltima Alexandri successio.

REGES ÆGYPTI.

1
a PTOLOMÆVS LAGI Soter, an. 40. 426. 466.

Pontifice Onia Jaddi filio, deinde Simeone Prisco, mox Eleazare.

Nicanore Asiæ & Syriæ rege, an. 32.

Arideo an. 7. Cassandro an. 18. Antipatro & Alex. an. 4 Demetrio an. 6. Pyrrho mens. 6. Lysimacho an. 6. Macedoniæ Regibus.

466

An. ante Christũ natum. | *Anni vrbis cõdita.* | *Anni mundi*

Romæ Coſſ.

426 L. *Æmilio Mamercino* 2. *C. Plautio Deciano.*

[*Numeri.* 2. *& cæteri legantur ſecundum. &c. Vt ſupra dictum eſt*]

427 *P. Plautio Proculo*, *P. Cornelio Scapula.*

428 *L. Cornelio Lentulo*, *Q. Publilio* Philone 2.

429 *L. Papyrio Mugillano Curſore*, *C. Pætelio.*

430 *L. Furio Camillo* 2. *Iunio Bruto Scæua.*

431 C. *Sulpicio* Longo 2. *Q. Æmilio*, *Au. Cerretano.*

432 *Q. Fabio. L. Fuluio.*

433 *T. Veturio Caluino. Sp. Poſtumio.*

434 L. *Papirio Curſore* 2. *Q. Publilio Philone.*

435 *L. Papirio Curſore*, *Q. Au. Cerretano* 2.

436 *M. Foſlio Flaccinatore*, *L. Plautio Vennone.*

437 *C. Iunio Bubulco*, *Q. Æmilio Barbula.*

ſum potuerit. Deinde citatur duntaxat à recentioribus. Sed & in chartis è papyro centum & decem millibus ſua de rebus diuinis & naturalibus conſcripſiſſe à Iamblicho memoratur. Papyri autem vſus ad hanc refertur ætatem. Præterea ipſe Pœmandri Dialogus Sibyllarum meminit, quæ multis poſt Moſem ſeculis extiterunt. Denique Æſculapius ſiue Aſcleptus *is*, ad quem iſte ſcribit, Phidiæ, qui Periclis ætate vixit, recordatur.

Adde quòd in Aſclepio inter Heroas antiquos nominat Vranum, Saturnum, & Mercurium, quos conſtat extitiſſe paulò ante bellum Troianum.

3797 Dies à Planetis nominauit, ordinauitque *Philaſtrius.* Hinc Diei Solis, Lunæ, Martis, Mercurij, &c. in antiquioribus authoribus nuſquam apparent veſtigia. Vt rectè Dion Niceus & Xiphilinus in Pompeio, recentem dierum appellationem ſcribant. Ex ſtellis erraticis dies primum diſpoſuerunt Ægyptij. Deinde ad reliquas gentes id emanauit, nec olim quidem, ſed propè iſta (Pompeij) tempora, &c.

Inſaniam poëticam de diis Gentium non abhorruit. *Auguſt. lib.* 8. *Ciuit. cap.* 28. *Lact. lib.* 4. *cap.* 18. Celtas, ad quos perrexerat, Solem adorandum docuit. *Philaſtrius lib. de hæreſ.*

Horas primus obſeruaſſe dicitur ex vrina animalis Serapi dicati, quod duodecies diei & noctis vnius ſpatio vrinam emittit. *Polyd. Virg. de Inuent. rerum. lib* 2. *cap.* 5. Et certè nondum Græcis & Romanis his temporibus horarum ratio nota erat & vſitata. Nam poſt reperta ſolaria apud eos obſeruari cœpit. Vnde nec duodecim tabulis vſquam horas nominatas inuenies, nec Varro horarum in diei partitione meminit. *Cenſor. de die Natali. cap.* 19. Hebræis contrà & Chaldæis earum vſus antiquiſſimus, vt ea horologio Achaz, & Ezechiæ hiſtoria liquet. *Eſa* 38. 4 *Reg.* 20.

Thebæis anni & temporum rationem dedit. *Diod. Sicul. Strab. lib.* 16.

Docuit deos gentilium fuiſſe homines mortuos. *Aug. lib.* 8. *de Ciuit.*

Soſtratus Pharum Alexandriæ ſecundum è ſeptem mundi miraculis conſtruxit.

Theophraſtus, Zeno Citieus Stoicæ ſectæ princeps. Epicurus Epicuræorum auctor. Menander.

Euclides iunior Megarenſis (alius à Megarico Socratis diſcipulo) auctor elementorum Geometricorum, & aliorum operum Mathematicorum ſub hoc primo Ptolomæo vixit. *Proclus.*

Gallos ex Europa in Aſiam tranſgreſſos Syri expellunt.

Agathocles Siciliæ tyrannus & Hamilcar Pœnorum dux Giſcōis filius inter ſe pugnant. Ille etiam in Italiam pugnaturus traiecit. Tenuis ſcilicet adhuc Romanorum erat potentia & nomen.

Romæ Volſci, qui bellum cum Romanis ſub Tarquinio Superbo inchoatum, per ducentos propè annos continuarunt: poſtremo Priuerno capto à Coſſ. L. Æmylio Mamercino, & C. Plautio domātur. *Liuius.*

Publilius Philo tribus annis poſt, Valæpoli capta Opicos ſubigit, vbi Cumæ, Baiæ, Puteoli,

Neapolis. *Idem.*

Hernicos Anagnia capta Q. Martius Tremulus Coss. debellanit Vrbis. 447. Hinc C. Iunius Brutus dictator. Quatuor annis pòst, Æquos, qui adiunctis Volscis multa bello post exactos reges gesserant. *Idem.*

464. M. Curius Dentatus de Samnitibus, Sabinis, Lucanis triumphauit. *Orosius, Frontinus. Velleius*, de Pyrrho, sed paulò post. *Apuleius Apol.1.* sic dictus quòd cum dentibus natus esset. *Plinius libro septimo.*

Pyrrhus Epirotarum rex, qui paulò pòst in Italiã contra Romanos venit Quem aiunt primum docuisse aciei rectè instruendæ ortem, annis. 36. post mortem Alexandri Magni. Nam primus totum exercitum sub eodem vallo continere instituit. Qua ordinatione notata Romani paulatim ad hanc vsque metationem peruenerunt. *Front lib.*4.

b Alexandriae bibliothecam. 54. millium & Octingentorum librorum Philadelphus instruit. Gellius tamen lib. 6. cap. vlt. od millia fermè voluminum septingenta, tantùm hobet ac ea omnia bello priore Alexandrino à militibus Cæsaris forte auxiliariis incensa esse.

Iudęos ad centum viginti millia libertati restituit, & dona votiua Hierosolymam misit.

Lectos decem cum argenteis pedibus & congruentem eis supellectilem, calicem talentorum 30. purpurom, coronam decorom, stolas decem, lineas de hysso centum, Pateras, Trullam libatoria aurea, Crateras aureos duos, &c.

Bellum gessit contra Antiochum Theum, quod vt finiret, filiom suam Beronicem ei dedit, cùm iam de Leodice priore vxore duos haberet filios Seleucum Callinicum, & alterum Antiochum.

Sed inde Laodice veneno Antiochum sustulit, & Beronicen cum filio, quem ex Antiocho genuerat, occidendum tradidit, quæ prædixerat *Dan. c.*11.

Pyrrhi cladibus & Romanorum incrementis cognitis Romam misit munera, & cum eis amicitiam societatémque iunxit. *Zonoras, Entrop. Volerius*, qui legatos adhunc vicissim regem Roma missos nominat Q Fabium Gurgitem, Fabium pictorem & Q. Ogulinum.

• Præceptorem habuit Stratorem Lampsacenum, quo tempore Silphoo philosophus clarebat.

Vetus testamentum ex Hebræo in linguam Græcã per.72. interpretes à Pontifice Eleazaro impetratos conuerti iussit, treccnuis plus minus ante Christum annis.

Mirum autem est Talmudicos scribere septuaginta interpretes quinque duntaxat legis Mosaicæ libros conuertisse, & duobus tantum in locis, vel iuxta Iosippum initio suæ historiæ tredecim, idque consultò, à veritate Hebraica discessisse: ne Lex, gentilium opiniones videretur resipere. Sic Aristæas, sic Iosephus in pręfat. Antiq. & lib. 12. c. 2. & omnis Hebræorum schola, *Hier in.*5. *Ezec.*

Sed videntur confudisse Septuagiote interpretum versionem cum quadam alia vetustiore, quas sic distingui oportuit, vt Aristobulus Iudæus, apud Eu-

Anni mundi		Anni vrbis cõdita.	An. ante Christũ natum.
	Sp. Nautio, M. Popilio.		
3791	*L. Papirio Cursore 4. Q. Publilio Philone 4.*	438	
		439	303.
	M. Pætelio, C. Sulpitio.	440	
		/	
	[*Hîc numeri aduerbialiter legãtur 2. secundum*]		
	L. Papirio Cursore 5. C. Iunio Bubulco 2.	441	
	M. Volerio, P. Decio.	442	
	C. Iunio Bubulco 3. Q. Æmilio Barbula 2.	443	
	C. Marcio Rutilio, Q. Fabio.	444	
	Q. Fabio, P. Decio.	445	
	Ap. Claudio, L. Volumnio.	446	
	Q. Marcio *Tremulo, P. Cornelio Aruino.*	447.	
	L. Postumio, T. Minucio.	448	
	P. *Sempronio Sopho, P. Sulpicio Sauerrione.*	449	
	L. Genucio, Ser. Cornelio.	450	
	M. Linio Dentere, M. Æmilio.	451	
	M. Valerio, Q. Appuleio Pansa.	452	
	M. Fuluio Pæto, T. Manlio Torquoto.	453	
	L. Cornelio Scipione, *Cn. Fuluio.*	454	
	Q. Fabio Max. 4. Decio Mure. 3.	455	
	L. Volumnio, Ap. Claudio.	456	
	Q. Fobio Max. 5. P. Decio 4.	457	
	L Postumio Megello, *M. Atilio Regulo.*	458	
	L. Papirio Cursore. Sp. Caruilio.	459	
	Q. Fobio Gurgite Maximi F. D. Iunio Bruto Sceua.	460	
	L. Postumio, C. Iunio.	461	
	P. Cornelio Rufino, M. Curio Dentoto.	462	
	M. Valerio Coruino, *Q. Ceditio Noctua.*	463	
	Q. Morcio Tremulo, & P. Cornelio Aruina.	464	
	M. Marcello, Sp. Nautio.	465	
			263

An. ant. Christū	Anni vrbis cōditæ		Anni mundi.
	466	2 b Ptolomæus PHILADELPHVS, an. 38.	383n 3867
263	5n5		
		EleaZaro pontifice, deinde Manasse.	
		Antiocho Sotere, an. 19. deinde Anti. Theo. an. 15. Syriæ regib.	
		Lysimacho, an. 6 Ptol. Cerauno mens. 3. Antipatro, an. 1. Sosthene mens. 7. Antig. Gonata, an. 36. Macedoniæ regibus.	
		Romæ Coss.	
223	466	*M. Valerio Potito. C. Aelio Pato.*	
			3867

sebium *libro 13. Præp. capite septimo & lib. 9. capite tertio,* indicat.

Tntam Scripturā Pbiladelphi iussu fuisse cnnuersam, cum ante eum, atque adeò ante Alexandrum Persarúmque imperium quinque libri Mnsis in Grçcum conuersi duntaxat cxtarent (incerto tamen intetptcte.)

Aristæas autem & Iosepbus fnrtassis Legis vncabuln cnmptcbeoderunt vniuersam Scripturam veterem, vt Christus, *Ioan. 10. & 15.* Nam ctiam Ioseph. sic interdum vsurpat, vt lib. a. contra Appion.

Vel significant iussu Pbiladelphi Legem duntaxat conuertisse, teliqua vetò per se & sua spnnte aotequam discedetent.

Nam cætera transtulisse ex en cnnstat, quòd cùm nullus prætet ens nominetur interpres vsque ad Aquilam tempotibus Adtiani Cæsaris, Apostoli & Apnstolici Adriann supetiores Prnpbetas, Psalmos, & alins Scripturæ librns citant, tanqnam è Græca versinne.

Quod si verum est, illorum interpretatinnem npntter vetustate esse cnrruptam, vt omnino crediderim. Nnn enim prnbabile est tot tantósque vitos tam alienè mulus in lncis. aa. librnt um deerrasse ab Hebraïcis vnluminibus, & plerúmque à vern literæ sensu. Psalmos perpetuò excipin, qui vt etiam hndie extant, sententiam Hebraïcam nptimè nmnium referunt, & pletísque locis reddunt illustrinrem, vt aliquandn dncebimus.

Nobis assentitur Macaritus Lognthetes, in librn Metapbrasis, his verbis. Diuinus igitur Lucianus, cóspicatus sacrns librns multis cnrruptclis infectns partim tempnris longinquitate, partim cnntinua ex aliis transpnsitinne, & quidem nnnnullis sceleratissimis, qui Græca literatura excellebât, ipsnrum sententiam petuertete tentantibus, & multas labes insfcteotibus, ipse ens omnes assumens, ex Hebraïca lingua, quam perfectè callebat, tenouauit, in emendanone magnum perferens labnrem. *Suidas in voce* ιο... *& in Luciani vita.*

[Extitit tamen nnstra ætate, dnctnr eximius Hispanus, qui sub auspiciis Regis Hispaniarum Philippi Augustissimi, defensinnem. 70. Ioterptetum ex mente Hebraici cnntextus tutati, & cditis suis doctissimis lucubratinnibus defendere est ausus.]

Imo & ipse Hieronymus præfatiooe in librū Paralip. Septuaginta (inquit) interpretes vitiatns, tres emendarunt, Lucianus, Hesychius, Origenes. Luciani emendatinnem sequuti sunt Christiani ab Antiochia vsque ad Cnnstantinnpnlim, Hesychij Ægyptus & Alexandria, Origenis mediç inter Antinchiam & Ægyptum prouinciæ.

Hanc autem emendationem interptetnr mixtinnem ex aliis. Miscuerunt eoim cum illa reliquas interpretatinnes Græcas, vt iam Græca, quæ habetur, nnn sit pura illa à Septuaginta illis seoioribus primum facta. Dum autem miscnerunt, sæpe, vt fit, cuiusque interpretis erratem sequi potuerunt, &c.

3867 Hiernnymus in quadam epistnla ad Augustinnm quæ est inter ipsius August. epistnlas vndecima, narrat Origenē eos, dum emendare optaret, corrupisse, & alibi, ante Origenē, quot essent codices, tan-

ram fuisse diuersitatem exemplarium, quæ non modò ad sua vsque tempora perdurarit, sed & sua incude eguerit, asteriscis & virgulis prænotatis.

Vnde factum, vt multi alij quondam de integro vertendi laborem susceperint, Aquila Iudæus tempore Adriani Cæsaris, deinde Theodonon Ephesinus Iudaïcæ religionis proselyta Imp. Commodo, tum Symmachus sub Seuero, postea sub Caracalla. 5. editionis Hierosolymis inuentæ, demum sextæ & septimæ auctores incerti. Nisi quod Septimam aliqui tribuant Luciano Martyri.

Ex quibus omnibus sua Hexapla conflauit Origenes. Ea enim sic appellauit, quasi sextuplicia propter 6. interpretationes in vnum volumen coactas, non à numero columnarum, quas octo fuisse constat vt duę caperent contextum Hebræum, Hebręis & Gręcis caracteribus, instar octapli Psalterij Episcopi Nebiensis. Præterea correxit, id est, corrupit, vt Hieron. interpretatur, versionem 70. quæ deinde sola videtur obtinuisse in Græca Ecclesia. *Epiphan. hæres. 64. contra Origenianos.*

Vtut sit, non sine Dei erga Gentes, quas in suam Ecclesiam colligere paulo pòst cupiebat, mirabili prouidentia, qualiscunque seruata est, cùm reliqua Bibliotheca bello Alexandrino, quod Iulius Cæsar gessit contra Ptolomæum, vt Cleopatram ab ipso pulsam restitueret flammis concremata sit.

Sed nec dubito eis spiritum propheticum astitisse, dum verterent, quoniam diuinissimè oracula de Christo obscuriora transtulerunt, ab Apostolis authoritatem acceperunt, ab Hebræis maxima laudis testimonia consecuti sunt, ab ecclesiæ columnis, vt prophetę commendati sunt. *Tertul. in Apol. c. 18. & 19. Iust. Mart. Orat. 1. ad Gentes. Epiph. de mens. & pond. Iren lib. 3. cap. 25. Aug. lib. 8. de Ciu. cap. 11. & lib. 18. cap. 38. & quæst. super Gen. 169.*

Quare & eorum memoriam colebant Iudæi Alexandrini anniuersario festo. *Philo de vita Mosis*, 8. Decembris scilicet. *in ipsorum Calend.*

[Non minus fuit diligens Synagoga, in festis suorum Sanctorum, quàm nunc Ecclesia in eorundem colendis nominibus quæ ob id voluit festis celebrari.]

Denique verterunt, prout expediebat Gręcis ad fidem suo tempore conuertendis, nonnullis de industria Deo afflante immutatis.

Propheticè & Spiritus Sancti inspiratione non tantum quędam mutauerunt, verum etiam addiderunt ex opinione veterum, etsi id confutet Hiero. præfatione in Psalmos.

Nec minore erga suos beneuolentia Deus de Hieronymo posteà ecclesiæ prouidit. Is enim non modo veteres editiones, vt potuit, emendauit: sed etiam septimam, quæ mox à Sophronio Græco sermone donata est, vt pleráque alia tanti viri opera, de ipso Hebraïco multò incorruptiùs transtulit.

Ea est, qua nunc studio Damasi & sequentium Pontificum vtimur in Ecclesia, quamque editionem vulgatam nominamus, vt probat Eugubinus præfatione in suos ad Mosem commentarios vbi rectè excipit interpretationem Psalmorum quæ non potuit recipi, quod iam Veteris cantus in templis tritus esset. Hieronymiana vtcunque superest inter

An. ante Christũ natum.	*Anni mundi.*		*Anni Vrbis cõditæ.*
	3830		
263		*C. Claudio Canino, M. Æmilio Lepido.*	476
		C. Seruilio Tucca, L. Cæcilio.	468
		Bellum Gallicum Senonicum.	
		P. Cornelio Dolabella. Cn. Domitio Caluino.	469
		C. Fabricio Luscino, Q. Æmilio Papo.	470
		L. Æmilio Barbula, Q. Marcio Philippo.	471
		Bellum Tarentinum & Regis Pyrrhi.	
		P. Valerio Leuino, T. Coruncanio.	472
	3867		
223			

eius

An. ante Christũ natum.	Anni Vrbis cõditæ.		Anni Mundi	
	473	*P. Sulpicio Sauerrione, P. Decio Mure.*	3830	eius opera. Hebræi quoque, inter quos R. Ioseph Albo, R. Selomo, R. Dauid, Elias Leuita, nostræ vulgatæ æditionis interpretem Hieronymum agnoscunt, & frequenter non sine honoris titulo & præfatione citant, vt alibi docuimus.
263				Eleazarus Iudæorum Pontifex. Berachia Dux. Antiochus Theus Rex Syriæ Antiochiam condit.
	474	*C. Fabricio Luscino 2. Q. Æmilio Papo. 2.*		Præter viginti duos libros sacros, alij septuaginta duo apocryphi in Ægyptum delati sunt, auctore Epiphanio in libro de mensuris, & ponderibus scripturæ. Vnde fortassis libri Tobiæ, Baruch, Iudith, & similes, qui in nostris Biblijs Græcis & Latinis hodie reperiuntur, ad nos peruenerunt. Alioqui enim apud recentes Hebræos aut non extant, aut certè non sunt Authentici. Quoniam eorum primus canon iam erat conditus ab illa magna Synodo, cuius scriba fuit Ezras, vt supra docuit, & præterea docent Hab. *Tract. de votis in Tal. & R. Mose de Kotsis præf. in Seph. MiZuoth. Sed est alter canon, de qua etiam suprà.*
	475	*P. Cornelio Rufino, C. Iunio Bubulco.*		Iesus, filius Syrach auctor Ecclesiastici; qui panaretos dicitur, id est, de omni virtute liber. Fuisse fertur vnus de septuaginta duobus interpretibus. De stirpe Iesu sacerdotis, cuius Zachar meminit. Eius librum fuisse canonicum & sacrum Iosephus indicat lib. 2. contra Appionem pag. 548. Græci exempli, capitis. 42. sententiam citans.
				Ieremiæ Prophetæ nepos creditur. Ben Sira Hebræis dicitur, cuius nomine feruntur sententiæ Chaldaïco sermone, citatæ à Tanhuma pag. 81. col. 2. vetustissimo Rabbino in Pentateuchum.
				Aristobulus Agathobuli discipulus vnus fuit è 70. interpretibus. *Anatolius Laodicenus apud Euseb hist. 7. cap. penult.*
	476	*Q. Fabio Gurgite, C. Genucio Clepsina.*		Philo Iudæus senior, fortasse & ipse è 70. interpret. quem aliqui faciunt sapientiæ Salomonis concinnatorem (Nam alter iunior vixit Caij Imperatoris temporibus.) Fuit & alius eiusdem temporibus, magni apud æthnicos nominis, de quo *Ioseph. lib. 1. contra Appionem.*
	477	*M. Curio Dentato, L. Lentulo.*		Fortasse qui Byblius dicitur, & ex lingua Phænicũ transtulit historiam Sanchuniathonis auctoris antiquissimi.
				Aristæas Philadelphi cubicularius scribit historiã de 72. interpretibus.
				Demetrius Phalereus Theophrasti discipulus regius Bibliothecarius. Leontium docta meretrix.
	478	*Ser. Cornelio Merenda. M. Curio Dentato 4.*		Chrysippus Stoïcus, qui plura scripsit quàm cæteri possent legere. Carneades Academicus qui nihil proponebat, quod non probaret, nihil improbabat, quod nõ expugnaret. Ecateus Abderides philos. qui & librum edidit de vita Abrahæ. (*Ios. lib. 1. Ant. c. 7.*) Lycophron, è cuius tragœdiis vnica extat Cassandra, Philadelpho charus, non tam propter poesim, quàm ob Anagrammanismos.
				Timochares Astronomus, Aristophanes Grammaticus, Zoilus Amphipolita Homeromastix Alexandriæ degunt, vbi musæ posthabitis Athenis suum domicilium collocarent.
	479	*C. Fabio Dorso Licinio, C. Claudio Canina.*	3867	Post Phaleræum Bibliothecę præfuit Callimachus. Octingentos libros scripsisse fertur. Soli autem hymni supersunt.
				Coætaneos sex alios poëtas habuit, qui omnes a pleïadum numero Pleïades dicebantur: Lycophro-

iem, Aratum, Theocritum, Nicandrum, Philicum, Homerum Iuniorem. Vide Tzetzem Lycophronis interpretem.

Abhinc setin Ægyptus Philosophari Græcè, & Græcas scholas instituere: quin etiam per totum Orientem Græcus sermo vigere cœpit. *Hieronymus in proœmio lib. 2. commentoriorum ad Galatas.* Metasthenes Persa histuriam scribit.

Imò verò per Occidentem, ita vt cum Græcorum imperio, eorum quoque disciplinæ, leges & sermo in mundo, vt fit, propagata sint: sicuti attingit Cicero pro Archia. Nam etiam nostri Galli linguam Græcam coluerunt, Druidis & Semnotheis (voces sunt Græcæ originis) apud se institutis, qui rebus diuinis præessent, sacra priuata & publica procurarent, religiones interpretarentur, iuuentutem erudirent, de controuersus publicis priuatisque responderent, præmiis pœnisque impositis. *Cæsar libro sexto de bello Gallico.*

Arcesilaus auctor nouorum Academicorum, qui spem omnis scientiæ eripuit. *Seneca.*

Zenone Stoico succedit Cleantes.

Eidylia Theocritus, Aratus Antigoni Macedonum regis medicus scribit Phænomena, Nicander Theriaca & Alexipharmaca. Athenodorus Arati frater primus Zoilo pro Homero contradixit.

Aratus ignarus Astrologiæ ornatissimis atque optimis versibus de cœlo stellisque dixit, atque conscripsit. *Cic. 1. de Oratore.*

Vsus papiri, qua abundant Nilus & mare Ægyptium rubrum, sine chartæ iunceæ, inuentum est, cum ob Attalo rege primo Pergami & Galatiæ mēbranas Philadelphus obtinere, ad parandam librorum tantam supellectilem, non potuisset. Antea scribebant in libris siue corticibus arborum.

Huius autem æmulatione Attalus insignem, quidem, sed tamen multò inferiorem bibliothecam parat, viris doctis, quales plurimos istud æuum ferebat, è Græcia conquisitis.

Sic & reges Asiæ, quorum Bibliothecæ Euphorion ob Antiocho magno fuit præpositus. *Suidas in Euphorione.*

Attalus rex aurum intexere in Asia primus docuit. Vnde textum Attalicum.

Consynges Nicomedis regis Bithyniæ vxor, à canibus propter lasciuiores cum viro iocos laceratur.

Nicomedes Nicomediam condit.

ROMANÆ *sub Philadelpho propriè incipiunt, ab an. Vrbis 466. ad 505 nam ante hoc tempus parui fuere momenti & nominis. Ideo ea nunc seorsim, non vt antea promiscuè, degustabimus.*

ROMÆ Plebs propter æs alienum post graues & longas seditiones, ad vltimum secessit in Ianiculum. Vnde à Q. Hortensio deducta est, qui in ipso magistratu decessit, *Flor. Zonar. Aug. 3. de Ciuit.*

Plebiscita hinc lege Hortensia non minus, quàm leges valere cœperunt. *Gell. lib. 15. cap. 27.* Quæ lex antè lata fuerat Q. Publilio dictatore 414. sed fortè non obseruata.

Bellum Gallicum Senonicum, in quo L. Cæcilius Cos. cæsus est, sequenti anno à Dolabella confectum, cunctis Gallorum reliquiis in Hetruria ad

An. ante Christū natum.	*Anni mundi.*		*Anni vrbis cōdita.*
203	3830	*L. Papirio Cursore, Sp. Caruilio.*	480
		C. Quinctio Claudo, L. Genucio Clepsina.	481
		C. Genutio Clepsina, Cn. Cornelio Blascone.	482
		P. Sempronio Sopho, Ap. Claudio Caci F.	483
		M. Atilio Regulo, L. Iulio Libone.	484
		D. Iunio Pera, N. Fabio Pictore, Caudice Caci fratre.	485
		Ap. Claudio, M. Fuluio Flacco, quando, Primum bellum Punicum.	486
		M. Valerio Messala Mox. M. Otacilio Crasso.	487
		L. Postumio Albino. Q. Mamilio Vitulo.	488
		L. Valerio Flacco, T. Otacilio Crasso	489
		Cn. Cornelio Scipione Asina, C. Duilio.	490
		C. Aquilio Floro, L. Cornelio Scipione.	491
		A. Atilio Colatino, Q. Sulpicio Potercule.	492
		Cn. Cornelio, C. Atilio Serrano Regulo.	493
	3867	*L. Manlio Vulsone Longo, Q. Cædicio eóque mortuo, M. Atilio Regulo.*	494

Varronis

An. ante Christū natum.	Anni Vrbis cōditæ.		Anni Mundi.	
				Varronis lacum deletis, ne quis extaret in ea gente, qui incensam à se Romam gloriaretur. *Florus.*
			383 0	Cæteris gallis tertio ante Pyrrhi in Italiam aduentum anno pax data. *Polybius.*
263	466			Sicque ab Æsi fluuio quondam Italiæ termino vsque ad Rubiconem Italiæ fines producti sunt.
	493	*M. Æmilio Paulo, S. Fuluio Nobiliore.*		Nondum Hetrusco bello confecto, cum Tarentinis & rege Pyrrho per biennium bellatum est. *Iornandes, Plutar in Pyrrho.*
				Res contra Lucanos, Samnites, Bruticos prosperè gestæ. Voda Tarentini & Samnites Pyrrhum ex Sicilia reuocatunt, qui sic imperium Siciliæ tam cito amisit, quàm facilè quæsiuerat.
				Sed nec in Italia fortuna meliore tertium pugnās vsus in Epirum regreditur anno, postquam in Italiam primùm venisset, quarto. *Iustinus.*
	496	*Cn. Cornelio Scipione Asina, A. Atilio Calatino.*		Bis castris exutus, bis sauciatus & victus. *Florus.*
				Ad hunc vsque annum Roma scandulis tecta fuit. *Plinius lib. 16. cap 11.*
				Et Italia primùm vidit Elephantos. *Idem lib. 8. cap. 6.*
				Tarentini mortuo Pyrrho Carthaginenses in auxilium vocant.
				Deum Vrbis 480. bellum Samniticum & Tarentinum confectum per Caruilium & Papirium. Victis pax & libertas data.
	497	*Cn. Seruilio Capione, C. Sempronio Blæso.*		De Samnitibus vigesimus quartus triumphus actus. *Florus.*
				Qua victoria magna pars Italiæ in potestatem Romanorum redacta est, victis præsertim Tarentinis, Samnitibus, Lucanis, & paulò ante Hetruscis.
				Vrbis 483. ante Sempronium & Appium Claudium, Eutropius Q. Ogulinum & C. Fabium Pictorem collocat. Sic Plinius & Velleius.
	498	*C. Aurelio Cotta, P. Seruilio Gemino.*		484. Argento signato. 4. aut. 5. annis ante primū, Punicum Romani vti incipiunt. *Plin. lib. 33. c. 3. Florus,* id est, denariis argenteis, *Zonaras.*
				Conduntur à Romanis Ariminum in Gallia, Beneuentum in Samnio. *Velleius lib. 1.*
				Picentini, Salentini, Brudusini portu commodo instructi ad traiiciendum in Illyricum & Græciam, vincuntur M. Atilio duce. *Florus. Zonaras.*
				Sassinates, siue Vmbri, Messapiei, & Vulsinij. *Iidem.*
	499	*L. Cæcilio Metello, C. Furio Paculo.*		An. 486. ante Appium Claudium & M. Fuluium Fasti Siculi Q. Fabium Max. L. Mamilium Vitulum Coss. ponunt. Sic Zonaras & Cuspinianus.
	500	*C. Atilio Regulo, L. Manlio Vulsone Longo 2.*		Anno sequenti bellum Punicum primum susceptum est Appio Claud. Coss. quòd Pœni Tarentinis aduersus Romanos auxilio venissent, & Romani vicissim cum Syracusano Hierone Pœnorum hoste amicitiam iniissent. Solinus confert in Vrbis 489.
				Tum quidem clarum Rom. nomen erat, at arma nondum extra Italiam mota fuerant.
				Bellum Punicum primum.
	505		3867	Primo foris à Romanis gestum Appio Claudio Cæci fratre, M. Fuluio Flacco Coss. post Romam conditam annis fermè 490. *Gell. libro 17. capite 21.* Viginti post bellum cum Pyrrho sumptum. *Ibidem* 60. post Alex mortuum. 251. ante Christum. Nam antea annis propè quingentis domi luctari tantùm fuerant, ad domandam subigendámque Italiam *Florus libro secundo epitomes.* per annos 23. confectum.

Oros lib. 4 cap. 9.

Iam hic ergo Romanorum externa bella incipiũt per 200, annos gesta, quibus Africam, Europam, Asiam magnis victoriis peragrarunt.

Carthaginensibus opem tulerunt Lacedæmonij duce Xantippo, Hispani & Gallogræci.

Carthaginensium, duces duo Hannones, Annibal senior, qui ob victam suam classem à militibus suis in crucem actus est. Duo Asdrubales, Amilcar, Barca, Bostaris.

Censu hominum Romæ habito inuenta sunt ducenta septuaginta millia.

M. Regulus, L. Manlius Coss. Hamilcarem in Hispania vincunt. Metellus deinde Afros in Sicilia.

Romani obtinent Apuliam, Calabriam & Messanam.

Cum Hierone pax facta. Afri in Sicilia victi.

M. Valerius Messana, Catina in Sicilia capta primum horologium in publico statuit, secundum rostra in columna. *Plin lib. 7. è Varrone.*

Hic enim cum collega Otacilio tum in Sicilia res magnas gessit. *Eutrop.*

Hanno Carthaginensis nauali prælio victus à Duillio, Manibus ferreis ab ipso excogitatis, quos coruos nominauit. *Polyb. Front lib. 2. cap. 3.*

Hoc primum tempore Romani classem belli gerendi causa habuerunt. Vnde Duillius primus naualis victoriæ duxit triumphum, honore habito, vt reuertenti à cœna, tibicine canente funale præferretur, quasi quotidie triumpharet. *Cic. in Catone, Plin. lib. 34.*

Is etiam Iano templum apud forum olitorium struxit. *Tacit. lib. 2.*

Scipio Corsicam & Sardiniam capit.

L. Cæcilius Metellus Asdrubalem in Sicilia vicit 131. elephantos cepit, hostium 20. millia apud Panormum occidit. Elephantos centum viginti, *Florus*, centum triginta, *Eutropius*, pompa maxima Romam primus in triumpho duxit, vrbis 502. *Plin. lib. 8. cap. 6.*

Ei, vt quoties in Senatum iret, curru veheretur ad curiam concessum est, quod antea nulli contigerat. *Plin. lib. 7.*

E duobus Coss. Pulcher Cæci nepos contra auspicia pugnans naues 170. amisit, cæsis, 8. milibus hominum & 20. captis & 20. nauibus. Alter L. Iunius Pullus naufragium passus est. *Florus.*

C. Aquilium & L. Cornelium prætermittit Eutropius, quos hic an. 49. posuimus.

L. autem is Cornelius Scipio de Pœnis, Sardis, Corsis triumphauit. *Eutrop.* Pœnos ita terra marique expugnauit, vt iam victoriæ nihil nisi Africa ipsa restaret. *Florus.*

Post M. Atilium Regulum, L. Manlium Coss. Africa nullas copias Romanas vidit, nisi post annos ferè quinquaginta, cum P. Scipio traiecit. *Liuius lib. 39.*

Tum enim Atilius victis nauali prælio Pœnis in Africam traiecerat: Vbi serpentem miræ magnitudinis, qui milites ad fluuium Bagradam aquatum descendentes deuorabat, cum maxima exercitus clade, interfecit, & eius corium 120. pedes longum Romam misit. *Florus. Gellius libro sexto, capite tertia.*

An. ante Christũ natum.	Anni mundi.		Anni vrbis cõditæ.
263	3830	*P. Claudio Pulchro, L. Iunio Pullo.*	501
		P. Seruilio Gemino, C. Aurelio Cotta.	502
		L. Cæcilio Metello, N. Fabio Buteone.	503
		M. Fabio Licino, M. Otacilio Crasso.	504
		M. Fabio Buteone. C. Atilio Bulbo.	505
	3866	3. C PTOL. EVERGETES, an. 24.	506
223	3890	*Simone iusto, deinde Onia Pontificibus.*	*In prolog. Ecclesia.* 530

An. ante Christũ natum. | *Anni vrbis cõditæ* | | *Anni mundi.*

226 — *Antiocho Theo, mox Seleuco Callinico, an. 20. Seleuco Ceraunio, an. 3. Antiocho Magno, ann. 36. Syriæ reg.* — 3866

Antig. Gonata, Demetrio 2. an. 10. Antig. Dosone ann. 12. Macedoniæ.

Arsace primo Parthorum rege, an. 28.

Romæ Coss.

506 *A. Manlio Torquato Attico, C. Sempronio Blæso 2.*

507 *C. Fundanio Fundulo, C. Sulpicio Gallo.*

508 *C. Lutatio Catulo. A. Posthumio Albino.*

509 *Q. Lutatio Cercone, A. Manlio Torquato Attico. 2.*

510 *C. Claudio Centone Caci F. M. Sempronio Tuditano.* (Cic. in Præf. Tuscul.)

511 *C. Mamlio Turrino, Q. Valerio Faltone.*

512 *T. Sempronio Gracche, P. Valerio Faltone.*

513 *L. Cornelio Lentulo Caudino, Q. Fuluio Flacco.*

514 *C. Licinio Varo, P. Cornelio Lentulo Caudino.*

515 *T. Manlio Torquato. C. Atilio Bulbo.*

516 *L. Postumio Albino, Sp. Caruilio Ruga.*

Valerius de miraculis.

Pœni à Lacedæmoniis auxilium petentes Duce eorum Xantippo 30. Romanorum millia occiderunt, & Atilium Regulum ceperunt, Elephantorum maximè causa *Polybius*. Nam in his Bellis Elephantis sæpius pugnatum.

T. Coruncanus primus è plebe pontifex Max. factus est.

e SYRIAM vastat debellato Callinico, Iudæam, Siliciam, aliaque multa obtinuit. Regnauit Epiphanio an 24. aliis 26. Sororem in vxorem duxit.

Berenicis reginæ coma in cœlum à Conone Mathematico relata.

Sapienna Salomonis sub hoc tempus videtur aut condita, aut in Græcum versa.

Simon Iustus Iudæorum Pontifex.

Onias eius nominis secundus, qui Menassi successit, 11. Hebræorum pontifex Euergeti negauit tributa. Vnde consecutæ magnæ calamitates. Iosephus dux Iuda regem placauit, & præfecturam Iudææ & finitimarum regionum retulit. Cuius filius Hyrcanus fuit princeps familiæ Dauidicæ vltimus. *Iosephus lib. 12. cap. 4.* Erat è Christi maioribus. *Luc. 3.*

Iesus Sirach Nepos superioris Ecclesiasticum, quem librum Hebraicè sub titulo prouerbiorum, Mislé, auus conscripserat, in Græcum vertit. ann. ætatis 38. sub Ptolomæo Euergete, sic enim debet intelligi, quod ipsemet in prologo Ecclesiast. narrat, non vt indoctè Geneucoses transtulerunt, an. tricesimo octauo Euergetæ regis. Nam Euergetes annos duntaxat. 24 regnauit. Possit etiam significare se descendisse in Ægyptum. 38. anno, postquam auus ipse suam sapientiam siue Ecclesiasticum Hebraicè conscripsisset, quem nunc ex reperto exemplari emendatissimo Græcum faceret.

Eratosthenes Grãmaticus post Callimachum Bibliothecæ præpositus.

Cosmographus orbis terrarum & Plato minor dictus. Primus Astronomiam veterem correxit, & post eum Hipparchus annis circiter quinquaginta, nisi quòd Eratostenes ad 81 p. tuerisse dicitur, vt eum Hipparchus videre potuerit.

Apollonius Rhodius, qui scripsit Argonaotica, Eratostenis discipulus. Post præceptorem præfectus fuit Bibliothecæ, in qua habuit successorem Aristonymum comicum sub Philopatore mox, in quem, vt ingratum discipulum, poëma Ibis inscriptum Callimachus condidit. *Suid.*

Cum tempore Aristotelis dubitaretur, num Africa ambiretur mari, quidam Eudoxus iam Ptolomæi Euergetis fugiens à mari rubro peruenit nauigatione ad fretum Gaditanum, *Mela, Strabo.* Quod & temporibus Iosiæ & Necaoni Pharaonis contigerat.

Cleomenes rex Lacedæmoniorum re malè gesta, & Lacedæmone amissa, cum Antigono rege Macedonum ad Euergetem confugit.

Lycurgus Lacedæmoniorum rex creatur. *Polyb.*

Arsaces Parthorum regnum secundo Euergetis anno condit.

Bellum Carthaginensium contra Numidas, *Polyb. libro primo.*

Amilcar cum exercitu in Hispaniam missus Carthaginensium imperium amplificauit. *Polyb. libro secundo.*

Hieron Siciliæ rex Romam veniens populum frumento donat *Eutrop.*

Romana tempore Euergetis ab Vrbis 506 ad 530.

A. Posthumum Cos quoniam & idem Flamen Dialis erat, Cæcilius Metellus pontifex Max. cum ad bellum gerendum proficisci vellet, in vrbe tenuit, nec passus est à sacris recedere.

Rebus aduersus Pœnos, à pluribus ducibus prosperè gestis, summam victoriæ C. Lutatius consul victa ad Ægates insulam classe Pœnorum, finem bello primo Punico imposuit (vrbis 508.) *Liuius lib. 22.* Nam pax inde pœnis data. *Idem lib 30.* Amilcatis scripta manu, qui erat belli vigesimus tertius, *lib. 26.*

Iis legibus, vt Pœni Sicilia & omnibus insulis, quæ essent inter Italiam & Africam excederent, duo millia & ducenta talenta in viginti annos penderent, in præsens mille. Captiuos Romanos sine pretio redderent &c. *Polybius.*

Tum Sicilia prima prouincia Populi Romani facta est, regno Hieronis Syracusani excepto. *Cic. in Verrem*: Nam non nisi bello Punico secundo captis Syracusis, tota deinde venit in populi Romani potestatem.

Idem Lutatius consul de Faliscis triumphauit, qui rebellatant. *Valer. lib. 6.*

Vrbis 509. L. Metelus pontifex Max. cum templum Vestæ arderet, sacra ex incendio rapuit. *Val. lib. 1.* Velina & Quirina tribus adiectæ. Spoletum colonia deducta. Floralia instituta ex libris Sibyllæ, vt omnia bene deflorescerent. *Plin. lib. 18.*

Liuius Andronicus, primus poëtarum latinorum mox post pacem cum Pœnis factam, post Sophoclis & Euripidis mortem annis plus ferè centum & sexaginta, post Menandri circiter quinquaginta duobus, fabulam publicauit, anno vno ante natum Ennium, qui Plauto & Næuio fuit senior, *Cicero in Bruto Gell. lib. 17. cap. vlt.* id est, vrbis quingentesimo decimo Cl. Centone Appij Cæci filio, M. Sempronio Tuditano Coss. *Ciceron praef. Tuscul.* Vbi perperam quidam corrigunt 514. Nam verè & iuxta nostram Liuianámque supputationem & vt illic legitur, Cõsulatus Centonis & Tuditani incidit in annum Vrbis 510. Tam sero Poëticam Latini acceperunt.

511. Colonia Valentiam deducta. Natus Ennius, *Gell. lib. 17. cap. vlt.*

512. Bellum Gallicum contra Cisalpinos, qui cum post priores clades, 45. annos quieuissent, rursum arma mouerant, Transalpinis clam accersitis, *Polyb. lib. 2.*

Ligusticum contra Ligures, & Insubres latroci nantes in imis Alpium iugis, contra quos iam annis 80 fuerat bellatum. *Strabo lib 4.*

Q. Maximus eo confecto templum Honori dedicauit. *Cic. de nat. Deo.*

Sardoum. Tum enim Sardinia venit in Romanorum potestatem cedentibus Pœnis. Sardi autem mox rebellantes iisdem Pœnis auctoribus mox triumphati sunt. Atque ita Sardinis inter primum & secundum Punicum ductu Manlij Cos. certum

An. ante Christi natum.	*Anni Mundi*	Gallicum Bellum.	*Anni vrbis cõdita.*
	3866		
		Q. Fabio Max. Verrucoso, M. Pomponio Mathone.	517
		M. Æmilio Lepido, M. Poblicio Malleolo.	518
		C. Papirio Mosone, M. Pomponio Mathone,	519
		M. Æmilio Barbula, M. Iunio Pera.	520
		L. Postumio Albino Gn. Fuluio Centumalo.	521
		Illiricum.	
	3890	*Q. Fabio Max. 2. Sp. Caruilio, Max. Ruga.*	522

An. ante Christũ natum. | *Anni Vrbis cõditæ* | | *Anni mundi.*

225

accepit imperium, & secunda Romani imperij Prouincia facta est. *Velleius.*

3867 Corsicum. Quo confecto Papirius Masso primus in monte Albano non procul ab vrbe triumphandi initium fecit, quòd triumphum à Senatu in Vrbe non impetrasset, & cæteris postea exemplnm prębuit, vt M. Marcello victis Syracusanis, Myrtea Corona aurea vlus. *Vol.lib.3. Festus.*

523 *P. Valerio Flacco, M. Atilio Regulo,* Gell.lib.4.c.3.

Sic pax omnibus locis facta Vrbis 515. iuxta alios 518. ita vt Romani nullum haberent bellum, Iani gemini porta clausa, quod semel tantùm antea cootigerat, Numa regnante. *Oros. libro quarto capite* 10. *&* 11.

Et id quidem anno vnico. Nam Iani templum eodem anno clausum & patefactum, dum sequenti bellum Gallicum exarsit. *Ibidem & Varro libro quarto de ling.*

524 *L. Apustio Fallone, M. Valerio Messala.*

Bellum Illyricum confectum à Fuluio Centumalo Cos. propter vnum ex legatis à Thoa rege occisum. Inde à Corinthiis in societatem Isthmorum ludorum vocati sunt Romani. Tum capta est Corcyra. *Epitoma Liuij.*

Sp. Caruilius Rugo primus diuortium cum vxore fecit anno Vrbis conditæ 523. Pub. Valerio & M. Atilio Coss. *Gell.lib.4.cap.3.* non sine populi odio. *Dion lib.2.* Quæ Liuiana est & nostra supputatio, cum alij eorum consulatum conferant in 526.

525 *C. Atilio Regulo, L. Æmilio Papo.*

Anno quarto ante initium secundi Punici secunda Gallorum in Italiam expeditin, Ariouisto & Britomaro ducibus, quos M. Marcellus vicit. *Polyb. libro secundo.*

Coofectum est hoc bellum à L. Æmylio Papo cum trecentis millibus armatorum Latini nominis, citra externa vlla auxilia. Nam pro Romanis tota consenserat Italia contra ingentes Gallorum copias, quę Alpes transierant. *Eutrop. Plin.lib.3.*

526 *T. Manlio Torquato 3. Q. Fuluio Flacco 2.*

Et se non prius soluturas baltea iurauerant, quàm capitolium ascendissent. Factum est, Victas enim Æmylius in Capitolio discinxit. *Florus.*

Tum primum exercitus Romani trans Padum ducti & Galli Insubtes fusi, *Orosius.*

527 *C. Flaminio, P. Furio Philo.*

Gallicum alterum.

De iis triumphauit Flaminius, qui contemptis auspiciis, quibus pugnare contra eos prohibebatur, conflixit & vicit *Oros. lib.4.cap.12. Plut. in Marcello.* & de torquibus Gallorum aureum trophæum Ioui crexit. *Florus.*

528 *M. Claudio Marcello, Cn. Cornelio Scipione Caluo.*

M. Claudius Marcellus, qui post quinquies consul fuit, & C. Cornelius Scipio, qui postea in Hispania ab Asdrubale Pœno cum Fratre P. Scipione occisus est, primi inierunt consulatum Idibus Martiis. Qui dies deinde solennis ei ineundo mansit, vsque ad Vrbis sexcentesimum. Antea ab Idibus Decembris, deinde Calendis Octobris. *Sigonius com. in Fastos Coss.*

529 *P. Cornelio Scipione Asina, M. Minucio Rufo.*

Istricum.

Hic est Marcellus, qui sua manu occidit Insubriũ regem (imo & Germanorum, qui Gessatæ Polybio) Virdumarum, & tertia post Romulum Feretrio Ioui arma suspendit. *Florus. Virg.6. Æneid.* Tunc Mediolanum Insubrum caput & Comum cum tota Insubria Romanis cessit.

200

3890 Bellum Istricum multo Romanorum sanguine à *Cornelio Minucióque* Coss. confectum. *Oros.*

d CONTRA hunc Seleucum Ceraunus dein-

An. ante chriſtu natum. | Anni mundi. | Anni vrbis cõdita.

de Antiochus Magnus Syriam recuperarunt. ſed cum Philopator certamen reparaſſet iuxta oppidum Raphan in finibus Ægypti, Antiochus omnem amiſit exercitum, & per deſerta fugiens penè captus eſt. Hinc cum Syria deceſſiſſet, ad extremum pactionibus quibuſdam pugna finita eſt.

Indigna multa commiſit in religionem. 3. *Machabæorum.*

In hippodromo Alexandriæ Iudæos efferatis elephantis proterendos expoſuit, cuius hiſtoriæ ſummam perſtringit Ioſeph. lib. 2. contra Appionem, annis ferè 50. ante Machabæos.

199 | 3890 — 4 d PTOL. PHILOPATOR, an. 16. — 530

183 | 3905 — *Mach. 3. lib.* — 545

Iudæam fraude ſubactam amiſit, Antiocho Magno Iudæis fauente, qui multas vrbes ei eripuit, Ægyptum etiam aggreſſus.

Onia Pontifice max.

Patrem, matrem, ſororem, coniugémque extinxit. Tryphon à luxu & deliciis cognominatus eſt. Nauem actuariam 50. ordinum primus condidit. *Plin. lib 7 cap. 56.*

Seleuco Cerauno, inde Antiocho Magno, an. 36. Syriæ rege.

Ab hoc, regnum Ægypti & Syriæ bella varia Daniel ſub nomine Regis Auſtri & Aquilonis prædixit. Nam Iudeæ Aquilonaris eſt Syria, Auſtralis Ægyptus.

Primus è Medicis venit Romam Peloponneſis Archagatus Lyſaniæ f. L. Æmylio, M. Liuio Coſſ. an. vrbis 535. Tandiu enim Roma medicis caruit, & nunquam melius habuit. *Plin lib. 29 cap. 1.* centum annis amplius poſt Alexand. Magnum.

Antigono Doſone, deinde Philippo, ann. 42. Macedoniæ.

Strabo quiſpiam peruidebat aliquid è 130. millibus paſſuum. Vt è Lilybæo Siciliæ promontorio exeuntem claſſem Carthaginis portu, indicato etiam nauium numero. *Plin.*

Cremona in Italia conditur. *Tacit. lib. 19.*

Mithridate ſiue Arſace Parthorum ſecundo rege, 36. an.

Philopomenes dux Achæorum à Meſſaniis captus occiſus eſt in Sicilia.

Leges Lycurgi abrogauit ſexcentis circiter annis poſtquam latæ fuiſſent, odio Lacedæmoniorum compellens patriam diſciplinam cum Achaïca commutare. Sed aliquanto poſt illi, beneficio populi Romani, relictis inſtitutis Achaïcis priſtina ſua repetiuerunt. *Pluta. in Philopomene.*

Achæi duce Philopœmene cum Nabide Lacedæmoniorum tyranno bellum gerunt.

Arius rex Lacedæmoniorum, de quo in lib. Mach.

ROMANA *tempore Ptol. Philopatoris ab Vrbis 530. ad 545.*

Romæ Coſſ.

L. VETVRIVS, C. Lutatius Coſſ. in Iſtros profecti cum exercitu vſque ad Alpes, citra pugnam multos ſibi adiungunt *Zonaras.*

L. Veturio Philone. C. Lutatio Catulo. — 530

L. Æmilius Paulus, Pauli illius, qui Perſen debellauit pater, de Illyriis triumphauit. Belli cauſa fuit Demetrius Pharus rex, qui Macedonum rege conſiſus Illyrica oppida Romanis ſubiecta repetebat. *Polyb. & Iuſt. lib. 29.*

M. Liuium Salinatorem triumphi, & victoriæ participem faciunt Zonaras & Frontinus lib. 4.

M. Liuio Salinatore, L. Æmilio Paulo. — 531

Demetrius ad Philippum Macedonum regem confugit. Pineus rex ſtipendium dare coactus eſt. *Epitoma Liuij 20.*

183 | 3905

BELLVM PVNICVM SECVNDVM pro Mamertinis primùm ſociis, deinde pro Saguntinis, auctore Annibale filio Amilcaris, qui priore bello ad Ægates inſulam victus fuerat, C. Lutatio Coſ.

An. ante Christū natum.	Anni vrbis cōdita.	
199	532	*P. Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo.*
		Secundum Bellum Punicum, *pro Mamertinis, & Saguntinis.*
	533	*Cn. Seruilio Gemino, C. Flaminio 2. eóque occiso M. Atilio.*
	534	*T. Terentio Varrone, L. Æmilio Paulo 2.*
		Romæ Coss.
	530	*L. Veturio Philone, C. Lutatio Catulo.*
	531	*M. Liuio Salinatore, L. Æmilio Paulo.*
	532	*P. Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo, quando susceptum est* Secundū bellum Punicum, *pro Mamertinis & Saguntinis.*
183		

Anni Mundi.

Nam is à pueritia Romano odio imbutus, vbi primum per ætatem potuit, animum ad reuocandum bellum, & vlciscendum patrem adiecit.

3890 Gestum est annis 17. (Tamdiu enim Annibal in Italia cum valido exercitu mansit) & finitum est sub vrbis 550. id est, quinquagesimū sextum post primū incboatum. Cui Macedonicum successit.

Annibal à Pœnis in demortui Asdrubalis locum in Hispaniam missus, in Olcadum fines irrupit. Altheiam expugnauit. Sequenti anno in Vaccæos ducens Helmandicam & Arbocalam vrbes cepit. Carpentanos ad deditionem adduxit. Saguntum intra octo menses cepit.

Deinde traiecto Ibero Fluuio Ilergetes, Bargusios, Anseranos, & cæteros Hispaniæ populos vsque ad Pyrenæos montes subegit, ac per Galliam ad Alpes in Italiam transgressus est.

Ita secundo belli anno P. Cornelium Cos. se ei ex Alpibus descendenti opponentem ad Ticinum, T. Semproniom iam ex Sicilia reuersum ad Trebiam acie fudit. *Polybius paulò secus ac Liuius.*

Tertio C. Flaminium, qui se ipsi primo verè è Gallia Cisalpina in Hetruriam transgresso, post Apenninum superatum, oculum etiam frigoribus amissum ad lacum Thrasimenum obtulerat, cum toto exercitu occidit. Ad quam cladem cum paucis post diebus, 4. equitum millium duce C. Centenio clades accessisset, magno terrore Vrbs ad dictatorem dicendum confugit. Nempe Q. Fabiū Max. qui haud procul Apulia castra fecit. Eo enim iam Annibal ex Hetruria per Vmbriam & Picenum, Marsis inde ac Peligois vastatis, concesserat.

Inde in Samnium mouit, atque aliquot oppidis captis, spe Capuæ recipiendæ oblata, Casilinum venit. Agrum sociorum in conspectu Fabij, qui per iuga montis Massici eum persequebatur, exussit. Fabij exercitum sarmentis ad cornua boum alligatis incensisque, & bubus per noctem immissis perturbauit, per Calliculæ iugum agmen traduxit, atque in Pelignos populabundus rediit.

Inde retro Apuliam vsque ad Gerunium, donec à Cn. Seruilio & M. Atilio Regulo exemplo Fabij cunctante cibi inopia pressus est, ad quam depellendam ad loca Apuliæ calidiora & maturiora messibus mouit.

Vbi prope Cannas quarto belli anno L. Paulum Coss. cum Romanorum 40. millibus, senatoribus 80. consularibus, prætoriis & ædilitiis plurimis occidit. Terentio Varrone altero Cos. cum 50. tantùm equitibus Venusiam profugiente, cæteros cepit, vt iam propter desperationem de relinquenda Italia multi nobiles consilium inirent, nisi P. Scipio Tribunus Militum, Stricto super capita deliberantium ferro, se pro hoste habiturum eum, qui id sentiret, iurasset. *Polyb. Liu. Florus.*

Post hanc Cannensem cladem defectione accepit Attellanos, Calatinos, Hirpinos, Apulorum partem, & Samnitum, Brutios omnes, Lucanos, Surrētinos, Græcorum omnem ferme oram, Tarentinos, Metapontinos, Crotonienses, Locros, Cisalpi-

3905 nósque omnes Gallos.

Inde ex Apulia in Samnium profectus Cossam deditione consequitur. Pòst Neapoli frustra

tentata, Capuæ receptus est. Deinde in agrum Nolanum exercitum traduxit. Pòst Nuceriam se ob famem dedentem incendit. Ad Nolam reuersus, quam Marcellus tenebat, tum primum à Romanis fugatus est. Itaque spe potiundæ Nolæ adempta, Acerras contendit, direptásque cremauit. Tentato Casilino in hiberna Capuam concessit, mitescente hyeme Casilinum expugnauit.

Quinto an. à Philippo Macedonum rege legatos de iungenda belli societate excepit. Deinde ad oppugnandas Cumas tendit. Inde Nolam, vbi duobus prælus à Marcello victus, fugatus est ad Apuliæ hiberna circa Arpos. Hierone Syracusano in Sicilia mortuo, cum Hieronymo eius nepote fœdus facit.

6. Pugnat varia victoria cum Marcello & Fabio Coss. Tum Marcellus Syracusas oppugnauit à Ro. amicitia alienatas & cum tota Sicilia ad Pœnos inclinatas. Ne eas caperet vnius Archimedis industria prohibuit. Tertio anno tamen pòst cepit. Qua victoria Sicilia tota in potestatem pop. Rom. venit atque prouincia facta est. *Vellejus.*

7. In agro Tarentino æstatem consumpsit spe potiundæ Tarentinorum vrbis: per proditionem. Nam præter arcem Tarentini iuuenes, qui se noctu venatum ire simularant, eam prodiderunt.

8. ad Capuam à Romanis oppugnatam æquo marte pugnat, contra Pulchrum & Flaccum Coss. M Centenium Penulam delet. Fuluium Flacci fratrem fugat & castris exuit.

Nono, cùm Romanos allicere ad pugnam, nec per castra eorum perrumpere ad Capuam posse sensit, caput belli Romam petendi consilium cepit, atque ad tertium ab Vrbe lapidem super Anienem castra posuit. Et cum per triduum exercitus vtrinque aciem direxissent, certamen tempestas diremit. Nam cum ad castra rediissent serenitas erat. Itaque in Lucanos, atque inde Rhegium contendit.

Decimo Fuluium Centumalium proconsulem in Apulia cecidit. Sed Marcellus cum eodem ad Numistronem bene pugnauit, etsi prælus magis tumultuosis, quàm magnis.

Vndecimo ad Canusium priore prælio Marcellum superauit, posteriore inferior fuit. Itaque in Brutios abiit. Túmque Tarentum Q. Fabius Cos. arte punica recepit.

Duodecimo Marcellum insidiis circumuentum in Campania occidit. Quinctium alterum Cos. saucium fudit, qui postea ex vulnere mortuus est.

Tum Galba proconsul aduersus Philippum & Achæos rem regebat. *Liuius.*

Nam eodem tempore per Romanos in 4. locis pugnabatur, in Italia contra Annibalem, vbi variæ hæ vices, donec Annibal anno 17. rediit, postquam venerat. In Macedonia contra Philippum. In Sardinia contra Sardos & Asdrubalem Carthaginensium ducem, vbi vicit Mallius, captiuis & Asdrubale Romam abductis In Hispania contra alterum Asdrubalem Annibalis fratrem, qui tandem à Romanis victus totam Hispaniam perdidit.

Tredecimo in extremum Italiæ angulum Brutios recessit, dolore perculsus ex nece Asdrubalis fratris, quem Cl. Nero & M. Salinator properantem ad se cum maximis copiis ex Hispania ad Senam

Anno ante Christũ natum.	Anni mundi.		Anni vrbis cõdita
	3890		
199		Cn. Seruilio Gemino, C. Flaminio 2. eóque occiso, M. Atilio.	533
		T. Terentio Varrone, S. Æmilio Paulo 2.	534
		[His sequentibus numeris aduerbialibus.]	
		L. Postumio Albino 3 eóque occiso M. Claudio Marcello 2. cui post abdicationem successit, Q. Fabius Max. 3. T. Sempronio Graccho.	535
		Q. Fabio Max. 4. M. Claudio Marcello 3.	536
		Q. Fabio Max. Verrucosi F. T. Sempronio Graccho 2.	537
183	3905		

An. ante Christū natum. | *Anni vrbis cōdita.*

199. 538 *Appio Claudio Pulchro, Q. Fuluio Flacco 3.*

539 *P. Sulpicio Galba, Cn. Fuluio Cĕtumalo.*

[Numeris aduerbialibus.]
540 M. *Valerio Leuino 2.* M. *Claudio Marcello 4.*

541 *Q. Fabio Max. 5. Q. Flauio Flacco 4.*

542 *M.* Claudio *Marcello, 5. T. Quintio* Crispino, Duodecimo anno belli Punici ab Annibale occisis.

543 *C.* Claudio *Nerone, M. Liuio Salinatore 2.*

544 *Q. Cæcilio Metello, L. Veturia Philone.*

183

Anni mundi

oppidum deleuerant, capite eius ante hostium stationes proiecto. Adde paulò pòst Romanum terra marique victorem fuisse.

3890 Quarto decimo nece fratris mœstus quieuit, sed neque à Romanis Coss. lacessitus est.

Quindecimo à Scipione Cos. fugatus est, amissis Locris. tum Carmine in libris Sibyllinis inuento pelli Italia hostem alienigenam posse, si mater Idæa deportata Romam esset, legati, qui eam deportarent, in Phrygiam missi sunt *Liu. App.* In sequenti anno eis tradita est per Attalum regem Asiæ. Lapis erat, quem matrem Deûm incolæ vocabant. Ludi Megalenses ei instituti.

Decimo sexto Scipione in Africam cum exercitu translato, P. Sempronium Cos. die primo repulit, postero fusus fugatúsque est, amissis quatuor armatorum millibus.

Decimo septimo reuocatur in Africam, quòd Scipio Syphacis Numidarum regis castra, qui accepta in matrimonium Asdrubalis filia amicitiæ Scipionis renuntiarat, incendisset: eaque cum Asdrubalis castris vna die deleuisset, cæsis aut haustis flamma 40. hominum millibus, captis sex. Eos iterum in magnis campis reparato exercitu fudisset indéque ciuitates circà omnes partim vi, partim metu subigeret, à Massinissa adiutus. Sicque Annibal gemens dolénsque in Africam reuertit.

Decimo octauo tentata per colloquium cum Scipione pace, nec impetrata, prælio extremo ab eo in Africa victus est. Post etiam Vermina Syphacis filius. Petentibus denique pacem Carthaginensibus, Scipio conditiones dixit, ac Romam eorum legatos ad Senatum misit. *Polyb. Liu. App.*

Anno sequenti Cornelio Lentulo, P. Ælio Pæto Coss. pax data.

Annibal tandem apud Prusiam Bithyniæ regem, cum à Romanis reposceretur veneno se necauit.

Post hoc Punicum Romani intra. 53. annos terra marique potentissimi euaserunt, multis regnis prouinciisque incredibili fœlicitate subactis. Nam vnico conflictu Philippus pulsus fuit è Macedonia. Vnica Antiochus Magnus Asia cessit. Vnica clade Carthaginenses Lybiam amiserunt. *Polib.*

Q. Fabius Max. quinquies Consul fuit. Primo consulatu Ligures, quorum caput Genua, subegit. Tertio & quarto Annibalem mora fregit, exercitui Minutiano ab Annibale profligato subueniit, Pater inde appellatus. Quinto Tarentum cepit ac triumphauit.

Interea res in Hispania contra Pœnos prosperè à Scipionibus gestæ, tandémque Syphax Numidarum rex ad amicitiam pop. Rom. traductus est. Nisi quòd anno octauo quàm in Hispaniam venissent, ab Asdrubale propè cum toto exercitu cæsi sunt, amissa ferè Hispania.

Cúmque deinceps post duos occisos Scipiones omnes imperium recusarent, Pub. Scipio filius accepturum se dixit. Itaque eò extra ordinem pro consule missus est. Vbi & noua Carthagine vna die expugnata rem bene gessit.

3905 Deinde per M. Silanum, Annonem in locum Asdrubalis missum, viuum cepit. Magonem fugauit. Cum Syphace Massylorum rege fœdus fir-

mauit. Cum Maſſiniſſa Maleſulorum rege & Gaditanis ſocietatem iniit. Quibus victoriis Hiſpania prima continentis prouincia facta eſt, *Liuius lib 28. Ruſin.*

Archimedes mortalium ingenioſiſſimus machinis arte Geometrica excogitatis Syracuſas contra Romanos defendit. Collectis multorum obſeruationibus, qui Aſtronomiæ diuerſas partes & rationes notauerant, Sphæram compoſuit.

Tunc Vulcani inſula, quæ ante non fuerat, repente mari edita, cum miraculo omnium vſque hodie manet. *Oroſ lib. 4 cap. 19.*

e M. Lepidum in Ægyptum Romani miſerunt, qui tutorio nomine regnum pupilli Epiphanis administraret, quod facta pactione inter ſe diuiſiſſe dicebantur Philippus rex Maced. & Antiochus Syriæ. Quatuor enim duntaxat annorum erat.

Contra Antiochum Magnum pugnantibus ducibus regis Ægypti Iudæa in medio poſita, in contraria ſtudia ſcindebatur, aliis Ptolomæo, aliis Antiocho fauentibus.

Antiochus Magnus Iudæam capit, & cognita Iudæorum erga ſe voluntate, magnis eos muneribus donat & per epiſtolas laudat, tandem pace inita Epiphani Cleopatram filiam locat, data dotis nomine Phœnicia, Samaria, Iudæa. Cœloſyriam aliqui addunt.

Ioſephus Oniæ pontificis nepos 22. annis tributa illarum prouinciarum diſpenſauit, Ptol. Epiphanis iuſſu. *Ioſ li 12. Ant. c 4.*

Cato maior orator ſeptem originum libros ſcribit. Conſul anno 131. ante Ciceronem. Nondum Græcia ſuas literas Romanis dederat. *Plin. lib. 19 cap. 1.*

Ennius poëta, qui & ſoluta oratione ſacram hiſtoriam de geſtis Iouis & cæterorum deorum ſcripſit, & de Euhemero in Latinum vertit, quam & Lactantius, Euſebius, Aug Varro lib. 1. de re ruſtica, Cic. 1. de natura deorum citant. Sexageſimo ſeptimo ætatis anno duodecimum annalem ſcripſit ſub vrbis an. 580. *Gell lib 17. cap. vlt.*

Næuius, Purnus Licinius, Plautus poëtæ.

Panatius, Africani minoris preceptor, Poſſidonius Panætij diſcipulus.

Theombrotus medicus.

Corbis & Orſua de Hiſpaniæ regno, mutuis certant vulneribus

Metrodurus Philoſophus artis memoriæ primus auctor. (*Poſt Simonidem*)

Scipio minor Afric. Panætium Polybiúmque domi militiæque ſecum habuit. *Velleius lib. 1.*

Pampatius rex tertius Parthorum ad Euphratem vſque regnum propagat.

Maſiniſſa rex Numidarum poſt Syphacem. quē Cirtha oppido & integro regno Syphacis, facta cum Pœnis pace, Scipio donauit.

Cyrene multitudine Iudæorum repletur. Deo per terras eos diſpergente, vt aditum pararet futuræ apoſtolorum legationi.

Hiera inſula admiratione nauigantium è profundo, cum aquis calidis de repente emergit, Vulcani inſula in Sicilia.

In Accio circáque (Nam ante hunc omnia

Anni mundi.		*Anni ab urbe condita.*	*An. ante Christū natum.*
	P. Cornelio Scipione, qui poſtea Africanus dictus eſt, *P. Licinio Craſſo Diuite.*	545	
	5	546	
	e PTOL. EPIPHA-		
3905	nes an 24.	*1. Mac. 10 & 13*	383
			159
3924		569	
	Onia pontifice.		
	Antiocho Magno & Seleucho Philopatore Syriæ regibus.		
	Philippo Macedoniæ rege penultimo.		
	Mithridate, Pampatio ſiue Pharnace, an 12. Phraarte, an. 12. Parthorum regibus.		
	Romæ Coſſ.		
	M *Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano.*	546	
	Ga. Seruilio Cæpione, C. Seruilio.	547	
	T. Claudio Nerone, M. Seruilio Pulice Gemino.	548	
	Cn. Cornelio Lentulo. P. Ælio Pato. ſub quibus finitum eſt bellū 2. Punicum.	549	
	P. Sulpitio Galba, C. Aurelio Cotta.	550	

An. ante Christum natum.	Anni urbis cõdita.	Bellum macedonicum, pro Athenienſibus.	Anni mundi
183.	551	L. Cornelio Lentulo, P. Villio Tappulo.	3905
	552		
	552	T. Quinctio Flaminio, Sex. Ælio Pato Cato.	
	553	C. Cornelio Cethego, Q. Minucio Rufo.	
	554	L. Furio Purpureo, M. Claudio Marcello.	
	555	M. Porcio Catone, L. Valerio Flacco.	
	556	P. Cornelio Scipione Africano 2. T. Sempronio Longo.	
	557	L. Cornelio Merula, Q. Minucio Thermo.	
	558	L. Quinctio Flaminio, Cn. Domitio Abenobarbo.	
		Bellum Aſiaticum.	
	559	M. Acilio Glabrione, Cornelio Scipione Naſica.	
	560	L. Cornelio Scipione Naſica, C. Lelio.	
	561	Cn. Manlio Vulſone, M. Fuluio Nobiliore.	
	562	C. Liuio Salinatore, M. Valerio Meſſala.	
	563	M. Æmilio Lepido, C. Flaminio.	
	564	Sp. Poſtumio Albino, Q. Marcio Philippo.	
			3924

Romæ erant aſpera) Romana tragœdia, dulcéſque Latini leporis facetiæ per Cæcilium, Terentium, Afranium, ſub pari ætate nituerunt. Hiſtoria per Catonem & quoſdam veteres & obſcuros, Ac eloquentia multò pòſt per Tullium, æqualéſque. *Velleius lib.1.*

Inſubres Boij, à quibus Ticinum conditum eſt, Cremonam & Placentiam vaſtantes, tandem à Rom. oppreſſi ſunt.

ROMANA *rege Ptolomæo Epiphane ab Vrbis 546. ad. 569.*

P. Cor. Scipio primus nomine victæ à ſe gentis eſt nobilitatus, Africanúſque appellatus. *Liuius Florus.*

Nam Lybiæ pars illa, in qua Carthago erat, iam tum Africa præcipuè dici cœpta. *Zonaras.*

Ei de Pœnis, Annibale, Syphace rege triumphus decretus. *Liuius lib.38.*

Bellum Philippicum ſiue Macedonicum primum cœptum quidem decem fermè annis ante, ſed triennio prius depoſitum, Aetolis & belli & pacis auctoribus. Deinde à Roman. vacuis iam pace punica ſerio ſuſceptum, precibus Athenienſium. Item quia Philippus Annibalem iuuerat. *Liuius, Florus.*

Quarto pòſt anno pax Philippo, & libertas Græciæ data.

M. Cato ex nouo homine factus Conſul. Nam ſe virtute, non genere Populo Rom. commendauit. *Cic. in Verrem.*

Annibal ſexto anno poſt pacem Pœnis datam, fruſtra in Africa bellum moliens metu Romanorum, qui legatos ad Carthaginenſium Senatum de eo miſerant, profugus ad Antiochum regem Syriæ ſe contulit, bellum contra Romanos parantem.

Quinctius Flaminius Mabidi Lacædemoniorum, tyranno Græcorum voluntate, arma intulit. Deinde pacem dedit, Argis liberatis. *Polib.* Nam bellum macedonicum abſoluerat.

Ludis Megalenſibus primum ante populi conſeſſum Senatus locum dedit P. Africanus iterum Conſul. Nam antea promiſcuus Senatui & populo ſpectandorum Ludorum locus erat. *Val. li. 4. ca. de inſtitutis.*

Bellum Antiochenū contra Antiochum. Mag. Syriacum & Aſiaticum dictum pro ſociis Gręcis, & Ætolicum, quia ætoli Thoa eorum principe auctore ſectam regis ſequebantur.

Cœptum à L. Æmylio Regillo, confectum à L. Scipione apud Sypilum montem ad Magneſiam, qui ne cognomine fratri Africano cederet, Aſiaticum ſe appellari voluit.

Hinc Antiochus Europa abſtinuit, Aſia omni, quæ cis Taurum eſt, ceſſit Eumeni Pergami regi 400. talentis præterea ſolutis. Lyciam Cariámque vſque ad Mæandrum amnem Rhodiis attribuit.

Cæteras omnes ciuitates Attali olim ſtipendiarias eidem Eumeni cum Phrygia vtraque & Myſia reſtituit, quæ ſibi vectigales fuiſſent, liberas atque immunes reliquit.

Q. Fabius Labeo prætor ex Creta triumphauit Fuluius nobilior de Ætolis & de Cephalenia, Muſarum ſimulachris, quæ Zeuxis Figulmo ope-

Anni mundi. 3924

te fecerat eſt, Ambraciu tranſlatis. *Plin. lib.33.*

Manlius Volſu de Gallis Aſiaticis i. Gallogræcis, Piſidis, Toliſtobogiis, Tectoſagis, Trocinis, qui Brenno duce in Aſiam tranſierant. *Ruf. Plin. l. 34.*

Sic luxuriam Aſiaticam Romam in triumpho duxit. *Plin & Liuius.*

Hoc bello leges quædam regulis Gallnrum dictæ, quibus pacem cum Eumene rege ſeruarent, & vt agrorum ſuorum finibus ſe continerent, *Liuius.*

Populus Rom. ſtipem ſpargere cœpit Sp. poſtumo. Q. Marcio Coſſ. Tanta abundantia pecuniæ erat, vt eam conferret L. Scipioni, ex qua is ludos fecit. *Plin. lib.33. cap.10.*

Iiſdem Coſſ clandeſtinæ coniurationes, in factis Bacchanalibus factæ, deteguntur & ſupplicium de earum ſociis ſumitur.

566. Cato cenſor erat. Tunc mortuus eſt Plautus, anno vno poſt Scipionem Africanum maiorem. *Cic. in Bruto,*

Anno ſequenti Annibal.

M. Marcellus Coſ. Gallos Tranſalpinos, qui in Italiam tranſgreſſi oppidum in Aquileienſi agro ædificabant prouincia exegit, & Iſtricum bellum moliri cœpit.

f PHILOMETOR ſub tutela populi Romani contra impium Antiochum Epiphanem, auunculum, qui eius regno prætextu conſanguinitatis (erat enim ex matre auunculus) inſidiabatur.

Poſt biennium rurſus contra eum Antiochus Epiphanes exercitum congregauit & venit Alexãdriam, ſed iuſſu Senatus Pop. que Romani recedere coactus eſt. C. Popilio legato virga eum circunſcribente, ac ſubito reſponſum, quod differebat extorquente.

Matrem ſuam interfecit, quare per antiphraſim Philometor. i. amator matris. Præ gaudio in victoria expirauit.

3924 Ariſtarcho Grammatico tradidit ſuum filium Euergetem 2. inſtituendum. *Suidas.*

3948 Eo præſente inſignis quæſtio tractata de vera Eccleſia inter Iudæos & Samaritanos. *Ioſeph. lib. 13. cap. 6.*

Fauit Iudæis contra Anti. Epiphanem, contra quem de multis Syriæ locis decertabat, Onia Iudæorum pontifice. Fauit & literatis.

Huic charus erat Hyrcanus Ioſephi Iudææ ducis f. Quod æmulati fratres eius, ſeditione mota, magnarum calamitatum toti genti cauſa extiterunt.

Philometoris hortatu Ariſtobulus inſignis Hebræorum philoſophus in Moſem commentarios edit. Ad eundem, librum de membris Dei ſcripſit, Fuit regis præceptor. Ad quem extat Senatus Hieroſolymitani epiſtola 2. *Mach. 1.*

Hiſtoria Machabæorum hoc tempore. Nam regno Macedonum deficiente, cœpit regnum Iudæorum.

Eraſiſtratus medicus. Leptinus Mathematicus.

Crates, non ille Thebanus, ſed Stoicus Polemonis ſucceſſor, qui Homericus dictus eſt, quod more Philoſophorum illius, qui occuparetur circa Grammatica & poëtica Homeri.

Contra Perſeum Philippi filium Cephiſodotus

	Anni vrbis cõditæ.	An. ante Christũ natum.
		199
Appio Claudio Pulchro, M. Sempronio Tuditano.	565	
P. Claudio Pulchro, L. Portio Licino.	566	
Q. Fabio Labeone, M. Claudio Marcello.	567	
Bellum Iſtricum.		
L. Aemilio Paulo, Cn. Bæbio Tamphilo.	568	
P. Cornelio Cethego, M. Bæbio Tamphilo.	569	

6

f PTOL. PHILOMETOR, an. 25. — 570 2. Mac. 10. 595

Onia, Iaſone, Menelao, Lyſimacho, Juda & Jonatha Machabæis Põtificibus.

Seleuco Philopatore, Ant. Epiphane, Antiocho Eupatore, Demet. Sotere. Syriæ regi.

Philippo, deinde Perſeo, an. 10. vltimus Macedoniæ regibus.

Atheoienſis

An. ante Christum natum. | *Anni urbis conditae.* | *Anni mundi*

199.

Pharnace, denique Mithridate 2. an. 32. Parthorum regibus.

3939.

Romæ Coss.

ſodorus Athenienſis à Romanis auxilia impetrauit, cum parua ſuorum manu in Italiam traiiciēs. Romani autem exercitu & imperatore miſſo Macedonum vires adeo fregerunt, vt non multo pōſt Perſeum Philippi filium captiuum etiam Romam pertraxerint. *Pauſan. lib.* 1.

R. Iodan, R. Ibba, R. Iohai, quorum fragmenta etiam nunc extant.

Erant tunc in Hierusalem filij Belial introducentes ritus gentium, &c. 1. *Mach.* 1.

Gens Baſternatum Iſtrum tranſire volens, frigore glaciatum, ſub merſa eſt paucis euadentibus *Eutrop. lib.* 4.

Arianates rex Thracum amicitiam Romanorum conſequitur.

Maſiniſſa. 92. anno ætatis Carthaginenſes vincit. *Flor. lib.* 48.

570 *A. Poſtumio Albino, C. Calpurnio Piſone, eóque mortuo, Q. Fuluio Flacco.*

Moriens Scipioni minori Africe curam filiorum commiſit (qui proinde inter filios eius regnum diuiſit,) Africæ interiora, itémque Numidiam adhuc incultam, fructibus frugibúſque inanem, cultura fructuoſiſſimam reddit, paulò antè bellum 3. Punicum. *Suidas.*

ROMANA *rege Ptol. philometore ab Vrbis.* 570. *ad* 595.

571 *L. Manlio Acidino, Q. Fuluio Flacco.*

SAEPIVS triumphatum per varios ex Hiſpaniis. Nam Celtiberi quauis occaſione bellum renouabant. Item Vaccæi & Luſitani.

Gracchuris oppidum illic ædificatum in monumentum Victoriæ Sempronij Gracchi.

Claud. Pulcher Coſ. vno anno duas pacat prouincias Iſtriam & Liguriam. Vnde de duabus ſimul gentibus triumphauit.

572 *M. Iunio Bruto, A. Manlio Vulſone.*

Sardos, qui defecerant Sempronius Gracchus ſubegit, atque inde tantum captiuorum abduxit, vt longa venditione res in prouerbium abierit, Sardi venales.

Vrbis. 573. Numæ libri reperti exuſti ſunt.

Cenſor Fuluius ex Iunonis Laciniæ templo marmoreas tegulas cùm abſtuliſſet, ad tegendam Fortunæ equeſtris ædem & mente captus eſt, & amiſſis duobus filiis in Illyrico militantibus ſummo animi mœrore conſumptus eſt. *Liuius lib.* 42.

573 *C. Claudio Pulchro, T. Sempronio Graccho.*

L. Poſtumio, M. Lænate Coſſ. Floralia inſtituta. *Ouid. Faſt.* 5.

Hue vſque plebij Conſules cum patriciis. Sequenti anno primum ex plebe ambo facti ſunt C. Popilius Lænas, P. Ælius Ligur.

Itaque poſthac Patricij Conſules ambo nunquam erunt, Plebij ambo ſæpe, Plebeius & Patricius ſæpiſſimè.

574 *Cn. Cornelio Scipione Hiſpalo, Q. Petilino Spurino, C. Valerio Lauino in eius demortui locum ſuffecto.*

Cicereius ex Corſica in monte Albano, ſine publica authoritate triumpbat.

Perſes Philippi Macedonum Regis ex concubina filius, ciuitates Græciæ aduerſus Romanos ſollicitat. Abrupolim regno expellit. Arretarum interficit. Auxilium Byzantiis aduerſus fœdus fert. Dolopiæ bellum facit. Theſſaliam & Doridem peruadit. Legatos Romanos ad res repetendas & renunciādam ipſi amicitiam triduo regni ſui finibus excedere iubet.

575 *P. Mucio Scæuola, M. Æmilio Lepido 2.* — 3964

Hinc bellum Perſicum, ſiue Macedonicum ſecundum à P. Licinio Craſſo cœptum, quatro pōſt

Anni mundi. 3914 | Anni vrbis cōditæ. | An. ante Christū natum. 199

anno à L. Æmilio Paulu, apud Pidnam confe ctum.

Tum enim Rex ab amicis deſertus, pnſtea apud templum Saniothiacum à Gn Octauin claſſis præfecto cxptus eſt, & in triumpbum ſeruatus.

Macedonia ſic in populi Romani prouinciam vertitur.

Palma bis enxtx in Cxpitolio, bello Perſei victoriani triumpbóſque portendit. *Plin lib. 17. Zonaras.*

Sp. Poſtumio Albino, Q. Mucio Scæuola. 576

Paulus Æmilius totam Græciam circumiuit. Græcos & Macedonas liberos eſſe iuſſit, habentes vrbes eaſdem, agróſque, vtentes Legibus ſuis. creantes magiſtratus, tributum dimidium eius, quod pependiſſent regibus, populo Romano pendentes. Leges Macedoniæ dans, vt non hoſtibus victis, ſed ſocus bene meritis dare videretur.

Triumphat per triduum. Primo enim die ſigna tabulæque, ſecundo arma pecuniæque, tertio captiui ipſeque rex ante eius currum cum Alexandro & Philippo filiis tranſuecti.

L. Poſtumio Albino, M. Popillio Lanate. 577

Tania vis pecuniæ à Paulo illxtx eſt, vt ciues vſque ad Hircium & Panſam Coſſ. tributum nullum contulenint. *Plutarc. in Paulo.*

Cuius tanrx xbſtinenua fuit, vt cum ex Macedonia & Hiſpania maximxs opes retuliſſet, vix ex auctione bonotum eius redactum ſit, vnde Dos vxori eius redderetur. *Epit Liuij 46.*

578

C. Popillio Lanate, P. Ælio Ligure.

Perſeus rex cum Alexandro filio Albam in cuſtodixm ducitur Gentius autem Illyriorum rex, de quo, L. Auitius Gallus eodem tempore triumphauit, cum coniuge & liberis Spoletum.

Bellum Macedonicum ſecundum.

Cæteri captiui in carcerem coniecti. *Appianus in Illyrica*

Illyrium in proninciæ formxm redxctum. *Iornandes.*

In Annalibus inuenimus P. Licinio Craſſo, C. Cxſſio Longino Coſſ. Caſſini puerum factum ex virgine ſub parentibus. *Gell. lib. 9 c. 4. Plin li. 7.*

P. Licinio Craſſo, C. Caſſio Longino. 579

[Idem accidit in Ambixnis noſtris etiam temporibus regnante Henrico 2. Chriſtianiſſ. Franciæ Rege.]

Bienuio poſt obiit Ennius, Q. Mxrcio Philippo, Gn. Seruilio Cæpione Coſſ. *Cic. in Bruto. & in Catone.*

Statius Cæcilius Comædiarum ſcriptor, nxtione Gallus; xnno poſt mortem Ennij iuxta Ianiculū ſepelitur.

A. Hoſtilio Mancino, A. Atilio Serrano. 580

M. Mxrcello, C Sulpitio Coſſ. (de quibus in Titulo Andriæ Terentianæ) Eumenes rex Romam venit, qui quia in Perſei bello ſe medium egerat, ne aut hoſtis iudicatus videretur, ſi excluſus eſſet, aut liberatus crimine, ſi admitteretur, lex lata, ne cui regi Romam venire liceret. *Epit. Liuij. 46.*

Q. Marcio Philippo 2. Cn. Seruilio Capione. 581

Ex hoc loco hiſtoria Liuianx totx deſiderxtur. Itaque recurrendum ad Flori Epitnmam.

Gn Octauio & Mxnlio Torquato Coſſ. peſtilentix faméque itx laboratum, vt ex Sibillinis populos circa compita ſacelláque operaturus ſederit. *obſequens.*

L. Æmilio Paulo 2. C. Licinio Craſſo. 582

3948 Hic eſt Gn. Octxuius qui nouus homo primus in eam familiam poſtea viris fortiſſimis refertam xttulit conſulatum, ſtatuam habuit in roſtris, do-

mum

An. ante Christũ natum. | *Anni vrbis cõditæ.* | *Anni Mundi.*

mum in palatio præclaram quæ vulgo viseretur ædificauit. *Cic.1.Off.& 9.Philip.*

199 — 3939

Legatus in Syria ad animos regum perspiciendos, liberorúmque populorum, maximéque vt nepotem Antiochi Magni classem habere, elephantos alere probiberet, per Lysiam tutorem Antiochi pueri in gymnasio occisus est. *Obsequens*, vel à Leptine, Lysia eum postea sepeliente. *Appianus in Syriaca.*

583 *Q. Ælio Pato, M. Iunio Penno.*

Huc vsque paruerunt Valerij Messalæ horologio, è Sicilia Catina capta depottato, annis vndecentum donec Q. Marcius censor diligentius ordinatum iuarà posuit. *Plin.lib.*7. cum alterum à climare Siciliç descriptum ad boras Romæ non cõueniret. *Censorinus.*

584 *M. Claud. Marcello, C. Sulpitio Gallo.*

Signum etiam concordiæ fecit, ídque in publico collocauit. *Cic.pro Domo.*

Eodem censore primus in Italia Carbunculus vænüt. *Plin.lib.26.*

Cæcilius, Accius, & eorum obtrectator Lucilius poëtæ, *Gell.lib.17.c.vlt.*

585 *Cn.Octauio, T. Manlio Torquato.*

C. Fannio, Valerio Messala Coss. M. Pomponio prętori commissum, vt curaret, si è rep. fidéque sua videretur, ne Rhetores & Philosophi Romæ essent. *Gell.lib.15.Suetonius. de claris Rhetoribus.*

Lex Faunia lata de sumptibus conuiniorum, de qua Gell. lib.2. Macr. lib.3. Athen.lib.6.

Post vndecim annos bellum tertium Punicum *Plin. lib. 10. cap.* 5. per quos cum Luguribus, Corsis, Lusitanis vario euentu pognatum. *Epit. Liuij 46.*

586 *A. Manlio Torquato, Q. Cassio Longo.*

Terentinus Carrbaginensis, quem Afranius omnibus Comicis præfert, cum tamen ei Volcatius inter Comicos noo nisi sextum locum tribuat postponátque Cæcilio, Plauto, Næuio, Licinio, Artilio, Mortuus Cn. Cornelio Dolabella, M. Fuluio Coss. Vrbis.591.

Scipio Nasica censor tum primus aqua diuisit horas æque noctium ac dierum, ídque horologium sub tecto dicauit. Tandiu populi Rom. lua indiscreta fuit. *Plin.lib.7.cap.60.*

587 *T Sempronio Graccho, M.Iuuentio Thalna.*

Aotea autem diem diuidebant vespera, conticinio, intempesto, Gallicinio, Lucifero, die, mane ortu, occasu, meridie, crepusculo, crepero, *Seruius. Censorin.de die Natali,cap.19.*

Porticus in Capitolio fecit. *Velleius.*

588 *P. Cornelio Scipione Nasica Corculo, C. Martio Figulo.*

Sequentibus Coss. taodem bellum Ligusticum, octogesimum post annum confectum à Fuluio Proconf. vtiis qui publicè iter facerent, via ad stadia. 12. lata pateret. Nam antea Ligures iter in Hispaniam impediebant, ac terra marique latrocinia latissimè exercebant. Post autem paulò alio bello in prouinciam redacti sunt. *Florus & Strabo lib.* 4. népe à Q. Opimio Cos. oam in posterum videntur quieuisse.

Auri in ærario Pop.Rom. septem an.ante bellum tertium Punicum pondo 727. argenti nonaginta duo millia, & extra numerum 375. millia. *Plin.li.33.*

589 *M. Valerio Messala, C. Fannio Strabone.*

P. Scipione M. Marcello Coss. Carneades & Sroicus Diogenes ad Senatum publici negotij causa venerũt, *Cic.in Lucullo.* Critolaum Peripateticũ addunt alij.

3964

Ante ætatem Lælij & Scipionis nulli apud Romanos nominantur sapientes, cum Dioge-

nes Stoicus & Carneades academicus Romam legati ab Athenienſibus miſſi ſunt. *Idem 4 Tuſcu. lan.*

Sero ergo admodum, nec niſi ſub Vrbis.600. Roma literas & diſciplinas ſiue ſapientiam attigit.

Scipio hic Naſica Coſ. Dalmatas domuit, *Epit. 46.* & Illyrios, vrbibus captis & captiuis venditis. *Zonaras.*

g EVERGETES filiis & ciuibus Alexandrinis interfectis omnia luctu complet.

Quis tum Romanæ Reipub. ſtatus eſſet, egregiè deſcribitur. *Machab.*8.

L. Cæcilio Metello, T. Q. Flaminio Coſſ. Carthago iuſſu ſenatus reparata eſt, 22. annis poſt euerſionem & ciuium Romanorum familiis repleta *Oroſ. lib. 6. cap.* 11. Vnde & deinceps illic Latinè locuti ſunt, donec ſub annum Chriſti. 700. à Saracenis & Arabibus caperetur.

Daphnis Grammaticus ſeruus tribus millibus & ſeptingentis ſeſtertiis venditur à Gn. Piſaurenſe.

Pacuuius Brondusius Ennij ex filia nepos tragicus, Ariſtarchus grammaticus (alter ab Homerico) huius regis præceptor.

Hipparchus Aſtrologus & Mathem. annis.265. Ptolomæo antiquior. *Ptol. Septima Almageſti.*

Veterum Aſtronomiam, poſt Eratoſthenem, quê videre ipſe potuit, correxit, & eius adyta multa reſerauit, excogitatis multis inſtrumentis.

Hic primum apud probatos hiſtoricos abhorrentes à Germanorum fabulis Bituitum reperio Aruernorum Reg. qui anno vrbis. 627. à Domitio & Fabio Victus triumphatúſque fuit.

Aruernorum enim principatus primus quondam Gallis fuit (*Cæſar lib. 1. bell. Gall.*) Vnde & eum extendit Strabo (*lib.* 4.) ad Narbonenſium Maſſilienſiúmque fines, Pyreneos montes, Oceanum & Rhenum. Id oſtendunt Bituiti eorum regis cruenta duo prælia, de quibus ibidem Strabo & Liuius lib. 61. Alterum contra Domitium ad Sulgæ & Rhodani, alterum contra Fabium ad Iſaræ confluentem. Poſtea exactis Aruernorum regibus ciuitas & Reſp. libera ad Cæſaris tempora permanſit, & Plinij adhuc ætate inter liberas Celtarum ciuitates conſtituitur. Quam omnium temporum gloriam & dignitatem ſupra vniuerſam Galliam retinuiſſe ad ſexcenteſimum Chriſti annum Gregorij Turonenſis & Sidonij Apollinaris ſcripta demonſtrant.

ROMANA *Euergete. 2. Rege ab Vrbis 596 ad 616.*

Galli Inalpini & Luſitani Romanos per arma vexant. *obſequens.*

Theatra à Meſſala & Caſſio Cenſoribus excogitata ſunt. *Valer. de Inſtitutis*, in quibus populus Romanus ſedens ſpectaret ludos. *Auguſt. lib. 1. de Ciuit.*

Lapideum autem conſtruxerunt (*Oroſius*) à Lupercali in palatium verſus, quod P. Naſica auctore tanquam inutile & nociturum publicis moribus ex S. C. deſtructum eſt, populúſque aliquandiu ſtans ludos ſpectauit. *Epit. Liuij 48. App. libro 1.*

Anni mundi.		Anni Vrbis cōdita.	An. ante Chriſtū natum.
3924	*L. Anicio Gallo, M. Cornelio Cethego.*	159	159
	Cn. Cornelio Dolabella, M. Fuluio Nobiliore.	591	
	M. Æmilio Lepido, C. Popillio Lanate.	592	
	Sex. Iulio Cæſare, L. Aurelio Oreſte.	593	
	L. Cornelio Lentulo Lupo, C. Marcio Figulo 2.	594	
	P. Corn. Scipione Naſica. M. Claudio Marcello 2.	595	
3948	7. g PTOL. Euergetes	596	134
3968	ſecundus an. 20.	Mac. 35 616	114
	Ionatha pontif. Iudæorum.		
	Alexandro, Demetrio, Antiocho Sedete & iterum Demetrio per ordinem Syriæ regibus.		
3984			

An. ante Christi natum.	Anni Vrbis conditæ.		Anni mundi.	
199.			39 48	Velleius lib. 1.
				Palma tempestatibus prostrata, eodem loco ficus enata est, M. Messalæ & C. Cassij lustro, à quo tempore pudicitiam subuersam Piso tradidit. *Plin. lib.* 17.
		Mithridate. 2. Parthorum rege quinto.		Bellum Celtibericum per annos. 20. gestum, Numantiæ excidio per P. Africanum minorem finitur, *Strabo lib.* 3.
				Nam cum illis bellum gerebatur vter esset, non vter imperaret. *Cic.* 1. *Offic.*
				Hoc anno quingentesimo nonagesimo septimo V. C. Consules Cal. Ian. inire cœperunt, cùm 528. ad hunc vsque Idibus Martiis iniissent, propter subitum Celtiberiæ motum. *Epitom.* 47. Quæ nostra est & Liuiana supputatio, cum alij Q. Fuluij & T. Annij Consulatum conferant in V. sexcentesimum.
		Romæ Coss.		[Hæ notæ. V. C. leguntur Vrbis conditæ. & V. Vrbis]
				Hic dies deinde solennis, ineundo consulatui Rep. stante in perpetuum mansit.
	596	*L. Postumio Albino, Q. Opimio.*		Lusitanicum, quod Viriatus auxit Vnde Viriatinum post appellatum per annos quatuordecim gestum, cæde Viriati per Q. Seruilium Cæpionem proditione procurata terminatur.
				Eius causa extitit S. Galba prætor ob. 30. Lusitanorum millia per perfidiam trucidata. *Suet. in Galba. Val. c. de Perfidia.*
	597	*Q. Fuluio Nobiliore, T. Annio Lusco* (Epit. Liuij 47)		598 V. C. turbinis vi in campo columna ante Iouis ædem decussa cum signo aureo, responderunt aruspices magistratuum & Sacerdotum interitum fore, Tum omnes magistratus se protinus abdicarunt. *obsequens.*
				Albinus qui cum Lucullo Consul fuit, Græcè scripsit historiam. *Cic. in Bruto.*
				M. Marcellus pacatis Celtiberiæ populis & tributo eis imposito. 600. talentûm, Cordubam oppidum condidit. *Strabo lib.* 3.
		Celtibericum, & Lusitanicum.		L. Lucullus Consul successor Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas nationes subegit.
				Initio belli. 3. Punici, post mortem Eonij vigesimo, Prusias rex Bithiniæ à Nicomede filio, adiuuante Attalo Rege Pergami, occisus est.
	598	*M. Claudio Marcello, L. Valerio Flacco.*		Ad quos conciliandos, cum legati Romani iuissent, quorũ vnus caput multis cicatricibus refertum haberet, alter pedibus æger esset, tertius ingenio socors, Cato dixit illam legationem nec caput, nec cor, nec pedes habere. *Appia. Epit.* 50.
				TERTIVM BELLVM PVNICVM anno V. 602 nempe annis plus minus. 50. post finitum secundũ. Durauit an. 4. *Oros. lib.* 4. *c.* 21 & 22.
				Tunc Romanus *sensus iam Græcis admouit acumina Chartis.*
				Et post punica bella quietus, quærere cœpit,
	599	L. Licinio Lucullo, *A. Postumio Albino.*		*Quid Sophocles, & Thespis & Æschylus vtile ferrent,* &c. Horat. epist. 1. Sic Sero admodum disciplinas & litteras Græcas Romani attigerunt.
			3968	Hoc bello excisa est Carthago penitus, cum stetisset annis septingentis, & ita vniuersæ excelluisset Africæ, vt etiam in Siciliam cæteiásque adiacentes insulas & in Hispaniam regni terminos tetendisset. *Oros. Præf. lib.* 7.

	Anni mundi		Anni vrbis cōditæ.	An. ante Christū natum.
Per decem & septem dies arsit. *Idem.* Inde Romanum imperium augeri plurimum cœpit per sequentes annos centum vsque ad Cæsarem.				
Ita per annos 150 aut bellum inter Romanos & Carthaginenses, aut belli præparatio & infida pax fuit. *Velleius lib* 1.	3948			127.
Asdrubal à Carthaginensibus in hoc bello contra Rom. præficitur. Qui non ferrea solùm & ænea arma, sed etiam desinente alia materia, aurea atque argentea faciunt.		*T. Quinctio Flaminio, M. Acilio Manio.*	600	
Scipio à Romanis contra Pœnos, qui Pauli Æmylij quidem fuit filius, sed adoptatus fuerat à L. Cornelio Scipione Africani maioris filio. Vnde & ipse Africanus minor Æmilianus appellatus est.		Tertium Punicum.		
Crudelis fuit, vt è bello etiam Numantino, quod confecit, liquet. Vnde & in Carthaginenses atque adeo saxa eorum, barbarè sæuit, fugitiuos bestiis dilaniandos obiecit, &c.		L. *Marcio Censorino, M. Manilio.*	601	
Africam prouinciam constituit: vt quotannis prętor eo mitteretur Senatus decreto. Ei tributum imposuit.				
In triumpho Argenti quatuor millia quadringenta & septuaginta millia pondo præ se tulit. *Plin. lib.* 33		*Sp. Postumio Albinio Magno, L. Pisone Cæsonino.*	602	
Bellum Macedonicum tertium mox exoritur cū Andrisco, qui Philippi nomine se Persei regis Maced. filium mentiebatur, & totam Macedoniam aut voluntate incolentium, aut armis occuparat, Thracibus sibi adiunctis.				
Tandem à Byze regulo Thrace Pseudophilippus proditus pœnas dedit. Nam à Q. Cæcilio Metello (qui proinde Macedonicus) victus captúsque est recepta Macedonia. *Epito. 49. Velleius lib. 1. Eutrop.*		*P. Africano Minore Æmiliano, C. Liuio Druso.*	603	
Cato maior Vrbis 605. obiit. *lib.* 19. *c.* 1.		Bellum Achaicum.		
Cum septem annis postquam Galli vrbem cepissent, Romani deducere colonias incæpissent, per totam Italiam intra annos. 60. vsque ad Aquileiam & Graniscum, nunc primum extra Italiam Carthaginem in Africa primam coloniam, deinde Narbonem in Gallia, &c. condunt. *Velleius lib.* 1.		*Cn. Cornelio Lentulo, L. Memmio.*	604	
M. Portio Catone, Q. Mario Coss. Narbonem Colonia deducta est, quo anno de Dalmatia triumphatum.				
Bellum Achaicum ob legatos Corinthi, Critolao Achæorum duce dubium an manu, oratione certè violatos, *Flor. Epit.* 51. confectum à L. Mummio, qui proinde Achaicus. *Plutarch. in Mario, Velleius.*				
Achaiáque in deditionem accepta Corinthū vbi legati violati fuerant, item Thebas & Calcidem, quæ auxilio fuerant diruit.		*Q. Fabio Æmiliano Maximo, L. L. Hostilio Mancino.*	605	
Achæorum duces Critolaus, eo mortuo Diæus & Alcamenes. Hic Corinthij cum Ætolis conspirantes exitium sibi pepererunt. Hinc æris Corinthij origo, cum incensa Corintho varia metalla liquefacta confluerent. *Iust. lib* 34. *Florus.*		*Ser. Sulpicio Galba, L. Aurelio Cotta.*	606	
Græciæ tributum constitutum. Concilia eius sublata. Decretum vt quotannis eo prætor mitteretur, qui non Græciæ, sed Achaiæ præfectus appellatus est.	3968			

Hoc

An. ante Christum natum. 107.

Anni vrbis cõditæ

607 *Appio Claudio Pulchro, Q. Cæcilio Metello.*

608 *L. Cæcilio Metello, Q. Fabio Maximo Seruiliano.*

609 *Cn. Seruilio Cæpione, Q. Pompeio Aufidio, siue Aulo.*

610 *Q. Seruilio Cæpione, C. Lælio Sapiente.*

611 *Cn. Pisone, M. Popilio Lanate Capitolino.*

612 *P. Scipione Nasica Corculo, D. Iunio Bruto Gallaco.*

613 M. *Æmilio Lepido*, C. *Hostilio Mancino.*

614 *P. Furio Philo, Sex. Atilio Serrano.*

615 *S. Fuluio Flacco, C. Calpurnio Pisone.*

Bellum Seruile prius.

616 *P. Africano minore, C. Fuluio Flacco.*

8

e PTOL: Physcon. an.17.

Simone Pontifice, deinde Jo. Hyrcano.

Anni mundi

Hoc etiam bello Epirotæ cum Achiuis, Thessalis & Macedonibus in prouinciæ formam redacti. *Iornandes, Ruffus.*

3948 Viriatus ex pastore venator, ex venatore latro, mox quoque iusti exercitus dux factus vniuersam Lusitaniam occupauit. Multis prælus Romanos exercitus fudit, ducibus Verilio, C. Plaucio, Cl. Vnimano, Nigidio, &c. *Oros.*

Per annos. 14. suorum libertatem contra Rom. defendit. *Florus.* Sublatus à Q. Cæpione Cos. Nam legatos ad se missos pecunia corrupit, vt eum occiderent. Quæ victoria, quia empta erat, à Senatu probata non est. *Plin. de Viris Illustrib.*

Scipio minor cum L. Metello Macedonico & Sp. Mummio in Ægyptum, Syriam, Asiam, Græciamque ad regum ciuitatum & gentium animos perspiciendos missus est. Quam legationem Panætio præceptore comite obiit. *Cic. in Lucullo.*

Polybius Megalopolites consiliarius & præceptor Scipionis huius, Romanam historiam 40. libris complectitur à fuga Cleomenis & Philippi Persei filij. Successioni Macedonum Romana atterens, & à primo bello punico historiam Achæorum & Romanorum tractans.

Alter Pseudophilippus in Macedonia à L. Trebellio quæstore cum exercitu cæsus est. *Epitom. 53.*

Consulem anni. 611. non Cn. Pisonem, sed L. Calphurnium Valerius lib. 1. nominat, quo tempore C. Cornelius Hispalus prætor peregrinus Chaldæos citra decimum diem abire ex Vrbe atque Italia iussit.

Viriato interfecto, vlteriore Hispania pacata, bellum tamen in Celtiberia non omnino sublatum est. Nam cum Numantinis renouatum est, cum quibus pacem fecerat Q. Pompeius, sed sine iussu Senatus. Sic postea C. Mancinus, qui ab eis castris fuerat exutus, 30. Romanorum millibus cæsis, quem proinde L. Furius vinctum, nudúmque eis reddidit. *Cic. Off. 3. Epit. 56.*

Bellum Numantinum siue Hispanicum paulò pòst à Scipione minore magna crudelitate perfectum.

D. Brutum & P. Scipionem Nasicam Coss. C. Curatius Tribunus pl. In vincula coniecit, quòd ante factum non erat. *Cic. 3. de Leg.* quia Tribuni pl. non impetrarant, vt sibi denos, quos vellent, milites eximere liceret à supplicio.

3967 D. Brutus Proc. latrones palantes atque disper-

3984 sos exemplo Viriati, captis eorum oppidis oppressit. Primos Romanorum Lethen, Fluuium deinde Bætin victor traiecit. Lusitaniam vrbium expugnationibus vsque ad Oceanum & Gades perdomuit. *Epit. 55. & 56.*

Ful. Flaccus Consul Vardæos in Illyrico (quod cum Perse victum ad hæc tempora pacatum fuerat) subegit. *Epit. 56.*

M. Cosconius prætor in Thraica cum Scordiscis prosperè pugnauit. *Ibid.*

Bellum in Sicilia ortum ab anno seruo natione Syro, qui contracta agrestium seruorum manu

3968 & solutis ergastulis iusti exercitus numerum impleuit. Cleo quoque alter seruus ad 70 millia ser-

oorum contraxit, & copiis iunctis contra Rom bellum sæpe gesserunt. *Epit.57.* *Anni mundi.*

Tandem Perpenna imperatore supplicium de eis sumptum. 3968

h I n exilium tandem agitur. A ventris abdomine Physcon cognominatus est.

Attalus regnum Asiæ minoris ab Eumene patruo susceptum cędibus & venenis fœdat. Testamento imperium Asiæ Pop. Romano reliquit, quod tamen fuisse suppositiuum & simulatum tradit in epistola Mithridates apud Salustium.

Hinc bella Aristonici cum Romanis & regibus Nicomede Bithyniæ, Mithridate Ponti & Armeniæ, Ariarathe Cappadociæ, Philomene Paphlagoniæ, anno ab vrbe 622. *Orosius libro tertio capite octauo.*

Aristonicus Eumenis nothus regnum inuasit, & P. Crassum Cos. interemit. Regno potitur donec à Perpenna consule in Romanorum potestatem reductus est. *Florus in Epit.lib. 59.* & iussu Senatus in carcere strangulatus.

Sic Asia Romanorum facta, cum opibus suis vitia quoque in vrbem transmisit. *Plin.lib.33.*

Antea quidem L. Scipio Africani frater eam eripuerat Antiocho, sed beneficio S. P. Q. R. mox ad hoc tempus ab Attalis possessa fuit regibus *Velleius.*

Eius belli occasione Lydia sedes antiqua regnorum, Caria, Ionia, Mysia, Hellespontus ac Phrygiæ pars in populi Rom. potestatem deditione venit. *Ruffus, & Iornandes.*

Phrygiæ reliqua Mithridati patri regi Pontico, Lycaonia & Cilicia Ariarathis Capadociæ regis filiis data. *Iust.lib.37.*

Iason Cyreneus quinque libros scribit de rebus Machab. quorum Epitome est noster secundus. *2 Mach. 2.*

Laudotia regina Parthos debellat.

R O M A N A *Rege Physcone ab Vrbis 617 ad 635.*

Tib. gracchus Trib. Pleb. legem Agrariam tulit ne quis plus. 500. agri iugera haberet, item vt Attali paulo antè mortui hæreditas & pecunia populo diuideretur. *Epit.58.*

A Scipione Nasica in Capitolio occisus & à Lucretio ædili in Tiberim missus, (qui proinde Vispillo dictus est) primus fuit, qui tumultu intestino periit. Nam ab initio regni Romuli, vsque ad an. 620. nullæ in vrbe factæ sunt ciuium mutuæ cædes. *Halic.lib.3.*

Lex hęc Agraria seminarium fuit omnium ciuilium bellorum in annos propè. 50. vsque ad Syllam, deinde in alios. 50. vsque ad Cæsarem. *App. de bellis Ciuilibus.*

Bellum Seruile in Sicilia ortum multas infecit prouincias & vrbes, Atticam, Delon, Minturnas Sinuessam, &c. *Oros.lib.5.cap 7.*

In Italia multa millia seruorum, quæ coniurauerant, ægrè comprehensa & supplicio consumpta. *Obsequens.*

Tum Scipio prorogato imperio in Hispania Numantiam belli eius caput secundo anno excindit. *Idem.* Cæteras, quæ defecerant, partim vi, 3984
partim deditione in suam potestatem redegit:

Demetrio, Ant. Gryppo & Ant. Cyziceno Syriæ regibus. *Anni vrbis còditæ.* *An. ante Christū natum* 107

Mithridates 2. inde Phraarte 2. an. 28 rege Parthorum.

Romæ Coss.

P. Mutio Sceuola, L. Calpurnio Pisone Frugi. 617

P. Popillio Lænate, P. Rupilio. 618

P. Licinio Crasso Muciano, L. Valerio Flacco. 619

Bell. Aristonici Asiaticum.

C. Claudio, M. Perpenna. 620

C Sempronio Tuditano, M. Aquilio. 621

Cn. Octauio, T. Annio Ruffo. 622

L. Cassio Longino. L. Cinna. 623

M. Æmilio Lepido, L. Aurelio Oreste. 624

An. ante Christi natum.	Anni urbis cōdita.	
107	625	*M. Plautio Hypsæo, M. Fuluio Flacco.*
		Bellum Allobrogicum.
	626	*C. Caßio Longino, C. Sextio Domitio Caluino.*
	627	*Q. Cæcilio Metello, T. Quinctio Flaminio.*
	628	*Cn. Domitio Ahenobarbo, C. Fannio.*
	629	*L. Opimio, Q. Fabio Maximo.*
	6,0	*P. Manlio, C. Papirio Carbone.*
	631	*L. Cæcilio. L. Aurelio Cotta.*
	632	*M. Catone, Q. Martio Rege.*

Anni mundi.

De his triumphum egit, 14. annos, postquam priorem de Africa & Asdrubale egerat. *Eutrop. Oros.*

P. Rupilius ex publicano factus consul, postea
3968 ro.legatorum sententia leges Sicolis, quos bello prędonum & fugitiuorum liberauerat, conscripsit. *Pedianus in 4. Verrina.*

Crasso Consuli contra Aristonicum affuit Nicomedes Bithyniæ, Mithridates Ponti, Ariarathes Cappadociæ, Pylemenes Paphlagoniæ reges. Nec desiit vinci & interfici. *Val. lib. 8. cap. 6. Gell. libro primo cap. 13.*

Vbi eum ditissimum, nobilissimum, eloquentissimum, Iurisconsul. Pontificem Max. fuisse tradit.

Sol geminatus est, Tuditano & Aquilio Coss. quo quidem anno P. Africanus Sol alter extinctus est. *Cic. de nat. Deor.*

Tum seditiones à Triumuiris Fuluio Flacco, C. Graccho, & C. Carbone de agro diuidundo creatis excitatæ. Defuncto Africano triumuirales seditiones acriùs exarserunt, *Epit. 59.*

Angues duo nigri in cella Mineruæ allapsi ciuilem cædem portenderunt. *Obsequens.*

Aristonicum bellum confecit M. Perpenna, qui consul fuit priusquam ciuis. *Valerius de iis qui humili loco nati clari euaserunt.* Regem enim Aristonicum cepit, & Crassianæ stragis punitor extitit, Attalicasque Gazas hæreditarias populi Romani, nauibus impositas Romam deportauit. *Iustin.*

Aquilius Asiatici belli reliquias confecit, mixtis veneno fontibus, ad deditionem quarundam vrbium, quæ res vt maturam, ita infamem contulit victoriam. *Florus.*

Tuditanus domuit Iapudas in Istria, ab Aquileia ad Titum flumen. *Appian. Plin. lib 3.*

M. Plautio, M. Fuluio Coss. locustarum ingenti agmine à vento in mare deiecto, fluctibúsque eiecto odore intolerabili Cyrenis mortifero hominum 800. millia peste consumpta sunt. *Obsequens.*

Bellum Fregellanum, quod confecit L. Opimius Prætor Fregellis captis & excisis. Quo pacto visus est cæteros quoque Latini nominis socios malè animatos repressisse. Coniurandi causam fortasse attulit M. Fuluius Cos. qui Italicos populos primus in spem Romanæ ciuitatis erexit. *Appian. Cic. 2. Agrar. Velleius.*

Prima trans Alpes arma Romanorum senserunt Saluij, cùm de incursionibus eorum Massilia quereretur. Allobroges deinde & Aruerni, cùm aduersus eos similis Æduorum querelæ opem & auxilium ipsorum flagitarent. *Florus.*

Gallorum regiones, præcipuè Italicis confines primo tentatæ per Fuluium Cos. quassatæ per Sextium, ad vltimum per Fabium Max. domitæ. *Marcell. lib. 15.*

C. Sextius victa Saluiorum Gallorum gente, Coloniam Aquas Sextias condidit: ob aquarum copiam à calidis & frigidis fontibus atque à nomine suo ita appellatas, *Epit. 61.* non longè à Massilia, *Strabo lib. 4.*

3984 Aduersus Baleares à Q. Metello Cos. res prosperè geritur, qui proinde Balearici cognomentum retulit. *Epit. 90. Florus.* Piraticis infestationibus, quæ ab iisdem tunc exercebantur, plurima incolarum cæde

An. ante Chriſtū natum.	Anni Mundi		Anni vrbis cōdita.
107	3983		
		L. Cæcilio, Q. Mutio Scæuola.	633
		C. Licinio Geta, Q. Maximo Eburno.	634

compreſſis. *Oroſius.*

Domitius Ahenobarbus cum Aruernis & Allobrogibus rem fœliciter getit, *Sueton. in Nerone, Velleius,* maximè quia Elephantorum noua forma equos hoſtium, hoſteſque terruit. *Oroſ.*

Et Fabius Max. ſuccedens Bitiuö Aruernorum regis infinitam multitudinem ad millia centum viginn iuxta Rhodanum fluuium interfecit, & Allobrogici cognomen ex victoria ſibi peperit. Ruthenos addit Cæſar lib. 1. Gall. Bituitus in Triumphum reſeruatus & Albam cuſtodiæ cauſa relegatus. Ita bellum Allobrogicum à M. Fuluio cœptum, à Q. Fabio Max. perfectum eſt.

Hoc bello Narbonenſis Gallia in prouinciam redacta eſt, quotannis, Prętoribus in eam miſſis, iure & legibus commutatis. *Critognatus Aruernus in ſua Oratione apud Cæſarem, lib. 7.*

Seditio C. Gracchi Tribunitij, in qua Gracchus ipſe cum Fuluio Flacco conſulari occiſus eſt, quòd Agrarios concitaret Flacci domus euerſa & publicata eſt, in qua porticum poſt Q. Catulus de manubiis Cimbricis fecit. *Cic. pro domo.*

L. Cæcilius Metellus Diadematus à Plut. de Fortuna Romanorum dictus, quòd vlceris cauſa diu frontem Diademate obligauerit: à Dalmatis victis Dalmaticus appellatur. Ædem Caſtoris de manubiis extruxit. *Pædianus in Verr.*

Q. Marcius Sarnos Gallos Alpinos expugnauit, *Epit. 62.* ſibi regem ſtatuentes, qui occiſis coniugibus ac liberis in flammas ſe proiecerunt. *Oroſ.*

Nullus vel paruulus ſuperfuit, qui non mallet mori, quàm ſeruire. Colonia Narbonem Marcium deducta ab ipſo conditore appellata.

P. Rutilius primus gladiatoribus leges dimicandi tradit.

9

3983 i PTOL. Alexander cum matre Cleopatra, 3993 an. 10.

i PHYCONE in exilium acto Cleopatra mater regnum inuadit, matrem thoro expellit, duas filias viduas alterno fratrum matrimonio facit. Alexandro alteri filio eripere regnum machinatur, donec ab eo occupata interficitur.

Alexander à populo in exilium actus, regni Cyrenarum, quod ei pater teſtamento reliquerat, hærede populi Romani inſtituto decedit. Ptolemæus autem Phyſcon reuocatur. Cui mortuo mox ſuccedit Lathyrus.

Joanne Hyrcano Pontifice. 635

Scythæ Medos & Parthos grauiſſimè infeſtant.

Thraces à Romanis vincuntur.

Numuliſintis filia Diogitidis Thraciæ regis crudelitate nobilis.

[Crudelitas illius hæc eſt quòd maritū mœchum necarit, & liberos quos ex illo ſuſceperat, in membra diſcerpſit, Zelotypię furore acta.]

Antiocho Grippo & Ant. Cyziceno Syriæ reg. 3993

Cimbri victo Carbone Coſ. arma aduerſus Gallos eos, qui imperio Rom. non erant ſubiecti. atque inde aduerſus Hiſpanos transferunt. Galli in oppida compulſi ac inopia ſubacti, eorum corporibus qui ætate inutiles ad bellum videbantur, vitam tolerauerunt, neque ſe hoſtibus tradiderunt. Itaque Cimbri depopulata Gallia magnáque illata calamitate, tandem illorum finibus exceſſerunt atque alias terras petierunt. *Critognatus Aruernus apud Cæſarem, lib. 7.*

Cimbri excluſi ex Gallia & Hiſpania in Italiam remigrarunt petentes, vt populus Romanus ali-

quid

An. ante Christũ natum. | *Anni Vrbis cõdita* | *Anni mundi.*

107

Phraarte 2. Parthorum rege sexto, deinde Artabano, an. I.

Romæ Coss.

635 *M. Metello, M. Æmilio Stauro.*

636 *M. Manio Acilio Balbo, C. Portio Catone.*

Bellum Thracicum.

637 *C. Cæcilio Metello Caprario, Cn. Papirio Carbone.*

Bellum Cimbricum.

638 *M. Liuio Druso, L. Pisone.*

639 *P. Scipione Nasica, Calphurnio Bestia.*

quid sibi terræ daret quasi stipendium. Cæterum vt vellet, manibus atque armis suis vteretur. Repulsi, quod precibus nequiuerant, armis petere consti-
3983 tuunt. *Florus.*

Hinc bellum Cimbricum, quod diu prauè & infœliciter à Romanis gestum est.

Micipsa Numidarum rex moriens filios reliquit Adherbalem, Hiempsalem & Iugurtham, quem adoptarat. *Salust.*

Romana rege Ptolemæo Alexandro ab Vrbis 635. ad 646.

M. Æmylius Scaurus nobilis pauper, Consul de sumptibus & libertinorum suffragiis legem tulit.

Deductus ex Pado vsque in Parmensium agrum fossis, nauigationibus commodis paludes ipsas exiccauit è campis.

Per Pisas & Lunam vsque Sababos viam strauit Æmiliam, & hinc per Derthonem. *Strabo 5.* de Liguribus triumphauit, *Pl. de viris Illust.*

Pontem Æmylium fecit. *Pl. de viris Illustr.*

Eo & Metello Coss Censores Romæ artem ludicram præter cantores & ludum talarium remouent.

Thracicum bellum etsi cœptum sit à M. Cosconio prætore viginti antè annis, tamen à Catonis Consulatu initium eius ducunt historici, quòd res antea à prætoribus gesta sit, hic autem primus Consul eo missus sit, vt ante excitatum, nunc demum grauius factum videatur.

Non fusus modo à Scordiscis, sed (simile prodigio) omnino totus interceptus est exercitus, quem duxerat Cato. At Didius vagantes Thracas repressit. *Florus, Ruffus.*

Drusus vlterius egit, & vetuit transire Danubium. *Idem.*

M. Minucius eos etiam in Hebro flumine glacie vastauit *Rufus.*

Quibus victoriis fracti per multos pòst annos videntur quieuisse.

Acilio & Catone Coss. circa solem arcus apparuit. Item, relatum lacte & sanguine pluisse. *Plin lib. 2*

Duo Metelli fratres sequenti anno vno die triumphant, vnus ex Sardinia, quæ sæpius rebellauit, alter ex Thracia. *Velleius, Rufus.*

Metellus enim Catoni in Thraciam successerat.

Cimbrorum arma primùm audita sunt circa an. 640. Cæcilio Metello & Papirio Carbone Coss. *Tacit. de Moribus Germa.*

Teutonúmque, qui Alpes transgressi fœdam stragem Romanorum sociorúmque fecerunt. *Obsequens.*

Quòd ab extremis Galliæ profugi, cùm terras eorum inundasset Oceanus, nouas sedes toto orbe quærerent, *Florus Plut. in Mario.*

Cimbri gens vaga populabundi in Illyricum venerunt, & Papirium Carbonem cum exercitu fuderunt. *Epit. 63.*

Eo autem superato videntur quieuisse vsque ad Silanum Cos. qui iterum ab iis profligatus est.

3993 Nam hi Carbone, & Cassio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cæpione, M. quoque Manilio fusis, quinque simul consulares exercitus Pop. Rom. abstulerunt. *Tacitus de Germ.*

Silanum quoque fugarunt in Gallis & exercitu

exuerunt. *Velleius.*

L. Piſo conſularis occiſus poſtea eſt à Tigorinis *Oroſius.* & L. Caſſius conſul cum exercitu in finibus Allobrogū. Q. Publilius legatus, ne reſidua exercitus portio deleretur, obſides & dimidiam partem rerum omnium Tigurinis turpiſſimo fœdere dedit. *Oroſ. Cæſar. lib. 1.*

P. Scipione, L. Calpurnio Coſſ. bellum contra Iugurtam ſuſceptum, Micipſæ Numidiæ regis Maſiniſſæ filij nothum, qui Hiempſalem fratrem per inſidias necarat, deinde Adherbalem alterum fratrem in oppido Cirta obſeſſum, contra denuntiationem Senatus occiderat.

Q. Cæpione, C. Serrano Coſſ. naſcitur Cicero, *Ipſe in Bruto, & Gell. lib. 15.* id eſt, Vrbis 644. iuxta alios 647 quando Seruilius Cæpio legem Seruiliam tulit, qua, cum C. Gracchus iudicia antè à Senatoribus remouiſſet, atque ad ſolos equites tranſtuliſſet, ipſe inter vtrumque ordinem ea communicauit.

Cæpio Proconſul. capta Toloſa centum millia pondo auri, & argenti quinquies decies centum millia è templo Apollinis ſuſtulit. Quod ſacrilegium cauſa excidij ei fuit & exercitui eius. Nam quiſquis ex ea direptione aurum attigit, miſero cruciabilique exitu periit. *Gell. lib. 3. Iuſtinus. Oroſ.*

Quin & ipſe Cæpio miſerè eiectus è patria fuit & turpem mortem oppetiit, & in bonorum poſſeſſionem relicti filij inter ſcorta ea abligurierunt & fœde mortui ſunt, vt ſcribit Tragenes. *Strabo lib. 4.*

Romanos quoque Cimbrici belli tumultus velut vltor ſacræ pecuniæ inſecutus eſt. *Iuſtinus.*

Inde enim Cimbri, Teutones, Tigurini & Ambrones Gallorum gentes iuxta Rhodanum Fl. C. Mallij & Q. Cæpionis exercitum ingenti clade conſumunt. Timor tunc Romę ingens, ne iterum Galli Romam inuaderent. Nam. 80. millia Romanorum ſociorúmque trucidata ſunt. Calonum & lixarum. 40. millia Decem ex omni tantùm exercitu ſuperantib. *Oroſ. Epit. Liuij. 67.*

Seditio ob C. Norbani trib. pl. rogationem, qua imperium Cæpioni abrogabat. *Cic. 2. de Orat.*

Q. Cæpio præturæ ſplendore, triumphi claritate, conſulatus decore max. Pont. ſacerdotio, vt Senatus patronus diceretur, aſſecutus: in publicis vinculis ſpiritum depoſuit, corpúſque eius funeſti carnificij manibus laceratum, in ſcalis Gemoniis iacens, magno cum horrore totius fori R. conſpectum eſt. *Valer. lib. 6. Strabo lib. 4.*

Iugurtha primum corrumpit pecunia Senatum, iterum Calpurnium Conſ. Tertiò M. Minutium, dictitans Romæ omnia eſſe vænalia, ſicque bellum traxit donec per Metellum Numidicum duobus prælijs attritus eſt, & per Marium captus Bocchi proditione. Tum autem Numidia in poteſtatem populi Romani venit. *Rufus. Salluſt.*

De Iugurta Afro, duobus eius filiis & Boccho Mauritaniæ rege C. Marius triumphat. Alij triumphum conferunt in ſecundum eius conſulatum.

Cicero tertium ætatis agebat annum, gracili erat corpore & infirmo, collo procero & tenui. Vnde eum & amici & medici hortabantur vt cauſas agere deſiſteret. *Ipſe in Bruto.* Sed ſe exercitationibus confirmauit, ab uſque quorum cauſas agebat nulla dona

An. ante Chriſtū natum.	Anni mundi		Anni Vrbis cōditæ.
107	3983	Bellum Iugurtinum.	
		Sp. Poſtumio Albino, M. Minucio Rufo.	640
		Q. Metello Numidico, M. Iunio Silano.	641
		Ser. Sulpicio Galba, M. Aurelio Scauro.	642
		L. Caßio Longino, C. Mario.	643
		Q. Seruilio Capione, C. Atilio Serano.	644
		P. Rutilio Ruffo, Cn. Mallio (alias Manlio.)	645
		C. Mario 2. C. Flauio Fimbria.	646
	3993		

ant

An. ante Christū natum.	*Anni vrbis cōditæ.*		*Anni mundi.*
		10.	
87	677	k PTOL. Lathyrus,	3993
	676	an.18.	4011
		Joan. Hircano Pontif.	
		Cyziceno, deinde Philippo vlt. Syriæ rege. denique Tigrane Armenio. an.18.	
		Mithridate 3. *an.*24. *Parthorum rege.*	
		Romæ Coss.	
	647	*C.Mario* 3. *L. Aurelio Oreste.*	
	648	*C.Mario* 4. *Q. Lutatio Catulo.*	
	639	*C.Mario* 5. *M. Aquilio.*	
	650	*C.Mario* 6. *Valerio Flacco.*	4011
		Seruile bellum 2.	

aut munera accipiens, rex foti euasit. *Plut. in eius vita.*

P. Rutilius primus gladiatoribus leges dimicandi tradit. Nullius enim ante se Impetatoris exemplum sequutus, vitandi atque inferendi ictus subtiliorem rationem legionibus iogenetauit. *Val. lib.* 2

k A MATRE eiectus denuo recuperat tegoum.

Vrbis 654. Ptol. Apion Cyrenarum & Lybiæ rex populum Romanum motiens bæredem facit. Seoatus eius regoi ciuitates libetas esse iussit. *Obsequens.* Lybiæ partem prouinciam coostituit. *Iustinianus lib.* 40.

R. Simeon Ben Iohai auctor libti Zoar. Quo posuit fuodamenta stultæ & vanæ artis illius Cabbalisticæ, quæ languet circa literarum apices, numetos, transpositiones, anagrammatismos, vocum inuersiones, allusiones, amphibologias, bomonymias. Nam eius vanitatis mysteria tribus ptæcipuè coostant, quæ indicaotur voce גנת.

[Attis est vocabulum, quo & similibus tes ipse ptimis literis exprimuntur ἀκρωστιχί.]

Nempe Geometria (sic impeiite confuderunt Geometriam cum Aritbmetica) quando litetæ expenditur oomerus. Noteriacon, quando litera ponitur pro integta dictione. Sic antem Barbarè dicitur à ootariorum apicibus. Temura. q. permutatio (elementorum) cum vna litera pro altera iubstituitur. E duobus primis vocabulis, quorum voum est Græcum, alterum semilatinum, intelligis, quo tempore tam inepta ars excogitata fuerit, nihilque mious esse quam Cabbalam, id est, scientiam quæ à maiotibus per manum recepta sit. Prætet istiusmodi ineptias cootioet multa impia & ex omni hæresum furfure conflata. Constituit decem Sephirotb siue oumeratiooes, pro suo fundamento, quas siue statuaot esse essentiam Dei, siue aliquid aliud extra Dei essentiam, impiè introductas ex eo apparet, quòd in Deo oumerum & multitudinem tealem ponant.

Tale erat negotium vel potius otium Marini & Colorbasij discipulorum Valentini, qui cuncta suæ teligionis mysteria è litetis Alphabeti Græci ptobare conati sunt. *Iren. lib.* 1 *cap.* 9. *&* 10.

Reuclinom Capniooem tribus libris barum nugarum gustum muodo præbuisse sine refutatiooe: & Picum Mirandulanum se earum patrooum constituisse equidem miror.

Neque enim ea est Cabbala ab eruditis patribus laodata, quæ partim historica est, partim תורה שבעל פה nominatur. i. lex ore petcepta, vt oec illa, quam R. Iacob Baal Hatturim sequitur, plenorum & deficientium tationem inquirens, quam ptoinde rectè Abben Ezra in Decalogo perstringit.

Hæc enim legis scriptæ pura est ioterpres, & simplices Synagogæ traditiooes, coosuetudines, titus, maiorum explanatiooes cootinet, quarum fragmenta noonunquam soppeditant Talmud, doctrina, Derasim, quæstiones, &c. Sed de boc alias.

Hooc Rabbioum R. Abraham in Cabbala oon bîc, sed paulò pòst excidium Romanorum locat.

Gotthi Fraoconiam depopulantur. Diceoeus Botoista eorum coosiliarius & doctor, pbilosophiam ethnicam eos docet, sacella & ceremooias instituit. *Iornand. de rebus Geticis.*

Asclepiades nouam medicorum sectam introducit, in Bithynia, vbi & florebat Theodosius Tripolita mathematicus. *Strabo.*

Mithridates Ponti rex vir incomparabilis memoriæ & 22. linguarum gnarus, quot nationibus imperabat, sex primis annis Scythas domuit. Cappadociam occupauit. Asiam animo complexus, prius vniuersè nemine sciente peruagatus omnium vrbiũ situm & regiones cognouit. Iuncta cum Nicomede rege Bithyniæ societate Paphlagoniam inuadit, mox Galatiam. Nicomedem in Bithyniæ, Ariobarzanem in Cappadociæ regna reductos iterum expulit. Vnde bellum ei indictum & Syllæ mandatũ.

Romanis ita per 40. annos restitit, donec tribus ingentibus prælus fœlicitate Syllæ, virtute Luculli, Pompeij magnitudine penè consumeretur. Contra eos armarat Cimbros, Gallogræcos, Sarmatas, Basternas, Scythas & totum Orientem.

Regnauit an 58. obiit ætatis septuagesimo quinto.

Ne veneno tolleretur, 20. rutæ folia, duas nuces & duas caricas admixto sale quotidie ieiunus capiat.

ROMANA *tempore Ptol. Lathyri ab Vrbis 647 ad 668.*

IN Gallia res gerit Marius cum Cimbris, qui ex Hispania reuersi se Teutonis, Ambronibus, Tigurinis coniunxerant, vt superatis Alpibus in Italiam traiicerent. Item cum Tectosagibus, quorum regem Copilum Sylla legatus Marij cepit. *Plutar in Mario. Epito.67.*

Quod bellum ab aliis Cimbricum à Cicer. de Prouinc. Coss Gallicum. Eius metu Marius absens tertiùm consul factus est & extra ordinem. *Ibidem.*

A Mario confectum est, Teutonis ad Rhodanum cum rege ipsorum Theutobocho & Ambronibus prope Massiliam victis. *Strabo lib 4.*

Continuo triduo circa Romanorum castra pugnatunt. Quarto die rursus productæ in campum acies vsque ad meridiem penè pari discrimine. Pòst incalescente sole, vsque ad noctem cædes Gallorum potius, quàm pugna protracta est.

Ducenta millia eorum cæsa sunt, octoginta millia capta, tribus millibus vix elapsis.

Tertia Tigurinorum manus, quę quasi in subsidio Noricos insederat Alpium tumulos, in diuersa effugit & euanescit.

Piso Rhodopem Caucasúmque penetrauit post Minucianam de Thracibus victoriam. *Florus.*

Bellum Piraticum C. Mario quartùm, Q. Lutatio Coss. *Obsequens.* In Cilicia confectum à M. Antonio prætore, vnde & de eis ouauit *Plut in Pompeio.*

Seditio Apuleij Saturnini tr. Pl. ob legem Agrariam & C. Memmium interfectum. Eam Marius sextùm consul oppressit interfectis Saturnino, Glaucia prætore, & Sufeio quæstore. *Ibid. Plutar.*

Seruile bellum secundum in Sicilia ab Athenione pastore motum, qui interfecto domino, familiam ergastulo liberatam & infinitos seruos sub signis ordinauit. A M. Aquilio confectum est, indéque nullum fugitiuorum in Sicilia bellum fuit. *Cic. in Verrem.*

Romæ pugnauerunt Elephanti primùm omnium in circo Claudij Pulchri ædilitate curuli M. Antonio, A. Postumio Coss. circa, an. V 655. *Plin. lib. 8. c. 7.*

Tum Cornelius Dolabella prætor bene in Lusi-

An. ante Christum natum.	*Anni mundi*		*Anni vrbis cōditæ.*
87	3948		
		M. Antonio, A. Postumio Albino.	651
		Q. Metello Nepote, T. Didio Curio.	652
		Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso.	653
		Cn. Domitio Ahenobarbo, C. Cassio Longino.	654
	6	*L. Licinio Crasso, Q. Mucio Scæuola.*	655
		C. Cæcilio Caldo, L. Domitio Ahenobarbo.	656
		Bell. Mithridaticum.	
	40	*C. Valerio Flacco, M. Herennio.*	657

An. ante Christũ natum.	Anni Vrbis cõditæ.		Anni mundi.	
				tania rebellante pugnauit.
				T. Didius Cos. Celtiberos quoque pluribus prœliis vicit. *Gell. lib. 2. cap.* 27. *Plut.*
97			3993	Duobus annis pòst Lentulo, Crassóque Coss. Senatusconsultum factum est, ne homo immolaretur, quod antea fieri religiosissimum erat. *Pl. lib. 30. cap.* 1.
				Ariobarzanes Cappadociæ rex à Sylla prætore constituitur, quòd Cappadoces regem, quàm libertatem mallent, C. Cælio, L. Domitio Coss. A quo anno primum iniuit bellum contra Mithridatem Ponti regem. *Liuij Epitom.* 76. confectum à Pompeio post annos 32. Cicerone Consule. Sed altius est incipiendum. Nam Mithridates per annos 40. contra Romanos bellum gessit. *Appian.* Donec per seditionem popularem à Pharnace filio in turri obsessus venenum sumpsit.
	658	*C. Claudio Pulchro, M. Perpenna.*		Toto illo tempore tria Mithridatica fuere præcipua. Vnum, quod Sylla, alterum, quod Muræna, tertiũ, quod Lucullus & Pompeius gesseruot. *Appian.*
	659	*L. Marcio Philippo, Sex. Iulio Cæsare.*		Primum à L. Sylla Arsaces (Phraartes) rex Parthorum missa legatione amicitiam populi Romani tenuit. *Rufus.*
				Celtiberos post Didij victoriam rebellantes Flaccus Nasica repressit. Ab hoc bello vsque ad Sertorium quieta citerior Hispania fuit. *Appian.*
				Geminius prætor infœliciter contra Thraces Macedoniam vexantes dimicauit. *Epitoma Liuij* 70.
				L. Plotius Gallus primùm Latinè docere incepit Cicerone adhuc puero. *Cic. de claris orat.* Antea Græcis exercitationibus ingenia Romanorum alebantur. *Suet. de claris Rhetor.*
	660	*L. Iulio Cæsare, M. Rutilio Lupo.*		P. Terentius Varro in Prouincia Narbonensi natus centesimum quintum annum agens Græcas literas summo studio didicit.
		Bellum sociale.		Latini Rhetores nouum genus disciplinæ instituẽtes & Ludos, ad quos iuuentus conueniret, sublati sunt edicto cẽsorio L. Crassi & Gn. Domitij, quod his corroboraretur impudentia. *Suet. ibid. Cic. 3. de Orat.* Paulo ante Ciceronis tempora *Tacitus in dialogo de oratoribus.* id est, Cicerone adhuc adolescentulo, occidum oratoriam excreuente.
	661	*L. Porcio Catone, Gn. Pompeio Strabone.*		L. Marcio, Sext. Iulio Coss. in agro Mutinensi duo montes inter se concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentésque, emissa flamma copiosa. *Plin. lib.* 2.
				Seditio M. Liuij Drusi Tr. Pl. de ciuitate Sociis danda, de agris diuidundis, &c. Vnde origo socialis belli & exitia rerum. *Plin. lib. 33. cap. 1. Florus.*
	662	*L. Sylla, Q. Pompeio Rufo.*		Drusus vulneratus caprinũ sanguinem bibit, cum pallore & inuidia, veneni sibi dari insimulari Q. Cæpionem inimicum vellet. *Plin. lib. 28. cap.* 9.
		Mithridaticum alterum Syllæ, ET Ciuile siue Marianum.		Sociale bellum siue Italicum, quod non nisi quinto pòst anno à Sylla confici potuit. Eo nondum finito (Nam Sylla eius reliquias adhuc in Campania persequebatur) præcedentibus multis ostentis & prodigiis ciuilia bella secuta sunt per annos fermè 40. dum Marius belli Mithridatici gerendi, quod Syllæ mandatum erat, cupiditate teneretur.
	663	*L. Cornelio Cinna, Cn. Octauio.*		Marsicum etiam nonnulli appellant, quòd à Marsis primùm fuerit commotum & eorum imperatore Popedio. *Strabo lib.* 5. Istud Lucullus confecit.
		Ciuile alterum Octauianum atque Cinnanum.		Capitolium custodum negligentia exuritur.
				Sothymius rex Thracum Græciã ingressus cunctos

Macedoniæ fines depopulatur, donec à C. Sentio Prætore superatus cogitur in suũ regnũ redire. *Oros.*

An. ante Christũ natum. | *Anni mundi.* | *Anno vrbis cõdita.*

Mithridaticum bellum foris exarsit L. Sylla, Q. Pompeio Coss. Domi ciuile à C. Mario, qui sexies consul fuerat excitatur. Vrbis 662. — 3993 — 79

Dum Sylla Cos. ciuili bello & ordinanda rep. Romæ occupatur, Mithridates Phrygiam pop. Rom. prouinciam cum exercitu intrat. Asia in potestatem redacta omnes ciues Romanos vno die interficiendos curat. Q. Oppilium Proc. & M. Aquilium legatum captos, excruciatósque necat. Rhodum, quæ sola in fide permanserat, oppugnat. Per Ariarathen filium Thraciam & Macedoniam, per Archelaum præfectum Græciam inuadit, ac Piræum atque Athenas occupat. *Plutarch.*

L. Cinna 2. C. Mario 7. eóque mortuo, L. Valerio Flacco. — 664

Marius, Cinna, Carbo, Sertorius cum suis exercitibus in Vrbem recepti, eam velut captam cædibus & rapinis vastarunt.

Hic est Marius qui Iugurtham cepit, 2. consulatu eum ante currum suum duxit. Tertiùm Consul absens creatus est. Quartùm Teutoniorum exercitum deleuit. Quintùm Consul Cimbros fugauit. Sextùm remp. turbatam seditione tribuni Pl. & Præt. qui armati capitolium occupauerant, vindicauit. Post septuagesimum annum patria per arma ciuilia pulsus armis restitutus, septimùm consul factus est.

Sequentem in annum C. Marius septimùm & L. Cinna secundùm Consules nullis habitis comitiis se renuntiarũt. Primus autẽ fuit Marius, qui septimum consulatum cepit ex Plutarcho. In quo est mortuus suo bono, ne esset spectator calamitatum, quæ ciuilia bella suæ familiæ attulerunt, præsertim filio & nepoti.

L. Cinna 3. Cn. Papyrio Carbone. — 665

Inde L. Cinna & Cn. Papirius Carbo semet hoc exemplo consules per sequens biennium crearunt. *Epito. 83.*

Quod triennium sine armis ciuilibus fuit. *Cic. in Bruto.* nisi quòd Cinna & Carbone dominantibus, maior pars nobilitatis Roma in castra Syllæ fugit, tanquam in portum quendam. *Plutarch.* ipsi bellum contra Syllam pararent. *Epito.*

Per idem tempus L. Flacco consulis io locum Marij mortui suffecto, portas tota Asia claudebat. Mithridatem autem non modo recipiebat, suis vrbibus, verum etiam vltrò vocabat.

L. Cinna 4. Cn. Papyrio Carbone 2. — 666

Hoc eodem triennio Sylla in Græcia & Asia contra Mithridatem res gerebat, donec pace cum eo facta se cõtra Marij & Cinnæ factionẽ conuertit. Pacis conditiones fuère, vt is cederet Asia, Bythinia, Cappadocia. Paternis .i. põticis finibus cõtẽtus esset.

L. Scipione, C. Norbano. — 667

C. Fimbria desertus ab exercitu, se ipse percussit, qui paulo ante fusis aliquot copiis Mithridatis vrbẽ Pergamum ceperat, obsessúmque regem parum abfuerat quin caperet. Ilium vrbem, quæ se potestati Syllæ reseruabat deleuerat: ac magnam partem Asiæ recuperarat. Cinna ab exercitu suo, quẽ inuitũ cogebat naues conscendere contrà Syllam Anconæ interemptus est. Consulatum Carbo solus gessit.

Aliud Ciuile Syllanum.

Sylla autem compositis trãsmarinis, in Italiam reuectus, Norbanum Cos. ad Canusium vicit. Carbo Romæ Syllæ amicos hostes iudicandos curauit. — 4011 — 49

Q. Sertorius Suessa capta, rebus Marianis deploratis in Hispaniam viteriorem confugit.

An. ante Chr. Christum natum.	Ann. vrbis cōdita.		Anni mundi.
79		II.	
	668	l Ptolom. Auletes,	3993
	661	an.30.	4011

Alexandra regina Iudæorum.

Hyrcano eius filio Pontif.

Tigrane Armenio Syriæ rege.

Mithridate 3. Parthorum rege octauo, deinde Orode, an.18.

Romæ Coss.

668 *C.Mario, Gn. Carbone 3.*

669 *M.Tullio Decula, Gn. Dolabella.*

4011

49

Sequenti anno bellū ciuile confectum est, Mario superioris filio consule fugato, Carbone & Norbano exercitu spoliatis, recuperata republica.

Sed hanc præclaram victoriam crudelitate Sylla fœdauit. Nam octo millia deditiorum in villa publica trucidauit. Tabulam proscriptionis fixit. Vrbem & vniuersam Italiam cædibus repleuit. Prænestinos omnes inermes concidi iussit. Marium captum cruribus brachiisque fractis, auribus præsectis, oculis effossis necauit. Marium eius filium ad necem sui compulit. Carbonem per Pompeium occidit. Ita centena millia hominum Italico Ciuilique bello consumpta sunt. *Obsequens.*

Dictaturam per annos 120. intermissam sibi asciuit. Siquidē proximo anno, quàm Annibal ex Italia cessit, vltimus dictator fuerat creatus. *Plutar. Velleius.*

l Avlates à suis pulsus Romam venit: P. Lentulo, Q. Metello Coss. sed quia sibyllinis quibusdam versibus Romani mouebantur, ne regem Alexandrinum profugum cum exercitu reducerent, reditu desperato Ephesum se contulit, donec à Gabinio Syriæ præside anno sequenti, nulla neque Sibyllinorum oraculorum, neque Senatus ratione, vnius iussu Pompeij, tum consulis reduceretur. *Strabo lib.17. Plutar. in Catone.*

Damnatus tamen Gabinius quòd contra Senatus & pop. iudicium eum reduxisset. Sic nominatus, quasi Tibicen, quod tibiis canere præter dignitatem regiam solitus esset.

Pulsus autem, propter flagitia, maximéque ob intolerabilium tributorum exactionem, quæ per vim extorserat, vt socius populi Rom. appellaretur, Archelao Berenices trium filiarum regiarum maximæ sponso in regem assumpto. Ex annuis enim vectigalibus capiebat talentorum duodena millia quingena id est, nummo nostro, scutatorum septuagies quingena millia, communi lingua, septem milliones & semis, quantum hodie vniuersi Galliarū regni, quod omnium regnorum fructuosissimū habetur, annua tributa non cōficiunt. *Paul. Manutius in lib.1. Famil. Cic.*

Pompeio circa Iudæam res gerenti octona millia equitum sua pecunia tolerauit, mille conuiuas totidem aureis potoriis, mutans vasa cum ferculis saginauit. *E Varrone Plinius.*

Berenice sorore eius ad regnum euecta, Ægyptij legatos & ipsi Romam miserunt, qui crimina regis purgarent, quorum alios ferro rex sustulit, alios pecunia, ne quid aduersus se agerent, corrupit.

Iudæi literas Græcas studiose discebant. Hinc Ezechiel Tragœdiarum Poëta Græcis Carminibus exitum populi de Ægypto scribit. *Clemens Alex. Strom.*

Seorsum in Ægypto & Cilicia, vbi ab Alexandri Magni sæculo illæ literæ excultæ sunt. Hinc olim ab exteris scriptoribus Tarsus B. Pauli vrbs mater vrbium dicta est, non tàm è mercimoniorum frequentia, quàm ex studiis, & Tarsense Gymnasium apud Strabonem nominatissimum, quod etiam lib. 14. Athenas & Alexandriam superasse refert, ac in eo indigenas didicisse τὴν ἄπασαν ἐγκύκλιον παιδείαν.

Orodes occiso Mithridate fratre duobus annis ante Mithridatis pontici mortē cum filio suo Pacoro Parthorum nonus rex euasit annos 18. sub secundum Pompei & Crassi consulatum quando Gabi-

nius Syriæ præerat.

Hunc Mithridatem Florus & Romanæ ferè historiæ de Pompeio, Phraatem vocant, quoniam Phraates vocabatur is, qui cum Romanis, id est, Sylla primus negotium habuit.

Rex Sueuorum Vrbis 694. Metello Celeri Cos. Galliarum præfecto Indos in suum littus tempestate proiectos dono dedit. *Plin. lib. 2. cap. 67.*

Mithridates Cappadociam pulso Ariobarzane, Tigranis Armeniæ regis ope occupauit, quã postea restituit, cũ Sylla Murænã à bello reuocasset. *Appiã.*

Ariobarzanes pulsus à Tigrane studiis Mithridatis Romam venit.

E Bibliotheca Apellicontis Teij plurimi Aristotelis & Theophrasti libri nunquam antea publicati, post captas Athenas à Sylla Romam deferuntur. *Plutar. in Sylla.*

Antè Peripatetici veteres Aristotelis Acroamaticis caruerunt, paucos exotericos habentes. Quare hinc deinceps posteriores Peripatetici exquisitiùs philosophari cœperunt sub Seuero Imp. Aphrodisæo, eos diligenter euoluente & commentariis illustrante. *Politia in Miscella.* Paulò ante Plotinum & nostrum Origenem.

Andronicus Aristotelem scholiis illustrat. Ante eum Aristotelica secta aruit, vigentibus duntaxat Academica, Stoica, Epicurea.

Oroeses Albanorum rex, qui hiberna Pompeij res in Asia gerentis aggressus est.

Artoces Iberiæ rex, qui obsidibus datis, à Pompeio cum pace dimissus est.

Phraates cum Tigrane de agris Gorduensibus disceptat. Sed hos per Afranium occupatos Pompeius Tigrani regi attribuit.

Phraates rex Parthorum iratus Pompeio, quòd cùm ad se scriberet, non regem regum vt mos erat, appellasset, transitu Euphratis impedito, in Tigranem & eius filium generum suum, mouet. deinde cum ipsis in gratiam redit. *Dionysius, Appianus.*

ROMANA *sub Ptolemæo Aulete ab anno V. C. 663 ad 700.*

Vrbis 670. libri Sibyllini cum capitolio conflagarunt.

Licinius Muræna à Sylla in Asia relictus, bellum contra Mithridatem redintegrauit, suspicatus ne Mithridates in Bosphoranos verbo, re aduersus Romanos se instrueret. Victus in Phrygiam se recepit.

Mithridates pellit Cappadocia Ariobarzanem, nec eam ei restituit, donec Sylla Murænam à bello reuocasset. *Appianus, Cic. pro lege Manilia.*

Pompeius adhuc eques in Africa Cn. Domitium proscriptum & Hiarbam regem Numidarum, ad quos Carbonis mortui copiæ, ex Sicilia confugerant, intra 40. dies vicit & interemit. Inde 24. annos natus ex Africa triumphauit & Magni nomen à Sylla accepit. *Epitome Liuij 89. Velleius, Plutar. Cic. ibid.*

Ita primus eques, sine magistratu, nondum Senator, adhuc adolescens triumphauit.

Mytilenæ in Asia, quæ sola vrbs post victum Mithridatem arma retinebat, expugnatæ, dirutæque sunt. *Epito. 89.*

Bellum Sertorianum tanquã Syllanę proscriptionis

An. ante Christum natum.	Anni mundi.		Anni vrbis cõditæ.
	4011		
79			
		L. Sylla 2. Q. Metello Pio.	670
		Bellum Sertorianum Hispaniense.	
		P. Seruilio Vatia Isaurico, Appio Claudio Pulchro.	671
		Coniuratio Co. Pisonis.	
		M. Lepido. Q. Catulo.	672
		M. Æmilio Lepido Mamerco, D. Bruto.	673
		Ciuile Lepidi.	
49	4041	Cn. Octauio, C. Curione Scribonio.	674

An. ante Christũ natum.	Anni vrbis cõdita		Anni mundi.	
79			4012	nis fuit bæteditas, post multos victos cęsósque Romanos duces vix confectum à Pompeio decimo anno pòst. Nam Sertorius à M. Antonio & M. Perpenna & aliis coniuratis in conuiuio interfectus est octauo Ducatus sui anno. Perpeona autem, ad quem imperium partim translatum erat, duobus pòst annis à Pompeio captus & cum reliquiis deletus. *Oros.* Sicque receptæ Hispaoiæ.
				Anoo sequenti Sylla dictaturam abdicauit, ordinata Rep. de quo Cæsar apud Suetonium, Syllam nesciuisse literas, qui dictaturam deposuisset.
	645	*L. Octauio, C. Aurelio Cotta.*		Sic bella ciuilia post annos fermè 40. finem habuerunt. *Oros lib. 5 cap. 18.*
		Mithridaticum aliud Luculli.		Quorum duo inter Marium & Syllam, Octauium & Cinnam per 10. annos tracta plusquam 150. millia Romanorum consumpserunt. *Idem lib. 5. capite 21.*
				Consulares 23. Senatores fermè 300. Ante prodigia dira visa sunt. *Obsequens.*
				Florentia Hetruriæ vrbs à Syllanis millitibus conditur.
				Hic est Sylla, qui post victoriam ciuilem se Fœlicem appellari voluit. Ludiones & reliquum instrumentum Ludicrum ex Olympia Romam traduxit Olymp. 175. quando Pompeius Magni cognomentum accipiebat.
	646	*L. Licinio Lucullo, M. Aurelio.* Bellum Piraticum. 2.		Catenas Iugurthæ manibus iniecit, Mithridatem compescuit, cæsis in Thessalia hostium centum millibus castris quoque expugnatis. Reoouato deinde bello iterum fudit ac exercitum eius deleuit. Athenis captis libertatem & ciuibus, quæ habuerant, reddidit Dardanos, Enetos aliósque Thraciæ populos Macedooiæ incursantes adortus multis pręliis fregit. Sociale bellum repressit. Cinnæ dominatiooem coërcuit. Marium proscriptum & exulem reddidit. Primus Romanorum morte mulctauit. *Appian.*
				Deposita dictatura priuatus vixit, commentaria scripsit, Lucullóque dedicauit. *Plutar.*
	647	*M. Terentio Licinio Lucullo, C. Caßio Varo.*		M. Lepidus eius inimicus primus omoium, limina ex Numidico marmore in domo posuit, magna reprehensione. *Plin. lib. 36.*
				Seditionem mouet, lege promulgata de actis Syllæ, qui proximè obierat, resciodendis.
		Seruile Spartaci.		A Catulo altero Cos. & Pompeio, qui iam Miluium pontem collémque Ianiculum cum exercitu insederat, Italia pulsus in Sardiniam refugit, vbi frustra bellum molitus, paulò pòst morbo interiit. *Appian. Plutar.*
	648	*L. Gellio, Cn. Lentulo Clodiano.*		Victores, quod non temerè in aliis ciuilibus bellis contigit, pace contenti fuerunt. *Florus.*
				Appius Claud. Procoosul Thracas pluribus prœliis vicit & in Sarmatas vsque penetrauit. *Florus.*
				M. Perpenna iam Lepidi partibus, præsertim eo in Sardinia mortuo, fractis: ad Sertorium in Hispaniam magno cum exercitu venit.
	649	*Cn. Aufidio Oreste, P. Cornelio Lentulo Sura.*		Curio consul retulit ad Senatũ, vt legati Erythras mitterentur ad carmina Sibyllæ colligenda & Romam deportanda. *Lact. lib. 1. & lib. de Ira Dei.*
49			4041	Lucretius Poëta Epicureorum amatorio poculo in furorem versus, cum aliquos libros, per insaniæ interualla conscripsisset, quos Cicero emendauit, se sua tandem manu confecit, ætatis quadragesimo quarto.

An. ante Christū natum. 79 — *Anni mundi.* 4011 — *Anni Vrbis cōditæ.*

Hoc sæculum, philosopborum sectis præstantioribus neglectis, multos habuit Epicureos, Pomponium Atticum, Velleium, &c. Vtinam nostrum plures non babeat, dum ardentiùs Lucretius legitur, exponitur, emendatur, quàm libri sacræ scripturæ à pletisque.

Locullus, Grassus, Antonius oratores clarissimi.

L. Lucullo, M. Cotta Coss. Nicomedes rex Bithyniæ mortuus populum Romanum hæredem reliquit. Tum Bithynia in prouinciæ formam redigitur. *Eutrop.*

M. Licinio Crasso Diuite. Cn. Pompeio Magno. 680

Bellum Piraticum in Cilicia & Pampbylia secundum ab eo, quod antea M. Antonius Prætor confecerat, ortú oh inquietam Mithridatis prælis Asiā, triennio emenso confectūm à P. Seruilio, qui proinde Isautici nomen assumpsit. *Oros.*

Seruilius Proconsul bello piratico Pampbyliam, Ciliciam, Pisidiamque deuicit fecitque prouincias. *Iornandes.* Lyciam, *Orosius.* Isauriam. *Marcell. lib.* 14. Phrygiam Cretamque Piratico hello perdomitas in eandem prouinciȩ formam redegit. *Iustinus lib.* 14. *&* *Rufus.*

Q. Metello Cretico, Q. Hortensio. 681

Calices & Isauros, qui se piratis & prædonibus coniunxerant, subegit & viam per Taurum primus instituit *Rufus.* Prætetea Olympum montem peruagatus Phaselin, Corycum, Olympum tres magnas eius terræ vrbes cepit. *Pedianus in Verrinas.*

L. Cæcilio Metello, Q. Marcio Rege. 682

L. Magius & L. Fannius transfugæ à Mariano exercitu, à Mithridate ad Sertorium in Hispaniam mittuntur de paciscenda cum eo aduersus Romanos belli societate.

Mithridatem fœdere cum Sertorio icto, bellum nouum inferentem, Bithyniámque occupantem, Cottam apud Calcedona terra marique fundentam, vrbem Cyticum obsidentem, vt inde totam Asiam inuaderet, L. Lucullus cum maximo exercitu aduenions cohibet. *Plutarch.* cum eo bellat annis septem. *Velleius.* Fame ferróque ad centum fermè hominum millia delet, pulsúmque regem Bithynia, cogit in Pontum profugere. *Idem & Epito.* 95. túmque Tigranis Armenij generi sui & Macharis Bosphorani, filij sui auxilia implorare. *Appian.*

Bellum Creticum.

C. Pisone, M. Acilio Glabrione. 683

Deiotarus Gallogræciæ tetrarches, Mithridatis quoque prȩfectos bellum in Phrygia mouentes repellit. *Epito.* 94.

Bellum Gladiatorium in Campania per tres annos. Aliis, Seruile tertium, siue Spartiacum in Italia. Nam 74. gladiatores ducibus Spartaco, & Oenomao & Crixo, effracto Capuæ Lentuli ludo, per Italiam vagantes, vocitatis ad bellum seruis Vesuuium montem belli sedem faciunt. Cl. Pulchrum & P. Vatinium prȩtorem vincunt. Contra eos etiam male pugnarunt Lentulus & Gellius Coss. Q. Atius & Cn. Manlius Prætores, C. Cassius proconsul, donec à M. Crasso Prætore anno tertio post bellum inchoatum, priore prælio 35. millia eorum, cum duce Granico, posteriore quadraginta millia cum ipso Spartaco cæderentur.

Bellum Piraticum.

M. Lepido, L. Tullo Volcatio. 684

Coniuratio Cn. Pisonis.

Curio Scribonius Daciā tenus venit, sed tenebras saltuum expauit, *Florus* Dardanis & Mæsiis per triennium subactis primus Romanorum ducum ad Danubium vsque peruenit. *Rufus.* Vrbis 679. — 49 — 4041

Lucullus aperit Pontum & regiis quandam opibus

& natura

An. ante Christū natum. | *Anni vrbis cōditę* | | *Anni mundi*

&c natiua regionis vallatum. *Cic. pro Archia.* Nam Amisum & Eupatoriam vrbes Ponticas obsidione cinxit & Themiscyram, *Appian.* 30. millibus ad Ca-
4011 bira cum quinque millibus cæsis Mithridatem ad
79. Tigranem fugat. *Entrop.*

Marcus autem Lucullus Macedoniam sortitus ad terminum gentium lacúmque Mæotim peruenit. Per Thraciam cum Bessis primus pugnauit. Thraces montanos subegit, Eumolpidam, quæ nunc Philippopolis dicitur. Olympiadā, quæ modo Adrianopolis, Cabylem, Appolloniam, Galatiam, Parthenopolim supra Pontum positas ciuitates occupauit, Tomos ad Danubium vsque perueniens Scythis arma Romana monstrauit. *Florus.*

685 *L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato.*

Censorium nomen triste seuerúmque à sedecim annis intermissum M. Crasso, Cn. Pompeio coss. repetitur, Cn. Lentulo & L. Gellio censoribus creatis, qui asperam censuram egerunt, quatuor & sexaginta senatu motis, *Epito.* 98. *Pedianus in Verrinas.* Eorum muneris erat Senatum legere, equites inspicere, censum ciuium agere.

Bell. Mithridaticū Pompeij.

L. Metellus Prætor in Sicilia à C. Verre afflicta contra Piratas prosperè rem gerit. *Epito.* 98. Pergamenonem Archipiratam nauali terrestríque prælio comminuit. *Oros.*

Q. Hortensio consuli Creta, ac bellum Cretensibus gerendum obrigit, sed is vrbe ac foro, in quo dominabatur, delectatus, Metello collegæ exercitum ac prouinciam concessit. *Xiphilinus.*

686 *L. Iulio Cæsare, C. Marcio* Figulo *Thermo.*

Ob eandem causam postea Cicero Macedoniam, quæ sibi obtigerat, C. Antonio Collegæ concessit, neque in prouinciam ex consulatu profectus est.

Mithridates & Tigranes & L. Lucullo in Armenia victi, bellum reparant missis ad finitimos reges legatis: vbi Arsaces Parthus pacta cum Lucullo Societate, eum tamen non adiuuit. *Dio.* anno septimo & vltimo Lucullani imperij regna sua recuperant & augent. *Velleius.*

Bellum Creticum, quòd Mithridati Cretenses fauissent, peragitur à Metello intra triennium. *Entrop.*

687 *M. Tullio Cicerone, C. Antonio.*

Creta prouincia facta, *Rufus Iustin lib.* 41.

Piraticum siue Maritimum extrema hyeme apparatum, ineunte vere susceptum, media ętate confectum est à Pompeio, qui à Brundusio profectus, quinquagesimo die totam ad imperium Ciliciam adiunxit, omnes, qui vbique prędones fuerunt, partim cepit, partim interfecit. *Cic. pro lege Manil.*

Intra 40. diem toto mari eos expulit, & acceptis in deditionem piratis agros vrbésque dedit. *Epito.* 99.

Coniuratio Catilinæ.

In maritima Ciliciæ ora vrbem Solos, à Tigrane deletam restituit: & Pompeiopolim appellauit *Dio.*

In Cretam, alteram post Ciliciam prædonum arcem, multos eorum persecutus est. *Plutarch.*

688 *D. Iunio Silano, L. Licinio Murena.*

Piratis octingentas 46. naues ademit. Acilius Glabrio successor Lucullo datus, quòd imperij diu-
49 | 4041 turnitati modum statuendum veteri exemplo putarent, *Cic. pro lege Manilia.*

L. Lucullus primus imperator appellatur, Ar-

menia, Meſopotamia, Niſibi cum regis Armeniæ fratre capta.

Piſo, Catilina, Antronius circiter nonas Decembris parabant Cal. Ianuarij, deinde re patefacta nonis Feb. L. Torquatum, L. Cottam Coſſ. cum pleriſque ſenatoribus interficere, ipſum Piſonem correptis faſcibus cu exercitu ab obtinendas duas Hiſpanias mittere. Sed coniuratio non proceſſit ſigno à Catilina celerius dato. atque hîc Catilinariæ coniurationis primordia. *Salluſtius, Epitome 101. Sueton in Cæſar. Cicero pro Sylla.*

Tigranis filius ad regem Parthorum transfugiens primùm vnà cum illo bellum patri intulit ad Artaxata, deinde recedente Partho à patre victus ad Pompeium ſe proripuit.

Pompeius cum rege Parthorum Phraate amicitiam renouauit, equeſtri prælio Mithridatem vicit & in Boſphoron impulit. Tigranem in deditionem accepit, eique ademptis Cappadocia, Syria, Phœnice, Sopheno, Cilicia, regnum Armeniæ reſtituit, & pecuniam ingentem imperauit, filium eius, qui iis, quę ipſe ſtatuerat, non ſtabat, in vinculis habitum Romam miſit. *Epitom. 100.*

Mithridatem perſequens in vltimas ignotáſque gentes, Iberos Albanoſque, qui tranſitum non dabant, vicit *Epito. 101. Appian.*

Triennio bellum iſtud Mithridaticum confecit, non quòd planè Mithridatem ſuperaſſet. Nam is deinceps cum exercitu in Italiam tranſitum moliebatur, (vt olim Annibal) ſed quia Pharnaces filius, Patri inſidias faciens, eum ſeptuagenarium veneno ſibi mortem conſcicere coegerit: quòd ſe permittens Pompeij poteſtati, regnum Patris conſecuturum ſperaret. *Dio, Plut. Appian*

P. Sylla & P. Antronius Coſſ. deſignati cum eſſent eorum alterum L. Cotta, alterum L. Torquatus ambitus damnarunt, & in eorum locum, Conſules creati ſunt. *Padianus in Cornelianam.*

Cicero Conſul ſuo conſilio atque eloquentia efficit, ne leges aliquot pernicioſę à Tribunis pleb. & quidem C. Antonio collega non repugnante, promulgatæ ferrentur, vt lex Agraria, de campano agro diuidendo &c. *Dion & ipſe in Piſonem.*

Coniuratio Catilinæ extremo ferè anni, Ciceronis præcipuè induſtria, oppreſſa eſt. Coniuratoribus multis captis & extremo ſupplicio affectis, cæteris foris in agro Piſtorienſi à C. Antonio deletis. *Salluſt. Dion. Appian Plutarc.*

Mithridaticum bellum tractum fuit per 40. annos Conſulatu Ciceronis & Antonij viх conſumptum. *Oroſ. lib. 6 c. 1.*

Ita Pompeius vnica profectione Armeniam Pontum, Paphlagoniam, Galatiam, Cappadociam, Bithyniam, Phrygiam, Ciliciam, Syriam, Arabiam, Albanos, Iberos, Hircanos, Scythas, Iudæos, &c. ad Caucaſum montem vſque & Euphratem, Myſiam, Lydiam, Cariam, Ioniam, Aſiam, quæ ad Pergamum eſt, atque ipſam Græciam partim recuperauit, partim nunc primùm ſubiecit, *Appianus.*

Tigrani Armeniam maiorem permiſit, Pharnaci Mithridatis filio Boſphorum, Ariobarzani Cappadociam, Antiocho Commageno Seleuciam, Deioraro atque aliis Tetrarchis Minorem Armeniam,

An. ante Christū natum.	*Anni mundi*		*Anni vrbis cōditæ.*
79	4011		
		M. Pupio Piſone, M. Valerio Meſſala Nigro.	689
		Q. Metello Celeri, Q. Afranio.	690
		C. Iulio Cæſare, M. Calpurnio Bibulo.	691
		L. Calpurnio Piſone, An. Gabinio.	692
49	4041	Bellum Gallicum Cæſaris.	

&Galatiam,

An. ante Christũ natum. | *Anni vrbis cõditæ.* | *P. Cornelio Lentulo Spinthere, Q. Metello Nepote.* | *Anni mundi.*

4011 & Galatiam, Attalo & Pylemeni Paphlagoniam, Aristarcho Colchidem, Palestinam Hyrcano. *Idem.*

693 — 79

Asiam, quæ antea Romanum imperium terminabat tribus nouis prouinciis victoria cinxit. *Cic. de Prouinc.*

Ponto videlicet, quem ille cum Bithynia iunctum vnam prouinciam fecit (*Strabo*) Syria, (*Marcel. lib.* 14.) Ciliciæ parte, quæ nondum imperio Rom. subiecta erat. Sicque Asiam, quam vltimam prouinciam acceperat patriæ, mediam reddidit. *Ipse apud Plin. lib.* 7.

694 *Cn. Lentulo Marcellino, L. Marcio Philippo.*

De iis omnibus, Creta item & Basternis triumphanit. *Plin. lib.* 7. *cap.* 26. *lib.* 37. *cap* 2. ex tot bellis per biduum vnico triumpho contentus ætatis quadragesimo quinto, *Velleius.*

Post tot victorias infœliciter res gessit, quòd indignè templum Dei captis Hierosolymis habuisset. Nam.

M. Cicerone & C. Antonio Coss. captum Hieros. templum à Pompeio *Ioseph lib.* 14. *Antiquit. cap.* 8. annis. 32. ante Augustum. 61. ante ortum Christi.

Eodem anno natus traditur Augustus Cæsar, 9. Cal. Octobris.

695 *Cn. Pompeio 2. M. Crasso 2.*

Apollo à L. Lucullo ex Apollonia Ponti vrbe, 30. cubitorum, 150. talentis factus Romam transfertur. *Plin lib* 34.

C. Cæsar Cons. Illyriam ac Galliam citeriorem cum tribus legionibus à populo, vlteriorem cum vna legione à Senatu in quinquennium obtinet.

Mox P. Clodius Tribunus Pl. fit, & Ciceronem vrbe pellit, quòd consul ciues Romanos Catilinæ socios necasset, domo eius incensa, area libertati consecrata, bonis publicatis, prædiis direptis, eo aqua & igni interdicto, lege lata, ne quisquam tectum intra quingenta millia passuum ab Italia præberet, ne quis de eo ad Senatum referret, ne decerneret, ne disputaret, ne loqueretur, ne pedibus iret, ne scribendo adesset.

696 *Appio Claudio Pulchro, L. Domitio Ahenobarbo.*

Cicero exulans in Macedoniam se confert. Cuius rei causa 20. hominum millia vestem mutarunt, rostra ingemuerunt, forum obmutuit De eo reuocando Pompeius cogitat, cúmque hoc anno ab octo Tribunis Pl. de reditu eius promulgatum esset, vnius Ælij Liguris intercessione nihil perfici potuit. *Dion Appia. Plut. Cic pro domo.*

Sed sequenti anno Cn. Pompeio inter alios nitente T. Annio Milone Trib. Pl. agente, P. Lentulo Cos. referente reuocatus est. Area domus eius, Pontificum sententiis, religione liberata, domo ac villis publica pecunia restitutis.

Heluetij tectis suis incensis atque relictis, cùm nouas sedes quærerent iter faciunt per Galliam Narbonensem. A Cæsare prohibiti, victi tandémque in deditionem accepti, domos suas repetunt.

Parthicum Crassi.

Cæsar precibus Æduorum & Sequanorum, qui se ab Ariouisto Germanorum rege opprimi querebantur, in eum mouit, & fusum vsque ad Rhenum insequitur. Ità vna æstate duobus bellis confectis, in hyberna ad Sequanos exercitũ reduxit. *Ipse lib.* 1.

49 — 4041 Sequenti anno Belgas cecîdit. Suessiones, Bellouacos, Ambianos in fidem recepit. Neruiorum

	An. ante Christū natum.	*Anni Mundi.*		*Anni Vrbis cōdita.*
gentem propè ad internecionem redegit. Aduaticos in deditionem redegit. Inde per P. Crassum Venetos, Vnellos, Osismos, Curiosolitas, Sesuuios, Aulercos, Rhedones, quæ sunt maritimæ ciuitates. *Idem.*	79	4011	*Cn. Domitio Caluino, M. Messala.*	697
Tertio per Titurium Sabinum & Crassum omnes ferè Aquitaniæ populos. *Ipse lib. 3.*				
Quarto Vsipetes, Germanos, Tenchtheros, magna cum multitudine Rhenum transgressos, quòd à Sueuis complures annos exagitati bello premerentur, funditus delet. Quo Germanico bello in Gallia confecto Rhenum transit, ponte in flumen facto. Stambrorum vicis, ædificiísque incensis propter Sueuos se in insidiis expectantes, in Galliam rediit, pontémque rescidit. In Britanniam inde traiicit. Petentibus pacem dedit obsidibus acceptis. Reuersus Morinos rebellantes & Menàpios sub potestatem redegit. *Idem.*			*Cn. Pompeio 3. Q. Metello Pio.*	698.
Quinto Treuiros & Germanos Transrhenanos in fide continuit. Classe iterum in Britanniam traiecit, obsidibus acceptis & tributis impositis in Galliam recessit. Castra Q. Ciceronis in Neruiis à Gallis aliquot, Ambiorige duce Eburonum, oppugnata fusis hostibus liberauit. *Ipse.*				
Sexto (nam in aliud quinquennium imperium ei fuerat prorogatum) Treuiros in fugam compulit. In Germanos, qui eis auxilia dederant, ponte refecto iterum mouet. Sed cùm Sueuos sese in syluas recepisse cognouisset, in Ambiorigē Eburonum regē reuersus, Eburones fundit & dissipat.			*M. Claudio Marcello, S. Sulpitio Rufo.*	699
Septimo Galli cùm Cæsarem in Italiam profectū putarent illic retinendum vrbano motu occisi Clodij: die constituta Genabi ciues Romanos negotiantes interficiunt. Carnutes se belli principes instituunt. Aruerni & ipsi Vercingentorige duce arma capiunt, ac Pictones, Parisios, Cadurcos, Turenos, Aulercos, Lemouices, Andes, Bituriges sibi socios adiungunt. Recurreos Cæsar Vellaunodunum Senonum oppidum expugnat. Genabum Carnutum diripit & incendit. Nouiodunum & Auaricum diuturna oppugnatione capit. Gergoniam diu, sed frustrà, oppugnatam omitit, Alexiam Mandubiorum magno apparatu obsessam, dedito sibi Vercingentorige Auerno, ad deditionem adducit. Æduos Auernósque in fidem recepit. *Ipse.*				
Octauo Carnutes est persecutus. Inde Bellouacos Cocleo duce interfecto. Per Caninium & Fabium legatos rem bene contra Pictones gerit. Vxellodunum Carnutum capit. In Treuiris per Labienum prosperè pugnat. Omnes Aquitaniæ ciuitates in fidem recipit, in Belgio ad legiones hibernat *Ipse, Hirtius, Dio.*				
Nono nullum bellum gessit, sed honorificè ciuitates appellando, principes premiis maximis afficiendo, nulla noua onera imponendo, defessam tot præliis Galliam spe meliorum, in pace continuit. Maximè quia profectionem in Italiam pararet, vt suam Antoniique petitionem commendaret.				
Decimo Gallias & Britannias tributarias facit. *Rufus.*				
Omnem Galliam à saltu Pyrenæo, Alpibúsque, monte Gebenna vsque ad Rhodanum, & Rhenum, circuitu patentem bis & tricies centum millia passuum	49	4041		

suum

An. an. Christũ natum. | Anni Vrbis cõditæ | Anni mundi

suum: præter socias & bene meritas ciuitates in prouinciæ formam redegit, eisque in singulos annos stipendij nomen imposuit. *Suet.*

4011 m PTOLEMAEVS DIONYSIVS à Pompeio restitutor, pro qua gratia illũ è prælio Pharsalico ad se confugientem, proditoriè die post fugam octa-

79. 12.

49 m PTOL. Dionysius. 4041 uo per Achillam occidi iussit, auctore Theodoro

700 an. 2. præceptore & Photino procuratore.

51 702 4043 Eum adhuc adolescentem bello Alexandrino Cæsar mersit, necauitque, regno Ægypti Cleopatræ sorori, cum qua stupri consuetudinem habuerat tradito. *Eutrop. in Cæs. Oros. lib. 6. cap. 14.*

Bellis ciuilibus Romanis Parthi Pompeio contra Cæsarem, item Bruto & Cassio aduersus Augustum & Antonium misere auxilia.

Post belli finem rursum, Pacoro duce Orodis regis filio, & Labieno, qui Pompeianarum partium fuerat, & bello victus ad Parthos transfugerat, Syriam irruperunt, ac totam occupauêre prouinciam.

Orode 2. Parthorum nono.

Quos P. Ventidius Bassus cum toto exercitu ad internecionem deleuit. Aiunt autem Labienum & Pacorum à Ventidio eo potissimum die interfectos, quo antea Crassus victus fuerat, ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur.

Nec longè post id prælium, Orodem regem à filio Phraarte occisum esse.

Pharnaces à Pompeio Bospori Cimmerij rex constitutus, patrij regni recuperandi cupidus, Colchida, Armeniam, Cappadociæ & Ponti partem occasione bellorum ciuilium in potestatem reduxit.

Domitium Caluinum à Cæsare missum profligauit, Inde reliquas Ponti partes, expugnata Amiso, occupauit.

Cum Cæsare postremo congressus ad Zeliam vno prælio fugatus, ab Asandro Bosphorani tumultus auctore necatus est. *Cæsar, Hirtius, Appianus.*

Iubæ regis à Cæsare victi filius, historiam scripsit, & captiuus in triompho Cæsaris ductus est.

ROMANA *Ptol. Dionysio & Cleopatra regibus Ægypti ab Vrbe 700 ad 707. Vsque ad Cæsaris necem.*

Ante bellum ciuile. 320. millia ciuium censa sunt cum tribus annis pòst, Cæsare censum agente, dimidio minus inuenta sint, *Plutarch.* id est 150. reliquis bello ciuili confectis.

Lentulo & Marcello Coss. ciuilia bella cœpta sunt, id est, belli Gallici decimo.

Romæ Coss.

Cæsar, vbi vltro citróque de pace legatis missis conueniri non potuit, traiecto Rubicone, Pisaurum, Fannum, Anconam occupat, Tignium Auximum, Asculum recipit. Consulibus, & Optimatibus Roma profugientibus Picenum percurrit. Pompeium Luceria Canusium proficiscentem, atque inde Brundusium, Brundusio autem in Epirum Dirrachium, quò consules ante traiecerant, cum omnibus copiis; relicta Italia, trans-

49 4043 gressum insecutus, custodibus Brundusio impositis ad vrbem redit.

Pecunia ex ærario extorta, M. Lepido vrbi præ-

	An. ante Christi natum.	Anni mundi		Anni vrbis cõdita.
fecto, qui postea triumuir, in Hispaniam, quæ à legatis Pompeij tenebatur profectus, Afranio & Petreio cum. 7. legionibus victis, Hispaniam recepit. Massilia, quæ sibi primum itinere portas clauserat, duobus prælijs naualibus potitus Romam iam à M. Lepido Dictator dictus rediit. *Ipse lib. 1. de bello Ciuil*	79	4041		
Magistratu initio exulibus omnibus redeundi potestatem, preterquam Miloni, concessit: Magistratus subrogauit, sacerdotes suffecit. Gallis Transpadanis ciuitatem dedit. Vndecimo inde die dictatura se abdicat & ab vrbe Brundusium proficiscitur. *Ipse lib 3.*			*L. Æmilio Paulo, C. Claudio Marcello.*	700
In Macedonia factus consul res gerit, Seruilio collega consulatum Romæ administrante, & M. Cælium prætorem seditiones in vrbe, nouarum spe tabularum mouentem, de magistratu deiicere, qui vrbe pulsus Miloni exuli, fugitiuorum exercitum cootrahenti se coniungens, cum eo interemptus est. *Dio Appianus.*			*L. Cor. Lentulo, C. Claud. Marcello.*	701
Exitu anni in Epirum transgressus Oricum & Apolloniam recipit, Dyrrachium petit, sed à Pompeio ad flumen Apsum occurrente ita victus est, vt ille ob rei frumentariæ inopiam castra inde in Thessaliam transferre coactus fuerit.				
Cum eodem in Pharsalia subsistente extremo prælio congreditur, maximáque clade fusum ad mare compellit, vbi Pompeius naue in Ægyptum delatus iussu regis Ptolomæi antequam in terram egrederetur occisus est eodem die, quo de Mithridate & Tigrane regibus triumpharat. Cornelia vxore & Sext. Pompeio filio in Cyprum elabẽtibus.			Bell. Ciuile Cæsaris.	
Cæsar post diem tertium insecutus, cùm ei Theodorus caput Pompeij & annulum obtulisset: doluit & illachrymauit. *Appianus, Dio.*				
Tertio anno Caleno & Vatinio Coss. Alexandria post nonum mensem recepta, Pharnacéque in Ponto superato, Romam redit & Dictaturam inuadit: verbo, constituendæ reip. & rei gerendæ causa: re, vt omne ad se vnum ius Reip. traheret, quod ante multorum erat, quod posteri eius, sublato iam à M. Antonio Cos. Dictatoris nomine, Imperatoris vocabulo expresserunt.				
Tertium & quartum consulatum titulo tenus gessit, contentus Dictaturæ potestate cum consulatibus decretæ. *Sueton.*				
Veteranis cum seditione missionem postulãtibus dedit. *Epitom.*			BELLVM	
In prælio Alexandrino regiam classem incendi iussit. Ea flamma cum partem vrbis inuasisset, 400. millia librorum proximis fortè ædibus condita, exussit. *Oros. lib. 6. cap. 13.*				
Quarto Africam recepit Scipione & Iuba superatis. Quinto Hispaniam victis Pompeij filiis. Deinceps res vrbanas gessit, honorarios Coss. creare cœpit, Imperator appellatus & Pontifex Max.				
Ita vrbis 701, pulso Italia Pompeio, dictatura in sex menses capta, post vndecim dies abdicauit.		4043		
702. victo, occisoque Pompeio dictator fit in annum.	49			702

703.

An. ante Christu natum.	Anni urbis cõdita.		Anni Mundi.
47		CIVILE CÆSARIS ET POMPEII.	4043

703. Alexandrinum & Ponticum bellum confecit.

704. Africaoum, Numidia, quæ in Iubæ potestate erat, in prouinciam redacta.

705 Hispanense. Inde dictatura in perpetuũ accepta triumphum agit, Gallicum ex citro constantem, Ponticum ex acanto, Alexandrinum testudine, Africum ebore, Hispaniensem argeoto rasili.

706 triumphis actis, magnis populum congiariis affecit, ludos fecit, epulum dedit, gladiatores & naumachiam ludis funebribus Iuliæ edidit, ædem Veneri genitrici prælio Pharsalico votam dicauit, forum Iulium extruxit, iudicia equitibus & senatoribus communicauit, præturis prouinciis annum, consulatibus biennium statuit, annum ordinauit, senatum suppleuit, patricios allegit. *Plutarch. Sueton. App.*

Ex monte Albano ouans vrbem iniit, deinde interfectus est.

Annum hunc alij Vrbis fuisse dicunt septingentesimum nonum, alij. 710, alij alium, secundum diuersas veterum supputationes, de quibus post in Chronologorum scrupulis. Nos Liuium, vt Hebraicis summis congruentiorem, sequuti sumus.

Sosigenes Alexaodrinus Mathematicus, cuius consilio Iulius Cæsar Pont. Max. in Ægyptum profectus, fastos siue Calendarium Numæ Pompilij nimis vndecim diebus breue, qui Lunaribus mensibus annos distinxerat, corrigit, & ad cursum solis reuocat, solares vel potius ciuiles siue vsuales menses in fastis reponens iuxta Ægyptiorum morem. *Plin. lib. 18. c. 15. Appian in fine lib. 2 de bell ciuil.* sub anno vrbis 708. ante Christum an. 45. Intercalati sunt dies 67. *Dion. lib. 43. & Plut. in Cæs.* vel. 68. vt annus ille confusionis vltimus in dies 443 protensus fuerit. *Macrob. lib 1. Satur. cap.* 14. constiteritque quindecim mensibus, lunaribus scilicet. *Suet.*

Cyclum decemnouennalem, qui aureus dicitur, condidit. Orbem per Geometriæ peritissimos emensus hæc celebriora comperit, maria 30. insulas 27. montes 40. prouincias 78. vrbes insignes 370. maiora flumina 94. Gentes 125. Ambitum vero orbis trecenties quindecies centena passuum millia continere. Longitudinem ab Oriente in Occidentem siue ab India ad fretum Gaditanum octies quinquies centum septuaginta octo milliaria, latitudinem à meridie ad Septentrionem ferè dimidio minorem quinquagesies septuaginta duo milliaria.

Maris vero profundissimum perpendiculo in quindecim stadia portendi (id est, in Gallicam fere leucam) *Priscanus.* Sed ab eo tempore valde est aucta Geographia, Christianorum sedulitate.

An. ante Christu natum.	Anni urbis cõdita.		Anni Mundi.
47	702 / 710	n CLEOPATRA Antonij, an. 18.	4043 / 4061

n CLEOPATRA propè Vrbis septingentesimum regina Ægypti à Cæsare constituta, Ptolomæo fratre submerso,

Romam Cæsarem visit, amasium suum.

Regnum tenuit vsque ad duodecimum Augusti, quo anno ipsa cum Antonio sibi mortem consciuit.

An. ante Christi natum.	Anni mundi.		Anni vrbis conditæ.
47	4043		702

R. Nehemias ben Haccana auctor epistolæ secretorum, in qua dicebat se tantum ditare. 50. annis a Christi ortu.

R. Iuda ben Simeon, qui libellum [illegible]. i. reuelator arcanorum, M. Antonio consuli dedicauit.

Apollonius Rhodius Philosophus Rhodi docet. Illic autem literarum gymnasium erat celeberrimum.

Catullus, Sallustius, Nicolaus Damascenus histo.

Virgilius nascitur.

Seneca duodecimum annum attingit, antequam proscribatur Cicero.

Hortensius, Trebatius, Labeo, Sulpicius Iurisconsulti. Crappus Stoicus.

M. Varro Helluo librorum & literarum doctissimus, quadringentos & nonaginta libros scripsit. *Gell lib.* 23.

Vetus parœmia fuit, cum tot tantáque scripsisse, vt nihil videatur potuisse legere: tantum è conuerso legisse, vt videretur nihil potuisse scribere.

Atticus annorum septingentorum memoriam vno libro colligauit. *Cic in Orat.*

Nam eam longius repetere non potuit, quoniam ante Olympiades nihil planè apud Græcos certum fuit. *Varro in Prolog* 3. *de re rust.*

Anno ab vrbe condita. 700. plurimam partem vrbis ignis fortuitus, nempe. 13. vicos consumpsit. Hinc ciuile bellum committitur. *Oros lib c.* 12.

Cicero post oppressam remp. vacuus negotiis forensibus & ciuilibus multos quidem aureos libros philosophicos edidit, quos enumerat initio 2. de Diuin. sed in tribus de Natura Deorum se ipsum superauit, Deo prouidente, vt Idololatria per suós cultores oppugnaretur, quæ mox per Christum esset expugnanda & triumphanda.

Primum enim refellit Deum Epicureorum. Deinde Deos Stoicorum, planetas, &c. Denique Deos Populares, quos fabulosos vel homines fuisse contendit. Horum librorum præiudicio Ethnici, cum à nostris grauarentur: eos censuerunt per Senatum esse igni abolendos. *Arnobius libro.* 3. *contra Gentes* Interficitur annis 40. ante Christi natalem.

Tyro eius libertus notarum siue abbreuiationum Inuentór, quibus alias addidit Philargius Mecænatis, deinde Seneca.

Cæsar nouem annis subegit Gallias, in quibus, vt ipse de se scribit, & Eutropius repetit, ter fuit victus: semel in Aluernia præsens ad Gergouiá, metropolim regni, quod perdiu Aruerni tenuerant in Aquitaniam & partem Celticæ: bis in Germania absens.

Primus Romanorum Rhenum traiecit, & in Britanniam, quæ nunc Anglia, ita tamen vt dubium relinquerit, essetne insula an continens. Esse postea insulam sub Seuero imperatoris compertum fuit.

Bellum ciuile gessit primùm in Illyrico ad Apolloniam & Dyrrhachium, deinde in Thessalia, in campis Pharsalicis.

Bello eius Africano, Galli 30. duo millia equitum

Orode, deinde Phraarte 3. Parthorum Rege.

Iul. Cæsare, an. 6 deinde M. Antonio an. 12. Imp.

Summa 270.

Romæ Coss.

C. Cæsare, P. Seruilio Isaurico. 702

An. ante Christum natum.	Anni vrbis conditæ.		Anni mundi	
				rum loco pepuleruot & fugarunt.
			4043	Aonis quinque, post victum Pompeium, imperat, vel tribus & mensibus aliquot, iuxta *Egesi. lib. 1. cap 27. Ioseph. lib. 14 Antiq cap. 19. Clement. Strom lib. 1.*
47		Pharsalicum.		Deuictis in Africa Pompei partibus Romam reuersus à Bruto & Cassio, & reliquis coniuratoribus vigioti tribus vulneribus in Senatu confoditur, cum sequenti die esset profecturus contra Parthos, die quadragesimo octauo postquam
	703	*Q. Fusio Caleno, P. Vatinio.*		triumphans ex monte Albano vrbem ingressus esset.
				Præter ciuiles victorias vndecies centum & nonaginta duo millia hominum in suis prœliis consumpsit.
				Nunquam legitur vulneratus.
		Alexandrinum & Ponticum.		Primus historicorum Latinorum Germaniæ meminit. Nam reliqui eam semper habuerant inter Scythiæ regiones obscurissimas, suàque commemoratione indignas.
	704	*C. Cæsare 3. M. Lepido.*		Expeditio eius in Galliã senatusconsulto suscepta annis ante Christum. 58.
				Eius aduentu in Galliam Suessiones regem Galbam habebant, *lib. 2 cap 1.*
		Africanum.		Sequani Catamantaledem, quem Romani amicum ac socium appellaruot, *lib. 1. cap. 2.*
				Aquitani Pisonem à Romanis amicum similiter appellarum, *lib. 4 cap. 3.*
				Nitiobriges Ollooiconem. *lib. 7. c. 6.* Eburones Ambiorigem. *lib 5. cap 8.*
				Aduersus eum Atueroi cum quadringentis hominum millibus Vercingentorige Rege bellum gerunt. *Strabo lib. 4.*
	705	*C. Cæsare 4. A. Q. Maximo.*		Vercingentorix Atuerniæ rex, Amyntas Lycaoniæ, Arethas Arabiæ, Orodes Parthię, Malcus Nabatheorum, Deiotarus Galatiæ, Polemon Ponti.
				Galliæ status hoc tempore is erat. Capiebat gentes 315. *Agrippa rex apud Ioseph. libro secundo belli cap. 17.*
				Germanos potentia & imperio permebant & feræ genti iura dabant, virtute perpetuo superiores. *Cæsar lib 6. de Gal.*
		Hispaniense.		Facundia Græci, gloria belli Galli ante Romanos fuerunt. *Sallust.* virtute belli omnibus gentibus præferebantur. *Cæsar. Ibid lib. 5.*
				Augustodunum vetustissima post Massiliam bonarum artium sedes. *Tacit. lib. 3. Eumenis Rhetbor in oratione.*
				Vrbes primariæ sui iuris erant, nullius addictæ imperio, quæ populi & gentis totius nomine vocabantur. Plurimos etiam habebant regulos, quorum clientes Ambactos Cæsar vocat.
	706	*C. Cæsare 5. M. Antonio.*		Solebant, quoties de totius gentis commodis agebatur, conuentus indicere, in quibus in tres diuidebantur ordines. Primus eorum, qui sacra tractabant Druydæ. Secundus nobilium, regulorum & principum ciuitatis ac Rerumpub. Tertius populi.
49			4061	Druydæ præter cognitionem rerum naturalium, moralem exercebant disciplinam, animarum immortalitatem docebant, iustissimi erant omnium opinione. Sine his nihil siue in bello,

ſiue in pace gerebatur. Ideo & publica & priuata iudicia penes eos erant. *Cæſar*, *Mela*, *Strabo*, *lib.* 4.

Semnotheis & Druydis ſacrorum miniſtris colebant Teutatem, Helum, ſiue Heom, Taranim, Ogmium, eiſque humanas hoſtias litabant. Quiritus tamen ab Auguſto, Tyberio, Claudio & ſeqq. imperatoribus ſenſim ſublatus eſt. *Plin. lib.* 30. *cap.* 1.

Contra Germani neque Druydes habent, neque ſacrificiis ſtudent. De deorum numero eos ſolos ducunt, quos cernunt, & quorum apertè operibus iuuantur, Solem, Vulcanum & Lunam. Reliquos nec fama acceperunt, &c. *Cæſar libro* 6. Latrocinari virtuti ducunt, &c. *Mela*, *Tacitus*.

Nulla pars Galliæ inculta iacet, excepto duntaxat, quod paludes & Syluę coli prohibent. Magis hominum frequentia, quàm diligentia incolitur. Mulieres fœcunditate & educandi ſtudio optimæ, viri bellorum magis, quam agriculturæ ſtudioſi. *Strabo lib* 4.

Lingua eius non multum ab hodierna differebat, eiuſdem ſignificationis & prolationis, etſi fortaſſe rudior.

Primò, quia nomina nationum, prouinciarum, ciuitatum, vrbium, montium, Syluarum, fluuiorum, etiam hodie retinent antiquum nomen.

Secundò, quia apud antiquos ſcriptores multa extant vocabula, quibus item hodie Galli, & nulli alii, vtimur, vt leuca, Beco, Crupellarius, Carra, Bracca, Bacchinum, Soldurius, &c. apud Cæſ. Ammian. Marcellinum, Suetonium, Tacitum, Gregorium Turonenſem, Sidonium Apollin.

Tertiò, quia linguæ nullis viciſſitudinibus & confuſionibus ita ſolent mutari, niſi vetuſti indigenæ penitus deleantur, quin radices & fundamenta permaneant, vt apparet ex Italicis & Græcis vulgaribus, quæ magis corruptæ ſunt, quã mutatæ. Hinc migrantes in alienas ſedes alterum idioma potius imbibunt. Nam, vt Liuius in bello Aſiatico de Gallogræcis ait, Planta facilè vertitur in id ſolum, in quo ſeritur.

Germanicè non locutos apparet è ſexto belli Cæſaris, vbi Ariouiſtus Germanorum princeps multa conſuetudine Gallicam linguam didiciſſe dicitur.

Non Græcè è quinto, vbi Cæſar ſe ad Q. Ciceronem epiſtolam miſiſſe Græcis literis, ne intercepta à Gallis conſilia ſua cognoſcerentur, & è Phauorino philoſopho Arelatenſi, qui apud Gellium ſe Gallum Græcas literas didiciſſe profitetur.

Coniecturæ, quas in contrarium affert in ſuo Celt-Helleniſmo Leo Tripultius, hoc tantùm docent apud Gallos viguiſſe, literarum Græcarum ſtudia, pręſertim Maſſiliæ, quòd vrbs eſſet græcæ originis, ac doctos, præſertim Druydas, ea lingua delectatos ſiue ſcribendo, ſiue inter ſe conferendo, vt nunc Latina.

Non Britonicè, vt Rhenanus ridiculè cenſet.

An. ante Chriſtũ natum.	*Anni mundi*		*Anni vrbis cõdit.*
47.	4043	*C. Panſa, An. Hirtio, hiſque mortuis Octauio Cæſare, & Q. Pedio.*	74
		Mutinenſe ſiue Antonianum.	
		M. Lepido, L. Minutio Planco.	708
49	4061	Philippenſe.	

An. ante Christũ natum. | *Anni Vrbis cõdita.* | *Anni Mundi.*

Nam Britones aliunde in Galliam venerunt, nempe ex Anglia, è qua Britannicam linguam post sexcentesimum Christi annum detulerunt.

4043 Massiliensium lingua tunc quidem potuit esse Græca, vt Siculorum, Melitensium, partis Italiæ, quæ magna Græcia dicta est, verum id quia non erant Galli indigenæ siue aborigines. Massiliam enim Phocenses fugientes Cyri dominatum condiderant. Ex quo per hæc loca, hominibus paulatim excultis (inquit Marcellinus lib. 5.) viguêre studia laudabilium doctrinarum inchoata per Bardos, Euages, & Tectosages. Et Bardi quidem fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt, &c. Vbi nota Bardos originem referri ad Massilienses Græcos, contra eos, qui ante Cyrum, imò verò ab initio turris Babel, illos somniant in Galliis literas coluisse.

47

709 *P. Seruilio Isaurico, L. Antonio Pietate.*

Tempore Strabonis (id est, hoc. Nam Strabo sub Augusto) Massiliæ eloquentia & philosophia docebatur, contractus Græcè scribebantur, Romani neglectis Athenis eò ad disciplinas capessendas cõfluebant. *Strabo lib.* 4.

Franci natio Gallica & indigena, non Germanica, non Troiana, non Scandica, non Sicâbrica, ex Ammia. Marcell. multo ante declinationem imperij. Nam de rebus Iuliani Imperatoris, eos cis Rhenum locat iuxta Chamanos (qui hodie Geldrenses) lib. 21. & 17. vbi & eos Salios vocat, vnde lex Salica. Apud quem etiam lib. 15. Romani, quo tempore signa trans Rhenum inferebant, inter palatinos & prætorianos milites habebant Francos. Et Iustinianus Imperator epistola quam ad ipsos scripsit, apud Procop. lib. 1. ità eos alloquitur, ac si prouinciam Romanam minimè cepissent, sed iure eam, velut patriam, tenerent: eósque opponit Gothis, qui imperatoriæ ditionis Italiam per vim ceperant, nec restituere decernebant. Denique Agathius lib. 1. disertè eos Germanos non esse asserit. Rectè igitur eos indigenas docet Connanus lib. secundo comment. Iuris ciuil. cap. 9. Idque è Cæs. lib. 6. Liuij lib. 5. Rhenani annotat. ad Tacitum.

Perusinum L. Antonij.

Ab iis Franconia in Germania nomen accepisse videtur, quòd à Francis scilicet olim armis occupata fuerit, vt nûc tota Gallia. Vnde & veteres Franciæ siue Galliæ reges, iidem erant & Germaniæ vsque ad Carolum Crassum an. 888. quo defuncto non solùm Francorum regnum, sed & imperium scissum est.

Phraartes. 3. Orodi patri à se interfecto in regnum Parthorum succedit, Triginta fratres necat.

710. *Cn. Domitio Caluino, C. Asinio Pollione.*

Contra illum Antonius cum. 15. validissimis legionibus pugnat infœliciter, vnde ex Parthia magna exercitus parte amissa refugit. *Iustin. libro.* 42.

Qua victoria insolentior factus Phraartes, cùm crudeliter multa gereret in exilium à Parthis pellitur, regnúmque eius Tyridati traditur, quod post annum, eo fugato, Scytharum ope recuperauit,

4061 deindéque cum Augusto pacem fecit.

49

ROMANA *sub Triumviris ab vrbe 707.*

An. ante Christu natum 47 — *Anni mundi.* 4043 — *Anni vrbis condit.*

C. PANSA & Aul. Hirtius nouissimi sunt Consules propriè. quòd deinceps sub Triumuiris indéque sub Monarchis Reip. petitus fuerit.

L. Marcio Censorino, C. Caluisio Sabino. 711

Id est, seqnentes Coss. satis superfluè numerantur. Nam omnia non ad eorum, sed ad Monarchiæ vnius arbitrium fiebant. Nisi quòd Augustus in eis studiorum populi & Senatus auctoritatis semper rationem babuerit. Nibil enim propè vnquam egit, quod non alterutrius auctoritate fieri vellet.

Tiberius populum omni Reip. administratione exclusit, Senatum maximè veneratus est.

Sie Claudius, Caius, & Nero, quamuis tyrannicè Imperium egerint, Senatus tamen auctoritatem minimè neglexerunt.

Sub Galba bello ciuili inter Othonem & Vitellium, item hunc & Vespasianum Senatus potestas ita corruit, vt eum annum Reip. supremum vocet Tacitus Nam deinceps Romani principes diuturnitate potestatis insolentiores omnia ad arbitrium, Senatus potestate neglecta, agere cœperunt, imperium in regni formam vertentes Etsi alij aliis moderatiùs. *Onuph. in sua ciuitate Romana.*

Ita Consules Hirtium & Pansam subsecuti sunt honorarij, nec à nobis adiiciuntur, nisi vt nomen quidem processisse ad sequentia sæcula intelligeremus, at rem penes Tyrannos mansisse.

Parthicum Venditij.

Hunc autem annum, quo Hirtius & Pansa consules fuerunt, vocant Solinus & Rufus Vrbis septingentesimum & decimum. Alij. 712. alij alium. Sed iam docuimus nos Liuium sequi, quin & monuimus ex Cicerone ad Brutum ante vrbis quingentesimum omnem eius Chronologiam esse incertam.

Hi autem anteà Cæsare fuerant designati, quàm interficeretur, tum cùm expeditionem adornans in Parthos, in insequentes annos plures magistratus creauit.

Ap. Claudio, C. Norbano Flacco. 712

Antoniano bello ad Mutinam à D. Bruto contra Antonium defensam, Antonium castris exuerunt, & ad Lepidum proconsulem in Galliam profugere coegerunt. Hirtius post victoriam saucius obiit. Pansa Bononiæ item ex vulnere mortuus est.

Bruto & Mutina obsidione liberatis, solus Octauius Cæsar, qui se consulibus adiunxerat, incolumis victoria fruitus est, & honorifice à Senatu habitus maximè auctore Cicerone, *Dio. Velleius.*

Qui cùm à Senatu, vt consul in locum consulum occisorum fieret, non impetrasset, reconciliatus M. Antonio & M. Lepido, contracta etiam affinitate per desponsationem Clodiæ priuignæ Antonij, exercitum Romam adduxit, consulatúmque, annos tantùm. 20. natus, inuasit, Q. Pædium sibi collegam subrogans. *Suetonius.*

M. Agrippa, L. Caninia Gallo. 713

Q. Pædius Cos. legem tulit de quæstione habenda in interfectores Cæsaris. Postulati ea lege M. Brutus, C. Cassius, D. Brutus, absentes dam- 4061

nati

An. ante christu natum. | *Anni vrbis cõditæ* | *Anni mundi.*

nati sunt.

D Brutus, cui Senatus vt M. Antonium persequeretur mandauerat, relictus à legionibus suis in Gal-
4043 lia, iussu Antonij ad Aquileiam captus interemptus est.

47 | 713 | Octauius Cęsar M. Antonium & M. Lepidum ex Gallia in Italiã accersit In Bononiensi agro se triũ viros Reip. constituendæ cum summo imperio in quinquennium renunciant.

Lepido Hispanias & Narbonensem Galliam, Antonio reliquas Gallias, Cæsari vtramque Lybiam cum Sicilia & Sardinia distribuunt, Magistratus, nec Senatu nec Populo consulto, quibus voluerunt, mandant. Lepidum in locum occisi D. Bruti consulem in sequentem annum creant, eúmque ad Romam ac reliquam Italiam tuendam instituunt.

Romæ Coss.

Antonium ac Cæsarem ad Cassium Brutúmque bello persequendum, & ad proscriptionem Senatus cædémque inimicorum ciuium edendam, ad quæ exequenda confestim omnes Romam conuolant.

Inter proscriptos fuere L. Paulus frater M. Lepidi, L. Cæsar auunculus Antonij, M. Cicero, qui Oct. Cæsarem suis sententiis exuerat. Cuius occisi à Popilio legionario milite à se olim defenso & è cruce erepto, caput, cum manu dextra in rostris positum est. *Plut. Dio.*

M. Brutus, qui tota Epiro & Macedonia in potestatem redactis, à Senatu præesse Macedoniæ iussus fuerat, inde in Asiam contrahendorum auxiliorum causa se contulit.

In Europam regressus A dali agrum populo Rom. ab eo moriente relictum recepit, & B. sis in Macedoniam irrumpentibus ope reguli Rascypotidis victis, Imperatoris nomen sibi peperit.

Cassius pecunias in Asia corrogans Dolabellam in Laodicea obsessum, vt sibi manus inferret coëgit. Rebus inde omnibus in Syria & Cilicia constitutis,

714 | *L. Gellio Poplicola, M. Cocceio Nerua.* | Smyrnam in Asiam ad Brutum ad ordinanda belli consilia contendit, quod aduersum se à Triumviris comparari acceperat.

Ita Cassius Rhodiis & Ariobarzane, Brutus Lyciis Patareis & reliquis Asianis subactis in Macedoniam, vt ibi bellum gererent, traiecerunt, & ad Philippos castra è regione hostium posuerunt.

Priore prælio Cassius ab Antonio pulsus, cùm Brutum in acie cecidisse crederet, sibi liberti manu mortem intulit. Posteriore paucos post dies victus M. Brutus, desperatis rebus & ipse manu Stratonis fugę comitis se transfodit. Quod idem fecerunt principum Romanorum circiter. 40.

Bellum Siculum Sex. Pompeij.

Q. Hortensius hîc quoque occisus est.

Hinc Cæsar Hispania & Numidia sibi sumpta in Italiam æger reuertit. Antonius Gallia & Africa sibi assignata in Asiam ad cogendas promissas militibus pecunias profectus est.

Perusiæ Cæsar in Etruria, L. Antonium Cos. mul-
715 | *Sex. Pompeio, L. Cornificio.* | ta contra se consilio Fuluiæ vxoris M. Antonij molitum, conclusum diu obsedit, postremóque conatũ aliquoties erumpere in deditionem cepit. Ei veniam dedit plerisque equitum & Senatorum ad aram C.
4061 Cæsaris immolatis. Perusiam diruit, Italiam totam in potestatem redegit, Fuluiam ad M. Antonium virum cum liberis & Iulia eius matre fugauit.

M Antonius & Cæſar mortua Fuluia in gratiam redierunt, atque hinc Cæſar Sardiniam, Dalmatiam, Hiſpaniam, Galliam, Antonius reliqua omnia ſupra Ionium mare in Aſia & Europa ſortiti ſunt, excepta Africa, quam Lepidus, & Sicilia, quam Sext. Pompeius tenebant. Et in vrbem equis inuecti ſunt, Octauia etiam Cæſaris ſorore Antonio in matrimonium collocata.

Ventidius ab Antonio amore Cleopatræ in Ægypto implicato contra Parthos miſſus, eos tribus prę lijs fudit. Labienum Pompeianarum partium ducem & Pacorum regis filium occidit. Parthos Syria & Tauro monte expulit, Paleſtinam recepit. Primúsque omnium de Parthis triumphauit. *Sue. Eutr. lib. 7.*

Aug. Cæſar M. Agrippam ignobili loco, bonum militia, victoriæ ſocium geminatis conſularibus extulit Poſt etiam mortuo Marcello ſororis filio generum ſumpſit. *Taci. lib. 1.*

Is Gallos noua molientes deuicit, & ſecundus Romanorum belli cauſa Rhenum tranſiit. In Aquitania tem proſperè geſſit.

Eo & Caninio Conſulibus Triumviri, cum quinque anni Trium viratus, in quos ſe creatant, abuſſent, ſemet in alterum quinquennium prorogarunt.

Sex Pompeius minimus filiorum Pompeij, qui è Corduba, vbi obſidebatur, Iulio Cæſare Hiſpanienſe bellū conficiente, elapſus in Luſuaniá veniens aliquandiu latuit. Occiſo iam Cæſare Hiſpaniam inuaſit. Deinde cum M. Lepido, qui à Cæſare alteram Hiſpaniam obtinuerat, fœdus fecit, vt recuperato patrimonio Hiſpania recederet. Quod fœdus à M. Antonio Conſ confirmatum eſt.

Is poſtea iectis ex Epiro proſcriptis ac fugitiuis diu in mari prædatus Meſſanam in Sicilia primum, deinde totam inſulam occupauit.

Facta cum Triumviris pace nec ſeruata, quòd rurſum latrocinijs mare vexaret, & annonæ ſubuectionem impediret, poſt multa naualia prælia dubio euentu commiſſa, tandem fugatus eſt.

E Meſſana Corcyram, inde in Cephaleniam venit, denique in Aſiam ad Antonium. Et cum eum in Lesbo res malè geſſiſſe contra Medos, audiret, ratus ſe Antonij imperium ad ſe tranſlaturum, per M. Titium Antonij legatum, iuſſu eiuſdem Cornificio & Pompeio Coſſ interfectus eſt. *Dio. Appianus.*

M. Lepidus pacta occulta cum Sex. Pompeio in bello Siculo iniens, poſt eum fugatum, Meſſanam occupauit, ac Siciliam ſibi vendicauit, Cæſare in ius vocato.

Sed belln petitus atque à ſuo exercitu deſertus, abrogato Triumviratus honore, ſupplex à Cæſare vitam impetrauit, & Circeios in perpetuum relegatus eſt. *Sueton.*

Sexto Pompeio in Sicilia victo, Lepido trium virali poteſtate exuto, Dalmaticum, ſiue Illyricum bellum Octauius Cæſar ſuſcepit, multis annis cum Noricis, Pannonijs, Thetis, Illyrijs, Dalmatis, Iapygibus, Liburnis, Tauriſtis, Mœſis, Thracibus, Vindelicis, Getis, Baſternis, Germanis, & cęteris trans. Rhenanis & Danubianis, partim ſuo, partim Agrippæ, Vibij, Aſinij Pollionis, M. Craſſi, L. Piſonis. L. Lentuli, Neronis Druſi & Tib. Cæſaris ductu confectum.

An. ante Christum natum.	*Anni mundi.*		*Anni vrbis côditæ.*
47	4043		
		M. Antonio, cóque abdicante L. Sempronio Atratino, L. Scribonio Libone.	616
		C. Cæſare, L. Volcatio Tullo.	6
	4061		

An. ante Christu natum. | *Anni vrbis cōdit.* | *Anni mundi.*

fectum. Tum limes inter Barbaros & Romanos per Vindelicium, Noritium, Pannoniam & Mæsiam est constitutus.

47 4043 Statilius Taurus in Africam à Cæsare post victum in Sicilia Lepidum missus, de Africa, C. Sosius, cui imperium Syriæ & Ciliciæ Antonius tradiderat, de Iudæa, quæ Romanos multis detrimentis Antigono rege affecerat, C. Norbanus de Hispania triumpharunt.

Atticus Ciceronis amicus Cn Domitio & C. Sosio Coss. moritur, *Cor Nepos.* Tum translactum est secundum quinquénium Triumviratus, atque ita hoc primùm anno Cæsar priuatus fuit.

Vltimum bellum ciuile Actiacum, quo confecto Romanum imperium totum ad Cæsarem, qui post Augustus est appellatus, translatum est.

Susceptum est paruis occasionibus. Antonius scilicet obiiciebat Cæsari, quòd Lepido Triumviratum abrogasset, copias eius & Sexti Pompeij, quas communes esse oportebat, itémque eas, quas in Italia conscripserat, quę communis erat, vnus sibi sumpsisset.

718 *Cn. Domitio, C. Sosio.*

Cæsar Antonio, quòd Ægyptum sine sorte teneret, Sextum Pompeium, cui ipse sponte ignouisset, interfecisset, Artanusdam regem Armeniorum dolo captum in vincula coniecisset, regnum eius filio suo ex Cleopatra nato destinasset, Cleopatram & liberos ex ea susceptos ingentibus muneribus donasset, séque in Ægypto cum Cleopatra sepeliri iussisset, Cleopatræ filium ex C. Cæsare Cæsarionem appellasset, & ad Cæsaris genus traduxisset.

Ad Actium Epiri promontorium multis præliis: vno equestri, ceteris naualibus prosperè gestis, vltimo cum totis Orientis viribus, id est, Asiæ, Iudęæ, Thraciæ, Macedoniæ, Græciæ, Ægypti, Cyrenæ, regum & dynastarum omnium, à Cæsare militibus Galliæ, Italię, Siciliæ, Sardiniæ, Hispaniæ, Libyæ

719 *C. Cæs. 3. M. Valerio Messala Coruino.*

instructo, victus cum Cleopatra Alexandriam in Ægyptum profugit, vbi obsessus, in vltima rerum desperatione, pręcipuè falso Cleopatræ occisæ tumore impulsus se ipse interemit.

Cæsar Alexandria in potestatem redacta, Cleopatra, ne in arbitrium victoris veniret, voluntaria morte per sibi ipsi admotas aspides defuncta, in vrbem reuersus tres triumphos egit, vnum ex Illyrico, alterum ex Actiaca victoria, tertium de Cleopatra mortua translata.

Sícque finem bellis ciuilibus imposuit anno altero & vigesimo. Nam cæpta erant Lentulo & Marcello Coss. In monimentum victoriæ Nicopolim iuxta Actium extruxit, & Agonem Actium instituit.

Ægyptum in prouincię formam redegit, ei Cornelio Gallo præfecto. Inde in Asiam per Syriam venit, atque ibi hyemauit. Æstate autem sequentem in Italiam decedens, vrbem cum tribus his triumphis ingressus est.

Bellum Actiacum.

Herodem etsi Antonij partem secutum regem confirmauit, addita Gadaræ, Hipponis, Samariæ, Ioppæ, & Turris Stratonis maritimarum ciuitatum

4061 ditione.

a AERA Augusti an. 38. ante Christi natalem, de qua suprà. Quarto eius an. *Vasæus chron. cap.* 22. qui hæc ex Eusebij Chronico manuscripto citat. Hoc tempore Edicto Augusti Cæsaris æs in tributum & census dari iubetur. Ex quo æra collecta est. Aliis Aera numeri notam, vel supputationem designat.

Augustus nepos Iulij Cæs. 18. ætatis an. Ciceronis opera dux aduersus Antonium destinatus est.

Inita cum Antonio & Lepido societate extorsit, vt sibi viginti annos nato consulatus daretur. Hinc deinceps Reip. præfuit an. 56.

Quadraginta quatuor legiones ad tutelam orbis terrarum distribuit. *Oros. lib. 6. cap.* 19.

Cum Phraarte Partho pacem iniit, signa, quæ sub Crasso, deinde sub Antonio capta erant, cum captiuis recipiens. *Iust. lib.* 42.

Et eius filium, quem negligentius custoditum Tyridates quidam de Parthorum regno contendens, rapuerat, & ad ipsum duxerat, vicissim reddens. *Ibidem.*

Cantabri & Astures mortalium vltimi in Rom. potestatem venerunt, & nouissimi ab eis defecerunt, adeò vt cum Gothi Hispanis iura darent, nunquam imperata fecerint, semper suis vsi legibus. *Vasæus. Paulus Æmylius.*

Cantabros & Astures vltimos Hispaniæ populos Augustus debellans, Tarraconi legatos Scytharum & Indorum, eius amicitiam postulantes excepit. Ita 300. annos in Hispania decertatum est, donec tandem tota Cæsari paruit, Cantabris postremo ab ipso superatis.

Coponium constituit Syriæ præsidem, & Quirinum procuratorem Iudææ. *Ioseph. Antiq. lib. 18. cap.* 1. Non dudum ante natiuitatem Christi, vt describeretur primum vniuersus orbis. *Luc.* 2.

Vniuersæ terræ tributum æris imponens, vt fluuiũ Tyberim pontibus & tabulis æreis admodum crassis consterneret ad viginti milliaria. *R. Abraham in Cabbala historica.*

Ob quem censum tumultus multi exorti, qui in Gallia vix sunt compositi. *Florus in Epito. Liuiana lib.* 139.

Anno deinde decimo pòst, perfecta est descriptio (secunda supple) capitum & facultatum per Syriam & Iudæam ab eodem Quirino, siue Cyrenio censore ad id constituto atque misso. *Ioseph. ibid. cap. 1 & 3.*

Vel si vnica fuit Cyrenij descriptio, errauit Iosephus tempore.

Carthaginem & Corinthum euersas restituit. Lugdunum Romanorum coloniam, per Munatium Plãcum Ciceronis discipulum condit. *Euseb.*

Quinque bella ciuilia gessit, Mutinense contra M. Antonium, Philippense contra Brutum & Cassium. Perusinum contra L. Antonium Trium-viri

An. ante Christũ natum.	*Anni mundi.*		*Anni vrbis cõditæ.*
47	4061	*Quarta Monarchia Romanorum ab Oceano Hispanico, vsque ad Euphratem, quæ ferrea Daniel. 2.*	
		I.	
	4090	a Deuicto Antonio August. solus ad Christi vsque natalem imperium tenuit, an. 29.	720
29			749
		Phraarte 3. Parthorum rege.	
		Romæ Coss.	
		C. Augusto Cæs 4. M. Crasso deinde in eius locum, M. Tullio Ciceronis filio.	720
		C. Cæsare 5. Sex. Appuleio, deinde Potito Valerio.	721
		Iani templum clausum.	
		C. Cæsare 6. M. Vipsanio Agrippa 2.	722
		Bellum Cantabricum Iano aperto.	
29	4041		

An. ante Christū natum.	Anni vrbis cōditæ		Anni mundi.	
			4061	frattem. Siculum contra Sextum Pompeium. Actia cum contra M. Antonium, quod inter eos exarsit anno Herodis tertio, post quod Ægyptus Romana prouincia facta est.
29				Deinde pace terra marique parta, Ianum clausit. *Oros. lib. 6. cap. 16. & 18.* qui bis tantùm ante ipsum fuerat clausus, sub Numa rege, & pace primùm cum Carthagine inita.
	723	*C. Cæsare 7. M. Agrippa 3.*		Cùm sibi monarchiam citra tyrannidis opinionem stabilire vellet, id perfecit decenniorum & quinquennioiorum rogatione. Quod secuti reliqui Cæsares, quanquam non in certum tempus, sed in totam vitam designarentur imperatores, tamé quinquennalia & decennalia celebrarunt, quasi tum imperium renouantes.
				Errorem, qui ex auunculi Iulij Cæsaris malè percepta intercalatione ortus est, Augusti sequens castigatio sustulit. *Macrob lib. 1. Satur. cap. 14.*
	724	*C. Cæsare 8. T. Statilio Tauro 2.*		Quæ hodie iam alia castigatione indiget. Nam erratum fuit singulis annis, 106. vno die. Itaque intercalādi sunt dies quindecim, qui singuli singulis, 106. annis accreuere. Quod sic rectè fiat, vt Ianuarius sit cum Capricorno, quando incipit sol ad nos redire, & dies longiores efficere. Neque enim Calendariū melius corrigi possit, quàm vt vna simul incedant menses & signa Zodiaci, Æquinoctiorum locis in primo gradu Arietis & Libræ exactè constitutis. *Postellus.*
	725	*C. Cæsare. 9. M. Iunio Silano.*		CÆTERA *illius memoriæ per consu'um ordinem ab eius victoria Actiaca ad Christi ortum sic habent.*
				Quo tempore nuntiata est mors M Antonij, in parte anni consul erat Ciceronis filius. *Dio. Plin lib. 12.*
				Senatus statuas Antonij deiecit, ac decreto, ne quis ex gente Antonia, Marci prænomine vteretur, statuit. *Plutar.*
	726	*C Cæsare 10. C. Norbano Flacco.*		Ipso Cæsare & Sext. Appuleio Coss. Cæsar victor ab oriente rediens octauo, Idus Ianuarij vrbem triplici triumpho ingressus: tum primùm Iani portas sopitis omnibus, finitisque bellis ciuilibus clausit, quo die Augustus consalutatus est. *Oros. lib 6. cap. 18.* post 200. annos ex quo clausus, móxque apertus fuerat. *Ibid. cap. 19.*
		Ianus secundo ab Aug. clausus.		De republica populo, Senatuique reddenda & deponendo imperio deliberauit, M Agrippa suadente maximè. Interim dissuadenti Mecænati assensit, sed vt magis coleretur, & volentibus ciuibus, imperium stabiliret, prouinciarum administrationē cum Senatu & populo communicauit. Nam Senatui populóque Africam, Numidiam, Asiam, Græciam, Epirum, Dalmatiam, Macedoniam, Siciliam,
	727	*C. Cæsare 11. Cn. Calpurnio Pisone post mortem A. Terentij Varronis Murenæ.*		Cretam, Cyrenem, Bithyniam, Pontum, Sardiniam & Bæticam, quæ pacatiores erant, tradidit.
	728	*M. Marcello, L. Aruntio.*		Sibi verò sumpsit reliquam Hispaniam, & Tarraconensem & Lusitaniam, & Galliam omnem Narbonensem, Lugdunensem, Aquitanicam, Celticam, & eorum Colonias, Germaniam, Cœlem, Syriam, Phœnicem, Ciliciam, Cyprum, Ægyptum. Post autem Cyprum & Galliam Narbonensem populo de-
	729	*M. Lollio, Q. Æmilio Lepido.*	4090.	dit, ab eo vero Dalmatiam accepit. Quæ permutatio in aliis pòst etiam gentibus facta est.
				Ac vt omnem de se Monarchiæ suspicionem exi

	An. ante Chriſtum natum.	Anni mundi		Anni vrbis conditæ.
meret, poteſtatem rerum, quæ ſibi conceſſæ erant, in decennium ſumpſit, ita vt ſucceſſione decenno rum perpetuo imperium adminiſtrauerit.				
Quin & in Senatu ſe reddere remp. publicè dixit. Verum Senatorum alij, quòd fidem verbis eius non haberent, alij quòd grauiora damna ex populari ſtatu extimeſcerent, alij quòd eius offenſionem, ſi aliter facerent, metuerent, precibus coëgerunt, vt imperium ſolus ipſe retineret, ac ſatellitibus cuſtodibúſque vitæ eius ſtipendium duplicarunt, perinde ac ſi ſerio abire imperio voluiſſet.	29	4061	*M. Appuleio, P. Silio Nerua.*	
Ipſomet Cæſare ſextùm, & M. Agrippa ſecundùm Coſſ. contra Cantabros, & Aſturas Hiſpaniæ fortiſſimas gentes Ianum aperuit, atque in Hiſpanias cum exercitu profectus eſt. *Oroſ. lib. 6. cap. 20.*			*C. Sentio Saturnino, P. Lucretio Cinna Viſpillone. quibus ſuffecti Velleium M. Vinucium & Agrippam 4.*	730
Cenſores longo interuallo creati deſuetos creauit, qui centum quadraginta per bella ciuilia temere in Senatum ingreſſos ſenatu mouerunt, aliis quinquaginta vltro cedentibus. *Dio.*			Pannonicum *per triennium.*	731
M. Agrippa tertiùm conſul Pantheon templum fecit. *Dio.*				
Septa in campo Martio dedicat.			*Cn. Lentulo, P. Lentulo Marcellino.*	732
M. Craſſus ex Thracia & Getis triumphat, Rholo quodam Getarum rege in poteſtatem adducto.				
Polemo rex Ponti in amicitiam Auguſti accipitur. *Dio.*				
Septimus, Octauus, Nonus Conſulatus ab Auguſto Tarracone initur. Tamdiu enim illic manſit ad bellum Hiſpaniæ conficiendum *Suet.*			*C. Furnio, C. Iunio Silano.*	733
Túmque Aminta rege mortuo Galatia cum Lycaonia prouincia facta eſt: & oppida Pamphyliæ liberiore donata.				
Iubę, pars Getulię pro paterno regno permiſſa. *Dio.*			*L. Domitio Ahenobarbo, P. Cor. P. Scipione.*	734
Hiſpani & Salaſſi victi. Sicque Cantabricum bellum poſt quinque annos confectum eſt. *Dio.*				
Quo confecto cum bellum Parthis inferre velle videretur, tota Parthia captiuos ex Craſſi & Antonij exercitu collectos ſignáque militaria his erepta recepit, filiis, nepotibúſque Phraartis obſidib⁹ datis.				
Apud Tarraconem etiam legatos Indorum & Scytharum excepit, & pacem cum eis firmauit. *Oroſ. lib. 6. cap. 20.*				
Inde templum Iani, quod borum bellorum cauſa aperuerat, iterum claudit.			*M. Druſo Libone, L. Piſone.*	735
Auguſtam vrbem in Hiſpania tribus millibus Romanorum eò deductis condit. *Strabo lib. 4.*				
Cantabri & Aſtures diſceſſu eius rebellantes, à L. Æmilio perdomantur.			Rheticum & Vindelicum.	
Æmilius Gallus primus Romanorum C. Cæſare decimùm, C. Norbano Coſſ. in Arabiam fœlicem, exercitum parum proſperè adduxit. *Dio.*				
Periculoſo morbo Auguſtus oppreſſus ab Antonio Muſa medico ſanatur.			*Cn. Lentulo Getulico, M. Craſſo.*	736
M. Marcello, L. Arruntio Coſſ. Fenolij Cæpionis & Varronis Murænæ coniuratione patefacta, ædem Iouis Tonantis dicauit. *Dio.*				
Dictaturam & Cenſuram tenuit, et tribuniciam poteſtatem ſibi ſumpſit, ipſi vndecimo conſulatu delatam. *Dio.* i. 30. annis antè Chriſti ortum, quam per. 37. annos continuauit. *Tacit. 1.* vſque ad mortem.		4092	Boſphoranum.	
Quo anno Romæ fons olei per totum diem defluxit. *Oroſ. lib. 6. cap. 19.*				
Sonantium ad ſexcentos redegit, in quo antea				

Anno ante Christũ natum.	Anni Vrbis cõditæ.	
29		
	737	*Ti. Nerone, P. Quinctilio Varo.*
	738	*M. Messala, P. Sulpicio Quirino.*
		Pannonicum secundum.
	739	*Paulo Fabio Max. Q. Ælio Tuberone.*
	740	*Iulio Antonino Africano, Q. Fabio Maximo.*
		Germanicum.
	741	*Druso Nerone, T. Quinctio Crispino.*
	742	*C. Marcio Censorino, C. Asinio Gallo.*
	743	*Tib. Nerone, Cn. Calpurnio Pisone.*
	744	*L. Lælio Balbo, C. Antistio Vetere.*

Anni mundi.

erant super mille, & quidam indignissimi per gratiam & præmium allecti, qnos vulgus abortiuos appellabat.

C. Sentio, Q. Lucretio Coss. Virgilius moriuur.
4090 Augusto absente & Asiæ Orientisque res ordinante. Quando exarsit bellum Pannonicum à Nerone confectum.

Et Agrippa sacra Ægyptia repressit edicto, ne quis ea intra 500. ab vrbe passus exerceret. *Dio.* 54. quod postea Tyberius repetiuit. *Sen. Epist.* 109.

Garamantas Cor. Balbus subigit & primus ex his triumphauit. *Solinus, Plin. lib.* 5.

Cn. Lentulus Getulis victis post consulatum Getulicus dictus est.

Bospboranos Asandro mortuo à quodam Scribonio sollicitatos Agrippa vicit, & signa Romana, quæ illi quondam sub mithridate sustulerant, bello recuperauit. Triumphum inde decretum agere noluit, quia de rebus gestis nihil ad Senatum scripserat. Duobus annis pòst obit.

Ex quo tempore reliqui exemplum eius, quasi legem quandam, secuti, neque publicè literas miserunt, neque triumphum obtinuerunt, sed triumphalia tantum ornamenta. *Dio.*

Quirinus cum M. Valerio Messala Consul, V. C. 738. diu pòst in Syriam missus ad census describendos, datúsque rectos C. Cæsari Armeniam obtinēti.

Pontificatū max. quem neque viuo Lepido Triūviri filio auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit Augustus. *Suet.* Tum ad cæteros eius titulos hic pontificalis honor accessit. *Ouid. lib.* 4. *Fasto.*

Tyberius primus (victis Pannoniis) triumphalibus ornamentis honoratus est, nouo nec antea cuiquam tributo genere honoris. *Sueton.* Dio tamen Agrippam primum hoc honore decoratum esse prodidit.

Sequenti anno Drusus itidem affectus est quòd Sicambros sociósque eorum, item Gallos Rhenum trāsgressos, denique Vsipotas debellasset, Frisiis ad amicitiam Romanam traductis. *Dio.*

Inde L. Piso, quòd Sialetos Macedoniam incursantes vicisset triennio, cum omnibus Thraciæ gentibus atrox bellum gerens. *Florus, Velleius.*

Pax cum Parthis facta. *Epitoma penultima.*

Bellum aduersus Germanos trans Rhenum à Druso geritur. Ipse ex fractura equo super crus collapso, trigesimo pòst die, mortuus est. *Epitoma vltima Liuij.* Nā Liuiana historia hu9 Drusi Augusti priuigni quē cum filiis Germanicū Dio appellat, morte expletur.

C. Marcio Censorino, C. Asinio Gallo Coss. mensis Sextilis in Augusti honorem dictus est Augustus: anno Augustio vigesimo. *Censor. de die Natali.* Augustium annum appellat, postquam ille Augusti nomen est consecutus.

Tiberius Rhetico & Vindelico bello gentes Alpinas, Pannonico Breucos & Dalmatas subegit, Germanico 40. millia deditiorum traiecit in Galliam, iuxtáque ripam Rheni sedibus assignatis collocauit. Quas ob res & curru vrbem ingressus est, & primus nouo genere honoris decoratus. *Suet.*

In actis temporum D. Augusti inuenitur duodecimo eius consulatu, C. Crispinum Hilarum ex
4104 ingenua plebè Fesulana cum liberis nouem, nepotibus 27. pronepotibus 29. neptibus 9. prælata pōpa, cum

omnibus his in capitolio immolasse. *Plin. lib. 7.*

Augusto & Coruino Gallo Coss. Iulia filia ab Augusto in insulam ob flagitium relegata. *Vell.*

C. Lentulo, M. Messala Coss. Augustus templũ tertiò clausit, & sic pace per totum orbem terrarum confirmata, Dominus Pacis in terra nascitur. Quas portas æuo per duodecim fermè annos quietissimo semper obseratas, ocio ipsa etiam rubigo signauit, nec prius vnquam, nisi extrema senectute Augusti pulsatæ Atheniensium seditione & Dacorum commotione patuerunt. Eo tempore, quo natus est Christus firmissimam, verissimamque pacem ordinatione Dei Cæsar cõposuit, eóque anno Dominũ se omnium appellari non est passus, imo nec ausus, quia verus Dominus totius generis humani, inter homines natus erat. *Oros. lib. 6. cap. vlt. Ireneus lib. 3 cap. 25.*

Inde vsque ad mortem Christi per 33. annos Iudæa, cui primum & præcipuè ipse venerat ad præstandas promissiones patribus factas, sine bello perpetua pace potita est.

Eo vixdum ex humanis exempto, atrox bellum inter Herodem & Aretam Arabum regem exortum est, in quo Herodes victus est & cæsa multa Iudæorum millia. Cuiusmodi multa deinceps in ea gente exarserunt, donec tota funditus deleretur. *Ioseph.* Vnus è fructibus absentis & reiecti Christi pacis principis.

[Eum disertis verbis Esaias Propheta designat eo elogio agnoscendum: quòd esset Princeps pacis, cap. 40.]

Omnibus ad occasum & meridiem pacatis gentibus, ad Septentrionem quoque duntaxat intra Rhenum atque Danubium, item ad Oriẽtem intra Taurum & Euphratem, Nilum quoque, reliqui qui immunes imperij erant, vt Scythæ, Sarmatæ, Seres & Indi misere legatos amicitiam petentes. Parthi quoque quasi victoriæ Crassianæ pœniteret, vltro signa retulere. Sic vbique cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit aut pactio. Túmque ausus est tandem Augustus septingentesimo ab V. C. anno, Ianum geminum claudere bis ante se clausum, sub Numa rege & victa primùm Carthagine. Hinc conuersus ad pacem pronum in omnia mala sæculum, grauibus seueríisque legibus multis coërcuit. *Florus in fine lib. 4.*

Hîc Camers legendum censet, septingentesimo quinquagesimo, vel quinquagesimo secundo, vt habet Orosius libri sexti capite vltimo, sed id postea expendemus

Hinc nascitur Christus, secundum illud Danielis cap 2. In diebus autem regnorum illorum (.i. vnius siue vltimi illorum, siue illis adhuc stantibus, necdum absumptis) suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri non tradetur. Comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum. De regno Christi & Ecclesiæ, cuius initia in eius ortu.

b ITA Bruto & Cassio cæsis, Sex. Pompeio apud Siciliã oppresso, exuto Triumviratu Lepido, interfecto Antonio, solus per 44. an. remp. tenuit. Romano adiecit imperio Ægyptũ, Cantabriam, Dalmatiam omnem, Pannoniam, Rhetiam, Vindeliciã, Salassos in Alpibus, omnes Ponti maritimas ciuitates,

Anni Christi.	*Anni mundi.*		*Anni vrbis cõdita.*
1			
		Augusto 12. L. Sylla.	745
		C. Caluisio, L. Paßieno.	746
		Cn. Lentulo, M. Valerio Messala, siue Meßalino.	747
		Ianus tertio ab Aug. clausus in annos 12. Pax per orbem. Inde Christus pacis princeps nascitur.	
		Augusto 13. M. Plautio, indéque, C. Caninio Gallo.	748
0	4090	b Post CHRISTVM adhuc imperat, an. 15.	
15	4105		
		Phraarte 3. Parthorum rege decimo. Deinde Phraarte quarto anno 2. Orode anno 2.	
		Romæ Coss.	
15		*Cosso Lentulo, L. Pisone Augure.*	750
		Augusto 14. L. Paulo.	751

vt Bos-

Anni Christi. | *Anni vrbis cōdita.*

1\.

752 *P. Vinucio, P. Alpheno Varo.*

753 *N. Seruilio, L. Ælio Lamia.*

754 *Sex. Ælio Cato, C. Sentio.*

755 *Cn. Cinna. L. Valerio Meſſala Voluſo.*

756 *M. Lepido, L. Aruntio Planco.*

757 *Q. Cæcilio Metello, A. Licinio Nerua.*

758 *M. Furio Gamillo, Sex. Nouio Quinctiliano.*

759 *Q. Sulvicio Camerino, C. Poppæo Sabino.*

Bellum Germanicum ſiue Dacicum.

760 *P. Cor. Dolabella. C. Iulio Silano.*

15

Anni mundi.

vt Boſphorum, Poorirapem. *Eutro.*

Vicit Dacos, Germanos trans Albim ſubmouit, Pannonico bello per Tyberium 400. millia captiuorum ex Germania ſupra ripam Rheni in Galliã trã-
4090 ſtulit. Armeniã à Parthis recepit, Galatiam prouinciã fecit; cum antea regnum fuiſſet, ſic Iudæam, &c. Parthos, Indos, Seras, Scythas in fœdus recepit. *Idem.*

Coſſus Lentulus Getulos accolas Syrtium compeſcuit. vnde illi Getulici cognomen. *Florus.*

Tib. Nero expleto ſuæ tribuniciæ poteſtatis quinquennio, priuatus Rhodi manſit. *Dio.*

Quadriennio pòſt, Caïo & Lucio ex Agrippa & Iulia nepotibus adoptatis intra trienniũ defunctis, adoptatur ab Auguſto ſimul cum fratre eorum M. Agrippa, coactus prius ipſe Germanicum fratris ſui filium adoptare. Hinc tribunitiam poteſtatem iterum accepit. *Velleius, Sueton.*

Lex Ælia Sentio fertur.

C. Sentius ex Germania triumphalia ornamenta & inſignia refert. *Dio.*

Tribus annis pòſt Germanicus Ti. F. ex Dalmatica victoria, quo tempore Quinctilius Varus cum legionibus in Germania cæſus eſt. V 759. *Dio.*

Mœſta ciuitate clade Variana Tiberius triumphum ex Illyrico, quod intra Italiam, regnúmque Noricum & Thraciam & Macedoniam, intérque Danubium & ſinum Adriatici maris patet, perdomito & in ditionem redacto in triennium diſtulit.

Ærarium militare inſtitutum, & onus Centeſimæ vrbi & Italiæ impoſitum ſub vrb. 756. *Dio. lib.* 55.

Biennio pòſt ab Auguſto interdictum omni vaticinio & prædictione, *Dio.* quod antea Senatuſconſultis factum de Mathematicis & Magis Italia pellendis, vt Vrbis 614. M. Popilio Lænate, C. Calpurnio Coſſ. *Val. lib.* 1. 721 à M. Agrippa.

Sext. Pompeio, Sex. Appuleio Coſſ. Auguſtus Nolæ moritur ætatis 77. dempto vno menſe & diebus quatuor, imperij poſt Actiacam victoriam 44. demptis decem diebus.

Strabo hiſtoricus & Geographus, quæ poſt Polybium à Romanis geſta ſunt, libris 43. cõpræhẽdit.

Doctores.

Trogus Pompeius, vt è Iuſtino eius Epitomaſte intelligitur

Diodorus Siculus 40. libris bibliothecam ſiue hiſtoriam mille centum & trigiota octo annorum cõdit, qui terminantur Cæſaris expeditione contra Gallias. *Ipſe in præfat.* 1. anno Vrbis 695. Primis fabulas tantùm exponit, quia perquiſitis omnium hiſtoricorum profanorum ſcriptis, certi nihil de prioribus temporibus repererat. Belli autem Troiani tempus narrationis ſuæ exordium ſtatuit, Apollodori & Varronis præſertim operibus adiutus.

Dionyſius auctor libri de Situ orbis poëta Geographus.

Horatius, vita incontinentiſſimus, ſententiis grauiſſimus. Propertius, Tibullus, Vitruuius.

Hortenſia Hortenſij filia, luculentam orationem ad Auguſtum habuit.

Meſſala Coruinus, orator haud vulgaris, morbo
4104 rerum omnium memoriam, ſui etiam nominis, amittit.

Ouidius ad Getas in exilium ablegatur.

Cotys Getarum rex literis & poësi cacultus, in cuius regno eaulauit Ouidius, cui & dicauit Elegiam tertij de Ponto.

Cornelius Gallus Foroiuliensis poëta, qui se postea interemit. Ægypto in formam prouinciæ redactæ primus pręficitur, deinde relegatur.

Thebæ Ægyptiæ vsque ad solum ruptæ.

Larmonocagas Indus viuens ac ridens, in ardentem pyram Athenis se coniicit.

Porus rex Indiæ, Obadas Ægypti (partem aliquā Ægypti esse oportet versus Æthiopas) Lathyrus Arabiæ, Hiarbas Lybiæ, Archelaus Cappadociæ, Herodes Iudææ, Bulogeses Besus Thraciæ.

Germani inter Albim & Rhenum à Tyberio Nerone & fratre eius Druso superantur, vnà cum Vindelicia, Pannonis & Armeniis.

c PHRAARTES pacem cum Augusto faciens filios nepotésque obsides dederat. Huic cùm successisset filius & ipse Phraartes, & illi Orodes, Orode occiso Legati Parthorum Romam mittuntur, qui Vononem vetustissimum liberorum Phraartis illic obsidem ad regnum paternum à Tiberio rerum tunc potiente acciperent. Sed is post quinquennium vi in Armeniam eaactus, Artabanum successoré accepit.

Qui bello à Tyridate regij Arsacidarum sanguinis, adiuuante Vitellio Syriæ legato, regno in annū pulsus est.

Nam moa Hyrcanorum & Caramanorom præsidiis restitutus est, Tyridate in Syriam ad Romanos fugato. Quod regnum Sinnacis prodióone iterum in annum perdidit. Sed tertiùm recuperauit, donec ad extremum cum vaore & filio à Gotarze interfectus est.

Hic est Gotarzes, qui sub Cladio rex fuit Parthorum decimus nonus. Hinc Vonones 20. Vologeses 21. qui à rerum gestarum magnitudine in Romanorum historiis notissimus est. Nam Armeniam, Nerone imperante, eis ademit, duas legiooes sub iugum misit, apud Cor. *Tacit. lib.* 13 14 15.

Vologeses filius vigesimus secundus, Coztoes 23. cui Trajanus Armeniam primùm, deinde Mesopotamiam & Assyriam eacussit, & in eius locum regem Parthenaspem constituit.

Quo pulso Coztoes auitum recepit imperiū. Post qu: Vologeses tertius diu regnauit, cui Marcus & Lucius Veri Imper. Armeniā, Assyriámque ab Adriano ei redditas bello iterum eripuerunt.

Denique nouissimus omnium Arsacidarum Artabanus, qui cum Romanis Seuero, Antonino Caracalla, Macrino bella multa gessit.

Nam in eo finit Parthorum historia. Eo enim ab Artaxerse Persa sub Christi 220. victus, imperij Oriētis summa à Parthis, iterum ad Persas translata est.

ROMANA SVB TYBERIO.

HIC est Tyberius Augusti priuignus & filius adoptatus, qui quum illo viuo septem triumphos meruisset, tribus contentus fuit, Pannonico, Germanico & Illyrico.

Via dum ingressus Illyricum properis Liuiæ matris literis accitur, vt rerum potiretur, Augusto in morbum extremum lapso.

Imperium pacatissimum consecutus est, quoad

Anni Christi.	*Anni mundi.*		*Anni Vrbis cōdita.*
1.			
		M. Lepido, T. Statilio Tauro.	761
		Germanico Cæsare, C. Fonteio Capitone.	762
		L. Munatio Planco, C. Silio.	763
		Sex. Pompeio, Sex. Appuleio.	764
	4104	c Christus mortuus	
	4122	est Tiberij anno, 18.	
		Orode Parthorum rege. Deinde Vonone, an. 5. Artabano, an. 30.	
		Druso Iulio, C. Norbano.	765
		T. Statilio Sisenna, L. Scribonio Libone.	766
		C. Cælio Rufo, L. Pomponio Flacco.	767
		Tib. Cæsare 3. Tib. Iulio Germanico.	768
		M. Iunio Silano, L. Norbano Flacco.	769
		M. Valerio Messala. M. Aurelio Cotta.	770
		Tib. Iulio 4. Druso Iulio. 2.	771
		C. Sulpicio Galba. D. Haterio Agrippa.	772
		C. Asinio Pollione, C. Antistio Vetere.	773
		Ser. Cornelio Cethego. L. Visellio Varrone.	774
		Cosso Cornelio Lentulo, M. Asinio Agrippa.	775
		C. Caluisio Sabino, Cn. Cor. Lētulo.	776
		M. Licinio Crasso. L. Calpurnio Pisone.	777
		Ap. Iunio Silano, P. Silio Nerua.	778
		C. Rubellio Gemino, C. Fusio Gemino.	779
		L. Cassio Longino, M. Vinucio Quartino.	780
		Tib. Cæsare 5. L. Ælio Seiano.	781
		Cn. Domitio Ahenobarbo, A. Vitellio Nepote.	782
15	4122	*Ser. Sulpicio Galba, L. Cornelio Sylla, quibus Coss. Onuphrius putat Christum mortuum, nempe decimo nono Tyberij non 18. contra Veterum consensum.*	783

An. ante Christū natum.	Anni vrbis cōditæ.		Anni mundi.	
		Sed ignorantia consulatus, quo Christus natus est, quò de passione eius multos coegit errare, &c.. Aug lib. 2. de doctr. Christ. Rectius ergo Hebraicis, Ecclesiasticisque insistitur summis. *Summa 62.* CHRISTI *Euangelium secundum & vltimum remedium aduersus Idololatriam & impietatem omnino inueteratam & peccatum vbique regnans.*		Christus pacis princeps in humanis est versatus. Eo ad imperij ipsius decimum octauum, crucifixo, mox Armenia à Parthis, Mœsia à Dacis, Paononia à Sarmatis, Gallia à Germanis, Iudæa ab Arabibus direpta sunt. *Suet in Tib cap. 40. Ios. lib 18 Ant. cap. 7.* Cappadocas in prouinciam redegit remoto Archelao rege, Getulorum latrocinia repressit, Marabodium Sueuorum, Rascupolim Thracum reges ad se per promissa attractos non remisit. Abut ex vrbe in Campaniam. &c. Coss. Sabino & Lentulo, nec rediit. Vndecim ita annos absens fuit continuos. Vide Suet. cap. 39. Apud Fidenas supra 20. hominum millia, gladiatorio munere amphitheatri ruina pereunt. *Suet.* Imperij eius quarto Germanicus triumphauit de Germanis. *Oros.*

DE CHRONOLOGORVM profanorum scrupulis.

QVIA in annotandis annis ab vrbe condita non satis congruunt rationes Hebræorū, Græcorum, Romanorum, quando inter se conferuntur, ne mireris si in eis persequendis, non omnia ad omnium animos & scripta accommodatè scripserimus. Nam ne ipse quidem mihi satisfeci, etsi Liuianam supputationem sequutus sim.

Ea enim à Varroniana, Ciceroniana, Censorina, Gelliana, Pliniana, Capitolina siue Verrij Flacci nō modo differt, sed & eæ inter se atque à vulgatis plurimum discrepant. Nam verbi gratia, Gellius lib. 17 cap. vlt. Sp. Caruilium Rugam anno quingentesimo vndeuigesimo primum diuortium fecisse ait. At lib. 4. cap. 3. quingentesimo vigesimo tertio, nobiscum secutus Liuianam summam.

Florus narrat in 2. Epitome, ab V.C. ad 20. Augusti, tempus esse propè septingentorum annorum, & extremo libri quarti Augustum septingentesimo V.C. Ianum geminum clausisse ob firmatam cum toto genere humano aut pacem aut pactionem. Cui accedit Messala Coruinus in libello de progenie Augusti, dum ab vrbe C. ad depulsos reges annos 244. numerat. Inde sub magistratuū, Consulum, Dictatorum, Tribunorum militarium ductu quadringentos quadraginta & septem. Nam illi in vnam summam redacti non nisi 491. conficiunt.

Nondum igitur exacti erat anni 700. quando ipse ad imperium peruenit. Atqui alij longe aliter. Nam vel illic Io Camers Flori interpres legendum censet septingentesimo quinquagesimo, vel septingentesimo quinquagesimo secundo vt Orosius cap vlt sexti habet, quòd pax, de qua illic agitur, videatur contigisse circa 38. imperij eiusdem Augusti: cum tamen hæc supputatio mirè cum Gellio & nostra Chronologia, & vt reor, eū ipsa veritate cōgruat. Ordo enim historiarū Hebraicarum & Monarchiarū nō potest appositè cū Romanis rebus comparari, si septingentorum annorum numerū vsque ad Augustū, atque a

An. ante Christū natum.	*Anni mundi.*		*Anni vrbis cōdita.*
		DE SCRVPVLIS CRONOLOGORVM.	

deo Augusti vigesimum excedatur. Et tamē alij sentiunt anno Vrbis.709.vel 710.Iulium Cæs. fuisse interfectum, alij multò posteriùs & ità de cæteris.

Quare Cicero in Bruto tradit magnam in annis ab V. C. numerandis ac digerendis inter antiquos scriptores, dissensionem fuisse. Omnis autem huius controuersiæ causam inde oriri putat Car. Sigonius pag. 20. suorum fastorum, quòd quos alij, consules & sine Coss. dictatores sæpe interserunt: eos alij omnino prætereant.

Ego etiam, quia ante quingentesimum V. annum multa illic irrepserunt fabulosa & ficta, dum posteriores, noui præsertim homines, quadam ambitione suam progeniem ad fictos antiquos consules & magistratus referre studuerunt, quemadmodum Messala Augusti ad Iulum *Ænea*.

Quò pertinet, quod ibidem Sigonius scribit variā & inconstantiam apud omnes esse annorum rationem, vsque ad quinquagentesimum fermè annum V. C Ab eo verò litem nondum esse compositam, quoniam hoc constanter inuenitur (inquit) quòd alij alios vno, alij duobus, alij tribus, alij quatuor annis antecedunt aut subsequuntur.

Quæ commemorare voluit aduersus eos, qui putant Vniuersale Chronicon rectè ab annis Vrbis cōditæ & Coss. posse deduci. Nam illa ratio est incertissima, nondúmque inter doctos constituta. Sed nec vrbis historia repeti certò potest ex scriptoribus, Liuio ducentis annis antiquioribus, ne quis nos illorum præiudicio vrgeat, vti Cicero & Velleius lib. 1. indicant.

Quin & inter Latinos ipsos de anno vrbis conditæ tanta est quæstio, vt cùm definiri non possit, oportuerit Onuphrium in fastus ex omnibus sententiis duas probabiliores colligere, & vtramque suis fastis adiungere, vt quam quisque vellet sequeretur.

Adde non facile conciliari numerationem ab vrbe conditæ cum Græcanicis rationibus siue Olympiadum, siue regum, etiam si illa liquido constaret. Siquidem non bene conueniunt anni integri, quales ferè sunt Coss. post exactos reges, cum fractis, quales sunt Græci, aut anni Emergentes, vt vocant, cum vsualibus. Item qui in vtraque numerandi ratione maxima existit extremorum diuersitas, minimè in principus & finibus consentiens.

Quanquam nec apud Romanos perpetuò annus fuit integer, vel dies certus. Nam alij nouem mensium fuisse primum Consulatum Bruti, alij sedecim aiunt, item annum à Calendis Octobris ex Dionysio fuisse inceptum, alij ex Plutarcho à Calendis Ianuarij. Denique initio consulatum fuisse initium Idibus Decembris. Deinde propter rem malè ad Veios gestam, abdicatis prioribus magistratibus, Cal. Octobris, demum sub 530. V. Idibus Martiis.

Quæ omnia, vt initio habeant exiguam, at progressu maximam, valdéque notabilem differentiam efficiunt. Quod in vnius Iulij Cæsaris quinquennio apparet, cuius proinde imperium veteres annis tribus, mensibus octo & diebus aliquot definierunt, quoniam primus & vltimus non fuerunt completi, sed simul iuncti, menses duntaxat octo & dies aliquot constituerunt. Nam primus sex tantùm menses & paucos dies ante Calendas Iulias compræhen-

dit,

An. ante Christu natum.	Anni vrbis cõditæ.		Anni mundi.

DE SCRVPVLIS CHRONOLOGORVM.

dit, circa quas Pompeium ad Pharsaliam vicit, & solus imperare cœpit, vltimus menses tantùm duos & dies quindecim, vt qui 15. Martij à coniuratis interfectus sit. Sicque in illo quinquennio, 16. menses desiderantur.

Hæc qui minus obseruant, iterum dico frustra se in Chronologia torquent, & perperam exactam omnium rationum subductionem, conciliationem, comparationem pollicentur. In his enim satis est, si probabilissimus, veróque proximus calculus teneatur.

Accedit Fastos sæpius fuisse correctos, immutatos, auctos, diminutos, multis diebus, atque adeò mensibus consumptis vel additis.

Sunt alij apud istos nodi, siue, vt vocant, scrupuli, è serie. 4. Monarchiarum exorientes, deinde ex Olympiadibus, denique ex æra Nabunazaris Ptolomæani. Itaque ne ex istorum quidem vllo confici rectè potest Chronicon. Nam de iis incertius adhuc iudicium est, & fere in radice peccat, quoniam illorum anni fere sunt fracti, incompleti & mutili. Etiam illi Olympiadum, quos tamen putant esse certiores. Olympicum enim certamen in mensem Iuniú incidebat, & medium ferè annum dispescebat, atque ex vno anno duos quodammodo faciebat, quorum alter ad præcedentia, alter ad sequentia Olympia pertineret. Quare etsi vulgo quatuor annis definientur, quinquaginta tamen lunares menses conclusisse ex Lycophronis interprete apparet, qui numerus quatuor annos solares viginti fermè diebus superat.

Quare Dionysius Halicarnassæus inter alia & hoc reprehendit in Thucidide, quòd euenta belli Peloponnesiaci per initia & extrema Olympiadum ita digesserit, vt exterorum gestis commodè vix adaptari possint.

Et Liuius lib. 2. ab V. C. conqueritur tantos errores tempora implicare, aliter apud alios ordinatis magistratibus, vt nec qui consules, secundú quosdam fuerint, nec quid quoque anno actum sit in tanta vetustate, non rerum modo, verum etiam auctorum digerere possis.

Deinde, vt vrbs quingentis annis scriptoribus caruit vsque ad Catonem maiorem, qui rerum totius illius spatij memoriam colerent & literis mandarent: Ita Monarchiæ & Olympiades vsque ad octogesimam, & Ecatei, Herodotique sæculum, certis historicis carentes, è densis tenebris non possunt explicari.

Præterea, quod omnibus commune est, tanta difficultate inter se anni ex istis æris deducti coëunt, vt sex regulas à Funccio & aliquot aliis confingi necesse fuerit, & ne sic quidem coëunt. De quibus nibil aliud dicam, quàm quòd tanta facilitate reiiciuntur, quanta istis in inanem phantasiam venerunt.

Nam perpetuo primus scrupulus hærebit, in inconstanti auctorum ab Vrbe condita supputatione.

Baal Seder Olam, à mundi procreatione ad euersionem templi sub Vespasiano tantum numerat annos 3558. id est, ad Christum natum 3485. & passum 3518.

Secundus in non minus disputabili Olympiadum ratione.

Reliqui in cæteris populorum Epochis & Æris

non satis certo & constanter fixis.

Cuiuslibet ergo Chronici regula & mensura debet esse Scriptura, quæ tamen vt in se certa sit, non caret difficultatibus & nodis, de quibus nunc dicendum est breuiter, vt causæ, cur Hebræi, Græci, Latini, in annorum enumeratione inter se dissideant, planiùs percipiantur.

De sacrorum Scriptorum scrupulis.

a HEBRAEI suis nimium addicti traditionibus, alter numerum annorum notant. Nonnihil etiam indulgēt odio, quo Christianos hebdomadas Danielis ad Iesum Christum pertinere demunstrantes insequuntur.

Illarum enim septuagesimam in diem, quo à Tito Cæsare euersum est templum, cadere asseuerant, & Christum, quem Daniel prædicebat post 69. Hebdomadas occidendum, Agrippam Herodianorum postremum interpretantur.

Quare vt hoc doceant plurimos annos (quos ex aliis historicis restituimus) ab imperiis Persarum, Græcorum, & Machabæorum nobis astutè surripiunt.

b SIC Græci & Latini veteres ob corrupta Septuaginta interpretum exemplaria. Excipio Hieronymum & Bedam, qui ob veritatis Hebraicę peritiam, parum absunt a vero calculo. Recentiores minimum differunt, cuius rei ratio mox explicabitur.

Falsi autem sunt, quòd Septuag Interp. 5. & 11. cap. Gen. pro centum, ducentos semper habeant, atque ita redundent mille ferè ducentis 40. annis. *Hieron. in quæstion. Hebr* Nam cap. 5. addunt de suo 600. an integros, & c. 11 octingentos, &c. Mitor autem Iosephum Græcum hic quoque esse corruptum. Alioqui enim locis aliis se corrigit, & vsque ad Christum non multo plus numerat, quàm Hebræi.

Ita nihil necesse est aliud respondere A. Contio, qui vulgatam totius Ecclesiæ Græciæ numerationem laudat, tanquam ei congruentem, quæ in Græcorum Horologio, & Cyclo Paschali ibidem descripto notatur, & quam Cedrenus, Zonaras, Nicetas, sexta Synodus in Trullo, Nicephorus ipse Chronographus, quem luculentis notis illuminauit, & vno verbo Græci omnes hodie ita sequuntur, vt frequentiùs per hos mundi, quàm per Christi annos tempora consignent. Nam eam examinat ad corruptissima Septuaginta interpretum exemplaria. Plurimum tribuo Septuaginta interpretibus, sed incorruptos eos nobis exhibeant. Corruptos enim negare non possunt, siue quia res ipsa cum Hebraico comparata loquitur, siue quia Ecclesia editionem D. Hieronymi, vt ipsemet Co-

Anni mundi	Anni ante Christū natum.			Anni vrbis conditæ.
		a Hebræi.	*Tēporis mundi ab orbe ad Christi. in passum an 3784. Rabbini recentiores ad natum ann 3760. menses. 4. Vnde quartum mundi millenarium ab eis in annū Domini 240 conferetur. Quintum in an. 1240. & ita deinceps. Quod hodie vulgo Iudæi sequuntur. Hic ergo annum. 1580 illis est mundi 5340 ad proximum vsque Septembrem. Rabbi Nahsion in lib. de Cyclo Paschal 3740. Rabbi Leui. 3786. in 12. Danielis. R. Moses Gerundensis 4038 mensis 5. Iosephus 4192. menses sex, dies 10.*	
			Arabes an. 5185. præter eus qui Mahometem volunt sexto millenario venisse, vt in Chronicis Saracenis post Alcoranum pag. 214.	
		b Græci.	*Methrodorus. 5000. Eusebius 5190. Theophilus Antiochenus Ad Autolicum 5476. Græci vulgo 5508, vt in sexta Oecumenica Synodo c. 3. in Horologio & Cyclo Paschali. Nicephorus lib. 1. hist cap. 10. 5505. Cedrenus addit vnum 5506. alter tribus, alter duobus ab hac communi discedit. Alius 5200, vno minus.*	
4 06	49	b Latini.	*Hieronymus in Quæst. Heb: 3941. Augustinus. 5351. Isidorus Ethymologiarum. 5210. Orosius Eusebium sequitur. Beda cap. 22. lib. de rat. temporum 3952. Astronomi. 5328. Alphonsus. 5584. Dionys. Abbat. 4203.*	

tius

An. ante Christū natum. | Ann. orbis codita | Anni mundi.

ous fatetur, præfert i in his & alus ab hac Græca editione mirabiliter discrepantem.

Præterea veteres labuntur, quia annos Hebræorum supputarunt quasi lunares, vt Iunius Africanus lib. 5. de ratione temporum, Hippolytus Martyr in temporum canonibus, *Euf. lib. 8. de Demonst. Hieronym. in. 9 cap. Dan. Aug. epist. 78. Beda in commēt. 2. lib. Esdr. cap. 16.*

Nolter calculus qui est an. 4121. mensium 6. dierum 16. hos superat vno centenario & paucis aliquot, quoniam (vti antea dictum est) simpliciter accipimus locum Exodi cap. 12. quo dicitur Iacobæos in Ægypto mansisse. 430, an.

c RVRSVS causa controuersiæ, quæ inter Hebræos, Nos, & recentiores Latinos cernitur, pendet ex. 70. annis captiuitatis Babylonicæ & Hebdomadis. 69. Danielis, dum alij aliunde illas incipere coguntur, quòd secuti vitiosas discrepantésque Græcorum & Latinorum historias, 200. & amplius annos falsò, vt supra docuimus, imperio Persarum tribuant Hoc enim constituto, compelluntur multò post Cyrum Hedomadas auspicati, vt illæ præfinitè cadant in necem Christi.

c Recentiores.		
	Aliqui,	3974 *mēs.* 6. *di.* 10
	Alij.	3954.
	Nonnulli.	3590.
	Quidam.	3969.
	Marianus Scotus,	4182.
	Alij præfinitè,	4000.

R. Iacob posteriore tomo sui Talmud. pag. 10. col. 4 has & alias supputationis Hebraicæ causas aperit, vbi & quartum mundi millenarium in annum templi euersi 142. qui est nati Dom. 215. confert. Quod congruit calculo Sedet Olam.

Ob eas igitur causas tot ferè inueoies de annis mundi sententias, quot sunt scriptores. Sed comparanti loca scripturarum, quæ annotauimus, spero nostram habitum iri omnium simplicissimam & maximè semotam ἀπὸ τῶν ἐρίδων καὶ μαχῶν νομικῶν.

Vbi mihi non displicet Philastrius, qui in hæreticis numerat eos, qui tempus annorum mundi ab orbe-condito certo constare pronuntiant, perinde ac istos, qui asserunt illorum oumerum penitus esse incertum. Nam quod parum distat, distare non videtur.

De qua re Diodorus Cyzicenus tempore Iuliani & Valentis Impp. librum scripserat, εἰς τοὺς παρεμφῦτας χρονικὸν διοθεῖ μόνον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων. *Suidas in Diodoro.*

Quod sic planiùs mecum inductiooe per singulas. 6. ætates discurrens concipies.

DE SCRVPVLIS

In prima ætate, quæ est mundi Originarij nullus est nodus propriè. Nam quod ei superaddunt Græci anoos 700. plus minus, corrupta illorum exemplaria nihil debent veritati Hebraicæ decerpere.

In secunda Diluuij scrupus etiam nullus hæret, nisi iuxta eosdem Septuaginta, qui pro annis. 292. habent corruptè 1170. alias 942. Nam in exemplaribus Græcis est magna numerorum corruptela, vt proinde variæ colligantur supputationes. Sed is error apertè corrigitur, per certa & distincta Patriarcharum tempora, *Gen. 5. 7. 11 & 12.*

Aliqui temere addunt scrupulum de natiuitate Arphaxad, detrahentes annum vnum, de quo pag. 29. & Abrahæ, superaddentes annos 60. de quo pag 37.

Circa tertiam Patriarcharum vnica versatur quæ-

Anni Christi	*Anni Mundi.*		*Anni vrbis cõdita.*
		CHRONOLOGORVM.	

stio, de tempore habitationis Israelitarum in Ægypto, quæ continet differentiam annorum ducentorum. Nam vulgo aiunt Israelitas duntaxat mansisse in Ægypto an. 230. Alij, quos sequor, 430. vt verba scripturæ Exod. 12. penitus retineantur, & tempus habitationis, à descensu Iacob in Ægyptum numeretur, non à prima Abrahæ migratione è Charan.

Quartà Iudicum nullum quæstionem recipit, quia disertè. 480. annis. 3. *Reg.* 6. concluditur, nisi in subductione membratim demonstranda.

Quinta Regum nullam etiam, vel perexiguam admittit, eámque exorientem è collatione Regum Israel cum regibus Iuda, quoniam certissima serie, sine vllis ambagibus & interuallis, deducitur per Regum Iudæ tempora libris Regum & Paralip. definita. Quare indoctè Shubertus quidam Spirensis minister nodum in scirpo quærens, seriem annorum ab ædificatione templi ad destructionem eiusdem, reponit inter Chronologorum scrupulos. Apertè enim Scriptura docet quandiu quisque regum illorum regnauerit vsque ad vndecimum Sedechiæ, quo æquatum solo tradit templum, nempe anno. 430. mense 6. postquam fuisset constructum. Philo quidem 440. numerat, Eusebius 442. Iosephus 470. aliqui 427. sed differentia non est tanta, vt propterea deductus è scriptura Calculus dubitationem debeat gignere. Deinde potuerunt labi subducendo, potuerunt & eorum libri corrumpi, vt in numeris solet facilè accidere.

In sexta captiuitatis duplex inest scrupulus Prior vbi septuaginta anni captiuitatis debeant incipere an à Iechonia, vt ego contendo, fretus simplici Ieremiæ & Matthæi autoritate, an ab vndecimo Sedechiæ, vt plerique, quod tamen discrimen est duntaxat annorum vndecim. Posterior vbi & ipsæ Hebdomades Danielis debeant initium figere. Est quidem simplicius & Danielis loco propinquius, vt à primo Cyri anno incipiant, ilico post septuagesimum illum captiuitatis annum, eodem ferè tempore, quo Angelus Danièli apparuit, & tam suaue sacramentum reuelauit.

At non desunt qui interuallum multorum annorum constituant inter finem captiuitatis Babylonicæ, & promulgationem edicti de vrbis reædificatione, atque initium earum sumant à 20 anno Artaxersis Longimani.

Eo enim anno etiam exiit sermo, vt reædificaretur vrbs, 2. *Esra.* 2.

Alij à secundo eiusdē Longimani, alij à septimo eandem ob causam. Alij à quarto Sedechiæ, omnium quidem alienissimè: sed tamen etiam superiores potius confusam & suppositiciam seriem regum Persicorum & opinionem è profanis historicis anticipatam sequuntur, quàm veritatem.

Noster Christus: *natum* 4290, *passum* 4122.

Qui scrupulum mouent de mensibus, inscitè faciunt.

Etsi enim menses Scripturæ Lunares sunt, eius tamen anni in Solaribus haberi debent. Nam etiamnum hodie Hebræi, tertio quoque anno & interdum secundo, quando vsus exposcit, vt ratio Lunæ, motui Solis respondeat, vnam Lunam siue Lunarem mensem, intercalant: illúmque annum

mensium

Anni Christi.	Anni vrbis cōditæ.	Anni mundi.

DE SCRVPVLIS CHRONOLOGORVM.

mensium tredecim, extremo (quem Adar nominant & in nostrum Februarium ferè incurrit) cum hac copula, *Veadar*, repetito faciunt. Quamquam etiam primus potest repeti, vt mensis intercalaris, siue insititius sit *Venisan*, qui & Martius. Ita enim solebant veteres dicere, vt Talmuditæ narrant.

Nisan autem idcirco in Martium confero, quia initium eius aliquando præcedit, aliquando sequitur æquinoctium vernum, in nostris Fastis, 21. die Martij fixum, quatenus scilicet annus Embolicus propè vel longe fuerit. Alioqui eius pars & quidem maior, aliquandò in Aprilem cadit.

Vt & alij eorum menses duobus nostris respondere solent eodem modo & ob eandem causam, nempe Iiar, Siuan, Tammuz, Ab, Elul, Tizri, Marhesúan, Kisleu, Teuet, Shcuet, Adar.

Sic Arabes apud Ioan. Leonem in descriptione Africę pa. 42. Nam sex menses habent triginta dierum, sex. 29. qui reddunt dies. 354. Qui numerus à nostro solari anno, superatur diebus vndecim.

Qui quidem vndecim dies tertio quidem anno coniuncti conficiunt triginta tres, at eorum tres seruantur & reiiciuntur in sequentes annos, quousque Luna & Sol decimo nono an. redeant ad idem punctum per sex alios embolismos, siue per sex alios menses intercalatos annis 6. 8. 11. 14. 16. 19. enim sunt embolici.

Atque ita Hebræi septem embolismos singulis nouemdecim annis constituunt, nempe tres singulis octo annis. Nam in circulo decemnouennali embolismus est septem mensium.

Quod à patribus acceptum esse, satis ex Noë historia intelligitur. Vbi enim traditum est Noë integrum annum egisse in arca, mensibus duodecim Lunaribus, adduntur reliqui dies, qui vocantur ἐπακτοὶ. *Ingressus est* (inquit) *Noe in arcam mense secundo, die decimo septimo.* Deinde vbi nominatim facta esset mentio septimi mensis & postea decimi, & post hunc, dierum quadraginta & amplius, ac denique primi mensis. *Egreditur* (ait) *ex arca rursus mense secundo, die vigesimo septimo.* Interea igitur exacti sunt menses duodecim, & accedunt dies decem, qui ter sumpti, mensem integrum, id est, decimum tertium anno tertio reddunt. Quemadmodum nos solemus quarto cuique anno inserere vnum diem ad sextum Calendas Martij, quem ob id bissextium appellamus.

Sed hac de re scribentem in Genes. primum caput Iunilium Episcopum Africanum audi. Luna cum duodecies spatia sui cursus peregerit, annum facit communem dierum 354. & vt anno Solari possit concordare circuitus, tertio cuique vel secundo anno, tertium decimum addit mensem, quem Embolismum vocant nostri calculatores, & fit dierum trecentorum octoginta & quatuor. Atque hæc quidem ille præclarè.

Etenim, nisi hæc fieret intercalatio, cùm per legem debeant 14 die mensis Nisan festum paschæ celebrare, necesse esset, vt sequenti anno diebus vndecim, pascha ipsum anteuerterent. Tertio anno aliis vndecim, atque ita retrorsum versus, quousque in Augusto vel Septembri celebrarent.

	Anni Christi.	Anni mundi		Anni vrbis cõd. 14.
Falſi igitur ſunt Iulius Africanus, Euſebius Cæſarienſis, Auguſt. epiſt. 78. & pleriqúe veterum, qui ex eo, quòd menſes Hebræorum Lunares erant, exiſtimauerunt ipſorum quoque annos eſſe lunares, qui ſolaribus vndecim diebus contractiores ſunt.				

CHRONOGRAPHIÆ GENEBRARDINÆ
Libri Secundi Finis.

GILB. GENEBRARDI

THEOLOGI PARISIENSIS. DIVINARVM HEBRAICARVMQVE LITERARVM PROFESSORIS REGII, CHRONOGRAPHIÆ PARS altera de rebus à Christo nato ad nostra vsque tempora, id est, an. 1584, in duos libros distincta, & è D. Arnaldi Pontaci Vasatensis Episcopi Chronologico opere locupletata.

PRIOR DE REBVS OCTINGENTORVM ANNORVM vsque ad nouum Caroli Magni Imperium, & Leonem III. Pont.
Posterior de aliis octingentis ferè annis ad vsque Greg. XIII.

His Centuriatorum impietas, mendacia, imposturæ coarguuntur & doctrinæ Catholicæ continuatio ad singulorum sæculorum coronidem ostenditur.

PARISIIS,
Apud Sebastianum Niuellium, sub Ciconiis, via Iacobæa.

1600.

CLAVDIO BVRGESIO CONSILIARIO REGIO, SVMMI SENATVS APVD DIVIODVNENSES PRAESIDI GILB. GEnebrardus Theologus Parisiensis, Diuinarum Hebraicarúmque literarum professor Regius.

PROFERIMVS etiam, ornatissime BVRGESI, duobus libris alteram partem de nouo Testamento recentioribus historiis, satis pro nostro instituto copiosam & locupletem: ac eam pro tua candida erga nos voluntate & studio, pro tuo item erga religionem & literas ardore dedicamus. Illam quidem ante annos sedecim magna sui gloria & facultate Arnaldus Põtacus familiaris olim meus & studiorũ comes, hodie Vasatẽsis Episcop. venerabilis miraculo ingenij & literarum, venerabilior virtute & moribus cõstruxit, & ita construxit, vt in eo genere, nihil queat inueniri, perfectius. Verum quoniã aliud est Centuriatorũ vestigia carpere, vniuersum Theologicæ historię & doctrinæ corpus ab istis deprauatũ restituere, singulari istorũ peruersitati aduersis rationibus & modis occurrere, aliud breuẽ Chronologiã scribere, simplicémque rerũ à Christi ortu actarũ faciem proponere, hãc ei palmã deferens, me ad illa confero, formã scribendi immuto, Methodũ meo proposito seruientẽ capto, cuius ideo gustũ initio operis præbui, nouam materiã adhibeo, animũ cõuerto ad præstigia Cẽturiatorum dissoluenda, quòd meo consilio id putem commodius, nostrísque studiis congruentius. Quo autẽ illi suus cõstet labor, & fœlicia ipsius scripta fructũ perpetuũ rei Christianæ afferãt, ad quam tuẽdam se procreatũ & Episcopũ cõstitutum meminit, eũ obtestor, vt suũ opus ab omnibus vehementer expetitũ, diu à bonis & doctis expectatũ, à me maximi semper factũ, primo tẽpore emittat, neque tãdiu post tot editiones desiderari patiatur. Ego interim cõtra Magdeburgẽsiũ venena, Historiarũ, Chronologiæq. studiosos muniã, ne eorũ potionibus imbuãtur, néve prius falsis & fabulosis corrũpãtur, quàm vera, genuináq. degustẽt. Si quid cõpendij inde in Ecclesiã redũdet, mihi planè satisfactũ existimabo. Neq. enim soleo scribere, vt mihi nomẽ parẽ, quo nihil sẽper duxi ingenuo homine indign⁹, nihil turpius, animiq; magis angusti & parui, sed vt tempus mihi à Deo tributũ collocẽ in his diuinis studiis, quę tũ mihi ædificando, tũ alteri iuuãdo prosũt. Cùm præsertim incidisse nos

videã in luctuosissima tempora, quibus nullus virtuti locus, nullus eruditioni honos, nullus Dei metus, nullus religionis amor, nulla pietatis ratio, quódq. lõgè est tristissimũ, nulla meliorũ siue spes siue species, hæreseon, Simoniarum, perduellionũ, ambitionũ, omnis generis scelerum furiis omnia peruadentibus, vt bonis & fortibus viris sit optanda mors, vel certè, si ita viuendũ est, sint omnia pro sola Dei gloria, Ecclesiæ ornatu reposita in cælis spe, simpliciter suscipienda. Nam profectò si tãta animorũ cõtẽtione impij hodie studẽt indoctis libris, turbulentis, vanis, futilibus scriptis & studiis mortaliũ mẽtes corrũpere, quo non ardore, quo nõ studio & conatu debemus cõtẽdere, vt ad solida scripta & vtilia homines cõuertamus, & ingruentẽ Dei irã à nobis auertamus. Nolo hãc querimoniã lõgius producere, ne istos offendã, qui quicquid de pietate, artibus & disciplinis dissferitur, in earũ cultores peruersè regerũt, id in suã contumeliam dictũ, scriptũ, actum interpretantes, ad quod minime possũt præ socordia & voluptatibus, quibus omnino immergi ac obedire statuerunt, pertingere. Satis est, vt lectores, si qui futuri sunt intelligant, me in priore parte laborasse, vt verba & sensa sacrorum codicum sequerer, minusque longè ab eis abirem, qui vni & soli tot veterum sæculorũ obliuionẽ atque tenebras depellere potuerunt. Posteriore autem studui, vt purè & fideliter præcipuas res Ecclesiæ atque adeo Mundi degustarem, ac recentium scriptorum, Germaniæ præsertim Theatra, Chronologias, Hæreseologias, Centurias magna ex parte mendaces, fabulosas, ex hæretico corruptóque ingenio dictatas abolerem, & quæ duntaxat isti inchoant, perficerem. Quod non factu difficile mihi semper ipse persuasi, quoniam Chronologię præsertim, quas nobis magno fumo vendunt, ingentes quidem sunt mole & numero foliorum, at varietatis rerum inanissimæ, paginis ferè constantes candidis, solo atramento vel minio deliniatis. Hinc quicquid per tot chartarum spatia offerunt, duobus aut tribus plenis ternionibus facilè comprehenderis, vt ipsos appareat vel pauca de antiquitate tenuisse, cuius præcones se nobis futuros pollicentur, vel profecto studuisse, vt tabulas Mathematicas repræsentarent, in quibus multæ pinguntur lineæ sine re, aut papyros bene puras & candidas pueris, quò discant primos scripturæ tractus ducere, emendas exponerent. Cuius rei interdum causam prætendunt non suam inscitiam. (Nam omnium rerum scientissimi haberi volunt) sed sæculi infœlicitatem, quòd fuerit exhaustum hominibus illustribus & scriptis factisque posteritatis recordatione non admodum dignis. Cùm contrà, illa sæcula, quæ vocant infœlicia, sæpe reliqua & magnitudine gestorum, & summorum virorum multitudine, & ingeniorum admiratione, & vicissitudinum insolentia superent. Si non apud Nostros, qui aliqua tempestate segniores esse potuerunt, at apud Gręcos, Hebræos, Arabas, Persas, Indos, quorum commentarios prius debuerant consulere, quàm itaaudacter pronuntiare. Prętereà istorum fabri, vt sunt hæretici, ita præ fastu

nullos

nullos alicuius notæ, vel paucissimos, idque contemptim & perfunctoriè legunt, sunt indocti & inelegantes, & si cum minimo Catholico cōferantur, qui dextrè hęc tractare valeat, plusquam pueri, quemadmodum iam contra quendam apostatam Schekium planissimum feci, & superiore biennio cuidam Lamberto Danæo olim Caluini, hodie reliquorum Ministellorum parasito ostendi, qui, dum iuxta Michęæ verbū, propter panis buccellam & vini pateram stillat, dum suæ sectæ hominibus virulentiam suam ad blasphemandum conducit, dum denique in cælum ponens os suum & linguam per terram traducens, etiam in S. Trinitatem furit miser, id quodam fœtido & Sabellium putenti ad me responso inficiari ausus est. Quod cuiusmodi sit ex eo odorati potuisti, quòd vix quinque quaterniones capiat, & tamen ad fabricandum omnium Ministrorum symbolo, nouem continuis annis, & mensibus quatuor opus habuerit.

Verū de hoc nuper satis Franc. Iordanus Theologus Parisiensis, qui ipsum cum vniuerso Caluinolatrarum grege manifestissimo Sabellij furore agi docuit, Geneua in Belgium depulit, spe succedendi Bezæ, qui censeri Sabellianus nullo modo sustinet, deiecit. Interim quia Chronologia non ad plenam historiæ scriptionem pertinet, sed est potius quædam historiarum imago & breuissima remporum commemoratio, quemadmodum Cassiodorus vir vario doctrinarum genere insignitus libro de institutionibus diuinarum literarum retulit: ista aduersus istos tractare, qui vniuersam penè antiquitatem ignorant, ac in eo suæ inscitiæ non obscura argumenta iamdudum præbuerunt, an sit operosum, ipsimet loquantur ac videant. An verò consequar, tu integerrime Burgesi, cæterique eruditi Catholici censete, & si commodum duxeritis, mutate, addite, demite, ornate, perficite. Etenim aliorum censurę nihil me sollicitant. Hæc autem omnia ad te idcirco Lutetia in Burgundiam transmittimus, quoniam te nostræ musæ oblectant, ac vt tuarum ad me suauissimarum literarum verba vsurpem, eas communi illo studio, quod veluti virtuti & doctrinæ debetur, diligis. Denique quoniam amoris hisce annis inter nos diuina, opinor, virgula excitati, quotidiéque occulta quadam flammula crescentis symbolum cœlatum, signatúmque in posteritatem extare cupio. Quem quia perpetuum tibi polliceor, tu me eo vicissim in sempiternum etiam atque etiam complectere, vt vel ipsa mors, quæ piis est ad beatam immortalitatem transitus, tam sanctum mutuæ nostræ charitatis vinculum, in cæleste domicilium secum portet. Vale, & Deum vniuersi conditorem semper habe propitium. Lutetia, Calend. Februarij.

1584.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Libri Tertij Periocha.

a HOc primo cenrenario per orbem Euangelij lata propagatio.

Iudæorum calamitates variæ.

Eius Pontifices post Christi mortem quatuor, vsque ad Clementem Romanum.

Imperatores Augustus, Tyberius, Caius, Claudius, Nero, Otto, Galba, Vitellius, Vespasianus, Titus, Domitianus, Nerua.

Præcipui scriptores sacri, Apostoli, Euangelistæ, Clemens, Linus, Hierotheus, Dionysius Areopagita, Ignatius, Martialis, Hermes, Pulycarpus, quibus accedunt Philo, Iosephus, &c.

Profani. etiam sua serie infrà per Chronographiã memorabuntur.

Hæretici. Simõ Magus primus hæresiarcha, Pseudoapostoli, Sacramentarij, de quibus Ignatius ad Trallianos, citante Theodorito, Menairdtiani, Ebionitæ, Cherintiani, Nicolaitæ, Alexander, Philetus, Hymeneus.

Cum Simone Magu, Pseudoapostolis, Sacramentariis Caluinitæ aliqua habent communia.

[Hec scilicet cum Simone, quòd sacra profana reddant impio suo ausu, & tractatione scripturarum ex sensu & iudicio suo defœdata. Cum Pseudo apostolis, in eo quod donum sacri ordinis auersentur, & missionem inconsulto Apostolo, sibi temerè arrogent. Cum sacramentariis, quando quidem ipsi omnes veteres sacramentarios, errorum suorum absurditate intolerabili superent, cùm ne sacramentum quidem aliquod retineant, sed sublato sacro ordine, & aliis quatuor sacramentis, duo tantùm nomine tenus habeant, vt prætendunt. Baptismum, & sacram vt vocant cœnam: quæ ambo sacramenta etiam nuda signa esse garriant: vt sunt reuera quoad se, sed hæc in Dei contumeliam, & S. M. Catholicæ Romanæ Ecclesiæ proferentes: inde est vt omnino & iustissime apud Deum & homines, se damnabiles reddant.]

b PERSECVTIONES exardescunt Traiani Adriani, Antoniorum, &c. Literæ florent, præcipuè Philosophia, Mathematica, Medicina.

Pontifices vndecim vsque ad Victorem Afrum.

Imperatores. Traianus, Adrianus, Antonini quatuor, Pertinax, Iulianus, Seuerus.

Secundi seculi scriptores præcipui. Iustinus Martyr, Rhodo, Asianus, Modestus, Melito, Philippus Cretensis, Musanus, Dionysius Corinthius, Athenagoras, Appollonius Senator, Irenæus, Theophilus Antioc. Egesippus, Appollinaris Hieropolitanus. Victor Pap. Agrippa, Castor, Pantenus philos.

Heretici, Saturninus, Basilides, Carpocrates è quo, Gnostici. Iudaizantes, Nazaræi, Cerdon, Archontici, Valentinus, Ptolomæus, Marcus, Marcion, Hermogenes, Apelles, Bardesanes, Colubarsus, Ophita, Cainitæ, Sethiani, Lu-

cianus,

SEPTIMA ÆTAS siue vltima Christi & Ecclesię. Nam posteriora hæc à Christo tempora, Scriptura vocat nouissima.

A Nato Dom. ad hæc tempora numerãtur anni 1584. Summa ergo annorum ab orbe condito ad annum Dom. 1584. quinque mille sexcentorum septuaginta trium. 1673.

Hanc vltimam ætatem in duos libros distinguimus Prior historiã octingentorum annorum vsque ad Caroli Magni imperium perstringit. Posterior totius ferè reliquorum curriculum delibat ad nos vsque. Octingentos primos sic persequimur, quòd singulis centum annis insignes vices Mundus habuerit.

Primi sæculi initium.

a *A Christo nascente ad primum Traiani principatum & Ioannis Euãgelistæ mortem an.* 100 — 1.

Secundi sæculi initiũ

b *Annus Dom.* 100, *quo Traianus init imperium & Ioannes Euãg. moritur.* — 100.

Anni Christi.		*Anni mundi*

cianus, Seuerianus, Tatianus, è quo Encratitæ, Adamiani, Alcodrogitæ, Alogi, Montanus, è quo Cataphryges, Homouiastæ, Valesij, Falsi martyres, Pepuziani, Prodicus, Angelici, Quintiliani, Artotyritæ, Quattodecumani.

Iudaïzantibus & Nazaræis, Caluinitę in aliquibus assentiuntur.

[Caluinitæ Iudaïsant in eo, quòd asserunt Christum Dominum, sacramenta sua non instituisse ea vi prædita vt salutem conferrent; sed tantùm vt vmbrarum legalium instar; nobis quasdam rerum ipsarum figuras repræsentarant. Cum Nazaræis verò, quia ferulæ se subducentes, arbitratu suo viuere volunt; & in miserrima ἀναρχίᾳ secum ipsis, digladiari & suos errores portentosos inuicem committere.]

Tertij sæculi initium.

200 c *Annus Dom. ducētesimus, quando primum post Apostolorum tempora concil. Cæsariense in Palæstina coiit. & Artaxerses Persa nouum apud Persas imperium cōdidit sublato Parthico, vsque ad Saracenos.*

c Factiones, Bella ciuilia in orbe Rom. Persecutiones Seueri, Maximi, Decij, Valeriani, Aureliani, Diocletiani, Maximiani in Ecclesia.

Multi motus in orbe Persico.

Pontifices quindecim vsque ad Marcellinum.

Imperatores, Caracalla, Heliogabalus, Alexander Mammeæ, Maximinus, Pupiennus, Balbinus, Gordianus, Philippi, Decius, Hostilianus. Volusianus, Valerianus, Galienus, Claudius, Aurelianus, Tacitus, Florianus, Probus, Cari, Diocletianus, Maximianus.

Tertij sec. scriptores præc. Clemens Alex. Caius, Origenes, Tertullianus, Ammonius, Minutius Fœlix, Greg. Neocæsariensis, Tryphon, Hippolytus, Iul. Africanus, Cyprianus, Cornelius, Lucius, Stephanus, Dionysius Papæ, Dionys. Alexandrinus, Methodius, Malchion Presbyter, Dorotheus Presbyter, Pamphilus, Arnobius Lactantij præc.

Hæretici, Proclus, Apostolici, Beryllus, Arabici, Sampsæi & Helcesaitæ, Theodotiani, Meletiani, Noetiani, & Nouatiani, siue Cathari. Sabelliani siue Patripassiani. Pau. Samosatenus, Manichęi, & Cubrici, Apocratitæ, Dicaritæ, Catharistæ, Abstinentes, Donatistæ, Hieracitę, Ecetæ, Gnosimachi, Thnetopsychi, Christolyri, Ethnophrones.

Aliquot errores Procli, Nouatianorum, Sabellianorum, Samosatenorum, Manichæorum, Donatistarum Caluinitæ renouant.

[Id testantur disputationes Abbanæ nouorum Arianorū in Polonia. Et Puritanorum impia protestatio in Anglia olim Petri Apostolorum Principis dinastra. Nec non horrendæ Caluini ipsius, in sua quam impiè vocat institutione, blasphemię contra Dei prouidentiam, probra denique in Ecclesiæ majestatem putidè obiecta. Et obstinata rebellionis sectariorum eiusmodi peruicacia.]

Quarti sæculi initiū

d *An. Dom.* CCC *quo*

300 *Constantius Constantini Mag. Pater Cæsar est constitutus.*

300 d Constantini magni conuersio.

Romanum imperium ex persequente Christianum.

Christus vbique floret, etiam in Indiis.

Ecclesię de Idolis triumphus.

Diaboli Zizania hæreses. Doctores innumerabiles.

Pontifices decem vsque ad S. Syricium Damasi successorem.

Imperatores. Constantius, Constantinus Mag. Eius filij, Iulianus, Iouinianus, Valentinianus, Valens, Gratianus, Valentinianus 2. Theodosius maior.

Quarti sec. Scriptores præcipui. Athanasius, Lactantius Emissenus, Iuuencus poëta, Ioa. Clymachus, Epiphanius, Damasus, Gregorius Nazianzenus, Greg. Nyssenus, Basilius, Eusebius Cæs. Hieronymus, Cyrillus Hieros. Hilarius, Theophilus Alex. Palladius, Pacianus, Fœbadius, Philastrius, Optatus, Amphilochius, Didymus, Ruffinus, Ephrem, Eutropius, Prudentius poëta & alij innumerabiles.

Hæretici, Coluthiani, Paterminutæ, qui perperam scripturas interpretantur. Eustachiani, Messaliani, siue Euchitæ, An-

Anni mundi. — *Anni christi.*

thropomotphitæ, Afteriani, Ariani, Macedoniani, Luciferiani, Marcellus, Photiniani, Aërius, Apollinaris, Iouinianus, Seleuciani, Aëtiani, qui & Eunomiani & Anomæi, Prifcillianiftæ, Vigilantius, Mattianus, Heluidius, Collyridiani.

Caluinitæ in multis communicant cum Arianis, Euftachianis, Aërio, Iouiniano, Meffalianis, Vigilantio, Marnano, Heluidio.

[Id arguunt vrbium folemnium ludibria, fanctorum calumniæ, & ipfius facrofanctæ virginis diffamatio impudentiffima, quæ omnia Lindanus piiffimè iuxtà ac doctiffimè eft perfecutus.]

c IMPERII per Barbaras nationes laceratio, Gotthos, Vãdalos, Francos, Hunnos, Burgundos, &c.

Quinti fæculi initiũ. c *An. Dom* CCCC. *quo præfinitè Arcadius & Honorius adeunt imperium, Ambrofius moritur, Chryfoftomus & Auguftinus fiunt epifcopi.* 400

Variorum regnorum origo.

Pontifices, duodecim vſque ad S. Anaftaf. Gelafij fucceſſorem.

Imperatores. Arcadius, Hnnorius, Theodofius minor, Valentinianus 3. Martianus, Leo, Maiorianus, Zeno, Anaftafius.

Quinti fæc. doctores præcipui, Auguftinus, Chryfoftomus, Innocentius, Cyrillus Alex. Synefius, Marcus Eremita, Theodoritus, Poffidius, Hefychius, Iunilius, Leo Mag. Gelafius, Primafius, Eucherius, Profper, Salonius, Sedulius, Hilarius Arelat. Vincentius Lirinen. Paulinus, Sulp. Seuerus, Caffianus, Maximus Taurinenf. Socrates, Sozomenus, Orofius, Chromatius, Petrus Chryfologus, Proclus Conftant. Pafchafius, Idacius, Gennadius. D. Benedictus, Marcellinus comes, Saluianus.

Hæretici, anno 400. Pelagiani, Abeloitæ, Nazaræni, Prædeftinati, Neftoriani, Pfeudomofes Cretenfis, Eutychiani, Gainitæ, Ibas, Diacrinomeni fiue hęfitantes.

Caluinitæ in aliquibus capitibus fequũtur Pelagianos, Prædeftinatos, Neftorium.

[Quippe volunt opera nil ad falutẽ conferre, & liberum arbitrium tollunt. dicunt aliunde prædeftinatis fua etiam peccata ad falutem prodeffe. Chriftum negant effe dignum adoratione, quatenus homo eft.]

f DEI flagella per Romanum imperium, Totilas, Salui, de quibus Salnianus.

Sexti fæculi initium. f *An. Dom.* CCCCC. *quo S. Symmachus pontificatum fummum adit, & Tamud à Rabbinis abfoluitur.* 500

Monachorum doctoribus fuccedentium fanctitate illuftrium fæculum.

Pontifices quatuordecim, vſque ad Gregorium Magnum.

Imperatores. Iuftinus fenior, Iuftinianus, Iuftinus iunior, Tyberius, Mauritius.

Sexti fæculi fcriptores præcipui. Symmachus pont. Fulgentius, Auitus, Ferrandus, Alcimus, Maxentius, Hormifda, Boëtius, Euodius, Caffiodorus, Iuftus Orgelitanus, Fortunatus, Sidonius Appollinaris, Greg. Turonenfis, Greg. Magnus. Olympiodorus, Andreas Hierof. Gildas, Rufticus, Iornãdes Gotth. Epifc. Euagrius, Procopius, Victor Vticenfis, Fauftus Rhegienfis, Theodulus, Thalaffius, Nicephorus Cartophylax, Michael Syngelus.

Hæretici. Eutychianorum fectæ duodecim. Seueriani, Tritheitæ, Theopafchitæ, Xenaias, Acephali, Aphthartodocetæ, Monophyfitæ, Sadducæi, Anabaptiftæ, Agnoetæ, Iacobitæ, Cononitæ, Gaiani.

Septimi fæculi initiũ. g *An. Domini* DC. *quãdo Phocas imperium fufcipit, & iuxta quofdã, infœlix Mahometes nafcitur.* 600

Caluinitæ accedunt ad Xenaiam, Agnoëtas, Monothelitas.

[Et ad tritheitas dum tres deos effe aiunt, & ad Acephalos quia neminem pro capite agnofcere volunt. Et in Chrifti vna vt contendunt voluntate, Eutychetij errorem fequuntur.]

g MAHOMATIS & Saracænorum Apoftafia orbem terrens.

Anni Christi.

Octaui sęculi initium.
h *An.Dom.* DCC. *quãdo Arabes capta Africa imminent Hispaniæ & Occidentalibus Europæ regnis.*

700

Noni sæculi initium.
i *An.Dom.* DCCC. *quo nouum Occidentis imperium Carolus Magnus condit, & Egbertus regnũ Anglicum.*

800

Quæ sic membratim demonstrari possunt.

Anni mundi

Germania & vicinarum geotium Septentrionis conuersio tentata per Columbaoum, Gallum & eius instituti socios.

Pontifices viginti vsque ad S. Sergium Antiochenum.

Imperatores. Phocas, Heraclius, Coostantinus eius f. Heraclonas, Constans, Constantinus Pogonatus, Iustinianus 2. Leootius siue Leo 2.

Septimi seculi scriptores præcipui. Ioannes Constant. Isidorus Hispalensis, Clemens Arelensis, Adelmus, Iulianus Pomerius, Ildephoosus, Cæsarius Arelatens. Theodorus Cantuariẽs. Mandulphus Scotus, Leo. a. Sophronius Hieros. Simon Metaphrastes.

Hæretici. Monothelitæ, Chazinzarei, Theodosiani, Tetraditæ. Armenij, Mahomet Pseudoproph. Baïras, Theocatagnostæ, Agareni, Charurgitæ, Lampetiani, Agonichytæ, Aginnenses, Maronitæ.

Caluinitæ. Tetraditarum, Mahometis, Lampetianorum aliquot errores amplectuntur.

[Nimirum Mahometen laudant, quòd Ecclesiam diuiserit cum Imperio, cuius etiam tyránidem vnus ex illis, verum imperiũ appellitare publico scripto, & quibus potuit persuadere noo dubitauit. Tetraditæ autẽ sunt cùm oolunt aliter persooas cum essentia in Trinitate attendere, quàm vt sit essentia aliquid per se extra personas existens.]

h TVRCARVM io Asiam, Arabiam, Africam, & insulas maris Med. infusiooes.

Mahometis secta mirè augetur.

Octaui seculi pontifices tredecim vsque ad Leonem tertium.

Imperatores. Absimarus, Iustinianus 2. iterum, Philippicus, Artemius, Theodosius 3. Leo Isaurus, Coprooymus, Leo eius f. Irene cum filio Constantino.

Scriptores præcipui. Beda, Ioan. Damascenus, Maximus Monachus, Gregorius Cyprius, Germanus Coostant. Cosmas Hieros. Ioan. Hispalensis, Tharasius, Vvalafridus Abbas, Albinus, siue Alcuinus, Aponius, Bonifacius Mogunt. Paulinus Aquileiensis, Paulus Diaconus, Zacharias pap. Theophylactus Antioch Isuardus, Vvalafridus, Carolus Magnus, Ambrosius Ausbertus.

Hæretici. Iconomachi, siue Iconoclastæ. Fœlix Vrgelitaous & Eliphaodus Toletanus, è quibus Fœliciani, Paulliciani siue Paulijoaonitæ, Athingani, Gnosimachi.

Caluinitæ sunt Iconomachi. Catholicos cum Paulicianis vocaot Romanos, se verò Christianos siue Euangelicos.

[Hoc magno suo malo, oimis verum experta est Gallia, cùm istæ furiæ sacras ædes cum imaginibus Dei sacræ Virginis & sanctorum, impotentissima rabiè euerteruot: ac igni crematas ex hominum memoria quantum in se fuit deleuerunt.

i Hoc nonum sæculum ad sequentem librum pertinet.

GILB. GENEBRARDI
THEOLOGI PARISIENSIS, DIVINARVM
Hebraicarúmque Literarum Professoris Regij Chronographiæ Liber tertius.

CHRISTVS Dominus è tribu Iuda nascitur in Bethleem Iudæ, anno Mundi 4089. 8. Calendas Ianuarij media nocte, anno imperij Augusti 41. completo, & 42. ineunte, Herodis 33. Baazenæ Æthiopum regis primo. Vrbis 752. Coss. C. Cæsare Octauio & M. Plautio Syluano, quo Iani portæ tertio sunt clausæ & orbis nunquam extitit pacatior. Aëta 38. Indictione 4 (*Beda & Dionys.*) an. 4. & vltimo Olympiadis 194. Clogij Sycambrorum seu Orientalium in Germania Francorum Regis anno 10. *Tritemius, & Ansel.* Patitur Tyberij 18. Olymp. 202. anno quarto. Vrbis 784. Mundi 4121. mens. 6. die 16.

Æternus sacerdos & rex Iudæorum ac gentium à Deo promissus, à Mose figuris plurimis præsignificatus, à Prophetis ac Sibyllis prænuntiatus, à sanctis & piis pro salute hominum expectatus, Dauidis regis filius secundum carnem per virginem de stirpe Nathan filij ipsius (1. *Par.* 3.) per patrem adoptiuum Iosephum de Salomonis regis progenie.

Est ergo ille summus pontifex in æternum, semetipsum quotidie offerens pro nobis, per se quidem in cælo, per suos verò ministros in terris. Quare non habet successores, quòd in æternum maneat Heb. 7. At habet vicarios & ministros, inter quos primatum obtinet Petrus & Petri successores Romani pontifices, vt tota, nemine dempto, sensit & consensit antiquitas. Tertull. in Apolog. pag. 105. Paulum Christi vicarium appellat, qui tamen Petrum habuit vel æqualem, vel certe superiorem. Quapropter nos multo magis eum Christi vicarium appellabimus, eiusque successionem recensebimus ad sæculorum extremum duraturam, vt vnam è certis Ecclesiæ dotibus (ita eius notas vocat Optatus) quæ nos in Catholicæ gremio iustissimè teneat. *Aug. contra Manich. fundamentum. cap.* 4.

Cuius causa veteres Romanum vocant Pontificem Maximum, Episcopum Episcoporum, bonum pastorem, Benedictum Papam, Apostolicum, &c. Sic Tert. lib. de pudic. his omnibus titulis eum insignit. cap. 1. 13. 21.

Hierusalem primarium Ecclesiæ suæ thronum minimè constituit, primùm quia propter huius populi perfidiam & scelera, eam paulò pòst à fundamentis euersurus erat. Hoc enim citra dispendium nouellæ plantationis vix potuisset contingere.

2. Quia primatus sacerdotij Leuitici illic locatus erat. Nam quoniam hoc genus sacerdotij tollebatur & Ecclesiasticus veteris populi ordo, ceremoniæ, ritus, liturgia commutabantur,

Anni mundi.		*Anni Christi.*
	SEPTIMÆ ÆTATIS,	
	Quæ incipit anno mundi 4089. pars prior, à Domini ortu ad nouum Caroli Magni imperiũ per an. 800.	
	PRIMVM SÆCVLVM.	
4089 siue 4090 4121	a CHRISTVS IESVS Pontifex Maximus & Æternus, vixit, an. 32. Mens. 3. dies 10.	32.
	Octauio Augusto & Claudio Tyberio an. 23. ex ordine successionis imperatoribus Romanis.	

Anni Christi. | *Anni mundi.*

tur, locum etiam mutatum decuit, vt cuncta essent oova, oec Synagogæ magnum superesset vestigium.

3 Nec Ecclesiæ, locus videretur oecessario Iudææ fixus & alligatus.

Phraarte 3. Phraarte 4. an. 2. Orode an. 2. Vonone, an. 5. Artabano, an. 30.

4089

4 Ne gratia conclusa & circumscripta putaretur, vt olim Iudęæ limitibus, sed potius sparsa per vniuersum orbem, gentibus eius participibus atque cohæredibus.

5 Vt implerentur propbetiæ canentes Deum suo Christo daturum geotes in hæreditatem & in possessiooem terminos terræ, efficiendo Ecclesiam è Iudaïca Catbolicam, id est, voiuersalem.

Romæ autem potius, quàm alibi collocauit, primùm vt Ecclesia magis esset Catholica siue vniuersalis. Tum enim Roma communis erat vrbs orbisque epitome, vt à Dione scriptum est, ac eius imperio, iure, vel fœdere orbis terrarum gaudebat peoè vniuersus, saltem cognitus & perlustratus. *Florus sub finem. lib. 4.*

a Vt de mundo muodique principibus victoria esset nobilior & illustrior. Roma enim tunc caput erat muodi, præcipua Idololatriæ propugnatrix, Sataoæ sedes primaria, ex qua manabant edicta aduersus Ecclesiam & regnum Christi. Magna igitur victoria, vt vbi Satanas, idololatria, peccatum præcipuè regnabant, illic potissimum vioceteotur. Vt vbi bostes Christi potentia & opibus valebaor, illic poneteutor scabellum pedum eius, vt vbi Christus persecutiooem patiebatur præcipuam, ipse in eorum medio domioatum figeret.

Baazena Æthiopum rege an. 27. Deinde Lacasa siue Candace filia eius, an. 10.

3 Vt vbi superabundauit peccatum, ibi superabundaret & gratia.

4 Quia sub eius imperio fuerat natus, conuersatus, passus, cęteràque bumana molitus.

5 Quia eius imperio successurum erat regnum Ecclesiæ siue Christi. *Dan. 2. & 7.* quod proinde quintum regnum Danielis rectè appellatur à D. Tboma.

6 Quòd Petrus, caput Ecclesiæ ministrum cooftitutum, illic martyrium fecerit, moriènsque sui muneris prouiociam Clementi, Lino, Cleto, eius cathedræ non alterius ministris, reliquerit.

7 Ob loci opportunitatem. Illuc enim ad necessitates Ecclesiasticas facile terra marive perueniri potest, è singulis Ecclesiis per orbem sparsis.

Euangelium secundū & vltimum generale remedium aduersus idolatriam & peccatum vbique regnans, quo.

Die Natiuitatis Christi mandauit Augustus, ne quis Dominum se vocaret, sentiens, credo, verum orbis principem natum fuisse, Dei enim cognomentum est. *Oros. libro sexto capite 22.*

Profana siue bumana Christi tempore.

Pantomimorum saltatio prius incognita in vsu esse cœpit, Pilade & Bathyllo primis eius auctoribus Augusti tempore. *Zosimus lib. 1.*

M. Agrippa diagramma terrarum vniuersale publicauit primus.

Regnum Dei & Christi per orbem efflorescit multis rerum discriminibus & periculis.

Athenodori Stoici consiliis parebat Augustus. *Ibidem.*

Arminius rex Cheruscorum, tres Romanas legiones cum Varo Quintilio in saltu Teutoburgensi occidit. Quam postea iacturam M. Lollius Germanis domitis reparauit.

Mimatius Plancus Ciceronis discipulus, dum comatam Galliam tegeret, Lugdunum coodidit.

Tyberius Augusti priuignus mox gener. postremo adoptione filius Armeoiam occupat, Vindeliciam, Panoonias, & cęteras Thraciæ vicinas Romanas facit prouincias. Germaniā partim subigit, partim vastat.

Imperator factus, vsque ad imperij sui circiter vigesimom pace potitus est. Nā sioe bellis internis & externis ab Augusto sub imperij eius 38. imposito, indéque Iano vltimū clauso,

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Christi æuum ab illis omnibus quietum mansit, propter Christi viuentis præsentem maiestatem & reuerentiam, etsi id nõ cogitaret mundus.

Repentinis responsionibus melior, quàm meditatis. Tam rigidis digitis & articulatis, vt malum recens terebraret. *Suet.* 4089
vltimo eius anno visa est Phœnix. *Dion.* alij sub Claudio.

Eius temporibus mota quæstio, cur oracula deficerent. *Plut. libro de ea re, se causam veram non attigit, nempe aduentum Christi.*

C. Asinius orator Asinij Pollionis f. cuius meminit Virg. diris supplicijs à Tyberio necatur. Sic Seianus, qui aliquando restiterat, ne Christus inter deos referretur.

Vonones obses à patre Phraarte Parthorum rege Romanis datus; in regnum reposcitur, mox spretus à suis ab Artabano regno exuitur. *Tac lib. 2. Ios. lib. 18. c. 7.* an. Christi nati. 18.

Parthi etiam Phraartem alterum filium Roma reposcunt, cui in Syria mortuo subrogant Mithridatem Iberum. Hinc bellum inter Parthos, Armenios & Iberos. *Tac lib. 5.* sub finem Tyberij, anno Christi, 37.

Titus Liuius historiographus Patauij quarto Tyberij obiit (*Euseb. in Chron.*) Historiam a noor. 750. ab vrbe condita ad 41. Augusti, siue ad Christi vsque natalem scripsit libris 140. vel iuxta alios 141. de quibus duntaxat supersunt 45.

Pompeius Trogus.

Dionysius Halicarnas. Diodorus Sicul. Valerius Max. Augusto charissimus. Corn. Nepos, Dionysius Afer, Cor. Gallus, Strabo. Xistus Pythagoricus nascitur.

Ouidius poëta quinto Tyberij anno, Fenestella historicus obierunt. *Euseb. in Chron.* Socion philosophus Alexandrinus Senecæ præceptor.

Asinius Pollio primus Romæ bibliothecam publicauit.

* Primùm in Christianos bellum (vt Optatus li. 3. loquitur) seu persecutio mota à Scribis, in qua Stephanus moritur primo Ascensionis Domini anno. *Act. 6. Euseb. lib. 2. cap. 1.* 4121 | 32
Nam secundo Paulus conuertitur. *Vsuardus.*

> * Christi Principes ministri & Vicarij visibilem Ecclesiæ vnitatem & Monarchiã constituentes hi sunt.

Quanquam persecutiones vsitatiùs appellatæ sint, cùm publico imperatorum Romanorum edicto aut iudicijs, aut tormentis, aut vltimis supplicijs dinexati sunt. Cuiusmodi alij nouem commemorant. *vt Sulpitius lib. 2.* Neronis, Domitiani, Traiani, Hadriani, Antonini, Seueri, Decij, Valeriani, Diocletiani, quę & Maximiani, & Decimam Antichristi.

Alij rectiùs vndecim, *vt Aug lib. 18. Ciuit. cap. 52.* Neronis, Domitiani, Traiani, Antonini, Seueri, Maximini, Decij, Valeriani, Aureliani, Diocletiani & Maximiani, vndecimam Antichristi.

Nam perpetuo, post Romanas hanc subiiciunt. Quoniam exinde tranquillis rebus, pace perfruita est Ecclesia, neque vlteriùs persecutiones fore credimus, nisi eam, quam sub fine iam sæculi Antichristus exercebit, Etenim sacris voluminibus, 10. plagis mundum afficiendum pronunciatum est, &c. *Sulpitius lib. 2.* nisi quòd Aug. 19. Ciuit. cap. 2. in medio hoc reliquit, neutram partem quæstionis, Sint ne aliæ Antichristianam præcessuræ, astruens.

Lacasa regina Æthiopiæ quatuor annis Christo superuixit. A nostris Candace, quod nomen deinceps multis reginis Æthiopiæ commune fuit ex *Plin. lib. 6 cap. 29.* Celebris apud Abissinos, quòd Christum publicè, & Eunuchi à Philippo baptizati prędicationem receperit. *Act. 8.*

Nam sic Æthiopia præuenit, siue prætendit manus suas Deo. Ps. 67. i. prima gentium credidit.

Anni Christi — Anni mundi

1.

32 b Martyr Petrus Bethsaidensis, Galilæus: primus Ecclesiæ pontifex Hierosolymis sedit, an. 5. quan diu ferè Christo Ty-
37 berius superfuit.

44 Antiochiæ an. 7.

Romę denique an. 24. mens. 5. dies 12.

idest, in vniuersum,
70 an. 36. mens. 5. dies 12.

70

4121 Negare non potes, scire te in vrbe Roma Petro primò cathedram episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput. *Optatus lib. 2. contra Parmenianum.* Fœlix Ecclesia Romana, vbi Petrus Passioni Dominicę adęquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. *Tert. de Præscript. Ambros. epis. 5.* Denique veteres om-
4125 nes, quare Caluinus lib. 4. Inst. cap. 6. sect. 15. Propter hunc (inquit) consensum non pugno, quin Romæ mortuus fuerit, &c.

4133 Paulus in Epistolis nomen Iesu quingenties vsurpat. Vsque adeo ei erat amabile & suaue. Cætera dę Paulo lib. superiore. pag. 221. & 222.

Simon Magus, primum baptizatus à Philippo, inter alias hęreses negat liberum arbitrium. (*Clemens recogn. libro tertio.*) fons, radix, atque pater omnium hæreticorum Romam venit sub Claudio. *Iustin. in Apollogetico, Irenæus, libro primo. capite 19. & 20. præf. lib. 3. Tertul. lib. de hæres.* Aiebat nos sola fide iustificari. *Iren. lib. 1. cap. 20.*

4158 Secundum bellum in Christianos excitatur à Nerone, in eo Petrus & Paulus occubuerunt Romæ eodem anno & die Philippus crucifigitur Hieropoli. *Egis. lib. 3. cap. 2. Euseb. 2. cap. 25.* Tunc Christiani Romani incendij insimulati miseris mortibus insontes conficiuntur, vt ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, vbi defecisset dies, in vsum nocturni luminis vrerentur. *Tacit. lib. 15. Suet. in Nerone, Pagini & Epicurei.* Per omnes prouincias pari persecutione imperata. *Oros.* Qua Sanctus Martialis Lemouicum, Eucherius Treuiros, Fronto Petragorios, Sabinus & Potentianus Senonas ad prædicandum Euangelium à Sancto Petro missi, passi dicuntur. *Turonensis in Historia.*

Petrus post Christum anno 37. visit *D. Thomas in Ioan. 25.* Claudio imperante Euodium in Antiochia per manus impositionem episcopum vrbis designauit. *Suidas in voce* καζωρχιος. Nempe mansit in Iudæa post mortem Domini annos quinque, septem deinde sedit Antiochiæ, vsque ad secundum Claudij, quo in Vrbem sedem fixam & immobilem transtulit. Hos annos 12. sic numerabis. Tyberius fuit superstes Christo annis ferme sex. Caligula annis 4. successit. Hinc duo Claudij Reliquos 25. Romæ degit, nisi quod interdum Hierosoly. & alio se conferebat, prout Ecclesię vsus postulabat, & tum fortasse, quando Claudius Iudæos de Christo tumultuantes Roma expulit. *apud Sueto.*

Nam etiam decimo quarto anno, primo vltimo Neronis Sacerdotalem cathedram tenebat. *Hiero in Catalogo.* Etsi Epiphan duodecimo hæresi 27. Eusebius & Prudentius penultimo velint, vt eodem quidem die, quo Paulus; sed anno innouato & vertente martyrium fecerit.

Vnum vtrumque dies pleno tantum innouauit anno
Vidit superba morte laureatum, περὶ στεφάνων, *pag. 257.*

4158 Petrus in Italia, Paulus in Græcia, Andreas in Achaia, Ioannes in Asia, Philippus in Phrygia, Iacobus in Iudæa, Bartholomæus in Scythia, Thomas in India, Matthęus in Æthiopia, Simon in Persia, Taddæus in Mesopotamia, alter Iacobus in Hispania, Matthias in Palestina (præsertim

Anni mundi		Patriarchis.	Anni Christi

ſcilicet) verba Dei intonuit. *Honorius in Pſalm. 18. Orig. Hom. 12. in Geneſ. ad vnum omnes. Trapezuntius, libello de hoc dicto. Si ſic eum volo manere quid ad te?*

4121 Petrus Romam venit ſecundo Claudij ad expugnandum Simonem Magum. *Hier. in Catal.* Negat tamen Caluinus in acta cap. 8. Magum iſtum Romæ vnquam fuiſſe contra omnem antiquitatem, ſeorſum Auguſtino, libro de hæreſ. Tertullianus in Apolog. Euſebium, qui & meminerunt ſtatuæ ipſi Romæ collocatæ. 32

Alexandriæ Marco Euangeliſta, an. 6. Anniano an. 22.

Petrus Roma multos è ſuis diſcipulis factos Epiſcopos, prædicandi gratia in diuerſas prouincias, ſeorſum in Galliam dirigit.

Paulus an. 58. D. Romæ primum prædicauit.

Iacobus frater Domini, & Marcus Euangeliſta Aquilegiæ (quæ ſecunda Roma quondam dicebatur, vbi rogantibus Romanis ſuum Euangelium conſcripſit Græcè, ſiue etiam Latinè, vt volunt Rodulph. *Armacanus lib. 9. de quaſt. Voragenes ſerm. de S. Marco, & Syri vniuerſi*, vt taceam eos, qui Latinum archetypum adſeruari putant Venetijs in Marcianis theſauris) deinde Alexandriæ Epiſcopus, ann. Chriſti 63. martyrio coronantur.

Præter Ioannem Euangeliſtam Apoſtoli ad vnum omnes martyrio vitam finierunt. *Trapezuntius vbi ſupra.*

Matthæus octauo anno ab Aſcenſione ſcripſit Euangelium, Marcus duodecimo, Lucas decimo quinto. Ioannes omnium poſtremus trigeſimo ſecundo poſt aliorum Euangeliſtarum mortem. *Theophyl. præf.* in Euang.

Solus autem Matthæus Hebraicè, non Syriacè, vt aliqui, non Græcè vt Caluinus impudenter ſentit, primùm quia veteres omnes ita tradiderunt. 2. quia fragmenta, quæ ex eo Hieronymus citat ſunt purè Hebraica.

Antiochiæ, poſt ſeptennem D. Petri Cathedrã, Euodio, an. 23. Ignatio, an. 40.

Quia non tantùm Iudæis & Syris ſcribebat, ſed Orientalibus omnibus, quorum vel vltimi Indi ea lingua vt docta & Grammatica vtebantur, & ad hunc vſque diem vtuntur, Miſſam etiam Hebraïcè canentes, vt ob eam cauſam Dīnus Bartholomæus videatur, Matthæi Euangelium ſecum in Indiamque cæteris detuliſſe, cuius exemplar Pantenus Origenis coæuus eò proficiſcens in Ægyptum retulerit. *Euſeb. libro quinto, hiſt. cap. 10.*

Quarto, vt inſeruiret Æthiopibus, quibus ſe datum Apoſtolum intelligebat. Æthiopes autem Syriacè neſciebant, minus Græcè, cùm interim in pueriilibus ludis, vt & hodie, Hebraïca diſcerent, quemadmodum nos Latina & Græca. Sic enim Eunuchus ſedens ſuper currum dicitur legiſſe Eſaiam Prophetam Act. 8. *Hæc contra turpem ἀναισχυντίαν Caluini.*

Petrus Romam venit, Chriſti quadrageſimo quarto, nempe pòſt Aſcenſionem eius vndecimo (completo.) *Euſebius.* Inde quadriennio pòſt Hieroſolymam rediiſſe traditur, quinquageſimo autem ſexto Romam repetiuiſſe, vbi in crucem ſublatus ſit ſexageſimo nono, qui erat Neronis decimus quartus.

Simeonem Magum Romæ expugnat, cùm primùm in eam venit (circiter ann. Dom. 46.) *Euſebius* vel paulo ante mortem ſuam & Pauli. *Aug. & multi alij.*

Hieroſolymis, Iacobo iuſto. an. 30. Simone Cleophæ, an. 46.

Paulo Apoſtolo maior, *Theophyl. Gal. 1.* Sanctorum Apoſtolorum dux, ὁ τῶν ἁγίων ἀποςόλων ἡγέμενος Πέτρος. *Cyril. homil. 8.* ἐν ταῖς ἑορταστικαῖς ὁμιλίαις, diſcipulorum vertex (principalis) τῶν μαθητῶν κορυφαῖος *Dionyſ. Eccl. Hier. cap. 5. pag. 197.* κορυφαιότατος τῶν ἀποςόλων, *Epiph. in Anchorato pag. 473.* Apoſtolorum Pontificúmque præſul, *Marcellinus comes ſub finem Chron.* 4158 70

Apoſtolorum primus. *Aug. libro 1. contra Iulianum cap. 2.* primum vniuerſale membrum, Paulus autem, Ioannes,

Anni Christi. | Anni mundi.

32 | 4121

Principibus.

Tyberio, Caio Caligula, ann.4. Claudio ann.13. Nerone an.14. Romanis imperat.

Artabano. Deinde an.3. Gotarzi Parthorũ rege Vonone 2. an. vno, mox Vologese an. 34.

Andreas singularium plebium capita, *Greg. lib. 1. Epist. 38.* Apostolorum caput. *Opt. lib. 2.*

Pedes Apostolici tunc in veneratione fuerunt, quòd scripsisset Esaias 52. Quàm speciosi pedes Euangelizantium bona. Vnde act. 4. & 5. ad pedes Apostolorum ponuntur agrorum pretia. Act. 10 procidentem ad pedes suos Cornelium Centurionem Petrum erexit, summissiùs quidem se gerens, licet Apostolica maiestas sit cæteris dignior, quàm Helisæus, qui Sunamitidem ad pedes suos dimisit. 4. *Reg.* 4. quàm Daniel, qui se adorari permisit. *Dan.* 2. quàm Ioseph, qui sæpius se à fratribus adorari siuit *Genes.* 42. 43. 50. quàm Iaddus Aaronius Pontifex, qui Alexandrum Magnum equo desilientem, séque ad ipsius pedes reuerenter abiicientem sustinuit: summissiùs inquam se gerens, sed tamen relinquens vestigium osculationis pedum pontificiorum, quam Romanis Pontificibus vel potius sacræ ipsorum vnctioni atque ministerio (docente Apostolo 1. *Corint. capite quarto* quia Deus reuera sit in vobis) à prima piorum memoria exhibitam, vt hæreticos nostri æui exulcerem, doceo.

[Disertis verbis Apocalip. 3 Versu 9. legitur *Ecce faciam illos, vt veniant, & adorent, ante pedes tuos: & sciant, quia ego dilexi te.*]

Philippus primus Imp. Christianus se Fabiano reuerenter prouoluit sub an. 250. *Niceph. lib. 5. cap 25. Euseb. lib. 6. cap. 26.* Constantinus Magnus primus post eum, Christum professus tenens frænum equi Syluestri, vsque ad Lateranum propter reuerentiam & venerationem Beati Petri, stratoris officio functus est. *Photius in Nomocanone.*

Est autem strator, qui dominum in equum attollit. Græca sic habent, καὶ κρατοῦντες τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου αὐτοῦ, διὰ τὴν προσκύνησιν καὶ τὸν φόβον τοῦ ἁγίου πέτρου, στράτορος ὀφφίκιον ἐποιήσαμεν Quæ & Theodorus Balsamon citat, vt doceat suum Constantinopolitanum patriarcham multa habere ex priuilegio, quę ex iure Romanus Pontifex, proptereáque Constantini donationem studiosè in Constantinopolitanorum archiuis seruari.

Iustinianus & ipse Magnus ann. 535. Agapetum adorauit. *Naucl. lib. 2. Gener.* 18. Iustinianus 2. Constantinum Papam huius nominis primum Constantinopolim accitum non modo amplectitur, sed & venerabundus eius pedes exosculatur. *Blandus lib. 10. Platina in 94. Papa.* siue iuxta Cuspinianum huic ceremoniæ infestum, venerabundus sese ad pedes eius demisit. Pipinus Stephano Papæ obuiam factus, eius pedibus oscula impressit, frænóque, Pontificis equum in regiam, duxit. S. *Anselmus Lucensis libro primo Collectaneorum.* Carolus Magnus priùs pontificis (Adriani) pedes osculo contigit, quàm se illi complectendum daret. Carolus idem Stephani 2, Adriani 1. Leonis 4. & omnes qui prope aderant morem antiquum seruantes, (*Nota*) pedes exosculati sunt, *Platina in Papa* 94. 95. 96.

Sic Henricus quartus Benedicti tertij, & Paschalis 2. *Idem in* 105. & 107. Crescentius Romanæ vrbis consul Ioannis. 17. pedes osculatus cum omnibus seditionis auctoribus. *Idem in* 144. Leo supplex Gelasij secundi, Fredericus Alexandri. 3. *Idem in* 167. 168. cui & dixerit, non tibi, sed Petro. *Reginaldus Polus pro Vnitate Ecclesiæ libro secundo.* Richardus Hannibal ob Cardinales in carcerem coniectos interdictus ad Matthæi Vrsini Card. à Martino quartò delegati pedes prouolutus, laqueum collo gerens, in maximum pœnitentiæ signum absoluitur. *Platina in Papa*

70 | 158 4 | 177. & 198.

Sigismundus Imp. in Concilio Constantiensi Martinum quintum prostratus veneratur. *Idem in* 214. Eundem

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Brachius tyraonus & Ioanoes vigesimus tertius, in Coocilio eodem antè abrogatus, prouoluti salutarunt. *Idem in 215.* Albertus Occidenos Imp. & Ioannes Palæologus Otieotis, ante Eugenij quarti sacros pedes in Coocilio Florentmo se 4121 | 32
præbuerunt, *in 216.* Reges Francorum & Aogliæ Papæ Alexandri, *Sigebertus an.1164.*

Quod etiam in aliis obseruatum. Leooóus Antiocheous apud Suidam ad Eusebiam Constantij imp. vxorem, rogantem vt se viseret. Si me vis (ioquit) ad te venire, seruato mihi reuerentiam Episcopis conuenieotem, vt ingrediar quidem ego, tu verò mox è celso tuo solio descendens, cum pudore mihi occurras, ϰὶ τὴν κεφαλὴν ὑπὸ σχῇς ταῖς ἐμαῖς χερσὶν, εὐλογιῶν ἀξιούμενη. *& caput supponas meis manibus, benedictionem postulans.* Deinde sedeam quidem ego, tu autem stes reuerenter, oec sedeas, dooes sigoo iubeam. Si bis parere vis, visam te. Sin mious scito te oon obtenturam, vt nos τῆς προσηκούσης τιμῆς τοῖς ἐπισκόποις καθυφιεμένους, vt nos ioquam honorem Episcopis debitum prodentes, in diuinum Sacerdotum ius (θεσμὸν) simus iniurij. *Suidas in Leontio.*

Nam osculum maouum, capitis demissionem & alia eiusmodi Episcopis fuisse exhibita ex his etiam liquet. Ad ecclesiam curris, Episcopum visere desideras, ad eius pedes volutaris, *Aug. de Verbis Apost. ser.* 18. Regum colla & principum submittuntur, genibus sacerdotum, & exosculatis eorum dextris, orationibus eorum, se credunt communiri. *Ambros. de dignit. sacerd. cap* 2. Valentinianus Imp. obtestatur Episcopos, vt Mediolani talem eligerent episcopum, cui sincere capita submitteret. *Theod. lib. 4. cap. 5. Trip lib 7. cap. 8.* Denique oscula manibus episcopi fuisse impressa è Paulino Nolano io vita D. Ambrosij perspicitur. Quidni igitur hæc aut etiam maiora episcoporum episcopo, vt Romaoum appellat Tertullianus, exhibeantur?

Cadace siue Lacasa Regina Æthyopū. Hinc
BaaZena filia an. 10.
Mesue filio an. 6.
Sectua an. 9.
Adgala an. 10.

Addo verba Lasicii Sarmatæ Lutherani è libro de Theologia Moscouitica Spiræ impresso anois 1582. pag. 142. Adoran reges atque magistratus noo oescimus, quippe qui propter ipsam maiestatem imperij, qua cooseruant & regunt cœtus bumanos, inter deos referantur *Psalmus.* 82. 138. *Exod* 21. *&* 22 eámque ob causam in solio Dei, quasi eius io terris vicarij sedere dicuntur. 1. *Paral.* 28. Merito hæc igitur de illo scripta, incuruauerunt & adorauerunt Dominum ac regem. 1 *Paral.* 29. & de Iosepho altero Ægypti rege *Genes.* 42. vt plura prætereatm. Item Regioo lib. 2. de Carolo Magno anoo Domini 801. Carolus rex à Leooe Papa corooatus die natalis Domini post laudes more antiquorum principum adoratus est. Iustinus quoque libro sexto. Persas suos reges adorare solitos esse scriptum reliquit. Idem ego vidi in Anglia. (*tu ergo hæretice probas adorari reginas fœminas, & non sustines pedes viri, Dei vices expressius agentis osculari*) Et hic quidem cultus communis est illis cum Deo, cæteri minimè, de quibus Cœlius Rodiginus libro 22. *Hac iste* vbi obserua cæcitatem merito adorari principes & magistratus laicos atque adeo fœminas, & hoc in sacris magistratibus & pontificibus Dei vicarius expressionibus detestari. Quamquam nos oon pontifices adoramus vel adorandos docemus, sed osculamur, vel oscula eorum pedibus figimus.

Marcomiro, Clodomero. Antenore per successionē Francorum Ducibus.

Tu ergo hæretice tuos adorato principes, more persico, nos nostros non adorabimus, sed mitiore vocabulo honorabimus, osculabimur, & cum pacis osculo monebimus. Reges gentium dominantur, vos autem non sic. Quanquam 4158 | 70
velim eos id, pro Apostolica modestia, negligere, multo minus, saltem extra solennes conuentus, exigere.

Virgo

Anni Christi. | *Anni mundi*

44. Virgo Sacratissima Dei Mater immaculata migrat in cælum sub Claudio imp. post passionem filij sui Domini nostri & saluatoris Iesu Christi decimo quinto, ad eam è diuersis locis Apostolis conuenientibus. *Dionys.*

41 at Interea audi, quàm rectè Ecclesia etiam tunc fuerit Catholica, id est, non vnius aut alterius gentis, sed omnium. Intra. 20. aut 30 ad summum annos euangelium, Romanorúmque (nota hæretice) fides per vniuersum orbem diuulgata erat, etiam apud Scythas & quasque nationes remotissimas planéque Barbaras. *Rom.* 1. *Col.* 1. Inductione id docent Iren. lib. 1. Iustinus Martyr contra Tripho. Clemens in protrep. & Strom. & cæteri istorum sęculorum, qui vel Apostolos viderant & audierant, vel Apostolorum proximos discipulos. Deinde Origenes homil. 9. in Genes. hom. 4. in Ezech. hom. 6. in Lucam. Tert. lib de præsc. ad Scapulam, & contra Iudæos. Cypr. cum reliquis huius alterius sæculi. Quod pro summo miraculo annotat & contéplatur Chrys. in 24. Matth. Quare *Euseb. lib. 8. cap.* 1. rectè ostendit ante persecutionem sub Diocletiano motam, pietatis doctrinam apud omnes mon alet cum Græcos tum Barbaros viguisse. Hoc prædixerat Esaias 66. cap. Quis audiuit talia & quis sic vidit? An parturit terra vno die? An gens genita est nixu vno? Itaque deinceps in docendo, quo tempore plærique de omnibus gentibus fidem receperint non laborabimus (Nam viuentibus adhuc Apostolis istud vbique per totum orbem contigit) sed quo totæ gentes vniuersè, publicè & palam ad eius publicam professionem peruenerint.

** CONCILIVM primum Hierosolymitanum ab Apostolis ipsis celebratum de lege Mosis abroganda & prohibendis Idolothytis, sanguine, suffocato, scortatione. Act. 15.*

* INTER medias persecutiones successio etiam & Hierarchia, trium altarum Apostolicarum sedium Orbis Christiani matricum, seruata est integra. Quæ quoniam toto orbe summum erga populum Dei beneficium, prouidentiam, & gratiam ostendit, eam prætermittere nec potuimus, nec debuimus. Deinde hoc facit ad pleniorem rerum Ecclesiasticarum historiam & comparationem, quando Sedi Petri sæpe cum illis negotium fuit, & hæ ad illam, vt ad matricem & sacram anchoram, in necessitatibus Ecclesiasticis passim confugerint & etiamnum hodie confugiant.

Quod etiam hodie in Oriente viget ex Leone Imp. const. 52. anno Do. 886. & Balsamone in can. Apost. 63. & aliis. In Occidente, saltem vsque ad annum 1114. Nã historici scribunt tempore Calixti Pomeranis ad fidem tum conuersis iniunctum, ne quid immundum comederent, non morticinum, non suffocatum, non Idolothytum, non sanguinem animalium.

Denique cum memoria iusti in benedictione conseruari debeat, *Pro.* 10. & profanos, atque adeo impios imperatores & reges simus propter Chronologiæ cohærentiam commemoraturi, hos noluimus non recolere, per quos Christiani nominis & religionis vnitas, ac communio per totum terrarum orbem vsque hodie resplendet: etiam si principio multarum rerum & librorum conferendorum difficultas nos deterruerit.

Petrus an. Domini 44. Romæ sedere cœpit.

Marcus Euangelista Alexandriæ an. 50. quatuordecim annis scilicet post cathedram Apostolicam Romæ fixam & constitutam.

Cuius successores hodie Cairum sedem transtulerunt propter loci dignitatem, & Alexandriæ vastitatem.

Euodius Antiochiæ ann. 44. Postquam annis 7. Ecclesiam Petrus illic administrasset, & Romam sedem Apostolorum primariam transtulisset.

Cuius successores hodie Damasci resident ob Antiochiam dirutam & in pagum redactam.

Iacobus iustus Apostolus, Domini frater Hierosolymis anno 34. proximè scilicet Christi Domini nostri mortem per

70 4158 annos 29. Vnde & ei D. Petrus superuixit annos circiter 7.

His Cathedrarum quatuor Apostolicarum fixis initiis & tanquam æris, Patriarcharum in illis sedentium successio sic, vt fecimus, facile continuabitur.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

∴ ANNO quarto post Christi Domini nostri ascensionem primùm concilium celebratum, non vt vulgo 17. vel 18 quòd pòst Paulus iniusto Portij Festi iudicio oppressus Cæsarem appellant, ac Romam propterea missus sit, Incarnationis 58. 4121
Ascensionis 25. At hi ὕςερον πρότερον non vident passim in Scripturis. Alioqui non omnes Apostoli ei interfuissent, vt qui iam essent dispersi ab anno septimo. Nec iuuantur eo, quòd Paulus. 1. & 2. Gal. tertio quidem anno suæ conuersionis se venisse ait Hierosolymam, at neminem Apostolorum illic vidisse præter Petrum & Iacobum fratrem Domini, mox verò venisse in partes Syriæ & Ciliciæ, deinde post annos quatuordecim iterum ascendisse Hierosolymam cum Barnaba & Tito, quasi πάλιν illic significet secundam vicem, non, rursum. Nam non animaduertunt, Paulum quidem narrare se post 14. annos eo venisse, sed non negare, quin quarto & aliis intermediis etiam venerit, nempe propter quæstiones in Antiochia Syriæ motas de legalibus. *Act.* 15.

[Quatuor Concilia Apostoli celebrauere Primū Electionis. Act. 1. *de Matthia suffecto in locum Iudæ* 23 *Secundum dispensationis in Diaconorū institutione Act.* 6. *Tertiū de ritibus Mosaicis. Act.* 15. *Quartum vero de votis liberij. Act.* 21. *sed tamen communi omnium consensu, est illud primum, quo de quæstionibus abextra & foris allatis disceptatum est scilicet tertium. Ipsum ergo primum iure censeri debet ex dignitate rerum quæ in eo tractata fuerunt.]*

Diuisio Apostolorum ab inuicem anno à Passione septimo, vel iuxta Bedam duodecimo.

Secundum concilium extare dicitur apud Æthiopes Abissina eorum lingua. De quo accipiendum illud Rufini, siue Cypriani initio enn. in Symbolum. Tradiderunt maiores nostri, quod post ascensionem Domini, Apostoli ad singulas singuli discessuri nationes, normam prius futuræ prædicationis in commune constituerunt, ne forte alij ab aliis abducti diuersum aliquid exponerent. Omnes ergo in vno positi & spiritu sancti repleti breue istud futuræ prædicationis iudicium componunt, atque hanc dandam credentibus esse regulam statuunt.

Tertium Ascensionis decimo quinto, quando diuinitus conuenerunt Apostoli è variis orbis partibus, vt Assumptioni siue emigrationi D. Virginis interessent è D. Dionys. de diuinis Num. c. 3. de rebus à se per orbem actis.

CONCILIUM Apostolicum alterum in Iudæa sub Apostolorum dispersionem in quo Symbolum conditum, & liturgia siue Missa disposita apud Clementem lib. 8. const. Apost. cap. 12. Græci exēplaris 16. Latini, Canones & constitutiones Apostolorum instituta, quas idem Clemens octo libris complexus est.

Humana siue Profana D. Petro Pontifice.

CAIVS Agrippam regem Iudææ facit, Herodem Lugdunum relegat, Pilatum ad sibi manus inferendas præ malorum magnitudine cogit. Iudæos vexat.

Claudius primus imperium mercatus est, promissis vnicuique militi 350. coronatis.

Romani imperij fines ampliores reddidit. Britanniam, quam post C. Cæsarem Romanorum nullus adiecerat, adiecit, insulas Oceani Orcades vltra Britanniam subegit, anno Domini 46. *Eus. Eutrop.*

E Germania Vespasianum in Britanniam transtulit, qui 32. validissimas gentes & Vectam insulam in deditionem accepit. *Suet*

Aliud è Dionys. Hier. Eccl. c. 3.

Iudæos Roma pellit impulsore Chresto tumultuantes. *Sueton.* Christianos vulgo intelligunt.

Anno 800. Vrbis Claudij principis censura, Q. Plautio, Sex. Papinio Coss. affertur ex Ægypto Phœnix in Vrbem & in comitiis proponitur, aquilæ magnitudine, collo instar auri fulgente, reliquo corpore purpureo, plumeo capitis apice, & cristato, cæruleam caudam roseis pennis distinguentibus. *Auctor citatur Cornelius Valerianus, Plinius, Dio, Solinus* At Tacitus lib. sexto duobus annis ante, L. Vitellio scilicet & Paulo Fabio Coss.

Nero cladem Britannicam accersiuit. Armeniam amisit legionibus Romanis sub iugum Parthorum missis. Pontum Polemaïcum concedente rege Polemone prouinciam fecit. Item Alpes Cottias rege Cottio defuncto. *Suet. Euseb.* de magica eius nece lege. *Suet.*

Ann. christi — Anni mundi.

Primus Romanorum Impp. in Chriſtianos ſæuire cœpit. *Tert. in Apol. Euſeb. lib. 6. Oroſ. lib. 7.* Chriſti ſexageſimo quinto vſque ad mortem ſuam, quæ 69. contigit. i. per quadriennium.

Immanium beſtiarum fœdiſſimus, dignus, qui primus in pios perſecutionem inciperet. Neſcio an & poſtremus expleturus ſit, ſiquidem opinione multorum receptum ſit ipſum eſſe Antichriſtum venturum. *Sulpitius. libro. ſecundo.*

[Conueniebat vt primus perſecutor Chriſti, eſſet verus Antichriſtus in ſuis moribus.]

Matrem & præceptorem Senecam occidit. Se Pythagoræ cuidam in matrimonium tanquam fœmina dicauit. Cætera eius probra Sex. Victor & Suetonius pagani diligenter explicuerunt, vt dignus fuiſſe videatur, qui primus eſſet pietatis inſectator. Nam vt quiſque peſſimus eſt, ſic acerrimo odio in optimum quodque fertur.

Neroni in expenſas centena millia aureorum, decreto ſenatus ſingulis annis ſubminiſtrantur.

Eodem ferè tempore cœpit Neronis in Chriſtianos perſecutio & bellum Iudaicum. *Tacit. lib. 15.* ſiue Simonis magi cauſa, qui in Neronis amicitiam ſeſe inſinuauerat. *Egeſip. lib. 3. cap. 2.* ſiue quia Chriſtiani in numero Iudæorum ponebantur, *Rutilius Gallus in Itinerario.*

Vologeſes Radamiſtum Iberorum regem regno expellit, & Tyridatem fratrem ſuum in Armeniæ regnum deducit. *Tacitus.* bellum gerit contra Domitium Corbulonem Neronis ducem, in quo captus Tyridates coram Neronis effigię cōſtituitur. *Idem.*

Tribus annis poſt diadema recipit. *Idem.*

Sido & Italicus Sueuorum reges. *Idem.*

Cottio rege defuncto Alpes prouincia Romana fiunt.

Viginius. 20. millia Gallorum, & Germanorum trucidat.

Iudæi à Claudio Roma pulſi ſunt. (*Suet.*)

2

70 c M. LINVS Tuſcus ſedit an. 11. menſ. 3. dies. 12. — 4158.

81 — 4169

Perſius, Sillius Italicus, Lucanus poëtæ, Seneca, Columella, Pomponius Mela, Probus Gram. Statius Tholoſenſis Rhetor Latini & Ethnici ſcriptores florent. Crinas & Carnus medici, Cornutus phil.

Theſſalus Methodicorum princeps apud Plinium, in cuncta maiorum placita & omnis æui medicos perorat.

Euax Arabum Rex de medicina ad Neronem ſcribit.

Andromachus Cretenſis Theriacæ inuentor. Marinus Tyrius Geographus.

Botarzes decimus octauus Parthorum imperium tenuit occiſo fratre Bardane ſiue Artabano. *Tacit. lib. 11.* Chriſti 49. Annis ſcilicet. duobus. Nam illo mortuo Vonones ſub Claudio Parthis regnat, & mox Vologeſes filius an. 34. *Idem.*

Gotarzes Meberdatem à Claudio Imp. ad Parthicum regnum obtinendum miſſum vicit, captúmque auribus præciſis incolumem ſeruauit.

Ei ſucceſſit vigeſimo ordine Vonones Medis tum præſidens, qui regnum Vologeſi paulò pòſt moriens reliquit, rerum geſtarum magnitudine in Romanis hiſtoriis notiſſimo.

Vologeſes, de quo Tacitus accuratè lib. 13. 14. 15. Armeniam Neroni ademit, duas legiones ſub iugum miſit, &c.

Adgala rex Æthiopum videtur eſſe Hirtacus ab impietate in hiſtoria D. Matthæi Æthiopum Apoſtoli notiſſimus.

Patriarchis.

Alexandriæ Aniano.

Antiochiæ Ignatio.

Hieroſolymis Simone Cleophæ.

Anni mundi. 4158 | *Anni Christi.* 70

Francorum Reges isti vsque ad Pharamundum, qui non rex, sed prædonum Franconiæ ductor erat, mihi suspecti sunt. Nominauimus tamen, vt iis satisfaceremus, qui Trithemij de origine Fràcorum somniis delectantur. Nam puto nobilitatem Gallicam esse aboriginem, nec ortam è tam impuro Francorum sanguine, de qua re alias.

c PETRI res gestas, maximè cum Simone Mago descripsit. Cathedram Apostolicam, D. Petro absente & sese per vices in Asiam & alias regiones ad constituendas Ecclesias conferenta, eius Chorepiscopus & coadiutor, administrauit.

Illius meminit Paulus. 2. Timoth. vlt. Petrus quidem Clementem ordinârat, sed huic Linus & Cletus in catalogo episcoporum præponuntur, quòd eos Petrus sibi Chorepiscopos siue coadiutores asciuisset.

Quare quartum à Petro Clementé facit Hieronymus in Catalogo. Sic Epiphanius *hæres.* 27. Nempe Clemens est secundus Petri ordinatione, non Ecclesiæ. Nominationis Petri iure, non functionis & administrationis, quam Lino, deinde Cleto detulit, non tam modestia, quam Domini consilio, ne huius nominationis exemplum transiret ad posteros, & liberæ Ecclesiæ prouidentiæ in deligendo sibi præsule decederet.

Quod in idem recidit. Nam qui Clementem secundum faciunt, ei annos Lini & Cleti tribuunt, vt scilicet sedent annos circiter 33. & Linum ac Cletum Petri, deinde Clementis chorepiscopos siue coadiutores vocant. Qui quartum, singulis suos, vt hic, assignant.

Onuphrius in Epitome Romanorũ Pontif multò aliter. Nam putat Linum sedisse quidem, seu potius vixisse in pótificatu an. 11. mens. 3. dies 12. Sed id viuo Petro, vt eius nõ fuerit successor siue Papa propriè, sed Papæ coadiutor, siue Episcopus, qui Romanam sedem rexerit, Petro extra vrbem proficiscente. Nam mortuum ait à Petri nece, altero mox mense, & die 26.

Hinc proxime Clementem suggerit an. 9. mens. 4. die 6. 26. ab imperio Neronis vsque Vespasiani vltimum.

Tertio loco Cletum à Clementis obitu an 6. mens. 5. à Tito ad Domitianum, qui quidem Cletus fuerat Petri in suburbiis (vt Linus in vrbe) coëpiscopus tot annos, menses & dies, quot Linus. Deinde Clementis vsque ad eius obitũ, cui deinde superuixerit in pontificatu annos 6. m. 4. d. 26. Verum hæc noua sunt, nec congruunt summæ Chronologicæ.

Apostolici viri per vniuersum orbem discurrunt. *Euseb. lib. 3. hist. c. 37. Niceph. lib. 4. cap. 2.* Hinc templa propè iam desolata & sacra (Gentilium) solennia diu intermissa, *Plinius Traiano lib. 10. Epist.*

Profana.

Post Neronem tres imperium simul arripuerunt, Galba in Hispania viuente Nerone, Christi 69. sequenti Otho Romę Vitellius in Galliis, sed fraude & seditionibus intra annum interierunt. Nam Otho à suis interfectus, &c.

In Nerone progenies Cæsarum deficit.

Vespasianus & ipse à suis militibus Imperator appellatus imperium inuasit, ac bellum Vitellio per duces intulit, eóque occiso post 6. menses solus imperauit, ac Titum Domitianúmque filios Cæsares appellauit. *Suet. Tacit.*

Prouincias fecit Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samũ, quæ liberæ antea erant ciuitates. Thraciam, Ciliciam, Thrachæam, & Comagenem, *Sueton. Eutrop. lib. 9.*

4169 Eos, qui de domo Dauid essent conquiri iubet. Hinc 81

Principibus,

Galba mens. 7. & dies totidem. Othone mens. 4. Vitellio mens. 8. Vespasiano an 10. & Tito, ex ordine Impp.

Vologese, Deinde Pacoro siue Vologese 2. an. 22. Parthorum Rege.

magna

Anni Christi.		Anni Mundi.	
			magna Iudæis persecutio exorit. *Eusebius lib. 3. Histor. cap. 12.*
			Vrbem ingreditur, inter. 320. triumphos, qui ab Vrbe cond. acti fuerant, eximium agens triumphum, in quo pater & filius Vespasiani vno triumphali curru vecti, honorificam de iis, qui Deum Patrem & Filium offenderant victoriam reportarunt, *Orosius lib. 7. cap. 6.*
			Eius. 2. ferè completo, qui erat Christi 71. 8 Septembris capitur Hierosolyma per Titum filium ipsius. *Iosaph. 7 Bell. cap. 17. Tacit, lib. 2. Niceph. in Chron.* Cuius obsidio cœperat die Paschæ. Vndecies centeos millia fame & gladio perierunt. Alia centum millia publicè venumdata sunt, sexcenta interfecta. *Iosippus & Iosephus lib. 2.*
	Adgala Æthiopiæ Belul, siue Pretioso, deinde Agba mens. 6. Mali an. 4. Akle an. 13.		Eodem die dant pœnas, quo scelus in Christum admiserant, nam diebus Azymorum capta est vrbs, *Glycas li. 3.* aut potiùs obsideri cœpta.
			Pacorum Parthorum regem Alani in Medorum regionem irrumpentes pellunt, omniàque vsque ad Armeniæ fines vastant.
			Polemus Indiæ rex, Tyridates Armeniorum, Gaudiophorus Albaniæ, Beor Ægyptiorum, Ægyppus Æthiopum & Hyrcacus.
			Sauromatæ Istrum transgressi sæuissimè in vicinos fuerunt.
	Rhatero seu Dathero Francorum duce.		Plinius maior, qui vt fuerit Atheus, hoc tamen vnum diuinissimè, quod ad sternendam idololatriam, Nostri vrgebant, Matrimonia quidem inter Deos credi, tantóque æuo neminem ex his nasci, & alios esse grandæuos, sempérque canos, alios iuuenes, atque pueros atricolores, aligeros, claudos, ouo editos, & alternis diebus viuentes morientésque puerilium propè est deliramentorum, sed super omnem impudentiam est, adulteria inter ipsos fingi, mox iurgia & odia, atque etiam furorum esse & scelerum numina *lib. 2. cap. 2.*
			Plutarchus Chæroonensis, Higinius, Lucanus, Probus Grammaticus satis noti auctores. *Tacit. lib. 15 & Eutrop. lib. 8.*
			Reges vel potius duces hi Francorum nominantur è libro Trithemij de regibus Franc. Fides penes auctorem esto, quem credo è suo cerebro istos esse commentum *suprà.*
85	3 d M. CLETVS siue Clytus Romanis sedit, an. 12. mens. 1. dies. 11.	4169	d Ex Cleto Philipp. 4 vt summa imprudentia Funccius contra omnem antiquitatem affirmet eum nunquam in rerum natura extitisse. Errant etiam qui, decepti fortasse affinitate vocabuli, confundunt cum Anacleto: quem ex Damaso, & ipsiusmet Decretal. certum est successisse Clementi.
93		4181	Nisi, vt videtur è catalogo Hieronymi in Clemente, & Ignatij epist. ad Trallianos Cletus Anacletus quoque vocatus fuerit.
	Vacat sedes Pontificia dies 20.		Primus literis Apostolicis salutem & benedictionem Apostolicam inscripsit.
			Hermes apostoli Pauli discipulus, qui & Pastor de libri nomine, visiones suas exarat, quas agnoscunt veteres & citant, vt Orig. lib. 4. de Princip. c. 11. &c.
	Patriarchis. Alexandriæ Anniano, deinde Albilio an. 13.		Dionys. Areopagita Romam Athenis, vbi constitutus fuerat Episcopus, veniens, vt Petrum (quem iam martyrio functum ignorabat) videret, in Galliam ad Parisios, tandem Clementis suasu proficiscitur. *Hilduinus in Areopagitica.*
			Libros, quos habemus & multo plures, scribit. *Idem, Suidas Michael Syngelus & alij.*
			Crescens iam in Galatiam venerat, 2. *Timoth. 4.* id est,

in Galliam. *Epiph hæref. 51.* Nam & Clemens *lib. 7. Apost. Const. cap. 46.* à Petro eum ordinatum Galliæ Episcopum testatur. Sic Eus. lib. 7 hist. cap. 3. & *Hieronym. in Catalog.*

Anni mundi. 4169

Humana.

Asconius Pædianus Tito Vespasiano familiaris, Serapion philos. & orator. Flaui. Iosephus, cuius libros manu sua descriptos Titus in Romanam bibliothecam reposuit. *Niceph. lib. 3. cap. 11.* & Iosippus filius Gorionis Iudæi historici. *Ios. prolog lib. de bello iudaico.*

Titum adhuc spirantem Domitianus frater succedendi cupiditate in loculum misit. *Niceph. lib. 3. cap. 11.*

De Gothis & Dacis triumphauit. Bellum ciuile à L. Antonio superioris Germaniæ præside motum confecit. *Sueton.* [illegible]

Multos Senatorum interfecit, partem magnam in exilium relegauit. *Idem.*

Templum sine admixtione lignorum construxit. *Euseb.*

Primus se Dominum & Deum appellari iussit. *Cassiodorus.*

Eos qui de genere essent Dauidis conquiri & interfici iussit. *Euseb. lib. 3. cap 19.*

Picti Rhoderico duce è Scythia nouas sedes quærentes in Britanniam primùm venerunt Domitiano Imp.

Quintilianus ex Hispania, primus Romæ scholam publicam aperuit, & stipendium è fisco accepit. *Euseb. & Cassiod.*

e D. Clemente, *Philip. 4.*

Primus ex gentibus & Græcis in Christum credidit & fuit è 70. discipulis. *Dorotheus.*

Multa scripsit. Inter ea epistolas ad Iacobum fratrem Domini, vt apparet è Damasi pontificali, Ruffino præfat. in libros recognitionum, Ioan. Patriarcha Antiocheno libro de potestate generalis concilij supra Papam; vt Sextus Senensis citat pag 92. Item ex iis quæ inde ad verbum excepta sunt dist. 2. 5. 13. 38 & 2. q. 1 & 7. 11 q. 3. 12 q. 1. 16 q. 7. [illegible]

Scripsit & libros octo de constitutionibus Apostolicis, quos æthiopes inter sacros reponunt, & Epiphanius, totáque antiquitas veneratur, vt Turrianus probat.

Horum libri octaui extrema pars sunt Apostolorum, qui inscribuntur, canones. Hi enim non sunt scriptura Apostolorum, sed traditiones eorum sine scripto, scripti verò ab alio; nempe à Clemente. Vnde & eos antiqui omnes Patres, veluti Apostolicos, recipiunt, atque ad illos ceu normas & regulas omnia in Ecclesia, ad eius decorem, honestatem & ordinem exigunt.

Literas sedulitatis Corinthiorum composuit. *Eus. libro 5. cap. 6.*

Constituit, vt per regiones essent notarij, qui gesta martyrum conscriberent; quorum illis sæculis prouentus extitit vberrimus. 4181

Ebionitarum & Nicolaitarum hæreses, variæque aliæ hæreticorum turmæ. *Iren. 1. cap. 21 22. & seqq. Hilar. lib. 2. de Trinitate.* 4190

Exorti sunt autem partim è Circumcisione, partim è schola Pythagoræorum & aliorum philosophorum, vt proinde Tertullianus philosophos patriarchas hæreticorum dixerit.

Ebion legalia Euangelio miscens ab animatis & carnibus, omnique cibo ex carne facto abstinendum, & pleraque alia docebat. *Epiph. hæref. lib. 30.*

TERTIUM bellum, siue secunda Romanorum persecutio auctore Domitiano. an 97 *Euseb 3. cap. 12. Eutrop. lib. 9.*

Anni Christi. 81

Antiochiæ Ignatio.

Hierosolymis Simone Cleophæ.

Principibus.

Tito an 2. & postea Domitiano an. 15. Impp.

Pacoro Parthorum.

Akle Æthiopiæ, deinde Didima an. 10.

Rabero Franc. duce.

4

e M. CLEMENS Romanus, sedit an. 9. mens. 6. dies 7. 93

102

Vacat sedes dies 19.

Anni Christi. 93

Patriarchis.

Alexandriæ, Albilio, deinde Cordone an.10.

Antiochiæ Ignatio.

Hierosolymis Simone Cleophæ, deinde Zachario an.1.

Principibus.

Domitiano, Nerua, an.2 & Traian. an.19. ex ord. Impp.

Vologese Pacoro, deinde Parthorum.

Cozroe an 5.

Richimero. Franc. duce.

Didima Æthiopum.

102

Anni mundi.

De tristi & misera Domitiani nece. *Suet.*

In ea Ioannes Apostolus in Pathmum insulam relegatur, Domitiani scilicet decimo quarto, vbi ille sibi arcanis my-
4181 steriis reuelatum librum Sacræ Apocalypsis scripsit, quam interpretatus est Iustinus Martyr. *Hier. in Catalog. Sulpit. lib. 2. hist. & ante eos Irenæus lib. 5.*

Nerua primo suo edicto cunctos exules reuocauit. Vnde & Ioannes rediit Ephesum.

Nam adhuc erat in viuis, regens Ecclesias Asiæ, quas Paulus fundauerat, interea dum ipse Virginem sibi à Domino pro matre commendatam domi curaret. Ephesi dictat Euangelia & Epistolas Ebionitarum causa, &c. *Iren. lib. 3. cap. 3.*

Post mortem Petri & Pauli relicta Iudæa se totum ad gêtes contulit, & Ephesi propriè sedit.

Centesimum Christi Domini nostri nati annum clausit sua morte D. Ioannês Euangelista.

Nam 60. anno post passionem Domini, suæ ætatis 99 mortuus est Ephesi. *Hieron in Catalog. & Sophron.*

Quibus adde. 32. vitæ Christi, Domini nostri, & existent centum. Sæculum verè Apostolicum. Ita non nisi vno anno Christo fuit iunior. Idem etiam annus est memorabilis primo Traiani principatu.

Ignatius Ioannes Euangelistæ discipulus, primus instituit Antiphonos Hymnos in Ecclesia, ex visione Angelorum per responsoria S. Triadem canentium. Quem canendi modum Antiochenæ Ecclesiæ suæ tradidit, vt vbi nomen Christianorum ortum fuerat (Decimo sexto an post Domini Ascensionem) illinc manaret Christi & Dei canendi mos. *Socrat lib. 6. cap 8 Trip. cap. 9. Niceph. 13 cap* 8.

Vnde & ipse Chori meminit in epist. ad Romanos. Quæ ratio in duos Choros diuisa in omnes Ecclesias deriuata est, Constantij temporibus. *Basilius quadam epist. ad Neocæsarenses.*

Antea communiter canebant, vno præcinente, cæteris de Ecclesiastico gradu succinentibus. *Dionys de Eccl. Hierar. cap. 3.*

Humana.

Iuuenalis, Martialis, Stella, Publius Statius Poëtæ. *Volateran.*

Statius Surfulus Tolosanus in Gallia Rhetoricam docet. Sic Gabinius Rhetor.

Sextus Empiricus Philosophus nepos Plutarchi.

Marinus Tyrius cosmographus, Andromachus Cretensis Theoricarum inuentor. Menelaus Geometra. Serapion. Apollonius Tyaneus, Euphrates philosophi. Cornelius Celsus, Langus medici.

Apud Domitianum Apollonius Tyaneus postulatur de Magia. Sic sub Antonino Pio Apuleius apud Africæ præfectum.

Onkelos (Aquilam nonnulli putant è vicinia nominis) filius Sororis Titi Imp. qui templum vrbémque vastauit. Pentateuchum Mosis Chaldaicè repræsentat. Eius etiam translationem in Hagiographa & Prophetas citat Elias in Methurgheman Radicis [illegible]. Sed non extat.

Apud Hebræos scribebant Ioseph Ben Gorion. R. Gamaliel Maior, R. Eliezer. R. Iohanan Ben Zachai, Iosippus & alij plærique.

4190

ANNVS Dom. centesimus, quo Ioannes Euang. Ephesi moritur, & Traianus adit imperium. Hoc primo conseriatio doctrina sana, cui hodie hæretici aduersantur (nam de alia est nostrus) promulgatur, vel potius è veteri Testamento accepta continuatur libris noui Testamenti, quadruplici Missa, Apostolorum, quæ Græce superest, nostræ simillima, cum Canone penè cum nostro eodem apud Clementem lib. 8. const. c. 16 17 & seq. & citatur à Græcis, vt Bessarione, Marco Ephesio, Nicolao Methonensi, è qua manarunt deriuatæque sunt cæteræ, quæ per orbem terrarum deinceps sunt peractæ. quotidiéque peraguntur, vt in sequentibus sæculis ostendam. *Iacobi fratris Domini.* Græce vbique venalis & in concilio 6. Oecumenico Constantinopol. c. 32. recepta. *Matthæi*; quæ & Æthiopica lingua & Latina interpretatione prostat, ac Carbon. t. oblatio inscribitur, item Canon vniuersalis. *Marci Euangelistæ*, quam in partibus Alexandriæ vsurpari refert Marcus Patriarcha Alexandrinus, qui eam celebrabat an. 1203. in suis ad Græcos interrogationibus pag. Græca. 238. Iuris Orientalis. *Traditionibus Apostolicis*, quas, ne è memoria exciderent, in libros retulit Clemens Apostolorum discipulus. Canones enim Apostolorum ab ipso publicati, nō eorum sunt scriptura, sed traditiones sine scripto in Ecclesia ab eis relictæ (sic eos appellat Synodus Gangrensis in peroratione) de quibus & idem Clemens octo libris constitutionum Apostolicarum citatis ab Epiphanio & veteribus, inter sacros libros relatus ab Abyssinis, Dionysius libro integro de Eccl. Hier. Philo, &c. *Quadragesima*, can. 69. Apost. 68. & 69. Clemens constituit. lib. 5. cap. 13. & lib. 7 cap. 23. Ignat. ad Philippenses. Hermes Pauli Discipulus lib. Similitud. quem Clemens Alex. in stromatibus citat. *Delectus ciborum*, Act. 15. à sanguine, suffocato & Idolothytis. Can. Apost. à carnibus feria. 4. & 6. nisi quòd feria quarta apud occidentales contra quosdam Iudaizantes in Sabbatum translata est. Cætera constant, vt de Monachismo, Precibus pro mortuis, ieiuniis, ceremoniis, ritibus, sacris vestibus, &c. octo lib. de constitutionibus Apost. & aliis scriptis Ignatii, Martialis, Hermetis, Dionysij Areopagitæ, Philonis quantumuis Iudæi & à nobis alieni. *Missam esse sacrificium*, Canon. Apost. 3. & 4. Dionys. de Eccles. cap. 3. *Vbi hostia salutaris*, Martial. ad Burdeg. Ignatius ad Smyrnenses, denique in superioribus quatuor Liturgiis, siue Missis. *Vere in ... esse corpus Christi*, Ibidem & in nobili illo Ignatij fragmento, quod ea epist. ad Smyrnæos profert S. Theodoret. lib. 3. Polymorphi. Εὐχαριστίας καὶ προσφορᾶς ἀπέχονται διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν εὐχαριστίαν σάρκα εἶναι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, τὴν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν παθοῦσαν, ἣν χρηστότητι ὁ πατὴρ ἤγειρεν. Dionys. de Eccl. Hier. c. 3. pag. 150 Græci expositores per quæ (Symbola) Christus significatur καὶ μετέχεται participatur, siue vnà habetur, &c. & sub finem illius capitis nonnulla alia eodem pertinentia. *Templa*, Philippus & Bartholomæus templa in Asia superiore, & Syria, construxerunt; Sacerdotésque & Episcopos eis præfecerunt, ex hist. Niceph. lib. 2. cap. 39. Thomas in Indiis, ibid. c. 40. & Abdias Babylonicus de vitis Apostolorum. Consecrabant & dedicabant, Philo, & Clemens. Basilicas appellabant maiores Ecclesias & Deo dicabant, eâque Dominica dicebant. Sequentibus sæculis etiam Martyribus, & martyria nominabant. *Crux, crucis signum*, Dionys. cap. de defunctis. Martialis ad Burdegalenses, cap. 8. Crucem Domini semper in mente, in ore, in signo tenete. Crux enim est armatura vestra, &c.

Imagines, Imago Christi fusilis à muliere posita, quam Christus à sanguinis fluxu sanarat apud Eus. lib 7. cap. 18. exem. Græci. Theophyl. in 9. Matth. quam euersam à Iuliano Apostata Christianam Ecclesiam ... est Zoz. lib. 5. cap. 21. Imago Christi, quam Agbarus Mesopotamiæ regulus, exprimendam curauerat apud Euagrium lib. 4. hist. cap. 26. Damasc. lib. 1. Apol & lib. 4 Orth. c. ... Greg. ... epist. 63. ... lib. 1. Augustinus de doctrin. Christiana. Syn. 7. actione 5. Et quam Nicodemus habuit, Athan. libr. de Passione Christi & in 7. Synodo. Imago Christi & Virginis, quam D. Lucas pinxit, ex Aug. de Doctrin. Christian. Damasc. libro 4 c. 8. Niceph. libro 14. cap. ... Petrus & Paulus pluribus locis cum Christo picti, item Apostoli alij, ex Augustini libro 1. de consensu Euangelistarum, cap. 10. *Ceremoniæ* multiplices apud Clementem & Dionys. inductæ ab Apostolis: primùm essent retinacula pietatis, secundò in solennitatem & decus sacrorum, tertiò ad Theoriam.

... *Primatus Petri*; Ibid. Dionys. cap. 5. pag. Græca 197. Ignatius in inscript. epist. ad Rom. Clem. sæpius, Linus lib. de Passione Petri & Pauli. *Martyrum magni esse meriti*, Ignat. epist. ad Smyrnenses, Antioch. Polycarpum, Ephesios. *Virginum institutum*, Idem ad Antioch. Heronem, Tarsenses, Philo lib. de vita contemp. ...

... *Monachismus*. Philo ibidem, & Dionys. de Eccl. Hierarch. *Ordines Ecclesiæ septem*, Clemens in Const. & Can. Apost. ... Ignatius & Dionys. passim. *Preces pro defunctis* Iacobus ter in Liturgia, Matthæus in Missa Æthyopum, & Apostoli in cæteris Liturgiis. Hermes visione 3. Petrus lib. 3. recognitionum Clementis, Clemens lib. 8. Const. c. 41. Dionys. Eccl. Hierar. c. de defunctis, Græca exempl. pagina 179. 258. & in Theoria pag. 221. deinde pag 227 quid huiusmodi precatio impetret, nempè ea accipi ... quæ à Domino promissa sunt, remissionem peccatorum & sacrum præmium. *Purgatorium*, Ibidem Hermes visione 3. Dionys. in Eccl. c. de defunctis. *Diuorum inuocatio*, In Liturgiis superioribus. Quin & Angelica Virginis salutatio nominatim in missa Iacobi & Marci ponitur. Reliqua iidem & cæteri huius sæculi Apostoli & auctores probant. Quod centuriatores ipsi agnoscunt, nec se aliter explicant, quàm arguendo Apostolos & Apostolicos. Verbi gratia, Centuria 1. libro 2. cap. 10. arguunt Ioannem Euang. quòd voluntariam pauper-

tatem

iatem doceat & cuidam inculcet. Item quod spatium aliquot dierum proponat ad pœnitentiam Thomam, quòd Diacono caput totonderit item septem dierum ieiunia indixerit, & ad omnia, crucis signum expresserit. Quæ si ab eo facta sunt, res videri volunt superstitiosas. Andræam, qui dies ieiuniis assignasse & quibusdam peccatoribus proposuisse scribitur. Matthæum, quòd Mariam seruandæ virginitatis votum Deo primum vouisse prædicauerit, de nutritis credentium docuerit, Ieiunium Quadragesimæ commendauerit, Virginem Deo consecratam nefas esse nubere affirmauerit, Ducentas amplius Virgines consecrauerit in cælibatu, & velamen eis sacrum imposuerit, quòd denique Missam populo Æthiopico dederit. Et quod proiectioris est impudentiæ, ibid. c. 4 col 54. v. 5. & seqq. Diui Iacobi epistolam adulterinam astruunt, non authenticam, neque Apostolicam, (vt & B. Iudæ v. 41.) Nam (*inquiunt.*) ab analogia doctrinæ Apostolicæ haud mediocriter aberrat in materia iustificationis & legis, in modo docendi, dum de fide in Christum, de beneficio & opere eius prorsus muta est. Non est igitur absimile vero eam à quodam Apostolorum, sub finem huius sęculi aut inferiori tempore scriptam esse. An illud est Apostolicam doctrinam venerari & colere? An putum aliquod sæculum, siue, vt loquuntur, centuriam construere? Si non parcunt Apostolis & Apostolorū discipulis, quid de puritate sequentium centuriatum siue sæculorum ab illis expectare debes? Verum ea suo loco. Primum autem hoc sæculum vere Apostolicum & proinde maculis & næuis purum. Nam ab Apostolis non modo est emensum, verum etiam superatum. Ioannes enim præfinitè obiit anno centesimo. Simeon autem Cleophæ Iacobi & Iudæ Apostolorum frater (alius à Zelote) peruenit ad Traiani persecutionem, quæ sub eius medium imperium incidit. In ea enim cruce affixus memoratur ab Attico consulari, cum annum 120 ageret. D. Iudas, vt ex eius canonica colligitur, circa eadem tempora migrauit ad Dominum. Nam scripta & prædicta Apostolorum reliquorum, vt iam defunctorum, citat.

Anni Christi. — *Anni mundi*

SECVNDVM SÆCVLVM.

5.

102. f M. ANACLETVS 4190 Atheniensis, an. 9. mens. 2. dies 10.

112 4100

Vacat sedes dies 13.

Patriarchis.

Alexandriæ Cordone, de Primo an. 12

Antiochiæ Ignatio, deinde Heroe, an. 20.

Hierosolymis, Simone Cleophæ, deinde Iusto an. 4.

Principibus.

Traiano Imp. an. 19.

Cozroe, deinde annis 4.

81 *Parthenaspate Parthorum.*

Didima Æthiopū, dein-

f ANACLETVS Irenæo & Græcis. Eius supersunt epistolæ tres *Tom 1. Concil.*

QVARTVM bellū Christi 108. motum per Traianum, & aliquandiu per Adrianum continuatum: in eo occubuerunt Romæ Anacletus, Ignatius Antiochenus, alibi Publius Athen. Simeon Cleophę *Plin. epist. lib. 10. Euseb. lib. 3. cap. 26. 27 & 29 Oros. lib. 7. cap.* 12. Tertia persecutio a Tertulliano & Aug. nominatur.

Vixit tunc Papias Hierapolensis Episc. *Plat. & Trith.* Phocas Ponti episcopus miraculis clarus. *Ado.* Polycarpus. Lucianus apostata & atheos.

Plinius Iunior, cuius monitu Traianus, qui tertius à Nerone Christianos persequebatur, temperauit persecutionem. *In eius epist lib.* 10.

Traiani primus, Christi fuit centesimus.

Decimo eius anno magnam senatorum partem & Hermetem præfectum cum tota domo, admodum numerosa familia, & Quirinum Tribunum cum suis domesticis Romæ concursum ferunt, quos Adrianus Imp. postea cremauit per Aurelium comitem.

Summam religionis Christianæ hanc esse comperit, adhibitis etiam quæstionibus, Plinius Iunior Bithyniæ Proconsul. quòd essent soliti stato die ante lucem conuenire, carménque Christo quasi Deo dicere secum inuicem, seque sacramento non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent. Quibus peractis morem sibi discedendi fuisse, rursúsque coeundi ad capiendum cibum, promiscuum tamen & innoxium. *Ipse lib* 10. *epist. ad Traianum.*

Hac de causa Traianus motam, P. Tarquinij sacrorum

principis & Mamertini vrbis præfecti consilio, persecutionem cohibuit *Ipse ibid epist. sequenti.* *Anni mundi.*

Iudæi bellis & seditionibus imperium turbant circa 18. Imperii Traiani. *Euseb lib. 4. cap. 1. Eutropius.*

Ioan Euangelista post restitutionem suam sub Traiano factam ad vicina quæque gentium loca exiuit, vt ibi eccle- 4200
sias & episcopos constitueret. *Euseb. lib. 3. ca. 22. ex Clement. Nerua potius. Nam paulo antè mortuum diximus.*

Romani pontifices huius ætatis plures ad diuersa loca episcopos ordinarunt. *Platina & singularum Ecclesiarum archiuæ.* Hinc Innocentius in sua epistola, dist. 11. occidentales omnes Ecclesias, itémque Africanas vel à Petro, vel ab eius aut successorum suorum discipulis, propagatas esse rectè 4210
narrat.

Traianus & Adrianus persecutionis quartæ auctores, miserabili & tristi morte interierunt (Sanguinis effusi pœnas in sanguine soluunt.) *Dio. Spartianus.*

HVMANA.

Sub Traiano, quod inertia superiorum principum consenuerat, reuixit. *Florus.*

Is Romam multis restitutis ruinis & aliis ædificiis auxit, addito vbique suo nomine, quod ad eius vanitatem coarguendam, Herba parietaria, falsè dictum est. Pater patriæ dictus, primus Imp. alienigena & non Italus, *Dio in Nerua.*

Cozroë expulso, annos tres regnum Parthorum tenuit, donec Partenaspem regem eorum designauit: & Diademate ornauit.

Daciam, Scythiam, Syriam, Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam in prouincias redegit. Imperium valde auxit, sibi Iberos iuxta Euxinum, Sauromatas, Agarenos, Arabes & Colchos subiiciens, præter vrbes Seleuciam, Ctesiphontem, Babylonem. *Dion Eus. Volater.* Finem Romani imperij voluit esse Euphratem. *Eutrop.* imò Tigrim, *Alij.*

In mari rubro classem ita parauit, vt per eam Indię fines vastaret *Cassiodorus.*

Eius. 18. an. Iudæi cœpêrunt ita furere, vt qui Cyrenem incolebant, Andrea duce, Romanos & Græcos sine discrimine obtruncarent. Similiter in Ægypto & in Alexandria, apud Cyrenem & Thebaidem. *Dio.*

In Cypro Artemione duce, circiter. 240. millia hominum obtruncant. Sed eos Martius Turbo in ægypto & Lybia profligauit. L. Quietus in Cypro. *Idem.*

Plinius minor, Plutarchus, Malleus, qui stellas spectabat ante Ptolomæum annis. 41.

g PRONVNCIAVIT, connubium esse incestum, quòd sacerdos non consecrasset, aut parentes non approbassent. *tom. 1. Conc.* Idem Soter censuit. *Platin.*

Presbyteris Romanis (qui in Cardinales abierunt) titulos attribuit, & septem Diaconos, qui concioni interessent, ordinauit. Cætera infrà in Dionysio an. 267.

Scripsit duas epistolas, vnam ad Episcopos Africanos, alteram ad Ægyptios, quæ extant, *tom. 1. Concil.*

HVMANA.

Philo Iudæus moritur. *Hier. in Catalog.* Iulius Celsus, Saluius Iulianus, & Neratius Priscus iurisconsulti *Spart.*

Solinus. Cornelius Tacitus historiam annorum. 56, scribit sæpe ἐπιτωθάζων, vt cum lib. 14. sine cura Deûm euenire multa ait. Suetonius an. 144. i. duodecim Cæsarum. Lucius Florus. 700. *Ipse lib. 1.*

Parthi repudiato Partenaspate, res suas prisco instituto administrare incipiunt. *Deon.*

Anni Christi.

de Autete, an. 2.

Alda, an. 30.

Richimero Franc. duce. 6.

g M. EVARISTVS, seu Euchariſtus, natione Græcus, Patre Bethlehemita, vnde à quibusdam Bethlehemites dicitur, an. 9. mens. 10. dies 2. 112.

122

Vacat sedes dies 19.

Patriarchis,

Alexādriæ primo, deinde Iusto, an. 11.

Antiochiæ Heroe.

Hierosoly. Iusto, deinde per ordinē Zacharia, an. 1.

Tobia an. 2.

Beniamin, an. 2.

Ioanne, an. 2.

Matthia, an. 1.

Principibus.

Iisdem, & Ælio Adriano Imp. an. 21.

Cozroe iterum Parthorum, an. 34

Alda Æthiopiæ pretioso.

Interim

Anni Christi.		Anni mundi.	
	7		Interim ipse vicinis Euphrati regionibus regnat.
152	h M. ALEXANDER I. Romanus, an. 7. mens. 10, dies 2.	4210	h DECREVIT, vt aqua misceretur in sacramento altaris (iuxta Apostolicam traditionem teste Iust. *Apol. 2. ad Anton.* & Cyp. 2. *epist. 3*) to. 1. *Concil. Plati* item vt Aqua lustralis in templo & domibus priuatis ad recolendam 5. Baptismatis memoriam, apprehendendam fide sanctificatione, fugandos Dæmones, morbósque pellendos seruaretur. *Sigeb. in Chron. in Serg. 3. Cap. aquam, de consecrat. dist. 3. & tom. 5. conc.*
159		4217	
	Vacat sedes dies 25.		[Hinc est quod ad exemplum Mosis, aqua illa singulis dominicis diebus renouatur, vt aspersione illius omnes mũdentur à suis peccatis, cuius rei argumentum in Epistol. D. Pauli ad Heb. 10. Vers. 22. ostenditur, cùm ait Apostolus: *abluti corpus aqua munda aspersi corda à conscientia mala.*]
	Patriarchis,		Idque constitutione Apostolica apud Clemen. lib. 8. Cōstit. cap. 17. ὕδωρ hodie Græci appellant.
	Alexandriæ Iusto.		De cuius effectu *Epiphanius hæres. 30. de sbeonitis. Theod. lib. 5. c. 21. & in historia religiosa de S. Macedonio, Greg. Magnus lib. 2. Dialog. c. 10. Niceph. lib. 12. c. 57.*
	Antiochiæ Heroe.		Scripsit epistolam eruditam ad omnes Orthodoxos. *tom. 1. Conc.*
	Hierosolymis Philippo. an. 3.		Iudæorum dux Barcozbas, qui sub an. 135. Christianos diris cruciatibus permitt, quòd subsidium ipsi contra Imp. Rom. detrectassent, nec fas sibi esse crederent Imperatori, tanquam sublimiori potestati resistere; vel cum impiis sese coniungere, & cum Rom. bellum gerit infœlicissimum. *Dion. Spartia. Iustinus, Euseb. &c.*
	Seneca an. 2.		
	Iusto 2. an. 1.		
	Leui an. 2.		Vsque ad vltimam hanc cladem, quæ sub Adriano facta est, quindecim fuerunt Hierosolymorum Episcopi, Hebræi omnes origine. *Eus. lib. 3. cap. 5.*
			Marcus primus ex Gentibus, *cap. 6 lib. 4.*
			HVMANA.
			Adrianus gloriæ Traiani inuidens, ab Armenia & Mesopotamia exercitus reuocauit: & prouincias illas Cozroë Parthorum regi reddidit. *Volat. lib. 23.*
			In Lybiam Iudæorum bellis totam penè vastatam, colonias deduxit. *Euseb. Dion in Traiano.*
			Reliquias Iudæorum quinquaginta duobus annis post Titum transfert in Hispaniam. *Iosippus.*
			Grauius eorum res afflixit, quam vel Nabugdonozor vel Titus. *In hist. Hebr. de rebus Romanis.*
	Principibus.		R. Akiba Barcozbam Messiam esse credidit, sique eius armigerum constituit. *Ibid.*
	Ælio Adriano, Traiani consobrino Imp.		Ab Adriani Cæs. temporibus, vsque ad imperium Constantini: per annos circiter centum octoginta, in loco resurrectionis simulachrum Iouis in crucis rupe, statua ex Marmore Veneris à Gentibus posita. *Hieronimus ad Paulinum.*
	Cozroe primo Parthorū rege 25 & antepenultimo.		Adrianus Hierosolymis deletis vrbem, porco in porta sculpto instauratam Æliam de suo nomine appellauit, quod nomen ei remansit in canonibus & historiis Ecclesiasticis. Totum Imperium Romanum perlustrauit *Dion, & Spartian.*
	Alda Aethiopiæ.		Existimans se fidem Christianam loci iniuria peremptu-rum in loco passionis simulachrum Iouis collocauit: & Bethlehem Adonis Veneris Amasij fano profanauit. *Paulin. epist. 11. ad Seuerum.* Seuerus ipse Sulpitius lib. 2. Dio, Eus. Epiph.
	Odemaro Francorum Rege.		Templum quoque Domini ad tollendam religionem terra obruit, ac templum aliud Veneri dedicauit, manſitque eo modo vsque Constantinum. *Idem.*
			Athenis miram bibliothecam struxit.
			Vno tempore scripsit, dictauit, audiuit, cum amicis

fabulatur eſt. *Spart.*

Reduxit antiquum morem alendi barbam. *Dio in Traia. Xiphilinum.*

Antiqui enim nutriebant barbam & capillitium, vt ex eorum ſtatuis apparet, vſque ad Vrbis.454. quando Romam primum tonſores venerunt.

Ab Ariſtide philoſopho Athenienſi, Quadrato Athenienſi antiſtite Apoſtolorúmque diſcipulo, & legato apprime nobili Sereno Grannio perſuaſus, Chriſtianos perſequi deſiit. *Euſe. lib 4. c. 3. 8. & 9. & in Chron. Iuſtin. Apol. Hiero. de viris illuſtr.* Cogitabat Chriſto templum facere, eúmque inter deos referre. *Lamprid. in Alex.* quippe qui Deos omnes vnus omnia religioſiſſimè coluit. *Pauſ. lib. 1.*

Per epiſtolam Minutio Fundano Aſiæ Proconſ. præcipit, ne cui liceret ſine obiectu criminis & probatione Chriſtianos damnare. *Euſeb. & Oroſ.*

* SIXTVS continuit Gallos in fide. Duæ eius epiſtolæ extant *Tom. 1. Conc.* Eccleſiam piis ſtatutis ornauit. In Eccleſia Triſagion canendum inſtituit.

[Atque ita conſpectu venerabilium imaginum, vagam humanæ mentis obuerſationem, ad pietatis officia confirmauit.]

Marcus.16. Hieroſolymæ reparatæ Epiſcopus, at primus ex gentibus an. 137. *Euſ. lib. 4. cap. 6.*

Finito bello Iudaico, quo Iulius Seuerus in Iudæam miſſus arces 50. diruit. 980. vicos ferro & igni vaſtauit. 50. millia Iudæorum cecidit, Adrianus Iudęos ingreſſu Hieroſolymæ prohibuit. Vrbem muro cinxit. Suem ex marmore factam portæ, quæ ad Bethlehem vergebat, affixit. Vrbem Æliam capitolinam appellauit. *Dion. Oroſ. libro 7. cap 13.*

Atque hoc fuit vltimum Iudæorum excidium, ſiue decima captiuitas, quibus pulſis & penitus oppreſſis ann. 137. Hieroſolyma conceditur Chriſtianis. *Euſ. lib. 4. c. 5. Dion. Caſſ. in Adrian. Pauſa. lib. 1. Hugo. Floriacenſ. lib. 4. Lyran. in 27. Eſa.*

Quos Iudæos in eo bello Adrianus cepit, in Hiſpaniam exulatum miſit vſque ad Ferdinandum 5. Hiſpaniæ, & Emmanuëlem Portugaliæ, qui ſub an. 1500. eos inde expulerunt. *Vaſaeus in Chron. Hiſpan.*

HVMANA.

Legem tulit, ne cui è gente Iudaica liceret in agrum Hieroſolymitanum accedere. *Dio. Euſ. Chryſ. in Lucam.*

An. 136. vrbs Hieruſalem capta & ſolo æquata veteribus templi reliquiis igne deletis. Túmque vox Domini impleta, Non remanebit lapis ſuper lapidem, &c.

Immanitas ſacrificandorum hominum Adriani principatu ita diſſoluta eſt, vt tamen reliquię permanſerint apud Celtas. *Euſ. lib. 4. Præp. cap. 7.*

Adrianus miſerabili omnium ferè membrorum cruciatu confectus eſt, adeò, vt ſeſe interficiendum miniſtrorum fidiſſimis offerret, ac ne in ſemetipſum ſæuiret, cuſtodia chariſſimorum ſeruaretur. *Dio. Spartian.*

Phauorinus, Palæmon, Dionyſius Mileſius, Heliodorus inſignes Rhetores. *Dion.*

Ælius Phlegon Trallianus libertus Adriani hiſt.

i QVADRAGESIMAE ieiunium iam ab Apoſt. traditum. (*Can. 69. Apoſt. & apud Clementem lib. 5. & 7 Conſt. & Ignat epiſt. 4. ad Philip. veteres denique omnes.*) ſed à multis fortaſſis propter perſecutiones neglectum, nouo edicto reſtaurauit. *Plati. to. 1. concil. Cap ſtatuimus, diſt. 5.*

Nam vagum, neque cohærens apud omnes cum Paſchate fixit, & vt proximè ante Paſcha obſeruaretur in-

ſtituit

Anni Mundi		Anni Christi
4217	* M. SIXTVS ſiue ZISTVS Romanus, an. 10. menſ. 13. dies 21.	129
4227		139
	Vacat dies 4.	
	Patriarchis,	
	Alexandriæ Iuſto, deinde Eumene an. 13.	
	Antiochiæ Heroe, deinde Cornelio an. 13.	
	Hieroſo. Leui, Ephraim, an. 3.	
	Ioſepho, an. 3.	
	Iuda an. 2.	
	Marco primo ex Gentibus, an. 8.	
	Principibus.	
	Ælio Adriano Imp.	
	Cozroe Parthorum.	
	Alda Æthiopiæ.	
	Odemaro Franc. duce.	
4227	9 i M. THELESPHORVS Græcus Anachoreta, an. 11. menſ. 3. dies 22.	139
4238		150

Anni Christi.

Vacat sedes dies 4.

139

Patriarchis,

Alexādriæ Eumene, deinde Marco, an. 10.

Antiochiæ Cornelio, deinde Heroe 2. an. 27

Hierosolymis, Marco primo ex Gentibus, deinde Cassiano, an. 4.
Publio an. 1.

Principibus.

Adriano, T. Aurelio Fuluio Antoni. Pio Imp. an. 23.

Cozroe Parthorum rege antepenultima.

Alda Æthiopiæ pretioso, & mox Zeahin de Ramd, an. 8.

Marcomero. 4. Francorum duce.

150

Anni mundi.

stituit. *Ibid.*

4227 Proparentes Baptismi constituit, aut potius constitutos & in vsu habitos imperauit. Nam eorum meminit Dionys. in Eccl. Hier. & ἀναδόχους nominat.

Quinquagesimam induxit, vt sublatis octo diebus Dominicis, & 5. & 7. feria vltimæ Hebdomadæ, (quibus nefas erat ieiunare) quadraginta dies pleni ieiunio dicarentur. *Carol. Mag. in fragmentis de Ritibus veteris Ecclesiæ.* quam additionem solis Clericis indixit. *Damas. in pont. & ipse epist. Decret.*

Scripsit epistolam ad vniuersos. *Tom. 1. conc.* Decorandi Christianismi gratia rem diuinam auxit, triplicis in Natali Dominico Liturgiæ ad maiorem tanti festi solennitatem & Doxologiæ in ea concinendæ institutor. Ad hunc vsque omnes Rom. Pont. ob Christi confessionem martyrio esse consumptos tradit Damasus.

[Trina hæc missæ celebratio ostendit in natali Domini, completas esse tres leges, Naturæ, Mosis & Euangelij.]

Quoniam fuit Anachoreta, apparet in prima Ecclesia aliquos huius sancti instituti fuisse sectatores, aduersus eos qui monasticæ auctorem D. Antonium sub Constantino Magno faciunt. Hoc enim etiam tempore, multi Eremum incolebant metu persecutionum, & multo antè Dionysius Areopagita tres epistolas ad tres Monachos dedit. De Ecclesiastica Hierar. Ecclesia nascente de ordine Monastico tractauit, eum purissimam Christianorum partem, & è tribus à se memoratis primam pronuntiauit, Monachos θεραπευτὰς καὶ θεράποντας τοῦ θεοῦ dictos ab Apostolis docuit, à precandi assiduitate & conscientiæ puritate. Philo Alexādrinus Apostolorum æqualis de his librum de vita contemplatiua scripsit, quòd nihil haberent proprium, perpetuo precarentur, literis sacris vacarent, castè viuerent, monasteria sua domicilia appellarent, non modo Alexandriæ, sed & in diuersis mundi prouinciis, vt proinde D. Hieronym. in Catalog. tradiderit Marcum Euangelistam huius vitæ fuisse apud Christianos auctorem & caput. Nam apud Hebræos origo repetitur ab extremis temporibus. Nū. 6. &c.

Basilides Alexandrinus hæresiarcha (qui multa deliramenta de Christi natiuitate commentabatur, plures deos, metempsycosim, fidémque naturalem esse asserebat) Saturninus Syrus, Carpocrates Alexand. (qui dicebat solam fidem iustificare. Iren. 1. cap. 24.) hæretici. *Tertul. de hæres. Iren. lib. 1. cap. 22. Euseb. lib. 3. cap. 8. Epiph. hæresi 29. Euseb. in Chron.* Deo exosas scholas aperiunt. *Niceph. libro. 4. cap. 2.* Sic Valentinianæ scholæ meminit, *Clem. in Strom.* & Bardesanes Syrus è schola Valentini fuisse dicitur. *Eus. lib. 4. cap. 29.* sed resipuit. *Epiph.*

Aquila Ponticus (quem quidam ex vicinitate Heb. nominis eundem esse putant cum Onkelos Chaldæo illo interprete Pentateuchi) ex Christianismo recedens circumciditur, & Sacra Biblià ex Hebræo in Græcum primus post septuaginta interpretes conuertit. *Epiph. libro de mensur. & pond.* E conuerso Hiero. in epist. ad Pammachium, Christianum effectum ex Iudæo scribit, vbi & contentiosum vocat interpretem, nec verba solum, sed & etymologias verborum transferre conatum. Quare iure reiici. Item diligentem & curiosum interpretem. *in 2. cap. Osea & epist. ad Damas.*

Non est ille, apud quem Scenofactoriam artem D. Paulus diuertens exercuit.

4238 Ex Ecclesia pellitur ob Astrologiam iudiciariam, quòd genituarum inspectionibus & natiuitatum diuinatio-

nibus vacaret. *Ibid. Epiph.* *Anni mundi.*

Agrippa Castor, qui contra Basilidem scripsit. *Eus. lib. 4. cap. 8. Hieron. in Catal.*

HVMANA. 4238

Ariaous Nicomediensis, Maximus Tyrius, Philosophi & præceptores Antonini Pij Imp. Ptolomæus Alexandrinus Mathematicus, Phauorinus Philosophus, Aulus Gellius, 4245 Eustathius, Epictetus, Oppianus poëta, *Eutrop. lib. 10. Cassio. Suid. Dion.*

Tum etiam Diogenes Laërtius videtur Philosophorum vitas & alia scripsisse.

Ptolomæus Alex. post Milleum Mathematicum annis 41. post Hipparchum 265. ante Alphonsum. 1159. ferè.

Ant. Pius Adriani gener tantæ fuit æquitatis & gratiæ, vt plurimæ nationes, quæ Romanam prius à se vim repulerant, & Traiano mortuo à Romanis desciuerant, sua sponte se ei subiecerint. *Iul. Cap. Eus.*

Solus fuit principum sine ciuili sanguine, etiam si Cassius quidam eius tempore tyrannidem arripuerit. Satius enim putauit vnum ciuem seruare, quàm mille hostes perdere, *Sparti.*

Iodeque Pius cognominatus est.

Quin & Christianos vehementer obseruauit, *Xiphilinus ex Dione, Eus.*

Orbem nullo bello per an. 23. authoritate sola rexit. *Dion.* 4242

In iudicando Vlpium Marcellum, & Iabolenum I. C. adhibuit.

Eo imperante pax Ecclesiis fuit. *Sulpitius lib. 2.* 4251

Ad eum Iodi, Bactri, Hyrcani legatos pacis miserunt.

k SCRIPSIT duas epistolas, vnam ad omnes Christi fideles, alteram parænecticam ad Athenienses. E numero martyrum eum eximit Onuphrius *in Platinam*, quòd Ant. Pius æquus fuerit Christianis, & in eos persequutiones cohibuerit. *ex Xiphilino in Dionis epit.* Sic ante Syluestrum, ad quem vsque tamen vulgo traditur omnes martyrio vitam finisse, excipit Anacletum, Pium, Eleutherium, Zephyrinū, Anterum, Dionysium, & Miltiadem, eos confessores dūtaxat nominans, quòd & si morte violenta non decesserint, multa tamen à furente plebe & magistratibus passi sint.

Diuulgantur hæreses Valentini & Cerdonis, cuius fuit discipulus Martion.

Valentinus Ægyptius veniens Romam vixit vsque ad Anicetum. *Iren. lib. 3. cap. 4. Euseb. lib. 4. 11.*

HVMANA.

Galenus Pergamenus medicus. *Eutrop. lib. 10. Euseb. in Chron.*

Pausanias Cæsarien. L. Apuleius Madaurensis magus & philosophus Platonicus, qui postulatus est de magia apud Claud. Maximum Africæ præfectum.

Iustinus Trogi epitomista. Nam Antonino Pio suam historiam dedicauit. Contemporaneus fuit Iustini alterius Philosophi & martyris.

l PIVS hic Aquileiensis inter Confessores, non Martyres ab aliquibus reponitur, & sub Antonino Vero, qui Ant. Piū est proximè sequutus. Scripsit duas Epist. Ritus quosdam pios adhibuit ad decorum Baptismi & Eucharistiæ.

Resurrectionem Domini die dominica celebrari iussit. *Eus. in Chron.* Hermes, pastor, Pij Pont. frater *Damas.* aliis familiaris tantum. Pauli discipulum facit, *Volat.* 4269

Martion Ponticus, qui docebat legem non esse bonam, materiam rerum esse malam, & alia absurda, & Gno-

Anni Christi.

10

k M. HIGINVS Atheniensis, an. 4. 150

mens. 3. dies 4. 154

Vacat sedes dies 4.

Patriarchis,

Alexādriæ Marco, mox Celadio an. 10.

Alibi iisdem patriarchis & principibus.

11.

l M. PIVS. I. Aquileiensis, an. 9. 154

mens. 4. dies 3. 163

Vacat dies 4.

Patriarchis.

Alexandriæ Celadio.

Antiochiæ Heroe secūdo.

Hierosolymis Iuliano an. 2.

Caiano an. 2.

Iuliano secundo, an. 1.

Symmacho an. 1.

Caro an. 1.

Iuliano 3. an. 5.

Anni Christi.

Principibus.

Fuluio Antonino Pio Imp.

Cozroe, deinde Vologese 3. an. 40. Parthorum.

Gafele Æthiopum pretioso, an. 26.

Clodomero 4. Franc. duce.

12.

163 m M. ANICETVS Syrus, an. 9.

172 mens. 4. dies 13.

Vacat sedes dies 17.

Patriarchis.

Alexandriæ Celadio, Agrippino, an. 12.

Antiochiæ Heroe 2. deinde Theophilo, an. 8.

Hierosolymis Iuliano tertio, Capitone, an. 3. Maximo, an. 3.

Principibus.

Marco Ælio Aurelio Antonino Vero philosopho, an. 18. cum fratre L. Commodo Vero Antonino Imp.

Vologese Parthorum.

Gafele Æthiopum.

Clodomero 4. Francorum duce.

Anni mundi.

stici auctore Prodico orti, qui sibi summam quandam nouitiam & perfectionem, licentiamque quidlibet agendi vindicabant & turpissime viuebant, suum virus dilatant. *Iren. lib. 3. cap. 4. Clem. Strom. 2. & 3.*

4121 Martion docuit Christum saluasse patres ante suum aduentum. *Clem. Alex. lib. 2. Strom.* tandem sub Eleuthero palinodiam cecinit. *Tert. de præscri.* Sectatores Carpocratis, se quoque falso nomine Gnosticos appellarunt, hæresim tetram & monstrosam condentes ex Simone Mago, Menandro, Nicolao, &c. *Epiph.*

HVMANA.

Taurus Berythius Platonicus, Mesomedes Cretensis Lyricus poët. Apollonius Stoicus, & Basilides Syropolitanus philosophi & Veri Cæs. præceptores.

Rabbi Hakadosch summi apud Hebræos nominis. *Seder Olam.* Scripsit ad Antoninum Higgeret Hasodot, id est, epistolam mysteriorum. Ab vrbis suę excidio, an. 120 primus ad Mosaicæ legis explanationem Misna perstrinxit, quod Iudæi velut ore Mosis traditum amplectuntur.

Eum secuti sunt Bar Cappara, auctor libri, qui inscribitur Tosaphta, R. Haia, R. Osena. R. Simeon auctores librorum, qui appellantur Biriethoth & Mechiltoth. *R. Abraham in Cabb. histor.*

[Legi etiam potest, *Barietboth*, & *Mechiltoth*. id est extranea, & aduentitia.]

Post Cozroem Vologeses filius regnum Parthicum diu
4251 tenuit, cum quo Marcus & L. Verus Imperatores multa bella gesserunt, eique Assyriam & Armeniam ab Adriano relictas eripuerunt.

4260 m SCRIPSIT epistolam ad Galliæ Episcopos, *Tom. 1. concil.* Clericos comam & barbam radere in clericatus insigne iussit. *C. prohibete dist. 24. Polyd. Virg. lib. 4. cap. 8. de inuent.* Hoc tamen institutum Anacleto tribuit Nauclerus. Martyrio vitam finiit. *Damas.*

QVINTVM bellum seu persecutio Christianorum in Asia & Galliis, per M. Antoninum & L. Cummodum Ver. Impp. tunc martyrium passi sunt Polycarpus Ioan. discipulus & Smyrnensis Episcopus, an. ætatis 80. qui Romam veniens hęreses Valentini & Cerdonis repressit & extinxit. In Gallia plurimi, inter quos, *Iustinus* philosophus & martyr, Apollonius Græcus, Apollonius Senator, qui primus latinorum pro Christiana religione scripsit, Forinus primus Lugdunensis Episcopus, *Eusebius 4. cap. 13. & libro 5. Gregorius, Tur. lib. 1. cap. 29.*

Alus quarta persecutio. Ac tum primum intra Gallias martyria visa *Sulp lib. 2.* quæ qualia fuerint narrat Eusebius ex literis Ecclesiarum Gallicarum ad Asianas.

Fuit enim Ant. Philosophus, qui quartus à Nerone persecutus est Christianos. Quem vltus est Deus, quamquam eius temporibus duntaxat commota fuerit, exercita verò à L. Vero Commodo eius fratre & collega.

Nam prope nihil, quo summis angoribus atteri mortales solent, aut dici aut cogitari queat, quod nō illo imperante sæuierit. Quippe ab armis nusquam quies erat, pérque totum Orientem, Illyricum, Italiam, Galliam arma feruebant, terræ motus non sine interitu ciuitatum, inundationes fluminum, lues crebræ, locustarum species agris infestæ &c. *Lampridius.*

Ipse verò præter publicas calamitates, apoplexia correptus, cum per triduum mutus languisset, tandem extinctus est
4158 in Pannoniis. Sic & L. Commodus frater tragico exitu ictu sanguinis, imperij vndecimo periit, de quo historici.

Apollonius senator primus Latinorum pro Christiana re-

ligioni scripsit *Hier in Cat.*

Egesippus historicus apud Rom. pontificem Anicetum vixit. *Eus lib 4 cap. 11.* Theophilus Antiochenus, Modestus, Apollinaris Hieropolitanus episc. qui fuit in hæresi Chiliasta rum, & scripsit contra Montanos, Musanus Philosophus Cretensi, doctores Ecclesiastici. *Euseb. lib. 4. cap. 7. Niceph. lib. 4. cap 9. 10. & 11.*

Isidorus Basilidis filius, Ptolemæus, Secundus, Heracleon, Isidorus Basilidis filius, Colobarsus, Marcus Valentiniani, Lucanus Marcionis hæreses resuscitant. *Iren. lib. 1. Aug de hæres. Epiph hæres 32 & seqq.*

Carpocratiani, qui vxores faciebant communes. Docitæ Cassiani cuiusdam sectatores, qui phantasticũ corpus Christo tribuebant. Antitactæ, qui Legem secundi Dei esse dixerunt, ideóque pietatis esse putarunt legi resistere sceleratè viuendo, vt sic primo Deo gratificarentur, *Clemens Alexandr. Stro. 2. & 3.*

Athenagoras Philosophus Christianus, Asianus & Apollinaris Hieropolitanus Episcopus, qui Apologetica Antonino obtulerunt. *Euseb.*

HVMANA.

Fronto orator, Marci in Latinis literis præceptor, Appianus Alexandrinus historicus, Athenæus, Macrobius.

Initio imperij Marcus Philos. qui Pio successit, collegam creauit nouo beneuolentiæ genere fratrem Lucium Verum, Actum primum regnare duo Augusti cœperunt. Post hos plurima monstra imperio sunt porita vsque ad Constantinũ, Deo iram suam in imperium impium portendente.

Tum ergo primùm, Romanum imperium duos tulit æquo iure imperantes, cum antea singulos semper habuisset Augustos. Nam Ant. Philos. inter se & fratrem imperium æqualiter partitus est. *Eutrop. lib 8 Iul. Capitol. in M. Antonino, Oros. libro 7 cap 15*

Mauri, omnes prope Hispanias vastarunt. *Iul. Capitol.*

Bellum Parthicum cum Vologese, de quo Marcus & Lucius Veri triumpharunt.

* SCRIPSIT duas epistolas, prima est de fide. *Tom 1. Concil.* Restituit (Nam Anacletus iam instituerat) vsum solemnis copulationis desponsatorum, quę fit benedicente sacerdote. Eius martyrij nulla mentio apud Damasum.

[Noua non fuit Anacleti institutio, cùm nuptiæ fierent ante D. Christi manifestationem: indè est quod Sanctissimus Papa Anacletus hunc ordinem sacrum benedicendi desponsatos Romæ publicari voluerit. quia Christiani malè de coniugio audiebant: cùm ad se desponsandos nequaquam Romanum morem obseruarent. Ita igitur illis cauere voluit, & Ecclesiæ aspersam labem eluere. Interea semper fideles ab initio, ante hanc publicationem, in Ecclesia publicè benedicebantur sed cùm laterent hi congressus Ecclesiastici Romanam plebem, à plærisque pro incestis Christiani habebantur]

Eum mirè laudat à beneficentia erga pauperes & hospites, itémque doctrina Dionysius Corinthius in Epist. ad Romanos scripta. *Euseb. lib 4.*

Circa annũ Domini 178. Indi ad Demetrium Alex. Episcopum nuncios ablegarunt, petentes vt doctores ad se mitteret. Mittitur Pantænus, qui ibi Euangelium Diui Matthæi Hebraicis literis à Diuo Bartholomęo descriptum inuenit, & Alexandriam deportauit. *Hieron in vita Panteni.*

Apud Brachmanes & circum ea loca Pantænus religionem docuit *Hier. epist ad Magnum*

Aurelius Antoninus philosophus ex pluuia miraculosa & fulmine precibus Christianæ legionis, quæ postea fulmina-

trix

Anni mundi. | *Anno Christi.*

13.

4260 * M. SOTER (Sotericus Nicephoro) Fundanus, Căpanus, an 9. 172
4269 mens. 3. dies 21. 181.

Vacat sedes dies 21.

Patriarchis.

Alexandriæ Agrippino.

Antiochiæ Theophilo, cuius extant aliqua opera, deinde Maximo, an. 13.

Hierosol. Antonino, an. 4
Valente, an. 1
Dulichio, an. 2
Narcisso, an. 1

Principibus.
Solo M. ælio Aurel. Antonino Vero.

Vologese Parthorum penultimo rege.

Gafele æthiopum. Deinde Bese Seoch, an. 4

Faraberto Franc. duce.

Anni Christi | *Anni mundi*

181 14.

n M. ELEVTHERVS 4269

196 Nicopolitanus Græcus, an. 15. mens. 3. dies 2. 4284

Vacat sedes dies 5.

Patriarchis.

Alexandriæ Iuliano an. 10. Demetrio an. 43

Antiochiæ Maximo, deinde Serapione, an. 22

Hierosolymis, Narcisso, deinde Ælio, an 2

Germanio, an. 4

Gordio, an. 5

Narcisso iterum, an. 20.

trix ab eo dicta est, impetratn, in bello Marcomannico siue Germanico, persecutionem inhibuit. *Tertul. in Apolo. cap. 5. & ad Scapulam. Euseb. lib 5. cap. 5. & in Chron.* Eam tamen victoriam ethnici scriptores inuidia in Christianns vel incantationibus magicis: *vt Dion.* vel Antonini precibus tribuerunt: *vt Iul. Capitol & Claudian.*

Commodus filins, quòd Marciam quandam concubinam, quæ Chnstianis fauebat, amaret: in pace reliquit Ecclesiam. *Xiphilinus.*

Egesippus in itinere, quod Romam versus ex Asia habuit, plurimos episcopos conuenit, & eandem fidei apud omnes doctrinam deprehendit, *Euseb. lib 4. cap.* 21. Insignis Dei benedictio. Librum scripserat in quo omnes actus Ecclesiasticos à Passione Dnmini, vsque ad sua tempora cnmplectebatur. *Hier. in Catal.*

Eusebius asserit eum suo tempnre omnium manibus fuisse tritum. Sic fun idem Hieron.

Christianos sub Antnninis consueuisse celebrare memnrias Sanctorum martyrum, agerêque annuns & snlennes cõuentus ad eorum sepulchra, apparet ex *Euseb. lib. 4. cap.* 15.

[Hoc ipsum jamdudum antea, illis insinuarat B. Paulus. ad Hebræos, dum ait. cap. 13. Vers. 7. *Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem.*]

Symmacbus ex Samaritano Iudæus & Ebioneus, sacra Biblia tertius post 70. interpretes in Græcam linguam transtulit. Nam vixit sub M. Antnninn Vero, cùm Thendotinn circa initium Commodi secundi non nisi agnitus sit. *Epiph. lib. de pond. & mens.* Nonnulli quidem Theodntionẽ Symmacho præponunt. Sed veteres hunc seruant nrdinem in nominandis versionibus, vt *Eus. lib 6. cap. 16. & 17.* Hiernn. passim.

HVMANA.

Bellum Marcomannicum. *Oros. lib. 7. cap. 5. Tertull. in Apologet. cap. 15 Iulius Capitol.*

Bese Seoc Regem Abissinnrum, venisse ex Oriente tradunt Annales Æthinpici.

n VNICA eius extat epistola ad Galliæ prouincias. Effecit vt magna Britanniæ pars ad Christum accederet. Eius martyrij nnn meminit Damasus.

Eius tempore paulisper persecutin cnnquienit.

Sub eo etiam multi scriptnres cnntra hæreses dimicarunt.

Lucio Britannorum regi doctores Fugatium & Damianũ destinauit. *Beda hist. lib. 1. cap. 5.*

Hæresim Encratitarum damnauit.

Prima Christianorum siue fidelium' schnla apud Alexandriam, quam tum tempnris, scilicet sub Cnmmodo, mndetabatur Pantænus, ex eo quod antiquo (.i. ab Ecclesiæ crepundiis) sacrarum literarum doctrina & exercitium illic vigebat. Pantæno successit Clemens Alex. Deinde Origenes. *Niceph. lib. 5. cap. 18. Euseb. lib. 5. cap 9. & Hieron. in catal.* Ad eius instar institutæ censentur Ecclesiæ collegiatæ.

Marcus quidem Euangelista instituerat, vt illic essent perpetui doctores. *Hier. in Catal.* Sed hoc intelligitur de catechistis, qui simpliciter summam & elementa fidei docebant. Nam Pãtænus philosophus Stoicus cœpit fusiùs de Theologia disputare aduersus Hæreticos. Deinde Clemens Alexand. & Origenes. In ea docebantur Symbolnm, Decalogus, oratio Dnminica, *Tertul. libro quarto, contra Martio. Socrates in histor.*

Irenæus Lugdunensis Episcopus Pntini successor. *Eusebius libro quinto, cap. 6. & ipse, libro tertio, cap. 3.* Quem Græcè scripsisse testatur Hieron. in 36. Ezech. & inter anctnres Græcos

connumeras.

Anni mundi — *Anni Christi.*

Dionysius Corintbius. *Hieron. in catal. cap. 37. Euseb. lib. 4. cap. 21.* quem omnium doctrinarum curiosissimum vocat. *Tert.* Theopbilus Theol. 4269

Melito Sardensis Frontonis oratoris discipulus, qui Marcum Imp. literis erudiuit, pro Christianis librum Antonino obtulit. Æglogas scripsit, *ex Euseb. Sophr. Hieron. Eusebio, libro secundo, cap. 22. & 23.* Philippus & Pinytus Cretensis, Bacchylus Corinthius. *ibidem.* 181

Theodotion Ponticus (siue Ephesinus, vt ait Tritbem.) primum Marcionista, demum è circuncisione Iudæus vniuersa Biblia sacra ex Hebræo in Græcum quartus post 70. transtulit *Epipha. lib. de mens. & pond.* Quidam ex nominis significatione eundem putant cum Ionathan Chaldæo paraphraste, sed Achronologicè [,id est, sine Chronologia & temporis calculo]

Lucius Rex Britanniæ insulæ primus omnium Regum prædicationibus Fugatij & Damiani eò à Pont. missorum fidem Christi amplectitur. *Damasus, Beda lib. 1. hist. cap. 5. Naucl. & Polyd. lib. 2. de Anglis rebus.* Inde Britannia omnium regionum prima publicè Christo subdita est (inquit Tertul. libro, contra Iudæ.) ad Diocletianum Imp. vsque, sub quo omni ferè religione exuta, ad idololatriam rediit.

Principibus.

Montanus & Apelles (quem Theodotion nominat maximum hæreticorum) cum Priscilla & Maximilla Cataphrygum hæresim spargunt, Negantes Christum verum hominem, matrimonia dissoluentes, &c. *Eusebius quinto, cap. 15. & 28. August. in Catal. hæret. Epiph. in Panario.*

M. Aelio Aurel. Antonino cum fil. L. Antonino Commodo 2. postea solo Commodo Imp. an. 13.

Erubescentes confiteri peccata sacerdotibus, quasi iusti essent. *Hieron. ad Marcellam.*

Montanus tres quadragesimas nouo more & noua ieiunia introduxit *Theod.* cum vna quadragesima esset Ecclesiæ. *Hieron. ad Marcell.* Centuriatores cent. 2. cap. 5. pag. 105. insigni impostura eius hæresim in eo constituunt, quòd leges ieiuniorum primus præscripserit, quasi anteà essent libera.

Hæresis Encratitarum, id est, continentium, prohibentium nubere, vt anteà Saturninus. *Iren. lib. 1. cap. 22.* iubentium abstinere à carnibus & vino, Tatiano. & Seuero auctoribus. de quibus intelligendum est cap. 4. Pauli Tim. 1. *Euseb. lib. 1. cap. 6. Epiph. hær. 45 Hieron. in Amos.*

Vologese Parthorum.

Rhodon. *Euseb. lib. 5. cap. 13.* Zeticus, *cap. 16.* Mikiades *cap. 16.*

Bibliotheca magna nostrorum sollicitudine composita, capitolio fulmine icto, dum L. Ant. Commodus imperaret, conflagrauit. *Honorius.* Ita in mediis crucibus nostri bibliothecas instruebant, è quibus Clementis, Iustini, Ignatij, Egesippi, Irenæi & aliorum Sanctorum opera accepimus.

HVMANA.

Sine seditione mansit Imperij administratio ab Augusto ad Marcum Antoninum per annos 200. Postquam autem Commodus eius filius improbitate sua imperium commaculauit, insidiis non tantùm de medio sublatus est, sed & seditiones continentes extiterunt. *Suidas in Cæsare.*

Azgua Æthiopum, an. 77.

Anno 188. absoluta est pars illa Talmud à Iudæis, quæ Misna inscribitur, altera perficietur, an. 505. quæ Ghemara.

[*Misna*, id est, duplicata, vel copia, Exemplar *Ghemara*, id est, complementum. vel propriè coronis.]

Misnæ (contextus Talmudici) sapientum primus fuit Simeon Iustus, qui Christum vlnis excepit. Postremus iam R Hakkados Antonino Charus. *Elias in Tisbi.* Qui Rabbi nomine intelligitur in Talmud *R. Mose.* 4284

Faraberto Franc. duce. 196

Quo & mortuo defuit Sacerdotiũ. *Fasciculus Myrrhæ. Gen. 6.* Eum appellans, *Gen. 9.* R. Simeon ben Iohai, cuius ætate iu-

Anni Christi. | *Anni mundi.*

15.

196 o M. VICTOR 4284
I. Apher, an. 10
206 menſ. 3. dies 10 4294

Vacat ſedes dies 21.

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.

Antiochiæ Serapione.

Hieroſolymis Narciſſo iterum.

Principibus.

Solo Commodo *Imperatore decimo octauo, P. Ælio Pertinace Di.* 85. *Did. Juliano menſ.* 7. *L. Septi. Seuero, an.* 18. *qui quintus à Nerone Christum eſt perſecutus, ex ordi. ſucceſſio.* Impp. *an.* 18.

Artabano Parthorũ vltimo, an. 34. vſque ad Chriſti, 226.

Azgua Æthiopum pretioſo.

Sunno Fran. duce.

ſtitiam perfectè viguiſſe air eodem capite R. Selomo Iarhi.

Hinc cœperunt doctores, qui Amoriam, quorum primus Rabha, poſtremus Rab. Aſé, an. 426. *R. Moſe.* Hinc Rabbenu Hakkados Miſnæ, Rab. Aſé Ghemarę ſcriptores & auctores dici ſolent.

Voluſius, Metianus, Saluianus, Iulianus, Scæuola Iuriſconſulti. Iulius Pollux, Aphthonius, Philoſtratus.

ò VICTOR Latinorum ſecundus poſt Apollonium multa ſcribit. *Hieron. in Catalog.* Eius extant duæ epiſtolæ, vna parænetica ad Afros, altera ad Theophilum Alexand. Martyrio vitam finiit. *Damaſus.*

Sextus & Iudas Chronographus Theologicè ſcribunt.

Prima inter Eccleſiam Romanam & Aſianam ſiue Orientalem diſſenſio atrox, propter diem Paſchatis, & ieiunij, in qua Aſiana tanquam hæretica à corpore vnitatis per Victorem ſciſſa iudicata eſt. *Euſebius 5. cap. 23 & 24.*

Inde Quartodecumani hæretici habiti. *Tert. lib. de præſcrip. Conc. Antioch. cap. 1. Aug. hær. 29. Theodorus, libro tertio, capite vltimo Hær. Fab.*

Prætendebant quidem Aſiani Apoſtolorum Ioannis, Philippi traditionem, ſed non obſeruabant, eos propter Iudæos hoc vel conſtituiſſe, vel potius toleraſſe, quòd Synagoga eſſet cum honore ſepelienda. Mirum autem eſt Centuriatores ita eſſe deſperatos, & planè ſpiritu Satanæ poſſeſſos, vt S. Victorem, quem Deus ipſe martyrij palma honorauit, hîc myſterium iniquitatis prouexiſſe, ac filium perditionis conſtituiſſe atque formaſſe blaſphement. Præterea quanti eſt flagitij, propter odium Romanæ & Chriſtianæ ſedis, ſuſcipere defenſionem Aſianorum Iudaïzantium, qui publicè in concilio Nicæno & aliis, quæ iſti ſe recipere dictitant, damnati ſunt. Eſt etiam impietas pluſquam Diabolica centuria ſexta & ſeptima hoc ſolo nomine laudare Anglos & Scotos, quòd ob hanc, qua[m] [ai]iunt eſſe Quartodecumanorum hæreſim, anathemati à p[rædi]cto concilio ſubiectam, ſeſe Epiſcopis cum Diuo Gregorio & aliis Rom. pont. ſentientibus oppoſuerint Nam illud eſt tenebras dicere lucem, &c. Deinde quorſum iſti Quartodecumanos laudant, quando nec 14. luna cum ipſis more Iudaïco poſt æquinoctium vernum, nec cum Catholicis Dominico proximo ſequente celebrent?

[Tale eſt hęreticorum ingenium vt quod nolis vltro appetant, quod impenſius ab illis petas ipſi contrà inſolantius contradicant.]

Pantænus Stoïcus à Demetrio Alexandrino Epiſcopo in Indiam mittitur, vt Chriſtum apud Bracmanas, Gimnoſophiſtas & alios gentis illius philoſophos philoſophus ipſe prędicaret, apud quos cum Euangelium ſecundum Matthæum Hebraïcis literis ſcriptum prædicaret, ipſum reuertens Alexandriam ſecum detulit.

Nota in hoc primo Chriſtiano poſt Apoſtolorum tempora concilio enituiſſe Romanæ Eccleſiæ ſuprà omnes primatum. Nam in epiſtola Theophilus Cæſarienſis Epiſcopus, qui præfuit cum Narciſſo Hieroſolymorum, recitat ſe accepta authoritate à pontifice Ro. concilium conuocaſſe.

Victoris authoritatem prætendebat Artemon hæreticus. *Euſeb. libro quinto, cap.* 28. ſed falsò. Nam Theodorum coriatium Byzantinum eadem cum Artemone docentem, ab eccleſia ſtatim eiecerat. *Idem.*

Gallia tota fere Chriſtiana efficitur, ſub Seuero Imp. Vniuerſæ enim multitudines & domus totæ ad fidẽ accedebant, quiduis facere & pati paratę. *Niceph. lib. 5. cap. 2.*

An. 203. Scotia Chriſtum profitetur Donaldo rege cum liberis, coniuge & nobilitate, legatis Victoris Papæ exceptis.

Hector. Boet. lib. 6. hist. Scot.

HVMANA.

Commodus hostis deorum, paricida Senatus. *Lampridius.*

Pertinax fortunæ pila appellatus, nam ad imperium proiectus, cum esset origine gentis sordida & doctor literarum, quæ à Grammaticis traduntur, &c. *Victor.*

Post eum multis vulneribus à Iuliano obtruncatum, Iulianus ipse Didius primus data pecunia imperium mercatur. Qui proinde ad prætorium deductus est nec Senatu præeunte nec alio legitimo satellitio, sed iis duntaxat militibus, qui eum in honore constituerant, per vim palatium illi cum omni eius penu tradentibus, qui & eum postea sustulerunt. *Zosimus lib. 1.*

Seuerus Angaro Ozroënorum rege & liberis eius in deditionem acceptis Arabiam Felicem vastat, Adiabenos vincit, fortuna magis quam consilio ad Parthorum fines nauibus delatus Artabanum Ctesiphonte expulit, vrbem cepit. *Herodia.*

Seuerus Ctesiphontem, Babylonémque cepit & Arabiam vniuersam subdidit. *Ibid.* Iudaïcum quoddam bellum confecit, & Iudæos sub graui pœna fieri vetuit. *Eusebius Chron. Spartia.* Seueri filio Senatus Iudaïcum triumphum decreuit. *Spart.*

Contra eum Niger & Albinus imperium inuadunt. *Zosimus lib. 1.*

Anni mundi. — *Anno Christi.*

4284 *PRIMVM post Apostolorũ tempora concilium Cæsariense in Palestina à Theophilo & aliis Episcop. de die Paschatis. Euseb. 5. cap. 22. & seqq. sub Ælio Pertinace. Beda in Chron.* 296

Deinde Romanum.
Gallicanum.
Ponticum
Achaicum.
Ibidem.

4294 ANNVS Domini ducentesimus sub dimidiatum Victoris pontificatum, quando primùm post Apostolorũ tempora Conciliũ Cæsariense 306 in Palestina: & sub Artaxerxis Persæ æuum, quando Artabano Parho necato, Persis gloriam imperij, qua ab Alex. Magno caruerant, restituit, vsque ad Saracenos, qui Hormisdam, an. 623. interfecerunt, Heraclio imperante.

Hoc secundo centenario superiores doctores Doctrinam sanam, quam hodie hæretici oppugnant, continuarunt. *Missam.* Iustinus Martyr Apol. 2. post Dionys. Areopag. Eccl. Hier. cap. 3. & Irenæus lib. 4 cap. 34.

Liberum Arbitrium. Iust. quæst. 103. Iren. toto. cap. 72. lib. 4. Theophylus lib. 2. ad Autoly. Athenag. Clemens Alexand In parænetico, Stromat lib. 2. *Gratia Dei, Iustificatio, fides.* Clemens Strom. lib. 1 3 4. In pædagogo & cæteri, qui vbique Christi meritum extollunt. *Opera.* Clemẽs lib. 5. Strom. Gratia saluamur, sed non absque bonis operibus, lib 6. Quando audimus: Fides tua te saluam fecit, non accipimus eum dicere absolutè eos saluos futuros, qui quomodocunque crediderint, nisi facta quoque consequantur. Theoph. lib. 2 ad Autoly. Tatianus.

Pœnitentia. Clemens Strom lib. 2. & in Parænetico. Alij vbique. *Alienam fidem in baptismo prodesse.* Iust. in Respons. *Missam esse sacrificium.* Iren lib. 4. cap. 32. Iust. contra Tripho. Alex. pontifex in sua decretali. *Virginem esse aduocatam.* Iren. libro 5. *Sancti.* Iust quæst. 28. Quin & in 2. Apol. apertè fatetur Christianos colere totum exercitum bonorum angelorum. *Primatum Romani pont.* Iren. lib. 5. Episcopi illius temporis in historia Victoris apud Euseb. lib. 5. hist. Eccles. & in concilio Palæstino. *Signum crucis.* Iust. contra Trypho. & quæst. 118. *Martyrium magni esse meriti.* Clemens in Stromat. est expurgatoriũ peccatorum. *Virginitas.* Dionys. Corinthius apud. Eus. lib. 4. cap. 23. *Missæ ritus.* Iust. 2. Apolog. Clemens Strom. lib. 7. *Veritas Eucharistiæ. Transsubstantiatio:* Ibid. Iustin. Iren. lib. 4. cap. 34. *Baptismi Crisma & ceremoniæ.* Iust q. 136. Iren lib. 1. cap. 18. *Preces pro mortuis, Purgatorium.* Irenæus & qui receptaculum animarum, in quo dormiant, constituere, non satis explicantes Purgatoriumne esset pœna aliqua corporea, an nudum à Deo exilium, vsque ad Origenem, qui sequenti sæculo illud illustrauit. De hoc purgatorio Origenes. *Delectus ciborum, quadragesima.* Montanus hæresin condit contra quadragesimã, pro vna tres inducens. Quartodecumani hæresin de paschate, quibus resistunt Irenæus, Victor Papa, &c. Prætereo summorum Pontificum Anacleti, Euaristi, Alex. Sixti, Thelesphori, Higini, Pij, Aniceti, Soteris, Eleutherij, Victoris, qui in hanc centuriam cadũt testimonia vt hæreticis suspecta, quorum epistolæ suum habent locum, tom. 1. Concil. & à Turriano doctissimè contra Centuriatores authentica demonstrantur. Cætera ab istis improbata probant omnes huius sæculi auctores, vt non rogati Centu. confitentur, Cent. 2. cap. 4. de doctrina col. 56. & seqq cap. 6. de ceremoniis & ritibus col. 109. & seqq. cap. 10. de Episcopis & doctoribus, columna 196. & seqq. nisi quod, vt conscientiæ furias placent, inclinationem doctrinæ, næuos, incommodas opiniones, stipulas & errores doctorum, huiusmodi fuisse scribunt. Denique qui hac ætate Sacramentarios, Simonem Magum, & veteres alios hæreticos refellunt, abunde Caluinianis respondent.

Anni Christi.

TERTIVM SÆCVLVM.

16.

206 P. M. ZEPHYRINVS (siue Seuerinus) Romanus, an. 7

214 mens. 7. dies 10.

Vacat sedes dies 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.

Antiochiæ Serapione.

Hierosolimis Narcisso *iterum, deinde Alexandro, an.* 39

Principibus.

L. Septi. Seuero cum fil. P. Septimo Geto & Aurelio B[a]ssiano Antonino Caracalla Imp.

Artabano Parthorum

vltimo Azgua Æthiopũ.

pret. Ioso. Sunno Franc. Duce.

Anni mundi.

P
R ELIQVIT duas epistolas, vnam ad Episcopos Siciliæ, alteram ad Ægypti *tom.1. Conc.* Rei magis diuinæ, quam humanæ intentus. *Platin.* canones tulit de anoua saltem, laicorum communione circa Paschaus festum. Eius martyrij nullam mentionem facit Damasus.

4294 Statutum fecit, vt omnia vasa Ecclesiæ essent vitrea *Damasus, Valafridus & Radulphus Tungrensis*, aut Stannea *addit Martinus Polonus* Vnde Tertulliano, qui viuebat hoc tempore

4302 lib. de Pudicitia, calices frangi facile.

Verum non multò post etiam argentea & aurea vasa in vsu fuerunt, vt apparet è passione D. Laurentij apud Amb lib. 2. Off. cap. 18. Item ex Optato Mileuit. lib. 1. & Aug. contra Crescen. Grammat. lib. 3. cap. 29.

[Hęc differentia materialis vasorum, nil addit aut minuit circa sacramenta Imo quæcunque splendidissima ornamenta magis conueniunt ipsi diuino cultui, vt nascente Christo Domino preciosa quęque oblata & consecrata fuere à Magis ipsum adorantibus.]

SEXTVM bellum per Seuerum & Aurelium eius filium, an. 205. in quo patiuntur Leonides Orig. pater, Calixtus PP. & plerique alij in Africa & Ægypto maximè. *Spart. Tertul. ad Scapulam.*

Quintam persecutionem vocat Orosius lib. 7. cap. 17. At Eusebius lib. 6. cap. 1. & Aug. sextam.

Interiectis deinde annis ab vltimo Seueri, vsque ad primũ Decij per annos 38 aut etiam plures pax Christianis fuit, nisi quòd medio tempore Maximinus nonnullarum Ecclesiarum clericos vexauit. *Sulpit lib 2.*

Imperatores motæ persecutionis pœnas luunt discerpti à militibus. *Victor. & Capitol.*

Hippolitus, Clemens Alexandrinus Pantæni discipulus, Ammonius philosophus ad mortem vsque Christianus, duo Origenis præceptores. Victor Capuanus. *Euse lib. 6. cap. 2. 10. 14. 15. & 16. Niceph. lib. 4 cap. 12.*

Gaiana hæresis in Africa negat baptismum nos abluere à peccatis. *Tert de bapt.*

Heraclius in Apostolum composuit enarrationes, *Hier. in Catal.* Primus id argumenti genus aggressus est. *Niceph. lib. 4. cap 15.*

Maximus, Candidus, Appion, Sextus, Iudas scriptores Christiani. *Hieron.*

Natalius confessor, quem Zepherinus excommunicauit, quòd se adiunxisset Asclepiadoto & Theodoto hæreticis. *Euseb. lib. 5 cap 28.*

HVMANA.

Seuerus Byzantium, quam postea Constantinus Magnus restaurauit, euertit & in pagi formam redegit, *Herodia.* vallũ in Britannia per 132. millia passuum à mari ad mare, per vniuersam insulam duxit. *Euseb. Chron.*

Christianos sub graui pœna fieri vetuit. *Spart* Octo primis annis Imperij, non solùm æquus & beneficus Christianis fuerat, sed etiam vulgo in eos furenti palam restiterat. *Tert ad Scapulam, qui liber est de hac 6. persecutione.*

Motæ persecutionis pœnas luit. Nam membrorum omnium, maximè pedum, dolorem dum pati nequiret: veneni vice, quod ei negabatur, cibum grauis ac plurimę carnis aui-

Anni Christi.

18.

220 • M. VRBANVS I. 4308
Romanus, an. 4
224 mens. 10. dies 12 4312
Vacat sedes mens. 1.

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.
Antiochiæ Phileto.
Hierosolymis Alexandro.

Principibus.

M. Antonino Bestia Cog.
Heliogab. Imp. an. 4
Artabano Parthorum vltimo.
Azgua Æthiopum pretioso.

[Pret-jozo, est legendum distinctis vocabulis, significat *Praecentor mone*, quia Æthiopes hoc suis Regibus deferunt: vt sint diuinorum officiorũ præcentores, ac φώνασκοι. Eadem forma dicuntut *Cachammi* Imperatores Tartarorum, id est, *sunt sapientes*. pari ratione ac pro sophis veteribus, maluit Pythagoras se Philosopbum appellare.]

Hilderico Franc. Duce.

19

224 r M. PONTIANVS 4312
Romanus, an. 9
234 menses, 5. dies 2 4312
Vacat sedes dies 10.

Patriarchis.

Alexandriæ Demetrio.
Antiochia Phileto, deinde Zebenno, an. 10
Hierosolymu Alexãdro.

Principibus.

Aurel. Alexand. Seuero fil.
Mammeæ Imp. an. 13.

Anni mundi.

sexto loco imperium Parthorum tenuit, an. 34.

Cum Seuero, Antonino Caracalla, Macrino imperatoribus multa bella vario marte gessit.

4308 Postemo Alexandro Romanis imperante ab Artaxerse Persa triplici prælio victus est, regno vitáque priuatus.

Sicque imperij Orientis summa à Parthis iterum ad Persas

4312 translata est anno à primo Arsace, 473.

* EPISTOLAM ad vniuersos episcopos reliquit. *Tom. 1. Conc.* Martyrio absumptum esse ipsa tempora, quæ Christianis horribilia fuere, tum omnes penè historici declarant.

Trypbon Origenis auditor.

Sub Vrbano primùm, Ecclesia Rom. prædia possidere cœpit: quorum prouentibus alebat Ecclesiæ ministros, & eos, qui martyrum gesta conscribebant. *Petrus de Natal.* Ea qui violasset vel alienasset, excommunicationi subiecit Vrbanus. *In eius epist. decretali.* Vtendum in sacris, vasis argenteis & patenis, quæ prius erant vitrea, sanxit, *Damas.*

[Ratio vitreorum fuit, vt aliquo modo gloria Dei, per speciem illam repræsentaretur, ad imitationem illius chasmal quod vidit Ezechiel Propbeta, cap. 1. Ratio autem aureorum bæc fuit, quòd aurum ipsum sit propius chasmal, id est, Electrum: quòd cùm sit metalli genus eximium, inde est quòd omnia metalla ad ipsum tendát. Hæc omnia vt aliquo modo, ima summis respondeant.]

Minunus Fœlix. Rom. causidicus. *Sabell. Hierony.*

HVMANA.

Antoninus iste Heliogabalum (Deum à se fictum, à quo & cognomentum retulit) in Palatino monte consecrauit, eique templum fecit, studens in illud omnia Romanis veneranda transferre, præterea Iudęorum & Samaritanorum religiones, & Christianorum deuotionem eodem transferre cogitans, vt omnium culturarum secretum Heliogabali sacerdotium teneret, omnes deos sui dei ministros esse dicens. *Lampridius.*

r HVIC thesauros suos legasse ferunt Alexand. Seuerum, qui ita piè sentiit de Cbristo, vt eum inter Deos referret, ac templum ei consecrare statueret. *Lamprid. in eius vita.*

Reliquit duas epistolas ad vniuersos fideles. *Tom. 1. Conc.* In exilio Sardiniensi extinctus est.

Mammæa mater Alexandri Imp. ab Origene Antiochiæ religione Cbristi imbuitur. *Suidas in Orig.*

Arabia publicè fidem recipit. Nam Origenes literis Principis Arabum à Demetrio Alex. episc. postulatus aulam Du-
4312 cis conuertit. *Euseb. libro 7. cap. 5.*

Mammæa Alex. Imp. mater Christiana, saltem Christianis fauet & ab Origene in fide confirmatur. *Idem, lib. 6. cap. 21.*

4312 Alexand. Seuerus in larario suo maiore, sacra facere erat solitus, inter statuas suas, Christi & Abrahami imagines habens, in minore autem Virgilij, Ciceronis, Achillis, & magnorum virorum. *Lampridius.* Iudæis, quibus etiam fauebat, priuilegia sua reseruauit. *Idem.*

Cyriacum Pontiani successorem aliqui faciunt, an. 1. mens. 3. dieb. 13. quem & ideo sublatum narrant de pontificum ordine, quòd inuito Romano clero, Episcopatu cessesit, & cum exercitu. 11000. Virginum Coloniam Agrippinam profectus sit, ibi martyr cum illis factus (*in persecutione fortassis Deciana*) *Fasc. temp. Nauclerus, Bergomensis, Henricus Erford.* Has tamen virgines, si quidem illæ sunt de Britannia profectæ cum Vrsula Coloniam, in Attilæ expeditione cæsas memorat, ann. 453. Leone 1. Pont. & Martiano imp. *Gulel. Nangiac.*

HVMANA.

Alexander Mãmææ, in Persas profectus de Artaxerse, siue

Abagaro primo Persarum rege triumphauit, túmque Persæ primùm serui apud Romanos fuerunt. *Emprid. Herodian.*

In aula sua doctissimos fouebat. *Idem.* Pueros alimentarios Mammæos & Mammæas è matris nomine instituit. *Emprid.*

Vlpianus eius consiliarius & scrinij magister, Pomponius, Gordianus, Sabinus, Hermogenes, Apbricanus, Modestilius, Celsus, Marcellus omnium optimus, Iul. Paulus, Venatus, Alphænus, Florentinus, Martianus, Callistratus, Venuleius, Triphonius, Metianus, Proculus, Seuerus omnium doctissimus, Seuerianus omnium sanctissimus, insignes iurisconsulti, quondam auditores Papiniani, Alexander Aphrodisęus philosophus. *Spart.*

Dion Cassius Nicæus, historiam annor. 981. ab Vrbe ad Christi 231. contexuit. Improbus fuisse videtur. Nam infensus Senecæ, Ciceroni, Cassio, omnibúsque bonis. Ex eius 80. libris tantùm 25. supersunt, continentes seriem annorum 121.

4322 Artaxerses clade Parthorum, Orientis regno potitus se regem Magnum primus appellauit, duplicique diademate vtens, Persis antiquum imperium restituit. Quare non am-
4327 plius deinceps Romani cum Parthis, sed cum Persis bella gerent ab ano. Christi 226. ad 634 per ann. 410. Quo tempore rerum summa penes Saracenos esse incipiet.

Ita Persæ sub Alexandro Macedone, imperiu Orientis deiecti, nunc illud sub Alexandro Romano recuperant. *Zosimus, lib.* 1.

Alexandri tutor Vlpianus, collegit veterum principum aduersus Christianos edicta, vt rabiem iudicum aduersus eos inflammaret *Lactant.* In Mauritania Tingitana, res fœliciter gesta per Furium Celsum, in Illyrico per Varum Macrinum, in Armenia per Iunium Palmatum. *Lampr.*

ſ RELIQVIT rescriptum ad Episcopos Beticæ, & Toletanæ prouinciæ. *Tom.* 1. *Conc.* per notarios rea martyrum accuratè descripsit & in Ecclesiæ ærarium reposuit. E quo fonte hausta ferè sunt, quę hodie de Martyribus gesta nouimus. *Vincelius in Rom. pont. Epitome.* Martyrio vitam finisse, vt & sequentes, Fabianum, Cornelium, Lucium, Stephanum & Xistum ipsa persecutionũ tempora & omnes penè historici declarant.

SEPTIMVM bellum in Christianos, præsertim doctores, Episcopos, & cæteros Ecclesiæ præsides per Maximinum, cuius cum imperio cœpit & desiit *Eus. lib.* 6. *c.* 19. *Oros. lib.* 7. *c.* 19. *Iul. Capitolin.* Luit Deo pœnas. Nam cùm vix triennium in imperio cõpleuisset, à militibus iugulatur (*Victor*) ad Aquileiã.

Ita Maximinus à Nerone sextus Christũ persequitur. ficta acta Christi & Pilati vulgat, quæ in scholis docerentur. *Euseb.*

Eius persecutionem, non per totum mundum, sed localem fuisse, Firmilianus Capadocię Episcopus apud Cyprianum Epist. 75. docet. Vnde apud Eusebium iussit solos Ecclesiarum pręsides, tanquam auctores doctrinæ Euangelicæ neci dari.

Iulius Africanus historicus *Euseb. lib.* 6. *cap.* 2.

Gemianus siue Geminus. *Hieron. in Catal. Eus. in Chr.*

Heraclas Origenis discipulus. *Euseb. lib.* 6.

Eusebius Alexandrinus Homiliarum vetus scriptor, vt de die Dominico, vt de Sanctis colendis. Quem Antherus in sua Epistola translatum scribit è parua ciuitate in sedem Alexandrinam.

HVMANA.

Primus Maximus è corpore militari, sine Senatus authoritate Imperator factus est. *Iornand.*

Germanos vicit, amicos Alexandri crudeliter occidit.

Anni mundi | *Anni Christi.*

Artabano Parthorum vltimo.

Artaxerse Persarum Rege primo, ann. 15

Azgua Æthiopum pretioso.

Hilderico Frãcor. Duce.

20.

4322 ſ M. ANTHERVS Græcus, an. 5 234

4327 mens. 1. dies 12. 239

Vacat sedes dies 13.

Patriarchis.

Alexandriæ Heracla, an. 14.

Antiochiæ Zebenno.

Hierosolymis Alexandro.

Principibus.

Seuero imperatore vigesimo quinto, & postea Jul. Maximino, an. 3. *cum filio Imp.*

Artaxerse Persarum primo,

Azgua Æthiopum pretioso.

Hilderico Franc. duce.

CONCILIVM *Carthaginense circa hæc tempora, de baptismo hæreticorum. Cypr. epist. ad Iubaianum. August. lib.* 4. *de baptism. cap.* 6.

Anni Christi.

21.

239 t M. FABIANVS Romanus mirabili electione, *Euseb 6. cap. 20.* (Græcis Flauianus) an. 13.
252 dies, 11.

Vacat sedes dies 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Heracla, deinde Dionysio, an. 17

Antiochiæ Zebenno. deinde Babyla, an. 12

Hierosolymis Alexandro.

Principibus.

Iul. Maximio vigesimo sexto, & post eum Pupieno, Balbino, an. 1. & Gordiano Iuniore, an. 6. simul Imp. postea Philippo cum fil. Imp. an. 5. & tandem Decio Imp. trigesimo. ann.

Artaxerse, deinde Sapore an. 31. *Persarum.*

BELLVM PERSICVM.

Azgua Æthiopum, pret Ioso.

Hilderico Franc. Duce.

CONCIL. *Philadelphia in Arabia contra Beryllum. Trip. lib 6. cap. 20.*

Arabianum, cui & superiori interfuit Orig. Eus. lib. 7. cap. 37.

Anni mundi

Quin & eius odio præcipuè persecutionem excitauit, quòd in Alexandri familia complures fideles & Christiani versarentur.

4327 Motæ persecutionis pœnas luit. Nam vix triennio in imperio cum filio adhuc puero completo, à militibus discerpitur, conclamantibus cunctis ioco: Ex pessimo genere ne catulum quidem habendum. Postea omnes, qui quoquo modo se ei adiunxerant, & amici fuisse videbantur, capti, occisi, tracti & in cloacas abiecti sunt. *Victor & Capitol.*

Duo Gordiani in Africa Impp. facti à Capelliano Maurorum præfecto cæduntur. Hinc mox Pupienus & Balbinus à
4340 senatu creantur, addito Gordiano iuniore puero annorum 13. ad sedandam populi seditionem.

Censorinus scribit librum de die natali, *ipse cap. 15. libri sui.*

t TRES reliquit epistolas. *Tom. 1. Conc.* ad eum scripsit Origenes pœnitentiam agens, quòd multa malè scripsisset, & causas temeritatis in Ambrosium referens, quòd secreto edita & non satis expensa in publicum protulisset. *Hier. in Apologia ad Pammac. & Occean. vbi Origenis errores recitat.*

Martyrologia conscribenda curauit. Martyribus cœmeteria parauit, Ritum sacri Chrismatis disposuit, alioqui ab Apostolis institutum. *ex Diony. de Eccl. Hier.* nempe vt quotannis, vetere combusto, renouaretur. sub Decio patitur. *Onuph.*

[Chrisma est ab Apostolo Petro Antiochie institutum, vt legis voctio sacra ad ipsum Euangelium referretur: ac vt Christiani sic dicti, verè Christum ipsa vnctione repræsentarent. Ex Cyrillo in Catechesibus.]

Philippus Arabs, primus Imperatorum Christianus, baptizatur simul cum filio & Seuera coniuge. In vigiliis Paschæ ab Ecclesia repulsus ab Episcopo, nec prius admissus, quam peccatum homicidij, vt videtur, confessus, inter pœnitentes staret. *Sabell. Enn. 7 lib. 7. Eus. 6. cap 24. Oros. cap. 20 & Cass. 1.* Gazas Imperatorias tradidit Fabiano, qui idcirco à Decio Imperatore interfici iubetur. *Io. Mattius tract. Schis. Sabel. & Bergomensis lib.* 8. Imperij Philip. an. 2. completus est annus 1000. Vrbis, quo seculares ludi, ea pompa & magnificentia, qua antehac nunquam, celebrati sunt *Pompon. L. & Iul. Capitol.*

Anno 1000. vrbis religionem prohibetur, vt & millesimus annus vrbis conditæ non Idolis, sed Christo consecraretur. *Phrecalphus in Chron.*

Sapori Persæ Armenia maiore, quæ magna ex parte Christiana erat, cessit Fugato rege Tyndare & liberis eius in ditionem acceptis. *Pomponius.* Vnde Armenij religionis ergo à Persis multa passi, Gregorio pontifice.

Quirinus Philippi f. instituit Episcopatum Laureacensem in Austria ad Anasum fl. quem postea Attila euertit. Tandémque ob confessionem Christi temporibus Diocletiani submergitur. *Prudent.* περὶ στεφάνων.

OCTAVVM bellum seu persecutio Christianorum à Decio religionis face sæuissima in odium Philipporum excitatur (Septima aliis dicitur) quanquam eius edictum anno vno præcessisset & durat vsque ad Galienum: obierunt Fabianus, Cotocltus, Serapion, Macarius, Babylas, Methodius Tyri Episc. Alex. Hierosolymitanus qui Bibliothecam nobilem Hieros. construxit. (*Euseb. lib. 6. cap. 21.*) Theophilus Antiochenus, Agatha, Saturninus Episcopus Tholosæ ac infiniti alij toto orbe. *Euseb. 6. cap. 28. & 30. Eutrop. lib. 9.* & iuxta quosdam Tert. Hanc Opt. lib. 3. comparat Leoni Danielis cap. 7. Eam Deus vltus est pestilentia per vniuersum Imperium Romanum in 10. vel. 15. annos immissa. *Eutrop. lib. 9. Cypr. lib. de mortalitate.*

Quin & ipse Decius cùm ne biennium quidem integrum

imperasset, mox vna cum liberis in barbarico bello occiditur. *Euseb. lib. 7. cap. 1.*

In prælio aduersus Gothos. *Pompo Latus.* Sic Gallus, qui persecutionem per manus acceptam continuabit, biennio nondum exacto cum Volusiano filio à militibus trucidabitur. *Eutrop. Latus.*

Babylas Antiochiæ Decium Imp. cæde & sanguine Christianorum madentem: & mysteriis eorum interesse cupientem animosè prohibuit. *Chrys. lib. contra gentiles. Suid.*

Ex ea persecutione agitari cœpta est quæstio de lapsis contra Nouatianos.

Arabiana hæresis, contra quam Synodus coacta est. *Euseb. lib. 6. c. 37.* Helcesaitarum siue Elceseorum ab Elceo in Arabia Moab. *Idem cap. 38. Epiph. August.*

HVMANA.

Odenatus Palmyrenorum rex.

Arguothis Scytharum rex Romanorum fines vastat. *Iul. capit. in Gordiano.*

Artaxerses vt vetus atque integrum imperium Persarum restitueret, superans Tigris ripis ac Romani imperij finibus, excurrit per Mesopotamiam & Syriam, omnique Asiæ mari Ægeo ac freto Propontidis terminatæ ceu veteri Persarum possessioni minitatur, & sic decedens filio Sapori imperium relinquit.

Gordianus aperto Iano contra Persas bellum mouet. Saporem regem vincit. Vrbes plurimas recipit. *Iulius Capit. Eutrop. lib. 8.*

Philippus cum Sapore pacem firmat. *Zosim. lib. 1.* Vrbem in Thracia de suo nomine condit.

Sub eo magna vrbis pars in ludis sæcularibus propter nocturnos ignes conflagrauit.

Plotinus Ammonij discipulus, Amelius & multi Platonici.

Herodianus historiam 60. annorum conscribit.

Valens Lucianus Romanus imperium arripit. *Aurelius Victor.*

Gotthi sub Decio primum Romanis bellum intulerunt. In quo Decius submersus, filius occisus. *Iornand. Cassiod. Oros.*

Cum his Gallus, Hostilius, deinde fœdus icit, tributum eis pendens. *Pomp. Blondus.*

u A DECIO, qui septimus post Neronem Christianos est insectatus, crudelissimè necatur. A Gallo & Volusiano. *Onuph.* Reliquit Duas epistolas decretales. *Tom. 1. Conc.* Alias scripsit. Ad hunc extant epistolæ D. Cypriani.

Cornelius, non, vt quidam vim facit, vt Episcopus fieret, sed ipse vim passus est, vt Episcopatum acciperet, cùm Fabiani locus, id est, locus Petri & gradus Cathedræ sacerdotalis vacaret. *Cypri. 4. epist. 2. ad Antonianum.* eo tempore sedens, quo Tyrannus infestus sacerdotibus Dei, fanda atque infanda comminaretur, multo patientiùs & tolerabiliùs audiens leuari aduersum se æmulum principem, quàm constitui Romæ Dei sacerdotem. *ibid.* Corpora SS. Petri & Pauli tot annis sepulta transtulit. *Damasus.* Multas epistolas contra Nouati hæresim scripsit. *Hier. Euseb. Theod. lib. 3. hæret. Fab.* Pauperes & viduas supra mille quingentos aluit. *Euseb. lib. 6. cap. 43. ex ipsius ad Fabium Antioch. epist.*

Contra hunc & eius successores diu in Schismate Nouatianus S. R. E. presbyter Romæ Episcopus fuit, deinde Nouatiani in Episcopatu successores, qui Romæ vsque ad Cælestini Papę pontificatum permanserunt, à quo deinceps publicè episcopum habere prohibiti sunt. *Onuphrius è Socrate. lib. 7. cap. 11.*

Anni mundi. | *Anni Christi*

Carthaginense Episc. 90. contra Priuatum, hæreticum, qui ob multa & grauia delicta fuit condemnatus. Cyp. lib. 1. epist. 3.

Romanum contra Helchesatas Christum in tormentis sine peccato negari posse affirmantes.

22.

4340 u M. CORNELIVS 252
Romanus, an. 2
4342 mens. 2. dies 3 254

Vacat sedes men. 1. dies 5.

Patriarchis.

Alexandriæ Dionysio.

Antiochiæ Fabio, an. 1.
Demetrio, an. 7

Hierosolymis Mezabenne, an. 14

Principibus.

Decio Imp. trigesimo.

Sapore Persarum, secundo rege.

Azgua Æthiopum pretioso.

Barthero Franc. Duce.

Quæstio

Anni Christi.

Schisma primum.

NOVATIANVS Presbyter Romanus & haeresiarcha ope Nouati presbyteri Carthaginensis (quem Theodoretus lib. de Fabul. haeret. & saepe Epiph. Euseb. ac plerique alij confundunt cum Nouatiano) creatur in Antipapam. Cypr. epist. ad Iubaianum & ad Pompo. Hiero. in Catal. Contra eum acta sunt duo Concilia. Romanum episcoporum 60. cũ Presbyteris totidem & plurimis Diaconis. Plat. Euseb. 6. cap. 43 & Carthaginense. Cypr epist. ad Coenel. Negabat requiri Oleum sine Chrisma in confirmatione. Theod. de fab haer. Reijciebat satisfactiones pro pænis peccatorũ. Cypr. lib. 4. epist. 2. Peccatoribus post baptismũ & lapsis pœnitentiam denegabat, Chry. hom 20. Heb. Cypr. li. 2. ep. 2. Amb lib. de Pæn. c. 6. Primus reprobauit confessiones Soc lib. 5 cap. 19 Secundas nuptias damnabat, baptizatos à Catholicis rebaptizabat, Idem.

TRIA Concilia celebrantur Carthagini. Cypr. ad Iubaia. Celeberrimum fuit contra negantes infantes baptizandos ante. 8. diem. Cypr. lib. 3. epist 8 August. epist. 48. Caetera apud Cyp. li. 1. epist. 2. & 4.

Conc. Antiochenum. Euseb. lib. 6. cap. vlt.

.23.

x M. LVCIVS I. (*Lucianus Niceph.*) Ro-

254 manus, an. 3.

mens. 3. dies 3.

257

Vacat sedes mens. 1.

dies 5.

Patriarchis,

Anni Mundi.

Quaestio inter Romanam & Aphricanam ecclesiam, nom haeretici rebaptizandi essent. *Euseb. libro 7. cap. 2. & seqq.*

Nouatianorum sine Catharorum haeresis. *Euseb. 6. c. 43. & 44. Cypr. libro 2. ep. 10 lib. 3. ep. 1 & 3. lib. 4. ep. 2.* Etiam istorum Lutherani & Caluinistae spurij sunt. Nam eorum erant capita, nullum esse in Ecclesia pœnitentiae sacramentum, nullam debere fieri Sacerdoti exomologesin, siue peccatorum confessionem, &c. *Ibid. Cypr. & Pacianus lib. contra epistolam pecularis.* Non vnum esse (Romanum) in Ecclesia episcopum è quo caeteri pendeant. *Eus. libro 6. cap. 43.* contra quod dogma Cypriani multae epistolae & totus liber de vnitate Ecclesiae, quem & proinde aliqui inscripserant de Simplicitate praelatorum. Item Decretales pontificum illius saeculi Epistolae. Nouatianus scilicet exciderat spe Romani pontificatus potiundi, quem magno ambitu petiuerat. *Cypr. Ibid. Coenelius Fabio Antioch. lib. 6. Eus cap. 43.*

Eos semper proprium habentes episcopum perdurasse Constantinopoli, vsque ad illius excidium per Turcos mentiuntur Magdeburgenses Cent. 3. cap. de Hereticis.

Haeretici & Schismatici, qui reuertebantur ad Ecclesiam, cum hac fidei professione in Africa & Romae, vbi maximè Nouatiana haeresis grassabatur, recipiebantur: Vnum Deum, Vnum Christum Dominum, Vnum Spiritum sanctum, Vnum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere. *Cypr. lib. 3. epist. 11. Cornelius apud Eus ibid.*

HVMANA.

Pestilentia toto orbe grassatur, maximè Alexandriae & in Ægypto. Qua occasione Cyprianus librum de mortalitate scribit.

Gonbi siue Getae prouincias Romanas ad Danubium tũc primò inuadunt.

Decius in Barbarico bello inter confusas turbas gurgite paludis submersus est, ita vt nec cadauer eius inueniri potuerit, filius vero eius interficitur. *Victor.*

Mox Sapor Persarum rex Romanis penè exitialis fuit. Nam his in Mesopotamia profligatis, & Mesopotamiam eis eripuit, & Imperatorem ipsorum Valerianum viuum cepit, nec vnquam reddidit.

x Ad Huoc quoque Cypriani extant epistolae, scripsit epistolam ad Episcopos Galliae & Hispaniae consolatoriam. *tom 1. Conc.*

A Valeriano martyrio consumitur. *Damasus.*

Moritur Origenes 70. aetat. anno. *Eus. 7 c. 1.* annis. 150. ante Hieronymi aetatem. *epist. ad Pammac.* Sena millia librorum scribit. *Epiph. haeres. 64.* Auctor fuit ecclesiarum, vt vocant,

4342 collegiatarum. *Hieron.*

Intra spatium 52. annorum totam sacram scripturam interpretatus est, stando libros componens. *Suidas.*

4345 Opera eius trifariã secta in Scholia, Homilias, & Tomos. *Hier prolog. Homil. Orig in Ezech.*

y PRIMVS vestes sacerdotales & tegumenta altarium instituit. *Isidor.* vel potius instituta ab Apostolis commendauit. Nam Petalo mitrae quodam genere in re diuina vsum fuisse D. Ioan. Euangelistam Polycrates apud Eusebium testatur. Vestis splendida sacrificantium apud Clem. lib. 8. Cõst. c. 16 vestis pura pontificum apud Dionys. in Eccl. Sacratae pallae in vetere Canone Soteris. Eucharistiae operta velataque apud Orig. hom. 5. Num. & alibi. Ornamenta, cum Optato lib. 3. Instrumenta Dominica, cum Aug. epist. 165. intellige-

bant autem vasa, & vestimenta & eiusmodi quæ ad ministerium Dei consecrabantur, *vt ait Iustinian. §. sacra, de rerum diuisio. & leg. Sancimus. Cod. de sacrosanctis Eccl.* & quæ ad cultum Dominicæ passionis pertinēt, ex consortio corporis, & sanguinis Domini veneranda, *vt Hieronymus inquit epistola ad Theoph. Alex ante libros Paschales.*

Hoc vero decretum Stephano tribui videtur, quia sacrata & Ecclesiastica vestimenta, in vsu quotidiano non habenda decreuit. *Ipse epist. 2. Damasus ca. 24. Beda & Ado in Martyrologio.*

Reliquit duas epistolas decretales, *tom. 1 Conc.* Inter Missarum solennia occiditur, *Platina.* Sub Valeriano martyrio afficitur. *Damasus.*

Ad hunc scripsit Cyprianus, seorsum lib. 3. epist. 13. qua eum rogat, vt faciat plenissimas literas ad coëpiscopos in Galliis constitutos, vt Martianum Arelatensem, à sua communicatione segregent, & alias dirigat in Prouinciam, & ad plebem Arelate consistentem, quibus abstento Martiano, alius in locum eius substituatur. Audis authoritatem Romani Pont. in Gallos, dum eorum Episcopos abstinet (id est, abdicat & deponit.)

Quæstionem an hæretici sint rebaptizandi decîdit, *Euseb. lib. 7 cap. 2.*

Qui propterea Heleno, Firmiliano & cunctis per Ciliciam, Cappadociam, Galatiam & vicinas gentes Episcopis excommunicationem minatus est. *Ibid. c. 5.*

Noëtij & Sabellij hæresis oritur apud Ptolemaida Pentapoleos, *Lybia Theod. Euseb. 7. cap. 4. & 5. Hilar. libro 6. de Trinit. Basil contra Sabel. Epipha. in pana.* Tamen Caluinus in Institu. *libr. 1. cap 13. sect. 4* scribit hunc post Arrium vixisse, magna antiquitatis, vt aliarum rerum, ignoratione.

[Mirum non est Caluinum fuisse omnium rerū ignarum quia nusquam studuerat Theologiæ, nisi per biennium, apud Martinum Bucerum apostatam ac ex augustinensi monacho, Lutheranum factum.]

Sabelliani inter cætera culpabāt Catholicos, quòd eorum multi fierent Monachi. *Bas. epist. 63.*

Emerserunt & alij hæretici aquam vino in Eucharistia non miscentes *Cypr. lib. 2. epist. 3.* 4345

Floret impius ille philosophus, nomine Malcus, cognomento Porphyrius, Plotini discipulus. *Ipse in vita Plotini, Eus. 6. c. 14.* Scripsit in Christianos 14. libros. *Suid. & Hieron. in Daniel.* 4351

Nonvm bellum in Christianos per Valerianum Imp. *Euseb. 7. cap. 9. & seqq. Oros. 7. capite. 22. Pompon. Latus in Valer.*

In eo Cyprianus truncatur capite, Lucius, Stephanus, Sixtus PP. Hyppolytus, Laurentius Diaconus vno mense ante Cyprianum, & alij quamplures martyres occubuerunt *Eus in Chron. Amb. 1. offic cap. 41.*

Valerianus ergo octauus post Neronem Ecclesiæ hostis fuit, vnde & eius persecutio octaua dicitur à Sulpitio, Eus. Aug. Orosio.

A Sapore captus ignominiosa seruitute, deinde morte consenuit. Tam claro Dei iudicio tertius Gallienus pacem Ecclesiis trepida satisfactione restituit. *Oros. libro. 7. cap. 15*

Sicque pax fuit Ecclesiis per annos fermè quinquaginta. *Sulpit lib. 2.*

Impia illa persecutio effecit, vt Valerianus ad bellum Persicum profectus, in manus Saporis Pers. regis viuus venerit. A quo captus scabelli loco Sapori fuit in equum ascensuro, ad mortem vsque. Neque enim vnquam à filio Gallieno re-

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Alexandriæ Dionysio.

Antiochiæ Demetrio. 229

Hierosoly. Mezabenne.

Principibus.

Gallo Hostiliano cū fil. Volusiano, an. 2. vsque ad Valerianum & Gallienum Impp.

Sapore Persarū secūdo.

Azgua Æthiopū pretioso.

Barthero Fran. duce.

24

y M. Stephanvs I. Romanus, an. 7. mens. 5. dies 22. 257 264

Vacat sedes dies 2.

Patriarchis,

Alexandriæ Dionysio.

Antiochiæ Demetrio, deinde Paulo Samosateno Hæresiarcha, an. 11.

Hierosolymis Mezabenne.

Anni Christi.

Principibus.

P. Licinio Valeriano cũ fil. Cornel. Licinio Gallieno Imp. an. 4. deinde Solo Gallieno, an. 11.

Bellvm Persicvm

Sapore Persarum 2.

HHerch Æthiopũ pretioso, an. 21.

Bathero Franc. duce.

Conc. *Carthaginense Episcoporum Africanorũ præsente Cypriano contra baptismum hæreticorum Cyp. ad Stephanum Sed iidem patres sententiam mutarũt, & cõtrarium decretum emiserunt. Hieron. contra Luciferianos. Vnde Aug. epist. 48 istud cõcilium aut vel fuisse fictum, vel mutatum.*

25.

264 z M. Sixtvs II. Atheniensis Philosophus, an. 2.

267 mens. 10. dies 23.

Vacat sedes mens. 1. dies 5.

Patriarchis.

Alexandriæ Dionysio.

81

Antiochiæ Paulo Samosateno.

Anni mundi.

dimi potuit. *Aurel. Victor.*

Quin & tandem excoriatus saléque condîtus. *Euseb. in Sermone ad conuentum Sanctorum.*

Præterea filio Gallieno miserum imperium attraxit. Sub eo enim nulla reip. pars fuit integra, triginta tyrannis exortis, qui vno tempore alij in aliis terris exercuere imperium, in quibus etiam fœminæ Romano illuserunt imperio. *Trebellius, Vopiscus. Eutrop.*.

Dionysius Alexandrinus Origenis discipulus. *Euseb. lib 6. & 7.* qui præter alia multa, scholia in opera D. Dionysij Areopagitæ, quæ extant, scripsit. *Anast. Antiioche.* ἐν ὁδηγῷ. Ea citat Maximus antiquissimus eiusdem Areopagitæ interpres, *prima annotat. in 5. cap. de cœlest. Hierar. & alibi.*

Hvmana.

Cilicia, Syria, Cappadocia à Sapore vastantur. Alemanni Gallus hostiliter vexatis in Italiam transgrediuntur. Gotthi Pontum, Græciam, Asiam populantur. Quadi & Sarmatæ Pannonias occupant. Germani in Hispania Taraconem oppugnant. *Eus.*

Imperium Romanum tunc cadere cœpit, exorientibus vbique tyrannis, quos. 30. Gallienus partim occidit, partim debellauit, vnde nonnulli hic constituunt interregnum. *Treb. Pollio, Oros. lib. 7 cap 22.*

Omnibus ferè prouinciis odio Gallieni deficientibus. Quæ imperij perturbatio durauit annos plus 15. vsque ad Probum, qui omnes tyrannos sibi nomen & insignia Imperatorum sumentes oppressit.

Porphyrius, Iamblychus & similis farraginis Platonici.

z E Philosopho Pontifex. Duas reliquit epistolas, quarum prima est de Trinitate, 1. *tom. Conc.*

Huic Laurentinus Diac. inseparabiliter adhæsit vsque ad extrema vitæ supplicia. Ecclesia tum auro & opibus in vsum ministrorum & pauperum abundabat. *Amb. libro de Officiis.*

Sub Valeriano martyrium facit. *Damasus.*

4352 Post eius mortem ob persecutionis atrocitatem sedes annos duos vacauit, decerptis. 15. diebus quanto tempore Romani presbyteri, vacanti Ecclesiæ præfuerunt. *Damasus.*

4355 Platina triginta quinque dies tantùm numerat, quod hic secuti sumus.

Finita persecutione Gallienus edicta pro Christianis facit, inter ea, vt loca τῶν χεκλημένων κοιμητηρίων, Cœmeteriorũ, quæ vocabantur, reciperent. Eus. libro 7. c. 13. pag. 75. exẽp. Græci. Ita à prima Ecclesia eorum fuisse solennem vsum & nomen audis, ad quæ propterea persecutionem renouans Iouius Maximinus, conuentus fieri alio edicto pòst vetuit, *idem lib. 9. c. 2. pag.* 101. In his quid fieret lege apud Greg. Turonensem lib. de Gloria confessorum. c. 63. nempe frequens occulti psallentij mysterium. Sic enim appellat mysticam mensam pro Defunctis.

Sic pax Christianis reddita per annos 40. vsque ad 19. Diocletiani, adeo vt facultas regendi prouincias & iurisdicendi Christianis concessa fuerit, vrbes integræ Christum profiterentur, &c.

Victorinus Pictauiensis, Tryphon, Phileas Thebaidæ, Archelaus Mesopotamiæ, Eusebius Laodiceæ Episcopi, & Melchior Antiochenus Presbyter, contra hæreses & in sacra Biblia scribunt. *Hieron. in Chron Thrith. descripsit. Eccl.*

Nepotiana hæresis. *Eus lib. 7. c. 23.* à Nepote episcopo

Ægypti, qui & laudatur alioqui ab instituta quadam Psalmodia. *Ibid. cap. 2.*

Paulus Eremum primus colere incipit. Hinc Eremitarum origo. *Hieron. in eius vita.* suprà tamen audiuimus è Damaso, Thelesphorum nonum à Petro Pontificem fuisse Anachoretam. Nempe Anachoretica vita potest transigi, extra deserta & inculta loca.

HVMANA.

An. 265. Germani vlteriores Hispaniam, præsertim Terraconensem per. 12 ferè annos deuastant. *Oros. lib. 2. cap. 15. Rhenanus lib. 1. rerum. Germ.*

a Hvivs origo ignoratur. Hoc tantùm scitur fuisse Monachum *Damasus.*

Vnde apparet in prima Ecclesia inter medias persecutiones, extitisse qui hoc S. institutum profiterentur, hoc enim etiã tempore Paulus cuius vitam scripsit Hieronymus, Eremum incolebat siue metu persecutionum Decij & Valeriani, siue Sanctæ Philosophiæ studio.

Scripsit epistolam ad Seuerum Cordubensem, *Tom. 1. Conc.*

Presbyteris Romanis (qui Cardinales postea appellati sunt) parœcias vrbis distribuit, itémque Episcopis Dioceses, vt se quisque certis contineret limitibus. Tale aliquid accidit in vetere Synagoga, scribente Iosepho lib. 7. cap. 9. Ante Dauidem quisque leuita vndecumque venisset Hierosolymam, quolibet tempore habebat potestatem ingerendi se ministerio citra discrimen (è Deut. 18. v. 7.) Sed postea Dauid 10 24 ordines ministros templi distinxit (1. Paral. 24.) vetuitque ne alij aliorum ordinem perturbarent. In quo cum Mose pugnabat. *Hæc ille.* Pugnare autem intellige non contra Mosem decernere, sed præter Mosem, vel non Mosem, sed abusus è Mosis lege ortos corrigere. Quod de reliquis similiter cẽsendũ, quæ legimus ab Ecclesia Ecclesiæve põtificibus ad superiores ætates addita. Nã Ecclesia perpetuo proficit, & pro natis occasionibus noua aliqua pietati commoda profert. Sic Salomon minimè contentus Mosis & superiorum temporum simplicitate, ad illius exemplar, quantumuis à Deo præscriptum, innumera adiecit, de quibus sup. pag. 115. & seq.

Primus consecratus fuit ab Ostiensi Episcopo Maximo, atque hinc deinceps statutum, vt Papa ab Ostiensi deinceps consecraretur. *Sigibert. in an. 1181.*

Amplificauit Ecclesiam Catholicam. Cui non defuit sedes Hierosolymitana, Antiochena & Alexandrina, multis vbique subortis hæresibus. Extat epistola Antiocheni concilij ad ipsum, & ad alios episcopos contra Paulum Samosatenum apud *Eus. lib. 7. cap. 26.*

Tunc obijt Dionysius Alexand. Origenis olim auditor. *Eus. 7. cap. 25.* Postquam apologiam edidisset ad Dionysium pap. & sibi falso obiectos errores refutasset, ac docuisset filium Dei Patri esse consubstantialem, non opificium. *Athanas. ep. ad Arianos, & in Synodo Arim. Niceph. ex Basilio lib. 6. c. 25.*

Floret Gregorius Neocæsariensis Ponti Episc. à Latinis magnus, à Græcis mirabilis seu mirificus ob crebra miracula cognominatus, dictúsque Theodosius. *Euseb. 7. capite. 24. Plati.*

Paulus Samosatenus Artemonis & Ebionitarum hæresim resuscitat, Christum à sola Maria ortum docens. *Euseb. 7. cap. 23. & lib. 5. cap 27.* Eam cum Arriana confundit Caluinus contra libel. de offi. pij viri.

Anni mundi. *Hierosolymis Mezabẽne, deinde Hymeneo, an. 31.* *Anni Christi.*

Principibus.

Eisdem Impp. & regn.

HHerch Æthiopum.

6

a M. DIONYSIVS
4355 Græcus ex monacho 267
PP. primus, an. 6.
4361 mens. 2. dies 4. 273

Vacat sedes dies 6.

Patriarchis,

Alexandriæ Dionysio, mox Maximo, an. 18.

Antiochiæ Paulo Samosateno, deinde Domno, an. 3.

Anni Christi. Hierosolymis Hymeneo,

267

Principibus.

SoloGallieno (qui aliquã pacem dedit Christianis edicto publice persecutionem amouens Euseb. 7. cap.20.) & post eũ Flauio Claudio Imp. an. 2.

SaporePersarum secũdo, deinde Ormisda, an. 1. d.10.

HHerch Æthiopũ pretioso.

Bathero Franc.Duce.

Conc. Romanum de filij cõsubstantialitate, Athan. de Syn. Arimini & in epist. contra Arianos de sententia Dionys. Alex.

273

Anni Mundi. Ab eo Paulianistæ, c. 19. Nicęni concilij, siue Pauliani apud Aug. de Hæref.

Malchioo linguæ Græcæ professor, scholæ Aotiochenæ præest. Samosatenum expugnat. Euseb.lib.7.c.29.

4355

HVMANA.

Zenobiam Persæ, deuictis Romaois, Syriæ & Phœniciæ gubernatricem dant. Quę quia cum Iudęis sentiebat, facile Paulo Samosateno gratificata est. Theodor. de heres.

Gallienus pacem nostris concedens, permittit recipere, quæ prius amiseraot, cœmeteria. Euseb libro 7. cap.13. aduersus Posthumium, qui. 7. annis iam imperatorium nomen tenebat in Gallia, exercitum mittit & Francos Rheni accolas sibi adiungit. Atque hic primùm Francorum mentio in Romanis bellis.

Victorinus, quem consortem imperij Gallici Posthumius fecerat, Lolliano posthumij percussore cæso, solus illic Imperat. deinde Marius Faber ferrarius triduo; mox Tetricus. Quo victo Aureolus pacem cum Gallieno facit. Qua, cæde Gallieni, soluta à Claudio Imp. vincitur & imperio exuitur.

Sapores rex Persarum secundus, qui antea à Gordiano victus fuerat, Syriam, Ciliciam, Capadociam populatus, Valerianum Imp. capit. Eutrop. Iulius Capitol.

Odenatus Palmyrenorum rex Orientis imperium occupat Sapore cęso, & castris ad Ctesiphontem locatis. Treb. Pollio.

A Gallieno in regni consortium assumptus Aogustus dicitur. Mox insidiis consobrini sui Mæonij cum Herode filio suo occiditur.

Zenobia eius vxor cum filiis Herminiano & Timolao regnum Orientis administrat. Palmyræni Sabba & Timogene ducibus bellum Ægyptiis inferunt. Trebel.

Tetricus inuasit Hispanias & Gallias, vires & neruos imperij. Ibid.

Claudius Imp. 320000. Gotthos, Pontum, Græciam, Macedoniam, Illyricum, & Italiam vastantes occidit. Trebell. Pol. in Claud.

Fratrem Quintillum collegam habuit diebus. 17.

b FOELIX tres reliquit epistolas, tertia est erudita de fide. Nam tùm Ecclesiam vexabat Satanas & ferro tyrannidis & Stylo hæreseos. S. Martyres in Ecclesiæ diptyca reposuit. Martyrio coronatur. Damasus.

DECIMVM bellum seu persecutio per Aurelianum Imp. qui primus Imp. diadema capiti imposuit, Vsperg. Euse. 7. cap.25. vbi tameo meditatum persecutionem solum, non executum, Aurelianum videtur significare. Quo facit, quòd Eutropius, Vopiscus & Eus. in Chronico prodiderunt, Aurelianum posteaquam persecutionem decreuisset, fulmine subitò territum, paulò pòst interfectum esse. Quare à paucis nominatur inter persecutiones.

Manichæorum hæresis à Manete siue Manichæo Persa sumit originem. Epiph. Euseb. 7. cap.26.

Negabat liberum Arbitrium. Augustinus libro de Libero Arbitrio.

Rex Persidis ei cutem detrahi iussit, & ita interfici. Epiph. hæres.66.

4361 Asserebat, Baptismum in aqua nihil cuiquam salutis afferre Aug. de hæres.cap.46.

Error eius de duobus diis, bono & malo, quorum malus res istas inferiores moderetur, bonus nihil hic agat, ho-

die perdurat in Perside, Iodiis & cæteris Orientalioribus Prouinciis. Quare & Idolum in suis fanis habent ei prorsus simile, quo nostri pictores Diabolum exprimunt, nigrum, cum cornibus, dentibus aliquot recuruis ex ore prodeuntibus, simum, &c. *Osorius de Emmanuele.* *Anni mundi.*

Vnde inter mundi legislatores reponitur ab Hebræis, quibus res Orientis non fuerunt ignotæ. *R. Abraham in Cabb. Hist. in Tisbi.*

Adam discipulum in superioris Orientis partes emisisse fertur. *Epiph. in Pan.*

4361 Vnde fortasse fabula Adam in Indiæ aliqua parte sepultum, eiúsque sepulchrum ab Indis celebrari & coli, apud hos, qui de rebus Portugalensium hodie scribunt.

4365 *De eo sic Cabbala hist. Heb.* Diebus Saporis regis Persarum prodiit in mundum Manes, contendens duos esse deos, Vnum viuificantem & efficientem bona omnia. Alterum interficientem, & omnis generis mala inferentem. Legem sui cerebri Magis persuasit, cuasitque ingentem magnam. Sed interemit eum Sapor astu. Et, *Elias in Tisbi*, ab hoc hæreticos appellamus Minim siue Mineos.

Cyrillus Antiochenus Episcopus, Dorotheus Eunuchus doctus in Hebraicis & Græcis, Anatolius Laodicenus theologiæ scriptores. *Euseb. in Chron. & hist. Eccles. 7. cap 31.*

Anatolius, scholæ Aristotelicæ Alexandriæ præficitur. *Euseb.lib.7 cap.32.* multa scripsit *Hiero.*

Aurelianus initio Christianis ita æquus, vt suam etiam in frequentissima contra Paulum Samosatenum Synodo, Antiochiæ authoritatem interposuerit, & Samosatenum de Ecclesia cedere nolentem exire manu publica compulerit, præcipiens episcopatum tradi, quibus Italiæ Sacerdotes & Romanus Pontifex, quem Christianorum summum esse intellexerat, scriberent, *Eus lib 7 cap.25.*

Quare Domnus Samosateno est substitutus. *Ibidem.*

Hac enim etiam ætate celebris & florens erat Petri & Romanæ Ecclesiæ primatus potestatibus inferni terribilis. Nam & cum prædicabat Porphyrius Ethnicus in libris contra Christianos, vt inuidiam D. Paulo conflaret (*Hieronym. in 2. Gal.*) Tertul. lib. de Pudicitia proximè scripserat Claues Soli Petro commissas & Ecclesiam super ipso extructam esse *lib. de Præscr.*

De monogamia & alibi Romanam Ecclesiam fœlicem, Ecclesiarum matricem, &c.

Cyprianus nouissimè martyrio coronatus, *lib. 1. epist. 3. & in tractatu de Vnitate Ecclesiæ, siue de simplicitate prælatorum.* Principalem Ecclesiam Petri Cathedram, à qua vnitas sacerdotalis exoriatur. Ibidem, Ecclesiam supra Petrum esse fundatam, vt alibi passim, vt lib. 4. epist. 9. Tract. 2. De habitu Virg. in epist. ad Iubaianum, epist. ad Quirinum, Serm. 3. de bono patientiæ. Lib. autem. 1. epist. 8. Vnum esse Deum, & vnum Christum, & vnam Ecclesiam & Cathedram vnam super Petrum Domini voce fundatam, aliud sacerdotium constitui non posse, &c libro 3. epist. 11. Vnum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere. è quo cæteri pendeant. lib. 4. epist. 8. Romanam Ecclesiam (hîc temetipsum prodidisti Centuriator, 3. Cent. pag. 84.) ab omnibus aliis pro matrice & radice Catholicæ Ecclesiæ esse agnoscendam. Et ex Græcis eiusdem sæculi Origenes secundus Ecclesiæ magister post Apostolos (sic enim eum vocauit Antiquitas) super Petrum ædificatam esse Ecclesiam, in Psal. 1. citantibus Euseb. lib. 6. hist. cap. 18. Niceph. lib. 5. cap. 16. Petrum

CONC. *Antiochenum contra Pa. Samosatenum, Euseb. 7. cap. 23 & 25.* *Anni Christi.*

27.

b M. FOELIX I. Romanus, an. 4. 273
mens. 3. dies 15.
277

Vacat sedes dies 5.

Patriarchis,

Alexandriæ Maximo.

Antiochiæ Domno, deinde Timacho, an. 6.

Hierosolymis Hymeneo.

Principibus.

Claudio trigesimo quarto, Imp. deinde Aureliano an. 5 mens. 6.

Varabane, an. 5.

HHerch Æthiopū pretioso.

Clodio Franc. Duce.

Anni Christi. | *Anni mundi*

CONC. *alterum Antiochenum contra eundem Samosatenum Euſ. lib.7.cap.25.*

Vtrumque Aurelianus Imp. initio Christianis aequus ſentiens à Rom. Pontifice approbari ratū eſſe iuſſit. Theod.de fab.haret.

28

277 x M. EVTYCHIANVS Lunenſis. Tuſcus 4365

278 an. 1. 4366

menſ.1. dies 1.

Vacat ſedes dies.8.

Patriarchis.

Alexandriæ Maximo.

Antiochiæ Timaco.

Hieroſolymis Hymeneo.

Principibus.

Eiſdem Imperantib.
Varabane 2. Narſeo Perſarum Imp. an. 16.

Eccleſiæ eſſe fundamentum & petram ſolidiſſimam, ſuper quam Chriſtus fundauit Eccleſiam, *hom 5 in Exod. & tract. 5. in Matthæum.*

Petrum Apoſtolorum eſſe principem. *homil. 17. in Lucam.*

HVMANA.

Aurelianus Sueuos & Sarmatas vicit. *Trith.*

Marcomaonos ad Placentiam, & Barbaros in Illyrico & Thracia. Hinc ad Orientem mouens multa amiſſa recipit.

Zenobiam Palmyræ, Antiochiæ & multarum regionum Orientis reginam cepit, & in triumphum catenis aureis vinctam poſt ſuum currum traxit.

Primus Diadema apud Romanos capiti innexuit, gemmiſque & aurata omni veſte, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, vſus eſt. Porcinæ carnis vſum populo inſtituit. *Sextus Victor.*

[Neque in eo Moſis ſtatuto cōtrauenit, ſed tantùm mentem Spiritus Sancti & Apoſtolorum Act. 15. explicauit vt nil dicatur commune quod Deus ſanctificauit Act. 10. Deinde ceſſante cauſa ceſſare debet effectus, & cauſa erat ſeminis canēda puritas, quæ in Chriſto Domino complementum accepit.]

Aureliam Galliæ vrbē ſtruxiſſe dicitur, & de ſuo nomine appellaſſe.

Sæuus & ſanguinarius omni tempore, etiam filij ſororis interfector, ab amicis interfectus eſt in itinere medio inter Conſtantinopolim & Heracleam. *Victor.*

c MARTYRES Chriſti 342. ſuis manibus ſepeliuit, conſtituens ne vllus Martyr ſine Dalmatica, aut collobio ſepeliretur. *Damaſus.*

Duas reliquit epiſtolas. Prima eſt de veritate Dominicæ incarnationis, ad Iohannem & omnes Beticæ Epiſcopos, *1. Tom. Conc.*

Martyrium paſſus. *Damaſus.*

Eius decreta habentur apud Gratianum 20. q. 2. c. Statuimus.

Quidam inter hunc & Fœlicem, numerant Marcum confeſſorem, quem dicunt ſediſſe 8. an. M. 2. D. 10. eúmque ſolum martyrium poſt tot continuas perſecutiones euaſiſſe: quod ex veteribus hiſtoriis & ratione temporum conſiſtere nequit. *Faſcic.*

HVMANA.

Septimus apud Dalmatas Imperator effectus, mox à ſuis obtruncatur. *Victor.*

Monetarij in vrbe rebellantes, vltima crudelitate ab Aureliano afficiuntur. *Idem.*

Tetricus quoque in Galliis Imp. factus, ab eodem corrector Lucaniæ deſignatur cū ioco: Sublimius habēdū regere aliquam partem Italiæ, quam trans Alpes regnare. *Idem.*

d EXTAT eius epiſtola de veritate incarnationis. Inter martyres à Damaſo reponitur.

Sacros ordines quatuor minores, duos maiores ante ſacerdotium inſtituiſſe fertur. *Volater.*

Sed falſo & indoctè. Caius quidem in ſua epiſtola hos gradus enumerat & commendat, ac iis ad Epiſcopatum conſcendi docet: verum ante eum id fecerat Cornelius epiſtola ad Fabianum Antiochenum apud Euſeb. lib. 6. cap. 43. qui ſe Romę inter medias perſecutiones habere aſſerit Presbyteros 46. Diaconos, Sub-Diaconos 7. Aco-

lythos 42. Exorcistas cum lectoribus & ostiariis 52. Et Cyprianus ad eundem. Cornelium Papam initio epist. 55. se Saturum Acolythum babuisse narrat, quem in lectorem ordinatum dixerat epist. 24. ad Presbyteros & Diacoous fratres. Et epistolarum exemplaria quædam mittit, ad eundem Cornelium per Messium hypodiaconum & Nicephorum Acoluthum, ep. 42.

Et sursum versus Ignatius in fine epist. ad suos Antiochenos, gradatim eos nominat & salutat. Clemens epist. 3. denique Apostoli ipsi Can. Apost. 42. & 43. quem quidem canonem semper habuisse vini Chrys. doect ho. 53. operis Imperf. in Math. Vt omittam Ambrosium illud Eph 4. *Dedit quosdam Apostolos*, de borum. 7. ordinum officiis interpretantem, & Hieronymum, Onesimum Pauli Acolythum vocantem, prolog. epist. ad Thess. & Synodum Carth. 4 cui subscripsit August. eorum antiqua ministeria exponentem.

Hierarchitarum siue Hieracitarum hæresis. *Epiph. August. de hæres.*

Archelaus Mesopotamiæ & Titus Bostræ in Arabia episcopi Manem oppugnant. *Hier. in Catal. Niceph. libro 6. capite 32.*

Theonas Alexan. qui ob elegantiam & eruditionem Origenes Iunior nominatus est. *Hiero. in Catal.*

HVMANA.

Tacitus, cum sex mensis vacasset Imperium, ex S. C. Imperator euadit. Cui post 6. alios menses mortuo cum succedere esset conatus Florianus frater, tandem Probus ab exercitu eligitur.

Florianus post 60. diem, quasi per ludum Imperio vsus, incisis à semetipso venis, effuso sanguine consumptus est. *Victor.*

Domitius Probi Imperat. frater Episcopatum gerit Byzantij & pro successore Probum filium ordinat. *Niceph. lib. 8 cap 6.*

Francorum, qui à Probo Imp. sedes obtinuerant, quidam Græciam, Siciliam, Africam populantur. *Zosim lib 1.*

Probus receptis à Barbaris 60. nobilissimis ciuitatibus, in prouinciam Germaniam totam redegit. Geticos populos aut in deditionem aut in amicitiam recepit, Blemyas subegit Pacem cum Persarum rege Narseo fecit. Gepidos, Gautunnos & Vandalos per totum pene orbem pedibus & nauigando vagantes, diuersis vicibus & victoriis oppressit. *Vopiscus.*

Alemannos vicit. Ac hic primùm Alemanoorum mentio. Isauriam liberauit. Saturninum in Oriente Imperium affectantem, Bonosum stupenda bibacitate celebrem, & Proculum in Gallia idem molientes, Britanniásque, Hispaniam & Galliam vendicantes oppressit. Hispanos, Gallos & Pannonios vineas babere permisit, & vinum conficere. *Vopiscus, Europ.*

Ob præclaram vocem occisus est Syrmij in turri ferrata, Non fore opus militibus, cùm hostes deessent. *Victor.*

Carus omni Parthorum regione vastata, occupata Perside, Seleuciam & Ctesiphontem vrbes, cum Mesopotamia recipit. *Vopisc.*

Ictu fulminis apud Ctesiphonta interiit *Victor.*

Nam capitale fere fuit vltra Ctesiphontem progredi

Nemesianus Olympius Poëta, qui de Venatione scripsit.

Anni Mundi		Anni Christi
	HHerch Æthiopũ pret- Ioso, deinde Besasene m. 1. Guachena dieb. 2. Had. is mens. 4.	
	29.	
4366	d M. CAIVS (*Optato Gaius*) Dalmatæus de	278
4377	genere Diocletiani Imp an. 11. mens 4. dies 12.	289
	Vacat sedes dies 11.	

Patriarchis,

Alexandriæ Maximo, deinde Therna, an. 16.
Antiochiæ Timacho, deinde Cyrillo, an. 20.

Hierosolymis Hymenæo.

Principibus.

Aureliano trigesimo quinto, Tacito, mense 6. Floriano, Probo, an. 7. Caro cum filiis Carino, & Numeriano, an. 2. Diocletia. ordine successionis Impp.

Varabane Narseo Persarum.

Saghel æthiopũ pret Iose an. 3 deinde Affe, an. 14.

Anni Christi.

Clodio Franc Duce.

30.

289 e M. MARCELLINVS Roma. an. 6. menſ. 2. dies 16.

295 Vacat propter atrocitatem perſecutionis ſedes an. 7. menſ. 5. dies 25.

Patriarchis,

Alexandriæ Theona.

Antiochiæ Cyrillo.

Hieroſolymis Hymeneo, deinde Labdo, an. 3.

Anni mundi

e METV mortis coluit idola, ſed poſtea cum cilicio & cinere, in Sinueſano concilio ſuum agnoſcens peccatum, libetè aliquantò pòſt martyrium paſſus eſt. *Plat. & Nicol. Pap. epiſt. ad Michaelem.*

Et alij aſſignant annos nouem, alij duntaxat ſex. Fortaſſe quia tribus annis non eſt habuus pontifex, ex quo in Synodo. 300. Epiſcoporum & 30. presbyterorum damnatus eſt, vel potius pœnitentia ductus ſe ipſe damnauit, quòd Idulis thurificaſſet in Iſidis & Veſtæ, necem fugiens, donec denuo fortiſſimè pugnauit accepta Martyrij laurea. Vnde & ſeptem annos ſedes vacaſſe fertur, id eſt, 4 poſt eius martyrium.

4377 In hac Synodu Primatus & prærogatiua ſedis Apoſtolicæ confirmata ſunt. 1. *Tom. Concil.*

Reliquit duas epiſtolas, vnam ad Salomonem epiſc. de diuinitate filij, alteram ad epiſcopos Orientales. *Tom* 1. *Conc.*

4383 VNDECIMVM bellum omnium grauiſſimum à Diocletiano in Orient. & Maximiano in Occid. excitatur, adeo ſæuum, vt legio Chriſtianorum Thebaeorum duce S. Mauritio, à militibus Cæſarianis iugulata ſit, & 17. Chriſtianorum millia intra. 30. dies variis cruciatibus perierint. *Beda, Euſeb. 8. cap. 1. & ſeqq. Oroſius 7. cap. 25. Hieronym. Damaſ.*

Decima perſecutio ab aliis, quoniam Aureliani perſecutio fuit potius cogitata, quàm executioni mandata. Eam autem aliqui inchoant Chriſti Domini 304. & finiunt. 312.

Nocte natalitiorum Domini Chriſti, 20. millia Chriſtianorum in templo comburuntur. *Niceph. 7. cap. 6.*

Integra vrbs in Phrygia, cuius magiſtratus & ciues omnes erant Chriſtiani, militibus circundata incendio cum cunctis habitatoribus cremata eſt. *Ibid. c.* 20.

Propterea lues & fames maxima fuit per vniuerſum orbem diuina vltione, *Euſeb. 9. cap. 8.*

Martyrium patiuntur Marcellinus Pap. Sebaſtianus, Serena Diocletiani ipſius vxor, Lucianus, qui ſeptimo loco in Græcum vetus teſtamentum conuertit. Vincentius, Chriſtophorus, Blaſius, Geruaſius, Protaſius, Coſmas, Damianus, Quintinus, Gorgonius, Agnes, Lucia, Pantaleon, Bonifacius, Methodius Tyri, qui multa ſcripſit, Clemens Ancyranus, Euphemia, Georgius Cappadox Tribunus Militum, Barbara aliíque infiniti. *Euſeb. libro 8. cap. 14. Niceph. libro 7. c. 7. & ſeqq.*

Nullo bello maior vnquam numerus hominum deletus eſt, nec Chriſtiani maiore vnquam triumpho vicerunt, quàm cùm decem annorum ſtragibus vinci non potuerunt.

Diocletiani perſecutio nouennis, in qua ſubuerſæ ſunt per totum mundum Eccleſiæ, & cunctæ ſacræ ſcripturæ, quæ inueniri poterant in plateis exuſtæ, omnes ordines Chriſtianorum trucidati: ita vt nullum Chriſtianitatis veſtigium, in nonnullis prouinciæ locis appareret. *Gildas de excidio Britanniæ.*

Aliis Decennis. Alioqui toto Imperij ſui tempore, infeſti fuere Impp. Chriſtianis, ſed anno decimo nono infeſtiſſimi.

Die Sancto Paſchæ Diocl. & Maxim. qui decimi poſt Neronem Chriſti Domini nomen extinguere conati ſunt, vel die Dominicæ Paſſionis, vaſtari Eccleſias trucidaríque Chriſtianos præcipiunt. *Euſeb. libro 8. cap. 2. Trip. libro 10. cap. vlt.*

HVMANA.

Maximinianus Herculius Amandum & Ælianum

Burgaridæ factionis (turba Rusticorum sic se nominauerat) principes celeriter deleuit. Gallias pacauit, Gentianos vicit in Africa, nempe milites quingenarios aut vltra, qui regnum in Africa stabilire conabantur. *Pomp. Lætus.*

Carausius Britanniam occupat. an. 7. frustra oppugnatur *Eutrop. donec* insidiis Allecti occiditur, qui vbi regnum tenuisset an. 3. ab Asclepiadoto vincitur, redacta in Romanorum ius prouincia.

Narses Persarum rex Mesopotamiam & Armeniam premit. Gallerius posteà cum eo confligitur primum infœliciter, sed refectis copiis ingenti victoria potitur, Ctesiphontem expugnat, totam Assyriam, & quinque prouincias trans Tigrim subigit. *Pompon. Eutrop.*

Veterius magister militum Christianos milites persequitur. Paulatim ex illo iam tempore persecutione aduersum nos incipiente. *Euseb.*

Carpocum & Basternarum gentes in Romanorum solum transferuntur, *Euseb.*

Diocletianus à sui principatus initio, annos signari voluit. Vnde Aera Diocletiani appellata, quæ viguit annos 248. Vnde Epiphanius & Ambrosius sic aliquando notant suas epistolas. Sublata autem fuit an. D. 532. quo anno Codex Iustiniani promulgatus est. *Beda in Iustin.*

Post triumphum de Persis actum adorari voluit, pedésque sibi osculari, auro & gemmis calceamenta exornans. *Pomp. Lætus.*

Cùm sula trabea purpura antè, Romani principes à priuatorum habitu differrent. *Isidorus in Chron.*

Primus adorari se iussit cùm ante eum cuncti imperatores salutarentur. *Oros. lib. 9.*

Quod Ioan. Cuspinianus & aliqui alij, vt inuidiam osculis pedum Romani Pontificis conflent, intelligunt, de adoratione siue osculatione pedũ Diocletiani, vt hic mos à Diocletiano acceptus in communem vsum Christianorum peruenerit.

Atqui Diocletianus non primus fuit Imp. nec postremus, qui pedes suos osculandos præbuit. Seneca lib. 2. de Beneficiis cap. 12. Caius Cæsar dedit vitam Pompeio Pœno, si dat qui non aufert, deinde absoluto & agenti gratias, porrexit ad osculandum sinistrum pedem. Zonaras in vita Caligulæ, τοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τῶν βουλευτῶν, ἢ τὴν χεῖρα, ἢ τὸν πόδα ὤρεγε προσκυνεῖν. Alijs senatoribus vel manum, vel pedem porrexit adorandum, siue osculandum.

Et apud alias gentes Euripides in Hecuba, Ἀγάμεμνον ἱκετεύω σε τῶνδε γουνάτων, καὶ σοῦ γενείου, δεξιᾶς τ' εὐδαίμονος Agamemnon supplex obsecro te per hæc tua genua, & per tuum mentum, & per tuam dexteram beatam. Homer. *Iliad.* ω. Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα, καὶ κύσε χεῖρας. Manibus, Achillis genua apprehendit, & osculatus est manus.

Apud Persas hæc consuetudo, à priscis illis temporibus deducta in communi versabatur vsu. *Iust. lib. 6.*

De qua trita est Themistoclis historia è Plutarcho in eius vita. Quam Alexander, ne formam imperij immutare videretur, retinuit, vt & Purpura & reliqua Persica ornamenta. *Curtius lib. 3. & 6. Plutarch. de Fortuna Alexandri.*

Apud Iudæos cadebant super faciem suam, coram rege & adorabant, 2. *Reg.* 14. 3. *Reg.* 1. imo & coram prophetis, 4. *Reg.* 4. & quibuslibet superioribus, *Gen.* 23. 27. 33. 43. 49. 50

Post Diocletianum verò Christiani etiam Imperatores id retinuerunt. Britannio magister equitum, plebeio habitu pedes Constantij amplexus est. *Zonar. tom.* 3. Be-

Anni mundi.		*Anni Christi.*
4377	*Principibus.*	289
	Diocletiano cum M. Valerio Maximiano Hercul. an. 20. Imp. quadragesimo.	
	Varabane Narseo, deinde Varanane 3. Seganesna, mens. 4.	
	Narse, an. 8. Persarum.	
	Affe Æthiopum pret-Ioso, deinde Azgheba, an. 23.	
	Claudio Franc. Duce.	
4390	CONC. *Romanum contra Marcellinum ipsum 300. Episc. & 30. Presbyt.*	302

Anni Christi.

Duo Concilia; Sinuessanum in Campania Episc. 180. siue 190 Ancyranum (Gratiano Anchyritanum, aliis Auquiranū) confirmatum in Trullo ca. 2. Isidor tom. 1. Concil. Plati.

Anni mundi.

4667

lisarius Gilimero Vandalorum regi capto persuadet, vt humi procumbat, καὶ τῷ βασιλεῖ ὑποπεσεῖν τὸν προσκυνεῖν· ὁ δὲ ἐποιεῖτο προσκαπτόμενος, χλευάζων μόνος δακρυσι, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Βελλισάριος προσέπιπτεν αὐτὸν ἐνδακρυόμενος τῷ Γελίμερι, ὅτι οὐχ ὡς αἰχμάλωτος ἐκεῖνος τοῦτο ποιῆσαι ἀπαιτεῖτο, ἀλλ' ὅτι οὕτω νενόμισται προσκυνεῖσθαι τοὺς Ῥωμαίων τοὺς βασιλεῖς, οἱονεὶ χειρίζων αὐτῷ τὸ δυστύχημα. & ita Imperatori adorationem deferat. Cui paret quidem, sed profusus lacbrymis. Procubuit autem etiam Bellisarius humi ostendens Gilimero, quòd non fuisset iussus hoc facere, quasi captiuus, sed quia moris esset adorare Imperatorem Romanorum, veluti eius calamitatem subleuando.

Cætera supra pag. 365.

[Huc iterum referenda sunt de Apocalipsi cap. 3. vbi dicit spiritus faciam hostes tuos, vt adorent ante pedes tuos. Et sanè is honos etiā omnibus piis ac fidelibus pastoribus debetur, sed κατ' ἐξοχὴν vni sanctissimo D. Petri successori defertur ob dignitatem Apostolicæ successioois.]

A*NNVS Christi CCC. quo Constantius Constantini magni pater Cæsar est constitutus; ardente Diocletiani persecutione & Romana sede vacāte propter persecutionis atrocitatē. Hoc superiore tertio centenario doctrina sic continuatur.* Missæ descriptio. *Clemens lib. 7. Strom. it. Tert. Fusè in Apolo. Cyprianus passim, vt ad Cæcilium ep. 63. cuius meminit Aug. lib. 4. de Doct. Christ. c. 21. Orig. sæpius.* Continere verum Christi corpus. *Cypr. Ibid. & lib. de Cœna. & sæpius alibi. Tert. lib. de Resur. carnis.* Eucharistiam esse sacrificium. *Cypr. ex professo ad Cæcilium epist. 63. vbi verum & plenum sacrificium. & de Cœna, sacrificium perpes & semper permanens holocaustum. Tert. lib. de cultu fœmi. Orig. ho. 13. in Leuit.* Baptismum conferre gratiam. *Cypr. lib. 1. epist. 12. vbi baptizans spiritum sanctum confert & baptizatum intus sanctificat. Orig. passim. Tertull. lib. De baptis. quo loco disputat contra eos, qui baptismum Christi & Ioannis eiusdem docent esse virtutis.* Baptismi vnctio, & cæremoniæ. *Cypr. lib. 1. epist. 12. & de duplici Martyr. & lib. de Bapt. Cornelius apud Eus. lib. 6. cap. 43. Tert. de Coro. Mili. de Resurr. carnis, & lib. 1. contra Marcio. & lib. de Bapt.* Purgatorium. *Tertul. lib. 4. contra Martio. temporale animarum receptaculum. Et lib. de testimonio animæ, Cui gratiam debes, ossibus & cineribus eius refrigerium comprecaris, & vt bene requiescat apud inferos cupis. Cypr. lib. 4. epist. 2. Emundari & purgari peccata diu igne. Orig. multis locis, hom. 6. in Exod. ho. 12. in Hiere. 14. in Lucā, & 3. in Psal. 36. lib. 5. & 6. contra Celsū. in Iosue ciuitates refugij illud adūbrasse. Hinc orationes pro defunctis apud Tertul. lib. de Corona militis, de Monog. de anima. &c. Arnobius sub finē lib. 4. cōtra Gētes his verbis. Cur immaniter nostra conuenticula meruerunt dirui? in quibus summus Deus oratur, pax cūctis & venia postulatur magistratibus, familiaribus, inimicis, adhuc vitā degentibus & resolutis corporū vinctione.* Confirmationis Sacramētū. *Tert. de Coro. militis, & de Præscript. Tingit & ipse quosdā, vtiq; credentes & fideles suos, signant & illi in frontibus milites suos, celebrāt & panis oblationē. Nā dū ait, in frontibus signant, clarè ostendit se non de baptismo, in quo vertex signatur, sed de cōfirmatione, in qua frons iūgi solebat, agere. Deinde cùm ait* milites suos *alludit ad vsum confirmationis, quæ est militē Christi roborare. In lib. de Baptismo, Deinde manus imponitur. i. statim post baptisma, &c. Et de Resur. carnis, Caro abluitur, vt anima emaculetur. Caro vngitur, vt anima cōsecrètur, Caro signatur, vt & anima muniatur, Caro manuū impositione adūbratur, vt & anima spiritu illuminetur, Caro corpore & sāguine Christi vescitur, vt & anima de Deo saginetur. (Nam olim vno eodémq; planè tēpore, vt hodie etiā apud Græcos tria simul Sacramenta conferebantur Baptismus, Confirmatio, Eucharistia) Cypr. de Vnctione Chrismatis, & aliis Sacramētis. Quin & epistola ad Stephanum Pap. Confirmationē appellat sacramentū manus impositionis.* Primatus Petri. *Tert. de Pudicit. & in Præscr. & cōtra Martion. Cypr. li. 1. epist. 8. lib. 3. epi. 11 li. 4. epist. 8. vbi nominatim ait Romanā Ecclesiā ab omnibus aliis pro matrice & radice Catholicæ ecclesiæ esse agnoscēdā. lib. 1. epist. 3. & in Tract. de simpl. Prælat. principalem Ecclesiā vocat Petri*

Cathedrã, à qua vnitas sacerdotalis exorta sit. Et li.1. epist.3. lib. 4. epi. 9. Tract. de habit. Virg. Ser.3. de bono patient. & epist. ad Quirinũ, super Petrũ fundatã esse Ecclesiam. Orig. tract. 5 in Mat. hom.17. in Lucam, &c. Denique patres in historia Marcellini Pap. Coniugiũ est Ecclesiæ sacramentum. Verba Tert. de Monog. Pœnitentia. Orig. ho.11. in Leuit. Cypr. ser. de Oratio. & Serm. de Eleem. Tert. lib. de Pœnit. Hinc satisfactio pro peccatis: Ibid. Cypr. & li. 1. epist.3. & li.3. ep. 14. & vbicumque impugnat Nouatianos qui sacramentum pœnitentiæ abolebant. Tert. lib. de Ieiun. & de Pudic. Orig. ho. 6. in Exod. hô. 15. in Leuit. ho. 3. in Iud. Contritio & Confess. Tertull. lib. de pœnit. vbi exomologesim pœnitentiæ ministerium vocat. Cypr. serm. 5. de lapsis, lib.3. epist.8. 14. 16. 18. lib.1. ep. 3. & Orig. ho. 2. & 3. in Leuit. & in Psalm. 37. & alij iisdem locis. Indulgentiæ Pontificiæ. Tert. statim initio lib. de Pudic. Sanctorum auxilia, preces, inuocatio. Orig. sub finem lib. 2. in Iob, vbi hanc formulam præscribit: ô beate Iob ora pro nobis miseris, &c. ho. 16. in Iosuam, vbi hoc probat testimonio senioris alicuius magistri. ho.1. in Ezec. Potamiana martyr apud Eus. lib. 6. hist. c. 5. Cyp. lib. 3. epist. 15. & 18. & serm. de Stella & Magis. Liberum arbitrium. Tert. lib. 2. contra Mart. & initio libri de exhort. castitatis & lib. de Monog. Orig. hom. 9. nu. 12. 20. hom. 6. Iud. & alibi. Cyprian. lib. 3. epist. 3 & lib. 3. ad Quirinum. Methodius Ser. de Resurrect. Iustificatio Orig. ho. in canticum, Ratio fidei primus habeatur salutis gradus. vbi duplicem facit, vnam primam fidei, alteram secundam operum, quæ nihil aliud est, quàm primæ iustificationis incrementum. Sic Cypr. vbique extollit meritum Christi, propter quod iustificemur, & cæteri huius ætatis. Opera bona requiri ad salutẽ. Orig. lib. 1. in Iob 1. tract. 32. in Matt. Ter. lib. de Patient. Cypr. lib. 3. epist. 25. disciplina custos spei, retinaculum fidei. Imagines, Christi, quarum vnam habebat Alexander Mammeæ in suo larario apud Lampridium, Cassiani Martyris super memoria eius. Prudent. περὶ στεφάνων. Quadragesima. Delectus ciborum. Tert. lib. de Ieiunio contra Psychicos. Cypr. de ieiunio & tentationibus. Origenes contra Celsum, &c. Cætera ab istis impugnata confirmant iidem & cæteri huius sæculi scriptores, vt etiam non inuiti confitentur Centuriatores cent. 3. c. 4. de doctr. col. 76. & seqq. c. 6. de Ritibus & cæremoniis col. 120. & seqq. c. 7. de Gubernatione Ecclesiæ c. 149 & seqq. c. denique 10. de Episc. & Doctor col. 215 & seq. Nisi quod inclinatioem doctrinæ, incommodas opiniones, stipulas, næuos, errores doctorum huius sæculi esse dicunt: Prætereo qui refutarunt hoc sæculo Proclum, Nouatianos, Sabellianos, Samosatenos, Manichæos, Donatistas, eadem opera aliquot blasphemias istorum refutarunt.

	Anni mundi.		Anni Christi.
f HVNC omittunt Euseb. in Chron. Theodor. & alij Græci, fortasse vicinitate nominum Marcelli & Marcellini decepti. Vnde Augu. vtrumque distinguit lib. de vnico baptismo ca. 14. & 16.		QVARTVM SÆCVLVM.	
Duas reliquit epistolas, quarum secunda est ad Maxentium Tyrannum, à quo tandem est mactatus.	4390	31. f M. MARCELLVS	302
	4395	Romanus, an. 6.	307
Titulos Cardinalibus diuisit è Gratiano.			
Lucinia virgo potentissima & diues admodum, illi omnia sua bona legat. *Polyd. 6. de inuent. cap. vltim.*		mens. 5. dies 21	
Maxentius Romæ tyrannidem gerit. Mitior deinde in Christianos factus persecutionem prohibet. *Optat. lib. 1.*		Vacat sedes dies 20.	
Pãphilus Martyr magno studio & diligentia Bibliothecam Cæsareæ instruxit, æmulatus Alexandrum, qui Hierosolymis idem fecerat, vndique collectis, Caij, Hippolyti, Berilli & superiorum Ecclesiasticorum scriptis. *Euseb. lib. 6. cap. 21. & 32.*		*Patriarchis,*	
Scholam Philosophicam & Theologicam Cæsareæ instituit. *Niceph. lib. 5. cap 37.*		*Alexandriæ Petro an. 12*	
Iacobus cog. Sapiens, Arnobius Afer Lactantij præceptor, Lucianus Ecclesiastici scriptores.		*Antiochiæ Tyrannio an. 14.*	
Iulianus Antiochenus monachos magno numero col-			

ligit,

Ann. Christi

Hierosolymis Hermone, an. 14

Principibus.

Diocletiano in Ori. & Valer. Maximiano Herc. in Occid. Imp. & postea Constantio Chloro, an. 12 & Galerio Cæsaribus.

Narse, deinde Misdate an. 8. Persarum.

Azkeba Æthiopiæ, an. 23. Vvatero Franc. Duce.

CONCIL. *Cirtense in Numidia, de absoluendis reis proditorum gentilib. et SS. librorũ. Opta lib. 1. August. lib. 3. contra Cresc. cap. 27. in Persecutione Diocletiani, quæ cœpit Diocletiano 9 Maximiniano 8. Coss. Aug. in Breuic. c. 5. in qua & subuersa sicut quasi per totum mundum Ecclesiæ, & cunctæ sacræ scripturæ, quæ inueniri poterant, in plateis combustæ.*

32.

307 g M. EVSEBIVS Græcus medicus, an. 4

311 mens. 1. dies. 3.

Vacat sedes dies 1.

Patriarchis.

Alexandriæ Petro.

Antiochiæ Tyrãnio.

Hierosolymis Hermone.

Anni mundi.

ligit, tandémque martyrio tollitur. *Metaphrastes.*

Primus an. Constantij Constantini magni patris, trecentesimum Christi attigit.

HVMANA.

CVM priores Augusti, vt consules salutarentur, primus Diocletianus voluit vt Deus adorari, velut in ipso esset cælestis maiestas, fratrem solis & lunæ se nuncupans. *Pomp. Lætus. Euseb. in Chron.*

Solus omnium priuatus (Nam dudum imperium deposuerat) inter deos à senatu refertur

Maximianum Herculium regni socium assumpsit, deinde vterque generum suum. Diocletianus quidem Maximinum Galerium, Maximianus verò Constantium Chlorum, anno Imperij Diocletiani quarto, Cæsares fecerunt propter Achilleum, qui Ægyptum inuaserat. *Euseb. Lætus.*

Carausius Britannias occupat, quę demum anno decimo recipiuntur, quando Narseus Orienti bellum intulit, *Idem.* Achilleus Ægyptum obtinuit, at Alexandria octauo obsidionis mense recuperata est, cæsis vbique defectionis auctoribus, *Euseb. lib. 7. cap. 32. & in Chron.*

Achilleus bestiis dilacerandus opponitur. *Pomp.*

Galerius, quæ Narsus in Oriente occupauerat, recepit Assyriam præterea & prouincias quinque trans Tigrin subiecit, quæ à Traiani tempore à Romanis defecerant. *Euseb. & Lætus.* Sic Imperij fines ab ortu ad Indos vsque propagati sunt, à meridie vsque ad Æthiopas, qui per legatos accessere, ab Aquilone vsque ad barbaras ferásque Sarmatarum nationes, ab occasu vsque ad Gensoriacũ, simul & Britannicum Oceanum, vt tam amplum imperium ad vnum Constantinum magnum delaberetur, sub quo Dei religio & cultus publicè, liberè, securè, latissimè, longissiméque propagaretur & Idolorum impuritas letale vulnus acciperet.

Iulius Capitolinus, Ælius Lampridius, Flau. Vopiscus, Trebel. Pollio, Ælius Spartianus, historici Romani.

g EX LAICO factus fertur Papa. *Socr.* Tres scripsit epistolas. Eius tẽpore Christi crucẽ Hierosolymis repertã nonnulli tradidere, sed rectius sub Syluestro, an. 323. *ex Euseb. Onuphrius.*

Donatus Numida sectæ suæ initium dat in Africa, indignatur, quòd Cæcilianus in Episcopatu Carthaginensi sibi fuisset prælatus. Deinde schisma in hæresim conuertit. *Hiero in Catal. August. de hæres.* Obiecit cum suis Cæciliano, quòd in perse-

4395 cutione sacros libros gentilibus cremandos tradidisset, vt & multa alia, quibus, septem annis pòst, ad se relatis Constantinus iudices Episcopos Romæ dedit Miltiadẽ, Marcum &c.

4399 *Euseb. lib. 10. cap. 5. Opt. lib.* 2. Deinde propter prouocationem Donatistarum alios Arelati. Denique ipse met postremò Mediolani Cæcilianũ absoluit. *Augu. ep. 162. & lib. 3. cõt. Cresc. c. 71.*

Vnde & posteà Cecilianus Niceno concilio interfuit. *In actis conc.* Et quidem solus ex tota Africa, cùm tamen ex Libia & Thebaide plures eò venissent. *In actu quinta Synodi.*

Ecclesiam Catholicam de toto orbe periisse, & apud se & suos solũ remansisse idem Donatus docuit. *August. hær. 69. & contra Epist. Parm. lib. 3, cap. 2.*

[Eadẽ opinione falsa sui huiusce seculi nouatores suffarcinati iactant se esse reformatos, quamuis Ecclesiã esse Romæ non negent, sed corruptam esse audent blaterare.]

Gręci istius hæresis, præter Theodoritum de fab. hæret nihil meminerunt, fortasse quia Italiam, Hispaniam, Africam, Galliam duntaxat peruasit, quod significat, *Aug. lib. 1. cont. literas Petil.*

Maiorinus primus Donatistarum Episcopus, cui successit

Donatus alter, qui hoc schisma valde confirmauit.

DVODECIMVM bellum per Maximinũ Imp. in Oriẽte: in quo occubuit Miltiades PP. Pampbylus martyr & plerique alij *Euseb. 8. cap. 17 Oros. 7. cap. 28.*

Ab aliis nõ separatur ab vndecima siue Diocletiani, quoniã taoquan eius fuit hereditas & continuatio.

In ea Miltiades nõ videtur consumptus. Nam sub Constantini principatu, post Maxentij & Maximini obitum Romę vixit è *Ruffino lib. 1. hist c. 5. & Opt lib 1.*

Vnde ab ipso Constãtino iudex datus est, cum quibusdam aliis Episcopis in causa Cæciliani Episco. Carthaginensis. *Itaé*, quæ postea tamen decisa est à Ritheto Augustoduno Episcopo, eodem iubente. *Aug. lib. 1. contra Iulianum, cap. 2. tom. 7.*

Nam sub eo Constantinus se Christianũ profitetur, anno Domini 312.

In Gallia, Germania, Hispania & Britannia, quas regebat Constantius, à persecutione pax fuit. *Euseb. lib. 1. de vita Const. Sozom. lib. 1. cap 6.*

Tam prope excepit hæc persecutio vndecimam Diocletiani & Maximiani, vt hunc multi cum Maximino confundant, & Epiph. lib. de mens. non videatur diuidere. Nam Diocletianeam durasse ait vsque ad septimum Constantini Mag. Sed fuit duplex. Inchoatam enim persecutionem persecuti sunt & absoluerũt per octo annos Maximinus in Oriente, Maxentius in Italia, Galerius, deinde Licinius in Illyrico, Maximiani & Diocletiani successores. *Eus. lib. 8. cap. 17. Spencans cent 2 apophthegm 5.*

4399 Pax duntaxat Christianis in illa imperij parte, quam Constantius Constantini pater fuerat sortitus. *Ibidem, Apophtheg. 9. è Sozom lib. 1. cap. 6.*

Fames, Pestis, & omnis generis miseriæ, crudeles Christianorum neces consequuntur. *Eusebius libro 9. capite octauo. historiar.*

4403 Vbi Diocletianus & Maximian⁹ Herc. vel ob ætatis defectũ, vel perturbatione animi, eodẽ die, hic Mediolani, ille Nicomediæ, vltro purpura deposita imperio se abdicassent, Cõstãtius, & Galerius Impp. facti, ita imperium diuiunnt, vt Constantius Galliæ, Hispaniæ, Aphricæ, Italiæ & Occidenti præesset, Galerius Illyrico, Græcię & Orienti. Postea Constantio Imperium Aphricæ & Italiæ recusanti & Galeno relinquenti Galerius Seuerum filium adoptiuum illis præfecit, & Maximinum Orienti. Demum audita Seueri morte, collegam sibi adiunxit Licinium. *Eusebius octauo, cap. 15. & 16. oros. libro 7. cap. 25.*

Diocletianus, qui in Oriente persecutionem exercuerat, latrans vt canis, *Niceph. lib. 7. cap. 20.*

Maximianus, qui in Occidente, teste se interemit, vndecimæ persecutionis auctores, quæ est à Nerone decima. Aurelius Victor vtrumque miserè interisse etiam fatetur.

Cœlus siue Coyllus Asclepiadoto cæso Britanniam occupat, pace à Constantio obtenta. Constantius enim Helenam ipsius filiam vxorem babebat, ex qua Constantinum magnum genuerat.

Sapor secundus huius nominis Christi Domini 310. in vtero matris coronatus est, & annis 70 regnauit. Cum Constantino Magno, Constantio & Iuliano Impp. continoua bellã gessit. Sibi reddita Nisibi & Mesopotamiæ parte, ad turpe fœdus adegit Iouianum, imperij quàm gloriæ cupidiorem.

h SCRIPSIT epistolam de Sacramento confirmationis. *Tom. 1. Conc.*

Primus constituit, vt nulla ratione in prima vel quinta feria Quadragesimæ siue Sexagesimæ quis ieiunare præsumeret. *Carolus Magnus in fragmento veteris Eccles. & c. Ieiunium, de cons. dist. 3.*

Principibus.

Eisdem Imp. & post eos Constantino Mag. Occi. an 31. Maximino Galerio, an. 2. Orientis Imp.

Misdate Persarum rege octauo, deinde Sapore. 2. an. 70.

Azgbeba Æthiopiæ pret-Ioso.

Valtero Franc. Duce.

CONCIL. *Ancyranum 2. in Galatia Episc. 18 Celebratum quoque est concilium Carthagine. Episco. 70. indignum quod referant Magdeburgenses inter concilia Ecclesiastica, & fingant fuisse Carthaginense 2. cum August. in Breuiculo & Opt. lib. 1. illud iniustum & iniquum pronunciet.*

33.

h M. MILTIADES 313 siue Melchiades Apher, an. 4. mens. 7. dies 9. 315

Vacat sedes dies. 7.

Patriarchis.

Alexandriæ Petro Achille, an. 12.

Antiochiæ Tyrannio, Vitali Apollinarista, an. 5.

Hierosolymis Hermone, mox Macario, an. 20.

Principibus.

Constantino Magno Occid. an. 31.

Maximino Gale. cum Licinio Orien. Impp. & tyrannis. Maxentio in Italia (quem vicit Constant.) Maximino (quẽ duobus prælijs Licinius debellauit) in Orientis & Ægypti partibus.

Anni Christi.

Sapore Persarum nono rege (qui in vtero matris an. 310. coronatus est) an. 70. Nicep. lib. 7. cap. 20.

Azgheba Æthiopiæ pret-joso.

Degemberto seu Dagoberto Franc. Duce.

CONCILIVM *Neocæsarense Episc. 17. confirmatũ in Trullo. Isid. tom. 1. Concil.*

Indictiones Constantinianæ quæ pertinent ad Iustiniani tempora. Illis enim sunt imperata.

34.
i *Sanctus* SYLVESTER
315 I. Romanus, an. 23.
mens. 10. dies 11.
338

Vacat sedes dies 15.

Anni mundi.

cons. dist. 3. id est, die Dominico siue Solis, & Iouis, quòd ij dies ieiuniis essent sacrati apud Paganos. *Damas. in Pontif.* Ferias esuriales appellat Plautus & Græci νηστίμους ἡμέρας.

Donatus à quo Donatistæ siue Donatiani Numida (Nam alius fuit Carthaginensis 2. Episcopus Donatistarum) suum virus ex schismate in hæresim paulò pòst versum dilatat, quod sub ann. 305. cœperat excitare, occasione edicti Diocletiani de comburendis libris Christianorum. *August. lib. 3. contra Cresc. cap. 27. & lib. 7. de Baptis. cap. 7.*

Theophilus Gotthorum vlteriora Istri tenentium primus Episcopus, qui Concilio Niceno interfuit. *Soc. lib. 5. cap. 38.*

Vnde liquet falsum esse, quod aiunt Gotthos vsque ad Valentis tempora Christum penitus ignorasse.

HVMANA.

Indictiones, quæ 15. annorum spatio definiuntur, & sunt temporum indicationes & notæ, incipiunt anno Domini 313. Constantino, 11. & Licinio 11. Coss. *Onuphrius libro secundo Fastorum.*

Sunt autem institutæ, ne tributorum soluendorum memoria laberetur. *Sacrobos. in computo.* Nam indictio certi tributi genus. *Padianus in 4. Verrinam & lib. 7. Codicis.*

Finis persecutionis anno, 312. Tum enim Constantinus Magnus ex Galliis Romam profectus, Maxentio tyranno extincto, Christianum se apertè professus est. Neque vlterius persecutionem (vniuersam) fore credimus, nisi eam, quam sub fine iam sæculi Antichristus exercebit. *Sulpit. discipulus D. Martini lib. 2. hist.*

313. Galliam, Hispaniam, & Britanniam à patre Constantio acceptas retinens, Italiam & Africam Maxentio ademit, & Constantiam Sororem Licinio in matrimonium tradidit Mediolani.

Sic Licinius primum Constantini gratia Christianis pepercit, & communibus armis Maximinum sæuientem deleuit, sibique Orientem vendicauit.

Inde subortis simultatibus, à Constantino Illyrico spoliatur, prælio ad Cibalas in Pannonia superatus.

Inde 319. vt Constantinum exacerbaret, Christianos cogere ad sacrificia cœpit. Itaque 323 & 324. bello à Constantino in Thracia & Bithynia victus imperio primùm, deinde vita exuitur. *Ex Eusebio, Zosimo & aliis.*

Maximinus à Licinio superatus, Tharsi viscerum morbo obiit. *Euseb. lib. 9. hist.*

Sextus Anienus Ruffus Poëta, qui vertit Arati Phœnomena & Dionysium de situ orbis. *Vasæus in Chron. Hispan.*

4403 i FESTVM ad vincula Christi Domini, rogatu Constantini instituit. *Polyd. lib. 6. inuent. cap. 8.*

Primus altare lapideum Chrismate delibutum (vt Iacob 4426 Gen. 35.) erexit, ac vt deinceps super lapideo celebraretur, instituit. Antea enim ligneum vsurpabatur, vt tempore persecutionum facilius transferri posset.

Antiquum autem & primum altare D. Petri ligneum in Lateranensi Ecclesia recondidit, in quo, venerationis causa, solus summus pontifex celebrat.

Immobilem, credo, Ecclesiæ sedem fore illic deinceps prophetans, quicunque tandem casus exorirentur. Eodem enim spiritu Salomon post quadringentos annos Tabernaculum, arcam, propitiatorium, Cherubos, Altaria, mensas, Candelabrum, & alia Mosaica fixit, ac ex motoriis & portatilibus ratione temporis stataria & immobilia fecit, lignea & leuioris materiæ in lapidea solidáque conuertens.

Ritum dedicandi & consecrandi templa illustrauit.

Constantinum baptizauit. *Cedrenus, Zonaras initio Tom. 3. Niceph. lib. 7. cap. 35. & ante eos Theophanes Graptus in sacra histor.* *Anni mundi* *Anni Christi*
Alioqui Constantinus minime potuisset factus quotidianis interesse, à quibus nondum initiati baptismo excludebantur,
cùm tamen ea etiam in castris peragi quotidie sibi præsens 4405 315
curaret, aram & templum tentorium circumferens. *Euseb. de vita Const.*

Eusebius tamen lib. 4. de vita eius, ita obscurè de quondam eius Lauachro (Nam baptismum non appellat, & an intelligat iure dubites) loquitur, vt de eo plane incertus fuisse videatur.

Huic & eius successoribus Constantinus Imp. qui se iam Christianum professus ante triennium fuerat Miltiade pont. dono dedit Romam & omnia imperatoria indumenta ac ornamenta: veluti sceptrum & Diadema, vt manifestè probat Eugubinus duobus libris, & testatur Photius patriarcha Græcus, itemque Theodorus Balsamon, tit. 8. Nomocanonis Photij cap. 1. Respuit tamen diadema aureum sibi à Constã. oblatum. *Sabel.*

Ego semper negaui hanc consequentiam Aliqua sunt ficta & addita ad Donationem Constantini, ergo omnia sunt ficta. Nam certum est Constantinum multa donasse Romanæ Ecclesiæ, alia & multo plura aliunde accessisse, siue largitionibus principum & diuitum, siue testamentis piorum, siue acquisitione Pontificum, permutatione, &c. quod pluris facio, diuina prouidentia & dispensatione, vt alicubi visibilis Ecclesię Monarchia aduersus tyrannorum, hæreticorum & inferni potestatē figeretur, iuxta Prophetarum oracula, &c.

Quæ hæreticis eam prorsus labefactare conantibus vnum id respondeo, quod Iephte, *Iudicum vndecimo*, Regi Ammonitarum sibi reddi terram Galaad postulanti. *Quod Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedet possessionem. Nisi fortasse doctere potes, quod quisquam de ea turgatus sit per 300. annos* (hic per mille & amplius) *Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentasti.* Quibus hæc addo. In fundis præscriptio aliquot annorum sufficit. Deinde ratio, legitima successio, populi consensus satis dant iuris Regi Francorum, vt Fràcia iustè possidatur, & consensus Italiæ, atque adeo Ecclesiæ, totiusque orbis, ad idem ius dandum Pontifici non valebit? Præterea hinc apparet non sine Dei numine Constantinum imperij terreni sedem Constantinopolim transtulisse, vt regnum Ecclesiæ à Daniele prædictum Romæ haberet sedem, quòd mox Occidentis Cæsares, Constans & cæteri, qui per aliquot secula sunt consecuti, Roma semper cesserint, & imperij Occidentalis sedem alibi locarint, vt Mediolani, vt Rauennæ, &c. Quòd denique Constantinus Heraclij nepos, Michael & aliquot alij eam voluerint Romam rursum quidem inferre, sed non potuerint. Nempe, quoniam Romanus Põtifex, nec armis nec vllo alio studio, ipsorum conatibus occurrebat, Deus suæ Ecclesiæ agebat causam, cuius interest principem aliquem ministrum esse, qui Tyrannos, Hęreticos, Schismaticos, &c. diuina authoritate coerceat, terreat, fulminet, in ordinem redigat.

Zosimus ista quidem dolet, sed interim significat, quod Calumniæ infitiantur. *Constantinus (inquit) cessit Roma, & Constantinopolim à se instauratam Imperij transtulit, quod se Romanis sciret inuisum ob mutatam religionem.* Cessit, cui? Non Senatui, non populo, nam nemo id scripsit. Sed nec senatus populus ve de eo vnquam mouit litem. Pontifici igitur, qui vt suam ab eo tempore possidet, seruat, de ea antiquas habet tabulas, testi 4426 338
monia & censuras.

S. Damasus, qui Constantinum vidit, de ea scripsit, vt vel Centuriatores affirmant cent. 4. cap. 7.

Patriarchis.

Alexandriæ Achille, Alexandro, an. 7. Athanasio, an. 46.

Antiochiæ Vitali Apollinarista, Philogonio, an. 5. Paulino, an. 1. Eustathio, an. 7. Euliano Ariano mens. 1. Euphronio Cæsariensi Arian, an. 1. Placido Arian. an. 3.

Hierosolymis Macario, deinde Maximo tertio, an. 16.

Constantinopoli Alexandro primo Patriarcha, an. 23.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Calcoodylas Græcus auctor lib. 1. de gestis Turcarum apertè agnoscit his verbis. Romani cùm nacti essent imperium in orbe longè latissimum, commiserunt Romam Pontifici maximo, (*audi*) ipsi verò transierunt in Thraciam, Bizan-
315 4403 tium, quæ nunc Constantinopolis est, Thraciæ metropolim constituentes.

Eò etiam pertinet edictum Donationis Constantini à B. Isidoro editum, è cuius Donationis actis, pars citatur in Synodo Niceua 2. generali de imaginibus SS. Petri & Pauli Constantino à Syluestro ostensis, & de eius baptismo.

Item ea quæ (ex iisdem haud dubiè actis) tradunt Greg. Turonensis lib. 2. hist. Beda in Chronicis, Adrianus Papa ad Constantinum & Irenen. Nicepb. lib. 7. cap. 33. & 35. & lib. 8. cap. 3. & 54. de curata lepra Constantini & eius baptismo. Item Theophanes Nicææ Episcopus, Georgius Cedrenus Zonaras Tom. 3. & Theodorus Balsamon.

Ammianus Marcellinus Ethnicus tale aliquid innuit, dum de opibus & potentia Rom. Pontificis conqueritur & dolet, libro 27.

Principibus.

Constantino Magno Occid. & Licinio Oriēt. Postea solo Constantino Imp. quadragesimo sexto.

Iustinianus Imp. centum pòst annis, illam Donationem confirmauit: deinde Theodoricus siue Arithbertus Longobardorum rex, Pipinus, Carolus Magnus, Ludouicus Pius, Otho denique Magnus in publico Rauennatensi concilio, vt etiam Centuriatores totidem verbis referunt Cent. 10. cap. 10. pag. 538. in Leone 8. & Ioanne succeff. ex authentica fortasse Iustiniani, Vt Ecclesia Romana centum annorum gaudeat præscriptione, &c. Radulphus item Haspurgius contra eos, qui istud iactitant commentum esse Nicolai & Clementis Pontificum.

Hinc cap. Ego Ludouicus, dist. 63. in Decretis Gratiani, vbi non donat primus Romam Pontifici, vt nonnulli calumniantur, sed sicut (ait) à prædecessoribus vestris vsque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis & disposuistis.

Sapore Persarum rege nono.

D. Gregorius sub ann. 600. in Epistolis patrimonium Ecclesiæ amplissimum & per Occidentem late patens, quo ipse frueretur, demonstrat. vt infrà suo dicam loco. Quo tempore D. Isidorus in historia sua, vt Nauclerus citat generatione. 11. Chronic. *Constantinus*, inquit, *vrbe cessit Pontifici, ornamentisque imperialibus, diademate videlicet, & albo equo, quo vectabatur.*

Planè vt Photius constant. Romanæ sedis alioqui æmulus, qui in Nomo canone nuper à quodam Henrico Hæretico verso & typis Oporini publicato, sub an. 860, integrum eius exemplar ab interitu vindicauit.

Nicephorus lib. 7. cap. 49. *Lateranense Palatium Christo sacrauit & dedit.* (quod antea attigerat D. Hieronimus, Tom. 1. Epist. ad Oceanum, & vsque hodie experientia probat, dum ea est præcipua Rom. pontificis sedes) Et cap. 46. *Ex ærario suo dotauit omnes orbis Ecclesias & Episcopatus pro ratione & dignitate cuiusque.* Multo igitur magis Romanam, quàm Eugubinam, &c. Consule & lib. 8. sub finem cap. 3. & 4. lib. 10. cap. 5.

Azgheba Æthiopiæ, deinde Samra, an. 3. Aiba, an. 16.

Hinc lib. 1. Iuris Orientalis in constitutionibus Leonis Iconomachi est caput περὶ πατριμωνίων τῶν ἐν ῥώμῃ ναῶν quorum pecuniam Leo, odio Romanæ Ecclesiæ in ærarium publicum conferri iussit. πάλαι γόμενα (inquit) τῶν ἱερῶν ναῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ κορυφαίων, ἔκπαλαι τελούμενα τάλαντα, τρία ἥμισυ τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προσέτα-

Degemberto, Clodio II. & Clodomero Francor. Duc.

338 4426 ξεν. Patrimonia quæ dicuntur Romæ templorum SS. Apostolorum & præsulum, talenta tria semis quæ iam olim pendebantur, publico ærario pendi iussit.

Per Apostolos Pontifices Apostolorum successores, per Coryphæos Cardinales videntur significari.

Anni mundi. | Anni Christi

suo in Pannonia circ.ann.1130.ex Priuilegij formula quę-dam citat Gratianus, circa 1150. dist. 45. cap. Constantinus, & 12.quæst.1.cap.Futuram.Bartulo.Picernus & plerique alij vel totam vel partes proferunt.

4403 Hugo Floriacensis lib.5.Antiquit. cap.4. Vincentius Bellouacensis historiæ suæ lib.13.cap.54 55.56. vocans illud Epistolam Constantini ad omnes Episcopos.

Suffragantur Hebræi, secundum R. Abraham Leuita in Zikron Dibré Romi הוא יצא מרומי ונתנה לנוצרי אותו
עד היום ותוזבבה פריכת קמשיגרה ביכרל ו
Ipse exiit Roma & dedit eam sacrificiis Idumæorum (sic Christianos appellant) ad hunc diem, ædificata Constantinopoli. Abben Ezra in 11. Danielis, ad illud. *Et super illum Deum non intelliget.* אבו ואמעס שב ביבר מקום רומא שהוא יצבו ותנות לעון ויקרא Senius (inquit) est, decorauit locum Romæ, quę, erat sedes eius & reliquit eum iniquitati, (sic impiè de sanctis Apostolis loquuntur) quę vocatur Petrus.

Nec obstat, quòd per aliquot annos ea plenè non sunt potiti Pontifices. Nam iniuria Principum iusto rerum dominio & iuri neutiquam detrahit. Christo filiorum Dauid debebatur, eius tamen possessionem noo adiit statim, &c.

[Si maxime deesset omne aliud testimooium, de illa donatione Constantini: tamen hoc prouidentię nutu geritur, in hunc vsque diem: vt pontifices Roma sua iure proprio potiantur.]

Constantinus imp. fit Christianus visione igneæ crucis, eius signum primus in militaria vexilla transformat, & nummos eo obsignari iussit, quod deinceps à Christianis obseruatum fuit. *Euseb 9.cap.9. Sozo.1.cap 3.* Diem Dominicam & alios dies festos Ecclesiæ ex constitutione veteris Ecclesiæ à iudiciis & laboribus sanctos ipsis etiam paginis esse iussit. *Eus. lib.4. Const cap.18. & 23 L.omnes iudices, C. de fer. Histor. trip. 1. cap 9.* Templa idolorum claudi mandauit. *L.1. de paga. Cod.* Tradit Hieronymus senem eum, idque ab Arrianis fuisse baptizatum, sed deceptus est vicinia nominis, & falso rumore: sibi enim in terræ angulo posito (vt loquitur) multa ignota esse potuisse fatetur lib. de Vir illustr. Itaque quod de Constantio filio dicebatur id traduxit ad patrem: ille enim in extrema ætate fuit rebaptizatus, & vt ait Damas. ab Euseb. Nicomediensi Arriano.

Edicta, ad omnes gentes imperij mittit, vt repudiatis idolis Christianam religionē amplecterentur. *Theod.lib.1.cap.16.* Imperatorum maximus, Gregis nostri Zorobabel. Illius enim instar vniuersam piorum captiuitatem reduxit ab exilio, & diuina templa humi disiecta, in altum erexit. *Theod. in religiosa historia.* implens illud Apocal. 12. *Nunc facta est salus, &c.* Contra Senatus & pop. Rom. voluntatem ab vltimis Britanniæ oris in Italiam venit, Romanos Impp. Maxentium, Maximinum Iuniorem & Licinium armis fregit pietate munitus, religiones ac instituta maiorum aboleuit, Christi nomen colendum proposuit, imperij sedem Byzantium deportauit, pauco tempore Remp. totam mutauit. In rebus gerendis mirè felix, haud dubiè, quòd fidei esset studiosus, bonas artes coluit, &c.

Priscum filium, quòd rem cum Fausta nouerca habere diceretur, interfecit, Faustam autem balneo supra modum accenso suffocauit. Anténe conuersionem an post, ista fecerit sciri negat, *Suidas in Crescente.* Crebertimis legibus omnibus 4429 338
interdicebat, ne idolis sacrificarēt, ne vaticinia sciscitarentur, ne simulachra erigerent, ne sacrificia occulta facerent, ne ciuitates singularium certaminum cædibus polluerent, ne Ægyptij fluuium per viros effæminatos colerent, ideoque

1. PRIMUM Vniuersale Concilium Nicenum, pro diuinitate Christi cōtra Arrium siue iam mortuū, vt vult Epipha. hær. 68. & 69. & colligitur ex epist Synodica lib.5. Socrat cap 9. siue auditum & præsentem, vt aiunt Socr. lib 1. cap 14. Theod. hist trip li. 2. cap 5 Ruffinus, Hierony contra Luciferianos & alij, nam quod duo essent Arrij huius hæresis auctores vt ex Sulp. lib.2. & veteribus liquet facere fuse falli. legatis Rom. Pontif. Vincentio, Victore seu Vito siue Vitali presbyteris. Euseb. 3. de vita Constant. Soc Hist. trip. lib. 2. cap. 1. Niceph. 8. cap. 14. Epist. 318. Epiph. hær. 69 & lib. Ancorat. Ruffin. 1. cap. 1. Niceph. 15 1. 8 Theodor. 1. c. 7. Instinian. leg 4. de summ Trin. & ferè alij. siue Epi. 310 Sozom. 1. cap. 17. Eus. lib 3. de vita Const an plures fuisse 250. quod repetit Socr. 1. cap. 8. In literis Imperatoris apud Socr. 1. cap. 9. leguntur affuisse plures 300. idem Nicep. 8. cap. 14. hist. trip. 2. cap 1. In scriptis Eustachij Antiocheni apud Theod. 1. cap. 8 perhibentur 270 & apud Niceph. 8. cap. 21. fere 270. Nam certum numerum in tanta multitudine reperiri non potuisse fatentur. Illis autem exhibitus est quotidiè commeatus & victus ab ipso Imp. honesta & liberali mensura, Euseb. lib. 3. de vit. Const. 320

vniuersum

Anni Christi. *Anni mundi*

Quatuor concilia prouincialia. Isid. tom 1. Concil.

vniuersum Androgynorum genus, tãquam adulterum, è vita tollerent. *Euseb. lib. 4. de vita Constant.*

Prouinciarum præsidibus legem dabat, vt Dominicum diem obseruarent, & martyrum dies honorarent. *Ibid.*

320 4403 Templa vbique terrarum ædificauit, primùm quidem manibus suis Romæ in Lateranensi palatio describendo conformauit. Quod sane palatium ipse quoque ingentibus impẽsis magnificè ædificauit, & Christo sacrauit. *Niceph. lib. 7. cap. 49.* Notate Luterani canes & illum Græci locum perlegite, qui perspicuè Romanæ ecclesię (cuius vetus sedes est Lateranense templum atque palatium) dotatorem indicat, ne putetis, quæ feruntur de Constantini donatione, penitus fuisse à Lanis conficta, de qua paulò ante.

Romanum Episc. 278. seu. 275.

Ex publicis tributis, per singulas ciuitates vectigal certũ deduxit, ac cuiusq; loci ecclesiis & clericis deputauit, eamq; munificentiam firmã ac perpetuã haberi lege statuit. *Sozo lib. 1. c. 8. & lib. 5. cap. 5.* & donationem validam in perpetuum esse sanciuit. *Trip lib. 1 cap. 9.* Obsecro, lector, an in ea lege prætermisisse tibi videtur Romanam Ecclesiam, qui secundum Deum, suam omnem salutem & beatitudinem (fuit enim à Syluestro conuersus) debebat?

Prouocationes à ciuilibus iudiciis ad Episcopos concessit, sed & potiores eorum, quàm aliorum iudicum sententias esse voluit. *Sozo. lib. 1. cap. 9.* Iudicium & iurisdictionem in clericos eisdem mandauit. *Niceph. lib. 7. cap. 46.*

Romanum aliud Episc. 75.

Vbique locorũ sacerdotibus immunitatem concessit. *Sozo. lib. 1. cap. 19.* quam legem confirmant Constantius & Constans. *lib 3. cap. 17.* Iouinianus & reliquit. *Theod. lib. 4. cap. 4. & 11. Sozo. lib. 5. cap. 5.* Literis fauit, institutis multis scholis & bibliothecis, & earum professores multis priuilegiis, immunitatibus, stipendiis, & honorariis donauit. *Is. Medicos, Cod. de professoribus & Medicis.*

Iudæor templum suum Hierosolymis restaurare nitentes grauiter mulctauit. *Chrys. orat. 2. in Iudaeos.*

Elibertinum prope Granatam in Hispania Episc. 19. seu Illiberitanum ad radices montis Pyrenei, cui interfuisse Helenam matrem Const. cum Constante nepote ait Ioha. Gerundensis.

Hospitia pauperum, puerorum, senum, ægrorum, infirmorum, rogatu Episcoporum per totum imperium primus constituit, de ea te latis legibus & edictis. Atque hinc deinceps Xenodochia, Procbodochia, &c. *In cod. Theodos. & Iustin. lib. 1. & 2. de mendicantib.*

Hæreditates confessorum exulum & martyrum, qui in fidei confessione obierant, modo nullus superesset sanguinis propinquitate coniunctus, ab Ecclesiis adiri iussit. *Eus. lib. 2. Const. cap. 21. 36.* Hinc magnæ opes Ecclesiis partæ.

Quamuis tantus esset, non tamen canum, Paganorũmque linguas effugere potuit, (vt Zosimi, &c.) à quibus sic memorię proditum est. Decem primis annis præstantissimus, 12. sequentibus latro, 10. nouissimis pupillus ob immodicas largitiones. (Ecclesiis certè & Christianis facta) *Egnat.*

Pacauit orbem Romanum, sibi Scythas subiiciens, Indos & Persas amicos faciens. Cum Persis dimicans secum habebat sacerdotes & tabernaculum speciem gerens Ecclesiæ. Vnde Missæ castrenses, ex quo tempore Romanorum cohortes, Numeri nuncupatæ, singulæ fecerunt sibi templum motorium, illicque sacerdotes & diaconos habuerunt. *L. omnes iudices. C. de feriis. Trip. lib. 1. cap. 9.*

In hoc Hispania in quinque prouincias distribuitur, & singulis prouinciis assignantur Episcopi Metropolitani.

Athanasius Alexãdrinus, qui mense 5. post conciliũ Nicenũ Episcopus ordinatur. Arnobius presbyter præceptor Lactantii, Iuuencus poëta Hispanus, *Ruff. 1. cap. 19. & 20. Hieron. in*
4429 *Chron.*

338 Enstathius Episcopus Antiochenus post res Concilio Niceno cõstitutas scriptum edit in quo *consubstantialem* Patri filium defendebat. Cui Ariani responderunt, & cõcilio Antiochiæ habito eum & Athanasium Catholicorũ principes fictis

Anni mundi.		*Anni Christi*

criminibus traducunt, hunc etiam obiecto adulterio Eccle-
sia depellunt.
Athanasium verò Constantinus aduersus falsa eorum cri
mina defendit. Quem tamen tandem (an.340.) relegauit in
4403 Galliam Treuiros , vt pacem Alexandrinæ Ecclesiæ daret, 320
sed moriens paulò pòst eum restitui iussit.
Lactantius Firmianus Crispi Cæsaris magister , adeo in hac
vita pauper, vt plerúmque etiam necessariis indiguerit. *Euseb.
Chron.* Nazarius Rhetor, cuius filia Eunomia virgo Christia-
na, in eloquentia patrem æquat.

Gangrense 1. in Paphlagonia in Trullo confirmatum, contra Eustathium Sebastiensem Episcopum & eius sectatores, Aërium & alios. Eodem ferè anno quo Nicenum. 1. To. Conc. de traditionibus & ceremoniis Ecclesiæ, vt ieiuniis statis, orationibus pro mortuis, locis & Basilicis martyrum, eorum reliquiis & memoriis.

Festum exaltationis crucis Hierosolymis cœpit. *Niceph.* 8.
*cap.*29. id est, Festum inuentionis crucis. Nam quod *liber* 1.
Conc. in epist. Eusebij , tribuit eius institutionem Eusebio
Papæ constare non potest.
Ab Imperio Constantini, Hierosolyma à Christianis ornari
ædificiis cœpta. *Zosimus lib* 5.
Helena Imp. mater à Syluestro Rom. conuersa *Nicep. lib.* 7.
*cap.*40. Niceno iam Concilio celebrato lignum crucis à se
Hierosolymis cum multis miraculis inuentum thecis argen-
teis exornat. an 326. (Onuphrio 323.) *Euseb. de vita Const. Ruf-
fin. lib.* 1. *cap.* 7. & . 8 *Tripar.* 2. *cap.* 18. *Amb. de obitu Theod. Eutrop.
lib.* 2. *Paulinus epist.* 2. *Sulp. lib.* 2. *Socr.* 1. *cap.* 17. *Euseb. in Chron.
Theod.* 1 *cap.*18. *Sozom.* 2. *cap.* 1. *Vt D. Hieron. & cæteros prætercam,
qui omnes singulari impudentia arguunt Magdeburgenses, Cent.* 4.
cap. 13. *hanc inuentionem inficiari ausos.* Macarius Hierosl. erat
Episcopus.
Eusebius, ob arctam necessitudinem cum Pamphilo , co-
gnomento Pamphili , Cæsariensis Episcopus , annos 325.
complexus, à Christo ad Constantinum Magnum historiam
Ecclesiasticam conscripsit ex Philone , Iosepho , Clemente
Alexandrino , Egesippo, Hyppolyto, Papia & aliis, *Niceph.* 1.
cap. 1.

Arelatense. 1. & 2. *in Galliis, vbi causa Cæciliani est indicata cōtra Donatistas. Aug. epist.* 162. *ad Primum conuenisse* 600. *Episco. tradit Ado, quinque aut sex annis ante Nicenum. Secundum continet plures canones Nicenos, præter illos* 20. *qui extant.* 322

Arianismum ante Synodum redolebat. *Theod. lib.* 1. *cap.* 6.
Hieron. Apolog. Et fortasse pòst. Nam in multis locis parum
orthodoxè sensit. Vt de Demonst. lib. 4. cap. 3. Filium vo-
cat Patris δημιούργημα, item ὑπηρέτην, atque à Patre suffe-
ctum fuisse, vt per eum tanquam per organum quoddam
omnia digererentur. *lib.* 5. *cap.* 1. secundam causam vocat Fi-
lium & *cap.* 6. secundum Dominum, vbi eum etiam inferio-
rem Patre esse probare nititur. & *cap.* 4. secundas honoris par-
tes consecutum esse, vbi & vnum solum verum Deum, qui
ita appelletur, esse Patrem, secundum autem, hoc est, Filium,
participatione duntaxat veri societatem consecutum esse. *Et
mox.* Eum post Patrem tanquam Deum honorandum esse,
propter inhabitantem in ipso Deum. *Et paulò post*, Eum solum
propriè Deum dici posse , qui Deitatem à nemine accepe-
rit , & Filium propter Patrem θεοποιεῖσθαι, Deum effici.
Cap 8. Patrem Filij esse deum ac dominum. *cap.* 11. Præstan-
tiorem quidem esse omni angelica natura , at minorem pri-
ma causa. *c.*17. Dei nomen soli ingenitæ naturæ conuenire.
In præf. lib. 6. *vt* & *lib.* 5. *cap.* 5. filiū esse patris ὑπουργὸν & δευ-
τέραν μετὰ τὸν πατέρα οὐσίαν. & *lib.* 5. *cap* 3. Patrem dominum
esse Filij & Filium dominum Spiritus sancti quem locum
proinde Latinus interpres noluit vertere.

Quidam addunt Aurelianense 1. *præside Episcopo Martino, quod fortasse, est illud , quod ex Episcopis omnium mundi partium sub S. Martino celebratum fuisse ait Arelatense* 2. *cap.* 18.

Chronicum ab orbe cond. vsque ad annum Christi 300.
condidit, cui Hieronymus adiecit annos 50. Prosper Aqui-
tanicus 60. Palmerius Florent. 1040. Palmerius Pisanus 30. ita
totum desinit, an. 1480.
4426 Nicenum concilium cœpit 14. Syluest. *Euf. in Chro. Plati. in* 338
Syluestr. Regino. & plerique alij. Quidam volunt sub Iulio. *Sozom.*
1 *cap.*18. *Histor. Trip.* 2. *cap.* 1. *Niceph.* 8. *cap.* 14. *Platina in Aga-
thone. Beda in Chronolog.* Durat 3. an. & paulò plus. *Niceph.* 8.
cap. 26. Eius initiū variè à scriptoribus traditur. Nam eū annum

Anni Christi. | *Anni mundi.*

alij dicunt esse Christi 322. alij *vt Euseb. in Chron.* 324. alij 325. alij 316. alij 328. quidam 330. quidam, vt plerique Græci, 333. quidam 338. *vt Volater. & Beda.* Alij Consulatum Paulini & Iuliani. qui fuit an. Christi 325. id est, 17. siue (vt alij volunt)

325 4403 18. Constanti. Mag *Socrat. 1. cap. 13. Niceph. 8. cap. 26.* quorum ille ad. 20. diem Maij, hic ad vndecimum, Onuphr. ad Aprilem. alij ad 19. Iunij conferunt. Tanta est annorum à Christo incertitudo, quod veteres per annos, coss. & imperatorum numerarent, non Christi: qui mos, vt censent aliqui, tantùm ab anno eius circiter 600. inualuit.

Ei Victor & Vincentius Romani presbyteri, quos nunc Cardinales appellamus, & Hosius Cordubēsis loco Syluestri præsederunt, *ex præfat. Sardicensis concilij.*

334 *Cæsariense conciliabulum, in quo Athanasio manum mortuo Arsenia dejecisse, sacrum calicē confregisse, & stuprum commisisse Ariani obiecerunt, & absentem damnârunt, quod citatus non affuisset. Athan. in Apologia, Socrates & alij.*

Arius Alexandriæ mulieres castitatem profitentes septingentas veneno suo infecit, quæ vnà cum illo vrbe expulsæ sunt. *Epiph hæres. 69.*

Cœpit suum virus, an. 319.

Istius libros præcepit Constantinus cremari, & eum, qui eos celare deprehensus fuisset, capitali supplicio affici. *Socrat. lib. 1. cap. 9.*

Arium cum suis asseclis in exilium misit. *Ruff lib 1. cap. 5.*

Quos, subdola ipsorum confessione deceptus, postea ab exilio reuocauit, *Socrat. lib. 1. cap. 27. 35. & 38.*

Niceni patres, cum toti essent in refellendis Arianis, Donatistas missos fecerunt nisi quod reprobarunt Carthaginensis concilij & Cypriani decretum de rebaptizandis hæreticis, quo isti nitebantur, *Aug. lib. 2. de bapt. cap. 9.*

Romanæ Ecclesiæ supra reliquas eminentiam & inspectionem, quam antea consuetudine & iure Apostolico acquisierat, confirmarunt, *6. can apud Ruff. lib. 1. cap. 6. vt & fatentur Centuriatores cent. 4. cap. 7. pag. 550.*

Quinque mensibus post concilium Nic. moritur Alexandrinus patriarcha, Arij mastix, cui Athanasius ille magnus succedit, Antonio Magno Monachorum in Africa patre cōfirmante, atque aduersarios eius omnes oppugnāte, vna cùm Marco, Iulio & Liberio Rom. pontif.

Lactantius senex in Gallia docet, vbi & Magister Crispo Constantini filio præficitur. *Hierony.*

317. primus Patriarcha Constantinopolitanus Alexander, an. 23. Ante hunc quidem ab Andræa Apostolo 23. recenset Nicephor. Constant. in Chronologia Tripartita, at illi Patriarchæ titulum non sunt consecuti, sed Byzantinorum Episcoporum duntaxat. ab agro fortasse Byzantino, potius quàm vrbe, quæ in ruderibus iacebat.

335 *Hierosolymitanum contra Marcellum Ancyræ Episc. ad Sabellij hæresim accedentem. Quod inde Constantinopolim aduocatum est à Constantino, vbi & Ecclesia spoliatur & loco eius, Basilius Ancyram mittitur.*

HVMANA.

Constantinus cum Licinio & Maximino imperauit annos circiter sex, solus 26. Nisi verū sit, quòd aliqui scribunt Liciniū vsque ad 314. Christi annos 14. Orientes imperium tenuisse. Nam si tunc eo deleto Orientem sibi adiunxit, cùm mortē oppetierit, an. 341. non nisi solus 18. annos imperare potuit.

Ludos Olympicos & rationem numerandi per Olympiadas abrogauit. Indictiones inchoauit ab eo anno & die, quo Maxentium prostrauerat, & pacem Ecclesiæ attulerat, à septimo scilicet imperij sui anno, Christi. 316. & 8. Cal. Octob. *Onuph. in Fastis.*

Licinium, cui vitam donarat, sub custodia Thessalonicæ viuentem, quòd Barbarorum multitudinem mercede conducere clam conatus esset, vt bellum restauraret, occidi iussit

338 4426 *Niceph lib. 7. cap 45.*

Eo deleto in Bithynia, & Oriente sibi adiuncto, ex Tracia in Asiam & Ægyptum transiit victor ad illas prouincias ordinandas, vbi cum tumultus graues cœptos an. 319. accepisset, ex

Anni mundi. *Anni Christi.*

Syluestri authoritate coocilium Niceam indixit, an. 324. sequenti verò, conuenientibus Episcopis, 318. aperuit. Nam his vehicula & iumenta ad celeritatem itineris suppeditauit.

Inde templum magnificentissimum, in monte Caluariæ ad sepulturæ & resurrectionis loca ædificat.

Sic mater Helena alterum in Bethlehem loco natiuitatis, alterum in monte Oliueti ad Ascensionis locum, an. 326. Actum S. crucem innenit. de quo suprà.

Vandali à Gotthis in Romanum solum pulsi à Coostantino Poloniam accipiunt, vbi commorantur vsque ad. 13. Arcadij & Honorij.

Clodomerus Francorum rex, an. 326. cepit Turingiam, Galliam inuasit, Sueuis iugum Romani imperij excussit, cum superiores duces Franc. Zelandiam, Holandiam, Sycambriam & Traiectum incoluissent. Fides esto penes *Irenicum lib 3. Exegeseos Germ. cap. 76. Nam Constantinus potentissimos quosque domuit, nedum regulos.*

k Hic Papa Nicenum symbolum inseruit Missæ, in locum Symboli Apostolorum. *Plati.* primus constituit, vt Hostiensis Episcopus pallio vteretur, & ab en pontifex Romanus consecratetur. *Volater. August. in Breuiculo cap. 1.* sed iam ab anno, 267. hunc morem inualuisse docuimus.

Eum Græci ferè omnes prætermittunt, cùm tamen Trip. lib. 4. cap. 1. quæ sub eo acta sunt, narret.

Misit ad Athanasium & Episcopos Ægypó, 70. Niceni Con. canones fideliter descriptos ex exemplaribus, quæ Syluester Romæ reliquerat, è quibus 20 duntaxat hodie extant, Arrianis igne in eos sæuientibus, nisi quòd in Arelatensi 2. eorum aliqui insunt.

Paulus Constaotinopolitanus eiectus à Constantino. *Niceph. in Chron.*

Hyberni, siue Scoti prædicationibus S. Patricij (qui anoo vitę suæ 122. obijt) fidem Christi recipiunt. *Ruff. 1. cap. 11. Niceph. 8. cap. 34. Sigeb. in Chron. Sabell.* Iberi vltra Armenios ad Aquilonem per captiuam. *Ibid. Ruff. cap. 10. Socrat. lib. 1. cap. 20.* Indi interiores miro modo, per Edisium & Frumentium ionenes. *Ruff. 1. cap. 10. Socrat. 1. cap. 19.* Item Armenij. *Suid.*

Vlteriores Galli, Itali & Britanni paulò post sub Constantij imperium, qui propagationem ita curauit & iuuit: item ij, qui circa montem Pyrenæum ad Oceanum vsque Occidentalem habitarunt. *Sozom lib. 1. cap. 6.*

Currebant assiduè omnes naoones ad fidem Christi & baptizabantur, patria simulachra conquassantes, adductæ miraculis sacerdotum, qui sub Gallieno capoui facti erant. *Diaco. lib. 11. in Constantino.*

Ariani ad superius dogma adiecerunt alia, negaodo descẽsum Christi ad inferos. *Amb. in Rom. 5.* Ridendo miracula edita per inuocationem sanctorum. *Idem serm. 91.* prononciando in Christo non fuisse animam, sed corpus expers animæ, quod verbo Dei animaretur. *Atha. Dial. 4. de Trinit. Aug. ad Quod vult Deum, cap. 49. Cyr. lib. 3. Thes. cap. 6.*

Aërius Arrianus primus damnat orationes pro mortuis, & ieiunia certo tempore statuta, presbyterum æquat Episcopo, ac immutat antiquas Ecclesiæ ceremonias, *August. lib. de haeres. cap. 53. Epiph. haeres. 75. Socrat. lib. 2. cap. 35.*

Catholicos vocabat Antiquarios *Epiph.*

Donatus Grammaticus, quem cum parente vtroque martyrio sub Iuliano functum refert Gigas 10 temporum floreto, Marius Victorinus rhetor præceptores Hieronymi, Maximus Alexandrinus, & Methodorus Philosophi, Marcellus, D. Nicolaus Myrensis (errant enim qui putant eum vixisse sub Iustiniano, nam interfuit concilio Niceno) Episcopi. *Hieron. in Catalog. Niceph 8. cap. 14.*

35.

4426 k M. MARCVS Romanus, an. 2. 338

4429 mens. 8. an. 20. 341

Vacat sedes dies 20.

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio.

Antiochiæ Placido Arriano.

Hierosolymis Maximo. 3.

Constantinopoli Alexandro, deinde M. Paulo, an. 9.

Principibus.

Constantino Magno Imp. & Cæsarib. eius filiis.

Sapore Persarum rege nono.

Aiba Æthiopiæ, deinde Stenden, an. 37.

Clodomero Franc. Duce.

CONCIL. *Carthaginense. 1. Tom. 1. Concil.*

Anni Christi. *Anni mundi.*

36.

341 I S. IVLIVS I. Romanus, an. 15 4419
mens. 2. dies 6.

356 4444

Vacat sedes dies 2.

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio.

Antiochiæ Stephano Ariano, an. 3. Leontio Ariano, an. 11.

Hierosolimis Maximo tertio, deinde Heraclio mens. 1. Cyrillo, an. 39.

Constantinopoli M. Paulo, deinde Eusebio Ariano, an 1. Macedonio Hæresiarcha, an. 8.

Principibus.

Constantino patre & filiis.

Constãtino. 2. in Galliis, Hispaniis, Alpibus & Britannia.

Constantio Arriano ann. 24. cum Dalmatio patruo in Oriente.

Et Constante, an. 13. in Italia, Græc. Illyrico & Aphrica Impp.

Arij subita & horrenda morte multi, qui ab eo decepti fuerant, conuertuntur. *Athanas. epist. ad Serap.*

HVMANA.

Tunc primùm res Romana sub vno Augusto & tribus Cęsaribus esse cœpit. *Eutrop. lib. 10.*

Circa an. 340. R. Ioseph cęcus maximam partem Hagiographorum, ex Hebræo in Chaldaïcam linguam vertit.

I RELIQVIT epistolam ad Episcop. Orientales pro Athanasio. *Tom. 1. Concil.* vnam ad Dionysium Corinthi Episcopum Eutychiani supposuerunt, qua Eutychianorum & Apollinaristarum dogmata confirmaret. quam esse suppositiam docet Leontius Græcus lib. de sectis.

Cœmeteria fieri iussit.

Arianos & Athanasium, de eorum dissidio cogniturus, Romam citauit, propter sedis authoritatem omnium cura ad se pertinente. *SoZom. lib. 3. cap. 8.* propter Romanæ Ecclesiæ prærogatiuam. *Socrat lib. 2. cap. 15.* Nam Ariani Episcopi, an. 341. Antiochiæ conuocati Athanasium Ecclesia depulerunt, quòd iniussu Episcoporum ad illam se recepisset.

Orientales obiurgauit, quòd se non præmonito iudicium de Marcello & Athanasio Episcopis fecissent. An ignari (inquit) estis hanc consuetudinem esse, vt primùm nobis scribatur, vt hinc quod iustum est definiri possit? *Athanas. Apolog. 2.*

An. 342. Marcellus Ancyranus Romam profectus, Iulij pont. literis Ecclesiam suam recuperauit.

344. Photinus Sirmiensis Marcelli discipulus, hæresim ad Paulianam siue Samosateni accedentem induxit. Marcelli autem propius ad Sabellianam vergebat.

352. Vrsacius & Valens Pannoniæ Episcopi principes Arianorum, cùm post Synodum Sardicensem viderentur à communione secreti, coram positi veniam à Iulio pontifice poposcerunt. *Sulp. lib. 2. Athan. in Apolog. & Socrates.*

Paulo Constantinopolitano clam sub altari, in Eusa ciuitate suffocato iussu Constantij, in eius sedem transferuntur Ariani, Eusebius videlicet Nicomediensis, Macedonius, Eudoxius, Demophilus, Euagrius in annos circiter. 32. vsque ad Damasi Pap. & Theodosij Imp. tempora, donec à Gregorio Nazianzeno eiusmodi erroribus & schismate fuit purgata & Catholicis reddita.

Contra Athanasium Alexandriæ in Schismate sederunt Ariani Eusebius an. 1. Gregorius an. 1. Georgius an. 20. Lucius an. 19.

Contra Cyrillum Hierosolymis sederunt Ariani Heronnius an. 5. Heraclius mens. Hilarius, an. 14.

DECIMVM tertium bellum in Christianos in Perside per Saporem impulsoribus Magis & Iudæis. *SoZom. 2. cap. 8. Ammianus Marcellinus lib. 25.* Ibi numerosissimę erant Ecclesiæ. Nam Persę ab initio Christiani fuerunt, præsertim verò Diabenorum regio. *SoZom. lib. 2. cap. 12.*

Ibi Martyrium faciunt Ctesiphon, Dausas, Gabdiaba episcopi, *cap. 13.* Vstazades Eunuchus Saporis & Simeones primus Persarum Episcopus.

Eusebius Emissenus Arrianorum signifer multa conscribit. *Hieron. in Chron.*

Tunc vixit Ioan. Clymacbus, Didymus, cuius auditor D. Hieronymus Alexandriæ.

Aëtius Arianam Anomæorum sectam introducit, trecentis argumentis è philosophia præsertim Aristotelica deductis: tantum mysterium nimis subtiliter & irreuerenter tractando, non modo veritatis lucem amisit, sed & in Atheismum incidit. Vnde & Atheus cognominatus est. Eius sectatores

	Anni mundi.		Anni Christi.
nunc Æctiani, nunc Eunomiani dicti sunt. *Suidas. Epiph. hæres. contra Anomaeos.*			
Impietas Arriana Constantij præsidiis fulta, exiliis, carceribus & variis tormentorum modis Catholicos persequitur. *Athanas. & c.* per 40. cōtinuos annos adeo in Christi Ecclesiam debacchata, vt cuius superiorum persecutionum vel temporis diuturnitate, vel supplicitorum magnitudine comparari possit. *Onuph. in Plati.*	4429		341
Georgius Cappadox canones Nicenæ synodi combussit. *Athanas. epist. ad Orthod.*			
Hoc iam aggressus erat sub Marco pontifice, vt ad Marcum ipsum, quem & Vniuersalis Ecclesiæ Papam nominat, scribit priuata epistola Athanasius. In Athanasij locum ab Imp. Cōstantio & Arrianis substitutus est.			
Sed eum tandem plebs petiit, raptúmque diuersis mulctandi generibus proterens deuaricatis cruribus conculcauit, &c. *Am. Marcell. lib.* 22.			
Paulinus Treuirorum in Gallia Metropolitanus, vir sanctus imprimis & eruditus Athanasij amicus.			
Hilarius Pictauorum Episc. hymnum Angelorum ab Apostolis continuatum apud Clementem lib. 7. const. cap. 47. in Latinum conuertit, & in Missam includit. Vnde & eum huius hymni auctorem faciunt. *Hug. Victorinus lib. 2. de sacra parte 2. Cassander in Liturgicis pag.* 42.			
Tribus libellis Constantinopoli publicè Constantio datis audientiam poposcit, vt de fide coram aduersariis disceptaret. Itaque quasi discordiæ seminarium & perturbatio Orientis, post quadriennium exilij redire ad Gallias iubetur absque exilij indulgentia. *Sulp. lib.* 2.		*Sapore Persarum.*	
Sub an. 392 reuersus non solum Catholicam fidem Ariminensi concilio infirmatam & perturbatam restituit, sed Principes etiam Arianorum, Episcopos Galliæ Ecclesiis deturbauit, vt Saturninum Arelatensem & Patronum Petragorensem, cæteris venia data. *Ruf. & Sozo. lib.* 5.			
Sardicense Con. rogatu Constantis, & permissu Constantij agitur, an. 10. post mortem Constantini patris: Confirmatum est in Trullo, vt Catholicum.		*Sthenden Æthiopiæ pret. Ioso, an.* 27.	
Damnatum tamen in Syrmiensi eo nomine, quòd Athanasium absoluisset. *Sulp. lib.* 2.			
Nam asturè Ariani innoxium Athanasium in illo criminosis Marcello & Photino miscuerunt, ne putarentur perperam de Athanasio iudicasse, qui de Marcello & Photino vera sensissent. *ibid.*			
Quin & erat Arianum. Nam in eo tres fidei formulas episcopi protulerunt, in quibus diuersis verbis, remota *substantiæ* mentione filium Patri similem affirmarunt, nondum ausi dissimilitudinem asserere. Hi cum verbis ab Ario dissentirent dissimilitudinem inducente, sed re consentirent, Semiariani dicti sunt. *Epiph.*			
Alexandrinum con. videtur esse illud, de quo Sulp. lib. 2. Mox in Ægypto octoginta Episcopi congregati Athanasium iniustè condemnatum fuisse pronuntiant.		*Richimero Franc. Duce.*	
Hymni & carmina in laudem Dei & diuorum composita, ab Hilario & Ambrosio Episcopis: per totius Occidentis Ecclesias cantari incipiunt. *Isid. de diuinis Officiis.*			
HVMANA.			
Constantinus, cùm superiores Impp. sacros libros plurimos exussissent, impensis maximis bibliothecas instaurauit. *Socr. lib. 1. cap.* 9.	4444		356
Romanæ vrbis inhabitatores annuis muneribus testamento honorauit, filiis vero imperij hæreditatem tribuit. *Eusebius lib.* 4. *vita.*			

Eius

Anni Christi. *Anni mundi.* Eius filij paternis legibus assipulati sunt & proprias adie-
cerunt, contra eos, qui vel sacrificare, vel idola colere, vel
ethnicam superstitionem exercere præsumerent. *Sozo.lib.3.c.*
341 4429 17.

Constantius aram Magnæ Deæ, è curia Romana auferri iussit. *Amb.ep 31.*

Sapor anno.10.imperij Constantij, Christi.350.Nisibin obsidet. *Hieronym.in Chron.*

Constans Francos vicit.*Socrat.lib.2.c.13.*

Constantini fratris mortui partem obtinuit. Sic enim à patre diuisum imperium acceperant, vt auitam sortem obtineret natu maximus, Orientis principatum alter, medium tertius. *Eusebi.lib.4. de vit.Const. Socr.lib.1.c.38.*

Constans Imperij sui decimo tertio à Magnentio Tyranno magno Catholicæ Ecclesiæ damno: interfectus est, Christi 353. Nam eius morte Constantius audacior factus Arrianam impietatem prouehit. Interim.70000. hominum copias aduersus Magnentium educens, eum ad Mursam in Pannonia vicit. Deinde Lugdunum fugientem sibi ipsi mortem consciscere compulit. *Zosimus.*

Hymni & carmina in laudem Dei & Diuorum composita, ab Hilatio & Ambrosio Episcopis: per totius occidentis Ecclesias cantari incipiunt, *Isidor. de diuinis Officiis.*

m HVNC immerito inter PP. adnumerari, quòd cùm Arrianis subscripsisset, censet Platina, post Hier. de Vir. Illustr. & Sozom. lib. 4.cap.11. Marcel. comitem in Chron. At eum optimum & beatissimum prædicant Basil. epi. 74. Ambros.lib.3. de Virgin. Epiph. hæres.75. Quin & Athanas. *Apolog.*2.Theodor. *lib.* 2. *cap.*17. Socrat.*lib.* 4 *cap.*11. eum li-
345 4433 berant ad Arriana labe. Imò & Occidentem semper ab ea liberum fuisse narrat. Theod. lib.5. cap.6.

Quin & de eo falsum illum rumorem, ab Arianis profectum testantur, Sozom. *lib.* 4 *cap.*15. Theod. *lib.*5.*cap.*6. Niceph.*lib.*9 *cap.*57.*&* *lib.* 1.*cap.*27.

Post mortem Constantij sub Valente, fuisse Catholicissimum constat è Socrat. *lib.*4.*cap.*11.

Authoritate, qua potiuntur æternæ vrbis Episcopi, damnari Athanasium (qui iam à Sinodo Arrianorum damnatus erat) desiderio nitebatur ardenti (Constantius Imp.) quo non impetrato, Liberius ægrè populi metu, qui eius amore flagrabat, cum magna difficultate, noctis medio potuit exportari. *Amm.Marcell.lib.*15.

Sed paulò pòst vrbi redditur, ob seditiones Romanas. *Sulp.lib.*2.

Nam sequenti anno, cùm Mediolano Romam venisset Constantius, Matronæ Romanæ à viris suis impulsæ rogarunt, vt sibi Liberium Pont. redderet. *Socrat. Sozom. Theod.*

Post Meletium Antiochiæ fuit schisma. 30.annorum, in quo Arriani sederunt, Euzoius an. 10. Dorotheus an. 10. &c.

Paulus, & Ammon eremitæ. *Sozom.*1.*cap.*14.

Obiit S. Antonius eremita anno vitæ. 105. Christi Domini 358. *Sozom.*1.*cap.*13. *Ruff.*1.*c.*8. *Naucl.& Beda.*

Hilarius Pictauiensis. Lucifer Calaritanus.

Proiectus Aruernorum Episc. in Aquitania Martyr. Constantij tempore.

Arriana hæresis scissa est in Eunomianos, Macedonianos, Eustathianos, Meletianos. *Basil. contra Eunomi. Hist. trip.*5.*cap.*15.*Epiph.hæres* 76.*&* 68.

Eunomius monachus discipulus & notarius Aëtij, inter alias hæreses negat Virginitatem maioris esse meriti quàm coniugium: Relicto monachatu (*Aug. lib.*3.*peccat. mer.cap.*7)

CONC. *Romanum ep.* 116.*Isid.*

Hierosol. hist. Trip. 1.*cap.*33. *Theod.*1.*cap.*30.

Antiochenum confirmatum in Trullo Episc. 90.*Isid.*

Agrippinense, Coloniense contra Euphratam, qui negabat Christum Deum, Isid.

Sardicense in Illyria, siue Dacia Mæsia, quo Nicenum confirmatur Episc. 300. *Sozom.*3.*cap.*11.*seu Episc.*250.*Theod.*2.*cap.*7.*Trip.lib.*4.*c.*21. *In eo Athanasius & Marcellus ab Arrianis damnati absoluuntur, Photinus vt verè hæreticus condemnatur.*

*Sirmiense in Pannonia contra Photinum, Niceph.*9.*c.*31.*Socrat.*1.*ca* 29.*Sozom.* 4.*c.*6.*Imperatore Constantio cogente & præsente.*

Alexandrinum Athan. initio Apologiæ 2.*Socrat.lib.*2.*c.*26.

seduxit virgines sacras, vt nuberent. Fidem sine operibus docuit sufficere, nec opera esse ad salutem necessaria. *Aug. lib. de hæres. cap. 54. Hieron in Osee.*

Templa martyrum non ingrediebatur, ne cogeretur Sanctos (vt dicebat) adorare. *Hieron. in Vigilant.*

Nam eorum & Sanctorum reliquiarum honorem impugnauit.

Marcellus Ancyræ Episcopus hæreticus, docet regnum Christi Domini finem habiturum, *Niceph. lib. 11. cap. 48. Bonfin. 2 dec. 1.*

Photinus eius discipulus nunc Sabellium, nunc Paulum Samosatenum olebat. *Epiph.* in Syria & Cilicia Apollinarius vterque pater & filius. *Epiph.* consuetas ecclesiæ preces in cantiunculas à se conditas commutarunt. Vnde & viri inter potandum & operandum, mulieres in textrinis illas psallebant. *Sozom. lib. 6. cap. 25.*

Versus ille, Gloria Patri, & Filio, cæ. (à Flauiano Antiocheno, adiutore Chrysostomo compositus. *Niceph. 18. cap. 51 & lib. 9. cap. 24.*) aliter à Catholicis Græcis in fine Psalmorum canebatur, aliter ab Arrianis. *Sozom. 3 cap 20. Theod. 2. cap. 24. Niceph. 9. cap 24.* postea consilio Hieronymi in Ecclesia Latina, additur fini Psalmorum à Damaso. *Hieron. epist. ad Damas.* vt errent, qui hoc tribuunt Gregorio. I. PP.

Chorus in duo diuisus Cæsare Constantino (quasi antea alternis minimè caneretur) *Suidas in voce* χορὸς.

Nam Flauianus & Diodorus primi, in duos choros Psallendum diuidentes, ex successione Dauidicam melodiam cantare docuerunt. *Theod lib. 2. hist. c. 24. Trip. lib. 5. c. 32.*

D E C I M V M quartum bellum seu persecutio Christianorum per Iulianum Imp. Apostatam. *Ruff. 1. cap. 32. & 36 Ammia. lib. 20. Eutrop. lib. 10.* In eo cecidit Dorotheus Tyri episcopus anno vitæ 107.

Iouinianus hæresim suam spargere incepit, *Sabell lib 8. Sept. Enn.*

Potentinus, à quo hæresis Potentinorum, Tropici hæretici.

Conflagrauit Antiochena bibliotheca.

Post concilium Mediolanense, principes Catholicorum in exilium pulsi sunt. Eusebius Vercellensis, Lucifer Calaritanus, Dionysius Mediolanensis, Paulinus Treuirensis, Hilarius Pictauensis, Hosius Cordubensis, Rhodianus Gallicanus epis. Tandemque Liberius Papa, quia damnationi Athanasij subscribere noluerunt. *Athanas. ad Solitarios, Apol. ad Constantium, & lib. de fuga sua. Ruffi. Sulp. Socrates. Sozom.*

Tum Italiam corrumpere conatus est Maxentius Dionysio Mediolanensi successor datus. Illyricum. i. Pannoniam, Dalmatiam & Græciam Valens & Vrsacius. Gallias Saluonius Arelatensis ep. Hispanias aliqui alij abutentes Hosij ætate, propter cuius infirmitatem (Erat enim centenario maior) à Catholicis defecisse spargebatur.

Eusebius Vercellensis cauea conclusis Scythopolim missus dicitur in eius vita, atque ibi ab Ariomanitis crudelissimè cruciatus. Vnde scripsit Epistolam ad Patrophylum, quę extat, miserias narrans suas. Rediit post cum Hilario & Athanasio per indulgentiam noui principis. i. Iuliani Apostatæ, qui se initio Christianis æquissimum præbuit. *Hieron.*

Constantij vltimo omnes pene toto orbe, Ecclesiæ sub pacis & regis nomine, Arianorum consortio pollutæ erant. *Hierony. in Chron.*

H V M A N A.

Iulianus à Libanio sophista & Maximo philosopho, qui

Anni mundi

4444

4456

Anni Christi.

37.

m S. L I B E R I V S Romanus, dictus Leo, an. 12. mens. 3. dies 4. 359

368

Vacat sedes dies 6.

Patriarchis,

Alexādriæ Athanasio.

Antiochiæ Leontio Arriano, Eudoxio Arria. an. 3. Aniano mens. 4. Meletio, an. 2. Paulino, an. 27.

Hierosolymis Cyrillo.

Constantinopoli Macedonio Hæresiarcha, deinde Eudoxio Arriano, an. 10.

Principibus.

Constantio Arriano quadragesimo septimo Orient.

Constante Catholico Occid. Iuliano Apostata, an. 2. & postea Iouiano seu Iouiniano Catholico m. 8. Oriē. et Occidēt. Impp. Sapore Persarum rege 9.

Anni christi. BALLVM PERSICVM. *Anni Mundi*

356 *Sthendem Æthiopiæ pret-Ioso.* 4444.

qui postea, ob magiam interfectus est, corruptus in ethoicam impietatem labitur. Malignitatis argumenta Atheoisio eo, adbuc puero animaduertit Greg. Nazianzenus ceruicem rigidam, humeros iactatiles, oculos currentes, & inconstantes, pedésque furiosè respicientes. Fratrem suum Gallum & imperio & vita priuatum à Constanuio, vlcisci velle simulaos, arma in Coostanoum cepit.

Magiam exercuit inspectis mulierum ioterioribus. *Eutrop. NaZan.* bello aggreditur Francos, eos videlicet, quos consuetudo Salios appellauit, ausos olim in Romano solo, apud Toxiandriam babitacula sibi præfigere prælicèter. *Ammian. Marcel lib.17.*

Theodometo Franc. Duce.

Viennæ agens, vt omnes nullo impediente ad sui fauorem illiceret, adhærere cultui Christiano fingebat, à quo occultè iam pridem desciuerat, arcanorum participibus: aruspicinæ auguriisque intentus, & cæteris, quæ Deorum semper fecêre cultores. Et vt hæc interim celarentur, die, quem Christiani Epiphaniam dictitant, progressus in eorum Ecclesiam, solenoiter oumio e orato discessit. *Amm. Marcell. Pagan. lib.21.*

CONC. *Mediolanense, presente Constantio, episc. plus 300. propter Athanasiũ. Socrat.2.c.36. Theod. 12.cap.15. Hist. Trip.2 c 36 Ruff. 1.c.20. Hoc in cõcilio Ariani quoque fuere victores, principibus Catholicorum in exilium pulsis.*

Vbi abolitis, quæ verebatur: adesse sibi liberum tempus facieodi, quæ vellet, aduertit decretis aperiri templa, arisque hostias admoueri & reparari Deorum cultum statuit. Vtque dispositorum roboraret effectum, dissidentes Christianorum aotistites cum plebe discissa in palatium iotromissos monebat, vt ciuilibus discordiis consopitis, quisque nullo vetante religioni suæ seruiret intrepidus. *Id. libro 22.*

Pulchrum nostris politicis exemplum, vt mixtis io eodem regno religiooibus vel regnum perdant, vel ad alienam stirpem transferant. Io Gallia Christum negauit, & postea se pontificem nominauit, ad templa Paganorum veniens & cæteris idem præcipicos. *Hieron. in epist. Nepot.*

Alexandrinum. Rufin.1.c.28.

Quoscumque audiebat esse Ecclesiæ hostes, vel apostatas, fouebat. Quare Donatistis Basilicas restituit, quas Coostantinus antea abstulerat, Iudæis, &c. *August. lib. 2. contra Petil. cap.92. Opt. lib.2.* à quibus Donatistis fuerat appellatus & laudatus. *Idem. epist.148.166. epist. Opt lib.2.*

Iudæi à Iuliaoo Imp. persuasi templum Hierosolymis restaurare nituotur, sed igne & prodigiis inbibentur. *Theod. lib.3.cap.20. Ammian. Ibid.*

Ariminense 400 Episcoporum. Socr.2.c.37. SoZom.4.c.17. Hist. Trip.5.c.20. Damnatur ab Ambr. epist.32. Quamquã octoginta in eo duntaxat essent Episcopi Ariani, Homoonsion.i. similitudinẽ substã tiæ profitẽtes, alij Catholici Homousion.i. vnitatem substantiæ, bono initio, fœdo exitu consummatum. Sulp. lib.2.

Christi imagioem fusilem à muliere, quam Christus sananerat, positam apud Euseb. *lib.7.cap.18. Trip lib.6.c.41.* & Theophy. *in 9. Matth.* euertit. Sed eam Christiani in Ecclesiam retulerunt, *SoZom. lib.5.c 21. Socrat lib.3.cap.24.*

Periit incerto ictu in bello Persico, postquam annum vnum, & meoses septem imperasset. *Latin.*

Cum Delphos misisset consultum de belli Persici euentu, templum Delpbicum terræ motu & fulminibus deletum est. Reditus ecclesiis concessos eripuit, ioco addens se facere expeditiores ad regnum cæleste, quoniam in ipsorum libris scriptum esset, Beati pauperes, quoniam ipsorum est regoum cœlorum. *Ibid.*

Iouianus Imperij noluit prius insignia suscipere, quàm milites vno ore se Christianos profiterentur: oegans se Christianum Paganis imperare posse. *Niceph. lib. 10. cap. 28. Ruff.2 cap.1.*

Idololatricas vanitates à Iulianô restauratas destruxit, quas postea Valens permisit. *Theod. lib.4.cap.24.*

Turpem pacem cum Persis agitare coactus est, ob res ab
4456 Apostata Iuliano infœliciter & Deo sinistro gestas. *historici, præter Zosimum, qui Apostatam extollit.*

368 Franci, Saxones & Alemanni. 40. vrbes ad Rhenum

Anni mundi. *Ann' Christi.*

sitas capiunt, quòd causam præbuit Constantio Iolianum Cæsarem constituendi & præclara aduersus eos gerendi. *Zosim lib* 3.

4444 Bellum Persicum, io quo temeritate militum ad Singatam prætepta fuerat palma Constantio, & amissa Singata & Amida, deinde cum Sapote Nisibim iterum per tres menses obsidente pax taodem inita, iterum sub Iuliano recrudescit. *Pompon. Eutrop. lib.* 10. 356

Iouianus Athanasium & cæteros Episcopos, qui à Coostantio eiecti fuerant, ab exilio reuocat & vniuersa Gentilium templa claudit *Socrat lib.* 3 *cap* 24.

Solam Christianam fidem profiteri subditos iussit: bona Ecclesiis & clericis ab antecessoribus surrepta reddidit. *Sazom. lib.* 6 *cap* 3.

Sarraceni cum Zocomo principe, paulò ante imperium Valentis religionem publicè suscipiunt *Sazo lib.* 6. *c* 38.

* Hunc Marcellinus comes in Chron. tanquam hæresis suspectum prætermit. Schismaticum & illegitimum pontificem facit Onuphrius. Nam ei superstitem fuisse Liberium, atque ita throni Apostolici administrationem solum consecutum, *quod etiam narrat Sozom. lib.* 4. *cap.* 15.

Alij rectius. Quare & extat vna eius epistola ad Athanasium, alios Ægypti Episcopos. Et factione Arianorum, cum multis aliis Catholicis, per martyrium sublatus est. *Sazom lib.* 4. *cap.* 15.

Fuerat quidem ab Acacio Eusebij Cæsariensis discipulo & successore, in Liberij locum constitutus, velut Arianus. *Hieron. in Acacio de Viris Illustr.*

Sed tanta vis fuit Cathedræ Apostolicæ, vt martyrem potius, quàm hæreticum, vel hæreticis fauentem pontificem sustinere potuerit.

Vlphilas Gotthorum Episcopus Arianus, qui Vlteriora Istri tenebant, Gotthicas literas inuenit & scripturas diuinas, in Gothicam linguam primus transtulit. *Socrat. lib* 4. *cap.* 33. *Sozom.* 6 *cap.* 34. *Trip* 8 *cap* 13 *&* 5. *cap* 36. 38.

Hosius centenario maior moritur, de quo hæc feruntur.

Concilium Nicenum propè auctoritate sua confecit, Sardicensi quoque illud confirmanti egregiam operam præstitit. Sirmiensi vi adesse coactus, Arianæ formulę verberibus compulsus subscripsit. Mediolanensi ab Hilario confirmatus non cessit. Inde ætate vacillante similitudinem substantiæ, non veritatem in Hispania docuit. *Sulpitius & Isid. lib de Viris Illustr.*

Hinc fortasse Hosij deliramenta, apud Hilarium contra Constantium.

4456 Valens Catholicam fidem Constantinopoli extinxisse videbatur, at vbi Greg. Nazanzenus eò, è suo Episcopatu translatus est: pro paruo oratorio, in quo conuentus primum habuit, maximum accepit, & Ecclesiam latentem, quanta esset, ostendit. *Sazom. lib* 6 *cap.* 17. *Socrat lib.* 5. *c.* 7.

4457 Lucifer Sardinię Episc. schisma in Ecclesiam de non recipiendis Arianis in Sacerdotium, post eiuratum errorem cõtra DD. Hilarium & Damasum excitauit, non hæresim. *Aug. de hære. Gennad.*

Eius magna erat authoritas, vt qui se nunquam Ariani alicuius communione polluisset. *Hieron.*

Audæus anthropomorphita, *Epiph.*

Hvmana.

Valentinianus militum consensu factus Imp. post. 30. dies, Valentem fratrem consortem imperij & Augustum nominat.

Romanum, in qua Fælix electus est Papa, & aliquot ab ecclesia separati. Plat. Isid tom 1. *Conc Ab Arianis tamen fuisse creatum volunt. Ruf. & Hieron. in Acacio de Vir. Illu. & Marcell. comes contra Niceph.* 9. *cap.* 35. 368

Romanum aliud 48. *Episc. Omnibus Episcopis esse ad concilium veniendum.*

Seleuciense in Isauria contra Arianos eodem tempore ab Orientalibus Episcopis actum, quo alterum Ariminum ab Occidentalibus in Italia. Socrates & Sulpitius lib. 2.

Hilarius quartum iam exilij annum in Phrygia agens interfuit. Duo salutaria obtenuit, vnum quòd Occidentalibus suspitionẽ Sabellianismi, ab Arianaru falsos rumores laborãtibus, testimoniũ fidei recta perhibuit, alterum, quòd in refellendis Arianis socium se acrem exhibuit.

Biterrense contra Ariminensis Concilij formulam, præside Hilario Pictauiensi ab exilio reuersa sub Iuliano Apostata. Ipse lib. de Synodis.

38

* M. Foelix II. Romanus, an. 1. mens. 4. dies 2. 368 369

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio.

Antiochiæ Paulino.

Anni Christi

Hierosolymis Cyrillo.

Constãtinopoli Eudoxio Ariano.

Principibus.

Valente Ariano, an.13.

Ori. & Valentiniano Catholico Occid. Impp. an. 11.

Sapore Persarũ nonc rege

Sthẽden Æthiopiæ pret.

Joso.

Clogio. Franc. Duce.

CONC *Laodicenũ contra Arianos cõfirmatum in Trullo. Isid. tõ. 2. Conc.*

Lampsacenum. Eutrop lib 10. Niceph. 11 cap. 3. Hist. trip. lib. 7. cap 12.

39.

n S. DAMASVS Lusitanus, an. 19.

369 mensſ. 3. dies 11.

388

Vacat ſedes dies 11.

Patriarchis,

Anni mundi.

nominat. Repreſſit Alemannos & Saxones, quorum primùm hic fit in bellis mentio. Regnat annos. 11. Et circiter triennium Valens ſuperſtes fuit, in tugurio à Gothis cun crematus.

Poſt eius mortem Gratianus & Valentinianus. 2. filij è Cæſaribus Augusti facti ſunt, ſed imperij ſexto, ille Lugduni à Maximo Galliæ præfecto: hic Viennæ inſidiis Arbogaſti Gotthorum ducis interfectus eſt. Ita vtrique eodem anno Theodoſius Mag. quem Gratianus, dum viueret in imperij ſocietatem aſciuerat, ſucceſſit.

n PONTIFICVM Romanorum vitas conſcripſit, & opus ad ſua vſque tempora perduxit, quas alij deinceps continuarunt. A Damaſo ad Nicolaum primum Anaſtaſius S.R.E. Bibliothecarius. A Nicolao. 1. ad Alexandrum 2. Guillelmus alter bibliothecarius. Ab Alexandro. 2. ad Honorium 2. Pandulphus Piſanus. Ab Honorio 2. ad Honorium 4. quidam anonymus ex Martini Poloni opere de vitis pontif. Ab eodem Honorio vſque ad Vrbanum 6. Theodoricus Nem Germanus Ab Vrbano 6. ad Martinum vſque quintum alius quidam incertus. Quouſque Damaſi liber, vt circumfertur, eſt perductus.

Multa alia ſcripſit. Extant aliquot eius epiſtolæ, ad Athanaſium & alios epiſcopos Ægypti, ad Paulum Antiochenum, ad tria concilia Africę, Profeſſio fidei Catholicæ &c.

Per ſeditionem obtinuit pontificatum contra Vrſicianum. *Ammi Marcell lib. 27.*

Vnde & ſanguinariam eius ordinationem obiectant Auguſtino Pelagiani *lib. 6. contra Pelagianos.*

Iudicio tamen Dei electum ait Ambroſius, *Orat. contra Symmachum.*

Biblijs SS à Hieronymo verſis primus dedit auctoritatem, cùm prius ſeptuaginta interp. verſionis vſus eſſet *Plat.*

Quod non obtinuit in pſalmis, quoniam Clerus inueteratum cantum dediſcere noluit. *Plat.*

Symbolum Conſtantinopolitanum in locum Niceni, cantari iuſſit ad Miſſarum ſolennia: quod vſque hodie perdurat. *Sigeb. Rupert li. de diuin. Offic cap 21.*

In principio ſacri, vt Confeſſio diceretur, inſtituit. Epiſtolas & Euangelia, vt nunc annuatim in Eccleſia leguntur, (per Hieronymum, *infra*) collegit. *Honorius lib. 1. cap. 88. citante Caſſandro in Liturgia pag. 44.*

Ita deſijt vetus verſio, quæ. tar 70. cœpit noua, id eſt, Hieronymiana. *ex D. Gregorio præfat in Iob* Hieronymi enim,

4457 qui de Hebræo in Latinum eloquium ſacras ſcripturas tantummodò conuertit, editione generaliter omnes Eccleſiæ vſquequaque vtuntur, pro eo quòd veracior ſit in ſententiis,

4476 & clarior in verbis *Iſid lib de offi. iis.*

Eius tempore fuiſſe Cardinales docet Volater. lib. 22. Anthropologiæ. Inuenio (ait) in antiquis tabulis apud Eccleſiam Aretinam Donationis cuiuſdam Zenobij ſenatoris Romani, eidem Eccleſiæ vſque à tempore Damaſi Pont. factæ, vbi eſt huiuſmodi ſubſcriptio, Et ego Io. S. R. E. Diaconus Cardinalis ex parte Damaſi pont. laudo & confirmo. Itaque non video cur D Hieronymus Damaſo charus, non fuerit R. E. Cardinalis presbyter. niſi quòd non magnos habebat reditus, non onerabat Eccleſiam omnis ſumptibus, nõ erat &c. Non ergo placet, quod quidam ſcribunt nomen & dignitatem fuiſſe conditam à Benedicto 8. ſub an. 1033 Nam & D. Gregorius Cardinalem ſacerdotem commemorat, qui & Epiſcopus eſſe non deſinit. l. 2. epiſt. 52 & 25 huic & dans vſum pallij lib. 7. epiſt. 5. Multa addere

Anni mundi

postem contra hęreticoa, sed non sunt Chronologię. Aliud est insignia esso recentiora, vtpotè illis addita circa illum annum, deinde amplificata circa annum.1250.ab Innocentio quarto, aliud Cardinalium rem& nomen veteribus fuisse incognitum. 4457.

Chorepiscopos sustulit, quos nunc suffraganeos, vel Episcopos portatiles appellamus. Episcopos, qui eis viuntur, epist.4. meretricibus dóceos esse similes, quæ statim (ait) vt pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, vt suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos istis educandos tradunt, vt pro suo lubitu voluptatibus sæcularibus seruiant, &c.

Chorepiscopos autem Onuphrius in Epitome Romanorum Pont. interpretatur coadiutores, vt Linum & Cletum ait fuisse Chorepiscopos, siue coadiutores Petri. Et sic sumere videntur Græci, vt Basilius Epistola ad Chorepiscopos, & Canon Niecnus& Aouocbenus decimus & Synodus Neocæsariensis.

Damasum rogauit Theodosius, vt alicui viro docto officium Ecclesiasticum committeret ordinandnm, atque ita Hieronymo commendauit, qui Psalterium per ferias distinxit *Beletus ex hist. Longobardica.*

Cùm antea recto ordine diceretur, non habita ratiooe dierum & materiæ.

Atque hinc fortasse Canonicarum horarum institutionem ei, & D. Hieronymo & Ambrosio assignant Sigebertus in Chron. & Radulphus Tungrensis, quod & confirmet Psalmorum per totam Hebdomadam iam inde tum in Romana Ecclesia, tum io Mediolanensi distributio.

Sed refragatur ipse Hierony. qui epistolis ad Læiam & ad Demetriadem, earundem horarum vsum noo nouum, tum fuisse disertis verbis ostendit.

Quare & constitutio Apostolica memoratur apud Clementem, *lib 8.const.c.40.* & Cyprianus multo ante, earum institutionem confirmauit sub finem libri de Oratione Dominica, & Athanasius lib. de Virginitate, & Basilius in regulis fusiùs disputatis interrog.37. & in Asceticis pag 381. Græci exemp.

Gregorius Nazianzenius cog. Theologus, qui Constantinopolitanam sedem ab Arianis Episcopis purgauit & Catholicis reddidit lo annos. 45. sub quinque aliis pôtificibus Catholicis, Nectario an. 16. Chrysostomo 6. Arsacio 2. Attico 20. Sisinnio vno, vsque ad Nestorium.

Basilius Cæsariensis, qui sub annum.379, Deo agit animá, quo obeunte Ambrosius Episcopus Mediolanensis fit in annos.30.

Cæsarius Nazianzeni frater, Greg. Nyssenus Basilij, Euseb. Samosatenus.

Euseb. Vercellensis. Theotimus Scytharum Episcop. Timotheus Alezand. Cyrillus Hierosolym. Philaster, Eustachius, Ezuperius, Ambrosius Mediola. Martinus Turon. de quo Niceph. lib. 9. cap.16. Sozo. lib.3. cap.13. S. Romanus Gal. Vegetius, Euttopius, Themistius Philosophus, insignes scriptores.

Hilarius Phrygius vates.

Effrem eremita, qui circiter trecentas versuum myriadas composuit, ad Rythmos & numeros Harmonij hæretici, quæ in templis postea Syrorum cantari consueuetuot. *Sozom. libro 3. cap. 16. Theod. lib. 4. cap.29. Niceph. lib.9. cap.16.* 4476

Ambrosius ritum Antiphonarum, seu responsoriorum

hymnorum

Anni Christi

Alexādriæ Athanasio deinde Petro 2. an. 7. Timotheo an. 7. Theophilo an. 27. 369

Antiochiæ Paulino.

Hierosolymis Cyrillo.

Constātinopoli Eudoxio Arriano, mox Euagrio D. 1. Demophilo an.10. Gregorio Nazianzeno an.4.

Maximo inuasore an.1. Nectario. an.17.

Principibus.

Valentiniano quinquagesimo, Valēte, an. 3 & eo exusto, Theodosio.1. Magno an. 27. Orient. Gratiano & Valentiniano. 2. fratrib. an. 6 Occid. Impp.

Sapore Persarum reg. Artaxerse 2. an. 4. Sapore 3 an. 5.

Sthenden Æthiopiæ, deinde Zacham, ann. 9. inde San. an.13.

Clogio, & post eum, Marcomero Frāc. Duce.

388

Anni Christi.

CONCIL. Rom. anum de S. Spiritu contra Arium, Macedonium. Photinum, Auxentium, Mediolanensem & Appolinarem Hieron. in Chron. Isid. in Damas. Hist. trip. 9. c. 5. 12. 13. 14 16. cui interfuisse Theod. Imp. significatur apud Theod. lib. 5. c. 9. & D. Ambrosium, ibid. & ipse epist. 90. In eo additur Niceno symbolo, FILIOQVE, contra eos qui dicebant S. Spiritum esse filium filij, nepotem Patris, vt legi in quodam manuscripto libello Græco anonymo de S. Spiritus à filio processione à me verso sed nondum edito, quod conuenit cum Hug. Etteriano lib. 3 de process. Spiritus Sancti, ca. 16. Et cum Magist. Sent. lib. 1. dist. 11. Errat enim Beza, qui in suo nouo Testa. inter ea, quæ à Synodo Constãtin. symbolo Niceno addita fuerũt, hanc dictionem reponit, summa antiquitatis ignoratione.

383

Anni mundi

4471.

hymnorum, è Græca ecclesia in Latinam transtulit. *Sigeb. in Chron. Naucler. Isidor. lib. diuin. Off.*

Illorum primus auctor apud Græcos creditur fuisse Igoatius. *Socrat. 6 cap. 8. Niceph. lib. 13. c. 8.*

Orientis Episcopi Apostolicę sedi, tanquam filij debitam reuerentiam præstant. *Theod. lib. 5 c. 9. & 10.*

Sine Romani Episcopi, cuius ante omnia sententiam cognoscere oportet, neque Vincentij, quem ad Synodum Ariminensem loco sui miserat, consensu, Synodi oullam habent firmitatem. *Theod. lib. 2. cap. 22. in epistola Romani concilij.*

Diodorus Tarseosis Episc. Chrysostomi præceptor, neglectis allegoriis, simplicem rationem ioterpretandi scripturas celebrem reddidit. *Soc. lib. 6. c. 3. Sozo. lib. 8. c. 2.*

Scripsit prǣter innumera alia Cbrooicoo, corrigens errorem Eusebij Pamphili de temporibus. *Suidas.*

Gratianus Imperator Episcopos Catholicos à Valente eiectos, ab exilio reuocat, Arianos sacris ædibus expellit, *Theod. lib. 5. cap. 2.* legem fert, vt cuncti subditi eam religionem retinereot, quam Damasus Rom. Pontifex & Petrus Alexãdrinus custodirent. *Sozom. lib. 7. cap. 4. l. Cunctos populos. C. de summa Trinitate, & fide Catholica.*

Pootificis Max. titulum sibi ab imperio oblatum recusauit, quòd penes ciuilem magistratum ius sacrorum esse oegaret. *Zosim.*

Arianas de Deo disputationes lege vetuit. *Sozo. libro 7. cap. 6.*

Theodosium coosortem imperij oomioat, & cum eo. 4. regnat. Lugduoi à Maximo interficitur. Hinc Maximus imperij vsurparor eos motus excitat, quos Ambrosius apud ipsum legatiooe fungens, Valeotiniani oomine, explicat, epist. 27.

Moritur Athanasius an. 377. cum Episcopatum Alexaodrinum pace bellóque gessisset annis 46. post multiplicia illa pro Ecclesia certamina, quorum similia Episeoporum aut doctorum Ecclesiæ, neminem sustinuisse vnquam legimus. *Nazan. Socr. Sozo. Hier. in Chron.*

Nam præter quotidiana & cootinua exilia sub Coostaotio, latuit in puteo aquam noo habeote, in quo ounquam solem aspicere posset, sex totis anois, vbi suum Symbolum coodidit. (*Naucl. 12. generat*) Toto ferè Iuliani imperio Alexandriæ occulitur, cùm per orbem ad necem cooquireretur. Sub Valeote continuos. 4. menses in paterno delituit sepulchro, &c.

Hierooym. Epistolas & Euangelia, vt hodie habet Ecclesia, colligit & ordioat Damasi iussu *Radulphus de canon. Obser. cap. vltim. Belethus ration. diuin. cap. 57. Berno libr. de Missa.* cùm prius ex institutione Alexandri Epistola & Euangelium satis incertum legeretur. *Honorius lib. 1. c. 88. citante Cassandro in Liturgicis pag. 44.*

Illyricum, de Trinitatis vnitate, Theod. 4. cap. 9. Hist. trip. 7. c. 8.

377

Extat liber, qui Comes dicitur à Pamelio magoa diligeotia volgatus. Hoc verissimum ex eo intelligitur, quòd antea
4463 Patres vetustiores lectionum duntaxar meminerunt in genere, vtriusque testamenti, post Damasum etiam certarum lectionum Apostolicarum & Euangelicarum, vt Ambrosi. Aug. Leo Pap. Saluianus, Cæsarius, Chrysologus, quorũ etiam quatuor posteriores translatiooe D. Hierolymi vsos constat.

Hieronymus aliqua alia io ecclesia instituit, vt etiam ipse D. Gregor. ootat epist. 1. ad Ioan. Syracusanum, quam citat Amallaricus, *lib. de officiis Ecclesia. 4. cap. 33.*

In chartis Ecclesiasticis iuuit Damasum, & Orieotis atque Occidentis consultatiooibus respondit, *Ipse epist. ad Geruntiam.*

Anni mundi. | Anni Christi

Romam cum Paulino Antiochię & Epiphanio Cyri Episcopo, eum traxit ecclesiastica necessitas. *Ad Paulin.*

Auctor fuit nouæ Latinæ editionis, quam & ipsi Hebræi fatebantur esse veracem. *August lib. 18. de Ciuitat cap. 43.*

4471 | 383

Quam Apostolica sedes iam inde à Damaso vulgatam fecit, cum antea varia è. 70. interpretibus expressa conuersio in pretio esset. *Platina in Damaso Greg. præfat. in Iob, & lib. 20. in Iob c. 23. & præf. Moralium. cap. 5. & lib. 11. Sic Isid. lib. 2. & 6. Etymol cap. 5.*

Vnde eius præfationes & argumenta, singulis libris prefiguntur huius editionis, propter quam & cum qua cõscripta sunt. *Ipse ad August. epist. 11. inter epistolas Augustini.*

Quare & illam ei tribuunt Hebræi, R. Selomn sæpius, nũquam eum sine laudis præfationa nominans, & interdum ad locorum aliquorum explicationem allegãs, titulo [illegible] *Sacerdotis*. R. Ioseph Albo lib. 3. hikkarim, 15. eum [illegible] *sapientem translatorem* appellans. R. Kimhi in Psalm. 110. Elias in Tisbi, & in Rad. [illegible] apud Kimhi sub nomine [illegible] *sapientis vel docti Hieronymi.*

Damasi decimus annus, fuit & vitæ & imperij Saporis Persarum regis noni septuagesimus & vltimus.

Saracæni & Gotthi fiunt Christiani. *Socrat. 4. cap. 33. & 36.* & labuntur in Arianismum. *Iornand de reb. Geti. & Ab. Vspergensis.*

Messaliani, qui Psalliani, Euchitæ q. orantes & Enthousiastæ. i. Deo afflati, vocantur, negant carnem Domini prodesse vel obesse sumptam in sacramento Eucharistiæ. *Theod. 4. cap. 11.* semper orant, docent Baptismum non conferre gratiam, nec expiare peccatum, nec opus esse ieiunare, & à cibis quibusdam abstinere. *Hist. trip. 7. cap. 11. Damasce de hæres. August. hær. 57. Theod. lib. 4. fab. hær.*

Vocantur & Valentiniani, quòd his Valentini & Valentis temporibus pullulauerint. Item Bogomili. *Hermenopolus lib. de sectis.*

Vigilantius & Iouinianus hæretici, ille SS. venerandos & orandos, eorum item reliquias osculandas & sepulchra veneranda negat: ceremonias ecclesiæ, vt cereorum accensionem, ieiunia (Hieron. ad Riparium) despuit: continentiam hæresim, pudicitiam libidinis seminarium esse (libro contra Vigilantium) hic damnat delectum ciborum: monachis & monialibus post votum nuptias permittit: asserit peccata omnia esse æqualia: virginitatem eiusdem esse meriti cum coniugio: liberum esse hominem post Baptismum ad bene agendum, sed non ad peccandum: nullam meritorum distantiam fore in futuro sæculo: eum ideo anathematizat *Aug. de temp. in festo Trinit. serm. 3. & lib. de hæres. in eos scripsit Hier tom. 2. & ad Riparium.*

Heretici Nestoriani negabant Corpus Christi esse in sacramento, nisi in ipso vsu. *Cyril. epist. ad Calosyrium, & Tho. 3 par. q. 72 art. 10.*

Heluidiani Virginitatem D. Mariæ oppugnantes *Aug. de hær. Hieron.*

Nihil in doctrina Catholica à tempore Apostolorum ad hanc vsque ætatem immutatum fuit, maximè Romæ. *Io. Caluinus Institu. Gallic. lib. 4. cap. 2. sect. 3. & epist. ad Sadoletum.*

Statne tibi quæso (inquit) ob oculos veterem illam Ecclesiæ faciem, qualem Chrysostomi aut Basilij ætate apud Græcos, Cypriani, Ambrosij, Augustini sæculo apud Latinos extitisse: ipsorum monumenta fidem faciunt.

Aquileiense, præsente D. Ambrosio contra Palladiũ & Secundinũ Arianizantes, (quod Beza & alij perperam existimant fuisse vniuersale.) Ex Gallia & Italia.

Valentinum in Gallia, episc. 30. sub Gratiano, cui Fœgadius, siue Sabadius ep. Agẽnensis præfuit. Isid.

Mediolanense paucorum Episcoporum, contra hæresin Iouiniani, qui negabat Mariam in partu fuisse Virginem. i. peperisse Christũ integris virginalibus claustris. Ambros. epist. 80. & 81. Aug. de hæres. c. 82. & lib. 1. contra duas literas Pelag. cap. 2.

Hvmana.

Athanaricus, anno primo Damasi. i. 369. electus dicitur in

regem

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Cæsaraugustanum in Hispania cõtra Priscilianistas. : ulp. lib 2. hist.

Schisma 2.

Vrsinus, siue Vrciscinus sedit in schismate contra Damasum. Ruf. 2. cap. 10. Ammia. Marcell. lill. 27.

40.

388 S. SYRICIVS, alias VrsinusRomanus, an. 4476.
403 15. mens. 11. dies 25. 4491

Vacat sedes dies 20.

Patriarchis,

AlexandriæTheophilo.

Antiochiæ Paulino, deinde Flauiano, an. 34.

regem Gothorum siue Getarum. A quo rerum Hispanicarum scriptores Gotthorum reges numerare incipiunt, anno. 5. Valentis. *Isid.* qui Christianos crudelissimè est persecutus, vt eorum plurimi in Romanum solum fugerint, tanquam ad fratres. *Oros. lib. 7 cap. 19.*

Rebus deinde inter ipsum&Fridigernum diuisis, Gotthi se mutuis cædibus attriuerunt.

Athanaricus autem rerum potius, à Valente missis sacerdotibus hæreticis Arianismo cum tota sua gente imbuitur, quo gens infecta fuit per 213. annos, id est, vsque ad Riecaredum à Leandro Hispalensi conuersum, *Isid.*

Transito Danubio, Valenti se dedentes Gotthi, Thraciam habitandam accipiunt, sed seruitutis impatientes mox rebellant, & Valentem bello superatum in villula exurunt.

Terentio Duci Maximo, à victoriis ex Armenia reuertenti, Ecclesiam vnam Antiochię Catholicis petenti, Valens denegat, atque aliud petere iussit. *Niceph. libro vndecimo capitel. 11. cap. 49.*

Gotthi ab Hunnis gente Scythica suis sedibus expelluntur. *Niceph. lib. 11. cap. 48. Bonfi. 2 dec. 1.*

Hunnorum gens Barbara prius incognita, subito Valente Imperatore emersit, ea Asia transiens in Europam, Cimmerio Bosphoro è limo, quem Tanais fluuius conuehebat, terra coostrato, Scythas trans Istrum habitantes inuasit, id est, Gotthos, Taifalos, &c. *Zosim lib 4.*

Valens & Valentinianus studiis religionis, sæuiente Arianismo inter se discordant, vt paulò antè Constantius & Cõstans, & mox Valentiniani filij Gratianus & Valentinianus minor.

Nam Catholici fuêre Constans, Valentinianus maior, Gratianus.

An. 385 Maximus militum præfectus Gratiani Joip in Britannia militari fauore imperator aduersus Gratianum ipsum appellatus, tantas mox opes adeptus est, vt ex Britannia in Galliam penetraret, ac Gratianum Treuiris fugientem, apud Lugdunum occiderit, & Gallias Hispaniásque sibi adiunxerit. *Sulp lib. 2.*

Apud quem legationis munere fungitur, nomine Valentiniani Iunioris Ambrosius, *ipse epist. 27. & seq.*

Occidentis imperium occupauit annis quinque, sequenti obiit Damasus.

Valentinianus. 2. à suis cubiculariis Viennæ Gallorum occiditur.

Theodosius à Gratiano imperator Orientis creatus, à Miletio Episcopo Antiocheno, fascibus imperialibus exornatus est & Diademate coronatus. *Sigeb. in Chronico.* Vel potius à Paulino.

Certè apud Zonaram ex verbis Ambrosij, quibus Theodosium, cùm Synagogam construeret, aggressus est colligitur, ab aliquo sacerdore diademate fuisse decoratum.

Atque hîc primùm hunc morem coronandi Romanos principes reperio, nisi quòd Ambrosius epist. 33. ex veteri iure donata à Sacerdotibus imperia, non vsurpata testatur.

Hinc Alanos, Gotthos & Hunnos vicit, fudítque Cum Persis pacem pepigit. Maximum tyrannum apud Aquileiam extinxit, Victorem eius filium necauit. Eugenium alterum tyrannum atque Arbogastem oppressit. Optimis legibus imperium rexit, vt cum lege ministeria lasciua, psaltriasque comessationibus adhiberi prohibuit. consobrinarum nuptias vetuit. Sicque in pace vtrumque imperium Arcadio & Honorio reliquit, corpore eius mediolano, vbi excesserat, Constantinopolim transla-

to Augusto, Traiano & cæteris principibus melior, &c. *Ex Sexto Victore Pagano.*

Gothi mortuo Athanarico, illius ditioni se subdiderunt. *Oros. & Isidor.*

Sed post Alaricum regem creant, de quo mox.

Romani Gallique Franconiam inuaserunt. Clodio in prælio cecidit. *Eut lib 10. Tritt.*

Ammianus Marcellinus historiam Romanam ab anno Christi. 98. vsque ad 382. perreait. Sextus Aurelius Victor ab Augusto, vsque ad mortem Theodosij siue annum Christi 400.

o QVATVOR reliquit epistolas, quarum vna damnat Iouinianum.

Priscillianistæ in Hispania præsertim, quorum auctor sæculi gladio percussus est. *Sulpicius. Hier. in Chron.*

Heluidiani siue Antidicomarianitæ. *Augustinus de hæres. Epiph.*

Dorotheus hæreticus, à quo Psatyriani, siue Gotthiani, Meliuiani, Patriciani, & Symmachiani. *Epiph.*

Priscillianus in Hispania, Gallęcia ex Manichæorum & Gnosticorum dogmatibus hanc sui nominis hæresim condidit. *Prosp.*

Magicas artes ab adolescentia nouerat Præcipuè autem mulieres deprauauit, quòd rerum nouarum studiosæ, quòd fide imbecilla & curioso ingenio sint. *Sulp. lib. 2.*

Romam venit cum turpi fœminarum virorúmque comitatu, Damaso se purgare cupiens, sed ne in conspectum quidem eius admissus est. Regressus Mediolanum æquè sibi aduersantem Ambrosium reperit. *Ibid.*

Eius sectatores ad occultandas contaminationes, & turpitudines suas habebant in suis dogmatibus hæc verba *Iura, periura, secretum prodere noli. Aug in lib de hæres.*

Verbum perfectionis & scientiæ sibi vendicantes, soli cum solis clauduntur mulierculis, & eis inter coitum, compleaúsque decantant, &c *Hier. contra Pelagian.*

Abylæ fuit Episcopus, non Phœnices in Syria, vt putauit Erasmus in Epist. Hieron. ad Ctesiphontem, sed Hispaniæ, vt ex Aug. patet.

Damnatus prouocauit ad Maximum tyrannum, auditus Treueris, eius gladio punitus est. *Hier. in Chron.*

Epiphanius Salminius in Cypro. Theophilus Alexandrinus, Synesius Cyrenaicæ Episc. Optatus. *ipse lib. 2* Isychius presbyter, Paulinus cognom. Humerius, Pacianus Barcinonensis, Fœbadius Agennensis, Delphinus Burdegalensis, Pontius apud Ausonium. Claudianus poëta. Exuperius Tholosanus.

Iussu Theodosij fana Paganorum à Iuliano Apostata & Valente aperta clauduntur, & sacrificia prohibentur, pecunia, quæ ad ea è fisco ministrabatur, denegata. *Zos. lib. 4. Theod. li. 5 ca. 20.*

Ad senatum, qui patriis sacrorum ritibus inhærebat, orationem habuit, vt Christianam fidem amplecterentur. *Ibid. in fine.*

Arianos, cum per annos. 40. oratoria Constantinopoli tenuissent, vrbe expellit. *Socr. lib. 5 ca. 7.*

An. Christi 400. præfinitè D. Ambrosius mortuus est, quo anno etiam D. Ioannes Chrys. Patriarcha Constantinop. creatus est. Quare putarim ea Ambrosio, Chrysostomum sua commentaria in epistolam ad Hebræos deduxisse, non contrà.

Per Iouium & Gaudentium comites, omnia Idolorum templa spoliata Theodosij imperio. Symmachus reiectus, qui aram Victoriæ in senatu restitui procurabat. *Prosper parte. 3. de Promiss.*

Anni Mundi | *Anni Christi*

4476 *Hierosolymis Cyrillo, mox Ioanne 2. an. 29.* 388

Constantinopoli Nectario, deinde Ioanne Chrysostomo an. 6. mens. 3. dies. 26.

Principibus.

Theodosio Mag. quinquagesimo quarto cum Valentiniano 2. an. 7. post necem Maximi in Imperium restituto, & eo mortuo cum filiis Honorio & Arcadio Impp. an. 3.

4491 *Sapore 3. deinde Varanane an Cog. Cermasat. an. 11. hinc, Isidigerde an. 21. Persarum.* 403

Anni Christi. — *Anni mundi.*

Promiss.ca.38.

Nectarius Constant. patriarcha sustulit Pœnitentiarios; quorum scilicet munus erat publicam & solennem pœniten-
4476 tiam iniungere, abrogans pœnitentiam publicam, id est, pu-
388 blicam confessionem & satisfactionem, occasione cuiusdam mulieris, quæ iussa cum ieiuniis & oratione in Ecclesia permanere (id est, publicè pœnitentiam agere) vitiata fuerat. Sicque publicam confessionem & satisfactionem in priuatam vertit. *Hanc interpretationem probat Spencens cen. 7. Apophtegmatum è Sozo. libro 7. cap. 16. Socr. libro 5. cap. 19. Niceph. libro 12. cap. 28.*

San Æthiopiæ, deinde Igga an. 18.

Eam Confessionem quod imitatus Leo magnus in Occidentis partibus paulo pòst, sufficit (inquit) deinceps reatus conscientiarum solis sacerdotibus indicare confessione secreta, & remoueatur tam improbabilis cosuetudo &c. Epist. ad Episcopos per Campaniam & Piscenam.

Sub an. 400. obiit D. Martinus tot miraculis in Gallia clarus, vt veteres Galli ab eius obitu passim annorum suorum enumerationem duxerint.

Marcomero Franc. Duce.

Conc. *Carthaginense 2. in Trullo confirm in quo canones 12. editi sunt.*

Eodem anno moritur D. Ambrosius, cui succedit Simplicianus, quem Augustinus initio sui Episcopatus consulit de Iacob electione. & Esaü reiectione, contra Pelagianos. *Prosper respon 1. ad excepta Genuensium.*

Romanum.

Augustinus deinceps viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei Pelag Catholicam aciem duxit. *Idem praef. lib. de Gratia contra Collatorem.*

Hinc minister Gratiæ & admirabilis gratiæ prædicator, ab eodem passim dicitur.

Præter Pelagianos confecit Manichæos, Donatistas & Arianos. Nam eius cùm adhuc esset presbyter conflictatio fuit publica duobus diebus cum Fortunato Manic in vrbe Hipponensi, adhibitis notariis, qui singula exciperent, in qua infœlix Fortunatus non fuit conuersus, sed tantum perculsus. Altera in eadem vrbe, tribus diebus cum Fœlice Manichæo, sed exitu fœliciore. Tertia fuit celebrior in eodem etiam loco, cum Maximiano Ariano, sed nullo successu. Extant harum collationum acta apud Aug. Quarta Carthagini cum Pascentio comite Ariano, vbi Laurentius iudex episto. 174. & 1 8. Quinta cum Donatistis de Ecclesia, quam Balduinus emendatam & illustratam edidit. Sexta cum Fortunio Episcopo Donatista, &c.

Burdegalense contra Priscillianū præsente S. Martino. Seuer. lib. 2. Prosper in Chron.

Hvmana.

Tolense contra Iouinianum. Isid. Tom. 1. Conc.

Theodosius senior exemplo Constantini magni Cyclum Paschalem ordinandi curam mandat Theophilo Alexandrino Episcopo & mathematico: & inter Mathematicos, qui in Ægypto erant celeberrimi, versanti. Ille Cyclus dicitur Alexandrinorum & Græcorum, cui dum non acquiescit Innocentius in Epist. ad Aurelium Carthagi. Episcopum tempore Augustini, Dionysius Abbas Romanus, item Mathematicus, ad suum, quem tamen paucis mutatis ex illo Alexandrino duxerat, paulò post tempore Leonis Magni, vel iuxta alios Bonifacij nostros ausus fecit *Ex Stoflero & computorum Eccl. auctoribus.* Ea Theodosij ætate Olympiades desierunt celebrari, & earum loco substitutæ sunt Indictiones. *Cearenus.* Ex constitutione Constantini, *suprà.*

Carthaginense 3. Episc. 44. in quo cum 43. aliis interfuit Augu. Prosper in Chron. confirmatum in Trullo.

Rei militaris duces, tribunos, cæterósque præfectos duplo plures constituit. Vnde factum, vt fiscus nimiis
403 4491 annonis grauaretur. Nam quilibet eorum non partem suam, sed lucrum integrum, ac si pauciores fuissent, col

Anno mundi. | *Anno Christi.*

ligere volebat *Zosimus lib. 4. Si impio credendum.* Cum contra grauationes subditorum vetitus, multis è suo restituit. *Victor & ipse Paganus.*

4476 | 388 Postremus Romanum Imperium integrum, in Occidente & Oriente tenuit.

In schola Romana tres Oratoriæ, decem Grammatices quinque Sophistas siue logicæ professores, vnum Philosophiæ, duos iuris & legum doctores instituit. *leg. Vniuersos, Cod. de studiis liberalibus Vrbis Romæ.* Edictum hortatu Amphilochy Episcopi conscribit, quo Ariani ex vrbibus eiciuntur. *Theod. lib. 5. c. 16.*

Carthag. 4. cui subscripsit Aug. Tom. 1. Cōc. habet can. 104. confirmatum in Trullo.

Leges scripsit, quibus mandabatur lucorum Idolis dicatorum destructio. Constantinus enim sacra dæmonum prorsus sustulit. Fana tamen non subuertit, sed inaccessa esse iussit. Quod continuarunt filij. Iulianus impietatem renouauit. At Iouinianus paulò post Imperium adeptus, rursum simulachrorum cultum prohibuit. Quibus legibus Valentianus Europam gubernauit. Valens verò cunctis aliis, quam delegissent religionem, permisit, cum solis autem Catholicis bellare nunquam cessauit. Toto igitur ipsius Imperio, in aris ignis ardebat, simul cum libationibus ac sacrificiis honorabantur, in foro publicæ epulæ dabantur, initiati orgiis Bacchi cum palmis cursitabant, canes discerpentes, insanientes, bacchantes & alia idolulatrica peragebantur. Huic succedens Theodosius, ista omnia funditùs euulsa sempiternæ obliuioni tradidit. *Theod. lib. 5. c. 20.*

Idolorum ergo cultus, qui Constantini constitutione deinceps negligi & destrui cœperat, Theodosio imperante collapsus est. *Ruff. lib. 2.*

Isdigerdes persecutionem decimam quintam mouet in Perside, quæ annos 30. durauit. Nam continuatur à Gororane filio. *Theod. lib. 5. c. 39.*

Symmachus vrbis præfectus Idolorum pontifex minor, & quidam Romani Gentiles veterem religionis vsum fieri, aram Victoriæ quam Gratianus euerterat, in curia Romana restaurari, vestales de fisco ali postulant apud Valentinianū. 2. His respondet Ambrosius duabus epist. 30. & 31. & obtinet. Relationē suam orationē siue epistolam vocabat Symmachus.

Theophilus Alexandrinus præter cætera, Cyclū de obseruatione Paschæ, per cētū annos digessit & Laterculu inscripsit.

Idque propter exortas de celebritate Paschæ, inter Latinos & Græcos controuersias, quòd Latini iuxta Conciliū Cæsareæ Palæstinæ nollent vnquam Pascha excedere vigesimum primum Aprilis: ne illud celebrarent mense immundorum, id est, secundo. Cum enim æquinoctium à Patribus Nicenis esset fixum. 21. Martij, & inter. 21. Martij & 21. Aprilis sit mensis integer, id est, dies 30. quicquid illum limitem excedebat, contendebant ad secundum ab Æquinoctio mensem, in lege immūdis ad celebrandū Pascha assignatum, pertinere.

Quæ interim contentiones, etiam si interuenisset Ambrosius epist. 83. per hunc Theophili Cyclum non ita suot oppressæ quin adhuc renatæ sint sub Innocentio, Hilario, Leone, donec res composita per Dionysij Abbatis Cyclum, de quo suo loco.

Idque, quia intercalationes non fiebant apud vtrosque eodem modo & anno. Quod fere bis recurrebat intra 19. annos, dum in Aurei siue Chaldaici numeri dispositione inter se differrent. *E Stofflers Romano Calendario.*

Marcomerus Francor. Rex Gallias inuadit, ac omnia loca quæ Maximus occupare creditur præter Armoricam siue Britanniam minorem, quo cæso à Valentiniano regnum penes duces aliquandiu fuit. 4491 | 403

Anni mundi. ANNVS Domini CCCC. quo præfinitè Arcadius & Honorius, & apud Persas, Isdigerdes adeunt impersum, D. Martinus & Ambrosius moriuntur, Ioann. Chrysostomus pontificatum Const. Augustinus Hipponensem suscipiunt.

4476 HOC quarto sæculo continuatio doctrinæ sic habuit. Missæ Basilij, Ambrosij, Cyrilli Hierosolymitani, Damasi, & Hieronymi in libro, qui inscribitur Comes, eius ritus apostolici apud Basil. cap. 17. de Spiritu sancto. liberum arbitrium. Athan. contra gentes. Basilius lib. 3. contra Eunomium, Nazianzenus oratione coram Gregorio patre habita. Epiph. lib. 1. Panarij, manifestum est clarúmque ac minime ambiguum, quòd liberum arbitrium exhibuit nobis Deus, &c. Hieron. Epist. ad Ctesiphontem, ad Demetriadem. In Es. lib. 3. & alibi, qui tamen cōtra Pelagianos scripsit. Nyssenus lib. peculiari, de lib. arbitrio. Lactantius & cæteri. Iustificationē non excludere præsentē dispositionem, vel futura bona opera. Ephrem lib. de vera pœnitentia. Hier. lib. 8. com. in Esaiam & in 4. Daniel. Hinc bona opera partes iustitiæ, Nyssenus orat. 2. de amandis pauperibus vocat. Præstandum enim aliquid esse ex proprio, Hilar. cap. 7. in Matt. & in præf. in Psalmos. Nazianz. orat. de pauperum cura. Amb. epist. 82. Bona opera castitas, continentia, humilitas, obedientia, cæteræque virtutes animæ pennæ sunt, quibus ad Deū subuolat, Ephrē lib. de beatit. animæ c. 2. & in lib. de extremo iudicio, & Ser. de virginitate. Athan. Apol. ad Constantium. Basilius Ser. exhortatorio de renuntiatione huius sæculi, & lib. de virginitate & in Asceticis: Theophil. Alex. lib. 3. Pasc. Denique tota hæc ætas sanctis operibus plurimum tribuit. Imagines, Prudent. περὶ στεφάνων carmen de Cassiani imagine posita, super memoria martyris. Nazianzen. 40. epist. ad Olympium exempl. Græci. 49. Latini, tempore suo templa statuis (ἀνδριᾶσι) exornata fuisse. & lib. de insomnio de Anastasiæ Ecclesia σὺν τοῖς καὶ μεγαλαυχὲς ἔδος χριστοῖο μαθητῶν, πλευραῖς σταυροτύποις τετραχα τεμνόμενον. Cum quibus etiam est superbum templum Christi discipulorum, lateribus crucis pictura figuratis quadrifariam insectum, de imagine Crucifixi Athanasius librum edidit. Imaginem Christi à Iuliano Apostata euersam, Christiani in Ecclesiam referunt. Sozo. lib. 5. cap. 21. Constantinus signū Crucis sibi monstratum in cœlo in militaria vexilla transformat, in dextra sua signum aliud crucis ex auro fabrefecit. Eus. 1. vita eius. Probiano nolenti crucem adorare, Deus apparens signum monstrauit crucis: quod erat positum in altari eiusdem Ecclesiæ. Idem lib. 2. Crucifixi imago in ædibus imperatoris posita cum gemmis &c. lib. 3. Nyssenus orat. in Sanctum Theodorum imagines esse idiotis & simplicibus instar librorum, quod Gregorius magnus apud Latinos repetiuit lib. 7. epist. 104. ad Serenum, De Sancta Cruce. eius inuentio fuit huius sæculi, Ruff. lib. 1. cap. 7. & 8. Amb. de obitu Theod. Euseb. in Chron. & de vita Const. Hieron. Indéque distributio in maiores partes, ad quas adorandas semel in anno vndique concurrebatur, præsertim Hierosolymam, Paulinus Nolanus epist. 11. ad Seuerum Sulpitium. Item in particulas, adeo vt ligno S. Crucis tota continens repleta sit, Cyrillus Hierosolym. catech. 4. propter tot per orbem fragmenta credita se multiplicare, & habere imputribilem virtutem & indetribilem soliditatē, Paulinus Ibid. Cætera Prud. Hymno ante Somnum. Ephrem de armatura spirituali c. 2. & lib. de pœni. c. 3. &c. Primatus Romani Pontif. Ambrosius 1. Tim. 3. vbi Damasum vocat rectorem eius Ecclesiæ, quæ Domus Dei & Columna & firmamentum ab Apostolo dicitur (.i. vniuersalis) nam talem illo loco describit Apostolus. Hiero. passim. Concilium Nicenum, &c. De pœnitentiæ partibus, Exomologesi, contritione, satisfactione. Ephrem. lib. 2. de compunctione cordis c. 3. Hilar. in Ps. 118. ad illud, Exitus lachrimarum transierunt oculi mei. Pacianus ad Sempronianū, Epiph. in Panario & quotquot scripserunt libros, sermo. tractatus, homilias de pœnitentia & aduersus Nouatianos & Meletianos, qui negabant sacramentum pœnitentiæ esse in Ecclesia. Veritas corporis & sanguinis domini in Eucharist. & transsubst. Athan. lib. de Christi imagine. Nyssenus in orat. catechetica, qui & tractatum scripsit de trāsmutatione corporis & sanguinis domini apud Nicetam lib. 18 orthodoxiæ Cyrillus in mystagogicis. Et quotquot illa ætate huius mysterij meminerunt, quorum testimonia Garetius in librum collegit, Tonstallus & plærique alij. Missam esse sacrificium. Nazian. 1. in Iulianum. Mox sacrificij incruenti oblatione manus commaculat. Amb. ep. 33. Missam facere, offerre, offerre sacrificium: Item precatione prima præparantis missam. lib. 4. de sacram. lib. 1. offic. 48. Athanasi. q. 34. ad Antio. Euse. lib. 1. cap. 10. de Demost. Concil. Nicenum 14. can. Hieron. epist. ad Hedibiam & ad Euagrium. Tota denique illa ætas, vt Roffensis, Sanctius, Canisius & alij demonstrarunt. Missarum solennia & ritus. In Liturgia Basilij. In Missa Ambrosij, libris eiusdē de sacra. & de præparat. ad Missā, in Comite D.

Anni Christi.

Hier. Apud Basil. c. 27. lib. ad Amphiloch. de spirit. S. quod caput veteres Ecclesiæ traditiones multas complectitur, Cyrill. Hieroso. in Mystagogicis, cum cæteris, quorum sententias collegerũt Cassander & Pamelius in Liturgicis. Confirmationis sacramentum. *Amb. lib. 3. de sacram. c. 2. sequitur spiritale signaculum, quod audistis, hodie legi: quia post fontem (baptismatis) superest,* 4476
vt perfectio fiat, quando ad inuocationem sacerdotis, Spiritus Sanctus infunditur, spiritus sapientiæ &c. Septemq. virtutes spiritus, &c. Istæ sunt virtutes, quando consignaris. Inuocatio sanctorum. *Athana. de incarnatione verbi & in Euang. de S. Deipara, & de interpr. Psalmorum. Basil. oratio. in 40. martyres. Nazian. in fine orat. in laudem Basilij & orat. in Cyprian. Vbi & virgo quædam amata à Cypriano tunc Mago, inuocatione D. Virginis ab eius amore seruatur. [. Quidam negant D. Cyprianũ illum fuisse cui crimen illud magiæ tribuatur, sed alium quendam.] Amb. in lib. de viduis. & in precatione 2. præparantis Missam. Prudentius in hymno Laurentij, de 18. martyribus, de Vincentio. de Cassiano. Hierony. de ea scripsit contra Vigilãtiũ, &c. Ephrem. lib. de compunct. cordis. 1. c. 13. Totum denique illud sæculum, vt Esselsius docuit lib. peculiari, Canisius in maiore Catechismo & alij.* Mortuis viuorum preces prodesse, & purgatorium. *Epiph. hær. 75. contra Aërium, qui id negabat. Lact. li. 7. c. 21. Prud. in Hamartigenia. Hiero. lib. 18. com. in Esaiam & lib. 4. c. 4. & Marc. 9. Nyssenus lib. de anima & alibi, Chrysostomus & Basilius in Liturgiis & alibi. Athanasius librum peculiarem condidit de dormientibus citatum passim à Græcis, vt Damasc. libro eiusdem tituli. Basil. com. in 9. Esa. purgatorius ignis, item expurgatio. Denique, quoniam hæc ætas præcipue abundat libris & scriptoribus omni exceptione maioribus, ex hac maximè decerpitur, quicquid facit ad doctrinæ veteris contra nouam, confirmationem. Quod & Centuriatores cum magno pudore & conscientiæ fremitu confitentur Cent. 4. c. 4. de doctrina, colũ. 291. & seqq. c. 5. de hæresibus, seorsum Donatistarũ, col. 376. Aërianorum 401. &c. c. 6. de Ritibus & ceremoniis. col. 406. & seqq. per totũ. cap. 7. de Politia & gubernatione Ecclesiæ col. 483. & seqq. aliis. cap. 9. de Synodis. col. 610. & seqq. c. 10. de Episcoporum & doctorũ vitiis col. 881. & seqq. cap. 11. de Hæreticis co. 1338. vt in Vigilantio, Aërio &c. ca. 12. de Martyribus sparsim, c. 13. de Miraculis col. 1434. & seqq. Denique qui hoc æuo oppugnarũt Arianos, Eustachianos, Aërianos, Iouinianum, Messalianos, Vigilantium, Martianũ, Heluidium isti s Centuriatoribus & Caluinistis planè sunt doctores papistici.*

* RELIQVIT epistolam ad Episcopos Germaniæ & Burgundiæ. *Tomus primus Concil.*

Instituit vt sacerdotes, quoad Euãgelium recitaretur, non recti, sed curui siue cernui starent. *Vualphridus l. de reb. Ecclesiast.*

Hieronymus à Petro Apostolo incipiens & in semetipsum desinens, 135. virorum illustrium ecclesiastica volumina contra Porphyrium & Iulianum Augustum descripsit apud Bethlehem, qui imperitos dicebant Christianos. hoc opus deduxit vsque ad 14. Theodosij.

Eò Paula Hieronymum secuta, in Syria tria monasteria Virginum, & vnum virorum, cui ipse præfuit, condidit.

Apollinaris Laodicenus Antiochiæ tanta laude docet, vt à S. Hieronymo iam sene discendi causa adiretur. *Hieron. epist. ad Pammachium.* sectam introducit, quæ filium Dei assumpsisse animam rationalem negaret. *Tripart. lib. 5. c. 44. & 9. cap. 3.*

HVMANA.

Arcadij & Honorij primus est Domini quadringentesimus.

Ruffinum Arcadio, Stiliconem Honorio tutores adiunxit Pater mortuos, Gildonem Africæ præposuit, qui regni cupiditate ad perfidiam impulsi, tandem interempti sunt.

Anni mundi

QVINTVM SÆCVLVM.

41.

4491 * S. ANASTASIVS 403
I. Rom. an. 3. dies 10.
4494 Vacat sedes dies. 21. 406

Patriarchis.

Alexandriæ Theophilo.

Antiochiæ Flauiano.

Hierosolymis Ioanne secundo.

Constantinopoli Ioanne Chrysostomo.

Principibus.

Arcadio imperatore Orien. quinquagesimoquinto, an. 13.

Anni Christi

Honorio, an. 31. Occid. Imp.

Jsdegerde, an. 21. Persarum.

Igga Æthiopiæ pret Ioso, an. 18.

Dagoberto Franc. Duce.

404 CONCIL. *Alexandrinum contra Origenem, Ab. Vsper.*

Cyprium sub Epiphanio contra Origenistas.

Carthaginense, 5. Episc. 73. Tom. 1. Concil. sub hoc & Innocentio. Prosper in Chron.

Toletanum 1. confirmatum à Leone PP. Episcoporum 18. siue 15. in quo anathemate feritur error Priscilliani tam saculi gladio peręmpti. Isid tom. 1. Conc. In eo sunt can. 20.

Taurinatense. lib. Conc. confirmatum in Trullo.

Hipponense. Prosp in Chron.

42.

p S. INNOCENTIVS I.

406 Albanus, siue Scotus, an. 15.

421 mens. 2. dies 25.

Vacat sedes dies 22.

Patriarchis.

Alexandriæ Theophilo deinde Cyrillo, an. 34.

Antiochiæ Flauiano, deinde Porphyrio, an. 2. Alexandro, an. 3. Theodoro, an. 4.

Anni mundi

*Stilico affectans filio suo Eucherio imperium, omnes barbaras nationes ei infudit, & lacerationis eius auctor fuit. Solus Zosimus eum à crimine liberat, quòd Paganus Eucherio Paganis addicto fauerit.

Cum Honorius & Arcadius Getis siue Gothis stipendia à patre constituta, qui eis vsus fuerat contra Maximum & Eugenium, pendere nollent, Ragadaisus ducenta eorom millia in Italiam duxit. Stilico Henetus contra eos attraxit Burgundos, Sueuos, Alanos & alias gentes mari Baltico vicinas. Captus igitur Ragadaisus ad Fesulas strangulatus est, captiuorum greges singulis aureis venditi sunt, reliquiæ regem creant Alaricum, cum quo paciscitur Stilico, vt in Galliam transeat.

Per totum imperium Idolorum templa dirui Arcadius, Honorius, Theod. Impp. præcipiunt. *Sigeb. & leg. 3. 4. 5. & 8. cod. de paganis.*

Ragadaisus Gothorum rex cum suis, 200. armatorum millibus in Fesulanorum montium verticibus interclusus, consumptus est, captus & interfectus. *Isidor.*

Honorius templa omnia Idolorum, cum suis adiacentibus spatiis Ecclesiis cōtulit, simúlque eorum simulachra confringenda in potestatem dedit. *Prosper part. 3. de promiss. capite 38.*

Arcadius, ne traderet ad se confugientes Armenios, propter Persarum persecutionem, bellum cum Persis confecit. Antequam potiretur victoriā, iam cōeuntibus in prælium militibus aëtiæ cruces in vestibus apparuere. Vnde etiam victor auream monetam cum eodem crucis signo fieri præcepit, quę in vsu totius orbis, & maximè Asiæ hodiéque persistit. *Idem cap. 34.*

p MVLTAS epistolas reliquit eásque eruditas. 24. est ad Synodum Toletan. 26. ad conc. Mileuitanum, &c.

Arcadium & Eudoxiam excommunicat. *Niceph. lib. 13. cap. 34. Georgius in vita Chrysostomi.* In qua epistola Eudoxia de gradu & maiestate imperij deiicitur. Ergo pontifices Romani, Reges & Imp. deponebant.

Primus Nouatianos vrbe pellere cœpit, multásque Ecclesias eis ademit. *Socr. lib. 6. cap. 9.*

Ad eum Augustinus cum 50. Episcopis concilij Mileuitani

4494 epistolam 42. scribit, & cum Episcopis Synodi Carthaginensis de actis aduersus Pelagium & Celestium, epistolam, 90.

Hæreses Abeloitarum, Nazatænorum, Prædestinatorum, Aduersariorum Legis & Prophetarum.

4505 Vincentius & Paternus hęretici, è quibus Vincentiani & Paterniani.

Pelagius Britannus, Heluidius, Bonosus hæretici. *Aug. de hære. Chrys. & Isido.*

Idacius ad Deum conuertitur anno Honorij decimo. i. sub an. Christi 417. *Ipse in Chronicis.* (410. *malim.*)

Cassianus & Euagrius monachi, Primasius, Orosius, Tiberianus, Maximus Taurinensis, Faustinus presbyter, qui Lucifero fauit, *Gennad.* scriptores Ecclesiastici. Ausonius Burdegalensis, Prudentius & Sedulius Poëtæ. Vincentius Lirinensis, quod monasterium erat in Aluernaria, vt Sidonius Apollinaris in epist. indicat. tamē alij dicunt esse S. Honoratum in Prouincia, Isidorus senior Episcopus Cordubensis, Palladius, Hilarius Arelatensis, Polybius.

Escicius Nazianzeni discipulus, bibliothecam Origenis & Pamphili Martyris Cæsareæ longo corruptam tempore, multo labore restituit. *Bergom. lib. 9.*

Olympius, Audentius, Ithacius Hispanus, qui in Priscillianum scripsit Apologetici specie. *Hieron.* alius ab Idacio Chronico. *contra Thritemium.*

HVMANA.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Prima Romæ per biennium ferè obsessæ direptio, an. 413. 8. seu 9. cal. Septemb. vsque ad sextum diem (Nam ibi vltra
4491 sex dies non sunt commorati) per Gotthos duce Alarico siue Athanarico (qui fuit secundus rex Gotthorum, primus Hispaniæ. *Rasimi lib. 1. de Reg. Hisp.*) *Procop. lib. 1. Cuspinia. in vita Cæsar. Æmyl. lib. 1. Sozom. 9. cap. 8. Oros. lib. 7. cap. 38.*

Crudelitatem huius describit Hiero. in Marcellæ Epitaphio & Viues in libros Aug. de Ciuit.

Sacris interim vasis abstinuit Alaricus, & rapta magna cum reuerentia restitui iubet, se testatus cum Romanis bellum gerere, non cum Sanctis & Apostolis Dei. *Orosius.*

Hinc cœpit Imperij dilaceratio. Nam in illud posteà barbaræ nationes Septentrionales sese infuderunt, de qua re libri Blondi de inclinatione Imperij & Pij 2. in Blondi Epitomen Imperio hæc laceratio vtilis fuit. Primò bellis ciuilibus ferè finem imposuit, deinde penitùs Idololatriam sustulit, quam ne Christiani quidem imperatores radicitùs extirpare potuerant. Inde denique Christiana multa regna & Imperia exorta sunt, quorum vnumquodque pro suo modulo religionem propagauit. Maior erat imperij moles, quàm vt principes eius saluti, itémque vni rei Christianæ possent intendere.

Adde destructum imperium propter maiorem tranquillitatem, pacem & tutelam Ecclesiæ, in solatium videlicet & requiem piorum, propter tyrannides & persecutiones Monarcharum, vt si vno in loco non liceat piè & Catholicè viuere, aliò migrent. Nam cùm imperator erat paganus, cùm hæreticus, negotium toti penè Ecclesiæ fiebat, vt sub Constantio, & Iuliano apparuit. Nec antea Deus constituerat tam magnas Monarchias, nisi vt Dei Verbum facilius curreret ex Esa. Quo perfecto nihil opus fuit tanta imperij mole ad pietatem. Nec Turca eam reparat, nisi propter peccata, & vt perficiatur mysterium iniquitatis de Antichristo, vbi vltima & ferocissima persecutio existet.

Sicque impletum illud Apocalypsis 17. Decem cornua, quæ vidisti in bestia, odient fornicariam & desolatam facient illam & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipsam igni concremabunt, &c.

Hinc his mille annis totæ nationes Europę mutatæ sũt, deinde Africæ, postremò Asiæ, Turcis, Tartaris, Saracænis & Mauris in eam inuodantibus. *de quo libri Blondi de declinatione imperij.*

Tunc Prouinciæ Romani imperij occupatæ aut à barbaris rebellibus, qui Rhenum transierant, Vandalis, Sueuis, Frãcis, Burgundionibus, qui Galliam, Hispaniam, Africam tenuerunt, aut à Gotthis, qui pacis specie se Valenti Imper. dediderant, quando eius exercitu deleto, Illyricum, Panoniã, Græciam inuaserunt, ac demum se in Italiam ipsam, Galliam & Hispaniam intulerunt.

Tunc etiam Vasconia nomen hoc à Vvisigotthis sortitur, si Blondo creditur. At contrarium infrà docebo. Nam multo pòst hoc nomen in Aquitania auditum est, & illuc translatum à Vasconibus Pyrenęorum montium antiquissimis habitatoribus apud Ptolom. Plinium, Tacitum, in illas Galliæ partes infusis.

Occasione tutelæ Theodosij Iunioris à Persarum rege administratæ, induciisque in 100. annos factis, latè Christianis-
4505 mus in Perside propagatur. Sed Satanas inuidens excitauit persecutionem, 30. annorum per Isdigertem regem & tutorem imperij Orientis. *Histor tripart. lib. 10. cap. 30. 33.* quam Ecclesiasticum bellum vocat Theod. *lib. 5. cap. 39.*

Hierosolymis Joanne secundo, deinde Paraylio, an. 7. 406

Constantinopoli Joãne Chrysostomo, deinde Arsacio, an. 1. mens. 4. dies 15.

Attico an. 19. mens. 7. dies, 10.

Principibus.

Eisdem Imp. & post mortem Arcadij Theodosio 2. iuniore Orie. Imp. an. 42.

Isdigerte Persarum rege 13.

Igga Æthiopiæ, deinde Alamida, an. 10.

Athanarico siue Alarico Gottho primo Hispaniarum Rege, deinde Ataulpho, an. 6. Sigerico, an. 1. Vuallia, an. 22.

Genebaldo Franc. ad Mœnum & Salam, Duce.

Imperij per Barbaros Laceratio anno D. 413. 421

Hîc

Anni christi

SYNODI *Constantinopolitana dua contra Ioan. Chrysostomum.*

413

CONC. *Constantinopolitanū Ephesinum.*

Alexandrina duo.

COLLATIO *Carthaginensis inter 286. episc. Catholicos, & nō nullos Donatistas, iussu Honorij, & studio Augustini habita. August. epist. 68. & in Breuiculo.*

CONCIL. *Toletanum, ad cuius episcopos Innocentius epistolam decretalē scripsit (eius nulla mentio in Tomis conciliorum.)*

Carthaginense contra Pelagium, in quo canones 15. editi.

Mileuitanum in Numidia contra Pelagianos & Donatistas, cui interfuit Augustinus, & approbatum est ab Innocentio. August. epist. 92. & 157.

Cirtense in Numidia contra Donatistas.

421

Anni mundi.

Hîc Chronicá regum Hispaniç propriè incipiunt. Nempe ab Ataulpho propinquo & successore Alarici, qui dux fuit exercitus Gotthorum apud Theodosium contra Eugenium, & sub Honorio Romam quidem cepit, sed in gratiam Apo-
4497 stolorum delere noluit, eam duntaxat thesauris publicis & priuatis spolians, à sacris interim abstinens.

Scriptores tamen Hispani reges suos numerare incipiunt ab Athanarico, qui Gothorum rex creatus est anno quinto Valentis sub 370. *Tarapha.*

At primus Ataulphus ab illo rex tertius, primus in Hispaniam ipsi ad habitandum ab Honorio assignatam descendit, Narbone Placidia Honorij sorore in vxorem ducta. *Vasaeus.*

Ante eius in Hispaniam ingressum, Constantinus, Constans filius Maximus tyrannus eam occupauerant. Deinde Vandali, Alani, Sueui.

Honorius cum Arcadio imperat an. 13. cum Theodosio Arcadij filio an. 19 quorū 1. anno statim post Arcadij mortē Vandali, Alani, Sueui, Scythicæ originis populi à Gotthis pulsi, tribus annis in Gallia exactis, Hispaniam inuadunt, biennio post Romam captam. *Seuerus.* inter se diuidunt, annis ferè, 30. incolunt. *Sigeb. Procop lib. 3.* Sola Celtiberia in fide imperij permanente, eam defendente Constantio Patricio, *Chronica regis Alphonsi.*

Vandali & Sueui Galleciam possident, Vandali Siliagi Beticam. Alani Lusitaniam & Celtiberiæ partem. *Vasaeus in Chron. Hisp.*

Vandali relicta Hispania metu Gotthorum 19. anno, quam in eam venerant in Africam concedunt. Sic duo regna tantùm in Hispania fuere Gotthorum & Sueuorum, qui à Gotthis deleti sunt sub tempora Gregorij Mag.

Gotthi in Ostrogotthos & Visegotthos diuiduntur, id est, Orientales & Occidentales Gotthos. Visegotthi per Italiam in Galliam, inde in Hispaniam venēre, atque in ea regnum per annos plus minus 386. possederunt, donec à Mauris, penè vsque ad vnum omnes deleti sunt. Ostrogótthi autem tempore Zenonis in Italia regnare cœperunt.

Placidia Honorio fratri, post mariti mortem: à Vallia pacem expetente, reddita Constantio comiti nupsit & Valentinianum 3. peperit Honorij successorem. *Orosius Prosper. Sigeb.*

Hieronymus Paulianum fratrem, post vastatam à Gotthis patriam Stridonem, eò remisit: vt si qua remansissent de patentum possessione venderet. *Ipse ad Pammachium & in scripto contra Ioan. Hierosy.*

Franci accersiti à Senatore, cuius vxorem rapuerat Lucius præses Romanus, traiecto Rheno iterum Gallias incessentes, Treuerim vrbem incendunt, & magnam Galliæ partem occupant. *Sigeb. Æmil. lib. 1.* Primùm sedes habuisse dicuntur inter Noricum & Vindelicos. *Strabo.* Inter Saxones & Alemannos gens nō tam lata, quàm valida. *Hieronymus in Hilario.* Imo gens erat Gallica, trans Rhenum propè Geldrenses.

Germaniæ perpetua domitrix. *Ammia. Marcelli.*

Franci anno 7. Imperij Honorij & Arcadij apud Treuiros, Mediomatrices & Tullenses consederunt, quos Sueuis, dum erant in Gallia, ob vetustas simultates instigantibus, Vandali, Burgundiones, & Alani Rhenum per vim & arma transire compulerunt. Quibus pulsis Vandali Sueui & Alani ad va-
4505 standas Gallias profecti sunt. *Blond. lib. 1.*

Heraclianus consul in Aphrica, cum incredibili classe 3070. nauium, quantas nunquam habuit Xerses, vel Alexander, contra Romam venit. *Sigeb.*

Burgundiones innotescunt à Burgis limitum castellis. *Oro-*

Anni mundi — *Anni Christi*

Per quæ ſtiſtributi fuerant à Druſo & Tyberio Auguſti tempore poſt ſubactam Germaniam interiorem. Gothis erant vicini, vnde eos inter extremos Septemtriunis populos recenſet Sidonius Apollinaris ad Maiorianum, & Gotbicam ſobolem appellat Agathius circa Mæotidẽ paludem. Ammianus Marcell. 18. eos locat ad Capellatium vel Pallam prope Alemanos, quam quidem hodie dicunt eſſe Palatinorum comitum ditionem circa Hildebergam.

Hinc hoc tempore. (Nam Burgundica hiſtoria incipit circa annũ Domini 412. Arcadij autem & Honorij 12.) partem Galliæ ad Rhenum occupant. *Sabell.* vel potius hoſpitalitatis iure accipiunt partim ab Hunnis pulſi, partim à Gallis vocati aduerſus imperij iugum & factiones. Nam non vt hoſtes, ſed
4505 vt hoſpites in eam veniſſe & certos agrorum fines inter Romanos, dono poſſediſſe lego in ipſorum legibus pag. 65. cap. 55. id eſt, tertiam agrorum partem à Romanis conſecutos eſſe, cap 57.
4507 Vbi Romani appellantur toto illo opere Galli illius partis, quibuſcum habitabant, vt qui eſſent de imperio, & eius legibus, non barbaricis viuerent.

Quod idem de reliquis barbaris, qui in noſtra Gallia conſederunt, exiſtimauerim. Eos ſcilicet veniſſe accerſitos contra imperium, & à noſtris in hoſpites & leges patriæ aſſumptos ad ſe tuendum, aſſignato agro: non quòd vi Monarchiã conſtituerint. Nam Gothi, Vandali, Hunni, qui in ipſos inuitos inuaſerant, breui repulſi ſunt, & alio terras quærere coacti.

Vexati ergo ab Hunnis in Galliam tranſierunt, ac mox pietatẽ Chriſtianam receperunt: à quodam Epiſcopo baptizati, indicto ipſis octo dierum ieiunio. *Caſſiodorus.*

q Hic videtur Zoſimus, de quo Baſilius quadam epiſt. ad Papam Innocentium, *Onuph.* reliquit duas epiſtolas. *Tom. Conc.* Nouatianis eripuit aliquas Eccleſias. *Socr. lib. 7. c. 11.*

Benedictionem cerei Paſchalis induxit. *Carolus Magnus in fragmentis.*

Prædeſtinatorum hæreſis ex libris D. Auguſtini male intellectis cœpit, an. 415. Omnia prædeſtinationi & reprobationi ita tribuit, vt negaret opera vel prodeſſe vel obeſſe ad ſalutem. *Sigebert. in Cron. LutZemburg. de hæreſ.*

Hieronymus corpore defecto, cum è lecto ſeſe erigere nõ poſſet, niſi apprehenſo fune, qui de trabe pendebat, obiit in Bethleem anno Chriſti 422. & ætatis ſuæ 91. *Proſper,* vel 98. *Diacon lib. 14. & Sigeb. in Chron.* vel etiam 99. *Trithemius.*

Ante eum ſex erant veteris teſtamenti, de Græco in Latinũ conuerſiones. De Hebræo autem in Latinum eloquium, ſolus ſacras literas conuertit, cuius editione generaliter omnes Eccleſiæ vſquequaque vtuntur, pro eo, quòd veracior in ſententiis, clarior in verbis. *Iſid. lib. de offic. & libro ſexto Ethymol. cap. 3.*

Eudocia Leonis Athenienſis Philoſophi filia & Theodoſij iunioris vxor ὁμηρόκεντρα ſiue Homerocentonas contexuit, ex Græcis Homeri varios vtriuſque teſtamenti locos deſcribens vel exponens. Quod paulo ante fecerat è Latinis Virgilij carminibus, Proba Falconia Adelphi proconſulis vxor: in ſuis Virgilicentonibus.

Iſidorus ſenior Corduben ſis.

Chronicon ſcripſit à primo Theodoſij conſulatu vſque ad ann. 490. quod auſpicatur à D. Ioanne Chryſoſtomo.

HVMANA.

Sub Honorio Romani à Britannia propter potiora Reip. negotia ſponte receſſerunt. Vnde Scotis & Pictis ad prædam

43

q S. ZOSIMVS ſiue Sozimus Græcus, an. 1. menſ. 3. dies 12. 421

423

Vacat ſedes dies 11.

Patriarchis.

Alexandriæ Cyrillo.

Antiochiæ Theodoro, an. 4.

Hieroſolymis Paraylio.

Conſtantinopoli Attico.

Principibus.

Theodoſio 2. Orien. & Honorio Occid. Imp. 56.

Varanane, 5. an. 20. Perſarum.

Alamida Æthiopiæ, an. 30.

Genebaldo Franc. Occidentalium duce, Faramundo Marcomeri filio Orientalium in Franconia Germaniæ duce primo, mox Francorum rege.

Vallia Hiſpaniæ.

Anni Christi.

Anni mundi.

Concil. *aliud Carthaginense, nempe sextum sub Innoc. Sozimo, & Bonifatio, siue vt loquitur Aug. prouincia Carthaginis, præside Aurelio, Episcop. 217. nobilissimum contra Pelagianos, confirmatum in Trullo, cui potuit Aug. interesse. Aug. epist. 47 94 95. & 106. Est fortasse Cæsariése, de quo Possidius in vita Aug. In Cæsariensem (ait) ciuitatem eum venire cum aliis Episcopis Apostolicæ literæ compulerant.*

Telense contra Iouinianum.

44

r S. Bonifacius I. Romanus an. 3

423 mens. 8. dies 7.

426

Vacat sedes dies, *9.*

Patriarchis.

Alexandriæ Cyrillo.

Antiochiæ Theodoro, deinde Ioanne, an. 18

Hierosolymis Paraylio, deinde Iuuenali, an-no. 39

Constantinopoli Attico.

Principibus.

Eisdem Imp.

Alamida Æthiopiæ.

Faramundo tam Gallofrancorum quam Germanofrancorum consensu, Duce, an. 11

Vallia Hispaniæ rege 4.

Concil. *Carthag. septimū 38. Episco Africanum contra Pelagianos. Aug. epist. 47. confirmatum in Trullo.*

expositi, regem Vvorlegirnum crearunt, ac Saxones & Anglos duce Hengisto, acciuerunt in insulæ perniciem. *Cron. Angl.* A Maximo Tyranno, qui eam militibus exuerat, vt imperium occuparet eius calamitatem repetit Gildas. Ex eo enim tempore nunquam se tueri potuit, Scotis siue Hibernis è Circio, Pictis ex Aquilone erumpentibus. *Gildas sapiens de Britann. excidio.* Tanti mali causam videtur facere Pelagij hæresim.

424. Constantino rege Britanniç, Vvorlegirnus Consul Gemusæorum, Constantem monachum in regem sublimauit. & vice episcopi capiti eius Diadema imposuit. *Sigeb.*

Scoti & Picti vastant Britanniam. *Blond. 1. dec. 1.*

Zosimus Comes, post Eunapium historiam Romanam 414. annorum ab Augusto ad Honorium &, Athalaricum, Gotthum, qui Romam diripuit, sex libris scelerata fide explicauit. Nam fictis laudibus impios, vt Diocletianum, vt Iulianum, Stiliconem & filium eius Eucherium exornat, falsis criminibus pios & sanctos principes Constātinum, Gratianum, Theodosium &c. onerat pietati bellum indicens. Quarè ab Euagrio, Photio, Nicephoro & aliis historicis rectè vt canis

4507 proscriptus est, & certè refellitur ab aliis Paganis suis æqualibus vt Sext. Aurelio Victore, Claudiano. Reperit tamen præconem quendam Io. Leunclaium, qui pro eo Apologiam

4510 transcripsit, vt se melius Paganum & canem cane illo rabidiorem contra Sanctos & Religionē pingere non posset. Noua religio nobis istos parit, quibus Christiana displiceant, Pagana & impia placeant ac laudentur.

Galli cum Rempublicam constituunt excussis Romanis, Alarico res in Italia gerente *Zos. lib. 6.* Hinc apparet Gallos euocasse Francos ad se in libertatem asserendum.

Vallia Hispa. rex Gensericum & Vandalos Hispania expulit. Hi transierunt in Africam, annuente Bonifacio Comite, D. Augustini amico. Pace facta cum Valentiniano, eam 96. an. tenuerunt vsque ad Bellisarium.

Ab Imper. ob res bene gestas secunda Aquitania & ciuitatibus aliquot vicinis donatus est. i. Tholosa vsque ad Oceanum *Idatius.*

r Vigilias nocturnas ad sepulchra martyrum sustulit, ieiunia retinuit.

Ad eum quatuor libros contra duas epistolas Pelagianorū, dirigit D. Augustinus examinandos & emendandos: Apostolicæ sedis correctioni se suaque committens.

[Si vel sola consideretur potestas, necesse est ad vnum aliquem referri: nisi perpetuas esse velimus ac irreconciliabiles discordias.]

Florus Monachus ex libris Augustini contra Pelagianos gratiam Dei ita extollebat: vt negaret liberū arbitrium. *August. de gratia & lib. arbit.*

Paulus Orosius hortatu Augustini, contra Paganos imperij lacerationem Christianis temporibus tribuentes, 7. libris historiam ab initio mundi, ad vsque Valliam Gotthorum in Hispania regem tertium: siue vsque ad annum 421. scribit.

Hvmana.

Constantium in patritium, ob egregia ipsius in Imperium merita, sibi collegam assumpsit Honorius: qui è Gallia Narbonensi, Vandalos & Alanos expulerat in Hispaniam. *Prosp.*

Chronica Francorum, ab hoc Faramundo, qui an. 420. dux fit Francorum, Reges enumerare incipiunt. Præcedentium regum nomina, quæ à Trithemio afferuntur, videntur ficta. Prçsertim cum Germanicæ nationes ad hæc vsque tempora semper fuerint barbaræ, sine imperio, sine certis regibus, legibus, &c. Si tamen Franci, qui regno Gallorum indiderunt nomen, Germanica sit natio, & non potius indigena,

Anni mundi.

quæ vt ex Procopio Cæſarienſi narrat Zonaras tom. 3. circa Rhenum & Rhodanum & vicinas paludes olim habitarit.

Franci, antequam ad fidem conuerterentur, legem Salicam dictant, per ſuæ gentis proceres, qui tunc temporis ipſam regebant. *Auctor præfationis in legem Salicam, Sigeb. in Chron. an. 422. Otto Friſing. lib. 4 cap. penult.*

Vuandali è littore maris Germanici, vbi nunc Meldeburgenſes & Pomerani. (*Plinius*) Alani, Sueui, ſiue Alemani, in tria regna Hiſpaniam diuidentes, inteſtino bello inter ſe colliduntur: contra quos mittitur ab Honorio Caſtinus dux. *Sig. in Chron.*

Otoſios Valliam Gotthorum regem 3. facit. Illum tamen Ataupho Gotthorum primo, ſubrogant Proſper & Seuerus.

Vallia pacem cum Romanis confirmat datis obſidibus. *Oroſ. in fine.*

4510 ſ Eɪᴠs epiſtola extat ad Galliæ Epiſcopos contra Pelagij errores. *Tom Concil.* Cyrillum Alexandrinæ ciuitatis epiſcopum, pro tempore vicarium in Epheſino Conc. denuntiauit. *Verba Marcellini comitis in Chron.*

Conſtantinopolitana cathedra per Neſtorium ab Eccleſia
4517 ſeparatur. Quæ ſecunda Græcorum diuiſio dicitur. Nam pri-
ma extitit ſub Iulio per Arianos.

Magna pars Occidentis, tum Chriſto ſociata.

Socrates, Sozomenus, & Theodoretus, Euſebij hiſtoriam continuantes tempus ferè, 140. annorum pertexuerunt. *Niceph. 1. cap. 9.*

Inter eos Socrates Nouati perfidiam olet, vt lib. 4. cap. 23. lib. 6. cap 3 10. 14. 17. Vnde non modò oblata, ſed etiam quęſita occaſione, in Nouatianorum laudes multa commemorat: quibus etiam falſò miracula tribuit, lib. 1. cap. 9. lib. 7. cap. 17. nullius Catholici teſtimonio atque authoritate confirmata, & lib. 7. cap. 11. Romanorum Pontificum potentiam exagitat, quia cap. 9. ab Innocentio, & 11. à Zoſimo Nouatianis ereptæ quædam eſſent Eccleſiæ.

Burgundi & Occidentalium magna pars fidem Chriſtianam recipiunt. *Niceph. 14. cap. 40. Socr. 7. cap. 30.*

Germanus Altiſiodorenſis, & Lupus Trecaſſinus Epiſcopi, Britannos à Pelagianiſmo ad veram fidem reuocant. *Proſp. in Chro.* Palladius à Celeſtino PP. in Scotiam miſſus Chriſtum ibi docet. *Maior lib. de reb. Scot.* Primus fuit Scotorum epiſcopus. *Proſp in Chron.*

Hᴠᴍᴀɴᴀ.

Clodius Franc. Rex Thoringiam Germaniæ inuadens, Diſpergum caſtellum occupat, vbi ſedem regni aliquandiu conſtituit. *Sigeb. in Chron. Greg. Turonenſ. lib. 2. cap. 9.*

Ex Auguſtini libris, præſertim epiſtolis, iſtius ſæculi Africana hiſtoria ferè tota confici poteſt, quam dum non intelligeret vaniſſimus ille doctorum cenſor Eraſmus, in ſuis cenſuris ſimpliciter confictas pronunciauit epiſtolas Bonifacij comitis ad Auguſtinum & Auguſtini ad eundem Bonifaciū. Nam primùm ante hæc etiam tempora, erant qui dicerentur comites, vt ex Ammiano Marc. claret. Deinde Auguſtinus cogebatur de iis rebus ad Bonif comitem Africæ præfectum cui erat amiciſſimus, ſcribere: quoniam Vandalos ipſe certis conditionibus euocauerat in Africam, vt ſe de Honorio vlciſceretur, qui ſibi Catholico dabat hæreticum ſucceſſorem, &c. *Pius 2. & Blondus lib. 1. de inclinat. Imperij.*

Bonifacius comes Africæ, cùm conditiones à Barbaris iam in Africam ſua euocatione infuſis violari & communionis Catholicæ ædes ſacras profanari cerneret, tædio animi paulò poſt D. Auguſtinum interiit. *Iidem.*

Anni. Christi

Hipponenſe contra Arianos à S. Auguſtino collectum.

Schiſma 3.

Eulalius in ſchiſmate contra Bonifacium electus, ab Honorio expellitur. Plat.

45

ſ S. Cᴇʟᴇsᴛɪɴᴠs ſiue Celeſtius, Campanus, *ſeu vt alij volūt,* *Romanus*, an. 8. 426
menſ. 10. dies 17. 433

Vacat ſedes dies 21.

Patriarchis.

Alexandriæ Cyrillo.

Antiochiæ Ioanne.

Hieroſolymis Iuuenali.

Conſtantinopoli Siſinnio, an. 1. menſ. 9. d. 25. deinde Neſtorio Hæreſiarcha, an. 3. d. 29. Maximiano, an. 2. menſ. 5. dies. 19.

Principibus.

Theodoſio 2. Orien Honorio Occid. & poſt eum Valentiniano 3. an. 30. Imp. quinquageſimo octauo.

Anni Christi.

Persarum Gorrane,
426 *siue Varanane.*
Alamida Æthiopiæ.
Faramundo & postea Clodou.eo, an. 18. siue Clogione, siue Clodio Crinito siue Capillato Francogallorum Duce.
Uvallia Hisp.

S. TERTIVM *Oecumenicũ conciliũ Ephesinum contra Nestorium vocem Θεοτόκος. i. Deipara auersantẽ pro vna persona Christi, Epist. 210. in quo nomine Celestini præfuerunt Cyrillus Alexãdrinus & Arcadius episc. Euag. 1. c. 4. socra. 7. c. 34. Hist. trip. 12. cap. 5. Tom. 1 Conc. plati. Hinc verba Marcellinus comitis in Chron Celestino Cyrillum Alex ciuitatis Episcopum pro tempore vicarium constituente Niceph. lib 14. cap. 34. vbi ait, celebratum, an. 41. post Constantinopolitanum.*

46.
434 ſ S. SIXTVS 3. Rom.
an. 8.
442 dies. 18.

Patriarchis.
Alexandriæ Cyrillo.
Antiochiæ Ioanne.
Hierosolymis Iuuenali.
Constantinopoli Proclo Chrysostomi discipulo an. 12.

Principibus.
Theodosio, 2 Orient.
&
Valentiniano, 3. Occidene. Impp.
Gorrane siue Varanane Persarum 15. deinde Varanane 6. an. 17. mens. 4.
Alamida Æthiopiæ.

Anni mundi

Cum 205. Episcopi Afri interfuissent Carthaginensi concilio, vix quinque supeterant in tota Africa ann. D. 1020. *Leo 9. epistola ad Thomam Carthag. Episc.*

An. 433. (alij 427.) Gentericus partim à Bonifacio, Aëtij
4510 fraudulentis consiliis à Placidia & Valentiniano Imp abalienato inuitatus, partim Gotthos veritus, cum Vandalis & omnibus eorum familiis in Africam traiecit, & eam prouinciam cum successoribus miseris modis afflixit. De qua re. *Victor Vticensis.*

Africæ partem primùm cum imperatoris consensu, deinde Carthagine capta, omnem inuasit, atque Romano imperio eripuit per annos 80. vsque ad Iustinianum Imp.

Hinc piraticam in mari exercentes Vandali, Siciliam, Sardiniam, Corsicam, Italiam latrocinus & prædis vexarunt, vrbémque ipsam 14. dierum interuallo expoliarunt. *Onuph. in Romano imperio.*

Eodem anno mortuum D. Augustinum tradit Prosper in Chronico, de quo mox.

Apud Hebræos, an. 426. Rab Asc doctorum, quos vocãt Amoraim, postremus.

ſ EXTAT eius epistola erudita ad Episcopos Orientales.

Religiosus dotator & ditator Ecclesiarum.

Moritur magnus ille Augustinus Hypone non ann. Christi 440. *Sigeb. in Chron.* vel 446. *Bed.* sed, 432. *Diac. lib* 14. siue 433. *Prosper in Chron* anno autem vitæ suæ 73. & Episcopatus, 40. *Sigeb.* siue vitæ suæ. 76. *Diac. lib.* 14 *Prosp in Chron. Possid. in eius vita.* siue vt alij 83. Baptizatur ann. 30. ætatis, fuit Manichæus ferè 9. annis, vt ipse testatur lib. 2. de morib. Manich. *cap. 19. & lib. 1. de morib. Eccles. Cathol. cap. 18.*

Genus vitæ monasticæ instituit, *Ipse & Possidius*, cuius causa se vituperatum asserit à Petiliano *lib. 3. contra eum cap. 40.* & sorori persuasit. Quare ad eam præpositam virginum scribit & instruit epist. 108. totidem ferè verbis, quibus postea collecta est, regula, quæ dicitur Augustini in tomis posteriori-
4518 bus.

Iunilius discipulus Aug. Isidorus Pelusiota. Leporius, Thalassus Afer, Marcus Eremita monachi docti.

4526 Eudoxia Imperatrix festum ad vincula Petri, celebrari Cal. Augusti obtinuit à Sixto, maximè vt populum à gentilitate reuocaret, qui eo die recolebat festum pro victoria Octauij Augusti, de Antonio & Cleopatra. *Sigeb. in Chron.*

HVMANA.

Britanni cùm Pictorum & Scotorum impetus amplius ferre non possent, Æthnicam Anglorum gentem, id est, Saxones ad sui defensionem inuitarunt: quibus tantum terræ datum est, quantum corium tauri per corrigias potuit extendi, *Sigeb. Krantz. lib 1. cap. 18. Polyd in hist. Angli. lib 3.*

Cum eis Aëtius Romanus opem ferre non posset, aliis barbarorum eruptionibus distentus, nefandi nominis Saxones, Deo hominibúsque inuisos vocant. Tum tribus Cyülis longis nauibus venit, certo apud eum præsagio per vates decantato, quod ter centum annos Britanniam obtineret. 150. id est, dimidio temporis vastaret. *Gildas sapiens in lib. de excidio Britanniæ.*

Aborigines huius gentis erant ex Britannia Gallicana. Nam insula à solis Britonibus ex Armoricano tractu aduectis habitata est, donec tandem Picti & Scoti partem eius Septemtrionalem desertam occuparunt, & denique Angli vel Saxones se parti Australi infuderunt. *Beda.*

In Armoricis enim populis Britones quosdam antiquitùs appellatos, ac quasdam illic ciuitates incoluisse apud Pliniũ

& Strabonem videre est. A quibus fortasse oomen regio Gallicana deinceps sortita est, non à Britannis insulanis.

Bononiensis Academia instituta olim à Theodosio Imp. floret *Volaterr.*

An. 436. Bagaudarum factio Attone duce, Galliam totam aduersus Romanos turbat. *Sigeb.* (ex quo intelligimus Francos & Barbaros populos à Gallis principibus excitos, studio recuperandæ libertatis) Quæ postea ab Aëtio deleta est, id est, 441. annis pòst quinque. *Idem.*

Valentinianus. 3. propriè vltimus fuit Occidentis Imp. vsque ad Carolum Mag. Nam licet interea aliqui pòst seditiosi, Imperatores nominari voluerint, at hi vix exiguam Italiæ partem obtinuerunt.

An. 439. Theodoredus Aquitanico regno non contentus, rupto fœdere Narbonensem agrum inuadit. *Prosper.*

Pax cum Genserico à Valentiniano confirmata, & certis spatiis Africa inter vtrumque diuisa est. *Isidorus, Prosper.*

† DOCTRINÆ & vitæ præstantia magnus, doctè multa scripsit. Primus omnium pontificum Rom. in Basilica Vaticana sepelitur. Ad eum Theodoritus prouocauit, & absolutus est.

Columna Orthodoxiæ, *Nicolaus P. in epistolis pag. 76.* Vnde & cum in sacris diptychis, Concilium, 2. Constantinopolitanum reposuit & consecrauit. *In epist. Concilij ad Ioannem Constantinopolitanum.*

Concilio Chalcedonensi auctoritatem tantam solus dedit, vt cùm ei totus ferè orbis resisteret, vbique receptum sit, celebrata eius epistola, quam Græci Tomum D. Leonis appellant, & fidei columnam. *Leontius de sectis.*

Restitit Anatolio Constant. qui sedium cæterarum priuilegia, & earundem Episcoporum consecrationem ad se vnum reuocare, eosque sibi subdere, vrbis magnitudine & potentia fretus, conabatur, vt epist. 51. 52. & 53. ad Martianum Imp. & Pulcheriam August. scripsit. Et sic res composuit vsque ad Pelagium 2. & Gregorium Magnum, quando illa ambitio Constantinopolitanorum iterum exarsit.

Abrogauit in Occidente (nam idem antea Constantinopoli fecerat Nectarius) publicationem peccatorum, quæ post priuatam confessionem solebat fieri à Sacerdote in Exomologesi. *Ipse epist. 78.*

Attilæ occurrit cum clero, prælata argentea cruce & placauit. Vnde iocus inter milites, Attilam nihil vnquam timuisse præter Leonem & Lupum. Nam eum etiam Lupus Trecensis episcopus, ne Trecas vastaret, placauit. *Michon de Sarm. Ionius de Vir. Illustr.*

Tertia Græcorum diuisio ab Ecclesia, quæ fuit generalis & communis Ecclesiarum Orientis propter Eutychen, dum post mortem S. Cyrilli Alexandrini Dioscorus, sedem eius consecutus, iugulato Flauiniano sancto episcopo Constantinopolitano Anatolium suæ factionis in Const. Patriarcham consecrat, & Maximum æquè hæreticum in Antiochenum, Iuuenalem autem Hierosolymitanum in omnibus consentientem habet. Nam sic Orientales omnes Ecclesias sibi conciliens, schisma in Ecclesia contra Pontificem excitat, donec Synodo Calcedonensi eius furor repressus est, quę toleratis tribus Patriarchis, Constantinopolitano scilicet, Antiocheno, Hierosolymitano, solum Dioscorum deiecit.

Hæsitantes siue διακρινόμενοι hæretici, qui hæsitabant, an Synodus Calcedonensis esset recipienda. *Leontius de sectis.*

Flauianum Constant. deiecit Dioscorus in illa insidiosa Synodo Ephesi.

An. 451. in Africa Vandalorum exarsit persecutio, adeò vt diuinos libros exurerēt, & de sacris palliis ac vestimētis vestes

Anni mundi. — *Anni Christi.*

Clodio Franc. Duce.

4518 *VVallia, deinde Theodoredo Hisp. Rege. an. 14.* 434

CONC. *Regiense epis. 13. de ordinationibus & aliis quibusdam muniis episcoporum.*

Agathense in Gallia Narbonensi episc. 35. permissu regis Alarici, de disciplina & ordinationibus Clericorum.

4519 *Romanum epis. 56. Sigeb vel 57. Plati. & Tom. 1 concil. in quo Sixtus 3. absolutus fuit, contra Bassum.* 435

Romanum 2.

Hierosolymitanum.

Armeniacum contra Nestorianos.

47.

4526 † S. LEO I. cognom. Magnus, Tuscus, *siue iuxta alios Romanus,* 442

an. 21.

4551 mens. 1. dies 13. 463

Vacat sedes dies 8.

Patriarchis.

Alexandriæ Cyrillo, deinde Dioscoro Ariano an. 4.

Proterio, an. 6.

Timotheo 2. Hæresiarcha, an. 4.

Timotheo 3. an. 22.

Antiochiæ Domnio, an. 7.

Maximo, an. 5.

Basilio, an. 5.

Acacio, an. 1.

Martyrio, an. 8.

Hierosolymis Iuuenali.

Anni Christi

Constantinopoli Proclo, deinde Flauiano, an.
442 *3.*
Anatolio, an. 9.
Gennadio, an. 13

Principibus.

Eisdem Impp. deinde Martiano Imp. 59. an. 7. qui primus à Patriarcha Anatolio coronatus est, & postea Fla. Leone Magno, an. 16. Orient.

Valentiniano 3. inde Auito, an. 1.

Maioriano, an. 5.
Occid. Impp.

Goranane sexto Persarum, deinde Peroze, an. 23.

Alamida Æthiopiæ, deinde Achinna, an. 3.

Abraham & Azba fratribus, an. 27.

Clodio, Merouæo, an. 18
463 *Childerico per ordinē, Franc. Ducibus.*

Anni mundi

sibi facerent. *Sigeb.*

Acephaleorum hæresis docet Christum in vna substantia adorandum, & vna natura ex Deitate & humanitate mixta constare *Plat. & Honor in Catal hær.* Sic dicti, quòd sine au
4526 ctore & quasi capite essent. *idem.* Vel potius, quòd Patriarchã suũ minimè secuti, seorsum cõmunicatẽt. *Leontius de sectis.*

Possidius (vulgo Possidonius) Apher, Eucherius Lugdunensis. *Gennad in Catal.*

Asymo Curiensis primus Episcopus Rhætorum. Prosper Aquitanicus. Genouefa. *Sigeb. in Chron.*

Theodoretus adhuc, Philippus Sidites, Ioannes Cassianus Scytha, Ianuarius Aquileensis, Cyrrempus nobiles scriptores.

Basilius Isauriæ, Memnon Ephesinus, Eusebius Dorylei, Ihas Mesopotamius Idissenus.

Persecutio Christianorum in Perside, per Varanem regem, quæ durat, an. 30. *Sigeb. Abbas Vsperg.*

Dionysius Exiguus abbas Romanus auctor nostri computi Ecclesiastici, *Sabell Enn, 8. cap. lib. 2. Diac. lib. 1. de Longobard.*

Eius cyclum paschalem completum esse septimo Iustini Iunioris an. narrat Iuo, *In vita Iustin.* quare & eum aliqui statuunt an. 532. sub Bonifacio 2. & Iustiniano Imp. At suum dedicauit librum Leoni Papę. *Tritem.* authorem notandorũ temporum ab incarnatione Domini fuisse colligunt ex Beda, *cap. 47. lib. de natura rerum.*

Lucidus lib. 1. de emendatione Temporum hîc incarnationem sumit pro conceptione Domini, & rixam mouet Dionysio, qui tamen simpliciter natiuitatem intelligere voluit. Nam & natiuitas quędam est incarnatio. Præsentiam dixit Philastrius, à qua numerat libro de hæresibus multo ante hunc Dionysium.

Ante illum Romana Ecclesia à Passione numerabat, præcisis interim 33. annis, qui ab eius incarnatione ad passionem decurrunt. Nam, 701. Dionysij erat Romanis, 668. *Ibid. Beda.*

Sic à passione numerabat Hieronymus in Catalogo & in primum cap. Sopho. &c. Isidorus multis historiæ locis, Turonensis, qui modo à Passione, modo à Resurrectione, vt aliqui à Natiuitate & à Circumcisione vicinis inter se rebus, numerat.

Hvmana.

Post 305. Olympiadem, id est, annum Christi 446. nulla fit mentio Olympiadum, in probatis historiis. Indictiones Romanorum mox cœpere. Cętera infrà an. 532.

An. 444. Scoti ex hibernia irrumpentes in Britanniam, ibi tandem regnum constituunt, cum iam Romani Britanniæ curam abiecissent.

Fergusius Scytha & Christianus rex Scotorum in Albionem postliminio redeuntium efficitur contra Romanos Palladio euangelizante, qui quidem è Prospero in Chron. Scotorum primus episcopus fuit, & quidem eò à Cælestino Papa paulò antè Leonem Mag. missus.

449. Hengistus Anglorum Dux Orientalem Britanniæ partem occupat, regnúmque constituit Anglorũ anno 453. *Beda.* Quare quæcunque de Arturo Rege & eius successoribus eorúmque prophetis Merlino, Teliesino, &c. hic substituit Galfridus quidam & Baleus, planè sunt anilia & fabulosa.

Túmque ea insula à Pictis, Scotis, Anglis & Saxonibus populis littora Germanici Oceani incolentibus occupata est, viuo adhuc Valentiniano tertio. Fuitque primo sub quatuor
4555 regibus vel quinque. Quot enim gentes fuerũt, quæ eam diripuerunt, tot etiam reges erant, donec progressu temporis in duos redacta est. Nam is, qui antiquæ Romanorum Prouinciæ præest, Anglorum rex, qui antiquis barbaris, Scotorum

appellatur. *Onuphr. in Romano Imp.* *Anni mundi.* *Anni Christi.*

Anno 149. Anglosaxones ex Boreæ Germaniæ partibus adnauigantes Ducibus Hengisto & Horso, irruptiones Pictorum & Scotorum pro tempore è Britannia insula depulerunt. Postea rupto fœdere indigenis profligatis, reliquias, quę Vualenses appellantur in inuiis montibus & saltibus coarctarunt. *Polyd. lib. 3. Ang.* 4526 443

Roma iterum an. 457. Vuandalis in prædam exposita est duce Genserico, iam Carthagine ab eis expugnata & Aphrica subacta. *leg. 1. C. de offic. prætorio Aphricæ* post primam direptionem, an. 44.

Theoredo Hispan. deinde Turismundo, an. 1. Theodorico, an. 7

Flectitur à Leone Pap. & Eudoxia imperatrice, ne vrbem incendat. Dies tamen 14. direptioni tribuit. Sic capta est bis Roma intra 44. annos.

Tum Vuandali omnia imperij Occidentis ornamenta in Africam transtulerunt. Quare quidam hic interregnum Romani imperij incipiunt, quasi infrascripti Imperatores inane tantum nomen habuerint.

Attila, flagellum Dei, à Genserico Vuandalo contra Gothos in Hispaniam ex Pannonia per Germaniam & Italiam attractus cum 500. millibus Hunoorum siue Chunorum vniuersam ferè Europam depopulatur. *Bonf. 3. deca. 1. Callimach. in Attil. Blond. 1. dec. lib. 2.* Tholosam vsque, vbi summa clade affectus est.

Theodoricus Rex Hispaniarum quintus apud Arelatam Narbonensis Galliæ ciuitatem, in campis Catalaunicis, dum aduersus Attilam pugnat pro Romanis, occumbit. *Krâtz.*

S. QVARTVM generale concilium Chalcedonense contra Eutychen & Dioscorum hæreticos, pro duabus naturis in Christo, & proprietatibus in quo Paschasinus, Lucentius episcopi & Bonifacius presbyter nomine Leonis PP. præfuerunt. Euagr. 2. cap. 2. & 4. episcop. 630. Marcelli comes. Niceph. 15. cap. 2. Sigeb. & Plati. Quidam 830. alij 600. Tirius lib. 2. c. 12. 636. Vix adhuc sub Gregorio Magno erat receptum in Galliis. Ipse epist. ad Brunichildam & alios. 454

In quo prælio ad centum & octogiota hominum millia vtrinque ceciderunt ab hora nona diei, tota nocte, vsque ad sequentem diem.

Aëtius, qui Narbonensem Galliam regens non eum tantum ad societatem belli contra Gensericum & Attilam asciuerat, sed & Meroueum Francum, paulò post iussu Valentiniani interficitur, quòd effugij locum Attilæ, quem debellare potuerat, dedisset. *Isidor.*

An. 456. clarus trium præstantissimorum principum obitu, Attilæ, Torismundi Vvisigotthorum regis, Aënj Romanæ militiæ magistri, in quo res Romana ingens detrimentum in Occidente patitur. Franci enim, Senonum, Aurelianorũ, Parisiorum ciuitates occupant. *Æmilius.* Quin Romani eius tempore nihil adhuc cis Ligerim perdiderant.

Valentinianus à duobus Aëtij militibus interficitur. Maximus qui eos submiserat rapit imperium. contra eum ab Imperatrice Eudoxia accersitur ex Africa Gensericus, sed ante ipsius aduentum, ab Vrso milite Rom perimitur.

CONCIL. Arausicanum siue Afuriscanum, siue Auraicense primum, in quo Canones 18. de disciplina Ecclesiastica.

Post Maximum Occid. Imp. Senatus Auitum Senatorem de ciuitate Aruerna (id est, Claromonte) Sidonij Apollinaris socerum creat, sed eum anno nondum explero Richemerus Gotthus apud Placentiam cepit. Tunc Maiorianus Imp. factus est, qui bellum Vuandalis in Africa inferens quarto imperij anno, siue post Valentinianum quinto mortuus est.

Auitus deiectus Placentinus episcopus factus est.

490. Maiorianus Imp. Francos Gallias inundẽtes ad vicum Helenam in terris Atrebatum fudit. *Sidon. Apollinaris in Panegyrico Maioriani.*

Leo Constantinopoli senatus & exercitus suffragatione imperium consequitur.

Et secundum de libero arbitrio, & de gratia Dei, contra Pelagianos, in quo can. 25.

Omnia loca Galliæ, quæ tenebat Merouetus Franc. Rex Clodij fil. seu, vt alij volunt, consanguineus, Franciæ nomine vocari cœpta sunt. *Æmil. lib. 1.* 4558

Ab hoc Franci Merouingi dicti sunt. *Gagui lib. 1.*

Valense seu Vasense primum in Galliis episc. 18. de quibusdam ritibus Ecclesiasticis, deinde 2. 463

Clodius Francos à Francfordia in Gallias traduxit vsque ad vrbẽ Cameracum, exinde ad Somenam siue Sumonã fluuium

omnia

Anni Christi | *Anni Mundi*

omnia loca occupat: *Masse. & Guilel. Nangiacus. Greg. Turon. lib.2.cap.10.*

Apud Tholosam ex eius medio tota die sanguis largissimo
4526 fluxit riuo. *Sigeb.*

442 *Carpentoractense.*

Germania, Dacia, Sarmatia, & cæteræ prouinciæ ad Danubium & Rhenum sitæ, Hispania etiam vlterior, & Aquitania omnino ab imperio Romano deficiunt. *Blond. lib.2.decr.3. Irenic. lib.3.*

Franci magnã Galliæ & Germaniæ partem tenent. Ostgotti Pannoniam, Vvesgotti Hispaniam, Vuandali Africam.

Arelatense 3. epis. 35. siue 34.

Attila Bleda fratre, qui ad Budam Hungariæ regnum sibi cõdiderat, trucidato, per Noricum, Vuindeliciam, Rhemorúmque fines irrupit in Galliam, sed in Catalaunicis campis Aetij virtute repulsus est in Hungariam. Vnde post aliquot annos per Carnicas Alpes in Italiam sese effudit. Tunc metu incolæ ro proximas Adriatici maris paludes confugere coacti admirandæ vrbis Venetiarum fundamenta iecerunt. Est enim insula factitia, munitissimo inter paludes situ. *Iouius. lib. 1. de viris Illustrib.*

Romanum contra Eutychem. Niceph. 15. cap. 4.

Venetiæ ergo metu Attilæ in insulis intimi Sinus maris Adriatici an 456 conduntur, nomine insulis illis Venetiarum imposito, quod olim erat regionis. Regio vero mediterranea partim Lombardia, partim Marchia Taruisana, partim forum Iulium, partim Istria appellatur. *Blond. dec. 1. libro tertio.*

Constantinopolitanum aduersus eundem. Euagr. 1. cap. 9. sub Flauiano insertum actioni, primæ Chalcedonensi. repetitum in Trullo.

Anno 458. Agrippinus comes Narbonem Theodorico regi Hisp. qui cum exercitu in Galliam Gothicam reuersus erat, prodidit. *Isid.*

u EPISTOLAS de fide Catholica per vniuersum Orientem sparsit, confirmans tres vniuersales Synodos, Nicenã, Ephesinam, Chalcedonensem. Extant & duæ eius epistolæ. *Tom. Concil.*

Aliud sub Anatolio Patriarcha.

Duas bibliothecas instruxit, templa ornando ditauit, eleemosynas hilariter dispersit.

Procopius Gazeus sophista, qui Octoteuchum ex Rapsodiis innominatorum patrum exposuit apud Græcos, sic Eucherius apud Latinos Genesim, libros Regum, &c. eodem ferè tempore.

Ephesinum hæreticorum, quo Flauianus Constantinopolitanus & Domnio Antiochenus depositi, in exiliũ acti sunt. Sed contra illud Romanum.

Victorinus in Aquitania, qui Cyclum Paschalem 532 annorum scripsit, Saluianus Massiliæ, Chrysologus Episcopus Rauennæ, Prosper Aquitanicus Reginensis, *Gennad. in catal. & Palmer. in Chron.*

Eustatius Berytius, Maximus Taurinensis, Nilus Monachus. *Fulgentius.*

Iulianus Pomerius Maurus. *Trithe.*

Tyrium. } Berytense. } { Inserta actionib. 8. 9. & 10 Concilij Chalcedo. lib. cõc.

Sed non satis aptè. Nam, vt infra, vixit septimo sæculo.

Abraham & Azha fratribus apud æthiopas regnantibus, Christiana religio per omnem Æthiopiam disseminata est, post decimum, scilicet, septimum regni eorum, *Marius Victorius de Reg. Ethiopia.*

Eutyches & Dioscorus cum suis nolentes stare Synodi Chalced. decretis se in duodecim sectas diuidunt, inter quas fuit Iacobitarum, quæ nomen genus reliquit in Oriente, à Iacobo quodam Syro, & Diacrinomenon siue hæsitãtium (an scilicet concilium deberent recipere) apud Leontium de sectis.

Alexandrinum contra Eutychianos.

463

Acephalorum & Armeniorum hæreses.

Veneticum.

465 Aiax Gallus Arianum virus in Sueuos Hispaniæ spar-
4551 git, ex Gallica Gotthorum gente delatum. Quo infecti manserunt an. 90. vsque dum regnante Theodomiro Catholicã fidem amplexi sunt. *Isidorus, & Lucas Tudensis.*

467 pictoris cuiusdam, cum Saluatorem pingeret Iouis

Anni mundi.

ſpecie, areſacta eſt manus, ſed eum peccatum ſuum conſitentem ſanauit Gennadius patriarcha Conſtant. *Abbas Vſperg.*

4551 Fauſtus ex abbate Lyrinenſi epiſc. Regineſis in Gallia incidetar in Pelagij errorem, ſed emendatus à Fulgentio ſeribit de libero arbitrio, & gratia Dei.

4558 Et olenti Pelagium Mamercus in nonnullis reſpondet, ſcriptis ſubtiliſſimis libris de Anima ſiue de ſtatu Animæ.

Mamercus (quem Trith.) vocat Claudium, alij Claudianum) epiſcopus Vienneſis in Galliis vtiliſſimo experimento, reuerendiſſimo exemplo primus inuexit ſolennitatem Rogationum (quas hodie Chriſtiani Syri vocant Niniuitarum ieiunium) in quibus ieiunatur, oratur, pſallitur, fletur, *Sidonius lib. 5. epiſt. 14. Carolus Magnus in fragmentis de Rit. pag. 53* Rationnẽ inſtituti adfert Greg. Turon. *lib 2. cap. 34* quod Viennæ aſſiduus terræ motus contingeret, lupiq; ac aliæ feræ ſylueſtres vrbem ingredientes homines deuorarent Igitur qui cum Polyd *lib 5. de inuento. rer cap. 10.* tribuũt Leoni, 3 PP. inſtitutionem litaniarum trium dierum ante Aſcenſionem, vel errant, vel illum ſignificant ſtatutum tempus præfixiſſe.

HVMANA.

Aëtio non longe poſt victum Attilam in campis Catalaunicis, à Valentiniano Imp. occiſo, imperium Occidentis concidit. Nam eius cæde cognita barbari, qui eius virtutem veriti, intra ſuos fines quieuerant, ſub an. 460. vndique excitari cœperunt.

Siquidem Hunni reparatis viribus Italiam inuaſerunt. Picti, Scoti, Angli & Saxones, qui litora Germanici Oceani incolebant, Britanniam, Franci & Burgundiones Gallias Rheno propinquas, Gotthi Aquitaniam, atque ita breui Romanorum in Gallis imperium defecit. *Onuphr. in Rom. Imp.*

Sub Maioriano, poſt mortem Valentiniani cum omnia Romana in poteſtate Barbarorum iam eſſent, Gothi & Franci cum Burgundionibus inter ſe decertare cœperunt Gothi à Francis è Gallia exacti Hiſpanias occuparunt. *Ibid.*

Vandali à Gothis ex Hiſpania eiecti in Africam, Carthaginem ceperunt, & totam Prouinciam Romanis eripuerunt. *Ibid.*

Franci & Burgundiones Gallias in deditionem redacta diuiſerunt, vt Burgundiones vicinas Rheni regiones tenerẽt Franci interiorem Galliam, quam, Barbarorum nouiſſimi ad noſtra vſque tempora poſſident. Obtinuerunt verò Gallias omnes pacificè ſub ſuis regibus Childerico & Clodouæo circa an. 480. *Ibid.*

Childericus enim primus à Francis & Gallis publico gemellę & conſociatæ gentis cõcilio rex Franciæ, ceu Francogallię creatus eſt.

Maiorianus in Hiſpaniam venit, vt inde parata claſſe Vandalos adoriretur, ſed conſilio eius detecto in Italiam reuertitur, & à Patritio occiditur. *Rhoderic. Toletan.*

Seuerus eius ſucceſſor quarto pòſt anno veneno quoque Romæ nulla re geſta memorabili tollitur.

An. 469 abſolutum à Iudæis Talmud Hieroſolymitanum. R. Iohanan operi præfuit, qui illam doctrinam totidem ferè librorum inſcriptionibus, quot Babylonica continetur, libris tamen multo contractioribus, conſtruxit. *ex Chro. Heb.*

4558 Eradicus frater Theodorici Regis Hiſp. pugnans cum Francis iuxta Ligerim fl. occiditur. *Seuerus.*

Genſericum Vandalum iterum in Italiam nauigantem

Anni Chriſti.

48.

S. HYLARIVS Sardus, an. 7. 463
menſ. 3. dies 10. 470

Vacat ſedes dies 10.

Patriarchis,

Alexãdriæ Timotheo 3.

Antiochiæ Martyrio, deinde Petro Gnapheo Eutychiano, an. 1.
Iuliano, an. 6.

Hieroſolymis Iuuenali, deinde Theodoſio Schiſmatico, an. 1.
Anaſtaſio, an. 6.

Conſtãtinopoli Gennadio.

Principibus.

Leone Orient. ſexageſimo.

Maioriano, & poſt eũ Seuero ſeu Seueriano, an. 4. Occid. Impp.

Peroze Perſarum, an. 41

Abraham & Azba fratribus Æthiopiæ an. 27.

4558 *Childerico an. 26. Franc. Duce.* 470

Anni Christi.

49.

470 x S. SIMPLICIVS

485 (Sulpitius *Palmerio*)

Tiburtinus, an. 15. mens. 1. dies 7.

Vacat sedes dies 26.

Patriarchis.

Alexandrię Timotheo 3. deinde Ioanne 1. mens. Athanasio 2. an. 10.

Antiochiæ Iuliano, deinde Petro 3. an. 3.
Ioanne 2. mens. 3.
Stephano 2. an. 2.
Stephano 3. an. 3.
Ioanne 3. mẽs. 1. Calendio. an. 5.

Hierosolymis Anastasio, deinde Martyrio, an. 2.
Salustio, an. 8.

Constantinopoli Gennadio, deinde Acacio hæretico, an. 14.

Anni mundi.

basilicus patritius oauali acie vincit. *Matt. Palm.*

Gensericus autem curauit, vt Orieotale Imperium Ostrogotti, Occidentale Visegotthi vastareot, vt ipse quietus in Africa regnaret. Regnauit autem annis 40.

Theodoricũ Etticus frater Tholosæ occid. *Seuer. Sigeb.*

4558 Initio regni Lusitaniam deprædatur, Pampelooem, Cæsaraugustam, Tarraconensem regiooem, Hispaniam deni-

4573 que superiorem subigit. *Isidor.*

Riothimum Britooum tegem, ad defeosionem Galliarum Romanis venientem contriuit. *Sigebert.* sed de eo paulò pòst.

Regni decimo quarto Aruernã vrbem (. i. Claromontem, siue Gergouiam) Romanis, Decio senatore Auiti olim Imp. filio frustra defendente, cum tota Aruernia eripuit, eique Victorinum comitem præfecit. *Turon.* nempe circa an. 474.

Mox Arelatom & Massiliam, totam denique Prouinciam, Nepote & Augustulo in Occidente imperantibus, regno suo Vvisigotthico adiecit. *Isidor.*

x SVI a scriptis Ecclesiam illustrat. *Trith.*

Tres reliquit epistolas, *Tom. conc.*

In earum vna factum Nundioarij Episcopi Barcioonensis & Siluarij Calaguritani, qui sibi designarant successores, cum Romana Syoodo improbat, & Episcopoa subrogatos cedere iubet.

Remigius Rhemensia, Eugenius Carthagineosis Ecclesiæ episcopus, quæ 24. an. episcopo destituta fuerat.

Cerealis Castellensis, Salonius Viẽncosis, Sidonius Apollioaris, Rusticus Diaconus Romanua.

Contra Ioaonem & Athanasium. 1. Alexandriæ sedit Petrus Moggus an. 4.

HVMANA.

Romanum Occideotis imperium sub hoc in Augustulo defecit circa an. Dom. 475. Vrbis 1121. *Diac. lib. 16.* deinceps barbaris & peregriois dominis Italiam occupaotibus annis. 325. vsque ad Carolum Mag. ex quo vsque in huoc diem Imperium manet stabile. *Niceph. 15. c. 11. Palmer. in Chrõ. Blond. lib 2. dec. 1. Diac. lib. 16.*

Odoacer se regem Italiæ post depositum ab Augustulo imperium eodem anoo. 470. appellauit.

Childericus, qui patri succedena ob scortatiooes regno pulsua fuerat, Egidio Romano in eius locum suffecto, reuocatua Alemannos vicit & Fraocis subdidit. Cum Odoacro, qui Galliam iogressus Aureliam & Aodegauum occuparat, pacem tecit.

Qoicquid fete superetat de Gallia, Romanis eripuit: & è regio genere hinc inde subregulos, in maioribus vrbibus constituit. *Trith.*

Alioqui Gallia isto tempore sic erat lacera, vt, præter Romanos, quorum nomine Egidius Prouinciam Suessionensem, Paulus comitatum Andegauensem administrabat, eius partem sibi vendicarent Burguodi, partem, Britones, partem Franci, partem Vvisigotthi siue Vascones.

Seuerianus Damascenus, Marinus Neapolitanus, Procli philosophi discipuli. *Suid.*

Ao. 32. post ingressum Anglorum in Britanoiam, Ella australium Anglorum regnom inchoat, cui ordine successeruot Sisca, Edeluachius, Berutius & Aldinus, donec ab Ino ad Occidentalium Anglorum regnum adiunctum est. *Polyd. l. 4.*

Anthemius à Leooe in Italiam mittitur, vt sit Imp. Col-

legam facit Richimerum Gotthum, socerum suum, qui cum anno.4. imperij interfecit, bonis ciuium Romanorum direptis.

4558 Richimerus 40. die post Soceri mortem extinguitur.

470. Anthemius Imp. à Riotbimo rege Britonum opem, contra Erricum Vvisigothorum regem implorat.

Hunc Riothimum Britanniæ Gallicæ regem primum nominatum reperias. Fortasse ab Armoticis populis electus fuit studio defendendæ libertatis: cùm post Aëtij mortem, nihil sibi amplius à Romanis præsidij expectarent.

Quia autem Riothimus fortassis erat ex illis Armoticis populis, quos antiquitus Britones appellatos Plinius & Strabo tradiderunt: inde fortasse tota regio Britanniæ siue Britoniæ nomen est deinceps consecuta, non ab aduenis Britannis, quos ex insula ab Anglis fugientes Gildas sic describit, vt Armoricorum in se miserationem conuertisse potius, quàm vi & bello, cum ipsis coiisse ostendat.

Hic ergo Britonum historia, siue illi sint aduenæ, siue antiquiores & indigenæ incipit.

Huic successit Olybrius septem menses.

Glycerius Rauennę imperator post Olybrium creatur. Sed eum cùm non totum annum imperasset, imperio spoliat Iulius nepos & episcopum facit in Dalmatia.

Orestes tribunus militum Rauennæ, Augustulum filium adhuc adolescentem ad imperium euehit: fœdere cum Vuandalis in Africa agitato.

Augustulus victo patre ab Odoacro fugiens, imperio se abdicat: & in Campania exulat.

Plures eiusdem nominis regna & imperia erexeruot, ac eadem labefactarunt. Darius primus cum Cyro capta Babylone Imperium Persarum constituit, Darius Arsamis filius penitus amisit: Constantinus Magnus primus Imperator Constantinopolitanus, Constantinus vltimus Imperium cum vita perdidit: Balduinus primus ex Francis Imper. Constantinopolitanus, Balduinus illius abnepos vltimus: Vrbano 2. PP. Hierusalem est recepta, Vrbano 3. recidit in seruitutem: Augustus Romanum Imperium condidit, cum Augustulo viro ominosi nominis, Romanum in Italia ruit Imperium.

An 471. Genserico Patri succedit Honoricus, qui multo crudeliùs Catholicos est persecutus, quamuis Valentiniani & Eudoxiæ filiam vxorem haberet.

Annis ferè octo Vuandalorum Rex Arianus, 434. *Beda.* siue vt ait Sigeb. 444. Catholicos per speciem Sinodi euocatos Aphricæ episcopos mittit in exilium. *Diac. in Odeac. li 16. Ab vrsperg in Zeno.* (mirum tot olim fuisse vnius regionis episcopos) verùm biennio post corrosus à vermibus misere periit. *Procop. lib. 3. de bell. Vuand. Sigeb.* cunctis interioribus effusis. *Isid.*

Quater mille nongentos septuaginta sex in exilium misit. *Sigeb.* Plebem variis affecit suppliciis, & innumeris linguas abscidit, qui perfectius locuti sunt. *Isid. Beda.* Talis miraculi meminit Iustinianus Imp. & oculata fide sibi constare testatur. *Cod. de offic. pref.*

Eugenium Carthag. cum clericis suis plus quingentis post varios cruciatus in exilium mitit. *Isidor.*

475. Franci Coloniam Agrippinam, sequenti Treuerim Romanis adimunt.

An. ab euerso templo 436. id est, Christi 476 vel 478
4573 Simplicio Pontifice, Zenone autem Orientis, Augustu- 485
lo Occidentis imperatore, post mortem D. Hieronymi an. 56 (nam obiit Christi 422.) Iudæi Tyberiadis Palestinæ indicto concilio, ad quod Babylonij confluxerunt,

Anni mundi | *Anni Christi.*

Principibus. 470

Leone Imp. sexagesimo, & eo mortuo, Zenone Isauro hæretico Ariano, an.13. iuxta alios 17. Orient.

Seuero Anthemio an. 5. Olybrio 7 mẽsibus, Glycerio, an. 1. Nepote dieb. 56 Momyllo Augustulo, an. 1 Occid. ex ordine successionis Impp. vsque ad Odeacrũ Turcilingorum & Italiæ Regem.

Peroze, deinde Valente, an. 4. Cauade Persarũ, an. 41.

SS. Abraham & Azba fratribus Æthiopiæ pretiosis, deinde solo Abraham, an. 14.

Childerico Frãc. Duce.

Errico Hispaniæ 8. deinde Alarico, an. 23.

CONCIL. *Carthaginense Arianorum & Catholicorum sub Hunericho.*

primariis

Anni christi.

50.

y S. Foelix III.

485 Romanus, an. 6.

mens. 11. dies 17.

492

Vacat sedes dies 5.

Patriarchis,

Alexādriæ Athanasio 2.

Antiochiæ Calēdio, deinde Palladio, an. 10.

Hierosolymis Sallustio, deinde Elia, an. 23

Constātinopoli Flauita Ariano mens. 3.

Euphemio, an. 10.

Principibus.

Flaui. Zenone Isauro, seu Isaurico Orien. Imp.

Odeacro, an. 14. *Italiæ.*

Cauade Persarum Rege 18.

S. Abraham *Æthiopiæ pret Joso.*

Childerico Franc. Duce, *vsque ad Clodouæum.*

Alarico *Hispaniæ octauo.*

377 Conc. *Romanum. 1. & 2. de causa Acacij Constantinopolitani.*

Tarraconense episc. 10.

Aurelianense & 1. Francicum epis 30 siue 33 iussu Clodouei.

Gerundense in Hisp. Lib. concil.

Anni Mundi

primariis eorum R. Ben Aser, & R. Ben Nephtali, notulas, quibus hodie Iudæi vtuntur vice vocalium & accentuum, ad lectionis facilitatem repererunt. *Elias sect. 2. lib. accentuum.*

4573 Alij putant puncta inuenta Babylone, sed falluntur. Quare אנשי טבריא punctatores dicuntur. *id est Viri Tyberiadis Elias in pref. Maso.*

4580 Aaron ben Aser, Iacob Ben Nepbtali fuêre punctatorum principes, qui dum inter se de aliquotum vocabulorum, & versuum lectinne, notulis, accentu, distinctione dissentiunt, maximè in Decalogo, duplicem signandi & distinguendi modum Iudæis reliquerunt. Hinc prioris lectionem Iudæi Occidentales hodie sequūntur, posterioris Orientales, præcipuè Babylonij, ad fluuium Neardea. Kimhi *in Psalmum. 60.*

Nec tamen illi vel accentuum vel punctorum traditionem quotuplicem habemus ediderunt, sed qui eos secuti sunt Rabbini inuentis pulchrè rebus facilè addentes.

Nam septem motionibus Masorethæ contenti fuêre, comprehenso sub camets, camets hatuph, sub hirec, vtroque hirec, sub surec, etiam Kibbuts. Quod attinet accentus. 23. tantum posuere, cùm recentiores decem motiones faciant, & accentus. 27. aut etiam. 29.

y Dvas scripsit epistolas Decretales. Celebrior est illa ad Acacium Constant. in qua eum deponit & Eutychianorum communinnem damnat.

In Dogmatistas & Simonistas sua authoritate vtitur.

Sidonius Apollinaris episcopus Claromontensis in Aluernia. Epiphanius Ticinensis, Fulgentius Carthaginensis, Ruspensis episcopus.

Petrus Cnaphæus tertiò irrepit in Antiochenam sedem.

Theodomirus Ostrogottorum Rex, ad Catholicam fidē conuertitur.

Abraham & Azba fratres, qui Æthiopiæ imperium, quod hodie Presbyteri Iohannis dicitur circa an. 460. susceperunt per annos 27. defēsores Christianæ religionis & illustratores fidei cognominantur. Inde Abraham in Sanctorum catalogo, apud eos ascriptus: solus regnauit an. 14. *Mar. Victorinus in Reg. Æth.*

[Ecce apud Æthiopas, sanctorum memoria & honor.]

Horum temporibus, nempe anno ipsorum decimo septimo, per vniuersam Æthiopiam religio propagatur. *Ibid.*

Hvmana.

Idem Abraham diuino somnio admonitus, ad vitanda posterorum suorum de imperio bella intestina, magnum, prçruptum, & prçaltum Æthiopiæ montem munit, vt in eo præsidiis appositis liberi regij relegarentur, solúsque in aula remaneret, qui esset successurus. *Aluaresius hist. Æthiopica. c. 58.*

Et vt ex eo educerentur qui electi essent ad regnum, si rex sine maribus moreretur. *Ibid. c. 59.*

Odoacer Rugianus exercitu in Italiam ducto Orestem Ticini obsessum capit, Placentiam adducit, ibique spectante exercitu interficit. Romam ingressus regem se vrbis & Italiæ nominat, triumphans in capitolium ascendit, magnas cædes Romæ & alibi facit, agrorum tertiam partem suis attribuit.

Theodoricus Gotthorum rex à Zenone in Italiam missus tanquam vicarius duobus magnis prælijs Odoacrum vincit, & post Rauennæ triennem obsidionem interficit. Positus Italia vrbem Senatui regendam committit, sui regni sedem Rauennæ collocat. Symmachum & eius generum Boëthium senatores nobiliss. quòd Arianis templa concedi impedie-

Anni mundi

rant, necat bonis publicatis.

Honoricho Vandalo succedit Guntamundus an. 12. qui restituta pace Catholicos ab exilio reuocauit. *Isidor.* deinde Trasimundus frater an. 27. *Idem.* 4580

Eugenij Episcopi Carthag. suasu, Guntamundus tandem post decem persecutionis annos, Catholicis Episcopis 4586 dudum clausas ecclesias, reddita pace, restituit. *Cassiod. de Coss.*

Trasimundus Anastasio Imp. fuit charissimus, Vandalorum rex quartus in Africa, Christianos non pœnis, sed præmiis à fide abducere conatus est. *Procop* nisi quòd. 220. episcopos in Sardiniam relegauit, clausis eorum ecclesiis. *Beda.* Isidorus tantum ponit 10.

Goderer Comes Gotthorum, Hispanias per Pompelonem, Cæsaraugustam & vicinas vrbes obtinuit. *Idatius Seuerus.*

Heldefredus cum Vincentio Hispaniarum duce obsessa Tarracone, maritimis vrbibus potitus est. *Idem.*

Enricus rex Hisp. Gotthis primus leges dedit scripto. Vnde à S. Isidoro inter legislatores ponitur. *Alphonsus, Burgensis.*

Egressus in Gallias, persecutionem in Catholicos mouit *Turon lib. 2. cap. 25. Sidon. epist. ad Basilium.*

Ostrogotthi, id est, Orientales Gotthi Zenonis Imp. tẽpore in Italia regnare incipiunt, Theoderico principe, qui pro nepote etiam regnauit in Hispania an. 15. *Vasæus.*

490. Siagrio Ægidij Suessionum præfecti filio, securi à Clodouæo Francorum rege percusso, imperij Romanorum in Gallia fuit finis, annis circiter 537. post Iulium Cæsarem.

Hinc firmandæ potentiæ suæ causa, principes affinitates vndique contrahebant.

z ERFLIQVIIS discipulorum D. Augustini fuisse fertur hæreticorum acer expugnator, qui ex Africa propter Vandalicas persecutiones Romam se receperit: & genus vitæ monasticæ à suo præceptore institutum in ædem Lateranensem induxerit.

Eum esse Scholasticum, quem Canonis Missæ auctorem facit D. Greg. lib. 7. epist. 63. putant. Appellabatur nempe, ante quam esset Pontifex, Scholasticus à dignitate, quam apud Romanum pontificem obtinebat. Nam Schola significabat cœtum eorum, qui erant ex aliquo corpore & collegio in comitatu Imperatoris, vel episcopi. Vnde scholæ Quæstorum apud Iustin. & Scholasticus nomen illius dignitatis. Qua ratione Euagrius se scholasticum appellat. Erat enim in consortio Antiocheni patriarchæ dignitate conspicuus, scholasticus videlicet & quasi protonotarius. Sic sæpe in epistolis D. Gregorij, Paulus scholasticus, &c. Si ergo Gelasius, dum adhuc esset scholasticus, hanc precem composuit, de Canone est intelligendum, qualem nunc habemus, non simpliciter. Quare & Greg. non ait canonem composuisse, sed precem, quasi vnam precationem adiecisse tantum significet. Nam multas & præcipuas illius partes ab Ecclesia vsurpatas & receptas satis constat ex Ambrosio lib. 4. de Sacram. cap. 5. & 6. Cypriano lib. . epist. 5. Optat. contra Parm. vbi legitimum appellat, legitimum (inquit) mutare non ausi estis, &c. Aug epistola 57. & de spiritu & litera, cap. 11. Imò 4558 verò inter preces Apostolicas magna ex parte totus repetitur Græce apud Clementem lib. 8. const. Apost. cap. 16. & Latine apud Amb. vbi supra. Quod Paschasius tempore Bertrami ante. 700. annos scriptum reliquit li. de Corpore & Sanguine Domini. Respice in sacramentorum libro,

Anni Christi

51.

z S. GELASIVS I. Alpher, doctissimus, an. 5. mens. 8. dies 17. 492

Vacat sedes dies 7. 498

Patriarchis.

Alexandriæ Athanasio 2. deinde Ioanne 2. an. 9.

Antiochiæ Palladio.

Hierosolymis Elia.

Constantinopoli Euphemio, deinde Macedonio 2. an. 16.

Principibus.

Anastasio cognom. Dicorus, hæretico Eutychiano, an. 26. Orient. Imp. 62.

Caua de Persarum 18. deinde Zambase, an. 4.

Asfa Æthiopiæ, an. 7.

Theoderico Arriano, an 37. Italiæ.

Clodouæo an. 30. Franc. rege primo.

Alarico Hispaniæ octauo. 485

instituente

Anni mundi. instituente B. Petro (vt credimus) quid orat sacerdos in Canone, &c.

Collectas etiam Ecclesiasticas concinnauit, & plæraque composuit Gelasius ad totius anni Missarum solennia. Vnde & earum auctor fertur. *lege Espenceum in commentario libri de collectis Ecclesiasticis.* Quamuis principium ab Apostolico sæculo repeti debeat. Orig. enim hom. 11. in Ieremiam ad eas respicit, vbi inquit, frequenter in oratione dicimus: Da omnipotens, da nobis partem cum prophetis, da cum Apostolis Christi tui: Tribue, vt inueniamur ad vestigia Vnigeniti tui, &c.

Lupercalia sacra reclamantibus multis Romanis sustulit. *Onuph. in ciuitate Rom pag. 323. ex antiquo Romano Registro.*

CONCIL. *Epaunense episc. 70. in quo 40. canones*

Canonicos regulares ordinis S. Augustini Laterani primus collocauit, qui ibidem vsque ad Bonifacium. 8. permanserunt. *Onuphr. ex Archiuis Ecclesiæ Lateranensis.*

Manichæos libris eorum combustis proscripsit. Eius duæ supersunt epistolæ decretales, & multa alia opera.

Anastasius de Magia & Manichæa hæresi suspectus, consecutus Imperium multas alias hæreses amplectitur, & Catholicos persequitur. *Zon. Niceph & Euagrius.*

Romanum contra Acacium Constantinopolitanum.

Hinc turba hæresiarcharum Seuerus, Xenaias, &c.

Euphemius Patriarcha nunquam eum purpura ornare voluit, donec conceptis verbis religionem tetaturum, & edito chirographo fidem Catholicam se tuituaturum compulit. *Euagr. lib. 3. c. 32.*

Tum enim demum στέψαι αὐτὸν, eum coronauit *Zonar. tom. 3.* quasi iam tunc à pontificibus reges & imperatores coronarentur, & eorum sacro ministerio imperia susciperent.

Xenaias siue Philoxenus Hierapoleos episcopus Eutychianus, primus euomuit Christi & Sanctorum Imagines venerandas non esse. *Niceph. 19. cap. 27. & Cedrenus.* sub an. 494. *Funccius hæreticus pag. 135.* Vbi & improbitatem hominis describit. Presbyterum se esse mentitum, cùm nondum esset baptizatus, & impiè plêraque alia, &c.

Romanum alterum pro absolutione Miseni Episcopi.

Remigius & Patricius Suessionensis Episcopus fratres, Vedastus Attrebatensis Episcopus, Auitus Viennensis, qui Gallias ab Ariana hæresi defendit, & multos Iudæos conuertit, Epiphanius Ticinensis, Fulgentius Rupensis Episcopi. Idacius, qui Chronica sua à primo Theodosij consulatu, siue à Ioan. Chrysostomo vsque ad an. 490 perduxit. *Sigeb. in Chron.*

Cassiodorus monachus ex senatore, circa finem Imperij Anastasij. *Pomerius.*

Gennadius Massiliensis. Hesychius Milesius.

Immireni Persiæ populi olim Iudæi, postea verò gentiles sub Anastasio Imp petito Episcopo fiunt Christiani. *Theodorus lector lib. 2. Niceph. 16. 37.*

Alamundarus Saracenorum princeps, cum populo suo baptizatur. *Paul. Diac. 15. Zonar. tom. 3.*

Sabbas & Theodosius abbates in Palestina florent. *Niceph.* In eorum monachos Seuerus hæresiarcha crudeliter sæuit. *Tom. 2. concil. ex libello ab eis scripto.*

52.

Sed Iustino seniori pœnas dedit. *Euag. lib. 4. c. 4.*

* S. ANASTASIVS 4586 Cabades Persarum rex, imitatione Anastasij Christianos

498 II. Romanus, an. 1. persequitur, *Niceph lib. 16. c. 3.* & Thrasimundus Vandalorum

500 mens. 10. dies 24. 4588. in Africa. *Regino lib. Diac lib. 15.* Et Theodo Boiorum princeps qui Ratisbonę & in vicinis regionibus Herculis & Æthnicorum superstitiones erexit, an. domini 508. *Auent. lib. 3. annalium Boiorum.*

Vacat sedes dies. 4.

Anni mundi | Anni Christi.

Hvmana.

4585 Hic multa Galfridus & Balæus vanissimè de suis Britannis confingunt, vt regni cuiusdam noui iaciant fundamenta, quod antiquitate & nobilitate cum Francico & Hispanico certet, imò superet.

Arcturum magnũ, qui nunquã extitit, vt ex Beda potest intelligi, tempore Clodouæi profligasse Saxones, mirabiliota gessisse per totum ferè orbem, quam Alex. Mag. Christianum fuisse. &c.

Eius tempore viguisse Thelesinum Helium ex Bardorum genere, philosophum, Mathematicum, primum poëtarum suorum. Huius auditorem fuisse Merlinum siue Melkinum ex patre incubo Vatem, & astrologum, qui cometarum effectus, & planetarum motus monstrabat, Anglicas & Gallicas regiones peragrabat. De regni Anglici & religionis mutatione sub finem mundi ventura prædicebat. *Naud. vol. 2. gener.* 17. hæc & alia mendacia refellit in proëmio rerum Anglicarum Guilhelmus Nembrigensis & quidem Anglus.

Burdenellus tyrannidem vsurpat eius Hispaniæ partis, quæ Romanis parebat: à Gotthis captus & Tholosæ tauro æneo impositus viuus crematus est. *Vasæus.*

* Hvnc aliqui recensent inter hæreticos propter communionem Acacij & Photini, vt Gratianus c. Anastasius. dist. 19. & c. dictum est, 1. q. 1. quasi illi fauerit & in sedem Constant. reuocare voluerit. Atqui Anastasium Imper. excommunicauit propter Acacium & Eutychianistas *Plat. Symmachus in Apolog.*

Vnde & Symmachum successorem Orientalis Ecclesia scripsit, vt illos ab illa excommunicatione absolueret.

Quin & Acacius obierat, ante quàm Anastasius sedẽ Apostolicam conscendisset.

Scripsit ad Anastasium Augustum.

Ferrandus Diaconus Carthaginensis, Alcimus, Auitus Viennẽsis episcopus varia, etiam contra hæreticos prosa & versu emittunt. *Ado. Gennad.*

Patriarchis.

Alexandriæ Ioanne secũdo. 498

Antiochiæ Palladio.

Hierosolymis Elia.

Constantinopoli Macedonio secundo.

Principibus.

Anastasio Imp. sexagesimo secundo.

Zambase Persarum 18.

Asfa Æthiopiæ.

Hvmana.

Gens Bulgarorum ignota, in Illyriam & Traciam impressionem facit, Romanos fundit ad vnum ferè omnes, & ibi sedes locat. *Zonar. tom 3.*

Heruli demigrant in Italiam & ab Anastasio imp. benigne admittuntur. *Procop. lib. 2. bell. Gotthor.*

Clodouæus primus Ducum Francorum fit Christianus, regni sui decimo quinto, & baptisatur à S. Remigio Rhemensi Archiepiscopo, qui et Ludouici nomen & regis titulum imposuit. *Greg. Turon. lib. 2. cap. 30 & 31. Aimil. lib. 1.*

Quicquid Galliarum à Rheno ad Ligerim sub iure erat Romanorum, ad ius Francorum iam transtulerat. *Sigebertus.*

Siagrio Ægidij filius è Suessionensi prouincia pulso. *Turon.* Regni fines à Rheno ad Sequanam dilatarat, deinde ad Ligerim. *Aimon.*

Alemanniam in ducatus formam redegerat, complectentem Sueuiam, Alsatiam, partem Heluetię & vicinas alias regiones, vbi Bauariæ regem Theodonem, Ducem duntaxat nominari voluit, vt se Regis Franciæ clientem esse sciret. *Rhenatus, Auentinus, Munsterus.* 4588

Delatum fuit oleum cœlitus per columbam, super Clodouæum regem primum Christianum: inter reges Fran- oo

Theodorico siue Diethérico Ostrogotthorum ac Ital. rege primo.

corum

Anni Christi. 498

Clodoueo Franc. rege primo.

Alarico. Hisp octauo.

Annus domini 500 3. Symmachus Pontificatum adit & Flauianus 2. Patriarchatum Antiochanū & Rabbini Babylonicum Talmud absoluunt.

Anni mundi. 4586

corum, quo rex pręfatus à B. Remigio fuit inunctus, & ioũguntur posteri, signis & portentis & variis curationibus in eis ex vnctiooe prædicta apparentibus. *D. Thomas lib. 2. de Regimine principum cap. 16. significat autem strumarum curationem.* Delatiillius vasis chrismate pleni per columbam, meminere Henricus Erphordiensis & Annooius de gestis Franc. lib. 1. cap. 16. Diuinæ gratiæ & odoris in templo collocati & Balsami Greg. Turon. li. 2. cap. 31.

Cum superiores duntaxat Ducis titulo insignirentur, hic primus propter sacrum oleum sibi & posteris regium meruit.

Prima Christianorum pogna contra iufideles Vuisigotthos, qui Engolismam & Burdegalam tenebant: & Tholosam pro regia, fœliciter confecta per Clodouæum. *Sabell lib. 2. Ennead. 8.* ita gens Francica prima omnium pro religiooe signa cum Christi hostibus contulit. *Æmil lib. 2.*

Gotthis Arianis ex Aquitania pulsis, Franci Catholici successerunt. *Iuo in Chronico.*

Proclus Philosophus specula vstoria caua ex ære fabricat, ad arcendos de muro Constantinopolitano hostes. *Zonar in Anastas.* ab his speculis radij solis accensi vicioas oaues Vitaliani, Archimedis exemplo, inceoderunt.

QVINTO *sæculo cõtinuata est doctrina* Missa, *Chris. Gelasij* Liberũ arbitriũ. *Passim Chrys. eius patronũ agit, vt ho. 8. ad Philip. ho. 9. in 1. c. Iohan. hom. 45. & 46. in 6. Iohã. August. ipse Gratiæ præcu cõtra Pelagianos vehemẽtissimus l. 1. ad Simplicianũ q. 2. & in solutionibus quæstionũ q. 1. Neque enim (ait) voluntatis arbitriũ ideo tollitur, quia iuuatur, sed ideo iuuatur quia non tollitur, &c. Idem de spiritu & litera c. 33. velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia eius præuenit nos. Consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est, &c. Prosper. Cyrillus 3. & 8. contra Iulian. & alij omnes huius ætatis, quibus alioqui pugnandum erat pro diuina gratia in Pelagianos eius inimicos.* Secundã iustificationem requirere opera. *Chrisost. hom. 6. in 1. Ioan. Et in dictum ad Rom. 3. Iustificati gratis, Augustinus nihil aliud intelligi docet, per vocem* Gratis, *quàm quòd iustificationem opera nulla præcedunt, de spiritu & litera c. 25. Prosper, lib. 1. de vita Conc. c. 19. Hesych. in c. Leuit. 4. & 5. Sedulius in c. 4. Rom. in 5. Philip.* Non solam fidem ad salutem sufficere. *Cyrill. Alex. lib. 10. c. 18. in Ioan. S. Leo sermo. 3. de Epiph. Sic Primasius in 2. c. Galat. Quæritur, vtrum sola fides sufficiat Christiano: fides sufficit, vt primò credentem & iustum efficiat, si deinceps in iustificatione permaneat. Cæterum sine operibus mortua est. Item in c. 4. Gal. & in 3. Heb. Saluianus lib. 4. de Prouid. Hæc su hominis Christiani fides fideliter Christi mandata seruare. Quare & ipse Aug. Pelagianorum præcipuus insectator bonis operibus multum tribuit, lib. 2. de peccatorum meritis c. 3. 4. & cap. 15. probat multis scripturarum testimoniis mala opera damnare. bona vitam æternam mereri.* Intercessio sanctorum. *Chrysost. hom. 1. & 44. in Genesim, & passim alibi. August. in lib. de cura pro mort. c. 16. & passim Theodor. q. 1. in Leuit lib. 8. de curatione Græca, qui de Martyribus inscribitur. Totum denique hoc sæculum, vt Esselsius libro peculiari docet.* Imagines, *Petrus & Paulus cum Christo pluribus locis picti. August. 1. de consen. Euang. c. 10. Apostolos in pictis parietibus. Ibid. Earum primus oppugnator hoc æuo exoritur Xenaias siue Philoxenus Hierapoleos Episcopus sub an. 494. contra quem multi Purpura calatráque crucis in purpuris, in diadematis, in precibus, in armis, in mensa sacra & in toto orbe apud Chrysosto. lib. Christum esse Deum. vbi & bestiarum etiam corpora malè affecta, crucis forma signari. Super altare Michaelij (templi cuiusdam) posita crux. Sozom. lib. 2. cap. 3. Trip. lib. 2. cap. 19. Néue quis ignoret speciem Crucis esse colendam, quæ Dominum portauit ouans, rationepotenti. Sedulius. Cyril. lib. 6. contra Iulianum Apostatam.* De Pœnitentia & eius partibus, præsertim confessione. *Chrysost. hom. de lapsu primi hom. hom. 3. in 2. co. 2. hom. 3. Matt. Hesychius lib. 7. in ca. 27. Leuit. de duobus annis remissionis scilicet & iubilæi, quorum vnus (inquit) baptismum apertè insinuat, alter pœnitentiam. Eucher. lib. 4. in libros Reg. Leo epist. 91. 69. Cyrill. lib. 3. in Leuit. Aug. ho. 49. lib. 2. de visitatione infirmorum c. 4.* Veritas corporis & sanguinis in Eucharist. & Transsubstantiatio, & oblatio. *Chrys. in Liturgia, hom. de*

Anni Christi.

Eucharist. hom. de Psal. 115. hom. 83. in 26. Matth. ho. in. 1. cap. Ephes. hom. 84. in Ioan. 19. Hom. de proditione Iudæ. hom. de resurrectione. hom. 21 in Act. hom. 6. ad popul. Antioch. lib. 6. de sacerd. Euch. lib. 1. in Genesim. Aug. epist. 111. & 118. quæ ad Ianuarium, vbi sexies offerendi verbo vtitur absolutè, pro Missam celebrare. lib. 2. cont. Petilianos c. 37. Hom. 2. in Psal. 33. Psalm. 37. vbi; Christus ferebatur manibus suis &c. in Psal. 119. Sermo. 28. & 40. de verbis domini. Hom. 16. Serm. 38. ad fratres in Eremo. sermo. ad Neophytos. De ciuit. lib. 21. cap. 25. quod sacrificium esse *docet in Enchir. in Psal. 33. lib. 9. conf. c. 13. epist. 59. lib. 10. de ciuit. c. 6. epist. ad Bonifacium 23. & lib. de spirit. & litera c. 11. verissimum & singulare sacrificium vocant. Cyrillus Alex. in Ioan. lib. 3. 4. 10. Conc. Ephes. & Chalcedon. & cæteri huius ætatis. Recurre ad Garetium & Tonstallum. Nam omnibus memorandis essem prolixior.* Preces pro mortuis & purgatorium. *Aug. in Ench. c. 10. & 69. in Psal. 6. & 37. de cura pro mort. cap. 1. 5. & q. 11. ad Dulcit. ser. 34. de verb. Apost. de spiritu, & anima c. 29. Chrysost. in liturgia & ad Phil. iuuari eos non tantùm precibus, sed & eleemosynis & sacris oblationibus. Cyrillus &c. & reliqui huius ætatis dempto nemine.* Primatus Petri. *Cyrillus lib. 2. in Ioan. c. 12. August. lib. 1. retract. c. 21. & in Ps. contra Donatum. sermo. 124. de tempore. Sozo. lib. 3. c. 7. Chrys. ho. 83. in Matt. &c.* Cæterorum *capitum memoriam ex plurimis huius sæculi scriptoribus, colligarunt innumerabiles nostri temporis viri eruditi: vt ea nihil necesse sit retexere. Addendum duntaxat Centuriatores fateri totum hoc sæculum, sibi etiam hostiliter aduersari, Cent. 5. cap. 3. de Persecutione & tranquillitate Ecclesiæ col. 25. sparsim. cap. 4. de doctrina, per totum maximè illa parte, quæ inscribitur, Inclinatio doctrinæ complectens incommodas opiniones, stipulat, & errores doctorum huius sæculi. col. 496. & seqq. cap. 5. de hæresibus col. 529. sparsim. Per totum cap. 6. de Ceremoniis & ritibus Ecclesiæ col. 641. & seqq. Per totum cap. 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiæ col. 733. & seqq. cap. 9. sparsim col. 808. De Synodis. cap. 10. de episcoporum & doctorum vitiis col. 958. & seqq. cap. 11. De hæreticis sparsim, prout cum illis colludũt, col. 1453. denique sparsim, cap. 12. de miraculis col. 1470. Adde eos, qui isto æuo scripserunt de hæresibus. Item contra Nouatianos, Manichæos, Donatistas, Vigilantios, Aerianos Pelagianos, Iouinianistas, Prædestinatos, Nestorianos, Eutychianos, simul istos eadem sentientes oppressisse.*

Anni mundi.

4588 ANNVA subsidia, vestes & pecunias præbet Eugenio Carthaginensi & 220. Episcopis, quos in Sardiniam relegarat Trasimundus Vandalorum rex. *Diaco. in Anast. lib. 15. Guil. Nangiac. Beda lib 2. de ratione temp.*

4603 Manichæorum, quos vrbe in exilium expulerat, libros & Simulachra in vestibulo Constantinianæ Basilicæ publicè igni tradit. *Sabell. lib 2 Ennead. 8 Platina.*

Pauperibus habitacula condidit & de victu eis liberalissimè prospexit.

Io quatuor Romanis Synodis ob schisma causam dixit, sed in quarta, quæ ideo vocata est palmaris, absolutus est an. 504. In quinta librum Ennodij Diaconi pro defensione sua scriptum, vim Synodalium decretorum habere obtinuit. In sexta de Ecclesiæ reformatione egit. *lib. 1. Concil.*

Innumeras basilicas construxit vel reparauit, eas multo auro & argento dotans. Apologeticum conscripsit.

504 Lutetiæ templum D. Petri, in D. Genouefæ honorem dedicatur. *Iordan. in Chron.*

Egesippus Theologus alius ab historico, S. Seuerinus Treuerensis, S. Eleutherius Tornacensis Episcopi. Boëtius mathematicus, philosophus & poëta, Chiremini musici instrumenti inuentor *Supple. Chron.* Symmachus exconsul, Patricius Romanus eius socer, Martyres. Quintianus Rutenensis Episcopus. Ioan. Maxentius Picta-

SEXTVM SECVLVM. 500

515

53.

a S. SIMMACHVS Sardus an. 15. mens. 6. dies 22.

Vacat sedes dies 7.

Patriarchis,

Alexandriæ Ioanne 2. deinde Ioanne 3. an. 11.

Antiochiæ Flauiano 2. an 13. deinde Seuero Hæresiarcha an. 6. mens. 1.

Hierosolymis Elia, deinde Ioanne. 3. an. 13.

uensis

Anni Christi.

500 *Constantinopoli Macedonio 2. deinde Timotheo Theopascita an. 7.*

Principibus.

Anastasio Diocro Eutychiano an. 26. Orientis Imp.

Iisdem alibi imperantibus & regn.

Cauade iterum an. 16. apud Persas.

Alarico Hispaniæ octauo, & per ordinem Sisalitto an. 4. Theodorico 2. an. 15.

Schisma 4.

LAVRANTIVS in schismate contra Symmachum Papã designatur: sed Symmachus in concilio Rauennate præsente Theodetico cõfirmatur Diac. in Anast. lib. 16. Blond. 3. dec. 1. Platin. Greg. dial. 4. cap. 40. vbi de Paschasio Diacon. loquitur.

Laurentius post abdicationem, Episcopus Nucerinus.

CONC. *Rauẽnense, quo Symmachus in pontificatu confirmatur.*

Ilerdense, Episc. 8. in Hispania. in quo canones 16.

Valentinum Episc. 6. in Hisp.

Romanum Episc. 122. lib. Concil.

Alia 5. Concilia Romæ celebrantur. Lib. Concil.

Agathense in Gallia Narbonensi in quo can. 71.

515. *Sidonense in Syria cui præfuerũt. Æneas Hieropolitanus & Soteri cus Cæsariensis heretici.*

Anni mundi

uensis Abbas, *Sigeb. Trith. Procop. lib. 1.* Paschasius Diaconus libros de S. Spiritu scribit. *Greg. 4 Dialog. ca. 40.* Fulgentius Hispalensis Episcopus. *Diacon. lib. 17. Paul. Ægineta. Trith.*

4588

HVMANA.

Clodouæus Franc. Rex à Rheno ad Sequanam vsque regnum dilatat. *Gulel. de Nangiaco.* & paulò post vsque ad Ligerim, Burgundiam sibi reddens tributariam. *Sigeb Æmil lib. 1. Blond. lib. 3. dec. 1.* Lutetiam Parisiorum sedem regni, constituit suasu Clotildæ vxoris. *Turon. libro, 2. c. 38 Plati. & Chron. Francorum.*

Pictauis bellum intulit, quia ibi Ariana hæresis vigebat; eáque occasione suum regnum dilatauit, *Turon. libro. 2. cap.* 37.

In eius Decimum quintum Christi quingentesimus incidit quo & suscepto baptismate Christianus efficitur. Quindecim alios annos deinceps regnaturus, & mira contra Arianos gesturus, & totam Galliam sibi subiecturus præter Prouinciam & Gotthiæ partem.

Ita 500. an. Francorum gens, aduena rege viam præmonstrante, Christianus mysteriis initiatur, cũ antea sibi Syluarum atque aquarum, auium, bestiarúmque & aliorum quoque elementorum formas fingeret, ipsásque vt Deum coleret, eisque sacrificia delibare consueuisset *Greg. Turon. lib. 2. hist. Franc. cap. 16. pag. 70. & Greg. Magnus in epistolis.*

Cùm antiquiores regionis habitatores i. Galli. ab anno Christi 200. iam publicè religionem eacepissent.

Allarico Vvisigotthorũ Rege, vita cũ vniuerso regno, cuius regia erat Tholosa, expoliato, & Apollinare Aruernorũ præfecto in campis Voglatensibus cæso, Franciũ regnum ad Pyreneos vsque montes extendit, & à Ligeri ad Rhenum fluuium, qui erat limes regni Vvisigotthici. *Sigeb. & Gulel. Nangiacus.* Inde Anastasius Imp. titulum & insignia consulatus ac patriciatus ei contulit, quòd Gotthos seu Vvisigotthos Arianos ab vtraque Aquitania expulisset. *Turon. ibidem. Æmil. lib. 1. Sigeb in Chron.*

Hoc bello vouit Luteriæ templum SS. Apostolis Petro & Paulo, quod nunc S. Genouefæ. *Paulus Æmil. Turon. lib. 2. cap.* 37.

Carcassonem obsedit, in qua erat Salomonis pretiosissima supellex, è Hierosolymis à Romanis quondam aduecta. Sed aduentante Theoderico Ostrog. in Italia Reg. obsidionem soluit. *Procop. lib. 1 bell. Gotth.*

Theoderico contra ipsum octoginta armatorum millia mittente Francorum 20 millia perdidit, Prouincia amissa, & Vvisegotthis reddita. *Vasæus in Chron. Hisp.*

Diadema aureum vnionibus & gemmis pretiosissimum, sibi ab Anastasio Imper. missum Ecclesiæ D. Petri offerendum Romam misit. *Anno lib. 1. c. 24. Ado.* Ita cùm fundamẽtis regni Gallici obseruantia, in sedem Apostolicam regum nostrorum coaluit. Vnde & nostrates omnes, Vvisigotthi Romanos è Grego. Turonensi appellabant. Nota Caluiniane regnum tuum fuisse fundatum cum sedis Apostolicæ veneratione & obseruantia.

505. Gundebaldus Burgundionum rex leges Burgundionibus præscribit, quibus Romanorum. (.i. Gallorum regni incolarum) securitati cauebat & prospiciebat. *Turon.*

Eodem anno 505. absolutum est à Mar filio & discipulis

4603 Rab Ase Talmud Babylonicum. Nempe ea pars, quam appellant Ghemara, 100. circiter annis post Talmud Hierosolymitanum, post Misna priorem partem an. 317. post puncta annis. 29.

Hanc editionem antecesseruot auctores Midras bot, Mecilra, &c. sunt consecuti Geonim, ij scilicet, qui Talmud illustraruot, quasi Iuris professores, & interpretes. *Maimonism in praef.*

Anni mundi.

Sub aooum 508, Alla primus Noxthumbrię rex in Deira Angliæ. 4603

Cabades rex opera vxoris è vincnlis ereptus Huooorum auxilio, regno Persarum restituiuur. Mox Armeniam diripuit, Amidam Mesopotamiæ cepit. Sed eam biennio pòst Aoastasius recepit, & io 7. anoos cum Persis inducias fecit. *Agat. Procop.* 4612

Theodericus vrbem reædificauit, victis Bulgaribus Sirmium recepit. Pannoniam & Noricum regoo suo adiunxit. *Blond.* Vasconiam Francis, qui eam Vvestgothis ademerant, eripuit. *Procop. lib. 1 de bello Goth.*

b A Manichæis vrbem purgat palam eorum combustis codicibus. *Diacon lib.* 14.

Reliquit multas epistolas decretales. *1. Tom. Conc.*

Sub hoc Hormisda beatus Petrus multa dona consecutus est. *Anastas. Bibliothecarius.* i. Ecclesia Romana magnis multísque opibus aucta est.

Timotheus Constantinop. Episcopus instituit, vt io singulis Liturgiis recitaretur Niceoum Symbolum, cùm quidem prius singulis anois tantum semel prælegi soleret, nempe Parasceue Passiooìs, quando Episcopus catechizabat. *Theod. Lector lib.* 2.

Fortunatus Catineosis, Euodius Ticioensis Episcopi prosa & versu Theologica multa scribunt.

Ad hæc vsque tempora Acatianos & Arianos in Oriente templa & publicns cooueniius habentes, Iustinus pius Imp. exterminauit. *Dia. lib.* 17. sicut Eutychiaoos & Nestoriaoos. *Æmil. lib.* 1. *Blond. lib. 3. dec.* 1. Et Manicheos, libris eorum publicè combustis. *Sabell. lib. 2. Enne.* 8. *Plati.*

Hvmana.

Quarunt filij Clodouæi regnum inter se diuidoot, Lotharius seo Clotarius sedem regni sui habuit apud Suessiooem, Theodoricus ex concubina filius Metbis, Clodomirus Aureliæ, Childebertus Lutetiæ Parisiorum. *Sigeb. in Chron.*

Pacem cum Amalarico Alarici filius firmant data illi in vxorem sorore Clotilde, Tholosatiumque præfectura reddita. *P. Æmylius.*

In Alexandria multi vtriusque sextus dæmoniaci, quasi canes, latrabant. *Sigebert.*

[In Pyreneo saltu, is morbus permultos inuasit: postquã religio Catholica, inde exulauit iusto Dei iudicio.]

Alaricus 2. Hispaniæ & Aquitaniæ Rex Amalasuotham Theodorici regis Italiæ filiam in vxorem duxit. Huic, vt supra dictum est, perempto in agro Volgodensi Clodouæus ademit, quidquid Galliarum Gotthi possidebant, cum hactenus reges Gotthorum in Narbona & Tholosa Galliæ ciuitatibus, sedes tenuissent. Theodoricus socer Vasconiam recepit, & pro Almarico Alarici filio, dooec adolesceret, gubernauit. *Tarapha de regibus Hispa.*

Amalasuntha ita Græcis & Latinis literis imbuta, vt cum quouis docto disputaret. Lingoas barbarorum callens, sine interprete his omnibus loquebatur. *Idem.*

Almaricus Totillam Clodouæi regis filiam duxit, qua Arianisimum detrectante, proiodéque indignè habita bellum inter Childebertum Francum & Almaricum exarsit, in quo Almar. interficitur. *Idem.*

Cabades Pers. rex Christianos persequitur. *Nicephor.*

54.

b S. Hormisda Frusiuonius Campanus, an. 9. dies. 18.

Anni Christi. 515

524

Vacat sedes dies. 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Ioanne 3. *mox Dioscoro 2. an.* 7. *Timotheo 4. an.* 17. *Antiochiæ*, Paulo *2. an. 3. Euphrasio an.* 6. *Hierosolymis* Ioanne 3. Cõstãtinopoli *Timotheo* Theopaschita, *deinde* Ioanne *2. an. 2. Epiphanio an.* 14.

Principibus.

Anastasio *imperat. Oriẽ. 62. & post. eum, Iustino Seniore an.* 9. *Gabade Persarũ an.* 16. *Sabal & post eũ* Adaana. *an.* 14. *Æthiopiæ regg.* Theoderico *Italiæ & Hispaniæ Nepotis loco reg. Clodouæo Francogallorũ rege* 1. *& postea Childeberto an.* 45. (*aliis Childerico*) *Francor.* Reg.

Concil. *Romanum contra Eutychianos, Seueritas & Nestorianos. Blond. lib. 3. dec.* 1.

Aureliacense 4. Clodouæo rege. Tom. 2. concil. aliis primum.

Manichæos

Anni Christi.

517 *Cæsaraugustanam Episc.12.lib. Conc.*

517 *Gerundense in Hisp. episcoporũ 7.1. Tom concil.*

516 *Taraconense 10. Episcoporum, in quo inter alia statutum, vt obseruatio Dominici incipiat à Sabbato. Vnde hodiéque Hispani cessant die Sabbati ab omni opere sub horã vespertinam. Vasam è 1. Tom. cõc.*

55.

524 c S. IOANNES I. Tuscus, an. 2

527 mens. 8. dies 28.

Vacat sedes mens. 1.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo 4.

Antiochiæ Euphrasio, deinde Ephraimo. an. 18

Hierosolymis Ioãn. 3.

527 *Constantinopoli Epiphanio.*

Anni mundi.

Manichæos in regno suo trucidat. *Diaco.li.15.rerum Rom.* Pacem cum Iustino facit. *Ibid.*

4612 Childericus Honorici ex Valentiniani 3. Imp. filia filius Vandalorum rex quintus, ann. 7. mens. 4. in Africa à matre fide recta imbutus Catholicos ab exilio reuocat. Ecclesias sacerdotibus restituit. *Isido.* post annum 74. hæreticæ profanationis. *Beda.*

c RELIQVIT duas epistolas.

Constantinopolim ingressus dexter dextro insedit solio, diémque Domini nostri resurrectionis, plena voce Romanis precibus celebrauit. *Sub finem Chronici Mercellini comitis qui sub Iustiniano scripsit.*

Iustinus primus omniũ Imperatorum coronatur à Roma. Pontifice. *Blond. lib.3.dec 1. Tom.2. Conc.*

Hunc alij Instinianum maiorem appellant. Ad reges Francorum scripsit de bello, quod Ostgotis regibus, qui Theodorico successerant, religionis nomine indixerat. quarto mense ante mortem imperatorem creat Iustinianum sororis suæ filium.

Hunc PP. quòd à Iustino honorificè susceptus esset, vel quod Arianis templa nollet concedere, Theodoricus carceris afflictione peremit. *Diaco. lib.* 17. qui 98. die post subita morte obiit.

Ferreolus Vticensis Episcopus scribit. *Turon.lib. 6.c.8.*

Ad Africanas ecclesias Episcop. 220. è Sardinia reuocat Childericus Vandalorum rex Arianus annitente Iustino seniore, postquam ecclesiæ illic an. 74. ab Arianis fuissent vexatæ. *Diac.lib.14.*

Childericus Vand. rex ob reuocatos ab exilio episcopos interficitur & Gillimere duce in Orthodoxos excitatur persecutio, in qua eorum linguæ radicitus exscinduntur. Nec tamen desierunt loqui. *Greg.lib.3. Dial.cap. 32. Iustinian. ipse lib. 1.cod.de off. præf præt.*

Iudæus quidam Hometita, qui se Mosis filium esse gloriabatur, in Negra fœlicis Arabiæ vrbe; interfecto Aterba vrbis Episcopo: in Christianos sæuiit. *Nicephor.lib.7.cap.6.*

4612 S. Brigida, siue Brigita, siue Pyrgita, virgo Scotica, S. Patritij familiaris. Fuit alia à Brigita vidua, cuius extant vaticinia & precationes, ducissa Neritiæ in regno Suecorum, quæ & erexit in Patria Monasterium Vvaste, cuius prima abbatissa fuit D. Catharina ipsius filia. Floruit enim in Suetia & Romæ,

4615 temporibus Magni Sineecb Sueciæ regis, obiitque circa ann. 1363. Vtraque à Platina & Volat. vitiosè confunditur.

Duo SS. Germani, alter Parisiensis Episcopus, alter Capuanus, Arator subdiaconus poëta, Priscianus grammaticus Cæsariensis apud Constantinopolim. *Diacon. lib. 18. Palmer. in Chron.*

Acephalorum hæresis. *Sigeb.* hos Rusticus Diaconus eleganti scripto refutat.

S. Benedictus Nursinus monasterij montis Cassini Abbas, cum sorore Scholastica, miraculis & prophetiæ spiritu clarus, ordinem Benedictinorum instituit: & monachos passim dispersos æmulatione D. Basilij in vnum contraxit. *Sabell. En.8. lib.2. Iuo in chron. Diac.lib.19. Palmer. Greg.lib. 2.dialog.cap.1.& 33.* obiitque ann. 543. vt scribit Faustus eius discipulus.

Psalterium in septem horas diuisit, vt singulis hebdomadis Psalterium recitaretur. *In regula cap. 16.& seqq.*

Regulam scripsit discretione præcipuam, sermone luculentam. *Greg. Magn.in dialo.* quam Concilia deinceps consulerũt.

4615 quando actum de Monachorum quibuslibet ordinibus censendis ac reformandis. 12. monasteria construxit. Paulo ante mortem Maurum, Faustum atque alios in Gallias mittit, vt ibi sui ordinis monasteria propagarent. *Hostiensis in Chron. Cassi.*

Anni mundi

nensi lib 1. *cap.* 1. quæ tandem numerata sunt in diuersis orbis partibus ad 33. millia Abbatiarum, & quatuordecim millia Prioratuum.

Ex eius discipulis 24. extiterunt Rom. pontifices, ducenti ferè Cardinales, Archiepiscopi in diuersis ecclesiis mille sexcenti, Episcopi 4000. Abbates eruditioое & scriptis celebres 15700. *Trithemium & Sabell. Ennead.* 8. *lib.* 2.

HVMANA.

Slaui gens Scythica Histriam, primásque Veneti anguli fauces inuaserunt. Vnde postea Mauricij tempore in Boëmiã & Poloniam sunt delati. *Sabell. Ennead.* 8. *lib.* 2.

Histri Slauonico tumultu territi in insulam transierunt Caprariam, vbi Iustinopolim condiderunt. *Ibid.*

Vandili ex Lybia in Italiam excurrunt. *Greg. Dial.*

Humbaldus 18. libros de Francorum regibus per an. 926. scribit. Sex primos à Troianorum temporibus vsque ad mortem Antenoris, sex sequentes vsque ad Ferdinandum, vltimos sex ad vsque Clodouæi tempora & penè per 400. annos Francorum reges ante Clodouæum adducit. *Irenicus & Trithemius.* fabulosum interim scriptorem esse puto. Nam neque Francos à Troianis ortos, neque cætera gesta esse aliunde liquet.

Herminfredus Thuringorum rex à Clotario & Theodoro Francorum regg. victus, cuius neptis Radegunda Clotario nupsit. *Turon. lib.* 3. *hist. cap.* 4.

Longobarbi seu Langbardi Pannoniam occupant expulsis Hunnis & Ostrogotthis. *Diacon. lib.* 18. *Bonfin. decad.* 1.

An 523. Theodoricus Amalarico nepoti iam adulto Hispaniam post 15. annos reddit cum Gallia Aquitanica, atqui in Italiam reuersus ob instauratam Romam, & redintegratos illius muros, auream statuam à Senatu meruit. *Isidor.*

Manichæi in Persia iugulantur à Cabade. *Sigeb.*

Gilimer Ildericbum Vandalorum regem quintum in vincula cum filiis conijcit, & regnum Africæ inuadit. *Isid. Beda.*

Eum Iustinianus soluto bello Persico adoritur, quod bellum Procopius duobus libris prolixè describit.

* RELIQVIT eruditissimam epistolam ad Petrum Antiochenum Episc. (vel potius Apameæ) qui addebat in Trisagio, *crucifixus propter nos*, quasi Trinitas fuisset crucifixa. Item de errore Tredeitatum, qui tum incipiebat. Illa in. 5. Concil. 4615
Constantinop. Oecumenico est lecta & laudata.

Montanus Toletanus *ex S. Alphons.* Aprugius Pacensis
Episc. qui sacras literas ita ingeniosè exposuit, vt veteres præ 4619
illo non videantur exposuisse. *Isido. de viris Illust.*

Axumitæ vltra Ægyptum & Homeritæ, vbi multi erant Iudæi, Rege Adad episcopos & doctores à Iustiniano per legatos impetrantes, fiunt Christiani. *Paulus diac. lib.* 16.

Hellisęus in Æthiopia rex pietatis studiosus, qui contra Iudæos & Paganos Homeritas classem instruxit. *Procop. lib.* 1. *Persici belli.*

Gethes Herulorum incolarum Istri, Gorda Hunnorum ad Bosphorum reges, & Boazer regina vidua cum centum millibus gentis suæ, Christianam fidem amplectuntur. *Procop. lib.* 2. *de bell. Gotthorum, Otho Frinsingensis li.* 5. *cap.* 4.

Abasgi & populi ad Tanaim, à Iustiniano episcopos & doctores petunt. *Evag. lib.* 4. *cap.* 22. *&* 23.

Vandalis per Bellisarium tertio mense deuictis.

Iustinianus, ex Lybia & Carthagine potissimùm, pellit Arianos, Christianis templa eorum, iuxta vaticinium Cypriani martyris, denuo restituit & instaurat. *Procop. lib.* 3 *de bello Vandalico.*

Anni Christi.

Principibus.

Fla. Anicio Iustino Imp. sexagesimo tertio.

Cabade Persarum rege decimo nono.

Theodorico Ital. & Hispaniæ, quam postea reddidit Amalarico.

Childeberto cum Clothario Frãc. rege secũdo.

CONC. *Ilerdense ad* 8. *episc.* 525
sub Sergio illius ciuit. episcopo. 1. 10. *Concil.*

Eodem anno Conc. Valentinum 2. *sex episcopo. Ibid.*

56. 527
* S. FOELIX. 4. Samius, an. 4
menses 2. dies, 3. 531
Vacat sedes dies 13.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo quarto.

Antiochiæ Ephraimo.

Hierosolymis Petro tertio, an. 20

Constantinopoli Epiphanio.

Anni Christi.

Principibus.

Eisdem Imperantibus & regnantibus vsque ad Iustinianum Imper. & Alaricum Ital. reg.

Cabade rege Persarum decimo nono.

Amalarico Hisp. an. 5.

530 CONCIL. *Toles. 2. Episco. 8. tom. 1. Conc. sub Amalerico rege, cap. vlt. de veteribus canonibus renouandis & nouis ad disciplinam Ecclesiasticam condendis.*

57.

531 d S. BONIFACIVS 2. Romanus, an. 2. dies, 2.

533

Vacat sedes mens. 2.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo quarto.

Antiochiæ Euphraimo.

Hierosolymis Petro tertio. Constātinopoli Epiphanio.

Principibus.

Anitio Iustiniano an. 39 Imp. sexagesimo quarto.

Cabade Persarum.

Asfa Æthiopiæ.

Adelricho, seu Athalarico, siue Alarico cum matre Amelasinuta Ital.

Childeberto cum Lothario Franc. Reg.

Anni mundi.

Ariaoi Africam teooerant. 95. annis. *Euag lib. 4. cap 16.*

Samaritani Iudæi, qui creato sibi rege Iuliano, deinde Syluano in Palestina Christianos trucidauerāt, & cum Saracenis fœdus percusseraot, à Iustioiano profligantur. *Niceph. lib. 17. cap. 24. Hermannus Gigas in Iust. histor.*

Iustiniaoo vixdum rerum potito Seuerus & Iulianus Eutychiani Alexandriam fugiunt & scindunt, dum Iulianus diceret Christi corpus fuisse ante resurrectiooem incorruptibile, Seuerus negaret. *Leontius de sectis.*

Gaiani & Theodosiani, quorum illi Iuliani sententiam, hi Seueri sectabantur. Agooëtæ, qui Christum horam iudicij igoorare cooteodebaot. Tritheitæ. *Ibid. Leont.*

HVMANA.

Amalarius apud Narbonem victus à Francis, fugiens ab exercitu occiditur. Clotildis autem vxor, cuius causa excitatum fuerat prælium, quod à viro Ariano iodignè esset cæsa, dum à fratre Childeberto reducitur, in itioere obit. *S. Isido.*

Toletum à Fraocis expugnatum, & multa inde vasa sacra templis Franciæ distributa. *Gaguinus, Turon. lib. 3. cap. 9.*

Ab hac Amalarici clade & cæde tariùs deinceps erit negotium Francis cum Vvisigotthis siue Hispanis, vt iam eorum historia ad Gallicam minus pertinere videatur. Nam Childebertus in suo reditu Vasconiam, & reliquas Galliæ prouincias Vvisigotthis obsequentes sibi suisque supposuit, Vvisigotthis Cispyreoæis se cum familiis in Hispaniam recipieoobus. *Procop.*

d DVÆ eius decretales epistolæ babentur in Tom. Cooeiliorum.

Reliquit quosdam Canones.

4619 Iustinianus ex tribus codicibus Hermogeniano, Gregoriano, & Theodosiano oouum Codicem ex suo oomine Iustinianeum fieri curaoit per Tribonianum, Theophilum & Do- 4621 rotheum. *Cod. tit. De nouo Cod. fac. & tit. de Iust. Cod. confirmando.* Duo ferè per eosdem librorum millia in 50. digessit, & absoluit, an. 533. vode Digesta siue Paodectæ. Nam ipse alioqui ἀναλφάβητος καὶ ἄμουσος. *Suidas.* & sub vitæ finem Eutychianus. Quare diuino iudicio in furorem & insaniam actus expirauit. *Euag. lib. 4. c. 19. Niceph. lib. 17. Zonar. 15.*

Platina tamen in hoc Bonifacio Iustinianum pie & eleganter de Christi incarnatiooe scripsisse oarrat.

Dionysius exiguus Abbas Romaous hoc tempore (id est, ann. 532. Iustiniano iochoante suum imperium) paschalem calculum composuisse. (*Diaconus lib. 17.*) ab aliquibus dicitur, & perfecisse ob sæpius oborientes quæstiones inter Latinos & Græcos de vero die celebrandi Pascha, iuxta decretum cōcilij Nicæoi, & Cæsareæ Palestinæ. *Stoflerus in Calendario Romano.*

Reuocasse item & explanauisse Cyclos Theophili Alexandrini, à quibus Latini sæpius propter diuersam Embolismorum ratiooem dissidebant. *Ibid.*

Túmque cœptum esse oumerari ab incaroatiooe Domini. *Ibid.* Sed de eo suprà in Leone 1.

Nam seriem Olympiadū durasse vsque ad hunc annū 532. scribunt, quo scilicet hic Dionysius Paschalem circulum instituerit, & tempora à natiuitate Christi primus oumerare docuerit, cum à prima Olympiade vsque ad vltimam essent elapsæ 317. i. anni 1308.

S. Arnolphus seu Arnaldus & Vedastus primus Atrebatensis Episcopus, discipuli Remigij. *Sigeb.*

Iustinianus edixit, oe is ordinaretur Episcopus, qui haberet vxorem & filios, cùm anteà ex coocilio Niceno possent

tales ordinari, modo abstinerent à thoro. *Const. 6. & 137. in Nouellis.*

Hvmana.

Cum Cabadee Persarum rege, ea bella per Bellisarium gessit, quæ de bello Persico describuntur à Procopio.

Eo bello soluto Vandalos & Maurusios, qui se gloriabantur de genere Gergeseorum & Iebuseorum, vicit: ibique 530. ciuitates collapsas renouat. *Euag. lib. 4. cap. 18.* Gotthos post bellum. 18. annorum Italia expellit, cum ibi regnassent 58. an. *Procop. lib. 1. 2. 3 Gotth.*

Io eo fœlix, quòd fœlices & industrios ducea sit nactus, per quos imperium in Asia defendit, elibi recuperauit, Bellisarium, Iohannem, Narsem.

Ad Æthiopas legatos mittit, vt ipsi Sericum ab Iodis emptum Romaois reuenderent, & magna pecuniæ Romanæ vi fruerentur, ne ipsi suas pecunias ad hostes Persas transferre cogerentur. *Suidas in voce* [illegible]

Vandalis victis, Africa omnis imperin Orientali restituta est, vsque ad Leonis imperium, quo tempore ab Arabibus erepta, ab eis hinc vsque in plures regulos distincta possidetur. *Onnp. in Rom. imp.*

e Cæcvm illuminat. *Greg. lib. dial. cap. 2.* Epistolam decretalem relinquit de æqualitate Patris & filij. *Tom. Concil.* Ad eum Iustinianus mittit fidei suę formulam, suo Chirographo cœlatam: per Episcopos Acacium & Demetrium. *Plat.*

[Hinc apparet, non esse nouum, vt Principes fidei suæ ἀξομελόγησιν coram SS. Pontificibus Romanis profiteantur.]

Cabades rex Persarum, cùm ad id vsque tempus Iudæi & Manichęi sedes primarias illic obtinuissent, supremæ dignitatis prærogatiua Episcopum cohonestauit, qui Synaxi & conuentu Ecclesiastico dæmones profligauerat asseruantes Thesauros in oppido Tzundadaeto Indoa à Persis dirimente. *Diacon. lib. 15. Theod. lector lib. 2. Niceph. lib. 16. cap. 35.*

Dux Laxorum Persiæ populorum ad Romanos deficit, & cum suo populo fit Christianus. *Diacon. lib. 15. Zonar. 3.*

Hvmana.

533. Cæso Amalario à Childeberto & Clotario, Vvisigotthi, qui cis Pyreneum in Gallia supererant, cum vxoribus & liberis ad Theodim in Hispania regnantem se conferunt.

Bellisarius Persas repressit, pace cum iis facta, in Africam missus Carthaginē cepit, capto Gilimero Vādalico rege totā Africam recuperauit, traiiciens in Italiam contra Gotthos, per quinque annos res magnas gessit. Neapolim, & vrbes Campaniæ atque Apuliæ, tandem Romam obtinuit, 60. annis postquam ab Odoacro expugnata esset, Luderum Gotthorum Ducem Constantinopolim mittit, Bittigem eorum regem eò trahit. Ac hic Gotthici belli finis fuisset, ni Totilas reliquiis collectis singulari fœlicitate res erexisset, ac Italiæ magnam partem recepisset, ann. 7. post huius discessum.

Bellisarium à Francis in pręlio extinctum refert Annou. li. 2. cap. 23. alij à Iustiniano indignè necatum, &c.

Iohanni Post Bellisarium egregio duci, dignitatem & opes eripuit Iustinianus, qui postea victum mendicando quæsiit, insigni fortunę inconstantiâ. *Procop.*

Hunni vastant magnam Thraciæ partem & Pannoniam recuperant domitis ibi Gothis siue Getis. Et quia coniuncti erant Auares, ex vtrisque nomen Huogatorum factum est, q. Hunniarorum *Iornandes.*

Aphrica rum redacta in ditionem Imper. victis Vvandalis 105. ann.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Amalarico, deinde Theodio Hispan. an. 17.

Schisma 5.

Dioscorvs in schismate contra Bonifacium sedit dies.

58.

4621 e S. Ioannes 2. Romanus an. 2 533

4623 mens. 4. 535

Vacat sedes dies, 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo 4.

Antiochiæ Euphraimo.

Hierosolymis Petro tertio.

Constantinopoli Epiphanio. deinde Anthemio Eutychiano mēs. 10.

Principibus.

Iustiniano Imp. sexagesimo quarto.

Cabade Persarum deinde Cozroe, an. 48

Asfa Æthiopiæ & post eum Azba, an. 16.

Alarico Ital.

Childeberto Franc. secundo.

Theodio Hisp. Reg. an. 17.

59.

4623 f S. Agapetvs I. Romanus. 535

mens. 11. dies 19.

4624 Vacat sedes mens. 1. dies 29. 536

Patriarchis.

Alexandrię Timotheo 4.

Antiochiæ Ephraimo.

Hierosolymis Petro 3.

Constantinopoli Anthemio mox Mena. an. 17.

Anni Christi | *Anni Mundi*

Principibus.
Eisdem Imp. & regn. & Amalasuenta cum Theodato Gotthorum & Ital. regina.

CONCIL. *Constantinopolitanũ 1 & 2 Prouinciale aduersus Anthemium Const Seuerũ Antioch. Petrum Apamensem, & Zooram Monach. Syrum. Niceph. lib. 17. cap 9.*

CONCIL. *Hierosolymitanum 2. de quo actio 1. Constantinopol. 2.*

60.

536 * M. SYLVERIVS 4624
(Palmer. Liberius 2.)
Campanus doctissimus, an. 1.
537 mens. 5. dies 12. 4625

Vacat sedes dies. 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo 4.

Antiochiæ Euphraimo.

Hierosolymis Petro, 3.

Cõstãtinopoli *Mena.*

105. ann. ex quo eam occuparant. *Diac. lib. 17. & leg. 1. Cod. de offic. præ. præt. Afri. Procop lib. 1.*

† SCRIBIT eruditam epistnlam ad Anthemium Constant. De duabus naturis in vno Christo. *Tom. Conc.* Quem & propter hæresim Eutychis deponit.

Mutum & claudum sanat administratione Corporis Christi *Greg. lib 3. dial. cap. 3.* Diebus dominicis circumire templa minori processione instituit. *Platin. & Vola. lib. 16.*

Iustinianum Imper. ab Eutychiana hæresi reuocauit, quem prius cùm videret non flecti rationibus, Christiana audacia in hæc verba prorupit: ego ad Iustinianum Imperatorem Christianiss. venire desideraui, sed Diocletianum inueni. *Diacon. lib. 17.*

Eum Agathonem appellat Nicephor. lib. 17. cap. 25. & 26.

Alibi Agathonem Agapeti successorem facit. *libro Eodem, cap. 9.*

Childebertum regem Francorum, Clodouæi filium excõmunicauit, quod sua manu in templo Galterum Iuetotensem occidisset, ac Galteri successores è iure regum Franciæ exemit. Quocirca ad hunc vsque diem, Iuetotense solum in media Normania regni titulo gaudet. *E. Francicu histo* Vsque adeò ab ipsis regni cunabulis, huius sedis authoritas in Francos reges vigebat. Quòd & supra in Clodouæo regni conditore monstrauimus.

Narses ob beneficia à Venetis accepta in eorum vrbe D. Theodorico martyri delubrum, vbi nunc est S. Marci templum, & ibidem aliam Ecclesiam in honorem S Mennæ & Geminiani, ex Gotthorum manubiis posuit. *Supl. Chronic. lib 9.*

Gotthi deos sacerdotes Arianos, ad Chosroem Medorum regem mittunt: vt eum contra Iust. imperat. impellant. *Procop. lib. 2. de bell. Gotthorum.*

HVMANA.

Tribonianus cum aliis 16. Iurisconsultis Iustiniani mandato, ex immensa legum multitudine, quæ in librorum duo millia, & versuum trecies centena millia excreuerat 50. libros Pandectarum seu Digestorum spatio trienny per titulos ordine digessit. *Proœm. Digest. & Proc. lib. 1.* eosque, an. 533. absoluit. Anno seq. Codicem Iustinianeum edit è tribus codicibus Hermogeniano, Gregoriano, Theodosiano confectum. *Tit. de nouo Cod. facien & Tit. de Iustin. Cod. confirmando.*

Norratorum Pandectarum, sed & Institutionum præcipuus fuit architectus. Omnis religionis contemptor. Qui & persuasit Iustiniano ipsum non moriturum, sed cum carne in cælum assumptum iri. *Suidas.*

* SYLVERIVM Antonina Bellisarij vxor ficto crimine, quòd Romam Gotthis prodere voluisset, in Pontiam insulam deportari curauit. Vera causa erat, quòd Theodora Impera. vxor hæreticum Anthemium Constant. ab Agapeto depositum non reuocari doleret. *Diacon lib. 16.*

Sub hoc Neapolis capitur & Bellisarius Romæ præficitur.

HVMANA.

Chosroë Persa Ciliciam & Syriam grauissimè ob Christianismum affligit. *Proc. lib. 2. bell. Pers.* cœpit anno quinto Iustiniani regnare. Cum eo pacem in 110. annos fecit, At post aliquot annos fide fracta Ciliciam, Syriamque inuasit, Antiochiam cepit. *Procop.*

Anni mundi. / *Anni Christi.*

530. belli Gotthici initium octano Iustiniani contra Theodatum Italiæ regem, Vitigem, denique Totilam: nam non nisi post annos 18. confectum est.

Damascius Stoicus & Simplicius Platonicus, & Peripateticus Phryx sub Iustiniano florent. *Suidas in Damascio.*

Theodatus Theoderici Ostrogott. regis armiger pietatis oblitus, Amalasuntā, cui debebat regnū, in balneo strangulari facit. Male confunditur à Iornande cum Theodio Gotthorum in Hispania & Aquitania rege. *Vasæus.*

g FACTIONE Theodoræ Augustæ Eutychi Arianisque aduersans, flagris Constantinopoli expirauit. Vel iuxta Blondum lib. 7. dita ab Imp. propter Theodoram Augustam vrgentem Anthemij reuocationem passus, in exilium actus est.

Reliquit epistolam contra Priscillianistas & alios hæret.

Iustinianus diem festum hypapantes Domini (, id est, occursus, qui dicitur dies Purificationis, quo Simeon occurrit Christo, qui in templo præsentabatur) ob mortalitatem magnam insurgentem, an. 542. composito Tropario, siue Modulo de Christi duabus naturis & vnica persona, vbique celebrari instituit. *Nicephorus, libro 17. cap. 28. Diaco. libro 16. Rom.*

Eam cereis illustrauit Sergius Papa cui propterea alij tribuunt festi institutionem. *Durand.*

[Hæc cereorum gestatio est ab antiquissimo populi Israëlitici more inde vsque à primo sacrificiorum initio, de quibus ait Domin⁹. Nu. 14. omnis victima igne & sale côdietur. Tûc autê vniuersalis naturæ humanæ in Christo Domino victima oblata fuit: vnde omnes cereum pro se ipsis, in tanti beneficij memoriam præferre & offerre tenentur Deo.]

Constantinopoli quintum Oecumenicum Conc. celebratur de tribus capitibus 1. de scriptis Theodoreti Cyri Episcopi. 2. Theodori Mompuestiæ 3. de epistola Hyberæ ad Marim Persam. *Tyr. lib. 14. cap. 12.* vbi addit perperam Hierosolymitanum Episcopum tunc primò factum Patriarcham. Nam in Concilio Niceno, &c.

Acta Concilij quinti Constant. Oecumenici non fuerunt publicata, fortasse propter Iustinianum, qui Eutychianis fauebat. Vnde nec extant Græcè inter impressas Synodos.

Iornandes siue Iordanus Gotthorum Episcop. & historicus ex vltima vetustate originem, migrationes, familias regū & bella præcipua gentis suæ vsque ad annum 550. explicauit, siue vsque ad Iustiniani an. 25.

Procopius Cæsar. historiam annorum 142. pertexuit vsque ad an. Christi 554. à quo Agathias eodem tempore suam historiam deduxit ad an. 566.

Marcellinus Comes etiam desiit in anno 556. continuato Chronico D Hieronymi ad suum vsque tempus.

S. Mauritius obiit in Dalmatia. *Sabell.*

Sub an. 537: Rupertus Francorum Episcopus Boïos siue Bauaros cum Theodone, Vlone, Theodoalda regulis ad Christum perduxit. *Auentinus lib. 3. Annalium Iaiorum.*

Childebertum Francorum regem, Theodelinda regina Longobardorum ad pia multa hortatur. *Diacon. lib. 4. cap. 2. de Long.*

Iustinianus Valentinus, Iustus Vrgellitanus, Nebridius Agragensis & Elpidius episcopi fratres scriptis clarent *Isid. de viris illust. cap. 20. & 21. Trithe. Honor. Augustod. de scriptoribus Ecclesiasticis.*

Ann. 542. Childebertus eiúsque frater Clotharius & tres alij Francorum Reges Cæsaraugustam deficere ab hęresi Ariana cogunt, plurimásque vrbes in Hispania expugnant. Præda onusti redeunt. Tunicam Vincentij Martyris exportant,

---

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Bellum Gotthicum.

CONCIL. *Bracarense. Chron. reg. Alphonsi.*

61.

4625 g M. VIGILIVS Roma. an. 18. menses 6. dies, 26. 537

4643 Vacat sedes mẽs. 3 di. 5 555

Patriarchis.

Alexandriæ Timotheo quarto deinde Galanico, an. 1. Paulo mens. 4. Zoilo, an. 7. Apollinari, an. 19.

Antiochiæ Ephraimo deinde Domnio, an. 14.

Hierosolymis Petro tertio, deinde Macario, 2 an. 31.

Constantinopoli Mena, deinde Eutichio, an. 13.

Principibus.

Eisdem Impp. & regg. vsque ad Bittigem, Tendibaldum, Totilam, siue Badullā, ex ordine successionis Gotthorum & Italiæ Reg.

Anni Christi.

537

AZba Æthiopiæ, deinde Albamedan, an. 7.

Cozroe Perſarum vigeſimo.

Theodio Hiſp. deinde Theodiſco, an. 1.
Aguila, an. 5.
Attanagildo, an. 14.

552 *QVINTVM Generale concilium Conſtantinopolitanum 2. Episc. 165. præſidente Vigilio vna cũ Eutychio & Apollinari Alexand. Patriarcha, ait Zonaras (nã Euagr. lib 4 cap. 38. putat Vigiliũ abſuiſſe) contra Anthemiũ Conſtant. & Theodorum Mopſueſthenum hæreticos, poſt Neſtorium negantes D. Virginem eſſe Deiparam, & ad confirmandas 4. Generales ſynodos, contra etiam Origenem, Didymum & Euag. Gregorius lib. 3. epiſt. 57. Plantin. & lib. Cõ. confirmatum à Greg. 1. & ſexta Synodo in Trull.*

CONCIL. *Antiochenum contra Petrum Seuerum, & Anthemium hæret. lib. Con.*

Aurelianenſe 2. & 3, aut iuxta alios 5. & 6. tempore Childeberti regis.

Aruernenſe rege Theodeberto.

62.

555 h S.PELAGIVS I. Romanus, an. 6.
menſ 10. dies 28.
562 Vacat ſedes menſ. 3.
dies 26.

Anni Mundi. tant, eique ædem ſuburbanam extruunt, quæ nunc D. Germani à Prato dicitur. *Vaſam, annales Franciæ.*

4625

HVMANA.

Theodericus noſtros Aruernos Childeberti clientes bello vexat. *Turo. lib. 3. cap. 12.*

Iuſtinianus partem Galliæ conceſſit Germanis. *Proc. lib. 39.*

Refendariorum magiſtratuum ordinem primus conſtituit. *Amb. de referendariis, & Gomeſius lib. de compend. Vtriuſque ſignaturæ.* Tamen Granatius antiquiorem eſſe contendit.

Gothi duce Totila Romam capiunt, Lucanos, Campanos, Siculos & Brutios ſubigunt. Ciues captiuos in Campaniam abducunt. Ita tum vrbs pluſquam diebus 40. deſerta manſit *Procop. lib. 3. Diacon. lib. 17. Palmer. in Chron.*

Crudelitatem erga Catholicos narrat Gregor. libro 2. dial. cap. 3. & lib. 3. cap. 13. His tamen pepercerunt, qui ad Eccleſias confugiſſent.

Vrbem ſolo æquant & incendunt, omnium ciuium multitudinem per alia oppida diſpergunt, ne quis extremis patriæ cineribus dare poſſet lachrimas. Ita intra annos 142. multos indiciorum Dei caſus Domitrix illa humani generis atque omnium gentium Roma ſuſtinuit, vt ad manus Eccleſiæ, cuius debuit eſſe caput, ſerio laberetur, in eúmque vſum à fundamentis reſtauraretur. Nam poſtquam Alarici ductu, Roma
4640 ſæculo Hieronymi & Auguſt. direpta eſſet, mox à Vandalis poſt ann. 44. vaſtata eſt, deinde poſt 22. ab Odoacro & Herulis, rurſum poſt 14. à Theoderico & Oſtgothis, præterea poſt 50. à Beliſario capta, tandem in hanc miſeram conditionem per Totilam & Gotthorum reliquias venit poſt annos duodecim.

Theodiſcus Hiſp. cum mulieres ſuæ libidini minimè conſentientes occidi feciſſet, apud Hiſpalim orta ſeditione, obtruncatus eſt. *Rium.*

Agila Hiſpa. ad Cordubam à Romanis occupatam cæſus eſt, filio trucidato, magnáque ſuorum ſtrage. *Rium.*

Athanagildus eius ſucceſſor Brunichildam filiam Sigiberto Mediomatricum in Francia regi elocat. *Rium.*

Romanorum & Græc. Auxilia, quæ ad deturbandum regno Agilam à Iuſtiniano Imper. popoſcerat, ſubmouere poſtea Hiſpania non potuit, quin aduerſus eos variis poſtea caſibus conflixit. *Iſido.*

Fidem Catholicam occultè coluit, Catholicos omni fauore amplexus. *Luc Tudenſis.*

534. cum Decius Theodorus Paulinus fuiſſet vltimus conſulum Romanorum, impedientibus Gotthis Romæ, ſicque in Occidente creari conſul deſiiſſet.

Septem annis pòſt in Oriente, nempe ſub an. 542. qui vrbis conditæ erat 1292. vltimus conſul creatus eſt Baſilius iunior, qui eum magiſtratum adminiſtrauit, an. 18. Hinc Coſſ. finis. Nam poſt illum ſolus Imperator conſul factus eſt, dum ſequentes imperatores (Mauricio excepto) conſulatum ſemel in vita inire cœperunt, à cuius anno numerarẽtur anni imperij. *Onuphrius in Commentar.*

Sub an. 550. Lechus & Cechus fratres Polonis atque Boë-
4643 mis (qui etiam Cechi lingua Slauonica vocantur) principes præfuere. Inde ſumitur initium rerum Polonicarum. *Cromer. & Herburt. in Chron. Polon.*

Tanta fames per vniuerſum orbem maximè apud Liguriã & Italiam, vt matres cogerentur veſci carnibus filiorum. *Dia-*
4650 *con. lib. 17. Procop. lib. 3.*
h FERTVR inſtituiſſe ſeptem horas Canonicas. *Polyd. libro 6. de Inuento. rer. c. 2.* Alij hoc tribuũt Pelagio 2. præceſſori

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Gregorij Mag. Quod de commendatiooe ioterptetandum est. Nam hic septenarius horariarum precum iam inueterauerat, ex Athanasio de Virginit. Hieron. ad Demetriadem, ad Lætam, & in 6. Daniël. Basilio in quæst. fusius explicatis interrog. 37. D. Benedicto, cap. 16. Regulæ, &c. 4650

Totilam flexit, ne Romam euerteret.

Ab Euagio omittitur.

S. Medardus Nouionensis, & Gildatdus Rbotomagensis Episcopi & fratres eodem die nati, Pontifices coosecrati, & mortui, an. 559. *Guilel. Nangiacus & Sigeb. in Chron.*

[Hęc historia non vna est eo in Genere admirabilis, cùm Quintilianus in suis declamationibus, idem de Geminis doceat: vbi tamen multa de vanitate astrologica disserit: & multa tamen consideratu dignissima depromit: si quis hac parte physices, quæ est Astrorum contemplaoo sobriè & cum timore Dei, in iis quę ad corpus spectant, vtatur.]

Medardus S. Radegundam vxorem Lotharij, assensu viri, in monialem consecrauit. *Petr. de Natal.*

Nicerius episcopus Treuerensis Nestorij & Eutychis hæresim scriptis oppugnat.

Phreculphus historicus ab orbe condito ad annum Christi. 560. Chronica digerit. Fortunatus poëta, clarere incipit. *Trith. Plat., Sigeb.* Hermolaus grammaticus. *Suid.*

Theodolus poëta. *Henricus Erphord. cap. 51. de Iustiniano.*

Datius episcopus Mediolanensis scribit historiam de obsidione vrbis à Vitigete facta. Diac. *lib.* 16. Fœcundus Harmianensis episcopus, contra Eutychianos. *Isidor. de Vir. Illustr. cap* 19. *&* 24.

Armenij iterum fidem Christi publicè suscipiunt. *Sigebert. in Chron. & Plat.* Legatos ad Iustinianum mittunt, vt Romanorum imperio subijcerētur, & liberè Deum colerent. *Euag. lib. 5. cap. 7.*

Iudæi & Samaritæ in Palestina ecclesias incendunt, & obuios quosque Christianos interficiunt. *Diac. lib. 16. cap. 1.* Sed Iustiniano, misso Adamantio militum præfecto, pœnas dant. *Agath lib* 5.

Eruli incolæ Istri, fidem Christi suscipiunt accepta ob id pecunia à Iustiniano. *Euagr. lib. 4. cap. 20.*

Dracontius Hexaemeron componit. *Isid.* Arator Subdiaconus R.E. Acta versibus reddit.

HVMANA.

An. 555. Gotthorum regnom, nomen & imperiū Teia R. interfecto in Italia deletur, 78. anno, ex quo eam occupauerant, per Narsetē, qui postea in odium Augustæ Longobardos gentē Germaniæ, in Italiam vocauit: quā inter Alpes & Apenninum tenuerunt, 204. annis sub. 23. regibus primus eorum rex fuit Alboinus, *Procop. lib. 3 Æmil lib. 1. Plati. in Adrian.*

Ab istis tunc primùm inuentus est vsus Feudorum in Italia. *Molineus, lib. 1. Com de Consuet. Parisiens.*

Narses Persamenus 16. 20. Italiam rexit & ex magnis calamitatibus eam recreauit. Longinum successorem habuit factione Iustini & Augustę. Longobardos, vt se vlcisceretur, Italiæ infudit. Priuatus vixit Neapoli, donec illic moreretur.

Inioum Exarchorum & initium regom Longobardorum in idem tempus incidit, id est, in 2. an Iustini. Ex quo miser Italiæ status, vtrisque se mutuo oppugnantibus.

559. à Clotario Saxones domantur, cuius imperio, Childeberto Parisiorum rege sine liberis mortuo, Francogallica res tota rursum coiit.

Ei partem tertiam redditúum Ecclesiasticorum exigēti Iniuriosus Archiepiscopus Turonēsis constantissimè restitit, &

Patriarchis. 562

Alexandriæ Apollinari.

Antiochiæ Domnio, deinde Anastasio, an. 12.

Hierosolymis Macario secundo.

Constantinopoli Eutychio.

Principibus.

Iustiniano Imp. sexagesimo quarto.

Cozroe Persarū Rege vigesimo.

Albamedan Æthiopiæ, mox Abra, *mens.* 2. *Sabel m.* 2. *Ghebez, an.* 14.

Totila Tega, siue Teia Ital. regg. & Narsete, eo interfecto & subactis Gothis, Proconsule in Italia.

Childeberto cum Lothario, postea solo Lothario, ann. 5. Franc. Regibus.

Attanagildo Hispaniæ decimo quinto.

CONCIL. *Turonense* 2. *Tom. 1 Conc.*
Aurelianēse 4. & 5. vel 7 & 8.
Parisiense. 1. & 2. Lib. Concil

regem

Anni Christi | *Anni mundi*

63.

562 i S. IOANNES III. 4650
Romanus, cognom.
Catilina (ait Euagr.)
576 an. 12. menſ. 11. di. 26. 4663

Vacat ſedes menſ. 10. dies 3.

Patriarchis.

Alexandriæ Appollinari, deinde Ioanne 4. *an.* 9.

Antiochiæ Anaſtaſio, deinde Gregorio, an. 23.

Hieroſolymis Macario 2.

Conſtantinopoli Eutychio, deinde Ioanne, 3. *an.* 11.

Principibus.

Iuſtiniano 2. *ſiue Iuſtino,* 2. *Iuniore. an.* 11. (*pelagiano Imp.* 65.)

Cozroe Perſarũ Rege 20.

Ghebez Æthiopiæ, de inde Sekul, an. 1.

Azba, an. 3.

Alboino Clephe Longobardorũ & Ital. reg.

Heriberto, an. 9. *cum fratribus & poſtea ſolo Hilperico, an.* 14. *Franc. Reg. quinto.*

regem cœptis deſiſtere compulit, *Turonenſ.*

Totilas à Viſigottis indignatis; Vitigem regem ſuum ſeſe & Rauennam Belliſario dediſſe: & ad Iuſtinianum triumphali ſpectaculo ductum eſſe: poſt Teudcbaldum., deinde Atharicum, rex nominatus Italiam recepit: tandémque Romam, Romanorum familiis in Campaniæ oppida relegatis: ita tamen vt Pelagio Pontifici pro ſalute pub. deprecanti obedierit, & in mœnia tantùm ſit graſſatus his præcipuè parcens, qui in templa confugiſſent. Tandem in Vmbria à Narſete Eunucho cæſus eſt, poſtquam 11. annos regnaſſet. *Ionns lib.* 1. *Vir. illuſtr.*

i NARSETI Eunucho amiciſſimus. Cui & conſulatum impetrauit. Extat eius epiſtola ad vniuerſos Galliæ & Germaniæ epiſcopos, in qua damnat Chorepiſcopos.

Contra Macarium Hieroſolymitanum, per Schiſma ſedit Euſtachius, an. 18.

Eccleſiam Græcam Ioannes epiſcopus legendo, diſputando, ſcribendo, monendo, docendo regebat. *Plat.*

563. Iuſtinum Iuniorem primùm coronauit. *Onuph. lib.* 2. *Romanorum principum, qui tamen in libro de Comitiis, ſub Iuſtiniano, cui hic ſucceſſit, vel ſaltem poſt eum alterum, hunc morem coronandi inductum memorat.*

Atqui iam ſub an. 493. Euphemius patriarcha Anaſtaſium imp. coronauit *Zon. tom* 3 *Euagr. lib* 3. *cap* 32. & ſub an. 381. Theodoſium ſeniorem Meletius patr. Antiochenis *Sigeb.* Quod apud Zonaram ex verbis Ambroſij, quibus Theodoſium cùm Synagogam conſtrueret, aggreſſus eſt, colligitur.

Guntrannus Aureliæ rex ad Ioannem Papam, Saloniũ & Sagittarium epiſcopos, Synodo Lugdunenſi depoſitos: cum literis commendatitiis miſit; & abſolutos recepit. Nam Papa literas ad regem direxerat, in quibus eos lócis ſuis reſtitui iubebat (audi antiquam Romani Pontificis authoritatem) *Turon. lib.* 5. *cap.* 10.

An. 565. Monothelitæ emergunt.

Franci & Hiſpani de Paſchate celebrando diſſentiunt, Hiſpanis. 12. Calend. April. Francis 14. Calend. Maij Paſcha celebrantibus. *Sigeb.*

Phounus Belliſarij priuignus eccleſias Ægypti, hæreſi imbuit. *Diac. lib* 16.

Cozroë Perſa Armeniæ eccleſias vexat. *Euagr. lib.* 5. *cap.* 7. *& ſeqq*

Alboinus Longobard. rex, voto Chriſtianos in Italia & Sicilia interimit. *Turon lib.* 4. *cap.* 43. *Diac. lib.* 2. *cap.* 12. Ipſe paulo poſt miſerè interficitur. *Ibid. cap.* 1. 14. *&* 15.

Eloësbaas Æthiopum rex, Iuſtino Imper. comitante, Dunuam Pſeudo-Moyſem, crudeli tyrannide Chriſtianos Negræ Arabiæ opprimentem: extinxit. *Niceph. lib.* 16. *cap.* 6. Videtur eſſe Azba noſtri contextus.

HVMANA.

An. 562. in Gallia Gotthica, mons Rhodano imminens, per multos dies tauri mugitum edens: ab alio monte contiguo diuellitur, domibus, Eccleſiis, hominibus ac iumentis ſubrutis. *Sigeb.*

Narſes Bulinum & Leutharem fratres, Francorũ principes Italiam appetentes perdidit. Ita Francorum & Gotthorũ domitor, Italiam multis malis tandiu feſſam recreauit: niſi quòd poſt eius mortem Longobardi Alboïno rege, quem ſub vitæ finem ab imperatore & Sophia Auguſta, ipſus è Pannonia acceſſiuerat: rurſum eam inuaſerunt. *Ionns lib.* 1. *Viro. Illuſtr.*

Longinus Græcus primus Italię Exarchus, conſtituitur Rauennæ ab imperatore. *Blond dec.* 1. *l.* 8. Nã non aſſentior Palmerio ſcribẽti id ſub Gregorio accidiſſe, & Patriciũ Romanũ

primnm talem magistratum suscepisse. Durauit illa dignitas annis 164. siue vt alij volunt 124. Eius erat confirmare electionem Roma.Pooofic.

Multas clades tum Italia perpessa est, irrumpentibus in eam barbaris. *Plat.*

Lothario Franc. Rege mortuo, filij regnum diuidunt: Hilpericus Suessioni sedem regni habuit: Henbertus Lutetiæ, Gunttannus Aureliæ, Sigebertus Metis. *Sigeb.*

Henbertum Parisiorum regem, filium Lntharij ob iniustum diuntrinm, & incestas cum duabus sororibus nuptias: Germanus Parisiensis episcopus (qui obiit an. 570.) excommunicauit. Ita ille iusto Dei iudicio percussus, mortem breui uhut *Regino lib.* 1.

Guntranus rex per triduum, in Paschate elcemosynas distribuit. *Turon lib.* 9. *cap.* 22.

Maglorius Dolensis archiepiscopus, sanctus vir in Britannia. S. Amandus nascitur an. 571. Merlinus Caledonius: S. Leonardus. S. Goar. *Sigeb. Volater. Ab. Vsperg.*

An. 563. Theodomirus in Gallicia Sueuorum rex, ex Ariana hæresi primus: ad Catholicam conuertitur. *S. Isidorus.*

* Hvivs temporibus gens Longobardorum, totam Italiam inuasit, simúlque fames tanta, vt militum magna pars se eis dedere coacta sit. In his calamitatibus Benedict⁹ moritur.

Epistolam rehquit ad Dauid Beticæ episcopum mysteriis plenam de Trinitatis vnitate.

Gildas Badonius cog sapiens sub. an. 580. de excidio Britanniæ patriæ suæ scribit. Proprius Gentis Britanoicæ historiographus de Britannis scripsit, quòd nec in bello fortes fuerint, nec in pace fideles. *Beda.* docet totam insulam in varia regna fuisse distributam, quorum regulos nominat Constanonnm quendam, Aurelium Conanum, Vortiporium. Cuneglosum, Maglocutnm, &c. quos de ritu gentis suas ditiunculas paricidiis, adulteriis, scortationibus repleuisse, & rem Christianam parum curasse conqueritur.

Post hunc ante Bedam Heluodugus, & quidam Anonymus historici illius geotis oominantur.

Præcepta Iustini ad Tyberium quouis digna principe apud Euagr. *lib.* 5. *cap.* 13. Niceph. *lib.* 17. *cap.* 40.

Tyberius Mauritium aduersus Persas mittit. Ei post receptam Mesopotamiam victósque Persas, Constanooam Iustini filiam vxorem dat.

Anno Tyberij Imper. secnodo ex Aruernensium (,id est, Claromontanorum in Aruernia) Iudæorum Synagoga ab episcopo Auito, vltra qningentos conuertuntur: reliqui vrbe pulsi, Massiliam profecti sunt. *Turonens. lib.* 5. *cap.* 11. De qua coouersione Diuum Gregorium admonuit Fortunatus, *lib.* 5.

Similiter Hilpericus Francorum rex multos Iudæorum bapózari iussit. *Idem lib.* 6. *cap.* 17. bella gerit cum fratribus Sigeberto & Gunttanno, anno secundo & tertio buius Tyberij. *Ibidem lib.* 4 *cap.* 48.

Costoë primum Christianorum insectator, extremis vitæ diebus ad Deum conuertitur. *Euag. lib.* 4. *cap.* 28.

Ad Circesium proficiscitur, vt Christianorum Deum inuocaret. *lib.* 6. *cap.* 17. *& Niceph. lib.* 18. *cap.* 22.

Aotiochiam in templum S. Sergij mittit aureas cruces duas aliaque ex præda accepta, item discum & thuribulum & alia penitus aurea. *Euagr. lib.* 6. *cap.* 21.

Seuerus Malacitanus contra Vincenöum Cæsaraugustanũ, in hæresim Arianam lapsum scribit. *Isid. Trith.*

Leander Hispalensis episc. Seueriani nouę Carthaginis ducis filius: cõtra Arianos scribit, & Vvisigotthorũ totam gentẽ, per Hermingildum Leonigildi filiũ, deinde per Recaredum regem conuertit. *Idem & Greg. lib.* 1. *epist. cap.* 41. *& lib.* 4. *cap.* 9.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Attanagildo Hisp. decimo quinto, mox Luiba, an. 1.
Leouigildo, an. 17

Bracarense 2 præsidente S. Martino Dumiensi. Isid. 564

Lucense sub Theodomiro rege Sueuorum in Gallicia recens conuerso Vasam.

Aurelianense 6 sexto anno Guntramni regis contra Salonium & Sagittarium episcopos de grauibus criminibus accusatas. Tom. conc. At Lugdunense fuisse ais Turonen lib. 5. *cap.* 20.

64.

4663 * S. Benedictvs I. (Bonosus Euagrio) Romanus, an. 4. 576
4667 mens. 1. dies, 28. 580

Vacat sedes mens. 2. dies 10.

Patriarchis.

Alexandriæ Ioanne 4. *deinde Eulogio, an.* 27.

Antiochiæ Gregorio.

Hierosolymis Macario secundo, deinde Ioanne, 4. *an.* 26.

Cõstãtinopoli Ioanne, mox Eutychio iterum, an. 4.

Martinus

Anni Christi.

Principibus.
Tiberio Pio Anicio Constantino, an. 7. Imp. 66.

Cozroe Persarum, deinde Homisda, 2. Reg. an. 10.

Abra & Adakana, an. 16. Æthiopiæ.

Antharo Ital.

Hilperico Franc. reg. *quinto.*
Leonigildo Hispaniæ, decimo septimo.

Concil. *Constantinopolitanum 3. contra Monothelitas episcopi. 150. lib. Concil.*

65.

580 k S. PELAGIVS II. Romanus, an. 10. mens. 2. dies 10.

590 Vacat mens. 10. di. 10.

Patriarchis.
Alexandriæ Eulogio, an. 27.

Antiochiæ Gregorio.
Hierosolymis Ioanne. 4.

Constātinopoli Eutychio deinde Ioanne 4. Ieiunatore, an. 16.

Anni mundi.

Martinus Dumiensis vel Mandoniensis episc. Mironem Sueuum Galliciæ regem Theomiri successorem conuertit, ei dicat librum de Christiani principis institutione. *Taraph.* multa scribit. *Isid.* In compendium contraxit concilia Orientalia. *Tom. 1. conc.*

Donatus Monasterij Seruitani conditor, primus in Hispaniam Monasticæ professionis vsum & regulam induxit. *Vasæus ex D. Alphonso.*

Brunichildis inter alia multa in suburbano Laudunensi, Monasterium S. Vincentij construxit *Aim. lib. 4. cap.* 1. Et S. Medardi Suessione in registro Greg. *lib. 12.*

HVMANA.

Leonigildus Hisp. rex reliquias Sueuorum, ex Hispania eiecit rege Andeca superato, qui regnum semel in Hispania constitutum per annos 177. tenuerant. *Isid.*

Hermingildum primogenitum, quod ab Ario ad Catholicam conuersus esset, manibus suis securi percussit. *Tarapha. Sigebert. Æmil. lib. 1. Gregor. 3. dialogo cap. 31. Beda.*

Iustiniani milites, quos Athanagildus auxilij causa euocauerat, profligat, amplificato Hispaniæ regno, in qua Gotthi antea finibus concludebantur. *Lucas Tudens. Vas.* Extinctis vndique tyrannis & occupationibus Hispaniæ. *Vasæus.* Partem Vasconiæ occupat, & Victoriani ciuitatem condit, *Idem.*

Primus ærarium de rapinis Ecclesiæ ac ciuium locupletauit. Primus solio ac purpura regali vsus est, cùm ante ipsum Gotthorum reges, & consessum & vestitum haberent: cum aliis nobilibus communem. Leges ab Enrico latas emendauit. Sub mortem præcepit filio Recaredo, vt episcopos Catholicos ab exilio reuocaret: & Leandrum coleret, vt patrē. *Vasæus ex Isidor. Lucas. Tudens. & D. Greg.*

k ANTE hunc Euagrius post Bonosum, nominat Ioanē alterum à præcedenti.

4667 Absque Imp. authoritate, quæ solebat interuenire, per modum approbationis, pontifex est creatus, quòd Longobardis Romam obsidentibus, non liceret Constantinopolim mittere. Postea misit D. Gregorium, qui principem placauit.

Scripsit epistolam contra Ioannem Constant. qui generale concilium conuocarat. Reliquit tres alias. *Tom. conc.*

4678 Ab eo referunt institutum, vt non modò in Ecclesia canerentur septem preces boratię, vt iam à principio Ecclesię fiebat: sed & quotidie à Presbyteris priuatim recitarentur, qui abstinuissent. *Pamelius in Cypr. de oratione Dominica.*

Sub eo Ioannes, & qui ei successit Cyriacus Constant. aduersus sedem Apostolicam insurgūt, vniuersalis episcopi sibi nomen, & primum in ecclesia locum assumere conantes. Eis Pelagius, deinde Gregorius restiór, cuius in registro de hac controuersia grauissimę sunt epistolæ lib. 4. epist. 76. 78. 80. & lib. 6 epist. 168. 169. 170. Sub Bonifacio. 3. res composita, vt secundum locum obtineret. *Beda de ratione temp.*

Hoc tempore primum Constantinopolitani Schisma excitarunt contra Ecclesiam. Nam Ioannes loci episcopus, sibi titulum arrogabat vniuersalis Patriarchæ: annuente Mauricio Imp. cui se opposuit Pelagius, deinde Gregorius multis literis hinc inde scriptis. Sed tandem cùm Ioannes subita morte periisset, dissidium istud paulatim cessauit, *Sigeb. & Simoneta.*

Mauritius Assumptionis siue Dormitionis Virginis festum 15. die Augusti celebrari præcipit. *Niceph. lib. 17. cap. 28.*

Euagrius Epiphaniensis prætor, historiam suam orditur, vbi definit historia Tripartita, vsque ad Iustini ætatē, id est, an. 595. tempus annorum circiter. 140. complectens. *Niceph. lib. 1. c. 1.*

Floret Michaël Syngelus.

Eutychius patriarcha Const. hæresim induxit de vere spiri.

talibus resurgentium corporibus, ad quem refutandum missus est à Pelagio Gregorius magnus. *Beda, Regino.* *Anni mundi.*

Victor Cemmensis Ecclesiæ Africanç historiam, ab exordio mundi vsque ad primum Iustini Iunioris annum pertexit. *Hono Augusted. lib. 6.* 4667

Hinc Ioannes Gotthus Gerundensis episcopus, præter alia, librum Chronicorum à primo Iustini anno, vsque ad primũ Mauritij.

Andræas Hierosolymitanus Cretæ episcopus, Secundus Eriniæ scribunt.

Hilpericus, siue Chilpericus Regum Francorum primus (nam non solus cùm & Childericus à Bodillo nobili interfectus fuerit, an. 679.) à subditis cæsus est suasu Fredegundæ vxoris, & insidiis Landerici maioris domus, siue comitis Palatij, quem hodie Conestabulum vocamus. *Chron Franc.* Iusto Dei iudicio. Nam hæreticus, Catholicorum hostis & Nero sine Herodes suæ ætatis, *Turon. lib. 4. cap. 47 lib. cap. 44. & cap. 25. lib. 6. cap. 46 lege & Diac. lib. 3. cap 4.*

Sabellianus erat & eum errorem doctoribus Ecclesiarum atque adeo ipsi Turonensi imperauit Sed iis resistentibus, veritus Catholicorum motus à prosecutione destitit. *Turon. lib. 5. c. 44.* literis nostris quatuor characteres addidit Θ, Ψ, Z, Π, qui quamuis Græci essent, significarent tamen oe, ae, the, Vuui. *Ibidem.*

Vsque ad annum 586. Ioannes abbas, suum chronicon est prosecutus: ab anno Iustini Imp. primo. *Isid.*

Recaredus Hisp. rex primus Catholicus, filiam Childeberti regis in vxorem duxit. Anno decimo regni in Toletana Synodo 72. episcoporum Arrianam hæresim cum tota gente Hispaniæ abdicauit, deinde à finibus Hispaniæ eiiciendam curauit, suos ab ea ad fidem Catholicam traducens. *Greg. lib. 7. epist. 126. siue Ind. 2. c. 29. Greg. Turon lib. 9. cap. 15.*

Leges Gothicas in compendium contraxit. Pater Patriæ salutatus à prædecessoribus direpta restituit. Ecclesias & monasteria multa condit, multa seriæ conuersionis suæ argumenta ostendit.

Romanos multis præliis vincit. Eorum multas vrbes suo regno adiicit. Gotthorum imperium florentissimum reddit. Ab eo nulla postea hæresis in Hispania publicè extitit. *Vasem.*

Guntrannum in Gallia Narbonensi vicit. *Isid.*

Persæ anno primo Mauritij Armeniam captiuitate episcoporum & populorum deuastant. *Sigeb. Turo lib. 10. cap. 23.*

Longobardorum in Italia persecutio contra Christianos. *Greg hom. 18 lib. 2. in Ezech.* Ea de causa D. Gregorius à Pelagio ad Mauritium mittitur. *Blond. lib. 8.*

Hæresis Manichæorũ repullulat in Aphrica, *Gregor. 4. epist. cap. 50.*

H V M A N A.

Lupi Burdegalam ingressi deuorarunt canes. *Sigebert.*

Hinc dictus est vicus luporum Per totam Galliam imbriũ, ignium, terrę motuum, aquarum, grandinum, morborum, famis & bellorum inter Francorum reges, calamitates. *Turon. lib. 4. cap 33 & 34.*

Mauritius primus è Græcorum genere, in imperium confirmatus est. *Annon lib. 3. de gestis Franc. cap. 35.*

Eius tempore Turcarum nomen primùm in historia legitur.

Coxroë regni initio Varananis insidiis regno exactus, Tiberij Mauritij Imp ope, cæso tyranno regnum paternum recu- 4678
perauit. Indéque, 38. annos regnauit. Qui cum Mauritij amicissimus

Anni Christi.

Principibus. 580

Eisdem Imp. postea Mauritio Imp. sexagesimo septimo, an. 20.

Hormisda Persarum Rege vigesimo, deinde Cozroe, 39.

Abram & Adakana Æthiopiæ, an. 16

Antaro Longobardorum & Ital. Reg.

Lotario 2. Franc. an. 44. Reg. sexto.

Leonigildo Hispaniæ decimo septimo, deinde Recaredo Rege primo Catholico, an. 15.

500

Ann. Christi. Cōnc. *Hispalense* I. *contra Arianos.*

Ann. mundi | cissimus esset, eo à Phoca occiso, bellum Romanis intulit, eisque Syriam ademit.

Veneta vrbs fit Francis tributaria. *Anno. lib. 3. Turon. lib. 5. cap. 26. & 29.*

Vascones (Hispaniæ citerioris olim populi in montibus Pyrenæis, à Tacito lib. 20. Plinio, Ptolomæo) his temporibus de montibus in plana Aquitaniæ prorumpunt, nec satis repelluntur. *Turon. lib. 9 cap. 7.*

Atque hic primum sub an. 587. Vasconum fit mentio in Francica historia. Quare sensim Aquitaniç illam partem occupantes tandem regioni vocabulum videntur dedisse: non vt Blondus putat, Vvisigotthi. Nam ante Vvisigotthorum aduentum, Vascones populus montanus erant Hispaniæ, è locis citatis, item Iuuenali. 17. Satyra, Sillio Italico, &c.

] Ante pontificatum Pelagij erat Apocrisarius.

Esse Roman. pontificum vltimum Caluinus scribit in Instit. illis tamen Fuccius etiam adnumerat Sabinianum. Credant ergo superiori Ecclesiæ, sat habeant sequentem negligere.

Post Gelasium multa instituit in Ecclesia, Antiphonas in Missa: Mndum chori & Psalmodias: Hinc Gregorianus cantus. i. planus, quem postea ad artem reduxit Guido Aretinus, benedictinus sub an. 1020.

Septem Litanias, item Rogationes, supplicationes maiores (quæ longè antè erant in vsu apud Græcos, teste Basilio, *epist. 63.*) in festo S. Marci ordinauit. *Ipse lib. 11. ep. 2. Diac. degest. Long li. 3. ca. 15. Turon. lib. 10. c. 2.* Gelasianum codicem de Missarum solennitatibus recognouit, librum Sacramentorum & Antiphonarum à se ordinatum emisit. *Berno lib. de Missa.*

Quatuor dies initio Quadragesimæ præmisit: nouies Kyrie eleison, Alleluia & Offertorium dicere iussit: statis diebus ecclesias frequentanti delictorum pœnas canonicas cōdonanit: præposuit horis canonicis versum, Deus in adiutorium, & cæt. Tres petitiones, Diésque nostros in tua pace, &c. Canoni Missæ (cuius auctorem fuisse Scholasticum meminit epist. 63. lib. 7. quo loco precem eum nominat, at etiam canonem lib. 11. epist. 56. ad Vitalem) adiecit: Stationes Romæ, & Scholas musicæ: adorationem crucis nudis pedibus feria. 6. passionis, Processiones diebus Palmarum, & Purificationis, Psalmos pœnitentiales & multa alia ordinauit atque instituit, *ipse prolixè epist. 63 lib 7. indict. 2. & lib. 4. epist. 88. lib. 9 epist. 9. & 45. & aliis locis. Anto. titu. 12 cap. 3. Plati. lib. Conc. & in Decretis.*

590 | 66. | 4678

IS. Gregorius Mag. Romanus vir doctissimus & inuitò electus an. 13. mens. 6. dies 10. | 4692

604

Errant qui putant nomen Missæ tunc excogitatum, cùm reperiatur apud Ambrosium (vt cæteros taceam) Missam facere. *lib. 5. epist. 33. &* apud August. ter *ser. de temp 51. 91. & 237* (quos sermones esse Augostini etiam docet Pett. Martyr Vermilius in cap. 1. Indic.) Hieron. Prou. 11. vt præteream Ruffinum, Victorem Vticensem & reliquos B. Greg. superiores.

Vacat sedes menses 5. dies 19.

Orationem Dominicam in Missa dici instituit. *Histor.* Atqui Hieron. lib. 3. contra Pelag. Christum docuisse ait Apostolos eam in hoc sacrificio dicere. Gregorius ergo illam duntaxat loco mouit, iubens recitari post consecrationem, *lib. 7. epist. 63.*

[Refertur de Consecratione in antiquis exemplaribus, D. Petrum primum Antiochiæ missam ritu simplici celebrasse dicendo Pater noster.]

Septem annorum indulgentiam in Romæ stationibus imposuit. Quod autē primus indulgentias dederit est error. Nam apud Tertul. initio libri de Pudicit. Edictum propo-

Anni mundi. | *Anni Christi.*

ſium & quidem peremptoriũ à Pontifice Max. & Epiſcopo epiſcoporum delicta pœnitentia functis, dimittens, &c. Quin & illic indulgentias appellat, item veniam, ſecundam pœnitentiam, denique ſub finem libris pacem Eccleſiam *sic Cypr. Antoniano lib. 4. epiſt. 2.*

4678 Romæ monaſterium in domo ſua conſtruxit, ſex verò in Sicilia. *Sigeb Turo. lib. 10. cap. 1.* 590

Ligures, Venetos, Iberos, aliósque à Schiſmate ad vnitatem Eccleſiæ reuocauit, Barbaricinos, Sardos, & Campaniæ ruſticos a Paganiſmo, Donatiſtarum hæreſim ab Africa extirpauit. Manichæos in Sicilia, Arianos in Hiſpania, Agnoetas in Alexandria ſcriptis & legationibus ab Eccleſiæ corpore remouit. Galliam denique noſtram à Neophytorum hæreſi, & Simoniaca liberauit. Multum quoque in Sardinia & Gallia laborauit de Paganiſmo & Iudaïſmo ibidem abolendis. Angliam per Auguſtinum monaſterij præpoſitũ, totam conuertit. Adeò beneficus in pauperes, vt poſt mortem eius, ingruente fame, æmuli prodigum & dilapidatorẽ omnis Theſauri eccleſiæ dixerint, & parũ abfuerit, quin libros eius omnes cõbulſerint. *Ioan. Diac. libris quatuor de ipſius vita.*

Vigilio Arelatenſi iuxta antiquum morem vſum Pallij, ac vices ſedis Apoſtolicę & poteſtatem in Eccleſias Gallicanas largitur *ipſ. ep. 51. lib. 4.* Sequentibus Epiſtolis ad Brunichildã & Francorum reges ſuam, Apoſtolicæque ſedis in ipſos, ipſorum regnum, vniuerſam Francorum Eccleſiam authoritatem poteſtatémque oſtendit.

Siagrio quoque Heduenſi, pallium Archiepiſcopale concedit. *Epiſt. 112. lib. 7.*

Vſum ſacratũ imaginum defendit, contra Serenum epiſcopum Maſſilienſem. *Ibid. epiſt. 109.* Frangere (inquit) eaſdem imagines te non debuiſſe iudicamus. Idcirco enim pictura in Eccleſiis adhibetur, vt ij, qui literas neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent, &c. *Audis Vſum imaginum à ſumma antiquitate repetitum* Nam Serenum epiſcopum Maſs. diuorum imagines è templis ſuæ Diœceſeos, deiicientem repreſſit & caſtigauit.

Contra leges Iuſtiniani cod. de Inceſt. Nupt. nuptias vſque ad ſeptimum gradum prohibuit, quod obtinuit vſque ad Concilium Lateranenſe. 1215.

Ad reprimendam Ioannis & Cyriaci Conſtant. inſolentiam, ſe primus ſeruum ſeruorum Dei vocauit & inſcripſit. *Ioan Diac. cap lib 2. vita ipſius.* Euſebius tamen Emiſſenus ducentis quinquaginta annis prius, Homilia in Dominicam. 21. poſt Pentecoſten, Romanus (inquit) epiſcopus, epiſcoporum omnium maximus, ſeruum Seruorum Dei in ſuis epiſtolis ſe eſſe ſcribit.

Ricaredo poſt conuerſionem ſuam, munera ad ſedem Apoſtolicam mittenti, gratias agit epiſtola accurata, & remittit Clauem ferreã è catena D. Petri, in qua lignum Dominicæ crucis & capilli Ioan' Baptiſtæ recludebantur, & Pallium pro Leandro Hiſpalenſi.

Longobardos ab Ariana hæreſi conuertit. *Diac. lib. 4. de Geſtis Longob. c. 1. 2. 3. Suppl. Chron.*

Cum eo Mauritius Imp. inimicias exercuit, quòd ab ipſo ob turpiſſimam auaritiam obiurgaretur. *Blond. lib. 18. Abbas Vſperg. in Mauritio.*

Angli Cantuarij (nam gentes Aquilonarca Anglorum, Mercij & Nordinibrij nondum Chriſtum audierant ſub Regibus Edelfrido & Elle. *Sigeb.*) ex idololatria ad fidem Chri- 4692
ſtianam conuertuntur, eum ſuo Rege Chelberto, ad procurante Gregorio PP. per Auguſtinum Cantuarienſem, Melitonem ſeu Militem Londinenſem poſtea epiſcopos, & Io- 604

Patriarchis.

Alexandriæ Eulogio.

Antiochiæ Gregorio, deinde Anaſtaſio iterũ an. 6.

Anaſtaſio 2. an. 12.

Hieroſolymis Ioanne 4. deinde Amos, an. 8.

Iſaacio, ſiue Iſicio, an. 8.

Conſtantinopoli Ioanne 4. Ieiunatore, deinde Cyriaco an. 10.

Anno Christi. | Anno mundi.

annem. *Sigeb. & Gregor. lib. 5. epist.* 112. *& lib. 9. epist. 52. & 60. Amoni. lib. 3. cap. 74.*

Tum autem Anglia in quatuor regna diuidebatur.

4678 Interea à temporibus Apostolorum, vsque ad hunc Au-
590 gustinum in Anglia septem fuerant episcopatus: & vnus Archiepiscopatus. *Galfridus libro 8. cap. 4.* vt quidem citat profanus quidam Balæus, quem constat fabulas de Angliç & Scotiæ antiqua religione, suppositis anctoribus cōdidisse: quòd Insulæ suæ conuersionem Romanis pontificibus, & laudatis viris inuideret.

Cum religione literas & disciplinas imbiberunt. Nam illic floruerunt vsque ad Carolum Magn. qui eas ex Anglia, per Bedæ discipulos in Gallia & Italia illustrauit. *Infrà.*

Modus conuersionis eorum, & miracula illic perpetrata describuntur ab ipso Greg. lib. 7. epist. 30.

Gothi & Hisp. magna ex parte cum suo rege Recharedo & Sisebuto Arrij hæresim eiurantes, Christianam fidem amplectuntur. *Platin. & Sabel Ennead 8 lib. 5.*

Diuinitus Longobardorum contra Catholicos furores cō-pressi sunt. *Greg. 3. dial. cap. 29.*

Rerum Sapientia cum septem artibus Romæ floruit. *Ioan. Diac. lib. 2. cap. 13. in vita Greg.* Cantorum schola instituta. *Ibid. cap. 6.*

Ioannes Philoponus Alex. Philosophus Tritheitarum auctor, & Seuerus, à quo multæ hæreses. *Niceph. l. 18. c. 46.*

Desiderius quidam Burdegalēsis cuculla & tunica ex pilis caprarum amictus, Christum se simulans arte magica miracula quædam edere conatur. *Turon. lib. 9. cap. 6.*

Quidam etiam Gallus Biturigensis nomine Episteus, postquam aliquos ægrotos sanasset, prædicat se esse Christum & pro Christo adorandum. *Greg. Turon. lib. 10. ca. 25. Sigeb. Guil. Nang.*

Gregorius Turonensis. 19. episcopus, patria Aruernus historiam Francorum libris 10. mandat ab ipsorum origine ad annum Dom 600. i. vsque ad sua tempora. Nam eo anno obiit, vel iuxta alios 595. quo vt ipse ait, numerabatur Childeberti decimus octauus, Guntranni trigesimus primus, Gregorij Rom. Pontificis quintus.

Cum Augustinus iuxta Dorocæstriam prædicaret, gentes illius loci caudas Rariarum vestibus illius appendebant: Hinc ipsi & eorum posteri caudas sicut pecudes referuntur habuisse. *Guil. Nang.*

Sic in Oceani extremis oris esse insulas Satyridas nomine, in quibus viderint nautæ tempestate delati, incolas ruffos & caudas haud multo equinis minores infra clunes habentes, Pausanias docet lib. 1. de regio. Græc. pag. 89.

Angli à Saxonibus oppressi, quòd Augustini prædicationem & consilium repudiauerint, de obedientia Romanæ ecclesiæ præstanda. *Beda lib 2. hist. gentis sua cap. 2.*

Echelbertus Anglorum rex ab Hengisto quartus, protenso à mari Gallico vsque ad Humbrum imperio, Christum Augustino prædicante suscepit. *Sigeb. Beda.*

Tunica Domini inuenta in ciuitate Zaphat. *Sigebert. Ab. Vsperg. Naucler. Amoni. lib. 3. c. 78.*

Frontinianistæ, Monophysitæ, Agnoetæ hæretici *Greg. lib. 8 epist. 35. 36 & 42. lib. 11 epist. 55. Niceph. 18 cap 45. 46. 49.*

Donatistæ repullulant in Aphrica. *Greg. lib. 3. cap 35.*

In Illyria multi contra episcopos motus. *Greg lib. 1 indict. 9. epist. 43.*

4692 Anastasius Synaita Antiochenus Patriarcha Monophy-
604 sicos & Acephalos libris impugnat. *Niceph. li. 18.* Anastasius successor eam contrà hæresim in Oriente propagauit, sicque inualuerunt Monothelitæ in Orientalibus Ecclesiis

Principibus.

Mauritio Imp. sexagesimo septimo, & postea Phoca, an. 8.

Cozroe 2. Persarum rege vigesimo secundo.

Abra & Adskana Æthiopiæ, deinde Zaham, an. 28.

Agilulpho, siue Agone Longobardorū & Ital. Reg.

Lothario Franc. reg sexto.

Recaredo Hispaniæ decimo octauo, deinde Luiba 2. an. 2. Viterico an. 7.

passim, donec per Saracenos omnis Christi religio radicitus oppressa est, ab Eutyche anno fermè 180. *Diac. lib. 18 rer. Rom. Sabel. Enn. 8. lib. 6.* *Anni mundi* *Anni Christi*

Nicephorus Cartophylax, Olympiodorus, Andræas Hierosolymitanus doctores in Ecclesia insignes. 4678 560

Item Isychius Hieroso. episcopus ad quem Greg. scripsit lib. 9. epist. 40. indict. 4.

Viuebat adhuc Venantius, Honorius, Fortunatus Pictauiensis episc. Nam. 11. libros carminum Greg. Magno dedicauit, è quibus Ecclesia hymnos multos canit, quem & cū Gregorio Turonensi omnissimè mortuo, & Gregorio Naziãzeno cōparauit, iniquiens vnum diuinitus datum Orienti, alterum Meridiei, tertium Occidenti.

HVMANA.

Maometes ille impius, ab Ismaele originem ducens, Abdala patre, Hennina matre, vigesima tertia stirpe, nascitur an. 592. quo & Arabes suam Hegiram incipiunt, vt postea dicam. Primus dux per an. 10. Arabum seu Ismaëlitarum, siue Saracenorum (vel à Sara vxore Abrahæ, vel potius à Sara monte, quem olim ipsi incolebant) eorúmque propheta eductus à duobus Iudæis apostatis, & à Sergio & Ioanne hæreticis Arianis & Nestorianis, camelorum primùm pastor, neque legere neque scribere sciens, vt ipse *Azo. 17.* fatetur, mox diuite ducta vidua mercator, tandem Pseudopropheta an. ætatis 40. obtento Gabrielis nomine & congressu, legem ex Iudæis, Gentibus & Christianis composuit, quam partim verbis & prodigiis mendacibus columbæ, tauri, comitialis morbi & lunæ, partim vi & armis infinitæ multitudini persuasit. *Zonaras. Cedrenus in Chronogr. Diacon lib. 18 rerum Ro. Blond. dec. 1. lib. 6. Vincent. in Specu lib. 24 cap. 4. & alij hist.* Hunc facilè crediderim esse Antichristum, aut saltem regni Antichristi conditorem. Nam μαομέτης reddit numerum hominis bestiæ 666. de quo Apoc. 13 Formæ πάρις πάριδος. Deinde Martius, sanguinarius, legionarius rex suam legem non prædicatione, sed vi & armis firmandam statuit. Vt sit allusio ad Romanam Apostolici temporis legionem, quæ militibus 666. explebatur.

CONCIL. Romanum 1 & 2. Greg. lib. 1 epist. 49 & lib. 4. epist. 88 in quo & Iba epist. dānata est.

Et certè scopum Alcorani esse asserit prædicare, non esse tres aut plures Deos, sed vnum sine participe. *In colloquio ipsius cum Iudæis & in Alco passim.* Quod perinde est, ac si dixisset, etsi specioso trium aut plurium deorum velo virus tegat, sibi propositum euertere Christi legem, gloriam, maiestatem, diuinitatem, è qua totum pendet Euangelium. Nam eum Participis nomine passim intelligit, inuectus in nos, qui eum diuinitatis consortem, participem, Dei filium, Deum de Deo profitemur, eáque de causa nos incredulos, idololatras, impios sceleratè appellat, & gladio ad id eiurandum cogi iubet. Quid contra Christum hostilius possit suscipi, quid magis esse antichristianum siue Christo contrarium?

CONCIL. Lateranense.

Multum sudat in depellendo Magiæ crimine, quod sibi passim obiiciebatur, *Alco. cap siue Azoara 20. 25. 42. 79 90. 91.*

Amicos & socios habuit præcipuos, Eubocarao, Haly (cuius de Alcorano interpretationem sequuntur Persæ) Zaid, Thalha, Bibelcomen, Arubatr, & Haumar (quem vt fidissimum legis interpretem, ceteri complectuntur, Persis hostili odio habitis.) *Chronic. Sarac.*

Moritur extremis annis Heraclij anno ætatis. 40. plurimide, 4692
iuxta alios. 61. cùm regnasset apud Saracenos an. 10. Quo 604
anno natus est, Arabia tanta siccitate & penuria frugum afflicta fuit, vt herbis vescerentur campestribus. *Rodericus Toletan.*

Anni Christi. *Anni mundi.*

600 *ANNVS Domini D.C. quo Phocas adiit imperium, & iuxta quosdam infelix Maometes nascitur. & Ricaredus primus rex Hispaniæ Catholicus obiit.*

letan.

Lutherani & Caluinistæ Antichristi, rei & nominis infamiam in alium suæ mēti & conscientiæ conuenientissimè

4667 deriuant. Nam ipsorum secta rectà ad Mahometem spectat, nec vlla vnquam fuit Mahometismo propior, vt libro de Antichristo docebo.

[Hoc monstrauit perspicuè & validissimis rationibus in suo Caluino turcismo.]

Legem suam versibus rythmicis (*Azoa. 47.*) condidit, vt imperitæ multitudini esset suauitate cantus & Rithmi plausibilior. El-Phurcan nominauit. i. sectiones, capita. (Nam פרקים etiam Hebraïcè hoc sonat, & eo vocabulo plerique libros suos inscripserunt, vt פרקי אבות & פרקי רבי אליעזר) quòd missam sibi à Deo fabularetur non simul, sed, vt Sibyllæ folia diuersis locis & temporibus, & sententiis discretis, ne quis in ea consequentiam, ordinem, rationem, sapientiam, curiosiùs inquireret. Quare Odmen aliorum Mahometis successorum auxilio, illam in integritatem primo collegisse notant, *in Chron. Saracen.* Post *Mahometem an.* 130. Arabes nominarunt eam Al koran, id est, τὴν γραφὴν per excellentiam impiè, Sicut Hebræi קרא, Kara, Scripturam sacram appellant.

Est autem ex hæreticorum, Iudæorum, Epicureorum, & similium philosophorum erroribus, opinionibus, fabulis, blasphemiis indigestum chaos, quod tamen dicit descendisse de summo cœlo vsque ad infimum, deinde paulatim ad decimum quintum diem mensis Ramadan in terras lapsum esse, in eo Deum ad se loquentem introducens.

598. Fredeguoda & ducis & militis munia strenuè obiit, in exercitu Clotariano aduersus Childebertum Austrasiorum regem, tutelam Clotarij Parisiorum regis, sibi deberi armis contendentem, & vicit.

Clotarius Brunichildam inimicam suam, alligatam caudæ equi indomiti dilacerat. Iurène an iniuria rectè dubitatur. Nam laudis multa habet testimonia apud D. Gregorium & historicos. Illud constat illam ei fuisse ab infidis proceribus proditam.

Clotosinda Childeberti Mediomatricum regis filia, Ricaredo Hispaniæ regi nubit, & pax inter vtrumque populum coit. *Paul. Æmyl.*

In nostra Gallia multi idolis adhuc immolabant, arbores colebant, de animalium capitibus sacrificia exhibebant. *Greg. lib. 7. Reg. epist. 5.*

Slauorum gens Istriis & Illyriis imminet, & eos valde affligit. *Greg. epist. ad episcopos Istriæ.* Nam Slaui vltra Danubium sedes habentes, tunc primum oram dextram Adriaci sinus occupant, frustra socero, filióque Mauritij Imp. resistentibus. Hinc deinceps, quicquid prius Istria & Dalmatia dicebatur, Slauoniæ nomen obtinuit. *Blondus lib. 8. de incl. Imp. Cromerus.*

4690 Illyria tota à Slauis sub Phoca subigitur. *Ibi. Blond. li. 9.*

600 *SEXTO sæculo continuata est doctrina.* Missa è *Gregorij Mag. Antiphonario & libro Sacramentorum, Item è scriptis Greg. Turonensis, qui & Missæ vocabulum & memoriam celebrat, vt cap. 6. Vitæ Patrum.* De clauibus Ecclesiæ. *Orientales episcop. ad Papam Symmachum. Gildas in castigatione ordinis Eccles. Greg. Mag. ho. 26. in Euangelia.* Veritas Eucharistiæ. Transsubstantiatio, sacrificium, *Maxentius Dial. 2. Andræas Hierosl. Cassiod. in Psal. 64. Greg. hom. 14. 22. in Euangelia, & in Ps. pœnit.*

Liberi arbitrij & gratiæ concordia. *Olymp. in eccl. 12. Euodius in epist. ad Constantinum Greg. Mag. lib. 35. c. 21. in Iob, & lib. 1. in Ezech. ho. 9.* Secundam iustificationem requi-

rere opera. *Olymp. in 7. Eccles. Cassiod. in Psal. 6. Greg. in Eze.lib.2.ho.2. Iustificationes Dei (ait) dicimus præcepta diuina, quæ nos iustos faciunt, si impleantur.* Bona opera ad salutem requiri. *Greg. in 1.c.1. Reg. In Ezech. lib. 1. ho. 3. 9. & lib. 2. ho. 16. 19. & in Euangelia ho. 12. 22. & 29. Iustus in Cantica.* Sanctorum intercessio, præsidia, merita. *Fortunatus de Basilicis DD. Georgij, Martini, &c. Greg. lib.12. indict.7. epist. 17. & 22. lib. 11. indict. 6. epist. 8 & 44. lib.2. in 2.c.1.Reg. in Euãg. ho.32. lib. 7. indict. 2. epist. 53. 94. 126. Euodius ad Faustum. Turonensis passim, vt in lib. Patrum, & de gloria Martyrum.* Imagines. *Greg. Mag. cuius tamen epist. 109. lib.7. ad Seuerum episcopum Massiliensem allegare audent in contrarium, vsum imaginum probat & docet eodem lib.7. parte secunda epist.5. & 63. ad Secundinum. Abre, inquit, non facimus, si per visibilia inuisibilia monstramus, &c. Scio quidem, quòd imaginem Saluatoris nostri non ideo petis, vt quasi Deum colas, sed vt ob recordationem eius in illius amore recalescas, cuius te imaginẽ videre consideras. Itẽ lib. 9. epist. 9. Imaginis Christi ad Agbarum missæ virtute, Edessam suo tempore liberatam expugnatione & incendio Persarum. Euagr. c.27. lib.4. Turon. l.1. de gloria Martyrum iniecta mentione statuæ Domini, de qua Eusebius, cuius locum etiam affert c. 22. & 23. declarat sua hac tempestate in Dei ecclesiis fuisse vsitatissimas.* Pœnitentiæ & eius partes. *Greg. lib. 6. in 15. c. 1. Reg. Non solùm confitenda sunt peccata, sed etiam pœnitentiæ austeritate delenda. Et post, Tria quippe in vnoquoque veraciter pœnitente consideranda sunt, mentis conuersio, oris confessio & peccati vindicta. Et in Ezech. lib. 2. ho.16. & in Psalmis pœnit. & lib. 3. in 7. c. 1. Reg. & lib. 4. in cap. 10. & lib.6. in 15. c. Cassiod in Psal. 4.* Preces pro mortuis, Purgatorium. *Boetius lib. 4. cons. Prosa 4. Greg. lib.4. dial. c. 39. lib. 2. in c. 2.1. Reg. in 1. & 3. Psalm. pœnit. citato D. Augustino. Cætera iidem & cæteri huius seculi scriptores abunde probant, vt contra se testantur Centuriatores Cent. 6. cap.2. de loco Ecclesiæ col. 20. & seqq. sparsim. cap.3. de persecutione & tranquillitate Ecclesiæ sparsim col.42. & seqq. cap. toto 4. de doctrina. maximè col. 277. cap. 5. de hæresibus col. 288 sparsim, pro vt eas amplectuntur, per totum cap. 6. De Ceremoniis & Ritibus Ecclesiarum col. 325. & seqq. per totum cap. 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiæ. col. 587. cap. 9. de Synodis sparsim 459. & seq. toto ferè capite. 10. de episcopis & doctoribus, coll. 633. & seqq. cap. 13. de Martyribus sparsim col. 785. cap. 14. de Miraculis col. 789. sparsim. Quin etiam eorum errores multi ab iis refelluntur, qui ex professo Xenaiæ, Eutychianis, Agnoetis, Monothelitis, præter superiorum ætatum hæreses, restiterunt. Adde totius huius curriculi Synodos.*

Anni mundi — *Anni Christi.*

POST Gregoriũ Niceph. *lib.* 18 *cap.* 56 nominat Ionocentium Romã. pontificem.

Sabinianus D. Gregorio inuidit, & eius res persecutus est. Nihil dignum memoria gessit.

4692 Nisi quòd Cãpanas siue Tintinnabula inuenit. *Polid. lib. 6. pca. 12. desinuent.*

4695 Ioannes Eleemosynarius Alex. Patriarcha, paulò pòst floret pietate & doctrina. *Metaphrastes.*

Seuerus scribit contra Vincentium Cæsaraugust. Arianum.

Licianus multa scribit. *Isid. Trith.*

Euagrius Scholasticus siue protonotarius Antiocheni Episc. ab anno Christi. 435. vsque ad annum. 595. historiam orditur, vbi desinit Tripartita historia.

HVMANA.

Otto quidam rex Angliæ, qui an. 603. tempore B. Gregorij, rege Theodorico bellum cum Theodeberto & Lothario

SEPTIMVM SÆCVLVM.

67. 604

m SABINIANVS (Sabinus Palmerio) Bledensis, an. 1. mens. 5. dies 9. 607

Vacat sedes mens. 11. dies 26.

Patriarchis.

Alexandriæ Eulogio

Antiochiæ Anastasio 2. 604

Anni Christi. *Hierosolymis Isauro, siue Isichio.*

Constātinopoli Cyriaco Principibus.

Phoca Imp. sexagesimo octauo, an. 8

Cozroe Persarū, vigesimo secundo.

Ztham Æthiopiæ.

Agilulpho Italiæ.

Lothario, siue Clothario secundo Frāc. Reg. sexto.

Viterico Hispaniæ, 20. 68

n S. BONIFACIVS 3.

607 Romanus. mens. 9.

608 Vacat sedes mens. 1. di. 6.

Patriarchis.

Alexandriæ Theodosio, siue Theodoro, an. 5.

Antiochiæ Anastasio secundo.

Hierosolymis Isaacio siue Isicio.

Constantinopoli Thoma an. 2.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Anni mundi. rio gerente, amore cœlestis patriæ incensus limina visitauit SS. Apostulorum, regrediens Monasterium Schutterense ord. S. Benedicti fundat consilio, auxilioque S. Pirminij pō-tif. B. Mauritij abbatis discipuli. *Trit. in Chron Hirsang*

Slaui è Russia prudeuntes, tunc primum sub Phoca oram Adriatici sinus occuparunt, & ita habitationem in ea continuarunt, vt quicquid prius Istria vel Dalmatia dicebatur, ad tempora vsque nostra Slauonia dicatur. *Blond lib 8 & 9 decli.* ad extremum Græcam linguam penitus corruperunt. *Cromer. lib. 1. Polo.*

Simplicius philosoph. peripateticus, qui Philoponum passim reprehendit: etiam si Suidas paulò ante sublustriano collocet. *In Damascio.*

Victericus Hisp. rex qui hæresim Arianam reuocare conatus est, inter epulas coniuratione suorum occiditur. *Isid.* Nihil in vita præclarum gessit, nisi quòd Seguntiam per Duces suos Romanis ademit. Corpus eius viliter elatum, vilius est sepultum. *Idem.*

n CONTENTIO inter Constantinopolitanum Patriarcham & Rom. Pontificem de primatu sedis. Pronunciante autē ex veteribus conciliis & patribus Phoca Imp. Romanam

4695 ecclesiam caput omnium ecclesiarum esse iterum decernitur. *Plat. Ab. Vsperg. Volat. Blond. l. 9. d. 1.*

4696 Post D. Gregorium, Centuriatores & alij hæretici somniant Romanum pontificem: potentiæ & opum incrementa cepisse. Adeò sunt antiquitatis ignari, vt nesciant iam multò antè fuisse amplissimum illius sedis patrimonium iuxta promissionem apud Ezechielem factam c. 48. & fortasse amplius & ditius, quàm hodie sit. Nam vt rectè annotat Nicolaus Clemangis libello de corrupto Ecclesiæ statu cap 4. Petri patrimonium pontificum ignauia satis iam attenuatum est. Fidem facit Gregorius ipse in epistolis, è quibus hîc libuit aliquo labore & diligentia, veteris sedis Apostolicæ patrimonium ostendere, vt istos suæ vanitatis pudeat, & maiore ta bescant inuidia.

Patrimonium Petri in Africa. *Epist 73 primi libri* Vnde epist 59. Gennadio Patritio & exarcho Africæ imperat, vt hoc illud, &c. faciat.

Patrimonium in Neapoli. *lib. 5. epist. 11.*

Campania de ditione eiusdem. *lib. 2. epist. 40.*

Patrimonium in Dalmatia. *Ibid. epist. 41. 44. 61.*

Patrimonium in Galliis. *Lib. 5. epist. 10. ad Candidum. & epist. 52 & 55.* Hinc in Galliis multos habuisse reditus, *lib. 2 epist. 72.* quos libro 5. epist 5. ad Brunichildam Francorum reginam patrimoniali nomine intelligit, cuius rectorem Candidum ei commendat. Sic seq. epistola 6. ad Childebertum regem Francorum.

Res S. Petri in Gallia. *Ibid. epist. 55.*

Patrimonium Siciliæ. *lib. 1. epist. 2. & epist. 68. & 72.* vbi multæ insulæ de iure Ecclesiæ. Hinc in Siciliam epist. 3 Petrum subdiaconum transmittit pro regendo Ecclesiæ (inquit) patrimonio. Et lib. 2. epist. 76. imperat Libertino præfecto Siciliæ vt Nasam Iudæum corporaliter puniat. Et Diacon. lib. 2 1. rerum Romano. Sicilia tria talenta & dimidium auri Ecclesiæ Romanæ pendebat.

Per Italiam Ecclesiæ Rom. multi prouentus, è quibus vult aliquid deputari Nolanarum mulierū sumptibus. *lib. 1 epist. 23.* ac Romam pontificij fuisse iuris lib. 5. epist. 12. declarat, quādo Montanum & Thomam (inquit) liberos ex hac die & ciues Romanos efficimus.

Sardinia de iure Ecclesiæ lib. 1. epist. 60. Hinc causas Catellæ in Sardinia cognosci vetat &c. quod repetit epist. 62.

De aliis bonis Papatus lege lib. 6. epist. 23. &c. item quæ

supra de Constantini Donatione retulimus.

Maximus Cæsaraugustanus, qui scripsit de rebus gestis Gotthorum in Hispaniis *Isidor*

In Sueuia Gallus & Columbanus propter Theodoricum & Brunnichildam exulantes Ecclesias plantant. *Auentinus lib 3.*

Iudæi Antiochiæ seditionem excitant, & sæuiunt in Anastasium loci Episcopum. *Diac lib. 18 Rom.*

Hvmana.

Cosroe 2 Persarum rex fœdera rumpens cum Romanis, quòd Mauritio occiso esset amicissimus, perniciosum illud orbi classicum canit, sub Phoca, quo Syria, Palæstina, Phœnicia, Armenia, Cappadocia, Paphlagonia & plurimæ aliæ regiones ab Imperio auulsæ sunt. Ex altera parte Auares per Europam omnia vastarunt. *Niceph lib. 18 c. 41.*

Agilulphus siue Gilulphus Long. rex, studio præpostero pacis, in suo regno tum Arianis, tum Orthodoxis Ecclesias concedebat. At Deus vindex extitit per Catanum Auarum ducem, qui ipsum delet cum exercitu, regnum diripit, pueros & puellas vendit, vxorem eius stupratam palo affigit, &c *Diacon. lib. 4. cap. 12 Sabell. Ennead. 8 lib. 6*

Hunni & Auares qui & Bauari, Thraciam vastant. *Sigeber.* Slaui omnem prouinciam Dalmatiæ & Illyrici adiacentem mari Adriatico subigunt. *Blon. lib 9.* tentare cœperant sub D. Gregorio, hinc ipse epistola ad Episcopos Istriæ, Equidem de Slauorum gente, quę vobis imminet, & affligor vehementer & turbor.

o Hic Pantheon i templum omnium deorum, Romæ à M Agrippa ædificatum, ab Imperat. Phoca impetratum vertit in Ecclesiam S Mariæ & omnium Martyrum, ibique ad calend. Nouembris instituit solennitatem omnium Martyrum *Annoas lib 4. cap. 4.* quę postea sub Gregor. 4. dicata est omnibus Sanctis, & tunc in Francia recepta *Sigeb.* tamen Romani hoc etiam nomine, eam celebrant ex instituto huius Bonifacij. *Sigeb.* ac cessarunt dæmones in eo loco percutere Christianos. *Premonst.*

Heduinum Angliæ regem cohortatur ad fidem, refutans opinionem gentis de Idolis. *Beda.*

Propriam domum in monasterium vertit, & paterna prædia ei addidit *Sabell Ennead. 3 lib 6.*

Hierusalem cepit Coztoe Persarum Rex: Lignum Crucis dominicæ ex Caluaria in Persidem transtulit, illúdque in throno statuit aureo, & gemmis fabrefacto, cuius extrema superficies in similitudinem cœli circumagebatur. *Sabell. lib. 6. Ennead 8 Blond. lib 9. dec. 1. Sigeb. in Chro.*

Passim Christianos afflixit & expugnata Hierosolyma 90000. Iudæis trucidanda committit & Patriarcham Zachariam & numerosam ciuium multitudinem secum abduxit, *Diac lib 18 rerum Rom Zon tom 3.* quos tandé à Syroë Coztoes superati & misere interfecti filio, Heraclius recepit *Ibid.*

Seuerus quispiam & Iohannes Gerundensis Episcopus Arianos scriptis oppugnant.

Tritheitæ & Tetraditæ & Seueri nascuntur secta. *Niceph lib. 18. c 45.* item Contobarditæ, Theodosiani, Agnoetę, Acephali, Angelitæ & Cononitæ. *Ibid cap. 49.*

Gundimarus Hisp. rex vno prælio Vascones, altero Romanos deuicit. Plurimas statuit leges in fauorem Ecclesiarum. *Ritius. Tarapha.*

Anni mundi | *Anni Christi*

Conc. *Romanum. Episc. 72. presbyt. 34 de electione Romani Pot. Platin. & ca. nullus. dist. 79.*

69.

4696. o S. Bonifacivs 608

4. Valeriensis. Marsus,

4703 an. 6. mens. 8. dies 13. 615

Vacat mens. 7. dies. 15.

Patriarchis.

Alexandriæ Theodosio, siue Theodoro, deinde Ioanne quinto Eleemosynario an 10.

Antiochiæ Anastasio 2. deinde Gregorio 2. an. 22.

Hierosolymis Isaacio siue Isicio deinde Zacharia, an. 20.

Constantinopoli Thoma, deinde Sergio Monothelita, an. 23.

Principibus.

Eisdem vsque ad Heraclium hæret. Monothelitam Imperantibus, & regnant.

Cozroe Persarum vigesimo secundo.

Anni Christi. *Zacham Æthiopiæ.* *Viterico Hispaniæ vigesimo, deinde Gundimaro an. 2. Sisebuto Rege. Christianissimo an. 8. mens. 6.*

CONCIL. *Romanum. Beda lib. 2. hist. cap* 4.

LVSANSE. *Tom. 2. Concil. Bracarense.*

70

Anni mundi

4703

615 p S. DEVS DEDIT siue Theodatus siue 4706

618 Dorotheus Romanus an. 3. mens. 3. dies 20. Vacat mens. 1. dies. 16.

Patriarchis.

Alexandriæ Ioanne 5. Eleemosinario.

Antiochiæ Gregorio secundo.

Hierosolymis Zacharia.

Constantinopoli Sergio Monothelita.

Principibus.

Heraclio Im. an. 29.

Cosroe 2. Persarum rege vigesimo secundo.

Zacham Æthiopiæ.

Agilulpho Ital. Reg.

Lothario Franc. sexto.

Sisebuto Hispaniæ vigesimo secundo.

CONCIL. *Antisiodorense. lib. Concil.*

4692

604 *Matisconense. In vita Eustasij. 3. 10. ope. Bedæ.*

HVMANA.

Sisebutus Hispa. rex trans fretum Gaditanum, plures gentes regno suo adiecit. Item Vasconiam & omnes Hispaniæ ciuitates, quæ ad Romanos defecerant. Iudæos metu supplic[iorum] ad Christum compulit. *Dist. 42. de Iudæis.*

Ab eius tempore Romani in Hispania imperare desierunt. *Plat.*

Phocas libidini deditus cum fineret imperium à Persis, Hunnis, & eorum rege Cagano vastati, ab Heracliano siue Heraclio Africæ præside & Photio, cuius vxorem rapuerat, comprehensus ad exercitum adducitur, vbi ei milites brachia, pedes, denique exectis pudendis caput præsciderunt.

p EPISTOLAM dedit ad Gordianum episc. Hispaniæ contra eos, qui Paschali die suos filios è Sancto Lauachro suscipere[n]t. *1. tom. Concil.* fuit eximia sanctitate.

Isidorus iunior Hispalensis Episcopus, Leandri successor & frater, Greg. Magni discipulus. *Sigeb.* Fulgentius Astigitanus Leandri frater. S. Columbanus Abbas, S. Lupus Senonensis Episcopus. *Sabel. Ennead. 8. lib. 6. Sigeb. in Chron. Plati.*

Isidorus Hispal. præter multos alios libros, hortatu 80. episcoporum primus epistolarum pontificum Apostolicorum Clementis, Anacleti, Euaristi & cæterorum vsque ad Syluestrum decreta studiosè collegit. *Ipse in Prolog.*

Cuius studium postea sunt imitati, Burgardus Episcopus Vuormaciensis, deinde Anselmus Lucensis. Mox Iuo Carnotensis. Denique Gratianus.

Errant ergo Centuriatores, qui epistolas decretales, Pontificum, à nullo fide digno auctore citari: ante Caroli Magni ætatem, garriunt.

Historiam Gotthorum ab exordio Athanarici regis per. 250 annos vsque ad quintum Suintillæ, i. à Christi anno 369. vsque ad 626. condidit. Ecclesiam Hispalensem 40. fermè annos rexit. *Alphons.* Collegium erexit Hispali, è quo multi insignes & docti exorti sunt. *Vasæus.*

Ioannes Gerundensis episc. Græcè & Latinè doctus. *Plati.* Secundus, qui seruus Dei à sanctitate dictus est, scribit libellum de Longobard. gestis. moritur, quo tempore Slaui Istriam deprædantur. *Diac. lib. 4. c. 8. & 14.*

Aidanus Scotus apud Bedam.

S. Rupertus siue Robertus primò Vuormaciensis, postea Ratisbonensis Episcopus, Theodonem ducem Bauariæ ad Christi fidem perduxit. Alij id referunt ad an. 537. vtantea.

Lupus à Lothario in exilium relegatus, in Austria ducem Bosonem Landegesilum paganum, cum exercitu suo baptizat, *Vinc. lib. 23. cap. 9.*

Cosroë Persarum rex victus ab Heraclio, omnes ecclesias Christianorum in Perside spoliauit, eisque Nestorianam hæresim obtrusit: tantùm vt Heraclio ægrè faceret. (Vnde ad hunc vsque diem Christiani Persidis, Assyriæ & vicinarum regionum Nestoriani appellantur, quorum Patriarcha sedet Mozal siue Seleuciæ Parthorum) *Diacon lib. 18 rerum Rom.* Cosroe autem sublato, Persæ vltro ad veram sententiam, fidem & confessionem redierunt. *Bonfinius dec. prima libro. 8.*

Quin & persecutus est Cosroes, Christi confessores immani crudelitate in Aegypto, Lybia, Alexandria, Carthagine. *Henric. Erphord. c. 55.*

HVMANA.

Heraclius contra Persas profectus bello septem an-

Anni mundi. | *Anni Christi.*

oorum eos vicit. Syriam recepit, veteres imperij limites super Euphtatem restituit, Cosroem captum occidit. Dominicæ crucis partem, quam Cosroes Hierosolymis expugnatis abstulerat, reportauit.

Brunichildis Franc. regina post 10. reges morti traditos & infinitam vulgi mulitudinem, in bello contra Lotharium capta, quater fustibus cæsa, deinde pedibus & brachijs alligata equi ferocientis caudæ discerpitur: ex omnium statuum senteotia. an. 618. *Sigeb. Trittem. Gagui. Auentinus.* de quo supra in D. Gregorio.

Hoc tempore reliquiæ veteris Idololatriæ vigebant in Gallia. Vnde c. 1. Antissiodorensis coocilij sub hoc pooufice celebrari, Non liceat Vecola aut ceruolo facere (i. sacrificare, hodiè *Biche* & *Cerf* corrupiè) neque diabolicas streoas facere. Nam Franci bestias vt oumina colebant, *Turonens. lib. 2. hist. c. 26. pag. 70.* & de illis sacrificia exhibebant. *Greg. magnus in Registro lib. 7. epist. 5.*

Boso Laudegesilus dux Austriæ cum suo exercitu, à Lupo in exilium relegato, per Lotharium regem baptizatur. *Diac. lib. 4. c. 8. & 14.*

4706 Ailfredus Angliæ rex, Northumbranis imperans: Britones simul & Scotos perdomuit.

Franciscum. Vincent. lib. 23. c. 102.

Hispalense 2. præside S. Isidoro cōtra Acephalos, qui duarum in Christo naturarum proprietatem negabant. Ioan. Magnus in hist. Got. lib. 16. cap. 19.

71.

q S. BONIFACIVS 5. Neapolitanus, an. 5. 618
dies 20. 623

q PRIMVS Pontificum iussit aras & Ecclesias esse Asyla reis. *Plati. Sige.* Illud Honorius & Theodosius antea sanxerant. *l. 2. Co. De his qui ad Eccles. confug.* Hodie in Gallia non 4711
obseruatur.

Vacat dies 13.

Iacobitarum, Georgiorum, Theopaschitarum, & Armeniorum hæreses, quæ etiam nunc perdurant in Oriente *Niceph. lib. 18. cap. 52. & 53.* Saltem nomen populis remansit. Erant autem hi omnes Monophysitę, & omnes Sanctos patres reijciebant. *Niceph. lib. 18. cap. 52.* licet alij alijs crassiùs eandem hæresim tuerentur.

Iacobitæ porro non à Iacobo Apostolo, vt crassi Centuriatores tradideruot, sed à Iacobo Syro oominati sunt, de quo multa. *Niceph.*

Patriarchis.

Lignum Crucis domini victo Cozroe per Heraclium à Persis receptum est. Hinc festum Exaltatioonis institutum.

Alexandriæ Ioann. 5. Eleemosynario, deinde Georgio an. 10.

S. Columbanus Scotus Angliam, Galliam, Italiam, Germaniam (cuius multos populos ad fidem primus an. 630. conuertit) partim per sese, partim per discipulos Monasteriis repleuit. Nam nullum adhuc sæculum, tantam celebrium monachorum segetem protulit ad vsque Martellum & Pipinum per anoos 150, principibus etiam vtriusque sexus ad hoc vitæ institutum confluentibus, vt Arnulpho episcopo Metensi, Aldigilo regis Dagoberti nepote, Gertruda filia Iettæ Pipini vxore, Iodoco regis Britanniæ filio, Carolomano Pipini regis fratre.

Præcipui autem Columbani socij & discipuli extitere Gallus, qui in Heluetia consedit. Ionas Romaous, Rinuricbus siue Romarichus, Leodegarius, quos coosecuti sunt Arbogastus, Amandus & alij innumerabiles, qui sequeotibus sæculis è Monasterijs ad Episcopatus extracti sunt, & reliquum Septeotrionem coouerterunt.

Antiochiæ Gregorio secundo.

Erant autem omnes Benedictinæ formæ. Nam Occidens vix vllos alios agoouit ante an. 1050. vt Oriens in huoc vsque diem non nisi Basilij sectatores, Meridies Antonij. *E Brusch de Monasterijs. Theatro conuersionis Gentium & Iona Abbate apud Bed. tom. 3.*

Hierosolymis Zacharia.

Nota Columbanum eiúsque discipulos, eo tempore cœpisse Septentrinnis populos coouertere, quo Saraceni Christianas geores cœperunt in Oriente peruertere. Nempè quãdo fides vno loco deficit, altero proficit.

Constantinopoli Sergio Monothelita.

Anni Christi.

Principibus.

Heraclio Imp. sexagesimo nono.

Cosroe Persarum rege vigesimo secundo, deinde Siroe an. 1.

Bellvm Persicvm.

Zaham Æthiopiæ, deinde Amida, an. 12.

Adaluado Ital. R.

Lothario Franc. R.

Mahomete primo Saracenorum Rege, an. 11.

Sisebuto Hisp. Mox Ricaredo 2. an. 1.

Suintilla an. 8.

623 r S. Honorivs I. Campanus, an. 12.
637 mens. 11. dies 17.

Vacat an. 1. mens. 7. dies 13.

Anni mund.

Hvmana.

Arabes & Mabometani ab Hegira, cuius fuit initium anno Domini 621. quo homo perditionis Mahometes iura & leges date cœpit, annos suos numerant. *Alphonsus.* Nam rrant & Afri, qui eius principium faciunt anno Christi 591. vel 591. quo Mahometem natum putant: & qui anno 623. quo Mahometes primam expeditionem (quod sonat vox Hegiræ) suscepit pro religione. Eius regni annum primum orditur Isidorus Pacensis ab an. Christi 617. ex historiis Arabum, quod & nos in regnum illius impij imperij successione recenseoda sequimur.

Mahometes decennium regnauit in Arabia Hinc Saracenorum nomen & origo. 22. duobus prælijs conflixit contra Persas, Græcos, Aegyptios, & in omnibus ferè vicit. Moritur an. 17. Heraclij, cui in regno Arabum succedit Abubacar an. 3. deinde Homar, qui Persicum imperium è stirpe Cozroë rapuit.

Hegitam noo expeditionem, sed fugam Ioa. Len Arabs interpretatur, in Africæ descript. quam ab anno Christi 592. orditur. Vnde & aonus Christi. 1592. Mahometis Hegiræ erit millesimus. Haud scio, nnm corruptè Hegira sit potius Astrologorum Aera. Nam ab Astrologiæ deditis multa isti sumpserunt & corruperunt.

Cozroë ab Heraclio cum filio maiori interfecto, par nulus Chrosrois filius Siroë, in Perside relictus: baptizatus est, & ab Heraclio regno præfectus. *Ann. de reb. Franc. lib. 4. c. 21. & Paul. Diaco.* Intra annum crudeliter occisus, *Diac. lib. 18. Rom. & Rhegin. lib. 1. Chron.*

Occiso Cozroë & rebus Persicis compositis, ex auctoritate Heraclij Syrois factus est rex Persarum. 23. Is regnum adeptus pacem cum Romanis facit redditis captiuis & S. Cruce.

Siroe intra annnm extincto, magna in Perside coofusio, indéque post decennium imperij interitus, Hormisda vigesimo octauo rege à Saracenis duce Homare oppresso.

Sisebotus rex Hisp. Iudæos coegit Christum agnoscere ad. 90. millia, aut suo regno excedere, regni sui 4. & Heraclij quioto. *Isido In Etymolog. Ado.* Quod postea dicitur æmulatus Dagobertus Franc. *Vasaus & Paul. Æmy.*

Ioannes Cæsaraugustanus scribit de Ecclesiasticis officiis, & solennitate Paschæ inquirenda. *Alphons.*

Sub an. 624 Suintilla Ricaredi primi fil. primus Monarchiã Hispaniæ consequitur, Romanis in totum pulsis. *Isid. Vo. atera.*

Ex hoc apparet noo oecessario filios Patribus successisse, sed eos qui à magnatibus & populo electi essent. Qui in 5. Conc. Toletano anathemate puniuntur, qui aliter ad regnũ peruenissent.

Io hunc censuram exercuerunt episcopi Hispani, in 4. Tolet. Nam eum excommunicant & sua ditione & possessionibus priuant.

Seuerus Barcinooensis vous è 70. episcopis, qui leges Gotthicas in Hispania cõdiderũt, martyrio vitã finiit. *Vasaus.*

4711 Sub 632 prima occasio odij Anglorum & Francorum ex immanitate Lotharij contra Saxones *Annal. Franc.*

4725 r Hortatvr ad fidem Anglos gentiles, & Idola ostẽdit non esse Deos. *Beda lib. 2. cap. 17.*

Eius tempore Mahometes, falsa doctrina & aperta vi: Christi cultores turbauit.

Eduinus rex Northumbranorum Aoglorum, à Paulino episcopo baptisatur. Eius hortatu Erpualdus rex Anglorum Cantuariorum Orientem versus, qui cum pa-

tre suo Rodoal à fide Christiana defecerat: denuo relicta Idololatria, vnà com gente sua Christi fidem suscipit. *Guil. Nangiac. Sigeb.* an 627. post aduentum verò Anglorum in Britanniam an. 180. *Beda hist. Eccles. lib. 2. cap. 14.* — *Anni mundi* — *Anni Christi* 623

4711 Prædicauit & in prouincia meridianæ Humbræ Anglicis idem Paulinus, eámque vsque ad mare conuertit. *Ibid. cap. 16.*

Occidentales quoque Saxones prædicante Berino, quem Honorius Papa miserat, cum rege Cyoildo conuertuntur. *Beda lib. 3. cap. 7.*

Festum exaltationis S. Crucis Honorius inuexit in Occidentem. *Plati.* Nam à multis annis. 14. die Septemb. celebrabatur Hierosolymis. *Niceph. 8 cap. 29. & 50.*

Aereas tegulas Romuleæ ædis in D. Petri transtulit.

Is est, quem de hæresi Monothelitarum accusatum Adrianus Papa narrat: Vnde in 6. Syno. Constantinop. ipsius authoritas & testimonium à Monothelitis prætenditur, eius literas ad Sergium Constant. producentibus. & à Synodo damnatur act. 12. & 13. vt in septima, act. 6. Sed aliud est Romanum pontif. in sua persona hæreticum, & si quid est deterius, esse posse vel etiam fuisse, aliud in fidei iudicio & promulgatione contra fidem definire. Hoc posterius non potest. Nam ea est vis cathedræ, vt cogat bona & vera dicere, non bona facientes neque vera sentientes: nec sua docere, sed aliena permittat. *Aug. libro 4. de doct. Christ. c. 27. & epist. 166.*

Deinde ei fortasse Monothelitæ, vt sunt omnes hæretici impostores, literas illas supposuerát, vt Iulio pontifici Entychiani, auctore Leontio lib. de Sectis. Nam Honorius ab Heraclio obtinuit, vt Pyrrhus isto veneno imbutus in Africam relegaretur. Vide Canum *lib. 6. de locis Theolog. c. vlt.* & primus pontificum Monothelitarum errorem damnauit, ab eóque Heraclium Imp. abduxit. *Blondus lib. 9. Plat. Sabell. Naucl.*

Gandauos destructis aris Mercurij conuertunt Amandus, Aicbarius Nouionensis episcopus, & Landoaldus, Dagoberto rege diploma dante. *Iac. Meyer. in Chronico Flandriæ.*

Iudæos Dagobertus vel regno expulit, vel ad fidem adegit. *Annon lib. 4. cap. 22.*

Attrebatensem prouinciam Chilenus Scotus, à Pharone episcopo Meldensi missus, doctrina & miraculis clarus, ad Christum perduxit, sub Heraclio. *Auent. lib. 23. cap. 17.*

Paulinus primus Eboracensis Archiepiscopus. *Polyd. lib. 4. Angli histor.* in quadam villa per. 36. dies nihil quicquam egit, quam quod à summo mane vsque ad seram noctem, confluentem ex omnibus viculis & locis plebem Christi verbo instrueret, ac instructam in proximo flumine Gleni baptizaret. *Beda lib. 2. cap. 14.*

Cantabrigensis Academia in Anglia instituitur. *Polyd. libro. 5.*

Heraclius Iudæos omnes baptizari iussit aut exulare: idem in Hispania per Sisibodum siue Sisebutum Reg. (conuersis. 90000. Iudæis. Ado.) & in Gallia per Dagobertum Reg. fieri curauit, prædixerat enim Astrologus quidam à circumcisis vastatum iri imperium *Blond. lib. 9. Dec. 1. Æmil. lib. 1. Ann. lib. 4. cap. 22.*

HVMANA.

4692 Arabes duce Mahometo, non acceptis stipendiis ab Heraclij præfecto, Damascum & Phœniciam occupant: in Christianos parere falsis dogmatibus recusantes sæuiunt, & aliquoties copias Heraclij profligantes, à Roma- 604

Patriarchis.

Alexandriæ Georgio, deinde Cyro Monothelita an. 10.

Antiochiæ Gregorio Secundo, deinde Anastasio tertio Iacobita an. 20.

Hierosolymis Zacharia, deinde Sophronio an. 2. Modesto an. 2. Sophronio iterum an. 2.

Constantinopoli Sergio Monothelita, deinde Pyrrho Monothelita an. 11.

Principibus.

Eisdem Imp.

Adeser Persarum vigesimo quarto mens. 7.

Sarabarra mens. 2.

Varanane septimo mens. 7.

Ormisda 3. an. 9.

Anni Christi.

623

Amida Æthiopiæ, deinde.
Sahin, an. 2.
Azba, an. 2.
Zahan, an. 15.

Dagoberto, an. 14. *Franc. Re.*

Mahomete Saracenorum, deinde Abubacar de genere Maho, an. 3.
Emer siue Omar, an. 12.

Suintilla Hisp. vigesimo quarto, deinde Richimero, an. 2.
Sisenando, an. 4.

Toletannm. 4 episc. 7u lib. Cöc.

626

Aquiliensf. Volater.

73.

637 ✱ Severinvs Rom. an. 1. mens. 2.

638 Vacat m. 4. d. 29.

Anni mundi.

no Imperio, per Homarem Phœniciam, Syriam, Mesopotamiam, Armeniam & Ægyptum auellunt, Deinde etiam Persas, stirpe regia funditus excisa, sibi subiiciunt, & ad hunc vs-
4711 que diem possident. Quotidie autem in his locis Christiani, non aliter, quàm oues magno sunt agmine mactati. *Diac. lib. 18. Simoneta lib 1. epist. 4.*

Cyrus, vltimus Alexandriæ Patriarcha, multum turbauit Ecclesias suo Monoth. errore, donec per Saracenos concessus fuit liber religionis vsus. Soluit quotannis 200000. denariorum summam pro Ægypti libertate, eamque sic per triennium retinuit integram. Postea verò Heraclio conditionem detrectante tota Ægyptus in hostium manus deuenit. *Diac. 18. Rom.*

Postremò Heraclius à Saracenis victus, 150 hominum millia amittit, vnde morbo & tædio paulò pòst moritur regni anno, 30. Ac fuit postremus Imperator ab exercitu Romano electus. Nam post eum Impp. filijs suis imperij dignitatem quasi hæreditariam tradiderunt. *Francus in Chronico.* nisi quòd exercitus Absimarum eligit sub an. 702.

Aduersus Saracenos ex portis Caspiis eduxit copias, de gente sæuissima, quam Alex. Magnus ob immanitatem sui: super mare Caspium inclusisse dicitur. *Otho Phrising. libro 5. cap. 9.*

Duxit fratris filiam Martinam, ex qua nascitur Heracleonas, qui sublato patre Constantino, cum matre biennio non toto Imperium tenuit. Nam eos senatus cepit, matri linguam præscidit, filio nares vtrumque in exilium in Capadociam misit, vbi in carcere mortui sunt. Hæ pœnæ secutæ sunt incestum, paricidium & Hęresim.

Sub an. Christi 630. Slaui auctore Samone, qui mercator è Senone vrbe Campaniæ Gallicæ ad eoa venerat, ab Hungaris deficiunt: & Samonem post aliquot victorias regem creat, qui vbi in Carinthia iuxta Sauum & Drauum fluuios, 30. annis regnasset, successores reges per ordinem vsque ad Carolum Magnum reliquit Borutum, Rarastum, Chemanatum & Vualthurnum. *Appendix Greg. Turo. Annon. Bernardus Eugrenbuester lib. de Origine Bauarorum.*

Eodem Sangallensis vrbs in Heluetia ceu minore Burgundia Gallo Columbani discipulo Cœnobium illic condente, exordium sumit. *Munsterus. Bruscherus de Monasterio.*

634 (iuxta alios 639.) Heraclij autem 20. Homar post ereptam Romanis Ægyptum, Syriam omnem vsque ad Antiochiam & Euphratem, Mesopotamiam, Armeniam, bellum in Persas conuertit, Orientisque imperium Romanorum bellis
4714 attritum, religione mutata ad Saracenos transtulit, quorum ipse primus rex fuit & ad nostra vsque tempora sub eorum rege Sopbi reliquit.

Hinc ergo Persæ legem & imperium Saracenorum suscipiunt Hormisda. 2. victo, de prosapia Artaxersis, qui ante. 413. Monarchiam eripuerat Artabano Parthorum regi. *Diaco. lib. 18.* Sedem regni Babylonem constituunt, & suum principem Calipbam nominant: prouincias diuidunt inter præfectos, Sultanorum nomine eis imposito.

Itaque deinceps in historiis non legitur Romanos siue Christianos cum Persis, sed cum Saracenis bella gessisse.

Hic Hormisdas biennio ante Turcas, è regione Iaxartea ad se tuendum euocarat: perpetuo Asiæ deindéque Europę &
4725 Africæ infortunio.

✱ Saverinvs Papa, in ecclesia D. Petri pulcherrimum musæum condidit. *Onuphrius.*

4726 Cleto viritim pecunias distribuit, Bonifacium quintum æmulatus. *Idem in Vitis illorum.*

In pauperes largus. *Idem.* ab Isaacio Italiæ Hexarcho confirmatus est.

Rotharis Longobardorum rex Arianus, in omnibus ferè Italiæ vrbibus duas ecclesias & duos diuersos antistites constituit: hæreticum & Catholicum, quæ quidem rex toti Italiæ ferè exitium attulit. nam Ariani spiritu mendacij & cædiũ excitati, non potuerunt à vi & seditionibus sibi temperare: atque ita incautos nostros partim trucidare, partim in insulas fundere. Sic Breui tempore quinque episcoporum sedes, sunt insulanis acquisitæ: Gradensis, Heracliana, Torcellana, Metamanucensis & Captulana. *Sab. lib. 6 Ennead 8 Blond. lib. 9. 1. Decad.*

S. Isidorus inter quintum & sextum concil. Toletanum moritur. *Vasæus.* Inter polygraphos numeratur. Ex eius lucubrationibus decretorum maxima pars excepta est.

Hispaniarum reges, ne regiam sedem conscendant, priusquam inter aliqua sacramenta iurent, se nullum non Catholicum permissuros in suo regno degere. *In sexto Toletan cap. 3.*

Cyri Monothelitæ Alexandrini Patriarchæ anno quinto, id est, anno Domini 635. Alexandria & tota Ægyptus à Saracenis duce Haumare capta est. Is hæreseon fructus esse solet.

Sequenti, id est, 636. ab iisdem Hierosolyma, Damascus, & magna Syriæ pars Romanis erepta, & exinde Hierosolymitanorum Patriarcharum successio obscura. Græci quidem eos illic continuare perpetuo conati sunt, at hic finis 64 quoniã, qui Sophronio sexagesimo quarto proximè successerit, nescitur, nisi quod an. 759. Theodorus nominatur. 787. Elias 795. Ioannes, 802. Thomas. 1006. Orestes. 1088. Simeon. vsqua ad terram Sanctam à Francis receptam 1100. Hodie 1583. Germanus appellatur.

Paulò ante Heraclius veritus, ne S. Crucem Mahumetani raperent: eam de Hierosolymis Constantinopolim transtulerat. Quam post aliquot secula à Balduino Venetis pigneratam, D. Ludouicus redemit, & Lutetiam tanquam regni Palladium importauit.

Post annos quatuordecim Alexandrina quoque successio incomperta erit. Sic Antiochena post annos 131. vt suis locis annotabimus.

Anni mundi		Anni Christi
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Cyro Monothelita.	
	Antiochiæ Anastasio 3. Iacobita.	
	Hierosolymis Sophronio.	
	Constantinopoli Pyrrho Monothelita.	
	Principibus.	
	Eisdem impp. & regnantibus.	
	Omare Saracenorum & Persarum Miramolino. an. 12.	
	Zaban Æthiopiæ, an. 15.	
	Hispaniæ Suintilla 2. an. 6.	
	Rothari Italiæ.	
	CONC. *Toletanum quintum Isidoro præsidente, episc. 21.*	
	Et sextum episco. 52. Ioan. Mag. lib. 16. cap. 18.	
	Bracarense. 2.	

HVMANA.

Dagobertus templum S. Dionisij solido argento texit, corporibus sanctorum trium ibi collocatis & additis, &c. *Regino. Naucler. 2. volum.* multa alia monasteria & ecclesias fundat, etiam in Germania, quæ nostris regibus semper erat vectigalis & obnoxia. primus Ecclesiis dat ex Domanio regio. *Naucler Franc. Irenicus & Bruchius de monasteriis Germaniæ.* Ei Indicail Britonum dux fidem obstrinxit, atque hinc deinceps Britannia Gallica Franciæ regibus paruit. Slauos bello petit.

Vuindos, Sorabos (.i. Boëmos) Slauósque Idololatras vicit. *Sigeb.* Saxones, quibus tributum 500. boum imponit. *Trith. de orig. Francorum.*

Sub Dagoberti regno, sæpe à Paganis, Saracenis, Gotthis & Vasconibus irruptiones factæ sunt in regnum Aquitaniæ. *In gestis Metensium episc.*

ſ NONNVLLI hoc omisso nominant Bonifacium 4. Alij *vt Palmer. in Chron.* vtrunque.

Hic autem omnes captiuos Dalmatas & Istrios à Saracenis redemit thesauro Ecclesiæ. *Blond. 10 lib. 1. Decad.* Ad Scotos scripsit, Pelagianam hæresin, quæ ibi rursus vires sumebat, & errorem eorum de Paschatis obseruatione damnans. *Bed. de rat. temp.*

Anni mundi	74.	Anni Christi
4726	ſ IOANNES 4. Dalmata, an. 1. mens. 9. dies 9.	638
4728	Vacat mens. 4. dies 13.	640
	Patriarchis.	
	Alexandriæ Cyro Monothelita.	
	Antiochiæ Anastasio 3. Iacobita.	
	Constantinopoli Pyrrho Monothelita.	
	Principibus.	
	Eisdem Impp. & regn.	
	CONCIL. *Hierosolymitanũ, Zon. Tom. 3. Diac. 18 Rom.*	
	Romanũ contra Monoth. Diac. Ibid.	

Tonantius.

Anni Christi — *Anni mundi.*

75.

640 † S. THEODORVS I. 4728
siue Theodosius Græcus. an. 6 menſ. 5. di. 18.
646 4734
Vacat 1. meſ. dies 22.

Patriarchis.

Alexandriæ Petro an. 10. Antioch. *Anaſtaſio 3. Iacob.*

Conſtantinopoli Pyrrho Monothelita, deinde Paulo 2 Monothelita, an. 10.

Principibus.

Heraclio ſexageſimo nono, Conſtantino 3. eius fil. 4. menſibus, Heracleona cũ Martina matre, an. 2. & Conſtante, 2. Heraclij Nepote, an. 27. (ſiue Conſtantino 4. ſiue Conſtant. 2. Nam variè appellatur) ex ordine ſucceſsionis Impp.

Omare Saracenorum & Perſarum Miramolino, deinde Autumare ſiue AZoman ſiue Attumã, ſiue Hutman. an. 12.

Zaban Æthiopiæ.

Rhotari Ariano Ital.

Rege Dagoberto Franc. Rege ſeptimo.

Suintilla 2. Hiſpaniæ, vigeſimo ſeptimo, deinde Tulga. an. 2. Cindaſuindo. an. 16.

Tonantius Palentinus. *Alphonſ.*

638. Antiochia & reliqua Syriæ pars à Saracenis occupata eſt, Anaſtaſio tertio Iacobita Patriarchatum tenente. Audis iterum hereſum fructus. Nec dum tamen illic notari deſiit epiſcoporum ſucceſſio vſque ad an. 768.

HVMANA.

640. Alemanniæ ducatu in plures principatus, à Dagoberto Francorum Rege diſtracto: Alſatienſis comitatus exurgit. *Munſterus.*

† LIBARALIS in pauperes. Adhuc populi & cleri electio fiebat rata, confirmatione Hexarcharum Italiæ. *Onuph.*

Omnes captiuos Dalmatas & Iſtrios, à Saracenis redemit: Theſauris Eccleſiæ. *Blond. lib. 10.*

Hic. i. 650. finis Alexandrinorum Patriarcharum. Nam quis poſt Petrum quinquageſimum epiſcopum ſedem tenuerit, ob Saracenos, qui iam quindecim annis tenebant totam Ægyptum, incompertum eſt Eam enim ceperunt an. 935.

Petrus, qui fuit à D. Marco quinquageſimus, pontificatum ſuſcepit, an. 640 & ſedit vſque ad 650. Nominatur iterum, an. 743. Coſmas, & 786. Politianus. Et 1203. Marcus, ad cuius rogata Theodorus Balſamon reſpondit, & 1315. Cyrus Athanaſius, cui ſuam in D. Dionyſium paraphraſim Pachymeres dedicauit. Et S. Seuerus, qui rituale liturgię & Sacramentorum Ægyptiis Chriſtianis Syriaco idiomate & charactere dedit. Quod videtur contigiſſe mox poſt hanc Mahometicam tempeſtatem in captiuorum ſolatium. Nunc an. 1583 Syueſt. qui propter curiam à multis annis in ciuitate Cairi iam reſident.

Talo Cæſaraugustanus à ſeptima ſynodo Toletana, & Rege Romam mittitur ad quærenda Diui Gregorij Moralia. *Vaſæus.*

Carcombertus Rex Angliæ primus, in Anglia Idola deſtruxit, Chriſtianam fidem auxit, ieiunium quadrageſimæ obſeruari edixit. *Sigeb. in Chron. Iac. Meyrus.*

S. Eligius Gallus, Flandros à Bononia ad Obſturgum vſque religioni adiunxit, circa an. 649. Denique hoc ſæculo, quantum ſudabat Satanas in Oriente & Meridie ad Eccleſias per Saracenos diruendas, tantum Deus ad alias per ſeruos ſuos ædificandas, in Occidente & Septentrione. Nam tum Euangelio imbutæ ſunt, omnes ferè Occidentis & Septentrionis nationes & inſulæ. *Hoc colligitur è Theatro conuerſionis Gentium Mermannij & alin Hiſtor.*

Martinus Bracarenſis capitula ex Græcorum Synodis collegit Interfuit Hiſpalenſi Concil. 2 *Tom. 2. Concil.*

S Oſualdus Scotorum Rex Faſci. temp. S. Arbogaſtus primus Epiſcopus Argentinenſis, Eutropius Epiſcopus Hiſpaniæ, & S. Reginulpha virgo in Gallia *Plat Sigeb.*

In Scotia & Anglia temporibus Heraclij, Pelagiana hæreſis reuiuiſcebat. *Beda de ratione temporum*

Atrebatenſem prouinciam Chilenus Scotus, à Pharone Epiſcopo Meldenſi miſſus: doctrina & miraculis clarus fidei addixit. *Auent. lib. 23. cap. 17.*

HVMANA.

Saraceni Cęſaræam Paleſtinæ ſeptem annis obſeſſam cępere, & in ea ſeptem Chriſtianorum millia trucidarunt, Syriam denique totam ſibi ſubegerunt. *Æmil. lib. 1. Tyrius lib. 1. cap. 2. Blon. lib. 6. Dec. 2. Sig.*

Contra eorum imperium ſoli Armenij, Iberi, Alani ſeſe & Chriſtianam religionem tuentur.

Anni Mundi.

Secundo anoo Constantis Hierosolymis templum, Homare Mahometis oepote Miramolino, extruere incipiuot. Sed cum subinde structura collaberetur, suasu cuiusdam Iudæi, Crux quæ in templo mootis Olinarum stabat, sublata est: & sic postca coostituit ædificium. *Sophr. ad Sergium Diac. lib.* 21. 4734

Homar in singulis templis orationes fieri præcepit, in mense Ramadan(Martio) & vt mensibus singulis totus Alcoranus legeretur, ordioauit. *Chronicon Saracen.*

Hierosolymis adorans, à Persa interficitur anoo 4. Coostantis. Domini 647. Sigeb. 474t

Manus & pes Mahometis, in templo ab Homar extructo: Hierosolymis adorata sunt. *Æditum in Chron. Ioan. de oppido & Gigas.*

Iudicaël sub an. 645. regem Britonum se primus post Clodouæum magnum appellauit, Dagoberto postea assentiente. Nam eius maiores Comitum titulo fuerant cootenti. *In hist. Franc.*

v CONSTANTEM imp. à Monorbelitarum errore abstrahere oititur, missis aliquot legatis, qui noo modo nihil promouerunt, sed partim carceribus, partim exiliis, partim verberibus excepti sunt.

Quin & Martinus ipse fraude interceptus, lingua maoúque truncatus, in Thraciæ Chersooesum relegatur, vbi interiit. In Africa doctissimus vir Maximus cum duobus discipulis aliísque episcopis, qui Synodo Mooothelitas anathematizáraot, pari supplicio afficiuntur. *Zonar. tom.* 3.

Ita Martinus delatus est Coostantinopolim per Pellurium Imp. Cubicularium. Iodéque quòd noller Paulo Coostantinopolitano Monothelitæ communicare, in Chersonesum deportatus moritus in exilio: vbi multa illic edidisset miracula.

Post mortem etiam claruit miraculis. *Rhegino libro primo, Diac. lib.* 19.

Osualdus Nordimbrorum Anglorum rex Mercios, eorum rege trucidato, fidem Christi suscipere coëgit: Pictos regno Anglorum subdidit. *Sigeb. in Chron.*

Cunctis Britanniæ populis imperat.

Sophronius vltimus Hierosolymorum episcopus nominatus, quod eo pootifice vrbs venerit in Saracenorum potestatem. *Diac. lib.* 18.

Theodiscus Græcus Hispalensis factus archiepiscopus, aliquot S. Isidori libros in odium fidei corrupit: & in Arabicam linguam conuertit. Hinc ab Archiep. depositus ad Arabes se contulit, & eorum sectam amplectitur Cuius facinoris detestandi causa primatus Hispaniæ ab Hispalensi ad Toletanam Ecclesiam transfertur. *Tudes. Vasaus.*

Ex actis Concilij 8. Toletani Comites videntur fuisse maioris dignitatis, quàm duces. Nam sic scribitur. Ella Comes & Dux. Faudila Comes & Dux.

HVMANA.

647. cum Dagoberto mortua est, regnum Franciæ primæ stirpis gloria & magnitudo. Inde enim orta est potentia & authoritas magistrorum palatij, maximè per quendam Ebroinum sub an. 666. palatij præfectum, regibus deinceps pueris vsque ad Pipioum. *Annal. Francorum.*

Azoman siue Attuman à Mahomete quarto regnante, multum Romanum Imperium decreuit, magna Mahometanorum imperio accessiooe facta. *Vasaus in Chron. Hisp.* A suis iste interficitur. *Ibid.*

Saraceni maximam partem Aphricę, & Rhodum cum vicinis insulis classe occupaot, Siciliam vastant, Europam inuadnnt,

Anni Christi.

76.

v *Martyr.* MARTINVS I. Tudertinus, an. 6. mens. 1. dies 26. 646

Vacat, an. 1. m. 2. 653

Patriarchis.

Alexandiæ Petro à Marco Euangelista quinquagesimo & v ltimo.

Antiochiæ Anastasio Iacobita. deinde Macario Monothelita, an. 31.

Constantinopoli Paulo 2. *Monothelita.*

Principibus.

Constante 2. *Heraclij nepote hær. Monothelita Jmp. Zaban Æthiopiæ, deinde Gabel, an.* 21.

AZoman Saracenorum & Persarum Miramolino.

Rothari Ital. R.

Dagoberto deinde Clodouæo 2. *(aliis Ludouico I.) an.* 17. *Franc. Reg.*

Cindasuindo, Hisp. 29.

CONCIL. *Later. epi.* 150. *contra Paulum Const. Theodorum, Cyrum Monothelitas. commendatur ab Agathone in quadam decretali ad sextam Synodum. Plati. Blond.* 9. *dec.* 1.

Tolet. octauum episc. 55. *siue* 59.

Nonum episc. 16.

Decimum episc. 17.

Anni christi.

77.

653 x EVGENIVS I. Rom. an. 2. menſ. 9.

657 Vacat an. 1. menſ. 1. dies. 8.

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelita.

Conſtantinopoli Paulo Monothelita, deinde Pyrrho iterum menſes 4. Petro an. 2. menſes. 3.

Principibus.

Eiſdem Impp. & regnãt.

Azoman Perſarum & Saracenorum Miramolino, deinde Halim filio Abitalif. an. 5.

Gabez Æthiopiæ, an. 21.

CONCIL. *Cabilonenſe 1. in quo prohibitum ne vlla eſſent mancipia in Galliis.*

78.

657 y VITALIANVS Volſcus, an. 14.

671 menſes, 6.

Vacat m. 4. di. 15.

Anni mundi.

dunt, cognito Orientalis & Occidentalis eccleſiæ diſſidio. Rhodi Coloſſum, qui 1350. annos ſteterat, deiiciunt, cuius ære nongentos camelos onerarunt.

Poſtea Cyprum vaſtant, Aradum inſulam inhabitabilem reddunt, in Iſauria, 150. millibus hominum interemptis, quinque millia capiunt. Deinde pacem cum Imp. faciunt in annos duos. *Paul. Diac. Sigeb. Blond. 9. Dec. 1. Sabel. Ennead. 8. lib. 8.*

Anno 650. incipiunt Boëmorum chronica, ac ferè Polonorum. *Dubrauus, Aeneas Syluius, Cromerus.* Poſtquam Alexandria, Antiochia, Hieroſolyma, id eſt, Syria & Ægyptus periiſſent. Nam inde deinceps Orientalium Chriſtianorum hiſtoriæ, erunt obſcuriores: omnia Saracenis illic occupan-
4741 tibus.

x DECREVIT vt epiſcopi carceres haberent, ad delicta clericorum punienda. *Volater. & Suppl. Chron.*

Vir fuit multæ humanitatis erga omnes, & religionis ama-
4745 tor eximius. *Plat. Sabel. Diac. lib. 21.*

Acer contra Impp. & alios Monothelitas. *iidem.*

Cindaſuindus rex Hiſp. reſtaurat Eccleſias per hæreticos tempore Heraclij atauí ſui diſruptas. Andanarſeo nobili Græco in Hiſpaniam migranti, conſanguineam ſuam in vxorem dedit, ex qua Eringius poſtea rex *Vaſæus.*

A ſummo pont. obtinuit, vt primatus Hiſpaniæ pro arbitrio epiſcoporum eſſet, vel Toleti vel Hiſpali, cuius tempore tota Hiſpania ſumma tranquillitate conquieuit. *Lucas Tudenſis.*

Quo tempore Eugenius pontifex creatur, eo Petrus in locum Pauli Monothelitæ in ſolium Conſtantinopolita. ſufficitur.

B. Eugenius Toletanus librum de S. Trinitate & alia ſcribit. Cui in epiſcopatu ſucceſſit S. Alphonſus, qui & Ildephonſus. *Vaſæus.*

HVMANA.

Alpes Cottias & Opitergium, imperio ademit Rotharis Longobardorum rex. *Sigo lib. 2. Ita.*

Clodouæus r. Franc. rex aurum & argentum à Dagoberto patre incruſtatum tecto D. Dionyſij auferens, prætextu famis, ſibi quidem inſaniam ac miſeram mortem. poſteris verò perpetuas calamitates vſque ad regni amiſſionem importauit. *Ann. lib. 4 cap. 41. Continuat. Gregorij Tur.*

Primus regum Franciæ Hieroſolymam profectus fertur religionis ergò, relicta regni procuratione vxori Batildæ Saxonicę, Epiſcopis Rhotomagenſi & Pariſienſi, ac maiori Palatij.

Tum Batildis regina Francorum edixit, ne quis captiuum Chriſtianum venderet, aut vendendum in aliud regnum tranſmitteret. *in eius legenda apud moniales Chelleas.*

Filiis Dagoberti Clodouæo & Sigeberto regnantibus plures Eccleſiæ & monaſteria in Auſtraſia, Francia, Germania fundantur, quàm vnquam alias ſub præcedentibus vel ſequẽtibus regibus. *Franc. hiſt.* cùm contrà in Oriente conſtructa, à Saracenis vaſtarentur, vel in Moſquæa verterentur.

Poſt Azoman quartum à Mahomete, regem Perſarum ſecundum, in Arabum imperio, ſchiſma ſex annorum fuit, In Perſide enim & Arabia vnus regnauit, alter in Ægypto & Syria, vſque ad an. 650. quo Saracenorum potentia iterum in vnum coaluit.

4745 y TOTVM ſtudium huius pontificis fuit in Dei cultu & religione. Quare cantum in Eccleſia ordinauit, ad veterem formam & puritatem cultum Dei reuocauit, organa & in-
4759 ſtrumẽta muſica Eccleſiis adhibuit, fidem & religionem de Deo, de Trinitate, de duabus naturis Chriſti, contra Imp.

hæreticum & Monothelitam defendit, vt Theodoro Const. episcopo monothelita apud Constantem Imp. instante penè sublatus sit. Misit Theodorum & Adrianum in Britanniam ad propaganda ea, quæ per D. Gregorium fuerant cœpta. *Beda lib. 2. de ratione temporum.* Denique totus eius pontificatus fuit sanctissimus, vt etiam testatur Platina, qui alias pronus est ad carpenda Rom. pontificum vitia. Spiritu sancto eludente Luteranos & Caluinistas, qui causantur Ro. sedem anno Christi *666.* qui est plenus numerus Antichristi, & sub hoc pontifice fluxit, in apertam impietatem & regni Antichristianici professionem erupisse, argumentum aliquod captantes attribuendi Apostolico principi, quod de Maomete & Maometanis prædixit D. Ioãnes. An iniquitatis mysterium potuit exprimere Vitalianus, qui totus sanctuari & reformandis Ecclesiis intentus erat, qui sanctissimus ab historicis nominatur, qui apud eosdem regulam ecclesiasticam ac rigorem (vt mos erat) omnibus modis conseruat, qui denique Doctrinam de Trinitate & de Filio Dei eiúsque sanctissima persona atque naturis, cum sui capitis periculo, tuetur ac defendit?

Anni mundi. 4745

Vin' ergo Caluinista impie, qui Vitalianum tam bonum sanctúmque fuisse doles, intelligere, quorsum ille hominis numerus *666.* in Apocalypsi cap. 13. notatus pertineat? Primùm est numerus non annorum Christi, sed hominis (sic enim habet Ioannis litera) nempè numerus est Maometis veri Antichristi, vel certè regni eius fundatoris, qui sic Græcè scriptus, μαομέτις (forma πάεις πάειδος, hic sapientia est, qui habet intellectum computet numerum bestiæ) præfinitè summam hanc absoluit. Deinde vt sit annorum à Christo numerus, quando tu id vis, certè eò tempore, non per Romanum pontificem mysterium iniquitatis in apertum erumpere potuit, qui totus pro Deo diuinísque rebus aduersum Imperatorum & populorum hæreticorum impressiones stabat: sed per Saracenos, siue Maometanos, quos corpus Antichristi conflare docuimus. Tum enim isti magno Vitaliani pontificis gemitu, Siciliam, Cyprum, maris Mediterranei insulas omnes vastabant, Italiæ imminebant, Christi legẽ ex Africa exturbabant, suam impietatem vbique per Asiam & Africam constituebant: in Europam introducere moliebantur. Denique terram sanctam proculcabant, templo Salomonis in suæ sectæ fanum (Mosquedam vocant) verso, magno Christianorum omnium terrore atque scandalo. Cõsule Sophronij ad Sergium epistolam, *P. Diaconum, Sigeb. Blond. Sabellicum, locis superius citatis.* An non hæc tam scelerata Antichristi facinora certa anni circumscriptione multò antè designari merebantur, ne clecti turbaremur, & vos reprobi refutaremini?

[Frustra laboratur in exquirendis nominibus Antichristi, salua tantorum virorum pace. Nam numerus *666.* est numerus bestiæ, id est, imperij, & nominis eius, id est, potentiæ: Nomẽ enim pro potẽtia subinde ponitur. Iste autem annorũ numerus, eò refertur, vt in id tempus post Christum Dominum, cessarit potentia Romanorum, & statutum sit regnum Sanctorum iuxta vaticinium Danielis: vt perspicuè hoc in nostro Apocalypsis commentariolo demonstramus.]

S. Berta abbatissa & martyr. S. Niuardus Archiepiscopus Remensis. *Sigeb.* Elogius Nouionensis, Lampertus Traiectensis, Florentius Argentinensis, Claudius Archiepiscopus in Burgundia, Cæsarius Arelatensis, Theodorus Cantuariensis episcopi sancti & docti. apud Græcos Simon Metaphrastes. 4759

HVMANA.

Constans, cùm Romam transferre imperij sedem studeret,

Anni Christi.

Patriarchis. 657

Antiochiæ Macario Monothelita.

Constantinopoli Thoma 2. an. 18.

Principibus.

Constante 2. Imp. septuagesimo tertio, deinde Constantino 5. Pog. Halim, deinde Albaten filio, an. 6. Moaxia filio Cephan, siue Moaxia Saracenorum & Persarum Miramolino quinto. an. 25.

Gabez Æthiopiæ.

Rodoaldo & post eum Ariperto Ital. Reg.

Clodouæo Franc. rege octauo, Lothario 3. an. 4. & Hilderico 2. an. 14. ex ordine success.

Cindasuindo Hispaniæ vigesimo nono, deinde Recesuindo, an. 12.

CONCILIVM Romanum episcoporum 100.
Bracarense 3. episc. 10.
Anglicanum 1. Sigeb. Bed. 671

Anni Christi.

79.

671 z S. ADEODATVS Romanus monachus, an. 4. menses, 2. dies 5.

675 Vacat mens. 4. dies 20.

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelita.

Constantinopoli Thoma secundo, deinde Ioanne 5. an. 4.

Principibus.

Constantino 4. (iuxta alios 5.) Pogonato, id est, Barbato, an. 17. Imp. septuagesimo quarto.

Moabia siue Mahomete Saracenorum & Persarum Miramolino sexto.

Anni mundi.

ingressus iter incidit in Saracenorum manus: cum quibus infeliciter dimicat vix fuga elapsus, in Siciliam, vbi à quodam satellite suula strangulatur.

Nempe Deus Romam semel Christianorum pontifici (Sic enim loquitur Eus. in chronico) desponsatam: non esse amplius imperij terreni locum, sed sui & Ecclesiastici ostendere voluit.

Annus 660. Saracenis appellatur Alema. i. congregationis, quia tunc eorum potentia in vnum coaluit mortuo Alhatem Halim filio.

A primo anno Clotarij reg. qui fuit Christi 662. vsque ad 750. regnum Franciæ gubernatum est per Ebroinum: & sequentes maiores domus, solo nomine Regis penes filios regum remanente, qui domi morabantur, luxui indulgentes, & semel tantùm in anno visi à populo ad Calend. Maij in conuentu publico Lutetiæ, vbi sedentes in solio, salutabantur, & salutabant, obsequia & dona accipiebant, & aliis rependebant. Denique abhinc reges Francorum vsque ad Pipinum

4759

Caroli Magni patrem per annos ferè 90. è solita fortitudine degenerantes: solo nomine regnarunt: nihil dignum regibus suscipientes. *Sigeb in Chronic.*

4763

Saraceni an. 698. duce Mubania Gizid, expulsis Vandalis & Romanis, Africam occupatunt.

z ADEODATVS siue Theodatus leprosum osculando sanauit. Quod alij Agathoni tribuunt. *Martin. in Chronico* Apparentibus multis tristibus signis in cœlo & aëre, quibus futuri motus, præsertim Turcici, qui cælo Constant secuti sunt, denunciari videbatur, publicas preces fieri quoudie cōstituit. *Sabell. Ennead. 8. lib. 6.*

Vir religione & omne comitate præditus.

Finnanus Lindisfarnensis episc. *Beda lib. 3. histor c. 26.* Vilfridus, qui disputationibus & libris, Anglos induxit ad repudiandam Scotorum consuetudinem, de celebrando Pascha: & Catholicam suscipiendam. *Beda.*

Hildefonsus Toletanus episcopus, S. Eugenij successor, Isidori discipulus rege Recinsuido, Pelagianos & Heluidianos scriptis oppugnat. *Ioan. Mag lib. 16. Gothica historia cap. 21.* Res quoque gestas Gottborum, Vandalorum, Alanorum, Sueuorum ab anno quinto Suintillæ regis, vbi finem fecerat B. Isidorus, vsque ad decimum Flauij Recinsuidi, persequitur. *Michael Carzansa in eius vita.*

HVMANA.

Hildericus Franc. rex à Satellite quodam aulico Bobilone, quem ipse ligatum ad stipitem flagellari præceperat: in venatione, vna cum vxore prægnante pugione est confossus. *Paulus Æmyl. Aimon lib. 4. cap 44.*

Constantinus. 4. à patre in partē imperij suscipitur. Mezentius à militibus, creatus Imp. Constantino interfecto, non multo pòst occiditur, & Constantinus 4. solus imperat, an 17.

Picti coniunctis copiis cum Scotis & Britonibus, se ab Anglorum iugo liberant. *Sigeb.*

Galli passim scholas habuerunt, quas Angli imitati similes apud se multas aperiunt. *Beda lib. 3. cap. 3 hist.* Sigebertus Anglorum Orientalium rex an. 630. paulò ante Cantabrigiæ & aliis regni sui partibus idem cœperat. *Ibid & Polyd li 4. hist. Ang.* Ità à Gallis ad Anglos & Scotos literæ manarunt, non contrà.

Saraceni an. 672. Alexandria soluunt & in Sicilia Syracusas occupant, & diripiunt, Deinde Thraciam pedestri itinere & nauibus ingressi vastant, obsessa etiam Constantinopoli: sed tandem repelluntur, igne marino à Callinico inuento, classibus exustis & 30. millibus eorum cæsis. *Diac. Sigeb.*

In Africam irrumpunt, & 80. millia captiuorum ducunt. *Diac. lib. 19.*

Recesuindus Hisp. Rex pius Catholicæ fidei cultor, sacrarum literarum studiosus. *Isid. Pacens.*

Bamba eius successor religiosissimus, designauit in Taletano concil fines episcopatuum Hispaniæ & Galliæ Gotticæ, multaque notatu digna gessit. *Vasæus.*

Ab eo Hildericus Nemausensis comes, Galliam Gotthicam totam per rebellionem abduxit: & Iudæos in patriam reuocauit. Cui se adiunxit, Francorum & Vasconum auxilijs pecunia redemptis: Paulus quidam Græca origine & perfidia, quem Bamba ad alterum expugnandum miserat. Vterque dedit pœnas, rebellibus ciuitatibus receptis, &c. *Vasæus ex Iuliano Toletano, qui de hac coniuratione librum scripsit.*

* DONNVS schisma Rauennatis ecclesiæ composuit, eámque iampridem contra sedem Apostolicam tumultuantem: obtemperantem reddidit. *Sabel. Ennead. 8. lib. 6.*

Sub eo Synodus Constantinopolitana conuocatur, sub Agathone incipit, sub Leone 2. absoluitur.

Teudius & Pelagius quidam ex Gallia Gotthica, in Hispaniam Heluidij insanum dogma spargunt. *Roderi. Tolet.* Refutantur ab Ildephonso, asserta multis modis D. Virginis puritate: & festis in eius honorem institutis. *Idem Vasæus.*

HVMANA.

An. 676. ducentæ septuaginta naues Arabum, quæ ad Hispaniæ littora appulerant, & maritima omnia fœde vastabant, misso Bambæ exercitu igni conflagrarunt. *Vasæus.*

Misiam Bulgaribus, populis Sarmatiæ, Constant. Imp. bello coactus concedit habitandam, annuo etiam tributo promisso. *Diaco. lib. 19. Rom.* Hinc ab anno. 680. Chronici regnum Bulgarorum ordiuntur.

Mardaitæ contra Saracenorum irruptiones Libanum occupant, ad quos multi captiui, & serui & indigenæ confluunt. *Zon. tom 3. Diac. lib. 19.*

An. 678. Callinicus architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos perfugus, ignem in aquis ardentem, siue marinum, siue Græcum, qui nullo præterquàm aceti liquore extinguitur inuenit. Eo vsi Romani Saracenorum naues exusserunt. *Sigeb. Zon. tom. 3.*

* Sanctitatis nomine celebris, leprosum obuium osculo sanauit. *Plati.*

Nouum Romanæ Ecclesiæ, ærarij officium instituit. *Onuphrius.*

Imperator remisit pecuniam, quæ tyrannicè solebat extorqueri à Rom. pontificibus, pro sui pontificatus confirmatione. *Sigeb.*

Concilium Constantinopolitanum finitur sub Iustiniano Rhinotmeto, collectis 227. episcopis in eius palatio, qui dicebatur Trullus. Ibi recõciliatæ sunt Ecclesia Latina & Græca. Ità tamen, vt Græci, cum Rom. pontificem vniuersalem Papam appellarent & appellandum faterentur, Constantinopolitanum vniuersalem (non quidam Papam, sed) Patriarcham inscribere non desierint. *Ex diuersis, sacris & alius horum temporum epistolis.*

Eius authoritate statutum fuit, vt imagines sacræ Diuorum in templis haberentur, & in aliqua veneratione essent, vt poté quæ imperitioribus, loco essent sacrarum literarum, *Polyd. lib. 6 cap. 13.*

Notat Platina in eo errorem Monothelitarum, magis auctoritate veterum Theologorum: quàm sacræ Scripturæ testimoniis explosum fuisse.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

GabeZ Aethiopiæ, mox Iacob & Dauide fratribus, an. 3.
Grimoaldo Ital. reg.
Hilderico 2. Frãc. reg. 10.
Recesuindo Hispaniæ trigesimo, deinde Bamba an. 10.

CONCIL. *Herudfordianum in Anglia, cum acta apud Bedam lib. 4. cap. 5.*
Toletanum 11. an. 4. Bamba, octodecim annis post decimum.
Bracarense, 3.

80.

4763 * DONNVS *I. siue Domnus, siue Donnio* Rom. 675
4768 an. 5. mens. 5. dies. 10. 680
Vacat mẽs. 2. dies 16.

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelita.
Constãtinopoli Io ãne 5. deinde Cõstantino, an. 2.

Principibus.

Eisdem Impe. & regnãt. Deinde apud Saracenos & Persas Zizit, siue Hirid Moabitæ filius, an. 3.
Arma Æthiopiæ, an. 14. mens. 7. d. 7.

81.

4768 * AGATHO Sicul. monachus, an. 2. 680
menses 6. dies 15.
4772 Vacat an. 1. mens. 5. 684

Patriarchis.

Antiochiæ Macario Monothelita, deinde Theophane, an. 5.
Constantinopoli Theodoro, an. 2. Georgio, an. 2.

Principibus.

Constantino 4. Pogonato Imp. 74.

Octaua

Anni Christi. / *Anni mundi.*

683 *Zizit Saracenorum & Persarum Miramolino, an. 3. Maula 6. mens.* 4772

Arina Æthiopiæ.

Partartio Ital. Reg.

Theodorico an. 14.

Franc. vndecimo.

Bamba Hispaniæ, trigesimo primo, deinde Eringio, an. 7.

CONCIL. *Heldifeldense. Anglicanum 2. contra Monothelitas, cui interfuit Ioannes Abbas iussu Agathonis.*

Romanu 125. contra eosdem. Ido.

Sextum generale concilium Constantinopolitanum 3. Episcoporum 351. vel 289. præsente imp. in Trullo pro duabus voluntatibus in Christo, contra hæresim Monothelitarum: & contra Patriarchas Antiochiæ, Alexandriæ & Cōstantinopolis. Nam nulla protulit decreta nisi ad fidem pertinentia (8. Synod. interprete Anastasio.) Cum in locum Agathonis præfuerunt Ioannes Diaconus, Theodorus & Georgius presbyteri & Ioannes Portuensi Episc. Lib. Conc. Plati. Paul. Diac. lib. 18. In eo damnantur Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Theodorus omnes episc. Constantinop. Macharius, Stephanus, Polychronius, Anastasius.

Conuocatum est sub Domno, cæptum sub Agathone, finitum sub Leone. 2.

82.

a S. LEO 2. Siculus mens. 10.

Vacat mēs. 11. d. 21. 4772

684 *Patriarchis.*

Antiochiæ Theophane.

Constantinopoli Theo- 4774

686 *doro iterum, an. 3.*

Principibus.

Eisdem Impp. & regnāt.

Zizit siue Hirid, deinde Muthar, an. 6. Persarū.

CONCIL. *Toletanum 12. lib. concil. anno. 1. Eringij regis.*

Octaua paschæ anno 681. Iohannes Portuensis Papæ legatus, Constantinopoli coram Imp. & Patriarcha & plebe in templo S. Sophiæ missam Latinè celebrauit. *Beda de rat. temp.*

E Bibliotheca Constantinopolitana, Constantinus patribus in sexto concilio gener. libros antiquorum patrum, quos petebant, deprompsit. *Beda de Rat. temp.* In ea opera DD. Ambrosij, Athanasij, Ioannis Constant. Cyrilli, Augustini, Leonis, Basilij, Gregorij, Dionysij, & Hilarij extitisse: apparet ex actione 8. eiusdem concilij. *Et Antonino Tit. 13. cap. 4. §. 7.* Georgius Diaconus eius erat custos siue chartophylax.

In Rom. Bibliotheca ingens etiam erat librorom multitudo. *Io. Mab. Gotnca hist. lib. 16. cap. 20.*

Cæsarea Persica regina circiter ao. 683. vna cum marito & 40. millibus Persarum Constantinopolim venit: ac baptizata est. *Rhegino lib. 1. Platina. Sabelli. Ennead. 8. lib. 6.*

HVMANA.

Circa hæc tempora ignis ardens, excogitatus dicitur à Callinico architecto Syro, vulgus vocat *Feu Gregeoys*. Hoc igni sob aquam facto naues Saracenicæ, quæ ad Bysantium dimicatum venerant, conflagrarunt. *de quo paulo ante.*

Bulgari gens Scythica Pannoniam & Thraciam inuadentes, post victum Imperatoris exercitum, consensu ipsius magnam Thraciæ partem occupant, rege ipsorum Bathia. *Sigeb. Blond. lib. 9.* cōuertuntur per Cyrillum. *Sabel Ennead. 8. lib. 6.* Primum tum cœpit Bulgarorum nomen celebrari à Bolga fluuio Liuoniæ, non longe à Moscouia. Hinc ab ao. 630. Chronica Bulgarorum ducuntur.

Bamba Hisp. rex Vascones, Nemausenses & Narbonenses & ducem Biterrensem domat & in Gallia res Gotthorum superat & naues Saracenorum 270. ad littus Hispaniæ applicantes partim cepit, partim perdidit. *Ioan. Mag. libro decimo sexto, cap. 22.*

Ei deinde vitam monasticam professo per annos 7. per tyrannidem succedit Eringius, excluso Theodefredo Recesuinthi regis filio iusto ac legitimo hęrede. *Vasæus Chro. Hisp.* Catamen. 1. concilij 12. Toletani Eriogius, dicitur à Bamba electus, antequam se vitæ monasticæ consecraret.

a Ex *EIVS* decreto pallia gratis tribuuntur Archiepiscopis: licet quotidie baptizare: Osculum pacis in missa instituitur. *Plati. Volater. Supplem. Chron. Fasciul. tem.*

Sergiom, qui postea extitit pontifex cum sub diuersis pontificibus sese laudabiliter gessisset: in multis ecclesiasticis officiis, Cardinalem presbyterum Ro. Eccl. constituit, *Anton. Tit. 13. cap. 1. § . 6.*

Græcè & Latinè linguæ fuit peritissimus. Acta synodica sextæ Constantinopolitanæ ex Græco in Latinum vertit, Musices gnarus fuit. Nam Psalmodiam composuit, & Hymnos ad meliorem concentum redegit. *Plat.* Pauperum studiosus. *Idem.*

Sub eo Constantinop. concilium absoluitur. Cui in Decreto Gratiani, vt & septimo etiam Generali aliquot canones attribuuntur, qoi in exemplaribus Græcis non habentur.

S. Iulianus Pomerius episcopus Toletanus, è Iudæis oriūdus. *Ipse lib. 3. contra Iud.*

Bamba Hispaniæ rex habitu religionis & summæ tonsuræ accepto signo, Eringium pro se regem creauit. *cap. 1. Synod. 12. Tolet.*

S. Damianus Ticinensis. *Diac. lib. 18.*

Maildulphus Scotus, qui Græcæ & Latinæ linguæ scholam, apud Anglos aperit.

HVMANA.

Eringius initio regni leges Gotthicas recognouit, & à S. Isidoro institutas nomine suo euulgauit, ne Ecclesiæ nomine forum iudiciale agi videretur. *Lucas Tudensis, Vasæus.*

Quo tempore Muthar regnauit in Perside, Abdala in Ægypto & Arabia an. 2. & Maroan in Syria mens. 9.

b IMPETRAT ab Imper. vt non expectato ipsius vel Exarchi Rauennensis consensu, pontifex Ro. à Clero & populo electus, statim verus Christi Vicarius proclamaretur. *Naucler. Volater. & Suppl. Chron.*

Misit Chilianum in Germaniam, qui primus in Franconia verbum Dei sparsit: abolitis Idolis *Herman. Gigas.*

Magnis sumptibus multa templa restituit. *Honorius in vita eius. Plat.* Eruditionis & Sanctimoniæ nomine commendatur.

Iulianus Toletanus librum responsionis suæ fidei vel suo, vel omnium Hispaniæ præsulum nomine, ad Benedictum 2. mittit: in quo affirmabat tres in Christo substantias, Verbum, corpus & animum, & alia quædam. Quæ cum omnia Benedictus improbasset & Iulianum ad retractandum nuncio adhortatus esset, in conc. 13 Tolerano biennio pòst explicauit, & absolutus est. *Vasæus ex actis Concilij & Roderico Toletano.*

HVMANA.

Maula Arabum rex tertiam partem tributi omnibus remisit, eo sexto mense mortuo regnum Arabum in Maroan & Abdalam diuiditur. Ex qua dissentione per 4. fermè annos, regnum cædibus & bellis deformatur *Vasæus.*

Maroan, vt vires sibi contra riualem compararet, Constantino Pogon in annuum tributum, auri pondo tria millia, seruorum honestorum & equorum totidem pollicetur, quæ per nouem annos soluta sunt. *Idem & Isidorus Pacensis.*

Floret bellica laude Terbellis Bulgarorum dux, cui & Constantinus Heraclij filius & Iustinianus Rhinotmetus tributarij fuerunt. *Suidas in Bulgaris*

Bochanus Turca sub Iustiniano Imper. (hunc puto intelligi) Bosphorum expugnauit *Idem in voce βόσπορος.*

c HIC PONTIFEX iura Ecclesiæ Rom. in episcoporum consecratione: quæ Archiepiscopi sibi passim vsurpauerant, restituit. *Onuphrius.*

Fuit in pauperes valde liberalis, & apud Constantinum obtinuit, vt in Sicilia census, qui non sine onere à subditis exigebatur, penitus remitteretur. Scripsit libellum de Pallij dignitate. *Plat. Honor. Naucl. gene. 23. i.*

Statuit, vt Roma Pont. ab Ostiensi, Portuensi, & Veliterno episcopis in ecclesia Saluatoris ad Lateranum, consecraretur. *Volater.* qui mos durat etiam hodie, cùm antea tantum duceretur ad Cathedram Diui Petri, vt ei paulisper insideret.

Ioan. Bergomensis episcopus, magnę doctrinæ & sanctitatis vir. *Diac. lib. 6. cap. 3. Long.*

Theodoricus consilio Ebroini maioris domus, synodum episcoporum cogit, in qua multos vt indignos priuat episcopatu, alios mittit in perpetuum exilium. *Sigeb.*

HVMANA.

An. 687. Abdala Saracenorum rex moritur, aut saltem regno expellitur. Iam Maroan fuerat eiectus ab Arabibus, offensis annuo tributo, quod Pogonato pollicitus fuerat *Vasæus.*

Anni Mundi		Anni Christi
	83.	
4774	b S. BENEDICTVS 2. Rom. mens. 10. dies 12.	686
4775	Vacat m. 2. di. 15.	687

Patriarchis.

Antiochiæ Alexandro 2. an. 16.

Constantinopoli Theodoro, iterum deinde Paulo 3. an. 7.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Muthar, deinde Maruam & Abdala simul Saracenorum & Persarum Miramolinis.

CONC. *Gallicanum. Sig.*

Anni Mundi		Anni Christi
	84.	
4775	c IOANNES 5. Antiochenus. an. 1.	687
4776	Vacat mens. 2. di. 19	688

Patriarchis.

Antiochiæ Alexandro secundo.

Constantinopoli Paulo tertio.

Principibus.

Eisdem Imp. & regnant. & Iustinian. 2. (iuxta alios 3) Iuniore an. 10. cogno. Rhinotmeto, ab amputato naso septuagesimo quinto.

CONCIL. *Toletanum 13. an 4. Eringij.*

Habdimelech

Ann. Christi.

Schisma 6.
PETRVS Archipresbyter Ro. ecclesiæ, sedit aliquot dies in schismate cõtra Theodorum Papam creatum: sed vtroque exacto suffectus est Papa Conon.

85.

688 * CONON, siue CVNO, Thrax, ob vitæ probitatem dictus Angelic. Sab. Enn. 8. lib. 6. menses, 11. dies, 3.

689 Vacat m. 2. di. 23.

Patriarchis.
Antiochiæ Alexãdro 2.
Constãtinopoli Paulo 3.
Principibus.
Eisdem Impp. & regn.

Abdemelec Saracenorum & Persarum Miramol. an. 20.
Arma Æthiopiæ.

Eringio Hispaniæ trigesimo secundo.
CONCIL. *Tolet. 14. episc. 57.*

Schisma 7.
THEODORVS R. E. presbyter contra Paschalem R. E. Archidiaconum creatũ PP. sedit dies aliquot, vtrisque pulsis creatus est Sergius.

86.

689 d S. SERGIVS patria Antiochenus, an. 13. mens. 8. dies 23.

702 Vacat mẽs. 1. dies. 20.

Anni mundi.

Habdimelech Arabum siue Sar. rex pace cum Iustiniano in 10. annos confirmata, contra Mustar in Perside & Saidũ in Mesopotamia an. 687. bellum gerit, & illis interfectis recuperat Persidem, deinde Mesopotamiam, Armeniam, Hircaniam. *Diac. 19. Beda de ratione temp.*

Facta cum Saracenis pace Africa à Iustinia. recuperatur. *Ibidem.*

Iustin. anno septimo pacem soluit, adiunctis. 30. Slauorum millibus cum duce Nebulo, & primo congressu vincit: sed Slauorum duce pecunia corrupto, qui ad Arabas cum 20. millibus transfugerat, postea vincitur vnde reliquos vna cum liberis & vxoribus præcipites agit in mare, in Nicomediæ finibus. *Ibid.*

Sabbis patritius cognita Romanorum clade, Armeniam Arabibus tradit, quibus etiam interior Persis, nomine Cerasa, subiicitur. anno Iustiniani 8. *Ibid.*

Apud Francos bella contra Austrasiorum Regulos, Martinum & Pipinum incentore Ebroino, Theodorico rege, in quibus primũ enitere cæpit nomen Carolorum, quos poste-
4776 riore sęculo reges & Impp. Francia habuit. *Blond. lib. 16. Dec. 1.*

Pipinus à Theodorico lacessitus, collecta Francorum exulum manu, vicit, & Maior domus per totam Franciam constituitur. *Trithem. Æmilius.*

* CONON Pap. moriturus Clero & singulis vrbis monasteriis & sacris ædibus legauit pecuniam, quam coacervarat. *Naucler. Gener. 23.*

4777 Impetrauit vt Brutij, Lucani & Siculi multis oneribus leuarentur. *Plat.*

Tempore Theodati pontif. in clerum Romanum conscribitur. Deinde ob doctrinam & virtutem, S. Susannæ presbyter cum titulo eius loci creatur: florente Beda ob religionem & sanctitatem Venerabili.

Gotbertus fertur fuisse primus princeps Christianus in Germania, & baptisatus à S. Chiliano, qui propterea vna cum Ditomanno & Colomanno piis sacerdotibus transfossus est, per cognatos Gotberti. Conon Papa hos in Germaniam miserat. *Sigeb.*

Vuesphali hoc quoque tempore fidem amplectuntur, docentibus Eualdo Albo & Eualdo Nigro, tandem martyribus, *Fasciculus temp.*

Andoenus Archiepisc. Rhotomagensis, miraculis claret. Scripsit librum de anima Dagoberti regis Francorum. Moritur, an. 690. *Vinc. lib. 23. 84. Trith. de Franc.*

HVMANA.

690. Abdemelec siue Abimelec filius Muruam occisis Muthar & aliis tyrannis solus regnauit, an. 16. cum antea in Syria regnasset 21. an.

Leontius imperium inuadit, an. 3. quo expulso Tyberius 3. ab exercitu eligitur, mens. 7. sed paulò pòst Iustinianus restituitur, an. 6. duobus istis è medio sublatis.

d Hic PP. Quatuor festis Annunciationis, & Hypapantæ Domini, Natiuitatis, & Assumptionis Beatæ Mariæ virginis, letanias assignauit, & statuit, vt inter communicandũ, Agnus Dei &c. cantaretur à Clero. *Sigeb. in Chron.*

4777 In Sacrario magnam portionem ligni Dominicæ crucis reperit, quæ in Basilicam Constantinianam trãslata, adorari cœpit. *Regino lib. 1.*

Rauennatis exarchi suppetiis, sese contra Zachariam pro-
4790 tospatarium, à Iustiniano missum, tuetur. *Diac. lib. 6. cap. 4. de Longob.*

Bella ciuilia inter Longobardorum principes. *Blond. lib. 10. dec. 1.*

Anni mundi. 4777

Saxonnm quidam fidem Christi suscipiunt. *Plat.* Nempe insula Vecta, quæ sita est contra medium Australium Saxorum & Geuissorum interposito Pelago, cum Cedualda Geuissorum tege, qui quartam partem regionis eius sacerdotibus tradidit. *Beda lib. 5 cap. 7. hist. Eccl.*

Sergius eum Romam profectum baptizauit. *Ibid.* vbi moriens omnes suas opes in diuinum vsum testamento erogauit. *Bonfin lib. 8.*

Misit Vuillibrodum, ad Frisonum gentem conuertendam. *Plat.* alios ad Anglosaxones. *Idem.*

Enaldus Albus & Niger apostoli Saxonnm, in Saxoniam proficiscentes altare portatile, aliaque vasula semper secum tulerunt. *Ibid. cap. 11.*

Gotthi anno 693. ab Arianismo liberati, ad veram ecclesiam reuertuntur. *Sigeb.*

Adelhelmus Anglicus scribit varia, & epistola ad Etheruntum Occidentalium Anglorum regem Anglos reprehendit, quòd non imitarentur Romanam de Paschate celebrando consuetudinem.

Cedualda siue Codialdus Saxnnum rex, Romæ moriens, omnes suas fortunas in diuinum ex vsum testamēto erogauit. *Bonfin lib. 8.*

Pipinus Rabadum Phrysiorum ducem vicit & Villebrodum genti episcopum dedit, an. 694. *Sigeb.*

Iudęi, qui in Hispania superioribus regum temporibus baptizati fuerant, an 694. non solum Christianismum maculant, sed & contra regem Egicam regnúmque conspirant, vnde omnibus suis rebus nudantur, cum vxoribus & filiis per cunctas Hispaniarum prouincias disperguntur, & seruituti perpetuæ subiiciuntur. *E Conc. 17. Tol. cap. 8.*

Liberi eorum à septimo anno nutriendi Christianis traduntur: & in matrimonium dantur, ne infidelium patrum semitas iterare possent. *Ibid.*

HVMANA.

Egica rex cum Francis, varia victoria pugnat. *Lucas Tudensis.*

Iustinianus cum patriarcham & alios ciues Constantinopolitanos trucidari mandasset, à Leontio per insidias captus, naso priuatur, & ad Chersonam relegatur, cum an. imperasset 10; *Diac. lib. 19. an. 696. Sigeb.* in hoc Heraclij progenies defecit. *Pomponius Laetus.*

Successit Leontius, an. 3. quo tempore Africa, quæ sub Imperatorum Orientis iure, à Iustiniano magno, capto Vandalorum rege Gilimere, & Vandalis ad internecionem cæsis: omnis imperio Orientali restituta fuerat, ab Arabibus Saracenis eripitur: & ab eis ad nostra vsque tempora, in plures regulos distincta possidetur. *Onuph. in Rom. imperio.*

Exercitus à Leontio deficit & Absimarum Imp. designat, qui Leontium, Constantinopoli per proditionem occupata, naso priuat & in monasterium concludit. *Ibid. Zon. tom. tertio.*

4790

Anni Christi. 689

Patriarchis.

Antiochiæ Alexandro 2.

Constantinopoli Paulo tertio, deinde Callinico, an. 12.

Principibus.

Iustiniano 2. vsque ad Leonem 2. siue Leontiū Imp. an. 3.

Abdemeleef. Murnā Saracenorum & Pers. Miramalino. an. 16.

Arma Æthiopiæ, mox Zittahana, an. 12.

Partaritho Ital. R.

Theodorico Francorū vndecimo, Clodoueo 3. (siue iuxta alios Ludouico 2.) an. 4. & Hildeberto, an. 18. per successionem.

Hispaniæ Egica, an. 15.

An. 684. Conc. Tolet. 15. episcoporum. 61.

An. 693. Toletanum 16. 694. Toletanum 17.

702

Anni christi.

702 ANNVS *Dom. DCC. quo Arabes incipiunt inhiare Hispaniæ & Occidentalibus Europæ regnis, donec intra 12. aut. 14. annos traiecto freto Gaditano eam ferè totam subiicerent: illic diu regnantes, regia sede nunc Cordubæ, nunc Toleti constituta.*

SEPTIMO *sæculo continuata est doctrina ab hæreticis impugnata.* Missa *Seueri Alexandrini, Isidori, libro de diuinis officiis, Moxarabum, Ioannis Cæsaraugustani de Ecclesiasticis officiis.* Veritas Eucharistiæ, sacrificiũ, Transubstãtiatio. *Cæsarius hom. 5. Isidorus de Officiis, citato August. lib. 6. Originum, cap. 18. Seuerus Alex. patriarcha in Liturgia* Primam iustificationem esse ex mera gratia *Concilia Toletana 6. 7. &c. huius Centenarij. Cæs. hom. 38.* Iustificationem conseruari, & augeri bonis operibus. *Cæs. hom. 2. 4. 12. 15. 16. 18. 23. 26. 34. 35. 38. Isidor. lib. 2. de summo bono c. 2. & 5. lib. de Numero tract. de tribus. Adelmus epist. ad Geruntium reg. Conc. 4. Tolet. c. 5.* Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *Conc. Tolet. 4. c. 5. Cõ. Tolet. 11. & 12. Isidor. de sũmo bono c. 23. l. 6. Originũ, siue Etymol. c. 18. Seuerus Alex. de ritibus* Baptismi *& sacræ Synaxis.* Claues, Absolutio. *Isid. lib. 6. Etym. & alib.* Confirmatio, Chrisma & alia sacramenta. *in precibus siue rituali S. Seueri Alex. Isidor. lib. 6. Orig. siue Etym. c. 18.* Preces pro mortuis, Purgatorium. *Isid. lib. de officiis, Sacrificium pro defunctis ab Apostolis primo traditum demonstrat: illic dimittenda esse peccata & purgatorio igne purganda. Ioan. Eleemosynarius apud Vincentium lib. 22. c. 110. Missa Moxarabum. Cæsarius Arel. lib. 1. & 1 co. 3. prolixè Simon Metaphrastes in historiis Sanctorum. Seuerus Alex. in Liturgia & aliis eius precibus. Iulianus Toletanus li. 1. Prognosticon, c. 20. 21. & lib. 2. c. 10. 19. 20. 21. 22.* Pœnitentia & eius partes. *Cæs. homil. 1. 6. &c. Isidor. lib. 2. de summo bon. cap. 13. & lib. 6. Ori. cap. 18. Cabillonense conc. c. 8. &c.* Inuocatio & auxilia Sanctorum *Missa Moxarabum. Liturgia S. Seueri Patriarchæ. Simon Metaph. in Sanctorum hist. Ildelphonsus de virgine. Concil. Cabillonense Constantinus Imp. tom. 2. conc. pa. 402. Isid. de officiis & passim alibi.* Imagines *in sexta Synodo œcumenica, an. 682. Constantinopoli habita, citante Polyd. Virg. lib. 6. c. 13. è quibus item reliquorum capitum fidei confirmatio prolixè deduci potest. Cætera iidem & cæteri huius seculi scriptores prolixè confirmant, vt satius sit lectores ad eorum opera remittere. De quo contra se testimonium ferunt Centuriatores cent. 7. cap. 2. de loco & propagatione Eccles. col. 23. sparsim, cap. 3. de Persecutione & tranquillitate Eccles. sparsim col. 45. c. 4. de Doctrina, ex professo col. 108, quæ hanc continet inscriptionem, Inclinatio Doctrinæ complectens peculiares & incommodas opiniones, stipulas & errores doctorum & col. seqq. cap. 5. de hæresibus sparsim col. 121. prout ipsi sunt cordi. Per totum cap. 6 de ceremoniis & ritibus Ecclesiæ col. 133. & seqq. Per totum cap. 7. de Politia & Gubernatione Eccles. cap. 8. de Schismatibus, cap. 9. de Synodis col. 251. per totũ ferè cap. 10. de doctoribus col. 465. & seqq. sparsim de martyribus, de Miraculis. Huc facit, quòd ex instituto multi hac tempestate scripserunt de hæresibus, item contra Tetraditas, Mahometem, Lampetianos, Iconomachos, & alios, quorum erroribus isti imbuuntur. Adde totius huius centuriæ Synodos. nam hæ contra istos planè militant. Adde & historicos. Nam etiam hi cursum Eccles. secundum nos tunc fuisse declarant.*

403

e QVIDAM scribunt hunc Martyrio obiisse. *Fascicul. temp.* Multo ære, ab Hisulpho Beneuentorum duce, abductos plurimos Christianos è Campania redemit. *Regino lib 1.*

Palmerius in Chron. inter hunc & Sergium, collocat Leonem quendam Pontificem Rom.

Anno 702. mortuo Alexandro secundo sedes Antiochiæ vacat an. 40. Saracenis comitia prohibentibus vsque ad 742.

Haymo & Strabus fratres doctissimi. *Sigeb. Vlat.* qui & Bedæ fratres habiti sunt. *Volater.* Tritbemius eos facit recentiores, annis multis.

Beda Chronica scripsit ab orbe cond. ad an. 700. vsque.

Monachorum institutor factus, multos post se reliquit doctissimos discipulos, qui docendi ad tempus tenuerunt officium. Nam hinc deinceps laudabilis illa in Anglia cœpta consuetudo, in singulis penè monasteriis per alias prouincias fuit, habere scholas: quibus non sæculares homines, sed Monachi moribus & conditione præficiebantur ornatissimi, vel de alio monasterio euocati quando aptus domi non habebatur: qui non solùm in diuinis literis, verum etiam in humanis & sæcularibus eruditissimi haberentur. Sic Sigebertus Gemblacensis monachus, multo tempore in cœnobij Sancti Vincentij Metensi monachorum præceptor, sic Strabus monachus Fuldensis in Hirsfeldio, Notgerus S. Galli in Strabulano, Albinus monachus Anglicus in Fulda, Milo S. Amandi in Corbeia. *Trithemius in chro. Hirsaug.*

704. Frisij bello à Pipino sentore, cum Rabodo eorum rege subacti: cùm adhuc idololatræ essent, christianos sacerdotes audire coacti sunt.

Valafridus carmine & prosa illustris. *Trithem. Hedio. lib. 6. ca. 22 hist. Ecclesiast.* Benedictus Biscopius. Egbertus *Sigeb.*

HVMANA.

Primus dux Venetorum sub Absimaro an. 703. electus est Paulus Anazar Heracliensis, anno ab vrbe cond. 252. Christophori Gradensis consilio & suasu. *Sabel. Ennead. 8. libro 7.*

Egica Vitisam filium in Galliciæ oppido residere voluit, quasi esset Sueuorum rex, ipse verò Gottborum. *Vasæus, Lucas Tudensis.*

f CELEBRATVR ædificandi, sacrandi, & ornandi templa & cœmeteria studio.

Aritbbertus Rex Longobardorum, Alpes Cottias iam dudum collatas vsque ad Genuam S. R. E. sed multis annis à Longobardis rege Rothari occupatas, huic pontifici restituit: diplomate aureis literis scripto *Gaul. Nang. Blond. 10. dec. 1. Beda, qui ista viuebat ætate, lib. de rat temp.*

Saracenorum. 200. millia cæduntur in Syria, ab Heraclio Absimari Imp. fratre. *Sabell. Ennead. 8. lib. 7. Diacon. lib. 20.*

HVMANA.

Ægyptij sub Tyberio ab imperio recedunt, & regem, qui Caliph dictus est, eligunt. *Gasiarus in epitome.* Sara-

ceni

Anni mundi | Anni Christi

OCTAVVM SÆCVLVM.

87.

e M. IOANNES 6.

4790 Græcus an. 3. mens. 3.

Vacat m. 1. di. 19. 702

4793

Patriarchis. 705

Antiochiæ sede vacante an. 40.

Constantinopoli Callinico.

Principibus.

Absimaro, Tiberio 3. an. 7. Imp. septuagesimo septimo.

Abdemelec Persarum & Saracenorum Miramolino.

Iacob Æthiopiæ an. 4.

Chuniberto Ital. Reg.

Hildeberto Frãc. R. decimo tertio.

Egica Hisp. trigesimo tertio, deinde Vitisa an. 7.

88

4793 f IOANNES 7. Græcus an. 2. 705

4759 mens. 7. di. 17. 707

Vacat m. 3.

Patriarchis.

Antiochiæ vacãte sede.

Constantinopoli Callinico, deinde Cyro. an. 6.

Anni Christi.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnãt.

Abdemelec Saracenorũ & Persarum Miramolino, deinde Vlich. an. 7.

Hispaniæ Vitisa. an. 7.

89.

707 * SISINIUS siue Zo-
simus, siue Sosinus, si-
ue Sigenius Antio-
707 chenus Syrus, dies 20.

Vacat m. 1. d. 18.

Patriarchis.

Antiochiæ vacante sede.

Constantinopoli Cyro.

Principibus.

Iustiniano 2. imperium recuperante an. 6.

Iacob Æthiopię.

Anni mundi.

ceni Lybiam & Africam planè occupant, cùm à Bellisario primis Iustiniani ducere recuperata, Vandalis expulsis, annis 170. Romano impèrio paruisset.. *Plat in Ioanne sexto.* Paulò pòst sub Iustiniano. 2. Arabum principes Vlid Syriam, Masalmas Tyrannium vrbem, Abas Romaniæ multa oppida, Mucta Ciliciæ vrbes expugnant. *Diac. lib.* 20.

Iulianus Tingitanæ Mauritaniæ præfectus ob stupratam filiam à Roderico Hispaniæ rege, Saracenos in Hispanias immittit. *Io. Gotthus li.* 16. *c.* 27. Qui paulò post Rodericum cum filio occident, vtrimque. 70000. hominum intereuntibus. Regnum autem illic instituent diuisum in tria Cordubanum, Hispalense & Cartaginense nonum: ibique Vuestgotthorum regnum extirpabunt, (cùm ante 346. ab Hunnis ex Scythia eiecti ibi an. 256. dominati essent,) Leonis Imp. tertio Christi 720. *Ibid. & Sigeb.*

Remansit Vuesgothis Aquitania, sed post decem annos inde per Carolum Martellum expulsi sunt.

Astures & Cantabri, in Gallicia, vt olim contra Gotthos, ita nunc quoque contra Saracenos se tutati sunt, nouo rege creato Pelagio. *Ritius de reg. Hisp.*

Ita Saraceni, dum Impp. & principes Christiani intestinis bellis inter se pugnant, Africam & totam Hispaniam (exceptis solis Cantabris & Asturibus) quam circiter 800. an. tenuerunt, duce Adimara, occuparunt. *Naucl. Blond lib.* 10. *Dec.* 1. *Æmil. lib.* 1. *Plat. in Ioanne* 6. Sigebertus id accidisse ait, sub Greg. 2. Eam calamitatem Beda prædixit & versu deplo-
4795 rauit, reges Christianos principésque adhortatus ad bellum, contra istos Dei hostes suscipiendum. Prædicens etiam Romani imperij imminentem ruinam, & Saracenorum in Gallias irruptionem. *Platin.*

4795 * VITISA REX Hisp. flagitiosus pontifices veritus, ne ob suas libidines & stupra populum à se abalienarent censuris ecclesiasticis, edixit: vt quot quisque sacerdotum vellet aut posset, vxores vel concubinas domi aleret, néve constitutionibus pontificiis obtemperaret. *Vasæus è Luca Tudensi, & Roderico Tolet.*

Per speciem pacis omnes ciuitates Hispaniæ præter Toletum, Legionem & Africam muris nudauit, metum alicuius rebellionis conscientia suggerente. *Idem.*

Ecclesiarum priuilegia & prærogatiuas violat, Iudæos reuocat, & eos maioribus immunitatibus, quam quibus Ecclesia gaudere solet, donat. *Idem.* His gradibus deuolutum est regnum ad Saracenos. à Roderico regno orbatus, Cordubæ miseram vitam traxit. *Idem.*

Saraceni siue Arabes in Armeniam sese magnis copiis infuderunt. Iustiniano aliquoties fœdera rumpente, magnam stragem inter Christianos ediderunt.

Damasci quoque Vlid rex Arabum, Christianorum templum diripuit, & vetuit in posterum scribi codices Græcis literis, sed tantum Arabicis. *Diac. lib.* 20 *rerum Rom.*

Picti ad Catholicam Paschatis obseruationem, sub Naithano rege adducuntur. an. 709. *Sigeb. & Bed. lib.* 5. *hist. c.* 22.

Denique per hoc sæculum, fides proficit & deficit, pro diuersitate locorum. Iam Ægyptus & Africa à Saracenis vastatæ sunt, & ecce quasi fides volasset, ad populum paganum peruenit. *Fascic. temp.* Nam regiones & insulæ Europæ & Asiæ boreales, vt audies, religione imbui latè incipiunt.

HUMANA.

In angulo Italiæ circa forum Iulium, Istri seu Slaui incursiones an. 706. faciunt. *Sigeb. Sabel. Ennead.* 8. *lib.* 7. A Pẽnone duce Foroiuliano tandem vincuntur, & postea pax cum eis

agitatur. *Diac lib.6.Long. c. 3.* *Anno mundi*

Iustinianus adiutus Bulgaris imperinm recuperauit. Leontium truncatis naribus in mnnasterium inclusum, & Absimarum per forum vinctos duci iussit: & prostratis coram se colla calcauit, deinde eis capita præcidit. *Zon.* 4795

g Hic PP. statvit ne populus Romanus Philippici hæretici Imperatoris nomen, aut chartam, aut figuram de more susciperet Vnde nec eius effigies in ecclesiam introducta est, nec nomen ad Missarum solennia prolatum *Diac.lib. 18. Bed. de temp. Zona tom. 3.* Liberalis in pauperes fuit & in fame trienni Romæ infinitos aluit. *Sigeb.* 4802.

Iustinianus Imper. de peccatis suis pœnitentiam agens, Constantinum Rom. Pontificem in Nicodemiam ad se vocans, honorificè suscepit ac remisit, quem prostratus humi pro suis peccatis intercedere rogans, absolutionem & communionem cōsecutus (*Beda de ratione temp.*) eius pedes primus Imperatorum exosculatur, & cuncta Rom. Eccle. priuilegia renouat. *Diac. lib. 18. Plat. Blond. lib 10. Dec. 1. Æmil. lib. 2. Supplem. Chron.* Volumen quod contra Romanæ ecclesiæ ritum scripserat ad Ioan. pontif. corrigendum vel etiam delendum destinauit. *Sigon. lib. 2. Italia.* Constantino pont. cuncta Ecclesiæ priuilegia & donata renouauit. *Bed. lib. a. de Rat temp. Regino lib. 2.*

Hvmana.

Iulianus Roderici præfectus in Tingitana prouincia, vt se de rege vindicaret, quod ipsius filiam vitiasset, Saracenos ex Africa euocat, qui eam nuper post subactam Aegyptum occupauerant. *Ioan. Mag Vlt lib c. 30.*

An. 708 iuxta Rodericum Toletan. iuxta alios. 713. Muza Africæ præfectus iussus ab Vlicb Saracenorum & Pers. Imperatore (Miramolinum ipsi vocant) 12. millia Saracenorum Iuliano dat, duce Tarif Strabone, qui Hispalim muris nudatam, & aliquot vrbes diripit, simul cum tota Bætica & Lusitania, Paulò pòst dum alij affluunt & per octo dies esset pugnatum, vniuersa Gotthorum nobilitas cecidit, & tota Hispania in ditionem Saracenorum venit ad Pyrenæum vsque, præter Astures & Cantabros. i. Gallitiam. *Vasæus. Paul. Æmilius* biennij spatio. Quo bello ceciderunt vtrinque. 700. hominum millia. *Ibid. Ioan. Mag. qui & post an. 714 contigisse ista scribit.*

Bellazim Muzæ filium illic regem præficiunt, diúque regnant regia sede nunc Cordubæ, nunc Toleti constituta.

Tria paulò post constituunt regna. Primum Cordubæ, alterum Hispali, Tertium apud nouam Carthaginem, vsque ad Ferdinandum tertium, qui an. 1216. Toleto, Corduba, multísque aliis recuperatis Saracenos in Bæticam compulit. i. Granatam & Malacam, quæ prius sub Cordubæ regno fuerant. Vnde etiam eiiciuntur an. 1492 à Ferdinando vltimo. *Ibid. Ioan Magnus.*

Iulianus Barbaris proditionem laudantibus, non proditorem miseram mortem in vinculis obiit: vxore eius lapidibus obruta & filio è turri Septemsi præcipitato. *Vasæus è Ferd. Nanio.*

b Blondvs nominat hic Stephanum quendam 2 Sed eruditè refutatur à Nauclero gener. 24. conuenienter Bedæ, Diacono, Adoni, Sigeberto & act. 1. Nicenæ secundę.

Instituit, in Quadragesima feria quinta ieiunium & missarum solennitas fieret. *Sigeb.*

Sub Sergio Papa Romanæ Biblintbecæ fuerat custos. *lib. Pontif.* Vtraque lingua eruditus. Quin & aliquot libros

90.

g Constantinvs *Anno Christi.*

Syrus an. 7. di. 20. 707

vacat m. 2. di. 10.

714

Patriarchis.

Antiochiæ vacante sede.

Constantinopoli Cyro, deinde Ioāne sexto Monothelita & Iconomacho an. 2. mens. 6.

Principibus.

Iustiniano 2. septuagesimo septimo. Philippo seu Philippico Bardanio, siue Bardesane Monothelita, & Iconomacho an. 2. Imp. septuagesimo octauo.

Vlid. Saracenorum & Persarum. an. 9.

Iacob Æthiopiæ, deinde Constantino. an. 28.

Ariberto Ital. Reg.

Hildeberto Franc. rege decimo tertio, & postea Clodoueo 4.

Roderico Gotthorum regum in Hispania postremo & trigesimo quarto an. 4.

Concil. Romanum pro imaginibus retinendis contra Philippicum primum Imperatorē Iconomachum, qui & excommunicatur Abbas Vperg.

Anni Christi.

91

714 h GREGORIVS 2. Romanus an. 16.

730 mens. 9. dies: 11.

Vacat m. 1.

Patriarchis:

Antiochiæ sede vacăte

Constantinopoli Ioanne sexto Monothelita & Iconomacho, deinde Germano confessore an. 14. mens. 5. di. 7.

Principibus.

Philippico Bardanio septuagesimo octauo.

Anni mundi.

scripsit.

A liberalitate in tepataodis publicis ædificiis, mœnibus, & templis, à castitate, sapientia, sanctitate commendatur. *Marianus. Bergomens. & alij.*

Ecclesiasticorum dogmatum fortissimus ptopugnator. Eius tempore Tyberis se pet vrbem iofudit magoa eius peroicie. Extant aliqoot eius epistolæ ad Thuringos, Saxooes, Germanos, qui proptet paganos fidem deseruerant.

Leoni. 3. Imp. factas imagines tollenti Italicum Imperium, quod de Longobardis superarat, eripuit an. 729.

4802 Orientalibus destitutus auxiliis, à Carolo Martello Pipini iunioris postea tegis patre, opê contra Longobardos Romam vexantes obtinuit. Quæ res semel cœpta, cum Longobardici regni excidio finut. *Anastas. Biblioth. Diac. lib. 6. c. 11 & 13.*

4818 Germaoo Constan tioopolitano Græcè scripsit de processione Spiritus sancti è Filio, eam comprobans ex Ambrosij, Augustiui, Hieronymi & aliorum Latioorum patrum mooumeotis. Quasi erroris per Photium deioceps io apertum erupturi semeo, tunc aliquod esset in Græcia. Vt etiam è Damasceno, qni huius Germani collega fuit, colligi potest lib. 1. Orthod.

Gnosimachi oon modo ptofanam, sed & diuioam omnem etuditiooem superuacaneam esse doceot. *Damas. libro de hæres.*

Artemius Imp. Romano pontifici pet literas & legatos denuntiauit, se Catholicam fidem & sextæ Synodi decreta amplecti. *Diac. lib. 20. Rom.*

Getmaoum ptæsulem Cizici, Constantinopolim transferri ptocurauit. *Ibidem.*

Post imperium trium aooorum sacris initiatut.

Theodosius cum anoum vnum imperasset, Leooi Isauro volens cessit.

Leo Imp. cum duobus consecutis Cooft. Coprooymo & Leooe Iuniore, saoctis imaginibus bellum indixit, vode tristes turbæ in Ecclesia exortæ soot. Nam Oecumenicum professorem io Constaotioopolitaoo collegio, cum duodecim collegis, quòd oollent approbare suam seotentiam de delendis imaginibus, voà cum libris oouctu igoi subiectis combussit. *Zon. to. 3.* Et multos clericos & laicos afflixit. *Diac. lib. 21. Rom.*

Bezer patricius, qui Leonem inflammauerat, vt cootra imagioum propugnarores sæuiret, ab Artabasdi exercitu hasta traiicitur. *Diac. lib. 22. Rom.*

Gtegorius ergo poot. Leooem anathemate ferit, mooet omnes orthodoxos oe eius maodato pareant, vectigalia Italos ei date vetat icto cum Fraocis fœdere. Ira deserto Imperatore ob peruersam illius opinionem, pacem cum Francis fecit, cùm priùs sæpe dedisset operam vt eum pet literas ab odio Dei reuocaret. *Zon. tom. 3.*

Germania ioferior prædicaoonibus S. Bonifacij (vulgò Vvinefrit) missi à Pootificè Rom. fidem Christi recipit: & ille Booifacius fit primus Archiepisc. Mogûtinus. *Plat. Sigeb. Sabel. Ennead. 8. lib. 7.*

Quidam Syrus multos Iudæorum seduxit, dum se Christum falsò assereret, an. 722. *Plat. Diac. lib. 21.*

Vvestphalia & Phrisia regiones per S. Vvilibrordum auspiciis Martelli fidem Christi suscipiunt. *Sabel. Ennead. 8.*

Philippicus Imp. ob hæresim & persecutionem Orthodoxorum, breuitate Imperij & cæcitate multatus est. *Diac. lib. 20. Zon. Tom. 3.* Factus Imperator ab exercitu adoersus Chersonem, qui à Iostiniano defecerat, misso: Iustinianum & eius filium Tyberium ab ara abstractos interfecit.

Quidam Tyberius in Tuscia se imperatorem venditat, sed Greg. 2 missis copiis eum occidit, & caput Constantinopolim mittit. *liber Pontif.* — *Anni mundi.*

HVMANA.

4802.

Saxones duce Cerditio circa hoc tempus in Britanniam, quæ postea Anglia dicta est, veniunt. *Gassarus in Epitome.*

Terram Matuariorum deuastant. *Ado. ætate 6.*

In Romano Imperio apud Constantinopolim Imperatores quidem erant, sed ipsi intestinis pariter, & externis, præsertim Saracenicis bellis attriti, parũ valebant. Quare in Italia depositis Exarchi magistratibus singulæ ferè ciuitates sibi proprios duces crearũt: atq; ita sub decẽ dynastis Exarchatus durauit an. 175. *Sabel 8 lib. 5. Blon. lib. 1. Dec 2. Platina. 170 sub Stephano.* Hinc deinceps multa & diuturna Italorum inter se & cum Græcis bella, vsque ad Pipinum & Carolum.

Sic etiam in Francia reges erant, sed parum auctoritatis in administratione regni habebant. *Vsperg. in Chronico. Otho Phrising. lib. 5. c. 16.* Eam vehementer afflixerunt bella Caroli Martelli, cum regibus Francorum Raginfredo & Chilperico, & Saracenis ab iis in auxilium accersitis. *Ado ætate 6.* Ab an. 718. ad 739. *Sigeb.*

Annis 718. 719. 720. Saraceni in Thraciam duce Zulemone cum classe 300. nauium traiiciunt. *Sabell. Enn 8 lib 7.* aut octingentarum, *Diaco. 21.* aut mille. *Blond. lib. 1. Decad. 10.* aut trium millium, *Cuspinia.*

Masalmas etiam cum exercitu per Abydum irrumpit, & postea Gizid ex Africa naues 360. adducit. Constantinopolim obsident triennium, reliquis in Thraciam & Bulgariam excurrentibus, vt qui de toto Rom. imperio subiiciendo animos sumpsissent: sed diuinitus igne, frigore, fame, tempestate atque grandine repressi sunt, vt quinque duntaxat naues in Syriam euaserint. *Idem.*

Dignitas Exarchatus in Italia, occupata à Longobardis extinguitur, cùm viguisset annos 164. *Naucl. Blond. lib. 10 Dec. 1.*

Haumar anno 3. Imp. 7. Domini vero. 720. in Christianos sæuit. *Sigeb.* Imperatorem per literas hortatus, vt Mahometis legem amplectatur, paulò post moritur. *Diac. 21. Rom.* Hoc mortuo Gizid in Perside affectat dominatum, sed alter Gizid legitimè in regem electus: per Musalmam, tyranno interfecto Persidem recuperat an. 4. Leonis. *Ibid.*

Anno pòst quarto Gizid Iudæi cuiusdam consilio, edicto imagines Christi & sanctorum, quæ in Ecclesiis passim in honore erant: propter doctrinæ Christianæ memoriam tolli iubet. *Ibidem.*

Pergamenses obsessi à Saracenis à Magis persuadentur, vt mulierem grauidam inciderent, & ex fœtu eius cocto dexteras manicas cruore tingerent. At propterea non sunt potiti victoria, sed iusto Dei iudicio victi interfectique sub Theodosio. *Diac. lib. 20.*

Saraceni ob Constantinopolim obsessam, & Thraciam vicinásque regiones vastatas, fame & peste (quæ 300. hominũ millia absorpsit) puniuntur: & à Bulgaribus ad. 22. millia cæduntur, & grandine ignea cælitus in mare demissa nauibus exuti sunt, solis 10. saluis, quarum quinque in Syriam venerunt, quinque à Christianis captæ, Dei omnipotentis vindicem manum annuntiauerunt, primo & secundo anno Leonis, 719. *Diac. lib. 21. Sigeb.*

Anno 717. Pelagius è regio Gotthorum sanguine, post annos scilicet quatuor, ab Hispania Roderico regi erepta rex à Christianorum reliquiis apud Asturas, Legionem, Castellam electus: primò ciuitatem Legionis recu- 4818

	Anni Christi
Anastasio 2. cogn.	
Artemio an. 3.	714
Theodosio Adiramiteno an. 1.	
&	
Leone 3. Isauro Iconomacho an. 24. ex ordine successionis Impp. Oriẽt.	
Vlid Arabum & Saracenorum, deinde Zuleima an. 3.	
Omar an. 2.	
Zizith siue Hirid 2. an.	
4. Isham an. 20.	730

peraui

Anni Christi

Constantino Æthiopiæ.

Aritberto Italiæ reg.

Clodoueo 4. siue Dagoberto 2. an. 4. & duobus interregni.

Chilperico 2. an. 5.

Theodorico 2. Cala an. 15 pe rordinem Frãc. Regib.

Roderico Hispaniæ trigesimo quarto vltimo, deinde Reliquiarum primo rege S. Pelagio, an. 16

CONCIL. *Londinense pro Imaginibus.*

CONCIL. *Augustanum apud Vindelicos pro confirmanda fide. Monst.*

92.

730 i GREGORIVS III. Syrus, an. 10

741 mens. 8. dies 24.

Vacat dies 8.

Anni mundi.

petauit & nonnulla oppida, & sic Asturum, Legionisque rex appellatus est. *Rjtius, Tarapha, Vasaus.*

Dimissis Gotthorum insignibus, cepit Leonem rubrum in area candida, quo reges Legionenses hodie vtuntur. *Vasaus.*

Ab boc sine vlla interruptione deducitur Philippus, qui hodie reg ãt, seruata perpetua serie è patre in filium vel filiam, nepotem vel cognatum. *Idem.*

Sic qui iuga montis Pyreozi, salutis ergo, se receperant, Garsiam Ximenium è Gotthico genere regem Suprarborum creant, à quo reges Nauarræ & Aragonix descendunt. *Idem.*

Hic cum. 600. equitibus tantum, multas strages in Saracenos edidit, magnámque Nauarræ partem restituit per annos. 42. Eius successor Garsias Ennicus à Pampelone ciuitate, quam Mauris ademit, se regem Pampelonensem appellauit. *Idem.*

Interim Christiani in Hispania viuere permissi tributarij mozarabes dicti sunt, q. mixti Arabibus. Inter eos floruere Vrbanus Toletanus, Frodoarius Accitanus, Enantius & Io. Hispalensis. Durauit hæc libertas vsque ad Almoadum (Arabum genus est) in Hispaniam aduentum, qui nullos Christianos inter suos viuere passi sunt & regnare cœperunt tempore Alphonsi. 7. sub anno 1100.

724. Carolus Martellus Pipini senioris è pellice filius, in vniuersæ Franciæ concilio, non modo magister equitum, sed & princeps Francorum salutatur.

725. qui erat à subacta Hispania decimus, Saracenos ab Eudone Aquitaniæ duce, ductu regis Abderamæ ex Hispania euocatos & capta Burdegala, Ecclesias, & omnia loca vastantes ad Pictauum vsque, ad 400. millia mactat. Athmam denique & Amorrhæum Saracenorum reges profligat *Diaconus.*

Tunc Eudo Carolo reconciliatus, eorum superstites ad internecionem delet. *Sigeb. Sabel. Ennead. 8. libro. 7. Æmilius lib. 2.*

Zizith Arabum Miramolinus siue Imp. Adham filium Melic misit in Hispaniam, qui & Abrahem, vbi regnat an. 2. & mens. 6.

Eodem tempore Arabes Pyrenæos transgressi, Galliam Gotthicam vexant, & capta Narbona Tholosam obsident, duce Zama: cui à Gallis occiso Abderamenem sufficiunt, donec à Miramolino dux mitteretur. *Chronica regis Alphonsi. Vasaus.*

Zizith Miramolino succedit Iscan, qui in Oriente magna gessit. In Occidente pauca deditus accumulandæ pecuniæ. Mittit Isabeam in Hispaniam, cui successit Abderamenes, ab Eudone cum. 400. Saracenorum millibus euocatus & profligatus, ita vt ad Turonensem ciuitatem. 375. millia caderent, Christianorum autem mille quingenti tantùm desiderarentur. *Carol. Martellus epist. ad Stephan. 2. Vasaus.*

An. 724. Iudæi Laodicenses Izitho Arabum principi persuadent, vt imagines aboleat. *Sigeb. Diac lib. 21.*

Coacti Iudæi à Leone Isauro, postquam à Pseudochristo Syro fuissent decepti, baptizantur quidem: sed in contemptum Baptismi, se denuo abluebant, & ad Sacram mẽsã accedere iussi: se alio genere cibotũ cõtaminabãt. *Ibid. Diac.*

4818. An. 729. Cazari seu Turcæ duce Humo Chaiani filio, in Mediã & Armeniam irrumpunt: & Gradacum Arabum prætorem trucidant, cum toto eius exercitu. *Ibid. Diac.*

4829. Anno seqq. Masalmas Persarum Regis dux, cum Humo congressus, fuga per Cazariç montes elabitur, & in Capadociam rediens Crusianum castrum dolo capit. *Ibid.*

Anni mundi. | Anni Christi.

4829 | 741

Anno.722. in Turciam mouerat, sed à Caspiis portis metu pedem retulerat. Inde mali origo. *Ibid.*

Iuo rex Angliæ ex singulis ædibus, in tota Anglia singulos denarios Pontifici attribuit. an.727.*Chron. Aug.*

i GREGORIVS tertius Leonem imperio & communione fidelium ptiuat, ob hæresim. *Plat. Sigeb.* Leo vicissim tributa quæ ad patrimonium Ecclesiæ pertinebant, in Sicilia & Calabria, publico fisco ascripsit. *Diacon.lib.21. Rom.*

Græcè & Latinè doctus, omnes Psalmos memoriter tenebst. Reliquit epistolam ad Bonifacinm in Germania legatum.

Munus legendi & docendi S. literas, item concionandi per se obiuit.*Plat.*

Ab animl magnitudine, quæ nec minis oec graóa frangi potuit, mansuetudine, sapientia, liberalitate in pauperes & capóuos landatur ab historicis.

An. 734. Beda venerabilis Anglus monacbus, Ceolfridi Bernicij & Ioan. Eboracensis Græcè & Latinè docti discipulus moritur. Acca, qui bibliotbecam Græcis & Latinis scriptoribus Hagustaldi instruxit, Tobias Roff. Ssocti Hubertus, siue Guthbertus, & Herminus episcopi *sigeb.*

Florent Indocus, Adrianus, Tbeodorus, Vilibrordus in Anglia sancti monacbi. *Sigeb.*

Ægidius in Gallia, etsi Athenis in Græcia natus, qui & scripsit de pulsu librum vnum & de venis alterum.*Bergo.lib.10. Volater.lib.21.*

Germanus patriarcba Constant. se sponte abdicat, quòd nollet Pseudosynodo Const. cootra imagines subscribere. *Diac.lib.21.*

Arriana hæresis repullulat in Hispania. *Volater.* quam Alphonsus rex Galliciæ funditus an. 736. extirpauit, vnde nomen CATHOLICI sibi & suis posteris meruit. *Michel. Ritius.*

Ioao. Hispalensis in captioorum solatium, illic Scripturam in Arabicam linguam conuertit. *Vasæm.*

Asprandus siue Luitprandus primus omnium regum Lõg. sacerdotes & clericos ordinauit, vt sibi quotidie diuina officia decantarent. *Diac.lib.6.cap.17.de Gestis.Long.*

Gregorius Cyprius cum Germano Constant. & Ioan. Damasceno sese Copronymo opposuit. *Diac.lib.22.Rom.*

Ioannes Damascenus theologus multa Græcè tunc scripsit, & si oonnullis credimus, etiam Arabicè. *Zona. Tom. 3. Suid.* Chrysaoram vocat. *Diac. lib. 21.* Manzot etiam aliqui. Trithemius ait duos fuisse Ioan. Damascenos, bunc, & alterum sub Tbeodosio msgno. At probatissimi historici vnius duntaxat meminerunt, qui bac ætate floruerit: & sanè omnes libri, qui eius nomine extant, superius tempus ferre oon possunt.

Theologiam per anóqnorum patrum Græcorum libros sparsam, sparsimque tractatam primus apud Grçcos in certam artem methodúmque redegit: quod eius imitatione postea, apud Latinos ptçstitit Petrus Loogobardus sub an.1160.

Cosmas Hierosolymitanus, his temporibus cantus & Hymnos condit, qui in Græcia Ecclesia cantantur & celebrantur. E monasterio Sabæ euocatus à Patriarcha Hierosol. episcopus Mainmenus consecratur. *Ioan. in vita Damasceni.*

Anno 741. (quo mortuus disenteria Leo Imp.) Euclid Arabs Euthycium Patricium & alios Christianos captiuos in Carris Mesopotamiæ interficit. *Diac.lib.21.Rom.*

HVMANA.

Carolus Martellus, Palatij præfectus sub Theodorico

Patriarchis.

Antiochiæ sede vacante.

Constantinopoli, Anastasio Iconomacho, an.24

Principibus.

Leone 3. (qui dictus est Conon, Iconomachus) imp. octogesimo primo, deinde Constantino 5. Copronymo.

Iscan Arabum Miramolino.

Constantino Æthiopiæ, deinde Beth-Esrael, mens. 8 Gabra-Mascbal. an.14.

4829 | 741

Dagoberti

Anno Christi. *Asprando siue Luitprãdo Ital. reg.* *Anno mundi.*

Dagoberti iunioris filio, Lugduno & aliis ciuitatibus captis, Burgundiam sibi subiugat. Item Aquitaniam cæso Eudone, ciúsque filiis Gaifeto & Hunaldo victis, Auinionem, Narbonam & Arelatum recepit à Saracenis, quos è tota Gallia
4829 expulit. *Sigeb. Guil. Nangiacus. Plati. Blond. 10 Dec. 1.*
741 In Amnia, Sirachia & Astrachia insulis Rheni, Idololatras cecidit & fana eorum destruxit. *Blond. Ibid.* Frigiam suo imperio adiunxit an. 735. *Sigeb.* & Lotharingiam. *Gigas* Leonis Imp. sexto contra Saxones primum suscipit bellum an. 725. *Sigeb.* An. seq. Bauaros negantes tributa sub iugum mittit. Victóque Lanfrido Alemannorum duce regionem illam sibi vendicat, & Plectrudem, quæ ad ipsos confugerat, reducit. *Sigeb. Auent. lib. 3. Anna* & postea Saxones rebelles iterum vincit an. 727. *Ado æta. 6.* Sueuiam Todeualdo expulso, Luibarouium Regiam Anglostadium Nariscorum oppidum, Francorum regno subdit. *Ibid. Auentin.*

735. Saracenicum bellum confecit & Septimaniam (Gall. *Languedoc*) à Francis sæpe victam & impetitam, nunquam tamen perdomitam, sed in fide Vvisigotthorum permanẽtem ad Francos reduxit.

739. Gregorium tertium contra Luiuprandum Long. regem defendit; vnde & in eius posteritatẽ multæ benedictiones redundarunt.

Theodo. 2. Cala Franc. Reg. decimo sexto vsque ad Hildericum.

Consilio enim procerum an. 740. regna prouinciásque Francici imperij inter filios suos partitus est, adeò vt Caromanno Austrasiam cum trans-Rhenanis gentibus reliquerit, Pipino verò Iuniori (è quo Carolus Magnus an. 742. nascitur) Neustriam, Burgundiam Prouinciam. *Annonius.*

Quo anno Gotthis domitis, Saxonibus subactis, Saracenis expulsis, Prouincia recuperata, Galliam vniuersam a bellis quieuisse tradunt, atque ita an. 741. Carolum Martellum fato concessisse.

Circa. 730. reges Britonum extincti. *Annal. Franc.*

Eudo & Maruntius regnis & vita priuati sunt, qui ex Hispaniis Saracenos asciuerant. *Sigeb.* Adeò non sinit Deus perfidiam impunem.

Carol. Martellus subacta Aquitania subigit Ratbodum Frisonum regem, eo quod Christianos eiecisset & Ecclesias destruxisset, instaurata Idololatria. *Hedio li. 6. cap 21. Eccl. hist.* Saracenos, qui ab Eudone inuitati ex Hispaniis in Gallias, cum omnibus suis familiis infinita multitudine transierant, an. 730. & dimidiam eius regionis partem occuparant, intra octo annos vix propulsauit, de suo exercitu vix mille & 500. desideratis. *Sigeb.* Saraceni ex hoc prælio fuga elapsi Tyrrheni Maris insulas ceperunt, & incendio vastarunt. *Blond. libro 10. Dec. primo.* Platina in Hispania vlteriori id factum ait.

Hispaniæ S. Pelagio reliquiarum rege primo, deinde Fauilla ad an. 2.
&
Alphonso S. Pelagij genero an. 19.

Muhamas Arabũ dux, vsque in Paphlagoniam Romanorum imperium prædatur an 36. Leonis, quo Irene Cazarorum regis Chaiani filia, Christiana facta nubit Constant. Copronymo.

Ann. Leonis 22. Arabum. 90. milia ducibus Gamer Zulcimin, Melich & Bathal diuisis copiis Romanam Asiam incursant. *Diac. lib. 21.*

Vvestgotthi, qui Narbonam, Nemausum, Agathen, Riceticum, Altinutium, Montepessulanum & Biterras incolebant, duce Mauritio, solicitatis ad defectionem Burgundionibus & Saracenis, qui ante annos circiter
4840 24. ex Africa transeuntes Hispanias occuparant: euocatis contra Carolum Mart. bellant. Hic Saraceni rege
752 Altino cum classe Rhodanum ingressi Auenionem capiunt, eámque arcem sui regni constituunt: atque ex Tarraco-

Anno mundi. | *Anno Christi*

nensi Hispania copias maiores accersunt. Sed Carolus vrbẽ recepit, Saracenos fugientes sternit, paucis classe in mare Tyrrhenum elapsis. Massiliam hactenus semper inuictam vrbem capit, Vvestgotthorum regnum occupat, Narbona Agatthe, Nemauso & Biteris planè excisis. Reliquiis denique Saracenorum ad Arelatum profligatis omnem eis spem Gallias amplius inuadendi ademit, an. 736. 737. 738. 739. *Blond. lib. 10. Dec. 1. Æmylius lib. 2 &c.* 4802

Atque ita Vvestgotthorum regnum in Galliis finit an. 10. Leonis, Christi 737.

Anno 755. Sigebertus Anglorum reges annotare desinit. Nempè sub Egberto res illorum sunt ad exitum inclinatæ populo in factiones diuiso. *Polyd. lib. 4. Hist. Ang.* Circa quæ tempora Inas Occidentalium Saxonum rex, regnum suum Romano pontifici facit tributarium *Ibid. Polyd.* Sic Offa Merciorum rex ad Inæ exemplum, regnum suum eidem tributarium reddit. sub an. 775. *Polyd.*

Circa an. 744. Hunnorum gens, quòd Attila Pannoniam ante. 300. annos occupasset, sorte ex centum & octo tribubus, 216. hominum millia, cum liberis, vxoribus, pecoribus, & vniuersis ipsorum facultatibus emittit. Illi superato Tanai per Roxolanos, Sarmatas, Hamaxobios, Tauroscythas, Transsyluanos post multa cum Pannonibus & vicinis prælia, terram occupant: & linguæ commercio, cum aliis Hunnis conciliantur. *Bonfin. dec. 1. lib. 9. de Hung. Volater. Naucler.*

Post annos. 6. vicinas Carniam, Stiriam, Corinthiam, Morauiam, Boëmiam infestare incipiunt. *Naucl. gen. 25.*

Otgerius Gollantes cog. Cathelon an. 733. in Cataloniam cum exercitu mouit, ibique posteritati (nam ipse obiit in obsidione Emporiæ ciuitatis) sedes posuit contra Saracenos, vsque ad tempora Caroli Mag. *Taraph.*

Ioan. Hispalensis in captiuorum solatium, scripturam in Arabicum transtulit. *Vasæus.*

Per varios Saracenos tunc Hispania regebatur, quibus tamen vnus præerat, qui Cordubæ rex dicebatur. *Vasæus.*

CONCIL. *Romanum pro Imaginibus retinendis contra Leonem Imp. episc. 903. Sigeb. Palmer. Aliqui sub Greg. 2. collectum aiunt an. 714. Leo in eo excõmunicatur, & vectigalia ei dari prohibentur.* Plat. Zonar. tom. 3.

k Hic primus cœpit Francos à fide Childerici absoluere. *Æmil. lib. 2. can. alius 15. qu. 6.*

93

4829 k ZACHARIAS I. Græcus, an. 10. mens. 3. 741

4840. 752

Vacat dies 12.

Dialogorum D. Gregorij libros. 4. de Patrum miraculis in linguam Græcam vertit: & Bibliothecam D. Petri restituit. *Plat. Sigeb.* Paci studuit. Luitprandum, Rachim & Astulphum Longobardorum reges Romanis placans. *Sigebertus. & alij.*

Pro emptis à Paganis mancipiis pretium restituit, & mancipia libertate donauit. *iidem.* recens conuersis Germanis esu crudi lardi, equorum, &c. quòd hæc Scythicam barbariem saperent, interdixit. *Ipse in Epist. ad Bonif.* à suauitate, studio tranquillitatis, liberalitate in pios & pauperes, benignitate in hostes celebratur. *Historici.*

Italiam bellorum agitatione vexatam sua prudentia totam pene pacauit. Reliquit duas epistolas ad Bonifacium Germaniæ legatum.

Sepulchro D. Gregorij Magni, epitaphium literis Græcis inscripsit. Et vt Græcis auribus dedit. 4. dialogorum D. Gregorij libros, propter quos Damascenus & Euthymius horum voluminum autorem Gregorium Dialogum nominat, sic eiusdem Pastoralia Anastasius quidam Antiochiæ episcopus Græca quoque fecit. *Sixtus Senensis. Bibliothecæ libro quarto.*

Patriarchis.

Antiochiæ Stephano quarto an. 2.
Theophylacto an. 7.

Luithprandus Longobardorum rex, dono ei dedit nomine S. Petri Hamiam, Anconam, Cumanam vrbes. Sabinense item patrimonium & Sutrini agri vallem. *Blond. Dec. 1. lib. 10.*

Antiochiæ, postquam annis. 40. sedes vacasset, an. 742.

Anni Christi. *Constantinopoli, Anastasio Iconomacho.* *Anni mundi.*

Stephanus quartus Patriarcha creatus est.

Alexandria vbi Monothelitæ grassati fuerant, ab hæresi recedit anno. 2. Copronymi, Cosma episcopatum tenente. *Diac lib 22.& 23 Rom.*

741 4829 Antiochia, cum ob Saracenorum tyrannidem per. 40. annos episcopo caruisset, eodem. 2. anno permissu Oulid Arabum ducis sortita est Stephanum, & postea Teophylactum. *Ibid. Diac. lib. 22.*

Anno 745. Theophylactus Edissenus successit. *Ibid. Sigeb.*

Petrus Damascenus episcopus in Syria, à Saracenis martyrio coronatur. *Sigeb.*

Ob Copronymi persecutionem, tristis Ecclesiæ facies & martyria per totum Orientem. *Diac. lib. 21. & 22. Zon. to. 3.* Imagines erigi, Sanctos honore affici, reliquias seruari, titulum Sancti, Virgini, Apostolis & martyribus tribui edicto vetuit. Eos qui dicebant, Maria Dei genitrix ora pro nobis, vituperans & persequens. *Idem & Sigeb.*

Principibus.
Constantino 5. Copronymo an. 35. Imp.

S. Dalmatæ monasterium: omnium, quæ erant Constantinopoli antiquissimum, militum diuersorium fecit. *Zon. to 3* reliquias Sanctorum partim terra obruit, partim demersit, partim in cineres redegit. *Ibid. & Diac. lib. 22.*

Gamer Arabum dux in Romania secundo eius anno multos trucidauit, plurimos captiuos duxit, Haly Petrum Damascenum episc. eo quòd Mahometis falsa dogmata refutaret & cum Manichæis facere differeret, cepit & linguam ei præcidit: atque in Arabiam deportauit, vbi cum Missam celebraret, interfectus est. *Diac lib. 22. Rom. Sigeb* Multi alij in Syria martyrio ob eandem causam coronati sunt. *Ibid.*

Iscan Arabum Miramolino, deinde Vlid. an. 2.
Abraham, an. 2.

Hostes religionis omnes Orientis regiones tenent. Africam totam occuparunt, Bosphorum vtrumque propè ponte iunxerunt, Hispanias tenent, Pyrenæum saltum, velut domus suæ fores, vbi visum est, perfringunt: in Franciam iam illis expositam manus inijciunt. *Æmil. lib. 2. de Fran. ex epistola Burchardi episc. quem ad Pipinum Zacharias miserat.*

Rachiso Ital. Reg.

746 Carolomannus Austrasiæ rex, Monasticæ vitæ studio adductus Soracten Italiæ montem petiit. Ex quo pòst in Cassinum transijt. Ita res Francica sub Pipini Iunioris principatum coiit.

750. de Childerico deponendo, regióque nomine in Pipinum transferendo agitur, legatione ad Romanum Pontificem decreta. Quare eius authoritate & indulgentia Childericus regno exuitur, & Pipinus rex salutatur an. 751. post Clodouei obitum 237. iuxta alios 257.

Hilderico 3. Stupido siue Insensato an. 9. Franç. Rege, vsque ad Pipinum regem electum.

Childerico Franco. reg. in monasterium truso, Pipinus Martelli fil dictus Breuis, ex maiore domus, consilio Pontificis à Galliæ proceribus rex declaratus, à S. Bonifacio siue Benfrido Germanorum Apostolo inungitur Suessione *Sigeb. Regino in Chro. Annonius lib. 4. cap. 61. Cap alius 15. qu 6.* Nec in eo defecit penitus genus regum Francorum. Nam Blatildis filia Clotharij. 1. nupta Hanberto duci, & senatori Austriæ peperit Arnuldum, Arnoldus genuit Arnulphum Metensem episcopum. Arnulph. Angegisem, Angegises Pepinum Grossum. Pip. Carolum Martellum, Carol. Pipinum hunc cogno. Breuem.

Alphonso Catholico 5. Pelagij genero.

CONCIL. Romanum episcoporum 34.

Bonifacius Germanicus legatus & Apostolus, Germaniam in tres diœceses distinxit: Herbipolensem, Bambergensem, & Erfordiensem. *Hedio. lib. 6. c. 7. Tom 2. concil.*

741 *Arelatense 3. lib. Conciliorum.* 4840 Childericum deposuit, & Pipinum in regem vnxit Romani Pontif. auctoritate. *Reg. lib. 2.* Causam, cur Clodouæi monarchiam amiserint, historici tribuunt eorum vitijs, præsertim sacrilegijs in Ecclesias, & vsurpatis electionibus Sacerdotiorum, quibus non modo in-

dignos, sed & liacos intrudebant. *Anni mundi.*

. Circa an. 740. Ina Occidentalium Saxonum rex, suum regnum Rom. pontifici tributarium facit. *Polyd. libro quarto Aug.* Sic paulò post circa an. 775. Offa Merciorum rex. *Ibid.* 4840

Lullus Mogont. Burchardus Herbipolensis episcopi, Thatuinus, Nothelmus, Egbertus Eborac. Vuilibaldus Aogli 4840 omnes natione, librorum scriptione celebres.

HVMANA.

Contra Vlid Miramolinum, Saraceni in Hispania rebellione insurgunt. Ad eos motus sedandos Abucar cum imperio mittitur, deinde alij. Nam multi occisi sunt paucis annis, adeo vt annis vix 20. à capta Hispania plus quindecim imperarint, donec eam Abderamen abduceret è Babyloniæ imperio *Vasæus, Rhoderic. Tolet.*

° Maroan occidit fratrem Vlid, Saracenorum & Persarum Miramolinum & regnat annis 6. Ex ea cæde multæ seditiones. In Hispaniam mittit Iuzaf (Iosephum) qui Christianis fuit iniquissimus. *Vasæus.*

* VIR singularis religionis & prudentiæ. Hunc aliqui prætermittunt, & cum sequenti confundunt. Vnde sequentes Stephani nunc dicuntur tertij, nunc quarti, &c.

Alphonsus Catholicus Lucensem ciuitaté, Tinden, Asturicam, magnam Castellæ partem Abulam vsque, & in Portugallia Bracaram, in multis ciuitatibus episcopos instituens, Christianis restituit. *Vasæus.*

Petrus Pulcher Tuletanus, de Pascha erranter celebrato elegantem libellum conscribit. *Idem.*

4840 Verus Hispalensis sub Pipino. *Trith.*

Vt S. Pelagius, reliquiarum in Hispania rex, Saracenis 4844 perpetuo fortiter restitit, ita & Gener ipsius ob Ormisindam filiam in vxorem acceptam Alphonsus: qui proinde Catholici nomen & sibi comparauit, & posteris. *Vasæus.*

l BLONDVS lib. 1. decad. 2. & Irenic. 3. cap. 70. nominat hoc loco Gregorium 4. cui volunt Pipinum reddidisse Rauennatem Exarchatum & alias Ecclesiæ terras vsque ad stagna Venetorum. Plati. & Regino id referunt ad Stephanum.

Deficiente Orientis Imperio & Imperatore Catholicos vexante, hic pontifex insignia, dignitates, & titulos Imperij ad reges Francorum transtert. *Palmer. in Chron. Naucler.*

Stephanus Pacis formulam perfidi Aistulphi Chirographo exaratam, de vexillo Crucis pendentem, in publica supplicatione prætulit, cunctis Deum contra perfidiam inuocantibus. *Blond. lib. 10. dec. 1.* In Franciam ad Pipinum venit. In D. Dionysij DD. Petro & Paulo altare dedicauit an. 753. ad illud Pipinum & filios eius Carolum & Carolomanum denuo reges inunxit, ac regnum ipsorum posteritati hæreditarium declarauit. *Regino lib. 2. Sigeb.*

A sapientia commendatur. *Sabell.* à prudentia & amore cleri, *Plati.* à liberalitate in pauperes & peregrinos, extructis etiam multis Xenodochijs & locupletatis. *Ibid.* concionandi munere fungebatur. *Bergom. lib. 10. Platin. 10. oppida.*

Pipinus æmulatione patris Astulphum Long. regem perterret, & vt res Romano Pontifici restituat iure iurando datisque obsidibus obstringit. Quod cum minus perfecisset, 756. collatis signis re ipsa adimplere coëgit, scilicet, vt quæ ex Romano dogatu oppida inuaserat, restitueret: Hexarchatum etiam Rauennatum cum tota Flamina, Æmiliáque Græcis Imperatoribus ereptum in ius Romani Pontificis reponeret. *Blond. Dec. 2.*

Franciam præside S. Bonifacio Mogontiæ Archiepiscopo Nauale. *Anni Christi.*

94

* STEPHANVS II. 752

Rom. dies. 3. 752

Patriarcha.

Antio. Theophylacto.

Constantinopoli Anastasio Iconomacho.

Principibus.

Constant. Imp. 82.

Maroan Saracenorum & Persarum Miramolino. an. 6.

Gabra Maschel Æthiop.

Aistulpho Ital.

Pipino an. 18. Frãc. Rege decimo octauo.

Alphonso Catholico Hisp. trigesimo septimo.

95

l STEPHANVS III.

dic. II. Rom. an. 5. 752

mens. 1. 756

Vacat. mens. 1.

Patriarchis.

Antio. *Theo. 2. an. 16.*

Constãtinopoli Anastasio Iconomacho, deinde Constãt. 2. Iconom. an. 12.

Principibus.

Constantino. 5. Copronymo Imp. 82.

Maroan Sarac. & Pers. Miramolino decimo nono, deinde Mahomete, an. 5.

Gabra Maschel Æthiopiæ, deinde Nalek, an. 11.

Aistulfo, & post eũ Desiderio vltimo Lõgobardorum, & Ital. Reg.

Pipino Franc. Reg. 18.

Alphõso Catholico Hisp. rege 37. mox Froila, an. 13

Anni Christi

96.

756 m PAVLVS I. Romanus Stephani 3. frater. an. 10. menſ. 10.

768 Vacat an. 1. menſ. 1.

Patriarchis.

Antiochiæ Theodoro ſecundo, à Petro ſeptuageſimo ſecundo.

Conſtantinopoli Conſtantino ſecundo Iconomacho, deinde Niceta Iconomacho, an. 13. *menſ.* 2. *dies,* 22.

Anni Mundi

HVMANA.

Turci ſiue Turcomanni ex Scythia, Tartariáve Orientali Turqueſtan nomine, erumpentes: Alanos, Colchos, Armenios, Cappadocas & magnam Galatiæ partem, ad extremum
4844 Perſas & Saracenos gladio infeſtarunt, rege eorum Selduch. regnante Pipino Caroli Magni patre an. 756. *Egnat. lib. 2. Gulielm. Tyrius lib. 1. de Hieroſ. cap. 7. Plat.* Tunc ſuaſu Chriſtianorum cœperunt ſe in modum crucis tondere: propter luem, quæ
4856 apud eos graſſabatur. *Sigeb.*

Conſtanoni an. 23. ineunte Caroli Magni regno tranſierunt portas Caſpias, & relicta Scythia occuparunt minorem Armeniam, indeque iouaſerunt in minorem Armeniam, quam fere totam ohtinoerunt anno 1052. duce Sadoch Tanehumeth. Crebris & miris prodigiis id Deus portendit, quorum ſpectator fuit Paulus Diaconus, *Ipſe lib. 22. rerum Roman. Sigeb.*

Carolo Magno primum negotium à Pipino patre in Gaifrium Aquitaniæ ducem profic iſſente, datur in Aruernia aduerſus quoſdam nobiles, qui eccleſiaſticos vexabant: Eccleſias ibi non modò compoſuit, futuræ ſuæ magnitudinis primum exhibens ſpecimen, ſed etiam auxit. Moſacenum cœnobium ædificauit. &c. *Annon.*

Froila Sacerdotes Hiſpaniæ caſtitatem, quam ſacri Canones præſcribunt, ſeruare coegit: neglectam à Viiizæ temporibus. *Vaſæus.* Maurorum multa millia cęcîdit. Oueteoſem ciuitatem condidit. *Idem.*

Huius tempore Abderamen venit in Hiſpaniam, eamque occupauit, occiſo Inzaf, ſeque Miramolinum Hiſpaniæ appellari iuſſit circa an. 758. Hinc Hiſpania Miramolino Babyloniç & Perſidis ſubiici deſiit. *Idem.*

Moſquæam Cordubēſem opere adeo ſuperbo extruxit, vt reliquas Saracenorum facile ſuperaret: quę hodie in Cathedralem Eccleſiam conſecrata eſt. *Idem.*

Moritur poſtquam illic imperaſſet, an. 33. relinquens 11. filios & 9. filias.

m PAVLVS pont. cum paucis comitibus cellas infirmorum & pauperum & vinctorum luſtrabat & neceſſaria ſubminiſtrabat. *in eius vita.*

Nullum in ſacro miniſterio officium omiſit. *Crantz metropolis lib. 2. cap. 1.*

A manſuetudine & beneficentia in pauperes & calamitoſos ab hiſtoricis extollitur.

Salim Arabs Theodorum Antiochiæ epiſcopum, in Moabitidem regionem exulatum mittit: edicit ne Chriſtiani nouas eccleſias extruant, ne de fide ſua Arabes doceant: ne crucem Chriſti aſpiciant, an. 16. Copronymi *Diac. lib. 22. Rom.*

Chriſtianis colligendorum vectigalium munus ademit, ſed paulò pòſt coactus eſt reſtituere, quòd Saraceni ignari eſſent arithmetices. *Ibid.*

Habdalas Saracenorum quoque princeps, an. 17. Copronymi tributa Chriſtianis ſolito grauiora imperat, & quidem etiam monachis & Heremitis. Eccleſiarum cruces & vaſa Iudæis vendit. Vigilias nocturnas celebrare & literas diſcere prohibet. Iudæis & Chriſtianis charactera Mahometicos inſcribi iubet Hieroſolymis, quod declinatores multi in Romaniam aufugerunt. *Ibid.* Ex eccleſiis ſterquilinia fecit, & reliquias Sanctorum effoſſas diſperſit. *Iuo in Chron.* Turri ipſum lapſa iuſto Dei iudicio, an. 776. periit. *Diacon. lib. 22.*

Sabinus Bulgarorum rex fuga ſibi conſuluit, quod populus Imaginum cultum defenderet: quem ille Copronymi gratia perſequebatur. *Blond. lib. 1. dec. 2. Naucler. gener. 26.*

Aistulphos propter afflictum Romanum pontificem, de equo lapsus ceruicem fregit. *Gaguinus lib.3. de Franc. an. 755. Sigeb.*

Anni mundi. | *Anni Christi.*

4844 Pipinus Exarchatum tredecim vrbes complectentem, cum Pentapoli vrbes alias sedecim comprehendentes: iterum S. Petro & successoribus eius in perpetuum possidendum concessit, donatione in tabulas relata. *Sigonius lib.4. Italia.* 756

Principibus.

Eisdem Impp. & regnat.

An.757. Constantinus Pipino organa musica misit, hactenus Germanis & Gallis incognita. *Auentinus lib.3. Annalium. Marianus Scotus. Annon de Gestis Francorum lib 4.cap 64.*

Nempe Pipinus sacræ Musicæ erat studiosus, quare & paulò antè, an. scilicet 751. Romanam cantandi consuetudinem, vt suauiorem & diuinis laudibus congruentiorem in Gallias attulerat. *Sigeb. Æmylius.* Quod perfecit Carolus eius filius an.774 *Sigeb.*

Pipinus creauit Senatum, vulgo Parlamentum, mobile quidem, nunc autem ex constitutione Hutini regis statarium Lutetiæ Parisiorum. *Gaguin.lib.4.*

Eius ope Phrisij deuicto duce Radolbo ad Christianismũ sunt conuersi: docente Bonifacio, deinde Vvilibrordo Anglo. *Tri. de regibus Franc.* sed hoc videtur pertinere ad Pipinũ Grossum, siue Seniorem, vt suprà. mox Vlfranio Senonensi episcopo, qui secum assumpserat Ansbertum & quosdam alios ex Fontanello cœnobio. *Volater lib 21.*

Abdala Babyloniæ & Persiæ, an. 19.

Theophylactus, Patriarcha Antiochenus, scriptor ecclesiasticus. S. Sturmius primus Abbas Fuldensis. Crodogandus, siue Bertingrandus.

Nalek Æthiopiæ, deinde Bazen, Sensaghed, Bahar-Saghed, an. 3.

S. Burchardus episcopus Herbipolensis, ducatum Orientalis Franciæ nactus est à Pipino: necis est qui omnia decreta conciliorum & Pontificum digessit in locos communes. *Sigeb. tren.lib.4.cap 76.*

Ambrosius Ansbertus temporibus Pauli Pont. & Desiderij Longobardorum reg. opus in Apocalyp. complet *Ipse in fine. Contra Centuriatores, qui eum in decimam Centuriam conferunt sicut aliorum multorum ætatibus indoctè sæpissimè hallucinantur, siue quia perfunctoriè duntaxat legerunt, vt quoquo modo eorum fragmẽta, suis infarcirent sitie, vt in singulas centurias, eos, quos habebant in manibus, distribuerent, non tam de veritate & fide historiæ vel rei laborantes, quàm vt quoquo modo satisfacerent Typographis laborem vrgentibus, & sæpe eorum egestatem placantibus.*

Et nono Arabũ apud Hispanos Miramolino Abderamen, an. 33.

Nalek Abissinorum siue Æthiopum imperatoris tempore, templa & loca alia religiosa magno numero conduntur per vniuersam Æthiopiam, cum antea essent rara

Reges deinde consecuti omnes non solùm Christiani, verum etiam sancti feruntur, quot tamen annos imperauerint, non inuenimus vsque ad Icumuanlach, sub an. 1260. *Marius Victorius de Regg Æth.*

Froila Hispaniæ trigesimo octauo, deinde Aurelio, an. 6.

HVMANA.

Ab an. 765. vsque ad an. 933. per annos. 168. nominantur quidem reges Æthiopiæ 43. in indice, quem à Boderiano sum nactus, sed anni, quibus quisque regnauerit desiderantur. Itáque in eis partiendis, vsi sumus duntaxat coniectura. Sed neque singulos, diu oportet regnum tenuisse, quando quadraginta tres, vix annos. 168. expleuerunt: ac si cuique tribuas 4. exiſſit summa 172. superiore quatuor annis maior.

CONCIL. Gentiliacum in Francia præsente Pipino & legatis Imperatoris, contra Græcos de Trinitate & SS. imaginibus. Sigeb. Abb. Vsper. lib. Cont. Rhegino in Chron Æmil lib 2. Annonius lib.4.c.67. Ado in Chron.

4856 Hi autem apud Marium Victorium hoc nominantur ordine, Bazen, Sensaghed, Baharsaghed, Ghermaafer, Salaaiuba, Callulasien, Sargue, Zarai, Bagahama, Gianulcheda, Zeoneghiz, Malgene, Sepharad, Agdai, Abraha, Azbaha, Asfa, Asfad, Amsi, Ahau, Arada, Aladoua, Alameda, Tabena, Chaleb, Gabra, Mascbel, Constantinus, Bezaagher, Asfa, 768

Arma,

Anni Christi

Schisma 8.

757 Theophylactus Rom. contra Paulum fedit in fchifmete aliquot menfes.

Conftantinus 2. ex Laico contra canones electus, fedit an. t. d. 24. Hunc quidam inter pontifices oumerant.

Schifma 9.

767 Philippus fiue Philippicus contra Conftanrinum à Laicis & clericis electus fedit. 20. t. di. 24.

97.

768 n Stephanus 4. dictus 3. Siculus monachus, an. 4. menf. 5. di. 24.

772 Vacat d. 9.

Patriarchis.

Antiochiæ Theodoro 2. à Petro Septuagefimo fecundo.

Conftantinopoli Niceta Jconomacho.

Principibus.

Conftantino 5. Jmp. 82.

Abdala Babyloniæ & Perfiæ Miramolio vigefimo primo.

Hifpaniæ vero Abderamen.

Ghermaafer Æthiopiæ.

Defyderio Ital. Reg.

Carolo I. Magno an. 46. Franc. Reg. decimo nono.

Aurelio Hifpaniæ.

Anni mundi. Arma, Gianasfa, Gianefcheda, Frefennai, Adarahez, Aixat, Deinahad, Mada.

756. Pipinus Exarchatum tredecim vrbes complectentem cum Pentapoli vrbes alias fedecim comprehendeote, iterum

4845 S. Petro & fucceffotibus eius in perpetuum poffidenda conceffit: donatione in tabulas telata. *Sigonius lib. 3. Italiæ.*

757. Theffillo Bauarotum rex concilio Francotum habito (quod primi Parlamenti inftitutionem nonnulli putant) Francotum beneficiarium fe effe profeffus eft. *Anno. Ado. Regino.*

Chilpingis Aruernenfis & Aoningus Pictauienfis comites, congreffi cum Pipini exercitu cædontur. an. 761. *Sigeb.*

Pipinus inde Aquitaniam, Lemouiciam, Santoniam, &c. fubigit. *Idem.*

Rebellantem Geyferum, fiue Vnipharium ducem, Aquitaniæ feptem ennuis præliis vicit, & totam Aquitaniam ad

4855 Garunnem fluuium vfque iterum fubegit. *Idem.*

Saracenos clades acceptas vltutos, tertiùm in Franciam redeuntes: trans Pyrenæos repellit. *Æmyl lib. 2.*

Mortuo Garxie Ximenio primo Nauarræ regi fucceffit Garzias Ennicus, qui Pempelonem & multas arces & municipia à Mauris liberauit. *Vafæus.*

n LAVOATVR à pietate & doctrioa. Io Litaniis oudipes incedebat cum toto clero. Vocat eum Platina verum Petri fucceflorem.

Cofmam Alexandriæ epifcopum, Antiochenus & Hiero-

4856 folymitanus excommuoicaruot, quòd imaginum religiofam memoriem improbaret. *Diac. lib. 22.*

Defiderius Longob. rex an. 769. fimulans orandi pietatem, Romem ingreffus, multos capit & excæcet. *Sigeb.*

4860 Pauliciani a Paulo & Ioanne Samofatenis quafi Peuli-ioanoitæ, Manichæorum fecta quingenti annis poft D. Paulum & Peuli difcipulos (imo pluribus) *Euthy. in Panopl. part. 2. tit. 21. ex fcriptis Photij.* Catholicos Romaoos appellabant, fe verò Chriftianos. *Ibid.* Sic Ariani ln Hifpenie Romanos vocitabāt homines ooftræ religionis, inquit Turonenf. *lib. 1. de gloria Martyr.*

An. 768. finis 72. Patriarchatum Antiochenorum: Nam quis poft Theodotum à D. Petro feptuagefimum fecundum illic epifcopus fuerit, vfque ed Antiochiam per Gallos recuperatam, incertum eft: nifi quòd 787. Theodoritus Patriarche Aotiochenus, & 1090. vfque ad ceptam ciuitatem à Latinis. 1097. Ioannes eiufdem Ecclefiæ prefbyter in Eccl. hiftoriis memorantur & Petrus, qui à Leone 9. confirmationem obtinuit 1050. Theodorus Balfamon. 1186. Ioecchimus hodie 1580.

Latinos enim prætetco feptem, qui occafione belli facri fub Godofredo Bullooeo fic federunt. Bernardus de Valentia epifcopus anteà Arelatenfis an. 33. Rodolphus an. 4. Aimatus Lemouicenfis 50. Rodolphus Lemouicenfis, 33. Raioetius Lucēfis 20. Elias Regienfis. 8. Chriftianus ordinis prædicatotum Martyrio coronetus cum 4. eiufdem ordinis, poft quem Antiochia iterum à Saracenis capta.

Conftaotinus Imp. omni fcelere imbutus, Deo euerfus, tyranous, apoftata, væfanus, Veneris cultos, mactator puerorum, inter quos Hanij filius, megus, & facrilegus (*aiunt Palmer. Sigeb. Diac. & Suidas*) catholicos, qui SS. imagines apud fe hebebant, & poft votum vxorem nolebant ducere, ac fe à iuramenóis & immundiciis abftinebant, crudeliffimè efflixit: vt plures occiderit martyres, quàm vllus vnquam Imperetorum genōlium. *Sige. in Chro.* vnde igne cælefti periit. *Sigeb.*

Cum Habdala Saraceno pacem ea lege feceras, vt ille

Christianos, qui in ipsius essent dominatu, affligeret. *Blond. lib 1. Deca. 2.* à Theodnra seu Irene, eius cadauer desossum, publicè crematum est. *Sabell. Enn. 8 lib. 8.* *Anni mundi.*

Anni Christi.

HVMANA.

4856 Saxones vel Thuringi, itémque cæteræ, quæ iuxta Rhenum sunt nationes, ex antiquo Francis tributariæ (*Nota*) leguntur. Quibus deinde à regno eorum deficientibus Pipinus genitor Caroli bellum intulit: quod tamen filius maiore fœlicitate peregit. *Helmoldus in Chronicis Slauorum cap. 3.*

Abdala 100. armatis nauibus ducem Manucha præficiens mare Mediterraneum infestat, & Christianos atrociter necat; Cassinensi monasterio euerso. *Chron. Cassinense.*

An. 771. moritur Asciar primus Aragoniæ comes, qui Iaccam ciuitatem, multas arces & oppida à Maurorum seruitute liberauit. Balindus filius successit. *Vasaus.*

Carolus Magnus Aquitanos omnes & Vascones in deditionem accipit, & bellum Aquitanicum finit: capto Hunaldo duce Aquitaniæ, & tota eius familia. Iuxta Dordonam fluuium ædificat castrum Francicum (sic enim legitur apud Eginardum) siue, vt vulgò Fronciacum (quasi, vt quidam ludunt, Fons Saracenorum.) *Sigeb.* 4860

Lescus quispiam, primus apud Polonos equi sui calces ferreis soleis munit, cum equi de more illius temporis soleas nullas haberent. *Crom. histo. Polo. libro secundo.* Paulò ante an. 800. 4884

o CVM primo quouis pontifice comparari potest. Eo nemo post Petrum, Romanorum pontificum diutiùs vixit.

Instituit diplomata, seu literas apostolicas, quas Bullas vocant, plumbo obsignari, vt diuturnius esset sigillum: nam antea vtebantur cera. *Polyd. Virg. lib. 8. de inuent. rerum cap. 2.* Alij hoc referunt ad Stephanum 3. Statuit vt quotidie in atrio Lateranensi alerentur 100. pauperes. *Plati.* Scripsit libros contra Iconomachos. *Sigeb.*

A castitate, fortitudine animi & liberalitate in pauperes commendatur ab historicis. Tyberi exundante, lembis & scaphis victum aduehendum curat iis, qui erant aqua circumfusi. Romæ aquæ ductus, muros, templa & alia ædificat, captiuos pecuniæ vi liberat.

Leo, mali corui malum ouum etiam sacris imaginibus bellum indixit. Iacobitas Hæreticos è Syria in Thraciam collocauit. *Zo tom 3. Diac. lib. 23. Rom.* Noli mirare, si mox imperiũ per Rom. pontificem ad alienos translatum sit. *Zon. ibidem* per totum sui regni quinquennium cum Irrbuma & Madaij Arabum regibus, vario marte in Asia & Syria conflixit. *Diac. lib. 23.*

Bulgarum regem Telericum à suis fugatũ excepit an. 778. quo anno Carolus Longobardorum regnum vastauit. *Schanaburgense Chro.* Hildebrandum Spoletanorum ducem, sequenti anno se sponte subiicientem amplectens. *Sig.*

Coronam ex Iaspidibus & aliis gemmis consertam, ex Ecclesia abstulit, & suo capiti imposuit: sed paulò pòst febre correptus interiit. *Diac. lib. 23. Blond. lib. 1. dec. 2.*

An. 782. Lapidea arca effoditur cum hac inscriptione, Christus nascetur ex virgine, in eum credo &c. *Diaco. lib. 23. Sigeb.* Platonem fuisse multi existimarunt. *Gigas in Floribus temp.*

An. 786. Politianus episcopatum Alexandrinum inter Saracenos administrabat.

Carolus in Italiam ab Adriano vocatus contra Longobardos, inuiti & nolentis Pont. pedes exosculatur. *Plat. Æmyl. lib. 2.*

CONCIL. *Lateranense Episcoporum Galliæ 12. & plurimorũ Italiæ, contra Constantinum pseudopapam Desiderij regis. Long. fratrem ex Mutio li. 7. Plati. Palmer. Sigeb. Æmyl. lib. 2. Naucler. In eo damnatur. 7. falsa synodus Constantinopolitana contra imagines.* 768

98.

o ADRIANVS I. 772
Romanus an. 23.
menses, 10. dies 17. 796

Patriarchis.

Constantinopoli Niceta Iconomacho, deinde Paulo 4. an. 4. mens. 6. dies 13. Tarasio an. 21. m. 1. d. 25.

Principibus.

Constantino 5. octogesimo secundo. Postea Leone 4. eius fil. an. 5. Imp. vsque ad Eirenem Imperatricem an. 10. cum fil. Constantino 6.

Abdalo, deinde Abdala 2. siue Madlth an. 18. Moyse an. 21. Babyloniæ & Persidis Miramolino.

Hispaniæ vero Abderamen, deinde Hissem siue Izeca, qui & Ifimen an. 7.

Ann. Christ. | *Anni Mundi.*

*lib.*2. Donationem à Pipino Patre factam Rom. Ecclesiæ nō tantùm confirmauit, sed etiam auxit. *Plat. Adrianus 1a epist. conc. Later. & epist. ad Constantinum & Irenem.* vel potius restitutionem. Nam Pipinus duntaxat pontifici à Longobardis erepta restituit. *Hist.*

772 *Saliuba Æthiopiæ & per ordinē Callula-Sion, Sargue, Zarai, Bagaharnai Gianscheda.*

Desiderio Ital. Reg.

Carolo I. Magno Franc. R. decimo nono.

Silo Hispaniæ quadragesimo an. 8. deinde Alphonso cog. Casto. an. 41.

4860 Vicit Longobardos capto Desyderio eorum rege 22. & vltimo, in quo defecit regnum Longobardorum ab Alboino acquisitum, ab Authari & Agilulpho formatum, anno postquam Italiam occupauerant 206, siue 213. siue 224. (neque enim conueniunt inter scriptores) *Blond dec.* 1. *lib.* 2.

Paulò pòst etiam regnum Boiorum finiit, Tassilone Desiderij genero rege eorum nouissimo & filio Dedone, qui propter Desiderium bellum mouerant in monasterium detrusis.

Eodem an. Carolus ritum cantus Ecclesiasticis authenticum è Romana Ecclesia, accersitis ex vrbe summis musicis, in Gallias transfert. *Sigeb. Aemil. lib* 2.

Adelgisum Desiderij filium, qui ad Græcos confugerat, & contractis copiis Constantini consensu & auxilio ad recuperandum regnum Longobardorum redierat: delet & perimit an. 789. *Sigeb.*

In Ægyptum & Africam Christianis pauperibus eleemosynas misit. *Sigeb.* Carthaginem. *Vsperg.* Hispaniam vsque ad Cordubam recuperauit profligatis Saracenis. *Ptol. in rudimento Plat. in Adriano.* Compostellensem Ecclesiam locupletauit. *Erphordensis lib.* 68. Albini consilio in sacris rebus omnia gerebat. In terris occupatis passim Episcopatus & scholas constituebat ad fidei propagationem, in quibus Græcè & Latinæ literæ docerentur. *Crantzius lib.* 1.

773 CONC. *Lateranense (quod Sigeb. vocat vniuersale) præsente Carolo & Episcop.* 153. *Sigeb. & lib. Concil.*

Hispanicum contra Felicem hæreticum. Annonius lib. 4. *cap.* 83.

779 *Duriense an.* 779. *Regi. lib.* 2. *Gemuncense Ibid.*

Hispaniam transiit & Nauarram cepit: & duos Saracenorum regulos sibi subiecit. an. 778. *Sigeb. Rhegino.*

4864 Caroli Magni tempore Ogerus Danorum Dux, Indiam superiorem occupauit & Ioannem regis Frisonum filium, presbyterum Ioannem dictum, imperio præfecit, eique 14. Barones, qui alias vicinas terras tenebant, subiecit, vt ibi Christiana religio permaneret. *Vuernerus in fasciculo temporum.* An id verum nescio. Nam non video qua parte Dani per tot terrarum & æquorum spatia in Indiam peruenire potuerint. Me mouet tamen, quod paulò pòst Elfredum Anglorum regem sub an. 870. multa munera per Sigelium Schireburgensem episcopum, ad S. Thomam in Indiam misisse ait Vuilhelmus. 2. cap 16. de Anglis.

Carolus rex Francorum & Longobardorum, Patritius Romanorum nostris obtemperans monitis, atque nostram in omnibus adimplens voluntatem, per sua laboriosa certamina plura dona in perpetuum obtulit possidenda: tam prouincias quàm ciuitates seu castra, & territoria, imò & patrimonia, quæ à perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti, eiusdem Dei Apostolo restituit, cuius esse dignoscebantur. *Adrianus in epistola ia Concil. Lateranensi habita, & epist. ad Constantinum, & Irenem Augustos missa.* Ne quis putet Carolum Mag. quicquam de suo dedisse Ecclesiæ.

790 *S. SEPTIMVM vniuersale Concilium, Nicenum, 2. contra Iconomachos pro retinendis imaginibus, Episc.* 350. *Palmer. in Chro. siue* 325. *Naucl siue* 306. *siue* 342. *siue* 330. *Cui loco Adriani (qui illud celebrandum curauerat) præfuerunt Petrus archipresbyter, & Petrus monachus presbyter. Abb. Vsperg. lib. conc. Adrianus illud confirmauit. Iuo Parte* 4 *cap.* 127. *&* 128. *Ex eo quoque testimonium sumit Nicolaus primus ad Michaelem Imp.*

4882 Trecentis etiam primis annis vsque ad Constantinum, Christi & martyrum facta, vt eorum memoriam in oculis perpetuo ferrent, alij in tabulis expresserant, alij in vestibus sacratis, alij in pretiosis repositoriis, in quibus incruenta sacrificia peragebantur, imagines pinxerant. Et sanè hæc euidenter ad nostra vsque tempora ostenduntur, durabúntque per sæcula. *Actione sexta Nicenæ.* 2.

Toleticus Bulgarorum dux baptizatur an. 778 *Sigeb.*

An 782. Sanguis de cœlo in terram profluxit, qui significauit funestos conflictus Francorum & Auarum, item Auarum & Boiorum, denique Auarum & Francorum, in quibus omnibus Carolus victor euasit. *Sigeb.*

Anni mundi | *Anni Christi.*

Thesias Arabum dux Emesæ Iudæos & Christianos ad Menzerizandum (. i. characteres Mahometis accipiendum) compulit. *Diac.lib.23.*

Spoletini, & Reatini sese & vrbes agrósque S. Petro & Rom. Pontifici subdiderunt. *Æmyl. lib.2. Blond. decad. secunda libro primo.* 4882

Leo 4. Imp. Coronam auream, quam Mauritius Deo vouerat, ex ecclesia S. Sophiæ abripiens & capiti imponens, carbunculis in eo enatis febre correptus miserè periit, vltione diuina, vt putatur. *Blon.dec.2.lib.1. Plat.*

Io concilio Lateranensi confirmatio Rom. Pontificis, Archiepiscoporum & Episcoporum cum omnibus inuestituris, sub pœna anathematis, & bonorum publicatione concessa est Carolo Mag. *Sigeb. & Ca. Hadrianus. & Ca. in Synodo. 63 dist.* Ita tunc primum tutela Rom. Pontificis à Constantinopolitanis Impp. ad Carol. Magnum Imp. & eius successores translata est.

Anglicanum. 786

Isuardus an. 770. iussu Caroli martyrologium post Eusebium, Hieronymum, Bedam scribit. *Bergo.lib. 10. Hedio.lib.6. cap.22.*

Paul. Diaconus Aquileiensis Cancellarius Desyderij, simul cum eo à Carolo captus, integram Historiam Longobardorum, siue Langbardorum, annorum 205. vsque ad an. Christi 773. conscripsit.

Eutropij Romanæ historię Ecclesiasticam immiscuit, duósque alios libros à Iuliano ad Iustinianum primum vsque adiecit. Senex admodum obiit in Casinensi cœnobio. *Sigeb.*

An. 790. Flaccus Albinus Gallus iuxta Bergomensem lib. 10. Anglus iuxta alios, veteris & noui testamenti textum Caroli Mag. iussu correxit. *Sigeb. & ipse epistola sexti lib. in Ioan.*

Ethnici (.i. Saraceni) sepóes à Constantino expulsi Hierosolymis, denuo eam adoriuntur & capiunt, & Iohannem Patriarcham eiiciunt: sed ille restituitur recuperata vrbe, postquam Carolus copiis Imperatorem adiuuisset. *Henric. Erfordiens. in Vita Constant.cap.69.*

Francfordiense, Episcoporum Gallo. Germa. & Italorum, præsentibus Legatis Adriani, Theophilo seu Theophylacto, ac Stephano episcopis, contra Fœlicem Vrgelitanum seu Orgelitanum Episc. qui adoptionem humanæ naturæ Christi inducebat: Annoni. lib. 4 de gest. Franc. cap. 85. Æmil. lib. 2. Abb. Vsperg. Ferunt aliqui in eo concilio damnatum fuisse Concilium Elibertinum episc. 19. presb. 36. in Hispania paulo antea celebratum: Errant Magdeburgenses rhapsodi, qui istud Concil. referunt ad annū 700. Aiunt etiam in eo damnatum Nicenum 2. de quo in margine. 794

Madij Saracenus Christianos obsidet in Natoliæ vrbibus. *Diac.lib.23. Rom.*

Aaron alius Saracenorū dux multa mala Christianis infert, etiam pꝰstquā pacem com Imperatrice agitasset. Nam in Cyprum irruit, Capadociam, Galatiam, Romaniam. *Diaco. Ibidem.*

Fœlix, cui adhærebat Elipbandus Toletanus episcopus, Ratisbonæ de errore conuictus missus est Romam: vbi coram Adriano pontifice Palinodiam cecinit & suæ ecclesiæ restituitur. *Annal. Franc.* alıunde videtur errorem contraxisse. Nam Beda in 7. cap. Io. Noua hæresis (inquit) in Angulis occulte susurrat, Christus est adoptiuus. Christus nuncupatiuos est Deus.

Aiunt Ado Viennēsis ætate 6. & Regino lib. 2. Chro. Pseudonymam Nicænam, quam Septimam Græci appellant, pro adorandis imaginibus Synodo Francfordiensi abdicatam penitus. Quod si verum est, cùm Nicena illa deinceps obtinuerit & pro Oecumenica recepta sit, prouincialis hæc Oecumenicæ derogare non magis potest & debet, quàm illa Cypriani Africana, quæ cum catera rectè statuerit, prauè Anabaptismum contra Romanam defendit. Præterea vt nec statim, nec absque magnis dissidiis, Calcedonensis illa sanctissima probata est: vt apparetę D. Gregorij epistolis ad Brunichildam & alios, in quibus docet ne tum quidem post annos fermè ducentos in Gallus fuisse receptam penitus, sic hîc potuit contingere. Addo Patres, qui Francofurtum conuenerant, non satis habuisse perspectam Nicenæ sententiam, ac fuisse deceptos falsis rumoribus & scriptis. Nam contra eam

4888 *Foroiuliense in Aquilegia præside Paulino Aquilegiensi de fide & moribus, maxime de Trinitate contra Fœlicem. Tom. 3. Conc.* 800

Anni Christi. | Anni mundi.

Bauaricum contra Felicem. Anno lib. 4. cap. 83.

Ratiboneasé contra eandem. Sigeb.

sic dimicarunt, ac si ad statuendam imaginum adorationem simpliciter incubuisset, cùm potius de retinendis imaginibus sanxisset & egisset aduersus Cōstantinopolitanam septimam Pseudonymam, quæ deillis confringendis & omnino tollēdis, pauló antè Canones tulerat. Alioquin hæc cum illa idem planè iudicauit ac censuit. Nam libri illi quatuor, qui nomine Caroli Magni & Synodi Francfordiensis circunferuntur, & quos superbè hæretici contra Nicænam ostentant, passim inculcant retinendas esse Sanctorū imagines in ornamētum Ecclesiæ & memoriam rerum gestarum (hæc eorum verba sunt in præf. & lib. 2. cap. 2. & alibi) seque duntaxat armant aduersus nescio quam prætentam imaginum adorationem, quam nec Nicæna ipsa agnouit. Iconomachos autem expugnant, cùm alibi tum præfatione libri primi. Et Claudius à Carolo ipso Taurinensis episcopus constitutus, dum eas è sua diœcesi substulisset, statim vt hæreticus exceptus est ab ipsismet Gallis episcopis, qui maxima pars fuerant Francfordiensis Synodi. Hinc contra istum Ionæ Aurelianensis libri, ad Ludo. Pium de imaginum cultu.

Anno 791. *Palmerius & Polyd. lib. 4. de Anglis.* Academiam olim Athenis Romam attractam Carolus Mag Luteriam transfert. *Vuernerus in Fasciculo.* Idque opera 4. Monachorum Bedæ discipulorum Rabani, Albini, Claudij, Ioannis Scoti, *Erphordiensis, cap. 69.*

Ac tanta illam prouentuum ac possessionum amplitudine locupletauit, quantam vix omnes Galliæ ac Germaniç, quæ inde postea natç sunt, academiæ possent æquare. *Curio lib 2. Chronologia.* Ita tribus aut quatuor sæculis extinctum literarum lumen, in mundo rursum accendit. *ibid.*

99.

795 P S. LEO 3. Romanus sedit annis. 4. 4844

800 4888

Patriarcha.

Constantinopoli Tarasio.

Principibus.

Constantino sexto solo Orientis Imperatore, an. 5.

Superioribus regnantibus, vsque ad Carolum Magnum Imperatorem Occidentis declaratum.

Et Eirenem solam imperio Orientis potientem.

HVMANA.

Sub Mose Saracenorum Miramolino, Arabes intestino bello in varia Dominia disperguntur.

774. Idnabala Saracenus Cæsaraugustæ regulus, ab aliis regulis domestica seditione pulsus, à Carolo Magno restituitur & finitimi reges vectigales fiunt. *Vasam ex Annal. Franc.*

Vndekindus Saxonum dux an. 777. cùm Saxones victi essent à Carolo, & fidem susciperent, in Normaniam fugit, inde postea rediturus & bellum renouaturus. *Sigeb. Regino.*

Saxones cæsis suorum 30. mill. sese tandem post bellum. 33. annorum Carolo dedunt, & quia à Christo defecerant, Christiani iterum fiunt: & Vindekindus eorum dux ex sacro fonte, à Carolo suscipitur. *Sigeb. & Chron. Misaense Kraat. lib. 2. hist. Sax. cap. 6. Eginhar. Aanonim lib. 5. cap. 4. Helmold. in Chron. Slauo. cap. 3.*

Ad Albim flu. Bardagauenses & Nordnitæ sese ei dedunt, & fidem Christi suscipiunt. Saxones Orientaliores & Slaui, vltra & citra Albim habitantes: ei paulatim subiiciuntur an. septingentesimo octuagesimo. *Sigeb. Rhegino*, Magdeburgo ampliato. *Crantzius.*

An. 784. Daci in Anglia à Bitrico rege Saxonum Occidentalium repelluntur. Sed illi haud multò post reuersi, bonam eius partem occupant. Ità regnum Northumbriæ ab illo anno per an. 30. & amplius tam finitimorum, quâ Barbarorum iniursis expositum fuit. *Polydo. lib. 4. Ang.*

Primus Flandriæ, quæ tunc erat vacua, inculta & nemorosa, an. 792. Comes designatur à Carolo Lidericus Harlcdecensi. *Iac. Meier. de Fland. Sigeb.*

P DOCTORVM amator, ita vt eos vndecúmque præmiis alliceret.

Ægrotos visere, eleemosynas largiri, prædicationibus,

quibus plurimum ob eloqueotiam & doctrioam valebat, incumbere, ei peculiare fuit.

Captum Romani excæcauerunt, lingua eius radicitùs abscissa: quæ posteà ei diuinitùs restituta est. In custodiam missus noctu per murum euasit, & à Carolo restitutus est. *Regino libro 2. Chron.*

Litanias trium dierum, ante Ascensionem Domioi induxit.

Orauit pro Campulo à quo fuerat verberatus, ne Carolus ipsum capite truncaret ceu sediriosũ & Sacræ sanctitatis reũ.

Sub hoc põtifice, translatũ est imperiũ à Græcis ad Frãcos.

Carolus Academiam Papiensem instituit. *Gagui lib. 4. Sabell. Ennead. 8. lib. 9.*

Booonieñsem à Theodosio fundatam renouat. *Mutini, lib. 9.*

Ticinensem condit. *Polyd lib. 4. de Ang.*

Osnarburgensem, io qua literas Græcas & Latinas doceri iussit *Grantzius in Metropoli lib. 1 cap. 2.*

Parisiensem an. 791. *Palmerius*, de qua paulò antè.

Ex Bedæ Aogli discipulis mooachi quatuor duo Scoti, & duo Angli Albinus siue Alcuinus & Ioan. Scotus (alius à Franciscano scholastico doctore) Rabanus & Claudius primi, posuerunt Theologiæ sedem in Academia Parisiensi, *Gaguinus in Carolo Mag. Robertus Gouletus in compendio de fundatione Vniuersitatis Parisiensis*, è qua breui tempore prodierunt innumerabiles Theologi hæreticorum perpetuæ cruces, qui tantam sibi tota Europa famam & authoritatem compararunt, vt spatio quadringentorum anoorum, vix extra eam aliquis Theologus alicuius nominis repertus sit.

De Ioaone Scoto mihi suspectum est, aut fuit longæuissimus. Si quidem vertisse dicitur Ecclesiasticam Hierarchiam, è Græco iussu Ludouici. 2. Imperat. ad quem fuerat missa à Michaele Constantinopolitano Imp. sub an. 858.

Quio & Franciscus de Zarabellis Cardinalis, super Clemẽtinam de Magistris q. 5. quatuor studij Parisiensis fuodatores nominat Rabanum, Alcuinum, Claudium, & Hestorum siue Clementem.

Tum floruerunt per ordioem, Rabaous, Aogelomus, Haymo, Strabus auctor glossæ ordinariæ (etsi hanc palmam Alcuino tribuant Antonius Florentinus & Guaguinus) Bertramus, Remigius Altissiodorensis, Pascasius Corbiensis, Amalarius, Anselmus quidam auctor glossæ interlinearis, Ionas Aureliaoensis, Icmarus & alij vsque ad Hęresim Berengarij ao. 1150. & Scholasticos 12. sæculi.

Hvmana.

Alphonsus cog. Castus Hisp. rex, virtutibus omoibus ornatus, proditiooe cuiusdam comitis Gani, Carolum Magoũ in Roncesualle vicit, qui in Hispaniam venerat, ipsum vt regoo pelleret. *Vasæus.*

A Mauregato an. 5. à Veremundo anois tribus regno pulsus, restitutus est & post restitutionem regnat an. 32. *Idem.*

Eius anoo quinto ad summum pontificatum Leo 3. euectus Compostellam sedem episcopalem constituit, corpore Apostoli diuinitus reuelato, postquam diu latuisset ob Saracenorum persecutiones & domioatus. *Idem.*

Anno regni tertio, occidit 70. millia Saracenorum cum ipsorum duce, qui ad Asturias depopulandas veoerant. *Idem.*

LIBRI CHRONOGRAPHIÆ TERTII FINIS.

Anni mundi.		Anni Christi.
4884	*Et Egbertum Anglorum regnum condentem.*	796
	Zeoneghiz Æthiopiæ pret-Ioso, deinde Malgere.	
	Summa à Christo nato ad hæc noua Occidentis imperia, an. 800.	
	Octaua ita Centenarij finis.	
4888		800

Anni Christi.

800 *OCTAVO hoc sæculo continuata est doctrina, de qua hæretici hodie pugnant.* Missa *in Germani Constantinopolitani liturgiæ Theoria, Caroli Magni fragmentis de ritibus veteris Ecclesiæ: Alcuini libro de Ecclesiasticis dogmatibus. Vualafredi Abbatis libro de officiis diuinis. Maximi monachi de Ecclesiastica Mystagogia.* Claues Ecclesiæ. Absolutio. *Beda hom. in die Sanctorum Petri & Pauli, in Marc. libro primo capite secundo. Damascenus libro quarto, de Orthod.* Confirmatio. *Illa vnctio quæ per manuum impositionem ab Episcopis, vulgo Confirmatio dicitur, &c. Beda in Psal. 26. in 8. caput Acto. & Homil. in Octaua epiphaniæ Concil. Arelat. capite decimo octauo.* Extrema vnctio. *Bed. libro secundo in Marc. capite sexto.* Septem sacramenta. *Beda tractans illud Matthæi, quoniam Nazaræus vocabitur. Si in typo Samsonis gesta consideremus, in eo quoque sacramenta Domini præfigurata cognoscemus. Septem crines habuit. Hinc septiformis Spiritus & septem Ecclesiæ sacramenta sunt, &c. Quod & ex Augustino citat Vualafridus Abbas libro de diuinis officiis, Alcuinus de Ecclesiasticis dog.* Liberũ arbitrium. *Damasc. libro secundo Orthod. capite quarto in parallelis contra Manich. libro de hæresibus. Bed. in secundũ caput Genes. libro octauo in Iob. capite octauo in Psal. centesimũ decimũ octauũ.* Iustificatio ex gratia *fides est charismatum spiritus, non nostræ voluntatis, Damasc. libro quarto de Orthod. capite vndecimo. Præueniente se gratia, mens hominis spontanea ad fructum boni operis assurgit, Beda in Mar. libro primo capite quarto. In tertiũ caput primi Ioan.* Iustificationem conseruari & augeri bonis operibus. *Pelagianum dogma non iuuat, quod dicitur de homine, se sanctificat, quia id quidem per liberum arbitrium fit, sed non sine diuino auxilio & gratia, Beda in caput tertiũ. primi Ioan. libro tertio in Iob. capite primo, libro sexto in Cant. capite octauo, libro primo in Prou. capite sexto, 22. in tertiũ & duodecimũ caput Exod. libro primo in Ezram capite primo in Psal. 25. 77. 90. Aponius libro secundo in Cant. Albinus in tertiũ caput Eccles. Damascenus in parallelis & aliis libris passim.* Primatus Romanæ Ecclesiæ. *Beda in Natali Diui Benedicti. Carolus Magnus, libro primo de imag. capite sexto. Damasc. in libro de defunctis. Patres Synodi. secunda Nicenæ, Concilia huius sæculi. Ansbertus libro tertiu, capite quinto in Apocalypsim.* Cælibatus sacerdotum. *Beda libro primo in Lucam capite quarto.* Claues Ecclesiæ. *Absolutio Ansbertus libro septimo in Apocalypsim, capite decimo sexto, & lib. 1. c. 1. lib. 5. cap. vndecimo. Beda in Mat. decimo sexto. Ioan. 20. &c.* Veritas Eucharistiæ, Transsubstantiatio, sacrificium, *Carolus Magnus, libro secundo de imag. capite 27. & expressissime libro quarto, capite decimo quarto, & in libro de ritibus veteris ecclesiæ. Beda in Boetij libro de Trinitate, in Prouerbia libro tertio capite 31. in Marc. libro quarto capite decimo quarto. In Luc. libro sexto, capite 22. in Psal. 21. libro de muliere forti. Hom. in Epiphania. libro secundo de Taber. capite secundo in Psal 48. Deum pro mortuis per Missarum celebrationes & eleemosynas inuocamus. Damascenus libro quartu Orth. capite decimo quarto. Aponius libro tertio & sexto in Cant. Germa. Constantinopolitanus epistola ad Thomam tomo secundo Concil. & in Theoria Liturgiæ. Ansbertus libro secundo capite secundo in Apolog. Vualefridus & Alcuin. vbi suprà.* Pœnitentia & eius partes. *Damasc. de Orthod. fide & in Parallelis. Beda in Psal. primũ, & quartũ libri quarti, in Luc. capite decimo quintu. Aponius, libro quintu in Cant. Carolus Magnus de ritibus veteris Ecclesiæ. Ansbertus libro primo in Apocalypsim, capite primo.* Intercessio, auxilia, reliquiæ Sanctorum. *Beda in caput quartũ Lucæ afferens post Augustinum, libro primo de Trinitate, capite sexto & alibi, distinctionem Græcam de duplici adoratione λατρείας & δουλείας. Item libro secundo in Luc. capite septimo, libro tertio in Iob. & de Reuelatione Sancti Michaelis, tomo septimo & in pluribus Homiliis de Sanctis diuersis. Damasc. in orationibus de natiuitate Virginis, &c. in Cant. Ecclesiasticis. libro tertio de imaginibus, libro quarto de Orthod. capite decimo sexto, libro pro defunctis. Basilius Ancyranus. Theodorus Hierosolimitanus, Tharasius Constantinop. Theodosius Amoriensis. Adrianus Pap. in secundo Syn. Nicena. Cosmas in hymnis. Germa. Cõstantinopolit. in Theoria & in epistol. Beda & Isuardus in Martyrologiis, Ansbertus libro quinto, capite duodecimo in Apoc.* Hæresis contra imagines hoc sæculo præsertim arsit. *Hanc refutarunt & earum legitimum vsum docuerunt, Damascenus libro tertio, item libro quarto Orthod. capite*

octauo vbi cultum imaginum Apostolicam esse traditionem docet. Germanus Constantinus, Gregorius, Cyprius, Adrianus Pap. & alij. Nicenum secundũ Concil. &c. Beda in historia Anglorum sæpius, Preces pro defunctis & Purgatorium. *integrum de eo opus Damasceni extat ab Oecolampadio defunctorum hoste etiam versum. German. in Liturgiæ Theoria. Beda in serm. ad populum tomo septimo folio 503. in pro. libro 2. capite vndecimo in Ps. 6. in 37. in Luc. capite secundo. Albin. in primo & tertio Psal. pœnit. & tertio de Trinitate, capite 21. Ansbertus libro nono, capite 20. in Apocalipsim & libro decimo, capite 21. & cæteri. Superfluum esset cætera capita persequi. Nam pro his omnibus Damasc. quatuor libros de Orthod. fide diuinissimos condidit. Beda. Albinus libros diuersos, Carolus Magnus fragmenta de ritibus veteris Ecclesiæ. Germa. Constantinopolitanus rerum Ecclesiasticarum Theoriam, &c. Quare & totum seculum contra se pugnare Centuriatores docent Cen. octaua capite secundo de loco & propagatione Ecclesiæ sparsim, capite tertio de persecutione & tranquillitate Ecclesiæ, capite quarto de doctrina col. 300. & seqq. capite quinto de hæresibus. toto capite sexto de Ceremoniis. capite septimo de Politia Ecclesiæ. per totum caput octauum de Schismatibus, capite nono de Synodis per totum, capite decimo de Episcopis & doctoribus, sequentibus denique capp. Idem confirmant quotquot isto sæculo scripserunt, contra Iconomachos siue Iconoclastas: huius spatij vniuersa concilia, vniuersi denique historici.*

Anni Christi. 800

CRONOGRAPHIÆ GILB. GENEBRARDI

THEOLOGI PARISIENSIS DIVINARVM HEBRAICARVMQVE

Literarum professoris Regij,

LIBER QVARTVS.

POSTREMVM hunc librum à Carolo Magno auſpicabimur, quoniam cum eius Imperio, Eccleſiæ regnum maxima, in noſtro Septentrione præſertim incremẽta cepit. Tum Germania, tum Saxonia, tum Dania, Chriſti ſuauitatem guſtare cœperunt. Tunc in Polonia religionis fundamẽta publicè iacta ſunt Bulgaria, Vngaria, Boëmia, Moſcouia, Lithuania. pleræque aliæ Septentrionis gentes ſe deinceps Chriſto dediderunt. Denique vt ab Eccleſia ſiue ſede Apoſtolica, conſtitutum fuit hoc nouum Occidentis Imperium: ita extitit Eccleſiæ ſalutare, & fœlix, dum ſigna in Barbaras & perfidas gentes intulit, eáſque pietati ſubiecit. Accedit, quòd interualli à Domini corporatione vſque ad nos dimidium in iſtud ſæculum incurrit. Non admodum quidem refert, vnde exordium ducamus, cùm ſingulis centum annis, inſignes atque memorabiles mutationes toto orbe contigerint, quæ meritò librum peculiarem ſibi poſſint vendicare. Verum id negotij aliis relinquimus. Interim quia mirabiles illæ ſæculorum viciſſitudines, in animis pingere poſſunt vniuerſæ hiſtoriæ breuem quandam imaginem: ad quam adumbrandam comparatur Cronographia, priuſquam pergimus, lubet id illuſtrare exemplo: & duum mille annorum res memorabiliores, per ſingulos centenarios, inſigni humanarum rerum inconſtantiæ documento exortas attingere Nec altiùs incipiemus, quoniam, vt iampridem memini: ante Monarchiam Perſicam omnia apud exteros ſunt incerta.

Sub annum ergo ante Chriſtum quingenteſimum plus minus (Neque enim neceſſe eſt, vt tempus ſit tam exactum & definitum) Monarchia Babyloniorum, Nabugdonozore auctore cœpit, è qua ſecundum huius operis librum ſumus exorſi.

Hinc an.400.Persarum secunda, quæ appellatur, Monarchia per Cyrum, à quo res & scripta Græcorum propriè incipiunt. Anni ch. sc.

300.Macedonum siue Græcorum per Alexandrum Magnum.

200.Indorũ,Parthorum,Carthaginensium noua regna & principatus. 800

100. Romanorum per Scipiones & reliquos Rom. duces, qui traiecto Mediterraneo,in Asia & Africa res gerere cœperunt:& prouincias remotiores suo populo subiicere.

0. Regnum Dei, per Christum æternum regem, cuius solium est ad dexteram Patris in excelsis,terra scabellum pedum eius: Constituta Rep. in perpetuam Monarchiam ab Augusto, & pace per totum orbem firmata. Atque inde per singula etiam sæcula, mirabiles mundi vicissitudines extitere, quas lib.3.delibare cœpimus.

Centesimo enim anno, post Dominum natum: Imperij ad externos principes translatio facta est, Neruam, Traianum, Adrianum Hispanos &c. Vnde deinceps licuit cuilibet, quantumuis obscuro & de obscura gente: in illud irrepere.

200.Nouum Persarum imperium per Artaxersem,deleto Parthico.

300.Imperij Ro.ad Christianos principes translatio Cõstantium,Constantinum Mag.&c. in quorum potestate, perpetuò deinceps vsque ad Tucas mansit.

400. Imp. Ro.laceratio,è qua varia noua regna emerserunt:in Gallia, Hispania, Anglia, Italia, Africa, Asia.

500. Imperij Occidentis extinctio,vsque ad Carolum Mag. & in vnos Græcos siue Constantinopolitanos contractio.Clodouæi Francorum regis conuersio,& sacra inauguratio.

600.Mahometis & Saracenorum apostasia,atque inde nouum horrendúmque imperium: quod Miramolinum siue Amira vocatum est, Romano mutilato,Persico exciso.

700.Saracenorum, Arabum siue Alarbarum, Turcarum, Maurorum noua ac diuersa regna, siue Caliphæ & Sultaniæ, in India, Asia, Syria, Ægypto, Lybia, Lybiæ interioribus,Africa,Hispania,insulis maris Mediterranei, Oceani Æthiopici, Indici, Atlantici.

800. Imperium nouum Occidentis, per Francos Septẽtrionalibus gentibus salutare:faustum,Christi prænuntium,è quo huius quarti libri initium ducimus.

900. Imperij Occidentis è Francis ad Longobardos & Germanos, non ita fœlix translatio:Matri certè sedi Apostolicæ diu luctuosa.

1000.Noua regna Poloniæ,Vngariç,Boëmiæ & Septentrionalium populorum.

1100.Noua regna Occidentalium Christianorum, præsertim Francorum in Asia, Syria,Iudæa,&c. Profligatis Turcis & Saracenis.

1200. Nouum imperium & Barbaricum gentis incognitæ Tartarorum, magna totius Orientis, seorsum Christiani Indorum regni amplissimi calamitate. 741

1300. Nouum

Anni Christi

1300 Nouum ſeruile & ferum imperium Othomanorum ſiue Turcarum, magno noſtro dedecore, ignauia, veterno, pernicie.

1400. Nouum imperium Tamerlanis Scythæ, quod feritatem Tur-
800 carum aliquantum repreſſit.

1500. Noua imperia Sophi in Perſide, Luſitanorum & Hiſpanorum in Indiis & nouo orbe, quæ Turcis & Saracenis perniciem videntur ominari.

Faxit Deus, vt iam Chriſtiani ſuas habeant vices, & regna Tartaricis, Saracenis, Turcicis, Mauricis armis amiſſa recuperent, impia extinguant: noua ad ipſius & Chriſti ſui gloriam condant, in orbe nouo ac veteri: quò corpus peccati deleatur, Perditionis filius Mahometes interficiatur ſpiritu oris Domini, ipſe denique Dominus vbique agnoſcatur: regnet, floreat in ſæculorum extrema.

AMEN.

[Valde corruptum vocabulum illud deeſt, quod *Miramolinum* appellamus. Eſt enim propriè ſua lingua dominus dominorum. *Mirmiran* id ſignificat, conuerſa fuit, r. in L. vt in pleríſque accidit. Idem euenit in *ſophi*, quod *ſcohpheth* hebræo deductum eſt, à Latinis *ſuffes* dicebatur Carthagine dictator, Ea autem hîc annotare libuit, vt intelligatur ab omnibus, qui de Antichriſto dubitant. duæ enim notæ præcipuè illæ ſunt quod dominetur templo Dei, & ſe dominorum audeat nuncupare, qui ſoli Deo titulus conuenit. Si ergo Mahometes, non videatur aliquibus, verum eſſe antichriſtum: ſaltem illius eſt præcurſor & abominabilis nuncius]

SEPTIMÆ ÆTATIS, SIue vltimæ pars poſterior.

A Caroli Magni Imperio ad an. 1584. quæ & ipſa in octo ſæcula rectè diſtinguitur.

Octaui ſeculi extremum & noni principium.

800 a *An. Dom.* D.CCC. quo *nouum Occidentis*

Anni mundi.

a Hoc nono ſæculo Saraceni tentant iterum Gallias. Europa vaſtatur ab obſcuriſſimis gentibus, vt Gallia à Normanis, Vngaria à Bulgaris, &c.

Earum ad Chriſtum plena conuerſio.

Carolus cum ſua poſteritate hoc ſæculum metitur.

Nam eius Impp. fuerunt. Carolus Mag. Ludouicus Pius, Lotharius, Ludouicus 2. Carolus Caluus, Carol. Craſſus, Arnulphus.

Pontifices viginti à Leone. 3. ad Ioannem nonum.

Præcipui ſcriptores diuini, Carolus Mag. Hincmarus, Haymo, Angelomus, Amalarius, Rabanus, Remigius Antiſſiod. Ionas Aurelian. Paſcaſius, Idiota, Anſegiſus, Strabus auctor Gloſſæ ordinariæ, Leo Philoſophus Imp. Photius, Theophylactus Bulg. Freculphus Lexouienſis, Anaſtaſius Bibliothecarius, Ado Viennenſis.

Humani etiam ſua ſerie infrà, per Chronologiam recenſebuntur.

Hæretici. Claudius Taurinenſis, Theoda pſeudoprophetiſſa in Aſia. Godiſcalcus Gallus, Bertramus, Fredeuardus eques, Ioannes Scotus. Græcorum hæreſis de Spiritus S. proceſſio-

ne, quæ aperte erumpit Photio Patriarcha frigidam suffundente.

Caluinitæ Claudij Taurinensis opiniones laudant, Bertrami, Fredeuardi, Godiscali aliquot capita. In singulis scilicet sæculis suæ perfidiæ socios habere voluerunt.

b SEPTENTRIONALIVM, vt Moscouitarũ, Succorum, Polonorum, Vngarorum, Slauoniæ partium conuersio vsque ad an. 1000.

Monasteriorum & templorum & episcopatuum ædificationes.

Græcæ & Hebraicæ literæ florent.

Latinæ iacent.

Pares Franciæ instituuntur.

Imperij ad Longobardos, per Berengarium & Saxones, per Conradum translatio, vnde inter vtrosque dissensio an. plus 40.

Ratio eligendi Imperatores Instituitur.

Decimi sæculi Pontifices viginti septem vsque ad Syuestrum 2. Aquitanum.

Impp. Ludouicus 3. Conradus Germanorum primus, Henricus 1. Othones tres.

Scriptores sacri. Gilbertus siue Giselbertus. Radulphus, Suidas. Oecumenius. Smaragdus. Regino, Moses Bar-Cepha. Gerardus. Luitprandus. Vuirichiandus.

Hæretici. Græcorum schisma contra Latinos. Noui Anthropomorphitæ in Italia. Manichæorum quædam secta Philippopolim translata.

A Caluinitis Schisma Græcorum, cuius causa à Turca absorpti sunt, probatur. Aliqua habent cum Manichæis communia.

c MVNDVM ignauiæ tædet.

Pietas exardescit.

Infinita monasteria apud Græcos & Latinos construuntur.

11. *Sæculi Pontifices* vndeuiginti vsque ad Vrbanum 2. Gallum.

Impp. Henricus 2. Conradus 2. Henrici 3. & 4.

Scriptores. Fulbertus Carnotensis, Humbertus, Heribertus Abbas, Euthymius, Ioan. Xiphilinus, Berno Augiensis, Algerus, Bruno Herbipolens. Albesicus. Petrus Damianus, Leo 9. Lanfrancus, Adelmannus Brixiensis, Guitmundus Auersanus, Thetianus, Leontius, Hermenopulus, Hildebertus Turonens. Hildebertus Cenomanens. Lambertus Schanaburgens. Sigebertus, Anselmus Cantuariensis. Iuo. Minardus, siue Meginhartus, Burchardus, Marianus Scotus Ioan. Micrologus, Hermanus Contractus.

Hæretici. Berengarius. Bogomili, Basilius monachus, Henriciana siue Simoniaca hæresis ab Henrico 4. Imp.

An se Berengarianos, Bogomilos, Henricianos, Caluinistæ negare debeant, vel velint ipsi loquantur.

d TOTVM hoc sęculum transigitur in terra sancta, à Gallis præsertim.

Factiones Gibellinorum pro Imp. & Guelphorum pro Pontifice.

Theologia Scholastica fundatur per Bandinum, Petrum Longobardum, &c. propter subtiles Græcorum contra Latinos disputationes de Trinitate, de processione Spiritus S. Berengarium & Petrobusianos de sacramentis, Porretanum & Abaliardum Theologiæ miscentes Philosophiam, vt subtiles illæ quęstiones deciderentur & amputarentur. 4840

Ordines Hospitaliorum, Templariorum, & similium cõtra Turcas instituti & confirmati.

12. *sæculi. pontifices* sedecim vsque ad Cælestinum.

Impp. Henricus 5. Lotharius Saxo, Conradus 3. Fridericus

Anni mundi — *Anni Christi.*

imperium Carolus magnus Francus condit, & Egebertus regnum Anglicum.

Decimi sæculi initiũ.

b An. *Dõ. D.* CCCC. 900
quo Carolus simplex rex 30. regnum Franciæ suscipit, Abderamen Hispaniæ Miramolinus fit, Infælix sæculũ inchoat.

Vndecimi sæculi initium.

c *An. Dom. M. quo* 1000.
regnum Poloniæ per Boleslaum, Hungariæ per S. *Stephanũ cœpit, Cordubense in Hispania Saracenica desiit. Ottho 3. Imp. obiit, quo denique Hugonis Capeti familia se in regno Francorum subactis competitoribus: confirmatam videt.*

Duodecimi sæculi initium. 1100

d An. *Do. M.* C.
quo Vrbanus auctor expeditionis in infideles moritur. Godefredus rex Hierosolymorum cõstituitur. Paschalis 2. pontif. max. eligitur, Bernardus Patriarcha Antiochenus, Dabertus Hierosolymitanus primi è Latinis.

Anni Christi.

Decimitertij sæculi initium.

1200. e *An. Dom. M. CC. quo Tartari gēs antehac ignota regnum suum cōdunt, deleto presbytero Ioanne Indo. Noua regna Scotiæ, Portugalliæ Boemiæ exoriuntur. Constantinopolis capitur à Francis & Venetis. Philippus Ænobarbi filius Imperium Occid. suscipit.*

Decimiquarti sæculi initium.

1300 f *An. Dom. M. CCC. quo Otomanus Turca de genere Scytharum siue Magog, Turcicum Imperium condit, Antichristi regnum fundans. Et sedes Apostolica in 70. annos Auenionem Clemens transfert.*

Anni Mundi.

Ænobarbus. Henticus 6.

Scriptores. Petrus Alphonsus, Honorius Augustodunensis. Odo Cameracens. Hugo Victorinus, Rupertus Tuitiensis. D. Bernardus, Petrus Cluniacensis, Richardus Victorinus, Bandinus, Petrus Longobardus, Hugo Etterianus, Leo Tuscus, Io. Salisburiensis, Anselmus Anelbergens. Potbo presbyter, Berengosus, Ecbertus, Petrus Blesensis, Petrus Rhemensis Cantor, Otbo Frisingensis, Marcus Alexandrinus, Theodorus Balsamon, Zonaras, Cedrenus, Conradus, Abbas Vspergensis, Hugo Lincol. Nicetas Coniates, Saxo Grammaticus, Cooradus Hirsaugiensis, Ioan. Belethius, Gratianus, Petrus Comestor, Helmandus, Guliel. Tyrius Hildegardis & Mechtildis fœminæ eruditæ. Samuël Israëlita.

Hæretici. Clancularij Berengarij, Durandus de Vualdach, Tendemus, Henriciani, Petrobusiani, Arnoldus Brixianus, Porretanus, Petrus Aballiardus, Eudo de Stella, Apostolici, Publicani, Cathari siue Patareni, Insabbati, Corretij, Vualdenses siue pauperes de Lugduno. Agenenses, Hæretici de Barulo. Hæresis de Dogmate Dei Mahometis: Hæresis de corruptibilitate diuinorum mysteriorum.

Caluinitæ in multis conueniunt, cum Henricianis, Petrobusianis, Apostolicis, Publicanis, Patarenis, Vualdensibus, Agenensibus, Hæreticis de Barulo.

[Hæresis Caluinitarum, est farrago miscellanea omnium aliarum hæreseων quascunque enim fanaticorum hominū opiniones, vel portentosissimas amplectitur: vt sibi aliquod quæreret patrociniū, ita non dubitant Græcos obtrudere, pro exemplo suarum, vt obtendunt, Ecclesiarum: vt sine sacra sede possint consistere: quamuis sciant illos hæreticos & schismaticos esse multis nominibus.]

e CHRISTIANORVM per Tartaros vastatio, in Oriente & Septentrione.

Expeditiones in terram sanctam, ob eius amissæ recuperationem.

Scholastici doctor[illegible]nnumeri.

Ordines mendicantium sub principium huius sæculi. Ita inter superiores recentiores ordines & hos, vix centum anni intercedunt.

13. *sæculi Pontifices* duodeuiginti vsque ad Bonifacium octauum.

Impp. Philippus ænobarbi F. Otho 4. Fredericus 2. Conradus 4. Rodolphus, Adolphus.

Scriptores. Innocentius 3. Gulielmus Parisiensis, Ioachimus Abbas, Alexander Halesius, Bonauentura, Albertus Mag. Thomas Aquinas. Ægidius Romanus, Ioannes Scotus, Iacobus Victriacus, Richardus de Media villa. Henricus Gādaueus & plerique alij Scholastici, Nic. Cabasilas, Hugo Cardinalis auctor Concordantiarum, Vincentius Beluacensis, Durandus episcopus Mimatensis, Accursius, Nicolaus Lyranus.

Hæretici. Albigeoses siue Albiani, Almaricus, Baiolenses & Concordenses Albigensium secta. Petrus Ioannis, Dauid Dinantius, Guilielmus de S. Amore, Desiderius Longobardus. Raimundus Lullus, Hermannus Italus.

Caluinitæ hos habent patres Albigenses, Almaricum, Petrum Ioannis, Desiderium Long.

f BOSSVLI siue aciculæ marinæ inuentum.

Turcarum in Oriente inter se, & cum Christianis conflictus varij.

Vbique calamitas.

14. *sæculi pontifices* decem vsque ad Bonifacium nonum.

Impp. Albertus primus Henricus 7. Ludouicus. 4. Bauarus,

Anni mundi. | *Anni Christi*

Carolus 4. Vuenzeslaus.

Et Albertus primus Imperium Occidentis adit.

Scriptores. Gultel. Naogiacus, Alanus Insulensis, Nicephorus, Calixtus, Bartholus, Georgius Pachimeres, Ioan. Cantacuzenus, Maximus Planudes, Durandus de S. Portiano, Guido Carmelita, Martinus Polonus, Greg. Ariminensis, Ioan. Andreas, Paulus de Perusio. Io. Hisdinus, Franc. Petrarcha, Radulphus Tungrensis, Franc. Maronis Sorbonicæ inuentor. Guillelmus Occam, Astesanus, Nicephorus Gregoras. Aluarus Pelagius, Aug. de Ancona, Herueus, Gulielmus Antissiodorensis.

{ Sorbonica est disputatio celebris & ardua, quæ toto die à mane ad vesperam sustinetur, Eam in locum Quodlibetariæ instituit frater Maronis, propter abusus scommatum & dicteriorum, quæ in ipsam quodlibetariam disputationem protulerant. Ea de causa augustissimus Franciscanorum ordo, primum locum, in ipsa Sorbonica sortitus est, in illius doctiss. & sapientissimi Maronis memoriam.]

Hæretici. Fratricelli, Templarij, Dulcinistæ, Barlamus & Acindinus, Iacobus, Iusti, Begardi & Beguinæ, Flagellantes, Lothardi, Ioan. de Poliaco, Bononatus, Marsilius Patauinus, Bartoldus de Bothach, Bartolomæus Ionauesius, Adamitæ in Boëmia, Ioan. Vuicleffus, Guil. Albus, Turelupini.

Decimiquinti seculi initium.

1400. Caluinitæ conspirant cum Fratricellis, Begardis & Beguinis, Flagellantibus, Lothardis, Mars. Patauino, Io. Vuicleffo.

g EMANVEL Chrysoloras studia Græcarum literarum in Italiam refert.

Visumcassanus Persiam rapit.

Ars Typographica reperta.

15. saculi Pontifices tredecim vsque ad Alexandrum sextum.

Impp. Robertus, Sigismundus, Albertus, Fredericus 3. Maximilianus.

g An. Dñ. M.CCCC. quādo Tamerlanes mūdi terror, & Græcæ literæ in Italiam reducuntur, è qua 700 annis exulauerant, quo denique Robertus Palatinus comes fit Occid. imperator.

Scriptores. Paulus Burgensis, Io. Gerson. D. Antoninus, Blondus, Æneas Syluius, qui & Pius pont. Frossardus, Leonardus Aretinus, Capreolus, [illegible]. de Aliaco, Thomas Campensis, Ioan. Dominici, Io. de Turrecremata, Baldus, Angelus, Thomas Vualdensis, Matthæus Palmerius, Bessario Card. marcus Ephesius, Laonicus Chalcondylas, Ioan. de Indagine, Dionys. Carthusianus, Platina, Franc. Philelphus, Ioan. Trithem. Baptista Ferre. Sabellicus, Gabriel Biel, Albertus Crantius, Matthias Palmerius Pisanus, Ioan. Nauclerus, Ioan. Maior.

Hæretici. Ioannes Hus, qui anno 1401. se prodit, Hieronymus de Praga, è quibus variæ & multiplices sectæ. Zisca.

In Caluinitis sæculo sequenti renascentur.

Decimi sexti sæculi initium.

h RELIGIONIS in deterius mutationes, apud Mahometanos per Ismaelem Sophum in Perside, Per Cherihum in Africa.

Apud Christianos per Lutherum in Germania, per Caluinum in Gallia, per alios aliis in locis.

1500. In melius per Lusitanos in Indiis, per Hispanos in nouo orbe, vt quando in aliquibus locis fides deficit, in aliis proficiat.

h An. Dñ. M.D. quando nouus orbis aperitur, Ludouicus 12. Pater populi dictus regnum Galliæ init, Sophus Persarū.

Linguarum professio exoritur in Germania, Gallia & aliis locis per Andronicum Contablam Græcum, Lapidanum, Reuchlinum Capnionem, Galarinum, Sancten Pagninum.

Hæreseon fructus per totam Europam cædes, seditiones, intestina bella, sacrilegia, Simoniæ, latrocinia, Circumcelliones &c.

16. sæculi pontifices duodecim vsque ad Gregorium decimum

tertium.

Anni Christi.		Anni mundi	
	Quæ sic membratim demonstrari possunt.		tertium. *Impp.* Maximilianus idem, Carolus 5. Ferdinandus, Maximilianus 2. Rudolphus 2. *Scriptores.* Ioan. Ekius, Ioan. Roffensis, Thomas Morus, Thomas Caietanus, Ambro. Catarinus, Ioan. Gropperus, Stanislaus Hosius, Reginaldus Polus, Gaspar Contarenus Cardinales, Hieronymus Scripandus, Aloisius Lipomanus, Cornelius Iansenius, Vuillelmus Lindanus, Hieronymus Osorius, Melchior Canus, Fridericus Nausea, Claud. Sanctius episcopi. Syluester Prieras, Conradus Brunus, Ioã. Cochleus, Ioã. Driedo, Ioã. Arborcus, Iodoc. Clitoueus, Albertus Pighius, Erasmus Roterodamus, Sanctes Pagninus, Petrus Galatinus, Fredericus Staphylus, Petrus Soto, Alanus Copus, Ioan. Hesselsius, Petrus Canisius, Franc. Turrianus, sixtus Senensis, Laurentius Surius, Nicolaus Sanderus, Guill. Alanus, Claudius Spenceus, Anto. Demochares, Iacobus Billius, Gentianus Heruetus, Iac. Pamelius & innumerabiles alij. *Hæretici*, Lutherani, qui & Protestantes, Zuingliani, Carolostadiani, Seruetiani, qui & Samosatenses. Anabaptistæ, Osiandrini, Antosiandrini, Médiosiandrini, Stancariani, Dauid Georgius, Trinitarij, Antitrinitarij, Autotheani, Campanistæ, Caluinistæ, siue Huguenotij, Anticaluinistæ, Luthcrocaluiniani, Adamitæ in Hollandia, Suencfeldiani, Antisuenclfeldiani, Confessionistæ, Stoici siue Illyricani, qui & Flacciani, Adiaphoristæ, Antadiaphoristæ, Impositorij, Bisacramentales, Trisacramentales, Quadrisacramentales Recalcitrantes, Vbiquitarij, qui & Brentiani, Biblistæ, Ansdorfiani, Maioristæ, Tropistæ, Antidæmoniaci, Infernales, Adessenarij, Antinomi, Athei siue Epicurei, Puritani & Laicocephali in Anglia. Vncti in Surria comitatu Angliæ, Familia de amore, & Illuminati in eadem Anglia, cum multis aliis, ita vt non modò à nostris Hosio, Lindano, Prateolo, Staphilo, Sanctio, verum etiam ab ipsismet, vt Lauathero, Lipsiensibus, &c. plus decentæ sectæ numerentur. Caluinitæ cum his omnibus in aliquo scelere comiunguntur. Nam istorum omnium sunt colluuies.

a CORONAVIT an 800 vel 801 in Imp. Carolum Magnum, petente vniuerso populo & rer acclamante, Carolo Augusto & à Deo coronato Magno & pacifico, vita & victoria, ipsa nocte Natalis Christi. Inde factum est vt etiam hodie imperatores Occid. inunguntur & consecrentur à Rom. Pontifice. *Sabell. Ennead. 8. lib 9. Blond. Dec. 2. lib. 1. Annoni lib. 4 cap. 90. Sigeb.* Deinceps imperium Romanum, siue Occid. mansit penes Francos plus. 100. annis.

Ita Carolus Mag. factus est primus Imperator Occidentis post vltimam Valentiniani cædem iure & nominatione Ecclesiæ ac gratia Apostolicæ sedis, vt eius veluti brachium dexterum esset. Deinde transactione cum Impp. Græcis, quæ tamen facta est authoritate Romani Pontificis. Nam Carolus legatos Michaelis Curolopatis ad Leonem. 3. remisit, vt ab eo libellum fœderis acciperent. Vnde tam ipse quàm successores exceptis aliquot posterioribus Impp. Germanis non se putabant satis in imperio firmatos, donec coronam auream essent cum sacra vnctione ab ipsomet Ro. pontifice consecuti. Contra eos qui iure belli factum imperatorem tradunt Nam non occuparat armis imperium Occidentis, minus Italiam & vrbem Romam, vt qui ad eam duntaxat vocatus contra Longobardos venisset, tanquam amicus, & socius Italiæ: filiúsque Ecclesiæ non tanquam hostis.

Honorabilem & venerandum virum eum appellat Zona. *to 3.* castum, facundum, constantem, liberalem in pauperes. *Antonius lib. 14.* Tardum ad irascendum, velocem ad condonandum & mitem, *Ioan Oppidanus*, doctum & sapientem, Bonfin. *dec. 1 lib. 9.* Amantē virorū doctorum *lib. Pontif.* cui diuinitus visus & vox reddita sint cum ab aduersariis vtroque fuisset orbatus. *Sigeb.* vocis non meminit. *Diac. libro 23. Rom.*

Carolus conuenit de diuidendo Imperio cum Eirene, postea cum Nicephoro, vt ille Orienti, ipse vero Occidenti præesset, Venetię verò sui iuris inter vtrumque essent. *Plati. Blond. dec. 2. lib. 1.*

Hęc pacta postea renouauit Michael Curolopates an. 812. deinde Ludouico filio Caroli Leo Imp. post Michaelem.

Hinc deinceps qui in Gallia & Germania fuere Impp. dicti sunt Occidentis, Constantinopolitani autem Orientis, vbi notent & vlciscantur Imperatores & Principes Christiani atrocem iniuriam sibi à Centuriatoribus factam, qui Cent. 8. cap. 10. in Leone P. attribuunt ipsorum Imperij creationem, siue translationem præcipuis Antichristi operibus.

[Sed tam diras & execrabiles blasphemias Germani Principes non attendunt, & contrà illis pseudoministri flagitiosè imponunt, hæc ad suæ dignitatis incrementum pertinere

suadentes

Anni Mundi.	SEPTIMÆ AETATIS, SIUE VLTIMÆ	Ann. Christ.
	Pars posterior, quæ incipit anno mundi 4888. Christi 800, ab Eirene sola imperante in Oriente, Carolo magno imperiū nouum Occidentis suscipiente. Egberto Anglorum regnum condente ad annum 1584.	
	99.	
	a LEO tertius. *Sigeberto* 4. Rom. sedit an. 4.	796 800
	Patriarcha.	
	Constātinopoli Tarasio.	
	Principibus.	
	Constantino 6. solo Oriētis Imperatore octogesimo quarto.	
	Mauregato & Veremūdo an. 3. Hisp. regnum occupantibus.	
	Vsque ad imperatoriam consecrationem Caroli Magni.	

Anni Christi.

Eirenæ imperij Orientalem recuperationem.

Alphonsi Casti in regnū Hispaniæ restitutionem.

Aaronis Saraceni in Persarum regem inaugurationem.

An. om. D.CCC. quo Carolus Magnus nouum Occidentis imperium Sedis Apostolicæ cōcessu & munere, suscepit.

NONVM SEPTIMÆ AETATIS sæculum.

800 99.
a LEO III. sedit adhuc an. 16.
817 mens. 5. dies 18.
id est, in vniuersum an. 20 mens. 5. dies 18.
Vacat dies 10.

Patriarcha.

Constantinop. Tarasio, deinde Nicephoro an. 9. Theodoro Iconomacho an. 6.

Principibus.

Eirene sola an. 4.
Nicephoro octogesimo sexto an. 8.
Stauratio Iconomacho an. 1. Michaele 2 Curopalate SS. Imaginū propugnatore, an. 2. Leone 5. reg. Armenio ex ord. Orientis Impp.

Anni mundi.

suadentes vt Pontifices è solio diuino Petri Principis deturbentur.]

Per Daciam Metanastas & Iazyges transiens, & Sacerdotes passim iussit Christi religionem populo tradere. *Bonfin. rer. Vngar. lib 9. dec. 1.*

In Panneniis Slaui & Hunni conuertuntur per Bonifacium, qui ibi diaconos & episcopos constituit. *Mutius in chron.*

Ex Holsatiæ ecclesia per Heridagum, qui primus illic episcopus à Carolo constitutus est: & Anigarium successorem, in omnes Slauorum & Danorum regiones fides propagatur. *Hemoldus cap 3. & 4.*

In Suecia per Heibertum Lincopensem, qui ab eodem Carolo ad Biotnium regem Sueuorum & Gothorum missus fuerat & primus in Ostrogothia episcopus constitutus. *Gothus lib. 17 cap. 1.*

In Germania Saxones & Dani & Germani ferè omnes, prælertim Boreales, conuertuntur. *Crantzius. libro 1. Sigeb* cum quibus Car. Mag. per. 30 amplius an. bella gessit, multis eorum in Flandriam, Brabantiam, Vasconiam translatis. *Vsper.*

Obotriti, qui Christiani erant, Saxonun in Franciam translatorum pagos occuparunt. an. 803. *Sigeb.*

Hierosolymam & terram sanctam a Saracenis diuexatam, Constaotinus Imp. adiutus copiis Caroli Magni Christianitati restituit. *Ptol. Lucensis in Rudimento, & Erfordiensis vbi suprà.*

An. 798 à matre Eirene oculis & imperio orbatur, eodem die, quo ille ante annos 5. Nicephorum & Alexium Mololim iniustè excæcarat, aliis quibusdam linguas præsciderat: *Zon. to 3.* Ad illud matris facinus, sol per dies 17 suos absco-
4888 dit radios: & ipsa post annos 4. aut 5. à setuo relegatur in exilium. *Diac. lib. 23. Rom.* Interea iustum Dei iudicium obseruandum. Nam Constantino isti in deliciis erat, leui de causa excæcare ministros suos. *Diac. & Blond. lib 1. dec 2.* Martis si-
4905 dus hoc toto anno, in cœlo non est conspectum. *Regino. lib. 6. Ado ata. 6.*

Commercium nundinarium centum librarum auri, largitus est Ecclesiis Ephesi, ad Ioannis Apostoli ministerium. *Diac. ibid.*

Slauinos Thessaliam, Græciam & Peloponesum tenentes, pace cum Arabibus facta, sibi Eirene tributarios fecit, multis cæsis an. 784. *Diac. lib. 23.*

Nicephorus Imp. Christianos exules ex omnibus prouinciis in Sclauinias ferri iussit,, eorúmque bona vendidit. *Idem. lib 24.*

Hunni siue Auari à fide deficiunt, ad Sicambriam, siue Budam à Carolo subacti Christiani fiunt. *Gaguin. lib. 4. Bonfin. de Vngar dec. 1.* hodie vocantur Hungari.

Veneti feriunt fœdus cum Imperatoribus Orient. & Occid. vt neutri subessent, nisi præstaodo vtrique homagium, sed suis legibus vterentur. *Nancl.*

Historia Slanorum an. 800. incipit apud Helmoldum. Gotthia & Suetia circa idem tempus fidem Christi amplectuntur. *Ioan. Mag. lib 5. de Gent. Sept.*

Egbertus anno eodem Regnum Angliæ, quod ad hunc vsque diem durat, condit, subacta præter Scotiam tota penè insula, .i. regulis Merciorum, Cantij, Northumbriæ, Danorum, Saxoorum, lege data, vt omnes tam Britanni quàm Angli & Saxones insulam habitantes, præter Scotiam, Angli dicerentur, insuláque in perpetuum Anglia vocaretur. *Polyd. Maior.*

Carolum tamen restituisse Fardulphum Normanorum

regem an. 808 narrat Vvillemus lib. 2. de Anglis, cap. 1.

Contra Nicephorum omni tyrannidis genere ferocientem sæpius seditiones excitatæ describuntur à Diac. *libro* 24. *Rer. Rom.*

Nicephoro ergo & Stauratio filio eius extinctis, qui suos subditos miris artibus argento emunxerant, Michael Imp. paci studuit, contra Manichæos & Attinganos capitalem sententiam promulgauit. *Zon. tom.* 3.

Digladiantibus inter se Saracenis, Christiani in Syria, Ægypto & Africa cædibus & aliis grauissimis calamitatibus afficiuntur. Hierosolymis loca sancta subuertuntur. Multi in Cyprum & Constantinopolim euadunt, erga quos liberalitas Michaëlis Imp. & Nicephori Patriarchæ enituit. *Paul. Diac. lib* 24.

Michael Curolopates Imp. per Nicephorum patriarcham, & alios Pios promulgat capitalem pœnam in Manichæos, Paulitianos, Attingaoos in Phrigia & Lycaonia degentes, quam postea in exilij supplicium commutat, adductus disceptatione mota. An hæretici essent interficiendi *Diac. lib.* 24.

Monacho cuidam in sanctas Imagines iniurio, linguam excidi iussit *Zonar. in Mich.* Errant enim, qui scribunt eum fuisse Iconomachum.

S. Slauius Episcopus Aquitaniæ, martyrio coronatur. *Sigeb.*

Hitto Frisingensis Episcopus versionem SS. Biblio. pro virili restituit.

Carolus, vt supra dictum, duas Academias Parisiensem & Papiensem instituit. *Guagui lib.* 4. *Sabel. Ennead* 8. *lib.* 9. Bononiensem à Theodosio fundatam renouat. *Mut. lib* 9.

Sermones Patrum, homilias Sanctorum & Martyrologia diligenter inquiri & conscribi iussit. Omnium item nationum, quæ ipsi parebant, memorabilia gesta, in literas nondum relata, scribi mandauit. *Crantzius in sua Saxonia. lib.* 2. *cap.* 2. & 9.

Gallicianam D. Iacobi ædem inuisit, ditátque amplissimis prædiis & donariis. *Sabel. Ennead.* 8. *lib.* 8. Spolia & thesauros in Vngaria repertos, per episcopatus & monasteria largissimè distribuit, multis ecclesiis ędificatis. *Saxonia Crantzij lib.* 2 *cap.* 6 *Auent lib.* 4 *annal.*

De eius expeditione Hierosolymam versus, Franci scriptores nihil tradunt, præter Turpinum Remensem Archiep. & ex exteris Erphordiensem. cap. 69.

Bellis Saxonicis fine imposito, secundo & trigesimo quàm inchoata fuerant anno, vt rebellandi facultatem eriperet, decies mille Saxones cum vxoribus & paruulis in Galliam transtulit, ex quibus Brabantij & Flamingij, & inter Heluetios Schuitzes aut Suuitzi, Gall. *Suisses.* & Gallos vicissim in Saxoniam. *Acta Treuirensium*, Volcadt Abbatis S. Dionysij Parisiensis opera apud pontifices ad multa vsus est, vt antea Pipinus pater. *Sigeb. Blond. lib.* 1. *dec.* 2.

Brabantinorũ & Flamiginorum origo, à Saxonibus in Franciam à Carolo Magno translatis. *Æmil lib.* 3.

Duodecim pares Franciæ instituti à Carolo: sex Ecclesiastici, tres Archiepiscopi & Duces, Remensis, Laudunensis, & Lingonensis, tres Episcopi & Comites, Bellouacensis, Nouiooensis, & Cathalaunensis: sex Laici. 3. Duces, Burgundię, Normaniæ, Aquitaniæ. 3. Comites, Flandriæ, Tholosæ, Campaniæ, qui hodie mutantur pro arbitrio regum. *Gaguin. lib.* 4.

Guido Caroli Magni comes totam Angliam in deditionem accepit, & arma Regum & Ducum, qui se dederant, subscriptis nominibus singulorum obtulit Carolo. Atque ita tunc primum tota Anglia à Gallis subiugata est. *Guil. Nang.*

Anni mundi.		*Anni Christi.*
4888	*Carolo Magno Francorum rege, & primo Occidentis Imperatore, an.* 16. *vsque ad Ludouicum.*	800
	Persarum & Saracenorum rege, siue Miramolino Aarone an. 12. *deinde Mahome, an.* 5.	
	Sepharad Æthiopiæ pretioso an. 4. *Inde Agdai, Abraha, Azbaha.*	
	Hispania Alphōso Casto quadragesimo primo, annis iterum 32.	
	Egberto Primo Angliæ rege an. 37.	
4905		817

Anni Christi.

CONCIL. *Aquisgranū episc. 365 Ptol. Lucensis lo. Gotthus lib. 17 cap 1. Lupoldus de Zelo Christian. religio. Helmōd. Chrō. 5*

813 *Carolus quinque concilia reformatoria (vt vocant) celebrari fecit per Gallias. Sigeb. & Anno. lib. 4. c. 101.*

Moguntinum an. 813. Sigeb.

813 *Vormaciense.*

Remense. eod. an. Sigeb.

Turonense 3. eodem an. Sigeb.

Cabilonense 2. eod. an Sigeb.

Arelatense. 3. eod. an. Sigeb.

Synod. apud Villam Theodonis per Carolum Mag. congregata, ad cohibendam tyrannorum quorundam in Sacerdotes Domini grassantium vim.

Ticinense, potius conuentus Imperialis fuit, quàm Synodus Episcoporum.

100.

817 * STEPHANVS 5. dictus IIII. mens. 6. dies 24. 4905

817 4905

Vacat dies 11.

Patriarcha.

Anni Mundi.

Carolus sibi subegit omnem Aquitaniam, Vasconiam, & vniuersas Gallias, Italiam, Germaniam, Hungariam, Sclauoniam, Baioariam seu Bauariam, Daciam, Saxoniam, Angliam, Britanniam, Frisiam, & optimam partem Hispaniæ, *Guil. Nang.* Venetias, quas Pipinus occuparat, Nicephoro reddidit an. 809. *Anno. lib. 4. cap 96.*

Intra annos 47. quater Romam ad vota persoluenda & orandum profectus est. *Eginardus in eius vita.* Inter cœnandum sibi libros D. August. de Ciuit. & historias legi curabat. *Crantzius in Saxo. lib. 2. cap. 8.*

72. annos natus Aquisgrani moritur Domini. 815.

Persiæ rex ei misit horologium æneum & duo candelabra, quæ Aquisgrani in D. Mariæ reposuit. *Chronica Saxon.*

Anno sequenti Saraceni Barchinonam recuperant, sed Francorum copiæ vrbem obsident: & Baleares insulas contra Saracenos tutantur. *Ibid.*

Gallicia iterum redit ad Saracenos. Nam eius rex cum suis subditis victus à Carolo fidem Christi suscepisse circa an. 807 dicitur. *Chronica Saxonia.*

Normani dum Hybernos Christianos infestant, propulsantur à Scotis sub Carolo Magno *An. lib. 4. cap. 98. Rheg. lib. 2.*

Eghertus quatuor regna Britanniæ in Anglia in vnum redegit, regnare incipiens an. 800. sed Eardulphum Nordanymbrorum regem Carolus restituit an. 808. *Vuil. cap. 1. lib. 2.*

Ghumeid an. 807. Saracenorum dux ob Christianorum in Rhodo afflictionem, tempestate copias & classes amisit. *Diac. lib. 24. Sigeb.*

Crunus Bulgarorum rex, victo Niceph. caput amputauit & ex cranio eius poculum fecit. *Diac. lib. 24. an. 810. Sigeb.*

Alchuinus siue Albinus preceptor Caroli, Claudius, Isuardus, Io. Mailrosius, Bedæ auditores, viri doctissimi, primi ornant scholam Parisiensem. Egidius Atheniensis, Eginhardus Caroli Cancellarius, Turpinus Remensis Archiepiscopus, Paulinus Aquileiensis, Fortunatus Treuirensis, qui librum de diuinis officiis scripsit, Trilinguis quidam interpres, cuius meminit Angelomus *lib. 2. Reg cap 5.* clarent.

Paul. Diaconus iussu Caroli vitas Sanctorum conscripsit, ex quibus Carolus vnicuique festo anni conuenientem Lectionem, quæ in Ecclesia legeretur, assignauit. *Sigeb.*

Quidam tribuunt Paul. Diacono hymnum. *Vt queant laxis,* &c. alij Alcuino.

Carolus mag. triennio ante obitum, testamento diuidit Gazas suas in tres partes: vnam secundum morem Christianorum filiis, seruis domesticis, & pauperibus: duas alias 21. Metropolitanis Ecclesiis, quæ solæ suo Imperio suberant, ex quibus erat Burdegalensis, impertitus est. *Sigebert. in Chron. & Gagui. lib. 4. Aimoin. lib 5. cap. 10.*

Nouem Cathedrales seu Episcopales sedes erexit: Monasteriensem Lugdero præsule, Mindensem Herberto præs. Halberstadensem in Saxonia Hildegrino præs. Osnaburgensem in Saxonia S. Vuihone præs. Bremensem Vuilchado præs. Padeburnensem Harimario præs. Verdensem Suniberto præs. Hanburgensem Heridago præs. Hildemensem Gunthero præs. Duos episcopatus in Metropolitanas sedes, Hamtuagensem, Saltzburgensem, seu Iuuanensem, *Krant. lib. 1. Sax. ca. 5. 6. 10. & lib. 2. c. 24. Irenic. libro tertio. capitulo 40 & 44. Cornpolit. in Chron.*

HVMANA.

Aaron Saracenus Asiam ingressus, Nicephorum Imp. ad emendam pacem cogit. Soluta pace Cyprum vastat,

Chunteid mittit ad populandam Rhodum Carolo Mag. dona ingentia & elephantem mittit, *Æmil lib.3.*

Annis 813 Mahomet eius successor in Perside ab Abdala fratre vincitur, ita vt ipse Gabdam, frater vero Ægyptum & Africam acciperet. *Sigeb. Diac lib.24.*

Eodem Michael Imp. & Crunnus Burgarorum rex inter se dimicant *Ibid.*

Eodem Mauri Centuncellas Tusciæ oppidum, & Niceam in Narbonensi prou. vastant. *Annal. Franc.* & ex Hispania in Corsicam irrumpunt. *Ibid.*

Hildefonsus Asturiæ & Galliciæ rex an. 798. Vlisippo oem capit. 70 Maurorum millia cædens de præda loricas, mulos, & captiuos Carolo mittit. *Ado Rheg.*

An. 810. Normani ducenti nauibus in Frisiam irruunt, ac tribus prælis victores, centum libras auri, pro tributo exigunt. *Rheg lib 2. Eginar.*

• VIR SANCTVS, exorauit pro inimicis restituendis.

Remis Ludouicum inaugurauit Imperatorem & Hirmingardin Augustam. *Plat Annal Franc.*

Damascenus adhuc florebat. Nam à Leone.5. Imp. Const. est persecutionem passus.

Hoc libro deinceps non potuimus, magno nostro dolore, trium sedium Apostolicarum & Patriarchalium successiones persequi, quòd iam Saraceni illas, non quidem extinctas (ô miraculum) sed nobis incompertas reliquerint.

In earum interim locum imperatores Occidentis, & reges Angliæ, Poloniæ, Scotiæ, Portugalliæ, Turcarum, prout eorum regna his posterioribus sæculis exorientur, subrogabimus, vt nostri studii fructus ad plures ac potentiores orbis nationes dimanet.

Qui volet, ex aliis chronicis appingere poterit principes Scotiæ, Sueuiæ, Daniæ, Nauarræ, Moscouiæ, Tartarorũ, &c. seruata temporum propositione, & singulis eorum cum pontificum rationibus diligenter collatis, ne vllus existat error, quando omnes omnium res & annales inter se conferentur.

Slaui Boemi ab an 805. bello fracti & Francis subiecti cœperunt paulatim ad religionem assuefieri. Horum duces quatuordecim baptizandos curauit. Ludou Imp. Barthurico Reginoburgensi in episcopum constituto, sub ao 816. *Mart. in Chro* vitiosè in Sigeb 846.

Eodem anno Ludouicus, qui in Synodo Aquisgrani de Gotthorum & Sueonum conuersione, consilia captauerat, Ansgarium ad Biornum regem doctores petentem misit, qui in Byrca Suediæ metropoli Ecclesiam collegit. *Lupoldus de Zelo Christi. Rels. Helmod. libro. c.5. Ioan. Gotth. lib.17. cap 1.*

Illis annis. 26. quibus imperauit Ludouicus Pius Dani, Normani, Bulgari, Saraceni ecclesiam diuexarunt. Eius ægrotantis cibus per 40 dies, solummodo fuit corpus dominicum *Anno. lib.4 cap. 19.*

HVMANA.

Mortuo Sanctio Garsia rege Nauarræ, interregnum fuit. 4. ann. & im, dum mitterent, qui decretum afferrent summi pontificis & leges, quibus viuerentur Nauarri, regno interim administrato per 12. viros. *Vasæus in Chron Hisp.*

[Illos appellat historia Nauarrica, Grandes, penes quos etiam hæc remansit authoritas vt sine illis Reges non possint inaugurati.]

Postea Ennicus Arista vnctus & primus rex Nauarræ appellatus est *Idem.*

Post Abdalam tertium in quatuor Tetrarchias abiit imperium

Anni mundi		Anni Christi
	Constantinopoli Theodoro Iconomacho.	
	Principibus.	
	Leone 5. Orië. Imp. an. 8	
	Ludouico I. Pio an 26. Occid. Imp. & Franc. Rege 20.	
	Azbaha Æthiopum. Hinc Asfa.	
	3. Abdala Babyloniæ & Persa. Miramolino an. 17.	
	Halibatan Hispaniæ Miramol.	
	Alphonso Casto Hispaniæ rege quadragesimo primo.	
	Egberto Angliæ primo reg.	
	CONCIL. *Wormaciense circa hæc tempora. Onuph.*	
	101.	
4905	b PASCHALIS I. Romanus monachus, an 7. mens. 3. dies 17	817
4912	Vacat dies 4.	824

Anni Christi.

Patriarcha.

817 *Constantinop. Theodoro Iconomacho, deinde Antonio, an.* 13.

Principibus.

Leone 5. Armenio Orientis Imp. octogesimo nono, & post eum Michaele. 3. cognomento Traulo, id est, Balbo, an. 9. Iconomachis.

Ludouico Pio Occident. Imper. & Franc. Reg. vigesimo.

Afra Æthiopum an. 7. deinde Amsi.

Abdala 3. Babyloniæ & Persiæ.

820 *Halibatã, deinde Abderamene, an. 20. Hispaniæ Miramolinis.*

Anni mundi.

periom Arabum.

Halibatan equitum quinque millia, ad corporis sui custodiam delegit, partim è Christianis Apostatis, partim Eunu-
4905 chis. *Vasaus.*

b PASCHALIS sanctitate conspicuus, liberalis erga peregrioos, captiuos multos redemit, templa vel noua ædificauit, vel collapsa magnifice restaurauit, incendium, quo Burgus (Anglorum schola) absumi cœperat, signaculo crucis repressit, Græcos monachos cœnobio donauit, Lotharium coronauit, præclara multa egit, quæ Christi decet vicarium. *Plat. Sigeb. &c.*

Luduuicus Imper. reuociat iuri eligeodorum pontificum & Romanis restituit. Coofirmat donaóones & restitutiones factas Rom. pontif. *Vola. lib. 3. c. Ego Ludou. & seq. dist. 63.*

Vbi noo dat Pontifici Romam & Italiæ aliquot regiones, sed restituit. Nam illis antea potiebatur sub Longobardis.

Nam io diplomate Ludouici istud inter cæt. habetur. Nécnon exarchatum Rauconatem sub iotegritate, cum vrbibos & ciuitatibus, oppidis & castellis, quæ piæ recordationis Dominus Pipinus rex, ac bonæ memoriæ genitor noster Carolus imp. beato Petro Apostolo, cum prædecessoribus nostris iamdudũ, per ordinanoois paginam restituerunt. Hæc igitur oon fueruot ab illis donata, sed è manibus Longobardorum erepta, ecclesiæ reddita.

Rex Bulgariæ sub Ludouico an. 817. Christianam religionem suscepit. *Sigeb.* quod fecerat Telericus, superiori sæculo, tamen gens aut maosit in superstitiooe Ethnica, aut fidem postea abiecit, nam paulò pòst, sub imperio Theodoræ & Michaëlis circa an. 851. aut. 860. tota illa geos Christiana facta traditur. *Crom. lib. 3. Polon. ca. 1. Zon. tom. 3.*

Harioldus seu Sebaldus Danorum rex, cum vxore & filiis suis Mogunti à Rabano baptizatur, & parte quadam Daniæ & Frisiæ à Francis occupata à Lud. donatur. Regno enim fuerat exutus. Deinde cum Erico altero Danorum rege, de permissu docendi Christum agitur & impetratur *Helmol. cap. 5. Sax. de Danis* sub an. 825.

Io Tullensi territorio, iuxta villam Commerciacam puella quædam circiter annorum 12. post sacram Communiooem, primo per decem menses pane, deinde omoi cibo & potu per triconium abstinuit. *Annon. lib. 4. cap. 113. & Sigeb.*

HVMANA.

Siciliam post eiectos Carthagineoses, Romaoi Romanorúmve Græci Imperatores semper teoueruot: dooec Saraceni ab Euphoneo exarcho, qui spe obónendæ Siciliæ & Italiæ Imperatorem se nominarat, cootra Michaelem Balbum attracti è Cauerno, cum io subigenda magna Siciliæ parte ei streooam oauassent operam, illo cæterisque Græcis trucidato, eam sibi vendicaruot an. 820. vsque ad Coostanónum Monomachum.

Dalmatia Græci imperij iugum excussit imperante Michaele Balbo. *Zon. tom. 3.* Vode regoorum Dalmatiæ, Bosnensium, Croatięque origo, quæ aliquandiu bis proximis annis Hungariæ reges tenueront.

Thomas cognita cæde Leonis Imp. voiuersas Oriéõs Prouincias occupat, cum Saracenis pacem ioit. Michaelis copias contra se missas, passim in Asia cædit. *Zon. tom. 3.* in Thraciam irrumpens Constantinopolim obsidet, quam cepisset, nisi Mortagoo Bulgarorum princeps, suppetias tulisset. Fu-
4910 giens igitur Adrianopoli obsidetur, vbi captus, manibus & pedibus truncatus, in asioo per triumphum à Michaele circunducitur. *ibid.*

Anni mundi.

Luiduitus Paononiæ dux, à Ludouici fide deficiens: tandem profligatus est. *Annales Franc.*

Bernardus qnoque Italiæ rex, rebellionem contra eundem meditatus an. 819. oculis & regno priuatur. *Ibid.*

Lupus item Vascoorum rex, eodem anno ob eandem causam in exilium deportatur. *Sigebertus. Aimoinus libro quarto cap. 102.*

Lotharius à Paschali Pap. Coronam regni & nomen imperatoris atque Augusti consequitur an. 823. *Ibid.*

Ehho siue Ibbo Remorum episcopus & quidam alij tam episcopi, quam principes Ludouico abrogant imperium: & Lotharium ac Pipinum Cæsares designaot, ob vxoris suæ Iudith libidioes & tyrannidem, quam & in monasterium recondunt, quin& ipse Ludouicus in monasteriũ D. Methardi
abditur, donec biennio nondũ exacto, ab aliis principibus 4908.
restituitur, eíque Lotharius supplex reconciliatur an. 839. *Sigeb & olij.*

Post multa bella inter Lud. imp. & filios, imperij proceres eorem deducunt, vt constituta tetrarchia Ludouicus Germaniam, Carolus Franciam, Lotharius Italiam teneret: cum Imperio & Prouinciis, quæ inter Rhenum & Mosellã flumina ad veteres Mediomatrices & Treuiros pertinent. Quæ Ludouico attributa sunt regnum Orientale, quæ Carolo Occidentale dicta sont: vt ab imperio Lotharij discernerentur. Ea vero pars Galliæ, quæ vtrique regno interiecta vtrumque ceu limes dirimeret, à Lotharij nomine tum primum Lotharingiæ vocabulum acquisiuit.

Lodouicus Lotharium primogenitum fil. Italiæ regem imperíque consortem fecit: Pipinum secundo natum Aquitaoiæ: Ludouicum Iuniorem Bauariæ Reges designauit.
Æmil. lib. 3. Blond. l. 2. dec. 2. Crantius lib. 2. c. 25. Quæ diuisio, 4911
licet sacramentis Optimatum imperij confirmata, mortuo patre maxima bella & cruentas strages peperit, vt nulla maior cædes legatur apud Francoa vnquam extitisse. *Gagui. lib. 4. & Noucler. in Chron.* verum aliquantò pòst initio fœdere aliter inter se & Carolum Caluum regnum diuidunt.

c EVGENIVS eruditione, facundia & sanctitate clarus, 4912
in pauperes liberalis, exules restituit, & suis sumptibus iuuit: principes inter se pugnantes hortatus est, vt in Saracenos 4916
arma verterent. *Plat.*

Rabanus Maurus Fuldensis Abbas, & postea sub Leone 4. Moguntinensis Archiepiscopus, Strabus Fuldensis Monachus primus coaceruator Glossæ ordinariæ, natione Gallus, ex Bergomensi & Vincentio: Haymo Alcuini auditor, & tertius Halberstarensis Episcopus, S. Ausgarius Episcopus Hamburgensis, qni per monachos Corbeiensis monasterij, Danos & Ericum siue Herioliam eorum regem conuertit. Amalarius Treuerensis, Ansegisus abbas Lobiensis, Ionas Aurelianensis, qui contra Claudium Taurinensem epiicopnm de imaginum cultu disseruit, Theodorus Studites, qui ad Paschalem pont. scripsit, item ad Michaëlem Imp. Bellator, Hamulns Lugdunensis Latinè & Hebraicè doctus, Angelomus, viri celebres & scriptores Ecclesiastici. *Trit. Krant. lib. 2. cap 25. Sigeb. in Chron.*

Suetia & Dania tunc primò fidem Christianam profitentur. *Anno. lib. 4. cap. 114. Sigeb. Saxo Grammat. lib. 9. de Dania.* At paulò pòst à fide deficiunt.

Ihho Remorum episcopus, Danis per vnam æstatem cõciooatur. *Annal. Franc.*

Strabus Chronicon Hirsaugiense incepit, quod postea alij continuarunt. Eius auditor Ruthardus floret.

Paulíciani & Athingani Manichæorum noua secta, è Gentilismo, Christianismo & Iudaismo, præcipuè in Phrygia &

Anni Christi.

Hispaniæ Rege quadragesimo primo Alphonso Casto deinde Ramiro, an. 7.

Angliæ Egberto.

CONCIL. *Aquisgranẽse primum & secundum pro canonicorũ regula, & contra Iconomachos. Plat. Sigeb. Lib. Concil. Valefrid. Strabo lib. De exordi. & increm. rerum Eccles. c. 8. Aimoin. lib. 5. ca. 10. Naucl. collocat sub Gregor. 4.* 820

Romanum Episc. 30. in quo Paschalis accusatus se purgauit. Plat. Sigeb. Blond dec. 2. lib. 2. 823

102. 14

c EVGENIVS II. cog. pater pauperũ, an. 4. 828
mens. 6. dies 24.
Vacat dies 3.

Patriarcha.

Cõstãtinopoli Antonio.

Principibus.

Michaele 3. Balbo Iconomacho Oriẽt. Imp. nonagesimo.

Ludouico I. Pio cum fil. Lothario Occid. Imp. & Franc. Reg.

Aban Æthiopiæ, an. 4.

Abdala 3. Babyl. & Persiæ.

Anni Christi.

Abderamene Hispaniæ Miramolinus.

Hispaniæ reg. Ramiro quadragesimo secundo.

Angliæ Egberto.

Schisma 10.
Zinzinus in schismate contra Eugenium à quibusdam creatur sedit dies aliquot.

103.

* VALENTINVS Rom.
828 mens. 1. dies 10.
828 Vacat dies. 3.

Patriarcha.

Constantinop. Antonio.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Arada Æthiopiæ.

104.

828 d GREGORIVS IIII. (*aliàs Leo 4.*) Rom.
844 an. 16.
Vacat dies 15.

Patriarcha.

Constantinopoli Antonio, deinde Ioan. 6. an. 6.

Methodio confessore, an. 4. mens. 3.

Principibus.

Eisdem impp. & Theophilo Iconomacho, an. 13. Orient. Imp.

Arcada Æthiopiæ, deinde Aladana, an 4. Alameda, an. 6. Tabena.

Anni mundi.

Lycaonia. *Zon. & Diacon. continuator.* Istis Michaël Balbus Imp er. fauit. *Ibid.*

HVMANA.

Musicæ Hydraulica, vulgò Organa, tunc primum cœpêre in Francia ad Aquas graneas, ad Græcorum imitationem, industria cuiusdam Georgij Veneti sacerdotis, & sumptibus Ludouici regis. *Auent. lib. 4. Annal. Annon. lib. 4. de Gest. Franc. cap.* 114. Qualia Constantinopoli ex auro Michaël Imp. conflarat. *Zon to.* 3. & Copronymus Pipino regni miserant, an. 757 *Anno. lib. 4. hist. cap.* 64.

Sub hoc Michaële Imp. Dalmatia excusso iugo imperij Græci sese in libertatem asseruit. Vnde regnorum Dalmatiæ, Bosnensium Croatiæque origo, quæ aliquandiu his proximis annis reges Pannoniæ tenuerunt.

* TANTÆ sanctitatis, vt nondum presbyter, sed Diaconus summi pontificatus gradum conscenderit.

4916 Hactenus autem hi pontifices, à Ludouico Pio sui pontificatus confirmationem petiuerunt. Nam adeò premebatur Christi Ecclesia, vt electus adire pontificatum recusaret, prius-
4916 quam ab Imp. confirmaretur.

Post imperium translatum in Occidentem, gliscebat Schisma seu æmulatio Græcorum contra Latinos.

An. 816. Cœnobium Cluniacense à Vvarino Matiscensi conditum quidam aiunt. Atqui 910. à Gulielmo Aquitaniæ Duce & Aruerniæ Comite, cuius Berno primus fuerit Abbas, docet Chronicon Cluniacense.

827. D. Marci corpus ex Alexandria, à mercatoribus Venetias defertur, vbi nunc religiose seruatur: ædificata in celebriore vrbis loco ecclesia. Alij sub Gregorio 4. qui huic successit, id factum narrant.

Abderamen Hispaniæ Miramolinus, persecutionem mouet contra Christianos. *S. Eulogius.*

HVMANA.

4916

Post Abdalam 3. in quatuor Tetrarchias, imperium Arabum Saracenorum sic diuisum est vt in Perside, Mesopota-
4932 mia, Syria & Ægypto quatuor reges per vim creati, eam Monarchiam, quæ annos propè ducentos perdurauerat, conuulserint. *Theophanes Isaurus, Anastasius Bibliothecarius, Sigebertus sub an,* 830.

Aliqui Mahometem quartum ei suggerunt, per. 40. annos vsque ad an. 871.

d FASTVM omnium Sanctorum iam ante 220. an. institutum Romæ, monente hoc pontifice, & consentientibus vniuersis Episcopis, Ludouicus imp. in Gallias & Germaniam inuexit. *Sigeb. Guil Nang.*

In Germaniam veniens in Synodo Aquisgrani sedit, Lud. Pium & eius filios reconciliauit. *Plat. Sigeb. Auent. l. 4.* Gregoriopolim contra Saracenos struxit. an. 836. *Sigeb.*

Aimoinus siue Annonius monachus, & notarius monasterij S. Germani Parisiensis, historiam Francorum ad hæc tẽpora conscripsit. *Ipse lib. 4. cap.* 113. & alias sæpè. Certissimum argumentum falso ei adscribi integrum librum quintum: cùm contineat historias vsque ad annum, 1165.

Christianus siue Druthmarus Aquitanicus. *Trith.*

An. 843. Theodulphus Abbas Floriacensis prosas & versus, qui in Ecclesiis cantari cœperunt, composuit. *Sigeb.*

HVMANA.

Saraceni, qui Italiam & Romam afflixerant, Vaticano di-

repto reuersum in Africam, tempestate oborta naufragium faciunt, an. 834. *Martinus in Chron. Ranulph. libro quinto cap. 30. Massaeus.*

Circa 838, qui erat Ludouici Pij vigesimus tertius, Normani ad fines Hollandiæ & Galliç primùm appulerunt, qui multis postea annis hinc inde cum valido exercitu vagantes, multa mala perpetrarunt: donec ab Arnulpho Imp. funditùs delerentur, an. 895. *Tritem. in Chron. Hirsaug. Sigebert.*

An. 839. Ennicus Arista vnctus est, & appellatus rex Nauarræ primus, & ab eo reliqui omnes *Vasaeus.*

Alphonsus 3. cog. Magnus regnum Hispaniæ adit an. 841. *Idem.*

Theophilus quinquies congressus cum Saracenis, in Asia Romanas prouincias vastantibus, bis victor redit: ter cæditur. *Zon. tom. 3.*

Saraceni cùm non possent è Sicilia expelli, Ludouici exercitus duce Bonifacio, ex Italia in Africam irruit, magnámque stragem edidit, Afris prælio victis an. 828. Quo moti è Sicilia ad Africam tuendam, recesserunt. *Sige. Naucl. Genera. 28.* Fuerant autem in Siciliam euocati ab Euphemio, qui Monacham duxerat. *Zon. tom. 3.*

An. 844. ex Africa redeuntes, Beneuentum occupant. *Sigebert.*

Mahometes Hispaniç Miramolinus, motam à patre Abderamene persecutionem continuat. Nostros tributis affligebat, quorundam Christianorum eius voluntati fauente nequitia. Si tamen Christiani & non potius operarij iniquitatis appellandi sunt, qui vt priuilegium Chirographa exigendi obtineant, sortem Domini à rege mercantes, importabili censùs onere colla aggrauant, &c. *D. Eulogius in memoriali Sanctorum lib. 3. cap. 5.*

c Vir fuit pius, primúsque Pontificum mutauit nomen suum. Nam antea Osporcius appellatur. *Platin.* Successores Magna ex parte id sunt imitati.

Ex Anastasio Bibliothecario, qui hoc vixit tempore, contrarium elici docet Onuphrius. Eum scilicet Sergium ante Pontificatum vocatum fuisse. Et Iohannem. 12. priscum nomen primum omniũ mutasse, cùm ante Pontificatum Octauianus diceretur.

Nec istud est abrenunciare baptismo, in quo nomen solet baptizato imponi, vt cauillantur Centuriatores. Nam nominis prima impositio, non est de essentia baptismi. Sed nec Paulus abrenuntiauit Baptismo quando se sic appellauit, multo post baptismum, neglecto veteri Saulis nomine, nec circumcisioni Petrus, quando nomen Petri siue Cephæ, à Christo sibi imponi passus est, abiecto vetere, &c.

Lotharium coronauit, Ludouicum eius filium regem Longobardorum designauit, Ludouici filios de regno digladiantes, ad pacem per legatos perduxit: & regni partitionem approbauit. *Crantzius lib. 1. cap. 33. Metro.*

HVMANA.

Austrasia ab Lothario Imp. qui ei imperabat, Lotharingiæ nomen obtinuit. *Plat.* Falluntur qui scribunt eum fuisse regem Franc. & Imp.

Galliæ pars ab Oceano Britannico vsque ad Mosam fluuium, ex quo cessit Carolo Caluo, post diuisum regnum inter fratres, deinceps obtinuit nomen Franciæ. *Sigeb.*

Radulphus iuxta quosdam primus Aquitaniæ Dux, cum antea esset Regnum.

Ragenarius dux Normanorum, qui ann. 846. Parisiis Diui Germani monasterium diripuerat, magnificè sese efferens ob

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Abdala, deinde Mahomete, an. 40. Babyloniæ & Persidis.

Abderamene deinde Mahomete, an. 35. Hispaniæ Miramolinis.

Hispaniæ rege quadragesimo secundo Ramiro, deinde Ordonio, an. 10. Alphonso 3. cog. Magno, an. 46.

Angliæ Egberto, deinde Eteluuolfo, an. 20.

CONCIL. *Rom. Plat.*

Aquisgranense.

105.

4932 c SERGIVS II. Rom. an. 3. 844

4935 Vacat mens. 2. d. 15. 847

Patriarcha.

Constantinopoli Methodio confessore.

Principibus.

Theophilo Orient. Imper. 91.

Lothario Occid. Imp. an. 15.

Carolo 2. Caluo eius fratre, an. 36. Franc. Reg. 21.

Tabena Æthiopiæ, mox Caleb, an. 4.

Mahomete Babyloniæ & Persidis.

Hispaniæ Miramolinis. Mahomete.

Alphonso. 3. cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.

Eteluuolfo Angliæ.

Anni Christi. — *Anni mundi.*

106.
847 f LEO IIII. (*Sigeb.5.*) 4935
Rom.an. 8.
menſ.3. dies 6.
855 Vacat dies 15. 4941

Patriarcha.

Conſtantinop. Ignatio,an.16.

Principibus.

Eiſdem imp.& Theodora cum fil. Michaele 4.an.13. Orient. Auguſta.

Caleb Æthiopiæ, mox an.7. Gabra Maſchel.

Mahomete Babyloniæ & Perſidis.

Mahomete alio Hiſpaniæ Miramolinis.

In Occidente eodem imperatore & Francorum rege.

Alphonſo 3.cog.Magno Hiſpaniæ reg. quadrageſimo tertio.

Etelunolſo ſiue Adilulpho Angliæ rege 2.

CONC. *Romanum Epiſc. 47.ſiue 64. Platin.*

victoriam ſubitò concidit, & poſt triduum efflauit. Socij verò eius plærique dilenteria perierunt. *Quintus Annonius cap.20.*

Poſt annos ſeptem, alia Normanorum manus, per mare Britannicum oſtia Ligeris ingreſſa: Nannetum vrbem inuadit, Turonum & Andegauiam occupat. Sed tandem cum annis,20. Franciam vexaſſent, in patriam ſuam reuerſi in ſeſe inuicem mutuis cædibus, adeo ſæuierunt, vt de regia ſtirpe tantùm vnus puer remanſerit. *Sigeb.*

Michaël. Imp. cum adoleuiſſet, matrem omni poteſtate priuatam in monaſterium relegauit, relictam ab ea in ærario pecuniam in luxum, crapulas, ludos, mimos, adulatores profudit, eo redactus inopiæ, vt veſtes etiam regias vẽderet. Baſilium Macedonem, à quo poſtea interfectus eſt, cuius opera in domandis & exercendis equis vſus erat, Cæſarem creauit, tradita ei in vxorem concubina Eudoxia *Zon.*

f LEO 4. vir ſanctus, precibus abegit Baſiliſcum è templo Diui Luciæ precibus: & victoriam de Saracenis obtinuit, non ſine armis tamen.

Pedes eius populus exoſculatus eſt more antiquo, inquit Platina.

Mœnia vrbis refecit, 15. turres addidit. Vaticanum montem, in quo ſita eſt Baſilica Diui Petri, aucto murorum ambitu adeò cinxit, vt vrbs Leoniana diceretur, noſtro tempore Burgus S. Petri, Pontificum Romanorum perpetua ſede & principis Apoſtolorum baſilica clarus. Cuius ſunt ſeptẽ portæ. Nam vrbis mœnia, quæ noſtra ætate 14. millia paſſuum complectuntur, portas 20. habent. (Ex quibus, 13. ſunt vrbis Romæ, ſeptem vrbis Leonianæ) Turres autem vel integras vel ſemifractas. 367. *Onuphrius in ſua Roma.*

Inſtituit, ne in preſbyterio ſeu choro laicis eſſe liceret, quo tempore Miſſarum ſolennia celebrantur. *Sigeb.* iuxta eccleſias iuſſit clauſtra ſeu ſcholas conſtrui, in quibus Eccleſiaſtic. clerici imbuantur diſciplinis. Leopolim, in qua Centumcellenſes propugnaculum, contra Saracenos ſtatuerent, ædificauit. *Liber pontif.*

Præter alia miracula, Saracenorum naues, precibus excitata tempeſtatẽ in mari ſubmerſit. *Plat. & alij.*

Sub eo, an. Dom. 850. tres Arabum perſecutiones in Hiſpania contigerunt intra decennium, quas tribus libris deſcribit D Eulogius Cordubenſis, qui in illis occubuit. Regnabãt in Hiſpania latè perſecutionis auctores, Haldaragman huius nominis 3 & filius poſtea Mahomet. *Raſis Maurus de Arabum hiſtoria.*

Recafredus interea Cordubenſis epiſc. iuſſu Tyranni, Dei Eccleſiam miſere conturbat, & Eulogium in carcerem coniicit. Quia nimirum Martyres cohortabatur, & ad Martyrium incendebat. *Ex eius vita per Aluarum ſcripta.*

Georgius Syrus illuc cucurrit, ad Martyrium è monte Sina, ſed perſecutiones ceſſaſſe reperit. *Ipſe epiſt. ad ſeruos Dei filios S.Sabæ quingentos, apud Eulogium lib.2. memorialis Sanctorum.*

Anaſtaſius presbyter Cardinalis S. Marcelli, & Bibliothecarius Rom. Eccleſiæ in Rom. Concilio, ab officio & ſacerdotio deponitur: quòd parochiam ſuam annis quinque contra canones deſeruiſſet. *Plat. Luitprandus.*

Adilulphus, ſeu Athulphus Rex Angliæ inſulam ſuam voto tributariam facit pontifici, abundantius, quàm fecerant ſuperiores Reges, Inas, 11. Anglorum ſiue Occiduorum Saxonum Rex, & Offa Merciorum Rex, an. Chriſti 740. *Polyd. lib. 4. & 5 Angl & Sabell.*

Theodora iuſſit SS. Imagines in templis reſtitui. *Zonar. in Theodor.*

Sub Theodora & Michaële Theophylactum Burgariæ

episcopum aliqui ponunt, rectius aliquanto inferius, vt suo loco ostendam. *Anni mundi.* *Anni Christi.*

Ieton Anglus in Hollandiam Euangelium ferens à Tyrannis occiditur.

Theoda Sueuica an. 848. se prophetissam mentitur, & extremum diem certò definit Moguntiæ palo alligata verberibus afficitur & in exilium mittitur. *Sigeb.* Egnatius lib. 2. eam à filio Michaëlis imp. in monasterium detrusam narrat.

Moguntinum, in quo Godescalcus hæreticus damnatur Sigeb. & Bernard. de Lutzemb.

An. 849. Godescalcus Belga errores quosdam seminat. *Sigeb.* præcipuè de prædestinatione è libris D. Aug. male perceptis. *Raba. epist. ad Euerard. comitem*, Cucullam abiecerat, Rabano in Synodo imponens, quod se inuitum Monachum fecisset. *Hatto ad Orgarium.*

Liparam insulam, an. 851. Saraceni occupantes Diui Bartholomæi ossa dispergunt, *Sigeb.*

Pauliciani hæretici cum Saracenis coniuncti, multas clades imperio inferunt. *Zon. tom. 3.*

Nicolaitarum hæresis repullulat. *Sigeb.*

Sub Ludouico a. Monachi aliqui è cœnobio Corbeiæ, per Vandalorum prouincias transeuntes, ad Ranos seu Rugianos (qui habitant in maris corde) veniunt & eos Christianos faciunt *Helmod. in Chron. Slau. cap. 6.*

Idiota (nam aliud eius nomen ignoratur) Lupus Seruatus, Theophanes Nicenus, Theodorus fr. Hymnographi apud Græcos, Ido Paneburgensis, Freculphus Lexouiensis, qui scripsit historiam rerum gestarum ab initio mundi vsque ad Bonifacium D. Gregorij successorem, Ansegisus Senonensis, Notgerus, Rambertus, Vvandelbertus, Salomon Bato. *Trith.*

Methodius inter Morauos, Sclauos & Polonos ecclesias colligens inuenit characteres literarum Vandalicarum & sacra multa in vulgarem sermonem conuertit. Clatuit à tempore Lud. Pij vsque ad Arnulphi imperium, nisi duo fuerint eius nominis. *Auent lib. 4.*

Cyrillus frater impetrauit à Pontifice, vt sibi Slauonicæ vsus, in aliquibus sacris aliquandiu concederetur. *Aneas Syluius Boem. hist. cap 13.*

Igmarus siue Hincmarus Rhemensis Archiep. librum de varijs capitulis Ecclesiasticis, hoc tempore scripsit contra Igmarum Laudun. qui infantes baptizari prohibebat.

H V M A N A.

Classis Arabum Venetã & Constantinopolitanam vicit, Dalmatiam inuasit. Anconam vi captam spoliatámque incendit.

Nortmanni, siue Dani, è Cimbrica Chersoneso egressi Frisiam, deinde Gallias bellis infestant, Aquitaniam & eius metropolim Burdegalam, Pictauos, Sanctones, Aurelianenses, Turonenses, Parisienses, & multa alia oppida depopulantur. *Æmyl. lib. 3. Bland. lib. 2. dec. 2.*

Saraceni Cycladas insulas populantur, multis Christianis partim cæsis, partim in captiuitatem abductis, quòd à Michaële Imp. essent deserti. *Zon. tom. 3.*

g P o s t Leonẽ 4. Recentiores, præsertim hæretici, nominant quendã Ioannẽ 8. siue vt Sabellicus inscribit, septimũ Anglicum, vel iuxta alios, Moguntinum, quem nugantur ementito sexu partim sedisse annum vnum, mens. 1. di. 4. partim an. 2. & semis. Nam mendacium non sibi constat. Esse autem fabulam multis argumentis euinci potest. Primum qui hoc tradunt, omnia ponunt incerta. Nam aliis dicitur, Ioannes septimus, aliis octauus. Aliis Anglicus, aliis Moguntinus. Aliis annum vnum, aliis annos duos sedit. Sed nec Ioannes

107.

4943 g BENEDICTVS III. Rom. nolens & inuitus PP. creatus, an. 2. 855

mens. 6.

4946 dies 9. 858

Vacat dies 15.

Patriarcha.

Constantinopoli Ignatio.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

855

Principibus.

Michaele solo Orien. Jmp. nonagesimo secundo.

Lothario monasterium sponte ingresso, Ludouico 2.an.21.Occid.Imp.

Carolo 2.Caluo, an. 36.Francor.Reg.vigesimo primo.

Constantino Æthiopiæ, deinde Bezaagher.

Mahomete Babyl.& Persidis.

Mahomete Hispaniæ Miramolino.

858

Seprimus esse potuit, quia Græcus ille erat & banc tempestatem eentum sexaginta an. præcessit. Nec Octauus, quoniam illæ Romanus erat & deeem annis præfuit.

4943 a. Nullam buius mentionem faciunt, qui ordine proximè sunt secuti bistorici, & à quibus omnem Pontificum historiam habemus, Anastasius bibliothecarius, Ademarus, Luitprandus, Regino, Hermaonus Contractus, Lãbertus Schanaburgensis, Otbo Frisingensis, Conradus Abbas Vspergensis, Leo Hostiensis, Ioan. Cremonneosis.

3. Soli Marianus Scotus & Martinus Polonus ante 30n. annos, anno scilicet Do. 1320. rem euulgarunt. Nam quod Sigebertus id videatur dicere, fictum est, eique insertum, vt fidem faciunt tum antiqua eius manuscripta exemplaria, in quibus nihil tale reperitur, tum Chronica Guilhel. Nangiaci, in quibus, cum totus liber alioqui Sigeberti exscriptus sit, hoc vnum desideratur.

4. Quin nec Martinus Polonus nec Platina, nec alij post eũ, vt veram & certam historiam, sed quasi ab incerto rumore & obscuris auctoribus acceptam referunt: & tam variè, vt vix duo inter se de circunstannis conueniant.

5. Sed nec apud eundem Martinum nec reliquos historicos vllum vnquam fecit numerum, aut in catalogum Pontificum intrоit, quòd Ioannes, qui apud omnes septimus natione Romanus multo ante extiterit, anno videlicet 705. Ioannes qui apud omnes octauus idémque Romanus, sederit 20. annis pòst, id est an. 874. vltimus verò Ioannes, sit constanter vigesimus tertius vel vigesimus quartus, quem isthac non omissa, oporteret saltem ab istorum aliquo appellari vigesimum quintum anno 1410. Quæ tamen diuersitas, apud nullos bine incœpit, sed ab annis centum inferius, ab anno scilicet nongentesimo quinquagesimo quinto in Ioanne duodecimo, vt illic docebitur.

6. Auentinus lib. 4. Annalium Fabellũ esse asserit à Theodola nobili scorto ortam. Ego, à recentioribus adulatoribus, in Romanę sedis odium, dum post dissidium inter Romanos Pontifices & Imperatores Germanos excitatum, Imperatorum gratiam inire, ab eis opes & bonores consequi vellent.

7. Est enim ratio bæc ineluctabilis. Leo nonus epistola ad Michaëlem Constantinopolitanum & Leonem Acridanum episcopos, anno à Passione millesimo & vigesimo, vt ipse scribit cap. 5. i. post annos centum septuaginta, inter cætera argumenta, quibus eleuat authoritatem Constantinopolitanæ sedis, eam negat comparandam in puritate, integritate, gratia à Deo accepta cum Romana, quòd fœmina in illa sede aliquando sederit. Proculdubio non hoc argumento vsus fuisset, si intellexisset tale aliquid aduersum Romanam Ecclesiam, cuius puritatem tuebatur, posse obiici. Verba eius sunt cap. 23. Absit autem, vt velimus credere, quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ Ecclesiæ contigisse, vt Eunuchos, contra primum S. Niceni concilij capitulum, passim promouendo, *fœminam in sede Pontificum suorum* sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus, detestabileque facinus, & si enormitas ipsius, vel horror, fraternaque beneuolentia non permittit nos credere, considerata tamen incuria vestra erga Sanctorum censuram canonũ, qui Eunuchos in aliqua parte corporis imminutos, non solum ad clericatum, sed ad pontificatum etiam indifferenter & solenniter adhuc promouetis, fieri potuisse pensamus.

4946 8. Denique tempus quod illi ascribitur, non habet locum, iuxta Anastasij bibliothecarij computationem, qui tamen bac vixit ætate, & vitas Romanorum pontificum descripsit: vsque ad Nicolaum primum pontificem proximũ: cuius creation

Anni mundi. *Anni Christi.*

non modo interfuit, imo & Adriani 2. & Ioannis octaui, vt ipsemet nominat, verùm etiam docuit post Leonem 4. Sedem dies tantum quindecim vacasse. Benedicto 3. mox creato & magnis moribus exortis, propter electionem à Lothario sedatis.

9. Anastasius inquam horum temporum oculatus historicus his verbis. Sanctiss. Leo Papa. 4. obdormiuit in Domino. 16. calend. Augusti, sepultus ad S. Petrum cessauit episcopatus dies 15. Quo mortuo, mox omnis clerus Romanæ sedis, vniuersi proceres, cunctúsque populus ac Senatus congregati sunt Domini clementiam exorantes: vt beatificum illis in omnibus demonstrare dignaretur pastorem, qui Apostolatus culmen regere valeret tranquillè. Qui diuinitus æthereóque lumine inflammari, vno consensu, vno conamine, Benedictum pro tantis, quibus pollebat sacris operibus, Pontificē promulgauerunt erigere. Mito verò vniuersa & alacri studio plebs, & populi cætus ad Callisti titulum properantes, eum cum hymnis & canticis spiritualibus ad Patriarchium Lateranensi perduxerunt, & vt moris est in Pontificali solio collocarunt.

Alphonso 3. cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.

Eteluuolfo Angliæ secundo, & per ordinem Edelbaldo mens. 6. Eldeberto, an. 5.

Ita post Leonem non Ioannes fœmina, sed Benedictus statim successit. Valeant igitur, qui aniles nugas de quadam statua fœminæ, & sede stercoraria iactitant.

Deinde fingite Centuriatores hoc verum esse, ac mulierem fraude, ementito sexu, detestante mundo aliquandiu extitisse Romanæ Ecclesiæ caput, an id magis ridiculum, quàm quod vos probatis, laudatis, defenditis, Reginam Angliæ palàm, apertè, videntibus, scientibus patientibus vobis (ô portentum, ô scelus) Anglicanæ esse dicique caput.

Tum & hoc erat monstrum, quo portendebatur emersuros in Romana Ecclesia impuros hæreticos. i. Centuriatores & Caluinitas, qui facerent fœminam Anglicanam, siue illa esset meretrix, siue non in suo regno Papissam Ecclesiæque caput.

Conc. *Ticinense. tom. 2. concil.*

Quæ res vt Naturæ monstra, ita Sed. Apostolicæ nihil præiudicij affert. Nam tunc omnia perinde habenda sunt, ac si toto illo biennio Sedes vacasset. Vnde ab ea Ordinem, Beneficium, vel aliquid spirituale sunt consecuti denuo id debuere consequi: & ex integro repetere, quòd illa ad conferendum nullum ius nullamque potestatem habuisset. An fraus, an perfidia hominum fidem Dei euacuere potest? Rom 3.

Schisma 11.

[Illam fraudem Satanæ, ab hæreticis in Creatoris contumeliam, & saluatoris dedecus excogitatum tersissimo libello, Doctissimus vir D. Raymuntius Regius Consiliarius, pietati & fidei Catholicæ defensor acerrimus, validissimis argumentis eluminauit, ac ex omni horum memoria deleuit.]

Anastasius 3. contra Benedictum sedit dies aliquot, non longè post coactus abdicauit.

Benedictus lachrymans, diu reluctatus & inuitus pontificatum suscepit, Ægrotos inuisit, pauperes aluit, calamitosos consolatus est, viduas & pupillos defendit. Clericos ad honestè incedendum & viuendum compulit. *Martinus Polonus Platinus.*

Hvmana.

Petronas Michaëlis dux Amet Saracenorum ducem in acie interficit. *Zon. tom 3.*

Piastus plebeius longam principum, regúmque Poloniæ posteritatem per multa sæcula vsque ad Cazimirum Magnū propagauit circa tempora Ludouici Balbi regis Germaniæ Ludouici Pij F.

h Nicolavs Sanctissimus, beatissimus, Zelo feruentissimus, Denique post B. Gregorium vsque in præsens, nullus Romanorum præsul, illi videtur æquiparandus. Regibus

108.

4946 h N[illegible]lavs I. magnus [illegible] pientissimus Rom. absens & inuitus eligitur, an. 9. 858

4956 mens. 7. di. 13. 868

Vacat mens. 7.

Anni Christi.

Patriarcha.

858 *Constantinopoli Ignatio, deinde Photio, an. 7.*

Principibus.

Michaele solo Orien. Imp. nonagesimo secũdo.

Ludouico 2. Occiden. Imp. quarto.

Carolo 2. Caluo Frãc. Reg. vigesimo primo.

Asfa Æthiopiæ, mox Arma, deinde Gianasfa.

Mahomete Babyl. & Persidis.

Mahomete Hispaniæ Miramolino.

Alphonso 3. cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.

Edelberto Anglorum rege quarto, deinde Edelredo, an. 9.

868

Anni mundi.

ac Tyranois imperauit, cisque ac si Dominus orbis terrarum auctoritate præfuit, piis humilis, blaodus, pius, mansuetus apparuit, impiis & à recto tramite exorbitãtib' terribilis, atque auctoritate plenus extitit, vt merito credatur alter Elias (Deo
4946 suscitante) nostris temporibus resurrexisse, & si non corpore, tamen spiritu & virtute. *Regi. lib. 2.* Scripsit plures epistoles, vir cathedra illa dignissimus.

Scripta vna epistola ad Michaëlem Imp. longe doctissima, & altera ad omnes Asiæ & Libyæ Catholicos acta legatorum suorum rescindit, & Ignatij patriarchæ depositionem, & Photij consecrationem illegitimam esse pronuntiat. *Zon. tom. 3. & tom. 2. conc.*

Eius decreta in vnum collegit Gratianus, & in aliquot titulos distribuit.

Vualdradem pellicem Lotharij, legatus Nicolai Pap. an. 864. excommunicat. *Sigeb.* Ipse autem epistola Lotharium monet vt ab ea abstineat, ni & ipse velit excommunicari. *Regi. lib. 2.* Legatos in Galliam misit, qui renuntiarunt se nullum sapientem episcopum in totu regno Lotharij inuenisse, qui in canonicis esset institutus disciplinis. *Regi. lib. 2.*

Epistolam, quam post Pantaleonem, Centuriatores nomine S. Hilderici Augustani Episcopi ad Nicolaum 1. pro clericorum coniugiis afferunt, esse fictitiam, à nemine citatam, nulli cognitam, tempori non congruentem docet. *Spencam lib. 1. de continentia cap. 12.* Nam Hildericus 70. minimum annis fuit Nicolao posterior. *Infra.*

Contra Nicolaum Photius patriarcha Const. concilium habuit, ex quo tempore Constantinopolitana Ecclesia à Romana palam discedit, Spiritus sancti processionem a solo patre petulanter defendens. *Nilus li. quodam Græco. manusc.* vbi & docet veterem Romam vsque ad Christophorum Papam cum noua in fide consensisse, qui sedit anno 905.

Ignatio à Barda iniustè patriarchatu eiecto, quòd ipsum ob dimissam vxorem & consuetudinem cum Nuru sua excommunicasset, Photius successit. Vnde postea secutæ magnæ turbæ, Basilio restitutionem Ignatij iuxta canones procurante, *Zon. tom. 3.* Photio libros contra sedem Apostolicam scribente, *lib. Pont.*

An. 858. Dæmonium, quod iam triennium in pago Camonti, non procul à Bingio, suis præstigiis Moguntinam ciuitatem & vicinos incolas affligebat Sacerdotes Moguntini litaniis & aqua benedicta tandem abegerunt. *Sigeb. Auct. lib. 4. Annal.*

Constantinopoli scholas Bardas Cæsar instaurauit, singulis doctoribus publica stipendia decreuit, & omnibus magnum & communem doctorem præfecit Leonem Philosophum. *Zon. tom. 3.*

Hunni & Bulgari olim Christiani, sed à Scythis victi circa an. 500. in paganismum relapsi, magna ex parte cum suo rege Trebellio (qui paulò post ingressus est monasterium) iterum ab idololatria ad Christi fidem, Sacerdotibus eo à Rom. Pontifice missis conuertuntur an. 866. *Synod. Constant. Platin. Sigeb. & Rhegi. lib. 2.* Ludouici Imperatoris vndecimo. Paulò pòst quod ea argia esset obnoxia Imperatori Orientis, Græcos ritus suscepit. *Platin.*

Sed cùm Trebellij filius ad cultum gentilitatis redire cogitaret, pater è monasterio egressus copias conscribit, & filium capit: atque oculis orbatum in carcerem conijcit sub an. 865.
4956 *Sigeb. Zon. tom. 3.* Minoréque filio, in regnum locato: ad monasterium reuertitur. *Chron. Hirsaug.*

Nogerius Sancti Galli abbas, sequentias siue Prosas composuit, quas Nicolaus pont. cantari concessit. *Trit. Marty. Polo. Chron.*

Certis autem in locis, obscuræ & parum Latinæ de industria factæ sunt, vt concentus, & tonus atque adeo sonus esset iucundior Nam musici & cantores in omnibus linguis, id præcipuè obseruant. Quod de suorum Rabbinorum hymnis annotat Elias lib. 4. Bahut. Rad 3. 4953

Slaui & Dalmatæ vna cum Sneropilo suo rege, prædicatione bus Cyrilli & Methodij fratrum: Christiani fiunt. *Chro. Polon. Bonfin. lib. 10. dec. 1. Blond. dec. 2. lib. 2.*

HUMANA.

Tunc regnabat Polonis Semouitius Piasti filius à quo sequentes Polonorum reges, vsque ad Iagellonem orti sunt: & Silesiæ principes ad hunc vsque diem. *Cro. Polo. lib. 1. cap. 13.*

Quo tempore Snatoplugus Morauorum rex, primùm cum ea gente nomen Christo dedit. *Idem lib. 2.*

In quo & Morauorum regnum finem accepit à Germanis, Vngaris, Boëmis & Polonis discerptum. *ibid.*

Theodoricus ex genere Regum Francorum, primus comes Hollandiæ constituitur à Carolo Caluo. *Mater histor.* 4956

[Quod hîc appellat, *Matrem historiarum*, alij *Mare historiarum* Intitularunt.]

Britanni ingenti numero Gallias ingressi, cuncta fere deprædantur. *Palmer.* ob quam calamitatem Carolus cum rege eorum Herispoo fœdus init, eisque locum habitationis in Galliis concedit. an. 861. *Sigeb. Rhegi. lib. 2.* 4962

Anno 861. incipit historia rerum Moscouiticarum apud Sigismundum Liberum. Tum enim tres fratres Varaij, Ruricus, Sineas, & Trubor, apud Russos Septentrionales dominantur. Mansit autem deinceps imperij Russici sedes Kiouiæ. Aliquanto antè apud australes, quatuor principatus fundarant tres alij fratres: Kius, Sciecus, Torenus cum sorore Libenda. *Chron. lib. 2.*

Anno 869. in agro Brixiensi triduo sanguinem pluit.

i COMMENDATUR à liberalitate in pauperes, pietate in Nicolaum antecessorem, humilitate (Nam episcopis ministrabat & pedes eorum lauabat) & dono miraculorum *lib. Pontif. Anton. tit. 16. cap. 1. §. 10.*

A populo & clero electus fine imperatoris consensu.

Primus Alfredum sextum Anglorum Regem corona regia insigniuit. *Polyd. lib. 5. hist. Anglic.* Qui in Indiam munera ad S. Thomam misit. *Vuilielmus lib. 2. de Anglis. cap. 16.*

Et Ozoniensem scholam aperuit, cùm nullus eo tempore in toto regno eius, Grammaticæ doctor existeret. *Ranulphus lib. 6. cap. 1.* Psalterium transferre cœperat in linguam suam. *Ibidem.*

Tunc primum Græci cœperunt vti campanis, beneficio Venetorum. *Sabell. Ennead. 9. lib. 1.*

Valafridus, Otfridus, qui exemplo Caroli Magni conatus est linguam Germanicam scribere: & regulis grammatices astringere, Vueremhertus, Hardinundus Rabbani auditores. *Trithem.*

Fronto Danorum rex in Britanniam irruit, suorum maiorũ ditionem recuperaturus. Vbi & à Christianis, quos subegit, Christianus factus est, circiter an. 870. *Crantius in Dania lib. 4. cap. 15.* Filius eius Gurundus siue Gormo, ab Alfredo Britanniæ rege captus cum 30. proceribus: & maxima satellitũ turba, baptizatur & sortitur Orientalium Anglorum & Northumbrorum prouincias. *Vuil. lib 2. de Ang. cap. 14.*

HUMANA.

Saraceni ex Alexandria, Ægypto & Africa, in Siciliam ingenti multitudine irrumpunt, & omnia ferro incendióque vastant. *In Chronico Cassinensi.*

Anni mundi. | *Anni Christi.*

CONCIL. *Romanum* 113. *episc. contra duos prouincialia, Metense & Aquisgranense, quæ Theobergam non esse Lotharij legitimam uxorem pronuntiauerãt, facta alterius ducenda potestate. Plat. lib. Conc. Regino lib. 2.* 865

Conc. Ro. 2. & 3. contra Photiũ &c. Epist. 115. Plati & Lib. Conc. Rheg. lib. 2.

109.

i ADRIANUS 2. doctus & optimus Roman. 5. mens 9. dies 12. 868 874

Vacat dies 12.

Patriarcha.

Constantinopoli Photio, deinde Ignatio iterũ. an. 7.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant. Basilio Macedone, an. 20. Orien. Imp. nonagesimo tertio.

Giarasfa Æthiopiæ & post eũ Gianascheda.

Mahomete Babyloniæ & Persidis vicesimo sexto Miramolino.

Mahomete Hispaniæ Miramolino, deinde Almudio, an. 2.

Alphonso 3. cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.

Angliæ quinto Edelredo, deinde Alfredo. an. 28.

Anni Christi — *Anni mundi.*

868 Conc. *Vuormaciense contra errores Græcorum* 4956

870 Octavvm *Vniversale Concilium Constantinopolitanum* 4958 *4 episc. 383 siue. 300. contra Photiũ inuasorem sedis Constantinopolitanæ. In quo etiam can. 3. latum est anathema contra Iconomachos. Præfuerunt legati Adriani Donatus Hostiensis, Stephanus Drepesinus siue Nephesinus, episcopi, & Marinus Diaconus. Plati. & lib. Conc. Anno. lib 5. cap. 25. Huic in decreto Gratiani multi canones attribuuntur, qui nõ extant in exẽplari Græco. Hac Synodo confirmantur 7. præcedentes generales.*

Acciotacẽse, cuius acta ab Hincmaro Remensi Archiep. cõscripta.

Pontigonense. Ann lib. 5. cap. 33.

Coloniense. Sigeb.

110.

874 k Ioannes 8. Rom. doctus, antea Cardinalis, an. 10. dies 2. 4962

884 Vacat dies 2. 4972

Patriarcha.

Constantinopoli Ignatio iterum, deinde Photio iterum, an. 9.

Principibus.

Basilio Imp. nonagesimo tertio.

An 870. cum Persis bellum gerunt. *Sigeb.*

Carolus Caluus Franc. Carolomannum filium, qui abiecto habitu sacerdotali, regnare moliebatur, cepit & oculis priuauit. an. 872. *Sigeb Rhegino, lib. 2.*

870 Gerardum quendam comitem sibi obstrepentem debellat. Hunc Gerardum de Russilone, cognominatum, & ab eo Burgundionum comitum originem deductam nonnulli tradunt, quòd cum ei agellus in Prouincia remansisset. Theoderici pater fuerit, cuius filius Falco, à quo Gerardus secundus, qui Vualterum patrem Renaldi primi Burgundiæ Bisuntinæ comitis progenuit. Etsi alij Gerardum à Russilone, malint Caroli Martelli temporibus extitisse.

Quocunque tempore extiterit is videtur cõditor, aut certè Dotator prioratus Semimurensis apud Mandubios in Burgundia, in quo ossa Gerardi diuitis religiosè conseruantur, & exequiæ quotannis sollenniter celebrantur, à quo & anoulũ pronubum D. Virginis è transmarinis partibus habent.

Contra Saracenos & Manichæos pugnat Basilius, & traiecto Euphrate terras eorum populatur, & tandem Chrysochiorum eorum principem interficit. *Zon tom. 3.*

Tarsensium & Melinneorum Saracenorum copię, cum Esma eorum Amyra ab Andræa duce cæduntur. *Ibid.*

Inter Saracenos & Græcos, Saracenos & Francos, ab an. 867. ad 873. in Italia ad Beneuentũ, Ragusium, Bareos Longobardię vrbem varia prælia. In illis Sultanus eorum cog. Adalgisus captus Capuamque ductus fraude elabitur. *Zon. tom. tertio.*

Ludouicus Imp. contra Normanos & Slauos, in Germania res gerit. *Sigeb.*

Basilius Macedo pecunias publicas, quas Michaël in largitiones exhauserat repetiuit publicato edicto, vt qui ab ipso pecunias accepisset absque iusta causa, eas redderet.

Post Mahometem Saracenorum & Persarum Miramolinum siue Amyram. 25 historici nullum ordine nominant. Sed pro rerum gestarum cum nostris ratione, qui fuit annus Dom. 871. At Hispanorum Arabum Miramolini in Hispanicis Chronicis nominantur apud Rasin, Rodericum Toletanum, Vasæum.

k Scripsit quatuor libris vitam D. Gregorij Pontificis Romani, vbi se Ioannem Diaconum inscribit. fuit Latinè & Grecè doctissimus. *Trith.* Carolum Caluum inaugurauit imperatorem. In Gallia Ludouicum Balbum Francorum regem coronauit. Romam reuersus Carolum Crassum Diademate imperij adornauit Saracenos parato exercitu, ex Italia & Sicilia profligauit. *Plat. Sigeb Supplem Chron.*

In Galliam profectus est, vbi multa gessit. *Annon. lib. 5. à cap. 32. ad 37.*

Tres Imperatores coronauit intra quatuor annos, quod nulli alij Pontificum vnquam contigit, *Æmyl. lib. 3.* Carolum Caluum, Ludouicum, 3. Balbum, & Carolum, 3. Crassum. *Annonius in locis supracitatis & Otho Frisingens. libro sexto hist. cap. 7. & 8.*

Photio misit pontificalem stolam, humerale indumentum, penulam & sandalia, vt ostenderet se eum in Constantinopolitanæ sedis patriarchatum suscipere. *Octau. conc. Constantinop. sessio 4.* Hæc insignia ità postea Patriarchas inflarunt, vt deinceps se Romano Pontifici æquales, interdum superiores dixerint.

In Synodo apud Trecas, Flandris primùm ex nemorosis locis ad meliorem cultum perductis, episcopum dedit. *Plati.*

Basilius post Ignatium è viuis sublatum, quem restituerat Adrianus, Photium restituit in pristinũ sedem. Vnde iterum

eum expulit Leo Philosophus, ac in monasterium Armenianorum relegauit, in quo videtur mortuus. *Zon. tom. 3.*

Circa an 875. Russi bello à Basilio Maced. afflicti pacem petunt; & Christi doctrinam amplectuntur: post miraculum libri Euangeliorum ab igne illęsi & intacti. *Zon. tom. 3.*

Hoc tempore mota est quæstio, à Fredeuardo equite de manducatione corporis Domini, sitne illa vera an tropica, sensibilis an insensibilis, modo corporeo an spirituali, ad quã Paschasius Abbas Corbeiensis Latinè & Græcè doctissimus, doctissimè respondit: nonnulla tacitè corrigens, quæ de ea quæstione Bertamus presbyter paulò antè, minus scitè & cõmodè ad Carolum Caluum rescripserat. *E Paschasij libro de Sacramento altaris.*

Hinc librum de Eucharistia scripsit Ioan. Scotus, à quo Berengarius postea videtur suam blasphemiam hausisse. Sed is lectus in Vercellensi Synodo omnium sententia damnatur. *Lanfrancus lib. de Verit. Euchar.* Et auctor graphiis discipulorum conficitur. *Crinitus de honesta discipl.*

Remigius Antissiodorensis. Io. Scotus (alter à Franciscano doctore subtili, nam Palmerius videtur confundere) Aristotelis moralia de secretis secretorum, siue de recto principum regimine è Græco in Chaldaïcam, Arabicam & Latinam linguam conuertit, & ex eodem Dionysij Hierarchiam in Latinum Ludouici iussu, ad quam missa fuerat à Michaële Imp. Constant. *Sigr. Nauc.* Franco, Bertamus, Asserius Britannus, Milo & Hubaldus Galli, Paschasius Corbeiensis. *Trith. Sigeb.*

Carnotensis antistes indutus Camisia interiori D. Virginis, magnam ædit Normanorum stragem. *Guaguin. lib. 5.*

Anastasius Romanæ vrbis Bibliothecarius, vertit è Græco in Latinum Dionysij Hierarchiam, & septimam Oecumenicam Synodum Nicenam. Hubaldus cantus de multis Sanctis condidit, qui passim cœperunt cantari. *Sigeb.* Henricus Antissiodorensis. *Trith.*

Giselbertus siue quisquis fuit auctor libri, qui inscribitur altercatio Synagogæ & Ecclesiæ. Nam Ioan. Scotum vt coætaneum allegat. Suo tempore ibi, vnam tantùm Eucharistiæ speciem exhibitam multitudini declarat.

HVMANA.

An. 876. Carolus post adeptum imperium, consuetudines Francorum negligens, Græcos & insolitos amictus affectabat, & talari Dalmatica indutus & superne Balteo accinctus vsque ad pedes pendente, capite vero inuoluto serico velámine, & Diademate superimposito procedebat. *Sigeb.*

An. 874. locustæ Galliam depopulantur, quæ vt castrorum acies turmatim volantes, duces cum paucis itinere vnius diei præmittentes ad metanda loca venturæ multitudini, circa horam nonam veniebant, ibique solis ortum expectantes, per spatium vnius diei aërem velabant, donec ad mare Britannicum peruenientes, ventorum flatu in profundum demersæ sunt. Vnde secuta pestis & fames, quæ penè tertiam hominũ partem consumpserunt. *Sigeb. Rheg. lib. 2.*

An. 876. Caroli Calui copiæ à Ludouico & fratribus, Calui nepotibus in Germania cæduntur. Eo itaque fugato tres fratres regnum Germaniæ partiuntur. *Rheg. lib. 2.* Eorũ minimus Carolomagnus contra Slauos multa prælia confecit, perpetuòque victor regnum suum amplificauit. *Ibid.*

An. 877. & seqq Gallia tumulobus plena propter Normanos, itémque dissensiones de successore Ludouici Balbi. *Sigeb. Rheg. lib. 2.*

Normanni siue Dani totum Angliæ tractũ à Septẽtrionali

Anni mundi.		*Anni Christi.*
4961	*Carolo 2. Caluo, Ludouico 3. dic. 2. Balbo, an. 2. per ordinem Occid. Impp. & Franc. Regibus.*	874
	Carolo 3. Crasso siue Grosso primo. 2. annis cum Balbo, postea solo Occi. Imp. septimo, an. 12.	
	Ludouico 4. cum fratre Carolomanno, filiis spuriis Balbi, an. 5. Frãc. reg.	
	Gianascheda Æthiopiæ & per ordinem Fresennai, Adasabaz.	
	Almudio Hispaniæ Miramolino apud Cordubam, deinde Abdala, an. 25.	
	Alphonso cog. Magno Hispaniæ rege quadragesimo tertio.	
	Alfredo Angliæ 6.	
4967	CONCIL. *Trecense præsentibus Romano Pontifice & Ludouico Balbo Franc Reg. qui ibi à Pontifice eligitur Imperator. Sigeb. Palmer. & ra Miror, cum seq. dist. 50. Aimoin. lib. 5. cap 37. In eo Flandri fiunt Tornacensis diocæsis. Plat.*	879
	Macrense. in finibus diocæsis Rhenensis.	
4972		884

parte

Anni Christi. | *Anni mundi.*

III.

884 * MARTINVS II. 4972 (*siue priori nomine vt quidam aiunt.*) Marinus 1.

885 Gallus, an. 1. 4973 mens. 5.

Patriarcha.

Constantinopoli Photio iterum.

Principibus.

Basilio Orient. Imp. nonagesimo tertio.

Carolo 3. Occid. 7.

Ludouico & Carolomanno Franc. regibus.

Aizar Æthiopiæ. aliis alibi, vt supra.

patte Tamasis fluuij sibi subiecerunt, postea Galliam repetentes Andegauum vrbem occupant. *Guil. Nangiac.* ob Ethnicas suas impietates vindicandas, passim in templa & Christianos sæuiunt per Saxoniam, Lotharingiam & Franciam, an. 882. *Helmold. cap. 7.*

Britooes mortuo Salomone suo rege, de regno inter se contendentes, à crebris Galliarum incursionibus cessarunt. *Palmer. in Chron.*

* MALIS artibus pontificatum adeptus, non diu sedit.

Scholas Saxonum prece Alfredi regis omni tributo relaxauit & magnam partem Sanctæ crucis ad ipsum misit. *Ranulph. lib. 5. cap. 3.*

Circiter illum annum Dani grauissimo bello victi, Anglia excedere coacti sunt, præter eos, qui Christiani fiebant. Nam & illi manserunt, & eorum rex Gormo Northumbris ab Alfredo præfectus est. Post annos 5. Rollo Danus Angliam inuasit. *Vuillelmus lib. 2. cap. 14. de Anglis.*

Saraceni an. 885. Cassinense monasterium occupant, Berthiarium Abbatem ad altare D. Martini mactant, spoliis Italiæ onusti, Garilianum redeunt. *In Chro. Cassiniensi.*

Eodem an. Godefridum Nortmanorum ducem post Frisiam acceptam Carolus Crassus de Sancto Baptismo suscepit. *Sigeb.*

Theophylactus Bulgariæ episcopus, Nam à Photio patriarcha Bulgaris missus episcopus legitur in libro fratrum Prædicatorum contra Græcos.

HVMANA.

Mahometes Albategnius Aratensis, Arabs Mathematicus an 884. scribebat librum de motu stellarum an. 743. post Ptolomæum. *Ipse ibid.*

Tum comperit annum solarem, constare diebus, 365. & quatta diei, minus centesima sexta parte ipsius diei. *Ipse cap. 52. & 53. sui lib.*

Carolus Crassus Ætam Christianam, siue annos à Christo nato primus, suis diplomatibus & epistolis subscripsisse fertur, indéque exemplum eius desumptum sub an. 888. Cùm Orientales principes, recentis adhuc Basiliensis concilij tempore, ab Orbe condito, iuxta Eusebianam supputationem, multis annis alioqui redundantem & mendosam suis literis subnotarent.

III.

885 I ADRIANVS III. 4973 Rom. an. 1. mens. 2.

886 4974

Patriarcha.

Constantinopoli Photio iterum.

Principibus.

Eisdem Imperantibus, & regnant.

Eo Caroli Crassi tempore, circiter an. 884. Normani trans Daniam populi, in Germaniam & Galliam irrumpere incipiunt. Quibus non parum addiderat virium ea Imperij Romani diminutio, quæ post Ludouicum Pium contigit. Priùs enim est intestiois bellis exhaustum, postea in 4 portiones diuisum, dum Lotharius Italiam, Lotharingiam & Burgundiam possideret, Ludouicus Rhenum & Germaniam, Carolus Galliam, Pipinus Aquitaniam. *Helmold. cap. 7. Chronici Slauorum.* Vbi obserua posteritatem Gallorum iure hæreditario possedisse Germaniam.

Alpbredus Angliæ rex horas. 24 diei noctisque in tres partes distribuebat, primas octo ad legendum, scribendum, meditandum & orandum, alias octo ad disponenda regni negotia, reliquas ad corporis sui curam. *Chron. Hirsaug.*

INITIO sui Pontificatus ad senatum populúmque retulit, ne in creando pontifice, Imperatoris authoritas expectaretur, vtque libera essent & Cleri & Pop. suffragia. Quod institutum à Nicolao 1. tentatum, potius quàm inchoatum fuerat. Moritur collacbrymantibus omnibus.

Nonnulli historici secuti Sigebertum, in Chron. post Marinum PP. nominãt quendam Agapitum PP. qui sederit an. 1.

& inter hunc & Stephanum collocant Basilium, quem volũt sedisse an. 4. Nos sequimus Platinam & magnam partem scriptorum.

HVMANA.

Normanni post varias incursiones in Franciam à Carolo Crasso subacti, cum Rollone duce suo (qui postea dictus est Rupertus) baptizantur, & ex contractu matrimonij Ducis eorũ cum Gisla filia Simplicis, habuerunt ad habitandã, vltra Sequanam fluuium, Neustriam regionem (quòd ea esset rebellis in Francos) eámque ex suo nomine Normaniam vocauerunt. *Blond. lib. 2. dec. 2. Guil. Nangiac.* an. 888. *Sigeb.*

Multi Iudæi præbita & promissa ipsis ab Imper. Orientis pecunia, Christianam fidem amplectuntur. *Idem.*

m STEPHANVS eo tempore pontificatum iniit, quo Gallia à Normannis, Anglia à Dacis, Pannonia ab Hungaris, Italia à Saracenis affligebatur. *Sigeb.*

HVMANA.

Sub an. 888. Italiæ nouum regnum exoritur per Berengarium in annos 80. siue vsque ad annum Othonis Magni tricesimum secundum, qui Adelbertum depulit.

Eius reges fuere Berengarius an. 36. quem postquam contra eum regnassent Guido an. 6. Lambertus an. 5. Ludouicus Bosonis filius, an. 5. Ioannes decimus coronauit an. 916. 2. Hugo an 10. 3 Lotharius cum patre an. 12. & solus an. 4. 4. Berengarius 2. an. 4. denique Adelbertus. an 4.

Supplicium feruentis aquæ & candentis ferri (quod in vsu quæstionum erat) prohibuit. *ca. Consuluisti, 2. qu. 5.*

Bulgari ruptis fœderibus bellum gerunt cum Græcis, sed vincuntur à Leone Imp. necnon & Agarenis. *Zon. to. 3. Cedren.*

Saraceni ex Aphrica in Italiam descendentes, Fraxinetum castrum occupant. Hinc deinceps magna exitia Italię esse cœperunt. *Sigeb. Guil. Nang.*

Vsque ad Carolum Crassum & annum 888. iidem erant Galliæ siue Franciæ & Germaniæ reges. Nam nostrorum armis perpetuo Germania succubuerat.

Eo mortuo non solum Francorum regnum, sed & imperium scissum est.

Vnde multis locis noua regna emerserunt, vt *Burgundicum* siue Iurense à Radulpho inchoatum in annos 142. in transiurensi Burgundia, vbi hodie Sabaudiæ Ducatus & Heluetiorum hodiernorum pagi. *Arelatense* ab Alpibus ad Rhodanum vsque, cui Boso præfuit (Viennæ præsertim.) *Italicum*, cui Lambertus Vuidonis filius, deinde Ludouicus eóque depulso Berengarius, *Lotharingum*, cuius primus rex fuit Zuendibolchus.

Et ducatus, vt Burgundicus. Hinc ab eodem, an. 888. i. initio imperij Arnulphi & regni Gallici Odonis, annos Richardi primi sui ducis, & sequentium Burgundi incipiunt.

Carolus enim Crassus propter ignauiam, & quòd Normannis Galliæ partem concessisset, regnúmque imminui passus esset ab optimatibus regni circa an. 890. repudiatus est. *Sige & copiosius Otho Frising. Chr. 6. c. 9. l. 5. c. 42.*

Ab Ordonio Hisp. rege, ob ipsius in suos comites iniurias Castilia prouincia deficit & Iudices duos creat. *Vas.*

n HIC Arnulphum Carolomanni filium Imperatorem coronauit, Carolo Crasso à Francorum principibus remoto & à suis deserto, eo quòd non animaduertisset in Normanorum duces captos, sed cum muneribus dimisisset in Reip. perniciem. *Rheg lib 2. Blond. lib. 2. dec. Sigeb.*

In eius electione Romæ magnum extitit dissidium.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

113.

4974 m STEPHANVS 6. dictus 5. Rom. an. 6. dies 11. 886

4980 Vacat dies 5. 892

Patriarcha.

Constantinopoli Stephano, an. 7.

Principibus.

Leone 6. Philosopho, an. 17. Orient. Imp. nonagesimo quarto.

Carolo Crasso 3. Occi. Imp. & Franc. Rege ad Eudonem siue Odonem seu Otthonẽ Frãc. Reg. vsque.

Aizat Æthiopiæ, deinde Delnahad, an. 4.

Abdala Hispaniæ Miramolino.

Ordonio 2. Hispaniæ Rege, an. 8.

Alfredo Angliæ 6.

CONCIL. *Coloniense. Tom. 2. Concil.*

Vuormaciense. Ibid.

Moguntiacum.

114.

4980 n FORMOSVS Romanus. an. 5. mens. 6. 892

4986 Vacat mens. 2. 898

Anni Christi. | *Anni mundi*

Commendatur à sanctitate à Luithprando Ticinensi, qui de eo multa scribit li. 1. hi. c. 1. & 8. vt & Ab. Vspergensis.

A S. Petro ad hunc vsque nullus creatus est pontifex, per annos plus minus 900. qui non per omnium ordinum Eccle-
892 4980 siasticorum gradus ad Diaconatum, vel sacerdotium saltem, in Romana ipsa Ecclesia non ascendisset. *Onuph.*

Primus enim omnium Rom. Pontificum Formosus ex aliena Dioecesi factus est, cum ante ipsum non nisi ex presbytero vel Diacono Cardinalibus creatus esset. *Idem.* Sed hæc obseruatio falsa est, vt pleræque eius aliæ. Telesphorus enim à Petro 9. ea Anachoreta, Dionysius 26. ea Monacho Pontifex est institutus, &c.

Negligentia Episcoporum multi Abusus irrepserunt in Ecclesiam, qui propter bella non poterant reprimi *Platin.*

Hundæus Normanorum rex fidem amplexus, à Carolo de baptismo suscipitur an. 896. *Sigeb.* ab Auentino Huntho & Rollo.

Hatto Abbas & Moguntinensis Archiepiscopus. *sig.* Constantinus Afer.

Alanus Britonum rex, quòd Normanos vicisset, duodecim eorum millibus cæsis, decimas Deo & B. Petro Romam misit. *Rheg. lib. 2 Sigeb.*

Cyrillus Morauorum præsul Suatocopum regem Morauiæ ad fidem Christi perduxit. *Æneas Syl. histo. Boemiæ, c. 13.*

Saraceni Tauprominum & Lemnũ insulam occupantes, crudeliter in Christianos sæuiunt *Zon. tom. 3.*

Ioan. Marius siue Meyerus. 2. parte prõptuarij Concil. scribit quidem Synodum præsulum Galliæ, præsidibus Ioanne & Paschali legatis Formosi Pontificis Viennæ Allobrogum, siue Delphinatus celebratam authoritate Ludouici Balbi, sed vt multis aliis in locis, sic hîc nimium credulus fuisse videtur. Nam certũ est ex Sigeb. Nauclero, & aliis omnibus Ludouicum Balbum obiisse an. 880 nec potuisse attingere Formosi tempora. Quod annotatum esto aduersum istos, qui satis impudenter istud Concilium proferunt contra Ecclesiasticum cœlibatum.

Hîc Pontacum iniquè taxat Nicolaus Vignierius, in Burgundionum Chronico, vafrè autem, ne illius prætenti fictique concilij fides ea inscriptionis errore conuelli possit, Marium corrigit, dum in eo legendum censet, *Authoritate Ludouici regis Bosonis filij* (qui Arelate sedem regni habebat.) Nam primum hoc pro suo ingenio facit, deinde in hæresis salebras se coniicit, dum ficti concilij fidem ex inscriptionis temeraria correctione, contra Ecclesiam asserere conatur.

HVMANA.

Odo, quem Franci neglecto Carolo Ludouici Balbi filio sibi præfecerant, Danos ad Axonam fluuium vicit, & Vualterum seditionem molientem oppressit. Cùm autem in Aquitania Ramnolfum & fratrem eius Ebulonem ac alios rebelles domaret, Carolus in regnum paternum à Francis reuocatus & à Falcone Remensi inunctus an. 894 contra eum arma capit, sed frustrà, etiam si ab Arnulpho Imp. auxilia obtinuisset. Quare non nisi Odone mortuo, ad Francorum regnum redit post annos tres. *Rheg. lib. 2.*

Liliorum insignia ab hoc instituta & vsurpata primùm quidam narrant.
4986

898 Zuenteboldus Arnulphi filius Lotharingiæ rex, Lugdunum obsedit & Treuirim occupauit. *Sigeb Rheg. lib. 2.*

Carolo Crasso regnante Berengarius & Guido Itali, inter se clam partiti fuerant regnum: & cesserat Berengario Italia, Guidoni Francia. Mortuo illo Berengarius Italiam occupat.

Patriarcha.

Constantinopoli Stephano, deinde Antonio 2. an. 8.

Principibus.

Eisdē & Arnulpho an. 12. Imp.

Odone an 9. Reg. Frāc. vigesimo quinto.

Delnahat Æthiopiæ, deind Madai & Sahata regina an. 40.

Abdala Hispa. Mira. n. ol.

Ordonio 2 Hispan. Rege quadragesimo quarto, an. 8.

Anni Mundi. | *Anni Christi.*

Guido Romam abit, vt à Pontifice consecraretur. Dum abest, Franci Oduoem regem designant, itaque mutato coosilio Italiam inuadit: & collaris signis ter vincit, atque ita muito etiam Aronlpho Imp. Italia potitur. an. 897. *Sigeb. & Luitprandus lib. 1. cap. 6. de rebus Europa*, qui historiam actuum Berengariorum edidit.

Arnulphus cum multis copiis Longobardiam ingressus vrbes multas capit, Romam expugnatis muris ingreditur & hostes Formosi post. capitali supplicio afficit. Postea contra Guidonem mouet, sed ægrotus recedere cogitur an. 901. *Idem.*

Radulphus circa ao. 890. in Burgundia regnum constituit quod multos anoos postea durauit. *Rheg. lib. 2. Sig.* Hic, Gallia & Francia multas insignes mutationes est experta. *Ibid.*

Moraui qui à Fraocis subacti erant, & ad fidem Christi adducti, spe recuperandæ libertatis arma capiunt: ac religione abiecta Hungaros sibi adiungunt, & more eorum capita prorsus detondent, Christianos infestant cædibus, ecclesiasque incenduot, adeò vt in tota Panoonia vna tantùm superesset Ecclesia. *Bauaria Episcopi ad Ioan 9.*

4983 Turcæ, ceu Hungari è suis finibus erumpentes, contra Morauorum regem accersiti ab Aroulpho Imperatore: Saxoniam, Thuringiam, Alemaniam, Franciam & Italiam. ferro ignéque vastarunt. *Sigeb. Rhegino lib. 2. Guiliel. Nangiac* Quam sæuitiam in Germania continuaruot, donec consensu principum Henricus Auceps ad imperium est vocatus. Turcarum autem vocabulo, hîc sunt abusi propter Hungarorum perfidiam.

o De tempore, quo sedit magna cootentio inter scriptores. Sed & magna confusio ob Cæsares Germaniæ, omnia in Ecclesia miscentes: & tanquam porcos feros, vineam Domioi depascentes.

Leo Philosophus Imp. scripsit libros βασιλικῶν. Quo tempore patriarchatum administrabat Photius auctor Nomocanonis, sæculo tam infœlici apud Latinos, vt nullum illi haberent, quem Græcis æquo marte possent opponere, Græcis propugnantibus dogma de processiooe Spiritus S. è solo Patre.

4986 Hic enim Photius primus secessiooem apertam fecit à Latina Ecclesia, dû apud uos regnarent Caroli Caluus & Crassus.

Humana.

4986

Leo Turcos Istrum accolentes, Vngros oomine, muneribus io Simeooem Bulgarorum regem sibi adiungit: an. 898 qui Bulgaros vincunt & plurimos capiuot. Victoria taodem penes Bulgarum fuit. *Zon. tom. 3.*

Turcę, ceu Hungari in Bulgariam à Leone euocati, cœperunt Pannooias, & postea Carantanos & Marahenses deuexarunt. Ad eos propulsandos Zundebaldus Slauorum Morauensium rex ab Arnulpho ducatum Boëmorum, qui hactenus à principe eius geotis administratus fuerat, accipit sed postea tributum imperatori denegans, Huogaris per tractas munitiones, quas clausas appellant, euocatus sub iugum redigitur. *Luithprand lib. 1. cap. 3 de rebus Europa.*

Non priùs Ecclesia à Nortmanis & Danis pacem habuit, qui io Galliis, Burgundia, Lotharingia, Vuormacia, & aliis Germaniæ vrbibus grassabantur: quàm ab Arnulpho Imp. propemodum deleti sunt. & rex eorum Hundeus, consilio Caroli fidem amplexus est. *Helmold. capitulũ 7. Sigeb.* Eorum nihilominus reliquiæ in Daoiam recedentes, Prumiense monasterium & loca Arduennę proxima populantur

Alfredo Angliæ sexto.

Schisma 12.

Sergius 4. electus in schismate cõtra Formosum sedit dies aliquot.

4983 Concil. *Triburiense episc. 26. Germaniæ pro tuenda Episcopali auctoritate, contra quosdã Laicos. Rhegi. lib. 2. Chron. & tom 2. Conc. Gratian. 2 qu. 5. Sigeb. illud reiicit ad an. 899.* 895

Moguntinam.

115.

4986 o Bonifacius 6. Tuscus (*seu vt aliis placet Romanus*) dies 26. 898

4986 898

Patriarcha.

Constantinopoli Antonio secundo.

Principibus.

Eisdem Imperantibus, & regnant.

Anni Christi. *Froila 2. Hisp. reg. an. 1.*

116.

898 p STEPHANVS septimus dictus sextus Ro-

899 manus. an. 1. mens. 3.

Vacat d. 3.

Patriarcha.

Cōstant. Antonio 2.

Principibus.

Eisdē Impp. & regnant. Leone scilicet philosopho Ori. Imp. nonagesimo 4. Arnulpho Occid. an. 12. imperatore octauo. Sabata regina Æthiopiæ. Abdala Hisp. Miramolino. Froila Hisp. reg. quadragesimo quinto. Alfredo Angliæ sexto.

899 117.

q ROMANVS Gallesianus

899 Tuscus, mens. 3

Vacat. d. 8.

Patriarcha.

Constant. Antonio 2.

Principibus.

899 *Eisdē Impp. & regnant.*

118.

r THEODORVS II. Rom.

899 dies. 20.

Vacat d. 11.

Patriarcha.

Constant. Antonio 2.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnāt, deinde apud Hispanos Alphonso 4. an. 5 apud Anglos Alfredo, deinde

899 *de Edouardo an. 24.*

119.

901. s IOANNES 9. Romanus monachus, an. 2. di. 15.

Vacat. d. 9.

Patriarcha.

Constant. Antonio 2.

Principibus.

Eisdem Impp.

Carolo 4. Simplice an.

Anni mundi. tur. *Rheg. lib. 2.*

Deinque cum per annos 70. Christianos passim afflixissent tandem ab Arnulpho cæsi sunt ad centum millia, vix vno

4986 atque altero è Christianis amisso. *Helmond. c. 7 an. 895. Sig.*

4987 Fames maxima hoc tempore, vt multi cogerentur vesci humanis carnibus. *Ab. Vsperg.*

p MAGNO odio persecutus est Formosi nomen, cuius ordinationes omnes rescidit, & damnauit. Iam enim tum incipiebat Pontificum virtus & integritas deficere propter Arnulphum & seqq. Germaniæ imperatores sibi Ecclesiæ iura rapientes & libera Ecclesiæ suffragia in eligendis pontificibus tollentes.

Hæc Ecclesiæ captiuitas durauit annis ferè 140 in qua apparuit pessimam electionem, præstare optimæ principum nominationi. Quod proinde sæculum ab Historicis infœlix inscribitur, vt mox notabimus.

Formosi cadauer è sepulchro eruit & indignè habuit. Quod tamen fabulosum censet Onuphrius.

Constantinopoli multæ turbæ, quòd Leo philoso. Imp. quartò vxorem duxisset. Nicolao, deinde Eutymio Singelo patriarchis quartas nuptias improbantibus: & ecclesiastica censura notantibus *Zon. tom. 3. Cedrenus.*

Vualdridus Bauarus, Bernardus Pictauiensis. *Plat. in Stephano 5 Trith. de vir. illust.*

4987 HVMANA.

Agarænos Asiam populantes vincit Andronicus, postea

4987 Imperatori suspectus ad eos deficit. *Zon. tom 3*

Sabata concubina superiorum Æthiopiæ imperatorum se in imperium insinuans multam tyrannidem exercuit, templa & loca omnia religiosa expilauit, sacrum aurum & argentum terræ infodit. *Maria. Victorius de Regib. Æthiopia.*

Vndique bella consurgunt, hostes sæuiunt, inimica gens

4987 Paganorum insequuntur populos Christianorum. *Conc. Tribur. cap 34* Quod ad Normanos & Danos pertinet, qui bis Pari-

4987 siorum mœnia oppugnarunt, & in Burgundiam recedentes, Senonensem vrbem, sed frustra tentarunt, per macrorem fluuium Trecas incenderunt, vicinas vsque ad Virodunum & Tullum populantes, &c. *Sigeb. & Rhegi. lib. 2.*

q VNIVERSA acta Stephani improbat & abrogat.

[Et si hîc videatur illa nimis peruicax Papæ successoris in alterum contentio & scandalum maximum impartare videatur, quasi Ecclesia Romana in seipsam diuisa, errore aliquo ageretur, tamen hæc probatio tantum spectauit ad facta Stephani, quæ ius Paparum peculiare propter dominatum Ecclesiæ respicerent, non autem acta publicæ fidei, vt sic, dicamus. In his enim nulla est diuersitas, ne vnius quidem ab omnibus aliis.]

4987 HVMANA.

4989 Carolus Crassus ab optimatibus regni repudiatus, cùm post Carolum Magnum, inter omnes reges Francorum maxime esset auctoritatis: breuiio tantam tenuitatem venit, vt panis quoque egens, ab Arnolpho iam rege facto, stipendia miserabiliter exigeret, ac ab ipso paucos sibi gratanter susciperet. *Otth. Frising li. 5. c. 42.*

r POST Photium Constantinop. Patriarcham vtraque parte conniuente, post longam concertationem de Primatu illud vsurpari cœptum est, vt ambo episcopi, Rom. scilicet & Constantinop. Oecumenici & vniuersales appellarentur. Hic quidem vniuersalis patriarcha, quod cæteris esse

dignor & primum post Papam haberet, locum: ille verò vniuersalis Papa, quod Papæ nomen videretur excellentius. Atque hic fuit litis huius finis inter hos duos. *Onuphrius*
HVNGARI an. 900. Bauariam deuastantes, [illegible] Ecclesias igne perdunt. *Auent. lib. 4. Annal.*

HVMANA.

Florebat Comes Fernandus Congdisaluus, qui mira gessit contra Mauros. Vnde & rerum potitus est in Castella, & eius primus Comes extitit. *Vasæus.*

Circa an. 900. primordia Feudorum in Francia, sub Carolo Simplici. *Annales Rhemenses.*

Etsi alij, vt Connanus non huic, sed Hugoni Capeto ad Conciliandos retinendósque sibi procerum animos, tribuat.

Anni mundi.
4987
4989

27. *Franc. Rege vigesimo sexto.*
Sabata regina Æthiopia.
Abdala Hisp. & Cordubæ Mira. deinde Abdera. an 40. 899
Alphonso. 4. Hisp R. 46.
Edoardo Angliæ septimo.
CONCIL. *Rauennense episc. 74. præsentibus Francorum Archiepiscopis, pro ordinatione Formosi contra Synodum Stephani, cuius Synodi acta coram Episcopis combusta sunt. Plati. Sigeb.* 901

Anni Christi.

ANNVS *Dom. DCCCC. quo Carolus Simplex Rex Francorum trigesimus regnum suscipit, Abderamen Hispaniæ Miramolinus factus est. infœlix sæculum cœpisse fertur.*

NONO *sæculo perm insisse veterem doctrinam à Sectariis oppugnatam sic cōstat.* Missa *continuata iisdem ritibus & modis, vt scriptores huius sæculi de Ecclesiasticis siue diuinis officiis fidem faciunt, Amalarius Archiepiscopus Treuirensis, Angelomus, Rhabanus de Institutione clericorum, Rhemigius Antissiod. Hincmarus in capitulis, Strabo de exordiis & incrementis rerum Ecclesiasticarum, Fortunatus Treuirensis lib. de diuinis officiis.* Corporis Christi veritas, Sacrificium, Transsubstantiatio. *Rabanus lib. de Sacramento Eucharistiæ. & lib. 1 instit. cleri. c. 33. vbi formam Missæ describit. Paschasius lib. de corpore & sanguine Domini, vbi Canonis Missæ meminit, & eius multa exponit, Transsubstantiationem ponens c. 19. & 50. Sic Haymo. 1. Timot. 2. Theophylactus in 26. Matth. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 6. Photius in Bibliotheca, & aliis scriptis. Transubstantiationis habet semina Bertramus ipse. vtitur enim vocabulis permutationis, cōmutationis & conuersionis, lib. de corpore & sang. Domini, quantumuis sit à Sacramentariis corruptus & suppositus.* Baptismi effectus, necessitas, ceremoniæ variç, aliena fides. *Hincmarus epistola ad Hincmarum Laudunensem, Haymo super Ascensione Dom. Theophylactus multis locis. Rhabanus epistola ad Reginbaldum, lib. 1. & 2. de instit. cler. Photius in Bibliotheca, Leo Imp. in suis constitutionibus, in quarum. 17. baptizatum illuminatum appellat. vt cùm apud veteres Baptisma sacramentum illuminationum dicebatur.* Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquię, imagines, festa. *Idiota cap. 1. & 4. contempl. de Virgine. Haymo hom. de Virginibus. Rhaban. lib. 4 ca. 10. de Sermonum proprietate. Si quis (inquit) contra hanc sententiam venit, non Christianus, sed Eunomianus & Vigilantianus creditur. epist. ad Orgarium, lib. 2. de instit. cleri. cap. 15. & passim. Ionas Aurelia. libris. 3. de imaginibus. Concil. Cabilo. ca. 45 Moguntinum cap. 36. &c. Photius in Bibliotheca. Leo Imp. in constit. Strabus auctor. Glossæ ordinariæ multis locis.* Liberum arbitrium, Fides, Iustificatio, Gratia, Bona opera. *Haymo in. 1. cap. Malachiæ, lib. 1 in Esaiam, in 4. Heb. super Euang. in octaua Paschæ super Psal. 26. 135. super cap. 6. Roman. Rabanus epist. ad Humbertum episc. lib. 14. in Ierem. lib. 4. in Ecclesiasticum cap. 6. & lib. de modo Pœnitentiæ. Theophylactus passim. Photius in Bibliotheca. Angelomus in. 7. cap. 3. Reg. in 13 cap. 4. Reg. Strabus in Glossa Ordinaria sæpè. Idiota lib. de Diuo amore cap. 17. 22. 24. &c. de vera patientia c. 7 13. 17.* Pœnitentia & eius tres partes. *Rabanus lib. 8. in Ecclesiasticum cap. 3. & lib. 7. cap. 7. epist. ad Reginbaldum Chorepiscopum lib. 2. cap. 30. Institut. cleri. cap. 14. 16. 30. & lib. de modo Pœnitentiæ. Conc. Cabilonense cap. 33. & 45. Haymo in c. 6. Heb.* Claues, Absolutio. *Nicephorus Cartophylax libello de potestate ligandi, & soluendi; quem vertit Oecolampadius. Theophyl. in 16. Matth. & 20. Ioan. Photius in Bibliothe-*

Anni Christi.

ca. Primatus Romani Pontif. *Hincmarus ad Hincm. Laudunensem. Quin & hec ætas eum Apostolicum simpliciter appellabat. Photius Græcus in Nomocanone. Theophylact. in Ioan. 21.* Preces & oblatio pro mortuis. Purgatorium. *Haymo in. 3. c.5. & 6. primæ Corinth. & in Ps. 6. & in feriam. 6. Pentecostes. & lib. 2. super Esaiam. Raban. lib. 8. com. in Eccl. c. 14. Concil. Cabillonense c. 39. Photius in Bibliotheca. Nam Græci orant & offerunt pro mortuis.* Confirmatio, Chrisma & alia sacramenta. *Raban. libris de inst. cleri. Theoph. in Marc. 6. vbi de oleo vnctionis extremæ aperte. Haymo sup. Ps. 26. sup. 6. Heb. & sup. Euang. Hincmarus ad Hincmarum Laud. & ad Tornacensem Eccl. Synodus Arelatensis, Cabillonensis & aliæ huius sæculis. Nicolaus Papa in Epistolis. Hæc & alia agnoscunt Centuriatores in epistola 9. Centuriæ. Patrum (inquiunt) superiorum sensum atque intellectum in ipsam Dei scripturam importârunt, ac piaculum duxerunt, si quis ab eorum ductu vel latum vnguem deflectere auderet. Quod postea confirmant initio col. 1. Membratim deinde indicant ca. 4. de Doctrina col. 205 & seqq. cap. 6. de Ceremoniis & ritibus Ecclesiæ pag. 227. & seqq. c 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiæ col. 289. & seqq. cap. 9. de Synodis col. 321 sparsim. cap. 10. de Episcopis & Doctoribus Ecclesiæ col. 484. & seqq. sparsim. Vnde qui refutarunt hoc sæculo Claudium Taurinensem, Godiscalcum & similes, simul istos sunt execrati. Adde totius huius curriculi Synodos vniuersas, quæ non paruo fuere numero. Adde & historicos: nam hi omnes cursum Ecclesiæ nostro similem planè pinxerunt.*

DECIMVM SAECVLVM.

120.

901 t BENEDICTVS IIII. *Anni Mundi.* 4989

904 Roman an. 3. mens. 4. 4992

Vacat dies 6.

Patriarcha. Constantinopoli Nicolao Mystico, an. 2. deinde Euthymio Syncello, an. 5.

IN FOELIX dicitur hoc sæculum, exhaustum hominibus ingenio & doctrina claris, siue etiam claris principibus & pontificibus, in quo nihil ferè dignum memoria posteritatis gestum sit: vnde ferunt tunc repertum fuisse quoddam monstrum capite canino, & cęteris mẽbris humanis, quod statum illius temporis mirificè referret.

[Huc attinet monstra, prodigia, portentaue nec ostenta, sine causa nũquam fieri aut nasci: quia semper naturæ turbatę, aut Creatoris irati iudicia sunt certissima quæ minimè ab æuo fefellerunt.]

Hoc ipso infœlicissimum, quod Ecclesia sub Cæsaribus esset captiua, sine vllo bono fere pontifice, sine vllo celebri Conc. &c.

Regna autem Occidentis sine magnis principibus. Quare circa an. 900. sub Carolo Simplici quisque præfecturas, comitatus, ditionésque, quæ antea regij Dominij fuerant, non solum retinere: sed tanquam proprium priuatúmque dominium possidere, & ad posteros quoque transmittere cœpit: ea tantùm lege, vt Regi fidem suam obstringerent. Hinc primordia Feudorum in Francia. *Annales Rhemenses.*

Sic & in Germania. Nam Germani sua feuda à Conrado primo suo rege, qui eodem cum Simplice sæculo vixit, se habere fatentur, quem & constat primas illum in Germania de Feudis perpetuis leges condidisse. Sicque Ducum, Comitum, Marchionum, aliarúmve præfecturarum dignitas, quæ olim temporaria fuerat, & morte finiebatur, Iuris priuati & hæreditarij esse cœpit.

Apud Græcos & Hebræos aliquanto fœliciùs. Nam Græci sub Leone philosopho, doctrina & rebus bellicis florebant. Hebræi, præsertim hi, qui Gheonim appellantur, nomine li-

Anni mundi. | *Anni Christi.*

teratio tunc erant clarissimi, vt è Cabbala R. Abraham Leuitæ apparet.

Græcia literatis abundabat, quoniam & ipse Leo Imperium administrans philosophabatur, cuius laudatur à Suida responsum, ad quendam Eunuchum, qui honoraria philosophorũ tribui volebat militibus, Vtinam. (inquit) mei imperii temporibus contingat, vt quæ sunt militum potiùs, in doctores & literarum professores consumantur. 4989

Quidam hunc Papam fabulantur martyrio coronatum Haiburgi, quæ vrbs est Germaniæ. Nusquam enim legitur Pontificem Romanum illic fuisse præter Benedictum quintum, qui eò loci relegatus ab Othone Imperatore, tædio animi moritur, vt Platina in eius vita docet.

Cum Arnulphi milites, lepusculum versus Romam fugientem insectati essent cum clamore, Romani perterefacti sese de muro deiiciunt: & hostibus per factos aceruos murum ascendendi locum faciunt an 900. *Sigeb.*

Normanis in castra Ecclesiæ intrantibus, pax aliqua in Occidentis imperio & regnis affulsit, vnde & sequenti centenario secuta est mirabilis & crebra gentium, populorũmque Septentrionalium conuersio. Quare vt hoc sæculum infœlix prædicetur à chronologis Lutheranis, mihi tamen est fœlix, conuersionibus scilicet gentium, pręcipue Septentrionalium, Moscouitarum, Sueuorum, Polonorum, Slauorum, Hungarorum, & cæterorum, quo episcopatus illustres constituti Magdeburgensis, Misuensis, &c. reges Sancti Henrici duo, Othones tres, Robertus, &c. populus & clerus pietate ardens, adeò vt illo plura collegia, templa & monasteria condita, restaurata, dotatáque sint, quàm vllo alio. *Eruscius de episcopis, item libro de monasteriis*, per annos videlicet. 150. quousque sub annum 1060. Henricus. 4. turbauit Hæresibus & facinoribus multis totam Ecclesiæ pacem denique literę & disciplinæ viguerunt, maximè apud Græcos, Hebræos & Arabas. Sed hæc sigillatim deinceps demonstrabimus.

Hoc verò vno infœlix quòd per annos fere 150. pontifices circiter. 50. à Ioanne scilicet. 8. qui Nicolao & Adriano 2. Sancti. pontiff. successit, ad Leonem 9 vsque qui primus à Deo vocatus velut alter Aaron, antiquam pontificum integritatem è cœlo in sedem Apostolicam reuocauit, à virtute maiorum prorsus defecerint, Apotactici, Apotasticiue potius, quàm Apostolici. tanti sceleris rei sunt Germanici Impp. qui ità premebant Ecclesiam, vt sublatis canonicis electionibus, pro libidine, & sæpius pecunia & pactis summos darent pontifices, recusaret electus Pontificatum suscipere, priusquam ab illis confirmarentur. Aliqui etiam vi, aut largitione sedem inuadebant. Vnde minimè mirandum, si tam paucis annis tot extiterint, ac breui tẽpore semper vixerint, quãdo nõ per ostiũ, sed per posticũ, id est, Imperatorũ tyrannidem ingrediebantur. Quo etiam factum, vt Imperium multum ab illo apice declinaret, in quo fuerat à Francis collocatum, & Berengariana hæresis oriretur. E tanto Pontificum numero, quinque modo, & satis tenuiter, laudantur, Martinus 2. Agapetus 2. Ioan. 17. Sergius 4. Gregorius 6. Virtute postea Leonis 9. & seqq. Pontifi. adempta est illa vsurpatio Henrico quarto, magnis etsi motibus, atque ita restitutus est Sedis Apostolicæ antiquus cãdor, species & perfectio.

Suatocopius Morauiæ rex, bello victus ab Arnulpho, eremum petiit, vbi cum tribus aliis, quos illic eremi cultores reperit, incognitus sanctissimè ad mortem vsque vixit. *Syluius cap.13. Boem.* 4992

Edouardus ordine. 13. Anglorum rex an. 901. ab Ethel-

Principibus. 901

Leone.6. Imp. nonagesimo quarto, deinde Alexandro 2. Constantino 7. Leonis fil. an. 41. per ordinẽ, Oriẽt. Impp.

Arnulpho Occidentis octauo & post eum Ludouico Iuniore 4 dict 3 an. 10. Occident. Imp. nono.

Carolo. 4. Simplice Fr. Reg. vigesimo sexto.

Sabala regina Æthiopiæ

Abderamene Hispaniæ, & Cordubæ Miramolino.

904

reda

Anni Christi. *Alphonso. 4. Hispan. quadragesimo sexto, deinde Ramiro, an.* 19.

Eduardo Angliæ septimo.

121.

904 V LEO 5. Ardeatinus. mens. 1. dies 10.

905 *Patriarcha.*

Constantinopoli Euthymio Syecllo.

Principibus.

Constantino 7. Orient. Imp. nonagesimo quinto, & Romano Lacapeno eius vitrico, imperium occupãte: per 26. annos. Ludouico 4. dict. 3. Occident. Imp. nono.

Carolo 4 Simplice Frãcorũ Rege vigesimo sexto.

Sabata Æthiopiæ.

Hispaniæ Miramolino Abderamen.

Anni Mundi. redo Cantuariẽsi Episcopo more maiorũ coronatur *Polyd. li. 6 Ang.* Postea cùm eius incuria religio ferè intercidisset, episcopis vel nullis, vel ex aula & bello assumptis a Pontif. increpatus Synodum cogit: in qua à Pleimundo, qui Eibelredo successerat, vno die multi episcopi ordinantur. *Ibid.*

Ad Slauos & Polonos, Cyrillus & Methodius doctrinam Christi propagant: sub Arnulphi imperio. *Æne. Sylnius lib. 1. cap. 13.*

HVMANA.

Imperium Occidentis, maximè Italię, quo annis circiter centum & decem Franci potiti fuerant, ad Longobardos transfertur, Berengario 4. Longobardo Duce Foroiuliensi à quibusdam Italis electo in Imperatorem & Vvidone in regem Italiæ. *Blond. dec. 2. lib. 2. & Luithprandus lib. 1. de Rebus per Europam gestis cap. 6.*

Nam post mortem Arnulphi imperium confunditur, dolentibus Romanis atque vniuersis Italiæ populis: quòd in Germaniam translatum esset. Qoare nec à Romanis, nec à summo pontifice, deinceps coronati sunt Germanici Impp. vsque ad primum Otthonem, Vnde & in Italia quidam Besengarij vsurparunt imperium. *Trit. in Chron. Hirsaug.*

Hinc Ludouicus de genere Francorum vltimus, coronam à Pont. non accepit propter incendium bellorum, quibus vniuersa flagrabat Italia, & propter plurima pericula: quæ ipsi Germaniæ ingruebant. *Erfordiensis.* Quid si illa negligentia causam diuinu quodam iudicio præbuerit: transferendi ad Germanos imperij. Franci à Pontifice imperium erant consecuti, debuerant igitur eodem medio illud retinere.

[Siquidem res omnes semper ad principia sua redire solent, vt sine illis consta[illegible] non possint.

Imperauit an. 10. iuxta alios sex. Hungaros in Germania

4992 vicit.

Nam primo eius anno Hungari in Morauiam & Bauariam impetum fecerant, deinde fœlici pugnæ cuiusdam successu elati: Bauariam, Sueuiam, Franciam, Saxoniam vastabant.

4992 *Luithprandus.*

Zendebaldus frater à Lotharingis perimitur, eo quòd rapinis & cædibus omnia turbaret. *Erphordiens.*

Transfertur imperium ad Longobardos, apud Italos vsque ad Othonem Mag. *Onuph.*

Hinc Berengarius 1. an. 4. apud eos, apud Germanos Conradus 1. an. 7.

V CONSTANT. Imp. rythmis & omnis generis versibus, obitum coniugis suę deplorauit. *Zon. tom. 3.*

Rythmi ergo etiam inter Græcos, vt Latinos, hoc tempore inualuerant.

Philosophiam quæ penè in obliuionem venerat, ordinatis doctoribus excitauit. *Zon. tom. 3.* Quare Simeon Bulgarorum rex Constantinopoli, à puero scilicet, non solùm Demosthenis Rhetoricam, sed & Aristotelis Sylogismos didicit. *Luithprandus lib. 3. cap. 9.*

Romanus Imp. pręter alias largitiones etiam æs alienum pro debitoribus exoluit: cuius summa ad nouemdecim centenarios excreuerat, tabulis in medio foro crematis: item pretium pro iis, qui Constantinopoli in conductitiis domibus habitabant. *Zon. tom 3.*

Filios suos creauit Augustos, & Constantino, cui Helenam filiam desponderat, prætulit: ac ita depressit, vt is arte pingendi coactus fuerit sibi victum acquirere, donec post. 26. annos paternum regnum recuperauit. *Sigeb. Zon. Volater.*

Anni mundi.

Constaninns recuperatum imperium prudenter administrauit, donec à filio Romano & coniuge poculum infectum bibens, & ex eo aliquantum recreatus : secessit in Olympum, ad Theodorum Cyzicum virum pium, ibique se Deo consecrauit.

x VETVS Roma vsque ad Christophorum Papam cum noua (.i. cum Constantinopolitana ecclesia) in fide consensit. Hæc Nilus Græco quodam libro manus. in Bibliotheca regia docenda sibi proposuit.

Christophorus Leonem Papam, cui alioqui erat familiaris pontificatu exuit. Verum eum male quæsitum peius amisit, mense sexto vel septimo eiectus in Monasterium

Methodius Morauorum episcopus, Vuorzyuoum in Boëmia vltimum paganorum ducem, vnà cum coniuge Ludinulla ad baptismum adduxit an. 905. quæ miraculis claruit. 4992 *Schedelius.*

4992

HVMANA.

Carolus simplex tulit edictum memorabile, ac religione plenum contra profanos locupletissimorum cœnobiorum opes, malefico regnum, qui de alieno plus æquo sunt liberales, adeptos: & iam episcoporum iura inuadentes. Coacto igitur concilio, diuitias pontificum sanctas esse constituit. Cœnobiorum libertas sanciri nondum potuit, quòd eorum facultatibus Robertus equitum magister, ac Hugo frater militem alebant, ac iam cum factionis suæ hominibus, occupare regni ius contendebant. *Æmil. lib. 3. Franc.*

HVMANA.

Bellum non omnino extinctum, pactione cum Rollone Normanorum duce facta extinxit. *I*[illegible]

Hac tempestate in Babylonia florebat R. Amram R. Sisanæ filius, qui precum formulam & ordinem (Sic appellant Breuiarium Iudæorum Hispanicum) in Hispaniam detulit. *R.* 4993 *Abraham in Cabbala.*

y LATARANENSEM ecclesiam, quæ temporibus Stephani sexti pene corruerat, reparauit: diuersisque donariis 5001 atque ornamentis locupletauit. Rebus in pontificatu suo confirmatis, In Gallias venit. *Nauclerus.*

Christophorum è monasterio tractum in vincula coniecit. Formosi nomen persequitur, cuius corpus defossum truncati capite iussit. Nihil mirum si isti pōtifices prodigiosi essent. Nam non more maiorum eligebantur, sed à Cæsaribus intrudebantur.

910. Gulielmus dux Aquitaniæ & Aruerniæ comes vir pius Cluniacense monasterium in fundo paterno inchoauit: & Bernonem primum abbatem præfecit, designatis prouentibus ad victum monachorum *Plat. Sigeb.*

Regino Monachus & Abbas Prumiensis, suos annales à Christi natiuitate ad annum. 905. deduxit.

HVMANA.

Saraceni à Fraxineto & Gareliano monte exeuntes, Calabriam, Apuliam, Beneuentum, ac Romanorum vrbes ita 5001 occupant: vt vnamquámque mediam Romani, mediam Saraceni tenerent. *Sigeb.*

An. 910. Franci infœliciter cum Hungaris pugnant, in finibus Bauariæ & Franconiæ. 5003

911. Imp. moritur sine liberis, & Ratisbonæ sepelitur. Mox igitur sequenti anno Hungari nemine resisten-

te,

Anni Christi.

Rege Hispan. quadragesimo septimo Ramiro 2.

Angliæ Reg. septimo Eduardo.

122.

x CHRISTOPHORVS 904.
I. Rom. mens 7. 905.

Patriarcha.
Constantinopoli Euthymio Sycello.

Principibus.
Eidē Impp. & Regnāt.

CONCIL. *Gallicanum de bonis ecclesiasticis. Æmil. lib. 3.*

123.

y SERGIVS III. ROM.
an. 7. 905
mens. 4. dies 16.
Vacat dies. 7. 913

Patriarcha.
Constantino. Euthymio Sycello, deinde Nicolao Mystico iterum, an. 13.

Principibus.
Eisdem Impp. & regnāt.

124.

z ANASTASIVS III. 913
Romanus, an. 2.
Vacat dies 2. 915

Anni Christi.

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao Mystico iterum.

Principibus.

Constantino 7. cum Romano Orient. Jmpp.

Conrado I. Occid. Imp. decimo, an. 7.

Carolo. 4. Simplice Fr. vigesimo. sexto.

Sabata regina Æthiopiæ.

Abderamen Hispaniæ. Miramolino.

Ramiro Hispan. Rege quadragesimo septimo.

Eduardo Angliæ septimo.

125.

a LANDVS, siue Lando

915 Sabinensis.

mens. 6. dies 21.

916 Vacat dies 26.

Patriarcha.

Nicolao Mystico iterū.

Principibus.

Eisdē Impp. & regnāt.

Anni mundi.

te, Franconiam & Turingiam populantur.

Annus Christi. 912. erat an. 1000. conditæ vrbis Florentiæ. *Palmer.*

Post Hunnorum & Danorum strages, tertia Hungarorum irruptio desæuiit: tempore Ludouici 3. & Conradi 1. Collecto enim exercitu, omni Bauaria & Suenia potiti sunt, & Rheno contiguis locis. Saxoniam quoque vsque ad Britannicum Oceanum, igni atque cruore compleuerunt. *Helmoldus in Chro. Slauorum cap. 1. & 8.*

z A n o Vienensis hoc tempore historiam per sex ætates digestam, vsque ad annum. 900 perduxit.

Oddo siue Ottho (quem quidam cum Odilone 4 Abbate Cluniacensi confudunt) instituit in Burgundia, Ordinem Cluniacensium sub regula D. Benedicti. an. 913. *Vincentius in specul lib. 25. Antonin. 2. parte histo. tit 15. cap. 16. Sabel. Ennead.* 8. *lib.* 1. Chronicon breue & succinctum cōposuit. *Trit.*

Stephanus Metensis, qui officium de Trinitate, quod in octauis Pentecostes cantari solet, ex Alcuini libro exornauit. *Sigeb.*

Rathbodus Vltraiectensis Nanuouis philosophi discipulus. *Trit. de variis illust.*

HVMANA.

Bulgari variis incursionibus vastarunt Græciam. *Zon tom. 3. & Cedren.*

Amputato capite statuæ referentis Simeonem Bulgarorum Principem, ipse statim (quod mirum est) compertus est mortuus. *Zonar. tom. 3.*

Mortuo Ludouico Iuniore sine masculis, genus Carlingiorum, seu Caroli Magni defecit in Imperatoribus. Conradus enim Imp. non fuit Ludouici filius, sed Conradi Ducis Saxonum *Hoaur. & Contractus.*

Conradus ergo primus Imp. Germanus.

Anu. 912. apparuit cometa præter morem rutilantior, quem Imperij à Francis ad Saxones translatio secuta est, vel comitata, quod sine magnis motibus & cædibus fieri vix potuit. *Contract. & Honorius in Chronico.*

Conradus Imp. Guormonem Daniæ regem adeò bellis attriuit, vt & pacem supplex peteret: & Christo nomen dare vltro promitteret. *Helmold. c.* 8. Idem & Otto apud Danos & Slauos fidei immemores paulò pòst egit. *cap. 9.*

Morbo correptus priuatis odiis sepositis suasit, vt Imperium à Barbaris afflictum commendaretur Henrico Aucupi hosti suo, cui & per fratrem Eberardum insignia Imperij misit.

Hungari & Saraceni Italiam depopulantur. *Antonin. 2. par. histor. eodem.*

5003 Hungarorum in Italiam incursiones deuastationesque igneę facies, stellæ micantes, ac hinc inde oberrantes magno hominum stupore præsignificasse feruntur. *Naucler. ge-*

5004 *ner. 32.*

a BERENGARIVS Ludouicum Bosonis, qui annis 5. cōtra se regnabat in Italia, regno & oculis priuauit.

Circiter an. 915. Ennius Gonhus Arragonium regnum instituit. E pyrenæis montibus Mauros in Tarraconensem & Celtiberiam reuersos depellit.

Berengario Italiæ & Rodolpho Burgundiæ regibus, postea de regno Italię inter se dissidentibus, authoritatem suam apud vtrūque regē interposuit: quo minus armata manu confligerent. *Sabel. lib. 1. Ennead. 9.*

Eius nepos Sanctius Maior cum filio Ferdinando potitus regnis Legionis & Castellæ, inde Mauros vnicer.

for depellit, Ferdinando Castiliæ & Legionis, Garciæ Nauarræ, Sanctio Nepoti Arragoniæ regum attribuit. Hinc prodiere deinceps tres regum Hispanicorum familiæ.

Garciæ non longa fuit posteritas, Quare regnum Nauarræ crebrò mutatis vicibus, nunc Hispanos, nunc Gallos dominos habuit.

[Aliter schalat Principis Nauarræ Caroli historia, scilicet à Regina constitutum fuisse Regem Nauarræ Ramirum nothum, quòd in causa capitis contra suos proprios ac legitimos filios, tutatus esset. Sanctium verò regem Soprarborum creatum ab illa fuisse, cuius statim & proles extincta & regnum in alia regna, eorumque fidem redactum, sed Garciæ proles etiam num durat ac regnat, Ferdinandi autem soboles, producta est.]

b IOANNES Papa bellator & triumphator de Saracenis maximus, sed tandem in vinculis necatus.

Saracenos totam Italiam, Calabriam & Apuliam vastantes, auxilio Constantini Imp. Græci, tribus prælijs ita attriuit, vt intra tres menses penitus ferè extincti sint. *Luitprandus, Blondus.*

Ziptinæus siue Liptineus siue Spitineus Dux Boemiæ factus est Christianus, & nominatur episcopus Pragensis Vvuictecb, an 921. *Sigeb. Plat. Sabell.*

An. 923. sanguis dominicus Augiam delatus est. *Sigeb. Rheginonis continuator.*

An. 926. Leuæ non longè à Bruxella & Antuerpia, vniuersale studium cœpit Ioanne Brabantiæ duce. *Ireni. libro. 12.*

Hungari ab Alberico Capuanorum principe, Pontificis odio euocati: Italiam grauius, quàm vnquam antea fecerant Saraceni, diripiunt. *Idem.*

Moraui à Pont. obtinent, ne deinceps episcopis Boiariæ subijciantur, sed habeant peculiarem Archiepiscopum: quòd Boiarios Slauorum perpetuos esse hostes dicerent. *Auent. lib. 4. Boiorum.*

Guibertus, seu Vuicpertus, siue etiam Vigipertus (variè enim eius nomen scriptum legitur) Princeps Lotharingiæ ingressus monasterium, sanctè vixit. *Sigeb. Plat.*

Rutgerus Treuirensis, qui librum Decretorum scripsit, obiit anno 928. *Continuator Rheginonis.*

Notingerus, siue Notingus Constantiensis. *Naucl.*

HVMANA.

Ludouicus III. Conradus I. & Henricus I. coronam Imperij non acceperunt, Hungaricis incursionibus impediti. Hinc Historici, eos ferè vocant Germanorum reges, non Imperatores.

Henricus Imper. latronibus & sicarijs valentibus, non modo veniam, sed arma & agros conferebat, vt ipsis in bello contra Barbaros vteretur. *Sigeb.*

Cum Hungaris conflicturus, vouet Simoniacam hæresim se toto imperio expulsurum. *Luithprand. lib. 2. cap. 8.*

A Rudolpho Burgundionum duce lanceam dominicam, cui Claui artificiosè affixi erant, magnis pollicitationibus impetat. Quod munus non tantum auro & argento copioso, sed & magna Sueuorum prouinciæ parte compensauit. *Luithpránd. lib. 4. cap. 12.*

Ea vsus est pro Labaro. Quare & præeunte hoc signo victorifero, semper hostes suos terruit, & in fugam conuertit. *Ibid.*

Cum Hungaris pacem init in 9. annos. Deinde bellum contra Lotharingos & Francos gerit & imperata facere cogit. *Contin. Rhegino.* Slauus, Danos, Dalmatas & Boemos

tributum

Anni Mundi. | *Anni Christi.*

126.

5004 b IOANNES 10. ROM. 916

5017 an. 13. mens. 2. dies 3. 929

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao Mystico, deinde Stephano 2. an. 3.

Tryphone, an. 6.

Principibus.

Constantino 7. cum Romano Orient. Impp. nonagesimo quinto.

Cõrado. 1. Occidẽt. Imp. decimo, & postea Henrico I. Aucupe, an. 18.

Carolo. 4. Simplice Fr. Reg. vigesimo sexto, & postea fugato in Angliã Ludouico eius filio, Rodulpho Burgundione, an. 2. Franc. reg.

Sabata regina Æthiopiæ, & posteam Ambasandin Ghemaosfare, Girgaz, Degua, Michael.

Abderamen Hisp. Miramolino.

Ramiro Hisp. Reg. quadragesimo septimo, deinde Ordonio 3. an. 5.

Ordonio 4. an. 5.

Anni Christi.

Eduardo Angliæ septimo, dei ide Adolstano,
893 *an.* 16.

CONCIL. *in Altaim pagu Rhetia. Auent.lib.4.*

127.

929 c. LEO 6. Roman. 5017
mens.7. dies 15.
930 Vacat mens.1. 501

Patriarcha.
Constant. Triphone.
Principibus.
Constantino cum Romano Orient. Imp. nonàgesimo quinto.
Henrico 1. Occid. Imp. 11.
Rodolpho Burgundione, an 2. Francorũ rege vigesimo septimo.
Degna Michael Æthiopiæ, deinde Bedegaz.
Abderamen Hisp. Miramolino.
Ordonio Hispaniæ rege quadragesimo nono.
Adelstano Angliæ octauo.

128.

930 d STEPHANVS 8. dict. 5018
7. Romanus an. 2.
932 mens.1. dies 12. 5020
Vacat dies 10.
Patriarcha.
Constantinopoli Theophylacto.

Anni mundi.

tributum imponit. *Ibid. Sigeb.*

Berengarius 2. pacem cum Hungaris sancit, vt tranquillam possideret Italiam. Ita Hungari ad alias gentes turbãdas sese conuerterunt. *Bonfinus.*

924 Lotharingia tota ad Germanos à Francis concessit. *Reginonis appendix. Sigeb.* Francis Normanico bello occupatis & Normanis sub diuersis ducibus sese in Aruerniam, Aquitaniámve effundentibus. Nam quamuis Neustria Rolloni eiúsque genti esset attributa, ab eorum tamen vexationibus Frãcia non quiescebat.

c LVITHPRANDVS Ticinensis post superiorem Ioannem, alterum Ioannem. 11. subiicit, Sergij Papæ & Marociæ nobilissimæ Romanæ filium. At quotquot de Romanis pontificibus scripserunt (fuerunt autem plurimi) non alterum Ioannem, sed Leonem sextum, & illi Stephanum. 7. subiiciunt. Post quos Ioannem ipsum. 11. Sergij P. filium communi consensu referunt. *Onuph.*

Leo Intestinos Italiæ motus, qui multos iam annos durauerant, pacare studuit. *Plati. Naucleras.*

HVMANA.

Ordonij Hispa. regis tempore, Almanzor dux Saracenorum bellicolus.

Rodolphus Burgundiæ dux secundus, indéque Franciæ rex, Vuillelmo Normanorum Principi Britonum oram maritimam donauit: quam tamen alij à Carolo Simplice Rolloni ante traditam ferunt, sed fortasse posterior fuit prioris donationis confirmatio.

Hungaros Burgundiam populantes, in Italiam traijcere coëgit.

929. Carolus Simplex Peronæ miseranda forte, obiit post quintum suæ custodiæ annum. *Annales Remenses, Abbas Vspergensis.*

d STEPHANVS pacis, mansuetudinis, religionis studiosissimus. *Crantzius & Schedeaur.*

Nuba Danorum, seu Normanorum Rex ab Henrico Imperatore superatur, cogitur cum suis baptismum suscipere: & Bosbo ipsis Christum adnunciat. *Vituch. lib. 1. Saxonum & Luithprandus lib.3 cap.13.*

An 931. Henricus Imp. regem Abroditarum Christianum facit. *Sigeb.* & Brandeburgi incolas an. 920. vbi Ottho primus episcopatum erexit. *Chron. Mersburg. Munster. in Cosmog* & Sarabos siue Vandalos, qui tunc Delemantici nominabantur. *Ibid.* Magdeburgum ad Albim instaurauit, atque Vandalis metropolim statuit, Episcopo Adelberto, qui inter Vandalos præclaram nauarint operam. *Crantzius lib. 2. capite 31. Vandal.*

HVMANA.

931. Britonum reliquiæ Normanos omnes cum suo duce Felocam, qui in maritimis Britanniæ regionibus remanserát, die D. Michaelis, conspiratione, peremerunt.

Illud facinus, Incon Normanorum Ligerim accolentium princeps, vlciscens, regione iterum potitur. *In annalibus Britonum.*

Raimundus Tolosatium comes, & Ermigandus Gothiæ, & Lupus Lacinarius Vasco, Rodolpho Burgundionum regi suum obsequium fidémque deuouerunt. Quorum Vasco equum ferebatur habere annorum plusquam centum, adhuc tamen validissimum. *Luitprandus lib.5. Annales Remenses.*

e REGES Angliæ negligenter res sacras in suo regno

curanti, nisi emendetur: minatur excommunicationem. *Polydor. lib. 6. Angli.* *Anni mundi.*

HVMANA. 4986

In suos carceres clauditur ab Albrico fratre Romam occupante & eam ab Hugone Italiæ & Prouinciæ rege strenuè defendente. *Annales Remenses.*

Qui quidem Hugo an. 936. exercitu suo fame pestéque cōsumpto, ab obsidione vrbis Romæ recessit affinitate priùs cū Albrico hoste suo inita. *Ibid.*

Nordvvegiæ reges Christianam religionē amplectuntur, 5020
Volcquardo ibi verbum Dei propagante & Henrico Imp. annitente. *Crantz. in metrop.*

Firthestanus primus Episcopus Vintoniensis in Anglia 5025
Polyd. lib. 6. hist. Angli.

Curricula militaria, quę torneamenta vocantur & equestres ludi atque palestrici, tum primùm apud Germanos excogitantur ab Henrico Imp. & magna pompa ac solennitate Magdeburgi habentur an. 938. inquibus decretum est, vt magnatum scelera punirentur. *Munst. in Cosmograph. Chronicum Saxoniæ.*

Tempore Henrici Imp. Louaniensis Academia in Brabātia fundatur. *Grassarus.*

An. 933. Henr. pacatis vbique hostibus, Hungaros aggreditur: & ad 40. millia cædit. Hac victoria libertatem patriæ restituit: & summam authoritatem in imperio, & apud exteros sibi comparauit. *Luithprandus.*

Marchias seu limitaneas præfecturas passim constituit, vt in officio regiones continerentur, vt in Cymbrica Chersoneso, Slesuicensem marchiam, Brandeburgēsem contra Henetos, Misnensem contra Boëmios, Lusaticam contra Polonos & Silesios.

935. Normanni in Biturigum, Turonensiúmque agros magno agmine irruentes: ab accolis ad vnum ferè cæsi sunt 5025
Chronicon Burgundiæ.

Britones paulò pòst, qui Normanorum metu in Anglia 5028
diu fuerant profugi: Alano Barbatorta duce Adelstani regis auxilio, patriam repetunt. *Annales Remenses.*

Maiorémque vrbium partem (an. 937.) ex quibus deiecti fuerant recipiunt, maximè verò Nanetensem, in qua Alanum paulò pòst ducem constituunt: cùm iam alij Britones Inhaelem Berengarium, in vrbe Rhedonensi ducem haberent. *Annales Remenses & Britan.*

Tum Hungarorum Barbaries, Franciam totam immaniter deuastabat. *Idem.*

Fons sanguinis largissimè fluxit Genuę, in præsagium fortasse imminentis ruinę ipsius: nam eodem anno capta est à Saracenis. *Martin. in Chron. Sigeb. & Antonin. 2. par. historia, tit. 16. cap. 2. 5. 15.*

f OTTO primus Paganos Saxoniam incolentes, ad Christi fidem perduxit. *Martin. in Chron.*

In Zelandia & Scandia Othnicarus Albus sacerdos, doctrinam Christi propagauit. *Saxo Gram. lib. 10.*

Denique Othonis primi tempore Noruegi, Liuone, Escones, Curoni, Luxates conuersi sunt. *Henri. Token.* Ecclesiæ verò Slauorum, Vuagrorum, Obotritorum, sine Kycinorum maximoperè auctæ sunt. *Helmold. cap. 12.* ibi Aldeburgi primum episcopum gessit Marco. *Ibid.*

Vuni siue Vuno Hamburg. episc. Gormone ab Henrico superato, qui Christianos crudelissimè fuerat persecutus: in Daniam veniens, multos ad Christum reducit. Insulas maris passim visitat, conuersis Heroldum præpo-

Principibus. *Anni Christi*

Eisdem Impp. & regnāt. Hispan. reg. Sāctio cog. 898
Crasso, siue pingui, an. 10
Æthiopiæ Arma-Cullandin.

129.

c IOANNES 11. Rom.
an. 4. 932
mens. 10. dies 15. 937

Vacat dies 12.

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao Mystico, deinde Stephano 2. an. 3. Tryphone, an. 6.

Principibus.

Eisdem Impp. & regāt. Rodolpho Burgūdione, deinde Ludouico 6. dicto 4. Transmarino ex Anglia, reuerso an. 27 Franc. Reg.

130.

f LEO 7. Rom. an. 3
mens. 6. dies 10. 937

Vacat dies 3.

Patriarcha. 940

Constantinopoli Theophylacto.

Principibus.

Constantino 7. an. 16. cū Romano Lacapeno Oriēt. Imp. nonagesimo quinto.

Othone I. cog. Magno, an. 36. Occid. Imp. duodecimo, vel potius Germanorum rege.

Ludouico Fr. Reg. vigesimo octauo.

Bedegaz Æthiopiæ, deinde Arma.

Abderamen Hispaniæ Miramolino.

Anni Christi

Sanctio Crasso Hisp. Reg. quinquagesimo.

Adelstano Anglorum reg. octauo.

CONCIL. *Erphordiense contra Imperatorem, qui monachos eiecerat è claustris. Lambert. Schafna. in hist. Germ.*

131.

940 g STEPHANVS 9. dictus 8. Germanus, an. 3. mens. 4. dies 12.

943 Vacat dies 10.

Patriarcha.

Constātinopoli Theophylacto.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

Arma Æthiopiæ.

Halibatan Hispaniæ Miramolino, an. 16.

Ramiro 3. Hispan. Reg. an. 25.

Edmundo Angliæ, an. 6.

941 CONC. *Suessionense, cuius decreto episcopatus Rhemensis Hugoni Heriberti filio adiudicatur: & confirmatur. Annales Rhemenses.*

132.

945 h MARTINVS III. (*siue Marinus Sigeb.*) Rom. an. 3. mens. 6. dies 10.

947 Vacat dies 12.

Anni mundi

nit. Et vlterius progrediens, Anscarij exemplo mare Balticum ingreditur, & ad Byrcam ciuitatem ad littus maris sitam appellens: Suecos & Gotthos iterum Deo lucratur, vbi & moritur an. 936. *Helmoldus.*

Aldedagus Hamburgensis potestatem à Leone. 7. in omnem Septentrionalem plagam, ad episcopos & Ecclesias constituendum accipit. *Crantzius libro tertio cap. 16. & decimo septimo. Metrop.*

Romanus Lacapenus Imp. Theophylactum filium suum minimum, detonsa coma clericum fecit, vt per graduum ordinem posset adipisci patriarchatum vrbis Imperatoriæ. *Zon. tom. 3.*

5028

HVMANA.

Otto Imp. veterum more consulum securim sibi præferri

5031 præcepit, qua nocentes percutiebat. *Crantzius lib. 3. Metrop. cap. 12.*

Regno Lotharingo sibi cedenti, Henricum fratrem Ducatus nomine præfecit.

g STEPHANVS Germanorum primus, pontificium apicem est consecutus. *Naucler.*

Anthropomorphitarum hæresis repullulat, dicentium Deū esse corporeum, & habere humanam formam. Eos sua eruditione & libris, repressit Racherius siue Catherius Veronensis Episcopus. *Sigeb.* Prius exorta fuerat circa annum 400. *Sozom. lib. 8 cap. 11.*

Parnassum Longobardiæ ciuitatem, quę tota ea hæresi contaminata erat, vicinæ vrbes capiunt & incendunt: omnibus pene trucidatis & agro diocesis inter tres Archiepiscopatus Mediolanensem, Placentinum & Cremonensem, diuiso. Qui è tanta clade superfuerunt, eiurata hæresi oppidum Cremam, haud procul inde dissitum extruere permissi sunt. *Bergomen.*

S. Huldrichus Augustanus episcopus annis. 50. Conradus Constantiensis. S. Vigilbertus Lotharingus, siue Vgibertus eius regionis princeps singulari pietate, & miraculis. *Bergomensis.*

Magdeburgum fit Archiepiscopatus, & ei subiiciuntur sex suffraganei: Merspurgensis, Misnensis, Gizensis, Brandeburgensis, Hamburgensis, & Borenensis. *Krantz. lib. 3. cap. 24. Irenic. l. 3. c. 38.* nempe tota Vandalia vsque ad Panim fluuium.

HVMANA.

Guilielmus secundus à Rollone dux Normaniæ, pius alioqui, interfectus est an 943. Huntho eius successor eandem fidem secutus est. *Lazius.*

Paulò post ille Ducatus in Comitatum versus, tandémque occupatus à Francorum Regibus, diuturnorum bellorum inter eos & Anglos seminarium extitit. *Munst. libro quarto. Cosmog.*

R. Saadias Haggaon, scribebat in Babylonia commentarios: in Biblia & Talmud. libros item in hæreticos sui temporis, maxime in quendam Hanielem Balcim, qui legem è suo

5031 capite interpretabatur, & scholam ad id aperuerat. *R. Abraham in Cabbala.*

Librum scripsit de lingua Hebraïca, & alterum de elegantiis. Vnde ab eo orditur auctores Grammaticos, Abben Ezra initio Mozne.

5035 h MARTINVS totum se religioni addixit, templa reparauit, pauperes liberaliter fouit, omissis bellis præcessorum pacem coluit. Quare Othoni & Lothario Hugonis Italiæ regis

Anni Christi.

filio auctor fuit, vt ab armis discederent, cum tota Italia: præter famem in aliis etiam acerbis calamitatibus premeretur. *Plat. mandi. Bergomens.*

Sub dirarum denunciatione, Franciæ Burgundiæque Principes, ad obsequium fidémque regis sui redire compulit. 5031 943

Vuillelmus Normanorum princeps primus, cum rege in gratiam redit. Deinde Vuillelmus Pictauensis comes, Britones Hugo Magnus & Heribertus.

Pacis auctor & intercessor Otto Cæsar fuit, cum ad eum in Lotaringiam rex Francus, ipsique Principes se contulissent. *Annales Rhemenses.*

Termo dus quidam Normaous, cui Setricus rex (qui è Dania à patre pulsus, in Neustriam paulò antè aduenerat) opitulabatur, Normanos à Christo ad paganismum redire: & in Francum regem res nouas moliri suasit. Sed bello aduersus eos suscepto, ab Hugone magno partim perempti sunt: partim fugati, Eburonibus & Thotomago in obsequium Ludouici regis receptis. *In Normanica histor. & Annal. Rhemens.*

Patriarcha.

Constantinopoli Theophylacto.

Duces Hungarorum duo præcipui Bologudes & Gylas, Imp Constantinum conuenerunt, atque imbuti doctrina Christiana, sacro lauacro tinguntur. Muneribus ornati & doctore verbi assumpto (cui Hierotheo nomen fuit. *Volater*) redeunt. Hac occasione verbum Dei, in illis regionibus plãtatur. Verum alter in pristinam Idolomaniam relabitur, Gylas verò religionem & iusiurandum fideliter tuetur. *Zon. tom.* 3.

Gylas videtur esse Geysas filius Toxis, qui Hungaros Christianos olim sub Carolo Magno effectos, deinde relapsos, doctoribus è vicinis gentibus accersitis: iterum ad fidem perduxit an. 964. vel iuxta Cromerum 990.

Principibus.

A pontifice Rom. postulauit, vt Strigoniensem Ecclesiam metropolitanam esse iubeat: ac cæteros episcopatus in Hungaria erectos, sua authoritate confirmet. *Bonfin lib.* 1 *dec.* 2.

Eisdem Impp. & regnant.

Pilgrinus Bataueusis & Laureacensis episcopus, eum Vuolphango viro eo sæculo doctissimo, in Hungariam profectus, ecclesiam Christo lucrifecit. *Auent lib.* 5. *Annal Boiorum.*

Eliga vxor ducis Russorum, qui Romanos classe infestarat, defuncto marito, Christo nomen & fidem dedit. *Zon. tom.* 3.

Sbinahanni Æthiopiæ, deinde Tredda-Gabez regina, an. 50.

HVMANA.

Otho Lothatingorum & Francorum Duisburgæ conuentum an. 944 egit. *Reginonis continuator.*

945. Burgundiam subegit & imperio adiunxit. *Sigeb.* & Abbas *Vsperg.* Conrado rege addicente.

Normanni qui nuper è Dania aducocrant, in sedes Britonum, post cæsos Berengarium & Alanum ipsorum duces: nullo postea repugnante sese iniecerunt. *Annales Rhemenses.*

Ludouicus rex Franc. Hagroldi cuiusdam Daniæ regis, patria sua profugi filij dolo circumuentus, cùm amicè ad eum venire putaretur, captus est: comitésque eius cæsi, nec ante dimissus, quàm Normanis, ducique illorum sua iura libertatémque restituisset obsidibus datis. *Idem.*

CONC. *Bonnense Episc.* 22. *Lambert. Schafn. in hist. Germ. & Rheginonis Continuatio lib.* 2. 843

Post Sbinahanni Æthiopiæ regem, in Mariani Victorij Æthiopicis, iam anni singulorum regum definitè exprimuntur, nempè ab an. 940. ad nostram vsque memoriam.

Tredda Gabez puella regia Æthiopum, nupsit regulo Bugnæ, è quo suscepit filium, in quem fraudibus fœmineis, ad Athaliæ exemplum, potestatem totius Æthiopiæ transtulit, cæso vniuerso regni semine: voteo infante regio excepto, qui ex Axuma prouincia, vbi erat sedes regia, in Sabam eua- 5035 947.

Anni Christi.

133.

947 i AGAPETUS II. Iunior Rom. an. 7. menſ.9. dies 10.

955 Vacat dies 12.

Patriarcha.

Conſtantinopoli Theophylacto, deinde Polyeucto an. 17.

Principibus.

Eiſdem Impp. & Cõſtãtino ſolo Orient. Imp. nonageſimo quinto.

Tredda Gabez Regina Æthiopiæ an. 50.

Halihatan Hiſp. Miramolino, deinde Hiſſen. an. 29.

Ramiro 3. Hiſpaniæ rege quinquageſimo primo.

Eduardo Angliæ, an. 9.

CONCIL. *Virdunenſe. Annal Rhemenſes.*
Moſomenſe, iidem.

Ingelheimenſe Epiſ. 30. vel 34. præſide Marino ſiue Martino legato Apoſtolico, præſentibus Otthone Germanorum, & Ludouico Frãc. Reg. de Epiſcopatus Rhemenſis cõtrouerſia, & tota ea, quæ diu regnum Gallicũ inter Ludouicum regem & Hugonem Magnum cõturbabat. Herma. Contractus in Chron. Lambert. Schafn. in hiſt. Germ. & Continuatio Rheginonis lib. 2.

Treuerenſe de eadem controuerſia. Annal. Rhemenſ.

Auguſtanum 2. apud Vindelicos Epiſcop. 25. præſente Imperatore Herm. Contract.

Anni mundi.

ſit ad ſeptem illius prouinciæ principes. Atque ita in iſtius regioę poſteritate per an. 335. in quinque ſcilicet nepotibus, tam florens manſit imperium donec Icun Nuamlach, ſub an. 1265. id ſuam familiam, id eſt, primam reſtitueret.

5035 Nam iam olim à temporibus Solomonis, reges duntaxat ſumebantur è maribus proſapię Dauidicę, quæ illic regnare cæperat per Meillic Salomonis filium è regina Saba. *Marius Victorius de Regibus Æthiop.*

944. Abdara Saracenorum rex, à Gallitiæ rege Radimiro vincitur: quod ingenti terræ motu, ſignificatum ferunt. *Luitbrandus. Sigeb.*

5043 i AGAPETUS tota Italia bello ardente, pontificatum iniit. Non malus Papa, ſed malo tempore. Nam à vitæ innocentia, & Chriſtianæ religionis amore celebratur. *Naucler. Bergomenſ.* Pacis fuit ſtudioſus. Quare Albertum Berengarij filium Venetos, poſtquam Ottho ab Italia diſceſſiſſet, vexare pro virili prohibuit. *Platin.*

Hugonem Magnum diris obſtrictum pronuntiauit, quoúſque regi Franc. Ludouico ſatisfeciſſet, rèſque bello ereptas reddidiſſet. *Annales Rhemenſes.*

Frontbo Daniæ rex, petit ab Agapeto Pont. ſibi doctores mitti. *Saxo Gram. lib. 9.*

Manaſſes grauiſſimo ſcandalo epiſcopatum Arelatenſem reliquit, vt ad Veronenſem, deinde Mantuanum, poſtremo Tridentinum tranſuolaret: quòd huiuſmodi ſacerdotiorum permutatio, antiquis eccleſiæ canonibus aduerſaretur. *Luitprand. lib 4 cap 3.*

Bruno Colonienſis plurimos Normanorum in ſua prouincia paſſim vagantiũ, Holſatos, Danos, Nortalbingos & Dithmarſos, ad religionis & imperij. Rom. obedientiam adduxit. *Crant. Saxo lib. 3. cap. 12.*

S. Dunſtanus, & Odo Seuerus, Cantuarienſes, qui de tranſubſtantiatione & plurima alia ſcripſerunt. *Polyd. lib. 6. Ang.* Oſuualdus Floriacenſis. Alphredus, Etheluoldus. *Idem lib. 7.* Serlo & Fridegodus Britanni.

Vuilhelmus Otthonis Imper. filius, Archiepiſcopus Moguntinus Chronica ſcribit.

Luitprandus Ticinenſis Diaconus, hiſtoriam rerum per Europam geſtarum, libris ſex an. 858. ad 930. vſque Ottonis Magni ferè continuat.

HUMANA.

An. 950. Ottho Venedos eorúmque regem ſubegit, deinde bis Italiam ingreſſus, primò vicit Berengarium quartum Italorum regem, ſecundò eum Regno pellit. *Palmer & Volat.* Idem Ottho Magdeburgum ciuitatem Germaniæ condidit, ad petitionem Edithæ vxoris ſuæ, cùm antea eſſet ibi tantùm arx extructa.

Hungari Noricum, Italiam, Franciámque petunt, & Baioariam depopulantes victi ab Otthone, immenſa cæde iuxta Auguſtam vrbem Alemaniæ, necantur. *Herm. contra. in Chron.*

Dania ab Otthone ſubiugata, & ad fidem plenius conuerſa in tres Epiſcopatus diuiditur: atque Hamburgenſi metropoli ſubiicitur. *Helmold.*

Conſtantinus Imperator regnauit cum Leone patre, Alexandro patruo, & matre annos tredecim, cum Romano Lacapeno viginti ſex, poſtremo ſolus quindecim. *Zonar. tom. 3.*

947. Acris & niuoſa hyems à Nouembris initio, vſque ad æquinoctium vernum in Polonia perdurauit. *Crom. libro tertio. Polo.*

Anni mundi.

k Potentia patris fretus pontificatum fibi affumit. Venationibus magis, quàm precibus deditus &c. Monftrum hominis Platinæ.
5043

Ioannem hunc 12. primum in pontificatu nomen fuum mutaffe docet Onuphrius, cùm anteà Octauianus vocaretur, vt Guillielmus Bibliothecarius fcribit. Contra eos, qui hoc Sergio, multò ante, tribuunt.
5051

Ottho rebus fœliciter contra Berengarium geftis à Ioanne 12. coronatur & inungitur in Germanorum primum imperatorem: atque à Romano populo falutatur Auguftus. *Sigeb. Æmil. lib. 3. Palmer. in Chron. Luithprandus lib. 6. cap 6.* Fuit primus, qui poft tranflatum ad Germanos Imperium, Imperiales titulos ritè fufcepit. *Palmer.* nam à Ludouico 3. vfque ad ipfum deinceps Imperij corona caruerunt.

Gifelbertum auctorem libri Altercationis Ecclefiæ, & fynagogæ circa an. 960 ponunt, fed nos fuprà alter an. 880.

Multa monafteria per Otthonem, aut reftaurantur, aut ampliantur, aut ædificantur. *Sigeb.*

958. Bruno Colonienfis Archiepifc. Nortalbingenfes, Danos, Holfatos, Stormaros, Dithmarfos & reliquus in Cherfonefo Cimbrica, ad fidem Chriftianam conuertit. *Chron. Mesburg. Sigeb.*

In Synodo Romana Ioanni pont. vitio datur, quòd matutinas & canonicas horas neglexerit, & fe crucis figno non munierit. *Luitprandus. lib 6. c. 7.*

Sub Romano conft. Imp. Chrifti effigiem nullis factam manibus, fed diuinitus linteo impreffam, Agareni ea pacem fibi redimentes, Cõftantinopolim tranfmittunt. *Zon. tom. 3*

Ethelftanus Anglorum rex, ab Otthone magno Enfem Conftantini Magni, cuius in capulo clauus Chrifti hærebat: Lanceam, qua latus eius transfoffum: partem Sanctæ Crucis & fpineæ coronæ impetrauit, quorum partes aliquot idem rex, Malmefburienfibus donauit. *Ranulphus lib. 6. cap. 6.*

Helena Ragorum (Thufcorum, habent Chronica Tritemij) regina, legatos ad Otthonem Imp. mittit, vt epifcopos & presbyteros affequatur: ad Chrifti doctrinam in fua gente prædicandam, an. 959. & Adelbertum, qui poftea Magdeburgenfis epifcopus factus eft, recipit. *Continuatio Rheginonis.*

Hvmana.

Regnum Nauarræ vltra montes Pyrenæos, ab Eneco Comite Bigorræ fumpfit originem, anno 951. Nam è montibus Pyrenæis, in vicinam Nauarræ planitiem defcendens cum magno exercitu, eam totam regionem è poteftate Saracenorum eripiens: meruit primus rex in eo loco falutari. *Volater. lib. 22.*

956. Arnulphus Flandriæ comes multa cœnobiis detraxit, quæ fuę diuitit nobilitati, fed eo mifere mortuo, poffeffiones 5046
receptæ funt interceffione Emmæ Reginæ apud Lotharium regem. *Meyer. in Cron. Fland.*

Bardas Phocas legionum domefticus, Agarenos Orientales repreffit: eifque vrbes multas ademit. *Zon tom. 3.*

Romanus Imp. matrem & forores aula exegit, quæ poftea 5051
doloris impatientia, quæftum proftitutione corporis quæfiuerunt. Hoc imperante, Nicephorus Phocas legionum præfectus, Cretenfes Agarenos vincit: deinde in Syria Berrœam capit. Sic Leo eius frater Agarenos Orientales, vel necat vel profligat paffim graffantes. *Zona.*

Cruces in veftibus apparuerunt, & fignum in fole. *Her. contra in Chron.* Multa horrenda portenta contigerunt, *Sigeb.*

Tres Reguli Hungarorum, bello per Otthonem capti fufpendio perierunt: & Hungari ita iterum prælio attriti funt:

Anni Christi.

134.

5043 k Ioannes 12. Rom. 955
an. 9.
5051 menf. 3. dies 5. 963
Vacat dies 1.

Patriarcha.

Conftantinopoli Polyeucto.

Principibus.

Conftantino folo & poft eum, Romano. cogn. Puero eius filio Orien. Imp. nonagefimo fexto.

Otthone I. Mag. Germanorum & Romanorum Imp. duodecimo.

Lothario an. 31. Frãc. Reg. vigefimo nono.

Tredda Gabez regina Æthiopiæ.

Hiffen Hifpaniæ Miramolino.

Ramiro 3. Hifpaniæ Rege quinquagefimo primo.

Elfredo Angliæ decimo & per ordinem Eduino an. 4. Edgaro, an. 16.

5046 Concil. *Ingelheimenfe 2. Epifc. 16. præfente Otthone. Continuatio Rheginonis.* 958

5051 Concil. *Romanum plurimorum Archiepifcoporum, omniũ propè Epifcoporum Italiæ, præfente Otthone Imp. qui illud coegit cõtra Ioannem 12. Papam. Continuatio Rheginonis, & Luitprand. lib 6. cap. 6. & fequentibus. In eo electus eft Pontifex Rom. Leo. 8.* 963

Anni Christi. | *Anni mundi.*

135.

963 | Leo 8. Rom. an. 1. mens. 4. | 5055

964 | 5056

Patriarcha.

Constantinopoli Polyeucto.

Principibus.

Eisdem Imp. & post Romanum, Nicephoro Phoca an. 10. Orient. Imp. & regnant.

vt vltra mutire ausi non fuerint. *Sigeb in Chron,*

Transfertur Imperium Italorum siue Longobardorum, ad Germanos per Otthonem Mag. Berengario 4. cum Alberto filio mortuis.

| Hic & sequentes pontifices variè ab historicis collocantur. Quin & ante hunc aliqui nominant Benedictũ quintum, mens. 6. quem eiecit Ottho Imp. de sede, compellens clerum : vt illius loco Leonem susciperet.

Leo 8. Damnato per contumaciam Ioanne 12. in Concilio Romano, ex Laico electus est Roman. Pontifex : vnde natæ sunt Romæ maximæ seditiones. *Sigeb. Palmer. Luithprand. lib 6. cap. 8. & 9.* Ipse cum toto clero & populo Romano, in Concilio potestatem eligendi Rom. Pontificem, & ius inuestituræ Imperatori iterum contulit. *Plat. Sigeb. & Ca. in Synodo distin. 63.*

Nicephorus Imp. Orientis in Ciciliam veniens, capit Anabarzam, Rosum, Tarsum, Mopsuestiam, classem Ægyptiam. Cyprum quoque recuperat, & Syriæ ciuitates prope Lybanum vsque ad Antiochiam.

Ob leges iniquas fuit omnibus exosus. Prætextu enim bellorum omnis generis, exactionibus subditos premebat. Ob frequentes expeditiones inopiam pecuniæ causando, annua dona iam olim templis & pijs domibus concessa : penitus sustulit. Decreuit ne fundi Ecclesiarum augerentur, quòd illæ opes à sacerdotibus in Ecclesiæ vtilitatem non conferrentur. Sumpta occasione contentionis, inter episcopos & patriarcham de suffragijs, auctoritatem designandi Episcopos sibi vendicauit : Vnde in vacantem Ecclesiam, mittebat aliquem suorum seruorum, quo parcè sumptus necessarios faciente ipse reliqua sibi vendicabat. Preterea decreto sanxit vt milites in bellis interfecti, pari cum Martyribus honore colerentur: quod ratum non fuit. Patriarcha Polyeucto, primoribus sacerdotum, & principibus senatus strenuè resistentibus. *Zon. tom. 3. in Vita Nicephori & Zimiscæ.*

Arrepta licentia conferendi episcopatus pro suo arbitrio, mox quoque cum suis politicis : ipsam religionis formã præscribere conatur, itémque milites consecrare siue inter martyres referre decretis, hymnis, alijsque diuinis honoribus. Patriarcha & nonnulli primarij sacerdotes & laici Deum timentes sese opponunt, atque triennio ab vsu sacræ communionis remouent. *Zon. tom. 3. id est, in eius constitutionibus lib. 1. Iuris Orientalis pag* 21.

[Hæc Imperatorum orientalium audacia ingentes in Ecclesia turbas excitauit. Et causa fuit cur tam multæ hæreses in Ecclesiam irrepserint, imò in eam impetum fecerint etiam in occidente: dum quisque suorum errorum, aliquam excusationem plausibilem prætexere conatur.]

Eodem tempore, quo Nicephorus Phocas ius conferendi episcopatus & sacerdotia in Oriente sibi sumpserat. *Zon. tom. 3.* Ottho primus, an. scilicet, 961. hoc iure in Occid. vti cœpit. Nam Landoüardus Mudensis episcopus, primus inter omnes antecessores suos inuestituram (vt loquebantur) & regalia suscepit de eius manu. *Crant. lib 3. Metrop. c. 33.* Quapropter longa de hoc iure fuit in Ecclesia & miserabilis concertatio. Hoc enim duo Henrici Pater & filius, hoc idem duo Frederici auus & nepos, defendere & tueri tentarunt. Sed vicit Christus, vt ius suũ Ecclesiis Imperatores reliquerint, aut potius relinquere propter infortunia coacti fuerit. *Idem lib. 2. cap. 29.*

Ottho ad Comitem Abbatiam Lautesheim petentẽ scriptum est, inquit, Nolite sanctum dare canibus. Quod quamuis à doctoribus spiritualiter intelligendum esse prædicetur, ego tamen satis me dare canibus sanctum censeo, si monaste-

riorum prædia, quę à religiosis viris Deo sunt militantibus tradita tulero, & sæculo militantibus dedero. *Luithprandus lib 4 c.15.*

m Hic incipit historicorum varietas in recensendis huius nominis pontificibus. Nam aliqui ex hoc Ioanne 12. cum bis pontificatum renuerit duos faciunt. Sed perperã è Lãberto, horũ temporum vicino. Quod & fatentur Magdeburgenses Cent.10.c.10. pag.530 & Cent.11.c.10.pag.519. Quod arguit Ioannem siue Ioannam Anglicam (vt qui nunquam in rerũ natura extiterit) nunquam agnitam fuisse inter pontifices. Alioqui ab ipso, vt potè octauo, diuersitas debuisset auspicari.

Odelricus episcopus Rhemensis, Theobaldum Vetulum siue Veteratorem Carnutum comitem excommunicat, quòd Codiciacum aliáque eius Ecclesiæ oppida villásque pertinaciter obtineret. Quo exemplo permotus Heribertus comes, Sparnacum reddidit: & aliorum reddendorum spem fecit. *Annal Rhemens.*

Humana.

Nicephorus pacta vetera renouat cum Imperatoribus Occid. Ottho vicissim confirmandæ amicitiæ causa, petit Theophaniam priuignam Nicephori, Romani, autem filiam filio suo. Quod cum indignè ferrent Græci, & legatos in itinere violassent, Apuliam & Calabriam, quæque adhuc in Italia vrbes eis parebant, depopulatur, donec Theophania filio suo nubit.

Anno 960. legati Russorum ab Otthone, doctores & Sacerdotes impetrant. Præcipuè Adelbertum ex monasterio Corbeiensi, doctrina & sanctitate insignem. Verum is vix euasit ipsorum manus, priusquam firma pietatis fundamenta iecisset. *Chron. Hirsaugiense.*

* Platina & nonnulli alij, hunc numerãt inter Roma. Pontifices.

n An. 964 Mieslaus principatum Polonicum post patris Zemomisli funus, anno seq. 965. Christianum baptisma cum tota gente suscepit. Hinc deinceps Poloni publicè Christiani. Ante quem annum, supputatio temporum apud eos est incertissima. Quare hic eorum Chronica propriè incipiunt. *Cromerus.*

Humana.

Cum inter filios regum Francorum, æqua lance partitio fieret, vt & omnes regni titulo decorarentur, sub hæc tempora Lotharius solus regnum obtinuit & fratribus portionem, quæ regis Franciæ imperio esset obnoxia, assignauit. Quod postea obtinuit in tertia Capetiorum familia in hunc diem.

968 Adelbertus quintus Italiæ rex, anno regni sui quarto ab Otthone pellitur, ac sic Italiæ regnum, quod per 80. annos fermè steterat, desiit.

o In remunerationem collati in se beneficij ab Otthone Imper. Otthonem eius filium Augustum appellauit. *Palm.*

Polonis Ægidium Tusculanum Cardinalem religionis plãtandę gratia, dedicat Apostolum vt ibi dioceses & Episcopos 13 constituat. *Chron. Poloniæ. Crom. lib. 3.*

Ei Ottho in Rauennensi plurimorum episcoporum Concilio, vrbem & terram Rauennatensem aliaque à suis maioribus ablata reddidit, quæ vel Constantinus donauerat, vel Carolus Mag. restituerat: aut ante illum Iustinianus vel Arithbertus Longobardorum rex confirmauerat.

Gerardus Cameracensis Episcopus doctissimus. Quidam ad hæc tempora, referunt Stephanom Episcopũ Heduẽsem.

Anni mundi.		Anni Christi.
	154.	
5051	m Ioannes 12. profugus, Leone 8. vrbe fugato, iterum Pontificatũ obtinuit, mens. 3. dies 28.	964
5052		964
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Polyeucto.	
	Principibus.	
	Iisdem, qui prius. Mieslao autem Polonorum principe & Christiano, an. 35.	
	In Conc. *quorundam Episcoporum Leonem 8. deposuit & damnauit eius acta, & Concilium Romanum collectum ab Otthone. Sigeb.*	
	Schisma 13.	
5052	* Benedictus 5. Romanus mortuo Ioanne 12. à Romanis contra Leonem 8. electus sedit.	964
	155.	
5052	n Leo 8. Romanus, post Benedicti coactã abdicationem restitutus ab Imperatore	964
5053	sedit mens. 8. di. 22. Vacat mens 6 dies 15.	965
5052	Concil. *Romanum multorum Episcoporum præsente Imp. contra Benedictum 5. Contin Rheginonis.*	964
	156.	
5053	o Ioannes 13. Rom. an. 6. mens. 11. dies 5.	965
5060	Vacat dies 13.	972

Anni Christi.

Patriarcha.
Constantinopoli Polyeucto, deinde Basilio, an 4.
Principibus.
Nicephoro Phoca Orient. Imp. nonagesimo septimo, & eo cæso, Ioãne Zimisce an. 6.
Othone Occid. Imp. 12.
Lothario Franc. Reg. vigesimo nono.
Tredda Gabez regina Æthiopiæ.
Hissen Hispaniæ Miramolino.
Ramiro 3. Hispaniæ Rege quinquagesimo primo, deinde Veremundo 2 an. 17.
Edgaro Angliæ 12.
Miesláo primo Polonorum Principe Christiano.

Concil. *Rauennense præsente Imp.*

137.

972 p Benedictvs 5. 5060
dictus 6. Roman. an. 1.
975 mens. 6. 5061

Patriarcha.
Constant. Basilio.
Principibus.
Eisdem Imperantibus vsque ad Othonem 2. & regnant.

Concil. *Ingelheimense 3. propter Adalberonẽ Sancti Vualrici Augustinensis Episcopi nepotem. Herma. Contr. in Chron.* 5060
Anglicanum. Polyd. libro 6. hist. Angl.

138.

973 q Donvs II. siue 5061
Dõnus, Rom. an. 1.
974 Vacat dies 2. 5062

Anni mundi

Vuitichindus siue Vuindichinus monachus Corbeiensis, vitam Pauli Eremitæ, gesta item Henrici 1. & Othonis 1. Imper. ac historiam de origine & rebus Saxonum vsque ad an. 973. tribus libris conscripsit. *Sigeb. Tris extat eius historia*, & alia multa tam prosa, quam metro.

Miessaus siue Miescilaus 14. Poloniæ Dux omnium Ducum Polonorum primus Christianus fit an. 965. Ex quo tempore, tota Polonia Christianam fidem retinet. *Bonfin. lib. 1. de reb. Vngar. dec. 2 & Marti. Cromer lib 3. histo Polon.*

Boleslai primi Boëmorum ducis filiam ducit, septem mulieribus Ethnicis repudiatis, cuius disciplina totum se ad propagandam Christi religionem conuertit, regiones in dioeceses distribuit, Archiepiscopos duos Gnesnensem & Cracouiensem instituit, reliquis verò Ecclesiis episcopos attribuit, Posnaniensi, Smagorouiensi, Crusuicensi, Plucensi, Culmensi, Lubuscensi, Camenensi. *Crom. lib. 3.*

Huius filium Boleslaum Adelhertus in fide erudiit, qui ad Borussos postea veniens Martyr Christi euasit. *Cranzius lib 2. cap. 29. Vandal.*

Stratiquates Boleslai Boëmorum regis filius, olim clero ascriptus, cum ad episcopatum quendam vocaretur: eum tanquam suo genere indignum contempsit. At cùm postea alium quendam splendidiorem ambiret, propter familiæ dignitatem obtinuit quidem, sed dum à Moguntino consecratur, statim à diabolo arreptus, miseréque tortus expirauit. *Ibid cap. 28.*

An. 970. Hatto Moguntinus episcopus murium morsibus conficitur, eiúsque nomen parietibus & chartis inscriptum abraditur in turri, quæ à Muribus nominata in hunc vsque diem in Rheni flumine conspicitur: quòd pauperes famis tempore, in quodam horreo per speciem murium cremasset. *Marta. Scotus. Martini chroni co. Honor. in Flor*

966. Haraldus Rex Danorum cum vxore & Sueuone filio Baptizatur, conspicatus Popunem adhuc clericum, per miraculum ferrum ponderosissimum candens: in fidei Christianæ probationem, manibus citra noxam gestantem: vnde iussit subditos omnem protsus idololatriam eiurare, & vnum solum Deum adorare, cùm anteà Christum simul & idola colerent. *Sigeb. & Krant. libro tertio cap. 25. Vuitichin. libro tertio histor. Saxon.*

In Nordvvegia & Anglia Ecclesias Christi adiuuit, Haquinum Nordvvegiæ principem restituit, prius pietate instructũ, vt Christianis deinceps nihil molestiarum afferret. *Crantz lib. tertio cap 38.*

Etmundus Suecorum rex, Erici filius, Haraldo fœderatus, Christianis æquus. *Ibid.*

Supererant adhuc in Oriente Manichæorum reliquiæ, quas precibus Theodori Patriarchæ Antiocheni, Ioan Zimisces Imperator ex Orientis partibus: Philopolim in Occidẽtem transtulit. *Zon. tom. 3.*

Vuormatienses, Spirenses, & Moguntinenses canonici, monasticam vitam commutant in seculatẽ, *Monsterus Cosmog.*

Hvmana.

Ottho Imperator in Saxonia prope Gosiariam an. 968. auri & argenti fodinas primus aperuit *Sigeb.*

Hermannum totius Saxoniæ ducem primum constituit. quamuis non nisi mediocri loco, inter Saxones natus esset. *Holsatiense Chron.*

Russi Bulgariam occupant, è qua vix abigi potuerunt *Ibid.*

p A Cinthio Rom. ciue capitur, & in arcẽ S Angeli includitur, donec illic fame moreretur: (iuxta alios strãgularetur)

Nonnulli bie duos Benedictos faciunt quintum & sextum ob perturbationem successionis è bellis ambientium, & vi imperatorum intrudentium.

Sub Ioanne Zimisce Suidas. *Ipse in voce Adam*, vbi est mêdum 45. annorum. Nam Zimiscem aiu mortuum anno Dom. 1018. quem constat minimè peruenisse ad annum 984. Mirum aotem est nonnullos asserere Suidam non fuisse Christianum, cùm vbique liber ipsius reclamet, seorsum in voce εἱμαρμένη, qui est epitome libri cuiusdam Hesychij.

Zimisces expertus iram Dei sæuire in Imperium & Imperatorem, quòd Nicephorus proximè sibi ius pro suo arbitrio episcopos designandi, sublatis electionibus, rapuisset, illo iure Ecclesiasticis cessit. *Zon. tomo tertio*, de Russis triumphat. *Ibidem*.

In Anglia Dunstanus Cantuariensis, principe Edgaro opitulante, resistit cupientibus sacerdotum connubia introducere: & nouis aliis dogmatibus Ecclesiam obturbare. *Polyd. lib 6. hist. Ang.*

q Hic omittitur à quibusdam. Apud Sigebertum mendosè legitur Nouus, nam in antiquis exemplaribus manuscriptus, est Donus.

Circa hanc tempestatem Camaldulensis professio, auctore Romoaldo, in Apennino instituitur. *Sabell. libro secundo Ennead. 9.*

r Tres sequentes pontifices, inuicem contendunt de Papatu.

[Idque malo exemplo cum ecōtra sequendi fuissent Apostoli & eorum successores qui & Petrum sibi anteponi æquo animo tulerunt, vt S.S. Ioannes & Iacobus: necnon vltro sua authoritate aliis cesserunt vt S. Clemens S.S. Lino & Cleto, vt in omnibus historiis initio Ecclesiæ. visum est.]

Malis artibus Bonifacius Pontificatum adeptus, malè amisit.

Basilicam D. Petri cōpilans aufugit & seditionem pòst in Romanos mouit.

Obserua pessimos istos Pontifices breui tempore absumptos. Imperatores verò, quorum scelere pontificatus, sic erat promercalis nihilo fuisse fœliciores.

In Boëmia, quæ nuper Idololorum cultum abiecerat, episcoparum Vuolfangus instituit. *Cron. Bauaria.*

In Slauinia in 18. pagos dispertita pagi omnes præter tres ad fidem Christi sub Ezicone quarto Aldeburgensi episcopo peruenitnt. *Helmod. cap. 14 è quodam Magistro Adam, qui Hamburgensis Ecclesia pontificum gesta scripserat.*

Herigerus, siue Henricus. *Trith. Sabell. lib. 2. Ennead. 9.* Angilbertus siue Engelbertus, Theodoricus S. Albani *Trith. in Chro. Hirsang.* Adelbertus siue Albertus Lobiensis, Erardus Luneburgensis, Smaragdus. *Trithemius de viris illustribus*. Britferdeus.

Hvmana.

Ottho 2 cùm à Lotbario Franciæ Rege, armis denno Lotharingiam recepisset, eius quendam tractum Coloniensi & Leodiensi episcopis attribuit: reliquum donauit Carolo Lotharij fratri, ea lege, vt beneficio Imperatoris tanquam Imperij prouinciam possideret.

Orthone bello Danico occuparo Henricus Boiorum dux in Batauiam irruit, sed ab Imp. postea captus, Treuirim in exilium mittitur. *Auent. lib. 5. Annal.*

f Neqve bene neque male, tempore Othonis mortui post tot bella.

Regnum Hungariæ initium tunc primùm accepit à Sancto

Stephano

Anni mundi. | *Anno Christi.*

Patriarcha.

Constantinopoli Basilio.

Principibus.

Joanne Zimisce Ori. Imp. nonagesimo octauo.

Otthone 2. Iuniore an. 10 Occid. Imp. decimo tertio

Lothario Frāc. Reg. vigesimo nono.

Tredda Gabez regina Æthiopiæ.

Hissen Miramolino Hisp. Veremundo Hispaniæ rege quinquagesimo secundo.

Eduardo 2. Angliæ an. 3.

Mieslao Polonorum primo Christiano Principe.

139.

5062 r Bonifacivs 7. 974
Roman. mens. 7. di. 5.
5063 Vacat dies 20. 975

Patriarcha.

Constantinopoli Basilio.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant.

140.

5063 f Benedictvs 6. dictus 7. Rom. an. 8. 975
mences. 6.
5072 Vacat dies 5. 984

Anni Christi

Patriarcha.

Constantinopoli Antonio 3. an. 6 Nicolao 2. Chrysoberge an. 13.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnant. & Basilio Porphyrogenito cum Constātino fratre ann. 5. Orient. Imp. nonagesimo nono.

Tredda Gabez Regina Æthiopiæ.

Hissē Miramolino Hisp. deinde Abdemelec, an. 7.

Veremundo. 2. Hisp. Rege, deinde Alphonso quinto. an. 17.

Eduardo. 2 Angliæ, deinde Ethelbredo, an. 28.

Mieslao Polonorū primo Christiano principe.

984 141.

† IOANNES 14. Papiensis (aut iuxta alios

984 Romanus.) mens. 3.

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao 2. Chrysoberge.

Principibus.

Basilio Porphyrogenito, cum Constantino fratre Orient. Imp. nonagesimo nono.

Otthone 3. ob eximias virtutes dictus Mirabilia mundi, an. 19. Occid. Imp.

Lothario Franc. Reg. vigesimo nono.

Tredda Gabez regina Æthiopiæ, deinde eius filio an. 60.

Abdemelec Hispaniæ Miramolino.

Anni mundi.

Stephano Geissæ filio, qui postquam ab Imperio defecisset, à S. martyre Adelberto Pragensi Episcopo factus est Christianus: & studio Gizlæ vxoris, cum tota sua gente, Hungarica & Transsyluana, quæ hactenus idololatriæ fuerat dedita, baptizatus fuit: statuis Martis & Herculis vbique disiectis. *Ritius lib. 2. Æneas Syl. cap. 16. hist. Bohem. Bonfi. dec. 2. lib. 1. Auentin.* Alij hoc referunt ad Sergium. 4. *Sigeb.*

Stephanus Hungariæ rex, ad Benedictū pontificem Legatos mittit, vt regium sibi diadema & nomē assignaret. Quod & impetrauit. *Cromerus lib. 3. de rebus Pol.* Nonnulli hoc referūt ad an. 1000. præfinitè.

Miecislaus Polonorum dux, Lambertum Cracouiensem episcopum ad Benedictum pontificem ablegat: regium diadema sibi & posteris petitum, verùm repulsam patitur. *Cromer lib. 3 Pol.*

Ottho. 2. animam agens, in 4. æquas partes, regium diuisit Thesaurum. Primam Ecclesiarum, 2. Pauperum, 3. filiorum, 4. ducum, qui relicta patria, malorum fuerant participes, esse voluit. *Chron. Saxon.*

HVMANA.

Ottho 2. Theophaniam Nicephori Imp. priuignam duxit in vxorem.

Coronam Imperij insigne à Benedicto suscepit, & bellum gessit contra Græcos & Saracenos in Italia. *Palmer. & Lambert. & Schafnaburge. in histor. German.*

Ex infœlici cōtra Saracenos prælio, ad mare fugiens à nautis intercipitur: & defertur Rosanam Tarentini littoris vrbē: vbi à nautis liberatur. *Mart. Polo.* vel è naui hostium, in mare exilit: ac natando euasit. *Auent. lib. 4. Annal.*

Quam cladem præsignificauerant an. 979. flagrantes per

5072 totam noctem in cælo visæ acies, ac mutuis vulneribus se cōficientes. *Sigeb. Vspergens.*

Confusæ sunt admodum istorum temporum historiæ, vt

5072 vix duo scriptores conueniant, quantum ad annos & numerum Pontificum Roman. Nos sequimur Sigibertum, Platinam & quosdam alios.

An. 980. Montisferrati Marchionum origo in Aletamo Saxoniæ ducis filio, & Alisia Othonis 2. Imp. filia emergit.

981. Hala ciuitas ad salis fontes, in Saxonia ædificatur.

Gens Leuticorum ad idolatriam delabitur, *Guliel. Nangiac.*

† MENSE 3. sui pontificatus à Romanis capitur, & in mole Adriani inclusus pædore carceris, & inedia moritur. Putant iugulatum.

Otto. 3. Guisonem vrbem Poloniæ primariam, supplicandi gratia, ad S. Adelberti tumulum proficiscitur. *Auent. lib. 5. Annal.*

Paternæ, auitæque virtutis æmulus, Christiana pietate Remp. iuuit & auxit, viros eruditos amauit plurimum: ingenuis disciplinis condigna stipendia largiens. Nec minus religioni intentus, antiqua templa diruta restaurauit. *Cusp.* Regnum Danicum reouit, adeò vt etiam de episcopis illi prouiderit. *Crantz. lib. 3. cap. 17.*

Alter Salomon. Nam annos vix natus vndecim, præpositus est imperij competitoribus, & inauguratus tantam virtutis & sapientiæ speciem præbuit: vt mirabilia Mundi nuncupatus sit. Præfuit imperio an. nouemdecim. *Honorius. Sigeb. Blondus.*

HVMANA.

In imperio Æthiopico, matri Treddæ Gabez successit

filius, è regulo Bugnæ susceptus Anonymus. Quod nunquã acciderat. Non iam à temporibus Salomonis reges duntaxat creabantur è prosapia Dauid, quæ illic regnare cœperat per Meilech filium Salomonis, & Reginæ Sabæ. *Mar. Victorius de regibus Æthiop.*

In cuius vsurpationis detestationem in Æthiopum annalibus filius & nepos existunt sine nomine. Tres reliqui Zaliba la, imra, Naakutobab nominantur, siue quia memoria eius facti iam esset extincta, siue quia tres hi sanctitatis nomine fuerunt apud eos celeberrimi.

Per hos autem sex regnum traditur in Æthiopia annos 333. administratum, Ægyptio etiam regno eis tributum annuum pendente. *In annal. æthiop.*

v MISTAVVS Rex Vandalorum, atrocem in Christianos sæuitiam exercet, Bernardi Saxoniæ ducis odio: in extrema tamen senecta, animum ad religionem adiecit. *Crantz lib. 3. Metrop.*

Tunc etiam Brandeburgensem & Hauelbergensem dioceses, horribiliter Vandali vastarunt. *Ibid. cap. 35.*

HVMANA.

Basilius Porphyrog. Bulgaros debellauit, & ad cæteros terrendum quindecim captiuorum millibus oculos eruit, in singulis centuriis, relicto vno monoculo, qui dux itineris esset sociis domum reuertentibus, nouo crudelitatis exemplo.

x PALAM malus & auarissimus, ideóque clero exosus. Omnia enim rapiens cognatis & nepotibus suis largiebatur.

Bilungus Visilai filius Herulorum & Vandaliæ interioris ad Orientem siue Obotritorum rex, fidem Christi suscipit: & Virginum cœnobium Megalopoli, quæ deinde Vuismaria, instituit. Sed paulò pòst à Misilao filio, odio Nouercæ flagrãte seductus: religionem & coniugem, quæ erat Vuagonis tertij episcopi Aldemburgensis soror, etiam si ex ea Hodicam filiam suscepisset, repudiat. an. 986. *Marscalcus, Helmold. cap. 14.*

HVMANA.

Ao. 983. vbique locorum grauiter laboratum est fame. *Sab. lib. 2. Ennead 9. Plat.*

Carolini vltima Clodouinorum (quæ prima fuit stirps Regum Galliæ) æmulati, etiam ipsi Monarchiam perdiderunt, & in alienam familiam Hugonis Capeti transmiserunt. Nam electiones clero diripuerant Abbates, equites armatos constituebant & Monachis præficiebant, ita vt Laicus Abbas diceretur, ille verò qui curam monasterij gerebat non Abbatis, sed decani titulum præferret, &c. *Fronardus Episcopus & Annonius.*

y COMMENDATVR ab eruditione, scriptor videlicet, quo tempore Crescentius Romanus patricius tyrannidem Romæ exercuit.

Crescentius Numentanus Romam occupat, vsurpata consulari & tribunitia potestate: & in Hetruriam pontificem secedere cogit, sed eam illi tandem restituit: osculatus cum seditiosis suis, Ioannis pont. pedem imperatoris iram metuens. *Plat. Blond.* Quod cùm denuò tentasset sub Gregorio 5. Imp. capitur & spectaculi loco per vrbem circunducitur: eiúsque membra paulatim præsecantur, tandem ante vrbis mœnia patibulo suspenditur. *Naucler.*

S. Odilo post S. Maiolũ quarti abbatis Cluniacensis officio per annos fermè sex & quinquaginta functus: prouexit illũ ordinẽ. Primus creditur instituisse festũ (vt vocãt) omniũ

Anni mundi. | Anni Christi.

Alphonso. 5. Hisp. Rege quinquagesimo tertio.

Ethelredo Angliæ decimo quarto.

Miestao Poloniæ principe.

v BONIFACIVS 6. Ioanne 14. capto & in carceres coniecto, iterum Pontificatũ tenuit. mens. 4. dies 6.

Vacat dies 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao 2. Chrysoberge.

142.

5072 x IOANNES 15. Rom. mens. 8. 984

Vacat dies 7.

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao 2. Chrysoberge.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnãt.

143.

5073 y IOANNES 16. Roman. an. 10. mens. 8. dies 10. 985

5080. Vacat dies 6. 995

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao 2. Chrysoberge, deinde Sisinnio 2. an. 3.

Principibus.

Eisdem Impp.

Lothario vigesimo nono Ludouico 7. dicto 5. vltimo re. ex Caroli Mag. genere, an. 1. Hugone Capeto primo an. 9. ex Gallis & Parisiensium Comitum familia successiuè Franc. Reg.

Filio Treddæ Gabez

Anni christi. *Æthiopũ pret-Ioso an. 60.*

Abdemelec Hispaniæ Miramolino, deinde Abderamen mens. 5.

Zulema aliquot mẽsib.

Amohado, an. 5.

Aphonso 5. Hisp. Reg. quinquagesimo tertio.

Ethelredo Angliæ decimo quarto.

Miesłao Polonorum primo Christianor. principe.

CONCIL. *Remense Episcoporum totius Franciæ, contra Arnulphum Remorum Archiepisc per Hugonem Capetum collectum. Sigeb. & Volater. Quidã post Ioan. le Maire 2. part. Concil. hoc Concilium referunt ad tempora Benedicti 7. Sed quomodo id stare possit non satis video.*

Aliud Remense siue Mosomense. Annonius Martinus Polonus.

995 144.

z GREGORIVS 5.

997 Saxo, an. 2. mens. 5. dies 10.

Vacat dies 15.

Patriarcha.

Constantinopoli Sisinnio 2.

Principibus.

Basilio Porphyrogenito Orient. Imp. nonagesimo nono.

Othone 3. Occi. seu potius Germanorum Imp. decimo quarto.

Hugone Capeto Frãc. R. cum filio Roberto trigesimo primo.

Filio Tredda Gabez Æthiopum pret-Ioso.

Almohadi Hisp. Miramol.

Anni mundi. Animarum, per omnia sua monasteria. *Volater. libro secundo, & Anton. secundo parte tit. 15 cap. 15.* Quidam scribunt Ioãnem 16. eius consilio edixisse: vt illud festum in omnibus ecclesiis celebraratur. *Polyd. libro sexto de inuent. re. cap. 8. & R. Born: citat ex Ioan. Ioan. Stell. Bergom. lib. 12.*

Sigismundus Liberus in Moscouia, & Vulodimitus Prussiæ dux, Christianam fidem simul cum baptismate suscipiunt. *Munster in Cosmographica & Chron. Polon. libro secundo, capite tertio.*

HVMANA.

Mortuo Ludouico rege Francorum sine hærede, regnum per Hugonem Capetum transit ad nouam & tertiam progeniem, scilicet Comitum Parisiensium. Nec tamen penitus defecit genus Carlingorum: nam Hugo Capetus per muliebrem sexum à Carolo Magno descendebat. Habuit enim Hacuidam matrem, filiam Henrici Imperatoris ex Maulde, filia Ludouici. 3 Iunioris Imperatoris quem diximus fuisse vltimum Imperatorẽ ex familia Caroli Magni. *Cronica Franc.*

Anglia fit tributaria Dacis, *Polyd lib. 7. histor. Angli.*

990. Imperium Moscouiticum initium sumit.

Grana tritici & pisciculos minutos imbribus immixtos pluisse, in Gallia apud Albanum ferunt. *Palmer. in Chron & Sigeb.*

Ignis è Rheno ascendit, quo vicinæ conflagrarunt villæ an. 991. *Schanaburgensis.* Deinde hyems sæuissima ab initio Nouembris vsque ad Maium, deinde paucis interiectis tepidis diebus vsque ad Iulium, quo mense præ glaciei rigore: stagna & flumina concreta sunt, arbores, fruges & pascua exaruerunt, fames & pestilentia atrox sæuiit. Denique anno seq. Slauorum in Orientales Saxones incursio & vastatio. *Chro. Saxoniæ.*

5083 z DE GENERE Othonum anrea Bruno dictus imposuit Otthoni tertio Coronam insigne imperij, a Imperium Germanis penitus concessit: quòd extincta Caroli Ma-
5085 gni sobole, Italia perpetuis seditionibus conflictaretur, vt eam maiestatem vel ad suos, vel ad alienos suo arbitrio transferrent. Quare consentiente Otthone in Synodo Romana Septem viros ELECTORES Imperij instituit, Moguntinum, Coloniensem Agrippinæ, & Treuirensem Archiepiscopos, ducem Saxoniæ, comitem Palatinum, Marchionem Brandeburgensem, & vt eorum arbitrum, ducem Bohemiæ (nondum enim dicebatur rex.) Decreuit præterea, vt qui ab his Germanis Proceribus electus esset, diceretur Cæsar: post confirmationem autem & coronationem, ab episcopo Romano susceptam vocaretur Augustus. Itaque (vt scribit Geruasius lib. ad Otthonem quartũ Imperaturẽ.) ex eo tempore à Romana sede pendet Germanorum Imperium. *Vide Blond. deca. 2. lib. 3 Irenic. l. 3. Krantium lib. 4. cap. 25. & Platinã.*

Hoc ἀκέφαλον & incertum docet Onuphrius in suo Chronico, & in libro de Comitiis Imperatoriis, ac quæ de 7. electoribus traduntur sub Gregorio 10. non 5. instituta ostendit. Nam de tanta re inter tot historicos, qui eo ferè tempore in Germania floruerunt, nulla est mentio. Silet Sigebertus, Ottho Frisingensis, Schanaburgensis, Vitichindus, Luitprãdus, & Annonij continuator. Sabellicus dubitat Ennead. 9. lib. 2. Auentinus etiam aliter sentire videtur.

Annonius, siue potius Annonij continuator Floriacensis monachus. *Trith.*

Radulphus *vt ipse significat lib. 20. c. 2. in Leuit* qui & scripsit historiam rerum Francicarum & breue chronicon.

Rosumita, quæ Latinè & Græcè docta multa scribit, seorsum de gestis Otthonis Imp. *Trith.*

An 997. Vuilperolphus præful Argentinensis virsceleratæ vitæ, secreto Dei iudicio à muribus corroditur. *Munst. in Cosmog.*

Imperatrix Maria nomine, filia regis Arragonum, ob adulterium publicè igne concrematur. *Krantius lib. 4. cap. 26 histor. saxo.*

Vlodomirus siue Vuladimirus Russiæ dux, ducta Anna sorore Imperatorum Constantinopolitanorum: Constantini scilicet & Basilij, Christi fidem suscepit. Peruni, id est, fulminis simulachrum argenteo capite, auribus aureis, quod Kiouiæ colebatur, in Borysthenem vrbem illam alluentem proiecit. 12. filios procreauit, multa templa extruxit, & splendore Græco exornauit. *Matt. Mechou. libro secundo Chron. Polo. cap. 13. an 990.*

Gilbertus Remensis præsul organa, quę calefactæ aquæ violentia modulatos edebant sonos: fabricauit, & Horologium. *Erphordiensis* Cæsaris Otthonis & Robertn Hugonis filij Reg. Franc. præceptor, qui & tandem Romanus euasit pontifex, dictúsque est Syluester. In Hispalensi schola, in Hispania sua didicit.

HVMANA.

Cum his Monarchiæ in Germania initiis, concurrunt principatus familiæ Hugonis Capeti in Gallia, regiū nomē in Polonia & in Hungaria. Ottho enim in Poloniā profectus, regē & Imperij Romani amicum Boleslaum Poloniæ principem nominauit. Hungaria autem regis nomen vsurpauit, postquā Stephanus Hungariæ dux Christianismum professus est, duxítque Gilesam sororem Henrici Sancti, qui huic Otthoni successit, Henrico approbante & confirmante.

Eudo siue Odo quidam cog. Magnus Abbas, ob multitudinem occupatorum monasteriorum Monarchiam Gallicam inuasit, quam tamen testamento hæredi legitimo voluit reddi. At eam Hugo Capetus Parisiensis comes præripuit, quam vt in sua familia firmaret, renunciauit iuri nominationum, electiones clero attribuit, ad religionem animum conuertit, ob quam neglectam Carolini regno exciderant.

Sabaudiensis Comitatus erigitur, auctore Beraldo Hugonis Saxoniæ ducis filio. Ab eo enim Sabaudiæ principum & Marchionum Segusianorum Stemma emanare creditur. *Fastic. tem.*

Almarus Saxoniæ ducis filius, qui Alisiam Otthonis 2. filiam duxerat, primus Dux Montisferratensis. *Sabel. Ennead. 9. libro secundo.*

Alfricus Cantuariensis. Abba siue Abo patria Aurelianensis, qui ex Aureliana schola in Angliā venit, ibique Literas docuit & multa edidit. *Trith.*

* NONNVLLI recentiores hunc ex albo Pontificum Roman prorsus expungunt, quòd vi & contra canones Pontificatum Roman. inuaserit. Hinc (inquiunt) in nominis numero, nulla est eius ratio habita à tribus Pontificibus proximè succedentibus, qui Ioannis nomen habuere.

[Neque hoc Ecclesiæ puritati preiudicare potest, vt cōtendunt hæretici: quia etiam necesse erat in Ecclesia oriri hæreses & turbas excitari: vt probarentur electi: Ex D. Paulo ad Corinth.]

Viuente Gregorio, sedem per tyrannidem occupauit. Sed cum seditioso Crescentio, pœnas dedit vltore Otthone tertio.

Nec inter Pontifices numerandum aiunt, quia viuente adhuc Gregorio sedem occupauit & reliquit. *Onuph.*

Anno mundi.		Anno Christi.
5090	*Alphonso. 5. Hisp. rege quinquagesimo tertio,*	
5090	*Ethelredo Angliæ decimo quarto.*	
	MeiESlao Poloniæ principe.	
	CONCIL. *Romanum de sanctione electionis Imperatoris in Germania. Platin.*	
5085	145. * IOANNES 17. Græcus, mens. 10.	997
5085	Vacat dies 20.	998
	Patriarcha.	
	Constantinopoli Eulogio siue Sergio an. 20.	
	Principibus.	
	Basilio Orien. Imp. nonagesimo nono.	
	Otthone 3. Occid. Imp. decimo quarto.	
	S. Roberto an. 34. solo Franc. Reg. trigesimo secundo. Filio Tredda Gabez Æthiopum pretioso.	
	Almohadi Hisp. Miramol. Alphonso 5. Hisp. Reg. quinquagesimo tertio.	
	Ethelredo Angliæ decimo quarto.	
	Mieslao Poloniæ principe Christiano.	

Anni mundi.		Anni mundi.	
	Gregorius 5 pulsus & exoculatu Ioanne, pristinæ sedi restituitur ab Otthone 3. Imp.		* QVIDAM loco istius, nominant Agapetum quendam. Malis artibus pontificatum dicitur consecutus. Magus fuisse perhibetur. His temporibus, cuique licebat in sedem Petri irrepere: propter iura Ecclesiæ ab Imperatoribus rapta. Captiua erat Ecclesia & gemens sub Germanis Impp. ab Arnulpho ad Henricum. 4. quem Gregorius 7. an. Dom. 1080. in ordinem reduxit fulminibus Apostolicis.
5086	146 * SYLVESTER 2. Aquitanus (antea Gerebertus vocatus) an. 4. mens. 1. di. 10. Vacat dies 23.	998	Iuxta alios doctissimus Mathematicus & Philosophus monachus è Floriacensi cœnobio, propter insignem doctrinam primum Archiepiscopus Rhemensis, deinde ab Otthone III. Rauennas, denique Papa. *Annon. lib. 5. cap. 46. Guil. Bibliothecarius.* Verùm quoniam admodum pauci, in Occidente Philosophiæ & Mathematicæ operam dabant, ab imperito vulgo de magia suspectus fuit. Sed perperam, vnde quæ de eius morte & Diaboli percussione feruntur fabulosa sunt, vt ex eius Epitaphio à Sergio Papa successore Laterani posito constat. *Onuphrius.* Nullus scriptorum affirmare dubitat, Syluestrum a literis, moribúsque ornatissimum fuisse. *Blondus dec. 2. lib. 3.* Scripsit de Sphæra pulchrum opus, item de compositione Astrolabij & quadrantis. Item Arithmeticam, denique libros, dialogos & epistolas complures. *Trith. Chron. Hirsaug.*
	Patriarcha. *Constantinopoli Eulogio siue Sergio.*		Boleslaus cognomento Crobius, primus Poloniæ rex appellatus, socius & amicus Rom. Imperij à tributo & omniū Imperatorum iurisdictione immunis, an. 1001. à Pontifice Rom. & Otthone 3. Imperatore. *Martinus Cromer. in hist. Polo. lib. 3. Crantz. lib. 4. hist. Saxon. c. 36. Matth. Mechoui. lib. Chro. Polon.*
	Principibus. *Eisdem Imperantibus & regnant.* *Almohadi Miramolino.*		Fulbertus Carnotensis Episcopus edidit illa Responsoria (vt vocant) *Stirps Iesse* &c. & *Chorus noua Ierusalim.* Composuit etiam hymnos & orationes quasdam. *Trith.* Vuillelmus Abbas, qui anno 1000. templum D. Benigni Diuionensis condidit. Herigerus Abbas Lobiensis inter alia scripsit librum de corpore & sanguine Christi. *Trith.*
	Alphonso. 5. Hisp. Rege quinquagesimo tertio. *Ethelredo Angliæ decimo quarto.*		HVMANA. Alpharabius Arabs philosophus & astronomus, Anedadis phil. & medicus. *Berge. & Sabell.* Sub hæc tempora & an. 990. Saracenorum Miramolinus è Corduba misit nauales copias, duce Auidamahim ad Christianas naues, & vrbes maritimas infestandas. Quæ nauim palæstinam ceperunt, in qua erant quatuor insignes Rabbini Babylonici.
	Mieslao, deinde Boleslao cog. Crobio 2. Polonorū principe Christiano & rege primo. an. 25. *An. Dom. M. quo per Boleslaum regnum Poloniæ cepit, & Cordubensem Hispaniæ Saracenica desiit.*		E quibus R. Samarias venditur in ægypto Alexandrinis, R. Hosiel in Africa Alkiroanis, quæ prouinciarum erat potentissima Saracenicarum Occidentalium, vbi genuit R. Hananielem, qui moriens reliquit in loculis decem aureorum millia. Rabbi autem Mose & R. Henoc filius in Hispania Iudæis Cordubensibus, qui nondum erant exercitati in scriptis Talmudicis. Ab iis R. Mose præfectus scholæ, quem appellabāt Synagogæ iudicem, factus est. Atque hinc in 400. annos literæ Hebraicæ florere in Hispania incipiunt, & præcipuum Iudæorum Gymnasium, decrescente propter Ismaelitarum persecutiones Babylonico. *R. Abraham Leuita in Cabbala.*

Anni Christi.

DECIMO sæculo continuatam Ecclesiæ doctrinam, cui oblatrant hæretici, 1002
hinc apparet. Missa continuata iisdem ritibus & solennibus, quibus antè ex
auctoribus de diuinis siue Ecclesiasticis officiis huius memoria liquet. Nam
Rhegino libris de Ecclesiastica disciplina in eo totus est, qui & lib. 1. c. 8. Nulli
(inquit) Presbytero absq; sacerdotali alba, stola & casula Missã celebrare liceat,
&c. Remense item concilium, & Herigerus Abbas libro peculiari de diuinis
officiis. Gratia Dei, fides, iustificatio. Radulphus lib. 16. c. 3. in Leuit. Renouatio vitæ in-
choatur à fide, qua creditur, in eum qui iustificat impium, bonisque moribus augetur, & robo-
ratur de die in diem, tùm magis magisque renouatur interior homo. Gilbertus Altercat. cap. 3.
& 5. Deus auctor est salutis, liberum arbitrium tantum capax. velle, posse, perficere solius est
adiutricis gratiæ, siue quia nec baptismus, nec fides, nec opus effectum habet meriti. sola igitur ma-
ter gratia libero arbitrio succurrit: pro libertate æterna consequenda. Eucharistiæ veritas, sa-
crificium, transsubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. Gilbertus Altercat. c. 8. Post conse-
crationem est corpus Christi verum, non tantùm sacramentaliter, verùm etiam essentialiter,
& cap. 9. In modica particula tantum habes, quantum in magna. Denique scribit Christum in
sacramento, tam esse integrum ac perfectum sub alterutra specie, quàm sub vtraque. Item, tran-
sire substantiam panis, in substantiam corporis ac sanguinis Christi. Denique sufficere vnam
tantum speciem exhiberi populo. Regino li. de disciplina Ecclesiast. Suidas multis locis. Radulph. l.
11. c. 3 in Leuit. lib. 14. c. 4. Oecumen. in 1. cap. 10 & 11. &c. Heb. 5. &c. Baptismi effectus,
necessitas, aliena fides, ceremoniæ. Gilbertus Alterc. cap. 1. 3. 5. 7. 8. Radulphus. lib. 10. cap.
1. in Leuit. Smaragdus in Ioan. c. 3. Regino libris de disciplina Ecclesiastica vetus agenda. Pœni-
tentia & eius partes tres. Radulpus lib. 3. cap. 3. 6. 7. in Leuit. lib. 20. cap. 3 lib. 6. cap. 1. Gil-
bertus Alterc. cap. 7. & 21. Tria remedia sunt cuiusque animæ Baptismus, pœnitentia, Marty-
rium &c. Regino lib. 1. de discipl. Eccles. cap. 272. neminem ad communionem admitten-
dum, nisi confessus sit & Dominicam orationem & Symbolum Apostolorum memoriter
teneat.

Claues absolutio, Radulphus lib. 12. c. 1. in Leuit. lib. 5. c. 4. lib. 11. c. 1. lib. 12. c. 1. lib. 18. c. 4.
lib. 3. cap. 1. 6. lib. 20. cap. 4. & 5. Regi. lib. 1. de Eccles. discip. cap. 295. &c. Suidas Oecumenius
multis locis. Confirmatio & reliqua alia sacramenta. Gilbertus Altercat. cap. 5. vbi coniu-
gium vocat sacramentum, 8. Vetus Agenda. Regino de disciplina Eccles. qui lib. 1. c. 115. modum
inungendi infirmos explicat. Primatus sedis Apostolicæ. Smaragdus super Marcum cap. vlti.
Regino in Chron. passim. Luithprandus lib. 3. cap. 14. vbi Sedem Romanam nominat summam at-
que vniuersalem Præsulatus sedem. lib. 6. cap. 6. vbi Romanum Episc. vocat summum pontificem
& venerabilem Papam. Quintum Apostolicum hæc ætas nominabat. Regino & eius continua-
tor. Liberum arbitriũ, bona opera. Radulphus lib. 3. in Leuit. cap. 1. lib. 10. cap. 1. Gilbert.
Alt. cap. 5. Suidas multis locis. Hic Oecumenius. Sanctorum preces, suffragia, inuocatio,
reliquiæ, imagines, festa. Radulphus in præfatio. & lib. 1. cap. 4. in Leuit. Orationis sacrifi-
cium non nisi Domino soli efferendum est. Nam etsi Sancti rogantur à nobis, non tamen vt nos
ipsi saluent (Domini siquidem est salus) verùm vt nobis salutem impetrent. Alioqui maledictus
qui spem suam ponit in homine. Hæc igitur est latria, quæ soli debetur Deo, adorandi & sacri-
ficandi deuotio. Et lib. 3. cap. 1. Oecumenius Scholiorum Græcorum auctor, in illud 2. Pet. 1. c.
Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, vt horum memoriam faciatis.
Hinc enim colligit Sanctos preces post mortem pro viuis fundere &c. Gilbertus Alterc. c. 16. 20.
Luithprandus li. 5. cap. 13. lib. 6. c. 6 & passim alibi. Vuitichindus libris gestorũ Saxonicorum spar-
sim. Regino lib. 1. de Eccles. discip. Vetus agenda. Preces pro defunctis, Purgatorium. Gil-
bert, Alterc. cap 5. probans illud dicto 1. Cor. 3. ignis opus eius probabit. Luithprandus li. 4. c. 7.
pro delictorum expiatione, celebre exequiarum officium, viuamque Deo hostiam offerre, Ma-
thildis post obitum Henrici Imp. coniugis sui non desiit. Regino lib. 1 de discip. Eccl. cap. 190.
Cætera idem & cæteri huius sæculi auctores prolixè confirmant. De quo contra se testimonium
ferunt Centuriatores Cent. 10. c. 2. de loco & propagatione Ecclesiæ col. 9. & seqq. sparsim. cap. 3

de

Anno Christi. *Persecutione & tranquillitate Ecclesiarum sparsim, col. 24. & seqq. cap. 4. de doctrina, ex professo col. 272. per totum. cap. 6. de Ceremoniis & ritibus Ecclesiæ col. 283. & seqq. per totum 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiæ col. 380. & seqq. per totum ca. 9. de Synodis col. 429. per totum sive ca. 10. de doctoribus & episcopis col. 920. & sequentibus sparsim. nam his non dissimulanter irati sunt, quòd illas sententias sint amplexi. Sparsim denique cap. de Martyribus, de miraculis &c. Huc facit quòd ex instituto, multi hac ætate scripserunt de hæresibus, item contra schisma Græcorum & novos Manichæos, quorum sordes isti lambunt. Adde totius huius memoriæ tum Synodos, tum historicos. His enim omnibus Ecclesiæ status planè idem repræsentatur.*

VNDECIMVM SAECVLVM.

Anno mundi.

147.

1002 a IOANNES cognom. Siccus (ait Blond.) 18.

1004. aliis 17. Romanus. menf. 4. dies 20. Vacat dies 19.

Patriarcha.

Constantino. Eulogio siue Sergio.

Principibus.

Eisdem Impp. & regnāt. Boleslao Polonorum rege primo.

148.

1005. b IOANNES 19. aliis 18. an 4. menf. 4. Vacat dies 19.

1007.

Patriarcha.

Constantinopoli Eulogio siue Sergio.

a SVb an. 1000. Regnum Hungariæ initium sumit à S. Stephano de Attilæ posteris. Vt Moscouiticum, an. 990. post paulò inchoabit Boëmicū, vt proximè cœpit Polonicum, nempe 1001.

5090. Et apud Arabes in Hispania, multis imperium sibi vendicantibus, & aliis aliò inclinantibus: intestina seditione grauiter laboratur. Hinc Hali, Cazin, Abderamen Hata, Abderamen alter,

5090 Mahometes quidam, Hissen Humeis intra 7. annos regnantes, finem regno Cordubensi attulerunt, quòd trecentis iam annis steterat: Anno ergo 1000. regni Cordubensis ferè finis fuit.

Hebraicæ literæ illis florere incipiebant.

R. Ioseph Ben Isaac R. Mosis, primi Scholæ Cordubensis præfecti discipulus, vniuersum Talmud in linguam Arabicam vertit: ad Alhachim regem Saracenorum. *R. Abraham in Cabbala.*

R. Hai Gaon in Babylonia Geonim. i. Talmudicorum Iurisconsultorum excellentissimus & postremus de domo Dauid, & regio Iechoniæ sanguine. Neque tamen fuit princeps exulum, quòd neque ipse, neque parentes eius magistratum illum voluissent pecunia à Regibus Mahometanis, in quorum regione exulabant, emere. Annis. 40. Scholam Iudaicam administrauit. *Ibid.*

R. Seriram patrem R. Hai Gaon, bonis eius publicatis, rex Mahometanus patibulo affixit. *Ibid.*

Eo tempore celebris erat R. Samuel sacerdos filius Hopbni, & multos libros scribebat. *Ibid.*

Tum magia publicè à Saracenis docebatur. Maximè Hispali.

Sub an. 1000, Babylone insignis Saracenorum Academia,

5090 in qua disciplinæ, præsertim Medicæ & Astrologicæ Chaldæorum, Arabum, Persarum, Ægyptiorum, Iudæorum (alias In-

5095 dorum) docebantur. *Chron. Casinense lib. 3. cap. 34.*

1002. Robertus Franc. Rex, Ducatum Burgundiæ Henrico duce sine liberis mortuo suo regno adiungit.

Circa illa tempora. i. anno 1000. Basilio Porphyro genito imperante Saracenorum imperium, quod quadringentos fermè annos Christianos valde afflixerat, declinare incipit propter domesticas dissensiones, cùm plures Saracenicum dominatum inter se diuisissent: & quatuor de summo caliphatu siue pontificatu semper contenderent. Inde enim in Oriente, illorum potentia Turcis præualentibus paulatim concidit. In Hispania & Africa item Christianis propter ip-

forum bella ciuilia suas res agentibus. *Anni mundi*

b An otium conuersus, nihil memoria dignum gessit.

Ægyptis Sultanus rupto fœdere, quòd cùm Basilio habebat, Hierosolymitanum templum ac monasterium propinquum spoliat. *Zon.*

Borno seu Bernardus Augiensis. *Contract.*

Danorum rex solenni stipatus comitatu Romam venit, pontificem rogat, vt Ecclesias sui regni, quæ satis multæ essent, è iurisdictione Hamburgensis Archiepisc. eximat, Respundet pontifex se breui missurum Cardinalem, qui earum regionum conditionem exploraturus, eàque facturus esset, quæ rei Ecclesiasticæ congruerent *Crans. l. 5 Da. cap.* 2. Hoc postea perfecit. Greg. 7. Nam cunctos Daniæ, Nortuegiæ & Sueuiæ episcopos, ab obedientia ipsius exemit & Bremensi subiecit.

S. Vuigbertus à Zuttiberi Idoli cultu reuocauit Sorabos, Vandalicè per interpretem Euangelium docens, ac Lucum Idolo destinatum ita excidit: vt nullum appareret vestigium extructo S. Romani sacello. Obiit an. 1012. *Chro. Mersburgense lib. 2 cap. 6.*

Henricus 2. castitatem cum vxore sua S. Cunigunda Sigifridi comitis Palatini Rheni filia vouet. Episcopatum Bambergensem in Prouinciam Moguntinæ fundat, plurima item monasteria *Chron. Hirsaug.*

HVMANA.

Eius tempore maleficio duarum vetularum, iuuenis quidam in formam asini mutatus est, ita vt cunctis videntibus asinus appareret: quod multis impossibile videtur, non intelligentibus permissione diuina, malignum spiritum oculos hominum mirandis ludificationibus illudere posse. *Ibid.* Tale narrat August. in libr. de Ciuitate Dei.

Primus Imperator creatur à septem Electoribus. Atque ita deinceps non per successionem sanguinis, sed vt electionis constituti sunt imperatores Germani.

Basilius Orientis Imper. totam Bulgariam subegit. *Zon. tom 3.*

c SERGIVS vir sanctissimæ vitæ & ante pōtificatū, & in pōtificatu in pauperes liberalis, in amicos iucundus, in delinquentes clemens, in Deum totam mentem conuertens, iustè & integrè omnia gubernabat. *Platin.*

Ipsius hortatu principes Saracenos, Sicilia expulerunt. *Platin.*

Eò mirabilior, quòd istius temporis Pontifices, vt intrusi ab Imperatoribus potius, quam electi, monstra essent. Hi sunt fructus oppressæ à Tyrannis Ecclesiæ, & electionum erepiarum. Sed & turbata hic fuit legitima successio, vt olim in Synagoga sub Antiochis paulò ante Machabeos: Hanc Labem Centuriatores agnoscant à Germanis Impp. exortam, quos laudant tantopere. Nam illi iura Ecclesiæ sibi rapuerant, & iure Herodis Ecclesiæ prouidebant.

1008. Burchardus primò Lobiensis monachus, deinde Episcopus Vuormatiensis, veteres Ecclesiæ canones in vnum volumen decretorum, in 20. libris distinctum congessit. adiutus ab Olberto Leodiensi siue Genblacensi Abbate, suo olim magistro. *Sigeb.* Eos postea Gratianus dum redegit in epitomen, non parum corrupit. Quamquam alij malint eum sua ex decreto Iuonis Carnotensis Episcopi delibasse.

Meginfridus Monachus Fuldensis Chronographus, è quo multa in suo opere de Hirsaugiensis Monasterij historia commiscuit Tritbemius. *Ipse in Chron. Hirsaug.*

An. 1007. Sorabi & Vandali ad Elystram Misniæ fluuium habitantes,

Anni Christi

Principibus.

Basilio Imp. Orient. nonagesimonono. Otthone 3. & post eum S. Hērico 2. cog. Claudo (non Claudio, vt perperam quidam scribunt) an. 22. Occident. Imperat. decimo quinto.

S. Roberto Franc. Reg. trigesimo secundo.

Alphonso 5 deinde Veremundo. 3. Hisp. an. 10.

Ethelredo Angliæ decimo quarto.

Boleslao Poloniæ reg. primo.

149.

5095 c SERGIVS IIII. RŌ. an. 2. dies 15. 1007

5097 1009

Vacat dies 8.

Patriarcha.

Constantinopoli Eulogio siue Sergio.

Anni Christi.		Anni Mun di	
	Principibus.		habitantes, Vuiliberti Mersburgensis prædicatione conuertuntur. *Chron. Mersb. lib. 2. cap. 6.*
			1008. Brunua Magdeb. à Prutenis manibus pedibúsque, & tandem capite truncatus: martyr Christi efficitur. *Sigeb. Marian. Scotus.*
1002	*Eisdem Impp. & regnāt.*		Oddar cum 60. sociis, martyrium etiam à Slauis patitur. *Helmold.*
			Idem Vuolfridua à Succia, quod Torstam Idolum in concione concidisset. *Crantz. lib. 4. cap. 8. Metrop.*
			HVMANA.
			In Lotharingia iuata montem Castrilocum, fons aquæ in sanguinem vertitur.
			Muchamet Persidis, Corasiniorum aliorúmque populorum rex Pisasirium Syriæ Calipham, qui in Bagd eg sedem habebat ope Turcorū, vincit. Inde cum Indis bellum gerit. Sed deficientibus Turcis, tandémque signa cum Persis conferentibua: & in acie Machumetum occidentibua. Tangrolipia Turcorum rea Persarum rea euadit, & conculcatis indigenis omnes magistratus in suos transtulit: & inter eos Persidem vniuersam diuisit. Inde subiiciet Babylonium Calypham sub an. 1051.
	CONCIL. *Francfordianum præsente Imp. Consil.*		Razis Medicus Arabs, siue Pætnus, qui ab aliis Bachilo, ab Auicenna etiam Menaëtbus, Almansori Saracenorum regi sua dicat scripta.
			Almansor regnabat in Hispania & Mauritania, cùm R Henoch magoa celebritate profiteretur Talmud Cordubæ & academiam Hebraicam à patre cœptam eacoleret anno Dō. 995. *R. Abraham Leuit. in Cabbala.*
	Bambergensis.		Ioannes Serapion, Isaac Benimiram Medici Raais æquales. *Schedelius.*
			Campanus Longobardus Astronomus, qui errorem Ptolomæi in supputatione motus Lunæ & aliarum stellarum, ortum ea ignoratione motua octauæ sphæræ, qui non nisi longi temporis obseruatione deprehenditur, animaduertit. *Idem & Bergomensis.*
			His ferè suppares Almæon, Azophi, Azarchales Arabes astronomicis studiis insignes. *Schedelius.*
	150.		Granatæ regnabat Badim de semine Philistim. Plurimi faciebat R. Samuelem Leuitam, quem aiunt fuisse locupletissimum, conduxisséque multoa librarioa ad scribendum Misna & Talmud, quoa Scholasticis pauperioribus largiretur tā in Hispania, quàm toto Occidente. *Ibid. R. Abraham.* Palæstinos vocat Saracenoa, qui tunc occupabant regnum Granatæ.
1009	d BENEDICTVS 7. dict. 8 Tusculanus, an. 11. mens. 1. dies 13.	5097	
1020		5108	d RITIVS lib. 1. de Reg. Sicil. putat hunc nomioatū fuisse Stephanum.
	Patriarcha.		Mortuus in nigro equo visus dicitur, circa locum defossi thesauri eleemosynis destinati. *Vincelius in Epitom.*
	Constantinopoli Eulogio Sergio, deinde Eustratio, an. 16.		Pannones Christianam religionem communiter & publicè recepisse quidam scribunt. *Palmer. an. 1010.* Transsyluani quoque victo & capto Giula, fidem partim metu, partim spōte amplexi sunt, & ipse Giula cum vxore & liberis baptizatus à Stephano Hungariæ rege dimittitur. Similiter & Bessi & Bulgari ab eo superati. *Bonfinius dec. 2. lib. 9.* Sicque Ecclesia Hungarica ad annos ferè. 40 pacatissima. *Ibid. lib. 1.*
			Apud Saxoniam in Colbecke villa Halberstadensi, Othbertus quidam cum decem & octo sodalibus, viris 15. & fœminis tribua, choreas ducens nocte Natalitiorum in cœmiterio S. Magni, cùm non desisterent admoniti à Sacerdote, eius dira imprecatione, sine quiete per annum integrum in eodem statu manserunt inuicem manibus hærentes, & non

multò pòst interierunt. *Vincent. in speculo. & Crantzius lib. 4. cap. 33.*

Anni mundi

An. 1016. etsi terra sancta & Hierosolyma esset sub Saracenorum potestate, tamen in Sina monte monachi Christiani fuerunt, inter quos Simon Syracusanus. *Sigeb.*

Anno eodem Rex Poloniæ Russos deuicit & Christianos fecit. *Chron Saxonia*

Venedi intima Germaniæ incolentes Saxoniam vastarunt. Sed ab Henr. Imp. victi Christo nomen dederunt. *Naucl.*

Hvmana.

Henricus Imp. coronam sumpsit Imperij ab hoc Pontifice, qui eum salutauit Augustum. *Sigeb. Palmer.* per ipsum tota Germania, Gallia, Italia erant pacatissimæ, vt aureum hoc imperante vigere videretur sæculum. *Herm. Gygas.* Claudus est appellatus; quòd in bello contra Adrianum Marchionem, quem Nobiles & Episcopi Itali Imperatorem Mediolani declararant, captus & deceptis custodibus elapsus, de muro se præcipitans, luxato fractòve crure deinceps claudicauerit. Arduinum interea duobus prælijs vicit & trucidauit.

Græci & Saraceni in Italia tumultuabantur.

Cum vxore Chunegunde perpetuam seruauit castitatem. *Crantz. lib. 3. cap. 32. Saxon.*

An. 1005. Arduinum Imperatorem salutatum ab Italis acie interimit, vniuersas cis Padum vrbes subigit, Italiam componit. *Palmer.*

Bernardum Saxoniæ ducem rebellantem subigit, Slauos & Polonos, qui ei auxilio venerant, tributarios facit. *Helmoldus cap. 16. & 17 Slau.*

An. 1009. Balduinum. 4. Flandrensium comitem & cæteros rebelles domat. *Sigeb.*

An. 1013. Cunctos Saracenos Italia, Calabria, Campania, Picentino agro, expellit, & Apuliam diu ab iis possessam recuperat Ismaele duce dato, indéque Romam veniens Augustus consecratur. *Cuspinianus. Sigeb.*

Hunc Platina Henricum I. nominat, sed quia Germani in dissensione, tempore Longobardorum orta, alium Henricum elegerunt, quem primum vocant, & Platina inter Henricum 4. nullum quintum agnoscit, sed tantum. 6. & 7. Germanorum numerum amplecti est satius. *Onuphr.*

Comitatus Bellouacensis in Francia datur ab Odone Comite Campaniæ, Rogerio Bellouacensi Episcopo, in permutationem Castri, quod dicitur Sanctum Cęsaris, siue Sincerrium apud Biturigas, quod iure patrimonii erat ipsius Episcopi. *Sigeb & Guil. Nang.* Ipse vnà cum Aliaco & Moguntiaco eum Comitatum Ecclesiæ cathedrali S. Petri siue Episcopatui in perpetuum donauit. *Sigeb.*

Rex Noricum reuersus è Francia in Regnum suum, à gente sua perimitur, quòd abiurata idololatria baptizatus esset. *Guil. Nang.*

Dum Samuel Bulgarorum rex contra Basilium bellum gerit, commoda ex Bulgarico bello occasione oblata, & rupto eum Imp. fœdere, Saraceni & Turci an. 1012. Hierosolymam expugnant, Calipha Ægyptio principe, & Ecclesiam S. Sepulchri demoliuntur. *Zo. tom. 3. Palmer. Naucler.*

Samuelem Basilius vincit, & captiuis. 15000. oculos eruit, singulis Centurijs vnum relinquens monoculum, qui cæcos ad suum principem denuo elapsum reduceret. Quo territus intra paucos dies expirauit. Hinc Basilius regia sobole & proceribus Dauidis & Archiepiscopi in fidem gratiámque receptis, totius Bulgariæ dominium obtinet. *Zo. tom. 3.*

Crabatæ & Siomij se eidem subijciunt. *Ibid.*

An. 1013. Sueuo Danorum rex magna crudelitate totius

Principibus. *Anno Christi.*

Eisdē Impp. & regnant.

Filio Treddæ Gabez Æthiopum Pret-Ioso.

Veremundo. 3. Hispan. 54. deinde Ferdinando cognom. Magno, an. 40.

Ethelredo Angliæ decimo quarto, & per ordinē Edmundo, an. 1.

Canuto, an. 20.

Boleslao Poloniæ rege primo.

5081

Concil. *Aquisgranense* 1016 *præsente Imperatore Henrico: in quo dicuntur decreta fuisse ieiunia in Vigiliis S. Ioan. Baptistæ & S. Laurentij. vide Krant. lib. 4. ca. 35 & Sigeb. in Chron.*

Nouiomagense, in Cosmidromio. 1027

Salegunstadiense.

Anni Christi.

Schisma.14.

Altero pontifice cuius nomé ignoratur, & qui in schismate electus erat, vrbe exacto, Benedictus 7. sedem recuperat. Plat.

[Schisma nó diuidit Christum Dominum à suis, sed potius qui sui nó erant per schismata à seipsis exeunt foras contra imaginariam hæreticorum cauillaoonem, qui quæ sunt schismaticorum Ecclesiæ im. putare audent.

151.

5108 e IOANNES 20. aliis 19 Tusculanus, an. 11.

5119 mens 1. dies 9.

Vacat dies 8.

Patriarcha.

Constantinopoli Eustratio.

Principibus.

Basilio Porphyrogenito nonagesimonono, & postea Constantino. 8. eius fratre, an. 3. Oriēt. Imp.

S. Hērico 2. decimo quarto, & post eum, Conrado 2. cognom. Saliquo an. 15. Occident. Imp.

S. Roberto trigesimo secundo, & postea eius filio Henrico 1. an. 30. Franc. Reg.

Filio Treda Gabez Æthyopum pret-Ioso.

Hispaniæ Ferdinando quinquagesimo quinto.

Anni Mundi.

Angliæ regnum subegit, io illis motibus Elphegus Cantoarienf. martyrio afficitur *Polyd. lib. 7. Ang.* Ad Canutum filiū solum an. 1017. regnum Angliæ peruenit, quod coniugio Eonmæ Ethelredi vltimi regis filiæ prudenter, instéque, firmauit. *Ibid.* Nordvvægiam deditione accepit. *Ibid.* Romam limina SS. Apostolorum salutaturus inuisit.

1014. Nubes magna in Flandria cecidit, & multa hominum millia submersit. Multa etiam horrenda signa in cælo apparuerunt: indéque secuta est magna hominum pernicies. *Chron. Hirsaug.*

An. 1018. Ranimirus Sanctij Maioris filius Aragonum rex primus. *Vasaus.*

Suidas hoc anno adhuc viuebat. *Ipse in Voce Adam.*

Masimas dat turbas passim in Oriétali Imperio Bardas Slerus, Mesopotamiæ præfectus, seque imperatorem salutandū curat: adiunctis Arabibus belli sociis. Post aliquot tamen victorias, quibus Imperatorum fratrum res ad extremum perduxerat, cęsus ad Cosroem Babyloonium fugit, à quo in carcerem missus pœnam perduellionū luit. *Zon. to. 3.*

Persæ Saraceoorum iugum excutere duce Inargo oituntur cum quibus Cosroes Babyl. congressus sæpius vincitur, donec soluto Barda, & tribus millibus Romanorum captiuorū vtitur ad Persas partim coocidendos, partim profligandos.

1020 *Ibid.*

Elapsus Bardas, Imperatori tandem reconciliatur, & Iberiam adiens Georgium illius principem, vt suis finibus coontentus sit, compescuit: filio eius accepto obside. *Ibid.*

1031 Imp. pacata Iberia principem Tripolitanum, Damascenū, Tynum, Berytium sibi seruire cogit. *Ibid.*

Paxioacæ gens Scythica Imperante Coostantino, Bulgariā populabundi inuaserunt, qui licet vltra Istrum reiicerentur: sæpius tameo reuertentes, fioes Romani Imperij infestare deinceps non destiterunt *Ibid.*

e CONRADO Imperij diadema tribuit, qui & vicissim eom à Romanorum violentis & clandestinis motibus defendit. *Volater.*

Vita eius pluribus prædicatur. *Plat.*

Guido Aretinus monachus S. Benedicti in Italia, primus excogitauit nouam ratiooem cantus, quam solmisationem vocant, per sex syllabas seu notulas digitis leuæ manus per integrum diapasoo distinguendas, Vt, re, mi, fa, sol, la, Scalæ Musicæ auctor, vt planum siue Gregorianum cantum in artem redigeret. *Sigeb. in Chron. Pal.*

Theodoricus Hirsfeldensis, Aribo. Bruno Herbipolensis, qui in sacra Biblia, & in Symbolum Athanasij commentatur. *Trith.* Euerbinus Doleiensis.

Heribertus hymnos & cantus complures in Ecclesia Eiestensi cantati postea solitos componit. *Brusches.*

Misteno Vuagirorum prioceps Holsatos & finitimos populos crudeli bello vexat, adeò vt nullum ferè Christiani nominis vestigium trans Albim flu mauserit. Ipse tandem fidem amplectitur, & regno suo eiectus Bardeuici diem claudit extremum, circa ann. 1025. *Helmold cap. 16.*

An. 1028. Græci ad pristinum errorem relapsi sunt. Spiritū S. procedere à solo Patre insonantes, & Romanam Ecclesiam excommunicaotes. *Herman. Gigas*

Otbertus laicus cum aliis. 15. viris & fœminis à oocte natiuitatis Domini in iotegrum annum saltarunt, imprecatione Ruperti sacerdotis, donec à S. Heriberto ep. Coloniensi à maledicto absoluti sunt, & Ecclesiæ recoociliati, è quibus fœminæ mox obierunt, viri paulò pòst, paucis relictis, tremore membrorum, quod passi fuissent ostendentibus. *Chron. Hirsaug.*

Anni mundi. | *Angliæ & Daniæ Canuto decimo sexto.* | *Anni christi.*

Dithmarus Merburgensis episc. septem libris Chronicorũ, res sub Otthone primo & successoribus gestas, vsque ad annum 1021. congessit.

Robertus Franc. Rex aliquas Sequentias & Responsoria (vt vocant) quibus etiam nunc vtitur Romana Ecclesia, composuit, Prosam, scilicet, *S. Spiritus adsit nobis gratia*, &c. Responsoria de natiuitate Domini, *Iudæa & Hierusalē*, &c. de S. Petro, *Cornelius Centurio*, &c. de Martyribus, *Concede nobis Dom.* &c. &, *O Constantia Martyrum*, &c. *Gulielmus Nangiac. Trith.* 5132

Sequentiam item illam diuinissimam, *Veni sancte Spiritus, & emitte cælitus lucis tuæ radium. Trit. in Chron. Hirsaug.*

Ad fluuium Carum ann. 1023. habet consilium cum Henr. 2. Imp. de stabilienda Rep. Christiana & regno, imperióque firmandis concordia, legibus, optimísque institutis, *Sigeb. Auent. lib. 5.*

Poloniæ Boleslao reg. primo, deinde Meiecislao, an. 9.

HVMANA.

1027. Henricum filium in regni societatem cooptat, sexto anno ante suum obitum. Alterum Robertum natu minorem ducem Burgundiæ instituit. *Chron. Benignianum.*

An. 1010. vel iuxta alios 1025. in Hispania regnorum & Titulorum permutatio facta est. Ferdinandus enim Sanctij maioris filius, occiso vxoris fratre Veremundo, regnum Legionum ac materno iure Castellam occupauit, seque Castellæ & Legionum regem appellauit. *Ritius libro tertio. Hispaniarum.*

An. 1016. Ramyrus Ferdinandi frater nothus testamento patris Aragoniam adeptus, primus Aragonum rex designatus est. *Ibid.*

Conradus non paucos hostes in exordio regni sui habuit. Pacatis autem patriç rebus, comitantibus Rudulpho Burgundiæ & Canuto Angliæ, Daniæ & complurium aliarum gentium regibus: in Italiam ad compescendos illic motus, & pro corona à Io. Pontif. obtinenda abit, filium suum Henricum. 3. Romanum regem declarans. *Auent. Lambert.*

Vandalos maris Baltici accolas, ab imperio & fide Christi desciscentes crebis bellis domuit. *Crant.*

An. 1025. à Polonis Boemi antea stipendiarij, studio Predislai deficiunt, eis etiam Morauiam eripientes. Pomerani autem opera Belæ Vngari, tum quidem in Polonia exulantis: in Polonorum potestatem redacti sunt. *Crom. lib. 4.*

CONCIL. *Saligustadense. Buccbardus, qui & interfuit è Trithem. In eo componitur dissensio singularium cōsuetudinum in diuinis officiis, ieiuniis, festis, &c. 20 canonibus. Videtur idem cum proximo.* 1023

Ferdinandi Magni tempore Castella, Nauarra, & Legio per cōnubium Sanctiæ, quæ Veremundi vnica erat soror & hæres, coniunguntur. Denique Aragonia morte Ramiri fratris. Ideóque Magnus & Hispaniæ monarcha nominatus fuit per an. 40. *Vasæus.*

Eius pater Sanctius maior Nauarræ rex, post mortem Sanctij Comitis Castellæ factus Comes, non se comitem sed regem Castellæ scripsit. Hinc deinceps Castella regio titulo decorata est. *Idem.*

Sub an. 1020. R. Ezechias successit scholæ R. Hai Haggaon in Babylonia, sed calumnia suorum, biennio post à Rege Saraceno necatus est, cum tota sua familia duobus exceptis filiis, qui fugerunt in Hispaniam ad R. Ioseph Leuitam Hannaghid, quousque mota persecutione in regno Granatæ ipse R. Ioseph interiit. *R. Abraham in Cabbala.* nempè anno Christi 1064. *R. Ioseph sacerdos in Chron. regum Franciæ & Turciæ.* 5118

CONCIL. *Triburiense iussu Cōradi Imp. In eo agitur de statu Ecclesiæ, & præcipue de ieiuniis. Sigeb. Plati. Irenic. lib. 3. cap. 48.* 1030

In hoc R. Ezechia desierunt Gheonim. i. Iurisconsulti Talmudici, imò & Scholæ Babylonicæ, quæ antea adeò erāt celebres, vt ad eas ex Occidente ipso, Hispaniis Africa, Ægypto, Palestina Iudæi filios studij causa mitterent, *Ibid.*

Tunc

Anni Christi. | *Anni mundi.*

152.
1030 ſ BENEDICTVS 8. dict. 9 Tuſculanus, an. 13. menſ. 4. dies. 9. 5108
1044 5132

Patriarcha.
Conſtantinopoli Euſtratio, deinde Alexio, an. 16

Principibus.
Romano Argyropilo Zoæ marito, an. 6. Michaele 5. Paphlagone Zoæ adultero, an. 7. mẽſ. 8. Michaele 6 Calaphate à Zoa adoptato, menſ. 4. per ordinem ſucceſsionis, Orient. Impp.

Conrado 2. decimo ſexto, & poſt eum Henrico. 3. Nigro Occid. Imp.

Henrico I. Franc. Reg. trigeſimo tertio.

Filio Treddæ Gabbez, Æthyopum pret-Ioſo.

Hiſpaniæ Ferdinando Magno quinquageſimo quinto.

Tunc in Hiſpania R. Selomo, quem Baal Haſſirim Haſſekulim. i. magiſtrum cãticorum dimenſione certa Conſtantiũ vocat Abben Ezra Gen. 3. floruiſſe videtur. Nam cum ait refutaſſe quaſdam opiniones Rab Semuel filij Hophni, qui tunc viuebat in Babylonia. Ita circa iſthæc tempora, Poetica Hebræorum quę hodie vſurpatur è Iaibed (i. Iambo) & Tennhoth (i. ſpondæis & ſyllabis) cum Rythmis ininum ſumpſit.

ſ HVNC propter ignauiam eiecerunt Romani, in eius locum Ioannẽ Sabinum, qui Syluester. 3. eſt appellatus, ſufficientes.

Henricum. 2. Imp. coronauit, de cuius ætate illud Vvitichindi hiſtorici. Non bella pacem diſturbabant, non claſſica quietem rumpebant, non rapina graſſabatur, non fides mentiebatur, adhuc iuſtitia ſui vigoris, adhuc poteſtas ſui iuris erat.

Mortuus horrenda imagine apparuit cuidam ſe iudicio Dei damnatum dicens, ſine lege vixi, ideò talis appareo, &c. *Vincelius in Epitome.* Audis quales pontifices nobis obtrudebat Germanica tyrannis.

[Sed & obſeruandum Prophetas, ità eſſe comminatos populo Dei, ex Deo fore vt illis Paſtores incurios excitaret, qui non ſanarent oues ægras. Zacharias.]

An. 1041. Berengarius Turonenſis, archidiaconus Andegauenſis hæreticus, docet panem & vinum in Euchariſtia poſt conſecrationem eſſe tantùm figuram & ſacramentum: & non verum Corpus & Sanguinem Chriſti. *Sigeb. Volat. Bernard de LutZemb. & ca. Ego Berengarius diſt. 2. conſec.* Malè etiam ſenſebat, (teſte Oecolampadio) de Matrimonio, & Baptiſmo paruulorum. Multi dicunt eum Magia (erat enim præſtigiator. *Polyd. lib. 9. Angl hiſt.*) vna nocte fuiſſe Romæ, & eadem legiſſe Turoni vnam lectionem. *Gulielmum. Nangiac.*

Animam agens pœnitentia ductus, iſta verba immurmurabat. Nos ſanè credimus poſt benedictionem Eccleſiaſticam illa myſteria eſſe verum corpus & ſanguinem Saluatoris: adducti veteris Eccleſię authoritate, & cæt. *Spenceus Apolog. lib. 8. cap. 5. Gagus. in Vita Henrici 1. Gulielmus Bibliothecarius Malmerberienſ. lib. 3. de Geſtis Anglor.* Caluinitæ, quem errantem amplectuntur, reſipiſcentem ſequantur.

Richardus Virdunenſis Abbas, Adelboldus, Alphanus Salernitanus doctiſſimi. S. Hugo monachus Cluniacenſis. *Volat lib. 21. & Trith. Chron. Caſsinenſe.*

Multi volunt nomen CARDINALIVM hoc tempore exortum fuiſſe. *Volater. Lib. 21.* R. Barns.

[Cardinales ab initio naſcentis Eccleſię extiterunt Romę ſub Marcello A. D. 304. Epitome Conciliorum.]

Sed quanto ſit antiquius vide Vuolfangum Lazium lib. 2. cap. 2. cõmentariorum Reip. Roma. cœpit ergo potius eſſe in pretio, non in vſu.

Henricus Franc. rex, templum D. Martini, quod Camporum appellant, Pariſiis an. 1034. ſtruxit, propter victoriam de Eudone Campaniæ comite: & Balduino Flandrenſi reportatam. *Gagui. lib. 5.*

Cazimirus Cluniacenſis monachus atque Diaconus, Regni Poloniæ hæres, diſpenſatione Benedicti, de ea rogati à Polonis: abſolutus religione, coronatur Rex anno. 1041. *Matthias Mechouienſis lib. 2. Chron. Polon. cap. 13.*

Ad id adacti ſunt Poloni quòd anno 1038. Raxa Regina pueri Cazimiri mater, abuſa ſua poteſtate inteſtinis diſſidiis omnia miſcuiſſet: ob quæ clàm cum filio fugam arripere coacta fuit, & acceſſiſſent externorum irruptiones. Ruſſi enim Septentrionalẽ Poloniæ oram, & Boemi duce Prædiſlao Meridionalem & Occidentalẽ vaſtabãt. Crõ. *lib. 4. Pol.*

Anni Mundi | *Anni Christi.*

Huius dispensationis gratia iniunctum equitibus Poloois, vtio festis solennibus inter sacra fasciam lineam candidam: instar stolæ, qua sacerdotes & diaconi vtuotur, de collo suspensam gerant. *Ibid.*

Plabeiis antem, vt de singulis capitibus, quotannis obolum vnum in lucernam perpetuò in æde D. Petri arsuram pendant, qui etiamnum S. Petri numus dicitur. Omnibus denique Polonis, vt rotunda in morem Monachorum toosura capillorum vtaotur: nec iofra auriculas, ritu barbarico, quisquam omnino comam promittat. *Idem.*

HVMANA.

Amer Calepitæ filius Agarenorum princeps, pacem ære grandi redemptam: dat Romano Argyropilo. Eámque vidua & filius Armeri cum Michaele Paphlagone in an. 30. renouarunt. *Zon. tom. 3.*

Africanæ Agarenorum naues circiter millæ, mare mediterraneum infestant. Sicilliam occupant, dooec Georgius Maniaces eam Michaeli Monomacho iterum subiicit. *Ibidem.*

An. 1038. Canuto rege ex Anglia in Normaniam traiiciente vtio Richardum, qui cum sorore eius Hestrita repudium fecerat, armis animaduerteret. Normanus cum suis fugit in Siciliam. Apuliæ autem vrbes & castella Italorum discordia & timiditate inductus, partim vi, partim dolo cepit. *Saxo Grã. lib. 10 de reb. Danicis. Sigebert.*

Canutus Malcomum Scotorum rebellem subegit. *Vincent. lib. 25. cap. 15.*

Circa an. 1034. à rege Burguodiorum Rodulpho, quod subditi sæpè in eum insolescereot, Burgũdiæ Regnum diuiduur in Comitatum & ducatum: ille donatione cessit Conrado Imperatori: hic Henrico. 1. Francor. regi. *Guaguinus lib. 5. ca. Vltimo. Platin. Æmyl. lib. 3. Sigebert in Chron.*

Conradus Imp. Misconem parte Poloniæ & ducatu donat. *Auent lib. 5.*

Cappadociam, Armeniam, Paphlagonam, totúmque ferè Orienté fames & locustæ adeo afflixerunt: vt multa suis sedibus relictis hominum agmina, aliò commigrare coacta 5132
fuerint. Verùm Romanus Argyropilus auro ad patrios lares redire eos compulit. *Zon. tom. 3.* 5132

Contra Imp. Constantinopolitanum Arabes in Mesopotamiam incurrunt, Pazinacæ in Bulgariam, Agareni in oram Illyrici maritimam. *Zon. tom. 3.*

Romanus Argiro. insidiis Michaelis Paphlagonis, cum quo vxor Zoe Constantini. 8 filia consuetudinem stupri habebat, sublatus est.

Zoe taodem incidit in hydropisim, & Michaelem Calaphatem ex sorore oepotem: hæredem imperij instituit, seque in monasterium abdidit. Sed inde excitata seditiooe, reuocata est ad Imperium: & sibi adiungens Theodoram sororem, Michaelem è fuga retraxit & luminibus priuauit.

g LARGITIONE coolecutus pontificatum, nondum mortuo successore. *Plat.*

Huius temporis schisma diligenter describnne Herma. Contractus in Chronico, Leo Hostiensis hist. Cassinensis lib. 11. Ottho Frising. lib. 6. cap. 32 & 33.

HVMANA.

Mulierculæ duæ cauponatrices, in via, qua ibatur Romam, hospites in equum, suem vel asinum mutare solebant. *Vincent. lib. 25. cap. 28 Erphordiensis in Vita Henrici 3.*

Zoe restuuta tertio viro Constantino Monomacho

iungitur

Angliæ & Daniæ Canuto decimo sexto, & per ordinem Heraldo, an. 4.
Canuto 2. an. 2.
Sãcto Eduardo 3. an. 24.
Poloniæ Miecislao, deinde Cazimiro Monacho, an. 24.

CONCIL. *Constantinense præsente Henrico. Abb. Vsperg.*

153.
g SYLVESTER III.
Romanus contra Be- 1044.
nedictum, mens. I. 1044
dies 19.

Principibus.
Eisdẽ Impp. & regnant.

Benedictus 8.' pulso Syluestro restituitur, & sedit cũ Ioãne 20. menses.

Tandem exactis Pontificatu Ioanne 20. & Benedicto 8. durante etiam schismate electus est Gregorius.

Anni Christi.

154.

h GREGORIVS 6.

1044 Rom. an. 2. 5132

1046 menſ. 7. 5134.

Patriarcha.
Conſtantinopoli Alexio.

Principibus.
Theodora cũ Zoe ſorore menſ.3. Impp. in Oriente, poſtea Cõſtãtino. 9. Monomacho ſiue Gladiatore, an. 13. Orient. Imp. centeſimo ſexto.

Henrico 3. cognom. Nigro, Occid. Imp. decimo ſeptimo.

Henrico I. Franc. Reg. trigeſimo tertio.

Filio Treddæ Gabez, deinde nepote etiã Anonymo, an. 70.

Hiſpaniæ Ferdinando Mag. quinquageſimo quinto.

Angliæ S. Eduardo decimo nono.

Poloniæ Cazimiro.

CONCIL. *Papienſe Herm. Contract.*

Anni mundi.

iungitur, & io omoes imperij partes edicta miſit: quæ & magiſtratus vendi (quod erat aotea factitatum) prohiberent, & omoia iniuſtitiæ geoera de medio tolli iuberent. *In conſti. Imp. Græcorum lib.*1.

Henrico. 3. imperante, corpus Gigantis incorruptum in ſepulchro Romæ inuentum eſt: quod erectum Vrbis mænia ſuperauit, cum hoc epitaphio, filius Euandri Pallas, quem laocea Turni militis occidit, iacet hic, *Naucl. Crant. Martin. in Chron.*

[Aiuot phyſiologi oſſa mortuorum creſcere io tumulis: ad inſtar lapidum: ſed quod hic dicuut incorruptum fuiſſe corpus, eſt ſignũ omoipotentiæ diuioæ, de qua nemo dubitare poteſt, niſi adhoc vt ooo iuſte occiſus eſſe videatur, qualia exempla multa ſuot.

Ao. 141. Boëmia bello iterum facta eſt tributaria Imperatori. *Contract. Lambert.*

Eodem Theodoricus comitatus Montis Belgardi auctor. *Lazius.*

Eodem tempore. 28. anno, poſtquam Sueno Danus totius Aogliç imperio potitus eſſet, Aogli alienigeoas expellũt: legem ſancientes, oe quis Danorum, voquam Angliæ rex creetur. *Polyd. lib.* 8.

Edouardo Ethelredi filio, qui io Normania regnantibus Daois latuerat: regoum traduot in annos 24. *Ibid.*

h ALII laudant, alij vituperant. Sed miraculo corporis eius tumulaō probatur ooo fuiſſe hominem malum. Vide mira apud Platinam.

Hungari à Chriſtiana religiooe deficientes io paganiſmum epiſcopis & ſacerdotibus ioterfectis, pœoa capitis Chriſtianiſmum retinere coguntur ab Aodrea Rege quarto Vngariæ, & Vela eius fratre. *Naucl. & Bonfin. lib. 2. dec.* 2.

S. Eduardus tertius, rex Angliæ, fuit clarus miraculis: ſolo tactu morbum ſtrumæ ſiue ſcrophulæ ſanabat: quod Diuinũ munus ad poſteriores aliquot Aogliæ reges maoauit, ſed prius recitatis quibuſdam hymnis, oec ſine ſactis cæremooiis. *Polyd. Virgil. lib. 8. hiſt. Angl.*

Cum ipſi ab exactoribus ingens auri vis, quod viritim in vniuerſo collegerant regoo, offerretur, dæmonem vidit circa illud colludere. Eo ſpectaculo territus ſubditis reſtitui iubet. *Eod. lib.*

Vulſtandus Vigotnienſis, & Vincenous Leodienſis Epiſcopi inſigoes. *Sabel. Ennead. 9. lib.* 2.

Io Concilio Sutrioo propter ſchiſmata & ſimultates, quæ ex Pontificum electionibus exoriebantur: ablata eſt Romanis electio Pontificis Roma. & conceſſa eſt Imperatori *Krant. lib. 4. hiſt. Saxo. cap.* 41. vel potius rapta.

Hinc Heoricus Imper. iuramento adegit Romanos vt ab electione Pootificis Romani abſtinerent. *Naucl. Sigeb.* Alij ſcribuot Clemeotem. 2. eã ipſis prohibuiſſe. *Blond. lib. 3. dec.* 2.

Zoë Imperatrice tertio nubeote, ouptiale ſacrum peragere detrectat Alexius Patriarcha. Poſtridie tamen coronationis ritum ſolenniter peregit. *Zon.*

Gregorius Theſſalonicenſis.

Cegenes & Tyrachus Pazinacarum duces, ad Monomachũ deficientes baptizantur: & ſuis Scythis idem perſuadent. *Zon. tom.* 3.

HVMANA.

Scythæ Triballos, Seruios, Dyrrachium & finitas gentes infeſtant. *Ibid.*

Cùm claruiſſet virtus Nortmanoorum, in bello Beteogarij contra Hunnos, Georgius Mumaces ſub Coo.

Anno Mundi — *Anno Christi.*

ſtantino Monomacho , eos cum Longobardis vocaoit: in belli ſocietatem cootra Saracenos , iam annis 230. Siciliam obtinentes. Quibos, poſt eis Siciliam ereptam, cùm cootra pactainique prędam diſpertiretur, illi Guilielmo Farabacho duce, Apuliam Græcis eripuerunt.

Pauiò pòſt Mumace in Epeito, in acie obtruncato Saraceni Siciliam recuperant: vſque ad anoum 1060.

Nepos Treddæ Gabez Reginæ æthiopum in eorom annalibus, etiam eſt anooymus , ob impium auię factum: qoæ exemplo Athaliæ regium ſaoguinem penè extioxerat, vt cōtra ieges patrias, filio ſuo imperium relioqueret.

Turci, quos ſuprà in Aſiam ab Agarenis in ipſorum perniciem accerſitos docuimus, Babylooiis in ſuam poteſtatem redactis: totum ferè Orientem ſubiugant. *Zon tom.3.* Nam circa ao.1051. Sadone, primo eorum principe, (.i. rege è R. Ioſeph. in Chroo. (cui ſucceſſit Dogniſſa, Aſiæ regnum occupant. *Haito Arm.*

Mahomet Sultanus Perſidis, Sogdianæ & Mediæ, Turcos cootra Caliphã armat: ſeque è iure Caliphæ eripit. Turci poſtea, cum ipſis pacta ſtipendia minimè ſoluerentur, latrocinijs & bellis continueoter incumbentes, in Armeniis, Cappadocia, Galaoa, Bithynia peculiare regnom iocipiuot anoo. 1051. donec Tartari ab Armenis euocati an. 192. pòſt principatu deturbantur.

i Die oatalis Domioi qoo ipſe in Pontificem conſecratus eſt, Henricum 3. Imper. & eios cooiogem Agnetam coronauit. *Herm. Contractus, & Naucler. in Chron.*

Pootifex creatur in Synodo imperante & cogente Henrico, verùm eo abeunte, veneno à Romanis tollitur.

Imp. Romaoos iurare cogit, nullum ſe deinceps Pontificem vel electuros vel conſecraturos: niſi quem Imperator dediſſet. *Onuph.* Principium ſeqoentium motuum, qoi iuſto Dei iudicio, Imperium & Imperatores labefactarunt.

Sub Henr. 3. Robertus Guiſcardus Gręcos prælio ſuperatos, Calabriæ finibus præter Sacerdotes eiecit. Nécnon Saraceoos ex improuiſo adortus, ab obſidione Capuæ repulit. *Sabel.*

S. Algerus non ex Corbienſi (ſicut putat Trithemius) ſed ex Leodienſi canonico, monachus Cluniacenſis, Adelmanus Brixieoſis Epiſcopus, qui Berengarij fuerat condiſcipulus: ſub Fulberto Carnotenſi epiſc. S. Lanfricus Abbas Cadomenſis poſtea Cantuarienſis Archiepiſcopus, Guidó Abbas de S. Cruce S. Leofredi, doctiſſimis ſuis ſcriptis, quorum nonnulla extant , ſe opponuot Berengario. *Trithem.* Hos Caluinus pro ſoa modeſtia, vocat imperitos, Barbaros , & Sophiſtas , qui oon fuerunt , vt ipſe ſacramentarij.

* Per vim pontificatum occupat, oollo cleri populique conſenſu. Inde moritur irato Deo , die pontificatus 23. Adeò inoleuerat hic mos, vt cuique ambitioſo, & principi gratioſo, liceret Petri ſedem inuadere.

An.1048. Conſtaotino Monomacho ſumptus ſuggerente, Chriſtiaoi Hieroſolymis templum & cultum Dei reparant. Daher enim Caliphæ Ægyptij filius, cum Argyropilo Imp. icto fœdere id conceſſit: Nicephoro Patriarchatum ibi admioiſtraote. *Tyrius de bello ſacro cap 5. & 6.*

Fuerat enim pauiò antè ſolo æquatum, à Sultano Caiipha auunculo Oreſtis, qui illic pontificatum adminiſtrabat *ibid. capite.4.*

Franco Leodieoſium ſcholaſticus , ſcribit de quadratora circuli. *Sigeb.* Theodoricus Moguntious. *Chron. Hirſaug.*

k Hic natus clariſſimis parentibos , ab Henrico Imperatore renunciatus Rom. Pontifex , conſilio Hugonis

Concil. *Sutrinum non longè ab Vrbe Roma, præſente Imperatore Henrico 3. ad tollendum ſchiſma, celebratum. Itaque Benedicto qui reſidebat in Palatio Lateranēſi, Syluestro, qui ſedem Pontificam ad S. Petrũ collocauerat, & Gregorio, qui ſuam ſedem habebat ad D. Mariam, Pontificatu expoliatis electus eſt Suidegerus, ſiue Suigerus Bābergenſis Epiſcopus, qui poſtea dictus eſt Clemens 2. Blond. l. 2. dec. 2. Herma. Contractus.*

155.

5134 i Clemens 2. Saxo. menſ. 9. 1046

5136 Vacat menſ. 9. 1048

Patriarcha.

Conſtantinopoli Alexio.

Principibus.

Eiſdem Impp. & regnāt.

156.

5136 * Damasus II: Bauarus, dies 23. 1048

5136 Vacat menſ. 6. 1048

Patriarcha.

Conſtantinopoli Alexio.

Principibus.

Eiſdem Impp. & regnāt.

Anni christi. / *Anni mundi.*

157.

1048 k Leo 9. Alsatius in Germania, an. 5. mens. 2. dies 6. 5136

1054 Vacat m. 11. d. 26. 5142

Patriarcha.

Constantinopoli Alexio, deinde Michaele Cerulario an. 8.

Principibus.

Constantino.9 Monomacho siue Gladiatore Orien. Imp. centesimo 6.

Henrico 3. cog. Nigro Occi. Jmp. decimo septi.

Henrico I. Franc. Reg. trigesimo tertio.

Nepote Treddæ Gabbez Æthiopũ pret-Ioso, an. 70.

Hispaniæ Ferdinãdo Magno quinquagesimo quinto.

Angliæ S. Eduardo decimo nono.

Poloniæ Cazimiro.

1049 Concil. *Romanum, Episcoporũ Italiæ præside Rom. Pont. de statu Ecclesiarum. Her. Contra. in Chron.* 5137

1049 *Papiense præside Rom. Pont. de componẽdo statu Ecclesiarũ. Her. Contract. in Chron.* 5137

Cluniacensis Abbatis & Hildebrandi monachi, deposito Pontificali ornatu, vt priuatus Romam ingreditur: quòd Imperator Pontifices creandi nullum ius haberet, illo ad clerum populúmque Romanum pertinente. Propterea eò libẽtiùs eligitur PP. à clero Rom. & in suo Pontificatu ita piè degit: vt ad eius sepulchrum edita sint miracula *Sigeb Platin.*

Ità Ecclesiæ eius de eligendo Pontifice, exploso Imperatore restituit. De multis Sanctis cantus composuit, & multa alia scripsit, præsertim librum contra varios Græcorum errores: quibus imbuebantur à Michaële Patriarcha Constantinopolitano, & Leone Acridano Bulgarorum Episcopo. *Sigeb.*

Claruit autem multis miraculis. *Hosp.* Domus eius pauperibus & peregrinis semper patuit. Totus Eleemosinatius, vsque ad miraculum apparentis Christi in specie leprosi. Damnat hæresim Berengarij. Primus, qui sedem Apostolicam ab Imperatorum inuestitura restituit, cum per annos 150. id sibi iuris isti magna temporum infœlicitate rapuissent. Cætera enim perfecta sunt à sequentibus Pontificibus, præsertim Gregor. 7. quem Leo Cardinalem creauerat.

In Germania (quo venerat ad Maguntinum Concilium) Ecclesias, Sacella, Altaria, in diuersis locis absque numero consecrauit, & quòd multi pontificali hodie facere erubescunt, per sese facere non despexit. *Chron. Hirsaug.*

Contra Normanos auxilium ab Imp. postulauit, qui à prioris Henrici temporibus in Calabriam, Samniam & Campaniam confluxerant, ab Italis ob belli peritiam vocati. Nam nõ vt hospites viribus & numero aucti iam se gerebant, sed vt indigenæ, prætereaque omnia diuina & humana, prout viribus plus poterant, confundebant, an. 1053. *Herm. Contractus.*

In Natali D. Lucæ concionatus est Bambergæ. *Histor. Bambergensis.*

Nonnulli exterarum nationum principes missis ad Pontificem literis, per legatos, subiectionem ipsi promittunt. *Contractus.*

Per epistolam Constantinum Imperatorem sibi cõcilians, misit tres legatos Constantinopolim ad conuincendos 14. Græcorum errores, qui vt Simoniaci donum Dei vendebãt: vt Valesij, hospites suos castratos etiam ad Episcopatum promouebant: vt Arriani, rebaptizabant. Latinos baptizatos in nomine S. Trinitatis: vt Donatistæ in sola Aphrica, sic illi in sola Græcia orthodoxam esse Ecclesiam iactabant: vt Nicolaïtæ, nuptias sacerdotibus concedebant: vt Seueriani, maledictam dicebant legem Mosis: vt Pneumatomachi professionem S. Spiritus è symbolo detrahebãt: vt Nazareni, Iudaïsmum obseruabant, paruulos moriẽtes ante octauũ diẽ à natiuitate baptizari, mulieres in partu vel menstruo periclitantes communicari, vel si paganæ essent baptizari, prohibebant: Latinos vocabant Azymitas, eorum ecclesias claudebant: de fermentato sacrificabant: Romanæ Ecclesiæ Constantinopolitanam præponebant. *Sigebert penes quem horum fides esto.*

Obtinuerunt legati ab Imperatore, vt Nicetas Monachus cogn. Pictoratus, quem ipsi coram eo vicerant, librum suũ contra Romanos inscriptum de Azymo, de Sabbato, & de nuptiis Sacerdotum, anathematizaret & incenderet. *Sigeb.*

Scripsit ad Africanos Episcopos Petrum & Ioannem, qui contra Grunnitanum Episcopum, dignitatem Ecclesiæ Carthaginensis defenderant.

Respondit Michaëli Constantinopolitano Episcopo & Leoni Acridano, qui hæc tria præcipuè damnabant, quòd Latini Azymis panibus in Sacramento vterentur, quòd in quadragesima obseruarent Sabbata, quòd suffocatis vescerentur.

Petrum Patriarcham Antiochenum designatum, & Apostolicam approbationem poscentem confirmauit.

Ad Thomam Carthaginensem scripsit, in qua ei authoritatem conuocandi Synodos, quod ius sibi Grunnitanus Episcopus arrogarat, tribuit.

Andræam Hungarorum regem, cum Imperatore æquis propositis conditionibus in gratiam redire detrectantē: anathemate ferijt. *Herman. Contractus.*

Fredericus Cardinalis frater Godefredi Lotharingi Constantinopolim mittitur, vbi indictæ synodo, cum Imper. & Patriarcha adesse dedignarentur: egressus vrbe Sandalia sua, more Apostolorum, publicè super eos excussit. Quo quidem facto, ita omnes terruit, vt Imp. & Patriarcha cum omni clero & populo sequenti die, sacco & cinere obuoluti ad eum procederent, & Apostolicam authoritatem in eo proni in terram venerarentur. *Erphordiensis* Postea factus est Pontifex, Stephanus 10. nomine.

An. 1050. Machetad Scotorum princeps (Nam nondum Scoti ducem regis nomine gaudentem habebant) Romæ argentum, seminando, pauperibus distribuit. *Marian. Scotus.*

Templum sepulchri Christi Hierosolymis à Saracenis & Turcis destructum Leone 9. Romanorum Pontifice procurante, apud Imperatorem Constantinopolitanum, est reædificatum. *Palmer. Plat.*

An. 1052. Henricus Imp. in Saxonia, apud Goslarem omnium consensu, iussit patibulo suspendi quosdam hæreticos, qui inter alios errores, omnis animalis esum iuxta Manichæos execrabantur. *Herma. Contract.*

Dedit Leoni Pontifici, Beneuentum vrbem Italiæ. *Naucl.*

Petrus Damianus Episcopus Hostiensis, Theoduinus Episcopus Leodiensis, Lambertus Leodiensis monachus, Erhardus, Hildebertus viri celebres. *Trith de script. Ecclesiast. Anton titul. 16. cap. 8.*

HVMANA.

Turci Nomades, qui è Tartaria exierant primùm, regnante apud Francos Pipino, & victis Hungaris sibi duces constituerant: ceperántque fines Capadociæ & Asiam minorē, cum regionibus vicinis à mari Ionio ad Ægæum vsque tandem regnāte apud eosdem Francos Hērico Roberti filio an. 1050. regem sibi primùm deligunt, ductis inter centum nobiliores familias sortibus. Seldoc. *R. Ioseph sacerdos in chronicis regum Francia & Turcia.* Sadonem vocat Haito Arm.

Anno. ità 1050. Turca nomine Seldoc, filius Mynuth in Galatiam latè penetrauit, Pamphylios & Lycos afflixit, Rhodios terruit. Ac regnante Henrice, deinde Philippo eius filio: bene pugnauit cum Sultano Ægypti occupata Syria, Hierosolymisque, donec redeuntes Saraceni, Hierosolymam vicinásque vrbes eis excusserunt sub Aduentum Gotofredi Bullonij. *R. Ioseph Ibid.*

Duces alij Turcici Dogrissa, Aspal, Melecha, Artol, Belcbiaroth, qui præcesserunt Solymanum stirpis Othomanicæ caput, tempore belli sacri, paucis annis occuparūt reliquum minoris Asiæ.

HVMBERTVS Syluæ candidæ Cardinalis Græcos scriptis oppugnat. Nicetas Pictoratus Studites & Leo Atridæ in Bulgaria Archiepiscopus Latinos. *Sigebertus, Trithemius.*

Victor in Florentina Synodo episcopos quosdam ob Simoniam & scortationem episcopatu priuat.

Bruno Signinus. *Chron. Cassinense lib. 4. cap. 33.*

Henricus 3. impotenter ferens, suum exercitum fuisse ad

Anni mundi.		Anni Christi.
5137	*Remense, præside Rom. Pontifice cum Galliarum Episcopis, de statu Ecclesiarum. Herman. Contract. Sigeb.*	1049
5138	*Moguntinum Episcoporum 40 vel 42. (nam valde errant qui numerant. 130.) præside Rom. Pōtif. & assidēte Imperatore Henrico, ac alijs Principibus propter cōponendum statum Ecclesiarum & reformationem clericorum. Hoc Simonia (quæ erat beneficia Ecclesiastica à Laicis recipere) & sacerdotum coniugia in perpetuū damnantur Her. Contr. & Lampert. Schafn. Krant. lib. 4. cap. 43.*	1050
5138	*Romanum aliud & primum contra Berengarium Her. Contr. Vt sic illud in quo ait Lanfranc. libro de Sacra damnatum fuisse Berengarium, & Ioan. Scotum.*	1050
5140	*Vercellense præside Leone Rom. Pontif. & secundum contra Berengarij errorem. Guitmundus lib. 1. de sacra. Palmer. Her. Contract. Ipse tunc primò suum errorē reuocauit, vt ait Guil. Malmersb. lib. 3. de gest. Angl. licet Lanfranc. li. de Sacr dicat eum non adfuisse nisi per duos legatos clericos. Errant qui ad Syluestrem. 3. referunt, vt Sabel. Enn. 9. lib. 2. Grauius labitur Caluinus qui in Admonitio. ad Vastphalum ait Gregorium septimum illud coegisse.*	1052
	Romanum aliud. Herm. Cōtrac.	
	Vormaciense, in quo Gerardus Tencorum quintus episc. in album Sanctorum allegitur. Sigeb.	
	158.	
5142	VICTOR 2. Sueuus an. 2. mens. 3. dies 14.	1054
	Vacat dies 4.	
6145	*Patriarcha.*	1057
	Constātinopoli Michaele Cerulario.	
	Principibus.	
	Eisdem Imp. & Theodoro centesimo septimo Orientis Impp. & regn.	
5143	*Concil. Florentinum præside Pōtifice Rom. & præsīte Imp. Henrico, de statu Ecclesiastico. In eo multi Episcopi propter Simoniam & fornicationem damnantur & episcopatu priuantur. Her. Cont. Palm. Plat.*	1055

Anni Christi. *Turonense, præside Hildebrando Rom. Archidiacono (qui postea factus Pontifex, dictus est Gregorius 7.) legato Pontif. Rom. & tertium contra Berengarium qui tunc iterum sui erroris cecinit Palinodiam, & manu propria subscripsit. Guitmundus lib. 1. de sacra. Guil. Malmesberiens. lib. 3. de gest. Ang.*

159.

1057 m STEPHANVS 10. dict. 5145
9. Lotharingus.
1058 mens. 7. dies 18. 5146

Vacat dies 13.

Patriarcha.

Constantinopoli Michaële Cerulario.

Principibus.

Theodora Imperatrice Orient. an. 2.

Henrico tertio, & deinde quarto. an 50. Occid. Imp.

Henrico 1. Franc. Reg. trigesimo tertio.

Ferdinando Magno Hisp. quinquagesimo quinto.

S. Eduar. Ang. decimo nono

Cazimiro Poloniæ.

160.

1058 n BENEDICTVS 9. dict. 10. 5146
1059 Campanus. mens. 9. di. 20. 5147

Patriarcha.

Constantinopoli Michaële Cerulario.

Principibus.

Eisdem Impp. & Michaele 7. Seniore cogno. Stratioticus siue militaris an. 2. Orient. Imp. centesimo nono. Iisdem Occidentis Impp. & Regg.

Cazimiro Poloniæ, deinde Boleslao 2. an. 22.

161

1059 o NICOLAVS 2. Allobrox 5147
suffragiis omnium Cardinaliũ
electus, an. 3.
1062 mens. 6. dies 26. 5150

Vacat dies 22.

Patriarcha.

Constantinopoli Constantino, an. 4. mens. 6.

Principibus.

Michaele Stratiotico centesimo nono, & post eum Isaacio Comneno an. 3. Orient. Impp.

Henrico 4. Occid. Imp. decimo octauo.

Philippo 1. an. 49. Franc. R. trigesimo quarto.

Anni mundi. internecionẽ cæsum à Slauis Lusatiis: ægritudine paulò pòst obiit, buccella panis suffocatus.

Post mortem Monomachi Theodota illius coniugis soror imperium sola tenuit, at nullum maritum in Imperij societatem adduxit. Cum morbo grauissimo laboraret, suasu procerum, Imperium Michaëli Stratiotico admodum seni delegauit.

m STEPHANVS arguit Henricum 3. quod Pontificum authoritatem minueret. Vir longiore pontificatu dignus.

Mediolanensis Ecclesia, quæ ante 200. circiter annos, se à Romano Pontifice subduxerat, huic Stephano PP. se subdidit. *Sabel.*

Marbodus Rhidensis, Rogerius Coloniensis, Ruthardus Hirsfeldensis. *Chron. Hirsaug. Lambertus.*

HVMANA.

Bizetislaus Boëmiæ decimus octauus Dux, ex matrimonio cum Iutha Othonis Ruffi filia, quam ex Ratisbonensi monasterio an. 1030. raptam in vxorem duxerat, eas nuptias cõfirmante postea Imperatore, relinquens quinque filios obiit an. 1052. *Æneas Sylvius hist. Boëm. cap. 19.*

An. 1058. Robertus Guiscardus pulsis Afris Siciliam obtinuit, fratrique suo Rogerio eam donauit. *Palmer.*

n QVIDAM historici hunc non numerant inter Pontifices, quòd legitimis suffragiis renunciatus Pontifex non fuerit. Sequor Sigebertum, Palmerium, Platinam, &c.

Eiectus est sede, orta Romæ contentione de electione ipsius. Subrogatus est in eius locum Gerardus quidam episcopus Florentinus.

Simoniacè enim, per vim & metum contra canones & iuramenta pontificatum obtinuerat. *Petrus Damiani quadam epistola, qui hoc vixit tempore.* Cætera Herman. Contractus. *Lambertus Scanaberg. Leo Ostiensis lib. 2. histor. Cassinens. cap. 102.*

Post huius tempus ob insignem librorum copiam, quæ hactenus apud nos desiderata est: omnia erunt clariora. Vnde ex obscurissimis tenebris historiarum egressi, paulatim in apertissimam lucem procedemus. *Onuph.*

o TVNC primum Lateranensi Concilio, Romanorum Pontificum electio ad Cardinales Episcopos est delata: ità tamen vt à clericis Cardinalibus reliquoque clero & populo Romano comprobanda esset. *Ca. in nomine Domini dist. 23. Polyd. lib. 4. cap. 10.*

Hic ergo incepit libertatem Ecclesiæ contra Germanos Impp. asserere.

Decretum fecit contra Papas per largitionem creatos. Et Berengarium ad palinodiam compulit. *Plat.*

Helmandus Chronicon ab orbe vsque ad suam ætatem .i. annum 1066. colligit.

Guiscardus Apuliæ dux, Ecclesiæ Beneuentum, Troiam & reliquas Apuliæ ciuitates restituit *Sabell.*

HVMANA.

R. Isaac multos scribit libros. Explicationes locorum Talmud difficilium dicat R. Ioseph Leuitæ R. Samuelis filio, qui Granatæ cum tota Iudæorum Synagoga à Saracenis illic imperitantibus an. 1064. interemptus est. *R. Abraham in Cabbala.*

Idem R. Isaac charus fuit Regi Saraceno Almehmad, Astrologiæ nomine, in qua ille vt in disciplinis Græcis erat versatus. *Ibid.*

Ferdinandus Mag. sub mortem tribus filiis regna sua diui-

sit, dans Sanctio oani maximo regnum Castellæ. Alphonso Legionis & Asturiarum, Garciæ Galliciam, cum Portugallia. Cuius diuisionis impatiens Sanctius, regna ipsorum occupauit, altero fratre pulso, altero in vincula coniecto.

In collocandis Impetatoribus Constantinopolitanis mirè admodnm variant scriptores, tam Græci, quàm Larini.

p STATVIT ne quis Ecclesiastica beneficia ab vllo Laïco accipiat, quod tunc Simonia dicebatur. *Ca. per Laicos. 16. q. 7.* Monachos arcet ni voceotur, à populorum prædicatione. *Ca. Iuxta 16. quæst. 1.*

Vir doctrina non vulgari præditus. Miraculis claruit. Vnde liber Coostantini Afri de Dæmoniaco & Claudo curatis ab Alexandro Papa. *Chron. Caß. lib. 3. cap. 34.*

In concilio Maotuano iterum (vt quidam volunt) statuitur, Papam à solis Cardioalibus eligendum esse: Neminem debere ioteresse Missæ sacerdotis, quem certò nouerit esse concubinarium. *Ca. præter hoc, dist. 32.*

An. 1063. quarta pars Hierosolymæ datur incolenda solis Christianis, à Calipba Ægyptio, Bomensore Elmonstiensabe, cum antea promiscuè habitarent cum Saracenis. Hinc illa quarta pars semper deinceps cessit in ius Patriarchæ. *Tyrius lib. 9 cap. 17. & 18.*

An. 1064. Septena bominum milla cum episcopis Moguntino, Traiectensi & Bambergensi, multisque Bauarię procetibus terram sanctam visunt, qui multa ab Atabibus auri spe passi, interfectis plurimis tandem à Comite de Ramula liberati sunt. *Sigeb. Marian. Scotus.*

Coostantinus Ducas magnum studium impeodit, vt controuersias dirimeret & decreta scriberet. Et quamquam indoctus erat, tamen literas amabat & doctos colebat, dicere solitus se malle ex doctrina, quàm imperio nobilitari. *Zon.*

Galli ad debellandos Saraceoos, in Hispanias proficiscuntur. *Sigeb.* Alij dicunt Balduinum tutorem Pbilippi illud bellum simulasse, vt faciliùs quosdam nobiles Vasconiæ, regi rebelles reprimeret.

Ordo Vallis vmbrosæ è Benedictinis descendens, per Ioannem Gualbertum Florentinum an. 1070. originem capit. *Palmer. in Chron. Volater. lib. 21.* Sub eo sunt Syluestrini eodem habitu, dicti à quodam Syluestro, qui eum ordinem inchoauit in monte Fano, prope Fabrianum in Marchia Anconitana.

Michaël Psellus poëta & philosophus, filiorum Ducę præceptor. *Zon tom. 3.*

Guntherus, Theodoricus, Lambertus de legia, Meginfredus, Adrianus, vterque historicus. *Chr. Hirsaug. Trith. de viris illust.* Osbernus.

Hermaous Contractus Comes Veringensis, tunc scripsit suum Chronicon ab orbe condito ad annum Christi, 1054. cui cōtinuator aliquis superaddidit annos 10. Hymnos etiam dulci melódia composuit, vt, *Salue regina miseri. Alma redemptoris* & alia multa. *Trithem.*

An. 1066. Episcopi & principes Imperij, frequentibus comitiis, Triburiæ in ripa Rheni cooueniunt. Collatis ibi de morum licentia & vitæ turpitudine, qoam Bremensi Archiepiscopo tutore agebat Imperator, sententiis, ipse Archiepiscopus, nisi Cæsarem confestim reddat, iudicatur hostis: Cæsari quoque ad principes venire detrectanti, regnom abdicādum esse decernitur. *Lambert. & Auent. lib. 5. Annal.*

HVMANA.

Vzi Gens Scythica, Pazinacis fortitudine & numero præstantior Const. Ducæ freti ignauia Istrum cum vxoribus &

liberis

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Nepote Tredda Gabez Æthiopum pret-Ioso.

Hisp. Ferdinando Magn. Angliæ S. Eduardo decimo nono.

Poloniæ Boleslao secundo.

5147 CONCIL. *Sutrinum contra Benedictum 9. Papam. Plat.* 1059

5147 CONCIL. *Lateranense & quartum contra Berengarium & Pseudopontifices Episc. 114. vel 113. vel 118. præside Pontifice. Plati. Ca. in nomine Domini, dist. 23. In eo Berengarius tertiò abiurauit suam hæresim, libellos suos publicè in Concilio cremauit, & confessionē, quā Turonis ediderat præstita identidē propria manu sacramento renouauit. Tunc plurimū contra eū disputatū est de præsentia corporis in Eucharistia, & de trāssubstantiatione ca. Ego Berēgarius, de cōsecr. dist. 2. Guitmūdus lib. 2. de Sacram. & Alger lib. 1. de Sacram.*

Mediolanense contra Simoniacā & Nicolaitarū hæresim (sic appellabāt eos qui sacri altaris ministros debere vel posse liberè vti vxoribus sentiebant) præsidente Petro Damiano.

162.

5150 p ALEXANDER 1. Mediolanensis à Cardinalibus absens delectus, an. 11. mens. 6. 1062

Patriarcha.

Constantinopoli Constantino, deinde Ioanne 7 an. 11.

Principibus.

Isaacio centesimo decimo. Constantino 10. Duca. an. 8. Eudoxia cum filiis & Romano Diogene an. 4. per ordinē successionis in Oriente Imperantibus.

Henrico 4. Rom. Imp. decimo octauo.

Philippo 1. Francor Reg. trigesimo quarto.

Nepote Treddæ Gabez Æthiopum pret-Ioso.

Ferdinando Magno Hispaniæ quinquagesimo quinto, deinde Sanctio 2. an. 16.

S. Eduardo Anglorum decimo nono, & per ordinem Haraldo an. 1. Guilielmo Normaniæ duce an. 22.

Boleslao secundo Poloniæ.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Schisma 15.

1062 Honotius 2. Cadolus antea vocatus, authoritate Hentici Imp. inconsulis Cardinalibus Pontifex renonciatus sedit cōtra Alexandrum an 5.

1565 CONCIL. *Mantuanum contra Honorum pseudopapam, libidinosos clericos, & Berengarium (quem victum rationibus compulerunt quarto ad palinodiam. Lãfra. de Sacram.) præsentibus Imperatore Henrico 4. & Alexandro Roma. Pontif. qui iureiurando se à crimine simoniæ liberans, confirmatur in Pontificatu.*

Vuormatiense. Sabel. Ennead. 9. lib. 3.

1071 *Moguntinum, præside Moguntino Archiepiscopo, & Imperatore assidente, de ordinatione Caroli Constantiensis episcopi, qui deiectus est ab Episcopatu. Lambert. Schafn. in hist. Germanorum.*

1073 *Erphordiense indictum ab Epis. Moguntino plurimorũ Epis. Germaniæ, præsente Imper. de decimis Turingia Moguntino Archiepiscopo soluendis. Lambert. Schafn.*

liberis traiiciunt, cæsisque Nicepboto Botooiate & Basilio Apocape superato Danubio, cum locum deinceps liberè incoluerunt. *Zon. tom. 3.*

5150 Vuandali & Slaui interfecto Gottschalo suo duce, piisque omoibus, à fide Christiana iam tertiò, ad Paganismum deficiuot an. 1065. *Munster in Cosmog.*

Rerum successu elati, duce quodam Blussooe Hamburgeose, Sturmarios, & Holsatos aut prosternunt aut vioctos io patriam ducuot. Transalbinos vexant, ad suos cum ingenti prędа redeuotes, in Domesticos religionem abiicere detrectantes, pari crudelitate sæuiunt & Radigasto suo Deo immolant. *Helmold. cap. 22. 23 & 24.*

Brusso reuersus à suis, iusto Domini iudicio obtruncatur. *Ibid.*

Quidam vir alioqui robustus, dum esset in mensa consumitur à mutibus, cæteris qui accumbebant illæsis. *Fasc. tempor. & Naucler. in Chron.*

5153 Pazioacæ & Bulgati, Vzos grassantes in Macedonia & Græcia, ad ioteroeciooem deleuerunt. *Zon. tom. 3.*

Ignauia & auatitia Imp. Ducæ, Saracenis animus crescit, nostris deiicitur. Ioter hasce turbas ipse moritur, relicto Imperio viduæ & tribus impuberibus filiis. Qua occasione Barbari denuò Mesopotamiam, Melitenem, Ciciliam, Cappadociam, Cœlosyriam aliáque infesta reddebaot. Quin & Turcæ post varios belli euentus, totius penè Asiæ regionibus, Pootum spectantibus subactis: & regoum & sedes suas ibi fixerunt. *Zon. & Cuspinian.*

An. 1066. Harduicus Rex Nordanimbrorum, spe regni Angliæ ob frattum dissidia erectus, cum classe mille oauium traiicit, sed capto Eboraco cum suis ab Haraldo Aoglico necatur. *Sigeb.*

1067. Guilielmus Bastardos siue notbus, Normanorũ Dux. Haraldo vltimo Anglorum totius Angliæ Rege victo & cęso, regnum Angliæ & conquęstoris nomen eit adeptus. Post regem interfectum, mox penè omnes eiusdem regni pontifices misit io exilium, oobiles & principes trucidauit, mediocres in seruitutem militibus dedit, vxores indigenarum aduenis suis matrimonio copolauit: & in ciuitate Eboracensi plus centum supra mille sacerdotes barbarè occidit. *Chron. Hirsaug.*

1070. Hinc Francis, illinc Scotis Angliam bello inuadeotibus, Angli partim fame mori, partim bumana carne vesci coguntur. *Sigeb. Marian. Scotus.*

5161 Eodem idem Guilielmus Nortimbriam, io extremam redegit vastitatem. Ex eo tempore Normani ex Dacis orti Angliam occuparuot. *Polyd. Virg. lib. 8. & 9. Angl.* Regoum Normanorum in Aoglia durauit 69. 20. & mens. 3. boc est ad an. Christi 1136. quo translatum est ad Francos. *Polyd. lib. 11. histor. Ang.*

Guilielmus autem numeratis apud Anglos sacris ædibus repetit 45017. parochialia templa. Habet enim apud eos quilibet vicus, etiam si vix sit ignium viginti, parochiale vnum. *Maior. lib. 3. cap. 6. Scoto.* paulò ante mortem, viribus è graui morbo receptis: igni & ferro agros Franciscos perdidit. Verùm intestini, equi saltu ruptus, bello finem imposuit: &

5161 pœnas crudelitati suæ debitas luit. *Polyd. lib. 9.*

Guilielmo Ruffo minori filio Angliam reliquit. Roberto Normaniam. *Idem lib. 10.*

1067. Carinthij, Austriaci, Norici, Vindelici, ciuili bello inter se sæuiunt.

An. 1069. Henricus Imp. ipsa hyeme, fluminibus passim glacie congelatis, Luticios subiicit. *Sigeb.*

Const. Ducas moriens iureiurando Eudoxiam obstringit,

ne imperium, nisi filiis traderet. Verum sex mensibus pòst, Romano Diogeni nupsit, quòd existimaret imperio rueoti opus esse strenuo propugnatore.

Diogenes deinde ad Theodosiopolim cõtra Saracenos pugnans captus, ab Axam Sultano certis coodirionibus dimittitur. Ei reduci contra iusiurandum Michael Ducæ filius oculos eruit. Ex quo cum vulneris curatio negligeretur, capite intumescente, ac verminante, miserè mortuus est.

Turcæ Diogenis & Michaelis Parapinatij ignauia, præter Persiam & Ægyptum, cuncta ferè Asiæ loca suo iugo submiserunt, ad ipsam vsque Constantinopolim: & Hierosolymis magna impunitate pios oppresserunt, per annos ferè 30. vsque dum solennis expeditio Gotfridi Bullonij suscipitur. *Tyrius lib* 1.

Parapinatius sponte se abdicauit imperio, quod se conseruare non posse videbat, contra vndique concurrentes hostes, Monasticum habitum induens cum coniuge Maria Alana in solitudinem secessit.

q AB HOC cœpit vitas Pontificum, vsque ad Honorium 2. Pandulphus Pisanus.

Confirmat ordinem monachorum Vallis vmbrosæ. *Volat. lib.*1. Indixit ex more veterum, abstinentiam carnium in die sabbati. *ca. Quia dies de Consecr. dist.* 5. Romæ conciones habebat. *Benno.*

Omnium bonorum consensu pontifex creatur. formula electionis ipsius extat apud *Plat.* Henricum 4. Imp. multa in Ecclesia temere molientem, omni prius priuatum imperatoria administratione anathemate percuitt, nec absoluit, donec deposito regio ornatu, nudis pedibus, quamuis asperrima esset hyems & gelu cuncta rigescerent, ad se veniret petens veniam: & pollicens integram obedientiam & emendationem Vir dignus pontificatu ad deprimendam Politicorum supercilium. Monarchas terruit nominis sui & Zeli claritate. Captiuitatem Ecclesiæ & seruitutem, quam à principibus patiebatur, restituit, vlulantibus Centuriatoribus.

Cultor & defensor iustitiæ & libertatis Ecclesiæ acerrimus.

Miraculis coruscauit. *Martinus Polonus*, signa & prodigia per orationes faciebat. *Lambertus Schafnab.* Dono prophetiæ præditus. *Vincentius Gallus ex Gulielmo histor. in Speculo lib.* 25. *cap.* 44. semper in Ecclesiastico rigore constantissimus. *Otho Frising. lib.*6. *cap.* 32. Inter omnes Romanos Pontifices præcipui Zeli & authoritatis. *Ibi. cap.*36 *consentiunt Gotfridus Viterbiensis in Chro part.*17. *Trit. in Chron Nauclerus Gen.* 37. *Crant. in Metrop lib.*5. *cap.*20 *Sabel. Ennead.* 9 *lib.*3. *Tyrius lib.*1. *cap* 23. *denique Anselmus, Bernardus Corbiensis, Marianus Scotus, Martinus Polonus, Blondus Abbas Vsperg Soli Centuriatores reclamant.*

An. 1079. Boleslaum 2. cog. ferum Polonorum regem regni titulo & iure pellit. *Cromer. lib* 5. Vnde successor Vuladislaus regem se appellari non est passus, quòd inunctus & coronatus solenniter, Pontificis interdicto non esset. Quod obtinuit vsque ad an. 1295. *Ibidem.*

Laudatissimus & Zelo singularis veréque Apostolicus, Quare audita Stanislai episcopi nece, Boleslauum Poloniæ regem, difficillimis alioqui temporibus, excommunicat. Aulicos quosdam Henrici Imp. quorum consilio Sacerdotia, Pontificatus, Monasteria vendebantur, ac Lupi, non pastores præficiebantur, repetundarum postulauit, & execratus est fulmine apostolico. Henrico præcipiens, vt illos aula, prætorio, curia, exigeret. Postremò Henricum ipsum, solenniter misso per omnes ferè orbis partes anathemate, excommunicauit. Noluit enim pati, vt istius voluntas requireretur in eligendo Rom. Pontifice, item vt episcopatus imperij ter-

minis

Anni mundi. *Anni Christi.*

163.

5161 q GREGORIVS 7. 1073
proprio nomine Hildebrandus, natione Hetruscus, patria Soanensis, an. 12.
5175 mens. 1. dies 3. 1087
Vacat an. 1. m. 4. d. 27.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne septimo, deinde Cosma an. 5. *mens.* 9. *Eustratio* 2. *an.* 3. *Nicolao* 3 *an.* 27.

Principibus.

Eisdem Imp. & Michaele Ducæ filio centesimo decimo tertio, Parapinatio, an. 6. *deindéque Nicephoro Botoniate an.* 3. *ac postea Alexio Conneno an.*33. *Imperatoribus Constantinopolitã.*

Hispaniæ Sanctio secundo quinquagesimo sexto, deinde Alphonso 6. *an.* 26.

Angliæ Guilielmo Bastardo vigesimo primo.

Poloniæ Boleslao secundo, deinde Vuladislao 1. *an.* 20.

Anni Christi. *Anni mundi*

mnis inclusos, Imperator pro suo arbitrio distribueret. Nam quæ sunt Dei Deo. Quid priocipi politico cum rebus Ecclesiæ? Denique vt maritos facercr sacerdotes, vt vicissim sacerdotes maritos, cootra receptum Ecclesiæ morem.

1073 5161 Adeò piam causam adiuuit Deus. Exorti enim motus Hēricum ipsum perdidetuot, & Imperij superbiam valde attriuerunt, isto de imperij gradu ignominiosissimè deiecto.

Pont. proceres & populum sacramento præstito sanctè soluit, & vt Rudulpho adhæreant sanctiùs imperat. Eius enim est videre, ne quid detrimenti res Christiana a Principibus patiatur. An non Samüel Leuita, Dei authoritate Saülem regem creauit, deindéque peccantem publicè deposuit Dauide substituto & inuncto? An non Elias Dei spiritu reges constituit & abdicat, non modo io Israël, sed & in Syria? *3. Reg. 19.* An oon Hieremias Sacerdos accipit potestatem super gentes & regna, vt destruat & ædificet, euellat & plantet? (*1. cap.*) An Apostolica authoritas minor est quàm prophetica? Quo modo igitur illud Spiritus S. impletum, Pro patribus nati sunt obi filij, constitues eos principes super omnem terram? Quare stat immota vox, vel potius oraculum D. Ambrosij epist. 33. Veteri iure à sacerdotibus donantur Imperia, non vsurpantur. Et illud Petri Cluoiacensis epist. 29. lib. 6. Quamuis Ecclesia non habeat Imperatoris gladium, babet tameo super ipsos Imperatores imperium. Vnde ei sub figura prophetici nominis dicitur, Constitui te super gentes & regoa, vt euellas, destruas, disperdas, dissipes, ædifices, plantes. Hæc cootra Centuriatorom eiulatus.

1074 5162 Concil. *Romanum ad reformationem morum. Antonin. tit. 16 ca. 1. §. 21. In eo præsertim agitur de Simoniacorum excommunicatione. Abb Vsperg. & prohibitione Vxorum presbyteris facta, non nouo edicto (vt volunt Centuriatores censur. 11. cap. 7. pag. 382 sicut docet Spenceus lib. 1. de Continent. cap. 12.) Sed iuxta antiquos canones. ait Lambert. Schaf. in hist. Germ.*

Vladislao Boëmorum duci petenti vt sibi, suóque populo liceret rem diuinam Slauonica lingua peragere, non assensit, quòd id Christiano instituto minus congrueret, & linguis titulo crucis ooo sine Dei prouideotia dedicatis decerperet: per quas Sanctorum communio, per totum orbem conseruatur atque colligitur: vti linguarum diuersitate confusio atque dissidium per muodum viget. *Ipse lib. septimo Registri ad Boemorum ducem. Et Olaus Mag lib. 19. cap 39.*

Henricus 4. Zelo eius inuidens conatus est, vi queodam in sedem Apostolicam ipsius loco intrudere.

Falsa de illo, à quo iustè fuerat excommuoicatus, sparsit iodicto apud Vuormaciam concilio ao. 1076. Episcoporū 24. ad quod superuenit quidam apostata, Hugo Blancus, propter mores improbos à Cardinalatu depositus, pleous minarum, deferens secum de vita & institutione Papæ, sceoicis figmētis coosimilem tragœdiam scilicet vnde oriuodus, quo pacto ab ineuote ætate coonersatus, quàm peruerso ordine sedem Apostolicam occupauerit, quæ ante Pontificatum, quæ post eum adeptum flagitia commiserit *Trithem. in Chronico Hirsaug.*

1074 5162 *Erphordiense præside Moguntino Archiepiscopo, vbi de cœlibatu sacerdotum actum sit, quidam hic collocant.*

Sed bona causa vincente, annóque sequeoti totius penè regni principibus eius imperio renuntiantibus: in comitiis Openheimensibus, necessitate compulsus Romam venit: vt oudis pedibus & corpore solis laneis tecto, in terrámqoe prostrato veniam peteret. Absolutus ooo diu permansit in iureiurando, vt proinde eum denuò excommuoicare oportuerit, & in ipsius caput iustè ea attrahere, ob quæ insferi Ceoturiatores cœlum terrámque contra Christi vicarios obtestantur. *Ibid.*

Constaotiensem, Bambergeosem, Moguotinensem, & plures alios episcopatus pecunia vendidit. Ratisbonensem, Augustensem & Strasburgensem pro gladiis, Mooasteriensem pro Sodomitica immūditia, Abbatiam Fuldeosem pro adulterio. *Ibid. ex Stephani Halberstadensis epistola ad Vualramū Episc.*

1087 5175 Clā accedens ad vxorem suā specie adulteri (adeo eoim ei infēsus erat, vt omnes diuortij occasiones quæreret) ab ipsa & ancillis pugnis, sedilib⁹ & quibuscúnq; instrumētis mulctatus

Anni mundi. — *Anni Christi.*

extruditur foras. Hinc morbo deinceps sex Hebdomadas laborat. *Chron. Magdeburgense.*

5162 Conradum filium incitat, vt cum nouerca coëat. *Crantz. in Metrop.* In eámque licet legitimam vxorem & honestissimá, inaudita scelera commisit: multis vi opprimendam prostituens. Vnde non modò vt Schismaticum, hæreticum & Simoniacum, sed etiam vt Nicolaitarum hæresis æmulum, Vrbanus secundus in Romana Synodo, iterum excommunicauit. *Trit. in Chron. Hirsaug.*

Erphordiense præside Moguntino Archiepiscopo, vbi de cælibatu sacerdotum actum sit, quidam hic collocant. 1074

Primus inter omnes Imperatores Occidentis per Papam depositus. *Ibid.*

Vult á se vocari vel ordinari pontifices etiam Romanos. Hinc illæ graues & perniciosæ turbæ inter eum & Ecclesiá, quæ integrum sæculum durarunt.

5164 Introducere conatur sacerdotum coniugia, & maritos episcopos designat. *Lambert.* cui quia se sanctissimè opponit Gregorius, à Magdeb. Cen. II. cap. 7. pag. 382. traducitur, quasi primus publico edicto sacerdotibus coniugia interdixerit, & populum eorum sacrificiis interesse, aut illos pro sacerdotibus habere vetuerit, quasi etiam vsque ad hoc tempus sacerdotibus integrum fuerit vxores ducere. Quod falsissimum docet Espenceus lib. I de Continentia præsertim. II ca. è signatis antiquissimorum Pontificum, Patrum, Canonum, Conciliorum, Historiarum tabulis. Et Lambertus, qui hac scribebat tempestate, Clericis (inquit de hoc Pontifice) illicita & contra scita canonum, contracta coniugia prohibebat, contradicentibus Regis (Henrici) fautoribus & clericis. Hinc Henriciana hæresis apud Abb. Vsp. *Naucl. vol. 2. gener. 36.*

Aliud Concilium Romanum Episc. 110. in quo notati sunt Anathemate, Gilbertus Rauennas Archiepiscopus, Hugo Cardinalis, & (Anton. credimus) Henricus Imperator, omnes etiam simoniaci, maxime hi qui à Laicis reciperent inuestituram. (Nam inoleuerat mos, præsertim in Imperio, vt Episcopi ab Imp. eligerentur & annulo ac baculo pastorali inuestirentur ab Imp. Guil. Tyri. lib. I. bel. Sac. ca. 13.) Vincen. in Specul. lib. 26. cap. 82. Krantz. lib. 5. hist. Sax. cap. 6. Plati. & omnium optimè R. Baron. in vita Pont. 1076

Marianus Scotus Fuldensis monachus Theologus & insignis historiographus, præter alia annales ab orbe condito duxit: optimo ordine vsque ad annum Domini 1082. qui erat ætatis suæ 56. *Sigeb.* cuius continuator fuit Dodechinus.

Ioannes Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus, se tunc Dionis Nicæi historiam in epitomen redegisse testatur: in vita Augusti.

S. Guitmundus Lanfranci Canthuariensis quondam discipulus, Auersanus Aquiliæ Archiepiscopus, & Hildebertus (qui prius fuerat ex Berengarij sectatoribus) Turonensis Archiepiscopus, Albericus, Vuolfelmus, & Leufredus aduersus Berengarianam hæresim acerrimè scripserunt. Venericus. *Trit.* Drogo. *Chron. Fland.* S. Hugo Clunianensis, *Chron. Hirsaug.*

5164 Giselbertus Anglus commentatur in Esaiam prophetam. *Trit. de script. Eccl.* alius ab Anselmi discipulo, qui altercationem contra Iudæos paulò post condidit. *Chro. Hirsaug.* Imo verò antè. Nam is pertinet ad superius sæculum, vt illic docuimus.

Henricus Imp. vt se vlcisceretur, indixit Concilium Vuormatia Episcop. 24. qui exauctorant Pontificatu Gregorium 7. misso ad eum cum epistola decretali Concilij Rolando quodam, qui ipsi nomine Concilij publicè interdiceret munus Pontificium. Ab. Vsp. in Chro. Lamber. Schaf. 1076

Petrus Eremita Ambiensis, primus modum orandi per calculos (quod vulgò Paternostros vocamus) docuisse traditur. *Polyd. Virg. lib. 5. de inuent. rer. ca. 9.* Factus est dux Christianorum in bello Turcico. *Guil. Tyri. lib. I. de bello sacr. c. 11. Plati. Bonfin. lib. 5. Vngar. dec. 2.*

Ordo Grandimontensis sub regula S. Benedicti inchoatur, per Stephanum Aruernum nobilem, apud Lemouicenses: vbi statuitur illius ordinis prima sedes, in quodam monte, qui toti familiæ nomen dedit. *Volat. lib. 21. Guil. Nangiac. Polyd. lib. 7 de inuent. rer. cap. 7.*

Ordo Carthusianorum an. 1084. sumit initium à S. Brunone Coloniensi Theologo, & Canonico Rhemensi. *Sig. Plat. Volat. lib. 21. Polyd. de inuent. lib. 7. cap. 3.* Qui propter quandam apparitionem mortui, vale dixerat mundo *Fascic. temp. Summa Antonini, Franc. de Puteo Lugdunensis Schedelius.*

Philippus rex Franc. sæculares clericos Ecclesiæ S. Martini

Anni Christi. | *Anni mundi.*

1079 *Aliud Concilium Romanum tertiò conuocat Gregorius Papa, in quo excommunicat Sigifridū Moguntinum Archiepiscopum, cum omnibus Episcopis & clericis assentientibus Henrico Imp. in quem denuò anathema renouat, & Imperio iterum priuat. Ille metu amittendi Imperij (namque principes propter Pontificiam excommunicationem, ab Imperatore se subducebant) supplex veniam petiit à Gregorio, qui post preces multorum & praestitum ab Imp. iuramentū obedientiæ & pacis eum absoluit. Plati, R. Baronius. Multi & ferè omnes ita confundunt ista tria Concilia Romana, vt vix ex ipsorū scriptis iudices: an vnicum vel trinum fuerit. Fortasse istud est concilium Romæ, in quo disputatum est cōtra Berengarij errorem, quem ipse tunc iterum quinto & postremò abiurauit. Thom. vald. to. 2. de Sacramentis cap. 43. ex albis illius concilij, quæ ipse legit.*

de Campis, quam ipsius pater Henricus construxerat: mutauit in monachos ordinis Cluniacensis. *Guliel. Nangiac.*

5167 Quàm tunc deploratus fuerit Ecclesiæ status, & fermè nostro simillimus: cernere licet apud Sigebertum, Vincent. & Antoni. Magnę simultates inter Imperatorem & Pōtificem: Sacerdotes erant moribus depratiatissimis, & propterea ipsi & res sacræ populo contemptibiles: quilibet ex plebe audebat de sacris mysteriis disputare: sacramenta etiam ab infantibus turpiter tractabantur: in extremo vitæ viaticum Dominicum contemnebatur: decimæ presbyteris debitæ igni cremabantur: Corpus Domini sæpe pedibus conculcabatur, & sanguis effundebatur, multáque alia scelera in Ecclesia patrabantur. Quā occasione multi hæretici, prophanis nouitatibus plebem ab Ecclesiastica disciplina auertebant. *Sigeb.*

Dux Polonorum ipso die Natali Dom. an. 1077. à quindecim episcopis in regem consecratur. *Lambert. Schanab.*

An. 1079. Boleslaus deuictus Russis ad suos Polonos rediit Stanislaum Cracouiensem, qui ipsum ob tyrannidem excōmunicauerat, ad Aram interficit. *Crom. lib. 4. Polō.*

Cuius facinoris an. seq. pœnas luit, nam mente captus mortem sibi consciscit. *Ibid.*

Eum Greg. Pont. anathematizarat audita Stanislai nece, &c. *Matthias Mechoui. lib. 2. Polo. cap. 20.*

Theofridus carmine & prosa historias, aliáque reliquit. *Franciscus de Monasteriis.*

Vuilhelmus de musica, de ratione computi, de Astrolabio & similibus commentatur. *Chron. Hirsaug.*

D. Gulielmus monachus & Bibliothecarius Malmesbetiensis scripsit historiam Angl.

In Londinensi conuentu an. 1078. auctore Lanfranco, sex Angliæ ciuitates, Bathonia, Lincolnia, Sarisberia, Exonia, Cestria, atque Cicestria fiunt Episcopales sedes, quę antea erant in oppidulis. *Polyd. lib. 9 hist. Angl.*

Lambertus Schafnaburgensis, Herueldensis monachus cursim obiter attingens prima tempora, ab orbe condito ad annum Christi. 1040. ab hinc diligenter persequitur historiam suorum temporum: per annos 37. vsque ad annum Christi. 1077.

HVMANA.

An. 1075. Kiouia à Boleslao Polonorum principe, qui duobus annis pòst rex consecratus est capitur. Ideo Rotcni populabundi Poloniā inuadunt, sed vi repuluntur. *Crom. libro quarto.*

Bituricense 19 q. 3.

Eodem Robertus 2. Burgundię dux S. Roberti regis Francorum nepos obiit: & Semnoiaci in templo à se condito sepelitur, *Chron Burgundiæ.*

Hugo nepos successit, qui mortua Iolanda vxore an. 1097. seipsum cilicio obnubens, Cluniacēsium instituto se dedicauit: & Othoni fratri qui in sacrum bellum profectus est, ducatum reliquit. *Ibid.*

Boëmiæ Ducatus tunc primum an. 1086. erigitur in regnum. Nam Vratislaus, quòd debellasset Leopoldum Austriæ marchionem, Moguntiæ ab Henrico Imp. Rex declaratus: inungitur ab Engelberto seu Gilberto Treuirorum Archiepiscopo. *Æneas Syluius hist. Boem. cap. 22.* At Matth. Mechoui, in Chron. Polon. libro tertio, capite 4. ait id euenisse sub Victore an. 1087.

An. 1079. Turci in Arabes & Saracenos inualuerunt, ac Armeniam Syriámque depopulantes, multas vrbes ipsámque Antiochiam ceperunt. *Sigeb.*

Præter Antiochiam, duce Belphet, ceperunt vtrámque Ciliciam, Isauriam, Pamphiliam, Lyciam, Pisidiam, Lycaoniam,

Cappadociam, Galatiam, vtrumque Pontum, Bythiniam & *Anni*
Asiæ minoris partem, incolis abductis & Ecclesiis deiectis. *mundi.*
Tyrius lib.1 cap.9.Chron.

Nicephorus Boroniates cum Michaëlem terruisset, socie-
tate Turcicorum bellorum imperium sibi asseruit. Verum cō- 5168
iuratione Comneonorum fratrum violenter oppressus, mona-
sterium imperio relicto ingredi coactus est.

Comneni fratres ita inter se partiti sunt imperium, vt Ale-
xius imperij titulum vsurparet, cæteri alia noua nomina sorti-
rentur, & singulis cederēt certi annui redditus ex imperij re-
liquiis. Sic dilaceratis imperij redditibus Alexius conuertitur
ad rapinas & exactiones. Cúmque corrupta pecunia pro au-
rea & argentea æream signasset, tributi tamen loco auream
dependi voluit. Amisit in mari Chium, Lesbum, Samū, Rho-
dum insulas, quas Turci duce Zatcha occuparunt subacta lit-
torali Asia.

An. 1081. Robertus Guiscardi filius ex Italia in Epidamnū,
expeditionem suscipiens Castoriam, Larissam & alia oppida
subegit, Raimundus verò, vbi ex Asia feretro inclusus, tanquā
mortuus domum relatus esset, de Alexij perfidia conquestus
suos ad arma concitat, traiectóque mari, ad eundem Epidā-
num, Imperatorem ad Europæam coloniam ad pacem cō-
pulit. *Chron. Casinense. cap. 48. lib. 3.*

Pazinacæ sub Alexio Comneno, Macedoniam & Thra-
ciam depopulantes, primo victores, deinde victi, in Mogle-
nem traducti sunt *Zon. tom. 3.*

r OPERA Henrici 4. veneno in calicem infuso, dum sa- 5173
crificat, necatur. *Plat. & Fasc. temp.* Alij tradunt eum obiisse
alui profluuio. *R. Barns.*

Deusdedit Card. Canonum volumen, iubente hoc Victo-
re, in ordinem redegit. *Plati.*

Itali suasu Victoris Papæ, sub vexillo S. Petri, Africam in-
festis signis ingressi centum millia Saracenorum occiderunt,
& eorum præcipuam vrbem euerterunt. *Chron. Casinense. lib.
3. cap. 70.*

Continuatur schisma superiore Pontifice cœptum, de quo
sic Hermoldus in chron. Slauorum cap. 30. Gilbertum Ra-
uennæ sedis episcopū ordinari fecit in Papam (Henricus 4.)
Durauitque hoc schisma 25 annis. Defuncto enim Gregorio
successit Desiderius (qui Victor) post quem Vrbanus, dein-
de Paschalis, qui omnes Imperatorem cum Papa suo, excom-
municationis sententia damnarunt, continentes se apud re- 5175
ges Franciæ, Siciliæ, Hispaniæ, qui Catholicam partem tueri
videbantur. Mortuo autem Gilberto, qui & Clemens, so-
pita sunt schismata & redijt vniuersa Ecclesia ad Pascha-
lem. 5176

Machtilda quoque comitissa Pontifici fauebat, quæ & om-
nes suas possessiones ad altare Sancti Petri obtulit, quæ San-
cti Petri patrimonium vocantur. *Mart. Polonus.*

Ansul rex Galliciæ Christianus vicit Saracenos in Hispania,
& Toletum maximam eorum vrbem, per aliquot annos ob-
sessam tandem expugnat. *Sigeb.*

Basilius monachus errorem Berengarij restaurat.

Euthymius contemporaneus Alexij imperatoris. *Ipse Pa-
nopliæ part. 2. Tit. 23.* Cum Iudæi seruiissent annos. 1000. *part. 1.
Tit. 8.* est ergo mendum apud Sixtum Senensem dum eum
ait claruisse sub an. 1180. pro. 1080.

Sic Ioan. 8. Curolopates, qui à Nicephoro Imp. Irenes suc-
cessore tempore Caroli Magni ad Alexium Comneum, id
est, 300. fermè annorum, siue vsque ad Christi 1085. historiam
contexuit.

Vigebat adhuc Michaël Psellus. Nam eum suæ tempesta-
tis philosophorū principē & amplissimū virū appellauit Ioan.

Curolopates

Anno Christi.

Schisma 16. durat an. 29.

Rodulpho Sueuiæ Duce,
qui à Saxonibus & nonnullis 1080
Principibus Theutonicis sua-
su Pontificis electus fuerat
imperator, occiso, Henricus
Imp. in Concilio Brixiensi
Episcoporum Italiæ, Longo-
bardiæ & Germaniæ, purgatus
de criminibus sibi obiectis à
Pontif. eum iisdem insimu-
lat, & curat eligi in Pontificē
Gilbertum siue Vuicbertum
Rauennatem Archiepiscopū,
qui dictus Clemens 3. sedit an.
17. vel vt alij volunt. 21.

CONCIL. *Moguntinum,* 1085
*præsente Henrico Imp. pro Clemē-
tis ordinatione contra Gregorium.
Sigeb.*

164.

r VICTOR III. Bene- 1087
uentanus, an. 1.
mens. 4.

Vacat menses 5.

1088

Patriarcha.

*Constantinopoli Ni-
colao 3.*

Anni Christi.

Principibus.

Alexio Coneno Oriēt centesimo decimo quinto.

Henrico. 4. Occid. Imp. decimo octauo.

Philippo 1. Frāc. Reg. trigesimo quarto.

Nepote Treddæ Gabez Æthyopum pret-Iosso.

Hispaniæ Alphonso 6. quinquagesimo septimo.

Angliæ Guilielmo Bastardo vigesimo primo, deinde Guilielmo Ruffo, an. 13.

Vvladislao 1. Poloniæ principe.

Concil. *Beneuentanum, in quo præsidente pontifice rursum Imperator & laici dantes sacerdotia, & clerici accipientes: Simoniaci declarantur & excommunicantur. Chro. Cassinense lib. 3. cap. 71.*

Stampense. Ivo in epistolis.

2165.

1088 ¶ Vrbanvs II. Gallus ex oppido Castellionis, in diocesi Rhemensi, an. 12. 5176

mens. 4. dies 19. 5188

1100 Vacat dies 13.

Anni mundi.

Curolopates, initio sui historiarum compendij.

An. 1087. Bogomili Messalianorum secta, non multò ante ætatem Hermenopuli. *Ipse libro de sectis.*

Tempore Alexij Comneni, secta Bogomilotum in Oriente grassatur, auctore quodam Basilio medico, qui 15. annos sua peruersa dogmata didicerat: & 52. docuerat, qui & in Theatro combustus est. *Zon. tom. 3.*

Pauliciana hæresis è Manichæis orta, à Ioan. Zimisce Philippopolim translata adhuc durabat. Nam Alexius Com. Imp. disputatione multos ab ea reuocauit. *Ibid.*

Grammaticorum scholam construxit, in qua publicè docerentur pauperum liberi, magistris &. pædagogis constitutis, victúque tam docentibus, quàm discentibus ordinato. *Ibi.*

Constantinus patria Cartaginensis Babylone disciplinis Chaldæorum, Arabum Persarum, Ægyptiorum & Indorum perceptis an. 39. peregrinationis in patriam rediit, deinde in Italiam traiiciens monachus Cassinensis efficitur: vbi è diuersis gentium linguis, transtulit complura opera artis Medicæ, *Chron. Cassinensi lib 3. cap. 34.*

Elfuuardus librum de rebus Anglosaxonum in Britannia, ante Normanorum imperium vulgat.

An. 1088. Religio Christiana Toleti ab Alphonso 6. Castiliæ rege fugatis Saracenis tradi cœpit. *Sigeb.*

Hvmana.

Idem Alphonsus nulla relicta mascula sobole, filiam Therasiam ex pellice natam, Henrico Lotharingiæ comiti Gotofredi Bullonei ex Guilielmo fratre nepoti, cum Portugallia, Gallitiæ parte dotis nomine vxorem dedit. Vnde Portugalliæ reges originem trahunt. *Ritius lib. 3. Hisp.* additis aliquot vrbibus cum titulo comitatus.

Eo enim duce Galli in Lusitaniam appulerunt, eámque vi Mauris ademptam Portugalliam nominarunt. *Ibid.*

Alteram despondit Remundo Berengario Tolosæ comiti. Ita à Remundo postrema regum Castiliæ stirps, per Alphōsum filium propagata est.

Cyprus, Creta, Chios, Lesbus, Samus, Rhodus & aliæ insulæ, quæ vel defecerant, vel à Zarcha Turco occupatæ fuerant: à classe Alexij imp. breui recuperantur. *Zon. tom. 3.*

Tum vixisse videtur Elias Cretensis, Nazanzeni doctus interpres. Nam in suo commentariorum proœmio ipse scribere tradit in exilio, quòd sanè in hoc annos Saracenicæ sæuitiæ, vel Constantinopolitanorum tumultuum incidere videtur.

¶ Scripsit contra hæreticos. *Plati.* Cum iam esset statutum, vt clerici septem horas canonicas quotidie dicerent: totidem iussit in concilio apud Claromontem an. 1096. recitari quotidie in laudem D. Virginis, & instituit ipsius officium in Sabbathis. *Anton. tit. 16. cap. 1. Naucler.*

Ordinem Cisterciensem an. 1098. excitatum in Burgundia ab Ardiogo Anglo, vel vt alij volunt, Roberto Molismense, primus confirmauit. *Platina.*

Galiciæ regem cum tota S. Iacobi Dioecesi Anathemate percussit, quòd prouinciæ episcopum in carcerem cōiecisset.

Eius monumento marmoreo inscriptum est, Vrbanus. 2. auctor expeditionis in infideles. *Onuphrius.*

Excommunicauit in Gallia eos, qui à laicis ad dignitates Ecclesiæ eueherentur. Quare Henricus Suessionum episcopus, pontificatum quem à Philippo rege acceperat: Pontifici tradidit. *Æmyl. lib. 3.*

Philippum Francorum regem, qui repudiata vxore Bertha, Fulconi cuidam ereptam coniugē pro vxore habebat excō-

Anni mundi 5188 | Anni Christi 1100

municatione coëgit eam dimittere & legitimam recipere. *Æmyl. lib.3. Sigeb Anno.*

Petro Nauarræ regi tertio, octo decimas & ius Patronatus Ecclesiarum, belli sacri prætextu, petenti concessit. *Vasæus.*

Post orationem Vrbani in concilio Claromontensi, instigatore Petro Hispano (*Helmold. Ibid. cap. 31.*) Eremita an. 1096. expeditio maxima facta est contra Turcas & Sarracenos, militum 600000, (*Fucherius cap. 4.*) ad Hierosolymam recuperandam: quæ 490. circiter annis, postquam eam Saraceni occupassent, capta est, 39. die obsidionis, an. 1099. & Idib. Iulij (*Æmil. ait 4. Nonas*) feria 6. hora qua Christus mortuus est, ducibus Godefrido Bilionensi, siue de Bullo Lotharingię principe, Eustathio & Balduino eius fratribus, Hugone Magno fratre regis Francorũ, Podiensi siue Aniciensi in Aruernia episcopo, Roberto comite Normanorum, Raymundo comite Tholosæ (cum Gothis & Vasconibus ait Fucherius) Boëmundo duce Apuliæ, & infinitis aliis nobilibus. *Guilel. Tyr lib. 1. de bell. Sac. cap. 17. Blond. dec. 2. lib. 4. Plat. Æmil. lib. 4. Fuch. cap. 2. & 19.*

Adfuit huic expeditioni Alphonsus. 6. rex Castiliæ. *Ritius lib. 3. de reg Neapol.*

Tribus diuersis itineribus eò contenderunt, per Constantinopolim, indéque Calcedonem trecenta millia descriptorum peditum, & centum millia galeatorum equitum. *Iouius lib. 1 virorum illust.*

Ad Nicæam primò Solymanus Turcarum Imp. victus. Ad Antiochiam Corbana Parthorum, Medorum & Assyriorum dux.

Nam ante Hierosolymam, Nicæam, Antiochiã multásque ciuitates à Barbaris possessas receperunt, non de imperio & fortunis dimicantes, sed de religione & sacrorum authoritate.

Ægyptius Caliphas ad Hierosolymã superatur, cum Godefredus admota turri lignea, ex eáque in hostilem murum demisso ponte, trucidatis, depulsísque Barbaris primus in vrbem peruasisset. Ex quo omnium procerum consensu Hierosolymæ rex appellatus est: quam & Christiani reges tenuerunt vsque ad octogesimum septimum annum, quo eam Saladinus Ægyptius nostris eripuit.

Die, quo expugnata est Hierosolyma, Sol aliquot gradibus retrocessit. *Fucher. hist. cap. 21.*

E Latini orbis prouinciis omnibus eò confluxerunt, exceptis Orientalibus Francis, Saxonibus, Thuringis, Bauaris & Alemannis, intestinis nimirum bellis occupatis (aut potiùs pietate carentibus,) qui equitum, peditúmque turmas suum solum transeuntes ludibriis excipiebant: stultos eos appellantes, quòd sua temerè desererent, & aliena appeterent. *Abbas Vspergensis Germanus.*

Godefridus Bilonius ab vniuerso exercitu constitutus primus rex Hierosolymitanus, noluit coronam auream suscipere: quòd Christus ibi tulisset spineam. Dabertus electus est primus Patriarcha. *Blond. dec. 2 lib. 42. Tyr. lib. 9. cap. 2. & 15.*

Philippo Regi Francorum Biturigẽsem Comitatũ 40000. lib. (alij dicunt 60000. aure.) Harpinus Comes vendidit, vt proficisceretur Hierosolymam. *Guil. Nang. & Mater histor.*

Fucherius Carnotensis, in sacra expeditione Cappellanus Balduini fratris Godefridi ducis Lotharingi, historiam rerum per annos 29. gestarum ab ann. 1095. vsque ad 1114. breuiter & magna fide perstrinxit.

Milites inopia iumentorum vtuntur ad sarcinas suas veruecibus, capris, suibus, arietibus interdum etiam equitant bubus. *Fuch. cap. 5.*

Occiduorum Christianorum in Orienté profectio signifi-

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao 3.

Principibus.

Alexio Comneno Orient. Imp. 15

Henrico 4. Occid. 18.

Philippo 1. Franc. Rege trigesimo quarto.

Alphonso 6. Hisp. 57.

Guil. Ruffo. Ang. 22.

Vladislao. 1. Polon.

BELLVM SACRVM.

Idem Vuichertus per schisma contra Vrbanum sedit vsque ad ann. 1100. Sigeb.

Conc. Melphicum præside Pont. d. st. 32.

cata

Ann. Christi. | Ann. mundi

Troianum in Apulia eodem præside 25.q.6.

cata est cœlitus, infinita multitudine locustarum orta ab Occidente, & tanta vt inter volandum nubibus æquipararetur & solem obumbraret. *Zon. tom.3.*

1088 *Placentinum, Episc. totius Italiæ, præside Pontif. ad hominum, maximè sacerdotum malos mores corrigendos. In quo inter alia, Gregorij decreta, acta contra Henricum & Clementē 3. Antipapam confirmantur. Toletanus Archiepiscopus sit primas totius Hispaniæ. Platin. Volater. Tyri lib.1.cap.14. dist. 70.*

5176 Alexij Conneni & Græcorum hîc vituperatur perfidia. Nam Latinos, commeatu denegato, aut interuerso, aut infecto, auxiliis interceptis: clam etiam instigatis atque adiutis Turcis, impediuerunt.

Ann.1097. Nicæa vrbs quinta hebdomada obsidionis expugnatur à nostris. *Fucher cap.4.* Eodem anno Balduinus frater Godefridi, fit Comes Edessæ Mesopotamiæ & Medorum Metropoleos. *Fucher. cap.6. Tyri lib.4.cap.2.*

Denique Turci ex Orogorgo, Nicæa, Antiochia Pisidiæ Itomo, Heraclea, Tarso, Manustra: ex Armenia minori Samosata, Sororga, Antiochia Syriæ, Albata, Marrha, Antorado, Ptolomaide, Ramula, & denique Hierosolymis, aliísque infinitis locis à sacro milite eiecti sunt. *Idem.*

An.1099. id est, tertio expeditionis anno Hierosolyma in nostrorum venit potestatem, cum prius totus fere Oriens, vsque ad Euphratem fuisset recuperatus. Tanta fuit sacrorum militum in Barbaris perdendis celeritas.

Romanū, in quo inuestituræ Ecclesiarū laicis prorsus adimuntur. quod & seq. anno repetitum in Claromontensi. Matthæus Paris.

Boemundo Antiochiæ cessit principatus, Balduino Edessæ, Tancredo Tyberiadis & totius Galilææ, Tolosano Seleuciæ, Godefrido Hierosolymorum cum regio titulo. Cæteri principes ad patrium rediere solum.

Nobiles aliqui Sacerdotes, inter quos & Petrus Massiliensis nocturno oraculo de loco, vbi Dominica latebat lancea, quæ contra hostes victoriam datura sit, admonentur. *Idem.*

Boemundus Rogerio fratri vrbe Melphi cedens, cum 12. milibus armatorum nomen sacræ militiæ dedit, & Antiochia 9. mense obsidionis capta, communi consensu princeps in ea constituitur, deindéque Constantiā Philippi Francorum regis filiam ducit. *Ritius lib.1.de reg. Siciliæ. Fucher cap.7.& 17. Tyr. lib.5.c.17.*

An.1098. Cistercienssis ordo Roberto auctore, deinde Stephano Hardingo, qui regulam scripto complexus est, ex Benedictinorum monasterij Molismi, in episcopatu Lingonensi secessione. *Sigeb.*

Hvmana.

Rogerus Normanorum dux potius tota Sicilia, & tota propemodum Apulia & Calabria primus regium nomen illic vsurpauit, regni hæreditate in Filium Guilielmum cog. Malum translata: cui successit Guilielmus cog. Bonus.

1098. Edgarus omnium Scotorū primus ex sacra vnctione inauguratur. *Maior lib.3. cap.11. Boethus lib.12.*

Frustra igitur Scoti altiùs, regni sui initium repetunt.

1095 *Claromontensi in nostra Aruernia, præside Pontifice, Episcoporum & Abbatum 310. adeò vt vocetur generale. In eo agitur de Ecclesiæ reformatione, & præcipuè de expeditione contra Turcas, & decretum est vt singulis profecturi Hierosolymam signum crucis vel in pileo vel in vestimentis cōsuerent. Plat. Guil. Tyri. lib.1. de bel. sacro cap.14.& 15. Fucher. lib. de expedit. Hierus. cap.1.*

5183. 1099. Magnus Noricorum rex cum Haraldo, filio Haraldi regis quondam Anglici, Orcadas, Menemas, & alias Oceani insulas sibi armis subiicit. *Malmesburiensis libro 4. cap. 25. Angl.*

In sacro bello nauarunt Italicæ Resp. Veneta, Genuensis & Pisana, sed eo consilio, atque adeo euentu, vt belli sumptus, labores & pericula in socios deriuarint, præmia & fructus ad sese transtulerint. Nam Genuenses perceptis tota Syria spoliis, etiam maris dominio potiti sunt, se per Ægæum, Hellespontum, Bosphorum Thracium, & Pontum Euxinum ad Tauricam Chersonesum dispergentes. Veneti ex Creta, Istriæ Illyricóque peropportuna sibi subiecerunt. Peloponnesum & Cyclades insulas ad Thessalonicam vsque vna ex parte, ex altera maris Ionij insulas & littora: donec bello inter has resp. orto, maris imperium Venetis cessit.

Variè à Guilielmo Ruffo Angl. rege pugnatum est cum

Scotis, Northumbris & Vuallis. *Anni mundi.* / *Anni Christi.*

1095. Magna vi Sultanus Ægypti Turcis Hierosolymam eripuit. Sultano quatuor annis pòst Christiani. *R. Ioseph sacerdos in Chron.* 5176 / 1088

1096. quo bellum sactum contra Saracenos conclusum fuit Germani priusquam in terram sanctam iter caperent, Iudæos vel occant vel baptizari cogunt.

Spiræ & Vuormatiæ cæsorum numerus fuit ad octiogentos. Ibi plures vtriusque sexus, sibimet ipsis vel vxoribus, liberis, amicis necem intulerunt, præuento percussore. *R. Ioseph sacerd in Chro. regum Franciæ & Turciæ.*

Rabbi quidam Eleazar, de interfectis lamentationem cō-didit. *Ibid.*

Mogontiæ cæsi sunt mille trecenti, sexaginta autem coniecti in carcerem. Ibi quidam Isaac filius Dauid necauit duas filias suas vespere Pentecostes, inde igne domum suam succendit. *Ibid.*

Denique Synagogam, cum qua se ipse exussit. *Ibid.*

Coloniæ domus eorum expilatæ sunt, & libri legis calcati & lacerati die Pentecostes, quo lex data fuerat cælitus & terra tremuerat. Ipsi verò in fugam coniecti. Mar Isaac, qui noluit fugere in Ecclesiam tractus, quòd imagines despuisset, probrisque ac conuitiis affecisset interfectus est. Similiter & mulier. Qui fugerant, beneficio Cardinalis, latitarunt in septem pagis. Nisi quòd Colonienses irruentes in pagum Nozam, Samuelem filium Aser peremerunt, & duos eius filios ante ostium domus ipsius suspenderunt. *Ibid.*

Vablazachi, R. Leui Ben Samuel, cum tota familia, Domina Rachel senior, R. Selomo Sacerdos, & reliqui Iudæi, quotquot comprehendi potuêrunt, necem subiêre. Multi consecrarunt suas manus (vt sic more Iudaico loquamur) se mutuo perimentes, vel in paludes vrbi vicinas præcipitantes, ne ab incircuncisis illuderentur. (Sic Verpi nos appellant) *Ibid.*

In medio aquarum filium suum collum denudantem, R. Semuel filius Iehielis ense decollauit, ipso quidem Patre Benedictionem mactationi congruentem præcinente, filio verò, Amen, respondente, & cæteris astantibus orationem, Audi Israel, concinentibus. *Ibid.*

Idem Ilanicæ contigit propè Coloniam. Nam primarij Iudæorum, sponte se obtulerunt ad mactandos cæteros, ne in hostium venirent manus, deinde se ipsi de turri præcipitarunt. *Ibid.*

Zamatæ, Mitæ Crapanæ, Gildæ, Treueris, Mizæ, Risboraci, Pragæ alij necati sunt, alij se propria manu sustulerunt. Quæ persecutiones durarunt. 4 menses ab Iiar scilicet (.i. Aprili) vsque ad mensem Ab (Iulium) *Ibid.* 1100

Sed miser reticet veram huius crudelitatis causam. Nempè, quòd Turcas præmonerent, &c.

Parisiense à Gallis, Anglis, Normanis, Flandris, & Lotharingis, celebratum aduersus Turcas. Ab. Vsperg.

Melphiense coactum ab Vrbano Pontifice, Ca. eos qui dist. 31.

Barense, in quo Anselmus Cantuariensis ab Anglia tum eiectus, Græcos de processione S. Spiritus confutauit. Eduer in vita D. Ans. 5188

Romanum, præsente eodem Anselmo, contra Principum Laicorum inuestituras. Ibid.

An. Dom.

Anni Christi 1500.

ANNO Dom. M C. quo Vrbanus moritur, Godefredus rex Hierosolymorũ constituitur, Edgarus primus rex Scotiæ nominatur, Paschalis.2 Pontifex Max. eligitur, Bernardus fit Patriarcha Antiochenus è Latinis primus, & Dabertus Hierosolymitanus.

VNDECIMO sæculo doctrinæ continuatio sic ostenditur. Missa iisdem ritibus vt anteà. Berno Augensis lib. de officio Missæ, Hildebertus Cænomanẽsis, Anselmus Cantuariensis. Iuo Carnotensis, in sermonibus de rebus Ecclesiasticis, Ioan. Micrologus à multis isterum laudatus ob aliquot næuos, & alij scriptores de diuinis officiis vel Ecclesiasticis. Bernoldus Cõstantiensis libro, quem inscripsit, Ordo Romanus. Concilium Saligustadense. Burchardus, Guitmundus, Lanfrancus & cæteri qui Berengarium expugnarunt. Gratia Dei, fides, iustificatio, Anselmus lib 1. Cur Deus homo. cap. 9. & 10. lib. de concordia Præsc. & Prædest. lib. de Concordia Gratiæ, & liber. Arbitr. De medicatione redempt. huma. c. 7. & in Epis. ad Rom. c. 4. & 7. in 3. c. 2. Corinth. Alger. cap. 2. lib. de Euchar. Berno ser. de Natiuit. Dom. Eucharistiæ veritas, sacrificium, transubstantiatio, adoratio Missæ, ritus. Algerus libris luculentis de Euchar. Berno serm. de Paschate, & lib. de Concord. Offic. Damia. Epist. ad Blacam. Adelmanus epist. ad Berengarium. Lanfranc. libris contra Berengarium in Orthodox. de Sacr. Euch. Anselmus in c. 10. & 11 1. Corint. in. 7. & 10. Heb. Alberic. de Sac. Guitmond. de eod. Humbert. in responsione ad Nicetæ librum. Iuo de conuenientia veteris & noui sacerdotij, & Trac. de signif. indumentorum Sacerdotalium. Euthymius in Panop. apud quem parc. 2. tit. 21. est caput inscriptum de Transmutatione corp. & sang. D. Berno Augiens. li. de reb. ad Miss. spectantib. Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniæ. Anselmus in 3. & 15. cap. Matth. in 4. cap. 2. Corint. & aliis multis locis. Algerus lib. 3. de Euchar. cap. 4. 6. 7. Iuo de Sacramentis Neophytorum, & de Sacramentorum dedicatione. Leontius & Hermenopulus de sectis. Euthymius in Panoplia &c. alij passim. Pœnitentia, & eius partes tres. Ansel. lib. Similit. c. 99 & seqq. item 144. vbi sicca pœnitentia, quæ est sine compunctione, & humida, quæ habet vtrumque. Iuo epist. 34. lotio pedum sacramentum pœnitentiæ est & remissionis &c. Minardus ad Guntherum de fide Euthymius in Panoplia. Claues Ecclesiæ, Absolutio. Ansel. in 16. cap. Matth. & in Euang. enarrat. Iuo in Epistolis. Petrus Damianus in Epistolis. Conc. Salegustadiense cap. 18. &c. Euthymius in Panoplia. Confirmatio & reliqua alia sacramenta & eorum vsus. Algerus li. 3. Euchar. cap. 4. &c. Minardus epist. ad Gunherum de fide. Anselmus multis libris, vt in epist. de diuersitate Sacramentorum, &c. Berno serm. de Pentecoste. Iuo sermo de sacramentis dedicationis. de Sacramentis Neophytorum. in tractatu de conuenientia veteris & noui Sacerdotij, de excellentia sacrorum ordinum. Micrologus, &c. Primatus sedis Apostolicæ. Berno epistola ad regem Hungariæ. Lanfranc. de Euchar. sacramento. Anselmus in Mat. 16. Hinc hac etiam ætate Pontifex absolutè Apostolici nomine in conciliis, vt in Salegunstadiensi intelligitur. c. 18. Humbertus contra Nicetam. Liberum arbitrium, bona opera necessaria. Anselmus dialogo de l. Arb. & de similitud. c. 182. li. de Concord. Grat. & l. Arb. l. de lapsu hominis. 2. & 15. c. 1. Cor. in 5. c. Cor. in 2. c. Galat. Berno sermo. de Resur. Dom. Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, Imagines, festa. Berno de diuinatione Dæmon. contemnenda. Ser. 1. & 2. de S. Marco & aliis sermonib. de cõcordia Officiorum. In Epist. ad Hugo. Lausanens. Ansel. lib. de excellentia Virginis. Sigeb. Iuo Serm. de Sacramentis dedicationis, & de conuenientia Sacerdotij. Petrus Damianus inuectiua in Cadaloum. Euthymius in Panoplia. Leontius & Hermenopulus de sectis. Preces pro defunctis, purgatorium Ansel. in. 5. & 12. cap. Matth. in. 3. cap. 1 Corinth. Algerus, &c. Berno in epist. ad Augienses fra. Euthymius in Panoplia, & in Euang. Nam etiam Græci orant, & offerunt pro defunctis.

Cætera iidem & cæteri huius sæculi auctores prolixè confirmant. De quo contra se testimoniũ ferunt Centuriatores cent. 11. c. 2. de loco & propagatione Ecclesiæ col. 17. & seqq. sparsim. cap. 3. de persecutione & tranquillitate Ecclesiarum sparsim col. 30. & seq. cap. 4. de doctrina, ex professo col. 215. & seqq. c. de heresib. col. 238. & seqq. Per totum c. 6. de Cæremoniis & ritib. Ec-

clesiæ col. 247. & seqq. Per totum. 7. de Politia & Gubernatione Ecclesiæ, col. 349. Per totum c. 9. de Synodis. col. 444. Per totũ ferè c. 10. de doctoribus & episcopis col. 516. & sequentibus, quibus non obscurè irascuntur, quòd rec[illegible]tam à patribus doctrinam sequuti sint & scriptis mandauerint. Sparsim c. de Martyribus, de Miraculis. Huc facit quod ex instituto, multi hac ætate scripserunt de hæresibus, item contra Berengarium & Bogomilos, quorum sordibus isti maculãtur. Adde totius huius centuriæ Synodos, quæ non exiguo fuere numero, denique historicos, qui Ecclesiam nostræ similem plane descripserunt. *Anni Christi.*

a EXPETENTE populo, eligente clero, collaudante Cardinalium senatu, nolens & lantaos, quòd diceret, humeros suos nequaquam oneri suffectutos, Pontifex efficitur. *Plat.*

Valde hallucinantur hi qui scribunt eum primùm iussisse decimas persolui sacerdotibus. Huic & pontificatum & gubernationis annus prædixit Albertus Alatrinos episcopus *Plat.*

Henricus. 4. sexaginta duo prælia gessit. *Fasci. temp.* Ex eius nomine, quòd ipse ius inuestituræ mordicus sibi vendicaret, Simonia dicta est Henriciana hæresis. *Abb. Vspergens.*

Propter labem Simoniacam & cetera peccata, quæ illi impingebãtur, iussu Paschalis pont. & Principũ, qui ad generalia comitia conuenerant, Moguntinus, Coloniensis, & Vuormaciensis episcopi, ei imperialia insignia & indumenta detrahunt: & Henrico filio tradunt eúmque in Imperium substituunt. *Helmold. in Chron. Slauorum cap. 32.*

Ipse quidem conquerebatur se sustinere ignominiam, quã tam nemo regum, qui ante se fuerant. Verum immeritò. Nam per minas à Paschali ius assignandorum episcopatuum in suis regnis extorserat. Quod concilium Lateranense mox reuocauit: anathemati illum subiiciens, & reliquos principes, qui deinceps idem attentarent.

Præterea coniugia sacerdotum contra canones introducebat. Sed & suorum & scriptorum præiudicio vrgeri poterat. Nam quadam epistola ad Hildebrandum (sic contemptim Gregorium 7 vocabat) quem laudant Centuriatores. *cent. 11. cap. 8 col. 423.* se ab imperio deponi posse, si à fide exorbitasset, non vlla alia causa professus fuerat. Cùm ergo Hæreticus Schismaticúsque esset, quidni ô Centuriatores, iustissimè imperio est abdicatus?

Vexatio deinde patrum, & quidem Spiritualium periculosissima. Quare istius exemplo, Imperatorum in Romanos Pontif. insurgentium, misera fuit mors nec in posteris imperium diuturnum. Henricus enim iste, à quo mali principium, fugatus à filio, captus, depositus, in carcere mortuus, & Spiræ quinque annis iacet insepultus. Henricus quintus eius fil. nullis relictis liberis interiit. Fredericus. 1. Syriacæ intentus expeditioni, in amnis transitu mersus est. Philippus eius filius ab Otthone de Vvittelspach comite Palatino miserè Bambergæ occisus est, eo die, quo à medico ei vena incisa fuerat. Ottho quintus eius successor & æmulus, postquam fuit ab Innocentio. 3 excommunicatus, perpetuo infœlix, donec ab omnibus derelictus, præ mentis dolore

Anni Mundi.

DVODECIMVM SÆCVLVM.

166.

5188 a PASCHALIS II. 1100
Tuscus, an. 18.
5206 mens. 6. dies 7. 1118

Vacat dies 3.

Patriarcha.

Constantinopoli Nicolao tertio, deinde Joanne octauo an. 24.

Antiochiæ Bernardo primo ex Latinis, an. 33. post eam recuperatam.

infirmatus

Anni christi

Hierosolym. Daberto è Latinis primo, an. 3.
1100 *mens. 3. deinde Ebremaro an. 4. Gibelino an. 4. Arnupho an. 7.*

Principibus.

Eisdem Impp. vsque ad Henricũ 5. Imp. Occid.

Et Ludouicum 8. dict. 6. Crassum Franc. Regem, trigesimum quintum.

Nepote Tredde, Gabez Æthyopũ pret. Ioso, deinde Lalibala, an. 60.

Hispaniæ Alphonso 6. deinde Alphonso 7. an. 19

Angliæ Guilielmo Ruffo deinde Henrico 1. an. 35.

Poloniæ duce Vuladislao 1. deinde Boleslao. 3. cog. Crinousto. an. 36.

Hierosolymorum Gotofredo Bullonio, an. 1. mox Balduino fratre, an. 18.

Portugalliæ rege primo
1118. *Alphonso Lotharingi Henrici filio, an. 73.*

Anni mundi

infirmatus post multas angustias moreretur: cùm annos tantùm imperasset 4. Fredericus alter tres Romanos insectatus pontifices, nunquam non habuit rebellantes subditos, tandémque in Sicilia morbo correptus, Manfredi nothi sui dolo
5188 necatus est. Ludouicus denique Bauarus, demum à Ducissa quadam Austriç, veneno sublatus est in venatione: vt proinde Carolus 4. successor sapienter, pacem maxima laude & fructu: à pontifice redemerit, &c. vt suo annotabitur loco. *Hæc membratim confirmantur ab Ola. Mag. li. 16. c. 30. Tritem. in Chron. Hirsaug. Crantzio, &c.*

Sacri belli duces an. 1100. Epistolam ad Pontif. ob res fœliciter gestas: scribunt totius belli summam breuiter complectentem, vbi diuinitus lanceam Domini, munus non visum à tempore Apostolorum à se inuentam prædicant: quæ circumlata pignus victoriæ perpetuò extiterit. *Marian. Scotus continuat.*

Petrus Alphonsus Iudęus Alphonsi regis Hispaniarum medicus ætatis an. 44. ab Alphonso ipso de sacro baptismo suscipitur, 1106. *Ipse præfatione dialogi sui.*

Hoc tempore passim colligebantur concilia, & quicunque à Laica manu, episcopatum aut aliam ecclesiastici iuris inuestituram accipiebant: excommunicabantur sub an. 1111. *Sigeb.*

Túmque conuentio inter Paschalem & Henricum 5. qua priuilegium de inuestitura Episcoporum & Abbatum Imperatori concedebatur, Simoniaca plurimis conciliis & œcumenicis & prouincialibus declarata est. *Vsperg.* Hanc censuram minimè omnium hodie curant Principes.

An. 1110. Ascetinus Balduino rege, à Gibelino legato pontificio, primus creatur episcopus Betbleem. *Tyrus libro. 11. cap. 12.*

Iuo Carnotensis Episcopus Pannomiam. i. decreta Pontificum, & Patrum, exemplo Isidori & Burchardi, redegit in vnum volumen: quo Iurisconsulti vsque ad Gratiani tempora vsi sunt, scripsit & alia multa. *Sigebert. & Trith. de script. Eccles.* Zacharias Chrysopolitanus Episcopus.

Anselmus Laudunensis Glossæ marginalis & interlinearis in vtriusque Testamenti libros ex patrum scriptis collector, Anselmus Lucensis Episcopus, & Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, qui obiit an. 1109. Rupertus Tuicensis Abbas, Berengosius Abbas, Hugo Carthusianus, Echardus Vrãgiensis, Rudolphus Trudonensis sanctissimi Theologi. *Sigebertus, Platin. & Trithem.*

Cœnobium Clareuallense construitur, sub primo eius Abbate D. Bernardo anno ætatis ipsius 27. *Gulielm. Nangiac.*

Sigebertus Gallus Celbatensis (seu Gemblacensis) monachus, Annales à fine Tripartitæ historiæ, id est, ab anno Christi 381. vsque ad annum. 1112. perduxit. Cui successit appendix, 103. annorum, incerti auctoris, nempè vsque ad an. 1216. Scripsit & librum de Viris illustribus ordinis sui Benedictini, & multa alia.

S. Agnes nobilis mulier, natione Romana, & Abbatissa Hierosolymæ. *Tyri. lib. 18. cap. 5.* suum ordinem Sanctimonialium auspicatur. *Volat. Polyd. lib. 7. de inuent. c. 5.* S. Marina virgo obiit Venetiis an. 1113.

Vuilielmus Anglicus Tyri primus Archiepiscopus post sacrum bellum constituitur anno. 1115. *Tyrius libro 13. cap. 23.*

Ottho Bambergensis Episcopus, regionem Pomeranam cum duce Vuertislao, ad Christi fidem conuertit. *Krantzius*
5206 *lib. 5. cap. 45. Munster in Cosmogr.* Alij referunt ad tempora Calixti 2. hoc est, ann. 1124. *Abb. Vsperg. Naucler.*

Multa vbique prodigia contigerunt: Sus in Gallia apud Le-

gienſem parochiam enixa eſt fœtum humana facie: Gallinaceus quatuor pedibus naſcitur: Biceps infantulus ſexu duplea natus eſt Namurci. *Sigebert. Guliel. Nangiac.* *Anni mundi.*

5176 Ionumeræ aues aperto cœlo dimicantes, exanimes in terram deciderunt: In Italia ſic terra per. 40. dies tremuit, vt villa quædam vehementia motus, alium in locum fuerit translata: Multi ſacro igne accenduntur, membris inſtar carbonum nigreſcentibus. Talia multa leguntur tunc accidiſſe.

Ordo Præmonſtratenſis ſub regula D. Auguſtini an. 1116. vel. 1120 initium habuit à Noberto nobili Lotharingo, cum 13. ſociis, qui poſtea breui tempore mirabiliter creuit. *Chron. Hirſaug. Continua. Sigeb. Æmil. lib. 5.* Alij hoc ad an. 1137. reijciunt, alij ad tempora Vrbani. 2.

Ioa. Zonaras apud Græcos Annales ſuos ab orbe cōdito, ad mortem vſque Alexij, hoc eſt, ad an. Chriſti. 1117. perduxit, vno tomo Iudæorum, duobus aliis Imperatorum geſta recenſens. Eos enim in tres partes diſtribuit. Prima eſt Hebræorum. 2. Græcorum. 3. Latinorum. Sic Honorius presbyter Auguſtodunenſis apud Latinos vſque ad idem tēpus. 5190

Anna Alexias libris. 20. de rebus ab Alexio patre geſtis, Zonaræ narrationem perſequitur.

Baſilius quidam medicus habitu monachali, auctor & hæreſiarcha ſectæ nefariæ Bogomilorum, communi ſuffragio & iuſſu Alexij Imperatoris apud Conſtantinopolim. in equeſtri theatro comburitur. *Zon. tom. 3.*

Alexius Imp. apud Philippolim multos Manichæorum, qui vulgò Pauliciani dicebantur (nam magnam multitudinē Manichæorum Ioannes Zimiſces, vt diximus, in ea loca ex oriente tranſtulerat) ad fidem Catholicam traduxit. *Zon tom. 3.*

5193 Polydorus lib. 4. de Inuent. rer. cap. 10. & lib. 11. hiſto. Angl. notat circiter hæc tempora Principes vbique gentium cœpiſſe, ſibi ius declarandorum Epiſcoporum & Abbatum vendicare: cum hactenus partim penes clerum partim penes populum, partim penes Monachos, partim penes hos omnes fuiſſet.

Hoc hodie principes de Simonia nihil ſolliciti, poſt tot cōciliorum cenſuras mordicus tenent, deteſtabiliori etiam modo & libidine. Nam hic remanebat quædam antiquæ electionis ſpecies, nec erat ſimpliciter liberū Principibus, quem vellent, nominare. Teſtis Vincentius lib. 26. cap. 10. hiſce verbis. Priuilegium de inueſtitura epiſcopatuum vel Abbatiarum, tam per annulum, quam per virgam erat, vt regni eius Epiſcopis vel Abbatibus *liber*, præter *violentiam*, & *Simoniam* electis inueſtituram virgæ & annulli princeps conferret. Poſt inueſtituram verò canonicè conſecrationem acciperent ab Epiſcopo, ad quem pertinebant. 5193

Contra hoc ſacrilegium, Concilium Lateranenſe habitum tunc fuit. Nam in eo Henricus 4. qui hoc ſibi vendicabat, anathemate ideò eſt percuſſus: & reuocatum quicquid ipſi à Paſchali Pont. conceſſum fuerat. *Palmer. Pius. 2. in Epitome lib. 4 decad. 2.*

Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus libertati Eccleſiaſticæ patrocinans, & acerrimè reſiſtens Henrico Anglorum Regi, qui tale ius ſibi iam vſurpabat, recuſauit eos conſecrare, quos ipſe Rex elegiſſet: velut abortiuos religionis filios (vt appellabat) & tandem obtinuit, vt audito iudicio Paſchalis Pontificis Romani, abſtineret ab huiuſmodi electione. *Polyd. lib. 11. Angl.* 5195

Reſponſum autem Paſchalis inter cętera his verbis factum eſt. Sed quia re hac dignitate expoliatum eſſe conquereris, quam Apoſtolorū Canones, & Antiochena Synodus, decreta quoque Romanorum pontificum ſub Anathematis interdictu, ab omni ſæculari remoueri poteſtate, valde miramur.

Edgaro Scotorum primo rege, an. 9. deinde Alexādro Fr. 5, an. 17. *Anni Christi.* 1088

Bulla Sacra.

Concil. *Lateranenſe, Epiſc. Italiæ & Galliæ. In eo Anathema contra Henricum 4. Imp. promulgatum confirmatur. Abb. Vſperg. Palmer..* 1102

Florentinum, Epiſcoporum 340 præſide Paſchali, contra Fluentinū illius loci Epiſcopū, qui motus quotidianis portentis, quæ tunc accidebāt, dicebat iam in natū eſſe Antichriſtum. Sabel. Ennead. 9. lib. 3 Palmer. Fuit etiam contra Henricum. 4 Imp. 1105

Concil. *ad Northuſen Thuringiæ ciuitatem, Moguntino Archiepiſcopo, & Conſtantienſi Epiſcopo Vicariis ſedis Apoſtolicæ, indictum eſt ab Henrico 5. viuo patre. In eo actum eſt de doctrina, damnatáque eſt ſimonia & nuptiæ ſacerdotum. Abb. Vſperg. & Baron.* 1105

Guardaſtellenſe in Longobardia, multorum Epiſc. & Principum: in quo actum eſt de iure Eccleſiaſticorum, Homagiis, feudis. Plati. 1107

Anni Christi. *Beneuentanum præsente Pascha-li. Chron. Casinensis. lib. 4. cap. 35.* *Anni mundi.*

1108

Trecassinum in Gallia, præside Paschali Rom Pontifice: vocatur 5197
1109 *vniuersale à Guilel. Nang. In ea nuptiæ interdicuntur sacerdotibus, & simoniaci, & Laici collatores beneficiorum Ecclesiasticorum, ab Ecclesia proscribuntur. Pontifex suppetias implorat à Philippo Rege cótra Imperatoris factiones: Galliæ sacerdotes ad meliorem frugem reducuntur. Alij referunt ad an. 1147.*

1110 *Legiense. Sigeb.*
1112 CONCIL. *Lateranense con-* 5200 *tra Henr. 5. episcop. circiter 300 in quo Pontifex priuilegium de inuestitura Episcoporum, concessum Henrico 5 Imperatori, vt per vim impetratum, reuocat, éique aqua & igni interdicit. Platin Krantz. lib. 5 cap. 34 & 37.*

CONCIL. *celebre Londini celebratur, ab Anselmo Cantuariensi episcopo, qui in eo multa salutaria instituit de reformatione Ecclesiastici status. Polyd. lib. 11. Angl.*

1114. *Tria Concilia in Gallijs celebrantur, à Canone Apostolicæ sedis le-* 5202 *gato. Guil. Nang.*

Remense.

Bellouacense. Continuatio Sigeb.

Cathalaunense.

Nemo enim spoliatur ea re, qua semper extitit nudus, nec scimus expoliationem, cuius inuestituram nunquam agnouimus. *Ibid.* Sic iniquè Henricus Anglus de non recipiendo concilio Lateranensi: & Anselmi disciplina causabatur.

Rex Hungariæ renunciauit Pontifici, inuestituras Episcoporum & Abbatum. *Mart Capel.*

1100. Godofredus primus receptæ Hierosolymę rex suffragiis omnium, quòd primus in muros eius se intulisset. Corona tamen abstinuit, ob reuerentiam loci, in quo Christus crucifixus fuerat. Inde Caliphæ Ægypti in Syria duces vicit. *R. Ioseph Sacerdos in Chron Regum Franciæ & Turciæ.*

Boëmundus autem Antiochiæ princeps, & Balduinus Edessę, prospere etiam pugnarunt contra Turcas: nisi quod ad extremum Boëmundus captus est. *Ibid.*

Hierosolymus à Christianis regnatum est annis. 88. *Ibidem.*

Balduinus Edessæ princeps Godofredo Duce succedés, bene pugnauit cũ Saracenis & Turcis. Aco in litore Ascalonis cepit post. 20. mensium obsidionem. A Turcis Edessam est fugatus in Charrarum obsidione *Ibid.*

1109. auctus præsidio Bertrandi Tholosani comitis, qui recens aduenerat, Tripolim deditione est consecutus.

1111. Berytũ vi cepit. Eodem anno Sidonem deditione, recreatus copiis filij regis Nordvvægiæ, qui Ioppen tunc appulerat.

1113. infœliciter cum Turcis è Perside profectis bellauit, sed hi. 1115. à Rogerio Antiochiæ principe, deleti sunt.

Tum Balduinus Christianis in Arabia, trans Iordanem inter Saracenos versantibus agrũ, & habitationem Hierosolymis dedit.

Tanim Caliphæ eripuit, indeque anno. 1118. moritur. *Ex eodem omnia hæc.*

HVMANA.

Henricus. 1. Angliæ rex incarcerato Roberto fratre, ac cunctis penè Normaniæ Principibus captis aut cæsis: totam Normaniam obtinuit. *Sigeb.*

An. 1110 Regnum Portugalliæ siue Lusitaniæ diuulsum ab Hispania, & Mauris paulo ante ereptum, proprium regem habere cœpit Alphonsum, Henrici comitis alicuius patris Lotharingiæ filium. *Bland. lib. 2. Geog.*

Alphonsus enim. 6. Hisp. rex Filiã suã Tarasiam Henrico Lotharingo desponderat, relicta ei Portugallia dotis nomine, cum titulo Comitatus.

Ex eo connubio Alphonsus nascitur, qui se ducem Portugalliæ appellauit per an. 17. donec cum Ismario & 4. aliis Saracenorum regibus prælium commissurus, rex ab exercitu salutatus est. *Vasæus.*

[Chronica Principis Caroli Infantis Nauarræ declarã Regẽ institutum à socero Alphonsum: quia se à liberis regno eiectum esse cepisset. Ea autem eiectio illi contigit, quia cum vocatus esset ad imperium, & profectus ad illud suscipiendũ, regnũ liberis reliquit: qui postea, regno retro cedere noluerunt. Ipse cum quod nimium esset moratus, alium Imperatorem offendit in pyrenæis fuisse institutum.]

Post eos victos regnauit annis 46. qui cum 27. quibus dux appellabatur, summam. 73. constituunt, vsque ad annũ 1185. Ei enim contigit, quod Sapori Persæ, & Theodosio Iuniori, vt à cunis princeps esset. Totam ferè Portugalliam, quanta nunc est, à Saracenorum Tyrannide liberauit. *Idem.*

Dundecim annis ante (nempe Christi.1098. *Maior lib.3.c.11 Boethus lib.12.*) Scotiæ regnum inceperat ab Edgaro. Ei enim *Anni mundi.*
primo Regis titulum, nomen, vnctionem Scoti impetrarũt 5204
ab Vrbano 2. expeditionis sacræ occasione, cum antea Heluetico & Tartarico more, per Hordas & diuersas Principes viuerent. Quare fictè illius regnum initium altius ducitur, siue à Fergusio Hyberno an 330. ante incarnationem, siue ab alio Fergusio Scytha Christiano, quem Scotorum in Albio-
nem postliminio rèdeuntium regem contra Romanos effe- 5189
ctum aiunt, Palladio euangelizante an. D. 441. siue à Kenetho Magno, quem deletis Pictis fingunt extremam Britanniç partem Scotiam appellasse. Nam hæc carent probatis auctoribus. Ita ad hunc vsque diem reges duntaxat habuère octo-
decim per annos 476. 5189

1117. Horrendus terræmotus per totum pene orbem terrarum maximè in Italia, quo ciuitates, castella, villæ cum hominibus absorptæ sunt, montes scissi, flumina deglutiente
terra exiccata. Padus vnus de quatuor Europæ maioribus flu- 5190
uiis, è terra eleuatus in modum fornicis, vt inter terram & aquam via pateret transeuntibus. Vnde instare dies extremus credebatur *Chron. Hirsaug.*

b GELASIVS in Schismate contra se ab Imp. excitato fuga elapsus, in regno Francorum mansit: vsque ad diem mortis suæ *Helmoldus in Chron. Slauorum cap 41*

Regnante Hierosolymis Balduino rege 3. Ordo fratrum 5206
Militiæ templi siue Templariorum (sic dicti sunt, quòd iuxta templum Domini, apud Hierusalem in palatio Regio ha-
bitarent) instituitur Hierusolymis, per quosdam nobiles 5207
equestris ordinis, quorum præcipui erant, Hugo de Paganis, & Gamfredus de S. Aldemaro, vt armis peregrinos a Mahometanis tutos redderent, & per omnem terram sanctam circumducerent, quibus vitæ normam D. Bernardus præscripsit. *Tyri lib.12 cap.7 Æmil.lib 5* Eodem ferè tempore cœperunt ordines Ioannitarum siue Hospitaliorum D. Ioannis, qui hospitio excipiebant peregrinos, siue Rhodiorum militum à Rhodo & aliis multis insulis maris Mediterranei occupatis. *Tyr. li.18 c 4 5. & 6* Et Theutonicorum, qui ordo ex vtrinque primum mixtus erat. Nam & ipsi hospitio excipiebant peregrinos, & necessitate exigente, etiam armis pro religione pugnabant. *Chro. Colon.*

Edmerus Anglus, Heruęus Britannus, Honorius Augustodunensis Theologi scriptores. *Trith.*

Ludouicus Crassus quinque pontifices max. in Gallia vidit, Vrbanum, Paschalem, Gelasium, Calixtum, & Innocentiũ. *Æmil.lib.5.*

HVMANA.

Alphonsus. 7. Imperator Hispaniæ dictus est. Eius morte rursum separatum est regnum Legionis, à regno Castellæ duobus relictis filiis Sanctio & Ferdinando. *Vasæus*

Eius tempore Almohades Arabum genus in Hispania imperare cœpit. Hi nullos Christianos inter suos viuere sunt passi, sed vel fidem abnegare coëgerunt, vel crudeli martyrio peremerunt. *Idem.*

Lud. Crassus bene pugnauit, cum Henrico Cæsare & Hẽrico Anglo.

1119. Balduinus 2 tertius Hierosolymorum rex Gazum Saracenorum Damasci regem duobus prælus ad Antiochiam vicit.

1122 Ad Edessam à Balac Turca per insidias captus est, & detecta coniuratione 50. Armeniorum, qui eum eripere voluerunt, Cairum Ægypti transmissus, donec

Lateranense aliud, præsentibus legatis Henrici.5. Imper 20 in co- *Anni Christi.*
cilio iterum Pontifex, datum Henrico de inuestitura priuilegium cõ- 1116
demnat, & ipsum excommunicat. Agitur & de translatione Episcoporum. Ab Vsperg. in chron.

Schismatici sub Paschali 2. 1101

Post Clementẽ 3. successit in schismate Albertus Atellanus qui sedit, an. 4.

Syluester. 3. Romanus, an- 1101
tea vocatus Theodoricus succedens Alberto sedit. m. 3. d. 15

Vtrisque coactis renuntiare Pontificatui, successit in 1102
schismate Maginulphus Romanus, qui non longè post decessit.

167.

b GELASIVS II. Ca- 1118
ietanus, monachus,
vir sanctissimus (*Pla-* 1119
ti) an 1.

Vacat dies 2.

Gregorius 8. dictus antea Burdinus, Bracharensis Episcopus, contra Gelasium ab Henrico Imp. creatur, in schismate sedit annos aliquot

Patriarchis.

Constantinopoli Joãne 8
Antiochiæ Bernardo è Latinis primo.
Hierosolymis Guarimũdo. an. 10.

Principibus.

Calo Ioanne Comneno (cognomen Mauro, Tyrius. lib.15. cap.23) (Constantinopolita. siue Oriẽt. Imp. 116. an. 25.
Henrico 5. Occident siue Germanorum Imp. decimo nono, an. 20.
Ludouico 8. dict 6. cogno Crasso siue Grasso, an. 28. Franc. Rege. trigesimo quinto.

annn

Anni Christi.

S. Zalibala Æthiopum pret-Ioso, an. 60.
Hispaniæ Alphonso 7. quinquagesimo octauo.
Angliæ Henrico I. vigesimo tertio.
Poloniæ Boleslao 3.
Hierosolymorum Balduino rege secũdo. Mox Balduino Burgensi, an. 12.
Portugalliæ primo rege Alphonso.
Scotiæ Alexandro Fers.

CONC. *in Apulia.*

Coloniense, Chron. Hirsaug.

168

1119 C CALIXTVS II. Burgundus, an. 5. 5107
1125 mens. 10. dieb. 6 5113
Vacat d. 8.

Patriarchis.
Constantinopoli Joanne 8.
Antiochiæ Bernardo è Latinis primo.
Hierosolymis Guaremũdo.

Principibus.
Iisdem in Oriente & Occidente Imperantibus & regnantibus.
S. Zalibala Æthyopũ pret-Ioso.

5107 NONVM *generale, & primum apud Latinos œcumenicum Concilium Lateranense, Patrum 900. contra Saracenos & Turcas, de recuperanda terra Sancta. Plat. Crãt. lib. 3. hist. Saxon cap 40.*
1119

Anni Mundi. anno millesimo centesimo vigesimo quarto post octodecim menses redimeretur.

Inde Bursienenum Turcam è Persia, fines Antiochiæ inuadentem profligauit, 24. tantum militibus de suo exercitu desideratis.

1126. Fines Damascenorum vastauit.

1129. Auxilia consecutus est ex Occidente.

1130. Turcas duce Rodoatiam ad Antiochiam cæcidit.

C. CALIXTVM Pontificem fuisse de Deo ac de hominibus bene meritum scribit *Platina.*

Electus est in Cluniacensi cœnobio, in quo Gelasius obierat. Noluit prius pontificatum suscipere, quàm intelligeret, se à Cardinalibus confirmatum, qui Romæ in Italia remanserant.

Inter cætera ingenij sui opuscula, libellum de S. Iacobo Apostolo edidit. Multa etiam vtiliter constituit, quorum pleraque in decreto Gratiani habentur *Chron. Hirsaug.*

Omnes eo tempore Papæ, bellarunt pro Hierosolymis seruandis contra Saracenos.

Calixtus excommunicationis fulmine, in Remensi conc. Henricum 5. adegit, vt omne ius inuestiendi episcopos, Ecclesiæ restitueret *Plat.* an. 1122.

Literę Imp. sic incipiunt in Chron. Hirsaugiensi. In nomine S. Trinitatis & indiuiduæ: Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imp. Augustus pro amore Dei & S. Romanę Ecclesiæ, & Domini Papę Calixti & pro remedio animæ meę dimitto, Deo & SS. Apostolis Petro & Paulo, sanctæque Ecclesiæ Catholicæ omnem inuestituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis canonicam fieri electionem, & liberam consecrationem, &c.

Sub eo tandem pax inter Ecclesiam & Imperium facta anno plus minus 50. ex quo inter Gregorium 7. & Henricum. 4. discordia ingens ob sacerdotiorum collationem emerserat. In ea Episcoporum & Abbatum electiones, quas Imperatores & reges vsurpauerant, Clero & Monachis restitutæ sunt. *Abbas Vsperg. in vita Henrici 5. Tyrius de bello sac. lib. 1. cap. 13. Ottho. Frising. lib. 7. cap. 16. Pandulphus Pisanus in vita huius Calixti.*

Henricus Angliæ rex ad confirmandum statum sui regni, tam sacerdotum quàm populi Principes conuocauit Satisberiam. Inde vsum Comitiorum Angli etiam hodie frequẽter retinent. *Polyd. lib. 11. Angl. Histor.*

An. 1119. Ioannes Indorum Patriarcha vnus de Maximis, Romam venit ad Calixtum Pontificem *Schedelius.*

Hoc sæculo florebat Ioannes Indię presbyter & rex. Is Christianam doctrinam Nestorianismo diluit. Samiardos fratres Persarum & Medorum reges vicit atque Ecbatanam regni sedem expugnauit. Exercitum per Tigrim coagulatum hyeme traduxit, vt Hierosolymitanæ ecclesiæ subueniret. Vbi tum ex aeris intemperie multos ex suis amisit, atque re infecta domum rediit. *Frisiag. lib. 7. cap 33.*

Ottho Bambergensis Pomeraniæ partem, quæ intra Viadrũ & Poloniam sita est, ad Christianam religionem, vna cum principe ipsorum Vuercesiao, an. 1124. conuertit. *In eius vita lib. 2. cap. 4. 5. 6. & seqq.*

Vicelinus idem tentat in Holsatia & Vandalia. *Helmold.*

1125. Dominicus Michael Venetianus cum 70. nauibus nauigans in Syriam Ægyptios obsidentes Ascalonem tanta strage affecit: vt ad duo milliaria mare videretur versum in sanguinem, *R. Ioseph sacerdos in Chron.*

1124. Tyrum ad deditionem compulit. Hinc eam vrbem Phœnicum florentissimam Christiani post longam obsidionem capiunt. Tertiam partem vrbis Dominico assi-

gnant, duæ aliæ partes manserunt penes Balduinum 2. regem Hierosolymorum tertium *Tyrius lib. 13. c. 13. & 14. Palmerius in Chron.*

Eodem Rupertus Abbas Limpurgensis, in Dioecesi Spirensi introducere conatus est prætextu cuiusdam reuelationis sibi factæ, eum viuendi modũ, vt non solùm monachi à carnibus secundum regulã S. Benedicti abstinerent: verùm etiam à piscibus, ouis, lacticiniis, & vino. Cui cum multi se opponerent, auctoritate episcopi in Hassiam est relegatus ad cœnobium Britenaun: deinde reuocatus: in abstinentiæ proposito, cum suis fratribus perseuerans: inter multas persecutiones paulò pòst obiit. *Chro. Hirsaug.*

HVMANA.

1151. Interiit R. Hai Gaon in Babylonia Gheonim (i. Talmudicæ Rapsodiæ interpretum) nouissimus & peritissimus, adeo vt in eius luce ambulent omnes legis studiosi, ab ortu solis ad occasum. Quin & cum eo extinctæ ferè suot scholæ Hebraicæ in Oriente, ad quas Iudæi suos olim filios transmittebant ex Ægypto, Palæstina, Hispania, toto denique Occidente, & deinceps verò in Hispaniam translatæ *R. Abraham in Cabbala.*

Hîc ergo notanda doctorum Iudaicorum successio. Primi post Prophetas & captiuitatem Babylonicam, fuerunt Scribæ & Legis doctores: à diebus Zorobabel, vsque ad Simeonem Iustum. Secundi Trannaim auctores Misna siue contextus & fundamenti Talmudici à Simeone iusto, quem primum istorum faciunt, vsque ad Rabbi Hakkados, quem vltimum, quando edita est prior illa pars Talmud an. Christi. 150 sub Antonino: Tertij Amoraim auctores Ghemara siue complementi & decisionis Talmudicæ à Rabbâ, (qui mox post R. Hakkados extitit) primo istius generis doctore, ad mortem vsque Rabbanæ & Rab. Simæ filij Rabbæ & Rab Asæ, qui posteriorem partem absoluerunt. Atque hi omnes viguerunt annis 827. Tot enim numerant à Zorobabele ad mortem vsque Rabbenæ.

Quarti Seboraim quasi speculatiui, Scholastici doctores, quorum primus Rab. Iose, vltimus Rab. Isana annis 187. Quinti Gheonim (practicis Iurisconsultis respondentes) quorum primus Rab. Hanina, postremus Rab. Hai, vsque ad annum Dom 1151.

Sexti Rabbini, qui se deinceps exercuerunt in Bibliorum & aliorum Theologicorum librorum tractatione. *Ex eodem Cabbala, Caſtre & Tisbi. Eliæ.*

d Hoc Pontifex familiaritate doctorum & præclarorum virorum mirificè delectabatur. *Platina.*

Sub hoc Arnuphus Romæ concionator, quòd insectaretur acriùs vitia clericorum, præsertim superbiam, auaritiam & luxuriam noctu ab iis capitur & submergitur. *Chron. Hirsaug.*

Otthonem Haluerstatensem Episcopum à suis canonicis accusatum conuictúmque, quòd pro consecratione cuiusdã Ecclesiæ 30. solidos accepisset, deposuit, eique Rudolphum substituit *Ibid.*

Ludouicus Crassus in ordinem Ecclesiasticum sæuiens, bona eius sibi vsurpans, se inconsulto Episcopos & Abbates eligi nolens: à Stephano Episcopo. Pariensi excommunicatus est. Vnde, etiam si absolutionem ab Honorio obtinuisset, quam D. Bernard. improbauit binis ad ipsum Honorium literis, grauibus ad modum & acerbis, non diu superuixit, & Philippum filium regio ornatum diademate Parisiis equo deturbatum subita morte amisit.

Tandemus (Tanchelinum vocat Trithem. in Chron. Hirsaug.)

Anni mundi. | Anni Christi.

Remense primùs à Gelasio indictũ, celebratur à Calixto, præsentibus legatis Henrici Imp. Quo in concilio
5107 *proscripti sunt ab Ecclesia simoniaci, & pro sepultura, chrismate, & baptismo pretium exigentes: Imperatori quoque interdictũ est aqua & igni, quod nollet reconciliari Ecclesiæ Rom. Guil. Nang. Paulò post Henricus Imp. ratione eius concilij, iratus Francis, proposuit Remensem ciuitatem destruere, sed ei strenuè restitit Ludouicus Fràc. Rex.* 1119

5108 *Neapolitanum in Samaria, reformatarium vt vocant, ad corrigendos mores in omnibus penè valde deprauatos, præside Guarmũdo Hierosolymitana Patriarcha, & præsente Balduino Hierosolym Rege, cũ multis aliis Orientalibus Episcopis. Ea in concilio edicti sunt. 25 Canones. Guilel. Tyri lib. 12. de bel. sacr cap. 13.* 1120

Calixtus Papa cũ esset Guilielmi Burgundiæ Comitis filius, & proinde Henrici Imp. consanguineus (& vt quidam volunt ex genere Francorum Regũ) fretus ipsius fauore, apud Sutrium, captum Gregorium 8. pseudopõtificem pelle induit vrsina, ac ita camelo impositum ad Canẽse cœnobium relegauit. Ita grauissimo & periculosissimo schismati finem imposuit. Guil. Tyri. lib. 12. cap. 8.

5111 *Romanum Concilium, in quo pax inter Pontificem & Imperatorem confirmatur: quòd Imperator in Comitiis Vuormatia. inuestitura cessisset Rom. Pontifici, Continuatio Sigeb. Plati.* 1123

Tholosanum præside Calixto contra quosdam hæreticos monachos, in bona Ecclesiæ & Sacramẽtũ Eucharistiæ blasphemos. Fasciculi. tẽp.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

169.

1125 d HONORIVS II. Imolensis, an. 5. mens. 2. Vacat dies 8. 5213 / 5218 (1130)

Patriarchis.

Constantinopoli Ioãne 8.

Antiochiæ Bernardo.

Hierosolymis Guaremũdo, deinde Stephano, an. 2.

Principibus.

Calo Joanne Comneno Orient. Jmp. centesimo decimo sexto.

Henrico 5. decimo nono ac post eum Lothario 2 an. 13. Occid. Imp.

Ludouico 8. dict. 6. Magno cognõ. Crasso Frãc. Reg. trigesimo quinto.

S. Zalibala Æthyopum pret-Joso.

Alphonso. 7. Hispaniæ quinquagesimo octauo, deinde Alphõso 8. an. 20

Angliæ Henrico I. vigesimo tertio.

Poloniæ Boleslao 3.

Balduino 2. Hierosolymorum rege tertio.

Portugallię Alphõso rege primo.

Scotiæ Alexandro, deinde Dauide, an. 29.

Hirsaug.) Adamitarum hæresim condens multos Antuerpiæ seduxit sua eloquentia & subtilitate: Hic negabat Corporis & sanguinis Christi perceptionem ad salutem prodesse: nihili faciebat sacerdotes & episcopos: suis hæretibus non assentientes occidi iubebat per suos sectatores. Habebat enim circiter tria millia militum qui eum vbique sequebantur. *Continuat. Sigeb.*

Ad eam hæresim ea hominum animis eradicandam, illius loci constitutus est Episcopus Norbertus auctor Præmonstratensis ordinis, qui suis concionibus adeò profecit, vt ferè omnes ad fidem Catholicam conuersi fuerint, adferentes in ecclesiam Corpus Dominicum, quòd per decem annos in cistis & foraminibus seclusèrant. *Continuatio Sigeb.* Ex his videtur, etiam tunc Christianos manu propria sumpsisse corpus Christi.

Hugo de S. Victore Parisiensis Theologus, Franco Hafffligiuiensis Abbas, Ambercus Archiepiscopus Remensis; Rupertus Abbas Limpurgensis, Odo episcopus Cameracēsis, viri doctissimi. *Plati. Trithe.*

S. Osmundus Sarisheriensis præter alia, vitam D. Anselmi & libellum de Ecclesiasticis officiis concinnat: in quo digerit preces horarias, quas Catholici in Anglia etiamnum obseruant. *Polyd. lib 9. Angl. Ranulph. lib. 7. c. 3.*

Ao. 1125. Vniuersa ferè Pomeranorum natio, à Boleslao Polonorum duce subacta: in Christi castra transiit, Otthonis Bamhergensis sedulitate. *Helmod. cap.* 41.

Ao. 1127. In Syria gemino prælio, cum Saracenis fœliciter nostri confliaerunt. *Sigeb. Cont.*

Conradus Imp. septuaginta millia equitum, infinitámque peditum multitudinem contra Turcas eduxit. *Munster.*

In Concilio Cretensi institura est regula Templariorum militum, decretúmque vt candido pallio vterentur. Cum hactenus nouem tantùm essent equites illius ordinis, ex eo tempore adeò excreuerunt numero & opibus, vt ante. 50. annos fuerint circiter. 300. equites & infiniti peoè fratres inferiores, quos vocabant Seruientes. Nulla etiam erat regio Christianorum, à qua ipsi maximas possessiones dono non accepissent. *Tyr. lib. 12. cap. 7. Sigeb. Contin.*

An. 1126. in Germania & Italia Conradus Sueuorum dux, cum fratre Frederico contra Lotharium Cæs. arma capiunt, donec victi D. Bernardi opera ipsi reconciliantur. *Cromer. lib. 5. de reb. Polo.*

An. 1128. Boleslaus rex Cilicium indutus, paucis sacerdotibus & aliis piis hominibus stipatus, ad S. Ægidij Sepulchrum in Gallię Prouincia iter pedibus confecit. *Cromer lib. 5. de rebus Polon.*

An. 1130. Magnus Gotthorum rex Christianam fidem est compleaus. *Olaus Mag. lib. 2. de Gentibus Sept. c. 7.*

HVMANA.

Ann. 1127. in Parochia Genlacensi, cum quidam frumentum moleret, farina ardere cœpit. *Helmold. c.* 41.

Vuillelmus Burgundiæ princeps à suis occisus est. Sic Carolus Flandriæ comes. *Chron. Hirsaug.*

Circiter hęc tempora conscriptus est liber Iudaicorum Annalium à nobis versus, qui inscribitur Seder Olam, siue series mundi: summæ est authoritatis apud Iudæos. Quare R. Selomo, R. Kimhi & recentiores Hebræi non raro eum citare solent.

Item liber Cabbalæ R. Abraham Leuitæ Hispani, rege Alphonso 7. qui imperator Hispaniarum appellabatur; Heroicis Caudibus tam claro, vt R. Ille Abraham eum

regem regum appellet. Nam sæpius de Saracenis triumphauit; Cordubam eis ademit, &c.

Tum hæresis Sadducæorum vexabat Iudæos in Castilia. Quidam enim Abben Altras librum scripserat, Sepher Abu Alprag (Abu autem Alprag doctor ipsius erat) in quo docebat Talmud & Misna, & cæteras patrum constitutiones esse inanes & in sua parte veram esse Synagogam.

Contra quem superior Rabbinus, suam dictauit Cabbalam probans Synagogæ, siue Ecclesiæ suæ veritatem primùm *è successione*. Nam ipsam suos census referre per 36. ætates idem perpetuo sentientes ad prophetas nouissimos Haggæum Zachariam, Malachiam, quorum iam successio facilè ad Mosem reuocari possit. Nam decem esse ætates Synagogæ magnæ ab iis ad R. Iohanan Ben Zacbai, qui fuit ex reliquiis Synagogæ magnæ sub Vespasiano. Inde sub Tannaim (doctoribus Misna siue cõtextus Talmudici) quinque ætates secutas esse, mox septem sub Amoraim (doctoribus Ghemaræ, siue Talmudicarum decisionum.) Rursum quinque alias sub Gheonim (interpretibus Talmud) & à Gheonim ad suam ætatem vsque tres, quæ numero. 36. ab ipsis prophetis existant.

Secundò *è communione*, quin Synagogæ diffusæ per totum orbem terrarum, ita sentiunt in Hispaniis, Africa, Ægypto, Palæstina, Arabia, Babylonia, Perside, Elaminde, Græcia, Germania, Italia, Gallia (nam Iudæis tum nostra Gallia abûdabat) & communiter recipiunt Talmud & Misna ac reliquas Patrum traditiones. Quam prætera communionem probat, ex eo quod Patres & Magistri nûquam discrepent בעקר המצוה אלא בתולדותיה in radice præcepti, sed in appendicibus & circumstantiis, vt non contendunt, an lucerna sit accendenda Sabbato nécne, sed quo oleo sit accendenda, quo non. Non disputant an quis teneatur recitare *Kriath Shema* (suam de Deo vno confessionem è Deut. 5.) manè & vesperi, sed quando manè, & quando vesperi ne vel tardiùs vel ocyùs id fiat atque ita in reliquis.

Contra autem eos non posse haberi pro vera Synagoga. *Primùm* quia sunt sine successione. Anam enim & Saül filius eius, ad quos referunt suam originem, fuisse discipulos R. Iuda & ab eo se separasse, aliámque ab ipso doctrinam secutos esse, solo ambitionis nomine, nec posse dicere, Ecce hæc accepimus ab hoc vel illo doctore.

Secundò quoniam paucos habent suæ communionis. Habere enim tantùm vnam Synagogam in desertis Hispaniæ, paucos in Ægypto, & Palæstina, qui à cæteris non recipiantur, sed anathematizentur.

Hæc periocha est totius illius libri R. Abraham, quam hîc volui paucis complecti, vt Centuriatores videant si communibus omnium populorum notionibus, axiomatibus, argumentis nitendum sit, ad discernendam puriorem religionem à sputia, se ab eis esse damnandos.

Cæterùm præter has duas veræ Ecclesiæ notas. Successionem dico prophetarum atque doctorum & communionem omnium fidelium atque temporum, alias habemus, nempè testimonium Scripturarû, deinde perennem successionem Apostolicæ Cathedræ. Denique testimonium cunctorum scriptorum, tanquam veritatis testium. Hi sunt nostri census, hę sunt nostræ possessionis tabulæ, ô Impij!

c LOTHARIVS Imperator corona Imperiali, ab hoc Pontifice est insignitus, & compescuit schisma contra Innocentium. *Palmer. in Chron.*

Nam multa hic Pont. ab Antipapis passus est. Ann. 1133. restitutus est contra Petrum Leonis, qui se Anacletum appellabat, à Lothario Imp. in vincula coniecto quodam Ita-

Anni Mundi. | CONCILIA *Cretense in Francia. Tyri. lib. 12. cap. 7.* | *Anni Christi.* 1127

5215 *Londinense, præside legato Romani Pontificis, ad corrigendos de-* 1130
5218 *prauatos mores sacerdotum. Polyd. lib. 11 Angl. hist.*

Schisma 17.

Celestinus. 2 in schismate à quibusdã Cardinalibus Pontifex renunciatus est, at sedulò se abdicauit & cessit Honorio secundo.

5218 170. 1130.
c INNOCENTIVS
5232 II. Roman. an. 14.
mens. 7. dies 13 1144.

Patriarchis.

Constantinopoli Ioanne 8.

Antiochiæ Bernardo, deinde Rodulpho, an. 4. Americo, an. 50.

Hierosolymis Guilielmo, an. 15.

Principibus.

Eisdem Impp. vsque ad Manuelem Oriẽt. Imp.

Conradum. 3. Occid.

Philippum cum patre & solum Ludouicũ 9. dict. 7. Iuniorem seu Lenem Franc. Reg.

S. Zalibala Æthyopum pret-Iofo.

Alphonso 8. Hispaniæ quinquagesimo nono.

Henrico I. Angliæ vigesimo tertio, deinde Stephano Franco, an. 20

Anni Christi.

1130 *Boleslao 3. Poloniæ Principe, deinde Vuladislao 2. an. 7.*

Balduino 2. Hierosolymorũ rege tertio, mox Polaco, an. 12. deinde Balduino 3. an. 20.

Alphonso Portugalliæ Rege primo.

Dauide Scotiæ.

CONCIL. *Herbipolense, præsente Lothario Imp. In eo confirmatur ordinatio Innocentij. Munster. in Cosmog.*

1130 *Claromontense, præside Papa contra Anacletum Antipapam & eius factionis socios Poly. lib. 5. Aug.*

1131 *Remense, præside Innocentio, qui in eo damnat schismaticos, & Ludouicum Iuniorem coronat, præsente patre Ludouico Crasso. Guil. Nang.*

Placentinum.

Anni mundi.

liæ principe. *Chron. Hirsaug.*

Anselmũ Hanelburgensem an. 1138. misit ad Caloioannem Orient. Imp. Constantinopolim, qui in conuentu S. Sophiæ

5218 de processione Spiritus Sancti contulit, Nechite Nicomediensi Episcopo contrà disputante. Lege libros tres equidem Anselmi, τῶν ἀντικειμένων, quos rogatu Eugenij tertio edidit.

Ad eum Caloioannes legatos misit. *Cuspinianus de Imperator.*

Cum in Galliam venisset Innoc. Iudæis Parisiensibus sacræ legis volumen, precioso panno velatum offerentibus: respondit, Deus omnipotens auferat velamen à cordibus vestris. *Annales Franc.*

Confirmat ordines monachorum Præmonstratensium & Cistertiensiũ. *Platin.* Posterior antea receptus fuerat à Rom. Pontifice Vrbano 2.

Ludouicum Iuniorem Regem Francorum Remis inungit. *Anno. lib. 5. cap 52. Pet. Venerabilis lib. 5. epist. 2.* Pisanos & Genuenses conciliat. *Platin.*

Hoc tempore populus R. multa cum finitimis Tiburtinis, Tusculanis, Albanis, Prænestinis, & reliquis Latij populis bella gerere cœpit, quæ Tusculi excidio tandem, quinquagesimo pòst anno, finita sunt. Quorum occasione Innocentio Pont. qui pacem, quàm bellum mallebat à ciuitatis administratione submoto, Senatores aliquot (non Coss. vt Platina & Volateran. putant.) Equites, Patritius, qui omnibus præesset, iudicésque alij, veterum Romanorum exemplo instituũtur. *Onuphrius.* & vicissim Populus ab electione Pontificis penitus excluditur. *Idem.*

Manueli Const. Imp. pro Mahumeto decreta condenti, pacis prætextu, & alia in religionis capitibus molienti; resistunt Theodosius Constantinopolitanus Patr. & Eustathius Thessalonicens. *Nicetas lib. 7. de eius gestis* Anathema in Mahometis Deum, quem nec genitorem nec genitum, sed holosphyron esse asserit, ex omnibus catecheticis libellis aboleri satagebat, sed ijdem fortiter restiterunt. *Ibid.*

Ludouicus Iunior Franc. Rex vno ferè mense ante mortem patris Alienoram, siue Alicoordim, siue etiam Leonoram hæredem Gulielmi Ducis Aquitaniæ duxit in vxorem

5218 apud Burdegalam vrbem. *Æmil. lib. 5.* Harum nuptiarum caussa eius pater Ludouicus Crassus primus (nam & ipse illud idẽ postea edicto confirmauit) remisit diocesi Burdegalensi iura regalia in eligendis archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, vt apparet ex tabulis cameræ rationum Lutetianæ.

Petrus Abailardus (qui nonnullis Bailardus, aliis Alardus dicitur) Britannus hæreticus, & summus philosophus, primò relicta vxore monachus apud D. Dionysium, demùm Abbas in Britannia. *Guliel. Nangiac.* Præter Deum aliquid æternum construebat, & quid tertium præter creatorem & creaturas. *Bernard. de Lu.* Docebat Christum non assumpsisse carnem vt hominem liberaret: Timorem Domini castum non

5219 esse in futuro sæculo. *Bern. epist. 190.* De Trinitate sapiebat Arrium, quanquam ab Alberico Remense & Leutaldo Nouarieose Sabellianus iudicatus sit. *Otho Prising. lib. 1. de Frider. cap. 17.* de persona Christi Nestorium, de gratia Pelagium. *Bern. epist. 192.* Malè insuper sentiebat de processione Sancti Spiritus, quem negabat esse ex substantia Patris vel Filij: De anima Christi, de descensu Christi ad inferos, de Sacramento altaris, dicens post consecrationem priora accidentia quæ remanent pendere in aëre, de potestate clauium, de originali peccato, de concupiscentia, & de aliis multis religionis capitibus. *Bern. epist. 188. & 189. & 190.* Arnaldus de Brixia alter ex Italia hæreticus, se illi adiunxit. *Bern. epist. 189. & 195.*

Petrus de Bruis Petrobusianos sacramentarios, multis erroribus deformes creat. *Petrus Cluniacens. epist. 1. & 2. & alibi.* in Septimania, Arelatensi, Ebredunensi, Diensi & Vuapicensi episcopatibus, denique in Vasconia & Narbonensi & Tholosana prouincia. *Idem.*

Apostolicos, qui se dictitabant iuxta Apostolorum doctrinam vitam instituere, videtur appellare Bernard. *Ser. 65. & 66. super Cant.*

Primi negarunt post Berengarium Missam esse sacrificium, è Petro Cluniacensi, Tractatu contra Petrobusianos: siue de sacrificio Missæ.

Henricus Tholosanus Petri Bruis discipulus monachus, hæreticus, negabat oblationes pro mortuis aliquid prodesse: damnabat sanctorum inuocationem: olei & chrismatis consecrationem, Ecclesiasticam excommunicationem, peregrinationes religionis voto susceptas, omnes denique ecclesiasticas constitutiones spernebat. Talem insinuat *Bern. epist. 241. & lib. 3 de vita Bernardi cap. 5.*

Vuilbertus Carnotensis, Conradus Hirsaugiensis. Hugo de Folieto, Corbiensis monachus, auctor libri de claustro animæ & corporis. *Guliel. Nangia. Trithem.*

Maximus Armeniorum pontifex, imo omnium episcoporum Capadociæ, Armeniæ, Mediæ & Persidis doctor eximius. *Tyr. lib. 15. cap. 18.*

Calo Ioannes Imp. Constant. frustra Syriam tentat, Gabulensi episcopo firmiter resistente. Itaque in Syrios crudelitatem (?) effudit bilem, eósque trucidauit an. 1143. *Frisingens. lib. septimo cap. 28.*

Sed pœnas mox suscepit. Nam dum in Cilicia aprum traiicere conatur, sagitta manũ suã perfodit. Inde veneno serpẽte mallens mori, quàm iuxta Medicorum præscriptum brachio mutilari, imperium Manueli filio reliquit. *R. Ioseph Sacerdos in Chron.*

Polacus Septuagenarius Hierosolymorum rex quartus, ab an. 1131. ad 1141. bellum ciuile à Tripolitano duce motum propter Halim Antiochiæ principissam compescuit. Turcas è finibus Antiochiæ & Tripolis insigni eorum clade repulit, Hugonem præfectum Ioppæ aduersum se conspirantem: & Ismaelitas clam fœderatum præfectura exuit. *Ibid.*

Calo Ioannem Francos expellentem ex agro Antiocheno, ad pacem compulit. Inducias Sagnino Turcæ dedit. Ope Theodorici Flandri, qui recens Hierosolymam cum exercitu venerat, arcem trans Iordanem Turcis extorsit. *Ibid.*

Damasci regem contra Sagninum Turcam defendit. Inde lapsu equi ex cruris fractura expirauit. *Idem.*

HVMANA.

1131. Philippus puer paulò antè regio ornatus Diademate, Parisiis equo deturbatus, subita morte perit. *Cont. Sigeb.*

Eodem Lotharius Imperator expeditionem mouit in Danos & Slauos eósque subegit. *Chro. Hirsaug.*

1133. restituto Innocentio Pontifice Pandectas, Codicem, & alios iuris ciuilis libros suo tempore à tineis & blattis liberatos per Vuernherum Iurisconsultum, (eum Accursius nominat Irnerium) edixit legi in scholis publicis, & ex ipsis Iura in foro dari. *Carion. in Chron. lib. 3.*

Hinc emerserunt eo tempore doctissimi iuris interpretes, inter quos post illum Vuernherum (qui ob eminentem eruditionem dictus est Lucerna iuris) Azo primas obtinuit, qui obiit Bononiæ an. 1200.

Antea per 600. amplius annos Romanæ leges ex Italia exulauerant. Nam cùm eam Gothi, Franci & Longobardi

Anni mundi.		Anni Christi.
5219	*Pisanum pro fide Christiana tuenda in Syria & contra Pseudopapas. Plati. Quidam etiam volunt fuisse contra Henricum monachum Tholosanum hæreticum.*	1131
	Stampense, in quo D. Bernardus, Petrum qui se Anacletũ nominabat, repudiari persuadet approbato Innocentio. Vincent. lib. 27 cap. 6. & in vita D. Bernardi lib. 2.	
5219	*Moguntinum. præsente Lothario & præside legato Apostolico. Trith. in Chron. monast. Hirsaug.*	1131
	DECIMVM vniuersale Concilium Lateranense, Patrum mille, pro iure cleri & contra pseudopontifices. Plati. lib. Concil.	
5228	*Suessonense, præsente Legato Ro. pontificis contra Abaelardum sub Lud. Seniore Franc. rege. Otho Frising. lib. 1. de Frider. cap. 17.*	1140
5229	*Senonense, præsente Ludouico Iuniore, & multis Episcopis atque Abbatibus, contra Petrum Abaelardum peripateticum, qui timens iudicium Concilij & eorum quos ipsemet elegerat, prouocauit ad sedem Apostolicam. Guil. Nang. Bernard. epist. 189. & 191.*	1141

Anni Christi

Antiochenum plurimorum Episcoporum Orientis, præside legato Apostolico Petro Archiepiscopo Lugdunensi, contra Radulphum Patriarcham Antiochenum, qui depositus est & reclusus in monasterium. Tyri. lib. 15 cap. 16. & 17.

1137 *Hierosolymitanum, eodem præside, præsente Maximo Armeniorum Catholico, imò & omnium Episcoporum Cappadociæ, Mediæ & Persidis principe. Eo in concilio actum est contra Armeniorum errores in fide, quos ipse Episcopus promisit se curaturum emendari. Tyri. lib. 15. cap. 18.*

Schisma 18.

Anacletus 2. nomine Pe-
1130 trus, à quibusdam Cardinalibus electus Pontifex Rom. sedit contra Innocentium an. 7. mens. 9.

Post eius mortem, à suæ
1138 factionis Cardinalibus creatus est Victor 4. qui cùm sedisset menses aliquot consilio D. Bernardi cessit Innocentio. *Æmil. lib. 5. Plat.* In hoc schisma componēdo D. Bernardus septennium laborauit. *Fascic. Temp.*

171.

1144 f CELESTINVS II.
Tuscus, mens. 5. di. 13.
1144 Vacat dies 13.

Patriarchis.

Constātinopoli Michaele Juniore an. 4. mens. 6.

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Guiliel.

Anni mundi

occupassent & lacerassent, patrias leges in illam insulerant, Romanis legibus oppressis & forma iudiciorum mutata.

Vuernherus iuris interpres, qui auditor Iurisconsultorum Constantinopoli fuerat, Lotharium Saxonem minus in bellis ciuilibus impeditum hortatur, vt lites præcipiat ex legibus Romanis iudicari: & easdem Romæ & Bononiæ enarrari. Sola enim Græcia studia veteris illius doctrinæ, sicut & cæterarum ferè artium retinuerat, vt indicant commentarij in ius Romanum Constantinopoli scripti, glossematis & enarrationibus doctorum Italicorum similes.

Hoc occasionem dedisse iuri pontificio multi scribunt. Nā & Gratianus, qui Pontificum decreta congessit, sub Lothario vixit. Tunc & Theologia scholastica siue disputatrix, de suo incremento meditatur.

1134. Magnus rex Danorum, se in potestatem imperatoris
5225 tradidit: obsides dedit, iuramentum præstitit, se successorésque suos non nisi imperatoris & successorum eius permissu, regnum adepturos. Postea in Daniam regressus, cum episcopis quinque, presbyteris 60. & Nicolao patre suo ab æmulis occisus est. *Chron. Hirsaug.*

1135. reges Daniæ, Poloniæ multíque alij principes ad conuentum Magdeburgensem, à Lothario indictum venientes: pacem in annos 10. iurant. *Ibid.*

1136. mortuo sine virili sobole Henrico 1. Anglorum rege, regnum Angliæ à Normanis translatum est ad Francos: per Stephanum Francum illius nepotem ex Adela sorore, & Stephani Blesensis comitis filium. *Polyd. lib. 12. histo. Ang.*

1137. Lotharius Rurgerum Apuliæ principem impugnatorem Ecclesiæ, & hostem publicum de Italia proscripsit.
5218 *Ibid.*

Intercedente D. Bernardo Fredericum & Conradum duces Bambergæ, in gratiam recepit. *Frising. lib. 7. cap. 19.*

1138. Conradus 3 dux Alemaniæ siue Sueuiæ, in regem Romanorum eligitur: reiecto Henrico cog. superbo Baua-
5226 riæ duce Lotharij genero, cui ab ipso Lothario dudum regalia fuerant commissa, in generali principum conuentu, qui iam vsque adeò de adipiscendo se certum arbitrabatur, vt nulli Principum de regno verba facere dignaretur. *Ibid.*

Bellum gessit contra Vulphonem ducem Bauariæ, ob quādam discordiam exortam inter se & Innocentium Papam. *Ibidem.*

Ducatum Bauariæ contulit Lupoldo Marchioni Austriæ, quem tamen postea Fredericus Imp. legitimis hæredibus restituit. *Ibid.*

Quidam in Alemania Pseudo imperator (Nam se Henricum cog. Superbum, de quo proximè, fingebat) post multas pugnas & cædes, patefacta eius impostura, Cluniaci in monachum attonsus est. *Ibid.*

Quidam Ioannes à Temporibus vel à Stampis, fertur vi-
5232 xisse annos, 361. à tempore Caroli Magni, cuius ipse erat armiger, vsque ad Ludouicum Iuniorem. *Guiliel. Nang. Gaguin.*
5232 *lib. 6. Ignatius. Nauc. & Sup. Chro.*

f PRIMVS sine vllo populi interuentu Papa creatus est, lege à præcessore Innocentio 2. posita, qua populus omnino à Pontificis comitiis exclusus est, & ad solos Cardinales Pontificis electio, paulatim etiam cleri primoribus exclusis, vel in Cardinalium collegio cooptatis redacta. *Onuphrius.*

Vnare fœlix, quòd nullis seditionibus vexatus fuit. Quo tempore Hierosolyma, iterum capta est à Saracenis. *Vincelius.*

Capta etiam Edessa Mesopotamiæ vrbe, ab Alaph siue Sagnino Turcorum principe, omnes Christiani, quotquot fidem noluerunt eiurare: cum Hugone episcopo miserè ma

ſtan ſunt. Mulieres item, in ludibrium Chriſti, artis impoſitæ violantur, deindéque interficiuntur. *Bonfinius lib. 6. Vngar dec. mundi. 2. Sigeb. Continuat.*

Eadem ferè tempeſtate ſub Imperio Manuelis Comneni, Ghaſtlanes Sultanus magnam Chriſtianorū multitudinem, Laodiceæ in Phrygia pecudū more: partim abegit partim occidit. Inter quos & Salomon pontifex. *Nicetas Comat. in Annal.*

Gerardus à Nazareth Laodicenſis Epiſcopus, de vna Magdalena contra Græcos & alia ſcribit. Ioannes Sariſburienſis.

Ludouicus Rex, quòd expugnato Victriaco in Eccleſia 1300. diuerſi ſexus & ætatis homines cremati eſſent, terram ſanctam pœnitentiæ cauſa adiit, vbi integrum annum ſubſtitit. *Sigeb. continuator.* Idem an. 1155. S. Iacobum in Gallicia, exinde poſt quatuor annos montem S. Michaëlis de periculo maris religionis ergò petiit. *Ibidem*, & an. 1177. in Angliā ad B. Thomam. *Ibidem.*

Alphonſus rex Portugalliæ primus multa geſt contra Saracenos, à quorum tyrannide an. 1147. Oliſipponem liberauit.

HVMANA.

Albo Ali Abinſeni. (i. Auinſena ex poſteris Senis, nomen enim patris ipſius erat Eli, inquit Elias in Tisbi rad. ...) Abē roës ſiue Abentois, Meſue Medici, & Philoſophi Arabes, Aben Tumert Aſtrologus Cordubę florent ab anno 1140. Regnabat Mauris Africæ & Hiſpaniæ Albo Haly Aben Teſfin, qui in illis motibus periit, quos pro Imperio quidam Abdelmon conciitarat. *R. Abraham in Cabbala.* Sabellicus Enneade 9. ponit ſub Alexandro 3. an. 1159.

Rabbi Iehuda Leuitea incidit in eadem tempora. *Abben Ezra in 9. cap. Daniel.*

1124. Mundus deſolatus eſt ab academiis (Iudaicis) quia mortuo R. Ioſeph Leuita in Hiſpania, cępit contra Iſraëlitas perſecutio in terris Arabum: auctore Ben Temurath Saraceno, qui eos extirpauit ex vniuerſo regno ſuo Africano & Hiſpanico. *R. Ioſeph ſacerdos in Chron.*

Sed eos recepit in ſuum Alphonſus Hiſpanię rex, qui & de Saracenis multas retulit victorias, eiſque eripuit Gabaracam vrbem in confinio vtriuſque regni ſitam. *Ibid.*

Iudæis autem in Gabaraca humaniter exceptis, pręfecit R. Iudam cuius maiores fuerant de Granatæ potentioribus & ditioribus. *Ibid.*

g BELLATOR contra Saracenos pro Hieroſolymis. *Platina.*

5252 Huius conſenſu factum concilium in Gallia contra Abelardum, qui rationibus victus, non modo ſententiam mutauit, ſed & monaſticam vitam profeſſus eſt. *Summa Concil.* Serio fuiſſe conuerſum & ſanctè mortuum Petrus Cluniacenſis in epiſtolis teſtatur.

5253 S. Amedeus Lauſannenſis, Drogo Hoſtienſis, Epiſcopi doctiſſimi.

Meſopotamiæ populi ferè omnes ad fidem Chriſti reuertuntur. *Palmer.*

Edeſſa paulò pòſt à Turcis capta, Epiſcopus capite truncatur, & multa Chriſtianorum millia trucidantur, an. 1145. *Sigeb. Continuator.*

HVMANA.

Cum oppidum Vuemſbergam iis conditionibus Conradus Imp. cepiſſet, vt mulieribus ſaluis abire liceret, portantibus de ſuis rebus, quamtuncumque vnaquæque poſſet: illæ

ſolos

Anni Chriſti.

Principibus.

Manuele Comneno, an. 38. Orient. Imp. centeſimo decimo ſeptimo.

Conrado 3. an. 14. Occident. Imp. vigeſimo primo.

Ludouico 9. dict. 7. Iuniore an. 43. Franc. Reg. trigeſimo ſeptimo.

S. Zalibala Æthyopum preſ-Ioſo.

Alphonſo 8. Hiſpaniæ quinquageſimo nono.

Stephano Frāco Angliæ vigeſimo quarto.

Vuladiſlao Poloniæ.

Balduino 3. Hieroſolymorum rege quinto an. 20.

Alphonſo Portugaliæ rege primo.

Dauide Scotiæ.

CONCIL. *Lateranenſe, ne laicus clerico manum inferret. Plati.*

172.

g LVCIVS II. Bononienſis, menſ. 11. dies 4. 1144

Vacat dies 2. 1145

Patriarchis.

Conſtantinopoli Michaële Iuniore.

Antiochiæ Aymerico.

Hieroſolymis Guilielmo.

Ann. Christ.

Principibus.

Iisdem Imperantibus & regnant.

CONCIL. *Gallicanum contra Petrum Abellardum Peripateticum.*

173.

1145 h EVGENIVS III. Pisanus, an. 8. mens. 4 dies 20.

1153 Vacat dies 2.

Patriarchis.

Constantinopoli Michaele Iuniore, deinde Cosma 2. mens. 9. Nicolao 3 an. 3. Theodosio 2. an. 2.

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Guilielmo, deinde Fucherio an. 11. dies 17.

Principibus.

Manuele Comneno Orientis Imp. centesimo decimo septimo.

Conrado tertio Occid. Imp. vigesimo primo.

Anni mundi

solos maritos in humeris & paruos liberos in sinu atque amplexu gestantes exierunt cæteris rebus militum prædæ relictis. Qua philostorgia motus Imper. omnibus conuiuio exceptis ignouit.

Moriturus præterito filio ætate iam maturo, Fredericum Ænobarbum imperio destinauit.

Henricus cog. Leo dux Brunsuicensis & Saxoniæ, vir bellicosus & mirabilis, de quo veteres miranda canebant in carminibus Teuthonicis, quo modo scilicet corio insutus equino & per Gryphonem de nauigio exportatus maris periculum euaserit, cum Gryphonibus pugnauerit, Draconem occiderit, per mare cum leone transierit, & similia multa. *Chron. Hirsaug.*

Sub Cælestino Lucióque pontificibus Rotgerus, quem Innocentius euocato in Italiam Lothario regno Neapolis exegerat: & in insulam Siciliæ compulerat, declarato Apuliæ duce Rainone Lotharij nepote, recepit omnia, tantum Italiæ regis titulo abstinuit, contentus in posterum rex Siciliæ appellari. *Ritius de Reg. Sicilia.*

Pænos affecit magnis cladibus, & regem Tuneti iniquis conditionibus, ad pacem coëgit: pacto stipendio in annos 30.

Hinc redacta ex Africa classe, Manuëlem Imp. appulsos in Asiam Christianos, male accipientē: bello persequitur. Corcyram, Eubœam, insulas cœpit, Corinthum, Thebasque vrbes expugnat. Suburbia Constantinopolis igne ferroque vastat, donec rediens in Italiam, classe Imperatorum & Venetorum fusus est. *Ibid.*

Hic videtur esse Rodericus Siculus Othonis Frinsingensis, quando sic scribit lib. 1. hist. Frederici. Rodericus Siculus expugnatis in Græcia Athenis, Corintho, Thebis opifices, qui Sericos pannos (vel potius bombycinos, Nam Serica ex arborum lana conficiuntur, non ex verme) texere solebant de-
5233 duxit captiuos, & collocauit in Panormo Siciliæ vrbe, præcipiens vt eam artem docerent suos. Inde factum, vt quam texturam prius Græci soli, inter Christianos habuerunt, cum Romanis communicata sit ingeniis.

5241 Hoc ergo æuo delitiæ, istæ vestium innotuerunt Italiæ, indéque Occiduis populis.

h DISCIPVLVS S. Bernardi, qui ad eum sedentem in Petri cathedra scribit libros de Consideratione, religione & eruditione refertissimos, quos Pontifices debent semper habere in manibus.

Instituit Tornacensem Episcopatum in Gallia cùm per annos circiter 600. à tempore S. Medardi fuisset sub Nouiodunensi Episcopatu: Electo in Episcopum Anselmo Laudunensi Abbate. *Guilel. Nang. Continuatio. Sigeb.*

Ad Armenios id per legatos petentes Sacrificij formam, iuxta Ecclesiæ Romanæ consuetudinem transmisit. *Ottho Frising lib. 7. cap. 32.*

Treueros venientem ad Synodum cum 18. Cardinalibus, episcopis & abbatibus multis per tres menses, propriis sumptibus copiosissimè, Aldeberus loci Archiepiscopus aluit. *Chron. Hirsaug.*

Cardinales nutu diuino perciti, hunc Pontificem elegerūt. *Plati.* Ille per D. Bernardum impetrauit à Conrado Imperatore & Ludouico Francorum rege, vt Christianis in Asia contra Alcoranistas opem ferrent. Hinc vterque cum magno exercitu in terram sanctam profectus est, tempore Balduinorum. Illa fuit. 3. expeditio contra Turcas. *Tyri. lib. 16. capite decimo octauo.*

Bellum ergo sacrum tertium Eugenij tempore, D. Bernardo oppidatim & regionatim ad illud exhortante, post

Anni mundi

Edessam à Turcis captam, cui præfuerunt Conradus Imp. & Ludouicus Iunior. Hanc expeditionem Tyrius scripsit, ex Græcis Nicetas Coniates. ex Hebræis R. Ioseph Sacerdos.

Nam S. Bernardus miraculis clarus, Francofordiam veniēs, Imperatori Conrado & Principibus persuadet: vt expeditionem contra Saracenos in Asiam suscipiant, séque cruce signent. *Helmold. in Chro. Slauorum, cap. 60.* Spiram habet R. Ioseph.

Contractus est exercitus maximus ex Germania, Gallia, Italia, Hispania, Anglia, Hungaria, atque adeo Europa tota. *Chron. Hirsaug.*

1146. Partem exercitus destinant in partes Orientis, alteram in Hispaniam, tertiam ad Slauos, qui iuxta Saxones habitabant. *Ibid. cap. 61.*

Manuel Imp. Const. per legatos amplissima munera Conrado afferentes, exemplo patris sui, fœdus cum eo renouat. *Frising. lib. 7. cap. 28.*

Interim tamen farinæ gypsum miscuit, ex quo Conradi exercitus in Syria miserè periit, *Nicet. in Annal.*

1148. Ipsi cùm venissent Hierosolymam iunctis copiis cum Balduino. 3. & Hierosolymorum quinto rege Damascum obsident: sed dissidio ac dolo cuiusdam Assyrij, obsidionem soluere coacti sunt, & ita quisque ad sua nauigauit. *Tyr. lib. 17. cap. 8. & Æmyl lib. 5. Gagu. lib. 5.*

Miserabilis fuit interitus, exercituũ Imperatoris Conradi & Ludouici regis Franc. legati Imperatoris Constantinopolitani dolo. *Helmold. in Chron. Slauorum, cap 61.*

Itaque necessarius magis, quàm turpis fuit Conradi & Ludouici reditus in patriam: propter clades acceptas, partim Græcorum artibus & perfidia, partim Turcorum strategematis & dolis, partim Latinorum ipsorum pecunia vel fauore corruptorum studiis, quos tamen adiutum è tam longinquis terris venerant. *R. Ioseph sacerdos vbi supra.*

Inde deinceps Latinorum potentia, in Oriente vsque ad interitum debilitata est, quem annu pòst triginta quatuor, nempe Christi 1181. Saladinus attulit. *Idem.*

Hoc vnum prosperè cessit de vniuerso opere, quòd peregrinus exercitus Lisbonam in Portugallia ceperit, & eam Portugalensi regi vindicarit. *Ibid. cap. 62.*

Sugerius Abbas S. Dionysij, regni Francorum negotia ob absentiam regis, iuxta illius cœnobij prærogatiuam, administrabat. *Frising lib. 1. de Frederico cap. 55.*

Gilbertus Porretanus Pictauorum episcopus, ob insignem eruditionem Vniuersalis dictus, proscribitur ab Ecclesia in concil. Remensi, quòd negaret diuinitatem, qua Deus est, esse Deum, *Bernard sup Cantica ser 80. Contin. Sigeb.*

Rem paulò aliter narrat Otho Frising. lib. 1. de Frideric. cap. 55. 56. 57. Quatuor scilicet Porretano obiiciebantur: primo quòd assereret diuinam essentiam non esse Deum. 2 proprietates personarum non esse ipsas personas 3. Theologicas personas in nulla prædicari propositione 4. Diuinam naturam non esse indeterminate incarnatam. De tribus vltimis ob exortum Cardinalium contra D. Bernardum & Gallos episcopos tumultum, simul ob Theologicas rationes, quæ hinc inde habebantur, nihil est decretum. De primo Romanus pontifex definiuit. Episcopus verò præmissam summi Pontificis sententiam reuerenter excipiens, Archidiaconis suis in gratiam receptis, cum ordinis integritate & honoris plenitudine ad suam diœcesim reuertit.

Malachias Episcopus Ardinacbensis siue Armachanus in Hybernia, doctissimus & sanctissimus miraculorum dono clarus obiit, an 1148. *Bernard. in eius vita.*

Anni Christi.

Ludouico 9. dict. 7. Iuniore Franc. Reg trigesimo septimo.

S. Zalibala Æthyopũ pret-Ioso.

Alphonso 8. Hispaniæ quinquagesimo nono, deinde Sanctio, an. 14.

Stephano Franco Angliæ vigesimo quarto.

Boleslao Crispo Polonorum principe an. 27.

Balduino 3. Hierosolymorum rege quinto.

Alphonso Portugalliæ rege primo.

Dauide Scotiæ.

5233 Concil. *Vezelium siue Vizeliacum in Burgundia, pro expeditione contra Turcas, præside Eugenio, & præsente Ludouico Rege cū Aleonora Regina, & aliis Regni Principibus, qui post orationem habitam à D Bernardo crucem accipiunt sacram militiam professi. Plati. Ioan. le Maire.* 1145

5233 *Parisiense quoddam Concilium fertur tunc celebratum ab Eugenio. Ioan. Tili.* 1145

Eudo

Anni Christi. — *Anni mundi.*

Eudo de stella, qui se dicebat esse Christum an. 1148.

Narrabat Gabulensis in Syria Episcopus Eugenio Papæ, quod ante non multos annos, Ioannes, quidam vltra Persidem & Armeniam, in extremo Oriente agens rex & sacerdos: cum gente sua Christianam profiteretur religionem, verum Nestorij fermento permixtam. *Frising lib. 7. cap. 33.* Quem post aliquot annos a Tartaris deletum, ex Marco Veneto annotabimus.

1147 *Ptolomaicum præsente Conrado. 3. Tyri. lib. 17. cap. 1.*

An. 1148. Rogerus Siciliæ rex Archiepiscopum Africæ, qui Romam vt consecraretur venerat ad sedem suam remittit liberum. *Sigeb. Conti.*

An 1146. Ludouicus Francorum rex Hierosolymam, voti causa, abiit. *Annon. lib. 5. cap. 53.*

Robertus Nazarenus episcopus, crucem Christi erigens contra incendium, flammam & fumum, impellente vento, ea in exercitum Turcicum conuertit. *Tyri. lib. 16. cap. 11.*

Libri 4. Ioannis Damasceni de Orthodoxa fide, è Græcó in Latinum transferuntur: per Burgundionem iudicem & ciuem Pisanum, qui maiorem etiam partem operum Diui Chrysostomi è Græco in Latinum conuertit. *Anton. tit. 17. cap. 1.*

1148 *Remense, præside Eugenio & præsente D. Bernardo, contra hæresim Gilleberti Pictonum Episcopi, Abaillardi subtilitatem secuti, quã ipse eo in Concilio publicè recantauit. Bernard. serm. 80. in Cantica. Ant. tit. 17. cap. 1 Fuit etiam contra quendam nomine Bonem, qui se magnum prophetam, imo verò Dei filium, per quem omnis oratio concludebatur, cum diceretur per eũdem &c. prædicabat & ex suis discipulis alios cõstituebat Angelos, alios Apostolos, Contin. Sigeb. Ottho Frising. lib. 1. de Frederico cap. 50. 51. vsque ad 55.*

5236 Archiepiscopatus Vlisbonensis in Hispania instituitur, an. 1147. *Meier. in hist. Fland.*

An 1152. quatuor Archiepiscopatus instituuntur in Hybernia, sicut illic sunt quatuor prouinciæ, Armachana, Dubliensis, Cassellensis & Tuamensis. Quarum Armachana. 15. habuit episcopatus. Dubliensis 5. Cassellensis 13 Tuamensis. 10.

Templarij vt essent conspectiores suis candidis clamydibus, assuunt cruces panni rubei. *Tyri. lib. 12. cap. 7.*

Poiho præsbyter Prumiẽsis an. 1152. scribebat lib. de Domo Dei. *Ipse ibid.*

HVMANA.

Rabbi Moses Hispanus, Ben Maimon (qui & contractis dictionibus dicitur Rambam) videtur floruisse circa hæc tempora. Hunc Iudæi habent in summo bonore, adeò vt eum insigniuerint titulo מורה צדק id est, Doctoris iustitiæ.

Ipse præfatione Maimonim, quo opere complexus est, vniuersum Talmud lingua purè Hebraica, in eorum gratiam, qui nesciunt linguam Talmudicam, vel vt impuram & barbaram, fastidiunt, se scribere tradebat an. 1108. excidij Hierosolymitani, Mundi 4936.

1150 *Baugentiacum, in quo Ludouicus Leonoram vxorem repudiauit, ex qua habebat duas filias, Mariã & Alisam Ioan. Til.* — 5238

Idem in quadã epistola de Astrologia, meminit sua ætate fuisse in Australi plaga quendam impostorem, qui se prædicans præcursorem ac nuncium Messię siue Christi mox venturi, multos Iudæos ac Arabes seduxit ementitis miraculis.

1146. persecutio secunda Iudęorum, quinquaginta annis ferè post primam, in Germania mota prædicationibus Rodolphi monachi: quando Conradus Imp. arma sacra induebat ad expeditionem Hierosolymitanam. *R. Ioseph Sacerdos.*

Treuirense, cui interfuit Eugenius cum 18. Cardinalibus & D. Bernard. In eo libri S. Hildegardis recepti sunt. Trith. in Chro. Hirsaug.

Contra eam quidem nixus est S. Bernardus Abbas vrgens illud Psalmi: Ne occidas illos, ne forte obliuiscantur populi mei. *Ibid.*

In ea tamen 1147 R. Simon Coloniæ capite truncatus est, & multi alij interfecti. R. Isaac super suo libro occisus. Item R. Patar, & Rabbana Iaacob Mideus. Alij Spiræ, Coloniæ, Moguntiæ, se baptismo metu obtulerunt, & post ad Iudaismum redierunt. *Idem.*

Conradus Imp. Iudęos, à Galliæ Germaniæque populo eiectos recepit: ac in suis municipiis, præsertim Norimbergæ tutum hospitium concessit. *Frising. libro primo, cap. 37. de gestis Frederici.*

Anni mundi. | *Anni Christi.*

In Francia persecutio duntaxat fuit pecuniaria, dum Ludouicus rex absoluit ære Iudaïco Christianos: secum in terram sanctam profecturos, quo edicto Israël valde est debilitatus, quòd ei multa vndique deberentur. *R. Ioseph sacerd. in Chronicis regum Franciæ & Turciæ.* (Nam cunctæ Iudæorum opes ferè sunt in vsuris &c. positæ.)

In Anglia se baptizari ferè permiserunt. At in Franciam se recipientes, reuersi sunt ad Iudaismum. *Idem huius tertiæ expeditionis infœlicem exitum, huic persecutioni ascribens.*

R. Eleazar erat tredecim annorum, quando illa contigit. Vnde & eam maior factus scripto mandauit & deplorauit.

Eustathius Thessalonicensis Archiepiscopus, in libros Homeri scripsit commentarios, sicut & in Dionysij descriptionem orbis. *Nicetas lib. 7.*

Lincopianum in Suecia. Magnus lib. 18. hist. Gotthorum cap. 18.

Aleonora repudiata à Ludouico Rege in ipsius odium an. 1152. nupsit Henrico Duci Normaniæ & Andegauensi Comiti, qui postea fuit Rex Angliæ: Ex quo habuit filios quatuor, Henricum, Richardum, & Ioannem postea reges Angliæ, & Gaufridum Comitem Britanniæ: filias totidem, quarum alia collocata est Regi Castellæ, ex qua nata est Blancha Regina Franciæ, mater S. Ludouici: Altera Alexio Imperatori Orientis: Tertia Saxoniæ Duci, vnde natus est Ottho Imperator: Quarta Tholosano Comiti. Quæ nuptiæ fuerunt causa grauissimi belli, inter Francos & Anglos. *Guilel. Nangiat. Guagui lib. 6. Æmyl. lib. 5.*

174.

5241 | i ANASTASIVS IIII. Romanus, an. 1. mens. 4. dies 24. | 1153

5242 | Vacat dies 1. | 1154

i AMATOR & nutritius pauperum. D. Mariæ rotundæ templum extruxit. Famis tempore, qua tota ferè Europa constrictabatur, victum egenis etiam extra Romæ mænia degentibus, largissimè suppeditauit. *Plati.*

Tunium & Tenebium Ægypti pagi à Christianis inhabitabantur. *Nicetas lib. 5. in Manuele.*

Tamiathi insignis virgini dicata Ecclesia habebatur in precio, inter medios Saracenos, quòd ibi olim Christus cum parentibus substitisset, Herodem euadens. *Ibid.*

Patriarchis.

Apud Francos Politici bonis Ecclesiæ inhiantes, nihil non contra Ecclesias & monasteria moliti sunt. Claromontensis comes, eiúsque nepos Podiensis Guilelmus, & alter de Polinaco comes. Sic Guillelmus Cabillonensis. Sed eos repressit Ludouicus rex. *Anno. libro quinto, capite 56. Guagui. lib. 6.*

Constantinopoli Constantino 4. an. 2.

Antiochiæ Aymerico.

Rupertus Buconiensis, Petrus Mauritios de monte Bussetio in Aruernorum finibus cog. Venerabilis Abbas Cluniacensis. Nicephorus Basilaces Paulinarum epistolarum insignis interpres *Nicet. lib. 7. de Manuele.*

Hierosolymis Fucherio.

S. Hildegardis miraculis & propheciis illustrissima, D. Bernardo chara libros multos per reuelationem conscribit, partim Latinè, partim Teuthonicè. *Chr. Hirsaug.*

Et per Spiritum. S. coacta multis in locis Verbum Dei prædicauit. *Ibid.*

Manegoldum Abbatem Hirsaugiensem, duriùs delinquẽtes monachos secundum regulam monasticam corrigentem: ideòque infirmorum odia, contra se prouocantem adduxit: vt seueritatem in maximam mansuetudinem cõmutaret sicque pax inter eum & fratres summa coalesceret. *Ibid.*

Eodem tempore floret & multa scribit. S. Elizabet monialis in Sconangia diocesis Treuerensis; prophetissa & reuelationibus clara. *Ibid.*

Hæresis Publicanorũ in Anglia. *Polyd. lib. 13. Ang.* quos alij Catharos, alij Patrinos. *Concil. Lateran. cap. 27.*

Catharorum hæresis ex Tandemi reliquiis, primariis Arnoldo, Marsilio, & Theodorico, quos Eghertus S. Florini Abbas oppugnauit. *Chron. Hirsaug.*

Cardensis hæresis de corpore & sanguine Domini malè sentiens. *Ibid.*

Guilelmus

Ann. Christi

Principibus.

Mannele Comneno Orien. Imp. 117.

Frederico 1. Ahenobarbo siue Barbarossa, an. 38. Occid. Imp. vigesimo secundo.

Ludouico 9. dict. 7. Franc. Reg. trigesimo septimo.

S. Zalibala Æthyopũ pret. Ioso.

Hispaniæ Sanctio tertio sexagesimo.

Angliæ Stephano Franco vigesimo quarto.

Poloniæ Boleslao Crispo.

Balduino tertio Hierosolymorũ rege quinto.

Portugalliæ Alphõso.

Scotiæ Dauide.

175.

1154 K ADRIANVS Anglus an. 4 mens. 10. 5242

1159 Vacat dies 3. 5247

Anni mundi.

Guilelmus Aquitaniæ dux & Pictauiensis comes D. Bernardi discipulus, eremiticum vitę genus apud Gallos restituit, vt deinceps eius ordinis fratres non Augustinjani, sed Guilelmitæ dicerentur, vsque ad Innocentium 4. qui eos Eremitarum S. Augustini nomine appellari voluit: Parisiis, relicta eremo, prima iecit cænobij fundamenta, Anastasij, deinde Adriani Pont iussu. *Bergom. lib. 12. & Chron. Colon.*

Fredericus hoc tempore suscipit imperium, sex expeditiones in Italiam moturus, & multas turbas in Ecclesia excitaturus. *Nicet. lib. 7. de gestis Manuelis.* Et in Armenia, vbi contra Turcas pugnabat, in rapido quodam amne submergendus. *Naucler. Tyrius.*

Sub 1153 Galfridus cognomento Arturus, quòd de Arturo Britannorum rege fictitio multa scripserit, itẽ de Ambrosij Merlini eius vanis prędictionibus, &c. *Balaus.*

Hæresis Armeniorum Monophysitis consentanea. *Nicet. lib. 17. Orthodoxiæ.* Hinc Manuel Imp. sub. an. 1170 ad eorũ Catholicum, Theorianum legat, qui ab illa eum reuocaret, cuius disputatio ibidem extat apud Nicetam.

Vterque tamen errat, si quidem Catholici siue summi Armeniorum Pontificis ad Gręcos responsio, quam ipsi afferunt, nõ est supposita. Nam Armenij fatebantur duas quidem esse naturas in Christo & vnam, sed diuersa ratione. Vno modo naturam pro parte Constituti accipiebant, altero pro Constituto siue Composito, vt cum apud Aristotelem nunc Compositum, nunc partem Compositi significare dicitur. Sic in Christo (inquiebant) duæ sunt naturæ. i. duæ partes Constituti, deitas & humanitas, & vna natura. i. vnum Constitutum ex vtraque natura, Christus siue persona Christi. Afferebant pro simili hominem, in quo duæ naturæ existunt, corpus & anima, & vna natura. i. vnum è corpore & anima compositum. Multum ergo aberant à Monophysitarum sententia.

Illo artificio Græci sæpius vsi sunt in Christianos Orientales, vt quos cernerent in sedem Apostolicam propensos, hæreseos infamia traducerent: vel etiam, quia præ se, alios solent contemnere.

Hinc eos suspectos habeo, quotiescunque de Syris, Maronitis, Æthyopibus, Persis, Indis, Georgianis, Ægyptiis scribunt, eos vel Iacobitas, vel Nestorianos appellantes. Nam qui versus eos peregrinantur, Catholicos offendunt, nec nisi quibusdam ritibus & ceremoniis à nobis differentes vident.

Mota quæstione de dogmatibus Mahometis, Manuële Imperante, Deum Mahometis anathematizãdum visum est, vt qui solitarius asseratur, auróque solido constans, (Holosphytos) qui nec genuerit, nec genitus sit, nec sibi similé quẽquam habeat. *Nicetas lib. 26. Ortho. & lib. 20. Anathematismo 22.*

HVMANA.

R. Benjamin auctor libri Massahoth. i. Profectionum, siue vt interpres Benedictus Arias vertit, Itinerarij, genere Hispanus, tunc vigebat. Narrat enim se Ludouico Rege & Alexandro Romano Pontifice, qui mox sedebit, Lutetiam venisse Regni totius caput, in qua (inquit) sunt sapientium discipuli, omnium, qui hodie in omni regione viuunt, doctissimi, atque hi noctu diúque legis studio incumbunt. Loquitur de Iudæis tum Lutetiæ degentibus, & studiis suis Hebraïcis incumbentibus.

k NORVAGIAM sub gelido axe (Onuphrius Sueciã addit) sua prædicatione ad Christi fidem perduxit, antequam esset Roma. Pontifex. *Plat. Ioan. Stella in Chro.*

Templorum restaurator insignis, Guilelmi Siciliæ regis,

Anni mundi.

ob rapta Ecclesiæ bona excommunicati subditos, omni sacramento liberat. *Plat.* Gradensem Ecclesiam primatum super omnes Venetorum, Istriæ & Liburnorum Ecclesias obtinere declarauit. *dec. 2 lib. 5 Blondus.*

5242 Inter eum & Fredericum Imp. leui de causa persecutiones exardescunt.

Vuilhelmus seu Guilielmus huic Pontifici reconciliatus ab eo declaratur & coronatur Rex vtriusque Siciliæ: quam acceperat in feudum, *Crant. li. 6. cap.* 16. Ex eo tempore Regnum Siciliæ appellatum est Patrimonium Petri. Immò verò longè antè. Nam D. Gregorius sæpe in Epistolis, Siciliam patrimonium suæ Ecclesiæ appellat: vt supra in Bonifacio 3. docuimus ad an. 607.

D. Bernardus Abbas Clareuallensis oraculum sui seculi, vitæ sanctimonia & summis miraculis clarus obiit an. ætatis 63. & an. Christi 1153: *In eius vita lib. 5. cap.* 2. postquam centum quadraginta sui ordinis monasteria per se, etsi alienis impensis construxisset *Chron. Hirsang.* Alexander 3. PP. eum in Sanctorum numerum retulit an. 1165.

Eo intercedente Fredericum & Conradum duces, Bambergæ Lotharius Imp. in gratiam recepit. *Frising lib. 7. cap.* 19. Sican. 1144. eodem conciliante Theobaldum comitem Ludouicus rex. *Sigeb. Cont.*

Balduinus. 3. qui Hierosolymorum rex fuit ab an. 1142. ad 1162. Ascalonem capit, ibique Episcopum constituit. *Tyrius lib 17. cap.* 30. vel 1157 iuxta R. Ioseph.

1158 Norandinum ab obsidione Speluncæ vrbis, magna eius clade remouit. *R. Ioseph in Chron.*

Eius denique tempore Sagninus Turca, cum nostris multa bella in Oriente gessit, Edessa etiam expugnata. Germani & Franci in terram sanctam venêre. Norandinus Sagnini filius, Damasci Dominum vi se constituit. Post Francorum reditum fines Antiochiæ vastauit, Remundi loci principis capite, ad Baldensem Calipham misso. Manuel de manibus R. viduæ Remundi Antiochiam recepit. Turcæ Hierosolymam frustra obsedere. *Ibid.*

1157. Americus Patriarcha Antiochenus, ignominia affectus à Regnaldo Castellano, qui hæredem Antiochiæ in vxorem duxerat, Hierosolymam fugit. *Ibid.*

Sed postea an. 1160 à Balduino restituitur, postquam Reginaldus ad Edessam fuisset à Turcis captus. *Ibid.*

Visio admirabilis Tondali militis in Hibernia, his temporibus facta dicitur. *Chron. Hirsang.*

Post Reginaldum Boëmundus eius priuignus, in Patriarcham & Episcopos sæuit: frustra intercedente Balduino Hieros. rege. Quod dissidium res Turcarum mirè auxit. *Naucl. gener.* 39. *Tyr. lib.* 22.

1158. Liuonia regio, quæ hodie vocatur Lifland. cœpta est tunc primum à mercatoribus Christianis explorari: vbi cùm plurimi lucri causa sæpe aduentarent, S. Menardus tunc presbyter doctissimus Christum prędicans: multos eorum, inter quos erat Cobbe Liuoniæ Princeps, à gentilitate ad fidem Christianam traduxit. Ipse postea rogatu Cobbe Principis ab Alexandro 3. PP. designatur illius loci Episcopus, vbi nunc est Riga Metropolis. *Crant. lib. 7 cap.* 15.

Eodem an. Siciliæ rex Guilhelmus captam Sibyllam, quę est Metropolis insulæ Gerræ inter Africam & Babylonem Ægypti, Christianis incolendam dedit, prępolito Archiepiscopo. *Sigeb. Continuat.*

5247

HVMANA.

Eodem Manuel Imp. Const. proficiscitur in Ciliciam, contra Turum principem Armenię, qui illam prouinciam ei

eripuerat

Anni Christi.

Patriarchis.

Constantinopoli Constantino 4. deinde Luca an. 12. 1154

Antiochiæ Aymerico.

Hierosolymis Fucherio, deinde Almarico, an. 23.

Principibus.

Manuele Comneno Orientis Imp. centesimo decimo septimo.

Frederico 1. Ahenobarbo seu Barbarossa Occid. Imp. vigesimo secundo.

Ludouico 9. dict. 7. Fr. Reg. trigesimo septi.

S. Zalibala Æthyopū pret-Ioso.

Sanctio tertio Hispaniæ sexagesimo.

Stephano Frāco Angliæ, vigesimo quarto, deinde Henrico 2. Andegauensi, an. 34.

Boleslao Crispo Poloniæ.

Balduino 3. Hierosolymorum rege quinto.

Alphonso Portugalliæ. 1159

Anni Christi.

Dauide Scotiæ, deinde Macolmo.an. 12.

176.

1159 I ALEXANDER III. 5247
Senensis,an.21. d.19.
1180 Vacat dies 14. 5268

Patriarchis.

Constantinopoli Luca, deinde Michaele 3. an. 9. Charitone an. 1. mens.2. Theodosio.an.6

Antiochiæ Aymerico.
Hierosolymis Amatrico.

Principibus.

*Manuele Comneno Constantinopolitano siue Orient. Jmp.*117.

Frederico Ahenobarbo siue Barbarossa Occid. Jmp. vigesimo secundo.

Anni mundi.

eripuerat depulsis Græcis. *R. Ioseph vbi supra.*

Sequenti 1159. litem inter vtrumque diremit Balduinus Hierosolymorum rex. *Ibid.*

Mediolanum seprem annos iam obsessum Friderico Imp. Iudæi produnt. *Bergo.lib.*12. quam vrbem postea diruit:& sale conspersit, auctoribus detectionis securi percussis.

Brixiam, Cremam & alia multa Lõgobardiæ oppida idem cepit *Chro Hirsaug.*

Malcolmus Scoti rex quartus, regi Anglorum homaginm primus præstitit.

An.1158. eiectis, qui supererant in Obotritorium terra Sclauis, incolas ex Hollandia Frisiaque Henricus Saxo substituit. *Helmold.cap.*88.

Ducem Boemiæ regia dignitate & titulo insigniuit, ob res præclarè ad Mediolanum gestas: renunciatione & confirmatione publicè & solenni ritu facta.

A Gunthero poeta versibus celebratur.

I CONFIRMAT ordinem Carthusiensium. *Fascic.temp.*

Oprimè præfuit, quatuor Antipapis è medio sublatis, quos contra ipsum erexerat Fredericus Imp. bello furens contra Italiam.

Doctissimus fuit præcipue in sacris literis, decretis, Canonibus, & Romanis legibus. *Conti. Sigeb.*

Alphonso Portugalensium nono & primo regi coronam per Albertum Cardinalem tradit, ea lege, vt quotannis Portugallenses reges duas auri libras Ecclesiæ Romanæ persoluant. *Garibay p.4.lib.34.cap.16.*

Romæ moritur sublatis prius è medio quatuor Schismaticis pontificibus, quorum seditionibus Ecclesia Romana penè subuersa est.

Cæsarianos Pseudo-pontifices excommunicatos, quanquã integra ætate, senex iusto Dei iudicio sepelit. Fauebant ei legitimo Pontifici duo Reges, Ludouicus Galliæ & Guilielmus Siciliæ. *Iouius lib.1. viro illust.*

Eo tempore Guelphorum & Gibellinorum factione Italiã præcipuè miscebant. Guelphi auctoritatem Romani Pont. contra Cæsarem tuebantur.

Frederici Imp. vim metuens ad Venetos confugit. Verum Otthone Imperatoris filio qui cum classe pontificem repetebat, à Venetis victo & capto: pax Italiæ est reddita. *Cromer. lib.6.de rebus Pol.*

Ad eius pedes procubuit Fredericus Imp. petens absolutionem excommunicationis, *Plati.* Ferunt Ludouicum Francorum & Héricum 2. Anglor.reges, pedites ei inseruisse stratoris officio, ac læua dextraque frænum equi ipsius tenentes eum per Toriacum vrbem magna cum pompa deduxisse.

Cuius eos pudere non debuit. Nam & magnus ille Constantinus longe potentior, & Sanctior, priùs id honoris Syluestro Christi vicario exhibuerat. *Photius in Nomocanone.*

Illum prensabat Emanuel Orientis Imp. Occidentis Imperiũ ambiens, nõ ignarus inimicitiarũ eius cum Friderico. *Plati.*

Fredericum Occidentis, Emanuelem Orientis Imperatores: Gulielmum Siculum & Longobardos dissidentes, in gratiam reduxit. *Martinus Polonus.* Henricum quoque regem Anglorum & eius filium. *Continuat.Sigeb.*

Præter vnum D. Petrum, qui 25. ferè annis, Syluestrum primum & Adrianum primum, quorũ vterque 23. annis præfuit, cæteros annorum numero in Pontificatu superauit. *Ibid.*

Cazimiri regis Poloniæ leges, quibus (an.1079.) post quatuor Russiæ prouincias occupatas regnum suum ornauerat, confirmat. *Functius.*

Inter Sanctos Bernardum Claræuallensem Abbatem an. 1165. id est, duodecim post eius mortem annis retulit, &

Anni mundi.

Thomam Cantuariensem Archiepiscopũ 1174. id est tribus post eius necem.

Sub hoc Alexandro, totus tunc orbis Christianus, mutuis
bellis ferè collidebatur. Veneti cum Hungaris, & Græcis de 5247
Dalmatiæ dominatu decertabant. Græcorum Imp Emanuel ab Alexandro Pontif non ignarus inimicitiarum eius, cum Friderico, magnis pollicitationibus & donis Occidentis imperium ambiebat. In Anglia Henricus rex, Thomam Cantuariensem cùm occidisset, à filio regno pellebatur. Fredericus Imp. Longobardiam & Italiam vexabat. Germaniam Henricus Saxonum dux moribus concitabat. Boëmia ciuilibus bellis distinebatur. *Crom lib. 6. de rebus Polon.*

Alexander Luteriam se contulit, & sacella multa in Sancti Germani de Prato Ecclesia dedicauit. *In Chronic. Monasterij Sancti Germani Pratensis quorum ibi fragmentum pendet de Sacellorum quorundam cancellis.*

1175. Fredericus Imp. totum imperium Romanum turbat, propter inobedientiam & rebellionem contra sedem Apostolicam. Excommunicatus Pontificem verbis, scriptis, & armis persequitur, cunctósque cum illo sentientes. *Chron. Hirsaug.*

In Asia Emanuël Orientis Imp. in prælio quodam captus à Turcis, mox ex pacto dimissus, paulò pòst obiit. *Cromer. Ibid.*

Almericus Hierosolymorum rex sextus ab anno 1162. ad 1173. In eum Ægyptij rebellarunt, nec voluerunt, vt patri fecerant, tributum pendere, donec Soltanus audiens Siracum à Norandino Turca Damasci principe missum, in Ægyptum cum exercitu properare: se iterum ei subdidit, malens nostris esse tributarius, quàm Turcis.

Cum Norandino, qui annis 29. Alepi Dominum se gessit, sæpius pugnauit.

Siracum eius ducem in Ægypto vicit & Soar Sultanum liberauit.

Saladinum Siraci nepotem Alexandriæ obsedit, donec Hugonis Cæsareæ principis captiui interuentu, pace facta, tota Ægypto Siracus cessit.

1163. Hugo & Godofredus Germaniæ Principes, Tripolim appellentes Norandinum ceciderunt. Sed paulò pòst ad Antiochiam capti sunt à Norandino, bellum gerente contra Boëmundum Antiochiæ principem, Calumnosum Manuelis in Cilicia ducem & Tutum regem Armeniæ.

1165. Pelusium cepit. Mox Siracus à Norandino missus in auxilium Sultani Soar, proditione ipsum Soarem occidit: & Sultanum se Turcarum primum constitui, à Calipha Ægyptio impetrauit.

Cui mortuo successit Saladinus, qui per 20. annos bella varia cum Christianis gessit: eósque tandem dominio terræ Sanctæ exuit. *Hæc omnia è R. Ioseph Vbi suprà.*

Idem Almericus ad reges occidentis, an. 1170. legatos misit contra Saladinum omnia in Syria expugnantem.

Quin & ipse an. 1171. ea de causa Constantinopolim venit. *Ibidem*

1175. Balduinus 4. rex fit Hierosolymorum septimus, sed quia adhuc erat puer, nempe annorum 13. administratio demandata est Remundo Tripolis principi. *Idem.*

Cum Saladino multa bella gessit, vario marte. Zotam propè Damascum ei eripuit. Regnauit ab an. 1175. ad 1186. *Ibi.*

Petrus Longobardus cognomento Magister sententiarũ, 5168
qui Episcopus Parisiensis, an. 1160. salutatus est cessione Philippi Ecclesiæ illius Archidiaconi, Ludouici regis fratris, qui alioqui à maiore parte electus fuerat. *Æmil. in Lud. Iuniore. Contin. Sigeb.*

Primus Latinorum Theologiam per antiquorum libros

sparsam,

Anni Christi.

Ludouico 9 dict. 7.
Francorum Rege, trige- 1159
simo septimo.

S. Zalibala Æthyopũ pret. Ioso, deinde Imra, an. 40.

Sanctio 3. Hispaniæ sexagesimo, deinde Ferdinando 2. an. 17. Alphonso 9. an. 38.

Henrico Andegauensi Angliæ, vigesimo quinto.

Boleslao Crispo Poloniæ, deinde Miecislao sene, an. 4. Cazimiro an. 17.

Balduino 3. Hierosolymorum rege quinto, deinde Almerico rege sexto, an. 12.

Balduino 4. an. 2. Alphonso Portugalliæ rege primo.

Macolmo Scotiæ, deinde Vuillelmo, an. 49.

Schisma 19. quod durauit an. fermè. 20.

Octauianus, qui & Victor
4. contra Alexandrum à tri-
bus tantum, vel vt alij volunt
quinque Cardinalibus factio-
ne Imperatoris Aenobarbi 1180
electus PP. sedit an. 4. mẽs. 7.

Anni Christi.

Concil. Claromontense, præside Alexandro Rom. Pont. cōtra Victorem, & Fredericū. Imp. celebratum fuisse, testantur Platina & aliqui alij.

Cisterciense habitum Morimundi. Helmold. lib. 2. cap. 9. de Slauis.

1163. *Turonense, præside Alexandro Papa, quo in Concilio acta Concilij Papienses, in quo Victor Pseudopontifex, & Fredericus Imp. præfuerant damnata sunt, & vterque excommunicatur. Contin. Sigeb. Æmyl. lib. 5*

1164 Calixtus 3. Victori in schismate succedens, sedit ferè an. 6.

1169 Paschalis. 3. anteà appellatus Ioannes, à quibusdā electus post mortē Calixti, iussus rādem est à Frederico Imp se abdicare pontificatu: sic finitum est schisma, postquam sedisset an. 7. mens. 5.

1171 *Concil. celebre plurimorum Episcoporum, coactum ab Henrico Angliæ rege Casseli, quæ vrbs est Hyberniæ insulæ, ad corrigenda ea quæ minus ritè secundū dogma*

Anni Mundi.

sparsam, in certam methodum artémque redegit, æmulatione Io. Damasceni, qui ante quingentos annos idem Græcis & Syris præstiterat. Illa autem methodus illo Danielis Versiculo recoli potest. *Est Deus in cælo reuelans mysteria.* Nam apud vtrumque primus liber est de Deo Deique essentia, natura, proprietatibus, attributionibus. Secundus De cælo cælique & rerum cælo comprehensarum creatione. Tertius de reuelatione, siue incarnatione Domini, & rebus ad eam pertinentibus. Quartus de Mysteriis & Sacramentis.

Gratianus Bononiensis monachus, rapsodus libri Decretorum, quem & summo Pontifici confirmandum obtulit.

Petrus Trecensis cognomento Comestor vel Manducator, auctor scholasticæ historiæ, si nonnullis credimus, fratres nothi. *In vita Gratiani.* Alij contra putant eos nec Ger-
252 manos nec σύγχρόνους fuisse: sed ipsi falluntur, quod ad eorum tempus pertinet.

Richardus à S. Victore Theologus Parisiensis. Lucas S. Cornelij Abbas. Richardus Cluniacensis Chronographus.

Contra Petri Longobardi aliqua capita, scripserunt Gulielmus episcopus Senonensis, Ioannes Gornubiensis in suo Eulogio, & Ioachim Abbas.

Hugo Etterianus, qui ad hunc Alexandrum suostres libros de processione Spiritus S. scripsit, & apud Emanuelem Imp. Constantinop. magnæ fuit auctoritatis. Errat enim Trithemius, dum illum locat sub Alexandro 4. Multa Græcè & Latinè scripsit.

Leo Tuscus interpres Liturgiæ D. Ioannis Chrysostomi se eius σύγχρονον esse scribit.

Balduinus alter auctor librorum. 4. sententiarum Theologicarum. Nam nescitur vter, ipséne an Petrus Longobardus fuerat cuculus, alienum sibi supponens partum, vt fit in Plinio & Solino. Hoc vnum scitur Theologiam
5252 Scholasticam ab his duobus præcipuè fuisse fundatam, ob subtiles Græcorum contra Latinos disputationes de Trinitate, de Processione S. Spiritus, ob Berengarianos & Petrobusianos contra Sacramenta multa temerè & curiosè effundentes, ob Gilb. Porretanum, Petr. Aballardum Philosophos Theologiæ philosophiam admiscentes, vt spinosas & subtiles
5257 quæstiones deciderent & amputarent. Æmulati sunt Damascenum, cuius 4. libros de Orth. fide, citant, ordinem & methodum sequuntur.

Ottho Frisingensis Episcopus filius S. Leopoldi, frater Henrici ducis Austriæ & Freder. Imp. patruus, Chronologiā ab orbe condito ad annum Christi. 1150 octo libris pertexuit. Primus Bauaros rationem disputandi Aristotelicam docuit. *Æn. Syluius.*

Helmoldus canonicus Bursoniensis, Historiam Henetorum siue Sclauorum à Carolo Magno ad Fredericum Ænobarbum ceu vsque ad an. Christi. 1168. perduxit.

Petrus Blesensis Archidiaconus, Thomas Græcus Arnoldus Abbas Bonæuallis, Guibertus Abbas Gemblacensis, Petrus de Riga Remensis, Ganfredus Antisiodorensis, Ioannes Episcopus Carnotensis, Balduinus monachus Abbas Fordiensis, postea Vuigorniensis Episcopus, Balduinus Archiepiscopus Cantuariensis, Ecbertus Abbas S. Florini, Odo Cantianus scriptores Ecclesiastici. *Trit. de script. Contin. Sigeb.*

5259 Ordo Vuilhelmitarum seu Gulelmitarum (quos vocant heremitas) sumpsit initium à Ioanne Bono Mantuano. *Sabel. Ennead. 9. Fascicul. temp.* Nomen autem à Guilhelmo Aquitaniæ duce & Pictauiensium comite, qui eam familiam condidit, vt sectarentur collectam ex D. Augustini operibus

Anni mundi. | *Anni Christi.*

regulam.

S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, cognomento Bequeius, fit martyr in Anglia, an. 1171. *Tyr. lib. 20. c. 23.* Quam ob cædem Henrico 2. tunc Angliæ regi specie pœnitentiæ iniunctum est, inter cętera ab Alexandro Pontifice Rom. vt ipsius subditi possent liberè ad Romanam curiam prouocare: & ne deinceps vllus esset rex Angliæ, quem Roma. Pōtifex non designasset. *Polyd. lib. 16. hist. Ang. Blond. lib. 5. dec. 2.* Henricus. 8. Anglię Rex ipsius S. Martyris reliquias incendit, an. 1538.

Pettacensis vrbs vltra Iordanem in finibus Moab, secundæ Arabiæ metropolis, an. 1167. episcopali dignitate insignitur. *Tyr lib. 20. cap. 3.*

Ao. 1168. Rugiani Slauornm gens, ab Erico Danorum rege & vincuntur & Christo lucrifiunt. *Saxon lib. 15. & 16.*

Finlandi ab Erico Sueuorum rege, cruento prælio superari: Christum agnoscunt. *Ioan. Mag. Goth. lib. 19. cap. 3.*

An. 1172. Petrus Legatus Rom. Pontif. sese Agennensibus hæreticis opposuit. *Contin. Sigeb.*

An. 1172. IoannesCardinalis ab Alex. Papa Constantino- 5266
polim missus, petente id Manuele Imp. vt Græcorum eccle vel
siam Romanæ vniret: à Græcis immaniter occisus est, & per 5268
vicos vrbis raptatus. *Sigeb. Conti.* Manuelis odio Andronicus hanc patrauit cædem. *Cuspinian. de Impp.*

Ordo Carmelitarum (qui tunc variegata Chlamyde induebantur) initium habuit in desertis Syriæ, Almerici Antiocheni antistitis opera. *Polyd. lib 7 de inuento. re. c. 3.* Sed eorum origo altiùs repetitur, nempe à Prophetis Elia & Elisæo, qui Carmelum montem terrę sanctæ primi consecrarunt, & discipulos illic reliquerunt, quos Scriptura, filios Prophetarum appellat. In Europam, eum postea induxit. Albertus patriarcha Hierosolymitanus. Primi sunt mendicantium.

Milites D. Iacobi sub ritu S. Augustini, approbante Alexandro PP. exoriuntur in Hispania. Primus eorum magister fuit Petrus Ferdinandus. *Polyd. ibid cap. 5.*

Calatrauenses milites à loco denominati, auctore Sanctio rege circiter an. 1160. oriuntur. Nigrum vestitum cum rubra gestant cruce, ac Cistersientium æmulantur regulam. *Polyd. li. 7. de Inuent. cap. 5.*

Burgundio Pisanus, Chrysostomum in Ioannem in Latinū vertit. *Contin Sigeb.*

1163. Quidam hæretici de secta Catharorum, siue Cataphrygum, se mundos & solos Christianos asserentes: cæteros immundos & hæreticos, nec sibi obesse vlla flagitia, allegantes illud Pauli, Omnia munda mundis: Vbi de Flandriæ partibus Coloniam venissent: nec die Dominico Ecclesiam intrarent, detecti sunt. *Chro Hirsaug*

Cum eorum hęresiarchis Arnoldo, Marsilio, & Theodorico publicum disputationis certamen iniit. Eckbertus Abbas, cúmque nullis rationibus ad sanitatem reuocarentur, Coloniæ exusti sunt, cum quinque aliis maribus & duabus fœminis. *Ibid.*

Ex reliquiis Tādemi Adamitæ, de quo suprà cuius errores, etsi per fratres S. Norberti Præmonstratensis in inferiore Germania, & magna ex parte fuêre extincti, repullularūt tamen in diuersis mundi Prouinciis, præcipuè in regno Boemiæ, in Alsana, Turingia, &c. vt vsque in præsentem diem duret, quamuis occultè. *Tritem. in Chron Hirs.*

Vualdensium (qui sic dicti sunt ab Vualdo Lugdunensi eorum authore) siue pauperum de Lugduno variæ hæreses exoriuntur, anno 1170. *Guido Carmelit. lib. de hæres.* Ber-

Christianum fiebant in Hybernia: (nam singuli pro opibus plurimas habebant vxores) quam ipse Henricus nuper edomitam, ab Alexādro Papa dono acceperat. cum iā ab initio post Christianam religionem acceptā, Hyberni sese ac omnia sua in Romani Pontificis ditione dedidissent. Polyd. lib. 13. Ang. hist.

Vndecimum generale Concilium
(secundum vniuersale Latinorum) 1178
aliqs primum Lateranense, pr. sede vel
Alexādro. Rom. Pont. Episc. 280 1180
(vel. 300. vt ait Tyrius li. 21. c. 26). cum Orientalium, tum Occiduorū: continens. 50. capita de reformādis moribus, tam Laicorum quàm Ecclesiasticorum, & ne infidelibus arma deferantur. Antonin. tit. 17 c. 1. Tom 3. Concil. In eo secta Vualdensium damnatur Item Catharorum qui etiam patrini & Publicani. In eo etiam lex salutaris, de duabus tertijs suffragiorum Cardinalium ad euitanda in posterum Schismata facta est.

Anni christi. 5265 Co n c i l. *Northantoni in Anglia celebratur, à quodam Cardinale nomine Hugone legato Rom. Pontificis, conuocatis tam Anglicanis quàm Scotis Episcopis, ad cōponendas lites inter Cantuariensē & Eboracensem Archiepiscos, qui contendebant de primatu in Scotos Episcopos, qui cessit Eboracensi. Polyd. lib. 13. hist. Ang.*

Anni Mundi. 5177 nardus. Lutzemburgus eas reiicit in anoum. 1218 Inter multa dogmata, quæ ipsis attribuit Æneas Syluius cap 35. hæc sunt, Preces pro mortuis, & purgatorium ignem esse inuentum auaritiæ Sacerdotum: delendas sacras imagines: Coofirmationem & extremam vnctiooem noo esse sacramenta: auricularem confessionem esse nugacem: Sacerdotem quocunque loco, quocunque tempore sacrum Christi corpus conficere posse, & sufficere si verba sacramentalia tantùm profetat. Iidem fortasse cum hæreticis illius temporis, quos auctor (qui tunc degebat) continuationis historiæ Sigeberti vocat Agenenses.

Hvmana.

Ann. 1162. Cingi siue Cangi Tartarus faber extra Imaum Magnus Cham siue Imp. genos suæ per seditionem creatur, mox vicinos subigit, & tandem Vmcaonm ipsum dominum suum, qui à Latinis presbyter Ioannes vocabatur, & in India & Serica, non Æthiopia, impetabat. Illic deinceps imperiū Orientis, desiit esse penes Christianos, mansit tamen religio incolumis; vnde & totus Oriens Christianis respersus est, & prouincia Tenduc, vbi erat presbyteri Ioanois Regia, tota penè Christiana. *Hæc ex M. Veneto, qui horum fuit spectator.*

5266 *Concilium alterum Northantonis coactum Episcoporum Angliæ, præside Hugone quodam Cardinale legato sedis Apostolicæ. In eo multa & varia pro Christiana religionis statu agitantur. Polyd. lib. 13. Angl. hist.*

Inde eius posteritas in Scythia & India latissimè regnat,
1178 collocata regni Metropoli in Catay & Quinsai, & tota Scythia Tartariæ nomen sortita.

Quidam Sardensis mente captus, elapsus à parentibus, diu more ceruorum vixit, gradiens pedibus manibúsque & vescens eorum pabulo. Tandem cùm Rex Sardiniæ insulæ venaretur, captúsque fuisset cum ceruis aliis, parentibus eum alloquentibus nihil respondit, sed nec appositum panem & vinum gustare voluit, contentus herba: vnde & paulò pòst media nocte clàm, manus parentum euadens, ad ceruos rediit: nunquam postea visus ab aliquo. *Abben Ezra in cap. 4. Daniel.*

1163. Moguntia ob necem Arnaldi Archiepiscopi, iussu Frederici Imp. mænibus exuta est, & sic sine muro per annos trigiota septem permansit. *Chron. Hirsaug.*

1164. Oceanus in inferiore Germania per. 12. milliaria effusus in terras, multa hominum millia, maximè circa fluuium Vueseram submersit. *Chron. Hirsaug.*

1166. Siracus Turca occiso Soare Sultano Ægypti, se Turcatum primum à Calipha Ægyptio coostitui obtinuit. Nam præcedentes Sultani erant Ismaelitæ siue Saraceni. *R. Ioseph sacerdos in Chron.*

Eo deinde mortuo, Saladinus nepos Sultanus designatus est, qui ingressus ad Calipham Dominum suum, vt de more adorans Sultanismi insignia de mano eius acciperet, Calipham occidit cum tota ipsius familia, eiúsque Thesauros direptos militibus suis distribuit: séque Sultani & Caliphæ titulis simul eodem die exornaoit. *Ibid.*

Inde per. 10. annos varia bella contra Christianos gessit, eósque tandem Dominio terræ sanctę exuit. *Ibid.*

Bernæ fundamenta iecit Bertoldus 4. Zeringiæ & Burgundiæ minoris dux, necnon Geneuæ & Lausanæ princeps, qui obiit an. 1185. Eam Bertoldus. 5. deinde. 1191. cum suis pagis imperio attribuit. *Chro. Burg. & Helueticum.*

Cum Berna (quæ lingua Heluetica Vrsum sonat quòd cum ædificaretur casu occurrisset vrsus) Friburgum vrbs ædificari cœpta. *Naucl. Munst.*

1170. Ingens terræ motus, Orientem concussit subuersis multis vrbibus, vt Tripoli Syriæ, Aotiochia, Cæsarea,

Anni Christi.

Philippo. 2. cogno. Theodato & Augusto, an. 43 Franc. Reg. trigesimo octauo.

S. Imra Æthyopiæ pretioso, an. 40.

Alphonso 9. Rege Hispaniæ, sexagesimo secundo.

Henrico 2. Andegauēsi Angli, æuigesimo quinto.

Cazimiro 2. Poloniæ.

Balduino quinto Hierosolymorum rege octauo an. 6.

Alphonso Rege Portugalliæ primo, deinde Sanctio an. 26.

Vuillelmo Scotiæ.

1185 *CONCIL. Veronense, præside Lucio Papa, vt Christiani occidui Principes Asianis contra Turcas ferrent suppetias, & contra Romanorum superbiā. Platin.*

Anni Mundi

Hoc tempore bella terræ sanctæ inualescebant. *Vuicelius.*

1177 Saladinus Castro de Vado Iacobi vi expugnato, Templi milites serris medio dissecuit sub an. 1180. reliquos sacerdotes capite damnauit. Plebi vitam promisit, si nepotem bello captum restituerent. *Sigeb. Cont.*

Anneniorum rex cum omnibus episcopis & regni subditis an. 1181. se sedi Apostolicæ subiūcit.

Eodem Balduinus Hierosol. rex, Ægyptiorum regem Saladinum non longè ab Ascalone superauit: & in fugam vertit. *Chron. Hirsaug.*

Balduino mortuo. 1182. Saladinus à Remundo Tripolis Principe, qui inimicitias exercebat cū Guidone Lusignano nono & nouissimo Hierosolymorum rege, inuitatus multas vrbes Christianis eripuit: indéque per deditioné Hierosolymam *R. Ioseph in Chronicis.*

Postquam omnes captiuos occidisset præter Guidonem regem & magistrum militiæ eius. Qua potito victoriā Acco, Berytus & cæteræ regni vrbes sese dediderunt: præter Ascalonem. *Idem.*

Eodem an. 1182. Heraclius vltimus è Latinis Hierosolymorum Patriarcha, ad Lucium Papam & Philippum regem venit: petitum auxilium, contra Saladinum Ægyptium. *Gagui. lib. 6.* Claues vrbis & Sancti sepulchri, ipsi attulit regnum eius iuri subiiciens. *R. Ioseph.*

Inde Philippus exercitum Hierosolymam misit, sed intempestiuè. Quin & Heraclius venerat, conquisitum auxilia post cladem à Saladino factam. *Blond. de decli. lib. 6. decade secunda.*

Eius anno septimo Hierosolyma capitur. Tum contra eum sedit Laonicus siue Leontius Græcus.

Guilelmus Tyrius Archiepiscopus, quintus ex Latinis, suā historiam de bello sacro Latinorum contra Turcas & Saracenos, 84. annos complectentem, ab anno Christi 1100. vsque ad annum. 1184. persequitur.

Scripsit etiam historiam Orientalium, annorum 570. Acta Synodi Lateranensis & alia quædam. *Ipse lib. 21. cap. 26.* Octogenarius obiit sub an. 1219. Heroldus.

Alexij Comneni tempore, dogma motum est de Mysteriis altaris, illáne essent corruptibilia, an incorruptibilia. Ea esse incorruptibilia confirmauit Alexius. *Nicetas libro 27. Orthodoxiæ.*

Ann. 1183. Multi hæretici combusti sunt in Flandria, iussu Philippi Flandrensium Comitis, & Guilelmi Remensis Archiepiscopi, sedis Apostolicę legati. Illi dicebant omnia æterna à Deo, corpus autem hominis & temporalia à Luciabelo creata esse: baptismum paruulorum & Eucharistiam re-

5285 probabant: sacerdotes ex sola auaritia missas celebrare calumniabantur. *Guilel. Nangia. Vincent lib. 29. cap. 26.*

Septem millia Cotarellorum, qui regionem Biturigensem vastabant, ab illius terræ incolis interficiuntur. Ipsi persequebantur maximè viros Ecclesiasticos, quos miseris mortibus conficiebant. Sacrum Christi corpus pedibus conculcabant, & Ecclesias incendebant.

HVMANA.

Andronicus, vt Alexio puero nepoti imperium raperet, aula summouit æmulos, deinde puerum 15. annos agentem neruo arcu eliso immaniter strangulatum arcæque plumbeæ inclusum, in mare demersit, atque desponsatam illi Annam Francorum Regis filiam vxorem duxit.

Alexium vindicaturus Vuilielmus Siciliæ rex, prælio aggre-

ditur Tyrannum & vincit. Qua occasione Isaacius seditione excitata fugentem comprehendit, & mutilat altera manu & oculo. Deinde scabro camelo facie ad caudam versa, per vrbem circumducit, vbi vulgi tumultu vocis & harpagonibus penè frustulatim discerptus est.

Eustathius Thessalonicensis episcop. qui in Homerum & alia scripsit, adhuc vigebat.

Tartari circa an. 1180. Duce Ciogis aut Chonigast, ab Oriente progressi Europam Orientaliorem miserè afflixerūt, indéque hodie in Hordas diuisi cognoscuntur.

Alphonsus 9. Hispaniæ rex Blancæ nostri D. Ludouici matris parens, regnat an. 38.

Iudæi è Francia expulsi sunt, & eorum sinagogæ euersæ, vel mutatæ in Ecclesias, edicto Philippi Regis, quòd Christianum puerum in Christi ludibrium cruci affixissent, & grauissimis vsuris vexarent Frãciam. *Æmil. lib. 5. Gagui. lib. 6.* Verùm non multò pòst tempore redeuntes, ab eodem admittũtur. *Æmil. lib. 6.*

Inter eos fuisse aiunt R. Selomonem Iarhhi, quos rex in Germanias expulit. Est autem magni nominis Rabbinus, ordinarius veteris testamenti & Thalmud interpres, qui videtur cognominatus Iathhi, q. Lunensis. Luna autem oppidũ est Prouinciæ Aquitanicæ, vbi Iudæos mansisse scribit D. Greg lib. 4. epist. 21.

1175 Saladinus Damascum eripuit filio Norandini adhuc puero, qui principatum tenebat Alepi, eique præposuit Sirolidulunt fratrem. Inde Ciliciam. *R. Ioseph.*

1177. Hierusolymam obsedit, deinde in biennium pacem dedit *Ibid.*

1179. Reuersus profligatus est, paucis è Christiano milite desideratis. Paulò pòst Euphratem trangressus, Carras in Mesopotamia cepit. Edessam quoque & vrbes vicinias fratri Noranduit obtemperantes Mox in Cœlesyriam conuersus, Alepum prouinciæ caput expugnauit. *Ibid.*

1182. à Reinuirdo sollicitatus, bellum vltimum contra regẽ Hierosolymitanum suscepit, quo multas vrbes, & Hierosolymam ipsam nostri amiserunt. *Idem.* 5283

n VRBANO 2. sedente, Hierusalem fuerat Sultano Ægyptio & Saraceois erepta. Vrbano hoc 3. Pontificatum gerente, recidit in eorundem seruitutem. 5285

Dissidentibus enim inter se Christianis, scilicet, Guidone Lusignano Rege Hierosolym. & Raimundo comite Tripolitano, Saladinus Calipha Ægyptius post maximam stragẽ nostrorum ferè 22000 recepit Hierosolymam cum suo Rege ad Tyberiadem capto anno 1187. 2. Octobris, feria 6 anno 88. (Æmil. 89.) ex quo regnum Hierosolymorum cœperat esse penes Latinos. *Æmil. lib. 5. Blond. lib. 6. dec. 2. 87. Iouius lib. 1. virorum Illust.*

Campanas Basilicásque omnes præter Salomonis templum euerti iussit *Simoneta lib. 5. cap. 82.*

Guilel. Nangiacus Isaaci Orientis Imperatoris meminit sub nomine Cursac, quem aït alios vocare Isaquinum: sed id non mirum in historia aliena.

Græci mox post captam Hierosolymam videntur egisse cum Saladino, vt Patriarchæ constituendi ius reciperent. Nam Leontium, virum eruditione & virtute præstantem, Hierosolymorum patriarcham extitisse & obiisse a° 1187. quo scilicet vrbs capta est, eique Dositheum suc cessisse Isaacij Imp. familiarem, scribit *Nicetas lib. 2. de Isaacio.*

Vrbanus de Turcarum victoriis certior factus, Venetias pro comparanda classe contendit. Sed Ferrariæ in itinere, cùm negligentius sacrum bellum à Christianis principibus suscipi cerneret, animi mœrore interiit. *Plati.*

178.

n VRBANVS 3. Mediolanensis an. 1. 1185

mens. 10. di. 25 1187

Vacat di. 11.

Patriarchis.

Constantinopoli Basilio, deinde Nicolao. 5. alias Niceta an. 6. mens. 6.

Antiochiæ Aymerico, deinde Rodulpho 2. an. 33.

Hierosolymis Heraclio.

Principibus.

Eisdem Imperãtibus & regnãtibus, & post Andronicum, Isaacio 2. Angelo an. 16. Orientis Imperatore. 120.

S. Imra Æthyopum pret-Ioso, Balduino

Anni Christi.

CONCIL. Parisiense, præsente Philippo Rege, Episcoporum Galliæ pro expeditione cotra Turcas. Gagu. lib. 6.

179.

o GREGORIVS 8. Be-
1187 neuentanus.
1188 mens. 1. dieb. 27.
Vacat di. 20.

Patriarchis.

Constantinopoli Nicolao 5. siue Niceta.

Antiochiæ Rodulpho secũdo.

Hierosolymis Heraclio.

Principibus.

Eisdem Imperãtibus & regnantibus.

S. Imra Æthiopum preloso.

Hierosolymorum & Ægypti Calipha Saladino.

Anni mundi.

Pacem fecit inter Philippum Franciæ regem & comitem Flandriæ an. 1186. *Chroni. Fland. lib. 6.*

Decimas Polonis indicit pro recuperanda terra sancta *Chrom. lib. 3.*

Bellum Vngarorum cum Venetis composuit. *Idem.*

Danos excommunicat quòd sacerdotes ferrent coniugatos. *Saxo. lib. 15.*

Epistolarum eius particulæ innumeræ extant in Iure Canonico.

HVMANA.

Ann. 1185. Fredericus Imp. omnes Hetruriæ ciuitates præter Pistorium, agraria priuat ditione, & multa in Italia peragit. *Chron. Hirs.*

1188. Saladinus persequitur reliquias nostrorum, qui in Oriente supererant. *R. Ioseph.*

Henricus. 2. Andegauensis, Anglorum rex, Cymbriam & Northumbriam recepit. Vuallos ad defectionem inclinantes domuit. *Polyd. Maior.*

Deinde an. 1189. moritur. Atque hic Normanorum i. externorum hominum in Anglia principatus finis fuit, post
5285 annos 122. quàm Gulielmus primus regno Angliæ potitus est. *Polyd. lib. 13. Angl.*

5286 o QVIDAM Historiographi hunc prætermittunt.

Totus autem in bellis fuit contra hostes Christi, vt reciperet Hierosolyma. *Vuicelius.*

Tractans de recuperanda Hierosolyma Pisis moritur. Pōtificatus die 57.

Perpetua per annos plus minus 50. inter populum Rom. & Pontifices discordia, de vrbis administratione fuit: cui Populus Patriuum quendam summa cum auctoritate præfecerat senatoribus creatis, ab Innocentio 2. ad hunc vsque. Nam eius rei occasione Innoc. 2. & Cælestinus 2. animi dolore defecerunt. Lucius 2. penè interfectus est. Eugenius 3. Alexander 3. Lucius 3. Vrbe pulsi sunt. Vrbanus 3. & hic Gregorius 8. exules fuere, donec nouissimè conuentum, Clemente 3. vt Senatores confirmarentur, Patricij verò loco præfectus reponeretur. *Onuph. in Platinam.*

Leontius & Hermonopulus, qui de sectis scripserunt. Nam hic Bogomilos non multò ante suam ætatem ortos tradit.

Simeon Metaphrastes circa hæc anni 1200. tempora.

1188. in monasterio Schonangiensi Cisterciensis ordinis Vuormaciensis diocesis, non longè ab Heildeberga, S. Hildegundis moritur, quæ sumpto habitu, simulato sexu, Ioseph nomine, illic vsque ad mortem incognita permansit. *Chron. Hirsaug. Cæsarius prima Dialogorum distinctione.*

S. Margarita monialis miraculis clara, in Monasterio mōtis S. Ruperti apud Bingen. *Ibid.*

Imra Æthiopum rex, inter eorum Sanctos relatus, Presbyter consecratur. Rex magnæ abstinentiæ & virtutis, adeò vt sacrificium incruentum peragens, ministerio Angelorum panem & vinum, in corpus & sanguinem Domini consecrandum reciperet.

Miraculis clarus suis precibus stitit cursum Nili. Tributi loco à rege Ægypti materiam, præsertim ligna ingeniosi operis è Hierosolymis sibi exportari iussit: è quibus templū construeret, vsque hodie tota Æthiopia venerabile. *Mar. Victor. de regg. Æthiopiæ.*

HVMANA.

CLAREBANT Thebires ben Chorar genere Iudæus Hispanus, & Alfraganus Astronomi & Mathematici.

An. 1188. vel vt alij volunt 1202. Tartari Scythica gens è finibus suis, qui erant ad Tapuros montes vltra mare Caspiũ egressi: deuicto & interfecto Indorum rege (Christiano & Presbyteri Ioannis nomine nostris tunc cognito. *Marc. Venetus & Osorius de rebus Emanuelis Portug.*) eorúmque excusso dominatu, cui seruierant, Asiam pene omnem victores longe latéque peruagati & Rhasiue Volga flumine transmisso ad Occidentem progressi, vicinis Russorum Polouuciis Campestria ad Tanaim & Mœotim Paludem habitantibus bellum intulerunt: eósque & Russos suppetias ferentes deleuerunt, & omnem illam oram cum Taurica Chersoneso habitare cœperunt. *Cromer. lib. 7. Polo.*

p VIR scientia literarũ, facundiáque clarus, sed & vitæ puritate, animíque integritate præclarior, suique acer castigator. *Anton.*

Quarti belli sacri auctor. Cum Frederico pacem iniit.

1188. Fridericus Imperator, cum Conrado filio minore, Philippus rex Francorum, Guilielmus Siciliæ, Richardus Angliæ, Odo Dux Burgundiæ, Philippus comes Flandriæ, Henricus Comes Campaniæ, Theobaldus Comes Blesensis, Episcopi quamplurimi, & omnes fere regni Franciæ Barones, quartam expeditionem contra Turcas precibus huius Clementis Papæ suscipiunt, séque cruce insigniunt, cũ audissent Hierosolymam & totam Syriam præter tres vrbes Tyrum, Tripolim, & Antiochiam, & quasdam arces à Saladino fuisse occupatas. *Palmer. in Chron. Gagui. lib. 6. Blond. lib. 6. dec. 2.*

Philippus rex Franc. decimam bonorum omnium ab iis exegit, qui se non comitarentur Hierosolymam. Quæ decima Saladini dicitur ad hunc vsque diem. *R. Ioseph.*

Verùm 1189. Fridericus in Armenia dum in flumine lauaretur submergitur. *Continuatio Sigeb. Palmer. Guil. Nangiac.* & à filio Conrado Tyrum effertur, vbi & sepelitur. *R. Ioseph.*

1191. autem Philippus & Richardus coniuncto exercitu contra Saladinum prosperè primum bellum gerunt: sed mox discordia, diabolo instigante, inter ipsos orta, Philippus in Galliam reuertitur. Richardus autem incohoatum bellum strenuè prosequitur: sed anno sequente & ipse quoque domum reuersus est, Christianósque in terra sancta, multis periculis expositos reliquit. *Chron. Hirsaug.*

Alioqui Saladinus pacem Christianorum postulans regnum Hierusalem se illis redditurum, ciuitatem ipsam reædificaturum: & Damiatam cum adiacente regione ad 20. millaria quietè possidendam concessurum, modò vlteriùs non procederent, promittebat. *Ibid.*

Nam eorum aduentu audito timuit, statuitque dimissa eis regione, in Aegyptum se recipere. *R. Ioseph.*

Porrò Gallus cum Anglo, & Veneti cum Pisanis, qui etiam classes suas in Asiam miserant, ex eo tempore postea diuturnis & grauibus bellis inter se conflictati sunt. *Cromerus lib. 6. de reb. Pol.*

Anglus in illa expeditione Cyprum inter eundem occupauit, eiecto Isaacio Comneni præfecto, qui in dominum suũ rebellauerat. *R. Ioseph.* & Hierosolymitano regi donauit, vt ibi amisso regno habitaret. *Nicetas sub finem lib. 2. de Isaacio Ang.* sed ea lege, vt Guido rex sibi iure regni Hierosolymitani cederet. Atque ita Cypri regno ipse & posteris eius potiti sunt: annis ducentis septuaginta quinque, videlicet

Anni mundi. | *Anni Christi.*

180.

5176 p CLEMENS 3. Romanus, an. 3. 1188

5179 mens. 5. 1191

Vacat mens. 8.

Patriarchis.

Cõstantinopoli Nicolao quinto, alias Niceta.

Antiochiæ Rodulpho.

Hierosolymis Heraclio.

Principibus.

Eisdem Imperantib. & vsque ad Henricum 6. Occid. Imperat.

Philippo 2. cog. Theodato & Augusto Francorum Rege trigesimo octauo.

S. Imra Æthiopum pretioso.

Alphonso. 9. Hispaniæ, sexagesimo secundo.

Henrico. 2. Andegauẽsi, Angliæ vigesimo quinto, deinde Richardo an. ferè 12.

Cazimiro 2. Polõ. princip. Hierosolymorum & Ægypti Calipha Saladino.

Sanctio Portugalliæ secũdo Rege.

Vuillelmo Scotiæ.

CONCIL. *Parisiense, coactum à Philippo Rege, cui decimæ ab Ecclesiasticis cõcessæ sunt, ad bellũ gerendum contra Saladinum Turcorum Regem, à quo illæ dictæ fuerunt Saladinæ. Gagui. lib. 6.*

Anni Christi. *Anni mundi.*

181.

1191 q CELESTINUS 3. Romanus an. 6. 5279

1198 mens. 7. di.11. 5286.

Patriarchis.

Constantinopoli Nicolao quinto siue Niceta, deinde Leontio an.1. Dositheo an.1. Georgio Xiphilino an.7.

Antiochiæ Rodulpho 2.

Hierosolymis Heraclio, Principibus.

Isaacio 2. Angelo Oriēt. Imperatore. 120.

Henrico 6. an.8. Occidē. Imperat. vigesimo tertio.

Philippo 2. cognō. Augusto & Theodato Frāc. Rege trigesimo octauo.

S. Imra Æthyopum pret- Ioso.

Alphonso 9. Hispaniæ sexagesimo secundo.

Richardo Angliæ vigesimo sexto.

Cazimiro. 2. Poloniæ, deinde Lesco Albo cum Helena matre an.8.

vsque ad annum 1190. *R. Ioseph.*

Henricus verò Campaniæ Comes à Richardo relictus, post Guidonē regnauit, & regni sedem Ptolomaide posuit: vbi anno vno pòst de fenestra lapsus interiit. *Ibid.*

Ex Frisia etiam & Dacia, eò miserunt naues 50. e Flādria triginta septem. *R. Ioseph.*

H V M N N

Frideric. ante discessum imperij successorem reliquit Hēricum 6. an. 1186. despondens ei Constantiam Rogerij Siculi filiam è monasterio mox educendam: quæ ad eum Siciliæ regnum attulit. Etsi autem ea existimaretur nunquam paritura, quod 50. annum attigisset, tamen grauida facta an. 1193. 7. Calend. Ianuarij Panormi enixa est Fredericum 2. (magno Ecclesiæ damno) in sacello publico, quod vt spectari partus posset, ne suppositius censeretur, Henricus extruxerat.

Philippus Theodatus siue A Deo datus, multa Parisiis vtiliter instituit: Ædiles, quos vulgo vocamus Scabinos siue Echeuinos, eligendos curauit. Eam vrbem auxit tota illa parte (quæ à Paruo ponte ad Abbatiam S. Genouefæ tendit, quam etiam mœnibus cinxit, plurimos vicos strauit lapidibus D. Innocentij cœmiterium extruxit, forum vænale (vulgo Hallas, Græcè φάλας) in platea, quam Campellos vocabant, ædificauit, nemus Viccnatum (*de Vincenne*) prope vrbem, muris cinxit. *Guil. Nang. Æmil. lib. 9. Gagui. lib. 6.*

1190. Londini seditio contra Iudæos, in qua multi cæsi sunt, donec res à Richardo rege componeretur. *R. Ioseph.*

Eodem octoginta Iudæi, iussu Philippi Blaiz combusti sunt. R. Iō. T ob multos suorum interfecit, ne baptizarentur. *Idem.*

1191. in Anglia primùm 150. interfecti sunt, deinde in aliis vrbibus alij, qui baptizari recusabant. *Idem.*

q TOTT Franciæ sacris interdixit ob diuortiū Philippi Regis, qui Ingebergam seu Gelbergam vxorem repudiauerat *Guliel. Nangiac.*

Occupatur & ipse bellis Palæstinis, & fœlicius. Præsul Ecclesiæ perutilis. *Vuicelius.*

Teutonicorum ordinem confirmat, S. Augustini regulam eis præscribens, cum alba veste & cruce nigra: vt ab aliis differrent, *Polyd. lib. 7. de Inuent.* Et singulis diebus ac noctibus ducenties orationem Dominicam, Symbolum Apost. & Angelicam salutationem repeterent. *Ibidem.*

Constantiam monacham rege Rogerico natam occultè è monasterio Panormitano eduxit, & Henrico 6. dispensatione collocauit, è quo natus Fridericus Sedis Apostolicæ mastix. Hi sunt dispensationum illegitimarum partus.

Gilbertus Abbas, Alanus Episcopus Antisiodorensis, Philo Episcopus Carpathius, Guarricus Abbas Igniacensis, Ioachimus Calaber Abbas Florentinus, vt de se testatur super cap. 9. Apocalyp. Godefridus Viterbiensis, Mauritius Episcopus Parisiensis, cuius exemplo inualuit mos per aliquot annos in Francia, vt Sacerdotes morientes tabulam Catholicam fidem de resurrectione complectentem pectori apponerent, quod tunc multi de ea dubitarent. *Gulielmus. Nangiac.*

Ordo Cruciferorum oritur in Italia an. 1197. *Volater.*

S. Guilielmus Bituriginensis Episcopus floruit. Honorius 3. Papa eum in Sanctorum numerum retulit.

In Dania quidam persuadere conantur populo, vt sacerdotibus suis matrimonia decernat. Et vix hoc schis-

ma à Vualdemaro rege & aliis Principibus repressum est. *Saxo.lib.15. Dano.*

Isaacius Aogelus Imp. viduas Eleemosynis, pauperculas virgioes dote, & sumptu nuptiarum magna hebdomade iuuabat. *Nice.lib.3.*

Xenodochiis Coostantioopolim replexit. *Ibid.* ab eo Blachi & Bulgari deficiunt. *Ibid lib.1.*

Mareus Alexandrinus Patriarcha, qui Græcos de multis qoæstionibus, diebus D. Isaacij Angeli, & D. Georgij Patriarchæ Constát. an. 1203. Christianorum Saracenica regna incoleorium nomine, consuluit. Ad quas respondit Theodorus Balsamon, sed vt Ioannes Citri Episcopus in suis ad Coostantinum Cabasilam Dirrachij Episcopum responsis docet, peruersè & cootra canonicas constitutiooes.

Theodorus enim Balsamon Patriarcha Aotiochenus (sed titulo tenus) adhuc clarebat. Nam Georgio Xiphilino libros suos io Nomocanooem Photij dedicauit..

An. 1190. 13. Calendas Decembris auctoribus quibusdam ciuibus Bremæ & Lubecæ Ordo Marianorum militum (ad Teutonicorum formam) instituitur in Ptolomaide, magnis sumptibus ædificato ibi Xenodochio, in vsum eorum, qui familiæ insererentur. Postea cùm numerus creuisset, ceu Colonias inde in Germaoiam deduxeruot, ad Christo subigendas Slauorum & aliorũ infidelium Septentrioœalium terras.

Samuel Iudæus abdicato Mose Christũ amplectitur an. 1200 & contra Iudæos de vana Messiæ expectatiooe subtiliter disputat.

HVMANA.

In Asia per id tempus Christiaoorum res in deterius labũtur, nec multò pòst euertuotur. Quio Bętica siue Granata à Saracenis subacta est, Aoglia & Hybernia insulæ Romano Pootifici vectigales factæ sunt. Io Germania Henricus Imp. cum regnum Siciliæ nomine Coostantiæ recepisset, ac Fridericum F. trimulum Cæsarem siue regem Romanorum renuntiasset moriens longam litem de imperio reliquit. *Cromer. lib. 7. de Reb. Polo.*

Philippus enim dux Sueuorum patruus ac tutor pueri, cotooatus est rito solenni Moguntiæ. Contra quem Ottho Saxonum dux ab Innoeeotio 3. Philippo diris deuoto, confirmatus est. Sicque aliquandiu (per annos fermè octo, quibus Philippus vixit. *Chron. Hirsaug.*) Germania intestino bello collisa est, donec Philippo & Otthone interfectis, Fredericus iam adultus imperio suscepto pacem restituit. *Ibid.*

In Græcia verò varij etiam motus erant, adeo vt an. 1200. Coostantinopoli à Gallis & Venetis capta, Alexius Imp. pulsus Halisiam in Russia confugerit, ad ducem nomine Romanum Polooorum regis Clientem, cui cùm Alexius puer à Victoribus suffectus, & paulo post interfectus à suis esset, Balduinus Gallus successit, Orientemque sublato schismate Romanæ Ecclesiæ renunciauit. *Ibidem.*

Philippus Gall. rex Augustus D. Ludouici auus, expeditiooem suscepit aduersus Guidonem Aruerniæ Comitem, qui vexabat Ecclesiasticos, Abbatiam euerterat, Episcopum Claromootensem io carcerem incluserat, captamque Aruerniam sui regni peculio adiecit. *Annal. Gallic.*

Ante haoc Phil. Augusti ætatem nullus liber Gallica lingua scriptus dicitur.

Sub an. 1190. tota Francia Iudæos expulit in Germanias (1186. habet R. Ioseph.) quos tamen paulò pòst, nempè an. 1198. Parisios reduxit, Ecclesias ibi grauiter

affligens

Anni mundi. 5283.

Hierosolymorum & Ægypti Saladino, deinde Saphandino.

Sanctio Portugalliæ rege secundo.

Anni Christi. 1200

Annus Dom. MCC. quo Tartari regnum suum delecto Presbytero Ioanne Vneano Indorum rege condunt. Constantinopolis à Francis & Venetis capitur, Theodorus extra Vrbem in Asiam imperium Græcorum transfert.

Anni Christi. 1200 | *Anni mundi.* 3188

afflìgens. *Antoni tit. 17. c. 9.* quousque sub an. 1325. penitus exigerentur. In hac eiectiooe R. Salomonem Iarhi ordinarium veteris testamenti, & Talmud glossatorem fuisse aiunt. Hanc expulsionem Abbeo Bohan descripsit.

1191. Bertoldus 5. Zernigię & minoris Burgundiæ Dux, Bernam paulò antè à Bertoldo. 4. eius præcessore coostructam cum suis pagis Romano imperio attribuit. *Chro. Burg. & Helueticum.*

1195 Henricus 6. Imp. Siciliam inuadit, captúmque Tancredum regni iouasorem, erutis oculis cum quatuor principibus in Teuthooiam mittit, & omne regnū Apuliæ sibi subiicit. *Chron. Hirsaug.*

1197. Subsidiarium exercitum in Syriam mittit, qui dum Henrico sequenti anno mortuo reuertitur, Christiani, qui in Syria remanserant, auxilio destituti, reliquum Dominij, quod in ea prouincia possidebant, mox penitus amiserunt. *Ibid.*

Annos 10. duntaxat imperauit, iuxta alios, octo, nisi quòd cum patre viuente annis fermè duobus & viginti regnauerat.

Post eius mortem principum dissensio grauissima de eligendo successore. *Ibidem.*

Saladinus cùm regnasset an. 16. (10 habet R. Ioseph.) Saphandinum filium reliquit, qui Christianorum reliquias in Oriente debellauit. *Iouius lib. 1. Viro. illust.*

Moriens Saphaodino reliquit regnum Iuda & Syrię Miralino minori filio regnum Ægypti; sed insurgens Saphandinus patruus eis omnia eripuit, & se Sultanū totius Orientis constituit. R. Ioseph.

DVODECIMO hoc sæculo, doctrinam contra hæreticos sic continuatā liquet.

MISSA Continuatur ritu superiorum temporum, vt scriptores huius seculi de diuinis vel Ecclesiasticis officiis fidem faciunt, Honorus Augustodunensis, Odo Cameracensis, in Canonem Missæ, Hugo Victorinus, Rupertus Tuitiensis, Leo Tuscus in Liturgiam Chrysostomi, Ioan. Beletius Osmundus Sarisueriensis, lib. de Ecclesiasticis officiis, &c.

Gratia Dei, fides, Iustificatio. *Honorius de prædest. & lib. Arbitr. item in Psalm. 17. Saluum me fecit, quoniam voluit me. Retribuet mihi &c. Nota in primis. Gratia à Deo gratis, non ex meritis hominem præuenit, vt ad bene volendum carperetur ipse gratia per piæ actionis studium. Richardus de statu hom. inter. cap. 12. 16. & passim in quæst. in epistolas Pauli. Bernardus sermonibus de aduentu Dom. & in cantica serm. 67. Gratia reddit me mihi iustificatum gratis & sic liberatum à seruitute peccati &c. Petrus Cluniac. lib. 2. contra Iudæos cap. 4. Rupertus lib. de victoria verbi. Magister sententiarū li. 3. dist. 19. &c. Fulgentius lib. de gratia Dei.*

Eucharistiæ veritas, sacrificium, transsubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. *Bernard. sermo. de cœna Dom. & in alio serm. de eadem. Petrus Cluniac. contra Petrobusianos seorsum lib. 1. epist. 2. Magister Sentent. lib. 4. dist. 8. & seq. disti. 10. refutat contraria docentes. Bandinus lib. 4. dist. 9. & seqq. Rupertus, vbi & figuram refutat lib. 16. com. in 6. cap. Ioan. & lib. 7. cap. 7. lib. 2. de sap. cap. 24. in Mat. lib. 10 cap. 26. lib. 2. de diui. offi. cap. 2. 22. & 23. Quin & lib. 1. cap. 28. & seqq. aliquot integram Missæ rationem explicat. Richardus lib. de Sacerdotio Melchisedec. Guil. Signiacensis lib. de sacramento Altaris. Leo Tuscus in sua Chrysostomi & Græcorum liturgiæ versione, & ex Græcis Zonaras, Balsamon, Nicetas Coniates diuersis in locis. Hildegardis lib. 2. vis 6. & lib. de Sacra. altaris.*

Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *Mag. Sentent. li. 4. distin. 3. & seqq. Bandinus lib. 4. cap. 3. & seqq. Bernard. sermo de Cœna Domini & Bapt. & ablut. Ped. & alibi. Rupertus li. 10. de diuin. Offic. c. 5. &c. li. 8. Apoc. Petrus Clū. li. 2. cōtra Petrobusianos Balsamon in canones Apostolorum & Synodorum. Zonaras & Nicetas Conitates diuersis in locis. Honorius in speculo Ecclesiæ.*

Pœnirentia & eius partes tres. M. *Sentent. lib. 4. cap. 14. & seqq. Bandinus lib. 4. cap. 13. & seqq. Hugo lib. de conscientiis. Petrus Cātor c. 106. & seq. Theodorus Balsamō vbi suprà.* *Anni Christi.*

Claues Ecclesiæ, Absolutio. *Petrus Cantor cap. 21. Absolutio enim spirituale est, pertinens ad potestatem clauium. M. Senten. li. 4. dist. 18. &c. Bandinus ibid. Richardus. lib. de potestate ligandi & solu. in confessionali. de peccatorū differentiis. Theodorus Balsamō in Canones.*

Confirmatio & reliqua alia sacramenta & eorum vsus. M. *Sentent. lib. 4. Bandinus li. 4. Hugo libris de Sacramentis, Rupertus lib. de diui. Offic. lib. 5. cap. 15. 16. 17. 18. &c. Honor. in Speculo Eccl.*

Primatus Sedis Apostolicæ. *Bern. serm. de Ioan. Baptist. & libris de consideratione ad Eugenium. Item epist. 133. 237. 285. Richardus lib. de authoritate Petri. Potho lib. 1. & 3. de statu domus Dei. Salisberiensis lib. 8. cap. 17. Petrus Cluniac. lib. 6. epist 44. Zonaras & Cedrenus in vita Leonis Iconomachi, vbi hi Gregorium Apostolicum virum & Petri Coriphæi κορυφαῖον vocat.*

Liberum arbitrium, bona opera. *Bernardus tract. de libero Arb. & passim super Cantica vt ser. 81. 82. & alibi. Magister Sententiarum lib. 2. dist. 24. &c. Bandinus Ibid Honorius lib. de Prædest. & lib. Arbit. Richardus de statu hom. interio. cap. 2. 3. &c. & in explicatione dubiorum. Hugo lib. de Conscientiis & alibi. Petrus Cluniacensis lib. 1. de Miraculis cap. 6. Ioā. Salisberiensis li. 5. cap. 4. &c.*

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, Imagines. *Bernardus multis sermonibus & in Cant. Honorius in speculo Ecclesiæ. Rupert. li. 4. com. in Zachar. cap. 10. lib. 7. in Cant. Richardus sup. Canti. &c. Petrus Cluniac. contra Petrob. li. 1. Epist. 1. Sigeb. & Zonaras sparsim. Nicetas Coniates iisdem, vt in Andronico, in Isaacio Angelo li. 3. in Alexio. Denique de Sanctis extant auctorum huius sæculi sermones penè innumeri.*

Preces pro defunctis, Purgatorium. *Eterianus li. peculiari, de regressu animarum ab inferis. Petrus Cluniac. li. 1. de Miraculis vt cap. 23. &c. li. 1. contra Petrob. epist. 1. & 2. Honorius in Speculo Eccl. sermone de Natiu. Dum. Mag. sententiarum li. 4. dist. 20. 21. 45. &c. Rupert. lib. 2. in Leuit. cap. 42. fol. 175. & in Genesim. c. 32. Examinatorium ignem. Bernard. serm. 66. in Cantica. Non credunt hæretici ignem purgatorium restare post mortem, &c. Tyri, li. 18. cap. 32. Sigebert. sparsim.*

Cætera iidem & cæteri huius sæculi auctores prolixè confirmant, de quo contra se testimonium ferunt Centuriatores Cent. 12. c. 2. de loco & propagatione Ecclesia col. 11. sparsim. cap. 3. de Persecutione & tranquillitate Ecclesiarum sparsim col. 38. cap. 4. de doctrina, ex professo. col. 775. & seqq. cap. de hæresibus sparsim col. 833. & seq. vbi Petrobusianorum contra Petrum Cluniac. Apostolicorum contra D. Bernard ser. 65. & 66. in Cant. suscipiūt patrocinium. Per totum cap. 6. de ceremoniis & ritibus Ecclesia col. 858. & seqq. Per totum 7. de Politia & gubernatione ecclesiæ col. 1009. & seqq. cap. 8. de Schismatibus col. 1105. sparsim. toto 9. cap. de synodis col. 1235. & seqq. Per totū fere cap. 10. de doctoribus Episc. col. 1365. & seq. quos proinde maledictis insectantur. sparsim cap. de martyribus, de miraculis. Huc facit quòd ex instituto multi hac ætate scripserunt de hæresibus. Item contra Henricianos, Petrobusianos, Apostolitos, Publitanos, Patarenos Vualdenses, Agenenses, Hæreticos de Barulo, Clancularios Berengarianos, quorum maleficiis isti fascinantur. Adde totas huius Centuriæ Synodos, quæ non exiguo fuerunt numero. Consule & historicos. Nam & hi sui temporis Ecclesiam, à nostra nihil differre quantum ad doctrinam & ritus ostendunt.

---

a FVIT doctissimus Theologus & Iurisconsultus, multásque Epistolas decretales de rebus arduis scripsit, vt in libris quinque Decretalium. plura ipsius rescripta reperiuntur, quam omnium aliorū simul Pontificum. Est idem belli accensor contra Saracenos.

Suos quinque libros decretales legi, & obseruari in iudiciis vbique mandauit: quod & factum fuit vsque in præsentem diem. *Chro. Hirsaug.*

1210. Othonem Imperatorē excommunicauit, quòd Marchiam Apuliæ ad Romanam Ecclesiam pertinentem per donationem testamentariam Methildis, Rugeri Principis Siciliæ vxoris, & Conradi regis filiæ inuaderet; causatus huius-

Anni Mundi.

5286

5305

TREDECIMVM
SÆCVLVM
182.

a INNOCENTIVS 3. Anagninus an. 18. 1198
mens. 7. di. 16. 1216
Vacat dies 1.

Patriarchis.

Constantinopoli Georgio Xiphilino, deinde Ioanne 9. Camatero an. 5. Michaele 4. an. 5. mens. 6. qui contra Thomam primum e La

Anno Christi.

tunc sedis. Theodoro 3. an. 2. Maximo 2. mens. 7. Antiochiæ Rodulpho secundo, Hierosolymis Heraclio deinde Alberto an. 23.

Principibus.

Isaacio 2. Angelo, Alexio Cōneno eius fratre, Alexio Angelo Isaacij filio, Alexio Ducacognomento Murzaflo (aliis Mursypho, alius Myrtilo) tribus his Alexius anno vix vno, Balduino an. 1. & Henrico eius fratre an. 12. ex ordine Orientis siue Constantinopolitanis Imperatoribus: Theodoro Lascari Græcorum Imp. an. 18.

Philippo an. 10 Otthone 4. an. 4. Friderico 2. an. 38. Occid. Imp.

Philippo 2. Franc. Reg.

S. Imora Æthyopum pret-Ioso, deinde Naakutolab. an. 50.

Alphonso 9. H. sp. deinde Henrico 1. an. 3. Richardo Angliæ, deinde Ioanne Richardi fratre an. 17. Lesco Albo Polon. tum matre Helena, deinde Vuladislao Lascongo an. 4. rursum Lesco Albo reuocato an. 21.

Hierosolymorum Saphandino Aegypti Calipha.

Sanct. Portu. deinde Alphons. 2. an. 12.

Vuillelmo Scotiæ.

1199 CONCIL. *Dimonense, plurimorum Episcoporum Galliæ, præside legato Apostolico, qui secundo ex sententia Concilij Philippo Regi & toti regno sacra interdixit. propter diuortium Reginæ, & secundum matrimoniū cum Agnete Ducis Moraniæ filia. Gagu. lib. 6. Æmyl lib. 6. Rex appellauit ad Pontificem, vel vt alij dicunt, ad generale Concilium.*

1215 DVODECIMVM *œcumenicū Concilium Lateranense, omnium, quæ vnquam fuerunt in Europa celeberrimum, contra errores Abbatis Ioachim &c. in quo præfuit Innocentius Papa, interfuerunt duo Patriarchæ Constantinopolitanus & Hierosolymitanus Archiepiscopi tum Græci tum Latini 70. Episcopi 400. Abbates 12. Priores conuentuales 800. Simul omnes Patres 1285. Legati Romani & Græci Imperatoris, Oratores regū Frāciæ, Hispaniæ, Angliæ, Hierusalem, Cypri &c. Eo in Concilio actū est de 70. capitibus contra hæreses, & ad mores atque statum Ecclesiasticum pertinentibus. Tractatum item est de recuperanda Hierosolyma. Tom. 3. Concil.*

Anno mundi.

modi donationem esse inualidam, quòd facta esset per mulierem sine consensu Principū. Vnde secutæ graues dissensiones. Hinc Fredericus 2. in Imperatorem designatur. *Ibid.*

Misit an. 1212. ad Battum siue Baidonem vnum è Tartarorum Chamis siue Impp. aliquot viros religiosos, qui per Croacum & Russiam iter agentes, ibi etiam acceperunt equos Tartaricos. qui aquam & pabulum sub niue norunt quærere. Illi vbi redisset, hoc vno impetrato, Christianis ne molestus esset, Saraceni persuadent vt Mahometis legem amplectatur. Ità ab eo tempore Tartari Mahometismo inficiuntur. *In ipsis Asiaticis. les.*

Alij & melius conferunt in annum 1245. & ad Innocentium quartum. *Vincent. lib. 31. cap. 51.*

Ipso procurante Liuonia Christi fidem amplectitur. *Blond. lib. 6. dec. 2.*

Eius temporibus orta hæresis in Tholosæ partibus, quam D. Dominicus mira celeritate compescuit.

Exorti sunt multi ordines religiosorum, siue monachorum. Dominicus Calaguritanus Hispanus instituit ordinem Prædicatorum, cuius ordinis feruntur fuisse 4143. cœnobia. Frāciscus Assiates Italus ordinem Minorum. *Palmer. Plati.* Horum suo tempore 90. millia fuisse scribit. *Sabel. Ennead. dec. 9. lib. 9.*

Carmelitarum ordo, cuius prior in monte Carmelo erat Cyrillus Græcus, tunc ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano regulam certam accepit. Ordo Eremitarum S. Augustini. Ordo S. Trinitatis inchoatur à Ioanne Mattha & Fœlice Anachoreta. *Gag. lib. 6. Polyd. lib. 7. de Inuent. cap. 21.*

Abbas Vrspergensis suum Chronicon ab Orbe condito ad hæc sua tēpora, id est, annū 1199. conscripsit & Fredericū secundum. Conradus de Lichtenanu nominatur ab Onuphrio.

5287 Lite apud Græcos de Eucharistia orta, dum Ioannes Xiphilinus Patriarchatu fungeretur, damnati sunt, qui negabant corpus Christi in ea esse incorruptibile, & quale nunc est in cælo, aut totum in tota & totum in singulis eius partibus. *Nicetas Coniates lib. 3. de gestis Alexij Angeli.*

Guillelmus Episcopus Antisiodorensis, Absalon abbas, Petrus Senonensis, Stephanus Anglus, Cæsarius Heysterbachensis, Eustathius abbas Anglus, Alexāder Neckā Anglus.

Helmandus siue Helynandus monachus Frigidi montis, in Beluacensi territorio præter alios libros composuit Chronologiam ab orbe condito ad annum Christi 1210. *Guil. Nangia. Antoni tit. 18. cap. 5.*

5303 Albigenses, aliis Albiani, aliis Albij, hæretici, in Comitatu Tholosano inter alias hæreses reijciebant omnia sacramenta, damnabant nuptias. Vide eorum errores apud Bernard. Lutzem. *in catal. hæret.* Taliū protectores erant rex Arragonum, Comes S. Ægidij, Princeps Fuxi, & Raymūdus Comes, Tholosates. Illi Catholicos miserè tractabant, eosque illudentes, quòd Sanctos & D. Virginem venerarentur, blasphemabant in D. Virginem, eam meretricem appellantes. *Guilel. Nangiac.*

Contra eos à Francis, tam clericis quàm Laicis variè certatū est ferè per 12. annos. Tandem victi sunt à Simone Montifortensi Comite, qui contra eos missus fuerat à Philippo Rege Franc. Eique decreto Lateranensis Concilij datus est Tholosanus Comitatus. *Polyd. lib. 16. Angl. hist. Æmil. lib. 6. Blond. lib. 6. dec. 2. Fasi. temp.*

Dominicus etiam plures eorum ad veram fidem reduxit. *Plati.*

Apud Marochium Franciscani aliquot prædicandi gratia hinc inde vagantes, propter Christi nomen necati sunt. *Schedelius ætat. 6.*

1212. Lupoldus dux Austriæ cum magno Christianorum

exercitu cruce signato, aduersus Albienses hæreticos, qui & *Anni*
Ruptarij & Coterelli de terra sancti Ægidij, nisi illi mox par- *mundi.*
tim relictis ciuitatibus & castris fugissent, partim ad Ecclesiam
rediissent: contra Saracenos à Massamuto Marochij rege 5303
nauigio missos in Hispaniam progressus est, & memorabilem obtinuit victoriam, infinita Saracenorum multitudine occisa, cæteris in mari submersis. Chron. Hirsaog.

Almaricus siue Amorticus Carnotensis vir eruditus, sed hæreticus, conuictus est viginti errorum, quorum vnus erat: Corpus Christi non magis esse in Sacramento Eucharistiæ, quàm in qualibet alia re. Eius sequaces cum eiusdem ossibus refossis Lutetiæ postea vsti sunt. *Gagui. lib. 6. Æmil. lib. 6. Bernard. Lutzemb. in Catal. hæretic.*

Alij quidam hęretici blasphemi in Personas S. Trinitatis comburuntur Parisijs. *Gagui. lib. 6.*

Alij hæretici in Alsatia esum carnium in Quadragesima & quouis alio tempore dicebant esse licitum: negabant fornicationem esse peccatum, quòd coitus esset res naturalis. Quare eorum circiter octoginta vno die apud Argẽtinam comburuntur. *Naucl. Trith. in Chron. monasterij Hirsaugiensis.*

H V M A N A.

Isaacius Angelus à fratre, quem à Turcis captum multo auro redemerat, imperio & oculis priuatus est, atque in sordidum carcerem detrusus. A quo postea per filium extractus cum insuetis actis nouitatem & asperitatem ferre non posset, morbo contracto interiit. *Ibid.*

Alexij Comneni posteritas vno anno pœnas luit impeditæ clam Gallorum expeditionis contra Turcas, quatuor his Alexiis vno anno miserabiliter sublatis, imperióque in Balduini potestatem redacto.

Bonifacius Montisferrati marchio, Balduinus Flandriæ & Henricus S. Pauli comites, & Allobrogum dux in Iunioris Alexij gratiam, classe è Dalmatia ad Bosphorum Thracium adducta, è sinu, qui Peram à Byzantio 15. stadiorum interuallo dirimit, occupato: rupta catena ferrea, quæ obtensa fuerat, vrbem capiunt deditione, & certis cõditionibus Alexio Iuniori tradunt. Alexio altero aufugiente anectis secum Thesauris imperij.

Alexius Ducas post vrbem secundo captam fugiens, in Peloponneso comprehensus est & è turri præcipitatus.

Nicetas Acominatus Choniates libris 19. historiam rerum memorabilium quę in Constantinopolitano Imperio per 88. circiter annos, hoc est, ab anno Christi 1117. in quo desinit Zonaras, vsque ad an. 1205. contigerunt complectitur.

Post cędem Philippi, Pontificis opera imperium Otthoni commissum est. Sed cum is postea anathemate fuisset percussus, Germaniæ principes Fridericum 2. eligunt.

1212. In expeditione Thuringica Othonis Imper. haberi primùm cœpit vsus instrumenti bellici, quod Tribock appellatur. *Chron. Hirsaug.*

Fredericus 2. cum Philippo Franc. fœdus init, quod cum esset suspectum Anglo, hic promissione auxiliorum Otthonem attraxit in Belgicam. Verum Ottho à Francis profligatus, ab imperio sponte destitit.

Philippus post varia prælia cum Anglo, totã Normaniam septem Episcopatibus constantem recepit anno 332. (alij 260. Aemyl. 270. Polyd. 316.) postquam Carolus Simplex eam concessisset Rolloni Duci Normanorum. *Guild. Nangi. Æmyl. lib. 6. Polyd. lib. 15. Angli. histor. Gagui lib. 6.*

Aquitaniam etiam totam ferè subdidit Philippus: ita ab vniuersa, quam in Gallis habebat, possessione Ioannes Rex

T R A N S S V B S T A N T I A- *Anni*
tionis vocabulum auctoritate illius *Christi.*
Concilij, ad cauendas omnes hære-
ticorum tergiuersationes in Eccle- 1215
sia receptum est. Capite 1. de sum. Trinit. Idque non secus (vt hoc obiter dicam) atque verbum Homousion antea decreto Niceni Cõcilij: nec aliud significat, quàm Cypriano (ser. de cœna) panem vinum in carnem & sanguinẽ Domini mutari ac conuerti, & panẽ omnipotentia verbi factum carnẽ: Eusebio Emisseno (homil. 4. in Pascha) terrena commutari & transire: & iterum, creaturas conuerti in substantiam Corporis Christi, & in verba Christi, Nisi manducaueritis, Ioannis 6 panem & vinum virtute ineffabili in sui corporis & sanguinis substantiam conuertere, mutare, &c. Greg. Nisseno in oratio. catechetica. Panem sanctificatũ in Dei verbi corpus immutari, vt citat Euth. Gracus Panop. part. 2. tit 21. vbi est caput inscriptum, De transmutatione corporis & sanguinis Do. Chrysost. (ser. de Encæniis) nihil substantia panis remanere & (in Liturgia) Deum visibilia in corpus Christi μεταβάλλειν, id est, transmutare: Augustino (ser. 28. de verbis Domini) iam non esse panem, sed Corpus Christi: Hierony. in Marc. Christũ transfigurare panem in corpus suũ: Ambrosio (lib. 4 de Sacram. cap. 4. & 5. & lib. de iis qui initiantur cap. 9.) creaturas & naturas siue substantias mutari: Damasceno (lib. 4. de Orthodoxa fide cap. 14.) & Hesychio (Leuit. lib. 9. cap. 22.) panem in carnem Domini supernaturaliter transmutari, & fieri sensibilium translationem & commutationem: Theophylacto (in 14. cap. Marc.) transelementari panẽ in Carnẽ Christi, vel transformari, in 6. cap. Ioan. & in 26. Math. Beda, Panem fieri per transmutationem corpus Christi. Transire enim substantiam panis, non formã siue speciem, in Christi corpus, in Boetij librum de Trinitate. Bertramo ipsi, libro de Corpore & Sãguine Domini, quem hæretici laudant propter obscuras & quasi ancipites de tanta re quæstiones & locutiones. Nam vtitur vocabulis permutationis, commutationis, conuersionis. Ipse namque (ait) qui nunc in Ecclesia omnipotenti virtute panem & vinum in sui corporis

Anni Christi. / *Anni mundi.*

carnem & proprij cruoris vndam, spiritualiter conuertit. Et rursum, (dicit Christus) verè per mysterium panem & vinum in corporis & sanguinis sui conuersam substantiam à credentibus sumendã &c. Quod & fatentur Magdeburgenses centuria 9 cap. 4. pag. 212. Trãsubstantiationis habet semina Bertramus &c. Nam &c.

1215 — 5303

Angliæ sua ignauia penè est depulsus. *Polydor. lib. 15. Ang.*

Mottens marcarum centum & quinquaginta millia, in terræ sanctæ subsidium lagauit. *Chron. Hirsaug.*

Galli & Veneti expugnata an. 1200. vrbe Coostantinopoli contra Alexium Comnenum, qui Isacium Comnenum fratrem excæcatum detinebat in carcerihus, inter se cõueniunt: vt Galli Imperatorem Gallum, Veneti Patriarcham Venetum darent: Illi Balduinum Frandrum, hi Thomam Maurocenum nominarunt. *Blond lib. 6. dec. 2. Æmil. lib. 6. Nicetas lib. vlt.* Sic imperium Orientis mansit penes Gallos 60. ferè annis. *Blond. lib* 8. *deca.* 2. alij, 50. alij 63.

Obsidioni terra marique in 68. diem continuatæ, finem imposuit insana intra vrbem de imperio contentio, Theodori Ducæ & Lascaris.

Balduinus Orientis Imperator Græcam Ecclesiam, ad tempus Romanæ audientem & concordem reddidit. Illius vnionis facta est mentio ab Innocentio PP. in Concilio Lateranensi.

In hoc Concilio certus habitus est Iudæis assignatus. cap. In nonnullis de Iud. & Sarac.

Thomas primus è Latinis ao. 1204. in Cõstantioopolitana Patriarchatus Cathedra sedit. Contra quem è Græcis extra vrbem sedit Michaël quartus mortuo Ioanne 9.

A Philippo Imp. Premislus siue Ottocarus Boëmorum princeps, regium diadema suscepit & successorihus suis reliquit. *Crom. lib. 7. Polo.*

Veneti an. 1202. eripiunt Græcorum Imperatoribus Cretam insulam, quæ olim ἑκατόμπολις, hodie Candia dicitur. *Sabel. Ennead. 9. lib. 9.* Circuitus eius 588. millia passuum continet. Ei ritus Græcos retinere permittunt. Inde cum Genuẽsihus multa bella gerunt, quæ vix componi potuerunt post an. 70. per Gregorium 10. ea lege, vt Insula suh Venetorum iure & imperio remaneret. Nam Cretenses eis parere nolebant, donec omnes vrbes muris exutæ & coloniæ in insulam missæ sunt.

Duce Petro Ziaoeo, Corcyram, Modonam, Doronam insulam circa idem tempus ceperant, & paulò post Callipolim, Nassum, Paramolam, Herineam, cùm iam inciperet Tartarorum regnum, & Estensis in Italia marchionatus.

Ioannes Brennus, Christianorum Principum vno consensu Rex Hierosolymitanus designatur, sed nomine tenus. *Blond lib. 6 dec. 2.*

Eius filiam Iolam Fredericus 2. prima vxore mortua ducit, accepto dotis nomine regno Hierosolymitano, ea condioone vt statim à ouptiis ad vrbem recuperandam proficisceretur. Hinc qui Siciliæ regnum possederunt Hierosolymitani regni nomen & insignia simul vsurparunt.

Henricum filium natu maximum Cæsarem factum in carcere oecat. Gemellos ipsius filios veneno tollit per Conradũ filium & Manfredum oothum regni Siculi & Neapolitani æmulos. Multa bella contra Pontifices gerit.

Petrus 2. Aragoniæ rex ab Inoocentio 3. Romæ coronatus, obtinuit vt successores sui Cæsaraugustæ coronarentur à Tarraconensi Archiepiscopo.

Eius successor Iacobus Baleares insulas & regnum Valentiæ ac Murtiæ à Mauris recepit.

Ioannes Rex Angliæ vir impius post sacras ædes à se spoliatas, & sacerdotes pulsos regoo, & redditibus Ecclesię per sex anoos retentis, in pœnam religionis contemptæ excommunicatus à Pontifice Rom. noo anteà absoluitur, quàm diadema capiti ademptum Pandulpho legato Apostolico traderet, nunquam id ipse accepturus aut hæredes nisi à Põtifice Roma. Angliam item & Hybarniam reddidit feudatarias Romanæ Ecclesiæ, promittens pro Anglia 700. marchas auri, & pro Hybernia 300. *Polydor. lib. 15. Angli histo.*

Æmil.lib.6. Blond.lib.6. dec 2. Guilel. Nangia. *Anni mundi.*

Saxo Grammaticus pertexit historiam Danorum vsque ad annum ferè 1200.

Græci odio Latini nominis nolentes parere Constantinopolitanis Imperatoribus, sibi ex sua natione Theodorum Lascarim Imperatorem creant ad Nicæam vrbem. *Niceph. Gregoras lib.1.*

Quo anno Balduinus Constantinopolim cepit, Adrianopolim obsedit, sed irruentes Bulgari accitis Scythis, quos nũc Tartaros vocamus, ei in planitie Orestiadis cæso vitam & victoriam adimunt. Balduinus, cui dimidium vrbis, prouinciarum, vectigalium rerumque omnium, quæ communi bello quæsitæ fuerant, attributum erat, Bonifacium Montisfer. regem Thessaliæ declarat. Veneris Cretam insulam Bonifacio cedente, qui eam dono Alexij consecutus fuerat, tradit.

5305 b CORONAVIT Romæ Fredericum 2. Imperatorem Occidentis, & Robertum Petri fil. Imperatorem Constantinopolitanum cum Iola vxore. *Plat. Blond.lib.7. dec. 2.* Verus pastor. *Plat.*

5315 Longobardorum collegium contra Imperatorem erexit. *Chron. Hirsaug.*

Confirmauit ordines Prædicatorum & Minorum monachorum, biennio ante mortem D. Francisci.

Quo tempore Damiata capta est à nostris in Asia, & pro liberatione captiuorum post tres annos restituta. Fredericus 2. anathemate notatus.

Damiatam autem iuxta litus Nili munitissimam an. 1218. cepit Lupoldus Austriæ Dux, cum vno Cardinali Apostolicæ sedis legato, Rege Vngariæ, multisque Comitibus & nobilibus, ac copiosa Cruce signatorum multitudine in terram sanctam profectus. *Chron. Hirsaug.*

Monasticus Valliscbolariũ ordo sub regula D. Augustini originẽ sumit in Campania, per Guilelmum, Richardum, & Manassem Theologię professores: cõfirmatur ab Honorio.

S. Clara conciuis diui Francisci, ab eo edocta, ordinẽ Virginum auspicatur. *Volater. lib.* Alexander 4. eam in numerum Sanctarum Virginum retulit an. 1255.

Prutení coguntur à Teutonicis fidem Christi suscipere. *Munster. in Cosmog.*

Alexius Comnenus Theodori Lascaris socer, genero imperium inuidens, quod defendere nequiuerat, ad Turcos se confert. Turcis à Lascari superatis captus vita donatur. Contractis iterum copiis, quantas potuit, nouum imperium Trapezunti condit, complexum Cappadociam & Colchidem. Hinc Imperatorum Trapezuntinorum origo. Sic Orientis imperium diuisum est in Europęum, & Asiaticum ad Colchidem & Pontum.

Petrum Antisiodorensem Imp. in nemorosis Thessaliæ locis per insidias Lascaris Imp. intercipit, & biennio in squallido carcere detentum obtruncat. Pro eo vidua Imperium administrat vsque ad Roberti filij reditum ex Gallia.

Sub Ludouico Leone Franc. Rege, Galli suo sermone Rythimos, id est, similiter desinentes versus vsurpasse ferunt Cùm Rythmorum vsus paulò antè cœpisset apud Siculos, deinde in Italiam transisset. *Petrarcha præfatione ad Epist. famil.*

1222. Tartari gens Scythica per Chãgiuscam primum suum regem, Georgianam Armeniámque maiorem sibi subegerunt, inde Poloniam Hungariámque depopulati sunt. *Blond. lib.7 dec. 1. Plat.* Et Morauiam, vicinasque omnes terras incendio, præda. & gladio fœdarunt. Contra quos multi principes Cruce signati ad Mersburg. conuenerunt, & cum maximo exercitu contra eos processerunt, *Chro. Hirs. Vbi istud confert*

Anni Christi.

183.

b Honorius 3. Romanus an. 10. mens. 7. dies 13. 1216

Vacat dies 1. 1217

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele an. 4. mens. 7. Germano 2. an. 17. mens. 6.

Antiochiæ Rodulpho secundo, deinde Raimerio an. 20.

Hierosolymis Alberto, contra quem sedebat Dositheus Græcus.

Principibus.

Petro Antisiodorensi an. 5. Roberto eius filio an. 7. successiuè Constãtinopolitanis Imperatoribus.

Theodoro Lascari an. 18. & Ioanne Duca Græcor. ex ordine Impp.

Friderico 2. nepote Barbarossæ Occid. Imp.

Philippo 2. Ludouico Leone 10. dict. 8. an. 3. per ordinem successionis Franc. Reg.

Naakutolab Æthiopum pret-Ioso, an. 50.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

S. Ferdinando 3. Hispaniæ an. 45.

Ioanne Richardi fratre Angliæ deinde Henrico 3. an. 56.

Lesco Albo iterum Poloniæ.

Hierosolymis Saphādino Ægypti, Calipha.

Alphonso 2. Portugalliæ deinde Sanctio 2. an. 26.

Uuillelmo Scotiæ: deinde Alexādro 2. an. 35.

1225 CONCIL. *Germanicū, præside Conrado Legato Apostolico, cōtra Simoniacos & concubinarios clericos. Tom 3. concil.* 5313

Oxoniense, præside Stephano Archiepiscopo, de officio & statu Ecclesiasticorum. Tom. 3. concil.

184.

1227 c GREGORIVS 9. Anagninus an. 14. mens. 3. 5315

1241 Vacat m. 2. d. 1. 5393

Patriarchis.

Constantinopoli Germano secundo, deinde Methodio 2. mens. 3.

Antiochiæ Raimerio deinde Elia an. 8.

Hierosolymis Thoma designato duodecimo, sed nō ineunte, Roberto an. 12. cuius tertio Hierosolyma à Frederico recuperata est.

in an. 1238.

Indorum Christianorum dominatu excusso ac vicinis edomitis, Cathaïnæ amplissimum regnum Magnæ Tartariæ nomine condiderunt. Quod regnum per vastissimas & latissimas Orientis solitudines ad Oceanum vtrumque Orientalem & Meridionalem ex parte vna, ex altera ad Tanaim, & Persidis & Turcorum regna extensum, vtramque Scythiam ac multas alias terras, vt Sericam, Ariam, Sinarum regionem, ad quam Lusitani nauigant, complectitur. Ad Boream ignotis circumscriptum limitibus Regia sedes Cambalu, cuius ambitus 28. milia passuum continet. Hodie internis & externis bellis valde imminutum dicitur, ex quo repudiato Christo se Mahometi addixerunt. Nam initio Mahometem nescientes Christianis studebant, pro eis ad Hierosolymam contra Turcas multa bella gerentes. *Infra ex Haytone Armenio.*

Vincentius Cadlucus primus Polonorum historiam conscripsit, & episcopatu Cracouiensi vltro se abdicauit, nequicquam aduersante principe & sacerdotum collegio. *Herburtus lib. 5. cap. 8. Chron Polo.*

Mancipia siue seruitia hominum etiam inter Christianos, nondum his temporibus desiisse testantur constitutiones istius Frederici Imperatoris, De seruis & ancillis fugitiuis, in Placitis Regni Neapolitani: sed ea tamen non longè pòst cessasse conuincio ex Bartholo, qui, Ad hostes de captiuis, scribit suo tempore (viuebat an. 1310.) nusquam homines Christianis moribus vendi & iampridem seruitia desiisse.

1219. Hierosolyma à Coradino siue Gordirio Saraceno filio Saphadini, penitus subruta præter Templum Domini, Ecclesiamque Sancti Sepulchri, & arcem quam Turrim Dauid appellant. *Guilel. Nangia. Trith. in Chron. Hirsaugiensis.*

1220. Fredericus Imp. in Apulia versans, multa cum finitimis Saracenis bella commisit, & plurimis interfectis, reliquos suo dominio coëgit esse subiectos. *Chron. Hirsaug.*

1223. Pestilentia pecorum maxima per triennium, ab Vngaria in totam Germaniam & Galliam, qua tertia pars pecorum interiit. *Ibid.*

Floruit tunc Accursius Florentinus, primus vniuersi iuris glossator & adhuc vltimus: licet anno ætatis 57. cœpisset studio legum vacare, tamen summus euasit iurisconsultus, natus 78. mortuus est Bononiæ an. Christi 1279.

Ludouicus Rex Franc. Rocbellam vrbem expugnauit: tum Lemouicenses, Petragorij & omnes Aquitaniæ Principes, exceptis Vasconibus, qui vltra Garumnam habitant, ei fidelitatis sacramentum præstiterunt. *Guilel. Nangiar. Gaguin. libro septimo.*

c S. Dominicum auctorem fratrum prædicatorum, octennio post eius mortem (nam obierat an. 1220.) & S. Franciscum minorum, biennio post eius mortem (nam è vita migrauerat an. 1226.) Sanctorum catalogo ascribit. Item S. Antonium Vlisbonensem Minoritam, qui dicebatur Episcopus S. Francisci: & Elizabetham Hessam Hungariæ regis filiam. *Trithem in Chroni. Hirsaugiensis. Palmer. Krantz lib. 8. hist. Saxo. cap. 4. Plati.*

Vetuit ius ciuile legi Lutetiæ, & aliis in locis vicinis. *Cap. super specula. De privilegiis.*

Libros quinque Decretalium, eo quo nunc sunt ordine digeri curauit, per Raimundum Barcbinocensem.

Statuit Laicos cuiuscunque essent ordinis prædicare non posse. *Cap sicut. de haret.*

Statuit vt campanæ ad Eucharistiæ confectionem pulsarentur: & ad salutationem & laudes D. Virginis. Alij istud statutum adscribunt Honorio 3. vt *Abb. Vrsperg.*

Exactor belli Asiatici contra Saracenos pro recuperanda

Hierosolyma diligentissimus.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Crucem prædicat an. 1234. contra Stadingenses hæreticos, in confinius Frisiæ & Saxoniç populos, inuiis paludibus & fluminibus circumcinctos, quòd dudum à sede Apostolica excommunicati & interdicti claues Ecclesiasticas contemnerent. Victi, multis ad duo plus millia interemptis, ad vicinos Frisones fugiunt, sicque eorum contra Ecclesiam confœderatio cessat. *Chron. Hirsaug.* 5315 | 1227

Taxatur subinde Frederici 2. mala mens, vt hominis perfidi & hostis Romanorum &c. qui Italiam in factiones diuisit, vt sciret quinam suis partibus fauerent, quinam pontifici. Cæsarianis præfuit Gibel, inde Gibelini. Pontificiis Guelphus, vnde Guelphi, alteri alteros diripiebant, trucidabant &c. Quæ factiones Italicæ per annos ducentos durarunt. *Chron. Hirsaug.*

O impietates Frederici 2. planè indigni nomine Cæsaris. Fauisse dicitur Saracenis, spoliator Templorum &c. maximus persecutor Ecclesiasticorum, cuius occasione, Monasticæ conuersationis feruor in cunctis fermè Germaniæ locis tepuit. *Chron. Hirsaug.* Mira verò huius Gregorij laus, vt veri pastoris, qui & istum excommunicauit. *Vuicel. in Epitom. Rom. Pontif.*

Odacharus seu Othocarus, & Vuentzeslaus Reges Bohemiæ dant ius consecrandi Reges: Bohemiæ Archiepiscopis Moguntinis, qui per multos annos illud retinuerunt, donec aliquis eorum tale ius vendidit Ecclesiæ Pragensi. *Trithem. in Chron. Hirsaug.*

S. Ethmundus Cantuariensis Episcopus, S. Stanislaus Cracouiensis, Ioannes Friburgensis Episcopus Bossinensis, S. Samonas Gazeosis Episcopus, doctissimi Theologi.

Iordanes Dominicanus Theologus suis silentium mensæ præscribit. *Volater lib 21. Geographia.*

Tholosa & totus Comitatus à Francis in deditionem accipitur: sicque finitum est bellum contra Albios hæreticos. *Æmil lib. 7.*

S. Antonius de Padua discipulus S. Francisci obiit an. 1231. *Trith in Chron Manast. Hirsaugiensis.*

Longobardorũ hæresis. Illi Nicolaïtarum sectam profitebatur, erantque eis omnibus matres, vxores, & filij cõmunes. Singulis annis ex Alemania, Gallia, Italia, censum annuum Mediolanum, vbi diuersarum hæresum & errorum primatus agebatur, trãsmittebant. Certis signis circa ianuas domorum, vel supra tecta peregrinando, habitationes complicum suorum inueniebant. *Chron. Hirsaug.*

Dum dira fames grassaretur in Francia, & tanta, vt homines belluarum more herbis campestribus vescerentur (*Gulel. Nangia.*) Guilelmus Niuernensis episcopus singulis diebus alebat duo millia pauperum. *Mater Historia.*

An. 1238. Theologi Parisienses post longam disputationem definiunt, neminem posse duo beneficia, si vnum sufficeret ad eum alendum, obtinere sine mortali peccato. *Chron. Franco. & Iac. Meier. in Hist. Flandria.*

Factiones Gibellinorũ pro imperatore Frederico, qui ter fuerat à Gregorio. 9. excommunicatus, & Guelphorũ pro Rom. Pontifice, ardent in Italia, quæ per 260. fermè annos grauissima & plus quam intestina bella pepererũt. *Plat. Blond. lib. 7. dec. 2. & Æmil Krantz. lib. 8. Histor. Saxo. cap. 8. Trithe. in Chron. Monast.* cœperunt sub Alexandro 3. circa an. 1160.

HVMANA. 5293 | 1241

Fredericus Imp. sublatis æmulis, post vexatam Italiam vix adactus à Gregorio nono an. 1228. expeditionem in Syriam

suscepit.

Principibus.

Balduino 2. an. 33. Constãtinopolitano Imp. & Joanne Duca Græcorum Imp.

Frederico 2. Occid. Imp.

D. Ludouico 11. dict. 9. an. 44. Francorũ Rege.

Naakutolab Æthiopum pret- Ioso.

S. Ferdinando Hispaniæ.

Henrico 3. Angliç.

Lesco Albo iterum Polonorum principe, deinde Boleslao Pudico. an. 52.

Sanctio 2. Portugall.

Alexandro 2. Scotiæ.

Anni Christi. | *Anni mundi*

Biterrense, præside legato Pontificio, ad componendum dissidium Comitis Tolosani & Prouinciæ, sed cum Maßilienses Comitē suū recipere nollent, ille apud Sabaudiæ Comitem sororium suum reliquum vita peregit. Chron. Burgund.

Londinense, præside Otthone
1237 *Cardinale legato Apostolico. In eo Concilio post longam consultationē multæ leges latæ sunt, quæ deinceps sacerdotalem ordinem conseruarunt. Polyd. Virgil. lib. 16. Angl hist.*

185.
1241 d CÆLESTINUS 4.
Anagninus, dieb. 18.
1243 Vacat an. 1. m. 9.

Patriarchis.

Constantinopoli Manuēle 2. an. 14.

suscepit. Ibi id tantum gessit memorabile, quòd Hierosolymam à Sultano ex pacto recepit, factis in decennium induciis regémque eius, ritu solenni, coronari se curauit. *Crom. lib. 7. de reb. Polo. Chro. Hirsaug.*

Hierosolyma per Fredericum Imperatorem sine sanguinis effusione, certis conditionibus à Soldano Ægyptiorum recuperata est, cum quibusdam castellis an. 1229. siue 1230. *Trit. in Chron. Monaster.*

1232. Soldanus Babyloniæ Frederico tentorium mirabile, quinque Florenorum millibus taxatum misit, in quo imagines Solis & Lunæ artificiosè motæ, cursum suum certis & debitis spatiis peragebant, horásque diei & noctis citra errorem indicabant. *Chron. Hirsaug.*

Mox reuersū Itali ci motus excepere, quos ille quidē placidè composuit, sed Hierosolymā multò pòst amisit. Titulū tamen eius regni, etiā posteri & successores eius retinuere. *Ibid.*

Siciliæ oppida & castra, quæ ad Pontificem defecerant, partim recuperat, partim euertit. *Chron. Hirsaug.*

1231. Ludouicū Ducē Bauariæ è Syria redeuntē occidendū curauit, subornato Vetulo de Montanis, Saracenorū principe sibi fœderato, qui ad hoc factos seruū percussorē misit. *Ibi.*

5325 Maiorica insula olim regnum Saracenis, qui eam multis annis occupauerant, ab Arragonum rege est erepta. Magna etiā pars terræ quam ipsi in Hispania possidebant, occupata, cum Eremita & Valentia ciuitatibus, à rege Legionis, & eius filio Castellæ rege. *Chron. Hirsaug Blond. lib. 7. dec. 2.*

Academia Lutetiana, quę propter ciuium in scholasticos seditiones & cædes dilabebatur, quamque Henricus Rex Anglus, ad Oxoniensem scholam occultis nunciis ad se pellicere studebat, à S. Ludouico, restituitur. *Gag lib. 7.*

Henricus Anglorum Rex Francos vicit in Aquitania, Pictones recuperauit, Vascones domuit. *Aemil. lib. 7. Polyd. 16. Angl. Hist.*

1235. Valesios & Sedunenses, vicinos Alpium populos Sabaudiæ Comes perdomuit. *Chron. Burg.*

5329 Annus Christi 1240. est Iudæis quintus millesimus ab orbe condito, a quo solent plurimùm numerare.

d SENAX optimus. *Vincel.* Vacat eo mortuo sedes, donec
5331 Cardinales, qui à Frederico Imp. in carcere detinebantur, liberati sunt.

Lyranus è Iudæo Christianus. *Antoninus titul. 24. cap. 8.* Circa annū 1240. Franciscanus factus dicitur. Eius sepulchrū & epitaphium Hexametrum ostenditur Lutetiæ in Franciscanorum capitulo. Se significat scripsisse in Esaiam an. 1293. Lege Paulū Brugēsē in prolog. operū Lyrani, qui & ipse paulo post ex Iudæo & Christian⁹ & Episcopus in Flādria euasit.

Balduinus Imp. dominicæ crucis partem cum spongia & Lanceæ ferro Venetis pignori obligat. Quę postea D. Ludouicus, potestate redimendi accepta, in regio sacello Luterię condidit, institutis ibi Sacrorum ministris. *Gagus lib 7.*

Robertus Lincolinensis episc è Græco aliqua vertit.

Deiparæ milites, qui & Mariani dicuntur, Theutonici post Ptolemaidem in Syria amissam, in Germaniam reuersi, ne otio marcerent. concedentibus Frederico 2. & Masouiæ ducibus Prussiam Germanię & Sarmatiæ participem & conterminam armis acquirunt, & Christo suoque perpetuo iuri addicunt, *Ioann. Boem. lib. 2. cap. 8. de Gentium moribus.*

Circa hoc tēpus Biblia in capitula, quæ hodie habemus, distinguuntur. Scholasticorū videtur esse inuentū, eorū fortasse, qui cū Hugone Cardinali concordantiarū fuēre auctores. Nā ante ista tempora Theologi superiores ea non vsurpant, inferiores frequenter, Alexander Alesius, Albertus Magnus Diuus Thomas, Bonauentura & cæteri vsque in hanc diem

Scholastici. Inuentum tam commodum, vt hodieque Iudæi eo frui velint, quòd eorum in Parsiiloth & Haphtaroth partitio sit nimis prolixa, id est, sectionum & explicationum.

Distinctio autem veterum partim nulla, partim numerosior & longe pluribus paginis comprehensa, partim cuique propria & arbitraria, vt Hilario, Ammonio, Eusebio, Tatiano, Bedæ, Ambrosio, Euthymio, Oecumenio, Andreę, Aretbæ.

Alexander Villadeus Dolensis, qui scholasticum compendium, quod vocant, metricum complectens ducétis & duodecim versibus Hexametris, totius veteris & noui testamenti librorum & capitum summulam composuit: vbi singulæ dictiones singulorum capitum sacræ scripturæ argumenta perstringunt.

HVMANA.

Iachinus Magni Cham Tartarorum filius Ariæ, Drangianæ & Ataeosiæ terris occupatis, ad regnum Turquestan & Persidis oram, continentibus prœliis Turcos lacessit, donec an. 1242. Batto duce, Goniatæ Turcorum regi regnum ademtũ, Vniuersísque ad pontum gentibus sub iugum redactis, Mæotidis accolas superauit ad Poloniam vsque.

An. 1240. Tartari, qui ante 30. annos Russiam maxima ex parte subiugatam habitare cœperant, Poloniam finitimam inuaserunt, & vsque ad Vistulã longè latéque depopulati, etiã Cracouiam incendunt, & Hungariam cum finitimis prouinciis triennio vastant. *Crom lib. 8 de Polo.*

Hunc annum Christi, Hebræi annum mundi quinquies millesimum faciunt. Quo tempore florebant in Hispania eorum literæ & disciplinæ.

R. Abraham Abben Ezra Hispanus, qui commentariis vetus testamentum illustrauit. *Ipse in præfat. decalogi.* R. bodi expositionem Malachiæ scripsit an. mundi 4917. (i. Christi 1237.) *Ipse ultimo Malac.* Diu ergo floruit.

1241. Mons in Burgundia à montibus dehiscens, vallésque coarctans, multa millia agricolarum miserè oppressit. *Chron. Hirsaug.*

Anno sequenti Vuormaciæ media pars incendio fortuito consumpta est *Ibid.*

S. Ferdinandus ab omnibus ferè Hispaniæ finibus Mauros expellit. Vtroq; regno Castellæ & Legionis potitus, Cordubam & Hispalim Christianis reddit. *Vasæus.*

Academiam Salmancensem instituit. *Idem.*

e SCRIPSIT Apparatum decretalium & Authenticas; & de iurisdictione imperij auctoritateque Pontificis apologeticũ, contra quendam Petrum Vineam omnia Imperatori tribuétem Cognominatus est Pater iuris. *Volat. lib. 22.*

Cardinales vt pileo vterentur roseo & equo veherentur instituit. *Ibid.*

Bene vexatus, à Frederico, tandem hunc deponit à Cæsareatu. Hinc ille omnia vastat incendio &c. sed perit. *Vuicelius in epito Rom. Pont.*

Cùm Fredericum Italiam infestantem factionésque Guelphorum & Gibellinorum, sumpto à Pisis initio in singulis ferè vrbibus excitantem, à cœpto reuocare non posset: coacto Lugduni concilio, Imperium ei diris deuotum abrogauit, Germanósque principes concitauit, vt Henricum Lantgrauium Thuringiæ, D. Elizabethę filium successorem ei absenti crearent, & post Henricum interfectum Guilelmum Hollandiæ comitem: Sicque non multò pòst, Fredericus profligato à Pontificiis exercitu: & Euno filio capto, in Apulia perijt an. 1250. *Crom. lib. 8. de reb. Polo.*

Lugduni in Concilio Cardinalibus proprium insigne Pileum rubeum dedit. *Marti. Polon.* Quo significabatur eis etiã caput suum, si opus esset, pro Ecclesia offerendum, eo præsertim

Anni mundi.

Antiochiæ Elia.

Hierosolymis Roberto.

Anni Christi.

Principibus.

Balduino 2. Constantinopolitano Imp.

Joanne Duca Græcorum Imp.

Friderico 2. Occid. Imp.

D. Ludouico Franc. Rege. Naakutolab Æthiopum pret-Joso.

S. Ferdinando III. Hispaniæ.

Henrico III. Angliæ.

Boleslao Pudico Polonorum principe.

Sanctio II. Portugalliæ.

Alexandro 2. Scotiæ.

186.

5331 e INNOCENTIVS 4. 1243

Genuensis an. 11. mens. dies 12.

Vacat, non quidem annos. 2. *vt quidam putant*, sed dies 3. vel 5342 vt alij 1. 1254

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele secundo.

Antiochiæ Elia vsque ad an. 1247. Nam quis post eum è Latinis Patriarchis sex creatus fuerit, incompertum est.

Hierosolymis Roberto, deinde Iacobo Pantaleone an. 14.

Anni Christi.

Principibus.

Balduino 2. Constantinopolit. Imp. & Ioanne Duca Græcorum.

Frederico. 2. Occid. Imperat. & interregno Occid. Imperij an. 17.

D. Ludouico 11. dict. 9. Francorum Rege.

Naakutolab Æthiopum pret-Ioso.

S. Ferdinando 3. Hispaniæ.

Henrico 3. Angliæ.

Boleslao Pudico Poloniæ Principe.

Sanctio 2. Portugalliæ, deinde Alphonso fratre an. 32. Alexandro 2. Scotiæ.

1246 *DECIMVM tertium Vniuersale Concilium Lugdunense, præside Innocentio Rom. Pontif. contra Fredericum Imperatorem, qui vocatus ad Concilium & non comparens, hostis Ecclesiæ iudicatur ac deponitur Imperio: Fuit etiam actum de recuperanda terra, Sancta D. Ludouico Franc. Rege constituto Duce illius quintæ expeditionis: qui Cruce signatus, vbi in Asiam cum ingenti exercitu traiecisset, rediit in Galliam quinto post anno. Plati. Æmil. lib. 7. Guilel. Nang. Tom. 3. Concil. Vincent. lib. 32. Gagui. lib. 7.*

Anni mundi.

sertim tempore, quo Ecclesia à Frederico 2. vehementer oppugnabatur. Reliqua eius ordinis insignia posteriores Pontifices addiderunt, præcipuè Paulus. 2. *Onuphrius in Plat.*

Stanislaum Cracouiensem Episcopum, & Petrum ordinis Prædicatorum retulit inter Sanctos. *Volat. lib. 22. Antbrop.*

Ascelinum ordinis Præd. cum tribus aliis an. 1245. in Tartariam mittit in Baiotnoi (Battum alij, opinor, appellant) castra ad eos ad Christianismum inuitandos, sed sine fructu. *Vincent. lib. 31. cap.* 51. Hanc peregrinationem confecerunt annis 3, mensib. 7. illic multos Christianos reperêrũt & principem Cuine, qui clericos Christianos alens in sacello ad maius tentorium erecto: quotidie suum habebat sacrum. Clerici autem certis horis cantabant more Græcorum. *Idem lib. 29. & 30. Nauclerus gener. 42. vol 2.*

Hugo Cardinalis S. Sabinæ, antea Barchinonensis monachus, scripsit in vniuersam scripturam cõmentaria iuxta quadruplicem sensum, vtens numerali citatione & enumeratione capitum, quam nunc habemus.

Primus ex ordine Prædicatorum ad Cardinalatum assumptus, primus in capitula libros sacros distinxit. Primus Biblicum indicem, quem vocant concordantias maiores, cum Conrado Alberstadio monacho collegit, coniunctis quingentorum monachorum è diuersis cœnobiis operis, atque omnia Nomina, Verba, Participia, denique omnes tam declinabiles, quam indeclinabiles orationis partes, toto Bibliorum contextu comprehensas, in Alphabeticum ordinem digessit, annotatis librorum capitibus & capitum lineis. Labore tam vtili sacrarum literarum studiosis, vt Græci opera Eutalij Rhodij Monachi, & Hebræi studio R. Isaac Nathan istud fuerint æmulati. Obiit sepultúsque est Lugduni an. 1262. *Ex Bibliotheca Sixti Senensis lib. 4. & aliis.*

Albertus Magnus Dominicanus & Ratis-bonẽsis Episcopus, S. Bonauẽtura Frãciscanus, Alexãder Alesius, Io. Valleis Anglus, Gualterus Pictauiẽsis Episcopus, Ioãnes de Rupella Parisiensis, Guilelmus Episcopus Parisiẽsis, ex oppido Aruerniæ Aurilaco, Bartholomæus Brixianus, Gilbertus Tornacẽsis, Bernardus Parmensis presbyter Compostellanus, Hilarius episcopus Aurelianẽsis, Iacobus Achonẽsis Episcopus, Odo Cancellarius Parisiensis, Henricus Ebredunensis Archiepiscopus, Theologiæ præsertim Scholasticæ & iuris canonici doctissimi interpretes.

Magnificentia & studiis Innocentij 4. S. Ferdinandi Hispaniæ. S. Ludouici Franciæ Regum Theologia & bonæ artes, quæ valdè languerant ab annis 100. vires recepêre. Itaque præter hos extiterunt alij viri docti innumerabiles, vt Martinus Polonus Innocentij 4. Pœnitentiarius, qui vitas Romanorũ Pontificum vsque ad suam ætatem conscripsit, &c.

5333 Vincentius Bellouacensis Dominicanus historiam vniuersalem, maximè Ecclesiasticam ab Orbe condito ad annum Christi 1250. in suo Speculo historiali complexus est.

Grossioni gens Arabica, instigante Soltano Babylonico Christianos miseris modis persequuntur in Asia: & expugnata Hierosolyma templum Sepulchri Domini destruunt. *Blond. lib. 7. dec. 2. Æmyl. lib. 7. Guilel. Nang.*

Iacobus Rex Arragonum duos ordines militum instituisse fertur, quorũ alterũ amictu albo & nigra cruce insignitũ vocauit ordinem D. Mariæ de redẽptione captiuorum siue de mercede: quibus scilicet cura esset de redimendis captiuis: alterum appellauit ordinem militũ Montesiæ rubenti cruce insignem. Alij hanc institutionem paulò antiquiorem faciunt, & incidisse in an. 1212. ac vtramque militiam aiunt fuisse à Gregorio 9. approbatam.

Frederico 2. excõmunicato & decreto Concilij expoliato

Anni mundi. *Anni Christi.*

Imperio, vacauit Imperium per 28.annos vsque ad Rudolphum. *Palmer.* interca multę fuot ortæ dissensiooes inter principes ob electionem, adeo vt tres ordine electi sint, non quidem Imperatores sed Reges Romanorum. Nam primò iussu 5331 1243
Pontificis electus est à quibusdam Priocipibus, contra Fridericum, Henricus Lantgrauius seu Comes Hassiæ & Thuringiæ, qui non consecutus Imperij corooam obiit an.5. Regni, viuo adhuc Friderico, vllas ob Pontificis excrationes nolente cedere Imperio. Mortuo Henrico an. 1259. statim ab Electoribus Imperij, procurante PP. per Legatum Petrum Caputium, contra Fredericum & Conradum fil. designatus est rex Romanorum & coronatus Vuilhelmus Comes Hollandiæ. Quo mortuo 7. anoo Regni, electus est à duobus Electoribus & quibusdam Principibus Richardus Cornubiæ Comes, sed anni Regni ipsius sunt incerti *Trithe. in Chron. Monast. Hirsaugiensis.* Historici mirè variant hoc loco: alij oumerant Conradum filium Frederici, & Vuilhelmum, ac constituunt Interregnum annorum tantùm 17. alij. 12. alij oegant sedem Imperij vacasse. Sed omnium optimè *Trithe.*

Henricus deposito Friderico eligitur, cui mortuo succedit Vuilelmus, quamuis Conradum 3. Frederici filium nonnulli præponant.

Robertus Sorbona Theologus, primus instituit & ditauit Collegium Sorbonæ, pro scholasticis, qui vacarent Theologiæ. *Guil. Nang. in Chron. Fran.* Valde sunt inepti Historici recentes, qui Robertum hunc è Theologo Fratrem D. Ludouici faciunt.

1248. Conradus Coloniensis Archiepisc. in vigilia Assumptionis primum ponit lapidem maioris Ecclesiæ: quod opus propter ingentem sui magnitudinem & excellentiam, & si perpetuo continuatum, ooodum tamen post annos ducentos & quinquaginta quatuor, erat absolutum tempore Tritemij. *Ipse in Chron. Hirsaug.*

Circiter an.1245. Tertius Imp. Tartarorũ, Regis Armeoiorũ suasu, ad Christum conuertitur & baptizatur. *Hait. Arm.*

Defensionem Christianorum aduersus Saracenos suscepit, misso Hielone fratre cum exercitu, qui Persiam Syriæ ac Mesopotamiæ magnam partem debellauit. *Idem.* & anno 1258. Mustacenum Calipham Babylonium Christianos Orientis mitè affligentem, & illud Euangelij ab eis, propositis alioqui pœnis, exigentem, *Dicite Monti huic & transfertur,* io suam potestatem redegit, atque inter ipsius thesauros fame peremit. *Idem.*

RVBER Pileus, & Purpura in eo Concilio primùm concessa sunt Cardinalibus, vt admonerentur se semper paratos esse debere sanguinem pro Christiana religione fundere. Illis etiam concessum est vehi equo, in vrbe & ferre rubrum galerum. Plati. Gagui. lib. 7. Æmyl. lib. 7.

Ab hoc Calipha vsque ad Sophim, Persarum popolus summo legis doctore caruit. Vnde & Sophim sub an. Christi 1500. suum genus & doctrinam ad Mahometis generum Halim referentem facile admisit. *In Epist. Asiaticis. Iac. Nauarchus.*

Christianis de Hierosolymitano regno, cum Ægyptiis certanobus Hielon & Absaga eodem itinere, quo centum ferè annis pòst Tamerlanes in Asiam inundauit, è Tartaria in Syriam penetrarunt, incertum socij an hostes forent cùm religiones Idololatrarũ secuti, neque Christianarum, oeque Mahometanarum partium viderentur. Verùm illi frustra muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Christianorum sacris ad Mahometis impietatem declinarunt. (Bellum deterius ferè militibus persuadet) *Iouius in Tamerlane lib. 2. Vir. Illust.*

Hielon siue Agelonus frater Mangu regis Tartarorum, bellis ciuilibus & externis distractus, cum Virboco exercitũ & Syriam commendasset, in Tartariam rediit.

Virboco Christianis infesto, quòd Germani milites nepotem eius occidissent, multaque contra eos hostiliter gerente, Ægypti Sultanus Meledinus Tartaros Hierosolymæ obsidionem molientes, duce cæso & reliquiis fuga dilapsis Syria 5342 1254
expulit. *Lib. 4. continuat. historia sacra. cap. 15.*

Meledinus per Grossoïnos ex Babylonia accitos Gazam Tēplariis eripit, Ascalonã & alia loca Hospitalariis. Denique

Anni Christi. | *Anni mundi.*

187.

1255 f Alexāder 4. Agnagninus, an. 6. 5342
1261 mens. 5. dies 5. 5349

Vacat m. 3. d 4.

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele secūdo, deinde Nicephoro, qui non iniit, mox Arsenio an. 4. Germano an. 1.

Hierosolymis Iacobo Pantaleone.

trucidatis iuxta Tyberiadem Christianis militibus Hierosolymam occupat, sine delectu omnes mactat, templum & sepulchrum Domini diruit. *Ibid.*

D. Ludouico ad Cyprum cum classe appellenti ann. 1249. occurrunt Tartari quidam ab Ercbaltao Principe cum literis missi, quibus cognoscit Cham Tartarum regem Christi fidē anno abhinc tertio recepisse, & baptizatum esse cum magnatum & plebis multitudine maxima, instructúque habere militem, quem in fidei hostes duceret. *Gag. lib. 7.* literarum à legatis exhibitarū exemplar superest apud *Vincent. lib. 13. c. 91.* Ludouicus vicissim ad Ercaltau legatos misit additis literis, quę eum & magnū Cham hortabantur, ad permanendum in pietate. misit & tentorium quoddam ex purpura in Sacelli formam constructū, in quo arte singulari depicta erant, quæcunque Christus in corpore pro nobis gessit & alia ad cultū diuinum pertinentia. *Gag. lib. 7. Vinc. lib. 3. cap. 92. 94.*

Eum Soltanus (Saphādinū Saladini filiū Iouius vocat, sed dudum ille erat mortuus) ad Damiatā vrbē in Pelusiaco Nili ostio cepit: qui vt se redimeret in pactionis fidem, Christianam Hostiam victori tradidit. *Iouius lib. 5. virorum illustrium.* Quam postea numerato pretio redemit.

Sanctius 2. Portugalliæ Rex iussu Innocentij 4. Alphonso fratri regno cedit, quòd ineptus esset ad eius administrationem. Alphonsus autem ducta vxore Beatrice F. Alphonsi decimi Castiliæ reg. regnū Algarbiorū in dotem accepit. Vnde reges Portugaliæ se deinceps ita inscribunt. *Vas. in Chro. Hisp.*

In India erat magnus quidam Rex Christianus. Terra Cagbat, vnde tres reges in Bethleem venerunt, tota adhuc erat Christiana, sed sub dominio Cham. *Conestabularius Armeniæ, ad Cypri regem apud Vincent. lib. 31. c. 92.*

Tartari quidam ad Lugdunense conc. venerunt ad Innocentium 4. qui domi Christianam religionem edocti, tum sacro baptismate imbuuntur. *Blond. Martin. in Chro.* alij id factum sub Gregorio 10. *Lib. 5. cap. 1. continuatæ Historiæ sacræ.*

Hvmana.

Henricus primus Dux Brabantiæ, cùm antea ipsius maiores essent Louanij Comites.

Circa hęc tempora lingua Germanica cœpit scribi Latinis characteribus: tunc etiam Germani nomina Sanctorum imponere cœperunt suis in baptismo, cùm antea peregrinis Scytharum appellationibus vterentur. *Curio lib. 2. Chronol.*

Ioannes de Sacro Bosco Anglus, tunc insignis Mathematicarum professor Parisiis, vt licet ex eius Computi Ecclesiastici fine colligere, sepultus est Lutetiæ in claustro Mathurinorum. Methodo Aristotelica, non Geometrica Sphęram tractauit.

f Magna huius Papæ laus, quam pater pauperum. Edicto aboleuit libellū contra paupertatem scriptum à Guilielmo de S. Amore, doctus & scriptor. *Vuicelius.* Sub hoc fœliciter fuit in Asia pugnatū, & Guelphi eiecti per Gibelinos ad sua reuocati. *Idem.*

Ludouicus multa in Regni vtilitatem instituit: Dignitates & officia noluit esse venalia. Blasphemis, & in vanum iurantibus per nomen Dei, cauterium in fronte iussit: Lupanaria prohibuit: vetuit Magistratibus in toto suæ iurisdictionis tractu aut fundos emere, aut liberis sacerdotia procurare, aut eos collocare nuptui: histriones aula exegit: multa cœnobia Valetudinaria partim condidit, partim instaurauit & ditauit: beneficia Ecclesiastica noluit conferre, sed ius illud restituit collatoribus ordinariis, iuxta antiquos Ecclesię canones. *Gagu. lib. 7. Chron. Franc.*

Cùm ei instituendi pastores à Pont. potestas facta fuisset,

ad idque diploma legatus Roma rediens attulisset. Quòd mea (inquit) Romæ negotia strenuè obieris, Laudo, quòd mihi à Pontifice munus hoc retuleris, non probo. Intelligo enim, quanto cum periculo animæ meę & regni id suscipe-rem. Ac protinus diploma in ignem proiecit. *Broimard. cancel.* 5342
in eius vita.

D. Ludouicus nolebat se immiscere collationibus Sacerdotiorum, dicens; Sat mihi est coram Deo de temporalibus mihi creditis, non etiam spiritualibus, rationem reddere. *In libell. Virga directionn. pag. 32.*

Ad Cheradum (sic Græci Strumas, glandularum quarundam induratarum genus vocant) curationem, Crucis signum primus adhibuit: cùm decessores reges solo tactu uterentur. *Nangiac.*

Daniel Russorum dux, legatione ad Opissonem legatum Apostolicum in Poloniam missa, cùm promitteret se cum vniuersa geore ad Romanæ Ecclesiæ communionem accessurũ: & Christianas regiones aduersus Tartaros, qui iam ingentem formidinem omnibus Principibus Christianis incusserant, & superiori biennio Poloniam Nogaio & Celebuga ducibus, iam tertiò vastauerant, defensurum: nomen ac diadema regium sibi & posteris suis, dissuadentibus frustrà Polonis, impetrauit. Verum consecutus id quod concupierat, fidem violauit & in Græca communione permansit. *Cromerus lib. 9. Polon.*

S. Thomas Aquinas Dominicanus, discipulus Alberti Magni scholasticæ doctrinæ princeps.

Henricus de Segusia dictus Cardinalis Hostiensis, tunc Summam suam edidit: habuit auditorem Guilelmum Durandum, qui dictus est Speculator. Floruit Guilelmus de S. Amore doctor Sorbonicus, qui scripsit contra ordines Mendicantium.

1254. Borussi ad religionem deducuntur per fratres Teutonicos, quibus Fredericus 2. eam terram acquirendam tradiderat. *Nauclerus Vol. 2. gen. 42. Crantzius Vandalia libro septimo cap. 21.*

Eodem tempore Mandanus Lithuanorum dux, abiecta religione Christiaoa, quam simulatè ad tempus susceperat, infestior in dies Christianis vicinis erat. *Crom. lib. 9.* omnemque Masouiam & Cruciferorum terram depopulatur. *Idem.*

Sic paulo ante, sub an. 1240. Suentopelci suasu Prussi religionem Christianam abiicientes, Germanos Polonósque omnes, qui apud se negotiabantur, vel sedes inter ipsos posuerant, certa die trucidant. *Idem lib. 8.*

Hvmana.

Cùm Edouardus filius Henrici 3. Anglorum Regis duxisset in vxorem Aleonoram Alphonsi Castellæ Regis sororem, pater eum donauit Principatu Vualliæ: Hinc fit vt filius Regis Angliæ natu maior vocetur Princeps Vualliæ. *Polyd. lib. 16. Angl.* Antea cùm Ducatus Normaniæ esset sub ditione Anglorum, Regis major natu, dicebatur Princeps Normaniæ: à tempore Henrici 1. qui Guilelmum filium suum Ducem fecerat eius regionis circa an. 1120. *Polyd. lib. 11. Hist. Ang.*

Iacobus de Bellouiso Iurisconsultus, scripsit in libros Feudorum, quos septies publicè interpretatus fuerat.

Memorabile fœdus an. 1259. (alij 1269.) inter Anglos & Francos, Lutetiæ in magno Principum conuentu, præsentibus Ludouico Francorum & Henrico Anglorum Regibus, 349
percussum est: vt Ducatus Normaniæ, Comitatus Andegauensis, Cœnomanensis, (quorum causa tot olim bella inter

Anni mundi.

Principibus.

Anni Christi. 1254

Balduino 2. Constantinopolitano Imp.

Theodoro Lascari iuniore, Ducæ fil. Græcorum Imp.

Michaele 7. Comneno Paleologo an. 35. Cõstantinopoleos & Græcorum Imp.

Interregno Imperij Romani.

Haalono Tartaro Fratre Mãgonis Cham quarti Persarum rege, an. 4.

S. Ludouico Francorum Rege.

Naakutolab Æthiopum pret-Iosó.

S. Ferdinando Hispaniæ.

Henrico 3. Angliæ.

Boleslaó Pudico Poloniæ.

Alphonso 3. Portugalliæ.

Alexandro 3. Scotiæ annis 37.

1261

Anni Christi. *Anni mundi.*

Anglos & Francos, & quos à Philippo Augusto receptos, Franci ad eam ætatem possidebant) item etiam Turonensis & Pictauensis cederent in perpetuum Franco: acciperet verò Anglus pro impensis bellicis 150. millia aureorum, & in singulos annos vectigalis nomine dena millia, contentúsque esset vlteriori Aquitania, & citerioris parte vsque ad Carantú fluuium, cum finibus Agenensium, Lemouicum, Cadurcorum, de quibus tamen ius clientelare deberet Franco, renúcians iuri, quod sibi in Galliæ regno vendicare posset: sicque adscriberetur inter Barones Franciæ, ac Par, Duxque Aquitaniæ vocaretur., *Polyd. lib. 16. Angl. histor. Gagui lib. 7. Æmyl. lib. 7. Guiliel. Nangiacus.*

1258 *CONCIL. Oxoniense, contra Pictos qui ingenti numero confluxerant in Angliã. quos statuerũt cum cæteris alienigenis exterminãdos. Polyd. Virgil. li. 16. hist. Ang.* 5346

Michael Palæologus Iohanni Theodori Lascaris Iunioris filio, ne patri succederet, annum 10. egresso oculos eruit & imperium inuadit: Balduinum Constantinopoli expellit, stratagemate Alexij Cæsaris, qui cum 50. satellitibus noctu per cuniculos antiquos ab incolis intromissus claro clamore horribili & iniecto multis in locis igne ciues ità terruit vt plena esse omnia hostibus putarent, domique se clauderent. Sic effractis portis reliquos 750. qui ad vrbem excubabant, introduxit *Gregoras lib. 4.*

Ita Imperium Constant. pulsis Gallis post an. 58. vel vt alij volunt 63. Græcis restituit. Nec multò pòst in Lugdunensi Conc. concordiam inter Græcos & Latinos tredecies scissam & refectam redintegrauit. *Cromerus lib. 9. Polon.*

Circa ann. 1258. totum regnum Persarum, Sultanis dissidentibus, Haalonus Tartarus eripuit: persuasu Haitonis regis Armeniæ, capta Babylone, siue Bagdad & Calypha, cuius regnum circiter sexcentos annos durauerat, nempè ab Omare Mahometis nepote.

Regnum autem Persarum, cùm extinctis veteribus eorum principibus, fuisset penes Saracenos annis 297. & Mahomet vltimus contra aliquos Sultanos & Turcos armasset, atque ab iis postea regno exutus esset, ad Turcos deuenit ann. 1055. per annos 203. vsque ad hunc annum 1258. quo iam penes Tartaros fuit vsque ad an. 1350.

188.

1261 * Vrbanus 4. Trecensis an. 3. 5349

1265 mens. 1. di. 4. 5353

Vacat m. 5.

Patriarchis.

Constantinopoli Josepho an. 13.

Hierosolymis Thoma, post quem quis è Latinis sederit; non literis traditum.

* FESTVM Sacramenti corporis Christi instituit. *Trith. in Chron. Monast. Polyd. de inuent. rer. lib. 6. cap. 8.* Thomas Aquinas composuit officium illius festi cum hymno & prosa, quod misit ad Vrbanum PP. à quo in præmium retulit columnam argenteam. *Naucler.* Extat inter eius opera.

Centum annis pòst, Papiæ cœpit lustratio sacramenti, qua corpus Christi in ferculum fertur. *Chronica Bosij.* Atque hinc ad reliquas Occidentis partes manauit. præsertim Andegauum, vbi Berengarius fuerat Archidiaconus & Sacramentariam impietatem sparserat, vt corporis Christi præsentia preces sint ardentiores, fidei publica fiat professio contra Sacramentarios: debitus cultus Christo exhibeatur, qui nobiscum corporaliter versari dignatur. Sic olim publicè circumgestabatur arca Testamenti, manna corporis Christi symbolum continens. *Ios. 6. 1. Reg. 4.* ad pacem & misericordiam procurandam, ad debitum cultum Deo, qui in arca habitare dicebatur, exhibendum, &c. Sic Iudæi hodie festo Septembris, quod שמחת תורה dicitur, librum legis circum Synagogam ferunt solenniter, adorant, posteaque in Tebá, deinde in Hecal, ceu armario reponunt [*simchat thorah.* id est festum siue lætitia legis, *teba.* id est arca *hécal.* templum.]

Fuit humili loco ortus, fertur enim habuisse patrem sutorem veteramentarium: cùm Cardinales non possent conuenire ad vnum eligendum ex suo collegio, ex Patriarcha Hierosolymitano creatus est Roman. Pontifex. *Plat.*

Diu in Thuscia, cum Romana curia permansit, quòd Manfredi Siciliæ regis potentia ecclesia vexaretur: & Gibelini

Guelphis essent potentiores. *Anni mundi.*

Misit in Angliam Othobonum legatum, ad componendū intestinum bellum, inter Henricum regem & eius optimates, *Polyd.* 5349

Ioannes Seneca cognomen. Theutonicus primus glossator, vt vocant, Decreti, Hubertus, Alexander de Villa Dei minorita, Albinus Abbas Ferrariensis, Adamus de Marisco Anglus, Ioannes Episcopus Bossinensis, Dauid Germanus Vualricus Argentinensis Alberti discipulus, Theodoricus Fusingus, Ioannes Bizuntinus Episcopus Adeledinus Sagiensis Episcopus Theologiæ scriptores, vt ferebant illa tempora, doctissimi.

Libera Christi prædicatio per Aphricam à Saracenis concessa. *Blond. lib. 8. Dec. 2.*

Iam Vuingis victis à Boleslao Polonorum Duce, & reliquis ad fidem conuersis, Gnesneosis Archiepiscopus authoritate Vrbani 4. Episcopum præficit an. 1264. *Crom. libro 9.*

HVMANA.

Manfredus Frederici 2. nothus Frederici filios legitimos tollit regni Siculi cupiditate, Henricum iuniorem clam iugulari curat à Saraceno transfuga: Henricum alterum pisce infecto extinguit. Conradum veneno. Sic ex vniuersa Frederici familia tres tantùm restabant. Manfredus iste, Conradus cog. Caputus Antiochiæ princeps, nepos Frederici ex notho Frederico, & Cooradinus Cooradi veneno sublati filius.

Neapolim occupat. Nonnullos, qui in Germania Conradinum tollant, subornat, cæde nondum patrata mortem illius diuulgat: literis commentitijs demonstratis, ac regna iure successionis sibi vendicat. Pręsidia pontificia in Apulia opprimit. Regium nomen vsurpat, Siciliam adiungit. Se munit affinitate Iacobi Arragonum regis, filia Constantia filio eius maximo Petro desponsata.

Carolus Andegauensis ab Vrbano, qui Manfredum anathemate percusserat, attractus: victoriam cum vtroque regno obtinuit. Siciliam paulò pòst amisit, Conradino regna sua repetente, adiuto auxiliaribus copijs Frederici Austriaci Pisanorum, Senensium, & Genuensium, Panormo, Messana & Siracusis exceptis, Conradinum & Fredericum Ostriacum in conflictu Marsico postea captos an. scilicet 1268. securi percussit. Vesperarum Sicularum coniuratione Insulam, quam hoc bello recuperauerat, ad extremum perdidit.

Alphonsus 10. cog. Sapiens Hispanię rex, insignis philosophus & Mathematicus Septiparitum opus iuris ciuilis, Hispanorum historiam generalem, librum thesauri, & tabulas Astronomicas conscripsit. Quater decies vniuersa Biblia cum suis Glossis, inter tot negotia legit. Imperator Romanorum electus fuit, sed recusauit imperium: contentus solo titulo, quem ob eligentium honorem ad tempus in literis suis retinuit. *Vasæus Tritem. in Chron. Hirsaug.*

Richardus Cornubiæ Comes Regis Angliæ frater, eius loco libens imperium assumpsit, & Aquisgrani consecratus fuit. Cúmque per omnes Regni ciuitates ascendens iter faceret vsque ad Basiliam, & pecuniæ pro adeptione imperij nimis prodigè expensæ: iam iam defecerant, Principes eo relicto omnes ad sua redierunt, tacitè innuentes prædam se hactenus secutos fuisse, non Regem. Qui cernens se Principum auxilio destitutum, commisit Philippo de Falckeistein, & Philippo de Hoenfels ciuitates imperij, assumptáque vxore in Angliam reuersus est, nec vltrà in Alemaniam 5353

venir

Principibus. *Anni Christi.*

Michaele 7. Comneno Paleologo cognom. Magno Orient. Imp. 1261

Existēte Interregno Imperij Occident.

Haalono Tartaro Persidis Reg. deinde Abaga Filio, an. 20.

S. Ludouico Frāc. Reg.

Naakutolab Aethiopū pret-Iosō.

Alphōso 10. cog. Sapiēte Hispaniæ an. 25.

Henrico 3. Angliæ.

Boleslao Pudico Poloniæ principe.

Alphōso 3. Portugalliæ reg.

Alexandro 3. Scotiæ.

1265

Anni Christi.

189.

1265 g Clemens 4. Narbonensis an. 5. di. 21.
1271 Vacat an. 2. m. 9.

Patriarcha.

Constantinopoli Iosepho.

Principibus.

Eisdem Impp. & durante interregno Imperij

Iisdem quoque in Perside, Francia, Hispania, Anglia, Polonia, Portugalia, Scotia regnantibus.

Icum Nuàmlach Aethiopũ pret-Ioso, an. 15.

1266 *DVO Concilia plurimorum sacerdotum celebrantur in Anglia, per Othobonum Apostolicum Legatum, de rebus ad religionẽ pertinentibus, quibus etiam nunc in Anglia vtũtur. Polyd. Virgil lib. 16. Angl. hist.*

alterum fuit. { *Northantoni.* / *Londini.* }

Anni mundi.

venit. *Chron Hirsaug.*

Abaga Tartarus, rex Persarum contra Melechoio Sultanum Ægypti, cum Atmenio R. infeliciter pugnat.

Alexius Cæsar Stratcgopulus, iussus à Michaele Paleologo
5353 obitet tentate Constantinopolim, eam cepit cum 800. tantùm militibus. *Niceph. Gregoras lib. 4.* Ità Balduino Græcia
5359 expulso Gallorum imperium apud Constaotinopolim 55. annis obtentum finitum fuit. Illud deinceps Græcis restitutum mansit penes familiam istius Paleologi. 200. fermè annis donec Mahometes Turca Bizantium occuparet an. 1453.

g OPTIMVS Pontifex, vir nempè sanctæ conuersationis, & Prophetico spiritu (vt dicebatur) illustratus. *Chron. Hirsaug.*

Bona Ecclesię optimè dispensauit. Cùm duas filias ex mortua vxore ante Pontificatum suscepisset, vot in monasterio collocaræ, 30. tantum libras dedit. Alteri 300. libras dotis nomine, Clerico nepoti tres præbendas habenti duas abstulit, se dicens Deo, non carnis & sanguinis velle acquiescere.

Siculum & Neapolitana regna, quæ, post Frederici Imp. necem, Maufredus nothus eius inuaserat, Carolo Ludouici Regis Francorum fratri addixit, à quo Maufredus & mox alio prælio Corradinus Frederici è Conrado filio nepos interfectus est. *Crom. lib. 9 Polon.*

Carolum D. Ludouici fratrem Iniunxit Romæ, Siciliæ & Hierosolymorum Regem, ea lege vt in singulos annos 48. millia aureorum (Naucler. 40. mil.) nomine tributi penderet *Plat. Blond. lib. 8. dec. 2 Æmil.*

Hoc Pontifice Guelphi reuixerunt, Duce Carolo quodam.

D. Ludouicus Fráco. Rex, signatus cruce, relicta Regni administratione, Simoni Neelæ & Mattheo Vindocinensi Abbati D. Dionysij, cum tribus filiis, Ioanne Philippo & Petro, magna classe comparata traiecit in Africam, secundo
5354 dimicaturus contra Saracenos: sed anno proximo Carthagine expugnata, Tuneto obsessa, & Ioanne Tristanne priore filio defuncto, ipse ex alui profluuio (alij peste) obiit ad 8. Cal. Septemb an. 1270. *Gagu. lib. 7 & Æmyl Blond. lib. 8 dec. 2. Palmer. in Chron.* Bonifacius eum inter sanctos retulit. *Gaguin lib. 7.*

Margarita eius vxor, sanctitatis viri defuncti æmula, se totà Deo vouit, ac Lutetiæ suburbanum cœnobium Franciscanarum extruxit.

Quemadmodum ab eius viro D. Ludouico, cœnobia Sanctæ Catharinæ Vallischolarium, Matutinorum, & Sanctæ Crucis Guilelmitarum Lutetię fuerant posita.

Desyderius Longobardus, multis scriptis impugnauit ordines mendicantium: contra quem D. Thomas lib. contra impugnantes religionem, cap. 6.

Tartarorum duces quidam in Asia, religionem Christianam susceperunt, & magnas res in Syria & Persia socijs Armeniorum regibus: contra Saracenos & Ægyptios aliquandiu gesserunt. E quibus vnus Cassanus, successoribus suis Persarum regibus nomen dedit. *Crom. lib 9. Polon.*

Icum Nuàmlach de familia Dauid Æthiopicum imperium, quod Presbyteri Ioannis vulgò dicitur, maioribus suis ereptum, ante trecentos triginta tres annos à stirpe reginæ Treddagaber, ope optimatum, qui res Sabæ prouinciæ gubernabant, recipit, & ex Axuma prouincia in Sabam transfert. *Victorius Reatinus de Regibus Æthiopiæ.*

Nicolaus Paulus & Maffeus Veneti, cum Chogotalo nobili Tartaro, à Cobila Tartarorum 6. Camo siue Imperato-

Anni mundi.

re destinantur ad Pont. Clementem : vt mittantur, qui tar-
taris legem Christi prædicent. *M. Paulus in suo libro.* Cobilam
tandem sacro baptismo fuisse initiatum tradit *Hayto Ar-* 5359
menius.

5364

HVMANA.

1268. bellum rusticum in partibus Hollandiæ ad delendos nobiles, seque asserendum in libertatem : quod dissipatum est industria Traiectensis Episcopi, & Comitis Geldrensis, multis captis, pluribus occisis *Chron. Hirsaug.*

1269. Collegium Quæstorum siue Thesaurariorum, à Guilelmo de Saana, Ecclesiæ Rothomagensis Thesaurario: Lutetiæ conditur.

1270. Franci & Carolus Siciliæ rex, Tunetum in Africa capiunt, captiuos Christianos liberos faciunt, in omnibus regni ciuitatibus monasteria construunt, *Chronic. Martini. Gaguin.lib.7. Æmil.lib.7 Continuatio historiæ sacræ lib.4.cap.17.*

In Corandino, Frederici è Conradu filio nepote, illustriũ Sueuiæ Ducum genealogia defecit, in qua Romanum imperium plusquàm centum & viginti annis tutò quiescens, incrementa sui accepit. *Chron. Hirsaug.*

Philippus D. Ludouici filius, in Africa Rex salutatus, post leges barbaris datas, tributúmque impositum, exercitum in Galliam reduxit, regnauitque an. 15.

h ELECTVS est Viterbij post triennij ferè vacationem, cùm duntaxat esset Leodiensis Archidiaconus, ac eo tempore in Asia cum exercitu Christianorum, contra infideles pugnaret *Chron. Hirsaug.*

Sapiens & integer. Vniit Latinam Ecclesiam cum Græca, & vt fieret continua expeditio in Saracenos contendit, *Vincelius.*

In Concilio Lugdunensi Rudolphus confirmatus est Imperator, quòd nollet ire Romam, pro imperij corona, dicẽs: Multorum Alemanorum Reges Italia consumpsit, non ibo Romam. *Chron. Hirsaug.*

In eodem, Minores 25. annis à cura Parochialis ecclesię exclusæ sunt. *Ca. licet canon. de Elect. lib.6.*

D. Thomas Aquinas obijt ætatis quinquagesimo, dũ Lugdunum ad Concilium euocatus proficisceretur. *Mater. hist.*

Emerserunt ea ltaliaf lagellantes hæretici incerto auctore, qui vagantes per Germaniam & Gallias, semetipsos flagellabant, & prædicabant multos errores : vt Aquam benedictã nihil plus habere efficacię, quàm non benedictam: Euangelium finem accepisse post aduentum suæ sectæ præferebant suam flagellationem martyrio, &c. *Bern. Luzemburg. & Alphons. lib.3.cont.haret.*

Magna pars historicorum Philippum Francorum regem cognominat audacem, sed tanta fuit morum & animi lenitate, vt merito potuerit appellari Lenis. At fortasse quod
dicebatur de Philippo Duce Burgundiæ, qui fuit vir strenuus 5367
& forti animo, ipsi imprudenter traxerunt ad Philippum Regem Francorum.

Michael Paleologus Imperat. Græcos nolentes Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ fidem ac ritus recipere, varijs modis mulctauit, bonorum publicationibus, relegationibus carceribus, excæcationibus, flagris, mutilationibus, & alijs similibus pœnis. Becũm Constantinopolitanum Patriarchã, virũ excellentis ingenij & doctrinæ, suo edicto aduersantẽ, cũ omnibus ferè ipsius consanguineis coniecit in teterrimos carceres. *Niceph. Gregoras lib.5.*

Paulò pòst ipse Becus, postquam librum sibi ab Imperatore missum (quem ante a5. annos, cum ea quæstio agitata

Anni Christi.

190.

h GREGORIVS 10. 1271
Placentinus, an. 4.
mens. 2. dies. 10. 1276

Vacat di. 9.

Patriarcha.

Constantinopoli Iosepho cogno. Beco, deinde Ioanne an. 10.

Principibus.

Michaele 7. Comneno Paleologo Orient. Imp.

Post finitum interregnũ Imperij Rudolpho an. 19 Occid. Imp.

Abaga Tartaro Persidis. S. Ludouico Frãc. Reg. & post eum eius filio Philippo 3. Audace an. 15.

Icun Nuamlac Æthiopum pret-Ioso.

Alphonso 10. cog. Sapiẽte Hispaniæ.

Hẽrico 3. Angliæ, deinde Eduardo 4. dicto 1, an. 34.

Boleslao Pudico Polonorum principe.

Alphonso 3. Portugallię reg.

Alexandro 3. Scotiæ.

DECIMVM quartum ge- 1273
nerale concilium Lugdunense se- vel
cundum, preside Rom. Pontifice, 1272
Episc. 500. Abbatum 60. & aliorum minorum prælatorum & sacerdotum ferè 1000. Pro terra sancta recuperanda (hac de re nihil fuisse definitum ait Ioan. le Maire) & contra Græcos de processione S. Spiritus à filio. Interfuerunt Græcorum & Tartarorum legati (Guild. Nang & Gregoras) & si Tritemio credimus, Michael Paleologus Imp. Græco-

Anni Christi.

rum, cuius auctoritate etsi repugnantibus pluribus Græcis (Nicephorus Gregoras lib. 5. Pachymeres lib. 5. conciliata est quidem (siue per eum siue per legatos) decima tertia (Trith. in Chron. Monast. Hirsaug) vnio siue concordia vtriusque Ecclesiæ, sed ea non diu durauit, sicut nec præcedentes. Gaguinus lib. 7. Aemyl. lib. 7. Tom. 3. concil. Blond. dec. 2 lib. 8. Plat. Palmer.

192.

1276 i INNOCENTIVS 5. Burgundus, Tarétasiensis. mens. 6. di. 2.
1276 Vacat di. 9.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne decimo.

Principibus.

Eisdẽ Imperantibus & regnantibus.

Alexandro 3. Scotiæ.

192

1276 k ADRIANVS 5. Genuensis mens. 1. di. 9.

Vacat d. 28.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne 10.

Principibus.

Iisdem Impp. & regnãt.

Anni mundi.

esset, ex multis sacræ Scripturæ & sanctorum patrum libris pro Latinis collegerat Nicephorus Blemmydes) diligenter expendisset, & cum sanctorum libris, ex quibus Blemmydes ea excerpserat, ad verbum contulisset, mutata sententia restituitur suæ dignitati, & deinceps fit ab intimis consilijs Imperatoris, adeo vt sine eo nihil prorsum gereretur. *Niceph. Gregor. lib. 5.*

Qui an. circiter 1270. patrem Imperij Vncami Preto-Ioannis à Tartaris ante 100. an. confecti, sub Cobila 6. Cham regebat, de Vncami stirpe quartus erat, Rex & Sacerdos Georgius. *Ex. M. Veneto.*

An. 1274. Boleslao gentis Rege quatuor milliaribus à Cracouia, Poloni duros salis lapides effoderunt, præcipuas regni opes. *Munst. lib. 4 Cosmog.*

Petrus 3. Regum Aragoniæ primus, per mortem Maufre-
5364 di soceri sui: fit rex Siciliæ: *Vasæus.*

i ABSENS eligitur & primus ex ordine Prædicatorum, fit Romanus Pontifex. Anteà vocabatur Petrus de Tarantasia
5364 & erat doctor Theologus, qui super libros 4. sententiarum & epistolas Pauli scripsit: vir optimus, de quo omnia bona sperabantur: Amator publicæ tranquillitatis. *Trith. in Chron. Monast. Volater. lib. 21. Plat.* Alij volunt eum fuisse Longobardum. *Fasc. temp.*

Philippus Cancellarius Parisiensis, Thomas à Cantiprato, Richardus Mediauillanus minorita Anglus, Albinus Bononiensis, Ioannes Valensis, Gulielmus Arronius, Godofridus seu Guiardus Episcopus Cameracensis, scriptores Theologici.

Philippus Tudertus ciuis Florentinus, ordinem seruorum Beatę Mariæ redegit ad formam. *Polyd. lib. 7. de inuent. cap. 4. Sabel. Ennead. 9 lib. 7.* Honorius 4. eum confirmauit.

HVMANA.

A Rudolpho Imperatore procreatus est Albertus Dux Austriæ, qui & post Adolphum fuit Imperator, à quo domus Austriaca, ad hunc vsque diem imperio fruens. *Chron. Hirsaug.*

Ducatus enim Austriæ, mortuo sine liberis Duce illius, cum Comitatibus Stiriæ, Tirolis, & Carinthiæ vacabat. *Ibid.*

Quin & Rudolphus Odacharo Rege occiso in bello, Boëmiæ regnum suæ ditioni subiecit, deinde regnum Burgundię *Ibid.*

Omnia castella & latibula latronum, qui fuerant multiplicati, quòd nullus esset Imperator, motus prædonum reprimens: ideóque omnia gererentur per tumultum sine lege, sine ordine, pro lubitu, destruxit. *Ibid.*

1286. Cancellarium suum in Italiam misit, qui accepta pecunia, populos omnes liberos faceret. *Ibid. de quo suo loco.*

k MORITVR Viterbij ante consecrationem suam, Reuocauit constitutionem Gregorij 10. de Conclaui, quam re-
5364 uocationem & Ioannes 21. successor confirmauit. Atque ita sine conclauis reclusione sequentes pontifices Nicolaos 3. Martinus 4. Honorius 4. Nicolaus 4. Cælestinus 5. creati sunt. Cælestinus verò 5. renouauit, deinde Bonifacius 8. successor, qui & in librum 6. decretalium eam retulit. A quo deinceps tempore, Cardinales in conclaue recluduntur. *Ioan. Andreas ca. Vbi Periculum.*

Rudolphum Imp. in Italiam vocauit ad comprimendam Caroli Siciliæ regis insolentiam, qui oblitus beneficiorum Innocentij quarti, qui regnum legitimis hæredibus Conrado & Corandino filio eius ablatum, ipsi contulerat Romæ

Æmil.lib.6. Blond.lib.6. dec 2. Guilel. Nangia. — *Anni mundi.*

Saxo Grammaticus perrexit historiam Danorum vsque ad annum ferè 1200.

Græci odio Latini nomiois nolentes parere Constantinopolitanis Imperatoribus, sibi ex sua natione Theodorum Lascarim Imperatorem creant ad Miçeam vrbem. *Niceph. Gregoras lib. 1.*

Quo anno Balduinus Constantinopolim cepit, Adrianopolim obsedit, sed irruentes Bulgari accitis Scythis, quos nûc Tartaros vocamus, ei in planitie Orestiadis cæso vitam & victoriam adimunt. Balduinus, cui dimidium vrbis, prouinciarum, vectigalium rerumque omnium, quæ communi bello quæsitæ fuerant, attributum erat, Bonifacium Montisferrat. regem Thessaliæ declarat. Venetis Cretam insulam Bonifacio cedente, qui eam dono Alexij consecutus fuerat, tradit.

5305 b CORONAVIT Romæ Fredericum 2. Imperatorem Occidentis, & Robertum Petri fil. Imperatorem Constantinopolitanum cum Iola vxore. *Plati. Blond.lib.7. dec. 2.* Verus pastor. *Plati.*

5315 Longobardorum collegium coorta Imperatorem exexit. *Chron. Hirsaug.*

Coofirmauit ordines Prædicatorum & Miootum monachorum, biennio ante mortem D. Francisci.

Quo tempore Damiata capta est à nostris in Asia, & pro liberatione captiuorum post tres annos restituta. Fredericus 2. anathemate notatus.

Damiatam autem iuxta littus Nili munitissimam an. 1218. cepit Lupoldus Austriæ Dux, cum vno Cardinali Apostolicæ sedis legato, Rege Vngariæ, multisque Comitibus & nobilibus, ac copiosa Cruce signatorum multitudine in terram sanctam profectus. *Chron. Hirsaug.*

Monasticus Valliscbolanû ordo sub regula D. Augustini originē sumit in Campania, per Guilelmum, Richardum, & Manassem Theologię professores: côfirmatur ab Honorio.

S. Clara conciuis diui Francisci, ab eo edocta, ordinē Virginum auspicatur. *Volater.lib.* Alexander 4. eam in numerum Sanctarum Virginum retulit an. 1255.

Prureni coguntur à Teutonicis fidem Christi suscipere. *Munster. in Cosmog.*

Alexius Comnenus Theodori Lascaris socer, genero imperium inuideos, quod defendere nequiuerat, ad Turcos se confert. Turcis à Lascari superatis captus vita donatur. Contractis iterum copiis, quantas potuit, nouum imperium Trapezunti condit, complexum Cappadociam & Colchidem. Hinc Imperatorum Trapezuntinorum origo. Sic Orientis imperium diuisum est io Europęum, & Asiaticum ad Colchidem & Pontum.

Petrum Antisiodorensem Imp. in nemorosis Thessaliæ locis per insidias Lascaris Imp. intercipit, & biennio in squallido carcere detentum obtruncat. Pro eo vidua Imperium administrat vsque ad Roberti filij reditum ex Gallia.

Sub Ludouico Leone Franc. Rege, Galli suo sermone Rythimos, id est, similiter desinentes versus vsurpasse ferunt Cùm Rythmorum vsus paulò antè cœpisset apud Siculos, deinde in Italiam transisset. *Petrarcha præfatione ad Epist. famil.*

1222. Tartari geos Scythica per Châgiuscam primum suum regem, Georgianam Armeniamque maiorem sibi subegerunt, inde Poloniam Hungariamque depopulati sunt. *Blond. lib.7 dec. 2. Plati.* Et Morauiam, vicinasque omnes terras incendio, præda. & gladio fœdarunt. Contra quos multi principes Cruce signati ad Mersburg. conuenerunt, & cum maximo exercitu contra eos processerunt, *Chro. Hirs. Vbi istud confert*

Anni Christi.

183.

b Honorius 3. Romanus an. 10. mens. 7. dies 13. 1216

Vacat dies 1. 1227

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele an. 4. mens. 7. Germano 2. an. 17. mens. 6.

Antiochiæ Rodulpho secundo, deinde Raimerio an. 20.

Hierosolymis Alberto, contra quem sedebat Dositheus Græcus.

Principibus.

Petro Antisiodorensi an. 5. Roberto eius filio an. 7. successiuè Constantinopolitanis Imperatoribus.

Theodoro Lascari an. 18. & Joanne Duca Græcor. ex ordine Impp.

Friderico 2. nepote Barbarossæ Occid. Imp.

Philippo 2. Ludouico Leone 10. dict. 8. an. 3. per ordinem successionis Franc. Reg.

Naakutolab Æthiopum pret-Ioso, an. 50.

Anni Christi. *Anni mundi.*

S. Ferdinando 3. Hispaniæ an. 45.

Ioanne Richardi fratre Angliæ deinde Henrico 3. an. 56.

Lesco Albo iterum Poloniæ.

Hierosolymis Saphadino Ægypti, Calipha.

Alphonso 2. Portugalliæ deinde Sanctio 2. an. 26.

Uuillelmo Scotiæ: deinde Alexādro 2. an. 35.

1225 CONCIL. *Germanicū, præside Conrado Legato Apostolico, cōtra Simoniacos & concubinarios clericos. Tom 3. concil.*

Oxoniense, præside Stephano Archiepiscopo, de officio & statu Ecclesiasticorum. Tom. 3. concil.

184.

1227 c GREGORIVS 9. Anagninus an. 14. mens. 3.

1241 Vacat m. 2. d. 1.

Patriarchis.

Constantinopoli Germano secundo, deinde Methodio 2. mens. 3.

Antiochiæ Raimerio deinde Elia an. 8.

Hierosolymis Thoma designato duodecimo, sed nō ineunte, Roberto an. 12. cuius tertio Hierosolyma à Frederico recuperata est.

in an. 1238.

Indorum Christianorum dominatu excusso ac vicinis edomitis, Cathainæ amplissimum regnum Magoæ Tartariæ nomine condiderunt. Quod regnum per vastissimas & latissimas Orientis solitudines ad Oceanum vtrumque Orientalem & Meridionalem ex parte vna, ex altera ad Tanaim, & Persidis & Turcorum regna extensum, vtramque Scythiam ac multas alias terras, vt Sencam, Atiam, Sinarum regionem, ad quam Lusitani nauigant, complectitur. Ad Boream ignotis circumscriptum limitibus Regia sedes Cambalu, cuius ambitus 28. milia passuum continet. Hodie internis & externis bellis valde imminutum dicitur, ex quo repudiato Christo se Mahometi addixerunt. Nam initio Mahometem nescientes Christianis studebant, pro eis ad Hierosolymam contra Turcas multa bella gerentes. *Infra ex Haytone Armenio.*

Vincentius Cadlucus primus Polonorum historiam conscripsit, & episcopatu Cracouiensi vltro se abdicauit, nequicquam aduersante principe & sacerdotum collegio. *Herbutus lib. 5. cap. 8. Chron Polo.*

Mancipia siue seruitia hominum etiam inter Christianos, nondum his temporibus desiisse testantur constitutiones istius Frederici Imperatoris, De seruis & ancillis fugitiuis, in Placitis Regni Neapolitani: sed ea tamen non longè pòst cessasse conuicio ex Bartholo, qui, Ad hostes de captiuis, scribit suo tempore (viuebat an. 1310.) nusquam homines Christianis moribus vendi & iampridem seruitia desiisse.

5313 1219. Hierosolyma à Coradino siue Gurdirio Saraceno filio Saphadini, penitus subruta præter Templum Domini, Ecclesiamque Sancti Sepulchri, & arcem quam Turrim Dauid appellant. *Guilel. Nangia. Trith in Chron. Hirsaugiensis.*

1220. Fredericus Imp. in Apulia versans, multa cum finitimis Saracenis bella commisit, & plurimis interfectis, reliquos suo dominio coëgit esse subiectos, *Chron. Hirsaug.*

1223. Pestilentia pecorum maxima per triennium, ab Vngaria in totam Germaniam & Galliam, qua tertia pars pecorum interiit. *Ibid.*

Floruit tunc Accursius Florentinus, primus vniuersi iuris glossator & adhuc vltimus: licet anno ætatis 37. cœpisset studio legum vacare, tamen summus euasit iurisconsultus, natus 78. mortuus est Bononiæ an. Christi 1279.

5315 Ludouicus Rex Franc. Rochellam vrbem expugnauit: tum Lemouicenses, Petragorij & omnes Aquitaniæ Principes,

5393 exceptis Vasconibus, qui vltra Garumnam habitant, ei fidelitatis sacramentum præstiterunt. *Guilel. Nangiac. Gagu. libro septimo.*

c S. Dominicum auctorem fratrum prædicatorum, octennio post eius mortem (nam obierat an. 1220.) & S. Franciscum minorum, biennio post eius mortem (nam è vita migrauerat an. 1226.) Sanctorum catalogo ascribit. Item S. Antonium Vlisbonensem Minoritam, qui dicebatur Episcopus S. Francisci: & Elizabetham Hessam Hungariæ regis filiam. *Trithem in Chroni. Hirsaugiensis. Palmer. Krantz. lib. 8. hist. Saxo, cap. 4. Plati.*

Vetuit ius ciuile legi Lutetiæ, & aliis in locis vicinis. *Cap. super specula. Depri uilegiis.*

Libros quinque Decretalium, eo quo nunc sunt ordine digeri curauit, per Raimundum Barchinocensem.

Statuit Laicos cuiuscunque essent ordinis prædicare non posse. *Cap sicut. de haret.*

Statuit vt campanæ ad Eucharistiæ confectionem pulsarentur: & ad salutationem & laudes D. Virginis. Alij istud statutum adscribunt Honorio 3. vt *Abb. Vrsperg.*

Erector belli Asiatici contra Saracenos pro recuperanda

Anni mundi. | Anni Christi.

Hierosolyma diligentissimus.

Crucem prædicat an.1234.contra Stadingenses hæreticos, in confinius Frisiæ & Saxuniç populos, inuiis paludibus & fluminibus circumcinctos, quòd duduni à sede Apostolica ex- 5315
communicati & interdicti claues Ecclesiasticas contemnerent. Victi, multis ad duo plus millia intetempus, ad vicinos Frisones fugiunt, sicque eorum contra Ecclesiam confœderatio cessat. *Chron. Hirsaug.*

Taxatur subiode Frederici 2. mala mens, vt hominis perfidi & hostis Romanorum &c. qui Italiam in factiones diuisit, vt sciret quinam suis partibus fauerent, quinam pontifici. Cæsarianis præfuit Gibel. iode Gibelini. Ponuficus Guelphus, vnde Guelphi, alteri alteros diripiebant, trucidabant &c. Quæ factiones Italicæ per annos ducentos durarunt. *Chron. Hirsaug.*

O impietates Frederici 2. planè indigni nomine Cæsaris. Fauisse dicitur Saracenis, spoliator Templorum &c. maximus persecutor Ecclesiasticorum, cuius occasione, Monasticæ conuersationis feruor in cunctis fermè Germaniæ locis tepuit. *Chron. Hirsaug.* Mira verò huius Gregorij laus, vt veri pastoris, qui & illum excommunicauit. *Vuicel. in Epitom. Rom. Pontif.*

Odacharus seu Othocarus, & Vueotzeslaus Reges Bohemiæ dant ius consecrandi Reges: Bohemiæ Archiepiscopis Moguntinis, qui per multos annos illud retinuerunt, donec aliquis eorum tale ius vendidit Ecclesiæ Pragensi. *Tritbem. in Chron. Hirsaug.*

S. Ethmundus Cantuariensis Episcopus, S. Stanislaus Cracouiensis, Ioannes Friburgensis Episcopus Bossinensis, S. Samonas Gazensis Episcopus, doctissimi Theologi.

Iordanes Dominicanus Theologus suis silentium mensæ præscribit. *Volater lib 21. Geographia.*

Tholosa & totus Comitatus a Francis in deditionem accipitur: sicque finitum est bellum contra Albios hæreticos. *Æmil. lib. 7.*

S. Antonius de Padua discipulus S. Francisci obiit an. 1231. *Trith in Chron Manast. Hirsaugiensis.*

Longobardorũ hæresis. Illi Nicolaïtarum sectam profitebatur, erantque eis omnibus matres, vxores, & filij cõmunes. Singulis annis ex Alemania, Gallia, Italia, censum annuum Mediolanum, vbi diuersarum hæresum & errorum primatus agebatur, trãsmittebant. Certis signis circa ianuas domorum, vel supra tecta, peregrinando, habitationes complicum suorum inueniebant. *Chron. Hirsaug.*

Dum dira fames grassaretur in Francia, & tanta, vt homines belluarum more herbis campestribus vescerentur (*Guilel. Nangia.*) Guilelmus Niuernensis episcopus singulis diebus alebat duo millia pauperum. *Mater Historia.*

An. 1238. Theologi Parisienses post longam disputationem definiunt, neminem posse duo beneficia, si vnum sufficeret ad eum alendum, obtinere sine mortali peccato. *Chron. Franco. & Iac. Meier in Hist. Flandria.*

Factiones Gibellinorũ pro imperatore Frederico, qui ter fuerat à Gregorio. 9. excommunicatus, & Guelphorũ pro Rom. Pontifice, ardent in Italia, quæ per 260. fermè annos grauissima & plus quam intestina bella pepererũt. *Plat. Blond. lib. 7. dec. 2. & Æmil. Krantz lib. 8. Histor. Saxo. cap. 8. Tritbe. in Chron. Monast.* cœperunt sub Alexandro 3. circa an. 1160.

HVMANA. 5293 | 1241

Fredericus Imp. sublatis æmulis, post vexatam Italiam vix adactus à Gregorio nono an. 1228. expeditionem in Syriam suscepit.

1227 *Principibus.*

Balduino 2. an. 33. Constãtinopolitano Imp. & Ioanne Duca Græcorum Imp.

Frederico 2. Occid. Imp.

D. Ludouico 11. dict. 9. an. 44. Francorũ Rege.

Naakutolab Æthiopum pret-Ioso.

S. Ferdinando Hispaniæ.

Henrico 3. Angliç.

Lesco Albo iterum Polonorum principe, deinde Boleslao Pudico. an. 52.

Sanctio 2. Portugall.

Alexandro 2. Scotiæ.

Anni Christi.

Biterrense, præside legato Pontificio, ad componendum dissidium Comitis Tolosani & Prouinciæ, sed cùm Massilienses Comitē suū recipere nollent, ille apud Sabaudiæ Comitem sororium suum reliquam vitam peregit. Chron. Burgund.

1237 *Londinense, præside Otthone Cardinale legato Apostolico. In eo Concilio post longam consultationē multæ leges latæ sunt, quæ deinceps sacerdotalem ordinem conseruarunt. Polyd. Virgil. lib. 16. Angl hist.*

185.

1241 d CÆLESTINVS 4. Anagninus, dieb. 18.

1243 Vacat an. 1. m. 9.

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele 2. an. 14.

Anni mundi

suscepit. Ibi id tantum gessit memorabile, quòd Hierosolymam à Sultano ex pacto recepit, factus in decennium induciis regémque eius, ritu solenni, coronari se curauit. *Crom. lib. 7. de reb. Polo. Chro. Hirsaug.*

Hierosolyma per Fredericum Imperatorem sine sanguinis effusione, certis conditionibus à Soldano Ægyptiorum recuperata est, cum quibusdam castellis an. 1229. siue 1230. *Trit. in Chron. Monaster.*

1232. Soldanus Babyloniæ Frederico tentorium mirabile, quinque Florenorum millibus taxatum misit, in quo imagines Solis & Lunæ artificiosè motæ, cursum suum certis & debitis spatiis peragebant, horásque diei & noctis citra errorem indicabant. *Chron. Hirsaug.*

Monteuersū Italici motus excepere, quos ille quidē placidè composuit, sed Hierosolymā multò pòst amisit. Titulū tamen eius regni, etiā posteri & successores eius retinuere. *Ibid.*

Siciliæ oppida & castra, quæ ad Pontificem defecerant, partim recuperat, partim euertit. *Chron. Hirsaug.*

1231. Ludouicū Ducē Bauariæ è Syria redeuntē occidendū curauit, subornato Vetulo de Montanis, Saracenorū principe sibi fœderato, qui ad hoc facinus seruū percussorē misit. *Ibi.*

5325 Maiorica insula olim regnum Saracenis, qui eam multis annis occupauerant, ab Arragonum rege est erepta. Magna etiā pars terræ quam ipsi in Hispania possidebant, occupata, cum Eremita & Valentia ciuitatibus, à rege Legionis, & eius filio Castellæ rege. *Chron. Hirsaug Blond. lib. 7. dec. 2.*

Academia Luteciana, quę propter ciuium in scholasticos seditiones & cædes dilabebatur, quamque Henricus Rex Anglus, ad Oxoniensem scholam occultis nunciis ad se pellicere studebat, à S. Ludouico, restituitur. *Gag lib. 7.*

Henricus Anglorum Rex Francos vicit in Aquitania, Pictones recuperauit, Vascones domuit. *Æmil. lib. 7. Polyd. 16. Angl. Hist.*

1235. Valesios & Sedunenses, vicinos Alpium populos Sabaudiæ Comes perdomuit. *Chron. Burg.*

5329 Annus Christi 1240. est Iudæis quintus millesimus ab orbe condito, a quo solent plurimùm numerare.

d SENEX nponius. *Vincel.* Vacat eo mortuo sedes, donec

5331 Cardinales, qui à Frederico Imp. in carcere detinebantur, liberati sunt.

Lyranus è Iudæo Christianus. *Antoninus titul. 24. cap. 8.* Circa annū 1240. Franciscanus factus dicitur. Eius sepulchrū & epitaphium Hexametrum ostenditur Lutetiæ in Franciscanorum capitulo. Se significat scripsisse in Esaiam an. 1293. Lege Paulū Brugēsē in prolog. operū Lyrani, qui & ipse paulo post ex Iudæo & Christian⁹ & Episcopus in Flādria euasit.

Balduinus Imp. dominicæ crucis partem cum spongia & Lanceæ ferro Venetis pignori obligat. Quę postea D. Ludouicus, potestate redimendi accepta, in regio sacello Lutetię condidit, institutis ibi Sacrorum ministris. *Gagus lib 7.*

Robertus Lincolinensis episc è Græco aliqua vertit.

Dei-parini milites, qui & Mariani dicuntur, Theutonici post Ptolemaidem in Syria amissam, in Germaniam reuersi, ne otio marcerent, concedentibus Frederico 2. & Massouiæ ducibus Prussiam Germanię & Sarmatiæ participem & conterminam armis acquirunt, & Christo suoque perpetuo iuri addicunt, *Ioann. Boem. lib. 2. cap 8 de Gentium moribus.*

Circa hoc tēpus Biblia in capitula, quæ hodie habemus, distinguntur. Scholasticorū videtur esse inuentū, eorū fortasse, qui cū Hugone Cardinali concordantiarū fuēre auctores. Nā ante ista tempora Theologi superiores ea non vsurpant, inferiores frequenter, Alexander Alesius, Albertus Magnus Diuus Thomas, Bonauentura & cæteri vsque in hanc diem

Scholastici. Inuentum tam commodum, vt hodieque Iudæi eo frui velint, quòd eorum in Parshiloth & Haphtaroth partitio sit nimis prolixa, id est, sectionum & explicationum. *Anni mundi*

Distinctio autem veterum partim nulla, partim numerosior & longe pluribus paginis comprehensa, partim cuique propria & arbitraria, vt Hilario, Ammonio, Eusebio, Tatiano, Bedæ, Ambrosio, Euthymio, Oecumenio, Andreę, Arethæ.

Alexander Villadeus Dolensis, qui scholasticum compendium, quod vocant, metricum complectens ducétis & duodecim versibus Hexametris, totius veteris & noui testamenti librorum & capitum summulam composuit: vbi singulæ dictiones singulorum capitum sacræ scripturæ argumenta perstringunt.

HVMANA.

Iachinus Magni Cham Tartarorum filius Ariæ, Drangianæ & Aracosiæ terris occupatis, ad regnum Turquestan & Persidis oram, continentibus pręlus Turcos lacessit, donec an. 1242. Batto duce, Goniatæ Turcorum regi regnum ademit, Vniuersisque ad pontum gentibus sub iugum sedactis, Mæoodis accolas superauit ad Poloniam vsque.

An. 1240. Tartari, qui ante 30. annos Russiam maxima ex parte subiugatam habitare cœperant, Poloniam finitimam inuaserunt, & vsque ad Vistulâ longè latéque depopulati, etiã Cracouiam incendunt, & Hungariam cum finitimis prouinciis triennio vastant. *Crom. lib. 8 de Polo.*

Hunc annum Christi, Hebræi annum mundi quinquies millesimum faciunt. Quo tempore florebant in Hispania eorum literæ & disciplinæ.

R. Abrabam Abben Ezra Hispanus, qui commentariis vetus testamentum illustrauit. *Ipse in præfat. decalogi.* Rhodi expositionem Malachiæ scripsit an. mundi 4917. (.i. Christi 1257.) *Ipse Vltimo Malac.* Diu ergo floruit.

1241. Mons in Burguodia à montibus dehiscens, vallésque coarctans, multa millia agricolarum miserè oppressit. *Chron. Hersaug.*

Anno sequenti Vuormaciæ media pars incendio fortuito consumpta est *Ibid.*

S. Ferdinandus ab omnibus ferè Hispaniæ finibus Mauros expellit. Vtroq; regno Castellæ & Legionis potitus, Corduham & Hispalim Christianis reddit. *Vasæus.*

Academiam Salmancensem instituit. *Idem.*

e SCRIPSIT Apparatus decretalium & Anthenticas; & de iurisdictione imperij auctoritateque Pontificis apologeticũ, contra quendam Petrum Vineam omnia Imperatori tribuẽtem Cognominatus est Pater iuris. *Volat. lib.* 22.

Cardinales vt pileo vterentur roseo & equo veherentur instituit. *Ibid.*

Bene vexatus, à Frederico, tandem hunc deponit à Cæsareatu. Hinc ille omnia vastat incendio &c. sed perit. *Vuicelius in epito Rom. Pont.*

Cùm Fredericum Italiam infestantem factionéſque Guelphorum & Gibellinorum, sumpto à Pisis initio in singulis ferè vrbibus excitantem, à cœpto reuocare non posset: coacto Lugduni concilio, Imperium ei diris deuoto abrogauit, Germanósque principes concitauit, vt Henricum Lantgrauium Thuringiæ, D. Elizabethę filium successorem ei absenti crearent, & post Henricum interfectum Guilielmum Hollandiæ comitem: Sicque non multò pòst, Fredericus profligato à Pontificiis exercitu: & Eutio filio capto, in Apulia perut an. 1250. *Crom. lib. 8. de reb. Polo.*

Lugduni in Concilio Cardinalibus proprium insigne Pileum rubeum dedit. *Marti. Polon.* Quo significabatur eis etiã caput suum, si opus esset, pro Ecclesia offereodum, eo præ-

sertim

Antiochiæ Elia. *Anni Christi*

Hierosolymis Roberto.

Principibus.

Balduino 2. *Constantinopolitano Imp.*

Joanne Duca Græcorum Imp.

Friderico 2. *Occid. Imp.*

D. Ludouico Franc. Rege. Naakutolab Æthiopum pret-Joso.

S. Ferdinando III. *Hispaniæ.*

Henrico III. *Angliæ.*

Boleslao Pudico Polonorum principe.

Sanctio II. *Portugalliæ.*

Alexandro 2. *Scotiæ.*

186.

5331 e INNOCENTIVS 4. 1243
Genuensis an. 11.
mens. dies 12.
Vacat, non quidem
annos 2. *vt quidam putant*, sed dies 3. vel
5342 vt alij 1. 1254

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele secundo.

Antiochiæ Elia vsque ad an. 1247. *Nam quis post eum è Latinis Patriarchis sex creatus fuerit, incompertum est.*

Hierosolymis Roberto, deinde Iacobo Pantaleone an. 14.

Anni Christi.

Principibus.

Balduino 2. Constantinopolit. Imp. & Ioanne Duca Græcorum.

Frederico. 2. Occid. Imperat. & interregno Occid. Imperij an. 17.

D. Ludouico 11. dict. 9. Francorum Rege.

Naakutolab Æthiopum pret-Ioso.

S. Ferdinando 3. Hispaniæ.

Henrico 3. Angliæ.

Boleslao Pudico Poloniæ Principe.

Sanctio 2. Portugalliæ, deinde Alphonso fratre an. 32. Alexandro 2. Scotiæ.

1246 *DECIMVM tertium vniuersale Concilium Lugdunense, præside Innocentio Rom. Pontif. contra Fredericum Imperatorem, qui vocatus ad Concilium & non comparens, hostis Ecclesiæ iudicatur ac deponitur Imperio: Fuit etiam actum de recuperanda terra, Sancta D. Ludouico Franc. Rege constituto Duce illius quintæ expeditionis: qui Cruce signatus, vbi in Asiam cum ingenti exercitu traiecisset, redijt in Galliam quinto post anno. Plati. Æmil. lib. 7. Guilel. Nang. Tom. 3. Concil. Vincent. lib. 32. Gagui. lib. 7.*

Anni mundi.

sertim tempore, quo Ecclesia à Frederico 2. vehementer oppugnabatur. Reliqua eius ordinis insignia posteriores Pontifices addiderunt, præcipuè Paulus. 2. *Onuphrius in Plat.*

Stanislaum Cracouiensem Episcopum, & Petrum ordinis Prædicatorum retulit inter Sanctos. *Volat. lib. 22. Anthrop.*

Ascelinum ordinis Præd. cum tribus alijs an. 1245. in Tartariam mittit in Baiotnoi (Battum alij, opinor, appellant) castra ad eos ad Christianismum inuitandos, sed sine fructu. *Vincent. lib. 31. cap. 51.* Hanc peregrinationem confecerunt annis 3, mensib. 7. illic multos Christianos repererũt & principem Cuine, qui clericos Christianos alens in sacello ad maius tentorium erecto: quotidie suum habebat sacrum. Clerici autem certis horis cantabant more Græcorum. *Idem lib. 29. & 30. Nauclerus gener. 42. vol 2.*

Hugo Cardinalis S. Sabinæ, antea Barchinonensis monachus, scripsit in vniuersam scripturam cõmentaria iuxta quadruplicem sensum, vtens numerali citatione & enumeratione capitum, quam nunc habemus.

Primus ex ordine Prædicatorum ad Cardinalatum assumptus, primus in capitula libros sacros distinxit. Primus Biblicum indicem, quem vocant concordantias maiores, cum Conrado Alberstadio monacho collegit, coniunctis quingentorum monachorum è diuersis cœnobijs operis, atque omnia Nomina, Verba, Participia, denique omnes tam declinabiles, quam indeclinabiles orationis partes, toto Bibliorum contextu comprehensis, in Alphabeticum ordinem digessit, annotatis librorum capitibus & capitum lineis. Labore tam vtili sacrarum literarum studiosis, vt Græci opera Eutalij Rhodij Monachi, & Hebræi studio R. Isaac Nathan istud fuerint æmulati. Obijt sepultúsque est Lugduni an. 1261. *Ex Bibliotheca Sixti Senensis lib. 4. & alijs.*

Albertus Magnus Dominicanus & Ratis-bonẽsis Episcopus, S. Bonauẽtura Frãciscanus, Alexãder Alesius, Io. Valleis Anglus, Gualterus Pictauiẽsis Episcopus, Ioãnes de Rupella Parisiensis, Guilelmus Episcopus Parisiẽsis, ex oppido Aruerniæ Aurilaco, Bartholomæus Brixianus, Gilbertus Tornacẽsis, Bernardus Parmensis presbyter Compostellanus, Hilarius episcopus Aurelianẽsis, Iacobus Achonẽsis Episcopus, Odo Cancellarius Parisiensis, Henricus Ebredunensis Archiepiscopus, Theologiæ præsertim Scholasticæ & iuris canonici doctissimi interpretes.

Magnificentia & studiis Innocentij 4. S. Ferdinandi Hispaniæ. S. Ludouici Franciæ Regum Theologia & bonæ artes, quæ valdè languerant ab annis 100. vires recepêre. Itaque præter hos extiterunt alij viri docti innumerabiles, vt Martinus Polonus Innocentij 4. Pœnitentiarius, qui vitas Romanorũ Pontificum vsque ad suam ætatem conscripsit, &c.

5333 Vincentius Bellouacensis Dominicanus historiam vniuersalem, maximè Ecclesiasticam ab Orbe condito ad annum Christi 1250. in suo Speculo historiali complexus est.

Grossioni gens Arabica, instigante Soltano Babylonico Christianos miseris modis persequuntur in Asia: & expugnata Hierosolyma templum Sepulchri Domini destruunt. *Blond. lib. 7. dec. 2. Æmyl. lib. 7. Guilel. Nang.*

Iacobus Rex Arragonum duos ordines militum instituisse fertur, quorũ alterũ amictu albo & nigra cruce insignitũ vocauit ordinem D. Mariæ de redẽptione captiuorum siue de mercede: quibus scilicet cura esset de redimendis captiuis: alterum appellauit ordinem militũ Montesiæ rubenti cruce insignem. Alij hanc institutionem paulò antiquiorem faciunt, & incidisse in an. 1212. ac vtramque militiam aiunt fuisse à Gregorio 9. approbatam.

Frederico 2. excõmunicato & decreto Concilij expoliato

Anni mundi. | *Anni Christi.*

5331 | 1243

Imperio, vacauit Imperium per 28. annos vsque ad Rudolphum. *Palmer.* interea multę sunt ortæ dissensiones inter principes ob electionem, adeo vt tres ordine electi sint, non quidem Imperatores sed Reges Romanorum. Nam primò iussu Pontificis electus est à quibusdam Principibus, contra Fridericum, Henricus Lantgrauius seu Comes Hassiæ & Thuringiæ, qui non consecutus Imperij coronam obiit an. 5. Regni, viuo adhuc Friderico, vllas ob Pontificis execrationes nolente cedere Imperio. Mortuo Henrico an. 1259. statim ab Electoribus Imperij, procurante PP. per Legatum Petrum Caputium, contra Fredericum & Conradum fil. designatus est rex Romanorum & coronatus Vuilhelmus Comes Hollandiæ. Quo mortuo 7. anno Regni, electus est à duobus Electoribus & quibusdam Principibus Richardus Cornubiæ Comes, sed anni Regni ipsius sunt incerti *Trithe. in Chron. Monast. Hirsaugiensis.* Historici mirè variant hoc loco: alij numerant Conradum filium Frederici, & Vuilhelmum, ac constituunt Interregnum annorum tantùm 17. alij. 22. alij negant sedem Imperij vacasse. Sed omnium optimè *Trithe.*

Henricus deposito Friderico eligitur, cui mortuo succedit Vuilelmus, quamuis Conradum 3. Frederici filium nonnulli praeponant.

Robertus Sorbona Theologus, primus instituit & ditauit Collegium Sorbonæ, pro scholasticis, qui vacarent Theologiæ. *Guil. Nang. in Chron. Fran.* Valde sunt inepti Historici recentes, qui Robertum hunc è Theologo Fratrem D. Ludouici faciunt.

1248. Conradus Coloniensis Archiepisc. in vigilia Assumptionis primum ponit lapidem maioris Ecclesiæ: quod opus propter ingentem sui magnitudinem & excellentiam, & si perpetuo continuatum, nondum tamen post annos ducentos & quinquaginta quatuor, erat absolutum tempore Tritemij. *Ipse in Chron. Hirsaug.*

Circiter an. 1245. Tertius Imp. Tartarorũ, Regis Armeniorũ suasu, ad Christum conuertitur & baptizatur. *Hait. Arm.*

Defensionem Christianorum aduersus Saracenos suscepit, misso Hielone fratre cum exercitu, qui Persiam Syriæ ac Mesopotamiæ magnam partem debellauit. *Idem.* & anno 1258. Mustacenum Calipham Babylonium Christianos Orientis mirè affligentem, & illud Euangelij ab eis, propositis alioqui pœnis, exigentem, *Dicite Monti huic & transferetur*, in suam potestatem redegit, atque inter ipsius thesauros fame peremit. *Idem.*

RVBER Pileus, & Purpura in eo Concilio primùm concessa sunt Cardinalibus, vt admonerentur se semper paratos esse debere: sanguinem pro Christiana religione fundere. Illis etiam concessum est vehi equo, in vrbe & ferre rubrum galerum. Plati. Gagui. lib. 7. Æmyl. lib. 7.

Ab hoc Calipha vsque ad Sophim, Persarum populus summo legis doctore caruit. Vnde & Sophim sub an. Christi 1500. suum genus & doctrinam ad Mahometis generum Halim referentem facile admisit. *In Epist. Asiatici. Iac. Nauarchus.*

Christianis de Hierosolymitano regno, cum Ægyptiis certantibus Hielon & Absaga eodem itinere, quo centum ferè annis pòst Tamerlanes in Asiam inundauit, è Tartaria in Syriam penetrarunt, incertum socij an hostes forent cùm religiones Idololatrarũ secuti, neque Christianarum, neque Mahometanarum partium viderentur. Verùm illi frustra muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Christianorum sacris ad Mahometis impietatem declinarunt. (Bellum deterius ferè militibus persuadet) *Iouius in Tamerlane lib. 2. Vir. Illust.*

Hielon siue Agelonus frater Mangu regis Tartarorum, bellis ciuilibus & externis distractus, cum Virboco exercitũ & Syriam commendasset, in Tartariam rediit.

Virboco Christianis infesto, quòd Germani milites nepotem eius occidissent, multaque contra eos hostiliter gereret, Ægypti Sultanus Meledinus Tartaros Hierosolymæ obsidionem molientes, duce cæso & reliquiis fuga dilapsis Syria expulit. *Lib. 4. continuat. historia sacra. cap. 15.* 5342 | 1254

Meledinus per Grossoïnos ex Babylonia accitos Gazam Tēplariis eripit, Ascalonã & alia loca Hospitalariis. Denique

trucidatis

Anno Christi. | *Anni mundi.*

187.
1255 f Alexāder 4. Agnaginus, an. 6. 5342
1261 mens. 5. dies 5. 5349
Vacat m. 3. d 4.

Patriarchis.

Constantinopoli Manuele secūdo, deinde Nicephoro, qui non iniit, mox Arsenio an. 4. Germano an. 1.

Hierosolymis Iacobo Pantaleone.

trucidatis iuxta Tyberiadem Christianis militibus Hierosolymam occupat, sine delectu omnes mactat, templum & sepulchrum Domini diruit. *Ibid.*

D. Ludouico ad Cyprum cum classe appellenti ann. 1249. occurrunt Tartari quidam ab Erchaltao Principe cum literis missi, quibus cognoscit Cham Tartarum regem Christi fidē anno abhinc tertio recepisse, & baptizatum esse eum magnatum & plebis multitudine maxima, instructúque habere militem, quem in fidei hostes duceret. *Gag. lib. 7.* literarum à legatis exhibitarū exemplar superest apud *Vincent. lib. 13. c. 91.* Ludouicus vicissim ad Ercaltau legatos misit additis literis, quę eum & magnū Cham hortabantur, ad permanendum in pietate. misit & tentorium quoddam ex purpura in Sacelli formam constructū, in quo arte singulari depicta erant, quæcunque Christus in corpore pro nobis gessit & alia ad cultū diuinum pertinentia. *Gag. lib. 7. Vinc. lib. 3. cap. 92. 94.*

Eum Soltanus (Saphādinū Saladini filiū Iouius vocat, sed dudum ille erat mortuus) ad Damiatā vrbē in Pelusiaco Nili ostio cepit: qui vt se redimeret in pactionis fidem, Christianam Hostiam victori tradidit. *Iouius lib. 1. virorum illustrium.* Quam postea numerato pretio redemit.

Sanctius 2. Portugalliæ Rex iussu Innocentij 4. Alphonso fratri regno cedit, quòd ineptus esset ad eius administrationem. Alphonsus autem ducta vxore Beatrice F. Alphonsi decimi Castiliæ reg regnū Algarbiorū in dotem accepit. Vnde reges Portugaliæ se deinceps ita inscribunt. *Vas. in Chro. Hisp.*

In India erat magnus quidam Rex Christianus. Terra Caghat, vnde tres reges in Bethleem venerunt, tota adhuc erat Christiana, sed sub dominio Cham. *Conestabularius Armeniæ, ad Cypri regem apud Vincent. lib. 32. c. 92.*

Tartari quidam ad Lugdunense conc. venerunt ad Innocentium 4. qui domi Christianam religionem edocti, tum sacro baptismate imbuuntur. *Blond. Martin. in Chro.* alij id factum sub Gregorio 10. *Lib. 5. cap. 1. continuatæ Historiæ sacræ.*

HVMANA.

Henricus primus Dux Brabantiæ, cùm antea ipsius maiores essent Louanij Comites.

Circa hęc tempora lingua Germanica cœpit scribi Latinis characteribus: tunc etiam Germani nomina Sanctorum imponere cœperunt suis in baptismo, cùm antea peregrinis Scytharum appellationibus vterentur. *Curio lib. 2. Chronol.*

Ioannes de Sacro Bosco Anglus, tunc insignis Mathematicarum professor Parisiis, vt licet ex eius Computi Ecclesiastici fine colligere, sepultus est Lutetiæ in claustro Mathurinorum. Methodo Aristotelica, non Geometrica Sphęram tractauit.

f MAGNA huius Papæ laus, nam pater pauperum. Edicto aboleuit libellū contra paupertatem scriptum à Gulielmo de S. Amore, doctus & scriptor. *Vuicelius.* Sub hoc fœliciter fuit in Asia pugnatū, & Guelphi eiecti per Gibelinos ad sua reuocati. *Idem.*

Ludouicus multa in Regni vtilitatem instituit: Dignitates & officia noluit esse venalia. Blasphemis, & in vanum iurantibus per nomen Dei, cauterium in fronte inussit: Lupanaria prohibuit: vetuit Magistratibus in toto suæ iurisdictionis tractu aut fundos emere, aut liberis sacerdotia procurare, aut eos collocare nuptui: histriones aula exegit: multa cœnobia Valetudinaria partim condidit, partim instaurauit & ditauit: beneficia Ecclesiastica noluit conferre, sed ius illud restituit collatoribus ordinariis, iuxta antiquos Ecclesię canones. *Gagu. lib. 7. Chron. Franc.*

Cùm ei instituendi pastores à Pont. potestas facta fuisset,

ad idque diploma legatus Roma rediens attulisset. Quòd *Anni*
nea (inquit) Romæ negotia strenuè obieris, Laudo, quòd *mundi.*
mihi à Pontifice munus hoc retuleris, non probo. Intelligo
enim, quanto cum periculo animæ meę & regni id suscipe-
rem. Ac protinus diploma in ignem proiecit. *Brosmard. cancel.* 5142
in eius vita.

D. Ludouicus nolebat se immiscere collationibus Sacer-
dotiorum, dicens; Sat mihi est coram Deo de temporalibus
mihi creditis, non etiam spiritualibus, rationem reddere. *In
libell. Virga directionis. pag. 38.*

Ad Cheradum (sic Græci Strumas, glandularum quarun-
dam induratarum genus vocant) curationem, Crucis signum
primus adhibuit: cùm decessores reges solo tactu vterentur.
Nangiac.

Daniel Russorum dux, legatione ad Opissonem legatum
Apostolicum in Poloniam missa, cùm promitteret se cum
vniuersa gente ad Romanæ Ecclesiæ communionem acces-
surũ: & Christianas regiones aduersus Tartaros, qui iam in-
gentem formidinem omnibus Principibus Christianis incus-
serant, & superiori biennio Poloniam Nogaio & Celebuga
ducibus, iam tertiò vastauerant, defensurum: nomen ac dia-
dema regium sibi & posteris suis, dissuadentibus frustrà Po-
lonis, impetrauit. Verum consecutus id quod concupierat,
fidem violauit & in Græca communione permansit. *Crome-
rus lib. 9. Polon.*

S. Thomas Aquinas Dominicanus, discipulus Alberti Ma-
gni scholasticæ doctrinæ princeps.

Henricus de Segusia dictus Cardinalis Hostiensis, tunc
Summam suam edidit: habuit auditorem Guilelmum Du-
randum, qui dictus est Speculator. Floruit Guilelmus de S.
Amore doctor Sorbonicus, qui scripsit contra ordines Men-
dicantium.

1254. Borussi ad religionem deducuntur per fratres Teu-
tonicos, quibus Fredericus 2. eam terram acquirendam tra-
diderat. *Nauclerus vol 2. gen. 42. Crantzius Vandalia libro septimo
cap. 21.*

Eodem tempore Mandanus Lithuanorum dux, abiecta
religione Christiana, quam simulatè ad tempus susceperat,
infestior in dies Christianis vicinis erat. *Crom. lib. 9.* omnem-
que Masouiam & Cruciferorum terram depopulatur. *Idem.*

Sic paulo ante, sub an. 1240. Suentopelci suasu Prussi reli-
gionem Christianam abiicientes, Germanos Polonósque om-
nes, qui apud se negotiabantur, vel sedes inter ipsos posue-
rant, certa die trucidant. *Idem lib. 8.*

HVMANA.

Cùm Edouardus filius Henrici 3. Anglorum Regis du-
xisset in vxorem Aleonoram Alphonsi Castellæ Regis soro-
rem, pater eum donauit Principatu Vuallıæ: Hinc fit vt filius
Regis Angliæ natu maior vocetur Princeps Vualliæ. *Polyd.
lib 16. Angl.* Antea cùm Ducatus Normaniæ esset sub ditio-
ne Anglorum, Regis major natu, dicebatur Princeps Nor-
maniæ: à tempore Henrici I. qui Guilelmum filium suum
Ducem fecerat eius regionis circa an. 1120. *Polyd. lib. 11. Hist.
Ang.*

Iacobus de Bellouiso Iurisconsultus, scripsit in libros Feu-
dorum, quos septies publicè interpretatus fuerat.

Memorabile fœdus an. 1259. (alij 1269.) inter Anglos &
Francos, Lutetiæ in magno Principum conuentu, præsenti-
bus Ludouico Francorum & Henrico Anglorum Regibus, 5149
percussum est: vt Ducatus Normaniæ, Comitatus Andega-
uensis, Cœnomanensis, (quorum causa tot olim bella inter

Anni Christi.

Principibus.

1254 *Balduino 2. Constantinopolitano Imp.*

Theodoro Lascari iuniore, Ducæ fil. Græcorum Imp.

Michaele 7. Comneno Paleologo an. 35. Cōstantinopoleos & Græcorum Imp.

Interregno Imperij Romani.

Haalono Tartaro Fratre Māgonis Cham quarti Persarum rege, an. 4.

S. Ludouico Francorum Rege.

Naakutolab Æthiopum pret. Ioso.

S. Ferdinando Hispaniæ.

Henrico 3. Angliæ.

Boleslaó Pudico Poloniæ.

Alphonso 3. Portugalliæ.

Alexandro 3. Scotiæ annis 37. 1261

Anni christi. *Anni mundi.*

1258 *CONCIL. Oxoniense, contra Pictos quingenti numero conflu-xerant in Angliã: quos statuerũt cum cæteris alienigenis exterminã-dos. Polyd. Virgil. li. 16. hist. Aug.* 5346

188.

1261 * Vrbanus 4. Trecen-sis an. 3. 5349

1265 menſ. 1. di. 4. 5353

Vacat m. 5.

Patriarchis.

Constantinopoli Ioſepho an. 13.

Hieroſolymis Thoma, poſt quem quis è Latinis ſederit; non literis tradi-tum.

Anglos & Francos, & quos à Philippo Augusto receptos, Franci ad eam ætatem poſſidebant) item etiam Turonenſis & Pictauenſis cederent in perpetuum Franco: acciperet verò Anglus pro impenſis bellicis 150. milia aureorum, & in ſingulos annos vectigalis nomine dena millia, contentúſque eſſet vlteriori Aquitania, & citerioris parte vſque ad Carantũ fluuium, cum finibus Agenenſium, Lemouicum, Caducorum, de quibus tamen ius clientelare deberet Franco, renũcians iuri, quod ſibi in Galliæ regno vendicare poſſet: ſieque adſcriberetur inter Barones Franciæ, ac Par, Duxque Aquitaniæ vocaretur. *Polyd. lib. 16. Angl. histor. Gagui lib. 7. Æmyl. lib. 7. Guilhel. Nangiacus.*

Michael Palæologus Iohanni Theodori Laſcaris Iunioris filio, ne patri ſuccederet, annum 10. egreſſo oculos eruit & imperium inuadit: Balduinum Conttantinopoli expellit, ſtratagemate Alexij Cæſaris, qui cum 50. ſatellitibus noctu per cuniculos antiquos ab incolis intromiſſus claro clamore horribili & iniecto multis in locis igne ciues ità terruit vt plena eſſe omnia hoſtibus putarent, domique ſe clauderent. Sic effractis portis reliquos 750. qui ad vrbem excubabant, introduxit *Gregoras lib. 4.*

Ita Imperium Conſtant. pulſis Gallis poſt an. 58. vel vt alij volunt 63. Græcis reſtituit. Nec multò pòſt in Lugdunenſi Conc. concordiam inter Græcos & Latinos ttedecies ſciſſam & refectam tedintegrauit. *Cromerus lib. 9. Polon.*

Circa ann. 1258. totum regnum Perſarum, Sultanis diſſidentibus, Haalonus Tartarus eripuit: perſuaſu Haitonis regis Armeniæ, capta Babylone, ſiue Bagdad & Calypha, cuius regnum circiter ſexcentos annos durauerat, nempè ab Omare Mahometis nepote.

Regnum autem Perſarum, cùm extinctis veteribus eorum principibus, fuiſſet penes Saracenos annis 297. & Mahomet vltimus contra aliquos Sultanos & Turcos armaſſet, atque ab iis poſtea regno exutus eſſet, ad Turcos deuenit ann. 1055. per annos 203. vſque ad hunc annum 1258. quo iam penes Tartaros fuit vſque ad an. 1350.

* FESTVM Sacramenti corporis Chriſti inſtituit. *Trith. in Chron. Monaſt. Polyd. de inuent. rer. lib. 6. cap.* 8. Thomas Aquinas compoſuit officium illius feſti cum hymno & proſa, quod miſit ad Vrbanum PP. à quo in præmium retulit columnam argenteam. *Naucler.* Extat inter eius opera.

Centum annis pòſt, Papiæ cœpit luſtratio ſacramenti, qua corpus Chriſti in ferculum fertur. *Chronica Boſiy.* Atque hinc ad reliquas Occidentis partes manauit. præſertim Andegauum, vbi Berengarius fuerat Archidiaconus & Sacramentariam impietatem ſparſerat, vt corporis Chriſti præſentia preces ſint ardentiores, fidei publica fiat profeſſio contra Sacramentarios: debitus cultus Chriſto exhibeatur, qui nobiſcum corporaliter verſari dignatur. Sic olim publicè circumgeſtabatur arca Teſtamenti, manna corporis Chriſti ſymbolum continens. *Ioſ. 6. 1. Reg.* 4. ad pacem & miſericordiam procurandam, ad debitum cultum Deo, qui in arca habitare dicebatur, exhibendum, &c. Sic Iudæi hodie feſto Septembris, quod שמחת תורה dicitur, librum legis circum Synagogam ferunt ſolenniter, adorant, poſteaque in Tebà, deinde in Hecal, ceu armario reponunt [*ſimchat thorah.* id eſt feſtum ſiue lætitia legis, *teba.* id eſt arca *hecal.* templum.]

Fuit humili loco ortus, fertur enim habuiſſe patrem ſutorem veteramentarium: cùm Cardinales non poſſent conuenire ad vnum eligendum ex ſuo collegio, ex Patriarcha Hieroſolymitano creatus eſt Roman. Pontifex. *Plati.*

Diu in Thuſcia, cum Romana curia permanſit, quòd Manfredi Siciliæ regis potentia eccleſia vexaretur: & Gibelini

Guelphis essent potentiores.

Misit in Angliam Othobonum legatum, ad componendū intestinum bellum, inter Henricum regem & eius optimates, *Polyd.*

Anni mundi 5349 Ioannes Seneca cognomen. Theutonicus primus glossator, vt vocant, Decreti, Hubertus, Alexander de Villa Dei minorita, Albinus Abbas Ferrariensis, Adamus de Marisco Anglus, Ioannes Episcopus Bossinensis, Dauid Germanus Vualricus Argentinensis Alberti discipulus, Theodoricus Turingus, Iuannes Bizuntinus Episcopus Adeledinus Sagiensis Episcopus Theologiæ scriptores, vt ferebant illa tempora, doctissimi.

Libera Christi prædicatio per Aphricam à Saracenis concessa. *Blond. lib. 8. Dec. 2.*

Iam Vutogis victis à Boleslao Polonorum Duce, & reliquis ad fidem conuersis, Gneinensis Archiepiscopus authoritate Vrbani 4. Episcopum præficit an. 1264. *Crom. libro 9.*

HVMANA.

Manfredus Frederici 2. nothus Frederici filios legitimos tollit regni Siculi cupiditate, Henricum iuniorem clam iugulari curat à Saraceno transfuga: Henricum alterum pisce infecto extinguit. Conradum veneno. Sic ex vniuersa Frederici familia tres tantùm restabant. Manfredus iste, Conradus cog. Caputus Antiochiæ princeps, nepos Frederici ex notho Frederico, & Conradinus Conradi veneno sublati filius.

Neapolim occupat. Nonnullos, qui in Germania Conradinum tollant, subornat, cæde nondum patrata mortem illius diuulgat: literis commentitijs demonstratis, ac regna iure successionis sibi vendicat. Præsidia pontificia in Apulia opprimit. Regium nomen vsurpat, Siciliam adiungit. Se munit affinitate Iacobi Arragonum regis, filia Constantia filio eius maximo Petro desponsata.

Carolus Andegauensis ab Vrbano, qui Manfredum anathemate percusserat, attractus: victoriam cum vtroque regno obtinuit. Siciliam paulò pòst amisit, Conradino regna sua repetente, adiuto auxiliaribus copijs Frederici Austriaci Pisanorum, Senensium, & Genuensium, Panormo, Messana & Siracusis exceptis, Conradinum & Fredericum Ostriacum in conflictu Marsico postea captos an. scilicet 1268. securi percussit. Vesperarum Sicularum coniuratione Insulam, quam hoc bello recuperauerat, ad extremum perdidit.

Alphonsus 10. cog. Sapiens Hispaniæ rex, insignis philosophus & Mathematicus Septipartitum opus iuris ciuilis, Hispanorum historiam generalem, librum thesauri, & tabulas Astronomicas conscripsit. Quater decies vniuersa Biblia cum suis Glossis, inter tot negotia legit. Imperator Romanorum electus fuit, sed recusauit imperium: contentus solo titulo, quem ob eligentium honorem ad tempus in literis suis retinuit. *Vasæu. Tritem. in Chron. Hirsaug.*

Richardus Cornubiæ Comes Regis Angliæ frater, eius loco libens imperium assumpsit, & Aquisgrani consecratus fuit. Cúmque per omnes Regini ciuitates ascendens iter faceret vsque ad Basiliam, & pecuniæ pro adeptione imperij nimis prodigè expensæ: iam iam defecerant, Principes eo relicto omnes ad sua redierunt, tacitè innuentes prædam se hactenus secutos fuisse, non Regem. Qui cernens se Principum auxilio destitutum, commisit Philippo de Fal-
5353 ckenstein, & Philippo de Hoenfels ciuitates imperij, assumptáque vxore in Angliam reuectus est, nec vltrà in Alemaniam

venit

Principibus. Anni Christi

Michaele 7. Comneno Paleologo cognom. Magno Orient. Imp. 1261

Existēte Interregno Imperij Occident.

Haalono Tartaro Persidis Reg. deinde Abaga Filio, an. 20.

S. Ludouico Frāc. Reg.

Naakutolab Aethiopū pret-Iofo.

Alphōso 10. cog. Sapiēte Hispaniæ an. 25.

Henrico 3. Angliæ.

Boleslao Pudico Poloniæ principe.

Alphōso 3. Portugalliæ reg.

Alexandro 3. Scotiæ.

1265

Anni Christi.

189.

1265 g Clemens 4. Narbonensis an. 5. di. 21.

1271 Vacat an. 2. m. 9.

Patriarcha.

Constantinopoli Iosepho.

Principibus.

Eisdem Jmpp. & durante interregno Imperij

Iisdem quoque in Perside, Francia, Hispania, Anglia, Polonia, Portugalia, Scotia regnantibus.

Jcum Nuamlach Aethiopũ pret-Ioso, an. 15.

1266 *DVO Concilia plurimorum sacerdotum celebrantur in Anglia, per Othobonum Apostolicum Legatum, de rebus ad religionẽ pertinentibus, quibus etiam nunc in Anglia vtũtur. Polyd. Virgil lib. 16. Angl. hist.*

alterum fuit. { *Northantoni.* / *Londini.*

Anni mundi.

venit. *Chron. Hirsaug.*

Abaga Tartarus, rex Persarum contra Melechoio Sultanum Ægypti, cum Armenio R. infeliciter pugnat.

5353 Alexius Cæsar Strategopulus, iussus à Michaele Paleologo obirer tentare Constanonopolim, eam cepit cum 800. tantùm militibus. *Niceph. Gregoras lib.* 4. Ità Balduino Græcia expulso Gallorum imperium apud Constantinopolim 55. annis obtentum finitum fuit. Illud deinceps Græcis restitutum mansit penes familiam istius Paleologi. 200. fermè annis donec Mahometes Turca Bizantium occuparet an. 1453.

5359 g OPTIMVS Pontifex, vir nempè sanctæ conuersationis, & Prophetico spiritu (vt dicebatur) illustratus. *Chron. Hirsaug.*

Bona Ecclesię optimè dispensauit. Cùm duas filias ea mortua vxore ante Pontificatum suscepisset, vni in monasterio collocatæ, 30. tantum libras dedit. Alteri 300. libras dotis nomine, Clerico nepoti tres præbendas habenti duas abstulit, se dicens Deo, non carni & sanguini velle acquiescere.

Siculum & Neapolitana regna, quæ, post Frederici Imp. necem, Maufredus nothus eius inuaserat, Carolo Ludouici Regis Francorum fratri addixit, à quo Maufredus & mox alio prælio Corradinus Frederici è Conrado filio nepos interfectus est. *Crom. lib. 9 Polon.*

Carolum D. Ludouici fratrem inunxit Romæ, Siciliæ & Hierosolymorum Regem, ea lege vt in singulos annos 48. millia aureorum (Nauclet. 40. mil.) nomine tributi penderet *Platt. Bland. lib. 8. dec. 2. Æmil.*

Hoc Pontifice Guelphi reuixerunt, Duce Carolo quodam.

5354 D. Ludouicus Fráco. Rex, signatus cruce, relicta Regni administratione, Simoni Neelæ & Matthęo Vindocinensi Abbati D. Dionysij, cum tribus filiis, Ioanne Philippo & Petro, magna classe comparata traiecit in Africam, secundo dimicaturus contra Saracenos: sed anno proximo Carthagine expugnata, Tuneto obsessa, & Ioanne Tristanne priore filio defuncto, ipse ex alui profluuio (alij peste) obiit ad 8. Cal. Septemb an. 1270. *Gagui. lib. 7 & Æmyl. Blond. lib. 8 dec. 2. Palmer. in Chron.* Bonifacius eum inter sanctos retulit. *Gaguin lib. 7.*

Margarita eius vxor, sanctitatis viri defuncti æmula, se totá Deo vouit, ac Lutetiæ suburbanum cœnobium Franciscanarum extruxit.

Quemadmodum ab eius viro D. Ludouico, cœnobia Sanctæ Catharinæ Vallischolarium, Maturinorum, & Sanctæ Crucis Guilelmitarum Lutetię fuerunt posita.

Desyderius Longobardus, multis scriptis impugnauit ordines mendicantium: contra quem D. Thomas lib. contra impugnantes religionem, cap. 6.

Tartarorum duces quidam in Asia, religionem Christianam susceperunt, & magnas res in Syria & Persia sociis Armeniorum regibus; contra Saracenos & Ægyptios aliquandiu gesserunt. E quibus vnus Cassanus, successoribus suis Persarum regibus nomen dedit. *Crom. lib 9. Polon.*

Icum Nuamlach de familia Dauid Æthiopicum imperium, quod Presbyteri Ioannis vulgò dicitur, maioribus suis ereptum, ante trecentos triginta tres annos à stirpe reginæ Treddagaber, ope optimatum, qui res Sabæ prouinciæ gubernabant, recipit, & ea Aauma prouincia in Sabam transfert. *Victorius Reatinus de Regibus Æthiopiæ.*

Nicolaus Paulus & Maffeus Veneti, cum Chogotalo nobili Tartaro, à Cobila Tartarorum 6. Camo siue Imperato-

Anno Christi.		Anni mundi.	
	rum, cuius auctoritate essi repugnantibus pluribus Graecis (Nicephorus Gregoras lib. 5. Pachymeres lib. 5. conciliata est quidem (siue per eum siue per legatos) decima tertia (Trith. in Chron. Monast Hirsaug) vnio siue concordia vtriusque Ecclesiae, sed ea non diu durauit, sicut nec praecedentes. Gaguinus lib. 7. Aemyl. lib. 7. Tom. 3. concil. Blond. dec. 2 lib. 8. Plat. Palmer.		esset, ex multis sacrae Scripturae & sanctorum patrum libris pro Latinis collegerat Nicephorus Blemmydes) diligenter expendisset, & cum sanctorum libris, ex quibus Blemmydes ea excerpserat, ad verbum contulisset, mutata sententia restituitur suae dignitati, & deinceps fit ab intimis consiliis Imperatoris, adeo vt sine eo nihil prorsum gereretur. Niceph. Gregor. lib. 5. Qui an. circiter 1270. partem Imperij Vncami Preto-Ioannis à Tartaris ante 100. an. confecti, sub Cobila 6. Cham regebat, de Vncami stirpe quartus erat, Rex & Sacerdos Geotgius. Ex. M. Veneto. An. 1274. Boleslao gentis Rege quatuor milliaribus à Cracouia, Poloni duros salis lapides effoderunt, praecipuas regni opes. Munst. lib. 4 Cosmog. Petrus 3. Regum Aragoniae primus, per mortem Maufredi soceri sui: fit rex Siciliae: Vasaus.
1276	192. i INNOCENTIVS 5.	5364	
1276	Burgundus, Taretasiensis. mens. 6. di. 2. Vacat di. 9. *Patriarcha.* *Constantinopoli Ioanne decimo.* *Principibus.* *Eisdē Imperantibus & regnantibus.* *Alexandro 3. Scotiae.*	5364	i ABSENS eligitur & primus ex ordine Praedicatorum, fit Romanus Pontifex. Anteà vocabatur Petrus de Tarantasia & erat doctor Theologus, qui super libros 4. sententiarum & epistolas Pauli scripsit: vir optimus, de quo omnia bona sperabantur: Amator publicae tranquillitatis. Trith. in Chron. Monast. Volater. lib. 21. Plat. Alij volunt eum fuisse Longobardum. Fasc. temp. Philippus Cancellarius Parisiensis, Thomas à Cantiprato, Richardus Mediauillanus minorita Anglus, Albinus Bononiensis, Ioannes Valensis, Goilelmus Arronius, Godofridus seu Cuiardus Episcopus Cametacensis, scriptores Theologici. Philippus Tudertus ciuis Florentinus, ordinem seruorum Beatę Mariae redegit ad formam. Polyd. lib. 7. de inuent. cap. 4. Sabel. Ennead. 9. lib. 7. Honorius 4. eum confirmauit.

HVMANA.

A Rudolpho Imperatore procreatus est Albertus Dux Austriae, qui & post Adolphum fuit Imperator, à quo domus Austriaca, ad hunc vsque diem imperio fruens. Chron. Hirsaug.

Ducatus enim Austriae, mortuo sine liberis Duce illius, cum Comitatibus Stiriae, Tirolis, & Carinthiae vacabat. Ibid.

Quin & Rudolphus Odacharo Rege occiso in bello, Boëmiae regnum suae ditioni subiecit, deinde regnum Burgundię Ibid.

Omnia castella & latibula latronum, qui fuerant multiplicati, quòd nullus esset Imperator, motus praedonum reprimens: ideòque omnia gererentur per tumultum sine lege, sine ordine, pro lubitu, destruxit Ibid.

1286. Cancellarium suum in Italiam misit, qui accepta pecunia, populos omnes liberos faceret. Ibid. de quo suo loco.

1276	192. k ADRIANVS 5. Genuensis mens. 1. di. 9. Vacat d. 28. *Patriarcha.* *Constantinopoli Ioanne 10.* *Principibus.* *Iisdem Impp. & regnāt.*	5364	k MORITVR Viterbij ante consecrationem suam. Reuocauit constitutionem Gregorij 10. de Conclaui, quam reuocationem & Ioannes 21. successor confirmauit. Atque ita sine conclauis reclusione sequentes pontifices Nicolaus 3. Martinus 4. Honorius 4. Nicolaus 4. Caelestinus 5. creati sunt. Caelestinus verò 5. renouauit, deinde Bonifacius 8. successor, qui & in librum 6. decretalium eam retulit. A quo deinceps tempore, Cardinales in conclaue recluduntur. Ioan. Andreas ca. Vbi periculum. Rudolphum Imp. in Italiam vocauit ad comprimendam Caroli Siciliae regis insolentiam, qui oblitus beneficiorum Innocentij quarti, qui regnum legitimis haeredibus Conrado & Corandino filio eius ablatum, ipsi contulerat Romae

Anni mundi. | *Anni Christi.*

omnia pro arbitrio gerebat, Deo iniuriam illi factam vindicante. Verùm Rudolphus Boemico bello distentus, Pontifici satisfacere non potuit. *Chron. Hirsaug.*

Haito postquam multa bella confecisset contra Tartaros, Persas, Malec Sultanum siue Calipham Babylonium & Melechdaer Soltanum Aegyptium, ac per annos 45. eos quinque memorabilibus prœliis superasset, 1. in Pamphilia. 2. in Seleucia, tribus reliquis in Perside, Præmonstratensem ordinem in Cypro professus, & Macarij nomen sortitus, anno 1273. in Domino moritur. *Ex historijs Armeniorum.*

HVMANA.

Tiuo eius filius, Rex Armeniæ, ab Emerico Lusignano Cypri Rege, & Villarelo Templariorum magistro, suppetias contra Mahometanos obtinuit. *Ibid.* 5364

l VIR literatus, sed in rebus gerendis parum prudens. 5365.
Moritur Viterbij, noua super eum camera ruente. In Philosophia & Medicina eruditissimus erat, & multa scripsit, è quibus summula quædam extat, quam Thesaurum pauperum appellant, medicinæ non inutilis. *Chron. Hirsaug.*

Sub eo damnantur, qui asserebant Christum & discipulos nihil habuisse, ac in his, quæ habuerunt, nullum obtinuisse ius. *In Extrauag. cum inter nonnullos de Verborum signific.*

Sub eodem damnantur, errores Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis. *In extrauag. communis Vas electionis.*

Pontifices qui idem nomen habent variè apud historicos numerantur, sed in his, qui nomen Ioannis obtinuerunt, tanta est in numerandi ratione confusio: vt vix quicquam certi liqueat, adeò vt quod de vno dicendum erat, sæpe imprudenter à multis alteri tribuatur. Qui faciunt Ioannem 17. Schismaticum, hunc nominant 20. qui verò illum inter pontifices adscribunt, & simul numerant Ioannem illum 8. si dijs placet, fœminam, vocant ipsum Ioannem. 21.

HVMANA.

Mortuo Duce Austriæ sine liberis, Rodulphus Imperator ex concilio principum dedit eum Ducatum filio suo Alberto, 5365
quem eius successores etiam hodie possident. *Trith. in Chron. Monast. Hirsaug. & Vuolfang. Lazius.*

m NVNQVAM sacrificabat, quin lachrymas funderet. Sacerdotia non nisi idoneis conferebat. Notarios & tabelliones curiæ Romanæ, vt pestiferos sustulit. Gregorium 10. & Ioannem 21. imitatus. 5369

HVMANA.

Dionysius rex Portugalliæ sextus 44. oppida partim instaurauit, partim à fundamentis struxit. *Vasæus.* Agricolas appellabat neruos Reipub. vnde & eis consulebat. *Idem.*

Ordines militum Christi, militum S. Iacobi, & militum Cisterciensis de Auys aduersus Mauros instituit.

Rodulphum Hasburgensem quidam tradunt, ciuitatibus Italicis imperij iura vendidisse.

An. 1280. Turci, qui à Tartaris attriti fuerant, resumptis animis reuersi ad latrocinandi consuetudinem, reliquias imperij Græci in Asia comminuunt: terras subactas in Satrapias 7. partiuntur, à mari Pontico & Galatia vsque ad mare Lycium & Carium, fluménque Eumedontem.

Caramannus Alismerius Phrygiam & Antiochiam, Sarranus Ioniam, Sanson Magnesiam, Prienen & Ephesum, Calames & Cerasus filius Mysiam. Ottomanus By- 5353

193.

l IOANNES 21. (alijs 20. 1276
alijs 22.) Lusitanus Vlyssiponensis mens. 8. 1277

Vacat m. 6. d 7.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne 10.

Principibus.

Iisdem Impp. & regnāt.

149.

m Nicolaus 3. Romanus, *ob vitæ integritatē* 1277
vulgo dictus Cōpositus, 1281
an. 3.
mens. 8. di. 15.

Vacat m. 5. d. 20.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne 10.

1265

Anni Christi.

Principibus.

Eisdem Imperãtibus & regnãtibus, & post Alphonsum Portugalliæ Dionysium, an.46. Icum Nuãlac Æthiopiæ mox Iacba-bazeon an.9.

CONCIL. *Cantuariense, præside Archiepiscopo, ad cõfirmãdũ sta tũ religiosum. Polyd l.17 Ang. hist.*

195.

1281 n Martinus 4. Turonensis, an.4. mens.1.

1285 Vacat di. 3.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne decimo, deinde Iosepho iterũ mens.1. Mox Georgio siue Gregorio an.6. mens.6.

Principibus.

Michaele Palaologo Orient Imp.
Abaga Tartaro Persidis, deinde Tangadore an.2. Argone an.4.
Rodulpho Occid. Imp.
Philippo 3. Franc. Rege.
Iacba baZeone Æthiopia pret Ioso siue Belul. (id est dannans vnus.)
Alphonso 10. cog. Sapiente Hisp. deinde Sancio 4. an 8.
Eduardo 4. dict. 1. Anglia. Lesco Nigro Polo principe Dionysio Portugalliæ. Reg. Alexãdro 3. Scotia.

1283 CONC. *Herbipolense, præside Legato Apostolico à latere, multorũ Episcoporum, Abbatum, præsentibus Rodulpho Imp. Principibus Ducibus & Comitibus, vbi inter alia Legatus nomine Papæ conteibus ionem decimæ denarij à clero, & Rex ab vniuerso populo exigere cœperunt. Tritem Chro. monasterij Hirsaug. At Munsterus in Cosmog. refert ad an. 1287.*

196

1285 o Honorius 4. Romanus an.2. di.1.

1288 Vacat m. 10.

Patriarcha.

Constãtinopoli Georgio

Anni mundi.

ibiniam, Amuriada à Sangaro flu. vsque ad Paphlagoniam sibi distribuunt.

Cæteris oppressis se quatuor familiæ extulerunt, Assumbei Candelori, Caramanni (hinc Cilicia Caramanniæ nomen accepit) Ottomani.

Candelori Sinopen regionem circa pontum, Caramanni Ciliciam eùm obtinuissent, diu Ottomanis restiterunt. Victi confugerunt ad Assumbeum, qui Cappadocum terras & minorem Armeniam possidebat, ex cuius stirpe natus est Vsumcassanus: qui regnum Persicum inuasit postea.

Iacobus Meyerius ad ann.1278. suum Chronicon Flandriæ deduxit.

Siculi impatientes libidinis & insolentiæ militaris Gallorum, communicatis consilijs, cum Nicolao 3. qui Carolo infensus erat, & Palæologo Byzantino Imp. qui Gallos nuper ex vrbe eiecerat, & Petro Arragonio, coniuratione facta
5369 an.1281. die Paschæ ad pulsum campanarum conuocantium ad vesperas, omnes Gallos ad vnum supra octo millia, cum
5373 vxoribus etiam grauidis, intra duarum horarum spatium contrucidarunt Vnde prouerbium, VESPERÆ SICILIANÆ, seu Vesper Siculus, de subita cæde. *Æmyl. lib. 7.* Soli illi superfuerunt, quos Spolinga arx munitissima protexit.

Deficiunt Siculi ad Petrum Aragonium regem, (cui Regnum Siciliæ debebatur iure dotis Constantiæ vxoris, filiæ Manfredi: quem Carolus vita & regno spoliauerat) qui ad Hipponem Africæ armata classe, euentum Siculæ conspirationis præstolabatur: propterea à Nicolao 3 Roman Pontifice hostis Ecclesię indicatus. *Amyl lib. 7. Plat. Blond. lib. 8. deca. 2.*

n FVIT vir sanctissimus, adeo vt cæci, muti & claudi, ad eius sepulchrum sanitatem recuperarint. *Trith. in Chron. monast. Hirsaug.*

Italicis bellis indignè implicitus, semper tamen pacis expetens. Sub hoc insaniuerunt Vrsina & Annibalica factio. *Vuicelius in Epitome.*

Martinus Polonus à Beato Petro incipiens, vsque ad Honorium quartum, vitarum opus edidit.

HVMANA.

Tangador Tartarus Persarum Rex, relictis sacris Christianorum ad Mahometem desciuit, ac se Mahomet Cham appellari iussit. Quin & Christianos persecutus est, clausis eo-
5371 rum templis: Quæ postea successor Argon aperuit, Christianos mitè complexus.

Eldad Danius Hebræus historicos scripsit suam historiam, de Iudęis Clausis in Æthiopia, circa annum Domini 1283. qui iuxta rationem numerandi Hebræorum, est an. orbe cõdito 5043. *Ipse ad finem sui libel.*

o VIR, bonus & integer, scientiæ & honestatis verus amator. *Chro Hirsaug.*

Cardinales habere noluit nisi paucos, ac eos non minus bonos, quàm doctos. *Vuicelius in Epitome.*

Ordinem Carmelitarum (qui sic dicti sunt à Carmelo monte Syriæ) mutatis chlamydibus virgulatis, siue versicoloribus in albas, confirmauit & reformauit. *Plat. Trith. in*
5373 *Chron.*

Ordinem Eremitarum sancti Augustini, Lutetiæ Parisiorum nondum receptum confirmauit. *Trith. in Chron.* Sunt
5376 autem, vt id obiter dicam, præcipui quatuor Ordines probatissimi: quorum cæteri omnes sunt velut appendices, Basilij, Augustini, Benedicti & Francisci, sanctorum patrum. *Volater lib 21. Geograph. Polyd. lib. 7. de inuent cap. 4.*

Vacat sedes 10. menses ob ægritudinem Cardinaliū, qua apud S. Sabinam correpti sunt.

S. Rochus Narbonensis, Guilelmus Durandus Miniatensis Episcopus, auctor Rationalis, Gilbertus Magnus Anglus Ægidius Biturgensis Archiepiscopus, Guilelmus Lugdunensis Archiepiscopus, Ioannes Genuensis, Ephrem (alius ab Eremita) Græcorum historicus Arlothus generalis Minoritarum, Guido Bononiensis Archidiaconus, Nicolaus Cabasilas Dyrrachij Episcopus Ecclesiastici viri & Scriptores.

Geraldus de Aluernia, Chronicon Abbatū Cluniacensiū ad annum 1287. protraxit.

Raymundus Lulius Catalanus Monachus Tuneti in Africa, multa scripsit de rebus nimium curiosis: in eius libris adnotati fuêre plusquam quingenti errores à Petro Terracensi Archiepiscopo: vt Deum plures habere essentias, (tale quidpiam hodiè asserunt noui Trinitarij in Polonia) Patrem priorem filio: Spiritum sanctum conceptum ex patre & filio, &c. quæ tamen omnia, hæretica & plusquam diabolica audacia, asserebat se à Christo sibi apparente in forma crucifixi, in quodam monte accepisse, vt totum orbem à tenebris, quibus detinebatur liberaret. *Bernard. Lutzēburg. in catal. hæretic.*

HVMANA.

Palatium Parisiense (vbi Ludouicus Hutinus Parlamentum olim vagum sedentarium fecit) extructum est à Philippo Pulchro, Engerrano Marinio fisci præfecto, illud opus in insula regiæ vrbis vrgente. *Aemil. lib.* 8.

Parlamentum quoque Tholosanum, Occitanorum gratia rex idem instituit. Quo regnante bellum sacrum in Oriente, Ptolomaide à Sultano capta, finitum est. *Idem.*

5379 Collegium Scholasticorum Choleticum Lutetiæ instituitur à Iuan. Choleto natione Picardo Cardinali. *Mater historiarum.*

5382 Ioanna Nauarrorum regina, Philip. Pulchri vxor Gymnasium Campanum, vulgo Nauarricum, Parisijs extruit & locupletat. *Ibid.*

Eodem tempore collegium Cardinalitium, Ioannes Monachus natione itidem Picardus Cardinalis posuit.

1283. Rodulphus Imper. cùm circa Moratum ab equo deiectus fuisset, in lacum insiliit armatus, ac miro robore corporis euasit. Cùm inde Friburgum delatus esset, copiis collectis ex omni Sueuia, illud & Heluetios Comiti Sabaudiæ, cui erant subditi, eripuit. *Blond. lib.* 8. *Dec.* 2. & multa alia, *Chron. Burg.*

1286 Pecunia populos Italię liberos fecit. Lucensenses ob eam rem duodecim millia nummûm persoluerunt, Florentini sex millia. &c. *Chron. Hirsaug.*

1287. Vuernerus puer Christianus, à Iudæis furtim raptus occiditur: acubus & cultris, ad excipiendum eius sanguinē, in oppido Vuesaliensi iuxta Rhenum: qui postea, tanquam martyr signis claruit multis. *Ibid.*

Philippo Comiti Sabaudiæ, cui Rodulphus multa eripuit, successit Amadęus, à rerum magnitudine Magni cognomen adeptus.

Philippus Pulcher, rex quoque fuit Nauarræ an. 36. propter vxorem. *Vasæus.*

p PRIMVS Pontifex è Franciscanorum ordine. Nam errant, qui scribunt Honorium 4. fuisse minoritam. Vir bonus, amator religionis & pacis. *Chron. Hirsaug.*

Quo tempore Gibelini & Guelphi in Italia in se ardebant, & Soltanus in Asia Christianos crudeliter op-

Anni mundi | *Anni Christi*

siue Gregorio.

Principibus.

Michaele Paleologo Orien Imp.

Argone Tartaro Persidis, deinde Regayto an. 6

Rodulpho Occi. Imp.

Philippo 4. *Pulchro an.* 28. *Franc. Reg.*

Iacha Hazeone Æthiopiæ Belul.

(Belul *duæ sūt dictiones,* Bel *dominū sonat El verò vnum, id est solum.*)

Sanctio 4. *Hispaniæ.*

Eduardo 4. *dicto* 1. *Angliæ.*

Lesco Nigro Polo, principe. 4

Dionysio Portugalliæ.

Alexandro 3. *Scotiæ.*

197. 1288

p Nicolaus 4. Ascu-lanus an. 4. mens. 1. di. 8. 1294

Vacat an. 2. m. 3. d. 2.

Patriarcha.

Cōstātinopoli Georgio siuè Gregorio, deinde Athanasio an. 4.

Principibus.

Eisdē Imperantibus & post Rodulphum Asfaulpho seu Rodulpho an. 6. *Impp. & regnantibus.*

Regayto Tartaro Persidis, deinde Baydone, an. 4.

Sanctio 4. *Hispaniæ, deinde Ferdināde* 4. *an.* 13.

Iacha Hazeone Æthiopiæ pret-Iosó, mox eius liberis Baarsada, Esbrahad, Cadem saghed, Vdim Raab, an. 15.

primebat.

Anni Christi.

Eduardo 4. Angliæ.
Lesco Nigro Poloniæ principe, deinde Præmislo, qui regium titulum repetiuit an. 6.
Dionysio Portugalliæ.
Alexādro. 3. Scotiæ deinde interregno annorū sex, ob Anglorum irruptiones.

1291 *CONCIL. Londinense ad Vuest. monasterium iussu Eduardi Regis. Eo in Concilio publico edicto, iussi sunt Iudæi de Anglia in perpetuū exire: cautū est etiam, vt nemini liceret dare prædia collegiis monachorum, sine Regis permissu: neue monachis aut aliis sacerdotibus emere possessiones, idque ne eiusmodi possessiones cœnobiorum aliorúmue sacerdotiorum dotes fierent. Eam Legem ad Manumortuam vocarunt, quòd res semel datæ collegiis sacerdotum non rursus venderentur magis, quā res mortua. Durat in hodiernum diem. Polyd. Virgil. lib. 17. Anglic. hist.*

1292. *ASCHAFFENBVRGENSE prouinciale, præside Gerardo Archiepiscopo Moguntino cum 7. suis suffraganeis, Abbatibus & presbyteris, vbi multa vtilia de negotiis Ecclesiasticis statuuntur. Trithem. in Chron. monast.*

1294 q S. CÆLESTINVS 5. Eserniēsis, mens. 5. di. 7.

Vacat d. 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Joanne vndecimo an. 6.

Anni mundi.

primebat.

Mulech Saphetapes Saracenorum Soltanus (hoc est, Imperator) non quidem Aegyptius, vt quidam putant, sed Babylonius, Tripolim, Tyrum, Berilium, Sidonem & Ptolemaida, nobilissima emporia, quæ sola tunc à Christianis tenebantur, ferro & igne vastauit: altercationibus inter se de finibus, iamdudum per 30. annos Venetis, Genuensibus, & Pisanis. *Æmyl. libro octauo Plati. Blond. libro. 8. dec 2. Fascicul. tempo.* Ità dissidentibus inter se Christianis amittuntur omnes portus Asiatici. Tuncque finitum est bellum Sacrum in Oriente.

Miraculosè per vxorem filiam Haytonis Regis Armeniæ, Mangu Cham Tartarorum à Cingit Cham quintus, conuersus baptizatúsque est, cum fratre Allan siue Hielon & tota familia. Deinde Allan exercitum in Palęstinam duxit, habens in vexillo Christi crucifixi effigiem: contra Cathos Melechmees, vt Hierosolymam reciperet *Guil. Nangiac.*

5397 Mox redierunt Tartari ad priscam impietatem. Vnde hodie sunt Mahometani vel potius Sagomotbarei. Nam habent Sagomotbar Cham pro magno propheta, vt Turcæ Mahometem, qui de Deo vno & de Politia & moribus aliqua eis dictata reliquit, inter quæ est edictum, quod vsque hodie iurant successores Cingis Cham, de non affligendis Christianis, neque tributo ab eis exigendo copiosiore, quam à reliquis.

Hielon pullis quidem Saracenis, potitus est regno Syriæ & Hierusalem circa an. 1290 At triennio post Soltanus Babyloniæ illud accepit. *Continuat. Nangiaci. Sabell. Ennead. 9. lib 7.*

Adhuc viuebat & scribebat Nicolaus Lyranus. *Ipse in. a. cap. Esaia.*

HVMANA.

Inter Philippum Regem Franciæ & Eduardum Angliæ erat capitale odium, quod fuit causa secundi belli Anglici seu Francici: & multorum malorum. *Polyd. lib. 17. Ang.* quo per Carolum Valesium Pulchri fratrem, Aquitania ditioni Francię adiungitur.

5380. Angliæ rex Adulphum Imp. pro centum millibus Marcarum argenti, ea conditione in auxilium vocat, vt diuisa inter Imperij principes pecunia, communiter ei contra Francos assisteret. Quod non est assecutus, quia Adulphus acceptam pecuniam in priuatos vsus conuertit. *Chron. Hirsaug.*

Ferdinandus 4. Hispan. mortuus dicitur die sibi dicto à duobus, quos iniustè tanquam homicidij reos, occidi iusserat. *Vasæus in Chron Hispan.*

5382 q PERCANNAM deceptus est voce tanquam cœlitus missa insonantem, vt desereret Pontificatum & Bonifacium institueret. Sedisse biennium aliqui scribunt.

Instituit ante Pontificatum ordinem S. Benedicti in Montibus. *Guliel. Nangia. Polyd. lib. 7. de inuento. cap. 2.* Eum confirmauit Bonifactus 8.

Fertur edixisse, Ne deinceps Romani Pontifices & Cardinales veherentur equis & mulis, sed tantum asinis, Christi, cuius haberi vellent vicarij, exemplo. *Mater histo.*

Cùm rebus agendis parum idoneus haberetur, persuasus est vt Pontificatum resignaret, itáque coram omnibus in Consistorio, mitram, annulum & Sandalia deponens, Pontificatu se liberè abdicauit., *Platin.* Relatus est inter Diuos à Clemente 5. *Blond. 9. dec. 2. & Mater Histor.* vel à Ioanne 22. *Palmer.* vel à Viennensi Concilio. *Ioannes Meyerus.*

S. Nicolaus Tolentinus tunc obiit: qui catalogo Sanctorum adscriptus est ab Eugen.4.

Hvmana.

Michael 7. Comnenus Palæologus cognomento Magnos obiit anno sui imperij 35. sed quòd ad Ecclesiam Romanam desciuisset priuatus est, etiam à proprio filio Andronico, sacra sepultura. *Nicephorus Gregor. libro quinto Æmylius libro octauo.*

Angli Normaniam & Aquitaniam inuadût, capto claustro Blauiæ, & duobus aliis oppidis circa Burdegalam, à cuius accessu propulsantur per Radulphum Neela magistrum Equitum. Proditione ciuium in deditionem accipiunt Baionam vrbem, *Guil. Nang.* Sibi Adulphum Imp. & Guidonē Flandrum sociant. Hinc bellum inter Francos & Flandros per annos quindecim.

Sub an. 1295. iam tertiò Iudæi à Philippo Pulchro tota Francia spoliati & exacti sunt. Quam exactionem ipsi appellant נה, quòd ea contigerit 55. anno post quintum mundi conditi millenarium, & in aliquando קלו, quòd anno 136 post illam Philippi Augusti eiectionem quæ incurrit in annum 5190 falluntur qui in hac R. Salomonem fuisse aiunt. Nam ille est antiquior Abben Ezra, qui se vixisse scribit sub anno mundi 5000. i. Christi 1240. Itaque eum relego ad illam priorem.

Pulsi Iudæi migrarunt in Germaniam. Quare Iudæos Germanos esse de radice siue trunco Francorũ scribit Elias in Tisbi, Rad. צנרפ vicit

Casanus Tartarus Persarum rex Sultanum Ægypti sub an. 1300. vicit.

I INSTITVIT duplex maius (vt vocant) in Festis 12. Apostolorum, 4. Euangelistarum, & 4. Doctorum Ecclesię *Plati.*

Fertur fuisse auctor illius orationis Ecclesiasticæ, Aue virgo gloriosa &c.

Aliquot epistolas Romanorum Pontificum, quas vocant Decretales, in quinque Libros per tres doctissimos viros, Guilelmum Ebredunensem Archiepiscopum, Berengarium Episcopum Biterenensem, & Richardum de Senis, iuris vtriusque doctorem, digeri curauit, easque sub nomine Sexti libri Decretalium in Concilio Lugdunensi confirmauit, & legi in Scholis ac in iudiciis obseruari mandauit. *Præfatio libri ex Decret. Paulo aliter Volater. libro 22. Anth.* Sextum inquit, Decretalium iuuante Dino Mugellano composuit.

Lustralem annum siue IVBILÆVM, centesimo quolibet anno, celebrandum primus instituit, anno 1300. *Platin.*

Ingentia bella in Italia excitauit. Excommunicauit regem Gallorum Philippum, & totum regnum donauit Alberto Austriacæ domus Cæsari. Captus est postremò Anagniæ in paterna domo dormiens, nihilque tale metuens, indéque Romam perductus in carcere periit. Atque hinc dicitur, Intrauit vt vulpes, regnauit vt Leo, mortuus est vt canis. Quod tamen falsò & temerè vsurpatum à maleuolis, & principum assentatoribus plerique existimant, quoniam Platina, valde alioqui pronus ad notandas Pontificum maculas, nihil tale retulit, sed nec alij, qui eorum vitas descripsere. Vnde & eum laudant, tanquam Ecclesiasticæ libertatis æmulum, Imperatoribus Regibúsque sua potestate abutentibus formidabilem. Sed & Philippus Rex, cuius opera captus fuerat

Anni mundi | Anni Christi

Principibus.

Michaele 7. Paleologo Orientis Imp.

Casano Tartaro Persidis an.6.

Adulpho Occidẽtis Imp.

Philippo. 4. Pulchro Franc. Rege.

Baarsarda cum quatuor fratribus Æthiopiæ pretioso.

Ferdinãdo 4. Hispaniæ.

Eduardo 4. dict. 1. Angliæ.

Pręmislo Poloniæ.

Dionysio Portugalliæ.

Interregno Scotiæ.

199.

5382 I BONIFACIVS 8. Anagninus, ex nobili 1294

5391 familia Caietana, an. 8 1303

mens. 9. di. 17.

Vacat d. 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne 11. *deinde Athanasio iterum an. 8. contra quẽ an. 1305. Hugolinus Latinus sedit.*

Principibus.

Andronico Paleologo seniore, siue maiore filio Michaelis an. 37. Oriẽt. Imp.

Casano Tartaro Persidis deinde Cambagagano.

Ottomano 1. Turcorum Imp.

Adulpho & post eũ Alberto 1. an. 10 Occid. Imp.

5353 *Philippo 4. Pulchro Franc. Rege.*

atque

Anni Christi.

1271 *Baarsarda cū 4. fratribus Æthiopiæ pret-Ioso.*
Ferdinando 4. Hisp.
Eduardo 4. dict. 1. Angliæ.
Præmislo Poloniæ, deinde Vladislao Loctico ann 3 Vuenceslao Boemo an. 5.
Dionysio Portugalliæ.
Interregn Scotiæ, deinde Ioanne Balliolo an. 7.

Anni mundi.

1297 Concil. *Lugdunense, pr side Bonifacio Pontifice, qui animaduertens quotidie Principes noua vectigalia sacerdotibus imponere interdum sine iusta causa, interdixit in eo Concilio ne posthac id facerent neue sacerdotes iniussu Rō. Pontifici illa imposita conferrent. cap 3 de immunita. Ecclesiæ lib 6. Fuit causa magna discordia apud Anglos Polyd. lib. 17. Anglic. hist.* 5385

Londinense, cum Episcoporum tum virorum omnium ordinum, præside Roberto Cantuariensi præsule, præsente Eduardo 2. in quo statum est, ne in perpetuum Regi liceret tributum vllum Anglis imponere, nisi ex Concilij decreto id etiam hodie manet inuiolatum. Polyd. lib. 17. Angl. hist. 5385

1297

Romanum, quo Philippus Rex Franciæ, Alberto Imperatori subiicitur. Oonph. Plati.

1302 *Parisiense, præside Ioanne Cardinali Legato sedis Apostolicæ, qui eò missus fuerat à PP. quòd Episcopi Franciæ vocati in vrbs Romam à Bonifacio, non comparuissent. Guil. Nang.* 5390

atque interierat, Deo vnctum suum vlciscente, nunquam deinceps prosperè se habuit: vt ab aliquo Episcopo prædictū fuerat.

Malè tractauit Gibellinos, qui iidem Columnenses & Albi, vt contrà Guelphi Nigri dicebantur. Vnde ad Porcherū Episcopum dixit cinere in oculos sparso: memento, quia Gibelinus es, & cum Gibelinis in cinerem verteris. *Vuicelius in Epit.*

Henricus de Gandauo Tornacensis Arcbidiaconus, Iacobus Genuensis Archiepiscopus, Alexander de Villa, Conradus Halsbertadensis Dominicanus, Ioannes Scotus Franciscanus (doctur subtilis, qui obiit an. 1308) Ioannes Sanctogeminianus, Petrus de Palude, Renerus Pisanus, theologiæ Scholasticę vt vocant, acutissimi scriptores *Trith.*

Circa hæc tempora Nicephorus Calixtus Xanthopulus, historiam suam ecclesiasticam à Christi natiuitate ad annum 615. decurrentem, Andronico maiori Constantinopolitano Imperatori dedicauit. *Ipse in dedicatione operis, & libro vlt. cap. vltimo.*

Guilelmus Nangiac, monachus monasterij D. Dionysij prope Lutetiam, Chronographiam vniuersalem ab origine mundi ad annum Christi 1302. digessit, quam duo eiusdem cœnobij monachi vsque ad anoum 1368. continuarunt. Extat codex hac in Parisiorum vrbe, apud cœnobitas S. Germani.

Quidam qui volebant baberi tertij Ordinis D. Francisci, quique vulgu fraterculi siue Fratricelli, seu Fratres de paupere vita, vel Bilochi siue Beguini, & aliis nominibus vocabantur, in partibus Italiæ, Siciliæ, & Narbonensis prouinciæ, damnati sunt hæreseos à Bonifacio 8. (alij volunt id à Ioanne 22. primò factum fuisse.) Ipsi Ecclesiastica sacramenta contemnebant: dicebant Sanctas animas non frui visione diuina ante diem extremum in suis nocturnis conuentibus post inuocationem Sancti Spiritus, & luminibus extinctis promiscuè coibant cum mulieribus, quæ aderant: Ecclesiæ potestatem iam diu ob corruptos mores Ecclesiasticorum extinctam fuisse. se solos esse Ecclesiam Dei, seque imitari Apostolos, at Ecclesiam Romanam esse meretricem, ac Pontifices omnes post Syluestrum I. fuisse impios, quòd in paupertate non degissent, ideo ipsis denegandas esse decimas: Margaritam concubinam Dulcini grauidam ab eo factam, tam erant impudentes, vt affirmarēt concepisse de Spiritu sancto. *Mater hist. Supplement. Cronic. Extrauag. Sancta Romana de religios. domib Plati Bernardus Lutzemburg.* Dulcinus erat eorum hæresiarcha. *Plati.* manserunt in Marchia vsque ad Eugeniū. 4. & Nicolaum 5. qui eos comburi iusserunt, sed multi in Græciam fugerunt. *Anto. tit. 24. cap. 9 § 15.*

Apamiensis Episcopatus instituitur a Bonifacio Papa, cùm anteà ea regio subiaceret Tholosano Episcopatui. *Guil. Nang.*

Hvmana.

Vectigal quod Malam toltam vocabant, centesimæ, & pòst quinquagesimæ omnium bonorum primò solis mercatoribus, deinde tam clericis, quàm laicis impositum est anno 1296. cuius causa magnæ seditiones ortæ sunt postea in Flandria. *Guibel. Nang.*

Tota Lutetia Sequanæ illuuione inundatur, vt per 8. ferè dies nauigiis, annonæ consulendum fuerit, nec liceret per vllū ferè vicum incedere, absque nauiculis & scaphis. *Guil. Nang.*

Burdegalenses timentes, ne iterum agitata pace cum Anglo ei subderentur, nec mitiùs cum eis ageretur, quàm paulo antea cum Londinensibus, pulsis vrbe omnibus Francis, suiiuns fiunt. *Guil Nangiac Gagui. lib.* 7.

Fœdus percussum estinter Philippum Reg. Franc. & Eduardum Reg. Angliæ, cui Philippus quadriennio postquam locasset Margaritam sororem, vniuersam Aquitaniam reddidit. *Guiliel. Nangiac. & Polydor. Virgil. lib.* 17. *Angl. hist.* Philippus vniuersam Flandriam subegit. *Gagui. lib.* 7. *Aemyl. lib.* 8.

1295. Præmilus regni titulum apud Polonos repetiuit, quod fuerat annis 215. intermissum *Crom lib* 11.

1298. Cuncti, qui contra Adulphum Imp. conspirauerunt, misera morte periere. Nam Albertus ipse Imperij vsurpator & successor, à fratris filio necatus fuit. Comes de Holoch & Comes de Ochsenstein similiter fuerunt occisi. Moguntinus Archiepiscop. super sella sedens, repentina morte sublatus est. Comes Bipontinus in ripa Gliesiæ submersus Contradus Episcop. Argentinensis ante Friburgum à quodam rustico gladio interemptus. Comes Liningensis phreneticus & vanis calamitatibus miser periit. Cæterique penè omnes simili interitu *Chron. Hirsaug.*

1300. Vuenceslaus Boemus Rex Poloniæ expetitur, tempore Ottomani primi. *Chrom lib.* 11.

1301. Factio Rusticorum in Francia ingentes regis copias bello superat. Sed paulo pòst omnes deleti sunt. *Chron. Hirsaug.*

Cambagadus Tartarus Persiæ rex, repudiato Christianismo Mahometismum amplexus, alios suo exemplo pertraxit: cæteros ita pressit, vt non multò pòst Christiana religio, apud eos ferè exoleuerit. Hinc concidit Tartarorum imperium in Asia. Nam Syriam Ægyptij retinuerunt. In reliqua Asia vsque ad Pontum, Turcorum potentia Ottomani auspiciis restitui cœpit. Parthi Persiam inuolarunt circa an. 1350. duce Gempsa Parthorum Sultano, deuictis posteris Cambagadi.

Reliquiæ Tartarorũ in Hordas diuisæ, per Europam & Asiam dispersæ sunt, quibus singuli principes præfuerunt. Alij in Taurica Chersoneso consederunt, quę hodie Gazara, & hi Precopitæ dicuntur, quorum princeps filiam in vxorem dedit Solymo Turcæ, ex qua natus est Solymanus. Alij Mogai, qui non vnius imperio, sed Reip. more à Sena tu reguntur, à quibus HordaHagusaiorum, seu Zauolhensiũ quorum Metropolis Samarcanda Tamerlanis patria.

Tunc primum, Tartarorum imperio valde imminuto, an. 1300 tyrannicum Imperium Turcorum nullius antea ferè nominis per Ottomanum Turcam (qui regnauit an. 28.) originem habuit: mille annis postquam Ecclesia à Constantino tempore floruerat. *Volater. Paul Iouius.* Illud autem intelligi per Bestiam Antichristi Apocalyp. cap. 20. nemo sanæ mentis ibit inficias, cùm multorum veterum & recẽtiorum iudicio, nomine Gog. & magog intelligantur Saraceni & Turci, vt etiam cogitur fateri Funccius lib. 1. commenta. 1. in Chrõ.

Eodem fermè anno Austriacam domum inter Christianos principes Deus extulit. Vtinam in Christi gloriam & Ottomaniæ perniciem. Sic Hebræi obseruant, quo die diruit tẽplum Nabugdonozor, eo natum Cyrum qui eius posteritati exitium attulit.

Nouæ factiones Alborum & Nigrorum in Italia. *Blond. li.* 9 *dec.* 2.

Anni mundi.		Anni Christi.
5390	*An. Dom. M. CCC. quo Ottomanus Turca de genere Scytharum siue Magog emersit, mille annis post ligatum Satanam, ne persecutionibus amplius noceret Ecclesiæ, eis à Constantino sublatis & orbe conuerso. Apo. 20. Vsque ad hoc tempus, quo solus cœpit & mysterium iniquitatis à Mahome te inchoatum in apertum proferre.*	1302

Anni Christi

1302

DECIMO tertio sæculo doctrinæ continuatio sic elucet.

Missæ iisdem ritibus & verbis quibus antea. Innocentius 3. libris de Mysteriis Missæ. Durandus Mimatensis in Rationali diuinorum officiorum. Thomas opusc. 66. de expositione Missæ, & 3. parte, q. 83. Cabasilas Græcus libro de diuino altaris sacrificio. Samonas Gazensis contra Achmed Saracenum. Simeon Thessalonicensis libro de septem Sacramentis.

Gratia Dei, fides, iustificatio. *Cabasilas in expos. liturgiæ, cap. 29. de morte Christi quis nescit eam esse solam, quæ peccatorum remissionem in mundum introduxerit? sed illud etiam scimus, quod post mortem illam, etiam fide & pœnitentia & confessione opus est, &c. Bonauentura in tractatu de resurrectione hominis à peccato ad gratiã. Innocẽtius in 7. Psal. pœnit. Cũ nemo iustificetur, nisi ex dono gratiæ, patet quod nullus iustificetur ex merito vitæ. Nã infusio gratiæ propriè iustificatio appellatur, quam Deus nulli concederet, si eum secundum meritorum exigentiam iudicaret. Audis Romanum Pont. Thomas in 1. Apoc. Remissio peccatorum gratis datur. Denique Scholastici in 2. senten. dist. 27.*

Eucharistiæ veritas, sacrificium, transubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. *Cabasilas in expos. liturgiæ multis capitibus. Innocentius libris de mysteriis Missæ. Thomas lib. de Sacramento Eucharistiæ. in officio festi Sacramenti, & in 4. sentent. 3. q. 74. & seqq. lib. peculiari, de Sacramento Altaris vbi cap. 29. populus non accipit sanguinem sub specie vini, & quare. Guilel. Parisiens. lib. de eadem re. Alexander 4. q. 36. 37. & seqq. S. Samonas disp. contra Achmed Sacenum.*

Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *Thomas 3. q. 66. & seqq. in summa cont. Gentil. lib. 4. D. Samenas Gazensis disp. contra Achmed Sarac. Scholastici in 4. sentent. dist. multis. Guil. Paris. de baptismo & eius partibus. lib. de tempore Baptizandi. li. de ritu baptizandi. Ioachimus Abbas variis locis. Albertus Magnus itidem. Hugo Cardinalis & Lyranus similiter in varia Bibliorum capita. Durandus de diuinis offic.*

Pœnitentia & eius partes tres. *Cabasilas cap. 29. Guilel. Paris. lib. de Sacramento Pœnitent. Innoc. in 1. & 3. Psal. Pœnit. Bonauent. in dietis de Pœnitentia. Thomas in tract. de Articulis fidei cap. 14. & 3. q. 84. &c. Doctores huius sæculi in 4. sent. dist.*

Claues Ecclesiæ, absolutio. *Cabasilas c. 29. Thomas opusc. de forma absolutionis. 3. q. 84. Durandus Mimaten. de diuinis officiis. Scholastici in 4. sentent.*

Confirmatio & reliqua alia Sacramenta & eorum vsus. *Simon Thessalonicensis libro de septem Ecclesiæ sacramentis, (Nam etiam Græci nobiscum tot constituunt, immo & cunctorum populorũ Christiani.) Thomas in tractatu de Articulis fidei, & Scholastici in 4. sentent. Guilel. Paris. priuatis tractatib⁹. Durãd. Mimatẽsis de diuin. offi. Hugo. Card. & Lyra. in Biblia sæpius. Cabasilas in expositione liturgiæ cap. 29 Vltimum (ait Græcus ille, & quidem disputans contra Latinos) olei sacramentum perfecit sacerdotum oratio, quod etiam corporalis morbi medelam & peccatorum remissionem dat iis, quibus peragitur, vt habet apostolica traditio &c. vbi & inter sacramenta nominat sanctissimum vnguentum, Ordinationem per impositionem manus, mysteriũ remissionis peccatorum per sacerdotem, orationem sacerdotis in Matrimonio, vt intelligas hæc sacramenta non esse Papistica, sed etiam Græcorum, & quidem disputantium contra nos.*

Primatus sedis Apostolicæ. *Fredericus Imp. epist. 3. & quidem Sedem Apostolicam oppugnans. Græci in conc. Lateranensi. Rusci, Poloni, Boemi apud Vincentium in specul. lib. 31. cap. 39. nunciis & literis confessi sunt. Accursius in Authentica vt Eccl. Rom. gaudeat 100. annorum præscrip. vetus Roma habet primam sedem Ecclesiarum, item originem legum, item fontem sacerdotij. Thomas lib. 4. contra Gentil. cap. 76.*

Liberum arbitrium, bona opera. *Thomas in summa de Veritate, Mater. 24. q. 1. 1. q. 83. art. 1. & Scholastici in 2. senten. dist. 3.*

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, Imagines, festa. *Psellus ad Andronicum Imperatorem, vbi infrà. Cabasilas in expositione liturgiæ cap. 33. 34. 48. 49. 50. Thomas 2. q. 83. Innoc. ser. 1. de dedicat. templi, &c. Denique sermones & tractatus pene innumerabiles*

dictorum huius sæculi.

Preces pro defunctis, Purgatorium. *Psellus ad Andronicum Imp. cap. de exitu animarum, & cap de benefactis pro iis qui è vita decesserunt. Cabasilas cap 33 42. quod inscribitur, de iis qui dormierunt, an sanctificentur à Mensa 44. 45. quod præfert hunc titulum. Qui ab his, qui dormierunt, perfectior sit sanctificatio. 47. Thomas 3. q 82 art. 6. & in summa contra Gentil. lib. 4 ca. 91. Bonauent. in 7. parte Breuiloq. cap. 2. Innocent. in 3. Psal. Pœnit. Doctores in 4. sentent. dist. 21.*

Cætera iidem & cæteri huius sæculi auctores prolixè confirmant, de quo contra se testimonium ferunt Centuriatores, in epist. nuncupatoria Cent. 13. Tum (aiunt) normæ docendi & iudicandi controuersias constituta sunt patrum scripta & conciliorum decreta &c. deinde cap. 2. de loco & propagatione Eccles. col. 11. & seq. cap. 3 de persecutione & tranquillitate Ecclesiæ sparsim col. 18. & seqq. cap. 4. de Doctrina prolixissimè col. 25. & deinceps cap. 5 de hæresibus sparsim col. 554. & seqq per totum cap. 6. de ceremoniis & ritibus Ecclesiæ col. 590. & seqq. per totum 7. de Politia & gubernatione Ecclesiæ col. 686. cap 8. de Schismatibus col. 754. sparsim. cap. 9. de Synodis col. 789. & seqq. Per totum ferè ca. 10. de Doctoribus & Episcopis col 780. & seqq. sparsim in reliquis, vt de Martyribus, de Miraculis. Huc facit, quòd ex instituto multi hac ætate scripserunt de hæresibus. Item contra Albigenses, Almaricum, Petrum Ioannis, Desyderium Longobardum, quorum damnatas opiniones isti recoquunt: adde totius huius Centuriæ Synodos, quæ non exiguo fuerunt numero. Sed & Historici istius curriculi omnes docent non alium fuisse Ecclesiæ vsum.

Anni mundi.

a DVos Cardinales Columnenses & Philippum regem Franc. regni iure, à superiori pontifice deiectum restituit. De interfectoribus Bonifacij quæstionem egit. *Vol. lib. 22. Antb.*

5361 Franciam Bonifacij interdicto soluit.

Sanctimoniam vitæ eius, miraculis à morte declaratam fuisse tradunt. *Vincelius.*

Ecclesia Romana sub an. 1300. non à passione Domini, vel

5393 potius conceptu siue incarnatione, vt olim, *Beda cap. 47. libri de Natura rerum*: sed à natiuitate numerat. *Lucidus de vero die passionis. cap. 3.* Sed trium mensium duntaxat est differentia.

Ottomanus Turca, qui ab Abagano Persarum rege, Natoliam regendam acceperat: de se augendo cogitans duobus aut 3. an ante Benedicti 10. Pontificatum, Turcici Imperij iacit fundamenta, Christi trecentesimo, aut certè 301. Et si quingentis antè annis, Turcas è Scythia profectos, sedes in Asia collocasse compertum sit: verum neque regem neque imperatorem habebant, diuisi duntaxat per tetrarchias & regulos, nisi quòd metu Gothfredi Bulonij, Solymanum tumultuarium olim ducem crearunt.

Ita Andronico auo in Andronicum Iuniorem nepotem indulgentiore, proindéque Iuniore auxiliis Genuensium imperium inuadente, occupata Thracia & vrbe Constant. Ortomanus plerasque vrbes Bythiniæ capit, Prussiam caput & metropolim suæ gentis, bellique contra Europæos arcem constituit.

Maximè enim nobilitauit Sebastia expugnata.

An. 1303. Occidentalis Tartaria cœpit nostris innotescere, è qua legatus ad Philippum Pulchrum venit, auxilium petens aduersus Mahometanos suas regiones infestantes: promissa suorum ad Christum conuersione, si quidem Christianorum manu assererentur. Re non impetrata discessit.

Circa eundem an. Flauius quidam Melfensis in regno Neapolitano,

Anni Christi.

DECIMVM QVARTVM sæculum.

200.

a BENEDICTVS 10. 1303

dict. 11. *Palmerio 12. Taruisinus.*

mens. 8. di. 17. 1305

Vacat an. 1. mens. 1.

Patriarcha.

Constātinopoli Athanasio.

Principibus.

Iisdem & in Imperio & in regnis, & Ottomano Turcarū primo Imp. an. 28.

Cambagado Tartaro Persidis.

Anni Christi.

Baarsarda cum fratribus.

Æthiopum pret. Ioso.

201.

1305 b Clemens 5. Burdegalensis. an. 8. mens. 10. di. 15

1315 Vacat. an. 2. m. 3. di. 17.

Patriarcha.

Constātinopoli Athanasio, deinde Niphone an. 3, m. 10.

Principibus.

Andronico maiore cum filio Michaele Iuniore Orient. Imp.

Ottomano Turcarum Imp.

Cambagado Tartaro Persidis.

Alberto, Henrico 7. an. 6. ex ordine Occidēt. Impp.

Philippo Pulchro Franc. Reg.

Andizeone Æthiopiæ pret. Ioso.

Ferdinando 4. Hispaniæ, deinde Alphonso 11. an. 42.

Eduardo 4. dicto 1. Angliæ, deinde Eduardo 5. dict. 2. an. 19.

Venceslao Boemo Poloniæ, deinde Vuladislao Loctico regnum recuperante anno 28.

Anni mundi.

politano, reperit Aciculam siue Indicem, siue Bossulū Marinum, cuius cuspis Magnete intingitur: vt perpetuo prospectet ad Aquilonarem Polum, polarém vestellam. Valet aduersus Maris fluctus, tempestates & pericula, vt scias quo in loco verseris, quo sit deflectendum, &c. Est species Astrolabij. Eo nondum vtuntur Græci neque Caspij, neque Rubri maris nautæ siue propter ignorationem, siue quia illorum nauigatio est breuis, facilis, litoralis, vsu trita. Tam præstans & necessarium inuentum Deus nuui orbis aperitioni præmisit, quòd ad eum nauigatio, non nisi emensō Oceano: & per altum pelagus fieri possit.

5393 Capcapo, (quem Damasco præfecerat Cassanus magnus Cham, qui deuicto Bandone suo consanguineo Mahumetis religionem abiecerat, Christianam amplexus, & rogatu Armenij. R. Hierosolymam in potestatem acceptam restaurarat cum Templo dominico, eamque Armenijs, Georgianis, cæterisque è Cypro & latebris conuolantibus inhabitandam:

5403 Malaio verò gubernandam an. 1295. concesserat) ad Ægyptum Sult. defecit, & cum eo Hierosolymam expugnat. Hunc Molaius tandem (cum supplementa misisset Cassanus) in fugam vertit an. 1301. & qualemcumque pacem Syriæ restituit. *Lib. 5. continuata histo. de bello Sacro.*

b Fuit filius Bertrandi equitis ex oppido Mihandran, Burdegalensis diœcesis in Vasconia: vnde antequam electus esset Pontifex, dicebatur Bertrandus, Burdegalensis Archiepiscopus.

Transtulit propter seditiones Italicas, quibus mederi non poterat, magno Christianorum incommodo sedem Pontificiam ab vrbe Roma Auenionem Galliæ vrbem, vbi successores mansere an. 70 *Volat. lib. 22. Antho. Plat.* quod captiuitatem Babylonicam Itali appellabant, vsque ad Gregorium vndecimum i an. 1371. Congessit constitutiones quę ab eo dictæ sunt Clementinæ, & publicatæ in Viennensi con. *Ibidem.*

Guelphorum dux erat Gnedo, Gibellinorum Maphæus.

Leges a Gregorio 10. editas confirmauit, nonnullis additis vel suppletis in Viennensi concilio.

Templariorum ordinem iustis de causis destruxit, eorum bonis Rhodiis militibus concessis. *Ibid.* res Italicas per tres Cardinales administrat.

Archiepiscopum Cambaliensem in Dominio Tartarorum, creat Iohannem de monte, ordinis Minorum, & ad eum pallium misit pro successoribus ob loci interuallum. Octo item alios fratres eiusdem ordinis, consecrat in Episcopos, mittitque ad illas Orientales partes, vt eius essent suffraganei & adiutores. *In Catalogo Episcopatuum orbis.*

Andronicum Imperatorem anathemate percutit.

Lugdunensem ciuitatem ditionis Philippi Pulchri effecit. *Chronicon Comitis à Monteforte. Chron. Burgund.*

Multa collegia monachorum in Aquitania seculari habitu donauit, vt metropolim Ecclesiam diocesis Burdegalensis, & collegiatas S. Seuerini, & D. Æmiliani, quarum Abbates conuertit in Decanos.

Denique hęc Sedis Apostolicæ translatio, valde fœdauit antiquam Ecclesiæ faciem. Nam præter inauditas dispensationes, & sanctorum Canonum eneruationes, periit illud diuinum ius, Sæcularia Sæcularibus & Regularia Regularibus, maximè in Gallia: dum Pontifices huius trāsmigrationis plusquam Babylonicæ (nam obseruantiam regularem, disciplinā Ecclesiasticam penè totam, iura denique confudit, corrupitque) patriæ & principibus impiè fauere gestiunt.

Guido Ferrariensis auctor Margaritæ Bibliorum, Alanus Insulensis, Gerardus Leodiensis, Petrus de Verberia, Huberi

Anni mundi. 5399 | Anni Christi. 1300

Dionysio Portugalliæ.

Interregno Scotiæ, ob eandem Anglorum violentiam annis 10.

tinus Casalanus, Gerardus Bononiensis, Malachias Dominicanus, Albertus Parauinus, Guilelmus Haffliginensis, Ioan. Vitalis Cardinalis, Raymundus Eremita, Richardus Pampolitanus, Bernoldus Cisterciensis, Porchetus Saluancensis, Guido seu Gilo Cameracensis Episcopus, Iacobus Vetulolonius Eremita. Marsilius Paduanus, Galterius Burgensi Episcopus Pictauensis, Ioan. Glodelton, Petrus Aruetnus, omnes Theologiæ peritissimi.

Florebant quoque nominatissimi iurisconsulti, Dynus Mugellanus, Petrus de bella Pertica Burgundus, Iacobus de Arena Parmensis, qui sæpe laudatur à Bartholo. Richardus de Malumbris Cremonensis, Iacobus de Butrigariis Bartholi præceptor, Oldradus de Ponte Laudensis, Cynus Sigisbulďus Pistonensis.

Hæresis noua apud Nouarienses per Dulcinum & Margaritam inuenta, qua mares & fœminæ simul habitantes in omnem libidinem prolabebantur: & Anabaptistarum more, senserunt nihil habendum proprium, nun esse administrandas Resp Christianis & similia absurda. *Summa concil.*

DECIMVM quintum generale Concilium Viennense præside Clemente 5 præsentibus tribus regibus Franco, Anglo, Terraconensi, duorum Patriarcharum Alexandriæ, & Antiochiæ, Episcoporum 114. (alij volunt 300.) & aliorum multorum Patrum, contra Sarracenos, pro recuperatione terræ sanctæ, contra hæreses, Templarios, & mores corruptos clericorum, biennio celebratur. Plati. Palmer. Tom. 3. Concil.

Beguardi & Beguinæ hæretici in Germania, inter alia asserebant hominem adeò perfectum esse posse in hac vita, vt peccare nequeat nec iustior fieri: nullum coitum esse peccatum: ideo licere quidquid natura suggesserit: Christum non esse adorandum in sacramento Eucharistiæ, quòd illud esset imperfecti hominis. Damnati fuerunt in concilio Viennensi, & iterum à Ioan. 22. *Clementi. Ad nostrum. de hære. Massem lib.* 18.

An. 1309. Equites Hospitalarij S. Ioannis Hierosolymitani, Rhodum insulam cum vicinis aliis quinque à Sarracenis seu Turcis recipiunt anno 4. obsidionis. Hinc cœperunt dici Equites Rhodij & haberi illustres. *Æmyl. lib. 8. Blond lib. 9. dec.* 2. Eam retinuerunt. 214. annis.

Eo in Concilio ordo & nomen Templariorum, qui annis 203. (Trit. 184.) steterat, condemnatur: eorum redditus D. Ioannis Hospitalariis, qui tunc vocabantur equites Rhodij cōceduntur, Gagui. lib. 7. apud quem vide errores Templariorum.

Anno 1314. vacauit Imperium, sedes Pontificia, & regnum Francorum.

Beguardi & Beguinæ etiam in eo damnantur.

Multi hæretici, quorum auctor erat Lolhaldus quidam nomine Vualtherus, comburuntur in ciuitate Cremensi vrbe Austriæ, & aliis in locis, quòd dicerent inter alios errores, Missam, Baptismum, & extremam vnctionem nihil prodesse: Luciferum iniustè cœlo pulsum fuisse, & tandem restituendum: omnes Angelos & suæ sectæ aduersarios depurandos æternis cruciatibus: D. Mariam non mansisse Virginē: Dominicum corpus in Sacramento esse Deum fictitium: matrimoniū esse iuratū meretriciū: Deū nec scire nec punire mala quæ hic fierēt: prætextu charitatis coibant promiscuè in locis subterraneis: carnes quouis tempore edebant: dies festos non obseruabant: Merita & intercessiones Sanctorum irridebant, & multa alia eiusmodi profitebantur, adeo pertinaciter, vt cuiuslibet essent ætatis & sexus mallent mori quàm resipiscere, sic eos fascinauerat Satanas: In Austria & Bohemia vel vicinis locis erant eius sectæ plus 800. millia, vnde cœperunt Bohemorum hæreses. *Trith. in Chron. Monast. Hirsaug.*

Ex hac fæce Boëmia tunc infecta vsque in præsentem diē, iisdem erroribus & turpitudinibus scatet. *Ibid.*

Approbantur Clementinæ constitutiones: Festum corporis Christi confirmatur.

Georgius Pachimeres historicus & Philosophus, ab anno primo Michaëlis Palæologi ad 23. Andronici senioris historiam Græcorum per annos circiter quinquaginta octo persequitur.

Cyro Athanasio Alexandrino Patriarchæ (nam etiam Patriarchæ & Hierarchia Ecclesiastica sub principibus Mahometanis durant) suam Paraphrasim in Dionysium dicauit, qui Constantinopolim veniens, fortassis legatus, ad eam edendam ipsum incitauerat.

Eum

Anni christi. *Anni mundi.*

Eum,qnia nonnulli confuderunt cum magno Athanaſio, Pachymerem in Hiſtoricum & Philoſophum diuiduot. Hunc ad annum 370.illum in hunc locum conterentes. Sed
539t perperam.

1304 *In eo etiam decretum eſt, vt in principa ibus Academiis profeſſores honeſtis ſtipendiis donarentur, qui Hebraicam, Chaldaicam, Græcam (nam autographum Concilij hanc vocem habuiſſe teſtatur Ioan. Andreas iuris Canonici interpres) vt Arabicam linguam publicè docerent, vt eſſent qui apud infideles, qui has linguas potiſſimum callent fidem poſſent propagare cap. 1. de Magiſtris in Clementinis lib. 5.*

Fuiſſe autem hac tempeſtate Patriarchas Alexandriæ, Antiochiæ, Hieroſolymis liquet è Nicephoro Gregora, Pachymeris ſuppare lib. 10.cap.vltimo. Quorum ſucceſſiones, hoc quarto lib. interrumpere coacti ſumus ob cauſas initio illius commemoratas.

Franciſcus Maronius Franciſcanus ſub an. 1315. magnanimum illum actum Sorbonicum introduxit, quo æſtate per ſingulos dies Veneris, reſpondetur à quinta matutina ad ſeptimam veſpertinam ſine præſide, ſine ſocio, ſine prandio & paſtu, ſine vlla emigratione, in eadem perpetuo corporis ſede & animi contentione, donec cunctis opponentibus ſatiſfactum ſit, præſertim Baccalaureis primi & ſecundi ordinis, qui ſunt minimùm ſexaginta: & argumenta circiter centum agitant. Nam ſinguli primi ordinis duo texunt, primus etiam (quem Priorem appellant) nouem. Facinus inexpertis formidabile, at cuius cauſa nemo hactenus in valetudinis diſcrimen venerit, plures melius habuerint, ſiue quia vis audentes diuina iuuat, ſiue quia mentis contentio non ſinit cogitare de corpore, minus de tempore.

1308. Moritur Coloniæ Ioannes Scotus, Doctor ſubtilis, quo anno Henricus Comes Lutzemburgenſis creatur Imperator. *Chronic. Hirſ.* Nondum mortuum fuiſſe, quando in ſepulchrum illatus eſt, ferunt: ſed duntaxat lethargo correptum. Quod aperto ſepulchro poſtea innotuerit, dum in gradibus Mauſolęi, deuoratis manibus repertus eſt.

HVMANA.

Philippus Pulcher Iudæos è Francia exegit, & bonis ſpoliauit. Sed 7. annis pòſt Ludouicus Vtinus pecunia, vt feruot, corruptus eos recepit. *Æmil. lib. 8. Guag. lib. 7.*

Aurelianenſem Academiam auctoritate Clementis confirmatam inſtituit. *Chron. Franc.*

Templarios tota paſſim Gallia, vno quaſi momento deleuit. Quod cum in Germania auditum eſſet, illis vt poſtulabant, Moguntiæ an. 1311. auditis, nomen tantùm & leges mutantur, perſonis & reddiobus diſtributis in alias ſacrorum ordinum familias. Per reliquum orbem. Chriſtianum, ob nefanda quædam ſcelera & opiniones prauas de religione, quaſi dato à Pontifice ſigno è concilio Viennenſi, totus eorum ordo deletus eſt.

Nurus eius omnes an. 1313. probri cauſam dixerunt: Iohanna quidem Philippi longi vxor abſoluta: at Margarita Ludouici Vtini, & Blancha Caroli Comitis Marchiæ conuictæ. Ideò Margarita in cuſtodia miſerè periit. Blanchæ verò libellus repudij datus. *Chron Burgund.*

An. 1309. morte Vindonis Marchiæ Engoliſmenſium comitatus regi Franciç obuenit. *Gagui.*

Ioannes Meunius Poëta mandato Philippi regis, multos libros è Latino in Gallicum tranſtulit.

Equus pictus Conſtantinopoli, quo ante ſacellum Deiparæ virginis ſuſtinebatur D. Georgius, media nocte bis hinninit, magno omnium terrore: vt prius fecerat anno plus minus 50. *Niceph. Greg. lib. 8.*

5403 Ioannes Rex Armeniæ, dimiſſo regno Leoni ſuo nepoti,
1315 fit monachus ordinis Minoritarum. *Antonin. tit. 24. cap. nono para. 15.*

Albertus Imp. à fratris filio Ioanne interficitur, cui tanquã prodigo, adminiſtrationem Sueuiæ ademerat: Iohannes

postea ab Henrico 7. perpetuis carceribus in Pisano Eremitarum cœnobio damnatur. *Anni mundi.*

Henricus 7. Imp. pro more Mediolani Ferrea corona decoratur. Postea Romæ à tribus Cardinalibus à Pont. missis 5403
auream coronam, imperij insigne, suscepit. *Trith in Chro. Æmil. lib. 8.*

Veneno sublatus dicitur à Dominicano, cum sacrosanctum 5423
Christi corpus sumeret. Ea de causa 13. aut 14. annorum interregnum in Germania tenuit.

Coitionem factam Heluetiorum Alpinorum contra Nobiles, in Albertum Austriæ principem propensiores, qui se hostem Adulphi Imp. professus fuerat, probauit: & eorum tres pagos, Vrios, Suitios, & Voderualdos, inter liberas Imperij vrbes connumerari voluit: iis priuilegiis, vt cætera liberi in capitalibus tantùm causis iudicem ab Imp. datum admitterent, quem sua lingua Præfectum vocant. Id quod libertatis Heluericæ origo prima fuit. *Stampsius in Chron Heluetico.*

Quam deinde Lupoldus Bauarus an. 1316 non modò confirmauit, sed & capitalium causarum iudicium perpetuo priuilegio concessit. *Idem.*

In Italiam traiiciens Amadæum Sabaudiæ Ducem, Imperij principem constituit, *Paradinus.*

Imperatorum Constantinopolitanorum tempora, apud vllum auctorem vix hîc satis distincta reperiuntur, adeò vt ex collatione Græcorum & Latinorum scriptorum ferè diuinandum fuerit.

Ferunt Margaritam Comitissam Hollandiæ, vno partu peperisse 363. liberos, eosque omnes viuos, qui fuerint baptizati. *Annales Hollandiæ, & Mater historiarum.*

Sic paulò antè, an. scilicet 1269 in Cracouiensi regione, quædam honesta matrona, Margarita etiam nomine, Virbosslai Comitis vxor 36. pueros viuos vno partu edidit. *Herburtus hist. Polon lib 7. cap. 13.*

c EDIDIT 20. constitutiones, quas Extrauagantes vocauit. Ante Pontificatum Iacobus Caducensis vocabatur, Cancellarius Franciæ, vnde & ope Ludouici Hutini pontificatum Max. est adeptus.

Aureorum florenorum decies ac septies centena millia, in ærario pontificio reliquit.

Instituit vt ter singulis diebus, tintinabula à mane ad vesperum pulsarentur, quò vnusquisque ter salutationem Angelicam recitaret. *Polyd. lib. 6. de inuent. cap. 12.*

Episcopatum Tolosanum in sex Episcopatus diuisit, & Tolosam sedem metropolitanam constituit. Sic quoque Episcoparum Pictauensem in tres, Pictauensem, Maleacensem, & Lucionensem: cùm hi duo postremi antea essent Abbatiæ. *Continuatio Nangiac.*

In Ludouicum Bauarum, censuris ecclesiasticis animaduertit.

Quendam de ordine Prædicatorum Archiepiscopum Soltaniensem creat; ei dato pro se & successoribus pallio. Eo etiã ad partes Aquilonis septem, eiusdem ordinis fratres misit pro coëpiscopis siue suffraganeis. *In Catalogo Episcopatuum orbis.*

1320 Vuladislaum Poloniæ principem regem nominauit.

Nouam militum religionem in Lusitania instituit, quorum caput est oppidum Syluensis Dioceseos. Huius etiam tempore, secta Fraticellorum de opinione excitata est: qui Petro Corbario Pseudopapę obtemperabant. *Volaterra lib. 22.*

Errorem Lactantij & Irenæi, de receptaculis animarum vsque ad resurrectionem tenuit: & publicè prædicauit, (*de quo post*) Sed ex decreto Parisiensis facultatis illum retractauit. *Marsil. in 4. dist. 13. art. 3.* Tanti olim fiebat huius Facultatis authoritas.

202.

c IOANNES 22. (aliis 21. *Anni christi.*
aliis 23.) Cadurcensis. 1315
an. 19. mens. 4. vel
2316
Vacat dies 16. 1335

Patriarcha.

Constãtinopoli Ioanne duodecimo an. 4. Gerasino an. 1. Esaia an. 18.

Principibus.

Andronico seniore Palæologo, cum Andronico iuniore nepote, Oriẽt. seu Græcorũ Imp.

Carbanda Tartaro Persidis.

Ottomano an. 28. & Orchane an. 22. ex ordine Turcorum Imp.

Ludouico 4. Bauario siue Bauaro an. 32. Occi. Imp. Lud. Vtino 12. dict. 10. an. 2. Philippo 5. Lõgo an. 5. Carolo 4. Pulchro an. 7. filiis Philippi Pulchri, & Philippo 6. Valesio cogno. Catholico an. 22. per ordinem successionis Francorũ Regibus.

Aindezeone Æthiopiæ, deinde Seipharad, an. 28.

Alphonso 11. Hispaniæ.

Eduardo 5. dicto 2. Angliæ, deinde Eduardo 6. dict. 3. an. 50.

Vuladislao Loctio Poloniæ.

Dionysio Portugalliæ, deinde Alphõso 4. an. 31.

Roberto Brusio Scotiæ an. 24.

Damnauit

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Damnauit eos qui dicerent Christum & Apostolos nihil possedisse. *Extrava. Cum inter nonnullos, de Verbo significat. Mater Histor.*

Nicolaus Aquevillanus, Franciscus Maronius Scotus, Petrus Aquensis Archiepiscopus, Cunradus Sanctogeorgianus, Augustinus Anconitanus, Guilelmus Ochan Anglus (conductitius Papæ oppugnator, ait Pighius) Guilelmus Abbas Pictauiensis, Marinus pœnitentiarius Episcopus, Guido Maiotiensis episc. Alpharius Minorita, Guillelmus à Petra alta, Adamus Goddamus, Altasanus siue Altelamis, Monaldus, Lupoldus Carthusianus, Ioan. de renera munda Caribul Guido montis Rocherij, Petrus Episcopus S. Pauli, Theologiæ scriptores.

1327 — *Concil. Moguntinum Prouinciale, præside Mathia Archiepiscopo Moguntino, præsentibus eius suffraganeis, Abbatibus & multis aliis sacerdotibus. In eo multa constitutiones ad Ecclesiæ vtilitatem sunt edita. Trith. in Chron. Monast. Hirsaug. & Continuatio Nangiac.*

5415 Petrus Cunerius aduocatus regius in Senatu Parisiensi, conatus labefactare Ecclesiasticorum iurisdictionem temporalem, Ecclesiasticamque libertatem infringere: sibi perpetuam ignominiam accersiuit, Bertrando Episcopo Heduorum, pro Ecclesiæ iuribus apud regem Philippum Valesium perorante: & Sigillo simo deformique illi per ludibrium in Chori cathedralis parietem infixo, quod etiam hodie stylis suis scriptoriis, pugnisque prætereuntes in perennem impietatis memoriam contodere solent.

Refutatio erat facilis, etiam si Cunerij causam impij quidam Principum consiliarij, veneno haud dubiè Centuriatorum & Caluinistico tincti, restaurare studeant. Contra quos hæc pauca annotabo. Prima iurisdictio in fideles, etiam in causis ciuilibus est Episcoporum. Nam Christus fundamentum Iurisdictionis in laicos iaciens, eos hortatur, si se aliqua in relæsus putent, vt adeant non Curiam, sed Ecclesiam, Matth 18. Et Paulus 1. Cor. 6 de determinandis in Ecclesia causis præceptum dat, id est, apud Episcopum, vt intellexerunt & interpretati sunt veteres & conc. 4. Carthaginense præsente Aug. cap. 9. Et 1. Timo 5. aduersus presbyterum accusationem recipiendam à Timotheo episcopo sub duobus aut tribus testibus.

Constantinus Mag. apud Nicepho. lib. 7 cap 46. iudicium & iurisdictionem in clericos episcopis mandat, & apud Sozom. lib. 1. cap. 9. appellandi è ciuilibus iudicus ad Episcopos potestatem facit.

Theudosius Mag. leges tulit, vt liceret cuique siue is actor esset, siue reus relicto foro sæculari, etiam lite contestata, forum Ecclesiasticum adire.

Patrem secuti Arcadius & Honorius dant optionem actoribus & reis, vt causas sæculares ad Episcopos deferant l. si quis ex consensu, Cod. de Episcoporum audientia, & l. Episcopale, idem Impp. tantam vim tribuunt Episcoporum iudicijs, quantam præfecti prætorio. Tantum abfuerunt sanctissimi illi Imp. vt Ecclesię iura abolerent, vt ea augerent fori sæcularis detrimento.

Carolus & ipse Magnus in constitutionibus, ex Calchedonensi & Carthaginensi Synodo, clericorum & Ecclesiasticorum lites inter Ecclesiasticos, & non apud sæculares componi debere decernit.

Iustinianus § si quis contra, t. 23. Nouel. Monachos & clericos liberat à Iurisdictione magistratuum & coram Episcopo citare iubet.

Sic apud Hebræos Deut. decimo septimo & alibi, ad Tribunal Ecclesiasticum sontes citari iubentur, & Num. quinto Mulier de adulterio suspecta, quam & adiuret (inquit) Sacerdos, &c.

1335 — 5423 Quin imo apud eos nulla fiebant Iudicia, nisi duobus Leuitis assidentibus, è Iosepho Ant. lib 4 c. 8 ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ (ait pa. 107.) δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς τῶν

Anni mundi.		Anni Christi.

λευιτῶν φυλῆς. Quam legem secutus Iosaphat 4. Reg. 3. & 2. Paral 19. vt idem refert initio lib. 9. καθίστησι καὶ ἐν τούτοις κριτὰς ἐκ τῶν ἱερέων, καὶ ἐκ τῶν λευιτῶν.

Quare Synedrion etiam tempore Christi, de quo Thalmudici in Tract. Sanedrin, ferè totum Sacerdoribus constabat. Et Pharisæorum iurisdictio, explicatur à Ioseph Ben Gorion Hebraico lib. 4. cap. 6.

Sic apud Paganos Ius Pontificium, iuxta quod Cicero pro Domo sua apud Pontifices contra Clodium perorat, & de Aruspicum responsis, eosdem quandam habuisse ciuilium iurisdictionem testatur.

Tertium Conc. Carthag. cap. 9 prohibet, ne Clerici in Iudicio Laicorum de re ciuili litigent, cùm Priuatorum (id est Laicorum) causas Apostolus etiam Ecclesiæ deferri: & ibi determinari præcipiat. *Nota vim argumenti.*

Vnde Augustinus testatur se audiuisse multorum lites, & Chrysostomus lib. de Sacerdotio quartam officij Pontificij partem in eo positam docet. Et epistola 1. Clemens, apud Presbyteros Ecclesiæ negotium fratrum (quoslibet Christianos intelligit) quæcunque illa sint, iudicentur. Et lib. 2. Consti. c. 47. Fiant iudicia vestra secũda feria, vt si fuerit discessum à sententia, possitis liberè vsque ad Sabatum sedare controuersiam, & pacare disceptantes in diem Dominicum (tam breui tempore ius dici Apostoli volebant.) Denique extat non tantùm epistola 1. Clementis de iurisdictione Ecclesiæ in sæcularia, verùm etiam Anacleti prima. Hæc contra nostri æui Cunerianos.

Ioannes de Columna auctor libri, cuius titulus est Mater historiarum. Guido Parpinianus & Ioan. Andræas Canonistæ, Dantes Aligerius Florentinus insignis poëta in lingua Hetruscorum, obiit anno Christi 1321. & ætatis 56. vel, vt alij volunt, 61. Gentilis Fulginas, & Dinus Florentinus medici. Franc. Petrarcha & Bocacius.

Durandus de Vuldach in Arragonia Hæresiarcha, inter alia euomebat matrimonium esse occultam scortationem. *Bernard. Lutzemb in catal. hæreti. Tandem comburitur.*

Complures Manichæi, cum suo doctore ad Ecclesiã Catholicam se conferentes, sacrum baptisma suscipiunt. *Niceph. Gregoras lib. 8.*

5415 Petrus Ioannes Biraensis seu Pytanensis hæreticus, per Babylonem Meretricem magnam (*Apocalyp. cap.* 17.) intelligebat Catholicam Ecclesiam, & Papam per Antichristũ. *Berna. Lutzemb.* Sententia Clementis, 6. exhumatus, flãmis traditur.

Schisma 20. 1327

Nicolaus 5 antea dictus Petrus, ordinis Minorum, contra Ioannem 22. (quem acerrimè oderat Ludouicus Imperator) in scismate ab Imperat. Pseudopontifex Romæ creatus sedit an. 3. m. 3. d. 4.

Auenione in carcere moritur.

1321. Lothardus Vualterus magister & princeps sectæ, de quo paulò antè, Coloniæ comburitur. *Chron. Hirsaug.*

Carolus Pulcher fertur primus Regum Francorum permisisse Papæ decimas, ex suis subditis, vt eius quæstus fieret particeps. Vel vt pontifex Ludouicum Bauarum Imp. hostẽ Ecclesiæ iudicatum bello persequeretur. *Chron. Franc.*

Gottofredus Plessæus, Lutetiæ Gymnasij Plissæi conditor.

Ordo militum Iesu Christi exortus est tunc primum in Lusitania an. 1316. *Plat*, confirmatus est à Benedicto 11.

Gulielmus Occamus Imperatoris stipẽdiarius & à Papa ob aliquos errores excommunicatus, *Trit.* Ioannem 22. maledictis lacerat: *Æmyl. lib.* 8. in eum multa blasphemando conscribens. *Trit in Chro. Hirs. & de Script. Eccles.* magna impudentia. Nam etsi Ioannes Papa probabiliùs putaret sanctos nondum clara Dei visione frui, quæstione de hac re orta, quòd ita sentire videretur Tertullianus, Lactantius, Victorinus, Ambrosius, Augustinus, Prudentius, Bernardus, & ex Græcis Iustinus Martyr, Irenæus, Origines, Chrysostomus, Theodoritus, Oecumenius, Theophylactus, Euthymius, apud Sextũ Senensem in Biblioth. lib. 6. annot. 345. *tamen morte præuentus,*

(inquit

Anno Christi *Anno mundi.* (inquit Benedictus Papa successor) *istud perficere nequimus. lege Bonifacii constitutionem lib. 3. Alphonsi de Castro contra hæres. Verbo, Beatitudo.* Quin & Occamus ipse fatetur Papæ Ioannis verba hæc fuisse: *Nunquam tamen mea intentionis fuit, dicere aliquid contra fidem. Et si aliquid diximus, totum ex nunc reuocamus.*

1315 5403 Dialogo primo part. 2. cap. 9. & 10.

Impudentiùs Caluinus Instit. primarum cap. 8. num. 135. Ioannem 22. palàm asseruisse animas esse mortales, vnáque cum corporibus interire vsque ad diem resurrectionis, & neminem Cardinalium huic se tantæ insaniæ opposuisse. Nam nemo Christianus vnquam sensit animas esse mortales, nedum asseruit: & tota quæstio in eo versabatur, an sanctorum animæ à Dei facie siue essentia ante diem iudicij clare cernenda retardarentur. Vt etiam pontificis, Maleuoli confitentur.

HVMANA.

Cùm bella inter Ludouicum Bauarum & Fredericum Austriacum pro imperio exarsissent, Heluetij præsertim Vri, Syluani & Suitenses soli, (Nam reliqui Imperio subditi Frederico studebant) Bauaro adfuerunt. Quare hic rebus benè gestis, remunerationis loco, αὐτονομίαν, ab Henrico septimo antecessore impetratam confirmauit, additis immunitatibus & potestate sese perpetuo fœdere, defensionis causa, coniungendi. Quoniam verò initium confœderationis factum est in oppido Suitensi, Suitensium siue Suitsorum nomen omnibus confœderatis est tributum. Hìc ergo incipit Heluetiorum respub.

Henrico 7. mortuo Interregnum imperij fuit mensium 14. Quatuor electores Ludouicum Bauarum, tres reliqui Fredericum Austriacum elegerunt. Vnde bellum ciuile in octennium, donec victus & captus est Fridericus.

Ludouicus Bauarus Guil. Occam scholasticum stipendiarium sibi fecerat, vt se tueretur aduersus fulmina Apostolica, Innoc. 22. & Benedicti 12. vt eius scripta testantur.

Orchanes filiorum Ottomani minimus cæsis fratribus, Tyrannidem adipiscitur. Mysiam, Phrygiam & Cariam domuit, Prussiam vi cepit, regiam olim Bithyniæ, vbi accepto vulnere interijt anno imperij sui 22.

Niceam & Nicomediam obsidione fatigatas ferme, tandem domuit.

Ludouicus Vtinus viuo patre, per matris obitum coronatus est Pompelone: & appellatus Rex Nauarræ annis 9. *Vasæus in Chron. Hisp.* Engerranum Marinium Longæuillæ comitem fisci summum præfectum, tanquam grauissimi tributi imperandi auctorem, ob quod Campani, Atrebates, Bellouaci, Burgundi, multique alij populi in se conspirauerant, furcæ suspendit: Pauiotum magum laqueo sustulit. Claudiam sortilegam, ob cæreum sigillum effictum, vt eo paulatim ad ignẽ liquescente, sensim ac tabe lenta deperiret: igne consumpsit. Iudæos in Galliam reuocauit. Parlamentum prius motorium, statarium fecit.

Philippus Longus exclusa filia Ludouici Vtini, regnum Nauarræ tenuit an. 6. atque ex eo tempore dicunt apud Gallos filias non esse hæredes regni. *Idem.* eius vltimo, i. 1323. Iudæi propter suspitionem veneni in puteos sparsi, in regno Gallico vexati sunt: vt deinceps in eo mansisse non videantur. A Philippo Aug. sub an. 1190. pulsi fuerãt. Reuersi, à Phil. Pulchro spoliati & exacti sunt iterum, an. 1295. quam exactionem Hebræi notant נה id est, an. 55. post quinque mille

1335 5423 annos orbis conditi, & קלו, id est, anno 136. post illam primam, in qua fuisse R. Selomonem aiunt. Postea à filio Ludouico Vtino reuocati quidem sunt, at post quinquennium aut

Anni mundi. 5403 | *Anni Christi.* 1315

sexennium vltimo Philippi Longi .i.1323. vti dictum, planè sedes mutare non tam Principis iussu, quam Plebis ejectione coacti sunt. Atque hæc quarta est & postrema eorum exactio, cuius ipsi tamen, non meminere, quòd illam Vnini attingeret. Vnde & eam Symbolo תם notant, non solum quia annum designat, verum etiam quia significat, *Desiit, Consummatum est.*

Philippus quintus nunquam ab Ecclesiasticis & populo decimas sibi à Pontific. concessas, & tributa imperata impetrare potuit. Eius vxor Ioanna comitis Burgundorum filia, collegium Burgundum Parisiis extruit fundatque.

Carolus Pulcher an. etiam 6. rex fuit Nauarræ.

Ducatus Borbonius initium habuit à Ludouico Claromõtensi Comite, qui munificentia Philippi Valesij Regis Francorum nominatus est Dux. *Gagui. lib.* 8.

Carolus Franc. Rex, offensus, quòd Edoüardus 2. Anglorum Rex, vt beneficiarius non iurasset, nomine possessionis Aquitaniæ & Pontini, in verba Ludouici Regis, deturbatis Anglis, ferò totam Aquitaniam occupauit: exceptis tribus ciuitatibus, Burdegala, Baiona, & S. Seuero: Verùm biennio post an. 1323. iureiurando, per Eduardum 3. adhuc iuuenem 12. annorum, dato, renouatóque fœdere, omnem Aquitaniam reddidit Anglo, precibus Isabellæ sororis Reginæ Angliæ. *Gagui. lib.* 8. *Æmyl. lib.* 8. *Polyd. Angliæ histor. lib.* 18. *& Chron. Franc.*

Vltimus Philippi Pulchri filius etiam ad regnum peruenit. Nempe notandum oraculum, vt cæteri hoc exemplo caueãt, *Nolite tangere Christos meos.* Episcopus Morianensis vir sanctissimæ conuersationis, coram multis ait, postquam Bonifacius 8. insidiis Philippi Regis esset captus, Hoc nuncium magnã afferet lætitiam Regi Franciæ, sed notabile propter tantum facinus irruet in eum & eius progeniem. Quod totum impletum est, non multo pòst tempore. Nam Rex intercurrente apro, inter equi sui crura, mortuus est. Tres autem eius filij, vnus post alium breui spatio regnarunt: eorumque omnium vxores in adulterio deprehensæ sunt. *Antoninus part.* 3. *tit.* 20. §. 20.

Isabella Philippi quarti Franc. Regis filia, Eduardum Anglorum regem maritum suum cepit, & custodiæ mancipauit vsque ad mortem, propter desolationem, vt dicebat, quam cum seruis in regno fecerat. *Chron. Hirsaug.*

1324. agitur conuentus nobiliũ Londini in Anglia, vbi inter alia statutum est, vt deinceps suspendio strangulandi statim sepelirentur: qui mos etiam nunc durat in Anglia. *Polyd. lib.* 18.

Mortuo Carolo Pulchro absque virili stirpe an. 1327. orta est quæstio (quam adhuc Angli dicunt esse sub iudice) inter Francum & Anglum, de regno Franciæ. Eduardo 3. Rege Angliæ, quòd esset filius Isabellæ filiæ Philippi Pulchri, iure proximioris gradus cognationis, contendente regnum sibi deberi: contra Philippo Valesio filio Caroli Valesij, fra. Philippi Pulchri decreto legis Salicæ, qua fœminæ à regni successione excluduntur, illud sibi vendicante. At Franci Valesiũ regem decernunt, Eduardus verò Regis Galliæ solum titulum & insignia assumpsit: quibus eius posteri in hunc vsque diem vsi sunt. *Polyd. lib* 19. *Æmil lib.* 8. Hinc ortum est funestum & cruentum bellum Anglicum, quod cœpit in Aquitania, sæpius intermissum & renouatum.

Vuladislaus impetrato à Pontifice Diademate regio, qui illud olim ademerat post cædem Diui Stanislai, cum Heduigi vxore Cracouiæ coronatur solenni ritu an. 1320. Ex eo tempore ius coronandi Reges Polonos atque ipsa insignia Regum Gnesna, Cracouiam translata sunt. *Herbertus libro* 9.

Anni Christi

203.

1335 d BENEDICTVS 11. dict. 12. Tolosas,an.7. mens.3, dies 17.

1342 Vacat dies 15.

Patriarcha.

Constātinopoli Esaia, deinde Ioāne 13 .an.16.

Principibus.

Andronico iuniore Paleologo an 13. Græcorum Imp.

Carbanda Tartaro Persidis, deinde filio Carbandæ.

Orchane Turcorum Imp.

Ludouico 4. Bauaro Occi. Imp.

Philippo 6. Valesio Franc. Reg.

Scipharad Æthiopiæ an.28.

Alphonso 11. Hispaniæ.

Eduardo 6. dict. 3. Angliæ.

Cazimiro tertio (dicto z) : og. Magno, Polonorum rege, annis 37.

Alphonso 4 Portugalliæ.

Roberto Brusio Scotiæ, deinde Dauide secundo, an.41.

Anni mundi

Histor. Pol. cap.8.

1326. Comes Geldriæ in Ducem sublimatur à Ludouico Imperatore, Comitatus de Zuiphānia titulo, vsque in hodiernum diem retento.

Alphonsus 11. Hispaniæ rex adiutus auxilio Alphonsi 4. Portugalliæ regis soceri sui infinitas Barbarorum copias vicit: & bellum gerens contra Allibohacen Marochi regem, & Banamarim & alios 4. reges : quadringenta quinquaginta Saracenorum millia occidit, Christianis duntaxat 20. desideratis. *Vasæus, Ibid.*

5423 d E Cisterciensium ordine Papa. Confirmauit ordinem Militum Iesu Christi.

Reformauit ordines Benedictinorum & Cisterciensium, 5430 condita constitutione, quæ Benedictina dicitur: lectaque est in comitiis S. Germani à prato, an.1337. 26. Iunij, celebratis à ducentis circiter Abbatibus Diocesum Remensis & Senonensis Nam nondum profanata erant Monasteria, vt eis sæculares passim præficerentur.

Hunc esse aiunt, qui Benedictinis & Cisterciensibus relaxauit perpetuum vsum piscium Et certè cap. 26. constitutionis decernit, vt per totam feriam quartam, & à prima Dominica Aduentus, vsque ad diem Natalis Domini, & à Dominica Septuagesimæ vsque ad diem Paschæ, ab esu carnium abstineant, nisi obstiterit infirmitas. Quasi voluerit licere cæteris temporibus ab Ecclesia non prohibitis.

Censuras in Bauarum à Ioanne vt in vsurpatorem Imperij, factas confirmauit. *Plat.*

Vir sanctissimus omnibus collachrymantibus sepelitur.

Auenione sedens collegium & templum Bernardinorum Parisiis fundauit, cuius Bibliothecam Cardinalis quidam Tolosas, Ordinis Cisterciensis libris exornauit: & sedecim operam Theologiæ dantes alumnos perpetuos instituit.

Decretalem edidit, determinans, animas sanctorum nihil habentes expurgabile, statim vt decedunt, ante diem iudicij faciem Dei cernere. *Lazardus Celestinus in Epitome vniuersalis historia.* id est, decidit, quod Innocentius morte præuentus, non potuit perficere. *Paulo supra.*

Confirmauit gymnasium vniuersale Heildebergense, à Ruperto Palatino Rheni primùm fundatum, vt & Vrbanus 6. cuius primus director & moderator fuit, Marsilius de Ingen Doctor Parisiensis & Canonicus, Thesaurarius Coloniensis. *Trith Chron Hirsaug. & de Script.*

Indulsit præfectis Mediolani, Veronæ, Viceotij, Mantuæ, Rhegij, Cararij, Patauij, Ferrariæ, Mutinæ, Argentæ, certo illis imperato tributo, vt Marchionum & Ducum titulos præferrent, & à iure Imperij propter assiduas Imperatorum tyrannides, rebelliones, & impietates, eximeret. *Idem.*

S Lupoldus Babembergensis episcop. qui de veterū principum Germanorum erga religionem Zelo scripsit.

Petrus 4. Aragoniæ rex, obiit citatus in sexagesimum diem ad tribunal Christi, à procuratoribus Ecclesiæ Tarraconensis, quòd eius patrimonium tyrannicè vellet vsurpare. *Vasæus in Chron Hisp.*

Increbuere tunc per vniuersum ferè orbem Christianum, greges virorum pariter & mulierum nudis vmbilico tenus corporibus obambulantium & flagellantium sese, diuinam clementiam miserabilibus vocibus implorantium : vexillis præeuntibus. Hi in Poloniam quoque, tunc venere ex Vngaria Sed cùm ea superstitio à flagitiis & hæresibus, non penitus immunis esse deprehenderetur : pœnis coërcita & extincta est. *Herbutus lib 10. cap. 6.*

Custodia Sepulchri Christi an.1336. Hierosolymis octo Frāciscanis committitur, à Sultano Ægyptio. *Munster in Cosmog.*

R. Leui ben Gersom Theologus & Philosophus magnus Hebræorum scribebat in Pentatheucum anno mundi 5093. id est Christi 1334. *Ipse in Leuit. 2. sectio.*

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Hermanus de Schildis Augustinianus Eremita, Simon de Cassia, Ioannes Baconthorpe, Bartholomæus Sanctocordius Pisanus, Ioan. Hasalanus, Theologici scriptores.

Aluarus Pelagius. *Ipse in proemio libri de Planctu Ecclesiæ.*

HVMANA.

1341 Puella 9. tantùm annorum peperit filium in quadam regione, prope Mosellam fluuium. *Mater Historiarum.*

CONCIL. *Anglicanum, in quo multi suo officio abutentes, turpiter deponuntur. Polyd. Virg. li. 19.* 5429

[Ne hoc incredibile videatur, puella 8. annorum, apud Lectorates anno D. 1562. grauidata à puero æquali peperit filiam, tam fœliciter, vt ipsa intra annum, 22. matris suæ, illam auiam sobole propria reddiderit. Illa etiamnum familia, ibi durat.]

Andronicus senior post multas contumelias obiit in monasterio (in quo ferè biennium agere coactus est) anno ætatis 74. & ex quo Imperium susceperat 50. an. verò Christi 1335. *Niceph. Gregor. lib. 5. & 10.*

Matthias Golaceuius gente Toporus tunc Vuladislauiensis Episcopus, qui solus è 12. quos mater vno partu edidit, vixit, reliquis, mox vt nati fuerant, mortuis. *Heburtus lib. 9. histor. Polo cap. 10.*

Cazimirus 2. meruit Magni cognomentum, non tam virtute bellica & victoriis, quàm magnificis operibus & plurimarum arcium & oppidorum munitione, & erga tenues munificentia & liberalitate. *Cromer. lib. 12. Pol.*

Ludouico 4. Cæsare, in plerisque vrbibus Italiæ noui tyranni extitêre. Qui postea Ducum & Marchionum titulis, indulgentibus Pontificibus, sese cohonestarunt. *Cromer. lib. 12. de reb. Polo.*

Per idem tempus Ludouicus Vngarorum Rex regnum Neapolitanum armis receptum in vltionem Andreæ fratris Neapo. regis à Ioanna vxore strangulati, annitente Pont. Max. Ioannę restituit. Illa verò Aueniomem Narbonensis prouincię vrbem Pontifici loco mercedis iure sempiterno donauit. *Ibid.*

Philippus Valesius Philippo Eburonicum Comiti ea lege regnum Nauarræ restituit, vt posteri eius reges Francorum patronos suos agnoscerent. *Annales Franc.*

Catholici cognomentum retulit, quòd adiectionem Petri Cunerij irritam iudicarit, iura Ecclesiarum augere se potius, quàm imminuere velle prædicans. *Ibid.*

Longobardos & Italos trapezitas ob immodicas vsuras expulit & proscripsit. *Ibid.*

Petrus Bertrandus Eduorum Pontifex, qui Cunerio Episcopis temporalem iurisdictionem auferre conanti restitit, collegium Eduense Lutetiæ posuit, & Stephanus Burgoins Turonensis Archiepisc. collegium Turonense.

1340. Rex Benamerim, Rex Granatæ, & Alibohacen, Rex Marochiorum, cum duobus aliis regibus, dum Tarifam ciuitatem regni Castellæ obsident, ab Alphonso 11. Portugalensium auxilio delentur, quadringentis quinquaginta Saracenorum millibus confossis, vt vix tantæ cladis nuntius superfuerit, cum tamen è Christiana acie viginti duntaxat milites desiderati sunt. *Garibay p. 4. lib. 34. cap. 34. Vasæus pag. 175.*

204.

5430 e Clemens 6. Lemouicensis an. 10. mens. 6. dies 28. 1342

e VIR pius & doctus Monachus Sancti Benedicti. *Chron. Hirsaug.*

5440 Vacat dies 11. 1352

Depositionem Ludouici Imp. confirmat, ac principibus mandat, vt nisi ius electionis velint amittere, in eius locum alium eligant, qui mandatis Ecclesiæ, vt filium decet pareat.

Alloqui

Anni Christi 1342

Patriarcha.
Constantinopoli Ioanne decimotertio.

Principibus.
Andronico Iuniore, & posteum Calo Ioãne Paleologo eius filio an. 30. Græcorum Imp.

Filio Carbandæ Tartaro Persidis, inde Gempsa Partho an. 48.

Orchane (& iuxta quosdam Salaimanio) & Amurate an 23. ex ordine Turcarum Imp.
Ludouico 4. Bauario, & post eum Carolo 4. Imp. an. 32.

Philippo Valesio, & Ioanne an. 14. ex ordine, Franc. Regibus.

Seipharad Æthiopiæ.
Alphonso 11. Hispaniæ, deinde Petro g. cog. crudeli an. 19.

Anni mundi

Alioqui se necessariò curam, vt supremum Christi vicarium, de Imperio habiturum. Atque hoc Carolus 4 Ioannis Bohemiæ regis primogenitus eligitur, & Bonnæ à Coloniensi Archiep. inungitur. *Ibid.*

5430 Inscripsit catalogo sanctorum S. Iuonem, qui sub Honorio 4 floruit in iure Canonico. *Sabel.*

Missis in Germaniam legatis fecit prædicare bellum contra Turcos infideles, bis, qui suis bonis subuenirent vltra solitas condonationes, indulgens esum ouorum & lacticiniorum in sextis ferijs & quibuslibet ieiunijs, præter Quadragesimam: quod Treuerensis & Coloniensis Archiepiscopi in perpetuum impetrarunt, sed Moguntino Archiepiscopo recusante aliquid contribuere ad Cruciadam, vt vocabant, etiam in hodiernum diem mansit, vt in tota dioecesi, non liceat ouis vti tempore cuiuslibet ieiunij, sicuti permittitur in alijs duabus dioecesibus. *Trith. in Chron. Hirsaug.*

1350. Iubilæum de centesimo Bonifacij ad 50. annos retulit, atque ita Romæ annus indulgentiarum, videlicet iubilæus secundus celebratus est, multis vndique concurrentibus.

Emit Auenionem vrbem Galliæ à Ioanna filia Roberti Siciliæ Regis: vnde in perpetuum Pontificij iuris facta est. *Plati.* Errant igitur qui putant ipsi datam esse à Philippo Rege Francorum.

Heresim flagellatorum in Vngaria extinguendam curauit, resipiscentes ad mittendo ad pœnitentiam publicam, pertinaces sæculari magistratui tradendo. Sic autem appellabantur quidam Rustici & imperiti, qui prætextu pœnitentiæ, vtroque sexu mixtim seminudi incedentes, cruces lineas in manibus portabant, capitibus caputio & pileo opertis, pudendis lineo velamine, flagellis in cuspide tres nodos & aculeos habentibus, semetipsos publicè intra & extra Ecclesiam se cruentabant: carmina quædam fidei partim contraria, partim suspecta cantabant: sæpius in terra procidendo in modum crucis, orantes clamabant. *Chron. Hirsaug*

Carolus 4. Boëmus Imp. auctor aureæ Bullæ, sigillo quodam aureo roboratæ, multas in Boemia fundat Ecclesias. *Ibid.*

Hvmana.

Vir bonus, sapiens, doctus, quinque linguarum cognitione ornatus, qui Parisijs diu literis operam dedit, & in auxilium Regi Francorum cum patre suo Rege Boemiæ aduersus Regem Angliæ venit. *Ibid.*

Cernens superiores aliquot Imperatores ab Henrico 4. propter insectationem sedis Apostolicæ infelices fuisse, pacem cum eius Pontificibus perpetuam firmat. Maximam autem laudem meruit ob auream bullam, in qua multa ad pacem publicam pertinentia est complexus. Hinc Imperium in eius posteritate adhuc permanet, Deo eius virtutum, & in sanctam Sedem obseruantiam fœlicitante.

Nam Vuenceslaus, deinde Sigismundus, ipsius filij, per ordinem diu imperarunt, Donec Sigismundus, cùm sine virili sobole decederet, Albertum Austriç Ducem filiæ suç maritum, hæredem Imperij reliquit. A quo Imperium deinceps ad posteros deriuatum per Fredericum 3. Maximilianum Frederici F. Carolum 5. Maximiliani nepotem, Ferdinandum Caroli 5. fratrem, Maximilianum 2. denique Rudolphum, qui hodie imperat.

Vniuersitatem Pragensem ita instituit, vt breui tempore cunctas totius Germaniæ gloria & numero doctorum hominum superauerit, quousque tandem post annos fermè 50

	Anni mundi.		Anni Christi.
multis commaculata hæresibus, in nihilum redigitur. *Chron. Hirsang.* Andronicus iunior Græcorum Imperator an. ætatis 45. & Imperij 21. post mortem auitæ aui 9. ex hac vita decedens an. Christi circiter 1344. reliquit Imperatorem Calo Ioannem fil. natum 14. an. tutoremque ei assignauit Ioan. Cantacuzenum. *Laonicus Chalcocondylas lib. 1. de reb. Turci. Niceph. Gregoras lib 11.*	5430	*Eduardo 6. dict. 3. Angliæ.* *Cazimiro Magno Poloniæ.* *Alphōso 4. Portugalliæ.* *Dauide 2. Scotiæ.*	1342

Ioannes Cantacuzenus, Ioan. Palæologi tutor annis 16. non se pro tutore, sed pro vero Imperatore gerit, donec armis eijceretur. Palæologus Genuēsibus, qui sibi in eo bello affuerant, Lesbum insulam dono dedit, qua suot potiti vsque ad an. 1464 Turca eam eis eripiente.

Nicephorus Gregoras descripsit libris 11. Græcam historiam annorum 145. nempe à capta vrbe Constantinopoli à Latinis, vsque ad obitum Andronici Iunioris, qui contigit anno, vt ipse computat, Orbis conditi 6849. hoc est, (numerando secundum vulgarem morem Græcorum, quibus primus annus Christi est, ab orbe condito, 5505. vt liquet ex Nicephori Calixti libro 1. cap. 10.) anno Christi 1344.

Angli deditione ceperunt Caletum, post arctam obsiditionem 11. mensium. *Polyd. lib.* 19. Eam circiter 210. annis retinuerunt, vsque ad annum Domini 558.

1349. Delphinatus Viennensis (cuius caput est Vienna Allobrogum) vili 40. mille aureorum pretio venditur (et testamento relictum falsò ait Polyd. lib. 19.) Philippo Valesio Regi Franc. ab Humberto Principe, post amissum filium vnicum, ordinem Prædicatorum professo, ea quidem lege vt primus Regis filius Delphinus vocaretur, Delphinatúsque eorum esse diceretur (quod etiam nunc obseruatur) sibique, quoad viueret, florenorum decem millia quotannis penderentur. *Æmyl. lib* 8. *Gagui. lib.* 8. *mater histor* Lutetiæ in eorumdem templo sepultus est. Hinc Carolus Regis Ioannis filius, Normaniæ Dux, primus Delphinus, an. 1354. dictus est.

1345. Comitatus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, ad Bauariæ Duces peruenerunt, morte Vuillelmi Ducis vsque ad annum 1425. Tunc enim ad Burgundiæ Duces deuoluti sunt. *Chron Hirsang.*

1348. propter absentiam Pontificū Nicolaus Rentius Romæ scriba publicus, in spem restaurandæ veteris Monarchiæ elatus, se Augustum Seuerum, Clementem, libertatis, pacis, iustitiæque Tribunum ac sacræ Rom. Reip. vindicem nominat: & armis Capitolium occupat, Ciues Romanos ac ferè totius Italiæ principes ipsius successibus permotos sibi vel subijcit vel adiungit. Pontificem insuper pellat vt vel intra certum tempus redeat, vel se pontificatu priuandum sciat. Ludouico, deinde Carolo Impp. exterisque Germaniæ principibus & Electoribus diem dicit, se alioqui aduersus eos, vt rebelles progressurum. Verum is tandem, dum tyrannus paulatim efficitur, mense septimo Italia pulsus, fugit ad Carolum Imp. qui vinctum Auenionem ad Pontificem misit. A quo post dimittitur Romam, vt Francisc. Barontello ciui Romano, qui similem tyrannidis stultitiam mouerat, resisteret. *Volater. lib.* 22.

Ioannes Franc. Rex, ordinem equitum Stellæ est auspicatus: in antiqua & nobili domo S. Audoenī ad Lutetiam. Illi stellam aut in capitio aut alio loco conspicuo vestis, pro insigni gestabant. Tessera erat, Monstrant regibus astra viam.

Eduardus Rex Angliæ adductus æmulatione, ordinem Garteriorum equitum numero sex & viginti D. Georgio sacrum instituit. Horum princeps eques, est Rex Angliæ:

vtuntur

Anni Christi		Anni mundi	
1342		5430	vtuntur pallio cœruleo, & crus sinistrum infra genu loro (à quo nomen datum est toti ordini, quòd garter lingua Anglica significet periscelidem) fibulato gemmis & auro ornato, cingunt, eique inscribunt Gallicis verbis, Vnuperetur qui male cogitat. *Polyd lib. 19. Angl. hist.*

Vectigali salis Francis imponi cœptum est, à Philippo Rege ad belli necessitatem. *Gagui lib. 8.*

Ioan. Cantacuzenus fraude cuiusdam Apocauci familiaris Imperatoris missus in exilium, iniuriæ impatiens bellū quinquennale gessit contra Ioannem Imperatorē, & Turcorum arma Europæ inferens (non quidem primus, vt vulgò putant, sed tertius, sicuti constat ex Gregorę lib. 7. & Galcocond. lib. 1.) capta Constantinopoli, & filia data in vxorem Orchani Turco. Imp. Imperio Constantinopolitano est potitus per aliquot annos, donec Calo-Ioanne Genuensium &, vt ait Egnatius, Turcorum (quibus primus tradidit in Europa locum ad habitandum, vt idem ait) ope imperium recuperante, coactus est eo se abdicare, & ingredi monasterium: vbi vna cum Achęmemide Meletio quodam è Saracenis ad Christum conuerso, scripsit contra legem Mahometicam pro religione Christiana. *Calcocondylas lib. 1. de reb. Turci. Egnat lib. 2. & Cuspinia.*

Salaimanium tertium siue Solymanum, Turcorum Imperatorem nominat Chalcocondylas lib 2. quem ait aliquot annis regnasse. Nostri eius non meminerunt.

Eo interfecto, Amurathes auo & patre excellentior, à Ioanne Palæologo vocatus Callipolim occupat: in ipsum quoque Palæologum impetum facit. Postea Seruiam, Vngariamque ingressus, occupata Adrianopoli, ab Lazaro principis Seruiæ seruo interficitur, regni 23.

1349. magna per vniuersum orbem pestilentia fuit, ab Iodia incipiens, passimque per prouincias omnes irrepens, trium annorum spatio: vsque in Alemaniam, Galliam, Angliam, inque omnes gentes miserabiliter sæuiens, mediam hominum partem consumpsit. *Chron. Hirsaug.*

Cuius calamitatis causa Iudeis fuit ascripta, quòd fontes & aerem veneno infecissent, vnde in diuersis mundi regionibus fuerint suffocati, submersi, combusti, &c. per integrum biennium.

Hanc plagam excepit sanguinis profluuium, inaudito genere cruciatus infinitos absumens, denique sacri ignis adustio, carnem ad vsque ossa penitus conficiens: adeò vt etiam mortuorum inuadens cadauera insepulta, carnes, antequàm sepeliri possent, consumeret. *Ibid.*

1351. Margareta Imperatrix, olim Ludouici Imp. vxor, ab Hollandis, vt vnica terræ illius hæres, inuocata contra Vuilelmum filium eos crudeliter opprimentem: expeditionem mouit. Commisso autem naualli super Mosam prælio, victa cum paucis in Angliam fugit.

1350. Filius Carbandæ Tartarus, Rex Persidis, auctore Gēpsa Parthorum Sultano, exutus est Persidis regno. Sic Tartari in Asia regnarunt & Perside ab ao. 1222. vsque ad 1350. per annos 128.

Vuladislaus Dux albus Poloniæ, qui è monasterio D. Benigni Diuionensis, dispensatione Papæ, pro successione Regni Poloniæ reuocatus est ad Regni administrationem: obijt in ciuitate Argentina an. 1388. 10. cal. Maij, & vt iusserat, sepelitur in Ecclesia D. Benigni Diuioni, vt constat ex eius epitaphio: quod miror historias Poloniæ subticuisse.

Parthi Duce Gempsa Turca, qui aliquanto ante Saracenorum iugum expulerat, an. 1350. Persiam pulsis Tartaris subiugarunt. A Gempsa deinde descenderunt Persarum reges, vsque ad Malouchrem: quem Vssumcassanus è familia As-

fambu sortum Turcam, in Cappadocia & Armenia minore re- *Anni mundi.*
gnantium interfecit. Hinc cœpit Tartarorum potentia de-
clinare. *In Epistolis Asiaticis.*

VIR bonus, amator religiosorum, Canonista, maximus, 5440
qui Carolum Imperatorem coronauit. *Chron. Hirsaug.*

Pacem inter Anglorum & Francorum Reges iniuit.

Præbendas Ecclesiasticas non nisi probatissimis dedit, fe- 5451
citque vt omnes Pastores ad suas Ecclesias proficiscerantur.

Ægidium Carillam Hispanum Anemone, ad res Italiæ componendas misit. *Volat. lib.* 22.

Bernardus Abbas Montiscassini, Michael de Massa, Pischatius, Ioannes de Bachone, Gregorius Ariminensis, Petrus Berthorius, thomas Argentinensis, Henricus à Balma, Ioan. de Tambacho, Armacan, Heluicus Germanus, Henricus Constantiensis, Omnes hi sub hæc tempora de Theologicis quæstionibus scripserunt.

1354. Balduinus Archiepiscopus Treuerensis obit, qui ordinarium totius anni breuiarium emendans, in eam formam, quæ nunc est, restituit. *Chron. Hirsaug.*

1361. Guilelmus Launorum tertius an. 10. contra Calixtum Patriarcham Constant. & Philetum sedit.

Bertholdus de Borach. Begardus comburitur Spiræ an. 1355 quòd inter alia Blasphema, diceret Christum in passione derelictum, adeo vt etiam de salute dubitaret. *Continuatio Ab. Vrspergensis & Naucler.* Idem sensit Caluinus lib. 2. Institutio. cap. 16. sect. 11. & sæpè alibi.

Pragensis Academia & Archiepiscopatus in Bohemia instituitur per Carolum 4. Imper. *Trithem. in Chron. Munster. in Cosmog. Naucler. in Chron.*

1355. Obijt celebris ille iurisconsultus Bartholus de Saxoferrato, mathematum & Hebraicarum quoque literarum peritus, an ætatis 56. *Palmer.* alij aiunt 46.

1358. in Aragonia in conuentu Valentiano, à rege Petro sublata est temporis per æras, numerandi ratio. *Vasæus cap.* 22. *Chron Hisp.*

Et in Castella paulo post, nempe 1383. à Ioanne 1. Reg. Et in Portugalia a Ioanne 1. sub an. 1415 à quibus iussum, vt a natiuitate Domini in posterum numeraretur. *Ibid.*

Ioannes Vuiclefus hæresiarcha, quia non potuit consequi Episcopatum Vigoriensem, cœpit tunc sua dogmata eum mete in Anglia, & composuit plusquam 200. Volumina librorum, quibus præter suos immiscebat Martionis & Manichæorum errores. *Æneas Sylu. histor. Bohem. cap.* 35. In 8. sessione Concil. Constantiensis damnati sunt 45. articuli ex eius libris collecti, quorum nonnulli nostra ætate recruduerunt.

HVMANA.

1358 Albertus Dux Austriæ Alberti Romanorum quondã regis filius obit. Ab eo Rudolphi qui hodie imperat, & totius domus Austriacæ genealogia continuatur. *Chron. Hirsaug.*

Albertum Ducem Austriæ filium reliquit: qui Vniuersitatem Viennensem in Austria fundauit. *Ibid.*

Et Rudolphum, qui Comitatum Turolis Austriæ Ducatui coniunxit *Ibid.*

Ludouicus eodem anno, Vngariæ Rex, propter regnum Dalmatiæ, Venetos, qui illud multis annis possederant, aggreditur: ac primùm quidem ciuitatem Iardensem, deinde maritimas vrbes, postremò Dalmatiam totam occupat. 5451
Ibid.

Tunc primum in Anglia an. 1362 in conuentu principum anno ætatis Eduardi 50. decretum est, vt deinceps in foro

205.

Anni Christi.

f INNOCENTIVS 6
Lemouicensis an. 9. 1352
mens. 8. di. 6.

Vacat an. 1. m. 5. 1363

Patriarcha.

Constantinopoli Ioanne decimo tertio, deinde Calixto an. 2. Phileto an. 13 mens. 6.

Principibus.

Calo Ioanne Palæologo Græcorum Imp.

Gempsa Partho Rege Persidis.

Amurate. 1. Turcorum Imp.

Carolo. 4. Occid. Imp.

Ioanne. 1. Franc. Rege.

Seiphar ad Æthiopiæ, deinde Vdma Asfan an. 10.

Petro cog. Crudeli Hispaniæ.

Eduardo 6. dicto 3. Angliæ.

Cazimiro magno Poloniæ.

Alphonso 4. Portugalliæ, deinde Petro, cog Iustitiario, an. 10.

Dauide 2. Scotiæ.

1363

actiones,

Anni Christi.
1342

206.

1363 g VRBANVS 5. Lemouicensis an. 8.
1371 mens. 4.

Vacat d. 10.

Patriarcha.

Constantinopoli Phileto Principibus.

Calo (siue Carolo) Ioanne Græc. Imp.

Gempsa Partho Persidu

Amurate 1. Turcorum Imp. Carolo 4. Occid. Imp.

Ioanne 1. & post eũ Carolo 5. Sapiẽte an. 16. Franc. Regẽ.

Vdma Asfan an. 10.

Petro cog. Crudeli Hispaniæ, deinde Henrico 2. an. 10.

Eduardo 6. dict. 3 Angliæ.

Cazimiro 2. magno Poloniæ.

Petro Portugalliæ, deinde Ferdinando an. 17.

Dauide 2. Scotiæ.

Anni mundi. actiones, sententiæ & cætera acta fierent lingua Anglica, nec amplius Gallica vel potius Normanica, vt antea fiebat. *Polyd. lib. 19 Histor. Angli.*

Eodem anno Eduardus Angl. Rex in similitudinem iubilæi Christiani, celebrans iubilæum suæ ætatis, caules quosdã reuocauit, & custodias omnes dimisit, condonatis maleficiorum pœnis: magnas immunitates, præcipuè quas vocant Magnæ Chartæ, de integro populo concessit. Hinc Reges iubilæum ætatis celebrare consueuerunt, vt scilicet Rex vel regina in annos singulos, tot pauperes die suo natali vestiat, eisque largitiones faciat, quot illo die annos ætatis compleuit. *Polyd. ibid.*

1360. fœdus inter Anglum & Francum initur, & auctori-
5451 tate Innocentij Papæ ratum habetur. Eius summa erat, vt Anglus Franco cederet omni iure, quod in Franciæ Regnum, in Normaniam, in Andegauenses & Cenomanos haberet: at
5459 obtineret Aquitaniam his finibus, ad quos iungerentur Vascones, Pictones, Santones, Petragorij, Caducri, Lemouices Engolismenses, Caleti, Ginatum & Pontiuum Comitatus, ipseque nullum deinceps vectigal vel iusiurandum daret Franco: Francus verò redemptionis nomine, ad certam diem tricies centum millia aureorum persolueret, & interea datis obsidibus liber è captiuitate rediret in Franciam. *Polyd. libro 19. Chro. Franc. Æmil lib. 9.*

Calo-Ioannes Græcorum Imperator cum Amurate Turca, inijt societatẽ: contra Principes Græciæ Bulgarorum ope fretos, Theodoro natu minimo dato obside, factusque vectigalis: filio suo Andronico natu maiori filiam Susmani Mysiorum Regis, & sororem vxoris Amuratis, dedit in vxorem. *Calcocond. lib. 1. de reb. Turci.*

Hæc fuêre initia tristissimæ seruitutis, quæ nihil aliud, præter inane Imperij nomen attulerunt. Nam deinceps militare cogebantur, per sese & filios contra quos Turcæ vellent, nec capessere nec vsurpare imperium, nisi accepta ab eis potestate.

Amurates cum 60. millibus Turcarum ann. 1363. vsus Genuensium triremibus numerato in singula militum capita aureo nummo, traijcit in Europam: tanquam socius vel inuiti Cæsaris ad reliquias belli persequendas, & pœnas exigendas de defectoribus.

Mox Callipolim in Chersoneso, & aliquot vicina Hellesponti oppida expugnat, Thraciam peruagatur, Philippolim occupat, deinde Adrianopoli, frustra Palæologo inuum cũ infido hoste fœdus & res perditas deplorante, regni sedem constituit: nunquam deinceps de relinquenda Europa cogitaturus.

g VIR doctus & sanctissimæ conuersationis, qui crucem prædicari fecit contra Turcos. *Chron. Hirsaug.*

1362. latrunculi de Anglia exeuntes ad 40. millia (societas magna Anglicana dicebatur) per Hispaniã, Galliam, indeque fines Treuirensium discurrunt: mox Alsatiam & alias Germaniæ regiones depopulantur, suum ducem Archipresbyterum appellantes. *Ibid.*

Anno circiter 1368. Romam venit Nestorianus quidam Maraus nomine Patriarcha designatus, quem summus Pont. consecratum ad suos remisit. Nam Nestoriani, Christiani quorum Patriarchalis sedes est in Mozal. i. Seleucia Parthorum, suum Patriarcham non nisi à 4. Metropolitanis initiari posse sentiunt, aut si numerus hic destr, à solo Rom. pontifice. *In professi. fides Siud. quam transtulit è Syro And. Masius.*

Romanum enim Pontificem, Apostolorum principis successorem appellant. *Iacobus Nauarcus in epist. Asiatica, qui & superiorem historiam recenset.*

Contra Vuicleffum complures viri docti scribunt, Ioannes Kyningam, Strodus, Richardus Lauinham, Guil. Bettbo, Ioannes Gascoyn, Simon Sothray, Thomas Ascheborn, Thomas Vuyneterton, Richardus Maydeston, Galterus Dissa, Robertus Humbleton, Ioannes Tyssigtoo Ioan. Maronis, Ioan. Mark, Gulielmus VVodfordus, omnes Angli. | *Anni mundi.* | *Anni Christi.*

Ordo montis oliuarum instituitur anno 1370.

S. Brigita (altera ab Sconca) Regina quondam Sueciæ Neritiæ, veniens Auenionem (alij, Romam) ab Vrbano 5. confirmationem regulæ ordinis à se instituti impetrauit. *Chron. Hirsaug. & Polyd. lib. 7. de Inuent. cap. 4. & Volater. lib. 21. Geograph. Palm. in Chron.*

Hvmana.

Baldus, Angelus, & Petrus fratres, ex Petro de Vbaldis medico Perusino insignes iurisconsulti.

Baldum leuiter morsum in labro à sua canicula, post quartum mensem rabiem concepisse: & hydrophobeicum (. i. aquas metuentē) interijsse, narrat Matthiolus in Dioscoridem.

1366. Ioannes Auentinus libros Annalium Boiorum scribit.

Bellum inter Anglos & Francos renouatur, sed cuius culpa non satis constat. Itaque Cadurci, Lemouicenses, & aliæ plures Aquitaniæ vrbes, quia nimis vectigalium exactionibus ab Anglis premebantur, Carolo Regi Francorum se dediderunt: sed paulò pòst Angli diripiunt Lemouicum principem vrbem illius defectionis, & sibi resumunt ius in Franciæ Regnum. *Polyd. lib. 19 histor. Angl.*

Carolus legem tulit, vt Regum filij anno 14. consecrentur & coronentur. *Contin. Naug.*

Ioannes Rex Franc. Burgundiam, Ottonis & Philippi nepotis principum interitu desolatam inuasit: atque eam Galliæ regno coniunxit, excluso Carolo Nauarræ rege. Eam enim sibi hæreditario iure deberi, quod Iohanna mater esset Ottonis, Ruperti filij filia, nec Philippus sobolem reliquisset. 1371

Eam pòst Carolus 5. Philippo Audaci fratri Turonum duci donauit, vt ei nuptias Margaritæ Flandricæ conciliaret. 1378

Caroli 5. cog. sapientis studio, maxima pars Latinorum classicorum, in Gallicam linguam conuertitur: eademque opera veteres Romani prosa editi fuêre, qui vetere Rythmo constabant.

Petrus Purtugalliç Rex, cog. Iustitiarius, quòd iuris esset obseruantissimus, vt leobus pabula subduceret, causidicos, procuratores, foritabulas, è regno eiecit. *In hist. Portug.*

Lymiam ciuitatem condidit, com ponte oblinionis Hispaniensium celeberrimo. *Ibid.*

Henricus 2. Petrum cog crudelem Regem Hisp. occidit, sicque successit *Vasæus.*

h Sedem Pontificiam post septuagesimum annum, Romam Auenione retulit: suasione & literis S. Catharinæ Senensis, & Baldi Perusini Iurisconsulti. *Plati.* Cùm omnia in Italia Pontificatus oppida defecissent, Tifernatibus, Peruoisque initium facientibus, ac Florentinis sollicitantibus. *Volater. lib. 22. Anthro.*

Et Amurates traiecto nauibus Genoensium Hellesponto, plurimas Græcorum & Constantinopoli. Imp (à quo fuerat contra rebelles Despotas ex Asia in auxilium euocatus) vrbes cepisset, magnaque strage Bulgaros, Seruios & Alanos profligasset, Italiam terreos. *Cromer lib. 13.*

207

h Gregorivs II. Lemouicensis an. 7. mens. 2. di. 27. | 5459

Vacat di. 11. | 5466

Patriarcha.

Constantinopoli Phileto, deinde Macario an. 3. mens. 7. di. 6.

S. Catharina

Anni Christi. | *Anni mundi.*

S. Catherina Senensis & Baldus Perus. vrgebant Romanam propriam esse sedem summi Pontificatus, quod eam D. Petrus suo sanguine consecrasset &c. Dominicus tamen Soto dubitat, num successor Petri possit vel sedem suam mutare in aliam Ecclesiam, vel nullibi omnino residere, sed manere duntaxat Vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, vt quondam Apostoli per totum mundum obambulantes. 4. *sentent.* 10 *a.* 1 *art.* 1.

5459

1371

Turelupini Cinicorum sectam suscitantes de nudatae pudendorum, & publico cultu. *Bernard. ut Zemb.*

Petrus Betcorius mandatu Ioannis Francorum regis, conuertit Titum Liuium in Gallicum sermonem.

Richardus Northanthamus, Maximus Planude, Græcus Monachus, Iacobus Lausanensis, Nicolaus Oresmus Gallus, Gulielmus Anglus, Himbertus Abbas Prulacensis, Matthæus Cracouiensis, Pelbartus Pannonius, Gualtherus Hunte Anglus, Bartholomæus Pisanus, Richardus Lauinham Anglus, Ioannes Thau erus Coloniensis, Gerardus Magnus Dauentriensis, Paulus Venetus, Theologiæ scholasticæ præsertim scriptores.

Principibus.

Calo Ioanne Græc. Imp.

Gesa Partho Persidis.

Amurate I. & post eum Baiazete I. siue Paiazitesiue Paizete (varie enim legitur) an. 26. Turcorum Imp.

Carolo 4 Occid Imp.

Carolo 5 Sapiente Frāc. Reg.

Vdma Asfan Æthiopię, mox Dauide an 33.

Henrico 2. Hispaniæ.

Eduardo 6. dicto 3. Angliæ, deinde Richardo 2. an. 22.

Ludouico Vngaro Poloniæ rege an. 12.

Ferdinādo Portugalliæ

Dauide 2. Scotiæ, deinde Roberto 2. Stuardo an. 19.

HVMANA.

Carolus 5. Franc. Rex secundus à Carolo Magno, iussit Sacra Biblia fideliter verti in Gallicum sermonem: cum Vualdenses & alij pro libidine ea transtulerint. *Ioannes Tili.*

Iulianna Neapolis regina adoptat Ludouicum Andegauēsem fratrem Caroli, deinde an 1415. Alphonsum Ferdinandi regis filium Quo postea exhæredato, regnum promittit Ludouico Andegauensi superioris Ludouici nepoti. Hinc bellum inter Alphonsum & Ludouicum, qui Iohannæ consecutu hæredem instituit fratrem Reoatum Lotharingiæ ducem: propter Isabellam vxorem lotharingicæ ouce filiam Quoniam verò Renatus ius suum in fratris Caroli filium transtulit, qui solus restabat ex Andegauensi stirpe & is vicissim in Ludouicum xi. Carolus 8. expeditionem Neapolitanam postea suscipit.

Carolus Sapiens Seuatoribus promulgantibus sanxit, vt filij regum Franciæ anno lux ætatis 14. vngerentur & coronarentur. *Annal Franc.*

Oresmum libenter audiebat, qui multos Aristotelis, Ciceronis, aliorumque auctorum libros in Gallicum diligenter transtulit *ibid.*

Quicquid patri ablatum fuerat, id omne ferè per fratres & præfectos fugatus recepit. Quin & regium ærarium, licet initio regni exhaustum, copiosum reliquit ad ouodecies millia numorum aureorum *Annal lib 9*

Eduardus Anglorum Rex, in cunuentu principum Regni primus indixit pœnam immanem his, qui in posterum villa Anglicana sacerdotia impetrarent à Romano Pontifice, aut causas, nisi per appellationem, ad eum deferrent. *Polyd. 19. Angl histor.*

Amurates tertius Turcarum Imperator, ex Oguziorum siue Ottomanorum familia, qui plures in bello occidit, quàm vllus prædecessorum, post 37. bella in Europa Asiaque confecta tali fortuna, vt in nullo victus succubuisset, à seruo quodam Seruiano siue Trybalio, siue Vngaro Seruiæ comitis Lazari Patri sui necem vindicaturo, vt Turcis & Latinis placet, vel vt volunt Græci, a quodam Miloe generoso milite interfectus est, sub an. Christi 1376. & in periij 23 (neque enim tanto temporum & historiæ certe potest annos 5. quibus legitur apud Chalcocondylam li. 1. re-

1378 | 5496

Anni mundi. *Anni Christi.*

gnasse, apud quem, vt obiter id dicam, numeri plerúmque mendosi, aut obliterati reperiuntur) *Iounus de rebus Turc. & Ioan. Egnatius Lonic. Chalcocond. lib 1. de reb. Turci.*

Baiazetes Bulgaris Seruijsque deuictis, cum Marco Despota & vniuersa nobilitate deleta, in extremam Illyriæ regioné & interiorem Macedoniæ & Epiri partem: quæ nunc Albania, atque Hungariam penetrauit. *Idem.*

In Vualachiam excursiones fecit, totam ferè Græciam subegit. Constantinopolim obsedit an. 8. quam & cepisset, ni Tamerlanes è Scythia occurrens eum vicisset, atque in caueam detrusum per totum Orientem circumduxisset, donec in ea miserè se necaret, anno 1397.

Vuenceslaus Boemiæ rex Imperator factus, Ioannem Galeacium Mediolanensem Vicecomitem, primum Mediolanensem, ducem nominat, sceptro pileóque eius dignitatis insignibus, per legatos transmisso: vrbe ditionéque grandi pe- 5466
cunia vendita, additáque potestate, vt in hæredes eam transferre posset. Nam antea Imperatoribus eam præfecturam tribuere, quibus vellent, liberum erat.

477 Ioannes Galeacius dux factus Veronam & Vincentiam Scaligeris ademit. Carariensibus Patauium, Toruisium montanaque oppida, cum Tridento, Petusinis, Assatianibus, Senensibus, Lucensibus eius imperium minime detrectantibus.

Florentini contra eum Gallos euocant, qui ad Alexandriam vincuntur, duce interfecto.

Per 900. plus annos vsque ad mortem Cazimiri Magni semper Polonia sui generis reges atque principes habuit. i. vsque ad annum 1370. Vuenceslao Boemo excepto. Cazimiro nullos mares relinquente, iam externi apud Polonos regnarunt, Ludouicus Vngarus & gener eius Vuladislaus Iagello Lituanus, cum sua posteritate, quæ ad hunc vsque diem durat & regnat *Crom. lib 3 Pol.*

Ludouicus Vngariæ & Poloniæ rex apud Polonos. an. 12. regnat, apud Vngaros an. 41.

Franciscus Petrarcha, insignis poëta, & Ioan. Bocatius vir amœni ingenij, mortem obierunt: ille 72. anno ætatis, hic 62. *Palmer. in Chron.*

i Post Gregorium ingens schisma oritur. Itali Italum pontificem Vrbanum, Galli Gallum in Italia, quem Clementem 7. appellarunt, qui se Aueninnem recepit. Alter in alterum censuris sæuiebat. Durauit hoc schisma an. 36. vsque ad Concilium Constantiense.

Tota Resp. Christiana duos tunc habebat pontifices ab Vrbano & Clemente. Nam Clementis Galli Cardinales & qui cum eis sentiebant Benedictum huius nominis 13. natione Aragonensem, qui Auenione sedit, an. circiter 30. Vrbano verò Itali Bonifacium nonum, Innocentium 7. Gregorium 12. suffecerunt. Hos alij principes & populi, illum alij sequebantur. *Crom. lib. 16.*

Vrbanus Festum visitationis D. Mariæ instituit. *Mat. histor.* Annum Iubilæi tertiò celebrat. *Plat.*

Satis infœliciter suum Pontificatum transegit.

Carolus 5. Francorum Rex fuit literarum & literatorum amator summus, ac Scripturarum sacrarum studiosus: iudiciis frequenter aderat: Arma nunquam induit, ex quo Rex creatus est, sed mansit togatus: Quicquid patri ablatum fuerat, id omne fermè ab Anglis recuperauit: Reliquit post mortem decem & octo milliones aureorum, licet initio regni ipsius exhaustum fuisset regium ærarium. *Gagui. & Chron. Franc. Æmil. lib. 9.* ait duodecies 100. millia nummorum aureorum.

Iagello Lithuaniæ princeps, cum octo fratribus suis,

208

i Vrbanus 6. Neapolitanus an. 11. mens. 8. 1378

Vacat d. 17. 1389

Patriarcha.

Constātinopoli Nilo an. 20.

Principibus.

Calo Ioanne cum Emanuele fil. Græc. Imp. postea Andronico 3. & Emanuele eius filiis, ann. 3. ex ordine Græcor. Imp.

Gempsa Partho Persidis.

BaiaZete 1. Turcorum

Carolo 4. Occident. Imp. cū filio Vuenceslao Cæsare, postea solo Vuenceslao Imp. an. 22.

Carolo 5. Sapiēte, & post eum Carolo 6. Beneamato an. 42. Francorum Rege.

Dauide Æthiopiæ an. 33

Henrico 2. Hispaniæ, deinde Ioanne primo. an. 10.

Richardo 2. Angliæ.

Ludouico Hūgaro Poloniæ, deinde Interregno 4. annorum, & Vuladislao Iagellone an. 48.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Ferdinādo Portugalliæ, deinde Ioanne an 50. Roberto 2. Stuardo Scotiæ.

Schisma 21. & omnium grauissimū, quod durauit an circiter 50. alij vuluot 30. alij 39. alij 40. nonnulli. an. 52.

1378 Clemens 7. Arelatensis, à quibusdā Cardinalibus Gallis pseudopapa electus, sedit Auinione contra Vrbanum, & eius successorem Bonifacium 9. PP. an. 55. mens. 11. di. 23. 5466

Clementi adhæsit Francia & Hispania.

Vacat di. 11.

1379 *Duo Concilia Gallicana ecclesia, ob electionem Clementis Antipapa habita sunt Lutetia.* 5467

Primum 3. Idus Septembris.

Alterum 16. Calend. Decemb.

& tota Lithuania & Sumogithia ad fidem conuertitur, & Vuoladislaus nominatur. *Ola. Mag. lib. 2. hist. Septentr c. 1. Munster in Cosmog.*

Lithuani populi vltimi in Europa, fidem Christianam consecuti sunt. *Munst. in Cosmog.* extirpatis Vilnæ idolis à Iagellone, &c.

Ordo monasticus Iesuatorum (sic dicti sunt quod nomen Iesv frequens esset in ore eorum) Senis initium habuit à Ioan. Columbano, & Francisco Vincentio Senensibus. Gestabant pro insigni albam tunicam & capitium quadratum, à ceruice ad humeros deiectum., cingebantur scortea zona, & nudos pedes ligneis soleis in inferiore parte muniebant, proptereàque canusinum pallium tunicæ superiectum ferebant. *Sabel. Ennead. 11 lib. 9. Polydor. lib. 7. cap. 4. de inuent. rer.* Alij referunt eius initium ad Vrbani 5 tempora.

Floruit tunc Bartholomęus Salicetus Bononiensis iurisconsultus.

Ioann. Hus pseudo'euangelista Bohemorum, hæreses Vuiclefusstarum spargit in Buhemia, sub Vuenceslao Rege. *Æneas Syl. histor. Bohem. cap 35.*

Hvmana.

An. 1380. Bertholdus Schuartz siue Niger (dubium an fuerit monachus & Germanus) artis chymicæ peritus, apud Venetos excogitauit machinam æneam, quam a sono terribili (nempè à bombo & arden) Bombardam dixerunt. *Plat. & Monster. in Cosmogr. Herburtus lib. 11. Polo. ca. 6.* Alij ad Gregorium 11. referunt.

Totus Occidens ciuilibus seditionibus agitabatur ob noua vectigalia. *Polyd. lib 20. Angl. hist.*

1379. Vuenceslaus Boemiæ Rex, Cæsarum qui vnquam fuerunt, ignauissimus, Imperium init, quem tribus ante annis Cæsarem pater designauerat. Quare & ei Imperium abrogatum. an. 1399.

Ortum est graue bellum, propter successionem Regni Lusitaniæ: inter Ioannem 1. Regem Castellę & Legionis, qui duxerat in vxorem Beatricem filiam Ferdinandi Lusitaniæ, & Ioannem Nothum ipsius Ferdinandi, qui exutus monastico habitu regnum paternum obtinebat. *Polyd. lib. 20. Ang.*

Carolus 6. Franc. Rex tantùm tres flores liliorum pro insigni Regum Franciæ pingi instituit. Cùm iam inde ab Odone incertum liliorum numerum, per insignia sua spargerent & adhiberent Reges.

Nunquam alias Francia tam vexata fuerat, quàm Carolo 6. iuuene & stulto imperante. Nam præter alia vectigalia, tūc primùm ablatæ sunt vi & armis sacræ decimæ ad necessitates belli. *Chron. Franc.*

Græci dum inter se miserè certant de Imperio, fiunt sub potestate Turci Imperatoris, totam ferè Græciam amittunt: Andronicus cum filio Ioanne contra patrem Calo-Ioannem & fratrem Emanuelem à Baiazete precario Imperium obtinet, & eius ope Bizantium expugnauit, quam 4. plus minus annos tenuit, donec Emanuel promissis tributi nomine tribus myriadis aureorum, Imperio restituitur à Baiazete: apud quem deinceps Andronicus & eius filius facti Ianissarij, vt vocant, diu manserunt. *Chalcocondyl lib. 2. de rebus Turc.* Quāquam alij institutum Ianissarorum, Ammurathi secundo huius nepoti tribuunt.

Ioannes primus, Hispaniç Rex, memorabili victoria, casu equi à Lusitanis occisus est. *Vasæus.*

Ioannes illegitimus Petri Regis filius ex magistro mili-

Anni mundi.		Anni Christi.
		1342

tiæ declaratus Rex Portugalliæ, regnum à Castellanis, iam penè Nobilium defectione, possessum recepit. Septam Africæ ciuitatem Mauris ademit, totius Hispaniæ portum. Idem oppidum Almeirim extruit.

Scribarum consuetudinem, qua numerabant ab Augusti Imperio sustulit: iussitque vt à Domini natiuitate numeros suos deducerent.

Iagello Lithuaniæ Princeps, post Ludouici Vngariæ & Poloniæ Regis mortem anno 4. accepta eius in vxorem filia an. 1386. Cracouiam venit, & suscepto Christianismo, Rex Poloniæ coronatur *Chron. lib. 13.*

Cuius Poloniæ, reges, vsque ad nouissimum Sigismundum fuêre posteri, Hudiuingam, deinde Annam ea mortua Polonici regni hæredes in vxores duxit. Regno Lithuaniam, in qua Borysthenis fluuij origo, Samagitiam & Russiam in perpetuum addixit. *Munster. Cosmogr. lib. 4.*

Academiam Cracouiensem instituit, Professoribus è Pragensi Academia accersitus, census è Salinis & Telonio tribuens. *Ibid.*

Denique, quæ Cazimirus 2. de ea ordinanda, impetratis à Pontifice priuilegiis, proposuerat, perfecit, ann. 1401. Tum duæ domus siue Collegia excitata. Alterum Philosophis & Theologis, in platea, quæ Iudæorum tunc fuit, nunc D. Annæ nuncupatur. Alterum Iurisconsultis & medicis, qua ex vrbe ad arcem itur. *Herburtus lib. 13. Pol. cap. 2.*

5477 k FERTVR confirmasse festum Visitationis virginis Mariæ.

209.

k BONIFACIVS 9. Neapolitanus an. 14. mens. 11. 1389

Vacat d. 15. 1404

5492 Ad Onera belli contra infideles secundus indixit Annatas beneficiorum vacantium, vt qui beneficium consequeretur fructus vnius anni, aut dimidiam eorum partem fisco Apostolico persolueret. Illud soli Angli recusarunt, tantùm in Episcopatibus & maioribus sacerdotiis admittentes. *Plan.* Quidam hoc inuentum referunt ad Ioan. 22. sed, si credimus Polydor. *lib. 8. de Inuent cap. 2.* multò est antiquius, cùm Hostiensis (quem diximus vixisse circa an. 1260.) in cap Inter cætera, de offici. ordina. dicat de ea re sæpe reclamatum fuisse & Franc. Zarabella scribat in Concilio Viennensi statutum fuisse, vt sublatis annatis, vigesima pars vectigalium sacerdotalium quotannis Rom. Pontifici penderetur.

Hic annorum circiter 30. erat: cùm pontificatum iniit. Ita tamen vixit in tanta peccandi licentia, vt nihil ei obici posset, nisi quòd fortassis Annatarũ vsum sacerdotiis imposuit. *Summa Conc.*

1390. Ecclesiam Olysipponensem metropolim Portugalliæ fecit.

Hoc tempore Albi per totam Italiam visi, quos Bonifacius compressit, eorum duce supplicio affecto. Quidam enim ex Alpibus descendens cum vexillo crucis & alba veste ingentem omnis ordinis, sexus, ætatis cateruam secum specie religionis traducebat. *Volat. lib. 22.*

Ioan. Rusbrochius, Iacobus Peretz de Valentia, Simon Cremonensis, Conradus Ratisbonensis, Gallus Abbas Aulæ regiæ, Laurẽtius Iustinianus Venetus, Dionysius Burgensis eremita, Matthæus Episcopus Vuormaciensis, Ioan. de Hildinio Hospitalarius, Michael Angrianus Bononiensis, Gerardus Zutphanius, Renerus Pipernus, Henricus Boicius. Nicolaus Gorranus, Dominicanus, Philippus montis Galerij, Thomas Calensis, Alphonsus Thostatus Episcopus Abulensis, Hugo à Castronouo, Iacobus Magnus Toletanus, Ioannes Baromistdus omnes Theologici scriptores.

An. 1391. in conuentu Regis & Principum Angliæ

Patriarcha.

Constantinopoli Nilo, deinde Antonio 4. an. 4. cõtra quem Latinis quartus sedit Angelus Cororius.

Principibus.

Emanuele Paleologo filio Calo Ioannis an. 30. Græcor. Imp.

Gẽpsa Partho Persidis, deinde Tamerlane an. 5.

Balazete, (deinde iuxta quosdam Iesu siue Iosue, Musulmane seu Mulsumane) Turcorum Impp.

Vuenceslao, & Ruperto an. 10. ex ordine Occidẽt. Impp.

Anni Christi

Carolo.6.Franc.Reg.
Dauide Æthiopiæ.
1389 *Henrico.3.cog.Valetudinario an.16.*
Richardo 2.Angliæ, deinde Henrico 4.an.14 mens.6.
Vuladislao Iagellone Poloniæ.
Ioanne Notho Portugalliæ.
Roberto 2. Stuardo Scotiæ, deinde Roberto 3.an. 16.

1394 Clementi 7.Pseudopontifici successit Petrus de Luna, dictus Benedictus 13.vir doctissimus, à Cardinalibus tanti schismatis anctoribus electus Papa consedit Auenione: annos plus minus 30.

Anni mundi.

sancitum est, iurisdictionem Rom. Pontificis esse remioandam Oceano, itaque nemini Anglo licere in posterum, sub pœna perpetuæ custodiæ: pro quouis causa agere apud Rom.Pont. vt quispiam in Anglia eius auctoritate excommu-
5477 nicaretur, neue exequi aliquod tale mandatum, si quod ab eo acciperet. *Polyd.lib.20. Angli.*

Exoriuntur sectæ Hussitarum, Adamitarum & Orebitarum siue Orphanorum in Boëmia, Albanorum in Italia. *Æneas Syl. Histor.Boem.c 35.41.& 42 & 43. Bonf.dec.3.lib.2. Polyd de inu lib. 7.cap.5.*

Boemica hæresis tam multiplex & diuersa, vt contrariis semper fluctuet opinionibus. Hic Adamitas cum mulieribus nudos incedentes, sine pudore pudenda ostendentes cernere erit. Hic Iacobitas, hic Paulinos, hic Taboritas, hic Hussitas, ac varias hæreticorũ formas quisque spectabit. *Matthias Vngariæ Rex apud Bonf.lib.. 2.dec.4.*

Benedictus 13. Antipapa fertur à nonnullis, primus Eucharistiam ante se gestasse ad sui custodiam.

Hvmana.

Emanuel Chrysoloras Byzantinus, Græcas literas in Italiam quasi postlimio reduxit, quæ per 700. annos ferè exulauerant. *Platin. palmer.* A Ioanne Palæologo missus, vt regum opem imploraret, perfunctus munere in Italia substitit.

Blondus Foroiuliensis historicus, seriem temporum ab an. Christi 407. vsque ad 1400. retexit.

Ioannes Frossardus canonicus & presbyter historiam Franciæ, Scotiæ, Hispaniæ, Britanniæ, Vasconiæ, Flandriæ ab an.1326. ad.an.1400. est persequutus.

Academia Erdfurdiensis instituitur anno. 1392. *Kranti. li. 10.ca.15.*& Cracouiensis anno.1400. *Monster.in Cosmogr.*

In Lutetiana multa collegia extruuntur, inter ea Forteicum an.1391. à Petro Forret Aurilacensi Auerno.

Paulò antè regnante Carolo 5. Sapiente collegium Præleum à Rodolpho Præleo, Dormanum, seu Bellouacum à Ioanne Dormano Cancellario Franciæ, Cardinali & Episcopo Bellouaco, Damuillæum à Iohanne Damuillæ, à manuensi Regum Ioannis & Caroli 5. cum fratre Morinorum Episcopo.

5482 Sigismundus Vngariæ seu Pannoniæ Rex, post vnum aut alterum prelium contra Baiazetem, cum Gallorum & Vngarorum copiis fœliciter gestum, an. 1395. solenni legatione missa ad Principes Christianos, à Rom. Pontifice summam vim pecunię præter exercitum & à Carolo 6. Franc. Rege 8. millia militum, cum præcipuis Regni Principibus: quorũ Dux erat Ioannes Niuerniensis Comes, obtinuit. Itaque ducens exercitum in Bulgariam cepit Orizum & Biolinium vrbes: sed cùm post 18. diem quo Nicopolim obsidebat, cum Baiazete acie congressus esset, temeritate Gallorum magna clade affectus, fugiens Veneta classe seruatus est, & 300. nobiles Franci capti sunt, quorum 24. redẽpti sunt 200. millibus aureorum, cæteris cæsis. *Chalcocond. lib.2. Gagnin.lib. 9. Egnat. & Volat.Chron. Francorum.*

Ioan. Niuernensis, post patrem Philippum Audacem, principatum Burgundiæ obtinuit. Domum è captiuitate Baiazetis reuersus equites instituit, quorum symbolum esset torquis aureus angulosis nexibus, & quasi annulis concatenatus, ita inter se aptatis: vt figuram crucis S. Andreæ exprimerent, silice annexo & subtus aurei velleris effigie dependente, quòd in his locis exulasset, in quibus Iason aureum vellus quæsiuerat, ac S. Andræas concionatus fuerat.

Baiazetes (qui à celeritate cognominatus est lingua Turcica Heldrin, & Græcis Lælaps, quasi turbo venti seu procella) Turcorum Imperator, totam ferè Græciam & magnã Bulgariæ partem sibi subegit. *Ignatius & Iouius.* Indignatus quòd Emanuel Cooftaotinopolia. Imperator nollet apud eum fungi munere Ianizarij, Byzantium decennio (Egoatius an octennio) oppugnauit. Quo tempore Emanuel Imp. venit in Italiam & Franciam à Rom. Pontifice, Venetis, Italiæ Ducibus, & Carolo 6. (Pau. Iouius falsò putat eum fuisse 7.) tũc phrenetico & furioso suppetias petiturus. Sed cùm moras aliquandiu traxisset in Francia, donec rex Carolus curaretur, (nam ex Gagu. lib. 9 circa an. 1399. duo Eremitæ D. Augustini se eum sanaturum receperant, licet frustrà, vnde supplicio capitis perierunt) coactus est redire Constantinopolim re infecta (si enim Græcis & Gallis historicis credimus, decipitur Paul. Iouius, qui exercitum à Francis aoton concessũ, Sigismundo regi Vngariæ nundum Imperatori, huic datum refert.) *Chalcocondylas lib. 2. de reb. Turc.*

Tamberlanes seu Tamerlanes (quem Demetrius Moscus Themireuslum, Græci Temirem vocant) Scytha, ex latrone & priuato homine factus Imperator, & Dei flagellum, incursione in minorem Asiam facta, Baiazetem ab obsidione Constantinopolis (quam alioqui expugnaturus fuisse creditur) retraxit: & cruentissimo conflictu captum catenis aureis signauit, & in ferream caueam intrusum secum per omnes Asiæ & Syriæ expeditiones circunduxit: atque si nonnullis credimus, eo vius est pro scabello, si quando equum conscẽderet an. 1402. *Chalcocondyl li. 2. & 3. de reb. Turc. Egnat. Sabel. Pius 2. lib. 2. descrip. terra.* Regnauit Baiazetes an. 25 *Chalcocondyl lib. 3.*

In numerandis Turcorum & Græcorum Imperatoribus, sequor Chalcocondylam, qui vt erat natione Græcus, rem propriùs attigisse videtur. Nam propter Tamerlanem victorem, fuit hic Turcorum perturbata successio. Alioqui Latini aiunt Baiazetem habuisse regni successorem, filium Cyriseelebẽ (quem vulgò nominant Calepinum) qui regnarit ann. plus minus 6. cuius filios faciunt Mahometem & Orchanem. *Paul. Ioann.* Alij eos duos faciunt filios Baiazetis, & volunt Orchanem emn esse qui dictus sit Calepinus Sed in rebus alienis facilè est hallucinari. Earum antem cognstio necessariò est, ad multa loca Apocalypseωs intelligenda. Vel forrassis IosueChalcocondilæ, est aliorum Cyriscelebes filius Baiazethis: qui è manibus Scytharum fugiens, paternum Imperium recuperat, Græcis conniuentibus: Sigismundum Vngariæ Regem fugat: denique victor Desporam bello lacessens, moritur in ætatis flore, postquàm annos sex imperasset. i an. 1413.

Secundum Baiazethis filium Mosem fuisse dicunt qui superiore fratre mortuo, interfecerit Orchanem nepotem: & Imperium rapuerit, donec à Mahomete primo necaretur.

Isabella 8. annos nata filia Caroli Regis Franciæ, Richardo Anglorum Regi desponsata, inter Francos & Anglos induciæ in 30. annos pactæ sunt an. 1396. *Polydorus lib. 20. Anglic. historia.*

1395. Iudæi se eiectos quarto & extremo exilio è Francia asserunt. i. aore annos 188. centum ferè annis antequam pulsi sunt ex Hispania.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

5481 — *CONCIL. Gallicanum, omnium prælatorum Franciæ, iussu Caroli 6 habitum Lutetiæ 23. Ianuary cõtra schisma, in quo Benedictus Antipapa deponitur, qui nihilominus noluit cedere. Chron. Franc.* — 1394 alij 1398

5486

5488 — *Annus Dom. M.CCCC. quando Tamerlanes mundi terror emergit, & Chrysoloras studia Græcarum literarum in Italiam reducit, è qua 700 annis exulauerant.* — 1400

Anni mundi.

5412

DECIMO quarto sæculo, permansisse veterem Doctrinam per scriptores illius ostenditur.

MISSA Continuatur iisdem ritibus & solennibus, quibus anteà, ut è scriptoribus de Diuinis vel Ecclesiasticis officiis liquet, ut Radulpho Tungrensi, Ioän. de tenera munda, Gul. Antissiodorensi, & Scholasticis huius sæculi, Pachymere Græco in Ecclesiasticam Hierarchiam Dionysij.

Gratia Dei, fides, iustificatio *Cantacuzenus Apol. II. & 4. Pachymer. lib. 12. hist. Solius Dei est, uestras illustrare conscientias, &c. Niceph. Calixtus lib. 11. cap. 5. ex quo capite potest intelligi, quid sibi velit Pauli illa conclusio Ro. 3. Arbitramur per fidem iustificari hominem absque operibus legis. Occam in Centilogio concl. 6. Sententiarij in 2 dist. 26.*

Eucharistiæ veritas, Sacrificium, transsubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. *Nicephorus Calixtus multis locis, qui & libro 16. cap. 36. dæmonia ex ædibus, quas infestant, abigi celebratione Missæ testatur, ut Augustinus longe ante lib. 22. de Ciuit. cap. 8. Pachymeres in Eccl. Hierarch. Dionysij cap. 3. de Synaxi & lib. 4. & 5 hist. Niceph. Calixtus lib. 1. cap. 28. lib. 12. cap. 41. lib. 11. cap. 14. lib. 13. cap. 7. & 19. Aluarus lib. 2. de Planctu animæ cap. 52. Occam libello de Sacramento Altaris. Herueus in cap 7. ad Heb. Corpus & sanguis Christi permanent in Ecclesia in æternum. Propter ista rectè dicitur Melchisedec manere sacerdos in perpetuum, quia nullus alius ritus instituetur, per quem eius oblatio mutetur, & quia Christum designat perenniter pro nobis interpellantem. Durand. lib. 4. Sent. dist. 10. q. 1. A principio Ecclesiæ fuit articulus fidei, ab omnibus concessus, quòd verum corpus Christi esset realiter in hoc sacramento: & non figuratiuè, nec sicut in signo tantùm, nec per solam communicationem Idiomatum. Scholastici huius æui omnes lib. 4. sent. dist. 10. & seqq. Ioan. de tenera munda libro de Sacramento altaris.*

Baptismi effectus, Necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *Pachym. ibidem cap. de Sacramento illuminationis. Nam sic Dionysius vocat Baptismum, Cantacuz. Apol. 4 Niceph. Calixt. lib. 7. cap. 33. lib. 14. cap. 12. 17. lib. 16. cap. 35. Scholastici fuse lib. 4 sent. & aliis libris.*

Pœnitentia, & eius partes tres. *Pachymeres paraph. in Epistolam Areopag. ad Demophilum & lib. 4. histor. Niceph. Calixtus lib. 11 cap. 34 & lib. 12. cap. 28. Scholastici in eundem lib. 4 sent.*

Claues Ecclesiæ, absolutio. *Ibidem Pachym in Eccl. Hierarchiam cap. 5. & epist. ad Demophilum. Niceph. Calixt. lib. 12. cap. 28. & 41. Niceph. Gregoras lib. 10. cap. ult. Cantacuzen. in Apologiis, Occam in Dialogo.*

Confirmatio, extrema vnctio, & reliqua alia sacramenta, & eorum vsus. *Pachym. lib. 11. Historiæ, Michael Andronici Imp. filius, è desperato morbo sancto oleo recreatur, & c. 4 & 5. Eccl. Hierarch. Scholastici huius sæculi in totum 4. Sententiarum.*

Primatus sedis Apostolicæ. *Pachimeres historiarum lib 5. recitans capita Græcorum ac Latinos Principatus sit Romanæ sedis. Ad eum appellare liceat Græcis. Et memoria Romani Pontificis vnà cum Patriarchis celebretur. Nicephorus Calixtus, Rom. Pontificem gloria cæteros anteire lib. 4. cap 38. Primariam Apostolorum sedem lib. 9. cap 37. Niceph. Gregoras lib. 5. è libro de ea re Nicephori Blemmydis, & cap. ult. lib. 10. in suo contra Latinos aliequi consilio. Occam in Dialogo. item in prologo libelli de sacramento Altaris, de illo protestor me nihil asserturum, nisi quòd Romana tenet & docet Ecclesia. Guido Carmelita in summa de hæresib. de Valdensibus. Aluarus in proemio lib. 1. de Planctu Ecclesiæ & cap. 6. 13. 36. 37. 68. Durandus in 4. sentent. dist. 14. q 5. August. de Ancona libro de potestate Ecclesiæ. Herueus lib. de potestate Papæ. Bartholus in constitutione extrauagante, quæ incipit: Ad reprimendum. verb. Totius orbis. Post Christi aduentum, sublatis monarchiis, omne imperium est apud Christum & eius vicarium: & transfertur per Papam in principem seculare, de quo prophetauit Daniel ca. 9. Ipsemet Vuicleffus epist. ad Vrbanum 6. apud Ioannem Foxum Caluinistam lib. 1. com. rerum gestarum. Romanus Pontifex summus Christi vicarius in terris.*

Liberum arbitrium, bona opera. *Cantacuzenus contra Mahometem. Niceph. Calixtus lib. 1. cap. 3 Occam in Centilogio. Sententiarij in 2. sent. dist. 25. & 26. & 28. vbi de hæresi Pe-*

lagianorum. Paulus Brugensis in Biblia passim.

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, Imagines, festa. *De iis extant auctorũ huius seculi sermones & tractatus penè innumeri, testimonia etiã non pauciora, vt Niceph. Gregoræ lib. 9. cap. vlt. Cantacuzenus Imp. Constant. integra Apologia tertia cõtra Mahometanos & orat. 3. contra eosdem. Pachym. lib. 4. hist. & 6. vbi D. Nicolai cura è maris periculo Antiochenus Patriarcha liberatur, item 9. 11. 12. & in Eccles. Hierarchiam Dionys. Niceph. Calixt. lib. 7. cap 33. & 34. lib. 14 cap 2. Sententiarij lib. 4. dist.*

Preces pro defunctis, purgatorium. *Pachymer. in Eccl. Hierar. cap. 7. de dormientibus. Niceph. Calixtus lib. 8 cap. 31. vbi & nocturnæ defunctorum memoriæ. Doctores in 4. sententiæ dist 21. &c.*

Non hic possumus Centuriatorum testimonium proferre, quando non sunt vltra decimam tertiam Centuriam, quod sciam, progressi, sed quid ipsi sentiant, quid concipiant, non difficile est diuinare ex eo, quòd posteriorum seculorum doctoribus acerbius irascantur, quòd quæ laudẽt Marsilij Patauini, Flagellantium, Lothardorum & Ioannis Vuicleffi apostasiam, qui de iis tragœdias hoc seculo excitarunt. Verum vti memini, non modo ab eius scriptoribus refutati sunt, sed etiam ab omnibus Synodis, quæ non fuerunt paruo numero: denique ab historicis, qui Ecclesiæ cursum secundum, non plane extitisse docuerunt.

Anni mundi.		Anni Christi.
	DECIMVM QVINTVM sæculum.	
	210.	
5412	a INNOCENTIVS 7. Sulmonensis an. 2. di. 22.	1404
5495	Vacat d. 23.	1407

DVOBVS annis infœliciter pontificatu administrato moritur.

Iurisperitus comis ac blandus. Contra hũc quoque Antipapa Auenionensis Petrus Luna fuit, præterquàm quòd multis procerum Italicorum bellis affligebatur.

5412 Creauit multos Cardinales Eo mortuo vehementiùs inualuerunt bella Italica.

5495 Dissidium Galliæ & Italiæ ob diuersos Papas.

Patriarcha.

Constantinopoli Antonio quarto.

Principibus.

Emanuele siue Manuele an. 30. vt dictum est. Constantinopolitano Imp.

Tamerlane Tartaro Persidis, deinde Tzochio eius filio, an. 22.

Mulsumane Turcorum Imp. deinde Mose fratre paucis mensibus.

Ruperto siue Roberto Occident. Imp.

Carolo 6. Beneamato Francorum Reg.

HVMANA.

Ab anno 1399. imperabat apud Tartaros siue Barbaros Tamerlanes, humili quidem loco natus, verum scientia rei militaris & fœlicitate eò prouectus, vt duodecies centena millia hominum haberet in exercitu, ac ad Stellam montem memorabili Pompeij magni victoria, & Mithridatis calamitate celebrem: Turcis profligatis Imperatoréque eorum Baiazete capto & in ferrea cauea feræ in modum circumuecto: Iberia, Albania, Armenia, Persia, Mesopotamia, & Ægypto incredibili trium annorum celeritate vastatis, orbem terrarum nominis sui terrore impleret. Cum hoc Lithuani duce Vitoldo, cum multa nobilitate Polonica & Germanica, confligentes vincuntur. *Herburtus lib. 12. hist. Pol cap. 10.*

Baiazetẽ captũ in caueaque duos annos & semis detentũ, donec sibi acuto piscis osse iugulũ perforaret, & extingueret: non vt regem, sed paricidam, vt qui fratrem natu maiorem occidisset, se digna pœna plectere dicebat, item se Dei esse iram, quæ deprauati seculi mortales vlcisceretur. In eo prælio cæsa narrantur, supra centum & quadraginta hominum millia. *Iouius lib. 2. virorum illust.*

Primo die tendebat alba, secundo nigra, tertio rubra, quòd primi diei deditionem obsessis esse vellet innoxiam: secundi luctuosam & pœnis mixtam, tertij planè cruentam, & citra veniæ spem & delectum, dicatam ruinis, igni, cædibus.

Tandem spoliis vniuersæ Asiæ onustus, Samarcandam

redũt,

Anni Christi. *Davide Æthiopiæ, deinde Theodoro mens.* *Anni mundi.*
2. Isaac anno 17.
Henrico 3. Hispaniæ.
Henrico 4. Angliæ.
Uuladislao Iagellone Polon.
Joanne Notho Portugalliæ.
Roberto 3. Scotiæ.

211.

1407 b GREGORIVS 12. Venetus Theologiæ doctor celebris an. 2. 5495
1409 mens. 7. dies 5. 5497
Vacat dies 10.
Patriarcha.
Constantinop. Calixto an. 13.
Principibus.
Eisdem Imp. & regnant.
Isaac Æthiopiæ.
Joanne 2. Hispaniæ Rege an. 50.

CONCIL. *Pisanum plurimorum prælatorum, indictum à Cardinalibus contra Schisma. In eo ambo Pontifices Benedictus 13. & Gregorius 12. accusati de collusione, abrogantur, & Alexander eligitur Papa, sed illud nullum fere fuit profectus, nam neuter voluit cedere, sed nec ad concilium venire, varia causans. Palmer. Plati.*

212.

1409 c ALEXANDER 5. Cretensis, Theologiæ doctor. mens. 10. dies 8. 5497
1410 Vacat dies 11. 5498
Patriarcha.
Constantinopoli Calixto.
Principibus.
Eisdem Impp. & regnant.

redit, vbi fato functus dicitur an. 1402. *Ibid.*

Cuius duo filij hæredes sic à paterna virtute degenerarunt, vt imperium tueri nequiuerint, breuique tempore maximum Imperium collapsum defecerit.

b ANGELVS Corrarius antea dicebatur. Cōtra hunc etiam sedit Petrus Luonensis qui Benedictus 13. appellatus est. Itaque extinguendi schismatis causa quod supra 40. annos, binis ac ternis interdum de summo pontificatu contendentibus, valde Ecclesiam afflixit, Pisanum Concilium in Hetruria coiit. Sed non modò non oppressum est schisma, verum etiam auctum, cùm duobus frustrà depositis, tertius Petrus Cretensis de ordine Frāciscanorum creatus sit & Alexander 5. appellatus *Crom. lib. 16. Pol.*

Poloni secuti sunt Concilij authoritatem, cùm antea Gregorium pro Pontifice habuissent. *ibi.*

Hinc Ioannes Hus & Hieronymus Pragensis, Boëmiam inficere hæresibus cœperunt. *Ibid.*

5495 Hugo Ambriotus prætor, vel iuxta alios præses (non autem Episcopus, vt malè quidam censent) Parisiorum, Iudæorum sectator, osor clericorum (quòd aliqui de Scholasticis interpretantur) & Eucharistię contemptor, vt hæreticus à

5497 Parisiensi Episcopo perpetuo carceri adiudicatur. Ipse est, qui Bastilduma D. Anthonij portam munitissimum propugnaculum, & Pontem D. Michaelis extrui curauit, cum Ponticulo & Castello ad propulsandos Scholasticorum noctu vagantium impetus. *Gaguin. lib. 9.*

Ordines Mōtoliuetensium auctore Bernardo Ptolomæo: Canonicorum S. Georgij de Alga auctore Laurentio Iustiniano, & Mendicantium D. Hieronymi (quos Ioan. 23. confirmauit) instituuntur an. Domini 1407.

Iesus siue Iosue minimus filiorum Baiazetis, Christianæ religioni initiatus mox moritur. *Chalcocondyl. libro quarto de rebus Turci.*

HVMANA.

Ciuile bellum in Gallia, ob controuersias duarum familiarum Ioannis Burgundiæ & Ludouici fratris regis Aureliani Ducum, quod magnum multorum annorum malum inussit Galliæ. Burgundio dum rerum est potitus. Carolum regem suo arbitratu regebat; Reginam & eius filiam huc illuc pertrahebat & vexabat. *Polyd. lib. 22. Angl.*

c CVM Gregorius 12. promisisset se cessurum pontificatu, si Benedictus idem non recusaret, & fugiente Benedicto in Catalonium, relicta Auenione promissum, suum reuocasset, Concilio Pisis à Cardinalibus vniuersis habito, vterque est depositus & in locum suffectus tertius, hic Alexander quintus Sanctus Dei. *Crom.*

5497 Qui adeò fuit munificus in pauperes, vt de se ipso sæpe per iocum diceret, se diuitem fuisse Episcopum, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem. *Plati.*

Ordo Scopetinorum, siue S. Saluatoris originem habuit à Stephano Bononiensi anno 1410. *Volat. lib. 21.*

5498 Ioannes Gerson, qui Concilio Constantiensi interfuit, quem indoctè, vt cætera Caluinus lib. 4. Instit. cap. 7. sect. 28. sub Ioanne 22. vixisse affirmat.

HVMANA.

Mediolanensem Ducatum Franci, armis repetunt: diuturno & atroci bello. Valentinæ scilicet, quam nuptui dederat Ioan. Galeacius pater, Ludouico Aurelianorum principi Caroli 5. fil. cum eius fratres sine legitima próle decessissent, debebatur.

Galeacij filij ingenio & fortuna patri dissimiles vrbibus Italicis exciderunt. Duces enim Galeacij, validis præsidiis subnixi: passim vrbium dominatum arripuerunt.

d VNVS de tribus contendentibus de Pontificatu. *Crom. lib. 17. Pol.*

Bononiæ mansit, vt Gregorius 12. Arimini, Benedictus 13. in Hispania, vsque dum Sigismundi Imp. opera. Constantiæ synodus cogeretur, vbi fuerunt tres partes deiecti, & electus Martinus 5. *Idem.*

Petrus Aquilanus, Thomas Campensis, Iordanus Magdeburgensis, Thomas Haselbachius, Henricus Hessius, Reinhardus Fronthoniensis, Petrus de Aliaco Cardinalis & Episcopus Cameracensis, Ioannes Capreolus, S. Vincentius Valentinus (hic semel in die tantùm manducabat, & à Calixto 3. in numerum Sanctorum relatus est *Volater lib. 21.*) Franciscus Zarabellus, Ioan. Dominici Cardinalis: Omnes Theologiæ professores.

Nicolaus Clemangis doctor Parisiensis, qui de corrupto Ecclesiæ statu scripsit.

Florent tunc Laurentius Valla doctus Grammaticus, Alphonsus Rex Arragonum, Antonius Panormitanus, Ioannes Imolensis, Paulus Vergerius Iustinopolitanus.

HVMANA.

Alphonsus 5. cog Magnanimus Aragoniæ regum primus, fuit rex Neapolitanus. *Vasæus in Chron. Hisp.*

In Synodo Constantiensi Adolphus 2. Cliuiæ, & Amadeus Sabaudiæ comites donati suis iuribus amplioribus: ducésque imperij constituti.

e DECREVIT vt singulis decenniis celebraretur Concilium vniuersale. *Plati.*

Pater patriæ salutatus, sectis Boëmicis valde iniquus.

Huius pedes Sigismundus Imperator est exosculatus. *Volater.* qui duos & triginta regulos, Matiæ Ludouici Pannoniarum regis filiæ aduersantes: securi percuti iussit. *Egnat. lib. 3. Rom.*

1416. & Amadæum octauum, decimum sextum Sabaudiæ Comitem Ducis titulo insigniuit. *Munsterus.*

Antonius à Rampegolis, Ioannes de Turrecremata Hispanus, Ioannes Foucotinus, Antonius Parmensis, Thomas de Kempis, Hermanus Sturdorpius, Henricus de Coniueldia, Nicolaus Dunkelspuglius Viennensis, Henricus Hessus, Poggius Florentinus, Thomas Vualdensis, Raymundus Sebeidius, Hermannus Petra Carthusianus. Hi omnes illius temporis insignes Theologiæ scriptores.

Paulus de S. Maria (ita dictus est postquam ex Iudæo Hispano Christianus factus) Theologus Episcopus Burgensis, & Archicancellarius Ioannis Regis Castellæ absoluit suas additiones ad postillas Lyrani super Biblia Sacra, annis 1429. *Vt est in eius prolog. initio Glossæ ordinariæ.*

R. Moses Gerundensis in Hispania tractatum, aduersus hunc Paulum Burgensem scripsit, vbi pressus authoritate testimoniorum Talmudicorum: dixit non esse incommodum, si nonnulla interdum Talmudicorum dicta minime admittantur. *Ritius sub finem libri 2. de cælesti agricult.*

Sub Martino 5. Boemorũ hæreticorũ duces, post mortẽ Ziscæ Cœci orphanos sese dixere. Qui cum Lusatiã Silesiã &c. diuexassent, in templa atque monasteria, in sacerdotes & monachos barbarico furore debachabantur. Ziscæ autem ducis sui immanitatem sequebantur, qui quasi viuens parum insanisset, moriens cutim sibi detrahi, eámque tympano induci iussit, fore pollicens, vt ad eius tympani sonum, animis

Anni mundi. | Anni Christi.

213.

5498 d IOANNES 23 (alijs 22. alijs 24.) Neapolitanus an. 5. 1410

5505 dies 15. 1417

Vacat an. 2.

Patriarcha.

Constantinopoli Calixto.

Principibus.

Emanuele Constantinopolitano Imp.

Ezochio Tamerlanis Tartari F. Persidis, Mose, filio Baiazetis ex ordine Turcarum Imperat.

Sigismundo an. 28. Occid. Imp.

Carolo 6. Francorum Rege.

Isaac Æthiopia.

Ioanne 2. Hispania.

Henrico 4. Anglia, deinde Henrico 5. an. 9.

Vladislao Iagellone Polo.

Iohanne Notho Portugal.

Interregno Scotia 13. annorum.

5502 *DECIMVM sextũ vniuersale Conciliũ Cõstãtiense in Germania, Patriarcharum 4 Cardinalium 29.* 1414 *Archiepiscoporũ 47. Episc. 160. (alij 270.) Abbatũ & Doctorũ 564. præsidente initio Ioãne Papa & præsente Sigismundo Imp. celebratum fuit contra schisma trium pontificum, Ioannis 23. Bononia, Gregorij 12. Arimini, & Benedicti 13. in Hispania, qui tres priuati fuerunt, electo PP. Martino 5. Fuit etiam contra hæreses, præcipuè Ioan. Vuicleffi, & Ioan. Hus, & ad schisma tollendum. Denique cõtra vitia tam Laicorum quam clericorum. Libri Conc. Plati. Palm. Naucle. Durauit annos tres & aliquot menses, ab an. 1414 die 5. Nouemb. ad an. 1418. inchoatum, vt liquet ex actis ipsius Concilij. Mirum est quod narrant à die Paschæ, ad Pentecostem numeratas fuisse 60500, exteras personas: quæ ad Concil. confluxerant. confirmatur à Martino 3. Plat. Onuph.*

214.

5505 e MARTINVS 5. Romanus, vir optimus & doctissimus, an. 14 mens. 3. 1417

Vacat dies 22.

Patriarcha.

Constantinopoli Calixto, deinde Euthymio 2. an. 5. mẽs. Iosepho an. 15

Anni Christi. | *Anni mundi.*

Principibus.

Emanuele Paleologo, & post eum Flauio
1414 5419
Ioanne eius fil. & abnepote Andronici 2. an. 4. & Ioan. Paleologo an. 24. ex ordine Constantinopol. Impp.

Tzochio Tamerlanis F. Persidis, deinde Trochio 2. an. 18.

Mechmete siue Mahomete 1. fil. Baiazetis Turcorum 9. (iuxta alios 5.) Imp. an. 17.

Sigismundo Occid. Imp.

Carolo 6. & Carolo 7. Victore cog. an 38. ex ordine Franc. Reg.

Isaac Æthyopiæ, & per ordinem Andræa an. 4. Hesbinaam & Amde filiis Iesu.

Ioanne 2. Hispaniæ.

Henrico 5. Angliæ, deinde Henrico 6. an. 38.

Vuladislao Iagellone Poloniæ.

Ioanne Notho Portugaliæ.

Interregno Scotiæ, deinde Iacobo Roberti. 3. filio, an. 13.

Continuatio Schismatis.

1424 5512
Clemens 8. Hispanus, à quibusdam anticardinalibus factione Alphonsi Regis Arragonum, post Benedictum 13. in Antipapam creatus est, sed, post reconciliationé Alphonsi cum Martino Ro. Pontifice coactus est se abdicare Pontificatu an. postquam sedisset serè quinto.

ipsorum aduersarij conciderent. *Cromer. lib. 20. Polo.*

Non est hic dissimulandus error auctoris Summæ Angelicæ, cuius occasione Canonistæ futiles quæstiones excitarunt, & Petrus Martyr. in 2. Samuel. cap. 13. calumniam inussit huic Pontifici: nam quod ille auctor ait in verbo, Papa, Martinum 5. relaxasse alicui matrimonium cum sua sorore Germana, imprudentissimum esse commentum facile conuincitur ex ipso Antonino, quem idem citat. Ille enim in summa, *tomo 3. tit. 1. cap. 11. de affinitate in fine* scribit Martinum 5. post longam Theologorum & Canonistarum de ea re consultationem, dispensasse cum quodam qui consummauerat matrimonium cum quadam Germana eius, quam (vt loquitur) cognouerat fornicariè, Germanam propinquam, non sororem vocans.

HVMANA.

Mahometes Turcorum nonus (Ioui. 6.) Imperator, post recepta omnia loca, quæ Tamberlanes in Asia minore occupauerat, Imperatoria insignia ex Prusa (quæ hodie Bursa dicitur) in Græciam transtulit, & Adrianopoli vrbi Thraciæ collocauit *Iouius lib. de rebus Turci.* Vt erat moribus tranquillus & placidus perpetuam habuit amicitiam cum Græcorum Imperatoribus: cum regnasset 12. annos (Ioui. ait 14.) & Imperij successorem designasset Amuratem filium. obiit anno circiter 1420.

Patruum Mosem Imperium paternum vsurpantem interfecit. Inde Bulgaros & Valachos afflixit, tributo magno imposito. Complures principes Turcas è Galatia & Capadocia extirpauit: de cujus linea iam reliqui successêre.

Primus traiecit Danubium, & afflictis Valachis Dominatũ Bosniæ est consecutus.

An. 1425. vsus Bombardarum tum primùm à Gallis agnosci cœpit, Thoma Montacuto Sarisberiense Comite Anglo, Cœnomanorum vrbem illis tormentis oppugnante. *Polyd. lib. 23. Angl. Histor.*

Lutetia à Ioanne Burgundiæ Duce occupatur, & Rex Carolus 6. cum tota aula in eius potestatem recidit: postea Philippus Burgundiæ Dux, cognita cæde Patris (qui paribus insidiis, quibus antea Aurelianum Ducem sicarius Lutetiæ necandum præbuerat, ad Monsteriolum oppidum perierat) iniens societatem cum Henrico 5. Angliæ Rege in patris sui vltionem regem, reginam, Lutetiam, & quicquid suæ factionis habebat ei tradidit an. 1419. eóque tempore apud Trecas, Catharinam Caroli filiam illi nubere coëgit, ea lege vt ij eorúmque liberi Franciæ Regno succederent, & Henricus interea viuente Carolo, Regens Franciæ cognominaretur. *Polyd. lib. 22. Æmyl. Gagu. lib. 9. & 10.*

Interregnum anni vnius.

Ioanna Puella siue virgo, inope pastore in Lotharingarum Damprenio pago orta, anno ætatis circiter 20. Aureliam vrbem obsidione Anglorum, qui Lutetiam magnámque Galliæ partem possidebant, liberat an. 1419. eius auspiciis multa prælia, fœliciter à Francis gesta sunt. *Gaguin. lib. 10. Baptist. Fulg. lib. 3.*

Trecas, Lutetiámque cepit, inter primos milites in muros ascendens. Ab Anglis tandem capta Rhotomagi, vt Maga combusta est. *Ibid.*

Tum duæ erant in Gallia factiones, Burgundionum, & Armeniacorum, à Comite Armeniaco, qui Carolo Delphino, deinde Regi contra Anglos operam nauabat.

Lonaniensis Academia an. 1427. erigitur à Ioanne 4. Brabantiæ Duce. *Monster. in Cosmogr.*

Hesbinaam & Amde filij Iesu in Æthiopia imperarunt vs-

Anni mundi.

ioe ad an. 1431. Eugenium, per annos quinque. Post hos, a nobus regiæ curiç simul cum populo, aduersus Dauidicam sobolem rebellãtibus, puer quidam in regia sede positus fuit an. 2. Verùm diuino aliter dispenente consilio, auctores rebellionis capti fuerunt, regnumque consecutus est Zara Iacob. *Victorius de regibus Æthiopiæ.*

1424. Rhæti (Grizones vocant) ad soæ libertatis propugnationẽ, primo fœdere sese inter se cõiungunt. *Chron. Heluet.* 5519

Gentiles erronnes (quos Germani Heidem, nos Bohemos vocamus) primũ an. 1417. per Germaniã visuntur, qui excocti sole, immundi veste, intentique furtis, homines falsa sua chiromantia passim decipiunt. *Polyd. lib. 7. de inuent. cap. 7. Krant lib. 11 cap 2.* 5535

¶ Ab Evgenio 4. Georgius Trapezonnus Romæ Gymnasio præficitur, & multis annis Rhetoricam ac Philosophiã docet. Deinde à Nicolao quinto Eugenij successore, scriba fit Apostolicus. Præ morbo, etiam sui nominis memoriam amisit. Æmulos habuit Ioan. de Monte regio, ob Ptolomæi opus de magna Construct versum & scholiis illustratum, Theodorum Gazam, ob librum de animalibus Arist. quem quoqoe verterat, & Ioan. Episcopum Aleriensem.

Eugenius in Æthiopiam legatos Theodorum, Petrum, Didymum & Georgium misit ad Zerah Iacob Abyssinorum Imp. significans Ioannem Palæologum Imp. & Græcos cõuenisse in Ecclesiæ vnitatem: & ad eandem illum inuitans, quod reuerenter præstitit, *Dauid Æthiopiæ Imp Epistola ad Clementem 7. apud Damianum Goes lib. de Æthiopum moribus.*

Zerah Iacob, pius & fidelis (vnde & rectæ fidei cognomentum retulit) duobus principibus, contra posteritatem Dauid rebellantibus cæsis: sub an. 1431. imperium Æthiopiæ adipiscitur. *Marius Victor.*

Ad Concilium Florentinum legatos misit. Nam illius actis Æthiopes & interfuisse constat.

Gregorius Constantinopolitanus Patriarcha in Concil. Florentino obiit sentiens cum Catholica Ecclesia, cui successit Bessarion: deinde eo non recepto, Gennadius post captã Constantinopolim.

Ioannes Gersius, Carolus Aretinus, Gerardus Carrusianus, Nicolaus Burgũdio Dominicanus, Nicolaus Amici, Ioannes Niderus Domioicanus, Ioã. Segonius, Ioan. Noblet Carmelita, Thomas de Corsellis, Ioan à Spina, Bartholomæus Carthusianus, S. Bernardinus minorita Remensis (hic factiones Guelphorum & Gibellinorum ferè repressit. *Sabel.* & eum Nicolaus 5 inter sanctos numerat an 1450. *Platin.*) Ambrosius Camaldulensis Ioannes Episcopus Leodiensis.

In Concilio Basiliensi ædita est Pragmatica sanctio, apud Bituriges à Carolo 7 Nonis Iulij an. 1438. probata, & in Senatu Parisiensi publicata 3. Idus Iul *Gagui lib.* 12. Damnatæ sunt annatæ Beneficiorum, & deambulationes in templis, dũ sacra celebrantur *sessio* 21. Cautum est ne numerus Cardinalium 24 exeedat, ac ne quis nepotum Pontificis aut Cardinalium ad Cardinalatum admittatur *sessio* 23. Festa Conceptionis & Visitationis D. Mariæ confirmata fuere, *sessio* 36. *&* 44.

In eo indultus est Boemis vsus Calicis, quòd is iam apud eos inoleuisset Ea tamen lege, ne diuersum vsum improbarent, neu se ab Ecclesia Catholica, in cæteris ritibus dogmatibúsque seiungerent. *Crom. lib.* 21. *Pol.*

Per id fermè tempus Sigismundus Imp ab ea gente rex appellatus est, ingressúsque Boemiam ad pacandas res animum intendit. Sed diu non postea vixit. *Ibid.*

Iacobini & Armenij Ecclesiæ reconciliantur.

Græci ferè omnes cum Ioanne Imperat. Constantinopolim è Florentina synodo reuersi, fiunt infensi Rom. Pontifici,

Anni Christi.

Sic finitum est tam ingens & diuturnum schisma, & Martinus 5. mansit solus verus Põtifex Maximus.

Concil. *Senense Onuph.* 215.

¶ Evgenivs 4. Venetus, an. 15. 1431
mens. 11. di. 21.
Vacat d. 12. 1447

Patriarcha.

Constantinopoli Iosepho, deinde Gregorio 3. an. 13.

Principibus.

Ioanne Palæologo Cõstãtinopolitano Imp. an. 24 denique Constantino vltimo an 8.

Amurate 2. Turcorũ 10. (alijs 6.) an. 34. Imp.

Trochio 2. Tartaro Persidis, denique Tranire an. 12.

Sigismundo, Alberto an. 2. & Friderico 3. an. 54. ex ordine Occid. Impp.

Carolo 7. Franc. Reg.

In Æthiopia interregno duorum annorum, inde Zara Iacob Rege, an. 34.

Ioanne 2. Hispaniæ.

Henrico 6. Angliæ.

Vladislao 3. Poloniæ an. 11. & interregno annorum 4. vsque ad an. 1447.

Ioanne Notho Portugalliæ rege vndecimo, deinde Eduardo an 5. Alphõso 5. Africano an. 43.

Iacobo 1. Scotiæ, deinde Iacobo secundo an. 24.

quòd

Anni Christi.

1431 *DECIMVM septimum generale Concilium Basiliense contra Hussitas, primum à Martino 5. indictum Papiæ, sed ob pestem ibi grassantem, Senas translatum & inchoatum, deinde interruptū ab Alphonso Arragonum rege, continuatur Basileæ, vbi interfuit Sigismundus Imperator, præside Iuliano Legato sedis Apostolicæ, & post eius reuocationem, Ludouico Cardinale Arelatensi, & præsentibus multis prælatis, ad reformationem Ecclesiæ, & componendos mores tam laicorum quàm clericorum: Ea demum acta quæ ad censuras & causas beneficiales attinent, confirmata sunt à Nicolao 5. Papa. Fuit etiā contra Hussitarum seu Bohemorum hæreses. Plati. lib. Concil. Æneas cap. 49. & 50. hist. Bohemi. Perductum est vsque ad annum 1442. vt constat ex vltima sessione 45. durauitque an. 11. mens. 9. di. 27. In eo damnatæ fuerunt annatæ beneficiorum, & cautum ne Cardinalium numerus 24. excedant. Ac ne quis nepotum Pontificis aut Cardinalium ad Cardinalatum admittatur.*

Schisma 23.

1439 Fœlix 5. antea Amadæus olim Sabaudiæ Dux, in concilio Basiliensi contra Eugenium 4. Pontifex electus, liberè se Pontificatu abdicauit, postquam sedisset an. 9. m. 6. dies 7.

Anni mundi.

quòd ab eo tantum auxilij quantum erat pollicitus non acciperent. & conuentioni, quam cum Latinis de religione inierant, non stantes, iterum ad vomitum redeunt: auctoribus Marco

5519 Episcopo Ephesino, & Scholario, Græcorum doctissimis. Quibus motus Eugenius, misit viros doctos Constantinopolim, qui rursum disputationes de eadem re cum Græcis haberent: sed ipsi re infecta discedere coacti sunt. *Calcocondyl lib. 6. de rebus Turci.* Paulò pòst Isidorus Ruthenus, qui erat ex iis Græcis, qui ad Concilium accesserant, Cardinalis, ad Græcos missus, ipsos cum Romano Pontifice reconciliauit, sed serò nimis. *Chalcond. lib. 8.*

Metropolitanus erat Kiouensis. Quare vnione Ecclesiæ Romanæ percepta, in Rossiam rediit. Sed eum Moscouitæ obedientiam Romanam illis prædicantem spoliauerunt, & in necem extremam impulerunt. *Matthias Michou libro secundo de Sarmatia.*

In Russia plures sectæ, Græcorum videlicet, Armeniorum & Iudæorum. Vbi etiam est regio Christiana Romano Pontifici subiecta, quæ regit ac præualet, quamquam sit exigua numero. *Ibid.*

HVMANA.

Amurates Turcorum 10. (Latinis 6.) Imperator Mustrapham patruum delet, ordinem institutum iam ante ab Ottomano primo rege. (*Chalcocondylas lib. 4. de reb. Turc.*) peditum militum, quos Iaouas seu Ianizaros vocant, ad sex seu decem millia auxit, & eos ex Christianorum filiis eligendos iussit: quorum viribus, qui successere, totum deuicere Orientem. Duos vniuersæ suæ Monarchiæ præposuit Imperatores seu Bassas, vnum Europæ (quem Bassam Romaniæ vocant) alterum Asiæ, qui Bassa Natoliæ dicitur. *Chalcocond. lib. 5. Callimacus in histo. Vngaria.* Ipse obiit ao. Christi 1450. & sui Imper. 32. vel vt ait Iouius, 31. *Chalcocond. lib. 7.*

Fastidita Imperij proferendi cura, ita regno se abdicauit, vt Hali purpurato Mahometis filij nutritio relinqueret, & in nemorosum Bithyniæ specum, cum paucis sacerdotibus ad contemplationem rerum cælestium (*si tamen aliquam præbere potest impuritas Alcoranica*) abderetur. *Iouius lib. 3. viror. Illust.* Sed pœnitens resiliit, cùm certior fuisset factus, de Ladislai regis Hungariæ & Poloniæ, Christianorumque principum aduentu, terra marique. Tandem Mahometem 2. ea lege hæredem reliquit, vt esset perpetuus Christiani nominis hostis. *Idem.*

Thessalonicam Venetis eripuit an. 1444. Qua clade motus Theodorus Gaza Thessalonicensis, & alij viri docti relicta Græcia, in Italiam se contulerunt: & linguam Græcam propagare illic cœperunt.

5527 Mustabapa Patruo & Mustapha fratre, quos Græci contra eum adiuuabant occisis, peragrata Thracia & acceptis in deditionem vrbibus: Phocidem, Atticam, Beotiam, Ætoliam, Acarnaniam & omnem intra Peloponesum regionem, vsque ad sinum Corinthiacum perdomuit.

Ladislaum Vngariæ regem vicit.

Ioannes Castriotus in Epiro, & ea Macedoniæ parte regnans, quæ Albania dicitur, ab Amurate pacem impetrauit: cessione Croiæ oppidi & filiis tribus obsidibus datis. Inter quos Georgius Scanderbergius, qui magna calliditate, post patris mortem euadens, per adulterinas literas Croiam, Epiri & Macedoniæ populos recepit: suumque regnū per multos annos tutatus est.

Eduardi 5. Portugalliæ reg. ex filia Leonora nepos extitit, Maximilianus Augustus Caroli 5. Imp. auus.

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Alphonsus 5. eius successor Affricani titulum meruit, multis magnisque victoriis in Africa contra Mauros potitus. Nam Arzillam ciuitatem, & Tingitanam Mauritaniam Lusitanis domuit.

5526 CONCIL. *Gallicanum apud Bituriges, omnium Episcoporum Franciæ, pro approbatione Pragmatica Sanctionis. Ioan. de Maire.* 1438

Carolo 7. Franc. Rege Burgundioni omnia, quæ petebat, & adeò plus quàm posset, concedente; factiones diuturnę sunt sopitæ an. 1435. & ex quo cœperant an. circiter 28. *Æmyl.* Anno sequente Lutetia à Francis, virtute Ioannis Villarij recepta est post 16. an. quàm in Anglor. ditionem venerat. *Polyd. lib. 23. Gaguin. lib. 10.* Anno 1440. sedatæ sunt inimicitiæ Burgundionum & Aurelianensium.

Parlamentum Tholosanum à Philippo Pulchro institutum an. 1320. à Carolo 7. renouatur, qui pulsis è Francia Anglis, regnum bellis attritum: pręsidiis munitionibúsque firmare statuit. Vnde & Centenarias & Quinquagenarias militum turmas instituit, & vt sine externo pedite, regni fines tutaretur: quinque millium peditum cohortes descripsit, habito delectu Peditum Agrestium, qui vulgo Arcuarij dicti sunt, quia liberi omni tributo arcu sagittaque in militia vtebantur.

5516 *DECIMVM octauum (Græci vocant octauam Synodū) œcumenicum Concilium Florentinū. Idem inchoatum quidem Ferrariæ 5. April. sed inde ingruente peste, translatum Florentiam: præside Eugenio 4. præsentibus Iosepho Constantinopolitano Patriarcha (qui Florētiæ obiit Chalcocond. li. 8.) Ioanne Palæologo Orientis Imperatore, multisque Græcorum & Latinorum Cardinalibus & Episcopis. In eo Græca Eccl. vlnimò conuenit cum Romana, item cum ea Armeni & Indi vnitate fidei redintegrarunt, recipientes Sacramentū Confirmationis Plati. Volater. Palmer. Naucler. Chalcocond. lib. 6. de reb. Turc. Bessarion Trapezuntius Nicenus Archiepiscopus & Isidorus Thessalonicensis Archiepiscopus Ruttenorū, doctissimi Græcorum in Latinis perinde ac Græcis literis, quòd in eo Concilio fuissent auctores Concordiæ Ecclesiarum, in Cardinalium ordinem cooptantur. Chalcocond. lib. 6. Durauit partim Ferrariæ, partim Florentiæ ferè an. 1. mens. 3. De primatu Romani Pontificis. tunc in Concilio tractatū fuit, toto hoc ferè tempore propter Græcos (Nam hoc anteà nūquam in quæstionem venerat) & tandem definitum Romanum Pont. in vniuersum orbem tenere primatum, esseque successorem B. Petri, & quæ sequuntur in Decreto.* 1438

Ioannes Guttenbergius Argentinensis Artem Impressoriam, seu excussoriam, nouum scribendi genus, primus excogitauit an. 1440. in vrbe Argentinensi: inde veniens Moguntiam eam fœliciter perfecit *Iacob. Vuympselingius in Epitom. Germanor. cap 65. & Fulgosius lib. 8. cap. 11.* Platina & ferè omnes tale inuentum referunt ad Ioannem (Polyd. vocat Petrum) Faustium Moguntinum sub annum 1452. *Infrà.* at Paul. Iouius à Cataynis Indiæ populis, per Scythas & Moscos illud ad nos peruenisse scribit. Addo Temistitaneos, quorum vrbem Patrum memoria Castilij in nouo orbe occuparunt, Ferunt libros Augustini de ciuitate Dei, & Lactantij Firmiani de Diuinis institutionibus fuisse primos, qui typis excussi sunt. *Volat.*

Ladislaus siue Vuladislaus 3. Poloniæ Rex, cùm magnam partem Hungariæ occupasset, Iohannem Huniadem Transsyluaniæ siue Daciæ præfecit: vt se intestino bello distento, Turcos ab ea parte arceret, Georgium Seruiæ Despotam Principatu & liberis ab Amurate spoliatum, ad limites contra Belgradum collocauit. Carambeum Bassam Phrygiæ Huniadis consilio aggreditur & obruit. Pacem dat in annos decem, his conditionibus, vt Amurates totam Seruiam redderet Georgij Despotæ liberis: Moldauiam non repeteret, ab iniuriis abstineret in posterum.

Huniades multos Turcorum exercitus delet, Seruiæ partem & Moldauiam recipit. Maximam Seruiæ & Bulgariæ partem, victricibus armis percurrit. Anatoliæ Bassam Amuratis affinem cum 30. Turcorum millibus occidit.

Ladislaus Poloniæ & Vngariæ, siue Pannoniæ Rex, in non dubiam recuperandi Bizantini Imperij spem elatus, Iuliani Cardinalis exitialibus consiliis fœdera rumpens: prope Varnam vrbem cum Amurate Turco ad pugnam congressus, post maximam suorum stragem, à Turcis occisus est anno 1444. cùm esset certatum totos tres dies noctésque, & victoria primum ad Christianos inclinasset, primis Turcorum ordinibus disturbatis, atque in fugam dilapsis. *Chalcocond. lib. 7. de rebus Turci. Bonfin. dec. 3. lib. 6.*

Cùm eo occisi sunt Iulianus Cardinalis & Varadiensis & Agriensis Episcopi, qui cruce pro vexillo vtentes: voluntariorum militum numerum duxerant.

Amurates hac victoria elatus Peloponesum petijt, vbi fratrem Imperatoris Const. cum Græcorum exercitu repentina clade obruit: captisque aliquot oppidis, reliquam tributariam fecit.

In prælio quod gerebat aduersus Vuladislaū regē Vngarię,

cum

Anni Christi

216.

1447 g NICOLAVS 5, Saranensis an.8. di.19.

1455 Vacat d. 4.

Patriarcha.

Constantinopoli Gregorio 3. deinde Gennadio 1. post captam Constantinopolim an 8. (alij nouem) an Dom. 1452.

Principibus.

Constantino 11. Dragose cognomento, fratre Ioannis, & ultimo Christiano Constantinopolitano Imperat.

Trauise Tartaro Persidis, deinde Vsumcassano. Turca an. 28.

Amurate 2. & eo mortuo, Mechmete seu Mahomete 2. eius filio Turcor. 11. (aliis 7.) an. 32. Imp.

Friderico 3. Occid. Imp.

Carolo 7. Franc. Reg.

Zarah Iacobo Æthiopum pret-Iosо.

Anni mundi.

cum valde timeret, vouit si incolumis & victor euaderet: se commissurum filio Imperium & secessurum in monasterium monachorum Turcicorum. Sed post victoriam cum aliquandiu mansisset monachus, mutato consilio imperium recepit, industria Chatitis Principis, qui tunc Mechmetem eius filium venatum abire iusserat. *Chalcocondyl. lib. 7.*

Fl. Blondus Eugenij secretarius 30. libros ab inclinatione Imperij, ad sua vsque tempora, & libros 10. de Roma triumphante scribit.

Antonius Bonfinus Asculanus.

g Hic fuit linguæ Latinæ & bonarum literarum illustrator, doctis viris tam in humanioribus, quam in diuinis literis magna stipendia adsignauit. Vaticanam Bibliothecam erexit missis, quo quouersus viris doctis ad comparandos libros. Quid de veteri factum sit, nescio. Nam Bibliothecæ Roma-
5535 næ mentio apud D. Greg. lib. 7. epist. 29. Iubilæum quintum celebrauit. *Plati. Volat. lib. 22. Anth.*

Electus supplex rogauit Cardinales, vt maturius Ecclesiæ
5543 consulerent, se enim esse indignum tanto magistratu. Tandem inuitus assumpsit pontificatum.

Officium nullum seu magistratum vendidit. Quinque ducatorum millia, ad se Euangelium D. Matthæi Hebraicum afferenti, promisit. *Rhem. ho. de S. Matth.*

Ludouicus Cardinalis ex bonis Ecclesiasticis, primus sui ordinis; canes & equos alere cœpit. *Volater in Anthropolog.* Quo tempore Turca Mahometes res gerebat in Græcia.

Moguntiæ, qui limes est superioris & inferioris Germaniæ, inuenta est laudabilis illa ars typographica circa an. 1453. per Ioannem Faustum. *Petrus Appia 2. parte Cosmog.* de eo proximè antè fusiùs.

Nicolaus Iaquerius, Ioannes Huxarus, Bernardus Parentinus, Nicolaus Ausmtus, Hugo Parisiensis Tusculanus Episcopus, Oliuerius prior S. Bauonis, Ioannes Vueslalia Erfurdiensis, Leonardus Vtinensis, Ioannes Capistranus, Ioannes Varenaskrius, Bartholomæus Channius, Ioannes Raulinus, Fœlix Malleolus, Theologici scriptores.

Matthæus Palmerius Florentinus, suum Chronicon vniuersale ab an. 449. in quo desierat Hieronymus, ad an. 1449. deduxit, posteà conuictus de hæresi ob librum, quem de Angelis ediderat, comburitur apud Cornam. *Trithe. de scriptoribus.*

Friburgensis Academia in Brisgoa instituitur. an. 1450. *Munster. in Cosmog.* Alij id accidisse ferunt an. 1463.

Bosina gens infecta Manichæorum hæresi. *Sabel. Ennead 10. lib. 6.*

Leo Baptista Albertus, Nicolaus Perotus Episcopus Sipontinus, Franciscus Philelphus, Theodorus Gaza, Thessalonicensis, Gregorius Triphernus, Georgius Trapezuntius, (qui oblitus omnium literarũ, in extrema senectute obiit Romæ, anno 1586.) Victorinus, in Latinis & Græcis doctissimi.

Constantinopolis (quæ hodie Czarigrad, i. regia vrbs appellatur) à Mahomete Turcorum Impera. an. ipsius 3. & Christi 1453. 4. Calend. Iunij, die Martis & 60. die obsidionis expugnatur, & Constantinus huius nominis 11. Imperator Constantinopolitanus, vltimus Christianus & ex familia Palæologorum, in illa expugnatione ad vrbis portam fortiter pugnans occiditur, anno 8. & Mens. 3. Imperij. *Paul. Iouius. Chalcocondyl. lib. 8. Egnatius lib. 3. Gaguin. lib. 10.* De hinc Orientis seu Constantinopolitanum Imperium, cœpit esse penes Turcicos & Ottomanicos Imperatores. Tantam crudelitatem in ea exercuit, vt nulla id queat oratione explicari.

Tunc labente illo imperio cœptæ sunt Græcè literæ à Chrysolora, Bessarione, Gaza, Trapezuntio Chalcocondyla, Musuro, Gemisto, Plethone, Lascare & alijs in Italiam, è qua 700. annis ferè exulauerant, reduci: ac deinde in alias Europæ Latinæ partes ferri. Nam post annos circiter septuaginta, Andronicus Cantoblaca Basiliæ, & Hermotimus Spartanus Luteriæ, ludum istarum literarum primi aperuerunt.

Gregorio tertio mortuo Gennadium primum an. 1452. post captam Constantinopolim Patriarcham Græci creant, & sic deinceps suam Hierarchiam ad hæc vsque tempora perducunt. Omnes autem ex eo tempore fuêre monachi, numero vndecim: vsque ad Hieremiam, qui hodie sedet. Cardinalis quidem Bessario, annis 10. beneficio Nicolai PP. Cōstantinopolitanus Patriarcha nominatur, sed titulo tenus: sicuti ij, qui deinceps è Latinis Romæ hunc titulum ferunt. Imperatoria & Despotatum species, illic penitus aboletur. Sic inter Turcas & Saracenos Regnum & Principum status, non Ecclesiæ petit, ne quis hanc ex illis pendere putet.

Nescio autem an is sit Gennadius Scholarius, qui Synodo Florentinæ interfuerat: & pro Latinis contra Græcos de capitibus quinque, scripserat è Græcorum Patrum testimoniis.

Nam is Patriarcha creatus, iterum retraxit omnes Græcos ab Ecclesia Latina, à Marco Ephesino persuasus, qui noluit Concilio Florentino acquiescere: etsi interfuisset, & contra Latinos disputans, cunctorum, & quidem Græcorum, qui aderant, iudicio victus fuisset. Vnde secuta est totius Græciæ pernicies, & iugum Turcicum.

Scholarius dicitur, vt apparet ex confessione, quam ipse Mahometo 2. statim post captam Constantinopolim postulanti obtulit: quæ translata fuit in Arabicum ab Achomad Cadde Berahæensi, patre Mahometis Tselepe Scribæ.

Eligitur autem Patriarcha à confratribus sine Principis interuentu, & post consecrationem Canonicam in demortui cathedram sufficitur. Spiritualem habet iurisdictionem in Græcos, præsertim in montem Athos, in quo 45 monasteria, aliquam item ciuilem, ad quam etiam Mahometanis appellare & Christianos citare licet. Moschi, Bulgari, Russi & plærique alij populi eum pro summo Patre agnoscunt & obtēperant, Benedictinorum habitu se ferè induit, vt reliqui Calogeri. Tria Sequinorum millia pendit, vt Turca crucem aureā in Patriarchatus pinnaculo toleret, quam alioqui publicè in suis ditionibus non fert. Est autem Patriarchatus situs in antiquo monte, vbi Palatium Constantini Imp. *Hæc è D. Ioanne Maumontio, amico meo, qui eò profectus, istbæc partim vidit, partim ab ipso Patriarcha accepit.*

[Hæc dictio Calogeri est turcica planè, & ex vsu plebis turcicę ipsis etiam monachis inoleuit. Est à radice Chalach per Cheth vtrinque, significat mortificatum, *er* verò syllaba est terminatio Persica. vt *il Phacher*, qua voce vtuntur pro nostra *humilis*. in literarum suarum subsignatione. etiam ipsi *Mirmiramler*, id est Proreges, vt argere & aliorum regnorum sub Imperatore magno]

Humana.

1450. Carolus 7. prętextu recuperandę Normanię, primus tributum, quod deinceps perpetuatū sit, atque adeò auctum, imposuit. Nam Antecessores reges dignitatem suam antea tuebantur solo domanio. Sic autem auctum est, vt cùm Carolus duntaxat septemdecim librarum millia imposuisset, offensionem & motus populi metuens filius Ludouicus vndecimus, augeret vsque 43. millia. Deinde Carolus octauus

nonnihil

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Ioanne 2. Hispaniæ, deinde Henrico 4. an. 17.

Henrico 6. Anglorū.

Cazimiro 4. dicto 3. an. 45.

Alphonso 5. Africano Portugalliæ Rege duodecimo.

Iacobo Scotiæ.

5537 CONCIL. *Gallicanum, Lugduni celebratum, iussu Caroli Regis ad tollendū Schisma inter Nicolaum & Felicem, qui rogatus à Concilio & Frederico 3. Imp. liberè cessit Pontificatu: vnde vulgo de eo ferebatur carmen.* 1449

Lux fulsit mundo, cessit Felix Nicolao. Ioan. le Maire.

Anni Christi. | *Anni mundi.*

217.

1455 h Calixtus 3. Hispanus Valentinus an. 3. 5543

1458 mens. 3. dies 16. 5546

Vacat dies 17.

Patriarcha.

Constantinopoli Gẽnadio Monacho.

Principibus.

Vsumcassano Turca Persidis Reg.

Mechmete siue Mahomete 2. Turcorum & Constãtinopolitano Imp.

Friderico 3. Occidẽt. Imp.

Carolo 7. Franc. Reg.

Zerath Jaacob æthiopiæ.

Henrico 4. Hispaniæ.

Henrico 6. Angliæ.

Cazimiro 4. Poloniæ.

nonnihil adderet, donec Ludouicus 12. (Pater populi proinde dictus) ad primam originem reduceret, id est, ad septemdecim millia. Qui secuti sunt reges, nullum illorum emulantur. Nam ratione negotiorum, sine modo. Totam ferè Normaniam (nam restabant Caletum vrbs & aliquot vicina loca) recuperauit anno 1451. post annos 30. quàm Henricus 5. Hẽrici 6. qui tunc regnabat, pater Anglorum Rex eam occupauerat. Anno sequenti capta primum Burdegala & Baiona ciuitatibus, Franci vniuersam Aquitaniam recipiunt, post annos circiter 299. ex quo Henricus Andegauensium Comes, & mox Angliæ rex eius nominis 2. illam nomine dotis Aleonoræ vxoris (vt diximus) acceperat an. 1153. & post annos 222. quàm Henricus tertius eandem à Philippo Augusto Francorum Rege, Ioanni eius Patri paulò ante ademptam receperat. *Polyd. lib. 23. histor. Angl.*

An. 1453. Burdegala & aliquot vicina oppida, ad Ioannem Talborum Anglum Comitem Salopientem deficiunt, sed eodem anno recuperantur à Carolo septimo post cædem Talboti & multorum Principum Anglorum, qui in pugna, ad Castellionem apud Petragorios occiderant. *Polyd. Ibidem Gagui. lib. 10.*

Ita cessauit per multos annos bellum inter Francos & Anglos, qui tunc ità exacti sunt è Francia, vt nihil possiderent in Gallia, præter Caletum & aliquot vicina loca. Dehinc ciuilia bella per annos aliquot in Anglia & Gallia regnarunt.

Tranises Tochium Tamerlanis nepotem regno Persidis exuit. Idem postea patitur ab Vsumcassano Turca. Sicque pulsis Tartaris, imperium Persarum iterum ad Turcas peruenit.

h Fastvm transfigurationis Iesv Christi instituit ad 8. Idus Augusti, ob victoriam de Mahomete Turca, anno 1456. eo die acceptam ad Belgradum vel ad Taurinum oppidum, quod nunc Albam vocant. *Mathias Palmer.*

Ad Vsumcassanum Persarum & Armeniæ principem misit, ad eũ in Turcam excitandum. Ferunt Vsumcassanũ rescripsisse, se ob eius preces victoriam de hoste reportasse. *Plati.*

Renouauit extrauagantem Martini 5. de conditionibus, quæ necessariæ sunt ad emendos annuos census: cum pacto retrouendendi, &c.

Nicolaus Dorbellanus, Ioannes Bononiensis archidiaconus, Ioannes Hagen de Indagine, Ioannes Capgraue Anglus, S. Antonius Florentinus Archiepiscopus, S. Laurentius Patriarcha Venetus, Ioannes Sabinensis Episcopus, Godeschaldus Hollensis, Iacobus Chrysopolitanus Episcopus, Ægidius Cameracensis Decanus, Theologi.

Ioannes Behaim tympanista, & pecorum pastor, vitam Cleri accusans, decimas, deinde vlterius progressus telonia, vectigalia, tributa persoluenda esse negabat: quin & aquas & nemora omnibus esse libera volebat. *Munster lib. 3. Cosmog.*

Hvmana.

Ioan. Huniades expeditionem in Turcas continuo sumpsit, 12. triremes instruit, Lesbum cum aliquot castellis per classis præfectum expugnat, Vsumcassanum Regem Persiæ & Armeniæ per oratores contra eosdem induxit. Quare ille victoria potitus, gratulatum ad pontificem legatos misit, quòd eo impulsore hęc fœlicitas sibi contigisset. *Volat. lib. 22.* Dictus est fulmineus Turcorum terror.

Mahometem à Belgradi obsidione fortissimè depulit, cæsis 40. millibus. Vbi dierum duorum prælus fessus, mortem placidam & gloriosam obiit.

Anni mundi.

Post hanc cladem Mahometes cogitans, de inuadendis maris Ægęi insulis, Vsumcassani bello reuocatus est: in quo duobus prioribus conflictibus, attritus est, tertio victor euasit: Persis insolito Bombardarũ fragore territis, vnde Vsumcassanus sese ad suos recipere coactus est, amisso filio Zucalde: qui globo traiectus occiderat.

Vsumcassanus ex Assumbeia Turcica stirpe, Cappadociæ, Armeniæ & aliquot vicinorum locorum Dominus, interempto Malaonchee siue Demitrio Persarum rege, ex vetusta stirpe Gempsæ magni apud Parthos Sultani, Persiam inuasit. Alij malunt regem Persarum Trauisem, è Tamerlanis stirpe.

Præter Sarochum nepotem magni Tamerlanis, apud Caspium mare Samarcandæ regnantem, Hiemselem Babyloniæ regem, Ægypti Sultanum, Georgianos, Mesopotamios, finitimósque populos vicit: cùm esset iam Parthorum, Medorum, Persarumque Dominus. An.1470. magnas victorias de Sagataianis retulit. Moritur an.1478. ætatis 78.

Cazimirus Polonorum rex, 14.annis bellum gessit contra 5546
milites Theutonicos, tandémque eis totam Prussiam ademit. *Munster. lib. 4. Cosmog.*

i PIVS dicebatur Aneas Syluius, fuitque vir bonarum
artium peritissimus, scripsit enim complures libros: profe- 5552
ctioné contra Turcos cùm indixisset, præuentus morte non potuit perficere. *Plat.*

Scribarum breuiatores primus creauit, qui postea à Paulo 2. exauctorati, à Sexto 4. denuo recipiuntur. *Polydor. de inuent. lib. 8. cap. 2.*

Subactarum à Turcis Christianarum gentium misertus, & à cæteris propulsare cupiens Christianos principes atque populos ad pium bellum: Crucis vexillo proposito cohortabatur, dux belli ipse futurus. *Cromerus & Herburtus hist. Polo. lib. 16. cap 14.*

Ludouicus de Bononia minor à Nicolao 5. & Calixto 3. in Asiam & Orientis partes missus, vt pro sua prudentia, rerum, locorum, hominúmque notitia Christianos Orientis & alios Christianorum amicos excitaret contra Turcam, ad Pium hunc 2. redit, secum adducens Michaelem Imperatoris Trapezundarum, Nicolaum Regis Persarum, Costopam Ducis Georgianiæ, Mannethem Assembech Sultani Mesopotamiæ, Murathum Verbrechi in Armenia Dominum, oratores ac nuntios, qui suorum Dominorum literas Pontifici attulerũt, exprimentem fauorem contra Turcam. *Pius ad Ducem Burgundiæ epist. 376.*

Stephanus Brusleforius. Nicolaus de Cusa Brixiensis Episcopus & Cardinalis, Albertus Albergensis canonicus, Henricus Herphius Theologi.

An.1461. Trapezus à Turca capitur, ducentis annis post eam Imperij caput constitutam. Nam Alexius Connenus Trapezuntinum Imperium complectens, Cappadociam & Colchidem relicta Europa condidit, sub an. 1261.

Laonicus Chalcocondylas Atheniensis historiam de origine ac rebus gestis Turcorum, quæ ab anno Christi circiter 1300. ad hæc sua tempora. i. ad annum 1462. cõtigerunt, libris decem est complexus.

Ludouicus Francorum Rex, per legatos missos ad Pium 2. liberam Ecclesiæ & Pontificis Regno obedientiam præstitit: abrogationem Pragmaticæ Sanctionis, & magna in Turcos auxilia pollicetur. *Mathias Palmer. in Chron.* At Senatus Parisiensis non potuit adduci, vt pragmaticam legem tolleret. *Gaguin. lib. 10.*

Petebat Pius vt eam tolleret, vtpote, quæ Schismatis tempore, atque per seditionem mota esset. *Ipse epist. 375. ad Regem Franciæ.* Cui Rex se obtemperaturum promisit literis datis

Anni Christi.

Alphonso 5. Africano Portugalliæ.

Iacobo 2. Scotiæ.

218.

i PIVS 2. Senensis 1458
an. 5.
mensi. 11. dies 26. 1464
Vacat dies 16.

Patriarcha.

Constantinop. Gennadio, deinde Sophronio an. 11.

Principibus.

Mahomete 2. Turcorum & Constantinopolitano Imp.

Vsumcaßano Persarum.

Friderico 3. Occid. Imp.

Carolo 7. & Ludouico 11. an. 23. per ordinem Franc. Reg.

Zarah Iacob Æthiopiæ.

Henrico 4. Hispaniæ.

Henrico 6. Angliæ, deinde Eduardo 7. dict. 4. an. 23.

Cazimiro 4. Poloniæ.

Alphonso 5. Africano Portugalliæ.

Iacobo 2. Scotiæ, deinde Iacobo 3. an. 22.

Anni Christi.

219.

1464 i PAVLVS 2. Venetus an. 6. mens. 10.

1471 Vacat d. 11.

Patriarcha.

Constātinopoli Sophronio.

Principibus.

Mahomete Turcorū & Græcorum Imp.

Vsumcassano Persarū.

Friderico 3. Occident. Imp.

Ludouico 11. Franc. Reg.

Zara Iacob Æthiopiæ.

Henrico 4. Hispaniæ.

Eduardo 7. dict. 4. Angliæ.

Cazimiro 4. Poloniæ

Alphonso 5. Africano Portugalliæ, rege duodecimo.

Iacobo 3. Scotiæ.

Anni mundi.

5552

5459

Turonis sub magno Sigillo suo, die 27. Nouemb. an. Dom. 1461. Regni sui primo.

HVMANA.

Georgius Schanderbegius Epirotarum Rex vir bellicosus, strenuè in Græcia Turcis resistit. *Æneas Syluius in descriptione Europæ, cap. 15. Volat. lib. 8.* Barletius libros 13. de eius vita reliquit.

Multas victorias de Amurate & eius filio Mahomete retulit. Nec tamen vnquam auctis copijs maius militiæ robur, quàm sena equitum, ternáque peditum expeditorum millia hostibus opposuit. Delectu veterani militis, non numero victorias parari prædicans. Vnde & eorum nomina factaque memoriter tenere consueuerat, &c. *Iou. libro tertio Viror. illust.*

i GEORGIVM Pogebracium Bohemiæ regem, publico consistorio hæresi damnatum an. 1466. regno priuauit. *Palmerus.*

Mathiæ Hungariæ regi regnum illud donat, qui proinde ante 1468. Georgium vicit, eius filium cepit & tantam regni Boemiæ partem possedit, quantam in eo bello occupasset, Hæretici posteritate regno exuta. Nam Morani Slesitæque interdicto promulgato deterriti, Georgij partes deseruerunt, Senatus populusque Brunensis, Olomutij, Catholicæ denique omnes ciuitates Bohemiæ & Morauiæ illum regem Bohemiæ eligunt, eumque Orthodoxæ fidei vindicem, perpetuò se habituros profitentur ac iurant, *Bonfin. de. 4. lib. 1. & 3.*

Cardinalatus insignia multa excogitauit.

Omnia sacerdotia ipsius tempore Romæ erant venalia, officia & beneficia episcopatus his committebat, qui officium aliquod haberent venale, vnde elici munus posset, *Summa conc.*

Apoplexia solus in cubiculo, nemine vidente, secunda hora noctis moritur. *Ibid.*

Gaza scribit librum de mensibus an. 1470.

Ordo Minimorum IESV MARIÆ (quos Franci vocant Bonos homines) sumit originem à S. Francisco de Paula (quem Leo PP. adscripsit inter sanctos) Siculo. *Volater. lib. 21.* postea confirmatur per Sixtum & Iulium.

Henricus Gorricanus, Landulphus, Dionysius Ricelius Carthusianus, Nicolaus de Vuachenheim Heidelbergensis, Guilelmus Vorillonius, Theologiæ professores.

Baptista vel Bartholomęus Platina, historiam Pontificum in hoc Paulo 2. à quo in carcerem trusus est, terminauit. Reliquos Onuphrius persecutus est. Poli in Æquicolis.

Poli in Æquicolis quidam hæretici dicentes, nullum verè Christi vicarium fuisse, post Petrum: nisi qui Christi Paupertatem essent imitati. *Platina.* Pantaleon peruersa fide & verbis hæc recitauit. Sed sic habet historia.

Hermanus Rissiuch Apostata. Nam à fide Christiana penitus deficiens, eam totam velut stultam damnauit, Aristotelis doctrinam ei præferens. *Bernard. Lut. Zemb.*

HVMANA.

1470. Capnion Aurelijs Pictauique iura discens, linguam Græcam, quam ab Andronico Contoblaca Græco Basileæ didicerat, seminat. *Ipse Epist. in suum Heb lexicon.*

Aliquot annis pòst Eberhardus probus, in Vangionum Comitijs à Maximiliano Romanorum rege, vno Imperij consensu, Dux primus Vuittembergensium ornatur. *Ibid.*

Anni mundi. | Anni christi.

Mahometes 2. Turcorum 11. (iuxta alios nonus) Imperator duo Imperia Constantinopolitanum Trapezuntinum euertit: Regna 12. Christianis ademit: cepit 200. vrbes Chalcidem insulam armis, & Scodram deditione Venetis extorsit: Rhodum oppugnauit: Italiam capta Hydrunte inuasit: in bellis, quæ gessit, plusquam 300. hominum millia perijsse compertum est, *Egnat. lib. 3. Iouius hist. de rebus Turci.* Obijt cholico dolore anno 1481. & Imperij ferè 32. ætatis 53. à capta Constantinopoli anno 27. mense 11. die 5. *Iouius & Palmer. in Chron.*

Subiecto sibi Radulone Palatino Transalpinæ Moldauiæ à Stephano Palatino siue Vateunda, qui vix 30. millia producebat, omni æuo memorabili clade, apud Barladum amnem & Racoueciam paludem profligatus est. Centum viginti millia in eo exercitu fuisse dicuntur, nec prius fugam sistere 5559 Turcæ, quàm Danubium transmiserunt: persequentibus fugientes Vualachis & vsque ad lassitudinem trucidantibus, 558x vel in paludem ac Danubium impellentibus. Bassæ quatuor in eo prælio desiderati, signa militaria capta centum & amplius *Cromerus & Herburtus hist. Polo. lib. 27. cap. 7.*

Natus matre filia Georgij despotæ Seruiæ, à qua cum esset ad Christiana instituta à teneris assuefactus, ad Mahometismum ita se contulit, vt matri addictus, Atheum se ageret nullum nisi bonæ fortunæ numen reueritus.

An 1480. Rhodi oppugnatione, post cruentissima prælia, ductu Petri Dambuson summi Magistri natione Galli repellitur.

Ludouicus 11. Franc. Rex ordinem Equitum D. Michaelis instituit an. 1469. cuius aureum insigne quòd Franciscus Dux Britanniæ recusasset, ipse exercitum misit contra Britones sed mox reconciliato duce cum Ludouico omnia inter ipsos fuerunt pacata. *Gaguin. lib.* 10.

Diuersoria equis cursorijs primum in Gallia constituit, sublatis sagittarijs Heluetijs ad quinque millia stipendium dedit. Fuit ferox, omnium impatiens, literarum osor, vnde nolebat filium plus Latinè discere, quam illa quinque verba, *qui nescit dissimulare, nescit regnare.* Populo formidabilis, vectigalium & tributorum maximus exactor primus emancipasse reges fertur.

Parlamentum Gratianopolitanum instituit. Diuionense in Burgundia à Philippo Duce institutum restituit.

k IVBILÆVM ad annos 25. reduxit. *Cap. 4. de pœnitentijs & remiss. in Extrauag. Comm.* Festum Conceptionis D. Virginis confirmauit, cum approbatione officij eius dici. *Cap. 1. de reliquijs in Extrauag.*

Bibliothecam Vaticanam libris auxit & restituit.

Principes Bosnæ, reginas Cypri, Andream Palæologum Peloponesi & Leonardum Toccum Epiri Despotas aluit. Templa, Xenodochia, opera publica restituit, denique Romam ex lutea Lateritiam, sicut olim Augustus ex Lateritia marmoream reliquit. *Volater. lib. 22. Ambro.*

Sixto 4. Platina vitas Romanorum Pont. dicauit, cuius libro à Sixti Pontificatu quatuordecim sequentium Pont. in Pio 5. desinentium vitam subiecit *Onuphrius.* In Paulo 2. cuius iussu in carcerem conuectus est, terminauit.

Eidem Andreas Trapezuntius Patris sui Georgij versionē, de magna constructione Ptol. dicat, scribens Patrem suum Roma ob æmulorum inuidiam Neapolim discessisse, comiterque ab Alphonso illic susceptum & educatum cum tota sua familia.

1481. Fratres Boemi siue Picardi à Matthia Rege Vngariæ ejciuntur è Morauia, sicque fugiunt in Vualachiam.

Petrus Oxoniensis theologiæ professor in Academia Sal-

220

k SIXTVS 4. Sauonēsis an. 13. d. 5. 1471 1484

Vacat d. 15.

Patriarcha.

Constātinopoli Simeone an. 9. deinde Maximo an. 10.

Principibus.

Mahomete & post eum Baiazete 2. an. 31. Turcico Imp.

Vsumcassano Persarum deinde Iacuppo cog. Chiorzemal an. 7.

Friderico 3. Occid. Imp.

Ludouico 11. Frāc. Reg.

Zarah Iacob Æthiopū pret-Ioso, mox Bethemariā an. 10. mens. 2. die 14.

Ferdinando 5. cog. Catho-Hispaniæ an. 30.

Eduardo 7. dict. 4. Angliæ, deinde Richardo 3. an. 2.

Cazimiro 4. Poloniæ.

Alphonso 5. Africano Portugalliæ, deinde Ioanne 2. an. 14.

Iacobo 3. Scotiæ.

Anni Christi. *Anni mundi.* matica libellum confeſſionis edit, qui per Alphonſum Toletanum & Theologos damnatur & comburitur. *Summa Conc.*

1478 5559 Antonius Florentinus Archiep. fuſam hiſtoriam ab urbe condito vſque ad an. 1470. deducit.

Auctor Faſciculi temporum peruenit vſque ad an. 1484.

Gulielmus Hilacenſis, Rodericus Samotenſis Epiſcopus, Iacobus Gruytrodius, Ioannes Tinctorius, Ioan. Bethius, Aleſsnder Arioſtis, Nicolaus Deniſius, Michael Mediolanẽſis, Henricus Arnoldi Carthuſianus, Paulus Corteſius, Bernardus Decanus Moguntinus, Theologi.

Tubingenſis Academia auctoritate Apoſtolica inſtituitur à Comite Vuitembergenſi. *Nauler.*

HVMANA.

Ioannes de Monte regio ſummus Mathematicus, auditor Purbachij, Rudolphus Agricola, (qui obijt an. 1485.) Pomponius Lætus, Ambroſius Calepinus auctor Latini lexici, in literis humanioribus excellentes.

1478. Alphonſus 5. Rex Portugalliæ, auream mineram in Guinea aperuit, è qua patois cum Nigritis mercibus auri plurimum in Occidentem importauit.

Initium illarum nauigationum cœperat Henricus eiuſdem loci rex.

1475. Dauid Calo Ioannes Trapezontinus Imp captus à Mahomete cum vniuerſo regio ſanguine necatur, qui in ſuum caput contractam ab eo affinitatem cum Vſumcaſſano Perſarum rege hoſte ſuo interpretabatur. Dauide enim Vſumcaſſano filiam ſuam Deſpinam Catnnem elocauerat.

Vſumcaſſano ſucceſſit Iacuppus, qui nulla re memorabili g ſta, impudicæ vxoris dolo perijt. Scilicet vt regnum Iſmaeli Sophi ſororis filio inuadendum obijceret.

Poſt mortem Iacuppi, Alenante & Mutarb Chamo eius filijs contendentibus, in antiquam Gempſæ familiam regnum ſub an. 1500. redijt.

1474 Iſabella & Ferdinandus 5. reges verè Catholici in annos 30. regnare incipiunt. Hi expugnato regno Granatenſi, Saracenos Hiſpania penitus exterminarunt: Iudæos vel Chriſtum agnoſcere, vel regnis ſuis exulare coëgerunt. Inquiſitionis officium inſtruerunt. *Vaſæus Chron. Hiſp.*

1479. Heluetij primùm à rege ſtipendium accipiunt, ſublato ordine Francorum ſagittariorum (hos Carolus 7. inſtituerat. *Gagui. lib.* 10.) quòd latrocinijs & rapinis vacarent. *Naucler. in Chron.*

Ludouicus Francorum Rex inſtituit vt hora meridiana (ſicut mos erat ad veſperam) ad pulſum campanæ qui liber è populo Virginem ſalutaret Angelica oratione, obtinendæ publicæ pacis gratia *Gaguin. lib.* 10. Id primùm fieri cœptum eſt anno 1478. primo die Maij. *Mater hiſtoriarum.* Fuit vir ferox, verſutili ingenio, & oſor literarũ, vt qui nollet filiũ ſuũ Carolũ plus diſcere Latinæ linguæ, quàm illa quinque verba, Qui neſcit diſſimulare, neſcit regnare Primus preſſam nobilitatẽ ſeruire coegit, ſe populo formidabilẽ præbuit: eum tributis & vectigalibus plus vexans, quàm priorum Regum quiſquam alius, ita poſteris Regibus viam muniens ad nimiã potentiam & opes, vnde dicitur primus emancipaſſe Reges Franciæ: primus adſignauit equis curſorijs (quos poſtas vocamus) diuerſoria & ſtathmos: Statuerat, niſi morte præuen-

1482 5572 tus fuiſſet, morem & ius vnum linguæ vulgari & breui libello comprehenſum per totam Galliam conſtituere, ad hæc pondus vnum & menſuram. Vide eius hiſtoriam, quam Scãdaloſam vocant, & Philip. Cominium. Calixtus PP. fertur

anteà statuisse, vt ad meridiem post pulsum campanæ, fierent preces pro Christianis pugnantibus contra Turcos. *Anno mundi.* *Anni Christi.*

Carolus Burgundiæ vltimus Dux occisus est ad Nancium an.1476. pridie Id. Ianuarij (alij volunt Nonis) à Renato Lotharingiæ Duce fines suos recuperante. *Gaguin. lib.10.* Is fuit exitus triumphorum & deliciarum domus Ducum Burgundionum.

Vnicam eius filiam Mariam Maximilianus Frederici Imp. filius sibi connubio copulauit, eiusque iura sibi tuenda & vindicanda contra Francos sumpsit. Ex eo matrimonio Philippus natus est, Caroli quinti Imp. pater.

Eodem ao. 1476. Burgundia Ludouico 11. se certis conditionibus, legibus, & pactis dedidit, quæ singuli Francorum reges singulis suis inaugurationibus: se inuiolatè seruaturos iureiurando pollicentur.

1481. obitu Renati Siciliæ regis, Andium Ducis & Prouinciæ Comitis, ac Caroli Cœnomanorum Comitis eius fratris, Prouincia ipsi quoque accessit, nec ab eo tempore ad hunc vsque diem patere Francis vnquam desijt.

Facto Regum Franciæ & Angliæ congressu ad Pinguiniacum oppidum Ambianorum ann. 1475 induciæ inter eos constitutæ sunt ad aliquot annos (Gaguin. ait 7. alij 9. Polyd. in multos annos) *Gaguin lib 10. Polyd.lib.24. Anglic histor.*

Iacuppus Persarum Rex fratrem maiorem interfecit, vt regnaret. Ab vxore tandem veneno tollitur.

Ioannes Moscborum dux Tartarorum tributarius & seruus, vxore Græca magis etiam hominem incitante, sumptis armis iugum turpe excussit. Finitimos Russorum principes consanguineos suos astu magis, quàm armis subiugauit, & longius ad Occidentem solem prouectus Nouogrodum totius Septentrionis emporium celeberrimum Polonis & Lituanis extorsit. Nouogrodensis prædæ magnitudine tantus euasit, vt magno hodie sit terrori Tartaris, Turcis, Polonis & cæteris vicinis. *Cromer.lib.29 de reb.Polo.*

FERRVM lanceæ, quo Christi latus apertum est, dono Baiazethis per Mustapham Bassam est consecutus *Iouius de rebus Turcicis.* 5572

Eius tempore inuentus Crucis Titulus, in Basilica S.Crucis, in medio templi pariete occlusus: eum triplici lingua, Iesus Nazarænus Re. cætera deficiunt. *Volater lib.21. Ant.* 5580

Baptista Trouomala scriptor Rosellæ casuum, Gabriel Biel monachus Germanus, Angelus de Clauasio auctor Summæ Angelicæ, Vuernerus Vuestphalus Carthusianus, Rupertius Episcopus Aquilanus, Guilelmus Textor, Nicolaus Salicetus abbas, Ioan. Lapidanus, Ioan. Tessetanus, Theologi.

A Ioanne Lapidano Theologo Parisiensi, rudimenta linguæ Hebraicæ Reuchlinus Capnion didicit *Ipse in Apologia.* Reliqua à Iudæo, Abdia ben Iacob Spuono, dum legatione fungeretur apud sequentem Pontificem Alexandrum. *Ipse Epistola in suum lexicon, vbi primum inter Latinos se Grammaticam & lexicon Hebr. emittere asseruat.* Vir magnus, nisi lingua Hebraicæ mysteria Cabbalicis nugamentis maculasset.

Albertus Krantius Bambergensis, Ioannes Trithemius Abbas Sphabeimensis. Matthias Palmerius Pisanus, insignes historici. Marsilius Ficinus, Baptista Mantuanus poeta & carmelita, Iouianus Pontanus, Philippus Beroaldus, viri summa eruditione clari.

HVMANA.

1485 Ioannes decimus tertius Rex Portugalliæ, primus classem misit ad quærendas nouas terras, & promontorium Bonæ spei, vnde ingentia auri pondera aduecta & excussa.

221.

INNOCENTIVS 8. 1484

Genuensis an.8. di.26. 1492

Vacat d. 22.

Patriarcha.

Constantinopoli Maximo, deinde Niphone an. 10.

Principibus.

Baiazete 2. an.31. Turcico Impp.

Iacuppo Persidis, mox Iulauero an.3. Baysingiro an.2. Rustano an.7.

Anni christi.		Anni mundi.	
	Friderico 3. Occidēt. Imp.		Zamotam Africæ ciuitatem, tributo decem millium Alofarum, sponte à Saracenis oblato suam fecit.
1484	*Carolo 8. an. 14. Frāc. Rege.*	5572	Ferdinandus Magnus Hispaniæ Rex an. 1487. (alij 1462.) Mauris siue Saracenis, decimo post cœptum bellum, ademit Regnum Granatæ, siue Bæticum, quod, vt dixi, ipsi 800. ferè annos occupauerant. Hinc sortitus est à Ruman. Pontifice cognomentum CATHOLICI. Idem 124. (alij 120.) millia familiarum Iudaicarum Hispania expulit, nec eis permisit aurum vel gemmas Regno exportare. vide Pontanum de bello Ferdinandi.
	Bethe-Mariam Æthiopiæ, deinde Schēde an. 15. mens. 6.		In his fuit R. Isaac F. R. Ioseph Karn, cōmentator Pentatheuchi, vt in Portugalensi exilio R. Abrabam auctor fasciculi Myrrhæ, qui se fessam vrbem Mauritaniæ recepit.
	Ferdinādo 5. Hispaniæ, cum Isabella vxore.		Guinea ab Hispanis 12. gradibus ab æquatore inuenta est, circa quam complures insulę postea ab ijsdem exploratæ.
	Henrico 7. Angliæ an. 24.		Tumque compertum est regionem torridam, quæ appellabatur, commodè habitari. Quod ante mille quingentos annos, Iubam Mauritaniæ regem probasse Solinus narrat, & ante Iubam, referente Strabone, Polybius.
	Cazimiro 4. Poloniæ		Paulo pòst nouus orbis veteribus incognitus, præter infinitas insulas exploratus est, & America siue Bresilia, quarta terræ pars nominatus, cùm ab incolis vocaretur vna sui parte *Peru*, (quò naues singulis triennijs misisse Salomonem, exportandi auri causa, probabile est: cùm scriptura in Paralipomenis illam regionem nominet Paruam, duali numero j. vtrumque Peru) altera *Clobacana. R. Ioseph. parte secunda sua historia.*
	Ioanne 2. Portugalliæ rege decimo tertio.		Tertiò Africæ Australis & Asiæ Orientalis, siue Indiæ vltimæ pars cognita est, & circumnauigata.
	Iacobo 3. Scotiæ, deinde Iacobo quarto an. 52.		Quartò terra Australis vltra mare æthiopicum & Indicum inuenta est, etsi nondum interiùs cognita, quintaque terræ pars appellata.
			Quo anno bellum Hispanorū perfectum est contra Mauros, eorundem expeditio aduersus Indos Occidentales cœpit: quasi Hispanorum opus sit expugnare infideles & Paganos.
			Ferdinandus Isabellæ Reginæ Castilliæ, Legionis, Aragoniæ, Siciliæ vxoris suæ iussu Christopho. Columbum Genuensem, ad vestigandas nouas terras misit, quas & Columbus aperuit an. 1492.
			Quo anno 1492. in perpetuum Iudęos suis Hispanicis regnis expulit, 97. post Gallicanum eorū exilium. Et vt hæreticos & Mauros penitùs inde euelleret, Inquisitionis officium instituit, cui etiam Rex ipse subesset. Granatense, Neapolitanum, & Nauarręum regnum subegit. *Vasæus.*
			Doriphori (quos Lantznechtos vocant) tunc primùm exorti sunt in Germania.
			Ducatus Britanniæ Regno Francis accessit, nomine dotis Annæ hæredis Britanniæ, quam, repudiata Margarita vxore Carolus 8. vxorem duxit, licet ipsa per legatum nupta iam esset Maximiliano Austriæ Archiduci *Naucler. Gaguin. lib. 11. Chron Franc.*
			Mediolanenses mortuo Philippo Maria duce vltimo sese, libertatem vendicant & ex Plebe 12. viros, Reip. constituēdæ causa creant. Verùm post duram obsidionem, Franciscum Sfortiam, qui Blancam Philippi filiam notham duxerat, in vrbem & ducem recipere coacti sunt: à quo Carolus Aurelianensis competitor victus est. Fredericus Imperat. suum ius neglexit, bellis domesticis detentus, & multitudine competitorum absterritus.
1492		5580	Alphonsus rex Neapolit. quem Philippus hæredem testamento instituerat, cum hæreditatem longe à se dissitam & à competitoribus vndique circumsessam videret, quieuit.

Anni mundi. | *Anni Christi*

Thoma & Demetrio Palæologis fratribus inter se dissidentibus, Demetrius ad hostem transijt filia ei in vxorem data, Thomas rebus perditis Romam fugit. Sic Mahometes Peloponesum subigit sublato illic Palæologorum & Venetorum Dominatu. Lesbum, Lemnum, Euboeam, siue Nigropontum ponte admirabili super Euripum constructo recipit.

Per id tempus Vngari duce Barboro, ex Turcis quorum erant centum millia insignem: & omni æuo memorabilem victoriam Matthiæ regi retulerunt. *Crom. lib. 29. Polo.*

Cazimirus Cazimiri Regis Polonorum filius, medicis concubitum sua dentibus, si sanus esse vellet, Ne se pollueret, maluit ille mori. *Crom. ibidem* Michaeli Verino poetæ Hispano vix 18. annos nato paulo pòst idem visum est. *Politianus.*

Boemici motus ab hæreticis excitati, regi etiam periculosi, ita vt Rex de vita sua periclitatus ad Cutnos montes fugere coactus sit, Senatus verò veteris & nouæ Pragæ contrucidatus sit & Monasteria direpta. *Herburtus lib. 17. Poloc.* 30.

Ioannes Standon Theologus, collegium Montisacuti Lutetiæ fundauit, legauitque multa ad Pauperum, vulgo Capetarum, alimoniam.

Carolus 8. cum Cancellario & libellorum supplicum magistris, septemdecim, consiliarios laicos & sacerdotes creauit, quia Cancellarius tot negotijs se implicare non poterat.

Henricus 7. Rex Angliæ, ex Elizabetha coniuge tres tantùm liberos superstites reliquit, Henricum octauum, Margaritam maiorem natu, quæ Iacobo 4. Scotorum regi nupsit, Mariam Ludouico 12. Francorum regi primùm, deinde Carolo Brandono Suffolciæ Duci collocatam. *Ex historiis Angl. & Scot.*

Henrici ergo defuncta posteritate, de qua vnica superest Elizabetha, rerum hodie potiens, regnorum Angliæ & Hiberniæ ius ad Mariam Scotorum Reginam vnicam Iacobi 4. & Margaritæ suprà dictæ hæredem, siue ex Iacobo 5. pa-
tre Scotorum rege eorum filio neptem eiúsque deinceps li- 5580
beros, recta alijs omnibus exclusis deuoluitur.

m FAVENS auspicijs Ferdinandi & Isabellæ Hispa. regum,
qui duce Columbo an. 1492. Indias Occiduas aperuerant, 5591
Bulla illos legitimos earum Dominos constituit: ita tamen vt præcones Euangelij illuc mittere tenerentur. Bulla ab Alexandro data est an. 1493. quarto nonas Maij sui Pontificatus 2.

1494. Correcta propter Hispanorum & Lusitanorum dissidia, ipsorum consensu, vt videlicet linea vtrosque separans ducta, à Septentrione ad meridiem per Occidentem distaret à Promontorio viridi 2080. miliaribus, 000, vt antea, 400. duntaxat, vt quicquid ab ea versus Orientem acquireretur, Portugalensibus cederet, versus Occidentem Hispanis. Quod præsertim factum est, ne Hispani quicquam tentarent in interiore Africa, quam iam Portugalenses aperuerant.

Primus præco fuit Bueil Catalanus ordinis S. Benedicti, quam Alexander Bulla sacerdotibus duodecim præfecit, suumque vicarium apud illas regiones nominauit. *Fumus in historia Gallica Indiarum Occidentalium lib. 1. cap. 2.*

Iosephus Indus patria Caragonorensis, vir Christianus, Romam venit, & Alexandro 6. narrauit, eorum populorum qui circa insulam Ormium & reliquum Orientem habitant, magnum quendam esse Antistitem, qui Catholicus appelletur: cui astant Cardinales duodecim, Patriarchæ duo, Archiepiscopi & Episcopi complures. *Ipse in sua nauigatione c. 33. Osorius de Emanuele.*

1494. Ordo pœnitentium mulierum ex prostitutis,

222.

m ALEXANDER 6. 1492
Valentinus Hispanus
an. 11. di. 8. 1503

Vacat m. 1. d. 4.

Patriarcha.

Constantinopoli Niphone, deinde Pachomo (qui præfinitè sedit an. 1500.) an. 10.

Principibus.

Baiazete 2. Turcico 12 Imp.

Rustano Persiæ, deinde Agnisto mens. 6. Carabe an. 1. Aluaute an. 4. Ismaele Sophi an. 34.

Friderico 3. & post eum Maximiliano an. 25. Occid. Imp.

Carolo 8. & Ludouico

Anni Christi.

1503 *12. Patre populi cog. an. 17. ex ordine Frãc. Reg Schender Æthiopiæ, deinde AmdeZeon, qui & Alexãder mens. 6. Nahud. an. 14.*

Ferdinãdo 5. Hispaniæ.

Henrico 7. Angliæ.

Cazimiro 4. deinde Alberto an. 9. Alexandro an. 5. Poloniæ.

Joanne 2. Portugalliæ, deinde Emanuele Magno an. 26.

Jacobo quarto Scotiæ.

An. Dom. M. D. quando Ludouicus 12. Pater populi dictus, regnũ Gallicum init. Sophus Persicum, noua terra aperiuntur.

Anni mundi.

cœpit Parisiis prædicatione Ioannis Tisserani Minoritæ. *Continuatio Palmerij. Volater.*

5591 Ioannes Mederus, Ioannes Dalburgius, Georgius Florus Baldinus, Gulielmus Pepinus, Baptista à Satis, Ioannes Keisersperginus, Hieronymus Sauarauola, Ioan. Ludouicus Viualdus, Theologi. Ioan. Tritemius, qui suum librum de Scriptoribus Ecclesiasticis (nongentis & septuaginta, quorum volumina gradus, conditiones, dignitates, ac tempora potuit reperire) absoluit an. 1494.

HVMANA.

1497. Americus Vesputius Florentinus sub Zona torrida, vltrà citraque, terras Occiduas nauigationibus quatuor aperuit, & Americam de suo nomine appellauit: quarum duas versus Occidentem mandato Ferdinandi Regis Hisp. suscepit, duas alias versus Austrum Emanuelis Lusitaniæ regis iussu. Propter eius magnitudinem quarta pars orbis nominatur, nescitus continens ne sit, an insula: nisi quòd est probabilius, versus polum quodam Isthmo cum Groetlandia iungi. Quoniam sæpius quidem tentatus est per Septentrionem ad Mare Moluccarum transitus, verùm nunquam repertus, per Austrum ad Moluccas transitum Magellanus reperit, & fretum Magellanicum de se nominauit.

An. 1501. Petrus Aluarius Cabralus, Brasiliam in torrida Zona extra æquinoctialem versus meridiem adinuenit.

Emanuelis Regis Portugalliæ auspiciis sub an. 1500. aperta est nauigatio in Indias, circumnauigata tota Africa & repertis multis nouis regionibus & insulis. Prima illa nauigatio fuit vsque ad Callicutium, deinde Cochinum, vbi magnum Christianorum numerum S. Thomæ videre licet, quorum sacerdotes in magna degunt abstinentia, in templis crucem tantùm habentes. Sacrificãt pane Azymo, & vino ex vua passa & aqua expresso quòd alio careant. Apostoli corpus hinc procul 350. milliaribus situm est. apud oppidum Mailapar, etiam Saracenis & Paganis venerabile. *Volater. libro 12. Geograph.*

1493 cœpit expeditio Francorum pro acquirendo Regno Neapolitano, contra Alphonsum Regem: Carolus Rex Franco. statim illud regnum obtinuit, sed an. proximo ab eo ad Ferdinandum Alphonsi filium defecit.

Morbus sacer sub primũ descensum Francorũ in Italiã, primùm cœpit agnosci in Europa, & propterea dictus est Gallicus, & Neapolitanus, Hispani Arrogonenses vocant eũ Morbum S. Sementi, Granatenses Curialem, Franci grossam verolam.

An. 1494. obierunt tria literariæ reipublicæ lumina, Hermolaus Barbarus Patriarcha Aquileiensis, Angelus Politianus vir eloquentissimus, Ioan. Picus Mirandulæ Comes summus Philosophus. *Continuat Palmerij.*

Ioan. Nauclerus Tubingensis, cuius historia à Surio Carthus. cõtinuata est. Philippus Bergomẽsis, Hermannus Schedellius, Baptista Egnatius, Raphael Volaterranus, Franciscus Irenicus, Iacobus Vuimphelingius, Polydorus Virgilius Anglus, Ludouicus Patricius, Antonius Sabellicus, historici celebres. Sebastianus Brand, Georgius Valla, Iodocus Badius, viri docti.

Parlamentum Rothomagense Scacarij loco, à Ludouico 12. instituitur, an. 1499. Cal. octobr. Sic Aquense in Prouincia Narbonensi & Burdegalense in Aquitania.

Rustanus Persarum rex, Harduelem patrem Ismaelis Sophi interfecit, veritus ne is Halim Omari præferens, studeret rebus nouis, & se regno exueret. Ismael interim

Anni mundi. *Anni Christi.*

fugiens in Hircaniam ad Pyrcalim amicum paternum, eosdem ritus, quos pater in Perside tradiderat prouexit, & Siach. 1. Propheta habitus, regnum Persicum ad se transtulit, eiectis hæredibus. 5591 1503

1499. septuaginta Turcorum millia, per Vualachiam in Russiam se effundentes frigore & fame consumpta sunt. Reliqui à Stephano Vaieuoda contrucidati. *Cromerus libro 30. Polon.*

1500. quidam Iudæus nomine Lemlem imposuit Iudæis quibusdam (credo in Germania) se esse verum Christum, quem expectabant. *Ioann. Isaac super Epistolam R. Mosis filij Maimon, quam ipse ex Hebræo in Latinum conuertit.*

Eo anno Portugallia Iudæi excedere iussi sunt, octo annis post quam à regibus Hispanis, in perpetuum eiecti essent. *Vasæus.*

Eo Rutheri ditionis Polonicæ, ad Moscouitarum Imperatorem, Schismatis eorum tutorem defecerunt, quod Alexander Dux Lituaniæ eos Ecclesiæ Romanæ adiungere vellet. *Ioan. Sacranus, in Elucidatio errorum Ruthenicorum.*

Inde secuta bella, donec socer Moscus (Nam filiam suam Alexandro collocarat) innumera Catholicorum millia tam per suos è Lituano Dominio, quàm per Tartaros è regno regis Poloniæ Alberti in perpetuam seruitutem abigeret. *Ibid.*

Ismael Sophus ex Assumcassani filia progenitus, Mahometanam legem nouis interpretationibus exponens, nouam religionem introduxit, atque ea via Persiæ Regnum occupauit. *Paul. Iouius.*

ECIMO quinto sæculo, continuatam quidem fuisse Doctrinam dubitari non potest, quòd ideo Lutherus & innumerabiles hæreticorum copiæ insurrexerint: &c. Sed interim id more nostro demonstremus è certis Græcorum & Latinorum testimoniis.

MISSA. *Iisdem ritibus ac prius, è scriptoribus de Diuinis vel Ecclesiasticis, Bessarione Cardinali, Marco Ephesio, Dionysio Carthusiano, Gabriele Biel in Canone Missæ.*

Gratia Dei, fides, Iustificatio, *Græci in sua Apologia Basiliensi concilio exhibita. Bessario & Trapezuntius multis suorum librorum locis. Sic Gerson &c. Biel in can. Missæ lect. 23. §. E Sententiarij in 2. dist. 26. & 27. & lib. 1. dist. 41. vbi disputatur, an Prædestinationis sit aliquod meritum.*

Eucharistiæ veritas, sacrificium, transubstantiatio, adoratio, Missæ ritus. *Bessario de Eucharistiæ sacramento. Marcus Ephesius lib. Quibus verbis conficiantur diuina munera. Laonicus Calcocondylas, Euchologium, in quo tres liturgiæ Chrysostomi cap. 2. Basilij cap. 3 cap. 4. & 7. cum eius interpretatione cap. 5. & 6. Thomas Valdensis in tomis de Sacramentis contra Vuiclefistas. Biel in Canonem Missæ. Sententiarij multis distinctionibus libri 4. Gerson parte 1. tractatu de Communione sub vtraque specie & part. 2. in Compendio Theologiæ tract. 3. de Sac. Eucharistiæ & alibi.*

Baptismi effectus, necessitas, aliena fides, ceremoniæ. *In Euchologio Græcor. c. 15. 17. 79. Sententiarij multis distinctionibus lib. 4 Gerson in compendio Theologiæ tract. 3.*

Pœnitentia & eius partes tres. *Euchologiũ cap. 49. 98. &c vbi canon in extrema vnctione, in Peccatoris confessione seruandus. Ibidem Gerson. Sentẽtiarij libro 4. dist 14. vsque ad dist. 22.*

Claues Ecclesiæ, Absolutio. *Trapezuntius, in dictum Euangelij si sic volo eum manere &c. Græci in suo Euchologio ca. 114. Sententiarij lib. 4. dist. 18. & 19. per totum. Biel. in can.*

Anni Christi

vi s. lect. 2. 3. per totum. Gerson parte 2. tract. de potestate ligandi atque soluendi, & alio, de contemptu Clauium.

Confirmatio, reliqua alia sacramenta, & eorum vsus. *In Euchologio ca 95. 97 98. vbi*
sacramentum vnctionis extremæ vocatur, προσευχέλαιον & παρευχέλαιον c. 5. cap. Iaco. ca. 18. &
1503 *19. & seqq. vbi Matrimonij officium cap. 111. & seqq. vbi ordinum singulorum dispensando-*
rum ritus & officium. Æneas Syluius epist. 130. ad Bohemos. Septem sunt Ecclesiæ sacramenta,
etsi vos tantum quinque recipitis. (Nam de confirmatione & extrema vnctione nihil sentiebāt.)
Gerardus Stredoneus lib. de septem Sacramentis D. Antoninus p. 3. tit. 14. c. 1. §. 3. ad eripiendum
nos ab infirmitatibus spiritualibus animæ, Dominus instituit medicinas septem Sacramentorum,
Gerson in regulis Moralibus part. 2. & in compendio Theologiæ tract. 3.

Primatus sedis Apostolicæ. *Gennadius Scholarius Patriarcha Constantinopol. in defensione de primatu Petri. Gerson de Auferibilitate Papæ, & 4. parte Sermo. de pace & vnitate Græcorum. Omnes principes & alij subiectionem habent ad Papam in quantum suis iurisdictionibus, temporalitate & dominio abuti vellent, contra legem diuinam & naturalem. Item lib. de modo habendi se tempore Schismatis Baldus leg. f. in fine C. D. LL. nu. 4. solus Papa potest deponere Imperatorem, & non ex omni causa sed solum ex causa graui & notoria, ex qua turbatur vniuersalis status Christianus vel Ecclesiæ. Et Nu. 2. Cùm Apostolicus confirmet Principem, istud est manifestum signum superioritatis, vt in Authentica, De defensore ciuitatis, §. interim. Et ideo Imperator iurat Papæ fidelitatem. Thomas Vualdensis contra Vuicleffistas. Io. de Turr. Cre. in summa de Ecclesia, & alibi. Trapezuntius in dictum Euangelij, Si volo eum manere. Æneas Syl. epist. 288. Gabriel Biel in Can. lect. 23. Clemangis de corrupto Ecclesiæ statu.*

Liberum arbitrium, bona opera. *Græci in Apologia ad Concilium Basilien̄e. Trapezuntius vbi supra. Biel. in cano. Missæ lectio. 29. & 59. Gerson in compendio Theolo. tract. 2. Sententiarij in 2. sent. dist. 25. 26. 28.*

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, imagines, festa. *Græci in Horologiis & Menologiis suis. Item Euchologio, vbi de crucis collocatione c. 30 & Exaltatione cap. 93. & lectiones Apostolicæ & Euangelicæ de SS. Martyribus cap. 103. de sanctis medicis cap. 104. de Sancto Chrysosto. & reliquis Sanctis pontificibus cap. 105. de aliis variis Sanctis cap. 106. 107. 108. 109. sed & apud nostros huius sæculi scriptores de iis omnibus extant sermones & tractatus pene innumeri. Biel in canonem Missæ lectione 30. 31 32. 79. & de imaginibus lect. 49. & de reliquiis lect. 42. Gerson præmittens Aue Maria sermonibus, quos habuit in Concilio Constantiensi.*

Preces pro defunctis, Purgatorium *Dionysius Carthusianus de quatuor Nouissimis. In Apologia Græcorum de Purgatorio igne, Basiliensi concilio exhibita, & per Ioan. Hartungum versa, vbi Græci huius æui docent tria è suis patribus 1. quorundam reatus post mortem à Deo condonari. 2. id fieri Dei clementia & Ecclesiæ precibus. 3. eos interim expiari lustratione carceris, vel tenebrarum & ignorationis, & exilij: hoc vno à Latinis differentes, quòd ignem purgatorium corporalem, materialem ve negent, vt in eo non pœnam sensus, sed damni duntaxat constituant. Hinc in eorum Euchologio cap. 118. pro monacho mortuo ferale officium. cap. 119. pro sacerdote mortuo. cap. 120. pro laicis mortuis. ca. 121. pro fœminis dormientibus. c. 122. & vltimo, pro infantibus defunctis. & in ipsorum liturgiis cap. 2. 3. 4. 7. Sententiarij dist. 21. lib. 4. Biel in can. Missæ 56. 57. 58.*

Relinquo infinitos alios Latinos, quoniam his præcipuè temporibus hæreticis suspecti sunt, quòd Hussitas, Hieronymum de Praga, Ziscam ac eorum multiplices & dissectas sectas proscripserint stylo & igni persecuti sint. Superfluum etiam esset Synodos totius huius spatij, itémque Historicos recensere, cùm omnes eandem prorsus Ecclesiæ faciem, cum superioribus sæculis nobis pingant, vt propterea ad illos, nec velint nec ausint prouocare.

Anni mundi.

REGNVM Manicongo, an 1503. in Africa Christi fidem suscipit.

Helenę Alexandri regis Pol. vxori diadema de more reginarum non est impositum, quòd Græcorum Schismati esset dedita; vt pote Ioannis magni ducis Moschorum filia. *Cromer lib.30 Pol.*

Bogdanus Vualachiæ Vaieuoda, his legibus Elizabetham sororem Alexandri regis Pol accipit in matrimonium, vt is 5591
ad Ecclesiæ Romanæ ritus cum aulico suo comitatu accederet: In Vualachia vt templa, sacerdotes, & vnus Episcopus 5591
Romani ritus instituerentur, Romanus Pont. Bogdano postulante matrimonium id approbaret. *Ibid.*

Georgius Amboesius Cardinalis & Legatus Franciæ instituitur, qui vnico Rothomageosi sacerdotio absque vllis Abbatiis &c. contentus, è viuis multo post decessit. Vir antiqua virtute & fide, oondum conscientiis ad Sacerdotiorum Polygamiam prostitutis.

HVMANA.

Aleuante & Motath Chamo Iacuppi filiis contendentibus aduenіens Ismael Sophus adhuc adolescens, qui nouam sectam Mahometanæ perfidię à patre Harduelle cœptam, supplicij metu suppresserat: primo Aleuantem acie secum congressum obtruncat. Deinde Morath Chamum, in Arabiam profugere compulit.

Sic rerum potitus à Persico Oceano, ad Seruanorum fines, atque ipsum Caucasum montem: & per Hyrcani maris meridionalem oram ad Corazenos omni regione perdomita: Zagaleisque Tartaris, ad Oxum Iaxartémque flumina pertinentibus, sæpe acie superatis: in Armeniam reuersus est, vbi aliquantò pòst in Calderanis campis à Selimo Turca vincitur, cuius virtuti totus Oriens cesserat.

Ismael Sophi magni Vssumcassani Regis ex filia nepos persuasione commutatę religionis excitatis in suam sectam Orientis gentibus, paternos, maternósque agros cum exercitu recuperauit. Inde multas vrbes cepit. Mox 1499. Iacuppi Regis auunculi sui filios regno depulit, mortem patris vindicans, & nouam religionem propagans, per Armeniam, Mediam, Persidem, Parthiam, Mesopotamiam, Assyriam, Hyrcanos & Turcas lacessiuit. Edicta inusitati generis venatione Syluestres equos cepit & domuit, qui aspectu truces, prælongis atque horrentibus comis, rigida ceruice, & arietino capite deformes, bidui cursu minimè fatiscunt. *Iouius libro quinto viro*

Legatos Venetias misit, qui fœdus atque amicitiam peterent. Item ad regem Cambaiæ (ad ostium Indi fl.) & ad Zabaimum Idalcamum, reliquósque Indiæ Reges, religionis causa, quam tamen mutare noluerunt.

In Indiam ad Lusitanos, quorũ Protex erat Albuquercius, tametsi Ormuzium ipsi auertissent, misit Coiealcamum, & cum eis fœdus agitauit. Ad eum Albuquercius vicissim Michaelem Ferreram, ad illud firmandum ablegauit.

Legationem distinauit ad Baiazethem, cum irrito successu. Sibi enim Carmanorum regiones hęreditarias reddi postulabat. Item vt abiecta vetere religione suam assumeret,

DECIMVM SEXTVM ET vltimum sæculum.

Anni Christi.

223.

a PIVS 3. Senensis di. 16. 1503

Vacat d. 24. 1503

Patriarcha.

Constantinopoli Pachomo.

Principibus.

Baiazete 2. Turcorũ Imp.

Ismaele Sophi Persarũ.

Maximiliano Occid. Imp.

Ludouico 12. Frãc. Reg.

Nahud Æthiopiæ an. 14.

Ferdinando 5. cog. Catholico Hispaniæ.

Henrico 7. Angliæ.

Alexandro Poloniæ.

Emanuele Mag. Portugalliæ.

Iacobo 4. Scotiæ.

Anni christi. 224. b IVLIVS 2. Genuensis an. 9. mens. 3. di. 12.
Vacat d. 17.

Patriarcha.

Constantinopole Pachomo, deinde Theolypto an. 10.

Principibus.

Baiazete 2. & post eum Selimo 1. an. 8. Turcorũ 13. (aliis 9.) Imp.

Ismaele Sophi Persarũ.

Maximiliano Occi. Imp.

Ludouico 12. Franc. Reg.

Nabud Æthiopiæ, deinde Helena eius vxore ob filij pueritiam.

Philippo primo an. 2. & iterum patre Ferdinãdo Catholico an. 10. pro Carolo nepote suo Hispaniæ Reg.

Henrico 7. Angliæ, deinde Henrico 8. an. 39.

Alexandro Poloniæ, deinde Sigismundo 1. an. 41.

Emanuele Portugalliæ.

Iacobo 4. Scotiæ.

1510 CONCIL. *Gallicanum Turonense, omnium Episcoporum Galliæ & plurimorum doctorum tã Theologiæ, quàm iuris Canonici, pro Rege Franciæ contra Pontificem Romanũ. In quo decretum est, vt mitterẽtur ad PP. legati, qui cum eo de pace agerent, vel si ipsos nollet audire, eum prouocarent ad conuocandum generale Concilium. Chron. Franc.*

Anni mundi. 5598

amotet, habitumque immutatet.

Eius res gestas contra Turcos explicauit Hermeys Pinias ab Cardinalem Saulum.

Nabud adductus est ex illo monte equisitissimo & altissimo Æthiopiæ, in quem soleis regum filij ac propinqui relegari, ne quid contra Principem rerum potientem molirentur: post quam frater eius Alexander rex, ab quo plures ius duxerat ex Aluaresius in histo. Æthiopicâ c. 59.

Ludouico 12. Academiam Parisiensem priuilegiis sibi sublata conquerentem, ea turbasque concitantem re pugnante, ne publico Academiæ apud Bernardinos cõuentu aderet, ne vt conciones, Medicinæ praxis, studium, lectiones quæ intermitterentur.

b Iulius ex gloria, quàm Pontificia clarior moritur dum celebratur Concilium Lateranense.

Bononiam expugnauit: Seruianam, Rauennam, Fauentiam, Forum Iulium & reliquas Ecclesiæ arces a Venetis occupatas vt obtinuit: Mirandulam & Mutinam cepit: *Paul. Iouius. Continuatio Palmerij.* Gallos opera Heluetiorum è tota Italia expulit, vnde à nonnullis cognominatus Iulius liberator Italiæ. *Surius in histor.*

Edictum in Ludouicum 12. promulgauit, quo eũ & quotquot illi studerent, omnibus & schismaticorum & Hereticorum pœnis subijciebat; facta cuique potestate, fortunas, regna, atque illorũ inuadendi. Ex quo secuta est regni Nauarræ occupatio, *Guicciardinus histor. sui temp. lib. 11.*

Iulius Pont. Maximilianus Cæsar, Ferdinandus Hispanus, Ludouicus Gallus, Alphonsus Ferrariensis in Venetos conspirantes, eos omni Imperio terrestri spoliarunt. Ottomani autem multis vrbibus & insulis Græcis, donec Cyprum tandem nouissimè amiserint.

Academia Francofordiensis approbante Iulio PP. instituitur an. 1506. ab electore Ioachimo Brandeburgensi Marchione. *Munst.*

Florent doctissimi viri, Ioannes Lapidanus doctor Theologus, qui linguam Hebraicam Lutetiæ docet ipsum Ioan. Reuchlinum. Capnionem, *vt agnoscit ipse in sua Apologia.* Ioã. Reuchlinus Capnion Hostratano dissidio variè afflictus, (qui primus eo tempore cœpit Hebraicam linguam in Germania profiteri) Marcus Marulus Spalatensis, Lodoicus Viues, Iacobus Faber Stapulensis, Desyderius Erasmus Roterodamus (obiit an. 1536. septuagenarius) Syluester Prierius Dominicanus Italus.

Petrus Galatinus, qui eandem Hebraicam in Italia excolebat. (Nam ea inter Christianos incipiebat propagari.)

Ælius Antonius Nebrissensis, Iacobus Lopes, Stunica Philosophus & Theologus, Græcæ, Hebraicæ & Arabicæ linguæ peritus, Hispanus vterque.

Ioannes Picus Mirandula Datyli Hebræi discipulus, & æmulus Pici Mithridates Romanus, Hiero. Aleander Brundisinus, Iustinianus Nebiensis, Aug. Steuchus Eugubinus Itali.

Francisc. Ximenius episcop. Toletanus Cõpluti Biblia multis linguis & interpretationibus insignia typis exprimi curauit: secundus post Originem Adamantium.

Gallus & Pontifex vario marte congrediuntur in Italia. *Paul. Iou.* Vnde Rex Ludouicus & Maximilianus Imper. curant haberi Concilium, quod nunquam fieri potuit, Pontifice propter principum factiones reclamante.

1510. 8. Idus Februarij circa horam noctis secundam, Paulus *Form.* in Marchiæ Brandeburgensis villa *Knobloch*, è templo subreptam thecam argenteam & inauratam, qua Eucharistia conseruabatur, cum sacra hostia vendi-

Main text	Anni mundi.	Notes	Anni Christi.
dit cuidam Iudæo, qui post multos ictus pugionis videns eam integram permanere, ita excandescens, Si tu es (inquit) Deus Christianorum te ipsum manifesta: mox hostia in tres partes diuisa sanguine per oras maduit. Eo territus Iudæus, postquam illas particulas panno innolutas apud se detinuisset missis duabus ad duos alios suæ factionis, tertiam iterum pugióne confodit, sicque denuò sanguinis guttulæ dimanatunt. Tunc timens ne scelus proderetur, eam absumere voluit, sed cùm non posset, proiecit in flumen, dein illa enatante, in ignem; demum cùm intacta esset, commiscuit azymo, ac vbi furno imposuisset, ille alioqui obscurus resplenduit, & massula azymi, cui tertia illa particula erat immixta, in Iudæi faciem insiliit. Re à Magistratu cognita Paulus *Forn.* forcipibus discerptus est, & in cineres redactus: Omnes Iudæi illius Marchiæ carceribus inclusi sunt Berlini, ex quibus habita quæstione, cùm inter alia flagitia faterentur se septem Christianorum infantes acubus & punctionibus peremisse, eorum 38. (al. 40.) flammis traditi sunt, & duo, qui petierunt baptizari ante mortem, capite plexi sunt *Sur. in histor. & Historia rerum memorabil. &c. conuersa à Pontano libro 1.*	5559		1471
Acurius Ioseph sacerdos, Moses Monachus Diaconus, Helias Hypodiaconus è Syria ad concilium Lateranense legati mittuntur à Petro Patriarcha Maronitarũ è Monasterio S. Mariæ de Cambin, in monte Libano ann. 1515. Febr. 14. Ab his Theseus Ambrosius Albonesij regulus Iurisc. literas Syriacas didicit, à quo postea canonico D. Augustini Bononiæ illæ inter nos cœperunt propagari, Leone 10. Pontificatum administrante, quando introductionem in linguam Chaldæam, Syriacam & Armenicam euulgauit. *Ipse Ibid.*	5599	*Pisanum, coactum à Maximiliano Imp. & Ludouico Rege & quibusdam Cardinalibus, contra Iulium PP. postea translatũ est Mediolanum, deinde Lugdunum: sed sine profectu & vllo centu, interueniente morte Iulij Papæ. Chron. Franc.*	1511
Sub an. 1510. Occidentales populi per Dominicanos, ex Hispania conuertuntur.			

Humana.

Main text	Anni mundi.	Notes	Anni Christi.
Philippus Archidux Austriæ, Caroli quinti Imp. pater annos 2. regio Hispaniæ sceptro potitur. Comitatum Flandriæ cum reliquis ditionibus regno Castiliæ vnit. Immatura morte præreptus regnum Ferdinando 5. Catholico patri, qui se Neapolim receperat, reliquit, donec Carolus adoleuisset.			
Sultanus Ægyptius ereptum sibi dolens vectigal reliquorum Christianorum, Alexandriam gratia mercis Indicæ adeuntium, ad Iulium Pont. Oratorem denuntiatum misit, nisi Portugalenses abstineant, se quoque Hierosolymitanum iter prohibiturum. *Volaterrus libro 12. Geogr.*			
Huius laudis æmuli Hispani, sub Ferdinandi regis auspiciis duce Christophoro Columbo an. 1496. Gadibus soluunt inter Zephirum & Austrum, & Canarias, aliásque insulas, deinde Orbem nouum aperiunt, non ad Antœcos siue Antipodas, vt Lusitani, sed ad Parœcos nostros cursum dirigentes. *Ibid.*	5599	*DECIMVM nonum Concilium œcumenicum Lateranense indictũ est à Iulio Papa contra Concilium Pisanum, contra Turcos, & pro reformatione Ecclesiæ, sed ipsius morte est interruptum, & postea continuatum & absolutum à Leone 10. PP. anno 1517. 17. Calend. April. Sleid. lib. 1. & Surius. In hoc Pragmatica Sanctio, factione quorundam abrogari sinitur.*	1512
Baiazetes secundo Turcorum duodecimus Imperat. venenato Pharmaco, sibi iussu Selimi filij, per Iudæum quendam medicum parato, interiit an. 1512. postquam Imperio præfuisset 31. annis, quibus Valachiã & Moncastrum (hodie Nepet) ac Lithostomum oppida subegit, contra Cairheum Sultanum Ægyptium copias misit (tunc Turci tantam ab illo Sultano stragem acceperunt, vt nullam vnquam maiorem tulerint) Venetis Lepantum (antiquis Naupactum) Dyrrachium & Methonem vrbes ademit			

Gallos

Anni Christi.

225.

1513 c Leo 10. Florentinus (*Prius dictus Ioannes de Medicis*) an. 8.
1522 mens. 8. di. 21.
Vacat m. 1. d. 7.

Patriarcha.

Constãtinopoli Theolypto, deinde Jeremia an. 15.

Principibus.

Selimo 1. & Solimano eius filio an. 46 per ordinem successionis Turcorum Jmp.

Ismaele Sophi Persarum.

Anni mundi

Gallos se aggressos fugauit: fœdus iniit cum Venetis, quod durat in hodiernum diem: ferrum Lanceæ, quæ Christi latus aperuit, ad Innoceoo um 8. PP. per Mustapham Bassam Vitirum dono misit. *Paulus Iouius lib. de reb. Turci.*

1509. Helene auia Dauidis, ad Emanuelem Regem Portugalliæ, Matthæum Legatum cum literis mittit: opem pollicens, aduersus Mammelucos & Mauros Indiæ, prout rogata fuerat à Tristane de Cugna, illius in India Prorege. Atque hic prima Lusitanorum cum Æthiopibus conjunctio.

Selymus Campsonem Gaurum Cairi Sultanum eiusque exercitum ad Singam occisione deleuit. Indéque Syriam, Iudæam, atque Ægyptũ victoriis peruagatus, Mameluchorũ nomen & Sultaneum Imperiũ euertit, Tomombeio vltimo Sultano, qui in locum Campsonis demortui, tumultuariè suffectus fuerat, capto.

Tomombeium vltimum Ægypti Syriæque Soltanum vicit, captum, diuque in quæstione de Thesauris tortum, impositúmque vili camelo & per Cairum circumductum, ad Basuelam Syrię portam laqueo necauit, vncoque ferreo suspendit. *Iouius lib. 4. vir. Illust.*

Ismaëlem Sophum occupata Taurisio eius regia, in Calderanis campis deuicit. In eo loco cancroso renum vlcere pestilenti, infœliciem exhalauit animam: octauo Imperij anno, in quo patrem Baiazethem acie adortus opprimere cogitarat, & veneno sustulerat: postquam Acomathem & Corcuthum Germanos fratres, & septem impuberes coosanguineos ad
5601 vnum omnes peremisset, dictitans nihil suauius, quàm sublato omni consanguineorum metu solum regnare. *Idem libro quinto.*

Ei Solymanus successit an. 1518.

c Anno 1517. PP. promulgauit per vniuersam Christia-
5610 norum ditionem, remissionem omnium peccatorum iis, qui sua bona in expeditionem Turciam erogarent, quę Cruciada vocabatur. Eius rei cura in Germania Alberto Moguntinensi Episcopo à PP. demandatur, qui elegit Ioannem Tetzellium Dominicanum: quod ità offendit Augustinianos, maximè Staupitium ordinis generalem per Germaniam, genere clarum ac disertum: Martinum etiam Lutherum, vt ipse contra tales Indulgentias eodem anno tonare cœperit, fretus Frederico Saxoniæ Duce quem suarum partium reddiderat: 95. propositiones edidit quibus oppugnabat Indulgentias: contra Tetzellius alias 106. Luteranis planè contrarias. Ex hac lite ortum est illud Luteranę hæreseos incendiũ, quo tota pene Europa conflagrauit. *Surius in sua historia.* At Sleid. lib. 1. paulo aliter.

Pragmaticam sanctionem sustulit, Concordata, quæ vocantur, cum Rege Francisco agitans, de nominatione Episcoporum & Abbatum specioso prætextu, vt Rex propter electionum abusus Doctorem quidem vel licentiatum Theologiæ, Iuris ve canonici è celebri academia ad Episcopatum, Religiosum eiusdem ordinis, Doctorem similiter, vel certè Baccalaureum earundem facultatum ad Abbatiam nominare teneretur: reuera autem ageretur mysterium illud iniquitatis, quo perditam Ecclesiam Gallicanam cernimus.

Hinc enim eius pernicies, in ea omnis generis hęreseon, Simoniarum, Fiduciarum seminarium, scientiæ, virtutis, pietatis exterminatio, regni pestis.

An. 1515. Concordata sunt condita. 1516. decimæ sacrilegij species introductæ 1517. Lutherus emersit. paulo pòst fœdus cum Turca agitatur, & magistratus omnes venales prostituũtur, ne quisquam bonus & doctus ad eos possit sine numerata pecunia contendere. Bella successio & nostris digna

Anni mundi	Anni Christi
5610	1522

moribus, ad quam aliquis scilicet Deum expectet propitium.

1516. Augustinus Iustinianus Episcopus Nebiensis, Octaplum vtriusque Testamenti in quinque præcipuis linguis molitus, prægustamenti loco Psalterium emisit.

Nouum etiam Testamentum more veteris Hebraïci, per versiculos distinguit, numerorumque notis diuidit, cùm antea duntaxat distingueretur per paragraphos literis A, B, C, &c. expressos ab Hugone Cardinali sub an. 1240. Quam versuum distinctionem deinceps nostri secuti sunt.

Ioãnes Eckius, Fridericus Nausea, Iacobus Latomus, Syluester Prieras, Ioã. Cocblęus, Iacobus Sadoletus, Huldrichus Huttenus eques Germanus, Ludouicus Berrus, Langdailus Anglus, Ioan. Arboreus, Laudunensis, Ambrosius Catharinus, Thomas de Vio Caietanus Cardinalis, Ioann. Fischerius Roffensis Episcopus, & Thomas Morus eques, Angli (hi duo pro tuenda religione, & quòd nollent secundas nuptias Henrici 8 priore viuente, approbare, mortem obierunt an. 1535.) Iodocus Clictouæus, viri doctissimi, & fidei defensores.

Martinus Ludderus siue Lutherus Saxo (ferunt eum ex incubo natum *Cocl. de actis Luth.*) monachus Augustinianus, cum suis sectatoribus hæreticus pronuntiatur anno 1518. (alij 1520.) 6. Calend. Augusti. *Carion lib. 3.* An. 1520. Louanienses & Colonienses Theologi multos ipsius libros dignos flammis decreuerunt, qui in Germania eodem anno ex mandato Imperatoris & Leonis PP. combusti sunt. *Sleid. lib. 20.* Anno sequente Parisienses Theologi damnarunt hæresi eiusdem scripta: Carolus 5. eum proscripsit. Ipse dum esset in exilio scripsit librum de abroganda Missa priuata (ad quam cum cõmunione sub vnica specie abolendam, se ratiocinationibus diaboli persuasum fuisse gloriatur in lib. de Missa angulari fol. 228 tom 7.) ad fratres suos Augustinianos Vuitembergenses, qui primi omnium Missas abrogarant, quos hortatur, vt in eo incœpto etiam contra conscientię (ô vox impia) accusationem, persistant, sicut & se in quibusdam fecisse ait. *Sleid. lib. 3. Sur. in histor.* Tamen postea Lutherus factum Augustinensium publicis concionibus reprobauit. *Suri.*

Aliqui eum Antichristum esse contendunt, quòd sit caput & Patriarcha hæreticorum in Occidente, qui se toti armarunt contra Christi doctrinam & beneficiorum eius memoriam. Addo ad illorum coniecturas לוטהר *Luiter* characteribus Hebraicis reddere numerum Antichristi 666. Apo. 13. Ex quo apparet, vt quamuis non videatur verus Antichristus, tamen nobile proximúmque eius sit membrum, qui Mahometis vere Antichristi regnum in has terras inducturus sit, quemadmodum & eius ministri & sectatores certatim, ad Mahometismum quotidie deficere (pro dolor) cernimus.

Omnes in regno Granatæ aut Christiani fieri, aut regno exire coguntur. Regnum Magnicongo in Africa, Regi Lusitaniæ fœderatum, fidem Christi suscipit. *Contin. Palmer.*

1519. Vlricbus Zuinglius cœpit Tiguri oppugnare Indulgentias, & posteà an. 1524. Berengarij hæresim refricare vna cum Oecolampadio, propositis 47. articulis suę doctrinæ, (*Surius, Sleid. lib. 1.*) cuius probationes, saltem quantum ad præcipuum caput, de Cœna, in somnijs à quodam monitore spiritu (ater ne an albus fuerit ignorat) Idib. Aprilis se accepisse gloriatur, in lib. Subsidij de Euchariſt. Tum Vuormacię conuentum egit Carolus, in quo Lutherus ob res belli opinione turbatas, se suámque doctrinam palàm defendit.

1521. Ignatius Layola Hispanus societatis Iesu fratribus initium dedit. Decem alios sibi adiunxit, quibus comitatus Lutetia Romam, obtinuit an. 1540. vt suæ religionis institutum à Pont. confirmaretur, Ex iis primus Franciscus Xauerius ad

Maximiliano & Carolo 5. an. 39. ex ordine Occidentis Impp.

Ludouico 12. & post eum Francisco 1 Valesio an. 32. Franc. Regibus.

Nabud, inde Helena Dauidis matre (iuxta alios auia) Æthiopum regina.

Ferdinando 5. cog. Catholico iterum Hispaniæ reg. deinde Carolo 5. Imp. an. 39.

Henrico 8. Angliæ.

Sigismundo 1. Poloniæ.

Emanuele Portugalliæ.

Iacobo 5. Scotiæ, an. 29.

Indos

Anni Christi. *Anni mundi.* Indos mittitur, principio an. 1541. tanto Dei numine, vt socij deinceps consecuti, multa & præclara pro religionis incremento gesserint: quondiéque gerant. Superiore ab ineunte

1513 5610 societate anno. i. 1520 Luthetus à Pont. declaratus fuerat hæreticus. Nempe, quo tempore Satanas ad diruendū aliquos erigit, Deus alios ad ædificandum excitat.

1520. Viuebat Abuna Marcus, summus Æthiopum in regno præsbyteri Ioannis Patriarcha, annum agens centesimū quinquagesimum, vegeto adhuc animo & corpore *Aluarsius in sua legatione Æthiopica.*

HVMANA.

Emanuel Portugalliæ rex, ad extendendam subactæ à se Indiæ laudem: Leoni pontifici suæ victoriæ trophæa, Elephantum aurea instratum stragula & turrito ephippio, Indos homines gestantem, passus ad modulos tibiarum temperantem, Principem hominésque augustiore habitu, certo gestu venerantem, per Tristanum Acunium Lusitanum dono misit. Addiderat Rhinocerotem Elephanto paulu humiliorem, longitudine parem, sed in Ligusticis scopulis mersus est. *Iou. lib. 4. viror. Illust.*

Florentini, qui intestinis discordiis ferè continenter per an 300. laborauerant, tanta quidem tabie, vt modo Patricios, modo Populares alternaote victoria è ciuitate in exilium expellerent. sæuis sedibus integras sæpe familias delerent, armis Cæsarianis oppressi, Dominum sibi imponi passi sunt, Alexandro Duci, qui mox interfectus est à Laurentio cognato, primum obtemperantes ea lege, vt hæc dignitas ad liberos eius pertineret: atque his deficientibus ad eius cognationis proximos.

Senenses & ipsi seditiosissimi, aliquot post annos eandem fortunam subierunt.

An. 1514. Muleamethes, cui Sciriffo quasi magno sacerdoti cognomen erat, ex Eremita & concionatore ad regna Fessæ & Marochi peruenit: religionis nouæ authoritate & armorum gloriæ florens. Ita Africam miscuit, vt coacta multitudine in Lybiæ & Ægypti interiora penetrans, tribus annis obtinuerit præter superiora duo, regna Tremissæ, Daræ, Taphiletæ, Suz, quæ 43. annis tenuit, venando à stipatoribus corporis senex admodū interfectus sub ao. 1557. *Iouius lib. 7. vir. Illust.*

Huius Eremitæ initia attingit Ioannes Leo in descript. Africæ, qui cum eo versatum se per tres dies scribit.

Eius filius Abdala pòst, Marochi regnat. Eodem tempore & spiritu Lutherus de ordine Eremitarum August. cœpit tale quid moliri in Europa, sed ad tantam fœlicitatem peruenire non potuit, etiam si Cardinalatum, indéque Papatum animo fuisset complexus.

Franciscus Valesius Dux Engolismensium literarum instaurator, Rex Francorum inauguratur an. 1515. quo quidē Mart. Lutherus scribit cōtra indulgētias. Sequente an. expeditione in Mediolanū suscepta ad 15. horas cum Heluetiis pugnās victor euadit, Mediolanū recepit, fœdus cū Heluetiis init certa pecuniæ, quæ singulis annis illis pensitatur, pactione: cū Leone PP. conciliatur: ius creandorum Præsulum conuentibus Sacerdotum & Monachorum admit & sibi vendicat. *Tils.*

1522 5610 Henricus 8. Anglorum Rex, quòd librum plenum pietatis & eruditionis contra Lutherum scripsisset, meruit titulum Defensoris Fidei, sibi & suis posteris à Leone Pontifice concessum. *Slead. lib. 3. Georgius Lilius in Chron. Anglor.*

Ferdinandus Hispaniæ Rex nullo meliore iure, quàm quod sibi vtile & commodum esset, Regnū Nauarræ, expulso Ioanne Albreto occupat an. 1513. *Ioan. Tils.* Et regnis Castiliæ

Anni mundi.		Anni Christi.

tetiat. Ioanni autem Albreto siue Labritensi regnum venerat, è Catarina Foissea hærede. Paulo aliter rem narrat Guiciardinus historiarum sui temporis lib. 11.

Ex Aragoniis tandem potitus nuptiis Isabellæ Castiliæ reginæ, deinde regno Granatensi pulsis Saracenis siue Mauris, qui id tenuerant annos plus 780. decennali bello, vniuersæ Hispaniæ vires obtinuit, Lusitanis exceptis, quæ cum Ioanna filia, nuptiis, postea transierunt ad Philippum Austriacum Maximiliani Imp. filium. Caroli 5. & Ferdinandi Impp. patrem Iudæos seuero Edicto ablegauit, Punicas vrbes à Syrtibus ad Herculis columnas vi cepit, nouum orbem ac incuditum immenso & insuperabili Oceano, mira fœlicitate perdomito: tot auitis regnis adiecit, vt regum huius memoriæ maximus haberi possit.

Eo tamen deserto, quòd parum esset liberalis, Hispani Philippum Maximiliani Cæsaris filium, qui in Hispaniam nauigauerat ad adeundũ Isabellæ socrus regnũ recipiunt: anteponentes alienigenam principem indigenę, generum socero, nouum regem iuuenem seni, qua re Ferdinandus offensus Neapolim nauigauit. Nec multò pòst, vbi oborta febre Philippus interiisset, rebus compositis ad sua regna rediit.

5610 Eo defuncto Carolus 5. postea Imp. regnis Castellæ, Legionis Aragoniæ, Nauarræ, Valentiæ, Granatæ, & reliquis potitus est.

Hispania cùm primùm paruit Austriis Dominis & Belgis præfectis, magnis motibus agitata est. Belgas enim perosi Hispani rebellarunt. Quam defectionem & prælia multa & incendia vrbium & damna prouinciarum secuta sunt, nec cessarunt, nisi externo milite conspecto.

Anno 1516. abrogata est in Gallis Pragmatica sanctio, & & Concordata (vt vocant) substituuntur, fremente vniuerso clero, Scholasticis, populo, bonis denique & doctis omnibus. *Ioan. Tili. Corion lib. 3.* Vnde & hæc iactabantur.

Prata vorat mulier, frendens leo rodit vtrúmque.
Prata, leo, mulier, sulphurea antra petant.
Prata leo, consorte carens, Mulierque marito.
Connubio hos iungas, Cerberus alter erunt.

Nam Leo Pontif. Regina mater, & Cancellarius à Prato, huius facinoris habebantur auctores.

An. 1517. Elias Leuita Iudæus Grammaticorum Hebraïcorum summus & facillimus, suæ linguæ discendæ, Christianis Romæ, Venetiis, & alibi in Italia, in quàm è Germania venerat, copiam facit: ob quam rem magnas a reliquis Iudæis calumnias & odia sustinuit. *Ipse passim.* Egidius Cardinalis Eliæ studiosus hebraicatur.

R. Abraham de Balmis, qui Grammaticam scripsit Venetiis, R. Iacob filius Selomonis, qui collectanea è Thalmud Constantinopoli medici.

Anno 1519. quo Carolus 5. Imperium suscepit, quatuor post Francisci Reg. inauguratione, vno ante Solimani Turcę principatum, ad 4. Non. Iul. cœpta est disputatio Lipsica in aula Georgij Ducis Saxoniæ inter Ioan. Eckium, Lutherum & Andræam Carolostadium, in qua Lutherus iracundus, admonitus vt sedatè fegereret. Neque (respondit ille) propter Deum hæc res cœpta est, neque propter Deum finietur. Durauit illud colloquium 11. dies. *Historia rerum memorabilium & c conuersa à Pontano, lib. 1. Surius in sua hist. & multi alij.*

1521. cœpit bellum funestissimum, inter Carolum Imperatorem & Franciscum Francorum Regem. Durauit 38. an.

Cum quattum iam mensem Ticinum Franc. obsedisset, pugnauit cum Cæsarianis & captus est an. 1525. Quam Cæsar Carolus quinto anno proximo in Franciam remisit, duobus eius filius obsidibus receptis: quos redemit Pater vicies cen-

Concil. Lateranum an. 1517. absoluitur 17. Cal. April. in quo decretum fuerat bellum gerendam cum Turca, vt communi hoste (qui Syriam & Ægyptum proximè suo Imperio adiecerat, Soltano victo) depositis domesticis armis, pœno instituta in, qui pacem vel Inducias infringerent: quam societatem, fraternitatem sancto Cruciata vocarunt, de re ... , supplicationibus, eleemosynis, pauperum donationibus per totam Europam nostram, & stipendio militũ, cæteráque pecunia decreta ad octuagis centeno millio, cui duces Præpositi fuerunt Maximilianus Cæsar, & Franciscus Rex Gallia. Sed mors Maximiliani insequuta, & religionis per Lutherum perturbatio, bonc tam salutarem Societatem diremit. Hæc Ioan. Sturmius Lutheranus Præfatione in Psalmos Conradi Heresbachij. 1513

tenis

Anni Christi.

226.

1522 d ADRIANVS. 6. Batauus Traiectẽsis, an. 1. mens. 8. dies 6.

1523 Vacat m. 2. d 4.

Patriarcha.

Constantinopoli Ieremia.

Principibus.

Solimano Turc. 14. Imp.

Jsmaele Persarum.

Carolo 5. Occid. Imp. & Hisp. Reg.

Francisco 1. Valesio Francorum Reg.

Lebnadenghel Dauide Æthiopiæ an. 36. cum matre Helena.

Henrico 8. Angloru͂, Sigismundo 1. Polonorum.

Emanuele, deinde Ioãne 3. Portugalliæ an. 36.

Iacobo 5. Scotiæ.

Anni mundi.

tenis millibus nummûm aureorum.

Selimus Turcorum 13. Imperator, postquam debellato Sopbi Persidis, & Caplone ac Tomombæo duobus, per ordinem, Ægypti Sultanis in prælio cæsis, suo imperio adiecisset Syriam, Ægyptum & Arabiam, obiit an. Christi 1520. & sui Imperij 8. proficiscens Adrianopolim eo in vico, Chiorlico nempe, in quo anno ante decimo, cum Baiazete Patre ausus fuerat bellum committere. *Paul. Iouius lib. de reb. Turcic.*

1516. Turci Syria Ægyptóque subacta templum S. Ioannis Baptistæ Damasci occuparunt.

5610 d VIR doctissimus, & moderatæ vitæ, olim Theologus Louaniensis, præceptor Caroli 5. Imperatoris & nomen, quod antea habebat, retinuit: multa scripsit.

Iniquior fuit poëtis, id nominis nihil aliud præ se ferre arbitratus, quàm vel impietatem, vel lasciuiam.

5611 Cùm apud eum Erasmus accusaretur, respondit, Se non bonas literas persequi, verùm impias hæreses.

Sanctes Pagninus Dominicanus, concionator Apostolicus, secundus Latinorum post Reuchlinum Lexicon Hebraïcum edidit, tanta eruditione refertum: vt etiam Rabbinos in eo argumenti genere vicerit, & reliquos à præstantiore conficiendo deterruerit.

Munsterus aliquot annis pòst, illud in breuius contraxit.

Seditio Vuittembergẽsis propter Carolostadium, qui concitarat plebem ad Imagines sanctorum è templis eiiciendas, cui conatui restitit Lutherus. *Sled. lib. 3.*

Cœpit clam gliscere secta Anabaptistarũ in Saxoniæ partibus: eorum opinioni subscribebat Carolostadius, *vt aiunt Lutherus, Sled. lib. 3. & 5. & Melanchthon in comment. ad Colos.*

HVMANA.

Solymanus Turca vrbem Belgradum, Hungariæ propugnaculum, anno regni tertio, sub 1522. & 1524. Rhodũ insulã 7 mense obsidionis cœpit. *Sleidanus lib. 3. & Surius in histor.*

Mustapham filium maiorem, per speciem colloquij euocatum: in conspectu suo strangulari fecit. Baiazethem alterum filium, qui contra alium filium, Selimum de Imperio decertans in media Asia & victus in Persiam fugerat: à Sophi Tãma, post multas legationes vltro citróque missas postliminio redditum: exemplò cum tribus filiis in ipsius Imperij aditu interfici iussit.

Ludouicum regem Vngariæ vicit, Budam in deditionem accepit: Viennam, sed frustrà, oppugnauit. Corcyram inuasit, Melitam tentauit. Tandem Sigetum Vngariæ oppugnans, moritur anno 1566.

Ismaëli Sophi, qui cum Selimo conflixit an. 1515. successit Tammas, qui cum Solymano bella gessit, Postremo Casulas, ad quem ante 20. an. Solymani filius confugit.

1522. Victoria vnica è quinque Magellani nauibus, nauarcho Ioao, Sebastiano in Hispaniam rediit: confecta duobus annis, totius Oceani nauigatione, per fretum Magellanicum tunc primùm inuentum.

Dauid Æthiopum Rex ad Emanuelem Regem Portugalliæ, legatum misit Matthiam. Inde Zagazabo, qui scripto explicatam reliquit suæ gentis fidem, è qua liquet Ecclesiæ illius cum nostra maximus consensus. Hoc scriptum Damianus Goës in Latinum vertit.

An. 1523. Emmanuel Rex Portug. regni 26. moritur, qui Armuzium Arabiæ partem, Indiam, Indo & Gange fluuiis definitam: eam etiam, quæ vltra Gangem est, extremásque Orientis solis regiones suo Imperio adiecit: & terras incognitas per suos perlustrauit. *Osorius lib. 12. de eius reb.*

Ad eas victorias potissimum vsus est, ductu Vasci Gamæ,

Anni mundi. | *Anni Christi.*

Odoardi Pacieci, Francisci, Almeidæ, & Alphonsi Albuquetij. *Ibid*

Indignantes Lusitanos ab extremo Solis occasu ad se profectos, Oceanúmque Atlanticum & Æthiopicum prætervectos, vsque ad auream Chersonesum & Cathainum Sinarum regionem (quod spatium est ferè sex millium leucarum) sibi iura date & excitatis arcibus, Calecuthæ, Cananoræ & aliu celeberrimis aromatum, vnionúmque emporiis sedes posuisse: adeptos dominatum maris Arabici, Persici, Indici, sociarunt vires ad illos inde pellendos. Quibus accesserunt Turcæ, sed neutris hic conatus prosperè cessit, quin potius maioribus rebus principium dedit, Deo in ortu Solis cupiente Ecclesiæ suæ firmum statum dare, quando in Occasu sensim perit.

Solymanus Eunuchus Bassa præfectus classis Turcicę, quæ ad oppugnandos Lusitanos in Indiam mittebatur, cum magnis viribus Dium vrbem, quæ illorum præsidiis firmabatur, frustra oppugnasset Ademum fœlicis Arabiæ oppidũ proficiscitur, vbi Ademanum Regem sub fide ad se vocatum, in antenna prætoriæ triremis laqueo suspendit. Eiúsque Gaza omni surrepta, vrbem lapideo muro munitissimam occupat. Pari sæuitia ad Zidam portum Zibitinum regem sumptuosis muneribus gratiam eius appetentem interfecit: præsidiis eius aulæ omnibus sub fide immaniter trucidatis.

Ioan. Stophlerinus Astronomus, Andreas Alciatus Iurisc. Bilibaldus Pirkaimerus Noribergensis.

Chrysoloræ, qui primus literas Græcas Florentiam Cosmo Mediceo Florentino duce attulit, discipulus Tifernas in Frãciá venit, Budæúque literas Græcas docuit. Deinde Ianus Lascaris mortuo Laurentio Mediceo Mecœnate suo. Atque inde literatura Græca deserta Italia ad nos migrauit.

Lascari & Budæo auctoribus Franc. 1. Bibliothecam Fontanablæam instruxit, indéque an. 1530. Linguarum & Mathematum professores. Nam cæteri sunt ascriptitij.

An. 1522. Christiernus rex Daniæ ab Ecclesia deficit. Tribus regnis propter crudelitatem exactus in carcere miser cõsenuit & mortuus est. Nam eiectus à suis à Christiano Friderici, qui regnorum Daniæ & Noruegiæ curam susceperat, filio in eius locum suffecto, perpetuis vinctus catenis an. 1532. tanquam indomita bellua, clatrata in cauea ad mortem vsque seruatus est. *Iouius lib. 7. vir. Illust.*

Eius cum Stenone Sueno bellum crudele, quale est hæreticorum ingenium, describit Zieglerus in sua Geogr. & Ioan. Mag in hist. Sueuorum.

Suetia primum experta crudelitatem istius, demum Gun
stanum nouum hominem regnare patitur. Cuius filij Erricus
& Ioan. male concordes alternante fortuna in se sæuierunt. 5611
Nam Erricus maior fratrẽ nihil tale suspicantem, in custodiã
tradidit: è qua emissus Erricum vicissim inclusit. *Ioan. Magnus.*
e A n Clementẽ 7. an. 1524. Helena auia & Dauid Æthio-
piæ Imp. literas & legatos mittunt, obedientiam pollicentes,
benedictionem & communionem Apostolicam deprecan-
tes. Eas Latinas fecit Paulus Iouius, & in suum librum de Fide 5622
& moribus Æthiopum, retulit Damianus Goes eques Lusi-
tanus. Legatorum præcipuus erat Zaga Zabo. Elias Leuites
In lib. Bahur se cum eis contulisse narrat.

Ad Emanuelem & Ioannem Lusitaniæ Reges, ijdem literas & legatos mittunt, ad fœdus & amicitiam, confirmãdam, quam Emanuel per Aluaresium & eius comites postulauerat. *Ibid. & in Aluaresio qui historiam Æthiopicam descripsit.*

1524. secta Lutheranorum cœpit diuidi in Zuinglianos, qui tropum in verbũ Sacramenti Eucharistiæ inducunt; Carolostadianos, qui particulam, τ o ε, in verbis cœnæ Christum

227.
e CLEMENS 7. Florentinus familia Medicea an. 10. 1523
mens. 10. dies 8.
Vacat d. 16. 1534

Patriarcha.

Constantinopoli Ieremia.

ipsum

Anni christi. *Principibus.*

1523 *Solimano Turcor. Imp. 14.*

Ismaele Sophi Persarum, deinde Tamma an. 42.

Carolo 5 Occid. Imp. & Hispaniæ rege.

Francisco 1. Valesio Franc. Reg.

Lebnadenghel Dauide Æthiopiæ an. 36. cum matre Helena.

Henrico 8. Angliæ,

Sigismundo 1. Poloniæ.

Joanne 3. Portugalliæ.

Jacobo 5. Scotiæ.

Anni mundi. ipsum mensæ assidentem monstrare dicunt, (hanc opinionem amplexati sunt Anabaptistæ) & Lutheranos qui *in, cum, vel sub pane* Corpus Christi esse asserunt. *Surius in histor. Lanatherus in histor. controuersiæ Sacrament.*

5611 An. 1525. Caroloſtadius Archidiaconus Vuitembergensis, qui paulò ante primus omnium sacerdotum nostri seculi vxorem duxerat Vuimtembergę, opera & studio Lutheri è tota Saxoniæ Ducis ditione profligatur. *Surius. Sleidanus lib. 5.*

Rusticanum bellum perniciosissimum & sæuissimum contra Clerum, Principes & Magistratus initum prætextu libertatis Euangelicæ, cœpit aduersus Comitem Luphium Sueuum anno 1524. Mense Nouembri. Serpsit per totam ferè Germaniam, Alsatiam & Sueuiam anno 1525. quo Thomas Muncerus siue Monetarius, Cœlestium Propheratum hæresiarcha, infinitam turbam rusticorum ad seditiones concitauit, qui 200. arces & monasteria in vna Franconia incenderunt: quique ad 130. millia (alij 150. milia, vt est in vita Clemētis PP.) in acie ceciderunt. Hic fuit exitus belli Rusticani, quod intra vnum mensem Maium maiores cędes & vastitates attulit Germaniæ superiori, quàm bellum decennale Hispanorum & Gallorum per id tempus Italię. *Sleid. lib. 4. & Sur. in hist.*

Bernardus Lutzembergus, Franciscus Titelmanus minorita Louaniēsi, Ioannes Faber Viennensis Episcopus, Laurentius Campegius Cardinalis, Thomas Murnerus, fidei propugnatores inuictissimi.

1525. Lutherus ducit in vxorem Catharinam Boram, sanctimonialem olim virginem. *Sleid. libro quinto Surius in histor.*

1527. secta Anabaptistarum vigere cœpit. *Sleidanus lib 6* Eorum auctor variè refertur: alij volunt esse Thomam Muncerum, vt Sleid. lib. 10. alij, vt Echius contra confessionē Zuinglij, Baltazarem Pacimontanum, alij, vt Erasmus Albertus, Caroloſtadium, alij, vt Antonius Coruinus, Zuinglium, alij, vt Staphylus, Bernardum Rotmao, alij, vt Lind. Nicolaum Stolkium, ipsi se à Luthero originem trabere gloriantur, ob eius epistolam ad Vualdenses, in qua ait melius esse omittere baptismum, quàm pueros sine fide, id est non credentes baptizare.

Tunc quidam Anabaptista Sangalli oppido Heluetiorum fratri suo germano caput pręcidit, præsente vtroque parente, quibus persuasit (ô cæcitas!) id sibi diuinitus imperatum, sed a magistratu comprehensus eandem pœnam & ipse luit. *Sleid. lib. 6. Surr. in histor. Gilbert. Cognat. in narrat. tragica.*

Hoc ipso anno decreta fuit apud Bernates Heluetios, valdè perniciosa disputatio Catholicorum cum Zuinglianis, sed nullus Catholicorum voluit adesse (quòd Senatus Bernensis leges disputationis ipsis iniquas præscripsisset) præter Conradum Tregerum prouincialem Augustinianum. Finita disputatione an. 1528. 7. Cal. Ianuar. mox apud illos & aliquot vicinos, inter quos numerantur Geneuenses, Missæ, aræ, & imagines deturbatæ & deiectæ fuerunt. Dies & annus abolitæ antiquæ Catholicæ religionis, aureis literis in columna inscriptus est: vt testimonium apud posteros extaret sempiternum. *Surius in hist. Sleid. lib. 6.*

1534 5622 1528. Disputatio Bernæ Heluetiorum de Eocharistia, postquam planè deteriores euaserunt amplexo Caluinismo.

Eodem acta fuerūt comitia Imperij Spiræ multis de causis, maxime de expeditione cōtra Turcos, & pace religionis. Tūc natū est Protestantiū nomen, eorum, qui protestantes se quibusdam decretis eius cōsentire, salua conscientia, subscribere non posse, prouocarunt ad Imperatorē, *Sleid. lib. 6. Surr. in Hist.*

Anni mundi. *Anni Christi.*

Eodem anno iussu Philippi Hassiæ Landgrauij fit conuentus Marpurgensis, vt Lutherani & Zuingliani inter se agerent de concordia religionis: sed, cùm decreuissent vt à scriptis famosis vtrinque abstineretur (quod Melanchthon violauit anno proximo) re infecta discessum est, Luthero recusante Zuinglianos fratrum loco habere, licet plurimum hortaretur Landgrauius, & Zuinglius palam cum lachrymis corã Landgrauio & omnibus rogaret, vt saltem frater, appellaretur à Lutheranis, *ex Lutheri scriptis Brentius in append. & Surius in hist.*

Mox mense Octobri iidem alteram disputationem instituunt Suabachi: sed cùm inter se conuenire non possent de cœna Domini, tertium colloquium indicunt Smalcaldię ad Idus Decembris (alij ad mens. Nouembris) sed nihil ad cõcordiam confici potuit, quam tamen plerique eorum optabant, vt facilius suas vires contra Imperatorem & Principes coniungerent. *Surius in histor. Lauatherus in histo. controuersia sacramentaria Sleid. lib. 6. & 7.*

5612 Anno 1530. comitia Imperij Augustana celeberrima præsente Carolo 5. Imp. in quibus Lutherani, Protestantes dicti, suam confessionem (quam Melanchthon composuerat) lingua Latina & Germanica scriptam obtulerunt, quam, licet postea sæpe auctam, emendatam & adulteratam, multi Lutheranorum tanti faciunt, vt malint de Pauli (ait Ioan. a Lasco in Epistola ad Regem Poloniæ) quam de ipsius doctrina dubitare. Zuinglianorum etiam quatuor vrbes, Argentoratum, Constantia, Memioga, Lindauium, suam confessionem ab altera longè diuersam, in eo conuentu exhibuerunt. *Sur. in hist. sleid. lib septimo. Lauatherus in historia controuersia Sacramentaria.* 1527

CONCIL. Senonense prouinciale, ad reformationem morum & contra hæreses. Finitur anno 1528. Tomo 4. Concil.

1531. 5. Idu. Octob. an. ætatis suæ 48. Zuinglius occubuit in prælio, quod Catholici (qui tamen erãt numero & apparatu bellico inferiores) Quinquepagici Heluetij, contra Zuinglianos Tigurinos & eorum socios gerebant: eius cadauer postea exustu est. *Sleid. l. 8. Surius in histor.* Hinc illud cuiusdã.

Occubuit patrio bellator Zuinglius ense,
Et pressa est armis gens populosa suis.

Heluetij asperi montanique homines, soliti alij dissidentibus mercenaria auxilia submittere, inter se de religione acriter dimicarunt, ex vno fœdere, quo prius 13. pagi deuinciebantur, duo facientes.

Ratisbonense ad reformandum clerum Germaniæ.

Mense Nouembri proximo (alij aiunt triduo post mortem Zuinglij) obiit Oecolampadius, siue ab vxore in lecto extinctus, vt quidam aiunt, siue igneis Satanæ telis & hastis cõfossus, vt scribit Lutherus lib. de Missa priuata, siue iuxta alios sui ipsius suorúmque manibus clam peremptus. *Lind. Dialog. 3. dubita.* Zuinglio successit Bullingerus Oecolãpadio Osualdus Myconius.

1534. Henricus 8. Anglus ab Ecclesia deficit, an. seq. Thomam Morum & Roffensem Episc. viros pios & doctos securi percutit.

Eodem coacta est Synodns (sic ipsi vocabant) Constantiensis auctore Bucero, inter Lutheranos & Zuinglianos, in qua frustra laboratum est de concordia & pace. *Lauater.*

Hildesense.

Tum Anabaptistæ, Monasterium vrbẽ Vuestphalię occupant, Nouam Hierusalem nominant, quam tandem amittunt in natali S. Ioan. Baptistæ, opera Episcoporum & Frederici Saxonis, qui Ioannem Lapidanum Sartorem illorum ducem, quem regem Israël & Sion appellabant, in spectaculũ caueæ ferreæ inclusit, atque è turris S. Lamberti fastigio su-
5611 spensum inedia peremit, *Pet. Apianus a parte Cosmog.* 1523

Anabaptistę Monasterienses an. 1535. vi homines ad suam hæresim compellentes, Ioannem de Leiden sartorem Regẽ eligunt, Clerum & Magistratus pellunt. Tandem sumptu &

opera

Anni Christ. | Anni mundi.

opera Episcoporum, & Ioannis Friderici Saxonis electoris extirpantur. *Sleid lib. 10. Surius in histor.*

1523 5611 Ordo Sodalitatis diui amoris siue Theatinorum (posteà hoc nomen sortiti à Petro Carapha, qui factus PP. dictus est Paulus 4 Episcopo Theatino eam viuendi rationem suscipiente) initium Romæ accepit. *Dighe lib. 1. orthodoxarum explicationum.*

HVMANA.

Basilius Moscorum princeps, licet Græcos ritus sequatur, Demetrium Legatum ad Clementem Pont. misit, vt ex principe adoptaretur in regem, quod paulo ante per legatos suos, cum Maximiliano Cæs. tractauerat. *Iouius lib. 6. viror. illustr.*

Eum Mahometes & Abiagermani fratres Tartari, quorū ille regnauit in Taurica, hic ad Citracam Volgæ in Hyrcanum erumpentis Emporium illū redegerunt, vt per Syngrapham Mahometi se perpetuo tributarium profiteretur. *Ibid.*

Ioannes & Olaus Magni Gothi fratres, Paulus Iouius historici. E quibus hic historiam omnium penè populorum sui temporis, ab an. 1494. vsque ad 1540. scribit. Illi de populis Septemtrionalibus.

Franciscus Alumnus Symbolum Apostolorum, & initiū Euangelii Ioannis, quod à sacro recitatur, in Denarioli spatio, quae nous scripsit, stupentibus Imper. Carolo & Clemente Pontifice *Petrus Aretinus.* Sic Iliadem Homeri nucis putamini inclusam, vidisse Ciceronem tradunt Plinius lib. 7. & Solinus.

1526. Fœdus Mediolanensium, Gallorum, Anglorum, Venetorum, omniúmque Longobardiæ ciuitatum contra Carolum Imp.

Interfecto Lud rege Vngariæ & Boemiæ, à Turcis Ferdinandus Romanorum Rex vtrumque regnum consequitur: ob Annæ Ludouici regis sororis coniugium.

Sigismundus Pol. Danticum venit, hæreticos punit, Catholicos restituit.

1527 Roma ab exercitu Caroli Imp. Duce Carolo Borbonio capta direpta, incensa. *Eug in 8. Genes.*

1529. Sudor Anglicus exoritur, morbus antè incognitus, prænuncius hæreticæ pestis, quæ illum pop. erat infectura duobus pòst annis.

1530. Florentia ab exercitu Imp. & Pontificis vi faméque expugnatur.

Eodem Francis. 1. Franc. Rex Gulielmo Budæo & Ioanne Belaio hortantibus, ad addendum Colophonem iis, quæ in Parisiensi Academia desiderabantur, destinato aureorum ducentorum honorario, Regios linguarum professores instituit. Hebraicæ quidem Franciscum Vatablum, Græcè autem Petrum Danesium Parisiensem, Postea Episcopum Vaurensem. Quibus duobus continuo addidit Iacobum Tusanum Græcè, Agathium Guidacerium Hebraicæ doctorem. Aliquantò pòst duos in Mathematicis Orontium Finæum & Ioan. Martinum Poblacionem. Denique auctore Petro Castellanu Anagnoste suo, alios in literis Latinis Medicina, Philosophia adiunxit. *Carion. lib. 3 Ioan. Til. in Chron.*

1534 5612 Solymanus Turcor. Imperator an. 1526. Vngariam igne & ferro vastat, Budam diripit, Ludouico Rege Vngariæ cum exercitu cæso, Viennam obsidet. Idem postea an. 1531. alteram faciens irruptionem in Vngariam & Austriam, per 20. dies oppidulum Huns (iam à Turcis 13. oppugnatum) frustrà obsidet. *Iouius lib. 23 & 28. Carion. lib. 3.*

Turci non procul à Neapoli Austriæ cędunt, duce Sebastiano Sterlinio. Mare exundat in Hollandiam, Frisiam, Zelandiam, &c. Sophus duplici elade Turcos afficit.

1534. Barbarossa Turcæ pirata, regnum Tuneti occupat in Africa. Vnde secuta expeditio Caroli 5. in Africa ad regem Muleassem, qui ad se confugerat, restituendum.

Catharina ex iuniore Laurentio Medice, neptis Pontificis, despondetur Henrico Valesio secundo regi filio, apud Massiliam vrbem anno 1533. Interfuit nuptiis Clemens PP. Præter materna oppida in Aruernis, 100. millia aureorum cum vnionibus, multisque gemmis & preciosa supellectile, dotis nomine Henrico accesserunt *Surius histor. Sleid lib 9.*

Ferdinandus Cortesius post Columbum Ligurem, primus ab vltimo insulæ Cubæ promontorio, sub Cancri tropico ad Peruana & Cuscana regna aurifera peruenit: & cuidam regulo auxiliaria arma iungens, Mutezumam [alij Motecczuma, & Moteecuma ein dicunt, estque vox Indica, *quæ* Regem significat *Motec* Mots, *summa* Imperiũ. Ei autem hoc nomen, fato quodam inditum fabulantur Indi: quasi futurus esset summus omnium imperator, & aliorum potentiam superaturus: cum interea seipsum cum regno perdiderit. Narrant id à numine falso *V vitZilipuZlic* qui in forma ignis appareret fuisse oraculi vice prænunciatum] potentissimum inter Mexicanos regem in Temistitana vrbe inter Tropicum Cancri & Æquatorem regnantem domuit, dum Barbari equitum conspectũ & tormentorum bombum horrerent. Eique mortuo suffragiis multorum regulorum suffectus est eo titulo, vt Cæsaris supremi Imperatoris se vices gerere profiteretur. *Iouius lib.6. viror. illustr.*

Ibi Deo, Christo, & Virgini aras extruxit & Baptisterium condidit, ad quod tincti sunt infiniti, aduenas Hispanos non homines, sed Deos arbitrati. Quin & duos illustres gentis proceres, publico decreto instructa legatione ad Cæsarem in Hispaniam, atque inde ad Clementem Romam miserunt: qui omnium nomine obedientiam pollicerentur. Quos Clemens cum multis muneribus ad suos remisit, cum Antonio Mendocio, quem Cortesio successorem Cæsar destinauerat. *Idem qui & eos se Romæ vidisse scribit.*

f Hoc Pontifice Orientales populi, per Iesuitas & Franciscanos è Lusitania conuertuntur. Eò enim nauigarant è Iesuitis an. 1541. primus omnium Franciscus Xauier, Nauarræus, vsque ad an 1552. quo est mortuus, deinde Simon Rodericus.

Sacramentariorum siue Zuinglianorum secta in Gallia innotescit anno 1534. 15. Calend. Nouemb. sparsis passim & affixis in aula Regia Lutetiæ famosis libellis contra Eucharistiæ sacramentum. *Ioan Til.* Vnde grauiter animaduersum est in hæreticos.

E tribus præcipuis sectis Lutheranorum, Zuinglianorum, & Anabaptistarum, Caluinistæ noui sacramentarij, Antinomi, Stancariani, Seruetiani, Suenckfeldiani, Glancularij, vulgò fratres Hortenses, Osiandrini, Vbiquitarij Trinnarij siue Deitæ (qui Trinitatem vocant Cerberum tricipitem) & tot tamque pugnantes sectæ & hæreses hoc ferè tempore natæ sunt, vt vix certus constet numerus. Quidam 52. alij 65. alij 90. numerant, at Hedio Zuinglianus epistola ad Melancthonem conqueritur emersisse errores ferè 128. quos tamen multi pro verbo Dei venditent. Quales sint Stapbyl. in Apologia, Lindanus in Dubitant. docent, *& Nos paulo post.*

Vatabli nomine noua Bibliorum versio conditur, Geneuensibus multis in locis impurior & indoctior, quam nec Vatablus agnouit, nec qui leuiter linguis tincti sunt, probant. Beza in Iconibus Leoni Iudæ Heluetio attribuit. Eius causa Robertus Stephanus Geneuam fontium receptatricem profugit, surreptis secum Regiis characteribus: adulterinos

228.

5622 f Pavlvs 3 Rom. ex nobili familia Farnesiorum an. 15. di. 29. 1534

5637 Vacat m. 2. d. 29. 1546

Patriarcha.

Constantinopoli Ieremia, mox Dionisio an. 20.

Principibus.

Solimano Turcor. Imp.

Tamma Persarum an. 42.

Carolo 5 Occid. Imperatore, Hispaniæ Reg.

Francisco 1. & post eũ Henrico 2. eius filio an. 12. Franc. Reg.

alios

Anni Christi.

Dauide Æthiopiæ,
1534 *cum Helena matre.*

Henrico 8. Anglorum, deinde Eduardo 8. dict. 5. hæretico an ferè sex.

Sigismundo 1. Polonorum, deinde Sigismundo 2. cogno. Augusto an. 24.

Joanne 3. Portugalliæ.

Iacobo 5. Scotiæ, deinde Maria filia, quæ Francisco Delphino nupsit his iam annis 38.

1549

Anni mundi.

alios partus viris bonis & doctis suppositurus, vel genuinos, ritu loci, corrupturus. Quare Luteriæ in stramineo simulachro vstus est, quòd viuus capi non potuerit. *Beza in Iconibus, & in Passeuentio.*

5622 Henricus 8. Rex Angliæ an. 1539. egit conuentum (Angli vocant Parlamentum) ordinum Regni in quo inter alia de religione decreta contra Lutheranos, edicit primo in Eucharistia sub panis & vini specie post consecrationem esse corpus & sanguinem Christi: nec amplius remanere substantias panis & vini. 2. communicare sub vtraque specie non esse omnibus necesse ad salutem, & sub alterutra esse totum Christum. 3. non licere nuptias sacerdotibus. 4. vota castitatis præstanda. 5. Missas priuatas retinendas. 6. confessionem auricularem esse ad salutem necessariam: iis qui secus docerent, vt hæreticis, supplicia grauissima constituit. *Sleid. lib 12. Sur. in hist.* Talia decreta paulò post an. 1547. edicto publico abolentur sub Eduardo Rege, filio & ferè eodem tempore Missa ibidem abrogatur. *Sleid. lib. 19 & 20.*

Ità cùm primis regni annis Deum sanctissimè coluisset, Ecclesiam Catholicam, libris etiam editis contra Lutherum, defendisset, Iulium Pont. Gallorum armis oppressum erexisset, Clementem Cæsarianorum impetu in vrbem facto captum adiuuisset, inter Catholicos reges belli & pacis pius arbiter extitisset, insano mulierum amore corruptus, duarum probarum & nobilissimarum vxorum repudiis, & aliarum duarum cędibus, vt Boleniæ adamatæ secundo, & Pariæ sexto coniugio iungeretur, an. 1535 à Maiorũ religione defecit: & truculentus piorum carnifex euasit. Phischerio Episcopo Roffensi, à Pontifice in Cardinalem lecto: & Thoma Moro epistolarum eius magistro trucidatis: quòd sacrorum antiqua iura ardentissimè tuerentur. *Paulus Iouius, Georg. Lilius in Chro. Surius in histo. Sleidan lib 9.*

Ordo Societatis Iesu institutus ab Ignatio Loyola Cantabro, qui fuerat olim Dux Hispanorum, in arce Pompeiopolitana tunc obsessa à Gallis: à Paulo 3. PP. primùm approbatur an. 1540. & ab eodem confirmatur an. 1543 Post eum Iulius 3. Paulus 4. Pius 4. & Tridentinũ Concilium sessi. 9. cap. 15. eum ordinem iterum confirmarunt. *Sur. in histor. Diegho. lib. 1. Orthod. explication.*

Martinus Bucerus ex Dominicano primù Lutheranus, postea Zuinglianus, tandem in magna Lutheranorum synodo apud ædes ipsius Lutheri habita Vuitembergæ an. 1536. cum multis aliis à Zuinglianis ad Lutheri partes defecit. (*Func. in Chro. & Alan. Copus dialog. 6. Lauather in histo. controuersiæ Sacram. id etiam testantur eius synodi acta publicè edita*) præcipuos duos errores Zuinglianorum reuocans, de Baptismo paruulorum, quem negant esse necessarium, (hoc enim ipse antea scripserat in Math. cap. 3. Quosdam infantes sine baptismo æternam vitam consequi, quosdam licet baptizatos delabi in infernum) & de Cœna *Ipse in Comment. in Ioan. cap. 6. & Math. 26. Vbi veniam precatur à Deo & Ecclesia, quòd multos Zuinglij hæresi fascinauerit, quam tamen anteà scripserat in epistol. ad Normbergenses esse diuinitus à Christo traditam, & Lutheri doctrinam esse nouam & cum sacris literis pugnantem: imò in epistol. ad Esslingenses vocauerat Lutheranos fanaticos, Suermeros, furiosos, &c.*

Collegia equitum Teutonicorum in Prussia & Liuonia
5637 sublata sunt, amissis per discordiam religionis, & luxum arcibus & vrbibus suis, quas Poloni, Dani, Suetij, Mosci occuparunt.

An. 1545. Lutherus quẽ tertium Heliam quidam ausi sunt vocare, Puellam quandam dæmoniacam, è Misnia Vuitembergã ad se deductã, cùm à dæmone liberare conaretur suis exorcismis: in quodã sacrario parochianæ ecclesiæ inclusus,

Anni mundi. | *Anni Christi.*

vbi dæmunem cœpit adiurare, eius voce ita est perterritus, vt statim de fuga cogitarit, sed cùm ostium ita malus dæmon obstruxisset, vt neque foris neque intus reserari posset, in eas venit angustias, vt etiam per fenestras cancellis ferreis obductas erumpere conaretur. Verùm non prius reperit exitum, quàm securi ferrea per cancellos immissa, ostium confringeretur à Staphylo tunc iuuene & eius auditore; qui hanc historiam vt viderat scriptam reliquit Apologi. 2.

Anno seq. 1546. 12. Calend. Martij, & ætatis 63. Islebij, cùm vesperi bene potus ac hilaris in lecto cubuisset, manè repertus est mortuus. *Hos. lib. de Hæres.* Iustus Ionas cocus ipsius, libro de eius vita & obitu, refert Lutherum paulò ante mortem sibi, Cælio, & alijs qui tunc aderant, dixisse: Orate Deũ pro Domino nostro Deo (ineptissima locutio) & eius Euãgelio, vt ei benè succedat, &c.

5624 CONCIL. *Coloniense, prouinciale præside Hermanno Archiepiscopo (qui postea in hæresim lapsus est) ad reformationem Cleri, & de dogmatibus & ceremoniis religionis. Tom. 4. lib. Concil.* 1546

Eum sub mortem probasse dogma Zuinglianorum, de Eucharistia contendunt ministri Heildelbergenses: in libro Germanico, qui inscribitur, Acta colloquij Mulbrunensis fol. 217.

Monialem ex Monasterio Nymicensi raptam Catherinam de Bore vxorem duxit. *Turrianus lib. 5. de epist. pont. cap. 2.*

Carolus 5. Imp. anno 1547. pactis cum Turca inducijs, & pace cum Gallo confecta, instigante Paulo PP. bellum gessit contra Protestantes (eorum exercitus creditur fuisse supra 60. millia) quos fœliciter simul cum tota Germania domuit, Vuitembergensi Duce omnibus facultatibus exuto, captisque Ioanne Friderico electore Saxoniæ, & Philippo Landgrauio Hassiæ: mulctatisque ingenti pecunia ciuitatibus, quę contra se arma tulerant: vnde ob res tam præclarè gestas cognomentum Maximi & Fortissimi accepit à Pontifice. *Sur. in histor. Sleid lib. 19.*

Eodem anno celebrauit comitia Augustana, pro pace religionis & Reipub. in quibus omnes Principes, excepto Saxone, Concilij Tridentini decretis se submittunt. Formula quædam (quæ passim dicebatur Interim) certa capita doctrinæ, & ceremoniarum, & emendationis Ecclesiasticæ continens: omnibus per Germaniam obseruanda pręcipitur, vsque ad Concilij definitionem. *Surius. in histor. Sleid. lib. 21.*

In odium Romani pontif. qui Catharinæ materterę Caroli Imp. legitimę & priscæ vxoris repudium anathemate damnauerat, templa expilauit, sacra vasa conflauit, Cœnobia euertit, multis pijs, seorsum Carthusianis, martyrio affectis. Diuorum ossa & cineres in Fl. Tamesim proiecit, Ecclesiæ redditus & latifundia in fiscum redegit, leges fecit an. 1534. in publicis comitiis ad 3. Nouembris, quibus se caput Ecclesiæ Anglicæ appellauit, & sibi eo nomine annatas Sacerdotiorum, decimasque persolui iussit Ecclesiæ Doctrinam & religioné & ritus, quæ contra Lutherum libris defenderat, immutauit: tot tamque impia aggressus, vt eum iterum Pont. anathemate percusserit, & eius regnum primo occupaturo addixerit. Eduardum filium regni ac impietatis hęredem reliquit. Vnde ex eo tempore Anglia, in eum horrorem deducta est, qui etiamnum hodie magno proborum dolore cernitur. *Hæc ex huius temporis historiis.*

5633 *VIGESIMVM Generale Concilium Tridentinum contra Lutheranos & alios hæreticos, præsidibus tribus Apostolicæ sedis Legatis, præsentibus quibusdam oratoribus Principum Christianorum & circiter 24. Episcopis, celebratum contra hæreses, abusus, & corruptos mores tàm Laicorum quam Clericorum. Bellis ingruentibus transfertur Bononiam an. 1547. licet Episcopi & Theologi Imperatorij mansissent Tridenti, iussu Imperatoris. To. 4. Concil. Sleid. lib. 19.* 1554

Catharina regum Hispaniæ Ferdinandi & Elizabeth filia, quæ regi Arcturo Anglię fuerat per verba de præsenti desponsata, eodem absque liberis defuncto, per dispensationem Iulij secundi nupsit Henrico octauo mariti fratri, ex quo Mariam genuit. Hinc postea Henricus causari cœpit non potuisse summum Pontificem super Matrimonium eius cum fratria dispensare, vt potiretur nouis nuptiis. Hinc illa malorum hydra, quæ Angliam hæresum clade prostrauit. *Soto. in 4. Sententia D. 41. Art. 3.*

Anni Christi.		*Anni mundi.*
1548	*Treuerense prouinciale, reformatoriũ, vt vocant, præside Ioanne Archiepiscopo Treuirensi. Tom. 4. Concil.*	5636
1548	*Augustanum diocæsanum, ad reformationem Cleri, præside Othone Cardinale Augustano Episcopo. To. 4. Concil.*	5636
1549	*Treuerense alterum, eodem præsule. tom. 4. Concil.*	5637
1549	*Moguntinum, prouinciale, de fide & moribus, præside Archiepiscopo cum suis suffraganeis. To. 4 Conc.*	5637

1535. Genuenses penitus Catholicam eiurant, exactisque Episcopo & pastoribus, Caluino se deformandos tradunt.

Eodem prima Gallica Bibliorum interpretatio, auctore quidem Petro Roberto, adiutore autem Ioan. Caluino Valdensiũ sumptibus absolutus Neocomi, vt quòd hodie Biblia Gallicè leguntur, Valdensiũm Ecclesiæ merito feratur. *Beza in Iconibus* mentitur. Nam multo antè extabant a Caroli 5. cog. Sapientis temporibus, cuius primum exemplar ostẽditur in Bibliotheca regia, nempè ab an. 1374.

Zuingliani & Lutherani crebras synodos priuata auctoritate celebrant, in quarum vllis, cùm de ipsorum concordia ageretur, nunquam potuerunt inter se conuenire. Ioachim. Vadianus lib. 3. Aphorismorum.

Ab anno 1548. quo sunt Boëmia à Ferdinando rege eiecti fratres Boemi ob religionem, maiorem Poloniam incolunt. *Lasitius in Moscouitica Theologia.*

Ioannes Hofmeisteros, Iulius Pflugensis, Georgius Vuicellius, Dominicus Soto, Isidorus Clarius, Ambrosius Catarinus, Petrus Lysettos Abbas S. Victoris, Aloysius Lypomanus Episcopus Veronensis, Alphonsus de Castro, fidei Catholicæ propugnatores.

Damianus Goes eques Lusitanus & Aluaresius æthiopiæ, Ioan. Osorius Indiæ siue de rebus Emanuelis historiam conficiunt.

An. 1535. Carolus Imp. Tunetum Africæ capit 1542. Algerum Africæ oppugnat, sed naufragium passus repellitur. 1544. Africæ regnum per suos obtinet. 1550. Aphrodisium, quod nunc Africa, per Hispanos occupat.

An. 1536. Rex Portugalliæ: magnam Indiæ maritimæ partem consequitus.

An. 1538. Pax inter Regem Franc. & Carolum Imp. non diu duratura, vnde & 1540. Carolus Parisios amicus venit. 1544 hostis eam vt expugnaret.

Regem Thabor Christianum regionis Tartariæ, qui an. 1540. traiecerat in Europam ad Regem Franciscum deinde ad se, quòd Hispanos ad Iudaismum sollicitaret, in Hispania combusti.

An. 1544. Vuillelmo duci Cliuensi, quòd Gallo adhæreret, ad obedientiam compulit, adempto ducatu Geldrensi.

An. 1546. bellum contra protestantes incipit, in quo Io. Fredericus Saxo capitur & Landgrauius vincitur.

1535. Rotæ supplicium primùm in Gallia, aduersus Latrones decernitur. *Appendix Carionis, & Tilius.*

1539. Franciscus rex vetuit, ne decreta, vt antea, latinè fierent. *Matarellus contra Francogalliam. Leo Trepaldus in Cels Hellenismo.*

1542. Maria Stuarda Iacobi 5. Scotiæ Regis filia, quòd suscepta esset è Guisianorum principum familia, post patris mortem in Gallia sub tutoribus degit: tandemque ducitur à Francisco Franciæ Delphino, qui postea rex huius nominis secundus fuit.

Obierunt Lutetiæ Guilelmus Budæus an. 1539. *Tili.* in Germania Ioannes Eckius & Albertus Pighius an. 1543. *Suri.* Lutetiæ Franciscus Vatablus, Iacobus Tusanus è primis Regijs professoribus an. 1546. eodem quidem die & anno, sed non eadem hebdomada: Beatus Rhenanus an. 1547. Andreas Alciatus Papiæ an. 1549.

An. 1548. Ioachimus Perionius Benedictinus Theologus Parisiensis, Philosophiæ Aristotelicæ curriculum ita Latinè & Ciceronianè primus vertit, vt deinceps Philosophi Latinè loqui cœperint, qui antea erant Infantes, & paulatim dediscere barbariem, qua eorum disciplinæ & libri erant fœdati. Repudiatis veterum versionibus & formulis, hoc diuinũ

beneficiũ manauit longiùs. Nam & Theologi, Medici, Iu-risconsulti certatim sese ad eius imitationem componentes, antiquam Cypriani, Arnobij, Lactantij, Hieronymi, Ambrosij, Augustini, Cornelij Celsi, Vlpiani & similium elegantium reuocarunt: velut postliminio, impuritatem loquendi è suis scholis & libris depulerunt, suumque sæculum adeo facundũ reddiderunt, vt cũ quouis de ea laude facile possit contendere.

Anni mundi. 5637 — *Colonense alterum prouinciale reformatorum, præside Adolpho Archiepiscopo.* — *Anni Christi.* 1549

Martinus Cromerus elegantissimè libris 30. & vna oratione funebri de Sigismundo 1. Historiam rerum Polonorum ab an. 550. ad 1548. complectitur.

Carolus Imper. celebrat an. 1541. Comitia Ratisponæ cùm Turcis resistendi, tùm religionis componendæ causa, sed soluta sunt re omni infecta. *Sur. in histor. qui hac in re impuden tissimi mendacij arguit Sleidanum.*

Germania postquam maxima ex parte à Religione defecit, etiam Cæsaris maiestatem & authoritatẽ negligere cœpit. Hinc Plebeij à Nobilibus passim tota Germania defecerunt & per cohortes distincti, in eos eorumque fortunas cæco impetu corruerunt, nec bellum tam latum extingui potuit, nisi post supra centum millia hominum maximè Rusticorum occisa.

Hanc calamitatem secuti sunt motus Principum Germaniæ, qui Cæsaris maiestatem imminuentes, eodem quod excitarant, incendio conflagarunt.

Hinc Turca Viennam bis adortus, omnia circum finitima loca igne & ferro longe lateque partim populatus est, partim cepit: Illinc Moscus inuasit Dorpatium in Liuonia imperio subiecta.

Seditio Aquitanica excitatur an. 1548. ob salinarum vectigal, & extraordinaria tributa: demùm comprimitur, seditiosis grauiter castigatis à Rege Henrico, misso illuc cum exercitu Anna Momorantio Conestabili.

An. 1535. Carolus 5. Tunetum Solimano extorquet: Gouletani arcem expugnat: regnum Tuneticum totum recipit, & Regem Alzacheum siue Muleassem antè pulsum restituit. *Paradinus.*

Muleasses Tuneti rex ab Ariadeno Barbarussa regno spoliatus à Carolo 5. restitutus est, cuius causa ad nostra vsque tempora Tuneti reges, regi Hispano subduntur. Iterum ab Amida filio pulsus fuit, à quo oculorum visu priuatus est, candenti scalpello, proscissa vtrusque pupilla, sicut ille suis fratribus olim fecerat.

Ariadenus cog. Barbarussa è Lesbo insula, piraticam cum fratre Horucio exercens: rex Algeri in Mauritania euasit, vndique orsm Hispaniæ, Italiæ, insulásque omnes maris Mediterranei populatus: & Turcarũ classi à Solimano præfectus. Deinde incidentibus inter Hispanos & Gallos bellis, cum ingenti classe Francisco Regi opem tulit, gemeotibus pijs, quibus impiorum à Christi nomine abhorrentium fœdera improbantur. Quod cum euentu congruit. Nam Barbarussa in Prouincia apud Tolonem hyemans, Prouincialium tantum bona & opes consumpsit. Sequenti anno vastata Hetruriæ ora atque insulis Ilna, Igilio, Ænaria & Lippara afflictis Constantinopolim rediens, exploratis Galliæ portubus & locis, ad introducendos, cum erit commodum, Turcas, Alanem filium Algeri Regẽ reliquit. *Iouius libro 6. vir. illust.*

Eodem tempore Sinas Iudæus è piratica à Solimano accersitus Rubro mari & Indicio præficitur, vice Solimani Epitropi Eunuchi: qui Lusitanorum nauigationes ex India Aromatum merces in Europam aduehentium, magno Memphitici portorij & vectigalis detrimento, frustra intercludere conabatur.

Anni christi. | *Anni mundi.*

229.

* IVLIVS 3. Rom. sed
1550 ex Aretina diœcesi
1555. oriundus. an. 5. mens. 1. di. 16.

Vacat di. 17.

Patriarcha.

Constantinopoli Dionisio.

Principibus.

Solimano Turcor. Imp.

Tamma Persarum.

Carolo 5. Occid. Imper. & Hispaniæ Reg.

Henrico 2. Franc. Rege.

Dauide Æthiopiæ, deinde Asnasaghet Claudio.

Eduardo 8. dict. 5. Anglorum, deinde Maria sorore Catholica cum Philip. Hispaniarũ an. 5.

Sigismundo 2. cog. Augusti. Polonorum.

Joanne 3. Portugalliæ.

Maria Scotiæ.

conabatur. *Iouius ibid.*

Anno 1542. Aden & Arabiæ fœlicis magna pars Turcæ cessit per Solymanum Bassam, fraude illicientem in suam na-
5638 uem regem loci, atque illic eum perfidè strangulantem.

* BELLVM Lutheranorum contra Zuinglianos, propter
5643 ciuilia bella Imperatoris aduersus Protestantes & hæreticos, simulata cõcordia triennio intermissum, instauratur an. 1552. à Ioachimo Vuestphalo, edito libello, Sacramentariorum confusaneas & inter se dissidentes opiniones de cœna Domini continente. Tale dissidium nunquam postea potuit extingui, sed magis ac magis exarsit, scriptis ab vtriusque partibus doctis & indoctis multis libris, orationibus, dialogis, confessionibus, epistolis, adeò vt maiori quàm vnquam antea impetu, sursum & deorsum res agitata fuerit. Lutherani multas habuerunt Synodos, quibus de opprimendis Sacramentarijs actitarunt: multi eorum se iunxerunt Catholicis, vt Zuinglianos facilius opprimerent (sic nuper factum est Antuerpiæ) in quos tanquam pestilentissimos hæreticos acerbè inuehebantur, eisque aqua & igni interdicebant: nec erant contenti, nisi omnes expressè profiterentur se Corpus & Sanguinem Christi corporaliter & substantialiter ore corporis, quin & impios quoque, manducare. Erant in hoc negotio vehementes scriptores, ex Lutheranis Ioachimus Vuestphalus, Ioan Timannus, Erardus Suepslius, Erasmus Albertus, Stolzius, Brentius: ex Sacramentarijs Henricus Bulingerus, Ioan. Caluinus, Bernardinus Ochinus, Ioannes à Lasco. Hæc & alia multa scribit Ludouicus Lauatherus Zuinglianus. *in historia controuersiæ Sacramentariæ.*

Quidam hoc tempore, qui per Galliam dicebat se habere Spiritum D. Ioannis Euangelistæ, exuritur Tolosæ, alter visus est Lutetiæ & Basileæ, qui genio Petri duce se frui contenderet: alius etiam Basileæ ausus est asserere se Mosis angelum habere. *Surius in hist.*

1550. Petrus Caroli è doctore Theologo Minister, postquàm Caluini in sanctam Trinitatem & Symbolum Nicenũ blasphemias prædicatione, deinde scriptis pudendas reddidisset: ad se & Catholicam reuersus, cum tam priuatim, quàm publicè in Synodo Bernensi expugnauit, indeque Romam profectus, vt veniam apostasiæ consequeretur: illic tandem apud Cardinalem Leoncurium piè & laudatè moritur, præsente D. Lenuncurio nepote, qui nunc hodie multis nominibus in nostro regno floret. Hęc contra putidum Bezæ mendacium, qui vt triumphati sui magistelli honori consulat, eum miserè Romæ in publico Xenodochio perijsse scripsit.

[Iste Leoncurius nepos fuit factus Cardinalis & strenuè dignitatem sacrosanctæ sedis tutatus est: cum Regio nomine.]

Dauid Georgius impudenter per Hollandiam & Frisiam scribebat se esse verum Messiam & Dei nepotem, & non ex carne natum, sed ex S. Spiritu.

Ionas cocus Lutheri se Iustum Ionam prædicabat, Osiander se Enochum secundum. *Surius in hist.*

Rodolphus à Moshao decanus Patauiensis, Luteranismũ & Papatum (sic Ecclesiam Catholicam vocabat) Antichristo iungebat, & se vtriusque partis mediatorem constituebat, ait Osiander.

Obijt Martinus Buccerus in Anglia an. 1551. 3. Cal. Mart. Scribunt quidam se ex fide dignis & ab eius discipulis accepisse, ipsum moribundum dixisse Iesum Christum non fuisse verum illum promissum Messiam, sed alium nobis expectandum *Lind. dial. 1. dubita.*

Ao. 1552. Grauis controuersia de Iustificationis arti-

Anni mundi. *Anni Christi.*

culo & Dei iustitia inter Andræam Oliandrum & alios Lutheranos præsertim Vitembergenses. Iam ab an. 1548. Mathias Flaccus Illyricus turbare cœperat hæreticos Saxoniæ & vsitatam illorum doctrinam miscere.

Tum Mauritius & Albertus in Carolum Imp. arma capiunt propter diu in captiuitate detentos duces & Concilium Tridentium an. superiore inchoatum.

Vita defuncti sunt Fridericua Nausea, Andræas Asiander (quem hoc tempore fuisse vnicum veritatis assertorem audet scribere Funccius in Chro. Eum autem plane mutum obijsse ait Palladius) Conigpergij, & Gaspar Hedio Argentini.an. (isti duo eodem die) 1552. *Sleid.lib.*24. Lyzetus Lutetię an.1554.

Siud à Nestorianis Syriæ, Assyriæ, & Persiæ Patriarcha Moxal siue Seleucię Parthorum designatus an 1552. Romam venit, vt à Pont. vngeretur, cum Epistola populi Nestoriani, in qua summum Pont. Patrem Patrum & pastorem maa. nominant, Petrum temporis nostri, Paulum dierum nostrorum, cinguloque comprehendentem vniuersum Christianorum cœtum, vicarium Christi, clauigerum regni cælestis, Murum fortia ciuitatis & matris ciuitatum Romæ, quam piscatus est Petrus Apostolorum princeps & prudens Architectus Paulus. Addunt se mittere magistrum nostrum Siud virum doctum, temperantem, cælitum, charitate præditum, excellentem omni vitæ probitate, quia Sacerdotium nostrum (inquiunt) à priscis temporibus à Roma est, quæ est Sedes Petri, dolentque iam 300. annis viam interceptam esse, quominus Romam tuto venire queant. Professio autem fidei Siud, quam Romæ professus est ore & scripto an. 1552. edita & versa est ab Andræa Masio. In ea recipit omnia concilia, quæ Romana Ecclesia admittit, eiurat nominatim Nestorium, vt iam Christiani illi non videantur dici Nestoriani à Nestorio hæretico, sed à gente quapiam.

5639 **CONCIL.** *Tridentinum ex Bononia reducitur Tridentum, sed post 8 menses quàm cõtinuari cœperat, bello Germanico dissoluitur. Surius in hist. Sleid.lib.24.* 1551

An 1553. quidam ordinis Patricij in ius vocatus à plebeio, cui debebat aureo. ferè 300. petens dilationem 8. dierum ad respondendum iurat facta imprecatione (constabat autem ipsum falsò iurare) se dolo cum eo non agere: vix extra palatij scalas delapsus, cecidit similis apoplectico & sexto die moritur. *Appendix Carto.*

Catholica religio magna ex parte restituitur in Anglia, & Euangelici egregiè mulctantur, translato per mortem Edonardi ad Mariam reginam Imperio, Philippo Caroli Imperatoris filio desponsatam. Anno sequenti 1554. prorsus restituitur, & Euangelicis diffugientibus. Tota Anglia Ecclesiæ conciliatur, accepta in regni Comitijs generali absolutione schismatis commissi contra Ecclesiam, Rege & Regina cum cæteris qui aderant ad genua Cardinalis Reginaldi Poli procumbentibus. *Sur.in hist.*

Augustanum Diocesanum.

1554. Ioannes Moscorum Cęsar in tres monachos apostatas hæresis Lutheranæ veneno infectos sæuire voluit; sed illi se fuga celeri è Moscouia in Lituaniam receperunt. *Lascius Lutheran. libello de Theologia Moscouitica.*

Polonos istorum receptatores ex eo tempore odit grauius. Quare susceptis in eos aliquot expeditionibus, tres tam & septuaginta arces Lituanicas occupat. *Idem è Michalone Lituano de emendanda Theologia Lituanica.*

Treuerense Diocesanum.

Cùm Andræas Zebedæus & Ioannes Angelos ministri Zuingliani, ille Nyonis, hic Bursini oppidorum Bernatensium, publicè in suis concionibus & priuatis colloquijs hæresi notarent Ioan. Caluinum, ipse cum suis quibusdam discipulis Bernam profectus an. 1554. mense Nouembri, in eos actionem calumniarum intendit: illi contra collectos ex eius libris Latinis & Gallicis, articulos 15. de prædestinatione

& repro-

Anni Christi. *Aliud Treuerense.*

230.

1555 g MARCELLVS 2. na- 5543
tione Tuscus, oppido
Politiano humili Cer-
uina familia ortus,
1555 pius ac doctus, dies 22. 5543
Vacat d. 22.

Patriarcha.

Constãtinopoli Ioasaph an 8.

Principibus.

Solimano Turcorũ Imp.

Tamma Persarum.

Carolo 5. Occid. Imp.

Anni mundi. & reprobatione, hæreticos esse pœna incendij docendum suscipiunt: & præterea conqueruntur quorundam Francorum exulum clandestinis persuasionibus suos Bernenses Geneuam attrahi, vt illic cœnam de Caluini manibus sumerent. Itaque Senatus consulto Bernensi cautum est anno 1555. 3. Non. April. ne Geneuenses libros, quibus huiusmodi articuli continerentur (qualis est institutio Caluini) deinceps ederent aut etiam venderent: vtque formula solius Catechismi Bernensis retineretur, repudiato Geneuensi. *Hæc Carol. Molineus in libello Gallico, quem pro sua defensione contra Caluinistas, nomine Simonis Challudri edidit. pag 62. 63. & 64.*

HVMANA.

Henricus Franc. Rex prætextu tituli quo se libertatis Germaniæ & Principum captiuorum vindicem appellabat, an. 1552. ingenti cum exercitu progressus, tres Episcopatus, Tullum, Verodunum, & Metim Imperio subtrahit: Lotharingiam occupat, Ducem puerum 9. annorum in Gallias mittens, eique filiam suam in matrimonium spondens. *Sleid. lib. 24. Surius in histor.* Eodem anno cùm Carolus Imperat. Metim per vnum mensem obsedisset, hiemis intemperie obsidionem soluere cogitur. *Sleid. lib. 24.*

Turci à Persis magno prælio vincuntur.

Claudius, quod est Baptismi nomen gratia ista in Æthiopia regnat. Vocatur autem altero nomine, a parentibus et natiuitatis têpore imposito, Azuapblaghet, cuius expositio est, *Adoratur à finibus terræ.* Sunt autem omnes reges Æthiopiæ vsque ad nostra tempora 165. quibusdam, qui tunc in regno fuere, minimè hac in supputatione connumeratis. *Marius Victorius scribens an. 1552.*

g PRIMVM Marcelli nomen retinuit Obiit die 22. non sine veneni suspicione, quòd nimium rectus quibusdam futurus videretur. *Ostendit tantum terris hunc, esse neque vltra,* permisit Deus.

Non ex scrutino. i. codicillis solis, vel ex codicillis & accessu electus est Pontifex, sed eo creandi Pontificis modo, qui per adorationem dicitur. Hoc autem est, cùm duæ partes Cardinalium, non expectato, vt vocant, scrutinio, sed voce tenus, omnium consensu & voluntate quem piam in Ro. pontificem salutant ac venerantur. Qua ratione etiam Iulius 3. & Paulus 4. renunciati sunt *Onuph* Modus ex scrutinio est duplex, vnus ex codicillis siue tabellis solis. Alter è codicillis & accessu, quando ad complendum codicillorum duplum numerum vocum accessio totam electionẽ perficit. *Idem.*

Cæterum sæpe variatus est mos eligendi Romani pontificis. Primum D. Petrus suos successores designauit Linum, Cletum, & Clementem. Anacletus & cæteri vsque ad secundum schisma inter Damasum & Vrcisinum, Cleri & Populi suffragiis creati sunt, & ab Episcopis, si qui tunc præsentes essent, vt ex Cypriani epist. 52. colligere est. Tum autem in electione Damasi interponi cœpit Imperatorum auctoritas. Et primum quidem in schismate duntaxat, ad sedandos tumultus, vt à Valentiniano res composita est inter Damasum & Vrcisinum: ab Honorio inter Bonifacium & Eulalium: à Theodorico rege inter Symmachum & Laurentium. Deinde etiam extra schisma, ne forte tumultus contingeret. Imo eo res paulatim decidit (*vt Tyranni solent suam exaggerare licentiam*) vt sine illorum assensu, consecrationem non auderent suscipere. Durauit hic mos ad Imp. Constantinum 3. qui sanctitate Benedicti 2. permotus, liberam potestatem soli Clero populóque Ro. eligendi & designan-

Anni mundi. *Anni Christi.*

di Pontifices reddidit.

Postea Adrianus Papa, conuocata ad hoc synodo Lateranensi Episcoporum 153. (quod antea nulli Imperatorum côcessum fuit) etiam eligendi Pontificis ius (ob pulsos Italia 5643 1555
Longobardos) Carolo Mag. concessit, sed illi iuri, paulo pòst filius eius renuntiauit. *63. dist. C. Ludouicus, Nunquo, vnde nec nisi ad tempus concessum fuerat.*

Sic libera denuo fuit Romanis electio & consecratio Papæ, per multum temporis vsque ad Leonem 8. Qui cum ab Ottone primo Germ. vi & armis in sede Apostolica collocatus esset, denuo à Clero & Plebe ad Imperatorem ius omne eligendi transtulit.

Quo abusi sunt Ottonis successores ad Henricum vsque 4. donec ad Ecclesiam iterum reuocaretur à Gregorio 7. etiam paulo ante eius pontificatum, qui tum Hildebrandus dicebatur, vir à Deo datus ad sedem Apostolicam tyrannide Imp. Germanicorum liberandam, occasione schismatis inter Benedictum, Syluestrum, & Ioannem sub Henrico Imp. 3. Nam Stephanus 9. Nicolaus 2. Alexander 2. sine assensu Imperatoris creati sunt. Quod cum iterum surreptitiè impetrasset à Paschali 2. Henricus 5. per ipsum Paschalem denuo reuocatum est in synodo Lateranensi.

Ita postremo ad solos Cardinales ius peruenit, Nicolai secundi decreto, nisi quòd aliquoties postea intercesserunt Cleri populique Rom. suffragia, donec constitutiones de electione in Conclaui in celebranda æditæ sunt in Conc. Lugdunensi, à Gregorio 10. *Hæc ferè ex Pamelio in epistolam Cypriani 52.*

Ioasaph, siue Iosaphat, è monacho creatus Patriarcha Constantinopolitanus, eodem cum Marcello tẽpore, vsque ad 1563. per annos octo, quando Metrophanes successit.

Marcelli familiaris fuit Petrus quidam Æthiops è quo Marianus Victorius Reatinus linguam Æthiopicam didicit, an. 1552. Institutionibus de ea æditis, nunquam antea à Latinis visis. *Ipse in illis instit.*

An. 1555. Viennæ Austriacæ primùm editum est nouum testamentum, lingua & Charactere Syriaco, rogatu Mosis Mardeni Mesopotamij, quem Patriarcha Antiochenus ad id in Europam destinauerat: iussu autem & liberalitate Ferdinandi Imp designati. Præfuerunt operæ Ioan. Albertus Vuidmanstadius Iurisconf. & Austriæ Cancellarius & prædictus Moses.

Hoc tam insigne opus aliquot annis pòst, quidam Tremellius Emanuel ex Iudæo inducto inductus Capharnaita & Sacramentarius cuculli dominicani excussor, Geneuæ characteribus Hebraicis incredibili peruersitate publicauit. Primò sustulit titulos epistolarum & Euangeliorum per totum contextum inspersos, è quibus apparebat admirabilis omniũ Ecclesiarum Orientis cum Romana consensio, vt de sacrificio Altaris siue Missa, de adoratione S. Crucis, de Ieiuniis, de Quadragesima, de cultu Diuorum, de festis eorundem, de ordinationibus Ecclesiasticis &c.

Deinde tabulam Euangelicarum & Apostolicarũ lectionum suppressit, sicut hæ in dominicos & festos dies anniuersarios Ecclesiæ Syriacę ritu distribuuntur: è qua ritus, ceremoniæ, cultus & cæteri sancti religionis ipsorum actus discebantur, & nostris simillimi conspiciebantur.

Tertio multas motiones quas putabat inanes, præ imperitia subduxit, in earum locum affixis pro libidine punctis contra analogiam, vsum & Phrasim Syrorum. Quam infantiam, vt clariùs ostenderet, breuissimum Alphabetum editioni subiunxit inscitiæ plenissimum, antiquæ nec recenti Grammaticæ consonans.

Henrico 2. Franc. Reg.

Arnaphsaget Claudio Æthiopiæ.

Philippo 2. Hispaniæ rege qui etiamnũ regnat.

Maria Philippi huius uxore Angliæ Catholica.

Sigismundo 2. cog. Aug. Poloniæ.

Ioan. 3. Portugalliæ.

Maria Scotiæ.

Anni Christi. 1555. *Anni mundi.* 5643

Vnde si eius editionem Syri legerent, se Syriacè illic nihil aut parum legere faterentur.

Quarto non modo literas Protractionis sustulit, quod Marrani impudentiam, simul ac inscitiam, eleuare utcumque potuisset, sed & Consonantes, præsertim literam Nun, cuius loco solet substituere Iod, quòd nesciret apud Syros literam Nun esse symbolum tertiarum personarum futuri, æquè ac primarum pluralium. Quod discere potuit non modo è lingua hodierna Syrorum, cuius se illic expertem prodidit, verum etiam è suis veteribus Talmudicis & Baal Haruch, qui etiam sic loqui solent.

Postremù Guidonis Fabricij Boderiani docti & Catholici laborem per plagium sibi vendicauit, qui illud ante è characteribus Syriacis in Hebraicos transcripserat: & addita latina interpretatione Antuerpiæ Plantini typis emiserat, nisi quòd dum fationer, & apparatus per cunctas Indicia Theologicarum Academiarum, & priuilegia Regum & Principũ tribus aut quatuor annis expectantur, publicatio in annum 1572. reiecta est, quam iste anteuertit an. 1569. Quæ quãuis publicè, aliquot D. Pauli epistolas Syriacè prælegendo, satis docuerim; hîc tamen repetere volui, ne quis Marrano hæretico, in linguis peregrinis fidendum putet.

Ioan. Lascus Polonius, Episcopi dignitate excidens, primùm Lutheri, deinde Zuinglij dogma suscepit. Tandem ne frustra nixus penitus videretur, ab Eduardo Rege Angliæ profugus, obtinuit, vt peregrinorum Episcopus & superintendens vocaretur. *E defens. secunda contra Vuesphalum.*

Ioannes Caluinus ex matre pontificij sacrificuli concubina, Canonicus Nouiodunensis. *Vuesphalus Lutheranus in Apologia*, incipit clarescere & de fori tabula, Theologus de repente prodire, vbi ad pœnam quæsitus cum quodam Copo tunc Academiæ Parisiensis rectore: regij magistratus manus subdolè effugisset.

Robertus Mancop Scotus à puero cæcus, vsque eo Parisiis in literis profecit vt Theologiæ doctor Romæ creatus Archiepiscopus Amachanus, deinde Legatus à latere in Hybernia fieret.

Præter vlgares Lutheranos, Zuinglianos, Caluinitas, Seruetianos, Anabaptistas, & infinitas Sacramentariorum formas, recrudescunt alij se in contraria scindentes, *Brentiani*, Vbiquistę, vbiquitatem humanitatis Christi docentes, *Osiandrini*, hominem iustificari ea iustitia, qua Deus essentialiter iustus *Stancariani*, Christum iustificare secundum solam humanam naturam. *Amsdorfiani*, bona opera ad salutem esse perniciosa. *Maioristæ*, infantes non saluari per solum baptismum, *Antinomi*, hominem ad legis Dei obedientiam non obligari. *Suenckfeldiani*, sacras literas penitus esse abiiciendas, & pendendum è sola diuina inspiratione, qui proinde dicti sunt prophetæ Cælestes. *Trinitarij siue Tredeitæ*, tres esse Deos. *Antitrinitarij*, tres personas non in se subsistere, sed in diuina essentia, esséque diuinæ essentiæ duntaxat residentias siue qualitates. Sabellianorum secta, qua infames sunt omnes ferè Lutherani, & Caluinitæ, vt multis libris docuimus *Autotheani*, Christum esse Deum à se, non à patre, vt proinde impropriè dixerint patres Niceni, Deum de Deo, lumen
5643 de lumine, &c. Hoc venenum suis miscuit Caluinus, vt ibidem ostendimus. *Biblistæ*, nihil proponendum in Ecclesia po-
1555 pulo, vel in scholis iuuentuti, præter Biblia, nec discendas vllas Philosophiæ artes. *Sabbatarij*, non dominicam diem colendam, solum Patrem esse inuocandum, non Filium, non Spiritum Sanctum. *Stebleri*, nec gladium, nec peram

portandam, nec vllo modo litigandum, aut in iudicio comparendum. *Anni mundi.* *Anni Christi.*

Dæmoniaci, Dæmones post finem mundi saluandos. *Georgio Dauidici*, Georgium Dauidem esse Christum, Diabolum nullum existere, non futuram Carnis refectionem.

Memnonista, Christum carnem è Maria non sumpsisse.

Ochinista siue Polygamista, licere viro multas simul habere vxores.

Musculus diuinam Christi naturam vna cum humana fuisse mortuam.

Ioannes Langus, carnem Christi esse deificatam siue transiisse in diuinam substantiam.

Matthæus Flaccus Illyricus multa horrenda in omnes sectas inuexit.

Melanchthon vt multorum reus etiam à suis traducitur.

Hieronymus Zanchius & Iacobus Schekius Medicus de duabus 5610 1563
Christi naturis, & de S. Trinitate monstra nouis portentis auxerunt, quę proprio opere refutauimus.

Hos quidem defendere hodiè conatur *Lambertus quidam Danæus*, at nimis inuerecundè, quoniam sola impudentia hęretica armatus, disciplinarum omnium expers, tantam prouinciam suscipit.

Valentinus Gentilis cum Seruetianorum fermento Deistarum Lemani lacus vndas miscuit, contra quem præcipuè tertium meum de Trinitate dictaui.

His iam omnibus superstes *Theodorus Beza* quotidie aliquid noui, ad iam putres eorum Blasphemias addit. *Hæc ex istorum scriptis & farraginibus.*

1555. Ioannes à patria (*Beza in Iconibus*) sine cognomento videlicet, quia spurius, genere Belga ab anno 1517. ad 1555. suos de Religione & Rep. libros produxit, quos Cordillus & Latomus *De vndecim millibus mendaciorum Sleidani* inscribendos duxerunt, propter apertam Auctoris falsitatem: de qua apud Carolum Imper. conuictus, Basileam euadens, paulò pòst, nempè anno 1556. desperatione, tędio, & miseria, fœdam mendaciis animam exhalat. *Spondanus libro 1. Apolog. c. 4.*

In eo plura sunt πάρεργα, quàm ἔργα, *ibid.* Encomiastes Lutheri veriùs quàm historicus. *Crom. Colloq. lib. 1.* Imposturarum innumerabilium conuictus à Groppero, Fontano, Gennepæo in Germanica Epitome, Lindano, Copo, Staphylo, Pontano, Billicio, Surio, &c.

HVMANA.

Maria Stuarda regina Scotiæ Francisco Delphino, qui postea regnauit, nubit. Stuarda autem familia, cum Danicæ esset stirpis, à Saladini Sultani temporibus Scotiæ inserta est à Macolimo rege. Nã is Valterum nobilem oriundum è Dania virtutis causa, quam aduersus Saracenos in Syria ostenderat, ad Stuardi (sic enim Scoti regij conuiuij magistrum vocant) dignitatem euexit. Eius familię & nominis reges quinque Iacobi nomine continenter sibi succedentes humanæ miseriæ speculum præbuerunt. Nam primus in cubiculo trucidatus, 2. diffracti ærei tormenti frustulo interemptus, tertius à Filio interfectus 4. in bello ab Anglis occisus 5. huius Mariæ pater paulo post nuptias, adeo leui morbo succubuit, vt nonnulli veneno sublatum arbitrarentur. *Iouius lib. 6. viror. Illust.*

Eod. an. 1555. Philippus 2. Hispaniæ regnum adit, Patre Carolo cedente, & in sacram solitudinem abeunte.

Eodem Turci accersiti à Gallis Corsicam depopulantur.

Anni Christi. 1555.

Anni mundi. 5643

Carolus 5. qui Solymanum tantarum vitium fastu tumentem solo prope Castrorum fremitu aliquoties profligarat, qui Ariadenum Barbarussam acie deuictum, ac Tunetano regno exutum Africa depulerat, qui imperium superiorum Impp. ignauia labefactatum ac penè perditum restituerat, qui coniurantem Germaniam retuderat: defectionis ducibus victis & captis, qui regem Franciscum,& Clementem Pont. in potestate habuerat, qui in orbe nouo multa præclara in Dei & Ecclesiæ decus per suos gesserat, ædificatis vrbibus, templis & c. qui denique, vno dempto Carolo Magno, omnes Occid. Impp. pace bellóque superarat, religione tactus, quam sanctissimè semper coluit, & aduersus hæreticos asseruit, tædio rerum humanarum affectus, propter cælestium & æternarum desi derium, primus post conditum Germanicum imperium. (Nam Lotharius Francus erat) maiestate Imperij Fratri Ferdinando abdicata, reliquis regnis atque ditionibus, vnico filio Philippo traditis ad vitam religiosam, assumptis aliquot piis viris, se contulit & in sacram solitudinem secessit.

Ioannes Fuccius Prutenus Chronologiam vsque ad ann. 1553. ab orbe conscripsit. Postea an. 1566. de quadam coniuratione conuictus, sub Sigismundo Polonorum rege, laqueo vitam hæreticam finiit. Eum aliqui continuarunt vsque ad an.1574.

Tammas Sophus de Imperio Mesopotamiæ & Assyriæ excidit. Taurini regiam expilari, Persidem diripi à Solimano passus est Solimanus postea 400. Turcarum millibus amissis in Carintho cum eo pacem an.1557. facere cogitur.

Guilielmus à Prato Episcopus Claromontensis Cancellarij Regij, Cardinalis & Legati filius qui postea an 1559. obiit, relictis copiosis pecuniis & redditibus, è quibus dues Valetudinarium Claromonti, & tria Iesuitarum collegia cōderentur, vnum Lutetiæ Parisiorum, alia duo in Auernia, Biliomi & Moriaci.

1555 Nicolaus Villegagno, eques Rhodius, cum Gallico comitatu in Brasiliam Americæ partem Capricorno subiectam, ad 26. gradus Æquatoris nauigauit. In eius quadam insula ad Genebarum fluu. castrum extruxit, & Colliguium de nomine Admiralij appellauit: vt totam regionem Franciam Antarcticam, & aliquot ædes tumultuariè ad littus constructas Henricopolim, quòd Henrici 2. auspiciis & sumptibus suscepta esset nauigatio.

Quæ paucis pòst annis omnia venere in Lusitanorum potestatem, Frācis partim cæsis, partim expulsis. Nempè istiusmodi nauigatio non magis succedere potuit, quàm illa Iosaphat Regis Iuda cum Ochozia rege Israel, 2. *Par.* 20 quòd mixtim eò confluxissent Catholici & Caluinistæ, improbante Deo istiusmodi societatem, ac nolente, vt agrestes illarum regionum populi pro Catholica puritate venenum Caluinisticum, ipsis à Richerio Carmelita, & aliquot aliis apostatis propinatum haurirent: sicque à circumeuntibus impiis mare & aridam ad proselytas efficiendo, filij Geennæ plus duplo fierent.

231.

1555 h PAVLVS 4. Neapolitanus, ex familia illust. Caraffa. an. 4. mens. 2. di. 27. 5643

1560 5648

Vacat mens. 4. d. 6.

Infœlicitatem auxere motus ab hæreticis contra Catholicos excitati, vt proinde Villegagno istos partim strangularit, partim in patriam puniendos præmiserit, mox ipse, nempè an.1558. insecuturus. *Teuetus, & Ioan. Lerius Caluinista, qui istarum tragœdiarum magna pars fuit, in sua America. Beza in Iconibus.*

h BELLVM mouit proregi Neapolitano. Pietate & virtute insignis.

Ioannes Caluinus ad nundinas autumnales Francfortii an. 1556. cum ministris eius loci de Cœna conferre vo-

lens, reiectus est, quod Zuinglianum profiteretur. *Lauater. in hist. Controuersiæ Sacramentariæ. Surius in hist.* *Anni mundi.*

Eodem anno cum plerique Laici in Polonia, vsum calicis in sacramento Eucharistiæ contentiose efflagitarent, quasi 5643
Christus esset exanguis sub altera specie, & Roma. Pontifex eò misisset Aloysium Lipomanum Veronensem Episcopum ad Regem Poloniæ Sigismundum, ea quęstio diuino miraculo est iudicata. Nam cum quidam Iudæus *Bübim* siue Benedictus in quodam Poloniæ oppidulo Sacbazeto nomine, tribus milliaribus ab arce *Louisz*, à sua ancilla Christiana, Dorothea Lazezla nomine, sacram Eucharistiam (quam ipsa ad pagum Carzo die Paschę susceperat, & ex ore extractam in sudariolum reposuerat, vt ad suum herum deferret) tribus daleris & veste sericas fimbrias habente emisset, & in synagoga pugionibus, & cultris confodisset, repente ex illa MVLTVS CRVOR emanauit, quem Iudæi coclearí in vitreum calicem transfundunt. Hac de re paulo post cognita, & ad Sigismundum Regem, qui tunc erat Vilnæ (quæ est vrbs Lituaniæ metropolis) delata, mandatur illius oppiduli præfecto secundario, vt totum negotium diligenter inquirat, & in huius sceleris conscios extremo supplicio animaduertat. Itaque Dorothea cum Iudæo suo hero, die Veneris post Christi Ascensionem flammis exuritur, reliqui item Iudæi sceleris socij (vno excepto qui aufugerat) Calend. Iun. idem supplicium luunt. Vnde multi & ipse Poloniæ rex, non mediocriter in retinenda Catholicæ Ecclesiæ communione confirmatur. *Historia rerum memorabilium &c. conuersa à Pontano lib. 5. & Surius in hist.*

Sub hæc tempora imago Crucifixi, à quodam lapidibus per indignationem icta emisit sanguinem: sed sceleris reus Moguntiæ supplicio afficitur. *Brentius in cap. 3. ad Galat.*

An. 1556. obierunt mortem Ioannes Sleidanus Argentinæ, Conradus Pelicanus ex minorita, Zuinglianus Rubeaqui, & omnium pessimus Dauid Georgius Basileæ.

Lutetiæ Franciscus Picardus Theologus, & Andræas Tiraquellus iurisconsult. an 1558. Romæ Ioannes Groppetus Theologus & Cardinalis 1559.

Eodem anno Non. Septemb. Lutetiæ summo mane, via Iacobæa in ędibus cuiusdam priuati hominis, qui tunc aberat, ante collegium Plessiacum comprehenduntur Caluinistæ siue Lutherani, vt vocabantur, vtriusque sexus circiter 120. qui nocte ipsa illuc ad concionem & preces conuenerant. Ex ipsis nonnulli paucos post dies comburuntur. *Nox & amor vinúmque nihil moderabile suadent.*

Eodem, iuniores Saxoniæ Principes & Comites Mansfeldenses Lutherani, edunt separatum publicum scriptum, quo vndecim sectas huius sæculi, & præcipuè Zuinglianam, vt execrabiles hæreses damnarunt. *Surius in hist. Lauater. in hist. Controuersiæ sacramentariæ.*

Anno 1557 Prid. Non. Septemb. inchoatum est Vuormatię colloquium inter Catholicos & Lutheranos, decreto Comitiorum Ratisponensium, sed turbatum artibus Flacci Illyrici. Aderant Euangelicarum partium 12. ministri, qui à Catholicis interrogati, quas sectas confessioni Augustanæ consentaneas & dissentaneas existimarent (quòd variæ sectæ sub Augustana confessione comprehendi vellent, & decretum esset, cum iis duntaxat colloquium habendum, qui essent antiquæ Religionis vel Augustanę confessionis) per 16. dies inter se concertarunt, cùm alij ex ipsis sectas quasdam vt à confessione Augustana discrepantes damnarent & excluderent, alij retinendas, eisque parcendũ censerent. Ea concertatio eò vsque progressa est, vt ex 12. 5648

Anni Christi.

Patriarcha.

Constãtinopoli Ioasaph. 1555

Principibus.

Solimano Turcorũ Imp.
Tamma Persarum.
Carolo 5. & Ferdinãdo eius fratre an. 6. per ordinem Occidentis Imperatoribus.
Henrico 2. Franc. Rege, & vsque ad regni Francisci 2. initium.
Claudio Æthiopiæ.
Philippo 2. Hispaniæ

Maria Philippi vxore Catholica Angliæ Regina, deinde Elizabetha sorore, quæ his iam annis 22. regnat.

Sigismundo 2. Augusto Poloniæ.
Ioanne 3. Portugalliæ. deinde Sebastiano an. 21.

Maria Scotiæ.

1560

Anni Christi. | *Anni mundi.* 5643.

ministris. 5. reiecti & excommunicati fuerint, tanquam contrarij confessioni August. in præcipuis capitibus, vt de Lege & Euangelio, de Libero arbitrio, de Iustificatione, de Operibus, de Sacramentis, & vsu Ceremoniarum. His ita gestis,
1555 quia à 7. reliquis Ministris nunquam impetrari potuit, vt sigilatim multiplices sectas à confessione Augustana secernerent & damnarent, ne inanis esset labor colloquij, illud vix adhuc benè cœptum intermittitur & suspenditur, *Amsdorffius in lib. Publicæ confessionis puræ doctrinæ Euangelij &c. Nicol. Gallus in suis Thesibus & hipotypos. Historia rerum memorabilium &c. conuersa à Pontano lib. 5. Lauatherus in hist. controuersiæ Sacram. Sur. in hist.*

Dauidis Æthiopum Imper. successor Claudius, ad Ioannem Portugalliæ scripsit de communione Catholicorum regum ineunda, & obedientia summo Pontifici præstanda. Iesuitas ad se missos satis quidem humaniter excepit, sed cæteris non potuit satisfacere, bello Maurico distentus, in quo victus est ac cæsus. *In Epistolis Iesuitarum.*

HVMANA.

An. 1558. Franci Duce Francisco Guisiano Principe, vrbem Caletum omnium opinione inexpugnabilem 7. obsidionis die 5. Non. Ianuarij expugnarunt. Mox Guinam arcem munitissimam captam incendunt, & Hamam capiunt, denique Anglos ex tota Gallia exturbant.

Eodem an. Nouembris die 17. ætatis verò suæ 43. Maria Angliæ Regina Catholica obijt.

Eodem die, post horas duodecim, Cardinalis Polus vespere defunctus est: natus an. 58. mens. 6. *Surius.* Quibus duobus luminibus vno die extinctis, magna simul & regni & religionis subsecuta est in Anglia: & vicinis regionibus obscuritas.

Scoti expellunt Gallica præsidia.

1559. Ianuarij 15. in Demortuæ locum Angli substituunt Elizabetham, quam Henricus ex Anna Bolemia susceperat. Hinc restituitur Zuioglianismus & Caluinismus, Clero & Episcopis carcere & rerum suarum amissione mulctatis, nonnullis etiam veneno, nece &c. absumptis.

Eodem anno. 7. Non. April. Inter Gallum & Hispanum inita pace, qua hodiè fruimur, Philippo Regi Hispaniarum Elizabetha filia Henrici Francorum Regis natu maxima despondetur, & Margarita eius soror vnica Emanueli Philiberto Allobrogum Duci.

CONCIL. Coloniense sub Adolpho.

Vigesimo secundo Iunij, dum celebrabantur nuptiæ Philippi regis & Elizabethæ Henrici Regis Franc. filiæ, simulque Philiberti Sabaudiæ Ducis & Margaritæ Sororis eiusdem Henrici, ipse Henr. hastæ fragmento per galeam adacto à Montgomerio Comite in cranium, occumbit ex vulnere, natus an. 40. mens. 3. di. 11. & Regni an. 12. mens. 3. d. 11. Eius obitus in Gallia locum dedit crebris rerum nouarum machinationibus, & hæreticorum imprimis audaciæ.

Moguntinum.

Dithmarsi domantur à Rege Danorum, populus ante liber & inuictus, dum Archiep. Bremensi pareret & Catholicam sequeretur. At tum Lutheranizans, dat suæ leuitatis pœnas.

Ioanni 3. Portugalliæ defuncto succedit Sebastianus his 21. annis. Nam eius parens Ioannes 4. vt nominatur, ante Ioannem 3. Patrem mortuus est, ita tamen vt Sebastianum hunc,
1560 | 5648 vix tres menses agentem reliquerit.

1557. di. 21. Septembris Natalis Brulartus, regius causarum cognitor, pietate, iustitia & eruditione illustris, moritur: cui Ægidius Burdinus successit, summa etiã eruditione ac virtute.

1559. Ioannes Ferneliꝰ summus Medicus Luteciæ. Franciscus Duarenus Iuriscon. apud Biturigas. In Vngaria Isabella, quæ rara fœlicitate, fuit regis filia, regis vxor, soror, & mater. *Anni mundi.* 5648

i HOSTIS Simoniacorum, & plura babentium Beneficia, osor dispensationum. 5654

An. 1564. Decretali siue Bulla Fiduciarios Sacerdotiorum, quos vulgo Custodinos appellamus, perpetuo anathemati subiecit, restitutioni addixit, Simoniacos declarauit, peccati expiationem soli Cathedræ Apostolicæ reseruauit. Inscribitur Bulla contra quoscunque Ecclesias & beneficia Ecclesiastica quæcunque, in confidentiam retinentes seu recipientes. Quod successor Pius 5. renouauit.

Addisu filius Ioannis de domo Martis, ex Ciuitate Gezita in Tigri Flumine olim monachus ord. Sancti Antonij, Monasterij Sanctorum Rahæ & Ioannis fratrum; electus primas siue Patriarcha ciuitatis Muzal in Assyria Orientali Romam venit, vt confirmaretur, vbi & obtulit Pio professionem fidei, & attestationem manu sua pictam & subscriptam, die 7. Martij, An. Do. 1562. Iurans se credere, recipere, & approbare omnia quæ in Sede apostolica tenerentur, & se id curaturum in sua iurisdictione, sub qua essent multi Metropolitæ, Episcopi & Diocesani. Videlicet Arbel Metropolis, Saraua, Hancaua Episcopatus, Cheptiam metropolis, Carànileys, Achusch Episcopatus, Nassybin Metropolis, Machazzin, Tallescaui, Mardin Episcopatus, Sceert, metropolis, Azzen Episcopatus, elchessen Metropolis, Zuch & Mesciara Episcopatus, Gurgel Metropolis, Esci Episcopatus, Amed Metropolis, Chiaruchiæ, Hayn, Tammir episcopatus, quæ omnes simul regiones subsunt *imperio Turcarum*, Ormi superior Metropolis, Vscimi & Cuchia Episcopatus Ormi inferior Metropolis, Dutra, Soldos, Eschinuch Episcopatus, Espurgan Metropolis, Nate, Gien nunc Episcopatus, Salamas metropolis, Baumar, Sciabatam, Vascbam Episcopatus. Omnes *Persarum Regi vulgo Sophi vulgo* nuncupato subiecti. In India verò *Lusitanis suspecta* Cuschin Metropolis, Cananor Metropolis, Goa Metropolis, Calicuth Episcoparus, cui subest Carongol ciuitas, quæ adhuc ab Idololatris & Ethnicis hominibus possidetur. *Hæc ibi.*

Metrophanes Constantinopolitanus Patriarcha, centesimus quadragesimus primus sedere incipit: anno 1563. in annos 8. vel 9.

An. 1560. Lutherani & Sacramentarij ardentissimo odio inter se flagrant, cum scriptis contrariis, tum edictis publicis. Nam Vuitembergenses, quibus præerat Brentius, edictum promulgant contra Sacramentarios: Ienenses ministri edunt supplicationem ad Ioan. Fridericum 2. Ducem Saxoniæ, eiusque fratres ac alios Principes & ordines confessionis Augustanæ, pro legitima synodo, in qua soli Lutherani conuenirent, & Zuinglianos atque alios, quibus aduersantur, condemnarent. Contra ab Heidelbergensi academia post publicã disputationẽ Zuinglianorũ cõtra Lutheranos, Heshusius Lutheranus abire iussus est: & mox Superintendentes 5543
Heidelbergenses, edunt decretum, quo Lutheri & Brentij Catechismi extra Ecclesiam eiiciantur, & eorum scripta 5643
nullam habeant auctoritatem. *Lauaterus Zuinglianus in hist. controuersia Sacrament. Surius in hist.*

Magni tumultus à nescio quibus Euangelicis, religionis causa excitantur in Gallia, & Allobrogibus.

In Scotia etiam mirè tumultuatum est, dum Caluinismum amplectuntur, Anglis suppetias ferentibus, qui & ipsi hæreticum furorem fuerant amplexi, *Surius.* Primi autem Scotorum ministri fuere Paulus Methnen pistor, & Ioan. Knox è

232. *Anni Christi.*

i PIVS 4. Mediolanensis, an. 5. mens. 11. di. 8. 1560 1566

Vacat di. 29.

Patriarcha.

Constãtinopoli Joasaph, deinde Metrophane.

Principibus.

Solimano Turcorũ Imp.

Tamma Persarum.

Ferdinando & Maximiliano 2. an. 12. ex ordine Occidentis Imperatoribus.

Frãcisco 2. an. 1. & post eum Carolo 9. Maximiliano, eius frat. 14. Franc. Rege.

Claudio Æthiopiæ. 1555

Philippo 2. Hispaniæ. 1555

Elizabetha Angliæ.

Sigismundo 2. Augusto Poloniæ.

Anni mundi.		Anni mundi.	
5643	*Ioanne 3. Portugalliæ.* *Maria Scotiæ cum Francisco 2. Francorum Rege.*	1555	presbytero apostata, indéque Necromanticus. Regina Scotiæ Maria Guisiani olim ducis filia, Mariæ quæ Francisco 2. nupsit, mater: interhos motus Edimburgi tædio & curis moritur. *Surius.* In Vuallia regione Angliæ crux inuenta est, in quadam fraxino turbinis vi & tempestate deiecta. *Idem & Alanus Copus in Dialogo.* Magdeburgenses ministri, quorum antesignanus est Matthias Flaccus Illyricus, Centurias diuulgaruot errorum, mendaciorúmque plenissimas, contra quos Alanus Copus Anglus paulò pòst sex Dialogos edidit, Bucingerus centuriam vnam, Canisius libros de corruptelis scripturæ, oempè de Ioanoe & de D. Virgine Turrianus opus pro Epistolis Pootificum decretalibus. Nos huius Operis posteriorem partem, quam speramus suffecturam ad eorum fraudes & calumnias detegendas atque dissoluendas: aut certe iter præmonstraturam vt quisque facile per sese cætera adiiciat. Nam facile est inuenti's addere. Quin & res ac historias ab istis prætermissas magno numero colligauimus. Studuerant enim immanibus illis volumioibus non historiam scribere, sed fabulas, vt Pontifices traducerent. Geneuæ oefandissimum coosilium de Francisco 2. Rege Franciæ, Regina vxore, Regina matre, eius liberis, Proceribus, & bonis Magistratibus ad certum diem per insidias trucidandis, Beza principe, Caluino authore, Otomano subsignatore, Spifamio suasore, omnibus Galliæ prædonibus & lanistis consciis. *Surius.* Hinc seditio Amboësiana prætextu boni publici, & conseruandarum legum Franciæ, à quibusdam sectariis oon admodum claris, numero 500. præter aliquot pedites, quæ detegitur 9. Caleod. April. Eius quidem duces grauissimis suppliciis plectuntur, at mox Rex omnes reos hæresis absoluit edicto publico, modò io posterum fidem Catholicæ Ecclesiæ retinerent. Ex eo tempore, qui prius Lutherani dicebantur, per totam Galliam cœperunt vocari Huguenoti. [Variatur sententiis circa nomen illud hugonotorum. Aiunt ab hagunoa ciuitate sic dictos, quæ est io Germania: vbi primùm sua consilia iniissent, quodam nobili perdito Larenaudie vetimque promouente. Alij ab hugooe rege, quòd primùm Turooibus in porta qui adam ab ipso deoominata in publicum prodire ausi fuissent. Alij deoique ex eo eotu quodam, quod io legatione obeuoda apud Principes Germaoiæ: sæpius ioculcassent, Huc nos, Huc nos, Huc nos, neque vlterius oratiooem produxissent, vnde pro ridiculis eiecti, id nominis ridiculi, omnium cachionis reportassent.] E vita excesserunt an. 1560. Robert. Cœnalis Arboricensis Episcop. & doctor Theologus Lutetiæ, quinto Calendas Maij. Ioan. à Losco Zuinglianus in Polonia Idibus Ianuarij. Philippus Melaoehthoo decimo tertio Calendas Maij Germaniæ eothurnus, de omni religione securus. Vnde post eius mortem, eum statim quisque hæreticorum sibi vendicare voluit. Caluinus contendebat in sua confessione mortuum, alij in alia. Multa hoc tempore variis in locis ferebantur visa portenta, & horrenda monstra, presertim in Anglia, in qua Londini, Pyramis Paulinæ Ecclesiæ tota ferè lignea plumbóque co operta de cœlo exuritur: deindemensa illa, in qua hæretici Caluini communionem exercebant. *In Annalibus Anglorum.* An. 1561. quidam Lucas Stembergerus, docet inter alia non esse Trinitatem, sed vnum Deum Patrem, Sabbatum esse seruandum, Eucharistiæ & baptismi sacramentum Satanicam esse institutionem, &c. *Surius.*

Anni mundi. 5650

In Polonia contrà Gregorius Paulus, Cazanouius & alij tres esse Deos, Symbolum Athanasij esse Sathanasij, & cæt. Quibus dum se Caluinus & eiusdem metalli ministri se opponunt, Autotheani & Anotrinitarij siue Sabelliani euadunt, & doctrinam de Deo Vno, & Trino sceleratis modis conspurcant. Quas blasphemias hodiéque perpetuant. *Vide nostros libros de S. Trinitate, & contra Schekium.*

Eodē anno, quòd multæ nouæ hæreses, prætextu cōfessionis Augustanæ irreperent, fuit cōuentus Principū Numburgi in Thuringia, in quo egerunt de Zuinglianis solenniter condemnandis, sed id à quibusdam Principibus impeditum est.

Saxones etiam Lutherani ad sedandos motus, propter rem Sacramentariam exortos: cōuentum agunt Lunæburgi, damnátque hęreseos Albertum Hardemburgium Zuinglianum. *Lauater. in hist. controuersiæ Sacrament.*

In Transsyluania alij Lutheri, alij Zuinglij doctrinam sequuntur, magno apud Turcos ludibrio religionis Christianæ. Bremenses omnes Lutheranos vrbe sua exire iubent. *Ibid. & Surius.*

Institutum fuit à Rege colloquium Possiacum inter Catholicos & Euangelicos, sed cùm primùm publicè, deinde priuatim colloquuti fuissent per aliquot dies, dissoluitur absque vllo profectu. Impudentissimum est mendacium, quod Lauatherus scribit colloquutores Catholicos consensisse cum ministris. Huius fructus fuere Bella immania quæ deinceps per 18 annos vsque nunc consequuta sunt.

1561. anno 16. Cal Febrùa edicto Regio permissum est Euangelicis suos conuentus ac exercitia & negotia suæ religionis, extra mœnia vrbium habere, donec aliter à Rege decerneretur: siue vsque ad Concilij œcumenici Tridentini determinationem. Promulgatur in senatu Parisiensi Pridie Non. Martij. cum hac clausula: *Audito procuratore Regis, absque tamen approbatione nouæ religionis, & id totum per modum prouisionis, & donec aliter per Dominum Regem fuerit ordinatum.*

Francorum exulum (qui erant Zuingliani) Ecclesia cùm Francforti per annos ferè 7. mansisset, anno 1561. 9. Calendas Maij Senatusconsulto Francfordiensi vrbe excedere, aut ab exercitiis suæ religionis abstinere iubetur: quòd ipsi à Lutheranis siue Germanis ministris dispares essēt, & religione & ceremoniis & doctrina, quódque à præcipuis capitibus confessionis Augustanæ, eius Apologiæ, pacificationis Vuitembergensis, factæ an. 1536. denique Francfordiensis concordiæ actæ an. 1542. 5. Idu. Decembris, dissentirent. *Vide huius Rei acta & historiam editam à Francisco Philippo.*

1562. Mense Maio factus est conuentus Luneburgensis, à Lutheranis contra Caluinistas & Sacramentarios. Metuebant enim Lutherani, ne irrepentibus iam in Saxoniam Caluinistis, ipsi solum vertere cogerentur.

Tilmanus Heßusius Lutheranus contra Caluinum, Boquinum & istius fæcis ministros scribit.

Paulus Alciatus Caluinita Mahometanus tandem effectus est. *Beza præfat. in acta Valentini Gentilis pag. 17.* Caluinismus scilicet gradus est proximus ad Mahometismum. Vnde & Valentinus Gentilis probabat sua dogmata è veteri Testamēto, nouo, & Alcorano, quasi hæc tria essent θεόπνευστα. *Benedictus Aretius Bernensis minister cap. 2. & 3. Historia Valentini Gent.*

Petrus Martyr Florentinus, ordinis quondam Sancti Augustini, pridie Idus Nouemb. non sine suspitione veneni à Caluinistis propinati, dum respondere parat Brentio mōstrosum Vbiquitatem introducenti, & Caluinistis, à quibus vt spectrum in Eucharistia constituentibus: proximè in Possiaco

conuentu

Anni Christi. 1562

CONCIL. *Tridentinum aliquandiu interruptum continuatur, præsidentibus 4. Legatis sedis Apostolicæ, & præsentibus, 2. Cardinalibus, 3. Patriarchis, 21. Archiepiscopis, 168. Episcopis, 7. Abbatibus, 7. Generalibus ordinum, 39. procuratoribus absentiū cum legitimo mandato. Durauit, 1. an. 11. d. 4. Clauditur die 4. Decembris 1564.*

Anni Christi. *Anni mundi* conueotu dissenserat, exclamans pro sua parte, neque reipsa Corpus Christi esse in Eucharistia, neque reipsa sumi, cùm isti affirmarent reipsa quidem abesse, reipsa tamen sumi, quod est prodigij plusquam simile, infœlicem exhalat spiritum. *Spenceus in Apolog.*

Olim cùm ei non successisset consilium, cum Ioanne Valdesto Hispano initum: de (hæreticorum) aliquo cœtu cogendo, tum viris tum fœminis frequentato, (Nam hæc Bezæ verba sunt) & paulò pòst Romæ vstulandus esset, Luca Italiæ oppido, in cuius monasterio Pauli Epistolas profitebatur, fugit Tigurum cum Bernardino Ochino Capucino, qui post fuit Trinitarius, & magnas turbas inter Euangelicos excitauit. *Beza in Iconibus.* vbi nota hæreticos libenter Rabelletij istius Athei cōuenticulum excitaturos, quod sit tam fęminis, quàm maribus commune, quale etiam vnus ex eorum maioribus Nicolaus Antiochenus Apostolorum sæculo, indéque aliquot alij impuriores hæretici animo complectebantur, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.

Ex eiusdem ordinis monasterio, Petrum Martyrem secuti sunt Paulus Lacisius Veronensis, Argentinæ postea Græcizando vitam tolerans, Celsus Martinengus Italicæ Geneuen-
1566 5661 sis synagogæ minister, Hieronymus Zanchius, nunc Argentinæ, nunc Heildebergæ, modò Neostadij, modò in Rhoetia exulans, & Emmanuel Tremellius (è Iudæo quilibet, pro secta principum, è quibus possit aliquid lambere.) *Ibidem.*

An. 1563. Bullingerus calamitosus senex Brentio respondet: calamitosiùs deinde moritur Tigun an. 1575. Ità inter Lutheranos, Caluinistas, Zinglianos rixa est implacabilis, quam non nisi mutuis cædibus placare possint.

Mense Martio in suburbio Augustæ Vindelicorum, textoris cuiusdam filia an. 20. nata à malo dæmone obsessa: cum à Lutheranistis nullo modo liberari posset, quòd Satanus Satanam non eiciat, à Simone Theologo & Catholico Ecclesiaste, apud Diuum Mauritium Augustæ, innocato nomine Christi, liberata est.

An. 1564. Caluinus 14. Cal. Iunij tam varijs morbis extinctus est, petulantis & effrenatæ suæ impietatis pœnas expendens, vt (nisi à Beza scriptum esset, *Præfatione Comm. Caluini in Iosue, & in istius vita*) vix crederetur. Per 4 ferè annos discruciatus 9. horrendis morbis, Cholica, Calculo, morbo articulari, Hæmorroidibus, febri phthisica, Asthmate, Hemicranio, Catharro continuo, Vomitu denique sanguinis. An mentiar Beza, esto tu iudex. Nam ad verbum ista è tuo Gallico opusculo exscripsi. An Herodes terribiliùs animum Satanæ reddiderit, equidem nescio Tanquam sorex, Beza, tuo indicio peristi? Cur ista de tuo præceptore vel etiam Patre (sic enim eum flebiliter nominas, cui scis te ounquam fuisse cordi) oon occultabas? Cur famę tui doctorculi sic malè consulebas? Sicuti iusserat, nullo sepulchri apparatu elatus est, postquam Geneuensem cloacam, totos viginti tres annos fouisset. *Beza in Iconibus in quibus Caluinum pingit horribili forma, vultu scilicet funesto, barba barbarita, ore hiante, & cacaturiente.*

Quinto die Martij, Ingolstadij obiit Fredericus Staphylus an ætatis 51. vir doctissimus, qui se à Luthero ad Catholicam redijsse scripsit, cùm alijs de causis, tum quia se præsente Lutherus, aono vno ante obitum ab Energumena villis exorcismis dęmonē non modo nō potuisset eiicere, sed etiā ab eo in ipsum insilente, & serā, ne egrederetur miscēte, egregiè vapolasset donec per loci fenestram semimortuus à socius extraheretur, qui & ipsi per fenestram exilierant. *Ipse apol. 2.* Similem historiam de filiis Sceuæ exorcistis Iudæis refert D. Lucas Act. 19.

Multi Sinenses, populi Noui orbis, in Oriente fidem Christi suscipiunt. *Sur. in Lector.* *Anni mundi.* *Anni Chr. sti.*

Eodem anno mense Aprili inchoatum est Mulbrunense colloquium, inter Lutheranos & Zuinglianos siue Caluinistas, præsentibus Palatino electore & Duce Vuitembergensi: 5648 1560
cui etiam interfuit Brentius colloquutore Iacobo Smidelino, pro Lutheranis contrà Boquinum Zuinglianum: inter quos post longam concertationem, non solùm nulla fieri potuit concordia, sed odium & simultas acriùs exarsit, se mutuis iniuriis proscindentes. Vuitembergenses vocabant Palatinos, sectarios, falsarios, quòd corrupissent verba Lucæ: cōtra Palatini dicebant Vuitembergenses noua, falsa, & inaudita dogmata proferre, suis somniis scripturam peruertere, & de vna eadémque re affirmare et & negare et solere respondere. Vide acta eius colloquij tam ea, quæ ab Vuitembergensibus, quàm quæ a Palatinis (qui scriptum Vuitembergensium crebro mendacij insimulant) edita sunt.

1565. Scotia magnis motibus concutitur ob hæresim.

Eodem an. fuit Coloniæ vir grandæus ex Thebaide, ab Alexandrino Ægypti Patriarcha, qui eiusdem Patriarchæ nomine obedientiam Romano Pont. in scripto afferret. *Surius.*

Indi magis ac magis ad fidem conuertuntur. *Surius, & Epistola Indica.*

Franciscus Xauier, qui primus è societate Iesu, ætate nostra Indis Christum prædicauit: miraculis clarus moritur. *Surius.*

Hoc anno exorta est in Anglia, è Caluinistarum omniúmque istiusmodi hæreseos sentina, secta noua Puritanorum, sic appellata: quòd iam puriores se à Catholica separent, vt nec orare in templis, quæ fuerant olim Catholicorum, nec clericali vestitu indui, aut vllo prorsus veteri ritu vti velint. Quam ipsi opinionem vsque ad bonorum amissionem, & vinculorum perpessionem defendunt, etiam contra suam Reginam, quā alioqui caput sibi constituerant in omnibus causis, tam Ecclesiasticis, quàm ciuilibus. *Sanderus de Monarchia Ecclesi. lib. 5 capite quarto.*

Manciacus minister Chalnensis, Dæmoniacum sibi oblatum, culeo insutum in Ilaræ amnis profunda, saxis aggrauantibus demersit. *Fain in suo Energumenico pag. 56.*

Paulo post Nicolaa Dæmoniaca, porrectione Eucharistiæ tandem ab Episcopo liberatur: Lauduni circumstantibus decem hominum millibus, & notariis publicis acta omnia excipientibus, procuratione Caluinistarum, qui rem suppositam quoquo modo videri cupiebant. *Idem.* Historia huic planè similis, quam narrat Prosper de Dimidio temp. cap. 6.

HVMANA.

1560. Franciscus 2. Rex Francorum Prid. Non. Decemb. non sine veneni suspicione interit, dum conuentus trium ordinum Aurelijs celebraretur: in quo libertimè pro Ecclesia, vt virum bonum decuit, contra hæresim & eius principes, Ioannes Quintinus Heduus, multorum librorum eruditus scriptor perorauit.

Illo anno Carolus 9. frater Rex Francorum sexagesimus regnum ingreditur.

Mosci deletis 6000. Tartarorum redeunt in Liuoniam. Li- 5654 1566
uonij à Polonis auxilia petunt.

Baiazethes & Selymus Solymani filij inter se dimicant ad Anasum, deinde Alepum Syriæ. Baiazethes victus fugit ad Persas, vbi & moritur.

1561. Ferdinandus Imperator in Vngaria fœliciter res gerit contra Turcos & Transyluanos. Paulò pòst Transyluaniæ Vaieuoda occupat arcem Zathmar. Vnde initiū noui belli.

Anni Christi. | Anni mundi.

1562. in regnô Franciæ omnia fuerunt funeſta, graſſantibus per totam ferè Galliam bellis, fame & peſte: Plura certe mala vnico anno Gallia à ſuis pertulit, quàm cunctis ſupe-
1560 5948 rioribus bellis ab exteris. Illis commemorandis, propter legem ἀμνηστίας, prudens lubenſque ſuperſedeo.

In hoc primo ciuili bello, Rex Nauarræ Rhotomagum obſidens interficitur. In conflictu Drydum Dux Niuernenſis, Sanctandræanus Mareſcalus & plærique alij deſiderantur. Princeps Condæus & Annas Montmorantius, vtriuſque partis Ductores capiuntur, Dux Guyſius, dum victoriam perſequitur, in Aureliarum obſidione, proditoriè à Poltroto, quem Admiralius & Beza ſubornarant, glande percutitur & poſt aliquot dies ſanctiſſimè expirat.

In medijs his Galliarum tumultibus Angli ſe iungunt Huguenotis, Normaniam vaſtant, fortiſſimum maris portum, vulgo Portum gratiæ occupant à Septembri an 1562. vſque ad finem Iulij anni ſequentis, è quo prius non exierunt, quàm grauiſſima peſte inde diſcedere coacti ſunt: quæ diſcedentes in Angliam vſque comitata eſt, ita vt Londini ſolùm, eo anno pluſquam 20. millia hominum perierint.

Incipit bellum inter Fredericum Daniæ & Erricum Suetiæ reges, in quo Dani Noruegiam recuperant.

Hoc ferè tempore Abdiſu Aſſyriorum Patriarcha Romam venit, vt à Pontifice confirmaretur, & polliceretur obedientiam, ſeque Conciliorum & ſpeciatim Tridentini decreta omnia ſuſcepturum. *Surius.*

Huius anni menſ. Nouembri, Francoforti in Romanorum regem eligitur Maximilianus Ferdinandi filius.

1563. apud Tartaros Naugaios, è quibus ortus dicitur Tamerlanes, circiter 500. milliaribus Germanicis à Moſca verſus Orientem diſtantes, Murſe quidam (ſic Nobiles vocant) nomine Iſmaël monoculus, & inſignis Necromanta (Necromantia enim nihil illic frequentiùs) ſuis artibus reliquos omnes Murſas, quos armis ſubigere non valebat, extinxit. Alioqui illarum regionum populi, certo deſtituuntur Domino, domos & ſedes fixas nullas habent, viuunt abſque vſu pecuniæ, frumenti, ſalis: ſunt ſine magiſtratibus, legibus, iudicijs. Imperium ita partum morte iſtius diſcuſſum eſt, liberis ipſius, eadem ratione, qua alios necauerat, conſumptis.

In obſidione Aureliæ, Franciſcus dux Guyſius præfectus exercitus Regij: incredibili luctu piorum omnium, à Poltroto proditoriè perimitur.

Paulo poſt è cuſtodia liberantur capò Caluiniſtarum proceres, pax agitatur non diu duratura. Lugdunenſes ſe regi dedunt, & Catholica religio apud illos reſtituitur.

Tum, inito fœdere cum fautoribus nouæ religionis, promulgatur edictum pacificationis.

Menſe Decembri, finis optatus impoſitus eſt Synodo Tridentinæ.

Presburgi in Vngariæ regem. coronatus eſt Maximilianus Romanorum & Boemiæ rex.

1564. Rex Daniç & Lubecenſes bellum, quod ſuperiori anno in Regem Suediæ ſuſceperant, continuant.

Lituani Moſcos ad Vbium oppidum profligant & è ſua prouincia eijciunt.

Hiſpanica claſſis, Mauritaniam littoralem infeſtat è regione Beticæ.

Ferdinandus Imp. 8. Cal. Aug. moritur, & Maximilianum 2. filium Imperij ſucceſſorem relinquit.

Hoc anno Turcarum arx munitiſſima, *Penol de Velez* appellata ad Africæ oram ſita, capitur à Garſia Toletano pro Rege Catholico 6. die Sept.

Melita ſiue Malta inſula à Turcis oppugnari cœpta eſt an

Anni mundi. | *Anni Christi.*

1565. 15. Cal. Iuni. In obsidione ceciderunt ex 500 equitibus Rhodijs siue Ioannitis 313. alijs ferè omnibus valde vulneratis: Turci audito aduentu Garsiæ Proregis Siciliæ soluunt obsidionem 7 Non. Septemb. post 3. mensem & 17. diem, quàm descenderant in insulam, relictis illic suorum cadaueribus 23000. 1560 | 5948

In Liguria haud procul à Nicæa aliquot vici repentino terræ hiatu absorpti sunt. *Idem.*

Maximilianus Cæsar contra Turcas & alios quosdam Duce Lazaro Schuendio res in Hungaria gerit. *Idem.*

Adrianus Turnebus in Græcis præceptor meus, professor regius, natus an. 53. obijt Lutetiæ pridie Idus Iunij Catholicus, etsi hæretici contrarium spargere conati sunt.

k VIR sanctus, eo nomine etiam hæreticis venerabilis & Turcis formidabilis, aduersum quos fœdere sacro colligauit Hispanos, Venetos, Italiæ proceres, equites Melitenses, cæteris Christianis Principibus ad hoc fœdus inuitatis, etiam Moschis & Presbytero Ioanne, item ex Profanis Sophi Persa. Quod cessit fœlicissimè in Lepantina pugna, de qua mox. 5624 5661

Pontifex longiore sessione dignissimus, ad corruptelas nostrorum temporum profligandas. Pontificios redditus omnes in vsum belli sacri, i. Turcici & Hæretici, cæterorumque piorum operum contulit. Maiores mensæ & cameræ suæ sumptus, quadraginta duntaxat assibus faciens, quàm in Cardinalatu.

Diuinitus electus, præter omnium expectationem. Cùm priuatim singuli reiecturi viderentur, communiter vniuersi pontificem nihil tale cogitantē declarauerunt 7. Idus Ianuarij 1566. & coronatus 16. Calend. Februa. *Onuphrius.*

Noluit missilia dare (vt mos erat) ne compressione turbæ, aliqui suffocarentur, sed maiorem pecuniæ summam diuisit in monasteria, loca pia, & vrbanos pauperes.

Ex opilione Bononia oriundo Dominicanus, Inde Cardinalis, demum summus Pontifex: cui illud Psalmi 77. competit. De post fœtantes accepit eum, vt pasceret Iacob seruum suum, & Israel hereditatem suam.

Miræ sanctitatis, & Cōcilij Tridentini rigidus obseruator. Tres Cardinales præposuit cognoscendis causis, quibus Episcopi Romæ detinentur, vt si idoneæ non sint, ad suas diœceses extrudentur. Concubinatum omnem perpetuis carceribus aut exilio mulctauit, etiam renuentibus Romanis ciuibus, nec siuit suos consanguineos bonis Ecclesiasticis ditari: Numerum domesticæ familię valde imminuit, vt plus in rem Ecclesiæ possit insumere: mulctas à reis non coegit: Multos abusus sustulit: Leges seueras tulit contra Symoniacos & blasphemos: Statuit resignationes beneficiorum simplices non admittere, nisi habita priùs diligenti examinatione num qui designantur essent idonei: Cùm autem aliquis ad ipsum retulisset, id esse Curiam destruere, minus malum est, inquit, destruere Curiam, quàm cultum Dei negligere, & Christianam Rempub. turpiter prodere. Vetuit edicto Iudæos, Christianum quemquam ad opus conducere. Vide epistolas aliquot nuper editas, de cæteris eius gestis.

An. 1569. renouat decretum siue Bullam Pij 4. contra Fiduciarios, quos Custodinos vulgus appellat. Simoniacos eos pronunciat, sedi Apostolicæ absolutionem reseruat, cæteris adimit, ac tam eum qui custodit, quàm illum, cui custoditur, restitutioni alligat, vt sic pro Sacerdotio (verbi causa) 100. aureorum ducenti restituantur. Hoc Simoniæ genere, apud nos plena sunt omnia: magna conscientiarum socordia & pernicie. 2566 | 5654

Regnum Angliæ proscripsit, prædæque exposuit, cuius

233.

k PIVS 5. Alexandrinus an. 6. mens. 3. di 16. 1566 1572.

Patriarcha.

Constantinopoli Metrophane.

Principibus.

Tamma Persarum.

Solimano Turcor. Imp. an. 8.

fulminis

Anni Christi. 1566 *Maximiliano 2. Occid. siue Rom. Imp.*

Carolo 9. Maximiliano Franc Reg.

Claudio Aethiopiæ, deinde Adamasto.

Philippo 2. Hispaniæ.

Elizabethæ Angliæ.

Sigismundo 2. cog. Augusto Poloniæ.

Sebastiano Portugalliæ.

Maria Scotiæ.

Anni mundi 5654 fulminis vim pij quotidie deprecantur.

Hanc sententiam declaratoriam an. sequenti 1570. in ipso Corporis Domini festo, Ioannis Feltonus nobilis Londini ad fores Episcopi iuxta summum templum publicè affixit: qui postea damnatus & in cratem iniectus suspensus est, deinde fune præsciſſo viuus, adhuc multa tormenta alia subijt. *Sanderus lib. 7 de visib. Monarc.*

Tridentinum Conc. seruandum curauit, quantum in ipso fuit, è cuius præscripto Breuiaria, Sacerdotalia siue Missalia, & preces horarias recensuit, Catechismum emisit, &c.

Dæmoniacas multas suis precibus, in publicis supplicationibus liberauit.

Graui Calculi morbo pressus, solebat exclamare: Adauge Domine dolorem, sed da patientiam.

Ordines Monachorum multos reformauit, & certis regulis astrinxit.

Aureum numerum in Calendario restaurauit.

Cardinalatum recusanti, & cum lachrymis deprecanti, Hieronymo Sucherio Arueroo Abbati Clareuallensi simul ac Cistercienſi obtrusit. Ei autem in morte nominanti ad Abbatiam quidem Cistercienſem Nicolaum Bucheratum, ad Clareuallensem autem Lupinum Myrcum religiosos eiusdem ordinis, magnis virtutibus instructos, assensit: ne illæ profanis more Gallico prostituerentur, & hos bolos è principum coruorumque aulicorum frustrà renitentium faucibus fortiter expuit.

1570. Cosmam Mediceum magnum Ducem Hetruriæ creauit, cùm antea Dux Florentiæ tantùm appellaretur.

Adamas Claudij frater, Æthiopum Rex, olim fidem Christianam eiurarat, crudelis & sæuus, erga sedem Apostolicam: contra morem maiorum initio Imperij, malè affectus, hodiè melius. *In Epistolis Iesuitarum.*

1566. Ioan. Albinus nobili Valzergorum & Seresiorum familia ortus Tholosanus Ecclesiastes & Archidiaconus, fidei defensor, & voce & libris clarus, toti Aquitaniæ charus, obijt 13. Cal. Sept. sub horam noctis decimam, natus ferè 38.

Eodem, Despina & Rosetius ministri conferentes Lutetiæ de Religione, cum Simone Vigoreo & Claudio Sanctio Parisiensibus Theologis, posteaque Episcopis Narbonæ & Ebroici, turpiter victi ac triumphati causam præbuerunt, vt in proxima Synodo Caluinistæ decernerent: nullas deinceps cum Catholicis collationes esse habendas: ne ob frigida & manca suorum deputatorum responsa, plurimum sui Euangelij incrementis decederet. *Launeus lib. 2. Apologiæ cap. 12. qui Synodo interfuit, nondum eiurato Caluinistarum ministerio.*

Hac Theologorum collatione perculsus Rosetius, nec deinceps animo quietus. an. 1572. Catholicus factus est, & pro Catholica libellum Caluinistis exosum vulgauit. Sequenti autem, propter minas insidiasque in Germaniam euadens, Lutheranismum professus est, vt paulò pòst nec Catholicus, nec Caluinista moreretur. *Ibid.*

Elias, Eliæ Leuitæ, qui Methurghemam, Tisbi, Bahur, Zicronoth, Masoreth, & multa alia scripsit, filius: Romanæ synagogæ Iudæorum præpositus, cum tota sua familia fit Christianus, & à PP. baptizatur prid. Idus Iunij 1566. Eodē an. eius exemplo Iudæi plus 300. fidē Christianā suscipiunt.

Carolus Molinæus Iurisconsultus obijt mens. Decembri. Statuerat multa contra Caluinistas scribere, inter quos diu vixerat, etsi perpetuo cum eis altercans æquè ac cum Catholicis, sed magno eorum commodo morte est præuentus.

1572 5661 Belgium commouetur, in multis locis sacris imaginibus deiectis.

Franciscus Sonoius Episcopus Boscoducensis, Vuilelmus Lindanus Ruremundensis, Cornelius Iansenius Gandauensis, Cunerus Leuoardiensis, vt primi suarum Dioeceseon in episcopatus nouos erectarum præsules, ita & probi iuxta ac docti.

Ioannes Hesselius Louaniensis, Iudocus Raueisten Tiletanus Sixtus Senensis doctores Theologi.

1567. Cambresij quidam Ioannes Carmelita apostata mutato nomine se Philippum vocat. Captus pernegat se eum esse, etiam si multi & mater ipsa certis indicijs id ostenderet, & ad resipiscentiam hortaretur. Cùm suspensus fuisset, sparso rumore hæretici excitatum dixerunt, ac in Francia concionari. Eius ergo cadauer perquisitum, denuò est suspensum.

Ad reliquias S. Liuini Gādaui abscōditas, clauda mulier sanata est, & alia facta miracula, quæ in publica acta relata sūt.

Flaccus Illyricus renouat Manichęos furores, de caussa & essentia peccati.

1570. Vncti in Surria Comitatu Angliæ, è Caluini schola oriuntur, qui docent peccare neminem, nisi qui veritatem ab ipsis prædicatā non recipit, &c. *Sanderus l. 7. de visibili Monarchia.*

Anni mundi		Anni Christi
5654	*CONCIL. Mediolanense & alia passim prouincialia pro executione Concilij Tridentini.*	1566

Eodem Ioannes Kohita, minister legatorum Sigismundi Regis Poloniæ, à Ioanne Basilio magno Moscorum Cæsare siue Imperatore, de religione Lutherana auditus, cum ignominia & conuitijs non Christiani, Canis, Onagri, Antichristi, &c. reiectus est, ac voce scriptoque Principis refutatus præsertim in capitibus de Patribus siue Doctoribus Ecclesiæ, de miraculis, de statu defunctorū, de bonis operibus, de Sāctorū, potissimùm de Virginis veneratione, de Traditionibus, de ieiunijs, de Liturgia siue Missa, de Imaginibus, de castitate, votis & Monachis, *Ioan. Lasitius hæreticus lib. de Theologia Moscouitica, Spiræ an. 1582. quo Ministrum fœdè prostratum erigere conatur sed iuxta prouerbiū, Pinguis venter tenues sensus non gignit.*

Ex eo tempore Moscus sæuior fuit Polonis, tanquam hæreticorum fautoribus, & eos magnis prælijs fudit. *Ibid.*

1569. Dauid Chytræus Lutheranus Orationem in Academia vrbis Rosarum habuit de statu Ecclesiarum hoc tempore in Græcia, Asia, Africa, Vngaria, Boemia, Æthiopia, &c. qua docet per totum orbem terrarum non modò esse Christianos, sed nec differre quantum ad substantiam doctrinæ, & Liturgiarum siue Missarum solennia a Pontificijs (sic nos appellat) sed tantum in exigui momenti ritibus. Vbi & dolet Christianos, illic vbique occupari in missificationibus. Sic enim loquitur. Ità Satanas per suos administros, testimonium interdum perhibet veritati, docetque Pontificiam, quā appellant, fidem esse verè Catholicam. i. vbique receptam & agnitam. Orationem illam tandem edidit an. 1580. Francofurti apud Andræam Vvechelium.

Ioannes Storeus Anglus, Londini illustri martyrio ad superos migrauit. Nam Christum confitenti præciduntur genitalia, aperitur venter, viscera eruuntur, caput amputatur, membra dissecantur. *Sanderus in fine lib. 7. de visib. Monar.*

Quarto Octobris, Claudius Spencæus Theologus Polygraphus obijt, post S. communionem petito & sumpto extremæ vnctionis sacramento: suæ instructissimæ Bibliothecæ hęrede relicto Cardinali Lotharingo & 7 Sorbonicis doctoribus, legatione Franciscanis & Dominicanis facta ducētarum libellarum, Carmelitis & Augustinianis centum, Sorbonæ ducentarum, Nauarricis doctoribus quingentarum, Parœchiæ S. Cosmæ centum quinquaginta, in qua se sepeliri iussit: conuocatis omnium collegiorum & Ecclesiarum ordinibus, accensis innumeris ceteris, funere ornatissimo: Præter

Apolo-

Anni Christi. *Anni mundi.* Apologiam & alia opera impressa relictis scriptis posthumis, quibus se ab hæreticorum furijs alienissimum ostendit.

An. 1572. Angliæ regina excommunicatur & proscribitur
1566 5654 a Pont. a quo an. 1569. hæretica fuerat denuntiata, vt inde omni dominio & potestate in Catholicos excideret, ipsique ideo in illam, velut Ethnicam & publicanam, se posse insurgere, nec illius legibus & mādatis deinceps teneri intelligeret.

Tumultus Flandrici Caluinistarum, qui ex hoc tempore Gueusiorum, hoc est, balatronum numen retinuerunt contra Philippi Regis Hispaniæ edicta, post vnum ferè annum quàm excitati fuerant, coercentur: receptis ciuitatibus, quæ defecerant, a Regijs magistratibus: Seditiosi egregiè puniūtur, Philippi Regis Hispaniæ aduentu in Flandriam nunciato. In his turbis egregiam suo regi nauarunt operam Norcarmius Hannoniæ præfectus, Railegemius quarundam etiam ciuitatum præf. Comes Meganus in Geldria.

Tumultus Scotici, quibus vt tutiùs occurreret Maria regina, nobili Darleio nobilissimo iuueni, ex vtero Anglorum Scotorúmque regum stirpe.

In his Caluinitæ noui regia animum clam regina tentarunt, atque ad ignoscendum ipsis omnia pellexerunt.

Reuocati ab exilio, in oculis ipsius ac reginæ Dauidem Secretarium interficiunt, in animo habentes reginam grauidam, si quid effudisset, simul spe partus tollere, adulterij crimine in illam conficto, & Catholicos omnes interficere, vel saltem regno pellere, Missam abolere, Caluinismum stabilire.

Regina simulans se ad illorum omnia conniuere, sic Regemque eduxit media nocte, illorumque manus effugit, deinde collectis amicis & fidis perduelles in Angliam, vnde prima mali labes, fugauit, aliquot etiam supplicio affectis. *In literis Louanij excusis an. 1566.*

Paucis mensibus interiectis nempè die 19. Iunij, an. 1566. peperit Masculum, cui vel hoc vno pessimè consultum, quòd ipsi Georgius quidam Buchananus Minorita, excucullatus Bacchicus histrio & Atheus poeta pro præceptore tributus sit.

Iacobus nothus reginæ frater spe regnandi curat vt rea, qui exacto conuiuio dormitum abierat, inter confœderatorum manus suffocaretur, siue è fenestra elapsus, siue cum ædibus puluere tormentario in aera sublatus.

Reginam, quòd huic conuiuio non interfuisset, proptereáque coniurationem frustrata esset, auctorem huius cædis mox spargunt, prætextu cuiusdam Zelotypiæ, ac nubere è vestigio cuidam Boduuelo cogunt, vt his nouis & acceleratis nuptijs, nonnulla etiam apud Catholicos fieret suspicio & adulterij paricidij. Quæ vbi se collegisset, vsa strategemate euasit in Angliam, vbi calumnijs obruta contra ius Gentium, paris dominium perpetitur.

Sic Iacobus Nothus regni administrationem occupat, & specie pacis & concordiæ data fide, initoque colloquio, nobiles & reginæ amici omnes sunt comprehensi, & in custodiam arctissimam traditi. Luit ille pœnas, nam an. 1570. pòst, á suæ sectę aliquo glande ærea confossus est, idque priuati tantùm odij ac inimicitiæ causa. Atque hæc sunt in Scotia noui Euangelij constituendi initia & successus, a seditione, conspiratione, Principum cæde, profugatione, calumnia.

Elizabetha Londini disputationem indixit, sed Catholici antistites, partim circumstantium vndique protestantium fremitu, partim nobilium quorundam auctoritate interrupti ac
1572 5661 perturbati: quietè audiri non potuerunt, nec inchoatam orationem absoluere.

Cùm autem hæretici victi triumphantique conticuissent,

Anni mundi. Anni Christi.

sine pudore tamen libellum diuulgant, in quo singula lõnge aliter referebant, tanquam ipsi superiores euasissent.

Ecclesiam illic afflictam recreant è Belgio scriptis Anglicis
& Latinis Angli exules Thomas Hordingus, Nicolaus San- 5654 1566
derus, Thomas Heskynus, Guil. Allenus, Thomas Staple-
tonus, Copus, Theologiæ Doctores, Thomas Dormanus,
Ioannes Martialis, & alij, quibus impij flammis duntaxat pu-
blicè illorum libris decretis occurrunt.

An. 1567. Traiectenses ad Mosam atque Masecam sacris imaginibus & Episcopo suo Leondiensi bellum indicunt.

Hvmana.

1566. Solymanus venit in Vngariam. Ante expugnationem Sigeri in castris moritur, cùm priùs Nicolai Serinensis Comitis caput, qui oppidum strenuè defendisset, perfidè amputasset.

Selimus Turcicum Imperium suscipit duodecimus ab Ottomano, vsque ad an. 1574. solus, è filijs Solymani. Nam ritu patrio cæteri cæsi & iugulati à patre fuerant.

Septimo Ianuarij Frisia pacatur à Comite Arembergio.

Tornacum etiam mox occupatum est à Norcarmio & Episcopus cum clero pulsus restitutus.

In fine Feb. Valencenę iam ferè expugnatæ à Norcarmio, sine vlla conditione se permittunt Regis voluntati.

Septimo April. Gubernatrix Ducissa de Parma, conditiones quasdam Antuerpiensibus præscripsit. Quibus acceptis res ibi meliusculè habere cœperunt. 18. Iulij Bruxellas est reuersa Comite Mansfeldio Antuerpiæ relicto cum præsidio.

Mense Augusto Belgium venit Dux Albanus corpore senex, animo iuuenis, cum electo militum Hispanorum manu, in locum Ducissæ Parmensis, quæ annis plus septem pacificè illud gubernarat.

Comes ab Helfenestein Vlricus ad Catholicam redijt, abactis è sua ditione hæreticis. Sic Gablerus medicus, qui Paulo Vergerio adfuerat intereunti, apud quẽ mira viderat.

In Gallia noui tumultus, accito etiam è Germania peregrino milite: Comes Arembergius eò venit cum auxiliaribus copijs. Nam an. 1567. ciuile bellum secundum.

In conflictu Dionysiano Montmorantius Comes Stabilis nouissimus cæditur, & paulò pòst interit. Admiralius & reliqui fuga euadunt. Deinde collectis reliquijs Carnurum obsident, ne victi viderentur, & vt secundam pacem consequerentur.

Anno igitur sequenti confecta pax, sed non diu duratura. Nam mox tertium bellum exardebit.

1568. Gulielmus Auraicæ princeps, duxit exercitum in Brabantiam irrito conatu.

Mox Albæ dux capit perduelles multos, securi percutit Comites Egmontanum & Hornensem, aliósque complures fœderatorum principes. Granatense regnum mouet defectionem, contra Philippum R. sed frustra.

Comes Arembergius è Gallia reuersus, in Frisiam contra Geusios mittitur, vbi *procumbens contra Ecclesiæ patriaque rebelles non potuit leto nobiliore mori.*

Eum secutus dux Albanus ad primum conflictum occidit
1500. non longè à Gruninga. Ad secundum 7000. partim
ferro, partim submersione. Ludouicus Auraici principis fra-
ter nando se seruauit. Capta sunt signa 13. è 25. torméta bel-
lica 16. commeatus omnis generis, prædaque maxima. E
regio milite desiderati sunt tantùm sex aut septem. 5661
Ad tertium in fine Septembris 8000. vt proinde Auraicus
excesserit ditionem Belgij limites in fine Nouẽb. nulla re me-
morabili gesta, nisi quòd in Ecclesias sit grassatus multo plus 1572

damni

Anni Christi. *Anni mundi* 5654.

Catholici regis sui ditionibus.

Albanus Bruxellas reuertitur, ac pacem toti Belgio restituit.

1566 Turcæ in Asia bellum gerunt contra Saracenos & prouocias, quæ defecerant. Perdunt Meebain ad mare rubrum.

1569 Ioan. Basilius Moscorum Cæsar captos in Isborg arce Liuonica 30u. Nobiles Polonos orsus ipse cædem, in suo conspectu contrucidari iussit. Præsertim quòd Poloniam audiret in suo gremio fouere Lutheranos. *Læsinus heresiensis lib. de Theol. Moscouitica.*

1570. aduersu. Venetos in Cypro pugnant & eam capiunt, nullo feritatis genere prætermisso 1572. infœliciter res gerunt contra Moscos ad Tranaim.

Tertium bellum ciuile in Francia in duos annos. In Iarnacensi conflictu an 1569 PrincepsCondæus interfectus est. Bipontinus Comes non ita diu pòst mortuus est.

Hinc Moncoturiana pugna, in qua magna parta victoria Caluinistarum partes plurimum sunt comminutæ Admiralio de more fugiente in Valeoniam.

A Philippo rege mittitur in Galliæ regis subsidium Comes Mansfeldius: cum magno Burgundionum auxilio, qui mensis Octobris prælio vulneratus est.

Regina Scotiæ e manu perduellium euadit in Angliam, vbi perinde capitur & contra iura hospitij detinetur in hunc vsque diem.

An. 1570. Tertium pacificationis editum in Francia.

Eodem Anno Maximiliani Imp. filia Philippo regi Cathol. nubit, quæ in fine anni sequentis 1571. ei heredem masculum peperit. Altera autem Elizabetha nomine Carolo nono Francorum Regi.

Ægidius Burdinus Regius Procurator, Catholica virtute & lueris prestans 21. Ianuarij ad Deum migrat.

1571. Die Epiphaniæ Franc. a 5. Andrea supreoli senatus præses ætatis octogesimum primum agens, post diuinas humanasque leges purè obseruatas ad Christum migrauit, alios, non modo suarum opum & honorum, verum etiam pietatis, virtutis, doctrinæ hæredes de re literaria bene meritos relinquens.

1571. Cyprus à Turca Venetis eripitur, Duce Mustapha, qui Astorem Baleonum & M. Bragadenum vna cum reeeoris Christianis Famagustæ, siue Salaminę superstites, contra fidem datam crudeliter necauit. Quam perfidiam Deus vltus est. Nam octo annis pòst, iram Amurathis Selymi successoris metuens, sumpto veneno de se statuit, natus plus minus an. 80.

Hic est ille Mustapha, qui Baiazethem Solymani filium viuo patre contra fratrem Selymum insurgentem vita exuit, Ægypti & Syrię motus compoluit, Arabes rebellantes domuit.

In Italia terręmotus immanes maxime in vrbe Ferraria, quæ vastas ex ijs ruinas perpetitur. Maris & Fluuiorum magnæ inundationes, pręsertim in Frisia, contra in Anglia littora maris intro cedebant, vt homines possent ad aliquot passuum millia, intra maris ambitum pedibus incedere.

Franciscus Balduinus Iurisconsultus obit, qui è veneno Caluini tandem conualesceos, sui doctoris & ministri pudenda detexit.

1571. in Anglia mons sat procul à mari dissitus, motus est est suo loco euersis radicitus arboribus, &c.

1571 Septimo die Octobris tribus aut 4. horis pugnatum est à

5661 Turcis & Christianis, sed victoria inclinauit ad Christianos, Ioanne Austriaco Caroli 5. notho belli socialis contra Turcas duce in Sinu Lepantino. Triremes Turcarum captę 180. combustæ 20. submersæ totidem Magnus Bassa interfectus.

Anni mundi. | Anni Christi.

25. millia Turcarum occisa, multa capta, è quibus nobiliores, si tamen illic sit nobilitas, vbi cuncta sunt seruilia, ad Pont. tracti & in castrum S. Angeli inclusi, 20. millia Christianorum recuperata. Ex nostris triremes admodum paucę desideratæ sunt, sed viri plures quàm fortissimè pugnantes occubuerunt: quorum pietas in meliorē vitam transijt.

Ochiali Amyralis Turcicus, natione Calaber, qui tunc Algeriæ Prosultanus erat, fuga tempestiuè sibi consuluit, cum 40. triremibus, cùm segniùs eum Andræas Auria eum insequeretur. Vnde breui classem reparauit, & postero anno Nostrorum conatus in Peloponneso retardauit: & tertio post pugnam anno cum Sinam Bassa Guletam expugnauit.

Iste est Ochiali, qui olim veniens in Turcarum potestatem primùm ad remos damnatus fuerat: verum abnegans fidem Christianam, Mahumeti se dedidit, indeque ad tantos honores ascendit.

Diplomate à Rege obtento Lutetiæ aperitur Academia Musicorum, quorum Musica constabat vocibus, fidibus, & fistulis. Quæ quamuis auribus grata esset, tamen quia neque erat Diatonica, neque Enharmonica, neque Chromanca, vt potè noua, è tribus confusa, denique in eadem cautione plurimum modorum siue tonorum mutationibus astricta: auditis Dudraco & ceteris Senatoribus Regijs ad eius examen destinatis, à Senatu regij diplomatis approbationem consequi non potuit, sicque tandem exoleuit.

Columnæ suæ classis præfecto, magnificentissimum triumphum Pontifex decernit, virtutis ergo: ad veterum speciem, vt sic in Capitolium veheretur.

Mensibus circiter 18. post cæsum Iacobum Nothum, in Scotia interfectus quoque est pari ferè modo Comes Lineuxensis, qui secundus Prorex, etiam cum præsidio, ex Anglia, eo missus fuerat. Dehinc varijs multisque cædibus, inter se Scoti ad hunc vsque diem sæuiunt, nec vllus adhuc tantorum malorum exitus videtur.

Fernandus Princeps Philippo 2. Hisp. regi, ex Anna Austriaca nascitur, Madriti die 4. Decembris.

Eodem anno Criminensis Tartarus, Turcæ tributarius, cuius regnum cingit Imperium Moscouiticum à Meridie, expeditionem in Moscum suscipit, qua vrbs Mosca deletur incendio. Se ei coniunxerant Tartari Nagaij, è quibus Tamerlanes originē duxit, Moscis Orientales, & à Mosca 500. millia ribus Germanicis distantes, Mosco infensi, quamuis superioribus annis in Liuonia pro eo stetissēt & grassati essent.

5661 | **234.** I GREGORIVS 13. Bononiensis nunc sedet, *cui det Dominus vitam diuturnam, Imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populū probum, quietum & pacatum.* | 1572

Eximvs Iurisconsultus, ad vestigia sanctissimi sui prædecessoris se componit. Vir tanto Pontificatu dignus, faxit Deus vt diu sedeat & se non ad opes, sed ad opus euectum perpetuo meminerit. Ipsius cura & constantia pastorali Ecclesia vbique hodie indiget.

Simonem Vigoreum & Ioan. de Prouetis Theologos Paris. renitentibus Aulicis ad Narbonensem Archiepiscopatum, & Præmonstratensem Abbatiam, solo virtutis & doctrinæ, nomine euexit. Suspectos à Sacerdotijs quouis prætextu excludit. FidemCatholicam vbique restituere conatur. 5673

Patriarcha. 1684

Constantinopoli Metrophane, deinde Ieremia Principibus.

Selimo Turcorum Imp. deinde Amurate 3.

Varia doctrinarum collegia, ad subleuanda inopum eiectarumque nationum ærumnas instituit, ac magnis vectigalibus instruxit. Hinc Romæ collegium Græcorum, Armeniorum, Afrorum, Iudæorum, Neophytorum, Germanorum, Anglorum, Scotorum, &c.

Nuper etiā adiecit seminarium Hebræorum, vt idonei qui que in bonis literis, maximè Hebræis, Chaldæis & peregrinis erudiantur. Inter hos sæpè Turci & Mauri baptizantur.

Rhemis item Anglorum seminarium, Lorettæ Slauorum, Pon-

Anni Christi.

Tamma Persarum, mox Ismaele 2. an. 2. denique

1572 *Mahomete Hobubendo.*

Maximiliano 2. Occidẽtis siue Romanorũ Imp. deinde Rodolpho 2.

Carolo 9. Francorũ rege deinde Henrico 3. qui & Polonorum.

Philippo Hispaniæ.

Elizabeta Angliæ.

Sebastiano Portugalliæ, deinde Henrico Infanti Cardinali, denique Philippo, qui & Hespaniæ.

1572 *Maria Scotiæ.*

Stephano principe Poloniæ.

Anni mundi.

5661

Pontimosellæ in Lotharingia Scotorum erexit.

Menses diesque præcurrentes retraxit, ac labantem festorum dierum rationem correxit, iuxta veterem Nicenæ Synodi, Alexandrinumque rationem, demptis è mense Octobri anni 1582. diebus decem, deinceps æquinoctio Verno ad 21. martij affixo, quod in decimum retrocesserat, & Epactis ad nouilunia designanda in Aurei numeri locum substitutis.

Ius Pontificium recognouit. Sacra Biblia Latina ad pristinam integritatem redegit.

Linguas fouet. Quare eius iussu & sumptibus elegantes characteres Hebraicos, Syriacos, Arabicos, Armenios an. 1579. & 1580. Granjon Parisiensis Romã euocatus fabricauit.

Aliæ eius virtutes & præclara facta, literis suo tempore mandabuntur, Iam duodecimum annum sedet, cui vitam in hoc sæculo diuturnam, in futuro æternam omnes pij exoptant ac precantur.

Post mortem Metropbanis, hodie in Patriarchatu Constãtinopolitano sedet Ieremias ab an. 1572. quo & cœpit sessio nostri Gregorij, vt in Antiocheno Ignatius, Hierosolymitano Germanus, Alexandrino Syluester. Est autem Ieremias inter Constantinopolitanos centesimus quadragesimus secundus.

Plures quidem constituunt, qui originem sedis Constantinopolitanæ repetunt, non à tempore Constantini, sed ab Andræa Apostolo. Nam ab eo vsque ad Alexandrum, quẽ propriè primum Patriarcham cum veteribus instituimus, nominant 23. nempè Andræam, Stachim, Onesimum, Polycarpum, Plutarchum, Sedicionem, Diogenem, Eleutherium, Fœlicem, Polycarpum 2. Athenodorum, qui Ecclesiam in Elea extruxit, Euxoium an. 16. Laurentium an. 16 Alypium 13. Pertinacem virum Consularem Romanum 19. Olympiũ 11. Marcum 13. Chorucum 16. Castinum, qui extruxit Ecclesiam sanctæ Euphemiæ 7. Titum 35. Dominum fratrem Probi Imp. 24 Probum filium huius Dominij 12. Metrophanem filium Probi superioris, qui primus dicitur vocatus Episcopus Constantioopolitanus, quòd eius tempore Constantinus ibi cœperit habitare. Sed hi Patriarchatus titulum & iurisdictionem non sunt consecuti.

Ieremiæ autem, qui hodie Constantinopoli sedet, an. 1575. Tubingenses Ministri (seorsum Iacobus quidam: puto esse Iacobum Andræam Smidelinum: & martinus Crussius) 1576 Vvittembergenses, 1577. Rostochiani Augustanam Confessionem obtulerunt, iudicium de ea sciscitãtes, & vt in communionem Ecclesiarum eius reciperentur petentes. *In Epistolis Chytræi Lutheram editis an. 1580. apud Vvechelum Francofurti.*

Quos non modò non recepit, sed etiam scripto triplici summa illius Confessionis capita refutauit. Hinc illa censura Orientalis Ecclesiæ, quam Stanislaus Socolouius Cracouiæ vertit, & emisit an. 1581. Hinc & acta atque scripta Theologorum Vuittembergensium, & Patriarchę Constant. quę vtrique ab an. 1576. vsque ad 1581. de Augustana Confessione inter se miserunt Græcè & Latinè Vuittembergæ 1584. Vos misistis ad Ioannem, ille testimonium perhibuit veritati. Nam illic nostra omnia quæ in controuersiam vocatis, confirmat: septem sacramenta esse docet, Missam esse sacrificium, &c. Quibus responsis de' conspiratione cum Romano pontifice suspectus, (istorum proditione) apud Turcam redditus in carcerem, indéque in exilium trusus, Macharium quendam in sedem suam substitutum hodie cernit.

Quia capta Constantinopoli siue an. 1452. pro Patriarchis Græcis Latinos Cardinales nominant Bessarionem an. 20. Petrum an. 2. Hieronymum Landum an. 11. Ioannem Michae-

Anni mundi | *Anni Christi.*

lem an. 18. Marcum Cornelium an. 21. Egidium Viterbiensem an. 6. Franciscum Pisautum an. 14. m. 3. Marinum Grimanum an. 1. m. 7. Ranusium Farnesium an. 4. Fabium Culumnam an. 4. Ranusium iterum an. 12 Scipionem denique 1561 | 1572
Rebiban, titulo tenus id faciũt, nec Canonicam successionem, minus ministerium sequuntur.

1572. Ioan. Maldonatus Ielutta Capellum, Helinum, Loqueum, & 20. alios Ministros Caluinistas Sedani primùm differendo, deinde declamitando prostrauit. Nam in declamationes disputationem transmutandam censuerant, quòd eius vim syllogisticam non possent depellere. *Launeus, qui tum Minister aderat, lib. 2. Apolog. ca. 12.*

Magloriani Monachi è vico D. Dionysij in suburbana D. Iacobi translati sunt, vbi olim valetudinarium D. Iacobi de alto passu, vt in eorum monasterium filiæ Pœnitentes intromitterentur.

Hieronymus Burgeosis Catalaunensis Episcopus & Comes de pietate & literis benè meritus: mẽse Decebri è vita discedit.

1576. Matthæus Launeus & Henricus Peonetera Ministri Caluinismum eiurant, ac eius flagitia suis scriptis detegunt, 1670
quæ nundum Beza & reliqui Ministelli diluere potuerunt.

CONCIL. Rhotomagense Carolo Borbonio Cardinali præside, præcipuo actore & altero Erra Claudio Sanctio. epist. Ebroicensi. 1581

1580. Chytræus Lutheranus Orationem vulgar de statu Ecclesiarum hoc tempore in Græcia, Asia, Africa, Æthiopia, Armenia, &c. Francofurti illic autem docet apud omnes eas gentes cuncta esse Missarum plena, sacramenta septem dispensari, Ecclesiam per Hierarchiam à Patriarchis in Archiepiscopos, Episcopos, &c. descendentem administrari, Sanctis inuocationes, honores, imagines, saltem pictas, adhiberi, tria loca morientium discerni, vt tertius media conditione inter beatos & damnatos collocetur, applicari sacri- 5671
ficium missæ pro viuis & mortuis, honorarium pro Missis dari, pro Basilij quidem Missa duos aureos, Chrysostomi vero paucos denarios. Maritos sacrificio fungi, sed Monogamos duntaxat. Coniugium, intra septimum consanguinitatis & affinitatis gradum, & in secundo affinitatis genere intra quartum, in tertio intra secundum gradum interdici, Constantinopoli 20. esse Christianorum templa, vigere & illic Senatum siue Collegium duodecim sacerdotum, cum quo Patriarcha communicatis sententiis per inferiorum graduum pastores res Ecclesiasticas gubernet.

Rhemense præside L. Guisiano Cardinali. 1582

Burdegalense de eadem re, nempe de se componẽdo ad Canones Tridentinos.

Syros & Georgianos veterem Iberniam & Albaniam incolentes inter Colchos, Caucasum, mare Caspium, & Armeniam, in 18. Episcopatus distribui: Syros liturgiæ suæ auctorem D. Basilium laudare, Armenios à finibus Cappadociæ & Ciciliæ vsque ad Iberiam, mare Caspium, Mediam, Assyriam, longissima terrarum spatia occupantes, religione & ritibus esse Pontificiis simillimos, habere Patriarcham, quem Catholicum nominent: in Missa inuocationis & intercessionis Sanctorum & oblationis Sacramenti præ ceteris expressiùs prolixiúsque meminisse.

Passim etiam in Perside ac toto Oriente idem facere Christianos, vni Patriarchæ, quem Iacelichum appellent, obedientes Maronitas ad montem Libanum, Latinæ Ecclesiæ in cũctis esse conformes. Multò latiùs in Asia & Africa Iacobitas à Iacobo Syro, qui circa an. 550. pro Eutychis & monothelitarum doctrina pugnauit, propagari, & Missis operam dare, &c. *Hacille, pag. 7. 8. 11. 12. 13 15. 18 20. 21. Vbi ex ore hostiũ innotescit nostra esse Catholica. 1. Vbique per totum orbem vsurpari.*

1578. Ioã Sturmius Argentorati conatur sectã introducere, quam Mediam viam appellat, & absque offensione Catholico- 1573
rum & Protestantium. Vtroque enim modo eos vocat. Ad 1584
am autem rem firmandam, ex decem Circensibus singulis Imperij prouinciis, septem eligendos censet: ex illorum nu-

mero,

Anni Christi. 1572

Anni mundi. 5561 mero, qui eiusmodi scripserunt, quòd vtriusque non displicet, vt 70. illorum virorū cōciliū concordiā constituat, receptis è Concilio Tridentino, quæ placeant, & hominibus placere possint, reiectis cæteris : adhibita etiam charitatis regula, directa; non ad seneritatem, sed ad mansuetudinem. *Ipse præf. in psal. Conradi Heresbachij Iurisc. Basileæ apud Petrum Pernam* 1578. De quo genere liberationis, se scripsisse ait ad Cæsarem, in Sermonibus suis Turcicis. Vsquequò miseri claudicatis in duas partes? Vtinam esses calidus aut frigidus: sed quia es tepidus, &c.

Scribunt varia hoc tempore Iac. Billius Prunæus, S. Michaëlis in Eremo Cœnobiarcha, Laurentius Surius Carthus. Martinus Cromerus, Iacobus Pamelius, Benedictus Arias, Martinus Hengtenius, Petr. Canisius, Fran. Turrianus Iesuitæ, Ioannes à S. Andręa, Ioannes Maumontius, Gentianus Heruetus.

Ex Anglis Sanderus, Hardingus, Fekmanus, Alanus, Heskinus, Stapeltonus, Martiallus, Dormanus, Rostallus, & alij.

Stanislaus Hosius Polonus, Carolus Borromæus, Guil. Sirletus Cardinales, Hieronym. à martyribus Bracarensis, Vuilielmus Lindanus Rurenundensis.

Turonense de eodem.

Iacobus Amiotus Altissiodorensis, Petrus Epinacus Lugdunensis, Guilielmus Rusæus Andegauensis, Claudius Sanctius Ebroicensis, Arnaldus Pontacus Bazatensis, Aimatus Ennequinus Redonensis, Arnaldus Sorbinus Niuernensis Episcopi scriptis & pietate illustres.

Ioannes Baptista Ficlerus, qui ius ciuile Theologicum, siue Theologiā iuridicam condidit, è Iure ciuili docens fidem nostram Catholicam illam ipsam esse, quæ ante mille ducentos & eo amplius annos floruit: ac Iurisconsultos, si qui sint hæretici, contra suam artem, libros leges, principia peccare.

Inter hæreticos solus ferè Theodorus Beza, ex obscœno & impuro poëta repentinus Theologiæ Geneuensis Minister, indéque Caluini istius rabulę & spurij successor, scribit, quāquam ab aliquot annis rariùs, siue quia ad eruditionis suæ fundum peruenit, siue quia delictis sudoribusque iuuentutis fractus est, nisi quòd ad poesim reuersus, interdum ea latrātem demulcet conscientiam, veteribus amoribus decantatis. Hinc profana illa Præfatio in Psal. 51. *Miserere.* & versificatoria Canticorum paraphrasis, contra quam aliam Iambicis versibus condidimus, & commentariis illustrauimus.

Ministri cæteri, qui hodie supersunt vel nascuntur, præ infantia nec scribere, nec intelligere solidi quicquam possunt. Ita breui infœlicem Caluinianæ bestiæ interitum expectamus, nisi grauissima nostra scelera Deus Maometismo, quò Caluinismus inclinat, vindicare velit. Quod ipse auertat, qui est benedictus in sæcula.

Ex quo Apocalypsim Maometismi abominationes disertè pingentem, suorum factis congruenter, suspectam faciunt. Nam Caluinus de libro Apocalypseos sententiam rogatus, ingenuè respondit se penitus ignorare, quid velit tam obscurus scriptor, qui, qualisque fuerit, nondum constet inter eruditos. *Bodinus de method. hist. capitulo* 7. cùm tamen esse de sacrarum literarum numero, ac scriptorem habere Ioan. Euangelistam, inter omnes eruditos Catholicos
5673 constet.

1584

HVMANA.

Sacrum fœdus siue vinculum, post mortem Pij Pontific. cuius studio & sumptibus fuerat conciliatum, à Ve-

netis dissoluitur, dum clam socius Victores à victo Turca *Ann.* *Anno*
magno ære & integra Cypri cessione pacē turpiter promer- *mund.* *Christi.*
cantur: petiæst Dei hostes vincere, nisi interim per totius
Mediterranei emporia suam quæstuosam mercaturam exer-
cerent, nec recordari illud Græcorum apud Pachymerem 5661 1572
lib. 5. historiç. *Cum Hostibus Crucis geratur bellum, vbi & victo-
ria laudabilis est, & vinci salutare. Item, Pax colenda, vbi Dei ia-
cturam non facimus, rursus bellum gerendum, vbi religio periclita-
tur.*

1572. Nauarræ regina Lutetiæ moritur.

Genlisius & cæteri Galli prope Montenaldum ab Albano cæduntur, nempè *Hæreticis certum est Flandrorum terra sepulchrum.*

Regis Nauarræ nuptiæ, quas excepit ob quandam in Catholicos Principes, coniurationem dies Bartholomeanus, siue matutinæ Bartholomeanæ.

Postero die de aliis pœnæ sumptæ. Inter eos Petrus Ramus Veromanduus, turbulentæ vitæ, & sui in Linguas, Artes, disciplinas, Theologiam denique ipsam furoris supplicium dedit.

1573. Rupella obsidetur. Item Sancerra, vbi horrenda fames ubsessos nefandis cibis vti coegit, quòd promulgatæ pacis conditiones nollent admittere.

Quarta pacificatio, ob Henricum Regem Poloniæ designatum.

1574 Montgomerius Comes, Lutetiæ securi percutitur.

Henricus 3. è Polonia rex fit Galliæ sexagesimus primus.

Et Amurathes 3. Selymo patri post octo dies, in Turcico Imperiu succedens, à quinque fratrum impuberum strangulatione & cædibus eius administrationem auspicatur, ætatis 26. Mahumetanæ impietati vehementer addictus fertur, iuris amitor, Solymani aui imitator eximius.

Ad armorum sonitum, & tormentorum fragorem contremiscere aiunt. Vnde bella contra morem maiorum per legatos gerit.

Matris vxorísque imperio agitur, qua vnica dicitur contentus. Filium habet vnicum Mahometem, qui & liberos habere narratur, etsi vix sit pubertatem egressus, vti & iste Amurathes à Selymo vix pubere est genitus.

Vino contra Patris consuetudinem abstinet. Milites tamē, qui sub Patre consueuerunt, vt nunc abstineant, cogi non possunt, *Hæc Epist. Franc. de Billerberg, ad Dauidem Chytræum.*

Literas, Christianorum maximo dedecore, sic inscribit, Amurathes *Deus terræ*, gubernator mundi vniuersi, nuntius Dei, fidus seruus magni Prophetæ Mahometi, &c.

Amidas rex Tuneti victus à Turcis regno excidit, quod in prouinciam redactum est: expugnata demum Guleta, quæ Hispanico præsidio tenebatur.

Calendis Februarij Iacobus Carpentarius in Philosophia meus præceptor, professor, & medicus regius, antiquæ Philosophiæ contra Ramum & alios Logodædalos assertor tabe trimestri, magno eruditorum desiderio ex hac vita decessit.

Vigesimo sexto die Decembris, die S. Stephani moritur Carolus Lotharingus Cardinalis summo Caluinistarum voto, siue quia sua authoritate & consilio illorum conspirationes disturbabat, siue quoniam in conuentu Possiaco Petrum Martyrem, Bezam, & decem alios Ministros luculenta oratione lætaliter vicerat, & vniuerso Conuentui piaculares reddiderat.

1575. Quartum bellum ciuile Francicum, inita Caluinistarū 5673
cum aliquot Catholicis societate. Vnde quintum Pacis edictum an. 1576. secutum est.

An. 1584.

ATQVE his decimum sextū sæculum terminamus, in quo perpetuari doctrinam superioribus sæculis per manus acceptam, vt in singulorum coronide docuimus, ne isti quidem qui eam impugnāt inficiari possunt. Nam statim eis restiterunt omnes bam, docti, pariter & indocti, deinde sapiētissimi quique præcæ scripserunt. In genere quidem Ekius, Erasmus, Cochleus, Trapper, Gropperus, Osius Cardinalis, Theologi Parisiēses, Salmaticēses, Louaniēses Oxoniēses Colonienses, Henricus 8. Rex Ang. Roffensis, Alb. Pighius, Sonnius, Lindanus, Alphonsus de Castra, Melchior Canus, Canisius, Auratus, & alij infiniti, vernaculis etiam linguis. In specie verò ij, à quibus de sequentibus capitibus, circa quæ eorum præcipuè versantur hæreses, libri peculiares confecti sunt.

MISSA, continuata iisdem ritibus, ceremoniis, verbis, quibus prius. F. Titelmani Tract. de expositione mysteriorum Missæ, Cl. Sanctij, Cassandri, & Pamelij Liturgicis: Espencæi de adoratione Eucharistiæ, & libello de vtraque missa: Democharis opere de Missæ sacrificio, seorsum lib. 4. cap. 15. & infinitis aliis.

Gratia Dei, fides, Iustifica- 1584
tio. *Driedo lib. de concordia liberi arbitrij. Pighius opus. de Iustitia*

Anni Christi. *Vuicelius libro de voluntate hominis Christiani. Carbaialus in explicationibus argumento-*
1572 *rum obiectione 22. & 1. Sententiarum cap. 59. Sententiarij huius aut lib. 3 sentent. dist. 19. & alijs scriptis. Qui & allegant illud Augustinus de spiritu & litera ca. 9. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Non itaque iustificati per legem, neque per propriam voluntatem, sed gratis per gratiam ipsius. Non quòd sine voluntate nostra fiat, sed quod sanet gratia voluntatem, vt sanata voluntas impleat legē non constituta sub lege, neque indigens lege. & cap. 10. per gratiam quispiam iustificatur gratis, idest, nullis suorum operum præcedentibus meritis. & illud D. Thom. in 2. cap. Iacobi. Nonne ex operibus iustificatus est. Contrà Paulus Ro. 4. & ibi glossa Augustini. Non ex operibus iustificatus est, sed ex fide. Responsio, Apostolus & Aug. loquuntur de operibus præcedentibus fidem, vt patet ibidem, ex quibus nullus planè iustificatur est. Hic autē loquitur de operibus sequētibus fidē, quæ dicūtur iustificare, non quatenus iustificatio dicitur gratia infusio: sed quatenus dicitur iustitia exercitatio, vel ostensio, vel confirmatio. Res enim dicitur fieri quando perficitur, vel innotescit. Guillaudius Parisiensis doctor in epist. ad Rom. duplex est iustificatio prima & secunda, &c.*

Eucharistiæ veritas, sacrificiū transsubstantiatio, adoratio Missæ ritus. *Democharés lib. de Sacrificio Missæ, & lib. de Eucharistia. Garetius de eadem. Tonsallis de ead. Caietanus contra Lutherum. Cassander in Liturgiis. Pamelius in Liturgeis, & in Cyprianum. Ioannes Hesselz lib. de probatione corporalis præsentiæ Corp. & sang. Domini. Essencius lib. de adoratione Eucharistiæ, & libel. de vtraque Missa. Claudius Sanctius in repetitionibus, & in liturgias Græcorum. Sota in 4. Sententiarum, vbi & omnia dubia istorum soluit. Canisius in Catechismo maiore. Seresius libris sex de sacram. Altaris, Gaspar Casalius Lusitanus de Cœna & calice Do-*
1584 *mini. Iacob. Faber Malinensis pro sacrosancta Missæ sacrificio adversus Anatomen Missæ. & alij innumerabiles.*

Baptismi effectus, necessitas,

Anni mundi.

5661 Eodem Abdemelec regnum Marochianum & Fessense, armis Turcicis adiutus nepoti suo Mahometi Cheribo eripis, qui post aliquot prælia in Portugalliam elapsus, magnarum calamitatum Christianis ipsum reducere conantibus auctor fuit.

Eodem Basileæ consulentibus Ministris, vt Turca contra Pontificem & Reges accerseretur, Princeps Condęus restitit. Quin ne talia sibi deinceps proponerentur, sub pœna sanxit. *Lean. eus lib. 2. Apologia.*

1576. Torensis cum copiis, quas è Germania deducebat, profligatur à Duce Guysio: qui tamen, dum ardentius palātes & fugitiuos insequitur, in vultu vulneratur.

Rodolphus 2. Romanorum fit imperator.

Conuentus Blessensis, in quo reuocatur edictum pacificationis, quo prætextu vrbes aliquot à Caluinistis intercipiuntur. In eo perorarunt pro primo ordine Petrus Epinacus Lugdunensis Archiep. celebris sui & totius Ecclesiastici nominis palma, pro secundo Nobilium, Claudius Baufremontius Senescei Baro, vt genere, sic virtute doctrināque nobilissimus, pro tertio, Versorius Parisiensis Patronus.

Isiodorum in Aruernia funditus, à Francisco regis fratre & protege deletur.

Erastus contra Paracelsum veteris medicinæ labefactatorem, & nouæ conditorem scribit.

1577 Belgij accepta potestate conuocandi ordines, vt de re sua & tranquillitate patriæ deliberarent, modò nihil de religione tractarent, circumuenti à Gueusiis, mortuo Gubernatore in suum Principem conspirant, abigendos Hispanos decernunt, se hæreticis iungunt, Auraico principi obsequuntur, euocant Matthiam Imperatoris fratrem dominationis specie, cùm interim ipsi & Auraicus omnia essent gesturi.

Antuerpiam milites introducunt, Hispanos in arce obsident, qui facto impetu, quamuis pauci, de eorum perfidia pœnas dignas sumunt: quatuor externorum militum millia iugulant, oppidanos sternūt, diripiunt, in carceres coniiciūt, fugant, ædibus compluribus concrematis.

Ioannes Austriacus ad Flandriam pacandum mittitur, cum imperio. Certis conditionibus recipitur ab Ordinibus, qui ei postea insidiantur, externos principes alliciunt. Catholicis melioribus diffidunt, sacerdotes & omnis generis clericos eiiciunt.

Chirurgi à Medicorum Parisiensium schola deficiunt, ac, illis frustra se eorum Patres, Dictatores, magistros esse docentibus, quòd hactenus ex ipsorum lectionibus, dictatis, consultationibus, examinibus pependissent, seorsum sua omnia agere, publicè Chirurgiam prælegere, priuatum denique corpus conficere incipiunt, actionibus, declamationibus, libris hinc inde versu ac prosa contra se mutuo editis.

Petrus Danesius Parisiensis professorum regiorum primus, per quem literę Græcæ deinceps suum solium Lutetiæ constituerunt, deinde Vaurensis Episcopus Aprilis 23. sub ætatis 80. tribus linguis & omnibus disciplinis ornatus, vitæ puritate illustris in Domino obdormit. Sepultus est in D. Germani Pratensis, quò se biennium ferè antè contulerat vt in sancta solitudine inter Psallentium choros psallens ipse moreretur, quando id in sua Diœcesi per hæreticorum arma oon licebat. *E nostra in eum funebri oratione.*

5673 Tristandus de Bizet, Episcopus Sanctonensis, mille libellas annui reditus reditus Lectoribus, & aliquot aliis de collegio Bernarditarum Parisiensium assignat.

Grassinorum Collegium absoluitur pecunia testamentaria Grassini Senatoris. Atque ita Lutetiæ 54. Col-

legia caistunt, eaque omnia ferè ab Ecclesiasticis vel condita, *Anni*
vel locupletatæ: quot & quãta in vlla alia orbis academia vix *mundi.*
quispiam notauerit.

5661 Mustapba Georgianos siue Iberos, qui Christum more Græcorum colunt, an. 1576. oppressit. Tiffim regni caput cepit, tributo annuo imposito. Inde in Mediam irrumpit contra Ismaelem Persarum Regem.

1577. Mahometes Hodabendus fratri Ismaeli succedens, bellum contra Turcas suscipit, vt Mediam recuperet, ac Georgianos veteres socios vindicet, prosperèque pugnat.

Nam ad Seruan, a qua vrbe hodie Media Seruan appellatur, commisso prælio Turcas ad 70. millia concidit. Scythas cum 30. millibus equitum subsidio eis venientes penè omnes deleuit. Tartarici regis, qui ad Mæotidem paludem dominatur, fratrem necauit.

1578. Mustapha, Turcarum ductor, victus excurrit in regnum Seruanum. i. Nudorum Georgianis transitum præbentibus, Samachium regni caput occupat. Ibi Achmeto Eunucho Bassa relicto cum 25. millibus hominum, in Armeniam contendit. Sed eum Persæ assecuti, iterum vincunt, & 80. millia Turcarum trucidant, cunctis proceribus penè vel interfectis, vel captis, adiuuantibus Georgianis, qui & ipsi repentè copias contra eos collegerant, vt pontem a Mustapha in sua regione excitatum, & à triginta millibus armatorum seruatum rescinderent, séque Turcicis terroribus liberarent.

Sammachia à Persis recipitur cum multis tormentis, spoliis pretiosisque impedimentis, atque omnibus bellicis apparatibus, Eunucho Derbentum versus profugiente.

Eodem anno magna infœlicitate Sebastianus Portugalliæ rex, cum Muleyo Mahomete Cheribo, quem in suum Fessense regnum temere reducere conabatur, ab infinita Barbarorum multitudine oppressus, fortiter dimicans perimitur: vbi & cæsis duodecim Christianorum millibus, & totidem captis desiderati sunt Episcopi Coimbrensis & Portuensis, Præfectus Pontificius, Marchio Hyberniæ, quem Pontifex instruxerat cohortibus Italicis ad Hyberniam occupandam, multique alij Principes.

Paulò pòst initio Octobris Ioannes Austriacus in Castris, contra Flandros diem clausit extremum, princeps immortalitate dignus: inuictus Hæreticorum & Turcarum victor, vt proinde apposité in suis signis militaribus crucem cum hac tessera gereret. *In hoc signo vici Turcas, in hoc signo vincam Hæreticos.*

Ei succedit Dux Parmensis, de quo illud Esaiæ *cap. 14 sibi dictum* perduelles interpretentur. *Ne læteris Philisthæa, quòd comminuta sit virga percussoris tui* (Ioannis Austriaci.) *De radice enim colubri egredietur Regulus, & semen eius absorbens volucres &c.*

Gandaui Geusij tati Catholicos satis iam à rege Catholico suis artibus abalienatos, quo consilio cepissent arma detegunt: nempe non vt bono publico consulerent, sed vt pietatem labefactarent. Nam tunc sacras imagines deijciunt, templa subuertunt, diripiunt, Catholicos vexant & opprimunt.

Attrebati seditio & aliis in locis contra Geusios, apud se idem, quod Gandaui, molientes. Hinc Ordinum à se inuicem distractio. Mox ne perirent funditus & mutarent non Dominatum, sed Dominum, incipiunt captare Imperatorem de pace à suo Principe exoranda. Vtinam eis illud Oseæ 1. & 3. c. congruat. *Post hæc reuertentur filij Israel & quærent Dominum Deum suum, & David regem suum, & dicent, vadam*
5673 *& reuertar ad regem meum priorem, quia melius mihi erat tunc, quàm nunc.*

aliena fides, Ceremoniæ. *Soto* *Anni*
& Sententiarij reliqui in 4. sen- *Christi.*
tent. Canisius in Catechismo ma-
iore. Clichtoneus in 4. li. Damasce- 1572
ni, de orthod. fide. Tilmannus Segebergensis lib. de 7. Sacramentis, & quotquot hac ætate scripserunt de Baptismo contra Caluinistas & Anabaptistas.

Pœnitētia & eius partes tres. *Canisius in Catechismo, Sententiarij in 4. Concilium Coloniense parte de sacramentis. Slotanus lib. disputationum aduersus hæreticos, Turrianus lib. pro Epistolis Pontificum, &c.*

Claues Ecclesię, Absolutio. *Canisius in Catechismo. Sanderus de visibili Monarchia Eccl. Ekius in locis communibus. Cortesius, & alij Sententiarij in 4. Turrianus libris de Dogmaticis characteribus & libris tribus de primo capitis & iudicis authoritate & Principatu. Ioan. Antonius Delphinus oratione de Ecclesia.*

Confirmatio, extrema vnctio, reliqua alia sacramenta, & eorum vsus. *Canisius in Catechismo. Soto in 4. multis distinctio. Ekius in locis communibus. Concilium Coloniense. Hosius in confessione, & alij multi. Tilmannus Segebergensis lib. de sacramentis 7. Sed & Hieremias Patriarcha Constantinop. de numero ab ipsismet Hæreticis per Iacobū Smidelinum & Martinum Crusium epistola consultus, an. 1576. c. 7. suis primis responsi, septem esse docet hoc ordine, Baptismus, Vnctio (sic Confirmationem appellat) siue Chrisma, sacra Communio, Manuum impositio, siue Ordo, Matrimonium, Pœnitentia, oleū sacrum. Vt & Græci alij respōsione 12. & vltima ad Iacobum Cardinalem Gusianum, interprete Ioan. Leunclaio Germano hæretico, Basileæ apud Oporinum an. 1571. Sic Orechouius natione Roxolanus, materno genere Græcus, & de Patriarchatu Constantinopolitano, Epist. ad Hosium de loco & authoritate Romani Pontificis. Quod sanè omnium sæculorum Græcis Christianis congruit. Nam Simeon Thessalonicensis iam olim inscripsit librum de septem Ecclesiæ mysteriis (sic Græci Sacramenta*
appellant) & Cabasilas in Litur- 1673
gia expositione, præter Baptismū, & altaris mysteria, cap. 29. cæte-

Pontis

Anni Christi.

ra esse asserit ultimum olei sacramentum, & mox sanctissimum unguentum (.i. confirmationem) ordinationem per manuum impo-
1572 *sitionem, mysterium remissionis peccatorum (pœnitentiæ sacramẽtum) demique Orationem sacerdotis in matrimonio. Quorum omnium dispensationes & ritus extant in ipsorum Euchologio siue Sacerdotali.* Baptismi cap. 15. 16 17. Vnctionis siue Chrismatis. Ibid. & c. 11. 37. Communionis & Liturgiæ, c. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Manuum impositionis siue ordinis, c. 115. 112. 113. 114. Matrimonij c. 18. 19. 20. 21. 22. Pœnitentiæ, c. 98. & c. Olei sacri c. 97. 98. *Vt iam constet non septem esse Papistica, sed & Orientalium Christianorum, maleuolè alioqui affectorum erga Papam. Sic Mosci, libro de eorum religione.*

Primatus Romani Pontificis. *Acurin. Ioseph à Petro patriarcha Maronitarum, è Monasterio S. Mariæ de Cambim in monte Libano an. 1515. Romam ad eum agnoscendum missus, apud Ambrosium Theseum in introductione in linguam Chaldaicam, Syriacam & Armenicam, quas ab eo didicit. Siud Syrus Nestorianorum patriarcha an. 1552. in sua professione fidei à Masio versa. Abdisju Patriarcha Assyrius, in sua attestatione manu ipsius picta & subscripta die 7. Martij, an. 1562. Græci, in tractatu Nili de Primatu Romani pontif. quem vertit Flaccus Illyricus, vt tanquam sorex suo indicio periret. Nã Nilus illic concedit Romanum esse summum Pont. impugnans duntaxat, quòd eum tantum esse dicimus iure diuino, cùm esset dicendum iure Ecclesiastico & Conciliorum. Abyssini & Æthyopes apud Damianum Goes duabus legationibus Matthæi, & Zaga-Zabo. Latinos producit & enumerat Nicolaus Sanderus egregio illo opere de visibili Monarchia Ecclesiæ, vt iam nefas sit dubitare hãc esse fidem non huius aut modo, sed & reliquorum omnium praece-*
1580 *dentium. Turrianus lib. pro Epistolis Pontificum. Moschi apud Nicol. Fabrum, de religione Moscouitarum, & Lisicium Lutheranum.*

Liberum arbitrium, bona

Anni mundi.

Pontis lapidei supra Sequanã, prope Augustinianos Parisienses: insignia fundamenta iaciuntur in Luparam regiam.

Mense Decembri Seruan vrbs Mesopotamiæ munitissima
5648 prope Tegil Fl. Amurati eripitur a Sopho Persarum, cæsis centum sexaginta Turcarum millibus. Bassæ, qui Constantinopolim euaserunt, ab Amurate ob tantam cladem stomachante, securi percussi sunt.

Franci cùm antea numerarent per libellas siue Francos, iussi sunt numerare per Aureos, & Aureorum partes, Aureo ad summam 60. solidorum redacto.

A priuilegio cœptus ordo Equitum S. Spiritus, die primo anni 1579. instituitur ab Henrico 3. Franciæ R. Faxit Deus, vt suo nomini consonet, sanctóque Spiritu regatur, neque sit oneri & damno Ecclesiæ, pro qua tuenda tuendáque conditus dicitur.

Mense Aprili riuus Gentiliacus, vulgo Bieura, nimio 30. horarum imbre exundãs agros & suburbana D. Marcelli nocte obruit, aliquot hominibus & pecoribus extinctis, muris, parietibus, nonnullis etiam ædibus disiectis.

Decimo septimo Maij hora decimam Monasterio S. Vedasti Atrebatensis Artesij, Hannonies Insulæ Duaci, & Orchiaci pacem a rege Catholico certis conditionibus impetrat, hymno *Te Deum* postridie Atrebati decantato.

In Flandros, Brabantinos, Hollandos, Zelandos & reliquos perduelles, eius nomine, Parmensis Dux exercitum mouet, vt vel easdem pacis conditiones subeant, vel debitas perfidiæ pœnas luant.

Bar. Brissonius patronus Regius (indéque supremæ curiæ præses) & Renatus Choppinus summi nostræ ætatis Iurisconsulti hoc mense Maio contra Paracelsistas (Pseudomedicorum genus, qui damnato Hippocrate, Galeno, & veteri schola prodigiosam Medicinæ praxim vsurpant, & prodigiosiores Theoriam, Principia, causas &c. constituunt) pro Medicorũ verere disciplina, in Senatu Parisiensi perorãt.

1579. Mahometes Hodabendus Persarum rex, Turcas in quadam ampla planitie de improuiso inuasit, ad 30. millia instar pecudum mactauit, vt Amurathes Scytharum siue Tartarorum opem implorare coactus sit: quibus vt tuto res necessariæ eunuchi pussent, Occhiali Admirallus Phasis amnis accolas adortus, castellum prædicto amni imposuit, & duas arces in littore maris Colchici siue Mengrelij ad arcendos hostes excitat. Sed eæ à Persis captæ sunt & euersæ.

Amurathes Mustapham reuocat, indéque ad venenum compellit. Sinam autem Bassam, qui victor ab Africana Guletæ expeditione redierat, in locum eius substituit.

De pace tractat, sed quia Media non vult cedere, Persæ eius agros vndique vastant, pagos villásque exurunt, & commeatu intercepto, fame pestéque Turcas absumunt.

Munitionem in finibus maioris Armeniæ ab ipsis factam, vt Georgianorum vires à Persicis desiungerent, vna sui exercitus parte diruunt: ac Turcas in ipsa inuentos trucidant. Altera Vanum & alia oppida in finibus Babyloniæ expugnãt: Triremibus 50. millis Carsin, munitionem, quę in ora maris Euxini struebatur, capiunt & euertunt.

Aucti copiis auxiliaribus Bogodani reguli, & quadraginta millibus Hemircani Persici regis filij, Sinam Bassam ad pugnam prouocant, ac ad oppidum Aazirum siue Argironem in finibus Turcomanię & maioris Armeniæ haud procul ab Euphrate vrgent. Tredecim millia equitum in suos agros excursionem facientia, atque illinc commeatum conuehentia
5669 contodiunt. Prædam & captiuos recuperant.

Pestis in vniuersa Peloponeso & aliis terris Turcis sęuit, vt vel in vna ciuitate Hierupoli plus 70. millia consũpta sint.

Anni mundi. Anni Christi.

Stephanus Poloniæ Rex Iesuitis Polotię templum struit. *Vuarsceuicius in Panegyrico ad illum regem.*

5661 Mahometes primarius Turcæ Bassa, mense Octobri circa horam pomeridianam: à quodam mendico antea milite, supplicem libellum porrigente in Palatio plagam in pectore excepit, & duabus pòst horis mortuus est. Percussor in tumultu laceratus, apud Turcam perpetratæ cædis causam dicere non potuit. 1572

Mense Augusto Cardinalis ille Hosius, vitam hanc cum meliore mutat.

Sueciæ Rex Iesuitis profectis ad repurgandam Ecclesiam illic dogmatibus hæreticis corruptam se æquum præbet: cum spe Catholicæ fidei recipiendæ.

Archiepiscopus & Archidiaconus Angulamensis in ea Indiæ parte, vbi sunt Christiani D. Thomæ, characteres linguæ Chaldaicæ siue Syriacæ à summo Pontifice per Iesuitas postulant: vt sua non modò imprimant, (nam Missam & preces Canonicas lingua illa, vel etiam Hebraica celebrant) verùm etiam nostra in eam linguam conuertant. *Emanuel Texera in Epistolis.*

1580. ob siccitatem fermè inauditam Constantinopoli & locis finitimis, Amurathes ab Epidauris frumentum petit.

Filius Regis Persarum cum 20. millibus equitum in Turcicos agros excurrit, triginta millibus equitum sibi occurrentibus fugam simulat. Reuersus perturbat ordines, & ad 20. millia interficit.

Sina Bassa residet ad ciuitatem Ezerum, ad Euphratem sitā, & auxilia expectat.

Inde initio Octobris Turca magnam cladem à Persa accipit, frustràque ei in pacis lenocinium: magnam suæ ditionis partem offert.

Sub finem anni Persa strategemate vsus, munitionem Tifis occupat, præsidium alterius Cars dictæ cædit.

Die 31. Ianuarij Henricus Cardinalis Portugalliæ Rex moritur, cuius successionem cùm Catharina Bragantiæ Dux, Antonius ex Ludouico Regis nepos nothus, & alij sibi designarent, tandé Philippus Rex Hispaniæ, qui, à Cardinali moribundo nominatus fuerat, eam Ecclesiasticorum & Nobilium suffragatione assequitur.

Die 27. Februarij Malicontenti Cortracum mutato habitu occupant. 30. Martij Nimoua duce Lanouio Gallo, scalarum ope capitur. 6. Aprilis & seqq. Anglia, Zelandia, Hollandia, & Flandriæ pars terrę motu concutiuntur.

9. Apr. Mechlinia ab Ordinibus Temptio duce ante diluculum superato vallo, in potestatem redigitur: magnáque crudelitate in ciues & præsidiarios sæuitur.

9. Maij Lanouius Gallus ab Hispanis capitur, quindecim peditum signis cæsis.

Initio Iunij Frisij traiecto Rheno patriam armis repetunt, obuiúmque Comitem de Hollac cum 22. vexillis peditum, ac equitum duobus millibus superant, cæsis mille quingentis, cùm de suis tantùm 55. amisissent. Hac pugna Groningenses obsidione liberati sunt, & multa Frisiæ oppida, portus, & propugnacula recepta.

8. Iunij Flandri Disthemium oppidum occupant, & Ecclesiasticorum ędes diripiunt.

Eodem mense Cameracum, se patrocinio Ducis Alansonij Gallorum Regis fratris permittit.

Iulio Stephanus Rex Poloniæ ex Lithuania in ipsam Moscouiam ingressus, duas arces Vualisium & Vsuatum occupat. Deinde Vutelikilukium. Sed multis suorum amissis, sub finem ferè anni reuertitur. 5673

Eodem legati ab Ordinibus Belgiæ ad Ducem Alansonium

opera. Vuicelius li. de voluntate hominis Christiani. Drieda libro de Pradest. & lib. de concordia liberi arbitrij. Reasmus libro peculiari contra Lutherū. Ambros. Catarinus in opusculis & contra Caietanum. Slotanus lib. disp. aduersus hæreticos. Clictoueus in libros Damasceni de Orthodaxa fide, capite de hac materia. Sepulueda contra Erasmum.

Sanctorum preces, suffragia, inuocatio, reliquiæ, imagines, festa. *Esselsius libro peculiari. Am. Catarinus in Opusculis. Sota in 4. senten. Canisius lib. de virgine & lib. de Ioanne Baptista contra Centuriatores. Syri & Nestoriani in tabula & titulis noui testamenti, & in suis liturgiis & Ritualibus. Ebius tribus tomis de sanctis, de quibus & sermones innumeri sunt Theologorū & Ecclesiasticorum huius ætatis. Moschi apud Lasicium Lutheranū de Theologia Moscouitica.*

Preces pro defunctis, Purgatorium. *Græci hodierni, qui & illud vocant πυρκαθαρτήριον vnico vocabulo, & χυτροφυλάκιον. Nestoriani Mesopotamij, qui vocant Gueneba. Moses Mardenus, in tabula lectionum noui Testamenti Syriaca. Syri & Nestoriani in titulis noui sui Testamenti, & in suis liturgiis. Hebræi Hodierni, vt & docent Hæretici Fagius & Munsterus in 14 Deutero. & Nos libro peculiari. Auratus paradoxo 86. ex August. Grega. Nyssena & c. De Latinis aliis non laboro. Nam sunt innumerabiles.*

Ieiunia, delectus ciborum, &c. *Græci, Syri, Abissini, Indi, Armenij, vt ex eorum Calendariis apparet; Mosci, qui apud Lasicium Lutheranum lib. de Theologia Moscouitica ritu Græco magnam anni partem. i. 20. hebdomadas in ieiuniis transigunt. Primò ante Natalem sex hebdomadas solis leguminibus contenti: deinde octo ante Pascha. Tertiò ab Octaua Pentecostes vsque ad ferias Petri & Pauli. Denique à Calendis Augusti vsque ad Assumptionem (obdormitionem vocant) Virginis, præter dies Mercurij & Veneris reliquarum Hebdomadarum.* 1584

Hæc & alia à Sectariis cōtra Religionē disputata omnia contra Im-

mittuntur

Anni Christi. — Anni mundi

peratoria, cunctis conuentus Principum, Populorum, Academiarũ, vniuersa denique Synodi huius tẽ-
1572 *pestatis magno numero confir-* 5661
mant, Lutherum, Caluinum & istiusmodi reliquos detestantes & anathemate fulminantes. Cuius quanta sit vis euentus ipse loquitur. Nam non tam à nostris, quam seipsis confecti sunt, quoniamque cõficiuntur Lutherus Anabaptistas, Zuinglium, Carolstadium, Oecolampadium aggressus est. Protestãtes & alia Germanorum secta Lutheri dogmata penitus deseruerunt nec se amplius Lutheranos dici patiuntur Ioac. Vuesphalus, Til. Hesshusius, Castalio, Cazanonius, Gregorius Paulus, Molineus, Ioã. Morellius, Cassander, Valentinus Gentilis, Blandrata, Ochinus, Roserius, Bernenses Caluinum expugnauerunt, vel eius sectã in plurimas secuerunt. Castalio. Brentius, Smidelinus & plerique alij Bezã vexant. Protestantes, istorũ æmulos in Germaniæ multis locis exurunt. Denique ita in se sæuiunt, vt corpus istud peccati propediem interiturum speretur, cum & illud quadret Epiphanij, lib. 2. de Hæres. ca. 2 Veteres narrant fabulam, quòd ex multis aspidibus in vno testaceo vase collectis & in singulis quatuor angulis Tẽplorum Ægyptiacorũ positis si qua alia fortior reperta fuit, ea reliquas aggressa deuorauit. Et vbi sola mansisset, alimentóque careret, cõuersa seipsam à cauda derodere cœpit, & vsque ad reliquam corporis partem se adedit, quoad viueret, vnde & Aspidogorgano vocauerunt. Sic hæresis se penitus consumit & per Christi potentiam delet.

Accedit istorum Historicos & Chronologos omnes nobis dare testimonium, vt Sleidanum, Carionem, Magdeburgenses, Pantaleonem, Funccium &c. Nam etiam isti secundum nos Ecclesiæ cursum fuisse, esseque docent, & dum res Ecclesiæ se narraturos pollicentur, nostra duntaxat explicãt, nostrósque solos collogãt, quasi apud nos positã esse Ecclesiam tacita conscientia fateantur Quin & tradunt Romanã religionẽ in cunctis Europa terris receptam esse, quam ipsi conati
5673 *quidẽ sint & scriptis & armis cõ-*
pellere, sed nondũ potuerunt, nec,
1584 *Deo duce, poterunt, vt vel eorũ cõfessione sit nostra ecclesia cõtinua,*

mittuntur, vt se patriámque Belgicam certis conditionibus, abiurato Hispaniarum Rege, ipsi offerant.

Augusti 19. proscriptio Hispaniarum regis, contra Principem Auraicum Namurci publicatur.

Mensibus Iulio, Augusto, Septembris, Fera Picardiæ vrbs à Rege obsidetur, tandémque certis conditionibus ab Huguenotis redditur.

Die primo Septembris anni huius 1580. Græci à Moscouitæ annum ab orbis conditu 7089. numerare incipiunt.

Mense Septembri Hispani & Itali milites, qui Pontificiorum nomen sibi indiderunt, duabus clauibus pro insignibus vsi, in Hiberniam appellunt, munitionémque erigunt cõtra Anglos.

27 Octobris Anna Austriaca, Philippi Regis vxor moritur, cùm is iam paulò antè, Lusitanico regno, extinctis in eo motibus, & perduellibus partim cæsis, partim captis, partim in gratiam receptis, inauguratus esset. Ita regnum Lusitaniæ cum Hispanico, a quo fuerat an. 1110. diuulsum, iterum coalescit.

Nouembri in Anglia publico edicto potestas fit vnumquemque vel deregendi, vel accusandi ex minima circunstãtia, quæ Catholicam religionem indicet. Ex quo multi pij deinceps cumprehensi, & alijs calamitatibus affecti. Quin & lex fertur, ne Catholicus exilio patriæve derelictione, se pœnis vel persecutionibus subtrahat.

Concordia discors. Sic appellata est à Catholicis quam frustrà Lutherani hoc anno 1580. cum alijs sectarijs in Germania [illegible]re conati sunt.

Decembri, die Conceptionis, Guilelmus Laurentius Altiuilij minister, prope Gratiæ portum, in Caletensi Normanorũ agro, se traditio follæ imminenti suspendit.

Post Cadurcum à Huguenotis captum initur pax.

Eiconas virorum illustrium emittit Beza. Illustres vocat Ioannem Hus, Caluinum, Bucerum, & similes cuiusque sectæ apostatas, quorum nomina in inferno conscripta sunt, corpora verò in terris magna ex parte supplicijs dignis affecta.

1584. Sinan Bassa arma & pecunias, per Pontum Euxinum & Trapezuntem contra Persiam recipit.

Alter Turcarum exercitus ad portas Caspias duce Osmanuo Bassa, locorum beneficio & Tartarorum auxilio euasit.

Hic est annus, quem Græci ab vrbe condito septies millesimum statuunt.

Beglerbegus Assyriæ siue Ezorumæ, huius belli suasor, ad pœnas deposcitur, quas euasit matre & vxore Amurathis, centum millibus aureorum sibi conciliatis, & ducentis millibus ducatorum in ærarium illatis.

Sinan reuocatur Constantinopolim, vt mandata accipiat de pacis conditionibus, vel inducijs vnius anni, quæ tamen breui pòst ruptæ sunt.

Die sexto Ianuarij, Magni Moscouiæ Ducis internuntius ad Rodolphum Imperat. venit, atque inde Romam ad Pontificem.

Occhiali Bassa Constantinopoli cum classe in Africam venit, vt seditiones Tunetani regni compescat: indèque regnũ Fessanum. Mauri enim recepto per Melitenses hæreditario suo rege, qui detinebatur Neapoli, & abnegato Mahomete Christianus euaserat, Turcis rebellarant.

Tusanus Giboult Lunæ Paschatis Rhotomagi in S. Audoeni, Caluini hæresim & ministerium eiurat, præsentibus & audientibus multis hominum millibus, sicque Ecclesiæ, manibus Cardinalis Borbonij, reconciliatur. Inde de veræ falsæque Ecclesiæ cõparatione, & suæ ad Ecclesiam reuersionis

causis concionatur. Nempè difficile est, vt hi, qui olim cœleste pabulum gustauerunt (fuerat enim Doctor Theologus Parisiensis, in sacris libris & lectionibus educatus, indéque Canonicus & Archidiaconus Tholosanus) postea in perpetuum siliquis porcorum vesci velint.

Ann. mundi. 5661 — Anni Christi. 1572

Amon Minister Foquardi prope Fanuillam, in eadem Normania, e propria filia filium sustulit.

Mense Iulio Synodo Rupellano Ministri Cōmentaria Lancelloti du Voysin Poplinierij de rebus horum 30. annorum tota Europa gestis proscribunt, quòd purè & simpliciter, ad historię veritatem, non ad Causæ (sic suæ perduellionis mysterium appellant) gratiam cuncta narraret. Quod paulò antè in alia Synodo Montis Albani factitarant, Suis scilicet leges iniiciunt: vt vel mentiantur, vel verum prętereant; Quod tamen nunquam à tanto, tam candido, & erudito viro consequentur. *Prima* (inquit Cicero) *Historia lex est, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid veri non audeat, ne qua sit suspicio gratiæ in scribendo, ne qua simultatis.*

Sanderus & alij plerique Nobiles & Catholici freti Bulla Pij quinti, in Hybernia contra Angliæ Reginam bella pro patria & religione gerunt.

Mense Septembri Guil. Postellus centenario maior, multarum linguarum peritus, Lutetiæ moritur.

Mense Decembri Turca duos internuntios in Galliam mittit, qui ad Circuncisionem filij Regem inuitant. Nam nonū Martij anni sequentis festo Circuncisionis eius designarat.

Die Natalitio, domi meæ Iacobus Billius, de nobili Prunæorum familia, Abbas S. Michaelis in Eremo, Gracę literaturæ lumen, Hebraicæ non ignarus, placidissime & sanctissimè expirat.

Primo die Decembris Edmundus Campion Iesuita, Schertinus, & plerique alij sancti & docti martyrio afficiuntur Londini, quod Catholicè sacramenta vel administrarent, vel acciperent.

Inde Anglicana persecutio, quę iam 24. annos durat, ingrauescit latis legibus, quarum hæc est summa. Quicunque vel vnicum, vt vi minimum actum Christianæ siue Catholicæ religionis exercuerit vel exercentes non detulerit, pœnas perduellionis luito.

Legatus Hispanicus Ioan. Martianus Mediolanensis, inducijs in triennium impetratis, Byzantio in Hispaniam redit, ita tamen vt neuter alterius amicitiam expeteret, sed quod Turca Persico bello vexatus à Christianis timeat, Hispanus hæreticorum fraudibus implicatus, cogatur sua bello persequi & repetere, cùm alioqui posset Christi præcipuo hosti resistere, & Deo Duce vincere.

Contentio Geneuę ob quoddam scriptum Lamberti Danæi ministri, quo tres blasphemas contra S. Trinitatem propositiones defendit. Ad quam sedandam Geneua Danæus exulare cogitur. Prima erat, *Deum de Deo, lumen de lumine*, in Symbolo Niceno duram, impropriam, & periculosam esse locutionem. 2. *τὸ θρυλλούμενον, Sancta Trinitas vnus Deus, miserere nostri*, inconsultè a Patribus esse dictum, periculosè, barbarè, impropriè. 3. *Tres personas in vna diuina essentia subsistere*, propriè, rectè & piè dici, cùm Catholici eas in se siue per se affectant subsistere, & id perfectius veriúsque quàm vlla rerū procreatarum indiuidua.

1582. mense Ianuario pax in decennium inter Ioannē Moscouum & Stephanum Polonorum Reges, per Antonium 5673 — 1584
Posseuinum Iesuitam Pontificis legatum transigitur, ac ea Moscus cedit Liuonia siue Gotthia Orientali, relictis 34. arcibus cum tormentis omnibus & apparatu bellico, & redemptis captiuis: Polonus autem soluta Plescouiæ obsidione,

perēnis, immobilis, inuicta denique Catholica permaneat & omnes sectas sepeliat. Est enim Catholicum, quod semper, quod vbique, quod ab omnibus aut plurimis, & iis quidem quorum spectata est perspectaque sapientia & pietas, communiter est creditum.

Atque hæc quidem sunt, quæ simpliciter demonstranda susceperam, de doctrina, Fidei, Religionis, Ecclesiæ per singula sæcula perpetuitate, vnitate, continenti successione, atque Romanam Ecclesiā, quæ hodie est, esse Catholicam illā, quæ Symbolo credi iubetur, fuisséque eandem semper religionem Christianorum iam inde vsque ab Apostolis, donec id fusius, distinctiúsque vel à nobis vel ab aliis præstetur. Vale interim & nobis Deū precibus concilia.

Anni Christi. *Anni mundi.* arces in Moſcouia anno ſuperiore captas iiſdem legibus reddit. Tres enim expeditiones in Moſcum fecerat 1579. 1580.
1572 5661 1581. Nam huius Ioannis auus, & Baſilius pater, regno Polonorum ampliſſimas prouincias ademerant, Pleſcouienſem Nouogotdenſem, Smalenſcenſem, Vtelcoluſcenſem iam receptam, Sueuierenſem, & Molaiſcenſem.

Moſcus tria Ieſuitarum collegia in ſuo Imperio conſtruit, ſpemque præbet de ſuo ad Eccleſiam Romanam tranſitu. Alioqui Conſtantinopolitano Patriarchatui obſequitur.

Menſe Septembri legatos Romam mittit, petens Epiſcopos Catholicos, Latinæ Eccleſiæ communionem, denique Regis titulum.

18. Martij Princeps Auraicus à Ioanne Iaurigueo Hiſpano glande plumbea in faciem per vtramque maxillam & palatum impacta, Antuerpiæ traiectus eſt, nec tamen mortuus.

Perſa legatos Conſtantinopolim mittit, cum pacis conditionibus, vt Amurathes ſibi reſtituat regionem Seruanam. 1. Mediam, iuxta pactionem cum Sina Baſſa initam.

Turcicum exercitum noua clade afficit, tria millia equitum perimit, quatuor Sangiacos ſiue Prouinciarum principes necat, duos capit, Bacballam expugnat. Denique eum aiunt Meſopotamiam, vulgò Diarbec, cum ipſa Babylonia & regno Siruano, ſiue Medorum recepiſſe.

Amurathes Sinam ad exercitum remittit.

Cum legato noui Principis Tranſyluaniæ ita tranſigit, vt quatuor millia Ducatorum veteri tributo Tranſyluanus addat.

De qua re Hieremias Conſtantinop. Patriarcha ad Henricum Regem Franc. ſcripſit, addens Tranſyluanum in gratiã, ipſius Regis cauſa, à Turca receptum. Quam Epiſtolam Iac. Amiotus Epiſcop. Antiſſiodorenſis Regi vertit & explicauit.

Menſe Auguſti copiæ Antonij de regno Portugalliæ cum Philip. Rege Hiſpaniæ dimicantis ad D. Michaelis inſulam nauali prælio cæſæ ſunt. Hîc Stroſſius Franciciæ manus Ductor cum toto penè ſuo exercitu deletur.

Legato prioris Regis Feſſani promittit Turca ſe Ochialum, quem ad opem nouo Regi ferendam cum exercitu miſerat, reuocaturum: poſtquàm nouum illum Regem intellexiſſet Regi Hiſpaniæ portum Laracæ è regione Arzillæ vrbis tradidiſſe, ac iam portum illum 600. Hiſpanorum præſidio teneri.

Calendarij à Pontifice correcti ratio obſeruari in Gallijs cœpta eſt, niſi quòd decem dies ſunt detracti è menſe Decembri, non Octobri, à nono die videlicet ad vigeſimum. Nam decimus dies habitus fuit pro vigeſimo, &c.

Die omnium Sanctorum è corpore migrat Chryſtophorus Thuanus, primus Senatus Pariſienſis Præſes, vigeſimo anno ſui magiſtratus, doctus, diligens, plebicola, Clerí amans, ętatis 75. integris adhuc dentibus, oculis ſanis, & perſpicillorum neſcijs.

Ioan. Laſicius Sarmata primùm Trinitariorum ęmulus ſub an. 1565. mox Caluinita, poſtea frater Boemus ſiue Picardus iam anno 1582. libro Spiræ edito de Moſcouitarum religione ſe Lutheranum profitetur. Verendum ne anno ſequenti, peccatorum mole obrutus ad Mahometiſmum, inde ad ἀθεότητα migret. Quo inclinat illud eiuſdem libri pag. 16. *In Hebraicis, Græcis & Latinis vtriuſque Teſtamenti codicibus, variata eſſe plurima, quibuſdam ſublatis ab Hæreticis, alijs deprauatis, commutatis, additis.* Quod bellis teſtimonijs probat Eraſmi, Be-
1584 5673 zæ, Caſtalionis, Franc. Lucę, & Franc. Iunij. Nam illud videtur Mahometus non fidendum Euangelijs, quòd corrupta ſint. Sed & atrociter accipit Mahometem dici doceriue

Antichristum, eique numerum 666. Apoc. 13. assignatum conuenire. Vbi lubens suam regulam applicaret, locum Ioannis fuisse à quodam Pontificio corruptum. Denique illic gulę, bibacitatis, voluptatis, impudicitiæ patronum agit: quod non mirabitur, qui eum viderit. Nam ea est forma & aqualiculo, vt totus ad ventrem natus videatur, si modò is est, quem Lutetiæ cognoui & confirmaui aduersus Trinitarios, circa an. 1567. *Anni mundi* 5661 *Anni Christi* 1572

Ioan. Brunnerus Dogkenburgensis in hæresi natus, educatus & annis circiter quatuordecim minister institutus, professionem Catholicam edit, & Græcarum literarum, sanctæque linguæ professor fit apud Friburgum Brisgoiæ. hic apud Anglos paulò ante Bellus minister, lectione sanctorum Patrum ad Catholicam pietatem perducitur, & pro ea Martyrium facit.

1583. Persa Osmannum Bassam ad portas Caspias cædit, præter captiuos & vulneratos contrucidatis circiter quadraginta millibus, inter quos multi sunt Sangiaci siue prouinciarum prætores. Quin & ipse Osmannus dicitur captus cum plerisque proceribus, & nescio quot tormentorum millibus, magna pecuniarum vi, variàque supellectile.

Calendis Ianuarij Franc. Bellofortius, politus, piúsque multorum librorum Gallicorum scriptor, humanis eximitur, & apud Franciscanos Lutetiæ tumulatur.

Die Epiphaniæ Ioannes Maldonatus Iesuita, post Theologiam, præsertim Scholasticam, multis annis illustratam, & innumerabiles ad eius studium inflammatos, Romæ, quò se contulerat, ad recuperandam valetudinem sanctis illis laboribus fractam, ad Deum euolat, Doctorum laureolam percepturus.

Ianuarij decimo sexto, Ghebardus Archiep. Coloniensis Augustanam Confusionem amplexus, vt vxorem posset ducere, Bonæ edictum promulgat, quo cæteris hæreticandi & vxores contra Christianas leges ducendi, potestatem facit.

Decimo septimo Princeps Ausaicensis & Antuerpiani Francos in tutelam sui euocatos Antuerpiæ vel trucidant, vel in flumen præcipitant, nonnullis in custodiam receptis.

Natalis Iornet Caluiniticus Ludimagister Metis supplicio afficitur, quòd librum contra Patriarchas, Prophetas, Apostolos, eos vt impostores, & falsarum religionum auctores traducens, condidisset.

Martij vigesimo Lutetiæ apud Augustianos Pœnitentium sodalitium ab Henrico Rege introducitur, Nuntio Apostolico sacra operante, & candidas φραλόρων vestes consecrante. Quo exemplo mensibus deinde Iulij, Augusti, Septembris in Lotharingia, Campania, Picardia, & nonnullis aliis prouinciis, supplicationes populosè promiscuæ multitudinis per decem, viginti, pluresve leucas actæ sunt, Clero corpus Christi sacrásve reliquas afferente, laicis cuiusque ætatis & sexus cum puris lineisque vestibus, & crucibus ligneis, litanias, aliásve pias precatiunculas flebili cantu per tot terrarum spatia modulantibus.

Bohecus pagus Normaniæ in agro Caletensi, igne cœlesti penitus præter vnam domum consumptus est. Id diuinæ vltioni tributum, quòd ille Caluinistis redundaret.

Ghebardus Coloniensis Archiepiscopus exauctoratus est quòd Lutheranus euadens, & Episcopatum & vxorem retinere cuperet. Leodiensis successor nominatus, illum & Cazimirum suppetias ferentem, Hispanorum Italorúmque auxilio fudit, ac spe percipiendi vllos in posterum ex Archiepiscopatu fructus exuit. 5673 1584

28. Augusti Ioan Baptista Castellius, Episc. Ariminensis,

Anni Christi. *Anni mundi.* Nuntius Apostolicus, qui nouo more pietatem cum politia coniunxit, rêsque spirituales temporariis prætulit: Sepelitur Lutetiæ in D. Mariæ choro. Oratione funebri à Iuliano de
1572 5661 sancto Germano Coepiscopo, virtute & doctrina præstanti, decoratus est.

Nuntium et similem vix secla antiqua tulerunt:
Vnquam vix (metuo) secla futura ferent.

cunctis sua, non quæ sunt Christi, quærentibus.

Regina Angliæ Puritanos aliquot ritu barbarico suspendit, quòd negarent piè dici, fœminam esse caput Ecclesiæ alicuius prouinciæ, vel regni. Sic Deus hæreticos hæreticis committit, vt Catholicis tacentibus mutuò se conficiant.

Catholicos etiam exquisitis suppliciis afficit, vt eius annis Anglia plures videat, ferâtve martyres, quàm mille quingentis sexaginta superioribus.

1584. mense Ianuario Minister Renatus Peschardus reconciliatus Ecclesiæ, à Sangermano Cæsareæ Episcopo, Lutetiæ recipit Franciscanorum indumentum, quod per apostasiam ante annos 30. exuerat.

Dissidium de funere mortuorum inter Geneuenses, Perrotus minister censet canendos esse Psalmos & Deum precandum, vt vsitata de profanis rebus tractatio impediatur. Beza consuetudinem retinen iam, qua heretici efferuntur in sepulchrum, more belluarum, absque vllo religionis vsu, & precationis specie: Ne (inquit) videamur more Papistarum orare pro mortuis.

Hyprum & aliquot aliæ inferioris Germaniæ vrbes ad Principem Parmensem deficiunt. Aliæ de deditione deliberant. Ad cæteras eò adigendas, continenter è Germania, Albania, Hispania, Italia, milites confluunt.

Franc. Gatugarellus Sabaudus, Geneuæ in Carcerem conicitur: quòd capiatæ occasionem vrbis, Principi Pedemontano prodendæ diceretur.

Peruigilio D. Batoabæ Franciscus Valesius Alensoniorum Dux, Regis frater, post Cameraci tutelam suis hæredibus testamento commodatam: morte magnum sui desiderium Catholicis reliquit.

Vuittebergenses edunt Græcè & Latinè tria Hieremiæ Constantinopolitani Patriarch. ad se responsa, in quorum vltimo iubet Patriarcha ne ad se deinceps scribant, quòd quia non paruerunt duobus prioribus rescriptis, cogatur eos hæreticorum illorum habere loco, de quibus Apostolus, Hæreticum post secundam aut tertiam correctionem deuita, sciēs quoniam huiusmodi est planè subuersus, & iudicio proprio damnatus.

Turca in Hungaria contra Christianos firmissimam arcem struit. Ne ab illis fortasse ista parte innudatur, dum his octo cum annis cladibus perpetuis à Persa in Oriente affligitur. Sed fallitur. Nam malumus in Occidente hæresibus, voluptatibus, cæterisque sceleribus seruire quàm Christo, cuius iste se hostem fatetur.]

1585. Speramus & optamus Deum opt. nobis fore propitium, suam iam pridem in nos inflammatam iram auersurũ, corda filiorum ad patres conuersurum, animos impiorum per hæresim & Ateismi deuia errantium, Spiritu suo sancto illustraturum, vt terra sit vnius oris & labij, ipse vnus agnoscatur, colatur, celebretur in vna Ecclesia, qui solus est in sęcula benedictus. Amen.

1584 5673

CHRONOGRAPHIÆ
Genebrardinæ.

FINIS.

RATIO, CVR PER PONTIFICES ROMANOS deducta sit Chronographia.

Irenæus lib. 3. cap. 3.

Maximæ & antiquissimæ & omnibus cognitæ, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romę fundatæ & constitutæ Ecclesiæ fidem per successiones episcoporum peruenientem vsque ad nos indicantes, confundimus omnes eos qui quoquo modo, vel per φιλαυτίαν malam vel vanam gloriam, vel cæcitatem, & prauam sententiam, aliud, quam oporteat, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorē potentialitatem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vndique fideles, in qua semper ab his, qui sunt vndique, conseruata est ea, quæ est ab Apostolis traditio. Fundantes igitur & instruentes Beati Apostoli Ecclesiam, eius administrandæ episcopatum Lino tradiderunt. Succedit ei Anacletus, post eum tertio ab Apostolis loco episcopatum sortitur Clemens &c. vsque ad Eleutherium, sub cuius, *inquit*, ordinatione & successione veritatis traditio & prædicatio peruenit vsque ad nos.

Tertulianus lib. de Præscriptionibus aduersus hæreticos.

Cupio ostendant mihi ex qua auctoritate prodierint, edant origines Ecclesiarum suarum, euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, vt primus ille episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseuerauerit, habuerit auctorem & antecessorem: hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt: sicut Smyrnæorum Ecclesia Polycarpum à Iohanne collocatum refert, *sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum, edit &c.* Confingant aliquid tale hæretici.

Augustinus contra epistolam Manichæi Funda cap. 4. Et de vtilitate credendi ad Honoratum, cap. 17.

Multa sunt alia, quę in eius (*Ecclesiæ*) gremio me iustissimè teneant, tenet consensio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata. *Tenet ab ipsa Sede Apostoli Petri, cui pascendas oues suas post resurrectionem Dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum successio sacerdotū.* Tenet postremo ipsum catholicæ nomen &c.

Idem in Psalmo contra partem Donati. tomo. 7.

Numerare sacerdotes, vel ab ipsa Sede Petri & in ordine illo patrum, quis cui successit videte, ipsa est Petra quam non vincunt superbæ infe-

rorum portæ.

Idem in lib. Quæst. veteris & noui Test. cap. 110.

.Ordinem ab Apostolo Petro cœptum, & vsque ad hoc tempus per traducem succedentium episcoporum seruatum perturbant, ordinem sibi sine origine vindicantes, corpus sine capite.

Idem & Fortunatus & Alipius episcopi epist. 165.

. Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certiùs & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait, Super hanc Petram, &c. Petro enim successit Linus, Lino Clemens, &c. vsque ad Anastasium, qui tunc tenebat cathedram.

Optatus lib. 2. contra Parmenia. vbi Rom. Episcopos enumerasset ad Syriciũ vsque, insultans Donatistis & probans suam Ecclesiam partem esse Catholicæ, quæ cum Romana consentiat.

Vos, *inquit*, vestræ cathedræ originem edite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vendicare.

Epiphanius lib. 1. cap. 27. tom. 2. vbi seriem Rom. Episc. ex catalogo enumerauit.

Et ne quis, *inquit*, miretur quòd singula ita recensemus, per hæc enim claritas ostenditur.

Erasmus contra Nouatores.

Mihi pro mea causa sufficit veterum sanctimonia, vitæ probatissimorum auctoritas, Episcoporum maiestas, publica Christianarum gentiũ consuetudo. Quos omnes si damnatis insaniæ, malo cum illis insanire, quàm vobis assentiri.

D. Paulus Ephes. cap. 4.

Ipse (*Christum intelligit*) dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem *Pastores & Doctores* ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec *occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei*, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, *vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni vento doctrinæ*, in nequitia hominum, &c.

Vsi sunt hac ratione multi alij veterum, vt Origines, vt Augustinus alijs locis, qui & Manichæis eam obijcit quinquies aut sexies in libris cõ-

tra Faustum, & in libro de vtilitate Credendi, & in lib. 1. contra Aduersarium legis cap. 20. Quam etiam admittere coguntur istius æui hæretici, si suis principiis insistere velint. Quærentes enim cur Romani Pontifices semper habiti sint πρῶτοι τῶν ἱερέων & cur, τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς in Ecclesia ipsis apud Ecclesiasticos scriptores etiam Græcos (*Soc. lib. 2. cap. 15.*) attribuantur, tres aut quatuor causas fuisse respondent. 1. Quia Romanam Ecclesiam inualuerat Petri ministerio fuisse fundatam & constitutam, vnde & ipsi magnum honorem vbique veteres detulisse & reuerenter de ea locutos esse. 2. quia doctrina, peritia & multarum rerum vsu præstantes viros haberet. 3. Quod omnibus alijs sedatior & doctrinę semel traditæ tenacior fuerit, proindeque sedes Apostolica vocata habitaque sit, Centuriat. cent. 4. cap. 7. Calui. lib. 4. Instit. cap. 6. sect. 16. & cap. 7. sect. 11. 12. 13. 14. 17. 18 19 Bucerus in præparatorijs ad concilium, Molineus & Villerius contra Ruffum.

in operi.

IN OPERIS COMMENDATIONEM CARMEN.

Haud facile est (aiunt) complecti plurima paucis,
Nec promptum in tabula pingere lata breui.
Hoc opus egregiè factum proponit vtrumque,
Et duplici fœtu corda grauata leuat.
Nam breuitas sensum vincit, sed sensus abundans
Exuperat molem, quæ grauat ora virûm.
Digerit à prima nascentis origine mundi
Tempora, describit Cæsareasque vices.
Pontificesque sacros, & Regum nomina promit
Ordine, commonstrans aurea sæcla patrum.
Quos Romana colit, celebratque Ecclesia, tutam
Quæ tenet in terris tempus in omne fidem.
Vnde potest quiuis longo dignoscere cursu,
Quàm reliquis præstet sancta cathedra Petri.
Illam Pontificum firmat successio vera
Romanorum, vllum non habitura modum.
Non habitura modum (inuidia rumpantur inqui)
Nam æternùm Petri petra colenda manet.

Gilb. Cheze. Theologus Parisiensis.

AD G. GENEBRARDVM Tetrastichon.

Si facis extinctum viuendo viuere tempus,
Ingratum (haud doleas) non tibi tempus erit.
Præteritis vitam sæclis, Genebrarde, parasti,
At tibi nunc vitam sæcla futura parant.

Petrus Catel Tholosas.

CHRONOLOGIA HEBRÆORVM MAIOR,

QVÆ SEDER OLAM RABBA INSCRIBITVR, ET MINOR, QVÆ SEDER OLAM ZVTA',

De Mundi ordine & temporibus ab orbe condito vſque ad annum Dom.1112.cum aliis opuſculis ad res Synagogæ pertinentibus.

Interprete G. Genebrardo Theologo Pariſienſi diuinarum Hebraicarúmque literarum profeſſore Regio.

PARISIIS,
Apud Sebaſtianum Niuellium, via Iacobæa ſub ſigno Ciconiarum.
1600.

DOCTISSIMO ET NOBILISSIMO D. IACOBO BILLIO PRUNÆO, S. MICHAELIS IN EREMO COENOBIARCHÆ G. GENEBRARDVS

Theologus Parisiensis, diuinarum Hebraïcarúmque literarum professor Regius.

QVONIAM te Hebraïca nostra literatura delectat, ac varia rerum sacrarum historia afficeris, Prunæe doctissime, accipe hunc libellum, mole quidem perexiguum, at argumento amplissimũ. Res enim quatuor ferè millĩũ annorũ maximas perstringit, quas antea Rabbinorum nemo satis apto distinctóque ordine explicauerat. Occurret fortasse aliquid controuersum minúsq; certo & probatè constitutũ, vt fieri nõ potest, quin in tanta temporis longinquitate multi nodi, vt in senili corpore, non enascantur: verùm id obiter indicauimus, in nostra saltẽ Chronographia, quã simul locupletissimam, & iam nouem annis meditatam emisimus. Operis huius fructum exaggerando, pluribus commemorare nolo: ne simul meam operam & studium prædicare videar. Hoc vnum dicam, tanti ab Hebræorum doctoribus & magistris fieri, vt sine eo cæca & incognita suorum scriptorum vestigia non dubitent confiteri. Quod me ad ipsius interpretationem non tam auidè adduxit, quàm vt me olim fide discipulis nostris data plenè liberarẽ. Memini me anno abhinc quinto me voti reũ constituisse, dum Seder Olam Zutà .i. breuius Chronicon, Latinè ex Hebraïco proferrem, vt maius exemplũ, nempe Seder Olam Rabbà, è quo illud erat excerptum, si quidem alicunde nancißcerer, etiam verterem: vt quod vno duntaxat fuerat indicatum, copiosùs altero explanatum consequeremur. Si auctoris nomen expectas, liber est anonymus, nec satis teneo, cuinam certò attribui debeat. Sæculum mihi videtur liquidiùs. Quamquam ne id quidem satis, quoniam obiter duntaxat citatur à Rabbinis quadringentorum annorum: vt Selomone Iarhi, Abben Ezra, Kimhi. Qui ex eo descripsit Zutà, circa annum 1125. in Hispania vigebat, vt & R. Abraham Leuita cabbalæ historicæ & aliorum librorum auctor, quando Alphonsus septimus, qui se imperatorem Hispaniarum appellauit, Heroicis virtutibus clarebat, Saracenis Cordubam eripiebat, & sæpius de illis triumphabat, vt proinde ab hoc posteriore Rex regũ cognominetur. An verò idem sit vtriusque Seder, breuioris scilicet & copiosioris artifex: non facilè affirmauerim. Hoc mihi probabile videtur, vtrumque, si modo duo fuerunt, eadem extitisse ætate, vel certè alterum alterius ætatem proximè attigisse. Quiquid sit, methodus est recens, nec excedit, opinor, annum Domini millesimum, sententia autem vetus. Nihil enim hic pronuntiatur, quod non vel scripturæ auctoritate constet, vel veterum doctorum, præsertim Talmudicorum traditione & testimonio substentetur. Vtrique Chronico Epitomen Cabbalæ historicæ & duo capita de Meßia,

quæ extrema sunt pergrandis illius operis. R. Mosis Maimonis filij, quod התורה משנה *inscribitur, aliáque eiusmodi simul edere operæpretium censui, vt qualem Christi historiam futuram putent Iudæi, cuiusmodi Christum expectent, quid de ipso sapiant, quid impediat, ne nostrum vnicum atque adeo verum amplectantur, iudicari sane poßit atque intelligi, quid nobiscum habeant commune, quid proprium & per quam partem irrumpendum sit in ipsorum arces & propugnacula, vt celerius fidei imperio subiiciantur. Quod non valde videtur operosum, modò Deus mentium illustrator irasci istis desinat, qui propter Patres sunt charißimi, sinat attendere ad simplicem Prophetarum contextum: quando, vti scis omnes scripturas, quas de Meßia Christiani interpretamur, non solum recipiunt, verum etiam de eodem interpretantur. Tota autem controuersia in eo versatur, Hiccine sit Christus iuxta illas scripturas, quas vtrique cõmuniter ad Meßiam referimus, quem nos iam merito recepimus & Mariæ natum profitemur, an iste Tardigradus, quem isti, sed frustrà, præstolantur. Quocirca tota quæstio a Thesi relabitur ad Hypothesim, nec enim audiendi sunt, qui opinantur Iudæos ita malè animatos erga omnem Christianæ pietatis sensum, vt quo longiùs à nobis recedant, Psalmorum & Prophetarum oracula, de alio quouis potius, quàm de Meßia exponant. Nam, vt de pauculis quibusdam locis id concedendum videatur, tamen vniuersè affirmari potest, nullum prope Psalmum, nullum Prophetarum prædictum ad Christi Saluatoris nostri personam, nostra sententia & interpretatione pertinere, quin Glossularij illorum ordinarij, qui paßim versantur in manibus, ac vbique væneunt, ne ad libros lucifugas, multorum ritu, videar confugere, consimiliter id fateantur & clament. Veritas videlicet è corruptis, atque adeo coniuratis & inuitis cordibus erumpit. Quod quidem hoc libro ex Elia Leuita, qui alioqui hæc agens, nihil minus quam nobis gratificari cogitabat, deligenter obseruatum reperies. Nam etiam hunc locum meo opusculo dignum putaui, qui & Hebraicè & Latinè proferretur, nedum ista profitemur & miramur sanam intelligentiam sic potuisse conseruari apud nostræ sanctæ religionis hostes, erubescamus sine lege loqui. Clarum est caput quinquagesimum tertium Esaiæ, quo pacto Christum sonet, & tam graphicè eius perpeßionem depingat, vt Iudæos ipsos cæcitate cùm mirabili tum miserabili esse percussos planè euincat, qui in tam fulgenti verbi prophetici splendore, nondum Dominum ipsum cernãt. Eóque magis, quòd ista Chaldæus Paraphrastes, quẽ primatũ tenere inter omnes suos interpretes fatentur, de ipso nominatim explicat, & R. Dauid Kimhi (quantus, Deus immortalis, nostri Iesu hostis!) ad extremum illius capitis, quod cæterà qui enarrauerat de toto populo Domini, affert Chaldæi Paraphrastis intelligentiam & suo veluti calculo concludit ac approbat. Atqui hoc oraculorum omnium maxime videbatur à male erga nostrum Iesum affectis labefactandum & more Geneuensium (tàm illi sunt gloriæ Christi amantes) ad Cyrum detorquendum, vel quemlibet alium, modò non Iesum Mariæ filium vlla ratione insinuaret. Sed de iis alias. Si quid interim fructus inde res Christiana cõsequitur, id tibi, secundum Deum, acceptum ferat, cui nos qualemcunque hanc interpretationem in præsens dedicamus. Vale & Deum habe propitium, pridie D. Ioannis Baptistæ 1579.*

CHRONOLOGIÆ HEBRÆORVM MAIORIS,

CAPVT PRIMVM.

Interprete G. Genebrardo Theologo Parisiensi diuinarum Hebraicarúmque literarum professore Regio.

De mūdo Originario.

AB Adam vsque ad diluuium mille sexcenti quinquaginta sex anni, qui singulatim hoc modo numerantur. Adam huius summę primos annos 130. prębet, quibus filium suum Seth antecessit. *Gen. 4.*

2 Seth annos 105.	6 Iared 162.
3 Enos 90.	7 Enoch 65.
4 Cainan 70.	8 Mathusale 187
5 Maalaleel 65.	9 Lamech 182.

10 Noë denique an. sexcentos, quot erat natus propinquante diluuio. *Enoch.*

Enoch Adamum sepeliit, vixitque post eum quinquaginta septem an.

Mathusale dies suos ad diluuium ipsum protendit.

De mūdo post diluuium renascēte.

A Diluuio ad diuisionē vsque (gentium & linguarum) 340 an.

Post hanc diuisionem Noë communis omnium parens annos decē vixisse comperitur.

Abraham pater noster diuisionis tempestate attigerat 48 annum. *Mēdose veneti ano. 45.*

Heber, vt scriptum reliquit R. Iose, magnus fuit propheta, quoniam afflatu Spiritus sancti filiū suum Phaleg nominauit. Nam scribitur, Quia diebus eius diuisa est terra &c. Non quidem dierum vitæ eius initio Nam certe Iectam frater eius natu erat minor, qui tamē tredecim cognationes siue stirpes & familiarum capita, quæ in hanc venerunt diuisionem, procreauit. Non in medio. Nam id minime occultāsset Mosaïca Genesis historia, sed indicāsset. Quod ergo ait diebus eius diuisam fuisse terram, ad finem dierum & vitæ ipsius pertinet. *Heber propheta. Genes. 11.*

Abraham pater noster, quando ipsum Deus est colloquio suo dignatus inter diuidēdum victimas, peruenerat ad annum septuagesimum. Id liquet ex eo, quod in Exodo legitur, Fuitque in fine quadringentorum triginta annorum, vt egrederetur omnis exercitus Domini de terra Ægypti. *Abrahā. Genes. 15. Exod. 12.*

Post hoc colloquium descendit in Haran, ibiq; commoratus est annos quinq;. Hinc illud: Et Abraham septua ginta quinque annorum erat cum egre deretur de Haran. *Gene. 12. a vid. seq. 26 legendum.*

A generali diuisione gentium ad Abræ exitum de Haran, anni *a* viginti septem reperiuntur.

Illi isti sunt, de quibus scriptum: Duodecim annis Sodomitæ & reliqui pentapolitani seruierunt Codorlaomer Elamitarum regi, *b* tredecim rebellārūt: decimo quarto ab eo superueniente superati sunt. *Gen. 14. b Sic interpretatur Abbē Ezra nō tredecimo, vt aly in Genesi verterūt multo quidē probabilius: sed tamen hoc vult auctor noster nēpè à generali diuisiōe gētium ad exitū Abrahæ de Charris sunt 26. anni duodecim quibus Sodomita seruierūt, & tredecim, quibus re-*

Is ipse ann°, quo exiit Abrā pater noster de Harā, est ann° famis, cuius causa descēdit in Ægyptū, vbi transegit tres menses. Deinde ascendens, rediit in terram Chanaan, seditque in Alone Mamre, quæ in Hebron. Atque iste est annus, quo supra dictum Codorlaomerem & reliquos reges deuicit. Illic mansit annis decē priusquam duceret Hagarem. Na m scriptum, Accepitque Sara vxor Abram, Hagarem Ægyptiam ancillam suam post annos decem, quam habitare cœperant in terra

bellárunt & vnus, quo superatus fuit. Chanaan: & dedit eam viro suo vxorem, præterea scriptum extat, Abram autem *Súma 26* octoginta sex annorum erat, quando pe- *Gen. 16.* perit ei Hagar Ismaëlem.

Ibid. Ismaël maior natu Isaaco reperitur an- *Genes. 17* nis, 14.

Isaac. A diuisione gentium, ad patris nostri Isaac ortum. 52. anni.

Habitata fuit Sodoma quinquaginta vno ann. Ex illis floruit & beatè tranquil léque stetit tam ipsa, quam ipsius vicina oppida 26. Nam proditum est à Mose, [a] sicut paradisus Domini & sicut Ægypti venientibus in Soar.

a Hæc ex Genes. ca. 13. per coniecturam addidimus. Alioqui exemplar erat mancum.

A Diluuio, ad natiuitatē Isaac anni 392. quorum hæc est singularis enumeratio.

Istæ sunt generationes Sem. Sem centenarius erat, & procreauit Arphaxad: biennio post diluuium.

Arphaxad 35. annorū erat, dum genuit

Sale.	5. Rehu 32.
2. Sale 30. an.	6 Sarug 30.
3. Heb. 34	7. Nahor 29.
4. Phaleg 30.	8. Thare 70.

Abrahamū postremo centenatius erat, quando sustulit Isaac filium suum.

Genes. 22. Isaac pater noster peruenerat ad 37. annum, quando super altare ligatus est.

Abraham autem peregrinatus est in terra Philistinorum multis diebus. Hi dies superârunt eos, quibus hæsit in Hebron. Nā in Hebron mansit annis viginti quinque tantum, at apud Philistinos annos viginti sex. Hoc ipso temporis articulo nata est Rebeca.

Constat patrem nostrum Isaac accepisse in matrimonium Rebecam, dum quartum decimum ageret.

Pater noster Abraham, Thare patrem suum sepeliit: duobus annis ante mortem Saræ.

Iacob quomodo vidit Abrahā & Sem. Consilium superiorum annorum. Iacob pater noster, ministrauit patri nostro Abrahæ: annis quindecim, & Patriarchæ Sem, annis quinquaginta.

Ex his colligitur omnib' Iacob patrem nostrum versatum esse cum Sem annis 50. & Sem cū Mathusale annis 98. & Mathusale cum Adamo 243. atque ita hos quatuor viginti duas generationes esse emensos. Quinimo septem sunt homines, qui metiuntur totam ipsius mundi durationē, Adam primus videlicet, Mathusale, Sem, Iacob, Amram, Ahaia Silonites, & Elias, qui adhuc est superstes & viuit.

Caput. 2.

PATER noster Iacob, quando benedictionem patris est adeptus, complebat sexagesimum tertium annum, quo temporis puncto mortuus est Ismaël, vt indicat iste locus, Videns Esaū, quod ben edixisset Isaac Iacob, misissetque eum in Mesopotamiam, vt inde vxorem duceret, quodque obediēs Iacob patri suo isset in Syriam, probánsque Esaū quod non libēter aspiceret filias Chanaan pater suus, iuit ad Ismaëlem & duxit vxorem Melecb filiam Ismaël filij Abraham sororem Nabaioth; Nam nisi mortuus fuisset Ismaël, non erat operæpretium dicere Sororem Nabaioth. Cum verò id pronunciauit Scriptura, docuit Ismaëlem quidem eam desponsâsse ipsi Esaū, posteáque esse mortuum: At Nabaioth fratrē matrimonium absoluisse, ipsique Esaū suam sororem à patre desponsatam collocâsse. *Iacob. Genes. 27. Gen. 28.*

Degit pater noster Iacob in terra Israël, annos duodecim absconditus (*propter metum Esau*) & ministrans Patriarchæ Heber. Heber autē decessit ex hac vita, postquam descendisset Iacob in Mesopotamiam. Iam à duobus annis egressus fuerat * inde & peruenerat in Mesopotamiam. Cum stetit ad puteum septuaginta septem erat annorum, viginti annis subsidit in domo Labam. Nempe septem, priusquam duceret matres Liam & Rachelē, septem alios, ex quo eas duxit, sex denique post quam geniti sunt vndecim tribuum principes & Dina. Inueniuntur enim omnes tribuum Patriarchæ intra septem annos procreati, præter Benjamin, singuli singulis 7. mensibus. ** id est, ab Heber. Gen. 29.*

Egressus est Iacob de Mesopotamia, perueniénsque in Succoth, ibi hæsit mensibus octodecim. Nam scriptum, Iacob venit in Succoth, vbi ædificata domo & fixis tentoriis appellauit nomen loci Succoth. Relicto illo loco, accessit Bethel, ibique est commoratus menses sex oblatis Deo sacrificiis. *Gen. 33. Gen. 35.*

Inde digresso natus est Benjamin, mortuáque Rachel. Eodem etiam temporis puncto, vitam cum morte commutarunt: Rebeca & Debora.

Constat Rachelem egressam ex hac vita anno ætatis 36. Lia autem non excessit annom 46.

Quin inueniuntur Rachel & Lia in matrimonium acceptæ anno ætatis 22. Nam eodem partu sunt æditæ.

Peruenit

Peruenit Iacob ad Isaac patrem suum in terram Chanaam, eique ministrauit 22. annis. At Ioseph nouem duntaxat cum auo est versatus.

Istæ sunt generationes Iacob. Ioseph septemdecim erat annorum, quo tempore hoc reliquit seculum Lia.

Descēdit Ioseph in Ægyptum, & mansit apud Putipharem mēsibus duodecim. Gen. 39. Nam scriptura proditum. A quo præpositus omnibus gubernabat creditam sibi domum & vniuersa, quæ ei tradita fuerāt. Benedixitque Dominus domui Ægyprij propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædibus, quàm in agris cunctam eius substantiam. In ædibus quidem propter æstū, agris verò propter frigus.

In carcere māsit annis duodecim. Vnde Psalmographus, Afflixerunt compedibus pedem eius, &c. Donec verbum eius, &c.

Anno tricesimo exiit de carcere. Nam Gen. 41. legitur: Ioseph autē triginta erat annorū, quando stetit in conspectu Pharaonis, & circuit omnes regiones Ægypti.

Eo tempore obiit Isaac. Hinc septem anni vbertatis & duo anni famis. Ioseph, quando descenderunt patres nostri in Ægyptum, agebat annum tricesimum nonū. Leui autem erat annorum quadraginta quatuor.

Sic inuenitur Ioseph à patre suo Iacob fuisse separatus, vt ei non ministraret, viginti duobus annis. Qno temporis interuallo duxit Iuda filiam Suæ Chananæi, di-Gen. 38. cente scriptura, factúmque est in illo tempore vt descenderet Iuda à fratribus suis, viderétque ibi filiam hominis Chananei vocabulo Suæ. Et accepta vxore ingressus est ad eam. Anno primo satus est Her, annis septem educatus auctúsque, & accepit vxorē, Habes octo annos. Annum vnū Her potitus est illo coniugio, deinde Onan, qui fratris relictam duxit, annum alterum. Anno sequenti dictum est Tha-Ibidem. mari. Sede vidua in Domo patris tui. Anno præterea post impletum est, quod eodem Genesis loco sequitur, Euolutis autem multis *a* diebus mortua est Sue vxor Iudæ; Anno primo cōceptus Phares, qui postea creuit septē annis, deindéque vxorem accepit. En anni octodecim. Annus sequens fuit Hezronis, postremus Hamol. Gen. 46. Hezron autem & Hamol descenderunt cum eo in Ægyptum.

b Simile est quod legitur, Haran genuit Lot. Quor annis Abram prouectior fuit Sara! decem. Nam sic scribitur, & dixit in corde suo, Nunquid centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet? Abraham autem dumtaxat superauit anno Nachorem. Et Nachor altero fratrem suum Haran, qui post septennium ab ablactatione accepit vxorem, anno certè vitæ octauo; hinc natus est Lot, sequenti demū anno Iescha, quæ & Sara. Vocata verò est Sara Iescha à conspiciendo, quoniam eam omnes intuebantur, pulchritudinis gratiā. Hinc illud, & laudauerunt eam apud Pharaonem. Vel etiam, quia cernebat futura, attētáque erat ad prophetiam, quod indicauit De⁹ Abrahæ, Quicquid (inquit) dixerit tibi Sara fac & audi vocem eius. Quia in Isaac tibi vocabitur semen.

Pater noster Abraham hora circumcisionis suæ erat annorum nonaginta nouem, vt his verbis scripturæ declaratur, Abraham autem nonaginta nouem an norum erat, quando circumcidit carnem præputij sui: vita verò fungitur centesimo septuagesimo quinto ætatis. Sara moritur anno vitæ suæ 127. Eo enim pertinet illud Genesis, & fuit vita Saræ centum viginti septem annorum & mortua est in ciuitate Arbee.

Isaac moritur. 180. anno. Iacob 147. dicente scriptura, factíque sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum.

Caput 3.

Dictum est Abrahæ dū diuideret victimas. Cognoscendo cognosces quia peregrinum erit semen tuum quadraginta annis. Quódnam verò semen? Isaac de quo pronuntiatum, In Isaac vocabitur tibi semen. Quæ promissio contigit anno vno ante eius ortum. Deinde Isaac legitur sexagenarius, quando procreauit Iacob & Esaü. Iacob autem testificatus est apud Pharaonem dies suæ peregrinationis perueniſſe ad annos. 130. qui omnes summam 190. exhibent. Restant igitur. 120. qui exprimuntur annis vitæ Iob, illa tempestate orti. Quod sic demonstrari potest. Vixit Iob (ait scriptura) post flagella hæc. 140. annis. Cúmque præmissum sit, Et addidit Dominus omnia, quæ cunque fuerāt Iob, duplicia, ante flagella attigisse eum oportet annum. 70. sicque constat quando descenderunt Israëlitæ in Ægyptum natum fuisse Iob, quando autem ex Ægypto ascenderunt, iam mortuum.

Sed fortasse inquies, totis quadringētis

a Mēdose in nostra editione hebræorū Latinè annis.

b Quis significeras Phares ge-

nuisse Ezron anno ætatis nono, quod prodigij est simile, conatur alius exemplis id efficere probabilius. Gen. 11.

Gen. 12. Gen. 21. Gen. 17. Gen. 23. Gen. 35. Gen. 47. Gen. 15. Gen. 21. Gen. 21. Gen. 47. Iob 42. Iob 42. Aetas Iob 210. annorum.

annis fuerunt Israëlitæ in Ægypto. At nónne Caath fuit de descendentibus in Ægyptum: Nónne etiam scriptum est, Anni vitæ Caath 133. & anni vitæ Amrā 137. qui ad octoginta Mosis additi, dumtaxat reddunt annos 350. Tot enim natus erat Moses cum Israëlem ex Ægypto eduxit. Quid igitur respondendum? Quo pacto hæc inter se concilianda? Nēpe quod dicitur, *Et seruient eis & affligent eos quadringentis annis*, docet totum tempus, quo semen Abrahæ fuit in terra non sua, comprehensum quadringētis annis. Dum ait, *seruient*, respicit dies seruitutis atque habitationis in terra aliena: dum verò, *affligent*, dies, quibus oppressi afflictique sunt à Pharaone, qui quidem omnes, (ab Isaac nato & versato cum suo semine in aliena ditione) vsque ad Mosis liberationē, quadringentos annos complent.

Mortuus autem est Ioseph & cuncti eius fratres. Ioseph mortuus est anno vitæ centesimo decimo. Nec est qui minus diu vixerit inter omnes fratres, quemadmodum nullus est qui inter eos diutius vixerit ipso Leui.

Quandiu Leui fuit in viuis, Israëlitæ non sunt oppressi Ægyptiorum seruitute. Nam scriptum, Mortuúsque est Ioseph & cuncti fratres eius, surrexitque rex nouus, qui non cognouit Ioseph: postquam verò fatis Leui concessit, cœperunt Ægyptij seruituti eos subiicere. hinc manauit prouerbium, vno fratrum mortuo dolēt cuncti fratres, vno sociorum fatis functo, dolet vniuersa societas.

Filij autem Israël creuerunt & quasi germinantes multiplicati sunt ac roborati nimis impleuerunt terram. Surrexit interea rex nouus & cætera. Numerantur anni ab obitu Leui ad exitum Israëlis de Ægypto 116. Proinde seruitus Ægyptiaca, nec plus nec minus 87 annis durauit, quantus fuit annorum Mariæ sororis Mosis numerus. Vnde Maria appellata est ab amarore (quē tota ipsius ætate senserunt.)

Plagæ Ægypti duodecim fuêre mēsium. Nam scriptum, & dispersus est populus in omnem terram Ægypti, ad colligendas paleas. Quando verò itum est ad paleas. In mense Iiar siue Aprili, ipsi verò exierūt ex Ægypto mense Nisan, qui est Martius.

Percussi sunt vicissim Ægyptij decem plagis per 12. menses. (Sic) Plagæ Iob. 12. fuerunt mensium. Nam in eius libro commemoratum est, Hæreditare factus sum menses vanitatis & noctes laboris constituerunt vel numerarunt mihi Sicut noctes constitutæ fuere & numeratæ, ita & menses.

Iudicium Gog futuris temporibus duodecim quoque mensiū erit. Eo enim pertinet istud Esaiæ, & æstiuabit super eo ales, cunctáque bestia agri super eo hyemabit.

Iudicium impiorum in Gehenna tot vigebit mensibus. Nam scriptum, à mense in mensem & à Sabbato in Sabbatum, veniet omnis caro, vt adoret coram facie mea dicit Dominus. Et egredientur & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur & ignis non extinguetur, & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. R. Iohanan Nuri filius à Pascha te interpretatur ad octauam eius, quia additum est, & à Sabbato in Sabbatum.

Post duodecim menses priuaricatorum Israëlis, qui violarunt legem & præcepta, animæ veterascent & corpus coosumetur, redigentúrque in cineres. Et Gehenna eiiciet eos foras, ventus autē disperget subter plantas pedum iustorum. Nam pronuntiatum à Malachia, Et conculcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum: in die, qua ego facio, dicit Dominus exercituum. Qui autem se separarunt à communione fidei, exempli gratia, hæretici, apostatæ, proditores populi Dei, hypocritę, Epicurei, & qui terrorem sui incusserunt in hac viuentium terra. item qui negârunt mortuorum resurrectionem, & prædicarunt non esse legem traditam diuinitus atque riserunt sapientum dicta, in sua præsentia Gehennam fera claudi cernent, intra eam luant vt pænas in sæculorū sæcula. Scribitur enim, Egredientur & videbūt cadauera virorum qui præuaricati sunt in me. Prætetea, quod grauius est, infernus veterascet, ipsi autem non veterascent. Hinc illud Psalmi, & forma eorum ad veterascendum in inferno ab habitaculo suo, hoc est, propter habitaculum suum vetustate conficiet formam eorum, & forma eorum erit ad infernum vetustate conficiendum. Quidnam huic rei causam attulit? Quia extenderunt manus suas in tabernaculum, sicut scriptum est, ab habitaculo suo. Nec verò per tabernaculum, siue habitaculum istud, quicquam aliud intelligendum præter ædem sanctuarij. Nam scripto prodirū, ædificando ædificaui domum tabernaculi tibi.

Marginal notes: Exod. 16. — Gen. 15 — Gen. 50. — Exod. 1. — Ibidem. — Plagas Ægypt. vocat, quibus Ægypty Israelitarum calamitatem auxerunt. Exod. 5. Iob 4. — Esa. 11. — Esa. 66. — Nugamēta Iudæorum De tormentis impiorum flam. — Mala. 4. — Esa. 66. — Psal. 49. quē locū 〈sic〉 aliē interpretatur. — Psal. 49. 3 Reg. 8.

Caput 4.

DILVVIVM durauit menses duodecim, vt liquet è discursu historiæ NOË. Nam cæpit anno sexcentesimo vitæ NOË. Vbi *Inepta obseruatio.* obseruandum homines ætatis illius noo frui æterna vita, sed nec esse iudicatos siue damnatos, quoniam scriptum, NON iudicabit spiritus meus in homine in sæculum.

Genes. 6 R. Iosue tradit decimo septimo die mensis secundi Iiar siue Aprilis, qui sequitur NISAN siue Martium, quo productus est mundus, quo & hyades, siue oculus Tauri occidit, cæpisse Diluuiū. Ac Deum euertisse mundi ordinem, propterea quòd homines opera sua ante se peruerterant.

R. Eliezer mauult decimo septimo die mensis secundi Marhesvan, siue Octob. qui secundus est à Tirzi siue Septembri, quo creatum mundum asserit, quo & hyades siue oculus tauri oritur, vt quod tēpus sit pluuiæ atque imbrium.

Sapientes sequuotur sententiā R. Eliezer, *Nam abnum ordinatur ab aquinoctio verno.* quantum ad diluuium, ad R. Iosue, quantum ad anni tempestates.

Facta autem est pluuia per quadraginta dies & quadraginta noctes, vsque ad 27. mensis Cisleu, qui Decembri consonat. *Et inualuerunt aquæ super terram centum quinquaginta diebus*, ad vsquē primum mensis Siuam, id est Maij. Tum aquæ consistebant *Percurre contextū Gen. cap. 7. & 8.* & silentes cooquiescebant, impiis intra eas supplicium debitum luentibus, prout quisque suis operibus commeruerat. Expletis centum quinquaginta diebus minui cæperunt aquæ, cumque sensim deficereot, requieuit arca mēse septimo vicesimo die mēsis super montes Armeniæ.

Aquæ celsiores erant terra quindecim cubitis, & per sexaginta dies consumebantur, singulis quaternis diebus cubito, quotidie sesquipalmo. *Et requieuit arca mense septimo decimo septimo die mensis.* Siuan siue *Siuan septimus ab Octobre quo cepit diluuiū.* Maij. Quando verò numerare incipis à tempore quo cessârunt pluuiæ descendete, reperietur qoieuisse ad decimū sextum diem. Erat autem eleuata à terra quatuor cubitis, mersa autē intra aqoas vndecim. *Genes. 8.* *Cùmque transissent quadraginta dies*, id est, post quadraginta dies, quibus cœperunt aquæ deficere, nempe decimo die mensis Tammuz, ceu Iunij, *Aperiens Noë fenestrā arcæ, quam fecerat, emisit coruū, &c. Expectatis autem septem diebus aliis, emisit columbam ex arca quæ nō inuenit, &c.* Distulit adhuc septem dies, & *decimo emisit columbam quæ non est reuersa vltra ad eū, sed abiit* & cōsedit in montium cacuminibus.

Decimi mensis primo die apparuerunt montium cacumina. Iste vero decimus mensis erat Ab, siue Iulius. A primo tempore, quo cœperunt pluuiæ descendere, à primo die Iulij, vsque ad Septembris siue Tizri diem primum absorptæ sunt aquæ.

Et factum est sexcentesimo primo anno vitæ Noë, primo mense, prima die mensis imminutæ sunt aquæ super terram. *Ibidem.* Pars mensis habetur pro toto, hinc discimus, vbi dies vnus mēsis effluxit mensem nomētari pro integro. item, vbi mensis vnus iniit annum, annum illum censeri integrum & completum. Nam pars mensis pro integro & completo mense æstimatur, & anni pars, pro toto anno.

Exiccatæ sunt aquæ super terram, aquas, *Genes. 8.* quæ supernè descenderant, desiccauit vētus. Quæ verò inferne eruperant & super terram ascenderant in loco suo sub se absorptæ sunt. Adhuc autem terra erat humida & ad speciem turbidi & crassi limi tedacta. Vnde dilata est satio, donec descenderent pluuię. Aquæ enim diluuij argumentum & speciem præbebant maledictionis. Nec verò cum maledictione stat benedictio.

Mensis autem secundi 27. die nempe Marhesvan siue Octobris, *aruit terra* & ad siccitatem *Exod. 4.* reducta est. Sic voluti sunt duodecim menses integri & dies prætereà vndecim. Nēpe, si rationem postulas, vt doceremur annum solarem excedere lunarem diebus vndecim. Atqui, ait R. Eleazar, nónne ab initio mundi conditi, annus solaris excedebat lunarem diebus vndecim? Cum præsertim Sol & Luna creata sint plena (in plenilonio) decimo quinto die, è quo numero, si tollis quatuor, qui eorum procreationem antecesserant (Nam quarto die tantum producta sunt) supererunt vndecim. Cui cùm dixissent auditores, at post primum embolismum peruenit Luoa ad Solem, ipse respoodit, Luna ipsa progreditur & retrocedit. Rabban Simeon Gamaliēlis filios, qui vult (inquit) scire, an annus Solis sit maior Lunæ anno, diebus vndecim notet punctum in solstitio æstiuo mense Iunio. Tum percipiet anno sequenti lunam non peruēturam ad illud idē punctū, ante vndecimum diem. Sic cursum solis lunarem diebus vodecim excedere deprehendas.

Caput. 5.

[*Exod. 4.*] TOTIS ſeptem diebus collocutus eſt Deus cum Moſe in Rubo, vt ex his verbis colligi poteſt. Dixitque Moſes ad Dominum, obſecro Domine, non ſum eloquẽs & ab heri & nudius-tertius, & ex quo locutus es ad ſeruũ tuũ. Nam *nudius-tertius* tres dies exhibet, tres autem coniunctiones, *Et*, *Et*, *Et*, tres alios, qui iuncti diei, quo cum Moſe loquebatur, ſeptem efficiunt. Erat autẽ Agni paſchalis hora. Nam eum præparabant ad 15. Niſan ſiue Martij. [*Geneſ. 15.*] Quo tẽpore anno proxime ſequẽti egreſſi ſunt Iſraëlitæ de Ægypto.

Sic etiam. 15. die Niſan cõuenit Abrahamum Deus, inter ſectas victimas. Decimo quinto Niſan venerũt Angeli ad Patrem noſtrum Abraham ad nunciandum [*Geneſ. 18.*] Iſaaci conceptum, & eodem temporis puncto anno ſequenti natus eſt Iſaac Pater [*Exod. 12.* *Niſan ſiue Martius.* *Nota die Iouis Patres in Ægypto immolaſſe agnũ, vt & Chriſtus.*] noſter. Nam ſcriptum, reuertẽs veniam ad te tempore iſto. Decimo quinto item die Niſan exierunt Iſraëlitæ de Ægypto, Nã ſcriptum: Expletis triginta & quadringentis annis, quibus manſerunt in Ægypto, eodem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de terra Ægypti. Iſtorum autem omniũ vnus idémque terminus. Decimo quarto die immolãrũt Iſraëlitę agnos ſuos paſchales in ægypto, qui dies erat quintus (.i. Iouis) Hac ipſa nocte percuſſi ſunt [*Ibidem.*] primogeniti. A, craſtino Paſchatis, veſpere Sabbati, profecti ſunt de Rameſſe. Nã ſcri- [*Ibidem.*] ptum, profectique ſunt filij Iſraël de Rameſſe in Succhot. item, & profecti ſunt de [*Num. 33.*] Rameſſe menſe primo, decimo quinto die menſis, & paulò pòſt, videntibus cunctis Ægyptiis, & ſepelientibus primogenitos, quos percuſſerat Dominus. Et, de Rameſſe in Succhot, de Succhot autem in Et- [*Exod. 14.*] han, ante libertatem. Sic tres dies conſumpti ſunt.

Quarto die, & nunciatum eſt regi Ægyptiorum, quod fugiſſet populus. Quinto & ſexto, perſecuti ſunt Ægyptij filios Iſraël, &c. vbi illuxit ſeptimus, deſcẽderunt ad mare. Nam ſcriptum, & erat nubes tenebroſa & illuminans noctem, ſub auroram aſcenderunt Iſraëlitæ de mari, Ægy- [*Ibidem.*] ptij autem ſubmerſi ſunt. Illáque horâ cecinerunt Iſraëlitæ canticum, quoniam dictum eſt, Tunc cecinit Moſes & filij Iſraël [*Exod. 15.*] carmen Domino, & dixerunt, Cantemus Domino. Glorioſe enim magnificatus eſt, &c. Iſte autem dies ſeptimus erat quintus hebdomadæ, itẽmque feſtus, nẽpe extremus celebritatis paſchalis.

De mari rubro profecti ſunt in Mara, iuxta illud, Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas eius loci, quoniam 15.
amaræ erant. de quo loco paulò pòſt proditum eſt, Ibíque conſtituit præcepta & iudicia. Ibi enim traditus eſt Decalogus, cuius ſeptem præcepta fuerant iam imperata filiis Noë. Siquidem legitur. *Præcepitque dominus Deus homini dicens de omni arbore Paradiſi comedendo comedes.* [*Geneſ. 2.*] Vox enim *Præcepit*, reſpicit iudicia, vt quidem è Geneſi declaratur. [*Gen. 18.*] *Scio enim, quod præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini, & faciãt iudicium & iuſtitiam, vt adducat Dominus propter Abraham omnia, quæ locutus eſt ad eum. Dominus* reſpicit benedictionem nominis Domini, itaque in Leuitico dicitur, Et maledicẽs nomini [*Leuit. 24.* *Circumra ſpecta ad decem de ſeptem præcepta legis naturæ.*] Domini morte moriatur. *Deus* idololatriã ſpectat. Nam ſcriptum, Non erunt tibi dij alieni coram me, vt vtrobique eadem vox Elohim occurrat: Vox *Homini* ſanguinis effuſionẽ, ſiue cædẽ inſinuat. Nam commemoratum alibi, Qui fuderit ſanguinem [*Gen. 9.*] hominis, per hominem ſanguis eius fundetur. *Dicens*, ad impuros concubitus pertinet. Nam Ieremiæ ſcriptis eſt conſignatum. Si dimiſerit vir vxorem ſuam & ab [*Ierem. 3.*] eo diſceſſerit, factáque fuerit alterius, an reuertetur ad eam? Nónne contaminando contaminabitur terra illa? Tu autem ſcortata es cum amatoribus multis, dicit Dominus. *De omni arbore Paradiſi.* Ad rapinam. [*Leuit. 5.*] Sic enim ſcriptum, de omni ſuper quo falſo iurauerit reddet ſolidum & quintam inſuper partem. Quin etiam ſic commentatur R. Haiá. Quod ſeruatur in horto, prohibitum eſt rapinæ nomine. Quod verò non ſeruatur in horto, permiſſum eſt rapinæ nomine. *Comedendo comedes*, ad membrum animalis viuentis refertur. Siquidem ſcriptum reperitur; verùm carnem in anima ſua (&) ſanguine ſuo non [*Geneſ. 9.*] comedetis. His verò præceptis (naturæ) ſeptem addiderunt Iſraëlitæ ſuper ſe tria alia iſto tempore, Sabbatum, iudicia, & parentum honorationem.

A Mará profecti ſunt in Elim. Nã ſic le- [*Num. 33.*] gitur, profecti de Mará ad Elim venerunt, vbi erant. 12. fontes aquarum. Ex quo colligimus Iſraëlitas dũtaxat manſiones collocâſſe iuxta aquas De Elim porrò caſtrametati ſunt in Alus. [*Alus.*] vt ibidem declaratur, profectiq; de Elim venerunt Iſraëlitæ in deſertum Sin, id eſt, Alus, decimo quinto

dic

Mensem septimum Aprilem vocat, qui est septimus à Septembri. die mensis septimi ab exitu Israëlitarum de Ægypto, qui primus dies fuit Hebdomadę. Vnde docemur principium mensis Iiar, id est, Aprilis incurrisse in primum hebdomadis diem. Preterea Israëlitas vi-
Exod. 16. ctitâsse panibus subcineritiis, quos exportauerât de Ægypto, totis triginta diebus, isto autem die panes illos defecisse, & ad vesperam coturnices esitâsse, mane verò collegisse manna.

Raphidim. Exod. 16. Cæterum in Alus acceperūt sabbatum, ibique primam sabbati celebritatem agitárunt. Eò enim pertinet istud Exodi, Et sabbatizauit populus die septimo. Sequēti die qui primus erat hebdomadæ & vicesimus tertius Iiar siue Aprilis, descendentes de Alus accesserunt ad Raphidim, vbi pu-
17. tei miraculum sunt consecuti, pugnárunt contra Amalechitas, celebrârunt secundum sabbatum.

Desertũ Sinai. Hinc è Raphidim progressi sunt ad desertum Sinai, in quo repererunt nubes diuinæ maiestatis. Omnibus quinque diebus Moses ascendebat ad mõtis verticem & descendebat vt populo Dei oracula declararet, & responsa populi Domino renuntiaret. Sexto die mensis tertij traditus est Decalogus. Erat autem Sabbatum.

Caput 6.

Exod. 24. Moses mensem Maium in monte agit. Post datum Decalogum die septimo Moses in montem conscendit. Nam scriptum, Et habitauit gloria Domini super montem Sinaï, eúmque texit nubes senis diebus, ad purificandum Mosem. Die autem septimo Dominus clamauit ad Mosem de nubis medio, sicque Moses ingressus medium nubis ad montem ascendit, illicque hæsit quadraginta diebus, & 40.
Iunius. Exod. 32. noctibus. Decimo septimo mensis Tammuz, qui ferè cadit in Iunium, descendit, fregitque tabulas: & crastino conuocatam plebem arguit sceleris, Vos peccâstis, &c.

Iterum ascēdit decimo octauo eiusdem mensis Iunij & misericordiam Dei pro Israële implorauit. Nam legitur, Et procidi
Deut. 9. ante Dominum 40. diebus & 40. noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, &c. Qua horâ placatus est Dominus Is-
Ibidem. raëlitis, iussitque Mosam alteras tabulas sculpere & denuo ascendere, Hinc illud,
Deut. 10. tempore illo dixit Dominus ad me, sculpe tibi secundas tabulas lapideas prioribus similes. Et summo mane iuit Moses, &c. Ascendit autem vigesimo nono men-
Iulius. sis Ab, qui est Iulius, & iteratam renouatámque legem secundo est consecutus.

Quod ille sic testatum reliquit, Ego steti in monte iuxta dies primos. diebus 40 & *Augustũ transigit in monte.* noctibus totidem: exaudiuitque me dominus etiam hac vice: & te perdere noluit. Cùm autem posuit, *iuxta dies primos* significauit diebus primis & postremis Deum fuisse placatum, interim diis verò iratum.

Decimo die Tizri siue Septembris, qui *Septẽber.* quidem dies erat expiationum de monte descendit, rectitudinis eorum causâ, ob quam in gratiam à Domino erant recepti, iuxta illud, & vt auferas iniquitates nostras *Exod. 34.* atque peccata, nósque possideas. Ex quo constitutus est dies solennis & memorabilis sequentibus generationibus. Nam scribitur, & erit istud vobis in statutum *Ibidem.* sempiternum. Cúmque descendisset Moses venerunt etiam ad eum omnes filij Israël, quibus præcepit cuncta quæ audierat. Quænam verò sunt ista, quæ illis imperauit Moses? nempe vt facerent tabernaculũ. Atque ita cæperunt incumbere in *35.* opus tabernaculi, & singuli obtulerunt mente promptissima atque deuota, &c.

Quæ postquam Moses cuncta vidit completa, quemadmodum mandauerat dominus, benedixit eis. Benedictio autem hæc *Exod. 39. Psalm.* erat: Maneat, obsecro, diuina maiestas in manuum vestrarum opere, populo respondente, Et sit suauitas domini Dei nostri super nos, &c.

R. Meïr putat Mosem non hac fuisse *Deut. 1.* vsum benedictione, sed ista, Dominus Deus patrum vestrorũ adiiciat, sicut estis, mille vicibus: & benedicat vobis sicut locutus est. Præterea super vos, Beati Israëlitæ estis qui ministerium tabernaculi meruistis. Quemadmodum autem illud meruistis, sic meritis vestris efficite, vt vobis ædes electa tribuatur, & habitet diuina maiestas in vestri medio. Nam scriptum, Et facient mihi sanctuatium & habitabo in medio eorum, iuxta omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendam tibi. *Exod. 25.*

Caput. 7.

Locvtvs'qve est Dominus ad Mosem dicens. Mense primo, prima die men- *Exod. 40. a Sec à mense Septembri in tabernaculi structura consumpti sunt quatuor menses integri.* sis eriges tabernaculum conuentus & pones in eo arcam, dimittésque ante illam velum, & illata mensa pones super eã, &c. Cæperunt septem consecrationum dies, 23. die mensis Adar. i. Februarij, primóque die Nisan siue Martij expleti sunt. Cunctis septem diebus consecrationum

erigebat Moses tabernaculum omne quolibet, & ad illud offerebat oblationes, posteáque disiungebat atque dissoluebat. At die octauo erigebat quidem, sed non disiungebat. R. Iosuë filius. R Iehudæ in alia est sententia. Nam, inquit, etiam die octauo erigebat & deponebat. Comedebant autem Aaron & filij eius carnes Arietum & panes qui in canistro erant positi.

Exod. 29. Leuit. 8.

Septem diebus nocte & die, manebitis in tabernaculi ostio, vsque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ, fecerúntque Aaron & filij eius cuncta quæ locutus est Dominus per manum Mosis. Facto autem octauo die vocauit Moses Aaron, &c. Post septem consecrationum dies, qui primus erat hebdomadæ & principium mensis Nisan siue Martij.

Leuit. 8. Secundus annus ab exitu hic incipit. Ita totus liber Exodi ad annum primum pertinet.

Illo verò die Aaron & filij eius abluerunt manus pedésque è concha, & suis officiis atque ministeriis iuxta ordinem constitutum functi sunt. Quin & ipso die cæpere principes offerre. Sic enim scripto traditum est. Primo die obtulit oblationē suam Naasson filius Aminadab de tribu Iuda, fuerúntque in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum, &c.

Martius secundi anni. Num. 7.

Primus dies orbis conditi, primus fuit dies oblationis principum. Primus, quo insedit diuina maiestas Israëlitico populo, iuxta illud & habitabo in medio filiorum Israël. Primus quo prohibita est Idolorum ara. Primus, quo institutum sacerdotium. Primus, quo benedictus populus, primus solemnium sacrorum, primus mēsium, primus immolatarum hostiarum ad Septentrionem. Primus quo sacta manducata sunt, primus quo ignis cælitus descendit, scribente Mose, & ecce egressus ignis à Domino deuorauit holocaustum & adipes, qui erant super altare.

Dies dominici prærogatiua. Ne igitur mirum, ô Iudæi si sabbatum vestrum cesserit.

Leuit. 9.

Illo ipso die Israëlitæ iuge sacrificium, sacrificia votiua & spontanea, sacrificia pro peccatis, pro delictis, primitias & decimas obtulerunt. Ac de isto die Salomon scriptum reliquit, Excitare Aquilo, veni Auster, perfla hortum meum, fluant aromata eius. Nam excitatio Aquilonis est holocaustum, quod in parte Aquilonari immolabatur. Aduentus Austri pacifica, quæ in parte Australi mactabantur. Perflatio horti tabernaculum conuentus. fluxus Aromatum incēsum odoramentorū. Quæ autem apud Salomonem sequuntur, sic debent intelligi, *Veniat dilectus meus in hortum suum*, diuina maiestas & præsentia. *Et comedat fructum deliciarum eius*, oblationem. *Veni in hortum meum soror mea sponsa*, die octauo. *Messui myrrham meam cum aromate meo*, incensum & thus oblationum. *Comedi fauum meum cum melle meo*. membra holocaustorum & adipes sacrorum solennium. *Bibi vinum meum cum lacte meo*, libamina & adipes communium sacrorum. *Comedite socij*, ô Mose & Aarō. *Bibite & inebriamini dilecti*, ô Synagoga Israël.

Cant. 4. & 5.

Ipso illo die Elizabet filia Aminadab affecta fuit in Israël quatuor insignib⁹ gaudiis, & vno luctu. Nā Leuir eius erat Rex, maritus pontifex sacerdotum maximus, frater princeps, filij Cardinales secundum pontificatus gradum obtinentes. At duos filios suos igne cælesti concrematos luxit. Quidam addunt nepotem ipsius vnctum etiam fuisse ad bellum, nempe Phineem.

Mosis Aaron Naason.

Secundo die mensis Nisan siue Martij cremauit Eleazar Sacerdos vaccam pro peccato, & aspersi sunt cuncti Israëlitę cocco, hyssopo & cedro. Decimo quarto die immolârūt agnos suos paschales. Erat autem Sabbati dies.

Num. 19.

Caput 8.

LOCVTVS QVE est Dominus ad Mosem in deserto Sinaï, in tabernaculo conuentus: prima die mēsis secūdi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens, Tollite summam vniuersæ cōgregationis filiorum Israël per cognationes & domos suas, & nomina singulorum, quicquid sexus est masculini à vigesimo anno & supra omniū virorū fortium Israël & numerabitis eos per Turmas suas, tu & Aarō, erúntq; vobiscum. Et postea, Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israël ab vno mense & supra, Et mox, Tolle summā filiorum Caath, de medio Leuitarum per domos & familias suas: à tricesimo anno & suprà, vsque ad quinquagesimum annū. Et iterum, Rursum, Tolle summam etiam filiorum Gerson. Rursum, Tolle summam filiorum Merari, denique: iuxta os domini numerati sunt per manum Mosis principes tribuum ac domorum in cognationibus suis.

Num. 1. 3. 4.

Decimo quarto mensis Iiar immolârunt immundi pascha secundū. Quo pertinet, factúmque est vt viri qui erant immundi anima, qui non poterant facere pascha in die illo, accedentes ad Mosem & Aaron dicerent illis, Immundi sumus super anima hominis. Quare fraudamur, vt non valeamus oblationem offerre domino in tēpore suo inter filios Israël. Quibus respondit Moses, state vt consulam,

Aprilis anni secundi. Num. 9.

quid

quid præcipiat dominus de vobis, locutusque est dominus ad Mosem, dicēs: loquere filiis Iſraël, Homo qui fuerit immundus ſuper anima, faciat paſcha menſe ſecundo quarta decima die menſis: ad veſperam.

Num 10. Anno ſecūdo, menſe ſecūdo, vigeſima die menſis: eleuata eſt nubes de tabernaculo fœderis. Sic inueniūtur morati in deſerto Sinaï, duodecim menſibus, demptis duntaxat diebus decem. Teſtante autem ſcriptura, ſcripſit Moſes exitus eorū per ipſorum profectiones, quas domini iuſſione mutabāt Profecti autem ſunt à deſerto Sinai, & venerunt ad ſepulchra concupiſcentiæ, vbi hæſerunt diebus triginta, vt ex ſequenti loco apparet, Comedetis non vno die, nec duobus vel quinque, ſed vſque ad menſem dierum.

Num. 33. Cap. 11

12 De ſepulchris concupiſcētiæ profecti ſunt ad Haſeroth, manſerūntque ibi ſeptē diebus, vt hinc probari poteſt, Excluſa eſt itaque Maria, extra caſtra ſeptem diebus.

13 De Haſeroth profectus eſt populus in deſertum Pharam vigeſimo quinto die menſis Siuan. vigeſimo autem nono eiuſdem menſis Moſes exploratores miſit, vt colligi poteſt ex eo, quod ſcribitur. Erat autem tempus, quando iam præcoquæ vuæ edi poſſunt. Redierunt verò ab exploratione terræ, expletis 40. diebus, id eſt, nono die menſis Ab. Ex quo traditum à maioribus noſtris reperitur, Nono menſis Ab decretum eſt, ne patres noſtri ingrederentur terram.

Maius. Iulius.

Cap 16. Poſt exploratorum reditū accidit Choræ Seditio, eiúſque hiatu terræ, conſumptio. Nam ſcribitur, ſanè nō induxiſti nos in terram affluentem lacte & melle, nec dediſti nobis poſſeſſiones agrorum & vinearum. Et exarſit ira Domini in Iſraël. Porro in Deuteronomio legimus, Tempus autem, quo ambulauimus de Cades-Barne vſque ad tranſitum torrentis zared: triginta & octo annorum fuit, donec conſumeretur omnis congregatio hominum bellatorum de caſtris, ſicut iurauerat Dominus.

Deut. 2

Num. 14. Decimo nono anno iterum inſanierūt, & manſerunt nouemdecim annis in Cades Barne. Hinc illud, Sedebitis ergo in Cades-Barne, iuxta dies, quibus antea ſederatis. Cùm ergo prius illic manſiſſent 19. annis, & poſtea aliis nouemdecim manſerint, ab exitu planè fluxerunt 38. Omnes autem manſiones inueniuntur quadraginta duæ numero.

Deut. 1. Num. 33.

Caput 9.

Num. 20. Venerunt que filij Iſraël & omnis multitudo in deſertū Sin mēſe primo, & manſit populus in Cades. Mortuáque eſt ibi Maria & ſepulta in eodem loco. Cûmque indigeret aqua populus, conuenerunt aduerſus Moſem & Aaronem, quia defecerat puteus. Quadrageſimus voluebatur annus & principium menſis Niſan. Quo temporis puncto, miſit Moſes nuntios de Cades ad regem Edom, &c. Ibi confœderunt Iſraëlitæ lucrum facientes tribus menſibus.

Deſp. anno ab exitu. Ibid.

Aſcendit autem Aaron pontifex in mōte Hor, ibíque moritur, natus annos centum viginti tres. Eo mortuo diſparuerunt nubes gloriæ, & Chananæi accurrerūt ad pugnandum contra Iſraël. Hinc illud, & audiuit Chananæus rex Arad, veniſſe Iſraël & pugnauit cōtra eum, & victor exiſtens duxit in eo prædam. Quidnam, obſecro, audiuit? Certè mortuū fuiſſe Aaronem & obiiſſe præcipuum Iſraëlitarum ducem, itémque defiiſſe columnā nubis, quæ pro illis pugnabat. Irruit igitur, bellū cum eis commiſit, vertit fugauitque, adeo vt retrocederent per ſeptem manſiones, & caſtra ponerēt in Moſera. Sic enim ſcriptum: Filij autem Iſraël mouerūt caſtra ex Beeroth filiorum Iachan in Moſera, vbi Aaron mortuus & ſepultus eſt. Vbi tamen quæſtio eſt quo pacto mortuus dicatur in Moſera, cū in Numeris obiiſſe tradatur in monte Hor, Nempe è monte Hor in quo vita exceſſerat Aaron, retro ceſſerāt ſeptem manſiones, donec caſtra collocarēt in Moſera, Inde autem venerunt in Gadgad. de quo loco profecti caſtra metati ſūt in Iatbata terra aquarum atque torrentiū. Et inde in Beer. nempe ad puteum, de quo locutus eſt Dominus ad Moſem, Congrega populum, & dabo ei aquam: illis enim puteus illo loco denuo apparuit. Poſt modum profecti filij Iſraël caſtra metati ſunt in Oboth, & de Oboth venerūt in Ieabarim, quæ eſt in finibus Moabitarum. Egreſſique illinc caſtra fixerunt in torrente Zared. Denique caſtra collocârunt à latere Arnon qui eſt terminus Moab, diuidens Moabitas & Ammonitas. Ibique dimicârunt cum Seon & percuſſerūt acie gladij. Verterúntque ſe & aſcenderunt per viam Baſan, & occurrit eis Rex Og cum omni populo ſuo. Dixitque Dominus ad Moſem, Ne timeas eum, quoniam in manu tua tradidi illum, & omnem populum &

Aaron moritur. Num. 21. Deut. 10. Num. 20. Deut. 10. Num. 33. 22. Num. 21.

terram eius, faciésque ei, sicut fecisti Seon regi. Vnde & percusserunt eum cum filiis suis, profectique castra metati sunt in campestribus Moab, vbi *a* trans Iordanem Iericho sita est. Post plagam illam locutus est Moses & Eleazar ad eos in campestribus Moab super Iordanem contra Iericho, cúmque eos numerasset, dixit Dominus. Istis diuidetur terra, iuxta numerum vocabulorum in possessiones suas. Túmque stantes in campestribus Moab, filios reduxerunt ad patres: & loco patrũ hæreditatem assignarunt filiis.

Num. 22. 25
a Trans, comparatione loci, à quo erat
Num. 26.

Prodigij Similia.

Sara filia Aser ex iis exriuit, qui ascenderunt in Ægyptum & de ea exierunt. Ascendisse in Ægyptum ex hoc Scripturæ loco liquet, Sara quoque soror eorum. Exiisse autem & in terram promissionis esse ingressam ex isto, Nomen autem filiæ Aser Sara.

Genes. 46
Num. 26.

Iocabed similiter venit in Ægyptum, & ex ea rediit. Venisse docet iste locus, nomen vxoris Amram Iocabed filia Leui, quæ nata est ei in ægypto. Hæc genuit Amram viro suo filios Aaron & Moysem & Mariam sororem eorum. Iair & Machir filij Menassis, nati fuot viuo Iacob auo, patre nostro. Mortui autem sunt post Mosis obitum. Nobe inter eos fuit qui nati sunt in ægypto. Cæterùm post Mosis magistri nostri mortem interiit, sepultúsque est in Iordanis latere, nec vero relictus est eorum quisquam, nisi Caleb filius Iephunẽ & Iosuë filius Nun.

Num. 26. ad locum ille nihil excindit.
Num. 32.
Num. 26.

Caput. 10.

Deut.

QVADRAGESIMO anno, vndecimo mense, primo die mensis locutus est Moses ad filios Israël, omnia quæ præceperat illi dominus, vt diceret eis, postquam percussit Seon Regem Amorrhæorum, qui habitauit in Hesebon & Og Regem Basan, qui mansit in Aseroth & in Edraï, trans Iordanem in terra Moab. Cœpítque Moses explanare legem & dicere, quæ Deuteronomio comprehenduntur. A primo die Sebat vsque ad sextum mensis sequentis Adar fine Februarij, per sex & triginta dies explanauit Moses doctor noster legẽ vniuersam. Sexto autem die Februarij ait dominus ad Mosem Ecce instât dies mortis tuæ. Septimo autem die, Abiit itaque Moses & locutus est omnia verba hæc ad vniuersum Israel, & dixit ad eos. Centum viginti annorum sum hodie. Vbi particula *Hodie* declarat Mosem septimo die Adar fuisse natum, & eodem esse mortuum.

Ianuarius anni quadragesimi
Deut. 31.
Ibid. fedimitto capit

Quod etiam innotescit è libri fine & initio Iosue, mortuúsq; est ibi Moses seruus Domini in terra Moab iuxta oraculum Domini, & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo sepulchrũ eius. Moses autẽ centum viginti annorũ erat quãdo mortuus est. Non caligauit oculus eius, nec homor eius emotus est. Et factum est post mortem Mosis serui Domini, vt loqueretur Dominus ad Iosue filium Nun ministrũ Mosis & diceret ei, Moses seruus meus mortuus est. Nunc igitur surge & transi Iordanem istum. Præcepit itáque Iosue principibus populi, dicens: Transite per medium castrorum & imperate populo ac dicite. Præparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis Iordanem & intrabitis ad possidendam terram quam dominus Deus noster daturus est vobis.

Deut. 34.
Iosu. 1.

Populus autem ascendit de Iordane, decimo die mẽsis primi & castra metati sunt in Galgalis, contra Orientem plagam vrbis Iericho. Omnia ista retexito & ex illis sursum versus subducito triginta tres dies. Sic disces septimo die mensis Adar, Mosen fuisse mortuum.

Iosu.

Tres præstantes pastores & nutritij astiterunt Israelitis, nempe Moses, Aaron & Maria. Tria insignia dona illorum interuentu concessa sunt, Puteus, columna nubis & Manna. Manna quidem Mosis, columna nubis Aaronis, Puteus Mariæ meritis. (vnde) mortua Maria sublatus est puteus, recuperatus tamen postea meritis Aaronis & Mosis. Mortuo Aarone dissipatuit nubis columna, etsi postea sit illis Mosis merito reddita. Mortuo Mose perierunt tria hæc, nec recuperata. Nam scriptũ, & Excidi tres pastores mense vno. Etsi enim mense vno eodémque tres hi minime ex hac vita migrauerint, sed eodem potius anno (Maria quippe fatis concessit decimo die Nisan, Aarõ primo Ab, Moses septimo Adar) tamen quoniam, quo die mortem subiit Moses, tria ista ita interciderunt, vt non amplius apparuerint, tres pastores vno dicuntur mense excisi.

Februar.
Num. 20.
Zach. 11.
Martius. Iulius. Februarius.

Qui interea collegerant Manna septimo die Adar, eo vsi sunt vsque ad decimum sextum Nisan. legitur enim, Defecitque Manna postquam comederunt de frugibus terræ, nec fuit vltra filiis Israel Manna, sed comederunt de frugibus præsentis anni terræ Chanaan. Atque hinc exponi potest quod commẽmoratum fuerat in Exodo, filij autẽ Israel comederunt Man

Iosu. 5.
Exod. 16.

quadraginta

quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem, id est, vsque ad diē mortis Mosis. Illo enim die desiit Manna de cœlo decidere. Hoc autē cibo pasti sunt, quo vsque tangerent fines terræ Chanaan, id est, vsque ad illum diem quo in ipsorum manibus consumptum est Manna. Quæ quadraginta annorum summa existit. Desiderantur quidem dies triginta, at illi triginta, quibus vsi sunt tortis, quas secum de Ægypto exportauerant, quæ & victum eis abundè suppeditârunt, Mannæ instar, istum supplent numerum atque perficiunt.

Partis primæ Finis.

Cap. II.

Iosu. 4. POPVLVS autem ascendit de Iordane, decimo mensis huius & tulerunt sibi duo decim lapides de exteriore Iordanis ripa, & posuerunt eos, vbi steterant pedes sacerdotum. Præterea tulerunt alios. 12. lapides de medio Iordanis alueo, & posuerunt eos in Galgal contra Orientem vrbis Iericho.

Postquam ascenderunt de Iordane, venerunt ad montem Garizim, & ad montem Ebal, qui erat in agro Samariæ Deut. 11. à parte Sichem, iuxta Alone More. Sic enim scriptum est: An non isti sunt in latere Iordanis, post viam, quæ vergit ad Solis occubitum, in terra Chananæi, qui habitat in campestribus contra Galgalam? Illic Israelitæ proclamârunt benedictiones & maledictiones, eásque disposuerunt iuxta ordinem, quem mandauerat Iosu. 4. illis Moses dicens, Tollite de medio Iordanis alueo, vbi steterunt pedes sacerdotum duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, vbi fixeritis hac nocte tentoria. Portò duodecim illos lapides, de Iordane sublatos erexit Iosue in Galgal. Vbi autem eos compegissent calce supernè inscripserunt legem septem Deut. 27. linguis. Sic enim memoratur in Deuteronomio, Et scribes super lapides omnia verba legis huius planè & lucidè. Præterea obtulerunt sacrificia pacifica ibique Ibid. epulati sunt. Hinc illud eodem loco, Et offeres super eo holocausta domino Deo tuo, & immolabis hostias pacificas: comedésque ibi, & epulaberis coram domino Deo tuo.

Primus mensis primi anni introitus in terram. Hac illa horâ Israelitæ cœperunt obligari & astringi ad præcepta de polenta & de præputio, & de Neomęnia. Illo tempore dixit dominus ad Iosue, fac tibi cultros acutos vndecimo die Nisan, fecitque Iosu. 5. Iosue quod iusserat dominus, & circumcidit filios Israel in colle præputiorum.

Ibid. DECIMO quarto Nisan immolârunt Israelitæ agnos suos Paschales, iuxta illud, manserúntque filij Israel in Galgal, & fecerunt Phase quarta decima die mensis, Martius. ad vesperum in campestribus Iericho.

Ibid. Decimo sexto Nisan obtulerunt filij Israel manipulum. Nam sequitur, & comederunt de frugibus terræ die altero.

Iosu. 6. Post Pascha vigesimo secundo Nisan mandatum acceperunt de circumeunda Iericho. die deinde septimo diluculo consurgentes circumierunt vrbem, sicut dispositum fuerat septies. Quem diem fuisse sabbati affirmat R. Iose.

Iunius. Iosu. 10. Bella Ierichuntis & Hay & Gabaonis facta sunt intra trimestre, tertio die Tammuz. Dixitque Iosue coram vniuerso Israel: Sol contra Gabaon ne mouearis, & luna contra vallem Hailon. steterúntque Sol & luna, donec vlcisceretur se gens de inimicis suis. Quem diem tradit incurrisse in solstitium æstiuum R. Ioseph. Vnde colligimus principium mensis Nisan siue Martij, ille anno fuisse diem æquinoctij verni.

Iosu. 14. Caleb allocutus Iosue, Quadraginta & quinque anni sunt (inquit) ex quo misit me Moses ad explorandam terram. Nunc autem hodie octoginta quinque annorum sum. Vnde licet colligere septem annos Israelitas consumpsisse in subigenda terra Chanaan. (Secundo enim anno ab exitu ista ad explorandum missio contigit.) Cæterum si quæras, vnde liqueat, quòd septem aliis annis terram sorritò diuiserint, priusquam inciperent numerare decimas, & annos remissionum, & Iubilæos, respondetur ex eo, quod octingētis quinquaginta consederunt Israelitæ in sua terra, ab eo die, quo in illā ingressi sunt, donec ex ea sint eiecti per integros & plenos Iubilæos septemdecim. Et quidem id Ezech. 40. declarat Ezechiel, vigesimo quinto anno (inquit) exilij nostri in exordio anni, decima mensis, quarto decimo anno postquā percussa est ciuitas, facta est super me manus Domini. Quod ipsi dictum est initio Iubilęi. At, inquies, si septēdecim Iubilęi pleni perfectique extiterūt, quo pacto redundârunt anni quatuordecim. Nempe quatuordecim hi anni sunt, quos trāsegerūt Israelitæ in Galgal, septē quibus subegerūt terrā & septem, quibus eandem di-

uiserunt. Postea enim congregata est omnis multitudo Israël in Silo. Atque tum cæptum est numerare decimas, remissionis annos, Iubilæos. *Iosue vit.*

Iosu.22 Eodem tempore vocauit Iosue Rubenitas & Gadditas, & dimidiam tribum Manasse, allocutúsque eos dimisit in sua tabernacula, & benedixit eis. Illi autem ingressi terram suam, monimentum sui ædificarunt, altare admirabilis magnitudinis.

a Nempe anno 21. sui principatus Mo-vetur antè anno 25. post, aut sextadios 28. Iosue agitauit cum eis annum remissionis a primum, secundum nonpotuit absoluere quia antè fato concessit. Ædes autem electa sita in Silo infernè ædificata erat structura lapidea, supernè habebat pelles & cortinas. Stetit trecentis sexaginta nouuem annis. Demum in solitudinem est redacta.

Caput 12.

Iosue. Ios.24. Iosue rexit Israelem. 28. annis. Post hæc mortuus est Iosue filius Nun, seruus Domini ætatis centesimo & decimo, sepelierúntque eum in finibus possessionis suę in *Iud.2.* Tamnath Sare, ad montem Ephraïm. Eodem tempore mortuum Eleazar: filium Aaron sepelierunt in colle Phinees, filij ipsius, ad eundem montem Ephraïm. Seruiuítque Israel Domino cunctis diebus Iosue & seniorum, qui produxerunt dies *In nostra tamen editione annos, legitur.* post Iosue, & qui nouerant omnia opera Domini, quæ fecerat in Israel. Vbi notandum literæ veritatem dicere, qui produxerunt dies non item annos. *Othoniel.*

Iud.3. Post Iosuem Othoniel filius Cenez tenuit principatum annis. 40. sed ab illis aufer octo annos, quibus seruierunt regi Cusan Rishataim, cuius tempore extitit Michæ sculptile. Nam scribitur: Et erexerunt *Ios.18.* sibi filij Dan sculptile & Ionathan filium Gerson filij Mosis ac filios eius sacerdotes posuerunt in tribu Dan vsque ad diem captiuitatis suę. Huius quoque diebus fuit concubina Gabaæ, vt ex Iudicum historia *Iud.19.* apparet, statim surrexit (inquit) & venit contra Iebus, quę altero nomine vocatur Ierusalem, qui dixit, Non ingrediar oppidū gentis alienę, quæ nō est de filiis Israel, sed transibo vsque ad Gabaa.

Aiod. Othonieli successit Aiod filius Ghera 80. annos. Subducendi hinc sūt anni octodecim quibus seruierunt Egloni Maobitarum regi. Huius extremis diebus viguit Sangar filius Agath. Quin & Eglonis diebus accidit historia libri Ruth, quæ nupserat filiis Elimelech. Quod sic demonstrari potest. Naasson filius Aminadab mortuus anno secundo ab exitu Israelitarum de Ægypto. Salomon eius filius fuit de ingredientibus terram, mortuúsque est post Iosue, vt & tota illa ætas, Elimelech autem Salomonis erat frater. *Ios.24*

Post Aiod administrationem Reipub. suscceperunt Debora & Bara filius Abinoam 40. annis, vbi subduxeris duos an nos, quibus oppresi sunt Israelitæ à Iabin & Sisara. At anni septem, de quibus narratum est, fecerúntque Israelitę malum in oculis Domini, & tradidit eos Dominus in manum Madian septem annis, pertinent ad Gedeonis tempora, qui dominatum tenuisse dicitur annis. 40 *Debora & Barac. Iud. 4. Gedeon.*

Regnauítque Abimelech super Israel tribus annis. *6*

Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola: filius Phua patrui Abimelech & iudicauit Israel viginti & tribus annis. *Iud. 9. Iud.10.*

Post quem Iaïr Galaadites, viginti duobus annis. Extrahe anoum vnum qui vtrique fuit communis. *Ibid.*

Filij autem Israel peccatis veteribus iūgentes noua fecerunt malum in conspectu Domini. Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philistiim & filiorū Ammon per annos decem & octo, vsque ad secundum annum Iephte. *Interregnum. Ibid.*

Secundo anno, Iephte Regi filiorum Ammon nunciauit, Quando Israel habitauit in Hesebon & viculis eius & in Aroer & villis illius vel in cunctis ciuitatibus iuxta Iordanem: per trecentos annos, quare taoto tempore nihil super hac repetitione tentasti? Principatum autem exercuit sex annos. *Iephte. Iud. 11.*

Abesan de Beth-lehem iudicauit septem annos, sed annus extrahendus est, vtpotè ipsi & Iephte communis. *Abesan.*

Rursúmque filij Israel fecerunt malum in conspectu Domini, qui tradidit: eos in manus Philistinorum: quadraginta annos. Viginti scilicet Iephte temporibus & alios viginti diebus Samsonis. *Iud. 13.*

Caput. 13.

Heli gubernauit Israelem annis quadraginta. Quo autem die interiit, Dominus deseruit tabernaculum Silo & repulit tentorium Ioseph, & dedit in captiuitatē fortitudinē suam. Fuítque arca Domini in agro Philistinorum septem mensibus, & post hæc vocauerunt Philistim sacerdotes & diuinos dicentes, quid faciemus de arca Dei? Cúmque eam remisissent venerunt *Heli. Psal. 1. Reg. 6.*

nerunt viri Cariath Iearim & reduxerunt illam& intulerunt in domum Aminadab in Gabaa. Et factum eſt, ex quo die manſit arca Domini in Cariath Iearim multiplicari ſunt dies, Erat quippe iam annus vigeſimus. Quod ſi abſtuleris ſeptem illos annos quibus Dauid regnauit in Hebron ſuper Iuda, ſupererunt tredecim e quibus Samuël vndecim imperauit ſolus & reliquos duos cum Saüle.

Samuel.

Iſti putat Saülem duos annos duntaxat regnaſſe, quod falſum.

Initio autem iſtorum viginti annorum intulerunt tabernaculum fœderis ſiue cõuentus in Nob. Et quãuis arca Domini eſſet in Cariath Iearim, offerebant in Nob cunctis annis, tredecim primis & ſeptem poſtremis in Gabaon.

Expletis viginti annis, extulit arcam Domini Dauid de Cariath Iearim: in domum Obed Edom Gethæi. Manſit autem arca Domini, in domo Obed Edom Gethæi tribus menſibus: & ei benedixit dominus & vniuerſæ domui eius. Vnde colligendum Obed Edom non niſi fuiſſe benedictum propter Dei arcam.

a Nimis abrupte a 7 c 1. Reg. ad 6. ſecundi tranſit fallitur in eo quod exiſtimet Samüelē & Saulem.

13. tãtum ãnos principatum tenuiſſe, cũ vt minimũ imperauerint 40 an. Act. 13. Saül.

1 Reg. 13. 1. Reg. 10.

Filius vnius anni erat Saül cum regnare cepiſſet. Duobus autem annis regnauit ſuper Iſrael. Nempe quando Samuel dixit Saüli poſt illum in regem conſecratum, *Et deſcendes ante me in Galgala. Ego quippe aſcendam ad te vt offeras oblationem & immoles victimas pacificas,* annus cæpit primus.
Quando autem Saül percuſſit Naas re-
11 gem Amonitarum atque ab Iſraële vnctus
fuit, ſecundus. Quando autem deſcendit
in Galgala, neque promiſſum ſeruauit audi-
13. ens ex Samuele, *ſtultè egiſti nec cuſtodiſti mã-*
data Domini Dei tui, quæ præcepi tibi. Quod ſi
non feciſſes, iam nunc præparâſſet Dominus re-
gnum tuum ſuper Iſraël in ſempiternum. Sed ne-
quaquam regnum tuum vltrà conſurget. Quæſi-
uit enim Dominus ſibi virum iuxta cor ſuum,
6. tum certè vnctus eſt Dauid, dicente Do-
mino ad Samuelẽ (ſic enim memorat ſcri-
ptura) *Vſquequo tu luges Saül, Cum ego proie-*
cerim eum ne regnet ſuper Iſraël? Et paulò
pòſt, *Tulit ergo Samuël cornu olei, & vnxit*
Dauidem in medio fratrum eius. Porrò Dauid
tum attigerat vigeſimum nonum ætatis
18. annum. Non rectis autem oculis Saül eum
aſpiciebat à die illa & deinceps. Spiritus
autem Domini receſsit à Saül & exagita-
16. bat eum Spiritus nequam à Domino. Et
directus eſt Spiritus Domini à die illa in
Dauid: & deinceps. Illo tempore deſtructa
eſt Nob, & migrauit ſibi in Gabaon.

Gabaon cuitas ſacerdotalis poſt Nob deſtructam. 1. Reg. 22.

Vniuerſi dies Samuelis videntis concluduntur annis quinquaginta duobus, maxime quoniam ſcriptum, Heli ſacerdote ſedente ſuper ſellam ante poſtes domus Domini, cùm eſſet Anna amaro animo, orauit ad Dominum flens largiter & votum vouit &c. Illo enim temporis articulo in futurum iudicem deſtinatus eſt. Poſtea enim legitur. Ipſéque iudicauit quadraginta annis. Ita ſuperſunt anni tredecim, à quibus tollendus eſt annus concepti Samuelis: Vndecim autem quibus Samuel iudicis munere functus eſt & primus annus Saülis his quadraginta adiuncti quinquaginta duos perficiunt.

Tempora iſta minimè ſunt contracta. Nam pendent è falſo principio, quòd Saülem tantũ biennium imperauerit. Itaque cuncta geſta libri primi reg. ad illud referre coguntur. 1. Reg. Supponit Samuëlẽ conceptum primo anno principatus Heli 4. Sed nec iſtud ſatis liquet.

Samuel moritur ante Saülis obitũ quatuor menſibus. Scribitur enim, fuit autem numerus dierum, quibus habitauit Dauid in regione Philiſtinorum, quatuor mẽſium. Poſt quos conſuluit Dauid dominũ dicens, Num aſcendam in vna de ciuitatibus Iuda? Et ait dominus ad eum, aſcende in Hebron. Natus erat Iſboſeth. 40. annos, cum regnare cœpiſſet ſuper Iſrael, duobus annis regnauit in Ieruſalem. Sola autem domus Iuda ſequebatur Dauid, fuitque numerus dierum, quos commoratus eſt Dauid imperans in Hebron ſuper domum Iuda, ſeptem annorum & ſex mẽſium. Sic cõſtat a regnũ Iſrael quinque vacâſſe annis. Venerũt autem vniuerſæ trib' Iſrael ad Dauid in Hebron. Venerũt quoque & ſeniores, vnxerúntque Dauid in Regẽ ſuper Iſrael, quæ poſtrema fuit vnctio.

1. Reg. 27. 2. Reg. 2. 2. Reg. 2.

a Sic vocat Regnũ Iſboſethſiue domus Saulis ad diſcrimen regni Dauid, quòd ſequebatur tribus Iuda. 2. Reg. 5.

Filius triginta annorũ erat Dauid, cùm regnare cœpiſſet, & quadraginta annis regnauit.

Caput. 14.

2 Reg 6. 1. Paral. 15.

DAVID & ſeniores Iſrael & Tribuni cõgregati ſunt vt adducerent arcam Dei in medium tabernaculi: quod tetenderat ei Dauid (in monte Sion). Cúmque compléſſet Dauid offerens holocauſta & pacifica, benedixit populo in nomine domini exercituũ. Et partitus eſt vniuerſæ multitudini Iſrael, tam viris, quam mulieribus ſingulis collyridam panis vnam: & aſſaturam bubulę carnis vnam & ſimilam frixam oleo, & dimiſit ad ſua populum. Cõſtituítque coram arca domini de Leuitis, qui miniſtrarent & recordarentur operum eius & glorificarent dominũ Deum Iſrael, Aſaph principem & ſecundum eius Zachariam. In die illo fecit Dauid principem ad confitendum domino, Aſaph & fratres eius. Mane dicebant, Confitemini domino & inuocate nomen eius, notas facite in populis actiones eius, & reliquum Pſal-

Initio regni, Dauid conſtituit Dei cultũ & religionem.

1. Par. 16.

Pſal. 104.

mi, vſque hunc verſum, Nolite tangere Chriſtos meos, in Prophetis meis nolite malignari.

Pſal. 105. Inter duas veſperas cantabant ſequentem pſalmū, Cantate domino omnis terra, annunciate de die in diem ſalutare eius, ad finem vſque, Et dicat omnis populus amen & hymnum Deo. Atque iſta quotidie per quadraginta tres annos in Sion ante arcam, quo vſque eam collocaret Salomon in æde fixa & immobili, quam ipſe ædificauerat.

1. Par. 16. Cùm fugit Dauid à facie Abſalom filij ſui pontificatum exercebat Abiathar, adeò vt aſcendens in montem oliuarū oraculum Vrim & Thumin, apud ipſum conſuluerit. At ſummotus eſt Abiathar pontificatu & in locum eius ſuffectus Sadoc. Reducta autem arcâ in locum ſuum, tabernaculum fœderis ſiue conuentus quod fecerat Moſes in deſerto, itémque altare aheneum, quod perfecerat Beſaleel, candelabrum, menſa, ignis diebus Moſis de cœlo lapſus erant in excelſis in Gabaon. Sadoc autem ſacerdotem & fratres eius ſacerdotes reliquit Dauid coram tabernaculo Domini in excelſo, quod erat in Gabaon, vt offerrent holocauſta ſuper altare holocauſtomatis iugiter mane & veſperi, iuxta omnia quæ ſcripta ſunt in lege domini. Et cum eis Heman & Iedúthum canentes tubâ, & quatientes cymbala & omnia muſicorum organa, ad canendum domino. Quæ omnia ad hunc modum peregerunt cunctis quinquaginta annis in Gabaon, donec venirent in ædem Salomonis fixam & immotam: nempe à primo anno regni Dauidis, vſque ad decimnm vel vndecimū Salomonis, quo demum tēplum abſolutum dedicatúmque eſt.

.Reg. 16. *Quo tempore rebellio Abſalom.* Expletis quadraginta annis dixit Abſalom ad Regem Dauid, Vadam & reddam vota mea, que voui domino in Hebron. Vouens enim vouit ſeruus tuus, cùm eſſet in Geſſur Syriæ, &c. Hic autem annus incidit in 37. regni Dauid. Rabbi Nehorai nomine R. Ioſuæ terminat hos 40. annos ad finem illius temporis, Poſtulārūt Iſraëlitæ regem. Nempè annum decimum Samuēlis videntis. Vnde colligis Salomonem, cum regnare incipetet, fuiſſe annorum duodecim. Nam quo tempore genitum Salomonem miſit Dauid, in manum

.Reg. 12. Nathan prophetæ, factum eſt vt Abſalom

13. filij Dauid ſororem ſpecioſiſſimam vocabulo Thamar adamaret Ammō filius Dauid, & deperiret eam valde. factum eſt autem poſt tempus biennij, vt tonderentur oues Abſalom in Balaſor quæ eſt iuxta Effraim, & vocauit Abſalom omnes filios Regis, è quibus Ammon fratrem interfecit. Abſalom autem cum fugiſſet & veniſſet in Geſſur fuit ibi tribus annis. En anni quinque. Reuocatus deinde Abſalom, manſit in Ieruſalem duobus annis & faciē Regis non vidit. En nunc ſeptem. Facta eſt quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter. Audis numerum annorum decem. Iam vndecimum accipe. Et luſtrata (inquit) vniuerſa terra affuerunt (deſtinati numerando vitiitim populo) poſt nouem menſes & viginti dies in Ieruſalem. Anno denique vltimo, reformauit Dauid cuſtodias ſacerdotij & cleri: & ordinauit vniuerſam religionis ædem, de quo & ſcriptum legitur, Quadrageſimo anno regni Dauid, recenſiti ſunt & inuenti ſunt viri fortiſſimi in Gazer Galaad. &c. *Ibid.* 14. 21. 24. *1. Par.* 36. 26.

Capur 15. *De Salomone.*

Dies autem: quibus regnauit Dauid ſuper Iſraēl quadraginta anni ſunt. Factum eſt ergo quadringenteſimo & octogeſimo anno, egreſſionis filiorum Iſraël de terra Ægypti: in anno quarto menſe Zieu, qui erat ſecundus menſis regni Salomonis ſuper Iſraël, ædificare cœpit domum Domino. Nam hæc ſumma ſic facilè poteſt oſtendi. Scriptum eſt in hiſtoria Iephte, Habitauit Iſraël in Heſebon & vinculis eius & in Aroēr & villis illius, vel in cūctis ciuitatibus iuxta Iordanem per trecentos annos. A ſecundo autē anno Iephte, quo vſque ædificatum eſt templum ſunt anni cētum quadraginta. Deinde quadraginta annis Iſraēlitæ hæſerunt in deſerto. Qui anni in vnum collecti reddunt quadringentos octogiuta. *3. Reg.* 6. *Iud.* 11.

In medio Iubilæi ædificatum eſt templum anno quarto hebdomadæ. Itémque quarto Regni Salomonis. Nam ſic ſcriptū. cœpit autem ædificare menſe ſecundo anno quarto regni ſui domum Domini. Et in anno vndecimo mēſe Bul, qui eſt octauus, perfecta eſt domus in omni opere ſuo, & in vniuerſis vtenſilibus, ædificauítque eam ſeptem annis, Domum autem ſuam ædificauit tredecim annis, & ad perfectum vſque perduxit. Tunc congregati ſunt omnes maiores natu cum principibus tribuū & duces familiarum filiorum Iſraël ad regem Salomonem in Ieruſalem, vt deferrent arcam fœderis Domini de ciuitate Dauid, id eſt, de Sion. Conuenítque ad regem *De Hebdomada annorum non diuerſa loquuntur.* *2. Para.* 6. *3. Reg.* 6. 7. 8.

regem Salomonē vniuersus Israël in mense Bethanim in solenni die. Ipse est mensis septimus. Ex quibus intelligitur Deum non exhibere suæ præsentiam majestatis, nisi in congregatione siue Ecclesia. Hinc illud, viditque omnis populus & iubilárūt, &c. Rursum, Propinquarúntque omnis
Exod.19 congregatio Israël & steterunt coram domino, &c. Sic in legis promulgatione scriptum est, die tertio descendit dominus ob-
3. Reg. oculos totius populi super montem Sinaï. Item de templo fixo & Salomonico Cùm desiisset Salomon orare, ignis descendit de cœlo, omnibus filiis Israël cernentibus. Atque de illa tempestate intelligitur illud
Cant.3. Salomonis, Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua, in die desponsationis illius: & in die lætitiæ cordis eius. In die, inquam, desponsationis i. die octauo post septem consecrationum. Et in die lætitiæ cordis eius. i. in die templi completi & absoluti.

Dilexit verò Salomon Dominum, adeò vt ambulârit in statutis David annos qua-
3.Reg.11. tuor, priusquam inciperet templum construere. At postquam cœpit ædificare templū filiam Pharaonis coniugio acceptam
10. introduxit in ciuitatē Dauid. Habuitque Adad Idumæum hostem, itémque Razon Regem Damasci. Fecitque vt tanta esset abundantia argenti in Ierusalem quanta & lapidum. Educebat equos de Ægypto & de Choa. Emebat quadrigas ex Ægypto sexcentis siclis argenti, & equos centum
11. quinquaginta. Adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis & Moabitidas & Ammonitidas, Idumæas, &
Exod.34. Sidonias & Cethæas, degētibus, quas prohibuerat dominus, ne auerterent corda Iudæorum & sequerentur deos earum, vt
Ierem.32. licuerit dicere illud Ieremiæ, Quia in furore & in indignatione mea facta est mihi ciuitas hæc, à die quo ædificauerunt eam vsque ad diem istam, qua auferetur de conspectu meo, propter malitiam filiorū Israel: & regum eorum, & principum eorum.

Interea sub senium Salomō propè mortem, Spiritū sanctum habuit inhabitātem: & dictauit libros istos, Prouerbia, Canticū Canticorum & Ecclesiastem. Ahia autem locutus est ad Hieroboam nomine Domi-
3.Reg.11. ni. Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi, & ambulaueris in viis meis: sicut fecit Dauid seruus meus, ero tecum & ædificabo tibi domum fidelem & tradam tibi Israël, sicut ædificaui Dauidi domum. Nempè quemadmodum dedit Dauidi regnum triginta & sex annorum super Israël, ipsimet Dauidi videlicet triginta trium annorum, (Tandiu enim regnauit in Ierusalem super vniuersum Israël præter alios septem, quibus in Hebron rex fuit solius tribus Iuda) Salomoni verò filio eius regnū annorum trium: ad hûc profectò modum si Ieroboā filius Nebat meruisset, habuisset sibi regnum Israël per triginta tres annos & filios per tres. Vnde subiungitur in Regibus, Et affligam semen Dauid super hoc, verumtamen non cunctis diebus. vbi illud *super hoc* refertur ad 36. annos, quibus affinitate coniunctus fuit Pharaoni Ægyptio, &, *Verumtamen non cunctis diebus* ad 2.Par.14.
Asam, quem dominus liquidò sciebat altaria peregrini cultus & excelsa subuersurum: & statuas lucósque succisurum, præceptorúmque Iudæ, vt quæreret Dominū Deum patrum suorum.

Caput. 16.

REGNAVIT Salomon in Israël quadraginta annis. Roboam filius ei⁹ septemdecim. Abia filius eius tribus. Anno autem vigesimo Ieroboam filij Nebat, quadraginta & vnius annorū erat Roboam, cum regnare inciperet, regnauit autem septemdecim annis in Ierusalem. Vnde Dauid 3.Reg.14.
auus illum non vidit nisi annum vnum. Obseruauit autem legem ipse & filij eius tribus annis. Quarto verò rebellârunt, vt locus iste indicat, Quia ambulârunt in viis 2.Par.11.
Dauid & Salomonis annis tantum tribus, & quarto præuaricati sunt, vt alter ostendit. Cúm roboratum fuisset (inquit) regnū Roboā & confortatum dereliquit legem 12.
Domini, & omnis Israël cum eo. Quin etiam cynædi erant in terra. Anno autem quinto regni eius Sesac Rex Ægypti ascendit in Ierusalem, quia peccauerat Domino cum mille ducentis curribus & sexaginta millibus equitum, & sustulit thesauros domus Domini, &c. Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboam, & cepit ciuitates eius Bethel, & filias eius & Hiesana cum filiabus eius. Ephron quoque & filias eius. Nec valuit vltra resistere Ierobnā in diebus Abia: Quem percussit Dominus & mortuus est. Nec verò facilè intelligis vtrū dominus percusserit, Abiáne 1. Melius alii de Ieroboam.
an Ieroboam. Sed de Abia est accipiendum, vt quem Ieroboam sepelierit. Verùm cur non percussit Ieroboā sed Abiam? Quoniam subsistens ad montem Samariæ, qui erat in Ephraim exprobrans Israëli,

dicénsque, Habetis vitulos aureos, quos fecit vobis Ieroboam in deos, & quæ illic sequuntur Abiæ verba ad Israëlis exercitum, Sat habuit capere Bethel filiásque eius, vnde quoniam conspectum vitulum aureum missum fecit nec substulit vel fregit, ideo à Domino percussus est.

Asa. Asa regnauit quadraginta vno annis. Eius Imperio quieuit terra decem annis. Decimo quinto regni anno venit Zarah Æthyops, & Asæ restituit vniuersam prædam, quam exportauerat Sesac Rex Ægypti de Ierusalem, cœpitque eam Asa anno illo, id est, anno 35. à Salomonis morte, quando suscitauit ei Deus aduersariū Razin filium Eliadæ. *3. Reg. 11.*

Ieroboā. Ieroboā rexit Israëlem viginti duobus annis Nadab filius eius duobus. Anno tertio Asæ regis Iuda regnum Israëlis suscepit Baasa filius Achiæ per 22 annos. Anno. 36. regni Asæ ascendit Baasa Israëlis Rex contra Ierusalem, Hæc quidem habet scriptura. At fortasse dices, Nónne Asa Baasam sepeliuit anno regni sui vigesimo sexto? Qui ista possunt conciliari? Nempè triginta sex anni isti dicuntur respectu 36. annorum, quibus Salomon coniugio filiæ Pharaonis Ægypti Regis potitus est, itémque respectu 36. annorum, quibus decretum est, vt Regnum Dauidieæ familiæ diuideretur, & ad extremum redintegraretur. Denique respectu 36. annorum, quibus decretum fuit, vt de regibus Syriæ, esset aduersarius Israëli, tandémque manu & potentia domus Dauidicæ concideret. Ideo enim sic dictum est, Anno tricesimo sexto regni Asa ascendit Baasa, & c. Id est, anno 16. Asæ postquam manu ipsius cæsus est Zara Æthyopum Rex. Nam hic annus est trigesimus sextus à morte Salomonis. Túmque hoc ipso temporis articulo pepigerunt fœdus Reges Israel & Syriæ, vt ascenderent contra Asam, commissóque prælio perderent. Protulit autem Asa argentū & aurum de Thesauris domus Domini, misitque ad Benadab regem Syriæ, qui habitabat in Damasco dicens, Fœdus inter me & te est. Quo comperto Benadab misit Principes exercituum suorum ad vrbes Israël, qui percusserunt Ahion & Dan, & vniuersas vrbes Neptalim muratas. Quod eùm audisset Baasa desiit ædificare Rama & intermisit opus suum. In tempore illo venit Hanani propheta ad Asam regē Iuda & dixit ei. Nónne Æthiopes & Lybes multo plures erant? quos, quia in domino credidisses, tradidit in manu tua. Nec destiterunt Reges Syriæ esse hostes Israëlis vsque ad Achaz mortem, cuius diebus fœdus agitārunt cum Regibus Israël, vt iunctis copiis ascenderent & præliarentur contra Achaz. Cúmque nihil haberet iustitiæ & meriti Achaz, cuius causa vtrique armis Iuda cæderentur, conciderunt ambo manu Teglath Phalassar Assyriorum monarchæ.

1. Par. 16. *Ibidem.*

Caput 17.

BAASA rexit Israëlem 24. annis. Ela filius eius duobus. Ita liquet Asam sepelisse Elam anno regni sui vigesimo septimo. *3. Reg. 16.*

Zamri interfecit Elam regnauitque post illum septem dies in Tarsa, porrò exercitus obsidebat Gebbethon vrbem Philistinorum. Cúmque audisset populus Israël rebellāsse Zamri & occidisse regem, tunc diuisus est in duas partes. Media pars populi sequebatur Tebni filium Gineth, vt cōstitueret eū regem & media pars Amri. Præualuit tamen populus, qui erat cum Amri. Durauit autem istiusmodi contentio annis quatuor vsque ad annum tricesimum primum Asæ. Tum enim mero dominatu regnate cœpit Amri. præualuitque populus, qui ipsius partes sequebatur. Amri enim postquam ipsius filiam Asa accepit vxorem filio suo Iosaphat, Tibni competitorem occidit. Regnauitque Amri in solidum annis duodecim (connumeratis annis discordiæ quatuor) vsque ad 38. Asæ. *Ibidem.*

Anno tricesimo octauo Asæ regis Iudæ rexit Israëlem Achab filius Amri, 22. annis. Anno ipsius quarto, regnum 25. annorum auspicatus est in Iuda Iosaphat natus annos triginta quinque.

Anno tertio Achab fuit vehemens fames in Samaria per tres annos, & bellum Benadab per duos annos & semis, Quieuerunt tribus annis sine prælio tam Syri quam Israëlitæ. *Iosaphat.* *3. Reg. 22.*

Ochozias filius Achab biennium functus est Israelis principatu. Anno ipsius secundo reconditus est Elias, neque comparebit donec veniat Christus. Tum enim apparebit & recondetur secundò, donec prodeat Gog & Magog. Nunc interim singularum ætatum res & acta conscribit. Mortuus autem est Ochozias iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat Elias, & regnauit Ioram frater eius pro eo anno secundo Ioram filij Iosaphat regis Iuda. Non enim babebat filium. Atqui inquies, Nonne anno 19. Iosaphat regis regnare cœpit? Respondeo Iosaphat quando descendit *Elias. Ergo Christus à Iudæ venire debuit ante Gog & Magog sine Antichristū.* *4. Reg. 1.* *4. Reg. 3.*

cendit in prælium inita cum rege Israel societate: & lapsus in manus hostium, exclamauit, merebatur quidem illa hora in-
3 Reg. vlt. terfici, sed tamen quia exclamauit inuocauitque Dominum, ita septem annis superuixit, vt tamen Scriptura eos filij ipsius regno attribuat & assignet.

Ioram. Anno quinto Ioram filij Achab regis Israel & Iosaphat regis Iuda, dum redirent de prælio, postquam interemisset Ammo-
2. Par. 21. nitas, Moabitas & Idumæos constituerunt regem Ioram filium Iosaphat super Iuda, qui habuit fratres filios Iosaphat sex. Deditque eis pater suus multa munera argenti & auri & pensitationes cum ciuitatibus munitissimis in Iuda. At postquam mortuus est Iosaphat, surrexit Ioram & occidit omnes fratres suos gladio, quemadmodũ
Ibid. in Paralipomenis scriptum extat. Allatæ sunt autem ei literæ ab Elia propheta, in quibus res ipsi euenturæ scribebantur. Nimirum de cælo. Nam iam septem erant anni, ex quo Elias reconditus disparuerat.

Ibid. Ioram autem erat triginta duum annorum quando regnare cœpit. Octo verò annis regnauit in Ierusalem. De filio ipsius Ochozia relinquitur aliquod dubiũ. Nam in regibus dicitur, 22 annorum erat Ocho-
Ochozias 2. Par. 22. zias cum regnare cœpisset, & vno anno regnauit in Ierusalem. At in Paralipomenis, Quadraginta duorum annorũ erat Ochozias cum regnare cœpisset, & vno anno regnauit in Ierusalem. An enim (inquit R. Iose) potest esse filius senior patre duobus annis? Respondendum, Ex quo Asa rex Iudæ dedit Iosaphat filio suo in matrimonium filiam Amri regis Israel, diuinitus decretum est (detestandæ impiæ illius affinitatis gratia) vt regnum Iuda periret cum regno domus Achab & Israel, (ecce quadraginta duobus annis ante præsentem historiam.) Hoc significatum fuit ista posteriore numeri notatione, item eo quod
Ibidem. subiectum est. A Domino quippe fuit côculcatio Ochoziæ, vt veniret ad Ioram, & cum venisset & egrederetur cum eo, aduersum Iehu filium Namsi, interficeretur, Athaliáque regnum familiæ Dauidicæ labefactaret. Sícque ambo reges eodem die simul sunt extincti (annis 42. post contractam affinitatem.)

Caput 18.

DIEBVS Ioram filij Achab, contigit grandis fames in Samaria per annos septẽ, quo spatio Benadab bellabat cum Israel. Anno autem extremo maledixit Elisæus ipsi Giezo, abiénsque Damascum vnxit Hazaëlem regem Syriæ, & misit Ionam filium Amitthæi, qui consecraret Iehu regem Israël in Ramoth Galaad.

Cùm ergo euerteret Iehu domũ Achab 2. Par. 22. inuenit principes Iuda & filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei & interfecit illos. Ipsum quoque perquirens Ochoziã comprehendit latitatem in Samaria, adductúmque ad se occidit. Athalia autem mater eius videns, quòd mortuus esset filius suus, surrexit & interfecit omnem stirpem regiam domus Ioram. Porro Iosabeth filia Regis tulit Ioas filium Ochoziæ & fu- Ibid. rata est eum de medio filiorum Regis cum interficerentur, fuitque cum ipsa in domo Dei absconditus sex annis quibus regnauit Athalia super terrã. Atq; illud est quod legitur in Psalmis, Quia abscondit me in tabernaculo suo & in petra exaltabit me, 23. id est, in Ioïada Pontifice homine petræ simili. Vnxit ergo illum Ioïada Pontifex & filij eius & comprecati sunt ei atque dixerunt, Viuat rex, & lætatus est vniuersus populus terræ.

Septennis erat Ioas, cum regnare inciperet. Regnaréque cœpit anno septimo 24. regni Iehu, & regnauit 40. annis in Ierusalem. Anno 23. Regni restaurauit sarta tecta templi Dei, anno centesimo quinquagesimo quinto, postquam fuerat ædificatum à Salomone. Fecitque Ioas rectum in oculis Domini, quandiu vixit Ioïada. Senuit autem Ioïada plenos dierum & mortuus est cum centum triginta esset annorum. Nempè Oriente diebus Salomonis Ioïada natus diebus Salomonis. labe & ruina, natus est simul Ioïada, qui eã corrigeret. Postquam autem obiit Ioïada ingressi sunt principes Iuda & adorauerũt regem. Qui delinitus eorum obsequiis, ac- Ibid. quieuit eis. Seipsum enim Rex Ioas Deum consecrauit & nominauit. Nam hoc declarat, quod ponitur. *Et adorauerunt regem.* item illud, *Acquieuit eis Rex.*

Caput. 19.

IEHV regnum Israël gessit 28. annis. Et 4. Reg. 9. dixit Dominus ad Iehu, &c. Istius dicti nuncius fuit Ionas Amitthæi filius, qui in Ionas. duodecim minoribus prophetis numeratur. In diebus illis cœpit dominum tædere super Israël. Percussitque eos Azaël in 10. vniuersis finibus Israël à Iordane, contra Orientalem plagam, omnem terram Galaad & Gad, & Ruben, & Manasse. Anno

vigesimo tertio Ioas regnauit Ioachas filius Iehu super Israël in Samaria decem & septē annis. Anno tricesimo septimo Ioas regis Iuda regnauit Ioas filius Ioachas super Israël sedecim annis. Helisæus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus est. Descenditque ad eum Ioas rex Israël & flebat coram eo, anno nimirum regni sui decimo. Ex quo colligis quot annis Elisæus pauerit Israëlem. Nempè ab anno decimo nono Iosaphat, ad hoc vsque tempus per annos plus sexaginta.

Anno secundo Ioas regis Israël regnū Iuda suscepit Amazias, vicesimum quintum ætatis agens, administrauit viginti nouem in Ierusalem. Anno sui regni duodecimo percussit Idumæos in valle Salinarum. Postea statuit Deos eorum in Deos sibi, & adorabat eos & illis adolebat incēsum. Quamobrem iratus dominus contra Amasiam, misit prophetam ad illum, qui diceret se cogitare de occidendo eo. Si quæras, quænam fuerit cogitatio siue consilium, quod cōtra Amaziam dominus instituit: è sequentibus historiæ respondetur. Igitur Amazias rex Iuda inito pessimo consilio, misit ad Ioas filium Ioachas regem Israël, dicens, Veni videamus nos mutuo. Dixisti, percussi Edom, & idcirco erigitur cor tuū. Noluit audire Amazias, eo quod domini esset voluntas, vt traderetur in manus hostium propter Deos Edō. Corruitque Iuda coram Israël, & fugit in tabernacula sua. Porrò Amaziam regem Ioas cepit & adduxit in Ierusalem, destructo muro à porta Ephraim vsque ad portam anguli, quadringentis cubitis. Omne quoque aurum & argentum, & vniuersa vasa, quæ repererat in domo Dei & apud Obed Edom, in Thesauris etiam domus regiæ, nec non filios obsidum reduxit in Samariam. Illo temporis poncto mortuus est Ioas, & venit sibi Amazias Ierusalem, vixítque postquam mortuus est Ioas Rex Israël quindecim annis. Cæterum à tempore, quo recessit Amazias à domino, tetenderunt ei insidias in Ierusalem. Nempè audierant, quòd Propheta ante ei dixerat, mala à Domino comminatus. Sícque interfectum reportârunt super equos, & sepelierunt cum patribus suis in ciuitate Dauid.

Ozias agebat 16. annum cum regnare inciperet & quinquaginta duobus annis regnauit in Ierusalem. Et exquisiuit dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deum. Cúnque requireret Dominum prosperatus est in omnib⁹. In quo obsecro? Ædificauit Elath & restituit eam Iudæ, postquam dormiuit Rex cum patribus suis. Quid istud est, postquam dormiuit rex cum patribus suis? Nempè diebus patrum suorum Amaziam regnasse significatur. Indicari etiam potest, sic Amaziam discessisse ex hac vita morte violenta & ab aliis illata, quemadmodum Ioram Ochozias & Ioas à percussoribus violenter fuerant interempti.

Ozias & Ieroboam simul regnarunt, nisi quòd Ieroboā regnauit diebus patris eius annum vnum Sic enim scriptum est. Anno autem vicesimo septimo Ieroboam regis Israël regnauit Azarias filius Amasiæ regis Iuda. Quod si instes, vtrúmque simul regnasse, respondeo regnum eius fuisse percussum lepra atque ita attributum alteri. Nam scriptum reperitur, fuitque Ozias rex leprosus vsque ad diem mortis suæ & commoratus est in domo libera leprosus, quia excisus erat à domo Domini, & Ioatham filius eius in domo regia iudicabat populum terræ. Itaque omnes illi anni attribuuntur diebus Ioathan regis Iuda & diebus Ieroboam regis Israël. Quod si obiicias Oziam sepeliuisse Ieroboam & tres reges Israël ipso posteriores, idem respondebo. Nam 25. anni, quibus Ozias fuit leprosus, Ioathan filius eios in domo regia iudicabat populum terræ.

Ieroboam filius Ioas quadraginta vno annis regnum Israël moderatus est. Anno tricesimo octauo Oziæ regis Iuda Zacharias filius Ieroboam regnauit super Israël in Samaria sex mensibus. Iste est sermo domini quē locutus est ad Iehu dicens, filij tui vsque ad quartam generationem sedebunt de te super thronum Israel. Factúmque est ita.

Caput 20.

TERRÆMOTVS, qui cōtigit sub Ozia, meminit Zacharias his verbis, Et fugietis ad vallem montium meorum, quoniam coniungetur vallis montiū vsque ad Athal. Et fugietis, sicut fugistis à facie terræmotus in diebus Iosiæ regis Iuda. Porrò Esaiā, Oseam, Amos, Michæā prophetas his viguisse temporibus probari potest ex ipso rummet librorū principiis, Visio, (inquit) Esaiæ filij Amos, quam vidit super Iudam & Ierusalē in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz & Ezechiæ regum Iuda. Verbum domini, quod factum est ad Osee filium Beeri in diebus Oziæ, Ioathan, Achaz & Ezechiæ regum

regum Iuda, & in diebus Ietoboam filij
Amos. Ioas regis Israël. Verba Amos, qui fuit in pastoribus Tecue, quæ vidit super Israël in diebus Oziæ regis Iuda, & in diebus Ieroboam filij Ioas regis Israël ante duos an-
Mich. 1 nos terræmotus. Verbum domini quod factum est ad Michęam Morastitē in diebus Ioathan, Achaz & Ezechiæ regum Iuda. Quis autem alterum antecesserit non
Osi. facilè scias, præsertim cum cōmemoretur, Hoc esse principium sermonis Domini
Esa. cum Osea. Sic in Amos, ante duos annos terræmotus, Et in Esaia, Anno, quo mortuus Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, Et commota sunt superliminaria cardinum à voce clamantis, & domus repleta est fumo. Quæ quidem extrema verba declarant, id cōtigisse diebus terræmotus. Interea quo-
Mich. 1. niam Michæas non meminit Oziæ, sed Ioathan & duorum sequentium Regum, intelligitur apertè reliquos fuisse ipso superiores & antiquiores.

Visio Abdiæ, Hæc dicit Dominus de Edom: Surgite & consurgamus aduersus eam in prælium. Quando istud prælium
3. Reg. 22 contigit? Diebus Amaziæ. Nec erat tunc rex constitutus in Edom. (Sic dictum de sæculo Regis Iosaphat.) Ex quo autem conciderunt Idumæi, tempestate Amazię, non constituerunt Regem in loco suo, neque caput erexerunt ad hunc vsque diem.
4. Reg. 3. Nam postquam collapsi sunt iuxta verbum Elisæi, se nunquam erexerunt, nisi quòd excitārunt bellum diebus Achaz, sed mox sunt oppressi. Similiter Palæstini ex quo ceciderunt regnante Ezechia, non habuerunt proprium Regem ad hunc vsque diem. Hoc idem contigit Assyriorum Regibus. Nam ex quo, Ezechiæ sæculo occisi sunt, hunc vsque gentili rege caruerunt. Hoc idem Ægyptiis. Postquā enim Ægyptus armis Nabugdonozoris succubuit, non amplius eleuata est super gentes vsque hodie. Sic fuerat prædictum Domi-
Ezech. 29 ni oraculo, Inter cætera regna erit humilima. Et non eleuabitur vltra super nationes, & imminuam eos, ne imperent gentibus.

Catalogus prophetarū. 1. Paral. 2. Filij Zaræ Zimri, Ethā, Heman, Calcol. Darā prophetæ fuerunt, qui vaticinabantur in Ægypto.
Exod. 6. Filij Chotæ Asir, Elcana & Ebiasaph prophetiæ munere functi sunt in deserto.
Iud. 6. Virum prophetam misit dominus ad filios Israël, qui inuitaret eos ad pœnitentiam tempore iudicum, dum affligerētur à Madianitis sub Gedeonis tempora. Iste autem propheta erat Phinees.

Elcana vir ille Dei erat, qui scribitur venisse ad Heli & dixisse: Nunquid non apertè reuelatus sum domui patris tui, cùm esset in Ægypto in domo Pharaonis? Quare ergo calce abiecistis victimam meam, &c. 1. Reg. 3.

De quibus legitur, Hos constituerunt Dauid & Samuël videns in fide sua, tam ipsos quam filios eorum in ostiis domus Domini, & in tabernaculo vicibus suis, pertinet ad 24. familias Sacerdotum & Leuitarum. 1. Par. 9.

Gad videns & Nathan propheta rem templi & diuinam cum Dauide disposuerunt.

Asaph, Heman & Ieduthū vaticinabantur Rege Dauide.

Ahias Silonites apud Salomonem vatis onere ter functus est.

Samaias bis apud Roboam & principes eius. Maximè autem cùm fugerunt à facie Sesac Rege Ægypti. Vbi anootandū istum Sesac appellari Zebud alio loco, siue muscam, Sibilabit Dominus ad muscā Ægypti. Sesac autem ideo dicebatur, quia attentè & veluti sedens obseruabat quando moreretur Salomon. Ei enim nobis non erat similis. Posteaquam ergo intellexit Salomonem mortuum, venit & tulit Thesauros domus Domini. 2. Par. 11. & 12. Esa. 3. Reg. 14

Iddo propheta vaticinatus est contra altare in Bethel dicatum à Ieroboam, dicēs: Altare, altare, hæc dicit Dominus, Ecce filius nascetur domui Dauid, Iosias nomine: & immolabit super te Sacerdotes excelsorum, qui in te thura succendunt & ossa hominum super te incendet. Iddo. 3. Reg. 13

Azarias filius Oded facto in se spiritu Dei egressus est in occursum Asæ, & dixit ei, Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo, &c. 2. Paral. 15.

Illo tempore venit Hanani videns ad Asam Regē Iuda, & dixit ei. Quia habuisti fiduciam in Rege Syriæ & non in Deo tuo, idcirco euasit Syriæ Regis exercitus de manu tua. 16

Michæas vaticinatur apud Achab quinquies. Nam eum esse dicunt, de quo legitur, Et vnus de filiis prophetarum dixit socio suo in sermone Domini, Percute me, & abiit, occurritque regi in via & mutauit aspersione pulueris os & oculos suos, clamans ad Regem, &c. Item de quo. Et accedens vnus vir Dei dixit ad Regem Israël, Hæc dicit Dominus, Quia dixerunt Syri, Deus montium est Dominus & non est Deus vallium, dabo omnem hanc mul- 3. Reg. 2 Ibidem. Ibidem. Supra.

titudinem grandem in manu tua, & scietis, quia ego sum Dominus. Item de quo paulo supra. Et ecce propheta vnus accedens ad Achab Regem Israël ait ei. Hæc dicit Dominus. Certè vidisti omnem multitudinem hanc nimiam. Ecce ego tradā eam in manum tuam hodie, vt scias, quia ego
Ibid. sum Dominus. Et quarto, Accedens autem propheta ad Regem Israël dixit ei. Vade, & confortare, & scito, & vide quid facias. Sequenti enim anno Rex Syriæ ascendet contra te. Quinto, Quis decipiet
3. Reg. 22. mihi Achab Regem Israel, vt ascendat & cadat in Ramoth Galaad?

2 Parà. 19. Diebus Iosaphat Dominus prophetis
20 vtebatur Iehu filio Hanani & Iaziele filio
Ibidem. Zachariæ filij Banaiæ & Eliezere filio Dodiæ de Maresa.

21 Diebus Ioram cælitùs allatæ sunt literæ ab Elia propheta, in quibus futuri istius regis casus describebantur.

24 Diebus Ioas mittebat Dominus ad populum prophetas, vt reuerterētur ad Dominum, quos protestantes illi audire nolebant. Spiritus itaque Dei induit Zachariā filium Ioiadæ Sacerdotem, & stetit in conspectu populi, & dixit eis, Hæc dicit Dominus Deus, Quare transgredimini præceptum Domini, &c.

25 Diebus Amasiæ venit homo Dei ad illū, & ait, ô Rex, ne egrediatur tecum exerci-
Ibidem. tus Israël. Qui postremò ad ipsum descendens, Scio, inquit, quòd cogitauerit Dominus occidere te, quia fecisti hoc malum
De hoc Amos 2. Par. 26. & insuper non acquieuisti meo consilio. Hunc autē prophetam ferunt esse Amos
28. fratrem eius, Esaiæ patrem.

Sæculo Achaz erat ibi propheta Domini Oded nomine qui egressus obuiā exercitui venienti in Samariam dixit eis. Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum cōtra Iudam tradidit eos in manus vestras, & occidistis eos atrociter, ita vt ad cœlum pertingeret vestra crudelitas.

a Hæc citat R. Dauid Kimhi initio cōmentariorum suorū in hos prophetas, vt & alia passim ex hoc chronico.

a Ioël, Nahum & Habacuc vaticinabantur tempestate Manassis. At quoniam improbus erat Manasses, subticuerunt eius nomen, neque se appellârunt de eius vocabulo. Itaque etiam scriptura, locutúsque est (inquit) Dominus ad eum & ad populum illius & attendere noluerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis
2. Par. 33. Assyriorum, ceperúntque Manassem & vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem.

Soph 1. Ierem. 1. Verbum Domini factum est ad Sophoniā filium Chusi filij Godoliæ filij Amasiæ, filij Ezechiæ in diebus Iosiæ filij Amon Regis Iuda tertio decimo anno regni eius. Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini Vrias filius Semei de Cariathiearim, & prophetauit aduersus ciuitatem Ierē. 26. & terram iuxta omnia verba Ieremię. Factum est verbum Domini, ad Ezechiēlem Ezech. 1. filium Buzi sacerdotem in terra Chaldęorum secus flumen Chobar. Nempè vniuersi isti prophetæ vaticinationes suas fuderunt propè excidium.

Baruch Neriæ filius, Seraïa Mahasiæ filius, & Daniel vir desideriorum Nabugdonozoris tempore.

Mardochæus Iudæus, Haggæus, Zacharias, Malachias anno Darij secundo.

Inter eos, decem reperiuntur insigniti titulo viri Dei. Moses, Elcana, Samuel, Dauid, Semaias, Iddo, Elias, Elisæus, Michæas, Amos Esaiæ pater. Duo nomen videntis cōsecuti Samuel & Hanani. Duo vocabulum filij hominis sortiti Daniel & Ezechiel.

Secundæ libri partis Finis.

Caput. 21.

Pater noster Abraham donatus est prophetæ vocabulo in Genesi Nunc igi- Genes. tur redde vxorem viri, quia propheta est. Quo pacto de Sarra tale aliquid significatur alio loco, Haran pater Melcha & pater Genes. 11. Iescha. (Sic enim vocabatur Sara, quasi speculans.) Inde autem intelligis vniuersos sanctos patres & matres prophetarum De prophetiss. vocabulo decoratos. quòd in Psalmis sit scriptum. Et abierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.

De Maria Mosis & Aaronis Sorore legitur, sumpsit ergo Maria prophetissa Exod. 15. sorot Aarō Tympanum in manu sua, egressǽque sunt omnes mulieres post eam cum Tympanis & choris, quibus præcinebat dicens, Cantemus Domino. Gloriosè enim magnificatus est.

De Debora, Erat autem Debora prophetissa, vxor Lapidoth, quæ iudicabat Iud. 4. populum in illo tempore, & sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur inter Rama & Bethel in monte Ephraim.

De Hanna Samuelis matre, Et orauit Hanna, & ait. Exultauit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in 1. Reg. 2. Deo meo, &c.

Abigail

25 Abihail prophetauit apud Dauidem, quemadmodum de illa Dauid testificatur. Benedictus Dominus Deus Israël, qui misit te hodie in occursum meum, & benedictus sensus tuus, & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne item ad sanguinẽ & vlciscerer me de manu mea.

4. Reg. 22. Holdam quoque vatem fuisse scriptura nominatim cõmemorat. De Ester autem *Ester. 9.* his significat verbis: Scripsitque Hester regina filia Abihail & Mardochæus Iudæus etiam secundam epistolam, vt omni studio dies ista solennis sanciretur in posterum, &c.

48 Prophetæ. Hi sunt quadraginta octo prophetæ & prophetissæ, qui apud Israëlitas vaticinati sunt, quorum & mentio facta in scripturis. Extiterunt quidem & alij inter exeuntes de Ægypto, at nomina eorum non sunt literis sacris mandata. Si dicas id factum, quòd essent pauci numero, refutaberis loco isto Scripturæ, Ierunt igitur ambo pariter (Elias & Elisæus) & quinquaginta viri *4. Reg. 2.* de filiis prophetarũ secuti sũt eos, vbi multi fuisse dicũtur prophetæ & tamen nominibus supprimuntur. Rursum si id tribuas *Ibidem. Docet multos fuisse Prophetas, præter cõmemoratos ex nomine.* inscitiæ eorum, eadẽ Scriptura refelleris, quæ illos declarat fuisse scientiæ laude atque dono præstãtissimos, dixerũt (inquit) Elisæo, Nunquid nosti, quia Dominus hodie tollet Dominum tuum à te? Cúmque dixerunt *Dominum tuum* de Elia, non item *Dominum nostrum*, quid aliud, obsecro, putas significare scripturam quàm vniuersos illos fuisse pares Eliæ & eiusdem cum Elisæo momenti atque ponderis? Et sic ait *Leu. 5.* Moses, Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me, & custodiant vniuersa mandata mea in omni tempore, vt bene sit eis & filiis eorum in sempiternum? Præ*Num. 11.*terea, Quis tribuat vt omnis populus prophetet & det eis Dominus spiritum suum? *3. Reg. 18.* Præterea Abdias dicebat Eliæ, Nónne indicatum est Domino meo, quid fecerim dum occideret Iezabel prophetas Domini, quo modo ex eis absconderim centum viros: quinquagenos & quinquagenos in speluncis, & pauerim eos pane & aqua? Quo tamen numero non cõprehendebãtur prophetę, qui erãt in Iuda & Ben*4. Reg. 2.*iamin. Rursum Elias sic alloquebatur Eliseum, sede hic, quia dominus misit me vsq; in Bethel. Cúmque descendissent Bethel, egressi sunt filij prophetarum, qui erant in Bethel. Item, sede hic, quia Dominus misit me in Iericho. Cúmque venissent Iericho, accesserunt filij prophetarum, qui erant in Iericho. Et post, sede hic quia Dominus misit me vsque ad Iordanẽ: ierunt *Etiam inter 10 tribus erant Prophetæ.* igitur, & quinquaginta filij prophetarum secuti sunt eos. Nam nulla erat vrbs in terra Israël quæ non haberet prophetas. Interea prophetia eorum tantum est commemorata, quæ ad necessitatem legis faciebat, de quibus intelliguntur ista Salomonis in Cantico Canticorum. *Cant.* Quàm pulchri sunt amores tui soror mea sponsa. Quàm boni sunt amores tui præ vino. Et odor vnguentorum tuorum præ omnibus aromatis. Fauum stillant labia tua sponsa. Mel & lac sub lingua tua, &c.

Genes. 2. Adam propheta. Aliquid fuisse doni prophetici in Adam appatet ex eius historia. Immisitque Dominus Deus Soporem in Adam. Cúmque obdormisset tulit vnam de costis eius & repleuit carnẽ pro ea & ædificata muliere, dixit Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, &c.

Genes. 6. In Noë, Noë vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit, & genuit tres filios.

9

In Iaphet, Dilatet Deus Iaphet & habitet in tabernaculis Sem. *Ibidem.*

In Sem, Benedictus domin⁹ Deus Sem: & in psalmis, Tu es Sacerdos secundũ ordinem Melchisedech.

In Heber, Vocauítque nomen eius Phaleg, eo quod in diebus eius diuidenda esset terra. 10

Hi sunt prophetæ, qui in mundo steterunt, priusquam Abraham pater noster veniret in mundũ. Post Abrahę verò ortum fuêre Balaam eiúsque pater, Iob de terra Huz, Eliphaz Themanites, Baldad Suites, Sophar Naamathites. Elihu & Baraceel Buzites, qui quidẽ prophetiæ munere functi sunt apud exteras nationes priusquam sanciretur lex Israëli.

Postquam autem concessa lex est Israëlitis, desiit Spiritus sanctus afflare gentes, *Exod. 33.* Quod quo temporis momento cõtigerit, colligi potest è Mosis verbis. In quo (inquit) cognoscetur nunc, quòd inuenerim gratiam in oculis tuis, ego & populus tuus, nisi ambulaueris nobiscũ vt glorificemur ab omnibus populis, qui habitant super terram. habetur verò Deũ Opt. Max. Mo*Exod. 34.*sis voluntatem perfecisse paulò pòst. Ecce ego in eo pactum videntibus cunctis, signa faciam, quæ nunquam visa sunt super terram, nec in vllis gentibus, vt cernat populus iste, in cuius es medio, opus domini terribile, quod facturus sum. Illa enim hora Spiritus sanctus gentes deseruit.

Caput 22.

Par. 15. SELLVM filius Iabes Zachariam interfecit, pro eóque regnauit in Samaria, dierum mẽsem. Et ascendit Manahem filius Gaddi de Tirza, venítque Samariam & percussit Sellum filium Iabes & pro eo interfecto regnauit, anno tricesimo nono Azariæ regis Iuda, super Israël decẽ annis.

Anno quinquagesimo Azariæ Regis Iuda regnauit Phaceïas filius Manahem biennium.

idem. Anno quinquagesimo secundo Azariæ Phacee filius Romeliç super Israël regnum occupauit in Samaria annis viginti. Eius anno secundo Ioathan filius Azariæ siue Oziæ agens 25. ætatis annum regnum Iuda suscepit & sedecim annis administrauit in Ierusalem.

16 Anno decimo septimo Phacee filij Romeliæ regnum Iuda consecutus est Achaz agens annum vicesimum & obtinuit annos sedecim. Eodem anno, decimo septimo regni sui Phacee occidit de Iuda centum viginti millia in die vno, omnes viros bellatores, eo quod reliquisset Dominum Deum Parrum suorũ. Venerúntque Idumæi & percusserunt multos ex Iuda, & ceperunt prædam magnã. Philistiim quoque diffusi sunt per vrbes cãpestres & ad meridiem Iuda, ceperúntque Bethsames, & Ahilon, & Gadiroth, Socho quoque & Tamnam & Ganzo, cum viculis suis & habitauerunt in eis. Humiliauerat enim Dominus Iudam, propter Achaz regem Iuda, eo quod nudãsset eum auxilio & contemptui habuisset Dominum.

idem. Eodem tempore occidit Zechri vir potens ex Ephraim Maasiam filium Regis & Ezricam ducem domus eius, Heleanam quoque secundum à rege. Ceperúntque filij Israël de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum & puellarum & infinitam prædam, pertuleiúntq; eam in Samariam Hoc autem accidit anno Phaceæ vicesimo.

Et factum est in diebus Achaz filij Ioathan filij Oziæ Regis Iuda, vt ascenderet Rasin Rex Syriæ & Phaceç filius Romeliæ Rex Israël in Ierusalẽ ad præliãdum cõtra eam, & non potuerunt debellare eam. Et nunciauerunt domui Dauid, dixit Dominus ad Esaiam, Egredere in occursum Achaz, & dic ad eum: Vide, sile & ne timeas, eo quòd consilium inierit contra te Syria in malũ & Ephraïm & filius Romeliæ dicentes, Ascendamus in Iuda & suscitemus eum, & euellamus eum ad nos, & ponamus regẽ in medio eius filiũ Tabeel. Hæc dicit Dominus Deus, Non stabit, neque erit istud. Illa ipsa hora, quo ista tractabantur à Domino, accepit Achaz argentum & aurum, quodioueniri potuit in domo Domini & in Thesauris regiis & misit regi Assyriorum munera postulatum auxilium, qui & acquieuit voluntati eius & ascendit cum multis copiis io Damascum. 4. Reg. 16

Anno vicesimo Phaceæ regis Israël venit Teglath Phalassar Rex Assur, abstulit vitulum aureum in Dan, atque ità discessit. Hinc illud. venírque contra eum Teglath-Phalassar Rex Assur & afflixit eum, & nullo resistente vastauit. Quia Achaz spoliata domo Domini & domo regum & principum dederat regi Assyrio rũ munera. Audierat enim id quod ad ipsum locutus fuerat propheta. Non stabit neque erit istud. 2. Par. 28. Esa. 7

Illa autem hora coniurauit & tetendit insidias Osee filius Ela, contra Phaceæ filiũ Romeliæ: & interfecit eum. Regnauitq; pro eo vicesimo anno Ioathan filij Oziæ, id est, anno quarto Achaz. Et sic potuisset notare Scriptura, nisi id iã à sæculo Ioathã fuisset decretum. Est & alteratio. Voluit scriptura attribuere hos annos Regi mortuo Ioathã, & non Achaz viuo (quod esset impius.) 4. Reg. 15 Esa. 7.

Contra Oseã ascendit Salmanazar Rex Assyriorum & factus est ei Oseæ seruus, reddebátque illi tributa. Anno autem nono Oseæ, cepit Rex Assyriorum Samariam & transtulit Israël in Assyrios. Sic inueniũtur Achaz rex Iuda, & Oseas Rex Israël seruisse Regi Assyriorum annos octo. Anno duodecimo regis Achaz excitauit Dominus Deus Israël spiritum regis Assur & abstulit vitulum aureum qui erat reliquus in Bethel, discessitque implens illud quod scriptum erat. Etiam ipse in Assyriam portabitur. De quo R. Nehoraî nomine R. Iosuë, Ecce scriptura inquit, Hæc dicit dominus Deus. Quo modo si pastor eruat de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ, sic eruentur filij Israë, qui habitant in Samaria in plaga siue angulo lectuli & in Damasci grabato. Quod asserit, *In plaga siue angulo lectuli*, docet non reliquendos fuisse in eo nisi vnum de octo, & reliquias *a* populi peregrinaturas Damascum ad implendum, quod alibi oraculo traditũ est. Et migrare vns faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius. 4. Reg. 17 Ose. 10. Am. 3. Vbi R. Dauid Kimhi ista citat. a Kimhi illud legit strati. Amos 5.

Illa

4.Reg.17 Illa tempestate cernens Oseas filius Ela rex Israel abductos esse vitulos aureos, sustulit præsidia quæ posuerat Ieroboam filius Nabat in terræ suæ limitibus, ne quis Ierosolymam ascenderet. Nã de vniuersis regibus Israël nominatim scriptũ est. Ambulauítque in viis Ieroboã filij Nabat, & in peccatis eius. At de Osea, fecítque malum corã Domino, sed non sicut reges Israël, qui ante eum fuerunt. Quare igitur (inquies) sententia iudicij eorum, vt abirent in captiuitatẽ, executioni mãdata est ipsius tẽpore? Certè vt ostenderetur non omnino fuisse crimẽ regũ suorum, in quos ipsi Israëlitæ omnẽ reiiciebãt culpã dicenre oraculo. Ego noui Ephraïm, & Israël nõ est absconditus à me. Quia nunc fornicatus est Ephraïm, contaminatus est Israël, &c. Ose.5.

Illa ætate animaduertens Oseas Regem Assyriorum velle ascendere contra se & abducere in captiuitatem Israelem, tertio societatem iniit cum regibus Ægypti.

4.Reg.17 Duodecimo anno Achaz Regis Iuda, Oseas filius Ela regnũ in Israël suscepit, nouẽ annis. Atqui (inquies) Oseas nónne regnauit ab anno quatto Achaz? Respondendum nouem annos, quibus regnãsse scribitur, numerandos esse à tempore, quo cœpit rebellare contra Regẽ Assyriorum. Ibid. Hinc enim in eius historia sequitur, Cúmque deprehẽdisset rex Assyriorum Osee, quod rebellare nitens misisset nuntios, ad Sua regẽ Ægypti, ne præstaret sibi tributa, obsedit eũ & vinctum misit in carcerem.

Ezechiel. 18. Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat septimus Osee filij Ela regis Israël, ascendit Salmanazar rex Assyriorum Samariã, & oppugnauit eam & recepit. Nam post tres annos, sexto Ezechiæ, id est, nono, Oseæ, ab ipsius scilicet rebellione, capta est Samaria & transtulit rex Assyriorum Israël in Assyrios, collocauítque eos in Hayla & in Deut. 19. Abor fluuio, Gozan & in ciuitatibus Medorum, quia non audierunt vocẽ Domini Dei sui, & euulsit eos de terra sua in ira & in furore & in indignatione maxima, proiecítque in terram alienam, sicut hodie comprobatur. Adduxit autem Rex Assyriorũ viros de Babylone, de Cutha, & de Abainth, & de Emath, & de Sepharuaim, Dinæos, Apharsathæos, Tarphalæos, Archuæos, Aphasacæos, Babylonios, Susæos, Dyaæos, Elamitas & cæteros de gentibus, quas transtulit Assennaphar magnus & gloriosus & habitare eas fecit in ciuitatibus Samariæ & in vrbibus eius. Esræ 4.

Caput.23.

ANNO quarto decimo Regis Ezechiæ ascendit Senacherib rex Assyriorum ad vniuersas ciuitates Iuda munitas & cepit eas. Quemadmodum 8. anni intercesserãt inter primã captiuitatẽ & secundã. Item 8. anni inter secundã & tertiam, ita dominus interposuit octo annos inter tertiam Israëlis captiuitatem & hunc regis Senacherib cõtra Ezechiã & Iuda assensum, ad implẽdũ id quod scriptum apud Esaiã, sicut primo tẽpore alleuiata est terra Zabulõ & terra Neptalim, nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanẽ Galilææ siue termini gentium. Sed, inquit R. Iosuẽ filius, Corha vehementer errauit Senacherib. Ezechias. 4 Reg.18 10 tribus tres passi sunt captiuitates Esa. 9.

Post quæ & huiuscemodi veritatem venit Senacherib Rex Assyriorum & ingressus Iudam obsedit ciuitates volens eas capere. Ea autem horã misit Tarthan Regis Assyriorum præfectus in Azothum, in eámque ingressus est vt scribit Esaias, inundauit Ammonitas & Moabitas, qui ipsum iuuabãt, cum Samariam obsideret, per tres annos, vt impleretur oraculum. In tribus annis quasi annis Mercenarij auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur in eo, sicut racemus paruus & modicus, nequaquam multus. 2.Par.16 Esa.20. Esa.16.

Tum misit Rex Assyriorum Rabsacem de Lachis in Ierusalem, ad Regem Ezechiam cum manu graui & egressus est ad eum. Eliachim filius Helchiæ, qui erat perfectus domus, & Sobna scriba, & Iohaha filius Asaph à commentariis. Et venerunt postea serui regis Ezechiæ ad Esaiam, & dixit ad eos Esaias. Hæc dicetis Domino vestro. Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie verborum, quæ audisti. Ecce ego dabo ei spiritum & audiet nuntium & reuertetur in terram suam. Quẽmnã verò nuntium? De Taracha Rege æthyopiæ, quod egressus sit cõtra ipsum pugnet Inundauit Sobna Thesaurarius & eius socij, profectíque sunt in Æthiopiam & tulerunt pretiosissima quæque terrarum, redierúntque Ierusalem, sicque impleuerunt, quod ab Isaia fuerat oraculo pronunciatũ. Hæc dicit Dominus Labor Ægypti & negotiatio Æthiopiæ & Sabaim, viri sublimes ad te transibunt & tui erunt. Labor ægypti pertinet ad Pharaonẽ ægypti regẽ, Negotiatio æthyopię ad æthiopũ regẽ Tharachã Sabim viri proceri ad eorũ copias & exercitus. Illi omnes ó Ierusalem (ait Esaias) super te transibunt, & tui erunt, pace iam te- Esa 36. Esa 37. Esa. 45.

cum facta. Post te ambulabunt ô Ezechia, vincti pergent torquibus & monilibus. Et te adorabunt, téq; deprecabuntur, id est, tribuēt laudē Deo in tui medio & dicent Tantum in te est Deus, & non est Deus extra te, verum tu es Deus absconditus.

4. Reg. 18. Illa tēpestate misit rex Assyriorū Tharthā & Rabsacē de Lachis, ad regē Ezechiā
19. cum manu valida Ierusalem. Qui cùm ascendissent, vocauerunt regē. Misit autem Esaias filius Amos ad Ezechiā dicens. Iste est sermo, quem locutus est dominus de eo. Cui exprobrâsti & quem blasphemâ-
Ibid. sti. Contra quem exaltasti vocem tuam, & eleuasti in excelsum oculos tuos? contra sanctū Israël. Per manum nuntiorum tuorū exprobrasti Domino, & dixisti, Ego fodi & bibi aquas alienas & siccaui vestigiis pedū meorū omnes aquas clausas, &c. Factū est igitur in nocte illa venit angel' Domini & percussit in castris Assiriorū centū octoginta quinq; millia. Cūcti autē reges redimiti erant coronis in suis capitibus.

Porrò ante stragē hanc Senacherib ægrotauit Ezechias tribus diebus. Ac dies tertius morbi eius, iuxta R. Iose, incidit in hāc cladē Senacherib, stetitq; illi sol, quemadmodū steterat patri Achaz. hoc enim testatur scriptura. Ecce ego reduco vmbram graduum per quos descenderat in horologio Achaz in sole retrorsum decem li-
Esa. 38. neis. Et reuersus est sol decem lineis, per gradus, quos descenderat.

Eodem die decē stationes percurrit Se-
Esa. 10. nacherib. Venit in Aiath. Trāsibit in Magron, apud Magmas cōmendauit vasa sua. Transierunt cursim. Gabaa sedes nostra. Obstupuit rama, cabaa Saülis fugit Hinni voce tua filia Gallim. Attende Laïs paupercula Anathot, Migrauit Madmena. habitatores Gabin collegerunt sese. Adhuc dies est, vt in Nob estetur. Sic enim inuenias Esaiam dicentem isto die Senacherib decem profectiones confecisse.

Esa. 37. Vndecimo anno Iubilæi, anno quarto hebdomadæ ascendit Senacherib vt ex eodem Esaia colligitur. Tibi (inquit) hoc esto signum. Comede hoc anno, quæ spōte nascuntur, & in anno secūdo pomis vescere. Anno autem tertio seminate & metite & plātate vineas & comedite fructū earū. Nā ascēdit in benedictione Paschæ, vt non potcrint seminare & comederint germina, quæ spōte nascuntur. Anno autē secūdo poma siue fructus per se è radicibus pullulantes. Nā truncos arborū exciderūt. Anno verò quarto semînârunt & messuerūt, plantarunt vineas & vuas earū comederunt. Ex quibus intelligitur de hebdomadæ vnum dūtaxat annum superfuisse. Esa. 19.

Post cladem Senacherib Ezechias liberos dimisit milites, qui se vinctos dediderāt & religionem atque regnū Dei sponte amplexi fuerant, ad implendum alterum Esaiæ oraculū, in illa die erunt quinq; ciuitates loquētes lingua Chanaan & iurantes per Dominum exercituū. Quin & profecti ędificārūt altare & Deo cęli super illud obtulerūt holocausta, iuxta eundē Esaiā. In die illa erit altare domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini iuxta terminum eius. Præterea numine adorato precati Ibid. sunt versus Ierusalē. Sic enim idem Esaias alio loco, ad te adorabunt, & ad te deprecabuntur.

Ante aduentum Senacherib obturauit Esa. 45. Ezechias aquas Giō. hinc illud initio cum principibus consilio, virisque primariis 2. Par. 32. obturauerunt cunctos fontes & riuum, qui fluebant in medio terræ dicentes, Ne veniant reges Assyriorum, & inueniāt aqua- 2. Par. 39. rum abundantiam. Fiat autem annorum viginti quinque, cum regnare inciperet & viginti nouem annis regnauit in Ierusalem.

Caput 24.

Dvodecim annorum erat Manasses cum regnare cepisset, & quinquaginta Manasses. quinque annis regnauit in Ierusalem. Anno regni 22. abductus est captiuus Babylonem cum Idolo Michæ. Sic enim prædi- 2. Par. 33. ctum, Posuerúntque sibi filij Dan sculptile & Ionathan filium Gersom filij Moysi ac Iud. 18. filios eius sacerdotes in tribu Dan vsq; ad diem captiuitatis terræ. Postquam autem coangustatus est, orauit Dominum Deum 2. Par. 33. suum & egit pœnitentiam valde, coram Deo patrum suorum, deprecatúsque est Sic Talmudici scripsisse auctor Kimhi in 4 Ezech. eum & obsecrauit intentè & exauditus est atque reductus in Ierusalem in regnum suum. Reperitur scilicet egisse pœnitentiā 33. annis ante suum obitum.

Viginti trium erat annorum Amon, cùm Amon. Ibidem. regnare cepisset & duobus annis regnauit in Ierusalem. Fecitque malum in conspectu domini, sicut fecerat Pater eius, & multo maiora deliquit lege ex Israël consumpta & incensa.

Octo annorum erat Iosias cùm regnare Iosias. 2. Par. 34. cœpisset & triginta & vno annis regnauit in Ierusalem, fecitque quod erat rectum in conspectu Domini. Anno octauo decimo regni sui mundata iam terra & templo Domini, misit Saphan filium Ezeliæ &

Maasiam principem ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz à commentariis, vt instaurarent domum Domini. Eodem anno inuētos est liber legis in domo Domini, qui & erat principium Iubilæi. Eodem Iosias refecit templum. Atque ita lapsi sunt ducenti octodecim anni, ex quo Ioas illud restaurauit, ad hancvsque reparationē. Ideo autem tempore Ioas tam cito refectum est, post Salomonem, quoniam Athalia impia & filij eius illud ruperant. Eodem anno Iosias agitauit pœnitentiam, nec habuit ante se regem similem, qui sic conuerteretur ad Dominum, &c. 4. Reg. 22

Iosias recondidit arcam. Sic enim scriptum. Leuitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israël sanctificabatur domino, locutus est, Ponite arcam in sanctuario templi. quod ædificauit Salomon filius Dauid Rex Israël. Nequaquam enim eam vltra portabitis. 2. Par. 35.

Diebus eius ascendit Pharao Necho Rex Ægypti contra regem Assyriorum ad flumen Eufratem. Et Abiit Rex Iosias in occursum eius. At ille missis ad eum nuntiis ait, Quid mihi & tibi rex Iuda? Noluit Iosias reuerti, sed præparauit contra eum bellum itaque vulneratus dixit pueris suis, vt se educerent de prælio. Qui transtulerunt eum & asportauerunt in Ierusalem, vbi & mortuus est & sepultus in Mausolæo patrum suorum. Vniuersus autem Iuda & Ierusalem luxerunt eum, Ieremias maximè, cuius omnes cantores vsque in præsentem diem lamētationes super Iosiam replicant. De eo lamentatus est, Spiritus naris nostræ Christus domini captus est in retibus suis, de quo dicebamus in vmbra tua viuemus inter gentes. 4. Reg. 23 2. Par. 35. Lament. 4.

Tulit ergo populus terræ Ioachaz filium Iosiæ & constituit regem pro patre suo in Ierusalem. Viginti trium annorū erat Ioachaz cum regnare cœpisset & tribus mensibus regnauit in Ierusalē. Vinxitque eum Pharao Necho & regem constituit Eliachim filium Iosię fratrē eius pro patre suo. Ioachaz. 2. Par. 36. 4. Reg. 23.

Viginti quinque annorum erat Ioachim Eliachim cum regnare cœpisset & vndecim, annis regnauit in Ierusalem, fecitque malum coram domino Deo suo. Sic reperitur natu grandior quam frater Ioachaz, duobus annis. Ioachim. 2. Par. 36.

Initio regni Ioachim filij Iosiæ regis Iuda Ieremias propheta ad vniuersum Iuda & Ierusalem concionatus est. Hæc dicit dominus exercituum, Deus Israël: Conuertimini quæso, quisque à via sua mala, & à prauitate operum vestrorum, &c. sæpius enim eos redarguit. Cúmq; mihime resipiscerēt, rursum est cōcionatus, adiecta vaticinatione, nisi audieritis, sic dicit Dominus exercituū. Ponā domū istā, sicut Silo. &c.

Principio regni Ioachim filij Iosiæ regis Iuda, Hæc dicit dominus ad me. Fac tibi vincula & catenas & pones ea in collo tuo & mittes ad reges Edom, &c. Ego feci terram & homines & omnia quæ in ea sunt, dedique ea in manu Nabugdonozor Regis Babylonis serui mei, & seruient ei omnes gentes & filio eius & filio filij eius. Gēs autem & regnum, quod non seruierit Nabugdonozor Regi Babylonis, visitabo super gentem illam in gladio, & fame, & peste, donec consummam eos manu eius. Ierem. 27

Tum Ioachim Vriam interfecit, nam scriptum: Eduxerúntque Vriam de Ægypto, & adduxerunt eum ad regem Ioachim, & percussit eum gladio, proiecitque cadauer eius in sepulchra vulgi ignobilis, quòd prophetâsset aduersus ciuitatem & terram Iuda, iuxta omnia verba Ieremiæ. Ierem. 26.

Qualia fuerat vaticinatus Vrias, talia vociferabatur & inculcabat Ieremias. Verū manus Aichan filij Saphan fuit cum Ieremia, vt non traderetur in manus populi, & interficeret eum. Ibid. 26. cap.

Quarto anno Ioachim, Nabugdonozor Rex Babylonis percussit Pharaonem Necho, Hinc illud, factum est verbum Domini ad Ieremiam Prophetam contra gentes in Ægypto aduersus exercitū Pharaonis Necho regis ægypti, qui erat iuxta fluuium Eufratē in Charchamis, quē percussit Nabugdonozor rex Babylonis anno quarto Ioachim filij Iosiæ regis Iuda. Ierem. 46

Anno primo subegit Nabugdonozor Niniuem, secundo ascendens in Iudæam subiugauit Ioachim, factúsq; est Ioachim illi seruus annis tribus & rursum rebellauit cōtra eū. Et vltra non addidit rex ægypti, vt egrederetur de terra sua. Tulerat enim rex Babylonis à riuo ægypti, vsque ad fluuium Euphratem, omnia, quæ fuerant regis ægypti. Nabugdonozor. 4. Reg. 24 Ibidem.

Anno quarto Ioachim obsignata est sententia iudicij Israël, vt abducerentur in captiuitatem Babylonicam, & vt Ierusalem biberet calicem vini furoris. Ierem 25

Caput 25.

ANNO tertio regni Ioachim regis Iuda, Venit Nabugdonozor Rex Babylonis Ierusalem & obsedit eam, & tradidit Dominus in manum eius Ioachim regem Iudæ. Dan. 1.

Ita quidem Daniel. At Ieremias prodit, *Ierem. 25.* quartum annum Ioachim filij Iosiæ Regis Iuda fuisse annum primum Nabugdonozoris. locus ergo Danielis sic exponendus. Anno tertio rebellionis Ioachim ve- *Ierem. 52.* nit Nabugdonozor, &c. Sic alio loco, vbi Ieremias annum septimum Nabugdono- *4 Reg. 24.* zotis, liber regum habet, annum octauũ, quoniam idem annus erat octauus & septimus. octauus regni Nabugdonozoris & septimus à subacto Ioachim.

Dan. 1. Est etiam notandum loco iam citato Danielis Ioachim traditum in manum Nabugdonozoris, & tamen Ieremia, Sepultura (inquit) asini sepelietur. Præterea alio scripturæ loco dicitur vinctus fuisse compedibus. Nempe vinctus quidem fuit, at mox in vinculis interiit, indeque raptatus & obiectus bestiis ad implendum, quod ex Ieremia commemoratum est.

4. Reg. 24. Transtulit Ierusalem & vniuersos principes & omnes fortes exercitus decẽ millia in captiuitatem, de Iuda tria millia, & de Benjamin & reliquis tribubus septem millia, omnes viros fortes & bellatores. *Allegorica interpretatio.* Atqui qualis esse possit fortitudo in viris in captiuitatem abactis? Item quod bellum gerere possint homines compedibus vincti, & in vinculis positi? Est igitur sensus, omnes fortes, fortitudine scilicet legis, sic enim loquitur scriptura Benedicite *Psalm.* Domino omnes Angeli eius potentes fortes robore. Bellum autem gerebant, quoniam se vltro citroque exercebant in *Num. 21.* præliis legis, de quibus legitur. Vnde dicitur in libro bellorum domini. Sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon. In eo quod sequitur in historia regum. Trãstulit etiam artifices & inclusores mille viros, fortes terræ, artifices appellantur Heres à silendo quòd vno loquente, tacerent reliqui, inclusores autem Masgher à claudendo, quòd ab ipsis sedentes auditores docerentur, metaphora, qua *Esa.* scriptum, Aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Denique fortes terræ sunt nobiles de tribu Iuda & Benjamin, de quibus scribitur, hæc dicit Dominus Deus *Ierem 24.* Israel. Sicut ficus hæ bone, sic cognoscam transmigrationem Iuda, quam emisi de loco isto in terram Chaldæorum in bonum.

Iechonias. Octo annorum erat Iechonias cum regnare cepisset & tribus mensibus regnauit *4 Par. 24.* in Ierusalem. Alio loco scribitur octode- *2. Par. 36.* cim annorũ fuisse cum regnũ suum auspicaretur. Quid ergo sentiẽdum? Certè octo annorum erat cum regnauit (cum patre.) At postquam regnâsset, octauum decimũ agebat, quando obsignata est iudicij sententia vt abduceretur in captiuitatem, dicente Nabugdonozor, è prauo cane catulus probus non nascitur.

In medio Iubilæi migrauit Iechonias, *2. Par. 36* anno quarto hebdomadæ, vt notat scriptura his verbis. Cúmque annis circulus volueretur misit Nabugdonozor rex nuntios, qui & abduxerunt eum in Babilonẽ, asportatis simul pretiosissimis vasis domus Domini, id est arca. Regem verò constituit Mathaniam patruũ eius super Iudam & Ierusalem quem nominauit Sedechiã. Viginti & vnius anni erat Sedechias, cùm *Sedechias.* regnare inciperet, & vndecim annis regnauit in Ierusalem.

Factum est anno illo in principio regni *Ierem. 28.* Sedechiæ regis Iuda, in anno quarto, mẽse quinto, dixit ad me Ananias filius Azur propheta de Gabaon in domo Domini coram sacerdotibus & omni populo dicẽs. Hæc dicit Dominus exercituũ, Deus Israel. Contriui iugum regis Babylonis: Adhuc duo anni erunt & ego referri faciã ad locum istum, omnia vasa domini, quæ tulit Nabugdonozor de loco isto Babylonem. In hanc falsam prophetiam adductus est Ananias occasione Ieremiæ sic de Elã *Ierem. 49* ipso præsenti vaticinati. Hęc dicit Dominus exercituum. Ecce ego confringam arcum Elam, summam fortitudinem eorum & inducam super Elam quatuor ventos à quatuor plagis cæli &c. Mortuus est Ana- *Ierem. 28* nias propheta anno illo mense septimo.

Et hæc verba libri quem misit Ieremias *Ierem. 29* propheta de Ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis, & ad sacerdotes & ad prophetas & ad omnem populum, quẽ traduxerat Nabugdonozor Babylonem. Hæc dicit Dominus exercituũ, Deus Israel omni transmigrationi, quam transtuli de Ierusalem Babylonem. Ædificate domos & habitate, plantate hortos & comedite fructum eorum. Accipite vxores & generate filios & filias & date filiis vestris vxores, & filias vestras date viris & pariant filios & filias & multiplicamini ibi, & nolite esse pauci numero, & quærite pacem ciuitatis, ad quam transmigrare vos feci, & orate pro ea ad dominum quia in pace illius erit vobis pax. Et postea, cum cœperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos & suscitabo super vos verbum meum bonum & reducam vos ad locum istum.

Anno quarto regni, Sedechias descẽdit Babylonem

Babylonem comitatus suis principibus, vt sibi conciliaret gratiam Nabugdonozor Regis Babylonis. Dein de rediit Ierosolymam in regnom suum.

Caput 26.

Ezech. 1. FACTVM est tricesimo anno, in quarto, in quinta mensis verbum domini ad Ezechielem filium Buzi in terra Chaldæorum. Ipse est annus quintus transmigrationis regis Iechoniæ. Triginta hi anni sumuntur ab eo tempore, quo repertus est liber
4. Reg. 23 Ezech. 4. in domo Domini. Et veni ad transmigrationem ad aceruum nouarum frugum, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar & sedi, vbi illi sedebant, & mansi ibi septē diebus, merens in medio eorum. Post septem dies Ezechieli dictum est. Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitates domus Israel super eo numero dierum quibus dormies super illud & assumes iniquitates eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum numero dierum, trecentos & nonaginta dies & portabis iniquitatem domus Israël. Docebatur, Israëlitas prouocasse iram domini ab ingressu in terram Chanaā, quousque ex ea
Ibid. dimigrarent per 390. annos integros. Et cum compleueris hæc dormies super latus tuum dextrum secundo, & assumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus. Diem pro anno, diem inquam pro anno dedi tibi. Significabatur domum Iuda irritasse dominum cōtra se quadraginta annis, postquam exulatum abductæ essent decem tribus, donec vastaretur Ierusalem Qui anni omnes sunt 430.

Cap. 8. Et factum est anno sexto, sexto mense, quinta mensis, ego sedebam in domo mea & senes Iuda sedebant coram me. Indicat illum annum fuisse intercalarem ac tredecim habuisse menses. Et cecidit ibi super me manus Domini Dei. Tum Deus Ezechieli monstrauit gloriam maiestatis suæ recedentem de medio ædis siue templi. Et
10. eleuantia Cherubim alas suas exaltata sunt à terra coram me. Et stetit in introitu portæ domus Domini Orientalis, & gloria Dei Israel erat super illos. Et ascendit gloria Domini de medio ciuitatis, stetitque
11. super montem, qui est ad Orientem vrbis, & spiritus leuauit me, adduxitque in Chaldæam, & sublata est à me visio. Illic reperies decem Domini ab æde sacratissima profectiones.

Ezech. 20 Et factus est anno septimo, quinti mensis decimo die. Venerunt viri de senioribus Israel vt interrogarent dominum & sederunt coram me. Et factus est sermo domini ad me dicens: fili hominis loquere senioribus Israel, & dices ad eos. Hæc dicit dominus Deus. Nunquid ad interrogandum me vos venistis, &c. Tunc per- Ierem. 34.
cussit rex Sedechias fœdus, cum omni populo in Ierusalem, prædicans, vt dimitteret vnusquisque ancillam suam, Hebræum & Hebræam liberos, & nequaquam dominarentur eis. i. Iudæo & fratri suo. Audierunt igitur & dimiserunt, sed reuersi sunt deinceps, & retraxerunt seruos suos & ancillas suas, quos dimiserant liberos, & subiugauerunt in famulos & famulas. Et paulò pòst. Non obseruauerunt verba fœderis, quibus assensi sunt in cōspectu meo, Ibid.
vitulum, quem conciderunt in duas partes, & cuius inter diuisiones transierunt principes Iuda & principes Ierusalem, Eunuchi & sacerdotes, & vniuersus populus, sicque rebellarunt contra Dominum. Nam hæc & eiusmodi commemorat, propter rebellionem. Tunc (igitur) rebellauit Sedechias contra Babylonium regem & sese adiunxit Ægypti regibus.

Hic obserua omnia in Israele siue decē tribubus & Iuda siue duabus tribubus paria reperiri. Illi societatem cum Ægyptiis regibus iniisse legontur. Isti similiter. Illi tribus diuersis exiliis exportati è sua terra, isti totidem exiliis abacti in alienam. Illi triennium obsidionem Assyriorum sustinuerunt, antequam caperentur, isti tribus annis à Babyloniis circumsessi sunt, donec expugnaretur ciuitas. Illi esitarunt carnem filiorum suorum & filiarum, isti explere famem, eodem nefando cibi genere coacti sunt. Eiusmodi profectò est, quod propheta prædixerat, in via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eios in manu tua. Hæc dicit dominus Deus. Calicem sororis tuæ bibes profundum & latum, ebrietate repleberis, calice sororis tuæ Samariæ.

Anno octauo Sedechiæ regis Iuda venit exercitus regis Babylonis contra Ierusalem. Et exercitus Pharaonis egressus est de Ægypto, & audientes Chaldæi, qui obsidebant Ierusalem huiuscemodi nuncium recesserunt ab Ierusalem. Exercitus autem Pharaonis vastata Gazâ rediit in ægytum. Ierem. 37

Factum est verbum domini ad Ezechielem anno nono, mensis decimi die decimo dicens, fili hominis scribe tibi nomen huius diei, in quo confirmatus est rex Babylonis aduersus Ierusalem hodie. i. die Ezech. 24

decimo mensis Teuet siue Decembris.

Ezech. 39 Anno decimo, duodecimo die mẽsis decimi factum est verbum domini ad me dicens, filij hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti & Propheta de eo & de Ægypto vniuersa loquere. *Ierem. 32.* Illo tempore, Ecce Ananeel filius Sellum patruelis Ieremiæ ad eum venit, dicens, Eme tibi agrum meum qui est in Anathot in terra Benjamin. Tibi enim competit ex propinquitate, vt emas, &c.

Ezech. 30 Et factum est vndecimo anno, primi mensis die septimo verbum domini ad Ezechielem dicens. Fili hominis brachium Pharaonis regis Ægypti confregi & ecce non est obuolutum, vt restitueretur ei sanitas. Item ad eundẽ factum verbum domini anno eodem vndecimo, primo die *Ezech. 31.* mensis tertij, dicẽs. Fili hominis, dic Pharaoni regi Ægypti & populo eius. Cui si- *Ezec. 26.* milis factus es, in magnitudine tua? Rursũ vndecimo anno, primo mensis dicens. Fili hominis pro eo quod dicit Tyrus de Ierusalem. Euge Euge confractæ sunt portæ populorum, conuersa est ad me. Implebor. deserta est. propterea hæc dicit dominus, &c.

Die tertio mensis Tizri siue Septembris die quinquagesimo secundo ab æde diruta, interfectus est Godolias filius Ahicam filij Saphan, itémque Iudæi, qui cum ipso erant in Maspha. Reliqui profecti sunt in Ægyptum, secum trahentes Ieremiam & Baruc.

Ezech. 33 Anno duodecimo, decimo mense, quinta mensis transmigrationis, venit ad Ezechielem, qui fugerat de Ierusalem, dicens. *Cap. 32.* Vastata est ciuitas. Eodem anno, mensis duodecimi die primo factum est verbum domini ad eundem dicens. Fili hominis, assume lamentum super Pharaonem regẽ *Ibid.* Ægypti, & dices ad eum. leoni gentium assimulatus es. Eodem duodecimo anno, sed decima quinta mensis, factum est quoque verbum domini ad Ezechielẽ dicens: Fili hominis, cane carmen lugubre super multitudinem Ægypti, & detrahe eam in terram, cum his qui descendunt in lacum. Túmque monstratum est Ezechieli exteras nationes addici puteo interitus.

Ezech 29 Algm. dicit Ieremiam lapidatũ fuisse à Iudæis in Ægypto. Anno decimo tertio Nabugdonozoris tradita est in manum eius Tyrus, & quadam veluti inundatione raptauit vniuersos Iudæos, qui in ea, itémque apud Ammonitas, Moabitas, vicinásque regiones exulabant, ad septingentos quadraginta quinque.

Anno vicesimo septimo, imperij Nabugdonozor Ægyptum occupauit, cœpit *Ezec. 40* multitudinem eius, deprædatus est manubias eius, diripuit spolia eius & ea in mercedem exercitui data, transtulit Ieremiam & Baruc Babylonem.

Vicesimo quinto anno transmigrationis nostræ, exordio anni, decima mensis, quarto decimo anno postquam percussa est ciuitas, facta est super Ezechielem manus domini & adduxit eum Ierosolymam in visionibus Dei. Illo die per visionem Ezechieli monstrauit Deus exemplum ædis siue templi futuris sęculis ædificandi.

Cap. 27.

Ierem. 39. Anno nono regis Sedechiæ mensis decimi, die decimo venit Nabugdonozor *4. Reg. 25* rex Babylonis & omnis exercitus eius ad Ierusalem & obsedit eam. Vndecimo autem anno Sedechię mensis septimi die nono præualuit fames in ciuitate, nec erat panis populo terræ. Et rupta est ciuitas & omnes viri bellatores fugerunt & exierunt de vrbe nocte per portam, quæ est inter duplicem murum ad hortum regis. Porrò Chaldæi obsidebant in circuitu ciuitatem, & profecti viam solitudinis persecuti sunt regem, comprehenderúntque eum in planicie Ericho, & omnes bellatores, qui erant cum eo dispersi sunt & reliquerunt eum. Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in terram Emach, qui locutus est cum eo iudicium. Filios autem Sedechiæ mactauit coram ipso, atque principes Iuda in Rablatha. Et oculos eius effodit, vinctúmq; catenis adduxit Babylonem, reclusítque in custodiam vsque ad diem mortis suæ.

Totis viginti octo diebus Nabugdonozor diruit & complanauit montẽ. Hinc illud, Mense quinto, septimo die mensis *4. Reg. 25* (Ipse est nonus decimus annus regis Babylonis) venit Nabuzardã princeps exercitus in Ierusalem & succendit domum domini &c. Alio tamen loco id contigisse dicitur decimo die mensis, decimo octauo anno Nabugdonozoris, sed hæc sic sunt concilianda. Decimo nono anno à regno scilicet Nabugdonozoris cepto dirutum est templum, decimo autem octauo à Ioachim subiugato. Item septimo die mensis quinti, quoniam eo primum ingressæ sunt gentes illæ profanæ in templum, indéque sustulerunt Mare, bases, columnas & sequentibus duobus diebus, octauo scilicet

& no-

& nono, ceptam die septimo à fundamentis euersionem continuarunt, donec dies ille (decimus) appelleret. Quare Ieremias, *Ierem 6.* adornate (inquit) super eam bellum, consurgite & ascendamus in meridie. Hei nobis, quia declinauit dies, quia inclinatæ sunt vmbræ vesperi. Surgite ascendamus in nocte & dissipemus domum eius. tempore tenebricoso succenderũt tunc ignẽ, *Deut. 31.* & decimo mensis exustum est. De qua ætate Moses hæc cõmemorat. Scio enim figmentum eius, quod facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram, quã ei pollicitus sum. Et postea, Ego enim scio rebellionem tuam & ceruicem tuam durissimam. Et mox, Noui enim quod post mortem meam iniquè agetis & corrumpemini, atque citò declinabitis de via, quam præcepi vobis, & occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, vt irritetis eum per opera manuum vestrarum. Atque hęc sanè congruunt cum Sedechiæ & hominum illius ætatis factis. Nam de *2. Par. 36.* illis sic scribitur. In regem quoq; Nabugdonozor rebellauit, qui adiurauerat eum per Deum, & indurauit ceruicem suam & cor, vt non reuerteretur ad dominum Deũ Israel. Sed & vniuersi principes sacerdotũ & populus præuaricati sunt iniquè iuxta vniuersas abominationes gentium, & polluerunt domum Dei, quam sanctificauerat sibi in Ierusalem. Mittebat autem dominus Deus patrum nostrorum ad illos per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie commonens. At illi subsannabant nuncios Dei & parui pẽdebãt sermones eius, & adduxit super eos regem Babylonis & interfecit Iuuenes eorum gladio in domo Sanctuarij. Vni- *Ierem. 25* uersáque vasa domus domini tam maiora quàm minora & Thesauros templi & regis & principum transtulit Babylonem, & exussit domum domini & ædes Regias, abducens in captiuitatem eos, qui euaserant gladium, Babylonem, vt compleretur sermo domini ex ore Ieremiæ, & celebraret terra Sabbata sua. Cunctis enim diebus desolationis egit Sabbatum, vsque dum complerentur septuaginta anni.

Rabbi Iosé non nisi quinquaginta & duos annos terram Iuda putat versatam in *Ierem. 9.* solitudine, ita vt nullus per eam transiret. Id ex Ieremia colligit, Super montes assumã fletum & lamentum & super caulas deserti planctum, quoniam succensa sunt, eo quod non sit vir pertransiens.

R. Iosé, Septem, (inquit) annis impleta est hæc scriptura in terra Israël, Sulphur & *Deut. 29.* Sal & combustio totum solum eius, ita vt vltra non seratur neque virens quippiam germinet, &c. Percussósque eos rex Babylonis, partim interfecit, partim in exilium abduxit de terra sua, animas nimirũ octingentas triginta duas de Iuda, tribus transmigrationibus quatuor mille sexcentas. Et de Beniamin & reliquis tribubus septẽ millia captiuorum, qui migrarunt cum Iechonia.

Caput. 28.

Anno secundo Imperij Nabugdonozoris, vidit Nabugdonozor somnium & *Dan. 2.* contritus est spiritus eius & somnus eius fractus est ei. Sic dici potest, nisi quod numerat Scriptura annos à templo euerso, vt & menses ab eo euerso. Et sic in Ieremia, factum est verò anno tricesimo septimo *Ierem. 52* transmigrationis Iechoniæ Regis Iudæ, mense duodecimo, vicesima quinta die mensis, eleuauit Euilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui caput Iechoniæ regis Iudæ & eduxit eum de domo carceris. Cum alio scripturæ loco legatur *vicesima septima die mensis*. Quæ si velis con- *4. Reg. 25* ciliare & inde aliquid certi discere, scito, vicesima quinta die mensis duodecimi Nabugdonozorem eius hostem excessisse è viuis & fuisse sepultum, *a* vicesima autem sexta eum extraxit Euilmerodach de sepulchro & raptauit, quo ipsius decreta aboleret, vt impleretur quod de illo scriptum reliquerat Esaias, Tu autem proiectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis, pollutus & obuolutus cum his, qui interfecti sunt gladio & descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadauer putridum. Die autem vicesima septima eduxit ipsum Iechoniam.

a Sic enim legendum non 36. vt in exiplari venetiano Esai 14.

Ac eo temporis articulo interiit Sedechias & de ipso hunc instituerunt planctũ, Heu, quĩ mortuus est rex Sedechias *b* bibens fæces omnium ætatum. Vt illud Ieremiæ constaret, Non morieris gladio, sed in pace morieris & secundum combustiones patrum tuorum, regum priorum, qui *Ierem. 34.* fuerunt ante te, sic comburent te, Et væ domine, plangent te, quia verbũm ego locutus sum, dicit Dominus.

b i. Lŭens peccata omnium superiorum ætatum.

Singulare humanæ miseriæ exemplum. Nam intelligitur omnibus, qui versantur in bonis, timẽda esse mala, & cõtrà quotquot hærent in malis, ne desperent de bonis. Vnde quæso istud? Certè ex Iechonia

& Sedechia.

Nabugdonozor quadraginta quinque annos imperauit. Euilmerodach eius filius viginti tres. Balsazar ex filio isto nepos tres.

Dan.7. Anno primo Balsazaris regis Babylonis somnium vidit Daniel. Visio autem capitis eius erat de quatuor diuersis bestiis grandibus de mari ascendentibus, quarũ vltima habebat cornua decẽ, & paruulum aliud, quod postea exortum est de eorum medio.

Dan.8. Vbi tamẽ legitur, anno tertio. Anno secundo regni Balsazar visio apparuit mihi. Ego Daniel, post id quod videram in principio. Vidi autem & ecce Aries, cui omnes bestiæ non poterant resistere & liberari de manu eius. Et ecce hircus qui cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ & percussit eum & conculcauit, & nemo quibat liberare arietem de manu eius.

Dan.5. vbi mentio anni tertij nulla, sed cap.8. Anno tertio regni Balsazar, &c. Balsazar rex fecit grande conuiuium optimatibus suis mille, corámque mille his vinũ bibit. Præcepit ergo inter sorbendum vinum, vt afferentur vasa aurea & argentea, quæ exportauerat Nabugdonozor pater ipsius, de templo quod fuit in Ierusalẽ, vt biberent in eis rex & optimates eius, vxorésque eius & concubinæ. Tunc attulerũt vasa illa aurea & argentea & biberunt in eis. Bibebant vinum, & eadem hora apparuerũt digiti, quasi manus hominis scribentis contra cadelabrum, in superficie parietis aulæ regiæ. Et rex aspiciebat articulos manu scribentis. Tunc species regis immutata est, &c.

Esa.21 Sic impleta est Esaiæ vaticinatio. Et clamauit leo. Super speculam domini ego sum, stans iugiter per diem, & super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor, vir bigę equitum, & respondit & dixit. Cecidit, Cecidit Babylon & omnia sculptilia deorum eius *Ibid.* contrita sunt in terram &c. Onus Duma. Ad me clamat de Seir. Custos, quid de nocte? Custos quid de nocte? Dixit custos, Venit mane & nox. Si quæritis, quærite. Reuertimini, Venite. Quisnam est iste custos? Deus Opt. Max. Scribitur quippe in Psalmis, Ecce non dormitabit, neque dormiet custos Israël. Dominus custodit te, Dominus protectio tua ad manum dexteram tuam. Dominus custodit te ab omni malo, custodiet animam tuam dominus, dominus custodiet introitum tuum & exitum tuum, cum toto Psalmo. Cuiusmodi est ista custodia? Ne ingrediatur gens in gentem & regnum in regnum, ne latum quidem filium. Sed regnum, cuius ruendi tempus per diem appetiit, die cadat, cuius per noctem casus imminet, nocte cadat & pereat. Quemadmodum asseruit propheta. Et dabo ignem *Ezech.30* in Ægypto. Quasi parturiendo dolebit Pelusium, & Alexandria fundetur & in Memphis angustiæ diei. Et in Taphnis nigrescet dies, quando conteram ego ibi sceptra Ægypti.

Illud est Danielis. Eadẽ nocte interfectus est Balsazar rex Chaldæus. Et Darius *Dan.5.* Medus suscepit regnum iam annos natus sexaginta duos.

Quid significat, obsecro, *Iam annos natus sexaginta duos*? Scilicet Nabugdonozori, quo die inuasit in templum, diebus Iechoniæ, natus est hostis, nempe Darius. (Sic rebus Deus prouidet.) Quo die vnctus est Iehu in Ramoth-Galaad, inunctus est & Hazael eius aduersarius.

a Ita expleti sunt septuaginta anni, ex quo imperauit Nabugdonozor, septuaginta, vno minus, ex quo subiugatus est *Dan.9.* Ioachim. Adhuc autem annum vnum in Babylone stetit Darius & peregit, vt Daniel narrat, Anno (inquit) primo Darij filij Assueri de semine Medorũ, qui imperauit super regnum Chaldæorũ. Anno vno *Ierem.25.* regni eius ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam, vt complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni.

b Nec reperias annum Medo in scripturis, præter istum duntaxat.

a *Animaduersio. Mirum quo pacto affirmet septuaginta annos tunc expletos, ex quo imperauit Nabugdonozor. Nam desideratur vnus. Quando enim numeras triginta septem ab exilio Iechoniæ, quod accidit anno illius octauo, vsque ad Euilmerodach, si postea recenseas annos Nabugdonosoris sursum versus, non nisi septem existent, nec nisi quadraginta quatuor imperasse Nabugdonozor reperietur, numeratis etiam annis imperfectis & incompletis.*

b *Istud me adducit in alteram admirationem. Nam hoc ipso libro ipsemet narrat regnâsse (Medum) tribus annis imperfectis, cùm hic tradat non reperiri in scripturis annum Medo præter istum. Alioqui quo pacto dicimus in tractatu Meghilla fo. 30. quinque esse annos Darij & Cyri, cùm non amplius quatuor inueniamus? Responderi potest annum tertium Balsazaris, qui præcessit Darium Medum, non fuisse completum*

completum

pleium, excitissé que primum Darij. Postquam igitur in præcedenti sectione attribuit eum Balsazari, iuxta id, quod scriptum est, Anno tertio regni Balsazaris regis visio apparuit mihi, de Ariete scilicet & hirco inter se confligentibus, noluit illum assignare Dario. At de anno eius secundo, qui est quartus Darij quo scilicet fuit sepultus, dicit scriptura, Anno vno siue primo Darij filij Assueri. Interim tamen biennium regnauit iuxta id, quod Talmudici in tractu Meghilla numerant, annos quinque inter Dariũ & Cyrum. Et tamen non occurrit annus Medo in scripturis, & nisi iste solus, qui Darij reuera fuit secundus, quoniam primus accensetur Balsazari. Adhuc igitur annum vnum Babylonis stetit Darius & eum compleuit, anno sui regni secundo, qui quidem est primus ipsi propriè ascriptus.

Dan. 8. Dan. 9.

Ierem. 51. Sic Ieremias ipsis Israëlitis dixit, Egredimini de medio eius popule meus, vt saluet vnusquisque animam suam ab ira furoris Domini. Et ne forte mollescat cor vestrũ, & timeatis auditum. qui audietur in terra hac, *id est, auditum Balsazaris*, & veniet in anno auditio, *Darij scilicet*, & postea in anno auditio, *de quo Esaias, Et erit Babylon illa desiderata in Regnis, sicut Sodoma & Gomorrha*, Et violentia siue iniquitas in terra, *super Ierusalem* & dominator *Cyrus persa* super dominatorem.

Esa. 13.

De Reg. Persarum. Ego autem anno primo Darij Medi stabam, vt confortaretur & roboraretur. Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, *id est, Cyrus, Assuerus & Darius, qui edem extruxit.* Quid verò disci debet ex eo, quod subiicitur apud Daniëlem, Et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes, & cum inualuerit diuitiis suis, cõcitabit omnes aduersus regnum Græciæ? *Quartus, à Dario Medo videlicet.*

Dan. 11.

Dan. 1. 9. Fuit autem Daniel vsque ad annum primum Cyri Regis. Quo temporis puncto ei dictum est, Ab exordio precum tuarum egressus est sermo. Ego autem veni vt indicarem tibi, quia vir desideriorum es. Tu ergo animaduerte sermonem & intellige visionem. Septuaginta Hebdomades decisæ sunt super populum tuum & super vrbem sanctam tuam, vt consummetur præuaricatio & finem accipiat peccatum &c. Scito ergo & animaduerte: ab exitu sermonis. vt iterum ædificetur Ierusalem vsque ad Christum ducem Hebdomades septem & Hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursum ædificabitur platea & muri in angustia temporũ. Et post Hebdomadas sexaginta duas excindetur Christus. *Hebdomades septem sunt hæ, quas transegerunt in exilio & ascenderunt. sexaginta duæ hæ quibus in terra Israël post reditum manserunt. Vna autem Hebdomada ea est, cuius partem egerunt in terra, partem extra terram, post quam Hebdomadam contigit, quod dictum est, Excindetur Christus & firmabit fœdus multis Hebdomada vna & dimidio Hebdomadis cessare faciet sacrificium & oblationem.*

Corrumpunt odio nostri Christi aperta Danielis verba.

Rabbi Iosé numerandas docet hebdomadas septuaginta ab excidio templi prioris, vsque ad posterioris per Romanos excidium. Septuaginta scilicet annos, quibus excisum & destructum mansit, & quadringentos a viginti, quibus exædificatum stetit. Sed quid, inquies, septuaginta hebdomadæ Daniëli ab Angelo memorabãtur, cùm iam septuaginta anni excidij essent transacti? Nempè decretum hoc iam latum erat ante septuaginta annos (*et nunc primum promulgatur & Danieli reuelatur.*) Qua ratione legimus in Genesi, Et erunt dies illius centum viginti annorum, cùm tamen postea scriptura dicat, Anno sexcẽtesimo vitæ Noë, mense secundo, septima decima die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ. Quasi illa centum viginti annorũ humanæ vitæ determinatio nondum ad illa pertineret tempora, quibus referebantur. Sed duntaxat domini decretum proneretur de futuro humanæ vitæ termino. Sic Esaias, Hæc dicit Dominus Deus. Adhuc sexaginta quinque anni & desinet Ephraim esse populus. Nã hęc asserebantur anno quarto Achaz post quem intra annos octodecim Ephraim siue decem tribuum populus euersus est & in captiuitatem Assyriacam exportatus. Dici igitur potest hanc Esaiæ prædictionẽ atque sententiam fuisse à Domino decretam, nõ tunc primum, sed à diebus Amos Prophetæ, biennio ante terræmotum, quando scilicet, sicut scriptum est prædicabatur istud, Sic dicit Amos. Gladio morietur Ieroboam. & Israël migrando migrabit de terra sua. At tunc per Esaiam populo vel repetitam vel reuelatam.

a Sic legendum, non decem, in exeplo Venetiano.

Genes. 6. Ibid. 7.

Esa. 7.

Amos.

Caput 29.

ANNO primo Cyri regis Persarum, vt compleretur verbum Domini ex ore Ieremiæ suscitauit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, vt scriberet, Hęc dicit Cyrus Rex Persarum, omnia regna terræ dedit mihi dominus Deus cæli, & ipse, præcepit mihi, vt ædificarem ei domum in Ie-

Ezra 1. Ierem. 25. De secunda Monarchia.

rusalem, quæ est in Iudæa. Quis est in vobis de vniuerso populo eius. Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem & ædificet domum Domini Dei Israël. Et omnes reliqui in cunctis locis, vbicunque habitāt adiuuēt eum argento & auro & substantia & pecoribus, præter id quod voluntariè offerunt templo Dei, quod est in Ierusalē.

Idib. Et surrexerunt Principes patrum de Iuda & Benjamin & sacerdotes & Leuitæ & omnes, quorum Deus suscitauit spiritū, vt ascenderent ad ædificandum templum Domini. Vniuersique qui erant in circuitu, adiuuerunt manus eorū, in vasis argenteis & aureis, in substantia & iumētis & supellectili, exceptis iis, quæ spōte fuerāt oblata.

Ezra. Tota autem multitudo quasi vir vnus quadraginta duo millia, trecenti sexaginta, præter seruos eorum & ancillas, qui erant septem millia trecenti triginta septē, & in ipsis cātatores & cantatrices ducenti.

Vniuersè quidem quadraginta duo millia, at singulatim non nisi existunt triginta millia trecenti sexaginta. Vbi ergo sunt

Ezra 3. duodecim millia? In iis sanè, qui ascenderunt de reliquis tribubus & locauerunt altare super bases suas deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, & obtulerunt super illud holocaustum Domino mane & vesperi, dederūntque pecunias latomis & cementariis: cibum quoque & potum & oleum Sidoniis Tyriisque vt deferrent ligna cedrina de libano ad mare Ioppe iuxta id, quod præceperat Cyrus rex Persarū.

Cyrus regnum tenuit annis tribus non tamen integris.

Ezra 4. In regno autem Assueri in principio regni eius scripserunt accusationem aduersus habitatores Iudæ & Ierusalem. Tunc intermissū est opus domus domini in Ierusalem, & cessauit vsque ad annum secūdum regni Darij regis Persarum.

Ester. 1. Tertio anno imperij sui fecit grande cōuiuium cunctis principibus & seruis suis fortissimis Persarum & Medorum & præfectis prouinciarum coram se.

2. Totis quatuor annis Ester delitescebat in Susan vrbe & ducta est ad regem Assuerum mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni eius.

3. Totis quinque annis complectebatur animo Haman spolia Mardochęi. Mense autem primo (cuius vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in vrnā, quæ Hebraicè dicitur Phur, coram Hamam, quo die & quo mense gens Iudæorum deberet interfici, & exiuit mensis duodecimus qui vocatur Adar.

Decimo tertio die mensis Nisan Hamā scripsit literas ad omnes Satrapas Regis & Iudices prouinciarum, diuersarúmque gentium, vt occiderent atque delerent omnes Iudæos à puero vsque ad senem, paruulos & mulieres vno die, hoc est, decimo tertio die mensis duodecimi, qui vocatur Adar.

Decimo quinto Nisā siue Martij ingressa est Ester in conspectum Regis. Decimo sexto eiusdē mensis suspensus est paribulo Haman, quod parauerat Mardochæo. Ester. 5.

Vigesimo tertio mēsis tertij, qui appellatur Siuā: Mardochæus scripsit epistolas ad Iudęos & ad principes, procuratorésq; & iudices, qui centū viginti septē prouinciis ab India vsque ad Æthiopiam præsidebāt, vt reuocaret ipsius Haman literas. Ester. 8.

Decimo tertio Adar, qui fuerat trucidādis Iudæis destinatus, percusserunt Iudæi omnes inimicos suos plagâ magna, & occiderūt eos reddētes eis, quod sibi parauerāt facere, in tantū, vt etiā in Susan quingētos viros interficerēt & suspenderēt decē filios Haman, propterea quod scripserant accusationē aduersus habitatores Iudæ & Ierusalem. Die illo numerus eorū, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.

Illo tēpore anno sequenti cōtigit, quod scriptum est. Scripsitque Ester regina filia Abihail, & Mardochæus Iudæis etiam secundam epistolam, vt omni studio dies ista solemnis sanciretur in posterum. Ester 9.

Anni septuaginta, de quibus pronuntiat Ieremias, cum cœperint impleri Babyloni septuaginta anni, visitabo vos, vt reducam vos ad locū istū, numerādi sunt ab excidio Ierusalē. Nēpe quinquaginta & duos annos post eius excidiū, Israëlitæ traduxerūt in Chaldęorū regno, & visitati sūt, ascēderúntq;. Hinc deinceps tres anni Cyri, quatuordecim Assueri & secundus Darij, quo ædificatū est tēplum. Hanc enumerationē confirmat Zacharias, Et respōdit Angelus Domini & dixit, Domine exercituum vsquequo tu non misereberis Ierusalē & vrbium Iuda, quibus iratus es his iam septuaginta annis? Nam hoc factum est die vicesimo quarto vndecimj mensis Sebat, anno secundo Darij. Ierem. 29 Zach. 1.

Per continuos quatuor annos (sequētes) templū ædificatū est, vt fidem facit Ezras. Et cōpleta est (inquit) domus ista vsque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darij regis. Ezra. 6.

Quo tempore anno sequenti ascendit Ezras de Babylone cum alia exulum cohorte

horte. Nam dicitur, Ipſe Ezras aſcendit de
Ezræ.7. Babylone & ipſe ſcriba velox in lege Moſis
quā domin' Deus dedit Iſraëli, & dedit ei
rex, ſecundū manū domini ſuper eū, om-
nē petitionem eius, Et aſcenderūt de filiis
Iſraël & de filiis ſacerdotū & de filiis Leui-
tarū & de cantoribus & de ianitoribus, &
de Nathinæis in Ieruſalem anno ſeptimo
Artaxerſis regis, & venerunt in Ieruſalem
a Vtuntè decimo in Vcetua no. menſe quinto ipſe eſt annus *a* ſeptimus re-
gis. Quia in primo die menſis primi cœpit
aſcēdere de Babylone, & in primo die mē-
ſis quinti venit in Ieruſalē, iuxta manū Dei
ſui bonā ſuper ſe. Ezras enim parauit cor
ſuū, vt inueſtigaret legem domini & face-
ret & doceret in Iſrael præceptum & iudi-
cium. Venit autē & ſeparauit Iſrael à mu-
lieribus alienigenis.

Cap. 30.

Nehe.1. VERBA Nehemiæ filij Helchiæ. Et fa-
ctū eſt in menſe Ciſleu, anno vigeſimo, &
ego eram in Suſis caſtro &c. Manſit Nehe-
mias annis duodecim in terra Iſrael, apta-
uit murū & reſtituit ſingulos Iſraelitas in
Nehe.13. vrbē ſuam & poſſeſſiones ſuas. Quod ip-
ſemet his teſtatur verbis. In omnibus autē
his, non fui in Ieruſalem, niſi anno trigeſi-
mo ſecundo Artaxerſis regis. Nam in fine
dierū rogaui regē & veni in Ieruſalem. Ab
anno vigeſimo vſq; ad trigeſimum ſecun-
Ezræ.6. dum duodecim exiſtunt anni. Sanè Ezras,
Seniores, inquit, *Iudæorum ædificabant & pro-
ſperabantur iuxta prophetiam Aggæi prophetæ
& Zachariæ, filij Iddo. Et ædificauerunt & cō-
ſtruxerunt decernente Deo Iſrael & iubēte Cyro
& Dario & Artaxerſe rege Perſarum. Et cō-
pleuerunt domum Dei iſtā vſque ad diem tertium
Menſis Adar, qui eſt annus ſextus Darij regis.*
Atqui non inuenias reges Perſarū in ſcrip-
tura niſi duos Cyrū & Dariū, Medorū ve-
ro duos alios Dariū & Aſſuerū. Dico igitur
tā Cyrū quàm Darium (in hoc Ezrę loco)
eſſe Artaxerſem, propterea quòd omnes
reges vocabantur Artaxerſæ.

Summa omniū annorū regum Medię &
Perſidis ducentis & quinquaginta annis
comprehenditur.

Habitarunt autē ſacerdotes & Leuitę &
Nehem.7 ianitores & cantores & reliquum vulgus
& Nathinæi & omnis Iſrael in ciuitatibus
ſuis. Et venerat menſis ſeptimus: filij autē
8 Iſraël erant in ciuitatibus ſuis. Congrega-
túſq; eſt vniuerſus populus, quaſi vir vnus
ad plateā, quæ eſt ante portā aquarum, &
dixerunt Ezræ ſcribæ, vt afferret librū le-
gis Moſis, &c. Fecit ergo vniuerſa Eccleſia
eorū qui redierant de captiuitate taberna-
cula & habitauerunt in tabernaculis. Non
enim fecerāt à dieb' Ioſuæ filij Nun tā ce-
lebriter filij Iſraël, vſq; ad diē illū, & fuit lę-
titia magna nimis. Dici poteſt, quod cōpa-
rat ingreſſum Iſraelitarū in terram, diebus
Ezræ, cū eorundē in eandē ingreſſu dieb'
Ioſuę. Quemadmodū diebus Ioſuæ obli- *Ibid.*
gati ſunt ad decimas, annos remiſſionis &
iubilæos, atq; ſanctificarūt muratas vrbes:
ſic in ſuo ingreſſu, Ezrę tēpore, aſtricti fue-
rūt legibus de decimis, de annis remiſſio-
nis, de Iubilæis, ſanctificarūt vrbes mæni-
bus cinctas & vehemēter lætati ſunt corā
domino Deo. Vnde diſertè ſcribitur vt
modo dictū eſt, et fuit lętitia magna nimis.

Sic ſcriptura cōparatè ad duo iſta loqui- *Deut.30.*
tur in Deuteronomio, & aſſumet atq; in-
troducet te in terram, quam poſſederunt
patres tui & obtinebis eam: & benedicens
tibi maioris numeri te eſſe faciet, quā fue-
rint Patres tui. Cōparat enim poſſeſſionē
tuā (tēpore Ezræ) cum poſſeſſione Patrū
tuorū (tēpeſtate Ioſuæ.) Quemadmodum
poſſederunt Patres tui terram & eam obti-
nuerunt cū omniū iſtarum rerum innoua-
tione: Sic tu poſſidebis obtinebiſque eam
cum omnium iſtorū renouatione. Si dicas
poteſt Moſes loqui de tertia hęreditatis a-
deptione, cōtrariū te docebit idē ſcripturæ
locus, *Et obtinebis eam*. Nā dum ſemel hoc
cōmemorat, quaſi dicit, prima & ſecunda,
vobis hic ſignificatur hæreditatis adeptio,
non itē tertia.

Porrò Hircus capraxū rex Græcorū eſt, *De tertia Monarchia.*
& cornu grande, quod erat inter oculos e- *Dan.8.*
ius, ipſe eſt rex primus. Stabit verò rex for- *11.*
tis & dominabitur poteſtate multa, & fa-
ciet quod placuerit ei. Et cum ſteterit cō-
teretur regnū eius & diuidetur in quatuor
ventos cœli, Iſte eſt Alexander Macedo,
qui duodecim annis regnauit.

Huc vſque prophetæ per Spiritū ſanctū
vaticinati ſunt. Hinc deinceps inclina au-
res tuas & verba ſapientū audi. Nam dictū *Prouerb.*
eſt: Inclina aurem tuā & audi verba ſapien- *22.*
tū. Appone autē cor ad doctrinam meam.
Quoniam pulchrū erit tibi cùm ſeruaueris
ea in ventre tuo, & redundabunt in labiis
tuis, vt ſit in Domino fiducia tua. Et
mox, Nónne ſcripſit tibi terna in cogita-
tionibus & ſciētia, vt oſtenderēt tibi firmi-
tatē & eloquia veritatis, vt reſpondeas ex
his eloquia veritatis, illis, qui miſerunt te?
Quo pacto etiam legitur, *Interroga Patrem* *Deut.*
*tuũ & annunciabit tibi, ſenes tuos & dicent ti-
bi*. Quos ſenes intelligit? vulgares ne, qui
in triuiis & compitis occurrunt? Minimè,

sed eos, qui scientiã atque sapientiã pollent. Ideo enim addidit: *Et dicent iiii*.

Iuxta sententiam R. Iose, Persarum imperium stante tẽplo viguit triginta & quatuor, annos Græcorũ Monarchia cẽtum & octoginta, Machabæorum regnum centum & tres, Herodianorum Tyrãnis centum similiter & tres.

Hinc deinceps extrahe & numera à templi (per Romanos (excidio. Porrò in captiuitate scribũt cõtractus, sumpto numerationis exordio, à Græcorum Monarchia.

a Non agnosco istorum nominum maiorem partem.

Hi verò sunt octo Græcorum reges Alexãder Macedo, a Phirtõ, Selimon, Seleucus, Santroe, Anthiochus, Antiochas, Gasclanas, A bello Assueri Phul, vsque ad bellum Vespasiani, octoginta anni. Atque hi stãte tẽplo. A bello Vespasiani vsque ad bellũ Titi anni b quatuor. A bello Titi vsque ad bellum Bareozbæ anni sedecim. Bellum autem Barcozbæ fuit duorum annorum & semis. Atque ita viginti duo anni impleti sunt, post templi excidium.

b Expũge vigintiin Venetiano.

Auctore R. Iosẽ, deuoluitur meritum in diem meriti, & peccatum in diem peccati. Exempli gratia, Quando templum primo destructum est, dies ille erat vespera sabbati, atque adeò extremũ anni septimi (.i. remissionis) erat etiã custodia & hebdomas ipsius Ioarib, itẽmque nonus dies Ab siue Iulij. Similiter quando secundo est euersum. Ac in vtrãq; euersione Leuitæ stabãt in suis suggestis & dicebãt canticũ. Quódnam, obsecro, canticum? Et reddet illis iniquitatẽ ipsorũ, & in malicia eorũ disperdet eos, disperdet eos Dominus Deus noster.

Psal. 94.

Mense quarto, nona mensis fissa est ciuitas in primo excidio. Eiusdem mensis decima septima in secundo. Benedictus Dominus Deus Israel à sæculo & vsq; in seculum. Et dicat omnis populus, Amen, Halleluia. Benedictus Deus, Deus Israel, qui facit mirabilia solus, & benedictũ nomẽ gloriæ eius in æternum, & repleatur maiestate eius omnis terra, Amen, Amen.

Psal. 72.

Et ipse mutat tempora & tempestates, transfert reges atque cõstituit, dat sapientiã sapientibus, & scientiã scientibus disciplinã. Ipse reuelat profunda & abscondita & nouit in tenebris constituta & lux cum eo est, Tẽpora, *id est, tempus Sodomorũ*. Tempestates, *tempestatem siue tempus Ierusalem. Quam restaurari breui contingat, ad quod optatum respondeant omnes, Amen.* Aufert reges, *Regem Ioachim*. Atque cõstituit, *Regem Babylonis Nabugdonozor*. Dat sapientiam sapientibus, *Mosi magistro nostro sapientiæ parenti, intelligentiæque patri*. Et scientiã scientibus intelligentiam, *Iosuæ filio Nun, de quo legitur. Et Iosuæ filius Nun repletus erat spiritu sapientiæ?* Glossema alterum. Dat sapientiam sapientibus, *Iosepho filio Iacob iusto, de quo in Genesi, Non est intelligens neque sapiens similis tibi*. Et scientiam scientibus intelligentiam, *Danieli & sociis ipsius, quoniam scribitur. Tunc Danieli in visione noctis mysterium reuelatum est*. Ipse reuelat profunda & abscondita. *Profunda de profunditate Quadrigæ Ezechielis dicuntur. Abscondita de opificio rerum principio procreatarum apud Mosem*. Et nouit in tenebris constituta. *supplicia, quæ impiis in Gehenna infliguntur*. Et lux cum eo habitat. *Præmium in futuro sæculo iustis attributum*. Glossema aliud. Dat sapientiam sapientibus. *Iosuæ filio Nun, de quo affirmatum reperias. Et Iosuæ filius Nũ, plenus erat spiritu sapientiæ*. Et scientiam scientibus intelligentiam. *Ieremiæ, de quo illud, Antequam formarem te in vtero, noui te, & priusquã exires de vulua, sanctificaui te, & prophetam in gentibus dedi te.*

Dan. 2.

Qui suspicatur Deum duntaxat præsentia quando fiunt, nôsse, contrarium discere debet ex illo Genesis. Hic est liber generationis Adam. Nam his scriptura docet Deum Opt. Max. monstrasse primo homini singulas ætates, rectores singularũ ætatum, suos per singulas ætates prophetas, suos pios, suos sapiẽtes suos pastores, suos iudices, sapiẽtes singularum ætatum, prophetas singulorum seculorum, iustos cunctarum generationum, nominum eorum numerum, dierum ipsorum computationem, horarum ipsorum calculum, gressum eorum summam. Siquidem in Iob legitur. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. Et alibi, Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo domine Deus, nisi loquereris etiã de Domo serui tui in longinquum. Ista enim est lex Adam domine Deus. Et informe meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnia illa scribentur, dies formabuntur, & nemo in eis. Mihi autem quàm honotificati sunt amici tui Deus, quàm confortatus est principatus eorum; Dinumerabo eos & super arenam multiplicabuntur: exurrexi & adhuc sum tecum.

Gen. 5.

Iob 14.

2. Reg. 7

Psal. 139.

Atque hic sit doctrina Seder Olam maioris.

FINIS.

Deo laus, honor, gloria.

BREVE

BREVE HEBRÆORVM CHRONICVM, QVOD INSCRIBITVR Seder Olam Zuta, eodem Gilb. Genebrardo interprete.

ORDIAMVR de mundi ordine compendiariam descriptionem, Dei conditoris ope atque præsidio. Amen.

Partium Chronici nouem formula.

1. Ab Adam vsque ad diluuium, anni sunt mille sexcenti quinquaginta sex.
2. A diluuio vsque ad diuisionem siue linguarum, siue populorum, anni trecenti & quadraginta.
3. Ab illa diuisione ad ortum vsque Isaac, anni quinquaginta duo.
4. Ab ortu Isaac, donec egrederentur Israëlitæ ex Ægypto: quadringenti anni.
5. Deinde Israëlitæ quadraginta annis errarunt in deserto.
6. Ex quo in terram ingressi sunt, donec ex ea in exilium Babylonicum demigrarent, anni octingenti quinquaginta.
7. Anni septuaginta inter ædem primam (Salomonis) & secundum (Zorobabelis.)
8. Ædis secūdę structura stetit, quadringē tis viginti totis annis. *Sic enumerantur templū à Rō. anno mundi 3828.*
9. Ex quo illa ædes (à Romanis) diruta est, ad hoc vsque tēpus, anni sunt mille quinquaginta tres. ** Qui cadunt in annum à Christo nato. 1124.*

Summa omnium istorum quatuor mille octingenti & vnus anni.

Partis omnium primæ.
Demonstratio.

Genes 5. Adam natus centum triginta annos genuit Seth. In vniuersum autem annos nōgentos & triginta compleuit.

Seth vixerat, priusquam ipsi nasceretur Enos, annis centum, & quinque. Peregit nongentos & duodecim annos.

Enos vixit, donec ipsi nasceretur Caīnē, septuaginta annis. Expleuit nongentos & quinque annos.

Caīnā natus erat, dū genuit Malaleel, septuaginta annos. Vita autē ipsius tota annorum fuit nongentorum & decem.

Malaleel cùm genuit Iared, agebat annum vitæ sexagesimum quintum. Transegit verò ætatem octingentorum nonaginta quinque annorum.

Iared vitæ centesimo sexagesimo secūdo generauit Enoch. Perduxit vitam in nongentesimum sexagesimum secundum annum.

Enoch viuebat annum sexagesimum quintum dum ei natus est Mathusalē. Ac ambulauit cum Deo trecentis sexaginta quinque annis, nec postea apparuit, quia tulit eum Deus.

Mathusalē, dum generauit Lamech, agebat annum ætatis centesimum octogesimum & septimum. Vixit autē diutissimè, nempe annos nongentos sexaginta nouē.

Lamech anno ætatis centesimo octogesimo secundo procreauit Noē. Vixit autē nongentos quinquaginta.

Iam Noē, cùm appetiit diluuium, sexcētenarius erat. Post diluuium deinde vitam produxit, in alios trecentos quinquaginta annos.

En tibi decem ætates.
Secunda decuria.

Sem vixit, priusquā procrearet Arphaxad, centum annos, deinde quingentos. *Diuidit tēpus à m̄ do condito vsque captiuitem Babyl. in quinque stirpium decurias.*

Arphaxad biennio post diluuium natus, dum ipsi genitus est Sále, agebat annum trigesimum quintum. Post eum editum, anni ipsius fuerunt quadringenti tres.

Sále viuebat, dum ipsi natus est Heber, trigesimum annum. Deinde confecit quadringentos tres annos.

Heber anno vitæ trigesimo quarto genuit Phaleg. post eum genitum vixit annis quadringentis triginta.

Phaleg anno ætatis trigesimo procreauit Rehu. Vixit ducentis annis & nouem, vltra illos triginta.

Rehu trigesimo secundo anno vitæ sustulit Sarug. Expleuit deinde annos ducẽtos & septem.

Sarug trigesimo anno genuit Nahor, quo genito vixit adhuc annos ducentos.

Nahor generauit Thàre vigesimo nono ætatis anno, vixit postea centum quinquaginta & octo annos.

Thàre agens annum septuagesimum generauit Abraham, vixit in solidum annos ducentos & quinque.

En hic etiam ætates decem.

A diluuio vsque ad natiuitatem Abahæ ducenti nonaginta duo anni.

48. Anno Abrahæ diuisio linguarum. A Nato Abràham vsque ad diuisionem linguarum & populorũ, quadraginta octo anni.

Ab illa diuisione vsque ad ortum Isaac quinquaginta duo anni Sic sunt centum anni à nato Abraham ad natum Isaac. Vixit autem Abraham centum septuaginta quinque annos.

Decuria 3. cuius principium Isaac.

Isaac vixerat sexaginta annis, dum genuit Iacob. Numerus autem annorum vitæ eius, centum octoginta.

Iacob ætatis suæ anno octogesimo quinto genuit Iudam. Vixit annis cẽtum quadraginta & septem.

Iuda anno vitæ trigesimo quinto genuit Phares. Vixit annis centum & nouemdecim.

Mirum Phares genuisse ano nono. Pares viuebat annum nonum, cùm ipsi genitus est Ezron, Ezron vero & Hamal descenderunt in Ægyptum.

Sic exurgit summa bis mille ducentorum triginta & octo annorum ab orbe condito.

Digressio ad numerum annorum vitæ 12 Patriarcharum. Ruben, quem genuit Iacob anno ætatis octogesimo tertio, expleuit annos. 124. Mortuus est post obitum Ioseph annis duobus.

Simeon vixit centum viginti annis Anno primo post mortem Ioseph è vita discessit.

Leui vixit annos centum triginta septẽ.

Iuda vixit (vt prædictum est) centum nouemdecim annis.

Isachar centum viginti duobus annis.

Zabulon. 124. fato autem concessit duobus annis, post Iosephum mortuum.

Dan expleuit ætatem centum viginti septem annorum.

Aser centum & viginti sex.

Ioseph centum & decem.

Benjamin centum & vndecim, ita vt moreretur circiter viginti sex annos ante Leui. *Cur Nephtalim & Gad prætermiserim nescio.*

Reuertitur ad decuriæ tertiæ ordinẽ institutũ. Interea Ezron genuit Ram, Ram autem genuit Aminadab. Animadab Naason, qui quidem extitit ex iis, qui descenderũt in Ægyptum, vsque ad annum bis millesimum quadringẽtesimum quadragesimũ octauum à mundi productione, quo egressio ex Ægypto contigit. *Egressio ex Ægypto an. 2448.*

Illo autem anno mense secundo data est Israëlitis lex, mense tertio proximè sequenti Decalogus.

Rursum anno secundo die expiationum data illis lex, quo certè anno obiit Naason.

Naason autem generauit Salma, qui fuit de iis, qui in terram ingressi sunt.

Salmon autem generauit Booz. Ac anno. 41. exitus Israëlis ex Ægypto, id est, anno bis millesimo, quadringentesimo, octogesimo nono à mundi ortu ingressi sunt Israëlitæ in terram.

Mortuóque Iosua expletæ sunt decem aliæ ætates.

Decuria quarta, Cuius initium Obed ex Ruth.

Booz genuit Obed. Obed Iessem. Iesse Dauidem. Dauid regnare cæpit in Israël anno trecentesimo, nonagesimo ab ingressu Israëlitarum in terram, id est, anno ab egressu de Ægypto, quadringentesimo trigesimo, qui annus erat mundi bis millesimus octingentesimus, septuagesimus quintus. *Ruth. 4. Dauid rex.*

Abiathar diebus illis sacerdotio summo fungebatur, prophetiæ autem munere Nathan & Gad. Regnauit autem Dauid. 40. annis ac genuit Salomonem. *Nota successionem perpetuã pontificũ & prophetarum*

Salom. 2. Salomon anno. 4. regni ædificare cæpit ædem Domini. Perfecit anno regni sui 10. regnauerat 3. annos, cũ expletus est quadringentesimus quadragesimus annus ab ingressu in terram, siue quadringẽtesimus octogesimus ab egressu Ægypti, hoc est, annus mundi bis millesimus nongentesimus vigesimus octauus, fundauítque ædẽ. Ipsius autem tempore Sadoc magnus erat Sacerdos. Ionathan, Iddo & Ahias Silonites prophetæ.

Roboam.3 Hunc ſubſequutus Roboam filius regnauit annos ſeptemdecim, Achinaa pontificatum adminiſtrante, Samaïa & Iddo vaticinantibus.

Abia.4. Abia filius eius regnum ſuſcepit tribus annis, Azatia pontifiee eodémque propheta, Iddo propheta adhue ſuperſtite.

Aſa.5. Aſa filius poſt ipſum regnauit quadraginta vno annis. Tum vaticioationis munus obibant Ioram, Azarias filius Oded, Hanaoi videns, Iehu filius Hanani.

Ioſaphat 6. Ioſaphat poſt Aſam patrem, regnũ adminiſtrauit viginti quinque annis, Ioas ſacerdote ſummo, Iehu filio Hanani, Abdia, Michæa, Iehiële filio Zachariæ, Eleazaro filio Dodiæ vatibus.

Ioram.7. Ioram filius poſt patrem Ioſaphat regnum tenuit aonos octo, Ioarib pontifiee, Elia propheta.

Ochoz.8. Ochozias filius Ioram deinde regnum geſſit anno vno. Tum princeps ſacerdotum erat Ioſaphat, propheta Eliſæus, cõpletæque ſunt decem aliæ ætates.

Decuria quinta.

Athalia. Poſtea ſurrexit Athalia Ochoziæ matet & perdidit poſteritatem regiam, vniuerſamque Dauidis familiam. Tanta fuit iſtorum temporum calamitas, vt nullus priocipum ſuperſtes euaſerit præter Ioas admodum infantem, quem abſcõderat Ioiada pontifex. Regnauit Athalia anoos ſex, póſtque trucidata eſt.

Ioas.9. Regnum igitur recepit Ioas quadraginta annis, Ioiada & Pedaia per ordinem ſacerdotum principibus, Zacharia Ioiadæ filio ſacerdote ſimul ac propheta, qui iuſſu Ioas Regis necatus eſt.

Amaſ.10 Amaſias eius filius poſt patris obitum regnauit viginti nouem annis. Pontificatum obtinebat Sedechias, Prophetiæ manus Amos regis Amaſię frater, patérque Eſaiæ prophetæ.

Ozias.11. Ozias filius poſt patrem Amaſiam, regnum tenuit quinquaginta duobus annis. Ioël ſummus erat ſacerdos, Oſeas, Amos, Eſaias prophetæ.

Ioatham. 12. Ioatham filius eius ſedecim annis poſt ipſum regnauit. Pontifex erat Ioatham & ipſe regis habẽs nomeo, Prophetæ Oſeas, Eſaias, Amos, Ozias, Micheas Moraſtites.

Achaz. 13. Achaz filius ipſius ſedecim aliis annis in regno verſatur. Vrias præſidebat io Aaronis cathedra. Oſeas, Eſaias, Amos, Michæas, Oded prophetię monus exercebant.

Ezechias filius poſt patrem Achaz viginti nouem annis regoauit, Neria, ſummo ſacerdote, Oſea, Eſaia, Amos, Michęa vatibus. Ezechias. 14.

Manaſſes poſt eum regnũ obtinuit quinquaginta quioque annis. Oſaias ſummum ſacerdotium exercebat, propheticam functionem Ioël, Nahum, Habacuc. Manaſſes 15.

Amon natus ipſius poſt eum mortuum, regnum tenuit duobus annis. Sellum erat pontifex, prophetabat tum ipſe idem, tum Hozai. Amon.16

Ioſias poſt patrem Amonem mortuum, regoauit aonis trigiota & vno. Princeps ſacerdotum erat Helchias, Sephonias, Hieremias, & Holda prophetæ. Ioſias. 17.

Ioachaz patri Ioſiæ ſueceſſit tribus mẽſibus, eodem pontifice ſimul ac propheta. Tunc etiam Hietemias vaticioabatur. Ioachaz. 18.

Ioachim ſuperioris regis frater regnauit annis 11. Azaria ſacerdotum primo, Hieremia & Vria vatibus. Ioachim. 19.

Atque hic finiunt decem aliæ ætates.

Cæterum regni tertio anno captiuus factus eſt Ioachim, à Nabugdonozore rege Babylonis, Mortuus ad extremum in vinculis, vt impleretur prædictum Hieremię, Sepultura aſioi ſepelietur. Nabugdonozor. Hier.22.

Tum Nabugdonozor in captiuitatem tranſtulit ciues Hieroſolymitaoos cum cunctis principibus. Item è Benjaminia reliquiſque tribubus ſeptena millia exulũ, qui omnes fortitudioe ac arte bellica excellebant. Prima transmigratio Babylonis.

Poſt patrem Ioachim regnauit Ioachim ſiue Iechonias tribus menſibus, diebus decem. Seraias admioiſtrabat pontificatum, Hieremias prophetabat. Traxit autem illum in exilium Nabugdonozor rex Babylonis cũ octodecim millibus, Sedechiámque patruum eius filium Ioſiæ in locum ipſius ſuffecit. Iechonias. 20. Transmigratio.2.

Qui poſtremò regnauit annis vndecim, eodem pontifice, prophetis autem Ioſadac fratre Ezræ ſcribæ, Hieremia & Ezechiële. Sedechias 21.

Anno quinto regni ipſius profecti ſunt exercitus Babyloniorum Hieroſolymam, caſtra metati aduerſus eam conſtruxerunt vallum per circuitum, obſidione preſſerunt diuturna, vſque ad annom regni eius vndecimum.

Illo anno Iudam abduxit è patriis ſedibus Nabugdonozor, id eſt, anno octingẽteſimo quioquageſimo ingreſſus in terram, & octingenteſimo nono exitus de 3 Transmigratio.

Ægypto. Nempè anno mundi ter millesimo trecentesimo trigesimo octauo.

38. cognationes domus Dauid. Nec verò relictus est de familia Danidis vllus, præter Iechoniam, qui genuit Salathielem, Malchiram, Pedaiam & Gamariam, cum tamen existerent, 38. cognationes.

Nabugdonozor. [Ac imperium obtinuit Nabugdonozor, vsque ad annum trigesimum septimū exilij regis Iechoniæ.

Euilmerodac. Post eum mortuum Euilmerodac filius eius, imperauit annis viginti tribus. Is anno primo regni sui eduxit Iechoniam de Hier. vlt. carcere, qui postea discessit de vita, Sedechia iam mortuo.

Decuria 6. cuius initium Iechonias.

Salathiel. Salathiel filius Iechoniæ, vt quidē narrant sapientes, erat in captiuitate, imperāte tribus annis Baltazare.

Zorobabel. Ei mortuo successit Zorobabel filius.

Darius. Anno quinquagesimo secundo ab excidio templi, id est, anno septuagesimo imperij Babylonici, imperauit Darius Medus, desijtque imperium Chaldæorum.

Primus reditus. Ascendit autem Zorobabel Hierosolymam, & exules cum ipso anno primo Cyri regis Persarum.

Cyrus. Iosue. Iosue filius Iosedech sacerdotio supremo fungebatur, Aggæus, Zacharias, Ezras prophetiæ munere.

Ezra 5. Xerxes. Imperium post Cyrum suscepit Assuerus. Is interpellauit ædificationem Tēpli, expetiuitque tacicitus delere Israëlem, sed Deus Opt. Max. & ipsum & Aman impium, (qui huius tragediæ author erat & caput) de hoc mundo funditus extirpauit.

Reditus 2. Anno decimo octauo Medorum, Id est, anno septuagesimo templi excisi ascendit Ezras scriba Hierosolymam & alij cum ipso exules. Ædificauit murum vrbis, aptauitque ædem sanctuarij. Tum Zorobabel rediit Babylonem, ibique est mortuus.

Mesulam. Post Zorobabelem stetit Mesulam filius ipsius. Eius autem diebus incæpit imperium Græcorum.

Anno quinquagesimo secundo Medorum, & Persarū mortui sunt Aggæus, Zacharias, Malachias.

Prophetia desinunt. Quo tempore cessauit prophetia de Israële, anno videlicet ter millesimo, quadringentesimo quarto, ab orbe condito.

Hinc deinceps inclina aurem tuam, & audi verba sapientum (non scripturæ).

Alexander. Hananias. Alexander Macedo rex Grecorum imperauit annis duodecim. Tum obiit Mesulam, successit autem Hananias filius ipsius, a vt tradunt sapientes nostri, cuius diebus regnabant Potran, Salmon, Alascanus Mapparis Reges Grecorum. — Successores 4 Alexandri aliter ānostris nominantur.

Nomina hæc vt alia eiusmodi petita è Græcis Rabbini solent variare partim per ironiā partim ex aliqua occasione, puta ex facto aliquo vel ex origine: vt Potran intelligunt antipatrum ironiā, salmon illis est Ptolemeus qui pacifice rerum potitus, curam insuper rebus sacris adhibuit. Alascanus autem Seleucus est à Gente, quod ad Ascanios, id est Germanos pertineret: natus scilicet Macedo. Ita enim Germaniā askenes denominant, Mapparis denique est Cassander dictus, a violentia & crudelitate, qui matrem Alexandri interfici iussit] — a Aliq Syriace significatione pōni, extersit (?) ... de incept.

Deinde anno centesimo quadragesimo Grecorum mortuus est Hananias, & Mattathias filius Iohannis filij Simeonis. Stetit autem post eum Barachias filius ipsius, iuxta sapientum nostrorum Historias. — Barachias

Huius tempore erat Nicanor Seleucus, Soter, Antiochus, Antiochus alter, & b Gascalnas. Denique Antiochus, qui ædificauit Antiochiam, & Ptolomeus, qui transscribi iussit legem, in linguam Græcam. — b Calmus.

Anno centesimo septuagesimo regni Græcorum, occisus est Simeon filius Mattathiæ, filij Iohannis, mortuúsque Barachias. — Simeon Machabæus.

Ei successit Hasadias filius ipsius, è sapiētū scriptis, illis verò diebus, tēpore Nicanoris c regis Græcorum, Israëlitæ affecti sunt insigni calamitate, adeò vt procederēt in aciē Hasmonæi & eum interimerēt, cum vniuerso ipsius exercitu. Iste est annus centesimus septuagesimus quintus regni Græcorum, ac post patrem Simeonē Mattathiæ filium quem genuerat Hasmoni, regnauit Iohannes triginta septem annis, dormiuitque Hasadias, post quem stetit Esaias, vti à sapientibus est proditum. — Hasadias. c Imò verò hic Nicanor Dux regis de morte. 1 Mac 7. Machabæi. Esaias.

Ioannes deinde filius Iohānis sacerdotis magni regnauit viginti septem annis. — Iannes Alexander.

Ei defuncto successit Aristobulus filius, regnúmq; administrauit annis tredecim, interfectúsque est. — Aristobuli & Antigoni regnum

Post eum Antigonus filius viginti sex annis. Occisus autem est anno centesimo tertio regni posteritatis Machabæorum. — Iosephus hyrcano primogenito.

In eius vicem substitutus est Herodes filius Antipatris Machabæorum seruus, qui rebellans cunctam familiam dominorum suorum trucidauit. Regnauit autem d annis (multis) interea obdormiit Abdias, — Iannus tribuis. Herodes magnus. d Inepiè aliqua

Interpretantur בנים binninum. Puto desiderari. יד Agrippa.

post quem ſtetit Samaias filius ipſius, vt quidem ſapienres noſtri commemorant.

Sic (à captiuitare) finiunt decem aliæ ætates (familiæ Dauidicæ)

Regnauit deinde Agrippa Herodis filius, & per ordinem Munabaz Agrippæ filius.

Septima decuria, quam auſpicatur Sechanias.

Sechanias

Obdormienti aurem Samaïæ ſucceſſit Sechanias, quemadmodum prodiderunt ſapienres noſtri.

Proſelytos appellat Herodianos. Nam Herodes Idumæus, aut iuxta alios Philiſtæus. Inepte aliquis vertit Hagarenorum. Nā de Herodianis loquitur Veſpaſianus.

Anno centeſimo tertio regni proſelytorum, qui eſt annus quadringenteſimus vigeſimus, à remplo reſtaurato, ter milleſimus, octingenteſimus vigeſimus octauus ab orbe condito venit Veſpaſianus, & ſolo æquauit ædem. Traduxit in capriuitarem Iſraëlitas, familias multas domus Dauidicæ & Iudam in Hiſpanias, quas vocamus Sepharad.

Agebatur anous centeſimus octogeſimus Romanorum, ex quo regnauerant ſtanre templo.

Anno autem quinquageſimo ſecundo à templo diruto deſtructa eſt Bither.

** Bither vrbs maritima in qua reliquias Iudæorum Titus reliquerat. Ezechias. Nathan. a Poſthumus fuit.*

* Anno centeſimo ſexageſimo ſexto ab excidio templi Perſæ irrueruot in Romanos. Tū defuncto Sechaniæ ſucceſſit Ezechias filius ipſius, vt iidem ſapienres noſtri tradiderunt.

Obdormiuit Ezechias & ſepultus eſt in terra Iſraël io colle Arbeel, qui erat Ioſuæ filij Niſraph ſacerdotis, in Orientali vrbis parte: Huic ſucceſſit filius ſuus Nathan nomioe, qui cùm obdormiſſet pater, *a* creuit in viſceribus matris ſuæ. Iſte eſt Nathan Detſurſitá.

Huna. Akob. Nahum.

Nathao vbi defunctus eſſet, habuit filium ſuum Magiſtrum Huna ſucceſſorem. Obdotmiit etiā Akób relicto filio Nahum iuxta ſcripta ſapientum noſtrorum.

Iohanan.

Magiſtri Huna, Hanana, Mattana, Hananeel ipſius fuerunt ſapientes. Deinde obdormienti Nahum ſucceſſit Iohanan, vti extat in ſapientum noſtrorum literis, cuius ſapientem fuiſſe dicunt magiſtrum Hananeëlen.

Saphat.

Obiens Iohanan filium Saphat ſucceſſorem reliquit, iiſdem auctoribus, Magiſter aurem Haoaneël ſapicos ſiue doctor ipſius exritir.

Anam.

Obeunti Saphat ſucceſſit Anam eius natus iuxta traditiooem ſapientum. Magiſter autem Samuël doctor eius fuit, ſiue conſiliarius.

Paſa.

Tum aſcendit Paſa Neſardæ filius, vaſtauítque ipſam Neatdeam vrbem ad Euphratis oram, ac obdormiuit magiſter Hona, ſepultúſque eſt in terra Iſraël iuxta Magiſtrum Haïa Rabba.

In Neardea captiuis in Babylone Iudæi Synagogam & academiā habuêre celebrem. Nathan.

Poſt ipſom ſterit filius ipſius Nathan vti ſapientes noſtri aſſeuerârunt, qui habuit doctores Magiſtrum Iudam Ezechiëlis filium, & Magiſtrum Séſeth.

Obtinuerunt imperium Perſæ anno duceoteſimo quadrageſimo quinto ab ædis Domini excidio, decreuerúntque perſecutionem aduerſum Iudæos.

Nehemias

Mortuus interea Nathan primatus familiæ Dauidicæ hæredē reliquit Nehemiam filium, iuxta ſapientum noſtrorum ſcripta. Is habuit pro doctore Magiſtrum Sazbí.

Akabias.

Deinde mortuo ſucceſſit Akabias filius, iiſdem narrantibus, cuius doctores fuêre Rabbá & Rab Adá. Eius temporibus aſcendit Rex Perſarum io Syriam, eámque ſubegit.

Sic Poſthumum appellant. Hona.

Defunctúſque eſt Mar Hakban Retſurſitâ, & ſepultus in terra Iſraël. Habuit autem ſucceſſorem Honam Mar fratrē ſuum, cuius doctores commemorantur Abaí, Rabba, & Rab Ioſeph Hamæ filius.

Ocba.

Iſtius temporibus aſcendit Sapor in Niſibin cepítque eam. Vbi obdormiiſſet Hona Mar, dignitatem eius inter Iudæos conſecutus eſt Ocba eius frater, vt narrant ſapientes, ac Magiſtrum Hananelem pro doctore habuit.

Aba.

Ocbæ mortui primarum ſuſcepit Aba filius fratris eius, filij Mar Ocban. Eius autē ſapientes ſiue doctores fuerunt Rabba & Rabbena.

Anno quadringenteſimo decimo ſexto templi exciſi, mundus extitit ſine Rege.

Chaaná.

Diſceſſitque ex hac vita Aba, relicto ſucceſſore Magiſtro Cahaná fratre, cuius doctor fuit magiſter Saphra.

Saphra.

Magiſter Saphra poſt mortuū fratrem, id eſt, magiſtrum Cahaná dignitatem illam eſt adeptus, vſúſque eſt doctote magiſtro Aha Matpateo.

Mortuus eſt Mar Zutra, deinde ſucceſſit Cahaná filius ipſius, cuius doctor R. fuit Rabena.

Mortuo magiſtro Cahaná ſucceſſit Magiſter Hooa filius fratris prædicti Cahanæ, habuítque pro doctore magiſtrum Aha Marhpâteum Hanilei filium.

Hona.

Locum mortui Honæ tenuit magiſter Hona patruus ipſius. Eius ſapientes extiterunt filius Magiſtri Cahanæ, Magiſter Meri & doctor Hanina Rabba. Fuit autem fi-

lius eius ruina & pernicies domus Dauid, Nempè vxor ipsius Magistri Honæ principis exulum, filia erat doctoris Haninæ Academiæ rectoris.

Doctor Hanina. Porrò doctor Hanina vir fuit summus & admirandus Cum aliquandò profectus esset Iudex principis exulum, in oppidum Doctoris Haninæ Academiæ rectoris: ac expetiuisset interpretari Pérek, nõ id permisit Academiæ rector. Ad eum *Perek sectio Thalmud. q. d. haberecócionem.* cum venisset princeps exulum, præcepitque insolescens ad se adduci Academiæ rectorem, eum per portas oppidi tota nocte deduci iussit. Die insequenti venire ipsum iubet & imperat (ministris suis) vt euellerent omnes barbæ ipsius *a* angulos, *a Extrema.* neque ei quisquam hospitium cõcederet. Abiit igitur Academiæ rector, cúmque sedisset ante ædem maioris Synagogæ,& lachrymãs lachrymis oppleuisset *b* Cokyrã, *b Mensura grauis.* eámque obedisset, dira pestis lues irruit in domum principis exulum, vnáque nocte cunctos extinxit, excepto solo Mar Zutra, qui in matris suæ vtero creuit.

Tum nocte illa in somnis Doctor ac magister Hanina, sibi visus est ingredi in hortum cedris consitum, atque arrepta securi excidisse cunctas cedros, quæ illic essent. Vnam autem pusillam crescere cernebat subter terram, ne eam securis excinderet. Mox aduenire virum rufum senem, qui se Dauidem Regem Israël, ac illum hortum suũ esse diceret, deinde quid igitur, inquit, tibi cum ipsis cedris, quod eas amputaueris? quo dicto percussit eum & faciem eius retrorsum (præ ictus vehementiâ) vertit. Excitatus autem faciem suam retrorsum versam inuenit interrogauítque doctores nostros qui occurrerunt, essétne exortus aliquis de domo Dauid? Respondentibus illis, neminem ex illa familia natum, nisi quod filia tua (inquiũt) grauida est, abiens obsedit portam ipsius, siue plueret, siue æstus esset, donec illa pareret. Quando verò illa peperit, eius facies in locum pristinũ restituta est, suscepitque puellam apud se, nominauit & virum summum reddidit.

Intereà erat quidam e doctor recens *c vel generis domus Dauid.* coniugatus Pahrá nomine in familia dauidica. Is cernens extinctam familiam Dauidicam, obtulit pecuniam & munera regi, & principatum inter exules cõsecutus est. Ar vbi doctor Zutra attigisset decimũ quintum annum, tam ipse quàm Academiæ rector conuenerunt Regẽ, ab eóque obtinuerunt vt Zutra princeps esset exulum, & magister Pahrá eo magistratu cederet. Porrò in nares istius Pahrá, qui per corruptelam principatum fuerat adeptus, inuolauit musca: illéque tandiu sternutauit, donec interiret. Ob eámque causam Dauidici æchmalotarchæ cælant muscam in suis signatoriis annulis.

Doctor ergo Zutra Æchmalotarcha, siue princeps exulum fuit viginti annos, quo tempore habuit pro doctoribus magistrũ Hanina, magistrum Samá,& magistrum Isaac.

Diebus illius interemptus est doctor ille *Rabba Mr.* magister Isaac Academiæ rector. Eodem tẽpore prodiit Rabba Mit magnus (principis autem nostri recordatio sit in vitam æternam) eique apparuit columna ignea, ac cum eo exierunt quadringenti viri, qui bellum gererent aduersus Persas & possedit Regnum.

Exegit ille quidẽ tributa septem annis, sed ad extremum septennij peccãrunt isti nebulones, qui cum ipso erant. Reperit enim eos bibentes vinum diis peregrinis libatum, & scortantes in curia Regũ Persię. Quocirca disparuit columna illa ignea, quæ multa & frequens erat coram ipso anteá, & vinxerunt eum Persæ atque interfecerunt. Suspenderunt etiam principem exulum doctorem Zutra & Academiæ rectorem super pontem illius prouinciæ, iussúque regis oppidũ exulum principis diripuerunt.

Itaque die illo interfectus est doctor *Zutra postmor.* Zutra exulum princeps (cuius principis nostri memoria in benedictionem esto.) Natus autem ei est filius, quem consimiliter Zutra appellãrunt de patris nomine. Arqui erant de domo Dauid fugerunt. Triginta annis non potuit doctor Hahonaï *a* apparere in publico. Doctor Rab Giza patruus eorum, qui erant de domo doctoris illius magistri Nehilaï: discessit commoratúsque est in Ncatsebá (siue ad fluuium Tsebá.) *a reuelare faciem suam.*

Doctor Zutra superioris doctoris Zutra filius, exulum princeps ascendit in terram Israël. & constituerunt illum qui illic erãt Iudæi *b* archididascalum. *b Caput sectionis Thalmud. [illegible]*

Anno verò quadringẽtesimo quinquagesimo secundo à templi euersione, id est, anno quater millesimo ducẽtesimo octogesimo ab orbe cõdito ascendit in terrã Israël, factúsque est fori, siue senatus princeps.

Et post eum magister Guria, cui successit filius ipsius doctor zutra, ac per ordinem

magister

magister Iacob eius filius & post eum magister Migas filius eius, & rursum magister Nehemias filius istius, denique magister noster Abdim Nehemiæ huius filius: Quę octoginta septem sunt ætates, octoginta septem nominibus his in vniuersum notatæ.

Ac postea magister e Abaī genuit magistros nostros Iaacob Phineen & Azatiam, Phinees autem magistrum Hatsub. Sic existunt octoginta nouem ætates.

e Videtur esse superior Abdim.

Finis breuioris Hebræorum Chronici.

ANNOTATIONES
interpretis in aliquot loca superioris Chronici.

1 *Phares viuebat annum nonum, cùm genuit Ezron, pag.* 10. *fa.* 2 Putarem esse mendum ac legendum שנת עשרה decimum nouum, ni summa horum omnium numerorũ hoc postularet. Est enim valde mirũ aliquem procreare anno ætatis nono, cùm ætas ad procreãdũ idonea incipiat ab adolescētia. i. paulò antè annum decimum quartum, ex Aug lib. 16. de Ciuitate Dei cap. vlt. & in Psal. 104. Quin & lib. 15. eius operis cap. 12. & 15. Nemo, inquit, decem annorũ potest gignere filios, quia nondum matura pubertas. Physici præterea & Medici ad id requirunt decimum tertium annum & vnum diem, ac aiunt generationi tum homines esse idoneos, cum pubes viris in mento nascitur: fœminis in muliebribus. Vnde in his nubilis ętas est annorum duodecim, in illis quatuordecim. Regula igitur interdum fallit, quod aliis exemplis demonstrari potest. Salomon vndecim annos natus genuit Roboam. Nam Roboam annum quadragesimũ vitæ agens patri Salomoni successit 3. Regum 14. Salomon autem dum vitam & tegnum deseruit erat annorũ dũtaxat duorum & quinquaginta, cum anno ætatis duodecimo regnum suscepetit. 3. Reg. 2. & quadraginta annis solũ tenuerit 3. Reg. 11. Achaz decennis procreauit Ezechiam. Anno enim vigesimo ætatis regnum est consecutus, illúdque administrauit 16. annis 4. Reg 16. Sic obiit anno vitæ 36. Iam Ezechias eodem regum loco patri successit, natus annos vigintiquinque. Denique D. Hieronymus ad Vitalem præmissa obtestatione, commemorat muliercułã alioqui prouectam factam fuisse à puero decenni grauidam.

[Hoc nostro item sæculo apud lectorates Nouempopulaniæ, fuit puer. 10. annorum, & puella. 9. qui ambo inter lusus pueriles, tanta fœcunditate simul cum malitia, ætatem suppleuerunt: vt illa anno 10. mater, & anno 21. auia extiterit, ex filia quę facilè matrē sit imitata. Est etiam nũc illa familia in honore. Neque enim absque ritu nuptiarum hæc contigerunt]

2 *Quo tempore cessauit prophetia p.* 13. *fa.* 2. Malachiam nouissimum esse prophetarum constanter asseuerant Hebræi. Quo autem sensu (Nam nonnullos post illius sæculum prophetico munere cumulatos non difficile est ostendere) audi ex Iosephi libro contra Appionem pagina. 919. ἀπὸ δὲ ἀρταξέρξου μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου γέγραπται μὲν ἕκαστα· πίστεως δὲ οὐχ ὁμοίας ἠξίωται τοῖς πρὸ αὐτῶν, διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχήν. Ab Artaxerse vsque ad nostra tempora scripta quidem sunt singula, verum tamen non merentur tantam fidem, ac superiora, quòd successio prophetarum non extiterit deinceps certa & accutata.

3 *Agebatur annus* 180. *Roman. pag.* 14. *fac.* 2. Non ab vrbe condita. Nã lapsus erat iam sub Augusto annus vrbis septingētesimus quinquagesimus, vt apparet è Liuio & Floro, & proinde plusquam octingentesimus, dũ templum à Tito & Romanis dirutum est. Sed ab vrbis populique Rom. monarchia & iusto imperio, quod Hebræi auspicantur ex eo tempore, quo Romani primum transierunt in Asiã contra Antiochum magnum. Tum enim nominis & imperij eorum potentia atque celebritas Orientalibus cœpit innotescere. Lege. 1. Mach. 8 Hinc illud Iosephi Gorionis filij libro. 3. Historiæ Hebraĭcæ c. 15.

ויהי בימים ההם ההל תחת יהודה
מלכות רביעית על מלכות שלישי
הוא מלכות רומיים כאשר נתעורר
על מלכות יון ויגדל שם רומיים על
כל מלכיות היא היה רביעית אשר
חזה דניאל איש חמודות אשר
אכלה ומדקה ושארה ברגלה רפסה

Diebus illis cæpit sub Iuda Machabæo monarchia quarta post tertiam, id est, imperium Romanorum, quod excitatum est

contra imperium Græcorum, Magnificatum autem est nomen Romanorum super vniuersa regna, nempe erat bestia quarta, quam conspexit Daniël vir desideriorum, quæ deuorabat & comminuebat,& cætera pedibus proculcabat.

4 *Principis exulum. pag.* 44. Iudæi à Zorobabele diligenter notant perpetuã successionem eorum, qui è familia Dauidica ptimatum & quasi imperium tenuerunt in Iudæos: in Babylonica transmigratione permanentes, qui in patrias sedes reuerti nunquam voluerunt: siue liberorum, siue possessionum siue alia causa, quòd putent se sic seruare familiam Dauidis, ex qua tandem exoriri possit, iuxta promissiones, Christus. Id obseruauit noster Origenes initio libri quarti περὶ ἀρχῶν Vbi enim docuit defecisse princeps ex Iuda iuxta patriarchæ Iacob oraculum Genes. 49. & Oseæ, cap. 3. His ergo testimoniis, inquit, vtimur aduersus eos, qui videntur asserere, quòd de Iuda dicta sint & dicunt permanere adhuc principem ex genere Iudæ, istum videlicet qui est gentis eorum princeps, quem nominant Patriarcham, nec deficere posse de semine eius, qui permaneat vsque ad aduentum eius, quẽ sibiipsi describunt. Id etiam notari potest sæpiusculè apud Iosephum, seorsum dum scribit Hyrcano Regi fugato, hanc dignitatem à Babyloniis Iudæis vltro delatam, quam alioqui à Regibus illorum locorum semper redimebant: & magno precio conseruabant, vt de sua gente & Dauidis familia suos haberent magistratus, & extra suam remp. in sua republica viderentur viuere. Qui hac dignitate potiebatur, ab eis nominabatur Res Galuta, princeps exulum, Æchmalotarcha, & iuxta Originem Patriarcha.

5 *Neardea. pag.* 43. Vrbs ad Euphratis ripam ab exulibus condita Ios. lib. 18. antiq. cap. 12. Eius crebra mentio in Talmud, quòd esset præcipuum Iudæorum gymnasium, ex quo innumerabiles Rabbini prodierunt, seorsum ij qui condiderunt Talmud Babylonicum. Est enim aliud, quod Hierosolymitanum appellatur, minoris authoritatis sicut & molis. Dan. 7.

6 *Rab. Mar. pag.* 43. In his dignitatum vocabulis est aliqua distinctio. Rab tribuitur sapientibus & doctoribus Babyloniæ. Rabbi terræ Israël. Rabban vel Rabbana sapientibus domus Dauid. Mar siue Mor sapientibus Babiloniæ, qui simul essent exulum principes siue Æchmalotarchæ, siue patriarchæ. Rabbi enim maior quam Rab, Rabban maior quam Rabbi, qui simplici nomine appellatur, vel Mar maior quã Rabban. Lege Eliam in Thisbi.

[*Pag.* 43. *Vbi ait mundum fuisse sine rege.* 416. *à templi excidio, referri debet ad Turcarum inuasionem ex suo Calculo, cũ supra dixerit pag.* 43. *col.* 1. *actum fuisse annum* 180. *Rom. ex quo regnauerant stante templo, quæ conficiunt* 600. *annos, ex Apocalypsi designatos.*]

HISTO-

HISTORICA CABBALA SAPIENTIS ILLIUS, RECTORUM ornamenti, Rabbi Abraham Leuitæ Dauidis filij.

Eodem interprete.

HVNC librum scripsimus ad declarandum vniuersa verba doctorum nostrorum, quos fœlix faustúmque sit nominâsse, tam eorum qui auctores fuerunt a Misna quàm Talmud à sapientissimis maioribus nostris fuisse tradita, & sapientum atque iustorum vnum ab ore sapientis & iusti alterius suam doctrinam per ordinem accepisse. Verbi gratiâ, Gymnasiarcham & collegium eius ab ore gymnasiarchæ & collegij ipsius, sapientes Talmudicos à viris synagogæ magnæ qui sua acceperant à prophetis, quorum omnium recordatio fausta perennísque esto. Quanto igitur minus sapientes doctoréſve Misna aliquid protulerunt è suo cerebro, præter ordinationes, quas consensu omnium ordinarunt, vt septẽ legi conficerent? Quod si derideret aliquis, qui nonnihil olet ex hæresi, ac dicit, se relinqui incertum & dubium ex verbis ipsorum, propterea quod in quamplurimis locis dissentiant, heus tu contunde dentes eius atque eum ostende præuaricari aduersum decreta Senatus, doctoresque nostros nũquam inter se dissentire b de principio vel summa præcepti, sed eius duntaxat consecutionibus, quòd audierint quidem principium, summámque ipsius à doctoribus suis, sed non interrogauerint illos de consequentiis, propterea quod nil inseruiebant ipsorum necessitati. Exempli causa, non disputant, sit ac cendenda lucerna sabbato, nécne. De quo igitur disputant? Quo humore vel oleo sit accendenda, quo non sit. Consimiliter nõ disceptant, an oporteat recitare lectionem Audi Israël, &c. vesperi & manè, nécne, sed quando: quóve tempore vespertinæ, quando, quóve tempore matutinæ precis, illa recitanda commemorandáque sit, vt præcepto satisfiat. Atque ita de cæteris ipsorum verbis atque sententiis.

a Cõtextus Talmud.

Hæ sunt traditiones seniorum. Matt. 15. &c.

b Derasche.

Deut. 6.

Ait Abraham Leuita Dauidis filius hũc librum Cabbalæ.

Ab Adam vsque ad Diluuium mille sexcenti quinquaginta sex anni.

A Diluuio vsque ad Abrahamum ducenti nonaginta duo.

Ab ortu Abrahami donec primũ egrederetur Charris quinquaginta duo anni.

Ab exitu eius de Charris donec staret inter victimarum dissecationes octodecim anni. Cùm Charras rediisset illicque mansisset quinque annis, & remigrasset in terram Chanaan, natus erat 75. annos. Gen. 15.

Hinc donec nasceretur Isaac viginti quinque anni. Postea donec nasceretur Iacob sexaginta, deinde donec descenderet Iacob in Ægyptum centum triginta, rursum donec Iacob moreretur septemdecim.

Deinceps quousque discederet ex hac vita Ioseph quinquaginta tres anni.

Ab obitu Ioseph, donec prodirent in Ægypto pseudoprophetæ è filiis Ephraim & Galaad, seducerẽtque Israëlitas, & interficerentur, anni centum & decem.

Ab hinc vsque ad exitum de Ægypti terra, triginta anni.

Egressi sunt ex Ægypto mense Martio, anno mundi bis millesimo quadringentesimo quadragesimo octauo, ante ædis primæ substructionẽ quadringentis octoginta annis. Substructa est ædes illa, anno mundi bis millesimo nongentesimo vigesimo nono, ante excidium suũ annis quadringentis triginta tribus. 3 Reg. 6.

Sed tamen quadringentos duntaxat & decem annos ipsi attribuunt, quoniam à

principio transmigrationis Ioachim regnum nullum fuisse putatur.

Quod particulatim sic demonstro.

In deserto quadraginta annis.

Iosuæ annis viginti octo.

Seniores, qui post Iosuæ aliquandiu superstites fuerunt, annis 17.

Othoniel quadraginta.

Ehud octoginta, in quorum extremo Sangar anno vno.

Debora & Barac quadraginta.

Gedeon quadraginta.

Abimélech tribus.

Thola viginti tribus.

Iaïr viginti duobus.

Iepte sex.

Abesan septem.

Elam decem.

Abdon octo.

Samson viginti.

Heli quadraginta.

Samuël vndecim.

Saul duobus

Dauid 40. totidem Salomon, at eius tertio ædes cæpta est ædificari.

Roboam septemdecim.

Abia tribus.

Asa quadraginta vno.

Iosaphat viginti quinque.

Ioram octo.

Ochozias anno vno.

Athalia sex.

Ioas quadraginta.

Amazias viginti nouem.

Ozias quinquaginta duobus.

Ioathan sedecim.

Achaz sedecim.

Ezechias viginti nouem.

Manasses quinquaginta quinque.

Amon duobus.

Iosias triginta vno.

Ioachaz tribus mensibus.

Ioachim vndecim annis.

Iechonias tribus mensibus.

Sedechias vndecim annis.

Sic existit summa quadringentorũ triginta trium annorum, à fine anni tertij Salomonis vsque ad templi excidium.

Post transmigrationem Babylonis, hæc principum, qui alij alios ordine perpetuo genuerunt, fuit series.

Iechonias, Salathiel filius eius, Zotobabel, Mesullam, Hananias, Barachias, Hasadias, Esaias, Abdias, Sechanias, Samaïas, Naadaïas, Ezechias. Aiunt autem huius Ezechiæ fratrem fuisse Hillelem.

Vniuersi autem hi Israëlitarũ principes extiterunt Babylone. Sed ascendit Hillel Babylone, fuitque in terra Israëlis princeps centum annis ante templi secundi excidium.

Deinde magister noster Simeon filius eius, & per ordinem filiorum patribus succedentium magister noster Gamaliel senior filius eius, Magister noster Simeon Fi. e. Magister noster Gamaliel F. e. Magister noster Sanctus F. e. Magister noster Gamaliel F e. Magister noster Iuda princeps filius eius.

Moses ergò doctor noster, qui in pace cõquiescit accepit legẽ à Deo Opt Max. in monte Sinaï Decalogum quidẽ Siuan siue Maïo mense. anno bis millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, cætera autem præcepta illis quadraginta diebus quibus permansit in monte ad vsque decimum septimum mensis Tammuz 1. Iunij, quo descendit, fregitque tabulas, itémque reliquis anni priori exitus ab Ægypto, & anni secundi ad nonum vsque mensis Ab, qui Iulio respondet, quo die reuersi sunt exploratores à terra exploranda, & in maiores nostros, cum nollent ascendere, decretum est, ne in ipsam ingrederentur *Moses.*

Hinc deinceps nullum prorsus præceptum illis imperatũ est. Excessit verò Moses legislator noster, qui pace perfruitur, die Sabbatino, tempore pomeridiano sacrificij septimo die mensis Adar, siue Februarij, anno mundi 2489.

Iosuæ filius Num, super quem pax, ab ipso habuit legẽ vtramq; id est, scriptam & ore acceptam. Nam certè Moses legislator noster præsidens disceptabat omnes Israëlitarum cõtrouersias à manè ad vesperam. Quòd si dicas hoc esse intelligendum de lege scripta, hoc fieri non potest Nam illa non complectitur vnũ è mille casibus, qui quotidie exoriuntur. *Iosue.* *Probat legẽ aliquã esse nõ scriptam traditione.*

Postea autem eis præposuit tribunos, cẽturiones, quinquagenarios, decuriones, apúdq; illos hæc habuit verba, Negotia fratrum vestrorum & quod iustum est Iudicare. De seipso verò, Præcepitque vobis tempore illo, quid facere deberetis, &c. Quod quidem præceptum non est aliud, nisi lex ore tradita, καὶ ἄγραφος. *Probat iu iudicialibus esse traditionẽ Deut. 1 Ver 16. Ibid. 18.*

Præterea de negotio immolationis & legibus siue ritibus eius scriptum est. Quẽadmodum præcepi tibi, sacrificabis & comedes. Quibus aperte docet Moses sibi fuisse præscripta mandata de immolandis victimis, quæ in lege exarata non sint. *Idem probat in ceremonialibus.*

Atqui

Atqui impossibile est, quin ea successori Iosuæ declarauerit.

Iosuæ autem illa tradidit senioribus, & discessit ex hac vita in sempiternam anno mundi. 2517.

Seniores qui ætatem produxerunt post Iosuæ, ea deinde tradiderunt prophetis. Prophetæ autem sibi mutuo, alter alteri secundum seculorum & ætatum ordinem, vsq; ad Haggæũ, Zachariã & Malachiam.

Deut. 12. Prima ætas hominũ Synagoga magna. Ezra 2.

Rursum prophetæ ea tradiderunt viris Synagogæ magnæ, nempe Zorobabeli filio Salathielis Iechoniæ filij, hisque qui cum ipso redierunt ab exilio Babylonico, Iesu, Nehemiæ, Seraiæ, Raaliæ, Mardochæo, Balsani, Maspari, Bagoæ, Rahum, Baanæ. Hi quippè sunt principes Synagogæ magnæ.

Inalio ex. an. 2929.

Ædificata est ædes prima anno mundi. 2909. stetit 427. deinde diruta est, post obsidionem bellúmque septennale. Mansit in illis ruinis annos septuaginta.

Tandiu in ruinis suis mansisse primam ædem sic ostenditur. Anno quadragesimo nono excidij ipsius, qui erat primus Cyri Regis Persarum, cœperunt eius fundamenta iacere. Cæterum quoniam aduersum ædificatores, Rahum consiliarius & Simsai scriba dederunt literas ad Cyrũ Regem Persarum, respondénsque Cyrus sic rescripsit, Nunc decernite vt desistant viri illi, sed nec ciuitas illa ædificetur donec à me decretum statuatur: totum negotium intermissum est vsq; ad secundum Darij Regis annum. Atque ita opus ante secundum Darij Regis annum minimè est repetitum.

Ezra 4. In Ezra est Artaxerses quẽ puto esse Assuerũ cũ Abben Ezra, non Cyrũ. Nã Cyrus fauit perpetuo Iudæis ex Esa. 44 & seq. Daniele & Ezra. a Forma.

Adesdum autem & considera, quàm fideles sint consolationes domini Dei nostri. Nam iuxta exilij modum, extitit & redemptio ipsorum.

Ab initio exilij vsque ad excidium tẽpli & regni fiũt viginti & vnus anni. (Sic) ab eo tẽpore, quo cœpit redintegrare tẽplum vsque ad eius absolutionem anni vnus & viginti. Si quidem anno, qui partim fuit tertius Ioachim, partim quartus, regnare cœpit Nabugdonozor, eóque ascendit Hierosolymam. Dominus ergo tradidit in manum eius Ioachim Regem Iuda, Danielem, Hananiam, Misaẽlem, Azariã anno illo tertio Ioachim, id est, primo Nabugdonozoris.

Dan. 1.

Sub extremum deinde septennij mortuus est Ioachim & regnũ suscepit Iechonias. Ascendens autẽ Nabugdonozor in captiuitatẽ abduxit Iechoniam, itémque decem exulum millia, præter septena millia hominũ, laude bellica insignium, id est septemdecim millia. In libro quidẽ Hieremiæ commemorantur duntaxat tria millia & viginti tres, verum id fit, quia principes stirpiũ nominare tantùm voluit Hieremias. Sed nec meminit ascensus Nabugdonozoris in Ioachim patrem Iechoniæ, cùm in captiuitatem transtulit Danielem.

2. Transmigratio.

Hier. 52.

Præterea ascendit Nabugdonozor sexto regni Sedechiæ, id est, regni sui decimo octauo, & in exilium traxit octingentos viginti duo. Rursum regni sui vigesimo tertio captiuum fecit Sedechiam & euertit ædem sacram. Sic propter annos dimidiatos qui interfluxerũt, reperimus inter trãsmigrationem Danielis & Sedechiæ, vnum & viginti annos integros.

3 Transmigratio.

Cæterùm stetit adhuc Nabugdonozor in regno suo duobus & viginti annis. Quinquaginta enim & quinque annis rerũ potitus interiit. Successit Euilmerodac filius ipsius tribus & viginti, ac regni primo cuexit ad honores Iechoniã Regem Iuda. Post eum mortuum regnauit Baltazar, & anno regni tertio à principibus suis vinctus interfectúsque est in domo conuiuij, quod ipse instruxerat. Atque illud est, quod prædixerat Esaias. Pone mensã, cõtemplare in specula, comede & bibe, surgite principes, arripite clypeum. Impletúmque Nabugdonozori illud prophetæ. Et seruient ei vniuersæ gentes, & filio eius & filio filij eius.

Esa. 21.

Hier. 27.

Sic 45. anni Nabugdonozoris, 22. Euilmerodac, tres Baltazaris reddunt septuaginta annos imperij Babylonici.

Postquàm interemptus est Baltazar, Chaldæorum imperio præpositus est Darius filius Assueri de semine Medorum, illúdque administrauit annum vnum, & mortuus est.

Illud deinde tenuit Cyrus tribus annis, cuius spiritum regni primo excitauit Dominus vt construeret sanctuarium, etiam si posteà à cœpto destitit. Vbi tres annos expleuisset, interfectus est à Regina Scytharum, quod & ipse duos eius filios interemisset, qui magni erant reges.

Post eum imperauit Assuerus annis sedecim, post quem mortuum imperium obtinuit eius filius, quem genuerat Ester, nempe Darius, qui & Artaxerses. Huius anno secundo extructa est ædes Domini.

Darius iste agebat annũ vitæ septimum

principio transmigrationis Ioachim regnum nullum fuisse putatur.

Quod particulatim sic demonstro.

In deserto quadraginta annis.

Iosuæ annis viginti octo.

Seniores, qui post Iosuæ aliquandiu superstites fuerunt, annis 17.

Othoniel quadraginta.

Ehud octoginta; in quorum extremo Sangar anno vno.

Debora & Barac quadraginta.

Gedeon quadraginta.

Abimélech tribus.

Thola viginti tribus.

Iaïr viginti duobus.

Iepte sex.

Abesan septem.

Elam decem.

Abdon octo.

Samsom viginti.

Heli quadraginta.

Samuël vndecim.

Saul duobus

Dauid 40. totidem Salomon, at eius tertio ædes cæpta est ædificari.

Roboam septemdecim.

Abia tribus.

Asa quadraginta vno.

Iosaphat viginti quinque.

Ioram octo.

Ochozias anno vno.

Athalia sex.

Ioas quadraginta.

Amazias viginti nouem.

Ozias quinquaginta duobus.

Ioathan sedecim.

Achaz sedecim.

Ezechias viginti nouem.

Manasses quinquaginta quinque.

Amon duobus.

Iosias triginta vno.

Ioachaz tribus mensibus.

Ioachim vndecim annis.

Iechonias tribus mensibus.

Sedechias vndecim annis.

Sic existit summa quadringentorũ triginta trium annorum, à fine anni tertij Salomonis vsque ad templi excidium.

Post transmigrationem Babylonis, hæc principum, qui alij alios ordine perpetuo genuerunt, fuit series.

Iechonias, Salathiel filius eius, Zorobabel, Mesullam, Hananias, Barachias, Hasadias, Esaias, Abdias, Sechanias, Samaïas, Nàadaïas, Ezechias. Aiunt autem huius Ezechiæ fratrem fuisse Hillelem.

Vniuersi autem hi Israëlitarũ principes exstiterunt Babylone. Sed ascendit Hillel Babylone, fuitque in terra Israëlis princeps centum annis ante templi secundi excidium.

Deinde magister noster Simeon filius eius, & per ordinem filiorum patribus succedentium magister noster Gamaliel senior filius eius, Magister noster Simeon Fi. e. Magister noster Gamaliel F. e. Magister noster Sanctus F. e. Magister noster Gamaliel F e. Magister noster Iuda princeps filius eius.

Moses. Moses ergò doctor noster, qui in pace cõquiescit accepit legẽ à Deo Opt Max. in monte Sinaï Decalogum quidẽ Siuan siue Maïo mense anno bis millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, cæteraautem præcepta illis quadraginta diebus quibus permansit in monte ad vsque decimum septimum mensis Tammuz I. Iunij, quo descendit, fregitque tabulas, itémque reliquis anni primi exitus ab Ægypto, & anni secundi ad nonum vsque mensis Ab, qui Iulio respondet, quo die reuersi sunt exploratores à terra exploranda, & in maiores nostros, cum nollent ascendere, decretum est, ne in ipsam ingrederentur.

Hinc deinceps nullum prorsus præceptum illis imperatũ est. Excessit verò Moses legislator noster, qui pace perfruitur, die Sabbatino, tempore pomeridiani sacrificij, septimo die mensis Adar, siue Februarij, anno mundi. 2489.

Iosue. Iosuæ filius Num, super quem pax, ab ipso habuit legẽ vtramq; id est, scriptam & ore acceptam. Nam certè Moses legislator noster præsidens disceptabat omnes Israëlitarum cõtrouersias à manè ad vesperam. Quòd si dicas hoc esse intelligendum de lege scripta, hoc fieri non potest. Nam illa non complectitur vnũ è mille casibus, qui quotidie exoriuntur. *Probat legẽ aliquã esse nõ scriptam traditione.*

Postea autem eis præposuit tribunos, cẽturiones, quinquagenarios, decuriones, apúdq; illos hæc habuit verba, Negotia fratrum vestrorum & quod iustum est Iudicare. De seipso verò, Præcepitque vobis tempore illo, quid facere deberetis, &c. Quod quidem præceptum non est aliud, nisi lex ore tradita, καὶ ἄγραφος. *Probat in iudicialibus esse traditionẽ Deut. 1 Ver 16. Ibid. 18.*

Præterea de negotio immolationis & legibus siue ritibus eius scriptum est. Quẽadmodum præcepi tibi, sacrificabis & comedes. Quibus aperte docet Moses sibi fuisse præscripta mandata de immolandis victimis, quæ in lege exarata non sint. *Idem probat in ceremonialibus.*

Atqui

Atqui impoſſibile eſt, quin ea ſucceſſori Ioſuæ declarauerit.

Ioſuæ autem illa tradidit ſenioribus, & diſceſſit ex hac vita in ſempiternam anno mundi.2517.

Seniores qui ætatem produxerunt poſt Ioſuæ, ea deinde tradiderunt prophetis. Prophetæ autem ſibi mutuo, alter alteri ſecundum ſeculorum & ætatum ordinem, vſq; ad Haggæũ, Zachariã & Malachiam.

Deut. 12. Prima ætas hominũ Synagoga magna Ezra 2.

Rurſum prophetæ ea tradiderunt viris Synagogæ magnæ, nempe Zorobabeli filio Salathielis Iechoniæ filij, híſque qui cum ipſo rediérunt ab exilio Babylonico, Ieſu, Nehemiæ, Seraïæ, Raaliæ, Mardochæo, Balſani, Maſpari, Bagoæ, Rahum, Baanæ. Hi quippè ſunt principes Synagogæ magnæ.

Inalio ex. an. 1929.

Ædificata eſt ædes prima anno mundi. 2909. ſtetit 427. deinde diruta eſt, poſt obſidionem bellúmque ſeptennale. Manſit in illis ruinis annos ſeptuaginta.

Tandiu in ruinis ſuis manſiſſe primam ædem ſic oſtenditur. Anno quadrageſimo nono excidij ipſius, qui erat primus Cyri Regis Perſarum, cæperunt eius fundamenta iacere. Cæterum quoniam aduerſum ædificatores, Rahum conſiliarius & Simſai ſcriba dederunt literas ad Cyrũ Regem Perſarum, reſpondénſque Cyrus ſic reſcripſit, Nunc decernite vt deſiſtant viri illi, ſed nec ciuitas illa ædificetur donec à me decretum ſtatuatur: totum negotium intermiſſum eſt vſq; ad ſecundum Darij Regis annum. Atque ita opus ante ſecundum Darij Regis annum minimè eſt repetitum.

Ezra 4. In Ezra eſt Artaxerſes quẽ puto eſſe Aſſuerũ cũ Abben Ezra, non Cyrũ. Nã Cyrus ſanus perpetuo Iudæis ex Eſa. 44 & ſeq. Daniele & Ezra. a Firma.

Adeſdum autem & conſidera, quàm fideles ſint conſolationes domini Dei noſtri. Nam iuxta exilij modum, extitit & redemptio ipſorum.

Ab initio exilij vſque ad excidium tẽpli & regni finẽ viginti & vnus anni. (Sic) ab eo tẽpore, quo cæpit redintegrare tẽplum vſque ad eius abſolutionem anni vnus & viginti. Si quidem anno, qui partim fuit tertius Ioachim, partim quartus, regnare cæpit Nabugdonozor, eóque aſcendit Hieroſolymam. Dominus ergo tradidit in manum eius Ioachim Regem Iuda, Daniëlem, Hananiam, Miſaëlem, Azariã anno illo tertio Ioachim, id eſt, primo Nabugdonozoris.

Dan. 1.

Sub extremum deinde ſeptennij mortuus eſt Ioachim & regnũ ſuſcepit Iechonias. Aſcendens autẽ Nabugdonozor in captiuitatẽ abduxit Iechoniam, itémque decem exulum millia, præter ſeptena millia hominũ, laude bellica inſignium, id eſt ſeptemdecim millia. In libro quidẽ Hieremiæ commemorantur duntaxat tria millia & viginti tres, verum id fit, quia principes ſtirpiũ nominare tantùm voluit Hieremias. Sed nec meminit aſcenſus Nabugdonozoris in Ioachim patrem Iechoniæ, cùm in captiuitatem tranſtulit Daniëlem.

2. Tranſmigratio.

Hier. 52.

Præterea aſcendit Nabugdonozor ſexto regni Sedechiæ, id eſt, regni ſui decimo octauo, & in exilium traxit octingentos viginti duo. Rurſum regni ſui vigeſimo tertio captiuum fecit Sedechiam & euertit ædem ſacram. Sic propter annos dimidiatos qui interfluxerũt, reperimus inter trãſmigrationem Danielis & Sedechiæ, vnum & viginti annos integros.

3 Tranſmigratio.

Cæterùm ſterit adhuc Nabugdonozor in regno ſuo duobus & viginti annis. Quinquaginta enim & quinque annis rerũ potitus interiit. Succeſſit Euilmerodac filius ipſius tribus & viginti, ac regni primo euexit ad honores Iechoniã Regem Iuda. Poſt eum mortuum regnauit Baltazar, & anno regni tertio à principibus ſuis victus interfectúſque eſt in domo conuiuij, quod ipſe inſtruxerat. Atque illud eſt, quod prædixerat Eſaïas. Pone menſã, cõtemplare in ſpecula, comede & bibe, ſurgite principes, arripite clypeum. Impletúmque Nabugdonozori illud prophetæ. Et ſeruient ei vniuerſæ gentes, & filio eius & filio filij eius.

Eſa. 21.

Hier. 27.

Sic 45. anni Nabugdonozoris, 22. Euilmerodac, tres Baltazaris reddunt ſeptuaginta annos imperij Babylonici.

Poſtquàm interemptus eſt Baltazar, Chaldæorum imperio præpoſitus eſt Darius filius Aſſueri de ſemine Medorum, illúdque adminiſtrauit annum vnum, & mortuus eſt.

Illud deinde tenuit Cyrus tribus annis, cuius ſpiritum regni primo excitauit Dominus vt conſtrueret ſanctuarium, etiam ſi poſteà à cepto deſtitit. Vbi tres annos explèuiſſet, interfectus eſt à Regina Scytharum, quod & ipſe duos eius filios interemiſſet, qui magni erant reges.

Poſt eum imperauit Aſſuerus annis ſedecim, poſt quem mortuum imperium obtinuit eius filius, quem genuerat Eſter, nempe Darius, qui & Artaxerſes. Huius anno ſecundo extructa eſt ædes Domini.

Darius iſte agebat annũ vitæ ſeptimum

cùm regnare cepit, imperauitque trigin ta duobus annis. Nam ascendens aduersus eum Alexander Macedo percussit & trucidauit cum anno structuræ templi tricesimo. Tum accisum est Imperium Persarum & initium habuit Imperium Græcorum.

2. Ætas. Ætas secunda hominum Synagogæ magnæ incipit à Simeone Iusto, qui nominatur Iaddus, filio Iosuæ filij Iosedech sacerdote magno, cuius temporibus deletum est Imperium Persarum ab Alexandro Græcorum Rege, qui post deletum Persarum imperium venit Hierosolymã, eámque opprauit euertere & denuo eius ciues in exilium exigere anno quadragesimo structi templi. Sed ad eum Simeon Iustus exiit, quem conspectum Alexander Rex plurimi fecit, & in magno honore habuit, acquieuítque ipsius petitioni. Petebat autem Simeon Iustus, ne templum dirueret, néve vrbẽ suis orbaret ciuibus. Cùm sic fieri imperâsset Rex, admirantio subiit ipsos principes & purpuratos, qui eum sciebãt dixisse se eam euersurum, nunquam autem reuocâsse verbum semel dictum. Sed respondens Alexander, similitudo, inquit, personæ huius ante me in bellis vincit. Pactúsq; est Rex cũ Simeone Iusto vt omnes, qui illo anno nascerentur sacerdotibus, vocarentur Alexandri de nomine suo, vtque numerum contractuum suorum ab ipso inchoarent. Erat autem annus egressionis ex Ægypto millesimus, mundi ter millesimus quadringentesimus quinquagesimus.

Eo tẽpore obiit Ezras scriba, Haggæus, Zacharias & Malachias, estque sublatum prophetiæ munus ex Israële.

Ex Setteorum familia. Effectum est autẽ illod miraculũ insigne opera Simeonis Iusti, quale non contigit Anani, nec Carcasneo hæreticorũ principib⁹ Setteis. Tũ Alexãder in terra Israël reperit Cuthæos multos, qui extiterãt à diebus Senacherib, quorũ principes erãt Sanballat Horonites & nonnulli Israëlitæ. Et certè ex filiis Iosuæ filij Iosadac sacerdotis magni, quidã cõnubia contraxerãt cũ illis, quos proinde eiecerant è domo Dñi Ezras sacerdos & Nehemias tarsata.

Dum ergo venit Alexander in terrã Israël, ad ipsius auditionem accessit Sanballat Horonites & cæteri Cuthæorum siue Samaritanorum principes, eúmque rogârunt vt sacerdotibus generis & affinibus suis, liceret ædificare ædẽ alteram sacram in monte Garizim, itémque omnibus, qui duxerant vxores alienigenas, nec eas volebant dimittere. Cui petitioni cùm rex assensisset, ędificatum est ædem.

Tunc populus Israël in duas partes sectus est, vna secuta est Simeonem Iustum & Antigonum discipulum ipsius, cætúmque eius, idque iuxta illud, quòd traditione acceperant ab Ezra, altera Sanballat & generos ipsius. Itaque obtulerũt holocausta & sacrificia extra ædem Domini, decreta constituerunt & iudicia, prout cor eorum dictitabat. In hoc fano sacerdotis munere fugebatur Manasses Iosuæ filij Iosadac filius. Primarius erat Sadoc cũ collega Baietos. Hoc fuit initium hæresis. Nã Sadoc & Baietos sese diuiserũt à magistro suo Antigono, & defecerunt ad fanũ montis Garizim, illícque fuerunt primarij. Steterat autem fanum istud Cuthæorum hæreticorum circiter ducentos annos. *Hic obseruandum Hebraicè Antigono Legi, pro Antigonia.*

Anno enim ducentesimo duodecimo ab ædificatione tẽpli secundi, qui est mundi ter millesimus sexcentesimus octogesimus primus, rebellauit Mattathias Ioannis filius summus sacerdos, qui cognominatus est Hasmonæus, in Antiochum Regem Græcorum, stánsque in acie cum filiis suis, ducem qui ipsi erat secundus & dominatum exercebat in Hierusalem obtrũcauit & exercitu ipsius, regnauítque annum vnum.

Post eum mortuũ Iudas filius ipsius, vir potens, natu maximus regnũ administrauit sex annos.

Post eum mortuum Ionathan frater ipsius, qui etiam erat filius Hasmonæi, regnauit alios sex annos, sicque fato concessit.

Eius locũ consecut⁹ Simeõ frater, mortuus est anno regni decimo octauo.

Deinde Iohannes filius Simeonis filij Hasmonæi, qui cognominatus est Hyrcanus primus, regnum obtinuit. Is ascẽdens in Samariam, euertit Fanum à Cuthæis ædificatum: in monte Garizim, necauit hæreticos qui offerebant holocausta & sacrificia extra ædem Domini & constituerant decreta & leges siue iura ex animi sui libidine.

Reuersus in pace victor epulum sapientibus instruit. Ibi eorum vnus senex, animo hilaris sufficit, inquit, tibi corona regia, relinque coronam pontificiam semini ipsius Aaron: Mater quippè tua captiua fuit, capta in monte Modith. Patrem enim tuum Simeonẽ adegerunt exteri, ad illas angustias in illo monte, vt fugeret: & caperentur

caperentur vxores ipsius Sicq; postea illi sunt redditæ. His auditis cōuiuæ inter se mussitârūt, quasi rex esset suspectę originis. Contra rex audita acerbissimè ferēs valdè indignatus est. Itaque postquam administrâsset supremum sacerdotium quadraginta annis, factus est Sadducęus.

Eíque mortuo successit in regno Alexander filius, qui vocatus est Iannes. Is quoque odio insectatus est Sapientes & eos magna cædeaffecit. Ab vno Simeone Satæ filio abstinuit, quòd esset frater vxoris suæ.

Fugit autē Iosuæ Peraïæ filius, superioris Simeonis Saræ socius, Alexandriam Ægypti, donec Simeon Satæ filius ei supplicatione reditum à Rege impetrasset.

Simeon ergo iustus tradidit Cabbalam Antigno discipulo suo. Iose autem filius Iozaris & Iose filius Iohannis eam acceperunt ab Antigno Socheo. Ab his deinde Iuda filius Tabæi & Nathæus Arbelites. Ab istis consequenter Iosuæ Peraïæ filius, & Simeon Satę filius.

Error Iudæorū de Christi tēpore.

Historiæ scriptores in Israële, aiunt Iosuam Peraïæ filium, magistrum fuisse Iesu Nazareni. Quod si res ità habet, viguit ille profectò temporibus Iannis Regis. Historiographi autem exterarum gentium, ipsum affirmant natum diebus Herodis, Archelaï autē tēpore cruci suspensum. Quæ contentio est maxima, quoniam discrimē est inter ipsos plus quā centum & decem annorum. Probabile autem extitisse diebus Hillelis & Sammei & Iosuæ Peraïæ filij sapientis, qui cōsimiliter profectus est Alexandriā Ægypti, in suo comitatu habens Iesum.

Moses.

Hic valde aduersantur historici exterarum nationum, quoniam certè verba sua plurimis conclusionibus definientes, nempè anno trecentesimo duodecimo iuxta numerum contractuum eum natū dicunt, deinde anno 33. cruci suspensum. Fuisse autem natiuitatem eius anno trigesimo octauo imperatoris Augusti Romanorum principis, diebus Herodis, crucifixionem verò diebus Archelaï istius filij. fortassis autem vsque eò pugnaciter contendunt, quò dicant tēplum & regnum Israël, post crucifixionem ipsius non nisi paulisper stetisse.

At penes nos verissima est traditio & historia, è Misna atque Thalmud: quorū auctores nihil de rebus immutarunt. Siquidem R. Iosuæ Peraïæ filius fugit in Ægyptū his Alexandri Iannæ diebus, cúmque eo Iesus Nazarenus Cōsimiliter apud nos vera est traditio, quòd anno quinquagesimo primo regni Machabæorū, & ducentesimo nonagesimo nono structi templi comprehensus est, idque ætatis suę anno trigesimo sexto, qui tertius erat regni Aristobuli Iannæ filij.

Semias & Abtalion ab illis consequenter per manus, disciplinam non scriptam acceperunt. Erant autem proselyti iustissimi. Ab is rursum Hillel & Samai, quorum Hillel ascendit è Babylone in terram sanctam anno vitæ quadragesimo, ac ibi docuit aliis annis quadraginta. vixit quippe centum viginti annos, ac erat de domo & gentilitate Dauid, è regio semine. Habuit octoginta discipulos, quorū maximus extitit Ionathan Vzielis filius, minimus magister noster Iohanan Zachęi filius.

Iosephus a Legatis possus R. Iohanan ben Zachai de quo proximè ante. At in aliis scriptis Hebræorū istud dicitur de Iosepho ben Gorion, vel ben Mattathia.

Is ergò Iohanan Zachæi filius Cabbalam accepit ab Hillele & Samai. Tempore ipsius Vespasianus ascendit contra Hierosolymam, & Hierosolymæ Abba sicarius dux erat latronum, qui filius erat sororis magistri *a* Iosephi historiarum scriptoris. Is clàm accessit ad Vespasianum Imp. rogans, vt ad se asciscetet R. Iosephum historiographum. Quo obtento affuit Iosephus, quem, vbi eius egregiam sapientiam cognouisset Imperator, multo honore affecit, euexítque.

Tunc Vespasianus præfect⁹ erat, aduersum Hierosolymam. At mortuo Nerone Cæsare Romano Imp. à senatu Decretum, vt imperium susciperet. Profectus itaque Romam reliquit Titum filium aduersus Hierusalem, ac præcepit vt honore multo afficeret R. Iosephum historiographum.

Sic destructum est templum sacrum, ab orbe cō dito anno ter millesimo octingentesimo vigesimo nono. Occisus R. Ismaël Elisæi filius, itémque R. Simeon filius Gamalielis senioris. 3829.

Illis diebus stetit quidam Cozba nomine, qui contendebat se esse Christum Dauidis filium. Is misit manum in Domitianum Rom. Imperatorem, interfecto eius præfecto, qui prouinciam Iudæam administrabat. Cum Domitianus Imp. adhuc esset puer, non roboratus est ante eum. Itaque regnauit Cozba iste in Bither annis quinquaginta duobus post excidium templi atque in suo regno mortuus est, successorem relinquens filium Ruffum nominé, qui similiter mortuus est relicto regni hærede filio suo Romulo. Collecti autem

Romulus videtur esse quem nostri Bar-Cozbam vocant.

ſunt ad Cozbam & filios eius multi Iſraëlitarum populi, qui in captiuitate verſabâtur, è cunctis ſuis regionibus & locis

Huius Romuli, qui filius erat Ruſſi Cozbæ filij, tempore firmauit ſe Adrianus, aſcendénſque in terram Iſraël, cepit Bither nono Iulij, anno ſeptuageſimo tertio poſt templi euerſionem, interfecit Romulum, percuſſit Iſraëlem inſigni clade, cuiuſmodi non fuerat audita neque diebus Nabuzardan, neque Titi.

Ptolomæus.

Illa tempeſtate vigebat Ptolomæus & ſcribebat librum Almageſti.

Anno ter milleſimo nongenteſimo quadrageſimo nono, id eſt, quingẽteſimo numeri contractuum & centeſimo vigeſimo excidij templi editus eſt Miſna ſiue contextus Thalmudicus.

Imperante autẽ apud Romanos Antonino, & magiſtro noſtro Sancto vigente, confecti ſunt plurimi libri medici, quando quidem illa ætate erat Galenus. libri autem Hippocratis medici conſcripti ſunt temporibus Mardochæi & Eſter. Nam illa ætate viuebat Hippocrates. Ac hæ quidem ſunt ætates Tannaïm ſiue doctorum Miſna, quem contextum eſſe Thalmudicum iam prædiximus.

Galenus.

Miſna & Tannaim

Deinceps anno quater milleſimo centeſimo octogeſimo ſeptimo, qui eſt annus contractuum ſeptingenteſimus trigeſimus octauus, obiit Rab Aſé, qui à ſe inchoatam Ghemaræ ſiue deciſionis Thalmudicæ conſcriptionem, morte præreptus non potuit abſoluere. At Mar filius eius & vtriuſque ſocij abſoluerunt ac appellârunt Thalmud Babylonicum. Sícque obſignatum concluſúmque eſt opus anno quater milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſexto à mundi proceratione, & diuulgatum per vniuerſum Iſraëlem, ita vt illud ſibi ſeruandum ſuſceperint, publicè ſingularum ætatum ſapientes docuerint, communibus animis Iſraëlitæ omnes approbauerint, nihil ei vel addendum, vel demendum cenſentes. Cæterum citciter octoginta anni fuerunt, ex quo cæptum fuerat à Rab Aſé, atque compoſitum donec concluderetur atque obſignaretur, anno quippè ſeptuageſimo tertio mortis eius perfectum eſt.

Thalmudis poſterior pars.

.1. Chriſti 603. vel 606.

Interim Iſraëlitę erant in Perſarum poteſtate. Poſtqnam enim acciſum fuit eorum imperium ab Alexandro, collegerunt ſe tandem poſt mortem Antonini Imperat. Romani & ſteterunt pro ſalute ſua & libertate, vt à ſeſe iugum Romanorum depellerent. Itaque poſtquam mortuus eſt Antoninus exclamauit Magiſter noſter Sanctus, diſſolutus eſt faſciculus, nec dum tamen inualuerunt admodum Perſæ vſque ab obitum ipſius, diebus R. Iohanan.

Tum rex quidam Vrſir nomine filius Babac, ad vniuerſas Perſarum prouincias ſcripſit: ipſis eſſe cognitum, quemadmodum gladius Ariſtotelis philoſophi illo ipſo adhuc die, quingentis iam annis eos deuoraret, propterea quòd Alexander diſcipulus ipſius fuiſſet. His verbis animis confirmati ſunt & geſſerunt bella cùm Romanis, ita tamen vt nec hi illos vincerent nec illi iſtos, ſed imperium diuiderent. Nempe Terra Elamitarum, Emath in Syria, Sennaar ſiue Chaldæa, aliqua pars Græciæ, Terra Iſraël, ad vſque Arabiam omnino Perſis paruerunt. Romanis autẽ Italia, Germania, Gallia, Hiſpania, reliqua Græciæ pars, Ægyptus, Palæſtina ſiue ora Iudææ maritima. Sic ergò denuo Iſraëlitæ venerunt in poteſtatem Perſarum.

Perſæ initio dilexerunt Iſraëlitas, tẽporibus maximè Vrſir, id eſt, Aſſueri & Saporis regis, cuius diebus prodüt in mundum Manes, qui cõtendit duos eſſe Deos in vniuerſitate vnum viuificantem & bona efficientem, alterum mortẽ inferentem & vniuerſa mala perpetrantem, commentúſque legẽ Magis, è corde ſuo euaſit in gentem magnam. Occidit autem eum Sapor ſapientiâ ſua.

Manes.

Prætereà Perſę habuerũt regẽ Hormiz nomine, qui moriens vxorem grauidam reliquit, ex qua qui natus eſt, ipſo partus die rex eſt declaratus. Vocarunt autem eum Baaram, de nomine ſtellæ Martis: ſub qua natus fuerat. Habuerunt rurſum magnos alios reges, qui omnes dilexerunt Iſraëlum, donec inualuit regnum Iſmaëlitarem, qui Perſas è cæli concauo deleuerunt.

Mahometani.

Hactenus ætates Amoraim, qui auctores fuerunt Ghemaræ ſiue deciſionis Thalmudicæ, & Tannaim, qui auctores fuerunt Miſna, ſiue Thamudici contextus, ætates denique doctorum legis, qui viguerunt in æde ſacra à diebus Zorobabelis & cæterorum, qui cum ipſo ex exilio Babylonico aſcenderunt, vſque ad extremum diem Rabbenæ, & Rab Simæ Rabbæ filij, quorum omnium anni ſunt octingenti viginti ſeptem.

Amoraim Tannaim.

Extiterunt poſt illos magiſtri noſtri Seboraim, quorum primus magiſter Ioſé,

Tertij doctores Seboraim.

poſtre

poſtremus magiſter Iſana. Anni autẽ eorum centum octoginta ſeptem.

Gheonim doctores quarti. Illos ſubſecuti Gheonim ſiue Thalmudici Iuris interpretes, quorum primus magiſter Hanina de Nehar pacod, poſtremus magiſter Haï Gaon qui promouit legem in Iſraël ſuprà cæteros Gheonim, adeò vt ad ipſius lumen incidant, qui vacant legis ſtudio, ab Oriente ſolis ad occaſum vſque: Obiit autem anno milleſimo trecẽteſimo quinquageſimo nono contractuum, id eſt, quater milleſimo ſeptingenteſimo nonageſimo octauo.

An. Chriſti. 1121. Hic finẽ habuerunt academiæ, & Gheonim ſiue interpretes Thalmud. Nã etiam extincta ſunt academiarum inſtituta, ad quas proficiſcebantur Iudæi ex Hiſpania, toto Occidente Africa, Ægypto, terra de Sic Iudæi vocat. nique deſiderij.

Hactenus ex Cabbala Hiſtorica R. Abrahæ. Cætera enim in exemplari Hebraico Pariſus impreſſo deſiderantur, quòd Venetianum à commodante citiùs repetitum ſit, quàm vt transcribi totum à nobis potuerit. His interim fruere. Cætera propediem accipies, quæ ſunt velut Catalogus Doctorum & Rabbinorum illuſtrium. Nam integrum iam ſumus conſecuti.

ELDAD DANIVS Hebræus hiſtoricus de Iudæis clauſis, eorúmque in Æthiopia Imperio.

Interprete eodem.

BENEDICTVS Deus Rex Regum, qui ſelegit Iſraëlem è cunctis nationibus, ac ei dedit legem & præcepta, illum ſegregans è ſeptuaginta linguis, atq; præcipiens, vt ſexcenta & tredecim mãdata ſeruaret, & ſingularim ſuo tẽpore firmiter cuſtodiret. Ac ſanè Iſraëlitæ quo tempore præſtiterunt voluntatem eius, iugum cuiuſquam externi non ſubiẽre, quoúſque ſtetit Ieroboamus Nebati filius. Is primus peccauit & ad peccandum induxit Iſraëlitas, vt & cõflârint duos vitulos aureos, & diſtracti ſint ab imperio familiæ Dauidicæ. Coactis enim decem tribubus, iuſſit vt inſurgerent & prœlio decernerẽt cũ Roboamo & Ieroſolimitanis. His verò reſpondentibus, Cur pugnabimus aduerſum fratres noſtros, & aduerſum filium domini noſtri Dauidis Regis Iſraëlis & Iudæ? dixerunt Seniores, nullos illi eſſe in vniuerſis tribubus Iſraëlicis, præſtantiores robore tribulibus Danis. Itaque confeſtim filios Danis iuſſit ille inſurgere, & dimicare cum Iuda. Hi renuunt, ac teſtantur caput conſanguineorum, ſe non inituros prælium aduerſum fratres ſuos, nec fuſuros ſanguinẽ eorum fruſtrà. Hoc affirmato extulerunt enſes, lanceas, arcus, ſeipſóſque obtulerunt, vt potius morerentur & inirent bellum cùm Ieroboamo, donec liberârit eos Deus à cæde fratrum ſuorum, & promulgârint præconis voce per totam tribum Daniam, Fugite, & egredimini in terram Ægypti. Deinde deliberantes de vaſtanda Ægypto, & interimendis cunctis habitatoribus eius, Principes his verbis dehortantur: Nónne ſcriptum eſt in lege, ne eam denuò reuiſamus? quomodo igitur nos deſcendimus in Ægyptum? Quin & conſilia agitabant de inuadendis Idumæis, Amalechitis, & Ammonitis: ſed cùm intellexiſſent conſignatũ diuinis literis, quòd Dominus etiam prohibuiſſet, ne Iſraëlitæ poſſiderẽt terminum illorum, immiſit in eos Deus ſpiritum & conſilium optimum, vt ſcilicet ſuperarent flumen Phyſon, vectíque camelis caſtra in Æthiopiam perducerent. Illam nacti ſunt pinguem & commodam agris, vineis, hortis, paradiſis. Sed nec prohibiti fũt à colonis, quin eam inhabitarent & fœdus cum eis pangerent. Vbi autem plurimis annis ſic apud eos egiſſent, æthiopas tandem ſibi tributarios reddiderunt: creuerunt, multiplicatíque ſunt mirum in modum. Prætereà illò profectæ ſunt tres tribus Iſraëlicæ Nephtalis, Gaddi, & Aſetis, & abeũdo caſtra ponebant in deſertis, quoúſque attigiſſent terminum eorum, & necáſſent plurimos æthiopum, quâ patet iter quatridui ad tranſuerſum tractum dierum totidem. Et etiamnum hodie aduerſus ſeptem imperia pugnant. hæ quidem ſunt quatuor tribus, Dania, Nephtalia, Gaddæa & Aſerina, quæ caſtra fixerunt in Hauila anteriore, vbi eſt aurum, in Goueis, Vel, Orientali Koueis, Aſueris, in regno Pheruæorum de imperio Horinoth, atque iniecerunt manus in ſuorum hoſtium ceruices.

Anno quolibet prælio dimicãt aduerſus Eſaie. ſeptem hæc regna & linguas, nempe terrã Tuſigá, Kamtuá, Kohá, Marhugiá, Takul, Bacmá & Kacuá, quæ ſunt trans flumina Æthiopiæ, vt impleatur vaticinium pro-

phetarum, Vltra fluuina Æthiopiæ, &c.
His tribubus aurum est, argentū, lapides, oues, boues, cameli, asini, magnáadmodū copiā. Serunt, metunt, & habitant in tērroriis: proficiscētes castra metātur è termino in terminūquatuor dierū iter longè & latè, nec figūt castra nisi vbi sunt fructus, agri, & vineę. Nomē regis eorū HuzielMathelis: nomen principis magoi Nicoleus ex filiis Aaliabi. Nomen autem iudicis eorum Abdan filius Misaēlis, de tribu Aserina.

Lapidatio Exustio, strāgulatio, cædes

Porrò quatuor mortis genera, quæ vsitata sunt apud Senatores Iudæos, illic suo habentur loco. Quo verò tempore quærunt proficisci in militiam clangit præco buccinâ, & exeunt omnes cum imperatore exercitus ad centum viginti millia equitum, & centena millia peditum. Earū quatuor tribuum vna quoq; mēse xir in aciē, vbi & persistit tres totos menses: sub finē verò eorum, quicquid vexerit ex hostium spoliis, distribuit viritim cū tribu sua. Tribus Danis ex filiis Samsonis, rāquam arena maris in itinere quatuor dierum, robustos habet plurimos. Hi quo tempore pugnandum est, se in hanc sententiam mutuò cohortantur, Non honestum est fugari, pulchra est nobilitas, moriatur iuuenis & ne fugiat, roboret cor suum in Domino robore meo, spe mea, armis meis: in acumine gladij mei apud sese mirabitur spiritus meus, & ostendet gaudium meum in acie. Equus mi, quoties duxisti captiuas puellas Æthiopiæ? Proinde laudātur prælij nomine, & ita se gerunt ad finem vsque trium mensium.

His vertentibus redeunt, & deferunt omnes manubias ad regem Huzielem. Is vniuersas diuidit inter omnes Israēlitas, qui in terra ipsorum habitant, atque omnibus tribuit, qui modò sint partis Dominicæ. Similiter tribus aliis mensibus succedit tribus Nephtalia, prælíumq; gerit: tribus etiam aliis tribules Gaddæi, donec compleantur menses duodecim, & reuoluātur ad initium. Tribus Mosis legislatoris nostri iusti & serui Domini, quæ illic nominatur tribus Ianus, conuersa est ab idololatria, & insistit timori Dñi. Fluuius ingens cingit eos ambitu trium mensium, longè & latè tantundem quadratus. Ipsi habitāt in ædibus sūptuosis, ędificiis superbis & turribus, quæ & sibi ipsi construunt. Nō est apud illos quicquam impuri, non auis, non fera, non iumentum, non animal noxium, ne musca quidē, aut vulpes, pulex, crabro, anguis, scorpio, canis, aut vllum quod nocere possit. omnia illic pura, vt oues, vt boues. Oues eorum bis quotānis fœtificāt: bis serunt & metunt. Illis horti, pomaria & omnium fructuum viridaria suppetunt, omne itē genus leguminis, peponum, cæparum, alliorum, tritici, hordei, ac ex vno gignuntur cētum. Sunt autem illi peritissimi fidei & religionis, docti in Misnâ, in Thalmud, io Agada. Thalmud quod habent, linguâ sanctâ, purèque Hebraïcâ descriptum est: & sic ipsi legunt quemadmodum Sapientes nostri, prout acceperunt ab ore Iosuæ Nunis filij, quem docuerat Moses, quem oraculum prępotēris Dei. Ignorant Magistros & Doctores, qui sub templo secundo fuerunt, eo quòd ad ipsos non peruenerint, nec eos nouerint. Non aliā linguam, quàm sanctam nôrunt: religiosè abstinent vino, Idolis libato, & ab eo quod grauiter cauerunt Doctores in lectionibus de iugulandis pecudibus, & de discerptis, iuxta hæc Scribarum verba, Obligat magis Moses doctor noster, quā verba scribarum. Non iurant per Deum, quandiu fruuntur vsura lucis huius, quin potius excādescunt in illum qui corā in iurārit, ac increpant eum in hæc verba, Paupērne es? quare indignè tractas nomen Domini ore tuo? omnia in ore tuo sunt: si buccella est, comede illam: si aqua, bibe illam: an nescis scelere iuramenti filios tuos mortuos, cùm adhuc essent parui? & ita hortantur omnes vt colant Dominum in metu & timore, in integritate cordis. Quia filij Mosis serui Domini prorogant dies, ac viuunt centum annos aut centum viginti: nec filia filiúsve moritur viuente patre, sed perueniunt ad tres aut etiam quatuor ætates. Videt pater filios, nepotes, & sobolem arantem, metētem & semper aliquid molientem, quòd nec seruos nec ancillas habeant. Officinam quisque excolit suam, suúmque sumptum exercet. Sunt illis domus quas claudant, nec id tamen faciunt, ne noctu quidem, quoniam inter se neque furē habent, neque quemquam qui mali aut damni aliquid inferat. Quin etiam puellus agit greges iter quamplurimorum dierū, nec metuit quicquā à latronibus aut malignis, aut fera bestia, aut alio incommodo, quòd cuncti sancti sint & puri. Leuitæ occupantur in lege & mandatis, & adhuc sunt in sacrificationibus Mosis legislatoris nostri, vt proinde omnia hæc illis dominus concesserit. Præterea nullos homines vident nec ab aliis videntur ipsi, sed se mutuò fruūtur quatuor hæ tribus, habitātes vltra flumina

Tradunt Hebræi, prole Mosis susceptā a Midianitide, adhæsisse religioni maternæ neglecto Iudaico cultu & proinde eius inter ... nō memo-

in sse scripturā tam hic in Æthiopiæ cō-uersa esse dicitur.

His continētur traditiones patrū, & sententiæ.

Domini bus. Leuitæ.

Æthiopiæ, ſeque inuicem viſunt & colloquuntur.

Fluuius autem ſabbaticus eas circun luit, quod ſcribitur de illis in Eſaia, Dicite vinctis, egredimini. Porrò apud eas magna eſt auri & argenti copia. Serunt linum, educant vermes ſericos, conficiunt ſpecioſiſſimas veſtes & tunicas inſtar Ægypticarum duplices & ſemel atque iterum duplicatas, abſque numero. Latitudo fluuij ſabbatici ducentorum eſt cubitorum circiter iactum arcus. Fluuius ille plenus eſt arena & lapidibus abſque aquis, ſonitúq; lapidum illorum perinde ſtridet, atque tonitru ingens, aut fluctus maris & ſpiritus procelloſus, nocte auditur ſonus eius ad iter dimidiati diei. Sunt ibi fontes, & confluunt omnes in lacum vnum, illis terra tota irigua eſt. In illo lacu ebulliunt piſces, & eius ripis volitant aues omnis generis mundæ. Fluuius ille ex lapidibus & arena ſtridet totis ſex diebus profeſtis, ſabbatis autem quieſcit atque tranquillus eſt, ſtatimque conſcendit ignis per fluuij circuitum à veſpera ſabbati ad exitum vſque, & tantam emittit flammam vt nullus ad illum accedere poſſit vel à ſemiſſe miliaris, quocunque tandem è latere. Ignis lambit quicquid circùm radices egit, illud cũ terra extrahens.

Bibices.

Fluuius forſan bituminoſus, & aſphaltites.

Quatuor hæ tribus Danis, Gaddi, Nephtalis & Aſeris verſantur cum pecoribus ſuis iuxta ripam fluminis, vt detondeant oues ſuas. eſt enim terra ſpatioſa, plana, ac pura, vt nec tribulum, nec olus inutile proferat. Cùm vident tribum Moſis, congregantur ipſi, & cõſiſtunt ora fluminis, clamandóque inquiunt, Fratres noſtri tribus recti, nobis oſtendite camelos, canes & aſinos. Vbi illi, Quàm longus eſt camelus iſte, quàm longa ceruix eius, quàm verò exigua cauda illius! atque alij alios appellant ſalutántque mutuò.

Venit autem ad nos iuſtus iſte, cuius nomen Eldad de tribu Dania, ſuperatis campeſtribus & locis planis, vt hæc nunciaret omnibus filiis Iſraëlis per terras diſperſis, & afferret conſolationes. Talis autem eius à fluminibus Æthiopiæ egreſſio fuit. Ingreſſus eſt mare ipſe, & alter de tribu Aſeris, vt negotiaretur cum nautis, & ab illis veſtes atque ornamenta emeret. Ingreſſi verò ſunt ambo paruam cymbam vnà cũ pueris ſuis, factóque naufragio intempeſta nocte parauit Dominus duobus his viris tabulam. Hac abrepta fluitârunt in pelago, donec eiicerentur ad populum quẽdam, nomine Amargum. Hi Æthiopes ſunt, nigriores coruo, ſtatura proceri, humana carne veſcuntur. Cùm ſuſtuliſſent iuſtos hos, alterum, quia pinguis erat & valens, delicatúſque admodum, correptũ protinus comederunt, cùm tamen ipſe viuus, clamitans flẽnſque diceret, Hei matri meæ corporis mei animati cauſa, & quoniã dedidit me procreator morti mirabili. edunt enim Æthiopes carnem meã. Illum pium vbi deuorâſſent, traxerunt Eldadem Danium, de quo loquimur, & impoſuerunt ei collarium, vt aſſeruatus pingueſceret atque obeſior redderetur, erat enim infirmus & macer. Præbebant autem illi cibum affatim, quem etiam comedebat, diu apud eos manens, quoúſque dominus ad ſalutem ipſi eluxit. Nam irruerunt à regione altera copiæ in hos æthiopas, captiuóſque duxerunt eos, diripuerunt, necârunt in illius captiuitatis æſtu. Captus etiam eſt iuſtus his Danius, fuítque apud eos (colebant autem impij illi ignem) annos quatuor, donec perducerent illum ad regionem Aſin, & eum emeret Iudęus quidam triginta duobus aureis. Nauigauit mare quoúſque continentem attigiſſet, & indiciſſet in tribum Iſſacharis.

Illa accolit montes abyſſi, *a* qui ſubiacent Mediæ & Perſidi, diligens obſeruatrix legis huius, Ne recedat liber legis ab ore tuo. Nullius dominatum fert, præterquàm Dei: cum nullo mortalium dimicat aliâ, quàm legis, pugnâ: ſumma pace & tranquillitate viuit, abſque aduerſario, abſque occurſu malo: incolit quadratum ſpatium itineris dierum decem, in quamcunque voles partem. Illi eſt magna vis pecoris, camelorum, aſinorum, ſeruorum, & ancillarum. Non aliud armorum genus gerit, quàm cultrũ, mactationis cauſa. Fideles ſunt, abhorrent ab oppreſſione & rapina: ſed & ſerui eorum ita fidi ſunt vt ad inuentum in via magnum diuitiarum pondus non adiiciant manus Inter eos agunt qui adorant ignem, & accipiant in vxores matres ſorórẽſve. Non illic eſt in vſu cultura terræ: nõ metunt, non colunt vineas, ſed omnia argento emũt. Iudicem & principem habent Naaſon nomine: quatuor mortis genera ſenatoria exercent. Loquuntur linguâ ſanctâ, item Perſicâ, & Arabicâ.

a Immanis altitudinis. Deut. 31. Ioſ. 1.

Filij autem Zabulonis ſiti ſunt ad Pharanis montes, & ad viciniam illorum accedunt: figunt tabernacula pellicea, à prouincia Agheamiâ ad flumen vſque Eu-

phratis. Tribus Rubenis è regione eorum, à tergo eorundem Pharanis montium. Inter eos pax eſt & amor, ſimúlque procedunt in aciem, obſident vias, ac omnia ſpolia diuidunt, graſſantúrque per viam Perſidis & Babylonis. Dapaleonus cameli apud eos duobus argenteis emitur. Loquuntur linguâ Cedaris ſeu Arabica: penes eos ſcriptura eſt, Miſnâ, Talmud, Agadâ. Singulis ſabbatis incipiunt Homilias linguâ ſanctâ, & ſententias patrum eadem linguâ.

Ephraïmus & dimidia tribus Menaſſis ibi eſt, in montibus auſtrinis, prouincia Meſugá, cuius homines tetrico ſunt vultu & ſubnigro, poſſident equos, intercipiunt
Interſecant, coupent les chemins.
itinera, nemini parcunt. Non illis aliundè victus, quàm ex præda, ſtrenui ſunt bello, quiſque eorum centum fundit. Tribus Simeonis & dimidia trib' Iudæ in terra Cozerimorum abſque ſumma & numero, recipiunt tributum à viginti quinque Regnis, atque pars Iſmaëlitarum pendit illis tributum. Cæterùm iuſtus hic qui ad nos venit nomine Eldad filius fuit Maali, filij Ezechiëlis, filij Ezechiæ, quē genuit Halon, quem Abner, quem Semaïa, quem Hapſer, quem Oggus, quem Elcana, quē Hillel, quem Ephraïmus, quem Tobia, quem Peratus, quem Onan, quem Naaman, quem Taamus, quem Tadmis, quem Onamus, quem Gaul, quem Salad, quem Calebus, quem Amramus, quem Derus, quem Abdia, quem Abrahamus Ioſephi filius, filij Moſis, filij Iacobi, filij Kephuris, filij Ariëlis, filij Aſeris, filij Iacobi, filij Salemi, quem procreauit Elius filius Aaliebi, filij Ahiſamaeis, filij Hoſmi, filij Danis, quem ſuſtulit Iacobus parēs noſter. Deus optimus ter quatérque beatus in æternitatem omnem, qui has pias conſolationes declarauit nobis de fratribus noſtri decem tribubus, recolligat diſperſionem noſtrā è quatuor terræ plagis, in ædem ſanctuarij cum cunctis Iſraelicis ſociis. Amen. Miſit literas has doctor Eldad in Hiſpaniam anno 43 a Fuit autem hic plenus lege & mādatis Dei. Sibi aſſidentibus à diluculo ad veſperam, non deſinebat linguâ ſua ſenſa legis exponere idiomate ſancto. eius oratio dulcior erat melle & apum fauo. Deus benedictus dignam illi mercedem hoc & futuro ſæculo rependat. Amen.

a Qui eſt à Chriſto 1238. Nam ſecundum Hebræorū calculum, quinque annorum millia ab orbe condito (quē ipſi numerū hodie cōpendij cauſâ ſup-

QVÆ DE HIS CÆTERI ſentiant teſtimonia aliquot.

primunt) inciderent annum Chriſti 1240. Damus igitur ab hinc annos ducentos ſeptuaginta nouem fuit.

HEBRÆI conſtanter Iudæos, quos clauſos nominant, fluuio ſabbatico tanquā mœnibus circumcludi tradūt. Noſtri magis clauſos appellari putant à mōtibus circūpoſitis. In Ezra lib. 4. eſt aliquid tale de 10. tribubus. De his Abben Ezra in octauū caput Canticorum, Cùm cōgregabitur eccleſia Iſraelitica, dicet reliquam adhuc eſſe ſororem vltra flumina Aethiopiæ. & R. Selomo in 27. Eſaiæ, & venient qui perierint in terra Aſſur, quia inde (inquit) diſperſi ſunt intra fluuium ſabbaticum. Abben Ezra.

Elias in Tisbyte, Sabbaticus fluuius eſt, quem dicunt omnibus diebus hebdomadis, dempto ſabbato, currere & mouere immanes lapides, vt tranari non poſsit. Hæc verò cauſa, ob quam decem tribus, quæ illic interceptæ ſunt, non inde exeant, præſertim cùm non liceat violare ſabbatum. Vocarunt autem eum Sapientes ſabbaticum ob ceſſationem eius in ſabbato. Elias.

R. Moſes Ben Naama videtur ponere in Media aut Meſopotamia. Is enim ſcribit, citante ibidem Elia, fluuium ſabbaticum illum eſſe, quē ſcriptura vocat Gozan, ad quem Aſſyriorū Salmanazar vaſtata Samaria Iſraelitas tranſtuliſſe ſcribitur 4. Reg. 17. & 19. Quod fermè patrocinatur Ioſepho, cuius hæc eſt ſententia lib 7. cap. 13. de bello Iudaico. Fluuius ſabbaticus per totam hebdomadam lapides trahit, & ſabbato quieſcit, immò verò exareſcit, ſiccúmque locum præbet, deinde quaſi nulla mutatione facta, die ſequenti ſimilis exoritur. Eſt autem inter Arcas & Raphaneas regni Agrippæ ditionis. R. Moſes. Ioſephus.

Plinius lib. 31. cap. 2. dc nat. hiſt. In Iudæa riuus ſabbatis omnibus ſiccatur, vbi Iudææ nomine videtur deluſus, dum non eam intelligit cui Iudæi tranſlati dedere appellationem, ſed quæ eſt in Palæſtina. Plinius.

Orontius in ſuo corde Geographico illos ſubuicit circulo arctico vltra glaciale pelagus, eiſque vndique montes circumijcit. alij collocant ad mare Caſpium, nonnulli ad Seras & Indos. Sed & noſter Danius quoſdam ponit iuxta Mediam & Perſidem, Indiam verſus, quoſdam in Aethiopia. Tam diſſecta eſt miſerorum Iudæorum ob fuſum piorum ſanguinem diſperſio. Hanc Deus ſui cum Abrahamo, Iſaaco, & Iacobo fœderis
Deut. 30.
Deut. 4.
Num. 24.

memor,

memor, ad Christum Dominum nostrum per fidē & agnitionem Euangelij colligat, & ad Ecclesiæ sanctum concilium misericordia sua visceribus societ. Amen.

Deo honor, laus, gloria.

DE CHRISTO CAPUT UNDEcimum: de legibus Regum & præliorum, ex Deuteronomio R. Mosis Maemoni filij, pagina. 763.

REx Christus tempore exrabit, restituet regnum Domus Dauid iuxta antiquam dignitatem in pristinum Dominium, ædificabit templum sacrum, congregabit dispersos Israëlitas. Eius diebus restituentur iudicialia omnia, vt cùm antiquitus offerebant oblationes, celebrabant remissionis annos atque Iubilæos, iuxta omnia mandata, quæ in lege tradita sunt. Quicunque autem non expectat aduentū ipsius, is non modo reliquos prophetas
Deut. 30. negat, sed etiam legem ipsam ac Mosem doctorem nostrum. Nam certè lex con-
Deut. 4. testatur de eo, cum inquit, Et reducet Dominus Deus tuus captiuitatē tuam & miserebitur tui & restituet, & congregabit
Num. 24. te, &c. Etiam si fuerit dispersio tua in extrema terræ, adducet te Dominus, &c. Illa autem verba, quæ explicantur in lege, complectuntur quæcunque dicta sunt ab vniuersis Prophetis. Quin etiam in historia Balaan hęc ranguntur ac ibi vaticinatio est de duobus Christis, de priore, id est, Dauide, quæ seruauit Israëlem de manu hostium ipsius, & posteriore, qui è posteris ipsius exorietur, & saluabit Israëlem de manu filiorum Esaü. Illic igitur ait, *Videbo eum, sed non modo*, de Dauide, *intuebor illum, sed non propè*, de rege Christo. *Orietur stella ex Iacob*, nempè Dauid, *& consurget vir-*
2 Reg. *ga de Israël*, Rex Christus. *Et percutiet duces Moab*. Dauid, de quo in libris Regum scriptura narrat, Et percussit Moab, & mē-
Zach. 9. suraiut eos funiculo. *Vastabitque omnes filios Seth*. Rex Christus, de quo Zacharias, & dominatio eius à mari vsque ad mare.
2 Reg. 8. *Et erit Idumæa possessio eius*, Dauidis scilicet, Nam sic scriptum est, Et facti sunt Idumæi
Abd. 1. Dauidis serui. &c. *Hæreditásque Seir cedet*

inimicis suis, Regi Christo. Siquidem scri- Deut. 19.
ptum, Et ascendent saluatores in montem Sion iudicare montem Esaü. Præterea de vrbibus refugij in deuteronomio legitur, Si dilatauerit Dominus Deus tuus terminum tuum, adiicies adhuc tres vrbes, &c. Atqui nūquam istud impletum reperitur. Cùm ergo Dominus nunquā aliquid inaniter & frustra præcipiat, necesse est istud tandem aliquando impleatur. Quod ad prophetarum testimonia attinet res non eget probatione, quoniam vniuersi eorum libri huiusmodi prædictionibus pleni sunt.

Cæterùm ne arbitreris regem Christum necessario effecturum signa & prodigia, aliquid innouaturum in mundo, viuificaturum mortuos, aut quippiam huiusmodi, Fatui a-
quæ Fatui dictitant. Nā rem non ita habi- tio.
turam ex eo apparet, quòd R. Akba, sapientissimus omnium Thalmudicorum cū esset, fuit armiger Barcozbæ Regis & persuadere voluit eum esse regem Christum, sicque ipse existimauit, itēmque cuncti ætatis illius sapientes, donec ille occideretur scelerum nostrorum causâ. Nec prius cognitum est eum non esse Christū, quàm occisus fuit. Atqui non requisiuerunt ab ipso sapientes signum vllum aut prodigiū. Cuius rei fundamentum est, quia legis nostræ ceremoniæ & iudicia sancita sunt in perpetuum, citra temporis determinationem, nec fas ei quicquam addere, vel demere. Ac quicunque addit aut detrahit, aut etiam transformat vultum legis, deducítque verba pręceptorum de sua simplici intelligentia & mente, iste quidem profectò vanus est, impius, Epicureus denique.

Si igitur exoriatur Rex de domo Da- Qualis Christus Iudæorū.
uid, qui meditetur in lege, se occupet in præceptis more Dauidis patris sui iuxta pręscripta vtriusque legis, id est, scriptæ & traditione acceptæ, inflectat vniuersum Israëlem ad ambulandum in ea eiúsque ruinas instaurandas, gerat postremò prælia Domini, iste certè citra controuersiam erit Christus, siquidem in iis, quæ fecerit, fortunetur, ac superet vniuersas nationes finitimas, & ædificet sacrum templum in suomet loco, & congreget dispersos Israëlitas. Talis procul dubio Christus erit. Quod si non vsque eò fortunetur, aut si occidatur, certum est non eum esse, quem expectare iussit lex. Quin potius velut vnus habendus erit eorum omnium Regū familiæ Dauidicæ, qui perfecti quidam & recti extiterunt, sed tamen mortui sunt

promissionibus nondum expletis, quem Dominus nō nisi existere fecerit, vt, per eū probaret multos. Siquidem scriptum in Daniële, Et de intelligentibus ruent, vt conflentur per ea, & purgentur, & dealbentur, vsque ad tempus præfinitum, quia tempus ad constitutum erit.

Dan. 11.

De illo autem qui Christus existimatur atque occisus est in Hierosolymitana curia iam prædictum est in eodem Daniële his verbis. Filiique præuaricatorum populi tui extollentur, vt impleant visionem & corruent. Et certè inde ingens natum est scandalum. Nam cuncti prophetæ prædixerunt Christum redempturum & seruaturum Israël, collecturúmque eorum dispersionem, confirmaturum denique illorum legem. Iam iste causam præbuit, vt periret Israël, dispergerêtur eius reliquiæ, humilis & abiectus efficeretur, peruerteretur lex, errore imbueretur maxima mundi pars, coleretur alius præter Deum. Verum cogitationes Dei vniuersitatis effectoris atque opificis non possunt ab hominibus comprehendi. Neque enim viæ ipsius, sicút viæ illorum, neque cogitationes ipsius sicut cogitationes illorum.

Christum nostrum intelligit. Ibidem.

Præterea huiusmodi omnia itémque eius, qui extitit post eum, non pertinent nisi ad parādam viam regi Christo & ad disponendum vniuersum mundum, vt pariter Deum colat. Est enim scriptum in Sephonia, Quia tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes nomen Domini, & seruiant ei humero vno, Ecquónam pacto id? Iam oppletus est mundus vniuersus rumore Christi & verborum legis atque præceptorum Dei, quin etiam hæc diffusa sunt per remotissimas insulas & populos innumerabiles tam mēte quā carne incircumcisos, qui vltro citróque verbis istis inter se conferunt de arcanis liges, dum alij dicunt præcepta legis vera esse quidem sed desiisse hac tempestate, neque esse in vsu, alij autem illis res arcanas designari nec esse simpliciter intelligēda, sed iam venisse Christum qui eorum arcana declarauerit & patefecerit. Cùm ergò emerserit Christus verè, prosperè processerit & eleuatus exaltatúsque fuerit, tum de repentè conuertentur omnes & suum errorem agnoscent.

Mahometem pseudopropheam intelligit. Sepho. 3.

Caput duodecimum illarum legum de Regibus.

Ne in animum tuum inducas tempestate Christi quicquam defecturum è cursu mundi, aut aliquid immutandum è primo naturæ opificio atque ordine, sed mundū pro suo more & cursu administrandū scito. Ac id quod in Esaïa dictum est, Et habitabit lupus cum agno & pardus cum hędo stabulabitur, figurata est locutio & tropica, qua significatur Israëlitas versaturos confidēter cum impiis aliarum nationum mundi, quæ comparantur lupo & pardo. Alibi quippè dictum, lupus vespertinus vastabit eos, & pardus vigilans super ciuitates eorum. Præterea conuertendos esse per pœnitentiam omnes ad veram legem & doctrinam, item non direpturos neque nocituros, sed manducaturos rem permissam pacatè & trāquillè cum Israële. Scribitur enim eodem Esaiæ loco, Et leo sicut bos paleam comedet. Idem iudicium de consimilibus verbis, quæ ad res Christi pertinent. sunt enim figuratæ, parabolicæque locutiones. Diebus autem Christi intelligetur cuiúsnā rei sint parabolæ, quámque rem designent.

Esai. 11. Hier. 5. Esai. 11.

Itaque sapientes nostri, inter mundum hunc, inquiunt, & tempora Christi nullū planè discrimen præter tyrannidem Imperiorum. Ac videtur è simplici contextu oraculorum Propheticorum initio dierū Christi futurum prælium Gog & Magog, & ante illud prælium emersurum principē Israëli, vt pręparet cor eius. Est enim prędictum, Ecce ego mitto vobis Eliam Prophetā antequam veniat dies Domini magnus & terribilis. Porrò non est venturus vt polluat purum, aut vt purget impurum, neque vt deprauet homines, qui valde recti sunt, aut vt rectos efficiat eos, qui valde deprauati sunt, sed potius vt pacem afferat mundo. Nam hoc significatur sequentibus Malachiæ verbis, Et conuertet corda patrum in filios.

Mal. 4. Lapis iactus in illud Euāgely Ioan. 9. vens vt qui non vident videant, & qui vident, caeci fiant.

Consimiliter Sapientum aliqui asseuerant, ante aduentum Regis Christi venturum Eliam. At omnia verba hæc atque eiusmodi nemo scit, quo pacto euentura sint, donec re fuerint comprobata. Talia enim abstrusa sunt apud Prophetas. Præterea sapientes ex verbis nullam habent traditionem maiorū, nisi quatenus è versuum sacræ scripturæ pondere diiudicare possunt. Quocirca inter se quidem discrepant de huiusmodi rebus, sed ordines euentuum rerum aliarum, & minutæ circunstantiæ nō sunt de fidei summa, sed nec quisquam laborat de verbis Hagadoth, neque moratur verba Middrashoth, quæ commemorantur de his rebus & similibus,

Hagadoth & Midrashoth allegoriæ.

vice interpretationes Rabbinorum. bus, neque reponit in fidei principiis & capitibus, vt quæ neque promoueanr charitatem, neque timorem. Similirer non supputandos temporum fines docuerunt sapientes nostri his verbis, Efflet anima eorum, qui fines supputant, sed prçstoletur & credat in vniuersum verbis scripturç, quemadmodum explicauimus. *vel sufflā animam.*

Tempestate Regis Christi, cum disponetur eius imperium, & congregabuntur ad ipsum vniuersi Israëlirç secundum familias censebuntur omnes iuxta prçscriptum ipsius, instinctu Spiritus sancti, qui super eo requiescet. Nam prçdictum à Malachia, Et sedebit cõflans & purgabit omnes filios Leui. Filios scilicet Leui in primis purgabit & dicet, hic de prosapia est sacerdotali, iste de Leuina, remouebitque eos qui non sunt de gentilitate & familia Israëlis, Hoc enim Ezras significat, dum inquit, Ait Ather Sata eis vt non comederent de sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos ad Vrim & Thummim. *Mast.3.* *Ezra 2.*

Ecce didicisti instinctu Spiritus sancti omnes, qui in possessionis ius admittuntur, tum in suam gentilitatem reducendus, tum declaraturos primum sui generis auctorem. Cæterũ Christus non distinguet gentilitates nisi in tribus. Declarabit enim hunc ex hac esse tribu, illum ex altera. Nõ item dicet vnum esse spurium, alterum seruum. Æquum quippe est, vt familia quç obscura est, occulta ignotáque maneat. Nec verò prophetæ & sapientes nostri desiderarunt dies Christi, vt imperium haberent in nationes huius mundi, & exteris gentibus imperitarẽt, neq; vt ipsos populi alij extollerẽt, sed nec vt ipsi esculẽtis fruerentur & voluptatibus & gaudiis, verùm vt vacui essent ad legis studiũ, neq; haberent durum herum & interpellatorem qui desistere iubeat, quò possent vitam futuri sæculi promereri, quemadmodum ostendimus in tractatibus de pœnitentia.

Illo autem tempore nulla ibi erit fames, nullum bellum, nulla æmulatio, nulla lis & contentio, fœlicitas enim abũdè affluet, ac omne deliciarum genus instar pulueris obtinebitur. Mundus, quàm latè patet, non nisi occupabitur in Deo cognoscendo Quocirca Israelitæ sapientiã valde erũt insignes, ac res arcanç atque abstrusç omnibus innotescent, qui & consequẽtur sui summi opificis notitiam pro humanis viribus. Nam replebitur terra cognitione Domini, sicut aquæ mare operientes. *Esa.11.*

Benedictus Deus misericors, qui adiuuit nos.

SCRIPTVRAE, IN QVIBVS Chaldæus Paraphrastes interiecit nomẽ Messiæ siue Christi, præter literam Hebraicam explicationis gratia, ex Methurgeman Eliæ Leuitis, in Radice משח, vnxit. Obseruatio diligens, erudita & perutilis, vt in pusillo quasi speculo, consideremus, quos locos vetus Synagoga citra controuersiam acceperit de Christo. Eos nimirum, quos Christiani de eodem exponimus, etiam hostium nostrorum confessione.

NON *auferetur septrum de Iuda, & dux de fæmore eius donec veniat Silo.* *Chald.* donec veniat *Christus.* *Gen.49.*

Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel. *Chald.* Et magnificabitur *Christus.* *Num.24.*

Et disputabit super lignis à cedro, quæ est in libano, vsque ad hissopum, quæ egreditur de pariete. *3 Reg.4.*

Chald. Et vaticinatus est de regibus domus Dauid qui regnaturi erant in hoc mũdo & in mundo *Christi.*

In die illa erit germen Domini in magnificẽtia & gloria. *Chald.* in die illa erit *Christus* Domini in lætitia. *Isa.4.*

Et egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. *Esa.11.*

Chald. Et *Christus* de filiis filiorum eius orietur.

Et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. *Esa.9.*

Chald. Christus pacis.

De Radice colubri egredietur regulus. *Chald.* egredietur *Christus.* 14.

Emittite agnum ad dominatorem terre, de petra deserti ad montem filiæ Sion. 16.

Chald. ascendere facite tributa ad Christum Israelis qui roborabit, propterea quòd fuerunt in deserto, montem congregationis Sion.

Et præparabitur in misericordia solium, & sedebit super eum in veritate, in tabernaculo Dauid iudicans, &c. *Ibidem.*

Chald. tunc *Christus* Israelis præparabit in bono thronum suum, & sedebit, &c.

In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ & sertum exultationis residuo populi sui. *Esa.20.*

Chald. In die illo erit *Christus* Domini exercituum in corona lætitiæ, &c.

Esa. 2. & 53. Nota Chaldæũ hanc Esaiæ selectionẽ exposuisse de Christo tum exaltatione tũ perpessione Hier. 30.

Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur & eleuabitur & sublimis erit valdè &c. Non est ei species neque decor, &c.

Chald. Ecce prosperabitur seruus meus *Christus* & eleuabitur, &c.

In ciuitatibus Iuda adhuc transibunt greges ad manum numerantis.

Chald. In vrbibus Iuda adhuc transibit populus per manum *Christi.*

Ibid. & 23.

In diebus illis & in tempore illo germinare faciam Dauid germen iustitiæ, & faciet iudiciũ & iustitiam in terra.

Chald. Dauidi germinare faciam *Christũ* Iustitiæ.

Mich. 4.

Et tu turris gregis nebulosa filia Sion vsque ad te veniet, & veniet potestas prima, regnum filiæ Hierusalem.

peccata.

Chald. Et tu *Christe* Israelis, qui absconderis propter debita Synagogę Sion, ad te peruenturum est regnum, & restituetur imperium pristinũ regni Synagogæ Hierusalem.

Mich. 5.

Et tu Bethlehem Ephrata paruula es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis.

a In familiis.

Chald. Et tu Bethlehem Ephrata veluti paruula es vt numereris in *a* milibus domus Iuda. Ex te coram me exibit *Christus* vt exerceat imperium in Ierusalem, cuius nomen ab antiquo dictum est à diebus sæculi.

b salutis mea.

Ego autem in Domino gaudebo & exaltabo in Deo b Iesu meo.

Cald. Tunc in signo & redemptione, quam facies *Christo* tuo & reliquiis populi tui, qui erit superstes, confitebuntur his verbis, dixit Propheta, Et ego in verbo Domini gaudebo, exultabo in Deo, qui operatus est redemptionem meam.

Zac. 3. c germen.

Ecce ego adducam seruum meum c Orientem.

Chald. seruum meum *Christum.*

Zac. 4. d Plausus gratia, gratia illi (sit)

Et educet lapidem primarium, d & exæquabit gratiam gratiæ eius.

Chald. Et reuelabit *Christum* suum, cuius nomen vocatum est ab antiquo & dominatum tenebit in vniuersa regna.

Zach. 6. germen.

Hæc ait Dominus exercituum dicens, Ecce vir Oriens nomen eius. Et subter eum orietur & ædificabit templum domino.

Chald Hæc dicit Dominus exercituum. Ecce vir, cuius nomen *Christus*, reuelabitur, & magnificabitur, & construet templum Domino.

Zac. 10.

Quia visitauit Dominus exercituum gregem suum, domum Iuda & posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello.

Ex ipso angulus & ex ipso egredietur omnis exactor simul.

Chald. Quia recordatus est Dominus exercituum populi sui, domus Iuda & ponet eos sicut equos roboris, quorum gloria est in prælio. Ex eo *e* rex ipsius, ex eo *Christus eius*, ex eo robur belli eius, ex eo magnificabuntur omnes rectores eius simul. e Iudæorũ Dei.

Psal. 21.

Domine in virtute tua lætabitur rex & super salutare tuum exaltabit vehementer.

Chald. Domine in fortitudine tua magnificabitur *rex Christus*: & in redemptione tua quam plurimum iubilabit. tu also exẽplo legabitur.

Ibid.

Quoniam rex sperat in Domino & in misericordia altissimi non commouebitur.

Chald. propterea quòd rex *Christus* sperat in domino, &c.

Psal. 45.

Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum.

Chald. Pulchritudo tua rex *Christe* exuberat præ filiis hominum, Positus est spiritus Prophetię in labiis tuis, propterea benedixit tibi Deus in sæculum.

Psal. 61.

Dies super dies regis adiicies, annos eius vsq; in diem generationis & generationis.

Chald. Dies super dies venturi sæculi *Christi* Regis adiicies, annos eius sicut ætates præsentis sæculi & ætates sæculi futuri.

Ibid.

Sic Psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, vt reddam vota mea de die in diem.

Chald. tunc collaudabo nomen tuum in sæcula, cum reddam vota mea, in die redemptionis Israël & in die, quo magnificabitur *Christus* Rex, vt regnet.

Psal. 72.

Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuã filio Regis.

Chald. Deus *a* leges iudiciorum tuo regi *Christo* da, & iustitiam tuam filio Dauidis regis. a Vias, modos, rationes.

Psal. 80.

Respice de cælo & visita vineam istam, & perfice eam quam plantauit dextera tua, & super filium hominis, quem firmasti tibi.

Chald. Respice de cælo & vide, & recordare in miserationibus, vineæ istius & operis, quod statuit dextera tua & super regem *Christum*, quem roborasti tibi.

Cant. 1.

Si ignoras tibi, ô pulcherrima inter mulieres, egredere & abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum.

Chald. Deus omnibus modis benedicendus dixit Mosi prophetæ. Si illis (qui persequuntur populum domini) exul-

tatio fuerit percurrere Synagogam, quę similis est puellæ speciosæ quam diligit anima mea, ambulet illa in viis iustorum, & ordinet preces iuxta *b* præscriptum rectorum suorum, & pastorum ætatis illius, atque doceas filios suos, qui similes sunt hœdis caprarum, vt proficiscantur in ædem Synagogæ & in locum concionis & studij. Sic merito illorum operum pascentur in exilio, quo vsque mittam *Christum* Regem, qui regat & ducat eos placidè & quiete ad tabernacula ipsorum, id est, ædem sanctuarij, quam ædificarunt illis Dauid & Salomon pastores Israëlis.

b ea.

Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cupressina. Ibid.

Chald. Ait Salomon Propheta. Quam decora ædes sanctuarij quę ædificata est *c* per manus meas, ex arboribus cedrinis, Atqui speciosior multo erit ædes Sanctuarij, quæ ædificanda est, diebus regis *Christi*, eius trabes erunt è cedris paradisi *d* Eden, & laquearia è cupressis, *e* Sagis, & Surbanis.

c mea opera *d* Voluptatis. *e* Rarissima & preciosissima genera cedrorũ esse dicunt.

Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis. Cant. 4.

Chald. Duo redemptores tui, qui te redempturi sunt *Christus*, Dauidis filius & *Christus* filius Ephraim, similes sunt Mosi & Aaroni filiis Iocabed, qui comparantur duobus hinnulis gemellis capreæ, & pascebant populum domus Israel merito suo, quadraginta annis in deserto, Manna & auibus altilibus & aquis putei Mariæ.

Duos Christos constituunt ob duplicē aduentũ Christi, dum nesciunt distinguere inter Christum patientẽ, & triumphantem

Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris, Omnia poma noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. Cant. 7.

Chald. Cum placebit Domino redimere populum suum ab exilio, dicetur Regi *Christo.* Iam expletus est finis exilij, & merita iustorum fragrant coram me, sicut odor balsami, & sapientes ætatum affixi sunt portis collegij Theologici, occupantes se in verbis librorum, præsertim legis. Nunc igitur surge, & suscipe regnum, quod destinatum est tibi.

Quis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te solum foris, deosculer te, & iam me nemo despiciat. Cant. 8.

Chald. Illo autem tempore apparebit Rex *Christus* Synagogæ Israel, & dicent ei filij Israel, Adesdum, esto nobiscum pro fratre & ascendamus Hierosolymam & sugamus tecum sensus legis, quemadmodum sugit infans vbera matris suæ. Quoniam etiam omni illo tempore, quos vagus eram & extorris à mea patria, modò recordarer nominis Dei magni & traderē animam meam pro diuinitate ipsius, populi exteri non me contemnebant.

Apprehendam te & ducam in domũ matris meæ, & in cubiculum genetricis meæ, ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum. Ibid.

Chald. Deducam Rex *Christe* & introducam te in ædem sanctuarij mei, ac illic me docebis timere Dominum, & ambulare in semita ipsius. Illic etiam *a* instruemus epulum Leuiathan, & bibemus vinum vetus (generosum & præstans) quod in suis racemis asseruatur à die, quo orbis procreatus est, & fructus malorum granatorum, qui parati sunt iustis in paradiso Eden.

a q d. De Leuiathã fat.ua triũphabimus.

Adiuro vos filiæ Hierusalem, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Ibid adiuratione totius libri postrema.

Chald. Dicet Rex *Christus*, Adiuro ego vos populi mei, domus Israel, cur contenditis cum populis exteris de exeundo exilio, & quare rebellatis in copias Gog & Magog, expectate quæso paulisper, dum deleantur populi qui venerunt dimicatum aduersum Hierusalem. Nam postea vestri recordabitur Dominus orbis iuxta miserationes, quibus prosequi solet iustos, placebitque ipsi vos redimere.

In diebus vnius iudicis, quando iudices præerant, facta est fames in terra. Ruth 1.

Chald. Temporibus quibus præerant iudices facta est vehemens fames in terra Israël. Decem autem fames insignes decretæ sunt de cælo, vt sint in mundo, à die orbis conditi vsque ad aduentum *Christi*, ad castigandos habitatores terræ, quarũ decima in illius dies incidet, eritque fames non edendi panem, aut sitis bibendi aquã, sed audiendi Verbum prophetiæ, quæ à conspectu domini manat.

Et rursum expande, inquit Booz, palliũ tuum quo operiris, & tene vtráque manu. Qua extendente & tenente, mensus est sex modiis hordei & posuit super eam & ingressus est ciuitatem. Ruth. 3.

Chald. Rursum dixit, præbe peplum quo conuolueris & prehende illud. Qua apprehendente, mensus est sex sata hordei & humeris ipsius imposuit. Immissum autem est ei diuinitus robur ad portanda ea. Itaque protinus dictum est spiritu prophetico, exorituros ex ea sex iustos, quorum singuli benedicerentur sex benedictionibus, Dauid, Daniel, trésque socij ipsius &

Rex Christus. Ingressus autem est Booz vrbem.

Lamẽt. 2. *Vocabis quasi ad diem solennem qui terrebant me de circuitu, & non fuit in die furoris domini qui effugeret & relinqueretur.*

Chald. Clamabis libertatem populo tuo domui Israël per *Christum*, quemadmodũ fecisti per Mosem & Aaronem in die Paschæ, quò congregati sunt adolescentuli mei vndique omni ex loco, in quo erant dispersi, die quo ardebat vehementia furoris tui, ô Domine, nec illis erat liberatio & reliquiæ.

Lamẽt. 4. *Completa est iniquitas tua filia Sion. Non addet vltra, vt transmigrare te faciat.*

Chald. Postea finire faciet iniquitatem tuam ô Synagoga Sion, & redimeris per *Christum*, & Eliam sacerdotem magnum. Nec addet vltra Dominus, vt in captiuitatem amandet te.

Ecclesi. 1. *Non est priorum memoria, sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo.*

Chal. Non est memoria præcedentium ætatum, sed nec sequentium erit recordatio apud eos, qui erunt diebus *Regis Christi.*

Hæc etiam inuenimus in Targhum siue interpretatione Hierosolimitana.

Hæc Hierosolimitana in Pentateuchi insigniores locos interpretatio, valde vetusta est: & lingua aliquantum à cæteris Hebrææ dialectis discrepante. Propter antiquitatem magnæ est authoritatis apud Iudæos. Quoniam autem mysteriis excellit breui, si dominus fauerit, eam in Latinum conuersam in commune proferemus. Quæ sequuntur ab Elia de Christo obseruata tibi prægustamenti vice sint. Ipsum conteret caput tuũ, & tu conteres calcaneũ eius.

Gen. 3.

Targhum Hieros. Cùm filij mulieris attendent ad legem & seruabunt mandata, insidiabuntur & percutient tibi caput tuum, téque occident. Cùm autem derelinquẽt filij mulieris præcepta legis, neque mandatis parebunt, insidiaberis tu & mordebis eos in calcibus ipsorum, pessiméque illos afficies. Verum erit sanitas & medicina filiis mulieris, tibi autem ô serpens nulla erit sanitas. Verum ipsi inter se facturi sunt conculcationes calcibus suis in fine calcis dierum a per regem *Christum.*

a Manibus Regis Christi. Gen. 49. *Non auferetur sceptrum de Iuda & dux de fœmore eius, donec veniat Silo, & ipse erit expectatio gentium.*

Targ. Hieros. Non desinent reges domus Iuda, neque b tardabunt doctores legis de filiis filiorum eius, vsque ad tempus quo veniet *Christus*, cuius est regnum, & cui seruitura sunt vniuersa regna terræ. b Desiderabuntur.

Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitam ô fili mi asinam suam, lauabit in vino stolam suã, & in sanguine vuæ pallium suum. Ibidem.

Targ. Hieros. Quàm pulcher est rex *Christus*, qui surrecturus est de domo Iuda. ligabit lumbos suos & exibit in prælium aduersum hostes suos. Occident útque reges cum principibus. Rubefaciet fluuios sanguine, & dealbabit colles suos pinguedine fortium illorum. Vestimenta eius imbuentur sanguine, ipse autem similis erit formæ botrorum.

Pulchriores sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores. Ibid.

Targ. Hieros. Quàm pulchri sunt oculi regis *Christi* ad cernendum, præ vino defæcatissimo, ne illis spectet incœstos concubitus, cædésque innocentium; Dentes eius exercitati sunt in lege, ne illis commandueet iniquitates & rapinas. Rubescent montes eius vineis & torcularibus vini. Candescent colles eius copia tritici & gregum ouium.

Nox est ista obseruabilis domini, quando eduxit eos de terra Aegypti. Hanc obseruare debent omnes filij Israel in generationibus suis. Exod. 12.

Targ. Hieros. Quatuor enim noctes scriptæ sunt in libris memoriarum. Nox prima, cum manifestatum est verbum Domini in mundo, vt crearet ipsum. Mundus erat inanis & vacuus, & tenebræ expandebantur super faciem abyssi. verbum autem Domini lucebat & illuminabat, & vocauit noctem illam primam. Nox secunda, cum manifestum est verbum Domini Abrahæ inter animantium diuisiones. Erat Abraham natus centum annos, Sata autem nonaginta, ad implendum, quod prodidit Scriptura, Nunquid Abrahã centenarius poterit gignere filios, nunquid Sara nonagenaria poterit parere? Nũquid accesserat ad tricesimum septimũ annum pater noster Isaac, quo tempore oblatus est super altare? Cæli depressi sunt & descenderunt, ipse autem conspexit fundamenta illorum, & caligarunt oculi eius præ sublimitatibus. Vocatur autem illa nox secunda. Nox tertia, cum reuelatum est verbum Domini super Ægyptios, in noctis medio, ac dextera eius occidit primogenitos Ægyptiorum, seruauit autem primogenitos Israëlitarum, ad confirmandum

Gen. 1. Gen. 15. Gen. 22.

dum id quod dixit scriptura, filius meus primogenitus Itrael. Appellatúrque nox illa Tertia Nox quarta, cùm explebit mūdus terminum suum, vt redimatur, funes impietatis excindentur & iuga ferrea rumpentur. Moses eduxit de medio deserti, Rex autē *Christus* de medio *a* Romæ. Hic, quemadmodum ille loquetur in summitate nubis. Verbum autem Domini loquitur inter vtrumqne, ipsis pariter ambulantibus. Hæc est nox Paschæ quæ coram Domino seruatur, & parata est omnibus filiis Israël, per generationes ipsorum.

Exod.4.

a Sic se Iudæi in hoc Romano exilio frustra consolantur.

Remanserūt autem in castris duo viri quorum vnus vocabatur Eldad, & alter Medad, super quos requieuit spiritus Domini.

Num.11.

Targ. Hieros. Remanserúntque duo viri in castris, quorum vnus vocabatur Eldad, alter autem Medad, & insederar, super eos *Spiritus sanctus*. Eldad sic vaticinabatur. En Moses propheta *b* scriba Israëlitarum congregatus est de medio mundi. Et Iosuæ filius Nun eius discipulus, post eum administrabit res exercitus. Medad autem prophetans dicebat. Ecce coturnix descendit de mari, fuítque offendiculo Israëlitis. Vtérque autem pariter vaticinabatur ac inquiebat. Extremo dierum fine *c* Gog & Magog & eorum copiæ ascendent Hierosolymam. At manibus ipsius *Christi* regis concident: Tantáque strage vt in totum septennium filij Israël exurant arma eorum bellica, neque ad arandū exeūtes neque arbores amputantes.

b Legislator.

c Saracenis & Turca.

Fluet aqua de situla eius, & semen illius erit in aquis multis. Tolletur propterea Agag rex eius, & efferetur regnum illius.

Num.24.

Targ. Hieros. Surget Rex eorum filij ipsorum, & redemptor eorum ex illis, in illísque erit & congregabit exules illorum, de prouinciis hostium ipsorum, ac filij eorum consumentur in populis, itémque robur Saülis, qui, pepercit Agag Regi Amalechitarum: & magnificabitur regnum ipsius Regis Christi.

Et cum illis.

Hæc quidem Elias obseruauit. Cæterum sat scio multa ei esse elapsa, cùm præsertim Chaldæi paraphrastæ, maximè Ionathan, qui Christum ætate viginti octo annis præcessit, quanis occasione Christi siue Messiæ nomen in ore habeant. vt Oseæ 14. vers. 8. Conuertentur habitantes in vmbra ipsius, *Chald. congregabuntur de medio exiliorum suorum & habitabunt in vmbra Christi sui. Esa. 66.* Antequā pepetir, *&c. Chald. reuelabitur Messias ante dolores partus: Agg.* 2. Desideriū Gentium. Chald. *Messias. Ne nimiū fuissem prolixus, ego de meo alia eorum adiecissem. Vos qui Christum Dominū amatis, eúmque in prophetis legere desideratis: & testimonia veterum patrum circumcisorum, quatenus in gloriam Dei redundant, recipitis, his primitiis Linguis date operam, & si ibundas mentes bonis literis imbuite, quæ pietatem ingeminant. Narrauerunt iniqui fabulationes, sed non vt lex tua Domine.*

Psal. 119

Collectanea R. Iacob Salomonis filij de Christo, è Talmud, tractatu Sanedrin, capite Helec, pag. 124.

De aduentus Christi tempore.

Magistro per antonomasiā.

R. Naaman dixit *a* Rabbó. Quisnam audiuit, quando venturus sit casus, prolapsionis filius? Quis iste casus & prolapsionis filius, inquit ille? Christus; respondet Naamā, ille enim est de quo scribitur, die illo erigam tabernaculum Dauid, quod cecidit.

Amos 9.

Atqui (infert alter) nunquid ex traditione R. Iohanan, qua ætate aderit Dauidis filius, pauci erunt sapientum discipuli & reliquorum oculi deficient fatigatione, suspirio, angustiis multis. duráque principum edicta in dies renouabuntur, adeò vt primo posito, secundum protinus consequatur.

Docuerunt doctores nostri, qua annorum hebdomade Dauidis filius venerit, anno primo implendam esse hanc scripturam, & pluam super vnam ciuitatem, & super alteram non pluam. Alteto dimidiam famem exorituram. Tertio plenam & absolutam, ac morituros vtriusque sexus homines, Sāctorum paruulos, virósque operibus insignes, legem præterea, ne discatur. obliuioni tradendam.

Amos.4.

Quarto futuram saturiratem, quæ minimè sit saturitas. Quinto rerum omnium abundantiam, ita vt copiosè esculenta, poculenta, & quæ ad gaudium & lætitiam conferunt, suppetant, lex etiam restituatur, iterúmque discatur. Sexto tonitrua. Septimo prælia. Ad extremum septimi anni affuturum Dauidis filium.

R. Ioseph ait, En quot hebdomades sic se habuerunt, necdum tamen venit? Deinde sexto anno (inquit R. Abai) tonitrua quis exoriri fecit, item septimo prælia? Præterea quis sic eo ordine collocauit? Quòd exprobrârunt hostes tui Domine, quòd exprobrârunt vestigia Christi tui.

Psalm.

Ex quadam obſeruatione R. Iuda, qua ætate venerit Dauidis filius, conuontus (*a* Theologici) erunt lupanaria, terminus (vel, Galilęa) deſolabitur, limites (terræ Iſrael) vaſtabuntur, homines in confiniis habitãtes circùm errabunt oppidatim, nec miſericordiam conſequentur. Sapientia ſcribarum puteſcet, qui timent Deum offendere erunt abominationi, facies illius ætatis, velut facies canum, veritas deſeretur. Scriptum enim. Et facta eſt veritas in obliuione, id eſt, vt quidem diſcipuli R. aiunt, facta eſt ruta ruta, ſiue priuationes, & ſibi abiit. Deinde quod ſequitur, & qui receſſit à malo, prædæ patuit, ſic interpretatur ſchola R. Sillę, quicumque receſſit à malo, *a* ſpoliatus eſt per creaturas.

a Sic interpretatur R. Iacob de ſchola, in qua docetur lex.

Impudës.

Eſa. 59.

a. i. Varus ſapientia ab omnibus creaturis dicitur.

R. Nehorai hæc docuit. Qua ætate veniet Dauidis filius, pueri pallore ſuffundẽt facies ſenum, Senes ſtabunt ſedentibus pueris, filia inſurget in matrem, nurus in ſocrum, f cies illius ætatis velut facies canis (.i. impudens) filius non erubeſcet in patris ſui conſpectu. R. autem Nehemia, quæ ætate filius Dauidis veniet, peruerſitas multiplicabitur, honorabilis deprauabitur, vitis dabit quidem fructum ſuum, ſed vinum erit carum. Omne imperium peruertetur hæreſi, nec diſciplina habebit locum.

Aſtipulatur R. Iſaaco aſſeueranti filium Dauidis non acceſſurum, donec vniuerſa regna vertantur in hæreſim. Rabba, quid enim aliud, inquit, declarat ſcriptura, ſi omnis in candorem verſa eſt, mundus erit? Docuerunt Doctores noſtri ex hoc Deuteronomij loco, quia videbit, quod abierit manus, non venturum filium Dauid, donec multiplicentur proditores & apoſtatæ. Alij, donec diminuantur diſcipuli. Alij, donec deficiat nũmus de marſupio. Alij donec deſperent redemptionem. Et clauſus quoque deficiet, & derelictus, adeò vt apud Deum poſſiot dicere, non eſt qui ſuſtentet, neque qui adiuuet Iſraëlem.

Leuit. 13.
Deut. 32.
Ibid.

R Zira, cum aliquando offendiſſet doctores quoſdam noſtros ſeſe in eo occupare, vt cognoſcerent aduentus Christi tempus, dixit illis, de aduentu rogo vos, ne procul illum reiicite, quoniam lego ego, tria eſſe, quæ veniant de repente, præter mentis attentionem, Chriſtum, eſſentiã, ſcorpiũ, id eſt, iudicium extremum Dei.

R. Katina inquit, ſex annorum millibus erit mundus, vno autem deſolabitur. Reperitur enim ſcriptum, & eleuabitur Dominus ſolus in illa die. Imò verò, ait Abai, duobus millibus deſolabitur. Nam dicitur ab Oſea, Viuificabit nos poſt duos dies, die tertio ſuſcitabit nos, & viuemus in conſpectu eius. Argumentum, idem ac R. Katina colligens, tale eſt. Quemadmodum hebdomas annorum *b* remittit annũ vnum ſingulis ſeptenniis, ſic mundus remittit mille annos ſingulis ſeptenis annorum millibus Id apparet è pręcedenti Eſaiæ oraculo, Eleuabitur Dominus ſolus in die illa Quin etiam è Pſalmo, qui inſcribitur. Pſalmus cantici in diem Sabbati, id eſt, in diem, qui totus Sabbatum. Præterea ex altero, Quia mille anni in oculis tuis, tanquam dies heſterna quæ præteriit.

Eſa 2.
Eſa. 6.
b Deſolat propre.
Pſal. 29.
Pſal. 90.

Docet *c* Domus Eliæ. Sex mille annis erit mundus. Duobus mille inanitas, duobus mille lex, duobus mille dies Chriſti. At propter iniquitates noſtras, quæ multiplicatæ ſunt, elapſi ſunt ij, quos præteriiſſe cernimus.

c Academica ſchola.

Scholion R. Iacob in ſuperiorem traditionem R. Eliæ vertere etiam hic placuit, antequam reuertamur ad contextum Thalmudicum, vt pij Iudæos conſiderent ſcripturas & traditiones maiorum ſuorum, tempus aduentus Chriſti definientes, ita male torquere & deprauare, vt imprudentes Chriſtianam doctrinam aduerſum ſuã perfidiam firment & muniant.

Sex mille annis inanitas, *quoniam nondum lex data erat, ſed mundus erat velut inanitas & chaos, à primo videlicet homine, vſque ad quinquageſimum ſecundum Abrahæ. Sic enim numerari debent bis mille anni primi, quemadmodum è ſcriptura colligitur. Iam expletis illis duobus millenis annis, occupauit ſe Abraham in lege, quoniam legitur, & animas, quas fecerant in Haran, quod Chaldaicè ſic tranſlatum legimus, & animas quas legi operari ſuat in Haran. Prætereà in vetuſtis doctorum noſtrorum ſcriptis hæc reperiuntur, expletis in Idolorum cultu duobus annorum millibus, illa ipſa hora Abraham agebat annum vitæ quinquageſimum ſecundum,* Duobus mille lex. *nempè ab hominibus, quos Abraham & Sara Deo conuerterunt, vſque ad Chriſti aduentum. Quadraginta enim & octo anni vſque ad natiuitatem Iſaac, & 60. donec naſceretur Iacob, efficiunt 108. Vixerat autem Iacob 130. annos cùm deſcendit in Aegyptum. Ecce 238. in Aegypto permanſerunt. Noſtri 210. Ecce 448. anni. Ab exitu eorum ex Aegypto, quouſque ædificari cœpit templum primum, 480. Sic quippe ſcribitur, factum eſt anno quadringenteſimo & octogeſimo egreſſionis filiorum Iſrael de terra Aegypti, vt*

Scholion R. Iacob
Gen. 12.
Ergo venit iam Chriſtus.
3. Reg. 6.

ædificaret

ædificaret Salomon inciperet domum Domino. Sic existunt anni 928. Hoc autem templum primum stetit annis 410, vti scripturæ ostendunt per numerum annorum Regum, deinde captiuitas durauit annis 70. templum secundū. 420. Exurgunt igitur anni 900. qui superioribus additi conflant duo annorum millia, demptis 172. Et certè totidem annis, id est 172. ante absolutum quartum ab orbe condito millenarium diruta est à Rom. ædes Domini. Itaque expletis illis 172. annis perfecta sunt duo annorum legis millia, de quibus hoc loco agitur. Non quod aliqui desierit lex post illum annorum numerum.

Nota quod prætereant, contra traditiones maiorum, sedum prophetarum. Duobus mille Dies Christi. *debuit enim post expletos bis millenos annos legis aduenire Christus, & soluere captiuitatem Israelis. At propter iniquitates nostras quæ multiplicatæ sūt, Christus non adfuit ad extremum quarti illius millenarij, elabētibus vltra annis multis. Adhuc enim aduentus ipsius dilatus retardatúsque est.*

Dixit Elias Rabbi Iehudæ fratri, R. Sallæ (vel, sancti.) Dundus non habet Iubilæos pauciores octoginta quinque (.i. annis 4250.) exttemo autem Iubilæo filius Dauidis venit. Interrogantíque, initione illius, an fine, respondit se nescire, an Iubilæus ille sit explendus nécne. R. Asé ei etiam dixit, ante illum Iubilæum ne eum expectes. Hinc deinceps illum præstolare.

R. Hanan Tahliphæ filius misit ad R. Ioseph, qui diceret, Reperi hominem habentem in manibus codicem vnum: sermone Assyriaco & lingua sancta. Interroganti mihi, vndénam illum esset consecutus, respondit se dum militaret Romanis inter illorum thesauros illum inuenisse. Pottò in eo scribebatur post quater millenos annos ducentos nonaginta vnum, ab orbe producto mundum consummandum, Illísque anni partim futura bella cetorum inter se, partim prælia Gog & Magog, a de reliquo Dies Christi. Neque Deum renouaturum orbem suum nisi post millenarium septimum. Quanquā R. Aha R. Abæ filius post quintum millenarium dicendum putat.

a i. post prædictos anno.

Nota. R. Nathan commemorat sequentem prædictionem Abacuc perforare atque peruadere vsque ad abyssi extrema, (.i. esse perceptu difficillimam, & quasi impossibilem, c R. Iacob) Quia adhuc visio in tempus & loquetur in finem, & non mentietur. Si tardauerit, expecta illum quia veniendo veniet & non tardabit. Aliter quàm Doctores nostri, qui commentati sunt vsque ad tempus. tempora

Abac. 2.

Dan. 7.

& dimidium temporis. Item aliter, quam R. Samlai, qui commentatus est, Cibasti eos pane lachrimarum, & potum dedisti eis in lachrymis in mensura, item, quàm R. Akibā, qui interpretatur, Adhuc vnum modicum & ego commouebo cælum & terram, regnum primum (Machabæorum) duntaxat fuisse (in splendore.) 70. annis, secundum (Herodiorum) 52. tertium Barcosbæ duobus annis & semis. Quid, *Et flauit siue loquetur in finem, & non mentietur?* R. Samuel filius Nahmani nomine. R. Ionathan, sufflaro, inquit, siue exibilato illos ipsos qui supputant fines & aiunt cùm appetiuerit finis nec adhuc venerit, minimè veniet, verum expecta eum, nam scriptum, si tardauerit, expecta eum. Si forte dicis, Nos quidem expectamus, at ille minimè expectat, recordare scripturæ, propterea expectat dominus vt misereatur vestri, & propterea eleuabitur vt misereatur vestri. Quid igitur, inquies? Cùm & nos expectemus & ipse quoque expectet, quis retardat & prohibet aduentum illum Christi?) a regula iustitiæ retardat & differt. Si ita est inquies, cur ergo eum expectamus? Ad mercedem percipiendam, inquam. Sic enim eodem Esaiæ loco, Beati omnes qui expectant eum Ex quo R. Abaī conicit, mundi qualibet ætate non minus extare quam. triginta sex iustos, qui percipiant faciem Dei. Sic enim scribitur, beati qui expectant לו, eum, quod pronomen ratione arithmetica reddit 36. Quod autem dixit Rabba, ætatem esse, qua astantes, Deo Opt. Max. eum ambiunt in octodecim mille b parasangas, illud certè est quod scribitur in Ezechiele, per circuitum (ciuitatis) decem & octo millia, siue de iis qui fruuntur claro Dei conspectu, siue de illis quæ comprehendunt Deum speculo aliquanto minus lucido. Ac quam multi omnes sint ille locus declarat. Quod verò ait Ezechias, dixit R. Ieremias nomine R. Simeonis filij Iohai, se vidisse bases siue grados ascensus, qui essent pauci. Interea, inquit, si sint mille, ego filiúsque meus ex illis sumus, sin duo, non dubium quin ego filiúsque meus illi ipsi simus; siue qui ingrediuntur cum licentia, siue qui ingrediuntur absque licentia (pre iustitiæ & sanctitatis abundantia & multitudine.)

Psal.

Agg. 2.

Abac. 2.

Ibid.

Esa. 30. Esa. 30.

a Mensura proprietas.

b Millaria Persica, quæ leucas Germanicas æquāt. Ezech. 48

Ex pronuntiatis c Magistri, expleti sunt omnes termini (positi de aduentu Christi) ac res pendet è sola pœnitentia &

Scholion R. Iacob.

c Rab.

d.i. sufficit Israelitis sua angustia, nã etiam sine pœnitẽtia redimentur Scholion R. Iacob.

bonis operibus. At iuxta Samuelem d lugenti, vt perseueret in suo luctu sat est. Sicut autem suspicatur doctor R. Eliezer, si Israelitæ egerint pœnitentiam tedimentur, sin minus, non tedimentur. Cui respõdit R. Iosuæ, imò verò nisi egerint pœnitentiam non redimeutut, sed Deus, opt. Max. præficiet illis regem, cuius edicta dura sint sicut Hamanis (in libro Hester) & reuocabit eos ad bene agendum.

Istud notabile R. Eliezer ponit: Si Israëlitæ egerint pœnitentiam redimẽtur, quia scriptum, *Iere.4.* Reuertimini filii rebelles, sanabo rebelliones vestras, cui opposuit R. Iosuæ istum *Esa.24.* Esaiæ locum, gratis venditi estis, & sine argento redimemini. Gratis venundati istis idolatriâ, & sine argento redimemini, sine pœnitentia & bonis operibus. *Mal.4.* Respondens R. Eliezer, Nónne, inquit, etiam legitut, conuertimini ad me & ego conuertat ad vos, cui R. Iosuæ, Nunquid etiam scriptum, *Antinomia scripturarum pugnant inter se. Esa 49.* Quia ego iute coniugali possedi vos & accipiam vos vnum ex vrbe, & duos è familia, & introducam vos in Sion. Cui R. Eliezet, Sed & legitut, in ttanquillitate & quiete saluabimini &c. Respondens autem R. Iosuæ, Atqui Esaias scribit, sic dicit dominus redemptor Israel, sanctus eius ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, &c. *Hiere.4.* Contrà apud Hieremiam, respondit R. Eliezer, ista habentur. Si reuertaris Israël, dicit dominus, si reuertaris hypothetica est locutio. *Dan.12.* Cui R. Iosuæ. Quid igitut significat Daniël iis sequẽtibus verbis, Audiui virum illum indutum lineis, qui erat super aquis riui, & eleuabat dexteram suã &c. Hoc commemorato conticuit R. Eliezer.

Vt quidem prodidit R. Aba, Non potes colligere certum determinatúmque tempus aduentus Christi ex hoc Ezechielis oraculo, Et vos montes Israel ramos *Ezech. 36* vestros dabitis, & fructum vestrum feretis populo meo Israël. R. Eliezet, nec isto *Zach 8.* Zachariæ, Si quidem ante dies illos, merces hominum non fuit. *Ibid.* Quid autem declarat quod sequitur, Neque introeunti, neque exeunti, pax præ angustia? Nequidem sapientum discipulis, inquit magister, fu- *Psal 119.* turam pacem præ angustia, in qoibus alioqui est pax, iuxta illud Psalmi, Pax multa diligentibus legem tuam, donec vniuersæ a portæ, inquit R. Samuël, sint libratæ & æquales, tum enim veniet Christus.

a .s. portæ frugum & vini quẽadmodum dicimus Dominus satietas magna R. Iacob.

Ex dictis R. Hanina Dauidis filius non prius veniet, quâm vestigetur piscis ægrotanti, nec reperiatut. Quoniam scriptum, *Ezech.2[illegible]* Tunc demergam aquas eorum & flumina illorum sicut oleum fluere faciam, vbi postea scribitur, in die illo pullulare faciam cornu domui Israel, Ex dictis R. Hama filij R. Hanina, Dauidis filius non veniet antequam desinat regnum vel abiectum & vile ex Israel, quoniam scriptum, Et præcidentut Ramusculi eius falcibus, *Esa.18.* deiude paucis post versibus, In illo tempore deferetur munus domino exercituum, &c. Vt autem prodidit R. Zeïni ex dictatis R. Hanina, non veniet Dauidis filius douec consumautut tumidi ani- *Zach.3.* mo ex Israële, Sic enim legitut, tunc auferam de medio tui, exultabundos elationis tuæ, & post, Et telinquam in medio tui populum pauperem & tenuem, & sperabunt in nomine domini.

R. Mili tetulit ex sermonibus R. Eliezet R. Simeonis filij, nou ventutum Dauidis filium quo vsque consumantur ex Israele cuncti iudices & præfecti, ídque declarare Esaïam hac oratione, & conuertam manum meam ad te & excoquam ad purum scotiam tuam, &c. & restituam iudices tuos, & cætera.

Audi ut confirmet vocationẽ Apostolorũ & cæterorum qui ex Iudæis crediderunt Principũ autẽ Iudæorũ reiectionẽ Esa.1.

Ex dictis a Vlæ, Hierusalem tedimetur per solam iustitiam, quòd in Esaïa scriptum inueniatur. Siou in iudicio redime- *a Nomen Rabbini. Ibid.* tur, & reducent eam in iustitia. Ex R. papha, si desinant inflati & supetbi ex Israel, *Ibid.* desinent magi. Nam in Esaïa scriptum, & excoquam in camino scotiam tuam. Si desinant Iudices, desinent Tyranni gentium, *Zach.3.* quòd Zacharias scripserit, Abstulit dominus iudicia tua, euertit inimicos tuos.

Ex R. Iohanan, Cùm conspicis ætatem progressu minui, expecta ipsum Christũ. *2 Sam.22.* Est enim sciptura traditum, Populũ pauperem saluabis, & oculi tui super elatos, vt humiles. Præterea, inquit, Si videris ætatem obrutam angustiis multis instar fluuij, expecta illum. Scribitur enim, Quia *Esa.59.* veniet quasi fluuius violentus, quem spiritus domini cogit. Et mox, & veniet Sion redemptor. Pręterea, ait ille, non venit Dauidis filius nisi ætate, quæ vel tota sit pura, vel tota corrupta & scelerata. Pura quidem iuxta illud Esaiæ, Populus autem tuus omnes iusti, corrupta verò, iuxta *Esa.60.* istud, & vidit Deus, quia non est vir, & ob- *Esa 59.* stupuit, quia non est qui occurrat.

R. Alexandro R. Iosua filius Leui oracu- *Esa 60.* lum istud Esaię, In tẽpore suo accelerabo istud, sic cõponebat, quòd videantur oppoui *in tempore suo & accelerare.* Meritum

est

est *Accelerabo*, non meritum, *in tempore suo*. Sic in se inuicem comparabat Daniëlem & Zachariam, Ecce, inquit, Daniel,
Dan.7. Zach.9. cùm nubibus cæli quasi filius hominis venit, cùm contrà Zacharias, Pauper & sedens super asino. Sapor rex (Persarum) colloquens cum Samuële, dicis, inquit, Christum venturum super Asino. Mittam ad eum ego equum *b* fulgentem quo vtor, *b vel castratum.* Tibine est equus centicolot, ait Samuel (vt ille Christi) Asinus?

R. Iosuæ filius Leui occurrēs Eliæ stanti ad ostium *c* horti Eden, interrogauit, *c Paradisi voluptatis.* Quando venturus esset Christus, vbi Elias respondit, quando volet dominus iste noster, R. Iosua dixit, duos vidi at vocē trium audiui Idem R. Iosua occurrit Eliæ stanti ad ostium speluncæ R. Iosuæ filij Iohai & dixit, Veniámne in venturum sæculum, vbi autem Elias respondisset, si voluerit dominus iste, subiecit R. Iosua, duos quidem vidi, at vocem trium audiui. Deinde interrogo, quando venturus sit Christus, Qui respondit, vade interroga illum ipsummet, qui sedet in porta *d* Romæ, hoc *d In horto porta quae Romā respicit R. Iacob. Allusio ad verba. Esa.53.* autem tibi signum, ecce enim inuenies sedentem inter pauperes portantes dolores, vbi vniuersis ligantibus & soluentibus simul suas plagas, ille vicissim vnam soluit & ligat, ne tardet si fortè togatum oporteat egredi ad redimendum Israëlem. Profectus ergo ad eum, salue, inquit, domine & præceptor, qui respondit, Etiam tu saluus sis Leuitæ fili. Interroganti autem R. Iosuæ, quando venies mi domine, dixit, hodie. Ad se ergo redeuntē R. Iosuam Elias interrogauit, quid sermonis accepisset à Messia, Illi deinde omnia commemoranti dixit, sperare te & patrem tuum iussit futurum sæculum. Decipiendo ergo decepit me inquit R. Iosuæ, quia interrogabam de *Psal.90.* die aduentus ipsius, cui Elias, Etiam dixit scriptura hodie si vocem eius audieritis.

Interrogarunt R. Iosē filium Kismā discipuli ipsius quando venturus esset filius Dauid. Respondit ille, vereor ne à me quęratis signum, vbi polliciti essent se minimè id fracturos respondit, veniet filius Dauid, *a Shebon. R.* cum ceciderit hæc porta (*a* ostendebat autem vrbis Romæ portā) & rēstaurata fuerit, ceciderit iterum, tum enim ei tertio redintegrandæ non sufficient donec veniat Dauidis filius. Illis postea signum petentibus præter pactum nihilo minus dedit & ait si ita est, vertantur aquæ speluncæ Paneadis (vbi origo Iordanis) in sanguinem, quod certè factum est hora obitus ipsius.

Atque illis, in profundo conficite mihi *b* arcam meam, quoniam nulla erit palma *b Sepulchrum mei.* Babyloniæ in qua non ligetur exercitus Persarum, nec vlla erit arca in terra Israël, *Scholion R. Iacob.* in qua equus Medorum non comedat paleam, (q. d. Medi & Persæ venturi sunt Babylonem capiéntque eam, & implebūt vniuersam Babyloniam suis exercitibus. Inde excutrent in terram Israël, & eam capient.)

Magister ait, Non veniet Dauidis filius *Mich.5.* quousque expandatur regnum impiū super Israël nouem menses. Quoniam scriptū. Propter hoc dabit eos vsque ad tempus, in quo parturiens pariet, & reliquiæ fratrum eius conuertentur ad filios Israël.

Vla ait, veniat & ne videam eum. Sic etiam dixit Magister, Veniat & ne cernam eum. R. Ioseph, inquit, Veniat, & merear *Dolores Christi.* sedere in vmbra stercoris asini eius. Percontanti autem Abaï magistrum, quorsum diceret, & ne cernam eum, respondit: propter dolorem ipsius Christi. Notandum est autem discipulos interrogāsse R. Eliezer, quid facturi essent homines vt liberarentur à dolore Messiæ, ipsúmque respondisse, si se occuparent in lege & officiis pietatis. Mox dixit, siue lex siue officia pietatis (præstanda sunt) ne forte causa sit (alicuius mali) peccatum, promissionésve impediat. Quemadmodum R. Iacob filius *Gen.28.* R. Edi. R. enim Iacob filius Edi componit *Gen.32.* has scripturas inter se, *Ecce ego tecum sum & custodiam te, quocunque perrexeris*, &c, *Timuitque Iacob admodum & angustiā affectus est.* Quasi timeret Iacob, ne peccatum (alicuius incommodi) causam præberet & promissioni officeret. Quemadmodum exponitur, *Donec transeat populus tuus Domine*, de *Exod.15.* ingressu primo Israëlis in terram sanctam sub Iosuę *Donec transeat populus quem possedisti*, de secondo sub Zorobabele & Ezra. Itaque consentaneum erat, vt Israëlitis in secundo ingressu signa & prodigia contingerent, æquę ac in primo, sed prohibuit peccatum. Sic dixit R. Iohanan, veniat sed ne cernam eum. Quorsum hæc, inquit ei *Amos 5.* Res Lakis: Nempe quia scriptum, Quomodo si fugiat vir à facie Leonis, & occurrat ei vrsus: & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem & mordeat eum coluber. Adesdum, & assignabo tibi simile in hoc mundo. Si aliquando homini exeunti in agrum occurrat agrorum diuisor, iste ipsi erit velut leo, Si ingredienti deinde in vrbem occurrat exactor siue publicanus, sibi ipse videbitur similis ei, cui

occurrit vrsus, sin postremò ingrediens domum suam reperiat filios filiásque suas conflictari cum fame, sibi videbitur veluti morsus à colubro.

Scriptum est, interrogate & videte si generat masculus. *Hier.30.* Quare ergo vidi omnis viri manum, super lumbos suos: quasi parturientis? Quid istud, *Vidi omnis viri?* Respondet Rabba filius Isaac, vir iste ille est cuius propria est omnis virtus & fortitudo (nempè Deus) Quid quod sequitur in Hieremia, *Et conuersæ sunt vniuersæ facies in auruginem.* Respondet R. Iohanan, familia superior (Angelorum) & familia inferior (Israëlitarum.) *a Gētes æquè ac Iudæi.* Illa horâ dixit Deus summus, *a* hi æquè ac illi sunt manuū mearum opificium, Quomodo igitur perdam hos propter istos. Illud est quod vulgato prouerbio fertur, cùm currens bos cadit, adductus equus in locum ipsius statuitur ad præsepe.

Scholion R. Iacob Deus Opt. Max. cruciat se velut parturiens, atque quo tēporis puncto, vult delere gentes exteras in gratiam Israëlis. Quo pacto perdam illas istorum causa? Prouerbij autem hæc sententia est, in locum bouis, qui currendo cecidit, solent sufficere equū ac collocare ad alterius præsepe. Quod noluisset dominus facere ante lapsum ipsius, vt quem haberet præcipuè charum. Cæterum post sanatum bouem illo die, siue insequenti grauate fert extrudere equum suum, bouis sui causa & nomine, ex quo eò semel est introductus. Sic Deus opt. Max. simul atque lapsi in ruinam Israëlis, dignitatem tribuit nationibus exteris, vbi ipse Israel conuersus est per pœnitentiam & redemptus, molestè fert perdere nationes exteras Israëlis gratia.

Cæterum Ex dictatis Magistri, Rab. Ghidel ait, Israëlitæ comesturi sunt annos Christi, at verò, inquit R. Ioseph Pesitá, quisnam illos comedet? Hilec & Bilec eos comedēt. Ad remouendam sententiam R. Hillelis, qui dixit, Non est Christus Israëli, quoniam iam comederunt illum diebus Ezechiæ.

Scholion R. Iacob, Israëlitæ comesturi sunt annos Christi, id est, satietas & rerum abundantia quæ illis temporibus futura est, pertinebit ad Israëlem. Verum Hilec & Bilec comedent eum. Erat autem locutio hæc vulgaris & trita, eo sensu, quo dici solet, cacodæmones cuiusuis sexus comedent eum, vt apparet ex tractatu Hulim. Mihi autem videtur Hilec & Bilec sonare vastitatem & desolationem. Alij dicunt duos fuisse iudices Sodomæ qui his nominibus appellarentur. Non est Christus Israëli. *sententia Hillelis est hæretica nisi sic accipiatur. Non est Christus propter Israëlem vel causâ Israëlis, cui Ezechias fuit Christus & is de quo dictæ sunt vniuersæ Prophetiæ, vt Pullulare faciam cornu domui Israel, & stabit & videbit fortitudinem eius. sed (est Messias) propter Dauidem, eiúsque meritum, qui docturus erat innumerabiles Psalmos & Hymnos. Item propter Mosem, qui legem suscepturus erat.*

De nominibus Christi.

Ait Magister, mundus non est procreatus nisi ob Dauidem, Samuël, nisi ob Mosem. R. Iohanam, imò verò ob Christum. Quod nomen eius? *b* Domus R. Sila respondet, Silo nomē eius, quoniam dictum, donec veniat Silo. *b Schola* *Gen.49.* Domus R. Ianai Innō nomen eius, quoniam dictum. sit nomen eius in sæculum, ante solem Innō nomen eius. *Psal.49.* *Quisque istorum alludit ad suum nomen.* Domus R. Hanina, Hanina. i. misericordia nomen eius, quoniam scriptum, Non enim dabo illis Hanina, misericordiam. *Hiere.16.* Non desunt qui dicant *c* Menahem filius Ezechiæ nomen eius, quòd legatur in Lamentationibus Hieremiæ, quia longè factus est Menahem, consolator, conuertens animam meam. *c q. consolator.* *Lam.1.* Porrò doctores nostri appellandum esse *a* album domus Rabbi, tradiderunt, allegantes oraculum Esaïæ, verè infirmitates nostras ipse portauit, & dolores nostros tulit. Nos autem reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. *a i. leprosum. R. Iacob. i. hoc obserua 53 caput Esaiæ ab Hebræis explicatū de Christo* R. Nahaman ait, si Christus est vnus è viuis, est mihi similis quoniam scriptum, & erit dux eius ex eo, & princeps de medio eius producetur. *Hier.30.* Rab autem inquit, imò si Christus est in viuis, similis est magistro nostro Hakkados, si in mortuis, similis est Danieli viro desideriorum. R. Iuda ex dictatis Rab, siue magistri dictū reliquit, Deus Opt. Max. prolaturus est Israëlitis Dauidē, quoniam scriptum, & seruient domino Deo suo, & Dauid Regi suo, quem suscitabo eis. *Ibid.* Illic enim scribitur *suscitabo*, non item suscitaui, sed hoc similiter affirmanti. Rabbino Abaï respondit R. Papha. Scriptura hæc, & Dauid seruus meus princeps eorum in sæculum, Dauidem appellat Christum quo modo Imperator primus & secundus nominantur Cæsar. *Ezech 37*

Illud Prophetæ, væ desiderātibus diem Domini. *Amos 5.* Ad quid eam vobis. Dies domini ista tenebræ & non lux, illustrat exemplum Galli Gallinacæi & Vespertilionis, qui expectant lucem, inquit R. Samlaï, dum allegorias captat. Affatur igitur Vespertilionem Gallus. Ego quidem expecto lucem,

lucem, quoniã mea est. At quod ad te attinet, quid tibi cum luce? Illudque est quod dixit ille hæreticus Rabbino Abahu, Quãdo venturus est Christus isti enim respondit., Abi tege istas tenebras istis hominibus, cui cùm hæreticus diceret, quisnam

Esa.60.

imprecationem huiuscemodi mihi imprecatus est? scriptura, inquit, cuius hæc sunt verba, Ecce tenebræ operient terram & caligo populos.

Scholion R. Iacob. Ego quidem expecto lucem. Vespertilio, non habet oculos. lux ergo mea est, qui habeo oculos, vt videam & illa frui soleo. Sic Israelitæ spectant redemptionem, quoniã dies Domini illis erit lux clarissima. Quorsum autem diem illum expectent exteræ nationes, cùm præsertim ipsis futurus sit tenebræ & non lux?

De annis vitæ Christi.

Cõtextus

Obseruandum, quod R Eliezer ait, dies Christi quadraginta esse annos, eoque facere locum psalmi, Quadraginta annis, infensus fui generationi huic, R. Eliezer Azariæ filius posuit septuaginta, ex hoc Esaiæ loco, Et erit in die illa, in obliuione eris ô Tyre septuaginta annis, sicut dies regis vnius Quis iste rex singularis? responde, Christus. Ribbi eum victurum dixit tria sæcula, è Psalmo 72. Timebũt te cum sole & ante lunam, in generatione & generationes.

Psal.95. Esa.23.

Hæresim esse nostri seventarũ Messiam Perdidisse pro-pter peccata

Hillel asseruit non esse Israëli Christum, quòd iam [b] comedissent eum tẽpore Ezechiæ. R autem Ioseph, parcat, inquit, dominus R Hilleli. Nam quando extitit Ezechias? Nónne stante templo primo? Atqui Zacharias ista vaticinatur in æde secunda, Exulta vehementer filia Sion, iubila filia Ierusalem. Ecce rex tuus venit tibi, iustus & saluatus.

Zach.9.

Sequens documentum R. Eliezer dictitauit. Dies Christi. 400 anni.[*] Quoniam dictum, lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. scribitur autem in Genesi, subijcient eos seruituti & affligent quadringentis annis. Ribbi pauciores numerat, nempè. 365. pro numero dierum Solis, quòd prædictũ sit, Dies enim vltionis in corde meo annus redemptionis meæ venit Quid est, dies vltionis in corde meo?

Psal.9.

Gen 15. Esa.63.

R Iohanan, cordi meo, inquit, reuelaui, membris meis nõ item([a] quoniam id non protuli ore meo, vt membra possent exaudire, verum intra cor totum istud cõtinui) R. Simeon ben Lachis, cordi meo, inquit, reuelaui, Angelis aurẽ administratoriis non reuelaui. Vt verò docet Abimas filius R. Abahu, dies Christi Israëli sunt septem annorum millia, quòd scriptũ, sicut gaudet, sponsus super sponsã, gaudebit super te Deus tuus(diebus autem septem conuiuij lætatur sponsus, iam dies Dei mille anni) R. autem Iuda ex Samuële, dies Christi sicut à die orbis conditi, ad hoc vsque tempus. Quippe scriptũ, vt multiplicentur dies vestri, sicut dies cæli super terram([b] tandiu enim versaturi sunt Israëlitæ in terra sua, diebus Mesiæ) R. Nahaman Isaaci filius, sicut dies Noë, ad hoc temporis punctum vsque iuxta locum Esaiæ, sicut in diebus Noë istud mihi est, cui iuraui ne inducerem aquas diluuij.

a Scholion R. Iacob.

Esa.62.

Deut.11.

b Scholion R. Iacob.

Esa.54.

R. Haïa Abæ filius ex doctrina R Iohanan, vniuersi, ait prophetæ non nisi vaticinati sunt de diebus Christi. At de futuro illo sæculo, oculus non vidit ô Deus præter te, quæ facies sperantibus in te. Quod non caret controuersiâ, quoniam Samuël nihil interesse scribit inter præsens sæculum & dies Christi, præter vnam imperiorum tyrannidem

Esa.64.

Asserit prærereà R. Haïa Abæ filius, è sentẽtia R Iohanan, omnes prophetas vaticinatos duntaxat de hominibus in pœnitẽtiæ squallore versantibus. Iustis autem absolutis illud propheticũ quadrare, oculus non vidit Deus præter te, quæ præparasti sperantibus in te. Quæstionem hanc auget R. Abahu, quia affirmat iustos profectos & absolutos non posse stare in loco Pænitentibus apparato, adducens illud Esaiæ, Pax, Pax, ei qui lõgè est, & qui propè, dixit Dominus & sanaui eum, ei scilicet qui longè est in principio, posteà verò propè. Quis iste remotus? qui longè est ab initio. Quis propinquus? qui propè est hoc præsenti tempore. R. Iohanan interpretatur remotum eum, qui est longè à transgressione, propinquum eum qui est propè transgressionem, sed longè se ab ea subducit.

Ibidem.

Ex sententia R. Iohanam R. Haïa Abæ filius, vniuersi, inquit, prophetæ non nisi de Christo vaticinantur, idque discipulo sapientum & ei qui se in actione virtutis exercet, discipulo sapientum, & ei qui liberaliter largitur discipulo sapientum de suis facultatibus. Cæterùm de discipulis sapiẽtũ ipsismet dicitur, oculus non vidit Deus præter te. Quid, oculus non vidit, declarat? Vinum, quod seruatur in suis racemis à sex primi orbis procreati diebus, vt quidem affirmat R Iosua filius Leui. Vt autem Res

Innuunt vinum S Eucharistiæ.

Lachis, Eden siue paradisum, quem non spectauit oculus ab ipso sæculo. Vbi igitur, inquies, versabatur Adam? Nónne in horto, qui quidem est & nominatur Eden? Aliud esse hortum, in quo Adam fuit locatus, aliud Eden siue paradisum, quem nego conspexisse vnquam oculum, disce ex ipsomet Genesæos contextu, & fluuius egrediebatur ex Eden siue paradiso, ad rigandum hortum.

Gen. 2.

Ibid.

Eorum quæ tractantur de Messia in R. Mose, Chaldæis, Pharaphrastis & Thalmud capite Helec finis, interprete G. Genebrardo Theologo, & professore Regio.

SYMBOLVM FIDEI

IVDÆORVM E' R. MOSE ÆGYPTIO.

PRÆCATIONES EORVMDEM pro defunctis, è lib. Mahzor.

ALIÆ, IN QVIBVS COMMEMORATIOnem suorum Diuorum faciunt. Aliæ pro his, qui desponđentur & coniugantur, è Breuiario Hebræorum.

Sexcenta tredecim Legis præcepta, è More Nebuchim.

INTERPRETE G. GENEBRARDO Theologo Parisiensi.

D. IACOBO AMIOTO

MAGNO REGIS ELEEMOSYNARIO, ET D. CORNELII COENOBIARCHÆ G. GENEBRARDVS THEOLOGVS PARISIENSIS.

S. D.

IN VERTENDIS *antiquæ Sionis lapidibus, rutísque cæsis, Amiote literatorum princeps clarißimè, multa reperire soleo, quæ non solùm veterum patrum fidem in memoriam reuocāt, sed etiam recentis Ecclesiæ qualemcúmque picturam in illius populo, etiam num hodie, superesse ostendunt. Quemadmodum autem in magnis superbarum ædium ruinis marmor, ac aliquid simile sæpe effoditur, quod nos veteris præstantiæ commonet & insuper ad recentiorum structurarum decus atque ornamentum facit, aut quemadmodum ex animantium vilissimorum stercoribus sæpè leguntur gemmæ, quæ in aureorum annulorum palas immissæ, splendorem oculis iucundissimum afferunt, sic quod ex corruptæ Synagogæ reliquiis eruitur, Patriarcharum incorruptā religionem adhuc spirans: mihi videtur Ecclesiā & exornare & ad primam suam lucem deducere. Quid commoditatis alij inde percipiant, ariolari non possum. Ego certè ad me inde sentio vberem fructum manare, siue vt antiquitatis vltimæ pleniorem cognitionem teneam, siue, vt recentiorum temporum seriem, id est, originem & progressum obseruem, & suauem voluptatem redundare, quòd in ipsorum sensis, ritibus, mysteriis, cultu, doctrina, tanquā in speculis, expressā meā fidem introspiciam, ab ac eam vltimis quibúsque tēporibus perpetuato seculorum ordine repetam, ne mihi temerè pro cuiusuis arbitratu conficta excogitatáque appareat. Quod vtinam possem tam facilè indicare in vulgus, emissis in omnium manus, qui ad id argumentum pertinent, Hebræorum libris, quàm celeriter vnum aut alterum exemplar proferre, indéque probare multa putari recentia, & à nostris hominibus inuenta, quæ tamen aliunde ac longè altiùs habeant principiū. Sed hæc fuit temporum calamitas, hæc perturbati regni miseria, vt rebus propter clades intestinas in ancipiti positis, exhausitísque in sumptum aliorum negotiorum marsupiis, neque boni libri, præsertímque Hebraïci, vbiuis prælo cudi, neque animi Piorum, qui in ipsis aliquid vident, ad illos, interpretandos adhuc aduci quiuerint. Interea autem, quo aliquos ad id officij Reipublicæ Christianæ præstandum reuocemus, quò aliquos ad hæc literarum studia, rei vtilitate & iucunditate proposita excitemus, exiguum quoddam prægustamentum hoc loco apponere institui, quòd nec librarios magnis sumptibus gra-*

uet, nec lectoribus ciuilium motuum pertæsis & alio non facilè mentem conuertentibus, operis prolixitate, fastidium procreet. In eo contemplabuntur præcipuos fidei articulos Iudæis nobiscum esse communes, Messiæ aduentum, per quem ad nos omnium bonorum illas adueheretur, qui & cardo semper extaret omnis diuinæ religionis, fuisse numeratum in ipsorum Symbolo, spem sempiternæ beatitudinis populo Domini, semper fuisse pro salutis capite propositam. Perspicient in solennibus ipsorum sacris vsurpari, quæ à Munstero & consimilis metalli hominibus, vt eneruent librorum de Machabæorum gestis veritatem, vt receptam Ecclesiæ de orando pro mortuis consuetudinem infirment, malignè asseuerantur nunquam in hunc vsque diem fuisse apud ipsos vsitata. Considerabunt in publicis precibus Diuinorum commemorationem fieri, compluráque alia, quæ à priscis sæculis, continuata quadam doctrinæ successione, Iudæorum animis inhæsisse non dubitabit is, qui ipsos reminiscetur semper retinentissimos extitisse auitarum traditionum. Id verò quicquid est, vir sapientissime, tuo inter bonos & doctos præclaro nomini dicare volui, quod etsi, mea etiam existimatione, exiguum sit, huiusmodi tamen studiis delectari te sciam, soleásque perhumane suscipere, quæ tuæ magnitudini in quouis literarum genere offeruntur, quarum te esse cultorem præcipuum & patronum singularem omnes tum gaudemus, tum singugulari Dei beneficio ducimus. De more igitur tuo, placidè vigiliolam nostram

Accipito, ac animum pictura pasce vetusta.

Munst. in scholiis ad cap. 19 lib. 3. Iosyphi Hebraei.

ORATIO IVDÆORVM,

QVAM DEO PROPONVNT DIEBVS SOlennioribus, in memoriam suæ fidei sequenti Symbolo comprêhensæ: è pag. 66. Breuiarij Hispanici. Interprete Gilb. Genebrardo Theologo Parisiensi.

DEVS REX, qui insides solio miserationum, qui tegeris misericorditer, qui parcis iniquitatibus populi tui, primam primum remittens, multiplicâs indulgētiam peccatoribus & propitiationem præuaricantibus, faciens iustitiam cum vniuersa carne & spiritu, ne iuxta improbitatem ipsorum illis retribuas. Deus (qui) docuisti nos dicere tredecim (articulos fidei) recordare nobis hodie fœderis tredecim (proprietatum tuarum) quemadmodum patefecisti mansueto (Mosi) iam olim verbis sic in lege tua conceptis. Cùm descendisset Dominus per nubem stetit Moses cum eo inuocans nomen Domini. Quo transeunte coram eo ait 1. Domine Domine, 2 Fortis, 3. Misericors, 4 & Clemens, 5. Patiens, & 6. Multus miseratione ac 7. Verax, 8. Qui custodis misericordiā in millia, 9. Qui aufers iniquitatē, Et 10. Sceleta, atque 11. Peccata. 12. Qui mundando non mundas. 13. Qui reddis iniquitatem Patrum Filiis ac nepotibus super tertiam & quartam progeniem.

Exod. 14.

13. Dei proprietates ex Haggaon & AbbiEzra, Exod. 34. a. qui non nisi, parus aliquatenus sumptis, innocentes & mundos efficis.

Canticum siue carmen in Symbolum fidei tredecim radicibus siue articulis constans, è pagina 101. Breuiarij Heb. Hisp.

1. Magnificetur Deus viuus, collaudetúrque ens, cuius subsistentiæ nullum tempus extitit.

2. Vnus & adeò singularis, vt nihil sit a æquè singulare, absconditus, nec finis ipsius vnitati.

a vel iuxta singularitatē eius absconditā. De quo in Ephrata.

3. Non habet speciem corpoream, neque corpus est, b neque ei comparabimus sanctitatem ipsius.

b In Heb. lubens legerem ש pro ה. Neque corpus est in rerum natura cui comparemus sanctitatem eius.

4. Primæuus est, anteceditque omnem rem à se procreatam. Primus est & principium ipsius caret principio.

5. En ipse Dominus est vniuersi, ac quicquid conditū est, declarat magnitudinem eius atque imperium.

6. Influxum muneris prophetici tradidit hominibus peculij sui, & pulchritudinis suæ.

7. Non surrexit in Israële, adhuc propheta æqualis Mosi, qui spectauit speciē ipsius,

8. Legem veritatis dedit populo suo, per manus prophetæ sui, qui fidelis fuit in domo sua. *Heb. 4.*

9. Non variabit Deus, neque commutabit vnquam legem suam cum altera.

10. Speculatur, nouítque arcana nostra, intuens in primo rerum exortu, ipsarum fines.

11. Præmiū tribuit pio homini iuxta opera ipsius. Malum irrogat impio secundum impietatem ipsius.

12. Mittet ad extremum dierum Messiam nostrum, vt redimat eos, qui expectant finem salutis, quam ipse afferet.

Messias siue Christus.

13. Mortuos viuificabit pro multitudine benignitatis suæ Benedictū in omnē æternitatem nomen ipsius laudabile. Amen.

Ecphrasis superioris Symboli auctore R. Mose Ægyptio Maiemonis filio.

1. Obseruato legis nostræ siue radices siue fundamenta esse tredecim, quorum primum iubet credere summum opificem esse ens perfectæ absolutæque essentiæ. Itémque causam, cur reliquæ res existant, ac habeant firmitatem subsistentiæ suæ, vndéque vires & facultates constantiæ

vniuersi entium ordines trahunt. Itaque si in animum inducamus remotionem essentiæ eius, profectò vniuersorum entium subsistētia cessabit, cùm tamen sublatis per animi cogitationem rebus cęteris, nō proptereà ipsius cohęrentia cesset aut desinat. Nomen quippè obtinet αὐτάρχυς, per sequesufficientis qui in sese non egeat alterius consistentiâ, & quo cætera omnia, siue intelligentiæ, siue corpora cælestia, siue quicquid intra ea includitur, ad sui cohærentiam indigeant. Atque is est primus articulus ad quem spectatū est, voce, Ego Dominus Deus tuus.

Mentes separatæ. *Exod. 20*

Articulus secundus est de Dei ter, quatérq; beandi vnitate. Eo intelligitur Causam omniū rerum esse Vnum aliquid, nec verò vnum instar eius quod dicitur specie vniuersali vnum, aut etiam vnū specie singulari siue indiuidua. Item non est vnum, prout vnum mixtū compositúm-ve, quod dispertitur in vnitates plurimas, sed nec veluti corpus simplex, quod vnū quidem extat numero, sed tamen recipit intentionem & remissionem, admittitque diuisionem in infinitum. Verum enimuerò Deus Opt. Max. Vnus est absoluta vnitate, cui nulla omninò cōsimilis existit. Ac hic quidem est articulus secundus, qui indicatur locutione, Audi Israël, Dominus Deus tuus Deus vnus est.

Deus vnus citra comparationem. *Deut. 5.*

Articulus tertius est de remouenda ab ipso conditione qualitatéve corporea. Nam iste vnus, cuius meminimus, neque existit corpus, neque est vis in corpore, neque attingunt siue afficiunt eum, corporum accidentia vel affectiones, vt motus, status, non modò in substantia, sed nec per accidens. Et ideò Sapientes, quos felix faustúmque sit nominasse, ab eo remouerunt omne genus compositionis & diuisionis siue separationis, ac dictum reliquerunt in summo Deo neque esse statum, neque sessionē, neque reduodantiā, & quasi recrementum, neque densationem siue conflationem. Recrementum appellārunt separationem, Densationem deduxerunt à vocabulo, quo vtitur Esaias *Vesphu*, & confertim inuolabunt in humerum Palæstinorum, q. d. propellent eos per humerum inhærescendo imminendóque ipsorum tergis, de significatione coniunctionis atque appositionis. Dixit autem Propheta; Cuinam assimulabitis me & æquabor? Atqui si esset corpus similitudinem haberet aliquam cum reliquis corporibus. In his autem omnibus, in quibus scriptura comparat eum similibus corporeis, veluti dum ei attribuit motum, statum, sessionem, locutionem, id fit forma dicendi metaphorica, quemadmodum prodiderunt doctores nostri, quorum meminisse fortunatū felixque sit. Loquitur, inquiūt, scriptura more humano per quandam ἀνθρωποπάθειαν, de qua re homines multa iā philosophati sunt. Hoc autē est tertium caput, ad quod respexit Deus in Deuteronomio, Non vidistis vllam similitudinem. Nam quemadmodum diximus, Deus neque corpus est, neque vis in corpore.

Esa. 11. *Esa. 40.* *Deut. 4.*

Caput quartum dictat necessariò esse credendum Hunc Vnum esse priscū simpliciter, cæterà verò alia non esse primæua, si ei conferantur. Demonstrationes, quæ id efficiant, multas hoc in volumine attulimus. At hic quidem quartus existit articulus, ad quem accedit oraculum Deuteronomij, Habitaculum tuum (ô Israël) Deus antiquitatis, & subter te brachia sempiterna.

Deut. 33.

Caput quintum, quòd oporteat Deum Opt. Max. colere, extollereque ac exaltare vocem, ad celsitudinē & veeorationem eius declarandam. Nec verò ita se gerendum erga alios, veluti Angelos, orbes cælestes, stellas, elementa & reliqua, quæ ex iis constantur, quippè quæ omnia *a* finita sint & coactam siue necessariam habeāt actionem, & nihil possint vel desiderent præter Dei voluntatem. Prætereà non interponendi sunt velut interpretes aut sequestres inter se & Deum, vt ei ipsi cōiungantur, neque ponendæ ex aduerso sui (i. ante se) cogitationes ad alterum. Et is quintus quidē articulus, hortatur sese subducere ab Idolorum alienorúmque Deorum cultu. Ad quam sententiam constabiliendam plurima legis oracula pertinent.

a Vel finitam & coactam, &c.

Articulus sextus est de Prophetia. Hoc tenentur homines, nōsse in humana specie versari indiuidua, quorum mentes purgatę sint, perfectióque adeò insignis, vt animus ipsorum defæcatus depuratúsque eo vsque progrediatur, vt percipiat veritatem, itémque formam intellectualem, sicque posteà adhærescat intelligētia humana intelligētiæ agenti, atq; ab ea recipiat pręstātem influxū, id est influxum propheticum. Ac ista quidem huius rei sententia est. Cæterùm explicatio articulatissimè patet. Sed quoniam non propoimus adducere demonstrationes de singulis articulis, ac declarare qui valeāt comprehēdi & qui sint summa vniuersáque capita cunctarum

disciplinarum, eos dűtaxat commemorabimus per modum narrationis. Versus autem Legis testimonio suo comprobabunt plurimorum Prophetarum Prophetias.

Articulus septimus pertinet ad prophetiam Mosis magistri nostri, super quem sit pax. Iuxta hunc necesse est credere Mosem patrem esse omniũ prophetarum qui ipsum vel præcesserunt vel subsecuti sunt, vel ipsius ætate vixerunt, nec reliquorum dignitatem atque præstantiam Mosaicæ esse parem. Vnde ipse præcipua extitit creaturarũ Dei, quod ad homines attinet, apprehendítque plus secretorum Dei conditoris quàm aut apprehendit aut apprehendet vllus hominum, qui vel extiterint vel extituri sint. Præterea credendum est ipsum peruenisse ad summum humanæ præstantiæ, adeò vt peruenerit ad regni cælestis eminentiam, comprehensúsque fuerit cœtu Angelorum. Deinde non est relictum vllum firmamentum, vllúmque mysterium in arcanis legalibus, quæ non habuerit comprehensa non officientibus impedimentis corporeis. Præterea nihil ei defectionis, ne tantillum quidem, inhæsit. Quin etiam in suis perceptionibus contemplationibúsque membra ipsius, & sensus desierunt fungi suis crassis & corpulentis actionibus, & facultas ipsius appetens oppressa est, adeò vt sola mentis intelligentia superstes & reliqua extiterit. Ac in hanc sententiam ipsum proditum est conuersatum cum summo opifice citra Doctorem intermedium. Cęterùm hoc præclarum argumentum propemodum explicauissemus, atque diluissemus dubitationes, quæ emergunt è legis versibus, declarauissemus quoque sensum loci Ore ad os loquar ei, cum integro versiculo, itémque aliis, qui eandem sententiam efficiunt, nisi perspexissemus has subtiles sententias, valdéque abstrusas egere præfationibus multis & hypothesibus & parabolis siue comparationibus, priusque explicandam fuisse substantiam Angelorum & mysterium de ipsorum præstantia necnon animæ & facultatum ipsius naturam. Sic verò prouecta fuisset nostra oratio ad tractationem formarũ, quibus summus opifex itémque angeli apparuerunt Prophetis, vbi sese reuoluisset tractatio de mensura staturæ, & rebus eôdem pertinentibus. Huic verò disputationi soli, etiã si absoluta breuitate perficeretur, non sufficerent centum chartæ. Quocirca reiici eã in aliud tẽpus, quousque occurrat locus

Moses præcipua creaturarum. Deut. 34.

Num. 12.

accommodatus in libro de expositionibus Derashoth, (id est quæstionum) siue rerum in contemplatione positarum, quem edere institui, aut in libro de arcanis facultatis propheticæ, quem iam cœpi, aut in libro de festis, in quo explicatè hæc vniuersa capita à me iam recensita, pertractabo.

Sed reuertor ad hoc caput à quo deflexi. Vaticinatio Mosis Doctoris nostri, qui pace fruitur, antecellit vaticinationes cunctorum prophetarum quatuor in rebus. Primùm quoniam summus opifex, non colloquebatur cum prophetis nisi interuentu Angeli interpretantis, cùm inter Deũ & Mosem non intercederet Angelus, quemadmodum prodit scriptura, Os ad os loquebatur. Deinde Prophetæ vniuersi non fungebantur munere vaticinationis nisi in insomniis nocturnis, Dicente scriptura, Et somniauit & ecce scala constituta: aut interdiu quidem, sed cùm sopor irrueret in prophetam, cui accidebat res illa, sensibus ipsius membrísque omnibus oppressis suáque actione destitutis adeò, vt sola cogitatio in ipso vigeret, quemadmodum solet euenire somniantibus. Hoc autem vocatur visio & visum, vnde Illud, In visionibus Dei. Moses verò habuit spiritum propheticum sibi assidentem ac super se morantem interdiu, stans iuxta duos Cherubim, quandò congrediebatur ei summus opifex. Hinc illud, & conueniam te ibi. Tertiò omnes prophetę, quotquot vaticinabantur tametsi id facerent per visa aut interuentum Angeli, concutiebantur membris, tabescebant pedibus, ac compages corporis ipsorum dissoluebatur, corripiebátque ipsos horror ingens, adeò vt præ terrore propemodum efflarent animam. Sic scriptum est de Daniële, dum ipsũ alloqueretur Gabriel. Nõ est, inquit, relicta in me fortitudo, sed & species mea mutata est in me in tabem, neque renui quicquã virium. Quin & subiicit, Audiens iacebam consternatus & vultus meus hærebat terræ. Et iterum, in visione versi sunt cardines mei in me. Mosi autem nihil tale accidebat, vt potè qui prophetiam apud se morantem haberet. Sed nec palpitabat nec expauescebat, dicente scriptura, collocutus est Dominus cum Mose facie ad faciẽ, &c. Quotũ verborum hęc est sententia. Quemadmodum homines non expauescunt, dũ inter se colloquuntur, sic ipse Moses, qui pace perfruitur, non pauebat aut conturbabatur,

Num. 12. *Genes. 28.* *Ezech. 8.* *Exod. 25.* *Dan. 10.* *Exod. 33.*

dum cum ipso Deus sermocinaretur, etsi id fieret aduersa facie, idque quoniã multum vehementérque desigebatur, & hærescebat ntelligentiæ, quemadmodũ diximus. Quarto & postremò sancti vates non vaticinabantur pro arbitratu suo, sed pro voluntate & licentia summi opificis, fieríque poterat, vt multis annis agerent circã influxum vimque propheticam, & quamuis rogarent dominum, vt sibi mitteret prophetiam, sic tamen permanerent aliquandiu, quoúsque eis vis vaticinandi obueniret post multos, vel dies, vel annos: aut etiam vaticinatione nunquam afflarentur. Vnde reperias eorum quosdã, qui sategerint exhilarare animam suam, purgaréque cogitationes suas. Hoc modo se gessit Elisæus dum diceret, Et nunc accipite mihi psaltem, tum enim prophetia in ipsum irruit. Nec tamen quotiescunque vaticinabantur, opus erat tali afflatu, vt vaticinarentur, vtque ei præpararentur. Moses autem, (sicuti comperimus) doctor noster vaticinandi dono fungebatur, quocunque vellet tempore, quemadmodum ipsemet prodit, State, inquit, & audiam quid præcipiet dominus vobis, Et iterum, Loquere ad Aaronem fratrem tuum, & ne veniat omni tempore ad sanctuariũ. Moses nempe omni (tẽpore) veniebat, non item Aaron.

4. Reg. 3.

Num. 9.

Articulus octauus est lex de cælo. Eò credimus legem vniuersam, quæ versatur in nostris manibus, conscriptã esse à Mose, & profectam ex oraculo præpotentis Dei. His autem significare cupio, vniuersam legem ad ipsum peruenisse: per oraculũ omnipotentis accessũ, qui appellatur colloquium siue sermocinatio. Nec verò nouimus, qualis extiterit iste accessus, sed eum tamen is nouerat, qui ipsum est consecutus, quódque factus sit tanquam cum scribente, cuius in auribus aliquid legitur, qui & scribit, quæcunque ipsi narrantur partim de Annalibus, partim de rebus ad legẽ legísque præceptiones pertinentibus. Ac sic distinctio habetur inter hos locos. Et filij Cham Chus, Mizraim, Phut, Et, Nomen vxoris ipsius Meetabel filia Matred, Et Ego Dominus Deus tuus. Et, Audi Israël. Vniuersa enim lex Domini sancta est, atque vera. Et tamen Manasses quidã hæc negabat, docebátque impios negatores existimare legem habere corda & cortices, ac tales narrationes & res gestas, quæ Lege continentur, carere vtilitate, nec aliũde esse profectas, quàm ab ipso Mosis ore, atque id quidem significari vulgari dicto, Lex non est de cælis. Præterea ferunt Manassem credidisse totam legem prodiisse ex Oraculo Dei, præter illos versus, in quibus Moses nõ adiecisset, Sic dixit Dominus. Atqui mandatum ipsius violasset. Nam Moses à semetipso locutus fuisset, Deo haud quaquam præfante, vt quidem impiorum verba supponunt. Verum omnes legis apices literæque includunt insignes sententias sapientiæ plenissimas, quas percipiant ij, quibus Deus apperuerit mentem, ita tamen vt sapientiæ eius summa perfectio non comprehendatur, prodente scriptura, longiorem esse terra ac insuper latiorem mari mensuram ipsius: cùm non nisi liceat homini incidere in vestigiis Messiæ Dei Iacob, qui precatus dixit, Reuela oculos meos, & videbo mirabilia de lege tua. Cæterum interpretatio ipsius, quam à maioribus accepimus, similiter profecta est ab oraculo præpotentis Dei. Præterea quicquid obseruamus hodie de præceptis Tabernaculorum, Palmarum, Tubarum, Fimbriarum, Phylacteriorum hísque consimilium aliorum, manat è iudicio, quod reuelauit supremus mundi effector Mosi, qui in pace cõquiescit, quódque Moses nuntiauit nobis, missione fideli per ipsius legationem ad nos perueniente. Extat autem versiculus, qui id quod designatur in hoc octauo articulo, expressit his verbis, In hoc scietis, quia Dominus misit me ad faciendum vniuersa hæc opera, Nam non ex corde meo (illa dictaui.)

Scripta Mosis, partim ad historiam partim ad legislationem pertinent.
Gen. 10.
Gen. 36.
Exod. 20
Deut. 6.

Iob 11.

1. Dauidis, qui hæc canit. 119.

Cabbala siue interpretatio legis per manus tradita à Deo est.

Num. 16.

Articulus nonus pertinet ad translationem (legis) hoc est, permutationẽ. Eò credimus legem Mosis non esse reuellendam neque permutandam, neque aliam à Deo profecturam, nihil ei esse addendum, nihil detrahendum quoad scriptum, eiusque sententiã & explicationẽ. Hoc & testatur verbum Dei hac oratione, Non addes ei neque minues de eo. Sed iam declarauimus, quod explicare oportuit de hoc capite, in præfatione nostra.

Deut. 4.

Articulus decimus ostẽdit Deum Opt Max. nota cõpertáque habere hominum opera, nec in his *a* torpescere. Nec verum esse, quod quidam inducũtur dicere apud vatem, Dereliquit Dominus terram, sed potius quod concionatur Hieremias propheta, qui pacis beneficio fruitur, Magnus est cõsilio, multus opere, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum hominum. Et quod alibi dicit scriptura,

a Hasitare. Iob 10.

Dixitque

Gen. 18. Dixitque Dominus, clamor Sodomorum & Gomorrhæorum, multiplicatus est & peccatum eorum, Et rursum, Viditque Gen. 6. Dominus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset, ad malum omni tẽpore. Hæc verò omnia insinuant sententiam veritatémque huius articuli.

Articulus vndecimus ducet Deum Opt. Max. remunerare benefacta eorum, qui execuri fuerint legis præcepta, punire verò eum, qui eius vetita commiserit. Remuneratio autem eorum maxima, est futurum sæculum. At pœna summa in eo posita est, quod excindetur anima, peribitque. De qua re, quod sufficeret, iam tractauimus.

Exod. 32. Contextus autem scripturæ, qui hanc sententiam designat, extat apud Mosem his verbis, Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Cui respondit Dominus, Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. His scriptura profitetur, propositam esse iusto & improbo mercedem: illi quidem præmium, huic verò supplicium.

Articulo duodecimo iubemur credere tempus dierum Messiæ siue Christi, nempè tempus aduentui ipsius esse destina-Abac. 2. tum. Quod si tardauerit, expecta eum. Et ne ei præstituat quisquam certam ætatem, néve promat ex scripturis coniecturas, vt comprehendat tempestatem aduentus ipsius, dicentibus sapientibus nostris, exsibilato spiritu eorum, qui supputant fines. Est autem necesse credere in Messiam, eum extollere, amare & orare pro eo (pro ipsius aduentu) iuxta id quod nuntiatum est per Prophetas omnes, ab ipso Mose ad vsque Malachiam. Quicunque autem de eo apud se dubitat, mendacij insimulat vniuersam legem, quæ Messiam sperare iubet clarissimè in sectione Balaam, & in sectione, Vos statis hodie. Atque id omnino, ne Deo & verbis prophetarũ ipsius nuntium remittat.

Necessarium credendum in Messiam. *Num. 24. Deut. 29.*

Articulus decimus tertius spectat ad resurrectionem mortuorũ, Huius verò sententiam iam declarauimus. Porrò Homo cùm apud se integris completisque articulis omnibus credit, comprehenditur communione Israëlis. Itaque necesse est eum diligere, ei parcere, erga eũ præstare quæcunque à Domino omnium opifice iussa sunt, quod attinet ad officia charitatis, fraternitatis, societatis vnius erga alterum. Quod si admiserit omne genus præuaricationum mundi, vi concupiscentiæ & fomitis, sequutúsque fuerit impetum naturæ suæ corruptę, luet quidem pœnas pro grauitate peccati sui. Intereà tamen partem futuri æui obtinebit. Atque id quidem de præuaricationibus Israëlitarum dictũ esto. Cùm autem amiserit aliquem istorum articulorum, à cõmunione egreditur, Deũ, præcipuum fidei caput negat, éstque hæreticus & Epicurus, ac detruncans *a* plantationes: Vnde eum decet auersari atque perdere, vt de quo proditum sit, Nónne odientes te Domine oderam, & insurgentibus in te infensus eram? Sed iam sat multa hoc loco disserui, digressus ab instituto tractationis meæ. Verũ id egi, quia ingens inde manabat vtilitas ad fidei cõfirmationem, quippe qui sim tibi complexus sententias valde conducentes, dispersas alioqui per multos eósque insignes libros. Quamobrem posside eas & prosperare, ac lege verba mea ista sæpiusculè. Animum ad illorum intelligentiam seriò adiice, neque fallat te cor tuum, vt autumes te ea intellectũrum simplici adiectu aut etiam denis. Tibi persuadeto. (Viuit Dominus) te stolidè deceptum esse (si id putes,) proindéque ne festina iudicium ferre de iis, quæ tibi videbuntur. Cæterùm composui hũc libellum prout occurrebat mihi, atque id quidem post multos labores, consideratis libris compluribus, peruestigatísque sententiis, tum aptis, tum ineptis, ac è cunctis tibi quicquid certo tenere & credere par est exposui.

a Firmas patrum sententias. *Psal. 139.*

Singulis prætereà in capitibus omnia firmare studui probationibus dilucidis. Et certè à Domino postulaueram vt doceret me semitam rectam & iuuaret me, quemadmodum vates ipsius fuerat precatus. Sit, manus tua ad adiuuandum me, quia mandata tua elegi. *Psal. 119.*

SVPREMVM LVGENTIVM

Officium ex libro precationum Hebraicarum, qui inscribitur Mahzor sanctæ Synagogæ Romanæ.

Qui conspicit sepulchra Israëlitarum, dicit.

Benedictus Dominus Deus noster, Rex sæculi, qui cum iudicio formauit vos, aluit vos, in vita conseruauit vos, morti dedidit vos, qui nouit numerũ omniũ vestrũ, qui vos suscitaturus est, qui vos restituturus est cum iudicio. Benedictus es Domine qui vitam tribuis mortuis. Viuant mor- *Isa. 26.*

tui cui, cum eadauere meo resurgant. Expergiscimini & iubilate, qui iacetis in puluere, quia ros lucis, ros tuus: & terra manes eiiciet.

Ad tumulum defuncti, superiorem hanc benedictionem solus Minister Synagogæ pronuntiat. Sequentem verò orationem populus Ministro præeunte concinit.

Iustificatio Iudicij (i. vt quis iustificetur in Iudicio. Putant enim hanc precem iustificare mortuum, pro quo orant.)

1. Dei perfectum est opus. Nam vniuersæ viæ eius iudicia. Deus veritas est & absque vlla prauitate, iustus, itémque rectus.

2. Deus perfectus est in omni opere. Ecquis dicet ei, quid agis? Qui dominatur in inferioribus, & superioribus, qui morti tradit, qui viram suppeditat, qui deducit ad inferos & reducit. Reg. 2.

3. Deus perfectus in quacunque actione, Eequis inquiet ei, Qui facis? Qui ordinas & facis, gratis nos misericordiâ affice, ac merito illius (Isaac) qui vinctus fuir, tanquam victima, attende & exequere. (sic memorum Isaci qui vocatur defunctus.)

4. Deus perfectus est, opus eius veritas. Omnes enim viæ eius misericordia & veritas. Ipse veritas est, itémque iudicia eius veritas. Longanimis, multæ misericordiæ & verax.

5. Ipse autem misericors propitiabitur iniquitati, & non perdet, multiplicabit auertere iram suam, & non effundet omnem suam indignationem.

6. Benedictus, quoniam veritas iudicium eius & lustrat vniuersa oculo suo, retribuítque homini secundum ipsius merita, cuius nomini eunctà laudem rribuunt.

7. Videte nunc, quòd ego ipse sim, nec extet Deus mecum, ego occidam & ego viuere faciam, percutiam & ego sanabo, nec est qui de manu mea possit eruere. Deut. 32.

8. Homini, siue vnicum annum superstes fuerit, siue mille annos vixerit, exritisse quid magni prodest? perinde est ac si non extitisset. Benedictus iudex veritatis, qui & necat & vitam præbet.

9. Anima omnis viuentis in manu tua est, iustitiâ plena est dextera tua. Miserere ouiū manus tuæ, quę reliquæ sunt ac dieito Angelo, retine manum tuam. Iob 31.

10. Recordare Abrahæ, ac intuere ab excelsis tuis, neenō Isaaci, qui ligat* fuir propter nomē tuū, Iacobi quoque, qui dictus est perfectus tuus. Proprer te, proptérqne illos veniam præsta, & parce populo tuo.

11. Certè tribus tebus fundamenta mundi firmantur lege, culru & pietate (erga morruos.) Benedictus qui ptęmiū rependit vacantibus pierati.

12. Iustus in omnibus viis suis Deus, perfectus, longanimis, misericordiisq; plenus. Indulge quęso, parce, obsecro rū patribus, tum filiis. Tua enim est, ô Domine, propitiatio, atque misericotdia.

13. Quid emolumenti pereipit homo ex cunctо labore suo? cùm ob hæc omnia mors sors eius sit, nec in die mortis habeat adiutorem, prætet Dominum, cuius opera perfecta existunt.

14. Iustus & tectus, neqne est in viis ipsius prauitas. Ipse enim vocatur Deus perfectus, cuius opera pura sunt, cuius & viæ iustæ, à cuius conspectu, qui vniuersa condidit, nemo se porest abscondere.

15. Iustus & formator vniuersi operis. Benignus in omnibns, quæ agit, Dominator, voluntatem suam exequens. Eequis dieet ei, qnid molirls?

16. Iustiria & iudieium vniuersæ viæ eius. Misericordia & veritas vniuersæ semitæ ipsius. Delectus personarum nullus eoram ipso Quin & super nos eommouentur viscera misericordiæ eius, quippè qui omnes simns opus manuum illius.

17. Censor veritatis, iudex iustitiæ. Benedictus iudex veritatis, vt prope cuius omnia iudicia misericordia & veritas. Psal.

18. Cernite sapientes, inducitéque in animum non teneri imperiū in mortis diem, sicuti pronuntiauit vir integer iuxta aerectus: Dominus dedit, Dominus abstulit, Esto nomen Dei benedictum. Iob. 1.

19. Nouimus domine iusta esse iudicia tua, quódque iustifieaberis in verbo tuo, purgaberis in iudieio tuo, Nec esse ratio cinandum post censuram sententiarum tuarum. Iustus es Domine: ac rectum vnumquodque iudiciorum tuorum.

20. Etsi homo viuat mille annos (&) dominatio principatus ipsius pateat in omnē partem & a locum, tamen absque diuitiis desceēdet in cauernas, ac in iudicio sistetur ante Deum, qui nullum personarum habet delectum. a Faciem.

21. Potens nomen eius & vnicum. Ante eū paruus pariter & magnus æquales sunt. Creatura hoc inducat in animum & expauescat, quoniam diseeptabit eoram iudice, qui nec personarum habet tationē, nec capitur munere.

22. Tu viuus perennísque elegisti nos eligimus te pro parte portionis nostræ. Hieronimi Martyrum

Propter

recenſentur ad intercesſionem Annus euerſi templi à Tito iuxta Rabbinos eſt 856 ab adificato templo Salomonis. Repetitur meritum Iſaacs qui fuit typus ſaluatoris b Vel ducum noſtrorum. 1 Mach. 1

Proprer gloriam nominis tui libera nos, expiato quoque peccara noſtra: Ob nomē tuum, propter te, propter cruorem ſeruorum tuorum, qui effuſus eſt anno octingēteſimo quinquageſimo ſexto, qui vitam ſuam facultatéſque ſuas pro confeſſione vnitatis nominis tui ſancti dediderunt.

23. Meritum vnigeniti, qui vinctus eſt, cùm, attigiſſet trigeſimum ſeptimum annum & tuo iuſſu oblatus cædi, in cuius demùm loco præhenſus eſt aries, promiſiſti te ſeruarurum in perpetuum iis, qui te colent cum charitate & metu, quanto magis *b* ducibus noſtris. qui anno centeſimo trigeſimo ſexto ſimul interierunt.

Hic cadauer eximitur feretro. Deinde Miniſter Synagogæ ſequentes verſus ſigillatim præcinit, ſuccinit verò reperitque populus.

24. Hæc eſt via totins mundi. Congregamini & præſtate vniuerſi opera miſericordiæ. Nihil enim ipſum later. Ac *c* animæ veſtræ vita ſempiterna perfruentur.

c Heb. Eterofis eſt perſonæ & numeri. Anima eius perfruetur. Eſa. 52. Verſ. 7.

25. Vox audita eſt annuntians pacem. Voluntatem timentium ſe faciet in pace. Audire verbū pacis. Requieſcat anima ipſius in cubili ſuo in pace.

26. Iaceat in pace, Dormiat in pace donec veniat conſolator qui pacem audire faciat.

Innocatio Patrum priſcorum Adam Abraham Iſaac et Iacob ſepulta ſunt in Arbo quæ & Hebrō in tribu Iuda, Ioſue, 14. Gen. 49 Sic & 4 ipſorū vxores Eua Sara, Rebecca, Lia Nam Rachel ſepulta fuit propè Bethlehem Gen 2.

27. Patres ſæculi, qui dormitis in Hebron, portas horti Eden aperite illi, atque dicite: Aduentus ipſius (eſto) in pace.

28. Colles æterni de ſpelunca duplici, portas paradiſi Eden patefacite illi, ac dicite, In pace veniat.

29. Angeli pacis egredimini in occurſum ipſius, portas paradiſi volnptatis reſerate illi, atque pacem aduentui ipſius denuntiate.

30. Cuſtodes Theſaurorum horti Eden, patefacite ei portas horti Eden, & ingrediatur N. paradiſum, fruatúrque fructibus paradiſi. Expetenda ſint ab eius dextera, Dulcia à ſiniſtra. Hoc *a* exaudias (ô Domine) eíque dicas, in pace eſto *b* aduētus tuus.

a Heb. reſpondeas. b Heb. Eterofis, aduentus eius. c Vel reſtituturus ſanctuarium (&)

Poſt cadauer humo conditum, ſe vertunt ad orientem & dicunt.

Magnificetur, ſanctificetúrque nomen ipſius magnum, qui renouaturus eſt mundum, viuificaturus mortuos, fundarurus templum, ædificaturus ciuitatem Hieruſalem, eradicaturus cultum impium de terra *c* reducturus ſanctitatem, benedictū ipſum Meſſiam ſuum cum regno ipſius atq; gloria in locum ſuum priſtinum in vita veſtra, diebúſque veſtris, in vita quoque vniuerſę domus Iſrael citiſſimè temporéque proximo Diciteigitur, Amen.

Benedictum ſit nomen ipſius magnum in ſeculum, inque ſæculorum ſæcula.

Benedicatur, collaudetur, decoretur, exaltetur, clarificetur, euehatur, & glorificetur nomē ipſius ſanctum benedictúmque ſupra omnem benedictionem, hymnum, laudem & conſolatlonem, quæ dicunrur in mundo. Amen. Deſinat vaſtitas, fames, mors, calamitates exitiales recedant à nobis, & à vobis, atque à populo Iſrael. Amen. Sit pax alta à Domino, vita, ſatietas, ſalus, ſolatium, liberatio, ſanitas, redemptio, propitiatio, expiatio, refrigerium, ereptio nobis & cunctis Iſraëlitis. Amen.

Solent autem accipere herbas & puluerem, & poſt ſe ſpargere dum egrediuntur, ac dicere, Quia puluis es & in puluerē reuerteris. Præcereà cum egrediuntur è cœmeteriis, ſinguli apud ſe ſequentem oratiunculam recitant.

Et nunc Domine Pater noſter, Nos ſumus lutum, tu autem fictor noſter, opus manuum tuarum ſumus omnes. Confiteor, tibi Domino meo me eſſe puluerem, cinerem, vermem mirè aridum, vmbrā tranſeuntem, At tu Domine perpetuo ſedebis, ſedéſque tua erit in ſæculorum ſæcula. Amen.

In domum luctus reuerſi manus abluunt, ſeque ſic funeſta illa re expiatos credunt. Alioqui ritus in lege Moſaica præſcriptos de purificatione eorum qui cadauera tetigerunt, non ſeruant: quaſi illi tantùm ſtante templo habere debeant locum. Mox miſcent vini calicem, Miniſtro his verbis benedicente.

Benedictus ſis, Domine Deus noſter, Rex ſæculi, qui creaſti fructum vitis. Benedictus ſis Domine Deus noſter, Rex ſæculi, iudex veritatis & iudex miſericordiæ. Ceſſot veritatum, qui iudicat nos iudicio verò, quemadmodum ſcriptum eſt, Dei perfectuin eſt opus, & Iuſtus es Domine, & rectum vnumquodque iudiciorum tuorū. Benedictus tu Domine omnium lugentium conſolator.

Applicatio Calicis pro viuis & mortuis Iuxta pſal 116. Calicē ſalutaris accipiam Pſal. 119

Poſtremò Benedictionem cibi, hoc in luctu ſic peragunt.

Benedicamus lugentium conſolatori. *Miniſt.*

PO. Benedictus lugentium conſolator, de cuius bonis mādu cauimus atque viximus.

Benedictus qui ſatiat famelicos, Benedictus ipſe & benedictum nomen eius, Benedicta quoque memoria eius in ſæcula perpetua. Benedictus es Domine Deus noſter Rex ſæculi, qui alis vniuerſum mū-

Miniſt. Applicatio panis pro viuis & mortuis hac

ambo sunt de vetere Eucharistia hebræorum cuius in locum venit sacro Sancta missa à Christo instituta.

dum gratiâ, benignitate & misericordia. Da. escam omni carni Nam in æternum misericordia tua, cuius bonum ingens nũquam defuit nobis, sed nec deerit nobis alimentum vnquam in sæculum, & æternitatem. Ipse enim nutris & cibum præbes omnibus, sicuti scriptum extat, Aperis manum tuam, & satias omne viuens beneplacito Benedictus tu Domine qui omnia alis.

Confitebimur te Domine Deus noster, quoniam hæreditandam tradidisti patribus nostris terram desiderabilem, feracẽ & amplam, fœdus & legem, vitam & victum, quoniã eduxisti nos de terra Ægypti redemistique nos de domo seruorum propter fœdus tuum, quod obsignâsti in carne nostra, & propter instituta beneplaciti tui, quæ patefecisti nobis, & propter vitam & victum, quo cibas alisque nos, denique propter omnia Domine Deus noster confitemur te, & benedicimus nomini tuo, vti iussisti, Vbi comederis & satiatus fueris, benedices Domino Deo tuo ob terram pinguem, quam tibi dederit. Benedictus tu Domine, & terræ illius, & cibi causâ. *Deut. 8.*

Cõsolare, Domine Deus noster, lugẽtes Sionis & lugẽtes Hierusalẽ, lugentes quoque qui lugẽt in hoc funere. Cõsolare eos à luctu ipsorum, exhillara eos ex ipsorũ labore, scripturam hanc implens, Sicut vir quem mater consolatur, sic ego consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini. Benedictus tu Domine consolator Ingentium, & structor Hierusalem. Amen cito in diebus nostris. Amen in vita nostra ædificetur vrbs Sion & aptetur cultus in Hierusalem. Benedictus tu domine Deus noster. Rex sæculi, Deus pater noster, Rex noster, inclytus noster. Redemptor noster, sanctificator noster, sanctificator Iacob, Rex viuus, bonus itémque beneficus, Deus verus, iudex, in iustitia animas excipiens, dominator in mundo suo, adeò vt exequatur cuncta pro voluntate. Non autem populus eius, seruiq; ipsius. Ac propter hæc omnia tenemur confiteri illum, eique benedicere. Qui sepit ruinas, ipse sepiat ruinam hanc nobis, & populo suo Israel misericorditer. Qui facit pacem in superioribus suis, ipse per misericordiam suam conciliet nobis, populóque suo pacem. Amen. *Esa.*

Hascabá, id est, Oratio pro defunctis, quam Hazan siue minister Synagogæ recitat ad sepulchrum, itémque in Synagogis, inter productæ legis solemnia, diebus festis & maximè expiationis, quo die omnia feruent religione, cultúque pro remittendis peccatis. *Hascabá à Ionas accubatione.* *à שכב iacuit. dormiit.*

Hanc sæpiusculè Minister repetit, prout rogatur à diuersis flagitantibus sibi dari Hascabá pro anima. N. Sic enim loquuntur. Vnde posset iuxta Ecclesiasticam loquendi formulam appellari, Requiem, vel Libera Hebræorum.

Melius est ire in domum luctus, quàm in domum conuiuij, in qua est finis omniũ hominum. Quod Viuens in cor inducat suum. Finem verbi omnes audiamus. Deũ time, & mandata eius serua. Nam istud est omnis hominis. *Eccl. 12.*

Requies firma in superna habitatione sub alis Numinis, in gradu sanctorum & purorum, tanquam splendor firmamenti, collucentium fulgentiúmque, Permutatio ossium, Propitiatio delictorum, Remotio præuaricationis, Accessio salutis, indulgentia, & miseratio à conspectu inhabitantis cæleste domicilium, Pars denique bona in vitam venturi sæculi ibi sit portio, tectúmque ac habitatio celebris animæ sapientis huius, intelligentia præditi, gloriæ Magistri, vel Domini. *Animus gloria siue ornamentum & decus hominis.*

Spiritus Domini quiescere faciat eum in horto Eden, & societur ei pax, quemadmodũ scribitur in Esaia. Veniat pax, quiescat in cubilibus suis ambulans ante ipsam, ipse ac omnes defuncti Israëlis ipsius misericordiâ & propitiatione. Amen. *Esa. 57.*

Quod si fuerit fœmina, preces producunt in versibus & in iustificatione Iudicij, pro dignitate ipsius. Nec verò circundant eam, sed post sepulturam ipsius Hazan siue minister recitat sequentem Hascaba.

Misericors, cui misericordia propria est, & cuius verbo creati sunt mundi, iste nẽpè mundus, & mundus venturus, & congregauit in eo iustitias & benignitates, quas fecerunt intelligentiæ eius, & in verbo suo & in fortitudine sua dicat, vt ingrediatur coram se memoria matronæ istius gloriosæ & modestæ Dominę N. quæ hoc die è mundo discessit. *Oratio pro defunctis.*

Rex sæculi misereatur eius, rex sæculi parcat & propitius sit ei, & societ ei pacem; & in cubili ipsius sit pax, & requiescat in requie sua ipsa & cunctæ filiæ populi Israel in communitate miserationum & propitiationum. Amen.

Præcipitabit mortem in sempiternum. Et auferet Dominus Deus lachrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de vniuersa terra, quia Dominus locutus est. *Esa. 25.*

Viuant

Viuant mortui tui, cum cadauere meo
26. resurgant. Expergiscimini & iubilate, qui iacetis in puluere, quia ros lucis ros tuus, & terra manes eiiciet.

Et ipse misericors propitiabit iniquitatem & non perdet, & multum auertet irã suam, neque effundet omnem indignationem suam.

Canticũ cherubinorum quod in missa canitur.

Post sepulturam cadaueris filius eius aut vnus è proximis recitat Caddis Sanctus.

Magnificetur, sanctificetúrque nomen ipsius magnum, &c. vt suprà

Desinat gladius, & fames & mors, & euenta mala auferat à nobis & à vobis, & à populo Israel, & dicite, Amen.

Sit pax multa è cælis, vita & facietas & salus, & consolatio, & liberatio, & medela, & redemptio & propitiatio & expiatio & refrigerium & protectio nobis & vniuerso Israel, & dicite Amen.

Qui facit pacem in excelsis suis, ipse per misericordiam suam nobis det pacem & vniuerso Israel. Amen.

Hæc est proculio fœminis dicenda, per similitudinem.

Hinc auellunt herbas & eas à tergo proiiciũt & dicunt: efflorescant ab euigilatione sicut herba terræ. *Quando autem veniunt à comitatu mortui, abluunt manus & detergunt mappa: dicentes,* Manus nostræ non effuderũt sanguinem istum, &c.

Inscribunt autem lapidibus sepulchrorum.

Sit anima eius in horto siue paradiso Eden, Amen.

a Vel.

a Deprecatio sumpta ex 1. Reg. 25. Vbi Abigail hac Dauidi exoptare legitur.

Sit anima eius colligata in fasciculo viuentium, vel vitæ.

Vel.

ש״ע, super eum pax

Reperi hæc in Parisiorum vrbe lapidem sepulchralem cum hac scriptura.

Et tu titulus (es) sepulchri Salomonis filij Haijm qui discessit in Paradisum Eden tertio die mensis Iiar. 1. Aprilis, anno millesimo trigesimo octauo ad sectionem נח.

Et in alio.

Tu titulus es sepulchri dominæ Iohæ filiæ R. Semuëlis, quæ discessit in paradisum Eden, &c.

PRECATIONES, IN QVIBVS commemorationem faciunt suorum diuorum, præter superiorem, in qua inuocabant patriarchas & angelos.

Peccauimus ante te, miserere nostri.

Deus misericors nomen tuum, Deus
Exod. 34. miserator nomen tuum, Deus longanimis nomen tuum, plenus miserationibus nomen tuum, *b* in nobis vocatum est nomen tuum, Domine fac propter nomen tuum.

b Appellamur ex nomine tuo populus domini. Gen. 12.

Domine fac propter nomen tuũ & parce Israeli populo tuo.

Domine fac propter inquilinum (Abraham) perfectum tuum, & parce Israeli populo tuo.

c In monte Moria, vbi postea constructum est templum.

Domine fac propter vinctum *c* in vestibulis tuis (Isaac) & parce Israeli populo tuo.

Domine fac propter exauditum in scala de excelso tuo, (Iacob) & parce, &c.

Hic vbique est perpetua sanctorum Patrum pro viuis & mortuis intercessio.

Domine fac propter meritum Ioseph sancti tui, & parce, &c.

Domine fac propter extractum de aquis tuis (Mosem) & parce, &c.

Domine fac propter (Aaronẽ) sacerdotio fungentẽ in Vrim & Tummim oraculis tuis, & parce Israeli.

Domine præsta propter (Phineem) zelantem ob nomen tuum, & par. Isr.

Domine pręsta propter (Dauidem) suauiter concentus tuos emodulantem, & parce Isr.

Domine pręsta propter (Salomonem) qui ędificauit Ædem nomini tuo, & parce Isr.

Domine pręsta propter nomen tuum, & parce Israeli populo tuo.

Fac propter nomen tuum, Fac propter bonitatem tuam.

Fac propter fœdus tuum, Fac propter magnitudinem tuam.

Fac propter legem tuam, Fac propter decus tuum.

Fac propter conuentum tuum, Fac propter memoriam tui.

Fac propter misericordiam tuam, Fac propter bonitatem tuam.

Fac propter rectitudinem tuã, Fac propter gloriam tuam.

Fac propter doctrinam tuam, Fac propter regnum tuum.

Fac propter *d* æternitatem tuam, Fac propter consilia tua.

d Vel robur tuum

Fac propter fortitudinem tuã, Fac propter decorem tuum.

Fac propter iustitiam tuam, Fac propter sanctitatem tuam.

Fac propter miserationes tuas, Fac propter præsentiam tuam.

Fac propter legem tuam,

Fac propter Abraham, Isaac & Iacob, Fac propter Mosem & Aaronem, Fac propter Dauidem & Salomonem, Fac pro-

pter Hierusalem ciuitatem sanctam, propter Sionem habitaculum gloriæ, propter excidium ædis ruę, propter vastitatem templi tui, præsta propter Israëlitas pauperes, propter Israelitas tenues, propter Israelitas qui versantur in calamitatibus, præsta propter pupillos & viduas, propter sugentes vbera, propter ablactaros, propter infantes ædis *a* Domine, qui non peccauerunt, præsta propter te, si causa nostra non duceris, saltem tua causa age saluáque nos. Salua nos, exaudi nos hodie, cunctísque diebus, quibus oramus. Siquidem laudatio nostra tu es.

a Vel Magistrorum vt hoc pertineat ad excidium Titi, qui Rabbinos multos fertur enecasse, nec puerulis innocentibus pepercisse.

Qui exaudis pauperes, Exaudi nos.
Qui exaudis oppressos, Exaudi nos.
Qui exaudis contritos corde, Exau.
Qui exaudis humiles mente, Exaud.
Qui exaudis attritos spiritu, Exaud.
Qui exaudiuisti Abraham patrem nostrũ in monte Moria, Exaud.
Qui exaudiuisti Isaac in summitatibus altaris, Exaud.
Qui exaudiuisti Iacob in Bethel, Exaud.
Qui exaudiuisti Ioseph in domo vinctorem, Exaud.
Qui exaudiuisti Mosem & patres nostros in Mari rubro, Exaud.
Qui exaudiuisti Aaronem in Thuribulo, Exaud.
Qui exaudiuisti Phineem in Sittim Exaudi nos.
Qui exaudiuisti Iosuam in Galgal, Exaud.
Qui exaudiuisti Heli in Rama, Exaud.
Qui exaudiuisti Samuëlem in Maspa, Exaudi nos.
Qui exaudiuisti Dauidem & Salomonem filium ipsius in Hierusalem, Exaudi nos.
Qui exaudiuisti Eliam in monte Carmelo, Exaud.
Qui exaudiuisti Ezechiam in ægritudine ipsius, Exaud.
Qui exaudiuisti Ionam in visceribus piscis. Exaud.
Qui exaudiuisti Hananiam, Misaëlem, & Azariam in medio fornacis ignis ardentis, Exaudi nos.
Qui exaudiuisti Danielem in lacu Leonũ, Exaudi nos.
Qui exaudiuisti Mardochęum & Esteram in Susis vrbe, Exaud.
Qui exaudiuisti Ezram in transmigratione, Exaud.
Qui exaud. *b* Honiam in Maagal. Exaud.
Qui exaudiuisti iustos & pios, & perfectos omnium ætatum; Exaud.

b Non est Onias, qui antecessit paulo tempora Machabæorũ de quo 2. Mach. 3. & 4. sed qui sub Hircano & Aristobulo apud Ios. & auctorem lib. de Regibus Israelis secundi templi. Antecheta elegantia

Misericors exaudi nos, Misericors libera, Misericors redime, Misericors, qui plenus es miserationibus, miserere nostri, ac omnium domesticorum nostrorum. E tenebris in lucem educ nos, propter nomen tuum magnum.

Patrum primorum, Patrum Israëlis recordare obsecro, iniquitatum primarum in temporibus sicut Deus, ne recorderis, Rebellionis cordis stupefacti ne recorderis, caniciei autem Abrahæ recordare obsecro.

Iugum præuaricationis peruigilantis ne memineris, Recordare autem obsecro, Isaac, qui ligatus fuit.

Malitiæ operum ne memineris, hominis integri Iacob, qui habitauit in tentoriis, obsecro, recordare.

Actionum *c* terrorum ne memineris, sed recordare, quæso trium matrum (Saræ, Rebecchæ, & Rachelis.)

c Quatuor rerum confestim incutiunt.

Peruertentis iudicia ne memineris, quin duodecim principum tribuum quæso, recordare.

Figmenti turbidi ne recorderis, sed Iosephi qui venumdatus fuit memento.

Occultorum cordis nostri ne recorderis, sed, obsecro, memento Mosis magistri nostri.

Concupiscētiæ vulgi promiscui ne memineris, sed quæso recordare patrum versatorum ad mare rubrum.

Operum nostrorum itēmque rebellionis ipsorum ne memineris, Aaronis autem atque Mariæ, obsecro, recordare.

Superbiam operis Sittim ne reducas in memoriam. sed Phineē in Sittim sese præclarè gerentem ob eam pone.

Mendacium (Achanis) proditum ne in recordationem reuoces, verùm Iosuæ filij Nun obsecro, reminiscere. *Ios. 7.*

Ignorantias legis dele ex memoria, in eam autem repone Barach & Deboram.

Spumæ polluti (Ophni) obliuiscere, recordare autem Heli & Samuelis. *1. Reg. 2.*

Occultatorũ ipsi Moloch ne recordare, sed in reminiscentia versato, obsecro, Dauidem Regem.

Transgressionis operum ne memineris, Memento antem quæso Salomonis suo solio insidentis.

Cogitationum *a* subactarum ne reminiscaris, Reminiscere autem Iudicum & Regum, etiam atque etiam obsecro.

a Quas sub iugũ misit appetitus.

Iniquitatis (in proximum) & præuaricationis (in deum) ne recorderis, Recordare autem obsecro Eliæ atque Elisæi.

Verborum Hieremiæ obliuiscaris, Ne vero

vero obliuiscere, quæso, ægritudinis Ezechiæ.

De Naboth 3. Reg. 21. vel de Aduram

Impietatis in eum qui lapidatus est, ne memineris, Memento autẽ obsecro Esaiæ & Ezechiëlis.

Peccati & ignorantiæ ne reminiscaris, *3. Reg. 12.* Reminiscere autem, quæso, Ionę in pisce existentis.

Patribus viam peccatorum ne recordãdo imputes, obsecro autem recordare prophetarum duodecim.

Hemonẽ vocat lutum.

Luti & præuaricationum ipsius obliuionem cape, Daniëlem & socios eius in memoriam reuocans.

Quæ figmentum meum admisit è memoria expunge, in recordationem autem inducito, obsecro (Mardochæum) filium *b Ester 1.* Cis & *b* Hedessam.

Capitalis & minuti (peccati) ne memineris, meménto autem obsecro, Ezræ versantis in transmigratione.

Peruersitatis commissę in Maagal ne recorderis, recordare verò Onię, qui piè sese gessit in Maagal.

Pręuaricationum & delictorum ne reminiscaris, reminiscere verò, obsecro, celebrium sapientúmque nostrorum.

Superbias, itémq; transgressiones obliuione inducito, ętatum verò singularum pios reminiscentia prosequere.

Conflati vituli obliuiscere, ascensus festorum trium solennium è contrario reminiscere.

Te capiat obliuio eorum quę Ieroboam patrauit in Bethel. Contrà in memoriam infer altare & sanctuarium.

Iniquitatum Israelis ne memineris, Obsecro autem viri Gabriëlis recordare.

Ex iis omnibus apparet Ecclesiã Romanã esse in vera successione & imitatione veteris Ecclesiæ dum illius ritum seruat in omnibus.

Accusationis Samuëlis ne recorderis, memento autem defensionum Michaëlis.

Patrum primorum, Patrum Israëlis obsecro recordare.

Iniquitatum primarum in temporibus, velut deus, obliuiscere.

BENEDICTIO SPONSAliorum.

a Mundi. Obserua in benedictione nuptiarũ Calicẽ, nod illum interponi quæ est missa veteris Ecclesiæ

Qui benedictioni præest sumit calicem vini & his verbis benedicit.

Benedictus es Domine Deus noster rex *a* sæculi, qui creas fructum vitis.

Benedictus es Domine Deus noster rex sæculi, qui sanctos reddidisti nos præceptis tuis, ac iussisti vt attenderemus ad nefandos concubitus, nobis prohibens desponsatas, permittens autem ductas in matrimonium interuentu thori genialis, & consecrationum coniugalium. Benedictus es Domine, qui sanctum efficis Israëlem per thalamum nuptialem & consecrationes coniugales.

Hoc recitato prægustat, deinde porrigit calicem sponso & sponsæ.

Benedictio nuptiarum.

Qui benedictioni præpositus est sumit calicem & recitat Orationem, Qui creas fructum vitis, ac posteà, sequentem subiicit.

Benedictus es Domine Deus noster rex sæculi, qui vniuersa in gloriam tuam condidisti.

Benedictus es Domine Deus noster rex sæculi, qui formâsti hominem.

Benedictus es Domine Deus noster rex sæculi, qui formauit hominem ad imaginem suam, ad imaginem similitudinis exẽplaris sui, indéque ei adaptauit *b* ædificiũ vsque in perpetuum. Benedictus es Domine, qui illum formâsti.

b Structurã & opificium corporis. Alij Animam. Alij Euam, vide R. Tob bensub finem c. 3. Physica pag. 40.

Vehementer lætabitur & exultabit sterilis, dum apud ipsam cum gaudio colligẽtur filij ipsius. Benedictus es Domine, qui lætitia afficis Sionem in filiis suis.

c Coniuges

d Adamũ data ei Euã in coniugem.

Oblectabis valde *c* socios dilectos, perinde atque olim lætitia perfudisti *d* opificium tuum in paradiso Eden.

Benedictus es Domine, qui lætitiã afficis sponsum & sponsam.

Benedictus es Domine Deus noster, rex sæculi, qui creasti gaudium & lætitiam, sponsum & sponsam, charitatem & fraternam dilectionem, exultationem, voluptatem, pacem & societatem. Obsecro Domine, quàm citissimè audiatur in vrbibus Iuda, & in plateis Hierusalem vox gaudij & lætitiæ, vox sponsi & sponsæ. Vox exultationum Thalamorum sponsorum dulcior est, quàm conuiuium, & pueri, quàm ipsorum canendi suauitas. Benedictus es Domine, Deus noster, qui lætificas sponsum & sponsam, quíque eos fortunas.

Confitemini domino, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia eius durat.

Multiplicentur gaudia in Israële, & fugiant suspiria.

Deinde qui benedixit libat vinum, mox illud propinat sponso & sponsæ. Tandem septem cunctis diebus conuiuij genialis, si illuc superueniant noui aliqui conuiuæ, iidémque illu-

ſtres, qui non interfuerint benedictioni Nuptiarum, eorum maximo honos benedictionis deferetur, ac in conuiuio recitabit benedictionem hanc cibi.

Benedicamus Deo noſtro, in cuius domicilio verſatur gaudium, ex cuius propriis eſitauimus, & cuius bonis viximus, &c.

Quod ſi deſit conuiuarum numerus, dicet.

Benedicamus ei, in cuius domicilio verſatur gaudium, cuius ex bonis manducauimus, *ac abſoluet benedictionem.*

Quod ſi nullus ibi fuerit nouus conuiua, recitabitur benedictio poſtrema.

Qui creauit gaudium & lætitiam & ſufficientiam eius, &c.

Porrò ſponſus vbi perſpexerit ſanguinem virgineum, hanc dicet benedictionem.

Benedictus es Domine Deus noſter, rex ſæculi, qui ſtatuiſti a nucem in paradiſo Eden, liliúmque conuallium. Non dominabirur alienus in fonte ſignato. Propterea cerua amorum ſemen ſanctum ſeruauit in munditia, & ſtatutum non violauit. Benedictus es domine, qui elegiſti Abraham & poſt eum ſemen ipſius.

a Quatuor allegoriæ ſumptæ e Salomonis. Cãt. 6. 2. 4 & Prou 5. ad commendandam proborum cõiugum ſinceritatẽ, candorem pudicitiæ, caſtitatẽ ab externo non reſignandã, & ſanctã purámque dilectionem.

EINIS.

Deo rerum effectori honor & gloria.

SEX·CENTA TREDECIM præcepta Moſis, quorum iugum ac ſarcinam populus Iudaicus, vſque ad Chriſtum portare iuſſus eſt, è capitibus vltimis operis Morè Nebuchim, quod olim conſcripſit R. Moſes Aegyptius Maiemonis filius.

Eorum quæ propriè appellantur præcepta & verſantur circa actionem, alia affirmant, alia negant. Affirmant ducenta quadraginta & octo, quot hominũ b menbra à medicis numerantur. Negant trecẽta ſexaginta & quinque, qui numerus eſt dierum anni.

b Oſſa dicerem Hippocrates, Galen. Razes, Auicẽna. Vide Scholam Salernitanam. Leges de Deo Deique religione.

Affirmantia autem ſunt hæc.

1. Deum eſſe credatur, Exod. 20.
2. Eundem eſſe vnũ fide reneatur Deut. 6.
3. Deus diligatur toto animo, &c. Deut. 6.
4. Timeatur, Ibid.
5. Colatur, adoretúrque modis à ſe præſcriptis, Deut. 12.
6. Ei adhæreatur. Deur. 10.
7. Iuretur per nomen ipſius, Deut. 10. & 21.
8. Incedatur in viis ipſius, Deur 13.
9. Sanctificetur nomen eius in medio filiorum Iſraël, Leui 22.
10. Scriptum, *Audi Iſraël, Dominus Deus tuus Deus vnus eſt*, diſcatur, memotiáque teneatur, Deut. 6.
11. Filij legem Dei doceantur, Deut. 6.
12. Ligentur Phylacteria inter oculos, Deur. 6.
13. Eadem alligentur brachio, Deut. 6.
14. Conficiantur fimbriæ in quatuor angulis palliorum, Num. 15.
15. In poſtibus & oſtiis ædium ſcribatur Merizá, quæ eſt membrana, in qua exararur, Audi Iſraël, &c. Deut. 6.
16. Congregetur populus, vt audiat legẽ ſtato tempore, Deur. 31.
17. Scribatur liber legis, Deut. 31.
18. Rex habeat apud ſe legis exemplar. Deut. 17.
19. Deus poſt cibum benedicatur Deuterono. 8.
20. Conficiatur Deo Sanctuariũ, Exod. 25. Deut. 12.
21. In veneratione Sanctuarium Domini habeatur, Leuit 19. 26.
22. Excubent in Sanctuarij cuſtodiis Sacerdotes, Num. 18.
23. Leuita Sanctuario inſeruiat. Num. 18. & 7. Deut 18.
24. Ingreſſuri Sanctuarium lauent manus & pedes, Exod 30.
25. Deo ſoli ſacrificetur, Exod. 22.
26. Liberator expectetur, Num. 24. & Deut. 30. *Chriſtus.*

Sacerdotes tempore miniſterij ſui curent.

De ſacerdotum officio.

27. Vt benedicant populo verbis conceptis, Num 6.
28. Vt accendantur lucernæ, Leu. 24.
29. Vt Panes & Thymiama proponantur coram Domino, ſuper menſam ſabbatis, Leuit. 24.
30. Vt adoleatur incenſum ſiue Thymiama quotidie, Exod. 30. 39.
31. Vt ignis aſſiduè in altari ardeat, Leuit. 6.
32. Vt cinis ex eodem tollatur, Leuit. 6.
33. Vt contaminati expellantur de Templo, Num. Deut. 23.
34. Omni honote afficiatur genus Aaronis, Leuit. 21.
35. Sacerdos veſtibus ſacris induatur tẽpore miniſterij, Exod. 28. 18.
36. Arca portetur humeris ſacerdotum, Num. 7. Ioſ. 3.
37. Sacerdotes, reges Tabernaculum, & vaſa rei diuinæ deſtinata inunganrur Oleo

sancto, Exod. 30. 35. 37 39 39. 58 Sacerdotes summi ministrent in Sanctuario vice sua, Deut.

39. Diebus autem solennibus omnes pariter, Deut.

40. Sacrificium iuge bis quotidie, manè scilicet & vesperi offeratur, Nu. 28.

a Intersint ipsorum funeribus.

41. Sacerdotes minores a contaminentur mortuorum suorum funere sicut & populus, Leuit. 21.

42. Sacerdotes ducant virginem in vxorem, Leuit. 21.

43. Sacerdos summus quotidie decimam partem Ephi offerat Leu. 6. Deu. 6.

Missale leuitica vagis.

44. Holocaustum quotidianis addatur, diebus Sabbati, Num. 28.

45. Holocaustum quoque superaddatur Calendis mēsium siue Neomeniis, Nu. 28.

De festis.

46. Manipulus frugum offeratur b altera die Paschæ, Leui. 23.

b 16. die Nisan.

47. Superaddatur quotidianis Holocaustum die Pentecostes, Nu. 28.

48. Duo panes offerantur eodem die, Leuit. 23.

49. Holocaustum vltra quotidiana offeratur primo die mensis Septemb. Num. 29

50. Idem fiat die expiationum, id est, 10. die Septembris. Num. 29. Leu. 23.

51. Die expiationum summus Sacerdos totam rem diuinam faciat, ptout scriptum est Leuit. 16.

iuge sacrificium est Missa. verum.

52. In festo Tabernaculorum holocaustum iugi sacrificio accedat, Nu. 29. Leui. 7 & 23.

53. Idem seruetur octauo die eiusdem festi, Ibidem.

54. Obseruentur dies festi, Exod. 23.

De victimis & oblationibus.

55. Ter quotannis omnes ad Sanctuarium sese sistant Domino, Exod. 23.

56. Illos dies festos in lætitiâ & gaudio transigant, Deut. 16.

57. Iuguletur agnus die Paschatis, Exod. 12. Deut. 16.

58. Illius agni carnes edantur decimaquinta nocte Mensis Nisan, Ibid.

59. Contaminati, itèmque viatores celebrent Pascha, 14. die mensis secundi à Nisan siue Martio. Num. 9.

60. Comedántque carnes agni Paschalis illa ipsa nocte, Ibid.

61. Clangatur Tubis siue buccins super holocausta, diebus festis & solennioribus, Num. 10.

62. Victima quæ offertur, sit membris integra, Ibid.

63. In quolibet sacrificio adhibeatur sal. Leuit. 2 Num. 18

65. In holocausto ritus præscriptus seruetur, Leuit. 1.

66. Item in hostia pro peccato, Leu. 6.

67. tem in hostia pro delicto, Leui. 7.

68. Item in sacrificiis pacificis Leuit. 3. & 7.

69. Item, in hostia laudis, siue gratiarum actionis, Ibid.

70. Item in hostia pro errato Patris-familiæ, Leuit. 4.

71. Item in oblatione pro errato cuiuslibet hominis, Ibid.

72. Item in oblatione, quam quis offert cùm dubitat, num admiserit peccatum, cuius causa debeatur hostia pro peccato, Leuit. 5.

73. Item in oblatione eius, qui per errorem aliquid sustulit, vel negauit depositum interposito iureiurando, Leuit. 5.

74. Qui tenuior est, quàm vt arietem possit offerre, offerat duas turtures vel columbas, Leuit. 5.

75. Quilibet coram Domino confiteatur peccatum, quod perpetrauerit, Num. 5 Leuit.

De sacrificiis pollutorum.

76. Qui fluxum patitur litet, postquam mundatus fuerit, Leuit. 5.

77. Mulier patiens-fluxum idem præstet, Ibid.

78. Mulier, quæ peperit, vbi purificata fuerit, offerat sacrificium, Leu. 12

79. Leprosus post curationem emundationémque, offerat victimam. Liuit. 14.

De rebus sacratis.

80. Ex ouibus & vaccis carpantur decimæ, Leuit. 27.

81. Sacretur omne bestiarum primogenitum, Deut. 15. Exod. 13. 22. Nu. 17.

82. Primogenitum hominis redimatur, Exod. 13. 24.

83. Redimatur quoque Asellus. Ex. 13.

84. Decolletur Asellus, si eum dominus noluerit redimere, Ibid.

85. Vniuersæ oblationes, quas quis tenetur offerre partim iure, partim voluntate, primo festo, quod euenerit, offerantur, Deut. 12.

86. Omnis generis oblationes offerantur in æde Sanctuarij, Ibid.

87. Omnis generis oblationum, ab iis, qui extra terram sanctam degunt, precium deferatur ad ædem Sanctuarij, Deut. 12. 14.

88. Consecrata, quę vitio affecta sunt, redimantur, ac eis vesci liceat. Deu. 12.

89. Sacretur Deo & id quod mutatum est, & illud, pro quo mutatum est, Leu. 27.

90. Reliquias oblationum edant Aaronij, Num. 18.

91 Iidem veſcantur carnibus, hoſtiarum pro peccato, & pro delicto, Num. 18.

92. Reliquiæ ſacrificii pacifici crementur, Leuit.7.

93. Carnes conſecratæ, ſi poſtea contaminentur, igni tradantur, Ibid.

Nazaræatus. 94. Nazaræus toto conſecrationis, profeſſioniſque ſuæ tempore, nec tondeatur, nec radatur, Num,6.

95. Tondeatur autem exacto conſecrationis tempore, vel ſi contaminatio ei acciderit, Ibid.

Vota, 96. Vota perſoluantur, Deu.23.

97. In frangendis vel laxandis votis habeatur ratio legum, Ibid. Num,30 Leuit 27.

De immundis. 98. Quicunque morticinium vel cadauer tetigerit, immundus eſto, Leuit.11.

99. Cibi his vel illis notis affecti immundos faciant, Ibid.

100. Octo ſerpentium, reptantiúmve genera polluant, Leuit 11.

101. Quæ menſes patitur ſit immuda itémque alios immundos conſtituat, Leuit.15.

102. Quæ peperit eſto immunda, Leuir 12.

103. Leproſus contaminatus eſto & alios contaminet. Leuit.13

104. Vir fluxum patiens eodem habeatur loco, Leuit.15.

105. Similiter & mulier, quæ fluxnm patitur, Ibid.

106. Spermatis miſſio inficiat, Leuit.15.

107. Ædes plaga affectæ contaminent, Leuit.14

108. Mortuus immundos efficiat, Leuit. 15.

De purificationib. 109. Aquæ vitulæ ruffæ contaminatum ex mortuo purificent, aliàs polluant, Num. 19.

110. Omne contaminationum genus purificetur aquæ baptiſmatibus, Leuit.13&15.

111. Lepra cùm hominis, tum ædium mundetur ligno cedrino, hyſopo & cocco, ſiue vermiculo, Leuit.14.

112. Lepra infectus planè tondeatur, Leuit.13.

113. Idem cunctis manifeſtus eſto, Ibid.

114 Vitula ruffa ritu præſcripto immoletur. Num,19.

De æstimationibus rerū. 115. Qui votum fecerit, ſpoponderítque Deo animam ſuam, ſub æſtimatione ſoluat precium, Leuit.27.

116. Qui vouerit contaminatam pecudem, numeret precium, Ibid.

117. Qui ſacrauerit domum, debeat precium pro cenſura ſacerdotis, Ibid

118. Item qui ſacrauerit agrum poſſeſſionis ſuæ, Ibid.

119. Qui comederit ſanctificatum, teneatur precium eius rependere, Leuit.22.

120. Fructu: quarti anni ſanctus ſacérque eſto, Leuit.19.

Leges pro pauperibus. 121. Pars agri vel vineæ, meſſis vindemiæque tempore intacta relinquatur pauperibus, Leuit,19.

122. Idem fiat in loco oleis conſito, Ibidem.

123. Obliuioni traditum pauperibus deferatur, Deut.24.

124. Quod remanſerit in arboribus, relinquatur pauperi & peregrino, Ibid, & Leuit.19.

Primitiæ & decimæ. 125. Idem fit de racemis tempore vindemiæ prætermiſſis. Leuit.19.

126. Primitiæ frugum deferantur in Sanctuarii locum, Exod.23 Deut.18.

127. Separetur pars, quę dicitur Teruma *i. eleuatio*, Sacerdoti, Leuit.7. & Num.15.

128. Seponatur decima prouentuum Leuitis, Num.18. Leuit.27.

129. Seponatur decima-ſecunda comedenda Hieroſolymis, Deut.14.26.

130. Leuitæ de decimis ſuis dent ſacerdotibus, Num.18 & 24.

131. Separetur decimo tertio quóque anno & ſexto pauperibus, & c. Deut.14. & 26.

132. Confiteantur domino, qui offerunt decimas, Deut.26.

133. Confeſsionem recitent, quæ ſcripta eſt de primitiis, ibid.

134. Separetur pars conſperſionis ſacerdoti Num.15

135. Sinatur terra quieſcere annis ſeptimis, Leuit. 25.

136. Sacer eſto annus Iubilęi, qui & quinquageſimus, remiſſa agrorum cultura & ſatione. Leuit 25.

137. Anno illo clangatur tubâ ſiue buccinâ, Ibid.

De poſſeſsionibus vēdēdis. 138. Tum ius eſto redimendarum poſſeſsionum, Ibid.

139. Ædiū in vrbe mænibus cincta intra annum redimendarum ius eſto, Leuit 25.

140. Numerantur anni iubilæorum per ſeptenos annos, Ibid

141. Remittantur debita anno quoque ſeptimo, Deut.15.

142 Exigendi tamen ea ab externo, id eſt, Idololatra, ius eſto, Ibid.

143 Munere è quolibet animante dentur ſacerdoti armus dexter, Mandibula & Stomachus, Deut.18.

144. Tonsionis ei dentur primitiæ, Ibid.
145. Quæstiones iuris & facti indicentur partim Deo, partim sacerdoti. Leuit. 45. Deut. 17.

De cibis.

146. Prius iugulentur pecudes & aues, quàm comedantur, Deut. 12
147. Sanguis cerui & similium belluarium, itémque volatilium in terram fundatur, terráque obruatur, Deut. 12. Leuit. 17.
148. Captis pullis é nido mater emittatur, Deut. 22.
149. Animalia terrestria in esum liceant, si notas in lege assignatas habent, Deut. 14. Leuit. 11.
150. Item volatilia, Ibid.
151 Item aquatilia, Ibid.
152. Item locustæ, cæteráque aneipltia, Leuit. 11.

De festis aeternum. a Ita appellat concilium sacerdotum primorũ, cuius méuo fit Deu. 17.

153. Sanctificentur Neomeniæ, Num. 10. 28.
154. Anni tantùm numerentur in consessu a senatus maioris, siue sanctioris.
155. Cum quiete & otio celebretur Sabbatum, Exod. 23
156. Sanctum sacrúmque esto Sabbatum, Exod. 20.

Aiunt autem hoc festũ desumptũ esse, è 12. cap. Exod. & 16. Deut.

157. Abiiciatur fermentatus panis die primo azymorum, Exod. 12. Deut. 16.
158. Prima nocte Pasche prædicetur Exitus de Ægypto & liberatio de iugo Ægyptiorum, Exod. 13.
159. Panis azymus edatur nocte illa, Exod. 12. Deut. 16. .
160. Primus dies Paschæ in quiete traducatur, Num. 28. Exod. 12.
161. Similiter dies eiusdem festi Septimus, Num. 28.
162. Numerentur quinquaginta dies à die manipulorum oblatorum, Leuit. 23.
163. Quies sit die quinquagesimo, Ibid.
164. Item die primo mensis septimi, Ibidem.
165. Decimo autem eiusdem mensis ieiunetur. Ibid.
166. Dies ille ieiunij quieti deputetur, Ibid.
167. Quiescatur die primo tabernaculorum, Leuit. 23.
168. Item die octauo, Ibid.
169. Habitetur sub tabernaculis septem totis diebus, Ibid.
170. Illo die gestentur, manibus palmæ, tresque aliæ fructuum species, Ibid.
171. Primo die anni, id est, primo die Septembris elangant buccinæ, festúmque Tubarum celebretur, Leuit. 23.
172. Detur dimidium sieli quolibet anno pro ærario templi. Exod. 30.
173. Lex seruetur citra additionem vel detractionem, Deut. 12.
174. b Audiatur quilibet propheta tẽpore suo, Deut. 18.

b Corrũpit oraculum Deuteronomy, quod intelligitur proprie de Christo.

175. Rex de gente propria creetur, Deuteronom. 17.
176. Obediatur curiæ senatus maioris, Deut. 17.

De iudicibus.

177. Absolutio maioris partis præponatur, vbi in iudiciis Sententiæ Seniorum sunt contrariæ, Exod. 23.
178. Vbique constituantur Iudices & præfecti, Deut. 16.
179. Æqualitas inter aduersas partes in iudicio, citra delectum personarum seruetur, Leuit 19.

Testes.

180. Testis, quæ nouit, testificetur, Exod. 23.
181. Diligentissime explorentur testes, Deut. 13. 19.
182. Testes iisdem sint obnoxij, quę aliis suo testimonio intentauerint, Deut. 19.
183. Vitulæ cæde expietur hominis nex, Deut. 21.
184. Eligãtur sex ciuitates refugij, Deu. 19.
185. Dentur Leuitis vrbes in quibus seorsum habitent, Num. 35.
186. Item suburbana certo spatio per circuitum, Ibid.
187. Idolorum & cultus & cultores disperdantur, Deut. 12.
188. Impię & desertrieis ciuitatis coloni interficiantur, Deut. 13.

Leges bellicæ.

189. Deleantur 7. gentes de terra Israël, Deut. 20.
190. Deleatur gens Amalech, Deut. 25.
191. In sempiternam reducantur memoriam ea, quæ in Israelem commisit Amalech, Ibid.
192. In cęteris pręliis seruetur disciplina, quam lex dictat, pace primùm proposita, Deut. 20. 23.
193. Sacerdos ingruente conflictu, cohortaturus stet ante aciem. Deut. 20.
194. Extra castra paretur locus ad requisita naturę, Deut. 25.
195. Paratus esto paxillus in castrorum limine, Ibid.

Leges de Politica societate.

196. Restituatur ablatum, Num. 5.
197. Ad Eleemosinam erogandam promptissimi sient, Deut. 15. Exod. 2. 1.
198. Extraneo, qui fuerit peregrinorum deorum cultor, dare liceat fœnore, Deut. 15 Exod. 21.
199. Pignus Domino eodem die restituatur, Exod. 21.

200. Mercenario eodem die merces rependatur, Deut. 24.
201. Operarius comedere de iis possit, ad quæ operam suam locauerit, Deut. 23.
202. Quisque succurrat homini vel iumẽto onere depresso, Exod. 23. Deut. 22.
203. Restituatur domino res amissa, Ibidem.
204. Redarguatur proximus viis prauis insistens, Leui. 19.
205. Diligatur proximus instar sui. Ibid.
206. Ametur peregrinus, Ibid. & Deut. 10.
207. Pondera iusta habeantur, Leui. 19. Deut. 25.
208. Sapientes honore afficiantur, Leuit. 19. Deut. 13.
209. Honor exibeatur parentibus Exod. 20.
210. Vnusquisque Patrem & Matrem timeat, Leuit 19.

a Leges de coniugiis Benedictionem confundũt cum præcepto.

211. Crescant *a* & multiplicentur, Gen. 1. & 9.
212. Sponsus immunis bello cum sponsa lætetur annum vnum, Deut. 24.
213. Circuncidatur puer octauo die, Gen. 17. Leu. 12.
214. Frater vxorem ducat fratris, ad suscitandum ipsi semen, Deut. 25.
215. Aut, vxor fratris ei ignominiæ causâ, calceos publicè extrahat, Ibid.
216. Qui vim puellæ intulerit, ipsam ducat in vxorem, Deut. 22.
217. Qui traduxerit vxorem suam, ne possit eam repudiare, Ibid.
218 Qui mulierem fefellerit, sit obnoxius legibus scriptis, Exod. 22.
219. Captiua formosa, iuxta conceptas in Scriptura leges tractetur Deut. 21.
220. Qui suspectam de pudicitia vxorem habet, seruet ritum proditum, Num. 5.
221. Chartâ siue tabulis repudium detur, Deut. 2. 24.

Leges de pœnis.

222. Sacerdos formulam repudij sibi præscriptam seruet. Num.
223. Sontes pro commerito cædãtur virgis, Deut. 25.
224. Qui imprudenter aliquem interfecerit, exulet vsque ad mortem summi põtificis, Num. 35. Ios. 20.

4 Mortis genera.

225. Senatus maior interficiendi gladio, ius habeat, Exod. 21.

a Strãgulatur.

226. Adulterio & adultera *a* interficiantur, Leuit. 30.
227. Crementur igni sontium aliqui, Leuit. 20.
228. Lapidibus obruantur alij, Deut. 22.
229. Et hi in patibulũ agantur Deut. 21.
230. Excarnificatus iudicum decreto ipso die sepeliatur, Ibid.

Leges de seruis.

231. Erga seruum Hebræum seruentur quæ scripta sunt, Exod. 21. Deut. 15.
232. Itidem erga seruam Hebræam, quam herus sibi copulauerit, Ibid.
233. Dimittatúrque libera, ni in coniugiũ ducitur, Exod 21.
234. Seruus Chananæus, peregrinæque religionis perpetuam seruitutem seruiat, Exod. 21. Leuit. 25.

De damnis.

235. Qui damnum attulerit mulctâ puniatur, Exod. 21.
236. Idem esto de iudicio damni à bestiis profecti. Exod. 21.
237. De iudicio damni è puteo malè septo, Exod 21.
238. De mulcta vel morte furis, Exod. 22.
239. De damno pascentis, eiusque iudicio, Ibid.

De iudiciis.

240. De iudicio damni ab igne manentis, Exod 22.
241. De iudicio depositi, Exod. 22.
242. De iudicio locati & locantis, Exod.
243. De iudicio commodati, Exod. 22.
244. De iudicio rei emptæ & venditæ, Leuit. 25.
245. De iudicio rei raptæ, Leuit. 19.
246. De iudiciis hæreditatum, Num. 22. & 30.
247. Euadat ad ciuitates refugij, qui casu aliquem occiderit, Deut. 19.
248. Ei omnes opem ferant, aduersus illum, qui ipsum ad necem conquirit & persequitur, Ibid.

Affirmantium præceptorum finis.

PRAECEPTA LEGIS MOsaicæ negantia.

Iam diximus præcepta huius generis, quæ & interdicta vocari possunt, esse trecenta sexaginta quinque, *a* pro numero dierum anni. Horum ergo hæc est nomenclatura.

a Rabbinorum alij, vt sermonis copiam ex humanis membris comparationem, dicunt, pro numero meatuũ neruorum & venarum, quibus primaria decem membra connectuntur, Cerebrum, Cor, Hepar, Pulmo, Stomachus, Fel, Splen, Ren, Genitale, Matrix cum adiunctis partibus. De Deo Dóque religione.

1. Ne cogites alium Deum esse præter me, Exod 21. Deut. 4.
2. Ne habeas Deos alienos coram me, Exod. 20.
3. Ne conficias tibi sculptile, aut simulachrum, Ibid.
4. Neque conuertare ad Idola, itẽmque deos conflatiles. Leuit. 19.

5. Ne

5. Ne cunficiatis deos argenteos, neque aureos, hoc est, vllam istiusmodi formam, elegantiæ & ornamenti gratiâ. Exod. 20.
6. Ne adores Idola, neque colas, Exod. 20.
7. Ne des de tuo semine, id est, vllum liberorum tuorum Idolo Moloch, Leuiticor t8.

De diuinaculis.

8. Pytho, qui Ob dicitur, & diuinus, qui ידעני, ne consulantur, Deut. 13.
9. Nemo pythonicam exerceat Leuit. 19.
10. Neque aliam artem diuinatnriam, quę pertinet ad Ideonim, Ibid.

Hoc pauculo subsiderius collegunt è 4. Deuteronomij.

11. Ne respicias Idola, Deut. 4.
12. Ne erigas tibi statuam, Deut. 16.
13. Neque sculptum lapidem, Ibid.
14. Ne Plantes lucum, aliquámve arborem prope altare, Ibid.
15. Per Idola iuramentum neque præsta, neque recipe, Exod. 23.
16. Ne prodeat ex ore tuo nomen Idolorum, Ibid.

De Pseudoprophetis.

17. Nemo aliquem sollicitet ad colenda Idola, Deut. 13.
18. Talis suasor ne ametur, Ibid.
19. Imò verò ei ne parcatur, Ibid & Deuteronom. 18.
20. Ne remittantur erga eum inimicitiæ, Ibid.
21. Qui ab eo fuerit deceptus, ne pro ipso vllam rationem afferat, cuius causâ possit euadere, Ibid.
22. Sed nec occultet eum, in criminis ipsius obtentum aliquid reticens, Ibidem.

De Idolis & eorum cultorib⁹.

23. Nemo abscondat Idolum, aliquídve, quod ad ipsum pertineat, Deu t. 17.
24. Ciuitas diris deuota ne iterum ædificetur, Deut. 13.
25. Nemo aliquid è bonis illius interuertat, Ibid.
26. Nullus ex Idolis vtilitatis aliquid capiar, Deut. 17.
27. Sed nec ex Idolorum cultoribus, Ibidem.
28. Item nec è rebus quibuslibet ad Idola pertinentibus, Ibid.
29. Ne peieretur, vel nomine Idolorum vsurpato, Deut.

De Pseudoprophetarum.

30. Ne sit falsus propheta in populo, Deut. 13. Leuit. 19.
31. Ne auscultetur, qui vaticinatur Idoli nomine, Deut. 13.
32. Ne abstineas cæde Pseudo prophetæ Deut. 13. & 18.

De diuinaculis uerum.

33. Ne ambuletis in viis & ritibus Idololatrarum, Leuit. t8.
34. Ne exerceatur diuinatio lignorum fustulis, quæ appellatur [illegible] Deut. 18.

Hoc diuinatio in fissilandia locum habet ex ftrue quadam sigillorum e quibus emergit Spiritus Lev. Zieglerus.

35. Ne auguremini, Leuit. 19.
36. Ne diuinetis, Deut. 18.
37. Ne declinetis ad Magos, Leu. 19.
38. Ne consulatis ariolos, Deut. 18.
39. Ne denique sciscitemini vllum diuinaculorum genus, Deut. 18. Leuit. 19.
40. Nemo consulat, vel euocet mortuos, Deut. 18.

De cultu et habitu corporis.

41. Ne induat mulier viri habitum, Deuteronom. 22.
42. Nec è conuerso vir fœminæ Ibid.
43. Characteres, notæ & stigmata ne insculpantur in cute, vt moris est Idolorum cultoribus, Leuit. 19.
44. Nemo induat vestem lino lanáque contextam, Deut 22.
45. Ne tondeas comam in orbem, Leuit. 19.
46. Ne radas a angulos barbæ. Ibid.

a Superiorem & inferiorem maxillarū extremitatem.

47. Ne incidas, neque facias caluitium super mortuo, Deut. 14.
48. Ne in perpetuum habitato in terra Ægypti, Deut. 17.
49. Ne sequaris cogitationes tuas & animi tui sensa, Num. 15. Deut. 12.

Leges bellicæ.

50. Ne ineas fœdus cum septem Chananæorum gentibus, Deut. 7. 17. 20.
51. Ne Idololatrarum misereare Deut. 17. & 20.
52. Ne eos sinas tecum in terra tua commorari. Exod. 23. Deut. 7.
53. *Ne* ducas ipsorum filias in vxores, Exod. 34. Deut 7.
54. Ammonitæ & Moabitæ ne ingrediātur in Ecclesiam Domini. Deut. 23.
55. Ne abominêris Idumæum, Deuteronom. 23.
56. *Ne* abominêris Ægyptium, Deuteronom. 23.
57. *Ne* exoptes pacem Ammonitis & Moabitis, Deut. 23.
58. *Ne* succidas eorum arbores, cùm ciuitates eorum oppugnabis, Deuteron. 20.
59. *Ne* timeas inimicos tuos in prælio, Deut. 7. & 20.
60. *Ne* obliuiscâre eorum, quæ Dominus fecit Amalechitis, Deuteronom. 23. 25.

De iuramento & execratione.

61. *Ne* blasphemetur nomen Dei, Qui secus fecerit, interficiatur, Leuit. 24.
62. *Ne* peieres Dei vsurpato nomine, Leuit. 19.
63. *Ne* iures in vanum. Exod. 20.
64. Verbum Domini ne tentes, Deut. 6. & vlt.
65. Ne faciatis Domino Deo vestro,

ſicuri Idolis, Deuteronom 12.
66. Neque deſtruatis ædem Sanctuarij, aur libros legis, perinde atque tépla Idolorum & libros, Ibid.
67. Ne pernoctet ſuſpenſus in patibulo, Deur 21.

Leges de miniſterio Eccleſia.

68. Ne ſummoueantur cuſtodiæ de Sanctuario, Leuit.
69. Ne ingrediatur ſacerdos omni hora in Sanctuarium, Leuit. 16.
70. Macula affectus ne intret Sanctuariū, intra velum, vel ad altare, Leuit. 21.
71. Mulrò minus miniſter. Ibid.
72. Leuiriæ ne ſumant ſibi miniſterium ſacerdotum, nec contrà ſacerdores Leuitarum, Leuit. Num. 18.
73. Ebrius ne ingrediatur Sanctuarium, Leuir. 10.
74. Alienigena, quíque non fuerir de ſtirpe Sacerdotum, ne miniſtret in Sanctuario, Num. 18.
75. Sacerdos contaminatus ne rem diuinam faciat, Leuit. 21.
76. Sacerdos, quo die à ſua immunditia lotus fuerit, ne miniſtret, Leuir. 22.
77 Idem contaminatus ne ingrediatur atrium. Leuir. 21.
78. Sed nec in cœtum Leuitarum prodeat. Ibid.
79. Ne ædificetur altare è lapidibus cæſis, Exod. 20.
80. Ne aſcendatur ad altare gradibus, Ibid.
81. Ne deficiat ignis in altari, Leuit. 6.
82. Ne incendarur holocauſtum, vlla-vè alia victima, ſed nec Thymiama alrerius compoſirionis, quàm præſcriptæ, in altari aureo, Exod 30.
83 Ne imitemini confectionem ſanctiolei, Ibid.
84 Vectes ne extrahantur de arcæ circulis, Exod. 25.
85. Ne vngatur extraneus oleo ſancto, Exod. 30.
86. Rationale ſiue Oraculum ne ſeparetur de ſuperhumerali ſiue Ephod, miniſterij tempore, Exod. 28.
87. Foramen interulæ ſummi Sacerdotis, Irem alij amictus Sacerdotales neque diſſuantur, neque ſcindantur, Exod 28. 29.

Cautela in ſacrificiis.

88. Ne offeratur holocauſtum quouis loco, Deut. 12.
89. Ne immolentur conſecrata, extra locū dominico culrui deſtinatum, Leuit. 17.
90. Vitiata ad altare neque conſecrentur, Leuit. 22.
91. Neque mactentur, Ibid.
92. Sanguis victimarum maculatarum ne fundatur in altari, Ibid.
93. Inteſtina earundem ne crementur, Ibid.
94. Animal affectum macula incurabili, ne offerarur in ſacrificium. Leuir. 22.
95 Idem ne per manum quidem gentilis offerarur, Ibid.
96. Ne de induſtria maculentur conſecrata, Leuit. 22.
97. Fermenrum & mel ne adoleanrur, Leuit. 2. & 23.
98. Ne fiat oblario abſque ſale. Leuit. 2.
99. Ne offeratur merces proſtibuli, nec precium canis, ſiue animal commutatum pro cane, Deut 23.
100 Ne immoletur beſtia, eodem die Leuit. 22.
101. Quo catulus eius. Ibid.
102. Ne ponarur oleum oliuarum in oblatione pro peccato, Leuir 5.
103. Sed nec in oblatione Zelotypiæ, Num. 5.
104. Oleum oliuarum ne mittatur ſuper vllam auem, Num.
105. Ne ponatur thus ſuper hoſtia pro peccato, Leuit. 5.
106. Ne commutentur conſecrara præſtanriora cum deterioribus, nec è diuerſo. Leuir. 27.
107. Ne commutentur conſecrata diuerſarum oblationum inter ſe Leu. 27.
108. Ne redimarur primogenitum beſtiæ mundæ, Num. 18.
109. Ne vendatur decima beſtiarum Leuir. 27.
110. Ne væneat ager Deo conſecratus, Leuir.
111. Idem ne redimatur, Ibid.
112. Auis in ſacrificio ne ſic diſcerpatur, quin capur corpori hæreat, Leuir. 1.
113. Nemo vtatur in ſuos vſus ſanctificatis, Exod. 30. Deut. 15.
114 Ne ares cum primogenito bouis tui, &c. Deut. 15.
115. Ne edantur carnes ſanctificatæ, quę relictę fuerint vſque ad manè, Exod. 29 *De eſu ſacrorum.*
116. Ne comedas primogenita ouium tuarum, Num. 18.
117. Ne immoletur agnus Paſchalis, antequam fermenratum abiiciatur. Exod 34.
118. Nihil è membris ipſius agni relinquatur, Ibid.
119. Sed nec aliquid è carnibus, Ibid. Deut. 16.
120. Nihil remaneat ex adipe ipſius in diem tertium, Exod. 33.

121. Nihil

121. Nihil fit reliquum è carne agni ſecũdi Paſchalis, ipſo manè, Num.9.

122. Nihil quoque de carne pacificorum ad ipſum vſque manè ſuperſit, Deut. 16.

123. Ne frangatur os primi agni Paſchæ, Exod.12.

124. Sed nec ſecundi, Num.9.

125. Caro agni Paſchalis ne importetur in aliam domum, vel contubernium, Exod.12.

126. Ne remaneat aliquid de fermento, Ibid.& Leuit.

127. Paſcha ne comedatur vel crudum, vel elixatum, Exod 12.

128. Alienigena eo ne veſcatur, Ibid.

129. Sed nec Hebræus Apoſtata, idolorúmque cultor, Ibid.

130. Contaminati ne veſcantur conſecratis, Leuit.22.

131. Ne a comedantur conſecrata, quæ aliquid contaminatum attigerint, Leuit. 7.

a Praeceptum è 7. Leuit. trahitur à ſimili.

132. Sed nec eorum reliquiæ, Ibid.

133. Contaminata ne edantur, Leuit.7

134. Externus ne edat Teruma, Leuit. 22.

135. Sed nec inquilinus Sacerdotis.

136. Sed nec eius domeſticus Ibid.

137. Contaminatus ne eo quoque eſu vtatur, Ibid.

138. Filia Sacerdotis alicui elocata, res conſecratas ne guſtet, Leuit.22.

139. Sacrificium pro Sacerdote ne edatur, Leuit. 6.

140. Carnes hoſtiæ pro peccato ne edãtur, Ibid.

141. Ne comedantur victimæ conſecratæ, quæ dedita opera commaculatæ fuerint, Leuit 22.

142. Nemo veſcatur decima ſecunda panis extra murum Hieruſalem. Deut.12.

Decima prima, quæ deſtinabatur Leuitis, Secunda, quæ ſeponebatur ad epulãdum cum domeſticis & pauperibus, Deut.29.

143. Item decima ſecunda vini, Ibidem.

144. Item decima ſecunda olei, Ibidem.

145. Item primogenito integro & perfecto, Ibid.

146. Sacerdotes ne edant hoſtiam pro peccato extra atrium Sanctuarij, Deuteron.21.

147. Sed nec hoſtiam pro delicto, Ibid.

148. Ne edãtur carnes holocauſti, Deut. 12.

149. Ne edantur carnes conſecratæ antequam effundatur ſanguis, Deut.21.

150. Alienigena ne deguſtet conſecrata. Leuit.22.

151. Ne comedat Sacerdos primitias, priuſquam importentur in atrium, Deut. 12.& 18.

152. Ne comedatur decima ſecũda cum immunditia, in Hieruſalem, antequam redimatur, Deut.26.

153. Ne comedatur decima ſecunda in lectu.i die mortis parentum. Ibid.

154. Ne expendatur pretium decimæ ſecundæ in vſus funeris, ſed cibi & potus, Deut.26.

155. Fructus nondum decimatus ne comedatur, Leuit.22.23.

156. Ne præponatur a Teruma primitiis, nec decima prima Terumæ, nec decima ſecunda primæ, ſed ordine ſeponantur primùm primitiæ, deinde Teruma, tũ decima prima, denique ſecũnda, Exod.22.

a Primitiæ ſimpliciter erãt frugũ herbarũ & fructuum. Teruma autẽ aliarum verũ, vt panis, auri, quaſi ἀνάθεμα. Kimhi in 45. Ezech

157. Ne differas vota reddere, Leuit.23.

158. Ne aſcendas ad feſta ſolennia abſque oblatione, Exod.23. Deut.16.

159. Nemo tranſgrediatur ea, ad quæ ſeſe obſtrinxit, Num 30.

160. Ne ducat Sacerdos ſcortum in matrimonium, Leuit.21.

Cauenda Sacerdotibus & Leuitis.

161. Ne repudiatam. Ibid.

162. Ne vitiatam, Ibid.

163. Sed nec viduam, modò fuerit ſacerdos ſummus, Ibid.

164. Sacerdos ne intret Sanctuarium veſtibus laceratis, Leuit 21.

165. b Sed nec capillis malè compoſitis & grandioribns, qui ſcilicet non fuerint ſingulis octonis diebus detonſi, Leuit.21.

b Noſter interpres, caput ſuũ non diſcooperiat.

166. Summus pontifex ne exeat atrium cultus diuini tempore, Leuit.

167. Ne contaminetur pontifex maximus alienorum mortuorum funere, Leuit. 21.

168. Sed nec propinquorum, Ibid.

169. Idem ne ingrediatur domum vbi iacet cadauer, Ibid.

170. Tribus leuina ne habeat ſortitionem in terra, Leuit.25.

171. Sed nec accipiat partem ſpoliorum, cùm in terram intrauerit Ibid.

172. Ne ſecentur crines in funeribus, Deut.14.

173. Nemo edat belluam immundam, Leuit. 11. Deut 14.

De delectu ciborum.

174. Nec piſcem immundum, Ibid.

175. Nec immundam volucrem, Ibidem.

176. Nec reptile alatũ gradiens quatuor pedibus, vt apem, &c. Ibid.

177. Nec quadrupes, quod graditur manibus. Ibid.

178 Nec reptile cuiuſcunq; generis, Ibid.

179. Nec vermes è fructibus enascentes, in aërémque subuolantes, Ibid.
180. Nec aquatilia carentia pinnis & squammis, Ibid.
181. Ne comedant vllam morticinij carnem. Deut 14. Exod 22
182. Ne vescantur bestiâ in agro discerpta, Exod. 22.
183. Nec membro animalis adhuc viuentis, Gen 9.
184. Nec neruo fœmoris, Gen. 32.
185. Nec è sanguine, Leuit. 7.
186. Nec aruina, siue adipe bouis, ouis, capræ, &c. sponte separabili, Leu. 7.
187. Ne comedant carnem cum lacte, Exod 23.
188. Ne coquant carnem lacte matris, Exod 23.
189. Ne edant carnes animantis lapidibus strati, Exod. 21.
190. Ne gustent panem nouitium ante Pascha, Leuit. 23.
191. Nec grana igni torrefacta, & manuū perfrictione decorticata. Ibidem.
192. Sed nec pultes è granis pilo, mola, aliòve modo comminutis, Ibidem.
193. Ne comedant fructum arborum nouellarum tribus primis, Leuit. 19.
194. Ne manducetur sementis viti permixta, Leuit. 23.
195. Sed nec vinum inde expressum, Ibidem.
196. Sed nec sic edant & bibant qui comessationi & crapulæ indulgent, Deut.
197. Ne quisquam gustent die expiationum, Leuit. 23.
198. Ne gustent fermentum in paschate, Exod 13.
199. Imò verò neque rē fermentato cōmixtam, Exod. 12.
200. Idq́ue ab ipso meridie, Deuteron. 16.
201. Sed nec appareat ab illo tempore fermentatum, Ibid.
202. Ne in domibus quidem, Ibid.
203. In domibus ante absolutum pascha fermentum ne inueniatur, Ibidem. Exod. 12.
204. Nazaræus neque vinum neque aliquid è vite bibat, Num. 6.
205. Nec edat vuas, Ibid.
206. Etiamsi passæ siccæq́ue fuerint, Ibid.
207. Ne edat earum corticem, Idib.
208. Neque acinos, Ibid.
209. Ne contaminetur super mortuo, Ibidem.

210. Neque ingrediatur domum, vbi iacuerit mortuus, Ibid.
211. Ne tondeat crines, Ibid.
212. Ager totus ne metatur, Leuitiq. 19.
213. Ne recolligantur spicæ remanentes, Ibidem.
214. Eadem ratio racemorum in vitirc-manentium, Ibid.
215. Manipulus obliuione derelictus ne recolligatur, Deut. 24.
216. Ne seminetur vnà in aruis semina diuersorum generum, Deut 22.
217. Diuersa quoque in vineis ne serantur, Ibid
218. Ne committantur diuersa genera animalium, Leuit. 19.
219. Diuersæ animalium species ne arent simul, Deut. 22.
220. Ne alligetur os bouis triturantis, Deuteron. 25.
221. Ne colatur tellus anno septimo, Leuit. 25.
222. Neque vinea, Ibid.
223. Ne metantur fructus aruorum vinearum eodem anno, Leuit 25.
224. Ne carpantur fructus arborum eiusdem anni septimi, Ibid.
225 Anno Iubilæi neque aretur, Leuit. 25.
226. Neque metatur, Ibid.
227. Neque fructus colligantur, Ibid.
228. Ne vēdantur possessiones vel agri in terra Israël in perpetuum, sed Iubilæi anno ad pristinum possessorem reuertantur, Leuit. 25.
229. Ne commutantur cum aliis possessiones Leuitarum, Ibid.
230. Ne derelinquantur Leuitæ, Deut. 12.
231. Ne exigantur debita septimo anno, Deut. 15.
232. Ne desinas dare mutuum pauperi, quòd instet annus septimus, Deuteron. 15.
233. Ne obdurescito, quin benefacias pauperi, Deut. 15. & 24.
234. Hebræum seruum vel ancillam ne dimittito vacuos, Deut 15.
235. Ne exigito mutuum à debitore, quem non esse soluendo intellexeris, Exod. 22.
236. Fœnore neque des, Leuit. 25.
237. Neque accipias, Deuteron. 15. Exod. 23.
238. Nemo sit medius inter dantem fœnore & accipientem, Exod. 22.

c Excipiunt sanguinem piscium.
Nazaræus.
De agris.
De possessionibus.
De officio charitatis.
De seruis.
De mutuis & vsuris.

239. Nullus fiat fideiussor vel testis inter eos, Ibid.
240. Ne remaneat merces mercenarij apud aliquem in crastinum, Deut. 24.
De pignoribus. 241. Ne accipiatur pignus à debitore per vim, Deut. 24.
242. Neque retineatur cùm ipsi fuerit necessarium, Ibid.
243. Pignus ne accipiatur à vidua, Ibid.
244. Ne pignori accipiantur res ad victū necessariæ, Ibid.
245. Ne pignerêris molas, Ibid.
De furtis 246. Ne fureris homines, Exod. 20. & Deut. 24.
247. Ne fureris pecuniam, Leuit. 19.
248. Ne aliquid rapias vel deprędêris, Ibid.
249. Ne transferas terminos, Deut. 19.
250. Ne peierato pro pecunia apud te deposita, Leuit. 19.
De fraudibus. 251. Ne decipias proximum emendo vel vendendo, Leuit. 25.
252. Neque fallas eum verbo, Ibid.
253. Peregrinum neque verbo, Exod. 22.
254. Neque mercando decipias, Ibid.
255. Ne opprimas proximum, Leuit. 19.
256. Neque ei pecuniam ipsius deneges, Ibidem.
De seruis alienis. 257. Ne restituatur domino seruus, qui euaserit in terram tuam, Deut. 16. 23.
258. Ne seducatur talis seruus, Exod.
259. Ne affligite orphanum & viduam, Exod. 22.
260. Ne talem seruiturē seruiat Hebræus qualem Chananæus, Leuit. 25.
261. Ne venundent seruum Hebræum perinde atque alium, Leuit. 25.
262. Ne eū sibi seruire cogant, Ibidem.
263. Ne dimittant seruum externū pro eo qui se vendidit, Exod.
264. Ne vendant alteri seruā Hebræam, Exod. 21.
265. Ne subducant ei necessaria, vt potè victum, vestitum ac coitum, Ibid.
266. Captiuam elegantem ne venundēt, Deut. 21.
267. Ne opprimatur quasi serua, Ibid.
De re aliena. 268. Nemo concupiscat rem proximi, Exod 20.
269. Ne gustent operæ de fructu, qui adhuc est in arbore vel in canna, Deut. 23. Leuit. 19.
270. Ne immittas falcem in messem alterius, Deut. 23.
271. Ne carpant operæ fructum alium quàm quem tunc edent, Ibid.
272. Rē amissam nemo celet, Leuit 22.

273. Nemo iumentum sub onere deserat, Deut. 22.
274. Mensuram & Stateram iniquā nemo habeat, Deut. 25.
275. Sed nec duas mensuras, quarū vna sit minor altera, Ibid.
276. Iudiciū iniustū ne feratur, Leuit. 19. *De Iudicibus.*
277. Iudex ne recipiat precium vel munera, Num. 35. Deut. 16.
278. Ne honore afficiat potentiores, in iudicio, Deut. 1. 11 Leuit. 19.
279. Iudex ne mutuet prauū hominem, Deut. 19.
280. Ne misereatur pauperis in iudicio, Exod 23. Leuit. 19.
281. Ne peruertat iudicium hominis improbi, Deut.
282. Ne misereatur eius, qui damna dedit multa, Deut.
283. Ne peruertat iudicium peregrini & pupilli, Deut. 24.
284. Ne audiat patronum vnum nisi præsente aduersario, Exod.
285. Ne sequatur maiorem partē in damnatione capitis, Exod. 23.
286. Nemo testificetur, vbi iam falsum testimonium dixerit, Exod.
287. Nemo designetur iudex, nisi teneat legis sententiam, Exod. 18.
288. Nemo falsum testimonium dicat contra proximum. Exod. 20.
289. Impius ne dicat testimoniū Exod. 23. *Infamis.*
290. Sed nec coniunctus sanguinis necessitudine, Deut. 24. *Nostro loco Deut paulò aliter interpretantur.*
291. Ne pronuntietur sententia è testimonio vnius, Deut. 13. & 19.
292. Innocens ne interficiatur, Exod. 23.
293. Ne ius dicatur è cōiecturis, Exod.
294. Iustum non interficies, Exod. 23.
295. In iudicio capitis idem ne sit iudex & testis, Ibid. Num.
296. Ne interficiatur reus mortis, nisi dānatus à republica vel senatu, Num. 25.
297. Nemo misereatur insidiatoris, Deut. 19.
298. Ne calomniam struant oppresso, Num. Leuit. 19.
299. Ne accipiant precium, à sonte neci obnoxio Num. 35.
300. Sed nec ab illo, qui debet exulare in ciuitate asylo destinata, Ibid.
301. Nemo stet contra sanguinem proximi, Leuit. 19.
302. Nemo ponat offendiculum ante ignorantem, Ibid.
303. Sed nec ante cæcum, Ibid.
304. Nullus pluribus plagis cædatur,

quàm quæ lege præſcribuntur, Deut 25.

De legibus charitatis.

305. Nemo ſit ſuſurro & clandeſtinus calumniator, Leuit. 19.

306. Quiſquam fratrem neque odio habeat. Ibid.

307. Neque rubore ſuffundat, Ibid.

308. Neque de eo vltionem ſumat, Ibid.

309. Neque inimicitias ei ſeruet, Ibid.

310. Nemo comprehendat matrem cum pullis, Deot.22.

311. Ne tondeantur crines ſcabioſi, Leuit.31.

312. Ne abradantur ſigna lepræ, Ibid.

313. Neque colatur, neque ſeratur locus, in quo cæſa fuerit virula, Deut.24.

314. Sponſus ne teneatur primo anno ad ea, ad quæ populus, Deut.24.

315. Magus ne in vita conſeruetur, Exod.22.

316. Nemo ſeſe opponat decretis ſanctioris ſenatus, Deut. 17.

317. Præceptis legis neque addatur, Deut.4.12.

318. Neque detrahatur, Ibid

319. Iudici ne maledicatur, Exod.22.

320. Sed nec cæteris, Ibid.

321. Ne maledicas ſurdo, Leuit 19.

322. Ne maledicat filius patri, aut matri, alioquin interficiatur, Exod.21.

323. Nemo feriat patrem aut matrem, alio qui, &c. Ibid.

324. Principi populi tui ne maledixeris, Ibid.

De feſtorum celebratione.

325. Nullum opus geratur in Sabbato, Exod.35.

326. Nullũ ſeruile primo die Paſchæ fiat, Leuit.23.

327. Et ſeptimo, Ibid.

328. Nullum prætereà ſeruile die Pentecoſtes, Exod.

329. Et die primo, itẽque decimo quinto menſis ſeptimi, Leuit. 23.

330. Et die Tabernaculorum primo, Ibid.

331. Itemque octauo, Ibid.

De coitibus necandis.

332. Nihil planè fiat die expiationum, Leuit.23.

333. Ne reueles turpitudinem matris, Leuit.18.

334. Neque nouercæ, Ibid.

335. Neque Sororis, Ibid.

336. Neque amitæ, & auiæ, Ibid.

337. Neque neptis, ſiue illa nata ſit è filio, Ibid.

338. Siue è filia tua, Ibid.

339. Neque priuignæ, Ibid.

340. Neque filiæ priuigni, Ibid.

341. Neque patruæ, Ibid.

342. Neque materteræ, Ibid.

343. Neque vxoris patrui, Ibid.

344. Neque nurus, Ibid.

345. Neque fratriæ, Ibid.

346. Neque Sororiæ, Ibid.

347. Neque mulieris menſes ſuos patientis, Leuit.

348. Neque mulieris coniuratæ Leuit.

349. Nemo coëat cum iumento, Leuit. 18.

350. Neque cum maſculo, Ibid.

351. Nemo reuelet turpitudinem patris, Ibid.

352. Neque patrui, Ibid.

353. Sed nec committat eorum aliquid, quibus poſſit trahi in adulterium, inceſtũ, & aliquid ſimile, tametſi ea non exequatur, Leuit.

354. Nulla nubat ſpurio, Leuit.

355. Spurius ne ingrediatur Eccleſiam Domini, Deut.23.

356. Ne ſit meretrix è filiabus Iſraël, Deut.23.

357. Qui ſemel aliquam repudiauerit, ne eam ducat in vxorem, etiam marito mortuo, Deut.24.

358. Vxor fratris abſque prole defuncti, ne nubat alteri, quàm fratri ſuperſtiti, Deut 25.

359. Raptor ne dormiat cum rapta, Leuit.

360. Ne dimittat vxorem ſuam, qui eam falsò traduxerit Leuit.

361. Ne euirent maſculum cuiuſcunque ſpeciēi, Leuit.

362. Eunuchus ne matrimonium ineat, Leuit.

De Rege.

363. Ne creetur Rex, vel Magiſtratus, qui ſit alienigena, Deut 17.

364. Ne multiplicet Rex equos, vel vxorem, Ibid.

365. Ne coaceruet aurum aut argentum, Ibidem.

Præceptorum Moſaicorum Finis, ex interpretatione G. Genebrardi Theologi Pariſienſis.

Deo laus, honor, & gloria.

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
LITERA A, PRIOREM COLVMNAM CONNOTAT: B. POSTERIOREM.

Adrianus

Rom.

Asconius

bus,

D

quòd

I.

I.

M

Melanchthon

uarum

Numitor

Philadelphus

Q

R

Septem

Stephanus.8.

T

Theodorus,

Guyl.

FINIS.

APPENDIX

CHRONOLOGIÆ IN QVA RERVM OMNIVM MEMORABILIVM, TOTO ORBE Gestarum, breui recensione, continuatur historia.

COLLECTORE,

PETRO VICTORE PALMA CAIETANO, I. V. D. & Linguarum Orientalium Regio Professore Lutetiæ Parisiorum.

PARISIIS,
Apud Sebastianum Niuellium, via Iacobæa sub signo Ciconiarum.

1600.

APPENDIX

CHRONOLOGIÆ

IN QVA RERVM OMNIVM MEMORABILIVM, TOTO ORBE GEstarum, breui recensione, continuatur historia.

COLLECTORE,

PETRO VICTORE PALMA CAIETANO, I. V. D. & Linguarum Orientalium Regio Professore Lutetiæ Parisiorum.

Ad Lectorem Christianum.

ETSI amice Lector, vix aut ne vix quidem satis idoneum reperias, qui post tantum virum quantus summa & illustri eruditione, ac probitate vitæ extitit, sapientissimus Præsul. D. Genebrardus, Aquensis Archiepiscopus Reuerendissimus historiarũ seriẽ tã doctè, tam ornatè, tam suauiter queat contexere: ac ille abunde præstiterat, nedum qui alterum illius sacri ordinis, columen D. Arnaldum de Pontac, Vasatensem Episcopum dignissimum subsequi valeat, in eadem tam vasti operis continuáda mole: & fortassis etiã præstaret, hæc ità in medio relinquere, donec tractu temporis pleniore, vberior seges se ostenderet ad scribendum: tamen partim quia ex eo anno 1585. in quo isti magni viri desierunt: res omnium maximè memorabiles, toto orbe contigerunt, partim quia post tot bella & strages, videatur sæculum aureum reuerti velle, ea spe scilicet vt sub Clementiss. Pontifice S. D. N. Clemente VIII. Pientissimo Christi Dom. Vicario, & D. Petri Apostolorũ Principis successore fidelissimo, Iubilæus Optatissimus Pacis perpetuæ, vt bene ominari licet σὺν θεῷ tantum-non hoc ipso anno celebrandus veniat: Inde amicorum hortatu & monitis, etsi meæ tenuitatis mihi probè conscius tamen hanc appendicem breuem quidem attexere, tantorum Virorum Chronologiæ sum ausus: sed admiratione ingenti diuinorum operũ, que toto hoc curriculo acciderunt, dignissimã, vt ab ipso Iubilæo sacratissimo, deinceps concordibus animis, abiecta procul omni αὐθάδεια sepositóque liuore, omnes cũ vera Catholicæ Apostolicæ & Romanæ fidei, professione, ad æternam cœlestis patriæ trãquillitatẽ aspiremus. Faxit Deus. Interea tu Christiane Lector, hunc qualécumque meum laborẽ boni consule, & fruere. Vale.

ODE

TRICOLOS TETRASTROPHOS.

CAIETE, Lector Regius, omnibus
Linguas quòd omneis perlegis exteras,
Debent virescentem Sorotes
Temporibus capitíque laurum;
Debent, eburnâ quòd citharâ modos
Pangis, suaueis Principis auribus
Parente Condæo creati,
Nobilibúsque viris amatos;
Quòd Herculano robore præditus,
Sanctæque pulsus vi sapientiæ
Relinquis, & victor Lemani
Monstra domas furiôsa stagni;
Quòd & loquaces hæreticùm greges
Scriptûm lacessis pondetibus sacris,
Constanter illorum retundens
Ægide Palladia venenum.
Debent Sorotes Pieriæ tuis
Lauros vitenteis addere crinibus;
Quòd iûrè iûris vtriusque
Actibus attigeris cacûmen;
Cunctis coruscam vt lampada legibus
Feras, micanti nubila luminè
Fundens, latentes atque acuto
Ingenio scopulos resoluens.
Debent Sorores & strophio comas
Ornâre florum suauerubentium
Sorbôna Doctorem diserta
Te vocitâre breuì quòd optet;
Debent at illæ non numerabiles
Tibi corollas, perficias opus
Quòd inchoatum Genebrardo,
Vltimum ei & dederis colorem:
Et debet omnis facta latentia
Nouisse fastis qui cupiet patrum,
Per quasque partes huius orbis
Per mare, perque, solum, per vrbes.

I. PLACET CARDINALITIVS.

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi* 5675

HVMANA.

HOLLANDICÆ nauigationes & Zelaodicæ iussu Principis Aurantij Duci Mauritij, & ordinum illarum quibus authoritate post superatum ab Amsterdano Hollaodiæ ciuitate Rilduymun Moschouicæ ad Nouam Zemblan Paluoniæ expertissimo vectore Vvilelmo Bernardi filio, vbi plus frigoris senserũ sub gradibos. 73. 74. 75. 76. quàm sub 80. gradibus vbi Groenlandia esse putatur. In qua pullulant gramina & oleta, nec oon arbusta crescunt & fructificant, cùm io oova Zembla nullum olus aut gramen virescat & sola amphibia aoimalia carouora vt vrsi & vulpes ambo glacialia & pilis candidi hirta viuunt *Relationes Hollandicæ.*

Isti Argonautæ glaciales dum ad regna Cathay & Sinarũ regiones peoetrare cootendunt, vt tulit sors, varia pericula experti sunt cùm Phocis Septeotrionalibus dimicâtuo actiter, & singulis suis stationibus insulis & portibus sua nomina, & suorum Principum indiderunt. Isti Phoce suot equi marini, Elephaotum more germinos deotes longissimos ex rictu promittunt, qui loco eboris in magoo precio habentur. In arena subinde volutantur valde sunt amoris erga suos fœtus tenaces Olaus mag. Nomina sunt Scopulus Nassonieosis insula Villebur, angulus nouæ Zemblæ. Propugnaculi vrsi & similia. In illo angulo oouæ Zemblæ lapides aureos adinuenerunt. Argumento quod etiam frigore metalla consistunt. *Relationes Hollandicæ Gerardus de Vera.*

Gregorio 13. Pontifice.
Redolpho Augusto Imperatore.
Henrico 3. Francorũ & Polonorum Rege.
Henrico 3. Nauarræ
Philippo Hispaniarum
Amurathos Turcarum
Mahometo Tartarorũ.
Elizabetha Angliæ,
Maria Scotiæ hactenus apud eam captiua dum Iacobus 6. Mariæ filius rerum potitur in Scotia.

Aliunde per Hispanos exploratores meridiei adinuentus est transitus in Insulas Philispioas & Magoom Chinæ imperium quod ad ipsam Tartariam pertinere videtur excepto interiectu montium, quorum fauces etiam dicũtur valui ferreis grandioribus interclusæ. *Hispanica historia China.*

Postquam defunctus est Fraociscus valesius, Flandriæ Comes Henricus Rex Fraoco. & Polonor. Principes sanguiois primarios Henricum Regem Nauarræ & Ducem vindocimensem, ad quẽ Rege defuncto absque liberis lege Gallica Regnum spectaret, necnon Henricum Priocipem Condæum, gradu proximo se attingentem post Nauarrum Ecclesiæ & sibi reconciliare studet. Ideóque ad Regem Nauarrum missus est Dux Espernooius, in Bearnium vsque, qui honorificeotissimè ab ipso Nauarro exceptus est. Mense Iulio, in Regia Paleosi Bearnij. Iode Nauarrus accersit ad se Coodæum, ipse interea compooendis rebus in Fuxensi comitatu vacat, eò profectus.

Ibidem in ciuitate Pamiarum à Præside Bellieiræo Regis nomine iterum conuentus est, ac multa inter suos deliberatione babita de adeundo Rege & toto Pyrenensium Iugorum tractu, restitueoda Missa, vnius improba nbstinatione deterritus substitit. Vnde secuta est in regno Galliarum ἰλιὰς κακῶν. *Aduersaria Ministrorum.*

1596 Eodem mẽse, Burgundus quidam è comitatu Burgundiæ. Baltbazar serach, postquam multos annos se aduersus icone Priocipis aurantij, eum occideodi animo exercuisset, tan-
5685 dem. 10. die illius meosis, ipsum Principem Bombardulæ ictu, quã facile sub veste occultabat, interfecit tribus globulis ferreis inuicem cathenula ex aurichalco colligatis. Idque

pratextu rerum quarumdam grauium, quibus de cum Principa sibi agendum famulis suaserat ipse Burgundus 40. post die, Consulis Delphorum sententiâ morte crudelissima patran facinoris luit pœnas. *Campanus.* *Anni mundi.* 5537 *Anni Christi.* 1585.

17. Iulij coactus est Magistratus Antuerpianus, vetare ne quis vrbe excederet, cùm tota ciuitas tanto mœrore & metu mortem Principis excepisset, vt omnes aufugerent vitandi periculi causa. *Idem.*

Sub finem Iulij Nauarrus è Pamiarum ciuitate, ad Nigraquites, quod Neracum dicitur reuersus, Ducem Espernonium conuenit, iterum & quamprimum eo dimisso, cum ingenti beneuolentiæ testimonio, in Montem Albanum proficiscitur, quò omnium magnatum ex toto Galliarum regoo, qui se protectore, Regis consensu partes Caluini sectarentur, conuentum indixerat, vt ibi suis rebus prouiderent.

Ibi toto mense Augusto captatis consilijs inter se, tandem soluto conuentu quisque in suos fines redierant Princeps Condæus vicecomes Turonensis Comites Castillionæus & Lauallensis, & quotquot in aliqua dignatione erãt. Noo defuit è Delphinatu Ledigueriuss, qui etiam in reditu, Nauarrij nomine, Henricum Castillionæum, suo tingendi paruulos modo, in Montepessulo, magna lætitia omnium suorum appellauit. *Aduers. Ministror.*

Interea dũ viri Principes factionẽ suam tutari studẽt cauẽte præsertim Nauarro ac secũ Cõdæo, nequid se inconsultis, aut etiã cõtra Regni statũ Ministri audaces & temerarij molirẽtur ipsi pseudo Ministri secum ipsis graues exercebant inuicẽ simultates ob mulierũ ornamenta & earundẽ se comendi modum: cui væsaniæ & priuatim & publicè, Cajetanus tunc pseudo-Minister Regius, etiam è suggestu resistebat acriter. Et à Vallensi socio aulico, & Campodæo altero defensus grauiter facile ad[illegible]ones istos singulatas conuincebat. *Aduers. Minist.* Multa alia religionis capita tũ inter eos traducta sunt ibidem authore Cajetano, vt Vallensis, & Campodæus sponte, alij quidam vi veritatis compulsi, dixerint Nauarro id apertè ab illis efflagitante priuatis colloquijs, num posset redire in concordiam: ac professi fuerint se in miserabili Schismate versari & Bezæ etiam Consilio (quod referebat Campodæus nuper Geneua Montem Albanum appulsus) quam primum esse Ecclesiæ Romanæ repetendam vnionem, sublatis aliquibus nænijs, sic ritus vocant Ecclesiæ, quod Nauarri mentem valde tum perculit, vt dixerit vtilissimum futurum fuisse regno Galliarum, si nemo vnquam Hugonotus extitisset. *Aduers. Ministror.*

Fraociscus Iordanus Theologus Parisiẽsis Trinitatis sacrosanctę mysterium contra blasphemias pseudo-Ministri Danęi doctissimo commentario defendit Parisijs.

Toto anno reliquo Princeps Parmẽsis, Gueusæos Flandros partim recipit partim etiã se dedere cogit, ac tandẽ magno aggere congesto ipsam Antuerpiam in media Hyeme obsessam vrget: cũ Gueusæis nec milites manu nec duces cõsilijs superessent, à quibus animi labascentes sustentarentur. *Campanus.*

Florimundus Raymundus Regis Cõsiliarius in parlamento Burdegalensi, fabulam de Ioanna Papissa validissimis argumentis, & rationibus explodit. *Aduers. Minist.*

Mense Septembri sequẽte cum pseudo-Ministro conuentum Nauarrus solueret in Monte Albano, ea ipsa hora circiter tertia pomeridiana, tantum tonitru toto cœlo increpuit, 5685 1596
cùm alioqui dies esset serenissima: vt ipse Nauarrus malum esse omen dixerit, ac se dubitare ne consilia ipsorum Ministrum bombardæ illius, ictus tam confragosus perditum venerit, & quod notandum, fulmen illius tonitru, domum illam in qua tunc erant præsente Nauarro, tetigit & peruasit è

culmine

Anni Christi. *Anni mundi*

culmine, ſine tamen grauiore damno, oec deſijt ſerenitas toto die. *Aduerſ. Miniſtror.*

1585 5673. Lanouæus Iunior Telignyus Parmenſem obſidionem, vexat & aliquantulum Antuerpianos recreat. Tandem tamen cum decem capitaneis in trajectu captus ad Principem perducitur, non alienus à Patris ſorte, cuius id ſemper fuit proprium, vt io præſtantiſſ. quaque ſuarum virium demonſtratiooe, ſemper io Hoſtium manus deuenerit. *Campanus.*

Menſe Septembri medio circiter Margarita Valęſia Lectorates ingreſſu regio peôt, ac cum Nauarro coniuge triduum, gratioſè egit, poſt ad Balneas Cauſſianas profecta, in Coouenarum finibus, demum Netacum iuſſu mariò Regis reuertitur, vbi tota Hyeme commorata eſt. *Aduerſ. Miniſt.*

Nauarrus verò Pali Regiam primùm deinde Montem Marſanium petit, ac Bajonam inuiſens à Gubernatore Lahilliera, cum magna totius vrbis lætitia excipitur. Deinde Tartaxinm rediens poſtquam ei caſtro pronidiſſet, Occitaniam fere totam, perluſtrat, & Ducem Mootmorancium in vrbe Caſtris conuenit. *Ibidem.*

Guilelmus Parryus doctor legum, Anglus cùm Lutætiam Pariſiorum veniens, fuiſſet ibidem Eccleſiæ reconciliatus de necanda aut tollenda veneoo, Elizabetha Regina ſua patriæ liberandæ xelo conſilium ſumit cum Thoma Morgã & Edmundo Neuillio Anglis, atque id te tans in patriam reuerſus ſupplicio grauiſſimo cùm alijs affectus fuit. *Anglica Hiſtoria. Campan.*

Menſe Octobri Orthæſij fiunt doctores Caluinici authore Danæo, in Academia Biarnenſi anoo ſuperiore inſtituta, aliquot ſtudioſi, quod cæteri pſeudo-Miniſtri & inuiderunt & ſuſtulerunt dignitatis omnis, in ſua colluuie impatientiſſimi. *Aduerſ. Miniſt.*

Ioánes Baſilius Magnus Dux Moſchouiæ hoc anno mortuus eſt, poſtquam multa grauia & crudelia mala ſoæ genti, ſuis liberis, & toti orbi, quantum io ſe fuit, intuliſſet: illuſtri Iudiciorum diuinorum exemplo, quod Principes contemplari debeant. Cum illi etiam dũ viuo interanea computruerint, vt præ fœtore, animam crudelem coactus fuerit exhalare, magno rugitu furens ac frendens, quamuis horulis duabus ante mortem, iuſſerit filio hæredi vexationem populo remitti, & captiuos nobiles quoſdam liberari. *Fridericus eques Polonus.*

Illi ſucceſſit Theodorus: quamuis Bielſius baro fratris pupilli nomine cuius tutor erat Baſilio defuncto conſtitutus, rationes illius diſturbare conatus fuerit. Stephani Poloni Regis Legato Leooe Sapicuſa oonnichil fauente & ipſo Stephano ducatus ipſius Dominium ambiente. *Polonica.*

Baſcias Oſmannus iuſſu Amurathis Mahometem Tartarum capit, & ſtrangulare facit cum duobus filijs. *Campan.*

Inuadendæ Perſidis Amurathes cum ipſo Oſmanno con ſiliũ capit, & proto-viſerem eundem creat, ſemoto ab illa dignitate Sciancio. *Relationes Turcicæ.*

Salomõ Sbarouuius in Stephanũ Regẽ Poloniæ cõiuratus vincitur captuſque ſuæ temeritatis pœoas dat. *Polonica.*

Perſis in eo rerum Statu, perturbatur etiam magis à quodam *Perato*, à quo duæ extructæ & omni genere armorum munitæ arces fuerunt, ad reſiſtendum Perſæ cò contendenti contra Amurathem, cùm eſſent ibi ſui regni propugnacula & aditus. *Campanus.*

1596 5685 Simon Giorgianus cum 4. mille fortibus & expertis militibus egregiè dimicans à Baſcia Reſuam Caramano interficitur. *Relationes Turcicæ.*

Perſa de Emiro magno Tauriſij gubernatore ſupplicium

Anni mundi. *Anni Christi.*

capitis sumit, quod ferato visus esset fauete & cum Turca consentire. *Idem.*

Gabriel Emus triremem Turcicam in sinum venedicum vi tempestatis coniectam tanquam hostilem capit, Ea vehe- 5573 1585
bat viduam Radamani Baschæ Algariani, cum liberis & ingenti supellectile, qua de causa cum Amouratbes paratus esset pacis fœdera soluere, à Senatu sapientissimo placatus est, industria & suasu Legan Venerorum vel Consulis, tunc apud Constantinopolim agentis, & de ipso Gabriele abducto ex insula Corcyra capitis supplicium sumptum est, à senatu vt pax conseruari posset. Erat Gabriel Triremium Veneticarum præfectus. *Campanus.* *Oratio Gasparis Lusitani*

Divina.

Legati Giaponenses Romam appulerunt, cum literis primum à Rege Bumgensi, hac inscriptione. *Ad magnum & beatissimum Papam, adoratione dignum, cum sit ille Vicarius Regis cælorum in terra.* Mentionem facit Regis Fiungæ, sotorij & Hieronymi nepotis, necnon Domini Mannj, quem miserat, ad se cum istis regnis deuouendum suæ sanctitati. Alteræ literæ erant Regis Arimæ cum hac inscriptione. *Sit data hac Epistola illi sancto & Magno Domino quem ego adoro tanquam Dei vicarium,* eodem tenore ac prima, commemorato Domino Michaelo Regis cognato, in eum finem misso. Tertia erat Domini Bartolomæi Principis Omuræ, cuius erat ex sorore nepos Arimæ Rex Protasius, hac inscriptione; *Sublatis manibus offero hasce literas reuerenter sanctissimo Papæ D. N. Vicario summi Dei.* Idem præstat obsequium subscriptiones verò, primæ. *Ingenua prouolutus ad pedes sanctissimos V. beatitudinis Franciscus Rex de Bugno.* In altera *Sanctitatis vestræ qui in genua procumbit ad pedes suos Dominus Protasius.* Tertia eodem Stylo.

Post quarum lectionem, tanta populi frequentia, vt vix purpurati Patres, sedere possent, & adeo vehementi sanctissimum Pontificis exultatione pietatis ergô, vt in Simeonis Prophetæ Canticum eruperit dicens, *Nunc dimitte Domine seruum tuum in pace.*

Deinde P. Mischita Lusitanus è Iesuitorum familia eleganti oratione, Laudes Pontificis sanctissimi, & sæculi sui fœlicitatem persecutus cum fidei Catholicæ Romanæ diuinis encomijs cuius Maiestas sese iam, in vltimos orbis fines extenderet, ac obedientiam Sacrosanctæ sedi & summo Pontifici, Regum & populorum nomine pollicetur. Ei respondet iussu Pontificis Antonius Boccapadulis, cum gratulatione suæ sanctitatis erga Reges adeóque populos ipsos, ob veritatis sibi patefactæ sinceram agnitionem ac professionem liberam deinde post gratias actionem in Diui Petri æde sacra, omnium applausu in Collegium Iesuitorum, quod ipsi optarant honorificentissimè deducti sunt. *Idem Cāpanus.*

Non multò post ex morbo graui iacere cœpit sanctissimus Pontifex, & tandem animam beatissimam Deo summo spiritum & omnis boni creatori reddidit, magno totius Ecclesiæ luctu & bonorum omnium desiderio. *Idem.*

Obiit Sanctissimus Pontifex 10. Aprilis 1585. sepultus est in sua Gregoriana. Creauit 33. Cardinales, fundauit 22. Collegia, per totum orbem, correxit Annum, reduxit Moschouitam.

Vacauit sedes 10. diebus.

Humana.

Mense Februario circa finem Philibertus Emanuel Dux Sabaudiæ, Nicæa solutis in Hispaniam profectus, vt sibi desponsatam Heroinam, Catharinam Austriacam, Michael- 5585 1598
em. Alteram Infantem Hispaniarum vxorem duceret, quod & Martio Mense magna celebritate & Pompa Cæsar-Augustæ Arragonum perfectum est. *Hispanica.*

Tum temporis nonnulli pseudo Ministri Galliarum in-

terse

Anni Christi

1585 *Vacante sede.*

Henrico 3. Rege Fräcorum & Polonorum.

Henrico 3. Rege Nauarræ Duce Vindocinensi Primario Principe sanguinis & Pari.

Henrico Borbonio, Principe Condæo, Principe sanguinis & Pari secundario.

Claudio à Lotharingia Duce supremo Lotharingiæ.

Nicolao Duce Vaudemontio. 2. familiæ.

Henrico Duce Guysio & Carolo Duce Mayẽnensi Fratribus, ex tertiana Lotharingorũ familia.

1596

Anni mundi. ter se cômunicatis Cõsiliis, hoc agebant vt aliqua ratione suæ plebes, se deludi priuatis opinionibus persentiscerent, ac mis-
5673. sus Caietanus in Occitaniam Prouinciam & Delphinates, vt tacite animos sociorum in eo perdito schismatis officio exploraret, & ad suos qui se miserant referret, cum aliunde Castrenses magnam seditionem in vrbe sua excitassent, propter quædam nobilitatis insignia, adeóque Regia eminentiore loco affixa parietibus, quæ vnus Florius pseudo-Minister abiecit humi & pedibus calcauit, vnde postea exulare coactus est. *Aduers. Ministr.*

Eodem tempore Lasceutti Bearnij in Synodo pseudo Ministrorum Bearnensium tantum non tota eorum disciplina reiecta fuit: authoritate cuiusdam ex illorum numero, qui ea de causa & propter alia quædam, dignus est meliore fortuna. Habuit aliquos suæ opinionis sequaces, alios æmulos, Bordenauius est & Martiellius. *Idem.*

HVMANA.

MAXIMVS mense Martio belli motus in Gallia excitatur, aduersus pseudo-Ministros authoribus Principe Borbonio Cardinale Carolo Regis Nauarræ patruo & aliis, qui etiam religionis falsæ ergò Nepotem Regẽ & alterum Principem Condæum ex Antonio Rege Nauarræ & Ludouico Condæo Principe fratribus suis procreatos, contendebat regni hæreditate priuandos, ac se etsi presbiterum Cardinalem in alterutrius locum sufficiendum iure proprio, vt magis idoneum & stirpe regia propinquiorem, qui hanc hæreditatem cerneret. *Ipsius Protestationes.*

Aduersus eum pro Rege Nauarræ scripsit iureconsultus vir doctiss. Belloius, Regius Aduocatus, Apologiam Catholicam, cùm ipse etiam fuerit, semper Catholicus, in qua ius Nauarri clarius meridiana luce demonstrauit. Eodem tempore multos sparserunt rumores nonnulli aduersus Guysianos Principes ex Lotharingica familia qui iamdudum in Gallia, magna authoritate pollent, quod sibi vellent ius illud regni arrogare, prætextu Domini Cardinalis senis iam fatiscentis sub ipso vitæ onere: vt pro figmentis haberentur, quæ de ipsius iure in vulgus emittere diceretur. *Lostalius Bearnensis edito libello inscripto Antiguisardus.*

Princeps Auranous Mauricius, cum Hollandis & Zellandis confederatis nauigationẽ secundã, in fines Septẽtrionis parant, per Mare Vveygatz id est albostratum scilicet glaciorum molibus voluentibus, alias Mare Nassouuicum, à Nassouuia familia sic dictum. Et Nouam Zemblam reperunt, Vvillelmo patrono & Iacobo Streinstricko primario factore. Septem scilicet onerarias naues instruunt, duas Amstredami, duas Zelandi, duas Euchusę, vnam Roterodami, cum omni mercium genere, vt eo prætextu in Regna Cathai & Sinarum penetrarent. Præsertim illæ sex primariæ, septima vero liburnica nuncium referret abs promontorio Talbinio, in Tartariæ extremo, *Gerardus de Vera Relatione Hollandica & Zelandica.*

Rex Henricus Christianissimus omnes sibi fidos ad se euocat, cùm ægre ferret suum Pacis Edictum, à Cardinali Borbonio & aliis violari, armorum motu, & quia primùm in suos priuatos & familiares domesticos D. D. Espernonium & Ioyosam iste belli fragor concrepuisset, *Diplomata Regia.*

Ipsi verò Cardinalini qui se confederatos & proprio vocabulo *ligatos* dicerent, aperto Marte Cænomanẽsem agrum, Neustriam Normanniamque percurrunt, passim templa di-
1596 ripientes, & sacra vasa sacrilego contactu contaminantes, quod illis fuit exitio, & suæ vnionis quam sanctam obtendebant maximo vituperio. *Aduersar. Minist.*

Elizabetha Regina Anglorum, ad Regem Christianissimũ quantum potest, detegit Guysianorũ vt dicebat fraudes, qui se reos affectati Regni iamdudum ostendissent, & nunc apertè in caput eius essent coniurati, pietatis prætextu, ac omni subsidio ei oblato, tam nummorum quam militum monet & orat, ne sibi eã iniuriã fieri patiatur. *Ex ipsius Epistola.* *Anni mundi.* 5673 — *Sede vacante.* — *Anni Christi.* 1585.

Henricus Rex in Consilio suorum deliberationem agitat, de euocando in auxilium Rege Nauarro, dum se præsidio satis firmo destitutum videret, sed ei suorum Centum virum nobilium Capitanæus, D. Riebelieu dissuasit, quod religione falsa vetaretur ne sibi notam inureret. *Aduers. Minist.*

Nauarrus pro se tuendo, ac omni nota & noxa liberando, protestatur se esse extra culpam. Queritur se damnari indicta caussa, paratúmque se esse profitetur ad audiendum, si quis meliora docere velit. Regi supplicat, vt tot mala velit auertere sua authoritate. Nobiles hortatur ad fidelitatis suæ officium præstandum Regi quem hostes appeterent dolis ac vi. Clerum obtestatur si quid secus accidat, quam ipsis cordi fuerit, non sibi imputandum. Tertium vero ordinem monet, ne temerè se eo bello implicare audeat contra Regem. Denique in omnibus, se vult fore ab omni accusatione immunem. *Protestationes & Epistola Regis Nauarræ,*

Pseudo-Ministri magnis clamoribus suas concitant plebes aduersus *Ligam* quam vocabant, esse apertam proditionem. Se fore beatos si in eo bello occumbant, & victoriam ipsis suo more promittunt, interea magnis probris & blasphemijs Ecclesiam Catholicam, vt bellorum & homicidiorum matrem, veluti superstitionum infamantes. *Aduers. Minist.* — *Sede vacante.*

Cardinalis Borbonius è castro Gaglioni, in Normannia, discedit ad ducem Mayennensem, vt Burgundiæ gubernatorem, cùm 25. die Martij ibidem, suam protestationem euulgasset de hæreticis exterminandis, & Iuuenibus quibusdam immeritis, ab honorum supremo quem obtinebant gradu & fauore apud Regem deiiciendis. Denique ipsomet Rege ad officium reuocando, quæ postea secunda publicatione correxit. *Aduers. Min. Epist. ligatorum.* — *Tumultibus Gallicis ingentibus ligatorum nomine.*

Rex Nauarrus in Germaniam D. Segurium virũ illustrem consilijs & generis nobilitate conspicuum remittit, ad Principes Germaniæ, qui suæ essent professionis, adeoque ad imperatorem ipsum, quibus suam querelam exponeret. *Ex legatione ipsa, & literis.*

Catharina soror Nauarri ab ipso Protex Nauarræ & Bearnij, instituitur: ea autem è Palo regia, in Nauarrænum Castrũ secedit, vt tutior esset in ipso Bearnio, & præfectus armorum Sangeniæus Nobilis præcipuus in ea ditione, illi datur à fratre Rege, cui erat ille valde charus. *Acta Bearnij.*

Põponius Torellus ex inferiore Germania, ad Philippum Regem Catholicum à Principe Parmensi mittitur, vt secum benignè ageret de Castro Placentiæ, quod ad illius Principis ditionem pertinere videbatur, quod ipse obtinuit. Et magna totius populi Placentini lætitia, remoto præsidio Hispanico, introductum fuit Italicum eodem die. *Campana.* — *Sede vacante.*

Catharina Protex Nauarræ & Bearnij Caietanum tunc ipsius pseudo-Ministrum literis binis, è Castro Nauarræno euocat adse, tunc degentem apud Montempessulum, ibique cum honore exceptum à D. Comite generosissimo Castilionensi gubernatore eiusdem vrbis, cùm ille Caietanus è Pedemontio reuertisset, quo se ille contulerat, postquam Prouinciam lustrasset nutu sodalium, ad animos conquirendos, abiecto errore Caluini, si resipiscere vellent. Idque ad 5685 — 1596
Augenium conuenіendum, de translatione Auicennæ Arabici in latinum sermonem, quem tamen non adeptus est. *Apolo. Caieta. Ad Minist. Bearnenses.*

Anni Christ. | *Anni mundi.*

1585 Sixtus 5. *De monte alto Pontifice.* 5673

Prius dicebatur frater Felix Perrettus. S. Frãcisci conuentualis.

Eodem Imperatore.

Iisdem Regibus & Principibus.

MENSE APRILI.

Divina.

Post multam deliberationem Electus est communi omnium suffragio *Sixtus* 5. Cùm esset ille progressus per omnes omnium dignitatum gradus, *Rom. Annales.* 24. Aprilis. *Campa.*

Et in eo apparet diuinam eluxisse bonitatem, quòd magis fuit de recuperanda Gallia sollicitus, quam de alijs, statim postquam ad Gradum illum supremum euectus est. Nam etiam amore Principum Borhoniorum Regis Nauarræ & Condæi, statim eorumdem reconciliationem ac reditum in Ecclesiam Catholicam, quibus potuit remedijs procurauit. *Annales Rom. Campa.*

Humana.

Hvc atque illuc Rex Nauarrus circumcursans, omnia sua præsidia firmat, & ad Regem de nouo scribit per *Legatum Secretarium*, quem etiam ad Ducem Espernonium direxit, vt sibi & Consilijs & authoritate adesset. *Acta Nauarri.*

Erat in aula Christianissima, ipsius nomine Chastincourtius nobilis & aptus gerendis rebus, apud Reginam Catharinam, cui non erat ingratus. Tunc etiam adfuit Clair-vantius Illustris familiæ Burgundionum Comitum, & qui multum operæ ipsi Nauarro iamdudum locarat. *Acta Nauarri.*

Cùm essent res Ordinum in inferiore Germania, minus prosperæ Legationem ad Henricum Christianissimum miserunt, vt se in Clientes recipere vellet: Ei receptioni nomine Regis Catholici, suus legatus Mendoza restitit, Regẽ Christianiss. obtestans, ne illis assentiretur. Cui Henricus respondit, sibi populorum qui suæ olim ditionis essent, salutem curæ esse debere: quibus iam multoties denegata sit pax à Rege Catholico. *Campana.*

Divina.

Venivnt vndique ad Sixtum 5. Maximum Pontificem Legati, vt ei fidem ac obedientiam iuramento præstito suorum Principum nomine pollicerentur, quod præ cæteris ab Illustriss. Duce Venetiarum & Magnifica Republica præstitum est, missis 4. Insignioribus ac nobilioribus viris Senatoribus Iacobo Foscarino, Marco Antonio Barbaro, Marino Grimanio & Leonardo Donato, qui à Sixto magno cum fauore & beneuolentia excepti sunt. *Idem.*

Humana.

Tvnc temporis Rex Catholicus post celebratas Catharinæ Michaelæ Infantis Hispaniarum, cum Duce Sabaudiæ nuptias, Monçonij habet comitia generalia Aragonum Valentiæ & Catalauniæ, quò etiam olim Sardinia Corsica & Baleares ambæ conueniebant, & ibi suum Infantem Carolum Laurentium, ex Austriaca postrema vxore sua, illi natum pro Rege agnoscendum offert, quem sic agnouerunt, & illi obedientiam præstito iuramento promiserunt, quamuis non esset multo maior 8. annis. *Hispanica.*

Rex Christianiss. Interea apud Syluanectũ Legatos Flãdros
1599 5685 audiẽtia sua dignatur, quibus cum bono esse animo iussisset,
eos ad Reginam matrem suam Catharinam Mediceam remittit, & post quædam conuiuia illis præbita illis veniam

abeundi, poſcētibus reinfectâ: propter tam magnos motus, qui vodique in Gallia apparebāt, libere conceſſit. *Flandrica Hiſtoria.*

Anni mundi.		*Anni Chriſti.*
5575	*Sixto 5. Pontifice.* *Iiſdem Imperatoribus.* *Regibus & alijs principibus.*	1595

Rex Catholicus cùm iuſſiſſet ſuis vicē ſuam gerētibus Neapoli, vt tranſuectionem frumenti in Hiſpaniam curarent, ob defectum ſeg-tum eo anno, accidit vt plebs inde occaſionem rebellandi arriperet: ac Ioannem Vincentium Staracem, qui electoratus officio fungebatur: cuius eſt id muneris, vt precium rei frumentariæ conſtituat, impetu facto plebs ipſa occideret, & tantumnon palatium ipſum ſubiecto igne concremaret: niſi P. Ieſuitæ & nobiles quidam pro Duce Matalunenſi ſe oppoſuiſſent, cuius erat illud palatiū proprium. *Campana Italicè.*

Ad eum tumultum ſedandum, Prorex Oſſuoa multos etiam innoxios morti addixit, ſpecie quadam crudelitatis. *Idem.*

Initio anni arſerat ignis è cœlo, qui nullo modo extingui potuit, quin tritemen vnam integram & alteram dimidiatam in cineres redegiſſet. *Idem.*

Toto veris decurſu Rex Chriſtianiſſimus cum Nauarro placidè egit nuntijs ſæpe vltro citroque miſſis: dum interea Cardinalis Borbonius cùm Guyſianis, è Diuione Rhemorum profectus, cum Regina matre Catharina Medicea de ſe reconciliando, apud Regem ageret diligenter: cui tamen Rex fere toto vere, obnixè reluctabatur. *Aduerſ. Miniſt.*

Rex Nauarrus interea, ſe paulatim etiam iuſſu Regis Chriſtianiſſimi accingebat: & ad eum vndique plærique omnes, tam Nobiles quam plebeij, etiam Catholici magnates confluebant, vt ei ſuppetias ferrent. *Eadem.*

Sixtus Pontifex hortatu & conſilio Dominici Fontanæ Architecti nobiliſſimi, Cæſaris obeliſcum in Plateam D. Petri, è Vaticani poſtico, arte mirabili tranſtulit. *Campana.*

Rex Chriſtianiſſimus conabatur continenter pacem in regno confirmare, ſed inſtabant *Ligatores* cōfœderati Borbonio, vt Nauarrus & Condæus iudicarentur hoſtes, adeoque ne ſi quidem reſipiſcere vellent, poſſent admitti, quia relapſi erant in hæreſim & in ea pernicaciter obſtinati: Hoc vero regis Chriſtianiſſ. animum perculit, quòd præcipui totius regni proceres & Barones, iam de eo inter ſe apud Ioinuillam, prædium Guyſiani Ducis conuenerant. *Gallicarum rerum Commentaria. Campana.*

Animum illius leuabat Elizabeta Anglorum regina, quæ ei omnem opem pollicebatur neque in eo ſibi Nauarrus & Condæus defuerunt, parati vt publicis libellis proteſtabantur pro rege ipſo, tuendæ Maieſtatis cauſa & conſeruandæ pacis mortem oppetere. *Ex actis Anglicis.*

Pſeudo Miniſtri allaborabant Nauarro & Condæo, vndique totius regni, milites & Duces eis, ſuis hortatibus ſubmittentes, cum perpetuis Guyſianæ familiæ probris, vt etiam omnia in hanc occaſionem idonea, adhiberent: quoad Guyſiani toti regno inuidioſi maximè redderentur. *Aduerſ. Miniſtror.*

Guyſiani alia ex parte ſe de tantis criminibus excuſare, ſua beneficia & præclara in regem & prædeceſſores reges facinora commemorare, ſe ſola religione moueri ad arma capeſſenda pro fide Catholica, nec ſe appetere regnum etſi ad ſtirpem regiam attinerent ab Arnolpho Principe Moſellano, a quo etiam reges originem ducerent. *Scripta Guyſianorum.*

5596 Sixtus Romæ ſatagit, ne exules quicquam turbationis adferre poſſent, eóſque noua molientes ſeueriſſime correxit ac puniuit. *Vita Pontificum.* 1596

Tunc Pariſiis & alibi in toto regno Galliarum eximii quique concionatores, Stylum in Nauarrum & Condæum

ſuoſque

Anni Christi. *Anni mundi*

Iisdem Imperatoribus. Regibus & Principibus.

ſuoſque ſequaces ſeueriſſimè ſtringunt & palam è ſuggeſtu ſacro in eos declamitant. *Acta Pariſiorum.*

1385 5673 Dux Eſpernonius à Guyſianis apperitur, quod Nauarro & clam & palam prætextu regis fauere videretur. *Scripta Guyſianorum.*

Dux Parmenſis Anuerſa potitur, & iubet ab illis templa reſtaurari ſuis impenſis, qui illa deſtruxerant. *Flandrica Hiſtoria.*

Quidam motus oriri videbantur in Anglia, quos callidè Elizabetha: fuſo quorumdam ſanguine repreſſit. *Anglorum Commentaria.*

In Hybernia identidem querelis variis Catholicorum neglectis tandem belli noua ſeges inde creuit cum Catholici ſe premi tyrannicè, & ſibi ſuam conſcientiæ libertatem eripi conclamatis vaſis proteſtarentur. *Eadem Anglorum comment. Roſſenſis. Legatores.*

Cardinalis Borbonii iterū ſub finē Aprilis Ioinuillæ Congregati, reſoluunt 6. Capita ſuæ proteſtationis, quæ regi præſentāda eſſent 1. de Eccleſia 2. de Nobilitate 3. de populo 4. de publicis officiis 5. de perſonis priuatis & de vectigalibus. 6. de conuentu ordinū. Vt hæc omnia ex iure antiquo, in priorem formam reſtituerentur. *Acta & Proteſtationes*

Conſtantinopoli tunc agebat regis Chriſt. Legatus nobilis quidem Lancoſmius Biturigum, qui non ita bene ſedulam pro rege ſuo nauauit operam ac inde infamatus eſt primum, quòd regi ſuo minus fideliter inſeruiret, detectus autem fertur ab Anglo Legato. *Ex delatione Venetorum.*

Interea totus orbis conquieſcit, dum tot bellis Gallia furenter agitatur, nullumque remedium adhibet ſuis malis, & quicquid Deus contra iræ ſuæ ſignis monſtraret, ſibi bellum hoc non placere, tamen vndique tota Gallia, vel minimis quibuſque [illegible] erat ſe mutuis vulneribus concidere. Peſtis teterrima quæ tunc fere omnes vrbes & pagos exhauſit magna rerum penuria, & denique furentes beluæ ne quicquam furores Gallicos reſtinxerunt, *Deploratio piorum.*

Tunc Pariſiis florent multi docti & graues viri qui ſparſis pleriſque libellis, de hoc dolorum initio, patriorum malè admodum ominati ſunt. Nec euentus de fuit. *Ipſi libelli.*

Quidam doctus vir medicus Pariſienſis, de Inſula dictus, poſt quam diu multis nuntiis, rex Chriſtianiſſimus à rege Marocci & Feſſę eſſet ad fœdus ineundum inuitatus eodem mittitur, vt aliquod cum eo ageret, de impediendis Hiſpanorum conatibus, quorum conſilijs tota res hæc belli ſacri in Gallia geri videbatur, ſed languidè id negocii a Gallis conſiliariis actum eſt. Ipſe nihilominus de inſula ibi hactenus ab eo tempore agit, multis beneficiis à rege Feſſano Maroccēſi affectus. *Ex ipſius Epiſtolis ad Duretum & Caietanum, eo nomine quod ille Caietanus adeſſet ſorori Regia.*

Florebant tunc ipſe Duretus Medicinæ profeſſor regius cum doctiſſimo Pietro, eiuſdem ordinis & anatomicæ rei periſſimo.

Simul totum Collegium illud ſacrum Sorbonæ non deſtitit ſuos curſus ſacræ Theologiæ peragere propter illos motus.

Neenon regii Lectores Franciſcus Iordanus & Vignalis ſacræ linguæ, Pelerinus Marius Philoſophiæ Græcæ, Gullonius Pœtices Græcæ. Itidem doctiſſimi & enucleatiſſimi profeſſores, Latinæ verò linguæ orator extempotalis eximius & velut natus Paſſeratius, cum Federico Morello ornatiſſimo, Augienſi & aliis in ſuo officio perſeuerant. *Acta Gall.*

1596 5685 Margarita Valæſia regina Nauarræ, Neraco diſcedit, & Aginnum vrbem vicinam contendit, in qua propter bellicos, motus ſe tuetur præſidio quorūdam ſuorum & vrbis ipſius. *Aduerſ. Miniſtr.*

Anni mundi. *Anni Christi.*

Guysianus Tullensem ciuitatem Virodunum & alia oppida præsidijs munit, & se eum iugenti expeditione militum ad sacrum illud bellum comparat. Ita enim bellum id sacrum
dictum fuit, vt de sacris disceptaretur. *Guysian. scripta. Cam-* 5673 1585
pana.

Regina mater Catharina Medicæa, nullum non lapidem mouet cum Lugdunensi Archiepiscopo & Lansaeco, necnon, Archigrapheo Villaregio vt hoc scandalum de medio tollatur. *Idem Campana.*

Interea rex consilij inops in tanta rerum perturbatione, neque ad arma concurrere potest, cùm ferè omnes præcipui Catholici, hanc vnionem *Ligam dictam*, probarent, & ei adessent neque Hugonotos ad se vocare audet. *Acta Gall. Campana.*

Hinc inde ad regem multa referuntur. Principes Nauarrus & Condæus illi se deuouent. *Aduers. Ministror.*

Elizabetha omnia pollicetur. *Ex literis ipsius.*

Principes Germaniæ Protestantes negant se defuturos, si modo illos aduocet, quia Guysiani sparserant rumorem, de Casimiro sibi luctifacto. *Ex literis eorum Germanicis.*

Inferioris Germaniæ ordines idem pollicentur, Heluerij spondent se futuros paratos: tamen de suis grandibus impensis, & sibi debitis stipenditis querelam renouant. Nihilominus Rex Christianissimus, cum prudentissimè sibi ab omnibus caueret, & hoc bellum in seipsum directè susceptum persenniscerer substiut & omnia sua consilia maturius examinanda esse decreuit. *Acta Gallia.*

Tunc etiam Dux Mayennensis cum exercitu per Burgundiam & Campaniam vagatur.

Dux vero Aumalius, Picardiam percurrit cum 6000. Picardis militibus.

Dux Guysius intentus est consilijs, & suorũ animos firmat literis, & alios ad se allicit, necnon Germanos prouocat in fœdus. *Guysianorum scripta. Acta Gall. Campa.*

Iisdem Pontifice, Imperatore.

Rex Christianiss. tandem vetat quemquam arma capessere. Hostes Guysianos iudicat. Fictæ religionis, & prætextus falsi eos apertè insimulat. *Act. Gallia.*

Regibus & Principibus.

Elizabetha Anglorum regina nouis literis, subinde apud regem instat: ne se decipi à fraudulentis patiatur, neu semet suo diademate prætextu religionis spoliari. *Ex literis Anglicis.*

Pictones primi omnium pro hugonotis arma capessunt, Regis Nauarri nomine. *Campana.*

Maraneium ab illis capitur, & à D. de Roham Principe Britannico & Nauarrico eidem gubernator Soussayus præficitur. *Aduers. Ministro.*

Massilienses nocte 9. Aprilis sese ab Hugonotis liberant Duce Bonifacio Cabano. *Act. Gall.*

Protex Prior Galliæ Maximus ordinis equitum Melitensium illuc aduolans, liberat Caluinistas captiuatos à Cabano & ipsum ad triremes damnat: propter metum *Ligatorum*, eùm Dominum de Vins Ligatorum præcipuum Ducẽ, ad se literis datis accersiuissent *Act. Gall.*

Tandem post mensem Maium & Iunium circiter dimidiatum, per Reginam matrem facta est pax inter regem & Guysianus comprehenso Cardinali Borbonio. His conditionibus, vt omnes illi in gratiam cum Rege redeuntes, arma sua illius ad nutum in Hugonotos conuerterent, ac vnica
tantum esset religio, Catholica Romana in toto regno. Ipsi 5685
autem Hugonoti haberent semestre ad deliberandum, quo 1596
exacto vel abdicarent se sua opinione Caluinica, vel finibus regni excederẽt. Ministri autem & alij præcipui illius doctrinæ fautores, vnico mẽse contenti essent. Et rex ipse Geneuę

Anni mundi. *Anni Christi.*

protector esse desineret. *Act. Gall.*
Cùm multi & varij libelli in vtrâque partem spargerentur,
Nauarrus interea ex Germania literas accipit, quibus Prin-
5673 1585 cipes protestantes illi omnem opem pollicentur. *Aduersar. Minist.*
Sub idem tempus calumniosum scripti genus, in Nauar-
rum prodit Francofurti, cui statum respondet Bompass. ora-
tor ipsius in Segurij comitatu, quo abstersa est omnis ca-
lumniæ istius labes. *Scripta ipsa.*
Tunc etiam Casimirus Dux, cùm administratorem Pala-
tinatus ageret, dum minor adhuc ipsius nepos Comes Pala-
tinus, nihil non præstat operæ & officij, quo ipsi Nauarro sup-
petias ferat aut ipse etiam veniat, sed partim domestica qua-
dam calamitate retroactus præ pudore, partim ob negotia sui
nepotis, detentus substitit: & Baronem fortissimum Alnen-
sem deligit qui suas vices gereret in exercitu: sed res tota in
aliud tempus dilata est. Interea exemplum vltionis memo-
rabile de probroso isto iuuene nobili, fuit multa tormentorum
& dedecoris iusti de die in diem protractione. *Ex Germanicis Commentarijs.*

Divina.

Sixtus Pontifex toto trimestri a sua Electione, de pro-
mulganda excommunicatione iam lata à suo prædecessore
Gregorio. In Nauarrum & Condæum deliberat multa cau-
tione, & ad Regem Christianiss. de eo scribit.
Italica relationes.

Humana.

Rex Christianiss. cum vellet mitius cum suis principibus
agi, & omnino pacem cuperet sibi reddi, ad Nauarrum mittit
Legatos Lenôcurtium Episcopum D. de Pugny Rambouil-
letium, & D. Præsidem Brulardum viros selectissimos, qui
suo nomine ipsum Nauarrum, ad fidem Catholicam reduce-
re conarentur. *Acta. Gall.*
Nauarrus sub id tempus Palum reuersus erat, & in Occi-
taniam cogitabat, cùm tandem de Edicto breui, promulgan-
do aduersus Hugonotos literas accipit. *Aduers. Minist.*
Edictum illud mense Iulio tandem promulgatum est vt
inter Regem & Guysianos Regina matre intercedente cum
Lotharingiæ Duce fuerat conuentum mense Maio circa fi-
nem. *Act. Gall.*
Tũ vero ad arma vndiq; cõcursum est, & præpropere Rex
Nauarræ ad Ducẽ Illustriss. ac generosis. Mõmorãtiũ in occi-
taniã contendit, vt cum esset ab antiquo stemmate præci-
puus totius regni Galliarũ Baro Nobilis, & primus omnium
Christianus, itemque tantum non Connestabulus, quæ pri-
maria est post Regem, quo ad arma authoritas, eumque para-
tum ad eam iniuriam Guysianorum propulsandam paratissi-
mum offendit, atque in oppido. S. Papoli fœdus ineunt &
vterque pro sua parte in eodem tamen fœdere protestatio-
nes in lucem emittunt, quibus saluo honore Regis, tyran-
nicum esse hostium suorũ consilium, à Rege petit singula-
tim certamen sibi dari Rex Nauarræ, vel binario, vel ternis, vel
quaternis, vel denis, vel denique vicenis, vt sine tot capitum
1596 dispendio, lis illa tota diffiniretur. *Ipsim protestationes.*
5685 Queritur vehementer cum sermonis elegantia & venusta
te, plerosque omnes se iam vidisse aduersum insurgere, ad de
struendum neminem hactenus accessisse ad instruendum.
Ibidem tamen se paratum esse profitetur, acturũ emendare
Ibidem.

Sixto Pontifice,
Eodem Imperatore.
Iisdem Regibus & Principibus.

Anni mundi. *Anni Christi.*

Animosè pontò eos esse mêtitos,affirmat sustinere paratus, qui dixerint ipsum Nauarrum quicquá in regis aut Regni Galliarum perniciê fuisse militú, aut tãtum cogitasse. *Ibidem.*

Ea res mentem animúmque Regis perculit Christianissimi,cùm sciret à Rege Nauarro,ipsi esse oblata 200000. 5573 1585
Coronatorum à Rege Philippo Hispaniarum, vt à suis partibus stare vellet,ea lege nequicquam molestiæ ipsi religionis suæ, ergô quamuis falsæ,exhiberetur, iuro vt regno Vasconico in Nauarriei compensationem potiretur. *Aduers. Ministro.*

Contra autem ferebatur ore omnium, bellum hoc factum ab Hispano Rege moueri contra Regem Christianissimum, in vindictam belli Flandrici, quod Franciscus valæsius frater Regis , in Flandria gesserat & ob id plerosque magnates Galliæ Legatos esse Hispani Regis stipendiarios. Et apertè minatus erat Philippus,Henrico sororio, se Leonis in modum illi resistere velle, quicum esset vulpino more aggressus. *Ex literis & Legationibus.*

Circa id tempus Lugdunum penè in manus Philippi proditione quorũdam deuenit, quæ caussa fuit vt illæ minæ belli Leoni in vulgus emanarent. *Act.Gall.*

Bataui Argonautæ de quibus supra 2. Iulij soluentes Texela quò erat indictus omnium conuentus Nordvvegiam prętervehuntur in hyperboreos vsque. Vbi nil amplius offendunt quàm cete grandia mediis in fluctibus sopita quæ tamẽ strepitu nauiũ expergefacta pauoreque consternata,se in Imum pelagus demergerent. *Hollandica relationes.*

Io Holandia motus bellici religionis ergo renouantur,cùm se male tractari Catholici sufferre nolunt Comite Tyronio Principe autocratore,authore & consultore. *Ex literis ad Papam Sixtum.*

Elizabetha Regina Anglorum , queritur apud Reg. Christianiss. quod suo neglecto fœdere & consilio , cum propriis suis hostibus consentiret in Principum sui sanguinis & subditorum suorum perniciem, eique prædicit in fœlicem exitum. *Et literis ad Regem.*

Reginæ matri eadem exprobrat Edicti superiori: rupturam, & in omnibus ostendit se non debuisse negligi neque sua consilia despici. *Ex literis eadem.*

Ad Catharinam Proregem Nauarri sororem , eadem scribit & bono animo esse iubet. *Ibidem.*

Nauarrum ipsum & Condęum hortatur, ne animum despondeant,sed contra eant audentiores , se illis non defuturam. *Ex literis.*

Pictones vrbem suam variè agitatam demum deserunt in manibus & potestate buleuterij,quæ est ciuica domus , cum Episcopi ipsius authoritate & consilio natione Burgundi ex familia nobilissima Sanbellinorum , idque religionis causa tuendæ. *Acta Gall.*

Illis etiam adfuit Gubernator Boyssequini vir ei gubernandæ assuetus, cum ipsius genero vicecomite guerchiano, Is Guysianis adhærebat de rege male contentum,quod alterum suo loco , in Magistrum Apodyterij regij constituisset, quæ est non exigua aulæ dignitas. *Ibidem.*

Potior Magistratuum pars Niorthum secedit vbi ius dicũt inuidiosè inuicem suis popularibus , dum alij alios prohibent *Ibidem.*

Legati Regis Christianiss. supra memorati ipsum Nauarr. adeunt,& apud Nigraquites offendũt quîcum multa habita deliberatione,de se conuertendo ad fidem Catholicam , & 5685
pręsidiis Regi reddendis necnon de auxiliaribus copiis quæ ipsi Nauarro iam iam aduenture dicebantur : ipso Nauarro ad hæc omnia renuente, re infecta ipsi Legati ad Regem 1586
reuertuntur. *Gall. Act. Aduers. Manusc. Campan.*

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi* 5673

Inter ipsos Legatos erat Parisiensis decurio, sanctI Seuerini Curatus, Præuotio, vir magnæ eruditionis & singulari pietate præditus: qui cum Nauarro egit iterum ad montem Marsanium, neque præterea quicquam ab illo obtinuit. *Aduers. Ministror.*

Nihilominus Rex Christianiss. conuocatis ad se omnibus supremæ notæ Præsidibus & consiliariis, necnon Præfecto vrbis Parisiensis, ad illos luculentissimam orationem habuit qua, & edicti rigorem excusaret, & simul se ad id necessitate compulsum affirmaret: cùm nulla alia remedia superessent. *Acta Gall.*

Germani & Heluetij in his tumultibus; partim attoniti substiterunt: partim verò etiam multis modis, se inuicem ad iniandos Gallos confœderatos incitarunt, nullo tamen profectu in tanta perturbatione. *Aduers. Ministro.*

Rex Christianiss. cùm videret ingentem Parisiensiũ multitudinem ex Edicto discedere, fleuisse dicitur, ac Matri suæ dixisse fertur, si mentem meam scirent! quia inuitus in Edictum illud inductus fuerat. *Ex literis ipsius ad priuatos.*

Præter omnes Marescalcus D. Mangnonius Burdegalæ cauet, ne quid contra Regis obsequium accidat. *Act. Gall.*

Sic suus Hæres Comes Torignius apud Alençonios exemplo paterno, quorundam Hugonotorum temeritatem cohibet: & de aliquibus sumptum fuit supplicium: exustaque biblia Caluinica ingenti numero. *Ibidem.*

Burdegalę Iesuitæ P. P. Formulam abiurationis instituũt, quę esset Hugonotis proponenda. Et quę authoritate Archiepiscopi Burdegalensis, qui titulo Primatis gaudet semel probata, per totum Regnum Galliarum erga illos obseruata fuit. *Aduers. Ministror.*

Aduersus eam abiurationem scribunt. Ministri quos vocant, sed nomen suum reticent. Ea farrago cùm tribueretur omnium consensu pseudo-Ministro Campodeo ille negauit. Alij Duplessio cuidam, nobili summæ apud Nauarrum authoritatis referebant, sed non videbatur modus scribendi conuenire, quamuis ille partes agere gestiat pseudo-Ministri, illis tamen valde infensus, vt ipsi eum suspectum & exosum habent. *Aduers. Ministror. Acta Synodorum Bearnensium.*

Princeps Lotharingus Mercœurius è Britannia, Pictonas inuadit, sed à Condæo facili negocio repulsus, è suburbio Fontenaij oppidi celeberrimi, propter Emporium totius regni frequentissimum. Suburbium illud vulgo (*les Loges*) dictum quasi tuguria Latine dicas. *Acta Gall.*

Inde progreditur Princeps sanguinis Regij Condæus, ad insulas Xantonum, & Sanctum Ioannem ab Angulo, & Subizam pagos per opportunos suis rebus recuperat primo accessu. *Idem.*

Nauarrus interea redit Nauarrenium, oppidum munitissimũ & arcem Bearnij, vbi erat soror sua Princeps Illustrissima Protex. Inde communicatis cùm Pręfecto suo Sangenæsio consiliis, Orthæsio duas maioris ponderis Bombardas auehit bubus, ad montem Marsanium vsque, & ex eo monte, in Lectorates traducit animò semper alacri, & plane indomito. *Aduers. Ministror.*

Paulo antè Tonninis, vrbecula 3. oppidis inuicem annexis constans, lato flumine in iugis decliuibus sita, ab ipso Nauarro fuerat cohortibus aliquot hostium liberata, ipse Rex

1596 — 5685 Nauarrus milites illos dimittit liberos, qui non restitissent: Duces verò profligat oe vno quidem excepto. *Aduers. Ministror.*

Illa strages tantum Agino vicino, incussit terrorem, vt Margarita Valæsia regis Nauarri vxor, non satis sibi tuta videretur: & de discessu deliberaret, vt postea discessit. *Ibidem.*

Anno mundi. | *Anno Christi.* 1585

Tandem cùm vndique omnia flagrarent bello, instantibus regis consiliariis, conuentum cum Nauarro, vt ipse cum regina matre veniret in colloquiũ, hac conditione, vt omnes copiæ vltra Ligerim Amonem re dirent, neque ipse Nauarrus à suis auxiliaribus copiis è germania inducendis desisteret. 5673
Acta Gall.

Condæus *Hierios*, passum vt vocant, molestum *Bronagio*, vbi erat S. Lucas illustris baro & loci illius gubernator, magno rerum successu occupat, & *Bronagium* portum famosissimum expugnare parat. *Campana.*

Rex Hispanus interea pragmaticam de titulis honorum, in ratione scribendi Epistolas familiares instituit, necnon de nobilium insignibus & stemmatis, adeóque de re vestiaria.
Hispanica relationes.

Cùm esset in angustias redactus S. Lucas & Beaumontius captus, & Tibertus capitaneus interfectus & iam illi deficeret annona. Condæus accepto nuncio de Andium Castro, pro sua parte capto illuc cogitat transferre omnes suas copias, & dum illa duo amplectitur, vtroque priuatur.
Acta Gall. Aduers. Ministror.

Reuera captum illud Castrum fuerat, factiue nobilis ac illustris viri D. de Aloth. astu tamen & proditione Capitanei fraximi, qui cum Armicum Grçcum Capitaneum illius castri Præsidem adiisset intro amicitiæ nomine, illum hostiliter interemit ac proditoriè, quod factum Deus minime probare voluit Nam Alotius in vrbe captus & interfectus est, & alij miserè perierunt. *Ibidem Campana.*

DIVINA.

POST multam deliberationem Sixtus Pontifex, cùm videret opus esse extremo remedio aduersus Nauarrum & Condæum, illorum excommunicationem mense Septembri promulgat, & relapsos iudicat. *Campana.*

HVMANA.

HAC occasione rex Christianiss. habito Cõsilio Edictũ semestre Iulio datum, quo iubebantur Caluinistę regno excedere, aut Caluinismum abiurare ad vnius mensis spatium reuocat: & Ducem Mayennensem bello Vasconico aut Aquitanico contra ipsum Nauarrum præficit, *Acta Gall.*

Aduersus hæc omnia se tuetur fortiter Nauarrus & cum ipso Condęus publicis scriptis, quibus se minime Hæreticos ex ipsa vsitata definitione hęretici, contendũt, sed ita à teneris educatos, & quod missę interfuerint alias, id a se iussu regis Caroli factum, ac metu qui in constantissimum virum cadere potuisset, rebus tunc omnino pro se & suis, ad extremam calamitatem reductis, post cladem Parisiensem, S. Bartholomæi. Profitetur tamen se non respuere, doctrinam meliorem si quis cum illo de ea velit agere ac obiter ipsum Pontificem sui officij commonefacit. *Ex Apologia ipsius.*

Flandri non minus tumultuantur, cùm partim *Nuyi* opidum celebre & diues opum ab Gueusæis diripitur: sacráque & profana impiè ab illis miscentur. *Campana.*

Et si inter arma leges silerent, tamen D. Brissonius Præses Curiæ Parlamenti Parisiis iureconsultus grauissimus & omnium rerum exellentissimus studia sua diligenter promouet, magno totius rei literariæ profectu, & in dies vberrimos fructus edit. *Ipsius Commentaria.* 5685 1586

Idem præstat D. Chopinus aduocatus & consultator prudentissimus, grauiaque sua opera in lucem emittit.

Martinus Schenkuch, & Nuenari comes rebelles fiunt

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi* 5673

aduersus Regem Catholicum, qua occasione Gueusæorum Antuerpianorum res Philippus de Marnix Comes S. Aldegondæ conatur instaurare, sed cum Induciæ Hannonicæ & Attebatum copias Parmensis augerent, per Tassium ad Temberg am ipsos Gueuseos profligat, & Comitem Nuenarum fugat. *Campana.*

Iunius In Germania Ioannes Cliuensis ducis filius se Monasterienti Episcopatu abducat, & Iacobam Marchionis, Iacobi Badensis filiam accipit in vxorem, mense Iunio, & factus Episcopus Ernestus Bauarus. *Idem.*

Eandem lætitiam exhibuere suis nuptiæ Illustrissimæ Dorotheæ Augusti Saxonis Electoris filiæ, Errico Brunsuicensi Duci & Luneburgensi magna vtrobique Principum frequentia, adeóque Imperatoris & Regis Catholici per suos legatos interuentu. *Idem.*

Batauorum Classis à Marchione Roubaysio in fugam acta est, & tunc dux de Terlona prætextu consilij capiendi ab ordinibus vocatus, apud Flessingam: ibidem capitur cum multis suæ factonis capitaneis, quòd cum Parmensi habere commercium existimaretur *Relationes Hollandicæ.*

Bataui ignibus quibusdam ita certant medio in mari, instructis eo artificio catascopiis, vt facile totū mare incendere posse viderentur. Hoc genus tormentorum missilium Antuerpiæ inuentum est & per 8. menses continuos affabre factum. Eo Nobiles & cordati militiæ duo Principes Marchio Roubaysius & Robles Billyus perierunt magno Principis Parmensis desiderio Ei malo postea quidam Capitaneus Anglus remedium adinuenit, qui magnis donis à Parmensi affectus est. *Campana.*

Imperator Rodolphus cum fratre Ernesto & Ferdinando Patruo Archiducibus, necnon Guilielmus Bauarus die festo Ascensionis dominicæ hoc anno, magna pompa velleris aurei insignia ad ipsos à Philippo Hispaniarum Rege transmissa, sibi induerunt. *Germanica.*

Idem etiam præstitit dux Parmensis, recepta Antuerpia. *Flandrica.*

Dux Mayennensis repulsum Principem Condæū, ex Andium Castro, & vagantem vltra Ligerim quo se contulerat, acriter persequitur: vt ipse mare conscendere fuerit coactus, deeóque rumor sparsus est, quod in Angliam se receperit, quod falsum eius breuis reditus Rupellam demonstrauit. *Aduers. Ministror.*

Mareschalcus Matignonius frustra Taillaburgum, Castrum obsidet in Agroxantonum. *Acta Gall.*

In Persia bacias Osmanus, Erfito profectus quæ ciuitas est Persidis, in Taurisiorum arcem contendens ab Emir Hanze primogenito Sofi ipsius profligatus est, qui cum 10000. Persis 7000. Turcos delet ad internecionem, inter quos fuit haly beyus Græciæ, Et cum redintegrato prælio ad multam vsque noctem, Bascias Sinan Cicalæ filius & Mahemetus Bascias di Camemir, tamen potior fuit Persarum conditio. *Turcicæ relationes, Campana.* Idque Augusti principio.

Dux Mayennensis in Petragorios iter instituit Castrum, Montigniaci obsessum diu tandem capit, & quibusdam Hugonotis concedit conscientiæ libertatem. *Aduers. Ministror.*

1596 — 5685 Mareschalcus Matignoni⁹ Taillaburgo recedit in Prouinciam Burdegalensem, & Castrum quoddam vicinum cuius erat Dominus, Capitaneus Famosissimus Caluinista Fauazius, dictum propriè Castets. obsidit, sed superueniente Duce Mayenneosi eius nomine deditur à Fauazzio absente: vt non carnerit magna suspicione apud suos. *Aduers. Minist.*

Rex Christianissimus magna instantia Cardinalem Bor-

bonium nomine Cleti vrget, ad expeodenda singulis mensi- *Anni* *Anni*
bus quater centena aureorum millia, Ingentem etiam auri *mundi.* *Christi.*
summam à Parisiensium præfecto exposcit, vti prius de iis ad *1585*
eos, orationem grauissimam haboerit: quando quidem ipsis 5673
authoribus, ad arma se inuiuo reditum fuerat. *Acta Gall.*
Vt inde exercitus sustentarentur.

Mayennensis & Marignonius iouidis oculis, se mutuò in vrbe Burdegala obseruant: & dum vterque de altero sibi cauet, alterno metu, ambo relicta vrbe in Castra proficiscuntut. Non sine magnis tamen querelis, præsertim quòd detectus esset qui vitæ Mareschalci insidiaretut, quidam in medus Castris intereeptus, cuius libeta confessiooe res patefacta est, laqueo luit pœnas. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Oppidum Sanctæ Basiliæ obsidet, Mayennensis Nauarro se apud S. Fidei vrbem vicinam tuenre: & illud deditiooe capit. Qui dediderat Nauarrum adiens ab illo carceribus mācipatur, quod mollius se defendisset. *Aduers. Minist.*

Lues valida exercitus pessimè habet, ac præsertim Castillionum oppidum ad Mayenoensem iure vxorio pertinens, vt ferè illud omnes deseruerint. *Eadem.*

Submissi duo explotatores à Mayenoensi ad Nauarrum, morte multantur. *Eadem.*

Mayennensis Monsegurium obsidet, capit, & fide à militibus suis violata, subinde Castillioonum suum post multam obsidiooem recipit. *Act. Gall.*

Nauarrus tota Hyeme se in Aquitania continet ipsi Mayēnensi, tum per se tum vicecomitis Turænensis ductu semper incumbens vt nil ferè auderet aggredi. *Aduers. Minist.*

Taurisium Persarum metropolis ab Osmanno capta diripitur, sed vice versa, ipse Osmannus postquam ter quaterque totus suus exercitus profligatus est à Persis: tandem moritur præcipuis totius exercitus desideratis Bascia Trapezunrio & 6. Sangiachis, at Sceoderobeyo Græciæ Amutathe Caramaniæ, Mustapba saogiacheo Bursiæ captiuis, adeoque ipsa Taurisio relicta Persis, quam denuo instautaruot. *Turcica relationes.*

Romæ quiddam memorabile accidit mense Nooembri scilicet cum duo rei ad supplicium traherentur, & instaret vxor vnius quædam & alterius mater, cùm essent pater & filius vt caussa melius cognita supplicium eo vsque saltem differrentur: cùm Senator nil lachrymis moueretur, ipsa se eum altero filialo de fenestra dedit præcipitem. Ipse antem pater cum filio diu disceptans, vter prius moreretur, sustinuit filiū prius ex hac vita substrahi, quàm vt bis filius vti ille aiebat, alterno supplicio torqueretur. *Campana.*

Hoe etiam accidit vt tunc Paulus Iordanus Vrsinus, sponte exulans Sixti Pontificis metu, vitam cum morte commutatet, quod ob viri præstantiam & generis nobilitatem Roma vniuersa egerrimè tulit: metuebat porro ob quoddam stupri genus, ante à se admissum, aut de quo saltem in ius vocaretur. *Idem.*

Nocte vna facili negocio, quod mensibus aliquot qoæsiuerat Castillioonum suum Dux Mayenneosis, per Turéonum vice-comitem, militis vnius astu, sioe cæde & saoguioe recipitur, in partes Nauarri, qno mœrore tactus Mayenoensis, vt ferebatur in lecto decubuit. *Aduers. Ministror.*

Cicala Bascias incumbit iuuandis Tefflis, quod oppidum
propugnaculi in Persidem vicem pro Turcis habens, muniri
necesse fuit, Osmanni basciæ mortui dissimulato interitu. Et 5685 1596
quia Dauth Chan ingentem opem tulit, factus est Bascias de
Marras, itemque Maxuth Cbao quia fidelem operam deducendo exercitui Turcico præstiterat, factus bascias Aleppensis. *Turcica Relationes.*

Anni Christi. 1585

Anni mundi 5673 Quidam pseudo-Minister Mouronius, cùm vellet se semel erroribus liberare, Ecclesiæ est reconciliatus, & sine strepitu è Bearnensi agro se proripuit, nec vllus amplius inter Ministros quicquam est ausus, proferre in medium de suis commentis, vt hæresis ipsa iam moribunda cerneretur palam. *Aduersaria Ministror.*

Cajetanus apud sororem Nauarri agens, multis egit cum quibusdam magnatibus viris, vt sacrum Missæ Bearnensibus restitueretur, ac palam in conuentu ordinum, præsente celsitudine Proregis Principissæ, pro Ecclesia Catholica orauit. *Aduers. Minist.*

Hæ autem erant ipsius rationes, non minus æquum fore, vt Catholici Bearnenses suis sacris fruerentur, atque id Rex ipse Nauarrus pro se & Gallis erga Regem Christianiss. contenderet. Et eam esse causam, cur tot probra committerentur, & Diabolus ipse tam multos ad sortilegia transferret: nimirum quod nequibant se à malo dæmone liberare, cùm nil haberent præsidij, à parte Angelorum, quod in eo est, vt nos ipsis commendemus post cultum Dei. *Ibidem.*

Grauis magna tum exorta est contentio, qua scilicet Rotanius pseudo-Minister publicè sustineret, omnes Caluinistas in schismate versari: qué secuti sunt Perrottus Bertramus & alij, atque ob id ipse Rotanius ex vrbe iussus est excedere, sed honesto pretextu, vt suas rationes iure vxorio sibi debitas, à Rege Christianiss. exigeret. *Ibidem.*

Cùm Amurathes filiam quandam suam, Illyrio Basciæ Hibraimo: locare vellet, in Ægyptum eum misit, vt ibi de Bascia Hassam Eunucho supplicium sumeret: & omnia sua bona sibi vindicaret nutu Amurathis, sed Eunuchus cum gratiosus Sultanæ esset, clàm se Constantinopolim fuga transtulit, atque ibi spoliatus bonis & opibus vitam ægrè impetrauit. *Turcica Relationes.*

In Anglia apud Oxoniensem Academiam quidam Baro Gallus, & alter Anglus pseudo-Ministris suis negocium, facessunt circa liberum arbitriũ iustificationem ex operibus & alijs fidei apicibus: & Ecclesiæ doctrinam tuentur. *Historia Anglica & aduersaria Minist.*

Margarita Valæsia Nauarri vxor, maturè Agino discedit, cùm ad illam mense Nouembri occupandam diceretur Mareschalcus Matignonius aduentare, & in Hussonium Castrum vt ædificiũ munitum in Aruernis montibus, ita municiss. nutu Regis Christianiss. sese transfert, sub præsidio Marchionis Canilliaci. *Acta Gall.*

Plærique ex nobilitate Vasconica, discedunt a Nauarro, & Mareschalco primùm adhærent: deinde inter se satagunt suas quisque partes tueri. In iis fuit, Castelnouuius Marmandæ, & Lussanius Blayæ, Moulucius, Montespanius, & alij permulti. *Aduers. Minist.*

DEVENA.

TVNC Primũ cœpit nomen eximium celebrari P. Doctiss. Bellarmini nunc Cardinalis meritissimi, & suum egregiũ & omni laude dignũ de Controuersiis Religionis opus, in pretio habetur, & permultos cogit Ecclesiam Romanam, vi veritatis confiteri. Contra eum ne hiscere quidem ausi sunt Hugonoti. *Libri ipsius.*

1585 Idem genus scripti tractat de Valentia Doctiss. & profundissime, scholisque conuenientissimè. Vnus Anglus miserabiliter primam partem P. Bellarmini attingere ausus est, vt 5685 maius in se dedecus admitteret scilicet Vvitakerus, cui obnixè respondet Stapletonus Duacensis Theologus cordatissimus: qui etiã multa scripta quotidie in lucem emittit. *Ipsius scripta.*

Anni mundi. *Anni Christi.* 1585

Parisiis non defuerunt publicæ Lectiones Theologicæ à Vallensi Monthelonio Boucherio & aliis continuatæ, in mediis etiam armorum strepitibus. *Act. Gall.*

5673

H V M A N A.

PICTAVII Sammarthanus Regius quæstor Doctiss. scribere non desiuit, Pœtica arte Illustris.

Nauarrenis multa Pseudo Ministri in Caietanum moliuntur, de quibus semper victoriam reportauit: vt tantū non suaderet Catharinæ Proregi Catholicam fieri. *Aduers. Ministror.*

Geneuæ erant nobiliss. Beauuoysius, Lanaucla, fortissimi. Lanouęus è diuturna captiuitate Hispanica liber factus fauore & gratia Lotharingi ducis Illustriss. qui non parum Pseudo-Ministris suspecti videbantur. *Gall.*

Cum non possent pseudo-Ministri Catholicis facere satis de iustificatione rogatunt Beza & alij Geneuenses, Alberiū doctiss. virum medicum, tunc Lausanæ, Philosophum professorem vt ea de re tractatum in se susciperet ex verbo Dei, seruatis regulis Logices Aristoteleæ. Is diu multumque versans Epistolam ad Rom. tandem pro Ecclesia Rom. conclusit, quod ægre ferens, Beza vetat id euulgari. Lausanenses contra euulgant. Ipse Alberius & Bertramus & Lebœuf Minister coguntur palinodiam canere, aut mori, Bertramus è Caluino petiuit viam saluationis, qui ait opera, esse etiam media & caussas secundas iustificationis adipiscendæ. Præ aliis ita euasit, & ipsi secum eandem defectionem opposuerunt. *Acta Senatus Bernensis.*

Galli celtę in Palatinatum conceduot, vbi illis morari licet, ea lege vt cum Casimiro nobiles quique potando certent, & suum picæ instar, poculum aureū exhauriant, Princeps Paruę petrę illis vrbem condit. *Aduers. Minist.*

Alij vero Normanni in insulas abeunt, & in Angliam vsque ac Scotiam vt illis ferebat animus. *Ibidem.*

Alij denique Sedanium arcem opinione omnium inexpugnabilem, sub ditione & tutela Illustriss. Principis Borboniç, tunc viduę, quę Caluinismum amplexa fuerat. *Ibidem.*

Hassan Eunuchus Syriam & Ægyptum diripit, vexationibus, & Drusorum gentem à Gallis Bilionæis oriundam omni genere opum & gazarum spoliat Emirûm 5. discordiâ inter se, vt duo contra 3. alios starent, sicque redux, præda innumerabili Constantinopolim, Sultanæ filiam demeretur solium aureum gemmis & adamantibus interstinctum dat dono Sultano ipsi, cum Giraffa viua: Elephantis & aliis: veluti Crocodilis duobus immensæ magnitudinis, sed ijsdem mortuis. *Turcicæ relationes. Campana.*

Astrologiæ principes Germani deditissimi existunt Lugduni magnus habetur Astrologus Iunctinus excellentissimus.

In Gallia doctissimus Scaliger floret, liber de temporum emendatione ostendit eum callere linguas exteras, Manduca olim pseudo-Minister Mathematicus.

Noua è China referuntur per duos P. P. Iesuitas Michaelem Rogerium, ac Antonium Almeidan, qui illuc transientes in quadam naui, quæ ad affinem Gubernatoris Xauquimi pertinebat, honorificentissimè excepti sunt, & cum admiratione: sed nihil tum in eo regno pręstare potuerunt religionis ergô *Relationes Iesuitarum. Libellus ipse de China.*

Contendunt tamen Franciscani, ex ipso libello, duos Franciscanos primos omnium in partem regni Chinę, quę dicitur 5685 1596
Canton sua lingua, ex Philippinis peruenisse. Lusitani aliunde, sibi eum honorem vendicant. Atque ita exactus fuit 1585. annus in orbe vniuerso.

AN-

Anni Christi. | *Anni mundi.*

ANNVS M.D. LXXXVI.

158 5 *Sixto Pontifice Rodolpho Imperatore.*

Henrico Rege Franciæ.

Henrico Rege Nauarræ

Philippo Rege Hispaniæ.

Iisdemque alijs Regibus Ducibus & Principibus.

5673 Mareſchalcus Matignonius Burdegalam ſe recipit, vbi ſe tuetur ab inſidiis quorundam & P. Ieſuitas paulo acriores, excedere vrbe iubet, ſaluis ſuis pignoribus. *Act. Galliæ*

Dux Mayenoenſis diſſimulato mœrore totus in Nauarrum intentus erat, vt eum caperet: huc atque illuc, paruo comitatu circum-curſitantem, vt inde ſua præſidia firmaret. *Aduerſ. Miniſtror.*

Tunc Pariſiis duę puellę, cùm nollent Caluiniſmum abiurare, flammis auſtę ſunt: quod aiunt Generoſiſſimũ Ducem Guyſianum, doluiſſe. *Acta Galliæ.*

Circa finem Ianuarij Margarita Auſtriaca Princeps ſelectiſſima, moritur, Ea Duci Octauio Farneſio Parmenſi nupſerat, eique pręſtantiſſimum Hæredẽ Alexandrum Heroëm incomparabilẽ pepererat. Idque Orthonæ cùm acris Adriatici intemperiem non poſſet ſuſtinere *Campana.*

Rex Chriſtianiſs. cùm magnis ſumptibus, nil proficere Mayẽnenſem in Aquitania cerneret, ipſum reuocat Februario. *Acta Gall.*

Nauarrus in Bearnium excurrit eo prætextu, cùm etiam multa niue, vix itinera teneri poſſent, ac ob id latere ſe Mayẽnenſem putaret. *Aduerſ. Miniſtror.*

Toloſa ſub auſpicijs Mareſchalci Ioyoſæ, tranſierat in partes Guyſianorum, nunc vero facta pace inter Regem & Guyſianos, Edicti rigorem vrget acerrimè. *Act. Gall.*

Mayennenſis detecto Nauarri itinere in Bearniũ illi vias præcludere parat, parumque abfuit quin Nauarrus in fluminis tranſitu ad Caumontium caperetur: cùm media nocte profectus, ſolus ipſe cum ductore nobili, diuerticulorum ſolertiſſimo indagatore, ſaluus ad S. fidei præſidium peruenit cum totus Mayennenſis exercitus, in procinctu viarum ſtaret per medias oiues, magna Mayennenſis indignatione, qui de nobilitate valde quereretur, quaſi faueret Nauarro impenſius. *Aduerſ. Miniſt.*

Sixtus Pontifex ornamentis vrbis renouandis vacat, vt noua quodammodo Roma videretur, obeliſcum transfert Cæſareum miro artificio: nouum ærarium inſtituit, & in medijs ruderibus ingẽtes Theſauros reperit monetis antiquis Imperatorum. *Campana.*

Mayennenſis redit ad Regem Chriſtianiſſimum vbi malè acceptus, cauſſas ſcripto vulgat quibus ſibi expeditio Aquitanica non ſucceſſerit; nobilitatem illam ea de re grauiter accuſans. *Act. Gall.*

Fertur inter fratres Ducem Guyſianum, & Mayenoenſem, grauiſſimam exortam fuiſſe contentionem, eóque exatiſſe vſque vt ſtrictis gladiis inter ſe concurrerent, ſed iura ſanguinis mutari non potuerunt in tantis principibus, & falſum eſſe puto. *Aduerſ. Miniſt.*

DIVINA.

SIXTVS Pontifex mortuis Cardinalibus Boncõpagno, & Cæſio, alios. 8. creauit Hieronimum Roueram Taurinenſem, Hieronymum Bernierum Corregium Antonmariam Gallum Oſimenſem, Hieronymum Matthæum & Aſcanium Columnam Romanos, Benedictum Iuſtinianum Ianuenſem, fratrem Conſtantium Sarnanum, & Philippum

1596 | 5685 Lenoncurtium Gallum. *Vitæ Pontificum. Campana.*

HVMANA.

NASCITVR Nicçæ primogenitus Sabaudiæ Ducis & Donnæ Michaëlæ Infantis Hiſpaniæ, quem aiunt matrem

appellasse oasceotem Regem Siciliæ, quod illi apud Patrem, oon paruam conflauit inuidiam. *Sabaudiæ Historia.* *Anni mundi.* *Anni Christi*

Rex Polooiæ moritur, eòque missus Annibal Capuanus Archiepiscopus Neapolitanus, iam Nuncius designatus vt ei 5673 1585
regno prouideret: ne quid accideret in electione futura, contra fidem. *Campana.*

Dux Ioyosæ Romam petierat, vt Sanctissimi Patris Sixti pedes exoscularetur: vt eum in fauorem Regis Christianissimi inclinaret, cùm propter rumores illi esset infensior, quia fautorem se Goeusæorum iostitueret, & erga Nauarrum & Coodæum semper mitius ageret, ab eo etiam vt ferunt Nauarri bona obtinuit. *Aduers. Minist.*

Ernestus Archidux.

Prioceps Ioinoillæ Romam à Patre Duce Guysiano mittitur, vt ibi partes suas tueretur. *Idem.*

Io Croatia Turci magna strage à Germanis Christianis vincuotur, cæsa sunt Turcorum 2. millia & quingenti, inter quos fuit frater Basciæ Bossinæ, cuius caput Ernesto Viennam vsque perlatum est. *Turcicæ relationes. Campana.*

Rex Nauarræ mense Aprili, circiter adit Rupellam: vt ibi res inter Coodæum, & quosdam nobiles componeret. *Aduers. Minist.*

A Boulaya nobiliss. Barone pro Nauarro Footenayum oppidū munitissimū & emporijs publicis oobilitatum. *Idem.*

Accessit Item opera Sāgelasij, oobiliss. & fortissimi ad Nauarri partes, vrbs Sancti Maxentij ob situm & commeatum vtilissima & satis munita. Ea omnia cùm adhuc esset in viuis gubernator Pictonum Comes Ludensis. *Eadem.*

Ipse Nauarrus cum Ropellanorum nauibus portum Brouagij præclusit, vt partim vitaret inde offensam a S. Luca: partim commeatum faciliùs Rupellam importaret. *Aduers. Minist. Campana.*

Condæus tunc agebat ad S. Ioannis Angeriani, & inde conatibus Pictonum & aliorum resistebat. *Idem.*

Per id tempus agitabat Sixtus, suasu Sabaudiæ Ducis, & fauori Regis Catholici Geneuam obsidere, sed Rex Christianiss. protectoris nomine sese opposuit. *Act. Gal. Campana.*

Romæ Illustriss. D. Cardinalis Rambouilletta Gallus pro Rege Christianiss. multas ratiooes adducit, quibus protectio regia sarta tecta manere debeat: simulque Nobiliss. Marchio Pisaneosis, Legatus Regis. Ita vt ei sit grauis interminatus Sixtus Pontifex, vterqoe tamen fidelem & egregiam suo Priocipi operam oauarunt, vterque ex selectissimis & generosissimis stirpibus oriuodi. *Act. Gall. Campana.*

Guysianus Dux nō destitit apud Regem, vt Mareschalcum Bironium ad se euocaret: & præcipui quibusque muneribus bellicis honoraret, caueos ne oimium vel contemptu suo, vel fauore Nauarri inductus, Sanctæ coofederatiooi esset oociturus, præsertim cùm illius vxor & pleríque ex suis familiaribus, Nauarri religionem sequereotur. *Eadem. Idem.*

Nauarrus in insulas excurrit, & alto etiam Pelago animi causa, in oram vsque Hispanicam deuehitur: quod oon fuit sioe suo & suorum periculo, si eum præsidia Footarabica & Saosebastianica, animaduertissent. Birooius tandem io Pictonas cum exercitu mittitur. Ioyosæ patri Mareschalco Occitaoia commendatur. Ioyosæ duci filio Aruernis montibus, incumbere cum exercitu demandatur. *Act. Gall.*

Percrebuit rumor diu, apud Angliam Goysiani Ducis industria, multos illuc transire, tum ad restituendam Romanæ Ecclesiæ authoritatem: tum ad liberatiooem Marię Scotorū 5685
Reginę procurandam. *Aduers. Minist.* 1586

Post modum ità accidit, vt Mareschalcus Bironius Castrū Maransium obsideret: & taotum ooo caperet, nisi ei à Rege Nauarrę, fuisset occursum. *Acta. Gall.*

Castrum

Anni Christi. *Anni mundi.*

Castrum Dompetræ ad Mareschalcum Gnndium, iure vxorio pertinens in partes Cnndæi, per deditionem transit.
5673 *Idem.*

1585 Iidem Plassaqrius Pnntinrum vrbis munitissimæ gubernator, Nonuiæ Cnndæi, portum & Castrum Royanum munitissimum & commndissimum traducit ad eiusdem Principis subiectinnem. *Aduersar. Minist.*

Condæus Princeps Illustriss. vxnrem secundam ducit Carbarinam Carlottam Trimoliam Principissam ex altissima & generosiss. Trimuliorum, (qui ex Regibus Burgundis & Hispanis originem ducunt) familia natã à latere paterno: A Matre verò ex Illustriss. Ducibus Mommorancijs, Regni Galliæ fere perpetuis Conestabulis. *Aduers. Ministror.*

Aduenit è Britannia Comes Lauallius, cum dunbus suis fratribus, & prn Nauarro Soubizam recipit, fugatn inde præsidio. *Act. Gall. Campana.*

Idem accidit Ranchen Capitaneo, vt Castrum Sauzayum in potestatem Nauarri & Condæi reponeret: cùm gubernator Pictnnnm Malicornius ibi Albanntum præsidium reliquisset. *Eadem. Idem*

Sed deinde Princeps pnst nuptias, exercitum abiens cum Tiercelino Capitaneo audaci præliũ iniuit, in quo D. Trimolius periclitatus est, multi Capitanei desiderati, præsertim Lauallius, & fratres ipsius, qui vno eodémque mortis genere, in ipsn prælin partim sclopetis, partim etiam ensibus perierunt. *Aduers. Ministror. Campana.*

Circa Maium magnus tumultus in Anglia, qui statim substitit, sed deinceps incubuit ob Mariam Scotorum Reginam, & viduam Francisci secundi Regis Christianissimi, & illius causa Babingthonus & alij numero 14. Nobilissimi, capite truncati sunt Londini Iulio mense. *Anglica historia.*

Rex Christianissimus remittit vim belli, ob rei nummariæ defectum, quod alij in fauntem Nauarri & Condæi à Rege dissimulari ajebant. Rex autem ipse ablegat eò Reginam matrem, vt cum Nauarro de pace tractaret. *Acta Gall.*

Dux Ioyosæ tardior, in deducendo exercitu se ad Aruernos comparat diligenter. *Eadem.*

Dux Espernonius transit per Xantonas & Cugniates sibi commissos in gubernatinnem, ad Occitaniam, & inde in Prouinciam, in transitu Burgum in Prnuincia Burdegalensi capit, & alias quosdam vrbes sibi addicit. *Eadem.*

Ad Regem Christianiss. accedunt Legati à Prntestantibus Germanis, Ioanne Casimiro Palatino, Duce Saxoniæ, Marchione Brandemburgensi. Altero Magdeburgensi, Iulio Brunsuicensi Guilielmn & Ludouico Landgrauiæ Hessani, Ioãnæ Cnnesto Catthnrum Principe, & quatuor ciuitatibus Argentina Vlma Norivga, vt Francofurtn, ad pacem resiciendam. *Acta Gall. Campana.*

Parmensis nouo Electnri Cnloniæ fert suppetias, cùm illi attinet et sanguinis gradu, & irà ei Philippus mandasset. *Flandrica commentaria.*

Mareschalcus Lachastri, è Biturigibus, quos ille regebat, Nnmine regio, in Britanniam mittitur: cum exercitu quo illns Britannns in officin contineret. *Campana. Act. Gall.*

Carolus Cnmes Mans-feldensis Nuytsium & Neomagum
1596 recipit, pro Rege Cathnlicn in Flandria. *Flandrica, & Campana.*

Decimn Iulij Farnesius Parmensis adit Cnlnniensem, &
5685 Glouetium rebellem capit, quem etsi incurabiliter læsum iubet, pro exempln aliis carnifici tradi, qui etiam recnnciliatinnem illi propnsitam obstinatè contempsit, & pntando sensum mortis auertere conatus est. *Flandrica Campana.*

Nnn ita dudum ante, Ordines Zelandiæ & Hollandiæ cùm

se viderent omni ope destitui, Elizabetham Anglorum Reginam adeunt, & cum illa paciscuntur: vtrinque apertè bellum ea indicit Hispano sororio. *Anglica historia.* *Anni mundi.* *Anni Christi.*

5673 Comes Santaldegonda capitur suspicionis ergò, quòd se dedidisset cum Antuerpia, Parmensi: Ipse autem Apologiam emittit, qua Hollandos ipsos & Zelandos ait fuisse in culpa, eiusce deditionis *Flandrica. Campana.* 1585

Augustus Saxoniæ Dux Elector Illustriss. 60. anno vitæ suę, extremum diem clausit, postquam Agnetem Ioachimi Ernesti Anhaltini Principis filiam duxisset vxorem. *Campana.*

Constantinopoli nuptiæ Basciç Hibraimi magna pompa, & festiuis multis diebus, celebrantur cum Amurathis filia, magnis vtrinque donis & muneribus collatis. *Turcica relationes. Campana.*

Eam lætitiam publicam magnus locustarum casus Iunio mense conturbauit: quibus omnem virorem depastum senserunt tardè sui messores, & falcatores, quia non statim exaruere stirpes, neque à caulibus aut calyculis, sed ab ipsis radicibus, quam diuinam cladem magna secuta est annonæ caritas. *Eadem Idem.*

Principissa Borbonia vidua Bilionæi ducis moritur, relictis duobus liberis, & vna puella: quę caussa fuit deinceps magnarum motuum aduersas eas ditiones, quæ supremo iure tenentur. *Aduers. Manus.*

Turci Persidem infestantes, retroaguntur partim penuria, partim vi Persarum illis incumbentium: adeóque ob contractam nuptiarum iure inter Sophum Persam, & Chitayn Chamum Tartarię nouam amicitiam, liberis vtriusque vicissim coniugatis, bino matrimonio. *Turcica relationes. Campana.*

Dux Octauius Farneuus Parmensis. 17. Septembris moritur. *Campana.*

Petrus de Toledo inuadit Africam infeliciter Neapoli soluens, in Circinam insulam angustam, vbi à Mauris, cùm nobilissimis Neapolitanis interficitur. *Hispanica historia. Campana.*

De manæ Guzæ à Draco Anglo Capitaneo auidissimo, in vrbe sancti Dominici, diripiuntur, cùm ille Anglia soluisset, anno superiore septembri mense, & hæc direptio acciderit Ianuario 1586. tamen se vias maris obsidente, nesciri potuit antequam September rediisset hoc anno. *Anglica Historia.*

Carthagenam deinde capit Dracus, & Portum S. Ioannis & redit onustus præda ingenti, & maioribus bombardis 200. Inter quas recognitę fuerunt illę Ducis Saxonię Ioannis Foederici ab Imperatore Carolo. 5. absportatę, à Germania in Peruanas regiones. *Eadem.*

Nobilis Anglus Hedingthonius, ex clara familia quatuor Naues instruit, quibus cum venia Elizabethæ Reginæ suæ, totum orbem circumlustrare contendit, & vt moris est reginam suam rogauit, vt nauibus nomina fausta inderet: illa vt est mentis altioris. Eas 4. suas stultitias appellauit, cùm ille omnia sua bona, in eam rem vendidisset. Tamen post rediit feliciter, & magna bonorum suorum compensatione illi facta, ex mercibus auectis. *Anglica historia.*

MENSE OCTOBRI.

IN Giapone insula magni tumultus, contra Christianos concitantur, à Faxiba Cicugendono Domino Tenzæ, qui est imperator Giaponis, multorum regnorum. Is autem animũ 5685
auertit à Christianis, propter bellum inter Franciscum regem Bongi & Regem Sassumæ quod adeo exarsit, vt ope 1586
Nacanzucæ Condoni qui erat frater Sassumæ, totũ regnum Bongi fuerit omnino destructum. Saluo Principe Mensi

Anni Christi. *Anni mundi.* Pantaleone, qui P. P. Iesuitas in Amaugucci regnum vltramarinum transuexit secum. Erat tum vice Prouincialis ordinis Gaspar Coeglius. *Iesuitarum relationes. Campana.*

1585 5673 Eodem mense Iacobus 6. Rex Scotiæ in Castro Sterliogo, à suis obsessus est. Comitibus Dagnos Botuelio & aliis, vt coactos fuerit illis assentiri. Idque outu Elizabetæ Angliæ. *Campana. Aduers. Minist.*

Regina mater Catharina Medicea in Xantonas venit, ad Castrum S. Bricij, prope Cugniacum ex Angolismensi Prouincia, vbi cum Rege Nauarro quibus potuit rationibus egit, vt pax initetur: sed quia pro præcipuo illius pacis articulo, petiit illa, vt vna esset religio Catholica, ad quam ille accederet, non potuit vlterius progredi, cùm vice-Comes Turennius adesset, ac liberè diceret Regioę, se omnes potius morituros, quam passuros suam religionem, vt vocant, aboleri. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Vicissim & alternis Nauarrus & Condæus Reginam matrem salutatuot: cum vigilantissima millitum custodia. *Eadem.*

Reliquo tempore Hyemis, postquam diu Marancium obsedisset frustra Mareschalcus Bironius, Nauarro opitulante, tandem soluta obsidione, datis vtrinque induciis, libertimè Rupellam Mareschalcus Bironius ingreditur, & à Nauarro cum aliis, splendidissimis conuiuiis excipitur. *Eadem.*

Dum in eo statu sunt res Aquitaniæ, Ossuna vrbs Burgunda pro Nauarro capitur, quam postea tamē Dux Guysianus fortiter recuperat. *Act. Gall.*

Dux Ioyosæ superatis montibus Aruernis, vrbem Meruegiam obsedit, & partim vi occupat, partim deditione componit, quæ postea tota prædæ hostium relicta est. *Acta Galliarum.*

Ei obstitit Mõmoraocius Dux Illustrissimus, eiusque exercitum dissipauit. *Eadem.*

Dux Espernonius vrbem Sennas, in Prouinciæ montibus, totam ex Hugonotis fere compositam capit: & ibi Ministros Caluinicos suspendio necauit. *Eadem. Aduersaria Minist.*

In Angliam mittitur prudentissimus Regis Consiliarius Bellieuræus, ad tuendam Mariæ Stuardæ Francorum & Scotorum Reginæ vitam, cui insidiæ suorum Hostium, religionis ergô, paratæ erant. Etiam ipsa neci addicta supremi Setus Reginei Sententia quòd crimen incurrisset lezę Maiestatis, quia se Catholicam profiteretur. Hic est vnus ex suis articulis. Ne Dominus Papa, Ecclesiæ caput agnoscatur. Deinde prætextu attentatæ liberationis suæ ex carceribus, cùm dicerent non vacare hoc studio rerum nouarum, nec regni affectati suspicione. At nil amplius obtinuit, nisi quòd sententia illa mortis iussa est ore Reginæ differri, nisi cùm illa de nouo id mandasset. Quamuis mortem illam, suæ sororis, Reginæ, Hospitalis, cum suo consilio vt moris est in illa gente subsignasset inuita Eaque sententia traditur Secretario Erissonio seruanda, sub pœna mortis. *Aduers. Minist. Articuli ipsi.*

Sedanium Castrum obsiditur frustra a Guysiano, Iametiũ capitur à Lotharingo absente Duce Bilionæo & eius fratre Comite à Marca. In expeditione Germanica pro Rege Na-

5685 uarro. *Aduers. Minist. Acta Gall.*

1596

ANNVS M. D. LXCVII.

HVMANA.

SIXTVS Pōtifex frumētariæ rei diligenter prouidet, in id adhibitis. 4. Cardinalibus, & nouum ærarium instituit, ne vrbs penuria laboraret. *Campana.*

Triremes instituit nouas & classem tuendæ Ecclesiæ parat *Anni mundi.* *Anni christi.*
Ibidem.

Vrbem multis ædificiis Epistyliis columnisque ornat. *Ibidem.* 5673 1585

Divina.

Cardinales creat meritissimos Scipionem Gongazam, Federicum Borromeum, Hugonem Delobens Maximum Maltanæ militię Magistrum, Ioannem Mendozam, Antonium Saulium Gulielmum Alanum, Petrum Gondyum & Euangelistam Dalottam. *Campana.*

Primogenitum Dux Sabaudiæ ordinat Baptizandum, misso pro sua beatitudine Illustrissimo Cardinale Sfondrato, qui baptismus non celebratur nisi mense Maio. *Idem.*

Academiarum rerum inter tot strepitus nullam mentionem facimus, quia ferè totus orbis vndique armis concutetetur. Tamen Deus semper in Ecclesia sua, excitauit viros heroica virtute præditos, ac præsertim Remedium malis nostris peropportunũ velut data opera, miraculis gloriosum & doctrina eximium, sacrum P. P. Iesuitarum ordinem esse voluit, à quo ferè tota Ecclesia solo videtur restituta esse. Sine aliorum ordinum iniuria, sed in laudem omnipotenti Deo & misericordi, qui fœdus suum cum sua vnica Catholica, nunquam poterit obliuisci.

Humana.

Iam Incipiunt anni furoribus Diabolicis pleni, & simul diuinorum iudiciorum terroribus.

Primum omnium facinus quantum bone Deus! Quod in Christianissimam serenissimamque, & Illustrissimam Reginam admissum est, vt iniustissima & tranquillissima Elizabetha Anglorum Regina coacta fuerit etiam inuitissima, à pseudo-Ministris in proprium sanguinem, manus tam violentas inferre, vt Maria Stuarda Regina nata Scotiæ, & facta Franciæ coniugio, animam piam Deo, sub carnificis cruenta manu redderet. Mirabuntur posteri, & si maiores reuiuiscant stupebunt attoniti. Igitur die (*Ex Campana*) 18. Februarij ex Anglicis relationibus, quorundam die 7. vitam hanc tristissimam, quam post multos annos in carcere agebat: cum tam misera, tam fœda, tamque ignominiosa morte commutauit. *Campana. Aduers. Ministro.*

Aderant Comes Sutasburgius & Cantius qui in hunc modum loquuti sunt. Non potuisse Elizabethã Reginam aliam rationem inuenire, vt in tuto & pace regnum suum statueretur, nisi vt populo suo Anglico, ipsius tam funesta morte complaceret: fuisse sexaginta & tres iudices ex toto Regno delectissimos, qui eam iudicassent. Idem iussu Anglæ retulit magnus Poëta Barthasius apud Nauarrenos Catharinæ sorori Regis Nauarræ, neque se vnquam ei sententiæ consensisse, sed coactam fuisse subsignare statutis Regni (scilicet postquã regnum à fide Catholica abalienatum est) *Act. Gall. Aduers. Minist.*

Illa gratias egit Deo, quòd se vellet captiuitate tam diuturna liberare, sed instam in Elizabetham querelæ caussam habere: quòd ità se mori iuberet, tamen pro illa Catholico, verè spiritu, & Christianissimo, etiam sub manu lictoris ipsa orauit, vt eius statum illiusque vitam conseruaret, vt sit plenissimum martirij testimonium. *Campana.* 5685

Hanc miserabilem Reginæ Christianissimæ mortem deplorauit, oratione lamentabili cum largo etiam fletu, Illustriss. 1569
& reuerendiss. Archiepiscopus Bituricensis Reginaldus de Beaune Regis Christianiss. & Regni Franciæ magnus Elee-

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673 mosinatius: coram ipso Rege, & tota aula in luctu. *Ipsius oratio.*

Angli toto regno Choreas duxerunt, ob illius mortē ignes lætos incenderunt, campanas hilaribus sonis pulsauerunt, quasi ab aliqua seruitute liberati: eùm ipsa carceribus ad mortem vsque, contra ius gentium detenta fuerit. *Campana.*

Angla sola illam luxit inter Anglos. Erat adhuc fere in ipso ætatis robore, ad 45. annos nata *Ex sua Genesi.*

Circa finem Februarij Copanum munitissimum Castrum à Christianis capitur, in Hungaria: cum Lacus gelu esset vndique constrictus, & Capitanei abiissent tres vno ex alis in reditu capto. qui erat Car-alius Copani sangiacchus, eumque ipso 200. Turci, & 60. Turcæ 100. equi & Gazæ pretiosæ innumerabiles. *Turcica Relationes. Campana.*

Aprili mense Desdiguieta Delphinas, capit Chamberium Sabaudiæ Principi oppidum primo impetu. *Aduers. Ministror.*

Parmensis in Flandria capit magna industria oppidū munitissimum Causæ. *Campana.*

Catholici Montelimario excluduntur, & ibi multa probrosè ab Hugonoos fiunt contra Catholicos, & Sacra Vasa diripiunt. *Aduers. Ministror.*

E' Germania ingens exercitus in Galliam aduentare dicitur Nauarro, contra quem Dux Lotharingus vias obstruit dissectis arborum altissimarum prægrandibus truncis. Dux Guysianus dat operam, vt penes se illius exercitus victoria remaneat. *Act. Gall.*

S. beati arx à Bearnensi Capitaneo Suffio capitur, in quò multi erant thesauri, sed illa defendi non potuit. *Aduers. Minist.*

Tres extitere tunc temporis Bearnij defensores. Ipse Capitaneus Suscio, Baro Castelnouuius Chalossianus, & Pangiassius Vice-comes Armeniacus. Quibuscum omnes fere vicini perpetuo bella gesserunt, præsertim Puyanensis Baro gubernator Aquensium. *Idem.*

Fertur inter illos duos Castelnouuium & Puyennensem, desiderata plusquàm tria millia hominū varijs congressibus: Intra 10. menses, quamuis essent sanguinis communione deuincti, & alioqui deuinctissimi extitissent amicitia plusquàm familiari *Idem.*

Mense Majo baptizatur Philippus Emanuel Sabaudiæ primogenitus, Nuncio Apostolico ibi præsente Taurini inquam, vbi adfuerunt Illustriss. Cardinalis Sfondratus, pro Sanctiss. D. Papa. Pro Regina Matre Catharina de Francia, Illustriss. fœmina D^a. D. de Carne-Valeta, pro Principe Hispaniarū, Ioannes Andræas Dauria, pro Infanta maiore Hispaniarum Marchionissa Garrensis, pro Republica Venetiana Augustinus Nanius. Pro maximo militiç Malthanæ Magistro, illius ciuitatis Episcopus, qui omnes Principē magnis suorum Principum nominibus, donariis honorarūt. *Historia Sabaudiæ. Campana.*

Copanum à Turcis recuperatur, tam facile quàm à Christianis fuerat nullo negocio occupatum. In Hungariam. *Turcica relationes.*

Principi Condæo ex Trimolia, nascitur filia, Quæ Catharinæ nomen sortita est. *Aduersaria Ministror.*

1596 5685 Eodē tempore D. Rohanensis moritur Princeps Illustriss. ad Reges Franciæ Nauarræ Angliæ & Scotiæ pertinens, Comes Pontiuetanus, princeps Legionis in Britannia. Reliquit viduā Catharinam de Partenay ad Regium Stemma Cypri attinentem cum 6. liberis tribus masculis & totidem fœminis quos omnes nepoti suo Regi Nauarræ Christianè cōmendauit. *Aduers. Minist.*

Ligatores coierunt aduersus Nauarrum & Coodæum pe- *Anno mundi.* *Anno Christi.*
tentes à Rege Christianissimo, iterum vt illi ab hæreditate re-
gni excluderentur,& ipse suum successorem declararet. Ac 1585
sibi Cardinalem præfecerunt Borbonium,secundo loco post 5673
eum Ducem Lotharingum, Guysianum præfectum genera-
lem totius exercitus, Mayennensem equitatus grauioris,Ne-
mausensem leuioris, & ipsum Bironium Mareschalcum,quæ
omnia valde Christianissimo Regi suspecta fuerunt majo-
rum spirituum. *Act. Gall. Campana.*

Alter Sabandiæ Ducis filius, cùm iam minus benè se haberet: baptizatur ab Augustæ Episcopo,ægroto D. Nuncio, iam autem Legati discesserant: nominatus est Victor Amadeus, à Marchione Sansurlino,& Marchionissa Garrensi Hispana. *Historia Sabaudiæ. Campana.*

Dux Valetta Esperoonij frater 3000. Hebnetiorum, cum aliquot Gallicis cobortibus fundit, nequicquam eis suppetias ferre Desdiguiera & Castillioοco comite gestientibus, cùm interposito flumine impedirentur. *Aduers. Ministros. Campana.*

Moriuntur Dux Mantuanus Gulielmus Gongaza,& Franciscus Medices Toscanæ cum sua vxore Blanca Capella,necoon Cardioali fratre Ducis, & vnico Ducis filio Vincentio jam 25. anoorum,Ea omnia ab Augusto in Octobrem, quæ magnum luctum Italiæ non intulerunt.*Campana.*

Interea Rex Nauarræ, ingentes progressus in agro Pictonum facit,Castelleradum Hayam Turonum, & alia permulta oppidula capit. Ei obsistere conatur Dux Ioyosæ, cum soo Præfecto Lauardino generosiss turmarcha,sed semper inferiores ipso Nauarro. *Aduers. Minist. Act. Gallia.*

Desdiguiera oppidum O*nyons* in agro, Viuaretiorum capit. *Eadem Campana.*

Alterum Castrum Gioncheriam dudum à Catholicis interceptum,facile recuperat Blaconius bellator industrius. *Eadem.*

Dum hęc aguntur, à Scheincho Turco, Bonnæ Castrum in Hungaria capitur,quod res christianorum in illis partibus valde afflixit.*Relationes Turcicæ. Campana.*

Duorum coocurrentium in Poloniæ regnum,Sigismundi, Succi & Archiducis Austriæ,Maximiliani cõtentio grauissima cladem Christianorum auxit. *Ibidem.*

Rex Nau arræ postremum Agmen, Ioyosę, quod agebat Lauardinus, perfregit ac dissipauit ad Hayam Tureniam. *Aduersar. Minist.*

Ipse Ioyosa Parisios, excurrit magna celeritate: vt ipsi Regi quid ferret animus de Nauarro expugnando aperiret, & Regis ipsius de eo mandatum acciperet,quod Rex Christianiss. illi coocessit. *Acta Gall.*

Lacta penna dux iosignis inter Parmenses, Septembri mense,ad Bosleducense oppidum mortuo, magno suarum partium desiderio.*Campana.*

Neapoli,cùm esset magna exorta tempestas, fulgur in Castrum Saocti Elmi incidit, ipsumque flammis coruscantibus absumpsit. *Campana.*

Georgius Zerinius,vt Christianos de Turcis vindicaret,effecit magoa virium contentiooe,vt qui Copanuri recuperarant, in ipsis Paludibus circa istmum, strage magna funderentur sublatis omoibus impedimentis, & amissa omni sua præda. *Turcicæ relationes.*

Fuit in eo occursu Sangiacchus Moziel, ad internecionẽ 5685
deletus, cum multis aliis vt noo ità deinceps in Christianos 1596
irrumpere auderent,ipsi Turci vel audacissimi. *Ibidem.*

Duo contendentes regni Polooiæ, concurrunt ad illud vi occupandum,sed Sigismundo Socco fauore magni Cance-

darij.

Anni Christi. 1585 | Anni mundi 5673

darij. Ingressus solénis in Cracouiá fuit patefactus, & sic regni possessio capta: vt inde Maximilianus coactus sit recedere. *Campana.*

Circa 12. Octobris cùm Ioyosa diu Nauarrum irritasset leuibus prælijs, & ipse Nauarrus in Aquitaniam cócederet suis Principibus & Ducibus, cum aliquanto exercitu stipatus: & altera ex parte Mareschalcus Matignonius copijs Nauarri incumberet, tandem ad Costrasium paguum, pugna etiam acriore inter eos concursum est, vt ipse Nauarrus postquam initio dubia victoria extitisset: tandem Ioyosam cum exercitu toto profligauit, & ad tres leucas grandiores suum exercitum persecutus est. Ipse Ioyosa ad Bombardas majores vt fortius moreretur accessit, fratre suo minore (dicto S. Saluatoris nomine) mortuo, Lauardinus fortiter dimicãs, per medios hostes euasit. Rex Nauarrus, in ea pugna, de vita & fortunis omnibus periclitatus est. Victoriam illam insignẽ magnificentiùs etiam regia sua liberalitate & humanitate, tam in mortuorum corpora quàm in captiuos ipsos magno numero, & ex præcipuis totius regni Stemmatibus nobilitauit, dum corpora pro suo cuiusque grado iussit exequiis iustis honorari; & omnes captiuos liberos dimisit. *Aduers. Ministror. Acta Gall. Campana.*

Rex Christianiss. Ioyosam luctu diuturno, defleuit, laudauit tamen Regis Nauarræ humanitatem. *Act. Gall. Aduers. Ministror.*

Rex Nauarrus transit in Bearnium, diuiso suo exercitu in 3. partes, quarum vnam dedit Condæo Principi, alteram Turenæo Vicecomiti: Tertiam in aditu Bearnij, sibi adesse constituit, secum etiam deduxit Comitem Suessionensem, tunc nuptias sororis Nauarri ambientem, nutu ipsius Regis. *Aduers. Minist. Campana.*

Condæus Princeps Angeriam repetit, vbi erat illius sedes, dimissis nobilibus, vt se domi reficerent. *Aduers. Ministror. Campana.*

Vicecomes Turenius in Lemouices supernos exercitum ducit. Tullensem ciuitatem vexat, oppidula quædam sua propria capit. *Aduers. Minist.*

Interea exercitus Germanorum, pro Nauarro, ex Alsatia profectus Lotharingiam inuadit: & partim hostiliter, partim etiam retento amicitiæ iure, propter Imperij fœdus in Principes, suæ protectionis, Galli hostiliter Germani amicè transierunt. *Campana.*

Rex Christianissimus sese in occursum parat, & eam expeditionem ipsi Guysio demandat, interea ipse paratus eodem contendere, cùm sibi etiam cauere vellet ob primi motus turbationem *Aduers. Ministror.*

Fachirondonus gener Quębacondoni, & Miroodonus frater ipsius Regem Franciscum Bungi in regnum restituunt, cum Christianis, quos summè adiuuit Cobioindonus Rex etiam Christianus, ita vt Bungensis multo ditior & potentior euaserit, Estque in omnes rebelles morte exilio & pignorũ ac dominiorum ablatione animaduersum. *Relationes Iesuitica. Campana Italicus.*

Exercitus Germanorum & Heluetiorum Nauarricus omnia obstacula perrumpit, Galliam Celticam inuadit, & in ea vincere videtur omnia, cùm essent Regni accisæ vires noua
5685 Nauarri victoria, in Ioyosam: quæ etiam contigerat illi fere sine suorum sanguine, vnde magna est in tota Celtica perturbatio consecuta. *Act. Gall. Aduers. Minist. Campana.*

1586 Quæbacondonus dominus Tenzæ, regna Xaicoco inuadit magno exercitu, mari terráque, quod ante se nemo adhuc ex dominis Tensæ, ausus fuerat tentare: cùm propter Regnorum fortitudinem, tum quia longitudo itinerum eos de-

terrebat.Idq;ue rentauit ille fiducia Christianæ virtotis cum *Anni* *Anni*
Reges Iustus Vcondoous Prioceps Buogi & Agostious Ia- *mundi.* *Christi.*
condonus Thallassiarchus geoeralis ambo Christiani illi
adessent, cuius Insperaro aduentu Reges Coquinoy Xaico-, 5673 1585
co, Aquenzuqui,Cicugem, & Fiago,quæ omnia suot poteo-
tissima se illi dediderant quæque suis fidis militibus & Capi-
taneis primariis diuisit.*Campana. Italica & Relationes Iesuitica.*

Germanici exercitus Nauarrotum generalis erat Dux Illustriss. Bulionæus,Princeps Cordatiss. & magnitudine animi commendabilis, oomine Robertus,aderat illi fratet suus Comes Marcæ,Princeps spei summæ.Erant Germanorum equitum signa 29. quæ ad 10. millia hominum redibant.Heluetiorum vexilla 51. ad 16. millia. Germanorum peditum 5. millia cum loricis & longioribus pilis. Gallorum equitum vndecim signa ad 2. millia hominum pugnatorum. Gallorum peditum quatuor milia duce Capitaneo generosissimo D. de Mouy. Ingens sequela innumerabilium qui cum exercitu postquam semel in Galliam ingressus est, coofluxerunt.Multi nobiles stemmatum altiotum, qui priuatim suos habebant sequaces.Accessio Comitis Castrilioozi qui superato Guysiani Ducis obstaculo, 1500. Sclopetanos & 200. cataphractos equites exercitui adiunxit. Princeps Condæi Illustrissimus Contyus,Principis Condæi frater,& Princeps sanguiois & Franciæ. Par tertius,nobiles altioris notæ secum adduxit vt omnibus ad Calculum reuocatis summam 50. milliũ pugoatorum conficerent. Stuporemque toti Galliæ inijcerent,oec illis deerant tormenta Grauiora ingeoti numero. Solus autem Nauarrus victor. *Aduers. Ministrorum. Acta Galliæ. Campana.*

Rex Franciscus Bungi,Regnum Fiungi, illi vltro à Quabacondooo oblatum non admittit, quia ex fide Christiana addisceret non debere quenquam officia majora suis viribus suscipere,quibus præstandis noo sit, idoneus: se porrho velle de salute animæ deinceps cogitare. Magnam attulit ea modestia Regis,ipsi Imperatori admirationem.*Campana.*

Comes Marcæ,ex morbo, moritur magna fratris mœstitudine,& totius exercitus dolore. *Aduers.Minist.Campana.*

Mongla eques nobiliss. Nauarri,ab illo missus, eos monet vt ad Ligerim accedant: se illis breui affore,quod dum illi tenrant versus Charitatis oppidum, eorum peditatus ab Espernonio ingeoti clade afficitur. *Act. Gall. Campana.*

Erant in exercitu primarij armorum ductores Guytrius, Clairuantius,Beauuoysius,la Naucla, Vezinius, Baro Diuionensis & Ramboilletus. Item à Casimiro suorum præfectus Baro Fabianus Donus. *Campana. Aduers. Minist.* appellat *Baronem Daulne.*

Ij omnes nequiequam variis consilis in id insumptis Ligerim tranare potuerunt: cum Rex Flumini operam dedisset, oe illius transitu potirentur. *Acta Gall.*

Quabacondonus priuat Regno,Xengochu Regem, quòd neglexisset suum vicinum sine auxilio affligi à Rege Sassuma, eundemque Xengochu, in exilium misit parumque absuit quio morte afficeret.Sic Deus iniurias Christianis illatas, iustis pœnis vindicauit,etiam per Quabacondonum,qui etiam Regem Sassumæ secum duxit in Meacum,velut captiuum. *Campana.*

Sed vicissim Christiani illi Giaponẽses,duob⁹ modis valde
afflicti fuerunt:hoc ipso anno.Primùm quia Rex Omuræ Bar-
tholomæus mortuus est, relictis tamen omoibus suis, subdi- 5685
tis Christianis, qui suo exemplo Legem Christi fuerant am-
plexi. Deinde mortuus est etiam eo anoo Franciscus Rex 1569
Buogi,postquam ex tot calamitatibus respirare cœpisset, &
factæ sunt eis regales exequiæ,& eos luxerunt P.P. non ficto

Anni Christi. *Anni mundi.* luctu, cum omnibus Christianis. Ex Regno Bungensi 70 millia erant. Deinde etiam insurrexit aduersus eos tempestas

1585 5673 valida, à Quahacondono, qui cùm fuisset repulsus à quibusdam puellis, quas homo libidinosus vndiquaque conquireret. Quidam Giaponensis leno dictus Tucun P. P. Iesuitas & suam religionem apud ipsum magna cum adulatione suarum libidinum accusauit, vt qui ansam ei rei præberent, ne puellæ vellent inseruire regiæ libidini, qua de causa, cùm bene potus vino Lusitanico ei delaro in munus Regium, à Rege Lusitano se dedet et voluptatibus, in Christianos exarsit. Et eos acriter persecutus est, quamuis antè, Fachatam vrbem primariam illis dedisset habitandam, & Ecclesiam in ea ædificandam eis concessisset. Tantum potuit libido cum adulatione. *Campana. Relationes Iesuitica.*

Exercitus Germanicus Nauarrorū tumultuatur cū se in angustias redactū esse cerneret, fame siti & omni rerum penuria premi, nec vult pedem mouere nisi stipendio accepto saltem mensurno, quos à desperatione illa reuocauit Comes facundissimus Castillionensis, cum circa hæc animum haberet intentum, animi æstu & feruore linguam illi excitante & ornante. *Campana. Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus parat iter ad eos, neque tamen tanta diligentia potuit quicquam præstare: quin essent etiam sui tardiores, iam diuiso suo exercitu victore, vt supradictum est, in tres partes. *Aduers. Minist.*

Rex Christianiss. vrget pressius, vt Germani à transitu Ligeris fluminis omnino arceantur, vnde coacti sunt retrocedere, & comite Castillionæo authore in agrum Mortagiensem sese expediunt, vbi putabat Castillionæus se Montargisio vrbe, commoda & munita, conuentione quadam, dudum à se inita, potiri posse, sed frustratus est. *Acta Gall. Aduers. Minist. Campana.*

Condæus Princeps interea, Regem Nauarrum admonet, sibi esse compertam Germanorum mentem, qui si adesset ille aliquando illum statim & quos possent nobiles secum, essent in Germaniam abducturi, prætextu stipendiorum quæ illis debebantur, ex superiorum bellorum exercitibus in Galliam adductis. Quod etiam Nauarrus ipse aliunde resciuerat, Idque hac occasione, quòd etiam in contrahendo, ita Clairvantio protestati fuerant, ille autem partes Nauarri agebat, cum Segurio in Germania & Heluetiā. *Aduers. Ministror. Campana.*

Imperator Quahacondonus occasionem quærens iustum Vocondonū quem vnicè diligebat: & generalis erat præfectus Imperij sui terra marique, iussit abdicare se Christianissimo, aut exulare. Ille autem exilium elegit, in quo tamen Barbari feritas non conquieuit. *Campana. Relationes. Iesuitica.*

Circa idem tempus, Rex Scotiæ Iacobus 6. postquam diu Matrem Reginam Christianissimam luxisset, suos magnates ad se in concilium euocat, & sacramento adigit, secum mortem tam ignominiosam Reginæ Christianissimæ aliquando vlcisci & vindicare, quod ipsi omnes ei vltro promiserunt. Tamen res silentio tecta propter suorum insidias, qui partes Angliæ cum pseudo-Ministris fauent agitentur. *Aduers. Ministror.*

5685 Quabacondonus mora interposita Viceprouincialem

1596 P. P. Iesuitarum admonet, vt sibi hoc decernet statim. Primò cur [illegible] doctrinam [illegible] prædicent [illegible] rogant Giaponenses, [illegible] cur [illegible] deorum gentili[illegible] Tertio cur homines emant & transuehant. Quarto cur equis & vaccis vescantur, cùm sint iumenta agriculturæ necessaria. Quinto denique cur Bongos sacerdotes persequerentur. Tunc in tegete dormientem

nuncius Viceprouincialem inuenit: qui rei nouitate admo- *Anni mundi.*
dum turbatus est, sed tamen liberè respondet. Primò se animarum salutis caussa Euangelium prædicare, sed neminem cogere neque sibi possibile. Secundo Giaponenses factos 5673
Christianos, idola diruisse, nec se esse in culpa. Tertio sibi dolere, quòd vendantur homines, ac in Imperatore esse, id vetare ne deinceps fiat & sæpe in id instituisse. Quarto Equos neminem Christianum edere, quod sciat, vaccina autem, si iubeat, se abstenturos. Quinto Neque bongos vnquam molestasse: sed plerosque eorum diuertisse ab idolis sponte, qui in alios inuehantur. His responsis asperatior factus, iubet omnes regnis suis excedere intra vigesimum diem, sed cùm impossibile id factu cerneret, terminum redeuntis Lusitanicæ nauis præfixit, quo discederent. Id autem nequaquam effectum est, cùm plerique nobiles Christiani facti, illos retinerent & fauerent: sic Deus lenitate piorum, irati Imperatoria acerbitatem mitigauit. *Campana.*

Anni Christi 1585

Dum exercitus Nauarricus in tantis versaretur periculis, iterum tumultuantur Et seorsim Heluetij cùm prope Regem esse cernerent Christianissimum: illi tanquam Patrono cuneatim assurgebant, signo pilorum humi stratorum dato, se in illius seruitium esse paratos. Quod cum Rex Sagacissimus omnium sui sæculi Principum animaduertisset, industria singulari factum vt Bosquetius Heluetiorum Legatus Regi supplicaret, vt illos in Clientes suos reciperet. Ita enim Clairvantium illis suasisse, se pro Regis seruitio hanc expeditionem suscipere. Rex prompto animo ait se pro sibi innata mansuetudine illis parcere, sed nolle illis vti, daturum porro operam, vt prudentissimi Principis Ducis Niuernensis ductu salui in Heluetiam reducerentur. Quod illi acceptarunt. Atque hic prima exercitus tanti ruina facta est. *Acta Gall. Aimer. Minist. Campana.*

Legati Giaponensis per magna discrimina marium, Goam tandem peru[illegible]uor, quod etiam Christianos mirificè recreauit. *Campana.*

Angli Peruana flumina excurrentes, ab Hispanis rumpuntur, & in altum retroaguntur magna suæ classis iactura. *Campana.*

Cum Germani equites Duci Guysiano occurrissent 8. signorum numero, etsi constan[illegible]nè & fortissimè depugnassent, tamen inferiores longè extiterũt & multos amissis, receptui ad maiorem equitatum cecinerunt. *Act. Gall. Camp.*

Dux Guysianus cum vellet vindictam ex Germanis repetere, eos modò continenter insequitur, in Carontes, cùm ipsi vndiquaque premerentur. Demum in Castrum Alnense, vel Alnulum secedunt, quæ illorum postrema fuit calamitas. Tũc enim nocte super-veniens, & Castrum inuadens, omnes conturbauit, qui fuga & terrore improuisi prælii omnes facile superati sunt. *Aldtrf. Minist. Campana. Acta Gall.*

Parimodo Hi[illegible]ani ductore Sancta-Crocio Generali cùm fuissent à P. Ximenes Franciscano, ostensa cruce Domini adoranda, in Ang[illegible] animari, eos fugarunt, ruperunt, incenderunt, viginti na[illegible]bus captis, 6. concrematis, 18. in fugam actis cum ingenti [illegible]glorum dedecore, qui se Reges Maris audent appellitare [illegible]duardo nepote, Dudraci vulnerato valde, & relictis disiect[illegible] *Campana. Relationes Indica.*

Ex reliquis exerci[illegible] Nauartici, cùm pedites Germani [illegible] Montargisium amis[illegible] [illegible] Alnulo septem [illegible] 5685
equitum internecione [illegible] fuissent [illegible] Heluetij à [illegible]
Niuernensi ded[illegible]cti pa[illegible], [illegible]que in Regis [illegible] 1569
tenti, supererant pauci [illegible] quorum Germa[illegible] in fidem Ducis Espernonij [illegible]ediderunt, à quo salui in Germaniam reuecti fuerunt, Franci verò ne Regi quidem [illegible] fidere

voluerunt,

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673 voluerunt sed cùm illos persequerentur Guysianus Dux, Espernonius, Princeps Lotharingus, Dux Niuernensis, Dux Nemausensis, in Lugdunensem Prouinciam vsque contenderunt: & abrupto itinere montibus Sabiniciis superatis Al boriasi nm vrbem peruenerunt: discalciatis plerumque equis, cùm vndique eis omnes obstreperent: vbi a suis sunt recreati: Dux fuit facti Comes Castillioneus ex Illustrissima & fortissima Ducum supremorum Colligniorum familia. *Aduers. Minist. Acta Gall. Campana.*

Ea est rerum humanarum vicissitudo, vt non possit quicquam geri magna vi, neque etiam exita vim sine ratione: quin statim illa Iouis filia Nemesis vltrix adsit. *Aduersaria Ministr.*

Memorabile est quod dixisse ferunt Regem Nauarræ post victoriam à se, de Ioyosa Duce reportatam. Et Germanorum noster exercitus (inquit) tale quid iam nunc, aut breui expetietur. *Eadem.*

Postquam autem ille Neraci existens, hanc sui exercitus cladem intellexit: triduû se intra priuatos parietes continuit, lugens suorum calamitatem. *Eadem.*

Vnus ex pseudo-Ministris hoc etiamtum ausus est, ex suggesto concionari, Deum iustum esse vitinque iudicem, qui & Ioyosam Ducem sustulerit, quia nec audiisset supplicis Iarriettæ voces, qui eum apud tribunal Dei sisteret, intra id tempus in quo mortuus est: Et simul exercitum Germanicum redegerit ad nihilû quia nos vana spe, inquiebat ille, in eo exercitu confideremus. *Eadem.*

Ille autem Iarrietta tale exemplum edidit, cùm dux Illustrissim. Ioyosæ S. Maxentium Pictonum recepisset, ipsum Iarriettam vt Ministrum nec comprehensum articulis deditionis, ipse Dux Ioyosæ suspendi iussit. Iarrietta supplicauit Dei nomine ipsi Duci, vt se affaretur verbo vno. Noluit Dux ad Deum inquit Iarrietta te appello intra mensem. Id accidit vt tunc in conflictu moreretur. Exemplum est omnibus qui vitæ ac necis potestatem habent, ne ea malè vtantur. *Eadem.*

Dux Bulionæus Clairuantius & alij genevam se receperunt. Ibi Dux moritur cum aliis excepto Clair-vantio, qui se in Castri Veteris domum, sui sororij, transferri curauit: vbique mortuus est. *Campana. Aduers. Ministror.*

Interea maximus in Hispania comparatus mari exercitus aduersus Angliam: in quo nullus pro milite receptus fuit, nisi Hispanus. Erant autem ad 30. millia bellatorum præter seruitia. *Campana. Relationes Hispanica & Anglia. Aduers. Minist.*

Atque ita hujusce anni 1587. est omnium rerum toto orbe gestarum maximè memorabilium finis.

ANNVS D. M.D. LXXXVIII.

Verè quidam dixit.

Denique mortalis, sola virtute remota,
Quid nisi nugatrix, & vana est fabula, vita?

Quantum ergo licet hanc tragicomœdiam, vitæ humanæ, quam superiore anno exposuimus, fabulam appellare: iam esto, vt illa fuerit πρότασις. Nunc proh dolor, sequitur hoc
5685 anno 1588. plusquam stupenda Epitasis, & malorum omnium grauissima moles & ἐπιτάσις.

1596 Huius anni initio moritur Marchio Trantius vasco, sanguinis propinquitate Regibus gallo Nauarro & Hispano attinens, vitæ peculiari ratione, quadam à communi vsu aliena prorsus, memorabilis: quòd fidêque omnia semper habuerit, & aperta insania veram sapientiam præstiterit. Amiserat

autem superiore anno Comitem oursonium maiorem natu, *Anni*
cum tribus aliis liberis, equitibus fortissimis, illum verò *mundi.* *Anni Christi.*
ætate maiorem Comitem, sic iudicij maturitate grauiorem. 1585.
quos pater tam parum desyderauit, vt ne sepulturam quidem 5673
illis concedere vellet, neque illis dari pateretur. *Aduersa. Ministror.*

Rex Nauarræ quantum potest suis rebus prouidet, Vice-Comitem ad se accersit, ad Principem scribit, præsidia firmat, Sororem admonet, vt ordinem à se institutum seruet, ad eam etiam mittit ex Albano monte Comitem Suessionensem Principem sanguinis & parem Franciæ 4. primo scilicet loco post Contyum fratrem, sine vlla Iunioris Cardinalis Borbonij fratris sui iniuria. Quamuis enim ipsum ætate, præcederet, quandiu sunt Principes seculares, in ordine ad stemma Regium, ipsi Ecclesiastici non numerantur. *Aduers. Ministrorum.*

Circa finem Iannarii Principes colligati apud Naoceium conueniunt in Lotharingia, & quia, oppidum illud in ditione aliena Regi scrupulum animo iniecit Christianissimo, huic sequota est malorum ἰλιάς. *Campana. Act. Gall.*

Adijt Suessionensis Comes Palum Regiam Bearnij, vbi nonnihil erga Illustrissimam Principem Catharinam profecit: cùm prima vice nihil eam mouisset. *Aduers. Ministror.*

Acceptis literis Nauarri, Condæus præsidia sua recognoscit, & socios officij admonet, ne quid fraudis subesse paterentur, sed omnes bono essent animo, & diligenter officium quisque suum præstarent, Princeps Mansuetissimus & facundissimus facile illis persuasit. *Aduers. Ministror.*

Principes Nancejani colloquij, deliberant de rebus ad statum sui fœderis confirmandum pertinentibus, quæ cùm relata essent Regi noluit conuentum mense Martio, vt indixerat haberi, mandauitque Guysiano Duci, ne Parisios. Idque per virum grauissimum D. Bellieüreum, quod tamen ipse Dux neglexit, vt dicemus postea. *Campana. Aduers. Ministror. Acta Gall.*

Magnus Regni Poloniæ Cancellarius, circa medium mensis Ianuarij, aperto Marte cum Maximilliano Archiduce confligit, illum vincit & captiuum ducendum tradit, cum suis omnibus fautoribus, Capitaneo Castri Proiemissæ, vbi tamen eum bonorifice & regaliter habuit. *Hystoria Polonica. Campana.*

In Scotia sese expediunt consilia, superiore anno delibata ad vindicandum scelus patratum ab Anglis, in Mariam Reginam Christianissimam & serenissimam Franciæ & Scotiæ. Itaque Stuardus Heoticus qui ad Reginam Martyrem Christi, sanguinis communione attinebat, in confinibus vtriusque regni adest, & efficit præsidiis firmatis vt Angla Elizabetha inops consilij esse videatur *Campana. Scotorum Commentaria.*

Dux Sabaudiæ cùm videret suas arces Delphinatui propinquas à militibus Desdiguyerij attentari, sibi bene prouisum esse putat, si Carmaniolam munitissimum Salassiorum oppidũ inuadat, antiquo iure, quod Duces Sabaudiæ in Salassios obtendunt. Vulgo dicitur. *Marchionatus Salutiarum.*

Philippus Rex Hispaniarum, cum Rege Scoto fœdus init vindicandæ tyrannidis, vt ferebatur, Zelo: & Irlandos ad eam depulsandam solicitat. *Relationes. Hispanica. Irlandorum querela.*

Sixtus Pontifex vacat ornandæ Romæ, & classi instruendæ,
vt sit parata in occasionem, si quidem contingeret Turcam 5685 1596
aliquid m[illegible], interea hæc alij in alium finem fieri existimabant, vt scilicet [illegible]mate Siculum possideretur. *Campana. Germanorum Commentaria.*

In Poloniam missus fuerat à Sanctissimo D. Papa Sixto

Illustris

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673 Illustriss. D. Cardinalis Aldobrandinus, qui cum Duce Sabionetta Hispano, à Rege suo misso effecit, vt res Poloniæ sedarentur: cùm illuc etiam venissent magno Comitatu Regina Infans, & Princeps Sueciæ sua neptis, Ita tamen vt tres titulum Regni Poloniæ retinerent, Henricus Valæsius Rex Franciæ, Maximilianus Archidux Austriæ & Sigismundus Rex Sueciæ, qui idem Poloniam de facto regeret. *Campana. Polonica historia.*

Dum adest Comes Suessionensis, in Regia Pali accidit vt Baro Puyanæ, cùm ille simultatem pessimam in affinem Baronem Castelnouuium Chalossiauum exerceret; eum inuadit prope Orthæsium & post velitationes aliquot, Castelnouuius ingens & effatu nimis dignum accipit, in medio gutture globulo igneo, vt pro miraculo sit ipsum euasisse. Eo Princeps humanissimus, pro sua in egentes benemerendi consuetudine sese confert, vt ei succurreret. *Aduers. Ministror.*

Henricus Stuardus confligens cum Anglo victoriam reportat, vt inde etiam captus quidam Anglus, propter varias crudelitates ab ipso perpetratas in Scotos, quaternis equis iudicio Scotorum discerpatur. Ioannes Xonghes dicebatur. Erat autem generalis Anglorum, Dux Suffolcensis, cui dedecus illud à Scotis illatum est nouo quodam fato rerum, & Decreto Dei ob iniustam Reginæ necem, quia sunt consueti Scoti in bellis, sic agere cum Anglis, vt cum sunt in acie media instructo exercitu Angli vincant, hic autem cōtrà accidit. *Cāpana. Anglica Historia.*

Princeps Condæus Illustrissimus circa finem Februarij moritur, non sine suspicione veneni, & ex eo vnus & alter supplicium mortis pertulerunt. Quia dixisset Assecla, Pictonum in vrbe, fore breui vt bugonoti carerent vno ex suis regibus, insinuat eum ab aliquibus contrariæ factionis fuisse subornatum. *Aduers. Minist.*

Mense Februario in Merciis visi sunt quinque soles. *Campana.*

Castrum Sedanium à Duce Lotharingiæ obsidetur, & lentè persequitur Lotharingus obsidionem. *Campana. Aduers. Ministro.*

Elizabetha Regina Angliæ, procurat quantum potest ne illam nec opinantem Hispanus opprimat. *Campana.*

Scotus cum suis omnibus summa lætitia afficitur, ob victoriam Stuardi in Anglos: ac in spem erigitur, vt aliquando vindicet matris iniustam & indignam necem. *Aduers. Minist. Campana.*

Pugnius nobilissimus ex Ramboüilletana familia, ad Ducem Sabandiæ missus, nil ab eo potest Regio nomine impetrare, de Salassiorum marchionatu restituendo: quin multa ille de retinendo causatur, quod non solùm Rex, sed ipsi Principes Italiæ malè ferant. *Campana. Acta Gall.*

Rex Christianissimus, quendam suum nobilem Consiliarium Les Reaux dictum, ad Ducem Lothariogiæ mittit Legatum: vt suo nomine illi, obsidione Sedaonij interdicat. Idque rogatu Ducis Mompenserij Principis sanguinis, qui hæredis Principissæ Bulionææ erat Auunculus. Et quia Rex est ab antiquo protector Bulionææ domus & familiæ, etiam aduersus Imperatores Germanos. *Acta Gall. Aduers. Minist. Campana.*

5685 Quarto Aprilis moritur Federicus Rex Daniæ relicto filio hærede satis iuuene Christiano. *Camp.*

1596 Apud Regem defertur Guysianus Dux, quòd voluerit Castrum illud licitari à quodam Capitaneo ingenti nummorum aureorum summa, ea tamen Lege & conditione, vt Princeps Ioynuilla, major natu ex ipsius liberis, Principissam Dominam duceret vxorem, quod Rex auerit, & cum Duce

Anni mundi.		Anni Christi.

Mompenserio facit, cùm esset illius tutor, vt eam sibi pro suo vnico filio Principe, Dofinio, vindicet. Quod valde ægrè tulit Dux Guysius. *Acta Gall. Campana. Aduers. Ministro.*

5673 Rex Scotus primùm apud Parmesem per Oglebyum nobilem suum. Deinde erga Principes Italiæ, necnon apud Regem Hispaniarum conqueritur de violato iure omni, à Regina Elizabetha Angla, in matrem suam Reginam Christianiss. ac Serenissimam Franciæ ac Scotiæ, & opem ab illis petit. *Campana. Historia Scotorum. Aduers. Minist.* 1585

Dux Guysianus apud Sanctissimum Sixtum Pontificem accusatur, quòd vellet Sedanium obtinere, cùm hac conditione vt Princeps Ioynuilla, vxorem duceret Principissam, retento etiam Caluinico figmento religionis, quo valde fuit permota sua sanctitas, vt etiam excedere roma Ioynuillam Principem ibi tunc existentem, iuberet. *Aduersarium Ministrorum.*

Cùm Oglebyus Romam venisset, cùm Ioannæ Cecilio tractat, & cum illo egisse apud Sixtum Pontificem: vt inita illius gratia ipse Rex Scotus Catholicus fieret: vt facilius ad vindicandam matris mortem, ab ipsis Principibus Catholicis adiuuaretur. *Historia Arcana Scotorum, & Aduers. Minist.*

Rex Christianissimus cum Duce Espernonio, sibi vendicat totam de victoria exercitus Germanici gloriam, quod Guysianum Ducem acriter pupugit: & ex eo magis ac magis eum Rex Christianissimus suspectum habuit, vt nullatenus vellet eum ad se venire Lutetiam Parisiorum. *Act. Gall. Aduersaria Ministr. Campana.*

Classis Hispanica in dies apparatur, proximo quoque die in Anglos solutura. *Hispanica relationes.*

Rex Nauarrus Rupellam morte Condæi Principis viduatam se recipit, vbi Lauardino oppidula sua molestanti grauiter resistit, illiusque impetum præsentia suæ Maiestatis retutudit. *Campana. Aduers. Minist.*

Georgius Riualdinus magnus armorum Dux, & industrius capitaneus moritur in Italia. *Campana.*

Sedanienses insurgunt in Baronem Satessebórgium & illum dissipant. *Camp. Aduers. Minist.*

Iamenum Castrum tentant insidiis, primũ excipere Lotharingi postquã diu obsedissent, sed tandem deditione capitur. *Campana. Aduers. Minist.*

Lanouœus se à capiundis armis, in Sedanij defensionem excusat: duabus rationibus. Prima quod religione id est data fide teneretur. Sic enim promiserat. Secunda quia noluit ingratus audire, erga Illustriss. Lotharingiæ Ducem, cuius beneficio fuerat liberatus. *Campana. Aduers. Ministr. Acta Gall.*

Marancium frustra Nauarrus liberare sperat, sed post absente grauiore exercitu idem præsidium sibi subdit & Blanchardum Capitaneum Rupellam ducit captiuum. *Campana. Aduers. Ministror.*

Elizabetha Anglorum Regina coacta fuit ingruente Stuardo victore, & imminente Hispanorum classe diligenter, ad Iacobum serenissimum Regem Scotorum Legatos mittere: qui ipsam speciatim de morte ignominiosa reginæ Mariæ, apud Regem illius filium excusarent: ac eò se adactam fuisse Concilij Anglici importunitate, vt Anglia seditionibus liberaretur. Oh quanta turpitudo! phy quanta insania! apud filium se excusare de matris nece ob priuata excusantium se commoda. Ob quæ omnia Scoti non destitere ab incepris. *Campana. Acta Gall. Aduers. Ministror. Scotorum arc. histor.* 5685 1565

Et si Rex Christianissimus Duci Guysiano vetuisset Parisios accedere: tamen ille impatiens iræ regiæ, eò liberè contendit, comitatus 8. tantum suis nobilibus Parisios venit: &

tecta

Anni Christi. 1585 | Anni mundi. 15673

tecta in hospitium Reginæ matris, deinde ad Regem, postquam cum Regina fuisset collucutus. Rex incandescens petit ab eo, cur cootra soum mandatum huc veocrit: Ille ait, ad se coram sua Maiestate purgandum criminibus, qoibus sui hostes ipsum ooerarant. Cùmque Rex pergeret irasci: interuenit Regina mater, & sermooe interrupto cum illo agit: Interea Dux, cum Regina vxore loquitur. Id fuit oooo Maij die. Postridie Rex cum Guysio placidè de multis agit. Interea admooetur à suis: vt sibi caueret. Esse paratas à Guysio Duce, contra se insidias. Rex comotus accersit cohortes, quæ loca manitissima quæque occupareot Parisienses oouitate rei perculsi commouentur & cauent portas, fenestras, & quicquid esset suæ opis, communiri. *Campana.*

Primi omnium Scholastici tumultuati sunt, & plateam Mauberti dictam occuparunt. Hinc vndique tota vrbe ex. curritur. Cathenæ exreoduntur obstruendis vicis, doliis & trabibus singulis quadruuiis, & anfractibus vicorum, repagula coostituuntur. *Campana.*

Rex eo tumote attonitus, lugentibus Reginis, spem vultu simulat, altumque premit corde dolotem. Et dum ait se velle hunc compescere motum sua præsentia. Ipse per portam oouam exit 12. die Maij circiter decimam, cum necdum esse paratum ipsum putaret Guysius, & conscenso equo, paruo comitatu quanta potest celeritate in Rambouilletum Castrũ conteodit, cùm esset illa familia Regibos ab antiquo fidelissima. *Aduers. Minist. Campana. Acta Gall.*

Regina conata est, pluties Ducem adire, se d ob vicotum impedimenta, vsque in vesperum illius diei ouoquam potuit. Eum autem hortata est adire Regem ac illi se excusare, sed non potuit sibi in animum inducere. Et ipsam etiam retinuit Parisiis. *Eadem.*

Rex Nauarrus ea audacia Ducis intellecta, vnum ex suis oobilibus mittit, Caroutes quò Rex peruenerat ac ei suum obsequium offert, quandocunque vellet Rex ei iubere. *Aduers. Minist. Act. Gall.*

22. Die Maij capta est sepia Piscis in Pomerania quæ signis maximè variis, fuit insignita: duo enses, duo pugiooes. *Camp.*

Vltimo die Maij, soluit classis Hispanica, è finibus Gurpusquæ, & in Angliam conteodit. *Campana. Relationes Hispanica.*

Malicorna gubernatot agri Pictooum, belligeratur circa Rupellam, sui nepotis Lauerdini opera. *Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus insulas Rupellæ adiacentes, præsidus firmat, & portus munit: oequa Hispanicæ classis pateret aditus. *Eadem*

Ad Regem Christianissimum, Parisiorum ciuitas & colligatæ vrbes, veniunt per Legatos, orantes, vt in gratiam, Guysianum ducem teciperet & hostem Nauarrum iudicaret, & sua hæreditate priuandum, qui re infecta discesserunt. *Acta Gall. Campana.*

Totus meosis Iunius in ea pacificatione coosumitur à Regina matre, cùm Rex Rhotomagum petiisset: quò prius ierat Dux Esperoonius. Et gubernatoris oomen à Rege obonuerat, ipso etiam Rhotomagensi parlameoto, hoc apptobante & vt vocant verificante. *Acta Gall. Campana.*

5685 Mense Iunio 26. die sol totus obscuratus, & illius loco est

1596 visus ensis oudatus. Per totum diem in Vinaria vrbe Germaniæ ipso meridie. *Campana.*

Illustrissimus Cardinalis Borbooius, cùm hæc omnia perpendisset, & animaduerteret, alium vt dixit, à pietate vera & religiooe Catholica zelum, in illo tumoltu Parisiensi, coosilio inito cum vno ex suis protonotariis Decuriooe Sansulpitiaoo, die proprio Peothecostes, petacto sacro, sese ad præfe-

Anni mundi. | Anni Christi.

ctionem parat, vt ad Regem veniret Rhotomagum. Sed ea res innotuit Guysiano Duci, qui in mediis vesperis Sansulpitianis, eum in vrbem reuocat, nec amplius eum absque comitatu exire permisit. *Aduerſ. Miniſt.*

5673 Rex Christianissimus promulgat scriptum, quo in Guysianum Ducem inuehitur, vrbes colligatas accusat, quòd ipsi consentirent: & si quid vt obtendebant illæ vrbes, scripto diuerso, ipse Espernonius & frater suus Valettæ commisissent, suum esse illis reddere ius, non autem Guysiani Ducis, nec vrbium arma in Regem tollere. *Acta Gall. Campana.* 1585

Cùm classis Hispanica portu Hispanorum solueret: tanta exorta est in eam tempestas: vt aliquot Triremes & Myoparones amiserit. *Camp. Relationes Hiſpanicæ.*

Septimo tandem die Iulij, pax denuo facta est, inter Regem Christianiss. & Guysium Ducem, & indictus comitiorum dies in vrbem Blæsiorum, ab Augusto mense in Septembrem vbi de omnibus ageretur. *Campana. Acta Gall. Aduerſar. Miniſtrorum.*

Cùm Rex Carnutes Rhotomago reuertisset ad eum venit Guysius, & intercedente, Regina matre, cum Rege reconciliatus est. Redditus Delphinatus Mayennensi, & missus Niuernensis in Pictonas, qui bellum cum Nauarro gereret. *Eadem.*

Nauarrus interea in Pictonia inferiore Montem acutum Castrum munitissimum obsidet, frustráque opem ferre Duce Illustrissimo Mercorio gestiente capitur, & validissimè ac diligentissimè communitur. *Act. Gall. Aduerſ. Miniſt.*

24. Iulij classes ambæ hostiles, Anglica & Hispanica sese mutuo conueniunt in traiectu Caletum. Thomas Hauuardus Mylordius generalis Angliæ, dispicit se inferiorem fore, cum non plus decem milibus hominum armatorum gereret. Contra Hispanicæ Dux Illustrissimus Medinæ Sydoniæ, vnum & triginta pugnatorum millia gestaret. Itaque Anglus dolis intendit, & Dudraci industria Myoparonibus alligatis iouicem, quibus ignium artificialiũ esset ingens copia, illos Myoparones, impellit secundo vento in aduersam Hispanorum classem, vt in ipso articulo, concrepantium ignium subitus fragor Hispanos deterreret: & ventus simul cum flammis ipsorum classem diuerberans, naues disiunctas concremaret, quòd & factum est tanta felicitate industriæ, vt pars, Caletes qui portus est Franciæ appulerit vi huiusce industriæ tempestatis: ibique Dux Medinę Sydoniæ exscensionem fecerit. Pars verò Bajonam & Caput Britonum adierit, reliquus verò exercitus, turbine valido intra Scotiam & Irlandiam conquassatus, miserabilem tandem in Hispaniam reditum fuerit sortitus. Atque ita classis Hispana Ludibrium ventorum & maris extitit. *Campana. Aduerſ Miniſt.*

25. Iulij Legati Giaponenses in Macaon insulam regni Chinæ, peruenerunt longissimè à suo regno dissitam. *Camp.*

Rex Nauarrus obsidet Beauuoysium dictum, alias Bellouacum Castrum natura loci & munimentis fortissimum, in Pictonia *Eadem.*

Princeps Parmensis frustra, Bergam tentat. *Flandrica.*

Princeps Chymayus recuperat Bonnam. Vbi Tassius strenuè moritur, & frustra Scheinchus Protestantium implorat opem. *Campana.*

Rex Nauarrus Rupellæ suorũ habet comitia, vbi post multa hincinde agitata ipse Rex Nauarrus parlamenta per Prouincias constituit, vt hoc pacto plebes ad alia Tribunalia se conferre non cogerentur. Apud Lectorates, Fustates vel Fo- 5685
xios, &c. *Aduerſ. Miniſtror* 1569

Michaël Oquendo Hispanus Guipuzcoæ Ammiralius, cum suis nauibus tempestate perit, in reditu classis ad litus Hispanicum *Campana. Relationes Hiſp.*

Robertus

Anno Christi. 1585 *Anno mundi* 5673 Robertus Dudlæus Excestræ Comes, magnæ apud Elizabetham Angliæ Reginam, authoritatis, moritur. *Campana. Historia Anglica.*

Septembri mense apud Blæsios, Rex Chrestianissimus consilia sua agitat: comitia inchoat, & ipse eis præest. *Acta Gall. Campana.*

In illis Consiliis multa proponuntur, contra Nauarrum quæ nequaquam ausi sunt postea Colligati sustinere. *Aduers. Ministror.*

Lugdunensis Archiepiscopus, vir singulari ingenio, & admirabili dexteritate, consilium dat Guysio: vt inter spem & metum, Regem contineat. *Aduers. Minist. Ipsum Documentum.*

Secundo Mensis Octobris processio solennis instituitur, Blæsiis ad implorandam numinis diuini opem, cui Rex Christianissimus interfuit deuotissimè, & omnes suo exemplo ad pietatem commouit. *Campana.*

In comitiis Blesensibus orauit pro Ecclesia, Illustriss. ac Reuerendissimus Archiepiscopus Bituricensis, Primas & maximus Regis Christianissimi Eleemosynarius. *Acta Gall. Campana. Aduers. Minist.*

Interuenerunt Principes Cötyus & Suessionensis & initio ità præuisum, non finem fore comitiorum sine sanguine. *Aduers. Ministrorum.*

Iam antè Illustrissimi Principes Cardinalis Borbonius major, & Cardinalis Vindocinensis Borbonius minor, majoris nepos, mentem suam declararant: cum mortuo Principe Illustrissimo Condæo, ipsi genibus Regis adoluti, reos illius nefandæ mortis (cùm sublatus fuisse veneno diceretur) ad supplicium depoposcerunt. Ita nô posset sensus humanitatis, à Principibus humanis auelli. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Espernonius cùm esset Angolismæ, parum abfuit quin à quibusdam oppidanis caperetur, & interficeretur. Se ille fortiter tutatus est. Et in eo, Mulierê fortem se præstitit Illustrissima Candalliæ Captallia, & pro coniuge Duce Espernonio, sese ensibus nudatis & globulis igneis missilibus opposuit. Rex Nauarræ eò contendit, sed periculum euaserat iam dux, cùm iter se Rex Nauarrus daret, quod vbi resciuit Rex Christianiss. magis illum adamauit. Et omnia illius in se vindicando facta probauit. *Act. Gall. Aduers. Minist.*

Mense Nouembri Ferdinandus Illustrissimus Cardinalis Medices, galero renunciat, vt in se ducatum maximum Hetruriæ: vt sobolis Illustrissimæ vnicum stipitem reciperet: quod illi à sanctissimo Patre concessum est, cùm ille nullo esset ordine sacro, adhuc tunc inauguratus. *Campana.*

Intercessit pro familia Principum Borboniorû, Illustrissima Princ pissa mater Illustrissimi Principis Comitis Suessionensis, qui etiam iamdudum se Ecclesię & Regi reconciliarat, quod arma pro Rege Nauarro gestasset: quatenus fouebat Caluinistas. *Acta Gall Aduers. Minist.*

Rex Christianissimus luculentissima oratione, comitia ipsa est affatus: vt quisque satageret salutis regni & salua pietate da Principibus Borboniis Nauarro & aliis, ità decerneretur: ne quid simile esset deinceps, quo bella protraherêtur, innuês non ita facile posse Regem Nauarrum subiugi, atque in ipsis Comitiis damnaretur, qualia cernebat esse omnium vota. *Acta Gall. Campana.*

1586 5685 Rex Nauarrus eò mittit vnum ex suis, qui Comitiis ipsis suo nomine obnunciaret quod rata & firma esse non possent, cùm non essent legitimè congregata neque libera. Proinde quicquid in iis decerneretur, contra se inutile ac nullum fore. Ita protestatus est. *Aduers. Minist. Acta Gall.*

Eodem anno agitatum est, per Nauarrum iubente Rege Christianiss. & ab ipso iudicibus côstitutis de morte indigna

Principis Condæi vnúsque & alter extremo supplicio affecti sunt apud Sanioannangeriam. *Aduers. Ministro.* *Acta Gall.* *Anni mundi.* *Ann. Christi.* 1585

In dies crescente Guysiani Ducis Potentia inuito Rege, ac fauentibus ipsi Duci Comitiis nimiopere: Rex ipse ex eo 5673
suspectior, sibi cauet: & prouidet ne ab ipso intercipiatur. *Campana. Acta Gall.*

Dux Mayennensis interea, Lugduni agebat exitum Comitiorum expectans: quique nunquam sui fratris Ducis Guysiani facta, in Regem Nauarrum & alios Principes probauit & fertur de eo Regem admonuisse, omnium primus. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Dux Niuernensis in Pictonia Montem acutum recuperat. *Eadem. Campana.*

Inde Rex Nauarrus ægrotauit vsque ad mortem pleuritide laborans, degebatque tunc in quodam pago satis Montis-acuti vicino, & ab vno Chirurgo suo Martello ex Alençone vrbe, cùm omnes alij reformidarent eum contingere, sola missione sanguinis omni periculo liberatus est, vt breui sanus sit redditus. *Aduers. Minist.*

Interea Pseudo-Ministri vndique, noctuque diéque orationibus instant suo modo *Eadem.*

Dux Niuernensis adit Garnachiam oppidum, cùm Castro munitissimo maritimum, & illud fortiter expugnare contendit. *Campana. Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus consilio quorumdam inuadit circa auroram Nyorthense Castrum & vrbem, cùm tota nocte vehementer pluisset. *Aduers. Minist.*

Rex Christianissimus detectis Guysiani Ducis insidiis, vt ferebatur, idque per quasdam fœminas etiam Guysiani Stemmatis, fore vt Rex in Sancti Dionysij in Francia Monasterium recluderetur, atque ità arcanom quoddam consilium Comitiorum, ex ijs qui Duci fauebant impensius statuisse: exclusis regno omnibus Borboniis, memor alioqui eorum, quæ illi olim dixerat Dux Mayennensis de fratre suo Duce Guysiano, cùm se vndiqne constrictum cerneret, omnes quæ claues sui Castri Blæsensis, in manu ac potestate Ducis esse animaduerteret. Nil mouendum ratus vi aperta, in tanta angustia se probare simular, vt præfectus generalis totius regni à Comitiis, Dux ipse declararetur: eamque promulgationem præfecturæ, in crastinum diem reiecit. *Eadem. Camp. Act. Gall.*

Ille crastinus dies fuit 24. Decembris, quo eodem & hora eadem qua Nauarrus Rex castruin Nyorthense cepit, Rex iubens ante quartam matutinam, vt sibi sacrum pararetur in sacello suo extra castrum Blæsense, non ita procul: cùm iam comitia in aulam Regiam Blæsensem cõuenissent, iubet Ducem Guysianum ad se accersiri, idque à Pinarto secretario status Dux cùm tota nocte, se voluptati dedisset, vt fertur, Nauseabundus petit tragemeta à cubiculario quodam Regis, & sic vlterius progressus circumspiciens, nemine illîc præsente, statim videt è tapetibus prodeuntem hominem armatum in se, cuius collum ille constringit, & repente quinque alij ex latibulis emerserunt & in ipsum irruentes, interfecerunt. *Campana.*

Alij aiunt ensem strinxisse dimidiatum in primum, atque ità sui interficiendi occasionem præbuisse. *Relationes. Aulicæ. Aduers. Ministror.*

Rex ex adyto prodiens, cùm illum prostratum cerneret in hæc verba erupit, jam nunc Rex sum. *Campana.*

Audito strepitu frater Cardinalis Guysianus ferre opem 5685 155.
voluit, sed à custodia Regia foris in aula anteriore, excubante inhibitus est, & captiuus factus, necnon cum eo quicunque ipsi Guysiano fauere agnosceretur. Vt Lugdunensis Archiepiscopus Borboni' Cardinalis & alij, ex familia Guysiana,

&eo

Anno Christi. 1585 *Anno mundi* 5673

& eo ipso momento missus Domanius Lugdunum, vt ab eo Mayennensis caperetur. *Campana. Acta Gall.*

Pridie vesperi oblatis epulis Duci, simul appositum fuit breuiculum sub quadra, quo admonebatur de periculo, sed pettito calamo scripsit, ex altera parte hæc verba, *Non auderet* & breuiculum abiecit, humi quod postea Regi relatum fuit. *Aduers. Ministrorum.*

Frater Cardinalis postridie adductus in præsentem fratris Ducis Mortem, Regis iussu, cùm illi probra diceret, interfectus est, ibidem. *Campana. Acta Gall.*

Adierat Matrem Rex post Ducis mortem, ac ea salutatione illam euigilarat, dicens, *En nunc Rex sum, Guysius mortuus est* Respondit illa. Vtinã verè Rex sitis, & non regnũ suum Rex perdiderit, respondit Rex paulò commotior. Nolite hæc curare, Domina, & discessit. *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Biduum spectaculo duo corpora fratrum ostensa sunt, ac post cremata. *Legatio Parisinorum ad Sixtum Papam.* & *Campana.*

Accesserunt ad Regem, Principissa Illustrissimæ Namoursia mater defunctorum Principum, & Guysia ducissa vidua, eaque grauida, quæ corpora petierunt à Rege: sed ea ipsis denegata sunt. *Campana.*

Cùm Gamachia Duci Niuernensi, se dederev ellet, quidam excucurrit è medio Niuernensis exercitu, & quantum potuit, alta voce clamauit: viuat Rex Nauarræ, captum est Nyorthum, Dux Guysius fuit iussu Christianissimi Regis interfectus. *Aduersa. Ministror. Campana.*

Hoc erat in fatis ajebat Abbas Sanctæ Hubertæ apud Aurelianensis, vt sic Dux Illustrissimus Guysius moreretur: Ipse enim ab illo Abbate Fatidico fuerat admonitus, sibi talem casum impendere, id tamen periculum vitari posse, si in medio comitiorum congressu recederet. Quod nunquam potuit, etsi vellet & fuerit conatus, sic discedenti ipse Abbas regnum pollicebatur. *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Idem Abbas tamen simul prædixerat etsi, sub conditione: fore vt Rex Nauarræ, in Regem Galliarum, euaderet. *Ibidem.*

Bascias feratus à Persis in Persia vincitur. *Campana.*

Archidux Maximilianus Austriacus, in Polonia captiuus à Magno Poloniæ Cancellario retinetur, dum Sigismundus suecus, latè imperitat. *Campana Polonica.*

Multæ sectæ nouæ in Affrica, exoriuntur, contra legem communem Alcorani præsertim, de Monte viridi exeuntes. *Campana.*

Atque ita explicit huiusce epitasis bellicæ pars prima, hoc anno 1588. per omnes orbis vniuersi partes exacta.

Eodem SIXTO Pontifice, Eodem Imperatore. Iisdem Regibus & Principibus.

ANNVS D. M. D. LXXXIX

VNDECIMO die postquam mortuus est Dux Guysius Illustrissimus, Christianissima Catharina Medicea, Regum Mater optima, animam Deo reddidit, cui iusta facta sunt à Rege filio Henrico tertio Galliæ & Poloniæ Christianissimo. *Campana. Acta Gall. Aduers. Minist.*

Ciuitas Aurelianensis se Regi dedit, sed cùm rei nouitas de morte Guysij Ducis, omnes attonitos reddidisset, deinceps ciues Aurelianenses exasperati sunt: præsertim quia vellet Gubernatorem quem ipsi nollent, eis reddere. *Acta Gall.*
5685 *Aduers. Minist.*

1596 Ad Regem Nauarræ scribit Rex Christianiss. de morte Guysij Ducis, & post eam illi incipit reconciliari. *Ibidem.*

Similiter Espernonium ducem in gratiam recipit, à quo nonnihil fuerat abalienatus, & tamen modum ille tenuerat, cùm Northmannia Duci Mompensefio cesserat, qui eam

Anni mundi. Anni Christi. 1585

affectaret sicque sua illi fortuna (quamuis ægrè) constitit. *Aduers. Ministror.*

5673 In publicum Rex Christianiss. caussas edit istius suæ in Guysios fratres & reliquos seueritatis: quam alij nimiam esse dicebant, & totam machinationem aperit, literas profert quibus Guysius Dux, se magnorum criminum alligant, *Ex ipsis Protestationibus & literis. Campana. Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus aliunde promit, sibi esse molestum valde quod rex Christianissimus, in eo rerum tam lamentabili statu extiterit: eorum artibus qui suos affines & cognatos Guysios in ea pericula conieciSSent, quorum se tædere affirmat, eorumque casum dolere. *Ipsa Protestationes. Aduers. Minist.*

Scriptum Italicum prodit paulo pòst, quo factum Regis laudatur. *Anonymum.*

Vice-versa Colligati suos Principes deflent, & protestantur de iniuria sibi illata: necnon Parisinus populus ferè amens impos sui visus est, ob tantorum Principum tædium, vt ferè Regem ipsum pœnituerit. *Aduers. Minist. Act. Gall.*

Res mira Pali Regiæ Bearnij accidit, quidam hortulanus somniauit illa ipsa nocte, & hora qua Dux Illustriss. Guysius moriebatur, Regem Nauarræ fieri Galliarum Regem pereuntibus ante aliis omnibus, vt etiam viderit Guysium à Rege Christianiss. & ipsum Regem à Dominicano interfici, & vrbem Parisiorum ferè ciuibus desertam, demum ab ipso Rege Nauarro facto simul Gallo, in antiquum splendorem restitui, & hoc omnibus ipso die declarauit. *Aduers. Minist.*

Cùm hæc Romæ audirentur, omnium suum præcelsum Sixtus summus Pontifex indignatione graui sensit commoueri: tamen etiam seipsum sustinuit. *Campana. Relationes Italicæ.*

Illustrissimus Cardinalis Aldobrandinus, tam prudenter & cordatè se in Polonia gessit: vt illius ductu & auspiciis, pax facta sit inter domum Austriacam & Polonos, necnon Archiduci Maximiliano, reddita fuerit sua libertas. *Campana. Polonica.*

Sub finem Ianuarij, Legati Colligatorum & Parisini Romam adeunt: à sua sanctitate petunt omnia in Henricum Regem Christianissimum. Factum ipsius vltra modum etiam exaggerantes. *Campana. Ipsorum Legato.*

Sanctissimus Sixtus Pontifex, prudentia incomparabili, sibi esse audiendum Henricum Christianissimum, & Patrem se esse omnium communem apertissimè professus est. *Campana.*

Interea 23. Februarij aduenit Legatus Romam Reuerendissimus D. Episcopus Cænomanensis frater defuncti Rambouilletani Cardinalis Illustrissimi, qui pro Rege luculentissimè iuxta ac ponderosissimè egit: vt factum ipsius circa Guysios Sanctissimus Papa probare deberet, cum nil egisset nisi magistratu summo dignum, in subditos, vrgente præsertim necessitate, in quo sibi satisfactum esse Pontifex declarauit eò minus quòd Cardinalem Guysium se inconsulto peremisset, & Cardinalem Borbonium cum primate Galliarum Archiepiscopo Lugdunensi captiuos retineret. *Campana.*

Die Sancti Matthiæ Lugdunum se declarat colligatam Guysianis, quicquid contrà Alfonsus Corsus cordatissimus, item Espernonius Dux prudentissimus & frater ipsius Valleta pugnacissimus opposuissent. *Campana. Act. Gall. Aduers. Ministrorum.*

5685 Secundo Martij Cardinalis Farnesius moritur. *Campana.* 1590

Postquam bimestre Parisini, Duces suos Guysianos luxissent, tandem Senatus Decreto quarto Martij Dux Mayennensis Præfectus generalis declaratur. *Campana. Aduers. Ministrorum.*

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673 Rex Christianissimus contrà guysios rebelles iudicat & Parisinoa simul atque hosce suis priuilegiis spoliat. *Aduers. Ministror. Campana. Acta Gall.*

Iamerij castri Duci Lotharingiæ dedi̇i, eo anno explicantur conditiones regis Christianissimi consensu. *Campana.*

Rex Nauarrus in Pictooia, ingentes progressus facit, & Castelleraldum capit, *Aduers. Ministror. Acta Gall. Camp.*

Nauetes se ligæ siue colligatis opera Ducis Mercœurij se dediderunt, Idem facere gestit Rhedonum ciuitas, vbi est ipsius Soatus sedes, sed protinus recuperatur. *Ibidem.*

Tentat Dux Mercœurius in eas partes, vrbem Vitriam dictam pertrahere, sed incassum laborat. *Campana. Aduersaria. Ministrorum.*

Martio mense, pseudo-Ministris Bearnenses, incestum matrimonium, quod oonnulli ex suis laudarant, supina iuris vtriusque ignorantia, dissoluunt, authoribus Bordano Martellio Cajetano & alus, apud Oleronentes. Tamen vitandi scandali, causa rem in maoibus Magistratus summi relinquunt. *Aduers. Minist.*

Christiana Lotharinga Principissa serenissima iamdudum magno Hetruriæ Duci promissa, illi adornatur breui illuc duceoda. *Act. Gall. Campana.*

Flauia neptis Papæ Sixti, desponsata fuerat Duci Illustrissimo Bracciano, per procuratorem Vsimbaldum, & 20. die Martij altera neptis Vrsina ducit, Conoestabulum Regoi, Ducem Tagliacossium, magna, vrbis & totius Italiæ lætitia. *Campana.*

Aprilis vltimo Lotbaringa adducitur, & lugubri veste posita, sponsalinā induit & sic Magni Ducis vxor fit, comitata à Christierna Regina Daniæ auia Paterna, & Ducilla Brūsuiceosi amita. Cum aliis multis. *Campana.*

Cùm expectaret Rex Christianissimus ab Episcopo Cænomaneosi suo Legato apud Sianim Pontificem, responsum à sua Sanctitate : ac interea nihil ageret, magni motus exoriuntur per totum Regnum : vt ferè ipse omni ope esset destiturus, & Rex trium aut 4. vrbium appellari posset. Mandat itaque Duci Niuernensi vt accedat ad se, Et suoa captiuos ipse in propria persona, è Blæsiis traducit io Castrum Amboysianum, secuodo Ligeri. *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Breui post rempore, Ducem Ioyouillæ, qui nunc Guysius est, transfert in Turooum metropolim, relictis Cardinali & Primare & aliis quibusdam io Castro Amhosiano. *Ibidem.*

Tandem ipsum etiam Cardinalem, in Chinonium castrum munitissimum, sub Chauigoyo Duce cordanissimo, etsi cæco transportari cum custodia fidelissima cauit, Et vxorem suam Ludouicam Lotharingam è familia Illustrissimi Ducis Vaudemootij, secundana Lotharingorum, illi dat hospitam : vt tædium aliquo modo senis Cardinalis, certis diebus, conspectu Reginæ leuaretur. *Ibidem.*

Tunc parū abfuit quin castiū Andegauense munitissimū, cum tota vrbe, in partes colligatorum transiret : sed Regis prudentia & celeritate auxilij eò transmissi, retenta fuit vrbs in regis potestate. In eo nauauit sedulam operam, eius vnus ex primatiis, qui per posticum noctu ingressus, suos animauit affines & cognatos quæ cùm magna sit cognatio & potens, aliis terrorem incussit. *Acta Gall.*

5685 Rex Nauarrus semper cum Rege tractat, & conatur illum se in suas partes vocare, à quibusdam persuaderi. *Aduersaria Minist.*

1596 Hoc tēpore detexit aperte Rex Christianiss. arcanum consilium, quo illum semper veluti manu, Mater sua rexerat Catharina Medicea regina, quæ illi moriēs supplicaret, vt ad regni sui saluationem sibi suos Priocipes adiungeret, illorū

Anni mundi. *Anni Christi.* 1585

enim interesse de regno, & ità conscientiam illi dictare: Necesse autem fuisse hactenus ità se gerere, ad ductandos partium animos. *Aduers. Ministr.*

5673 Idem de ambobus fratribus actum est, viuo Francisco Flandriæ Comite ? vt hoc pacto Flandria recuperaretur. *Ibidem.*

Cùm sentiret Episcopus Cænomanensis Legatus, Regis Christianissimi sententiam excommunicationis in Henricum Regem accelerari: ob Cardinalis Guysij mortem, & Borbonij cum aliis Prælatis retentionem: maturè intercessit: vt ratio tantæ difficultatis haberetur, qua Rex coactus fuerat eam extremis malis remediorum extremorum asperitatem adhibere, sed nihil impetrauit. *Camp.*

Itaque Maij 23. lata est illa sententia, in Regem Christianiss. & ipse intra certũ diem Romam venire, aut per procuratorem comparere iussus, vt de iis rationem redderet. *Campana.*

Dux Mompenserius Alençonio, tendit Falaysam oppidum, & illud obsidet pro Rege sed frustra. *Campana. Aduers. Ministror.*

Rex Christianissimus, quanta celeritate fieri potuit audita sententia in se lata: amplius non distulit, sed hostas Guysianos & suos omnes Collegatos iudicauit, Parisinos iterum priuilegiis priuat Parlamentum è Parisiis, in Augustam Turonum transfert. Vnde est, quòd multi ex primariis viris Parlamenti eò ad Regem discesserint. *Acta Gall. Aduers. Ministro.*

Per idem tempus, strinxere calamum in Sixtum, plerique viri docti, in Turonum metropoli tunc arce Franciæ, & capite Regni: inter quos fuit D. Ceruinus, vir doctissimus & eloquentissimus. *Ibidem. Et scripta illius.*

Ex professo D. Dufayt Cancellarius Regni Nauarræ, & Bearnij scripsit libellum acrem, cui titulum fecit *Anti Sixtus.* Idem scripsit pleráque in commendationem Regis Nauarræ: illius genium & ingenium graphicè depingens. *Eadem scripta.*

Ex alius doctissimi viri & & emunctæ naris studio prodierunt Philippicæ, acriore stylo, in subdola Hispanorum molimina.

In ipsum etiam Ecclesiæ statum corruptum, & de concilio reformando scripsit Veruillius vir in omni scibili versatus.

E Turonum metropoli Rex profectus, in Pictonas: vrbs illa sese opposuit, & coactus fuit reuerti ad suos. *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Septimo Maij Magnus Dux Hetrutiæ, equites creat, Sancti Stephani: Marchiones Rianensem, Bagnium & Cornieosem. Item Comitem Meldolensem, Philippum Pepolium, Alexandrum Vrsinum à Petiliano, Ferdinandum Rossium & Iulium Rianensem. *Campana.*

Circa idem tempus Episcopos Vicentinus nuncius missus à summo Pontifice, ad magnum Ducem, & magnam Ducissam donaria consueta dari à Pontificibus defert, & offert, & summa cum animi gratitudine. *Campana.*

Rex Persiæ petit à summo Pontifice, sibi suppetias dari, contra Turcam. Circa 23. Iunij. *Idem.*

Eodem tempore rediit, Illustrissimus Cardinalis Aldobrãdinus, rebus Polonicis optimè ad Ecclesiæ decus, & honorem Dei compositis cùm ante se misisset clarissimum Cynthium nepotem suum, qui de omnibus rebus Pontificem summum redderet certiorem. *Idem.*

5685 Refert de fratre Hyacintho Dominicano ad summũ Põtificem, vt dignus qui canonisaretur, & in Sanctorum numerum referretur. Sed res dilata est in aliud tempus. *Idem.* 1596

Mavennensis tantum non Regem Christianissimum capit, apud Turonas, qui cum ingenti periculo tandem euasit, & in

vrbem

Anni Christi. *Anni mundi.*

vrbem receptus est. *Act. Gall. Aduers. Minist.*

1585 5673 Venit in defeosio oem Regis Christianissimi in ipso articulo, Rex Nauarræ, & aote illum suo mandato Comes Castillionæus, à quo Guysiani ex suburbio quod perrumpere conabantur, & vrbem in uadere, magna virium præstantia & indefessa pugnandi contentione, toto die sub æstu & armorum pondere, etsi capite nudo, repulsi sunt. *Act. Gallia. Aduers. Minist.*

Summus Pontifex in eo totus est, bis mensibus vt exules exterminari possint, & ad illum exulare bellum, Magnum Ducem hortatur & Ducem Ferrariensem. Ipsique magno Duci omnem in Romanos exules dedit potestatem. *Campana.*

Dudracus Anglus cum Anthonio Rege Lositano Plymuthio soluens, Crugnium portum detegit & Penoricham rupem, non longè ab Vlissipone dissitam inuadit, quod aliquantum terrorem iniecit Hispanis, præfecto Comite Fuento Terraconensi. *Campana.*

Ficti quidam religiosi in Syria excitant plebes cõtra Amurathem, vt Assam Bascias res vident ad Triarios ferè redusse: cùm alioqui à Persis, magnas molestias pateretur. Vt etiam secundo Aprilis 5. millia Iannissariorum ab ipso Turca, petierunt caput Ebraymi generi sui, quia subiode falsas & circuncisas monetas ipsis obtrudebat. Et ipse Sultanus coactus fuit illis morem gerere. *Campana. Relationes Turcicæ.*

Carolus Mansfeldensis mense Maio, ad Bomeliam arcem contendit, eam expugnaturus: inde ad Bergam. *Flandrica, Campana. Aduersar. Minist.*

In tota Germania, facie quieta fuit res nisi quòd Protestantes suo more, cùm viderent tantam vndique turbationem voluerunt sibi caueri Edicto, generaliore: vt cuiuis liceret plenissima Conscientiæ libertate vti. *Campana. Aduers. Ministr. Ipsa Edicta.*

Cosacchi cum Rossis contra Tartaros dimicant Eo mittitur Mense Iunio Zamoischius Magnus Poloniæ Cancellarius à Sigismundo Rege Suecco. Et triduano prælio continuo Tartaros, cum suo Rege Granxaro profligat, in reliquum anni huius, adeoque in perpetuum. *Campana. Relationes Turcica.*

Bascias Ferat in Argieram secedit, & noui magni motus, in Africa contra Turcam excitantur: vt amplius nollent cum agnoscere Imperatorem. Imo etiam Magnum militiæ Melitensis Magistratū in subsidium vocarunt. Et ipse eis Beccariam magnum Capitaneum & Asiæ gnatissimum mittit. *Campana. Relationes Turcica.*

Geneua à Duce Illustrissimo Sabaudiæ appetitur & partim dolis, partim armis obsidetur: cui sustinēdæ & defendendæ, ob protectionem Regis Christianissimi adfuit Guytrius Dux generosissimus: & ex Illustri familia otiundus. Itemque ex parte Bernensium Dominorum, Ludouicus Erlachius. *Campana. Aduers. Minist. Acta Gall.*

Tunc Beza multis literis, nomine T. de may. ad dissimulandum, Ministros suos Gallos in regno Galliarum hortatur: vt sibi matri adesse velint. Et ad Danæum vsque in Bearnium: adeòque missi à Senatu Geuenensi, qui nummo, collectos

5685 reciperent. *Aduers. Minist.*

1596 Post Beglierbeij Græcanici Ebraim mortem ignominiosam, quam vidit Amurathes socer suus illius amantissimus, propriis oculis: incensus est ignis tota Constantinopoli, vt ferè peritura videretur. Extinctus fuit diligentia Iannizzariorum, quibus cùm stipendium de more, in tali casu, non augeretur: omnes Iudæos ditissimos diripuerunt. *Campana. Aduers. Minist.*

Guytrius Clusam obsidet frustra. Sed Gessum capitur à Genevensibus, & se illis dedidit Ripaglia, postquam multam *Anni mundi.* *Anni Christi.*
famem & omnia mala, intus Geneua passa esset etsi reluctan-
ribus Comite Martinengo, Barone & D. de sono, mortuo 5673 1585
etiam Barone Sanligierio & simul Dignyus Tononem vr-
bem reddidit Bernensibus. *Aduers. Ministror. Campana.*

Aderant Sabaudiæ Duci Illustrissimo, Marchio generosissimus Sammartiniensis, à Duce Illustrissimo Ferrariæ impetratus, simul Comes Hieronimus de Lodrono & Paulus Sforza ex Principibus, quem Colonnellum vocant. *Camp.*

Royna Dux industrius Vindorionum capit, & cùm eò progressus esset Mayennensis, Comes Briennæ capitur, apud Santoynum, pagum Ambosiano castro vicinum. *Acta Gall. Campana.*

Reges Christianissimus & Nauarrus, in mutuum conspectum & fœdus veniunt: quod plærisque fuit dolori, aliis verò summæ lætitiæ. Prius dudum egerat Nauarrus, vt se gratum haberet Christianissimus: & contra omnium suorum consilia, ipse eò liberè tetendit, cùm maximè Regem amaret, & cuperet audire Catholicus. *Aduers. Minist. Acta Gall. Campana.* Illud accidit circa Iunium mensem.

Rex Christianissimus deinceps, exercitum producit, & aduersus Parisios contendit: interea oppidis & vrbeculis, in medio itinere captis: Stempiæ militibus deditæ sunt, ob rebellionem, cum Pithi-veriis gallicè *Pluuiers. Ibidem.*

Eodem tempore Syluanectum à Torensi Mommorencio, fuit in fide & obedientia Regis firmatum, & ibi ingens edita strages Saueusæ, qui colligatos adibat. Ibi Arambura & Castillionæus Duces: se viros præstitere. Pro Regis tutanda authoritate. *Ibidem.*

Possiacum item oppidum, exiguum neque munitum, ausum est tamen Regi rebellare, itemque Pons-Oziæ, quæ omnia rex præsens cogit sibi obedire. *Campana. Act. Gall. Aduersaria Ministror.*

Eodem mense Aprilis ciuitas Flandrica Sangertrudemberga, sese Parmensi reddit. *Campana.*

Schenckius autem Neomagi moritur. *Ibidem.*

Alençonium ciuitas primaria redit ad Regem, & simul pro Colligatis Dux Lotharingus arma profert, & germanos equites rumpit. *Ibidem.*

Dux itē Ioyosæ in Occitania sese colligatū declarat. *Ibidem.*

Rex Christianissimus Parisios obsidet, per mensem Iuliū: cumque esset in procinctu ciuitas, vt caperetur, per quendam iuuenem qui dictus est Dominicanus nomine Iacobus Clemens: adacto in imum Regis ventrem cultello, prætextu quarundam literarum, quas illi deferret, à Domino Præside Primario Duarlæo, quod falsum erat tamen, rex ipse ab eo, ausu planè nefario interficitur. *Campana. Act. Gall. Aduers. Minist.*

Paucis ante mensibus, horrendum dictu nefas Parisiis acciderat: vt quidam ganeo perditissimus nomine Leclerc Regiam Majestatem, in Persona Senatus Augustissimi captiuam duxerat: in castrum quod Bastillia appellatur, in Sancti Anthoni portas: idque quia senatus lumen Iustitiæ tunc & semper colligatorum in Regem Christianissimum obsistebat. Inde fuit quòd Iacobus Clemens, vel ab alio persuasus vel astu proprio, tanti viri Illustrissimi Præsidis nomen obtegere suo sceleri voluerit. *Aduers. Ministror.*

Mortuo Rege Henrico Valesio, magnus luctus toto exer- 5685 1569
citu consecutus est: ac præsertim Henricus Borbonius suc-
cessor illius, iure sanguinis legitimus, & ex asse, hæres per le-
gem Salicam huic genti popularem, triduum integrum om-
ni publico abstinuit. *Idem.*

Anni Christi *Anni mundi.* Henricus Valæsius Rex Christianissimus antequam more-
terur, ad se Henricum Borbonium vocauit, & coram Princi-
5673 pibus & præcipuis totius Regni Primatibus & Coronæ offi-
1585 ciariis vt vocant, eum suum legitimum successorem declara-
uit, atque ab illis pro eo, iusiurandum fidelitatis & obedien-
tiæ depoposcit. Ipse autem Borbonius, lachrimis abundis
suum mœrorem testatus est. Aderant Mareschalci Bironius &
Daumontius ambo fortissimi & strenuissimi, aderant Dux
Espernonius, & alij, *Idem*.

Aderat & Procurator Generalis totius Regni Gueslæus, ex
Illustri familia Gueslæorum, vir eruditione clarus, probitate
conspicuus, & gerendis rebus ab incunte ætate maximè
idoneus, in quo adhuc iuuene semper senilis effulsit grauitas,
qui eum Magistratum inijt in ipso iuuentutis flore. Et etiam
propter sui Magistratus summam authoritatem, idem Rex
moriens de Rege succedente, magno amoris sui erga Borbo-
niũ argumẽto demandauit, vt deinceps omnia illius nomine,
se mortuo ageret. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Publicata fuit illius Regis Christianissimi mors impia, 4. Au-
gusti talis sub sigillis Illustrissimorũ Cardinalis Gondij Epis-
copi Parisiensis, & vndecim aliorum testium Caroli Aurelia-
nensis magni Prioris Franciæ, Ludouici Valetræ Ducis Es-
pernonij, Mareschalci Byronij, Rogieri de Bellegarda Magni
Franciæ Armigeri, Castri veteris Capitanei custodiæ corpo-
ris, Francisci Do Parisiorũ Gubernatoris, Caroli Balsac Capi-
tanei custodiæ, Ruzæi secretarij, à mandatis Stephani belegni
Capellani ordinarij & Ludouici de parade Eleemosynarij.
Campana. Acta Gall.

Fertur Rex promisisse omnem summo Pontifici obedien-
tiam, pepercisse omnibus adeòque iis qui mortem illi pro-
curarant & intulerant: & sic post confessionem petiisse absn-
lutionem, & obtinuisse in ipso articulo mortis: de qua vetuit
etiam fieri vltionem. *Idem, Eadem*.

Aduenerant è Castris in hospitium Regis, sui Principes san-
guinis, Franciscus Marchio de Conty qui nunc princeps di-
citur, Franciscus Dux Mompenserij, Carolus magnus Fran-
ciæ Prior, primi illius equitum leuioris armaturæ, Mareschal-
cus Bironius, Danuillius Primipilus Heluetiorum, Mares-
chalcus de Rieux, & D. Castillionæus peditatus Magister,
qui omnes in Regem Henricum consenserunt, & Lanouæus
Hugonotos vt vocant, turmatim ad Regem adduxit, vt eum
agnoscerent. *Campana. Acta Gall.*

Altera ex parte, Guysiani omnes valde exhilarati sunt, præ-
sertim Guysiana Ducissa Mompenserij Ducis vidua, gau-
dium sum celare non potuit: quæ etiam pro armorum supra-
signio, institas vel fascias (*Escharpes*) Gallicè viridis coloris
gestari voluit à militibus. *Aduers.-Minist.*

Solus Mayennensis Dux prudentissimus literis negauit
publicè, ad se quicquam huius negocij attinere: sed id totum
ad suos authores referri debere. Neque id potuisse nisi à ma-
niacis excogitari. *Illa litera. Aduers. Ministrorum.*

Nihilominus Parisiense vulgus, istius miseri homicinnis
funus quanta maxima potuit pompa procurauit, atque ei ho-
norem debitum sanctis conabatur impendere, etsi Domi-
cani. Parisienses factum & hominem ipsum detestarentur
5685 magis. *Aduersar. Ministrorum.*

1596 Gestauit illius imaginem Ducissa illa, & pleisque ex suis, in
quo quantum vindicta fœminea possit, facile iudicatu est.
Eadem.

Fertur etiam emanasse scripti genus, quod ad Papam refer-
retur quasi factũ esset probaturus, quod omnino falsissimum
est. *Eadem.*

Rex Christianissimus Henricus IIII. cùm videret exercitũ

suum dissipari, in tres partes illum diuisit, majorem & præci- *Anni mundi.* *Anni Christi.*
puam sibi reseruauit, alteram dedit Duci Illustrissimo Lon-
ga-villæo Principi sanguinis naturali, vt eam in Picardiam du- 1585
ceret. Tertiam Mareschalco Daumôtio tradidit, vt Campa- 5673
niam in officio contineret. Ipse in Normaniam se confert, & totam eam percurrit, Cadomum vrbem præcipuam & alias multas recepit idque facilimè. *Campana.* *Acta Gallia. Aduers. Ministror.*

Corpus Regium Henrici defuncti, post exequias pro temporis & Loci opportunitate redditas, in Syluanectum Episcopalem vrbem, deinde (quia vicina esset nimis ipsi vrbi Parisieosi) in vrbem Compendium dictum, in Picardia superiore vulgo *Compiegne*, quia est locus munitissimus naturâ. *Idem Eadem.* Ibi etiamnum iacet.

Cùm Diepam ciuitatem Regiam molestè haberet certum quoddam Castrum nouum, vrbs sic dicta eò Rex Franciæ & Nauarræ aduolat, & primum Castillionæum quendam vicinum loci, illius hostem suum fundit ac perimit, Castrum nouum capit, & metu Diepam liberat. *Campana. Aduers. Minist.*

Inde Rhoromagum vexat, quo tempore Marchio Menelæus, interficit Bônniuetum: crudelitate insigni, in eum post mortem exercita. Scilicet vt caput ei præcisum longiore pilo circumgestaretur in dedecus & ignominiam; quod postea etiam à Mayennensi vindicatum est, Menelæo interfecto. *Campana.*

Ea occasione Mayennensis coactis quantis maximis copiis, ad Regem cum eò certaturus accedit: & simul Rhotomagum molestia Regis liberat. Ibi erat thalassiarchus Villarsius magnæ inter Colligatos authoritatis. *Camp. Aduers. Minist.*

Hoc præcipue cauebant Guysiani, & præsertim Mayennensis ne Nauarra inter suos Rex audiret Christianissimus: Imo Parisienses & colligati Carolum decimū appellitabant Cardinalem Borbonium, eo nomine obsignabant & cudebant etiam aurum & argentum. *Aduers. Ministro.*

Rex Christianissimus aduentante Mayennensi ad suam Diepam confugit, vbi agitat de se tuendo ad vicum dictum *Arques*, vbi singuli Regij aduersus Tricenos depugnarunt & victores euaserunt, etsi ab heluetiis quibusdam Regiis seditio etiā in ipsum Regem orta sit medio conflictu: Rex nihil attonitus propria manu cum agmine militum, tormentum grauius Colubrinum in confertas Heluetiorum turmas displosit, & sic eos ad meliorem redire mentem coëgit. *Campana.*

Mayennensis præ pudore, ibi subsistere diutius non potuit, sed retro Parisios, vnde venerat profect⁹ cū exercitu reuenit, nec satis benè à suis acceptus est: & magno animi mœrore videbatur confici *Aduers. Ministr.*

Rex Christianissimus miraculo liberatus, decernit Parisios inuisere intra mensem, & suis mandat, vt sibi adsint omnes. *Aduers. Ministror. Act. Gall.*

Guysiani rumorem sparserant de Rege Christianissimo, quòd iam in Angliam traiecisset: & sane ajunt à quibusdam Regiis ità fuisse deliberatum, sed Regem respondisse, ex Regula sphæristindæ, qui ludus est pilæ palmariæ, *qui partem deserit, illam amittit.* Hoc inquit Regnum pars mea est, nunquam illud nisi morte deseram. *Aduers. Ministrorum. Acta Gall.*

Septembri mense profectus est Roma Cardinalis Illustris- 5685 1569
simus Gaietanus, Legatus Franciæ à Sixto Pontifice datus. *Campana.*

Id autem ità accidit, vt cum Colligati quendam Commendatorem *de Dieu*, misissent post mortem Henrici III. ad

summum

Anni Christi. *Anni mundi.*

summum Pontificem cum hac instantia, vt sibi adesse vellet se, esse cum tota nobilitate & principibus Regni concordes, 5673 ad instituendum Regem Carolum decimũ, Cardinalem Borbonium sua benedictione esse opus.

1585 Alunde ex Principum sanguinis & Mareschaleorum Regni, qui summam obtinent potestatem cum tota nobilitate quæ Henricum 4. amplexa fuerat, Illustrissimus dux Lucemburgius Dominus d'Espigny suam sanctitatem salutarat: cum tantis rationibus sui facti, in eo quod Regem nondum Catholicum, imò etiam excommunicatum sequerentur: vt dixisse feratur summus Pontifex, de Rege (cùm quæ esset illius natura intellexisset) Pœnitet me tulisse sententiam, & ab eo, tempore conabatur Henricum Ecclesiæ reconciliare: quod etiam Lucemburgius Regio nomine pollicebatur. *Campana. Aduers. Minist. Acta Gall.*

Gratissimus fuit Sixto Pontifici, Orator Egregius Principum, qui pro Illustriss. Duce Lucemburgio orationem habuit: Hugo Lestræus. Consiliarus Regius & Bassignyæ Prouinciæ in Campania Balliuus, adeo vt ei Sixtus hæc dixerit, *si quid tua causa aut tuorum possim Milestera, ad me, ad me solum referas velim. Aduersar. Minist.*

Mense Octobri moritur Illustriss. Cardinalis Sanctæ Crucis, magno totius Ecclesię damno. *Campana.*

Dum hæc à Rege Christianissimo gererentur, in Francia, Pugnacissimus Valletta Prouinciæ gubernator, Lambertum Nobilem cum suo Castro capit, quo etiam tempore, Nobilis eques Stampianus, à Comite Carsio funditur, & sic fusus Stampianus Tarasconem deditione spontanea capit. *Camp. Aduers. Ministr.*

Interea satagebat Dux Sabaudiæ, in suas partes, Delphinates pertrahere: quibus etiam multis verbis per duos Legatos Iacobum Generalem tormentariorum & Ancium Consiliarium persuadere conatus est, ad se Regnum totum Franciæ pertinere: cui responsum est à Senatu Gratianopolitano, Eam rem ad vniuersam Galliam spectare. *Campana. Aduers. Minist.*

Fecit idem Pontifex Ansæ & Vtriculis pontes, vt pontus esset vsui, & vitaretur periculum transfretationis, quod plærisque mortale erat, præter alia incommoda quæ sarciuit. Delectabatur ille Sixtus, ornatu magnificentia & liberalitate, quæ duæ sunt præcipuæ Principum omnium virtutes. *Campana.*

Rex Christianissimus suburbia Parisiorum inuadit circa finem Octobris, & ipsa festi omnium Sanctorum vigilia, Castillionæo aggressore per S. Iacobi portam, vt in vrbem vsque fuerint permulti ingressi, & si Rex concessisset, capta erat vniuersitas, quæ præcipua est pars Parisiorum ob scholasticorum frequentiam, qui facilè ad arma concurrunt, sed noluit Rex arcem Regni militibus diripiendam exponere, neque etiam suos milites onustos præda, à se abalienare. *Aduers. Minist. Acta Gall.*

Tunc in Picardia superiore agebat Mayennensis, quò se contulerat post irritos suos in Regem & Diepam conatus: cum audisset eam Prouinciam Longa-villano milite vacuam: & sibi paratæ essent, in Feram oppidum insidiæ. *Act. Gallia.* 5685 *Campana. Aduers. Minist.*

1596 Cùm Rex Christianissimus videret sibi tempus fluere innutiliter, tripertito exercitu contendit in Vindocinensem agrũ suæ paternæ ditionis: dimissis d'Aumontio Mareschalco fortissimo in Burgundiam, Nyuernensi Duce Illustrissimo in Campaniam, cum genero ipsius Longa-villæo, Picardiæ gubernatore. *Eadem. Idem.*

Mense Nouembri Iacobus Rex Scotiæ Annam Principis-

Anni mundi. | Anni Christi.

ſam Daniæ, Fæderici ſecundi Regis filiã, ducit perſonaliter in vxorem: cùm è Scotia ipſe, ad eam alto mari obuius fieret, in algaſiã quàm etiam prius Augusto menſe ſibi, per ſuum
Cooocſtabulum Scotiæ in Crombergo Daniæ deſpooſarat 5673 1585
deteota autem fuerat vi tempeſtatum. *Campana. Scotica Hiſtoria.*

Prius ille multis egerat apud Regem Nauarræ, nunc Chriſtianiſſimum. vt ſuam ſororem illi vxorem daret, Et in eam legationem veoerant, Lilius nobilis Gallus, qui cum Rege Scoto fuerat educatus. Iſte Palum Regiam Nauarri acceſſerat, deinde Meluinus nobilis Scotus, Item Saluſtius Barthaſius Poëta inſignis ab eo Nauarrenos miſſi ſunt: ſed Catharina non potuit tranſmarina fieri. *Aduerſ. Miniſtror.*

Eodem menſe Noueorbri Valetta Gubernator Prouinciæ, Toloocm oppidum maritinum capit: & inuadenti Prouiociam Sabaudiæ Duci fortiter reſiſtit. *Act. Gall. Campana.*

Rex Stampias oppidum à Guyſianis receptum obſidet qoia eſſet emporium rei frumentariæ commodiſſimũ, Item Vindocinum & alia pleraque oppida. *Acta Gall. Campana.*

Stampias veoit Chriſtianiſſima Ludouica Lotharinga, Vaudemootia vidua defuncti Regis, ei inſtat de vltiooe necis regiæ, & ſingulos Principes & Primates Regni, vt ſibi adeſſe velint, cui ſupplicationi Rex annuit magna ſponte. *Campana. Acta Gall. Aduerſaria Miniſt.*

Vindocinum Rex clementiſſimus permiſit diripi, in Iuſtiſſimam populi illius nequam & peruicacis viodictam: cùm noo ſolùm eum pro Rege agooſcere oollent: ſed etiam quamuis ſui eſſent naturales ſubdiò, tamẽ magiſtratibus ſuis ordinariis in eius contemptum obſtinatè rebellabant. *Camp. Acta Gall. Aduerſ. Miniſt.*

In nouo mundo, ioſulæ Philippinæ nouum Gubernatorem habuerunt, cùm à Piratis Giaponenſibus & Chinenſibus infeſtarentur. Is fuit Gomeſius Perez de Marignanzo, qui procurauit eos agros coli, & paſcuis pecudes & armenta omni fatiam generis, multiplicari, cum ſeminibus etiam noois. Ita vt qui nouus eſt nobis mundus ex illius recognioone, ille idem ſibi ipſi nouus orbis dici debeat, ooſtarum conſuetudinum introductiooe. *Campana.*

ANNVS D. M. D. LXCX.

Eodem Pontifice, SIXTO V. Eodem Imperatore. Rodolpho. Henrico Borbonio Chriſtianiſſimo Frãciæ & Nauarræ Rege, Alijs iiſdem Regibus & Principibus.

ANNVS hic 1590. cootinuat Epitaſim malorum ob Pontificis magnifici amiſſionem, necnoo aliorum primo ferè ſuo coofpectu, ab oculis noſtris ſubſtractionem.

Initium anoi huius valde moleſtum fuit toti Italiæ, tum ob communem malorum omoium toto orbe conſenſum, tum propter exulum incurſationem moleſtiſſimam, qui eoam hoc aono nouum caput infelicitate Italiæ oacti ſuot, Alfonſum Piccolominium. Is valde charus magno Duci incurrit in illius offenſam, atque illi ſeſe oppoſuit. Inde eiectus exulibus ſe adiunxit magno ſuo malo. *Campana.*

Mayenoenſis Pontem Oze vrbeculam Pariſiis vicioam primo die Ianuarij tormentis validiſſimis agitat, & iouadit ſexto eiuſdem, inde eiectis militibus, cum ſcipione nudo ad manum ſioe aliis armis. *Campana. Act. Gall. Aduerſaria Miniſtrorum.*

Dum Rex Chriſtianiſſimus ingentes progreſſus facit, in Cœnomanenſi agro, capta Argentooa & obſeſſa Falayſa,
vbi erat Briſacens nobiliſſimus, fortiſſimus quidam Capi- 5685 1569
taneus Picardus eques auratus: Mayenoenſis Meulanum vrbeculam ſupra Sequanam obſidet & fortiſſimè miſſilibus ignitis groſſioribus batuit. *Idem. Eadem.*

Capta Falayſa Lexouium Rex cooteodit, ac interea Le-

gato

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673 gatos Illustrissimo Gaetano, edictum promulgat: otli ad se rectà veniret non fore legitimum, alias protestabatur, frustra eum suscipere nomen Legati. *Aduers. Ministror. Acta Gall.*

Lexonio dedito, Vernolium per Suessionensem Comitem Principem sanguinis Illustrissimum sibi Rex asciscit: Item Ponteaudemar am maritimum oppidum. Denique Honflorio capto Rex satis habuit otij, vt Meulanenses auxilio iuuaret, Ita tamen vt nequaquam cum Mayennensi confereret manus, sed collectis ad se maioribus copiis deinceps compareret. Quo facto soluit obsidionem Mayenneusis & Possiacum batuit: sed Rex Parisios contendit, eo animo, vt illum inde auelleret, *Campana. Act. Gall.*

Neomagensis Snaterus Capitaneus, ingentem auri summam in medio itinere intercipit ab Arnehemo in Schentoij Castrum. *Campana.*

Mense Ianuario Anna Dana Iacobi 6. Scotorum Regis vxor, aduenit in Scotiam, vbi nuptiarum lætitia publica, summa solennitate peracta fuit. *Idem.*

Februario mense Rhotomagense castrum, in partes Regis transiit, & à quodam Allegrio, ex nobilissima familia captum: quod postea statim Rhotomagenses recuperarunt. *Idem. Minist. Aduers.*

Comes Egmontius à Parmensi in Colligatorum subsidium missus est, *Ibidem.*

Vrbem Druidarum *Dreux*, dictam vulgò Francico Rex obsidet. *Acta Gall. Campana.*

Quo tempore cùm Mayennensis se satis parem putaret fore. qui Regi contrairet & cum illo congrederetur, Rex hoc intellecto aciem instruit in crastinum, quo totus Mayenneosis retusus fuit impetus ad Yuryum pagū, Rege diu hostem persequente. Ipso autem Duce Mayennensi fatente, fœlicissimum esse Principem. Idque Mantæ, cùm Rex apud Rosnyum Castrum vetustissimum & nobilissimum sed nullius momenti, ad Regiæ personæ custodiam, vt mirum sit Regē Christianissimum quali est ingenio, non occidisse in prælio, vel non periisse in hospitio. *Campana. Aduers. Ministror. Acta Gall.*

Deinceps Regis Christianissimi res prosperè cesserunt, & contra Colligati cœperunt ruere, inter seque dissentire: multi enim in eo prælio, etiam magni nominis perierunt alij etsi elapsi sint, tamen inferiore postidhac animo semper extiterunt. *Aduers. Ministrorum.*

Statim postquam Mantra discessit Mayenoensis, illa venit in potestatem Regis Christianissimi & illius est gubernator constitutus Salomon Betunius, ex antiquissima & potentissima Comitum Hannonicorum familia, quamuis ipsi dicant Flandricorum, quæ alia est. Frater erat Rosnij; & omnes nati Caluinitæ, ille Salomō cum ephebis excessisset, protinus hæresi se abdicauit. *Aduersaria Minist.*

Mayennensis inde profectus, Luteciam Parisiorū ingredi noluit, siue ad continendas exercitus diffusi reliquias, siue alia quauis de causa. Siue etiam, vt nonnulli volunt, quia semper is, ei animo insedit scrupus, non fuisse satis iustam huius belli suscipiendi ab initio caussam. Neque tāta ausurum fuisse prædicabat apertè, nisi eum iniuria fratrum, quos sic defunctus Rex Henricus III. iusserat interfici, commouisset.

1596 5685 *Eadem.*

Hoc præliū admirabile fuit cæteris gentibus, accidit mense Martio, die 12. in quo bis visa fuit Gallia, sub Gallis prostrata humi & fere deleta. *Aduers Minist.*

Per id tempus Hispani in Flandria, rebellarunt suo more, & sic Bredæ Castrum capitur ab hostibus, & Castrum Sangertrudense per insidias etiam occupatur: & à Comite Vincen-

Anni mundi.		Anni Christi.
5673		1585

fio C: prafortiter defenditur. *Campana. Flandrica.*

Rex Christianissimus Manta capta quieuit, cùm sibi Parisienses valde ab ipsius impetu metuerunt, & si processisset facile, ipsa vrbs se dedetura fuisset, in tanta animorum consternatione. *Aduers. Ministror. Campana.* 5673

Breda capta, quæ est arx inexpugnabilis, Dux Parmensis omnes Capitaneos, morte mulctauit: vt esset exemplum posteris, tuendæ melius disciplinæ militaris. Ab eo supplicio euasere immunes Marchio Vintemilianus & Capitaneus Dominicus repeta, priuati tamen fuere suis signis. *Camp.*

Inde Seuembergam capit Mansfeldius Comes vt necessariam maximè Bredæ recuperandæ, circa quam multi primariæ notæ Capitanei & milites occubuere. *Idem. Flandrica*

Nihilominus Mauricius Nassauuiensis Comes, Neomagum aggreditur, illiusque turres concutit, at illi suppetias venit Comes Mansfeldius, vt irritus fuerit Mansfeldij conatus. *Idem.*

Interea Rex Christianissimus postquam frustra Drusios, iterato obsedisset, in transitu: rectà Parisios contendit, & vndequaque exercitu suo cingit, vt multam famem & alia grauia incõmoda passi fuerint Parisienses. *Acta Gall. Aduers. Ministrorum. Campana.*

Fuit ibi magna contentio inter Regem & Duces exercitus, cùm ipsi nil magis cuperent quàm sibi potestatem concedi prædæ: & eò nomine indubiè fuissent ingressuri, Rex autem vt Pater bonus suæ vrbis Regiæ, illi flagra tantum & minas ostendere voluit. Fuit lepida cuiusdam veteris Heluetiorum Turmarchæ increpatio erga Regem, cùm ei suo more diceret, se Regem Deo belligerare, quia non vis, inquit ô Rex, quod Deus vult, nimirum vt hæc vrbs destruatur: Regem autem respondisse ferunt. Ecquid te bone vir pigeret tot vini optimi dolia quæ ibi asseruantur, profundi tam inutiliter. Hæc, subdit Heluetius, ô Rex iocatus eram. At ego ait ille serio sum loquutus. Hinc apparere potest, quàm sit verè Regium Henrici IIII. ingenium, & quàm acre iudicium, quanta mansuetudo: etiam in ipsa sæuitia & crudelitate armorum ciuilium, vt suis parcere maluerit, quàm vindictam sumere de iis qui suo Regi tam obstinatè rebellabant. *Aduers. Minist.*

Tunc aderat Parisiorum Gubernator Dux Namoursius Illustrissimus & fortissimus, quique nil humile saperet. Aderat Legatus Gaetanus, Item Meodoça pro Rege Catholico, necnon magnus ille concionator Panigarolla, qui omnes hortantibus nummis re frumentaria & aliis opibus tenuiũ animos ad patiendum roborarent. *Campana. Aduersaria Ministrorum.*

Aderant & Principissæ Lotharingæ, Namourcia mater Mayennensis & auia Guysianorum, ipsa etiam Guysiani Ducis vidua, cum suis liberis natu minoribus, erat & Ducissa Mompenseria, quæ omnes sua humanitate etiam ipsos ægros & vulneratos omni ope iuuabant & consolabantur, admotis etiam manibus ad curationem ipsam. *Aduers. Ministror. Campana.*

In eas angustias redacti sunt Parisienses hac obsidione, vt etiam carnibus equinis, caninis & eiusmodi vesci coacti fuerint: muribus, catis, sebo & aliis rebus nauseabundis: adeòque ex cineribus ossium humanorum sunt qui panem confecerint, sed nullo profectu. *Aduers. Minist. Acta Gall. Campana.*

Cardinalis Gondyus Illustrissimus Episcopus Parisiensis, conatus est, hæc omnia componere & cum Rege pacisci. 5685 1590
Idem tentauit Marchio Pisanensis, cùm Illustrissimo Legato Gaetano, & Regem de eo conuenerunt, sed respondit Rex, non posse vllam dare pacem subditis rebellibus: nisi ipsi in officio essent, & sibi obedientiam omnimodam præstarent,

quæstus

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi* 5673

quæstus est prætcrea grauiter, de Hispanis, qui malis artibus prætextu pietatis, regnum Franciæ Inuadere conarentur. *Eadem. Idem.*

Ioterea S. Diooysi celebre oppidum, sese dedit Regi post longam obsidionem.

Aduenit taodem post Iulium ferè exactum, Dux Parmensis, qui in eo articulo Regis animum suspentum, tenuit. Ille ingenti exercitu statim Lagnyum oppidum obsedit & cœpit, Rex post multam deliberationem, obsidione soluta eum ad prælium prouocat. Parmensis recusat, in certameo congredi, & Corbeculam oppidum capit à Rege discedens, vt Rex tandem suum exercitum soluere fuerit coactus. *Eadem. Idem.*

Dum hæc Parisiis gererentur, captus est à Parisinis, Dandelottius Ammiralij Colignij filius, qui cùm esset Catholicus facile se pecunia redemit: & bene ab illis tractatus fuit. *Campana.*

Eodem tempore accidit duellum inter duos nobiles Gallos, *Monglas & Contenans* nulla inter eos, victoria. *Idem.*

Tunc etiam Dux Sabaudiæ in Prouinciam facit progressus ingentes: & Aquæ Sextiæ te illi dedunt, vt suam Prouinciam seruaret Regi futuro, qualemcuoque, Deus coocessisset: ac interea eandem hæreticis repurgaret. *Aduers. Minist. Acta Gall. Campana.*

Rex conatur Parisios subductis militibus inuadere clam, sed noo respondit euentus. *Idem.*

Dum Parisij obsiderentur, moritur Lussonij Cardinalis Borbonius, quo translatus fuerat Regis Henrici IIII. sui nepotis mandato. Iode est cœpta apud obsessos deliberandi occasio, vt conuocatis omnibus de tuenda ciuitate iuramento præstito sibi compromitterent: quod & factum est in manibus Illustrissimi Legati, ab omnibus tam secularibus quam Religiosis, & Prælatis & magnatibus: ac totius Regni præcipuis coosiliarus in Parlamento Parisiensi, quotquot illic aderant. *Campana. Act. Gall. Aduers. Minist.*

Dux Sabaudiæ capit forum Iulij, quod vulgo dicunt *Freius* Episcopalem sedem, & ferè rerum omnium potitur in prouincia *Idem*

Mansfeldius eo tempore Neomagum infert cibaria, ne abseote Parmensi veniret in potestatem hostium, cum ei valde instaret Comes fortissimus Mauritius. *Flandrica. Idem.*

Toto Galliarum regno nil amplius memorabile fit, sed tantum omnes euentum Parisiorum expectare videbantur. *Acta Gall. Aduersaria Ministror.*

Tum Germaoia tota querelis protestantium repletur, contra Hispaoos: qui apertè totius orbis imperium molirentur, quibus tamen Austriaca domus, nil amplius respondere voluit, nisi vt pace ipsi fruerentur & imperata facerent. *Campana.*

Illustrissimus D. Legatus in Italiam reuertitur, & simul Dux Parmensis io Flandriam. Io transitu Dux Niuernensis in Campania coram Duce Parmensi, fuit non magna strage. *Acta Gall. Idem, Aduers. Ministror.*

Verdugus Capitaneus io Frisia, valde à Mauricianis affligitur, cui maturat opem ferre Dux Parmensis. *Campana.*

Extitit illis temporibus, vir industrius & subdolus, Marcus Bragadin' veoetus dictus *Mamugna* ex cibi geoere, quo dele-

1596 — 5685 ctabatur. Is diu in admiratione fuit apud omnes, quòd cùm esset tenuis fortuoæ tamen viueret splendidissimè. Detecta autem fuit ars illius, eiusmodi scilicet quod sciret Mercurium quem vocant, in aurum conuertere: Sed cùm sibi nimis fideret, postquam apud Marcum Contareuum Illustrissimum, periculum fecisset illius arcani, tã multo se dicam obstrinxit apud omnes: vt fugere sit coactus mense Septembri, Paduam

primùm deinde in Germaniam vbi à Principe Bauaro men- *Anni mundi.* *Anni Christi.*
e Augusto sequente, postquam illius detecta fuisset fraus
iubetur suspendi, & sic laqueo vitam finiuit: sed ajunt Princi- 1585
5673 pem voluisse ei ex filo aureo funiculum necti, quo strangula-
retur & patibulum ipsum totum Bracteis aureis & argen-
teis operiri. *Campana. Germanica.*

Augusti vj. diem suum obijt Pontifex Sixtus 5. Pijssimus & magnificentissimus. Falsum est quod dicitur de eo, cum Rege voluisse conuenire, ea lege vt duceret vnam ipsius neptim vxorem. Nam erant iam illæ maritis Ducibus Italiæ collocatæ, vt vidimus. Et de Michaele Perretti nepote conueneral etiam de eo, cum Somagliensi Duce pro illius filia vt jam esset extra omnem rationem de ipso matrimonio Regis agere, Nec credendum est aliunde quod dicitur de Sauellio iuuene, cui duos annos Pontifex dedisset, ac proinde biennio ante esse mortuum quàm debuisset, primum enim est, certus dierum numerus à Deo præscriptus vitæ hominis: neutiquam mutari potest. Nec item hoc ad quendam iuuenem ex suis, qui cùm per ætatem non esset aptus rebus gerendis, vt dixerit Pontifex se illis dare duos annos ex suis, & sic eum reddere idoneum. Quis enim non videt hoc esse ridiculum? Sunt ergo fabulæ hæreticorum. *Campana.*

Vixit Sixtus 5. Pontifex 5. annos menses 4. & 3. dies.

Vacat sedes 18. diebus.

Divina.

XV. Octobris 1590. Creatur Pontifex Vrbanus vij. Prius Ioannes Baptista Castagna dicebatur natione Romanus, fuit præses Tridentini Concilij, Nuncius apud Venetos & apud Regem Catholicum & cum eo conclusit ligam dictam. Bononiam gubernauit, fuit sanctis moribus præditus, & vita innocentissima sed dubijssimæ valetudinis, non vixit nisi 13. diebus in Pontificatu. Non potuit coronari: mortuus est 27. Septembris. Vacauit sedes duobus mensibus, & nouem diebus. Facta fuerat illius electio, diuinitus omnium consensu & vna voce. Hoc anno incipit valida fames, quæ Italiam vexauit 7. annos continuos magna rerum omnium penuria *Campana. Chronologia Pontificum.*

Humana.

Hoc tempore qui ab Ecclesia seiuncti sunt, Turcæ opem implorarunt contra Catholicam Regem & Papam: sed ipse Amurathes distentus à Persis, nihil eis potuit præstare auxilij, nec satis habuit otij abs re sua. *Campana.*

Archidux Maximilianus moritur relictis vndecim liberis, ex Anna Bauara, cuius mater etiam hoc anno mortua est, & Anna filia Regi Polono nubit. *Campana. Relationes Polonica.*

Hoc tempore renouatæ sunt Turciæ induciæ, per Volgangum Henricum vt esset aliquod ocium Silesiæ & alijs vicinis regionibus. *Idem.*

Relatum est itidem fuisse hoc anno factam treguam 10. annorum inter Turcam & Sophum Persarum. *Turcica relat.*

Divina.

Decembris quinto die electus est Gregorius 14.
priùs dicebatur Nicolaus filius Francisci ex nobilissima fami-
lia Mediolanensi Sfondrata. Creauit 5. Cardinales & inter
5685 eos, nepotem suum, Bandinum Illustrissimum eique totum 1596
gubernationis pondus commiserat, sed cum parum tuta esset
valetudine, non vixit plusquam 10. mensibus & diebus toti-
dem obijt 15. Octobris die martis septima hora noctis ex
stranguria & fluxu. Vacauit sedes 13. diebus. Mortui sunt

Anni Christi, 1585

Anni mundi 5673

illius Pontificatu, plus quam sexaginta hominum millia ex annonæ caritate, Romæ & in Vmbria ferè omnes. *Campana. Chronologia Pontificum.*

HVMANA.

REGII Ministri Philippi Hispaniarum Mediolani, obseruant ac dispiciunt per certas quasdam personas incognitas, castella Brixiæ & Bergami, vnde apud Venetos magna oritur belli suspicio. *Campana.*

Rex Christianissimus versus Carnutes mouet suas copias, atque vrbis obsidionem parat. *Aduers. Ministror. Campana. Acta Galliæ.*

Nil amplius memorabile hoc anno gestum est, in Gallia, & ita est exactus ille annus 1590.

ANNVS D. M. D. LXXXXI.

Gregorio 14. Pontifice.
Eodem Imperatore.
Iisdem Regibus & Principibus.

MAGNA fames in Italia, romam præsertim vrget, cui sustentandæ omnes Principes inuigilant, & ex suis quisque regionibus omnem submittunt commeatum, nec quicquam defuit. Præcipuè Magnus Dux Hetruriæ in eam Prouinciam incubuit. *Campana.*

Vndique Legati Romam veniunt ad præstandam summo Pontifici obedientiam & interea fit coniugium N. Sfondrati equitis Sancti Iacobi nepotis Papæ, cum filia Illustrissimi Principis Massæ. Et ea de causa venit mater Principissæ Romam, vbi bonorificentissimè excepta est ab ipso Pontifice. *Campana.*

Picolominius exulum Capitaneus, à militibus Magni Hethruriæ Ducis capitur, & ipsius iussu excarnificatur: illiusque bona fisco addicuntur. *Idem.*

Cùm haberet ille Piccolominius castrum vulgo Montem Marciatum dictum, illud suo iure sacra sedes, cùm esset in suo territorio sibi vendicat: & titulo Ducis, nepoti Papæ attribuit feudi nomine. *Idem.*

Mense Februario numerata sunt romana Capita, ad 117. millia vtriusque sexus, eiectis multis millibus quorum onus, etiam aliquid damnosæ luis, ipsi reipub. inferre videretur, *Idem.*

Per id tempus Dux Ferrariensis, procurat sibi feudi sui inuestituram dari, in Majus commodum Ecclesiæ, veis ab eo nominaretur, quem sibi successorem delegisset. Ob id iussi sunt 13. Cardinales doctissimi eam quæstionem agitare in abstracto, an id posset Papa concedere, nonobstante Bulla Pij quinti quæ hoc vetaret aut vetare videretur. Copiebat autem eam concessionem ille Dux Ferrariensis, in suum naturalem filium cōferre, responsum est in conclusione, id Pontificem non posse. *Campana.*

Præcipuè Respublica Venetorum magnificentissima, in eo laborauit, vt toti Italiæ prouideretur. *Idem.*

DIVINA.

Creati fuere Cardinales, 4. temporibus in quadragesima, 4. Cardinale. Odoardus Farnesius, Octauius Aqua viua, ex familia Ducis Adriæ. Octauius Perre-vicinus Romanus
1596 5685 Episcopus Alexandriæ Heluetiorum nuncius, & Flaminius Plato Mediolanensis auditor Rotę, Cùm paulo ante mortui essent Illustrissimus, Anthonius Careffa, & Illustrissimus ac Reuerendissimus Decanus Sangeorgianus. Magno Ecclesiæ detrimento.

HVMANA.

DOMINVS Landrianus nuncius Franciæ designatur

dequo idem egit Rex, ac prius de Legato egerat: Si ad se veniret optime iri susceptum, si ad hostes diuerteret, hostem simul iudicaturum. *Idem. Aduers. Ministr. Acta Gall.* *Anni mundi.* *Anni Christi* 1585

5673 Eodem tempore venit Romam Cardinalis Lotharingus, vt peteret à summo Pontifice subsidium tam nummorum quàm militum quod etiam Dux Sessæ pro Rege Catholico, vrgebat instantiùs: ita vt etiam suo Regi proterea collationũ iura, & Cathedratica ipse sibi concederet: quod tamen denegatum est. *Campana.*

Eo tempore his intercepta fuere diplomata Catholici, ad suos Flandros & ad Ducem Sabaudiæ & suam vxorem literæ Regiæ & infantum: Item commentaria rerum agendarum, cyphris & literis signatis conscriptæ, necnon 5. generibus linguarum variæ Epistolæ, Siculè, Baloericè Valtontonicè, Tarraconicè, & Granaticè quæ omnia Cajetanus tunc pseudo-Minister Catharinæ Principis Illustrissimæ Proregis Nauarræ, & Bearnij, feliciter explicauit. Iis continebantur variæ querelæ regis Hispani, de Ducissa Sabaudiæ quòd ipsius nutu & suggestione suus coniux, Madiolanum affectaret, & ad Siciliam vtramque ac vniuersas ditiones suas Italicas videretur aspirare. Item Vice-versa, alio literarum fasciculo interceptæ fuerunt excusationes ipsius erga Patrem & Infantes & multa alia quæ ad inuadendum regnum Galliarum pertinerent, pro ipsa Infante maiore, quæque tunc dicebatur breui in Franciam ventura, ipsis literis. Illa omnia intercepta, in transitu Pyrenæorum montium, à fortissimo & audacissimo Barone Iacobo Larbosso, qui in illis regionibus non parum habebat authoritatis, cum ex suæ familię dignitate, tum armorum suorum formidabili potentia. *Aduers. Minist.*

Illa omnia fuere ad Regem perlata, quæ gratissima habuit, & quædam non parui momenti ex iis literis, sibi agenda in Flandriam intellexit. *Idem.*

In Italia honoratus Gaetanus Illustrissimus Dux Sermonnettæ & Virginius Vrsinus contra exules strenuè se gerunt, & illos egregiè domant, & è medio tollunt. *Campana.*

Amurathes consilio & impulsu Astrologi sui Aassani, ingentem exercitum parat in Christianos, ac præsertim in Austriaçam domum terra marique. Præsertim cum ad hoc inuitaretur à Regina Angliæ Elizabetha, per suum agentem, quem ipsa Legatum appellat vt rationes Philippi Hispaniarum regis, & suorum aliquo modo disturbaret. *Campana. Relationes Turcicæ.*

Accidit vt nimia exultatione militum Vrsinorum, dum minus sibi cauerent: ipsi exules tantum damnum eis intulerint, vt coactus fuerit Virginius Vrsinus cedere. *Campana.*

Gratianopolis in Delphinatu, ab hæreticis capitur, magno rei Christianæ detrimento: hoc enim est in consuetudine apud hæreticos, vt vrbes suis omnibus opibus & ornamentis spoliatas, tandem cogant incolas suos deserere. *Aduers. Minist.*

Erbestainus Vvestphaliam multis calamitatibus affligit vrbem Gieschani capit, Archiepiscopum cogit in Flandriam conferre, ad petendam opem quæ tamen illi denegata fuit, & coacti fuere Episcopus Padebornę & alij, multa millia dallerorum, ad se redimendos à vexatione militum, ipsi Erbestaino largiter impendere. *Campana. Germanica.*

Mense Martio grauissimę belli suspiciones exortæ sunt, Iulio & Mario Sauorgnano Castrum Brixiense communientibus diligenter. *Campana.* 5685 155[illegible]

Hieronymus Lipomanus Reipublicæ Magnificentissimę Venetiarum suspectus, cum accederet ad vrbem: & vel sibi metueret ac vellet honestius mori, vel quia dum recordaretur se vnum esse ex primariis & tamen sibi esse dicendam cau-

sam

Anni Christi. *Anni mundi.*

1585 5673 iam ex vinculis: in mare cecidit è puppi aut tabulatis, ita vt præcipiti cursu nil potuerit ei opis dari, etsi multi venatores sese in mare coniecissent. Illius tamen beata fuit felicitas, vt nomen Dei inclamare potuerit, ac vultus illius venerabilis eò Rempublicam inclinauit, vt ei tumulari in sepulchris auitis & paternis concesserit. *Campana.*

Nobilissimus Hercules Sfondratus, Papæ nepos factus est Generalis, in omnem opem quæ Italia suppeditaret pro auxilijs colligatorum in Francia. *Idem.*

Eodem tempore Dux Sabionetta prudentissimus moritur, de quo supra diximus. *Idem.*

Martij secundo die, Massilienses Ducem Sabaudiæ protectorem admiserunt, quod vehementer Dominum Carsium doluit, & apertè testatus est. *Campana. Aduers. Ministro. Acta Gall.*

Aprilis 16. respublica Veneta, in Candiam insulam mittit præsidia, propter suspicionem bellum mouentis, eum metuerent Turcam, de Classe ingentem instruxisse, designati sunt Comes Murius Portus, & Marcantonius Sacromolus. *Campana.*

Dux Namoursius cùm liber esset ab obsidione Parisiensi, quam feliciter defenderat, in Aruerniam contendit Lugdunum prius profectus, cumque Gergouiam vulgo Claromontium obsideret: eire tibi Mareschalcus prudentissimus & Cordatissimus Daumontius obsedit Heduorum metropoli, quam nunc Althisiodorum appellant: & posteriores vestigijs vulgi insistentes, Altiodorum vel Altodunum appellare. *Acta Gall. Aduers Minist. Campana.*

Bironius primo huius mensis Captus fuerat sub Mirambello, tentata hoc mense vrbs Pontosa, Et Carnutes cùm iam non possent amplius famem tolerare, atque sibi ab internecione ac direptione, quam minabatur Henricus valde metuerent: Episcopi opera & intercessione, se dediderunt hac lege, ne quid in religione Catholica innouaretur, & omnium fortunæ in tuto essent cum familiarum honore. & vitæ securitate pro omnibus ante actis. *Acta Gal. Aduers. Ministror. Campana.*

Eodem tempore edicit Rex Landriano, nuncio Apostolico vt prius, eúmque hostem, ni ad se recta veniret, iudicauit. *Eadem. Idem.*

Apud Catalaunum Bulla Pontificis, ex Senatusconsulto igni cremata fuit: manu lictoris, orante Lestræo aduocato Regio, Tum Catalauni in Campania sedebat pars dimidiata Senatus Parisiensis. *Campana. Acta Gall. Aduers. Minist.*

Tentata fuit tum temporis vrbs Aurelianensis sed frustrà, id à Rege & suis: sed Mayennensis in subsidium comparuit, & vrbem periculo liberauit. Item Auenio vrbs, parum abfuit, quin à Duce Mommorancio caperetur. Interea tamen 30. millia Anglorum peditum venerant Regi in subsidium. sed tam multis locis opus erat militibus, vt non possent sufficere: Mompenserius Abrincas vrbem Normanniæ inferioris recipit, vice versa Honflorium amittit, & aliunde Rex Nouiodunum inuadit. *Campana. Acta Gall. Aduers Minist.*

Mense Maio Treemes Ecclesiæ magnum inuexerunt rei frumentariæ quantitatem: ità vt fames & penuria, aliquo mo-

1596 5685 do fuerit satiata: partim etiam propter multorum hominum mortem. *Campana.*

Dux Montis Marciani cerimoniam equitis peragit ex ordine S. Iacobi, eique à Pontifice datur potestas Ecclesiæ generalis. *Campana.*

Chitreus vel Guytryus sub finem Maij è Geneua, venit in subsidium Mareschalci Daumontij in Burgundia, cùm ille male istic se haberet & nimis imbecillum esset vis colligatorú in ea prouincia. *Act. Gall. Aduers. Minist. Campana.*

Anni mundi. Anni Christi. 1585

Zurhphania in Flădria, capitur Mauricio Comite Nassauuio, quæ illi deditur post mortem Erbestanij, à Lochmanno & Deuentriam obsidet, sed à gubernatore Bergę repellitur *Flandrica. Campana.* 5673

Iulij initio exercitus Italicus est Lode recensitus: qui in Franciam venturus esset breui suppetias, ad 12. millia peditum & equitum sub Farnesio & alus Ducibus. *Campana. Acta Gall. Aduers. Minist.*

Dux Parmensis expugnare Neomagum conatur, & initio Iulij mensis, per Lamottam Capitaneum, tormentis bellicis exaggerat. *Campana. Flandrica.*

Mense Augusto circa 15. diem, Dux Guysius qui captiuus apud Turonas, detinebatur, se vinculis eripit: adfuit illi Marescchalcus *La Chastre*, quæ res cùm ipso meridie contigisset, in magnam venêre custodes sui suspicionem concordiæ ad hoc patrandum facinus: tamen postea rei veritas est comperta. Magnam rebus attulit turbationem illa Ducis liberatio, tum erga suos propter eximiam paternæ memorię commendationem: tum aduersus Regios quia videbantur colligati in spem suam hac liberatione, restituti sed non valde magnum vtrisque dănum aut momentum intulit, quia penes Mayennēsem, erat iam summa rerum constituta. *Campana. Acta Gall. Aduers. Minist.*

Equitatus Ducis Parmensis, à Comite Nassauuio rumpitur: & ipse Dux bene consultus, inde recedit. Interea ducatus Iuliacensis ab ipso traditur Verdugo Capitaneo asseruandus. Sed nihilominus manet Neomagus in potestate hostium. *Idem. Campana.*

Fera oppidum fortissimom expugnatu, tunc traditur Hispanis à Colligatis. *Camp. Aduers. Ministrorum.*

Exercitus Regis Christianissimi Germanicus, sub Comite Anhaltino peruenit in Franciam Septembri mense, quo tunc ipse Rex his copiis fisus cogitauit Rhotomagum obsidione tentare. Eodem mense moritur Ioannes Frisiæ Comes, & Christianus Dux Saxoniæ, & elector, cùm adhuc esset 30. annorum, relictis tantùm duobus liberis ex Sopbia Principissa Brandemburgiana, scilicet Christiano & Ioanne Georgio. Exequiæ illi præstitæ primùm Desdræ, deinde Fribergæ, ac tandem mense Nouembri sepultus est. Adfuerunt plærique omnes Principes electores funeri, & Fridericus Guihelmus Dux Saxoniæ nepos ex filio, Ioannis Federici illius, qui factus fuit à Carolo quinto Imperatore ob Lutheranismum captiuus & electoratum ea de caussa ipse amisit. *Campana. Relationes Germanica.*

Burdegala Aquitanię caput, in colligatos factione quadam inclinabat, cum Marescchalcus Matignonius magna prouidentia vrbem ingreditur, & cum pedites Germanicos introduxisset, præcipuum factionis Capitaneum, in ipso vrbis ingressu, comprehendi iubet: & statim lictori tradit, vt truncato capite pænas lueret, & aliis exemplo esset, ne vlterius auderent progredi: dein ipse curiam Parlamenti cum armis est ingressus, & magnis querelis ab illo in factiosos expositis, ipsum Parlamentum in fide Regis & Regni confirmauit: hac conditione interposita, vt ipse Rex aliquando & breui fieret Catholicus. *Aduers. Minist. Acta Gall. Campana.*

Tunc scriptum breue, hortatorium Epistolæ forma in lucem prodit, cuius author esse credebatur Primus illius Parlamenti Præses. D. Daffius Illustris Iurisconsultus, summæ
eruditionis & intemeratæ pietatis, quo lepidè Regem ait 5685
agendum ad hoc, vt fiat Catholicus, à seipso quippe & à suis, 1569
cum non liceat viris famulis & fidelibus, esse adulatoribus timidis, neque scriptum illud laborauit vlla calumnia, sed bene ab omnibus acceptum fuit. *Aduers. Minist.*

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi.* 5673

Eodem tempore, aliud scripti genus, in pseudo-Ministros, quo ipsi conuincebantur, se idem verbis offerre sacrificium Deo in morte Christi, quod speciebus offerri non debere contendebant, in quo etiam inscitiæ arguerentur. *Idem scriptum.*

Marchio de Villars eo tempore, capit Mendam & Carcassonem, ibi multis interfectis Hugonotis. *Campana. Aduers. Ministror.*

Eodem mense Augusti Berra vrbs Prouinciæ capitur à Duce Sabaudiæ, nequicquam Desdiguyerio opitulante. *Idem. Eadem.*

Septembri post statim aciem quisque suam instruxete Desdiguyerius & Amadeus pro Doce Sabaudiæ, in quo tamen Dux ioferior substitit. *Aduers. Ministror. Campana.*

Imperator per Legatos tentat res Flandricas compooere, misso Episcopo Vircembergensi, Pernesteyno Consiliario, Comite Isemburgensi & aliis, sed cum à Septembri, in Decembrem expectassent Coloniæ & Bruxellæ, re infecta discedere suot coacti. *Relationes Flandrica. Camp.*

Tuoe temporis Hulst vrbs munitissima Hannoniæ est reddita hæreticis. *Idem.*

Maguonous & alij prælati Germaniæ, Tutenij Viceeomitis per suas ditiooes transitum, cum Nassauuianis valde reformidāt: & nummis sese redimere anteuertūt ne incauti opprimerentur, nec verò suæ copiæ sibi desunt. *Campana. Aduers. Minist.*

Eodem tempore in Altorfiana Heluetiorum diæta, magnę querelæ sunt à Legatis regis Catholici institutæ, eoorra D. Sansyum virum Illustrem & sagacissimum, quod se authore Hispani illac transeuntes fuissent literis & sarcinis spoliati: sed cùm id non possent, probare dimissi sunt à comitiis, magna ipsorum indignatione. *Campana.*

Tunc etiam institerunt Legati Franci aduersus Hispanos, & commemorato antiquo fœdere, corooam Franciæ ab Hispano appetitæ ab ipsis sua ope defendi, postularunt: vti in pactis conueotum est. *Campana.*

Pietrasius Bogdanus cùm videret bellum indici Polonis, à Turco, & obseruaret quaota infelicitate Mahuur suus nepos fuisset coactus Princeps Vvalachiæ, se Turcam abiurato Christianismo declarare, conuasatis omnibus postquam per Bartholomæum Brutium Venetorum interpretem conatus esset bellum illud restinguere frustra: in Germaniam aufugit, vt suæ religioni consuleret. *Campana. Relationes Turcicæ.*

Meose Octobri 15. Postquam excreuisset valde Tyberis,
certo signo futuri alicuius mali, quod multa experientia
compertum est: moritur summus Pontifex Gregorius 14.
Postquam dio cum morbo fuisset conflictatus, & ipsi etiam
Medici auro & gemmis certo quodam modo compositis in
Pharmacum, Pontificem languidum sustentassent: in quo
impensa sunt ex ærario 15. millia coronatorum. Adeo vt 3.
myriades, id est ter decies centena millia coronatorum ex-
hausta sint, tam breui Pontificatu: propter ingentem annonæ
caritatem, partim: partimque ob male tractatam sub hoc
5685 innocente Pootifice & caodido, nimium rei familiaris &
ærarij publici administrationem. Cùm enim esset moribus
1596 simplex, & natura mansuetus: nil de alijs poterat suspicari ma-
li, quod in se non reperiret. *Campana.*

Vacante sede 13. diebus, exules iosurgunt & magna turbatiooe Italiam infestant vndiquaque, vt sacrum Consistorium create fuerit coactus, Cardinalem Grimaldium Illustrissimum, & Flaminium Delfinum cum 200. equitibus, necnon Clarissimum Dominum Celsum, quorum virtute, exulum

repressa fuit temeritas, quamuis Illustrissimo D. Cardinali Iustiniani, in Marca & Romania plus negocij facesserint. *Anni mundi.* *Anni Christi.*
Campana.
Vesterlo Castrum Flandricum à Nassauuianis capitur. 5673 1585
Campana Flandrica.
Turci incursationibus Croatiam infestant, & Caculam: sed valde bene à Baronibus Palfio & Nadastio succussati fuerunt.
Relationes Turcicæ.

DIVINA.

Innocentio 9. Pontifice.
Eodem Imperatore.
Iisdem Regibus & Principibus.

CONSISTORIUM Sacrum in nomine Dei coogregatum, diuina sorte elegit Pontificem Innocentium nonum. *Campana. Chronologia Pontificum.*

Electus fuit 29. Octobris, Prius dicebatur Ioannes Fachinettus Bononiensis patria, doctissimus & sapiens, prouidit rei frumentariæ, & nummariæ in vsus necessarios, & multis operibus subditos subleuauit, mortuus est 30. Decembris creatis duobus Cardinalibus. Post illius decessum vacauit sedes sacra 30. dies.

HUMANA.

IN Delphinatu & Sabaudia, confligitur inter Amadeum & Desdiguyerã, sed succubuit Amadeus, & sui Sabaudi in fugam versi sunt: vt prius coram Sansyo postquam Geneuæ ille prouidisset, iam fuga sibi consuluerant. *Act. Gall. Campana. Aduers. Minist.*

Hoc est in Rege Henrico memorabile, quòd cùm per se fit manu propria, felicissimus: quoties illi accidit aliquid feliciter, eadem fortuna in suos etiam longo interuallo absentes redundauit: vt dum prælium Yuriacense initur ab ipso, eodem modo in Aruernis sui inimicos latè fugabant. *Aduers. Ministrorum.*

Tunc mense Nouembri: Rex obsidet Rhothomagum: perque totam hyemem ei incumbit, defendente Admiralio Villarsio, egregio equite & nobilissimo Duce. *Eadem. Acta Gall. Campana.*

Innocentius Papa promittit Colligatis 2000. aureorum, annuæ pensionis, sustinendæ suæ vnioni, & ob id noluit à Bononiensibus sibi impendi maiorem Legationem, vt ea reseruarentur in pios sacri belli vsus.

Idem Creauit Dominum Sega virum Grauissimum Cardinalem & Legatum in regno Franciæ: quò etiam illi Pileum transmisit. *Campana. Chronologia Pontificum.*

Briaccus à carcere liberatus, ex eo quo tempore cœperat Henricus oppida Nortmanniæ recipere, ac præsertim Falasiam vrbem: Parmensem adiù rogatum suppetias, in quo non parum fuit laboris ad colligendum exercitum, qui extra limites suos exiret. Etenim præsagio quodam persenóscit animus humanus, damnum aliquod immineus. *Campana. Aduers. Minist. Acta Gall.*

Marabut nigrita certo quodam sensu, alcoranum interpretans in Africa, multas gentes & Principes ad se pellexit, quod magnam rebus Turcicis attulit perturbationem. Sed breui post, Marabut captus excoriatus fuit, & illius pellis corpus effigians, plena stramento populis in despectum ostensa fuit & patibulis infixa; eo modo quo solent verubus indui viuorum reorum corpora. *Campana. Turcicæ relationes.* 5685

Rex omnibus modis contendit Rhotomagum sibi vendicare, & capto iam Sanctæ Catharinæ colle & castro, tantum non vrbem inuadere sperabat, primo quoque insultu, sed nihil potuit efficere, cùm vrbs per triremes dietim nouum cõmeatum & milites reciperet, & Dux Parmensis cum valido 1569

exercitu

Anni Christi. 1585 | *Anni mundi.* 5673

exercitu iam iam aduentare diceretur. Ad Dernetalium pagum, quo Rex semper pugnare paratus, celeriter quamuis post multas conflictationes cum Rhotomago se coofert, & ibi sclopeto in tenibus transuerberatur, in quo non parum periclitatus est. Necdum tamen soluta obsidione. *Campana. Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Simoo quidam Princeps Georgiaous, cùm vellet Turcæ gratificari & fratrem suum recuperare, scribit se à Persis fuisse solicitatum, oe messem suam securiter colligere Turcæ possent: imo se esse paratum arma, pro Turca, ipsis Persis inferre, sed in hoc tam male acceptus fuit, vt eoam sua ditione propemodum expulsus fuerit, saltem frater suus carcerem sit expertus duriorem. *Campana. Act. Gall. Aduers. Ministro.*

Sub idem tempus mortuus est Aslan bascias cuius bona sibi addixit Aumurathes, etsi Fessanam reginam duxisset suo nutu & ea spe vxorem, vt liberi inde oati liberè illam hæreditatem cernereot. De eo cùm verba quædam imprudenter. Sinan bascias effutijsset: crudele inquiens vt etiam sclaui fideles nihil possidere videantur. Ferat cautus illius æmulus cum dissimulatiooe tunc quidem impræsentiarum excepit, quod post modom cù Amurathi significasset, Sioam Bascias capite est truncatus & Ferat primus Bascias dictus, & Cicala Generalis equitum Magister. Ita cautè & prudenter agendum, vbi de tanta potestate sit sermo, cuius dicere oecesse est experiri. *Campana. Turcica relationes.*

Vsbech Princeps Caspianus Regnum Corazan iouadit. Ei fit obuios Emirenzem sophi nouiter regnum adeptus, ex patris senis tenunciatiooe Mahemeti dicti, cum quo Bascias Ferat inierat fœdus induciarù, seu vt vocabant pacis, Fuoditur Vsbech, qui ab Amurathe petens auxilium, literas recipit, non solere Turcam in suos subditos arma capere, pro aliis. Vsbech ostensis literis mouet animum Persæ victoris: cum illo oontrahit affinitatem sitque illi sororius, statimque coosulto patre arma expediunt in Turcam eo prætextu, quòd Taurisium præsidium deb ebat tegi iure Persarum & alia quædam, vode Imacul Persa Legatus Baro oobilissimus pro-ditionis ergò ab Emitenzen sophi capite plectitur & multi alij Giafer Bascias Taurisius & Cicala io Caramit fiuot coosilij ioopes. Iam copias transmiserat Aumurathes in Hispanum & Austriacos, quas tamen reuocauit, ea de caosa. Inde factum vt Assam astrologus sit multatus exilio in oppidulum Chiotduchè, atque ità Deus Christiaoos de ipsorum hostibus per ipsosmet hostes vindicauit. *Campana. Turcica relationes.*

Circa finè huius anni 1591. moritur Inoocentius 9. Pontifex, antequam rebus prouidere potuisset: vacauit sedes 30. diebus.

Atque hic anous epitaseos huius posttemus, in tot exhauriendis malis, exactus est volente Deo, in orbe voioerso.

ANNVS D. M. D. XCII.

DIVINA.

1596 *Vacante sede Jisdem Imperatore. Regibus & Principibus.* 5685

Hic aonus, cum vacaret Sedes, non vacauit diuina prodentia, cùm ei anno datus sit à Deo summus Pontifex Clemens octauus omnium voanimi consensu electus, Prius dictus fuit Hippolytus filius Syluestri Aldobrandioi ciuis Floreotini. Creatus fuerat Cardinalis à Sixto quinto. Fuit Legatus in Polonia, & pacem cum Austriaca domo & Polooīs composuit 30. die Ianoarij electus fuit, & statim meotem tegoo Franciæ applicuit seruaodo & reducendo in concordiam, sicariis & exulibus sacram Sedem exputgauit, reduxit Patriarcham Alexandrioum, Ægypti cum suis omnibus geotibus & nationibus sibi subditis. Rutheoos item vltra Danu-

bium suos, cum essent Schismatici. Dedit Regno Coogio in Anni
Æthiopia Occidentali, suum primum Episcopum. Obedien- mundi
tiam à Patriarchis Armeniæ, & Maronitis de monte Libano 5673 Anni Christi. 1585
recepit Henricum Borbonium, Regem Franciæ & Nauarræ,
Ecclesiæ reconciliauit. Is in Vngariam misit primùm cum 8. millibus peditum, secunda vice cum 14. millibus recuperauit Strigoniam cum Imperatore, & Principe Transsyluaniæ, reduxit ad sacram sedem Ducatum Ferrariensem cum Illustrissimo Principe Petro Altobrandino Cardinali Reuerendissimo scilicet cum exercitu 24. millium peditum & 4. millium equitum. Cum Ferrariam peruenisset, accepit nuncium de Iauarino recuperato, in Turcam, & de pace contracta inter Regem Christianissimum Franciæ & Nauarræ, & Regem Catholicum Hispanicum. Moribus est placidissimis, & quotidie mensæ coram se facit pauperes assidere: quos etiam sui officij sigillatim commonefacit. *Campana. Chronologia Pontificum.*

Sub illius Pontificatu incipit malorum catastrophe ac deinceps illo sedente pro D. Petro Apostolorum Principe conquieuit plaga in orbe Christiano. Etsi enim sint semper, qui etiam mala sibi suis ipsorum inuentis accersant: tamen certum est, & hoc experientia testatur, quisquis sub hoc Pontifice Sanctissimo, Dei Ecclesiam velit, vt par est, recognoscere, illi non pœnitendum fore suum in Ecclesiam reditum, cùm ille Pontifex nil aliud quàm de animarum salute, post Dei gloriam cogitet. Ita sentio & expetior. *Caietanus.*

Eo mente duo Illustrissimi Bauariæ Principes Romam venere: & ab omnibus mandato suæ sanctitatis honorificè excepti fuere. *Campana.*

Sed Dux Sermonetæ moriens, cum Illustriss. Cardinalibus Canano & Mondeuiensi, tot Clarissimorum virorum, pro Italiæ matre orbis Christiani dispendium, illam principum Bauarorum gratulationem conturbanit. *Idem.*

Sub finem mensis Ianuarij Parmensis Dux Illustrissimus & fortissimus, in Galliam cum valido exercitu redit suppetias Rhotomagensibus, quod non parum Henricum Regem Christianissimum de sua spe capiundi Rhotomagi dimouit, vt anno superiore diximus iam se ad id præparasse. *Acta Gall. Campana. Aduers. Minist.*

Tunc erat in procinctu Ammirallius Villarsius sese cum Rhotomago, Regi dedere: sed hac conditione, vt Catholicus fieret. Quod Rex recusauit, sed cum instarent etiam sui Principes ipsius, valde commotus est, præsertim illa grauissima oratione, quam ad illum ea de re habuit, cordatissimus Marechalcus Byronius, quam sane esset necesse in oculis semper habere. qua perculsus Rex, pollicetur iterum ac iurat se fore Catholicum. sed nondum horam venisse: qua de causa hortabatur ac orabat ipsum Mareschalcum, vt patrem, & alios suos magnates quorum nomine se esset affatus: paulo diutius sustinere, se staturum promissis: hoc responsum illos malè habuit, sed tamen in eius obsequio nihilominus perstiterunt. *Campana. Aduers. Ministrorum. Acta Gall.*

Post multas & varias conflictationes inter Regẽ & Ducem Parmensem, quibus vicissim alter alteri succumbere videbatur, & vt Rex vulnus essatu dignum acceperat: ita ipse Dux grauiter læsus, iam exercitui suo adesse nõ poterat, etsi vtrinque sui consiliarii, hostem cuique suum, in manibus habere
se iudicarent & ad prædam hortarentur, tamen sapientissime 5685
Rex Henricus Borbonius Christianissimus, omnium qui vn- 1569
quam in Francia regnarunt, bellacissimus. Et ille Dux inferiore gradu, inter duces tamen strenuissimus, id consilij capere noluerunt cùm scilicet victoria sit magis in hoste subigendo, quàm profligando. Hoc animo & Rex soluta obsi-

dione,

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673

dione, aliò se conuertit & Dua ipse cùm ex magno pericu, euasisset, in Flandriam redire decreuit, vbi obiter Caudebechum Abbatis-villa, Aumala, Houdanum & alia Gallicana oppida & castra satis bene munita, ingentem vim militum ingruentium, & calamitates alias perpessa sunt. *Camp. Aduers. Minist.*

Frustra tentatur oppidum Flandricum vulgo dictum Mastrect ab ipsis rebellibus, etsi in Diesta vrbe milites tumultuarentur, & Abbatia Steinseldensis diripetetur. *Idem. Flādrica.*

In Candia magna lues grassatur, & de ea spectra quædam apparent, Alexandro Pompeio tunc pro Republica Venetorum gubernatori, quæ postea suum effectum sunt sortita. *Campana.*

In Hispania Res memorabilis accidit, vt Anthonius Perès vir clarus eruditione & magna authoritate, ab omni æuo apud Regem Catholicum præditus, in vincula fuerit coniectus ob mortem cuiusdam Escouedi secretarij Regij ab ipso vt aiebant, patratam noctu diu ante, vt aiebat ille iussu Regis, atque multis mensibus in carcere fuit detentus. Post verò feminæ sagacissimæ suæ astu quæ illi muliebrem sexum habitu emētiri suasit, ab ipso carcere liberatus est, ægerrimæ id Rege Hispano ferente. Ille enim ex eo magnas conturbationes in toto regno Hispaniarum concitauit, Arragonum forum turbulenter commouit, vt de sua libertate disceptarent: & ipsum Regem pro suo more in jus vocarent decisinè; armauit Arragonenses sua authoritate Almenaram Comitem trucidauit, cum alijs multis, & tandem in Bearnium ad Illustrissimam Principissam sororem Regis Christianissimi secessit. At multa inde mala in Arragonas secuta sunt. Ipse autem libellos edidit complures, quibus se omni crimine immuné asserit, & sola inuidia suorum æmulorum apud Regem suum Catholicum laborare. *Campana. Pedago de Historia de Perés.*

In Hungaria rumpuntur Christiani à Turcis, & Duropolia insula capitur ab ipsis. *Relationes Turcica.*

In recessu Ducis Parmensis, sequitur Byronius Mareschalcus, & in occursu Espernaij oppidi moritur, magno totius regni Galliarum dispendio & Regis ipsius mœrore: cùm esset incomparabilis virtute & industria militari, adeóque sibi ea longo rerum vsu omnium fere rerum sciētiam comparasset: orator facundissimus & bellator inuictus. *Acta Gall. Campana. Aduers. Minist.*

Tunc etiam agitabat bellum magna fœlicitate Princeps Illustrissimus Contyus, Princeps sanguinis & Par Franciæ secundus. Aderat illi Dux Illustrissimus Mumpenserius, indem Princeps sanguinis quartus, & ambo iuncti copiis castrum munitissimum Craniū obsidebant, cùm aduentante Mercorio Duce fortunatissimo, totus eorum exercitus subito terrore fuit consternatus & dissipatus. *Campana. Aduers. Ministror. Act. Gall.*

Daumontius Mareschalcus prudentissimus quædam Castella in Burgundia capit, & illorum quosdam Præsidiarios milites suspendi iussit *Campana.*

In Occitania verò Dux Ioyosæ, incredibili zelo fermentū-
Albigesiorum veterum supprimere conabatur, cùm in iis il
lud tenasci videretur, qui se Hugonotos & Caluinistas ma-
lebant apellari, quàm Catholicos esse & dici: & quædam eo
1569 5685 rum castra recipit, & captiuos Yolerum sororis Regiæ Oeco
nomum, Gondynium, & alios facit, quos diu etiam detinet.
Aduers. Minist. Campana. Acta Gall.

Illustrissim[9] vir D. Barnabas Brissonius proto preses, in omni scientiarum genere admirabilis, à seditiosis Parisiensibus suspendio necatur. *Campana.*

Illius mortem postea Dux Mayennensis iustissimus, in Lu-

Anni mundi. | Anni Christi.

ctuoso quorundam Parisiensiũ extremo supplicio vindicauit. *Idem.* 1585

Comes Arandæ, Dux Villermosæ cum Iustitia Aragonum Petro de Laouzza, pro armorum illa subleuatione, quæ Anthonij Perezij causa conogerat: pœnas luunt. Et ab Alonso de Vargas, Præfecto armorum pro Rege Catholico, ipsa Aragonia restituitur in obedientiam Regis Catholici. *Eadem. Idem.* 5673

Res mira tunc contigit, vt sub auspiciis Catharinæ sororis Regiæ, montes Pyrenæi in eo traiectu omnes, parua manu occupati sint, & nisi subsidium maius quod transcendere paratum erat, certa quadam de causa substitisset: actum erat de ipsis Aragonibus, neque facile Rex Catholicus eam ditionem recuperare potuisset. *Aduerf. Minist.*

Stumbichum oppidum munitissimum post longuam obsidionem, à mense Majo, tandem circa finem Iunij à Consule deditur Comiti Mauritio Nassauuiensi. *Campana. Flandrica.*

Alfonsus Gongaza Princeps humanissimus, senio iàm confectus & æger à sicarijs flagitiosè domi suæ interficitur, magna totius Italiæ turbatione. *Campana.*

Dux Parmensis è Francia circa id tempus magno cum suo honore recedit. *Idem. Eadem.*

Mense Iunio fuit electus à Capitulo Argentinensi, in Episcopum Illustrissimus Princeps Carolus Lotharingus Metensis Episcopus, cùm iam ab Argentinensi senatu Ioannes Georgius Princeps Brudemburgensis Illustris sed inter Protestantes, fuisset electus vnde fuit bellorum ciuilium seges, & inde motu facto captum oppidum Molthein, ibique mortui sunt Comes Massenius ex familię Saxonicę Principibus, Leõtius & alij plerique ab vtraque parte. *Campana.*

Eodem tempore moritur Elizabetha Austriaca Regina Christianissima, quæ Carolo 9. viduata Rege Christianissimo, in ipso iuuentutis flore, vixerat honestissime. *Acta Gall. Aduerf. Ministror. Campana.*

De illa dictum est cùm ex sola discederet, bonam fortunam secum Regni miserrimi Galliarum asportasse: Illam etiam Galli Caluinitæ desiderarunt, quòd Regis mariti iras, dũ viueret, summa humanitate illi innata, sæpius mitigasset. *Aduerf. Minist.*

Comes Albertus Eftingẽsis, in obsidione vrbis Dachstein post multos menses perimitur. *Campana.*

Mense Augusto Bonna castrum Vvesphalliæ fortissimum redit in potestatem Archiepiscopi Coloniensis. Tunc etiam sibi Groningensis ciuitas Frisiæ valde metuens, petit subsidium, cùm videret Hispanorum res malè se habere. *Camp. Flandrica.*

Eodem tempore inuentus hominum numerus in Candia, qui lue perierunt: ad 20. millia sine rusticis; eo autem mense ipsa tabes substiõt. *Campana.*

Ipso itidem mense visi ignes in cœlo, prodigiosi valde: & qui magnum ipsi insulę & Venetis magnificis D. D. terrorem intulere. *Idem.*

Otmarsen & Couerdem oppida munitissima se ipsis Nassauuiensibus dedunt. Quos perrumpens Alfonsus, Mendozza maluit sic ad Verdugum Hispanum se conferre periculo vitæ: quàm in manus hostium deditione spontanea deuenire. *Idem.* 1586

Aotiba & Venza sedes ambæ Episcopales, se Desdiguyreo tradũt, & magnus fuit toto Delphinato Prouincia & Sabaudia concursus, vt non semel Dux ipse Illustrissimus Sabaudiæ vitæ periculum adierit. *Idem. Aduerf. Ministror.* 5685

Mense Octobri pestis in Candia renouatur. *Campana.*

Eodem mẽse 25. die Catharina Protex Nauarræ & Bearnij,

postquam

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673 postquam diu in Bearnio remorata esset, tandem discedit, inde, vt ad Regem Christianissimum veniret, & Burdegali transeunti ei honores Regij in ingressu exhibentur iussu ipsius Regis, ibique totum mensem Nouembris sustinet, dum adessent cohortes Regiæ, qui illam comitarentur. *Campana. Aduers. Minist. Acta Gall.*

Eodem mense Octobri, in pugna ad Villemur vrbem obsessam, Dux Ioyosæ secundus moritur vt quidam volunt in fluuio, dum receptui caneret, vt alij in ipso conflictu, cum ei superuenit et Nobilissimus eques Detemynius Cadurcus, qui partes Regias sequebatur. *Idem. Eadem.*

Similiter dum Rex ipse strenuè se in Picardia gerit, Vicecomes Tutenius iã Regis ductu factus Dux Biliunæus, propter nuptias ipsius Principissę Bilioneæ relictæ hæredis, cohortes Lotharingas in occursu fundit: & sibi suas vrbes & oppida hoc prælio firmat, & tuta reddit in perpetuum Regis Christianissimi obsequium, vti sub eius tutela & protectione constituta. *Campana. Aduers. Ministrorum. Acta Gall.*

Verdugus ex Eburonum agro redit, in Flandriæ fines: vt ibi cum suis cohortibus hyemaret. *Campana.*

Tunc Antonius Peres, se in iter dedit ad Regem Christianiss. Galliarum, in comitatu & sub auspiciis Catharinæ Regiæ sororis. *Aduers. Minist.*

Mense Nouembri appulerunt Burdegalam, naues Flandricæ, vectoribus Anabaptistis, qui apertè & impudenter suam sectam audebant profiteri: nisi eos Mareschalci Matignonij piissimi authoritas repressisset. *Eadem.*

Mense Decembri moritur Dux Parmensis ex lienis cruciatibus & aliis morbis, & in illius locum Comes Fuentius Arago sufficitur à Rege Catholico Hispaniarum, à quo satis fœliciter Flandria administrata est. *Campana.*

Strategematis præerat tunc Carolus Mansfeldensis, qui in Attrebatum finibus exercitum recolligit, ne Francis in eam regionem pateret aditus: semper Hispanis in id omni consilio & ope inuigilantibus. *Idem.*

Vienna Delphinatum hoc anno à Duce Namurcio capitur, & scalarum propugnaculum ab eodem, in iugo montis superatur. *Aduers. Ministror. Campana.*

Mense Nouembri magnæ exortæ sunt contentiones, inter Regem Poloniæ Sigismundum Suecum, & Magnum Regni Cancellarium quæ tamen aliorum Principum prudentia conciliantur. *Campana. Polonica.*

Eodem mense Ioannes Suecus pater Sigismundi Rex Sueciæ moritur, quò eundi obtinet facultatem à Polonis, Sigismundus cum sua vxore. Hac lege vt intra annum reuerteretur. Ipso tamen Archiepiscopo Gneznensi Prorege constituto. Idque quia Carolus Dux Finlandię, cùm esset sectarius, iam ex aura populari authoritatem prope Regiam erat consecutus, & minus bene gratus erat populo Sigismundus, quia scilicet esset Catholicus, Suecia autem tota sectaria est. *Campana.*

Sic obseruari necesse est Dei iudicia. Nam Ioannes è solio fratrem suum Hericum deturbarat: cùm ex Catholico malu erit audire Rex Lutheranus, quàm vt sua sorte contentus, bonus Christianus viueret. Ecce fratrem suum Carolum qui sectæ prætextu, ab hæreditate regni Sigismundum Ioannis

1569 5685 filium arcere ac depellere conatur, tamen teneta non concessit populus Carolo, nisi Proregis titulum in nepotis absentia. Sed postea euicit armis.

Turci sub Sangiaccho Bossinensi Friulensem Ducatum ingrediuntur & vastant, sed fortitudine & prudentia Caroli Montonensis Illustris capitanei repulsi fuerunt. *Camp.*

Sigismundum Suecus Rex Poloniæ, subito armorum

motu Gedanensium adit periculum vitæ : ac tandem aduorsissima vsus tempestate, io mari Liuonico in Sueciam cum vxote peruenit. *Campana.* *Anni mundi.* *Ann Christi 1585*

5673 Rex Echebat Imperitans amplissimo Impetlo Mogor inter Indum & Gangem fluuios memorabiles ab æuo, vult Christianus fieri & ea de causa mittit Pattes Iesuitas accersitum, à quibus de Christo Domino audiret ea quæ sunt fidei: abhorret vehementer sectam Mahumetanam, habet sub se Mogoras, Coronanos, Torquimachos, Bolocchos, Guzzaratas, Parthos, Iodhustanos, & alios Mauros. Refertur eos olim fuisse Christianos, vltimumque Christianorú fuisse Dauid Regem, qui aiebat se ex prosapia S. Bartholomæi origioem ducere. Sed fuisse à Parthis superatos deiecta Christiaoá fide. Sed rex Echebar à Petro Tauerio Lusitano instructus, deinde à P. Iuliano Perriera, de fidei dogmatis ita manifesta dedit Christianæ professionis indicia, vt ea de causa Vengalani rebellarint : fratrem regis Principem Quabul euocarint, qui etiam in regis ditionem 100. Leucas ingressus, postea coactus est occursu regis, in sua se recipere.
Historica relatio de magno Rege Mogor à P. P. Iesuitis. 1591. 1592.

Die natali Domini, Catharina Principissa soror Regis Christianissimi, apud Niortheoses Pictonas agens, inde profecta est: etsi ab eo iönere ob diei reuerēoam Cajetanus tunc illius pseudo-Minister, auerteret quibuscunque poterat ratiooibus, etiam ob rigidam aëris intemperiem: sed præpropera festinatione, cum regem fratrem cuperet videre, noo potuit sibi imperare. *Aduers. Ministror.*

Ad eam illuc literæ à fratre Rege Christianissimo venetãt, quæ illum primo die anni sequentis affore pollicebantur in Salmurios: vt subsistere illa neuóquam potuerit, sed ita diligenter hoc iter percucurreris, vt ad diem dictum in eam Salmuriorum vrhem, Regio ingressu inuecta fuerit. *Eadem.*

Atque ita ille annus Catastrophes & Epitaseos nostræ tragicomicæ historiæ particeps, tandem annuente cœlorum supremo rectore absolutus est. Sequetur nunc annis melioribus fauor cœlestis magis propitius, vt simul cum Pace, sit etiam coouersio Principum & populorum memorabilis.

ANNVS D. M. D. XCIII.

Eodem Sanctissimo Pontifi Clemente VIII. Clementissimo.
Eodem Imperatore. Rodolpho
Eodem Rege Franciæ & Nauarræ Christianiss. Henrico.
Iisdemque aliis Regibus & Principibus.

IAM Anno superiore Catharinam sororem Regiam ambibat & ardebat toto pectore Illustrissimus Dux Mompeusierius Princeps sanguinis & Par Franciæ in ipso ordine IIII. Cũ prius illa fuisset exoptata à Comite Illustriss. Suessionensi Priocipe sanguinis tertio & Franciæ Pari: sed id religionis diuersæ causa & ob regis absentiam apud Bearnium, non potuerat perfici. *Aduersaria Ministror.*

Itaque adest ille paratus ei omoe suum obsequium præstare, sed dum Regem ipsum expectat è Picardia superiore; cuius manu ducatur, duo integri menses effluxere anni labentis, Ianuarius & Februarius. Rex enim tantùm circa finem Februarij, Salmuriis, adfuit & sororem amantissimè salutauit magno vtriusque domus desyderio & applausu.
Eadem.

Cùm Pseudo-Ministris Regijs qui tunc adfuerunt, ibi Cajetaous de multis egit, ac præsertim de reditu io gratiam cum summo Pontifice, opus fore necessario aliquo capite, & denique omnium communi iudicio, in schismate intolerabili ipsos versari, id antem esse in ipso articulo apprime vtile, cùm 5685 etiam propediem rex ipse futurus esset Catholicus. Ad hæc omnia, respondebant, opus esse matura deliberatione, & si posset hoc obtineri prima fronte, vt res religioois reformatæ, inquiebant, ad statum Ecclesiæ Anglicanæ reduceretur. Hoc

multò

Anni Christi.	*Anni mundi.*	
1585	5673	multò foret consultius, quam si hoc pacto statum simul & semel in Ecclesiam Catholicam rediretur.

Hoc habebat in mandatis à Rege Christianissimo, ipse Cajetanus: vt dispiciendum curaret apud omnes, quînam pacto posset rediri in concordiam.

Iam ille cùm adhuc Pali ageret, apud Catharinam Proregem hoc mandatum acceperat à sua Majestate, per Constantium virum doctrinæ non pœnitendæ: ac disertis verbis Regi per literas, & breue Commentariolum ipse Cajetanus, significarat: quæ omnia Rex auditione sua Regia fuerat dignatus, legente pseudo-Ministro Hesperiano, qui tunc cum ipso Cajetano de eo conueniebat, & apud Regem totius scripti laudator extiterat: vt sua etiam occasione, Rex Christianissimus facilius de suo in Ecclesiam regressu, fuerit persuasus: & ità hoc anno declarauit Augustæ Turonum mense Martio, cùm Salmuriis reuerteretur.

Multi pseudo-Ministri in eo concordabant sed vnus præter omnes, ex relatione Illustrissimæ. Catharinæ Parthenææ viduæ Rohanensis Domini Principis inter magnates Britonum, dixit nomine Tesquensis, nunquam id posse perfici, per solos Gallos nimium pertinaces in sua leuitate, si quid magis arriserit: sed esse euocandos Anglos & illorum ordinem instituendum, vt paulatim ex miserabili Caluinitarū ἀναρχίας rediretur in aliquod specimen honesti regiminis, puta priuatum vt deinde agnito Rege, ac sua Majestate, se sacræ sedi summittente nullo post discrimine populus sequeretur, qui nec se deceptum fuisse posset agnoscere & iam hoc haberet pro lege ex disciplina sua, vt vocant, legitima: esse iudices caussarum matrimonialium, ipsos Episcopos & Officiales, quatenus à Rege constituerentur. Ille ita opinabatur, & commodùm ille Tesquensis, Salmurios venerat, & apud Cajetanum iussu Catharinæ vtriusque hospitabatur.

Sed coacta Synodo, nihil tum effici potuit, nisi ridiculè de choreis & mulierum ornamentis actum, ac interea Rex discessit. *Hæc omnia ex Aduers. Minist.*

Amurathes à suis Spahis in angustias fuit redactus, qui quæstoris caput generalis deposcebant ad vindictam: quod cùm nollet Sciaus Primo-Visir consuluit, vt per Zamoglianos, isti punirentur. Sed Spahi fortiter restiterunt, vt maioris damni metu, coactus fuerit Amurathes illis nummos spargere affatim, vt suam indignationem compesceret, & simul ipsum Sciaus magistratu suo abdicat, & Sinan Bascias in honoris primarij gradum restitutus est. *Campana. Relationes Turcicæ.*

Ipso ingressu anni etiam pestis renouatur in Candia: quæ malùm in quisquiliis obsordescat. *Campana.*

Illo anni initio Sellæ vrbs Biturigum cùm fuisset paulo ante Regi reddita, proditione Capitanei præsidiarij, fit rebellis. Aduersus eum Bironius filius Ammirallius Franciæ, ex Xantonum agro reuocatur, quo ad iusta patri reddenda, iuerat, vt suorum etiam sua presentia leniret dolorem. *Aduers. Ministror.*

Magnæ hoc ipso initio pugnæ existunt inter Croatios & Turcas, & eo tempore Nadastius, Palfius & alij se verè Barones præstiterunt *Campana.*

1596 5685 Marchio Castillionensis, à suis militibus deductus in Ecclesiam, à Vulpino famulo defuncti Alfonsi Gonzagæ, ictu sclopeti interficitur: quod rebantur omnes illum fuisse authorem sicariis vt Gonzagam interficerent: potiundæ hæreditatis caussa. *Campana.*

Cùm colligati molirentur Parisiis, nouum Regem eligere sub beneplacito Pontificis: Rex Henricus Franciæ & Nauarræ Christianissimus Edictum promulgat, Ianuario, quo illa omnia damnat & pro authoritate Regia, eos omnes reos

Maiestatis lesæ declarat. *Campana. Acta Gall. Aduersaria Ministrorum.* *Anni mundi.* *Anni Christi.* 1585

In eo multum grauiterque de Mayennensi conqueritur, atque Regni antiquas leges profert, quarum ad se vnum potestatem summam, pertinere manifestissimis argumentis probat. *Idem. Eadem.* 5673

Corpus Farnesii 15. Martii, Parmam delatum est, ei facta iusta ab omnibus, ac præsertim à suo filio Cardinale Illustrissimo, cum certa dote pauperibus puellis oblocandis ingenti numero constituta. *Idem. Campana.*

Idem præstat Dux Ranucius creatus à summo Pontifice, Maximus militiæ Ecclesiæ Magister, quem Confalonnerium vocant, idque tanquam successione auita paternáque: Erant etiam Archiepiscopus Mediolanensis Episcopi Murinensis Regiensis & alij multi Prælati Feudatarij Farnesiorum, qui summum suum dolorem in tanti Principis amissione, etiam lacbrymis testati sunt. *Campana. Italicæ Relationes.*

Noniodunum capitur à collegatis mense Martio, nequicquam Rege Christianissimo, opem è Turonia accelerante. *Campana. Aduers. Ministror. Acta Gall.*

Hollandici Ordines magnum futuri belli apparatum instituunt, in Dorduch. Terra Marique & Nassouius, & Groninga Sangertrudē capit: Berga, &, aliæ pleræque ciuitates in potestatem ordinum redeunt magno Catholicorum dispendio. *Idem. Eadem.*

Iunio mense Turci, à Croatiis funduntur felicissimè in Sceleque, vbi Hassam Bascias, Hazamatha de Clissa, Sinan de Barlazzi, Sasser de Souringa, præfectus de Herzo, Curzi de Bossega, Ebraimus dedica & alij permulti primariæ notæ moriuntur *Idem. Eadem.*

Eo mense iubet Blesiis Rex Christianissimus suæ sorori, vt Duci Mompenserio amoris sui pignus erga ipsum impertiatur, vt iam nuptura ei videretur propediem. *Aduers. Minist.*

Mense Aprili Collegatorum conuentus est traditus Parisiis, ad electionem noui Regis, in qua Archidux Ernestus, post Infantam Hispaniæ, nominatus est in deliberando, alij etiam id contendebant. Populus Guysium appetebat, Namoursius id sibi concedi postulabat, Principes sanguinis & Primates, cum Rege Henrico Catholici omnes protestabātur, omne illud consilium irritum fore, Franciam enim Regem suum Hēricum Christianissimum habere. *Campana. Acta Gall. Aduers. Ministrorum.*

Eodem mense initur consilium, apud Hurenam pagum Parisiis vicinū de recipiendo rege in gremium Ecclesiæ, in quo colligati consenserunt sub beneplacito sanctissimi Patris D. Papæ. Idque quia aduerterunt plerique omnes aliò spectare consilia Hispanorum, quàm ad ipsam hæresis extirpationem è regno Galliarum. Et propterea id etiam procurante Duce Mayennensi, Arestum Curiæ Parlamenti emanauit, quo de electione, cauebatur seruandam esse exactè legem Salicam de Corona & Regno Franciæ, ad mares solos fœminis exclusis pertinente. Præses primarius erat tunc Ioannes Magister, qui se verè magnanimum in eo compræstitit. *Idem. Eadem.*

Pater Marcellinus Theodotus hoc anni principio moritur, magna sanctitatis opinione, ordinis obseruantini, in conuento Araæ cœli, *Campana.* 1590

Iunio mense ab Alexandrino patriarcha mittuntur Legati Romam, qui Patrē sanctissimū pro capite agnoscet. *Baronius.* 5685

Quatuor vicibus hoc anno Turci à Christianis fusi sunt, quo de sanctissimus Pater gratias solēnes Deo agere instituit: & ad Imperatorem Legatos misit, cum aliquanto nummorum subsidio, qua etiam de causa Imperator ipse, de Episco-

patu

Anni Christi. *Anni mundi.* patu Argentinensi inter duos duos Electos, vt inter se temporalia partirentur, ita tamen vt Illustriss. Cardinalis Lotharingus
1585 5673 titulum possideret: quod sanctiss. Papa ægerrimè tulit, quia vnus protestantium bonis Ecclesiæ frueretur. *Campana.*

Tunc antequã mense Majo & Iunio conuentus Surenensis inducias contraxisset, Rex Henricus Drusios vrbem obsidet & capit cuniculis actis sub Griseam turrim, in qua erat ingens thesaurus, & qua cadente Anglorum aliquot cobortes, cùm nimia auidè thesauros exquirerent, ruina illa oppressi sunt. *Acta Gall.* *Aduers. Minist.*

Ipse Dux Mompenserius fuit ictu sclopecti in mandibula inferiore, insigniter læsus, vt tantum non in guttur, ipse globulus se indidisset *Eadem.*

Paulo ante in Neustriis exercitum duxerat, & vrbeculas aliquot in Regiam potestatem vindicarat. *Eadem.*

Mense Iulio multa prodigia & monstra, in Germania apparuere. Marpurgi sol, cum circulo obscurissimo triduum emicuit. *Campana.*

Reliquo etiam anno, Octobri scilicet Viennæ, Pragæ, Vvitembergæ Lipsiæ & alibi apparuit cœlum sanguineum.

Rostochij Saxoniæ in pulpito lapideo, natus est aut formatus vultus bumanus, & manus etiam cum digitis extantibus, ex vera carne, nulla alia materia subiecta, quam ipso lapide, quæ facies & manus ad sudorem vsque totius pulpiti lapidei sese vehementer exagitabant. In Volmenstat nata puella biceps & Roberchij prope Montem Regium natus est puer, cum collari corneo, quali virgines vtuntur mense Nouembri prope Francofurtum, puella bicorpor & vniceps nata est.

Ante Pascha in Silesia cuidam puero, loco dentium puerilium qui cecidissent, enata est gingiua inferior tota ex puro auro, quod fuit omnibus ingenti miraculo, de boc scripsit Iacobus Horest medicinæ lector Helmestatensis.. *Campana.* *Ipsi libelli.*

Germania cum doctis viris abundet, de iis prius admonita fuerat per doctissimos suos Astrologos, contra quos tamen Physici contenderant in causarum disquisitione. *Idem.* *Ephemerides.*

Augusti mensis 6. Rex Henricus Christianissimus, apud Sanctum Dionysium, Missam adit absolutione obtenta, à multis Archiepiscopis & Episcopis illic præsentibus, quo permulti etiam confluxerunt ex vrbe ipsa Parisiorum, inter alios Renatus Benoist Sancti Eostachij decurio, qui post Regis Confessarius est factus, & ab ipso Rege Episcopus Trecensis nominatus: vnde est toto regno magna lætitia consecuta. Vt iam in vestibula pax adesse videretur, quod etiam postea accidit, tantum potest Regium exemplum, & augusta illius Maiestatis authoritas. *Aduers. Minist.* *Acta Gall.* *Campana.*

Narua castrum munitissimum in Succia, per incuriam dum à Cancellario visitatur sub Regia Sigismundi aduentum, igni summisso puluetibus pyriis totum subruitur, magno totius regni Sueci damno. *Campana.*

Rex ipse Varsouia soluerat in Liuonico.

1596 5685 Eodem mense Archidux Ernestus, in ducatum Flandriæ,
à Rege Pbilippo accersitur. *Idem.*

Tum etiam Dux Vvirtebergensis moritur, & Mauricius Landgrauius Hassiæ, vxorem ducit Agnetem Comitis Solmensis filiam. *Idem.*

Dux Illustrissimus Niuernensis Legatus Romam à Rege Christianissimo mittitur. *Acta Gall.* *Aduersaria Ministrorum.* *Campana.*

Mense Septembri, creantur quatuor temporibus Cardi-

Anni mundi. *Ann. Christi.* 1585

nales Illustrissimi, Cynthius & Petrus Aldobrandini, Fraociscus Toletus Iesuira & Lucius Sassus romanus. *Campana.*

21. Die Septembris magnus tumultus Lugduni cootra
Namursium concitatur, & ipse cùm mulus nobilibus in car- 5673
cerem truditur: cum io suspicionem venisser occupandæ vrbis, & quædam arcana consilia, cum Principe Sabaudiæ tractater clam. Captus est iussu Ducis Mayennensis fratris ipsius, vt ferebatur. *Campana. Aduers. Minist. Acta Gall.*

Hæc io laudem tanti Principis dicta sunt, quod ounquam, ne vrbeculam quidem è ditione Francica in arenam transferri, passus fuerit. Ipsius acta id palàm, omnibus testantur.

Petrus Husfanus vir oobilissimus, Turcos ad Albam Regalem fundit mense Octobri. Et Amurathes Beyus Palotteosis strangulati iussus est, à Sioan Bascia, ob suspicionem proditionis. *Campana. Turcica relationes.*

Bilbilis ciuitas Bisquayæ tantumooo aquis desursum labeotibus summersa fuit. *Hispanica. Campa.*

Princeps Maurus Mulei Xeque, filius Mulei Mehemet Regis Fessæ, Baptismum suscipit io S. Laurentij, vulgo Escuriali dicta: vnde magno gaudio Rex Catholicus affectus est alter etiam affiois eiusdem Principis, simul baptismo inauguratur.

Ille est cuius causa profectiooem Rex Lusitaous Sebastiaous in Mauritaniam susceperat sed post illud infœlix prælium semper io media regis Catholici aula Christiano ritu educatus est. Idem Rex Fessæ, erat tunc Rex Marocci. *Campana. Hispan.*

Lugdunenses declarant apertè se futuros semper Sanctæ Ligæ obedientes, modo oequid detrimenti Status regius & Corona Franciæ patiatur. *Acta Gall. Aduers. Minist. Camp. Ipse Protest.*

Illustriss. Cardinalis Goodyus, & Marchio Pisanæ à sanctiss. Patre Cleméte VIII. reiiciuotur, & extra omoe territoriũ Ecclesiæ subsistere iubeotur. Quamuis ipse Cardinalis affirmaret, se tantum venisse D. oostram Lauretanam inuisere, neque de Heorico rege Gallorum velle agere. Ipse autem Marchio, ea ipsa de causa veoerat, vt veluti viam Duci Illustrissimo Niuernensi præpararet, cùm ille Marchio iamdudum in aula Romaoa versatus esset, & diu in ea Legati officium præstitisser *Campana. Act. Gall.*

Tandem Nouembris 21. Niuernensis post multas recusationes ingreditur romam, Sancti Angeli porta, intermissa illa quæ populi dicitur, quia oollet sanctissimus Pótifex eum de parte Henrici, pro vero Franciæ Legato agnoscere, dooec Henricus absolutus fuisset. Illius tamen supplicauionem excepit placidissimè, & audientiam præbuit noo Regiam, cum prælatorum ipsi assistentium testimoniis, qui ad Sanctum Dionysium regię coouersioni interfuissent. Illa tamen omnia nullum sortita sunt effectum, ac indidem rediit Niuernensis, qualis ierat infecta re. *Campana. Act. Gall. Aduers. Ministrorum.*

Rex Sigismundus Sueciæ & Poloniæ, articulos sibi ab ordinibus Sueciæ propositos respuit, quibus sua deminueretur authoritas, necnoo dissimulare suam religiooem Catholicam teneretur, & fauere Lutheranismo, quod illi absurdissimum esse visum est. *Campana. Germanica.*

Dominus Breuius Legatus Regis Christianiss. apud Tur- 1591
cam, mouet & vrget expeditionem in Austriacam domum &
Hispanos, sed nihil ferè obtiouit. Nisi quod Cicala Bascias 5685
mare prima cum classe ingreditur, & Ragusioos infestat, sed
oil vlterius promouet. *Campana.*

AN-

Anni Christi.		Anni mundi.
1585	*Eodem summo Pontifice. Clemente VIII. Eodem Imperatore. Eodem Rege Christianissimo & aliis Regibus & Principibus.*	5673

ANNVS D. M. D. XCIIII.

VVLGÒ dicitur de tragicis eventibus: θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, Ita vt quæ minus sperarentur, accidant: Ita hic notandum huo pacto Deus rebus Franciæ desperatis, succurrere voluerit.

Initio anni postquam diu protrahi inducias omnes cuperent, Rex Christianissimus alto Regiæ mentis consilio, non solum inducias sed pacem ipse sibi facere statuit, classico scilicet ad arma ciente vndique vt dum aduertunt colligari, nequaquam fractum esse bello Henricum eúmque Catholicum, & aliunde iam quisque ipsorum degustato ociolo quantuloeumque induciarum, mallet quietè domi viuere, quàm iterum ad strages & omnia malorum portenta reuerti: Ecce primus omnium Vitrius Nobilissimus eques, & fortissimus vrbem Meldensem, secum & cum tota Brya, Prouincia sic dicta, in Regis obsequium reduxit. *Acta Gall. Campana. Aduers. Minist.*

Ludouica Lotharinga Regina Christianissima Henrici defuncti Christianissimi vidua, Mantam venit vt ad pœnam, deposceret quoscúque reos mortis Regiæ. Ei ab Henrico 4. Christianissimo, data fuit audientia in maiore diuæ virginis æde, apud Mantam, ibi astiterunt regni primates, & ipse Rex in solio Maiestatis sedens illius Reginæ querelas proprio ore primum, deinde Aduocati sui quem ipsa sibi delegerat, disertissimum & iurisconsultissimum, quo finiente incœpit maximus omnium sęculi inter Gallos Oratorum, Illustris Guestæus Procurator Regis, & Regni Generalis, qui tam disertè orauit, vt omnibus persuaserit, tam commotè vt omnibus lachrimas excusserit, tam denique ex decore, vt regem ipsum in admirationem rapuerit. Quibus auditis rex Ludouicam reginam consolatur humanissimè, illique opem omnē pollicetur, & omnia. Ac tam indignū scelus omnium cōsensu vindicari debere, conclusum est. *Acta Gall. Aduers. Ministro.*

Curia Parlamenti hoc mense Ianuario, aresto statuit, vt rex Henricus agnoscatur pro legitimo: abdicat dignitatem Duci Mayennensi suæ præfecturæ Generalis, quàm prius illi concesserat: iubet exire omnes milites, & Præfecto mercatorum vrbis custodiam demandat. *Eadem. Idem.*

Rex Christianissimus vrbeculam fortissimam Fertemilonem capit deditione. *Ibidem.*

Aurelia se dedit. Lugdunumque regem pariter agnoscit.

Magnæ vndique conuersiones toto regno hoc anni initio acciderunt. *Eadem.*

Mense Februario Imperator indicit comitia Ratisbonæ. Quæ post Iulio mense inierunt. *Relationes Germanicæ.*

Dux Niuernensis cùm nil Romæ proficeret, in Franciam magna cum suis doloris testificatione reuertitur. Ac illud memoriæ Sanctissimi Patris, Clementis VIII. reliquit armis Ecclesiæ Ecclesiam oppugnari. *Campana. Ipsius Ducis relationes.*

Parisiis Marchio Belinius, quem Campana malè præsidem fuisse dicit, discrimen incurrit vitæ, quod omnis regi Henrico fauere videretur. *Acta Gall.*

1596 5685 Versus Februarij finem Rex adit Carnutes, ibi consecrandus, oleo sancto quod apud Monasterium majus Diui Martini, Augustæ Turonum asseruatur. Fuit autem vnctus initio Martij mensis, & postridie sibi insignia ordinis Sancti Spiritus decenti ritu, induit: publica totius populi cum Nobilitate lætitia. *Eadem.*

Eodem mense 22. die Parisios circa auróram ingreditur, sine strepitu, cum ei adessent Brisaecus, ex eo marefschalcus

auita & paterna dignitate factus, quamuis prius pro colliga- *Anni mundi.* *Anni Christi.*
tis, religionis ergô stetisset: & prefectus Parisiensis nomine
Anglesius, qui Regem ipsum introduxerunt. *Campana. Acta* 5673 1585
Gall. Aduers. Ministror.

Magnificentissimè Rex egit cum Duce Feriæ, & aliis vt eos illęsos in suos fines remiserit, sibi non esse cordi ajens, extraneos domi suę quamuis hostes, malè habere: Sed sore cum Deo, vt aliquando Regem Hispaniarum in suas oras inuiseret *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Ea dies deinceps festa fit Parisiensibus, propter recuperatam sub Rege legitimo libertatem.

Et magna laus in perpetuum debetur Parlamento, in quo Patres conscripti, sunt à Rege & cacumina virtutum heroicarum, & ipsius Regni Bases, quarum Statumen rex ipse est.

Vinsemij in ducatu Luneburgico, natus est infans, qui nullam naturæ humanæ speciem referebat. *Campana.*

Aprili mense Canonizatus fuit, frater Hyacinthus Polonus prædicator. Post multas deliberationes, iam à multis retro annis habitas Oratorè Ciuo Campana Aduocato Consistoriali. *Campana.*

Tiessembach Turcus Hatuanam obsidet, vnde tot bella & clades, vtrinque toto anno extitere inter Turcos & Christianos: adeo vt multa oppida hinc inde amissa & recuperata fuere. *Relationes Turcicæ Idem Camp.*

A Christianis capta est Strigonia, Neogradia se dedit, cuius Beyum Sinan Bascias interfici iubet sub manu lictoris. *Idem.*

Dies Sancti Hyacinthi declaratus est 16. Augusti, cum plenaria peccatorum remissione & indulgentia Pontificis. *Idem.*

Mittuntur à Republica venetorum Legati ad Regem Christianissimum Mocenicus & alij Patres nostrę primariæ magnificentissimi ciues tam nobilis ciuitatis, quod valde magnum incussit terrorem rebellibus, & omnes in Regis admirationem euexit. *Idem.*

Tunc Croatia valde à Turcis afflicta, & rumore fuit Sinan Basciam, aditum habere in Syracusas Siciliæ, quo tamen frustratus est. *Idem.*

Eodem tempore Rex Sangermani Laicæ, prope Parisios degens, malè se habebat & valetudinem suam curabat, cùm audit Tolosam sibi esse breui dedendam, dinde Rosneum cum Hispanis Capellam oppidum Picardiæ vlterioris, obsidere ac tandem ni adesset capere, quod accidit ob Regis absentiam à suis. *Acta Gall.*

Rasciani Turcos infestant, & Castrouizza capitur à Christianis. *Relationes Turcicæ.*

Maij 22. Comes Mauricius Grouningã obsidet & propugnaculum Auric dictum capit. *Eadem.*

Regi Scotiæ Iunio nascitur, infans, cui nomen Brederoda & Aldegonda, Hollandorum ordinum nomine, matre Regina Agnete id exoptante indiderunt suis ritibus extra Ecclesiam. *Campana.*

Eodem anno 5. Iunij Amsterodami, nauigatio maris Nassauiensis instituta est, & accepta soluentibus Texela, & in altas glacies perrumpentibus, magno vitæ suæ periculo, & nullo fere profectu. *Campana Ipsi Relationes.*

Manuth Rays, octauo Iunij in ostio Phari, Calabriã vastat, & multas animas deprædatur. *Idem.*

Archidux Maximilianus mense Iulio, Castrum Petroniæ 5685 1596
batuit tormentis & capit. *Idem.*

Bernardus de Rab, auspiciis ipsius Ducis tria millia Turcorum fundit ad Castagnavizzam. *Idem.*

Interea Rex Galliarũ Bellacissimus, Laodunum capit. Magna vitium regni expeditione, vbi adhuc erat filius Mayen

nensis,

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi* 5673

nensis, & fortiter obsidionem sustinuit. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Castrouizza nunc etiam à Christianis recepta, & Sisach vrbs munitissima. *Campana.*

Eodem tempore Dux Transyluaniæ, quem Vvayuodam vocant, magnum fecit in Turcos impetum, & Mariam Christianã Archiducis Caroli filiam ducit in vxorem, à quo Turci valde afflicti sunt. *Relationes Turcica.*

Bascias Cicala mense Augusto, fasces immittit Rhegio, & conflagratione disperdit. *Eadem.*

Victor redijt Rex Christianissimus Lauduni Septembri mensẽ, Parisios, vbi à fotore magna cum lætitia exceptus est, post quam aliquot dies se vrbi ostendisset ouans adiit Sangermanum Laïcæ. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Duo casus in armis, eo tempore contigerunt admirabiles apud obsidionem Laudunensem, frater magni Franciæ armigeri siue scutarij dictus Termes, Bombardæ ictum, in femine excepit, quo sine alio incommodo perfectè sanatus est. Alter similis in Hungaria, in equite Ansideo in Iauarini obsidione, cui Bombardæ maioris explosio domum in qua erat, supra se euertit, & ità exanimis iacuit, tamen Francisci Montani diligentia extractus è ruderibus facilè sanitatem recuperauit. *Campana. Act. Gall. Relationes Turcica.*

Turcæ Iauarini insulam astu occupant. *Eadem.*

Id mense Septembri.

In Scotia mense Octobri, Catholici magnam victoriam de hæreticis reportant. *Campana.*

Zosnæ in Electoratu Brandeburgensi visa est Luna ensibus decussatis quadripartita, cum circulo grandiore, quæ eam cingeret. *Idem.*

Odoardus Marchio Badensis & Ernestus illius affinis, inter se dimicant. *Germanica.*

Comes Holachensis ducit vxorẽ, Comitissam Burensem. *Eadem.*

Cardinalis Illustrissimus Placentius Legatus Franciæ à Rege Christianiss. non admissus, cùm rediret Romam in Pedemontium mense Octobri peruenit, & ipsum Ducem in obsidione Brigoerasciana inuisit. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Itali Flandris militantes seditionem mouent. *Flandrica. Campana.*

Mense Nouembri Rex Picardiam adit & in reditu, bis magnũ incurrit ex insidijs vitæ periculũ. *Acta Gall. Adu. Minist.*

Dux Sabaudiæ & Marchio Sansurlinius valde Desdiguyerium infestant, estque ab illis vltro citróque fortalitium Sancti Benedicti captum & receptum alternis. *Campana.*

Illo anno sub finem, redeunti Regi Christianissimo ex Picardia superiore: occurrit Parisijs in ipsa Lupara, perditus ganeo qui suis criminibus occultis adactus, sui internecionẽ quærens, Regi ipsi proditoria & diabolica manu, intentat necem, in aula media, circumstantibus Principibus, audacia plusquam exterminata. Ipsi Regi inuilit cultellum bicipitem in os, cuius ictu labrum superius discissum, & duo dentes excussi sunt. Ibi capitur & primum negat deinde confitetur, se fuisse conuictum diabolica tentatione, vt meritoria Regis nece, pro eo quod vt 8. debuisset damnari in Inferno,

1596 — 5685

iã amplius non nisi: vt 4. puniretur: cùm ipse reus esset multorũ criminum quæ sunt delitia mali animi. De eo supplicium sumptum est, discerpitur à 4. equis in platea Diui Ioannis in arenula Parisiis vt vocant. *Campana. Acta Gall. Aduers. Ministrorum.*

Dux Bulionensis Vice-Comes Turenius, hoc anno ducatum Lucemburgensem, iussu Regis Christianissimi insilit, & nullo profectu redit. *Camp.*

Ex occasiône Ioannis Castelli , quod nomen erat illius perditi ganceonis, qui Regem inuasit culteho, P.P. Iesuitæ toto Regno iubentur exulare, quia iste Castellus apud illos studuerat. Vnus ex ipsis P.P. laqueo vitam finiuit, quòd inter sua scripta, illud iouentum fuerat, de necandis Tyrannis, & Regibus non Catholicis impunè. *Acta Gall. Aduers. Minist.* *Anni mundi.* 5673 *Anni Christi.* 1585

Nouinduoum Regi deditur obsidione. *Eadem.*

Hôc anno Ernestus tentauit Hollandos rationibus inducere, vt regem suum agnoscerent sed frustrà *Campana.*

Tartari ingrediuntur Transsyluaniæ partem populabundi in Raccomoser: quibus fortiter Sigismundus Battory Vay-Vvoda restitit. *Campana.*

Archidux Matthias insulam Iauarini deserit vnde accidit, vt tandem Iauarinum in potestatem Turcarum deuenerit. *Turcica. Relationes.*

Sinao Bascias Romano more filium proprio magistratu priuat, quòd malè rem egisset. *Eadem.*

Detecta est coniuratio contra Transsyluanum, & supplicio afficitur, Bathazar Battory, creatus à coniuratis nouus, Vay-Vvoda: reliquis fugientibus vt Cardinalis Battory & fratre ipsius. *Campana.*

f Cardinalis Albertus Austriacus fit Archiepiscopus Toletanus ad regem Catholicum missus est Ioannes Franciscus Aldobrandinus, & Leonora Austriaca filia fratr & amita Imperatorum Ducis Gulielmi Gonzaguæ moritur. *Idem.*

Ioannes Sueciæ Rex Regali funere in Vpsalia tumulatur. *Idem.*

Decretum deliberationis à rutheois factæ, de suscipienda vnione Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, secunda die Decembris, hoc anno Dom. 1594. *Excusa prostat Colonia apud Nicolaum Steinium, per Illustriss. D. Cardinalem Baronium.*

Subsignarunt Michaël metropolita Riouiensis Saluicensis & totius Russiæ.

Ipatius protothronius Episcopus Vvlodimiriensis & Brestensis.

Cyrillus Exarcha Kinuiensis. Luccoriensis Episcopus, & Ostrosiensis.

Gregorius Archiepiscopus Polocensis & Vitebscensis.

Dionysius Episcopus Chelmensis & Belsensis.

Leontius Episcopus Pioscensis & Turouiensis.

Ionas Hohol Archimandrita Kobrinensis. Idem nominatus Episcopus Pruscensis & turoniensis. Hæc omnia de consensu Regis Sueciæ & Polonæ Magni Ducis russiæ Sigismundi: dequo superius actum est. Conuersa è rutbenico Idiomate in latinum, iussu summi Pontificis Clementis VIII. *Idem Baronius.*

Apud Iaponiam Insulam diutius P. Visitator & Episcopus qui Chinam adierat; expectatur. Mons pietatis, id est domus pauperum, excipiendis peregrinis ibi instituitur. A Quabacondono contentiones populares religionis ergò vetantur. *P. Organtini litera scripta Meaco 29. Septembris.*

Quabacondonus consentit Amameoxanos viles homines fieri Christianos, non nobiles. 500. Hoc anno baptizati sunt, & omnes Christianam fidem amplectuntur facile, quia illa vetat luxum & latrocinia & compotationes. Exemplis etiam moti sunt varius qui ex improba cõsuetudine, mores optimos induerit. Item Guembæ Ioannis nobilis, qui autoritatem ad 5685 1596
omnia bona conuertat. Similiter trium regnorũ Dominus baptizatur Bozaccæ, Regna sua sunt Prouinciæ amplissimæ. *Idem Organtinus. Hæ duæ literæ ad D. Aquauiuam nunc Illustrissimum Cardinalem scriptæ sunt Meaco.*

Atque

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673 Atque hæc ſunt præcipua, quæ hoc anno domini 1594. corrigere. Sequitur annus 1595. In quo pax tandem à reliquis olim colligatis ſeorſim tamen, Mayennenſi Duce, præeunte, ab ipſo Rege Chriſtianiſſimo impetratur. Et eſt Cataſtrophes noſtræ penultimus actus. Sequente ſtatim pleniſſima Regis abſolutione, à ſanctiſſimo D. Papa Clemente VIII. obtenta.

ANNVS D. M.D. XCV.

Hic annus 1595. de rerum Gallicarum ſtatu, & ſimul de Regis ipſius Chriſtianiſſimi, cum Eccleſia Catholica Romana reconciliatione abundè tractat & initio illius ſanè, gratiæ Deo agendæ ſunt quod huius Regni miſertus fuerit, & paternæ Charitatis ſanctiſs. D. Clementis VIII. viſcera in ipſius & Regni & Regis commiſerationem commota ſint: ne diutius Rex Chriſtianiſſimus illam repulſam ſuſtinere cogeretur. *Acta Gall.*

Moritur 8. Ianuarij Amurathes, ſuccedit illius filius Mehemet, qui 17. fratres (ex aliis 18.) interfici coram ſe iuſſit: & omnia ſuſdéque inuertit. *Campana.*

Hoc anno varia bella geſta ſunt, ſed pax Gallis reddi cœpta. *Aduerſ. Miniſt.*

Sanctiſſimus Pontifex totus in eam curam incumbit, vt Hungaria tyrannide Turcica liberetur. Eum in finem miſit D. Viſcontyum in Tranſſyluaniam, & P. Camillum Illyricum in Moſchouiam vt Principes, pro ſancta fide magis animarent. Prior Hungariæ Legionem, quam regimentum appellant in Sabaudiam deducit, conneſtabulis Caſtilienſis cauſa. *Campana.*

Carolus Eranger intercipit Hayam, vrbem quam Vicecomes Turenius idemque Dux Bulionæus ceperat, in ſuo reditu, è ducatu Lucembergico. *Campana.*

Comes Illuſtriſs. de Holach. ducit vxorem, 7. die Februarij Mariam Chaloniam filiam Aurantij Principis. *Idem.*

Conneſtabulus Hiſpanicus circa Februarij finem in Burgundiam tranſit. *Acta Gall.*

Aumutathes Rais valde infeſtat mare Tyrrhenum, & multam prædam facit. *Campana.*

Tranſſyluanus per Albertum Citallium columnellum ſuæ Primipilum, 3. Turcorum millia in Moldauia interemit, aut cepit paucis ſaluis factis. Inde Teleſtiam capit & Braylam munitiſſima fortalitia Turcarum, & per Andræam Barſtai ſuum Generalem ibi progreſſus ingentes facit, vt ipſe Hunniades reuixiſſe videretur. *Campana.*

Tunc temporis in Francia, nihil amplius agebatur quàm vt vrbes ipſæ omnes viciſſim, ſe anteuerterent ad reddendum Regi obſequium debitum. Rhotomagus cum Ammirallio Villarzio, ſeſe dedit: Pictauium ſe componit. Toloſa tamen refragatur excitato Duce Ioyoſæ, D. ac P. Capucino alias Bonchagio dicto, tantæ authoritatis, vt etiam Parlamentũ cùm maiori ex parte ſeſe Regi deuouiſſet, coactũ fuerit ad Caſtrum ſactacenum oppidum munitum ſecedere in Cadurcis, donec furor ille plebeius ſedatus eſſet. *Acta Gall. Aduerſ. Miniſtrorum.*

1596 5685 Tunc etiam ſecretarius Regius, à mandatis Reuol pius & probus & omnino tanta authoritate dignus moritur, & illius loco Rex Villaregiũ defuncti Regis Chriſtianiſſimi primarium, virum Regno regendo idoneum reſtituit, nequicquam alijs multis id munus ſibi poſtulantibus. *Eadem.*

Cajetanus pſeudo-Miniſter Catharinæ ſororis Regiæ, poſtquam diu patienter mores, aliorum inſolentiſſimos tuliſſet, etiam à multis annis ſe iſtis erroribus liberatum valde cuperet: tunc in magnam cum ipſis pſeudo-Miniſtris contentio-

nem venit, de sua in Ecclesiam Catholicam Romanam pro- *Anni*
pensione, ac quater cum illis congressus & bis in suis Syno- *mundi.* *Anni Christi.* 1585
dis quas vocant, bis intra priuatos parietes, coram sua Celsi-
tudine, in ipsa Lupara Regia, ita vt coacti fuerint fateri, 15. nu- 5673
mero se esse schismaticos. Et vnus eorum ausus est etiam in
Lupara ipsa, declarare pro mensa, (non pro cathedra, illi qui
percaretes successione, cathedram non habent, sed cum pro-
pter ventrem sint in seccessione, mensę astant prædicantes,
suo more) nulla de causa licuisse à Romana Ecclesia disce-
dere, neque ob vnum vel plures articulos malè intellectos,
neque ob mores corruptos, neque ob disciplinam exactè
minus obseruatam: Cúmque instaret Catharina, pro sua in-
genij promptitudine, Cur ergo ab illa discessimus? respondet
Montignius alias Loupertanius. Domina quia inter Catho-
licos Romanos est destructa natura humana mediatoris, ac
proinde mediator ipse. Respondet Cajetanus atqui est vnus
fidei articulus propter quem non licet discedere ab Ecclesia.
Illo tacente dicit suus hyperaspistes ensifer Fayus, Domina
sumus tā bene parati omnes, redite in Ecclesiæ, gremiūrquā est
Dominus Cajetanus, sed rogamus vt vestra Celsitudo illi iu-
beat, ne discedat à nobis, sed communi omnium consilio,
verè omnes Catholici fiamus. Illa iubet Cajetano, ac inquit,
Video multas turbationes excitatas sine causa, & nisi varia
pathemata præpeditent, facile nos fieri posse concordes,
vtinam 10. annorum spatio vita mea minuatur, & omnes nos
Catholicos videamus. *Aduers. Ministrorum. Cajetanus scripta Gallica.*

Auesoa vrbs dicta Comitis igni & ferro, ad extremum re-
dacta, à Longo-villainus. *Campana.*

Secundo die Aprilis, Paschalis Ciconia Dux Venetorum
moritur, Princeps specimen omnium virtutum, & 24. die
post in illius locum suffectus fuit, Marinus Grimanius senator
summæ virtutis, cuius inaugurationem laudauit Dominus
Piccolominius orator eloquentissimus, postquam oratio
nem funebrem Ciconiæ luculentissimam habuisset. Inde
magna lętitia populo, & vicinis Principibus est consecuta.
Qui etiam eò suos Legatos gratulationis ergò miserunt.

Tassus Poëta eximius moritur Aprili mense. *Campana.*

Vienna reducitur à Duce Illustrissimo Mommorancyo *Campana.*

Franciæ Generosissimo Comestabulo, in Regis obsequium. *Idem.*

Fit de Castro Sampotcino dicto, sed nil alioqui potuit de
Mombrisonio effici. *Acta Gall. Campana.*

Mense Majo Longa-villæus Dux Illustrissimus Dorlani
moritur in lustro præsidij ictus globulo. *Idem.*

Eodem mense magnus militiæ sacræ Malthanæ magister
moritur, illius loco post 18. Iunij Arago Martinus Atcies
creatur, qui statim omnia ex voto equitum restituit, & in
omnibus gratus erat, vt statim redierint, Siculi equites & alij
magnæ crucis vt vocant in obedientiam: & Amurathes in
occursu ab eis fugatus est. *Campana. Relationes.*

Ioannes Franciscus Aldobrandinus Legatus in Hispaniam
re bene composita, redit circa medium Maium ad sanctissi-
mum D. Papam Clementem VIII. *Idem.*

Interea Rex Christianissimus, dum temporalia promouet, 5685 1586
de spiritualibus non minus est sollicitus: Misit itaque Petro-
nium virum doctissimum & eloquentissimum, quemque
iam pridem ad Episcopatum Ebroicensem nominarat, ad
sanctissimum P. Clementem VIII. qui suo nomine ab illo
benedictionem obtineat. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Cum illo Cajetanus sæpius egerat, de multis, & præsertim
de plærisque pseudo-Ministris, qui suam reconciliationem

cum

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* 5673 cum Ecclesia cuperent modò, ne mendicare deinceps cogerentur. Vt ad sanctissimum P. referret. Ipse autem Caietanus iam erat Catholicam Ecclesiam voto amplexus, adeóque Regis, cum ipse Drusios obsideret, de adeundo Ebroicensi mandatum acceperat. Dehinc cum Mantæ, disputatio inter Ebroicensem & pseudo-Ministros successerat, in qua suam ignominiosissimam ignorantiam demonstrarunt, summa consternatione ipsorum omnium, vt ne biscere quidem auderent. *Aduers. Minist.*

Beblierbeyns Græciæ à Transsyluano rumpitur. *Campana. Turcica Relationes.*

Vvayuoda Vvalachiæ cum transsyluanicis Nicopolim infestat, & vrbem vicinam flammis tradit. *Idem. Eadem.*

Idem Nicopolim capit, sed cùm venisset ipse Vvalachus, in suspicionem apud Transsyluanum, quasi aliquid cum turcis moliretur: Ipse à Transsyluano capitur, & missus Pragam ab Imperatore iudicatur, & alius eligitur Vvayuoda Vvalachiæ Stephanus Boyazus. *Idem.*

Tunc à Matthia traditur Maximiliano fratri sponsa Transsyluani, Cassouuium deducenda. *Idem.*

Feras mittitur in Croatiam à turca, quem tamen etiam in superiore Moldauia Luconisius Carlostadensis gubernator rumpit. *Idem.*

Dux Pastrana in Flandria, cum Fuentio comite & Rhosneo frustra tentant vrbem munitissimam *Vlst* dictam, deinde ad Varambonis exercitum in Attrebates, conueniunt: & Carelletum fortissimum præsidium in suas partes transferunt. *Acta Gall. Aduers. Ministr. Campana.*

Iisdē diebus à D. Humierio fortissimo Galliæ propugnatore, partim astu & consilio partim vi capitur *Han* propugnaculum inuictissimum, sed ibi moritur ipse Humierius. *Campana. Eadem.*

Sigbetrum & Strigonia igne subito in pulueribus pyriis nec opinanter accenso, magnum detrimentum acceperunt, mense Iulio. Eò contenderat Carolus Mansfeldensis factus Imperij Princeps, & Strigoniam obsidebat, quam etiam tandem euicit. Hac occasione Mahemeres turcorum Princeps Sinan Basciam in gratiam recipit, eóque illum amandat.

Tot clades animaduertit Mehemet, suis contigisse: quòd mortuo patre totum exercitus ordinem immutasset & alios indignos muneribus præfecisset, Itaque illos reuocare cogitur, quos suis muneribus spoliarat. *Turcica relationes.*

Tunc temporis Rex Christianissimus Burgundiam per Mareschalcum Byronium recuperabat, & hoc pacto etiam ipsum Mayennensem ad se reducebat, qui tandem de suo reditu ad officium, cum Rege pactus est, Rex autem illum est amplexus amantissimè. *Acta Gall. Aduersaria Ministror.*

Ioannes Vvay-Voda Moldauiæ & Mustapha rumpuntur à transsyluano, ad Scarpetram. *Campana.*

Tegynna etiam capitur, Frustra tentata Albanistra. *Idem.*

Interea Transsyluanus mense Iulio nuptias suas Cassoniæ magna pompa celebrat. *Idem.*

Rex Christianissimus tota Burgundia superiore, quam Comitatum vocant excursiones facit, & Connestabulum Castilliæ apud Grayum vrbem, se continere cogit: ac tantum non eundem capit, cum tota ditione, quam tamen postea

1569 5685 ingenti nummorum copia emunctam, liberam reliquit. *Acta Gall. Aduers. Ministror. Campana.*

Dux Mantuanus in Transsyluaniam ire parat, prius missis ante se Carolo Rossio, Hercule Rosa & Petro Boboca: & obtenta primo die Augusti benedictione ab Episcopo, in iter se dat. *Camp. Relationes Ital.*

Grollensē ciuitatē Mauricius Nassauuius obsidet. *Flādrica.*

Rex Christianissimus Lugdunum contendit, vbi est hono- *Anni* *Ann Christi.*
rificè exceptus, vna secum vehens, Ducissam Belfortensem è *mundi.* 1585
qua suscepto filio Cæsare, illi Cæsari eam ciuitatem cum sua
ditione gubernandam concedebat. Tunc mortuus erat 5673
Namursius postquam è carcere, magna subtilitate se exemisset. Illa ducissa ibi parum abfuit, quin moreretur, cum esset grauida, at post enixa est filiam. *Acta Gall. Aduers. Ministror. Campana.*

Absente autem Rege, hostes Hispani, quibus anni initio bellum, declaratum ac clarigatum fuerat, quorumdam consilio Cameracum obsident cum aliis castris adeòque obtinent deditione, quamuis Niuernensis Longa-villæus, Bulionæus, Ammiralius Villarzius, omnesque alij opem ferrent: vt necesse fuerit Regi Lugduno reuerti, sed antequam Parisios peruenisset, actũ erat de Cameraco & Dourlano. Cameraci erat Dux Niuernensis filius adhuc iunior ætate. Apud Durlanum ingens nobilium numerus Galliæ interiit, cum Rhosneus & Fuentius fudissent Bulionæum. Ammirallius in eo conflictu fuit interfectus. Belignius capitur & alij plerique, Dux Dynensis in ipsa vrbis defensione moritur. Hæc ingentem luctum pugna infœlicissima toti Regno intulit, tamen Rex inuictissimo animo regio, eò contendit, sed non potuit tam diligenter adesse à copiis, quin Caletes à Rhosneo caperentur magno tormentorum impetu, adeòque *Ardres*, arx perinde omnium iudicio inexpugnabilis, in Hispani potestatem traducitur frustra Belignio marchione opitulari obsessis nitente, vt etiam Bononiæ trepidatum sit. *Acta Gall. Aduers. Ministrorum. Campana.*

Balagnya vxor Mareschalci Balagnij doloris impatientia moritur. Postquam se viraginem præstitisset & consilus & manu, quantum potest præstari à fœmina. *Idem. Eadem.*

Per eosdem menses diu de conuersione Regis Christianissimi Romæ agitatum, est oratore & Legato apud suam sanctitatem Episcopo Ebroicensi, cuius tam fuit grata Legatio, summo Pontifici: vt motus sit ad recipiendum Regem Christianissimum, & certis pœnitentiæ iniunctæ conditionibus ei indulgendum. Augusto mense. *Idem. Eadem.*

Ea res vbi in Galliam peruenit, omnes concursu facto commouit ad se cum Rege agnoscendos verè Catholicos, & omnes Prouinciæ vrbes, & Principes Colligati vnus post alium in Regis obsequium & gratiam etiam cum contentione antegressionis redierunt. *Idem Eadem.*

Certis cerimoniis ab antiquo vsitatis in Ecclesia Ebroicensis pro Rege, Ecclesiæ reconciliatur. *Campana. Relationes Italicæ.*

Tunc erat apud Venetos Maissius Legatus Christianissimi, apud ipsos magna gratulatio de eo habita est. Vir ille magni iudicij & summæ eruditionis. *Acta Gall. Aduersar. Minist.*

Tunc magnus fit inter Philippum Nassaouium & Mondragonem Hispanum, conflictus ad Lyppam, in quo Nassauuius superault. *Campana.*

Vichius Sitenuissumus Capitaueus Cameracum tutatur, fortiter & effecit sua industria & consilij granitate, ne Mareschalcus Balagnyus, qui titulum Principis sibi sumpserat sub Regis tuitione, in manus hostium deueniret: cùm ipsum
vehementer cuperent. Post tamen in vindictam Lamottæ 5685
Generalis tormentariorum, ipsi hostes D. Iusium nobilem Gallum ibi mortuum & sepultum cùm fuisset Caluinista exhumarunt & fœtidum cadauer projecerunt in fluentem. Ille Lamotta mortuus apud Dorlanum fuerat. *Idem. Aduers. Minist.*

Caussa autem Cameraci traducendi ad Hispanos, fuit moneta cuprea, quam milites dedigoahantur & ipsi pariter ciues,

quamuis

Anni Christi. 1585 *Anni mundi* quamuis Princeps Balagnyus omnia restituere post obsidionem polliceretur. *Campana.*

5673 Palfius iam à Turcis Corserem oppidum mense Iulio recuperarat, nunc verò Transyluanus etiam Lippam capit, & magno conflictu Turcos fundit. *Idem.*

Paulo ante reddita Christianis ciuitas dicta Aqua Strigoniæ fuerat, & Carolus Mansfeldius Turcos fuderat ad Strigoniam, fugato Bascia Budæ, alio Bascia interfecto Iauarini, dicto, & Beglietheyo Greciæ, & alijs: sed non multo post ipse Carolus Dux incomparabilis moritur magno totius Christianitatis detrimento. *Turcica Relationes.*

Bobolca etiam in Croatia, eo tempore à Palfio pro Christianis capta fuit. *Eadem.*

Alexandrini Patriarchæ Legati hoc anno ad suos redierũt, cùm ad suam sanctitatem anno 93. missi essent vt in gremiũ & vnionem Ecclesiæ reciperentur. Ita vt annum integrum in Christiano orbe occiduo remanserint. *Campana. Relationes Italicæ.*

Extat illorum Legatio ab Illustrissimo Cardinale Baronio, conscripta ex conuersione Ægyptiaci atque Æthiopici sermonis, Coloniæ, vbi Michaël Patriarcha Alexandriæ, Æthiopiæ Ægypti & aliarum Prouinciarũ se submittit cũ Iosepho Coptita monacho omnib⁹ legibus & statutis sanctissimi Põtificis & sacrosanctæ matris nostræ Ecclesiæ Romanæ, quicquid Douza audacior æquo obganniat, ineptis & friuolis suis allegationibus, à sui ipsius testimonio & indicio petitis, contra totius Ecclesiæ sacrosanctæ euidens testimonium, quod etiam illa certa constat experientia.

Archiepiscopus mediolanensis factus Cardinalis Borromæus propria manu Pontificis, ex antiquo more, mense Iunio recipitur Augusti 27. à Mediolanensibus cum magna pompa & festiuitate, quæ etiam nuptiis Marchionis Perretti cum Somagliæ Comitissa cumulata fuit. *Campana.*

Tunc scelus horribile patratum fuit à Scoto. In sacrosanctum Corpus Domini Saluatoris, qui cùm videret illud in ciborio sacro deferri à Sacerdote, ad preces 40. horas fundendas, ipse illud atripuit, ac humi proiecit. Tamen non passus est Dominus sacrosanctum suum corpus diabolica illa manu corrumpi, sed tantùm arca vitrea confracta est. Aderat Reuerendissimus Archiepiscopus Ambredunensis, qui suæ sanctitati exposuit, vti acciderat. *Campana.*

Tunc Altempius & Castruccius Illustrissimi Cardinales mortui sunt. *Idem.*

Septembri mense Cajetanus, postquam diu fuisset cum Ministris conflictatus, petita venia à Catharina sorore regis Christianissimi, discedit Sangermano Laicæ, & Parisios venit vbi consultatione habita, cum quibusdam Doctoribus, abiurat hæresim publicè & priuatim in Ecclesia apud Illustrissimum Cardinalem Gondyum, & in schola apud Sorbonam coram amplissimo D. Rectore tunc D. Houdaycrio Cænomanensi, Sacræ Theologiæ licentiato. Quæ res magnam illi Cajetano inuidiam conflauit à pseudo Ministris, qui omnia in illum probra sparserunt.
Aduers. Ministror.

P.P. Emannel Prinnetus & Benedictus de Gois frater adeunt regem Mogor:, & in Lahor valde ab illis sollicitati,
1569 5685 religionis Christianæ capessendæ studio ab *Horat* filio vnigenito Echebar regis Cambajæ magno cum honore, & totius populi applausu excipiuntur. Ibi habent certos religiosos cœlibes *Verteas* dictos qui piscibus solis adeòque tato, & elemosynis in paupertate victitant. Ille rex Mahometũ prorsus exterminauit, & liberam profitendi Euangelij Facultatem concessit. *Ex literis Pinneri & Stianierij ad Illustris.*

Card. Aquam viuam 20. Augusti ex Labor aala Mogor. *Anni mundi.* *Anni Christi 1585*

Item aliis literis 3. Septembris ostenditur erectam fuisse Ecclesiam Beatæ Virgini, et populum totum ei se deuouere: adeoque Bracbmanas quosdam, qui ibi supersunt. 5673

Tunc in Britannia Mareschalcus Daumontius à Duce Mercurio funditur, & Sanctus Lucas primarius Baro, læsus capitur: erat ille Magister magnus Tormentariorum. Ea res magnam intulit rebus Henrici retardationem. *Acta Gall. Aluers. Minist. Campana.*

Augusti mense Pragæ Mantuanus Dux honorificentissimè à sua Majestate excipitur. Eodem aditurus fuerat Dux Ferrariensis nisi quia illi propter exules adesse. Patriæ incumbebat, quorum tanta fuerit crudelitas, vt hominem viuum excotiauerint, propter Sciarram suum ipsorum Ducem superiore anno à Baptistella interfectum, cùm essent cõcessione Papæ & Pontificum in Hungariam militaturi. *Campana.*

Sexto die Septembris conflixerunt vnà Turci sub Sinam Bascia, & Christiani sub Palfio & aliis: & quamuis dubia esset victoria, tamen suos ipse Sinam Bascias reuocauit. *Idem.*

Eodem tempore magnus Poloniæ Cãcellarius valde rem Christianam afflixit, cum aduersus Transsyluanum Stephanum a se electum arma capit, & post eundem crudeliter interficit: in quo multa accidunt consideranda, præsertim ob mortem Emirenze Sultani Persiæ, & quia etiam Cham magnus, Tartarorum literas ad Polonum scripserat, quibus post capitis inclinationem, perieratur ipse Cham Chazichieri, cum suo fratre Leticherri Galga, & aliis consiliariis & Murciis pugnatoribus & magnanimis peteat sibi fœdera Polonica, aduersus Turcam confirmari, sed noluit ipse magnus Poloniæ Cancellarius. *Turcica Relationes Campana.*

Nihilominus Tergouistum, vnde Sinam Bascias profugerat, captum est, item Georgium castrum inexpugnabile, vbi Turcæ à Christianis fusi sunt Syluio Piccolominio Duce, quod postea conflagratione derelictum fuit Transsyluani iudicio, & tamen Sancti Nicolai oppidum captum est. *Eadem Idem.*

Vicbix castrum captum à Carlostadensi gubernatore, sed non superata rupe, tantùm ædes inferiores ipse comburi procurauit in Austria. Ea de causa villarici arma sumpserunt, sed eis Cæsar silentium imposuit sua authoritate, sedatis, vtrimque discordiis. *Campana.*

Princeps Auraucíæ fit eques auratus velleris aurei. *Hispanica.*

Imperatot Giaponis ad Philippinarum Insularum gubernatorem scribit, se velle esse Regis Catholici amicum: hac lege ne impediatur ab ipso contra Chinensem. *Relationes Iesuitarum.*

Cùm magna esset annonæ caritas Constantinopoli, Patrassum vrbs Thraciæ direpta est, Emporij, quod ibi agebatur celeberrimi prætextu, vode magna secuta est harum omnium Prouinciarum calamitas. *Camp.*

In Africa Mullei Nagar & Mulei Xeque, totum diẽ de regno disceptant, superior Nagar extitit, nisi cùm 7. Millia peditum, qui statim in subsidium venerunt ipsi Xeque, suum patruum Nagar coëgerunt in montes & syluas se recipere. *Campana. Hispanica.*

In Anglia fiunt de religione dissidia, & tumultus oriri incipiebant, cùm Comes Tyronius in Irlandia sese apertè pro Catholicis declarauit. *Idem.* 1586

5685 In Americam contendunt Franciscus Dracus, & Ioannes Hauccecbius Angli, sed cùm in Guadalupam ex Canibalibus insulis vnam, duæ naues Anglicæ vento disiectæ essent: sed facilè Diegus Tellus Gusmanicus, illas suas facit, & hac occasione à Portu-dite quem *Porto-ricco*, ipsi appellant, sine vllu

damno

Anni Christi. *Anni mundi* damno repulsi fuerunt Angli. *Idem.*

1585 Lyra vrbs in Flandria, 13. Octobris capitur à Geusæis, &
5673 statim astu ab Alfonso de Luna, cùm auxilijs Antuerpianis & Mechliniensibus recipitur *Idem.*

Mense Nouembri moritur Dux Niuernensis magno Regis & omniũ Franciæ ordinum desyderio, cùm ille esset & consilij & fidei plenus: & semper in omnibus Regi steusset. *Act. Gall. Aduers. Ministrorum. Campan.*

Eodem etiam tempore, moritur Daumontius Mareschalcus prudentissimus, & fidelissimus ex ictu in brachio sinistro, ad *Dinan* oppidum in Britannia inflicto. *Acta Gall. Aduers. Ministror. Campana.*

Tunc etiam Parisiis Dominus Anthonius Rex Lusitaniæ dictus moritur modo, & in Franciscanorum conuentu celeberrimè pompa etiam Regia tumulatur, ibi iacet illius corpus in sacello penitiore, retro altare maius. *Eadem.*

Hoc mense prorsus fuit Maiennensis, cùm Rege reconciliatus, & Cabilonum cùm Suessione, pro subsidio priuatè, à sua Maiestate obtinet: cùm sua priore Insulæ Franciæ gubernatione exceptis Parisiis, & aliis quibusdam vrbeculis. *Articuli ipsi.*

Similiter Dux Guysius cum Rege egit, vt sibi liceret gubernatori esse Rhemis, ac interea illius Archiepiscopatus titulus fratri suo iuniori Principi humaniss. & studiosissimo Abbati S. Dionysij olim reseruaretur. *Idem.*

Rex Christianissimus Nouembri Mense, circa finem, Feram Picardiæ oppidum, quodque ab Hispanis Dux Maiennensis fidelissimus recuperare non potuerat, obsidere statuit & nouo stratagemate, contra quã aliæ vrbes igni & tormentis vexantur, Rex aquis ioundantibus ex natura loci ipsam Feram submergere conatur, ex industria sui cuiusdam cubicularij viri ingeniosi, quem Beringum nominant. *Aduers. Ministror.*

Episcopus Eburnensis D. Petronius, Decembri mense iussu Sanctissimi Patris, confectis rebus Francicis Presbyter consecratur: post verò etiam Episcopi inauguratione decoratus est: vtrumque opera Illustrissimi D. Domini Cardinalis Ioyosę, Rerum Gallicarum apud suam Beatitudinem protectoris. *Campana. Relationes Italica.*

Tunc erat Legatus Venetiis Maissius pro Christianiss. & indicus Mendozza pro Catholico in locum Francisci de Vera. Vicissim Constantinopoli pro Republica magnifica, erat Leonardus donatus, & Comes Oliuarius Prorex in Neapoli eodémque tempore Philippus Croyus. Dux Arscotius moritur. *Idem.*

Massilia tunc etiam rebellare est ausa. sub quodam Casaultio dicto, cui tamen ciuis quidam nomine *Liberta*, quid esset libertatem ciuitatis attentare, & Regem agere luculenter demonstrauit: ipsum enim in media sua tyrannide oppressit. cùm maximè vellet Hispanos inducere. Et accersito Duce Illustrissimo Guysio tunc Prouinciæ gubernatore, ipsam ciuitatem Romanæ olim Majestatis sociam, Regiæ Majestati, ad quam illa iure pertinet, subiectam, absque metu Hispani, cæ classis quæ iam appropinquarat Barcinonæ, ipsi Illustriss.
1596 5685 mo Duci reddidit. Ille antem in eo etiam fidelissimam suo Regi operam nauauit, & nauare pergit. *Campana. Acta Gall.*

28. Augusti die Rex Mogor accedens ad P. Pinnerum & alios in festo Beatæ Mariæ ad Niues dixit, Cur non extruitis Ecclesiam, & omnes Christianos facitis quotquot esse velint, in quo apparet, esse illi genti innatam quandam ad cultum Christianum propensionem. *Ex literis Pinneri. Ex aula magni Mogor. 3. Septembris. 1595.*

Secunda nauigatio Nassauuiensis in Septentrionas solu-

ta Iulio, tandem decimo octauo Nouembris die, post mulra *Anni* *Anni*
pericula ad Vvaetbuysium portum redierunt, Experti sunt *mundi.* *Christi.*
glacies & ventos omnino insupetabiles, rosmarias belluas, 5673 1585
Elephantis dentes similes, & alia quædam homœotropa ha-
bentes, impugnarunt & expugnarunt, & simul quantum
sit miraculum rerũ toto orbe intellexerũt in *Vvegatz*. Ha-
bitant homines, in Vgolite portu tota hyeme perdurãt apud
Tartaros vltra fluuium Oby. Ibi Sanoitæ homines syluestres
primo congressu feri post verò cicures facti, terram inco-
lunt: arcu & sagittis vtuntur. Ibi etiam imagines colunt, & rã-
giferorum holocaustis litant. Illuc vsque ad Septẽbris men-
sem hæc secunda Batauorum nauigatio perdursuit. *Nauiga-
tio Hollandica.*

P.P. apud Giaponam domos habent Naganga Chaoam &
Ornaraoam, sed Taicosama suspectum Quabacondoriũ a se
factum nepotem suũ habet. Cúmque Tarauaxandonus metu
Taicosamæ aliquot Christianos carceribus mancipasset, fa-
ctum deinceps vt oratione 40. horarum ab ipsomet Taico-
sama liberati sint cum oratio ipsa produceretur ad 160. at-
que plures dies. *Relatio historica R.P. Aloysij fratri.*

Rex Christianissimus ducendis alueis circa Feram diligen-
ter incumbit. *Acta Gall.*

In domo Arimana & residentia Ariæ magnus zelus Chri-
stianorum esse videtur. Vt non dubitareot homines illi Gia-
ponenses pro Christo mortem oppetere.

Ex domo Amanensæ & scimo fiunt multæ P. P. missio-
nes in Corajam, Cicungan, Fingum, Corumam, Bungum
Sassumam quæ omnia regna sunt Giaponis amplissima, exti-
titque amplissima hominum illorum coocertatio, vt Christia-
ni fieri velint. *Idem Aloysius frois.*

Palsius & alij strenuissimi quinque milites Christiani, ad-
uersus Turcas cum ipso VaiVvoda transsyluano egregiè de-
pugnant, partimque sua præsidia firmant, partim alias arces
Turcis eripiunt. *Turcicæ relationes.*

Rex Christianiss. stagnare facit viciniam Feræ obsessæ, tamẽ
aggeribus ruptis sese aquæ immaniter effundunt in agros &
totam regionis latitudinem, magno damno totius plebis &
ipsius etiam exercitus. *Acta Gall.*

Quabacondonus à Taicosama suo auunculo, iubetur Co-
iam apud Bonzios secedere, vbi postquam diu stetisset, dam-
natur morti, ac mandatur illi ab ipso, sibi ipsi ventrem crude-
li tormento diffindere, cum omnibus suis sociis, in quo ta-
men ipsius Taicosamæ crudelitas satiata non est, quin reli-
quos omnes persequeretur. Et omnia illa ex suspicione orta
per vetulam quandam Biuseirthi bonxij amitam, quæ tamen
mortuo Biuscirtho ipso, Quabacondoeum & suos socios
lugere coacta est. *Idem Aloysius frois hoc anno Meaco mense Octo-
bri.*

Sub finem huius anni Cajetanus nuper pseudo-Minister,
factus gratia Dei & Apostolicæ sacrosanctæ sedis vetus Ca-
tholicus, postquam diu audiuisset Doctores Sorbonæ sa-
pientissimos magistros nostros, Duuallium, Monthelonium,
Boucherum Aurelianensem, & alios publicè profitentes:
præsertim verò contulisset cum Profundissimo Theologo
sapientissimo magistro nostro D. Ragot priore Dñicanorum
religiosorum Parisiensium meritissimo: adeóque astitisset
actibus & quæstionibus omnifariam generis in ipsa sacra fa- 5685 1596
cultate Philosophia & aliis: denique cùm etiam vacaret offi-
ciis diuinis continenter per singulas ædes sacras ex voto:
tandem animum ad scribendum hortatu amicorum, & iussu
superiorum appulit: & caussas breuiter suæ conuersionis in
Epistola ad amicum quendam scripta explicauit, non sine
priuilegio. *Ipsa Epistola.*

Huc

Anni Christi. 1585 — *Anni mundi* 5673

Hoc anno ſub finem Clerus Gallicanus, conuentum babuit Eccleſiaſticum Pariſiis ſub beneplacito Regis Chriſtianiſſimi, vt rebus Eccleſiæ prouiderent, quæ conſuetudo iam per armorum ſtrepitus deſiiſſe videbatur: ſed neceſſitate partim, & alias ex tanta confuſione demum ſeipſos recognoſcere tenebantur. Aderant Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Cardinalis Gondyus Epiſcopus Pariſienſis Archiepiſcopi Bituricenſis, Primas Aquitaniæ magnus Franciæ eleemoſynarius Epiſcopus Vaſatenſis, Epiſcopus Cœnomanenſis, Cata launenſis, Abrincenſis, & Saleriēſis cum multis aliis ex toto Regno deſignatis, Qui multa capitula condiderunt Eccleſiæ reſtaurandæ in Regno Galliarum neceſſaria. *Extant illa Capitula.*

Statim poſtquam Cajetanus Epiſtolam ſuam in vulgus emiſit, de cauſſis ſuæ conuerſionis inſurgunt in eum petulantes quidam pſeudo-Miniſtri, qui præ pudore ſuæ extremæ & complotatæ inſcitiæ nomina ſua apponere auſi non ſunt. Probris & maledictis in eum agentes, & nihil non doli & inſidiarum ei ſtruentes, cum ſubmiſſis ſuis libellis probroſis, in manus Illuſtriſſimi Cardinalis & aliorum Reuerendiſſimorum præſulum: tum ſparſis ſuis quibuſdam opuſculis, inter ſuos, quibus ſuam doctrinam tueri viderentur. Ijs omnibus ex verbo Dei (quod illi iactant, perperam, & blaſphematoriè) Cajetanus reſpondit apertiſſimè, & contra quàm ipſi contendant, illis nullitatem ſuæ prætenſæ religionis, rationibus & argumentis validiſſimis demonſtrauit. Aliáque opera publicauit Latinè & Gallicè cum Paradigmatis quatuor linguarum, Oriētalium, Arabicę, Armenicę Syricæ & Æthiopicæ, adiunctis Perſicis & Ægyptiacis aliquot ſentētiis, quibus omnibus futilitatem omnium hæreſiarcharum, & eorumdem inter ſe antitheſim & repugnantiam, illis apertè expoſuit vt pudefierent. *Extant illius opera.*

ANNVS D. M. D. XCVI.

Eodem Sanctiſſimo Pontifice Clemente VIII.
Eodem Imperatore. Rodolpho
Eodem Henrico IIII. Franciæ & Nauarræ Rege Chriſtianiſſimo.
Eodē Philippo Hiſpaniarum Rege Catholico,
Jiſdemque aliis Regibus & Principibus.

DVM Rex Chriſtianiſſimus incumbit Feræ totis viribus, adeſt Roſnæus cum Archiducę Alberto Prorege Flandrię, qui primo impetu Caletes & Ardreas, inuadit, vt curſim ſupra per πρόληψιν anticipauimus, fruſtra Rege Chriſtianiſſimo opem ferre maturante: tanta fuit Roſnęi támque præceps inuaſio, vt ne reſpirare quidem obſeſſis ferè licuerit, quæ res magnam rebus Gallicis perturbationem intulit. *Act. Gall. Aduerſ. Miniſtror.*

Eodem tempore Conuentus Eccleſiaſticus delegat ad Regem Chriſtianiſſimum Epiſcopos Reuerendiſſimos Cænomanenſem & Saleriēſem viros præſtantiſſimos. Cęnomanenſis orationem habuit, quam quidem gratiſſimam habuit Rex Chriſtianiſſimus, ac quæ ad Eccleſiæ reformationem & reſtaurationem pertinerent, ea exactiſſimè obſeruari iuſſit. Quia verò illi erat opus ſubſidio, rogauit vt ſibi alacriter adeſſe vellent, quoad depulſo finibus hoſte, pax regno reddita eſſet volente Deo, quod ipſi ſponte ſunt polliciti. *Extat oratio paranetica Cænomanenſis.*

Tunc etiānum Britannia valde laborabat ſub Duce Mer-
1596 5685 cœurio, & Hiſpani conabantur ſibi eius Prouinciæ authoritatem vindicare. Eò miſſus fuit Mareſchalcus Briſaccus prudentiſſimus, qui ſe Strenuum & fortem bellatorem præſtitit, auita fortitudinis & paterna hæreditate ac Rhedonas vrbem primariam, & Parlamenti ſedem fortiter tutatus eſt, Hiſpanos repreſſit. *Acta Gall.*

Inſtant Caluiniſtæ Regni, dum Rex eſt in eo labore & anguſtia rerum, ab illo partim minis quibuſdam ſuæ ſeceſſionis, partim verbis & blandicijs, à ſua Maieſtate plenariam ſuæ

Anni mundi. *Anni Christi.*

prætensę religionis libertatem extorquere, sed Rex Christianissimus cauit sibi, ne ab illis deciperetur. *Acta Gall. Aduers. Minist.* 5673 1585

Regem eo tempore miraculosè cum Cæsare filiolo præseruauit, à ruina domus in qua ille cum sorore in lecto decumbente, ad mensulam cœoitabat. Tunc enim multa iam nocte cœnaculi superior contignatio trabium, decidit & quosdam in aula inferiore degētes grauiter vulnerauit. Rege ipso & sorore, illæsis: saluo etiam Cæsare filiolo. Id accidit io pago qui Folembrayum dicitur. *Eadem.*

Archidux Matthias in Austrias cùm à suis fuisset desertus, animi mœrore in morbum incidit quo etiam occubuit. *Germanica Relationes.*

Hoc tempore in Italia fuit famis continuatio & magna egestas, ex caritate annonę, cui malo sanctissimus Pontifex Communi hortamento, ad Principes opem tulit ingentem. *Italica.*

Dux Espernonius itidē ingenti conflagratione pulueris pyrij, submisso igne clàm à quibusdam, tantum-non interiit, captis postea ipsis incendiarijs de illis suplicium sumptum est. *Acta Gall.*

Pergit hac tempestate Dux Ioyosæ Tolosam agitare, armorum strepitu, idque permissu majorū pro Ecclesię libertate, cùm fuisset ille è Capucinis retractus, à suarum partium hominibus, ad armorum gubernacula capessenda. *Eadem.*

Tandem Fera rex Christianissimus potitur, deditione. *Eadem.*

Tunc Archidux Albertus Bruxellam redit, & ibi ex tenore, suorum diplomatum, Dux & Comes summos agnoscitur. Ita enim contractum fuerat inter Catholicum & ipsum, vt Infantæ nuptiis eam regnorum partem pro dote, cum Burgundiæ comitatu obtineret. In spem vt a Cæsare in Regem Flandriæ olim instrueretur. *Hispanica historia.*

Polonia nouis motibus inter duos electos agitatur denuo, vt non potuerit res nisi mutuis cædibus Poloniæ & Austrię stabiliri, & ad hoc se ipsorum quisque comparat, vt armis superet. *Garmanica Relationes.*

Illustrissimus Ioyosę Cardinalis Roma discedere parat, vt in Galliam veniens res fratris componeret, & ante ipsum, Hospitium pauperum Romę instituit, & fundauit magno reditu annuo quo omnes pauperes Galli pręsertim exciperentur. *Italica.*

Sanctissimus Papa Clemens VIII. designat Franciæ Legatum, Illustrissimum Cardinalem Florentiæ. Cum Illustrissimo D. Nuncio Archiepiscopo Mantuano. Necnon D. Illustriss. Torcellensi, Reuerendiss. D. Termoliensi Episcopis, & alijs multis Clarissimis viris & insignibus Prælatis inter quos D. Iustus fuit Datarius & alii officiales egregij. *Italica.*

Episcopus Ebroicensis redire etiam parat, incredibili omnium Principum gratulatione, quòd tam faustè ac fœliciter legationem suam adeo grauem obiisset. Et valde honorificè vbicunque exceptus est io reditu. *Italica.*

Rex Christianissimus Cæsarem filiolum Ducem Coincyū declarat, & matrem ipsius Regis dilectissimam Ducissam Belfortensem promulgat. *Acta Gall.*

Tunc incepit res literaria bene agi Luterię Parisiorum, & Medicina simul & alię professiones maioribus momentis celebratę sunt, affluentibus vndique studiosis. *Eadem.* 5685 1596

Eodem anno vere quidam finxit se esse Caroli noni filium, & cum sibi spectra vt ille aiebat apparerent, à quibusdam militibus stipatur. Itaque carceribus traditur, idque Rhemis; ibi autem in carceribus à vulgo captiuorum pro Rege salutatur, & ex vrbe nõnullę pię & honestę mulieres illi cibaria & ve-

stes

Anni Christi. Anni mundi

1585 5673

stes omnium tanquam Regis nomine suppeditabant. Aiebāt autem se fuisse traditum cuidam equiti nobili Pictoni dicto *La Ramée*, qui cùm moreretur illi dixit, se esse Regis filium. Postea multa Spectra ei ostensa sunt, vocibus tanquam angelicis: vt ad regnum capessendum sese accingeret. Hæc omnia apertè confessus est, & in eo sententia iudicum Rhemensium damnatur suspendio, deinde Aresto Parlamenti, quo ille prouocarat sentētia cōfirmata est, & sic laqueo illi gula est fracta, postquam ille corā æde maiore Diuæ Virginis suam illam audaciā recognouisset. De eo multi multa dixerunt, silentio prætereunda vt impudentissimè conficta. *Acta Gall.*

Idem accidit in Hispania eodem anno, scilicet vt quidam sese iactaret Philippi illum primogēitum filium ex Lusitanica vxore Carolum, qui mortem obiit Gueuseorum Flandricorum caussa, sed asseruatum fuisse à 4. primariis Hispaniæ viris, qui illum sacramento adegerant, vt Sponderet nunquam reuelaturum se illorum nomina donec omnes mortui essent, illis enim iusserat, pater vt eū de medio tollerent, ipsum autē pistori, vt ab eo tanquam pauperculo pistrinaria doceretur, Interea fuisse Madrigaliæ à sua quadàm amita abbatissa loci, semper sustentatum, & nūmis ingentibus quotannis donatum, sed meræ nugæ, tamen vt ferebatur in relatione excussa, fuit etiam in custodia obseruatus, & tandem quid eo factum sit ignoratur. *Relationes Madrigalæ.*

Exnat aliud portentum hominis qui se Christum Dominū esse diceret, & cum diu Parisiis fuisset obseruatus sub custodia: tandem detecta est illius fraus, qua ille hoc dolo & astu, pestilentissimum virus portentosissimarum hæreseōn conaretur diffundere, quibus omnibus perpensis & exactissimè consideratis, ab Augustiss. Senatu Parisiensi morti adiudicatus est. *Acta Gall.*

Nec minus memorabile circa quendā Hispanum, cùm prætextu amicitiæ Anthonium Perés Hispanum hospitalem Franciæ inuisisset: detectus fuit proditor & necis illius Perés attentator: qua de causa, etiam de eo supplicium sumptum est. *Eadem.*

Tunc inter Irlandos & Anglos belli seges, latius diffunditur, & ipsi Angli succumbunt Irlandis, tunc etiam Dudracus ille cùm vlterius fuisset progressus, in Indiam Hispanicam in reditu mortuus est, neque tamen pro inuidia in illum conflata, valde ab Anglis fuit desideratus. *Anglica.*

Tandem redut Episcopus Ebroicensis, cum magna suæ legationis gloria, non sine multis ipsius religionis prætensæ probris & querelis: sed Regis fauore eximio & bonorū omnium gratitudine. *Act. Gall.*

Hoc anno Ioannes Dux Casimirus moritur, postquam suo nepoti Illustrissimo Comiti Palatino, suum Electoratum integrum reddidisset, sine tamen vlla ratione dati & accepti, quod est Principum Electoralium insigne priuilegium in tali casu. Reliquit filiam vnicam hæredem ex asse, suorum omnium bonorum. Ita sine magna ampliore fama, ex hoc sæculo excessit Princeps Casimirus: ortu Illustrissimus, fortitudine animi inter Principes Germaniæ eximius qui ter Franciam aggressus, ex ea nil amplius laudis & honoris, quàm quòd

1596 5685 malæ caussæ obstinatus esset patronus, etiam fratre maiore iudice, retulerat. Ille enim frater maior qui Comitatum post patrem tenuit, statim patre mortuo, ejecto Caluino Lutherum suis inuexit. *Aduers. Minist.*

Quinto die Maij cum benedictione nautarum, 10. post soluerunt Argonautę, seu veriùs Arctonautę. Amsterdamo, & in Vliam peruenerunt primo die Iunij nulla illis nox extitit, cùm tantum tenerent 69. gradus & 24. minuta altitudinis, & Paulo anteriùs nauis vna in fundo hęsit, quod argumento

eam terræ partem non ità esse obmersam vndis, vt quis putaret, & hoc etiam probat ipsius terræ acuminatam altitudinem esse in ipso Septentrione. *Relationes Hollandica.* Anno mundi. Ann. Christi. 1585

Tunc à Rege creatur erat Ammiralius, in defectum Villsius, post pugnam Dorlanensem, Dux Damp-villæus Eques auratus, ex Illustrissima Mōmoranciorū Ducū familia generosissimi Ducis Mommorancij Conneſtabuli Franciæ fidelissimi. *Acta Gall.* 5673

Tunc qui reformatā se Ecclesiam esse contēdunt in Pictonia & Vasconia, tumultuari gestierunt: quòd sibi promissa non seruarentur, adeo vt etiam sororis Regiæ trib... abillis insumpta sint, postquam illa iure belli quæstu tribus... ntorsissent. (Quod ipsi vocant, seruitium Regi facer... sua illis concessa castra munienda diligentius. *Aduers[.] ...inist.*

De Coniugio eiusdem Principissæ sororis Regię agi cœptum est, cum Illustrissimo & serenissimo Principe Lotharingo Marchione Pontensi, quæ deliberatio diu multùmque protracta fuit.

Arctonautæ toto mense Iunio, nihil aliud promouerunt: quā vt essent omnino ad 75. gradus, vbi obseruatur esse in eo mari Balęnas, Barniclas, quę sunt aues anseris instar, quas nonnulli existimarunt è putribus lignis enasci, alij ex arboribus scorticis, quod nonnulli Scoti nobis affirmarunt. Item, Rosmarias belluas, quę sunt instar elephantum marinorum, & eorum etiam dentes pro ebore vsurpantur. *Relationes Hollandica.*

Mense Aprili circiter Illustrissimus Princeps Condæus à Rege, ex Angeria reuocatur, cum matre sua Illustrissima Principissa, idque à Marchione cordatissimo Pisanensi, qui etiam illius Principis gubernationi præfectus est à Rege, cùm esset adhuc ille Princeps septem annorum. Et in Sanctum Germanum Laicæ traducitur. *Acta Gall. Aduers. Ministror. P. Texera Regius demosynarius.*

Ille Texera Lusitanus erga suam patriam Lisitaniam, ac illius libertatem, propensione est incredibili, optimè in historia versatus. Genealogias omnes Principum omnium ad vnguem tenet. Regis Christianiss. & Principis Illustriss. Genealogiam optimè & ornatissime contexuit. Hispanis valde exosus, vir ex nobiliss. familia oriundus & apud Reges suos semper educatus, quasi sit ingen... illius opera id abundè testantur. Est professione dominicanus, Doctor Theologiæ, & Historiographus.

Circa idem tempus Dux Illustrissimus Mommorancius, Magnus Franciæ Cōnestabulus, in aulam Lugduno Parisios vsque venerat: vir omnes laudes, quæ in eiusmodi cadere possent mul... ... ...tasangis supergressus; quique sua incomparabili prud... ..., res Regni & Regis promouit impensius, & optim... ...gni partem Hispaniæ vicinam ab Hispanorum incur... ...s conseruauit. Ille ergo Regi acceptissimus, totius Regni gubernacula, deinceps obtinuit cùm suarum virtutum excellentibus meritis, tùm etiam ex suæ dignitatis, quæ in regno Franciæ primaria est, authoritate & priuilegio. *Act. Gall.*

Tūc Princeps Illustrissimus Cōdæus factus est Catholicus adhibito illi ad latus sapientiss. Magistro nostro. D. Ioanne Filesacco Theologali, Parisiensis Episcopatus meritissimo, 5685 1590
qui teneræ menti tanti Principis, prima elementa Christianæ Religionis tradidit: cùm ille natus esset in mediis erroribus, neque de Deo & Ecclesia, nisi parum admodum audiuisset. Idque factum ab Illustriss. ac reuerendiss. D. Cardinali Gondyo, de mandato expresso Regis Christianissimi vt hac in parte, suo officio erga sanctiss. Papam Clementem viij. faceret satis. *Eadem.*

Hinc

Anni Christi. | *Anni mundi*

Hinc variæ & acerbæ admodum hominum insanorum
querelæ extiterunt, qui scribere & typis mandare ausi sunt,
1579 5686 Principem furto aut plagio, ab vberibus suæ prætensæ Eccle-
siæ abstractum, & in eo vim illatam Conscientiæ tenellę
Principis, in hac ætate valde pij, quique iam cogitaret de pe
riculo animæ suæ. Et quod majus esse videbatur contra Te-
stamentum paternum, & institutionem maternam, in quibus
etiam Regem ipsum culpare ausi sunt. *Scriptũ Anonymum.*

Contra factum Regis tutati sunt diligenter, Clarissimus vir D. Florimundus Remondius, pijssimus & doctissimus, Regis Cõsiliarius in suprema Curia Parlamenti, qui Burdegalensis eorum fraudes mendacia & dolos detegit: & quam malitiosè palpum vulgo rudi obtrudant, pseudo-ministri gnomone certius demonstrauit.

Item ille D. Texera, vir indefessus in promouendis Principis istius illustrissimi studiis, *qui etiam illi est*, Eleemosynarius & confessarius. *Vtriúsque scripta.*

Inter moras, aduentare dicitur Illustrissimus ac Reuerendissimus Dominus Legatus, cum toto suo comitatu quo de Rex Christianissimus, valde exhilaratus iussit, illi de omnibus necessariis rebus ipsi prouideri & mandauit plęrisque Episcopis & Prælatis ipsi D. Legato obuiam fieri. *Acta Gall.*

E Scotia iam prius venerat Comes Bothuelius vir sanguine Regio clarus, sed ipsi Iacobo Regi Scotorum infensus, certis de causis, vnde exulare iussus fuerat religionis ergò vt ille aiebat. *Aduers. Ministror.*

Appulerat itidem in Regnum Francię, Antonius Lescalleos, vir doctus & pius: cùm reformationis pręrensę causa, in exilium missus esset Basileã Rauraçorum: ob quęstionem de operibus & fide diu inter eũ, & pseudo-ministros Couetũ, & Constantiũ agitatam: cui ne Beza quidė ipse potuerit respõdere, ad interrogata Lescallęi ex bello Dei *Vtrorumque scripta.*

Dum Rex intentus Picardię, in alias Prouincias nequit necessaria auxilia mittere, accidit vt in Britannia inferiore, Hispani rerum potirentur, & malè suos multarent subditos *Act. Gall.*

Aduenit tandem Illustrissimus Dominus Legatus, Parisios, magna omnium piorum gratulatione, & pro fœlicis ingressus exultatione, astantibus illi pręcipuis pręlatis totius Regni in id accitis partim, & alias iam apud Parisios conuentus sui causa degentibus. *Acta Gall.*

Crepitant passim omnes illi, qui falsa imagine veritatis decepti Ecclesiam deseruēre: iactant suas vires, & amentium instar cum suis phantasmatis & suarum opinionum spectris digladiantur: præsertim aientes optimum illum vnum, nomine suæ sanctitatis, ad Regni totius solatium & pacem missum: in suam perniciem venisse, multa etiam probra in sacram sedem ab illis sparguntur. *Libellus diffamatorius anonymus.*

Hic notari debet quale sit ingenium pseudo-ministrorum, primum quod ex conuitiis Apostatarũ orti nihil aliud in ore habent aut stylo premunt quàm probra & contumelias in pios quosque & in ipsum etiam creatorem. Alterum quod quicquid dicant aut scribant eiusmodi, sempet sua nomina subticent, aut neutiquam authores suos laudant.

Audaciores Scoti IohoCnoxiani extitere. Erat quippe
IohnCnoxius Caluino scelerarior & anima nequiore, quippe
1600 5600 Regem suum Iacobum 6. ausus vnus est ex illis, in os coram
plebe spuere, & aperta illi opprobria in aures proprias euo-
mere, vt coactus fuerit Rex conscenso scamno, instar Tri-
bunorũ plebis olim Romæ, causam suam, toti populo, in
arce totius Regni Scotiæ edisserere. Edimburgæ Makenker
nomine dicebatur Et quam audax esset impostor ille articu-
latim explicare. *Relationes Scotica.*

Regina Elizabetha Angliæ, in Franciam misit Legatos, qui *Anni* *Anni*
Regem à receptione Legati Apostolici, quod illius condi- *mundi.* *Christi.*
tiones dissuaderent, & quiddam accidit in medio itinere, 1597
quo erat ipse Legatos paratus discedere, nisi regis prudentia 5686
ei malo prouidisset. Ille ergo Illustrissimum Legatum adiês, omnem scrupulum animo illius exemit. *Acta. Gall.*.

Ordines vt vocant Hollandici itidem per suum Agentem Parisiis institerunt, ne Rex consentiret Legato, sed illis omnibus respondit Rex suam conscientiam sibi esse pluris, quàm regna omnia. Itaque illos iussit suis rebus prospicere, se autem curare quæ sua sunt. *Eadem Aduers. Minist.*

Arctonautæ transuecti mare Candidum partita etiam nauigatione, vt aliis in Septētrionē tendentibus ad 80. gradum, alij infra austrum suas naues dirigerent, qui primi 17. die Iulij in nouam Zemblam appulerunt, quæ est eiusmodi, vt etiamsi inferior sit gradibus aliis quibusdam Septentrionalis terræ angulis, in ea tamen nullum gramen neque herba virescens enascatur, sed tantùm ibi vrsi albi, & vulpes candidæ proceriores vicissim appareant. *Relatio Hollandica.*

Ex Marrocco scribit ad Duretum Medicum clarissimum Parisiensem, suus olim discipulus vir præstantissimus Insulanus Parisiensis regis Marrocensis Medicus experientissimus, ac inter cętera ibi à se celebratā magna festiuitate Regis Christianissimi cōuersionē: quod etiam gratissimū fuerat suo Regi, Marroccensi cui ille Insulanus est charissimus, Hispanis autem illa Marroccensium Christianorum exultatio magnum tædium & dolorem attulit.

Idem Insulanus institerat sæpius ad Caietanum, cum adhuc adesset Illustrissimæ Catharinæ sorori Regiæ, vt captiui quidam Galli redimerentur, quos Marroccenses in mari captos dura seruitute corporis & animę premerent, illi autem cogebantur etiam Christum abiurare, sed nihil in eo profici potuit. *Ex epistolis ipsius Insulani.*

Cupiuerat autem maiorem in modum rex Marroccensis, inire fœdus, cum Rege Francię: aduersus Hispanum, idque opera D. Antonij Regis Lusitani, sed ob tam multa bellorum ciuilium impedimenta nihil potuit fieri. *Dralymontius peregrinus, desutelis Hispanorum.*

Mense Augusti Illustrissimus D. Legatus magna stipatus Prælatorum multitudine, ingreditur Regia pompa vrbem Parisiorum: cùm illum Regis iussu excepisset & Regio nomine salutasset, verbis Latinis Illustrissimus Princeps Condęus apud ædem diui Iacobi de Alto passu: seque ipsum eidem Legato ipse Princeps deuouisset, tanta dicendi elegantia, vt Legatus & omnes admirati sint. Eumque ille est amplexu amantissimo osculatus, & benedictionem Apostolicam etiam illi est impertitus, vt cresceret in ætate & virtutibus ad gloriam Dei & Ecclesię exaltationem. *Textra Acta. Gall.*

Idem Princeps Illustrissimus iam mandato expresso Regis fuerat, in Parlamentis Regni pro primario Principe Regni & Regis successore agnitus & receptus, sub hac conditione, si Rex nullos legitimos liberos ex se relinqueret. Et de morte Patris Illustrissimi Condęi, hoc etiam sancitum, esse prętter colpam aliorum, nisi de quibus sumptum fuerat supplicium & iam iudicatum, abstersa omni labe suspicionis, quam ma- 5689
leuoli in Illustriss. Principis iam, fuerant calumniati, cuius 1600
etiam innocentia manifestissimis testimoniis apud Parlamentum Augustissimum Parisiorum declarata fuit. *Textra Acta. Gall.*

Caietanus ductu & auspiciis Illustrissimi Cardinalis Gondij & Episcopi reuerendiss. Ebroicensis: sacras manus illustrissimi Legati exosculatur & genibus aduolutus veniam er-

Anni Christi 1597 Anni mundi 5686 ratorum tanquam à summo Pontifice petit, & benedictionem illius summa cum venerabilis Principis humanitate tanquam Apostolica recipit: multisque bonis verbis, bene sperare & in dies proficere iubetur, in timore Domini. *Libellus Cajetano editus.*

In eo etiam refert Cajetanus breue Apostolicum, quo sua sanctitas Cajetano indulget eumque recipit in Ecclesiam, iubetque & scribendo & prædicando Regnum Dei promouere & Ecclesiam, ac simul hæresim totis viribus extirpare: subscriptum est nomine Clementis viij. Papæ, à Syluio Antoniano Cameræ Apostolicæ magistro. *Idem.*

In Polonia sunt multi tumultus, & omnino exasperantur Sigismundi negotia cùm Austriaca familia per quosdam, necnon fauetur impensius Turcis in iis omnibus, & certè deploranda est hæresis pernicies, qua nonnulli Poloni sese audent Turcis propter Albanas disputationes coniungere, in contemptum & odium Christianæ & Romanæ professionis. *Relationes Polonicæ.*

Sunt etiam in Suecia, iacta semina bellorum, quæ postea consecuta sunt: inter Reges Sigismundum & Ericum & alios Principes, ex innatæ quibusdam κακονθείᾳ qui aliter non possint sibi consistere. *Ex Relatione Germanica.*

Parisiis in aduentu Illustriss. Domini Legati, non desierunt conuenticula, Caluinistarum qui singulis noctibus etiã in vicinia illius Illustriss. Legati suas nænias & factitarent, & mussitarent, cum miserrimis homuncionibus & mulierculis ne viderentur scilicet animum despondisse. *Acta Gall.*

Interea pacatis rebus admodum fruebatur Italia, nec quicquam ibi erat, quo videretur Ecclesia de suo statu, vel gradu aliquid esse remissura, imo fuit tunc tempus amplandę illius potentiæ ex Ferrariensi Ducatu vt accidit postea. *Eadem.*

Eodem tempore valde ægrotauit Imperator, vt illius mors etiam publicaretur neque sibi Archidux illius frater sibi defuit: sed fuerat rumor vanus: de morte quidem quamuis valde fuisset periclitatus *Relationes Germanicæ.*

Idem accidit de Rege Hispano Philippo, qui cùm per interualla propter senium trepidare capite videretur, & syncopem pati, propterea nonnulli eum esse mortuum vulgarunt, sed non diu rumores illi durare potuerunt. *Epistola Hispanorum.*

Toto Augusti mense Arctonautæ, tranarunt, super montes glaciales alternatim: interdum in mari ipso enatantes scapha & lembo, interdum verò etiam in ipsa glacie considentes: quam præsertim die 15. Augusti mensis offenderunt illã instar terræ supernè, interius verò cœli instar, vt viderentur esse sapphiri in se frigore compacti, supra terram ipsam glacialem inuenta sunt oua 40. Illarum volucrum quas ibi nasci diximus. Et alioqui 18. vlnas in profundum adhærebat ille mons glacialis, & decem vlnas supra mare attollebatur. *Relationes Hollandicæ.*

Ibidem varia certamina sunt experti visorum qui solo clamore humano magis terrebantur: quàm vllo alio modo, aut armis fugarentur nisi cùm alios vrsos, videbant vulneribus concidere. *Eadem.*

Bellum inter Irlandos & Anglos recrudescit & Irlandi Regem Scotiæ, de sua protectione interpellant. *Ex Scotorum Epistolis.*

1600 5600 Rex Christianissimus conuentum edicit suorum ordinum totius Regni Rhotomagum in proximam hyemem: & eò se confert tractaturus de iis omnibus quę ad componendas seditiones turbulentas quę præcesserant, & ad splendorem Regno restituendum pertinerent. *Acta. Gall.*

Eodem vndiquaque ex toto Regno conueniunt delecti

quique Octobris mensis initio. *Eadem.* *Anni* *Anni*
In Delphinatu & Sabaudia est bellum perpetuum inter *mundi.* *Christi.*
Ducem Sabaudię & Desdiguyeram. *Aduers. Minist.* 5673 1597

Tunc incipit querela Crequij nobilis. Iuuenis Picardi cum Philippino Sabaudo & ahis. *Eadem.*

Mutuis incursationibus Turcę & Hungari conflictantur, *Relationes Turcica.*

Subsistit nauigatio Peruana Philippi, metu Anglicanæ classis, quæ in excubiis esse diceretur. *Anglorum Epistola.*

Legati Rhotomagum à Regina Angliæ & Hollandis veniunt, vt si possent concordiam regis Christianissimi cum Rege Catholico, qua de rumor ingens percrebresceret, suis rationibus impedirent *Acta Gall*

Britannia perpetuo noua Hispanorum classe subinde onerabatur. quò etiam Rex curauit mittendos milites strenuos Anglis subsidiariis permiatos, vt regionem tuerentur *Eadem.*

Hollandicum bellum à Nassauuio comite, continuatur in Hispanum, vt coacti fuerint in eas partes, Duces Hispanorum maiores suas copias euocare. *Relationes Flandrica.*

Arctonantæ cùm iam vlterius progredi nequirent, propter hyemem quæ iam mare ipsum glaciale totum videbatur constringere, inter se de ædificando deliberarunt, sed cùm in noua Zembla nihil nascatur, ideo emiserunt tres ex suis qui ad duo vsque milliaria versus Septentrionem excurrentes, inuenerunt fluuium aquæ dulcis è Tartaria illabentem, & magnam trabium quantitatem, Eodem trabis & vehibus ipsi magna difficultate 8. ea 16. qui restabant ex toto numero secontulerunt, & per totum mensem Septembrem, cùm iam valde illos byema premeret domum ædificarunt, in qua reliquam byemem trāsigerent. Asperitas hyemis adeo illos vrgebat, vt claui in ore carpentariorum congelarentur: & cum infigere vellent tabulatis, non sine sanguine & labiorum excoriatione illos euellebant. *Hollandica Narrationes.*

Eodem tempore iussus Illustriss. D. Legatus à summo Pontifice, Regem Christianissimum adiit Rhotomagum: ibique vsquequo solueretur conuentus ordinum Galliæ permansit, quamuis incommoda aëris intemperie. *Acta Gall.*

Caluinates ob regis præsentiam se ostentare, non desierunt, & quia illis soror Regia fauebat: illius causa sperabant Rbothomagi sedes firmas se habituros: cum sua vt prætēdunt plenaria libertate, sed Senatus Rhotomagensis pio zelo commotus ei conatui fortiter restitit, & istorum hominum improborum temerariam audaciam magna cum iudiciorum grauitate repressit. *Act. Gall.*

Interea partim apud Salmurios, alias in Vindocino, interdum etiam apud Castelleraldum sua consilia agitare non cessabant, quibus postea Regem ipsum continentes, querelis perpetuis obtunderent. *Eadem.*

De la Nouæ iuniore fertur, (tunc enim illius Pater erat mortuus in Britannia iamdudum, ea ictu non effatu digno illi in caput inflicto) quod Regi Gaglioni prope Rhotomagum constituta obtulerit libellum supplicem istorum qui se reformatos vocant: hoc contextu, quod ipsi crederent Regem semper inter suos esse ac fore animo: quamuis illius corp[us] aduersarij ipsorum astu & vi detinerent. Rex Christianissimus tantam iniuriam sibi fieri non est passus: quin diceret,
Mentiri eos omnes, qui se hypocritam dicerent, se esse Ca- 5685 1560
tholicum ac non hæreticum, & sic illorum libellum vtraque manu discerpsit, in quo non parum offensi sunt. Ex ipsis nōnulli tunc iactarunt, se nunquam tali Regi seruituros. *Acta. Gall. Aduers. Ministro.*

Deliberauit eo mense, sanctissimus. Papa, zelo & amore pacis, illius tractationem committere viro eximio venerabili

Patri

Anni Christi. 1585 — Anni mundi 5673

Patri Generali Franciscanorum, nobilissimo Siculo, qui tum etiam statim se in iter dedit, acceptis à sua sanctitate mandatis: cum potestate simul ipsi concessa, à rege Catholico Philippo Hispanorum. *Relationes Italica.*

In conuentu Rhotomageosi, nihil amplius actum est quá vt sui subditi se omnes in pace & obsequio regis continerent. Interea ipse de Pace coouenirer cum extrancis. *Acta. Gall.*

Condæa Principissa Illustrissima, cùm se pœniteret exercitæ post aliquot paucos annos, Caluinicæ sectæ, adiit Rhotomagum: & ibi apertè & publicè abiurauit illam hæresim sub Illustrissimo D. Legato & se Catholicam declarauit. Illi datus est Eleemosynarius & confessarius ab Illustrissimo D. Legato, D. Ioseph, Texera Lusitanus, regis Christianissimi itidé Eleemosynarius & historiographus vir pius & doctus. *Acta. Gall. Libellus Texeræ de Principissæ conuersione.*

Toto meose Octobri Arctonautę, suam ædiculam continuarunt, vicissim in ea latitantes, & in naui propter aëris alternis diebus & horis intolerabilem intemperiem, nec sine magna conflictatione perpetua cum vrsis & vulpibus, adeóque omnibus aliis rerum angustus: in quo valde cominoti fuerunt, & iam ferè de reditu suo desperare videbantur, quamuis illic etiam vestigia quædam hominum reperirent, veluti thecam sclopeti ex corio bubulo indurato, vt solent artifices coficere in qua erat scriptum quoddam, quod a Moschouitis vel Tartaris ibi relictum fuisse iudicabaor. *Relatio Hollandica.*

Rex Christianissimus vrgente negociorum poodere, Parisios aduolat: ac à suis bonis & fidelibus subditis ingentem nummorum summam mutuo recipit, qua se compararet ad redimendas vrbes captas ab Hispanis, arte belli & exercitus idonei sustentatione in obsidendo, in quo tamen variæ querelę extiterunt, sed Rex prudentissimus cauit toti regno, seruando, vnius partis dispendio, quod etiam postea & magnates probarunt, & inferioris gradus homioes necessarium fuisse recognouerunt, ne Hispanus vlterius vastaret Picardiá, quæ est inter nostrates Prouincias tanquam regni verum propugnaculum, aduersus hostium insultus. *Acta. Gall.*

Illustrissimus Dominus Legatus, cùm per conuentum ordinum Regni, Rhotomagi deliberaretur de exequiis & funere Regi Christianissimo Henrico 3. defuncto præstandis, de ipso inquisitionem facit diligentem, per Regni proceres, & Prælatos qui illius obitui interfuisseot, num Christianè verè & cum pœnitentia debita se erga Deum & sanctam sedem recognouisset: vt hoc comperto, excommunicatio à sanctissimo pootifice, io eum lata, ob oecem Cardinalis Illustriss. Guysiani, & alia tolleretur: de quibus omoibus ad sanctissimum Pontificem relatum est. *Eadem.*

Rex Christianissimus varia accipit de Hispanis nuncia, quod scilicet molirentur in Ambianos, & iam paratæ essent induciæ, eò se confert celeriter: sed cùm illi omnia pollicerentur, fore tuta: etsi maximè decem hominum millia ingressa est insidiis, se habere paratos homines suos, qui tanquam iusto exercitu eos depellerent. Iis de causis cùm præsidij ex-
1596 — 5685 cusationé à Rege humanissimo obtinuisseot, ille eorum fidelitati & præstantiæ confisus, in eam vrbem Montagorum & muoitiones omnis generis contulit, cuius rei postea eoa valde pœnituit. *Acta Gall.*

Iostantibus apud Regem Christianissimum Caluinistis, ille respondit, sibi incumbere graues aduersarios à finibus suis depellendos, & cùm ipse Rex in militiam iret, ipsos, si se amarent esse secuturos, quo responso pudefacti, hoc tantùm petierunt, vt sibi liceret Rhotomagi esse liberis, io suæ prætensæ

Anni mundi. *Anni Christi.*

reformationis exercitio, sed amplissimus senatus Rhotomagensis sese ei libertati opposuit, & aresto Curiæ declarauit eos omnes fore reos, quicumque vellent intra vrbis mœnia 5673 1597
eam religionem prætensam profiteri. Id suos omnes capitaneos & vnitates adeo irritauit, vt Regem in militiam euntem deseruerint. *Eadem.*

Arctonautæ Hollandici 4. die Nouembris solem videre sibi lucentem desierunt, & lunam noctu diúque sibi continenter assistentem sine occasu conspexerunt, cùm interea premerentur fame, rigore, siti, morbis, fumo (Si carbones accenderent quo vertigo eos inuadebat) visis quandiu sol apparuit, post vulpibus eorum loco immanibus qui suæ etiam domui insultarent, nec vinum Hispanicum gelu vitare poterat, nec nisi liquatum ebibi quitum erat, cum quisque tantum decem pondo & trientem panis hebdomadatim acciperet, sine vino, nisi per interualla, & cum caseo, pro omni obsonio, nisi siquam vulpem laqueis & transtris tendiculatim compositis interciperent, quarum etiam pelles illis pro causis nocturnis inseruirent, cum intus & foris, illorum domus esset glacie referta, atque ita exactus est. annus 1596.

ANNVS D. M. D. XCVII.

Clemente VIII. Summo Pontifice. Rodolpho Imperatore. Henrico IIII. Franciæ & Nauarræ Rege Christianissimo. Philippo II. Rege Catholico, Hispaniarum. Iisdemque aliis Regibus & Principibus.

Hic annus est velut Iubilæi Sacri, vt sic loquar cum Medicis, indicatorius, & eo sane propinatum est orbi Christiano tam excellens Pharmacum diasines, per excellentissimum Medicum. Alexandrum ἀλεξίκακον, ordinante ac dispensante. Clemente. viii. Clementissimo Pontifice, erga duos potentissimos Principes orbis Christiani, vt si istu amuleto & antitoxico vero hæresεῶν omnium bene vtamur, indubitè sumus futuri extra omnem noxam, totius vitæ nostræ curriculo, & post huius seculi commutationem in melius, etiam in posteris nostris, eodem bono Pacis fruituri.

Initio anni huius Rex Christianissimum conuentum soluit Rhotomagensem, in quo de subsidio ad expellendos omnes Hispanos, & hostes illis adhærentes, ex Galliarum regni finibus necessario conclusum & compromissum est. *Acta Gall.*

Circa prætensæ religionis articulos, decreuerat postho vlterius & maturius deliberandum ex ordinum maiorum consultatione, quod isti nouatores ægrè valde tulerunt, & per literas quasdam suas, ipsum Regem multis probris & querelis incesserunt inter se: & quantum in illis fuit de eo malam existimationem concitarunt. *Literæ ipsæ Aduers Ministrorum.*

Marchio Illustrissimus Dupontius, coniugium Regiæ sororis appetiuit, & per Legatos ambit. *Aduers. Ministrorum.*

Arctonautæ Ianuarij singulis diebus, quibuscumque possent remediis, solem expectabant, cùm rflet illis oriturus: & diu expectatum tandem 24. die & continenter sub finem mensis, sibi adesse intellexerunt, primũ ipsius claro cõspectu, item graduum ex ephemeridibus supputatione, 3. ex coniunctione Lunæ & Iouis, quam etiam apertè viderunt fieri 4. ex natura loci quod scilicet sole non apparente, perpetuo visi latitassent ab illo autem 24. die Ianuarij statim institerunt. Tandem ex eo quòd commensuratis nouæ Zemblæ limitib⁹ ex promontorio Tabinio Tartarico, vsque ad Sinum Anianum vnde constaret solis vera declinatio comparatè 5685 1560
sumpta, ad Venetiarum eleuationem, quæ omnia ex Ephemeridibus Iosephi scalæ Mathematici Veneti examinarunt diligenter: Nec interea desierunt festum Regum, cum lagenis pro omni opiparo commeatu celebrare, gratas agentes Deo, Est autem illa Zembla Noua, sub 76. gradu, & est 200. milliariorum longitudine inter duo-maria. *Hollandicæ relationes.*

Hispani

Anni Christi. 1597 | *Anni mundi* 5675

Hispani postquam Caletibus, Ardris, & aliis oppidis Picardiæ semel potiti essent, continenter Meldis Syluanecto, Bellouacis, & aliis maioribus vrbibus eiusdem Prouinciæ diligenter insistebant. *Acta Gall.*

Rex Christianissimus Parisios redit, vt suis rebus prouideret ad recuperādas vrbes amissas. & multis consiliis agitatus, totus in eo erat vt essent Ambiani propugnaculum & arx totius regni sed contra accidit. *Eadem.*

Ordines Hollandici insultibus oppida Flandriæ sibi vicina fatigant, obsident, capiunt vi, vt coactus fuerit Archidux Albertus eò se conferre cum maioribus copiis. *Aduersar. Minist.*

Tartari inuadunt aliquam Turciæ partem armis hostilibus & fœdus frangunt. *Relationes.*

Tempore quadragesimæ Martio quippe, cum Rex Parisiis vacaret rebus suis, astu vnius miserrimi hominis, industrius Capitaneus Hispanus Hernandus Tellus Ambianos inuadit. 400. militibus, quorum qui primi ingressi sunt portam vrbis, tantum erant 4. à quibus tanta huic genti fortissimæ consternatio animorum accidit, vt inopes consilii aut fugere aut capi, aut etiam interfici a suis hostibus, passi sint, & tota vrbs in potestatem venit Hispanorum, magna direptione & totius commeatus Regij tam nummorum, quam aliis bellici apparatus dissipatione. *Acta Gall.*

Rex tanto damno vehementer commotus iudicauit, in Ambianis sitam esse vel spem recuperandi, vel desperationem, (Si perderentur) totius sui Regni Galliarum, Itaque se animosè accingit ad illud præsidium recipiendum, quod ais modo ab Hispanis. *Acta Gall.*

Interea aduenit Parisios, Magnus ille Generalis totius ordinis Franciscanorum, & Rege salutato, illi pacis conditiones proponit, ad eam amplectendam Illustrissimus D Legatus, Regem hortatur. Ad quæ omnia Rex Respondit, se quidem cum subjici esset nescius, facile ad pacem flecti posse si semel suis viribus, Ambianos recuperet: nolle autem illam vrbem deditione, intra pacis conditiones contineri. *Eadem.*

Magis ac magis tunc bellum inter Turcas & Christianos recrudescit. *Turcica Relationes.*

Ex Africa Algeranus Rex, confert se Constantinopolim, & illius loco alius quidam substituitur. *Epistolæ Africanæ.*

Hoc ipso vere circiter Illustrissimus D. Legatus Illustrem virum D. Sansyum tunc praenotata Regni Gallici administrantem, recipit in Ecclesiam magna cum ipsius Regis tum etiam magnatum admiratione, in eo iuuauit operam D. Episcopus Ebroicensis reuerendissimus. *Acta Gall.* *Aduer. Ministr.*

Similem fere admirationem Regi, intulit conuersio Morlassi viri eruditi, & qui suopte ingenio fortunam sibi fecerat vt aiunt: & apud Regem etiam non paruæ esset authoritatis, cùm ea conuersio illi in articulo mortis contigisset, & de ea fuisset protestatus. *Aduersaria Ministrorum.*

Regem commouerant alij, vt doctissimus Spondius, & Baro fortissimus Salignacus qui apertè ei declarauit Se non posse credere, Deum seruasse Regem ex tot periculis: vt ipsum postea perderet, in Ecclesiam Romanam introductam, Proinde velle se etiam eandem salutem consequi. *Aduers. Ministror.*

1569 | 5560 Deinceps etiam alij magni & docti viri errore abiecto per totum Regnum Galliarum, Ecclesiam sanctam recognouerunt, quod valde ipsos pseudo Ministros conturbauit. Multi etiam sua officia publica reliquerunt, & maluerunt tuta conscientia pauperiores & minus honorati secundũ vulgi opinionem, in Ecclesia Dei viuere: quàm inter pseudo ministros cum animarum suarum detrimento, pro aliquibus apparere. Inter hos fuit Spondius iunior, qui cùm esset Regis consilia

Anni mundi. *Anni Christi.* 1597

rus & libellorum supplicum magister abdicauit se omni illo pseudodoxo, & Ecclesiæ gremium reductus est. Similiter Sancta iuuior, cùm esset procurator regius destinatus Palij Regiæ Beatorij, et honori salutem animæ prætulit. 5673

Nec in postremo agmine lenissimum & tersissimum Rebullij ingenium reponi debet, qui etiam Christo nomen dedit, lepidè docte & grauiter simul pseudo-Ministros cum suis erroribus diuerberans, & acriore stylo illorum ineptias ex bonorum opinione dispungens.

Eodem vere post conuersionem D. Sansij deliberatum est de instituendo conuersorum collegio, impendebat in id quotannis Rex, duodecim millia aureorum, ipse etiam D. Sansyus semel quatuor millia aureorum pollicebatur. Item darunt lucratum munus ab Illustrissimo Domino Legato, vt hoc procuraret D. Episcopo Ebroicensi, sed tam multa & priuata negocia & publica interciderunt, vt id non potuerit perfici, & cùm sibi ipse Ebroicensis procuraret, ob graues impensas, suæ legationes pro alijs intercessor esse non potuit.

Nihilominus idem negocium contulerat Illustris D. Legatus P. Texeiræ solicitandum, sed interuenit obsidio necessaria Ambianorum, cui dum Rex totus toteorus est, omnia eò referuntur.

Est certè ille P. Texera, vt Illustris vir verè pius, D. Ruscellaius *Romanus* ciuis clarissimus, nunc agens Parisijs, in id mille aureos quotannis promiserit, durante vita, ac se defuncto id etiam o editabatur, ne deesse videretur. Sed æquum erat vt fundatio à Rege & suis, instrueretur. *Acta Gall.*

Ante obsidionem Ambianorum statim eò infatigabilis & inuictus Illustrissimus Dux Bironius Mareschalcus Franciæ se sponte contulerat, neque vel Albertum Archiducem etsi maiore militum numero metuebat: neque Hispanos ex Ambianis quotidie in se impetum facientes sinebat vlterius progredi: quin illos toto triennestri cogebat, intra mœnia se continere. Tantæ virtutis erat, vt nil contra doli Hispanorum, quibus solis in Gallos vtuntur, proficere possent. *Acta Gall.*

Hollandi Anglos fundunt, neque se coram diutius consistere possunt. *Relationes Hollandicæ.*

Sigismundus Rex Poloniæ & Sueciæ, ac Archidux Austriacus coëlectus ingentes exercitus comparant. *Polonica.*

Turcæ paulatim à Transyluano & Hungaris in suos limites repelluntur. *Relationes Turcicæ.*

Obtulerat Elizabetha regina Angliæ se suis sumptibus, recuperaturam Caleres, modò vrbs in sua potestate remaneret: cui Rex respondisse fertur, non ægrius se ferre Canis morsum, quàm Caniculæ quod est prouerbium, de damno eodem à diuersis accepto, in quo non cadit electio. *Acta Gall.*

Rex Christianissimus collectis omnibus copiis Ambianos obsidet, & tandem post quatuor menses, illos sese dedere mortuo Hernãdo telo, ex ictu Bombardulæ, transuersis Syndonibus, quæ vallis obtegendis extensæ erant, nec quicquam proficere potuit Albertus Archidux, cum toto suo exercitu, qui ad milliaria duo prope Ambianos accessit, neque tamen ausus est in certamen cum Rege Christianissimo descendere: sed retrò in Atrebates se auertit. *Acta Gall.* 5685 1560

In Britannia agitur de reconciliatione Illustrissimi Principis Ducis Mercœurij cum Rege: sed ille cùm multa postularet à Rege, nihil effectum est. *Eadem.*

Vigetur Ferraria valde magnis incommodis, cùm cuperent subditi, suo Duce mortuo, redire in S. S. sedis subjectionem seu potius protectionem: sed contra retinebatur Cæsar Estensis hæres à defuncto Duce institutus ex asse interea Cæ-

sarea

Anni Christi. 1597 Anni mundi 5673

ſarea aditur Majeſtas, quæ teſtamentum quantum valere potuit roborat: vt ſcilicet aduenturus ipſe Cæſar hæres ponretur: Ipſe porrho Ducatus ſuæ origini redderetur, id eſt ſacræ ſedi. *Germanicæ & Italicæ Relationes.*

Arctooautæ ſingulis diebus Februarij inſtanter laborátes, animi gratia interdum ſe curſu ſaltu & iactu exercebant, vt laſſatas aut fatiſceotes corporum vires, ocio illo & veluti carcere domus oiuoſæ reparatent. Et 16. die, qui dicatus erat baccbanaliorum feſto, cuique à Nauarcbo qui patronus dicitur, data eſt vini bemina, vt ſe liberius, recrearent. 12. autem die magnum quendam vrſum ſuæ domui inſultantem captũ & interfectum excoriarunt & illius adipe fuſo pro oleo in lampadibus vſi ſunt, quod maximè eos iuuit, in tanta rerum omoium peouria, interea Paxemadio & aqua tenuiter victitantes, niſi ſi quando vulpes ohęſas cepiſſent, quarum vulpina, vt optima ferina conuiuabantur egregiè. *Hollandicæ Relationes.*

Ordines Hollandici interea non ceſſabant cum Mauritio Hiſpanis inſultare, & vice verſa Hiſpani Mauritanis inſidiabantur, nullo tameo hoc tempore, facto inter ipſos memorabili. *Hollandica Epiſtola.*

Toto reliquo vere, Arctonautæ eadem anguſtia detenti, contra vrſos vegrandes dimicauere, Martio Aprili & Mayo, cùm oihilomioous ſemper inſtarent protetæ, eſſe inde diſcedendum primo quoque die, & neceſſe illis fuit, ne tandem à beſtiis ipſis deuorareotur, quandoquidem noctu totam domum glacie & oiue obrectam ipſi vrſi, magno cum periculo coocuterent: neque eos quieſcere paterentur, & alioqui aſperrimum frigus continuum illos adeo vreret, in extrema etiam ſiti, cùm illis eſſet glacies fuſa pro potu ſubinde, niſi ſi quid vini eis nauarcbus concederet: vt iam omnino vires deficerent vel robuſtiſſimos quoſque. Adeóque permulti ægrotarunt noun genere morbi, cùm iecur vrinum ediſſent, à capite ad pedes excoriabantur: tamen ſanati ſunt hoc vno remedio, vt patientiã baberent. Nauarcbus cnactus tantis miſeriis, illos iuſſit ſcapham & nauiculam, vt melius poſſeot aptare: quandoquidem nauim ſuam à glacie marina liberari erat impoſſibile. *Hollandicæ relationes.*

Rex Chriſtianiſſimus ſuis Ambianis potiuns, tandem conceſſit, poſt multas deliberatiooes vltro citróque admiſſas vtrinque, & Dominus Sillerius Præſes ampliſſimus, vir oobilitate generis, rerum experientia, & probitate vitæ ſupra multos commendabilis: & Regi ipſi apptimè charus & fidelis, in Flandriam abeat & ab illis buminibus cooditiones ſuas expiſcetur. *Acta Gall.*

Eodem anno ab Illuſtriſſimo & Magnificentiſſ. Duce Venetorum & ſenatu reuocatur, Legatus Dodo Illuſtriſ. & in illius locum, mandatur, Illuſtriſſimus Franciſcus Contarenus qui magno cũ bonore, & lætitia Regis, fuit exceptus Pariſiis. *Act. Gall.*

Clerus Gallicanus à Rege hoc anno rogatur, vt in ſe quod de Collegio ſpoponderat conuerſurum, recipere velint: in ſuo conſeſſu, & de eo Rex ore proprio, mandatum dedit Illuſtriſſimo D. Cardinali Gondyo, qui in eo præſideret, de quo poſtea variè deliberatum fuit. *Eadem.*

Arctonautæ Zemblæ oouæ Iuoio menſe, cùm viderent
1569 1560 ſoluta glacie, mare liberum ſibi fore, tandem in illud ſeſe dederunt, poſtquam ſuam ſcapham & nauiculã aptaſſent, quæ cùm apertæ eſſent, mirum eſt eos id auſos fuiſſe: & magis mirum enatare potuiſſe. Tãdem ergo conuaſatis omnibus, in ipſo articulo 14. Iunij ſole Apeliotico, è noua Zembla diſceſſerunt magna omnium lætitia, etſi Vvilelmus Bernardi filius, magnus Gubernator & Nicolaus filius Andreæ valde ægro ta-

Anni mundi. 5686 — *Anno Christi.* 1597

rent, qui ambo excepti sunt partitim, vnus in scapha, alter in nauicula, postquam ipse Vvilelmus omnem suam peregrinationem descriptam in chartula thecæ sclopeti ad caminum domus suspendissent: vt si qui Tartari aut Moschi illuc appellerent horum omnium ne ignari essent. Ipse etiam Nauarchus, duo breuia suarum deliberationum, descripserat quæ omnes cum suis caussis & rationibus subsignarant, & vnum scaphæ alterum ipsi nauiculæ indiderat.

Cæterum quamuis ita parcè ac tenuiter se ibi susteotassent tamen supererant illis 13 dolia panibus plena, vnum caseo onustum, porcina dimidiata, duo doliola olei plena sex vini, vnum aceti, cum mercibus lanæ, lini, serici, & aliis, necnon duabus pecuniæ capsis In quo & admiranda istorum hominum prouidentia. qui mari imperant: & suorum famulorum simul obedientia, in dedecus & probrum multorum & Principum & subditorum, qui neque imperare neque imperari vnquam bene didicerunt. *Hollandica Relationes.*

Illustrissimus D. Legatus iussu suæ sanctitatis, necnon Regis Christianissimi rogatu, adit primum Picardiam & in vrbe S. Quintini subsistit. vt ibi responsum à D. & P. Reuerendo Generali Bonauâtura Secusio, qui tunc à Catala Girooe dicebatur, acciperet: & cum D. Sillerio communicaret. Tandem in vrbeculam Veruinum secedit, vbi demum post multas concertationes, pax conclusa fuit, Regi Christianissimo redditæ suot vrbes illæ omnes, quæ hoc postremo bello in manus Hispanorum deuenerant, & tota simul Britannia cesserunt Hispani, metu scilicet Regis Bellicosi, qui nequaquam militia continua frangi vnquam posset. Tameo Cameracum vt neutrius Regni sed potius ciuitas Imperialis, ita relicta est vt prius in manu Episcopi & Ciuium sub ambotum Regum protectione & tutela, nihilominus stante ibi præsidio Hispanico, cùm propugnaculi esset deditione potitus. *Acta. Gall.*

In his omnibus neutiquam iuuerunt Regem Caluinates, sed sibi quisque ipsorum pro maiori parte cauerunt, ne sua præsidia quicquam damni paterentur. *Eadem.*

Hoc anno missus fuerat Dux Lucemburgius Legatus Regis nomine, vt suę sanctitati gratias ageret, & iam agnitum illius nomen pro Christianissimo continuaret in sacra sede. Orationem habuit Clariss. vir D. Brescius vir, in omni scientia-um genere exercitatissimus. *Acta Gall.*

Arcti nautę residuo suæ glacialis nauigationis curriculo: suos ægros ambos amiserunt magno omnium desiderio, & subinde glaciem pro terra conscendentes, vt à fluctibus glacialibus se liberarent: & labore confecti & fame pereuntes, sua etiam nauicula illisa glaciei durissimæ montibus, emenso innere 383. milliom in scapha & nauicula apertis, tandem post multam desperationem. Cùm etiam glacies dolia vini, nescio qua proprietate aperiret, & compages eorum solueret, vt si item horribiles transuerso mari illis insultatores eos magis deterrerent, & ipsa etiam glacies quasi nutu quodam, sese vicissim solueret, & constringeret sub ipsorum pedibus, magno vitæ periculo, prætetea eos 200. *Rosmarij* Elephanti marini impetieruut 21. Iulij die, vt neminem denique inuenire potuerint hominem, donec ad Angulum propugnaculi peruenissent, vbi Russos eosdem quos in transitu viderant, recognouerunt, & cùm stomacace laborarent qui morbus est gingiuarum, eum protinus Cochleariæ herbæ esu facile sanarunt, certis etiam granis Ianthinis vt sunt loti arboris. Ac nisi 5689 — 15600
à Russis quibusdam nauibus & Iapponicis adiuti fuissent, actum erat de illis, sed commodùm Colam portũ Vveygatzij maris famosum appulerat, Ianus filius Cornelij, qui alteram cum ipsis nauigationem susceperat, is ad eos Cola venit in scaphas & eis omnia necessaria subministrauit, donec vnà

tandem

Anni Christi. 1597 — *Anni mundi* 5686

tandem in Amitredamam peruenissent 1. die Nouembris magna omniũ admiratione vbi fe.iiuter à Nassiuuio Comite excepti cum Danię & Nordvvégæ Cãcellario, & aliis Magnatibus viris, banc gloriam ab nimribus reportarunt, vt penetrato Septentrione, viam maris illius supra omnem cõspectum solis aperirent, & angulos cuiusque sinus Nassauiano Auriacensi & Hollandico oomine insignirent. Nullum alioqui profectum hioc retulerunt, oisi quod dentes Rosmarium pro ebore, & lapides quosdam pretiosos in Septeotrione inuentos promercati sint, vndecim tantum ex tota nauigatione redierunt sub Iacobo Heemskerckio Nauarcho præstantissimo. *Hollandicæ Relationes.*

Clemente VIII.
Summo Pontifice.
Rodolpho Imperatore.
Henrico IIII.
Christianissimo Franciæ & Nauarræ Rege.
Philippo II.
Rege Hispaniarum Catholico.
Iisdem aliis Regibus & Principibus.

ANNVS D. M.D. XCVIII.

Hic aonus faustus fœlixque Galliarum lamentabili Regno extitit, quod post tria integra lustra, non cessauit valde turbulento rerum omnium statu, bellis, stragibus, vrbium direptionibus, & alus innumerabilibus malis conquassari fame peste, ac belluis immanibus, sed nunc Dei misericordia, sub booo & fœlici Regis Christianissimi in gratiam sacro sanctæ sedis & illius obedientiam redito: auspiciis ductu & benedictiooe sacta Clemeotis viij. Clementia diuina Clementissimi pace potitum est, & iam nunc io pristinum splendorem nulla alia expectatione restitutum. Est enim illud huic Regno & suis veris & legitimis incolis priuatum, vt nunquam trangi vel ad extremum Spiritum nequeant: statim vero vt illis affulsit lux, pax, & trãquillitas, omnis statim mali præteriti, omnis odii omnis rancoris obliuiscantur. Et quod lilij flos nunquam flaccescat, argumento est, illud cœlitus ab Angelis fuisse oostris Regibus, ab antiquo traditum insigne liliorum, cuius candor permaneat immacolatus.

Concluditur eodem anoo coniugium Augustissimi Philippi Hispaniarum Principis, cum Archiducissa Maria filia Archiducis Grassij: sed illa priusquam duceretur ab illo, mortua est. *Relationes Germanicæ.*

Iam conclusum erat alterum coniugium Infantę serenissimæ claræ Eugeoiæ, cum Alberto Archiduce Austriaco, totius Flandriæ & Burgundiæ futuro præfecto, tunc autem apertè innotuit, ounciumque Cardinalatui remisit, ac in illius locum præest rebus Flaodricis, Illustrissimus Cadinalis Andræas Austriacus. Ipse autem Albertus cogitat io Hispaniam & profectionem parat. *Flandrica*

De rege Christianissimo actum est, vt ipse etiam vxorem duceret, sed boc in aliud tempus dilatum est, dum dispensationem necessariam à sacra sede obtineret. *Acta Gall.*

Turcæ & Hungari magnis conflictibus sese mutuo infestant, & pergit Transsyuaous Turcæ Belligerare. *Turcica Relationes.*

Ferrariensis obsessio apparatur, vt redeat in sacræ sedis obedientiam cùm sit illius feudus, & Cæsar-Estensis ius suum tutari conatur. *Ital.*

Coniugium sororis Regiæ Catharinæ Illostriss. vtriúsque Regni Francici & Nauarrici vnicæ cum Illustrissimo Princi-
1600 5600 pe Marchione Lotharingiæ Dupontio, bonis auguriis coronatur. *Acta Gall.*

Ianatinum Turcæ propugnaculum à Barnnibus Scbuarrzemburgio, Palfio, & Nadasto capitur, Idque industria Galli cuiusdam Campaoi, cum crepitaculo quo disiecta est porta vrbis, & aditus patefactus, periere 600. Turcę in eo conflictu, cum ipso Sangeaecho & præterea treceno se in phornice vbi pulueres pyrij asseruabantur, maluerunt cõcremare subiecto igni, quàm in manus Christianorum venire. Numerus

ingens Bombardarum maiorum ibi inuentus est. Filius & duę filiæ Sangiachi abducti sunt in captiuitatem. Præsidia vicina Tottis & Sammartinij Miretis, Iremque Temessuar, & alia à Turcis derelicta fuerunt id contigit 28. Martij & publicatum magna lætitia ignium festorū Pragæ 6. Aprilis Campanus ille ingentibus bonorib⁹ & donis affectus ab Imperatore qui etiam illum, equestri honore decorauit, ibidem magnus thesaurus inuentus fuit. Ceciderc Christianorum octingenti ferè. *Relationes Germanica à Cajetano ex Germanico idiomate in Gallicum conuersa.* — Anni mundi 5686 — Anni Christi 1597

Rex Christianissimus Nanetes proficiscitur, Britanniam recipit. Cæsarem Filiolum gubernatorem creat & instituit. Ibidem mense Aprili desponsationem compromittit eiusdē Cæsaris, cum Filiola Ducis illustrissimi Mercœuriani, quæ futura est ditissima, & ad quam videtur magna illa hæreditas Britanniex Illustrissimæ domus Martiguiæ deuenire posse.

Ibidem Rex in Consilio suo, vt Catholicam religionem suam, vbi deest reponeret, Edictum facit, quo iubet eam vbique restitui Et Caluinistis libertatem suam prætensam vt superioribus prædecessorum Regum Christianissimorum Edictis obtinuerant, id autem Rex ita statuit, vt tumultuū & seditionum ansam omnem præcidat, & omnes in officio cōtineantur. *Alia Gall.*

Rex Christianissimus è Britannia redit victor omnium qui contra se extiterant, tumultum & ouans, cum pace sibi reddita, vti iam prius Ambianis recuperatis Parisiorum vrbem ouabundus intrarat, sine tamen sumptuosiore pompa. *Eadem.*

Facinus accidit memorabile in Regno Neapolitano, vt quædam mulier procax & libidinis impatiens, Cancellarium Regni senem venerabilem Appianum Boysium, virum doctissimum maritum suum veneno tollendum procurauit: per quendam Talleysium ignobilem & è terra natum adolescentem haud frugi, cuius iam nefario concubitu potita fuerat. deinde eum maritum sibi alterum dari Talleyum, pater Dominus Alexander Buringellius illustris eques, ob vilem ipsius prosapiam, specie seruitij blanditiis eundem potu inficit filia detestanda, nec eo sibi facit satis, donec sororem & ipsius duos liberos parente orbos vtróque, postquam illa mortua est pariter veneno sustulisset. Ac demum nemine contradicente, vt domina rerum Talleysium adulterum & infectorē sibi ne quicquam reliquis affinibus reclamantibus, copulare ausa est. Qui genio indulgens, cum illa eo vsque simultates exercet, vt tandem ambo omni scelere suo cuiusque publicato, dignam suis meritis mortem passi sunt, iudicum sententia. *Relationes Italica.*

Aliud scelus etiam est relatum, tanto horribilius quanto magis intulit creatori contumeliam, tale est. Cum in Iapone multi illustres viri & zelo diuino perciti patres iam inde vsque à primo illius regni ingressu, per Patres Iesuitas, multum prædicando Euangelio insudarint & multum fauente numine profecerint, anno superiore accidit, vt sex religiosi P. P. ordinis B. Francisci obseruantinorum, ibi iussi sint ab illo prædicandi Euangelij officio abstinere: nec tamen ei mandato præstare obedientiam voluerint. Quabacondonus quem Combachum corruptè appellamus, is est Iaponis Imperator, iussit eos crucifigi in Langazacho vrbe præcipua, & cum eis 20. Iaponenses idem martyrium subire malentes, quàm à fide Christiana deficere. Cùm ergo essent ad supplicium rapiendi à Fossambro adulatore & prætore maleuolo, qui hoc Quabacondono suaserat, quia scilicet, Christiani facile Imperium Regis Hispaniarum essent in Iaponem traducturi, à quo mittebantur, vna cum ipsis è vulgo & nobilitate Iaponenses — 5689 — 1600

quingenti

Anni Christi. 1597 — Anni mundi 5656

quingenti martyrium vltro postulabant, ac inter eos Nobilissimus quidam iuuenis, cuius pater cùm Quabacondono valde esset familiaris, ab illo supplicium hoc differre statuit, ea lege vt ex quingentis, quos iussit cum religiosis, per Vzacam Zahaiam & alias vrbes traduci, in Langazachum & ibi omnes crucifigi: æquum enim esse, aiebat impius tyrannus, vt qui crucifixum prædicarent tam beatum, ipsi eadem beatitudine fruerentur. Côstantissimè animas pias, Christo Domino reddiderunt 14. Martij die, omnia in contemptum, fidei Euangelicę, cum 12. Ianuarij expressè in eum diem distulissent quia inquiebant, prædicassent 14. mensis primi Christû saluatorem crucem pro salute humani generis subiisse. Acciderunt varia cœlitus signa. trabs ignea, in tres diuisa, & coruscus aër eo die sine caussa, vt ipse Quabacondonus attonitus substiterit, & alij religiosi iam non desistunt vacare diuinis officiis. *Relatio Hispanica Dom. Francisci Tells Gubernatoris Philippinarum.* At illud 1597. côtigisse, sed ad nos nisi hoc anno. 1598. sua relatio peruenire non potuit.

Et quia maior certitudo historiæ ex circunstantiis innuitur personarum, nomina Religiosorum hæc sunt F. Petrus Baptista Commissarius & superior. F. Martinus de Aguitè, F. Franciscus Biancus, F. Philippus, F. Consaluus, & F. Franciscus Desammiquel. Illius autem aulici gratioli Quabacondono, qui vitam filio deprecatus est, nomen fuit Gynnium.

Mensis Iunij. 21. Parisiis Rex Christianissimus pacem inter se & Catholicum Regem factam approbauit in æde maiore Diuæ Virginis, atque ita Illustriss: D. Legato, promisit sanctè, nomine Pontificis. Aderant primates Regni & Prælati ingenti numero, magna pompa, cuius ordo & ritus describitur ornatè à C. Palliotto Parisino. Aderant pro Rege Catholico Dux Arscotius, Admirallius Aragonum, Comes Atembergæ. D. Ricardottus præses & caput Consilij Hispaniarum in Flandria, & D. Lodoicus de Veyres Secretarius status Hispaniarum. *Tractatulus Palliotti Gallicus.*

Aliud exemplum lamentabile cuiusdam puellæ hoc anno accidit, vt cùm illa fœtum peremisset tegendæ turpitudinis caussa, postea tanta pœnitudine affecta est, vt etiam vltro pœnas de se sumi postularet, quod luctuosissimum Patri honestissimo Ciui Mediolanensi, de vnica filia, tragicum hoc vtrûque funus extiterit. *Relatio Italica.*

Irlandi iterum nobilissimam Anglorum pubem ed 3. millia perimunt, & ferè tota sua Insula extrudunt. *Anglica.*

Multa oppida Mauricius Comes Nassauuius inuadit. *Flandrica.*

De Buda & Offen relatû est, à Christianis interceptas fuisse, vt iam Turcæ imperium valde collabefactari videatur. *Turcica relationes.*

Sanctissimus Dominus Papa, totam huius anni æstatem Ferrarię degit, postquam illam vrbem Illustrissimus Dominus legatus Aldobrandinus recepisset: & ità consilio amicorum Cæsar Estensis, gratiam sacro-sanctę sedis iniens, suo Ducatu Mutinensi & Carpiotum contentus esset, quæ ad se ex testamento Defuncti Ducis Ferrariensis, Imperatoris iudicio pertinere dicebantur, & quorum ei inuestituram Imperator

1600 — 5600 concesserat, relicto feudo Ecclesię ipso Ducatu Ferrariensi, in manu eius. *Italica Relationes.*

Tartari & Persæ coniunctis viribus Turcæ insultant, silente Moscho, & de ea rebellione, sibi gratulante, quod etiam Poloni Legati vt mandatum fuerat, otiosè spectabant: sient in Moschorum secum dissidio Turcæ spectatores feriari videbantur. In quo apparet non insulsa esse istorum hominum ingenia. *Turcica Relationes.*

Rex Christianissimus honorificè apud se Legatos Catho-

lici Regis diu haber, & quod potuit eum illis placidissimè & verè Regaliter egit: apud footem bellaquæum Regiam domum, & Sangermani Laicæ quæ alia Regia est. Cum omni Venationis, & alius nobilioris exercitationis voluptate. *Anni mundi.* 5685 *Anni Christi* 1597

Acta Gall.

Illustrissimus D. Legatus cum toto suo comitatu, impetrata à Rege Christianissimo venia: discedit iussu sanctissimi Pontificis reuocatus, relicto sui loco, nomine agentis, aut tanquam Nuncij, Clarissimo viro & reuerendiss. Antistite D. Bandini Abbate, qui in Regno Galliarum remansit. Donec veniret a sua sanctitate Nuncius Apostolicus. *Eadem.*

Ille Reuerendissimus nuncius venit sequente Martio mense Pientissimus D. Mutinensis Episcopus, Regi & Regno Galliarum maximè idoneus. *Eadem.*

Cum ipso Illustrissimo D. Legato, abüt eodem itinere & salutato indem Rege Illustrissimus & Reuerendissimus Generalis Ordinis Franciscanorum, postquam suos Conuentus Parisius visitasset: & præcipuum munus sibi iniunctum pacis conficiendę, inter duos Reges absoluisset, magnòque cum honore & magnifica Regis Christianissimi, de suo liberali & genio & ingenio, in rebus agendis testificatione. *Acta Gall.*

Cùm è Gallia isti duo magni viri, & cum eis Dominus Illustrissimus Nuncius Apostolicus à Rege Christianissimo acceptissimus. D. Gongaga Archiepiscopus Mantuanus discederent: eodem tempore, Potentissimus omnium Hispaniæ Regum, qui vnquam extiterint Philippus secundus Catholicus Rex, discedebat ex hoc sæculo 13. Septembris in Escuriali conuentu. Tanta animi sui constantia, cum ille esset septuagenarius & vltra, vt in insulas fortunatas suas, profectionem adornare videretur. Solùm tria vt aiunt filio commendasse dicitur. Primùm vt semper Catholicus esse pergeret. Secundum vt sororibus esset bonus frater, & cum ipsis & suis ageret, honestè & liberaliter. Tertium vt nequid de suo Consilio statuto dimoueret, ac præcipuè pacem foueret cum Rege Christianissimo, neque se vnquam ab illa diuelli pateretur. *Hispanica relationes.*

Hęc omnia Septembri mense, contigerunt anno 1·9⁸. cùm biennium integrum iustissimè, mense ad mensem numerato, D. Illustrissimus Legatus in Gallia permansisset: intrarat Parisios mense Augusto. Exiit eodem mense, vltimo illius mensis die. Admirallius Arrago secundo Rheno, copias suas ducens, Orsoyum vrbem capit: etsi qui prope Coloniam hospitabantur, ab hostibus pulsi fuissent & Comes Mauricius illuc profectus, propè Nouenarum, exercitum fodit. Et simul commentum Hispanicum dissipauit, vnde magna orta est inter Hispanos & Morinos, qui Vvallones dicuntur contentio, quam sua authoritate, ipse Ammirallius compescuit.

Noua Relationis Historia continuatio scripta Germanicè excepto titulo Durch Iacobum Frosnlieb Gedruckt Zum Cied Durch Vvillelmum Lutzirenkeben. 1599.

D. Illustrissimus Legatus Geneuam prope, ad Illustrissimũ Ducem Sabaudiæ diuertit, vbi suam benedictionem impertitur, Ducatui toti Chablaysiorum, qui ad fidem Catholicam nuperrimè, relicto errore Caluinitarum conuersi fuerant opera P. Cherubini, ex Capucinorum ordine. Idque occasione disputationis inemotabilis inter eundem P. Cherubinum, 5689 & quendam Lignarium, à pseudo-Ministris, Geneuensibus submissum, in oppidum Thononem Sabaudiæ ditionis, vbi omnino ille magnus Lignarius Professor vt aiunt, ad primũ quemque scripturæ locum, quo de tamen gloriari audent, cespitans concedit & succubuit, pauperi rudi, & vt iactabant ignaro Capucino. qui tamen se doctiorem & scitum & doctum 1600

ipso

Anni Christi. 1597 — Anni mundi 5686

ipso facto apertè demonstrauit. *Anglij Sabaudiæ nobilis Epistola.*

5686 Simile est quòd Parisiis pseu dominiſtri Thylænum ſubmiſerunt, qui cum D. Ebroicenſi Reuer. Episcop. conſerere manus ex ſcriptura, quod Ebroicenſis auxit gloriam, pſeudo-miniſtrorum fraudem vſitatam detexit, & Pariſiis doctiſſimas conciones Ebroicenſis procurauit *Act. Gall.*

Tunc etiam ità Illuſtriſsimus & Pientiſsimus Princeps Sabaudię rem ſacram promouit, vt pſeudo-Miniſtri Geneuēſes, compromiſerint ſe diſputaturos, cum bona venia Ducis Illuſtriſsimi, da ſumma rerum, quæ inter Catholicos & Proſtantes vt vocant, controuertuntur. Illis conceſſit diploma quale petierunt, ſalui conductus, vocant, eſt propriè loquendo fidei publicæ ſecuritas propria manu ſubſignauit, ſigillo confirmauit, & à ſecretario ſuo viro meritiſſimo D. Roncas, iuſſit publicari. *Idem Diploma.*

Archidux Auſtriæ ſuum affinem Andręam Illuſtriſſimi Cardinalem Auſtriacum in Flandria Gubernatorem ſuo loco conſtituit. *Eadem continuatio.*

Rex Chriſtianiſſimus ſuis palatiis exædificandis incumbit, & Galliæ tam bene illi à pace fuit vt iam ſibi videtur nihil mali paſſa. *Acta Gall.*

Lutherani ex Stiria Ferdinandi Archiducis edicto expelluntur. *Acta Gall.*

Bergam clarigat Ammirallius Arrago ſed fruſtra. Et cùm veniſſet Archidux Albertus Auguſtā vindelicorum, Hiſpani Brugis domum Comitis diripuerunt, & ipſum Comitem interfecerunt. *Eadem continuatio.*

Alia multa oppida capit Ammirallius, cùm interea bellum inter Archiducem Carolum Auſtriacum & Regem Polonum Sigiſmundum, recrudeſcit: & poſt conflictum aliquo modo reconciliantur iterum. *Polonica.*

Rex Hiſpaniarum Philippus III. priùs Carolus Laurentius dictus nouum ſibi conſilium deligit. *Hiſpanica.*

Hiſpani ad Bredam funduntur. *Flandrica.*

Turci Groſſuardeno incumbunt, & ad Offenam vrbem munitiſſimam id eſt Budam dimicant cadentibus mille Turcis, Chriſtianis verò 300. *Turcica relationes.*

Tota Italia, Philippo Regi Hiſpaniarum 2. iuſta perſoluuntur, & Philippus 3. acclamatione fauſta recognoſcitur. *Italica.*

Patres Ieſuitę nullum non lapidē mouēt, vt Areſtum Parlamenti Pariſienſis de medio tollatur, quod erat contra ſe & contra Illuſtriſſimum D. Tornonium ſua cauſa aut ſaltem ne executioni mandetur, apud Sanctiſſimum Pontificem intercedunt. Et regi Chriſtianiſs. de eo ſupplicant. *Acta Gallia.*

Rex Hiſpaniarum ſororem ſuæ deſponſatę Archiduciſſę defunctæ ducit vxorem, & illi obuiam mittit ſummus Pontifex munus verè ſua ſanctitate dignū, ad 100000. aureorum.

Chriſtiani Buda diſcedunt. *Turcica relationes.*

Rex Hiſpaniarum maiores copias in Irlandiam mittit, quæ etiam Reginam Angliæ adoriruntur. *Eadem continuatio.*

Arago Ammirallius & Mauricius Comes, ſeſe mutuis ſtrategematis fatigant, obſidendo & intercipiendo, & inui-

1600 5600 cem dimicando & recedendo, cùm vterque alterum metueret. *Flandrica.*

Rex Poloniæ Dantiſcum venit, & inde in Poloniam redit. *Polonia.*

Regina Hiſpaniæ venit Ferrariam, vbi ingreſſu Regio magna celebritate à ſanctiſſimo Pontifice recipitur *Italica.*

Eodem & Archidux Albertus Mantuam veniunt: vbi Dux Mantuę pompa magnifica eam perinde excipit. *Eadem.*

Sanctissimus Pontifex confirmatis Ferrariæ priuilegiis, & *Anni* *Anni*
tributis gabellæ quam vocāt sublatis è medio, Bononiam re- *mundi.* *Christi.*
uertitur mense Nouembri. *Eadem.* 5686 1597

Regina Angliæ, cùm audisset pseudo-Ministrum debacchantem in Papam, qui eum vocaret Anti-Christum. Post suam declamationē vetat illi palàm ne id deinceps audeat: illum quem diceret Anti-Christū, esse virum se probiorem. *Relatio verissima Anglicana.*

Hispani oppidū vocatū Holtz capiunt,& stragem in ordines edunt. Item Dulmam & Halteram inuadunt. *Flandrica.*

Rex Christianissimus Sillerium mittendum deliberat Romam, vt sanctissimum Pontificem de matrimonio suo consuleret. *Acta Gall.*

Hoc mense Decembri 17. Cardinales creati sunt, inter quos duo Galli Illustrissimi D. D. Doussat Rhedonensis Episcopus, & Illustriss. D. D. Dessourdy Archiepiscopus Burdegalensis *Italica.*

Regina Hispaniarum proprio Sancti Andreæ die, Mediolanum venit, cum qua Illustrissimus Cardinalis Aldobrandinus, Archiducissa Reginæ mater, & Archidux Albertus regio apparatu ingrediuntur. *Italica.*

Hispani Olffen oppidum obsident, & Bredam inuadunt, & cum Auespurgio, Alenium expugnant & Sassemburgum expilant: viceversa Mauricius Comes inuadit Seuenaram Suesden & alia. Item fertur Hispanis Capientibus Galcar vrbem, simul, visum dæmonis spectrum cum ipsis militibus. *Flandrica.*

Magna inundatio Tiberis Romæ contigit, magna iacturâ totius vrbis, vt soli montes ab ea fuerint immunes, sanctissimo Pontifice lachrymis & precibus Deum inclamante in subsidium. Et denique omni cura & sollicitudine verè pastorali omnibus rebus prouidente. *Italica.*

Accidit miraculum memorabile, cùm iaceret Sancti Bartholomæi corpus, in Ecclesia fratrum Capucinorum in insula Transtyberina, & ipsa tota Ecclesia fluctibus mergeretur: tamen non potuit aqua, certa quantitate palmorum in locum sacrum venerandi corporis penetrare, quod est magnū argumentum in veneratione reliquiarum sanctarum contra istos pessimos balatrones blasphemos, qui reliquiis sanctorū venerandis, omnem dignitatem abrogant. *Italica relationes.*

ANNVS D. M. D. XCIX.

ORDINES Antuerpiæ insultant, & Balagnius insidiis conatur suum olim Cameracum recipere frustra. *Acta. Gallia.*

Rodolphus Bannum in Ammirallium Aragonem promulgat. *Continuatio.*

Vosauia vel Ficelia Treuirorum oppidum ab Ammiralio coguntur suos prædicantes abdicare, & spirituales ac religiosos eorum loco recipere, deinde capit vrbem Gocham, & ad Colonienses de statu rerum scribit. *Eadem continuatio.*

Vltimo Ianuarij die, Catharina Illustrissima soror Regis
Christianissimi vnica, nubit Illustrissimo Principi Lotharingo Marchioni Duponrio, post multas dilationes, Rege ità vo-
lente quāuis illa in suo ritu, Caluinicæ opinionis permaneret: 5689
tamen non deest spes magna illam breui Catholicam fore, faxit Dominus. *Acta Gall.*

Nono Februarij Infanta Domina Flandriæ proclamatur apud Batauos, & vbique. *Flandrica.*

Ad diem Bacchanaliorum vt vocant, fuit Edictum de religione prætensa Parisiis promulgatum iubente Rege, postquā multas de eo cōsultationes Augustissimus Senatus iniuisset:

Eodem
Pōtifice Clemēte VIII.
Imperatore Rodolpho.
Henrico IIII.
Christianissimo Franciæ & Nauarræ Rege.
Philippo III.
Rege Hispaniarum Catholico.
Iisdem aliis omnibus
Regibus & Principi- 1600
bus.

&

Anni Christi. *Anni mundi.*

1597 & Regi vt assoler, quàm multa secutura essent incommoda: significasset. *Acta Gall. Edicti ipsius promulgatio.*

Regio a Hispaniæ cum Archiduce Ianuam, deinde mari
5686 Hispaniam magna petit felicitatè. *Continuatio.*

Milites tumultuati Antuerpiæ, qui mos est Hispanorum: ab ea discedunt in Galliam vbi diu manét Regis Christianissimi permissu. *Eadem. Acta Gall.*

Hispani ad Bredam funduntur à quodam Mauriciano Franco. *Flandrica.*

Irlandi Hispanos admittunt, & Anglos magna multitudine prostrata repellunt. *Anglica.*

Intercipiuntur literæ & Legati Ammirallij ad Cæsarem, ab ordinibus. *Flandrica.*

Illustrissimus Cardinalis Andræas Austriacus præsidia remisit & firmat. *Eadem.*

Hoc anno prodiit liber impius & blasphemiarum plenus, cuiusdã Mornęi Plessiaci nobilis Galli nomine inscriptus hoc titulo, Gallicè. *De l'institution vsage & doctrine du sainct Sacrement de l'Eucharistie en l'Eglise antienne. Ensemble comment quand & par quels degrez, la messe s'est introduite en sa place. Le tout en 4. liures.* Deinde suos ipse titulos iactat. Tale est hominis illius ingenium, vt cùm offendat aliquos latinos scriptores, qui eiusmodi aliquem librum ediderint: eum gallicum factum, & aliqua methodo sua propria variatum pro suo inuento plebi ignaræ Caluinitarum obtrudat, quode etiam apud Pseudoministros, male semper audiuit, velut libellus de ecclesia, cùm fuisset Londini à Gallis pseudoministris præside Feuguetæo pseudoministro diuturnis disputationibus elaboratus: ipse eum libellum pro suo venditauit. Idem de hoc animaduertunt docti ab illo factum, cum libellum Herbstkerkij istius argumenti offendisset ipsum è Latino transtulit paucis mutatis. Eadem censura plærique pseudo-Ministri Bearnenses, in eum egerũt authore Bordenauio vno ex illiis, circa suum de veritate libellum. Quòd resciuerint à quodam Flandro fuisse ex Gallatioo, Seboino, Pomponatio, & alis excerptum, quem Mornæus perpolierit. Aduersus hasce omnes impietates scripsere multi. contra blasphemias de Missa Sacrosancta, primus omnium D. Bulengerus Regius eleemosynarius & Ecclesiastes doctissimè. Post modum secuta prima suorum errorum detectio, per quendam Canonicum Vasatensem. Tandem inuentarium confectum est per P.P. Iesuitas Burdegalenses, qui doctorem Equitem pudefecerunt, & spes est vt aiunt ad meliorem frugem rediturũ. Faxit Deus. Sacratissima facultas 2. Iunij in eum censuram animaduertit. Et pio zelo Tribunal Regium Castelli Parisijs librum ipsum igni damnauit cremandum, quod est etiam executioni mandatum. Quamuis in ipso articulo prouocarint nonnulli ad senatum Augustissimum mercatorum librariorum nomine. *Acta Gall.*

Magnus percrebuit rumor de Beza Geneuensi, quod vellet in Gremium S. Matris Romanæ Ecclesiæ redire. *Relationes*
1600 5689 *Lugdunenses.*

Hoc ipso mense Augusti 1599. dicuntur Hispani in Angliam penetrasse, portubus aliquot occupatis. *Rumores.*

Tota æstate Rex Christianissimus in eo fuit vt suum Salassiorum Marchionatum recuperaret à Duce Sabaudiæ iudice sanctissimo Pontifice qui fertur ob id, & propter matrimonium Regis Christianissimi quatuor Illustriss. D.D. Cardinales designasse, qui in Franciam veniant, & de re tota inquirant diligentius. *Italica relationes.*

Interea rediit ob id ad Regem Generalis Reuerendiss. nunc Illustrissimus Patriarcha Constantinopolitanus.

Ann. mundi. *Ann. Christi.*

Cùm esset Parisiis Gabriela Destree Ducissa Belfortensis
bellè se habens, ipso Iouis sancti die post tenebras, quo illa
se in Sancti Anthonij ędem contulerat, subito morbo grauis-
simo correpta est, quo ad diem Sabbathi, animam reddidit. 5686 1597
Nam cùm esset grauida, non potuerunt ei remedia fortiora
adhiberi. Inuentus tamen fœtus mortuus, in vtero, vtrique &
matri & fœtui eadem iusta peracta sunt. *Acta Gall.*

Instabat apud sanctissimum Pontificem D. Syllerius Regis Christianissimi Legatus, de dissoluendo Regis ipsius & suæ vxoris Illustrissimæ Margaretæ Valæsiæ coniugio, de quo adhuc sanctissimus Pontifex, ob difficultatem rei, cogitat Regi facere satis saluo Sacramenti honore *Ital. relat.*

Indicuntur à rege Christianissimo comitia Regni, Blæsiis vrbe Regia, vbi Rex de omnibus esset deliberaturus ex lege antiqua Regni, vbi Illustrissimus vir, Philippus Huraldus magnus Franciæ Cancellarius, cùm in Comitatū suum Chyuerninum secessisset, subitanea morte, ex hoc sæculo migrat, magno totius Regni damno, cùm esset ille rerum Gallicarum consultissimus & in omnes euentus paratissimus. Id accidit mense Iulio. *Acta Gall.*

Eodem mense Parisiis celebratæ fuerunt exequiæ, defuncti Regis Philippi secundi Hispaniarum, in æde maiore Diuæ Virginis. Aderat Illustrissimus Princeps Condæus. Henricus Protoprinceps, Galliarum, & primus Franciæ par. Item Illustrissimus Princeps Dux Mompenserius sanguinis Princeps 4. aliis absentibus. *Acta Gall.*

Adfuit etiam Dux Illustrissimus Namoursius suo ordine, & alij magnates Regni, Marchio Nobilissimus Pisaniensis. Pro Rege Hispaniarum adfuit Illustrissimus Dux Mendoçæ, in idipsum expresse Legatus. *eadem.*

Omnia summa cum pompa & magnificentia peracta sunt vt decebat tantum Principem, cuius memoria, ob reductionem tot populorum Peruanæ regionis, ad fidem Catholicam præcipuè est in omne æuum commendabilis.

Cum hæc absolueremus relatum nobis à Lusitano, quandam nobilē Abbatissam in Hispania expirasse sanctitate Illustrem, quæ vixerat 300. annos Quidam rumor aliunde, quod in Memphi apud Ægyptum sit Philosophus fere tercentenarius. Fides horum est penes suos authores.

Hoc ipso mense à sanctissimo Pontifice, indictus & publicatus est annus maximus Iubilæus in annum proxime sequentem 1560. faxit Pater omnipotens in cuius manu sunt tempora & momenta, vt hoc exacto miserrimo sæculo quod hæreseon dici potest, voluatur illud sequēs ea gratia & fœlicitate, vt sæculum conuersionum dici debeat in Christo Domino nostro Iesu, Diuæ Dei Genitricis perpetuę Virginis B. B. Petri & Pauli Apostolorum, & omnium Cœlicolarum intercessione & meritis. Amen.

Quidam Capitaneus Hispanus, ab ordinatitiis militibus
interceptus trucidatur. Comes Fridericus Bergensis fundi-
tur, & Busquoyus. Itidem Comes profligatur & funditur
magno istorum successu, & alij etiam apud Coloniam fu- 5689 1600
gantur. *Flandrica.*

In Regno Galliarum Paulatim vrbibus præsidiariis Caluinitarum, Sacta Missa restituitur. Rupellæ id factum à D.R. Episcopo Xantonensi mense Iulio. *Idem. Acta Gall.*

Dux Illustriss. Ioyosæ, cùm videret res Ecclesiæ esse in tuto, & suæ saluti consuleret, admirationem de se præbuit planè diuinam, vt nimirū sicuti suc Capucini habitū exuerat, pro Ecclesiæ libertate tuēda, ita nūc cōtēpto mūdi fastu, abjectique omni aulæ pōpa, Parisijs apud Capucinos sese recepit, vbi a patribus reconciliatus fuit, & deinceps è suggestu sacro, cōciones fidei, & doctrinæ plenas magno omnium applausu, habere pergit ad ordinis illius sacri decus, & vitæ exemplaris commendationem illustrissimam. *Laus Deo.*

Conclusio Appendicis.

Atque hæc erant grauissimorum virorum iudicio addenda ad sæculum 16. quod D. Genebrardus. A. 1584. terminarat. In qua quidem additione constat omnia, circa doctrinam Ecclesiæ fuisse continuata. Permultos viros pios & doctos hoc tempore extitisse. A quibus Ecclesia defensa sit & doctrina illius. Inter eos eminent Illustrissimi D.D. Cardinales Reuerendissimus D. Bellarminus. Inter P.P. Iesuitas præstantiss. D. Baronius, Reuerendissimus Episcopus Vasatēsis Ebroicensis, Episcopus Carnotensis Thuanus P. à Valentia, P. Costerus abbreuiator Bellarmini. P. Hayus. P. P. Burdegalenses & alij plerique. Inter Doctores Sorbonicos F. Iordanus Professor Hebraicæ linguæ Regius. P. Feuardentius Franciscanus. D. d'Adræus & P. De Cueills doctores Sorbonici, qui de nouo ipsam glossam Ordinariam emendarūt & auxerunt. Et alia multa ediderunt opera. Bulingerus eleemosynarius Regius. Inter seculares Clarissimus vir D. Raymōdius Consiliarius Regius Burdegalēsis. Spōdanus vterque. Ambo Consiliarij Regij in statu Nauarre, & libellorum supplicum magistri. Doctissimus vir D. Dormei Vindocimensis. Comptus & eloquēs D. Reboul. & multi alij. Inter quos ego postremus Cajetanus quantam ego potero, adhibebo curam & diligentiam, vt illam victricem Spartam, quibuscunque potero amuletis contra hæreses ornem, in subsidium eorum, qui facilè nimis se aowti siuunt. Cuius quidem Spartæ mœnia sese tantum extendunt, quantum piorum doctorum & sapientum ingenia & dotes prouehi possunt. Eorum omnium opera de his abundè testantur.

FINIS.

Laus Deo & Agno cum Sancto Spiritu, & Septem Spiritibus ante thronum cum virgine Dei para, & omnibus sanctis. Amen.

CATALOGVS PAPARVM,
In Appendice.

				An.	Mél.	Dies.
1585		Gregorius	13.	12.	11.	17.
1585	235	Sixtus	5.	5.	4.	3.
1590	236	Vrbanus	7	0.	0.	13.
1590	237	Gregorius	14		10.	10.
1591	238	Innocentio	9.		1,	12.
1591	239	Clemens.	8.	8.	6.	15.

Nunc sedens, quem Deus protegat, & in annum proximum Sacrosancti Jubilæi, Benedictione omni cœlestium donorum impleat: à quo etiam in totum genus humanum diffundatur Dei gratia, pro exaltatione S. Romanæ Ecclesiæ, in salutem omnium, omni sublato hæreseôm omnium errore. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Admonitio pia in totum opus.

QVOD aliquando, Christiane lector, viciosa esse dicatur 70. Interpretum translatio, hoc intelligas, tanrùm ob menda quæ irrepserint, de quibus præterqnam quod ille Hispanus Doctor ex professo iam eorum authoritatem vindicarit, habeo quædam à me obseruata, eiusdem argumenti quæ in hac additione, publicare non potui, cum propter nundinas proximas Francofurtenses, eam pressius vrgerent ij quorum interest. Nec melius mihi licuit meam, *Schimmusch tehilim*, Interpretationem promulgare. Ea igitur in aliud tempus dilata sunt Quod differtur non aufertur. Scio porrho permultos graues viros & doctos multa in D. Genebrardo desiderare, tum circa illa in quibus *χαὶ' ἐπ' ἄκριον*, ipse liberiùs pronũciasse videtur: tum etiam quoad ipsius methodum. Sane quam illud est verissimũ Nihil est vndequaque beatum, Sed si isti hic sient, aliter fortasse etiam sentiant. Aliquando si Deus dabit, Chronologiæ typus concinniore fortasſis methodo, nescio an gratiosiore apud omnes, prodibit in lucem, per ocium. Quod porrho quædam repeti inutiliter, aut etiam contradictoriè videantur: hoc nequaquam obliuione aut consilij inopiâ factum est, à D. Genebrardo: sed data operâ, vt omnium sententiæ etiam diuersæ vno contuitu aspici possent, veluti vno exemplo pro aliis, Ioannem Scotum ait alicubi à suis discipulis cõfossum, alibi verò è morbo fuisse mortuum. Perinde est in eo atque de Cyro, alij ferunt à Tomyri Scytharum Regina interfectum, alij placidè in suorum conspectu, post grauissimam de animæ immortalitate orationem expirasse. In his omnibus non solùm non accusandus venit D Genebrardus, sed potius valde laudandus est, qui neminẽ velit suo fraudatum testimonio, neque temerè de re controuersa pythagorico supercilo pronunciarit Cæterùm cùm iam hæc absoluissemus, allatum est nobis Româ nunciũ, de Christianorum ingenti victoria aduersus Turcas, mense Iunio nuper elapso, quod vehementer animos omnium conuertit, ac in spem erigit fore breui illius imperij Tyrannici ruinam, Deo volente: nisi nos tanto beneficio indignissimos reddiderimus. Quod superest sperandũ etiam nobis est, multos ex pseudo-ministris spõte conuersum iri, cùm videant sui Caluini fraudes nimiũ probrosas, iã omni velamine ablato, apud omnes ignominiosissimè diffamari. Et alioqui plætósque dũ diem protrahnnt, repentina morte interceptos, aut eriam ab astantibus in extremo vitæ à benedictione impeditos, non potuisse suo desiderio potiri. Alfonsus, Bertrandus, Paganus, Serranus, Colomberius & Platea cũ Rotano id magno suo dolore nimis experti sunt. Et quòd ita se res habeat, testantur homiliæ sic dictæ, de Passione ac Resurrectione Christi, à Beza habitæ qnibus aduersus Ministros, vt ille ait, se ad Catholicam Romanam Ecclesiã inflectentes inuehirur, & in suis Epistolis liminaribus earundem homiliarum ad varios Germanos inscriptis Testantur etiã Epistolæ Serrani ad Bezam, quibus illi exprobrat suam cordis duritiem, quòd tantum bonum sua tyrannica authoritate impediret, & ipsum esse hæreticorum omninm Coryphæum quæ Beza non posset negare. Et quod maxime mirum est, iã post multos annos, obstinatissimi quique dum viuunt & valent Caluinistæ, quique ne audire quidem volunt, si quando nec opinantes, eos inuadat lethalis morbus, petunt statim Catholicos sacerdotes, & Catholici fieri volunt Satis testatur eo conscientia ipsorum, apud Deum non sibi esse tutum apparituram facere, sine Apostolica Ecclesiæ Romanæ benedictione Faxit Dominus vt omnes bene & serio conuersi ac pœnitentes, in melius quotidie proficiamus, vt tandem Regno potiamur cœlesti, per gratiam Dei. Amen

Approbatio Doctorum.

NOS ſubſignati Doctores ſacræ facultatis Theologiæ Pariſiis, teſtamur nos vidiſſe & legiſſe diligenter additiones & appendicẽ, ad Chronologiã D. Genebrardi à M. Petro Victore Cajetano elaboratam & collectam ex variis commentariis, relationibus & aduerſariis omnium ferè linguarum, de rebus omnibus quæ toto orbe, ad hunc vſque annum contigerunt: ab anno D. 1585. vſque annum præſentem 1599. in quibus omnibus nihil fidei Catholicę Romanę contrariũ reperimus. In cuius rei teſtimonium ſigilla noſtra propriis manibus ſubſcripſimus, Pariſiis in Collegio noſtro B. Patris Franciſci. Die 28. Auguſti menſis, Anno Domini 1599.

F. N. MOVLART, Franciſcanus Doctor Regens.	F. M. LE HEVRT, Franciſcanus Doctor Regens.

ERRATA.

Pag. 1. col. 4. l. 14. lege NaZianZeni. pag. 3. col 4. l. 55. l. caput est. Merchabbab. l. 58 l. hyle. p. 4. col. 1. l. 50. l. gratuitis. p. 5. col. 2 l 11. l venens. col. 4. l. 16. l sanitatis. 7. 4. 29. mutuo. 14. 1. 34. Seder Olam. 16. 1 52. 17. 4. 36. contigisse. 18 l 12. Politicam. 54. metum 14. 4. 57. clauderetur 24 1. 14. Academicarum. 31. 4. 47. lucatan pro iectam 34. 1. 34 Opunticam 35. 4 44 erat 38. 1. 16. bereschith rabba. 39. 4. 40. qua traduntur de china fœminas. 4 1. 1. 44. in Hebræis leg. ndum Minecha vaneseeb. 45. 51. pro monachis scriptum fuerat maniacis, sed cum scriptura sit lectu difficilis, putarunt opera esse legendum monachis. Lege ergo Maniacis monachis, nec enim hoc præiudicare debet religionum ordinibus. 47. 2 3 λαίκοιν. 57. 4. 6. fictitio. 58 1. 42. cipias. 51. Apponem 62. 2. 33. Monarchiarum . 3 4. 26. quadringentos. 71. 2. 15. de filiis filiorum. l. pen causa 74. 1. 42 illarum. 75. 4. 45. biennium. 80. 4. 7 abierit. ee. 15. Iustinus. 84. 1, 19 memorantur 85. 4. 41. ab hoc 88. 1. 47 adde quamuis in alienis viuntur, p litera. 89 4. 20. Analogia, de vocabulis pro diphtongis. 194. 1 l physaca dux. 113. 4. 31. Anglis. 116. 26 ternionem 117. 22 obuersatio. 121. 4. 53 qua & Nicaula 123. 4 15. annosissimos. 125. 4. 560. thermopylas. 133. 4. 52. sibel. 14. 4. 7. regnanit 154. 1. 34. nominatim 105. 4 13 rependuntur. 189. 4 60. arca 195. 4. 53. est scriptum fuisse 201. 4. penul ietsirah. 104. 1 3. Gansensis 21. l. 45. menatseach. 219. 4. 1. osnualdum. 219. 4. l osnualdum 44. non veste. 22 . 3. 17. Caio Caligula. 234. l 18 Deo. 238 3 1. ab hac monarchia sic constituta. 240. l. 1 Volaterranus. 246. 1. 6. Babylonus. 278 l 50. mizroth. 280. l. 54 ἀπὸ φύσει τῇ μαςοειδεῖ. 282. l. 20 genuinam. 326. l. 35. Antoninus. 331 4. 55. Priscianus. 331 4. 43 διορθούμενον. 6 . 4. 39. albana. 41. dynastia. 372. 3. l. iiberis 278 27. περιφορὰς οὐκ ἀπὸ 28. μὴ ὁμολογεῖν 380. l. 23. fal e 38. 15. finisos. 393. l 21. præcentor nunc. 27. tanquam sapientes 405. 4. 25. cauenda. 413. 4. 56 τὰ λεγόμενα. 414 sic lege hebræa. Huialsa me Romi, venasl enab le Coremei adom had haioni haZZeh vanaeb. Constaminah nobel. In altero vehattaam schechibar makom Roma. schebu cinoo vehinnibo le banem bannickera aben. quia nũc deest typografia correctior Parisiis in lingua Sancta 461 4. 3 gotibi duos 473 4 7 hoc monstrauit 531. 4. 18. diua. 534 l. 4. excogitatum 550. l. 7. schalat malepro eo lega, schabes nejeio vnde hoc illi tam iniustiter fœdauerint. 585 4. 45 repelluntur. 595. 4. 48. declarant. 598. l. 55 Parisiensis 599. 4. vlt. laudibus 607. 4. 37 lege hebræa Moreh. tsedek 696 l. 3 λωτοφάγοι. 722. l. 52. Argera. 756. l vlt Corsicam. 757. 4. 51. Proselytas efficiendo. filij Gel. enua 761. 4 37 bagaoa. 769. 4. 18. ex veteri. 774. 3. 4 Episc.

In Chronologia Hebræorum 45. 3. 6. puella 8. annorum. 9. anno 22. auia. 58. 2. 42. legis. 67. 3. 5. comedebat. 89. 4 l. hac dies

In Appendicem 3. primi articuli in annum. 95 reiici debent illud accidit incogitantibus. 8. sumptum fuit pro 9. pag 1. col 2. linea 3 Rodolpho 4. 4. ordinum illarum prouinciarum authoritate, quibus 6 Kildnynum Moschowa, ad nouam Zemblam Lapponia peruenerunt. 19. & portubus. 20 phoca. 21. geminos 25 viensis insulas. 26. lum versi. 2. 2. 14 Caluinus 17. redierunt. linea antepen. istorum bõbarda 4. 8. 22. Gabriele. 33. summus Pontif. 45. gratiacũ 6 pra Richelien, lege Lhaunigny 12 1. l porrho. 3. molitum. 10. leonini. 13 l. 14. inuandos. 14. 1. 21. factione. 24 fraxini 16. l 41. differretur 42 filiolo. 18. l. 6 desinit, 19 4. 19. nobilis dicto Lacombe. 20. 1. 22 Nauarro capitur. 45. præcipuis 25. 4. 44 Catherina de Medicis 26 l 12. discesserant 15. Heluetiarum 20. GonZaga. 39. Suecι 49. moretur 55 Copanum. vlt. Cancellarij. 30. 1. 41. multis 32. 1. 32. Parisios accederet. 36. l 52. pugnatorum. 37. 4. 54. subiugari 39 4 29. lianenses 40. 1 27 animum 41 4. 8. Nanetes. 14. Minister 16 Bordenatio. 43. 16. 56. Cynthiũ 44. 4 36. Sueco 43 Magistram 55. nummos. 44. 1. 54. porta 5 . obsistebat consilii 45. 4. 52 Homuncionis 49. 4. 1. Legato 53. 4 54 Ciraffa 54. 1. 14. balearicè 19. Mediolanum. 56 1. 61. cogendum 62. 1. 58. Desdiguyerio. 66. 22. Nassauium Sangertrudem capit, & Groninga Berga, & alia 43. iurenam 68. 1 10. alienam 23. protectionem. 69. 4. 4. quo pacto. 70. 1. 35 rumor. 5 pro Agnete Anna. quamuis Germani promiscuè. 73. 4 37 fine. 74. 1. 6. Galli quippe carentes 30. Longo-villais 77. 4. 36. horarum 55. Pinnerus. 78. 1. 1. aula 79 4. 34. Ebroicensis 47. ciuis quidam 81. 4. 7. Archiepiscopus 83. 4. 19. pistori tradiderant 84. 1. 23. Scotis 34. Lusitaniam 85. 4. 11. Burdegalensis, qui 29 Basilea 32. verbo 45. illum vieum 87. 4 21. innata. 49 mons. 51. vrsorum 88. 1. 52. consilio 89. 4. 53. essent insidiis 56. nummagorum id est nummorum aceruationem 90. 1. 59 gratias. 2 supra. A mundi 1686. intra 5689. & ita deinceps Iudem in A. Christi 1597. & infra 1600. ad seculi 16. consummationem 91. 4. 48. conuersio 50. protestatus 99. 1. 46 milliariorum 59. Lapponicis 97 4. 38. Patei 98. 1. 50. friedlieb Col. 96. 1. 25. tumultuum. 3. 33 αὐθαδείᾳ in Epistola Papa 2 12. quàm vt nesciatur 42. pro suo. In Epist. Pontacensis ad Geneb. 2. 33. Centuriatoribus. 3. 11. profecto 6. 10 lectione 8. 17. Τὰς σπιλάδας. 24 seclosum.

45. 51. pro Monachis scriptum fuerat maniacis, sed cum scriptura sit lectu difficilis, putarunt opera esse legendum Monachis. Lege ergo Maniacis Monachis, nec enim hoc præiudicare. debet religionum ordinibus.

613. 4. 5. Zeringia.

TABVLA APPENDICIS.

Litera a, denotat primam columnam & b. ſecundam cuiuſque paginæ.

A

B

C

D

Lacta

Index Appendicis.

R.

S.

T.

V.

X.

Z.

FINIS.

Summa Priuilegij.

REGIA authoritate cautum est Petro Victori Palmæ Cajetano, Regio Linguarum Orientalium Anagnostæ & Professori ordinario, vt possit per quos velit impressores, in suis Regnis, quædam sua opera in illis linguis Orientalibus, & aliis etiam curare mandāda typis, ac simul vendenda: nec cuiquam alij hoc liceat, nisi quibus ab eodem Cajetano concessum fuerit, qui secus fecerit ipsorum voluminum quæ excuderit: & arbitraria multâ nouerit se castigandum, vt plenius in ipso diplomate regio continetur. Datum Parisiis die 27. Iunij Anno Gratiæ. 1596.

Per Regem in suo Consilio.

DORMY.

Ac iuxta illud suum Priuilegium, Idem Caietanus permisit Sebastiano Nyuellio, Gulielmo Chaudiere, & Ambrosio Drouard, Bibliopolis Parisiensibus, imprimere suas emendationes additamenta & Appendicem ad Chronologiam D. Genebrardi, aut imprimendas curare & vendere, vt illis visum fuerit. Die primo Septembris A. D. 1599. Vt constat Syngrapha ipsius Caietani scripta & subsignata. PETRVS V CTOR PAL MA CAIETANVS.